

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΑ΄

1887-88 ΚΑΙ 1888-89

ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΚΖ΄ ΚΑΙ ΚΗ΄

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1891

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Πέραν, Όδος Τοπιαλάρ, άρθρ. 18.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

LORENZ u. KELL. Librairie Internationale

Πέραν, Μεγάλη Όδος, άρθρ. 157.

ΤΥΠΟΣ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

1/1

?

1-

()

657982

2 5.57

Μ Ε Λ Η

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ι Δ Ρ Υ Τ Α Ι

1861

- † ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι., Ιατρός.
† ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Τ. Δ., ἔμπορος.
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης καθηγητής.
ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ Ἡρακλῆς, Ιατρός.
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος Ιατρός.
† ΒΛΑΣΤΟΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης.
† ΓΑΛΑΤΗΣ Ι. Σ., Ιατρός.
ΓΕΝΗΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος.
ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, δικηγόρος.
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.
† ΕΥΘΥΦΡΩΝ Η., Ιατρός.
‡ ΖΑΝΟΣ Α. Η.
† ΖΩΓΡΑΦΟΣ Θεόδωρος, Ιατρός.
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφών, Ιατρός.
ΖΩΗΡΟΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, Ιατρός.
† ΙΓΓΛΕΣΗΣ Α, ἔμπορος.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐρμικνουήλ, καθηγητής ἐν Ἀμοργῷ.
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρῶην σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας.
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σχίμου
† ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος, Ιατρός.
† ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος, Ιατρός.
ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος.

- † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ν' Γεώργιος, κτηματίας.
- † ΛΑΣΚΑΡΙΣ 'Αλέξανδρος, μητροπολίτης Σισανίου.
- ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ ΠΑΣΣΑΣ Σποριδών, αρχίατρος καὶ ἰδιαιτερός ἰατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.
- ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ Δημήτριος, ἔμπορος.
- † ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Α., γενικός πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα.
- ΠΑΣΠΑΛΗΣ Δημήτριος, τραπέζίτης.
- † ΠΥΛΑΔΗΣ Βασίλειος, λόγιος.
- ΡΑΖΗΣ Δημήτριος.
- ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικός διοικητὴς Κρήτης.
- ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
- † ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ Γεώργιος, καθηγητὴς.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος έκδοσης
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1863
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Παύλος, » ἐν Σμύρνη.	1871
ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γ., ἰατρός.	1888
ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Θ., φαρμακοποιός.	1888
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Δημ., ὑπάλληλος τῶν αὐτοκρατορικῶν τηλεγράφων.	1872
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Σπυρίδων, γραμματεὺς τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου	1883
ΑΔΙΜΠΕΡΤΗΣ Ἰωάννης	1872
ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ Εὐάγγελ., καθηγητής.	1880
ΑΜΜΑΝΙΤΗΣ Νικόλαος, κτηματίας ἐν Κυθωνίαις.	1889
ΑΜΠΕΔΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἰατρός	1888
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, μητροπολίτης Καισαρείας.	1870
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς	1881
ΑΝΔΡΕΟΥ Χ' Δημήτριος, τραπεζίτικὸς ὑπάλληλος	1873
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, ἱερομόναχος	1879
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΣΣΑΣ Κωνσταντῖνος, πρώην γεν. διοικητὴς Κρήτης.	1864
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέτρα τηλεγραφεῖου	1879
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς τραπεζῆς Κων/πόλεως.	1878
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Καλλιάρχης	1871
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικός.	1887
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.	1871
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., πρώην γραμματεὺς τῆς ἐνταυθὸ βασιλ. Ἑλλ. πρεσβείας.	1886
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταυράκης, μέγας λογοθέτης καὶ γερουσιαστὴς	1862
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.	1885
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας.	1861
ΑΡΤΕΜΙΑΔΗΣ Ἰάκωβος	1876
ΑΣΗΝΑΒΟΥΡ Ἰωσήφ, ἀρχιτέκτων	1888
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνῆς, καθηγητὴς	1888
ΑΦΙΔΗΣ Γεώργιος, διδάσκαλος	1883

Β

ΒΑΛΔΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, μητροπολίτης Μιτυλήνης.	1874
ΒΑΛΔΙΑΝΟΣ Βασίλειος Μ., ἔμπορος	1871
ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ Ἠλίας, καθηγητὴς.	1883
ΒΑΛΤΑΤΖΗΣ Ἐμμανουήλ	1886
ΒΑΝΔΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης	1886

	Έτος ἐκλογῆς
BARDOUT Λ., δικηγόρος	1878
ΒΑΡΟΤΣΗΣ Ίάκωβος, δικηγόρος	1878
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἀπόστολος, διδάσκαλος	1884
ΒΑΣΙΑΔΗΣ Ἡρακλῆς, ἱατρός	1861
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Γ., κτηματίας	1881
ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΗΣ Ι., διευθυντῆς τοῦ ἐν Πέτρᾳ ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίου	1881
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Γ., δημοσιογράφος	1868
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπ., ἱατρός	1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γρηγόριος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1888
ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1873
ΒΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ., τραπεζίτης	1877
BENT Theodor. ἀρχισολόγος	1877
BERGGREN Φ., ῥωπογράφος	1881
ΒΕΡΩΝ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Βραζίλᾳ	1881
ΒΙΘΥΝΟΣ Ἰωάννης, πρωτοδίκης	1876
ΒΙΚΕΛΑΣ Δ., λόγιος ἐν Χαρισίοις	1872
ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος	1874
ΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Εὐστάθιος, ἔμπορος ἐν Βραζίλᾳ	1887
ΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Διονύσιος	1887
BONKOWSKI Ch., χημικός	1867
ΒΟΥΛΚΟΒΙΤΣ Γεώργιος, διπλωματικὸς πράκτωρ Βουλγαρίας ἐνταῦθα	1888
ΒΟΥΡΗΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Ἀθήναις	1888
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σταῦρος, διευθυντῆς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἡμερησίας Νεολόγου	1866
BRANOS Βωζάνης, καθηγγητής	1880
VAN BRANTEGHEM Alphonse, δικηγόρος ἐνταῦθα	1880
BROCKHAUS Heinrich, ὑφηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Λείψζιγ	1887
BROOKS Karl	1888

Γ

ΓΕΛΕΩΝ Μανουήλ, λόγιος	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, ἱεροδίακονος	1887
ΓΕΝΝΑΔΗΣ Νικόλαος, πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἰωαννίνοις	1886
ΓΕΝΝΙΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1861
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Κωνσταντῖνος, βιβλιοδέτης	1873
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Πατριάρχης Ἀντιοχείας	1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ μακροπολίτης Ἡρακλείας	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ » Σηλυβρίας	1885
ΓΕΩΡΓΑΔΑΣ Κ., διδάσκαλος	1876
ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ι., δικηγόρος	1867
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Θεόδωρος, ἱατρός	1878
ΓΙΑΒΕΡ ΠΑΣΣΑΣ. Controleur impérial de la dette publique	
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1861
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, διευθυντῆς τοῦ πρᾶκτορ. τῆς ασφαλιστικῆς ἐταιρίας «Φοῖνιξ»	1864

ΓΑΥΚΑΣ Νικηφόρος, μητροπολίτης Μηθύμνης	1872
GÜDEL Lamoy Baron von, επίτετρακμένος τῆς Αὐστρουγγρικής ἐν Τεχεράνη	1874
GONZALEZ del Campillo	1881
ΓΟΥΡΠΙΝΗΣ Γεώργιος, ἐν Ροστώβη	1879
ΓΟΥΣΙΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Βραζίλ	
GRÜMBERG Bernhard	1885

Δ

DALESSIO J., τραπεζίτης	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1888
ΔΑΜΣΑΣ Νικόλαος, »	1888
ΔΑΟΥΤΗΣ Ν., πρόεδρος δικαστῆς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληγ. προξενικοῦ δικαστηρίου	1883
ΔΑΝΙΗΛ, ἱεροδιάκονος ἐν Βραζίλ	1874
ΔΕΛΑΠΟΡΤΑΣ Βρασίδης, ἔμπορος ἐν Ταϊχάνη	1873
ΔΕΛΗΚΑΝΗΣ Καλλίνικος, ἱερεὺς	1888
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης	1872
DERENTHAL Chev. de, σύμβουλος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας ἐν Ρώμῃ	1872
DEVEAUX Emile, διευθυντῆς τῆς Α. Ὀθωμανικῆς τραπεζίτης	1873
ΔΗΜΑΔΗΣ, ἀρχιτέκτων	1887
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ξενοφῶν, ἔμπορος	1873
ΔΙΑΓΓΕΛΗΣ Γ., δικηγόρος	1874
ΔΙΓΕΝΗΣ Π., πρόεδρος τοῦ ἑλληνικοῦ δικαστηρίου ἐν Σμύρνῃ	1878
ΔΟΡΔΟΥΦΗΣ Π., ἐμποροπώληλος ἐν Ὁδησσῷ	1878
DORIGNY Al. Sorlin, δόντιατρός	1882
ΔΟΥΡΟΥΤΗΣ Μιχαήλ, πρόην γραμματεὺς τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1873
ΔΡΑΚΟΣ Νικόλαος, ἐμπορομεσίτης ἐν Κωνσταντινουπόλει	1873
ΔΡΟΡΙΖΑΣ Γεράσιμος	1873

Ε

ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1874
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Παναγιώτης, ἔμπορος	1879
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, υπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει	1872
ΕΥΓΕΝΙΑΔΗΣ Εὐστάθιος, διευθυντῆς τῆς Ὀθωμ. εταιρίας συναλλαγῶν καὶ ἀξιών	1871
ΕΥΘΥΒΟΥΛΗΣ Δημ., ἱατρός	1878
ΕΥΚΑΡΠΙΔΗΣ Ν., ἐμποροράπτης	1888
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλέξ., ἱερομόναχος, γραμματεὺς τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου Ὁρους	1875
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Κοσμᾶς, μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ ἁγίου Ὁρους	1887

Z G

ZABITZANOS Σπ., ἱατρός	1886
ZAMPAKOS Δ., ἱατρός	1871
ZANNEΛΗΣ Ἐμμ., ἔμπορος ἐν Μιτυλήνῃ	1868

ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδης, τραπέζιτης	1873
ΖΑΡΙΦΗΣ Πέτρος, τραπέζιτης	1873
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἐν Ροστούμῳ	1879
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἐμποροπώλληλος	1885
ΖΕΜΠΟΥΛΗΣ Ἐμμ., ἱατρός	1885
ΖΙΦΟΣ Ἰωάννης, ἱατρός	1867
ΖΙΦΟΣ Θεμιστοκλής, ἐν Ροστούμῳ	1879
ΖΙΦΟΣ Παύλος, ἐν Ροστούμῳ	1879
ΖΙΦΟΣ Μιλτιάδης, ἐν Ροστούμῳ	1879
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, ἱατρός	1861

Η

ΗΛΙΑΔΗΣ Στέφανος, ἔμπορος	1878
ΗΛΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, πατριρχικός ἐπόπτης τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν Κωνσταντινουπόλεως	1888
ΗΣΑΓΙΑΣ Μιχαήλ, γραμμ. ἰδικίταρος τῆς Α. Σ. τοῦ ἀγίου Ἐφῆσου	1884

Θ

ΘΕΟΤΟΚΑΣ Γερμανός, ἀρχιμανδρίτης	1887
ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ Ἀντώνιος	1885
ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ Δ., ἔμπορος	1864
ΘΩΜΑΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος	
ΘΩΜΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872

Ι

ΙΑΚΩΒΟΣ ἐπίσκοπος Μεσσηνησίων	1875
ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, δικηγόρος	1875
ΙΑΛΕΜΟΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος	1872
ΙΓΓΛΕΣΣΗΣ Παναγιῆς, ἔμπορος	1872
ΙΑΛΙΔΗΣ Ἰωάννης, διδάσκαλος	1872
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, ἱατρός ἐν Βόλῳ	1879
ΙΩΑΣΑΦ, ἱεροψάλτης	1876

Κ

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, ἔμπορος	1871
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Παναγιῆς, »	1872
ΚΑΚΚΑΒΑΣ Γρηγόριος, υπάλληλος τοῦ τελωνείου	1888
CALVERT James, γραμματεὺς τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας ἐν Κων/πόλει	1883
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1871
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Ν. Ζ., λογιστής	1879
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρῶτον μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας	1861
ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΤΣΗΣ Πέτρος, ἱατρός ἐν Παρισίαις	1871

ΚΑΛΑΙΝΙΚΟΣ, μητροπολίτης Δέρκων.	1875
ΚΑΛΛΙΦΩΝ Βασίλειος, καθηγητής.	1888
ΚΑΛΦΟΓΛΟΥΣ Κ., ἱατρός	1879
ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Πάτροκλος, ἀρχιτέκτων.	1888
ΚΑΠΛΑΝΙΔΗΣ Π., καθηγητής.	1885
ΚΑΡΑΒΑΣΙΔΗΣ Ι., δημοσιογράφος	1876
ΚΑΡΑΒΕΛΛΑΣ Τίτος, λόγιος.	1879
ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ Μιλτιάδης, δικηγόρος.	1879
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου	1861
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Ἀλέξανδρος Κ., ἀ' γραμμικαὺς τῆς ἐν Βρυξέλλαις ὀθωμανικῆς πρεσβείας.	1874
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος Στεφ., σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας.	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος, πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βρυξέλλαις.	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος	1874
ΚΑΡΑΝΔΙΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος	1885
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, βουλευτὴς Ἄρτης, ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΡΑΤΖΑΣ πρίγκηψ Ι. Κ., πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Χάγῃ.	1879
CARDJAY C., ἱατρός	1885
ΚΑΡΙΟΣ Ν	1861
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰορδάνης, καθηγητής.	1871
ΚΑΣΤΕΛΛΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος.	1872
ΚΕΛΑ-ΓΑΙΤΗΣ Π., ἱατρός	1888
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Σταῦρος, ἱατρός.	1872
ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥΣ Α., ἐν Ροστωβίω	1879
ΚΕΦΑΛΑΣ Μιχαήλ, σχολάρχης.	1885
ΚΕΧΑΓΙΑ Καλλιόπη, πρώην διευθύντρια τοῦ Ζακπείου παρθενγωγείου.	1875
ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ζήνων, ἀρχιτέκτων.	1865
CLICHIAN Alfred.	1885
ΚΛΟΥΜΑΣΗΣ Δ., ἔμπορος	1873
ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ Ι., διδάσκαλος	1885
ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Διον. Π., διδάσκαλος.	1887
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Κ., διδάσκαλος.	1862
ΚΟΡΩΝΙΟΣ Γ., τραπεζίτης ἐν Χαρισίαις	1872
ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος	1861
ΚΟΣΤΟΜΥΡΗΣ Γεώργιος, ἱατρός ἐν Ἀθήναις	1861
ΚΟΤΖΑΜΠΑΣΗΣ Γεώργιος, κηπνέμπορος ἐν Ἀμιτῶ	1875
ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΙΑΝ Πέτρος ἐφένδης, διευθυντὴς τῶν δασῶν καὶ μεταλλείων	1872
ΚΟΥΖΟΣ Γεώργιος, διδάσκαλος	1887
ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ Δημήτριος, διευθυντὴς τῆς ἐφημ. « Φιλιππουπόλεως » ἐν Φιλιππουπόλει	1877
ΚΟΥΜΑΣ Σωκράτης, διευθυντὴς τοῦ τυπογραφείου « Νεολόγου».	1885
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος.	1882
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Γεώργιος, ναυτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα βασιλ. ἑλλην. πρεσβείας	1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΗΣ Ἀντώνιος	1885
ΚΟΥΠΠΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1882

ΚΟΥΠΠΑΣ Πελοπίδας, ἀρχιτέκτων	1887
ΚΟΥΠΠΑΣ Δημοσθένης, δικηγόρος	1887
ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ Δημήτριος	1885
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Γεώργιος, ὑποπρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Ραιδεστῷ	1885
ΚΡΙΕΖΗΣ Κωνσταντῖνος, γραμματεὺς τῆς ἑλλην. πρεσβείας ἐν Βερολίνῳ	1880
ΚΡΙΚΟΤΣΟΣ Ἰωάννης, μεσίτης ἐν Παρισίοις	1879
ΚΡΙΚΟΤΣΟΣ Νικόλαος, " "	1864
ΚΡΙΝΟΣ Κ., ἐν Ροστωδῷ	1879
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἐπεικλής, δημοσιογράφος	1872
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Κυριακός, ἰατρός	1886
CURTIS Rev. G. G. πρεσβύτερος τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας Memorial Church	1871
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ Χρ., κοσμηματοπώλης	1879
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, πρῶν ἐπόπτης τῶν μὴ μουσουλμανικῶν σχολῶν	1872
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ἀνστήης, διεθυντὴς τοπογραφείου ἐν Ἀθήναις	1887
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γεώργιος, ἀδαμματοπώλης	1872

Λ

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ Γ. Π.	1883
LAMBER, Abbé	1887
ΛΕΒΑΛ Ἀνδρέας	1887
ΛΕΒΙΔΗΣ Γεώργιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα βασιλικῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
LEMOIN Lm., διεθυντὴς τῆς Société Lyonnais ἐνταῦθα	1885
ΛΕΟΝΤΙΑΣ Σακρῷ, πρῶν διεθυντρία τοῦ παρθενγωγείου Παλλιάδος	1872
ΛΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, διεθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ ἐμπορικῆς σχολῆς	1875
ΛΙΑΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδας, ἰατρός	1887
ΛΟΓΓΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ἰατρός	1887
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μιλτιάδης, ἰατρός	1887
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μιλτιάδης, ὑπάλληλος ἐν τῇ διεύθυνσει τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους	1887
LONG Albert, καθηγητὴς ἐν τῇ Ροβερταίῳ σχολῇ	1885
ΛΟΡΑΝΔΟΣ Λιέριος, τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος	1887

Μ

ΜΑΓΚΑΝΗΣ Σκαελλήριος, ζωγράφος	1881
ΜΑΓΚΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος	1887
ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ Ἀλ., διεθυντὴς τῆς ἐν Βέλῳ τραπεζῆς Ἑπιτροθεσσαλίας	1875
ΜΑΚΡΗΣ Κωνστ., ἰατρός	1880
ΜΑΚΡΗΣ Παναγ., διδάσκαλος	1887
ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ Ἀβραάμ, καθηγητὴς	1877
ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ Ἠλίας, δικηγόρος	1885
ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος	1865
ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Μ.	1878
ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Παῦλος, β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ῥωσικῆς πρεσβείας	1887

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Ἀλ. Σπ., σύμβουλος τῆς ἐν Μεδρίτῃ θωμανικῆς πρεσβείας	1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Δημ., πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Μεδίτῃ	1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Σπ., ἀρχίατρος καὶ ἰδιαιτέρος ἰατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου	1861
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος Α., τραπεζίτης	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγκουλόγης, ἔμπορος	1874
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ Ἐπιμ., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα	1865
ΜΕΓΑΚΛΗΣ Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Σισακίου	1877
ΜΕΘΟΔΙΟΣ, μητροπολίτης πρόεδρος Διδυμοτείχου	1876
ΜΕΛΛΑΣ Ἰωάννης.	1865
ΜΕΛΛΑΣ Δημήτριος	1865
ΜΕΙΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων	1868
ΜΕΛΑΓΧΡΟΙΝΟΣ Γεώργιος, δικαστικὸς ὑπάλληλος	1887
ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1877
ΜΕΣΗΝΕΖΗΣ Ἀντώνιος, ἰατρός	1864
ΜΕΤΑΞΑΣ Δημήτριος, ἀ' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας.	1885
ΜΗΤΣΟΡΑΣ Κυριακὸς, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
ΜΙΖΖΙ Louis, δικηγόρος	1887
MILLINGEN A. van, καθηγητὴς ἐν τῇ Ροβερτίω σχολῇ	1882
MORDTMANN Dr A. D., ἰατρός, μέλος τοῦ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου ἐν Κωνσταντινουπόλει	1871
MORDTMANN Jean, διερμηνεὺς τῆς γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1872
ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Θεόδωρος Χ., γραμματεὺς τῆς βουμανικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1886
ΜΟΥΖΑΛΑΣ Π., ἔμπορος	1872
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος.	1868
ΜΠΕΣΣΑΣ Ν. Γ., γενικὸς ἐλεγκτὴς τῆς γενικῆς ἐπιχείρησιν τοῦ θωμανικοῦ κράτους	1871
ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ Δημήτριος	1885
ΜΠΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1887

N

ΝΑΪΔΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1880
ΝΑΟΥΜ Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς ἑλλην. πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1880
ΝΑΟΥΜ Ἰωάννης, πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα ἑλλην. προξενικοῦ δικαστηρίου	1885
ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
ΝΕΡΡΗΣ Νικόλαος, ἐν Ἀθήναις	1874
ΝΕΜΤΣΟΓΛΟΥΣ Ζήσης, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1870
ΝΕΟΦΥΤΟΣ μητροπολίτης Ἀθριανουπόλεως	1871
ΝΕΟΦΥΤΟΣ » Λαρίσης	1874
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ » Κυζίκου	1877
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δ., δημοσιογράφος	1878
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ι., ἐν Ροστωβίω	1879
ΝΙΚΟΛΩΝ Δ., ἀ' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας	1880
ΝΟΜΙΚΟΣ Α., ἐν Ροστωβίω	1879

E

	Έτος ἐκλογῆς
ΕΥΔΙΑΣ Δ., ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΕΥΔΙΑΣ Θ., ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΕΥΔΙΑΣ Μ., ἀργυραμοιβός.	1885

Ο

ΟΙΚΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας	1881
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ Βασίλειος, τραπεζίτης.	1883
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός	1880
ΟΛΥΜΠΙΑΔΗΣ Δ., ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΟΜΗΡΟΣ Γ., τραπεζίτης	1873
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Παναγιώτης ἐμποροπᾶλληλος	1887
ΟΡΦΑΝΟΥΔΑΚΗΣ Κωνσταντῖνος, διδάσκαλος τῆς ἱστογραφίας καὶ καλλιγραφίας	1879

Π

ΠΑΛΑΜΑΣ Γρηγόριος, ἀρχιμανδρίτης, πρῶτον σχολάρχης τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους σχολῆς	1879
ΠΑΝΤΖΕΙΡΗΣ Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς Α. Ὁθ. τραπεζίτης	1882
ΠΑΕΙΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Βραζίλᾳ	1885
ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, διδάσκαλος	1886
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Εὐστράτιος, ἱεροψάλτης.	1882
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Κερκυρὸς Ἀθανάσιος, λέγιος	1881
ΠΑΠΟΥΔΩΦ Κωνστ., ἔμπορος ἐν Βραζίλᾳ.	1885
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, διδάσκαλος	1875
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, »	1871
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις.	1873
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ., καθηγητῆς, καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας	1887
ΠΑΣΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Βραζίλᾳ	1885
ΠΑΣΠΑΔΗΣ Δημήτριος.	1861
ΠΑΣΠΑΔΗΣ Νικόλαος.	1861
ΠΑΣΠΑΔΗΣ Λεωνίδας	1887
ΠΑΣΠΑΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρός	1862
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἀργύριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.	1872
PEARS Edwin, δικηγόρος.	1874
ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κυριακός, λέγιος.	1871
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., διδάσκαλος.	1885
ΠΙΖΑΝΗΣ Ἀπολλινάριος, πράκτωρ τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐν Ἀμιδίᾳ.	1887
ΠΙΝΙΑΤΕΛΛΗΣ Ν., ἔμπορος ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΠΙΣΑΝΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1880
ΠΙΣΣΑΣ Χριστόφορος, κτηματίας ἐν Ἀθήναις.	1878
ΠΟΥΚΑΡΠΟΣ, μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας.	1872
ΠΟΥΚΑΡΠΟΣ, ἀρχιμανδρίτης, ἐπίτροπος πατριάρχου Ἱεροσολύμων	1885
ΠΟΠΕΣΚΟΣ Εὐστάθιος, διδάσκαλος.	1885

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΠΟΡΤΟΚΑΛΗΣ Περικλῆς, ἔμπορος	1880
ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ, ἡγούμενος τοῦ ἐνταῦθα Σιναΐτικοῦ μετοχίου.	1874
ΠΟΥΛΟΥΑΙΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος	1888
ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ Πέτρος, λόγιος	1885
PRÉTEXTAT, ζωγράφος	1887
ΠΡΩΓΙΟΣ Πικτελῆς, μεσίτης συναλλαγμάτων.	1885

P R

ΡΑΖΗΣ Ἀλέξανδρος, πρώην διαρμηνεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῆς πρεσβείας	1875
ΡΑΖΗΣ Ἀριστείδης, μηχανικός	1873
ΡΑΪ-ΝΕΚ Κίμων	1885
ΡΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος, τραπεζίτης	1872
ΡΑΛΛΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμποροπάλληλος.	1879
ΡΑΛΛΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις.	1863
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Α., ἔμπορος ἐν Ροστωβίω.	1879
REYER Constantin, καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Τεργεστή	1888
ΡΙΚΑΚΗΣ Ἰωάννης, ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίῳ	1887
ΡΙΤΣΟΣ Βασίλειος, ἰατρός.	1887
ΡΟΔΩΝΙΔΗΣ Σ., ἔμπορος	1881
ROSENFELD Διονύσιος, διδάσκαλος	1888
ΡΟΣΟΛΑΤΟΣ Φραγκῆσκος, δικηγόρος	1887
ΡΟΣΩΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος	1881
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἄθως, γραμμικεὺς τῆς ἐνταῦθα βασιλικῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας.	1887

Σ

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικὸς διοικητῆς Κρήτης	1861
ΣΑΓΓΡΑΝΤΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Ἀθήναις	1878
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ Δ., ἔμπορος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1878
ΣΑΛΑΧΑΣ Φραγκουλίτης, ἰατρός	1885
ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θεμιστοκλῆς, καθηγητῆς.	1875
ΣΑΜΑΡΤΖΙΔΗΣ Χριστόφορος, γυμνασιάρχης ἐν Βιτωλίοις.	1877
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ἰατρός	1865
ΣΑΡΤΙΝΣΚΗΣ Κωνσταντῖνος, δικηγόρος	1868
ΣΑΡΣΕΝΤΗΣ Ἠλίης, ἔμπορος ἐν Ροστωβίω	1879
SARTORIS Maithard.	1882
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης	1887
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Μασσαλίᾳ	1871
SCAIFE H. A., πράκτωρ ἑταιριῶν	1884
SCHROEDER Paul, διευθυντῆς τοῦ γραφείου τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας.	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἰατρός	1880
SEGALLES Joseph, ἱεραπόστολος.	1883
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Γεώργιος, βιβλιοπώλης.	1872

SHAW William, ἐν Ἀθήναις	1872
ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξενοφῶν, ἐμποροπᾶλληλος	1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1873
ΣΚΑΝΑΒΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑΣ Ε., ἔμπορος	1879
ΣΚΛΑΒΟΣ Φώτιος, φαρμακοποιός	1879
ΣΚΟΡΔΟΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος	1878
ΣΚΟΛΟΥΔΗΣ Στερ., τραπεζίτης	1871
ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν., δικαστῆς ἐν τῷ ἐνταῦθα ἑλληνικῷ προξενικῷ δικαστηρίῳ	1885
ΣΜΥΡΝΩΦ Ἀλέξιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ῥωσικῆς πρεσβείας	1887
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος	1871
ΣΟΥΓΔΟΥΡΗΣ Π., ἔμπορος ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ., δημοσιογράφος	1871
ΣΟΥΤΣΟΣ Ἀλέξ., γραμματεὺς τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἑλληνικοῦ διπλωματικοῦ πρακτορείου	1881
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Γ., ἐμποροπᾶλληλος	1874
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Νικόλαος	1881
ΣΤΑΘΑΤΟΣ Ὅθων, ἔμπορος	1885
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Δημ., ἰατρός	1872
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, νομικὸς ἐν Σάμῳ	1878
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σηλυβέρῃ	1879
ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Χρ., διδάσκαλος	1882
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης	1875
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης	1871
ΣΥΡΜΑΣ Γεώργιος	1885
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν	1887
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1871

T

ΤΑΓΗΣ Ἀναστάσιος, καθηγητῆς	1872
ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητῆς	1875
ΤΑΜΒΑΚΟΣ Δ. Ν., ἔμπορος	1863
ΤΑΤΑΔΙΑΣ Ἀνδρέας, ἰατρός	1885
THOMAN A., διδάσκαλος	1875
ΤΣΕΡΑΕΝΤΗΣ Βελισάριος, ἔμπορος	1873
ΤΣΙΑΚΑΣ Γεώργιος, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις	1881
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, πράκτωρ τῆς πανελληνίου ἀτμοπλοίας	1871
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., κοσμηματοπώλης	1878

Φ

ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενείου	1874
ΦΕΪΖΗ βέη, πρόξενος τῆς Τευρκίας ἐν Ὁδησσῷ	1874
ΦΙΛΙΟΣ Δ., ἔρρορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἀθήναις	1872
ΦΛΩΡΑΣ Χ., ἰατρός	1887

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Δ. Ν., ἔμπορος	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1861
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ἱατρός	1878
ΦΩΤΙΟΣ, ἐπίσκοπος Εἰρηνοπούλεως ἀρχιερατικὸς προϊστάμενος Σταυροδρομίου	1881

W

WASHINGTON Georges, ἱερεὺς τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας	1883
WEISBACH Augustin, ἱατρός	1873

X

HANOTAUX M. (ι.), σύμβουλος τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας	1885
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ Ν., δικαστῆς	1879
ΧΑΡΙΣΙΑΔΗΣ Ν., δικηγόρος	1883
ΧΑΡΜΑΝΤΑΣ Δ., ἱατρός	1882
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Γεώργιος, λόγιος ἐν Παρισίοις	1861
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ. ἰδρυτῆς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Πέτρᾳ ἐλληνικοῦ λυκείου	1872
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Παναγιώτης, ἱατρός	1885
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1883
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀχιλλεύς, δικηγόρος	1888
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἱατρός	1885
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἰωάννης, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς δικαιοσύνης	1888
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἀνώτερος κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1875
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ Συμεών, ἱατρός	1876
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδας, ἔμπορος ἐν Μαγνηστρίᾳ	1866
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Λιβερπούλῃ	1876
ΧΡΥΣΟΧΟ-ΙΔΗΣ Γεώργιος, διευθυντῆς ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἐν Βραζιλίᾳ	1885

Ψ

ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, διευθυντῆς τῆς πανελληνίου ἀτμοπλοίας	1875
ΨΥΧΑΡΗΣ Νικόλαος	1880
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος	1881

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος ἐκλογῆς
ΑΑΡΙΦΗ ΠΑΣΣΑΣ, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους	1887
ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, μητροπολίτης Ἐφέσου	1881
ΑΔΗ ΦΟΥΑΤ ΒΕΗΣ, διευθυντής τοῦ τμήματος τῶν ἐμμέσων φόρων	1882
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην πρεσβευτής τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐν Οὐασινγκτῶνι	1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτής τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐν Βερολίνω	1873
ΑΡΜΕΝΗΣ Βράιλιας, πρεσβευτής τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις	1868
ASCOLI G. F.	1885
ΑΦΕΝΤΟΥΔΗΣ Θεόδωρος, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	1886

Β

BAIRD Spencer, γραμματεὺς τῆς ἐν Οὐασινγκτῶνι Συμβουθείου Ἀκαδημίας	1885
ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Λονδίνω	1874
BARTHÉLÉMY Saint-Hilaire, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ γεωρυσιαστής.	1871
ΒΑΛΔΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ.	1877
BANCROFT Georges, πρώην πρεσβευτής τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνω.	1872
BEAUSSIRE Emile, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου.	1885
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητής ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου ἐν Ἀμερικῇ	1885
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητής τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου.	1874
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ., ἱατρός ἐν Σμύρῃ	1864
BERNHARD, πρίγκιψ διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
ΒΗΣΣΑΝΗΣ Παναγιῆς, ἐν Τάντα	1881
BIGOT Ch.	1885
BITTΩΡΗΣ I.	1881
BLACK-BEY, πρόεδρος τοῦ στ' δημοκρατικοῦ τμήματος ἐνταῦθα	1886
BLACKIE J. Stuart, καθηγητής τῶν ἐλληνικῶν γραμμῶν ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ πανεπιστημίῳ.	1864
BLASS Friedrich, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου Kiel.	1885
BOECKH R., καθηγητής πανεπιστημίου Βερολίνου.	1885
BOKER, πρώην ἐν Κων/πόλει πρεσβευτής τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1862
BONITZ διευθυντής τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως ἐν Πρωσίᾳ.	1885
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Ὁδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὁδησσῷ	1881
BRÉAL Michel, καθηγητής τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου.	1885
BRINZ von A., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου.	1885
ΒΡΥΕΝΙΟΣ Φιλίθεος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884
BRUNN H., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου Μονάχου.	1885
BUCHELER Fr., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου Βόννης.	1885
BURNOUF Emile, πρώην καθηγητής τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867

C

Ἔτος ἐλφοῦς

CALICE βικρῶνος, πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1884
CHASSANG, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐν Παρισίοις	1868
CHRIST W., καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίῳ	1870
COX S. S., πρεσβευτὴς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1885
CROISSET Alfred, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Παρισίοις σχολῇ τῶν γραμμάτων	1885
CROISSET Maurice, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Montpellier σχολῇ τῶν γραμμάτων	1885
CURTIUS Ernst, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1870

Δ

DILTHEY C., καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Göttingen πανεπιστημίῳ	1885
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἑ Ε', οἰκουμενικὸς πατριάρχης	1886
DITTENBERGER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
DUHN von Fr., καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Heidelberg πανεπιστημίῳ	1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1884
DURUY Victor, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρόων ὑπουργός τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Παρισίοις	1882

Ε

ECKSTEIN, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Λειψία πανεπιστημίῳ	1879
ΕΔΞΕΜ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργός ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν	1865
EGGER Emile, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ καθηγητὴς τῆς σχολῆς τῶν γραμμάτων ἐν Παρισίοις	1863
EICHTHAL Gustave d', μέλος τῆς ἀσιατικῆς ἐταιρίας ἐν Παρισίοις	1864
EIMER Th., καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Tübingen πανεπιστημίῳ	1885
ELIOT Charles, πρόεδρος τοῦ πανεπιστημίου Harvardin Cambridger	1885
ELIOT Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου	1886
ΕΡΒΙΤΣΑΝΟΣ Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ σεμιναρίου Σοκόλας	1885
ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ Η., πρόων ἕφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἀθήναις	1879

F

FABRI	1878
FEAM Walker, πρεσβευτὴς τῶν Ἑνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις	1885
FERLAND Orlando, καθηγητὴς ἐν κολλεγίῳ Οὐίλιέλμου ἐν Williamtown Ἀμερικῆς	1885
FISCHER K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου	1885
FÖRTER, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Kiel πανεπιστημίῳ	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ ἴνστιτούτου καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολ. γαλλικῆς σχολῆς	1885
FOUILLET Alfred, maitre de Conférences ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτέρῳ διδασκαλείῳ	1885
FOURNIER Ch., πρόων πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1878
FREEMAN A. E.	1885

Z G

Ἔτος ἐκλογῆς

ZAPΠΑΣ Κωνσταντῖνος, κτηματίας ἐν Βροσθενίῳ Βλαχίας	1874
ZAFEIROΠΟΥΛΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ	1880
GEMMA Adolfo, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ Revista	1871
ZEPΑENTHΣ Χριστόφορος, τραπεζίτης ἐν Βουκουρεστίῳ	1888
GEVAERT F. A., διευθυντῆς τοῦ βασιλικοῦ ὀφείου ἐν Βρυξέλλαις	1881
GIDEL, διευθυντῆς τοῦ λυκείου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου	1885
GILDERSLEVE Basil, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρῃ	1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου	1885
GLADSTONE William, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας	1862
GÖTZ G., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Jena	1885
GREGORV Gaspar, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρῃ	1885
GROSVENOR Edwin, καθηγητῆς ἐν τῇ Ροβερτείῳ σχολῇ	1885
GUTSCH van A., καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Tübingen πανεπιστημίῳ	1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ πανακαδημίου ἐν Γαλλίᾳ	1886

H

HARRIS Bendel, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βαλτιμόρῃ πανεπιστημίου	1885
HASDEN P. B., » τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου	1885
HATZFELDT V., πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας ἐν Παρισίοις	1880
HAVERT Ernest, ἐπίτιμος καθηγητῆς ἐν τῷ Collège de France	1867
HEAP H. G., γενικὸς πρόξενος τῶν Ἦνωμ. Πολιτ. τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1880
HENGEN W., γραμματεὺς τῆς ἐν Ρώμῃ ἀρχαιολογικῆς ἀκαδημίας	1872
HENSE Otto, καθηγητῆς τοῦ ἐν Freiburg πανεπιστημίου	1885
HERTZ M., » » Breslau »	1885
HERZOG E., » » Tübingen »	1885
HEYDEMANN » » Halle-Wittemberg πανεπιστημίου	1885
HEUZEY Léon, καθηγητῆς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν	1874
HILLER E., καθηγητῆς τοῦ ἐν Halle-Wittemberg πανεπιστημίου	1885
HIRSCHFELD G., καθηγητῆς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου	1888
HOLTZENDORFF Franz von, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1872
HOUSSAYE Henri, λόγιος ἐν Παρισίοις	1879
HULTSCH Fried., γυμνασιάρχης ἐν Δρέσδῃ	1885

I

IGNATIEΦ général, πρῶην πρεσβευτῆς τῆς Ρωσίας ἐν Κων/πόλει	1865
ΙΣΤΡΙΑΣ Δώρα, λογία	1868
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', πρῶην οἰκουμενικὸς πατριάρχης	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικ., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου	1885

J

JAECQUEMYS C. Rolin, πρῶην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
--	------

JANET Paul, μέλος τοῦ πανακαδημίου καὶ καθηγητῆς Σοφείωνης	Ἔτος ἐκλογῆς 1885
JEBB, καθηγητῆς ἐν Γλασκώβη	1878

K

ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., ὑποδιευθυντῆς τῆς ἐθνικῆς τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος	1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξ. ἀνδρος, ἡγεμῶν τῆς Σάμου	1881
KEIL H., καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίῳ	1885
KEKULE H., καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Bonn πανεπιστημίῳ.	1885
KEUDELL von, πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας ἐν Ρώμῃ	1871
KIPITSNIKOFF A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ὁδησσῷ πανεπιστημίου.	1885
KIRCHOFF A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1872
KISSLING A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ὁδησσῷ πανεπιστημίου	1885
ΚΟΓΑΛΤΣΙΑΝΟΣ Μιχαήλ, πολιτικὸς Ρωμοῦνος	1885
KOEHLER U., διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις γερμαν. ἀρχαιολογικῆς σχολῆς	1885
KONTZE, διευθυντῆς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου ἐν Βερολίῳ	1885
KONTOΣ K., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου.	1863
KOTONBINSKY A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ὁδησσῷ πανεπιστημίου.	1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Ἀνδρέας Γ., πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει	1885
KUGLER B.	1885
ΚΩΣΤΗΣ K. N., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1882

Λ L

ΛΑΜΠΡΟΣ Π., νομισματολόγος	1871
LANGE K., καθηγητῆς τοῦ ἐν Λευσίχ πανεπιστημίου	1885
LATYSCHEN Basil, μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς Πητροπόλεως	1885
LAYENS Lord, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις	1862
LESSEPS Ferdinand, μηχανικὸς ἐν Παρισίοις	1865
LÉVÊQUE Charles, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ καθηγητῆς ἐν τῷ Collège de France ἐν Παρισίοις	1866
LIARD, διευθυντῆς τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως ἐν Γαλλίᾳ	1885
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεοφάνης, διευθυντῆς τῆς ἐν Βιέννῃ ἐλληνικῆς σχολῆς	1874
LIEBECK, καθηγητῆς τοῦ ἐν Giessen πανεπιστημίου	1885
LIEBMANN, καθηγητῆς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου	1885
LIGHTFOOT D., Bischof of Darham.	1885
LISTER Joseph, καθηγητῆς τῆς ἱατρικῆς ἐν Λονδίῳ	1881
LÖWENFELD Th., καθηγητῆς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου	1885
LÜBBERT, καθηγητῆς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου.	1885
LUCHS A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου	1885
LUDOLF Comte, πρῶην πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1872

M

MADWIG, καθηγητῆς τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ πανεπιστημίου	1885
--	------

MACMILTON G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίῳ συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν	1885
MAURENBRECHER W., καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίῳ	1885
MAYPOKOYΔΑΤΟΣ Ν., πρῶην ὑπουργὸς τῆς Ἑλλάδος	1864
MAYPOTENΗΣ Π., πρεσβευτῆς τῆς Ρουμανίας ἐν Βιέννῃ	1882
MEYER Gustav, καθηγητῆς τοῦ ἐν Γιάττῳ πανεπιστημίου	1885
MEZIÈRES, μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας	1885
ΜΗΝΙΑΤΗΣ Ἀλέξανδρος Μαργαρίτης	1885
ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ἡρακλῆς, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1873
MICHAELIS A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Strassburg	1885
MILLER Emmanuel, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ καθηγητῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν	1863
MONTEBELLO de, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα	1885
MORRIS Joz, πρῶην πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κων/πόλει	1865
ΜΟΥΝΙΦ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἐν Τουρκίᾳ	1865
MULLER J. van, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Erlangen πανεπιστημίῳ	1885
MULLER J., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κεπερχάργης	1885

N

NABEL, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Leyde	1885
NAUCK A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρούπολεως	1885
NAUMANN G., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Strassburg	1885
NÉLIDOW de, πρεσβευτῆς τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1883
NEWTON, διευθυντῆς τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου ἐν Λονδίῳ	1871
NOAILLES marquis de, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐν Κων/πόλει	1883
NORTH Edward, καθηγητῆς ἐν τῷ Hamilton Colleg ἐν Νέξ Ἰόρκῃ	1885
NOVILLE Adrien A., καθηγητῆς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Neuchatel	1885

Π Ρ

ΠΑΛΛΗΣ Α., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1872
ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
ΠΑΠΗΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κ., " " " "	1879
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς	1880
PASTEUR Louis, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις	1874
ΠΑΥΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μόσχης	1886
PERROT Georges, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, ἐν Παρισίοις	1874
ΠΕΤΡΟΣ Β', αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας	1873
PIERSON A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Amsterdam	1885
PITRA J., καρδινάλιος, διευθυντῆς τῆς βιβλιοθήκης Βατικανοῦ	1885
POMIALOWSKI J., μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἐν Πετρούπολει	1885
POWELL J. M., διευθυντῆς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασινγκτῶν Σμιθσωνείου ἀκαδημίας	1885

PORTER Noah, καθηγητής ἐν τῷ ἐν Νέϋ Γόρκῃ πανεπιστημίῳ Yale	1885
IPETENTEPHE X., καθηγητής τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1871
PRANTL von K., καθηγητής τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου	1885

P R

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ	1863
RADOVITZ de, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1883
ΠΑΛΛΗΣ Γ., καθηγητής τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1869
RASCON Comte de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἰσπανίας ἐν Κωνσταντινουπόλει	1881
RENÉ Briau, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας	1876
PENIEPHE M., διοικητὴς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος	1864
RIBBECK O., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Λειψίας	1885
RIVIER Alphonse, καθηγητής τοῦ ἐν Βρυξέλλαις πανεπιστημίου	1881
ROBERT C., καθηγητής τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου	1885
ROEHL N., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Königsberg	1885
RONDE E., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1864
ROSSBACH A., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Breslau	1885
RUELLE Em. Ch., ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Sainte Geneviève	1885
RUELLIN von G., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885

Σ

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τριέρι	1888
ΣΑΪΤ ΠΑΣΣΑΣ, πρώην πρωθυπουργός	1879
ΣΑΪΤ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργός ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν	1887
ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ Νικόλαος, πρώην καθηγητής τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1861
SAUPPE Hermann, καθηγητής τοῦ ἐν Γοτtingῃ πανεπιστημίου	1875
SCHANZ M., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Würzburg	1885
SCHMIDT Bernard	1870
SCHMIDT G., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Berlin	1885
SCHMIDT Moritz, καθηγητής τοῦ ἐν Ίέννη πανεπιστημίου	1871
SCHÖLL Fr., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Heidelberg	1885
SCHÖLL R., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου	1886
SCHWABE von L., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
SIEVERS E., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1886
SIGWART von Ch., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
STADEMUND W., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Strassburg	1885
STAMFORD, γεροσιαστὴς ἐν Οὐασινγκτόνι	1885
ΣΤΟΥΠΤΖΑΣ Δημήτριος, πολιτικὸς Ρωμοῦνος	1885
STRAUSS Oscar, πρεσβευτὴς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1888
SUSEMIHL Fr., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Greifswald	1885

T

"Ετος ἐκλογῆς

THORNTON Edward, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα	1885
THUROT Charles, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις	1873
TOCILESCU Gr., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βουκουρεστίου	1885
TOURNIER Edward, διευθυντῆς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐν Σορβόνῃ	1886
TREITSCHKE von H., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Berlin	1885
TRELAT Ulysse, καθηγητῆς τῆς ἱατρικῆς σχολῆς ἐν Παρισίοις	1887
ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Χαρίλαος, πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος	1878
TROITSKY J., καθηγητῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Πετρούπολεως	1885
TUCKERMANN Charles, πρώην πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1873
TYLER William, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Οὐάσιγκτον πανεπιστημίῳ τοῦ Κολόμβου	1885
TYLER William, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Amherst Ἀμερικῆς Colleg	1885

U

USENER H., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βόννης	1885
USPENSKY Froder, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ὀδησσοῦ	1885
USSING, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κοπεγχάγης	1885
ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ Γρηγόριος, πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βιέννῃ	1874

Φ

ΦΙΛΗΜΩΝ Τιμολέων, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐλληνικῆς Βουλῆς	1879
ΦΙΛΙΠΠΩΦ, στρατηγὸς ἐν Πετρούπολει	1877
ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1879
ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ Ἐπαρ., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰασιῷ πανεπιστημίου	1885

V

VACHEROT, μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις	1885
VAHLEN J., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Berlin	1885
VIRCHOW Rudolf, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1881
VOGUÉ Melchior Comte de, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα	1873
VOLLGREGFF, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Leyden	1885

W

WADDINGTON Henry, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίῳ	1878
WECKLEIN N., καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Μονάχῳ	1885
WEIL Henri, καθηγητῆς τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας ἐν Παρισίοις	1867
WELLING James, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Οὐάσιγκτον πανεπιστημίῳ τοῦ Κολόμβου	1885
WENSEMUTH G., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Heidelberg	1885
WERTHER Baron von, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας ἐν Κων/πόλει	1875

	Ἔτος ἐκλογῆς
WHITE William, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα.	1886
WIESELER Friedrich, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγη πανεπιστημίου.	1873
WITTE Baron de, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας.	1876

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν νεωτέρων σπουδῶν ἐν Σοφείωνη	1885
---	------

Z

ZAMBALDI H., καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμμ. ἐν Βενετίαι.	1872
ZELLER Ed., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βερολίνου.	1885
ZICHY Comte, πρῶτον πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐν Κων/πόλει.	1874

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κίῳ	1863
ΑΔΑΜΑΝΤΙΑΔΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος.	1885
ΑΝΘΙΜΟΣ μητροπολίτης Βελιγράδων	1868
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Λέανδρος, καθηγητῆς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς.	1863
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΔΟΣ Β., καθηγητῆς ἐν Ἀλεξάνδρεια.	1872
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος	1875
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Γ., καθηγητῆς τοῦ ἐν Κυθωνίαις γυμνασίου.	1864

Β

ΒΕΛΟΥΔΗΣ Ι., βιβλιοθηκῆριος τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης.	1871
ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος ἐν Κεραλληνίᾳ	1878
BERTHERAND, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἐταιρίας.	1870
ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ Ν. Νικήτας	1864
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, γεν. γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Ἑλλάδος	1875
BOLTZ August, καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Darmstadt	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητῆς ἐν Σμύρῃ.	1885
ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστη	1879
ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀναστάσιος, πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος ἐν Αἰγύπτῳ	1879

Γ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ν., ἱατρὸς ἐν Βώλῳ	1863
ΓΡΗΓΟΡΑΣ Γερμανός, διευθυντῆς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς.	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Α., σχολάρχης ἐν Ἀμισῷ	1864
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἱατρὸς ἐν Δράμᾳ	1885

Δ

CAILLEMER Exupère, πρότασις τῆς ἐν Λογδούνῳ νομικῆς σχολῆς.	1870
CHIARI Chevalier Gérard de	1872
COUSSEMAKER Arthour, νομικὸς ἐν Αἴῃ	1870
CULLEN Dr	1880

Δ

ΔΑΜΩΝ Δ., ἱατρὸς	1872
ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ Γ., καθηγητῆς τῆς ἑλλην. γλώσσης ἐν τῷ ἐν Πατρῶν πόλει πανεπιστημίῳ	1876

ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, ὑφηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίῳ.	1875
ΔΗΜΗΤΡΑΣ Κ., ἱατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει.	1871
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.	1885
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1872

E

EGGER Victor, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Nancy σχολῇ τῶν γραμμάτων.	1885
---	------

F

FLOCH Johan ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου γερμανικῆς ἐγκυκλοπαιδείας ἐν Rudolstadt.	1885
FRESHFIELD Edwin ἐν Λονδίῳ.	1877

Z G

GERHARDT W., ἀρχαιολόγος ἐν Γοτιγγῇ.	1873
GIDEL Charles A., proviseur τοῦ ἐν Παρισίοις Λυκείου Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου.	1867
ΖΩΜΑΡΙΑΗΣ Εὐγένιος, λόγιος ἐν Μονάχῳ.	1885

H

ΗΛΙΑΔΗΣ Βωζᾶνος Λεωνίδας.	1873
HEIDENSTAMM Oscar de, λόγιος ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ.	1873
HIRSCHFELD Gustave, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐν Καϊνισβέργῃ πανεπιστημίῳ.	1883
HUGHES, πρῶν γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγγλικῆς πρεσβείας.	1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ Κ., ἔμπορος ἐν Ραιδεστῷ.	1870
ΘΕΡΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστη.	1863

I

ΙΩΑΝΝΙΑΔΗΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀμοργῷ.	1861
ΙΩΑΝΝΙΑΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος ἐν Τραπεζοῦντι.	1870
ΙΩΑΝΝΙΑΔΗΣ Σεραπίων, καθηγητὴς ἐν Καισαρείᾳ.	1863

K

ΚΟΣΜΙΑΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαίδι.	1873
ΚΟΥΠΤΩΡΗΣ Παναγιώτης, γυμνασιάρχης ἐν Ἑλλάδι.	1864
KRAFT Emil, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen.	1885
ΚΡΙΝΟΣ Δ., φαρμακοποιὸς ἐν Ἀθήναις.	1865
KRUMBACHER K., ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου.	1885
ΚΥΡΙΑΚΙΑΔΗΣ Κ., πρῶν σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐλληνικῆς σχολῆς.	1864
ΚΩΛΛΙΑΤΟΣ Σωκράτης, ἀρχιεπίσκοπος Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος.	1878
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΗΣ Γ., πρῶν διευθυντὴς τῶν ἐν Φιλιππουπόλει Ζαριφείων διδασκαλείων.	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΗΣ, καθηγητὴς ἐν Λονδίῳ.	1885

Λ Λ

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΔΑΜΠΙΡΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἱατρός ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1872
LEGRAND Emil. καθηγητῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίαις.	1870
LEONARDI Giovanni. φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρᾳ	1871
ΔΗΜΝΙΟΣ Ν., ἱατρός ἐν Ἀρτάκη	1872
ΔΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.	1874

Μ

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ., καθηγητῆς ἐν τῇ Ζωσιμική σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων	1872
MELBER, καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Μονάχῳ	1885
MONTANI Pierre	1866
ΜΟΡΔΟΣ Σαμουήλ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
ΜΟΥΙΣ, ἀρχιτέκτων τοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Γαλλίᾳ	1887
MUHLMANN F., πρῶην διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα γερμανοβελγικῆς σχολῆς	1887
ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ Ἰερώνυμος, ἐφημέριος τῆς ἐν Λονδίῳ ἐλληνικῆς ἐκκλησίας	1872

Ν

ΝΑΧΑΜΟΥΔΗΣ Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, ἱατρός, διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου	1875

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντῆς ἰδιωτικῆς σχολῆς ἐν Κερκύρᾳ	1868
--	------

Π

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, καθηγητῆς	1885
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος ἐν Ἄρτῃ	1872
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἱατρός ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρ., δικαστῆς ἐν Κύπρῳ	1864
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραίλᾳ.	1871
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης ἐν Κάμπῳ Λακωνικῆς.	1864
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ « Ἐσπέρου »	1885
PFLUG K. Hartung von. καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
ΠΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος	1878
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., λόγιος ἐν Ἀθήναις	1872
POESTION C. J.	1885

Q

QUEUX de Saint-Hillaire marquis de, λόγιος ἐν Παρισίαις.	1867
--	------

P R

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ρ. Ἀλέξιος, υπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος	Ἔτος ἐλλογῆς 1870
ΡΑΛΛΗΣ Ν, ἰατρός ἐν Περγάμῳ.	1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ.	1864
REINACH Salomon, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης Saint Germain.	1887
ROSSI Scotti Comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολῶσῃ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου	1882
ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστείδης, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις.	1885
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Κερκύρα	1874

Σ

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος.	1868
ΣΑΚΕΛΛΙΩΝ Ι., λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1881
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἰατρός ἐν Βουκουρεστίῳ.	1874
SCHLIEMANN Heinrich. λόγιος ἐν Ἀθήναις	1871
ΣΚΟΡΔΕΛΛΗΣ Βλάσιος, καθηγητὴς διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις	1863
ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ Ἰσιδωρίδης, λόγιος ἐν Ἀθήναις	1861
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.	1881
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπαμ., διευθυντὴς τοῦ ἐν Σάμῳ ἡγεμονικοῦ γραφείου	1881
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΑΪΔΗΣ Ἀριστομένης, διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Συναγγελικῆς σχολῆς.	1885
ΣΧΟΛΑΡΙΟΣ Δωρόθεος, πρῶην μητροπολίτης Λαρίσης	1883
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρῶην σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ.	1871

T

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βενετίᾳ	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Ν.	1863
ΤΣΑΠΑΡΑΣ Π., γυμνασιάρχης ἐν Ἑλλάδι	1876

Φ

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ Γεώργιος, φοιτητὴς.	1885
--	------

V

VEIDNER André.	1872
------------------------	------

X

ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δημοσθένης, λόγιος ἐν Σύμῃ	1883
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Δράμᾳ.	1885
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Δ., ὑφηγητὴς τῆς ἱατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.	1874
ΧΡΟΝΙΔΗΣ Κ., λόγιος ἐν Ἀθριανουπόλει.	1863

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ
† ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΔΔΗΣ
† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ
† ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
† ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ
† ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
ΑΥΣΤΡΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
Θ. κκ: Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ κκ: Σ κ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ
† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ
ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΙΘΑΚΗΣ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ

† Σ. ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ, *ιατρός*
ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ
ΥΙΟΙ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΠΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣΚΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1861—62
† ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ	1862—63
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1863
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1863—64
ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1864—65
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1865—66
† Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1866—67
ΞΕΝ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ	1867—68
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1868—69
† ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΑΙΓΓΕΝ	1869—70
ΣΤΑΥΡ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ	1870—71
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1871—72
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1872—73
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1873—74
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1874—75
ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1875—76
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1876—77
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1877—78
ΟΔ. ΙΑΔΕΜΟΣ	1878—79
ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1879—80
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1880—81
Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1881—82
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1882—83
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1883—84
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1884—85
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1885—86
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1886—87
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1887—88
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1888—89

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1887—1888

Πρόεδρος	Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	Εἰδικὸς γραμματεὺς	ΕΥΣΤ. ΠΟΗΣΣΚΟΣ
Ἀντιπρόεδρος	ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΠΑΘΑΡΗΣ (1)	Ταμίης	Ι. Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
	ΘΕΜΙΣΤ. ΚΟΣΟΥΔΗΣ	Λογιστὴς	ΦΡ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ (1)
Γενικὸς γραμματεὺς	ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ	Βιβλιοφύλαξ	Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1887—1888

Α'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ
2. ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ
3. Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ
4. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
5. Φ. ΤΑΓΗΣ
6. Κ. ΤΣΙΟΥΔΑΚΑΣ
7. ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Β'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ

1. ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
2. ΗΔ. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ
3. ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ
4. Κ. ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
5. Μ. ΚΕΦΑΛΑΣ
6. Π. ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ
7. Ν. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ
8. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
9. Φ. ΤΑΓΗΣ
10. ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Γ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

1. ΗΔ. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ
2. ΣΠ. ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ

3. Ε. ΖΕΜΠΟΥΛΗΣ
4. Κ. ΜΑΚΡΗΣ
5. Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
6. ΦΡ. ΣΑΛΑΧΑΣ
7. Ν. ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
8. Π. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

1. Ι. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ
2. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
3. Ν. Θ. ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ
4. Ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ σχολείου.
5. Ὁ εἰδικὸς " " "
6. Ὁ γραμμ. ἀρχ. ἐπιτροπῆς.
7. Ὁ " φιλοδ. " "

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. JAMES CALVERT
2. CURTIS C. G.
3. J. MORDMANN
4. Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ
5. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
6. P. SCHROEDER
7. Ε. ΣΙΑΒΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Παραιτηθέντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τοῦ κ. Α. Σπαθάρη ὡς ἀντιπροέδρου, ἐξελέγη ὡς τοιοῦτος ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης.

(1) Παραιτηθέντος καὶ τούτου ὡς λογιστοῦ, ἐξελέγη ὡς τοιοῦτος ὁ κ. Έμμ. Μελανδινός.

ΣΤ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

1. Β. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
2. Μ. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ
3. Ι. ΓΚΙΩΝ
4. Ε. ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ
5. Ν. ΜΠΑΕΣΣΑΣ
6. Π. ΠΡΩΤΟΣ

Ζ'. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1. Μ. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ
2. Γ. ΕΛΠΙΔΗΣ
3. Κ. ΨΩΜΙΑΔΗΣ

Η'. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ
2. Ι. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
3. Ι. ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ
4. ΗΔ. ΜΑΛΙΑΚΑΣ
5. Ι. ΝΑΟΥΜ
6. Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ
7. Ν. ΣΚΩΤΙΔΗΣ
8. Α. ΣΠΑΘΑΡΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

τῶν ἀρχαιολογικῶν σελλογῶν
Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ

τῆς ἀρχαιολογικῆς
ΗΛΙΑΣ ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1888—1889

Πρόεδρος	Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	Εἰδικὸς γραμματεὺς . . .	ΕΥΣΤ. ΠΟΠΕΣΚΟΣ
Ἀντιπρόεδρος	ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ	Βιβλιοφύλαξ	Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
	(Ι. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ	Ταμίας	Θ. ΚΟΣΟΥΔΗΣ
Γεν. γραμματεὺς	ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ	Λογιστής	Π. ΗΡΩΓΟΣ.

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1888—1889

Α'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ.
2. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
3. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π.
4. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
5. ΤΑΓΗΣ Φ.
6. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

Β'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ.

1. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ.
2. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ ΗΛ.
3. ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠ.
4. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ.
5. ΔΩΡΙΤΖΑΣ ΓΕΡ.
6. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Ν.
7. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
8. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ν.
9. ΠΟΠΕΣΚΟΣ Ε.
10. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
11. ΤΑΓΗΣ Φ.
12. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

Γ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ.

1. ΑΠΕΡΗΣ Π.
2. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ ΣΠ.
3. ΔΙΜΑΡΑΚΗΣ Α.
4. ΛΟΓΙΑΔΗΣ Δ.

5. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
6. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
7. ΡΙΤΣΟΣ Β.
8. ΣΑΛΑΧΑΣ ΦΡ.
9. ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
10. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
2. ΣΟΥΛΙΔΙΔΗΣ Ν.
3. LEVAL A.
4. *Ὁ γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐκπαιδευτικῆς.*
5. *Ὁ εἰδικὸς " " "*
6. *Ὁ γραμματεὺς τῆς ἀρχαίων γ. ἐπιτροπῆς*
7. *Ὁ " " τῆς φιλοσοφικῆς " "*

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. CALVERT JAMES.
2. CURTIS C. G.
3. ΓΕΔΕΩΝ Μ.
4. ΚΟΥΠΠΑΣ Π. Δ.
5. LEVAL A.
6. LONG A.
7. MILLINGEN A.
8. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
9. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
10. ΣΙΑΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε.

ΣΤ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.

1. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Β.
2. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ.
3. ΓΚΙΩΝ Ι.
4. ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ε.
5. ΜΠΛΕΣΣΑΣ Ν.
6. ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν.
7. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι.

Ζ' ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.

1. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
2. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξ.
3. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι.

Η' ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ.
2. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ι.
3. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κ.
4. ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λ.
5. ΝΑΟΥΜ Ι.
6. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
7. ΡΙΤΣΟΣ Β.
8. ΣΚΩΤΙΑΔΗΣ Ν.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Οργανωτική και τῶν γραμματικῶν σελίδων

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΡΙΤΣΟΣ

Μαθηματικῶν καὶ νομισματικῶν σελίδων

Π. Δ. ΚΟΥΠΙΑΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1887 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1889—ΤΟΜΟΣ ΚΑ΄

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΕΡΔΙΚΙΔΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Περὶ τινος σημειτικῆς ἐπιγραφῆς ἐν Χαλεπίῳ πρό τινος σαζομένης τανῦν δὲ ἀπολεσθείσης, καὶ περὶ τοῦ 59 (τοῦ 60 κατὰ τὸ ἑβραϊκόν) ψαλμοῦ καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς, μετὰ παρεμπιπτούσης κριτικῆς ἐξιγλήσεως τοῦ 107 ψαλμοῦ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τρισὶ συνεδριάσεσι τοῦ ἔτους 1886—87). (1)

Ὁ σοφὸς Ἰουδαῖος Φίρκοθιτζ, ὁ δαπάναις Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄, αὐτοκράτορος τῶν Ρωσσιῶν, περιουδίων πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ ἐξέτασιν τῶν κατὰ διαφόρους χώρας περιωθέντων ἀρχαίων ἑβραϊκῶν κωδικῶν ἀρίκετο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τῷ 1868 εἰς Χαλεπίον. ὅπως ἐξετάσῃ τὸν ἐν τῇ συναγωγῇ τῆς πόλεως ταύτης εὕρισκόμενον, πανσέβαστον παρὰ τοῖς ἀπανταχοῦ Ἰουδαίοις, κώδικα τῆς Πεντατεύχου, *Κετίρ* (כֶּתִיב) ἐπικαλούμενον, ὅστις ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εὐσεβῶν Ἰουδαίων πιστεύεται ὅτι ἐστὶν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον,

ὅπερ ὁ Ἐσδρας θεὸς ἐπινοεῖ ἀπὸ μνήμης ἔγραψεν ἀποκαταστήσας καὶ πάλιν ἔγραψεν τὸν κατὰ τὴν ἐν Βαβυλῶνι μετοικεσίαν ἀπολεσθέντα νόμον.

Σκοπὸς τῆς περιόδου ταύτης τοῦ ἐν λόγῳ σοφοῦ ἦν ἡ πιθανὴ ἀνεύρεσις παραλλαγῶν εἰς τὰ κείμενα τῶν περιωθέντων χειρογράφων, ἵνα σημειωθῶσιν αὐτὰ ἐν τῇ ἀναλώματι τοῦ αἰδιόμου αὐτοκράτορος παρασκευαζομένη ἐκδόσει τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου τῆς παλαιᾶς Γραφῆς. Καὶ περὶ μὲν τοῦ περιορήμου ἐν Χαλεπίῳ κώδικος (ἐν παρόδῳ σημειώσθω ἐν ταύτῃ) ὁ Φίρκοθιτζ ἔκρινεν, ὅτι τὸ ἔργον ἐστὶ τοῦ Θ' μ. Ν. αἰῶνος, ἐσημείωσε δὲ, ὅτι ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτοῦ τὰ δύο, ὡς νομίζεται, ἐκπεσόντα ἐδάξια τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως,

(1) Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο παρελείφθη ἐκ τοῦ Κ' τόμου ἅτε μὴ ἐγκαίρως ἡμῖν ἀποσταλὲν ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου. Σ. Σ. Ε.

ἄτινα διεσπλάζαν ἡμῖν οἱ Ο' ἐρμηνεύται (Γ' 24 καὶ ΙΑ', 12), καὶ ἄτινα, κατὰ τὸν αὐτόν, ἀνευρέθησαν ἐν τινι ἑβραϊκῷ κώδικι ἐν Κων-
 κῶσῳ ἀνακαλυφθέντι. Ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς ἐπω-
 φελούμενος τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατριβῆς
 αὐτοῦ ἠσυχολήθη καὶ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ἀρ-
 χαιᾶς τινὸς ἑβραϊκῆς ἐπιγραφῆς, εἰς ἧς τὴν
 ὑπαρξὴν ἄλλοτε οἱ μὲν ἐν Χαλεπίῳ Ἰουδαῖοι
 ἐν γένει ἀδιστακτῶς ἐπίσταντον, πολλῶν παρ'
 αὐτοῖς γερόντων διαβεβαιούντων, ὅτι ἰδίῳι
 ὕμνησιν εἶδον αὐτὴν κατακαμμένην ποτὲ ἐν
 τῷ φρουρίῳ τοῦ Χαλεπίου. αὐτὸς δὲ ὁ Φίρ-
 κούβιτζ, ζήλωτῆς εἶπερ τις καὶ ἄλλος τῆς
 πατρῶας δόξης, τὴν ὑπαρξὴν οὐδόλως ἠμυρ-
 σθήτει καὶ γνησίαν ἐκ προλήψεως ἔκρινε·
 προσέθηκε δὲ μοι ὁ αὐτός, ὅτι κατ' ἐντολὴν
 τοῦ αὐτοκράτορος προὔτιθετο ἀντὶ ἀδρου τι-
 μήματος ν' ἀγοράσῃ τὸν λίθον, ἂν εὐρίσκατο,
 καὶ πέμψῃ αὐτὸν εἰς Ἡερουπόλιν.

Ἡᾶσα σπουδῆ καταβλήθη. τῆς ὀθωμανικῆς
 κυβερνήσεως προφρονῶς χρηγητάσασθε τὴν
 συνδρομὴν αὐτῆς τῇ αἰτήσει τοῦ τότε ἐν Χα-
 λεπίῳ Ρώσσοι προσζένου, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ
 θησαυροῦ· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων οὐδὲν
 προσεγένετο ὄφελος, ἅτε ἐξ αὐτῶν ἀποδει-
 χθέντος, ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἀπωλέσθη καὶ ὅτι,
 κατὰ τινὰ φήμην, ὁ λίθος ὀλόκληρος ἢ κατα-
 κερματισθεὶς ἐχρησίμευσε, τίς οἶδεν μεθ' ὁ-
 πόσων ἄλλων ἀρχαιοτήτων, εἰς οἰκοδομὴν
 στρατώνος ἐπὶ Ἰερουσάλημ πασσαῖ τοῦ Λίγυ-
 πτίου. Ἐὰν αἱ φήμαι αὗται ἔγωσιν ὑπόστασιν,
 πιθανὸν ἡμέραν τινὰ νὰ γένηται καὶ πάλιν
 λόγος περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἥτις τανῦν
 νομίζεται ἀνηκέστως ἀπολεσθεῖσα.

Κατὰ τοὺς ἐν Χαλεπίῳ γερόντας Ἰουδαῖους
 τοὺς ἰσχυρίζομένους, ὅτι εἶδον τὸν ἐν λόγῳ λί-
 θον, ἡ ἐπιγραφή φοινικικοῖς γράμμασι γεγραμ-
 μένη περιελάμβανεν ὡς ἔγγιστα τάδε:

« Ἐγὼ Ἰωάβ, ὁ ἐπὶ τῆς στρατιᾶς τοῦ βα-
 σιλέως Δαβὶδ, πολεμήσας τὸν Ἐδώμ, ἀπέ-
 κτεινα δώδεκα χιλιᾶδας αὐτῶν παρὰ τὴν κοι-
 λάδα τῶν ἁλῶν».

Οὐδεὶς τῶν βιβλίων, ὅσοι ἑβραῖοι τὸ πε-
 ριεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς, ἠπίστατο ἀναγνώ-
 σκειν τὰ φοινικικὰ γράμματα, ὥστε ἑβραῖοι
 ἐκ παραδόσεως παραλαβόντες τὸ ὡς ἔγγιστα
 τῆς ἀναγνώσεως ταύτης οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἐντε-
 λῶς ἀκριβῆς αὐτῆς. Ἀξιώσιμος γέρον Ἰουδαῖος
 διεβεβαίωσε με, ὅτι πρὸ χρόνων συνοδεύων
 Ἄγγλον περιηγητὴν ἐπεσκέφθη τὴν περὶ ἧς ὁ
 λόγος ἐπιγραφὴν. Ἐπειδὴ ἀμρότεροι ἠγνόουν
 τὰς φωνὰς τῶν φοινικικῶν γραμμάτων, ἐπε-

χειρήσαν πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας τὴν ἐ-
 ζήτησιν τῶν διαφορῶν σχημάτων τῶν ἐν τῇ
 ἐπιγραφῇ γραμμάτων ζητούντες νὰ εὐρωσιν ὁ-
 μοια τοιαῦτα, ἐνθα ἀναγκαιῶς ἔπρεπε νὰ ὑπάρ-
 χωσιν, ἐὰν πράγματι περιεῖχεν ἡ ἐπιγραφή
 τὰς ἑβραϊκὰς λέξεις, αἰτινες, κατὰ τὴν παρὰ-
 δοσιν, ἐσημαίνοντο διὰ τῶν φοινικικῶν τούτων
 γραμμάτων (1). Ἄλλ' οὐδὲν τούτων εὐρί-
 σκατο.

Μόνος οὗτος ὁ τρόπος τῆς βρασάνου πρὸς ἐ-
 ζήτησιν τοῦ ἀληθοῦς τῶν φωνῶν τῶν ἐν τῇ
 ἐπιγραφῇ χαρακτήρων οὐδόλως ἀποτελεῖ λό-
 λον ἐπαρκῆ. ὅπως ἀσφαλῶς ἀποφανθῶμεν
 κατὰ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς. Δῆλον,
 ὅτι ἐκ τῆς παραδόσεως τὴν ἔννοιαν μόνον αὐ-
 τῆς παρέλαθον οἱ ταῦτα ἰσχυρίζομενοι, οὐχὶ
 δὲ καὶ τὰς λέξεις αὐτὰς ἀκριβῶς. Διάφορος
 τάξις λέξεων, ὁμωνύμων ἄλλων ἀντικατά-
 στασις ἢ καὶ μορίου μόνον προσθήκη ἢ καὶ
 παράλειψις ἀρκεῖ, ὅπως μάταιον καὶ ἀνωφελεῖ
 ἀποδείξῃ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐξελέγγεως.

Διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης μελέτης μου, ἦν τῇ
 εὐνοίᾳ τῶν σοφῶν τοῦ συλλόγου μελῶν θαρ-
 ρῶν ὑποβάλλω τῇ κρίσει αὐτῶν. Θέλω ἐπιχει-
 ρῆσαι ν' ἀποδείξω ἐπὶ ἱστορικῶν καὶ γεωγρα-
 φικῶν δεδωμένων ἐρειδόμενος ὅτι, ἐὰν πράγ-
 ματι ἢ ὑπὸ μελέτην ἐπιγραφή περιεῖχε τοιαύ-
 την τινὰ ἔννοιαν, οἶαν οἱ ἐκ Χαλεπίου βιβλί-
 νιοι ὑποστηρίζουσιν, ὁ δὲ σοφὸς Φίρκουβιτζ ἀδι-
 στάκτως παρεδέχθη, ἡ ἐπιγραφή ἦν μεταγεν-
 νεστέρων χρόνων παραποίησις, χρόνων, καθ'
 οὓς ἡ τῶν Ἰουδαίων φιλοτιμία παρήγορον ἀν-
 τιστάθμισιν τῆς ἡλικιωτέρας πολιτικῆς ταπει-
 νώσεως ζητούσα κατέρρευεν εἰς πλάσματα περὶ
 ἐθνικῆς ἰσχύος καὶ δόξης παρελθόντων χρόνων,
 πρὸς δὲ τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ παραποιήσεις
 ὁμοίας τῇ προκειμένῃ κατασκευάζειν (2).

(1) Τὰ γράμματα φοινικίων καὶ ἑβραίων κατὰ τοὺς
 πρώτους χρόνους ταῦτα ὄντα μεταγενεστέρως μόνον διέ-
 φερον ἀλλήλοις, παραδεξαμένων τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν
 ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μετακίσεως ἐπάνοδον αὐτῶν τοὺς νῦν
 ὑπάρχοντας ἐν γῆσει τετραγώνους χαρακτήρας. « Καὶ ἐν
 τοῖς ἀκριβεστέροις δὲ τῶν ἀντιγράφων ἑβραϊκοῖς χαρακτήρ-
 σι καίτι τὸ ὄνομα, ἑβραϊκοῖς δὲ οὐ τοῖς νῦν, ἀλλὰ τοῖς ἀρ-
 χαιοτάτοις. Φασὶ γὰρ τὸν Ἐσδραν ἐν τῇ αἰγυμάλωσι ἐτέ-
 ρους αὐτοῖς χαρακτήρας παρὰ τοὺς προτέρους παραδεω-
 κέναι» (Ἰσραήλ, εἰς ψαλμ. Β', ἐν τόμῳ ΙΒ' Πατρολ. Μίγνο,
 σελ. 1104).

(2) Ἡ μελέτη τῶν σημειτικῶν ἐπιγραφῶν ἐν γένει μέχρι
 ἔχει τὸ ἐνιαυτὸν ἐπιγραφῆ ὅμοια, οἷα ἡ ἡμετέρα, ἐκτός
 τῆς ἱστορικῆς σπουδαιότητος αὐτῆς ἤθελε χρησιμεύσει καὶ
 πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως τῆς γραφῆς παρ' ἑβραῖοις

Ἐάν τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναγεγραμμένα ἱστορικὰ γεγονότα οὐδόλως ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Παρμλειτομένων, σπουδαίως δὲ διαφέρουσιν, ὡς κατωτέρω δεῖχθήσεται, πρὸς ἄλλα ἐν τοῖς αὐτοῖς βιβλίοις ἱστορούμενα, πρὸς ἃ ὑπεράγαν φιλοστόμως οἱ περὶ τὸν Philippson προσπαθοῦσι ν' ἀναφέρωσι ταῦτα, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται, ἐξ ἄλλου ἐντελῶς συμφωνοῦσι πρὸς τὰ ἀπαντῶντα ἐν τῷ δευτέρῳ ἔδαφίῳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 59 ψαλμοῦ κατὰ τοὺς Ο' (τοῦ 60 κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον) ἐντελῶς οὕτως, ὥστε ἡ ἐπὶ λίθου ἐπιγραφὴ φαίνεται ἀντίγραφον τοῦ δευτέρου τούτου ἔδαφίου τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἐν λόγῳ ψαλμοῦ.

Ἔχει δὲ αὕτη ὁλόκληρος κατὰ τὸ παραδειγματικὸν κείμενον τῆς ἐρμηνείας τῶν Ο' οὕτως.

« Εἰς τὸ τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένοις· εἰς στήλογραφίαν τῷ Δαβὶδ, εἰς διδασχίν, ὅποτε ἐνεπύρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίαν καὶ τὴν Συρίαν Σοβάλ, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωάβ, καὶ ἐπάταξε τὸν Ἐδώμ ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἄλων δώδεκα χιλιάδας ».

Κατὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ μετάφρασιν τοῦ Philippson, « εἰς τὸν ἀρχιμουσικὸν ἐπὶ Σουσαν-Ἐδούθ, Μικτὰμ τοῦ Δαβὶδ, εἰς διδασχίν, ὅποτε ἐνίκησε τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ἀράμ Σοβάλ, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωάβ καὶ ἐκτύπησε τὸν Ἐδώμ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἄλατος δώδεκα χιλιάδας ἄνδρας ».

Οὕτω λοιπὸν ἀλληλεγγύων οὐσῶν τῆς ἐν Χαλεπίῳ ἐπὶ λίθου σημιτικῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τῆς ἀναγεγραμμένης ἐπὶ τοῦ 59 ψαλμοῦ, ἀναγκαιῶς ἢ μελέτη τῆς μὲν συνεπάγεται τὴν τῆς ἑτέρας· ἐπειδὴ ὅμως ἡ μὲν ἐπὶ λίθου ἐπιγραφὴ ἀπωλέσθη, τὰ δὲ ἀναγεγραμμένα ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦσαν αὐτὰ ταῦτα, ὡς ἀνέφερα, τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ ἔδαφίῳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 59 ψαλμοῦ ἱστορούμενα, ἅτινα ὑπ' ὕπν πάντων κείνται, ἀναγκαιῶς ἐπὶ τούτων ποιήσονται τὸν λόγον· ἐάν δὲ ἐκ τῆς μελέτης τούτων ἀποδειχθῇ νόθον καὶ μεταγενέστερον πρόσθεμα τὸ ὑπὸ ἔλεγχον δεύτερον ἔδαφιον τῆς ἐπιγραφῆς, νόθον καὶ μεταγενέστερον πλάσμα δεῖν νὰ κριθῇ καὶ ἡ ἀπολεσθεῖσα ἐπιγραφὴ.

Ἄλλὰ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ἀσφαλτοῦς τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ψαλμοῦ ἀνάγκη μελετηθεῖς νὰ διαλευκανθῇ ὁ ψαλμὸς αὐτός, διότι ἐκ τῆς με-

λέτης κυρίως τούτου परिσησόμεθα σπουδαϊστάτα ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς χρονολογίας τῆς συντάξεως τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ φέρει.

Οὕτω ἀντὶ μελέτης περὶ τινος ἐν Χαλεπίῳ ἄλλοτε, τανῦν ἀπολεσθεῖσας, σημιτικῆς ἐπιγραφῆς, φέρω ὑμῖν σήμερον ὑμῶν καὶ μελέτην περὶ τοῦ 59 ψαλμοῦ τῆς δαβιδικῆς βιβλίου καὶ περὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς, παρεπιπτόντως δὲ καὶ μελέτην ἐπὶ τοῦ 107 ψαλμοῦ.

Α'.

Πρὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν διαφορῶν περὶ τοῦ ψαλμοῦ ἡμῶν γινωμῶν κριτικῶν τινῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, καὶ τῆς παραθέσεως τῶν λόγων, δι' οὓς τοιμῶ ἀντιδοξεῖν αὐτοῖς, πρὸ τῆς ἐν γένει μελέτης καὶ ἀναλύσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν ἀποδείξεων, δι' ὧν ἐλεγχθήσεται τὸ ψευδεπίγραφον τοῦ δευτέρου ἔδαφίου τῆς ἐπιγραφῆς αὐτοῦ, ἅτινα ἔσονται ἕκαστον ἀντικείμενον τῶν ἐξῆς κεφαλαίων τοῦ ἀναγνώσματος μου τούτου, ἐπειδὴ περὶ νοθείας ἔδαφίου τινός ἐπιγραφῆς ψαλμοῦ πρόκειται, τὰς δ' ἐπιγραφὰς ἐν γένει τῶν ψαλμῶν πολλοὶ οὐ μόνον γνησίας ἀλλὰ καὶ θεοπνεύστους εἶναι ἰσχυρίσθησαν, φέρε εἰπωμεν πρότιστα πάντων τινὰ περὶ τῆς διδασκαλίας ταύτης οὐχὶ μὲν τὴν ὅλην τοῦ ζήτηματος θεωρίαν ἀναπτύσσοντα, ἰκανὰ ὅμως πρὸς δικαιολόγησίν μου, ὅτι οὐδόλως ἄθετῶ Γραφὰς παραδειγματικῆς ὡς γνησίας καὶ δὴ καὶ θεοπνεύστους.

Ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε παρεδέξατο τὸ κύρος τῆς θεοπνευστικῆς τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ψαλμῶν, οὐδεὶς μὲν δύναται διὰ ῥητῆς διατάξεως νὰ καταδείξῃ, εὐλόγως ὅμως πᾶς τις τεκμαίρεται ἐκ τοῦ ὅτι οὐδέποτε ἐπέτρψε τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀκολουθείαις. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνων ἡ ἐκκλησία οὐκ ἐπαύσατο ψάλλουσα ἢ καὶ ἀπαγγέλλουσα ἐν ταῖς ἀκολουθείαις τοὺς ψαλμούς. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γνωρίζει ἡμῖν, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν χριστιανῶν τῶν χρόνων αὐτοῦ οὐ μόνον τὸ περιεχόμενον τῶν ἄλλων τῆς παλαιῆς Γραφῆς βιβλίων ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἠγνοοῦν, ἐνῶ τοὺς ψαλμούς πάντας ἠπίσταστο ἀπαγγέλλειν (1).

κατὰ τοὺς δαβιδικοὺς χρόνους, ὑπάρξαι, κατὰ τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἐφερῶσιν ἀμφιβολία.

(1) Ἰστε γοῦν, ὅτι καὶ νῦν τὰ μὲν ἄλλα οὐδ' εἰς ὀνόματος τοῖς πολλοῖς ἐστὶ βιβλία γινώριμα· τὴν δὲ τῶν ψαλμῶν

καὶ τοῦτο διότι, κατὰ τὸν αὐτὸν πατέρα, οἱ πάντες ἤκουον αὐτοὺς ἀδικόπως ψαλλομένους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Ἀπὸ τῶν πρώτων λοιπὸν τοῦ χριστιανισμοῦ αἰώνων ἡ ἐκκλησία ἀνεγίνωσκε τοὺς ψαλμοὺς παντὸς ἄλλου βιβλίου τῆς παλαιᾶς Γραφῆς προσηγομένους, καὶ ὅμως πάντοτε παρελείπεν, ὡς καὶ μέχρι σήμερον, τὰς ἐπιγραφὰς μὴ ἀναγνωσκουσα ταύτας.

Τὸ τῆς μὴ ἀναγνώσεως τῶν ἐπιγραφῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἰσχυρὸν ἐπιχειρήμα προσπαθεῖν ἀ συγκαλύψῃ σοφός καὶ μακαρίας μηνίης τοῦ ἔθνους διδασκάλος, Διονύσιος ὁ Κλεώπας, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ ἐν τῷ ψαλτῆρι, ἐν οἷς λέγει· «Ἦ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποσιώπησις τῶν ἐπιγραφῶν οὐ μόνον οὐδὲν ἐμφαίνει· κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ἐπιγραφῶν κύρους, ἀλλὰ καὶ μάχιστα ἐμπεδοὶ καὶ κρατύνει αὐτὴν τὴν θεοτύτητα· [παράδοξος ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐμπεδώσεως καὶ κρατύνσεως τῶν κειμένων διὰ τῆς ἀποβολῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας]· ἐν ταῖς κοιναῖς τῶν πιστῶν συνάξεσιν οὐ τὰς ἐπιγραφὰς μόνον μετὰ σιγῆς καὶ εὐλαθείας (!) παρέργεται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὁμολογουμένως θεόπνευστα καὶ κανονικὰ βιβλία, οἷον τὸ Ἰσραὴλ ἱερμάτων καὶ τοῦ Ἰωάννου τὴν Ἀποκάλυψιν· τὰ βιβλία ταῦτά· εἰσι ὅλως μυστηριώδη καὶ θεῖο γνόφω συνεσκιασμένα, καὶ ὀλίγοις μόνον, τὴν ἐξῆν γεγυμνασμένους, βατὰ καὶ καταληπτά· ὅθεν πανσόφως ἡ ἐκκλησία τὴν ἐν ταῖς κοιναῖς συνάξεσι δημοσίαν τούτων ἀνάγνωσιν ἀπεκόλυθεν, ἵνα μὴ οἱ πρὸς τὸ βῆθος τῶν ταιούτων θεωρημάτων ἀπέριως ἔχοντες περιπέσωσιν εἰς ἐννοίας ἀτόπους καὶ μὴ ὀρθάς. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀποσιωπῶνται καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ ἐν τῇ τῶν ψαλμῶν ἀναγνώσει, ὡς περιέχουσαι νοήματα ὑψηλὰ καὶ ἀλληγορικὰ καὶ βαθεῖας δεόμενα τῆς συνέσεως, καθὼς ἑτέρ τῆς κληρονομίας, ἑτέρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, ἑτέρ τῶν Ἀγγῶν, ἑτέρ ἀντιλήψεως τῆς ἐσθιγῆς, ἑτέρ τῶν κρηφῶν τοῦ νιῶν κτλ.»

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μὴ ἀναγνώσεως τῶν ἐπιγραφῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τοῦ κύρους αὐτῶν προσβάλλει ὁ πολυμαθὴς διδασκάλος, ἅτινα ὅμως οὐδὲνα νομίζω, θέλουσι πείσει. Ἐὰν ἡ ἐκκλησία κατὰ νόμον οὐκ ἀναγνώσκη τὰ ἀκατάληπτα, διατί τισούτων ἄλλων ἀκατάληπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιτρέπει; ἢ διατί ἕνεκα ἀκατάλη-

πτων τινῶν μόνων ἐπιγραφῶν παρακωλύει καὶ τῶν καταληπτῶν τὴν ἀνάγνωσιν; Ἰσχυρὰ ἀληθῶς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ μακαρίη τῇ λήξει σοφοῦ καθηγητοῦ, προσηγομένου τοῦ ἔργου τοῦ συνηγόρου ἀντὶ τοῦ τοῦ κριτικοῦ καὶ διδασκάλου.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλοι τῶν θεῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ κύρους τῶν ἐπιγραφῶν ἀπεφάναντο προφητικῆς ἐπιπνοίας καὶ χάριτος φθέγματα κηρύξαντες ταύτας, ἄλλοι ὅμως οὐ τῶν τυχόντων διαρρήθην ἀπέριψαν τὸ κύρος αὐτῶν. Τοῦτο μανθάνομεν ἐξ ὧν ὁ ἱερός Θεοδώρητος λέγει ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτοῦ εἰς τὸν 26 ψαλμόν, (πᾶσας τὰς ἐπιγραφὰς οὐκ ἀληθεῖς τινες ἐξέλαβον) αὐταῖς λέξεσι γράφων. Τὸ τινὰς τοῦτο σημαίνει οὐχὶ εἰς ἀλλὰ πολλοὶ τῶν πατέρων, ὧν τὰ συγγράμματα ὑπὲρ ὅψι ἐῖχεν ὁ ἱερός τῶν ψαλμῶν ἐρμηνευτής. Ἐὰν οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Μοψουεστίας Θεοδώρου οὐκ ἀληθεῖς ἔκρινε τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ψαλμῶν, τί ἐκόλυε τὸν Θεοδώρητον ὀνομαστὶ αὐτὸν σημειῶσαι καὶ οὐχὶ χρῆσασθαι τῇ λέξει τινὰς (πληθυντικῶς), ἀφοῦ μάλιστα, ὡς πρὸς τὴν ἀθετουμένην ἐπιγραφὴν τοῦ ΚΓ' ψαλμοῦ, ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ὁποῖου λέγει ταῦτα, διαφωνεῖ πρὸς τοὺς ἀθετουμένους καὶ ἐπιχειρήματα πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς φέρει; Βεβαίως συνέφερε τῷ ὑπὲρ τῆς ἐπιγραφῆς συνηγοροῦντι ν' ἀναφέρῃ, ὅτι ὁ ἀντιφωνῶν ἦν ὁ Μοψουεστίας Θεόδωρος, διότι καὶ τὸ ὄνομα μόνον τούτου, ἅτε δὴ ὡς αἰρετικοῦ καταδικασθέντος ἤδη πρὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἤθελε βαρύνει ὑπὲρ τῆς ἰδίης αὐτοῦ γνώμης τὴν πλάστηγγα τῆς τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ κρίσεως. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι οἱ πατέρες οἱ οὐκ ἀληθεῖς ἐκλαβόντες πάσας τῶν ψαλμῶν τὰς ἐπιγραφὰς, οἱ γνωστοὶ τῷ Θεοδώρῳ, ἦσαν οὐχὶ εἰς ἡ δύο ἀλλὰ πλείονες. Ὁ Φώτιος, τοῦ σοφοῦ τούτου τῆς ἐκκλησίας διδασκάλου τὰ συγγράμματα κρίνων ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ, λέγει· «Πολλῶν ἄλλων οὗτος (ὁ Θεόδωρος) τῇ προφητικῶν ῥημάτων ἀναπτύξει τε καὶ διακλιθήσει κρατεῖ. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν, εἴτις ἄλλος, ἐρμηνείαις πρέπων, τῷ τε καθαρῷ καὶ εὐσήμῳ τῶν ῥημάτων ἀνακαλύπτων τὰ συνεσκιασμένα». Ἐὰν ὁ τῇ τῶν προφητικῶν ῥημάτων ἀναπτύξει καὶ διακλιθήσει πολλῶν ἄλλων κρατῶν, ὁ τῷ καθαρῷ καὶ εὐσήμῳ τῶν ῥημάτων ἀνακαλύπτων τὰ συνεσκιασμένα Θεοδώρητος, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κριτικωτάτου Φωτίου, δὲν εἶχε καὶ ἄλλους πατέρας συνου-

πραγματεῖαν ἐπὶ στόματος ἅπαντες φέρουσι, καὶ αὐτὰς ταύτας τὰς φράσας. (Ίω. Χρυσόστ. ἐρμην. εἰς Ψαλμῶν, κεφ. Ε', § 1).

δοκούντας αὐτῶ, ἤθελέ ποτε ἀθετήσῃ καὶ ἀπορρίψῃ: ὡς ἀμάρθια προσθήματα γρόνων ἱερωτέρων διαφόρων ἄλλας τοῦ ψαλμῆρος ἐπιγραφάς: Οὕτως ὁ πανεύφημος τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος ἀθετεῖ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ 93 ψαλμοῦ λέγων: « Δῆλον, ὡς τὴν ἐπιγραφὴν ἄλλοι τινὲς τθεθεῖασι, καὶ οὔτε ὁ προφήτης, οὔτε οἱ τοῦτον ἐξ ἀρχῆς ἐρμηνεύσαντες ». Περὶ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 95 ψαλμοῦ σημειοῖ: « Οὐδὲ ταύτην ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐγραψε τὴν ἐπιγραφὴν, οὔτε μὲν οἱ ἐξ ἀρχῆς τὴν προφητείαν ἐρμηνεύσαντες: ἄλλος δὲ τις, ὡς εἶπαι, τὴν ἐξ ἐπιπολῆς διάνοιαν τοῦ ψαλμοῦ κατιδὼν ταύτην τθεθεῖαι τὴν ἐπιγραφὴν ». Περὶ δὲ τὴν τοῦ 96 ψαλμοῦ ἐπιγραφὴν προστίθουσιν: « Ὁμολόγησε καὶ ὁ ταύτην τθεθεῖως τὴν ἐπιγραφὴν μὴ εὐρηκέναι αὐτὴν παρ' Ἑβραίοις: οὐκ οὐκ οὐδὲ αὐτὴ προφητικὴ: οὐδὲ γὰρ ἀρμόττει τῇ τοῦ ψαλμοῦ διανοίᾳ ». Ἄξιος σημειώσεως ὁ τελευταῖος οὗτος κανὼν τοῦ ἱεροῦ κριτικοῦ, καθ' ὃν, ὅσαι τῶν ἐπιγραφῶν οὐκ ἀρμόττουσι τῇ τοῦ ψαλμοῦ διανοίᾳ, αὐταὶ προσθέματα χρόνων ὑπερωτέρων κρινέσθωσαν. Τὸν ἐν λόγῳ κανόνα, οὐχὶ ὑπὸ τῆς νεωτέρας κριτικῆς νομοθετηθέντα ἄλλ' ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς αὐτῆς τῶν πατέρων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας ἀρμόμενον, ἐν ταῖς ἐξῆς θέλομεν ἐφαρμόσει καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐδαφίου τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ΝΘ' ψαλμοῦ.

Ἡ ὑπὸ διαφόρων πατέρων ἀθετικῆς αὐτῆς πολλῶν ἐπιγραφῶν τῶν ψαλμῶν ἐστὶν ἡ ἀληθὴς αἰτία, δι' ἣν ἡ ἐκκλησία οὐκ ἀναγνώσκει ταύτας: δι' αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἀναγνώσκει οὐδὲ τὴν τοῦ Ἰωάννου Ἀποκάλυψιν, οὐδὲ τὸ Ἄσμα ἡσιμάτων, διότι ἀρχαῖοι τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι ἀρμότερα τὰ βιβλία ταῦτα ἀπεκήρυξαν. Ὁ Εὐσέβιος (Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. Γ', κεφ. 25) πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς νόθοις τὴν Ἰωάννου Ἀποκάλυψιν κατέλεγον, ἄλλοι δὲ καὶ τὴν θεότητα τοῦ Ἄσματος ἡσιμάτων ἠμυρισθήσαν (1). Διὰ τοῦτον δὲ τὸν λόγον

ἡ ἐκκλησία μὴ ἀναγνώσασα ἀρρήθην τὰ βιβλία ταῦτα ἐπιμένει τῇ φήρῃ: μὴ προσθήναι ἄλλω ἐξακολουθεῖ καὶ μέχρι τοῦδε μὴ ἀναγνώσασα αὐτά, καίτοι ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις συνοδικαῖς ἀποφάσεσιν ἡ κανονικότης αὐτῶν ἐνομοθετήθη. Ἀπόπως ἐπίσης ὁ αὐτὸς διδάσκαλος Διονύσιος ὁ Κλεόπας (Εἰσαγγ. εἰς τὸν ψαλμ. σελ. 90) τὴν κατὰ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ψαλμῶν κριτικὴν ἀποκαλεῖ ἐρωτώσασαν, ἐαυτῶ περιπίπτοντα οὐκ ἀισθανόμενος, ὅτι δηλαδὴ ἐστὶ παλαιὰ καὶ οὐχὶ τῆς τῶν νεωτέρων κριτικῆς γέννημα, ἐνῶ κυρίως κατὰ τῆς τελευταίας ταύτης τὰ ὀξύτατα τῶν βελῶν αὐτοῦ βάλλασι.

Τὰ περὶ τῆς μὴ κανονικότητος τῶν ἐπιγραφῶν συγγράμματα τῶν ἀρχαίων τῆς ἐκκλησίας πατέρων, ἅτινα βεβαίως εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος, ἢ οὐ περιεσώθησαν, ἢ κείνται ἀνέκδοτα ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, τῶν δὲ περισωθέντων ἐν ἀποσπάζμασι πρῶτᾶ εἰσι τὰ τοῦ Μοψουεστίτις Θεοδώρου. Ἡ καταδίκη τοῦ ἱεράρχου τούτου ὑπὸ τῆς Ε' οἰκουμενικῆς συνόδου

τὰ ἐν λόγῳ βιβλία προαχθὲν τὴν ἀλληγορικὴν σημασίαν τῶν ἐν αὐτοῖς βημάτων. Λογικὸν συμπέρασμα ἐκ τούτου συναγεται, ὅτι πρὸ Χριστοῦ οὐδέτερον τῶν βιβλίων τούτων συμπεριελμύσαντο ἐν τῷ κανόνι, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως οὐχὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ φαίνονται ἀκολουθήσαντες τοῖς νομοθετήματι τούτοις τῆς μ. Χ. συναγωγῆς. Ἐκ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης ἐν τῷ πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα προσημῖον αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἰερατικοῦ ἡσιμάτων μανθάνομεν, ὅτι « τῶν ἐκκλησιαστικῶν τινες (οὐχὶ δηλαδὴ τῶν τυχόντων) οὐ συντίθεντο μετὰ τῶν δι' αἰνυμάτων καὶ ὑπονοῶν ἐξηγούντων τὸ βιβλίον, οὐ τὴν ἐξήγησιν ἀνελαβὸν διὰ ταῦτα, λέγει, ἀναγκαῖον ἠρητύμην πρῶτον περὶ ταῦτων τοῖς τὸ ταῦτα ἡμεῖς ἐγκαλοῦσιν ἀπολογησάμενοι ». Πατρολ. Migne, τόμ. 44 ἐν στήλῃ 756). Ἄλλὰ καὶ ὁ Κύρου ἐπίσκοπος Θεοδώρητος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτοῦ εἰς τὸν ἐν λόγῳ βιβλίον λέγει: « Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα τῶν τῶν Ἄσματος ἡσιμάτων διαβαλλόντων καὶ πνευματικῶν εἶναι τὸ βιβλίον οὐ πιστευσάντων . . . ἀναγκαῖον ἠρητύμην τῆς ἐρμηνείας ἀρμόμενοι τὴν διεΐνεργήσαν καὶ βλαβερὰν πρῶτον διελέγχει διάνοιαν ». Ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι οὐδέτερος τῶν πατέρων τούτων, καίπερ προφρόνως ὑπὲρ τῆς ἀλληγορικῆς ἐνοίας τοῦ βιβλίου ἀπολογουμένων, τοὺς τὰ ἐναντία φρονούντας ὡς αἰρετικούς διαβάλλει. Αἴαν δὲ περιεργος καὶ ὁ λόγος, δι' οὗ ὁ Θεοδώρητος ὑποστηρίζει τὸ θέμα του. « Τὸ Ἄσμα ἡσιμάτων, λέγει, συναπέλετο μετὰ τῶν ἄλλων βιβλίων ἐπὶ τῆς ἀγκλωστίας. Ἦως ταῖν ταῦτην ἔχει τὴν διάνοιαν, ἢν φατέ, τὸ βιβλίον, ὃ βιβλίσται, εἰ ὁ μὲν Ἐσθρας ταῦτα ἀνέγραψεν, οὐκ εἴ ἀντιγράφον δ' ἔγραψεν, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος πλάσμα γενόμενος » (Πατρολ. Migne, τόμ. 81, ἐν στήλῃ 29.)

(1) Ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων ἡ συναγωγὴ ἦν διηρημένη ὡς πρὸς τὸ δόγμα τῆς κανονικότητος τοῦ τε Ἰερατικοῦ ἡσιμάτων καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ, τῶν μὲν περὶ τὸν Hillel ὑπὲρ αὐτῶν γνωμικούντων, τῶν δὲ τῆς σχολῆς τοῦ Chammai ἀπορριπτόντων τὴν θεοπνευστίαν ἀμφοτέρων τῶν βιβλίων τούτων, παραδεχόμενων δὲ τὴν κατὰ λέξιν ἐρμηνείαν αὐτῶν. Ἄλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου ἀμείσεως αἰῶνος τὸ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Rabbi Eliazar ben Azzariah συνέδριον ἐνομοθέτησε θεόπνευστα

ὡς κίρσετικοῦ πολλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔτη οὐδαμῶς ἔλαττοί τὴν τιμὴν τοῦ ἀνδρός ὡς μεγάλου καὶ σοφοῦ κριτικοῦ, κοσμημάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ· διότι οὐ διὰ τὴν ἀθέτησιν τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ψαλμῶν καταδίκασεν αὐτὸν ἡ σύνοδος ἀλλὰ δι' ἄλλους λόγους (1).

(1) Παρατίθηναι ἐνταῦθα συνοπτικώτατα τὰ κατὰ τὴν καταδίχην τοῦ Μοψουεστίας Θεοδώρου, διότι ἐξ αὐτῶν θέλει ἀποδειχθῆ, ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ψαλμῶν τοῦ σοφοῦ ἱερέα κριτικὴ ἐστὶν ὅλως ξένη πρὸς τοὺς λόγους, ὅτινες ὑπεγράφευαν ταύτην, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἡ ἐκκλησία ἤθελε ἀποκηρύξει τὰ συγγράμματα τούτου, ἐὰν οἱ περὶ τὸν Νεστόριον μὴ ἐνοοῦντες ἢ μᾶλλον διαστρέφοντες τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ οὐ περιέπιπτον εἰς κίρσεις. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐὰν μετὰ τὸν Θεόδωρον δὲν ἤρχοντο οἱ περὶ τὸν Νεστόριον πονηρῶς ἐνοήσαντες αὐτόν, βεβαίως ὁ Μοψουεστίας ἐπίσκοπος ἤθελε διακρίνει μέχρις ἡμῶν φωτοδόλος ἀστέρ ἐν τῇ στερεώματι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἥτις ἠναγκάσθη ν' ἀποκλείσῃ ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὸ σῶς αὐτοῦ, διότι ἄλλοι στρεβλὴν ἐποιούνοτο αὐτοῦ γράσιν. Ἡναγκάσθη δὴλονοῦναι νὰ πράξῃ, ὅτι καὶ καθέριξεν τις προνοοῦσα ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῶν πολιτῶν ἤθελε πράξει κλειούσα φαρμακείον γωρίου ἀμυροῦντος ἐπιστημόνων ἱατρῶν, ἐξ οὗ ὅμως ἀμαθεῖς καὶ ἀγύρται ἐπρομηθεύοντο φάρμακα, ἅτινα ἀπέβαινον ἐπιθλαβίστατα τοῖς μὴ ἐπισταμένοις τὸν τρόπον τῆς γράσεως αὐτῶν.

Ὁ Θεόδωρος συνειληθέτως μετὰ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου παρὰ τοῖς περιφθίμοις Διοδώρῳ καὶ Λιθάνῳ. Μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἀποχωρισθέντες οὗτοι διετέλεσαν μέχρι τέλους φίλοι διὰ γραμματικῶν ἐπιστελλόντες ἀλλήλοις. Τινὰ τῶν γραμμάτων τούτων περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Τὰ κατὰ τὸν Μοψουεστίας συντόμως μὲν ἀλλὰ πάνυ καλῶς περιέγραψε Λέων ὁ Βυζάντιος, ὁ περὶ αἰρέσεων γράψας καὶ ἐπικαλούμενος *Σηριαλαϊτικῶς*. Αὐτῷ δίδωμι τὸν λόγον. «Περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐγένοντο δύο ἄνδρες μεγάλοι, Διόδωρος ὁ Ταρσοῦ ἐπίσκοπος καὶ Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας, ὅτινες ἀντηγωνίσαντο πρὸς Ἀρειανούς καὶ Μακεδόνας καὶ Ἀπολιναρίου, καὶ τὴν ἄλλην Γραφὴν ὑπερνημάτευσαν καὶ ἐν τιμῇ ὄντος μεγάλῃ ἀπέθανον, καὶ οὐδεὶς ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐπελάβετό τινος αὐτῶν, ἀλλ' ἐγκόμιμα ἔγραψαν εἰς αὐτοὺς πολλοί. Καὶ Βασίλειος γὰρ αὐτοὺς ἐγκωμιάζει καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὑπερτον δὲ κινουμένου τοῦ νεστοριανοῦ δόγματος ἠναγκάσθη ὁ Κύριλλος, ὁ πρότερος αὐτοῦς ἱερατικῶν, κατὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν γράψαι· ἐπειδὴ ἀπ' αὐτῶν ἰσχυρίζετο τὸ δόγμα αὐτοῦ ὁ Νεστόριος· ἑτοίμηματεύσαντες γὰρ οὗτοι τὴν ἀρίστην Γραφὴν οὐκ ἔστησαν μέχρι τοῦ θάνατος, ἀλλὰ βουληθέντες μερῖσαι τὰς ἐν τῇ ἀρίστῃ φωνᾷ, τὰς μὲν τῇ θεότητι, τὰς δὲ τῇ ἀνθρωπότητι, εὐρέθησαν δύο ὑποστάσεις τοῦ Χριστοῦ καὶ διαίρεσιν εἰσάγοντες. Καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη ὁ Κύριλλος κατ' αὐτῶν γράψαι ἐπειδὴ ἀπ' αὐτῶν ἰσχυρίζετο τὸ δόγμα αὐτοῦ ὁ Νεστόριος». Ταῦτα ἐκ Λέοντος τοῦ Βυζαντίου (Πατρολ. Migne, τόμ. 86, ἐν στήλῃ 1221). Σημειωτέον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Κύριλλος ὁ

οἱ ἐπιχειροῦντες λοιπόν, περὶ τῆς γενησιότητος τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ λόγου προκαλειμένου, ἵνα ὑπεξαιρέσωσιν οὗτω δὴ βραβεῖαν ψῆφον ἀπὸ τῆς τρυφάνης τῆς κριτικῆς μακτασιοπονοῦσιν. Οὐδαίς, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἐπέσεισε τοσοῦτον βλαβὴν τὸν πέλεον τῆς κριτικῆς κατὰ τῶν ἐπιγραφῶν. Ταμᾶχι μόνον τῶν κρίσεων τοῦ σοφοῦ ἱερέα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνωρίζομεν συλλεγέντα καὶ ταῦτα ἐκ διαφόρων σειρῶν, διότι δυστυχῶς ἐκτός ὀλίγων τιμῶν ἐκ λατινικῶν μεταφράσεων καὶ τινῶν περιωθέντων ἑλληνικῶν ἀποσπασμάτων, ἅτινα ὑπὸ τινὸς κιδεσιμωτάτου ἐν Λονδίῳ πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐξέδοθησαν, τὰ συγγράμματα τοῦ Μοψουεστίας περιμένουσιν ἔτι ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τὸν ἐκδῶσαντα. Δυστυχῶς ἐλλείπει μοι καὶ ἡ κρίσις αὐτοῦ περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὑπὸ μελέτην ψαλμοῦ. Ἀπορίας ἄξιον, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅστις πολλῶν ψαλμῶν τὰς ἐπιγραφὰς ἠρμήνευσεν, ἀπηξίωσε καὶ γὰρ νὰ γράψῃ περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιγραφῆς, περὶ ἧς ὅμως ἐπολυπραγμόνησε σημειώσας τῶν διαφόρων μεταφραστῶν τὰς παραλλαγὰς οὐδὲ περὶ αὐτῆς τῆς ἑβραϊκῆς φωνῆς *Σουσανήμ* ὀληγορήσας νὰ σημειώσῃ, ἐνῶ ἄλλοι πατέρες πολλὴν πύττανον περὶ αὐτῆς ἐποίησαν. Ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης παρατίθηναι ἐνταῦθα περιουσιᾶς χάριν καὶ τοὺς πολιτικούς στίχους τοῦ Μιχαὴλ Ψέλου, οὗς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Μονομάχον ἔγραψεν, οὐχὶ πρὸς ὕβρεις τοῦ ὑπὸ μελέτην ἡμῶν θέματος, ἀλλ' ὡς δείγμα τῆς πνευματικῆς καταπτώσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἴδου οὗτοι.

Καὶ ὁ πονητικῆτος ἐστὶ πρὸς ἱστορίαν ὅποτε γὰρ ἐπέτρησε τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Συρίαν τοῦ Σοβᾶλ, καὶ τὸν Ἰδῶμ ἀνεῖλε διὰ χειρὸς τοῦ Ἰωᾶδ δώδεκα χιλιάδας εἰς τῶν ἄλλων τὴν φάραγγα, πρόσκειται δ' εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῆς ἀλλοιούσεως πρὸς τὴν στηλογοσίαν. Οὐδὲν δὲ τούτων γέγραπται ἐν τετραβάκιλειᾳ. Ἄλληγορεῖται τοιαυτοῦν ὁ λόγος ἀποσθῆθαι. Σηματικῆ τῶνον ζῶη ἡ Μεσοποταμία.

κατ' αὐτοῦ γράψας, ζητησάντων τινῶν ἀναθεματίσαι τὸν Θεόδωρον, ἐπιστέλλει πρὸς Πράκλον, «ὅτι οὐ δεῖ ἀναθεματίζειν· οἱ γὰρ Ἀνατολικοὶ πάντες μέχρις ἔχουσι διδάσκαλον τὸν Θεόδωρον, καὶ ἐὰν αὐτὸν ἀναθεματίσωμεν, μέχρις οὐ ποιούμεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀνατολικῶν». (Πατρολ. Migne, τόμ. 86, ἐν στήλῃ 1237). Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ, οὗ τὴν περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ ψαλτήρος κρίσιν ἐπικαλοῦμαι.

τοῖς ἐμαρθεῖσι ποταμοῖς φεῖ περικλυζομένη,
 ἦν ἐνεπύρισε Χριστὸς ὁ δι' ἡμᾶς πτωχεύσας,
 καὶ τὴν Συρίαν τοῦ Σοβαλ, τοὺς δουλωθέντας βίβη
 τὸ γὰρ Σοβαλ ἐπὶ ἐστὶ καὶ πᾶς Θεῶ δουλεύων
 ὡς Ἰωὰβ ὑπῆκουσ τὴν φύσιν προσλαμβάνει.
 Ἄλλων γὰρ φάραγξ πέφυκεν ἡ τῶν παθῶν κοιλότης
 καὶ χιλιᾶδες δώδεκα φύσις ἐστὶ καὶ χρόνος
 ὁ χρόνος ἑβδομαδικός, πενταδικὴ ἡ φύσις,
 ταῖς πέντε γὰρ αἰσθήσεων ἡ φύσις διοικεῖται.

Ὁ ἐξ ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων μεταξὺ τούτων ἄλλων κελῶν καὶ σοφῶν κατορθώσας νὰ συλλέξῃ τοὺς ῥύθμους τούτους, ὁ περιπεσὼν εἰς πτώχευσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς διανοίας, τιτλοφορεῖται σοφώτατος καὶ ἐπέρτιμος ἕτατος τῶν φιλοσόφων ὑπ' ἄλλων τοῦ αἰῶνος μωροτέρων αὐτοῦ. Τὰ πενήκτ' αὐτὰ βᾶκη βραπτόμενα πρὸς τὰ βαρύντιμα ὑφάσματα, τὰ ἔργα τῶν Φωτίων καὶ τῶν Εὐσταθίων, ἀποτελοῦσιν ἐν συνόλῳ τὸν ἀλλόκοτον κέντρονα, ὅστις βυζαντινισμὸς καλεῖται, πολλῆς μελέτης τυγχάνων ἄξιός καὶ ὑπὸ ψυχολογικὴν ἐποψίν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐπιγραφῶν ἐν γένει τοῦ ψαλμοῦ, συντόμως μὲν, ἱκανῶς δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν. Φέρε νῦν ἐκλωθμένον ἐπιτόμως ἐπίσης ὅσα οἱ τε ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς καὶ οἱ νεώτεροι κριτικοὶ περὶ τοῦ 59 τούτου ψαλμοῦ ἐδίδαξαν.

Β'.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐπιθυμῶν ἀποδειξάει οὐ μόνον τὸν ὑπὸ μελέτην ψαλμὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν ἔργα γνήσια τοῦ Δαβὶδ, ἀμηχανῶν δὲ πῶς συμβιβάσῃ τὰ μεταξὺ τούτων ἀσύμβλητα καὶ ἀνακόλουθα. ἄτινα καλῶς ἐννοεῖ, ἀκριβῶς παρὰτιθέμενος ταῦτα, λέγει: « Ἀλλὰ γὰρ ἄξιον ἐν τούτοις ἀπορῆσαι, πῶς ἐν τοιαύτῃ τυγχάνων καταστάσει ἀργόμενος τῆς στήλογραφίας γράφει ὁ Θεὸς ἀπόσω ἡμᾶς καὶ καθέλες ἡμᾶς, καὶ μὴν τρώπικα κατ' ἔλθρων ἀνίστη, καὶ νίκας κατὰ πολέμιων ἔχειτο· δέον οὖν ἐπὶ τούτοις ὠδᾶς ἐπινικίους ἄδειν, θύειν τε εὐχαριστήρια τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδὲν πράττει, τάναντία δὲ ἀπολοφύρεται λέγων, ὁ Θεὸς ἀπόσω ἡμᾶς καὶ καθέλες ἡμᾶς, ὠργίσθης καὶ ὠκτείρησας ἡμᾶς, ἀντὶ δὲ τοῦ ὠκτείρησας ἡμᾶς ὁ Σύμμεχος ἠρμήνευσε καὶ περιήγαγε ἡμᾶς ἡ δὲ πέμπτη ἐκδοσις καὶ περιεκένωσας ἡμᾶς, ὁ δὲ Ἀκύλας, θυμωθεὶς μετέστρεψας ἡμῶν. Εἶτα ἐπιλέγει

εὐθύς, ἔδειξας τῷ λαῷ σου σαληρά· ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον καταπόσεως. Ταῦτα δὲ ἀκατάλληλα καὶ ἀνάρμοστα δόξα· ἂν εἴναι τοῖς ἐν τῇ συγγραφῇ διαγινόμενοις ». (Εὐσέβιου τόμ. Ε', ἐν στήλῃ 555) τῆς ἐκδόσεως Migne). Ὁ πατήρ λοιπὸν Εὐσέβιος, καίπερ τὰ κατ' ἄλληλα καὶ ἀνάρμοστα ψαλμοῦ καὶ ἐπιγραφῆς καλῶς βλέπων, ἀντὶ τῷ νῦν ὀδῶν ἐπομένους νὰ θεμερῶσῃ τὴν ἀλήθειαν, καταρτίζει εἰς ἀλληγορικὰς βεβιασμένας ἐξηγήσεις κέρρον φερύσας παντὶ τῷ νῦν ἔχοντι. ἀλληγορίας, πρὸς ἃς ἔρρεπε τῷ Ὀριγένη ἐπομένους καὶ δι' ἃς αὐστηρῶς μὲν ἀλλὰ δικαίως ἐπιτιμήθη ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου λέγοντος περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς εἰς Ἰσραὴλ ὑπομνήμασιν αὐτοῦ (βιβλ. Ε', κεφ. 19). « Εὐσέβιος ὁ Καισαρεύς ἱστορικὴν ἐρημνεῖαν τῇ ἐπιγραφῇ ὑπισχυόμενος ἐνθα κακίαις παρεκτρέπεται . . . ὅπου γὰρ ἱστορία λείπει, μεταβαίνει εἰς τὴν ἀλληγορίαν, οὕτω συζεύγων τὰ διεστώτα, ὥστε θαυμάζειν με αὐτὸν καινοουργεῖ λόγῳ κατασκευῇ τὸν λήθον εἰς τὸ αὐτὸ καὶ τὸν σίδηρον συγκολλῶντα ».

Τὴν τοιαύτην τῶν Γραφῶν ἐρμηνείαν καταδικάζων καὶ ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος οἶονεῖ νομοθέτης ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς αὐτοῦ ἔδρας ἀποφαίνεται. « Πανταχοῦ τῆς Γραφῆς οὗτος ὁ νόμος, ἐπειδὴν ἀλληγορῇ λέγειν καὶ ἀλληγορίας τὴν ἐρμηνεῖαν, ὥστε μὴ ἀπλῶς μηδὲ ὡς ἔτυχε τὴν ἀλόκοτον ἐπιθυμίαν τῶν ἀλληγορεῖν βουλομένων πλανᾶσθαι καὶ πανταχοῦ φέρεσθαι ». (Ἐρμην. εἰς τὸν προφ. Ἰσραὴλ, κεφ. Ε', § 3).

Ὁ ἱερός Θεοδώρητος τὸν ὑπὸ μελέτην ψαλμὸν κατ' ἐδάχριον ἐρμηνεύων ῥητῶς ἀποφαίνεται, ὅτι καὶ πλείστα τῶν φρασεῶν αὐτοῦ ἐκφέρονται ὡς ἀπὸ προσώπου τῶν ἐν Βαβυλῶνι δουλειόντων Ἰουδαίων καὶ ἐξηγῶνται διὰ τῶν παθημάτων, ὅσα οὗτοι ἐν τῇ αἰχλωσίῃ ἐπάσχον. Ἔχομεν λοιπὸν μετὰ τῆς ἀλληγορικῆς θεωρίας τοῦ Εὐσέβιου σοφὸν τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλον, ὅστις, κατὰ τὸν κριτικώτατον Φώτιον, πολλῶν ἄλλων τῇ διακαθάρσει τῶν προφητικῶν βιβλίων κρατεῖ καὶ τῷ καθάρῳ ἐνσήμε τῶν βιβλίων ἀνακαλύπτει τὰ σκεπτικὰ μυστήρια, ἀποδεικνύμενος, ὅτι τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμάλωτοις ἀναθετός ὁ ψαλμὸς. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἐστραμείωσεν ὁ Εὐγένιος, ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν βιβλίων τοῦ Θεοδώρητου παρατείνεται τὸ τοῦ Χρυσόστομου, πῆ μὲν ἐπιτίμων οὗτος, πῆ δὲ καὶ αὐτοῖς ἀντιγράφει τοῖς ὀνόμασιν ἀγαπῶν, ἐν τοῖς τοῦ Θεοδώρητου τούτοις ἔχομεν πιθανῶς αὐτὸν τὸν ἄγιον Ἰωάννην

τὸν Χρυσόστομον μαρτυροῦντα, ὅτι τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις ἀποδοτέος ὁ ψαλμὸς.

Καὶ ἕτερος ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν δόκιμος θεολόγος. Εὐθύμιος ὁ Ζυγαθινός, ἐρμηνεύει ἐπίσης κατὰ περίοδον καὶ κατὰ λέξιν τὰ ἐν τῷ ὑπὸ μελέτῃ ψαλμῷ ἀναφερόμενα, ὡς ἀπὸ προσώπου τῶν ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωτισθέντων Ἰουδαίων λεγόμενα. *Ἦν δὲ ὁ Ζυγαθινός οὗτος, κατὰ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ Ἄνναν τὴν Κομνηνὴν, γνωστὸς πᾶσι τοῖς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, γραμματικῆς εἰς ἄκρον ἐβραϊκῶς καὶ ρητορικῆς οὐκ ἀμελέτητος, καὶ τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐπιστάμενος* (1). Ἴδου λοιπὸν καὶ ἕτερος τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος, τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐπιστάμενος, καὶ διὰ τοῦ ἀποκράτορος Ἀλεξίου τὴν σύνταξιν τῆς δογματικῆς πανοπλίας ἐπιτραπείας, ἀποδίδων τὸν ψαλμὸν τοῦτον τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις καὶ διὰ τῶν παθημάτων αὐτῶν ἐρμηνεύων ἐκάστην αὐτοῦ περίοδον. Ἄλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ παραγράφῳ τῆς ἐπιγραφῆς ἀναφέρονται νίκαι τοῦ Δαβὶδ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ καὶ ἐν τῇ βορείῳ Συρίᾳ καὶ κατατρόπως τῶν Ἰδουμαίων ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἰλῶν. Καὶ πόσις μὲν ἱστορικῆς χάρις τυγχάνει ταῦτα ἐν τοῖς ἐξῆς ἐρευνηθήσεται· ἐνταῦθα σημειῶ μόνον, ὅτι ἀπροσδιόνυστος ἡ δευτέρα αὕτη παράγραφος τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ψαλμοῦ, καὶ τὰ ἱστορούμενα ἐν αὐτῇ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ τῷ ψαλμῷ θρηνοῦντες πόρρω τοῖς χρόνοις ἀφιστάμενα. Συμφώνως τῷ φυσικῷ λόγῳ ἢ διδασκαλίᾳ τῶν πατέρων κηρύττει, ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ πρὸς ἐνδειξὴν τοῦ ὑποκειμένου προγράφεται, ὥστε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιγραφῆς προδιαφθεύοντας ἡμᾶς εὐμαθεστέρως γενέσθαι τῆς ἐν τοῖς ρητοῖς διανοίας. (Γρηγ. Νύσσης. Περὶ ἐπιγραφῶν. Β', 2). Ἄλλα πόσις ἐνταῦθα ὁ σκοπὸς τῆς ψαλμωδίας καὶ ἡ διάνοια τῶν ἐν αὐτῇ ρητῶν καὶ ὅποια τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ προγεγραμμένα!

Συμπληρωματικῶς ταῖς γνώμας τῶν ἀρχαίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας διδασκάλων παρατίθημι καὶ τὴν τοῦ Dom Calinet ἀνδρός κριτικωτάτου καὶ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς θεολόγοις τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας. Οὗτος ἐν τῷ προοίμῳ εἰς τὸν 59 ψαλμὸν λέγει: *Ce ne seroit pas précisément sur les difficultés qui se rencontrent dans le titre, que je voudrais abandonner le*

sens que présente l'inscription, celles qui se tirent du corps même de la pièce me paraissent bien plus importantes; et je ne puis presque m'empêcher de la prendre avec Euthyme (Zygavinos) et Theodoret, comme un cantique qui fut chanté par les captifs de Babylone. Μετὰ τῶν ἡμετέρων λοιπὸν ἔχομεν συντασσόμενον καὶ τὸν σοφώτατον τῶν θεολόγων τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας.

Ὅτι δὲ οὐχὶ πάντες οἱ ψαλμοὶ εἰσι τοῦ Δαβὶδ ἐστὶν ἀρχαία διδασκαλία πολλῶν τῆς ἐκκλησίας πατέρων· μάρτυρα τοῦτον φέρω αὐτὸν πάλιν τὸν Θεοδώρητον λέγοντα: *«Τοῖς δὲ ψαλμοῖς οὐχὶ ἅπαντας τινὲς ἔγρασαν εἶναι τοῦ Δαβὶδ ἀλλ' ἂν καὶ ἑτέρον. Ὅθεν καὶ τὰς ἐπιγραφὰς οὕτω κεινηκότας . . . ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐδὲν ἰσχυρίζομαι. Ποῖον γάρ μοι προστίθειν ὠφέλιον, εἴτε τούτων πάντες, εἴτ' ἐκείνων εἰσὶ τινες, δήλον γε ὄντος, ὡς ἐκ τῆς θεοῦ Πνεύματος ἐνεργείας συνεγγράφησαν ἅπαντες;»* (1)

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ πρὸς τοῦτους ἀποκλίνοντος Dom Calinet. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ὁ σοφὸς Philippson πρὸς πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀντιφωνῶν διατείνεται, ὅτι ὁ ψαλμὸς οὗτός ἐστιν ἔργον ἀνεκτίρητον τοῦ Δαβὶδ καὶ ὅτι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενα, ἅτινα συνακόλουθα εὗρισται καὶ ἀρμόζοντα πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ, ἐξηγουνται διὰ τῶν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Δαβὶδ συμβάντων, πρὸς εὔρεσιν ὅμως τῶν ὁποίων πλάττει ἱστορίας διαφρεσῶς πρὸς τὰ ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Βασιλείων ἀναγεγραμμένα, ἐστὶ δ' ὅτε ἐκβιβάζει καὶ τὰς σημασίας αὐτῆς τῶν λέξεων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ ταύτης. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός ἐπιβιβάζει μοι τὸ καθήκον, ἵνα ἐνδιαπρίψω ἐκτενέστερον ἐνταῦθα περὶ τε τὴν ἔκθεσιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ καὶ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν μετὰ ταῦτα τῶν λόγων, ἐφ' ὧν στηριζόμενος τολμῶ ἀντιδοξῶν αὐτῷ.

Πρὸς ἐντελεστέραν κατὰ κράτην τῆς ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ψαλμοῦ θεωρίας τοῦ Philippson ἀνάγκη παρὰ τὸ παραδεδομένον κείμενον τῆς ἐρμηνείας τῶν Ὁ' ἢ παραθέσω ἐνταῦθα καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου μετάρρασιν αὐτοῦ.

(1) Ἄννης Κομνηνῆς Ἀλεξίᾳ ἐν βιβλ. 15, ἐν στήλῃ 1175 τῆς τοῦ Migne ἐκδόσεως.

(1) Θεόδωρ. ἐπισκ. Κύρου. Προβλεπὸς εἰς τὴν ἐρμηνείαν εἰς τοὺς ψαλμοὺς. Ἐκδ. Migne Τόμ. 1, ἐν στήλῃ 861.

Ψαλμὸς 59

Κατὰ τοὺς 0'.

1. Εἰς τὸ τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένοις· εἰς στιλογρα-
φίαν τῷ Δαβὶδ, εἰς διδασχῆν, ἢ ὅποτε ἐνεπύρισε
τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας, καὶ τὴν Συρίαν Σοβὰλ,
καὶ ἐπέστρεψεν Ἰουάβ καὶ ἐπάταξε τὸν Ἔδωμ ἐν τῇ
φάραγγι τῶν ἀλῶν, δώδεκα χιλιάδας.
3. Ὁ Θεὸς ἀπόσω ἡμᾶς, καὶ καθέλιξ ἡμᾶς·
ὠργίσθης καὶ οἰκτείρησας ἡμᾶς.
4. Συνέσεισας τὴν γῆν καὶ συνετέραξας αὐτήν,
ἵασαι τὰ συντρέγματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη.
5. Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σιληρά,
ἐπότισας ἡμᾶς σῶνον κατανούξαις.
6. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖωσιν.
τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τῶσου.
7. Ὅπως ἂν θυσιῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου,
σῶσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσον μου.
8. Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ.
Ἀγαλλιᾶσμαι καὶ δικαιοσύνη Σίλαιμ καὶ τὴν κοιλάδα
τῶν σικηνῶν δικαιοτηρίῳ.
9. Ἐμός ἐστι Γαλααδ, καὶ ἐμός ἐστι Μανασῆς,
καὶ Ἐβραὶμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.
Ἰουδας βασιλεὺς μου.
10. Μωάβ λέξις τῆς ἐλπίδος μου, ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκ-
τενοῦ τὸ ὑπόδημά μου,
ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.
11. Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς;
ἢ τίς ὀδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας;
12. Οὐχὶ σὺ ὁ Θεὸς, ὁ ἀποσάμενος ἡμᾶς;
καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ Θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;
13. Δός ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαίαν σωτηρίαν
ἀνθρώπου.
14. Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσωμεν δύνανμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουδε-
νώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς.

Ψαλμὸς 60

Τῷ Ἐβραϊκῷ κείμενον κατὰ τὴν μετάφρασιν
τοῦ Philippianon. (1)

1. Εἰς τὸν ἀρχιμουσικὸν ἐπὶ Σουτάν-Ἐδωθ, Μικτὴμ τοῦ
Δαβὶδ, εἰς διδασχῆν ἢ ὅποτε ἐλάλησε τὴν Μεσοπο-
ταμίαν καὶ τὴν Ἀράμ-Σοβὰ καὶ ἐπέστρεψεν Ἰουάβ
καὶ ἐπέταξε τὸν Ἔδωμ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἄλα-
τος, δώδεκα χιλιάδας ἀνδρας.
3. Θεὲ, μὲς ἀπέριπτοις, μὲς κατέσχευες.
ὠργίξισο, τώρα μὲς παρηγορεῖς πάλιν.
4. Διέσεισας τὴν γῆν καὶ διέσχευας αὐτήν,
ἴατρευσε τὰ ρήγματα, αὐτῆς διότι σαλεύεται.
5. Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σιληρά,
ἐπότισας ἡμᾶς σῶνον σάλου.
6. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖωσιν
εἰς τὸ ὑψοῦσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. (2)
7. Ὅπως ἂν σωθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου,
βοήθησον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν.
8. Ἐν τῷ ἁγιαστηρίῳ του ἐλάλησεν ὁ Θεός,
ἀγαλλιᾶσμαι καὶ δικαιοσύρῳ τὴν Σιγῆμ καὶ δικαιο-
τηρίῳ τὴν κοιλάδα τῶν σικηνῶν.
9. Ἐμός ἐστιν ὁ Γαλααδ, ἐμός ἐστιν ὁ Μανασῆς,
ὁ Ἐβραὶμ ἐστιν ἡ δύνανμις τῆς κεφαλῆς μου.
καὶ ὁ Ἰουδας τὸ σικητρὸν τοῦ κυριάρχου.
10. Ὁ Μωάβ ἐστιν ἡ λεκάνη τοῦ πλυσίματος,
ἐπὶ τὸν Ἔδωμ θέλω ῥίψει τὸ ὑπόδημά μου·
εὐφραμίετε μετ' ἐμοῦ, Φιλισταῖοι.
11. Ποῖος ὀδηγεῖ με εἰς τὴν ὄρυρᾶν πόλιν;
καὶ ποῖος εἰσάξει με ἐν τῇ Ἔδωμ;
12. Οὐχὶ σὺ ὁ Θεὸς ὁ ἀποσάμενος ἡμᾶς;
Οὐκ ἐξεβαντες, Θεε, μετὰ τῶν στρατευμάτων ἡμῶν;
13. Βοήθησον μας ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ·
διότι ψευδῆς ἡ τῶν ἀνθρώπων βοήθεια.
14. Μετὰ τοῦ Θεοῦ συμπληροῦμεν ἀνδραγαθίας
καὶ αὐτὸς καταπατήσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς.

Ὁὖτω μεταφραζῶν ὁ Philippianon ἔρχεται
σημειῶν κατὰ τὸ εἶθος αὐτοῦ ἐν ταῖς μελέταις
εἰς τὸν ψαλτῆρα, ὅτι τὸ προκειμένον ποίημα
συνίσταται λίαν κανονικῶς ἐκ τριῶν στροφῶν,
ὧν ἐλάχιστη περιλαμβάνει τέσσαρας στίχους.
Ἄλλ' ἐνῷ οἱ τῆς πρώτης καὶ τῆς τελευταίας
στροφῆς στίχοι συντίθενται ἐκ δύο μερῶν, οἱ
τῆς μέσης στροφῆς (8-10), αὐτοὶ οὗτοι οἱ αἰ-
σθηματικὰ ἀγαλλιᾶσως καὶ εὐφροσύνης ἐκφρά-
ζοντες, εἰσὶν ἑκτενέστεροι ἐκ τριῶν μερῶν συγ-
κείμενοι. Κατὰ τὸν κριτικὸν ἡμῶν, πρὸς κατα-
νόησιν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ ψαλμοῦ ἀνάγκη
ἵνα προσέξωμεν τὸν νοῦν εἰς τὸν II αὐτοῦ
στίχον. Ἐν αὐτῷ ἐκφράζεται ἡ ἐπιθυμία καὶ
ἡ πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτῆς πίστις, ὅτι ὁ Θεὸς
ὀδηγήσει τὸν Ἰσραὴλ νικηφόρον ἐν αὐτῇ τῇ
πρωτευούσῃ τῆς Ἰδουμαίας, τῇ ὄρυρῃ πόλει,
ἥτις φερωνύμως Σελά (שלם), πέτρα ταυτο-

σημάντως ἐλληγιστί, ἐπεκλήθη. Κατὰ τὸν
Philippianon λοιπὸν ὁ σκοπὸς ὅλος τοῦ ψαλμοῦ,
ὅστις ἐστὶν ἡ ἐκφρασις τῆς πρὸς κατάντησιν
τῆς πρωτευούσης τοῦ Ἔδωμ ἐπιθυμίας τοῦ
Ἰσραὴλ, περιέχεται ἐν τῇ τρίτῃ ταύτῃ στροφῇ
(11-14) ὁ δὲ σκοπὸς ἐκφράζεται πεπεισμέ-
νως, διότι τοιαύτη ἦν ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ,
ὅτι πάντες οἱ περιοικοὶ λαοὶ ὑποταγήσονται
τῷ Ἰσραὴλ. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπαγγελίαν
εὐρίσκει ὁ ἐξηγητῆς καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ στροφῇ
(7-10). Ἄλλὰ πρὸς κατάντησιν τῆς πρω-
τευούσης ἔδει νὰ καταβληθῶσιν οἱ Ἰδουμαῖοι,
οἵτινες πολλὰ παρέσχον πράγματα τοῖς Ἰου-
δαίοις εἰσβαλόντες ἕως ἐκ νότου εἰς τὴν γῶ-

(1) Κατὰ τὸν Philippianon, σκοπὸς τοῦ ψαλμοῦ ἐστὶν ἡ
διδασκαλία, ὅτι τῷ Θεῷ μόνῳ ἐστὶν ἡ νίκη.

(2) Ἴνα συμπληρωθῇ ἡ ἐπαγγελία.

ραν αὐτῶν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Δαυὶδ ἐπολέμει τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Συρίαν Σόβα πρὸς βορρᾶν, διατρέγων μεγίστους κινδύνους, ὡς περιγράφεται ἐν τοῖς στίχοις τῆς πρώτης τοῦ ψαλμοῦ στροφῆς, καὶ ἐξ ὧν τῆ θεῖα ἀρωγῆ ἀπηλλύθη νικήσας τοὺς πολεμίους (3-6). Ἐν οὐδενί ἄλλῳ ψαλμῷ τοῦ Ἰσραὴλ ὑπάρχει, κατὰ τὸν Philippson, τοσούτῳ ἀκριβῆς περιγραφή τῶν περιηγήσεων, αἰτινες ὑπῆρξαν ἢ αἰτία τοῦ ποιήματος τούτου. Ὁ λαὸς οὗτος πολλὰ παθὼν ἀλλ' ἐπὶ τέλος νικητῆς ἀναδειχθεὶς ἐμμένει εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς νίκης αὐτοῦ ἐπικαλούμενος τὴν τοῦ Θεοῦ ἀρωγὴν. Μετὰ τοὺς κινδύνους, δι' ὧν διήλθεν, ἐνίκησε τοὺς Ἰδουμαίους τέλος καὶ μελετᾷ τὴν κατάκτησιν τῆς ὄχρυα πόλεως. Τὸ β' ἐδάριον τῆς ἐπιγραφῆς σαφῶς σημαίνει, κατὰ τὸν ἴδιον, τὰ πράγματα ὡς εἶχον ὑπὸ ἱστορικῆν ἔποψιν. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Δαυὶδ ἐπολέμει πρὸς τοὺς Ἀραμαίους καὶ τοὺς διαφόρους αὐτῶν βασιλεῖς, οὓς ἐνίκησεν, οἱ Ἰδουμαῖοι εἰσέβαλον εἰς τὰς γῶρας αὐτοῦ· κατ' αὐτῶν ἔπεμψε τὸν Ἰωάβ, ὅστις συναντήσας αὐτοὺς εἰς τὴν κοιλάδα τῶν ἄλων καταπολέμησε καὶ ἐνίκησε. Ταῦτα, λέγει, ἐπιβεβαιῶνται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Β' τῶν Βασιλειῶν ἀπαντώντων (ἐν κεραιῶν Η', § 13 καὶ 14) ἐνθα εὗρονται τὰ καθ' ἕκαστα. Ἀτόπως λοιπὸν κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐξέφρασάν τινες ἀμφιβολίας, ἀφοῦ μάλιστα οἱ στίχοι 8 καὶ 9 τοῦ ψαλμοῦ δεικνύουσιν, ὅτι πᾶσαι αἱ φολαὶ διετέλουν ἡνωμέναι ὑπὸ τῷ στήπρον τοῦ Δαυὶδ καὶ ὅτι πᾶσα ἡ Παλαιστίνη ἦν ὑποτεταγμένη αὐτῷ. Ἐν τῷ στίχῳ 10 ἀριθμοῦνται οἱ πολέμοι, οἵτινες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δαυὶδ ἐνικήθησαν. Ἔστι δὲ ἐν ταῖς δαχιδικαῖς ιδέαις τὸ ἀποδίδειν αὐτῷ τῷ Θεῷ οὐ μόνον τὰς νίκας ἀλλὰ καὶ τὰς συμφορὰς αὐτὰς καὶ τὰ ἀτυχήματα. Εὐνόητον, ἐξακολουθεῖ ὁ κριτικὸς, ὅτι τοιοῦτος διμέτοπος πόλεμος ἐκ τε βορρᾶ καὶ νότου, ὃν μὴ εὐρών ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐδημιούργησεν ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ, ἐπέβαλε τὸν Ἰσραὴλ εἰς μεγίστους κινδύνους. Μετὰ ταῦτα ἀγαλλόμενος ὁ Philippson ἐπὶ τῷ ἱστορικῷ τούτῳ οἰκοδομήματι αὐτοῦ, ἀποκαλεῖ ματαίως πάσας τὰς ἄλλας περὶ τοῦ ψαλμοῦ τούτου κρίσεις, τὴν τε τοῦ Rudinger, ὅστις καταδιβάξει αὐτὸν μέχρι τῆς Μακκαθαϊκῆς ἐποχῆς, καὶ τὴν τοῦ Hitzig, ὅστις χρονολογεῖ αὐτὸν ἀπὸ Ὁξίου, ὡς καὶ τὴν τοῦ περιωνύμου Ewald, ὅστις ἀποφαίνεται, ὅτι ἐποιήθη ἐπὶ τῆς περσικῆς ἐπο-

χῆς. Ὅλαι αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις, λέγει ὁ σοφὸς ἡμῶν, εἰσὶν ἀναπολόγητοι.

Ἐν ἐφεξῆς κεραιῶν, ἐν ᾧ θέλω ἐξηγήσει κατ' ἐδάριον καὶ κατὰ λέξιν τὸν ὑπὸ μελέτην ψαλμὸν, θέλουσι, νομίζω, ἀποδειχθῆ ἀναπολόγητοι οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι τοῦ Philippson, οἵτινες παρὰ τὸ ἀβάσιμον αὐτῶν ἱστορικῶς καταλείπουσι πάσας σχεδὸν τὰς καθ' ἕκαστα ἐκφράσεις τοῦ ψαλμοῦδου ἀσυγλώστους πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κριτικοῦ πλαττόμενα.

Γ'.

Ἄνευ προλελογισμένης διανοίας καὶ δογματικῶν στοχασμῶν προσεκτικῆ ἀνάγνωσις τοῦ ὑπὸ μελέτην ψαλμοῦ πείσει ἕκαστον, ὅτι ὁ ποιητὴς τῆς οὕτω δὴ μικρῆς ταύτης ᾠδῆς, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλος, καθ' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν στίχων αὐτῆς, οὐ διατελεῖ ἐν τῇ αὐτῇ ψυχικῇ καταστάσει. Ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τῇ τελευταίᾳ στροφῇ, ὅλος σκυθρωπὸς δυσχεραίνει ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασι τοῦ Ἰσραὴλ διασκορπισθέντος μεταξὺ τῶν ἔθνων καὶ θλιβομένου, μὴ βλέπων δὲ τὸ τέλος τῶν δυστυχημάτων καταφύγει ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ Γαγγέγ, αὐτοῦ τοῦ διασκορπισάντος τὸν Ἰσραὴλ, ὅπως ἐλέησας σώσῃ τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, διότι ἐκ τῶν ἀνθρώπων (ὁρθότερον ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται) οὐδέμιαν περιμένει βοήθειαν ἀπελπισθεὶς ἐκ τῶν ἀναβόλων. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τῆς ᾠδῆς ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων ἰδεῶν καταθλίβεται ὁ νοῦς καὶ ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ, ἐν τῇ μέσῃ τῶν ψαλμῶν στροφῇ (8—10) ἄνευ αἰτίου λησμονεῖ ὅλην τὴν θλίψιν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σκυθρωποῦ καὶ θλιβομένου ἀγάλλεται καὶ εὐφραίνεται οὐχὶ ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ εὐτυχιῶν ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐνεστώσῃ καταστάσει, διὰ πράγματα οὐχὶ μολοντα ἀλλ' ἀποκτηθέντα ἤδη, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις στίχοις, οἵτινες, ὡς παρετήρησεν ὁ Philippson, εἰσὶ μακρότεροι τῶν ἄλλων τοῦ ποιηματίου στίχων ἐκ τριῶν μερῶν συνιστάμενοι, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εἰσὶ διμερεῖς· μετὰ τὴν παρεμβολὴν δὲ τῶν ἐν λόγῳ τριῶν στίχων, οἵτινες τὴν ἀγαλλίαν τοῦ ποιητοῦ ἐκφράζουσι, μεταπίπτει πάλιν εἰς τὴν ἀρχῆθεν ἐκ θλίψεως ἀπόγνωσιν αὐτοῦ, μετὰ τῆς ὁποίας περαίνει καὶ τὸν ψαλμὸν. Ταῦτα οὕτω ἐναρ-

γῶς παρίστανται ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκάστου, ὥστε αἱ βεβαιωμένα· καὶ φαντασιώδεις ἐπινοήσεις τοῦ σοφοῦ Philippson μεθ' ὅλον τὸ λεπτόν καὶ ἐντεχνον αὐτῶν οὐδένα, φρονῶ, θείουσι μεταπέσει. Προφανῶς οἱ τρεῖς οὗτοι στίχοι, οἱ εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν ἀποπνέοντες ἐπὶ ἐπιτευγθείσαις εὐεργεσίαις, ἀνήκουσιν εἰς ἄλλον ψαλμὸν, τὸν 107 κατὰ τοὺς ἑβδομηκοντα (108 κατὰ τὴν ἐβραϊκὴν ἀπαριθμῆσιν). ἔνθα εὐρηνται ὁλόκληροι· λίαν ἀρμυζόντως κείμενοι ἐν τῇ θέσει αὐτῶν ταύτης· διότι ὁ ψαλμὸς οὗτος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ πνέει ὅλος χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν διὰ τὴν ἀποτέλεισιν πραγμάτων ἐλπίζομένων μόνον μέχρι· τοῦδε ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἐπιτευγθέντων. Ἀπὸ ἀρ-

χρίων, ὡς φαίνεται. χρόνον, οὐχὶ μακρὰν τῆς συντάξεως αὐτῶν. οἱ δύο οὗτοι ψαλμοὶ συνειλήθησαν (ὅπως συμβαίνει εἰς ἕσματα ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπὸ μνήμης ἠδόμενα, ἅτινα ἐκ τῆς ἀκοῆς μόνον ἔμαθον οἱ ψάλλοντες αὐτά), ὥστε στίχοι τοῦ ἑνὸς παρεισέφρασαν ἐν τῷ ἑτέρῳ, ἀλλ' οὕτως ἀμελῶς, ὥστε ἡ ἀναγωγὴ καὶ ἀποκατάστασις ἀμωστέρων τῶν ψαλμῶν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν μορφοὴν φαίνεται μοι λίαν εὐκόλος.

Τὸν 107 τοῦτον ψαλμὸν παρατίθημι ἐν ταύθᾳ σημειῶν δι' ἀρχαίων χαρακτηριστῶν τοῦς στίχους ἐκείνους, οἵτινες προφανῶς ἐκ τοῦ 59 ψαλμοῦ παρεισέδυσαν ἐν αὐτῷ.

Ψαλμὸς 107.

1. Ὠδὴ ψαλμοῦ τῷ Δαυΐδ.

2. Ἐτοίμη ἡ καρδία μου, ὁ Θεός, ἔτοίμη ἡ καρδία μου,
ἄσομα καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου.
3. Ἐξεγέρθητι ἡ δόξα μου, ἐξεγέρθητι, ψαλιήριον καὶ κιθάρα,
ἐξεγεργήσομαι ὄρθρον.
4. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς, Κύριε,
καὶ ψαλῶ σοι ἐν ἔθνεσιν.
5. Ὅτι μέγα ἐπάνω τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου,
καὶ ἕως τῶν νεφελῶν ἡ ἀλγίειά σου.
6. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.
7. Ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου
σῶσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσόν μου.
8. Ὁ Θεός ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ,
Ἐψαλήσομα καὶ διαμεριῶ Σίκμα,
καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω.
9. Ἐρμός ἐστι Γαλαάδ, καὶ ἔρμός ἐστι Μανασσῆς,
καὶ Ἐρραῖμ ἀντίληψις τῆς κεφαλῆς μου.
Ἰούδας βασιλεύς μου.
10. Μαυὶβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου.
Ἐπὶ τὴν Ἰουμαίαν ἐπαλάῳ τὸ ὑπόδιμά μου·
ἔμοι ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.
11. Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς;
ἢ τίς ὁδηγήσει με ἕως τῆς Ἰουμαίας;
12. Οὐχὶ σὺ ὁ Θεός ὁ ἀπασάμενος ἡμᾶς;
καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ, ὁ Θεός, ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;
13. Δός ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως,
καὶ ματαῖα σωτηρία ἀνθρώπων.
14. Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσωμεν δύναμιν,
καὶ αὐτὸς ἐξουθενᾷ σε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

Διὰ τὴν μεθοδικὴν ἐκθεσιν τῶν λόγων, δι' ὧν θέλω προσπαθῆσαι, ὅπως καταδειχθῆ ἑναρ- γῶς ἐνώπιον ὑμῶν ἡ ὑπόθεσις, ἣν ὑποστήριζω, ἀνάγκη ἵνα προτάξω τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ψαλμοῦ. Ὑποστη- ρίζω λοιπὸν τὴν γνώμην, ὅτι οἱ δι' ἄρκιων χαρακτηρῶν σημειωθέντες ἐνταῦθα στίχοι (7. 11—14), αἵτινες πληρημελῶς ἔχουσι καὶ πρὸς τὸν νῦν τῆς ᾠδῆς καὶ πρὸς τὸ ὅλως ἐνθουσιω- δες πνεῦμα, οὕτως ἐμφορεῖται ὁ ποιητὴς αὐ- τοῦ, παρενέπεσον ἐνταῦθα ἐκ τοῦ 59 ψαλμοῦ μετενεχθέντες, ἐνθα ἀπαρραλλάκτως εὐρίσκον- ται, ἄριστα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ψαλμοῦ ἐκείνου καὶ πρὸς τὴν τεθλιμμένην διάνοιαν τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ ἀρμύζοντες, συνεχθῆ δε σειρὰν ἰδεῶν μετὰ τῶν λοιπῶν στίχων τοῦ ποιήματος ἀποτελοῦντες· ἐνῶ ἐνταῦθα ἀνακολούθως καὶ ἀποτελωσώς πρὸς τὸν νῦν τῆς ᾠδῆς παρερ- ρήσαν καὶ οὐδόλως ἀρμύζουσι πρὸς τὴν ἐκ γαρῆς καὶ ἀγαλλιάσεως ἐξῆλλον φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ.

Τίς λογικῶς σκεπτόμενος δύναται νὰ ἰσχυ- ρισθῆ, ὅτι ποιητὴς, οἷος ὁ τῆς ὑπὸ μελέτην ᾠδῆς, ὅλος ἐνθουσιωδῆς καὶ παραρρορῆς ἐκ γαρ- ῆς διὰ μέγα τι εὐεργέτημα ἐπιτευχθέν, προσι- μιχόμενος διὰ φράσεων, οἷαι «ἐτοίμη ἡ καρ- δία μου . . . ἤσσομαι ἐν τῇ δόξῃ μου . . . ἐξενέσθητι ψαλτήριον καὶ κιθάρα . . . ἐξου- λογήσομαι ἐν λαοῖς καὶ ψαλῶ ἐν ἔθνεσιν . . . » λησημονήσας, ὅτι ἐπετεύχθησαν ἤδη τὰ προσδο- κώμενα ἀγαθὰ, ἣν δυνατόν ἵνα καταπέσῃ ἀμέ- σως εἰς ἱεστευτικὴν ὑπὲρ θλιβομένων δέησιν, «ὅπως ἂν ἐυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου, σῶσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσόν μου», ἐπα- νέληθ, μηδενὸς ἐν τῷ μέσῳ παρεμπύπτοντος, εἰς τὴν πρώτην ἐνθουσιωδῆ ἐκ γαρῆς παραρρο- ρὴν αὐτοῦ καὶ ἐκφωνήσῃ «ὠφωθήσομαι καὶ δικ- μεριῶ Σίκιμα . . . ἔμός ἐστι Γαλαὰδ . . . ἐπὶ τὴν Ἰδομυαίαν ἐπιβαλῶ τὸ ὑπόδημά μου . . . ἔμοι ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν (ἢ, κατὰ τὸ ἑβραϊκόν, εὐφραμίετι ἐπ' ἐμὰ ἀλλό- φυλοι)», καταπέσῃ δὲ ἐκ νέου εἰς ἱεστίαν, διότι οὐδὲν ἐπετεύχθη καὶ μάτην ἐπεκαλέσθη τὸ ψαλτήριον καὶ τὴν κιθάραν, ἐκφωνῶν: «δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτη- ρία ἀνθρώπου»: Τοιαῦτα ὑποτρῶσαι δύναν- ται νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ δικαιωθῶσι: οὕτως ἀντι- στραφεύμενοι ἀλλήλοις στίχοι δύνανται νὰ συγκλωσθῶσιν ἐν οὕτωσι δὴ μικρῶ ποιηματικῶ: Ἄλλ' οἱ ἀνακολούθῳ ἰδεῶν στίχοι εὐρίσκονται ἀπαρράλλακτοι, ὡς εἶπον, ἐν ἄλλῳ ποιηματικῶ, ἐνθα καλῶς καὶ συνεπῶς πρὸς τὰ προσηγού-

μενα καὶ πρὸς τὰ ἐπόμενα ἀρμύζουσι. Μάταιον νομίζω νὰ ἐπιμένω καὶ δι' ἄλλων ἐπιγερ- μάτων πρὸς ὑποστήριξιν οὕτω δὴ ἑναργῶς ὑποθέσεως· ὅτι δηλαδὴ οἱ στίχοι οὗτοι ἀνή- κουσιν εἰς τὸν 59 ψαλμόν, ἐνῶ οἱ ἐκεῖ ἀπροσ- διονύτως κείμενοι στίχοι (8-10) ἀνήκουσιν εἰς τὸν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, ἐνθα καὶ εὐρίσκονται προση- κόντως κείμενοι.

Οὕτω δὲ ἐξῶθελιζομένων ἀμωστέρωθεν τῶν ὡς ἀνωτέρω στίχων ἐκείνων, ὅσοι ἐν ἐκαστέρῳ αὐτῶν ἐξηλέγγθησαν παρείσχασται ἐκ τοῦ ἐτέ- ρου, διαμενόντων δὲ ἐν ἐκαστῷ μόνον ὅ,τι ἐκρίθη αὐτοῖς ἀνήκον. ἀνευρίσκουμεν δὴ αὐ- τοτελεῖ ποιηματικά, ἐν εἰρωῶ ἰδεῶν καὶ φρά- σεων σκοπίμως συντεταγμένα. Ὁ 107 οὗτος ψαλμός, οὕτως ἀποκαταστάς, ἀποτελεῖ αὐτο- τελὲς ὄλον, οὕτως καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς συντά- ξεως θέλω προσπαθῆσαι ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυ- νάμεών μου ν' ἀποδείξω.—Ἀπορον, τό γ' ἐπ' ἐμοί, πῶς ἄνδρες σοφίας καὶ κριτικῆς ἱκανότη- τος, οἷοι οἱ περὶ τὸν Philippson καὶ τινες ἄλλοι ἐξηγηταί, ἠρνήθησαν τὸ αὐτοτελεὲς τῆς ᾠδῆς ταύτης, παραδειχθέντες, ὅτι ἀπετελέσθη ἐκ τῆς συρραφῆς τοῦ τέλους τοῦ 56 ψαλμοῦ (8-12), ὅπερ ἐτέθη ἐνταῦθα ὡς προσοίμιον καὶ οἷον ἐπίκλησις, καὶ τοῦ τέλους τοῦ ἡμετέρου 59 (7-14) οὕτω συγγεχυμένως, ὅπως ἔχει ἀρ- χήθην ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν.—Ἰσχυρίζεσθαι, ὅτι τὰ «ἐτοίμη ἡ καρδία μου», «ἤσσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου», «ἐξενέσθητι ψαλτήριον καὶ κιθάρα», καλῶς ἔχουσι ἐν τῷ τέλει τῆς ᾠδῆς λεγόμενα καὶ οὐγ' ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅπως ἐν τῷ 107 ψαλμῷ, ἐστὶ ταῦτό τῳ ἰσχυρίζεσθαι, ὅτι τὸ τοῦ Στρησιγόρου περισῶθεν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς εἰς Ραδίνην ᾠδῆς

« Ἄγε, Μοῦσα λίγει', ἄρξον αὐτῆς ἐρατωνύμου
Σαμίων περὶ παίδων ἐρατᾶ φθεγγόμενα λῦρα »

ὅπερ ἐστὶν ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ ψαλμοῦ «ἐγέρ- θητι ψαλτήριον καὶ κιθάρα», ἀνῆκει εἰς τὸ τέ- λος καὶ οὐγ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολεισθείσης ᾠδῆς. Ἄλλὰ τὰ τοιαῦτα πάσαν κρίσιν ὑπερ- βαίνοντα εἰσὶν ἥπτονα συζητήσεως.

Ἔργουμαι νῦν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς πιθανῆς χρονολογίας τῆς συντάξεως τοῦ ψαλμοῦ τού- του, διότι ἐξ αὐτῆς θέλωμεν परिσθῆ διδόμενά τινα πρὸς εὐρεσιν τῆς χρονολογίας τοῦ ἐτέρου τῶν ψαλμῶν, ἐσ' οὗ ἡ ἐπιγερσῆ, περὶ ἧς κυ- ρίως ἡ μελέτη αὐτῆ. Ὁ ποιητὴς καταληφθεὶς ὑπὸ ἐξῆλλον ἐνθουσιασμοῦ διὰ μέγα εὐτύχημα ἐπισυμβῆν τῳ Ἰσραὴλ καὶ ἐπόμενος ταῖς ἰου- δαϊκαῖς, κυρίως δὲ σημιτικαῖς ἐν γένει ἰδέαις,

καθ' ἃς τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. ὥστε καὶ τὸ νῦν μέγα γεγονός μόνον τῇ κελύσει τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, μετὰ τὸ ἐνθουσιᾶδες αὐτοῦ προσήμιον ἀναφωνεῖ ἀμέσως: «Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ» (ὀρθότερον: ἐν τῷ ἀνασταθρίῳ αὐτοῦ), ὡς εἰ ἔλαλεν. ἢ ἄνωθεν διαταγῇ τῆς ἐκτελέσεως ἐδόθη διὰ τοῦτο πλήρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἔθνικόν τοῦ Ἰσραὴλ Θεόν ἐν αὐτῷ τῷ προσήμιῳ ἀναφωνεῖ:

Ἐξομολογήσασαι σοὶ ἐν λαοῖς Γαλιλαί,
ψαλῶ σοὶ ἐν ἔθνεσιν,
ὅτι μέγα ἐπάνω τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου,
καὶ ἕως τῶν νεφελῶν ἡ ἀλήθειά σου.
Ἐψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.

Ἄλλὰ ποῖον τὸ γεγονός τὸ ἐκινῶσαν τοσοῦτον ἐνθουσιασμόν τῷ ποιητῇ; Αὐτὸς οὗτος ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον περιγράφει αὐτό. Ἡ διαρπαχθεῖσα ἀπ' αὐτοῦ γῆ ἀποδίδεται αὐτῷ. «Ἐμός ἐστι Γαλαὰδ καὶ ἐμός ἐστι Μανασσής», ἐν δὲ τῇ ἐκφράσει τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀναφωνεῖ:

Ἀγαλλιάσασαι καὶ διαμερῖν Σίκιμα,
καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω.

Ὁρθῶς, φρονῶ, ἐξηγῶν ὁ Θεοδώρητος τὸν στίχον τοῦτον λέγει: «Ἐπισχεύεται τοίνυν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐπαναρχεῖν τοὺς γεγεννημένους δεσποχλώτους καὶ τὴν πατρῶν αὐτοῖς διανέμειν γῆν, καὶ οὕτως αὐτὴν οἰκηθῶρον πληρῶσειν, ὡς καὶ περὶ μέτρων τοὺς ἐνοικοῦντας φιλονεικεῖν καὶ τούτῳ κερχημένους τὴν γῆς ποιείσθαι διανομήν» (Ἑρμηνεία εἰς τὸν 59 ψαλμῶν). Διανομήν τῆς γῆς ἐπὶ τῶν δαυιδικῶν χρόνων οὐδεμίαν κριτικὴ λεπτότης δύναται νὰ ἐπινοήσῃ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ χωρίου: ἢ λοιπὸν ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, μετὰ τὴν ἐκδιώξιν τῶν Χαναανίων, ἀνακτίον τὴν ἐκφορασιν ταύτην, ἢ ἐπὶ τῆς ἐπανόδου ἀπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς, ὅτε βεβαίως διὰ τοῦ διατάγματος τοῦ Κύρου ἐδίδετο τοῖς Ἰουδαίοις νὰ καταλάβωσι τὰς ἀρχαίας αὐτῶν γαίαις καὶ ποιείσθαι τὴν διαστροφήν, ὡς καλῶς μὲν ἐνόησεν ὁ Θεοδώρητος, στρεβλῶς δὲ καὶ ἀτόπως διαστρέφων καὶ ἐννοίας καὶ πράγματα ἐξήγησεν ὁ Philippson. Ἐπίσης τὸ Ἰουδαὶ βασιλεὺς μου ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος, τὰς ἀρχαίας τῶν ἀνατολικῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἐξηγήσεν ἐπόμενος, καλῶς ἐρμηνεύει λέγων: «Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐπανόδον ἀδιαιρέτοι μεμενῆχασιν αἱ φυλαί, μόνον δὲ τὸν ἐξ

Ἰουδα Ζαροβάβελ εἶχον ἡγεμόνα καὶ βασιλεῖα». Ἀλόγως ἢ ἐκφρασις. Ἰουδαὶ βασιλεὺς μου, δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τοὺς δαυιδικοὺς χρόνους, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Δαυὶδ αὐτόν. Οὐδὲν ἔχουσ εὐρηταί ἐν ταῖς Γραφαῖς, ὅτι ἐπὶ τῶν δαυιδικῶν χρόνων ὑπῆρχεν ἰδέα τῆς δικαιοσύνης τῆς βασιλείας πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἐκφράσεως ταύτης, ἥτις καταστρέφει ἐπίσης ἄρδην πᾶσαν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ «τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω» δύναται ν' ἀναγῆθῃ εἰς τὴν ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ κατάκτησιν τῆς χώρας. Ἐπίσης ψευδὴς ὁ λόγος, ἐὰν ἀποδώσῃ τις τὸν ψαλμῶν εἰς τοὺς προ τῆς ἀλώσεως χρόνους, καθ' οὓς ἡ βασιλεία ἦν διαρρημένη. Κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ ψαλμοῦ, αἱ φυλαὶ διαπελοῦσιν ἀδιαιρέτοι, ὅπως καὶ ὁ σοφὸς Philippson παρετήρησεν: εἰς οὐδεμίαν λοιπὸν ἐποχὴν ἀπὸ Σολομῶντος μέχρι τῆς αἰγυπτιακῆς ἀρμόζει ἐνῶ ἕκαστος στίχος τοῦ ποιήματος ἐξηγείται προσεκτικῶς, ἐὰν ἐποχὴν αὐτοῦ ὀρίσωμεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ Κύρος ἐξέδωκε τὸ προστάγμα αὐτοῦ περὶ ἐπανόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα. Μόνη ἡ περίστασις αὕτη καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ ποιητοῦ δικαιοῖ καὶ τὰς ἐκφράσεις αὐτοῦ ἐξηγεῖ φυσικῶς καὶ ἀδιαιστος διὰ τῶν ἐκ τῆς ἱστορίας περὶ τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος γνωστῶν ἡμῖν. Ἐπὶ πλείστων περιστάσεων τοῦ Ἰσραὴλ ἔρομεν ὧδας, ἃς οἱ καιροὶ ἐνέπνευσαν τοῖς ἡλικιωτάτοις ποιηταῖς. Ἀμήχανον ἦθελον εἶσθαι, ἐὰν το σπουδαιότατον τοῦτο τῶν γεγονότων τῆς Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας ἔμενον ἄνευ τοιοῦτου. Πολλοὶ τῶν ψαλμῶν εἰσι θεῆνοι τῶν παθημάτων τοῦ καταδουλωθέντος λαοῦ. Ἔστι δυνατόν, ὅτι οἱ νῦν ἀπελευθερωθέντες δούλοι δὲν ἐψάλλαν τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, δὲν ἀπέπεψαν εὐχαριστηρίους ὕμνους πρὸς τὸν σωτῆρα ἔθνικόν θεόν Γαλιλαί; Ποῖον δὲ ἄλλο ποίημα ἠδύνατο παραστήσαι ἡμῖν ἐνθουσιωδέστερον καὶ καταλλελοότερον τὴν χάριν, ἥτις κατέλαβε τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ παρὰ ὁ 107 οὗτος ψαλμός; Τοῦμῶ μάλιστα εἰπεῖν, ὅτι οἱ στίχοι 8—10 εἰσιν αὐτοὶ οἱ ὅροι τοῦ προστάγματος τοῦ Κύρου, αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλεὺς τοῖς εἰς Παλαιστίνην ἐπιστρέφουσιν Ἰουδαίοις δοθεὶς κατάλογος τῶν κερχημάτων καὶ προνομίων, ποιητικῇ ἀδείᾳ καὶ ὑπὸ τῆς παρεφφράξ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων πλατυνθεὶς. Τούτων οὕτως ἐχόντων, χρονολογία τῆς συντάξεως τοῦ ψαλμοῦ τούτου ἐστὶν αὐτὴ ἢ τοῦ προστάγματος

του Κύρου. Ἐν Ἐσδρα, κεφαλαίῳ Α', § 1 ἀναφέρεται, ὅτι τὸ παράγγελλμα τοῦτο τοῦ Κύρου ἐξεδόθη ἐν ἔτει πρώτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ· προφανῶς ὅμως ἡ χρονολογία αὕτη ἐστὶν ἐσφαλμένη. Πρὶν ἢ ὁ Κύρος κατακτήσῃ τὴν Βαβυλῶνα, ἦν ἀδύνατον αὐτῷ νὰ ἐκδώσῃ πρόσταγμα περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὰ ἴδια λαοῦ ὑπὸ τοὺς Βαβυλωνίους δουλεύοντος. Τὸ ἔτος τῆς ἀλώσεως τῆς Βαβυλῶνος ἐστὶ τὸ 538 π. Χ. δηλαδὴ τὸ 17 τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου· ἀκριβῶς δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας ἐπιστροφή τῶν Ἰουδαίων χρονολογεῖται ἐν ἔτει 536 π. Χ., δηλαδὴ τῷ 19 τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ οὐχὶ τῷ πρώτῳ, ὡς ἱστορεῖται ἐν Ἐσδρα. Ἡ χρονολογία λοιπὸν τοῦ ἐξηγηθέντος ἐνταῦθα 107 ψαλμοῦ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν δέον ν' ἀναχθῆ ἀκριβῶς.

▲.

Ἡ διαλεύκανσις καὶ ἀναγωγή τοῦ 107 ψαλμοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ κατὰστασιν διὰ τῆς ὑφαιρέσεως τῶν ὀθνεῶν στίχων, οἵτινες ἐξ ἀμαθείας καὶ συγχύσεως ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἡδόντων παρενετέθησαν ἐν αὐτῷ, ἀποδίδωσιν ἡμῖν καὶ τὸν 59 ψαλμὸν ἐν ἡ καταστάσει ἐποίησαν αὐτὸν ὁ ψαλμῶδης, ἐξοβελίζομένων τῶν στίχων 8-10, οἵτινες ἀμαθῶς καὶ ἀτόπως παρεσέφρησαν ἐν τῷ ποιηματικῷ καταστρέψαντες τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν. Ἐν τῇ οὕτῳ δὲ ἀνακατασκευασθῆ μορφή τοῦ 59 ψαλμοῦ θελω μελετῆσαι κατὰ στίχον καὶ λέξιν τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ καὶ τότε, φρονῶ, ἐναργῶς θελεῖ ἀποδειχθῆ καὶ ἐξηγηθῆ ἀπροσκόπτως ἢ τε ἐννοια καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ποιήματος, εὐκόλως δὲ τότε θέλομαι ἀνεύρει τὰς συγχρόνους περιστάσεις, αἵτινες ἐνέπνευσαν τὸν ποιητὴν καὶ αἵτινες ὀδηγήσουσιν εἰς τὸν ἀσφαλῆ, παρ' ἔμοι γε κριτῆ, ὄρισμόν τῆς χρονολογίας αὐτοῦ.

Παραπέμπων ἐν τῷ ἐφεξῆς κεφαλαίῳ τὰς ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὑπὸ μελέτην ψαλμοῦ κρίσεις μου, διότι πρὸς τοῦτο ἀνάγκη πρῶτον ὁ ψαλμὸς αὐτός νὰ ὀρισθῆ, κατὰ τὸ ἐνόν, ἀκριβῶς, ἄρχομαι τῆς διαλεύκανσεως καὶ ἐξηγήσεως αὐτοῦ κατὰ στίχον, ὡς ἐξῆς.

1. « Ὁ Θεὸς ἀπόσω ἡμᾶς καὶ καθέλες ἡμᾶς, ὠργίσθης καὶ οὐκείρησας ἡμᾶς »
κατὰ τοὺς Ο'.

« Θεεῖ, ἀπέρριπτες ἡμᾶς καὶ κατέσχιζες ἡμᾶς, ὠργίξασο, νῦν παρηγορεῖς πάλιν ἡμᾶς »
κατὰ τὸν Philippon.

Παντὶ μὴ προκατειλημμένῳ εὐνόητον, ὅτι τὸ πρῶτον ἡμίστιχον, ὁ Θεὸς ἀπόσω ἡμᾶς καὶ καθέλες ἡμᾶς, εἰς οὐδέν τι ἄλλον καιρὸν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ προσήκει, εἰ μὴ εἰς τὸν τῆς ἀίχμαλωσίας αὐτοῦ. Τὸ κατέσχιζες ἀντὶ τοῦ καθέλες ἔτι μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης συνηγορεῖ, διότι διὰ τῶν δύο ἀίχμαλωσιῶν οὐ μόνον ἡ ἔθνηκὴ τῶν Ἑβραίων ἀσχολή κατελύθη, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς διεσπάρη εἰς διαφόρους χώρας μετοικισθεῖς. Τὸ οὐκείρησαι ἡμᾶς προφανῶς ἀναφέρεται εἰς παρεμπεσόν τι γεγονός, ὅπερ ἀναψυχὴν καὶ παραμυθίαν ἔφερε τοῖς δουλεύουσι. Αἶψα ὀρθῶς ἐξηγεῖ τὴν φράσιν ὁ Θεοδώρητος λέγων· « διὰ γὰρ τὰς παρανομίας ὠργίσθης, μετὰ δὲ τὴν τιμωρίαν ἠλέησας ». Οἱ Ἑβραῖοι τὸ παρεμπεσόν τοῦτο γεγονός ὡς ἔλεον ἐκ Θεοῦ ἔκρινον. Ὁ σοφὸς Philippon ἀντικαταστάσας ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτοῦ τοὺς ἀορίστους (ἀπόσω, καθέλες, ὠργίσθης) διὰ τοῦ παρακατακτικῷ (ἀπέρριπτες, κατέσχιζες, ὠργίξασο) φρονεῖ, ὅτι ὑπὲρ τῆς ἰδίης αὐτοῦ γνώμης ἔλαβε τὴν ἐννοίαν τοῦ στίχου, πρὸς δὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ τὸ οὐκείρησαι ἡμᾶς εἰς ἐνεστώτα χρόνον ἐρμηνεύει, νῦν πάλιν παρηγορεῖς ἡμᾶς. Ἀλλὰ διὰ τῆς τελευταίας ταύτης τοῦ σωφιστάτου ἑβραϊστοῦ ἐρμηνείας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιρροώννυται ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ συμπεσόν γεγονός, ὅπερ ἐνέπνευσε τὸν ποιητὴν τοῦ ψαλμοῦ, ἦν οὐχὶ τελεία τις νίκη μετὰ πολλοὺς κινδύνους, ὡς ὑποτίθησιν οὕτως, ἀλλὰ γεγονός τι ἐν μέσῳ θλίψεων παρηγορηθῆσαν μόνον τὸν Ἰσραὴλ, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς καταφανῆς γενήσεται. Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐν Βαβυλῶνι δουλείας τῶν Ἰουδαίων οὐδὲν ἄλλο γεγονός γνωστὸν ἡμῖν ἡδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀναψυχὴ τις καὶ παρηγορία, παρὰ ἢ ὑπὸ τοῦ Κύρου ἄλωσις τῆς μεγαλοπόλευς ταύτης. Ὅλοι οἱ ἐφεξῆς στίχοι τοῦ 59 τούτου ψαλμοῦ συμβάλλουσιν εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἐξηγήσεως ταύτης, βεβαίως ἐννοούμενοι διὰ τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἱστορικῶν μαρτυριῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

2. « Συνέσεισας τὴν γῆν καὶ συνετέραξας αὐτήν, Ἰσραὶ τὰ συντρέμματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη »
κατὰ τοὺς Ο'.

« Δίσεισας τὴν γῆν καὶ διέσχιζας αὐτήν, ἴατρυσσε τὰ ῥήγματα αὐτῆς, διότι σαλεύεσαι »

κατὰ τὸν Philippon.

Οὐδὲν εὐκολώτερον τῆς ἐξηγήσεως τοῦ στίχου τούτου, ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν ἐπόμμενοι τῇ

ἐξηγήσει, ἦν ἀνωτέρω ἀνεπίτρυξα. Ἡ Ἰουδαία κατεστράφη ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καὶ τὸ ἔθνος διεσχίσθη διασπαρέν· δι' εὐρώστου ποιητικῆς μεταφορᾶς ὁ ποιητὴς παρίστησιν ἡμῖν τὴν κατάστασιν τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐπελήθουσῃ συμφορᾷ· οὐχὶ ἡ ἰσχὺς τῶν Βαβυλωνίων, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὀργισθεὶς διὰ τὰς παρανομίας τῶν Ἑβραίων συνέσειε τὴν γῆν καὶ διέσχισεν αὐτήν· διὸ τρέπεται ἀμέσως εἰς ἐκείσιν· *ἄσαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς, ὅτι σαλεύθη*, ἢ, κατὰ τὸν Philippson, *ἄτρυνε τὰ ῥήγματα αὐτῆς, διότι σαλεύεται*. Οὐδέμια λοιπὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ψαλμοῦ εἶχον ἔτι ἐπέλθει ἰασις· τὰ ἐκ τῆς θεομηνίας ῥήγματα τοῦ Ἰσραὴλ δὲν εἶχον ἰατροεπιθῆ, ἡ δὲ γῆ διετέλει εἰσέτι σκληρομένη. Οὐδαίς ἄλλος ἐρωμενεστέρον ἡδύνατο ν' ἀνασκευάσῃ τὴν περὶ τοῦ ψαλμοῦ τοῦτου θεωρίαν τοῦ Philippson παρ' αὐτῆ ἡ ἐρμηνεία αὐτοῦ· ἐκ τῆς εὐχῆς πρὸς τὸν Θεόν, *ἄσαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς ὅτι σαλεύεται* (κατ' ἐνεστώτα χρόνον), δηλόν, ὅτι τὸ ἐπισυμβῆν γεγονός ἦν οὐχὶ τελεία τις νίκη, ἀλλὰ γεγονός, ὅπερ ἐκρίθη ἔλεος ἢ παραγορία μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατελήθουσα ἐν τῇ ὑπαρχούσῃ συμφορᾷ.

Ὁ ῥαββίνος κριτικὸς ἐν τῇ ἐκφράσει *ἄσαι τὰ συντρίμματα* εὐρίσκει ἀντίρρῃσιν πρὸς τὴν ἐξηγήσιν αὐτοῦ εἰς τὸν πρῶτον στίχον, κατὰ τὴν ὁποίαν μετὰ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου δεινὰ ἐπῆλθε νίκη τελεία. Τὴν ἀντίρρῃσιν ταύτην ζητεῖ νὰ θεραπεύσῃ δι' ἄλλων παραλογικωτέρων ἐπιθεωριῶν, ἅς ἀφίημι αὐτῷ.

3. « Ἐδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά, ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως »

κατὰ τε τοὺς ἐβδομήκοντα καὶ κατὰ τὴν τοῦ Philippson ἐρμηνείαν, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι τὸ οἶνον κατανύξεως ὁ τελευταῖος οὗτος ἡρμάνευσε οἶνον σάλου συμφώνως τῷ Ἀζύλκ, ὅστις ἐγραψεν οἶνον καρώσεως. « Τῷ πληθῆι τῶν συμφορῶν, καθάπερ οἶνω τινί, κάρου ἡμῖν ἐνεποίησας, καὶ ὕδνης ἐνέπλησας τὰς ἡμετέρας ψυχὰς », ὡς καλῶς ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος. Αἱ ποιητικαὶ μεταφορικὴ ἐξακολουθοῦσιν, εἰς οὐδεμίαν δὲ ἄλλην ἐποχὴν δύνανται αἱ ἐκφράσεις αὗται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰμὴ εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν παθημάτων τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ αἰγμυλώσει.

4. « Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τῆσου »

κατὰ τοὺς Ο'.

« Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖαν τοῦ ὑψοῦσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας »

κατὰ τὸν Philippson καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ μεταφράσεις.

Ἐνταῦθα ἡ διαφορὰ ἐστὶ σπουδαία, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιμελέστερον διατρέψω ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ πρὸς διαλέκωνσιν καὶ ἐξηγήσιν τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον σημειώσθω, ὅτι ὁ στίχος οὗτος κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον. Ὡς ταυτὸν ἔχει καὶ ὡς ἐξηγοῦσιν αὐτὸν ὁ πε Philippson καὶ οἱ ἄλλοι μεταφρασταί, ἐστὶν ἀκατάληκτος, ἀσυγκλῶστος δ' ἔχει πρὸς τε τὰ προηγούμενα καὶ πρὸς τὸν ἀμέσως ἐπόμενον στίχον. Ὁ ἡμέτερος κριτικὸς πρὸς δικαιοσύνην τοῦ στίχου λέγει, ὅτι κατ' ἔθος τῶν ἀνατολικῶν λαῶν οἱ ἀρχαῖοι ἔδιδον σημεῖαν τινὰ πρὸς τοὺς περὶ αὐτοὺς εἰς ἐνδειξιν ἐννοίας καὶ προστασίας· εἰς μαρτύριον δὲ τοῦ λόγου αὐτοῦ παραπέμπει πρὸς τὸν Richardson. Ἐκ τοῦ ἔθους τούτου, κατὰ τὸν ἴδιον, ἔλαβεν τὴν μεταφορὰν αὐτοῦ ὁ ποιητὴς· ἐξηγεῖ δὲ κατὰ ταῦτα τὴν ἐννοίαν τοῦ χωρίου ὡς ἐξῆς· ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖαν εἰς τὸ ὑψοῦσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ τῆς νίκης, κατὰ τὸν ἐρμηνευτήν, διότι ἀλήθεια ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ ἢ δοθεῖσα τῷ Ἰσραὴλ, ὅτι θελεῖ κατακτήσει πάντας τοὺς περισίτους λαούς· ἔδει λοιπὸν νὰ ἐκπληρωθῆ. Τὸ βεβιασμένον καὶ ἄσπονον τῆς ἐξηγήσεως ταύτης πρόκειται καταφανὲς τοῖς πᾶσι.

Οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑβραϊστών, ὁ Ewald, (Heinrich), ὁ Gesenius, ὁ Olshausen, ὁ Hitzig, ὁ Hupfeld καὶ ὁ Perowne ἀκολούθησαν τοὺς ἐβδομήκοντα καταδειξάντες τὸ διεσθαρμένον τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου. Κατὰ τοὺς σοφοὺς τούτους οἱ ἐβδομήκοντα ἀνέγνωσαν **נשׂר** ἀντὶ τοῦ **נשׂר** τοῦ νῦν Ἑβραϊκοῦ κειμένου, δηλαδὴ τῶν ἀντι ἀλήθειαν· ἡ διαφορὰ ἐγίνεται ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τῶν σχεδὸν ὁμορῶνων δύο τούτων γραμμάτων **נ** ὅπως ἀνέγνωσαν οἱ 70 καὶ **נ** (1), ὅπως εὐρίσκαται ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς κειμένοις τοῦ Ἑβραϊκοῦ· τὸ δὲ **נ** ἐξηγοῦσθαι φησὶν ἐκ τῆς ῥίζης **נ**. Οἱ σοφώτατοι λοιπὸν τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑβραϊστών ὀρθὴν ἀναγνωρίζουσι τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐβδομήκοντα ἐλέγξαντες τὴν διαφορὰν τοῦ Ἑβραϊκοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ

(1) Παράδειγμα ἐναλλαγῆς τῶν δύο τούτων γραμμάτων **נ** καὶ **נ** ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ ἀπαντῶσι συχνά· οἶον **נעט** ἀντὶ **נעט**, **הנה** ἀντὶ **הנה**.

Ἰερώνυμος αἰώνιας τινας μετὰ τοὺς Ο΄ ἀνέρω ὅπως καὶ οὕτως, ἐρμηνεύσας ut fugerent a facie arcus. Οὕτω τοῖς Ο΄ καὶ τοῖς ἀνωτέρω κρατίστοις τῶν ἑβραϊστικῶν ἐπόμεινοι. ἀντι τοῦ ἀσυναλλήλατου καὶ πρὸς τὰ ἠγούμενα καὶ πρὸς τὰ ἐπόμεινα τοῦ ψαλμοῦ: «ἔδωκας τοῖς φθογιμένοις σε σημεῖα ἐν τῷ ὑπέροσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας», παραδεχόμεθα ὡς ἀσφαλῆ τὴν ἐρμηνείαν: «ἔδωκας σημεῖωσιν τοῦ φρενὲ ἀπὸ προσώπου τῶνον», ἥτις συμφωνεῖ καλῶς καὶ πρὸς τὴν ἐπομείνου φράσιν. ἥτις ἐπεξηγεῖ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐδόθη τοῖς Ἰουδαίοις τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπως ἂν ἰσθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου, καὶ ὅπως καλῶς ἐνόησε καὶ ἐξηγήσεν ὁ Μοψουσεσταῖος Θεόδωρος. «Τοῦτο δὲ ἐκ μεταφορᾶς, λέγει, τῶν ἐν τοῖς πολέμοις παλλὰς ἀναμνηστικῶν τοῖς πολεμίοις, οἵτινες ἀλλήλους διδόντες σημεῖα καὶ σύμβολα οἰκειότητος καὶ γινώσκουσιν ἀλλήλους ἐν ἀπομνήσει τοῦ σχήματος, ὡς μὴ ἀθύρῃν καὶ ἀπροσδόκητον ὑποστώσιν τὴν τιμωρίαν» οἱ γὰρ τοῦτο ποιοῦντες καὶ σημεῖον τι πάντως ἀλλήλους καὶ σύνθημα διδοσιν, ὡς ἂν μὴ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα κοινότητος ἀλλήλους ἀντι τῶν πολεμίων ἀνέλωσιν» (Τόμ. 66, στήλη 68ῃ τῆς Ἡατρολογίας Migne). Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε διαλευκάνσεως τῶν καθ' ἕκαστα ἐδαφίων τοῦ ὑπὸ μελέτην ψαλμοῦ συνήχθη τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐποιήθη οὗτος ὀλίγον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κύρου ἄλωσιν τῆς Βαβυλώνας. Ἐν τῷ στίχῳ τοῦτω ἔχομεν οὐ μόνον νέαν ἀποδείξιν τοῦτου, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν καὶ περίστασιν τινα ἐξηγουσαν καὶ συμπληροῦσαν τὴν γνωστὴν ἱστορίαν τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ταύτης. Κατὰ τὸν στίχον τοῦτον, τὸ γεγονός, ὅπερ ὁ Θεὸς ὡς ἔλεον καὶ παρακαυθίαν ἐν τοῖς δυστυχήμασι κατέπεμψεν ἐπὶ τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ, συνακολουθεῖτο καὶ ὑπὸ μεγάλου κινδύνου τῆς ἀπωλείας τῆς ζωῆς. Τὸν κίνδυνον αὐτον ἀπεσόβησε δὴς αὐτοῖς σημεῖον τοῦ φρενὲ ἀπὸ προσώπου τῶνον, ὡς καλῶς ἐξηγήσεν ὁ κριτικώτατος Θεόδωρος ὁ Μοψουσεσταῖος. Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡεροδότου ἱστορουμένων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς Βαβυλώνας ὑπὸ τοῦ Κύρου ἐπιτεύχθη διὰ προδοσίας. «Καί νυν δὲ ἐξ ἀπροσδοκῆτου (λέγει ὁ ἱστορικός) σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι· ὑπὸ δὲ μεγάλῃ τῆς πόλεως, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλεως ἐλωκότων τοὺς τὸ μέσον οἰκόντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἐλωκότας, ἀλλὰ, τυχεῖν γὰρ σφισι ἔουσαν ὄρτην,

χρησεῖν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐκαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κράτος ἐπύθοντο. Καὶ Βαβυλῶν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀράριστα» (Α΄, § 191). Τὰ τοῦ προφήτου Ἠσαίου ἐν κεφαλαίῳ 62, ἐδαφίῳ 10: «Ἠορεύεσθε διὰ τῶν πύλων μου καὶ ὁδοποιήσατε τῷ λαῷ μου καὶ τοὺς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διασπρίψατε, ἐξάρσατε σύσσημον εἰς τὰ ἔθνη», προσφωνῶς εἰς τὴν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβυλώνας ἐξοδὸν τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κύρου πάθωσιν ἀναφέρονται, «Ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι τὸ σύσσημον ἐνταῦθα τῶν Ο΄, ὅπερ σημαῖαν οἱ νεώτεροι ἐρμηνεύουσιν, εὔρηται ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ σημερινόμενον διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως **סל** (νίς), ὅπως καὶ ἐν τῷ ἐδαφίῳ τοῦτω τοῦ ψαλμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῶν δύο σφηνουειδῶν ἐπιγραφῶν, αὐτίνες ἀνακαλυφθεῖσαι ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐξηγήθησαν (Histoire Ancienne de l'Orient par F. Lenormant et E. Bebelon ἐν τόμῳ Δ΄, σελίδι 433/5 καὶ τόμῳ Ε΄, σελίδι 488/92) τοῦτ' αὐτὸ ἐξάγεται. Κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας, καὶ ἡ ἱερατικὴ ἐπίσης μερὶς συνειργάσθη τῷ Κύρῳ πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ· δῆλον δὲ, ὅτι καὶ οἱ ἐνοικοῦντες Ἰουδαῖοι, οἵτινες ἐν τῇ θλίψει καὶ ἀγανακτῆσαι αὐτῶν κατὰ τῆς δουλωσάσης πόλεως ἤγχοντο ἐν τοῖς ψαλμοῖς αὐτῶν (ψαλ. 136)

«Θυγάτηρ Βαβυλώνας ἡ ταλαίπωρος, μακάριος, ὃς ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομα, ὃ ἀνταπίδωκας ἡμῖν· μακάριος, ὃς κρατήσῃ καὶ ἔδαριε τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν».

ὑπὸ τοιούτων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους κίσημάτων ἐδικαίσεως ἐμφορούμενοι, ἀδύνατον ὅτι οὐ συνεισέφερον τῷ Κύρῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπὲρ τῆς καταστροφῆς τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Οἱ Πέρσαι, ἵνα ρηισθῶσιν ἀπὸ τῆς στραγῆς τοὺς βοηθοὺς αὐτῶν Ἰουδαίους, ἔδωκαν αὐτοῖς σημεῖον πρὸς διάκρισιν, ὡς μὴ ἀθροῦν καὶ ἀπροσδόκητον ἱστοσῶσι τὴν τιμωρίαν μετὰ τῶν Βαβυλωνίων. Αὕτη ἐστὶ, παρ' ἑμοῖ γε κριτῆ, ἡ ἀληθὴς ἐξηγήσις τοῦ στίχου τοῦτου, ἐγκρίτως καὶ καταλλήλως ὑπάρχοντος ἐνταῦθα συμφώνως δὲ πρὸς τὸν ὅλον τοῦ ψαλμοῦ σκοπόν. Κατὰ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης ἀντιστρατεύονται τὰ ἐν ταῖς βιβλίαις δὶσφηνουειδῶν ἐπιγραφαῖς ἀναγεγραμμένα, καθ' ἃ ἡ Βαβυλῶν ἀναμνηστικὴ σφηνὸν ἠλώθη ὑπὸ τοῦ Κύρου· ἀλλὰ τὰ ἐν ταῖς σφηνουειδέσιν ἐπιγραφαῖς οὐχὶ πάντοτε ἀσφαλῆ, πρὸς οἰκοδομὴν ἱστο-

ρίαις, ὡς τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλων δυνατὸν ἀποδει-
χθῆναι περὶ τούτου ὅμως οὐ χωρὶς ἐνταῦθα.
Ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα, ἔχομεν περὶ τοῦ
ἐναντίου ἀσφαλῆ ἀντόπτην μάρτυρα τὸν Ἰε-
ρεμίαν λέγοντα :

39. « Ἐν τῇ θερμασίᾳ αὐτῶν δῶσω πότημα αὐτοῖς
(τοῖς Βαβυλωνίοις) καὶ μεθύσω αὐτούς, ὥπως
καρωθῶσι καὶ ὑπνώσωσιν ἕννον αἰώνιον, καὶ
οὐ μὴ ἐξεγερθῶσι, λέγει Κύριος.
40. Καὶ καταβῆθασον αὐτούς ὡς ἄρνας εἰς σφαγὴν καὶ
ὡς κριούς μετ' ἐρίφου.
41. Πῶς ἔαλλο καὶ ἐθηρεύθη τὸ κούρημα πάσης τῆς
γῆς; πῶς ἐγένετο Βαβυλὼν εἰς ἀφανισμὸν ἐν
τοῖς ἔθνεσιν;
45. Ἐξέλθετε ἀπὸ μέσου αὐτοῦ (τοῦ τείχους Βαβυ-
λωνῶς) λαὸς ἐμός, καὶ σῴσατε ἕκαστος τὴν
ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ Κυρίου». (Ἐν κερ. 28 κατὰ τοὺς Ο' κερ. 51 κατὰ τὸ ἑβραϊκόν).

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐδάριον ἀκριβῶς ἐπι-
βεβαιεῖ τὰ τοῦ ψαλμοῦ, ἅτινα καὶ ἀλλοθεν
μαρτυροῦνται (ἴδε ψαλμὸν 65, στίχ. 9-12):
ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλοτε.

5. «Ὅπως ἂν βρωθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου,
σώσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσόν μου»,

κατὰ τοὺς Ο'.

- «Ὅπως ἂν σωθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου,
βοήθησον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν»,

κατὰ τὸν Philippson.

Φρονῶ, ὅτι καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης κριτι-
κῆς μελέτης μόνῃ ἢ ἔννοια τοῦ στίχου τούτου
ἐπεξηγούντος, διατί ὁ Θεὸς ἔδωκε σημεῖον (ἢ
σημαίαν), ὥπως σωθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ,
ἐπαρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀκριβοῦς τῆς τῶν
Ο' ἐρμηνείας καὶ καταδικῆν τοῦ ἑβραϊκοῦ κει-
μένου. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἰκανά.

6. «Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιουχῆς,
ἢ τίς ὀδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας»;

κατὰ τοὺς Ο'.

- «Τίς ὀδηγεῖ με εἰς τὴν ὄχραν πόλιν,
καὶ τίς εἰσάξει με ἐν τῇ Ἐδὼμ»;

κατὰ τὸν Philippson.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπουδαιότατον σημεῖον,
ἐφ' οὗ ἐρειδόμενος ὁ ἐξηγητῆς τῶν ψαλμῶν οἰ-
κοδομεῖ τὴν ὅλην περὶ τοῦ ψαλμοῦ τούτου θεω-
ρίαν αὐτοῦ. Ἡ φράσις πόλις περιουχῆς, ἢν με-
ταποιεῖ εἰς πόλιν ὄχραν, κατ' αὐτὸν ὑπονοεῖ
τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἰδουμαίας, ἥτις διὰ τὸ

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος ΚΑ')

λιθῶδες αὐτῆς *Sela* ἑβραϊστὶ καὶ ταυτοσή-
μως ἑλληνιστὶ *Hētra* ἐπεκλήθη. Κατὰ τὸν
ἴδιον, σκοπὸς τοῦ ψαλμοῦ, ὡς ἐν τοῖς προη-
γηθεῖσιν ἐρρέθη, ἐστὶν ἡ ἐκπόρευσις τῆς ὄχρα-
κύτης πόλεως πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέ-
σεως ταύτης βικίως ἔλαβε πᾶσαν φράσιν καὶ
πᾶσαν λέξιν τοῦ ποιήματος δικαστικῶν καὶ
τῆς σαφροτέρως ἐννοίας, ἵνα φθάσῃ εἰς ὃν προσέ-
θετο σκοπὸν. Πᾶντες ὅμως οἱ ἄλλοι, οἵ τε
τῆς συναγωγῆς καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοί, διὰ
τῶν λέξεων πόλις περιουχῆς ἐνόησαν τὴν Ἰε-
ρουσαλήμ, τινὲς δὲ τῶν ῥαββίνων μέρος μόνον
αὐτῆς, τὸ λεγόμενον οἶκος Δαυὶδ ἢ Σιών.
Οὕτω πάντες οἱ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας
πατέρες ἐσημαίωσαν: «Πόλιν περιουχῆς τὴν Ἰε-
ρουσαλήμ καλεῖ. Ταύτην ὁ Σύμμαχος περι-
φραγμένην ἠρμήνευσεν» (Θεοδώρητος). Αἱ
ἑβραϊκαὶ λέξεις, ἅς οὕτως ἐρμηνεύουσιν, εἰσὶν

רִיבְוֹחַ (ἔρ. μασὸρ) δυνάμεναι κατὰ λέξιν
πόλις περιουρημένη κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ρι-
λογίαν τῆς ἑβραϊκῆς ταύτης λέξεως μασὸρ
δέον νὰ ἐγκυψώμεν ἐπιμελέστερον πρὸς λύσιν
τῆς ἀπορίας. Ἐν πρώτοις παρατηρητέον, ὅτι
αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐκφρασις πόλις περιουχῆς (ἔρ. μα-
σὸρ), ἀπαντᾷ καὶ τῷ ἐν τριακοντῷ ψαλμῷ
ἐν στίχῳ 22. «Εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι ἐθαυ-
μάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιουχῆς»,
ἐνθα πάντες οἱ ἐξηγηταὶ ὁμοφώνως παραδέ-
χονται, ὅτι αἱ λέξεις πόλις περιουχῆς σημαί-
νουναι τὴν Ἰερουσαλήμ, ὥπως καὶ ἡ ἔννοια ἀρι-
δύτως δεικνύει. πλὴν τοῦ Philippson, ὅστις
καὶ ἐνταῦθα διὰ προλελογισμένων βεβαίως
στοχασμῶν τυποδογματικῶς ἀποφαίνεται, ὅτι
τὸ ἔρ-μασὸρ τοῦτο δὲν σημαίνει τὴν Ἰερου-
σαλήμ, οὐδένα δίδων λόγον τῆς γνώμης αὐτοῦ
ταύτης· ἀλλὰ καὶ εὐκρινέστερον ἐν τῷ δευτέρῳ
τῶν Παρραλειπομένων ἐν κερ. 32, § 10.

«Οὕτω λέγει Σενναχηρίμ βασιλεὺς Ἀσ-
συρίων ἐπὶ τί ὑμεῖς πεποιθήατε καὶ καθήσεσθε
ἐν τῇ περιουχῇ (**רִיבְוֹחַ** = μασὸρ) ἐν Ἰερου-
σαλήμ»: Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὸ ὄνομα Ἰε-
ρουσαλήμ ἐτέθη ὡς ἐπιθεσις εἰς τὸ περιουχῇ
(μασὸρ) ἐπιεξηγηματικῶς.

Καὶ ἐν Ἐξεκινῆλ, κερ. 4, § 1-2. «Καὶ
διαγράψαις ἐπ' αὐτὴν (τὴν πλίνθον) πόλιν, τὴν
Ἰερουσαλήμ, καὶ δώσεις ἐπ' αὐτὴν περιουχῇ»
(μασὸρ). Ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ χωρίῳ ἡ
λέξις μασὸρ (περιουχῇ) φανερώς σημαίνει περι-
τείγισμα ἐν γένει διὰ πᾶσαν πόλιν καὶ διὰ
τὴν Ἰερουσαλήμ, ἰδίως.

Οὐδαμῶς τῶν Γραφῶν ἢ ὑπὸ μελέτην λέξις

μασὸρ σημαίνει πετρώδης, ὡς θέλει ἐνταῦθα ὁ Philippson· ὅσα δὲ ἐν παρῶδῳ παρατίθημι ἐνταῦθα περὶ ταύτης. θέλουσι καταπίσει ἐκαστον, ὅτι ἡ ἐξήγησις, ἣν δίδει ὁ ἐν λόγῳ σοφός, ἐστὶν οὐ μόνον βεβιασμένη ἀνευ ἐνδείξεως ἄλλων παραδειγμάτων ἀλλὰ καὶ ἄτοπος.

Τὸ ῥηματικὸν μασὸρ ἐστὶ παράγωγον ἐκ τοῦ σὸρ 𐤌𐤃, ἀπλῆς λέξεως σημαίνουσας κύκλον καὶ μετωνυμικῶς φρούριον, περιοχὴν (ὅπως ἐρμηνεύουσιν οἱ Ο΄). τείχος, πολιορκίαν καὶ τὰ τοῦτοις ἀνάλογα. Τὸ σὸρ τοῦτο ἢ τῶρ (κατὰ διαλεκτικὴν προφορὰν) καὶ τὸρ καὶ τοῖρ ἀραμαϊστὶ ἔχει συγγενεῖς λέξεις εἰς διαφόρους γλώσσας οὐδ' αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐξαιρουμένης· ἡ λέξις γῆρος, καὶ αἱ ταύτης παράγωγοι, ὅπως καὶ ἡ λατινικὴ girus, εἰσὶ συγγενεῖς τοῦ σημιτικοῦ τούτου τῶρ ἢ τῶρ, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ ταύτοσήμου ἀραμαϊκοῦ τοῖρ ἢ τὸρ ἐλήθη ὁ ἑλληνικὸς τύπος Τύρος (1) (=τείχος) τῆς πόλεως Σούρ, τὰ τῆρου ἢ τέρου, ἢ Ταρσός καὶ τινα ἄλλα. Παραδόξως καὶ εἰς τὰς τουρανίας γλώσσας εὑρίηται ὁμοφώνως μὲ τὴν σημασίαν ἡ λέξις 𐤌𐤃 (τῶρ), ὅθεν τὸ 𐤌𐤃 (τῆβέρ) δυνάμενον κύκλος ἢ κυκλοῦν τὴν κερκὴν περιδέμα, καὶ τὸ ῥῆμα 𐤌𐤃𐤃 (τῆβιρ-μὲν) = γυρίζειν. Ἀπορρον, σημιτικῆς ἀρά γε ἢ τουρανίας πηγῆς ἡ λέξις: πιθανῶς τουρανίας, διότι τὸ πρωτότυπον δὲν εὑρίσκειται ἐν τῇ ἀραβικῇ ἀλλὰ μόνον τὰ παράγωγα 𐤌𐤃 = τειχίω, 𐤌𐤃𐤃 (σουάρ) = βραχιόνιον. ἴσως δὲ καὶ τὸ 𐤌𐤃 (σουρ) = ἀλπιδίξ ἐκ τοῦ κυκλικοῦ σχήματος τοῦ μουσικοῦ τούτου ὄργάνου. Ὅτι λοιπὸν ἡ λέξις σὸρ σημαίνει κύκλον, μετωνυμικῶς τείχος, περιγύρισμα, περιοχὴν, ἀναπύριτον· ἐσημειώθη ὁμοίως ὑπὸ τοῦ ἑβραϊστοῦ, ὅτι παρὰ τὸ σημαίνονμενον τοῦτο ἡ ἀπλῆ λέξις σὸρ ἢ τῶρ σημαίνει καὶ πέτρα. Εἰς τὰ χωρία τῆς Η. Γ., ἐν οἷς ἀπαντᾷ ἡ ἐν λόγῳ λέξις μεταγλωττιζομένη πέτρα, ἀνακρούστως ἔχει, ἐνῶ ἡ λέξις ὄρος, ἢ βράχος ἐνίοτε μετωνυμικῶς, καταλλήλως ἔχει ἐμφράζουσα ἐρρωμένως τὴν ἐν ταῖς Γραφαῖς ἔννοιαν καὶ ἀρμύζουσα καλῶς πρὸς τὸ ὄρος αὐτῶν. Συνώνυμος λέξις 𐤌𐤃 καὶ σὸρ, ἀρμύστεραι σημαίνουσαι λίθος ἐν οὗτω δὴ ἀραβικῇ καὶ πτωχῇ γλώσσῃ, οἷα ἡ ἑβραϊκῇ, ἐστὶν ἄτοπος, ὅταν μάλιστα αὐτῇ αὐτῇ ἡ λέξις ἔχη βεβαίαν σημασίαν ἄλλαν ἐν τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ, τὴν τοῦ κύκλου καὶ τῆς περιοχῆς, εὑρισκομένη οὐ μόνον

ἐν ταῖς σημιτικαῖς ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἀραβίαις, παραδόξως δὲ καὶ ἐν ταῖς τουρανίαις. Φρονῶ, ὅτι ἐπειδὴ τὸ σάδε (ἢ τῆάδε) τῆς ἑβραϊκῆς ἐναλλάσσεται πάντοτε μὲ τὸ τ ἢ θ (𐤃) τῆς ἀραμαϊκῆς, τὸ σὸρ ἢ σὸρ τοῦτο τῆς ἑβραϊκῆς ἐστὶ τὸ ἀραμαϊκὸν τὸρ ἢ τὸρ ἢ τοῖρ, ὅπερ σημαίνει ὄρος μετωνυμικῶς, κυρίως ὁμοίως τὸ ζῶον ταῦρος, καὶ διέμενεν ἐν τῇ ἀραβικῇ εἰς τὸ 𐤌𐤃 𐤌𐤃 (τοῦρ-σινά) καὶ ἐξ οὗ τὸ (𐤌𐤃𐤌) Θαβῶρ, ὁ Ταῦρος (τὸ ὄρος) ἐν Μικρασίᾳ καὶ ἐν Κανακασίᾳ. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ τοῦ λόγου τῆς μετωνυμίας τῶν λέξεων ὄρος καὶ ταῦρος (τὸ ζῶον) ἐν ἐκτάσει ἄλλοτε ἐπραγματεύθη. Ἡ ἐξήγησις, ἣν ὁ σοφός Philippson οὕτω βεβιασμένως δίδει εἰς τὴν λέξιν μασὸρ καὶ αὐτὸν δὴ τὸν λόγον, ἐστὶν ἄτοπος· τὸ εἰρ-μασὸρ λοιπὸν καλῶς ἠρμηνεύσαν οἱ Ο΄ διὰ τοῦ τόπου περιοχῆς, ὅστις ἐστὶν ἡ Ἱερουσαλήμ, ὅπως ἐναργῶς φαίνεται ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρατεθεισὶ χωρίοις τῆς Η. Γραφῆς. Καὶ περὶ μὲν τούτου ἱκανά· ἐρχομαι νῦν εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ θέματος μου.

7. «Ὅχι σὺ ὁ Θεός, ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς;
καὶ οὐκ ἐξέλεσθ ὁ Θεός ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;»

κατὰ τοὺς Ο΄.

«Ὅχι σὺ ὁ Θεός ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς;
οὐκ ἐξέβαινες, Θεέ, μετὰ τῶν στρατευμάτων ἡμῶν;»

κατὰ τὸν Philippson.

Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ τελευταίου τούτου, ὅτι ὁ ὑπὸ μελέτην ψαλμὸς ἐποιήθη μετὰ τὴν ἤτταν τῶν Ἰδουμαίων καὶ τὴν ἄλωσην τῆς πρωτευούσης αὐτῶν Πέτρας (Σελά) ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὅπως ἀκριβῶς, κατὰ τὸν ἴδιον, γέγραπται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀθρόος καταπίπτει διὰ τοῦ στίχου τούτου· διότι ἐξ αὐτοῦ ἀριδῆλως φαίνεται, ὅτι οὐδεμία εἶχεν εἰσέτι ἐπιτευχθῆ νίκη διὰ τοῦτο ἐπιφωνεῖ ὁ ποιητῆς ἐν τῷ προσηγουμένῳ στίχῳ, «τίς δύναται ἐπαναγαγεῖν ἡμᾶς ἐν τῇ πόλει τῆς περιοχῆς καὶ ἕως τῆς Ἰδουμαίας;» δηλαδή τίς θελεῖ στρατηγήσει ἡμῶν πρὸς κατοχὴν πάσης τῆς χώρας, ἕως τοῦ τελευταίου αὐτῆς ἄκρου. ἐξ ἧς, ὦ Θεέ, ἀπώσω ἡμᾶς; οὐχι σὺ αὐτός ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς;» ἐξακολουθεῖ δέ, «οὐκ ἐξέβαινες (ἄλλοτε), Θεέ, μετὰ τῶν στρατευμάτων ἡμῶν;» δηλόν, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ποιήματος ὁ Θεός οὐκ ἐστρατήγει εἰσέτι αὐτῶν. Μετὰ οὗτω δὴ φανεράς ἐμφράσεις, ὅτι λογικὸν νὰ κρίνωμεν, ὅτι ταῦτά εἰσιν ἐπινίκιοι ᾠδαὶ καὶ οὐχι ἰκετήριοι προσευχαὶ καὶ ἐπί-

(1) Σὸρ ἢ Τύρος ἐν Ἱεζεκίηλ κερ. 27, § 2, 3, 8, 32.

κλησις βοήθειας μήπω εἰσέτι ἐπιτευχθείσης, ὅπως ὁ κοινὸς νοῦς ὑπαγορεύει;

8. « Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως,
καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου »,

κατὰ τοὺς Ο'.

« Βοήθησον ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ,
διότι ψευδὴς ἡ τῶν ἀνθρώπων βοήθεια »,

κατὰ τὸν Philippson.

Ὁ ποιητὴς δυσχερῶς φέρων τὰς ἀναβολὰς τῆς ἐπιτελειώσεως τῶν ὑποσχέσεων, ἅς παρ' ἀνθρώπου ἔλαβεν, ἢ καὶ τῶν ἐλπίδων, ἅς συνἔλαβε μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βαβυλωνος. ἀναφωνεῖ πρὸς τὸν Θεόν· « δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου ». Βασίζομαι ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν Ο', ἧτις ἐστὶ σύμφωνος πρὸς πάσας τὰς ἄλλας ἐρμηνείας καὶ πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς ἐτι ἑβραϊκὸν κείμενον. **צו** (μεσάρ) σημαίνει θλίψις, στενοχωρία. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Philippson « βοήθησον ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ » ἐστὶν ἐσφαλμένη σκοπίμως, ὅπως βιαίως ἔλξη πρὸς τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ τὰς ἐκφράσεις τοῦ ψαλμοῦ. Τοιαῦτα ἰδέαι ἐξ ἀναλόγων βεβαίως περιστάσεων ἐμπνευσθεῖσαι καὶ ἀλλαγῶ τῶν Γραφῶν ἀπαντῶσιν, ὡς ἐν ψαλμῷ 117 (118) 8-9. « Ἀγαθὸν πεποιθῆναι ἐπὶ Κύριον ἢ πεποιθῆναι ἐπ' ἀνθρώπον. Ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἄρχουσιν ». Ἐνταῦθα ὅμως ἡ ἐκφρασις *ματαία* (1) *σωτηρία ἀνθρώπου*, ἐναργῶς δεικνυσὶν ἡμῖν, ὅτι μετὰ τινα χρόνον ματαίων προσδοκιῶν σωτηρίας ἐξ ἀνθρώπου ἐπῆλθεν ἡ ἀπόγνωσις, ἧτις ἐνέπνευσε τῷ ποιητῇ τὴν πρὸς τὸν Κύριον ἐπίκλησιν, *δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως*. Ἐνταῦθα ἡ χρονολογία ἔσεται ἡμῖν ἀρωγὸς πρὸς κατὰληψιν τῆς ἀπογνώσεως τοῦ ψαλμοῦ καὶ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ στίχου τούτου, ὅστις ἐστὶ τὸ κυριώτατον σημεῖον καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ψαλμοῦ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξηγηθέντων ἐξάγεται, ὅτι ὁ ψαλμὸς οὗτος προσήκει τοῖς ἐν Βαβυλῶνι δουλεύουσιν Ἰουδαίοις· ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κύρου ἄλωσιν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ζητητέον τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτοῦ· διότι ὁ ποιητὴς γνωρίζει ἤδη, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι διεσώθησαν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἄλωσιν πικρῆς θείας, τοῦ Θεοῦ δόντος αὐτοῖς σημεῖον, δι' οὗ διεκρίνοντο, τοῦ φρυγῆν ἀπὸ προσώπων τῶν

(1) Ἡ ἑβραϊκὴ λέξις **צו** (chaw) σημαίνει ἀκριβῶς ματαία, ὅπως ἠρμήνευσαν οἱ Ο'.

ὅτι κατείχοντο ἐπιμακρῶν τῆς πατριδος αὐτῶν δεόμενοι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνακτήσονται τὴν γῶρᾶν αὐτῶν μέχρι τοῦ τελευταίου ὄριου, *ἔως τῆς Ἰδαυμίας*, ὅπως ἐκφράζεται ὁ κλίτικῶν ἀναβολῶν ἐν θλίψει καὶ ἀπογνώσει διατελῶν ποιητῆς. Παράγματοι, ἢ μὲν ἄλωσις τῆς Βαβυλωνος ἐγένετο ἐν ἔτει 538 π. Χ. τὸ δὲ διατάγμα τοῦ Κύρου τὸ ἐπιτρέπον τοῖς Ἑβραίοις. ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἐξεδέθη τὸ 536 π. Χ. δηλαδή δύο μετὰ ταῦτα ἔτη. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν δεδομένων, ἄτινα γνωρίζομεν, σὺδὲως δυνάμεθα ἀσφαλῶς ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους γενομένων, δυνάμεθα ὅμως ἀληθοφανῶς, τὸ γ' ἐλάχιστον, νὰ περιγραφῶμεν αὐτά. Βασίζομενοι ἐπὶ τῶν ὀλίγων, ἔσα ὁ Ἡρόδοτος καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας συγγραφεῖς, ὅπως καὶ ὁ Ἰώσηπος, παρέδωκαν ἡμῖν, καὶ ἐξ ὧν ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς προσητάις· διότι τὰ τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν πρέπει μετ' ἐπιφυλάξεως νὰ λαμβάνονται. Ἐπὶ τῶν ἀσφαλεστέρων λοιπὸν ἐρεϊδόμενοι εἰσάγομεν, ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβυλωνος πολιτικοὶ λόγοι ἐκράτουν τὸν Κύρον ἀμυριταλαντεύομενον περὶ τοῦ πρακτέου· ἐξ ἐνὸς ἀσύμφορον ἵσως εὑρισκέν, ἔστω καὶ ὑπὸ ἡμιανεξαρτησίας μορφῆν, τὴν ἀποκατάστασιν ἔθνους, οἷον τὸ Ἰουδαϊκόν, μισουμένου ὑπὸ τῶν περιόικων ἄλλων λαῶν καὶ πολλὴν τάσιν ἔχοντος πρὸς τὸν ληστρικὸν βίον· ἐξ ἄλλου ἀντιπληθείας αἰσθημα πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους καὶ ἔννοιαν ἴσως πρὸς λαὸν μονοθεϊστικῆς ἀρχῆς προσθεύοντα. ὡς καὶ αὐτός, καὶ ὅστις ἐβούλησεν αὐτὸν εἰς τὴν κατὰ τῶν Βαβυλωνίων νίκην αὐτοῦ, πρὸς δὲ τούτοις καὶ στρατιωτικῶν ἐπίσης λόγων ἀνάγκη. ἵνα ἐγκαταστήσῃ εἰς τὰ ὅρια τῆς Αἰγύπτου λαὸν φίλα φρονούντα αὐτῷ, οἷονεὶ ὀροφύλακας κατὰ βασιλείου, οὗτινος ἐμελέτα μὲν τὴν κατὰκτησιν, ἀνέβαλλεν ὅμως τὴν ἐκτέλεσιν διὰ τὸν φόβον ἴσως τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος συμμάχιας τῶν Αἰγυπτίων. παντα ταῦτα ὑπερίσχυσαν πρὸς ἀπόφασιν ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου εἰς τὰ ἴδια τῶν Ἰουδαίων καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περὶ ταύτης διατάγματος. Ἡ ἐξ ἀπογνώσεως ἐκφώνησις τοῦ ψαλμοῦ διὰ ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπων εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τῶν ἀμυριταλαντεύσεων τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κύρου ἀποδοτέα. Ἐπίσης εἰς τὴν συνεπιχ τῶν ἀναβολῶν τούτων ἀνανάκτησιν τοῦ ποιητοῦ ἀποδοτέον τὴν ἐκφρασιν ἀνθρώπου διὰ τὸν

Κύρον, ἐνῶ γνωστόν, ὅτι ἀλλοτροῦ τῶν Γρα-
σῶν ὀνομάζεται οὗτος οὐ μόνον μὲ τὸ ὄνομα
ὁ δίκαιος ἀλλὰ καὶ ὁ μισθὸς τοῦ Κυρίου.
Ἐν τινι τῶν νεωτέρων μεταφράσεων, ἀντὶ
ματαίᾳ σωτηρίᾳ ἀνθρώπων, καθ' ἐνικόν, φέ-
ρεται ἀνθρώπων κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν.
Ἡ μεταφρασις ὁμοίως τῶν τελευταίων τούτων
ἐστὶν ὀλως ἀθλιώτερος. Ἀλλ' ἄρα, ὅτι ἡ λέξις
Q78 (ἄνθρωπος), ἐν τῇ ἑβραϊκῇ δὲν ἔχει
πληθυντικὸν τύπον, ὁσάκις ὁμοίως θέλουσι νὰ
σχηματίσωσι τοιοῦτον, μεταχειρίζονται τὸν
τύπον *beni-adom* = υἱοὶ ἀνθρώπου, εὐλόγως
λοιπὸν οἱ Ο' ἠρμήνευσαν καθ' ἐνικόν ἀριθμὸν,
καὶ τούτους ἠκολούθησαν καὶ οἱ διορθώσαντες
τὴν τελευταίαν ἀθηναικὴν λεγόμενην τῆς ἀγ-
γλικανικῆς ἐκκλησίας μετάφρασιν. Ἐάν λοι-
πὸν ἡ καθ' ἐνικόν ἀριθμὸν ἑρμηνεῖα ἐστὶν ἡ
ὀρθή, ἡ λέξις ἀνθρώπος ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ
ὑπονοεῖ τὸν Κύρον.

9. «Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσωμεν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξου-
θενώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς».

κατὰ τοὺς Ο'.

«Μετὰ τοῦ Θεοῦ συμπληροῦμεν ἀνδραγαθίας,
καὶ αὐτὸς καταπατήσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς».

κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Philippon.

Τὰ δύο ταῦτα τελευταῖα ἡμίσεια τοῦ
ψαλμοῦ ἐνεπνεύσθησαν ἄρα γε τῷ ποιητῇ κατὰ
τοῦ Κύρου ἐκ τῆς ἐκδικητικῆς κατὰ τῶν
Βαβυλωνίων παραφροσύνης τῶν Ἰουδαίων, διότι
μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς πόλεως δὲν παρέ-
δωκεν οὗτος τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς γενικὴν
σφαγὴν, ἀλλὰ φιλανθρωπῶς φερόμενος ἀπο-
κατέστησεν ἁμέσως τὴν τάξιν; τούτο δὲν δύ-
ναμμι νὰ ὑποστηρίξω ἐκ τῶν παραλλήλων
ὁμοίως ἄλλων χωρίων τῆς Γραφῆς κρίνων τις
καὶ ἐκ τῶν ὀπτασιῶν τῶν προφητῶν, ἅς ἔ-
θλεπον κατὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύ-
της καὶ τῶν ἄλλων ἐκπορεύσεων αὐτῶν (Ἱερε-
μίας κερ. 28, ἐδάφ. 40 κατὰ τοὺς Ο'). δύ-
ναται τις ὡς λίαν πιθανὴν νὰ παραδεχθῇ τὴν
ὑπόθεσιν ταύτην. Ἀνακτίρητον ἐπὶ τούτοις,
ὅτι ἀνάλογοι τῶν τελευταίων τούτων ἐκπορεύ-
σεων τοῦ ψαλμοῦ συγκατ' ἀπαντῶσιν ἐν
ταῖς Γραφαῖς. Τὸ παντὸς καὶ πάντοτε τὰ
πάντα ἀποδίδειν τῷ Θεῷ καὶ μηδεμίαν με-
ριδα ἀπολείπειν τοῖς ἀνθρώποις, προσδοκᾶν
δὲ παρ' αὐτοῦ πάντα, ἐστὶν ἴδιον οὐ μόνον
τοῖς Ἰουδαίσις ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐν γένει τοῖς
Σημίταις λαοῖς. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλοι.

Ε'.

Ἄνευ βίας καὶ προλελογισμένης διανοίας
ἐν τῇ διαλευκάνσει ἐκάστου στίχου τοῦ 59
τούτου ψαλμοῦ προσέβην καταδείξαι ἐναργῶς,
νομίζω, τὴν τε ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν ὡς
καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ποιήσεως αὐτοῦ βεβαιώ-
σαι. Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ἀνάλογα
τούτοις ἐδογματίσαν. Οὕτως ὁ Θεοδώρητος
ἐν τῷ προομιῳ αὐτοῦ εἰς τὸν ἁμέσως ἐπόμει-
νον ψαλμὸν ἀποφάνεται: «Εἰσακώς (ὁ ψαλ-
μοδός) «ἐν τῷ Θεῷ ποιήσωμεν δύναμιν, αὐτὸς
ἐξουθενώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς», διδάσκει τὸν
ἐν ἀίχμαλωσίᾳ λαὸν ὅποιαν προσήκει προσευγε-
κεῖν τῷ Θεῷ προσευχίην». Ταῦτα μόνον ἀρ-
κοῦσι βεβαιῶς πρὸς μαρτύριον, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ
ψαλμοῦ τούτου ἐπιγραφή οὐδ' ὀλως προσήκουσα
τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ δέον ὡς νόθον παρέμβλημα
μεταγενεστέρων χρόνων κριθεῖσα ν' ἀπορριφθῇ.
Ἐκτός δὲ τούτου καὶ ἡ μελέτη ἰδίᾳ τῆς ἐπι-
γραφῆς αὐτῆς, ἣν ἐπιχειρῶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ
τούτῳ, θέλει καταδείξει, νομίζω, καὶ τοῖς δυσ-
παιθεστάτοις αὐτοῖς οὐ μόνον τὸ ἀπορριθῆναι
τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὸν ψαλμὸν, ἀλλὰ καὶ ἐκ
τῆς ἱστορικῆς καὶ γεωγραφικῆς ἀμαθείας τοῦ
προσθέντος θέλει μαρτυρηθῆ τὸ νόθον αὐτῆς.

Ἡ ὑπὸ ἔλεγχον ἐπιγραφή αὕτη ἐστὶν ἡ ἐκ-
τενεστάτη καὶ πληρεστάτη τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ
ψαλτῆρος κατὰ τοὺς ἐξηγητὰς: διότι περιέχει
τὸ ὄνομα τοῦ ποιήσαντος, τὸν ἀρχιμουσικόν,
τὴν ἱστορικὴν περίστασιν, ἣτις ἔδωκεν ἀφορ-
μὴν εἰς τὴν ποιήσιν τοῦ ψαλμοῦ, τὴν χορῆσιν
αὐτοῦ, τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως καὶ τὸ μουσι-
κὸν ὄργανον ἢ τὸ μέλος, ἐφ' οὗ ἐψάλλετο.
(Βλέπε Kitto's Cyclopaedia of Biblical Li-
terature ἐν τόμ. Γ', σελ. 607). Ὁ ἐπόμεινος
ἔλεγχος ἐκάστης λέξεως τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης
ἀνάσιμα τὰ πλείεστα τούτων θέλει ἀποδείξει.

«Εἰς τὸ τέλος, τοῖς ἁλλοιωθησομένοις: εἰς
στηλογραφίαν τῷ Δαυίδ, εἰς διδασχὴν, ὅποτε
ἐνεπύρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας, καὶ τὴν
Συρίαν Σοβὰλ, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωάβ, καὶ ἐ-
πάταξε τὸν Ἐδῶμ ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἁλῶν,
δώδεκα γλιὰδας».

Εἰς τὸ τέλος ἡ ἑβραϊκὴ λέξις, ἣν οἱ Ο' ἠρ-
μήνευσαν οὕτως, ἐστὶν **נצמל** (λα-μενάσεχα):
περὶ αὐτῆς ἔγραψα τὰ δέοντα ἐν τῇ μελέτῃ μου
ἐπὶ τοῦ 14 ψαλμοῦ. Οἱ νεώτεροι μεταφράζουσι:
εἰς τὸν πρῶτον μουσικόν, ὡς ἀπολαμβάνοντα
τὸ ἄθλον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους μουσικούς: ἡ λέ-
ξις κυριολεκτικῶς παράγωγος ἐκ τοῦ ῥήματος

פָּצַד (= νικῶ) δέον νὰ σημαίνει νικητής· ἀλλὰ τὰ περὶ τῆς λέξεως ταύτης εἰς οὐδὲν συμβόλλουσι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μελέτης ταύτης· παρέρχονται λοιπόν.

Τοῖς ἀλλοιωθησομένοις. Διὰ τῆς ἀκατανόητου ταύτης ἐκφράσεως ἠρμήνευσαν οἱ Ο' τὴν ἑβραϊκὴν φράσιν Soussan-edouth, ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον ἐν Σούσοις ἐμαρτυρήθη. Περὶ τῶν ὀνομάτων Σουσάν, Σουσανίμ, καὶ Σουσάν-Ἐδούθ ἡ Σουσανίμ-Ἐδούθ ἐπιολόγησα τὸ παράπαν ἐν τῇ περὶ τοῦ 15 ψαλμοῦ μελέτῃ μου· ἐπιμύνω καὶ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἐκφρασις αὕτη σημαίνει ἐμαρτυρήθη ἢ ἐποιήθη ἐν Σούσοις, εἴτε διότι ὁ ψαλμὸς οὗτος ὑπὸ τῶν ἐν Σούσοις Ἰουδαίων συνελήχθη, εἴτε διότι ὁ ποιητὴς ἐν Σούσοις ἐποίησεν αὐτόν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβυλωνῶνος γνωστόν, ὅτι πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἐξ ἰδίης προαιρέσεως ἢ καὶ κατ' ἐντολὴν τῶν ὀμοφύλων αὐτῶν παρηκολούθουν τὸν Κύρον δεόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως προστάγματος τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτοῖς, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα. Οὐδόλως ἀπίθωνον, ὅτι καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ ψαλμοῦ ἦν εἰς τῶν προσθευτῶν τούτων, καὶ ὅτι ὁ ψαλμὸς ἐποιήθη κατὰ περίστασιν τινά, καθ' ἣν, φαίνεται, ὁ Κύρος δὲν ἐράνη τοσοῦτον πρόθυμος ἐπικουῶσαι τῶν δέσεων τῶν Ἰουδαίων, ὅπως ἐν τοῖς προηγηθεῖσιν ἱκανῶς ἐξηγήθη. Μέχρι τοῦ σημείου τούτου, φρονῶ, ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη καλῶς ἔχει, τὰ δ' ἐπόμενά εἰσι προσθέματα, ὡς ἀνωτέρω εἶπον.

Εἰς στηλογραμίαν τῷ Δαυῖδ. Οὕτως ἠρμήνευσαν οἱ Ο' τὰ ἑβραϊκὰ μικτὰμ. (סננב) τοῦ Δαυῖδ. Τί ἠνούνον οἱ ἐρμηνευταὶ οὗτοι μεταγλωττίσαντες διὰ τοῦ στηλογραμίου τὸ ἑβραϊκὸν μικτὰμ δύσκολον εἶπεν. — Τὸ μικτὰμ τοῦτο οἱ σοφοὶ ἑβραῖσταὶ θεωροῦσι παραλλαγὴν τοῦ סננב, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸ τὸ ὁμόφωνον ἀραβικὸν سنب (μικτούπ), σημαίνον ἐν ἀμφοτέραις αἰῶσι γλώσσαις γραφή. Ἐὴν ἐναλλαγὴν τοῦ ס καὶ τοῦ ס καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀπέδειξαν οἱ σοφοὶ οὗτοι. Οἱ ὑποστηρίζοντες, ὅτι ὁ ψαλμὸς ἐστὶν ἔργον αὐτοῦ τοῦ Δαυῖδ, δύνανται εὐκαίρως πᾶν νὰ ἰσχυρισθῶσιν, ὅτι τὸ στηλογραμίου τοῦ Δαυῖδ σημαίνει ἐνταῦθα ἀκριθῶς τὸν σκοπὸν τοῦ ψαλμοῦ, ὅστις ἐποιήθη οἰονεὶ στηλογραφίαις τις, ἥτις χαρραχθεῖσα ἐπὶ λίθου ὡς πρόπαιον τοῦ Δαυῖδ μετὰ τῆς νίκης, ἃς ἤρατο κατὰ τῆς Μεσοποταμίας, τῆς γῆς Σαβᾶ καὶ τῶν Ἰδομαίων, εἶδει διδάσκων

τοὺς παροδίτας περὶ τῶν ἐπιτευχθέντων ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ. Ἀντὶ ὅμως τούτων τὰ ἐν τῇ στηλογραφίᾳ ταύτῃ περιεχόμενα κλαυθμούς διὰ τὸν διασκορπισμὸν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἰεραίας ὑπὲρ τοῦ σοθῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῶν παθημάτων ἐκφράζουσιν. Εἰς τοιαῦτα ἐπιπίπτουσιν ἄτοπα οἱ μὴ τῷ βασιλεὶ νῶ ἐπόμενοι πρὸς ἐξηγήσιν τῶν ἀπόρων, ἀλλὰ θεωροῦντες ἐν αὐτοῖς μέσα πρὸς ὑποστήριξιν ἰδίων θεωριῶν καὶ δογματῶν ἐκ προλήψεως παραδεδεγμένων· τὸ ἐν τῷ ψαλμῷ τούτῳ ἀπαντῶν Ἰουδας βασιλεύς μου, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐρρήθη, ἐστὶν ἐναργῆς ἀποδείξις, ὅτι τὸ ποίημα δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς δαυιδικούς χρόνους.

Εἰς διδαχὴν. Ἀκριθῶς μετὰφρασις τοῦ ἑβραϊκοῦ סננב. Ὑπὲρ οὐδεμιᾶς τῶν ἐξηγήσεων τοῦ ψαλμοῦ ἢ τῆς ἐπιγραφῆς δύναται συναγορῆσαι ἡ λέξις αὕτη, ἥτις μετὰ τῶν δύο προηγηθεῖσων ἀποτελεῖ μίαν φράσιν. Κατὰ τὸ Βατικανὸν καὶ ἄλλα κείμενα τῆς ἐρμηνείας τῶν Ο', ἔπεται τῇ φράσει ταύτῃ τὸ ἐπίρρημα ἔτι, μὴ ὑπάρχον οὔτε εἰς τὸ ἑβραϊκὸν ἀρχετύπον, οὔτε εἰς τὸ παραδεδεγμένον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν κείμενον· ἀλλ' οὐδ' ὁ Ἰερώνυμος εὗρηκεν αὐτὸ ἐν τῷ κειμένῳ, ἐξ οὗ μετέφραξε τὴν Vulgata. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἡ προσθήκη ἐγένετο ὑπὸ ἀντιγραφῶος τινός, ὅστις παρατηρήσας καλῶς, ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἦν πλήρης μέχρι τοῦ ἐμαρτυρήθη ἐν Σούσοις, τὰ δ' ἄλλα εὐρίστων συμπληρώματα ἄσχετα πρὸς τὰ προηγούμενα, ἔκρινεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνδεθῶσι μετ' αὐτῶν διὰ προσθετικῆς τινος μορίου, ὅπερ καὶ προσέθηκε λίαν ὀρθῶς παρ' ἡμῶν γε κριτῆ.

Ὅποτε ἐνεπέρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας, καὶ τὴν Συρίαν Σοβᾶλ. Ἐσφαλμένως τινὲς τῶν τῆς ἐκκλησίας πατέρων μέχρι τοῦ ἐν μακαρίοις πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι σοφοὶ Χριστιανοὶ τε καὶ Ἰουδαῖοι, παραπέμποσι πρὸς ἐξηγήσιν τῶν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἰς τὸ Π' κεφάλαιον τῆς Β' τῶν Βασιλειῶν (τὸ δεύτερον τοῦ Σαμουὴλ κατὰ τὸ ἑβραϊκόν). Οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν τούτῳ περὶ τοῦ ὅτι ὁ Δαυῖδ ἐνεπέρισε τὴν Συρίαν τῆς Μεσοποταμίας, εἰμὴ ὅτι «ἐπάταξε Δαυῖδ τὸν Ἀδραζάρ, υἱὸν Ραῖθ, βασιλέα Σουδᾶ, προενομένου αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τὴν γαῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην». Ταῦτα οὐδόλως σημαίνουσιν, ὅτι ὁ Δαυῖδ ἐνεπέρισε τὴν Μεσοποταμίαν. Ὁρθότερον τινὲς τῶν ἀρχαίων ὑπομνηματιστῶν ἐσημείωσαν, ὅτι οὐδόλως ταῦτα εὗρηγται ἐν

τοῖς βιβλίοις τῶν Βασιλείων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰσραὴλ συμφοροῦντος. Ὁ τελευταῖος οὗτος καίπερ ὑπὸ τῶν δογματῶν καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἐξηγηματικῆς τῶν Γραφῶν ἐσκοτισμένην ἔχων τὴν διάνοιαν διείδεν ὅμως, ὅτι

« οὐδὲν τούτων γέγραπται ἐν τετραβασιλείοις ».

Οἱ νεώτεροι ἑβραϊσταὶ ὑπομνηματιστὰὶ τῶν Γραφῶν πρὸς διλλαχρῆν τοῦ ἀτόπου φρονοῦσιν, ὅτι οἱ Ὁ' ἀνέγνωσαν **יְהִי** (*behesito*) = ἐνεπύρσιον ἀντὶ **יְהִי** (*behesito*), ὅπερ σημαίνει ἐνίκησε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας καὶ τὴν Συρίαν **שׁוֹבָאֵל**, ὅπως νῦν εὐρεται. Ἡ διάφορος αὕτη ἀνάγνωσις ἐστὶ πιθανωτάτη, διότι αἱ δύο αὗται ἑβραϊκὰὶ λέξεις διαφέρουσι ἀλλήλων μόνον κατὰ τὸ στοιχεῖον ἰ ἀντὶ τοῦ ἰ, ὅπως ἀνέγνωσαν οἱ Ὁ'. τὰ δὲ δύο ταῦτα γράμματα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου ὅμοια ὄντα ἐκ τοῦ μήκους τῆς οὐρᾶς αὐτῶν διακρίνονται μόνον· λίαν εὐκολον λοιπὸν τὸ ἐν νᾶ ἐκληφθῆ ἀντὶ τοῦ ἰ ἐτέρου. Ὁ Ἰερώνυμος ὁμοίως ἀνέγνωσε καὶ ἡρμήνευσε: *succedit Mesopotamian* συμφορῶς τοῖς ἄλλοις ἀρχαίοις ἑρμηνευταῖς. Ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν τὸ ὀρθὸν τοῦ Μασοριτικοῦ κειμένου, οὐδόλως τὸ ἱστορικὸν ἄτοπον θεραπεύεται. Πρὸς κατατέρωσιν τῆς Μεσοποταμίας καὶ πρὸς κατανίκησιν αὐτῆς ἀπαιτεῖται δι' ἀμφοτέρω ἐστρατεία τοῦ Δαυὶδ κατὰ τῆς Μεσοποταμίας αὐτῆς, ἀκριβῶς δὲ τοῦτό ἐστιν ἀνύπαρκτον. Ἐστρατεία τοῦ Δαυὶδ κατὰ τῆς Μεσοποταμίας οὐδαμοῦ τῶν Γραφῶν ἀπαντᾷ εἰμὴ μόνον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ τοῦ 59 ψαλμοῦ. Ἐν ψαλμῷ 79 τὴν μεγίστην ἔκτασιν τῆς βασιλείας τοῦ Δαυὶδ περιγράφων ὁ ποιητὴς παρομοιάζει αὐτὴν πρὸς ἄμπελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φυτευθεῖσαν. ἥς ἡ σκιά ἐκάλυπτεν ὄρη καὶ αἱ ἀναδεδραδάδες αὐτῆς τὰς κέδρους τοῦ Θεοῦ, καὶ προστίθησιν, *ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης, καὶ ἕως ποταμοῦ τὰς παραρτάδας αὐτῆς*. Ἐπίσης ἐν ψαλμῷ 88, στίχῳ 26, καὶ *θήσομαι ἐν θαλάσῃ μεῖρα αὐτοῦ* (τοῦ Δαυὶδ) καὶ *ἐν ποταμοῖς δεξιὰν αὐτοῦ*. Ἴδου ἡ μεγάλη ἔκτασις τοῦ βασιλείου τῶν Ἑβραίων ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ κολοφῶνος τῆς ἰσχύος καὶ ἔκτασις αὐτοῦ, ἐπὶ Δαυὶδ, ἀπὸ θαλάσσης ἕως ποταμοῦ, οὐδέποτε ὅμως καὶ πέραν αὐτοῦ. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὄρος Ἀράμ-Ναγαράμ σημαίνει τὴν καθ' ἡμᾶς Μεσοποταμίαν οὐδόλως ἀμφιβόλως ὁ Philippon καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἀπερί τοῦτου ποιεῖται λόγον. Ἐν Ἀγγλῆ ὅμως συζητήσεις καὶ μελέται οὐχὶ ἄμοιροι

σπουδαιότητος ἐγένοντο περὶ τοῦ τίς ἡ Μεσοποταμία Συρίας αὕτη. Τὸ ζήτημα ἐστὶ σπουδαιότατον ἐν τῇ μελέτῃ μου ταύτῃ, διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτοῦ θέλω ἐνδιακριτῶς ἐκτενέστερον πρὸς ἀσφαλῆ κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτοῦ λύσιν.

Τὸ ὄνομα Μεσοποταμία (Ἀράμ Ναγαράμ) ἐστὶν ὀρισμὸς φυσικῆς καὶ οὐχὶ πολιτικῆς γεωγραφίας, ἐδίδοτο δὲ εἰς τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος χώραν. Καίπερ δὲ οὕτω διὰ φυσικῶν ὁρίων ὀριζομένη ἡ χώρα αὕτη, εἶχεν ὅμως διάφορα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐκ νότου ὄρια. Ἐν ταῖς Γραφαῖς, φαίνεται, ἡ Βαβυλωνία δὲν περιελαμβάνετο ἐν τοῖς ὀρίοις αὐτῆς· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες γεωγράφοι πρὸς νότον τὴν Μεσοποταμίαν ὀρίζον ὑπὸ τῆς Βαβυλωνίας, ἐνθ' παρὰ Ῥωμαίοις ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ περιελαμβάνετο πᾶσα ἡ ὑπὸ τῶν δύο ποταμῶν περιλειομένη χώρα μέχρι τῆς συμβολῆς αὐτῶν καὶ μέχρις ἔτι τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἐκτεινομένη. Κατὰ τὰς Γραφὰς λοιπὸν καὶ κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῶν Ἑλλήνων γεωγράφων διὰ τοῦ ὀνόματος Μεσοποταμία ἐνονοητέα ἢ καθ' ἡμᾶς ἐπαρχία *E-l-Tēššira* (ܐܠܬܝܫܝܪܐ) δυνάμενον ἢ *Νῆσος*. Οὐδὲν κράτος γνωστὸν ἡμῖν ἐκ τῶν ἱδρυθέντων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπεκαλεῖτο διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου. Ἐὰν νῦν ἀποκαλέσωμεν τὰ πράγματα διὰ τῶν προσηκόντων αὐτοῖς ὀνομάτων ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ὑπὸ μελέτην ψαλμοῦ ἀναγεγραμμένων, δεῖν νᾶ ὑποθέσωμεν πόλεμον τοῦ Δαυὶδ κατὰ τῆς Ἀσσυρίας. Οὐδὲν ὅμως ἱστορικὸν μαρτύριον περὶ τοιαύτης τινὸς ὑποθέσεως κεκτήμεθα· οὐδὲ ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀναγνώσεως τῶν Ἀσσυρίων σφηνοειδῶν ἀνεκαλύθη τι μαρτυροῦν περὶ τοιοῦτου πολέμου. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε γνώσεις ἡμῶν δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν φαντασιώδη, παραδεδομένου ὄντος πάντοτε, ὅτι ἡ κατὰ τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς καὶ παρ' ἡμῖν γνωστὴ Μεσοποταμία ἐστὶν αὕτη αὕτη ἢ τῶν Γραφῶν, ὡς παρὰ πᾶσι πιστεύεται. Ἀντιδοξῶν ὅμως καὶ πρὸς τὰς τῆς σέβαστῆς ἀρχαιότητος παραδόσεις καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν θύραθεν σοφῶν κριτικῶν δεδικασμένα ὁ διδάκτωρ Tilstone Beke πρὸ τιμῶν ἐτῶν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Origines Biblicæ* ἐξήνεγκε γνώμην, καθ' ἣν, παρὰ τὴν παραδεδομένην Μεσοποταμίαν, ὑπάρχει ἐν ταῖς Γραφαῖς καὶ ἄλλη χώρα διὰ τοῦ αὐτοῦ σηματοδομένη ὀνόματος, ἣν οἱ Ὁ' ἑρμηνευταὶ διέ-

κρινον διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ Μεσοποταμίας Συρίας, ἔνθα τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον φέρει *Padan-Aram* (1), καὶ Συρία Ποταμῶν ἢ Συρία Μεσοποταμίας, ἔνθα τὸ αὐτὸ κείμενον φέρει *Aram-Naharaim* (2). Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀνωτέρω συγγράμματος ὁ αὐτὸς διδάκτωρ ἐπανῆλθε καὶ δεύτερον ὑποστηρίζων τὴν γνώμην αὐτοῦ ταύτην δι' ὧν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς γεωγραφικῆς ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου ἐν ἔτει 1862 σημειώσεων τῆς περιοδείας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν *Δαμασκὸν Χαρρὰν-ἔλ-Αβραϊμὶδ* μέχρι Γαλαὰδ. Κατὰ τὸν ἐν λόγῳ διδάκτορα, ἡ Μεσοποταμία Συρίας, ἢ καὶ Παδὰν-Αράμ, καλουμένη, ἐστὶ διάφορος τῆς κοινῶς γνωστῆς Μεσοποταμίας, κειμένη εἰς αὐτὸ τὸ παρὰ τὴν *Δαμασκὸν* πεδῖον τὸ ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Ἀβανὰ* καὶ *Φαρφαρὰ* (3) ἀρδευόμενον. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λεγόμενοι ποταμοί, ἀνήκουσιν εἰς τὰς διακλαδώσεις τοῦ ἀπὸ τοῦ Ἀντιλιβάνου κατερχομένου ποταμιδίου, ὅπερ *Χρυσορρόας* ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἑκαλεῖτο (4), *Barrada* δὲ ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἀράβων. Αἱ διακλαδώσεις τοῦ *Χρυσορρόα* αἱ ἀρδεύουσαι τὸ τῆς *Δαμασκὸν* πεδῖον εἰσὶ πολλαὶ καὶ οὐχὶ δύο· τὰ δὲ ὀνόματα *Ἀβανὰ* καὶ *Φαρφαρὰ* εἰσὶν οὐχὶ ἴδια ὀνόματα δύο τῶν διακλαδώσεων τούτων, ἀλλὰ περιληπτικὰ πασῶν ἐν γένει, ὅπως καὶ τὸ ἀραβικὸν ὄνομα *El-Barrada*. Ὁ δυτικὸς λοιπὸν ἀριθμὸς τοῦ ὀνόματος *Naharaim* ἐστὶν ἀδικαιολόγητος ἐνταῦθα διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος διατελεῖ πάντοτε εἰς φυσικῶς ὦν, αἱ δὲ διακλαδώσεις πολλὰ τυγχάνουσαι εἰσὶ πανάρχαια ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων πρὸς ἄρδυσιν τοῦ πεδίου καὶ διὰ τοῦτο ῥηθῶς πάνυ ὀρεγείας ἀποκαλεῖ ταύτας ὁ *Στράβων*. Ἐν τῇ *Μεσοποταμίᾳ* τῆς Συρίας (τῇ Παδὰν-Αράμ ἢ Ἀράμ-Ναχαράιμ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου), ὁ Ἀβραὰμ διέμεινε δεκαπενταετίαν ὅλην ἐν χώρῳ, ἣτις *Χαρρὰν* καλεῖται ἐν ταῖς Γραφαῖς. Ταύτην ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι ἐξηγήται, ὡς καὶ ἡ παράδοσις πάντων τῶν λαῶν τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, συνταυτίζουσι μετὰ τῆς

παρ' Ἑλλήσι καλουμένης πόλεως *Κάρραι* (1) τανῶν δὲ ὁμοφώνως τοῦ ἐν τῇ Γραφῇ ὀνόματος αὐτῆς *Κάρραι* (כרר) πρὸς νότον παρὰ τὴν Ἐδεσσάν τῆς Μεσοποταμίας (τὴν νῦν Ὀρσαν) κειμένης. Οἱ μεταγενέστεροι τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας τῶν Ὁ ἢ Παδὰν-Αράμ καὶ Ἀράμ-Ναχαράιμ τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀρχετύπου ἀπὸ τῆς παρὰ πάσι παραδεδομένης καὶ γνωστῆς ἡμῖν Μεσοποταμίας εἰς τὸ παρὰ τὴν *Δαμασκὸν* πεδῖον, ἔδει νὰ φροντισοῖσι καὶ περὶ τῆς εὐρέσεως ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς Μεσοποταμίᾳ ταύτῃ πόλεως καλουμένης *Καρρὰν*, ἐν ἣ διέμεινεν ὁ Ἀβραὰμ. Δυσχερῆζεται λοιπὸν ὁ ἐν λόγῳ διδάκτωρ, ὅτι τὸ ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ εὐσκόμμενον χωρίον *Χαρρὰν-ἔλ-ἀβραϊμὶδ* (حران العواید) ὅπερ δύνανται *Χαρρὰν* ἢ *τῶν στηλῶν*, τὸ ὑποδειχθῆναι πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Porter (2) ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Five years in Damascus*, ὅπερ καίται 30 χιλιομέτρα πρὸς ἀνατολὰς τῆς *Δαμασκὸν*, ἐστὶν αὐτὴ ἡ *Χαρρὰν* τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως, ἢ *διωμονή* δηλαδὴ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ ἡ κατοικία τοῦ Ἀβραὰμ, ἐξ ἧς ὁ Ἰακώβ λαθὼν τὴν Λείαν καὶ τὴν Ραχὴλ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν *Χαναάν*. Παραδεικτικῆς ἀναμφιλόγως γενομένης τῆς ὑποθέσεως ταύτης τοῦ Ἀγγλοῦ διδάκτορος, καθ' ἣν ἡ οὕτω καλουμένη χώρα ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐστὶν αὐτὸ τὸ περὶ τὴν *Δαμασκὸν* πεδῖον τὸ ὑπὸ τοῦ *Χρυσορρόα* ἀρδευόμενον, τότε τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ 59 ψαλμοῦ ἀναγεγραμμένα ἱστορικὰ γεγονότα ἐκτός πάντοτε τῆς κοιλίας τῶν ἀλῶν καλῶς ἐννοοῦνται ἱκανῶς ἐξηγούμενα. Ἴδού διαπρὶ ἀνωτέρω εἶπον, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς χώρας ταύτης ἐστὶ σπουδαιότατον ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ, καὶ ὡς τοιοῦτον δεῖν ὅπως τὰ ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐπιχειρήματα τοῦ ἐν λόγῳ *Tilstone Beke* καὶ τοῦ τοῦτον ἀκολουθήσαντος καθ' ἑαυτοῦ τῆς θεολογίας *Alexandre William Lindsay* μετ' ἀκριβεῖας ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα ἀκολουθοῦμενα ὑπὸ τῶν πρὸς ἀνασκευὴν αὐτῶν ἀπαντήσεών μου. Πρῶτον, λέγουσιν οὗτοι, οἱ Ὁ ἠρμήνευσαν τὸ τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως (ἐν κεφαλαίῳ ΚΗ', § 20) Ἀράμ

(1) Γένεσις 25, 20, 33, 18.

(2) Κριταὶ 3, 8 καὶ 10. Ψαλμὸς 59' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ.

(3) Βασιλειῶν τετάρτη κεφ. 5, § 12.

(4) «Ὁ Χρυσορρόας ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς *Δαμασκηνῶν* πόλεως καὶ χώρας εἰς τὰς ὀρεγείας ἀναλίσκεται σχεδὸν τι πολλὴν γὰρ ἐπάρδει καὶ βαθεῖαν σφόδρα». (*Στράβωνος* ΙΣ', κεφ. Β', § 16).

(1) *Στράβωνος* Γεωγραφικῶν βιβλίον ΙΣΤ', κεφ. Α', § 23.

(2) Ὁ αὐτὸς καθηγητὴς Porter ἐν τῷ σοφῷ ἄρθρῳ, ὅπερ περὶ τῆς *Χαρρὰν* ἔγραψεν ἐν τῇ *Kitto's Cyclopaedia of Biblical Literature* ἀποκαλεῖ φροῦδα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ *Beke* ἐνώπιον τῶν ἐνεργῶν μαρτυριῶν καὶ ἀποδείξεων ὑπὲρ τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ γνωστῆς πόλεως *Χαρρὰν* συνηγορούντων.

Ναρχαρίμ διὰ τοῦ *Μεσοποταμία Συρία* πρὸς διακρίσιν τῆς πέραν τῆς Συρίας κειμένης ἄλλης Μεσοποταμίας· δεύτερον, ὅτι τὸ αὐτὸ τῆς ἑβραϊκῆς φωνῆς γεωγραφικὸν ὄνομα ἐν βιβλίῳ Κριτῶν (κερ. Γ', § 8 καὶ 10) ἠρμάνευσαν διὰ τοῦ *Σερία ποταμῶν*· καὶ τρίτον, ὅτι οἱ αὐτοὶ πάντοτε Ο' ἠρμάνευσαν διὰ τοῦ πεδίου Συρίας (Ὡσπὲ κερ. ΙΒ', § 12) αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν χώραν, ἐν ἧ' ὁ Ἰακώβ ἐπορεύθη πρὸς ἀναζήτησιν συζύγου, καὶ ἦτις ἀναμφισβητήτως, κατ' αὐτούς, ἦν ἡ χώρα, ἣν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεκάλουον *Ager Damascenus* (Plin. II. N. E', § 13). Ἀποδεικνύεται, κατὰ τὸν καθηγῆτὴν Α. W. Lindsay τῆς ταυτότητος τῆς γραφικῆς Χαρρὰν μετὰ τῆς Χαρρὰν-ἐλ-Ἀβραμὶδ τοῦ Δαμασκηνοῦ πεδίου, ἡ ὑπόθεσις τοῦ Tilstone Beke ἀναγκάσιως ὡς ὀρθὴ ἐγκριθήσεται. Τὸν ὑποτιθέμενον δρόμον τῆς ὁδοιπορίας τοῦ Ἰακώβ ἀπὸ Χαρρὰν μέχρι Γαλαὰδ, ὅτε ἔφθγγεν ἀπὸ τὸν οἶκον Ἀβθὰν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, διατρέξας ὁ ἐν λόγῳ διδάκτωρ ἐδημοσίευσεν, ὡς ἀνέφερον, τὰς σημειώσεις αὐτοῦ περὶ τῆς ὁδοιπορίας ταύτης, αἵτινες μετέπειθ' ἄν τις ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ θεωρίας, αὐτούς δὲ ἐκείνους, οἵτινες τὸ πρῶν ἐν μίῳ πλάσματι κατέτακτον αὐτὴν. (Βλέπε τὸ ἄρθρον *Μεσοποταμία* τοῦ καθηγῆτου Α. W. Lindsay ἐν τῇ *Kitto's Cyclopaedia of Biblical Literature*). Ἐτερος σοφὸς ἐκ τῶν συντακτῶν τῆς ἐγκυκλοπαιδείας ταύτης, ὁ Nathanael Morren, τὰς περὶ Μεσοποταμίας ὑποθέσεις ταύτας τοῦ Tilstone Beke ὡς καὶ τινα ἄλλα ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀποκαλεῖ παραδοξολογίας (paradoxical notions), καὶ ὅμως δύο μαρτυρίας, αἷς ἐνέτυχον, ἡ τοῦ Νικολάου Δαμασκηνοῦ, ἡς μνημονεύει ὁ Ἰώσηπος, καὶ ἡ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ Ἰωσήπου προσθήκη εἰς ταύτην (1) ὑπερμαχρῶσιν ὑπὲρ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Tilstone Beke.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἄνδρες ἀρμολογῶντες πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, μαρτυροῦντες ὑπὲρ τῆς παραδοξολογίας ταύτης. Ἀγνωσῶ

ἐὰν τὰς μαρτυρίας ταύτας προσήγαγεν ὁ ἐν λόγῳ διδάκτωρ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ, διότι δὲν ἠδυνήθηεν νὰ εὑρῶ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τοῦτο *Origines Biblicae* ἐπειδὴ ὅμως οὕτε ὁ συνευδακὼν οὕτε ὁ ἀντιδοξῶν αὐτῶ οὐδὲν περὶ αὐτῶν λέγουσι, φρονῶ, ὅτι παρέτρεξε νὰ προσαγάγῃ ταύτας. Θέλω λοιπὸν ἐξετάσει πάντα ταῦτα ἐν τοῖς καθέκαστα, οὐ μόνον διότι, ὡς ἔρθηεν εἰπῶν, τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα ἐστὶ σπουδαϊκώτατον ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀθηναικὸν τῶν δύο παρατεθέντων μαρτυριῶν· ἐκ δὲ τῶν ἀναπτύχθησιν ἐπιχειρημάτων καταδειχθήσεται, φρονῶ, ἐναργῶς, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη οὐδαμῶς μὲν ἱκανοποιεῖ τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀπαντῶντα, τὴν δὲ καθολικὴν παράδοσιν δωρεὰν ἀθετεῖ.

Καὶ πρῶτον, ἐὰν οἱ Ο' παρὰ τὸ Μεσοποταμία προσέθηκον τὸ ὄνομα Συρίας, οὐδόλως τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐτέθη ὡς προσδιορισμὸς τοῦ πρώτου, οἰοῦναι διακριτικὸν ἄλλης χώρας, ἣτις ἀπλῶς Μεσοποταμία ἐκαλεῖτο. Οἱ ἔρμηνευταὶ οὗτοι κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ μεταγλωττίζοντες τὰ ὀνόματα ταῦτα, τὸ μὲν Ναρχαρίμ εἰς τὸ Μεσοποταμία κριθῶς μετένεγκον, τὸ δὲ Ἀράμ εἰς τὸ Συρία, κατὰ τὴν ἑδοξίαν, ἣν εἶχε τὸ τελευταῖον τοῦτο γεωγραφικὸν ὄνομα παρὰ τοῖς ἑλληνισταῖς τῶν χρόνων αὐτῶν, ἀκριθῶς κατ' ἔκτασιν ἰσοδυναμοῦν μετὰ τὸ Ἀράμ τῆς ἑβραϊκῆς φωνῆς. Διὰ τοῦ Ἀράμ **ARAM** τοῦτου (ὑπερ οἱ ἑβραῖστοι σοφοὶ παράγουσιν ἐκ τοῦ **AR** ῥάμ) δυναμένου ὑψηλῶς οἱ Ἑβραῖοι ὀνόμαζον τὴν σχετικῶς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γῆν ὑψηλὴν χώραν, ἣτις ὠρίζετο ἐκ νότου μὲν ὑπὸ τῆς Παλαιστίνης (1) καὶ τῆς τῶν σακηνιτῶν Ἀραβίας, ἐκ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τῆς Φοινίκης καὶ τῆς Μεσογαίης, ἐξετείνετο πρὸς ἄρκτον μέχρι τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους, περιλαμβάνοσα δὲ τὴν Μεσοποταμίαν ὅσον εἶχε πρὸς ἀνατολὰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν. Δηγεῖτο δὲ ἡ Ἀράμ αὕτη ἢ ἡ Συρία τῶν ἑλληνοιστῶν εἰς τὰ ἐξῆς πέντε μέρη.

α') Εἰς τὴν *Ἀράμ Λαμοσέκ*, τὴν Συρίαν τῆς Δαμασκῶν κατὰ τοὺς Ο'.

(1) «Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ λέγει· «Ἀβράμης ἐθαλίτευσε Δαμασκῶ, ἑπίηλος σὺν στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ γῆς τῆς ὑπὲρ Βαβυλωνῶν Καλιδαίου λεγομένης. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ στρατῷ λαφ' εἰς τὴν τότε μὲν Χανααίαν λεγομένην νῦν δὲ Ἰουδαίαν μετέβηκε. Τοῦ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται καὶ κόμη ἀπ' αὐτοῦ δεικνύεται. Ἀβράμου οἰκίαις λεγομένην». (Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχαιολ. βιβλ. Α' κερ. 7).

(1) Ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Φοινίκη κατὰ τὰ ὅρια ταῦτα ἕκαστο ἔξω τῆς κατὰ τοὺς Ο' Συρίας ταύτης· καὶ ὁ Πτολεμαῖος δὲ τοῖς Ἑβραίοις ἐν μέρει ἐπόμενος, ἀποκαλεῖται καὶ οὗτος ἐξ αὐτῆς τὴν Ἰουδαίαν (βλέπε Πτολεμαίου γεωγραφίαν βιβλ. Ε' 15).

β') Εἰς τὴν *'Αράμ Μααρά*, τὴν Συρίαν Μααχά τῶν Ο'. (Παρχαλιπομένων) Α' κεφ. 19, 6.

γ') Εἰς τὴν *'Αράμ-Βαθ-Ραγώβ*, τὴν Συρίαν Βαθροβόβ τῶν Ο'.

δ') Εἰς τὴν *'Αράμ-Σοβά*, τὴν Συρίαν Σοβάλ τῶν Ο', περὶ ἧς ἐν τοῖς ἐξῆς γενήσεται λόγος, καὶ

ε') Εἰς τὴν *'Αράμ Ναγαράμ*, τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας τῶν Ο', περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα.

Ὁ Στραβῶν (1) ὀρίζει τὰ ὅρια τῆς Συρίας ἀκριβῶς, ὅπως καὶ καθ' ἡμέρας. Κατὰ τὴν κλασικὴν ὁμῶς ἐλληνικὴν ἐποχὴν τὰ ὅρια αὐτῆς ἐξετείνοντο πολὺ πέραν τούτων. Οὕτως ὁ Ἡρόδοτος (2) ἐκτείνει αὐτὰ μέχρι Πόντου πρὸς ἄκρον καὶ τῆς Παφλαγονίας πρὸς δυσμὰς, ὅπως καὶ ὁ Ξενοφῶν (3). Ἡμῖν κυρίως διαφέρει πρὸς τὴν μελέτην ἐνταῦθα ὁ ὀρισμὸς τῆς παρ' Ἑβραίοις γῶρας Ἀράμ, τῆς κατὰ τοὺς Ο' Συρίας. Ἡς τὰ ὅρια καὶ ἡ εἰς 5 μέρη διαίρεσις γνωστὰ εἰσιν. Ἡ παρ' ἡμῖν γνωστὴ Μεσοποταμίαι ἐν τῇ Ἀράμ ἢ Συρίᾳ ταύτῃ ἀνεμυρισθητικῶς περιλαμβάνεται. Ἡ προσθήκη τοῦ γενικοῦ ὀνόματος τῆς ὅλης γῶρας συνεχῶς ἀπαντῶσα ἐν ἐκάστῳ τῶν ἰδίων ὀνομάτων τῶν πέντε μερῶν αὐτῆς ἐστὶν ἔθος γλωσσικὸν παρ' Ἑβραίοις καὶ τοῖς λοιποῖς Σημίταις λαοῖς, ἔθος, ὅπερ ἠκολούθησαν οἱ Ο' ἐρημνευταί· δῆλον δέ, ὅτι οὐδαμῶς περὶ τῆς ταυτότητος τῶν πέντε αὐτῶν μερῶν τῆς γῆς Ἀράμ δύναται νὰ παρεξέη ἐνδοιασμούς. Τὸ ἐκ τούτου λοιπὸν ἐπιχείρημα τοῦ διδάκτορος Tilstone Beke μάταιον.

Ἐν βιβλίῳ Γενέσεως ἡ Μεσοποταμίαι (Ἀράμ Ναχαράμ) ὀνομάζεται καὶ Παδάν Ἀράμ, ὅπερ δύναται ἢ πεδινὴ Ἀράμ κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἀνωφεροῦς καὶ κατωφεροῦς ἐναλλάξ ἐδάφους τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου Ἀράμ, ἀποτελουμένης ἐκ συνεχῶν ἀλλεπαλλήλων λόφων. Ταυτῆ ἀντίθεσις δικαιούσα τὸ ὄνομα δὲν εὐρίσκεται διὰ τὸ περὶ τὴν Δαμασκὸν πεδίων. Ἐπὶ τούτοις ἐὰν ὑποθεθῆ, ὅτι ἢ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀράμ Δαμασκὴ γῶρα ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς πατριαρχικοὺς χρόνους Παδάν Ἀράμ καὶ Ἀράμ Ναχαράμ, ἔδει, ὅπως ἐπιμόνος εἴθισται παρὰ τοῖς συναγαγοῦσι τὰ βιβλία τῆς

Παλαιῆς Γραφῆς, νὰ σημειώσωσι παρὰ τὸ ἀπαρχαλιπομένων καὶ τὸ νεώτερον ὄνομα αὐτῆς. Ὁ ἔσρος πεδίων Συρίας (Ὁσπῆ ΒΒ', § 12) οὐδὲν ἕτερον ἐστὶ ἢ κατὰ λέξιν μεταφράσις τοῦ εβραϊκοῦ Παδάν Ἀράμ, ὅπερ ἢ εὐρον ἐν τῷ κεντρικῷ τῷ ὑπ' ὄψει αὐτῶν, ἢ παρεφρασαν οὕτω σαφηνεῖται γάρ.

Οἱ ἐξῆς ἀναπτυσσόμενοι λόγοι θέλουσι λύσει ὀριστικῶς, νομίζω, τὸ ζήτημα ὑπὲρ τῆς κοινῶς παραδεδεγμένης γνώμης περὶ τῆς θέσεως τῆς Μεσοποταμίας τῆς Συρίας τῶν Γραφῶν. Κατ' ἔθος τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ὅταν ἐπαλλῶς τις συνακίχη μεταξὺ αὐτῶν, ἀποδίδεται αὐτῷ, παρὰ τὸ κύριον ὄνομα καὶ ἐπωνυμιον, τὸ ἐθνικὸν τῆς γῶρας, ἐξ ἧς προήλθε· οὕτω ἐγεννήθησαν αἱ ἐπωνυμίαι Ὁρραλί (ὁ ἐξ Ὁρρας), Bagdadli (ὁ ἐκ Βαγδάτης), Chamli (ὁ ἐκ Δαμασκῶ), καὶ αἱ παρ' ἡμῖν Προσάλης, Σπάραλης, Ἰσμιρίδης καὶ ἄλλαι. Κατὰ τοῦτο δὴ τὸ ἔθος καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅτε ἐγκατέστη ἐν γῆ Ναναὴν ἐκ τῆς Χαρρῶν προσερχόμενος, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῶν περιόικων λαῶν ὁ *Περάτης* (Γένεσις κεφ. 14, § 13). Τὸ ἐπώνυμον τοῦτο καλῶς ἐξηγεῖ ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγων· «Ἐπειδὴ γὰρ πέραν τοῦ Εὐφράτου τὴν ἐγκατοίκησιν εἶχε, διὰ τοῦτο καὶ Περάτης ἐλέγετο». (Ὀμιλία ΔΕ' εἰς τὴν Γένεσιν). Ἐπόμενον λοιπὸν, ὅτι ἢ Χαρρῶν, ἐν ἧ ὁ Ἀβραάμ τὴν ἐγκατοίκησιν εἶχε πρὸ τῆς εἰς Ναναὴν μετοικεσίας αὐτοῦ, ἔκειτο πέραν τοῦ Εὐφράτου ἐν τῇ κοινῶς παραδεδεγμένῃ Μεσοποταμίᾳ. Ἡ θέσις αὕτη μόνῃ δικαιοῖ τὸ ὑπὸ τῶν Ναναϊκῶν δοθὲν αὐτῷ ἐπώνυμον Περάτης, ὅπως οἱ Ο' ἠρμήνευσαν τὴν εβραϊκὴν λέξιν **רַבְרַב** (Ἑβραϊ) ἀκριβῶς αὐτὸ τοῦτο σημαίνουσαν. Τῶν ἐξηγητῶν τινες τοὺς ῥαββίνους ἀκολουθοῦντες ἰσχυρίζονται, ὅτι ἢ λέξις *Ἑβραϊ* ἐστὶ πατρωνυμικὸν ἐκ τοῦ Ἑβερ, τοῦ δισηγηρόνου τοῦ Σῆμ, ἐνδὲ τῶν προπατόρων τοῦ Ἀβραάμ τυγχάνοντος· εἰς ὑποστήριξιν δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτῶν τούτου φέρουσιν, ὅτι ἐν τῇ § 13 τοῦ 14 κεφαλαίου τῆς Γενέσεως τὸ ἐν λόγῳ ὄνομα τίθεται κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἐθνικοῦ Ἀμορραίος. Κατὰ τῶν προσερχόντων, παρ' αὐμοῖ γε κριτῆ, μαρτυρεῖ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Ἀμορραίος ἐστὶ καθαρῶς ἐθνικόν, ἔδει καὶ τὸ κατ' ἀντίθεσιν τούτου τιθέμενον Ἑβραϊ νὰ θεωρηθῆ ἐπίσης ἐθνικόν. Ἐὰν ὑποθεθῆ πατρωνυμικὸν ἐκ τοῦ προπάτορος Ἑβερ, διατί ὁ Ἀβραάμ μόνος μεταξὺ τῶσων τοῦ Ἑβερ ἀπογόνων νὰ προσαγορευθῆ οὕτω, μετὰ δὲ

(1) Γεωγρ. βιβλ. 16.

(2) Ἱστορικῶν Α', 6 καὶ 72. Β', 12 καὶ 116.

(3) Κύρου Ἀνάβασις, βιβλ. Α', κεφ. 4, § 11—19.

τόσους άλλους μετά τὸν Ἐβερ προπάτορας αὐτοῦ διατί κατὰ προτίμησιν νὰ λάβῃ τὸ πατρωνυμικὸν αὐτοῦ ἐκ τούτου: Ἡ ἀντίθεσις ἐν τῷ ἔδαφιῳ 13 τοῦ 14 κεφαλαίου τῆς Γενέσεως πράγματι ὑπάρχει ἀκριβῶς, διότι ἀντιθέτως τοῦ Μαμβρῆ τοῦ Ἀμορραίου (τοῦ ἰθαγενεοῦς δηλαδῆ, διότι οἱ Ἀμορραῖοι ἦσαν ἡ ἰσχυροτάτη φυλὴ τῶν ἰθαγενῶν τῆς γῆς Χαναάν) ἐπέθη, παρὰ τὸ κύριον ὄνομα Ἀβραάμ, τὸ τοῦ Περῆτου (Ἐβρι) δηλαδῆ τοῦ ξένου, τοῦ ἐπὶ γλυδῶς· οὕτως ἐξήγει καὶ ὁ Θεοδώρητος τοῖς Ο' ἐπόμενος. Ἐκτός δὲ τούτου, ἐὰν τὸ Ἐβραῖος ἐκ πατρωνυμικοῦ κατήντησεν ἐθνικόν, διατί μεταξὺ ὁμοούλων Ἰουδαίων οὐδέποτε ἀπεδίδετο, ἀλλ' ἢ ὑπὸ ξένων πρὸς Ἐβραῖους ἢ ὑπὸ τούτων πρὸς ξένους ἐγένετο μόνον χρῆσις αὐτοῦ. βεβαίως ὅπως οἱ ξένοι ἐννοήσωσιν: Ἄλλ' ὡς πρὸς τὸ ἀντικειμενικὸν τῆς ὑποθέσεως ἡμῶν ἱκανῶς, φρονῶ, ἀκριβῆ, ὅτι οἱ Ο' ἐξηγουῦντες *Περῆτης* ἐγνωρίζον, ὅτι ἡ Χαρρᾶν, ἡ ἐγκατοίκησις τοῦ Ἀβραάμ, ἔκειτο πέραν τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς καὶ παρὰ πᾶσι παραδειδαγμένη Μεσοποταμίᾳ· δὲν ἐγνωρίζον λοιπὸν οὗτοι ἄλλην Μεσοποταμίαν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου κειμένην. Ἐκτός δὲ τούτου ἐν βιβλίῳ Γενέσεως, κεφαλαίῳ 31, ἔδαφιῳ 21, ῥητῶς ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἰακώβ, ὅτε ἔφυγεν ἀπὸ τὸν οἶκον Λάβαν τοῦ Σύρου, διέβη τὸν ποταμῶν, δηλαδῆ τὸν Εὐφράτην, διότι γνωστὸν τοῖς πᾶσι καὶ οἰοῦναι δεδικασμένον, ὅτι ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ τὸ ὄνομα ποταμοῦ ἀνευ ἄλλου διακριτικοῦ ὀνόματος σημαίνει πάντοτε τὸν Εὐφράτην. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἐντελής οὐδεμίαν ἐπιδειχθέντη ἀντιλογία. Τελευταίαν ἀπόδειξιν φέρω, ὅτι ἐν Γενέσει, κεφαλαίῳ 31, ἔδαφιῳ 23, ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ Λάβαν μαθὼν, ὅτι ἔφυγεν ὁ Ἰακώβ, παραλαβὼν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἔδραμε κατόπιν τοῦ φυγάδος ἐπὶ τὰς ἡμερῶν δρόμον· τὸ διάστημα ἐπὶ τὰς ἡμερῶν δρόμου, ἵνα καταρθῆσθαι τὸν Ἰακώβ, ὃν ἐπρόσθησεν εἰς τὸ ὄρος Γαλαὰδ, δίδει ἡμῖν τὸ μέτρον ἀκριβῶς τοῦ μεταξὺ Χαρρᾶν καὶ ὄρους Γαλαὰδ διαστήματος. Ἐὰν ἡ Χαρρᾶν αὕτη ἔκειτο παρὰ τὴν Δαμασκὸν, ἐνθα νῦν εὐρηται ἡ Χαρρᾶν-ἔλ-Ἀβραμίδ, ἵνα εὐχάσθαι τὸν Ἰακώβ φεύγοντα, ἤρκει ἡμέρας ἢ δύο μόνον ἡμερῶν δρόμος· ἀλλ' ἡ Χαρρᾶν τῆς Γραφῆς ἀπέχει τοῦ ὄρους Γαλαὰδ ἐπὶ τὰς ἡμερῶν διώκοντος δρόμον· ἀδύνατον λοιπὸν νὰ συνταυτισθῆ μετὰ τῆς Χαρρᾶν-ἔλ-Ἀβραμίδ ταύτης. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἡ Μεσοποταμία Συρίας τῆς

ἐπιγραφῆς τοῦ ψαλμοῦ ἡμῶν ἐστὶν ἡ καθ' ἡμᾶς Τζέζιρε καὶ οὐχὶ τὸ Δαμασκηνὸν πεδῖον τοῦ διδάκτορος Tilstone Beke. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων τί ῥητέον περὶ τῶν μαρτυριῶν Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Ἰωσήπου; Τὸ ὄνομα Ἀβραάμ τυγχάνει πανσέβαστον οὐ μόνον παρ' Ἐβραῖοις ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν ἐν γένει τοῖς ἀραβικοῖς λαοῖς. Οὗτοι ἔχουσιν ἰδίαν περὶ αὐτοῦ παραδόσεις διαφερούσας ἐνίστα τῶν τῶν Ἐβραίων. Κατὰ τοὺς Μουσουλμάνους, ὁ Ἀβραάμ ἐστὶ μέγιστος προσήτης ἀπολαμβάνων τῆς προσηγορίας: ὁ οἰκειότατος τοῦ Θεοῦ الله الله (Χα-λήλ Ἀλλάχ). Ἐν Χαρρᾶν τῆς Μεσοποταμίας ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρχε τέμενος εἰς τιμὴν αὐτοῦ. Λίαν φυσικὸν φαίνεται μοι, ὅτι οἱ Δαμασκηνοὶ Σύροι κατ' ἰδίαν αὐτῶν παραδόσεις ἐπίστευον, ὅτι ὁ Ἀβραάμ ἐβασιλεύσεν ἐν τῇ γῶρᾳ αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ κώμην τινὰ διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ προσηγόρευον· ἀλλὰ ταῦτα καίπερ ὑπὸ Ἐβραίων συγγραφῶν λεγόμενα (1), εἰσὶν ὅμως Δαμασκηναὶ παραδόσεις, ἡμῖν δὲ μέλει ἰδίως περὶ Ἰουδαϊκῶν Γραφῶν καὶ παραδόσεων καὶ περὶ τούτων δι' αὐτοῦ κρίνομεν. Ἐὰν ἐπιχειρήσῃ τις περὶ τῶν ἀραβίων Ἀσιακῶν παραδόσεων πραγματευόμενος νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀπαντώσας διαφορίας κατὰ τὰς περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ιστορίας ἢ παραδόσεις αὐτῶν, ματαίως θελεῖ μογθῆσαι. Συνεχίζω λοιπὸν τὴν μελέτην μου μεταβαίνων εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα *Συρία* *Syria* ἢ ὀρθότερον *Ἀραμ-Σαβᾶ*. Παρατίθημι ἐν σημειώσει (2) παρεκβατικώτερον τὴν ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς θέσεως ταύτης θέλομεν παρῆθ' ἐπιχειρήματα πρὸς εὐρεσιν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 59 ψαλμοῦ προσθήκη ἐγένετο, καὶ διότι ὅσα περὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης οἱ Εὐρωπαῖοι σοφοὶ ἔγραψαν, εἰσὶν οὐ μόνον ἀσαφῆ ἀλλὰ καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐσφαλμένα. Οἱ περὶ τὴν γεωγραφίαν τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐνδιατρίψαντες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὀρίσωσι τὴν γῶραν, εἰς ἣν ἐδίδετο ἡ ἐπωνυμία αὕτη. Ἰπέθεσάν τινες, ὅτι ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν βορείων συνόρων τῆς Κοίλης Συρίας, ἀπὸ τῶν πρὸς ἄρκτον δηλαδῆ

(1) Ἀπεδείχθη νῦν, ὅτι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς ἦν Ἰουδαῖος ὅπως καὶ ὁ Ἰωσήπος.

(2) Τὴν σημείωσιν ταύτην, λίαν ἐκτενῆ, ὅρα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος ἀναγνώσματος.

ἄκρων τοῦ Λιθάνου καὶ τοῦ Ἀντιλιθάνου, μέ-
χρι τῆς Ἀντιοχείας. Ἐπειδὴ δὲ τινες τῶν
ἄλλων Ἀράμ. ἔλαβον ἐκάστη τὸ ἴδιόν αὐτῆς
ὄνομα ἐκ τῆς πρωτεύουσας αὐτῶν πόλεως. ἐξ
ἀναλογίας τεκμαίρομενοι ὁρθῶς ὑπέθεσαν.
ὅτι ἡ Ἀράμ-Σοβᾶ ὀνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς
πρωτεύουσας αὐτῆς πόλεως, ἧς ἡ θέσις γί-
νεται γνωστή, καὶ ἂ ἐν τῇ ἐν λόγῳ ση-
μειώσει ἡμῶν ἀποδεικνύται. Ἡ Ἀράμ-Σοβᾶ
λοιπὸν τῆς Γραφῆς κατεῖχε κατὰ τὸ μέγιστον
μέρος τῶν αὐτῶν γῶρον. ὃν ἡ νῦν ἐπαρχία
Χαλέτ-Βιλαγέτι, ἐκταίνομένη ἀνατολικῶς μέ-
χρι τοῦ Εὐφράτου καὶ νοτίως ὀριζομένη ὑπὸ
τῆς Ἀράμ-Χεμάθ. Οἱ νεώτεροι Ἀσσυριολό-
γοι ὀρίζουσιν, ἀγνωῶ πῶς βασιζόμενοι, τὴν
θέσιν αὐτῆς μεταξὺ Ἀράμ-Χεμάθ καὶ Ἀράμ.
Δεμεσέν. Φρονῶ, ὅτι οἱ σοφοὶ οὗτοι μόνον
πρὸς οἰκονομίαν γῶριων τινῶν τῶν Γραφῶν
μετακινουσί δωρεάν ὀλοκλήρᾳ βασιλεία.
Ὁ Ἀδρακζάρ, ὁ βασιλεὺς Σοβᾶ, ἐκστρατεύσας
κατὰ Δαυὶδ, ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς γῶρας
πολεμίου αὐτῷ κράτους, τῆς Ἀράμ-Χεμάθ,
κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἔπρεπε νὰ παραλλάξῃ
τὴν γῶραν ταύτην στρεφόμενος ἀνατολικῶς
καὶ κατ' αὐτὴν τὴν κίνησιν αὐτοῦ προσε-
βλήθη ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐνίκηθη. Οὕτως
εὐδοκῶνται καλῶς ἀμφοτέρω τὰ γῶρια, τό τε
ἐν Βασιλείῳ δευτέρᾳ, κεραλαίῳ 8, § 3, καὶ
τὸ ἐν Παρχαλειομένοις πρώτῃ, κεραλαίῳ 18,
§ 3. ἄνευ ἀνάγκης μετατοπίσεως ὀλοκλήρων
βασιλείων. «Καὶ ἐπάταξε, λέγει ἡ Γραφή,
Δαυὶδ τὸν Ἀδρακζάρ, υἱὸν Ροάθ, βασιλεῖα
Σοβᾶ, πορευομένου αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τὴν
χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην». Ἀμέ-
σως μετὰ τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Σοβᾶ
νίκην τοῦ Δαυὶδ ἐπηκολούθησε δευτέρα νίκη,
ἡ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Δαμασκῶ δα-
μόντος εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀδρακζάρ. Ἡ δευ-
τέρα αὕτη νίκη ἤνοιξε τῷ Δαυὶδ τὰς θύρας
τῆς Δαμασκῶ, ἐν ἧ ἔθετο φρουράν, καὶ κα-
τέστησεν αὐτὸν κύριον πάσης τῆς Συρίας
Δαμασκῶ (Βασιλ. Β', κεφ. 8, § 5 καὶ 6).
Μετὰ ταῦτα ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ
ἐπέστρεψαν ἐν θριάμβῳ εἰς Ἱερουσόλυμα. Μετὰ
τὴν πρώτην λοιπὸν μάχην τὴν κατὰ Ἀ-
δρακζάρ, ἧτις ἔγινε βορειοανατολικῶς τῆς
Λιμάθ (τῆς Ἐμισσης), ὅτε οὗτος ἐκστρατεύ-
σας ἐκ τῆς Σοβᾶ, ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ
πορεῖα ὅπως καταλάβῃ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐ-
φράτου, ἠττήθη (Παρχαλειομ. Α', 18, 3).
ὁ Δαυὶδ ἀμέσως ἐστράφη κατὰ τῆς Δαμασκῶ
μετὰ τὴν λαφυραγωγίαν τινῶν παρορίων πό-

λεων. γῶρις νὰ ἐπιμῆν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ
βασιλείου τῆς Ἀράμ-Σοβᾶ. Ἡ κατὰ τοὺς
Ὁ Μεταβαίει καὶ αἱ ἄλλαι ἐκλεκταὶ πόλεις
τοῦ Ἀδρακζάρ, ἐξ ὧν ὁ βασιλεὺς Δαυὶδ ἔ-
λαβε γὰλκον πολὺν σφόδρα, κατὰ ταῦτα
ἀνάγκη νὰ ζητηθῶσιν ἐν τοῖς πρὸς νότον καὶ
ἀνατολὰς ὄρισις τῆς Ἀράμ-Σοβᾶ. Τὸν αν-
τίον τοῖς ἱστορουμένοις ἐν ἀμφοτέροις τοῖς βι-
βλίοις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ἡ ἐπιγραφή
τοῦ ψαλμοῦ ἡμῶν ἀναφέρει, ὅτι ὁ Δαυὶδ οὐ
μόνον ἐνεπύρισε τὴν Ἀράμ-Σοβᾶ, ἀλλὰ καὶ
διελθὼν δι' αὐτῆς ἐνεπύρισε προσέτι καὶ τὴν
Ἀράμ Μεσοποταμίαν καὶ ταῦτα διὰ τοῦ
στρατηγοῦ αὐτοῦ Ἰωάθ. ἐνῷ κατὰ τὰ ἱστο-
ρικὰ βιβλία τῆς Γραφῆς ὁ Ἰωάθ διωρίσθη
ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Δαυὶδ ἐπὶ τῆς στρατιᾶς
μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλείου εἰς Ἱερου-
σαλήμ, μετὰ τὴν νίκην τοῦ Δαυὶδ κατὰ τοῦ
βασιλέως τῆς Σοβᾶ καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ
βασιλείου τῆς Δαμασκῶ (Βασιλείῳ Β', κεφ.
8, § 16). Ἀληθές, ὅτι μετὰ τινὰ ἔτη ἀνα-
ράνεται καὶ πάλιν ὁ τῆς Σοβᾶ βασιλεὺς
Ἀδρακζάρ πέμπων ἐπικουρικὸν στρατὸν εἰς
βοήθειαν τῶν υἱῶν Ἀμμῶν πολεμούντων κατὰ
τοῦ Δαυὶδ, καὶ ὅτι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον
ἐστρατήγει ὁ Ἰωάθ, ἀλλ' ἐπαύθη οἱ πολέ-
μοι τοῦ Δαυὶδ ἦσαν οὐχὶ οἱ Ἰδουμαῖοι ἀλλ' οἱ
υἱοὶ Ἀμμῶν, αἱ δὲ μάχαι συνήρθησαν οὐχὶ ἐν
τῇ Συρίᾳ Σοβᾶ, ἀλλ' ἐν τῇ πέραν τοῦ Ἰερδάν-
νου Παλαιστίνῃ, οὐδεμίαν λοιπὸν τὰ τελευταῖα
ταῦτα σχέσις ἔχουσι πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ
τοῦ ψαλμοῦ ἀναγεγραμμένα, ἅτινα ἐσρα-
μμένα ἐξήλεγχθησαν. Μία ἐστὶ παρατήρησις,
ἧτις, ἂν οὐχὶ ἀπὸδειξῆς, ἐστὶν ὅμως ἰσχυρὸν
τεκμήριον, ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐστὶ μεταγενέστερον
πρόσθεμα. Πανταχοῦ τῆς Π. Γραφῆς τὸ ὄνομα
τῆς γῶρας ἢ πόλεως Σοβᾶ εὐρηται γεγραμμέ-
νον οὕτως ἐν τε τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ καὶ ἐν τῇ
ἐρμηνείᾳ τῶν Ὁ', κατ' ἐξίφρασιν μόνον ἐν τῇ
ἐπιγραφῇ τοῦ ψαλμοῦ τοῦτου εὐρίσκωμεν τὸν
τύπον Σοβᾶ.1 ἢ Σοβᾶ.2 ἐν τε τῇ τελευταίᾳ
ταύτῃ ἐρμηνείᾳ καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἱερωνύμου (τῆ
Βουλγᾶτῃ), ὅπως καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς πλοῖς ἐν τῇ
τοῦ Συμμάχου μεταφράσει. Ἡ ὁμοφωνία
αὕτη τῶν τριῶν ταῦτων ἐρμηνειῶν φαίνεται μοι
ἀσφαλές τεκμήριον, ὅτι ὁ τύπος εὐρίσκατο κατὰ
τοὺς χρόνους αὐτῶν καὶ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ
τοῦ ψαλμοῦ· ἐὰν δὲ σήμερον τὸ κείμενον τοῦτο
γράφῃ Σοβᾶ (κατὰ τὸν ἑβραϊκὸν τύπον), ἡ
διόρθωσις ἐγένετο μεταγενεστέρως ὑπὸ τῶν
Μασοριτῶν. Ὁ αὐτὸς Ἱερωνύμος ἔγραψε καὶ
πάλιν Σοβᾶ.1 ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἰουδῆθ (κεφ.

3. § 1. και 14: τὰ χωρία ταῦτα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν Ο'. μνησθῆναι δὲ ἤμας ὁ ἐν λόγῳ πατήρ, ὅτι τὸ βιβλίον τῆς Ἰουδαίᾳ, ὅπερ δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ ἑβραϊκῷ, μετέφρασεν ἀπὸ τινος γαλδαικού κειμένου, ὅπερ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐστὶν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ὅπερ καὶ οἱ Ο' ὑπ' ὄψει εἶχον. Ἡ διαθεβαιώσις αὕτη τοῦ Ἰερωνύμου ἐστὶν ἰκανὴ μαρτυρία, ὅτι τὸ Σοβάλ τοῦτο ἐστὶν ὁ γαλδαικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας, ἣν οἱ Ἑβραῖοι Σοβά ὀνόμαζον, ὅπως ὁ ἀραβικὸς τύπος τοῦ ἰδίου ὀνόματος ἐστὶ *Salba* γνωστόν, ὅτι ἐκάστη τῶν σημιτικῶν φυλῶν διὰ διαφόρων τύπων ἐξέφερον τὰ ὀνόματα τῶν αὐτῶν πόλεων. Ἀλλὰ γαλδαικὸς τύπος ὀνόματος πόλεως τί ζητεῖ ἐν ἐπιγραφῇ ἑβραϊκοῦ ψαλμοῦ; οὐχὶ τοῦτο ἀπόδειξις, ὅτι ἡ προσθήκη ἐγένετο ἐν χώρᾳ καὶ ἐν χρόνις, καθ' οὓς οἱ Ἑβραῖοι διὰ γαλδαικῶν τύπων ἐξέφερον τὰ γεωγραφικὰ τό γ' ἐλάχιστον ὀνόματα: Ὁμοφωνία μεταξὺ τοῦ γαλδαικοῦ ὀνόματος καὶ τῶν ἐρμηνειῶν τῶν Ο', τοῦ Συμμάχου καὶ τοῦ Ἰερωνύμου ἐστὶν ἀπόδειξις ἰσχυρά, ὅτι ὁ τύπος *Soval* δὲν προήλθεν ἐξ ἀπροσεξίσεως τῶν ἀντιγραφῶν ἢ κατὰ λάθος τῶν ἐρμηνευτῶν. Ὁ τύπος λοιπὸν τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου τῆς ὑπὸ μελέτην ἐπιγραφῆς ἐστὶ μεταγενεστέρων διόρθωσις τῶν Μασσοριτῶν. Καὶ περὶ μὲν τούτου ἰκανῶς. Μεταβαίνω νῦν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ κριτικὴν διαλευκάνσιν τοῦ δευτέρου ἑδαφίου τῆς δευτέρας παραγράφου τῆς ἐπιγραφῆς ἐχούσης οὕτω.

« Καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωάβ καὶ ἐπάταξεν τὸν Ἐδὸμ ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἁλῶν δώδεκα χιλιάδας ».

Ἦν ὁμοίως ἐξετάσω τὰ ἐν τῷ ἑδαφίῳ τούτῳ ἀναφερόμενα ἱστορικὰ γεγονότα θέλω ἐπιχειρήσει νὰ λύσω τὰς γεωγραφικὰς ἀπορίας, αἵτινες ἀναρῶνται ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἔκειτο ἡ φάραγξ αὕτη τῶν ἁλῶν, ἐν ἣ δὴ ἤσαντο περιφανεῖς νίκαις οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τῶν Ἰδουμαίων, τὴν πρώτην ἐπὶ Δαυίδ, καθ' ἣν ἔφρονευσαν κατὰ μὲν τὰ βιβλία τῶν Παλαιολογμένων δέκα ἑκτὼ χιλιάδας πολεμίων, κατὰ δὲ τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν δώδεκα χιλιάδας μόνον καὶ τὴν δευτέραν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀμασίου, αἰώνως τινὰς μετὰ τὴν πρώτην, καθ' ἣν ἔφρονεῦθησαν ἐκ νέου 10 χιλιάδας Ἰδουμαίων, τὴν τελευταίαν ταύτην συμφώνως κατὰ τὰς βίβλους τῶν Βασιλειῶν καὶ τὰς τῶν Παλαιολογμένων. Θέλω ἐπιμείνει καὶ ἐνταῦθα περισσῶς εἰς τὴν βῆσα-

νον καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς θέσεως ταύτης, διότι ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ ταύτης θέλω πορισθῆ ἰσχυρότατα, παρ' ἑμοῖ γε κριτῆ, ἐπιχειρήματα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ θέματος. Ἐκτὸς τῶν ἐκ τῶν βιβλίων τῶν Παλαιολογμένων χωρίων, τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς δύο κατὰ τῶν Ἰδουμαίων μάχας, περὶ ὧν ὁ λόγος, οἱ Ο' ἐρμηνεύται μετεγλωττίσαν τρεῖς ἐν τῷ 14 κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως, φάραγξ ἄλυκῆ καὶ κοιλάς ἄλυκῆ τὴν ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ σημειουμένην χώραν διὰ τοῦ ὀνόματος *Γκε-Σιδδὶμ* (ד'יט) (1). Προφανῶς οἱ Ο' ἐρμηνεύται ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις χωρίοις μεταγλωττίσαντες οὕτω προϋτίθεντο νὰ καταστῶσι καταληπτοὶ τοῖς συγγρόνοις αὐτῶν, πρὸς οὓς τὰ ἀπληρομακόμενον ὄνομα Σιδδὶμ ἦν ἀκατάληπτον. Διὰ τοῦ ὀνόματος κοιλάς Σιδδὶμ ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ χώρα, ἐν ἣ ἔκειτο τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορα, ἣτις καταποντισθεῖσα διὰ τὴν θεομηνίαν ἀπετέλεσεν ἕκτοτε τὴν καλουμένην ἐν μὲν ταῖς Γραφαῖς θάλασσαν ἄλυκῆν καὶ θάλασσαν τῶν ἁλῶν ἢ νεκρὰν θάλασσαν, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀσφαλτιτιδὰ λίμνην. Ἀλλοίον, ὅτι οὐδὲν τῶν χωρίων τούτων τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ὀρισμὸν τοῦ πεδίου, ἐν ᾧ συνήθη ἢ ἐπὶ Ἀμασίου μάχη, διότι ἡ μάχη αὕτη ἐγένετο ἐν χρόνις, καθ' οὓς ἀντὶ τῆς κοιλάδος Σιδδὶμ εὐρίσκετο θάλασσα μόνον τοιαύτη διαμείνασα μέχρι σήμερον. Ἐκτὸς τῆς συνθέτου ταύτης μορφῆς ἀπαντᾷ ἐν ταῖς Γραφαῖς δις ἢ τρίς καὶ ὁ ἀπλοῦς τύπος φάραγξ, ἑβραϊστὶ *Γκὲ* ἢ *Γκέα* ἄνευ τοῦ προσδιορισμοῦ ἄλυκῆ. Ἐν Δευτερονομίῳ, κεφαλαίῳ Δ' § 16 ἀναγινώσκουμεν: « ἐν τῷ πέραν ἐν φάραγγι, ἐντὸς οἴκου Φογῶρ » καὶ πάλιν ἐν κεφαλαίῳ Β' τοῦ ἰδίου βιβλίου ἑδαφίῳ 36: « καὶ τὴν πόλιν τὴν οὖσαν ἐν τῇ φάραγγι ». Ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ « ἐντὸς οἴκου Φογῶρ » (τῆς πόλεως, ἐν ἣ ἐλατρεύετο ὁ Θεὸς Φογῶρ, ἑβραϊστὶ *ג'ד* = Πιὸρ) δῆλον, ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἄλλης πόλεως ξένης πρὸς τὴν ἡμετέραν μελέτην. Ἡ πόλις ἢ ἐν τῇ φάραγγι ἐνταῦθα ἐστὶν αὕτη ἡ Βέτ-Πιὸρ τῶν Μωαβιτῶν, ἐνῶ ἡ ὑπ' ἡμῶν ζητούμενη δέον νὰ εὐρεθῆ ἢ ἐντὸς τῆς Ἰδουμαίας ἢ παρὰ τὰ σύνορα αὐτῆς. Τὸ ὄνομα φάραγξ ἢ κοιλάς ἑβραϊστὶ *Γκὲ* ἢ *Γκέα* (ג'ה ἢ ג'י) ἀπαντᾷ συνεχῶς ἐν συνθέσει μετ' ἄλλων ὀνομάτων ἐν

(1) « Καὶ συνεφώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἄλυκῆν (§ 3) παρετάξαντο ἐν τῇ κοιλάδι τῇ ἄλυκῆ (§ 8) ἢ δὲ κοιλάς ἢ ἄλυκῆ φράτα ἀσφάλτου ». (§ 10, κεφ. 14).

ταῖς Γραφαῖς, οὐδαμοῦ ὅμως ἀπλῶς, ἐκτός τῶν δύο ἀνωτέρω παρατεθέντων χωρίων. ἐν οἷς ὁ ἐπέξηγηματικῶς προστεθείς προσδιορισμὸς λύει τὸ ζήτημα. Οἱ τοιοῦτου εἶδους προσδιορισμοὶ ἢ ἐπέξηγήσεις πιθανῶς δὲν ὑπῆρχον ἀρχῆθεν ἐν τοῖς καιμένοις, ἀλλ' οἱ συναγωγεῖς ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις τὴν σαφῆνειαν θεμελιονοῦντες προσέθηκαν αὐτοῖς. Παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ εὐρίσκουμεν πόλιν ἐν τῇ τρίτῃ Παλαιστίνῃ καιμένην καὶ καλούμενην ἀπλῶς *Γέα*, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὡς ἐν τῇ ἐβραϊδῇ φωνῇ **גיא**. «*Γέα*, σημειοῖ ὁ λεξιμογεωγράφος, πόλις πλησίον Πέτρων ἐν Ἀραβίᾳ, ὡς Γλαῦκος ἐν ἀραβικῇ ἀρχαιολογίᾳ. τὸ ἔθνικόν Γέως». Ἐχομεν ἐν τούτοις ἀσφαλιστάτην μαρτυρίαν τοῦ Στεφάνου παραπέμποντος εἰς συγγραφεὰ τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς, τὸν Γλαῦκον (οὗτινος δυστυχῶς τὸ σύγγραμμα Ἀραβικὴ ἀρχαιολογία μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔργων ἀπωλέσθη), περὶ τοῦ ὅτι ὑπῆρχε πόλις ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ πλησίον τῆς πρωτεύουσος αὐτῆς Πέτρας καιμένα, ἣτις ἐκαλεῖτο *Γέα*, δηλαδὴ φάραγξ ἢ κοιλάς. Τὰ ἐν τῇ Δ' τῶν Βασιλειῶν, κεραλαίῳ 14, ἐδαφίῳ 17 ἀπαντῶντα: «αὐτὸς (ὁ Ἀμασίας) ἐπάταξε τὴν Ἐδῶμ ἐν Γεμιλέ (ἐν τῇ κοιλάδι δηλαδὴ τῶν ἁλῶν) δέκα χιλιάδας καὶ συνέλαβε τὴν Πέτραν ἐν πολέμῳ», ἐπιμαρτυροῦσι τοῖς ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ἀναφερομένοις, ὅτι ἡ *Γέα* ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Πέτρας, διότι, κατὰ τὸ παρατεθὲν χωρίον τῶν Γραφῶν, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν *Γέᾳ μάχην* ὁ Ἀμασίας ἐκυρίευσεν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἰδουμαίας Πέτραν. Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἐπὶ Ἀμασίου μάχη κατὰ τῶν Ἰδουμαίων συνήρθη παρὰ τὴν πόλιν τῶν τελευταίων τούτων τὴν καλούμενην *Γέα*, δηλαδὴ κοιλάδα ἢ φάραγξ, ἄνευ τοῦ ἐπιθέτου ἀλυκή. Χάρις τῷ Στεφάνῳ, τῆς πόλεως ταύτης τὴν θέσιν νῦν καλῶς γνωρίζομεν, οὖσαν ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ αὐτῇ πλησίον τῆς Πέτρας, καὶ οὔτε ἐν Μωάβ οὔτε παρὰ τῆς ὄχθης τῆς Ἀσφαλίτιδος λίμνης, ὅπως οἱ σχολιασταὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων κακῶς ὀρίζουσιν. Ἄλλ' ἐὰν ἀσφαλῶς, φρονῶ, ἀνεκλύψαμεν τὸ πρῶτον ὄνομα τῆς συνθέτου ἐπωνυμίας *Φάραγξ ἁλῶν* αἰτίᾳ αὐτῆς δὴ τῆς ἐξηγήσεως, τὸ δεῦτερον καθίσταται δυσκατάληπτον, διότι οὐδεμία ἐν Ἰδουμαίᾳ εὔρηται ἀλυκὴ δικαιοῦσα τὸ ἐπίθετον τοῦτο. Ἡ διεύθυνσις τῶν ἐξ ἐμμέσων φόρων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας μετ' ἐρεύνης παρασκευάσασα τὸν πίνακα τῶν διαφόρων ἀλυκῶν τοῦ κράτους, οὐδεμίαν ἐση-

μείωσε τοιαύτην ἐν Ἰδουμαίᾳ, ἐν Συρίᾳ ἐν γένει. Ἐκτός τῆς μεγάλης ἀλυκῆς τῆς ἐν τῷ βυλαγετίῳ Χαλεπίῳ τῆς καλούμενης Τζερμποῦλ (Jerrabl) πέντε λεύγας ἀνατολῆς ὡς τῆς πόλεως ταύτης καιμένης, περὶ ἧς ἐν τοῖς ἐξῆς πυνόσομαι λόγον, οἱ ὑπἄλληλοι τῆς ἐν λόγῳ διαχειρίσεως ἐσημεύουσιν καὶ δύο ἄλλας μικρὰς ἀλυκὰς μετὰ τῷ Χαλεπίῳ καὶ Ἐπιφανείᾳ (Χαμῆς) καιμένας, ἐν τῇ χώρᾳ δηλαδὴ τῆς Ἀράμ. Χαμῆθ. Περὶ αὐτῶν οὐδεὶς λόγος δυνατόν γενέσθαι ἐνταῦθα, διότι ἀμρότεροι καίνονται ἐν χώρᾳ, ἣτις οὐδὲν ἔλαβεν μέρος εἰς τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος πολέμους. Ἡ Γραφὴ αὐτῇ μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ Ἀράμ Χαμῆθ διέκειτο φιλικῶς τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τοὺς πολέμους, οὓς ἐπολέμησεν ὁ Δαβίδ. Οὐδὲ περὶ τῆς ἐν Ἀφρανίτιδι εὐρισκομένης ἀλυκῆς ἐπίσης δυνατόν γενέσθαι λόγος ἐνταῦθα, διότι καὶ αὕτη εὐρίσκειτο ἐν χώρᾳ καθαρῶς Ἰουδαίᾳ πρὸς τὸ ἀντιθετὸν μέρος τῆς Ἰδουμαίας, πρὸς ἄρκτον τῆς Παλαιστίνης, ἐνῶ ἡ Ἰδουμαία ἐξετείνετο πρὸς νότον αὐτῆς. Τὸ ἐπίθετον ἀλυκὴ τὸ προσκειμένον παρὰ τὸ κύριον ὄνομα *Γέα* ἐν τοῖς ἄνω σημειωθεῖσι χωρίοις τῆς Π. Δ. θέλω ἐπιχειρήσει ν' ἀποδείξω μεταγενεστέραν προσθήκην, ἣτις ἀσφραγὴν ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν προσέθετον νὰ διελκευαίω ἐν τῷ κερ. τοῦτω. Ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν, ἐν τῷ κεραλαίῳ χωρίῳ, τὸ ὄνομα τοῦ πεδίου τῆς ἐπὶ Ἀμασίου μάχης οἱ Ο' ἐγραψάν *Γεμιλέ* ἐβραϊστὶ ἄνευ μεταγλωττίσεως. Ἡ προσθήκη τοῦ ἐπιθέτου ἀλυκὴ (μετὰ γ) φρονῶ ὅτι ἐγένετο ὑπὸ τῶν συναγωγέων τῶν ἐξ ἱστορικῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. Γνωστὸν ἐξ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας τῶν συναγαγόντων τὰ ἐν λόγῳ βιβλία, ὅτι οἱ συναγωγεῖς, οἱ καὶ συντάκται ἐνόησαν αὐτῶν, συνεισώματῶσαν ταῦτα ἐξ ἀρχαιοτέρων ἄλλων ἱστορικῶν ὑπομνημάτων λαθόντες, καὶ συνεπλήρωσαν ἴσως ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς παραδόσεως κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Μακκαβαίων, ὡς ἐρεξῆς φηθήσεται. Λόγους ἔχομεν νὰ παραδεθῶμεν, ὅτι οἱ συναγωγεῖς τῶν βιβλίων τούτων συνέλαβον, ὅπου εὕρισκον καὶ διεσκεύαζον, ὅπως ἐρθέτερον ἔκρινον τὴν ὕλην αὐτῶν. (1) Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία

(1) Περὶ τῆς συναγωγῆς καὶ συντάξεως τῶν ἱστορικῶν βιβλίων τῆς Π. Γ. ἀναφηνόμενον ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τὰ ἐξῆς. Ἐν βιβλίῳ Β' τῶν Μακκαβαίων ἀπὸ τοῦ πρώτου κεφαλαίου καὶ ἐφεξῆς εὔρηται ἐπιστολὴ ἐπιγεγραμμένη οὕτω. «Ἔτους ἑκατοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδόου (τὸ ἔτος τοῦτο ἦν τὸ τῆς Ἀντιοχείας λεγόμενον) οἱ ἐν Ἰε-

ἴσως, δι' ἣν τὰ ἐν λόγῳ βιβλίῳ οὐκ ἠθεόπνευστα ἀλλ' ἀγιόγραφα (Κετούβιμ) ὠνομάζοντο ὑπὸ τῆς ἀρχαίας συναγωγῆς καὶ ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς δὲ Ἑβραίων οὕτως ἐτι καλοῦνται.

Ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς γνώσεως, ἣν ἔχομεν περὶ τῆς συναγωγῆς καὶ συμπληρώσεως τῶν βιβλίων ἐρείδεται ἡ ὑπόθεσίς μου, ὅτι τὴν προσθήκην τῆς λέξεως *ἀλυκή* (μελάχ) παρὰ τῷ κυρίῳ ὀνόματι τῆς πόλεως Γέας προσέθηκεν οἱ ἐπὶ Ἰούδα τοῦ Μακκαθαίου συλλέγοντες, διασαρίζοντες ἢ καὶ διορθῶντες τῆς ἱστορικῆς βιβλίου τῆς ἱερᾶς Γραφῆς, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὁ ψαλμοῦ πιθανώτατα λαβόντες, ἴσως διότι ἐνόμισαν, ὅτι ἐν αὐτῇ εὐρον πλήρες τὸ ὄνομα τῆς χώρας, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ κατὰ τῶν Ἰδουμαίων μάχη ἐπὶ Ἰμασίου. Λίαν δὲ πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ὁ ψαλμὸς οὗτος. (1) οὐ ἡ ἐπιγραφὴ

ροσολύμοις καὶ οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ Γερουσία καὶ Ἰούδας Ἀριστοβούλῳ διδακασκάλῳ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ὄντι δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν χριστῶν ἱερῶν γένους καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίοις χάριεν καὶ ὑγαίνεν » Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Ἰουδαῖοι μανθάνουσι τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφοῖς αὐτῶν τὰ παρ' αὐτοῖς διατρέχοντα, τοὺς πολέμους, οὓς ὑπέστησαν ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀντιόχου τοῦ Εὐδάτορος, προτρέπουσι δὲ συμβουλευτικῶς εἰς τήρησιν τῶν πατρῶν δογμάτων τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ὁμοφύλους αὐτῶν. Ἐν ταύτῃ περὶ τῆς συναγωγῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων, κυρίως τῶν ἱστορικῶν, τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν προφητῶν, ποιούμενοι λόγον γράφουσι καὶ τὰ ἑξῆς: « Ἐξηγοῦντο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς καὶ ἐν τοῖς ἐπομνησιασμοῖς τοῖς κατὰ τὸν Νεεμῖαν τὰ αὐτά, καὶ ὡς καταδολόμενος βιβλιοθήκην ἐπισυνήγαγε τὰ περὶ τῶν βασιλέων καὶ προφητῶν καὶ τὰ τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐπιστολὰς βασιλέων καὶ ἀναθεμάτων, ὡσαύτως δὲ καὶ Ἰούδας τὰ διαπεπτωκότα διὰ τὸν πόλεμον τὸν γεγονότα ἡμῖν, ἐπισυνήγαγε πάντα, καὶ ἔστι παρ' ἡμῖν. — Ὡν οὖν ἕαν χρεῖαν ἔχητε, τοὺς ἀποκομιούντας ὑμῖν ἀποστέλλετε ». (Μακκαθ. Β', κεφ. 2, § 12—15).

Ἐπὶ Ἰούδα λοιπὸν τοῦ Μακκαθαίου συνήχθησαν, κατὰ τὴν ἀσφαλῆ ταύτην μαρτυρίαν, τὰ περὶ τῶν βασιλέων βιβλία καὶ τὰ τοῦ Δαυὶδ. Οὐδέμια δὲ ἀμφιβολία, ὅτι καὶ ἐπεξεργάσθησαν καὶ παρεβλήθησαν ἀλλήλοις, καὶ ἐπεξηγήθησαν διὰ παρενηκῶν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸν ὑπάρχοντα τότε ἐξ ἐθνουσιασμοῦ ἀναρχισμῶν πολλὰ τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων ἐξηγηθῆσαν.

(1) Ὅτι οἱ ψαλμοὶ οὐκ ἰδιῶς συνελέγησαν, ἀλλὰ βαθμηδὸν κατὰ χρονικὰ διαστήματα, καὶ οἱ νεώτεροι σοφοὶ ἔχριναν καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία παραδέχεται. Περὶ τῆς τάξεως τῶν ψαλμῶν τὸν λόγον ποιούμενος ὁ τῆς ὀρθόδοξου Πανοπλίας συντάκτης Εὐθύμιος ὁ Ζυγαρόνης ἐν τῷ προοίμῳ αὐτοῦ εἰς τὸ Ἰαλτήριον λέγει τάδε: « Ἐστὶ δὲ καὶ λόγος ἕτερος, ὅτι ποτὲ τῶν Ἰουδαίων καταφρονησάντων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν πατρῶν ἔθων λαβόντων λήθη, καὶ πο-

ἐχρησήμευσεν πρὸς συμπλήρωσιν. ὀρθότερον ὅμως πρὸς διασφραγίσαν, τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἥτις, φαίνεται, ἦν κατεστραμμένη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ συνεπῶς ἄγνωστος αὐτοῖς, ὅπως ἔνευ τοῦ Στεφάνου, διασουλᾶξαντος τὰ τοῦ Γλαύκου, ἤθελεν εἶσθαι ἄγνωστος ἡμῖν. Ἡ ἄσποπος διόρθωσις καὶ συμπλήρωσις τοῦ ὀνόματος Γέα ὑπὸ τῶν συναγωγῶν κατεστῆσεν ἀκατανόητα τὰ περὶ τῶν δύο κατὰ τῶν Ἰδουμαίων πολέμων τοῦ Ἰούδα ἀπαντῶντα ἐν ταῖς Γραφαῖς, περὶ ὧν τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους γνώμας ἐξέφεραν οἱ ἐπιστημότατοι τῶν κριτικῶν. Ὁ γνωστός ἐπὶ πολυμαθεῖς Dom Calmet αὐταῖς λέξει λέγει: « Au retour d'une expédition que David fit sur l'Euphrate il battit les Iduméens orientaux dans la vallée de Salines, qui est apparemment entre Palmyre et l'Idumée, leur tua dix huit mille hommes et mit des garnisons dans tout ce pays: le temps précis de toutes ces guerres n'est pas bien connu ». (Dict. ἐν τόμ. Β', στήλῃ 70). Εὐνόητον, διαπρὶ ὁ μακκαθαῖος μνήμης ἀνὴρ κατέφυγεν εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις πλάσας δωρεὰν ἀνατολικῶς Ἰδουμαίους καὶ κοιλάδα ἀλυκὴν κειμένην μεταξὺ Παλμύρας καὶ τούτων. Ἐὰν παρέβαλλε τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ ταύτας πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἰδίῳ βιβλίῳ ἀναφερόμενα περὶ τῆς ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις νίκης τοῦ Ἰμασίου κατὰ τῶν Ἰδουμαίων ἐν αὐτῇ ἄλλῃ τῇ κοιλάδι τῶν ἁλῶν, μεθ' ἣν νίκην ἡ πρωτεύουσα Πέτρα περιέπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, τὸ ἀνυπόστατον τῶν ὑποθέσεων τούτων ἤθελε καταδειχθῆ ὑφ' ἁλμυροφανῶς. Καλῶς λοιπὸν ὁ Abbé A. F. James ὑποσημειοῖ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει τοῦ λεξικοῦ τοῦ Dom Calmet, « Il y a deux erreurs, une d'histoire et l'autre de Géographie ». Περὶ τῆς θέσεως τῆς φαντασιώδους ταύτης κοιλάδος τῶν ἁλῶν ἄλλοι σχολιαστὰι καὶ γεωγράφοι τῶν Γραφῶν ἄλλως ἐγνωμάτευσαν. Παρατίθημι ἐνταῦθα συντόμως τὰς γνώμας τῶν σημαντικωτάτων ἐξ αὐτῶν. πρὸς συμπλήρωσιν, κατὰ τὸ ἐνόν, τῆς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου μελέτης μου ταύτης.

λὸ μάλιστα τῶν Γραφῶν παρερρήσαν αἱ βίβλοι καὶ διεφθάρησαν. Ὑστερον δὲ περὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν σπουδάσας εἴτε Ἐσδρας, εἴτε Ἐζεκίας, καὶ οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ καθ' ἕνα αὐτοὺς ἀναλεγόμενος πρὸς τὸν χρόνον τῆς εὐρέσεως ἐκάστου, καὶ τὴν φαινομένην τάξιν ἐπέθηκεν, οὐ καθ' οὓς ἐλλήθησαν χρόνους, ἀλλὰ καθ' οὓς εὐρέθησαν » (Ἐν στήλῃ 62 τῆς ἐκδόσεως Migne).

Τὴν ἀνωτέρω γνώμην τοῦ Dom Calmet οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἠκολούθησεν, ἐπίσης οὐδὲν ἀγνωρίζω συμφρονούντα μετὰ τοῦ Philippson, ὅτι ἡ ἀλυκὴ κοιλίς ἐστὶν αὐτὴ ἡ νεκρὰ θάλασσα. Ἡ περίστασις ὅμως, ὅτι ὁ Ἰωσήπος οὐδαμῶς τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ ἀναφέρει *κοιλίαν ἀλυκὴν*, ἐρριψεν εἰς ἀκριβοῦς τοὺς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου μελετήσαντας σοφοὺς. Ἐθόμιος ὁ Ζουγαδηνὸς λέγει ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ 59 ψαλμοῦ, «ὅτι τὰ περὶ τῆς φάραγγος τῶν ἁλῶν οὐδαμῶς φανερώς εἴρηται ἀλλ' ἄμυδρως». Πρώτος τῶν νεωτέρων ὁ Seetzen ἐπρότεινεν, ὅτι τὴν χώραν ταύτην ζητήσων ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς ἐκτεινομένοις νοτίως ἀπὸ τῆς κατωτάτης ἕκρας τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης καὶ νοτιώτερον. Ἡ γνώμη αὕτη ὑπεστηρίχθη ἀθροιστικῶς (decisively) κατὰ τὸν διδάκτορα Smith ὑπὸ τοῦ Robinson. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ἐπιθέτου ἀλυκὴ εἰκάζουσιν, ὅτι κατὰ τὴν νοτιωτάτην ἄκρην τῆς Ἀσφαλτίτιδος ἠνεώχθησαν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀλυκαὶ πρὸς προμήθειαν ἁλατος. Ἡ εἰκασία αὕτη ἐστὶν ἀνυπόστατος, διότι τὰ ἐκ τῆς λίμνης ταύτης προερχόμενα ἅλατα δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς μαγειρικὴν χρῆσιν. Ὁ Γαληνὸς ἐν τῇ περὶ φαρμάκων συγγραφῇ αὐτοῦ (ἐν βιβλίῳ Δ', κεφαλ. 19) μανθάνει ἡμῖν, ὅτι ἐκ τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης κατασκευάζετο ἅλας, ὑπερ ἢν καυστικὸν καὶ χρήσιμον φάρμακον ὡς πεπτικόν· ἀλλ' ἐνταῦθα πρόκειται περὶ φαρμάκου, περὶ ἐλαχίστης δηλαδὴ ποσότητος, δι' ἣν βεβαίως δὲν ἦτο ἀνάγκη ν' ἀνοιχθῶσιν ἀλυκαὶ.

Τὰς περὶ εὐρέσεως ἀλυκῆς ἐν Παλαιστίνῃ δυσκολίας διδῶν καὶ ὁ Robinson ἀπεφάνθη, ὅτι πρέπει νὰ ἰρισθῇ *κοιλίς*, ἔστω καὶ ἄνευ ἁλατος, πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας. Ἐπικρατήθην, ὅτι διὰ τῆς παρὰ Στεφάνῳ μαρτυρίας τοῦ Γλαύκου λύεται τὸ ζήτημα. Πιθανῶς τὸ ὄνομα *Γέα*, κατ' ἰδιωτισμὸν τῆς τῶν Ἰδομαίων διαλέκτου, σημαίνει ἄλλο τι, ἢ ἐξ ἄλλης ἀρχῆς ἀγνώστου ἡμῖν ἔλκει τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ὁμοφωνίας δὲ τοῦ ὀνόματος μετὰ τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως *Γέα* (=κοιλίς, φάραγξ) προήλθεν ἡ σύγχυσις. Ἡ ἐπὶ Ἀραμῶν νίκη τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἐδῶμ συνήφθη λοιπὸν περὶ τὴν πόλιν ταύτην, ὥστε τὸ ἐπίθετον *ἀλυκὴ* δέον ν' ἀπαλειφθῇ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ὡς ἀτόπου, δηλ. γεγονότος, ὅτι πρόκειται περὶ κυρίου ὀνόματος πόλεως καὶ οὐχὶ περὶ κοιλιάδος. Ἀλλ' ἐάν, ὅπως ἰσχυρίσθη ἀνωτέρω, οἱ συναγωγεῖς τοῦ βιβλίου τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Παρραλειπο-

μένων ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ψαλμοῦ ἡμῶν λαθόντες συνεπλήρωσαν τὸ ὄνομα *Γέα*, διότι ἐξέλαβον αὐτὸ προσσηγορικόν (=φάραγξ), πῶθεν λαθὼν ὁ προσθέσας τὴν ἐπιγραφὴν ἐγραψεν οὕτως: Τοῦτο θέλω ἐπιχειρήσει νὰ δαίξω διὰ πηθῶν παρ' ἡμῶν γε κριτῆ λόγων. Τὰ τε ἀρχαῖα ὑπομνήματα, ἔσως δὲ καὶ ἡ παραδοσις αὐτῆ, ἀνέφερον, ὅτι ὁ κατὰ τοῦ βασιλείως τῆς Σοβὰ πόλεμος τοῦ Δαυὶδ καὶ ὁ κατὰ τῶν Ἰδομαίων συγχρόνως ἐπολεμήθησαν. Ἡ ὀρθότερον εἰπεῖν ἐντὸς μικροῦ χρόνου διαστήματος ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον. Ἐν τῇ δευτέρῃ τῶν Βασιλειῶν (ἐν κεφ. 8, § 13) εὐρίσκωμεν, ὅτι ἡ μάχη τοῦ Δαυὶδ κατὰ τοῦ βασιλείως τῆς Σοβὰ συνήφθη ἐν τῇ φάραγγι τῇ ἀλυκῇ· οὐδεμίαν ἀκριβολίαν, ὅτι ἐνταῦθα ἀκριβῶς ἐνοσηται ἡ παρὰ τὴν Σοβὰ ἀλυκὴ, ἡ νῦν καλουμένη Τζεμπούλ· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔδαριον ἀριθμοῦνται οἱ πεσόντες ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ Ἀραμαῖοι (οὐχὶ Ἰδομαῖοι) εἰς 18 χιλιάδας. Τὸ ὑπὸ τῆς Συναγωγῆς παραδεδειγμένον κείμενον (τὸ μασωριτικόν) φέρει **דג** (Ἀράμ) καὶ οὐχὶ **דג** (Ἐδῶμ)· ἡ διαφορὰ ἐγκραται εἰς τὰ δύο γράμματα **ד** (δέξ) καὶ **ד** (δ'άλεδ), ἕτινα σημεῖον εἰσὶν ὁμοῖοσημα. Οἱ **ד** ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι ἀραμαῖοι ἐρμηνευταὶ ἀνέγνωσαν Ἐδῶμ. Ἡ κατὰ τὸ μασωριτικόν κείμενον ἀγνοῦσι λύει τὴν γεωγραφικὴν δυσκολίαν. Ἡ μάχη, ἢ ἐν κοιλίᾳ τῶν ἁλῶν, τοῦ Δαυὶδ συνήφθη μετὰ τοῦ βασιλείως τῆς Ἀράμ-Σοβὰ, οἱ δὲ πεσόντες ἦσαν Ἀραμαῖοι. Ἰδοῦ πῶς ἐξηγεῖται ἐπίσης καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φονευθέντων. Ὁ Dr Keil οὐ μόνον ἐν τῇ B' τῶν Βασιλειῶν παραδέχεται ὀρθὴν τὴν γραφὴν τοῦ μασωριτικοῦ κειμένου, ἀλλὰ προτείνει καὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ παρ' ἀλλήλου χωρίου (ἐν Παρραλειπομένων A', κεφ. 18, ἐδ. 11) ἀντὶ Ἰδομαίων εἰς τὸ Ἀραμαῖον. Οἱ νεώτεροι ἐβραϊσταὶ καὶ κριτικοὶ ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν **ד** βασιζόμενοι καὶ ἐπὶ τοῦ παρ' ἀλλήλου χωρίου τῶν Παρραλειπομένων, ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἀγνοῦσιν Ἰδομαῖοι, θεωροῦντες τὸ μασωριτικόν κείμενον ἐσφαλμένον. Φρονῶ, ὅτι διόρθωσις εὐθὺ φέρουσα εἰς παρ' ἀλλήλου γεωγραφικὸν σφάλμα δέον ν' ἀπορριφθῇ καὶ ἀπόντων τῶν σωφωτάτων κριτικῶν. Ἰδοῦ ἡ πηγὴ τῶν συγχύσεων, αἰτινες ἐπῆλθον ἐν τοῖς κειμένοις τῶν ἱστορικῶν βιβλίων τῆς Παλαιῆς Γραφῆς. Οἱ Ἀραμαῖοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ, ἢ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Ἀβισαί, ἐν Γέμελξ (=ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν ἁλῶν)

πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ταύτοχρο-
 νως. ἢ ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἐνικήθησαν καὶ οἱ
 Ἰδουμαῖοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἄγνωστον ποῦ. βε-
 βαιῶς ὅμως οὐχὶ ἐν τῷ αὐτῷ πεδίῳ. ἐνθα ἐνι-
 κήθησαν οἱ Ἀραμαῖοι. ἐν Γε-μελιχ, δηλαδὴ.
 Ἐπειδὴ δὲ οἱ αὐτοὶ Ἰδουμαῖοι ἐνικήθησαν καὶ
 πάλιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀμασίου περὶ τὴν
 Γέ ἢ Γέαι, ὁ προσθεὶς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ
 ψαλμοῦ συγχύσας τὸν κατὰ τῆς Ἀράμ-Σοβᾶ
 πόλεμον τοῦ Δαβὶδ, ὅστις συνήφθη παρὰ τὴν
 κοιλάδα τὴν ἄλυκην, μετὰ τοῦ κατὰ τῶν
 Ἰδουμαίων πολέμου τοῦ Ἀμασίου ἐν τῇ Γέ
 (κοιλάδι) ἐδημιούργησε τὸ κρημα αὐτό. ὅπερ δὲν
 ἠδυνήθησαν οἱ ἐξηγηταὶ νὰ διαλύσωσι, προ-
 σθεὶς παρὰ τὸ κύριον ὄνομα πόλεως, τὸ ἐπιθε-
 τον *μελιχ* (= ἄλυκῃ). Ἐκ τοῦ τόπου ἐνθα ἀνε-
 καλύφθη ἢ ἐπὶ λίθῳ ἐπιγραφὴ (ἐν τοῖς πέριξ τοῦ
 Χαλεπίου) εἰκάζομεν, ὅτι ὁ παραχαράκτης καὶ
 ὁ προσθεὶς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ψαλμοῦ κατώ-
 κων αὐτοῦ περίπου, πλησίον δηλαδὴ τῆς πρὸς
 τὸν Εὐφράτην ἄλυκῆς κοιλάδος, ὀλίγας ὥρας
 ἀπεχούσας τοῦ νῦν Χαλεπίου (Σοβᾶ). Πράγμα-
 ματι ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ εὑρεταὶ κοινόπολις
 ὀνόματι Τέτηρ (*ܛܬܝܪ*), δι' ἧς διήλθον οἱ μετὰ
 τοῦ Ἔσδρα ἀπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς ἐπιστροφόν-
 τες Ἰουδαῖοι κατὰ τὰς ἰδίαις αὐτῶν παραδό-
 σεσι. Ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ, λέγουσιν αἱ αὐταὶ
 παραδόσεις, ὁ Ἔσδρας ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύμα-
 τος φωτισθεὶς ἔγραψεν ἀπὸ μνήμης τὸν κατὰ
 τοὺς καιροὺς τῆς αἰγυπτιακῆς ἀπολεσθέντα
 νόμον, τὴν Πεντάτευχον δηλαδὴ. Τὸ ἰδιόγρα-
 φον τοῦτο τοῦ Ἔσδρα πιστεύουσιν οἱ Ἰουδαῖοι
 ὅτι σώζεται φυλαττόμενον ὡς ἱερὸν κειμήλιον
 ἐν τῇ ἐν Χαλεπίῳ συναγωγῇ, ἐπικαλούμενον
 Κετήρ, περὶ οὗ λόγον ἐποιήσαμην ἀρχόμενος
 τῆς μελέτης μου ταύτης. Διὰ τοῦτον δὴ τὸν
 λόγον ἢ πόλις Τέτηρ ἐστὶν ἀντικείμενον σεβᾶ-
 σμοῦ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, οἵτινες ὡς προ-
 σκυνηταὶ πολλάκις ὀδοποροῦσιν εἰς αὐτήν.

Ὅτι ὁ Ἔσδρας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ
 γῶρᾳ ταύτῃ ἔκαμαν σταθμὸν καὶ ὅτι τινὲς
 τῶν ἀκολουθησάντων αὐτὸν ἐγκατέστησαν ἄ-
 πικκοὶ ἐνταῦθα, οὐδένα λόγον ἔχομεν ν' ἀμφι-
 βάλλωμεν. Ἡ παράδοσις ἐστὶ πάντοτε σεβᾶ-
 στή, ὡσάκις δὲν ἀντίκειται πρὸς πιστοτέρας
 ἄλλας μαρτυρίας. Ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι ἐν
 τῇ πόλει ταύτῃ συνέστη Ἰουδαϊκὴ κοινότης
 συλλέγουσα ἱστορικὰ ὑπομνήματα καὶ ποιή-
 ματα ἢ ὕμνους ἐθνικούς, ἔλαβεν ἴσως τὴν
 ἀρχὴν καὶ ἢ παράδοσις, ὅτι ἐν ταύτῃ ἔγραψε
 καὶ ὁ Ἔσδρας διὰ θείας ἐμπνεύσεως τὸν ἀπο-
 λεσθέντα νόμον.

Οἱ ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ διαμείναντες Ἰου-
 δαῖοι, ἔχοντες πρὸ αὐτῶν τὴν φάραγγα τὴν
 ἄλυκην καὶ τὴν πόλιν Σοβᾶ παρακασιμένην, τὰς
 γῶρας τῆς ἐθνικῆς δόξης, συγγέοντες δὲ γεγο-
 νότα διαφόρων χρόνων, ὀνόματα κύρια ἐξ ἀμα-
 θείας ἐκλαθόντες ὡς προστηγορικά, πρὸ ἑαυτῶν
 δὲ ἔχοντες καὶ τὴν κοιλάδα αὐτήν. ἤτις παρὰ
 τὸ Γέ. ὄνομα προστηγορικόν, ἔφερε καὶ τὸ ἐπι-
 θετον *μελιχ* (= ἄλυκῃ). ἐδημιούργησαν τὴν
 ἐπὶ τοῦ 59 ψαλμοῦ ἐπιγραφὴν, βεβαιῶς δὲ οἱ
 αὐτοὶ παρεχάραξαν καὶ τὴν ἑτέραν, τὴν ἐπὶ
 λίθῳ. Αὐτοὶ προσέθηκον καὶ τὸ, εἰς στηλογρα-
 φίαν τοῦ Δαβὶδ (*μικτάμ* = *μικτούμπ* = *γράμ-
 μα*, ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήθη). Οὕτω δὲ συλληθῆεις
 ἐν Τέτηρ ὁ ψαλμὸς οὗτος μετὰ τῆς ἐπιγρα-
 φῆς αὐτοῦ οὕτω διεσκευασμένης ἐφθασεν εἰς
 Ἱεροσόλυμα.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε κατὰ τὸ ἐνὸν ἐξηγη-
 θέντων δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸ δρομολόγιον,
 ὡς εἶπεν, τοῦ 59 ψαλμοῦ, ὅστις ποιηθεὶς ἐν
 Σούσις ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τῶν ἱερευόντων
 τὸν Κύρον ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν εἰς
 τὴν ἰδίαν πατρίδα, μετὰ χρόνους δὲ συλλεγείς
 ἐν Τέτηρ ὑπὸ τινος ἐκλαθόντος αὐτὸν ὡς
 ποιήμα τοῦ Δαβὶδ, ὅστις ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ
 κατεχόμενος, ὃν τῷ ἐνέπνευσε τὰ ἐνδοξα ὀνό-
 ματα Σοβᾶ καὶ Κοιλᾶς ἄλυκῆ, παρ' οἷς διέ-
 μενε, ποιητικώτερον μᾶλλον ἢ σοφώτερον κρί-
 νων συνεπλήρωσε τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ· οὕτω
 δὲ συμπληρωθεὶς περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν ἐν
 Ἱεροσόλυμοις συλλογέων.

Ἵπολείπεται μοι πρὸς ἐξομάλυνσιν πασῶν
 τῶν δυσκολιῶν, ἅς ἐγείρει ἢ βάσανος τῆς ἐν λό-
 γῳ ἐπιγραφῆς, νὰ εἶπω ἐν ὀλίγοις καὶ περὶ τῆς
 ὑρισταμένης διαφωνίας περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ
 στρατηγοῦ καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων
 πολεμίων κατὰ τὴν μάχην ταύτην, μεταξὺ
 τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναγεγραμμένων καὶ τῶν
 ἱστορουμένων ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Βασιλειῶν
 καὶ τῶν Παραλειπομένων. Κατὰ τοὺς συναγω-
 γαῖς τῶν βιβλίων τοῦτων, Ἀθησαί, ὁ υἱὸς τῆς
 Σερουίας, ἐστρατήγησε τοῦ κατὰ τῶν Ἰδουμαίων
 πολέμου, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν, ὁ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ Ἰωᾶθ. Κατὰ τὰς αὐτὰς βίβλους οἱ πε-
 σόντες Ἰδουμαῖοι ἠριθμούντο εἰς ὀκτωκαίδεκα
 χιλιάδας, κατὰ δὲ τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν,
 εἰς 12 χιλ. μόνον. Γνωστόν, ὅτι ἀμρότεροι οἱ
 ἀδελφοὶ τοῦ Δαβὶδ, Ἀθησαί καὶ Ἰωᾶθ, ὑ-
 πῆρξαν ἀρχηγοὶ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, κυ-
 ρίως ὅμως ὁ Ἰωᾶθ φαίνεται ἀρχιστρατηγὸς.
 Ἡ διαφωνία προήλθεν ἴσως ἐκ τοῦ ὅτι ἐν δια-
 φόροις ὑπομνήμασι διαφόρως ἐσημειώθη τὸ ὄνο-

μα τοῦ στρατηγεύοντος· οἱ συλλογισμοί φαίνονται, τὸ ὄνομα μόνον τοῦ πεδίου τῆς μάχης Κοιλίας ἀλοκῆ παρελάβον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, κατὰ δὲ τ' ἄλλα ἠκολούθησαν τὰ ἴδια αὐτῶν ὑπομνήματα, ἅτινα ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Παρταλειπομένων ὀνομαστικῶς ἀναφέρονται. Καθ' ὅσον δ' ἀρροῦν τὸν ἀριθμὸν τῶν πεσόντων ἐν τῇ μάχῃ, ὁ Dom Calmet παρατίθει τὰς διαφορὰς ταύτας παρέρχεται μὴ ἐπιμένων εἰς τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν ὡς μὴ σπουδαίων. Ἀνατιροῦντες καὶ ἀλλὰχοῦ ὑπάρχουσιν ἀνάλογοι διαφοραὶ ἐν τοῖς διαφορῶσι ἱστορικοῖς βιβλίοις τῆς Η. Ρ., ματαίως σχολία δὲ ἤθελε κρηθῆ ἡ ἐπιμονὴ εἰς ἐξήγησιν τούτων. Βεβαίως διάφορα ἀρχαία ὑπομνήματα διαφορῶς ἀνεγράψαν τὰ αὐτὰ γεγονότα, ἀντὶ ὧμοις τῆς συνετῆς ταύτης ὁδοῦ ὁ Abbé James ἄλλην ἠκολούθησεν. Ἐλέγχει ἀγαθὴν Γάλλον τινῶν ἐκδοτῶν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς καὶ κατακρίνει αὐτοὺς ὡς παρατόλμους ἐπιχειροῦντας ἔργα ἀνώτερα τῶν δυνάμεων αὐτῶν· ἴσως δὲ τέλεισιδίως τὴν ἀπορίαν διδάσκων, ὅτι δις ἐνικήθησαν οἱ Ἰδουμαῖοι ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ' ἐν τῇ μιᾷ ἡμέτῃ αὐτῶν ἀπώλεσαν 18 χιλιάδας ἀνδρῶν, ἐν δὲ τῇ ἑτέρῃ 12 χιλιάδας. Οὕτω δὲ ὁ σοφὸς ἄββαξ συμβιβάζει τὰ ἀσυμβίβαστα φαινόμενα. Φρονῶ, ὅτι δεκτῆς γενομένης τῆς ἀνωτέρω διορθώσεως ἀρρῖζεται πᾶσα διαφορῶν. Ἐν τῇ κατὰ τοῦ βασιλείως τῆς Ἀραμ. Σοβά μάχῃ τῇ συναρθείσῃ παρὰ τὴν κοιλάδα τῶν ἄλων ἔπεσαν 12 χιλιάδας Ἀραμαῖοι, ἐν δὲ τῇ ἑτέρῃ, τῇ κατὰ τοῦ Ἐδώμ, ἀγωνιστοῦ ποδῶ, ἐφανεύθησαν 18 χιλιάδες Ἰδουμαῖοι.

Συμπερασματικῶν συνάγω ἐκ τῆς μελέτης ταύτης τὰ ἑξῆς συμπεράσματα.

Α'. Ὅτι οὐδὲν κωνόν τῷ 59 ψαλμῷ καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῇ.

Β'. Ὅ μὲν ψαλμὸς ἀναμφισβητήτως ἀποδοτέος τοῖς ἐν αἰγυπτωσίαις Ἰουδαίοις, ἡ δὲ ἐπιγραφὴ βροθούσα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν σφαλμάτων ἐστὶ παραποιήσις μεταγενεστέρων μὲν τοῦ ψαλμοῦ, ἀρχαιστέρων ὅμως χρόνων τῆς συναγωγῆς τοῦ ψαλμοῦ ἐν τῷ ψαλτηρί.

Γ'. Ὅτι συνελέγη ἐν τῷ κωνόνι μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς παραποιηθείσης ἡδη.

Δ'. Συμπεραίνω, ὅτι ἡ ἐπὶ λίθου ἀπολεσθεῖσα σημιτικὴ ἐπιγραφὴ, ἡ πρό τινων ἐτῶν εὑρισκομένη ἐστὶ ἐν Χαλεπίῳ, κατὰ πάντα σύμφωνος οὕσα τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ψαλμοῦ, ἀνευδοιχάτως παρεποιήθη καὶ αὕτη συγχρόνως ἢ

καὶ μεταγενεστέρως· ἴσως δὲ ἀμρότεροι εἰσιν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ παραγραφίου ἔργα. Ἐν πράγματι ἡ ἐπὶ τοῦ λίθου ἐπιγραφὴ περιεῖχεν ὅσα ἰσχυρίζονται οἱ Ἰουδαῖοι.

Περὶ τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος Συρρία-Σοβά, ἢ ὀρότερον Ἀράμ-Σοβά (1).

Σοβά ἐστὶν αὕτη ἡ Χαλεπ-ἑλ-Σάχβα (ܡܫܠܚܐ) τὸ καθ' ἡμέας Χαλεπίον. Μὲ τὴν ἐπωνομίαν ταύτην Ἡλ-Σάχβα γράφεται ἐτι καὶ σήμερον ἐν τοῖς ἐπιστήμοις ἐγγράφοις τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ὡς καὶ ἐν τοῖς Σιτιζήλοις τῶν Μεχκεμέδων. Τί σημαίνει ἡ λέξις καὶ πόθεν τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδέθη εἰς τὴν ἐν λέγω πόλιν ἄγνωσ' οἱ περὶ τοῦτο μῦθοι, εὖς ἔπλασαν οἱ Ἀραβες, εἰσὶν ἀνάξιοι προσοχῆς. Ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἑλῆς ἐπαρχίας ἐλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ταύτης τεκμηριώμεθα, ὅτι ἦν ἡ ἐπισημοτάτη πατῶν τῶν ἄλλων τῆς γῶρας, ἂν καὶ περὶ αὐτῆς οὐδὲν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς Ἑλλησι γεωγράφοις, ἴσως διότι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν εἶχεν ἐκπέσει ἡδη κίτις τῶν εἰσβολῶν τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν ἄλλων ἀσιατικῶν λαῶν, ὧν μαρτύρια εὑρίσκωμεν παρ' Ἡροδότῳ. Περὶ τῆς πόλεως ταύτης ὁ Ὁμ. ἀρ-ἰ β-ἄ β-δ-ο-ὐ λ' Ἀζίε (ܡܫܠܚܐ) ἢ ἐπιτιλούμενος Ἰβν-ἑλ' Ἀδὴμ (ܡܫܠܚܐ) ἐν τῇ συναρθείσῃ αὐτοῦ τῇ ἐπιγραφομένῃ Τὸ ἄνθος τοῦ γάλακτος, ἡ τοῖς Ἱστορικοῖς τῆς πόλεως Χαλεπίου (ܡܫܠܚܐ) ἀναφέρει ἐτι, «ἡ πόλις ἐστὶν ἀρχαιστάτη ὑπάρχουσα ἡδη ἐπὶ τῶν Καριανιδῶν βασιλείων τῆς Περσίας (εὐτως ἀποκαλοῦσι τοὺς Ἀχαιμενιδὰς βασιλεῖς οἱ Ἀραβες συναρθεῖς) καὶ ἐτι ὁ Χισδὰπ (ὁ Ἰσάσσης ἴσως) ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχασράα. Β' βασιλείως τῆς δυναστείας τῶν Καριανιδῶν, ἔλαβεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸ βασιλικὸν στέμμα, ἕπερ ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ». (D'Herbelot, Bibliothèque orientale). Ἐν τοῦτοις, ὡς βλέπομεν, οὐδὲν ἕτερον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Χαλεπίου ἀπαντᾷ ἢ σύγχυσις ὀνομάτων τινῶν κατὰ φαντασίαν ὑπαρχόντων. Διὰ τοὺς βουλομένους ἀντὶ ἱστορίας καὶ συρράψωσιν ὕθλους οὐδὲν προσηρούτερον ἢ ὄφρασθαι τὰς πηγὰς αὐτῶν ἐκ τῶν ἀσιατικῶν συναρθεῶν, ὅπως ἐπραξεν ὁ κύριος Gobinand, ὅστις εὐτυχῶς ἔμεινεν ἄνευ ἐπαθῶν. Σπουδαίαν ἱστορικὴν πηγὴν περὶ τῆς πόλεως ταύτης εὐτυχῶς οὐδεμίαν ἔχομεν. Ἐν ταῖς σημιτικαῖς ἀσσυριαῖς ἐπιγραφαῖς εὑρέθη τὸ ὄνομα Σοβά, ἄγνωσθ' ὅμως, ἐν ὧς σημιτικῶν πόλεως ἢ

(1) Ὁρα σελ. 26 τοῦ μετὰ χειρῶς τόμου.

ἐπαρχίας. Δεδωμένου, ἐξ ἀναλογίας τῶν ἐνομασίων τῶν ἄλλων Ἀρχίμ. ὅτι τὸ ἑριστικὸν *Saba* ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἄνομα τῆς πρωτεύουσας πόλεως τῆς ἐπαρχίας, πρὸς παραβολήν. ὅτι ἡ Σοβὰ τῶν Γραχῶν ἐστὶν αὐτὴ ἡ Σαχὲ ἢ ἡ τὸ κοινῶς λεγόμενον Χαλέπιον. ἀνάγκη γ' ἀποδειχθῆ ἀσφαλῶς, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς προ τῆς περσικῆς καὶ ἐλληνικῆς κατακτητέως ὑπῆρχε πόλις ἐνταῦθα, ὅτι αὐτὴ ἦν ἐπίσημος οὗτος. ὥστε ἐξ αὐτῆς νὰ λάβῃ το ἄνομα ἢ ὅλη γῶρα, καὶ ὅτι τὸ ἄνομα Χαλέπ ἐπίσης ἀρχαιότατον ἐν προσετέθῃ τῷ ἐνόματι Σοβὰ, ὅπερ προὔφραξεν περιεσώθῃ εἰς τὴν ἐπίσημον ἐνομασίαν τῶν Ὁθωμανῶν, ὡς ἀνωτέρω εἶπον. Ὅτι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπῆρξε πόλις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, μαρτυροῦσι τὰ περὶ τὸ Χαλέπιον μέγιστα σπήλαια, τὰ ὅποια παρέχουσι μαρτύρια, ὅτι ὑπῆρξαν ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων κατασφύγια πρῶτον, ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς μόνιμοι κατοικίαι ὀμίλων ἀνθρώπων. Ἐπὶ τῆς ἐλληνομακεδονικῆς κατακτητέως εὐρίσκωμεν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ πόλιν σπουδαίαν Βέρροικαν καλουμένην, διατηρήσαντι τὸ ἄνομα τοῦτο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἰσλαμικῆς κατακτητέως. Ὅτι ἡ Βέρροικα κατεῖχεν αὐτὴν ταύτην τὴν θέσιν, ἣν κατέχει σήμεραν τὸ Χαλέπιον, ἀσφαλῶς μαρτυρεῖ ἔργον συγχρόνους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οὕτω Νικηφόρος ὁ Κελλιστὸς λέγει: «Εὐσταθίος ἀπὸ Βερροίκας, ἔστι δ' αὐτὴ τὸ Χαλέπ» (Νικηφ. Κελλιστοῦ βιβλ. 14, κεφ. 39) καὶ παρὰ Νικήτα τὸ Χωνιάτη ἀπαντῶσι τ' ἀκούουσι: «ἐπιστάς δὲ ὁ Ἰωάννης Κομνηνός) τῷ Χαλέπ (ὅ ἐστὶν) ἡ πόλις λεγόμενη Βέρροικα) ἐρᾷ πολυάνθρωπον πόλιν καὶ στέγουσαν ἄνδρον πλείστον ἔσσην ὀπλιτικὸν» (Νικήτας Χωνιάτης εἰς Ἰωάννην Κομνηνόν, κεφ. 7). Ὅμοιοι μαρτυροῦν εὐρηγῆται παρὰ Κεδρηνῶ καὶ Ζωναρᾶ. Ἀρχαιότερος τούτων ὁ ἀπὸ Γάλλης Προκόπιος ἐν βιβλίῳ Β', κεφαλαίῳ 7 τῆς περὶ περσικῶν πολέμων συγγραφῆς αὐτοῦ ἀκριβῶς ὀρίζει τὴν θέσιν τῆς πόλεως ταύτης ἐν οἷς λέγει: «Βέρροικα Ἀντιοχείας καὶ Ἰερᾶς πόλεως μεταξὺ καίτι, θυεῖν δὲ ἡμερῶν δεῦρ εὐζώνῳ ἀνδρὶ ἐκαστέρως διέχει». Ὁ Abbé A. F. James, ἐν ἐπεφόρτισεν ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῆς Πατρολογικῆς Abbé Migne, ὅπως ἐπιδιορθώσας συμπληρώσῃ κατὰ τὰς νεωτέρας σπουδὰς τὸ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Dom Calmet Dictionnaire de la Bible, ὅπερ ἔμοις ἐν πολλοῖς ἀντὶ νὰ καλλωπίσῃ ἡσχρήμας μᾶλλον, ἰσχυρίζεται, ὅτι τὸ ἄνομα Βέρροικα ἐστὶ τὸ πανάρχαιον τῆς πόλεως ἄνομα, τὸ δὲ Χαλέπ τὸ νεώτερον. «Les Arabes, λέγει: ὁ ἐν λόγῳ ἀβδάξ, conservent encore aujourd'hui son ancien nom ܘܣܐ (Haleh) que lui donnaient les Syriens. Il serait utile de savoir à quelle époque remonte cette dernière appellation: je la crois plus moderne que celle de Berroë, donné à la même ville par les Grecs... Je ne vois rien qui empêche de reconnaître Berroë dans *Beroth* ou *Berothai*, que David,

roi d'Israël, pris sur Hadreazer, roi de Syrie (Samuel II, ch. 8, § 8) mille vingt-huit ans avant J. C. Dans le texte parallèle de Paralipomènes (XVIII, 8) au lieu de Beroth ou Berothai on lit *Chom* par suite d'une altération de copiste» (Dictionn. de la Bible ὑπὸ Dom Calmet ἐν λέξει: *Béroë* προσετέθη ὑπὸ τοῦ Abbé A. F. James). Ἀδικαιολόγητος ἡ ἀκρίβεια τοῦ Abbé James τελεμαχάντος νὰ διορθώσῃ καὶ συμπληρώσῃ τὰ τοῦ σοφωτάτου Dom Calmet καὶ ταῦτα ἀγνωστοῦντος, ὅτι τὸ ἐλληνικὸν τοῦτο ἄνομα Βέρροικα ἐδέθη ὑπὸ Σέλευκου τοῦ Νικητορος εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἣτις προὔφραξε τῆς ἡδὴ δῆλον ὅτι ὀνομαζέτο ἄλλως. Ὁ Ἀππιανὸς σαφῶς λέγει ἐν τῇ Συριακῇ τῶν Ρωμαίων αὐτοῦ ἱστοριῶν ἐν § 57, ὅτι «Σέλευκος . . . ὁ Νικητωρ ἐπώνυμον γίνεταί . . . πόλεις ὄψαιεν ἐκκαίδεκα μὲν Ἀντιοχείας ἐπὶ τῷ πατρὶ, πάντα δὲ ἐπὶ τῇ μητρὶ, Ἀσοδοικείας, ἐννέα δὲ ἐπωνύμουσ ἐκντῶ . . . τὰς δὲ ἄλλας πόλεις (τὰς ὑπαρχούσας) δεκάδῃ καὶ οὐχὶ ἕξ αὐτὸς ἐκτισεν» ἐκ τῆς Ἑλλησδοξ Μακεδονίας ὀνομαζέον . . . ἔθεν ἐστὶν ἐν Συρίᾳ καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτὴν ἄνω βαρβαροῖς πολλὰ μὲν Ἑλληνῶν, πολλὰ δὲ Μακεδονικῶν πολιτισμῶν ἐνόμαται Βέρροικα, Ἐδέσση, Πέρουθος, Μαρωνίαι, Καλλιπόλεις, Ἀρχία, Πέλλα κλπ. ». Σέλευκος λοιπὸν ὁ Νικητωρ ἐκ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐκωνόμενῳ πόλεως ἔδωκε τὸ ἄνομα Βέρροικα εἰς τὸ καθ' ἡμέρας Χαλέπ, ὅπερ πρὸ αὐτοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀππιανῶ, ἄλλο ἐνόματι προσηγοραέτο, *Saba* πιθανώτατα, ἐὰν ἐκ τοῦ μέχρις ἡμῶν περιωφθέντος ἐνόματος *Sahba* (سہب) κρινώμεν. Ὁρθῶς λοιπὸν διορθοῖ ὁ Σαχρὶξ τοὺς γράφοντας τὸ ἄνομα τῆς ἐν Συρίᾳ Βερροίκας διὰ διπλοῦ ρ, διότι καὶ τὸ ἄνομα τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Βερροίκας, ἐξ ἧς καὶ ἡ ἐν Συρίᾳ ἔλαβε τὸ ἄνομα, δι' ἀπλοῦ ρ γράφεται. Ἐπὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου καὶ τῆς Βουλγατικῆς στρηζιζόμενος ὁ ἐν λόγῳ ἀβδάξ A. F. James πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἰδέας αὐτοῦ, ὅτι τὸ Βερῶθ ἢ Βερῶθαι ܘܪܘܬ ἐστὶν ἡ πόλις Βέρροικα ἀναφέρει, ὅτι τὸ ἄνομα τοῦτο εὐρήτα ἐν αὐτῇ τῇ ἱστορίᾳ τῶν πολέμων τοῦ Δαυὶδ τὸ κείμενον ἔμοις το ἑβραϊκόν, ὅπερ ἠκολούθησεν ἡ Βουλγατικα, ἐστὶν ἑβραϊκόν, ἐνταῦθα προστέθησι δὲ ὁ αὐτὸς ἀβδάξ, ὅτι ἡ παραλλαγή τοῦ ἐνόματος Βερῶθαι εἰς Νουβ, ὅπως ἀπαντᾷ ἐν τοῖς Παρραλιπομένοις (XVIII, § 8) ἀποδοτέα εἰς σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως. Εὐκρίνον ἔμοις ἦν τῷ λίαν φιλοτιμῶ ἀβδάξ, ὅπως ἀνευρίσκη καὶ διορθοῖ σφάλματα τοῦ Dom Calmet, νὰ συμπλευσθῇ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τὴν τῶν Ὁ ἑραμνεύων ἐξ αὐτῆς ἤθελε μάθει, ὅτι οὐ μόνον τὸ ἐν τοῖς Παρραλιπομένοις Νουβ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου καὶ τῆς Βουλγατικῆς ἐστὶ λῆθος τοῦ ἀντιγραφέως ἀλλὰ καὶ τὸ Βερῶθαι αὐτὸ τοῦ βιβλίου τῶν Βασιλειῶν ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ δέον τὰ καταλεσθῆ, διότι οἱ Ὁ καὶ ἐν ἀριστέροις τοῖς βιβλίοις τούτοις τῆς Π. Γραφῆς ἀντὶ Νουβ καὶ Βερῶθαι, γράφουσι Ματαβείθ. Οὕτω «καὶ ἐκ τῆς Ματαβείθ

καὶ ἐκ τῶν ἐκλειπτῶν πόλεων τοῦ Ἀδρακζῆρ ἔλαβε Δαυὶδ χαλκὸν πολλὸν σφέδρον (Βασιλ. Β', VIII, 8. Παρραλειπ. Α', XVIII, 8). Δῆλον δέ, ὅταν ὄνομα πόλεως τινος διακρίβωσι γράφῃται εἰς διάφορα χωρία χειρογράφων τινῶς, ἐνῶ ἄνευ παραλλήλων ἀπαντᾷ ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις ἄλλου χειρογράφου, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἐστὶ τὸ ἐφθαρμένον, τὸ δὲ δεύτερον τὸ ἐρθῶς ἔχον. Εἰς ταῦτα συμπληρωματικῶς προσθετέον, ὅτι ἡ Βερωθῆ ἢ Βερῶθ (ἢ πέλις τοῦ θεοῦ Βερῶθ) κατὰ τὰς νεωτάτας τῶν σερῶν μελέτας ἐστὶν ἡ καθ' ἡμέας Βηρωτός (Lemormand, *Lehrer Assyriologiqnes*), ἢ κατ' ἄλλους ἐπιμένοντας εἰς τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον ἡ Τέλ-ἔλ-Βερῶθ, πολίτην κειμένη μεταξὺ τῆς Χάμις καὶ τῆς Παλμύρας. Ἐκτὸς δὲ τούτων φρονῶ, ὅτι ἡ πόλις, ἐξ ἧς ὁ Δαυὶδ ἔλαβε χαλκὸν πολλὸν (ἢ Ματαθῆθ τῶν Ο') ἀνγκυκίως ζητητέα ἐν χώρῃ, ὅπου ὑπάρχουσι μεταλλεῖα χαλκοῦ τοιούτων δὲ ἀμοιραῖ ἢ Βηρωτός, τὰ δὲ ἐν Χαλεπίῳ τοιαῦτα φέρουσι χαλκὸν τοῦ εἶδους, ὅπερ οἱ γεωλόγοι Ziguine-lime ὀνομάζουσιν ἢ *Chivre oxydulé*, ἀνεπιτήθειον πρὸς μεταλλουργίαν τυγχάνον, διὰ τοῦτο καὶ τὰ μεταλλεῖα ταῦτα οὐδέποτε ἐξωρολόγησαν ἄλλως τε δὲ, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς καταδειχθήσεται, ὁ Δαυὶδ ἐνίκησε τὸν Ἀδρακζῆρ ἐν χώρῃ μακρὰν κειμένη τῆς πρωτεύουσος αὐτοῦ. Ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀπαντῶμεν, ὅτι ὁ Δαυὶδ ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Σοβῆς, οὐχὶ ὅμως ὅτι ἐκυρίευσεν καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου αὐτοῦ. Γνωστῆς ἦδη οὗσης τῆς θέσεως τῆς Βερούκας, τοῦ νῦν Χαλεπίου, φέρει ἐξετάστωμεν ὅποιον ἐτύχχανε πιθανῶς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως πρὸ τῆς ἀλλαγῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Νικῆτορος εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο. Πλείστοι ἐπὶ τῆς φαινομένης ὁμοφωνίας τῶν ὀνομάτων βασιζόμενοι ἐνόμισαν, ὅτι τὸ καθ' ἡμέας Χαλέπ ἐστὶν αὕτη ἢ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν ἀπαντῶσα πόλις Χαλυβῶν ἄλλὰ διὰ τῶν ἀνωτέρω μαρτυριῶν ἀπαδείχθη, ὅτι τὴν θέσιν τῆς νῦν πόλεως Χαλεπίου κατέχον ἢ ἐπὶ Σελευκιδῶν Βέροικα, ἢ δὲ Χαλυβῶν, ἦτις δὲν ὑπάρχει πλέον, ἔκειτο ὁ περίουσι χιλιόμετρα νοτιώτερον τῆς πόλεως αὐτῆς ἐν θέσει τανῦν ἢ Ἐσκι Χαλέπ (حلب) (1) καλομένη. Τὸ ὄνομα τοῦτο, δυνάμενον τὸ Παλαιὸν Χαλέπιον, ἀποδεικνύει σαφῶς, ὅτι ὁ παρὰ τοῖς Ἀρχαῖς τύπος τοῦ ὀνόματος Χαλυβῶν ἐστὶ Χαλέπ· ἀδυνατῶν δὲ ἢ ὑπέθεσις, ὅτι ὑπάρχον δύο πόλεις οὕτω πλησίον κείμεναι ἀλλήλαις, τὸ αὐτὸ φέρουσαι ὄνομα μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς ὁ Σέλευκος ὁ Νικῆτωρ μετέλλαξε τὸ ὄνομα τῆς ἐτέρας τούτων εἰς τὸ τῆς Βερούκας. Ἡ πόλις λοιπὸν αὕτη δὲν ὀνομαζέτο Χαλέπ κατὰ τοὺς πρὸ τῶν Σελευκιδῶν χρόνους ἀλλὰ Σοβῆ μᾶλλον. Ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆς πρὸς τὴν γείτονα Χαλυβῆνα ἐστὶν ὁ ἀληθοφανῆς λόγος, δι' ἃν ταύτην ἀπερφόισεν ὁ Νικῆτωρ νὰ στολίσῃ μὲ ἐλληνικὸν ὄνομα καὶ οὐχὶ τὴν πλησίον αὐτῆς κειμένην Χαλυβῆνα. Οἰκοδομικὰ τινεὶ

περιτωθεῖται, εἴα ἡ ἰουδαϊκὴ συναγωγή, ἀνήκουσά' κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς πόλεως αὐτῆς ἐπιγραφὴν εἰς τοὺς τῶν Σελευκιδῶν χρόνους, μαρτυροῦσι περὶ τῆς λαμπρότητος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως. Ὅτε ἐν τοῖς ἐξῆς καταστράχη οἱ αὐτίκα ἀκρωτίους ἡμῶν ἢ γείτων αὐτῆς Χαλυβῶν (Ἐσκι-Χαλέπ), οἱ κάτοικοι ταύτης μεταφράσαν ἴσως εἰς Βέροικα ἢ Σοβῆ, εἰς δὲ τὸ ὄνομα τῆς τελευταίας ταύτης προσεθήκαν καὶ τὸ τῆς ἀκρωτισίας αὐτῶν πόλεως, Χαλέπ-Σοβῆ ἀποκαλέσαντες αὐτήν, συνθέτως οὕτως, ὡς σώζεται μέχρις ἡμῶν ἐν τοῖς ἐπιγράφοις, ὡς ἀνωτέρω εἶπον· ἐν δὲ τῇ συνθηκῇ ἀπορριφθέντος τοῦ ἔνος ἔμεινε τὸ ἔτερον Χαλέπ. Αὐτο τοῦτο συμβῆναι καὶ εἰς τὴν Δαμασκίαν, ἦτις τὸ πρῶτον μόνον Δαμασκῆν ἐκαλεῖτο, ἔπειτα δὲ τῇ προσθήκῃ τοῦ ὀνόματος Σάμα ἐσχηματίσθη παρὰ τοῖς Ἀρχαῖς ὁ σύνθετος τύπος Δαμάσκ-Σάμα (דמשק שאם) τοῦ δὲ χρόνου προϋπόντος τῆς συνθηκῆς ἀπορριφθέντος το Δαμασκῆν παρέμεινε μόνον τὸ Σάμα. Ἡ πόλις Σοβῆ ἢ Βέροικα, ἢ Χαλέπ ἐξηκολούθη ἀκόμη οὕτα σπουδαίῃ ἢ λήρῃσι τῆς μεγάλῃ Ἀντιοχείας, τῆς περικοπῆς ἐπικληθείσης Θεοῦ ὁπλοκώως, οὐδὲν ἔπαυσαν αὐτήν. Ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἦν σπουδαία πόλις, ἢ δὲ σπουδαίωτος αὐτῆς ἐξηκολούθηται καὶ ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς. Ὁ σωζόμενος μέγας χριστιανικὸς ναὸς, ὁ το ὄνομα τοῦ προφήτου Ζαχαρίου φέρων, τανῦν μεταποιήθεις εἰς μουσουλμανικὸν τέμενος, ὡς καὶ ἄλλα προαράβικῆς ἐποχῆς κτίριον ἐρείπει μαρτυροῦσι περὶ αὐτῆς. Ὁ Ἰωάννης Ζωνάρας ἐν βιβλίῳ 16 τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, ἐν κεραλαῖῳ 23, λέγει· «Τοῦ δὲ Ρωμαίου θανόντος ὁ Φωκῆς Νικηφόρος κελύσει τῆς βασιλείας ἦκεν εἰς Βυζάντιον καὶ κατήρχατο θοίκου ἐν τοῖς ἐκ Βερούκας κειρομένους λαφύροις, ἔθεν καὶ τὸ μέρος τῆς τιμῆς ἐθήθητος τοῦ βασιπτοῦ Ἰωάννου ἐνόμισεν». Βεβαίως τοιοῦτον πολυτίμητον λαφύρον δὲν θά εἰδικαῖοτο νὰ κατέχῃ μικρὰ πόλις, τῆς μεγάλῃς Ἀντιοχείας οὕτω πλησίον κειμένης. Ταῦτα πάντα εἰσὶν ἀσφαλῆ μαρτύρια παραμεινάντος ἀρχαίου μεγαλείου διότι οὐδὲν ἱστορικὸν διδόμενον ἔχομεν, ὅτι ἐν νεωτέροις ἱστορικῶς γνωστοῖς ἡμῶν χρόνοις ὑπῆρχαν λόγοι πρὸς μεγέθυνσιν αὐτῆς. Ἐπιμένω λοιπὸν ἐπαναλαμβάνων, ὅτι ἡ Βέροικα πρὶν ἢ οὕτω μετανομασθῆ ἦν σημαντικωτάτη πόλις, ὅτε τὸ προσελευκιδῶν αὐτῆς ὄνομα ἔφερε· λίαν λοιπὸν φυσικόν, ὅτι τοιαύτη οὕσα ἡδύνατο εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἑκείναις ἐπαρχίας. Ἀγνωστον ἔμοιγε, ὡς εἶπον, τὸ σημερινόμενον τοῦ ὀνόματος *Saba*, ἀλλὰ τὸ τῆς γείτονος αὐτῆς Χαλυβῶνος, ἦς τὸ Χαλέπ ἐστὶ φρονῶ, ὁ ἀσικτικὸς τοῦ ὀνόματος τύπος, εἰκάζω, ὅτι ἐτυμολογικῶς ἔχει συγγένειαν πρὸς τοὺς Χαλυβῆνας, τοὺς Ἀλυβῆνας τοῦ Ὀμήρου:

«Τηλῶθεν εἰς Ἀλύβης, ὅθεν ἀρχήσου ἐστὶ γενέθλη».

καὶ πρὸς τὸν παρ' ἡμῶν χαλυβῆν τὸ ὄνομα λοιπὸν τῆς ἐν λόγῳ πόλεως ἐστὶ σημαντικὸν τοῦ εἶδους τοῦ

(1) حلب (= Χαλέπ-Καδίμ).

ἐπαγγέλματος τοῦ χειρωνακτικοῦ αὐτῆς πληθυσμοῦ. Καὶ ἄλλης πόλεως κειμένης ἐν Τουδαίᾳ παρὰ τὴν Χερσῶνα τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἦν Χαλέβ· πιθανὸν δέ, ὅτι καὶ ἡ τελευταία αὕτη ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν κατοίκων αὐτῆς ἔλκει τὸ ὄνομα. Οἱ δὲ Χαλύβες ἤσαν λαοὶ πρὸς τὴν σιδηρουργίαν ἢ τὴν μεταλλουργίαν ἐν γένει διαφερόντως ἀσχολούμενοι καὶ κατοικοῦντες χώρας μεταλλοφόρους ἀπὸ τοῦ Πόντου ἐκτεινομένης μέχρι τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Ἀσσυρίας· τὰ ἔργα τῶν Χαλύβων τούτων περιγράφει ὁ Διονύσιος ἐν Οἰκουμένης Περιηγήσει·

Τοῖς δ' ἐπι καὶ Χαλύβες στυραλὴν καὶ ἀπηνέα γαῖαν
ναίουσιν, μογαροῦ δεδακρυότες ἔργα σιδήρου
Οἱ ἄν βραχυδούπουσιν ἐπ' ἄκμισιν ἰσχυρότες,

οὕτως παύονται κακῶτων καὶ δίκυβος αἰνῆς
τοῖς δὲ μετ', Ἀσσυρίας γ' ἄθροος ἐκτετάνονται.

(στ. 768-72)

Κατὰ ταῦτα ἡ παρὰ τὴν πρωτεύουσιν κειμένη Χαλύβων κατοικεῖτο ὑπὸ σιδηρουργῶν, οἵτινες πιθανῶς τὸν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν ἀναγκαιοῦντα σίδηρον ἐπρωμεθεύοντο ἐκ τῶν παρὰ τὴν Γερμανικίαν (Μαργὰς) μεταλλείων, ἔθεν καὶ μέχρι σήμερον ἐξάγεται σίδηρος ἐπιζήητος παρὰ τοῖς ἐν Χαλεπίῳ σιδηρουργοῖς διὰ τὰς ὑπερεχούσας αὐτοῦ ιδιότητας. Ταῦτα περὶ τῶν ὀνομάτων Σοβὰ καὶ Χαλέπιον, παρεκδοτικώτερον μὲν, ἀναγκαιῶς ἔμως ἐπραγματεύθη, διότι οἱ ἐπὶ τούτων γραψάντες Ἑβρωπαῖοι οὐ μόνον ἀνακριδῶς ἀλλὰ καὶ ἐσφαλμένως πάνυ ἐσημείωσαν.

ΠΕΛΟΠΙΔΑ ΚΟΥΠΠΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΤΟΜΕΩΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ 220^ᾠ συνεδριάσει τῆς 11 ἰανουαρίου 1888).

Ἀναπλέοντες τὴν ἀριστερὰν τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀπὸ τῆς εἰς ἀπόστασιν διακοσίων καὶ πενήκοντα πέντε γαλλικῶν ναυτικῶν μιλίων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀκριβῶς ἐν τῇ 26^ῳ, 37^ῳ, 50^ῳ πλάτους καὶ 44^ῳ, 25^ῳ ὕψους, ἐπὶ ἀρωστηρίου προσεβλήλλοντες ἐν σχήματι μικρῆς χερσονήσου, καίτοι πολίχνη, ἤτοι Κιουσατετζὲ μὲν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὀνομαζέτο πρὸ τοῦ βωσσοτουρκικοῦ πολέμου. Κωνσταντία δὲ ἀπ' οὗτου ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμῶνων κυριαρχίαν διατέλει. Ἀρρότερα τὰ ὀνόματα κοινῇ τὴν παρεργονίαν ἔχουσιν ἐκ τοῦ Κωνσταντία, ἀρχαιότερον τῆς πολίχνης ὄνοματός. ὁ ἔδωκεν αὐτῇ Κωνσταντίνος ὁ μέγας πρὸς τιμὴν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, ὅτε τὴν πόλιν ταύτην ἐκτίσει. Τὴν δὲ λέξιν κτίσιν ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ οὐ δεῖ κυριολεκτικῶς ἐκλαμβάνειν, διότι, ὡς ἐκ πολλῶν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας μαρτυριῶν ἐξάγεται, πολλάκις κατακτητῆς τις ἢ ἄρχων, ὅπως μεταβάλλῃ τὸ ὄνομα

πόλεως τινος, ἤρκει μόνον νὰ πέμψῃ ἀποίκους τινὰς εἰς αὐτὴν ἢ ἀναγεῖν, δημόσιον τινα κτίματτα καὶ οὕτως ἀναγορευθῆ ἢτε αὐτοπραϊρέτως ἢτε ψηφίσματι τῶν εὐεργετηθέντων ἢ καὶ βίᾳ προσαναγκασθέντων πολιτῶν κτίτωρ τῆς πόλεως.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἰδρυσις τῆς πόλεως ταύτης, τοῦναντίον τῇ ἐπιδοθείσῃ αὐτῇ ἐπικλήσεται ὑπὸ τοῦ νέου κτίτορος, ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐν ἀπωτερῇ ἀρχαιότητι, καλουμένη τὸ πρῶτον Τόμα, ὃ δ' ὄρισμός τῆς ἀκριβοῦς αὐτῆς θέσεως πολλὰς τὰς συζητήσεις παρὰ τοῖς ἀρχαιολογοῦσιν ἤγειρε. διὰ ταῦτα, πρὶν ἐπιέλθω περὶ ὧν ἀρχαίων κατὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διακοινῇ μου εὑρον, θέλω περιλάβει ἐνταῦθα τὰς ὑσιωδεστέρας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου γνώμας, ἀρῶμενος ταυτὰς πολλαχῶθεν, ἰδίως δ' ἐκ τῆς σπουδαιότητος διατριβῆς, ἣν περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης ὁ ἀκρίματος ἀρχαιολόγος καὶ διακεκοιμμένος τῆς φιλολογίας

καὶ τῆς θεολογίας καθηγητῆς κ. Πάνος Κοντογιώργης πρὸ πριετῆς ἐξέδοτο, καὶ θέλω συνοδεύσει ταύτης μετ' ὅσων περικαταρήσεων ἢ ἐπὶ τόπου μελέτη μοὶ προσέφερε.

Κατὰ τινὰς λεξιλογόγραφους, ἡ πόλις *Τόμις* ἔκειτο εἰς τὴν θείαν χωρίον τινὸς ὀνομαζομένου *Τομισθίου* ἢ *Ἐοκί Παργαῦ* καὶ κείμενον ἐπὶ τῆς θρηκτικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου μεταξὺ *Κωνσταντίας* καὶ *Μαγκαλίαι*: πλὴν τὸ ὄνομα τοῦτο νομίζω νὰ ἦ ἐπινοήμα, διότι χωρίον οὕτω καλούμενον δὲν ὑπάρχει σήμερον, οὐδὲ γινώσκειται ἐν τῷ τόπῳ, ὅτι τοιοῦτον ὑπῆρξε. Κατ' ἄλλους ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο εἰς *Ἀνατόλκιο*, χωρίον κείμενον βορειοδυτικῶς τῆς *Κωνσταντίας* εἰς τριῶν χιλιαμέτρων ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Κατὰ τὸν γεωγράφον Μελέτιον, ἔκειτο, ἔνθα τὴ νῦν ἡ *Κωνσταντία*. Καὶ οἱ μὲν τοῦτον στερομένου βεβαίως ἀποδείξωσι μετὰ δισταγμοῦ τὸν τόπον ὀρίζουσι, μόνος δὲ ὁ Μελέτιος καὶ ὁ κ. Κοντογιώργης θετικῶς ἀπορραίνονται ὁ μὲν περὶ *Κωνσταντίας*, ὁ δὲ περὶ *Ἀνατόλκιο*. Καὶ ὁ μὲν Μελέτιος ἀπλῶν μόνον μνησὶν ποιούμενος ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ περὶ γεωγραφίας οὐδαμῶν περὶ τοῦτου ἀναφέρει μαρτυρίαν· ὁ δὲ κ. Κοντογιώργης μετ' ἐμβριθοῦς κριτικῆς διασαφηνίζων τὸ ζήτημα βασιζει τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκολούθους ἀποδείξεις, ἅς ἐν ἐπιτομῇ ἐνταῦθα ἀναφέρω.

Α' ἀπόδειξις. Ἐπιγραφή, ἣν ὁ ἱατρὸς κ. Κολλῆν εὑρεν εἰς *Ἀνατόλκιο*, ἀνήκουσα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, οὕτως ἔγνη τινὰ φαίνονται ἔτι, ἐφ' ἧς ἀναφέρεται τ' ὄνομα *Τίτου Κράτου*. Κατὰ τὸν ἀρχαιολόγον τοῦτον, ὅσοι λίθοι ἐνεπίγραφοι μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς *Τόμιος* εὑρέθησαν ἢ εὑρίσκονται ἐν τῇ σημερινῇ πόλει τῆς *Κωνσταντίας* μεταπέφθασαν κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐκ τῶν χωρίων *Ἀνατόλκιο* καὶ τῶν πέριξ *Πακλίαι* καὶ *Καμαρά*, τὸ πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἐν ταῖς ἐπιδρομαῖς αὐτῶν κατέσκαψαν τὴν περιήρημον πόλιν, καὶ ἀκολούθως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Τυτῶν, οἵτινες συνέλεξαν τοὺς λίθους πρὸς οἰκοδομὴν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τῇ ὑποθέσει, ὅτι ἐν *Κωνσταντία* ἢ ἐν ταῖς πέριξ αὐτῆς εὑρέθησαν ὑπὸ γῆν ἐπιγραφαὶ μετὰ τοῦ ὀνόματος *Τόμις* (ὡς ὁ ἐλλόγιμος διακριβογράφος ἀναφέρει), λογικῶς δηλοῦται, ὅτι αὗται δὲν ἔπρεπε καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ συνταχθῶσι καὶ δημοσιευθῶσι ἢ διὰ τοῦ ὀνόματος *Τόμις*, διότι αὕτη ἦν ἡ μακρόπολις τῆς Σκυθίας ἐν τῷ ΣΤ' τμήματι τῆς αὐ-

τοκρατορίας, ἐν ᾗ ἡ *Κωνσταντία* ἦν νέα πόλις τῆς Σκυθίας ὑπαγομένη τῇ μακρόπολει *Τόμις* ἀπὸ τῆς ὑπὸ Κωνσταντίου τοῦ μεγάλου ἰδρύσεως αὐτῆς.

Β' ἀπόδειξις. Ὅτι το μέρος, ἔνθα ἔκειτο ἡ πόλις *Τόμις*, καλεῖται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν *Ἀνατόλκιο*, σήμερον δ' ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦτου οἰκίσται τινὲς μόνον καὶ καλύβαι εὑρίσκονται.

Γ' ἀπόδειξις. Ὅτι ἐν τῷ γενικῷ πίνακι τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας τοῦ *Larrie*, τὸ *Ἀνατόλκιο* σημειοῦται ἐπὶ τῶν δύο πρὸς τὸν Εὐξείνου ἀκρωτηρίων τῆς ἐπαρχίας *Δολιχόπολης*, ἧτοι τοῦ *Καμαραῖ* καὶ τῆς *Κωνσταντίας*. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ γεωγράφος *Χέλλερ* σημειοῖ τὸ *Ἀνατόλκιο* ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ Εὐξείνου τοῦ κρισομένου ὑπὸ τοῦ Ὄβιδίου ὡς ἐπισημνούνον διὰ τὸ ἀλλόμενον τῶν ἀκτῶν.

Δ' ἀπόδειξις. Ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀνατόλκιο* οἱ Ὀθωμανοὶ περιλαμβάνουσι ὅλην τὴν γῆν τὴν περιεχομένην ἀπὸ τοῦ ὀμωνύμου ὄρου μέχρι τοῦ λόφου τοῦ ἐκτεινομένου παρὰ τὴν μεγάλην ὁδὸν τῆς Σιδιστρίας. Ἀκριβῶς δὲ ἐπὶ ταύτης τῆς θέσεως κείνται διάφορα ἀρχαῖα εἰσέπεια καὶ αὐτόθι εὑρέθη ἡ ἀκολούθος ἐπιγραφή γεγραμμένη ἐπὶ κίονος ἐκ σκληροῦ λίθου μήκους τριῶν ποδῶν καὶ πλάτους δύο.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗΙ
 ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟ
 ΚΡΑΤΟΡΟΣ ΜΑΥΡΗ
 ΛΙΟΝ ΟΥΗΡΟΝ ΚΑΙΣΑ
 ΡΑ Ο ΟΙΚΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟ
 ΜΕΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ ΑΝΑ
 ΣΤΗΣΑΝΤΟΣ ΤΟΝ ΑΝ
 ΔΡΙΑΝΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ
 Η ΤΟΥ ΤΙΤΟΥ
 ΝΕΩΤΕΡΟΥ

Ε' ἀπόδειξις. Ὅτι πρὸς τοὺς προποδας τοῦ χωρίου *Πακλίαι* κείμενου ἐπὶ ὕψωματος κατὰ τὴν παρὰ τὸ *Ἀνατόλκιο* πλευρὰν εὑρίσκονται τμήματα κίωνων μετὰ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων λίθων προεργασμένων ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Πακλάδος, ἔνθα καὶ ὁ δοκτωρ κ. Κολλῆν εὑρε τὴν ἐπιγραφήν τοῦ *Τίτου Κράτου*. ἐν δὲ τῇ γῆσῳ τῇ παρὰ κειμένη τῷ χωρίῳ *Καμαρά*, ὡς οἱ Ἰθαγενεῖς λέγουσι, περιλαμβάνονται ὅσπερ μεγάλου ἀνδρός. Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τῶν γοτζίδων καὶ τῶν προκρίτων

ὀθωμανῶν ἢ περὶ τοῦ Κωνσταντῆ γῆ ὀνομαζέται *Τόμας*, ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου τούτου μεταφέρθησαν εἰς Κωνσταντῆαν μεγάλοι λίθοι μεθ' ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἐν ᾧ πολλοὶ ἕτεροι εὐρέσκονται ἐκτισμένοι ἐντός τοίχων οἰκιῶν τῶν προκρίτων Τατάρων ἄλλα δὲ πέραν τοῦ χωρίου *Kavramā* καὶ βορειοδυτικῶς αὐτοῦ ὑπάρχει ἐκτενές πεδίου πλήρες τμημάτων κίωνων καὶ λίθων μετ' ἑλληνιστῶν καὶ κοσμημάτων. ἂ ἐμφαίνουσι ἐρείπια μεγάλων οἰκοδομῶν.

Πρὸς ταῖς ἀποδείξεις ταύτας ὁ κ. Κοντογυφάρης ἀναφέρει καὶ τινὰ χωρία ἐκ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, ἅτινα φαίνονται ὀριστικώτερον λύοντα τὸ περὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας *Τόμας* ζήτημα. Ἐκ δὲ τῶν χωρίων τούτων ἐν μὲν ἐστὶ τὸ ὑπὸ Κωνσταντῖνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐν τῷ περὶ *Θεμάτων* περιεχόμενον, ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς αὐτοκράτωρ καταλέγων τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Θράκης* πόλεις ἀκολουθεῖ τὴν ἐφεξῆς σειράν: « Ἐπαρχία Μυσίας, ὅρ' ἡγεμόνα, πόλεις ἐσ' ἑπτὰ, Διονυσόπολις, Ἄκρα, Καλλάτις, Ἴστρος, Κωνσταντιάνη, Ζέλιπα, Τρόπαιος, Ἀξιούπολις, Καπιδάβρα, Κάρτης, Τρώσις, Νοβοδούνος, Ἀγισσός, Ἀλμυρίς » ἕτερον δὲ τὸ ἐκ *Συνακθῆματι Ἰεροκλέους τοῦ Γραμματικοῦ* ἔχον ὡς ἐξῆς: « Σ' Ἐπαρχία Σκυθίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ἐσ' ἑπτὰ, Διονυσόπολις, Ἄκρα, Καλλάτις, Ἴστρος, Κωνσταντιάνη, Ζεδέλιπα, Τρόπαιος, Ἀξιούπολις, Καπιδάβρα, Καρσός, Τρώσις, Νοβοδούνος, Ἀγισσός, Ἀλμυρίς ». Ἄλλα τὰ χωρία ταῦτα ἀναφέρονται ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ διατριβῇ οὐχὶ κυρίως ὡς ἀποδείξεις περὶ τοῦ ὅρισμ. τῆς θέσεως τῆς *Τόμας*, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ἱστορικὰ πληροφορία περὶ τῆς ἐπαρχίας, ἀπ' ἧς μνημονεύεται ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς ἐν τοῖς συγγραφεύσι.

Μετὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν διαφόρων τούτων ἰσχυρισμῶν, πρὸς ἀποδείξιν τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας *Τόμας* ἐπιτραπήτω μοι νῦν παρατηρήσω, ὅτι αἱ ἐκτεθείσαι κρίσεις δύναται μὲν νῦν χαρακτηρηθῶσιν ὡς προελθούσαι ἐξ ἐμβριθοῦς μελέτης, ἀλλὰ δὲν στεροῦνται καὶ ἐπιβλεπτικοῦ πνεύματος ἕνεκα τῶν ἀπολύτων συμπερασμάτων, εἰς ἃ καταλήγουσιν. Ἐκαστος, ἰδίως δὲ ὁ ἐπισκερθεὶς καὶ μελετήσας αὐτὸν τὸν τόπον, δύναται, νομίζω, ν' ἀντιτάξῃ παρατηρήσεις τινάς, ἅς ἀπ' ἑνὸς μὲν ἢ λογικῇ τῷ ἐπιβλέψει, ἀπ' ἑτέρου δὲ τῷ προσφάσει ὁ συνδυασμὸς καὶ ἡ σύγκρισις τῶν δεδομένων ἐπὶ τῶν εὐρέσκωμένων ἐρείπιων ὡς καὶ ἐπισταμένη ἔρευνα ἐπὶ τῆς τοπογραφίας

τοῦ μέρους. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ εὐρέθεισα ἐπιγραφή τοῦ *Τέτου Κρίστον* ἐξω τῆς Κωνσταντῆας καὶ ἀνάουσα εἰς τόπον, ἐνθα εὐρέσκονται ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ, δὲν ἐμφαίνει, ὅτι ἡ *Τόμας* μόνον εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος περιωρίζετο, δι' ὃ ἄτοπον νομίζω τὸ ν' ἀπορρίπνεται τις, ὅτι, ἐπειδὴ ἐκεῖ εὐρέθη τοιαύτη ἐπιγραφή, ἐπόμενον ἐστίν, ὅτι δι' αὐτῆς παρέχεται ἡ ὀριστικὴ τοῦ ζητήματος λύσις καὶ ὅτι πᾶσα ἕτερα ἐπιγραφή, εἴτε εὐρέθεισα, εἴτε ἀγνωστος ἐπὶ, ἀναφέρουσα δὲ τὸ ὄνομα τῆς *Τόμας* καὶ καιμένη ἀλλαγῆ, αὐτῆ, ἂν δὲν μεταφέρθη ἐκεῖσε ἀπὸ *Ἀνατόλιου*, ἀνάγει ἐξ ἄπαντος εἰς πολίχην, ἧς μητρόπολις ἡ *Τόμας* καὶ κατὰ συνέπειαν ἕνεκα μόνον τοῦ λόγου τούτου μνημονεύεται ἐπ' αὐτῆς τὸ ὄνομα ἐκεῖνης. Τοιαύτη κρίσις περιέχει εἰς τὸ ἄτοπον συμπέρασμα νῦν παραδεχθῆναι τις, ὅτι μία καὶ μόνη ἐπιγραφή, διότι τὸ πρῶτον εὐρέθη εἰς τὴν μέρους, ἀνάγει ἵνα ἐκμηδενίσῃ πᾶσαν ἑτέραν ἀποδείξιν περὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ τόπου, ἐνθα ἐκεῖτο ἡ ζητούμενη πόλις: ὡς δὲ θέλομεν ἰδεῖ ἀκολουθῶς, πολλὰ ἀνασκαφὰ καὶ διάφορα ἕτερα ἐρείπια, ὡς καὶ ἡ ἔρευνα ἐπὶ τῆς γεωγραφικῆς καὶ στρατηγικῆς θέσεως τοῦ τόπου ἄλλαν παρέχουσιν ἐξήγησιν, οὐχὶ ἐπίστας ἀπόλυτον, ἀλλὰ κατὰ τι προσεγγίζουσαν τῇ ἀλήθειᾳ. Δεύτερον, ὅσον ἀφορᾷ περὶ τῆς θέσεως τοῦ *Ἀνατόλιου* τυγχάνει ἀδιαφιλονεικῆτον, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρχαία τις πόλις. Ἄλλὰ ποία αὕτη; Πόθεν ἤρχιζε καὶ μέχρι ποῦ ἐξετείνετο; Ποῖος ὁ λαὸς αὐτῆς; Ποία ἡ ἀκρόπολις; Ὅποια τέλος τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ διακρίνοντα τὴν θέσιν ἀρχαίας ἐπισήμου καὶ ἰσχυρῆς πόλεως ὡς τῆς *Τόμας*; Περὶ τούτων οὐδεμίαν πληροφορίαν ἀναφέρεται. Εἰ δὲ ὁ γεωγραφικὸς χάρτης τοῦ Λαπίου σημειοῖ τὴν θέσιν τοῦ *Ἀνατόλιου* ἐπὶ τῶν δύο πρὸς τὸν Εὐξείνου ἀκρωτηρίων τῆς *Δοβρούτσας*, ἤτοι ἐπὶ τοῦ *Καμαρμαδέ* καὶ τῆς *Κωνσταντῆας*, ὁ δὲ Νέλλερ ἐπὶ ἑτέρου τόπου, ὃν ὁ κ. Κοντογυφάρης πιστεύει νῦν ἢ ὁ ὑπὸ τοῦ Ὄβιδίου ἀναφερόμενος, εἰς ταῦτα οὐδὲν τὸ ἐκπλήττον, διότι, ὡς ἐκ πολλῶν ἐρευνῶν ἐξήχεται, οὐ μόνον ἐν τοῖς παλαιαῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς νεωτέροις γεωγραφικαῖς πίναξι πολλὰ καὶ ἀνακαλύπτονται ἐλλείψεις ἢ ἀπᾶται. Ἐὰ δ' ἐξ Ὄβιδίου ἀναφερόμενα χωρία ὀριστικῶς οὐδὲν μέρος περιγράφουσι: διότι ἄλιμος καὶ ξηρὰ καὶ ἐρημος ἄπασα ἡ ἀκτὴ τοῦ Εὐξείνου ἀπὸ *Μαργαλίας* (*Καλλάτιδος*) μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἴστρου ὑπάρχει.

Ὅτι δὲ ἡ εὐρεθείσα ἐπιγραφή ἐν τῷ χωρίῳ Ἀνατόλιος ἀποδεικνύει τῷ ὄντι τὴν συνοχὴν τοῦ τόπου τούτου μετὰ τῆς ἀρχαίας Τόμειος. ἀδιαφιλονεικῆτον βεβαίως τυγχάνει. Ἀλλὰ μήπως εἰς τοῦτον μόνον τὸν τόπον περιερί- ζετο ἡ ἑκτασις τῆς μεγαλοπόλειος ἐκείνης; ἢ ἐλάμβανεν ἐτέραν διεθυσιν ἢ τὴν ὑποθετο- μένην ὑπὸ τοῦ δόκτορος κ. Κοῦλεν; Περὶ τούτου θέλω προσπαθῆσαι νὰ διασαρκώσω ἐν τοῖς ἐξῆς, ὅταν ἐπιγυρῶ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας πόλιος. Σὺν τούτοις ἐπανειρό- μενος εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν προβαλλομένων ἐν τῇ διατριβῇ ἀποδειξέων κρίνω, ὅτι ἄτοπον ἐπίσης ἐστὶν ἐπὶ γεγονότων ἀναγκόντων εἰς βα- θεῖαν ἀρχαιότητα νὰ φέρεται ὡς μάρτυς λαὸς πολλῶ μεταγενέστερος, ὡς ὁ ὀθωμανικός, καὶ νὰ ζητῶνται παρ' αὐτοῦ πληροφορίαι καὶ ἐξη- γήσεις περὶ ἐπιγραφῶν. αἱτινες ἐγγράφησαν εἰς γλῶσσαν ἀκατάληκτον εἰς αὐτόν, καὶ ἂν εἴη οἱ κληθέντες μάρτυρες εἶναι διδασκαλοὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ τῶν γλῶσση, ὡς προηγουμένως ἐλέ- γθη. Ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ἡμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι ὁσάκις περὶ ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων πρό- κειται, οἱ ἀμαθεῖς προθυμοποιοῦνται νὰ μεγα- θύνωσι τὸ εἶδος πλάττοντες ἀναλόγως τῆς διανοητικῆς αὐτῶν καταστάσεως ὅ,τι ἡ φαν- τασία παρέχει αὐτοῖς πρόσφορον. Πολλὰκις ἀπλοῦς τις λευκὸς λίθος περιεγράφη ὑπ' αὐ- τῶν ὡς ἐξοχὸν ἄγαλμα καὶ κυλικώσεις προσέ- θύσαι ἐκ παλαιότητος χρόνου ὡς σημεῖα γραμμάτων. Συχνὰ ἐν τῇ περιείχ τῶν ἐρευνηῶν μου ἐξηπατήθη ἐκ ταιούτων διηγήσεων καὶ διήνησα μεγάλην ὁδόν. ἵνα ἴδω μηδενίζο- μένας πρὸ ἑαυτοῦ τὰς τοιαύτας φήμας. Ἐν τούτοις ἕκαστος ὀφείλει νὰ πιστεύῃ ἀδιστα- κτως καὶ τῇ ἀπλῇ ἀκόμη φήμῃ διότι καὶ δι' αὐτῆς ἐνίοτε σπουδαῖόν τι εὐρίσκειται.

Προκειμένου νὰ πραγματευθῆ τις ἐν ἀρ- χαιολογικοῖς ζητήμασι περὶ πόλιος, ὧν τὰ ἔγνη πρὸ πολλοῦ ἀπόλοντο, ἰδίως δὲ περὶ ἐρειπίων, ἃ ἀγνοοῦμεν νὰ ὀρίσωμεν εἶτι, νο- μιζῶ, ὅτι ἀπρὸ περιουσίῃ εἰς τὴν ἀπλὴν ἐξιστόρησιν τῆς περὶ αὐτῶν αὐτῶν καταστά- σεως καὶ ἀντιγράψῃ μετ' ἀκριθείας τὰ σωζόμενα, καὶ δι' ἀντιπαράλληλισμοῦ τῶν μερῶν καὶ συναρμογῆς καὶ συνθέσεως κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν μορφήν ἐπα- ναφέρῃ περικοσμῶν κατὰ προσέγγισιν καὶ προσομοιάζων τῷ ἀρχαίῳ αὐτῶν σχή- ματι καὶ ῥυθμῷ, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ καὶ τότε ἐκφέρῃ γνώμην, εἰ δυνατόν, περὶ τού- των, μετὰ δὲ ταῦτα νὰ ἀνερευνήσῃ τὴν

ἐποχὴν τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, τὸν τρόπον καὶ τὰ αἰτια αὐτῆς, καὶ οὕτω συγκεντρῶν κατόπιν πρὸς ἱστορικά γεγονότα, ὧν γνωρίζομεν τὴν ἀκριθείαν, νὰ δυνήθῃ νὰ ὀρίσῃ ἀκριθῆ τῶν ἐρειπίων τοπογραφίαν καὶ ὄνομα- τιστὴ ταῦτα.

Τούτο δὲ οὐκ τῶν ἀλυσιστελῶν ζητημάτων τυγχάνει διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐρευνῆς πε- ριγόμεθα εἰς εὐρεσιν ἀληθειῶν καὶ κατὰ συ- νέπειαν εἰς ὀρισμὸν ἱστορικῶν ἐποχῶν, ὡς καὶ εἰς ἐξηγήσιν προβληματικῶν καὶ ἀδύλων γε- γονότων, ἅτινα προάγουσιν εἰς διεκρίσιν πολ- λυμίτου θαυμάλου ἀπορίων. Αἱ καταστροφαι- τῶν ἀρχαίων πόλιος ἐκ δύο αἰτίων προήλθον, φυσικῶν ἢ ἀνθρωπίνων. Οὕτως ἄλλοι μὲν αὐ- τῶν καταστράφησαν ὑπὸ σεισμῶν, καταποντι- σμῶν, καταχρώσεων, πλημμυρῶν ἢ ὁμοίων φυ- σικῶν καταστροφῶν ἄλλοι δ' ἕνεκα πολιτι- κῶν μεταβολῶν, πολέμων, θρώσεων, πυρπο- λήσεων, κατασκαρῶν, ἀλλοιώσεως τῆς ἐμπο- ρικῆς αὐτῶν καταστάσεως ἢ ἕνεκα ἄλλων τι- νῶν ὁμοίων αἰτιῶν, αἱ προξενούσι τὴν παντε- λῆ αὐτῶν ἐκπτώσιν καὶ τέλος τὸν ὄλεθρον. Ὅσον λοιπὸν ἡ καταστροφή ἐγένετο διὰ φυσι- κῆς αἰτίας, δηλὸν ἐστὶν ὅτι, εἰ μὲν δὲν διεσώθη- σαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν εὐκρινεῖς διασαφίσεις περὶ τῆς τοπογραφικῆς αὐτῶν, δύ- σκολον ἢ ἀδύνατον ἐστὶν ἀνευρωμεν ἕγχοις τι- τούτων, ἐκτός ἂν αὐτὰ ταῦτα τὰ τῆς κατα- στροφῆς στοιχεῖα μετὰ κίωνας ἐκ τοῦ κώλ- που αὐτῶν ἐξαγάγωσι μακρῦρόν τι περὶ τῆς ὑπάρξεώς των ὅσον δὲ ἡ καταστροφή προήλ- θεν ἐξ ἀνθρωπίνων περιπετειῶν, τούτων ἐκ τῶν σωζομένων ὅπως δὴ ποτε ἐρειπίων ὄχι μόνον τὸ ὄνομα καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐκείντο, δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ αὐτὸ τὸ σχέδιον, ὅποταν μετ' ἐπισταμένως προσοχῆς τὴν ἀνασκαρὴν αὐτῶν ἀναλάβωμεν, καὶ ὅπερ εὐκολώτερον, ὅταν κατὰ πᾶσαν εὐρεσιν ἐρει- πίων τῆς ζητούμενης ἀρχαίας πόλιος φροντί- ζομεν νὰ σχεδιάζωμεν καὶ τοπογραφώμεν τὸ διαγράμμα αὐτοῦ.

Ἡ καταστροφή τῆς πόλιος Τόμειος ἢ τῆς σημερινῆς Κωνσταντίας ἀνάγκητι καὶ εἰς τὰς δύο συγγρόνας αἰτίας διότι μέρος μὲν τῆς πόλιος ἐθυσίσθη ἐν τῷ Εὐξείνῳ, περὶ οὗ θέλο- μεν ἰδεῖ ἐν τοῖς ἀκολουθοῖσι, τίνος ἕνεκα συνέβη, μέρος δὲ ὑρίσκειται ἐν ἐρειπίοις διεσπαρμένοις τῆδε κάκεισε, μέρος δὲ κατέχεται ὑπὸ γαιῶν χερσῶν καὶ ἀμμοῶδων προσχώσεων, αἱτινες συγγέουσαι τὰς ἐρεῦνας τοῦ παρατηρητοῦ ἐκ- τείνονται παρὰ τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς πόλιος

ἀκτής. Ἐπειδὴ αἱ ἀρχαῖαι πόλεις, ἰδίως τοῦ Εὐξείνου, ἦσαν ἀποικίαι ναυτικῶν μακροπό-
λειων καὶ ὡς τοιαῦται ζῶν τὴν ἐμπορικὴν
ναυτιλίαν εἶχον, ἐπόμενον ἦν, ὅτι εἶχεν ἐκάστη
καὶ ἰδίον λιμὲν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πλοίων
αὐτῆς, ὅστις, ἐάν δὲν ὑπῆρχε φυσικός, κατα-
σκευάζετο τεχνητός· μεθ' ὧλας δὲ τὰς πρὸς
τοῦτο ἀντιρροήσεις τοῦ ποιητοῦ Ὀβιδίου, ὅστις
διὰ τὴν πικρὰν ἐντύπωσιν, ἦν ἐνεποιεῖ αὐτῷ ἢ
ἐκ Ρώμης ἐξορία καὶ ἢ ἀσυμφίτως εἰς τὸ χεί-
ρον μεταβολὴ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ ἀναπαύλας,
φάει τὸ ἀλιμνόν τοῦ τόπου, ἐν ταῦτοις κατὰ
τὴν ἐκεί ἀκτὴν εἰς τρία διαφόρα μέρη ἀνακα-
λύπτουσαι ἐρείπια λιμένων. Τοῦτων οἱ μὲν
δύο εἰσὶ τεχνητοί, ὧν ὁ εἰς κείτω πρὸς δυ-
σηκὴς τῆς Κωνσταντίας κάτωθεν τοῦ ἐγερθέν-
τος πρὸ τινων ἐτῶν λαμοκαθαρθήριον. Τὰ σω-
ζόμενα ἐρείπια ἐν τῷ λιμένι τούτῳ, μονόγραμ-
μά τι, ὅπερ μεταξὺ αὐτῶν εἶδον, καὶ ὅπερ πα-
ρίστα φύλλον () μετὰ τοῦ γράμματος
Μ ὡς καὶ αἱ ἠρειπωμέναι βάσεις δύο πύργων
ἐμφανίσουσιν, ὅτι ἦσαν ἔργα βυζαντινά· ἴσως δὲ
αὐτός ἐστιν ὁ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου
κατασκευασθεὶς λιμὴν. Πολλοὶ τῶν λίθων κα-
τέχουσιν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θάλασσης
τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν κατάταξιν, εἰσὶ δὲ λελα-
τομημένοι καὶ ἔχουσι μῆκος ἑνὸς καὶ ἐπέκεινα
μέτρου ἕκαστος, χωροῦντες ἐκ τῆς ἀκτῆς ἀρ-
κούντως πρὸς τὸ πέλαγος σχεδὸν πέραν τῶν
ἑκατὸν μέτρων καὶ σχηματίζοντες ἐπιμήκεις
ὀρθογωνίους δεξιαμηνᾶς δυναμηνᾶς ἢ δεξιῶσι
πλευρὰ μικρᾶς χωρητικότητος. Αἱ πρὸς τῶν
βορείων ἀνέμων ὡς καὶ τῶν νοτίων ἐξουδετε-
ροῦντο πρὸς τὴν ἀκτὴν ταύτην ἄρ' ἑνὸς μὲν
ἐκ τοῦ προεμβάλλοντος ἀκρωτηρίου τῆς Κων-
σταντίας, ἄρ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς ἐκτεινομένης
μέχρι Μακκαλίας παραλίας. Ἐκ τοῦ λιμένος
τούτου ἐκτὸς τῆς παρακτίου ὁδοῦ, ἥτις περιο-
ρίζετο ὑπο ὄμβρου τείχους, οὐ αἰ πρὸς τὴν
θάλασσαν πλευραὶ κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὸ
εἶδος τῆς δομηκῆς τῶν ἐκ πλίνθων καὶ βόλων
παρκαμμένων πύργων εἰσὶ κατασκευασμέναι
μετὰ κανονικῶς λελατομημένων καὶ συναρμω-
λογημένων λίθων ἐμφανόντων, ὅτι ἀνήκου-
σιν εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐποχὴν, ὑπῆρχε καὶ
ἑτέρα ὁδὸς, ἥτις ἔφερε πρὸς τὸ ὑψηλότερον
τῆς πόλεως μέρος, ἐνθα πιθανῶς ἔκειτο ἢ ἀ-
κρόπολις τῆς Τόμοως· διότι, ὡς γνωστὸν τυγ-
γάνει, ἀνεξαρτήτως ἅπασαι αἱ ἀρχαῖαι πόλεις
εἶχον ἀκροπόλεις, ἰδίως δὲ αἱ τοῦ Εὐξεί-
νου ἑλληνικαί, αἵτινες διατέλουσιν εἰς συνε-
χεῖς πολέμους πρὸς τοὺς περιοίκους Σκύθας

ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν μέχρι
τῆς βυζαντινῆς ἐπικυριαρχίας ὡς καὶ τῆς μετὰ
ταῦτα βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Ἡ ὁδὸς
αὕτη χωροῦσα ἀπὸ μέσον δύο λόφων ἀνήρχετο
μέχρι τῆς κορυφῆς, ἐφ' ἧς σήμερον ὑπάρχει
στρατῶν, ὅστις ἐχρησήμευεν ἄλλοτε ὡς ξενόδο-
χεῖον τῶν ταξιδιωτῶν, οἵτινες ἐταξείδευον διὰ
Κωνσταντίας· εἴτα ἐκάλυπτετο κατ' ὄρθην
σχεδὸν γωνίαν καὶ ἐπεραιώετο μέχρι τοῦ γη-
πέδου, ἐνθα ἔκειτο τὸ πρὸ τινων ἐτῶν πυρπο-
ληθὲν ὀθωμανικὴν διοικητήριον. Κατὰ μῆκος
τῆς ὁδοῦ ταύτης, ὅτε ἐνηργούντο αἱ ἐκχωμα-
τώσεις πρὸς θεμελίωσιν τῆς σιδηρογραμμικῆς
ὁδοῦ, εὐρέθησαν πολλοὶ ἀρχαῖοι τάφοι καὶ ἑλ-
σεις μεγάλων κτισμάτων ἐκ μαρμάρου, ἐν οἷς
καὶ διάφοροι στερᾶναι καὶ ἀετώματα κλπ.
Ἄλλὰ περὶ τούτων οὐδὲν ἐν λεπτομερεῖ ἰδύνα-
μι καὶ εἴπω, διότι δὲν ἠτύχησα νὰ ἴδω αὐτά·
προσέτι δὲ ἀγνώσκω, ἂν ἑτέρος τις περὶ τούτων
ἐπραγματεύθη. Εἰ δ' ἐμνημόνευσα, ἔπραξα
τούτο, ὅπως καταδειξῶ, οἷαν διεύθυνσιν ἢ
ὁδὸς ἐλάμβανε. Πιθανόν ἐστίν, ὅτι οἱ τάφοι
ἀνήκον εἰς ἐπισήμους ἄνδρας, δι' ὧν ἦν ἔθος
πρὸ ἀρχαίως νὰ κοσμοῦσιν ἐκατέρωθεν τὰς
πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως ὁδοὺς.

Ἡ πρὸς τὴν σημερινὴν πόλιν φέρουσα πα-
ράκτιος πεδιάς αὕτη μέχρι τινὸς σώζει τὸ
ἀρχαῖον αὐτῆς ἔδαφος· δι' ὃ καὶ ἔγνη ἀρχαίων
τεχνῶν φαίνονται· ἐφ' ὅσον ὁμως πλησιάζει
τῷ ἀκρωτηρίῳ, ἐπειδὴ ἐγένοντο τεχνητὰί προσ-
χωμασεῖς πρὸς καθύρσιν ἐργαστασίων, ἀποθη-
κῶν καὶ διαφόρων ἑτέρων οἰκοδομῶν τῆς σι-
δηροδρομικῆς ἐταιρίας ὡς καὶ πρὸς κατα-
σκευὴν λιμένος, οὐ μόνον τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος
ἐκρύβη, ἀλλὰ καὶ μέρη κατεγόμενα τὸ πρὶν ὑπὸ
τῆς θάλασσης ἤδη διατελοῦσι κειροσωμένα.
Ἵσως κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην μεσογαιότε-
ρον ὄρειται ἢ ἀναξίτητος τις τὴν ἀρχαίαν πό-
λιν· περὶ δὲ τῆς πλευρᾶς ταύτης ὡς κειμένης
ἐν ᾧ τόπῳ μετ' ἀρχαίως ἀνεσκαψάν, θέλω
ἀναφέρει εἰς τὸ οἰκτεῖον μέρος.

Ἦδη χωροῦντες πρὸς τὰ πρόσω καὶ διερ-
χόμενοι ἅπασαν τὴν παραλίαν μέχρι τοῦ τε-
χνητοῦ βραχίονος τοῦ σχηματίζοντος τὴν
ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ σημερινοῦ λιμενί-
σκου, καὶ κάμπτοντες δεξιῶθεν, φθάνομεν
πρὸς τὰς ὑπὸ βρεῖας ἀκρωτηρίου, ἐφ' οὐ σή-
μερον καίτοι εἶδος τι πλατείας ὁδοῦ καλου-
μένης Βουλεβάρτου, ἐνθα πρὸ τοῦ ἐκτενοῦς
τοῦ Εὐξείνου ὀρίζοντος καὶ ἐν μέσῳ ἐπιτετη-
δευμένης ρυτικῆς καλασθησίας παικνίζουσι
καθ' ἐκάστην αἱ τοῦ βουμουρικού στρατοῦ

συναυλία πρὸς τέρψιν τῶν ἐν τῷ μόνῳ τούτῳ ἐν τῇ πόλει ὑπάρχοντι περιπάτῳ προσερχομένων κατοίκων. Παρακτίως τῶν ὑπωρειῶν τούτων, αἵτινες συντίθενται ἐκ στρωμάτων ἡφαιστειογενῶν βράχων ἀνωμάλως κειμένων, ἀνακρίνονται ὡσαύτως τὰ ἔγγρα ἀρχαίων δεξιαμένων ἐν ταῖς ὑβάλλαις λελαξευμένων καὶ ὁμοιομόρφων ἐκείναις, περὶ ὧν προηγουμένως ἀνέφερον. Ἐνταῦθα ὅμως διακρίνονται ἐπὶ πλέον καὶ συμμετρικὰ κυκλικὰ ὅπαι κατὰ διπλοῦς στίχους ἐπεκτεινόμεναι, αἵτινες ἐγρησήμευον, φαίνεται, ὡς βάσεις τῶν κίωνων τῶν συγκρατούντων τὰς στέγας, ὑπὸ τὰς ὁποίας πρὸς ἀποφυγὴν τῶν θαλασσιῶν κινδύνων οἱ κάτοικοι τῆς Τόμεως ἀνείλκυσον τὰ πλοιαρίά των. Τὰ ἔγγρα ταῦτα κατέχουσιν ἑκτασιν πενήτηκοντα περίπου μέτρων. Παραλείποντες τὴν ἀκτὴν ταυτήν καὶ βυαίνοντας περαιτέρω, ἤτοι πέραν τῆς ἄκρας, ἐφ' ἧς ἐγείρεται τανῦν τὸ μέγα τοῦ Καρόλου ξηνοδοχεῖον, τουτέστιν ἐπὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν σχηματιζομένου μεγάλου κόλπου, παριστάμεθα ἐνώπιον ἐρειπίων ἀλλοίων διαστάσεων. Ἐνταῦθα ἡ παραλία ἐν πολλοῖς τόποις διασώζει εἰσέτι κλίμακας λελαξευμένας ἐν τοῖς βράχοις καὶ φερούσας πρὸς τεγνητὰς προκυμιάς. αἵτινες περιώριζον τὸ πάλαι, ὡς φαίνεται, τεγνητὸν λιμένα. Πρὸς τὰ ὕψη τοῦ μέρους τούτου, ἐπὶ τοῦ λόφου, οὗ τὸ ὕψος ἐστὶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι μέτρα, ἀνασκάπτων ἐν τῷ ἐκεῖ ξηνοδοχεῖῳ τοῦ Γαμβέτα πρὸς κατασκευὴν ὄχετοῦ, εὔρον ἐν βάλθει δύο ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους μέτρων τὰ τεῖχη τῆς ἀρχαίας πόλεως ἔχοντα πλάτος δύο πήγμων, συγκείμενα δ' ἐκ λίθων σκληροῦ πορώτου καὶ πορφυροῦτου κανονικῶς συναρμολογημένων. Τὸ εἶδος ἀμφοτέρων τούτων τῶν λίθων εἰς οὐδὲν τῶν πλησιοχώρων λατομείων ἀνήκει, διότι ἅπαντα τὰ τῆς Δοβρούτσας (κάτω Μυσίας) λατομεία παράγουσι μαλακὸν τιτανουῦγον πορίτην· φανερόν, ὅτι τὰ τεῖχη ταῦτα δὲν περιωρίζοντο εἰς ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος, ἀλλὰ διέτρεχον καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ ἀκρωτηρίου, περιελείοντα τοῦτο καὶ φθάνοντα μέχρι τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους, περὶ οὗ διελάθον, ὅποτε ἀνέφερον περὶ τῆς θέσεως τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Οὕτω προσδιορίσθη μέχρι τοῦδε ἰκανὴ ἑκτασις ἀρχαίας πόλεως, μὴ ἐστερημένης ὄρων, ἔγρωθς τετεταγμένης, προσέτι δὲ προσσπιζομένης ὑπὸ ἀκροπόλεως, ἀναπορεύτου ὄρητηρίου διὰ πᾶσαν πολεμικὴν θέσιν. Ἰδίως δὲ πόλεως τοσοῦτον ἐπιζήλου, οἷα ἡ Τόμις, διακρινομένης ἐκ πάντων τῶν περιούκων

βαρβάρων ἐθνῶν ὡς ἐπισήμου ἀρχαίας ἐμπορικῆς ἀποικίας τῶν Ἑλλήνων. Δὲν ἀμφιβόλλω, ὅτι ἐν τῇ κατὰ τὸ μέλλον οἰκοδομῇ τῶν οἰκιῶν, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐν μεγάλῃ ἐκτάσει ὑρισταμένων παλαιωμένων καὶ ζυλλίων ἑρισθήσεται ἀκριβέστερον ἢ τῶν τειχῶν διεύθυνσις· διότι καὶ ὑπάρχουσαι ἤδη οἰκίαι ἐγερεθίσαι ἔνευ θεμελίων, ἀναμφιβόλως ὑποκρύπτουσιν ἄθικτον τὸ ὑπ' αὐταῖς ἀρχαίων ἔδαφος. Λυπηρὸν δ' ἐστίν, ὅτι οἱ κερδοσκοποῦντες ἐργολάβοι ἐν τῇ θεμελίῳσι τοῦ ξηνοδοχεῖου Καρόλου καὶ ἐτέρων ἐγγύς οἰκοδομῶν δὲν κατέγειναν πρῶτος εἰς μελέτην τῶν τοιούτων. Ἐν τούτοις, ὡς ἀπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν ἐμαθόν, πολλοὶ ὑπόνομοι μετὰ πλίνθων ἐκτισμένοι καὶ μεγάλας τὰς διαστάσεις καὶ τὴν ἑκτασιν ἔχοντες εὐρεθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν γηπέδων αὐτῶν, ὡς καὶ κολοσσαῖοι κορμὸι μαρμαρίνων κίωνων καὶ διαφόρα ἕτερα μαρμαρίνα τεμάχια. ὧν καὶ ἐγὼ ὡσαύτως ἔνια εἶδον δύο καὶ ἡμίσεως μέτρων τὸ μήκος ἔχοντα· περὶ ἐπιγραφῶν ὅμως οὐδὲν παρ' αὐτῶν ἀνεκοινώθη μοι.

Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ξηνοδοχεῖου Γαμβέτα παραλία ἡ ἐκτεινομένη μέχρι τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας παρουσιάζει διάφορον ἄψιν τῶν μέχρι τοῦδε περιγραφειῶν· διότι πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἡ ἀρχαία ἀκτὴ ἐβουθίσθη, τὸ δὲ βλεμμα τοῦ παρατηρητοῦ ἀνακαλύπτει σήμερον εἰς μεγάλῃν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἑκτασιν τὸ ἀρχαῖον τῆς πόλεως ἔδαφος καλυπτόμενον ὑπὸ σωροῦ ἐρειπίων, ἃ δυστυχῶς μόνον καὶ συγγαί τοῦ Εὐξείνου τρικυμῖα ἀνακινούσαι ἐξερεῦγονται πρὸς τὴν παραλίαν, ἐνθα οἱ Τάταροι καταγίνονται εἰς συλλογὴν αὐτῶν. Σύγκεινται δὲ ταῦτα ἐκ τεμαχίων κεράμων, νομισμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γαλικίων καὶ ἐξ ἐτέρων ἀντικειμένων τῆς τότε οἰκιακῆς χρήσεως, λίαν περιέργων διὰ τοὺς ἀρχαιολογούνας ἐπὶ τοῦ οἰκιακοῦ βίου τῶν παλαιῶν. Ἄλλ' οἱ πονηροὶ οὗτοι Τάταροι σφόδρα ἐπικίνδυνον τυγχάνουσιν, ὅποτε τὴν ἐκποίησιν τοιούτων διαπραγματεύοντα· ἐπειδὴ γινώσκοντες τὴν ἀξίαν τῶν εὐρισκομένων ἐρροντίσθη νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ ἐπιτηδεῖων κιδδηλοποιῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὥστε, ὅταν ἡ τρικυμῖα θάλασσα καθυστερῇ, φροντίζουσιν οὕτοι ἐγκαίρως νὰ προμηθεύωσι τὴν ἀγορὰν τῆς Κωνσταντῆς καὶ οὕτως ἡ βουκουρεστίου Βουκουρεστίου κοινωνία μετὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θαλασσιῶν λουτρῶν νὰ ἐπιστρέψῃ οἰκαδὲ ἐρωδικασμένη μετ' ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν. Πρὸς τὰ ὕψη τοῦ μέρους, ἐνθα περιήλθομεν, ἐν ταῖς

θεμελίους πολλῶν οἰκιῶν, εὐρέθησαν ἀρχαῖοι πίθοι ἐκ κεράμου καὶ πληθὺς πηλίνων ἀγγείων τεθραυσμένων, οἷον ἀμφορέων, ὑδριῶν κλπ. ἀγνώστων. ἂν οἱ οἰκοδομήσαντες εὐρύν τι σπουδαϊότερον. Οἱ εὐρέθεντες πίθοι εἶχον τὸ ὕψος δύο πήγων, διάμετρον ἐνὸς καὶ ἡμισίως, πᾶχος δὲ τρισάκρων ἑκατοστών τοῦ μέτρου. Πέραν τῆς θέσεως ταύτης καὶ πλησίον τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας καίτοι πρὸς τὴν παραλία ἢ εἰσοδος ἀρχαίου ὑπογείου δρόμου, ἦτις τὰ νῦν περιερχομένη ἐκ τῶν συσσωρευθέντων ὑπὸ τῶν κυμάτων γυλίμων. Ἑλλήνων κάτοικος τῆς Κωνσταντίας, ὅστις ἐκ πατριωτικοῦ ἐρωτος παρεστυνόμενος ἐρρόντιζε περὶ παντός ἀρχαίου, εἰ καὶ μὴ εἰδημόν, μοὶ διεκρίνωσεν, ὅτι ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ὀθωμανῶν εἰσῆλθον ἐν τῷ ὑπογίῳ τούτῳ διαδρόμῳ καὶ εἶθλασε μέχρι κυκλικῆς αἰθούσας λευκασμένης ἐν τῷ βράχῳ, ἐπὶ τῆς ὀροσῆς τῆς ὁποίας ὑπῆρχε γεγραμμένη περίεξι γραφῆ τις, ἣν δὲν ἐνηώριζεν οὕτως ἢ ἀναγνώσῃ. Ἡ διήγησις αὕτη διήγειρε τὴν περιέργειάν μου, ὅπως ἐπισκερθῶ τὸ μέρος, πλὴν ἀνυπερέβλητον δυσκολίαν με ἠμπόδισαν. Τοιοῦτοι ὑπόγειοι δρόμοι ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐν Κωνσταντίᾳ καὶ ὁσμήρειαι τοιοῦτοι ἀνακαλύπτονται ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν θεμελίων οἰκιῶν χρησιμοποιούμενοι νῦν δι' αἰῶνας· διότι ἐσκαμμένοι ἐντὸς ἀργιλιώδους γῶματος, ἐξ οὗ τὸ ἕδαφος τῆς πόλεως συγκρατεῖται, καίπερ μὴ φέροντες πλῆθυνον θόλον, εἰσὶ στερεώτατοι καὶ εἰς σταθερὰν τελούσι θερμοκρασίαν. Οἱ ὑπόγειοι οὗτοι δρόμοι πιθανόν ἐστιν ὅτι ἐχρησάμενον κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ὡς ἀμυντικὰ μέσα κατὰ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν παρεχόντες τοῖς πολιορκουμένοις ἐλευθέρων καὶ ἀσφαλῆ συγκοινωνίαν ἀπὸ ἐνὸς τμήματος τῆς πόλεως μέχρις ἐτέρου. Πορρωτέρω ἐκτείνονται ἕτεραι ἀκταί, πού μὲν βεβουησμένα, πού δὲ καταρρέουσαι. Τοιαῦτα βυθίσματα πολλὰκις συνέβησαν, καὶ μάλιστα ἐτη τινὰ πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἰκανῆ ἐκτασις γῆς τοῦ μέρους ἐκείνου κατεκλήθησε συμπαρασύρσασα καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῆς οἰκίσκους, οἵτινες ἐπέλουον κενό, διότι σημαῖά τινα προήγαγεῖλαν τὸν ἀπειλοῦντα τοὺς κατοίκους κίνδυνον. Τὴν ὕψισιν ταύτην καὶ κατὰ πτωσιν τοῦ ἕδαφους, ἦτις σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιτείνεται μισογλυτίστερον, ἀπέδωκάν τινες εἰς τὴν προξενούμενην προστριβὴν ὑπὸ τῶν θαλασσίων κυμάτων εἰς τοὺς πρόποδας τῶν περὶ τὰς ἀκτὰς τῆς πόλεως γήινων ὑψωμάτων, ἅτινα ὑποσκαπτόμενα συμπαρασύρουσιν ἐν τῇ πτώσει

καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν κείμενα. Ἄλλ' ἀκριδῆς παρατήρησις ἀνακαλύπτει διάφορον ταύτης αἰτίαν, διότι εἰς τὸ ἐκεῖ ἕδαφος δὲν συμβαίνει καταρρέουσι ἀλλ' ὕρσις· αὕτη δ' ἔχει αἰτίαν ὑπόγειον ποταμόν, ὅστις ὑπορρέει παράλληλως τῶν ἐκεῖ ἀκτῶν, τὸ δὲ ρεῖθρον αὐτοῦ ἐκκλίνειν καὶ παρασύρον τὰ ὑπόγεια γῶματα σχηματίζει κενά, ἐν οἷς διὰ τὸ βάρος καταπίπτει τὸ ὑπερκείμενον ἕδαφος. Ἡ τομὴ τῶν ὑψωμάτων τούτων πρὸς μὲν τὰς βᾶσεις παρουσιάζει στρώματα πηλώδη ἐνὸς καὶ ἡμισίως μέτρου πᾶχος, εἶτα στρώμα κρυστάλλων γύψου μετ' ἐρυθροῦ ἀργίλου μεμιγμένον ἐνενηκοντα ἑκατοστών τὸ πᾶχος, τὸ δ' ἐπιλείπον μέχρι τῆς ἐπιφανείας συγκρατεῖται ἐκ καθαροῦ ἀργίλου· δι' ὃν λόγον ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἰδρῦθησαν ἅπαντα τὰ κεραμοποιεῖα καὶ πλινθοποιεῖα τῆς πόλεως, ἅτινα ὑδρεῖονται ἐξ ὄρουκτῶν φρεάτων, ὧν βυθὸς ἐστίν ὁ ὑπόγειος ποταμός, περὶ οὗ ἀνέφερον. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τούτων εὐρέθησαν ἐπίσης ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν καὶ τάφου. Τριακόσια σχεδόν μέτρα πρὶν ἀρχιθῶμεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἐν τινι ἀνασκαφῇ πρὸς θεμελίωσιν οἰκίσκου εὐρέθη εἰς βάθος τριῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας μέτρων χεῖρ μαρμαρίνη, ἦτις ἀνηκεν, ὡς φαίνεται, ἀγάλματι τοῦ Ἡρακλέους, διότι ἐφρεν ἐν τῇ δοκίμῃ τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς χειρὸς εἰκάζω, ὅτι τὸ ὕψος τοῦ ἀγάλματος δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἐν καὶ ἡμισυ μέτρον. Ἡ ἐργασία ἣν ἡ συνήθως χαρακτηρίζουσα τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τῶν Θρακιῶν πόλεων τοῦ Εὐξείνου. Ἄπασα ἢ ἐκεῖ γῆ μέχρι τοῦ φθίντος βᾶθους συγκρατεῖται ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἐξ ἀναβολῶδων ἐρείπιων.

Πέραν τοῦ μέρους τούτου ἐκτείνεται ὀμαλὴ παραλία φέρουσα πρὸς τὰ βυρσοδειψεία, ἦτις ἀπὸ ὀμαλῆς καὶ ἀμυώδους ὑψοῦται βαθμηδὸν μετ' ἐλαφροῦς καμπυλώσεως μέχρι τοῦ λοφώδους λαμποῦ, τοῦ χωρίζοντος τὸ ἀκρωτήριον τῆς Κωνσταντίας ἀπὸ τῆς λοιπῆς Δεδρούτσας (Κάτω Μυσίας). Ἄπασα ἢ ἐκτασις αὕτη διατελεῖ γωνία· μόνον γῆνη τις ζώνη διατρέγουσα τὰ ὕψη χρησιμεύει εἰς γεωργίαν. Ἡ γωνιώτης αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ἀμυώδους στρώματος τοῦ ἐπικαλύπτοντος τὴν ἐπιφανείαν ταύτην, ἦτις φέρει ἀμφοιθεατρικὸν τὸ σχῆμα· ἔχει δὲ πρὸς βορρᾶν μὲν τὸ χωρίον τοῦ Ἀνατόλαισι, βορειοανατολικῶς δὲ καὶ ἀνατολικῶς τὸν Εὐξείνον καὶ πρὸς δυσμὰς τὴν πόλιν τῆς Κωνσταντίας.

Αἱ ἐπισυμβᾶσαι φυσικαὶ μεταβολαὶ καὶ αἰ

συντελέσασαι εἰς τὴν παντελῆ δόξωσιν τῆς ἀρχαίας Τόμωσ βραβυαρικῆ ἐπιδρομῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς φαίνεται, παρεμorfώσαν τὸν τόπον, ὥστε ἄνευ δεδωμένων ἐκ τύχης παρεχόμενων ἀδυνατεῖ ὁ ἐρευνητὴς ν' ἀποφανθῆ μετ' ἀκριβείας καὶ ὀρίστη τὴν θέσιν, ἣν ἡ πόλις αὐτῆ κατεῖχε. Διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν οἱ πραγματευθέντες μέχρι τοῦδε περὶ Τόμωσ, ἣ ἐν μέρει ἢ καθόλου δὲν συνεφώνησαν περὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς θέσεως· ἐάν δε καὶ ἀποφανθῶσιν τι, τοῦτο εἰς ὑποθέσεις μόνον ἐστήριζαν. Ἀνέφερα δέ, ὅτι μόνον ἐκ δεδομένων τυχαίων ὁ ἐρευνητὴς δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ τι, διότι εἰς τοιοῦτόν τι ὀφείλω τὴν ὀριοθεσίαν μέρους, ὅπερ ἐκ πρώτης ἀπόψεως ἐξεταζόμενον φαίνεται, ὅτι οὐδεμίαν φυσικὴν ἢ τεχνικὴν μεταβολὴν ὑπέστη.

Ἰδοῦ δὲ πῶς συνέθη μοι ἡ ὄντως τυχερὰ αὐτῆ εὔρεσις. Ἐν Κωνσταντῆζ ἡ ἐκλογὴ τῶν πρὸς δομικὴν ὑλῶν ἐπιστημονικώτερον ἢ ἐνταυθα ἐκτελεῖται· τοῦτο δὲ προσέρχεται μάλλον ἐκ τῶν δημοπρατικῶν κανονισμῶν ἢ ἐκ διαθέσεως τῶν ἰδιοκτητῶν, οἵτινες, ὡς εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν τόπους συμβαίνει, ἀδαεῖς τοῦ ἀρμοδίου συγγράνοντες μόνον πρὸς τὸ ὀλιγοδάπανον ἀποθλιπέουσιν. Οὕτω μεταξύ τῶν ὑλῶν τῶν πρὸς δομικὴν ἀρμοδίων ἡ ἄμμος ἢ ποταμῖα καὶ ἡ τῆς κοιλιάδος ἢ προσερχομένη ἐκ θουρμαπίσεως γρανιτωδῶν βράχων καὶ ἐστερημένη γαιούγων καὶ ἀλατούγων οὐσιῶν, ἐστὶν ἡ συλλεγομένη πρὸς σύνθεσιν τῆς χρησιμευσούσης εἰς κατασκευὴν καὶ ἐπίχρισιν τῶν τοίχων ἀμμονοκονίας. Ἡ ἀμμόδοξ ἢ κοιλίας, περὶ ἧς ἀνέφερον, ἀρθρόως τὴν τοιαύτην ὑλὴν παρέχει· δι' ὃ ἐκεῖ καὶ ἐγὼ ἔπαρπον τοὺς ἐμοὺς ἀγωγιάτας, ἵνα προμηθευθῶσι ταύτην. Οὗτοι δὲ γνωρίζοντες, οἷαν ἔθετον φροντίδα περὶ τὴν εὔρεσιν παντός ἀρχαίου, δὲν ὀλιγόφρον νὰ μοι ἀναγγείλωσιν, ὅπου εἰς τοιοῦτόν τι περιετύγγανον. Οὕτως ἡμέραν τινα εἰς τῶν ἀγωγιατῶν προσελθὼν μοι ἐκόμισε κεφαλὴν ἀγαλματίου ἐκ κεράμου, ὃ ἀνεῦρεν ἐντὸς λάκκου ἀνορυφθέντος ἐν τῷ ἐκεῖ ἄμμω εἰς βάθος τριῶν ὡς ἔγγιστα μέτρων. Περιεργασθεὶς τὴν κεφαλὴν ταύτην, ἣτις νομίζω ὅτι ἀνήκει εἰς ἀγαλματίον παριστάνον τὴν Δήμητραν, καὶ ἐλπίζω, ὅτι, εἰ ἐγὼ αὐτὸς μετέβην, ἐντελειότερόν τι ἤθελον εὔρει, ἐσπεύσα ἐπὶ τόπου καὶ μετὰ προσωπικὰς παρατηρήσεις συνέλεξα τεμάχια ἐκ κεράμου, δι' ὧν ἠδυνήθη νὰ συμπληρώσω ἐλλείποντά τινα τοῦ ἀγαλματίου μέρη καὶ συνάμα νὰ εὔρω ἕτερα μικρὰ

τεμάχια ἀνήκοντα εἰς ὅμοια ἀγαλματικά. Το βῆθος, ἐν ᾧ εὔρον τὰ ἀρχαιολογικὰ ταῦτα ἀντικείμενα, μὲ ἐπιστοπήσας πρῶτον μὲν, ὅτι ἄπασι ἢ ἀμμόδοξ ἐκείνη κοιλίας ἐσχηματίθη ἐκ προσχώσεων, δεύτερον δέ, ὅτι ἀρχαίως τις ἀρχαίων ποταμῶν διήρχετο ἐκεῖθεν, οὗ τὸ βεῖθρον ἀπέκλιθε ἐνεκα τῶν προσχώσεων καὶ ἐτάπη ἡδῆ, ἐν ᾧ τῶ ὄντι ἔχρησεν ἡ ἀρχαίου ποταμοῦ ἐναρξὴ διακρίνοντα πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Πρὸς τὰς παρατηρήσεις ταύτας γεννάται ἐπίσης ὑπόθεσις τις, ἣτοι μὴ ποτε ἢ γαιτωιάζουσα ἐκεῖ λυγρὰ συνακρούετο μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ εἰ ἢ προσχόμεθα αὐτῆ κοιλίας, ἢ ὑποκρύπτουσα διαφόρους ἀρχαιότητες, ἄς μεθυστέρως ἐμαθόν, ὅτι κατακρίνονται ν' ἀποκαλύπτωσιν οἱ Τάταροι, δὲν εἶναι ὁ ἀρχαίος λυγρὸς τῆς Τόμωσ προσχώθεις ἐκ χρόνου καὶ ἀμερικανισίας τῶν ἐπικρατησάντων Βουλγάρων, οἵτινες οὐδὲλως ἠρώοντο τῆς ναυτιλίας. Ἐάν ἢ ὑπόθεσις αὕτη ἀληθεύσῃ, τότε εὐκόλως ἐξηγεῖται, διαπὶ εἰς Ἀνατόλιον, χωρίον κείμενον πλησίον τοῦ τόπου τούτου, εὔρεθῃ ἢ τῶν ναυκλήρων τῆς Τόμωσ ἀναθηματικὰ ἐπιγραφή, περὶ ἧς, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐπραγματεύθη ὁ κ. Κοντογιώργης.

Ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου προβαίνοντες μεσογειότερον ἀκολουθούμεν βορειοδυτικῶς πορείαν ἡμικυκλικὴν ἀπολήγουσαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ λοιμοκαθαρητερίου, ἀφ' ἧς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης περιγραφῆς ἐποίησα, περιελείψουσαν ἄπασι τὴν ἑκτασιν τῆς σημερινῆς πόλεως σὺν τοῖς περικειμένοις χωρίοις Ἀνατόλιον καὶ Μαργατῆρον. Τῶν χωρίων τούτων τὸ μὲν Ἀνατόλιον, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ διαφόρων ἑτέρων ἀρχαιοτήτων, αἰτίνας ἐν αὐτῷ εὔρεθασαν, ἀπετέλει μέρος τῆς ἀρχαίας Τόμωσ, ἣτις, ὡς θέλωμεν ἰδεῖ, ἐξετείνεται ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ διοικητερίου μέχρι τοῦ χωρίου τούτου, ὥστε ὁρθῶς ὁ κ. Κοντογιώργης καὶ ἕτεροι ἀρχαιολόγοι καὶ γεωγράφοι ἀπεφάνησαν, ὅτι ἡ ἀρχαία Τόμις ἐκεῖτο ἐκεῖ, ἀπατηθέντες μόνον ὡς μὴ πιστεύσαντες, ὅτι ἡ ἀρχαία μητροπόλις τοῦ Πόντου ἠδύνατο νὰ ἔχη τοιαύτην ἑκτασιν, οἷαν τὰ ἱερεῖα ἀποδεικνύουσι. Τὸ δὲ Μαργατῆρον κατέχει ἑτέραν ἱστορικὴν σημασίαν ἐπίσης ἐνδιαφέρονταν· διότι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἐστρατοπεδεύσεν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνίνος ἐν τῇ κατὰ τῶν Μακρομάνων καὶ Ἰαζύρων ἐστρατείᾳ του. Τοῦτο εἰκάζω οὐ μόνον ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν εὔρε-

Θεισῶν ἐκεῖ καὶ μνημονευουσῶν τὸ τοῦ Καίσαρος ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἐκ λίθου, ὃν ἀνεῦρον ἐκεῖ καὶ ἐρ' οὗ ἦν γεγλυμμένη ῥωμαϊκὴ πανοπλία, ὡς καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς, ἣτις, καίπερ ἠρωτογραφισμένη, φέρει ἐτι τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὀνόματος. Πρὸς τούτοις καὶ στρατηγικῶς ἐξετάζομεν ἡ θείσι αὕτη ἐστὶ τὸ ἀρμυδιώτερον σημεῖον, ὅπως στρατός τις προσέπεισεν τὴν πόλιν Τόμιν κατὰ παντός ἐπιδρομῆς ἐπιπίπτοντος ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰστροῦ, οὐ κλάδος πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑφισταμένου σιδηροδρόμου ἔφθανε μέχρι τῆς πόλεως Μεθιδιᾶς, ἣτοι εἰς ὀκτώφων ἀποστασιν τῆς Κωνσταντίας. Ἀναμφιβόλως ὁ Ῥωμαῖός Καίσαρ, ἀναγκασθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας του νὰ προσβάλῃ τοὺς ἐπελθόντας βαρβάρους εἰς πολλὰ ἕτερα σημεῖα, δὲν ἐστρατοπέδευσε μόνον ἐκεῖ, μ' ὅλα ταῦτα τὸ στρατόπεδον τοῦτο φαίνεται ὅτι ἰδρύθη κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ἐπιστροφῆν, διὰ τοιαύτην δὲ αἰτίαν καὶ τὰ ἐπὶ λίθων γραχθέντα ἐκεῖ τρόπαια.

Ἦδη ἐπάνεμι εἰς τὴν ἀφῆρησιν τῶν ἀνακαρῶν κατὰ τὴν εἰς Κωνσταντίαν ἀριζίν μου παρὰ τὸ ὀθωμανικὸν διοικητήριον. Ἐπιχειρήσας ταῦτας οὐχὶ βεβαίως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, ἀλλὰ πρὸς θεμελίωσιν τῶν οἰκιῶν, ὧν τὴν κατασκευὴν ἀνέλθον, εὔρον ἐρείπια ἐπιστήσαντα τὴν πρὸς τοῦτο προσοχὴν μου. Τὸ ἔδαφος, ὃ ἀνεσκαψά, ἐπιφανείας 3000 τετραγωνικῶν μέτρων, ἀπὸ βορρᾶ μὲν περιορίζεται ὑπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Τραϊανοῦ, ἣτις ἄγει εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, ἀπὸ νότου δὲ ἐκ σιδηρογραμμικῆς ὁδοῦ, ἣτις φέρει πρὸς τὸν λιμένα, ἀπὸ δυσμῶν δὲ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς Τόμειος, καὶ ἐξ ἀνατολῶν ἀπὸ σωροῦ πεπλατωμένων καὶ ἐτοιμορρόπων οἰκίσκων, οἵτινες τὸ πρῖν μὲν ἐν γένει, νῦν δὲ ἐν μέρει, σχηματίζουσι τὴν ἐθραϊκὴν τῆς πόλεως συνοικίαν.

Τῆς ἐκχωματώσεως ἠρξάμην ἀπὸ τῆς βορειοδυτικῆς τοῦ γηπέδου γωνίας, διευθυνόμενος παραλλήλως τῆς ὁδοῦ τοῦ Τραϊανοῦ. Ἐν ἀρχῇ ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας γῆ ἦν μαλακὴ, ὅτε δ' ἐπροχώρησα εἰς ἡμίσεος μέτρον βάρους ἀπῆνθησα σκελετούς, ἀνήκοντας εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κομμαϊκοῦ πολέμου ἐκ τῆς νόσου γαλιέρας ἀποθανόντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ στρατιώτας. Χωρήσας ἐτι βαθύτερον, ἐπὶ μέτρον σχεδόν, εὔρον μαρμαρίνην πλάκα, ἐρ' ἣς ἦν ἀνάγλυφον παριστῶν ἵππεα μετὰ βίας κρατοῦντα τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου αὐτοῦ καὶ φέροντα γλαυῦδα, ἣς αἱ πτωχὰ ἀνηρπάζοντο ὀπισθεν

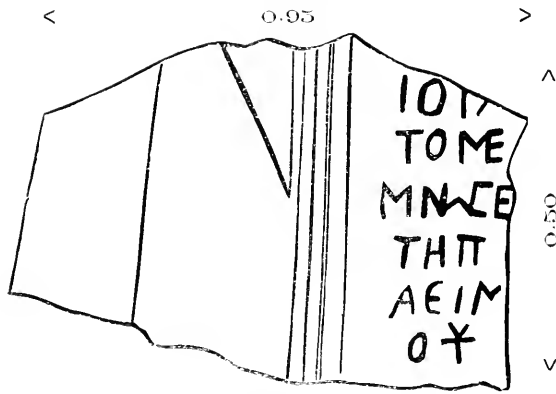
ἐκ τοῦ ἄερος. Ἡ πλάξ ἔχουσα 0,60 πλάτους καὶ 0,80 ὕψος ἦν τεθραυσμένη πρὸς τὴν γωνίαν, οἱ δ' ἐμπρόσθιοι πόδες τοῦ ἵππου κατεστραμμένοι. Ὁ ἵππεὺς παρίστατο ἄοπλος καὶ μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν. Ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου καὶ πέραν τὸ ἐξορυπτόμενον γῶμα ἦν πλήρες τμημάτων κεράμων μετ' ἀνόρουζιν δὲ μέχρι βάρους δύο μέτρων ἀνεφάνησαν δύο παραλλήλοι γραμμικαὶ τείχους, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέκρινον τὰ ἐρείπια ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς ὁδοῦ. Οἱ τείχοι ἔχοντες πάχος ἐνός βασιλικοῦ πήχους συνέκειντο ἐκ λίθων καὶ πλινθοκοινίας ἰσχυρῶς συγκεκολλημένης· ἡ δὲ ὁδὸς κατὰ μὲν τὴν ἐπιφανείαν τῆς ἐκαλύπτετο ἐκ παχέος μίγματος πλινθοκοινίας, κάτωθεν δ' ἠπλοῦτο στρώμα λεπτῶν χαλικῶν καὶ μετὰ τοῦτο ἕτερον ἐκ τροχμάλων, τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ ταύτης ἦν ἐξ ἑξήκοντα μέτρων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γῶμα ἐξηκολούθει νὰ ἦ μαλακὸν καὶ τὸ ἔδαφος ἐπισφαλές διὰ θεμελίωσιν στερεᾶς οἰκοδομῆς, ἐξηκολούθησα τὴν ἐκχωμάτωσιν, ὅτε μετὰ ἐνός ἐτι μέτρον βάρους, παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς ὁδοῦ, ἀνεφάνησαν μεγάλαι λίθιναι πλάξαι ἐκ πορίτου κατὰ μήκος καίμεναι, καὶ παραλλήλως ταύταις ἕτεραι, ὧν ἀραιρέσας τὸν ἐπιλείμενον γοῦν ἀνεγνώρισα σειρὰς προσκειμένων τάφων, οἵτινες ἐσχηματίζοντο ἐξ ὁμοίων πλακῶν κατὰ τε τὰς πλευρὰς καὶ τὸ ἔδαφος ἰσομεγεθῶν τῷ μήκει τοῦ τάφου ἢ τετραμημένων. Ἀπαντες οἱ τάφοι οὗτοι, ὧν αἱ πλάξαι ἦσαν ἀνεπίγραφοι, ὡς φαίνεται, ἐσυλήθησαν, διότι ἐτέλουν κενοὶ παντελῶς· μόνον ἐν ἐνὶ τούτων εὔρον μαρμαρίνον ἄγαλμα, οἵτινος ἔλειπεν ἡ κεφαλὴ, ἔφερε δὲ σημεῖα πυρός· ὅθεν ὑποθέτω, ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἐσυλήθησαν κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων δόξωσιν τῆς πόλεως· διότι δείγματα τῆς τοιαύτης καταστροφῆς διέγνων καὶ εἰς ἕτερα παρακαίμενα ἐκεῖ κτίσματα βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὡς καὶ λείψανα λογγῶν καὶ λεπίδων ἐκ θωράκων προσεργόμενα ἐκ μάχης, ἣτις ἐγένετο ὑπὸ βυζαντινοῦ στρατοῦ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Τῶν τάφων τούτων δύο μόνον σειραὶ ἀπεκαλύφθησαν, διότι αἱ ἐπίλοιποι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς δημοσίας ὁδοῦ· χάριτας δὲ ὁμολογῶ τῷ κ. Ὁρθάν, δημάρχῳ τῆς πόλεως, ὅστις εἰς πρώτην αἴτησίν μου διέθεσε προθύμως δύο ἐργάτας τῆς δημορχίας, ὅπως ἀνιχνευθῇ τὸ ὑπὸ τὴν ὁδὸν μέρος, ὅπερ ἀνασκάψας εἰς ἰκανὸν βάρους καὶ ἰδῶν, ὅτι οὐδὲν σπουδαῖον ἐκάλυπτε, παρήτησα τὴν περαιτέρω ἔρευναν αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν τάφων τούτων ὑπῆρχον καὶ οἰκογενειῶν· οὕτως οἱ νε-

κροί τῶν τέκνων περιεκλείοντο ἐν ἰδιαιτέραις μικραῖς κρύπταις. ὑπερέκειντο δὲ τῶν γεννητόρων. Τὴν ἀνασκαφὴν ἐξακολούθησα κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἐπ' ὅσον τὸ γήπεδον ἐφθάνει πρὸς δὲ τὸ πέρασ αὐτοῦ ἠναγκάσθην ὡς ἐκ τῆς μαλακῆς γῆς νὰ καταβῶ μέχρι βάρους πέντε μέτρων, ἔνθα ἀνεῦρον τὴν ἐστίαν ἀρχαίου κλιθάνου γυτηρίου ἢ κεραμοποιείου. Μετὰ τὴν πρώτην ταινίαν τῆς ἐκχωματώσεως προσέβην εἰς τὴν δευτέραν χωρῶν πρὸς τὸ αὐτὸ βάθος· ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου τὸ στερεόν ἔδαφος ἤρξατο κατωφερίζον κατὰ κλίσιν. Τὸ μέρος τοῦτο ἦν πλήρες σωροῦ ἑρείπιων ἀπὸ κεράμων, πλίνθων καὶ ὁμοίων τεμημάτων, μεταξύ δὲ τούτων ποῦ καὶ ποῦ εὖρον πηλίνους λύχνους, ὧν ἄλλοι μὲν ἔφερον χριστιανικὰ σύμβολα, ὡν σταυροῦς, περιστοῶς καὶ τὰ τοιαῦτα. ἄλλοι δὲ εἰδωλολατρικά, οἷον ἔρωτας, ἀνέμους καὶ ἕτερα μυθολογικὰ ἀντικείμενα. Τὸ σχῆμα αὐτῶν ἦν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἑλλειψοειδές, σπανίως στρογγύλον, ἀνεξαίρετως δ' ἔφερον ἅπαντες μίαν μόνην θρυαλλίδα. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρῷ ἄλλ' ἔτι βαθυτέρον εὖρον καὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἐν τῷ πίνακι ὑπ' ἀριθμὸν 5 εἰκονιζομένην, ἧς ὁ φρύγιος σκουφός, ἡ πλοκαμωτὴ κόμη, ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος προσήλωσις, ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ προσώπου, διάφορος τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Κωνσταντινῆ εὑρεθέντων, ἐμφαίνει τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, εἰς ἣν ἀνήκει ὡς καὶ τὴν ἰωνικὴν ἐκ Μιλήτου καταγωγὴν αὐτοῦ· ἴσως δὲ ἡ κεφαλὴ αὕτη παρίσθῃσι τὸν ἀρχαῖον τῆς Τόμεως κτίσιον, ἢ ἕτερόν τι σύγχρονον τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ προσώπων.

Μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου τάφους ἑτέρους δὲν ἀνεῦρον· ἀλλὰ χωρῶν πορρωτέρω καὶ παραλλήλως πάντοτε τῷ πρώτῳ ἀνασκάμματι ἀπῆντησα τοιοῦτους, οὐχὶ πλέον εἰς εἶδος λάρνακος, ἀλλ' ἅπλως ἐντὸς τῆς γῆς ἐσκαμμένους. Τὸ ἔδαφος αὐτῶν ἦν κοίλον πρὸς τὸ μέσον καὶ πρὸς τὸ ἐν τῶν ἄκρων, πρὸς δὲ τὴν κεφαλὴν ὑψούτο ἐν μορφῇ προσκεφαλίου. Ἀπασαι αἱ παρειαὶ τοῦ τάφου ἐκαλύπτοντο ἐκ πυκνοῦ στρώματος ἐρυθρᾶς πλινθοκονίας οὐχὶ λίαν συμπαχοῦς, πάχους ἕως 0,06· ἐπὶ δὲ τοῦ στρώματος τούτου ἠπλοῦτο λευκὴ κόνις ἀσβέστου. Ἐν τῷ κοιλώματι ὑπῆρχον κατὰ σειρὰν τεθειμένα διάφορα ἀγγεῖα, ὧν ἡ ποιότητις διέφερον ἀπὸ τάφου εἰς τάφον. Ἴσως ἡ διαφορὰ αὕτη προήρξατο ἕνεκα τῆς διαφορᾶς κοινωνικῆς θέσεως, ἣν κατεῖχον ἐν τῇ ζωῇ οἱ τεθνηκότες. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἦσαν πήλινα, σπανίως ὕαλινα· τὰ τελευταῖα δὲ ταῦτα πάν-

τοτε συντετριμμένα διὰ τὸ βάρος τῆς ἐπικειμένης γῆς. Ταῦτα εἶχον σχήματα ὡς τὰ ἐν τῷ πίνακι ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 5, 6 παριστανόμενα. Τῶν τάφων ἄλλων μὲν τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν μέρος ἦν ἐστραμμένον πρὸς βορρᾶν, ἄλλων δὲ πρὸς ἀνατολὰς· ἴσως οἱ πρώτοι ἀνήκον εἰς Σκύθας, οἱ δ' ἕτεροι εἰς Ἑλλήνας ἢ Ρωμαίους χριστιανούς· οὐδαμιά, τέλος, διάταξις ὑπῆρχεν ὡς πρὸς τὰς θέσεις αὐτῶν, ἀλλ' ἐκείντο τῆδε ἀκαίεσι. Ἡ τετρα τῶν νεκρῶν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ προσκεφαλίου, ἀπὸ δὲ νὰ περιεχῆται ἐν τῷ ἀγγεῖῳ, ἀπ' ἐναντίας ἐκαλύπτετο ὑπ' αὐτοῦ. Πολλὰκις παρατήρησα ἐν τῇ τετρῷ μύματα χρυσοῦ· ταῦτα προσήρχοντο ἀναμφιβόλως, διότι οἱ νεκροὶ ἀπετεφρόντο μετὰ τῶν πολυτίμων αὐτῶν κοσμημάτων. Εἶς τινα τῶν τάφων μετὰ τῶν ἀγγείων εὖρον καὶ μικρὰ κυτία ἐξ ἐλεφαντοδόντος ὁμοία τοῖς τεχνουργημένοις ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κων/πόλεως καὶ περιέχοντα ψυμύθιον ἐρυθρόν, οὗ ἡ εὐωδία ὁσμὴ διατηρεῖτο ἔτι. Φαίνεται, ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἀνήκον γυναιξί· διὰ τοῦτο καὶ ἡ φροντίς νὰ ἐμβάλλωσι μετὰ τῶν νεκρῶν τὰ προσφιλέστατα καλλωπισμοῦ αὐτῶν ἀντικείμενα. Τὰ ἀγγεῖα οὐδαμῶν ἔφερον γραφήν· ἐν ἐνὶ μόνον τάφῳ εὖρον σκευή, ἧτις ἦσαν μὲν πήλινα, πλὴν καλλιτεχνικῶς εἰργασμένα. Ὅσον ἀγορᾷ ἀγγεῖα, λυχνίαι, δακρυροῦς, εὖρον ἅπαντα ἐστραμμένα, φαίνεται, δὲ, ὅτι ἔκειντο ἀδικαίως, διότι τὸ πλεῖον τῶν τάφων ἀνήκον εἰς πτωχοῦς, ὧν οἱ νεκροὶ ἔθαπτοντο ἐν γυμνῇ γῇ ἄνευ προσκευασίας. Ἐκπληκτικῶς ἦν ὁ ἅπαντων ἀριθμὸς τῶν ἄμφορέων, ὧν τὸ ὕψος ἦν ὑπὲρ τὰ 0,60, ἅπαντες ὁμοῦς ἦσαν τετραγώνιοι. Συλλέξας ἐκ τινος τὰ συντετριμμένα τεμάχια κατώρθωσα νὰ συναρμύσω ἐν μέρει ταῦτα. Καθ' ὅλην ταύτην τὴν ἔρευναν ἀπῆντων μαρμαρίνα τεμάχια μικρῶν μὲν διαστάσεων ἀνήκοντα δὲ εἰς στεράνας, μετώπια, παραστάδας κτισμάτων, ὡς φαίνεται, οὐχὶ ἐξόχου μεγέθους. Ἐκτὸς τούτων μόνον πλεονεχῆ τεύχεος πεγυκία τὸ πλάτος καὶ καθέτως πρὸς τὴν ὁδὸν Τρικλίου δὴκούσα φαίνεται νὰ ὑπῆρξε θεμελίον ἀρχαίου κτίσματος. Ἐπιγραφῶς τῆς ἀκολουθούσης εὖρον, ὧν τινες φαίνεται νὰ ἦσαν ἐπιτύμβιοι.

Πρώτην τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν γενλυμένην ἐπὶ λίθου λευκοῦ, οὗ τὸ τεμάχια ὡς ἐκ τῶν συνεχομένων τῇ ἐπιγραφῇ βυζαντινῶν γραμμικῶν κοσμημάτων φαίνεται νὰ ἀνήκειν εἰς τι κτίσιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀξιοπαρατήρητος ἐστὶν ἡ γραφή τοῦ Ψ, ἐπιζομένη κατὰ τὸν II' αἰῶνα. ὡς καὶ ἡ μνεία ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Τόμης. ἀμφότερα καταδεικνύοντα ὁρθῶς, ἣν ἐπιχειρεῖ γινώσκων ὁ κ. Κοντογιώργης, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπέρχεν ἀκόμα κατὰ τὸν I' αἰῶνα

καὶ ὅτι πιθανώτατόν ἐστιν, ὅτι κατεστράφη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ἐτέραν ἐπιγραφὴν, ἣν εὔρον ἐπίσης γεγραμμένην ἐπὶ λίθου λευκοῦ καὶ κειμένην παρὰ τῷ ἴδιῳ τόπῳ ἐγούσαν ὡς ἑξῆς:

ὡς καὶ τὴν ἀκόλουθον:

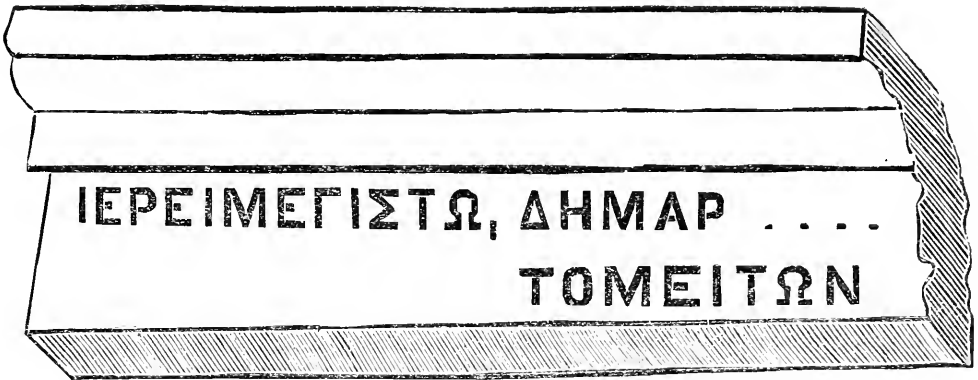

Ἐπίσης δὲ παρὰ τὸν αὐτὸν γῶρον τὴν ἐρεξίαν, ὁμοίως ἐπὶ λευκοῦ λίθου, καὶ ἡ δυσαναγνώστου τυγχάνουσιν αἱ λέξεις, ἢ μᾶλλον ἀνήκουσιν εἰς γλώσσαν ἑτέραν ἢ τὴν ἑλληνικὴν.

Τὰ προϊόντα τῆς μέχρι τοῦ μέρους ἐκείνου ἀνασκαφῆς ἐνεθάρρουν καὶ τὸν ἰδιοκτήτην, ὅπως προεκτείνωμεν τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν

καθ' ὅλον ἐν γένει τὸ γήπεδον, ὅπως οὕτως ἢ ἄλλως μᾶλλον νὰ καταληφθῇ τὸ πλεῖον ἐξ ἀικοδομῶν κατ' ὄλιγον μόνον ἤθελε μείνει ἀνακαθάρτην. Οὕτως ἐξακολούθησεν τὴν τρίτην ἀνασκαφὴν παραλλήλως τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρῃ καὶ ἀποκαλύπτων τὴν γῆν, πρὸς μὲν τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος εὗρέθη εἰς ὄλιγον βάθος, πρὸς δὲ τὴν δυσμικὴν ἀποτόμως κατωφέραιε μέχρι τοῦ βάθους ἐξ μέτρον σχηματίζον λόφον κρηνοῦδα. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου εἶδον τὸ ἔδαφος ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ τετραστύλου, ὅπως συνέκλειτο ἐκ πλῶθων πολυγώνων πλὴν συνεπτεριμμένων καὶ οὐδεμίαν φερόντων γραμμὴν ἢ συμβολικὴν σημεῖον, τῶν δὲ κίονων ἰσοζῶντο μόνον αἱ βάσεις, κατέχουσαι ἐπι τὸν οἶκον ἐν τῷ κτίσματι τόπον, ῥυθμῶς δωρικοῦ. Συντερίματτα ἐλάχιστα ἐκ μακρῶρου ἐκείνου ἰσπαρμένα τῆδε κλίσει· μόνον δὲ δύο στεφανοὺς ἀπέντασα, τὴν μὲν φέρουσαν κοσμήματα, τὴν δὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν:

Μεγίστους ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, βασιλεῖς καὶ ἱεροδιδασκάλους ὠνομαζόν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας τοὺς πρωτοστατοῦντας ἱερεῖς ἐν τῇ τελέσει τῶν μυστηρίων τῆς Δήμητρος· ὥστε ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δεῖν εἰκάσαι, ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦν ἀφιερωμένος τῇ θεᾷ ταύτῃ, ἥτις ὡς προστάτις τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἔπεται ὅτι ἐξόχως ἐτιμᾶτο ἐν πόλει, ἥτις τὴν εὐδαμονίαν αὐτῆς τοῦτοις ὤφειλεν. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἑλληνικοῦς λέξεως μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγίστου ἱερέως, νομίζω, ὅτι ἐπιτυχῶς ἀναπληροῦται διὰ τῶν συνήθων τίτλων, οἵτινες ἀπαντῶσιν εἰς τοιοῦτου εἴδους ἐπιγραφάς, οἷον «ἱερεὶ μεγίστῳ δημαρχικῆς κτλ.» ἢ δὲ λέξις Τομεῖτων πασιδῆλως ἐμφαίνει, ὅτι ὁ ναὸς οὗτος

εὕρισκετο ἐν Τόμει, ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐκ τῶν ἐπισημῶν, διότι ἱεροῦργον ἐν αὐτῷ ὁ μέγας ἱερεὺς, ἐπόμενον ἦν, ὅτι ἔκειτο εἰς ἐπιφανῆς τῆς πόλεως μέρος καὶ τοιοῦτον ἦν ἡ ἀγορὰ. Τῶ ὄντι ἡ θέσις αὕτη καὶ σήμερον ἐπι ἀναγνωρίζεται ὡς τοιαύτη, διότι ἐνεκὰ τοῦ ὕψους αὐτῆς δεσπόζει τῶν περικειμένων, ἀλλὰ καὶ πανταχῶθεν τελεῖ ὄψωρμένη, ὡς ἀπὸ ξηρῆς μὲν δεσπόζουσα τῶν ἐκτυλισσομένων πρὸ αὐτῆς πεδίων, δι' ὧν σχηματίζεται ὁ ἱσθμὸς ὁ ἐνόνων το κατεγόμενον παρὰ τῆς πόλεως ἀκρωτήριον μετὰ τῆς ἐπιλοΐπου Μοισίας, ἀπὸ θαλάσσης δὲ προεκσπίζουμένη ὑπὸ ὕψλων λόφων καὶ παχέων τειχῶν, μεθ' ὧν ἐκταταῖοτο πάσα κατ' αὐτῆς προσβολή, οὐ μόνον καὶ τῶν λι-

μένων υπό τὴν κατοχὴν αὐτῆς τελούντων, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτῶν. Σήμερον, ὡς ἔχει ἡ πόλις, ταυτὰ εἰσὶν ἀκόμη τὰ ἰσχυρὰ ταύτης σημεῖα, ἃ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα βεβαίως ἰσχυρότερα ἦσαν.

Πρὸ τοῦ ναοῦ τὸ ἕδαφος ἔδεικνε κατηρορικῶς, παρέκλειτο δὲ ἐρείπια τειχῶν καὶ ἔργα βωμοῦ· πρὸς δὲ τὸ πέριξ τῆς ὀρθῆς ταύτης κλίσεως εὐρέθη λάκκος δι' ἑπιγῆς τὴν διαμετρον, πλήρης ὀδόντων κάπρων καὶ ἐτέρων ὀστέων. Ἐπειδὴ δὲ κάπροι ἐθυσιάζοντο μόνον τῇ Δήμητρει, τοῦτο ἔστιν ἕτερον πάλιν ἀπόδειξις περὶ τῆς θεότητος, εἰς ἣν ὁ ναὸς ἦν ἀφιερωμένος. Ἐν τῷ βῆθει τοῦ λάκκου τοῦτου εὗρον δύο χάλκινα ἀρχαιόμαθια δώδεκα ἑκατοστῶν το μήκος, ὧν τὸ μὲν ἦν ὁ Ἑρμῆς, φέρων πέρυγας εἰς τοὺς πόδας καὶ κερύκειον εἰς τὴν χεῖρα, τὸ δὲ ἡ Ἀρροδίτη ἀμφοτέρων τούτων ἡ τέχνη διακρίνετο ἐπὶ μετρούτητι. Παρὰ τὸν λάκκον τοῦτον εὐρέθη τάφος ὁμοίως κατασκευῆς τῇ τῶν προσηρομένων, ἥτοι ἐσχηματισμένος ἔντος γῆς μετὰ πλινθοκομίας καὶ ὑψὸς ἀσθέστου· περιέλειε δὲ ἀργεῖα πῆλινα μὲν ἀλλὰ πολυτέλεστερα καὶ κομψότερα διὰ τὴν τέχνην τῶν εἰς τὰ περίξ ἐκεῖ ἀνορυχθέντων.

Χωρίζομένου τοῦ γηπέδου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἄλλοτε μὲν τῆς Συναγωγῆς καλομένης, νῦν δὲ Ἀ.Α.λεῶν, ἐξήκολούθησα τὴν ἀνασκαφὴν ἐν τῷ πέριξ. Ἐνταῦθα τοῦ ἕδαφους προβαίνοντος πάντοτε καθ' ὁμοίαν κλίσιν ἀπήντησα ὡσαύτως ἐρείπια τειχῶν ἐμφαίνοντα, ὅτι ἀπετέλουν συνεχῆ σειρὰν μετὰ τῶν ἐν τῷ ἐτέρῳ γηπέδῳ ἀποκαλυφθέντων, συνηνοῦντο δὲ πρὸς μέτωπον ἐξέτερου τειχοῦς, πρὸς τὰς ἄκρας οὐτινος ὑπῆρχον τετράγωνοι βάσεις λιθίνων θεμελίων ἐμφαίνουσαι, ὅτι ὑπερέκειντο αὐτῶν πύργοι. Ἐν τῇ μιᾷ τῶν βάσεων τούτων ὑψοῦντο δύο κορμοὶ κίονων ἀπλῶν ἐκ γρανίτου δύο μέτρων τὸ μήκος, ἐφ' ὧν ὑπῆρχεν ἀνάκλιρον σταυροῦ. Ἐν τῇ ἐκ τῶν τειχῶν τούτων περιεχομένην οὐλῇ εὗρον τὰ λείψανα τῶν λογγῶν καὶ τῶν λεπίδων τῶν θωράκων, περὶ ὧν ἐν τοῖς προηγούμενοις ἀνέφερον, ὡς καὶ τινὰ ἀρχαῖα νομισματὰ τῆς Τόμης παριστῶντα ἄφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸν μὲ ἀναπεπταμένης πέρυγας, καταοῦντα εἰς τὸ βῆθος αὐτοῦ στέφανον, ἄφ' ἐτέρου δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΟΝΤΟΥ ΤΟΜΕΩΣ μετὰ προτομῆς ἐν μέσῳ· ἐπίσης δὲ καὶ τμήμα περόνης καὶ μαχαίρου. Παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν γωνίαν τοῦ ἀνατολικοῦ πύργου ἀνέσκαψα τά-

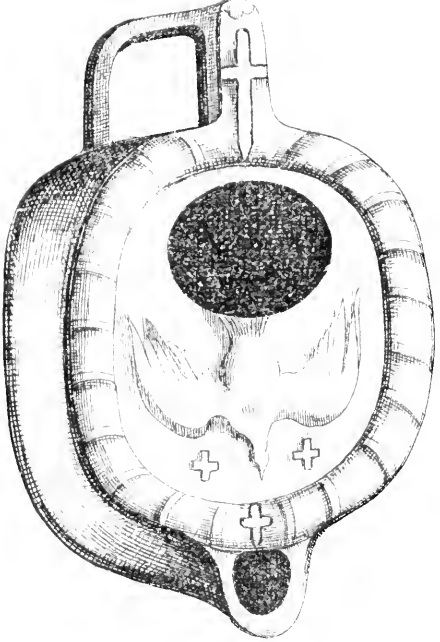
φρον, ἐν ᾧ τὴν αὐτὴν κατασκευὴν ὡς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τάφοις τοῖς ἐκ πλινθοκομίας εὗρον, ἀλλὰ διαφέρουσαν μόνον κατὰ τὴν θέσιν τῆς κεφαλῆς, ὡς ἐν τισὶ τούτων παρετήρησα, ἥτοι αὐτὴ ἔκειτο πρὸς δυσμᾶς.

Ἡ τῶν πύργων θέσις ὡς καὶ τῶν περιβάλλοντων τὸν γῶρον τούτον τειχῶν, τῶν κειμένων πασιφανῶς ἐπὶ τοῦ περιδόλου τῆς πόλεως, ἔνθα καὶ τὰ νεκροταφεῖα ἔκειντο, καὶ τὰ λείψανα τῶν πολεμικῶν ἐργαλείων ὡς καὶ ὁ ὑψηλὸς τόπος ὁ ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου δεσπόζων ἀπάσης τῆς πόλεως Κωνσταντίας εἰσὶν ὡσαύτως ἰκανὰ ἐγγέγραφα, ὅπως ἐπισφύρασι τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἔσχε μεγάλην ἔκτασιν καὶ ὅτι ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς ἐξυπηρετομένη πανταχόθεν ὑπὸ λιμένων ἦν ἄρα ἰσχυρῶς ὠχυρωμένη κατὰ πάσας τὰς ὁδοὺς τὰς ἀπὸ τῶν λιμένων πρὸς αὐτὴν φερούσας.

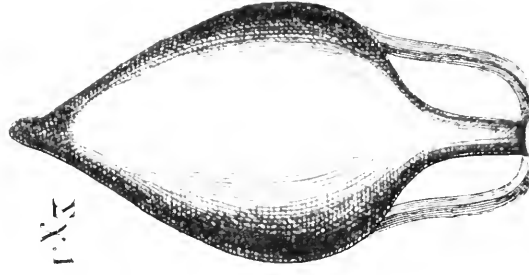
Ἐκτός τῶν ἄνωθι μνημονευομένων εὐρημάτων, ἐν ἐτέρῳ γηπέδῳ κειμένῳ πρὸς τὴν βορείαν τῆς Κωνσταντίας πλευρᾶν, ἐν τῷ καλουμένῳ Ταταρικῷ τμήματι, ἥτοι μεταξὺ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, εὐρέθησαν τάφοι, ἐν οἷς περιελείποντο ἀρχαιόμαθια τινὰ ἐκ λευκοῦ πεντελικοῦ λίθου τέχνης ἀρίστης. Τούτων τὰ μὲν τρία ἦσαν ἀκέραια ἔχοντα τὸ ὕψος περὶ τὰ 0,65 καὶ παρίστων τὸ μὲν τὴν Ἀθηνᾶν, τὸ δὲ τὴν Ἀρροδίτην καὶ τὸ τρίτον τὸν Διόνυσον ἔρρητον τῶν δ' ἐτέρων μόνον αἱ κεφαλαὶ εὐρέθησαν, ἀνήκουσαι ἐπίσης εἰς ἀρχαιόμαθια παριστῶντα Ὀλυμπίους θεοὺς. Πρὸ ἐτῶν ἐπὶ γιλιόμετρον ἄνω τοῦ μέρους τούτου ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖος σαρκοφάγος, οὐχὶ μονόλιθος ἀλλὰ κατασκευασμένος ἐκ συναρμογῆς παμμεγέθων λίθων, ἔχων τὸ μὲν μήκος δύο καὶ ἡμίσεος μέτρων, τὸ δὲ πλάτος ὡς καὶ τὸ ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος. Ὁ τάφος οὗτος ἐκαλύπτετο ὑπὸ δύο μονόλιθων πυραμιδοειδῶς θεθειμένων. Ἄπαντες οἱ λίθοι ἦσαν πορῆται, τὸ δ' ἔνδον τοῦ τάφου ἦν κεχοισμένον καὶ ἐκαλύπτετο ὑπὸ τειχογραφικῶν ἀπομιμουμένων τὴν τυρρηνικὴν ζωγραφίαν, ἀλλὰ λίαν ἀτεχνῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ὥστε φαίνεται, ὅτι ὁ τάφος οὗτος ἀνῆκεν εἰς τινὰ τῶν διακεκριμένων Σκυθῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τάφος οὗτος ἀνερέθη ἐν ἰδιωτικῷ γηπέδῳ, ἄγνωστον ταίχωναι μοι, ἐὰν σπουδαῖόν τι περιέλειεν.

Τοιαῦτα ἐν ὀλίγοις ἡ τοπογραφικὴ ἐξήγησις περὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Τόμης, ἐξ ἧς συνάγεται ὡς τελικὸν συμπέρασμα, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἀνατόλικοι ἐξετείνετο μέχρι τοῦ σημερινοῦ λοιμοκαθαρτη-

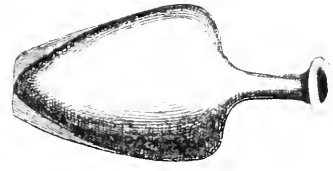
ΣΧ. 4.

ΣΧ. 1.

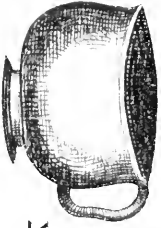
ΣΧ. 2.

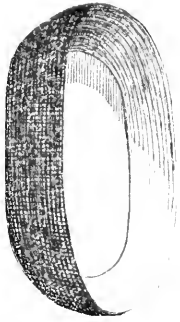
ΣΧ. 3.

ΣΧ. 6.

ΣΧ. 5.

ρίου, ἔνθα καὶ ἀρχαία τις βυζαντινὴ μονὴ ἔκειτο, καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῆς ἄπασαν τὴν μεταξύ τῶν δύο τούτων μερῶν ἐκτεινομένην ἀκτὴν, ἐν ἧ σῶζονται εἰσέτι τοσαῦτα σπουδαία ἔγγρα τῶν ἀρχαίων λιμένων καὶ ὁρμίσκων αὐτῆς.

Τελευτῶν ἤδη τὴν τοπογραφικὴν ταύτην ἔχθεσιν ὁμολογῶ, ὅτι δὲν παρίσταται ἐνώπιον ὑμῶν ὡς ἀλάνθαστος ἐπιλύτης τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος, καὶ ὅτι, ὅπερ μετὰ μερί-

στου ἐνδιαφέροντος ἀναμένω, παρέστην ἐνταῦθα εὐέλπις, ὅτι θέλω συλλέξει τὰς ἐμβριθεῖς ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου παρατηρήσεις, ἐξ ὧν εὐκότως θέλω κρίνει, ἂν προσσκόπων τὰ συμφέροντα τῆ ἀρχαιολογικῆ ἐπιστήμῃ ἐπράξῃ.

Σ. Σ. Ε. Ἡ πραγματεία αὕτη συνωδεύετο ὑπὸ δύο πινάκων, τοπογραφικῶ καὶ ἐπιγραφικῶ, ὅτινες ὅμως, ἕνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος ἀφηνεῖου θανάτου τοῦ ἀλλήστου μνήμης Π. Κούππα, δὲν μὰς ἐπεδόθησαν.

Μ. ΓΕΔΕΩΝ

ΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΙΚΩΝ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΑΙΩΝΑΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΜΟΒ' συνεδρ. τῆς 23 Ἰανουαρ. 1888).

Καρδιῶν ὀδυνομένων ἀπηγγέματα θλιβερά ἀπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Ἀδριανου πόλεως προσέβαλον ἄρτι τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, ὅτι προσεκληθήσαν οἱ θερησκευτικοὶ ἀρχιερεῖς, ἵνα συσκεθῶσι περὶ τῶν δυσχεραινόντων τὸν γάμον ἐθίμων καὶ τοῦ περὶ τὰς προικοδοσίας κακοῦ κορυφουμένου παρ' ἡμέραν. Ἀπὸ τῶν ἐφημερίδων ἀναμαχθῶν τὰ διαθήματα ταῦτα, ἐὰν ἐξομολογήσωμαι πρὸς ὑμᾶς, ἀγασταὶ κυρία, ὅτι ὠρμήθη ἐν τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης ιστορικῆς ἀφηγήσεως, μὴ εἰς κοίμᾳ μοι γένοιτο. Τῆς μεγάλης εἰκόνας τοῦ παρελθόντος βίου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἄρχαρχα μένουσι μέρη πολλὰ, μένουσιν ἀφώτιστοι χαρακτήρες, καὶ κοινωνικαὶ τάσεις, ὅρμαι καὶ πόθοι μένουσιν ἀνερμηνευτοί, καὶ μορφαὶ προσώπων μεγάλων διατελοῦσιν ἐν ὑποκειάσεσιν, ἀπαιτεῖται δὲ δοκίμων χρωστήρων ἐργασία σὺνδρομον ἔχουσα

ζῆλον θερμὸν ἄχρις ἀποπερατώσεως τοῦ ὅλου ἔργου. Ἡ βυζαντινὴ κοινωνία καὶ ἡ τῶν τρισάκρων τελευταίων αἰώνων, ἡ τῶν κἄτω χρόνων, ὡς λέγομεν, σὺνδεμῆς ἔτυχε μέχρι τοῦδε πιστῆς, οὕτως εἰπεῖν, φωτογραφίας, διότι προηγουμένως ἀπαιτεῖται μελέτη τῶν πηγῶν, ἵνα μὴ τὴν προηγήθεισαν κοινωνίαν εὐρίσκωμεν καὶ κηρύττωμεν βελτίονα τῆς συγχρόνου καὶ τῆς ἐπιγενομένης. Ἐκαστος αἰὼν νέος ἔχει τοὺς ἀποδοκιμαζόντας καὶ κατακρίνοντας τὴν σύγχρονον αὐτοῖς κοινωνίαν, ἔχει τοὺς ἐπαινοῦντας τὴν τοῦ παρελθόντος. Ὁ ἱερός Φώτιος ἀποκλαίει τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, ὅτι κατ' αὐτὴν «ἔρρει τὰ καλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς ἡ χάρις οἴχεται, κακία δὲ ἐμπολιτεύεται, καὶ τὸ μὲν ψεῦδος περσοφνεῖ, συλλοβολεῖ δὲ τὰ περὶ ἡ ἀλήθεια», καίτοι βεβαίως ἐμελέτησε τοὺς δύο πρὸ αὐτοῦ αἰῶνας τῶν εἰκονομάχων. Ἐνῶ δὲ

ποσούτω Ζηροῦδες ἤμην γρηγορεῖ τῆς κοινωνικῆς τότε καταστάσεως τὸ κάτοπρον. δύο μετ' αὐτὸν αἰῶνας ὁ τῆς Βουλγαρικῆς ἀρχιεπισκοπῆς Θεοδούλακος οὐκ ἔτιν παρίστασι τὴν εὐκλόνη τῆς αὐτῶ συγγένου κοινωνικῆς συγκρατηαίνων ἄχρι τοῦ κερύττειν ἀγαθὸν οὐχί τὸν τὴν ἀρετὴν θεῖον, ἀλλὰ τὸν μὴ δαιμονιοῦδη τὴν κακίαν. Καὶ πατέρων λόγους, καὶ συνοδικὰ πρακτικὰ, καὶ ἐπιγράμματα καὶ λιβελλοὺς καὶ μυστικὰς ἢ φανεράς ἀμερολήπτων ἢ διγλώσσων χειρογράφων ἱστορικῶς ἀνάγκη νὰ μελετήσωμεν, ἵνα γένηται πᾶσι φανερὸν πῶς παρεβήμεν, ἐν ταῖς περὶ ἡμῶν αἰῶσι, τί δ' ἐρεζέχαμεν ἐν τε τῷ ἰδιωτικῷ καὶ τῷ δημοσίῳ ἡμῶν βίῳ, μικρὸν δὲ μέρος τῆς ὅλης ἐργασίας ἔσται ἡ παρούσα σημειώσις. Οὐδὲ ζήτῳ νὰ προδικάσω τὴν ἀπόρασιν ὑμῶν, φίλοι κύριοι, βεβαίῳ, ὅτι τὴν καθ' ἡμέρας ὅσον εἰς τὸν ἰδιωτικὸν ἀφορᾷ βίον καταστασιν εὐρήσασιν βελτίω τῆς προσηγουμένης ἢ δὲ μικρὰ ἱστορικὴ ἀφήγησις αὐτῆς. Ἦν ὑμῖν ὑποβάλλω τὸ πρῶτον ἀνεργόμενος τὸ βῆμα τοῦ ἔθνικου τούτου σευφωματος συντελέσει πῶς εἰς δικαίαν ἐκτίμησιν παρεβήμενος καὶ παρόντος.

Ἐναντίον τῆς πολυτελείας καὶ τῶν προικοδοσιῶν ἢ φωνῆ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγέθη φθεβεῖν πρὸ ἐκατὸν ἐνεγκόντα σχεδὸν ἑτῶν, τὸ δὲ δεύτερον ἔτος τῆς παρεβήσεως III' ἐκατονταετηρίδος (1701) ἐπικουδοσίησιν εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν δύο διατάξεις ἀνστατήρας, δύο μεγάλους πατριαρχικοὺς καὶ συνουδικοὺς ἀφορισμοὺς ἐν σχέσει πρὸς τὰς προικίας, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς στολισμοὺς τῶν γυναικῶν. Ἐγγράφα δύο πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ ἐπὶ τοῦ πατριαρχοῦ Καλλιπικῶν Β' τοῦ Λαυραῖου ἐκδεδωμένα, ἅτινα ἐσχάτως ἐξέδωκα ἐν τῷ παρατηρητικῷ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας», ἐπικουδοσίαν ἀποράσεις ἐπαρχιακῆς δύο, καὶ ἐμελέη μένειν ἐπὶ πολὺ ἄγνωστος ἢ φηρισκμένη τούτῳ ἐπὶ τούτῳ θεσμοῦ πόλις, εἰ μὴ διεφώτιζε με ἐσχάτως χειρογράφων τῆς ἐλληνικῆς σχολῆς Τζεβαλιῦ. Καὶ μνησθόμενος ἀπὸ τοῦ χειρογράφου, ὅτι πρῶτον κατεδικάσει τὴν περὶ τῆς προικίας καὶ τὴν περὶ τῶν γυναικείων κόσμους πολυτελείαν ἢ μεγάλη τῶν Ἰωαννίνων πόλις, ἢς οἱ προϋχόντες συναποφασίσαντες τῷ διασημοστάτῳ αὐτῶν Ἐπιμετῆ Κλήμεντι θεσμοὺς ὠφελίμους, εἶδον τὴν Μ. ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἐπικουδοσίαν τῆς ἀποράσεις αὐτῶν. Σπατάλη χειρῶν ἀνάστασις εἰς κλιτοπισμοὺς γυναικείους ἡγάγασε τοὺς πρῶτους τῆς ὀρθοδόξου

κοινότητος, ὅπως σκεθῶσιν ἀποτελεσματικῶς περὶ τῆς τοῦ κακοῦ παύσεως. κληῖρος δὲ καὶ λαὸς ἦσαν συμφωνοί, ὅπως περιστελλῶσιν «ἐν οἰκονομικῇ προσηγουμένη τὸν ὑπερβολικὸν στολισμὸν τῶν αὐτόθι γυναικῶν», ὀρίζοντες «μετρίστητά τινα ἐν ταῖς τοιαύταις στολαῖς, ὅπως κοινῶς ἐν πάσαις ταῖς γυναιξί τοῦ τοιοῦτου μετρίου κοσμημάτων φερομένου ἄρθῃ ἐκ μέσου πᾶσα ἐρίθεια καὶ ζήλος καὶ ἔρις δεινή, ἐξ ὧν ἀναριθμητὰ συρρέει κακὰ, πρὸξενὰ μυρίων ἀτοπημάτων», ὡς γράφει τὸ πατριαρχικὸν γράμμα. Ἡ ἀπόρασις ἀποβλέπει εἰς τὰς ἐν Ἰωαννίνοις Ἰθαγενεῖς καὶ τὰς ἐποικίους γυναικίας, αἰτνας ἀπερασίθη νὰ φέρωσι λόγῳ στολισμοῦ «μόνον ἐν ζευγαρίῳ σκουλαρικία, καὶ τραχηλίαν μίαν, καὶ δακτυλίδιον ἐν, ἄλλο δὲ περισσώτερον τούτων μὴ ἔχωσιν ἄδειαν φέρειν καὶ στολιζεσθαι». Τοῦ κανόνος τούτου ἐξήρθέησαν αἱ νεονύμφου. Μένει ἡμῖν ἄγνωστος ἢ τῶν νευμῶν ἐνδυμασίαι, διότι τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἀναφέρει στολισμὸν ἀριστῶς νυμφικόν, κατὰ τὴν ἀριμύθησιν ταῖς νύμφαις σνηθήθειαν, ἐπιτρέπει δὲ καὶ μετρίον τινα στολισμὸν εἰς τὰς νεονύμφους, ἀλλὰ μὲχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἐντὸς τῆς οἰκίας, μεθ' ἧς ἐπεβάλλετο αὐταῖς, ὅπως φέρωσι τὰ κοσμηματα, ἅτινα καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν γυναικῶν.

Ἡ τοιαύτη φροντίς, ὁ ζήλος οὗτος, ἐφλέγε τοὺς αὐτόθι, καὶ οἱ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἀσκητὰ ἡγωνίσθησαν κατ' ἐθῆμον πράγματι καταδικαστέων. Εἰς τὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος διάσημον τῶν Ἰωαννίνων ἱεράρχην Κλήμεντα τὸν Νίον οἱ καλόγηροι Γέροντες Δαβίδ, Δαμιανὸς καὶ Παρθένιος γράφοντες, ὡς καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις χριστιανοὺς, παρεκάλουν «νὰ παραγγεῖλαις τῶν ἀδελφῶν μας τῶν χριστιανῶν νὰ μὴν τρώγουν τὸ ψᾶρι ταῖς τετράδασι καὶ παρασκευαίαις, ὅτι εἶναι μεγάλη ἁμαρτία. Ἀκόμη καὶ αὐτὸ τοῦ διαβόλου τὸ βότανι νὰ μὴ τὸ βάνουν πλέον ἢ γυναικίαις εἰς τὸ πρόσωπόν τους, ὅτι εἶναι μέγα κακὸν καὶ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ». Μακρότατον συνέταξε ποίημα κατὰ τῆς ἐν τετραδί καὶ παρασκευῆ καταλύσεως ὁ ἱερομόναχος Χαλίσος ὁ Μικρὸς, σύγχρονος τῷ Κλήμεντι, τὰς ἀφηγήσεις δ' αὐτοῦ βεβαίῳ ὁ μακαρίτης Π. Ἀραβαντινός· ἀλλὰ τὸ θέμα τῆς διατριβῆς ταύτης οὐχί εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφορᾷ, πρόκειται δὲ μόνον περὶ τῆς ματαίας σπατάλης πρὸς ἐπίδειξιν ματαίαν πλοῦτος καὶ ταύτην ἢ κοινωνία κατεδικάζει τῶν Ἰωαννίνων, ἧτις τῷ 1687 ἐπ

δύο χειμερινούς ἑβδομάδας ἤγε πολυδαπάνους ἐροτάς διὰ τοὺς ἀρχαίωνας, οἵτινες συνέδρασαν τὰς πλουσίαις οἰκογενεαῖς τῶν εὐπατριδῶν Ἰωαννιτικῶν Καρχαρινιδῶν καὶ Ἱερομονάχων, ἧτις εἶχε καθήκον ν' ἀποδομαίξῃ τὴν πρὸς διατήρησιν πολλῶν ὑπερεπιπέδων ἀνάγκην δαπάνην. «καθότι—προστίθησιν ὁ Ἀραβιαντινός—ἡ ἐκ περισσοτέρων θεραπεινιδῶν συνουδουμένη κυρία, ὅτε ἐξέρχεται τῆς οἰκίας τῆς νομίζεται, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἡ πλουσιωτέρα».

Καθόρισαντες αἱ κἀταίκαί τῶν Ἰωαννιτικῶν τὰ περὶ τοὺς γυναικείους κόσμους, προσεπλήθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὸ περὶ τὰς προικοδοσίας κακόν, ὅπερ καθίστα δυστυχεῖς πολλούς, νυμφεύοντάς μὲν τὴν πρωτότοκον αὐτῶν θυγατέρα, προικοδοτοῦντάς δ' αὐτῇ πάσαν σχεδὸν τὴν περιουσίαν αὐτῶν, μηδὲ φροντίζοντάς ὅλως περὶ τῶν λοιπῶν αὐτῶν θυγατέρων ἢ περὶ τῆς ἐκκενῆς ἐν τῷ μέλλοντι διατηρήσεως. Ἐντεῦθεν ἐπεβάλλετο ταῖς καταίκαίς νὰ θεσμοθετήσωσι τὴν παῦσιν τῆς πέρα τοῦ δέοντος παραταθείσης ἀμετρίας ἐν τῇ προφησίᾳ τῶν προίκων καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν κατὰ τὰς προίκας ἐπεβάλλετο νὰ προνοήσωσιν οὐ μόνον τῆς εὐμαροῦς συντηρήσεως τῆς συζευγνυμένης πρωτότοκου θυγατρὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνέτου διατηρήσεως τῆς δευτεροτόκου καὶ τριτοτόκου· ἐπεβάλλετο νὰ προνοήσωσι καὶ τῆς ἀνέτου γηροκομῆσεως τοῦ προικοδοτοῦντος πατρὸς. Καὶ συνέταξαν οὕτω περὶ τούτου νόμους, καθ' οὓς οἱ κακῆμενοι περιουσίαν πέντε χιλιάδων γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐπίκεινα ἔπρεπε νὰ παρέχωσιν εἰς μὲν τὴν πρώτην αὐτῶν θυγατέρα λόγῳ προικῶς δισχίλια γρόσια, συναριθμουμένων τῶν γελκῶν σκευῶν καὶ τῶν κοσμημάτων ἐξ ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ μαργαριτῶν, πλὴν τῶν νυμφικῶν ἐνδυμάτων, ἱμῶν δηλοῦσι καὶ βουρικῶν τοῦ ὄσπιτιος, κελῶς λέγει τὸ πατριαρχεικὸν ἔγγραφον· μετὰ τὴν πρωτότοκον τῶν θυγατέρων αἱ μένουσαι ὠρίσθη νὰ λαμβάνωσιν «ἀνὰ τεσσαράκοντα γρόσια καθ' ἑκάστην ἑκατοντάδα τῆς περιλειφθείσης τοῦ πατρὸς περιουσίας, καὶ τὰ νυμφικὰ ἐνδυματὰ προσέτι, ἧτοι ἱματὶα καὶ βουρικὰ τοῦ ὄσπιτιος»· ταῦτα δὲ κατὰ τὴν κοινὴν ἀπόφασιν ὠρίζονται, καθὼς καὶ τὰ τῆς πρώτης θυγατρὸς. Περὶ δὲ τῶν ἐχόντων περιουσίαν κατωτέρην τῶν πέντε χιλιάδων ὠρίσθη νὰ παρέχωσιν εἰς ἑκάστην τῶν θυγατέρων αὐτῶν «ἀνὰ τεσσαράκοντα γρόσια καθ' ἑκάστην ἑκατοντάδα τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, ὡσπύτως καὶ

τὰ ἐνδυματὰ, ὡς προείρηται, καὶ βουρικὰ τοῦ ὄσπιτιος», πῶθως τὴν ἐπιπέλωσιν. Ἰνα δ' ἐν ἀληθείᾳ γίνῃται τῶν προικοδοτοῦμένων ἡ δικαιοσύνη καὶ χωρὶς τινος μεροληψίας, ἀπερασίσθη, γνωμὴ τῆς ἐρθοδόξου κοινότητος, εἰδῆσαι δὲ καὶ τοῦ μακροπόλου, νὰ ἐκλέγονται τέσσαρες δικαιοκρατοὶ τῶν προίκων, ἐπιγράφοντες ταῦτας ἐν τῷ κώδικι τῆς μακροπόλειος. Αὐτοὶ ἀποφάσεις ἐπεκυρώθησαν, ὡς εἴρηται, τῷ 1701 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Καλλιμάκου Β' τοῦ Ἀκαρῶνος, οἱ χριστιανοὶ τῶν Ἰωαννιτικῶν ἐρῶμισαν τὰ κατὰ τὰς προίκας, οἱ δὲ λογώστατοι πρόθυμοι προσήρχοντο τὰς κατὰ τὴν ὑπόδοξου τας ἀποφάσεις. Εἰκόσθη ἡ τριάκοντα κατόπιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπὶ Μανθῶς Ἰωάννου ὁ ἐξ Ἰωαννιτικῶν στιγουργήσας τὴν «συμφορὴν καὶ ἀγαθολοσίαν τοῦ Μορέως» τῷ 1715 προσέθηκεν ἐν τῇ αἰ τῆς «συμφορῆς» καὶ γνωμῆς ἠθικῆς, ὡς προσέθηκεν ὁ Ἱερομόναχος Παΐσιος ὁ Μικρός. Ἐν μακρῷ στιγουργήματι ἐκ δικαιοσύων πενήκοντα σχεδὸν ἡμιστίχων «περὶ κακῆς ὑπανδρείας», ἀρχεται μὲν διὰ τῶν στίχων,

Ὅποιος εὐμορφὴ γυροῖ
πρέπει νὰ μὴν ταξιδεύῃ
καὶ νὰ μὴν γυροῖ προίκας,
ὅτι ἔχει τόση πίκρα
ὅτι πρέπει νὰ λογιῖται
σκαλῶν τῆς τὸν ἀγοράζει.

ἐξοικονομεῖ δὲ ἐκτροβίζων τοὺς νέους καὶ διὰ ζουερῶν χρωμάτων ζουραρῶν τὴν εἰκόνα τῆς συζυγικῆς ζωῆς τοῦ λαμβάνοντος προίκας πλουσίαν· καὶ ἐν ἑτέρῳ στιγουργήματι πάλιν ἐκναλαχμάνας σχεδὸν τὰ αὐτὰ, καίπερ ἔρσι ἀκατάληπτα ὄντα, ὡς ὅταν λέγῃ·

Προίκα μὴν ζητῆς νὰ πάρῃς,
ἂν εὐμορφὴ ἀλιτράρης,
Εἰς τὸ σπῆτι σου τὸ βράδυ
πάντα δὲν ἔχεις σκοτάδι.
Πάντα λάμπει τὸ κανόλι
καὶ σὲ γαίρονται ὄλ' οἱ φίλοι.

Ἰσως αἱ καλλίσται διαταγαὶ αὐταὶ τῆς πόλειος τῶν Ἰωαννιτικῶν εἰς ἀρχαίαν εἶχον περιπεσεῖ καθ' ὃν καιρὸν ἔγραψεν ὁ Μανθῶς, ἢ μετ' αὐτόν, ὅτι Σαμουὴλ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Ναντζερῆς ἀνελάβε νὰ θεραπεύσῃ τὸ περὶ τῆς προικοδοσίας κακόν, κορυφῶθαι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλειος. Ἀμετρος ἐπίδειξις πλοῦτος, ματαίαι σπαταλαὶ γημάτων εἰσρεόντων ἀπὸ τῆ Βλαχίας καὶ Μολ-

δαυίας, ἀλλὰ συνεισαγόντων ἐν Φαναριῷ καὶ τῷ Βοσπόρῳ τὴν γλιδὴν καὶ τὴν τῶν ἡθῶν ἔκλυσιν, τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν διαφθοράν, ἠνάγκαζε τοὺς φρονίμους νὰ συσκέπτονται, τίνα μέτρα εἶδει νὰ λάβωσιν, ὅπως ἀποκορῶσιν τοῦτο τὸ θηρίον τῆς Ἀποκαλύψεως, τὸ ἔχον κερατὰς ἐπτὰ καὶ κέρατα δέκα, κατὰ τὸν Ἰωάννην. Εἶχεν ἡ ὁμογενὴς τότε κοινωνία τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν πολυτέλειαν αὐτῆς, ἀλλὰ πολυτέλειαν οὐχὶ καθὼς τὴν σημερινήν. ἦν ἀσφύτως κατακρίνομεν, πολυτέλειαν ἀνόητον, ἐπιδειξὶν πλοῦτου ματαίαν, χωροῦσαν μέχρι τῆς καὶ εἰς τὰς προικὰς καὶ τοὺς γάμους ἐπιδειξέως· ἡ σήμερον θαυδοῦσα τὸν μὴ γινώσκοντα τὴν ἱστορίαν τῶν γρόνων ἐκείνων διακόσμησις ἰδιωτικοῦ μεγάρου μηδὲν ἐστὶν ἀπέναντι τῆς διακοσμήσεως — ἀνόητου δικασμῆσεως καὶ ματαίας — οἰκίας ἐπισήμου τινὸς προύχοντος ἐν Φαναριῷ ἢ ἐν Μεγάλῳ βρύμῳ. Οὐδ' ἐπιδεικνύμεθα σήμερον ἡμεῖς, ὡς αἱ παλαιαὶ φαναριώτισσαι, γυναῖκες ἡγεμόνων, διεργαμένων ἢ κατακεχαγμένων αὐτῶν, μηλοπᾶς ἐξακισχιλίων φράγκων, οὐδ' ἔχομεν τὴν ματαιότητα, ὑποδεχόμενοι τὸν οἰκουμηνικὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύνδον αὐτοῦ, καθὼς ὁ διασημώτατος Γεώργιος Σταυράκης ὁ Σπαθάρης, νὰ προσφέρωμεν, ὡς ἡ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐθιμοτυπία.

τσιμπούκια ἐξαίρετα, μακρὲς κεχοιμπάρι,
καὶ ἡ λουλέδαις γύρωθεν ὅλο μαργαριτάρι.

καθὼς γράφει σύγχρονος στιχογράφος. Εἰσελθόμεν νοσερῶς εἰς ἕν σαλόνι. καθὼς λέγομεν σήμερον, φαναριώτου πλοῦσις, ὅπως ἴδωμεν ὠρειῶντα πολλὰ τοιαῦτα σύγχρονα. Ἄρχων διάσημος ἐπὶ τε ἀγαθότητι καὶ ἐπὶ πολλοῖς ἐλαττώμασιν ὑποδεχόμενος τὴν σύγχρονον ἀριστοκρατίαν, τί προσφέρει νομίζετε; Ἀκούσωμεν τοῦ στιχογράφου:

καρέλαις ἀσημένιαις καὶ ἄλλαις σεντεφένιαις,
ἔς τὴν Βενετιάν ἔτανε ὄλαις ἐκεῖ φθιασμέναις.

Κοσμοῦσι τὴν αἴθουσαν καὶ τὸ μέγαρον

καθρέπται ὠραιότατοι, γύρω περβαζωμένοι
μὲ τόσα ζαριφλίγια, μὲ μάλαμυα φθιασμένοι.

Παρέρχονται τοῖς φιλοξενουμένοις ἄρχουσι τὰ πολυτίμητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τσιμπούκια, ἀλλ' ἴσως ταῦτα δυσκόλως κινῶσιν ἡμᾶς εἰς ἀποδοκιμασίαν τῆς πολυτελείας τῶν τότε γρόνων· ἀλλὰ κατακρίνομεν τὴν ἀνόητον ἐπιδειξὶν ὅταν μνησθῶμεν, ὅτι

καὶ τὰ καρὲ ἱμπρίνια ὄλ' ἦταν ἀσημένια
καὶ τὰ καρὲ φιλεζάνια ὄλ' ἦταν φαρφουρένια.
Ἔνα τακίμι ζάρφια, καὶ κάθε ζάρφι μία
πέτραν εἶχεν ἀπάνω του ὡς δώδεκα πουργιά (1).
Κι' αὐτὸ πῶς δίδουν τὸ γλυκὸ εἶχε περσάδαι πάνω
τολμῶ εἰπεῖν δέκα πουργιά, ἀκόμη καὶ παράνω.

Μεθ' ὅλην τὴν ὑπερβολὴν, ἣ κατὰ τὴν συγγραφήν αὐτοῦ γράφεται περὶ φαναριωτῶν ὁ ἱμπότης Μ. Φ. Ζαλλώνης, δέον ἐν τούτοις ν' ἀποδεχθῶμεν τινὰ τῶν γροαρομένων αὐτοῦ. «Ἡ πολυτέλεια τοῦ ἱματισμοῦ (γράφει) κατατᾶξ πάθος κυριεῖον τὰς φαναριώτισσας συζύγους τῶν αὐθέντων· παραδίδονται καθ' ὑπερβολὴν εἰς αὐτήν. Ἀπαντῶσαι εἰς τὴν αὐλήν αὐτῶν ἰσχυρὸν ἐλατήριον τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν κυριῶν τῶν βογιατζῶν, αἵτινες ἀμιλλῶνται πρὸς αὐτάς, ἐπισωρεύουσιν εἰς τὸν στολισμὸν αὐτῶν ἀδάμαντας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους μετ' ἀκατανόητου δαψιλείας. Συμβαίνει κυρίαι βογιατζῶν ἐντόπιαι νὰ ἐξαφανίζωσι πραγματικῶς διὰ τῆς λάμπσεως τῶν στολισμῶν αὐτῶν τὴν σύζυγον τοῦ αὐθέντου, ἀλλὰ τότε αἱ ἀνεπιτήδεια αὐταὶ ὑπήκουσι ἀποβάλλονται τῆς αὐλῆς ὑφ' οἰονδήποτε πρόσχημα· ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐξορία εἶναι ἀπλῆ γρόνου προθεσμία, ὅπως προμηθευθῆ ἀπὸ τῆς Βιέννης ἢ τῆς Ὀλλανδίας λίθους πολυτίμους, ὑπερέχοντας τοὺς τῶν ἀπροσέκτων ἀντιζήλων αὐτῆς κατὰ τὴν ὠραιότητα». Ἡ πολυτέλεια μετὰ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς διαφθορᾶς εἰσήγητο παρ' ἡμῖν ἀπὸ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας· καὶ τῶν χωρῶν τούτων οὕτως αἱ χρυσόφρεθροι φλέβες εἰς τὴν μεγάλην ἀναστομοῦμεναι τοῦ Φαναρίου ἀρτηρίαν ἐπλοῦτιζον ἄρχοντας καὶ ἄρχιερεῖς, ἡγεμόνας καὶ κληρικούς ὑπαλλήλους αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ ἐπαρχιακὰ εἰσοδήματα. Διονύσιος ὁ Νῆος μακτροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, παραιτησάμενος τὸν θρόνον τῆ 1 φεβρουαρίου 1774 καὶ μετ' ὀλίγων ἀποθάνων, κατέλιπε, κατὰ τὸν Κομνηνὸν Ἰψηλάντην, τετρακόσια πουργιά, ἧσοι κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν αὐτοῦ τούτου τοῦ χρονολογράφου, 25000 περίπου σημερινῶν ὀθωμανικῶν λιρῶν.

Κατὰ τοιαύτης ἡθῶν ἐκλύσεως καὶ κατὰ τοιαύτης πολυτελείας, ἧς ἦν παραλληλὸς ἡ τῶν ἐπιζητήτων γαμβρῶν ἀγορὰ καὶ ἡ γοργή πρσικῶν ὑπερόργων ἠγέρθη σφοδρῶς ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ὁ Χαντζερεῆς. Δύο λόγοι τοῦ ἐσάρχου τούτου εἰσὶν ἐκδεδομένοι, δι' ὧν ἀνέλαβε πολεμῶν τὸ κορφουμένον τῶν ὑπε-

(1) 12 πουργιά=6000 γρ. ἐπὶ 3 φρ.=18000 φράγ.

ρόγκων προικαδοσιῶν κακῶν νὰ μετριάσῃ τοῦ-
του τὴν ἐπιφορὰν, καὶ ὁ ἀναγκαστικὸν αὐτοῦς
νομίζει, ὅτι ἀκούει καὶ πάλιν τοῦ ἱεροῦ Χρυ-
σοστόμου κατακρίνοντος μὲν τὸν πρὸ γάμου
βίον τῶν νέων τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος, τὸν ἐκ-
λελυμένον καὶ χεῖρονα τῶν κατόπιν χρόνων,
εἰκόνα δὲ παρεχόμενου λαμπρῶν κοινωνικῆς
ἐξαρχειώσεως, καὶ παραινούντος τοὺς συγχρό-
νους αὐτῷ πατέρας μετὰ τσαχύτης δυνάμεως
λόγου: «Τὶ οὐκ παραινῶ ὥστε τὰς βίβλας ἐκ-
τέμνειν: «Ὅσοι παῖδας ἔχετε νέους καὶ πρὸς τὸν
κοσμικὸν αὐτῶν βίον ἄγετε, ταχέως ὑπὸ τὸν
τοῦ γάμου ζυγὸν ἔλκετε» τὸν μὲν πρὸ τοῦ γάμου
χρόνον παραινέσεις, ἀπειλαίς, ἐπαγγελίαις,
φόβοις, μυρίοις ἑτέροις αὐτοὺς κατέγετε» κα-
τὰ δὲ τὸν τοῦ γάμου καιρὸν μηδεὶς ἀναβλή-
λέσθω». Καὶ ὁ Σχμουῆλ ἐλάλει: ἐκήρυττεν·
ἐνόμισε τὴν ὑπόθεσιν ὠρισμὸν, καὶ συγκαλέσας
σύνδοκον ἐκ τοῦ πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων
Ἐφραίμ (συννευόντων καὶ τῶν πρώτων πατρι-
αρχῶν) καὶ τεσσαράκοντα ἄλλῳ ἀρχιερέων
ἐξέθηκεν ἑπτὰ κανόνας, ὧν ὁ πρῶτος καὶ κυ-
ριώτερος ὁροθετεῖ: «Ὁ ἐπὶ γρήμισι κόρημνη-
στευόμενος καὶ γρήμισα προβάλλων καὶ
ἐξαιτῶν, ὁποῖός ἂν εἴη τάξως, ἐπικατάρατος»
οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ ἀποφαίνονται μὲν, ὅτι ἡ προῆλ-
ὡς ἐκ παλαιῶ τοῦ χρόνου νεομοθετημένη,
ἐμέτω ἀκολούτως τὸ κῆρος, ἀλλὰ διακρούσιν εἰς
κοινωνικὰς τάξεις, ἐξ ὧν οἱ τῆς πρώτης τά-
ξεως ὠρίσθη νὰ παρέχωσιν εἰς τὰς θυγατέρας
αὐτῶν μέχρι τῶν ἑξ κοινῶς ποργγίων καλου-
μένων, ἧτοι μὲλις δέκα χιλιάδας σημερινῶν
φράγκων, οἱ δὲ τῆς ἐβδόμης τάξεως μέχρις
ἑκατὸν πενήκοντα γροσίων, ἧτοι τετρακοσίων
πεντήκοντα σχεδὸν φράγκων, καὶ οἱ τῆς ἐνά-
της καὶ τελευταίας τάξεως ἕως πενήκοντα
(150 φργ.). Δυστυχῶς ὁ Ε' κανὼν ἐπέτρεψεν,
ὥστε ὁ θέλων πατὴρ νὰ χρησιμῆ τῆ θυγατρὶ
αὐτοῦ «ἠλίκα καὶ ὅσα καὶ οἷα ἐξ ὧν πεπλού-
τηκεν ἄλλων ἀγαθῶν» τὴν γὰρ χάριν καὶ δω-
ρεὰν οὐδεὶς νόμος ὑπευθύνει». Καὶ οὕτω κα-
τήντα, νομίζω, τὸ πρᾶγμα, μεθ' ὅλας τὰς
ἀρχὰς καὶ τοὺς περιορισμοὺς, εἰς τὸν αὐτὸν πα-
ρονομαστήν.

Συγχρόνως ἐν Ἰωαννίνοις οἱ προὔχοντες καὶ
ὁ μητροπολίτης Γρηγόριος ἐπανελάμβανον
ἐπικυροῦντες τὰς τοῦ 1701 διατάξεις, εἰς ἀ-
χρηστικὴν περιπεσοῦσας εἴτε ἐξ ἀντιδράσεως
τῶν μὴ θελώντων νὰ μὲνωσι κατατεταχθέντες
εἰς τὴν ὠρίσαν οἱ ἐκτιμηταὶ τάξιν, εἴτε διὰ με-
ροληψίαν αὐτῶν τῶν ἐκτιμητῶν· ἀλλὰ μήτε
μία δεκαετία παρήλθε, δευτέρα δ' ἀπόφασις

καὶ δευτέρα συνέλευσις καὶ δευτέρα σκέψις,
σφοδρῶτα βεβήλαια, ἐπεκύρωσαν τὰς πρώτας.
Ἄλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοῦ Σχ-
μουῆλ ἠγέρθησαν βραβεῖς οἱ προὔχοντες, καθὼς
ὁ χρονολόγος Κομνηνὸς Ἰωάννης γράφει·
«Ἐπεὶ 1767 — ἐμποδίζει με ἀφορισμοὺς βαρυ-
τατοὺς ὁ πατριάρχης Σχμουῆλ τὰ τραχώματα
κατὰ μῆνα φεβρουαρίου — Νικόλαος ὁ Σούτζος
σὺν τῷ Κυζικίου καὶ τῷ Προύσης Μελετίῳ (1)
ἀπαρέσκονται καὶ ἤρξαντο λαλεῖν τοῖς προὔ-
χοσι τὸ ὅτι δὲν εἶναι εὐχρησταρμένοι οἱ ἀρχιε-
ρεῖς ἀπὸ τῶν πατριάρχων, καὶ διακηρύξαιν
ταῦτα πολλοῖς».

Ὁ Σχμουῆλ ἀπογοητευθεὶς τέλειον καὶ μὴ
φείρων τὰς ἐναντίον αὐτοῦ διὰ πολλὰς προ-
φάσεις βεβήλαια, ἀπεχώρησε τοῦ θρόνου,
τὸ καλὸν οὖτως μάθημα, καίπερ ἐν τισὶ περι-
στάλλον τὴν τῶν προικῶν ἀμετρίαν, ἐκύρωσεν
αὐθις ἡ φιλόδοξος κοινωνία τῆς ὑπεριτωτικῆς
μητροπόλεως. Τῆ 30 Ἰανουαρίου 1776 οἱ
διδάσκαλοι καὶ πρόδρομοι τῶν Ἰωαννίνων με-
τὰ Παισίῳ τοῦ μητροπολίτου ἐπεκύρωσαν
τὸν παλαιὸν Τόμον τῶν προικῶν ἐκθέμενοι τὰ
ἐξῆς δώδεκα κεφάλαια, πολλὰς ἡμῖν χρησι-
μοῦντα πληροφορίας περὶ τῶν ἐν τῇ ὁμογενεῖ
κοινωνίᾳ τῆς πόλεως ταύτης ἐθίμων καὶ νομί-
μων, τῶν κατὰ τοὺς ἀρχαῖων καὶ τὰς προικ-
κοδοσίας. Ὁ Τόμος εὗρηται ἐν τῷ σημειωθέντι
ἀνωτέρῳ χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν
Τζέβελιῳ ἐλληνικῆς σχολῆς, ἔχει δ' οὕτω:

Χειρόγραφον.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Σχμουῆλ ἐπὶ πα-
ρήλθον πολλά, ἐξήκοντα ὄλα, καὶ ἡ τότε γε-
νομένη ἀπαγόρευσις εἰς λήθην ὑποπεσοῦσα
ἤγαγε πάλιν εἰς χεῖρονα καταστάσιν τὰ κατὰ
τὰς προίκας, σπατάλι δὲ χρημάτων ἐγένετο
μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς τοῦ κατὰ τὸν
ἀρχαῖον διδομένου δακτυλιδίου. Τὴν πολ-
υτέλειαν ταύτην ἐξήτησαν ν' ἀποκόψωσιν οἱ
τοῦ γένους λογάδες καὶ προὔχοντες καὶ κατὰ
τὸν μέριστον τοῦ 1827 ἀναρχαὶ κοινῇ πρὸς
τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἀγα-
θάγγελον τὸν ἀπὸ Χαλκιδόνος ζώσαν ἡμῖν
εἰκόνα χρησιμῶσι τῆς κοινωνικῆς ἐκλύσεως
«Ἀὐτὴ ἡ τραχίεια καὶ βαρβάρω τῆ λέξει καὶ
τῆ πράξει συνήθεια τοῦ λεγομένου τραχώμα-
τος — καὶ λέξεις εἰσὶ τῶν ἀναρχῶν — νόμου κε-
φάλαιον λαβοῦσα καὶ ἐν ὅλῳ τῷ γένει ἀναπό-

(1) Ὑπογράφεται δυστυχῶς.

φυκτός κατασθαιβείσα πλουσίαις τε καὶ πένησι δυστυχῶς ἐπικρατήσῃ . . . καὶ οἱ πάντες ὑπὸ τῆς λύπης αὐτῆς καταθραύοντες ἀπόλωντο. Αἱ μὲν γὰρ κῆραι τῶν πολλῶν τὸ πρῶτον παρρηγόντων ὑπανδρεύοντο, αἱ δὲ τῶν δούλων μὴ ἔχόντων στεροῦμεναι, ἐν ὧρα γάμου οὖσαι, κατεπέχοντο σὺν τοῖς ἰδίαις πατράσι καὶ μητρῶσι, καὶ διεμενον ἀφωρισμέναι, καὶ ἐν ἀποργώσει οὖσαι ἐπενόουν τὰ ὑπὸ τῆς ἀναγκῆς κακὰ. Ἡ γὰρ ἐμπεδοῦντο ἔροσι ἄνδρας ζῶντες ἢ ὑπὸ ἀποργώσεως εἰς ἄθνημα περιέπιπτον νικῶντα καὶ εἰς ἀτιμωτάτης καταπτώσεις». Μερφρονται δ' αἱ κοινὰ ἀναφορὰ καὶ τῶν πρὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης πλουσίων, ὅτι πρῶτοι κατεπέχθησαν τὰς τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας φρονήτους διατάξεις. Πατριάρχης καὶ Σύνοδος ἐνετέλιχοντο τοὺς τότε λεγομένους ἐπιτροπῶν τοῦ κωνοῦ, προστύπων τι τοῦ καθ' ἡμέρας Δ. Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, ὅπως ἐκλέξονται δέκα ἄνδρας εἰδήμονας, οἵτινες τὴν γνώμην καὶ τῶν κατ' ἐνορίας διαπρεπόντων ὁμογενῶν ὑπ' αὐτῶν ἔχοντες θεσμοθετήσωσι τὰ κατὰ τὰς προικοδοσίας. Τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς συνετελέσθη κατὰ τὸν σιπτέμβριον τοῦ 1827 καὶ μετὰ ἓνα μῆνα ἐξέδότη το νομομισμένον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα. Δέκα καὶ τρεῖς κεφάλαια συναποτελοῦσιν οἱ περὶ προικοδοσιῶν θεσμοί, ἀλλὰ τὸ νομιζόμενον κακίον τῆς περὶ ταύτης ἀμετρίας κατέστη τότε πηρὴ προσόδων διὰ τὰ γραικικὰ νοσοκομεία. Μικρὰ δικαιοδοσία γίνεταί τῆς ἀποργώσεως, ἐν πολλοῖς ἐνοπίστατος, συμπληρῶν δέ, καθὰ ἔγνωτο διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 15' αἰῶνος ἔθνη ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἱστορίαν, καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος, Ἐνῶ δὲ διὰ τοῦ Α' κεφαλαίου καταργεῖ τὸ πρῶτον καὶ ἀποδοκιμαζέει ἡ ἔθνη ἀπόφασις τῶν ἑνεκα τούτου γάμου «ὡς ἂν ὅπου τὸ μυστήριον τοῦ γάμου μὴτε ποιεῖται μὴτε ἀγορεύεται» τὸ Β' κεφάλαιον ἀπορρίπτει, «Ἡ προίκα ὡς ἐκ παλαιῶν τοῦ χρόνου νομοθετημένη νὰ εἴναι συνεχωρημένη καὶ εἰς τὸν δίδοντα καὶ εἰς τὸν λαμβάνοντα, πλὴν εἰς ἕξ βαθμούς». Ὁ πρῶτος ἀναριθμῶν τὴν διδομένην προίκα μέχρι δεκαχιλίων γροσίων ὁ τρίτος εἶδει νὰ παρέχῃ μέχρι τετρακισχιλίων καὶ ὁ ἕκτος ἄχρι χιλίων. «Ὁὐδέποτε δὲ κτήματα κινετὰ ἢ ἀκίνητα (προστίθησι), ὁσπίτιον δηλ. ὄντας, ἐργαστήριον ἐπὶ λογῶ προίκῳ νὰ μὴ δίδωνται, ὡσαύτως οὐδὲ μέρος οὐδὲ ὅλον ἕνεκεν τῆς τιμῆς τῆς προίκῳ νὰ μὴ δίδωνται εἰς μετρητὰ . . . εἶναι ἀπαγορευμένον καὶ ἐμποδι-

σμένον διόλου ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς προίκῳ (ὅπως ἂν εἴη ταξίως) ψαλίδι νὰ μὴν ἐμβαιῆν εἰς σάκι λαχούρι, διὰ βούλον συνεχωρημένον μὲ τὴν προίκα». Τὸ Γ' κεφάλαιον ὀρίζει τὴν ἄξιαν τοῦ διδομένου δεκατυλιδίου κατὰ τοὺς ἀρχαῖωνας, ἥτις κινεῖται ἀπὸ ἑκατὸν μέχρι χιλίων τὸ πολὺ γροσίων, κατὰ τὰς ἄνω διαρισθείσας τάξεις. Ἀλλ' ἐμποδίσθησαν οὐ μόνον τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαῖωνας διδομένα πρὸς συγγενεῖς ὑσχάματα, δι' ἃ πολυτέλειαν ἤμιστρον εἰς ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεδείκνυντο, ἀλλὰ καὶ τὰ πολυτέλη συμπόσια καὶ αἱ διασκεδάσεις, ταχθείσας προθεσμίας μηνῶν ἕξ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν ἀρχαῖωνας μέχρι τοῦ γάμου, καθ' ἣν ἐκρίθη καλὸν νὰ διακόπηται ἡ παρὰ τῇ μνηστῆ συγγῆ φροίτησις τοῦ μελλονύμου. Ἀπαγορεύθησαν τὰ ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος τότε διδομένα τῇ μελλοῦσῃ συζύγῳ ἕξδα τοῦ λουτροῦ καὶ τὰ κατὰ τὴν πρῶτην τοῦ ἔτους. Ὁρίσθησαν ἐπιμηρατὰ τῆς προίκῳ ἐν ἐκάστῃ ἐνορίᾳ καὶ διετήρηθησαν οἱ προκρίτοι ἐκάστης συνεργίας νὰ καθορισῶσι τὰς τάξεις καὶ τοὺς εἰς ἐκάστην ἀνήκοντας, τὸ δὲ φιλανθρωπότερον τῶν διατεταγμένων ἦν ἡ φροδογία πρὸς ὄφελος τῶν νοσοκομείων τοῦ γένους, εἰς ἃ περιήρχετο ἂν ἐν ἄσπρον κατὰ γρόσιον ἐπὶ τῶν προίκῳ, ἥτοι τὸ ἐν ἐκατοστῶν εἰκοστῶν τῆς διδομένης ἐκάστῳ προίκῳ.

Ἐν τοῖς τοῦ ἔθνικοῦ νοσοκομείου τῶν ἐπὶ τὰ πύργων καταστίχοις εὐρίσκωμεν, ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1829-1830 εἰσῆλθον εἰς τὸ ταμεῖον τῶν νοσοκομείων ἀπὸ τῆς φροδογίας ταύτης 9579 γρόσια, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1833-1836, ἐν μιᾷ τριετίᾳ 12,882, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει, ὅτι μετὰξὺ τῶν ὀρθοδόξων Κωνσταντινουπόλεως ἐμμερηγήθησαν προίκαι εἰς νεονύμους 1,536,001 γρόσια, ὥστε, ἐὰν ὑπολογίσωμεν 650 κατ' ἔτος γάμους ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κωνσταντινουπόλεως, ἀναλογεῖ ἐκάστῳ γάμῳ ποσὸν 2363 γροσίων.

Τίς οἶδε τίνας ἀντιδράσεις ἐπηκολούθησαν ταῖς ἀποργάσει ταύταις; Γερμανὸς ὁ ἀείμνηστος πατριάρχης ὁ ἀπὸ Δέρκων τῷ 1844, λαβῶν ἀναφορὰς πολλὰς ὀρθοδόξων καὶ κατιδῶν ἐξ αὐτῶν, ὅτι οὐδὲν ὠφέλησαν οὔτε τὰ τοῦ Ἀναθραγγέλου, οὔτε τὰ τοῦ Σαμουήλ, οὔτε τὰ τοῦ Νεοφύτου (ὡς θέλει τὸ πατριαρχικὸν ἐγγράφον) θεσπίσματα, ἀρῆκεν εἰς τὴν διθήσιν ἐκάστου νὰ τηρῇ ἢ οὐ ταῦτα, συνεχωρησῆ δὲ καὶ πάντας τοὺς παρὰ τὰς τῶν κοινῆ πρότερον διατεταγμένων, Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῷ τῆς ἀνατροπῆς ἐγγράφῳ τούτῳ συνυπο-

γράφει πάλιν ὁ Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος, μόνος παρεδρεύων ἐκ τῶν ὀρθοθησάντων καὶ ἐξ υπογραφομένων ἐκ τῶν ἀθετούντων, ἐνῶ συγχρόνως σχεδὸν ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων ὄριζε τήξεις πάλιν εἰς συναψὴν ἀρραβῶνων καὶ γαμικῶν συναλλαγμάτων, ὅπερ ἀμέσως εἰς ἀρχαιότητα περιέπεσεν.

Συνοπτικῶς καὶ κατὰ τὰς ὑπ' ὄψιν μου πηγὰς βραχέως ὑμῖν ὑποβαλὼν σημείωσιν ἱστορικὴν, ἐλπίζω, ὅτι φιλόπονοι λόγιοι κώδικας ἐπαρχιακούς ἀναδιφῶντες συμπληρώσουσι τὴν παροῦσαν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων λεγθέντων καταδείκνυται, ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε ἐκώλυσεν ἢ τὸ τῆς προικῆς ὑπέρογκον καὶ τὸ κατὰ τὰ δῶρα πολυτελές· ὅθεν καὶ αἱ πρώται αὐτῆς ἀποφάσεις εἰσὶ δύο: κατὰ πολυτελείας καὶ κατὰ τῆς τῶν προικῶν ἀμετρούρας. Ἡ ἐκκλησία μετὰ τῶν φρονίμων προυχόντων τοῦ γένους ἡμῶν τὴν ἀμοιβαίαν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην πρὸ τοῦ γάμου καὶ τὴν μετὰ τὴν στέψιν ἀγάπην ἀπαυτοῦσα καὶ θέλουσα ὡς προίκα πολυτίμητον, οὐδέποτε ἐπέλαθετο καὶ ἐν τῷ περὶ

τῆς πολυτελείας ἐν τοῖς γυναικείois στολισμοῖς κερχλαίῳ ὅ,τι εἶπεν ἡ τοῦ μεγάλου Φωκίωνος σύζυγος, ὅτι κόσμος ἐστὶν αὐτάρκης τῆς συζύγου ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς. Ἐν τῇ μεγάλῃ δ' ἐκαστοτε ἐκλύσει, καθ' ἣν ἀδικῶς ἐπιρριπτουσι μόνον οἱ σεμνότεροι τὴν εὐθύναν ὅλην ἐπὶ τὴν γυναικα, ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὴν εὐθύναν ὑπέχουμεν ὅλην ἡμεῖς οἱ καθ' ἑαυτοὺς τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βασιλεύειν. Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δυνάμεθα νὰ δικαιώσωμεν ἑαυτοὺς ἡμεῖς, οἱ ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας τῆς δημιουργίας, ἐνώπιον τοῦ βήματος τῆς θεῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ βήματος τῆς ἱστορίας, πρόθυμοι, καθὼς ὁ γενάρχης Ἀδάμ, νὰ καταγγείλωμεν τὴν τοῦ βίου σύντρονον. Ἰσως καὶ ἐν ἑτέροις ἀναγνωσμάσιν ἀφορμὴ δοθῆ ἡμῖν, ὅπως ἐκταθῶμεν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πάλιν αὐτὸ τοῦτο μέλει ν' ἀποδειχθῆ· οἱ δ' ἐπαναλαμβάνοντες τὸ παλαιότερον «ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὐτῇ μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ζῆλου», σπανάτως ἀλλ' ἴσως καὶ βραδέως μανθάνουσιν, ὅτι προοιδουσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν πλῆρυν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΑΝΑΡΙΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΕΝΕΣΤΩΣΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἘΘΣΓ' καὶ ἘΘΠ' συνεδριάσει τῆς 22 φεβρ. καὶ 10 μαρτ. 1888).

Ἐν μέσῳ τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς μεταβολῆς ἐθῶν καὶ καθεστῶτων παρῆλθον ἐνώπιον ὑμῶν οὐχὶ ποθῶν ἐδραιωσάι ἀλλὰ σείσαι ζητῶν ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένα συμπεράσματα καὶ καθεστῶτα. Ἡ βλαβὴς ἀνατροπῆς, τείνουσα παραστῆσαι τὸ ζῶον οὐχὶ συνόλου τινὸς ἀχρειωθέντος, ἄτε τῶν ὄψεων ἀραιρευθειῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐξόν ἡμῖν ἄρτιον, χρησιμώτατον, ἐπιζήτητον, ἢ γοῦν θανατάσιον. Ἐφ' ὅσον ἡ μεγάλη τῶν ἐθνικῶν αἰῶνων Σαχάρια μένει ἀνεξέταστος, ἐφ' ὅσον ὁ μὲν χρόνος βα-

σάνων καλύπτει παλαιὰς καὶ σημερινὰς διυθέρας, ἀσβολὴ δὲ χρόνων τριπεμπέλων ἀμφισβητεῖ ἡμῖν τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ ὑπ' αὐτὴν εἰσδῶσαι καὶ κόσμον ἀποκαλύψαι νέον, ἡμεῖς ἀναγκασθησόμεθα πιθανῶς εἰς ζήνων κρίσεις ἀνατρέχειν ἐκάστοτε καὶ τυρῶν ὀδηγούντων ἐστὶ τέλος ὀδαιπορίας ἢ πτώσεως εἰς τὸν βόθυνον τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς σφαλερῆς ἐκτιμήσεως προσώπων τε καὶ γεγονότων, καὶ τῶν δρώντων καὶ τῆς δράσεως.

Τῆς φαναριωτικῆς κοινωνίας τῆς μέχρι τῶν

ἀρχῶν τῆς ἡμετέρας ἑκατονταετηρίδος ὑπαρ-
ξάσης ἐπιθύρακα μικρὰν εἰκόνα νὰ ὑποβάλω
ὑμῖν. φιλότατοι συνιστορες. Ἡμιτελῆ περὶ
ταύτης καὶ καθόλου περὶ Φαναριωτῶν ἐγρά-
ψασαν. ἄθλια, προσοχῆς τοῦ φιλόστορου ἀνά-
ξια τὸ πλεῖστον, οὐδ' ἐνεκύψαν εἰς τὰς αὐθεν-
τικὰς πηγὰς οἱ γράψαντες. Ὁ τὰ περὶ τῶν
ἀνδρῶν τούτων ἐρευνῶν πρέχει τὸν κίνδυνον—
ἔαν ἓνα μόνον ἢ δύο χρονολογίους ἐρευνήσῃ
—νὰ περιπέσῃ ἢ εἰς τοῦ Κομηνηοῦ Ἰψήλων-
του τὰς ἀνάλους ἀπαθάλιας ἢ εἰς τῆς μισλλ-
λοθηρησιαίης τοῦ Ζαλλῶνη τὰ οἴκατο ἄξια
τετρατοτοκῆματα, ἢ νὰ ἀναδύσῃ μετὰ τοῦ
οἴλου Ἐπαμ. Στρακατιάδου εἰς τὸ ζηνὸ τῆς
ἀθνασιαίης, εἰς ὃ ἔθικεν αὐτοὺς εὐνήμων ἀ-
νήρ, εἰς ὃ μετ' αὐτὸν ἀνύψωσεν ὁ μακαρίτης
Ἀναστάσιος Ν. Γούδας. Εἰς τοὺς μισέλληνας
τῶν ἐκείθεν τοῦ Δουναβίως χωρῶν καταλείπω
νὰ ἐντυπώσωσιν εἰς τοῦ Μυρῶν Κωνστῖν τὰς
ἀηδίας. Πάντασ πρέπει νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν,
ἀπὸ τοῦ Κοραΐ, τοῦ Φιλίμωνος, τοῦ Ηρόκις
Ὅσπεν, τοῦ Μένδελσον Βαρθόλδη, τοῦ Φω-
τεινοῦ, τοῦ Ἰακωβάκη Ρίζου Νερούλου, μέ-
γχι τοῦ Ἀλ. Σούτσου, τοῦ Οἰκονόμου, τοῦ
Καντεμίρη, τοῦ Χάμμερ, τοῦ Βιλλεμαίν,
τοῦ κόμητος Μακρέλλου, μετὰ πάντα τού-
τους ὅμοις αὐτὰς τὰς ἐπιστολάς αὐτῶν, αὐτὰ
τὰ συγγράμματα αὐτῶν, αὐτὰ τὰ ποιήματα
αὐτῶν, αὐτὴν τὴν κοινωνίαν νὰ παραστήσωμεν
ἐν τῇ νήμῃ ζῶσαν, καὶ ταύτην ἐξεργάζοντες
οὕτω νὰ κρατήσωμεν τὸν σφρηγὸν τοῦ μεγα-
λοῦ σώματος ἐκείνου καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τοὺς
πέθους αὐτῆς καὶ τὰς ὁμάς, ἐλατήρια πράξεων
ν' ἀποκαλύψωμεν, νὰ παραστήσωμεν τὰ συ-
στατικά στοιχεῖα αὐτῆς, οἶα ἔσαν. Συχνάκις
οὗς ἀποδοκιμάζουσιν οἱ οἰκοδομοῦντες λίθους
εὐρίσκουσιν ἄλλοι καταλλήλους εἰς κεραιὴν
γωνίας· ἀλλὰ καὶ οὗς ἡ καιρὴ χρονολογίαν
πεισθήσῃ εἰς κεραιὴν τίθησι γωνίας, βιβλίου
πινός λαυθάνουσα σελίς, ὑπ' ὀλίγων ἀναγνω-
σκουμένα, πιθανῶς ἀναγκάσει τὸν ἱστορικὸν νὰ
ἀποδοκιμάσῃ. Λόγου χάριν, ὁ πρῶτος τῶν
ἐπιφανῶν μεγάλων διερχανέων, ὁ Παναγιώτης
Νικούσιος. Νίος τὴν καταγωγὴν, ὡς ἐκ πα-
ραδόσεως ἔχω, παρίσταται παρὰ τῆ τῶ βιο-
γράφου αὐτοῦ Κωνσταντῖνῳ Παπαρηγοπούλῳ
καὶ παρὰ τῶ βιογράφῳ αὐτοῦ τοὺς μεγάλους
διερχανέους Ἐπαμεινώνδῃ Στρακατιάδῃ, συμ-
ψώνους οὗσι τῶ τε Καντεμίρη καὶ τῶ Χάμ-
μερ, ἀνὴρ ἐθόθιατος, ἐπέμμητος ἰσχυρὸς τῆς
ἀνατολικῆς ἐκκλησιαίης, παρὰδειγμα τιμιότητος.
Ἰππεστήριξίς μὲν τὰ δικαιώματα τῶν ὀρθο-

δόξων ἐπὶ τῆ τοῦ ἁγίου Τύσου καὶ τῆς Βη-
θλεέμ, ἀλλ' ὡσεὶ ἀνῆκεν εἰς τὸ ἔθνος τῶν
Ἀρμενίων, ἔκλινε πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ ζημίᾳ τῶν
ἡμετέρων δικαίων καὶ συμφερόντων. (Ὅτε τῇ
5 μαΐου 1651 ἀποσταλέντες εἰς τὴν ἁγίαν
πόλιν Ἱερουσαλήμ ἀντιπρόσωποι τῆς τουργ-
κικῆς κυβέρνησεως παρέδωκαν τοῖς ὀρθοδόξοις
τὰ εἰς τὴν κυριότητα τῶν Λαμπεσιῶν προσκυ-
νήματα, ὁ ἁγιος Ἰακώβος, καίπερ τῶν ὀθω-
μανῶν ὑπουργῶν ἀναγνωρισάντων τὰ ἐπὶ τού-
του τοῦ προσκυνήματος ἡμέτερα δικαιώματα,
ἔμεινε ὑπ' ἀμυρισθήτησιν, διότι «ὁ Πανα-
γιωτάκης ὁ μέγας ἐρμηνεύς τῆς βασιλείας ἦν
ὀλίγον ἐσκανδαλισμένος ἐπὶ τῷ δεσποτῆρ», καὶ
ἔκλιεν ὁ εὐθύς ἐκείνος χαρακτήρ τὰς ἀμυρι-
σθητήσεως, συμφωνήσας μετὰ τοῦ κεγαγαϊά-
μπεη καὶ τοῦ βεῖζ ἐρένδη καὶ πρὸς τὸν μέγαν
βεζύρην Ἀγμέτ Κρισπουλή εἰπὼν, ὅτι «τὸ
μοναστήριον τοῦτο εἶχον οἱ Ἀρμενιοὶ πρὸ
τριακοσίων ἐτῶν, καὶ ἔλαθον αὐτὸ οἱ Ῥωμαιοὶ
ἀδίκως, μάλιστα οὐκ ἔλαθον αὐτὸ δι' ὀρι-
σμοῦ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοῦ ἀποστάτου Τα-
γιάρογλη». Ταῦτα κατὰ τὸν Δοσίθεον Ἱερο-
σόλυμων, οὗ τὸ κῆρος τῆς μαρτυρίας ἐστὶν
ἀναμυρισθήτητον.

Εἶπον ἀνωτέρω τὸν Νικούσιον πρῶτον τῶν
ἐπιφανῶν διερχανέων, διότι φρονῶ μετὰ τοῦ
καθηγητοῦ Κ. Παπαρηγοπούλου, ὅτι «δὲν
εἶναι ὀρθὸν τὸ συνήθως παρεθευόμενον, ὅτι μόν-
ον ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 12' ἑκατονταετηρίδος,
ἤτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Νικούσιος ἀ-
ναγορεύθη μέγας διερχανεύς, μετέσχον οἱ γραι-
κοὶ τὸ πρῶτον τῶν δημοσίων τῆς αὐτοκρατο-
ρίας ταύτης πραγμάτων . . . διότι ἀμέτοχοι
καὶ αὐτῆς τῆς κεντρικῆς διοικήσεως δὲν ὑπῆρ-
ξαν ποτέ». Τὸν πρῶτον Φαναριώτην, ἤτοι
τὸν πολιτευτὴν καὶ λογιῶδα γραικὸν ἐκ τῶν
κάτω χρόνων, ἐνόμισα ὅτι εὗρον ἐν τῷ προ-
σωπῳ τοῦ Κριστοβούλου, τοῦ γραμματέως
Μωάμεθ τοῦ παρθητοῦ (1), τοιοῦτον δὲ φρονεῖ
καὶ ὁ Ubicini, μακρότερον ἐπὶ τούτῳ λόγον
ἐποιήσαμην ἐν ἰδίῳ κριτικῷ ὑπομνήματι, καὶ
σήμερον, μετὰ μελέτην ἐτῶν δέκα, πείθουμαι
μᾶλλον, ὅτι οἱ φαναριῶται, πολιτικοὶ τῶν
κάτω χρόνων ἄνδρες ὁμογενεῖς γενόμενοι, διὰ
μικρὰς σιρῆς ἐτῶν διακρίσεων ἐνασκηθέντες εἰς
τὰς τύρβας τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος,
ἐργουμασθέντες εἰς ἀπίρους πλεατάνας, ἀναγκ-
αζόμενοι νὰ ὑποδῶθωσιν ἐκάστοτε προσω-

(1) Ἐν «Βόρωνα» Ἀθηνῶν ἔτος Γ' ἄρθρον: «Ὁ
πρῶτος Φαναριώτης» —φ.λλ. 8'.

πεία πρὸς ὑπεροχὴν ἀρχῶν ἢ προσωπικῶν ὑλικῶν ἀξιώσεων καὶ συμφερόντων ἐπικράτησιν, ἐκτέθησαντο πάντα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα. δι' ὧν ἀνεδείχθησαν εὐφυεῖς συνδιδασκασταὶ τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας τῶν τοῦ πορθητοῦ διαδόχων διακείμενοι περὶ τὸ Φανάριον. Ὁ διάσημος ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, ὁ τσοσούτης εὐνοίας ἀπολαύων τοῦ Φατίχ, ζῆτεῖ δῶρον προσωπικὸν ἐκ μέρους τοῦ βεραρού δору-κλήτορος τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου τῶν Μογγουλίων, ὑποδιδάσκων ἡμᾶς, ὅτι πλησίον αὐτῆς ἐκεκλήθη τὴν διαμονήν, πλησίον δηλαδὴ καὶ τοῦ ἐν τῇ Παυμακαρίστῳ πατριαρχείου. Οὐδ' ἔπρεπεν, οὐδ' ἦν σύμφωνον αὐτοῖς, νὰ διαμείνωσι μακρὰν τοῦ κέντρου τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, τοῦ τσοσούτῳ σωφῶς διοικήσαντος τὰ πράγματα τοῦ γένους ἐν ἀντιθέοις ἐπιηρείαις καὶ κινδύνους τὸ πλεῖστον ἀπὸ Δύσεως. Κριτόβουλος ὁ γραμματεὺς τοῦ Πορθητοῦ καὶ Χριστόδουλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτοῦ ἦσαν οἱ δύο πρῶτοι Γραικοὶ τῶν κάτω χρόνων πολιτευταί, οἱ φαναριῶται δηλαδὴ, ὁ μὲν ἐνεργῶν, ὁ δὲ δοξάζων τὴν πίστουσαν ἑλληνικὴν φαντασίαν. Ἄλλ' ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ 15' αἰῶνος προβάλλουσιν οἱ Κατακουζηνοί, ἐπιφαίνεται δ' ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου Α' (μετὰ τὰ 1520) ἡ θεία, ἡ αἰγλῆς πληρομένη καὶ πληροῦσα αἰγλῆς τὴν κατ' αὐτὸν ἐποχὴν, ὑπαρχίς τοῦ ἄρχοντος Ξενάκη. (1) Καὶ μετὰ τὰ μέσα τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος, ἰδίως ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους τοῦ ἀπὸ Καισαρείας, διοικουσί τὴν ἐκκλησίαν καὶ διαχειρίζονται τὰ οικονομικὰ αὐτῆς καὶ κρατοῦσι τὴν ἀλληλογραφίαν δοξάζουσαι τὸ κέντρον τῆς ζωῆς τοῦ γένους αἱ μεγάλα φαναριωτικὰ οἰκογένεια, αἱ ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ τοῦ Αἰγαίου τὴν καταγωγὴν ἔλκουσαι, τῶν Ζυγομαχάδων, τῶν Γαθράδων, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς Μ. ἐκκλησίας Ἰερακός, ἐνῶ, καθὰ τεκμαίρεται τις ἀπὸ τῶν γραφομένων τοῦ Verdier καὶ τοῦ παρὰ Richard Förster καταλόγου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε βιβλιοθηκῶν, ἤριθμει τὸ γένος ἐν τοῖς προὔχουσιν αὐτοῦ τὸν Ἰάκωβον Μαυραρέτον, τὸν Ἰωάννην Σουτζῶν, τὸν Μακρονήλ Εὐγενεικὸν, τοὺς Καντακουζηνοὺς Ἀντώνην καὶ Μεγαλήν, ἐνῶ τὸ πρῶτον καὶ συγχρόνως τῇ οἰκογενεῖᾳ τῶν Σουτζῶν προβάλλει τῶν Καρατζάδων τὸ ἐπώνυμον. Ὅτι δ' οὗτοι ἢ γοῦν οἱ πλεῖστοι τούτων τὴν διαμονὴν εἶχον

πλησίον τοῦ πατριαρχείου, ἐν Μουγλίῳ ἢ Φαναρίῳ, συμπεραίνω ἀπὸ τινος ἐγγράφου πατριαρχικοῦ, ὅπερ διορίζον οἰκονομικὴν ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐπιτροπήν, μόνον περὶ τοῦ Ἀντωνίου Καντακουζηνοῦ λέγει: τοῦ ἀπὸ τῶν *Galatân*. Γεωργίου Καντακουζηνοῦ οἶκος ἦν τὸ σήμερον Ἰωακείμιον παρθενιαγωγεῖον οἰκοδομηθεὶς τῷ 1620, ὅστις ἀκολούθως περιήλθεν εἰς τὴν καταγωγὴν ἄλλης μεγάλης φαναριωτικῆς οἰκογενείας, τῆς τῶν Ράζων. Μέχρι δὲ τῶν μέσων τῆς ἐπιούσης 17' ἑκατονταετηρίδος, ἀκριβέστερον εἰπεῖν μέχρι τῶν χρόνων, καθ' οὓς εἰς τὸ ζεῖνθ ἀνήλθε τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ὁ φαναριώτης ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, διακρίνοντο ἐπίσημοι οἰκογένεια αἱ τῶν Ἰουλιανῶν ἢ Γουλιανῶν, τῶν Ρωσσίτων, τῶν Διπλοβατάτζιδων, τῶν Χρυσσοουλιῶν, τῶν Βλαστῶν, τῶν Καρυφυλλῶν, τῶν Μαμωνάδων, Εὐπραγιωτῶν, Μουσελίμηδων ἢ Κομνηνῶν, Τζουκιδων, Κονταράτων, Ραμιδάνιδων καὶ Φραγκοπούλων, Νικουσίσι καὶ Μαυροκορδάτου, οἱ πρόσθεσι τὸν οἶκον Κουνούπη καὶ τὸν ἡγεμονικὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος Σκαρλάτου τοῦ Βλασίσι, οὗ τρεῖς θυγατέρας ἔλαβον εἰς συζύγους οἱ εὐπατρίδα Γουλιανός, Ρωσσίετος, Κερμαῆκης, πλὴν τῆς πρώτης, ἧς τὸ ὄνομα εὐλογεῖται ὑπὸ συγχρόνων τε καὶ μεταγενεστέρων. Αὕτη δ' ἦν ἡ Ρωζάνη, σύζυγος γενομένη εἰς πρῶτον μὲν γάμον τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυίας Ἀλεξάνδρου, εἰς δεῦτερον δὲ τοῦ Χίου ἄρχοντος καὶ εὐγενοῦς Νικολάου τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐξ οὗ ἔσχεν υἱὸν τὸν περιφανῆ τὴν παιδείαν, τὴν πολιτικὴν περὶνοιαν καὶ τὴν εὐσέθειαν Ἀλεξάνδρον τὸν ἐξ ἀπορρήτων (1).

Ταῦτα πρὸς διαφώτισιν τῆς ἐμῆς θέσεως. Μόνον ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ 17' αἰῶνος παρέρχονται ἐπὶ τὴν ἱστορικὴν σκηνὴν αἱ φαναριωτικὰ οἰκογένεια τῶν μεγάλων τῆς Ὑψ. Πύλης διεσπληνῶν, τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ὑπαλλήλων αὐτῶν καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καπιεμαρχιστῶν αὐτῶν, οἵτινες οὐδαμῶς ἔσπερον νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐν Φαναρίῳ κέντρου, κτίσαντες δ' οἰκίας ἐν Σηροκρήνῃ καὶ Μεγάλῳ βέμβιατι προνόησαν τῆς οἰκοδομῆς ἰδίῳ ἑαρινῷ πατριαρχικοῦ οἰκήματος αὐτόθι γείτονα συμπαραλαβόντες τὸν πατριάρχην. Διότι, τὰ ληθῆς εἰπεῖν,

(1) Βλ. Ξενάκης ὑπὸ Μ. Γεδεών ἐν Ἐβδομάδι Ἀθηνῶν, 1886.

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος ΚΑ')

(1) Βλ. Μ. Γεδεών Ρωζάνην Σκαρλάτου, ἐν Ἐκκλ. ἀληθείᾳ τόμ. Δ'.

ἐγγυμνασθέντες ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ πατριαρχείου σχολῇ, τῇ σχολῇ ἐκείνῃ, ἣτις ὑπὸ τὰς ἱεραῖς οἰκίας τοῦ Νοταρᾶ καὶ τοῦ Σχολαρίου, ὑπὸ τὸν θρόνον τὸν θεῖον, ὑπὸ τὰς εὐκαταστάτους καὶ τὰς συνοδικὰς διατάξεις — μεθ' ὅλας τὰς κακίας καὶ τ' ἀνθρώπινα ἐλαττώματα — ἐμόρθον ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας κληρικούς καὶ λαϊκούς πολιτευτάς σφάζοντες τὸ πάτριον κλέος καὶ γόητρον καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ Ἰσιδώρου τοῦ Ξανθοπούλου καὶ Ἰωάσαφ τοῦ Κόκκα ναυαγίων ἐπισκευάζοντες καὶ διοικούντες τὴν μεγάλην ὀγκάδα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως καὶ σωτηρίας, ἐγγυμνασθέντες ἐν τῇ πατριαρχεῖα καὶ τῷ σταδίῳ ἐκείνῳ τὸ κληρικὸν ἀρέντες καὶ τὸ πολιτικὸν ἐνστερνισάμενοι τὸ πατριαρχεῖον οὐδέποτε ἔλιπον ἀνεπηρέαστον. Ἐνόουν να συνδιοικῶσιν, ἐνόουν νὰ ἐπιβάλλωνται, ἐνόουν νὰ κατασπῶσιν διὰ μαδαμινῆν αἰτίαν τὸν πατριάρχην, οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν· ἔως οὐ κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου δύο γόνους ἡγεμονικούς, ἢ μᾶλλον ἐξ ἐπιφανεστάτων οἰκογενειῶν, τὸν Ἰωαννίκιον Καρατζᾶν τῷ 1760 καὶ τὸν Σαμουήλ Χαντζερῆν τῷ 1763, ἐπεχειρήσαν νὰ διοικήσωσι τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ παρεξέτροπήσαν εἰς πράξεις ἐπιμέμπτους, αὐτοὶ θέλοντες νὰ πράττωσι τὸ δοκοῦν, αὐτοὶ ζητοῦντες διὰ τῶν συγγενῶν αὐτῶν νὰ μεταβάλωσι τὴν ἐκκλησίαν εἰς οἶκον ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων. Παράδειγματ' αἰνὰ δ' ἄκοῦσι. Τῷ 1776 διὰ τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν εἰς ὕψος ἰσχύος ἀρθέντων φαναριωτῶν ἢ μὲν πρωτοσυγκελλία τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐδόθη εἰς Ματθαῖον Μουρούζην, υἱὸν τοῦ Γεωργίου Ἰβανέτου Μουρούζη, ἢ δὲ ἀρχιδιακονία εἰς τὸν πριεσβύτην Ἱερεμίαν, υἱὸν τοῦ μπεϊζαδῆ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ὃν ὡς τριεσῶν διεδέξατο Μακάριος ὁ υἱὸς ἐπιφανοῦς ἀρχόντος, τοῦ Δημητρίου Σερβάνου. Ὁ ταῦτα διαγοῦμενος χρονολόγος προστίθησι μετὰ τὸ 1776. «Ὁ ἀρχιδιακόνος τοῦ πατριάρχου Μαυροκορδάτος Ἱερεμίας ἄνευ εἰδήσεως πατριαρχικῆς ἔστειλε δύο μαρτυράς νὰ μαρτυρήσωσιν διὰ ἕνα δαθῶν. Ἡ μαρτυρία εὗρέθη ψευδής. Ἀγανακτῆσας ὁ καζασκέρης περὶ τούτου κατὰ τοῦ πατριάρχου εἶπε πολλά, ὀνομάσας καὶ τὸν κεσισχανέν σιμετράνι. Τοιαῦτα ἀταξίας ἐπέτροκλίας τοῦ ἀρχιδιακόνου αὐτοῦ μὴ ὑποφέρων πλέον ὁ πατριάρχης (ἦν ὁ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος) καὶ δι' αὐτῆς κατηγοροῦμενος, ἐξώσας ἐδίωξε

τῆς αὐλῆς καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα τοὺς ὁσπίτια ἑαυτοῦ καὶ τὸν πρωτοσυγκελλὸν Ματθαῖον Μουρούζην». Διότι ἡ ἐκκλησία κατήντα τότε ὡς ἰδιώκτητον αὐτῶν ἐργαστήριον. Ὁ χρονολόγος Κομνηνὸς Ἰψηλάντης ἀναφέρει πολλάκις, ὅπόσας ἐπιχειρήσεις ἐπέστησαν οἱ μετὰ τὸν Χαντζερῆν πατριάρχαι ἀπὸ μέρους ἀρχόντων, ἢ δὲ διοικήσεις τοῦ εὐπατριῶδου Σαμουήλ καὶ τοῦ Καρατζᾶ Ἰωαννίκιου ἦν διαμαρτυρήσεις τοῦ κλήρου κατὰ τῶν φαναριωτικῶν ἀξιώσεων, αἵτινες ὑπομονὴ πλέον ἢ ἀπὸ μέρους ἀνδρῶν προσέρχονται, ἀλλ' ὅταν ἀπὸ γυναικῶν δημιουργῶνται καὶ προσέρχονται, ἢ ὑπομονὴ ἡμῶν ἔχει τέλος ἐκρηγνυμένη κατὰ τῶν ἀθηναιτικῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐπέχαιρον ἐπὶ τῇ ταρχῇ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλούσης τοὺς ἀρίστους ποιμένας, ἵνα δεθῆ τούς ἀνεκτοὺς.

Τῆς πρώτης γυναικείας ἐπιμβάσεως εἰς τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας ποιεῖται μνηεῖον ὁ ἄγγλος Ricaut, λαλῶν περὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Μουσελίμου, ἀνέκοντος εἰς τὴν ἐπιφανῆ τῶν Μουσελίμων ἢ Κομνηνῶν οἰκογενεῖαν. Οὐδ' ὁ Διονύσιος — λέγει — εὐτυχέστερος ἐγένετο τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Παρθενίου. Ἡ σύζυγος Παναγιώτου τοῦ μεγάλου διερχομένου ἠνώγλησε καὶ κατέβληψεν αὐτὸν οὐκ ὀλίγον. Ἡ ἀρρώστια αὐτῆς εἶχεν ἡγεμονικὸν πνεῦμα, πεφουσιωμένη δὲ διὰ τὴν πολιτικὴν ὑπεροχὴν καὶ τὰ πλοῦτα τοῦ συζύγου αὐτῆς — ἴσως δὲ καὶ μέγα χυρῶσα ἐπὶ τῇ καταγωγῇ αὐτῆς ἐκ τοῦ εὐγενοῦς οἴκου τῶν ἐν Χίῳ Καλθοκρεσίδων — ἐπεδείκνυτο πρὸς τὸν πατριάρχην οὐχὶ τὴν δέουσαν αἰδῶ καὶ εὐλάβειαν, ὅπερ ὁ Διονύσιος μετὰ θλίψεως βλέπων προσεφέρετο τοσοῦτον περιφρονητικῶς πρὸς αὐτήν, πατάσων αὐτῶ τὴν ἀλαζονεῖαν τῆς ἀρχοντίσσης, ὥστε αὐτῆ ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ πανισχύρου αὐτῆς συζύγου τὴν τιμωρίαν τοῦ πατριάρχου, δηλαδὴ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου πτώσιν· ὁ Παναγιώτης ἤκουσε τῶν παραπόνων τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ συζύγου καὶ ἀπὸ τοῦ Διονυσίου προήγαγε τὸ ζεύγος τῶν ἐν ὁμοφροσύνῃ τοσαύτη ζώντων συζύγων εἰς οἰκουμενικὸν ἀρχιερεῖα τὸν Θεοφάνη Γεράσιμον. Τοῦτο τῷ 1673. Πεντήκοντα τέσσαρα περιπεύουσιν ἔτη, κάθηται δ' ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἱερεμίας Γ' ὁ ἀπὸ Καισαρείας, δωδεκαετίαν σχεδὸν ἀριθμῶν διοικήσεως. Πολλὰς ὑπέστη καταδρομὰς ὁ σεβαστὸς ἱεράρχης· οὐδεμία κατέβληεν αὐτόν· οὐδεμία συκοφαντικὰ ἴσχυσε νὰ ἐπενέγκῃ τὴν πτώσιν αὐτοῦ. Ἐν τοσοῦτῳ Μαριώρα ἢ ἐπὶ θυγατρὶ ἐγγόνῃ Μαυροκορδά-

του του εξ' άπορρήτων αδελφῶν δὲ του μεγάλου διερχομένου Γρηγορίου Γάικα συζευχθεῖσα τῷ Λαζαρίῳ Μαμωνᾷ, ἐξ οὗ ἔσχε καὶ δύο τέκνα, ἡσθάνετο πρὸς τὸν ἀτυχῆ σύζυγον ἀποστρεφῆν, παθόντα τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν. Ὑπέσχετο τῷ πατριάρχῳ Γρηγόριος ὁ Γάικας τῇ ἀδελφῇ χαρίζομενος ἀμοιβῆς καὶ δῶρα. Οὐδὲν ἐποίησεν. Ἀλλ' ἡ ἀθηνεὶς ἐπέμνε, καὶ ὁ Γρηγόριος Γάικας, ἡγεμῶν Μολδαυίας ἀναδεδειγμένος ἥδη, συνειργάσθη μετὰ τῶν ἄρχιμενων καὶ κατορθώσας νὰ κατασπύσῃ τοῦ θρόνου τὸν Ἱεραμίαν. Ταῦτα κατὰ τὸν σύγχρονον Κομνηνὸν Ὑψηλάντην, εἰ καὶ πασας τὰς μαρτυρίας αὐτοῦ οὐκ ἀποδεχόμεθα. Εἰς τὸν φαναριωτικὸν ἐκείνον παράδεισον τῆς ποιικίλης ἀπολαύσεως, τῆς δόξης καὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ὑπεροχῆς, ὁ Ἀδάμ παρεῖχεν εἰς τὰς οὐκ ἐπικαιετὰς ἐπιθυμίας τῆς Εὐας οὐς προσεκτικὸν ἱκανοποιῶν αὐτάς. Τοῦ Σαμουὴλ προστάτης ἦν ἡ Ρωξάνδρα, σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καρατζᾶ, τίτλον ἡγεμόνος μόνον ἔχοντος ἀλλ' οὐδέποτε μεταθάντος εἰς Βλαχίαν. Ζαφείρα δὲ τις ἀνεψία τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου τοῦ Καρατζᾶ ἀναφέρεται ἐπηρεάζουσα καὶ αὐτὴ τοὺς κληρικούς καὶ κατορθοῦσα νὰ χειροτονῇ τοὺς εὐνοουμένους αὐτῇ ἐπισκόπους.

Συμπέρασμα λόγου βραχέος. Τὸ σύστημα τῶν φαναριωτῶν μέχρι τοῦ Νικουσίου γυμνασθῆν ἐν τοῖς πατριαρχικαῖς γραφείοις καὶ τὸ στάδιον ἀνταλλάξαν τὸ κληρικὸν πρὸς τὸ πολιτικόν, ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἦν αὐτὸ διοικῶν καὶ, δυστυχῶς, ἐπηρεάζον τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες διώκουν τὴν ἐκκλησίαν, διώκουν τὸ γένος. Ὑπερήφανα φαναριώτισσαι ἐπεβάλλοντο εἰς ἀρχιερεῖς καὶ πατριάρχας, καὶ εἰ μὴ ἀνεθίβαζον ἐπὶ τῆς ἀρχας τῶν ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν περιοπῆς τὸν αὐταῖς εὐνοούμενον, ἀλλὰ κατεθίβαζον τὸν μὴ θωπεύοντα τὰς ἀδυναμίας αὐτῶν ἱεράρχην. Ἐθροῦσαι σχέσεις φιλικὰς πρὸς πάντας ἐπετύγγανον τοῦ ποθουμένου, καὶ πάντοτε παραλαμβάνουσαι διδασκάλους τῶν τέκνων αὐτῶν οἰκισίτους κληρικούς εὐπαιδευτοὺς καὶ ἐναρέτους ἐπετύγγανον τῆς προαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα. Σέβόμεναι καὶ περιέπουσαι τὰ ἱερὰ καὶ θεῖα σκηνώματα προθύμως ἔσπευδον εἰς ἀνέγερσιν συνεισφέρουσαι ναῶν καὶ νοσοκομείων. Τὰ κατὰστίχα τῶν ἐνοριακῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν καὶ οἱ κώδικες τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων ἀναγράφουσι πλει-

στας δωρεὰς φαναριωτῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, δωρεὰς γραμμάτων, προσκαρτήσεις οἴκων καὶ κτημάτων, ἀμοιβῆς ἱερῶν ἀναθημάτων, καὶ διδόμεναι δωρεὰι ἦσαν ἀξιολογώταται καὶ πραγματικῶς ἡγεμονικαί. Οἱ πατριαρχικαὶ κώδικες περιέσωσαν εὐτυχῶς τῆς εὐσεβείας ταῦτης τῶν φαναριωτιστῶν τεκμήρια. Φυβούμενοι τὸ κἀκίστον ἐκείνο του ἀσεβοῦς Ὀξᾶ τέλος ἀγνοοῦμεν, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, τί τὸ ὑλικὸν κέρδος αὐτῶν ἐκ τοούτων εἰς διορισμούς καὶ πύσεις ἐπερβόλασαν, ἀλλ' οὐκ ἔσκαπται δωρεὰι ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν ν' ἀπαιτῶμεν συγγνώμην εἰς τὴν ἀνθρωπὸν ἐκείνην, ἥτις, εἰ περ' ἐξοργίσθη κατὰ τοῦ πατριάρχου, εὗρε τον Ἀδάμ αὐτῆς συνεργὸν προθυμώτατον εἰς ἱκανοποίησιν ἀνθρωπίνων παθῶν.

Φαίνεται δ' ἡ φαναριωτικὴ κοινωνία χωροῦσα συντεταγμένως εἰς τὸ ποθούμενον. Ἐάν βλέπωμεν τὸν Παναριώτην Νικουσίον ἀκούοντα τῶν φιλεδικῶν κινήσεων τῆς συζύγου, γυνώσκωμεν ὅμως, ὅτι τὸν αὐτὸν πατριάρχην κατεδίωξε καὶ ὁ ἐξ' ἀπορρήτων Ἀλέξανδρος. Κατὰ τὸν παρεθόντα δ' αἰῶνα πασαι καὶ ἀρχαῖαι οἰκογένειαι, ὧν καὶ πλείσται συνεδέοντο δι' ἐπιγαμιῶν πρὸς ἀλλήλας, συνασπίσθησαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐμποδίσωσι μὲν τὴν προαγωγὴν ἢ μάλλον τὴν ἀναδείξιν νέας οἰκογενείας εὐπατριδῶν ἀλλαχόθεν εἰς τὸ Φανάριον μεταγλυμματιζομένων, νὰ κρατήσωσι δ' ὡσεὶ τιμαριον ὄρισμένων τινῶν ἡγεμονικῶν οἴκων τὰς ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας. Εἰς τοῦτο σὺνδρομον ἔσχον καὶ συνεργάτην τον ἐκ Μικρασίας περιύλαστον ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐποχῇ διευθυντὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ νομισματοκοπείου Παναριῶτη Ζαρχαγιᾶν, αὐτὸν, ὅστις, ὡς ὁ Καστριὸς Δαπόντης γράφει, «εἰς ὀλίγους χρόνους ἀπὸ πτωχὸς ἔγενε πλούσιος, ἀπὸ μικρὸς μεγάλος» ὁ Παναριώτης ἀντεπράξεν ὅσον ἦν αὐτῷ δυνατόν εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ Νικολάου Μαυρογένους ὡς ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ὃν ὑπεστήριξεν ὁ τότε μέγας δυναμενος ναυαρχος Νασάν Τζεζιρελί πασᾶς. Γνωστὸν τὸ οἰκτρὸν τοῦ Παναριῶτη τέλος.

Τὸς φαναριώτας ὡς πολιτικούς σὺνδραμῶς ἐξετάζομεν, οὐδ' ἐπαρκῆς ἔσται μελέτη περὶ τούτων ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην μὴ προηγούμενης ἐρεύνης τῶν τε κυβερνητικῶν ἀρχιῶν καὶ τῆς ὧδε ἀκαίσεως σωζομένης ἀλλοθλογραφίας αὐτῶν. Ἐν τῇ μικρῇ μου ταύτῃ ἱστορικῇ σημειώσει ἐπιθυμῶσα νὰ υποβάλω μικρὰν εἰκονα τῆς φαναριωτικῆς κοινωνίας τοῦ ΙΖ', ἰδίᾳ δὲ τοῦ ΙΙΙ' αἰῶνος, καὶ καθὼς ὁ φιλι-

στωρ εἶδεν ἀναγνώστης μου. τὰς σχέσεις αὐθεντῶν καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν ἐξήτασα μόνον πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ ἱερά σκηνώματα. καὶ δὲ λοιπαὶ σχέσεις πρὸς ἀλλήλους καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος ἄλλου προσεχρῶς ἀναγνώσματος ἔσονται θέμα.

Ζωρερὰν ἴσως εἰκόνα παρέσχον ὑμῖν γυναίκαίς πολυπραγμοσύνης. Ἄλλὰ δύο γυναίκαίς ὅσας. ἀληθῶς πρότυπα συζύγου καὶ μητρὸς ἑλληνίδος ὀρθοδόξου, δύναται νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν ὁ ΙΖ' αἰὼν, τὴν μητέρα τοῦ ἐξ ἀπορρήτων Ρωξάνης καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Σουλτάναν, θυγατέρα οἴκου ἐπιφανοῦς τοῦ τῶν Χρυσοσκουλαίων. Ἡ πρώτη κατέστησεν ἑαυτὴν ταμεῖον παντοδαπῶν γνώσεων. σοφοὶ δ' ἐξ Εὐρώπης ἐρχόμενοι καὶ μετ' αὐτῆς συνέντευξιν λαμβάνοντες ἐθαύμαζον τὴν πολυμαθεῖαν αὐτῆς, διότι ἦν ἱκανὴ νὰ κατανοῇ ἐξηγούσα τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας ποιητὰς καὶ πεζογράφους ἢ γυνὴ αὐτῆ, «εἴ γε χερὶ λέγειν τὴν ἀρρενόφροναν καὶ τὰς φρένας ἀνδρὸς κεντημένην ἐν τῇ τοῦ θῆλους φύσει, τῆς Ὑπατίας οὐδὲν ἔλαττον ἐν τῷ φιλοσοφεῖν σχοῦσαν». Τῷ 1637 μείνασα χήρα καὶ μετὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς γάμον ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνατροφήν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ τοῦτον ἐμόρφωσε χριστιανὸν καλὸν καὶ φίλον καὶ πολιτευτὴν ἄριστον ἢ Ρωξάνη, διδάξασα αὐτὸν τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν, τὴν εἰς τὸν Σουλτάνον, μετὰ Θεόν, τὴν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ γένους καὶ τοῦ κράτους ἀρραβιώσιν, τὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας ἀγάπην καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν ἐν τοῖς βιωτικοῖς ἀτυχήμασι καὶ ταῖς πεντακυμῖαις τῶν ἀνθρωπίνων δυσπραγιῶν. Νεαρὰ χηρεύασα καὶ ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ἡ φαντασία πλάττει τὰ γλυκύτερα τῶν ὀνείρων, εἰδείθη τύπος μητρὸς, δόξαν αὐτῆς θεωροῦσα τὴν ἀνάδειξιν τοῦ υἱοῦ, ὅστις ἔργον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐγένετο τῶν ὑποθηκῶν καὶ τῆς μερίμνης αὐτῆς καὶ τῆς ἀξιωματικῆς στοργῆς.

Νύμφη τῆς Ρωξάνης ἐπὶ τῷ υἱῷ ἦν ἡ Σουλτάννα, θυγατὴρ Ἰωάννου Χρυσοσκουλαίου. Εἰκόνα λαμπρὰν ἡμῖν χορηγῆί τῆς σώφρονος συζύγου ὁ τεθλιμμένος Ἀλεξάνδρος, ὡς χορηγῆί καὶ ὁ φιλόσοφος Ἰακώβος Μάνος Ἀργεῖος. Καλλονὴν ἐκέκτητο ἡ Σουλτάννα τὴν ἀνεπιτήδευτον, τὴν ἀπέριττον, τὴν μὴ διὰ κομμωτικῆς ἐκπλήσσοσαν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καλλονὴν ὑπερήφανον, ἣν ἔσπευεν ἡγεμονικῶς ἢ τῆς ψυχῆς ὀραϊότητος. Εὐγενῆς λέγεται καὶ γενναία τὴν ψυχὴν καὶ μεγαλοφυῆς,

πεπαιδευμένη δὲ τὴν εὐσεβῆ παιδείαν ὅσον μεγαλοπρεπῆς καὶ ὑπερήφανον εἶχε τὸ κάλλος, τοσοῦτον διὰ ψυχικῆς ἀγαθότητος καθίστα τοῦτο οὐχὶ φευκτὸν δι' ἀλαζονείαν ἀλλὰ λατρευτὸν διὰ τὸ εὐέντευκτον. Συντρέχουσα τοῖς ἀνάγκῃ ἐχούσι ποικίλης ἀρωγῆς καὶ βοηθείας ἐβασίλευεν ἢ Σουλτάννα τῶν καρδιῶν τῶν φίλων, ἐβασίλευε τῆς καρδίας τοῦ συζύγου, ὅστις ἀπέκλειε τὴν στέρησιν αὐτῆς, ἥτις «σωφροσύνην καὶ σεμνότητα διὰ παντὸς ἤσκει, ταύτην εἶναι γυναίξί τοῦ βίου τὸ κεφάλαιον καὶ νομίζουσα καὶ διδάσκουσα καὶ φυλάττουσα». Μάθημα μέγιστον ἐπιγενομένης τε καὶ συγχρόνως ἐδίδασκεν, ἀσκούσα σωφροσύνην «καὶ οἶκoi, καὶ παριοῦσα, καὶ βαδιζούσα, καὶ καθημένη, καὶ ὀμιλοῦσα, καὶ ἀκροαμένη, καὶ μὴν καὶ βλεπούσα, ὥστε σωφροεῖν αὐτὴν τὰς αἰσθήσεις, σωφροεῖν τὸν νοῦν, σωφροεῖν τὴν γλώτταν». Ἐπὶ συζύγῳ τοιαύτη θρηνεῖ περιπαθῶς ὁ σύζυγος. «Νεκρὸς εἰμι, γράφει, τῇ λύπῃ μόνῃ συζῶν, ὀδύνας ὑπολειπόμενος καὶ ἄπνοις περιφερόμενος, νεκρὸς ἄταφος, τεθνεώς ἔμπνοος, ζῶν ἄβιος. . . . Πλήττω στεναγμοῖς τὸν ἀέρα· βρέχω δάκρυσι τὸ ἔδαφος· ὀλολυγῆ προσκρούω τὴν τῶν φίλων ἀκοήν, μηδένα παρηγοροῦντα προσιέμενος. Χαλεπὸς ὁ ὕπνος, ὁ μὴ τὴν φιλάτην μου κατ' ὄναρ ὑποτυπῶν. Βαρὺ τὸ φῶς τὸ στερρόμενον τῶν ἐμῶν μαρμαρυγῶν». Τοιαύτας ἐμόρφου γυναίκαίς ἢ μεγάλη τῶν Μαυροκορδάτων οἰκογένεια, παραλλήλως τῇ συζύγῳ τοῦ Νικουσίου δεικνυούσας ἐξέχουσαν τὴν συζυγικὴν ἀρετὴν. Ἡ ἐξέτασις τοῦ ΙΙ' αἰῶνος καὶ τῆς κατ' αὐτὸν φαναριωτικῆς κοινωνίας ἄγει εἰς συμπεράσματα ἐν μέρει εὐχάριστα, διότι ἐν πᾶσιν εὐχάριστα μόνον ὁ τὸ παραυτικά θεραπεύων εὐρίσκει. Ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν τὴν ἀλήθειαν μόνον, ἱεράν ἢ κοσμικὴν φέρουσαν περιβολήν, καὶ ταύτην μὲν ὑπηρετοῦμεν, αὐτὴν δὲ καὶ μόνην λατρεύομεν.

Ἄν κατακρίνω τὰς ἐναντίον νόμων κειμένων καὶ θεσμῶν ἐπηρείας, ὧν ἕνεκα σπανίως ἤρεμοῦσαν κατέλιπον οἱ φαναριῶται τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεμβαίνουσῶν καὶ αὐτῶν τῶν φαναριωτισσῶν ἐκεῖ, ὅπου ἦν αὐταῖς ἀσύγγνωστον ἐπεμβαίνειν, ὠμολόγησα δ' ὅμως τὰς μεγάλας τῶν ἀνδρῶν τούτων προσφοράς εἰς ἱερά καταστήματα, εἰς προσκυνήματα σεπτὰ, καὶ ταύτας ἔγω καθῆκον ν' ἀναγράψω ξηρῶς, ἅτε μὴ γράφων πανηγυρικόν, ἀλλ' ἐκτιθέμενος γεγονότα. Πρὸ παντὸς ὁ πανάγιος τοῦ Σωτῆρος τάφος καὶ τὸ ἅγιον Ὄρος εἰλυσαν τὴν προ-

σοχήν, τὴν προστασίαν, τὸν σεβασμὸν, τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν· εἰ δέ τις τῶν φανακιωτῶν ἀρχόντων ἀναφέρεται γενόμενος ζήμιός πρόξενος εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἁγίου Ὁρους, χρονογράφος ἀμερόληπτος πρέπει νὰ δικαιώσῃ τοῦτον, ἀναμειβέντα εἰς ἐριδ' ἕτινα μεταξὺ δύο μοναστηρίων, ὑποστηρίζοντα δὲ τοὺς Ἱερότητας ἐναντίον τῶν Λαυριωτῶν καὶ Βατοπεδινῶν. Νικόλαος ὁ Μαυροκορδαῖτος καθωσίωσε κατὰ τὸ 1714 τῷ παναγιῷ Τάφῳ οὐ μόνον τὸν ἐν Χίῳ οἰκογενειακὸν αὐτοῦ ναὸν τῆς ἁγίας Κυριακῆς μετὰ πάντων τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ κτημάτων, ἀλλ' ἐξ ἰδίου οἰκοδομήσας ἀφιέρωσεν ὡσαύτως τῇ ἁγίᾳ Σιών τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος Βακχερεστίου τῷ 1723. Δικατερίνη ἡ σύζυγος τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (1774—1782) καὶ ἀδελφῆ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μουρουζῆ κτίσασα μέγα πανδοχεῖον πλησίον τοῦ Σιναιτικῆς μετοχίου ἀφιέρωσεν αὐτὸ τῇ ἱερᾷ μονῇ Σινᾶ. Χρυσόβουλλα Γρηγορίου Γαίκα ἡγεμόνος Μολδαβίας (1777), Σκαρλάτου Γρηγορίου Γαίκα (1760) καὶ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (1778) τῆς Βλαχίας μαρτυροῦσι τὴν πρὸς τὰς ἁγιορειτικὰς μονὰς Γρηγορίου καὶ Ἐρησοπαύμου στοργὴν αὐτῶν. Εἰς τὴν μονὴν τῆς Λαύρας ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Ρακοβίτζας δωρεῖται τῷ 1756 ποσότητα χρηματικὴν, εἰς δὲ τὴν τοῦ Ξενοφῶντος ἱκανὰ κτημάτων τε καὶ χρημάτων ἀφιερώσεις δικαιωνίζουσι τὴν πρὸς τὰ ἁγιορειτικὰ σκηνώματα ἀπαράτρωτον εὐλάβειαν τῶν ἡγεμόνων Κωνσταντίνου Ρακοβίτζα, Σκαρλάτου καὶ Γρηγορίου τῶν Γαϊκάδων, Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, Ἀλεξάνδρου καὶ Σκαρλάτου τῶν Καλλιμαχιῶν, Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Μουρουζῶν καὶ Ἰωάννου Καρατζᾶ. Τῷ 1744 Ἰωάννης Νικολάου Μαυροκορδαῖτος ὁ τῆς Βλαχίας ἡγεμὼν καὶ μετὰ δεκαετίαν Γρηγόριος ὁ Γαϊκάς ποιοῦνται προσφοράς τινὰς χρηματικὰς εἰς τὴν βῶσιτικὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ὡς καὶ μετ' αὐτοὺς ἄλλοι πρὸς αὐτὴν τε καὶ πρὸς ἄλλὰς μονὰς, ὧν ὀφληρὸν νὰ ἀναγράφωμεν ὀνόματα. Τὸ παρήγορον οὐχ ἤττον δὲ καὶ διδασκτικόν ἐστίν, ὅτι μεγάλῃ ἐπεδείκνυντο πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλαν ὅσον ἀφορᾷ πρὸς τὴν βοήθειαν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων. Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Νικολάου Μαυροκορδαῖτου, ἡγεμὼν Βλαχίας ἐπανειλημμένως γενόμενος, ἐκτίσεν ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ἀφιέρωσας εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον

τῆς Ἀντιοχείας, οὐ τὸν προεστώμενον Σίλλβεστρον εὐλάβειτο πολὺ. Πατριάρχης ὁ τοῦ αυτοκρατορικοῦ νομισματοκοπέου διευθυντής, ὁ τοσοῦτον πολυετής τὸν τοῦ Μαυρογένους εἰς τὴν ἡγεμονίαν προδιδασμὸν. «ὦντας καλοπροαίρετος ἔκανε καὶ κάνει πολλὰ ψυχικὰ δύο τρία μοναστήρια ἁγιορειτικά, Ἐρησοπαύμου, ἁγίου Παύλου καὶ Διονυσίου, ὑπερασπίζεται καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὰ ἐλάττωσεν ἀπὸ τὰ μεγάλῃ χρεῖ, . . . καὶ κοῦτ' εἰς αὐτὰ τὰ καλὰ πληροῖσι κάθε χρόνον 700 γρόσια τὸ ἐτήσιον δόσμον τῶν εἰς τὴν σκήτην τῆς ἁγίας Ἀννης πατέρων· ὁ Θεὸς νὰ τὸν πολυχρονῇ. Ὁ Δαμιῆτριος Σκακαβῆς αὐτὸν ἐξήλευσε, καὶ ἔκαμεν ἐκείνος τὸ εἰς τὸ Κανυσοκαλύβι ἐκεῖνο ἔλεος (τετρακάσια γρόσια κατ' ἔτος)». Ταῦτα γράφει Καισάρης ὁ Δαπόντης, φίλος καὶ συνίστωρ τῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἐπιφανῶν φανακιωτῶν, ὅστις ἔπαινε καὶ τὴν παρὰ τῶν λαῶν καταλιπόντος ἄληστον ὄνομα σατραπῆος καὶ τυραννίσκου. Ἐσκόρπισε καὶ ὁ Σαυροράκης εἰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια καὶ ἤκουσε τῶν δεήσεων τῶν φίλων αὐτοῦ καλοήθρων καὶ προσήρογοι ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν ἐπίκουρος ποῖν εἰς ὑψὸς ἀρθῆ δόξῃ·

. πρὶν οὕτως ἀπλώσῃ, ἀκόμη ἦτον χαμηλὰ, δὲν εἶχεν ὑψηλώσει· ἀκόμη συντηγάνουσαν καὶ ἀπὸ Καισαρίου καὶ ἀπὸ ἄλλου ταπεινοῦς μ' ἐμένα παρομοίους· διότι τόρῳ ὕστερα ἄκουσα πῶς ἔμορθε· ἂν ἀληθεῖ ἢ ἀκοή καὶ δὲν ἐφευματοῦσε, καὶ μὲ τὸν βασιλεῖα μας καὶ ἔστυμιλοῦσε καὶ ὅτι πῶς ὁ βασιλεὺς ἔστειλε τὸν ἡμνοῦσε.

Διότι, ἐν ἀπαντῶμεν ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀπολιθουμένους καρδίας καὶ χερσατῆρας ἀλλοιουμένους καὶ πρόσωπα προσωπεῖα ὑποδύμενα ποικίλα, τὴν εὐθύνῃν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φέρουσιν οἱ περὶ αὐτοὺς, οἱ κατακευόντες ἀδυναμίας κύβων κεραιῶν, ἐκταρρασσαμένων ἢ ἐπαίρουμένων, ἐν βλέπωσί ποτε τοὺς κύβους τοῦ βίου δις εἰς μεταπίπτοντας. Ὅτε κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος θεομηκνία προμερᾶ, ἢ πανώλης, ἐξωλόθρευε πυκνὸν πόλεον καὶ χωρίων πληθυσμὸν, ὅτε

ἔκαμε κατ' ἀλήθειαν κ' ἔκλαψεν ὅλ' ἡ πόλις, ἀφάνισε παζάρια, ἐρήμαξεν οἰκίας, ταῖς στρατῆαις ταῖς ἐγέμισε λεψάνα θρηνηθίας,

ὁ Γεώργιος Σαυροράκης ἐσκέφατο νὰ προσκλήσῃ εἰς τὴν πενθειμνοῦσαν βασιλιδα τῶν πό-

λεων τὸν εἰς Σάμον τότε εὐρισκόμενον Κωνσάντιον Δαπόντη περιέφεροντα μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σεραποστάμου ἀποθησαυριζόμενον Ἔμιον Σταυρόν, ἀλλ' ἐκωλύθη,

καὶ ἔγραψε μὲν τὴν γραφὴν καὶ μὲ σπουδὴν μεγάλην, καὶ ἔλας τὸν ἐμπόσις μαῦρος ἐκ τῶν ἰδικῶν του, μαῦρα πουλὰ τὴν γλώσσά του νὰ φάν' καὶ τὸν μυαλό του.

Ἐὰν ὀνομάζω τὴν εὐσεβείαν τῶν φαναρισιωτῶν προάξενον, ἀρ' ὑμῶν μόνον ἔχω καθήκον νὰ ζητήσω συγγνώμην, ἕως οὗ ὁ ἀπιστῶν ἀναδράμη μὲν εἰς τὰς ἀθηναικὰς πηγὰς, ἐν αὐταῖς δὲ μελετήσῃ τοὺς χαρακτηρηστικῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. Ὁ Σταυράκης Γεώργιος χορηγεῖ χρέματα καὶ δῶρα εἰς ναοὺς, ἀλλὰ καταδιώκει ἀρ' ἐτέρου τὸν πατριάρχην Σεραφείμ καὶ καταγγέλλει τοῦτον, ὡς ὁ Κομνηνὸς γράφει, πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλιν ἐπὶ τῇ πανηγυρικῇ τελέσει τὸ πρῶτον τότε τῆς ἐσρατῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, καταγγέλλει τὸν Ἰωαννίκιον Καρατζῆν καταγγέλλει καὶ καταδιώκει μανικῶς τοῦτον, τὸν αἰδουμένον Σαμουὴλ Χαντζερῆν, μήτε προνόμια τοῦ θρόνου τοῦ Χρυσοστόμου, μήτε δίκαια τοῦ γένους ὑπ' ὧν λαμβάνων, μηδ' αἰδούμενος αὐτὰ. Δωρεῖται καὶ καθοσιεὶ ὁ Νικόλαος Μαυροκορδάτος εἰς μοναστήρια καὶ ἱερὰ προσκυνητὰ χρηματικὰ καὶ κτηματικὰ δωρεὰς, εὐλαβεῖται τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου, δυστυγῶς ὅμως τιμωρεῖ λίαν ἀπαιῶς τὸν ἐλευσίνον μακροπολίτην Οὐγγροβλαχίαν Ἀνθίμου, ὡς καὶ τινὰς τῶν ἄρχοντων, αὐτὸς ὁ μέγας φιλόσοφος, αὐτὸς ὁ κατὰ τὴν φράσιν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου «τὴν φιλοσοφίαν ἐσχρακῶς ἐπὶ τοῦ θρόνου διὰ βίου συμπάρεδρον». Κτιζεῖ ὁ μέγας Μαυρογένης τὸ ἕξοχον τοῦτο τῶν ἰδίων δυνάμεων δημιουργήμα, τὸν ἕξω τοῦ Βουκουρεστίου ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, δείκνυσιν εὐσεβεῖαν εἰς τὰ θεῖα, κατὰ τὸν ιστοριογράφον τῆς πόλις Δακίης Διονύσιον Φωτεινόν, δείκνυσται δίκαιος πρὸς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὸν τόπον θερμοὺς προστάτης, αἰ τοιαῦται ἄρετὰ ἀναγκάζουσι τὸν πρόην μέγαν λογοθέτην Ἰωάννην Τζανέτου νὰ στειλοῦρρη:

Εἰς τὰς πρώτας ἐκδοσεύσεις
ἄρτισεν ἡ θεία νεύσις,
μάστορες εἶν' οἱ λαοί,
πλάγος τε τὸ Λιγόν,
τὰ σχολεῖα τῶν σπουδαίων,
καὶ οἱ ἱεροὶ ναοί!

κρῆναι, καὶ πτωχοτροφεῖα,
καὶ ἄλλα ὀφρανοτροφεῖα
καὶ κοινὰ οἰκοδομαί,
διδακτικῶν ἔξ ἰδίαις
τῆς ἀδραῆς ἀντιμισθίας
μαθητῶν τε πληρωμαί,

ἀλλ' ἐν τούτῳ τυραννεῖ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἄρχοντας, ἀπορριμνοὶ τοῦτ' αὐτὸ τούτους, ἐξορίζει πολλοὺς αὐτῶν, ἐμπαίζων δὲ τὰ καθόδια καὶ τὰς στολὰς τῶν ἀριστοκρατῶν φαναρισιωτῶν ἐνδύει καθόδιον αὐτὸν. . . . τὸν ἡγεμονικὸν ἵππον καὶ χορηγεῖ αὐτῷ καὶ τι τῶν ὀφρακίων τῆς ἀθηναικῆς Ἀδελφῆς αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ὁ Φωτεινὸς λέγει, διότι ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης ἀτάσθαλα λέγει πολλά. Αἱ τῆς εὐσεβείας ἀρχαὶ τοιαῦται οὐσαι παρὰ τοῖς φαναρισιώταις καὶ μετὰ τὴν ἐπὶ πατριαρχεῖον καὶ πατριαρχῶν καὶ μακροπολιτῶν ἐπήρειαν εἰσιν ἀνεξήγητοι.

Νομίζω δ' ὅμως, ὅτι ὀλίγοι ἐπήρυσαν αὐτῶν ἐν γένει καὶ καθόλου τὴν εὐσεβείαν, ἵνα μὴ εἶπω μηδεὶς. Εὐσεβὴς ὑπὸ πᾶσιν ἐποψὴν ἦν ὁ Μαυροκορδάτος ὁ ἐξ ἀπορρήτων, σέβας μὲν προσφέρει πρὸς ἀρχιερεῖς καὶ πατριάρχας δικαιοκείμενους, — εἰ καὶ καταδιώξῃ τὸν ἐπιφανέστατον πατριάρχην Διονύσιον Δ' τὸν Μουσελίην, — ἀρχιερωτὴ δὲ τρέφων εὐλαβεῖαν εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτοῦ. Γνωστὰ εἰσιν αἱ ὑπ' αὐτοῦ συντεταγμέναι εὐχαί: «καὶ τὸ θαυμασιώτερον, ἕνας τοιοῦτος ἄρχοντας νὰ προσεύχεται τόσον, ὥστε ὅπου καὶ εἰς τὸ καιεὶ καὶ εἰς τὸ ἄλλο καθόλαρχος ἐμελετοῦσε ψαλμοὺς καὶ εὐχάς: — ταῦτα γράφει ὁ Δαπόντης προστιθεὶς: «ἀκούσατε, ἡγούμενες, καὶ σύνετε' μαθεῖτε, αὐθένται καὶ ἄρχοντες, καὶ ζηλώσατε». Εὐσεβῶν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἡγάπα τὰ θεῖα σκηνώματα οὐχὶ χορηγῶν εἰς αὐτὰ κτήματα καὶ πλοῦτη ἀλλὰ μηδ' ἀρχιρῶν, ἔστω καὶ προσφερόμενα αὐτῷ. Ἀνάγκην ἔχων νὰ μελετήσῃ, τι ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ιστοριογράφων ἔργοις ἐδανείσθη ἀπὸ τῆς βιβλιοθήκης τῶν Βατοπαιδινῶν, χορηγησάντων αὐτῷ τὰ βιβλία διὰ τινὸς ἀποδείξεως ἐκ παρχδόσεως ἔχω μαθῶν, ὅτι μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ διέταξεν, ὅπως ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην.

Ἐν τούτοις τῶν πλείστων ὁ ζήλος τεκμηριουεταὶ ἢ τοῦλάχιστον προσωποποιεῖται: ἐν ἐκδόσει θεησκευτικῶν βιβλίων, αὐτὸς ὁ περιβόητος Σταυράκης ἐξέτυπωσεν ἰδίαις δαπάναις ἐν Λειψίῃ τὸ διτύμον θεολογικὸν Ἰωσήφ τοῦ Βρυννίου. Ἰάκωβος ὁ Ριζὸς ἐξέδωκε τὴν

χρησιμοποιήθειαν τοῦ Δαπόντε καὶ ἄλλοι ἄλλα. Ἐκδόται δὲ βιβλίον καὶ συγγραφαὶς οὐκ ὀλίγοι προσφωνοῦσι τὰς ἐκδόσεις αὐτῶν εἰς ἡγεμονίας, ἄρχοντας, διερχομένους, καὶ τὰς προσφωνήσεις ταύτας μέλλομεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἄλλοτε, κύριοί μου, ὅτε πλήρη πραγματοποιήσῃαν περὶ τῶν φαναριωτῶν ἔξω τὴν εὐτυχίαν, ἵνα υποβάλλω τῇ φιλιστορί ὑμῶν προθυμίαν. Ὅταν ἀντιβάλλῃ τις τὰς ἀφιερώσεις πασῶν ταύτων πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς ἐντύπους ἀλλαχοῦ εὐρισκόμενας ἐν ἐκκλησιαστικαῖς ἢ τῆς θύραθεν μαθήσεως βιβλίους μαρτυρίας, λιθόγραφα κτλ. δύναται νὰ προσθῇ εἰς τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, ὅπερ, ὡς τὸ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους καλυπνεύσεως, δεῖται κατὰ τὴν φράσιν τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Φιλήμονος τῆς συνεργασίας πολλῶν διανοῶν καὶ πολλῶν χειρῶν. Ἐκ τῶν ἀφιερώσεων ταύτων μία χρήσιμος ἐστὶν ἡμῖν, ἵνα μίαν εἰκόνα ἀναστήσωμεν γυναικείας ἀρετῆς εἰς τὸ μέγα πάνθεον. ὅπου γενεὰ ἐπιγενεστέρων εὐνοημόνων ἀνιδρύσει τὸ μέγα εἰκονοστάσιον τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβεῖας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐστὶν εἰκὼν γυναικός, τῆς Ἐλένης Μαυροκορδάτης, δόμνης Μολδαυίας, εἰς ἣν ὁ Δαπόντες προσφωνεῖ τὸ δίτομον αὐτοῦ ποίημα «Καθρέπτῃν γυναικῶν», ἐν ᾧ κατέσπειρε πολλὰς ἱστορίας καλῶν τε καὶ κακῶν γυναικῶν τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ ἐξιστορουμένων. Ὁ πολυγράφος μοναχὸς εὐρίσκει τὴν ἡγεμονίδα Ἐλένην Μαυροκορδάτην ὁμοίαν ταῖς ἐναρέτοις γυναιξὶ τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἀντιβάλλον δ' αὐταῖς λέγει πρὸς αὐτήν· «Προῦπάντησαι τὸν πάντιμον τοῦτον χορὸν . . . ἴδε εἰς τὸ θεαυγές τοῦτο κάτοπτρον καὶ βλέπε χαρμονικῶς, ὅχι διὰ νὰ κλιλωπίξῃσαι, ὅτι εἶσαι μὲ τὸ κάλλος τῆς ταπεινώσεως· ὅχι διὰ νὰ στολιζέσαι, ὅτι εἶσαι μὲ τὴν στολὴν τῆς σωφροσύνης· οὔτε διὰ νὰ ὠραίζῃσαι, ὅτι εἶσαι μὲ τὴν τῆς προσευχῆς ὠραιότητα· ἀλλ' οὔτε διὰ νὰ λαμπρύνῃσαι, ὅτι εἶσαι μὲ τὴν λαμπρότητα τῆς ἐλεημοσύνης· ἀλλὰ διὰ νὰ εὐχαριστῆς συνυπάρχουσα μὲσα εἰς αὐτὸ καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σου, καὶ νὰ ἐπιμελήσῃσαι νὰ ἔχῃς ἂν ὅχι τὰ πρωτεῖα, ὅμως οὐδὲ τὰ δευτερεῖα τῶν ἐνδόξων αὐτῶν γυναικῶν». Εἰκὼν ἴλαρά, συγκινούσα καὶ εὐφραίνουσα ἡμᾶς, ὡς συγκινήσουσιν, ὡς μέλλουσι νὰ πληρώσωσιν ἀγγλισέως ἄλλοι μετ' ὀλίγον εἰκόνας γυναικείας παρὰ τῷ φαναριωτικῷ κόσμῳ παιδείας καὶ ἀρετῆς.

Σ

Διότι ὁ λόγος ἔχει ἡμᾶς εἰς ἡδιστον θέμα· ἐστὶ δὲ τοῦτο βραχίαι τις ἐξέτασις τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμῶν δρασεως τῶν φαναριωτῶν. Ἰσως ἤθελε δυσχεραστῆθῃ τις ἐπὶ τῷ συμπεράσματι τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἰδίχ δ' ἐν τῷ λόγῳ, ὅτι ὅχι οἱ φαναριῶται εἰσῆγαγον τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ· συνεπὸς δὲ λέγει τοῦτο ἀπο τοῦ νόου· ὅτι κακῶς ἐφρονεῖτο τῶς, ὅτι οἱ φαναριῶται εἶσαν εἰσαγωγεῖς αὐτῆς ἐν ταῖς παρὰ τὸν Δούναβιον χώραις. ἀπεδείξε μὲν ὁ φιλοπονώτατος ἱστοριογράφος Κωνσταντῖνος Σάββας, ἀποδείκνυσι δ' ἡ ἱστορία μελετωμένα συντενωσ, ἀποδεικνύουσι· τὸσαῦτα ἐπιγράμματα καὶ γραφαί, προσφωνήσεις βιβλίων, τυπογραφεῖων συστάσεις, ἰδρύσεις ἀκαδημιῶν καὶ σχολείων. Πολὺ πρὸ τῆς ἐπὶ τῶν θρόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυίας ἀναβάσεως τῶν φαναριωτῶν, μετὰ τὰ μέσα τοῦ 17 αἰῶνος, ἡ ἐλληνικὴ παιδείσις συνιστωμένη τοῖς προῦχοις τῶν Βλαχῶν καὶ τῶν Μολδαυῶν πολλῶ πρὶν, ἤδη τῆς δευτέρας ἀπῆλκεν ἀντιλήψεως. Περὶ τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ αἰῶνος τούτου Ματθαῖος ὁ Μυρέων πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας Ἀλέξανδρον ἀποστεινόμενος καὶ τὴν αὐτῷ διαφθορὰν καὶ τὴν ἀποσύμβουσιν ἀποκλιθεὶς, εὐρίσκει μόνην θεραπείαν τὴν ἰδρύσιν σχολείων.

Καὶ θέλεις ἔχει ὄνομα ὡς τὸν Πτολεμαῖον, ὅπου ἐμετακλιθῆσαι τὰς βίβλους τῶν Ἑβραίων, καὶ στέκομαι τὴν σήμερον μὲσα ἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ἕκαστος ἔχει ἑπαινον ἰς ὅλας τὰς βασιλείας.

Διότι δὲν εὐρίσκειται κανεὶς γραμματικὸς ἐδῶ ἰς τὴν ἐπαρχίαν σου νὰ εἶναι προκομμένος, διότι δὲν ἔχουν τὸ πῶς γράμματα νὰ μαθίσουν, διὰ νὰ μὴν ἠξέουροι, πολλὰ κακὰ πληθαίνουσι, γίνονται ἄθεσκα πολλά, πολλὰς παρανομίας ἰς τὴν ἐκκλησίαν σύγχυσις καὶ ἀκαταστασίας.

Ταῦτα ὁ Ματθαῖος, Ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνα τὰ ἔτη, τὸσαῦτα πληθὺς Ἑλλήνων μετενεκλιματίσθη εἰς Βλαχίαν, τὸσαῦτην δ' ἐπιρροὴν ἐξήσκουν οὗτοι ἐκεῖ, ὥστε τὸ μῖσος τῶν αὐτοχθόνων ἐξερράγη τῷ 1619 εἰς τρομερὰν καταδίωξιν τῶν Ἑλλήνων αὐτῷ παροίκων, ὧν ἐσφάγησαν οἱ πλείεστοι. Ἀπὸ τοῦ 1659 ἐπὶ Γρηγορίου καὶ Γεωργίου τῶν Γκιχάδων, Ἀλέξανδρου Δούκα καὶ Σεβάνου Κωνσταντουζήνου τῆς Βλαχίας, Ἀντωνίου Ρωσσεῖτου καὶ Δημητρίου Καντακουζηνῶ τῆς Μολδαυίας, πάντων Ἑλλήνων

τὴν καταγωγὴν, καὶ σχολεῖα καὶ διδασκαλὸι καὶ λόγιοι Ἕλληνας ὑπῆρχον ἐν ταῖς δυοῖς ταύταις ἡγεμονίαις ἐπὶ δὲ τοῦ Σερβάνου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Βασσαράβα καὶ ἑλληνικῆ ἀκαδημία συνέστη μετὰ τισσάρων διδασκάλων ἐν Βουκουρεστίῳ. καὶ τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ πληθὺς βιβλίων ἐκδιδομένων ἑλληνιστὶ ἀπασχολεῖ ὁμογενεῖς ἐργάτας καὶ διορθωτὰς δοκίμους. Εἰς τὰ ἐπὶ Βασσαράβα ἐκδοθέντα βιβλία καὶ εἰς τὰ συγγρόνως ἐν Ἰασιῶ τυπούμενα, συγγραφεῖς, ἐκδοταί, διδασκαλοὶ, μαθηταί, πάντες Ἕλληνας ἢ Βλάχοι καὶ Μολδανοὶ, τὴν ἑλληνικὴν ἄριστα γινώσκοντες προσεφώνουν ἐπιτινούντες τοὺς νέους Μαϊκήνας. Ἡ ἀκριβεία ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι καὶ οἱ φαναριῶται ἐκράτησαν τὴν συνέχειαν τῶν ὑπὲρ τοῦ πατρίου πολιτισμοῦ καὶ τῆς πατρίου παιδείσεως ἀγώνων ἐκείνων ἄρηκτον. αὐτοὶ τε προστάται γινόμενοι σχολείων ἄρτι καθισταμένων ἢ τότε καθιδρύνοντες αὐτοὶ συνίστατες ἐπιφανεστάτου δολίχου, καθ' ὃν ἐρίνοντο σταδιδρομοῦντων ὁμογενῶν κρατικῶν παραστάται. Ποιοῦντες τῆς πατρίου παιδείας τὴν διάδοσιν διένεμον ποσά τινα πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν σπουδάζόντων. Ἀλεξάνδρος ὁ ἐξ ἀπορρήτων καταλείπει τῷ 1709 παρὰ τῷ ταμείῳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καταθεῖς δύο καὶ ἡμίσειαν χιλιάδας γρόσιων ἐπὶ τόκῳ 11 1/2 τοῖς ἑκατὸν ἐτησίως, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ὁ τόκος αὐτῶν, τριακόσια ἐβδομήκοντα καὶ πέντε γρόσια κατ' ἔτος, δίδωται πτωχοῖς μαθηταῖς ἀνά εἴκοσι γρόσια ἐτησίως· «διέθετο δέ, — καθὼς ἴδιον ἐγγράφον συνοδικὸν γράφει, — ὅπως οἱ ἀπολαύοντες τοῦ βοηθήματος τούτου ὑφειλωσιν ὑποσχέσθαι μὴ παραιτήσασθαι τὰς σπουδὰς αὐτῶν καὶ τὴν προκοπὴν καὶ περὶ τὰ μαθήματα ἀσχολίαν μέχρι τέλους τῆς ἐπιτήσεως πάντων τῶν ἀναγκαιῶν μαθημάτων. . . . ἐκλέγεσθαι τε αἰεὶ τοὺς σεμνοτέρους καὶ ἀρχινοστέρους. . . . τῇ ἰδίᾳ ἐπιτηδειότητι καὶ ἀγαθῇ προθέσει περὶ τὰς ἐπιστήμας προδιβαζόμενους». Τοιοῦτον προστάτην τῶν φιλομαθῶν παρίστησι Δημήτριος ὁ Προκοπίου τὸν Νικόλαον Μαυροκορδάτον, ὅστις, ὡς εἶπεν ὁ ἱεροκλήρυξ Παρθένιος Ἀθηναῖος, «τῆς πατρικῆς φιλοσοφίας ἐκμαγεῖον ἀκίβδηλον, τὸν ἄναυθθέντα τῶν μαθημάτων σπινθῆρα εἰς φλόγα ἀναδοθῆναι οὐ μικρὰν καταστήσας. . . . πάντας τοὺς τρέχοντας ἐπὶ τὰς τῶν μαθημάτων πηγὰς σιτηρεσίαις λαμπροῖς ἐψυγαγώγει. . . . καὶ μισθοῖς ἀδρότεροις καὶ συνεχέσιν ἐπιστολαῖς τοὺς διδάσκοντας παρώτρυνε πρὸς σπου-

δὴν». Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Κοδριαχ, «εἰστόλιζε τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας σύνεδρον ἔχων κατὰ κληρονομίαν τὸν πατροπαράδοτον ζῆλον τῆς σπουδῆς καὶ μαθήσεως». Συνδρομαὶ τινες εἰς ἐκδοσιν βιβλίων, προστασία πρὸς τὴν Μ. τοῦ Γ. σχολῆν, ἣν ὑπεστήριξεν ἰδίως ὁ φιλογενεστάτος Δημήτριος Μουρούζης, ἣν ὡσαύτως ὑπεστήριξε χρηματικῶς ἡ μεγάλη καὶ διαπρεπῆς οἰκογένεια τῶν Μαυροκορδάτων «οὐ τῶν Μεδίκων μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων προέχουσα», καθὰ λέλει Σέργιος ὁ Μακραῖος, ὡς ὑπεστήριξαν οἱ ἡγεμόνες Στέφανος Ρακοβίτζας τῆς Βλαχίας καὶ Γεργήτριος Ἀλεξάνδρου Γάικας τῆς Μολδαβίας, Ὑψηλάνται, Σούτζοι καὶ Μουρούζαι, προστασία εἰς ἄλλα σχολεῖα. δεικνύουσι τοὺς φαναριώτας προστάτας ἀληθεῖς τῶν γραμματέων. Ἀλεξάνδρος Καλλιμάχης ὁ τῆς Μολδαβίας ἡγεμὼν συνέδραμε χρηματικῶς τῇ σχολῇ τοῦ Μ. βεῦματος, ἡ δὲ σχολὴ τῆς Μιτυλήνης ἰδρυθεῖσα τῷ 1744 ὀφείλει τὴν ἴδρυσιν αὐτῆς τῷ Σταυράκῃ πατρὶ τοῦ διαβόητου Γεωργάκῃ. Ἡ δ' ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Βοσπόρου σχολὴ ὑπεστηρίχθη ὕλικῶς ὑπὸ τοῦ τῆς Μολδαβίας ἡγεμῶνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Μαυροκορδάτου, κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ἡ ἱστορία ἀναγράφει καὶ δύο φαναριωτισσῶν δωρεάς, Μαρίκας τῆς συζύγου Δράκου Σούτσου τοῦ λογοθέτου, τὸ γένος Ρωσσέτου, καὶ Ἐλένης τῆς συζύγου Δημητράκη Σούτσου.

ξ

Ἄλλ' οὗτοι πάντες ἠδύναντο νὰ χορηγῶσι, διότι εἶχον, διότι ὁ ἀπὸ τῶν παραδουναβίων χωρῶν πακτωλὸς ἔρρεε γέμμενος εἰς τὰ ταμειᾶ τινων οἰκογενειῶν. Ἐκ παραδόσεως ἐγίνωσκεν ὁ Δαπόντες, ὅτι «Κωνσταντίνος ὁ Βασσαράβας ἔβαλε τόσον μεγάλην ποσότητα ἀσπρῶν εἰς τὴν ἐν Βενετιᾷ τζέικαν τοῦ ἁγίου Μάρκου, ὅπου οἱ ἐγγυνοὶ του εἰς προχθῆς ἔπερναν διάφρονον μόνον ἐτήσιον πρὸς τρία τὰ ἑκατὸν, ἐξήκοντα πουργία νομίζω» = 30000 γρόσια = 90000 φράγκων! καὶ τοῦτο μετὰ τσαῦτα ἔξοδα γενόμενα πρὸς ἐκδοσιν βιβλίων ὑπ' αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐνεργεσίαν καὶ στολισμὸν δύο μὲν μεγάλων μονῶν, πολλῶν δ' ἐκκλησιῶν. Ἡ οἰκία τοῦ ἡγεμῶνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Ὑψηλάντου κειμένη κατὰ Ξηροκρήνην ἐξετιμᾶτο πεντακοσίων πουργίων, περίπου ἑπτακοσίων χιλιάδων φράγκων, «ὅτι ἐσήκωσε πολὺν πλοῦτον ἀπὸ τὴν Βλαχίαν, ὡς οὐδεὶς

ἕτερος τώρα εἰς αὐτοὺς τοὺς καιροὺς». Τὸ ἀντίτιμον τοῦ μεγάρου καὶ τῶν ἐπίπλων τοῦ Ἀλεξάνδρου Γάικα ὑπελογιζέτο εἰς ἑκατομμύριον φράγκων· ἡ περιουσία τοῦ Γεωργίου Σταυράκη ἐλέγετο μυθώδης· ἡ πολυτέλεια τῶν ἐπίπλων καὶ τῆς οἰκίας ὁ στολισμὸς ἀσύγνωστος ἐπὶ σπατάλῃ χρημάτων! ἡ οἰκογένεια Σκαναβῆ καὶ ὁ τοῦ νομισματοκοπέου διευθυντῆς Πετράκης ἔπλεον εἰς πλοῦτον, ἵσως δ' ἤθελον νομισθῆ λίαν αὐστηρὸς λέγων, ὅτι κατ' ἀναλογίαν τῆς περιουσίας αὐτῶν ὀλίγα παρεῖχον ὑπὲρ βιβλίων καὶ σχολείων οἱ ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοηθέντες, διότι πολλοὶ τούτων δυσχερῶς ἔζων· ὁ Κωνσταντῖνος Νικολάου Μαυροκορδῆτος ἐπώλησε τὴν πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην τοῦ πάππου καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς ἐξόφλησιν τῶν ὑπερμέτρων αὐτοῦ χρεῶν. Ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν οἱ φαναριῶται σπανίως ἐβλεπον τοὺς κύθους τῆς τύχης καὶ τῆς εὐνοίας τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν δις ἔξ πίπτοντας.

Οἰκτροτέρα καὶ κινούσα τὸν ἔλεον ἡμῶν ἦν οἰκονομικῶς ἡ θέσις τοῦ ἡγεμονόπαιδος Ματθαίου Γάικα. Γεννηθεὶς τῷ 1728 ὁ Ματθαῖος περιεβλήθη τὸ ἔνδυμα τοῦ μεγάλου διερμηνέως ὀλίγα εἰκοσι τριῶν ἐτῶν ἡλικίαν ἔχων, ἐξοδεύσας ἐπὶ τούτῳ 200 σουγγιά=300,000 φράγκων· ἐγένετο τῷ 1752 ἡγεμὼν Βλαχίας ἐπὶ δέκα καὶ τέσσαρας μῆνας, ἐπαύθη δὲ ὡς φανεὶς ἀδόκιμος καὶ ἕκαστε ἐξ ἰδιοτεῦων ἐν τῷ κατὰ τὸ Μέγα βέβημα μεγάρῳ αὐτοῦ. Πεντηκοντούτης ὢν ἐξ ἑλίω, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν, μικροῦ σιτηρεσίου μετέγων ἀπὸ Βλαχίας καὶ Μολδαβίας καὶ μετὰ δυσκολίας ἐξοικονομῶν καὶ αὐτὰ τὰ διὰ τοὺς δίσκους τῆς ἐκκλησίας ἄσπρα. Τῇ παραμονῇ τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τότε (τῷ 1777) μεθ' ἱεσίας ἀπευθύνετο τῷ πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων Ἀβραμίῳ, ἡ δ' ἐπιστολὴ αὐτοῦ, ἡς ἀντίγραφον ἔχομεν, ἐστὶ λίαν συγκινητικῆ.

Ἀγαπῶντες τὰ γράμματα μετεῖχον αὐτοὶ μὲν βαθείας παιδείας, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν κατὰ μὲν τὸν III' αἰῶνα στοιχειώδους, ἀλλ' ἐν τῷ IV' εὐρείας καὶ συστηματικῆς. Ἡ παιδεία καὶ ἀνάπτυξις τῶν φαναριωτῶν, ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι, ἡ ποίησις αὐτῶν ἰδίᾳ κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, κατὰ τὰ πρῶτα δῆλον ὅν εἰκοσιν ἔτη τῆς ἡμετέρας ἑκατονταετηρίδος, αὐτὸς ὁ κατ' ἰδίαν βίος αὐτῶν, ἡ ἐν τοῖς ἔθνεσις ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν πράγμασι ποικίλη δρασις, ἰδίᾳ ἱστορικῆς σημειώσεως ἀντικείμενον γενήσονται. Ἀλλὰ τέκνα

τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, προύοντα λαμπρὰ τῆς ἐν τέλει αὐτοῦ πνευματικῆς ἐν Φαναρίῳ κινήσεως εἰσι τέσσαρες ἐπιφανεῖς γυναῖκες, ὧν ἡ μνεία πρέπει νὰ θεωρηθῆ τῆς παρούσης διατριβῆς εὐπρόσδεκτος ἐπίλογος, ἐξίλειων ἴσως τὴν μνήμην ἄλλον, ὃς διέσχευαν ὁ Κομνηνὸς καὶ ὁ Ζαλλώνης. Ὁ χρονολόγος ἔχει νὰ ἐπιανέσῃ τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτσου Ραλλοῦν, μεταφράσασαν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τῆς τῆς κυρίας Δελαμπέρ «Παριανέσις μητρός πρὸς θυγατέρα», περὶ ἧς Ἀλεξάνδρος ὁ Σαϊανὸς ἐν τῇ πρὸς αὐτὴν προσφωνήσει γράφει· «Ἡ ἀγάθειά μου δὲν συγχωρεῖ τὸν κάλαμον διὰ νὰ ζωγραφίσῃ, καθόσον ἡ ψυχὴ μου ἐπιποθεῖ τῆς ἐν τῇ νεαρχῇ σου ταύτῃ ἡλικίᾳ ἀξιοσεβάστους ἀρετᾶς. . . . ἄλλως τε θυγατρὸν τῆς ἐπ' ἀμοστέρῃ διαλέκτῳ ἀξιωματικῶς προσόδου σου, καταπεύγω ὡς εἰς ἄστυλον εἰς τὴν σιωπὴν». Τῆς Λικατερίνης Σούτσου μεταφράσεως τοὺς ὑπο Μαβίλῃ «Διαλόγους Φωκίωνος» καθῆκεν ἔγω νὰ μηθῶ μετ' εὐγνωμοσύνης, ὡς γνωστὰς ἡμῖν καθιστώσης τῆς ἀρετᾶς τῆς ἡγεμονίδος Εὐφροσύνης Καλλιμάχη, ἡ καὶ προσφωνεῖ τὸ βιβλίον· «Τὸ νὰ προσφέρω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα τὴν μεταφράσιν μου — λέγει ἡ Λικατερίνη — ἐπεινοῦσα καὶ ἐγκωμιάζουσα τῆς μεγάλας ἀρετᾶς, δι' ὧν ἡ φύσις ἐξόχως αὐτὴν κατεκόσμησεν, εἶναι τολμηρὸν. . . . τὸ κεδνὸν αὐτῆς πολίτευμα καὶ ἡ ἀθηνεὺς φρόνησις ἰσχυροῦς ἔδωκε λόγους πρὸς τῆς γυναῖκα νὰ μετριάσωσι τὴν κατὰ τοῦτο τῶν ἀνδρῶν μεγαλοφροσύνην ἐκ παραδείγματος νεωτέρου». Ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὴν Λικατερίνην ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ βιβλίου ὁ ἐκδότης, ὡς φιλοτιμουμένην νὰ μετᾶσχῃ τοῦ γενικοῦ τοῦ γένους ἀγῶνος, παροτρύνουσαν δ' οὕτω πρὸς μίμησιν τὸ ὄφλον, εἰς ὃ ἀνήκει. Διὰ τοῦτο οἱ γάμοι καὶ οἱ ἀρραβῶνες τῶν δεσποινίδων φαναριωτιστῶν ἐνέπνεον λογογράφους, ὡς ὁ θάνατος ἐνέπνεε στιχομυτοῦς εὐδακίμους. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Μαρίας Γάικα ὁ Ζαχαρίας Μαυροῦδης ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε στιχομύθημα ἐπιγράψας «Ὀνειρον», προσφωνηθὲν τῷ Στεφάνῳ Κομνητῷ· ἡ Μαρία ἀπέθανεν εἰκοσάετις, ἐν ἑτοσ μετὰ τὸν γάμον· ὁ Μαυροῦδης λέγει·

Ἄλλὰ, φεῦ! καὶ πάλιν μένει ἡ γὰρ Μουσῶν νεκρά·
εἰς νεότητος τὸ ἄθος, νῆα εἰκοσαετῆς
φεῦ! πρὸ ἔτους εἰς παστάδα κ' εἰς τὸν τάφον ἔξ αὐτῆς.
Ἦ ψυχῆ, ψυχῆ ἄγία! εὐγενεὶς ἡ εἰκὼν·
ὦ Μουσῶν καὶ τῶν Χρητῶν ἀγαλόμορφ' Ἑλικῶν κλπ.

Διὰ τοῦτο πᾶσα προῆξις αὐτῶν εὐγενῆς ἐνέπνευε ποιητῆς, καὶ ποιητῆς εὐδοκίμους, ἐπινοοῦντας οὐχὶ μίαν ἀλλὰ τοῦ συνόλου τῶν φαναριωτισσῶν τὴν παιδείαν, αἰτινες οὕτω παρίστανται μορφούμεναι ἐξ αὐτῆς τῆς συναναστροφῆς τῶν ἐπιφανεστάτων ἑλληνίδων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἡ πολυμαθὴς δεσποινὴς Παλλοῦ Καρατζῆ μετέφρασεν ἐκ τῆς «Παιδικῆς Εἰκονολογίας» τοῦ Βρεττῶν τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ὁ λαμπρὸς ποιητῆς Ἰακωβόβλας Ρίζος ὁ Νερούλος προσεφώνησεν αὐτῇ τοὺς στίχους τούτους.

Τῆς ἱστορίας στολισμὸς τῆς παλαιᾶς μας εἶναι
Ἑλλάδος ἡρώϊοι,
Θὰ λάμψῃς δὲ 'ς τὴν νέαν μας καὶ σὺ καθὼς ἐκεῖναι,
βεβαία 'ς αὐτὸ μένει.
Συγγραφέουσα κατὰ σειράν τὸ πλῆθος τῶν ἀγώνων
τῶν θαυμαστῶν προγόνων
συνιστορεῖς τὰς ἀρετὰς καὶ γενναίων συγγόνων
ἐκεῖνων τῶν αἰώνων.
Ἄλλ' ὅταν σὺ περὶ αὐτῶν τὸν κάλαμόν σου βᾶψῃς,
τὸν ἔπαιμόν σου γράψῃς,
καὶ φάνεισ' ὅτι μὲ αὐτὰς συγγρόνως ἀνετρέψῃς
καὶ τὰς συναεστράψῃς.

Ἄμυδρὰ τῆς γενεᾶς ἐκεῖνης εἰκὼν ὑπετυπώθη ἐνταῦθα, ἀλλ' ὡς ὁ αἰὼν ὁ III' ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὸν IV' κινεῖ ἡμᾶς ἀγαλλίασιν, οὕτως ὁ IV' κινεῖ ἡμᾶς εἰς θαυμασμόν τῆς γενεᾶς ἐκεῖνης, ἧς τὴν εἰκόνα συμπληρώσωμεν μετ' ἄλλῃον ἐν ἑτέρᾳ διατριβῇ. Ὡς δ' ἐν ταῖς προηγουμέναις, οὕτω καὶ ἐν τῇ τρίτῃ στυτῇ πέποιθα, ὅτι θέλω τύχει τῆς ἡμετέρας ἐπιεικειᾶς, φίλοι κύριοι, μήτ' ἐννοῶ τὰς ἐπὶ τῆς πατρίδος ἱστορίας ἐρεῦνας μου δυναμένας νὰ εὐδοκώθωσιν ἐνταῦθα καὶ νὰ τύχωσιν ἐξ-ακολουθήσεως ἢ μόνον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀδελφικῆς συγκραταχάσεως ὑμῶν, ἢ μόνον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἐπιεικοῦς εὐνοίας ἀεροατῶν πεφωτισμένων, ἀλλ' ἅμα καὶ κριτῶν καθισταμένων ἀμερολήπτων.

Τὴν φαναριωτικὴν κοινωνίαν τὴν ἐν ἀρχαῖς τοῦ IV' αἰῶνος ἀνθήσασαν καὶ διαπρέψασαν δυσκόλως δύναται τις νὰ εἰκονίσῃ πιστῶς, διότι πολλῶν κρυπτομένων θησαυρῶν ἢ ἀνακαμίνουσις ἀπαιτεῖται. Ἐν τῷ μέρει τούτῳ τοῦ λόγου μου προβαίνουσιν εἰς μέσον ἄλλαι πηγαί, ὧν μία ἐντυπὸς ἐστὶν ἅμα καὶ σπουδαιότατη, ὁ «λόγιος Ἑρμῆς», ὁ τοσαύτας γραμμῶν ἡμῖν εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν ἀρχαῖς τῆς ἡμετέρας ἑκατονταετηρίδος ἑθνικῆς δράσεως καὶ ζωῆς τοσοῦτον σπουδαίας, τοσοῦτον ἀξίως

λόγου πολλοῦ, ὥστε μακρὰ διατριβὴ καὶ σύγγραμμα ὅλον ἀπαιτεῖτο, ἡμεῖς δὲ στερούμεθα χρόνον περὶ ἑκατέρα καὶ σπουδαία οὐχ ἥττον ἀσχολούμενοι ἐντολῇ ἀνωτέρᾳ. Ἄλλως τῆς ὅλης Ἀνατολῆς ἡ ἱστορία κατὰ τὰς δύο πρώτας δεκάδας τοῦ IV' αἰῶνος παρουσιάζει σημεῖα καὶ γεγονότα σπουδῆς ἀξία. Ἡ γῶρα αὕτη ἀναγεννᾶται χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἡμίλλαν καὶ προστασίαν τοῦ ἐπιφανοῦς σουλτάνου Σελίμ τοῦ Γ', χάρις εἰς τὴν μέριμναν, ἣν ἐπεδειξάτο Μαχμούτ ὁ Β', ὁ ἀναμορφωτὴς πάππος τοῦ νῦν εὐλαεῶς ἡμῶν καὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἀνάσποντος. Ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ὑπῆρχε τυπογραφεῖον ὀθωμανικὸν ἐν Κρουσούλει καὶ ἐν τούτῳ κατὰ τὸ 1818 ἐξετυπῶντο μεταπεφρασμένα εἰς τὴν τουρκικὴν τὰ ἱατρικὰ συγγράμματα τοῦ Störk καὶ ἡ χειρουργικὴ τοῦ de la Fave, ἅτινα κατ' ἐντολὴν τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ μετέφρασιν ὁ σοφὸς μολλῆς Σαγγασαδῆς, πρῶτον ἐπιστάτης τῶν ἱερῶν ἀφιερωμένων κτημάτων, ὡς ὁ Osservatore Triestino τῆς 31 μαρτίου 1818 ἔγραψεν ὅπου δὲ τυπογραφεῖα καὶ βιβλία ἐπιστημονικὰ, καὶ μάλιστα ἀνακτορικῆ προστασίᾳ καὶ διαταγῇ, διαχέουσι τὰ ρῶτα τῆς ἐπιστήμης, ἐκεῖ βλέπει τις τὰ τεκμήρια τῆς ἀναγεννήσεως γῶρας τινός. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τυπογραφείου ἀπέλυτο πρὸ μικροῦ τὸ σπουδαῖον γεωγραφικὸν σύγγραμμα Κιτάπ-ἔλ-μεννασίκ, ἧτοι ἡ βιβλίος τῶν καθηκόντων τοῦ μουσουλμάνου προσκυνητοῦ, ἐκ σελίδων 256, ἐκδεδωμένον μὲν τὸ 1806, γραφὴν δὲ ὑπὸ τοῦ πῶ 1779 περιεργασμένου τοῦ ἀξιότιμου μουσουλμανικοῦ τόπου ἐλ-γὰδζ-Μωχαμμέτ - Εδὶπ - βέν - Μωχαμμέτ Δερβίς, ὡς ἀνήγγειλλεν ἡ φιλοσοφικὴ ἐφημερὶς τῆς Λειψίας (1 μαΐου 1818). Ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα συνετελεῖτο καὶ ὁ Γ' τόμος τοῦ πολυτιμῆτου λεξικοῦ, ὅπερ ἐστὶ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁμασῆς (Καμῶς) μεταφρασθὲν ἐπιταγῇ Σελίμ τοῦ Γ' ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ὀθωμανοῦ Ἀμπούλ-Κεμάλ-ἔλ-Σεϊδ-Ἀχμέτ-Ἀσῆμ, ἐκ τοῦ ἀρχαίου πρωτοτύπου τοῦ Μωχαμμέτ βέν Γικαῦπ, ὡς ἀναφέρει μετὰ χάριτος ὁ «λόγιος Ἑρμῆς» τοῦ 1818 (σελ. 616) ἀπὸ τῶν γεωμανικῶν ἐφημερίδων ἀρδύμενος.

Τὶ ἐπράξεν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῆς καθόλου τὸ σύστημα, ἡ κοινωνία, καθὼς ἐπεγράψα, τῶν φαναριωτῶν, ἐπιτραπήσεται μοι νὰ σημειώσω, μιμησάμενος τῶν ὑπουργῶν αὐτῶν, ὡς ἡμεσοὶ ἔχουσιν σχέσιν πρὸς δύο πατρίδας ἐντὸς τῶν τοῦ φαναρίου σπλάγγων λαβούσας τὴν σύστασιν. Οἱ ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἀν-

πατριωτισμοί δύο κρατιῶν κυβερνήσεων συνεικίνησαν τούς πολιτικούς ἡμῶν ἄνδρας, καὶ τὸ Φανάριον, ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐπὶ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ παρόντος ἐχρωματίσθη, διότι δύο κρατῖαι ἰσχυραὶ ἀνέτειλαν ἐν τῷ ὄριζοντι. Οἱ Ὑψηλάνται καὶ Μουρούζιαι ἦσαν ἀρχαῖοι τῆς βόρρειας ἀποχρώσεως, οἱ δὲ Σούτσοι ἦσαν οἱ τὰ πρῶτα φέροντες τοῦ κόμματος τῶν γαλλίζόντων. Ὑπερπερσούσης ἐν Ἀνατολῇ τῆς πολιτικῆς ταύτης, οἱ Σούτσοι ἀνετίθασον ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν φίλον διακείμενον αὐτοῖς ἀνετίθασον δὲ τῷ 1806 καὶ τῷ 1819 τὸν αἰμιόνηστον Γεργόριον Ε' τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον. Ὑπερπερσούτες οἱ Μουρούζιαι, οἱ Ὑψηλάνται ἢ οἱ Καρατζαδῆς συνειργάζοντο πρὸς εὐκλειαν τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἀπὸ Νικαίης Καλλιμάκου, τοῦ ἀπὸ Μιτυλήνης Ἱερωνίου, τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Σερμπετζόγλου, τριῶν πατριαρχῶν ἐργασθέντων ὑπὲρ τῶν γραμμῶν καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ πατρῴου δόγματος. Ὅτε τῷ 1809 Καλλιμάκος ὁ πατριάρχης ἀνεζώσατο τὴν μέγαν ἀγῶνα τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν ὁρθοδόξων ἐπὶ τοῦ πανήρου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, πυρποληθέντος τῷ 1808, ὁ Μεγαλὸς Γεργόριος Σούτσος συνετέλεσε λίαν διὰ τε τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ προτερημάτων καὶ τῶν συγγενικῶν δεσμῶν (ἦν ἐπὶ θυγατρὶ Ρωζάνῃ γαμβρὸς τοῦ ἡγεμονος Βλαχίης Ἰωάννου Καρκατζῆ) ὑπὲρ τούτων κατὰ τῶν ἐπιμεθεσίων τῶν ἐνταῦθα πρεσβυτῶν Ἀδστικής, Ἰταλίας καὶ Γαλλίας. Τῆς γαλλικῆς ἐν Ἀνατολῇ ὑπεροχῆς ἐπιπτε θύμα ὁ ἡγεμῶν Βλαχίης Κωνσταντῖνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντης, οὗ τὴν παῦσιν ἀπῆλθε τῷ 1806 ὁ πρεσβυτῆς τῆς Γαλλίας στρατηγὸς Σεβαστιάνης· ἀλλὰ μέγα τοῦ ἔθνους μέρος καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία παρ' ὅληρον ἀπέβηκιν ἢ κοινίστρα πολιτικῶν παθῶν. Ἡ μεγαλή τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ἐξαρσις, ἢ τὰ δικαιώματα τοῦ λογικοῦ ὄντος πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης διασπατίσασα, εὗρεν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει πολλοὺς πολέμιους. Τῷ 1698 ἐξεδόθη ἐν Κων/πόλει «παρὰ τῷ τυπογράφῳ Πηγῶς Ἰωάννου ἐξ Ἀρμενίων» βιβλίον ἐξ 28 σελίδων ἀποστελούμενον, ὅπερ ἐπιγράφεται μεν «Πατρικὴ διδασκαλίαι συντεθειῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλῆμ κύρ' Ἀνθίμου εἰς ὠφέλειαν τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν, νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα δι' ἰδίης δαπάνης τοῦ παναγίου Τάρου», ἀρνησθῶν ὅμως ὑπὸ τίνος ἐγράφη. Ὁ μακαρίτης Κων-

σταντῖνος Οἰκονόμος παραδίδοσιν ἡμῖν, ὅτι οἱ τῆ «Πατρικῆ διδασκαλίαι» προσεγραμμένοι στίχοι ἐγράφασαν ὑπο τοῦ «περικλειῶς πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας Ἰακωβάκη, γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ καὶ χαριέστατα καὶ συνετώτατα αὐτοῦ ποιήματα»· ἀλλ' αὐτὴν ταύτην τὴν διδασκαλίαν ὁ ἐκκλησιαστικὸς γρανογράφος Σερβιος ὁ Μακαρίας ἀποδίδοσιν εἰς ἀμῆθη τινα ἢ γράσειν, ὃ διαπαρῆν ἔδωκεν ὁ πατριάρχης Γεργόριος ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας να γράψῃ κατὰ Ἰλλίων, ἐκδούς ἅμα ταύτην ἐν τῇ νεοσυσταθείσῃ πατριαρχικῇ τυπογραφίᾳ, ἦν «κατήσχησε τῷ βύθῳ καταμάνης τῆς ἁθῆσμου ταύτης ἀδελφείας». ἐπιτρέψας ὅπως ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῆ, το ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου Ἀνθίμου πατριάρχου Ἱερουσαλῶν ἀσθενούντος τῷ τότε, ὅστις ὅμως «ἀναρραίσις ἐβδεδύξατο καὶ κατέπτυσεν νόθον καὶ ψευδεπιγραφον ἐπιλέγξας τὸ ἄθεσμον ἐκείνο σχεδῆρον»· ἀλλὰ μὴν ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ μετὰ ταχύτατος ἀνοήτου πρὸ τοῦ νόου πρέχουσα ἐκέρυττεν, ὅτι «ὁ ἀρχεκάκος καὶ πικρὸς ὄρις ἐπενόησε τὸ ἔθνος τῶν Γάλλων διὰ νὰ κολάσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος». Ἔσχε γνώσιν τῆς «Πατρικῆς διδασκαλίαις» ἡ Ἑσπερία διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Chardon-de la Rochette εἰς τὸ Decade Philosophique. Ἄλλο δὲ συλλάδιον «πρὸς τοὺς Ρωμαίους τῆς Ἑλλάδος ὁ φιλοπατρις Ἐλευθεριαδῆς» ψευδωνύμως ἐπιγράφας καὶ ἀποστειλῶν ἐζήτει νὰ ἐμπνεύσῃ φρικὴν καὶ ἀπεργεῖαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐναντίον τῆς Ρωσσίας καὶ δυσσεβείαιαν ἐναντίον τοῦ πατριάρχου Γεργόριου Ε' (Ἰανουάριος, 1798), τοῦ ὅπερ ἦν ὁ σκοπὸς καὶ τῶν «στογασμῶν ἐνὸς φιλελλήνου» ἐκδοθέντων τότε ἐν Βιέννῃ. Καὶ ταῦτα μὲν παρεκβατικώτερον ἀναφέρονται, καθότι ἡ ἐπικρατῆσις ἐκείνης ἢ ταύτης τῆς ἀρχῆς, ἢ ἐπικρατῆσις τούτων ἢ ἐκείνων τῶν πολιτικῶν συμφερόντων ἀνήγε καὶ κατήγε ἡγεμόνας καὶ διεργαμῆς, ἀνήγε καὶ κατήγε τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑποστηριζομένους πατριαρχάς. Ἄλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως εἶχε τὸ πρῆγμα, κί δύο φαναριστικαὶ κρατῖαι τῶν βόρρειαζόντων καὶ τῶν τῆ Γαλλίᾳ προσκειμένων ἤρχοντο εἰς ἅμιλλαν, ἅμιλλαν εὐνευστατήν, τῆς ὑποστηρίξῃ τον φίλον αὐτοῦ πνευματικὸν τοῦ ἔθνους ἀρχηγὸν νὰ φανῇ πλεῖον τῶν ἄλλων ὑπὲρ του ἔθνους διαπραττόμενος. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ διακρίνον τὴν ἐποχὴν ταύτην κατ' ἡμῖν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητά, μεταξὺ αὐτῶν κί ἡγεμονικαὶ οἰκονόμειαι μὴ διακείμεναι ἐν ἀρμονίᾳ ἐπέβούλευον ἢ μὲν τὴν δὲ, καίτοι πρὸς

ἄλλήλας συνεδέοντο διὰ συμφωνικῶν δεσφῶν· τοῦτο ἐξήτησε ἢ ἀποδείξει ὁ φαναριώτης ποιητῆς Γεωργίος Σούτσος ὁ Δραγομανίτης καλούμενος ἐκδούς τῷ 1805 τὸ δῶμα αὐτοῦ «ἄσπλον τοῦ ρθῆνου»· προκειμένου ὅμως περὶ τῶν μεγάλων ἔθνικῶν ζητημάτων, προκειμένου νὰ παράσχῃσιν ὑπηρεσίαν εἰς τὰ γράμματα εἰς τοὺς πάσχοντας, οὐδαμῶς ἐθυσίαζον εἰς τὰ ἴδια πάθη τῆς ἀντιδικήσεως καὶ τῶν ἀντεγκλήσεων τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἄσθενεῖς καὶ πτωχοὺς συμπάθειαν, τὸν ἔρωτα πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας. Οὕτω, πράγματι, κατ' ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ὁ Βόσπορος εἶχεν ἀρχίσει νὰ γίνηται· Ἱερίαι· συρροὴ πολυμαθῶν Ἑλλήνων εἰς Φαναρίον καὶ παρὰ τὰς ἀκτὰς ἐκείνας, ὅπου γρόνος ἄστατος ὡς ῥοῦς θαλάσσης ῥέουσα ἀπεστέγασε τὰς ἡγεμονικὰς ἐστίαις τῆς Βιθυνίας καὶ τοῦ Μ. ῥέυματος, καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἐν στήριγῃ μιᾶ τῷ ἐπίτηρον ἔδειξεν ἀποργιμνόμενον, συρροὴ τοιαύτη ἐστόλιζε τὴν γερῶν τῶν Σουλτάνων καθέδραν, πρὸς δὲ τὰς ἄρκας δεσποινίδας τοῦ Φαναρίου μετ' εὐλαθείας προσήρχοντο συζητούντες καὶ λαλοῦντες καὶ θαυμάζοντες αὐτῶν τὰς γνώσεις καὶ τὴν χάριν πολιτικοὶ ἀπὸ Δύσεως. οὗς οὔτε συνεπέλλοντο αἰ γερῶν φαναριώτισσαι ἢ ἀποκαλῶσι βαρβάρους, ἀναζωογονηθείσης τῆς παλαιότητος τάσεως ἐκείνης τῆς κηρυτεύσεως πάντα μὴ Ἑλληνα τοιοῦτον. Μετ' ἐκπλήξεως ὁ υποκόμης Marcellus ἀναφέρει τοῦτο. *C'est le barbare qui fait le Grec, me disait un jour la princesse Morusi, lorsque, auprès d'elle, sur les bords endiantés du Bosphore, je balbutiais les premiers mots de la langue moderne* (ἐλληνίζει ὁ βάρβαρος). Μετὰ συγκινήσεως, ἀλλὰ καὶ μετ' ἔθνικῆς ἀγαλλιόσεως ἀναμνησκόμεθα τῶν ἐτῶν ἐκείνων, καθ' ἃ, ἂν ὁ ἰδιωτικὸς καὶ κατ' οἶκον βίος ἐκείνης τῆς γενεᾶς παρουσιάζῃ οὕτῃ ἐπιανετὴν εἰκόνα πρὸς τὸν ἡμέτερον ἀντιβλλόμενος, ἀλλ' ὁ δημόσιος ἐστὶ δυνατὸν, ἵνα γένηται καὶ σήμερον καὶ εἰς μέλλον προσεγὲς ἢ μακρὸν ὑπογραμμὸς εἰς πολλούς. Τῷ 1818 ἀναφέρεται, ὅτι καὶ θεατρικὴ παράστασις ἐν αἰκίᾳ φαναριωτικῇ ἐδίδυτο, καὶ κατ' αὐτὴν ἀνεπιβίβζοντο οἱ «Πέρσαι» τοῦ Αἰσχύλου ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Λόγιοι φαναριώται ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ γνώσει τῆς ἑλληνικῆς καὶ λόγιοι φαναριώτισσαι ἐκίνοον τὸν θαυμασμόν τῶν εἰδημόνων ὡς συζητηνοῦσαι τὰς Μούσας ταῖς Χάρισιν. Ὅτε κατὰ μάκρον τοῦ 1819 διαμμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ υπο-

κόμης Marcellus, οὕτως ἐπιτραπήτω μοι νὰ μνησθῶ τὸ δεύτερον, ἐπεσεκίεπτο πὰς νήσους τῆς Προποντιδῆς, ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ναντζερῆ κατακοῦντος ἐν Ἀντιγόνῃ. Τοῦτου μίαν θυγατέρα τὴν Εὐφροσύνην ἦν ἴδων πολλάκις, καὶ ταύτης ἐν τοῖς Souvenirs de l'Orient (τόμ. Α', σελ. 100) δικαιονίζει τὴν σωματικὴν καλλονὴν καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν τάσιν πρὸς τὴν ποίησιν, ἧς εἶδε μνημεῖα θελατικὰ τινὰ προϊόντα τῆς Μούσης· ἀλλὰ μνηθάνει ἡμᾶς ἐπι σπουδαίωτερον. Elle continue à rediger quelques articles du dictionnaire national intitulé kibotos· grand monument, que les Grecs sabbayent d'eriger en l'honneur du plus beau langage· καὶ θαυμάζει ὁ φιλέλληνας Γαλάτης καὶ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἄρσίσωσιν καὶ τὸ φίλτρον τῆς θείας ἐκείνης ὑπάρξεως, τῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη, συμμερισθείσης τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου πατρὸς αὐτῆς.

Διότι συναντᾷ τις καὶ ὑπερφύειν ὑπάρξεσι, τιμώσας τὸ γῆρας τοῦ πατρὸς. Γέρον ἦν ὁ αἰεμνηστος ἡγεμὼν Σακαρᾶτος Καλλιμάχης, ἄνθρωπος, ὅστις ἔσχεν εἰς τὴν διάθεσιν μιᾶς ὑπογραφῆς αὐτοῦ ἐξηρητημένην ζῶν καὶ προαγωγὴν καὶ καταστροφὴν πολλῶν ἄνθρωπος σεβαστὸς δι' ἀρετὴν, σεβαστὸς ἐπὶ συνέσει, σεβαστὸς ἐπὶ μαθήσει, σεβαστὸς ἐπ' εὐσεβεῖα. Καθήμενός ποτε ἐπὶ τοῦ παραθύρου τοῦ παρὰ τοῦ κροσκίου αὐτοῦ ἐν Φαναρίῳ, ἤκουσε τῶν βημάτων τοῦ γέροντος αὐτοῦ πατρὸς ἐρχομένου πρὸς αὐτόν· ὁ Καλλιμάχης, κἀπνίζων τὸν ναργιλὲν αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος νὰ κούψῃ τοῦτον, διέκοψε τὸ κάπνισμα καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν σκεῦος ἡγεμονικὸν πολυτίμητον, ἵνα μὴ ὁ πατὴρ ἴδῃ τὸν ἡγεμόνα καὶ διεσμηνέα υἱὸν ἑνώπιον αὐτοῦ κἀπνίζοντα. Τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν τῆς περιόδου ταύτης ἔχει νὰ τεκμηριώσῃ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ἡγεμονία Μολδαβίας ἀπηγόρευσε νὰ ἐκδίδωνται ἐν τῷ ἐν Ἰασίῳ ἡγεμονικῷ τυπογραφεῖῳ βιβλία τῆς ὑπολήψεως τῶν ἄλλων καθαπτόμενα· «ἡ τοπικὴ ἀρχὴ δὲν ἀνέχεται παντάπασιν ὅσα μετὰ τῆς χρηστοθείας εὐκόλως δὲν συμβιβάζονται· καὶ οὐδ' ἐσάστῃς τὸ τυπογραφεῖον εἰμὴ διὰ τὰ ἐκατόνη τῆς ἀρετῆς τὴν διάδοσιν»· ἔγραψεν ὁ τότε μέγας γραμματικὸς Θεόδωρος Νέγρης πρὸς τὸν ἰατρὸν Ἀθανάσιον Βογροδίτην (Α. Ἐρ. 1818, σελ. 59). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλου συγγράμματος ἐκτενοῦς ἀντικείμενον γνήσονται. Εἰς ἡμᾶς ἐπιβάλλεται νὰ ἐξετά-

σωμεν τὴν φαναριωτικὴν κοινωσίαν. τὴν ἐν ἀρχαίς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀκαμάσασαν, ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπης καὶ τῆς πρὸς τὸ γένος ἐν γένει.

Ὅτι γινώσκεις βλαβεῖα τῆς ἑλληνικῆς διακρίνε τοὺς ἄνδρας τούτους ἐν τῇ βραχυτάτῃ ταύτῃ χρονικῇ περιόδῳ οὐδεὶς ἀπιστεῖ. τὰς σωζομένης ἀναγιγνώσκων πηγὰς καὶ τὰς περὶ τοῦτου μαρτυρίας. Σκαρλάτου Γκιὰκα τοῦ ἡγεμονόπαιδὸς ἐπιγράμματα σώζονται πολλὰ εἰς μέτρον ἠρωδιεγεῖον, ἀλλὰ τὴν γινώσκων τῆς ἀρχαίας μητρικῆς δηλώνεισεν οὐ μακρὸν ποίημα ἐκ 18 στίχων εἰς ἐξάμετρον δακτυλικόν, ὅπερ ἐποίησεν αὐτοσχεδίως ἐν τινι μεγάλῳπρεπεῖ δεῖπνῳ καὶ χορῶ, ἐν ᾧ παρῆν καὶ ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας Δρυμόνδ ἐν Ἰασίῳ, τὰ σκῆπτρα κρατοῦντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μουρούζη, τῷ 1813. Ὁ φιλόμουσος ἡγεμὼν διελέγετο περὶ προφορὰς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς τὸν πρεσβευτήν· ἰδὼν δὲ μεταξὺ τῶν χορευόντων τὸν Σκαρλάτον Γκιὰκα ἀναγγεῖλεν αὐτῷ τὴν συζήτησιν, οὗτος δ' εὐθὺς ἐκ τοῦ προχείρου ἐποίησε «στίχους ἠρωϊκοὺς περὶ τῆς προφορᾶς τῶν νῦν Ἑλλήνων πρὸς τὸν ἐξοχώτατον πρεσβευτήν κύριον Δρυμόνδον» (ἐκδοθέντας ἐν Α. Ἐρμῆ, 1813, σελ. 33—35).

Καὶ τί μὲν ἔπραξαν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ καθόλου τῆς ὀρθῆς ἐν Χριστῷ παιδείουσεως ἀνάγκηται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν παριστροφῶν ἐκείνων χωρῶν, καθόλου δ' εἰς γενικὴν ἱστορίαν τὰ κατὰ τοὺς Φαναριώτας ἐξετάσουσιν. Ἡ δὲ προστασία, ἣν ἐπεδείξαντο πρὸς τὴν ἐν Ἀνατολῇ παιδείωσιν, εἰς φιλολογικὸν ἑλληνικὸν σύλλογον ἐπίκαιρον ἔσται ἀεὶποτε ἀνάγκη. Δηγεῖται ὁ Κούμας, ὅτι, «ὅταν προσκαλεσθῆις ἀπὸ τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὴν περιφανεστάτην χορείαν τοῦ γένους διετρίβῃ διδάσκων εἰς τὴν κουρουσέσμειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχολὴν χρόνον τινά (1814), τότε σιμὰ τῶν ἄλλων ἐζήτησε τὸ πόνημα καὶ ὁ κείμενος φιλόσοφος ἡγεμὼν Ἀλεξάνδρος Μουρούζης, καὶ ὅχι μόνον τὸ ἀνέγνωσεν ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντέγραψε διὰ τῶν περιθιπέτων υἱῶν του, καὶ πολλάκις μ' εἶπεν ὁ αἰδίδιμος, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μείνωσιν ἐπὶ πολὺ ἀνέκδοτα διὰ τοῦ τύπου τὰ χειρογράφα μου» (Σύνταγμα φιλοσοφίας, τόμ. Α', σελ. 17'). Ἦρακε δ' ἡ ἐκ μέρους μεγαλοπρεποῦς ἡγεμονίος ἐμβύχουσις αὐτῆ, ὅπως ἀκχμάτους μὲν καταστήσῃ τοὺς ἐργάτας τοῦ πνευματικῶ ἀμπελώνος, πῶλλαπλασιάζῃ δὲ τοὺς

ἰσπεφανούς ἀγωνιστάς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας. Ὅτι ὁ μέγας τῶν προ ἡμῶν χρόνων ἱεροκλήρῳς ὁ ἐξ Οὐζουνοῦ Κωνσταντῖνος ἀπέστειλεν εἰς τὸν εἰς Μιτωλήνῃν μεταβαίνοντα Κωστάκιον Μουρούζην ἐπιστολίαν συνιστῶν καὶ ἐπανῶν τὴν φιλομουσίαν καὶ τὸν πρὸς τὰ καλὰ ζῆλον τῆς φιλομενεστάτης τῶν Κυθωνιῶν κοινότητος. ὁ ποίηκῳ ἐπέστειλε χάριτων «οὐ μετρίως διὰ τὴν διαλύσιν τῶν σκανδαλῶν ταύτης τῆς χώρας, τὸ ὅποιον ἂν καὶ φρονῶ — προσετίθη — ἀποτέλεσμα τῶν ἐκρωθηθέντων λόγων καὶ νοουθεσιῶν τῆς (1819). στογάζομαι νὰ μετέγω τοῦ λαμποροῦ τοῦτου καταρθώματος, ὡς προσεβῆς εἰς τοῦτο τὴν λογιότητά της»· ἐδέχτο δὲ οὐ μόνον τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ προστάτου «ἀλλὰ καὶ τὴν καταγραφήν συμπολίτου τοιαύτης χώρας, ἀπὸ τὴν ὅποιαν δύναται νὰ ἐλπίξῃ τὸ γένος ἀγαθὰ ἀποτελέσματα».

Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐνεσχαλοῦντο εἰς συγγραφήν ἢ μετάφρασιν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων ἀπὸ ξένων γλωσσῶν, γινώσκοντες ἤδη οἱ πλείστοι τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν, ἃς ἐγίνωσκον καὶ αἱ σύζυγοι καὶ θυγατέρες αὐτῶν πολὺ πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐκατονταετηρίδος. Τῷ 1792 ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ (τυποκλοπίξ) τὸ δῆθεν μυθιστόρημα «Ἐρωτὸς ἀποτελέσματα, ἦτοι ἱστορία ἠθικοερωτικὴ μὲ πολιτικὰ τραγούδια, συντεθείσα εἰς τὴν ἀπλήν ἡμῶν διάλεκτον πρὸς εὐθυμίαν καὶ ἐνθουσιάζειν τῶν εὐγενῶν νέων, ἢς αἱ σκιναὶ ἀρχόμενα: «εἰς ἓνα μπαχτζε αὐτῆς τῆς ἐπιτάλλου τῶν Φωμαθειῶν καλοῦμενον» λήγουσιν εἰς Πουλτῆβαν ἢ Χερσῶνα, καὶ αὐτῆ εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων σελιδῶν γλευάζει πάντας τοὺς εὐγενεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. «ἐπειδὴ συνειθίζουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν νὰ μαθάνουσι καλλιτέρα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν, διὰ νὰ ἡδύνωνται μὲ τὰ διάφορα βουάντζα ὅπου ἔχει» (σελ. 2—3)· γινώσκοντες δὲ ταύτην μετέφραζον ἔργα ἐκλεκτά. Κωνσταντῖνος Μάνος, ὁ υἱὸς ἐπιφανοῦς φαναριώτου Δημητρίου Μάνου, αὐτὸς ἴσως ὁ στιχομνηστὴς τὸ δις ἐκδοθὲν (Ἐπιστῆ 1802 καὶ 1811) «τὰ κατὰ Κλεωνθῆν καὶ Ἀθροκόμη», μετέφρασεν ἐπιτυχῶς, δις-θούτος τοῦ πατρὸς, τὸν νέον Ἀνάχρασιν τοῦ Βαρθελεμῖ (Α. Ἐρ. 1819, σελ. 596). Τῷ 1817—1818 Μιχαὴλ ὁ Γκιὰκας μετέφραξε τὸ γεωγραφικὸν λεξικὸν τοῦ Vaugier, προστίθει τὰ παλαιὰ ὀνόματα (1818, Α. Ἐρ. σελ. 180). Ἡ πρὸς τὰ γράμματα προστασία, ἢ πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ πρὸς τὰς διαφόρους σχολὰς ἀγαπῆ ἀδύνατον ἔστι νὰ πε-

φιλοφθῆ ἐν μικρῇ διατριβῇ, μικρὰ δὲ περὶ αὐτῆς ἀποσημειώσεις εὐχαριστοῦσι καὶ τὸν ἀκορῆστως ἔχοντα πρὸς μᾶθῃσιν πλειόνων. Ὅτε Μεγάλῃ ὁ Σοῦτσος, ὁ ἐν Ἀθήναις τῷ 1864 ἀποβιώσας γνωστὸς Μεγάλθοδας, διωρίσθη τῷ 1815 μέγας διερμάνευς, θεώρησε καθήκον νὰ δειξῆ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην αὐτοῦ πᾶσι τῇ δὲ 1 νοεμβρίου 1817 γράφων πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ ἐν Συβῆρῃ φιλολογικοῦ γυμνασίου καὶ τὸν ἀρχιδιδάσκαλον Κωνσταντίνου Οἰκονόμου διετύπου τὴν ἀξιῶσιν, ὅπως ἐπαχρυσῶσιν «ἐπιστατούντες ἀόκως εἰς τοῦ σχολείου τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν στερέωσιν», προστίθει: «καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀναγγέλλετε πάντα, ἐν οἷς ἂν χρῆζετε τῆς ἡμετέρας ἐπιμελείας». Ὑπὲρ τοῦ γυμνασίου τούτου τῷ 1818 ὁ Σκαρλάτος Καλλιμάχης ὤρισεν ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας Μολδαβίας 2000 γροσίον ἐτησίαν χορηγίαν (Φιλ. Σωζ. Οἰκονόμου, Α', σελ. 152-155). Ὑπὲρ τῆς ἐν Νίῳ μεγάλης σχολῆς τῷ 1817 ὁ ἡγεμονόπουις Σκαρλάτος Γαίλας ἐνέγραψεν ἐν ἰδίῳ καταλόγῳ συνδρομῆν 1500 γροσίων = φράγκων, (Α. Ἐρ. 1817, σελ. 111), ὁ δὲ ἡγεμὸν Μολδαβίας Σκαρλάτος Καλλιμάχης συνετέλει τῷ 1818 εἰς τὴν εἰσπραξίν πολλῶν συνδρομῶν πρὸς ἴδρυσιν καὶ στερέωσιν τῆς σχολῆς τῆς Ἄνδρου, ὑπὲρ ἧς ἐν ἀρχῇ τοῦ καταλόγου τῶν συνδρομῶν ἦν ἐγγεγραμμένη σπουδαία δύσσα ποσότης ἡ Ζωὴ Ἐμμανουὴλ Βραχνοθάου (Α. Ἐρ. 1818, σελ. 595), Σκαρλάτος ὁ Καλλιμάχης διὰ χρυσούλλου αὐτοῦ ἔταξεν ἐτησίαν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐτοῦ ταμείου χορηγίαν ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Λογίου Ἐρμῆ» 200 γροσίων. Ἡ πρὸς τὰ γράμματα προστασία ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς λογίους Ἕλληνας νὰ ἐξυμῶσι τοὺς ἀνθρώπους τούτους, οὗς περιστοίχου χορεῖται σοφῶν ὁμαρηνῶν. Ἀόμιος ἐν Τραπεζοῦντι γράφων τῷ 1817 πρὸς τὸν «Λόγιον Ἐρμῆ» λέγει: «Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι πλουσία ἀπὸ ἀνδρας πολυμαθεῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν δοξάζουσι τόσοι ἡγεμονεῖς, τόσοι ἀρχιερεῖς, τόσοι ἄρχοντες καὶ ἄλλοι, ἔχοντες πλοῦτον πολὺν μαθησίως, νοῦν βαθύν, κρίσιν αὐστηράν. Οἱ πλείότεροι τούτων κατέτριψαν χρόνους πολλοὺς εἰς βαθεῖαν καὶ ἐπίμονον μελέτην τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ἐπισημοτέρων γλώσσων τῆς Εὐρώπης: πολλοὶ τούτων ἐδιδάχθησαν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς σοφῆς Εὐρώπης, συναναστρέψασαν μὲ τοὺς σοφωτέρους ταύτης τῆς φωτωδοτικῆς γῆς, ἐπλούτησαν ἀπὸ πολλὰς

καὶ καλὰς γνώσεις». Οὗτοι πλοῦτον οἴκου νομίζοντες ἀπεθησαύριζον καλὰς βιβλιοθήκας καὶ διδασκάλους ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διακοινωμένους. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Δημητρίου Μάνου, οὗ καὶ ἔνω ἐννήσθη, ὄν ἀνδρα πολυμαθῆ καὶ φιλολόγον ὀνομάζει Μανουὴλ ὁ Βερναρδος, «ἔγεινε γνωστὴ εἰς πολλοὺς λογίους διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς» (Α. Ἐρ. 1817 σελ. 596), γνωστὴ δὲ καὶ ἡ τοῦ πριγκίπου Κωνσταντ. Μουρούζη (σελ. 26 Παραινῆα). Βλέμμα δὲ ῥίπτοντες ἐπὶ τῆς ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ διανοητικῆς ἐν Φαναρίῳ κινήσεως εὐρίσκομεν ἐν οἰκίαις ἐπιστανῶν φαναριωτῶν διδάσκοντας Εὐγένιον τὸν εἴπα μητροπολίτην Ἀρχαίου, Γεώργιον καὶ Χριστόδουλον υἱοὺς Δημητρίου Λινιάνος, τὸν μὲν διδάσκαλον τῶν υἱῶν Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, τὸν δὲ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου διδάσκαλον (Παραινῆα 31, 32), Γεώργιον τὸν Κεῖον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ αὐθεντοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου.

Μὴ θέλων νὰ ἐπανεῖθω εἰς τὰ ἄλλοτε γράφοντά μοι, σημειῶ μόνον ἐνταῦθα δύο τινα: καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου εἶπον ἀκριτῶς ἐν τοῖς «Χρονικαῖς τῆς Πατρ. Ἀκαδημίας», περὶ δὲ τοῦ δευτέρου βραχέως προστίθημι λεξείας. Τὸ πρῶτόν ἐστιν ἡ προστασία τοῦ Δημητρίου Μουρούζη ἀναστάσις τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀκαδημίας, ἣτις καὶ μετὰ αὐτῆς ἀνέγραψε τοὺς σοφωτέρους ἐκ τῶν λογίων, καὶ ὡσεὶ τμήματα αὐτῆς ἐπόπτειε πολλὰς ἄλλας σχολὰς: διότι εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἡγεμονικοῦ γένου, ὡς καὶ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ ἀπὸ Νικαίας ἐπρυτάνευσεν ἰδέα μεγάλη. Κέντρον δράσεως ζητῶν, ἀλλὰ κέντρον οὐδὲν ἕτερον ἐκτός τῆς μεγάλης ἐκκλησίας γινώσκων, ταύτης μὲν πρωτότοκον θυγατέρα τὴν πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν ἐγίνωσκε, ταύτην δὲ κέντρον τῆς τότε πνευματικῆς τοῦ γένους κινήσεως ἀναδεικνύς ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ὁμῶς αὐτοῦ, ἐπέθει ν' ἀναγνωρισθῆ καὶ κυβερνητικῶς ἡ πατριαρχικὴ σχολὴ οἶονεῖ ἀκαδημία, μεταδιδούσα τοῖς ἐριεμένοις ἀνωτέρας παιδείας καὶ τῶν τῆς ἱατρικῆς ἀρχῶν αὐτός δὲ πρῶτος ἐσκέφατο, καθὼς εὐρίσκομεν παρὰ τῷ «Λογίῳ Ἐρμῆ», περὶ τῆς συντάξεως μεγάλου τινὸς λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εὐρεῖ δ' εὐθὺς ὁμοφρονούντα καὶ συναντιλαμβανόμενα τὸν ἡγεμόνα Ἀλεξάνδρον Χαντζερόν ὡς καὶ τὸν τῆς σχολῆς ἀρχιδιδά-

σκαλον Δωρόθεον Ηρώδιον. Ἐτυχε δὲ τότε ὁ ἱερεὺς Ἰωάννης Βλαστός ἀνασχολούμενος εἰς τὴν μετάρρασιν τοῦ Θεσσαυροῦ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου· αὐτοῦ δ' ἀνακοινώσαντος εἰς τὸν Χαντζερῆν τὴν ἀνασχόλησιν, ὁ φιλόμουσος ἡγεμῶν συνέστησε τῷ Δημητρίῳ Μουρουζῇ τὴν μετάρρασιν, ἧς τὴν ἐκδοσὴν ἀνέλαβον οἱ Νεοσιμάδιαι συγγρόνως ἀλλ' ἀθρομάτως ζητήσαντες νὰ ἐκδώσι τοιοῦτο λεξικόν, ὡς ἐγένετο ἐπὶ τῇ βίβσει μεταφράσεως ἄλλης γενομένης ὑπὸ Ἰωάννου Δημητριάδου τοῦ ἐξ Ἀργυροῦν. Καὶ αὐτοὶ μὲν κατέβαλον ἀρκετὴν ποσότητα, εἰς δὲ τοὺς τῶν συνδρομῶν καταλόγους ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀντιτύπων ἔλαβεν ὁ Καλλιμάχης Σακερλάτος, ὁ Κωστάκης Μουρουζῆς, ὁ Γεώργιος Καρκατζῆς καὶ πολλοὶ φαναριώται, ὧν τὰ ονόματα κείνται παρ' ἑμοὶ ἐν χειρογράφῳ «καταστροφῆσι γενικοῦ λογαριασμοῦ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ λεξικοῦ τῆς Κίβωτου».

Ἐπεὶ τῶν ἄλλων, τῶν φιλανθρωπικῶν ἔργων, αὐτοὶ προσέτερον καὶ προστάται ἐδείκνυντο γενναϊότατοι. Ὅτε τὸ 1819 πάσαι αἱ κατὰ τόπους εἰσπραξαίξει συνδρομῶν ὑπερ τῶν πτωγῶν συναρμολογήθησαν εἰς μέγα ταμεῖον, κινώτιον εἰλέως, ὑπερ οὗ καὶ κανονισμοὶ καὶ διατάξεις ἐξεδόθησαν, ὁ μέγας διερχομῆς Ἰωάννης Καλλιμάχης προίστατο τοῦ ἔργου. Προηγουμένως, τῷ 1814, ἀνοικοδομοῦνται τὰ νοσοκομεῖα τοῦ Γαλατῆ, ἅτινα φαναριώτης ἦν ὁ ἐγείρας ἢ μᾶλλον ἐπισκευάσας πρὸ πεντηκονταετίας Γεώργιος Σταυράκης. Σπουδῆν καὶ ζῆλον εἰδείξεν ὑπερ ἀνεγέρσεως αὐτῶν ὁ Μ. διερχομῆς Ἰακώβος Ἀργυρόπουλος καὶ τὸν ἀγαστὸν τοῦτον ζῆλον ἐστηλογραφήσαν οἱ σύγγρονοι ἐν δυάδι ἐπιγραμμάτων εἰσέτι καὶ νῦν ἀνακειμένων ἐν τῷ μεγάλῳ ἔθνικῳ γυμνῷ τοῦ Γαλατῆ. Προσαχρῆσθεῖς εἰς τὰ ἔθνικα νοσοκομεῖα ὁ γὰρ τῆς Θεοδοῦκος τοῦ Ἐγγρικαίου ἀνεγείρεται τῷ 1816, καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ καταβάλλει σπουδῆν ὁ Μ. διερχομῆς

Ἰακωβῆκος Ἀργυρόπουλος. Τῆς πατριαρχικῆς τυπογραφικῆς ἐπέστη ἦσαν οἱ φαναριώται, ὁ Μ. λογιθέτης, ὁ Μ. διερχομῆς, δύο ἢ τρεῖς ἄλλοι, καὶ πάντες οὗτοι ἦσαν ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως ὑπεύθυνοι, ἀλλ' ἅμα ἐγγραταί τῆς νομοταγοῦς λειτουργίας τούτου τοῦ κινωφελούς ἰδρυμάτος.

Μόλις εἰς τὰ πρώτα τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ἔτα συσταματικῶς ἐμερροθῆ σκολῆ τις ἐν Φαναρίῳ πολιτικῇ, αὐτῇ δὲ κέντρον τοῦ βίου τοῦ γένους ἔχουσα τὸ οἰκουμένικον πατριαρχεῖον, ἐπῆλθεν ὑποστηρίξουσα τὰ δικαιοῦματα αὐτοῦ, συγκρατοῦσα πρὸς αὐτὸ τὰ κατ' ἐπαρχίαις ἄλλα κέντρα, διοργανοῦσα ταῦτα ἐθνωφελῆστατα, ὑποστηρίξουσα σχολεῖα καὶ λογίους, ἄλλα τῇ εὐλογίᾳ τῆς ἐκκλησίας. Ἐπέβλήθη αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἱστορίας φανεῖται, νὰ περιέπωσι τὸ κέντρον τοῦτο· ἀλλὰ δυστυχῶς ἢ ἀκριβῆ διατηρεῖται βραχίον γρόνον.

Ἐὰν τὸ μέρος τοῦτο ἴδῃται, κύριοι, ὅτι κόπτεται ἀποτόμως, ἀπόδοτε τοῦτο εἰς ζωντανήσιν πιστῆν τῆς ἐκνοῆς καὶ τοῦ θανάτου τῆς σχολῆς ἐκείνης, ἥτις κατὰ τὰ πρώτα τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ἔτα ἐγραψε σελίδας τινὰς πολιτικῆς διοικήσεως ἀγαθῆς, ἀλλὰ συνετῆς, φρονίμου, λελοισμένης, διδασκούσας ὅτι ἱστορία δεκαπέντε ἑκατονταετηρίδων εἰς ἡμᾶς ἐπιβάλλει νὰ πιστεύωμεν καὶ διδάσκωμεν οὐχὶ ὡς ἀλήθειαν ἀποκεικλυμένην, ἀλλ' ὡς ἀλήθειαν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένην, ὑπὸ τοῦ παρελθόντος ἐπικυρουμένην· ὅτι νοῦς ὑμῶν πολιτικῶς ἐστὶν ὁ συνδυάζων τὰ συμφέροντα τοῦ γένους πρὸς τὰ τοῦ κράτους, ὁ κερύττων καὶ περιέπων τὸν ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικὸν οἶκον καὶ νῦν ὡς κέντρον ἔθνικῆς ζωῆς καὶ κινήσεως, κέντρον ἐνοποιῶν εἰς καιροῦς τετηρημένον, κέντρον ζωοποιῶν ὑπο τὴν εὐλακρινῆ πάντοτε συνερχοσίαν κλήρου καὶ λαοῦ, ὑπὸ τὴν εὐλακρινῆ δ' ἀντίληψιν καὶ κατανόησιν τῆς τε Θεσεως καὶ τῶν καθήκοντων ἐκείνου καὶ τούτου.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

(Αναγεννώσθη ἐν τῇ ΕΠΗ' συνεδρ. τῆς 1 ἀπριλίου 1888).

Κατὰ τῆς τελευταίας ἐν τῷ συλλόγῳ διαλέξεις μου κρίθεις ὡς κλιστηρῶς περὶ τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔθνικῆς ζωῆς ἐν τισὶ κρίνων, ἐθεώρησα καθήκον ἐπιβάλλομενον μοι, ὅπως εὐπροσώπως, ἐνώπιον εὐμνήμωνος ἀκρατηρίου καὶ συνιστόρων ἀγαπητῶν, ζηλοῦντων μὲν τὴν πατρῶαν εὐκλειαν, ἀλλὰ θελούντων ἵνα κρίνωνται κατὰ τῆς ὁμῆς καὶ τῆς ὑπαγορεύσεως τῆς καρδίας, οὐχὶ δὲ κατὰ τῆς κρίσεως καὶ τῆς ὑπαγορεύσεως τοῦ νοῦς, πάντα τὰ γεγονότα τῆς παρελθούσης ἡμῶν ἱστορίας, ἐν ἐξομολογήσει τῶν ἡμῶν ἁρχῶν καὶ πεποιθήσεων ἐλθῶ τὰ συμπεράσματα δεκαοκταετοῦς καὶ πλέον ἑμῆς ἐρευνῆς ἐπὶ τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Ἀναπτύξις συμπερασμάτων ὠφείλετο, κύριαι μου, καὶ ταύτην ἐπιβάλλει μοι τὸ μὲν ἢ κηδῶ τῶν ὑμετέρων ὠρῶν καὶ τοῦ χρόνου, ὅπως μὴ δαπανῶμαι τούτουθεν οὕτως ἐπὶ ἀναπτύξει τοῦ πᾶρ παρεθῆν, τί δ' ἐρεῖξα καθ' ὅλον δεκαοκταετῆς στάδιον, μήτ' ἐπ' ἀμυρινοῖσι τιμῇ τοῦ τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη, τὸ δὲ ἢ ἀνάμνησις παρελθούσης ἔθνικῆς βιοτῆς, ἐπαγωγῆς πρὸς ἔλθειν, εἰς ἀκρατηρίον δ' ἐπεικῆς οὐκ ἀπερπούς. Τερονόταται καθ' ἡδονὴν οἱ καθ' ἱστορίαν εἰσι λόγοι, κατὰ τὸν Μάξιμον Γύριον, εἰς τὸν ἀνήκουν, ἐπαγωγότατοι δ' εἰς τὸν εἰδῶτα κατὰ ἀνάμνησιν.

Ἐν πόλει πασχούσῃ λιμῶν βιβλίων, ὅπου τοσούτω δεκατιζόνται καὶ σκληρῶς αἰ πρόσοδοι τῶν φιλοπόνων ἔργων τοῦ πνεύματος ἐπὶ προμηθεῖα βιβλίων ἀπαιτουμένων εἰς πλήρη μελέτην καὶ κατανοήσιν τοῦ ἔθνικῆς ἡμῶν παρελθόντος, δυσχερέστατον ἔστιν ἔργον ἢ μελέτη τῶν βυζαντινῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους χρόνων. Ἐπαγωγῆς πρὸς μελέτην οἱ αἰῶνες ἐκείνοι, θέρος σκέψεων εἰς ἓνα χρονολογικὸν ὑποβάλλουσι, καὶ τῇ προς ἀλλήλας ἀντιβολῇ τῶν ἐπαθῶν καὶ περιστάσεων, τῶν ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς παρελασάντων προσώπων, τῶν αἰτίων καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν διαπλασάντων τῆς περιστάσεως ἐκείνας προηγουμένων,

καὶ τῶν ἐπακολουθησάντων αὐταῖς ἀποτελεσμάτων, χορηγοῦσιν εἰς ὄξυνον ἐρευνητὴν τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον τῆς σκέψεως πρὸς τὸ διιδεῖν ἐπέκεινα τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ ζῆ καὶ καθέζεται. Ἐπαγωγῆς πρὸς ἔρευναν ὁ γραικασροωμακικὸς αἰὼν καὶ ὁ βυζαντινὸς ὑπερέχει τοῦ πρὸ τῆς θείας ἐπιφανείας ἔθνικῆς βίου, τῆς πολυθνητικῆς ὑπερέχει περιόδου, καθὼ φέρων, κατὰ τὴν λέξιν τοῦ ἀειμνήστου συγγραφέως τῶν *Δημοτικῶν ᾠσμάτων*, «περισσευμένους μὲν τοὺς κροτάφους μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον τοῦ πάθους, τὴν δὲ χαίτην κακοσητημένην μὲ τὰ ἀμάραντα βόδα τοῦ πνεύματος». Ἐπαγωγῆς πρὸς ἔρευναν μετὰ τῶν δεισιδαιμονιῶν αὐτοῦ καὶ προλήψεων, αἵτινες ὡς κέντρα παριστάνται πολλῶς ἐνεργείας καὶ δράσεως, μετὰ τῶν πρασίνων καὶ γαλαζίων, μετὰ τῶν πανημεριῶν καὶ παννυχίων δοξολογιῶν καὶ ψαλμῶν καὶ πανηγύριων, μετὰ τῶν εἰς μυίας καὶ ψύλλας ἐγκωμιῶν τῶν σχολαστικῶν, μετὰ τῶν διδασκαλιῶν πολλῶν στασεων καὶ οἰκτροτάτων ὀβλαγωγιῶν, ὁ βυζαντινὸς καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ γραικασροωμακικὸς αἰὼν ἐπαγωγότατος κατ' ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἄδύνατον νὰ μελετηθῆ καὶ δεόντως νὰ νοηθῆ, ἀταλασίπωρον τῶν πολλῶν νομιζόντων τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν, κρίσεις δ' ἄλλοθινῶν ἀναμνησκόμενων, εἰς ἄλλας δ' αἰτίαι, εἰς ἄλλας περιστάσεις ἐπιγραφόντων τὰ γεγονότα τοῦ βίου τοῦ ἔθνους, τῶν δὲ δυνατῶν καὶ καθήκον ἔχόντων νὰ συντρέξωσι πάσῃ ἔθνικῇ σπουδῇ μὴ παρεχομένων τὰ μέσα τῆς μελέτης. Βίος ἐστὶ πατέρων καὶ οὕτως, δυσχερῶς μελετώμενος, ἔνεκεν ἐλλείψεως τῶν ἀπαραιτήτων ἐπὶ μελέτῃ συγγραμμάτων. Τούτου δ' ἔνεκεν τῆς εἰκόνας ἐκείνης, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν ἔγραψαν, μεγαλωστὶ ἀναστηλωσαντες, σικαί τινες ἐπὶ πολὺ θέλουσι μὲναι ἀσώτιστοι, μεθ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν καὶ τὴν πρόθεσιν, ὅπως χωρήσωμεν ἐπ' ἔργον ἔθνοπρεπέστατον: ἂν ἀνασκευάσωμεν δηλαδὴ πολλὰς ἐπικρατούσας προλήψεις, ὡς γράφει

ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος, νὰ ἐπικρίνωμεν τὰς ἐσφαλμένους γνώμας, ὅσας ἐξέφερε καὶ καθιέρωσεν ἄχρι τοῦ νῦν ἡ μέθοδος τοῦ κερματισμοῦ· διότι ἀνάγκη ν' ἀνατρέψωμεν συστήματα περηντισμένα καὶ προδήλως ν' ἀναστατώσωμεν ἴσως τὴν δεσποζούσαν ἱστορικὴν ἐρμηνευτικὴν. Πρέπει, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἀρχαιότης νὰ γάσῃ εἰς τοὺς ὀρθολογούς τῶν θεωρῶν μερίδα τινὰ τῆς λαμπηδόνης τῆς, ἡ δὲ μέση ἐποχὴ, ἐγείρομένη ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῆς σκοτίας, νὰ ἐπιστηθῆ εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκείνην περίθλιπτον θέσιν. ὅπου τὴν ἐγκαθιστάνει ὁ χριστιανισμός. Καὶ τοῦτο μετὰ θάρρους καὶ εὐτολμίας, χωρὶς ποσῶς ν' ἀναφροντισώμεν, τί θέλουσιν εἰπεῖ κατὰ τύχην ἢ δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν οἱ σχολαστικοὶ ἀρχαιολόγοι ἢ οἱ δυτικῶρονες· διότι ἡ πολυθεία κατέχει τόσα καὶ τόσα κοσμίκα κάλλη, ὥστε μὴ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι πρέπει νὰ σφετερίζεται τὴν πνευματικὴν τοῦ μεσαιῶνος ὠραιότητα». Δι' ἔλλειψιν πηγῶν, ἕνεκα λιμοῦ βιβλίων, ὁ βυζαντινὸς αἰὼν οὔτε προσηκόντως οὔτε δικαίως δύναται νὰ κριθῆ παρ' ἡμῶν, καίπερ ἀποθαυμαζόντων τὴν μεγάλην αὐτοῦ πνευματικὴν πάλην πρὸς τὴν ἐκείνης ὑπεροπικωτέραν γίνεσθαι πεφυκίαν. ἐὰν μὴ θεραπευθῆ, κατὰ τὸν Μ. Βασιλείου, δυτικὴν ὄφρυν, τὸν μέγαν ἀγῶνα τῆς ἀνασώσεως τῶν τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ στοιχείων, ὧν ὁ αἰὼν οὗτος ἐγένετο, κατὰ τὴν λέξιν τοῦ ὁμογενοῦς ἱστοριογράφου Κ. Παπαρηγοπούλου, βιβλιοφύλαξ ἑνοπλος· καίπερ ἀποθαυμαζόντων τὸ νομοθετικὸν ἔργον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῶν Ἰσαύρων καὶ τῶν μελῶν τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, καίπερ ἀποθαυμαζόντων τὴν προσιούσαν ἐπιστημονικὴν, οἷον εἰπεῖν, τῆς δογματικῆς διδασκαλίᾳ ἐν ταῖς μεγάλαις ἀφρικανονίαις τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνάπτουζιν· καίπερ ἐυλαβομένων τὴν ἐν ταῖς τότε κατ' ἄνθρωπον μαθήσεσιν εὐδοκίμησιν τῶν βυζαντινῶν λογίων, θαυμαστωθέντων ἐπὶ τῷ ὑγρῷ πυρὶ, τιμηθέντων ἐν αὐλαῖς ἀσιανῶν βασιλείων ἐπὶ τῇ περὶ τὰ μαθηματικὰ ἐπιδόσει, διακωνίζουσαν δὲ λιπόντων τὴν μνήμην ἐν ταῖς ἱερταῖς οἰκοδομαῖς, μνήμην, ἧς δέλτος ἱστορικὴ θεόγλωστος καὶ πολυίστωρ, ὡς εἶπεν αὐτὴν ὁ τῶν «Βυζαντινῶν μελετῶν» συγγραφεύς, ἐγείρεται δεκατρεῖς αἰῶνας ἐπὶ τὰ κρίματα καὶ τὰς ἀνεξιχνίαστους βουλὰς τῆς θείας Προνοίας ὁδηγοῦν καὶ μετεωρίζον τὴν φαντασίαν τῶν πιστῶν, τὸ μέγα τῶν χειρῶν καὶ τοῦ νοῦς τοῦ Ἀνθemiου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου οἰκοδόμημα·

καίπερ ἀποθαυμαζόντων τὴν ἀρσιώσιν, μεθ' ἧς ἐν μέσῳ κοινωνίας διεφθαρμένης ὁ μὲν στρατός ὑπερήσπιζε τὸ κράτος συνεχῶς, ἀδικακόπως προσβαλλόμενον, ὁ δὲ κληρὸς ὑπεστήριξε τὰ δίκαια λαοῦ ἀδικουμένου καὶ πάσχοντος καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν Ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτηρομένης ὑπὸ Ζηζυῶνων καὶ Βασιλείσκων, ὑπὸ Δικῶρων καὶ Ἰσαύρων, ὑπὸ Κομνηνῶν καὶ Ἀγγελῶν, ὑπὸ ἀρχόντων ἀρχαίων καὶ παραιοποιουμένων ἀνηρέμων καὶ εὐνούγων, ὧν εἰς τὸ πτόμα τὴν πτόσιν ἀποδύρετο τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος, λαμπρῶν ὑπογραμμῶν ἐκείνων εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὑποδεικνύς, ὅπως μὴ πρὸς κέντρα λακτιζῶσιν.

Οὗτω δὲ περιορίζομενος εἰς τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐποχὴν εὐχερεστέραν πως ἔγω τὴν μελέτην, ποιούτην ὅμως οἱ πάντες ἔχομεν· ἐκ τῆς μακροῦς ταύτης ἱστορίας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἱστορίας τῶν δύο τελευταίων ἑκατονταετηρίδων σελίδας τινὰς ὑπέβαλον ἐνταῦθα, νέον τι ζητῶν νὰ ὑποβάλω τοῖς φιλόστοροι τοῦ συλλόγου μελῶσιν ἐκάστοτε.

Κατὰ τὴν μακροὴν ταύτην ἐποχὴν ἄρχεται γάρων τὸ Ἄλφα τῆς Ἰλιάδος τῶν ἔθνικῶν δυσπραγιῶν ὁ πατριάρχης Γεωνάδιος Β' ὁ Σχολάριος. Παρ' ἔμοι γε κριτῆ, Γεωνάδιος ὁ Β' παρίσταται πρὸ τῶν ὀρθολογῶν τοῦ λαοῦ θεόπεμπτος ἄγγελος σωτηρίας, τὸ κληροδότημα τοῦ ψυχορραγοῦντος καὶ ἐκπνεύσαντος αἰῶνος μετὰ χεῖρας φέρων, τὸν σάκκον, τὴν μίτραν, τὸ δίδυμβούλον, τὸν δικέφαλον αἰτόν, αὐτοκρατορικὰ πάντα προνόμια, κατ' ἄνοχην τοῦ πορθητοῦ Μωάμεθ ὑποδύμενος καὶ φερὼν καὶ χρώμενος αὐτοῖς, ἄρῳ καὶ τῆς φιλίας ἐκείνου κοινωνός ἦν, πατριάρχης ἐπὶ δύο μόνον ἔτη διαπέλας ἐν εἰρήνῃ, κατὰ τὴν βεβαίωσιν ἐκείνην, ἧτις ἦν ἀπλουστάτη φράσεως ἀβρότης. Φιλόσοφος ἀνὴρ, ὑπέρημαχος τῆς ὀρθῆς πίστεως, αὐτοκράτωρ τῆς συμφορᾶς, συνεννοούμενος εὐλακρινῶς πρὸς τὸν Φατίχην, ἐνίσχυσε κατὰ τὸ ἔθρον τὴν ἐκκλησίαν, ἧς ἰθύντωρ ἐλάθη· καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐσκέψατο νὰ συγγωνεύσῃ τὰς ἐκκλησίας Ἀγγριδῶν καὶ Περσίου τῇ μεγάλῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίᾳ, καὶ σοφῶς παρ' αὐτῇ συμβούλους ἔταξε, κέντρον παιδεύσεως καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγωγῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς ἔθνικῆς ζωῆς καὶ κινήσεως ἐξαρτώμενον τὴν πατριαρχεικὴν ἀκαδημίαν, εἰς ἀνάμνησιν ἢ συνέγειαν τῆς οἰκουμενικῆς ἐκείνης σχολῆς, ἧς τοσοῦτον ἐροβήθη τὴν ἐπὶ τοῦ πλάθους ἐπιρροὴν ἢ δυναστείαν τῶν Ἰσαύρων. Ἀλλὰ

συμβούλους ἔταξε περὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ τοὺς λαϊκοὺς ἀξιωματικοὺς (ὄφφικιάλους) τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς, ὧν οἱ τῆς πρώτης πεντάδος λεγομένης ἦσαν ἀπαρχαιτῆτως ὑπἄλληλοι τῆς ἐκκλησίας ἀνώτεροι. Σύνοδος ἀρχιερέων, ὧν τινες, ἢ πολλαίσι οἱ πλείονες, ἦσαν ἐκ τῶν τῇ πρωτεύουσῃ πλησίον ὄντων, διώκει μετ' αὐτοῦ, καθὼς διώκει μετὰ τῶν μετὰ ταῦτα πατριαρχῶν τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας, ἥτοι τοῦ γένους, οὐδ' ἐξῆ γένος ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας. οὐδ' ἐνόησα τὴν ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι σήμερον καὶ πρό τινος ἐκκλησιαστικῆν ἡμῶν ἱστορίαν ἢ ὡς ἱστορίαν ἑλληνισμοῦ καλοῦσθαι περιβολὴν φέροντος. Σύστημα διοικητικόν, ἀποτελούμενον ἐκ λαϊκῶν ὑπερέχων ἐπὶ παιδείᾳ τινί, καὶ ἀρχιερέων, οἵτινες ἐξ ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν λαμβανόμενοι συνεκρότουσιν τὴν διοικοῦσαν ἀρχήν, ἀπετέλει. ἢ μᾶλλον ἤρξατο ν' ἀποσπῆται τὸ κέντρον τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, ὅπερ ὄργανοις ἐχρῆτο τοῖς λαϊκοῖς αὐτοῦ ὑπἄλληλοις ἢ ἐπιφανέσι τισὶν ἀρχουσι, συμβούλοις τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχῶν, ἀλλὰ συμβούλοις εἰλικρινῶς αὐτοῖς συνεργηζομένοις. Πρὸς τὸ κέντρον ἀπηυθύνοντο τὰ κέντρα τὰ κατ' ἐπαρχίας, ὅπου τῆς αὐτοδιοικήσεως οἱ θεσμοὶ, κατ' ἀνοχὴν τῆς θεοῦ ἐν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης ἀρχῆς, λειτουργήσαντες διέσωσαν τὰ στοιχεῖα τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως. Ἐπὶ παντὸς νομικοῦ ζητήματος τὰ κέντρα τὰ κατ' ἐπαρχίας εἰς τὸ ἐν Φαναρίῳ θεορῦπτουτον ἀπευθυνόμενα κέντρον ἐλάμβανον ἀπ' αὐτοῦ λύσιν ἀποριῶν. Ἐν κινδύνοις καὶ χρόνοις καὶ ὤραις κρίσεσι τῆς χειμερινῆς νυκτὸς τοῦ ἐθνικοῦ βίου, τὸ ὑπερθεῖν τοῦ Φαναρίου, μετὰ ταῦτα δ' ἐντὸς αὐτοῦ μετενεχθέν, κέντρον ἀπηύθυνε πρὸς τὰς δημογεροντίας συμβουλὰς ὡφελίμους, ἐμμονὴν ἐν τῇ πίστει συνιστώσας. σέβας πρὸς τοὺς κανόνας καὶ θεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας, σέβας πρὸς τὴν κοσμικὴν ἀρχήν, τὴν τόσον εὐμενῶς πρὸς ἡμᾶς φερομένην, τὴν οὕτως ἐνισχύσασαν τὸ ἐν Φαναρίῳ κέντρον, ὅπερ ἐπεδείκνυτο τσαούτην εἰς ἐκείνην πίστιν. Ἐπὶ συστάσει καὶ διαρρυθμίσει σχολείων τὸ κέντρον τοῦτο συνοδικῶς ἐξεδίδου γράμματα καὶ σφίλλια, τὰ καταστατικὰ τῶν σχολείων τούτων ἐπιδομαζίζον. τὴν ἰδρυσιν αὐτῶν εὐλογοῦν, τοὺς διώκτας ἀπειλοῦν ἐκκλησιαστικαῖς ἀφύκταις τιμωραῖς πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ, τὴν εὐσεβῆ, δηλαδή, παιδείουσιν παρκαλεούμενον. Ἐν περιστάσει, καθ' ἃς εὐρισκε τυραννίσκους ὄμους ἀρπάζοντας τὰ δι-

καια τῶν ἄλλων, τιμωρὸς ἐκείνων ἐπεραινέτο θεόπεμπτος, εἰς ἀπίστους καὶ πιστοὺς σέβας ἐμπνέον. Ὅτε τῷ 1567 οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Κρήτης, ὑπαγομένης ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τότε τῶν Ἑνεσῶν, ἐκακοποίησαν Ἰουδαίους τινὰς ἐμπόρους, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνης ὁ ἀπὸ Καισαρείας ἐπέστη τιμωρὸς τῆς ἀταξίας ταύτης, ἐπερῆν δ' ἱπτάμενον οὕτως εἰπεῖν ἄνω τῶν προλήψεων καὶ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ τότε χρόνου τὸ ἐν Φαναρίῳ κέντρον, ὁ κληρὸς ὁ διοικῶν, καθ' ὃν χρόνον ὁ λαὸς καὶ οἱ ἀρχόντες λαῶν ἐκακοποιοῦν ἐπεροδόξους; ὁ πατριάρχης ἐπέπληττε τοὺς τοιοῦτους ἀταθῆλους χριστιανούς, ἠπέλει ν' ἀποστερήσῃ τῆς θείας μεταλήψεως τοὺς αὐτομαρτῶν τῶν τοιοῦτων σκηνῶν καὶ τοὺς ἀποτολήσοντας νέαν ἐπίθεσιν, ἐν προκίτητι δ' ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ σωτήριον κήρυγμα διδάξῃν νὰ μὴ κακοποιῶμέν τινὰ. διακρίσιν οὐδεμίαν ἐποίησε μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, πιστῶν καὶ ἀπίστων, ὅτι ἡ ἀδικία, καθ' οὗ τινος ἂν διαπραχθῆ, μένει τοιαύτη, μήτε μεταβάλλει φύσιν.

Σύστημα λαϊκὰ ἦσαν ἐτι ἀμόρφωτα, οἱ δὲ μόνου θεσμοὶ καὶ τὰ σύστημα, ὧν ἡ ἐκκλησία ἐπεκαλεῖτο τὴν ἀντιλήψιν, ἦσαν τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει — καθὼς ὑπῆρχον καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις — ἐσνάριχ, βουρέτιχ, συντεγγίαι, περιστοιχοῦσαι τὴν ἐκκλησίαν, τῷ κέντρῳ δ' ἐν ἀνάγκῃ τοῦτω συντρέχουσαι καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν καὶ τὴν ὕλικήν αὐτῷ καθοσιῶσαι συνδρομήν· τὸ σύστημα τὸ φαναριωτικὸν ἤρξατο συντάττεσθαι καὶ κοινωνίαν ἀποτελεῖν ἀριστοκρατῶν, πολιτικῶν ἄμα καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος· ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τὰ διδάγματα, τὴν χριστιανικὴν ἀνοχὴν καὶ μετροσπάθειαν, τὴν συγγνώμην πρὸς τοὺς ἐχθρούς, τὴν εὐλογίαν πρὸς τοὺς καταρωμένους ἡμᾶς ὁ κληρὸς ἐδίδασκε μόνος, ἡ σύνοδος μετὰ τοῦ πατριάρχου, πίστιν ἐμπνέοντες οὐ μόνον πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀλλοδόξους. Σέργιος Μακρῆσιος ὁ ἐκκλησιαστικὸς χρονογράφος γράφει περὶ τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ τοῦ Ναντζερῆ, ὅτι τσαούτον ἀκριβῆς ἐν ταῖς διαδικασίαις τὸ ἐκκλησιαστικὸν κατέστησε δικαστήριον, ὥστε μήτε βίχη, μήτε χάριτι, μήτε προσωπικῇ μεσιτείᾳ διωπούμενος φρεβερὸς ἦν εἰς τοὺς ἀδικούντας, οὐδεὶς δὲ τῶν ὀρθοδόξων, εἴ ποτε πρὸς ὀμώπιστον εἶχε τινὰ διαφορὰν, ἀπέβλεπεν εἰς κοσμικὰ δικαστήρια, « ἀλλὰ καὶ διαφορὰν εἴ ποτέ τις

ἔσχε μετ' ἀπίστου, ἐκείνος αἰροῖτο τὴν ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου κριτηρίου διαδικασίαν καὶ τὴν ἀπόφασιν ἑστέργει, πολλὰκις δὲ καὶ δι' ὀρισμοῦ βασιλικῆς προσετέθησαν οἱ διαφορούμενοι περὶ μεγάλων τῆ τούτου εὐθύνῃ» (1). Πατριάρχαι καὶ σύνοδοι, ὄχι οὖν ἀρχιερεῖς. Ἐτίμων τὸ ὄνομα τοῦ ὁρθοδόξου, δίκαιοι κριταὶ γινόμενοι τῶν διαφορῶν. ἄς εἶχον οἱ χριστιανοὶ πρὸς ἀλλήλους· ὑπουργοὶ καὶ βασιλεῖς ἀνέφερον αὐτοῖς ὑποθέσεις, πίστιν ἔχοντες εἰς τὴν δίκαιαν αὐτῶν ἀπόφασιν, τοῦ λαοῦ φρονούντος διαφορῶς. Ἐν ἀρχαῖς τῆς παρελθούσης III' ἑκατονταετηρίδος, ὡς εἰκάζω, λαὸς ἀμαθὴς, ἰδίᾳ τῆς μητροπόλεως Προύσης, εἰς πράξεις ἐκλυδιεῖτο κατακριτέας, προκειμένου νὰ δικασθῆ περὶ συνοικεσιῶν, γάμων καὶ κληρονομιῶν, καὶ προστρέγων εἰς κοσμικὰ δικαστήρια διαθήκας ἀνέτρεπεν, εἰς παρὰ νόμων προσέβαινε συνοικεσιῶν σύναψιν — λέγει συνοδικὸν ἐγγράφον ἀδήλου πατριάρχου — « καὶ ἄλλας πολλὰς παρὰ νόμους καὶ αἰσχροφυγίας ἀσυνειδήτως κατατολμῶσι καὶ ἐκκλίνουσι καὶ εὐγαίνουσιν ἀπὸ τῆν τάξιν τῶν χριστιανῶν . . . καὶ γίνονται αἵτιοι νὰ φθείρωνται τὰ ἦθη τοῦ χριστιανικοῦ βίου καὶ ἡ τάξις τῆς ἐκκλησίας, καὶ νὰ πίπτουσιν οἱ πολλοὶ εἰς ἀπώλειαν καὶ βλάβην ψυχικὴν ». Πατριάρχης ἄγνωστος ἐμοὶ τέως ἐμποδίζει τὸ τοιοῦτο καὶ φοβερὰς ἀπειλεῖ τιμωρίας ἐκκλησιαστικὰς κατὰ τῶν μὴ δικασθησομένων ἐξῆς ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει. Δυστυχῶς, ὄργανα τῆς φαναριωτικῆς κοινωνίας καὶ βλαστοὶ ταύτης ὑπῆρξαν οἱ τὴν πίστιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου συσσεύσαντες τῷ 1776 διὰ μιᾶς ἀπίστου διαδικασίας, ἧς ἕνεκα *αιρετριανέν*, οὐχὶ *κισαιριανέν* ὠνόμασε τὸν πατριαρχαν· ὁ τότε μέγας βεζίρης. Εἰς τὸ κέντρον τοῦτο, οὐτινος τὴν ἀστικὴν δικαιοδοσίαν οὐ μόνον ἀνεγνώριζεν ἀλλὰ καὶ ἐπεκύρου ἢ κοσμικὴ ἐξουσία, ἐδικάζοντο πλέον καὶ ἔμποροι καὶ τραπέζιται, ἢ ἀπολέσαντες ἐν πλοίῳ τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, ἢ συνάπτοντες ἑτερορρυθμοὺς μετοχικὰς ἑταιρίας, ἢ προβαίνοντες εἰς διάλυσιν ἑταιριῶν καὶ τοὺς ἰσολογισμοὺς αὐτῶν ἐπικυροῦντες· ἐγγράφα τοιαῦτα σώζονται ἐν τῇ *Λομικῇ συνταγῇ*, ἐγὼ δ' εἶδον καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τοὺς λογαραισμοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ τῶν Σεβαστοποούλων οἴκου, διαπρέψαντος ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος. Σεβασταὶ παρὰ τῇ κραταιᾷ κυβερνήσει αἱ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἀποφάσεις οὔσαι, ἐκράτυνον τὸ πρὸς τὸ κέντρον

τοῦτο σέβας καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀλλοδόξων, αἵτινες ἄλλως φρονούντες καὶ διαβάλλοντες καὶ χρεμάτων καὶ ἀνθρώπων χεῖρα πελάγον ἀπὸ τῶν τοῦ γλιουσκίου Βατικάνου μυστικοῦτων στομάτων ἐξουσιῶντες ἐπὶ τὴν ὁρθοδόξουσαν Ἀνατολίαν, ἐπηρεάζον τὴν διοικούσαν ἐκκλησίαν. Εἰς τοὺς ὁρθολογούς αὐτῶν ἵστατο λαμπρὸς ὁ ἀνδρὶὰς τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἀρχῆς ὡς δικαστήριον καὶ ὡς κήρυκας τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν, ὡς κήρυκας τῆς ἰσότητος πάντων τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν κοινῶ καὶ ἀνάγκῃ Πατρός, ὡς κήρυκας τῆς ἐν ἀλλήλοις ἀγάπης. Οὕτω γνωστὴ μὲν ἐν Εὐρώπῃ ἐγένετο ἡ διδασκαλία αὐτῆ, σοφοὶ δ' εἰς Ἑσπερίας ἐξέπραζον τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν, ὅτι τέλος εὔρον ἐν τόποις τοιοῦτοις ἀνθρώπους ἐννοοῦντας καὶ γνωσκόντας τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ δοξᾶν ἔχοντας εὐσεβῆ. Τὸν θαυμασμὸν διεπράνωσε Δαυιδ ὁ Χυτραῖος πρὸς Ἱερειῶν Β' τὸν Τρακόν ἐν τέλει τοῦ 17' αἰῶνος, ὅτε, τῶν ἀρχιερέων εὐλογοῦντων καὶ διαταπτόντων, ἐγράφητο πρὸς τοὺς ἐν Γερμανίᾳ διαμαρτυρομένους ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας ὑπαλλήλων αἱ θαυμασταὶ ἐπιστολαί, αἱ σήμερον καὶ πάντοτε δυνάμεναι νὰ τιμῆσωσι πᾶν γραφεῖον, ἐξ οὗ προσέρχονται. Τοιοῦτον ἐν τῇ Δύσει σεβασμὸν ἐνέπνεεν ὁ διοικῶν κληρὸς, τοιοῦτο γόητρον ἢ ἐκκλησία ἢ ποιμαίνουσα, σύστημα θεοκίνητον ἀποτελοῦσα, τοὺς θεσμοὺς αὐτοῦ καὶ τὸν κώδικα αὐτοῦ θεόγραφτον ἔχον, ἐπὶ τῇ βίβει τοῦτου διεξάγον τὴν διοίκησιν, ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ καθοδηροῦν τὰ πλάθη τῶν πιστῶν εἰς τὸ συμφέρον ἐκάστω λαῷ. Διότι ἀπέναντι τῆς διοικήσεως ἐκκλησίας οὐδὲν ὑπῆρχε σύστημα, τὸ δὲ δημιουργηθὲν ἀπὸ τῶν τελευταίων ἡτῶν τοῦ 17' αἰῶνος σύστημα, θεσμὸν οὐδένα συντάξεν ἢ κεκτημένον. τὴν σύστημα ἐπικρατήσεως ἀρχῶν ὑλαίων καὶ παροδικῶν, ὧν εἰς τὴν ἡλικίαν ἐπιτίθησι τέλος ἢ τοῦ τάφου πλάξ'· διότι θνήσκουσι καὶ πόλεις, θνήσκουσι καὶ θεσμοὶ καὶ συστήματα ὡς ἀνθρώποι, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ θεολόγου Γρηγορίου.

Καὶ ὅτε, τῆς διαμαρτυρήσεως κολακευούσης ἐπὶ πενήκοντα καὶ πλέον ἔτη, τὸ ἐν Φαναρίῳ πατριαρχεῖον, ἢ ἐκκλησία τῆς πρεσβυτέρως Ρώμης εἶδεν, ὅτι τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως ἀρνίον ἠδύνατο νὰ θραύσῃ τοῦ θηρίου τὴν κέραν, ἀνέλαβε τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, ὃν αἱ τῶν καιρῶν ἀδυναμίαι δικαιολογοῦσιν, ὃν αἱ τότε προλήψεις καὶ τῶν καιρῶν ἀδυναμίαι βεβαίως ἐδικαιολογοῦν. Ὀλίγα ἔτη, ὀλίγιστα πρὸ τῆς

(1) Μεσ. βιβλ. Σάβα Γ', σελ. 247.

τοῦ πολέμου τούτου κηρύξεις ἔτη. οἱ λαϊκοὶ ἄρχοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤλθον εἰς τοιαύτην πρὸς τὸν κληρὸν διαστασίαν. ὥστε πραγματικῶς καὶ κεκτημέναι προνομίαι ἠφανίζοντο. Τῷ 1585 διετέθησαν εἰς δύο ὁ ἀνώτερος κληρὸς καὶ οἱ ἄρχοντες ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἀρχιερέων οἱ ἄρχοντες τοῦ *Palatā* καὶ τῆς πόλεως, ὡς ἠνομιάζει τούτους σύγχρονος χρονολόγος· ὁ κληρὸς ὑπεστήριξε πατριαρχίαν ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγέντα. φίλα τῇ κοσμικῇ ἀρχῇ διακείμενον· οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως καὶ τοῦ *Palatā*, οἱ πρὸ εἰκόσιν ἔτων ἐλεξάμενοι πατριαρχίαν ὑποχείριον αὐτοῖς τὸν Μητροπόλην. ἄνθρωπον ἔχοντα «συμφωνίαν μετὸς κληρικῶν (ἀνωτέρους δηλ. ὀρθοκλήτους) καὶ μετὸν Μιχαὴλ Καντακουζηνὸν νὰ εἶναι πάντοτε εἰς τὰ θελήματά τους». ἄνθρωπον, εἰς οὗ τὰς ἡμέρας ἐπηρεῖα τῶν ἀρχόντων Καντακουζηνῶν καὶ Μονοαίτου «ἐρρήμαζε παντελῶς τὸ πατριαρχεῖον καὶ φανερὰ ἦσαν τὰ συμφωνιακὰ», οἱ ἄρχοντες τοῦ *Palatā* καὶ τῆς πόλεως, οἵτινες ὑπεστήριζον τὸν Ἱερεμίαν, ἰκανὸν μὲν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἔχοντα «τούτην τὴν συνήθειαν, ὅτι ποτὲ καλὴν βουλήν δὲν ἔχουσι τινος, ἀλλὰ μῆτε ἄνθρωπον ὑποκείμενον ἔχουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐκζητήθη καὶ αὐτὸς καὶ ἡ ἐκκλησία εἰς τὰς ἡμέρας του», οἱ ἄρχοντες τοῦ *Palatā* καὶ τῆς πόλεως τοσούτον κατεφέροντο κατὰ τῶν ἀρχιερέων. «τοιαύτην ἀπόγνωσιν εἶχαν, ὅτι κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ συντύχη ποσῶς διὰ τὴν ἐκκλησίαν, μόνον δὲν μᾶς μέλει» ἔλεγαν· οἱ καλόγεροι ἄς λαλοῦν». Καὶ τοῦ δράματος ἐπέβληθη ἡ λύσις οἰκτρὰ, τοῦ πατριαρχοῦ Θεολόπτου καὶ τῆς συνόδου μάτην ἐπικαλουμένων τὴν τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως καὶ τοῦ *Palatā* σύμπραξιν. Ἀρχόντες λαϊκοὶ διαζύγιον ἴστων πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἡ ζημία ὅμως ἐπεγράφετο οὐχὶ ἐπ' αὐτῶν, οὐδ' ἀρνείται τις, ὅτι παραπτώματα καὶ ἀσυνεσίαι κοσμικῶν ἢ πνευματικῶν ἀρχόντων εἰσι συναλλαγματικὰ ἀποσυνθέσεις εἰς βῆρος γραφόμενα τῶν λαῶν. Παρῆλθον ἀπὸ τοῦ ἔθους τῆς διαστάσεως ἐκείνης ἔτη δέκα· τὴν ὀρθοδοξίαν ἐν Πολωνίᾳ προσέβαλλον ξένοι προσήλυτευταί, τοῦ δὲ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων ἐπεχρόνων. ὁ κληρὸς ἠρωϊσμοῦ καὶ λαμπρᾶς ἀρραβώσεως παρέχει δειγμάτων. Κύριλλος ὁ Λούκαρις αὐτόθι γράφει τὴν ἀρχὴν τοῦ ἠρωϊκοῦ αὐτοῦ σταδίου ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀλεξάνδρειας, Νικηφόρος ὁ ἐρρομὸνάχος τίθησι τέλος εἰς τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ βίον ἐν Πολωνίᾳ. Ὑπάρξεις ἀγῶν κρο-

τεῖται, κλειῖται τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπ' ὀλίγον Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ἐπὶ πολὺ τὸν τῆς Ἀλεξάνδρειας. καὶ καταλείπει τοῦτον εἰς τὸν ἀνεψίον Κύριλλον Λούκαριν· ὁ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶν, ὁ κατὰ τῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως ἐπηρεαζόντων ἀγῶν ἀπαιτεῖ πρόσωπον ἠρωϊκόν, καὶ παρέρχεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρειας εἰς Κωνσταντινούπολιν μετατιθέμενος ὁ μακάριος Κύριλλος ὁ Λούκαρις. Μαθητὴς τοῦ λαμπροῦ Πηγᾶ, τοῦ θείου Μαρτυρίου, τοῦ σοφοῦ Μελετίου Βλαστοῦ, πρὸ πάντων ὅμως Παύλου Σάρπη τοῦ ροθεοῦ τῶν παπῶν ἀντιπάλου, Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἐγκαινίζει νέαν ἐποχὴν· οὐδ' ἀρνείται μόνον εἰς συγγραφήν καὶ διασπορὴν πατριαρχικῶν γραμμάτων. Ἰδρύει τυπογραφεῖον πατριαρχικόν, δεύτερος τοῦτο σκεψάμενος μετὰ τὸν Ἱερεμίαν Β', ἀλλὰ πρῶτος πραγματώσας, καὶ τὸ ρῶς ἐν τῇ τότε σκοτίᾳ φέγγον, ἤρκει νὰ συμπληρῶσθαι τὴν πάλην τῆς διοικούσης ἐκκλησίας, ἥτοι τοῦ κληροῦ αὐτοῦ ἀνωτέρου κατὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῆς εἰρήνης ἐκήρυττον κατὰ τοῦ κληροῦ τούτου, τοῦ διδασκάλου καὶ κήρυκος τῶν ροθῶν δογμάτων, πόλεμον ἐξουτώσεως. Ἀνέζησαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Λουκάριως αἱ μεγάλαι μορφαὶ τοῦ Φωτίου, τοῦ Νηστευτοῦ, τοῦ Κηρουλαρίου, τοῦ Εὐγενικῶ, τοῦ Γενναδίου· ἐσκήρτησεν ἡ κόνις αὐτῶν ἐν τῷ τάφῳ. Κυβερνήσεις εὐρωπαϊκὰ συνεκινήθησαν· ἡ ἀγγλικὴ προφανῶς ὑπεστήριξε τὸ ἐν Φαναρίῳ κέντρον· εἰ δὲ καὶ οἱ μεγάλοι τοῦτου ἄρχοντες Γουλιανὸς καὶ Σκαρλάτος εἰκόσμενοι ὅτι διέκειντο φίλα φρονούντες τῷ πατριαρχῇ, καθὼ φίλοι τοῦ Θεοφίλου Κορυθαλλέως, ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς ὑπεστήριζαν τὸν κατὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀγωνιζόμενον πατριαρχῇ. Ἐξελέγη μετὰ ταῦτα δεινὸς τοῦ Λουκάριως πολέμιος Κύριλλος ὁ Κονταρῆς καὶ κατέκρινε καὶ κατεδίωξε τὸν προκάτοχον, ἀλλὰ κατέκρινεν αὐτὸν ὡς φρονούντα τὰ τοῦ Καλθίνου δόγματα. Πλέον μᾶς εἰκασταεῖας διήρκεισε σφοδρὸς ὁ ἀγῶν, ἀλλ' ἡ ἀντιδροσις ἐξηκολούθει πλείστον χρόνον, καὶ τὸν κατὰ τῆς Δυτικῆς διπλωματίας, ὡς ὑποστηρίζουσας τὰς παπικὰς ἀξιώσεις, ἀγῶνα ἀναλαμβάνουσιν οἱ φαναριῶται, τὸ τῇ κυβερνήσει συμφέρον ἐξυπηρετοῦντες.

Ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων τὸ ἐν Φαναρίῳ κέντρον προσλαμβάνει τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ κοινοῦ ἐν τῇ διοικήσει τῶν οἰκονομικῶν ἐκ τοῦ λαοῦ, οὐχὶ τοὺς πολιτευτὰς φαναριώτας, ἀλλ' ὁμογενεῖς ἐπιφανεῖς, οἵτινες συμπράττουσι

μετὰ ζήλου πρὸς ἄρσιν τῆς οἰκτρῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. ἦν Θεραπείαι μολδανός ἡγεμών, ὁ Βασιλεὺς, τῷ 1641. Ἄλλ' αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπὶ ἄρσιν τασούτων εἶχον ἐκτροχυνθῆ, ὥστε πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν ἀπῆρτετο θυσία χρημάτων, ἀνθρώπων θυσία· ἀνήρχοντο καὶ κατεσπώντο τοῦ θρόνου πατριάρχαι δυστυχεῖς, πολλάκις μηδ' ἓνα πλήρη μῆνα μένοντες ἐν τῇ διοικήσει· ταρχῆ καὶ σύγγουσι ἀπειρήραπτος ἐθαλίευσ. Καὶ ἐν τασούτῳ κλήρος ἀνώτερος, πρῶτακτι δυστυχεῖς, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἀντιλήψιν τῶν ὀρθοδόξων, ἀπέστειλεν ἐξάρχους ἐπὶ συλλογῇ χρημάτων ἀνά τὰς ἐπαρχίας, ἐνῶ τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐνεπίστευεν εἰς ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκούς ἄρχοντας, καὶ πάντοτε δικαίων ἦν τὰ πράγματα τοῦ γένους καὶ τῆς ἐκκλησίας τῇ συμπαράξει καὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, ὧν ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς εὐμαρείας αὐτὸς ἦν ὁ φρονιζῶν, αὐτὸς ὁ σιτιζῶν τοὺς φαναριώτας. Μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι ὁ πολὺς ἐξ ἀπορρήτων Ἀλέξανδρος, ὁ πολὺς ἐκείνος τύπος τῆς εὐσεβείας, ὁ τὸν ἀείμνηστον ἐπιφανοῦς οἰκογενεῖας γόνον, τὸν πατριάρχην Διονύσιον Μουσελίμην, καταδιώξας ἔλαθε παρ' αὐτοῦ τῷ 1686 διακόσια πούγγιά, ἑκατὸν χιλιάδας γροσίον. Ἐν οἰκονομικῇ κακοδαίμονι πατριάρχῃ καὶ ἀρχιερεῖς αὐτὴν μὲν θέλοντες νὰ βελτιώσωσι, τὸ δὲ κέντρον ἐνισχύοντες διὰ τῆς εἰς τὰ πράγματα τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Κύπρου ἀναμιζέως, τύπον δικαιοκρασίας αὐτὸ καθιστάντες, τῶν ἀκαθαρμιῶν καὶ σχολείων τοῦ γένους ἐπιφανόμενοι προστάται γενναϊότατοι, τὴν Ἑσπερίαν ἐπλήρουν φήμιας. Ἐπι ἀπὸ τῶν δυσμῶν τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος—ὡς εἶπεν Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις—«Μελετίου τοῦ Πηγά τὸ περὶ τὴν ἔσω καὶ ἔξω μάθησιν κλέος οὐχ ἡμᾶς τοὺς ἀνατολικούς εὐσεβεῖς ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνά τὴν Εὐρώπην ἔθνῶν τὰ πορρωτάτω διήλθε διαπεφοιτηκός»· ἐπιμαχο δ' ἡ παιδεία τοῦ Κυθῆρων ἐπισκόπου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου παρὰ τοῖς διαμαρτυρομένοις, ὡς εἰς τὸ πρῶτον ἤμισυ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐγένετο γνωστός ἐν Εὐρώπῃ ὁ ἡρωϊκὸς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις· ἀπῆλθε τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἐν Γερμανίᾳ σοφῶν ὁ Ἀλεξανδρείας Μητροπάτης ὁ Κριτόπουλος· ἡμρισθῆσαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Κονταρῆ τὴν εὐνοίαν οἱ Ἱησουίται τοῦ Γαλατᾶ· ἐθαύμαζεν ἡ Ἑνετία τὸν σοφὸν Κορυδαλλέα, τὸν Ἱεροσολύμων Θεοφάνην καὶ τὸν Ἱεροκήρυκα Μελέ-

τιον Σύργιον αἱ παρὰ τὸν Δουναβίον ἡγεμονίαι καὶ τῶν Τζάρων ἡ μεγάλη αὐτοκρατορία· διαμαρτυρούμενα κρατῆ ἀναρχανδόν ὑπεστήριζόν τὸ κέντρον ἡμῶν τοῦτο, οὐδὲ ὅλως ἀπορρὸν ἔστιν, ὅτι τῷ 1649 Ρουδὸλόφος Σμίτις ὁ πρέσβυς τῆς Γερμανίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκόμισεν οὐ μόνον εἰς τὸν τότε πατριάρχην Χαρθένιον Β' διαπιστευτήρια, ὡς ἔφερε καὶ πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἀλλὰ συνεκόμισεν αὐτῷ καὶ τὴν προστάσιον τῆς μεγάλης ἐκείνης δυνάμεως, καὶ τῆς πρὸς τὴν διοικούσαν ἐκκλησίαν ἀγάπης ἐιδίῳ δέηματα συναγωγῆς ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ἐριδας ἐργόμενος πρὸς τὸτε πρέσβυν τῆς Γαλλίας Gouznay de Marcheville καὶ αὐτὸς κυρίως συμπαράξας ἡμῶν ἐπιδικάσαι τῶν δικαιωμάτων τῶν ὀρθοδόξων ἐπὶ τῶν ἀγίων τόπων κατὰ τῶν τάσεων τῶν ἀπὸ Ρώμης. Ὁ καθολικὸς Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐνταῦθα βλέπει παρὰ τοῖς ἰσχυροτέροις ἐν Εὐρώπῃ μονάρχαις μέγα θεωρούμενον τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐθνάρχου τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Βεβαίως συμφέροντα πολιτικῆς ἐπικρατήσεως ὄθου ἐν μέρει τὰς δυνάμεις ἐκείνας εἰς προστάσιαν τῶν ἡμετέρων δικαίων, εἰς σχέσεις ἐπισήμους πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν κέντρον· ἀλλ' εἴπερ ἦν ἀνάξιον τοιαύτης προστάσιος, πῶς εἰς σχέσεις ἐτίθετο τῆς Εὐρώπης αἱ κυβερνήσεις πρὸς ἡμᾶς; οὐδ' ἔστιν ὅλως ἀδόκιμον, ὅτι καὶ ὁ ἀνώτερος ἡμῶν κλήρος, ἀρχιερεῖς καὶ πατριάρχαι, χωρὶς οὐδεμιᾶς ἀναμιζέως τῶν ἀρχόντων καὶ διερχομένων φαναριωτῶν, ἐγένωσκον νὰ ἐπωφελοῦνται τῆς εὐνοικῆς περιστάσεως, παρήγε δ' ἡ κληρικὴ τοῦ Φαναρίου σχολὴ ἀρχιερεῖς καὶ πατριαρχαῖς ἐπιφανεῖς. Τῷ 1671 Nointel ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἄξιον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διεκήρυξεν ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ τὸν οἰκουμένικόν Διονύσιον Δ' τὸν Μουσελίμην· ἓνα δὲ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, Καλλινίκον τὸν Ἀναρχαν, ἐπαίνει ὁ Lequier τὸν Ἱερειάν Γ' ἀγαπᾷ ἡ Ἄρκτος καὶ ἡ Ἀνατολή καὶ σέβονται τὰ ἀνάκτορα. Πάντες ἐνισχύουσι τὸ κέντρον τῆς ἑθνικῆς ζωῆς· ἀναδείκνυται προστάτης ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῶν πατριαρχῶν Καλλινίκου Β' καὶ Γαθέρηλ Γ' τοῦ Σμυρναίου, ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐν τῇ θέσει τοῦ μεγάλου διερχομένου ἀρχόντου καταδιώκοντες. Τὸν Ἱερειάν Γ' καταδιώκει μία φαναριώτισσα καὶ ἐπιτυγχάνει τῆς παύσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου Γαίκα· τὸν ἐπαρχῆν τοῦτον ὑποστηρίζει Μακρουῆλ Ὑψιλάντης, ὁ τότε μέγα παρὰ τοῖς

κρατούσι δυνάμεινος ἀρχιγούναρις. Προδήλωσεν ἀντιπαλιότητα τῶν πολιτευτῶν ραγιασιῶτων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν ἀπὸ Νικουσίου λαβῶσαι τὴν ἀρχὴν ἐμελλόν νὰ ὑποσκάψωσι τὰ τοῦ κέντρον θεμέλια. καθ' ὃν καιρὸν οἱ μὲν ραγιασιῶται οὗτοι συνεκρότουσαν ὕλησιν καὶ γερῶν σύστημα. Θεσμὸς ἔχον ἀνθρώπωνος, εἰπερ εἶχε τοιοῦτους. καὶ διοργανισμὸν ἀνθρώπωνος. ὕλησιν δὲ κατεστοχάζοντο συμφορῶτος, οἱ δ' ἀρχιερεῖς καὶ πατριαρχοὶ ἐκέκτηντο κανόνας καὶ νόμους, εἶχον μὲθ' ἑαυτῶν τὸν κώδικα πολιτευόμενος ἐπιτασσόμενος καὶ κατ' αὐτὸ τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς ἐκκλησίας ἔσαν διοικούντες. Οὕτως εἶρε κατ' ἐμὲ τὰ πράγματα ὁ III' αἰὼν, ἐν δὲ τῷ αἰῶνι τούτῳ συμβαίνει πραγματικὴ πάλιν κλήρου ἀνωτέρου καὶ ραγιασιῶτων πολιτευτῶν, ἣν ὑπέδειξεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ἀναγνώσματος μου. Το κέντρον ἐν τισιν ἐνδίδει, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μέσων τούτου τοῦ αἰῶνος ἰσχυροποιεῖ ἑαυτὸ. συγκροτεῖ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ κοινῆς ἐξ ἀνθρώπων ἀφωσιωμένων εἰς τὸν κλήρον, συγκροτεῖ περὶ ἑαυτὸ τὰς συντεχνίας, ἐνισχύει καὶ καταρτίζει τὸν θεσμὸν τῆς σωστικῆς ἡμῶν γερωνίας, χάρις ἰδίως εἰς τὰς ἐνεργεῖας Γερασίμου Ἡρακλεῖος τοῦ ἐκ Λέρου, διαπρεπέως ἱεράρχου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Εἰς τοιαῦτα συμπεράσματα καταλήγων ἐν τῇ μετέτῃ τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐθνικῆς ἱστορίας, ἔχον ὁδηγὸν αὐτὰ οὕτω κρίνω τῆς περιόδου ταύτης τὰ ἐπὶ σκηπτικῆς δράσαντα πρόσωπα. Ἴσως τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην

τῶν ἐμῶν συμπερασμάτων. τῶν ἐμῶν πεποιθήσεων ἔπρεπε νὰ προστάξω ἴσως ἐξομολογητικὰ πεποιθήσεων προσηγομένη ἤθελεν ἀπαλλάξει τινὰς ἀπὸ κρίσεως—εἰ δέον εἶπεν ταύτην οὕτως—ἀσθητικῆς· ἀλλ' ἐν ἀνατροπῇ θεσμῶν, ἀνατραπήτῳ καὶ ἡ τάξις αὐτῆς, τὰ πρότερα δὲ ταχθήτωσαν τελευταῖα. κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ὑποθήκην. Ἐὰν δὲ πρὸς ἐμὴν, κυρίαι μου, ποιήνῃ μὴ ἀρκῆ ἢ ὑπερήμερος σχῆματος ἐξομολόγησις. ἐγκαίρως ἐπὶ ταῖς θετικαῖς ταύταις ἡμέραις γινόμενη, ἂν μὴ ἀρκῶσι ποικίλαι κρίσεις ἐπὶ τῶν λεγομένων μου καὶ τῶν ἀπὸ δεκαοκταετίαις γραφομένων. ἐξλιέσεως ἔσται τελευταῖα ἢ τῆς ἀδελφικῆς συγγνώμης ὑμῶν ἐξαιτίας. ἐρ' οἷς ἑπτασκα πολλὰ λαλήσας· διότι προσαπτόμενα ἠδύνατο νὰ λεγῶσι συνοπτικώτερα· ἐπιταπτόμενα δ' ὡς ἀπολογίαι τις, οἷον εἶπεν, ἐγένοντο μακρότερα τοῦ δέοντος, ἐγένοντό πως προδιδασκαλίας εἰς μακροτέρην διατριβὴν. ἥς ἄνευ ἀπέλης ἔσται ἡ παρούσα, ἄρου συνδυάζεται πρὸς αὐτὴν ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἐν τῷ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐθνικῷ βίῳ. Καὶ ἐν τούτῳ τὸν κλήρον εὐρήσομεν συνετώτατα διαπραπτόμενον ἔργα καὶ τούτων τῶν ἔργων καὶ τούτου τοῦ κλήρου τὴν μνήμην ἔχμεν ἡμῶς εἰς ἔπαινον καὶ μίμησιν δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἀγῶνων ἐκείνου γινόμεθα κήρυκες, ὄντες βέβαιον, ὅτι ὁ περὶ τούτου λόγος καθίρει καὶ καθηγδύνη καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ λέγοντος καὶ τὰ ὅσα τῆς ἀκουούσης σεμνῆς ἀμνησέως.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΠΤΩΧΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἘΠΙΛ' συνεδρ. τῆς 4 Ἀπριλίου 1888).

Συνήθως αἱ ἐξαιτήσεις συγγνώμης εἰσὶ τὸ ὑπερόργαστον λόγων, γραμμάτων καὶ προσφω- νήσεων· ἂν δὲ κανὼν ὦσιν αὐταὶ τῆς ἐν τοῖς συλλόγοις ἀναστροφῆς καὶ βιοτῆς ἡμῶν. ἐπι- τρέψατέ μοι τοῦ κανόνος ἐξαιρέσιν. Μηδὲ θεω- ρήσατε δύσειονον, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου τούτου παρ' ἡμῖν ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἀνορη- τῆς προσέρχεται τιθέμενος ἔξω τῶν κανόνων. μὴ ἔχων ἢ ταύτην καὶ μόνην ἢ ἀναίρεσιν τὴν καθ' ἡμᾶς διάταξιν ἐν μέσῳ καὶ πάλιν θε- σμῶν ἀνατρεπομένων καὶ καθεστώτων ἄλ- λουιουμένων. Ἀπ' ἀρχῆς αἰτούμενος οὐδὲν εἰσάγω παρὰδόξον, οὐδὲ κοινῶ τινι τὸ λεγό- μενον ἀκολοθῶ τύπῳ. Τὸ θέμα τῆς σημερι- νῆς μου διαλέξεώς ἐστίν ἴσως ξηρόν. οὐδ' εὐσίονον ἴσως, ἐὰν καὶ πάλιν κατὰρχωμα τῶν ἐρεταινῶν ἐρευνῶν μου τὰ μὲν ἡδέα ἀντιπαρε- χόμενος, τὰ δὲ πτωχὰ θέματα προτιμῶν ἐ- κείνων.

Οὐδ' ἔστι δυνατὸν ἄλλως γενέσθαι προκει- μένου περὶ πτωχῶν καὶ πενήτων καὶ τῆς ἐν γένει τοῦ γένους μερίμνης περὶ αὐτῶν, τῆς ἐκκλησιαστικῆς περὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς νοσοῦντας κηδεμονίας, προκειμένου ἢ ἀναπτυ- χθῆ, βουθεῖα χειρογράφων ἀνεκδότων πηγῶν, ἢ μερίμνα αὐτῆ τοῦ γένους ἡμῶν κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας ἐν τῷ βίῳ τῶν κάτω χρόνων. Τὰ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰσὶν εἰς ἐμὲ θῖνες ἄνδρες καὶ πολλοὶ αἰδνής. Ἡ περὶ πτωχῶν καὶ πενήτων θεωρία τῶν πατέ- ρων τῆς Ἐκκλησίας, ἢ διδασκαλία αὐτῆς ἰδίᾳ τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας περὶ τούτων, δεῖται μακροῦ ἀναπτύξεως, ἵνα δὴ γένηται κατὰδῆλον, ὅτι οἱ βυζαντινοὶ ἡμῶν πατέρες ἐξεδήλωσαν πραγματικῶς, ἐπροσωποποιήσαν πανοπήσσαν τὴν λαμπρὰν ταύτην διδασκα- λίαν, ἔδωκαν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα τῆς πρὸς τοὺς πάσχον- τας συμπαιθείας. Μενέτωσαν κατὰ γῶραν οἱ

μεγάλοι καὶ μικροὶ ξενῶνες — τὰ νοσοκομεῖα δῆλον οὖν — τοῦ Εὐδοκίου, τοῦ Σαυλῶν ἐν Βυζαντίῳ, ἢ Βασίλειος ἐν Καισαρείᾳ. Μενέ- τωσαν κατὰ γῶραν τὰ βρεφοκομεῖα καὶ τὰ γεροντοτροφεῖα τῶν βυζαντινῶν. Ὅταν ἡμῖν ἐπιδείξῃ τις οἰκοδόμημα καὶ καθίδρυμα φιλαν- θρωπικόν, οἷον τὸ τοῦ Ζωτικῆ Ἰωδοτροφείου, τότε δυνάμεθα νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἐν τῇ ἐξα- σκήσει τῆς πρὸς τοὺς πάσχοντας συμπαιθείας ἐσμὲν εἰς ἴσῃν πρὸς ἐκείνους βαθυῖδα, καίπερ ὄντες ἐν τῷ κατ' ἴδιαν βίῳ πολλῶ ὑπέρτεροι· καὶ πεσόντες προσκυνήσωμεν εἰς ἐκείνον, ὅστις ἤθελεν ἐπιδείξει ἡμῖν κοινωνίαν οἰκονόμησε σημερινὴν μεριμνῶσαν τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ σωτηρίας τῶν ἐκπεσοῦσων γυναικῶν, ὑπὲρ ὧν οἱ βυζαντινοὶ τοὺς λεγομένους οἴκους με- ταιόιας ἀνήγειρον. Αἱ περιπέτεται τῶν τοιού- των καθιδρυμάτων, ὁ διοργανισμὸς αὐτῶν, ἢ ἐπὶ τῆς συγγρόνου καὶ τῆς μεταγενεστέρως κοινωνίας τοιαύτη καὶ τοιαύτη ἐπίδρασις, εἰσὶ θέματα ἐπαγωγῆ καὶ προσοχῆς ἄξια, καὶ μελέ- τῆς ἄξια βουθείας, καὶ τὴν ἀγαπῆν ἄξια νὰ ἐπι- σπᾶσωνται πάντων, ἀροῦ πλοῦτος καὶ θυσία μεγάλα καὶ βασιλικὰ κατηναλίσκοντο καὶ προστασία τῶν ὑπερνεστηκυῶν τότε παρ' ἡμῖν ἀρχῶν ἀμύλαρχῆς προῆγεν αὐτῶν τὸ ἔρ- γον. Ἀλλ' εἰς ἣν ἐρευνῶμεν ἐποχὴν, ἢς, ἐλ- λείψει πηγῶν ἀρχαιοτέρων, ἐξικρούμεν τὰ προ- τοῦ 17' αἰῶνος, ἢ Ἐκκλησία τῶν τοῦ Χρι- στοῦ πενήτων ἐστρατεῖο μέσων ἀρθῶνων. Ὁ γὰρ εἶχε, παρεῖχε τοῖς πάσχουσιν. Ἀλλ' οὐδέ- ποτε διέλειπεν ὑπομνηνάσασα, ὅτι μακάριος ὁ συνίων ἐπὶ πένητα καὶ πτωχόν, οὐδέ- ποτε διέλειπεν ὑπενημιζούσα εἰς λαὸν βανα- τικῶς εἰς τὸ δόγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν προ- στετηκότα, ὅτι τῶν ὀδόντων οἱ βουρμιοὶ καὶ τῆς καιούσης ἀδύσου αἱ καμνοὶ διὰ τοὺς ἀνε- λείμους εἰσὶν ἅμα τε πραγματικὰ καὶ προσ- δόκιμοι, ὅτι τοῦ Τραπεζοῦ καὶ Πυροφλεγέ-

θοντος τῆς ἀρχαίας μυθολογίας ἀναπαράστασις ὑπάρξει ποτέ.

Ἄλλως δὲ ἡ κατάσταση τῆς Ἀνατολῆς ἦν ὀδυνηρά. Τῆς γῆς ἀναγκάζομένης χερσεύειν αἱ λοιπαὶ τέχναι ἀποσβέννυνται κατ' αὐτὴν τὴν λέξιν τοῦ Ξενοφώντος, αἱ τε κατὰ γῆν καὶ αἱ κατὰ θάλασσαν, τῶν δὲ λοιπῶν τεχνῶν ἀποσβέννυμένων νομιζῶ ὅτι ἐγενήθη γενικὴ πείναι, ἣν ἐπέτεινον αἱ τε ποικίλαι καταστροφαὶ καὶ αἱ ἐπιδημοῦσαι κατὰ τὰ μέρη ταῦτα νόσοι. Σπανίως παρήγγοντο δέκα ἔτη ὑγιεινὰ ἢ πανώλης ἐμάστιξεν τὴν Ἀνατολήν. Ἄλλε-πῆλλοι ἦσαν οἱ σεισμοὶ καὶ καταστρεπτικοὶ ἀφαιρετοὶ δ' οὕτως ἄρα μὲν ἡ στέγη τῶν οἰκῶν, ἄρα δ' ἀπὸ τῶν οἰκῶν ἐργάτιδες χεῖρες, καὶ οἱ μένοντες ἔξω δυσκόλως, ἀλλ' ἔξω μεριμνῶντες τῶν ὁμοίων αὐτοῖς. Ἡμῖν ὀλίγον διαφέρει, πῶς ἐκάστος ἰδιώτης ἐπεδείκνυτο τὴν μερίμνην ταύτην, ἐξετάζομεν δὲ, πῶς ἐπεδείκνυτο φροντίδα τοιαύτην καὶ μάστιχα μετὰ τινος ἀποτέλεισματος ἢ ἐκκλησίας καὶ τῶ γένους, τί ἀπερῆσιν ἐμάστιξε, πῶς ἐφαίνοντο τῆς οὐκ ἀνθρώπου ταύτης μερίμνης οἱ προστάται καὶ γενναῖοι ζωνίστορες.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιότερων ἐκκλησιαστικῶν κατ' ἐνορίας κωδικῶν, οὓς εὐμενῆ καὶ φιλοστοροῖ προμηθεῖα τοῦ παναγιωτάτου μου πατρὸς πατριάρχου κ. Διονυσίου ἡρεθίνα, μία πληροφορία γρηγορεῖται ἡμῖν, ὅτι τῶν κατ' ἐνορίας πτωγῶν καὶ γυμνασιουμένων ἡ μερίμνη ταῖς ἐνοριακαῖς ἐκκλησίαις ἀνετίθη, αἵτινες αὐταὶ καὶ μόναι ἀνέλαβον τὴν φροντίδα τῶν ἐλθέτων παιδῶν, συντηροῦσαι ἐν ἡ πλείω τοῦ ἐνός ἐκάστη. Πλὴν τῶν δύο τούτων καθηκόντων, ἀνετίθετο σπανίως αὐταῖς καὶ τρίτον, ἢ ἐξαγορὰ τῶν ἐν πολέμοις ἀγματοπιζυζομένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Γεωργιανῶν καὶ τεταρτον ἢ γρηγόρησις μετρία τινὸς προικὸς εἰς πτωχὰ κοράσια. Ἀτυχῶς οὐδεμίαν ἀπὸ ταύτων διάταξιν τὰ περὶ τούτου καθορίζουσιν, ἔμμεσος δὲ καθιέρωσις τῆς τοιαύτης ἐπὶ πτωχοῖς γρηγορίας θεωρητέα ἢ τῶν ἐτησίων λογαριασμῶν τῶν ἱερῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ναῶν ἐπικυρώσεσι ὑπὸ τοῦ κατὰ κίβρους οἰκουμένου πατριάρχου, ἦν ἀρχαιότερον τοῦ III' αἰῶνος οὐ γνωσκόμενι διότι ὁ κώδικς τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Γαλατῇ Παναγίας τῶν Κερατιανῶν ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1696 καὶ φέρων ἀπὸ τοῦ 1708 τὴν ἐπικυρώσιν τοῦ πατριάρχου Κυπριανοῦ τοῦ ἀπὸ Κεισαρείας ἐστὶ συνοπιζιάς, τοῦ κατ' ἀνάγκην ἐπιθεμένου τὰς εἰσπραξίας καὶ δαπάνας κωδικῶς ἢ τοι ἀπολεσθέντος ἢ τοι περιμένον-

τος ἐς δεῦρο τὸν εὐτυχῆ θνητόν, ὅστις δι' αὐτοῦ πολλὰ ἴσως ἦν δυνατόν νὰ διδάξῃ, τὸν ἀγνωστοῦντα ἐμέ.

Τὸ ἀρχαιότερον ἔγγραφο, ὅπερ ἐνταῦθα συνιστᾷ τὸ πρῶτον γραμμικὸν νοσοκομεῖον, ἐστὶν ἡ διαθήκη Δούκα Πέτρου Σοσιανοῦ, κατόικου Γαλατῶν, ἦν ἐπικυρωσὶ ὑψηλὸς βακουρναμῆς, κατὰ τὸ ἀρχαῖον πρωτότυπον, τῷ 923 ἔτει ἐγράφε, 1517 τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας, τὸ ἔγγραφον παρὰχωρηθὲν μοι ὑπὸ τοῦ πλείστον ἐπὶ ταῖς ἐμαῖς ἱστορικαῖς ἐπιδείξαιμένου φίλτρον παναγιωτάτου κυρ. Ἰωακείμ Γ' τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἐξέδωκα ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ πατρὸς Εὐγενίου ἱερέως περὶ Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ὀρίζει μὲν ὁ διαθέτης, ὅπως εἰς οἶκος αὐτοῦ κείμενος ἐν τῇ κατὰ τὸν Γαλατῶν συνοικίᾳ Ἀρξίντιχ καὶ περιέχων πέντε βυλίας αἰθούσας μεγάλας καὶ μικρὰς γένηται νοσοκομεῖον, ὅπως «οἱ ἀσθενεῖς ἐκ τῶν ξένων πτωγῶν χριστιανῶν ἐνδικαιώνονται ἐν τῇ μεγάλῃ κτῆρῃ ἐκ τῶν πέντε αἰθουσῶν, ἕως οὗ θεραπεύθωσιν ἢ ἀποθάνωσιν», ὀρίζει, ἵνα «ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ παραμῆνη νοσοκόμος γυνή, ὅπως φέρῃ ὕδωρ τοῖς ἀσθενεῖσι καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀνάπτῃ πῦρ καὶ κωνδύλιον, καὶ πλύνῃ τὰ ἐνδύματα, καὶ καθαρῖξῃ τὰ τῶν ἀσθενῶν ἐπιπλά», ὀρίζει, ποσὸν ἀραιτόν, ὅπως συντηρῇ τοὺς ἀσθενεῖς, ἀμείβῃ τὴν νοσοκόμον, τὸν ἱερέα, τὸν νεκροθάπτην, ὀρίζει, ποσὸν πρὸς ἀνανέωσιν τῶν ρηθιρομένων ἐπίπλων, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἐποχῆς οἱ κώδικες καὶ τὰ γρηγορία πάντα ἀπολεσθήσαν, οὔτε δύναμαι νὰ εἶπω θετικόν τι, οὔτε τι πιθανόν περὶ τῆς ἀγνωρορίας καὶ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν διατάξεων τούτων ὑπὸ τοῦ κέντρου τῆς ἰθνηκῆς ἡμῶν ζωῆς. Διότι τοῦτο ζητῶ ἐν τῷ μετὰ τὴν II' ἑκατονταετηρίδα βίῳ τοῦ γένους ἡμῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας, τίνες διατάξεις ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ γένους, ἐπὶ προστασίᾳ τῶν ἀνάγκην αὐτῆς ἐχόντων, ἐπὶ βοηθείᾳ τῶν πασχόντων, ἐπὶ νοσηλείᾳ τῶν ἀσθενῶν ἐξεδίδεν ἡ μεγάλη ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς μέλλομεν ἰδεῖν κατωτέρω, πρὸς ἐπουλόσιν πληγῆς τινος, πρὸς ἴαση νόσου τινός, ἦν ἐν τῷ σώματι τῆς κοινωνίας οἱ τῶν ψυχῶν ἀνεκάλυπτον ἱατροὶ, καθορίζοντο κοῦτις ἐλεημοσύνης, οὐχὶ δὲ σπανίως ἀριερόντο ναοὶ καὶ προσκυνηματα πάνσεπτα, ἀλλ' οὐδέποτε ἔβητο τοῦτο χωρὶς ἐγκρίσεως, χωρὶς ἀδείας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Φαίνεται μοι προσεγγίζουσα τῇ ἀληθείᾳ ἡ τοιαύτη θεωρία. Λόγου γινομένου περὶ τῶν

ἀσθενούντων καὶ τῶν πτωχῶν. ἡ μεγάλη ἐκκλήσια ἐκήρυττεν ἐν τοῖς ἐκδιδομένοις ἐπὶ τούτῳ ἐγγράφοις ὡς ἔργον ἐκκλησιαστικῆς κηδεμονίας τὸ προνοεῖν πάντων ἀπᾶσιν πτωχῶν κινδυνεύόντων κατὰ ψυχὴν, τῶν κινδυνεύόντων κατὰ σῶμα, τῶν ἐν ταῖς τοῦ βίου συστροφαῖς ἐπιπρᾶξιζομένων, τῶν χειμαζομένων ἐν ταῖς τῶν λυπηρῶν ἐπαγωγαῖς. Πῶς δ' ἄλλως ἦν δυνατόν νὰ ἦ διατεθειμένος εἰς τὴν θεραπείαν καὶ περιποίησιν τῶν τὰς φρένας πάσχόντων ὁ Θαυματουργὸς τῆς Παναγίας τῶν Κύρου ναὸς ὁ ἐν Ἐγριακίῳ; Πιθανῶς ἀπὸ τῶν χρόνων αὐτῶν τοῦ προηγουμένου ἀφωρίσθη τῇ θεραπείᾳ τῶν φρενοβλαβῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἐμαρτύρουσι γραφοντες πρὸς τὸν σουλτάνου Ἀχμέδ Γ' ὀθωμανοὶ καὶ χριστιανοὶ. αὐτοὶ περιωρίζοντο τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα. Ἡ διατήρησις αὐτῶν ἐγένετο δαπάναις τοῦ ναοῦ τούτου, καὶ καθ' ὃν χρόνον ὁ ναὸς οικονομικῶς εἶχε κακῶς, ὁ δ' εὐπατρίδης καὶ φαναριωτικῆς ἐπιφανοῦς οἰκογενεῖας γένος προσετώσας αὐτοῦ Ἰωαννῆνας ἐξεδίδου χρηματικὰς ὀγκώδεις ὁμολογίας εἰς ὄνομα τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, τότε τὸ πατριαρχεῖον ἔλαβεν αὐτόν. κινδυνεύοντα νὰ πωληθῇ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐθνικοῦ κέντρου, ἠσφάλισε τὰς ὑπαρχούσας προσόδους, ἀνέλαβε νὰ διοικῇ διὰ τιμῶν ἐπιτρόπων, εἰσῆγαγεν αὐστηρότητα ἐν τῇ διοικήσει καὶ τῇ διαχειρίσει, ἐχορήγησέ τινα προνόμια τοῖς ἱερεῦσι, κατώρθωσε νὰ χρηρηθῇ τῷ προσετώτῳ αὐτοῦ παρὰ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως τοῦ μεταρρυθμιστοῦ σουλτάνου Σελίμ Γ' οὐ μόνον ἄδεια νὰ ἐκτελῇ ἀνεμπόδιστως τὰ ἱερατικὰ καθήκοντα ἀλλὰ καὶ τὸ μέγα προνόμιον ἐν περιπτώσει ἀγωγῆς τινος ἐναντίον αὐτοῦ νὰ διαζήτῃ μόνον ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζίρου, παρ' ᾧ ἐδικάζοντο οἱ πατριαρχαὶ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς. Τὸ πατριαρχεῖον χορηγοῦν τοιαῦτα προνόμια καὶ τοιαύτην προστασίαν εἰς τὸν θαυματουργὸν ναὸν τοῦ Ἐγριακί, οὐ τινος ἢ πρώτης ἰδρύσεως ἀνατρέχει κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος, ἐπεδείκνυτο τοιοῦτο τρόπῳ λαμπρότατα τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν εἰς τοὺς τὰς φρένας πάσχοντας.

Ἐκ τῶν συστημάτων, ἅτινα παρεῖχον περιποιήσιν εἰς τοὺς πάσχοντας, ὁ ναὸς οὗτος εἴσχυε τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πατριαρχικῆς προστασίας, ἀλλὰ συστηματικῆς τοιαύτης μόλις ἔτυγον οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι κατὰ τὴν ἰδρύσιν τοῦ ἐθνικοῦ ὁφθαλμοπνεύματος, ὅπερ ὁρεῖται τὴν πρὸς ἀνέμερσιν ὄθησιν εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν

φιλανθρώπων πρόνοιαν τοῦ ἀειμνήστου πατριαρχοῦ Γερμανοῦ τοῦ ἀπὸ Δέρκων. Διατάξεις σαφέσταται, μεριμνῆς ἰθνηκῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαῖν τέλους, οὐ μόνον ὑπεστήριξαν κινδυνεύοντα ἀλλὰ καὶ πόρους μελλούσης ἀνάτου καὶ ἀπροσκόπτου διατηρήσεως προορύθησαν εἰς τὰ ἡμέτερα νοσοκομεία. Ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ νοσοκομείων τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν τῶν ἡγεμόνων Μολδαβίας καὶ Βλαχίας τῷ 1780 καὶ ἐπέβαλλε ταῖς ἐκκλησιαστικὰς Κωνσταντινουπόλεως συνδρομῆν ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ καὶ τινες αὐτῶν ἐκέκτηντο προνόμιον ἀσυδοσίας, ὡς ὁ ἄγιος Ἰωάννης τοῦ Νέου ἐν Γαλατῇ. ὁ καὶ τῆς διαμαρτυρίας αὐτοῦ καὶ δυσμενεῖς μαρτυρίας καταλίπων ἐν τοῖς καταστέχοις μικρῶν τιμῶν κτημάτων, ὡς ἐν ἄλλῃ περιπτώσει παρεούσῃ. Τῷ 1794 ὁμοῦς, τοῦ πατριπολίτου Δέρκων Μακαρίου Μπαλασάκη τοῦ Βυζαντίου ἐκχορηγήσας τὸν ἱερόν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἡ Μ. ἐκκλήσια Κωνσταντινουπόλεως ἐπέδειξατο λαμπρῶς τὴν ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν μεριμνῶν αὐτῆς. Ἦδη τῶν τριῶν ὑπαρχόντων τῷ τότε ἰθνηκῶν νοσοκομείων τὸ μὲν ἐν Γαλατῇ ἦν τὸ πολιτικόν, Ὁσπητάλιον τῶν Γκεμιτζίδων κοινῶς καλούμενον· τὰ δὲ δύο ἕτερα, τὸ τοῦ Σταυροδρομίου καὶ τὸ ἔξω τῶν ἑπτὰ Πύργων προωρίζοντο κυρίως διὰ τοὺς ὑπὸ πανόλους προσβάλλομένους. Ὑπὲρ αὐτῶν διετέθησαν αἱ πρόσδοσι τοῦ ἱεροῦ ἀγίασματος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἀπὸ τοῦ 1794 ὑπὲρ τῶν ἀσθενούντων ἡ ἐκκλήσια μεριμνῶσα ὥριζε τῷ 1823 τὰ ἀπὸ κηρύβεζα-χάρεως εἰσοδήματα ὑπὲρ τῆς νοσηλείας τῶν ἀσθενούντων ὥριζε τῷ 1827 νὰ διδῆται ὑπὲρ τῶν νοσοκομείων ἐν ἄσπερον λιανὸν εἰς τὸ γρῶσι ἐπὶ τῶν προικῶν τῶν διδομένων κατὰ τοὺς μεταξὺ ὀρθοδόξων γαμοῦς ὑπὲρ τῆς νοσηλείας τῶν ἀσθενῶν μεριμνῶσα καὶ σφῶς διατάττουσα προσήλου τὸν δεκαῆμβριον τοῦ 1815 τὸν ἐν Ἐγριακίῳ ναὸν τῆς Θεοτόκου τῶν Κύρου εἰς τὰ νοσοκομεία, ὡς προσήλου τῷ 1864 τὸν ἐν Γαλατῇ ναὸν τοῦ ἀγίου Νικολάου. Οὕτως ἐν τυχεραῖς πρότερον προσδοκίαις κινδυνεύοντα τὰ χριστιανικὰ νοσοκομεία, κατὰ τὴν φράσιν πατριαρχικοῦ γραμματός, εὖρον ἐμπειδομένην τὴν διοίκησιν, ἀσφαλιζομένην τὴν διατήρησιν καὶ ἐπιπλέον καθισταμένην, εὐνοίᾳ προστάτιδι τῆς Μ. ἐκκλησίας, τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν, ἐπ' ἀρχαῖν τῶν φιλανθρώπων τούτων ἰδρυμάτων, ἀπὸ τοῦ 1839. Προσπίθημι δ' ἔτι κατ' αὐγούστον τοῦ 1815 ὥρισθησαν φιλαν-

θρωποί τινες ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φιλάνθρωπότεραι διατάξεις περὶ τῶν ἐν Ἑγγρικαπίῳ τυγγανόντων περιποιήσεως φρενοβλαβῶν, εἰ καὶ μετὰ τοῦ 1839, καθὼς ἔγραψε μετὰ χάριτος ὁ μακαρίτης Σακερλάτος Βυζάντιος (1) «νοσοκόμος αὐτῶν ἦτο συνήθως ὁ κληδικλάπτης τῆς ἐκκλησίας, βρωμαλὴς πάντοτε καὶ ἀθλητικῶς ἀναστήματος ἀνὴρ, τοῦ ὁποῖου καὶ μόνη ἡ στενωπεύει φωνή, καὶ μόνη τῆς μάστιγος, τὴν ὁποῖαν ἔφερε συνήθως ἐπὶ τῆς ζώνης, ἢ κλαγγῆ, ἢ καὶ ὁ κρότος μόνος τῶν κλειδῶν, τὰς ὁποίας ἐκράτει, ἤρκει πολλὰκις νὰ καταστείλῃ καὶ αὐτῶν τῶν μανιωδεωτέρων τὰς κραυγὰς καὶ παραφρονας. Διότι ἡ μάστιξ αὕτη συνήθως καθικνουμένη καὶ συχνότερον ἐπισειομένη ἦτο μετὰ τὴν γὰρ τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν διὰ τοῦ ἀρχισμῆτος ἄθρονος περιέχουσαν συνοδευομένην μὲν νηστείαν καὶ γαμενίαν τὸ δραστηκώτερον θεραπευτικὸν μέσον».

Ὡς περὶ τῶν ἐν Κων/πόλει νοσοκομείων ἐμερίμνα, οὕτω, φρονῶ, τὴν κυριαρχικὴν ἐπεδείξατο αὐτῆς πρόνοιαν ἡ ἐκκλησία καὶ πρὸς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει γραικικὸν νοσοκομεῖον ἰδρυθὲν τῷ 1752, καὶ πρὸς τὸ τῆς Συμόνας ἰδρυθὲν τῷ 1748 δαπάναις Παντολέοντος Σεβαστοπούλου. Καὶ εἶπεν, ὡς εἰκάζω, τὴν ἄδειαν τῆς Ἀρχῆς πρὸς τοῦτο, οὐδ' ἠμυρισθήτει τις τὴν ἐπὶ νοσοκομείων καὶ τοῦ αὐτοσχεδίου ἐν Ἑγγρικάπι φρενοκομείου δικαιοδοσίαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Μεγαλόφρονες σουλτάνοι, τὰ ἔγχε ζηλοῦντες τοῦ ἀειμνήστου παρθητοῦ Μωάμεθ, ἐκύρουν πᾶσαν ἀπόφασιν φιλάνθρωπον τοῦ πατριαρχείου, πᾶσαν ἀγαθὴν αὐτοῦ σκέψιν ἐπὶ τοῦτῳ ἀσπασίως ἀποδεχόμενοι καὶ προσκυροῦντες. Ἄλλ' ὅτε ἡ λαϊκὴ καὶ κληρικὴ φαναριώτις ἀριστοκρατὶα συνετῶς ἐσκέψατο, ὅτι καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς περιφερομένων ἀναπήρων, γωλῶν καὶ ξηρῶν καὶ τυφλῶν ἔδει νὰ ληρθῆ φροντίς ἔθνηκῃ ἐκκλησιαστικῇ, εὗρον ἐπισυνέοντα τὸν σουλτάνον Σελίμ Γ', ἢ μᾶλλον προεβάλεσαν ὑψηλὸν αὐτοῦ φριμάνιον, δι' οὗ τῷ 1795, καθὼς ἐν ἔγγραφῳ λέγει συνοδικῶς ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', «ὁ κραταιότατος ἀνάξ ἐπίφορος φῦσις πρὸς οἶκτον καὶ φιλάνθρωπως τῶν νοσούντων ἢ ἄλλοις περιπετῶν δυστυχημασιν ἐπικουρητικὸς, παραμυθίζαν αὐτοῖς κηδεμονικῶς πρυτανεῦων . . . τοὺς μὲν ὑμῶν ὄντας καὶ ἀκεραίους τὸ σῶμα καὶ πρὸς ἐργασίαν ἐπιτηδεύουσ, καθάπερ κηρῆνας ἀργούς,

ἐκέλευσεν εἰς τὰς σφαιτέρας ἀποπέμπεσθαι πατριδας· ὅποσοι δ' ὑπὸ γρονιῶν λελωδημένοι παθῶν ἢ ἄλλοις περιπετείαις ἀφῆρηται τὸ ἐργατικόν», τοῦτους ὦρσε νὰ ἐργάζωσιν εἰς τὰ νοσοκομεῖα Σταυροδρομίου καὶ Γαλατῶν, ὧν ἅμα φιλάνθρωπως ἐπέτρεψε τὴν ἐπισκευήν.

Συμπέρασμα λόγου σαφέστατον, οὐδ' ἀπαίτου ἐπαγάληψιν. Ἡ περὶ τῶν νοσούντων καὶ τῶν φρενοβλαβῶν φροντίς τοῦ γένους καὶ ἡ τοῦ πατριαρχείου μερίμνα, ἀπὸ μὲν τοῦ 15' αἰῶνος ἀποδεχομένη κτημάτων ἀφιερώσεις, μόλις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 11', κατὰ τὰς ἐγγράφους πηγὰς, δηλοῦται πόρους εὐρίσκουσα, συνδρομὰς ἐπικαλουμένη, βραδύτερον ἐπιτυγχάνουσα προνομίων τινῶν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1794-1839, ὅτε πρυτανεῦει τὸ ἐνιαχίον ἐν τῇ διοικήσει. Μερίμνα τὸ γένος τῆς τῶν μὴ δυναμένων ἐργασθῆναι πτωχῶν εὐμαροῦς διατηρήσεως, τῆς τῶν ἀναπήρων περιθάλψεως, ἀπὸ τοῦ 1795, καὶ τὴν τούτων πρόνοιαν ἀνατίθηται τοῖς νοσοκομείοις. Εἰ μὴ δ' ἔστι μᾶλλον παρηγορὸς ἡ ἱστορικὴ ἀφήρησις τῆς πρὸς τοὺς ἐν φυλακαῖς καθιερωνυμένους καὶ τῆς πρὸς τοὺς πτωχοὺς συνδρομῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκριβὴς ὑπάρχει.

Ἀρχαιότερον ἔγγραφον, ἐγκρίσει τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν μηνί Σεπτεμβρίῳ τοῦ 1676 ἐκδοσθέν, καθορίζει μὲν τὴν εἰς τὰς φυλακὰς ἐλεημοσύνην τῆς συνετηρίας τῶν μουμτζίδων, δίδωσι δ' ἡμῖν ὑπονοεῖν, ὅτι αἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνετηρίαί, προνοίη τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ὑψηλομένης τὰ δέοντα, παρεῖχον ἐτησίως ποσὸν τι τοῖς ἐν φυλακαῖς ἐργαζομένοις. Ἀδελφῷ πατριαρχῷ Γράμμα, πάντως ὁμως ἐκδοσθέν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παρελθούσης 11' ἑκατονταετηρίδος, ἐπιτρέπει τῷ μὴ δύσνοιαν ὀφλισκάνοντι νὰ συμπεράνη, ὅτι ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Μπάνου, ὁ ἐν Διπλοκονίῳ, ἐχορήγει ποσὸν τι χρηματικὸν πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ ἐκείνῃ τὴν τότε ἀνθρωπίνην ἐξιλεούντων δικαιοσύνην. Ὑπὲρ τοῦ ναοῦ τούτου, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς παρ' αὐτῷ φυλακαῖς τηρουμένων περιεφέροντο δίσκου τρεῖς ἐν ταῖς ἑραῖς ἐκκλησιαστικαῖς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἐλπίδος ἐν Κωνσταντιῳ, τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἐν Βλάχαζ καὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τῆς Καρμανίας, ἦτοι τῶν Ὑψωμαθίων. Ἡ μερίμνα τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους γίνεται δῆλη κατὰ τὰς ἀρχὰς ὡσαύτως τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ὅτε καὶ ναοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει διετάσσοντο δίδειν εἰς

(1) Κ.Π.Α' 354.

τὴν Παναγίαν τοῦ Μπάνου πρὸς διατήρησιν αὐτῆς ἢ πρὸς ἀνακούφισιν ἀπὸ τῶν χρεῶν· ὁ ναὸς τῶν Καρφατιῶν ἀπὸ τοῦ 1757—1759 ἔδωκεν (ὡς σημειοῦται) «βοήθειαν εἰς τὸν Μπάνον τοῦ Μπσιγκατσίου», δηλοῦν εἰς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς. γρ. 675, πλέον τῶν 2500 σημερινῶν φράγκων. Ἐν ἀρχαῖς τοῦ III' αἰῶνος ἐκδίδεται γράμμα ἀδελφῶν καὶ τοῦτο πατριάρχου, ἐξ οὗ μανθάνομεν, ὅτι πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν τῇ φυλακῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πεφυλακισμένων «ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς» περιήργοντο *κουτεῖα τῶν φυλακισμένων, ἀλλ'* οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι διένεμον μὲν οὐχὶ κατ' ἀναλογίαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους, διένεμον δ' ὅσα ἐπερίσσειον ἀπὸ τῆς μεταξύ αὐτῶν διανομῆς· ὅθεν ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος τούτου τὸ πατριαρχεῖον καθίδρυσεν ἐπιτροπὴν διαρκῆ συγκειμένην ἐξ ὀκτώ προκρίτων τριῶν συντεχνιῶν, τῆς ἐν παντὶ ἀγαθῷ ἔργῳ πρωταγωνιστοῦσας συντεχνίας τῶν γουναράδων, τῆς τῶν παντοπωλῶν καὶ τῆς τῶν ταχυατζίδων, ἐκλεξάμενον ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης Ζαφείριον, Νικόλαον καὶ Χατζῆ Μάριον, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας δύο Ἰωάννεις καὶ Χατζῆ Δημόν καὶ ἀπὸ τῆς τρίτης Χατζῆ Θεοδωρῆν καὶ Νάσην, οἵτινες ἔλαβον τὴν ἐθνικὴν ἐντολὴν τῆς ἐπιστασίας καὶ φροντίδος «τῶν φυλακωμένων χριστιανῶν ἐν τῇ φυλακῇ τῆς πόλεως· καὶ δεδῶκαμεν εἰς αὐτοὺς — λέγει τὸ πατριαρχικὸν γράμμα — ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν νὰ βάλουν αὐτοὶ ἐπιτρόπους εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐκείνους ὅπου εὗρουν εὐλογον, διὰ νὰ γυρίζωσι μὲ τὸ κουτεῖον τῶν φυλακωμένων καὶ νὰ μαζώνουσι τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ἀφοῦ τὴν μαζώξωσι, νὰ στέκῃ φυλακμένη μὲ τὰ κουτεῖα εἰς τὰ παγκάρια τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἀπὸ τὰ παγκάρια καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν παγκαριῶν νὰ τὴν λαμβάνωσιν οἱ ῥηθέντες ἐπίτροποι, ὁπόταν θέλουν καὶ τὸ καλῆ ἢ χρεῖα καὶ ὁ καιρὸς καὶ νὰ κυβερνώσι τοὺς φυλακωμένους, καὶ δίδωνται εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν συνήθειαν τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα κάθε ἑβδομάδα· τὰ περισσεύματα τῆς ἐλεημοσύνης νὰ τὰ φυλάττωσιν ἐπιμελῶς, διὰ νὰ κυβερνώσι μὲ αὐτὰ τοὺς πλέον ἀναγκασμένους καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώνουσιν ἀπὸ τῶν χρεῶν καὶ τὴν ἀνάγκην του». Ἡ ὑπὲρ τῶν ἐν φυλακαῖς μέριμνα τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους διατηρηθεῖσα ἐν τῇ συστάσει τῆς διαρκοῦς ταῦτης ὀκαταμελοῦς ἐπιτροπῆς κατεδείκνυτο καὶ κατὰ τὰ δύο Πάσχα, τῷ τε σωτηρίῳ καὶ τῷ τῶν Χριστουγέννων, ὅτε τὸ ἐθνικὸν

ταμεῖον ἐγορῆγει τοῖς ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ πολλοῖς πτωχοῖς· ἀλλὰ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιστασίαν ταύτην ἀνέθετο τοῖς ἐφόροις τῶν νοσοκομείων. ἕως οὗ κατὰ τὸ 1819 συνέστησεν ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ τὸ λεγόμενον κιβώτιον ἐλέους, οὗτινος ἐπιμελεῖτο καὶ ἐφροντίζεν ὑπὸ πρῶτον τὸν μητροπολίτην Κυζίκου Κωνσταντῖον ἐπιτροπῇ δωδεκαμελῆς, ἧς μὴ ἐπιλησθήτε τῶν ὀνομάτων· εἰςὶ προσγενῆ ἤνῃν καὶ τοσοῦτον σύγγονον, ὥστε μονοουχὶ συλλαλοῦμεν αὐτοῖς· τίς ἄλλος πάντας τούτους, τὸν Γρηγόριον Μάνον, τὸν Χατζῆ Χάνην Φάγγον, τὸν Χατζῆ Ἀνέστην, τὸν Χατζῆ Παναγιῶν, τὸν Μισέρ Θεοδόσιον (τὸν Τσιακαλιώτην), τὸν Χριστόδουλον Μαυροῦδῆν, τὸν Χατζῆ Λαμπιάνην, τὸν Δημήτριον Σηλιῶν, τὸν Μπαλάση Ἀσημάκη, τὸν Μανώλην Δανέζην, τοὺς κλειδοῦγους τοῦ κιβώτιου Γεωργίου Σηματῆν καὶ Εὐσεβίτιον Σεβαστοπούλου· Κατὰ τὴν λήξιν τῶν τεσσάρων κατ' ἔτος νηστειῶν, ἀκριβοῦς συντασσομένου καταλόγου τῶν πράγματι ἐνδεῶν, οἱ ἐπίτροποι διένεμον τὰ ὀρισθέντα ποσά, εἰσπραττόμενα ἀπὸ δωρεῶν, δίσκων καὶ ἀπὸ τοῦ 1822 ἀπὸ τῶν ἰσοτίμων τῆς καθεζαρχίας. «Ἐν δὲ μεταξύ τοῦ χρόνου συμβῆ ἄλλη ἀνάγκη, ἡ παρθένων ἀναγκάζομένων ὑπὸ πενίας νὰ παρεκτραπῶσιν, ἢ ἄλλων τινῶν ὑπ' ἄλλων περιστάσεων κινδυνεύοντων, ἀναγγέλλονται ταῦτα τοῖς ἐφόροις, καὶ γενομένης τῆς ἀναγκαῖας ἐξετάσεως προμηθεύονται τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαλλάττονται οἱ πάσχοντες». Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1823 ἠκύρωσεν ὁ πατριάρχης Ἀνθίμος Γ' ὁ Βδελλῆς, καὶ ποσὸν τι τῶν ἀπὸ τοῦ καταργουμένου φέρου τῶν καθεζαρχίᾶς ὠρίσθη πρὸς περιθάλψιν καὶ βοήθειαν ἐνδεῶν καὶ πενήτων, ἣν ἐχορήγει ἀμέσως τὸ ἐν ταῖς πατριαρχείοις ἐθνικὸν ταμεῖον. Ἄλλ' ἴδια ταμεῖα τῶν πτωχῶν εἶχον αἱ πλείστα τῶν συντεχνιῶν (1) ἐγκρίσει καὶ ἐπευλογῆ τῶν πατριαρχείων ἰδρυόμενα, τῆς προστασίας αὐτῶν χορηγομένης κυριαρχικῶς εἰς ἐμπέδωσιν ἀγαθῶν διατάξεων, εἰς συντήρησιν φιλανθρώπων δεσμῶν, εἰς προδίδασιν ἡξιστόφων ἀποστάσεων. Ἰδια ταμεῖα εἶχον πολλοὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν, ὧν

(1) Ἀδελφῶν πατριάρχου πρὸ τοῦ 1819 γράμμα συνίστα ἐπὶ ἐνάριχα, γουναράδες, σαράφιδες, τξεδερτζίδες, κερεστατζίδες, παχλίιδες, σκαντατζίδες καὶ βράπτας καὶ δύο λειτουργίας, τῆς πενήμοστης καὶ τῶν ψυχῶν μετὰ κολλῶδων πρὸς μνημόσυνον τῶν χορηγούντων.

τινες διακρινόμενοι δι' ἐπιγραφμάτων μόλις ὑπερπερτών, ὡς ὁ ἐν Τζιβάλω, τὴν ἰδρυσιν τοῦ ταμείου, πινὲς ὅμως, ὡς ὁ ναὸς τῆς ἀνθηρᾶς ἄλλοτε καὶ εὐαγγελιστῆς συνοικίας τοῦ Ἐδρινέκαπι, ἀσφαλιζέουσι τὴν λειτουργίαν τῶν ταμείων τούτων δι' ἐπιγραφῶν καὶ σιγίλλων.

Τοιαῦται διατάξεις παρεμυθοῦντο τοὺς ἐν φυλακαῖς, τοιαύτως ἐλάμβανεν ἀποφάσεις τὸ γένος περὶ τῶν ἐνδείων καὶ τῶν ἀναπήρων, τοιοῦτους ἐπίθει περιορισμοὺς εἰς τὴν κατὰ-χρησιν, τοιαύτως ἀμοιβὰς ἐπιγγέλλετο τοῖς βοήθοσι καὶ τοῖς χορηγοῖσι συνδρομὰς ὑπὲρ ἀσθενῶν καὶ πτωχῶν. Ἀλλὰ πᾶσα κατὰ μέρος ἀπόφασις ἀνεφέρετο εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ὑπ' αὐτῆς εὐλογουμένη ἐτύγγανεν ἐμπεδώσεως καὶ προστασίας, ὑπ' αὐτῆς ἐπεσπᾶτο

οὕτως εἰπεῖν καὶ ἡ τῆς Ἀρχῆς εὐνοια, ἥς ἄνευ οὕτε δυνατόν ἦν νὰ λειτουργῶσιν ἀπροσκόπτως ἐθνικαὶ ἀποφάσεις ἐπ' ἀγαθῶ καὶ συμφέροντι κοινῶ. Εἶθε, τὴν ἱστορικὴν μελετώντες ἐτῶν παρελθόντων, ἀλλὰ τὴν τῶν γεγηρακότων ἡμεῖς οἱ νεώτεροι σύνεσιν εὐρίσκοντες, ὑμεῖς δ' οἱ νεωτέρου παλλὰ πλαισιάζοντες τὴν ὑπάρχουσαν ἐμπειρίαν, κατὰ τὸν Σικελιώτην ἱστορικόν, κατανοήσωμεν, ὅτι μακρύναντες πᾶσαν τοιαύτην ἐθνικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς ἐθνικῆς δρασεως ἀπερμυμνώσαμεν αὐτὸ τοῦ κύρους ἐκείνου, ἐν ᾧ εὕρισκε πάντοτε τὸ γένος ἡμῶν θάλασσαν ὑπὸ μητροικῆς πτέρυγας καὶ σθένος ἤρνετο κατὰ πολυεμίῳν δυσκαταγωνίστων.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΜΟΒ' συνεδριάσει τῆς 23 ἰανουαρίου 1888).

Φρονῶν, ὅτι μόνος ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος δύναται νὰ παραγγῆ ἢν ποθῶ καὶ εὐχομαι ὄθιεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. — ἄρου οἱ ἐπὶ τούτῳ συστάντες ἄλλοτε διάφοροι σύλλογοι ἐναυάγησαν, εἴτε διότι ἤρξαντο τοῦ ἔργου ἐκείθεν, ὅπου ὄφειλον νὰ καταλήξωσιν, εἴτε διότι τὸ μέγεθος τοῦ ζητήματος ἦτο ἀληθῶς πολὺ ὑπέροχον τῆς σχετικῆς ἀτελείας τῶν γνώσεων, ὅσας οἱ ἡμέτεροι μουσικοὶ εἶχον καὶ ἔχουσιν, εἴτε καὶ διότι ἐλλείψει γραμμάτων, δι' ὧν ἠδύνατο νὰ συγκρατηθῶσιν εἰς τὴν ἐργασίαν οἱ ἐκ τῶν ἱεροσφύτων δυνάμενοι πῶς ἐργασθῆναι ἐπὶ τούτου, ἄποροι πραγματικῶς ὄντες, ἐπῆλθεν ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν μελῶν καὶ διάσπασις αὐτῶν. — ἔρχομαι νὰ γνωστοποιήσω αὐτῶ τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου

ἀτελείς μὲν ἀλλὰ λίαν οὐσιώδη καὶ ἐνδιαφέροντα σημεῖα θιγούσας σκέψεις μου, φέρων πλήρες τὸ θέρος καὶ ἀκλόνητον τὴν πεποίθησιν, ὅτι, ἐὰν ὁ σύλλογος ἐγκρίνη νὰ υἰοθετήσῃ ταύτας καὶ περιβάλῃ διὰ τοῦ κύρους καὶ τῶν καταλλήλων ἐνεργειῶν αὐτοῦ, δὲν θέλομεν ἴσως ἀστυγῆσαι οὕτω νὰ ἴδωμεν τὴν ρορὴν ταύτην οἱ φιλόμουσοι παρίσματα ἄξια τῶν κοινῶν μαθημάτων καὶ προσδοκίων.

Ὅποια τις τὴν καταγωγὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ, ἢν δηλ. ἐστὶ λείψανον γνήσιον μόνον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς ἢ καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς αὐτῆς βαπτισθείσης ἐν τῇ ἱερᾷ κολυμβήθῳ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ ἀποβάσας οὕτω σεμνῆς καὶ σώφρονος διακονίσεως τοῦ Ἰψίστου, ἢ ἢν, ὡς κακῶς φρονουσί τινες ἐπιπολαίως κρίνοντες, ἐστὶ γό-

νος ἀραβοτουρκικῆς καὶ γραικικῆς τοῦ μεσαιῶνος μουσῆς.

Ὅποια τις κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν Ἀραβικὴν, Ἑβραϊκὴν, Κοπτικὴν καὶ Ἀρμενικὴν.

Ὅποια τις ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς ἡμῶν ποιήσεως.

Ὅποια τις ἀπέναντι τῶν νόμων τῆς ῥυθμικῆς καὶ τῶν τῆς ἀρμονίας, τῶν σήμερον ἐν ἰσχύϊ.

Ὅποια τις κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν γενῶν καὶ ἤχων, τὴν ἔκτασιν τῆς ποιότητος καὶ ποσότητος καὶ τὴν ἀκριβείαν τῆς γραφῆς σχετικῶς πρὸς τὴν λεγομένην εὐρωπαϊκὴν.

Ὅποια τις ἀπέναντι τῶν σωζομένων ἀρχαίων περὶ μουσικῆς συγγραμμάτων.

Ὅποια τις ἢ πρὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ κατὰ τὰ συστήματα καὶ τοὺς ἤχους, κατὰ τὸ μέλος καὶ τὴν γραφὴν.

Ὅποια τις ἢ μετὰ τὸν συστηματοποιὸν τοῦτον ἄγιον ἄνδρα εἴτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἴτε ἐν τοῖς πλᾶταιοῖς τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατορῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπῆλθεν ἡ κατὰκτησις.

Ὅποια τις ἢ μετὰ τὴν κατὰκτησιν, εἴτε ἐν Κρήτῃ ἐφάνη ἀμάζουσα, εἴτε ἐν Πελοποννήσῳ, εἴτε ἐν Ἑπτανήσῳ, εἴτε ἐν ἁγίῳ Ὄρει, εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἂν δηλονότι ἐτήρησε τὸν αὐτὸν οὐσιαστικῶς χαρακτῆρα πανταχοῦ, ἢ ἂν ὁ ἰδιῶζων χαρακτῆρ τῶν κατοίκων μετέβαλεν αὐτήν, καὶ ἂν ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐπέδρασε καὶ εἰς τὰ τρία μέλη αὐτῆς, τὸ παπδικόν, τὸ στιχηραρικόν καὶ τὸ εἰρμολογικόν.

Ὅποια τις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀναμορφωτῶν τοῦ γραφικοῦ αὐτῆς συστήματος.

Ταῦτα πάντα εἰσὶ τόσα κεφάλαια καὶ μέρη τοῦ περὶ μουσικῆς ζητήματος ἅξια μεγάλης σπουδῆς καὶ ἐμβριθῶν μελετῶν, δι' ἃ ἐλλείψει ἄλλου καταλλήλου σωματείου, ὁ ἡμέτερος σύλλογος δύναται καὶ ὀρεῖται νὰ προβάλλῃ διαγωνίσματα, ἢ ἐκτάσεις καὶ κρίσεις τῶν ὁποίων ἐνδέχεται καὶ νὰ ἀναβληθῇ ἴσως ἐπὶ τινα χρόνον.

Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ἕτερά τινα σημεῖα τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος, τὰ ὅποια οὐδεμίαν ἐπιδέχονται, κατ' ἐμὲ κριτὴν, ἀναβολήν, διότι ἢ καθυστέρησις αὐτῶν καθιστᾷ ἐν τῷ μέλλοντι ἀπολύτως ἀδύνατον τὴν ἐξακριβώσιν καὶ ταῦτά εἰσιν ἡ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῆς παρούσης μου.

Τὸ βεῦμα τῆς λεγομένης εὐρωπαϊκῆς μου-

σικῆς, περὶ τὸν θναυμασμόν τῆς ὁποίας οὐδὲ ἐγὼ ἀπολείπομαι τῶν ἄλλων, τοσοῦτον ὀρηκτικῶς ἐπέπεσεν ἐπὶ τῶν στρωμάτων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ τοσοῦτον θελατικῶς ἐκρούσε τὰ ἀκουστικὰ τύμπανα ἡμῶν ἀπὸ τινῶν δεκαετηρίδων, ὥστε

Α' ἐν μὲν ταῖς πόλεσιν ἀπανταχοῦ σχεδὸν ὑπερισχύουσαν ἤδη τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς μουσικῆς ἐξώρισεν αὐτὴν ἐκ τῶν χορῶν, ἐκ τῶν ἐσπερίδων, ἐκ τῶν γάμων, ἐκ τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων καὶ ἐκ πάσης ἄλλης φωνητικῆς διασκεδάσεως καὶ κινδυνεύει νὰ συμπαρασύρῃ ἤδη καὶ αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων. Ὅθεν πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ πανταλὴς ἐρήμωσις τοῦ μουσικοῦ ἡμῶν ἐθνικοῦ ἔδαφους καὶ πρὶν ἢ ἐκλείψωσιν οὐ μόνον οἱ ἐξ ἀκοῆς κατῆγοντες ἐτι μέλη ἡσυχῶν ἀρχαία, καθαρῶς ἐθνικὰ κειμήλια θεωρούμενα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐναπομεινάντες ὄλιγοι ἐκ τῶν ἱεροψάλτων οἱ δυνάμει νὰ συναρπάσωσι καὶ παραδώσωσι τῇ γραφῇ τὰ μέλη ἐκείνα, ὀρεῖσθαι νὰ καταβῶμεν πᾶσαν τὴν προσήκουσαν μέριμναν καὶ ἐνέργειαν, ὅπως περισυλλεγθέντα ἀποτελέσωσι σειράν περιδιδικοῦ μουσικῆς συλλογῆς. Ἄν λοιπὸν ὀρισθῶσι καὶ ἀποσταλῶσι μίαν ὄραν τάχιον εἰδικοί μουσικοὶ μεταγραφεῖς εἰς τὰς ἐπαρχίας κατὰ τμήματα διακρουόμενας, καὶ ἐπιμεληθῶσι περὶ τῆς εἰς μουσικῶς χαρακτῆρας διασώσεως τῶν τοιούτων ἀρχαίων ἡσυχῶν, οἷα δεῖποτε κατηγορίας καὶ ἂν ὦσι ταῦτα, θέλουσιν εὐρεῖ οἱ μεταγενέστεροι ἰκανὴν ὕλην εἰς μελέτην καὶ εἰκασίαν ἐμβριθεστέρας περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς μέχρι γῆρας καὶ πρώην ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς καὶ ζωογόνα σπέρματα εἰς ἀνάπτυξιν καὶ πιθανὴν ἀναγέννησιν τῆς ἡμετέρας ἐγγενοῦς καὶ πλουσίας μουσῆς, ὡς διὰ τῶν τοιαύτων λεξιλογίων ἀποδεικνύεται ἡ γονιμότης τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου λαοῦ καὶ καταρτίζεται ὡσημέραι τὸ πλῆρες τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης λεξικόν. Ἄλλ' ἐκτός τούτου, ἐκτός δηλ. τῶν ἐπιζυμμένων τοιούτων ἀπωτέρων καρποφοριῶν τῆς τοιαύτης φιλομουσοῦ ἐργασίας, θελεῖ πάντως συντελέσει ἢ τοιαύτη μουσικὴ συλλογὴ εἰς ἡμῶν παρά τῷ λαῷ κυκλοφορίαν καὶ διάδοσιν μελῶν τοῦτ' αὐτὸ ἡμετέρων πρὸς ἐπίσχεσιν καὶ παρακωλύσιν τοῦ χειμάρρου τῶν ξενικῶν, ἅτινα ξενικὰ ὄντα ξένως καὶ ἔδονται καὶ δυσχερέτως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκούονται. Ποιητῆς δὲ ἐκ τῶν ἐπαχθίων ἐστεμμένων, φέρων πάντα τὰ ἀπαίτουμένα διανοητικὰ πλεονεκτήματα, ἐπιποθεῖ καὶ ἀναμένει, ὡς

καλῶς γνώστω, τοιαύτην τινὰ ἐργασίαν. ἔτοιμος ἐν τῷ χαρακτηρίζοντι αὐτὸν ὑπὲρ τῶν πατρῶων ζῆλῳ, ἵνα παρὰ γὰρ καὶ παρὰ δὲ τῷ δημοσίῳ μελοδραματικῇ ἐπὶ τοιαύτης μουσικῆς μεμελισμένα, μελλόντα νῦν ἐγκαινίσωσιν ὑπὸ ἑποφῶν μουσικοῦ βίου νέαν ἐποχὴν παρ' ἡμῖν ἀλλοθῶς ἐλλογοπρεπῆ.

Β') Ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς εἰσχυθεῖσας ἤδη σχεδὸν πανταχρῶ τῆς ᾠδικῆς—καὶ εὐλόγως—ἐδόθησαν τοῖς παισὶ μετὰ καθαρῶς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, κατὰ αὐτοῦ ἐξαιρεθέντος τοῦ ἄλλως ζῆλωτος τῶν πατρῶων καὶ ἐθνοσυϊώδους περὶ τὴν ἡμετέραν μουσικὴν ἀοιδίμου Ἡλία Τυταλίδου, τοῦ τόνισαντος κατὰ μίμησιν εὐρωπαϊκῶν μελοδραμάτων τοσαύτας ᾠδὰς διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων, καὶ τοιούτοτρόπως τὸ οὖς τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀπομαρθάνει ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὰ ἡμέτερα μετὰ καὶ προσκεινοῦται μετὰ πόθου τὰ ἀλλοδαπὰ καὶ ὀνειρά. Ἐπιτραπήτω μοι νῦν διαβεβαιώσω, ὅτι, ἐὰν ὑπάρξῃ ἢ κατὰλλήλως ἐνέργεια καὶ διορισθῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μουσικολογιστάτου ἀρχιμανδριτοῦ κυρίου Γεωργίου Ἀφρονίδου τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐκ τῶν ἡμετέρων μᾶλλον εἰδικῶν μουσικῶν, ἔπως ἢ ἐκλέξωσιν ἢ ἀπομνησθῶσι μελοδραμάτια κατὰλλήλως ἐκ τοῦ ἡμετέρου θυσανροφυλακείου καὶ δι' αὐτὰς ἐπιτετα ποιηθῶσιν ἡμέτερα καὶ ᾠδὰ ἀναλόγου πρὸς γῆρας τῶν ἐν ταῖς σχολαῖς παιδῶν, ἢ ἐὰν τολμηθῶσι νῦν μετὰ ἡμετέρου ὕψους καὶ βύθου ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς καὶ γενικευθῶσι ταῦτα δι' αἰουδήποτε τρόπον, εἴτε διὰ τῶν σχολείων, εἴτε διὰ τῶν λισχῶν καὶ ἀδελφοτήτων, εἴτε καὶ διὰ τῶν καπηλείων αὐτῶν, ἔσται τοῦτο μὴ οὐχὶ ἀτελεσφόρος ἐθνοπρεπὲς ἀντίστασις κατὰ τοῦ ξενικοῦ χειμαύρου καὶ ἐκπέσεις καθήκοντος ἀνοπερθέτως ὑφαιλούμενου.

Καὶ ὅμως ἐργασία τις ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις σπουδαῖα ἐγένετο πρὸ τινῶν ἐτῶν ὑπὸ ἐπιτροπῆς εἰδικῆς συστάσεως τῷ 1881 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριαρχίου. Αὕτη, ὡς ἀκριβῶς ἐπληροφόρηται, σκοπὸν θεμελίω, κατὰ πρόγραμμα συνοδικῶς ἐγκριθέν, τὴν διδασκίαν τῆς οὐσίας τοῦ ἱεροῦ μῆλους, ὑπερθεωρήθη κινδυνεύον νῦν ἀπολεσθῆ. 1) εἰσῆλθαι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν τῇ πράξει τῆς ἡμετέρας ἐκκλ. μουσικῆς τοιαύτην βίαν καὶ ἐνέκρινεν (ἐνεκα τῆς καταπληρωμοσύνης ξενισμένηαι) τὴν εἰσαγωγὴν τῆς γῆρας τοιαύτων 2). Κατέταξεν εἰς ὀρισμέναις χρονικῆς ἀφορμῆς πάντα τὰ εἶδη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμετέρων καὶ

ἀπερνήματο ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μετρονόμου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. 3) Ὄρισε τὰ μουσικὰ κείμενα τὰ ψαλτὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, περιορίσασα οὕτω τὰ καινοφανῆ καὶ ἰδιότροπα. 4) Ἐξαιρέθωσε τὰ τοιαῦτα διαστήματα τῶν τριῶν γενῶν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς καὶ καθόρισε μετ' ἐπιστημονικῆς καὶ μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐπὶ τοῦ μετρονόμου. 5) Ἐπεινόησε μουσικὸν ὄργανον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εὐρέθησαν ἐκτελούμενα μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπὶ τοῦ μετρονόμου ὀρισθεῖσαι διακρίσεις τοῦ φθόγγου, καὶ τοῦτο καλεθὲν προσφῶς *βαλτήριον* ἐκρίθη κατὰλλήλως πρὸς σαφῆ καὶ μεθοδικὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς, καθὼ ἀποδιδόν πιστῶς τὰ τῶν τόνων διαστήματα μετὰ καὶ τῆς ποιότητος αὐτῆς. αἶρον πᾶσαν τοῦ λοιποῦ περὶ τὰ διαστήματα ἀοριστίαν καὶ σύγχυσιν καὶ παρῶν τὴν ὀπωρήποτε διασαλευομένην παρὰ δόσιν ἢ δ' ἐπιτυχία αὐτοῦ κατεδείχθη ἀρκούντως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. ἦν ἐπὶ ἐν ἔτος ἐφάρμοσαν ἐπ' αὐτοῦ δύο διακεκριμένον ἱεροψάλται. 6) Συνέταξε στοιχειώδη διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ *βαλτήριου* τούτου, σύμφωνον ταῖς ἀρχαῖς καὶ θεωρίαις, ὡς καὶ αὐτῇ ἢ ἐπιτροπῇ ἐξαιρέθωσασα ἐνέκρινεν. Οὕτως εὐδαίμων ἐργασθεῖσα ἢ ἐπιτροπῇ ἐκείνη καὶ ἴσως ἐλλείψει πόρων μᾶλλον ἢ λόγῳ ἄλλῳ διαλυθεῖσα, προὔτεινεν ὡς ἀπολύτως ἀναγκαῖα 7) ἄρα μὲν τὴν ἐκδοσὴν τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας, καὶ τῶν πρακτικῶν 68 συνεδριάσεων, ἐν οἷς περιέχονται σπουδαῖα συζητήσεις περὶ παντοίων μουσικῶν θεμάτων, ἄρα δὲ τὴν σύστασιν διακοῦς μουσικῆς ἐπιτροπῆς, συγκεκριμένης ἐκ προσώπων κατὰλλήλων καὶ σκοπούσης τὴν συνέχειαν τοῦ τοιοῦτου ἔργου καὶ περιπλέον τὴν ἴδρυσιν μουσικῆς σχολῆς λειτουργήσεως ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης πρὸς διάδοσιν τῆς διδασκαλίας καὶ ἔδρυσιν τοῦ κύκλου τῶν φίλων καὶ θιασωτῶν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς. Ἄτυχῶς τὸ εὐτυχές ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης, δι' ὃ ἠκούσθη, ὅτι ὁ μέγας ἀλλοθῶς εὐεργέτης τοῦ ἡμετέρου ἔθνους κ. Σπύριδος Ζαφειρόπουλος ἐδαπάνησε διὰ χειρὸς τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριαρχίου κ. Παυλίου τοῦ Γ' δύο περίπου ἑκατοντάδας λιρών, ἔμεινεν ἄνευ τῶν προσδοκωμένων ἀποτελεσμάτων, διότι οὔτε τὰ πρακτικὰ οὔτε ἢ «στοιχειώδης διδασκαλία» εἰδημοσιεύθησαν πρὸς γνώσιν τῶν εἰς τὴν μουσικὴν ἀσχολουμένων καὶ αὐτῶν ἐπι τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὰ ἡμέτερα φιλομούσων ξένων,

οὔτε ἡ διαρκὴς ἐπιτροπὴ ὠρίσθη, οὔτε ἡ μουσικὴ σχολὴ ἐβίωσε δεύτερον ἔτος. Οὕτως ἐσβέσθη ἡ ὅπωςδὴπατε ἀναρθεῖσα αὐτῇ παρὰ τῆς φιλομουσίας, ἐμακραιώθησαν κόποι, αἵτινες ἐδικαιούντο ἔνθεν μὲν νὰ ἐπισπάσῃσι τὴν ἐθνικὴν περιέργειαν καὶ εὐγνωμοσύνην, ἔνθεν δὲ νὰ τελεσφορήσωσιν ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς σπουδαιότητος τοῦ ζήτηματος· καὶ οὕτω τέλος τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς μὲνει αὐθις εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, εἰς ὃ ἦτο καὶ πρὸ τῆς συστάσεως τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς.

Τούτων πάντων ἕνεκα, ἐπειδὴ ἐκ τῶν μέγχι τοῦδε γενομένων ἐπὶ τῆς μουσικῆς ἐνεργειῶν οὐδὲν ἀτυχῶς παρήχθη διαρκὲς καὶ καρποφόρον ἀποτέλεσμα, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐκ τῆς τελευταίας ἐπιτροπῆς προκύψαν, ὅσω καὶ ἂν ἦ ἀληθῶς σπουδαῖον ἀναλόγιως τῆς δαπάνης καὶ τῶν κόπων, ἐμακραιώθη ἐν αὐτῇ τῷ ἀρχῇ τῆς ἐπιδρασεώς του· ἐπειδὴ τὸ βεῦμα τὸ ἀπωθούν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν ἀπὸ τῶν διαφόρων σχέσεων καὶ παρεισάγον τὴν εὐρωπαϊκὴν πανταχόθεν ἐξακολουθεῖ καταπιέζον ἡμᾶς δι' ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἡμῶν τάξεων, καὶ οὕτως οὐ μόνον ἐν ταῖς πόλεσιν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς κώμαις ἐλαττοῦνται παρὰ τῷ λαῷ ὁσημέραι ἐπισπῆτότερον τὰ ἐκ τοῦ γενικοῦ κατακλυσμοῦ περισωθέντα ἀρχαῖα τὸ μέλος καὶ τὴν ῥυθμικὴν πλοκὴν ᾄσματα, καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ ἔτι τοῖς σχολαίσις ἐκρυμνάζεται ἡ ἀισιὴ τῆς μαθητιώσης νεολαίας εἰς τὴν ξενόφωνον μουσικὴν· διὰ ταῦτα ἄξιον τοῦ ἡμετέρου φιλολογικοῦ συλλόγου ἐθεώρησα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καλῆρον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τε τῆς σπουδαιότητος τοῦ ζήτηματος καὶ ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ἵνα ἀναλαβὴ τὸ λίαν ζωτικὸν τοῦτο ζήτημα τῆς μουσικῆς, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον, ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ὄψιν θεωρούμενον, φαίνεται ὑπαγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ἅρμεις αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὄψιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Ὁ σύλλογος παρέχων τὴν ἰσχυρὴν αὐτοῦ ἐπιτροπὴν εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα, τίθει εἰς διαγωνισμὸς τα ἀνωτέρω ὑποδειχθέντα ἴσως δὲ καὶ ἄλλα διάφορα σημεῖα τοῦ ζήτηματος τῆς μουσικῆς, ἐκτυπῶν ἐργασίαι τοῦ πατριαρχείου τὰς ὅπωςδὴπατε σχετικὰς μελέτας καὶ ὅσον τάχος ἀποστέλλων εἰς τὰς ἐπαρχίας εἰδικούς μουσικούς πρὸς μεταγραφὴν καὶ περισυλλογὴν ἀρχαίων δημοτικῶν ᾄσματων ἐπ' ἀμοιβῇ ἐπαρκεί, πρὶν ἢ ἀπολεσθῶσι τὰ ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα περισωζόμενα ἔτι ἀνά τὰ στάματα τῶν χωρικῶν, προλαμβάνει τὴν κατα-

στροφὴν τοῦ σπουδαιότερου τῶν παρ' ἡμῖν ζητημάτων. Τινὰ τῶν δημοτικῶν τούτων ᾄσματων παραδοθέντα, ὡς γνωστόν, τῇ μουσικῇ γραφῇ προλαβόντως εἰσὶν ἄξια πολλοῦ θαυμασμοῦ ὑπὸ ἐποῦν τεχνικῆς ποιικιλίας ἐν ἀπλότητι, καὶ ἄλλα πίπτεισμαι, ὅτι δεῖξουσιν τὸν ἰδιορρυθμὸν μὲν μουσικὸν χαρακτήρα τῶν χωρῶν, ἐξ ὧν κατήχοντο οἱ μελουργοί, τὴν ἐνότητα δὲ πάντων τῶν ἰδιωματικῶν τοῦ μουσικοῦ ἡμῶν ἔθους ὑπὸ ἐποῦν γενικωτέρων.

Ἐάν ὁ σύλλογος διακινῶσῃ ἐνὶ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ προθύμων προστατῶν πάσης ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν προσόδου (οἷον τοῖς Στεφάνῳ Ζαφειροπούλῳ, Χρηστάκη ἐρεῖνῳ Ζωγράφῳ, Παύλῳ Στεφάνου καὶ ἄλλοις) τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ζήτηματος, ἐσμέν ὑπερβέβαιοι, ὅτι αὐτόκλητοι θελοῦσι φιλοτιμηθῆ, τίς πρῶτος νὰ ὄρση ποσὸν ἐπαρκὲς πρὸς ἐπίτευξιν τοιοῦτου σκοποῦ καὶ πραγματώσῃ τῶν κοινῶν τούτων πόθων. Ἄλλως, μήτε τοῦ πατριαρχείου ἀναλαμβάνοντος, ἢ καὶ, τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, μὴ δυναμένου ἕνεκα πολλῶν ἄλλων σπουδαίων τῆς ἡμέρας, ὡς λέγομεν, ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἀναλαβεῖν τοιοῦτον ἔργον ἐν πεποιθήσει ἐπιτυχίας, μήτε εἰδικῷ συλλόγῳ μουσικοῦ δυναμένου πλέον κατ' ἐμὴν γνώμην ἐπανασταθῆναι ἀσφαλῶς καὶ ἐργασθῆναι ἐπιτυχῶς, ἐάν καὶ ὁ ἡμέτερος φιλολογικὸς σύλλογος θεωρήσῃ τὸ ἔργον τοῦτο ἐξεργόμενον τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς ἢ ἡ ἀπόβεια κατὰ πολλὰ ἂν μὴ κατὰ πάντα τὰ συσώδη αὐτοῦ μέρη.

Ἄλλῳ, καὶ ἀλλῷ καιρίως ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ, τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσω ἐνταῦθα μὲν ἐλάχιστοι ἀτυχῶς μένουσιν οἱ σκεπτόμενοι πλέον περὶ διασώσεως τοῦ ἐθνικοῦ τούτου πολυτιμοῦ θησαυροῦ, ἐν δὲ Ἀθήναις καὶ αὐτοὶ οἱ καθαγηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου, καὶ μάλιστα καθαγηγηταὶ τῆς θεολογικῆς αὐτοῦ σχολῆς, κατακρίνοντες ἐπιπολαιῶς (ἐπιτραπήτω μοι ἢ λιξίς παρακαλῶ) διὰ τῶν ἐρημεριδῶν τὴν ἔνθεν μὲν ἱεραὴν, ἀρχαιοπρεπῆ καὶ πατροπαράδοτον, ἔνθεν δὲ πλουσίαν κατὰ βῆθος καὶ πλάτος μουσικὴν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐκθειάζουσι τὴν καινοφανῆ τετραφώνον καὶ παρωθούσιν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνθουσιωδῶς τὰ πλῆθη ὡς μουσικῆς τοῦ μέλλοντος, ἐπιρρίπτοντες ἀνεπισπῆτως ἁμουσίας καὶ ἀβελτηρίας ὄνειδος οὐ μόνον εἰς τοὺς σειρῶν χρυσῆν ἀποτελοῦντας σοφοὺς καὶ ἀγίους μουσοεργούς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς

ἡσυχαστογραφίας. ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ ἐπὶ τοσοῦτους ἤδη αἰῶνας θεοφιλῶς ἐντρυσήσαντας εὐσεβεῖς προπάτορας.

Ἐπιτραπήτω μοι νὰ μὴ ὑπογραφῶ ὀνομαστί ἐν τῇ παρούσῃ μου ἐκθέσει, ἕνεκα λόγων, οὓς θεωρῶ σπουδαίους, νὰ παρακαλέσω δὲ

θερμῶς τὸ σεβαστὸν προεδρεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου, ὅπως υἱοθετήσαν τὴν ἀνάγκη ἐνεργήσῃ χάριν τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ὅσον τὸ δυνατὸν ταχέως τὰ περαιτέρω μετὰ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸ φιλαρχαίου πατριωτισμοῦ.

ΜΑΤΘ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

ΚΑΤΑ ΠΛΑΤΩΝΑ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΔΕ' καὶ ΑΖ' συνεδρ. τῆς 8 καὶ 19 δεκεμβρίου 1888).

Ἡ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς πίστις τῶν λαῶν τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῶν μύθων διακροτοῦσως παρισταμένη ἐγένετο ἐπὶ τέλους ἀντικειμένη ἐρευνητῆς φιλοσοφικῆς, εἰς ἣν διέπεσαν κυρίως οἱ ἑλληνεῖς φιλόσοφοι καὶ ἰδίως ὁ θεῖος Πλάτων. Τὴν ἐξοχὴν διαλεκτικὴν ἀποδεικνύει ἐν τῷ περιώνυμῳ αὐτοῦ διαλόγῳ «Φαίδων» παρατιθέμενος ἐν ταῖς ἐφεξῆς ἀναλύοντες αὐτὸν τὸν διάλογον.

Ὁ κόσμος, κατὰ Πλάτωνα, εἶναι ζῶον ἑμφύλον, ἕνουν (Τόμ. 38, Β), ἔχει ἄρα ψυχὴν. Ἦν ὁ Θεὸς ἐποίησε πρὸ τοῦ σώματος, ὃ ἐπλάσαν οἱ θεοὶ. Ἡ καθολικὴ αὕτη ψυχὴ τοῦ συμπάντος κόσμου, αἰθερὸς καὶ λογικὴ, καὶ αἰ ἰδιαίτεροι ψυχὰι τῶν ἀνθρώπων συγκρίνεται ἐκ τῆς αὐτῆς ἀμρόστεραι οὐσίας, αἰθεροὶ οὐσαι καὶ λογικαί. Τὰς ψυχὰς ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἰσαριθμούς τοῖς ἄστροις, ὠρισμένας καὶ μὴ ἀνῆκνομένας, οὐδὲ πολλαπλασιαζομένας. Ἐπιχειρῶν ὁ μέγας φιλόσοφος νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθανασίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καθόλου, κυρίως τῆς λογικῆς («ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνησιν», Φαίδ. Κερ. ΙΔ'), ἀποδεικνύει ταύτην διττῶς: α') τὴν μετὰ τὴν χωρίσιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν μεθέμψην, καὶ β')

τὴν πρὸ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος, τὴν προῦπαρξιν αὐτῆς. Ἄρχεται δὲ ὧδε ἐν τῷ περιφρήμῳ αὐτοῦ διαλόγῳ Φαίδωνι.

Τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους οἱ φίλοι αὐτοῦ ὄρθρου γενομένου εἰσέρχονται εἰς τὸ δεσμοτήριον, ὁπόθεν ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπέρχονται. Οὕτω καθήμενος ὁ Σωκράτης ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἡδονῆς, ἣν ἠσθάνθη μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δεσμῶν, παρέστησε δὲ τὴν θυμασιάν σχέσιν μεταξὺ ἡδέος καὶ ἀνικροῦ ὑπὸ τύπον Αἰσωπειῶν μύθου. Ἐκ τούτου ὁ Κέβης ἐρωτᾷ αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ σοφιστοῦ Εὐδήνου, ὅ,τι ποτὲ διανοηθεῖς, ἐπειδὴ δεῦρο ἦλθες, ὦ Σώκρατες, ἐποίησας αὐτὰ (ἐνταῖνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω προσίμιον) πρότερον οὐδὲν ποιήσας (Κερ. Δ'). Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται τῷ Κέβητι, ἵνα εἴπῃ τῷ Εὐδήνῳ, ὅτι οὐκ ἐκεῖνο βουλευόμενος ἀντίτεχνος εἶναι ἐποίησε ταῦτα, ἀλλ' ἀποπειρώμενος ἐνυπνίων τινῶν τί λέγει ταῦτα. Ἐν τέλει δὲ λέγει τῷ Κέβητι, ἵνα εἴπῃ τῷ Εὐδήνῳ, ἂν σωφρονῇ, δίδωκεν τὸν Σωκράτη ὡς τάχιστα (Ε').

Ὁ Κέβης γινώσκων τὸν χαρακτῆρα τοῦ Εὐδήνου λέγει τῷ Σωκράτει, ὅτι δὲν θέλει πεισθῆ εἰς τοῦτο ὁ Εὐδήνος ἐκὼν, ὁ Σωκράτης

ὄμως ἐπιμένει λέγων, ὅτι θέλει θελήσει καὶ ὁ Εὐρηγος καὶ πᾶς, ὅστις ἀξίως μετέχει τῆς φιλοσοφίας, ἵσως ὅμως δὲν θέλει βιάσει ἑαυτὸν, διότι τοῦτο δὲν εἶναι θεμιτόν.

Ἐκ τούτου γεννᾶται τὸ ζήτημα τῆς αὐτοκτονίας, ὅτι δηλ. δὲν εἶναι θεμιτόν νὰ βιάζῃ τις ἑαυτὸν, πρέπει ὅμως ὁ φιλόσοφος νὰ θελήῃ νὰ ἀκολουθῇ τὸν ἀποθνήσκοντα, νὰ θελήῃ νὰ ἀποθάνῃ. Εἶναι λοιπὸν θεμιτόν τὸ ἐθέλειν τὸν φιλόσοφον ἀκολουθεῖν τῷ ἀποθνήσκοντι, αὐτοκτονήσαι δηλαδή· Ἐνταῦθα ἐξετάζουσι τοῦτο, διατί τὸ ἐθέλειν ἀποθνήσκειν δὲν συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς ἐκείνους μάλιστα, εἰς οὓς εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποθάνωσι παρὰ νὰ ζῶσι· διατί εἰς τούτους δὲν εἶναι ὅσιον τὸ εὐεργετεῖν ἑαυτοὺς φρονέοντας ἑαυτοὺς. Ἴσως θέλει σοι φανῆ θυμακστόν, λέγει ὁ Σωκράτης τῷ Κεβητι, ἐὰν τοῦτο μόνον ἐξ ὄλων τῶν ἄλλων εἶναι ἀπλοῦν καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἄνθρωπῳ, ὥσπερ καὶ ἄλλα, ἔστιν ὅτε καὶ εἰς ὅσους εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποθάνωσιν ἢ νὰ ζῶσιν. Εἰς ἐκείνους δέ, εἰς οὓς εἶναι καλλίτερον τὸ τεθῆναι, ἵσως θυμακστόν σοι φαίνεται, ἐὰν εἰς αὐτοὺς δὲν εἶναι ἐπιτετραχημένον νὰ εὐεργετῶσιν ἑαυτοὺς, ἀλλὰ νὰ περιμένωσιν ἄλλον εὐεργετήν (Γ'). Ὁ Σωκράτης λύων τὴν ἀπορίαν ταύτην λέγει, ὅτι δὲν πρέπει οὗτοι νὰ ἀπολύωσιν ἑαυτοὺς τοῦ βίου, διότι ἄλλοι ἀνώτεροι αὐτῶν εἶναι οἱ ἐπιμελούμενοι αὐτῶν, οἱ θεοί, ἡμεῖς δὲ εἰμῆθα ἐν τῶν κτημάτων αὐτῶν, ὁ δὲ ἐξαρτώμενος ἀπὸ τινος ὀφείλει ὑπεῖκαιν αὐτῷ, οὐχὶ δὲ καὶ ἀντιτάσσεισθαι. Καθὼς δὲ ἡμεῖς, ἐὰν τι τῶν ἡμετέρων κτημάτων παρὰ τὴν ἄδειαν καὶ θέλησιν ἡμῶν ἤθελε φρονέσαι ἑαυτὸ, ἠθέλωμεν ὀργισθῆ κατ' αὐτοῦ καὶ οἰκτιρήσασθαι τιμωρίᾳ ἠθέλωμεν τιμωρήσει αὐτό. οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ ἀποκτείνωσιν ἑαυτοὺς, πρὶν ὁ Θεὸς ἐπιψῆ ἀνάγκην τινά. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλάσμα ὢν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἀρίστην τοῦτου ἐπιμέλειαν διατελῶν δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἐπιμελείας ταύτης καὶ ἀποκτείνῃ ἑαυτὸν, πρὶν ὁ Θεός, ὁ ἀριστος ἐπιστάτης, ἐπιπέμψῃ ἀνάγκην τινά, ὡς τὴν παροῦσαν τῷ Σωκράτει.

Λυθέντος οὕτως ἀποφατικῶς τοῦ παρρησιόσποντος ζητήματος τῆς αὐτοκτονίας, ὁ Σωκράτης ἀπολογούμενος πρὸς τοὺς μαθητὰς του ὡς πρὸς δικαστὰς, διατί οὕτω βραδύως φέρε ἀπολείπων καὶ τοὺς μαθητὰς του καὶ ἄρχοντας ἀγαθοὺς, τοὺς θεοὺς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ (Ζ'), λέγει, ὅτι νομίζει, ὅτι ἀποθνήσκων θέλει ἔλθει πρὸς θεοὺς ἄλ-

λους σοφοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους τετελευτηκότας καλλιτέρους τῶν ἐν τῇ γῆ ζώντων (Η'). Καὶ τοῦτο μὲν δὲν διασχυρίζεται, ὅτι ὅμως ἐλπίζει, ὅτι θέλει ἔλθει πρὸς θεοὺς δεσπότας πᾶν ἀγαθοῦς, τοῦτο διασχυρίζεται καὶ ἐπιμένει πολὺ εἰς αὐτό. Ὡστε δὲν ἀγανακτεῖ διὰ τὸν θάνατον, ἀλλ' εἶναι εὐέλπις, ὅτι ὑπάρχει τι μετὰ θάνατον τοῖς τετελευτηκόσι καὶ, ὡς ἀνάκαθεν λέγεται, πολὺ καλλίτερον εἰς τοὺς ἀγαθοὺς παρὰ εἰς τοὺς κακοὺς (Η').

Ὁ Σωκράτης παρακαλεῖ, ἵνα τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ Σωκράτης μεταδώσῃ καὶ εἰς αὐτοὺς· δι' ὃ ὁ Σωκράτης ὡς πρὸς δικαστὰς ἀπολογούμενος λέγει, ὅτι εὐλόγως ἀνὴρ κατατρόφικος τον βίον ἐν φιλοσοφίᾳ πρέπει νὰ ἔχη θάρρος ἀποθνήσκων καὶ νὰ ἐπιζῆ πολὺ ἀποθάνων δέ, ὅτι ἐκεῖ τεύξεται μεγίστων ἀγαθῶν (Η'). Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ὁ ἀληθὴς φιλόσοφος πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ τὸν θάνατον χωρὶς ὅμως νὰ βιάζῃ ἑαυτὸν, ὡς προείρηται· διότι ἐκεῖ θέλει τυχεῖ μεγίστων ἀγαθῶν, καὶ πρὸς θεοὺς ἀγαθοὺς θέλει ἔλθει καὶ πρὸς ἀνθρώπους πολὺ καλλιτέρους τῶν ἐνθάδε. Ἐχομεν λοιπὸν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸν θάνατον ἰκανὴν τοῦτου πεποιθήσιν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δι' ὃ ἐξετάσωμεν αὐτήν.

Ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι οἱ ὀρθῶς ἀπτόμενοι τῆς φιλοσοφίας, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν, οὐδὲν ἄλλο ἐπιτηδεύουσιν ἢ τὸ ἀποθνήσκειν (Θ'). ὅτι δηλ. ἡ μελέτη τοῦ φιλοσόφου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ θάνατος, ἡ λύσις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦτου, ἡ αὐθουπαξίς αὐτῆς. Τούτου οὕτως ἔχοντος ἤθελεν εἶναι ἄποσιον, ἐὰν ἐθόντος τοῦ θανάτου ἠγανάκτει καὶ ἐλυπεῖτο ἀποθνήσκων. Πρέπει λοιπὸν νὰ χαίρῃ ὁ φιλόσοφος ἀποθνήσκων, διότι καθ' ὅλον του τὸν βίον τοῦτο ἐπιτηδεύει, τὸ ἀποθνήσκειν, δηλ. τὸ ἀπαλλάττειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τῶν τοῦτου ἐπιθυμιῶν ὡς ἐμποδιζουσῶν τὸ ἔργον τοῦ φιλοσόφου, τὴν γνῶσιν. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἀπαλλαγείσα τοῦ σώματος μένει καθ' ἑαυτὴν καὶ τότε δύναται καλλίτερον πολὺ νὰ γνωρίσῃ τὰ ὄντα καθ' ἑαυτά, δηλ. τὰς ἰδέας· διὰ ταῦτα ὁ φιλόσοφος ἀπέχει μὲν τῶν ἡδονῶν τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀπομακρύνεται αὐτῶν καθ' ὅσον δύναται, στρέφεται δὲ πρὸς τὴν ψυχὴν, πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τῶν ἰδεῶν, εἰς τὰς χώρας τοῦ φωτός, ἀπομακρυνόμενος τῆς χώρας ταύτης τοῦ σκότους. Ὁ φιλόσοφος λοιπὸν ἀπολύων τὴν ψυχὴν ὅτι μάλιστα ἀπὸ

τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας μελετᾷ τὸ τεθνᾶναι, ὅπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων νομίζουσιν, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιον νὰ ζῆ ὁ τοιοῦτος. ἀλλὰ πλησιάζει εἰς τὸν θάνατον. Ἐπειτα τὸ σῶμα εἶναι ἐμποδῖον εἰς τὴν κτήσιν τῆς γνώσεως, ὅπερ ἐπιταθεῖαι ὁ φιλόσοφος· διότι καὶ ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀκοή καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις καὶ αἱ ἀγγηδόνες καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιπροσθούνητα εἰς τὸ σκοπεῖν τι ἐμποδίζουσι τὴν ψυχὴν εἰς τοῦτο. ἡ δὲ ψυχὴ λογίζεται ἀλλοῖστα καὶ ἐννοεῖ τὰ ὄντα καθ' ἑαυτᾶ, τὰς ἰδέας, ὅταν μὴδὲν τοῦτων παρελθῆ αὐτῇ, μήτε ἀκοή, μήτε ὄψις, μήτε ἀγγηδόν, μήτε ἰδονή, ἀλλ' ὅταν ὅτι μάλιστα αὐτῇ καθ' ἑαυτῇ γίνηται· ἐῴσα χαίρειν τὸ σῶμα καὶ καθ' ὅσον δύναται μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μὴδ' ἀπομείνη ὀρέγεται τοῦ ὄντος τῆς ἰδέας. Διὰ τοῦτο ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου ἀτιμάζει τὸ σῶμα ὅτι μάλιστα καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ καὶ ζητεῖ αὐτῇ καθ' ἑαυτῇ γίνεσθαι, ὃ ἐστὶ τεθνᾶναι. Λοιπὸν, λέγει ὁ Σωκράτης, ἐν ταῦτα εἶναι ἀληθῆ. ἐλπίζω, ὅτι ἐκεῖ πορευόμενος, ὅπου πορευομαι, θέλω πύγει ἐκείνου, ὅπερ κατεργασμένη ἐν τῷ παρελθόντι μου βίῳ νὰ ἀποκτήσω, τὴν γνώσιν. Τῶνόντι ἄρα οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον. Ὁ Κέβης ὁμολογεῖ, ὅτι ταῦτα μὲν καλῶς λέγονται, τὰ περὶ ψυχῆς ὁμῶς, λέγει, πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, μήπως αὐτῇ ἀπαλλαγείσα τοῦ σώματος δὲν ὑπάρχη πλέον, ἀλλὰ διαρθείρηται καὶ ἀπολλύηται εὐθὺς ἀπαλαττομένη τοῦ σώματος τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκει. Τότε δ' ὁ Σωκράτης προσβαίνει εἰς τὴν κυρίως ἀπόδειξιν καὶ τὴν πρώτην ταύτην τῆς ἀθωασίας αὐτῆς.

Ἀρχεται ἀπὸ τῆς παλαιᾶς παραδόσεως τῶν Λιγυρτίων, ἧτις καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετεδόθη καὶ ἦν ἐπρέσβευσαν οἱ Ὀρφικοί, ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὕστερον, τὴν μετεμῆρωσιν λεγομένην. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει περὶ αὐτῆς: «Ἡρώτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Λιγυρτίοι εἰσὶν οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος ἐστὶ, τοῦ σώματος δὲ διαρθερέντος ἐς ἄλλο ζῶον καὶ γιγνόμενον ἐσδύεται. Ἐπεὶν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ γερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὐτῇ ἐς ἀνθρώπου σῶμα γενόμενον ἐσδύεται, τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῆς γίνεσθαι ἐν πρισμυλίοις ἔσσειν· τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἕλλησιν ἐγγράκωντο οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον» (B', 123).

Ὁ Σωκράτης ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ τούτου λόγου (HE'), ἐξετάζει αὐτὸν ὧδε.

Ἐὰν αἱ ψυχαὶ τῶν τελευταίων ἀνθρώπων, λέγει, ὑπάρχουσιν ἐν Ἄδου, ἐντεῦθεν ἀφικόμεναί ἐκείσε, ἐπανέρχονται δὲ ἐκείθεν εἰς τὴν ζωὴν, οἱ ζῶντες γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων, αἱ δὲ ψυχαὶ ἡμῶν ἦσαν πού ποῦν ἔλθουσιν εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν. Προβαίνει δὲ εἰς τὴν ἀπόδειξιν οὗτο. Ὅσα πράγματα ἔχουσιν ἐναντία, ἐναντίας καταστάσεις ἢ ἰδιότητας δηλονότι, ἀνάγκη αἱ καταστάσεις αὐτὰ νὰ γίνωνται διὰ μεταβάσεως ἀπ' ἀλλήλων, τῆς βάσεως μενούσης πάντοτε τῆς αὐτῆς. Ὅταν πρῶτον τι γίνηται μείζον, ἀνάγκη νὰ γίνηται ἐξ ἔλασσονος ὄντος πρότερον, τὸ αὐτὸ δηλ., πρῶτον ἦν ἔλασσον καὶ ἐκ τοῦ ἐλάσσονος ἐγένετο ὕστερον μείζον, ἦτοι ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ. Ὅταν πρῶτον τι γίνηται ἀσθενέστερον, τοῦτο ἦν πρότερον ἰσχυρότερον, καὶ ὅταν γίνηται ταχύτερον, πρότερον ἦν βραδύτερον. Ὅμοίως καὶ τὸ γαῖρον γίνηται ἐκ τοῦ ἀμεινονος καὶ τὸ δικαιοῦτερον ἐκ τοῦ ἀδικοῦτερον· ἄρα τὸ ἐν γίνεται ἐκ τοῦ ἄλλου, τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ, ἄρα τὰ ἐναντία ἐκ τῶν ἐναντίων γίνονται. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν δύο ὄντων ὑπάρχουσι δύο γενέσεις ἢ μεταβάσεις, ἡ αὐξήσις καὶ ἡ φθίσις. Καθὼς δὲ εἰς τὰ ἐναντία ταῦτα ὑπάρχουσι δύο γενέσεις, οὕτω καὶ εἰς τὸ ζῆν καὶ τεθνᾶναι, ἐργαγορέναι καὶ καθεῦδειν. Οὕτω δὲ ἀποτελεῖται σύζυγία ἢ ἀναλογία. Ἐκ τοῦ καθεῦδειν γίνεται τὸ ἐργαγορέναι καὶ ἐκ τοῦ ἐργαγορέναι τὸ καθεῦδειν πάλιν κύκλω, ὅπερ ἀληθῶς φαίνεται, αἱ δὲ μεταβάσεις ἢ γενέσεις αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐργήγορσις καὶ τὸ καταδαρθᾶναι. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην πρέπει νὰ δεγθῶμεν καὶ τὴν ἄλλην σύζυγιαν, τῷ ζῆν ἐναντίον εἶναι τὸ τεθνᾶναι, λοιπὸν τὸ τεθνᾶναι γίνεται διὰ μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ ζῆν· ἐὰν λοιπὸν τὸ τεθνᾶναι γίνηται ἐκ τοῦ ζῆν, δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ δεγθῶμεν καὶ τὴν ἐναντίαν μετάθεσιν, ὅτι ἐκ τοῦ τεθνᾶναι γίνηται διὰ μεταβάσεως τὸ ζῆν· Ἀναγκαῖον τοῦτο, λέγει ὁ Κέβης. Ἄρα ἐκ τῶν τεθνεώτων γίνονται οἱ ζῶντες, τὰ ζῶντα· ἄρα εἰσὶν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν Ἄδου· ἄρα ἡ ψυχὴ ἀπαλαττομένη τοῦ σώματος διὰ τοῦ θανάτου μένει αὐτῇ καθ' ἑαυτῇ, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἰδέα τῆς ζωῆς, δηλ. οὐσία τῆς ζωῆς ἀυθυπόστατος, ζῶσα πάντοτε, ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς τὸ ζῆν, εἰς σῶμα, νὰ ἀναβιώσῃ· διότι, ἂν δὲν ἀναβιώσῃ, ἀλλ' εὐρίσκηται ἐν τῷ θανάτῳ, ἐν τῇ μονώσει αὐτῆς, κατὰ γράμμην εὐθείαν, τότε ἦθελεν ἐπέλθαι θάνατος γενικός καὶ ὅλα τὰ πράγματα ἦθελεν παύσει γινόμενα. Ἀνάγκη ἄρα νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ψυχὴ

κυκλοτερώς εἰς τὴν ζωὴν, νὰ ἐμψυχώσῃ ἕτερον σῶμα καὶ οὕτω νὰ μὴ ἐκλείψωσι τὰ ζῶντα. Οὕτω δὲ ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, ἐπανερχομένη ὁμοίως εἰς ἕτερον σῶμα καὶ ἐμψυχούσα αὐτὸ δὲν φυλάττει τὴν προτέραν προσωπικότητά, κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι ἀτομικῶς ἢ προσωπικῶς ἀλλὰ γενικώτερον ἀθάνατος.

Ὁ Πλάτων λαμβάνει τὴν ἀπόδειξιν ταύτην τῆς μεθυπάρξεως τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς πείρας νομιζῶν, ὅτι μόνον ἀντίθετοι καταστάσεις ἐνὸς σταθεροῦ πράγματος, μιᾶς βάσεως διάφοροι ιδιότητες, διαδέχονται ἀλλήλας· ἢ μιὰ διαδέχεται τὴν ἄλλην παύουσα, ἢ, ὡς λέγει ὁ ἴδιος, γίνονται ἐξ ἀλλήλων. Βεβαίως τὰ πράγματα δὲν ἔχουσι πάντοτε ἀντιθέτους καταστάσεις καὶ ιδιότητας· ὅταν ὅμως ἔχουσι τοιαύτας, ἐννοοῦμεν, ὅτι ἡ μιὰ διαδέχεται τὴν ἄλλην, τῆς βάσεως οὐσης τῆς αὐτῆς. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν. Αὕτη ζῆ μετὰ τοῦ σώματος, ἀπαλλακτομένη δ' αὐτοῦ ἐξακολουθεῖ ζῶσα, διότι εἶναι ἰδέα τῆς ζωῆς ἀναλλοίωτος, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ τεθνᾶναι γενόμενον ἐκ τοῦ ζῆν. Ἄλλ' ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τοῦ τεθνᾶναι, κατὰ ἀθυπάρξεως, ἡ ψυχὴ ἐπανέρχεται πάλιν κατὰ τὸν κύκλον, ἐνδύεται εἰς ἄλλο σῶμα καὶ οὕτως ἐκ τοῦ θανάτου ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζῆν· εἰσερχομένη δὲ εἰς ἕτερον σῶμα παύει. ὡς εἴρηται, οὕσα ἀτομικῆ ψυχῆ τοῦ πρώτου, διότι ἀποτελεῖ ἄτομον ἄλλο διάφορον τοῦ πρώτου, οὕτω δὲ καὶ ἄλλοτε ἐπανερχομένη ἀποτελεῖ τρίτον καὶ οὕτως ἐφεξῆς ἐπ' ἄπειρον. Ὡστε ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς εἶναι οὐχὶ ἀτομικῆς ἰσότητος, ἀλλὰ γενικώτερον ὑπὸ πανθειστικῆν ἔσθιν οὐχὶ ἐνὸς προσώπου. Τοῦτο παραδέχεται ὁ Πλάτων· διότι, ἂν δεγθῶμεν τὴν κατ' εὐθείαν πορείαν τῆς ψυχῆς καὶ οὐχὶ τὴν κυκλοτερεῆ, ἤθελε παύσει τότε πᾶσα ζωὴ ἐν τῇ φύσει. ἤθελε παύσει ἡ πηγὴ τῆς κινήσεως καὶ πάσης ζωῆς, ὅλη δὲ ἡ φύσις ἤθελε πέσει τέλος εἰς τὸν θάνατον. Καὶ ὁμοίως τοῦτο, ὅπερ θελεῖ νὰ ἀπορῦγῃ ὁ Πλάτων, πρέπει, κατ' αὐτόν, νὰ συμβῇ ὅπως δήποτε, διότι παραδέχεται ὠρισμένον ἀριθμὸν ψυχῶν· τούτων δὲ αἱ μὲν τῶν ὁρθῶς φιλοσοφησάντων θείουσι ὑπάρχει κατ' εὐθείαν εἰς τὸ θεῖον, αἱ δὲ τῶν ἁδίκων εἰς κατώτερα ζῶα· ὥστε μετὰ παρέλευσιν αἰῶνων αἱ ψυχαὶ τῶν ἐμψύχων ἀτόμων θείουσι ἐλαττοῦσθαι καὶ τελευταῖον ἐκλείψει.

Ἐκ τῆς ἀποδείξεως ταύτης μεταβαίνει εἰς τὴν δευτέραν, ἣν εἰς τὴν πρώτην προσάπτει, τὴν ἐκ τῆς ἀναμνησεως, ἐξ ἧς ἐξάγει τὴν

προῆταρξιν τῆς ψυχῆς. Ὁ Κέβης λέγει τῷ Σωκράτει, ὅτι, ἐάν εἶναι ἀληθὴς ὁ λόγος, τὸν ὅποιον συγκατὰς συνειθίζεις νὰ λέγῃς, ὅτι ἡ μαθησις ἡμῶν δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἀνάμνησις, ἀνάμνησις νὰ ἐμνήσθωμεν πού ποτε καὶ ἐν προτέρῳ γάρημεν ὅσα νῦν ἀναμνησκόμεθα (III'). Ἡ παρατήρησις καὶ ἡ αἰσθησις παρέχει τῇ ψυχῇ τὰς παραστάσεις, ἡ διατήρησις τῶν παραστάσεων εἶναι ἡ μνήμη, ἡ δὲ ἀπόλειξις τῶν παραστάσεων καὶ ἐπαναγωγή αὐτῶν ἐν τῇ μνήμῃ εἶναι ἀνάμνησις. Ἡ ἀνάμνησις ἤθελεν εἶναι ἀδύνατος, ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ἀλλαγὴ πούποτε ἡ ψυχῆ, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο σῶμα· ὥστε καὶ δι' αὐτόν τον λόγον ἡ ψυχὴ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀθάνατος. Εἰς ἀπόδειξιν τούτου, λέγει ὁ Κέβης, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐρωτώμενοι, ἐάν τις ἐρωτᾷ αὐτοὺς καλῶς, λέγουσιν οἱ ἴδιοι πάντα πῶς ταῦτα ἔχουσι. Τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ πράξωσιν, ἐάν μὴ ἔχον γνώσιν αὐτῶν καὶ ὁρθόν λόγον, γνώσιν δηλ. τῶν γενικῶν ἰδεῶν καὶ ἐάν φέρῃ τις αὐτοὺς εἰς τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, τότε καταλαμβάνει σαφέστατα, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης, ἵνα πείσῃ τὸν Σιμμίαν ἀπιστοῦντα εἰς τοῦτο, λέγει· Ὁμοιογούμεν, ὅτι, ἂν ἀναμνησθῇ τίς τις, πρέπει νὰ ἔλαβε γνώσιν αὐτοῦ πρότερον· ὁμοιογούμεν προσέτι, ὅτι, ὅταν ἡ γνώσις πράγματός τις παρακινήται τιμὴ κατ' αὐτόν τον τρόπον, πρέπει νὰ εἶναι ἀνάμνησις. Ὅταν ἰδῶν τις ἡ ἀκούσας ἢ ἄλλην αἰσθησιν λαθῶν πράγματός τις ἐννοήσῃ, οὐ μόνον ἐκείνο ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὅπως δήποτε σχετιζόμενον πρὸς τοῦτο ἢ καὶ ἐναντίον μάλιστα, τότε ἀναμνησκέται αὐτοῦ καὶ ἡ τοιαύτη γνώμη λέγεται ἀνάμνησις εἴτε ἐξ ὁμοίων εἴτε ἐξ ἀνομοίων.

Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο. Ἀναμνησκόμενός τις ἐκ τῶν ὁμοίων πρέπει νὰ προσπάσῃ καὶ τοῦτο, δηλ. νὰ ἐννοῇ, εἴτε ἐλλείπει τοῦτο κατὰ τὴν ὁμοιότητα, εἴτε μὴ ἐκείνου, οὐ ἀνεμνήσθη· οἶον, λέγομεν ὅτι ὑπάρχει ἴσον αὐτῷ καθ' ἑαυτό, ἢ ἰδέα τοῦ ἴσου· πῶθεν δὲ γνωρίζομεν αὐτὸ τὸ ἴσον, τὴν ἰδέαν δηλ. τοῦ ἴσου· οὐχὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἴσων τῶν εἰς τὴν αἰσθησιν ὑποπιπτόντων. ζύλων ἢ λίθων καὶ τῶν ταιούτων· Καὶ ὁμοίως τὸ ἴσον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἢ ἰδέα, εἶναι ἕτερον τῶν ἄλλων ἴσων, εἰς τὴν ἰδέαν δὲ τοῦ ἴσου ἀναφέρομεν καὶ παραβάλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα, ἐκ τούτων δὲ ἐννοοῦμεν τὸ ἴσον, τὴν ἰδέαν. Παραβάλλοντες λοιπὸν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα ἢ κατὰ ἢ ὅ, τι δήποτε ἄλλο πρὸς τὰς ἰδέας αὐτῶν, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ προ-

γνωρίζωμεν τὰς ιδέας πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἰδόντες τὸ πρῶτον τὰ ἴσα ἐνόησαμεν, ὅτι ταῦτα θέλουσι μὲν νὰ εἶναι οἰα τὸ ἴσον, ἀλλ' εἶναι αὐτοῦ ἐνδέεστερα (H^θ). Ταῦτα γὰρ δὲ τὴν γνώσιν αὐτοῦ τοῦ ἴσου, τῆς ιδέας, καὶ ὅλων τῶν ιδεῶν ἀνάγκη νὰ ἐλάβομεν πρὶν γεννηθῶμεν· ἐὰν δὲ λάβοντες αὐτὴν τὴν γνώσιν πρὶν γεννηθῶμεν ἀπολεσάμεν αὐτὴν γεννηθέντες, ὕστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρωόμενοι περὶ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνομεν τὰς ἐπιστήμας, ἅς ποτε καὶ πρὶν εἶχον, τότε ἡ μάθησις αὐτῆ καλεῖται ἀνάμνησις. Ἐάν λοιπόν αἱ ψυχαὶ ἀναμνησκῶνται ἐκείνων, τὰ ὅποια ποτε εἶχον, ἦσαν ἄρα καὶ πρότερον, πρὶν εἶθωσιν εἰς τὸ σῆμα τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς σώματος, καὶ εἶχον φρόνησιν, γνώσιν δηλ. τῶν ιδεῶν (K^α). Ἐάν, τέλος, ὑπάρχουσιν αἱ ιδέαι, εἰς ἅς ἀναφύρομεν πάντα τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων καὶ ἅς ἀνευρίσκωμεν, ὅτι κατεῖχον αὐτὰς ἡμετέρας οὐσας καὶ πρὸς ἅς ἀπεικάζομεν καὶ παραβάλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων, ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν νὰ ὑπάρχει καὶ πρὶν γεννηθῶμεν καὶ αἱ ιδέαι ἐπίσης. Ἄρα ἡ ψυχὴ ἡμῶν προὔπαρχει πρὶν εἶθῃ εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου (K^β).

Ἡ ἀπόδειξις αὕτη δὲν εἶναι ἀποχρῶσα. Ὁ δούλος τοῦ Μένωνος ἀπαρνόμενος εἰς ἐρωτήματα τινα τῆς γεωμετρίας διὰ τοῦ ναὶ ἢ ὄχι, διὰ γενικῶν τιῶν φρασέων τῆς ἀριθμητικῆς, δὲν ἀποδεικνύει ἀποχρῶντος τὴν ἀνάμνησιν σαφῶν ιδεῶν, σχημάτων ἢ γνώσεων· δι' ὃ ἐκ τούτου δὲν δύναμεθα νὰ ἀποδειξώμεν ἀρκούντως τὴν προὔπαρξιν τῆς ψυχῆς πρὸ τῆς εἰς τὸ σῶμα τοῦτο ζωῆς αὐτῆς. Ἡ ἀνάμνησις δὲ ἐξ ὁμοίων καὶ ἀνομοίων προσέρχεται μᾶλλον ἐκ τοῦ λεγόμενου συναίρεστος τῶν ιδεῶν, ὡς παραδέχεται ἡ νεώτερα φιλοσοφία, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς πρότερας γνώσεως τῶν ιδεῶν ἢ τῆς προὔπαρξεως τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων παραστάσεων εἰς τὰς γενικὰς ιδέας ἀναγωγὴ γίνεται καλλιῶν δι' ἀραιρέσεως ἐκ τούτων, τὴν ὁποῖαν ποιεῖ ὁ νοῦς. Βεβαίως αἱ γενικαὶ ιδέαι πρέπει νὰ εὐρίσκωνται ἤδη ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν, ὅταν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πράγματα ἀναφύρονται εἰς αὐτὰς καὶ βεβαίως πρέπει νὰ εἶναι ἀνεξάρτητα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῶν φαινόμενων, ὅταν παραβάλλωμεν τὰ πράγματα ταῦτα πρὸς ἐκεῖνας, οὐδῶς δὲ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀναφύωμεν αὐτὰς εἰς παρατήρησιν καὶ γνώσιν προ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων παρατηρήσεως· ἄρα ἡ ἐκ τῆς ἀναμνήσεως ἀπόδειξις τῆς προὔπαρξεως τῆς

ψυχῆς δὲν φαίνεται ἀποχρῶσα, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα, ὅστις ἐπρέσθευεν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἰδέα τῆς ζωῆς.

Ὁ Σωκράτης παρεδέχθη μὲν τὴν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως ἀπόδειξιν περὶ τῆς προὔπαρξεως τῆς ψυχῆς, πρὶν αὕτη εἶθῃ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου, ἀμυβιᾶλλαι ὅμως, ἂν θέλοι ὑπάρχει αὕτη καὶ μετὰ τὸν θάνατον, μετὰ τὴν λύσιν δηλ. αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Ὑποπτεύει, μὴ ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διαφυσᾶται καὶ διασκοδαννύεται καὶ οὕτω τελευτᾷ καὶ ἀπολύεται. Θεωρεῖ ὅθεν τὴν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως ἀπόδειξιν ταύτην τὸ ἥμισυ οὐ δεῖ ἀποδειχθῆναι. Ὁ Σωκράτης τότε λέγει· ἂν θέλωμεν νὰ συνάψωμεν τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, τὴν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως (ἐξ ἧς ἐξάγεται ἡ προὔπαρξις τῆς ψυχῆς), μετὰ τῆς πρότερας, τῆς γενέσεως δηλαδή τῶν ἐκκενῶν ἐκ τῶν αὐτοῖς ἐκκενῶν, καθ' ἣν τὰ ζῶντα ἐκ τῶν τεθνεώτων γίνονται (ἐξ ἧς κατὰ ἀναλογίαν προκύπτει ἡ μεθὑπαρξις τῆς ψυχῆς), ἀνάγκη νὰ δεγθῶμεν ὡς συμπέρασμα τὸδε. Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ὑπάρχει καὶ πρὶν γεννηθῶμεν, ἀνάγκη μεταβαίνουσα εἰς τὸ ζῆν καὶ γιγνομένη νὰ γίνηται ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τεθῆναι, δηλ. ἐκ τῆς λύσεως ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τῆς αὐθυπαρξεως αὐτῆς· ὑπάρχουσα δὲ οὕτω πρὶν εἰσεῖθῃ εἰς τὸ σῶμα, ἀνάγκη νὰ ἀπέθῃ αὐτοῦ πρότερον μετ' αὐτοῦ οὐσᾶ· ἀπολυομένη οὖν τοῦ σώματος ὑπάρχει μόνη καὶ εἰσέρχεται εἰς ἄλλο σῶμα· ἄρα διὰ τῆς συνενώσεως τῶν δύο τούτων ἀποδείξεων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ψυχὴ ὑπάρχει μετὰ θάνατον, ἡ αὐτὴ δὲ ὑπάρχει καὶ πρὶν γεννηθῶμεν, ὅποτε ἐπαίρεται πάλιν εἰς τὸ μετὰ τοῦ σώματος ζῆν κύλιον ἀποτελοῦσα· ἄρα ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος.

Ὅτε Σωκράτης καὶ ὁ Κέρκις ἐδέχθησάν πως καὶ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, οὐχὶ ὅμως ἐντελῶς· δι' ὃ κατὰ παράκλησιν αὐτῶν ὁ Σωκράτης ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον, ὅποθεν κατέλιπεν αὐτόν, δηλ. μὴ ἡ ψυχὴ ἐξερχομένη τοῦ σώματος διαφυσᾶται καὶ τέλος φθείρεται καὶ ἀπολύεται καὶ οὕτως εἰσέρχεται εἰς τὴν τρίτην ἀπόδειξιν. Ἐρωτᾷ λοιπὸν αὐτούς, ὅποσον πρᾶγμα πρέπει νὰ διασκορπίζηται καὶ φθείρηται καὶ ὅποσον οὐχὶ; Βεβαίως διακρίεται καὶ διαλύεται τὸ συντεθὲν καὶ σύνθετον, οὐδέποτε δὲ τὸ ἀσύνθετον· τίνα δὲ εἶναι τὰ ἀσύνθετα; βεβαίως ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μὴ συνιστάμενα ἐκ πολλῶν πάντοτε εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ δὲν μεταβάλλονται, ἐνῶ τὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτοντα, τὰ αἰσθητὰ, ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντα

καὶ μηδέποτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἶναι τὰ σύνθετα. Ἄσύνθετα καὶ πάντοτε κατὰ ταύτῃ ἔχοντα, λέγει ὁ Σωκράτης, εἶναι αἱ ἰδέαι. αἰτινες οὐδεμίαν ἐπιδέχονται μεταβολήν, ἀλλ' εἶναι αἱ αὐτὰί πάντοτε, ἀμετάβλητοι, μονοειδείς, ἀειδαίς, ἀόρατοι, ἄυλοι καὶ ἐπομένως ἄσύνθετοι, ἀδιέλκτοι, ἄφθοροι, ἀθάνατοι, μόνον διὰ τοῦ λογισμοῦ καταλαμβάνομεναι. Ἐφαρμύζει τοῦτο ὁ Σωκράτης εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. ὣν ἡ μὲν ψυχὴ διάφορος οὖσα τοῦ σώματος, εἶναι ἀειδής, ἀόρατος, αἰεὶ κατὰ ταύτῃ ἔχουσα, ἀνελκώϊωτος, συγγενής τῶν ἰδεῶν, ἰδέα καὶ αὐτὴ τῆς ζωῆς, τὸ δὲ σῶμα ὄρατόν καὶ μεταβλητόν. Ἡ ψυχὴ καταλαμβάνουσα τὸ σῶμα εἰς τὸ σκοπεῖν τι διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἔλκεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ μεταβλητὰ καὶ οὐδέποτε κατὰ ταύτῃ ἔχοντα καὶ αὐτὴ πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἰλιγγιᾷ ὡς περ μεθυσκουσα ἅτε ἐφαπτομένη τούτων. Σκοποῦσα δὲ αὐτὰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μεταβαίνει εἰς τὸ καθαρὸν καὶ αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον καὶ ἀθάνατον, εἰς τὰς ἰδέας, ὡς συγγενής αὐτῶν, ἐνοῦται μετ' αὐτῶν, γινώσκει αὐτάς, τοῦτο δὲ καλεῖται φρόνησις, γνῶσις ὄλη, αὐτῶν. Ἐρωτᾷ λοιπὸν, τίει τῶν δύο ἡ ψυχὴ εἶναι ὁμοιότερον καὶ συγγενέστερον; Ὁ Κέρης ἀποκρίνεται, ὅτι πᾶς τις, καὶ αὐτὸς ὁ δυσμαθέστατος, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ὁμοιότερον καὶ συγγενέστερον τῷ ἀμετάβλητῳ, τῷ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντι, ταῖς ἰδέαις, τὸ δὲ σῶμα τῷ ὄρατῳ, τῷ μεταβλητῳ καὶ διαλυομένῳ. Ἐκ τούτων ἔπεται, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι οὐσία ἀπλή, μονοειδής, ἀόρατος, ἄυλος, ἰδέα τῆς ζωῆς, ἀνελκώϊωτος καὶ ἀμετάβλητος καὶ ἐπομένως ἀθάνατος, τὸ δὲ σῶμα σύνθετον, ὕλικόν, μεταβαλλόμενον, φθαρτόν καὶ διαλυτόν, ὡς σύνθετον (ΚΖ').

Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἐπάγεται, ὅτι, ὅταν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ὡσι συνανωμένα, φύσει ἡ μὲν ψυχὴ ἄρχει καὶ δεσπόζει, τὸ δὲ σῶμα δουλεύει· κατὰ ταῦτα δὲ ἡ μὲν ψυχὴ ὁμοιάζει τῷ θεῷ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῳ· διότι τὸ μὲν θεῖον ἄρχει καὶ ἡγεμονεῖαι φύσει, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεται καὶ δουλεύει. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄρατόν αὐτοῦ, τὸ σῶμα, πρέπει νὰ διαλυῆται, δὲν πάσχει τοῦτο ὁμοῦς εὐθὺς, ἀλλὰ μετὰ χρόνον. Ἄν λοιπὸν τὸ σῶμα, τοῦλάχιστον μέρη τινὰ αὐτοῦ, ἀνθίσταται ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν διαλύσιν, πόσω μᾶλλον ἡ ψυχὴ, τὸ αἰεδαί καὶ ἄυλον; αὐτὴ ἢ οὕτω περικυκλιᾶ ψυχὴ ἀπα-

λαττομένη τοῦ σώματος δὲν διαφύσεται καὶ ἀπόλλυται, ὡς λέγουσιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι· πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ, δὲν εἶναι τούτο, λέγει ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ μᾶλλον τόδε. Ἐάν μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττεται μηδὲν τοῦ σώματος συναρῆκουσα ὡς μηδὲν κοινουουσα αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἑκουσίως, ἀλλὰ φρονουσα αὐτοῦ καὶ συναθροισμένη εἰς ἑαυτὴν ὡς ὀρθῶς φιλοσοφουσα, μελετοῦσα δὲ καὶ κατακρινόμενα πάντοτε εἰς τοῦτο, ἀπέργεται οὕτως ἔχουσα εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ, τὸ αἰεδαί, τὸ ἄυλον, τὸ θεῖον καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνημον, ὅπου ἀρκεομένη διατελεῖ εὐδαίμων, ἀπῆλλαγμένη παντῶν τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν (ΚΘ)· τὸν κεντῖον δὲ μεμιασμένη καὶ ἀκαθαρτος ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος ὡς καὶ αὐτῷ συνοῦσα καὶ τοῦτο θεραπεύουσα, ἔλκεται ἡ τοιαῦτα ψυχὴ πάλιν εἰς τὸν ὄρατόν τόπον πρῶτον τῆς αἰεδαί καὶ Ἄδου περὶ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους κολιந்துμένη. Αὐτῇ δὲ αἱ ψυχῆ εἶναι οὐδ' αἱ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' αἱ τῶν καλῶν, πλανώμεναι οὕτω καὶ τιμωρούμεναι διὰ τὴν προτεραίαν κακίαν αὐτῶν διαγορήν, ἕως οὗ πάλιν διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σωματωειδοῦς ἐνδύθωσιν εἰς τὸ σῶμα (Α'). Ἐνδύονται δὲ εἰς σῶματα ζῶων τοιαῦτα, τῶν ὁσίων τὰ ἦθη κατὰ τὸν βίον ἐμνήθησαν, λέγει ὁ Σωκράτης· ὁσὸν αἱ ψυχῆ τῶν γαστριμαχῶρων, ὕβριστῶν, φιλοποτῶν, εἰς τὸ γένος τῶν ὄνων καὶ τῶν τοιοῦτων ζῶων μεταβαίνουσιν· αἱ τῶν ἄδικων τυραννῶν καὶ ἀρχῶν εἰς τὰ τῶν λύκων, ἑρᾶκων καὶ ἰατίων. ἐν γένει δὲ οἱ τοιαῦτα μεμελετηκότες εἰς ὁμοίαν καὶ παραπλήσια ζῶα. Αἱ δὲ ψυχῆ τῶν ἐπιτεταδευκῶτων τὴν δημοτικὴν καὶ πολιτικὴν ἀρετήν, ἣν κηλοῦσι σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην ἐξ ἔθους καὶ μελέτης γενομένην ἀνευ φιλοσοφίας καὶ νῦν ἐνδύονται εἰς τοιοῦτόν τι ἡμέρον γένος μελισσῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμηκῶν ἢ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐξ οὗ γίγνονται οἱ ἐπιεικεῖς καὶ ἐνάρτεοι ἄνδρες. Εἰς δὲ τὸ γένος τῶν θεῶν, λέγει ὁ Σωκράτης, ἐπιτρέπεται νὰ μεταβῶσι μόνον οἱ ὀρθῶς φιλοσοφῆσαντες καὶ πικτελῶς καθαροὶ ἀπίοντες. Διὰ τοῦτο οἱ περὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς φροντίζοντες χάριεν εἰπόντες ταῖς κατὰ τὸ σῶμα ἡδοναῖς καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ ἀκολουθοῦντες, παρενοῦται ὅπου αὐτῇ καθαίρουσα καὶ λύουσα αὐτοὺς ἔδραει (ΑΒ'—ΑΔ').

Εἰπόντος ταῦτα τοῦ Σωκράτους σιγῇ ἐγένετο ἐπὶ πολὺν χρόνον, καθ' ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἦν προσκεκολλημένος εἰς τὸν λόγον τοῦτον καὶ τῶν μαθητῶν οἱ πλείστοι· ὁ Σιμ-

μιας όμως και ὁ Κέβης ἐραίνοντο ἀμφιβάλλοντες ἔτι. Ὁ Σωκράτης ἰννοήσας τοῦτο, λέγει αὐτοῖς νὰ ἐξιπέσωσι καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα, διότι εἶχε πολλὰς ὑποψίας καὶ ἀντιλήψεις, εἶνε δὴ τις αὐτὸ μέλλει ἰκανῶς διεξίεναι. Ἀμφότεροι ἐπιθύμουν νὰ βεβαιωθῶσι περισσότερο, ἀλλ' ἐδίσταζον μήπως παρὰσχωσιν ὄχλον τῷ Σωκράτει διὰ τὴν παρούσαν συμφορὰν· οὗτος όμως ἔτι μᾶλλον παρεκίνει αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι τὸν ἀσφαλέστατον, εἰ δυνατόν, λόγον περὶ τοῦ ζητήματος βέβαιου ὄντος, ὅτι αὐτὸς οὐδὲως θεωρεῖ συμφορὰν τὴν παρούσαν αὐτοῦ κατάστασιν. Καὶ ὁ Σιμμίας θεορήσας τότε ποιεῖται τὴν ἐνστάσιν αὐτοῦ, ὅτι ἡ ψυχὴ εἴη ἂν ἁρμονία τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐντεταμένων χρώμενος εἰς τοῦτο τῇ παρομοιωσῆι τῆδε. Ἀμφιβάλλοντες, λέγει, μίαν λύραν συγκειμένην ἐκ ζύλων καὶ χορδῶν, ἅτινα πάντα εἰσὶ σώματα καὶ σωματοειδῆ, σύνθετα καὶ γεώδη καὶ τοῦ θηήτου συγγενῆ, καθάπερ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Ἐκ τῆς λύρας όμως ταύτης ἡμεροσμένης προέρχεται ἡ ἁρμονία οὕσα ἀρατὸν τι καὶ ἀσώματον καὶ ἀπράχλον καὶ θεῖον, καθάπερ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι. Ὅσταν τις όμως θεαυθῆ τὴν λύραν ἢ διατέμῃ καὶ διαρρήξῃ τὰς χορδὰς, δύναμεθα, ἐρωτᾷ ὁ Σιμμίας, νὰ δύσχυρισθῶμεν. Ὁ σὺ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ διαμμένη καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ἁρμονία ἐκεῖνη καὶ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ; (ΑΖ'). Τί θελομεν εἰπεῖ, εἴαν τις ἀξίωσθ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι καθ᾽ οὗ τῶν ἐν τῷ σώματι, καὶ ὅτι ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ πρώτη αὐτῇ καὶ προτέρα τοῦ σώματος ἀπόλλυται; Εἰς τὴν ἀσπίαν ταύτην τοῦ Σιμμίου προσέθηκε καὶ ὁ Κέβης τὴν ἑαυτοῦ, ὅτι παραδέχεται μὲν τὴν ὑπαρξὴν τῆς ψυχῆς πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι όμως θέλει ὑπάρχει πού καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀποθανόντων ἡμῶν, ἀμφιβάλλει· οὐ μοι δοκεῖ τῆδε, λέγει (ΑΖ'). Καὶ ὁ Κέβης γρη῏ται ἐνταῦθα τῇ παρομοιωσῆι τῆδε. Ἔχουμεν, λέγει, πρεσβύτην ὑψάντην, ὃς πολλὰ ἰμάτια ὑφανόμενος καὶ καταπρίψας ζῶν, ὕστερον τούτων ἀποθανὼν καταλείπει τὸ τελευταῖον ἰμάτιον. Ὅτω καὶ ἡ ψυχὴ πολλὰ σώματα ἐνδύθεισα, ὡς ὁμολογῆται ἀνωτέρω, καὶ ζήσασα ἐν αὐτοῖς τελευταῖον ἤθελε καταπρίψῃ καὶ αὐτῇ καὶ ἠδύνατο νὰ ἀποθάνῃ ἐντελῶς καὶ ἀπολεσθῆ καταλιποῦσα τὸ σῶμα. Εἰς τὰς ἐνστάσεις ταύτας τοῦ τε Σιμμίου καὶ Κέβητος ὅλοι οἱ ἄλλοι μαθηταὶ ἀκόπως διετέθησαν καὶ ἐταράχθησαν· διότι πεπεισμένους

πρότερον ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἔφερον αὐτοὺς πάλιν εἰς ἀμφιβολίαν καὶ ἀπιστίαν. Ὁ Σωκράτης όμως ἀτάραχος διαμείνας ἀνταμιβάνει νὰ ἀναίρῃ ἐν τῇ τετάρτῃ διπλῇ ἀποδείξει ἑκατέρως τὰς ἐνστάσεις ταύτας τοῦ Σιμμίου πρώτον καὶ τοῦ Κέβητος ὕστερον. Πιεραιέσας ὅθεν αὐτοὺς νὰ μὴ εἶναι μισόλογοι, ἀνακεραλαιώσας δὲ ἀμφοτέρως, προβαίνει διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ἐυσταθείας πρώτον εἰς τὴν ἀναίρῃσιν τῆς ἐνστάσεως τοῦ Σιμμίου, εἰ ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἁρμονία, ἥτις, καίπερ οὕσα θεϊότερον καὶ κάλλιον τοῦ σώματος, δύνατον ἐξέχρημένη αὐτοῦ ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ νὰ ἀπολλύηται ἐν εἶδει ἁρμονίας οὕσα, καθ᾽ οὗ τούτεστι τῶν τοῦ σώματος μερῶν (ΜΑ').

Ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ ἀμφοτέρους, πρώτον ἐὰν ὁμολογῶσιν, ὅτι ἡ μάθησις ἐστὶν ἀνάμνησις, ὡς ὁμολόγησαν προσηγουμένως. Ὅμολογοῦσιν, ὅτι ἡ μάθησις ἐστὶν ἀνάμνησις. Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, λέγει, ἀναγκαῖως ἡ ψυχὴ προὔπηρχεν ἄλλοθι πού πρὶν ἐνδύθῃ εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα (ΜΑ'). Ἐὰν όμως παραδέχησαι, λέγει, καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία τις ἐκ τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐντεταμένων, ἢ δ' ἁρμονία εἶναι πρᾶγμα σύνθετον, τότε πρέπει νὰ μεταβάλλῃ γνώμην· διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπῆρχῃ πρότερον ἁρμονία συγκειμένη, πρὶν ὑπάρξωσιν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἔπρεπεν αὐτὴ νὰ συντεθῆ. Λοιπόν, ἂν ἡ ψυχὴ προὔπηρχεν, ἦτο αὐτῇ καθ' ἑαυτήν, εἴαν δὲ εἶναι ἁρμονία, τότε ἔπρεπε νὰ μὴ προὔπηρχῃ πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν μερῶν τοῦ σώματος, ἔπρεπε δηλαδή νὰ συντελεσθῆ καὶ ἀπαρτηθῆ πρότερον τὸ σῶμα καὶ τὰ ὄργανα αὐτοῦ καὶ ἔπειτα νὰ προκύψῃ ἡ ψυχὴ ὡς ἁρμονία ἐξ αὐτῶν παραχρημένη· τοῦτο όμως φέρεται εἰς ἀντίφασιν, διότι κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἡ ψυχὴ προὔπηρχε, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον δὲν προὔπηρχεν, ἀλλὰ προέκυψε κατόπιν. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἡ ψυχὴ πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ὑπάρχῃ δὲ συγκειμένη ἐκ τῶν οὐδέπω ὄντων; Ἡ ἁρμονία λοιπόν, λέγει ὁ Σωκράτης τῷ Σιμμίῳ, δὲν ὁμοιάζει τὴν ψυχὴν, πρὸς ἣν ἀπεικάζεις αὐτήν, ἀλλὰ πρότερον ὑπάρχει ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαί, καὶ οἱ φθόγγοι ἔτι ἀνάμνηστοι ὄντες γίνονται, τελευταῖον δὲ πάντων συνίσταται ἡ ἁρμονία καὶ πρώτον ἀπόλλυται (ΜΑ'). Ἐκ τῆς ἀντιφάσεως ταύτης λαθῶν ἀφορμὴν ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ τὸν Σιμμίον, ποῖαν ἀπόδειξιν προτιμᾷ, τὸ ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἀνάμνησις καὶ ἐπομένως

ὅτι ἡ ψυχὴ προὔπηρχεν, ἢ τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία καὶ ἐπομένως μὴ προὔπαρχουσα ἐγένετο ὕστερον ἐκ τῆς κατὰ τὸν μερῶν τοῦ σώματος ἐκτεταμένω; Ὁ Σιμμίας ἀποδέχεται τὴν πρώτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἡ ἀνάμνησις καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ ψυχὴ προὔπηρχεν ἄρα ἡ ψυχὴ, ἰδέα οὐσα, ὑπῆρχε πρὸ τῆς ἐνδύσεως αὐτῆς εἰς τὸ σῶμα. συγγενῆς δὲ τῶν ἰδεῶν συνῆν αὐταῖς καὶ ἐγίνωσκεν αὐτάς.

Ἐφεξῆς ὁ Σωκράτης ἐξετάζει τὰ κατὰ τὴν ἁρμονίαν αὐτὴν. τίς εἶναι αὕτη καὶ ὅποια καὶ τίνη συμφωνεῖ καὶ ἐκ τίνος προκύπτει. Ἡ ἁρμονία, λέγει, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη σύνθεσις, πρέπει νὰ ἔχη οὕτως, ὡς ἔχουσι τὰ μέρη, ἐξ ὧν σύγκαιται, νὰ ποιῆ καὶ πάσχη, ὅσα ἐκείνα ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν. Ἀναλόγως τοῦ ζύλου τῆς λύρας, τῶν χορδῶν καὶ τῆς ἐντάσεως αὐτῶν εἶναι καὶ οἱ φθόγγοι οἱ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενοι· ἀναλόγως τῶν ὀργάνων ὀργανικοῦ τίνος ὄντος, τῶν μερῶν αὐτοῦ, γίνεσθαι καὶ ἡ κίνησις, ἡ ἐνέργεια, ἡ λειτουργία αὐτῶν ἅπασα. Προήματι, καλῶς συντεθειμένον ἢ ἡρμωμένον ἢ ὀργανισμένον ὅλον τι θελεῖ λειτουργεῖ καλῶς ἐπίσης, ὡς καὶ ἀνἁρμωστον καὶ ἀδιοργάνιστον θελεῖ χαλαροῦσθαι πάντοτε καὶ θελεῖ κακῶς καὶ ἀτελῶς λειτουργεῖ. Ἡ ἁρμονία λοιπὸν δὲν προηγεῖται τῶν ἐξ ὧν συνίσταται μερῶν, ἀλλ' ἔπειτα καὶ δὲν εἶναι ἐναντία εἰς αὐτὰ. Ἐπειτα ἡ ἁρμονία πρέπει νὰ εἶναι, ὡς ἤθελον ἁρμωθῆ τὰ μέρη· ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ἁρμωθῶσι περισσότερον, ἢθελον εἶναι μᾶλλον ἁρμονία καὶ πλείων· ἂν δὲ ἁρμωθῶσιν ἥττον καὶ ἔλαττον, ἢθελον εἶναι ἁρμονία ἐπ' ἔλαττον καὶ ἥττον. Εἶναι δὲ τοῦτο δυνατὸν εἰς τὴν ψυχὴν, ἵνα καὶ κατ' ἐλάχιστον διαφέρει μία ψυχὴ ἄλλης ψυχῆς ἢ νὰ εἶναι περισσότερον ψυχὴ ἢ ὀλιγώτερον; Οὐχί, ἀποκρίνεται ὁ Σιμμίας. Ἐπειτα λέγεται, ὅτι ἡ ψυχὴ ἢ μὲν ἔχει νοῦν καὶ ἀρετὴν καὶ εἶναι ἀγαθὴ, ἢ δὲ ἀνοῖαν καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακὴ. Ἄν λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἁρμονία, τί ἄλλο εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ ἢ ἀρετὴ καὶ κακία; οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐν τῇ ἁρμονίᾳ ἄλλη ἁρμονία καὶ ἀναρμωστία. Καὶ ἢ μὲν ἀγαθὴ εἶναι ἡρμωσμένη καὶ ἔχει ἐν ἐαυτῇ ἄλλην ἁρμονίαν, ἢ δὲ κακὴ εἶναι ἀναρμωστος καὶ δὲν ἔχει ἐν ἐαυτῇ ἄλλην ἁρμονίαν; Ὁ Σιμμίας δὲν δύναται ν' ἀποκριθῆ εἰς τοῦτο, διὸ ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι προωμολόγηται, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν διαφέρει ἄλλης ψυχῆς, δηλ. ἡ μία ψυχὴ δὲν εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ψυχῆ τῆς ἄλλης, καὶ ἐπο-

μένως δὲν δύναται ἡ ἁρμονία νὰ εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον διάφορος τῆς ἄλλης. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν μία οὐσα οὐδέποτε ἤθελε μετασχεῖ κακίας καὶ τᾶσα καὶ ψυχῆ ὁμοίως ἀγαθὰ ἔσσονται, ἐὰν ὁμοίως περὶ ἁρμονίαν αὐτοῦ τοῦτο ψυχὰ εἶναι (ΜΒ'). Ἡ ψυχὴ λοιπὸν κατὰ ταῦτα δὲν δύναται νὰ εἶναι ἁρμονία τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐκτεταμένω, διότι τότε ἔπρεπε νὰ ἀκολουθῆ αὐτὰ, νὰ εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ψυχῆ, ὡς ἡ ἁρμονία, νὰ γένηται κατὸ πῶν μερῶν τοῦ σώματος καὶ οὐχί πρότερον, καὶ νὰ εἶναι τοιαύτη, ὅποια τὰ μέρη, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται, ὅπερ ἀδύνατον ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν.

Ἐξ ἐναντίας οὐ μόνον ἡ ψυχὴ δὲν παρακολουθεῖ τὰ μέρη τοῦ σώματος, δὲν εἶναι ἁρμονία, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαινον, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ ἢ διαπλάττουσα καὶ διαμορφοῦσα τὰ μέρη τοῦ σώματος καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἐν χρόνῳ ὀρισμένῳ καὶ ὀδηγοῦσα αὐτό. Ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ τὸν Σιμμίαν, τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πάντων τί εἶναι τὸ ἄρχον ἢ ἡ ψυχὴ, ἢ τις ἄλλως ἔχει καὶ ὀρνήσιν; ἀλλ' ἡ ψυχὴ οὐ μόνον δὲν συγγωρεῖ τοῖς πάθεσι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐναντιοῦται αὐτοῖς, οἷον εἰς τὴν θερμότητα, εἰς τὴν δίψαν καὶ τὴν πείναν, πολλάκις ἡ ψυχὴ ἔλκει τὸ σῶμα εἰς τὸναντίον, εἰς τὸ μὴ πίνειν καὶ μὴ ἐσθίειν καὶ εἰς μυρία ἄλλα. Εἶπομεν δὲ, λέγει, προηγουμένως, ὅτι ἂν ἡ ψυχὴ ἦν ἁρμονία, ἔπρεπε νὰ ἀκολουθῆ ἐκείνα, ἐξ ὧν συνίσταται, καὶ νὰ μὴ ἐναντιῶται· νῦν ὅμως φαίνεται ὅπως τὸ ἐναντίον ἐργαζομένη, φαίνεται ἡγεμονεύουσα, δεσποζούσα καὶ κολλίζουσα τὰ μὲν χαλεπώτερον, τὰ δὲ προότερον, καὶ τὰ μὲν ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ νοθεύουσα ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις, ὡς ἄλλη οὐσα καὶ διάφορος καὶ πρὸς ἄλλο πρᾶγμα διαλεγομένη, ὡς ἰδῆλωσε τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ποιητῆς Ὁμηρος λέγων

Στῆθος δὲ πλῆξας (ὁ Ὀδυσσεύς) κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ
τέταθε δῆ, κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔταξας.

(Ὀδυσ. Γ', 17.)

Ἡ ψυχὴ λοιπὸν εἶναι διάφορος τοῦ σώματος, ἡγεμών αὐτοῦ καὶ ἄρχουσα καὶ δεσποζούσα, ἄρα δὲν παρακολουθεῖ τὸ σῶμα, ὡς εἰ ἦν ἁρμονία ἐκ τῶν μερῶν αὐτοῦ προκύπτουσα καὶ γενομένη, ἀλλὰ θειότερα αὐτοῦ καὶ καλλίων, ἰδέα καθαρὰ καὶ ἀθύπαρκτος. Οὕτως ὁ Σωκράτης ἀνῆρεσε τὴν ἐνστάσιν τοῦ Σιμμίου, ὅστις παρεδέχθη τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μεγάλου διδασκάλου αὐτοῦ (ΜΓ').

Εκ τῆς λαμπρῆς ταύτης ἀποδείξεως τοῦ Πλάτωνος ἐξάγεται, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι τυφλὸν πρῶτον παρκαθόμενον ὑστερον ἐκ τῶν μερῶν τοῦ σώματος, ὡς δοξάζουσιν οἱ ὕλισται, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ ἀρχή, ἢ δύναμις ἢ διαμορφώσα καὶ διατυπούσα τὴν ὕλην, ἢ παρῆγουσα τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῶα ἅπαντα, ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ καὶ περιόδῳ διαπλάττουσα ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος, ἕκαστον μέρος αὐτοῦ, ἕκαστον ὄργανον, ἕκαστον ἄτομον. Ἡ ψυχὴ ἄρχει ἐπομένως τοῦ σώματος ἀντιτασσόμενη πολλάκις εἰς τὰς ἀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ παρκαλοιοῦσα αὐτὰς ὡς ἁρμονία· αὐτὴ ἄρχουσα τοῦ σώματος ἔχει συνειδηθῆν ἐαυτῆς καὶ τοῦ ἐξω κόσμου, κατατρώνει τὸ σῶμα πολλάκις ὡς πολὺ ἀνωτέρα αὐτοῦ καὶ θυσιάζουσα αὐτὸ εἰς τὰς δευτέρας περιστάσεις. Ἡ ψυχὴ εἶναι μία οὐσία, ἐνιαχία, ἀνωτέρα τῆς ὕλης, ἢν διαμορφοῖ, οὐδέποτε διάφορος ἐαυτῆς, οὐδέποτε ἀρνούμενη ἢ μὴ ἀναγνωρίζουσα τὰς προτέρας αὐτῆς πράξεις ἢ τὰ διανοήματα ὡς διάφορος ἐαυτῆς, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ μία, πηγὴ τῆς ζωῆς ἐν τῷ σώματι.

Μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἐνστάσεως τοῦ Σμμίου, ἐν ἣ ὁ Σωκράτης ἀποδείξει τί δὲν εἶναι ἡ ἰσότης, προβαίνει εἰς ἀναίρεσιν τῆς τοῦ Κέβητος ἐπίσεως. ἢν ἀνερέραμεν μὲν προαγορεύμενος, ἐπαναλαμβάνομεν δὲ καὶ αὐτὴς, ὡς ποιεῖ καὶ ὁ Σωκράτης (ΜΑ'). πρὸς περισσοτέραν κατὰ λήψιν αὐτῆς. Ὁ Κέβητος ἐνστάμενος παρῆδεχεται μὲν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἰσχυρόν τι καὶ θεοειδὲς ὄν, προὔπηρχε πρὶν εἶθαι εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἐξωποίησεν, ἐνεψύχωσε πολλὰ σώματα κυκλικῶς ἐπανερχομένη, ἀπιστεῖ ὅμως, ὅτι μετὰ πολλὰς τοιαύτας περιελεύσεις δὲν θέλει ἐπὶ τέλος κατατρίβῃ καὶ δὲν θὰ ὑπάρχη πλέον, καὶ τοῦτο εἶναι ὁ παντελής αὐτῆς ὄλεθρος. Χρῆται δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῇ εἰκόνι τοῦ γέροντος ὑφ' ἄντου, ὃς πολλὰ ἱμάτια ὑφαινόμενος καὶ κατατρίβας περὶ τὸν βίον τελευταῖον ἀποθανὼν καταλείπει τὸ ἱμάτιον, ὃ ἤμπεύετο ἀποθνήσκων. Δύναται τις λοιπὸν νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ ὑφ' ἄντου ἀποθανὼν καὶ καταλιπὼν τὸ τελευταῖον ἱμάτιον εἶναι πον καὶ εἰς τὸ μέλλον; Διὰ τοῦτο, λέγει, οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι εἰς τὴν τελευταίαν αὐτῆς περιελεύσιν καὶ ὅτι τὸ νῦν σῶμα ἡμῶν δὲν εἶναι τὸ τελευταῖον, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατατρίβῃ πλέον· πιθανόν λοιπὸν, λέγει, ἡ ψυχὴ ἡμῶν καταπονηθεῖσα καὶ κατατρίβεισα ἐν τῷ μακρῷ κύκλῳ τῶν ζωοποιή-

σεων αὐτῆς νὰ καταβληθῇ ἐπὶ τέλος, καὶ τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ εὐθὺς μετὰ τὸν χωρισμὸν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου σώματος, ὅτε ἀπόλλυται ἐντελὼς καὶ τοῦτο εἶναι παντελής αὐτῆς ὄλεθρος (ΑΖ', ΜΑ', ΜΔ'). Ὁ Κέβητος προβαίνει, «μὴ πολλὰ δὴ σώματα καὶ πολλάκις κατατρίβῃσα ἡ ψυχὴ, τὸ τελευταῖον σῶμα καταλιπούσα, νῦν αὐτὴ ἀπόλλυται καὶ ἢ αὐτὸ τοῦτο θάνατος, ψυχῆς ὄλεθρος» (ΜΑ'). Ὁ Σωκράτης ἀναλαμβάνει νὰ ἀναίρεσῃ καὶ τὴν ἐνστάσιν ταύτην τοῦ Κέβητος ἀποδεικνύων, τί εἶναι αὐτὴ ἡ ἰσότης. Οὕτω δὲ πάλιν ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἰδεῶν παρῆχει ἡμῖν τὸ ἔτερον ἡμῖν τῆς τετάρτης ἀποδείξεως περὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἐν αὐτῷ δὲ κορυφώσεται πλέον ἢ περὶ ἀθωρασίας τῆς ψυχῆς ἀπόδειξις τοῦ μεγάλου φιλοσόφου.

Εἰς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην προβαίνει ὁ Πλάτων ἐκ τῆς περὶ τῶν ἰδεῶν διδασκαλίας αὐτοῦ ὁμοίως. Ὁ Σωκράτης μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐνστάσιν τοῦ Κέβητος συγγὸν ἐπισχὼν χρόνον καὶ πρὸς ἐαυτὸν σκεψάμενος λέγει πρὸς Κέβητι: «Οὐ φάλλον πράγμα, ὦ Κέβη, ζητεῖς· ὄλω γὰρ δεῖ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν διαπραγματεῦσασθαι» (ΜΕ'). Διηγεῖται ἀκολούθως διὰ μακρῶν τὴν ἱστορίαν τῶν περὶ φύσεως μελετῶν αὐτοῦ, διὰ τί γίνεται ἕκαστα, διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί εἶναι, τὴν περὶ φύσεως δηλονότι ἱστορίαν, ἣτις εἶναι μᾶλλον τοῦ Πλάτωνος αὐτοῦ ἢ τοῦ Σωκράτους. Ἐν αὐτῇ ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν γνώσεων τῶν ἀρχαιότερων Ἴωνων φιλοσόφων ἔρχεται τέλος εἰς τὸν ἐκ Κλαζομένων Ἀναξαγόραν εἰπόντα, ὅτι νοῦς ἐστὶν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἰτίας (ΜΓ')· ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἀρκεσθεῖς παρήγαγε τὸ ἐαυτοῦ σύστημα τῶν ἰδεῶν λεγόμενον, οὐ βραχυτάτην εἰκόνα παρατίθειμεν ἐνταῦθα. Ἐπιθυμῶν δηλ., ὁ Σωκράτης (Πλάτων) νὰ μάθῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν ὄντων, διὰ τί γίνεται, ἀπόλλυται καὶ εἶναι ἕκαστον αὐτῶν, ἄρχεται βεβαίως ἀπὸ τῶν πολλῶν, τῶν αἰσθητῶν, τῶν πραγμάτων ἐκῆστων. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς αὐτῶν ὡς μεταβαλλομένων δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ, τὸ ὄντος ὄν, τὸ ἀληθές, τὸ αἰτίον τῶν ὄντων, τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν πραγμάτων ἐκάστων, ἀναβαίνει εἰς τὸ ὕψιστον τῶν αἰσθητῶν, τὸν νοῦν, τὸν Θεόν, τὴν ἰδέαν, εἰς τὸν ἰδανικὸν κόσμον, τὸν τελειον, τὸν παρὰ τῷ Θεῷ, εἰς οὐ ὄλα τὰ φαινόμενα, τὰ πράγματα ἕκαστα ὡς ἀκτίνες ἀπὸ κέντρου ἀπορρέουσι κατὰ τὸν ἐκάστου προσρισμὸν καὶ τὴν σκοπιμότητα αὐτῶν.

Ὁ Σωκράτης λοιπὸν ἀποτεινόμενος τῷ Κέβητι λέγει, ὅτι οὐδὲν καινὸν θέλει εἰπεῖ αὐτῷ, ἀλλ' ὅποια πάντοτε εἰς τὸ παρελθὸν οὐδέποτε ἐπαύσατο λέγων ταῦτα δὲ εἶναι τὰ πολυθρύλλητα ἐκεῖνα, αἱ ἰδέαι, καθ' ὧν ἔρχεται ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει τι καλὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ, οὐσία αὐθόπρακτος τοῦ καλοῦ. Ἐπίσης ὑπάρχει ἀγαθὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, μέγα, μικρὸν καὶ τὰ ἄλλα πάντα. Ἐάν, ἐπαναλαμβάνει ὁ Σωκράτης, παραδέχησαι, ὅτι ὑπάρχουσι τοιαῦτα, αἱ ἰδέαι, τὰ πρότυπα τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ἐπιζῶ, ὅτι ἐκ τούτων θέλεις ἀνευρεῖ καὶ ἀποδειξεῖ τὴν αἰτίαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς (ΜΘ'). Ὁ Κέβης παραδεχόμενος τὴν ὑπαρχῆν τῶν ἰδεῶν παρακαλεῖ τὸν Σωκράτη, ἵνα ὅτι τὰχιστα τελειώσῃ τὸν περὶ τούτων λόγον. Καὶ ὁ διδάσκαλος λέγει, ἐάν ὑπάρχη τι καλὸν πρᾶγμα (ὑπάρχουσι δὲ ὅλα τὰ αἰσθητὰ καλὰ, τὰ ὅποια βλέπομεν ἢ ἄλλως αἰσθανόμεθα) πλὴν αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, τῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ, ταῦτα, τὰ κατ' αἰσθησιν, εἶναι καλὰ, διότι μετέχουσι τῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ. Ἡ ἰδέα λοιπὸν τοῦ καλοῦ, οὐσία ἀειδής, ἄυλος, ἀπλή, τελεία καὶ ἀμετάβλητος, ὡς ὅλαι αἱ ἰδέαι, εἰσερχομένη ὡς δύναμις τις εἰς ἕκαστα τὰ αἰσθητὰ καλὰ, ποιεῖ αὐτὰ μετέχειν τοῦ καλοῦ, γίνεσθαι καλὰ. Ἐχομεν λοιπὸν τὴν ἰδέαν, τὴν δύναμιν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, τὸ πρότυπον τοῦ καλοῦ αὐθόπραστον, τὴν ἰδέαν, λέγει, ἥτις εἰσερχομένη εἰς τὴν ὕλην ἐμψυχοῖ αὐτὴν, ποιεῖ τὰ αἰσθητὰ πρᾶγματα εἶναι καλὰ. Ταῦτα λοιπὸν εἶναι καλὰ, διότι μετέχουσιν ἐκείνου τοῦ καλοῦ, τῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ· αἰτία ὅθεν τοῦ φαινομένου, τοῦ αἰσθητοῦ καλοῦ, εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ, ἡ παρουσία ἢ κοινωνία ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη. «τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίνονται καλὰ» (ΜΘ'). Ἐπίσης καὶ τὰ αἰσθητὰ μεγάλα, μείζω καὶ ἐλάττω γίνονται μεγάλα, μείζω καὶ ἐλάττω, διότι μετέχουσι τῆς ἰδέας τοῦ μεγάλου, μείζονος καὶ ἐλάττονος, διὰ τὸ μέγεθος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, διὰ τὴν ἰδέαν τοῦ μεγέθους, διὰ τὸ μείζον, διὰ τὸ ἐλάττον ἢ τὴν μικρότητα, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ ἐπονομάζονται κατ' αὐτὰ.

Λέγομέν τινα μικρὸν ἢ μέγαν οὐχὶ διὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μικροτέραν οὐσαν ἢ υπερβαίνουσαν τὴν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐκείσῳ ἰδέαν τῆς μικρότητος ἢ τοῦ μεγέθους. Οἷον, ὁ Σιμμίας εἶναι μεγαλύτερος μὲν τοῦ Σωκράτους, μικρότερος δὲ τοῦ Φαίδω-

νος, οὐχὶ διότι ἐν τῷ Σιμμίᾳ ὑπάρχουσι ἀμρότερα καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ μικρότης, ἀλλὰ διότι ὁ Σιμμίας ὑπερέχει τοῦ Σωκράτους, διότι αὐτὸς μὲν ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἰδέαν τοῦ μεγέθους, ὁ δὲ Σωκράτης τὴν ἰδέαν τῆς μικρότητος, ὁ δὲ Φαίδων εἶναι μεγαλύτερος, διότι ἔχει τὸ μέγεθος ἀπέναντι τῆς μικρότητος τοῦ Σιμμίου. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον λέγεται ὁ Σιμμίας μικρὸς ἢ μέγας ἐν μέσῳ ὧν ἀμρότερον, διότι εἰς μὲν τὸν Φαίδωνα παρέχει τὴν μικρότητα αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ μεγέθους ἐκείνου, καθ' ὃ ὑπερέχει οὗτος, εἰς τὸν Σωκράτη δὲ παρέχει τὸ μέγεθος αὐτοῦ ὑπέροχον τῆς μικρότητος ἐκείνου. Ἐνταῦθα ὅλος ὁ λόγος γίνεταί περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ μεγέθους καὶ τῆς μικρότητος, αἱ ὅποια διαφέρουσι οὐσῶν ἀλλήλων, οὐδέποτε ταυτίζονται, οἷον τὸ μέγεθος, ἡ ἰδέα δηλ. τοῦ μεγάλου, οὐδέποτε ἐθέλει εἶναι συγχρόνως μέγαν καὶ μικρὸν, ἀλλ' ἐάν εἶναι μέγαν, οὐδέποτε εἶναι μικρὸν.

Ἡ μία λοιπὸν ἰδέα οὐδέποτε δέχεται τὴν διαφύσιν ἢ ἐναντίαν αὐτῆς, οὐδέποτε δύναται νὰ γείνη τὸ ἐναντίον αὐτῆς, ἀλλὰ δυσὶν τὸ ἕτερον, λέγει ὁ Σωκράτης, «ἢ φεύγειν καὶ ὑποχωρεῖν (τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος), ὅταν αὐτῷ προσή τὸ ἐναντίον, τὸ μικρὸν, ἢ προσελθόντος ἐκείνου ἀπολωλέναι, ἐπιμένον δὲ καὶ δεξιάμενον τὴν μικρότητα οὐκ ἐθέλει εἶναι ἕτερον, ἢ ὅπερ ἦν ὡσπερ ἐγὼ δεξιάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν μικρότητα καὶ ἔτι ὧν ὅσπερ εἶμι, οὗτος ὁ αὐτὸς μικρὸς εἶμι» (Ν').

Τοῦτο ὅμως ἐράνη ἀντιράσκειν εἰς ὅσα ὠμολόγησαν ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδείξει, καθ' ἣν τὰ ἐναντία γίνονται ἐκ τῶν ἐναντίων, διότι νῦν ὀμολογοῦσιν, ὅτι τὸ ἐναντίον οὐδέποτε δέχεται τὸ ἐναντίον αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ὑπεκχωρεῖ καὶ φεύγει, ἢ ἀπόλλυται προσερχομένου τοῦ ἐναντίου. Πῶς δὲ τούτο; διατὶ ἢ ἀντίρρασις αὕτη;

Τὴν φαινομένην ταύτην ἀντίρρασιν ἀναιρεῖ ὁ Σωκράτης λέγων, ὅτι «τότε μὲν (ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδείξει) περὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἐχόντων τὰ ἐναντία ἐλέγομεν, ἐπονομαζόντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων ἐπωνυμίᾳ, νῦν δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν, δηλ. τῶν ἰδεῶν, ὧν ἐνόητων ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν τὰ ὀνομαζόμενα. Αὐτὰ δ' ἐκεῖνα (αἱ ἰδέαι) οὐκ ἔν ποτέ φασιν ἐθελῆσαι γένεσιν ἀλλήλων δεξασθαι» (ΝΑ'). Τότε μὲν, λέγει, ἐλέγομεν περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια ἔχουσι ἐναντίας καταστάσεις ἢ ιδιότητας, αἰτινες γίνονται ἀπ' ἀλλήλων, νῦν ὅμως λέγομεν περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν, αἰτινες

οὐδέποτε γίνονται ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ οὐδέποτε γίνεται ἰδέα τοῦ αἰσχροῦ, καὶ τὸ ἀνάπαινον ἢ ἰδέα τοῦ μικροῦ οὐδέποτε γίνεται ἰδέα τοῦ μεγάλου· τὸ μικρὸν πράγμα ὁμοίως γίνεται μέγα, διότι βλάσις εἶναι τὸ πρῶγμα, ὅπως δύναται νὰ ἔχη τὴν ιδιότητά του εἶναι μικρὸν καὶ ἐκ τοῦ μικροῦ γενέσθαι μέγα. Τὸ ἐναντίον ὁμοίως πρῶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἢ ἰδέα, οὐδέποτε δύναται νὰ γείνη τὸ ἐναντίον. Ἐπειδὴ «μηδέποτε ἐναντίον ἑαυτῶ τὸ ἐναντίον ἔσεισθαι» (ΝΑ'). Ἄρα δὲ προσέβη αὐτῶ τὸ ἐναντίον, ἢ ἐναντία ἰδέα, τότε ὑπεκχωρεῖ ἢ πρῶτη καὶ ἐκλείπει. Καὶ οὐ μόνον αἱ ἐναντία ἰδέαι δὲν δέχονται ἀλλήλα, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶγματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι μὲν κυρίως ἐναντία, ἀλλὰ φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἰδέας ἐναντίας, δὲν δέχονται ἀλλήλα, ἀλλ' ἢ ἀπόλλυνται προσερχομένης τῆς ἐναντίας ἰδέας ἢ ὑπεκχωροῦσι. Τοῦτο φέροι ἐν ἑαυτῶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀρτίου, τὸ τρία τὴν τοῦ ἀναρτίου, ἰδέας ἐναντίας ἀλλήλων· οὔτε τὸ δύο λοιπὸν δέχεται τὴν ἰδέαν τοῦ ἀναρτίου, οὔτε τὸ τρία τὴν τοῦ ἀρτίου. Ἐπίσης θεμελίον καὶ ψυχρὸν ὡς φέροντα ἰδέας ἐναντίας δὲν δέχονται ἀλλήλα, ἀλλ' ἢ ὑπεκχωροῦσιν ἢ ἀπόλλυνται προσερχομένου τοῦ ἐναντίου. Φανερώς ἐκ τούτου ἐξάγεται, ὅτι οὐγὶ μόνον μία ἰδέα δὲν δέχεται τὴν ἐναντίαν ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ πᾶν πρῶγμα φέρον τὴν μίαν ἰδέαν δὲν δύναται νὰ δεχθῆ ἕτερον πρῶγμα φέρον τὴν ἐναντίαν ἰδέαν. Διότι ὅ,τι ἂν κατέχωσιν αἱ ἰδέαι, ἀναγκάζουσιν αὐτὸ νὰ ἔχη τὴν ἰδέαν αὐτήν, ἥτις τὸ κατέχει, καὶ ἕτερον τι ἐναντίον. Οἷον, ὅ,τι ἂν κατέσχη ἢ ἰδέα τῶν τριῶν, ἀνάγκη τοῦτο νὰ εἶναι οὐ μόνον τρία, ἀλλὰ καὶ περιττὸν. Εἰς τοῦτο δὲ, τὴν ἰδέαν τῆς τριάδος καὶ τοῦ περιττοῦ, ἢ ἐναντία ἰδέα τοῦ δύο φέρ' εἶπαι ἢ τοῦ ἀρτίου οὐδέποτε ἤθελεν εἶθαι. Τὰ τρία λοιπὸν εἶναι ἄμοιρα τοῦ ἀρτίου καὶ ἢ τρία ἀνάρτια.

Ἐκ τούτων, τὰ ὅποια ὠμολόγησε καὶ ὁ Κέβης, ὁ Σωκράτης προβαίνει εἰς τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου κατὰ τὴν ἐφεξῆς σειράν τῶν συλλογισμῶν. Ἐρωτᾷ τὸν Κέβητα: «ὦ ἂν τί γένεσθαι σῶματι, ζῶν ἔσται;» δηλ. τί πρέπει νὰ ἐπέβη εἰς ἐν σῶμα, ἵνα γείνη τοῦτο ζῶν, νὰ ζῆ; ὁ Κέβης ἀποκρίνεται: εἰς ὅ,τι ἢ θελεν εἰσελθεῖ ἢ ψυχῇ, ἐκείνο τὸ σῶμα θέλει ζῆ. Πάντοτε οὕτω θέλει γίνεσθαι: ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης. Πῶς οὐγὶ ἀποκρίνεται ὁ Κέβης. Λοιπὸν, ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης, ὅ,τι ἂν κατέσχη ἢ ψυχῇ, ἔρχεται πάντοτε φέρουσα εἰς αὐτὸ ζῶν;

Μάλιστα. Ὑπάρχει τι ἐναντίον εἰς τὴν ζῶν ἢ οὐγὶ; ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης. Ὁ θάνατος, λέγει ὁ Κέβης. Λοιπὸν, κατὰ τὰ ὠμολογημένα, λέγει ὁ Σωκράτης, οὐδέποτε ἢ ψυχῇ θέλει δεχθῆ τὸ ἐναντίον ἐκείνου, τὸ ὅποσον αὐτῇ ἐπιφέρει πάντοτε· δηλαδή ἢ ψυχῇ οὐσα ἰδέα τῆς ζῶης, αὐτὸ τοῦτο ζῶν οὐσα, δύναμις ζῶν παρεχούσα εἰς τὸ σῶμα, εἰσερχομένη εἰς αὐτὸ ζωοποιεῖ αὐτό, ζωοποιούσα δὲ δὲν δύναται νὰ δεχθῆ τὸ ἐναντίον αὐτῆς τῆς ζῶης, τὸν ἀνέθερον τῆς ζῶης, τὸν θάνατον. Ἄρα ἢ ψυχῇ δύναμις οὐσα τοῦτ' αὐτὸ ζῶν καὶ ζωοποιός θέλει ζῆ πάντοτε, οὐδέποτε καὶ οὐδαμῶς ἐπιδεχόμενη τὸ ἐναντίον αὐτῆς, τὸν θάνατον. Ἄρα ἢ ψυχῇ εἶναι θάνατος. Ὁ Κέβης συνωμολόγησε τοῦτο (ΝΔ', ΝΕ'). Περαιτέρω δὲ προβαίνει ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης: ἂν τὸ θάνατον εἶναι καὶ ἀνώλεθρον, ὡς εἶναι βεβαίως διὰ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι θάνατον, ἢ ψυχῇ θάνατος οὐσα εἶναι καὶ ἀνώλεθρος; Μάλιστα, ἀποκρίνεται ὁ Κέβης. Ἄρα, λέγει ὁ Σωκράτης, ἢ ψυχῇ ὠμολογεῖται, ὅτι εἶναι πρὸς τῶ θανάτῳ καὶ ἀνώλεθρος, ἐπομένως αἰδώς. Ὁ Θεὸς λοιπὸν καὶ ἢ ψυχῇ, αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ζῶης καὶ αἰτι ἄλλο ἐστίν θάνατον, παρὰ πάντων ἂν ὠμολογηθεῖν, λέγει ὁ Σωκράτης, μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. Οὕτω λαμβάνει πέρας ἢ τετάρτη καὶ ἔσχατος ἀποδείξις περὶ τῆς θανασίας τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, βασιζομένη κυρίως, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου συστήματος τοῦ θεοῦ Πλάτωνος, καθ' ὃ αἱ ἰδέαι, οὐσαί ἀπλαῖ, αὐθόπαρτοι, πρότυπα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, δυνάμεις, παρεχούσι τὰ κατ' αἰσθησιν πάντα, τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἢ ἀνθρωπίνη λογικὴ ψυχῇ.

Ἀνακεφαλαιωδύτες ἤδη τὰς περὶ θανασίας τῆς ψυχῆς ἀποδείξεις τοῦ Πλάτωνος λέγομεν, ὅτι πᾶσαι συγκαντροῦνται εἰς τὴν τελευταίαν, καθ' ἣν ὠμολογεῖται, ὅτι ἢ ψυχῇ εἶναι ἰδέα τῆς ζῶης, δύναμις ζωοποιός, ἀρχὴ τῆς ζῶης, αἰδώς, ἀειζῶος, οὐδ' ἐπὶ στιγμῇν δυναμένη νὰ παύσῃ ζῶσα. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐμμέσως ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ φιλοσόφου, πάντοτε καὶ παρὰ πάντα τὸν βίον ἀγωνιζομένου νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν ὄντων, τὰ ὄντως ὄντα, τὰς ἰδέας. Ἐπειδὴ δὲ ἢ ψυχῇ αὐτοῦ ἔχουσα τὸ σῶμα ἐμποδίζεται ὑπ' αὐτοῦ, τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἄλλων ἡδονῶν εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ἰδεῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀπαλλαγῆ αὐτοῦ, καταφρονεῖ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, ἥτοι ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον, τὸν χω-

ρισμόν δηλ. τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος· τότε δὲ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μένουσα αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν θελεῖ ἀναβῆναι εἰς τὰς ἰδέας καὶ θελεῖ γνωρίσει αὐτάς. Ὁ φιλόσοφος λοιπὸν ἔχει πεποιθήσῃν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ἡ δὲ πεποιθήσις αὕτη τοῦ φιλοσόφου ἀποδεικνύεται καὶ διαλεκτικῶς ὡδε.

α') Ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσόφου ἀθάνατος οὐσα, κατὰ τὴν πεποιθήσῃν αὐτοῦ, ζῆ ἐν τῷ εἶδει τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ σώματος, ἐξερχόμενη δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν καλούμενον θάνατον ἐξκαταλυθεὶ ζῶσα αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἰδεῶν. Καὶ ἐπειδὴ ζῆ πάντοτε, πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ κατ' ἀνάγκην πάλιν εἰς τὴν μετὰ τοῦ σώματος ζωὴν, διὸ ἀποτελεῖ κύκλον ζωῆς μεταβαίνουσα, ὡς αἱ ἐναντία ἰδιότητες ἐνὸς ὑποκειμένου ἢ πράγματος μεταβαίνουσιν ἢ μίᾳ εἰς τὴν ἄλλην, ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς μεθύπαρξιν ἢ αὐθύπαρξιν, καὶ ἐκ ταύτης ἀμπτουσα εἰς τὴν ζωὴν ἔχει οὕτω καὶ προύπαρξιν. Ἡ ψυχὴ ἄρα ζῆ μετὰ τὸν λεγόμενον θάνατον καὶ προύπαρχει πρὶν ἔλθῃ πάλιν εἰς τὸ σῶμα.

β') Προύπαρξουσα ἡ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν ὡς ἰδέα τῆς ζωῆς ἐν ταῖς ἰδέαις ταῖς συγγενέσιν αὐτῆς ἔργεται εἰς τὸ σῶμα πάλιν φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὴν ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ κτηθεῖσαν προτέρην γνῶσιν τῶν ἰδεῶν, ὅπερ καλεῖται ἀνάμνησις.

γ') Ἡ ψυχὴ οὐσα ἰδέα τῆς ζωῆς εἶναι ὡς ἐκεῖνη ἀειδής, ἄυλος, ἀπλή καὶ ἐπομένως ἀσύνθετος, ἀδιάλυτος, αἰδιος, θεῖα, θεοειδής, ἡγεμὼν τοῦ σώματος· πᾶν δὲ τὸ ἀσύνθετον ἀδιάθετον καὶ ἀθάνατον.

δ') Ἀσύνθετος οὐσα ἡ ψυχὴ, καὶ ἐπομένως ἰδέα, 1) δὲν εἶναι προϊὼν τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐντεταμένω, ἁρμονία, ἀλλὰ τούναντίον· 2) ἀρχὴ τῆς ζωῆς καὶ αἰτία αὐτῆς. Μὴ οὐσα δὲ ἁρμονία, ἀλλ' ἀρχὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως, εἶναι ἰδέα τῆς ζωῆς, δύναμις ζωοποιός, ἀειζῶσα, ἐπομένως ἀθάνατος, ἀνώλεθρος, ἀδιάθροτος.

Ἀναστρέφοντες τὴν σειράν τῶν ἀποδείξεων τούτων ἔχομεν τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος ὡδε.

α') Ἡ ψυχὴ εἶναι ἰδέα τῆς ζωῆς, τοῦτ' αὐτὸ ψυχὴ ἐμψυχούσα, ἀρχὴ ἀειζῶσα, ζωὴ καὶ ζωοποιός, ἀρχὴ δὲ οὐσα τῆς ζωῆς δὲν εἶναι ἁρμονία, προϊὼν δηλ. τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐντεταμένω.

β') Ἰδέα δὲ οὐσα ἡ ψυχὴ εἶναι οὐσία ἀ-

πλή, αὐθύπαρξις, ἀσύνθετος, ἀδιάλυτος, ἀθάνατος.

γ') Ἡ ψυχὴ οὐσα ἰδέα τῆς ζωῆς καὶ ἀρχὴ αὐτῆς ἐπομένως ἀειζῶσα, ἔξῃ ἐν ταῖς ἰδέαις καὶ προύπαρχει, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, δι' ὃ φέρει τὴν ἀνάμνησιν αὐτῶν.

δ') Ζῶσα ἡ ψυχὴ πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ σῶμα καὶ προύπαρξουσα καθ' ἑαυτὴν ἔχει τὴν ζωὴν αὐτῆς καὶ ἄρα ἐξέθουσα τοῦ σώματος εἰς τὸν λεγόμενον θάνατον, ἔχει ἄρα μεθύπαρξιν καὶ συνεχῆ ζωὴν, ἕως οὗ εἰσέλθῃ πάλιν εἰς τὸ σῶμα. Περὶ τοῦτου ὁ ἁρῶς φιλόσοφος ἔχει πεποιθήσῃν καὶ διὰ τοῦτο ἐργάζεται παρὰ πάντα τὸν βίον εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθείας καταρροῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ ὡς ἐμποδιζόντων τὴν προσπάθειαν αὐτοῦ. Δι' ὃ ὁ φιλόσοφος ἀσκών τὴν ἀρετὴν ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον, τὸν χωρισμόν δηλ. τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, διότι οὕτως ἡ ψυχὴ αὐτοῦ θελεῖ μεταβῆναι εἰς τὸν καθαρώτατον κόσμον τῶν ἰδεῶν, εἰς τὸν Θεόν. Αἱ ψυχαὶ ἄρα τῶν ἁρῶς φιλοσοφούντων καὶ ἐναρέτων ἄρα θείουσιν ἀπέθειναι καθαρά εἰς τὸν Θεόν, αὐταὶ δὲ μόνα ἔχουσιν ἀτομικὴν ἢ προσωπικὴν ἀθανασίαν, ἐνῶ αἱ τῶν λοιπῶν μὴ φιλοσόφων καὶ ἐναρέτων θείουσιν ἐπαναστρέφει ἀναλόγως τῶν δικαιοημελιῶν καὶ πράξεων αὐτῶν κυκλικῶς εἰς τὴν ἐπιγειοῦ ζωὴν ἐνδύμεναι εἰς ἕτερα σῶματα ζῶων καὶ ἀνθρώπων, μέχρις οὗ μετὰ πολλὰς καὶ ἐπανειλημμένας ζωὰς καθαρθῆσιν διὰ τῆς φιλοσοφίας ἀειζῶσιν ἢ μεταβῶσιν εἰς τὸ θεῖον.

Τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλίαν ὁ Πλάτων ὑποστηρίζει καὶ δι' ἄλλων ἡθικῶν θεωριῶν. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀκαθάρτη αὐτοῦ δὲν θελεῖ καταστρεψεῖ τὴν πᾶγκαλον καὶ θεῖαν καὶ καθαρὰν ψυχὴν (Τίμ., II B), τὴν φρόνημον, τὴν νοητικὴν, τὴν τεινοῦσαν πάντοτε πρὸς γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν. Ἡ προσπάθεια λοιπὸν αὕτη εἰς γνῶσιν καὶ ἀρετὴν δὲν εἶναι ματαία, ὥστε νὰ διαρυσθῇ καὶ διασκορπισθῇ ἄμα χωρίζομεν τοῦ σώματος, μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο θελεῖ μεταβῆναι εἰς τὸ θεῖον (Φαίδ., KΘ'—ΛΔ'), τὸ ὅμοιον αὐτῇ, τὸ αἰεὶς καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνημον, ὡς ἁρμονία ὑπαρχει αὐτῇ εὐδαιμόνιᾳ εἶναι» (KΘ'). Τελευτῶν δὲ λέγει ὁ Σωκράτης τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· « Ἀλλὰ τὸδε γὰρ, ὦ ἄνδρες, δικαίον διανοεσθῆναι, ὅτι, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἐπιμελείας δὲ δαίτηι οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ κλισούμεν τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός, καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὲ καὶ δόξειεν ἂν δεινός εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσει.

Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντός ἀπαλλαγῆ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἕμ' ἀπαλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς. Νῦν δὲ ἐπειδὴ ἄθνατος φαίνεται οὐσα, οὐδενίᾳ ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγῆ κακῶν οὐδὲ σωτηρία πλὴν τοῦ ὡς βέλτιστου τε καὶ προνομωτάτου γενέσθαι· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς Ἄδου ἢ ψυχῇ ἔρχεται· πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς, ἃ δὲ καὶ μέγιστα λέγεται ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκείσε πορείας . . . ἀφικουμένην δὲ ὄθι περ αἰ ἄλλαι, τὴν μὲν ἀκάθαρτον καὶ τι πεποιτηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμεμένην ἢ ἄλλ' ἄττα εἰργασμένην, ἃ τούτων ἀδελφά τε καὶ ἀδελ-

φῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην μὲν ἅπας φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται καὶ οὔτε ζωνέμπορος οὔτε ἡγεμῶν ἐθέλει γίγνεσθαι, αὐτῇ δὲ πλανᾷται ἐν πάσῃ ἐγχομένη ἀπορίῃ, ἕως ἂν δὴ τινες χρόνοι γένωνται, ὧν ἐξελθόντων ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ πρόπουσαν οἰκῆσιν· ἢ δὲ καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξέλθοῦσα καὶ ζωνέμπορων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα ὠκίσει τὸν αὐτῇ ἐκάστη τόπον προσήκοντα» (ΝΖ'). Οὕτως ἔχομεν πλήρη τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μετὰ θάνατον βίου τῶν ἀνθρώπων διδασκαλίαν τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς σεμνῆς Ἀκαδημίας, τοῦ θεοῦ Πλάτωνος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΕΡΚΩΝ Ο ΣΑΜΟΥΡΚΑΣΗΣ

(1772)

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΧΠΕ' συνεδριάσει τῆς 13 νοεμβρίου 1882).

Ἐὰν ἡ ἱστορία εἶναι ἡ ἀκριβής, ἀπαθής καὶ ἀμερόληπτος ἔκθεσις τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, καλῶν ἢ κακῶν (διότι τότε μόνον γίνονται ὠφέλιμος εἰς τοὺς αὐτὴν μελετῶντας ὡς πορίζομένους ὠφέλιμα ἀληθῶς διδάγματα), ἢ προκειμένη μελέτη, μίαν σελίδα τῆς κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἱστορίας παριστάσα, εἶναι ἀρκούντως διδασκατικὴ εἰς τοὺς περὶ τὴν κατάστασιν καθόλου τῆς γερικῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, ἐνασχυλουμένους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἱστορία εἶναι ἡ ἀπαθής ἔκθεσις τῶν γενομένων, ὀφείλει ὁ μελετῶν αὐτὴν καὶ τὰ εὐτελέστατα τῶν μελετῶν αὐτοῦ

τοῖς ἄλλοις ἐκτιθεῖς νὰ θηρεύῃ πρὸ παντός τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν.

Ὅτι κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς βασιλείδος τῶν πύλων χρόνους ἡ ἐκκλησία ἐγένετο καθόλου ἢ σωστικῆ κίβωτός τοῦ ἡμετέρου γένους ἀπεδειξάμεν ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ, οὐδ' εἶναι χρεῖα νὰ ἐπανέλθωμεν ἐνταῦθα· ὅτι δὲ ἄλλιν ἐν τοῖς κόλπαις αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκκλησίας παρὰ τοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι, τοῖς συνήθως ἐν τῇ κάτω βασιλευσῶσῃ διατρέβουσι καὶ τὴν ἱερὰν σύνδοον συγκροτοῦσιν (1), ἐτι δὲ

(1) Ἐν τῇ συνόδῳ τότε ἤδρευον παραδόξως περὶ τοὺς 20 ἀρχιερεῖς, Ὁρ. Ὑψηλ. «τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν» σελ. 611.

καὶ παρὰ τοῖς λαϊκοῖς τοῖς τότε ἰσχύουσιν οὐκ ὀλίγα. ὡς μὴ ὄφελεν. ἀνωμαλίαι καὶ ἱριδίες καὶ κομμικτικαὶ βραδουργίαι καὶ ἐγθροπραξίαι συνθβαινον, ἐπιφέρουσαι τὰς συχνὰς ἀλλαγὰς τῶν πατριαρχῶν καὶ τὰς ἐκ τούτου ὀλιγὰς καὶ ἠθικὰς ἡμίαις τοῦ παλαιώρου γένους, ἡλίου φαινότερον ἔδειξεν οὐ μόνον ὁ σύγχρονος καὶ αὐτόπτης ἀοιδίμος Ὑψηλάντης ἐν τοῖς «μετὰ τὴν ἄλωσιν» αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἔλλοιπε τοιαῦτ' αἶνα ἐκ τῶν συγχρόνων πηγῶν ἀντλήσαντες. Τοιαύτην τινὰ λίαν περιεργον σκηρὴν ἐκ πηγῶν ἀνεκδότων ἐξαγαγόντες προσθέμεθα νὰ παραστήσωμεν ἐνταῦθα ἱκανῶς καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπιφύσεις περιεργον, δικνύουσαν τὸ μὲν τὸν χαρακτήρα τῶν δρώντων προσώπων, τὸ δὲ τὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ἀνὴρ δὲ οὗτος, οὐ τὸν χαρακτήρα διαγράφουμεν, εἶναι ὁ κατὰ τὸ 1772 μητροπολίτης Δέσφκων Διονύσιος ὁ Σαμουράκης.

Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς οὔτε ἐκ τοῦ Ὑψηλάντου, οὔτε ἐκ τοῦ παρ' ἐμοὶ χειρογράφου τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως ἢ τὴν πατρίδα, ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τοῦ ἱερέου τούτου. Φαίνεται ὅμως, ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς γνωστῆς μέχρις οὐ πρό πολλοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκογενείας Σαμουράκη, ὡς καλεῖ αὐτὸν ὁ Ὑψηλάντης (1). Ὅτι ἦν νοήμων, εὐεπήβολος καὶ ἱκανῆς παιδείας κάτοχος, ἀποδεικνύουσι τὰ κατωτέρω ἐκδιδόμενα ἐγγράφα αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἢ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς ἀπολογίας, ἣν ὑπέβαλε τῷ πατριάρχει καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ Ὑψηλάντου (2), ὅτι ὀλίγου δεῖν ἐγένετο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Λίου μάλιστα, ὅπερ ἦτο λίαν δύσκολον, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα (3). Κατὰ τὸν Ὑψηλάντην, πρὶν ἀρχιερατεῦσθαι ὁ Διονύσιος ἦν ἀρχιδιάκονος τοῦ πατριαρχεῦσαντος κατὰ τὰ 1728—1733, 1741—1743, 1743—1748, 1752—1753, ἂν αἱ χρονολογίαι εἶναι ἀκριβεῖς (4).

Ἐν Χίῳ ὁ Διονύσιος διετριψεν, ὡς φαίνεται, ἔτη ἱκανά, ἀλλ' οὐδὲν κοινωφελὲς διέπραξεν, ὡς ἡ σύνοδος γράφει ἐπιτιμῶσα αὐτῷ καὶ αὐ-

τὸς οὕτως ὁμολογεῖ ἐπιφέρειν, ὅτι ἡ ἐπαρχία αὐτῆ εἶχε κοινωφελῆ καταστήματα ὑπὸ τῶν κατοίκων ἰδρυθέντα καὶ διατηρούμενα. Κατὰ τὰ 1759 ἐπὶ Σεραφεῖμ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ βασιλευσῶσῃ ἐνδημῶν ὁ Νίου προτείνεται ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου Γερασίου καὶ Νικολάου Μαυρογένους, διεραμνῶς τότε τοῦ στόλου, εἰς τὴν πατριαρχεῖαν. Τὴν σκευφαίαν ταύτην, λίαν συνήθη παρὰ τοῖς τότε ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐκπαύωσεν ὁ πατριάρχης Σεραφεῖμ πέμψας αὐτὸν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του (1).

Ἄλλ' ὁ ἀνήσυχος Διονύσιος μεζόνων ὀρεγόμενος δὲν ἠσυχάζει ἐν Χίῳ. Τὴν περναίεται Ὁ τότε μητροπολίτης Ἐφέσου Ναθαναὴλ Κιλλονάρης παθὼν μελαγχολίαν διετριβὴν ἐν Χίῳ, τῇ πατρίδι αὐτοῦ, εἰς ἀνάρασιν. Ὁ ἐπιτιμῶν Νίου Διονύσιος ὄφελ' αἰεὶ τῆς περιστάσεως, τίς οἶδε πῶς, δόλω καὶ ἀπάτῃ λαμβάνει τὴν παραίτησιν τοῦ Ἐφέσου Ναθαναὴλ. ἦν ἐσφράγισε καὶ ὑπέγραψε διάκονός τις τοῦ Ναθαναὴλ. Ὁ Διονύσιος ἐρχεται εἰς Κωνσταντινουπόλιν καὶ διὰ χρημάτων μετατίθεται ὑπὸ τοῦ πατριαρχου Ἰωαννουαίου τοῦ Καρατζῆ τῷ 1762 εἰς τὴν Ἐρεσον. Ἡ ὑπέθεσις ἐξέτασθη πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐρχεται καὶ ὁ Ναθαναὴλ, κατηγορήσων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς μελαγχολίας κατεχόμενος καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι δὲν παρουσίασθη εἰς τὴν σύνοδον, συμβιβάζεται ὅμως μετὰ τοῦ νέου Ἐφέσου Διονυσίου, ὅστις κατέχει τὴν Ἐρεσον, καίπερ παρενοχλούμενος ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ Ναθαναὴλ. Ταῦτα λέγει ὁ Ὑψηλάντης μαθητῆς γενόμενος ἄλλοτε τοῦ Ναθαναὴλ (2). Τὰ λεγόμενα τοῦ Ὑψηλάντου ἐπιβεβαιῶνται καὶ ὑπὸ τῶν κατωτέρω ἐγγράφων, τοῦ τε ἐπιτιμητικοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ Διονυσίου. Καὶ ἡ μὲν σύνοδος καταγράφουσα αὐτοῦ λέγει: «Πῶς δὲ νὰ παραδραμῶμεν τὰ ὅσα ἐδραματούργησας κατὰ τοῦ ἀθωοτάτου ἐκείνου γέροντος Ἐφέσου Ναθαναὴλ ἐναγοῦντα ταῖς ἀκακίαις ἀπάντων καὶ τέλος τὸν ἄδικον διωγμὸν καὶ τὴν ὄρεσι καὶ σπληναίσις καταφυγὴν τοῦ κακοδαίμονος»: Ὁ δὲ Διονύσιος ἀπολογούμενος πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ νομιζόμενον εἰσαγγητὴν τοῦ πράγματος αὐτῆς (πιθανῶς τὸν τότε πανίσχυρον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς Ἡρούσης Με-

(1) Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 379.

(2) Ἀπόθι.

(3) Ἐν τῷ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ ἐγγράφῳ ἐπὶ πατριαρχου Παΐσιου τῷ 1746 ἐκδοθέντι φαίνεται μεταξὺ τῶν ὑπογεγραμμένων ἀρχιερέων καὶ «ὁ Νίου Διονύσιος», πιθανῶς οὗτος ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ὑψηλ. ἀπόθι σελ. 611

(4) Ἀπόθι, σελ. 325—370.

(1) Ἀπόθι, σελ. 379.

(2) Ἀπόθι, σελ. 392.

λέτιον) λέγει « Ἐπί προσβάλλεις τὸ τοῦ Ἐφρέσου Ναθανάηλ ἀποκρίνομαί σοι ἐλυπέθην εἰδὼς τὴν τοιαύτην ἀνομίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἐχώρησεν εἰς τὴν ψυχὴν σου. Εἰ ἡ παρὰίτησις ἐκείνου δὲν ὑπῆρχεν εὐθεία, διατί ἔδωκας ψῆφον; Εἰ οὖν ἔδωκας, διατί κατακρίνεις ὡς μὴ εὐθείαν; . . . διότι ἐγὼ οἶδα καὶ τὰς ὄσας κατασκευὰς καὶ δογματουργίας συνῆραψας τότε κατ' ἑμοῦ· ἀλλὰ καὶ τὸ αἷτιον οἶδα, διότι δὲν ἐφάνην εὐδόκιμος εἰς σὲ δεχόμενον τὴν παρὰίτησιν ὡς εὐθείαν καὶ εὐλογον. Ἐλάθε τὸ κοινὸν 50 πουργεῖα μετρητὰ, μ' ὄλον ὅπου εἶχεν ἐπί 50 πουργεῖα χρέος κεφαλαίον καὶ δεδουλευμένα διάφορα, ὅπου παρ' ἑμοῦ ἐπληρώθησαν. Ἐπειτα δὲ διὰ νὰ μὴ φανῶ, ὡς εἶπον, εὐδόκιμος, ἔφερες τὸν ἀσθενῆ ἐκείνον γέροντα καὶ τὸν εἶχες κειρομένον ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπασι τῆς γῆς διὰ νὰ μὲ προξενήσῃς τὴν τόσην ζημίαν. Δίκαιος ὁ Κύριος! Ἀρσὺ δὲ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐγένειεν ἡ ἐξέτασις τῆς υποθέσεως, ἀπεράνθη τὸ ἀληθὲς ὅποιον ἦτον, καθὼς διαλαμβάνει καὶ τελευταῖον τὸ πατριαρχικὸν συνοδικὸν γράμμα· τὰ ὅποια ταῦτα νὰ τὰ ἀπορύγῃς δὲν ἠμπορεῖς ὡς υπογεγραμμένος. Λοιπὸν παύσαι» (1).

Ἐφρέσου ὁ Διονύσιος ἔμεινε μόνον δύο ἔτη, ἐν οἷς ὑπέφερε πολλὰ κατατρεγόμενος ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀδικηθέντος πρώην Ἐφρέσου Ναθανάηλ. Ἴνα ἀπαλλαγῇ τῶν καταδρομῶν τούτων, μετατίθεται τῷ 1764 ὑπὸ τοῦ τότε τῷ πρώτῳ ἀναρρηθέντος πατριάρχου Σαμουήλ τοῦ ἀπὸ Δέρκων εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην (2). Δέρκων ἔμεινε ὁ Διονύσιος ἔτη ἐννέα, ἀπὸ τοῦ 1764 μέχρι τοῦ 1773, καὶ τότε πλέον ἔμεινε πάντοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει μετέχων ἀμέσως τῶν ἐκκλησιαστικῶν υποθέσεων ἐπι τῶν πατριαρχῶν Σαμουήλ (1763—1768), Μελετίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης (1768—1769) καὶ Θεοδοσίου τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης (1769—1773). Ἐπί τῆς πατριαρχείας τοῦ Θεοδοσίου τῷ 1772 ἐγένετο ἡ καταστραφὴ τοῦ Διονυσίου. Ὁ Ὑψηλότατος διηγεῖται τὸ περιστατικὸν ὧδε (3):

« Ἡ σύνοδος ἤλαξε τὸν Μιτυλήνης, διατί δὲν κατέδασε χρέος· ἐκείνος ἀπεκρίθη, ὅτι νὰ κατέδασε πουργεῖα 16· ἤρωτήθη ὁ καπικε-
χαγεὺς τοῦ Διονυσίου ὁ Δέρκων καὶ ἔδειξε τὰς

πληρωθείσας ὁμολογίας. Δυσχερестήθη ἡ σύνοδος, διατί νὰ τὰς κρύψῃ ἕως τότε, πράγμα ἀσυνεθιστόν καὶ ὑποπτεύθη, ὅτι νὰ κρύβῃ τὰ αὐτὰ ὁ Δέρκων καὶ μὲ τὸν Σαρρόν· ὅθεν ἐστάλην συνοδικῶς ἐξάρχον εἰς τὰς Σέρρας διὰ ἐξέτασιν. Ἠγανάκτησεν ἐπὶ τούτῳ ὁ Δέρκων εἰπὼν, ὅτι διὰ κατατρονῆσιν ἐδικὴν του ἐπὶ προσφάσι κέρδους τῆς ἐκκλησίας στέλλουν τὸν ἐξάρχον εἰς κείρον ὅπου αὐτοὶ παραδέλπουσι τὸ κέρδος τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰ κυριώτερα, διὰ τοῦτο ἔδωσαν καὶ τὴν Σάμον τῷ διακόνῳ τοῦ Προύσης Μελετίου μὲ δόσιν πουργεῶν 6, ὅπου ἄλλοτε ἐδόθη ἡ Σάμος μὲ δόσιν πουργεῶν 30, ὡς φαίνεται εἰς τὰ κατῆστιχα. Ἐν τούτοις ὁ ἱετρός Γεώργιος Χαντζερλιῆς, ἔχωντας νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸν Τορνόβου, παρεκάλεσε τὸν ποτὲ βέισην Ὁσμάν-ἑφένδην νὰ προστάξῃ νὰ δοθῇ τὸ δίκαιόν του, εἰπὼν ἐνταυτῷ τὸ ὅτι ὁ πατριάρχης ἄμελεῖ τὰς δόσοληψίας καὶ τὰ δίκαια τῶν δανειστῶν. Ὁ Ὁσμάν-ἑφένδης λοιπὸν μεταπεισθεύμενος τὸν καπικερχικὸν τοῦ πατριαρχείου, τὸν εἶπε τὰς εἰδήσεις τοῦ Χαντζερλιῆ, φιλικῶς συμβουλευσὼν τὴν ἀπογῆν τῶν τοιούτων καὶ προσβάλλον καὶ τὴν πληροφορίαν διὰ τὸ δίκαιον τοῦ Χαντζερλιῆ. Οἱ ἀρχιερεῖς ὑποπτευθέντες, ὅτι ἐπερειδόμενος ὁ ἱετρός τῷ Δέρκων καὶ τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ συνῆραψε τὰς τοιαύτας συκοφαντίας, ἔκαμαν μαζὶ καὶ ἀπόντος τοῦ Δέρκων, παριστῶντες τὴν καλὴν διοίκησιν τοῦ πατριάρχου καὶ ἀναιροῦντες τὰς συκοφαντίας. Ὁ Δέρκων ἰδὼν, ὅτι δὲν τὸν ἔβαλαν νὰ υπογράψῃ οὔτε αὐτὸν οὔτε τοὺς ὁμόφρονάς του ἀρχιερεῖς, ἐν οἷς ἦν ὁ Νικαῖας, ὁ Φιλιππουπόλεως, ὁ Ἀγγιῆλου, ὁ Μεσημβρίας, ὁ Διδυμοτείχου καὶ ὁ Βιζύης, ὑποπτεύθη, ὅτι τὸ μαζὶ καὶ νὰ ἐδόθη πρὸς κατηγορίαν του· ὅθεν γράψας ἑγγράφον πρὸς ἀπολογίαὶν του, τῇ μαρτυρίᾳ τῶν συνηγόρων του, πρὸς ἀναιρέσιν τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἀρχιερέων τὸ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόρταν εἰς χεῖρας τοῦ βέισῃ Ἰσμαήλ-πέη, ὅστις ἰδὼν ὅτι τὸ μαζὶ καὶ εἶναι περὶ ἄλλης υποθέσεως καὶ αὐτὸς ὑποπτεύεται ἄλλῃ, τὸν ἐνόμισεν ὑπεύθυνον καὶ ἔστειλε τὸ ἑγγράφον τῷ τζαούσπασῃ διὰ νὰ τὸ στείλῃ τὸν πατριάρχην. Ὅθεν συνοδικῶς ἐξωρίσθη εἰς τοὺς Δέρκους, τόπον τῆς ἐπαρχίας του μὲν ἀλλ' ἔρημον· ἀλλ' αὐτὸς δυναμίμα χρημάτων ἦλθεν εἰς τὰ Θεραπεῖα τὸν Αὐγούστον, καὶ τὸν Ὀκτώβριον ἦλθεν εἰς τὸ σπίτι του τὸ εἰς τὸ Γενίκαπι».

Ταῦτα συνέβαινον κατ' αὐγούστον τοῦ

(1) Ὁρα κατωτέρω τὰ ἔγγραφα.

(2) Ὑψηλ. αὐτόθι 397.

(3) Ὑψηλ. Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 177.

1772 καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1773 κατὰ ὀκτώβριον ἀσθενήσας ἀπέθανεν ὁ Διονύσιος.

Ἡ ἱστορία τοῦ Διονυσίου, ἡς μνημονεύει ὁ Ὑψηλάντης, ἐπιβεβαιούται ἐκ τῶν ἐπομένων ἐγγράφων ἐξαχθέντων ἐκ τινος τῶν παρ' ἐμοὶ χειρογράφων. Ἐὰν ἀνέκδοτα ταῦτα, ὡς νομίζω, ἐγγράφα γειγραμμένα κατὰ μάρτυρον τοῦ 1772 εἶναι τέσσαρα. Τὸ πρῶτον ἐπιγράφεται «γράμμα τοῦ πανιερωτάτου Δέρκων Διονυσίου πρὸς τὸν Παναγιώτατον» (εἶναι, ὡς εἴρηται, πατριάρχης ὁ Θεοδόσιος). Ἐν αὐτῷ ὁ Διονύσιος ἀναγγέλλει, ὅτι ἐφθασεν ἤδη εἰς τὸν ὀρισθέντα τόπον τῆς ἐξορίας κατὰ τὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν καὶ παρκαλεῖ τὸν εἰρηγόρητον Σωτῆρα Χριστὸν νὰ νεύσῃ εἰς τὴν Παναγιώτητα του νὰ διαλύσῃ τὰς μεταξὺ τῶν ἐριδῶν. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ Διονύσιος γράφει καὶ πρὸς τὴν ἱεράν συνόδον ἰδιαιτέρον γράμμα, ἐν ᾧ παρκαλεῖ τὰ αὐτὰ. Ἡ ἱερά συνόδος μετὰ δέκα ἡμέρας, τῇ 3 ἀπριλίου, ἀπήντησεν εἰς τὸν Διονύσιον ἐν ἐκτάσει, ἐλέγγουσα ὅλην τὴν διαχωρῆν τὴν τε πρότερον καὶ νῦν τοῦ Διονυσίου. Εἰς τὸ περιεργον τοῦτο ἐγγράφον τῆς συνόδου ὁ Διονύσιος ἀμέσως μετ' ἡμέρας ἕξ, τῇ 9 ἀπριλίου, ἀπήντησεν αὐθις ἐν ἐκτάσει ἀνασκευάζων ὅλας τὰς κατηγορίας τὰς κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευομένας. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο εἶναι λίαν περιεργον, διότι ἐν αὐτῷ εἰκονίζεται πιστότατα ὁ χαρακτήρ σου μόνον τοῦ Δέρκων ἀλλὰ καὶ ὅλων σχεδὸν τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ὁ Διονύσιος ἀποστεινεται πρὸς ἕνα τῶν συνοδικῶν, τὸν ἀμειλικτον ἐχθρὸν του (πιθανῶς, ὡς προεῖπομεν, τὸν Προύσης). Ταῦτα συνεβήσαν τῷ 1772 καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1773 ἐπανήλθεν ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ μετὰ ἕν ἔτος κατ' ὀκτώβριον τοῦ 1773 ἀσθενήσας ἀπέθανεν.

Ἴδου τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα, ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε, ἱκανῶς διαρωτίζοντα τὰ κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Δέρκων ἀνωτέρω ἐκτεθέντα.

Γράμμα τοῦ πανιερωτάτου Δέρκων Διονυσίου πρὸς τὸν Παναγιώτατον.

Τὴν Ὑμετέραν Θεοφροῦρητον Παναγιώτητα εὐλαβῶς προσκυνῶ ἀσπαζόμενος τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιάν.

† Δεόμενος τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, ὡπως διαφυλάττῃ αὐτὴν ἐν ἀρχῇ ὑμείων καὶ διηνεκαὶ εὐημερίᾳ μετὰ μακροβιότητος καὶ ἀλονήτου διαμονῆς καὶ στερεώσεως ἐπὶ τοῦ ἀπο-

στολικοῦ καὶ αἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μέχρι βαθυτάτου γήρατος. Φθάσας σὺν Θεῷ, ἰδ' τοῦ πρέχοντος εἰς τὸν διωρισθέντα τόπον, κατὰ τὸν βασιλικὸν προσκυνητὸν ὀρισμὸν, δὲν ἐλαίω διὰ τοῦ παρόντος μου νὰ δηλοποιήσω τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιώτητι αὐτὸ τοῦτο καὶ νὰ ἐρευνησω τὰ περὶ τῆς ἐρετῆς μοι ὑμείων τῆς, ἐπομένως νὰ ἐκτεῦσω τὸν εἰρηγόρητον σωτῆρα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ παροχέα, ἵνα νεύσῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιώτητι ἅμα σὺν τῇ ἱερᾷ ὀμνηρῶν εἰρήνης ἐπίδοσιν, μεσοτόλμου διάλυσιν καὶ εἴτι ἄλλο ἐρετὸν καὶ εὐπρόσδεικτον πρὸς τὴν Θεῶν καὶ ἅκρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Ὡς φησὶν ὁ αὐτός. «Ἐν τοῦτῳ γνωσόνται, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἀλλήλοις» ἐν ταύτῃ ὅλη ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται». Ἄνευ ταύτης πάντα φροῦδα καὶ εἰρήν, οὐδὲν κατορθοῦμεν ἄνευ τοῦ σπᾶς ὑπομνηστικῆν καὶ τὸ ἐν τῇ προσευχῇ, ἄρες ὡς καὶ ἡμεῖς ἀρίμεν. Διὸ καὶ παρκαλῶ εἰς τὰς συμπιπτούσας ὑποθέσεις τῆς ἐπαρχίας νὰ ἔχω τὴν προσήκουσαν ὑπεράσπισιν καὶ διεφένδουσιν καὶ γράμματα δηλωτικά τῆς ἐρετῆς ὑμείων τῆς. ἡς καὶ τὰ ἔτη εἴησαν θεῶθεν πλεῖστα καὶ πανευδαίμωνέστατα καὶ αἱ παναγίαι αὐτῆς εὐχαὶ μετ' ἐμοῦ φυλακτῆραι.

αὐτῷ, Μαρίτω κτ'.

Τῆς Ὑμετέρας Θεοφροῦρητου Παναγιώτητος ὅλος εἰς τοὺς ὀρισμοὺς προθυμότητος

† Ὁ ΔΕΡΚΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν συνόδον.

Τῇ Θεῷ καὶ ἱερᾷ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ὀμνηρῶν τὴν προσήκουσαν ἀπονέμω πρόσησιν.

† Φθάσας σὺν Θεῷ τῇ ἰδ' τοῦ πρέχοντος εἰς τὸν διωρισμένον τόπον κατὰ τὸν βασιλικὸν προσκυνητὸν ὀρισμὸν, δὲν ἐλαίω διὰ τοῦ παρόντος μου μετὰ τὴν ἀκριβῆ ἐρευναν τῆς ἐρετῆς μοι ὑμείων τῶν ἀδελφῶν νὰ δηλοποιήσω πᾶσιν ὑμῖν αὐτὸ τοῦτο. Καὶ ὡς ἐξ ἀρχῆς εὐπειθῆς καὶ ὑποτασσόμενος εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά προστάγματα καὶ τὰ τῶν πολυχρονίων ἡμῖν κύβεντων (οὗς τὸ θεῖον διατηροῦσι), οὕτω καὶ ἤδη θελῶ φυλάξει τὰ δέοντα σώζων καθαρῶν τὴν πρὸς τὴν κινήν ἡμῶν μητέρα ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἀγάπην. Ἡν τινα ἀμισθίως παρκαλῶ νὰ εὐρω καὶ παρ' ὑμῖν κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-

σου Χριστού λόγον. «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», τὸν ὅποιον ἐγὼ τὸν ἐφύλαξα καὶ φυλάξω, ὥσῃν ὅπου οὐδέποτε οὐδένα τῶν ἀδελφῶν οὔτε ἐβλαψα, οὔτε ἐζημίωσα, οὔτε παρεπίκρανα, καί-τοι πάναντία κατὰ καιροῦ πάσχων, τὰ ὅποια καὶ διαγείσθαι ἄτοπον καὶ μέμνησθαι ἄποπώ-τερον. Ἐν τούτῳ μόνον παρερηγοῦμαι, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με (κατὰ τὸν θεῖον Χρυσό-στομον) ἐξορίζεσθε καθυποβάλλετε. Ταῦτα τῶν ἐμῶν πόνων τὰ εὐχαριστήρια, δι' ὃ καὶ σε-μνύνομαι. Ὅθεν, ἀδελφοί, ἅς παύσασαι, πα-ρακαλῶ, τὰ ἐκ συνειρήνης τοῦ μισοκάλου κι-νούμενα καὶ ἅς τεθῆ εἰς μέσον ὃ εἰρηνάργητος Χριστός ὁ Θεὸς ἡμῶν, τοῦ ὅποιοι δέσμαι καὶ παρακαλῶ νὰ διαφυλάττῃ ὑμᾶς πάντας ἐν ἄκρα ὑγείᾳ καὶ ἁρμοσίᾳ καὶ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ πρὸς ὑστάτην καὶ καλὴν διεξήγησιν τῆς κοι-νῆς ἡμῶν μητρὸς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῶν ἕξω ἀδελφῶν. Παρακαλῶ δὲ νὰ ἔχω γράμμα σας καὶ γὰρ δηλωτικῶν τῆς ἐφετιῆς μοι ὑγείας ὑμῶν πάντων, ὧν τὰ ἔτη παρὰ Θεοῦ πλείστα μετ' εἰρήνης καὶ πνευμα-τικῆς ἀγαλλιᾶσεως.

ἡψ' ὁ, Μαρίτου κη'.

Τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου ἐν Χριστῷ ἀδελφός
καὶ ὅλος ὑμῶν

† Ο ΔΕΡΚΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

Ἀπάντησις τῆς συνόδου.

† Πανιερώτατε μητροπολίτα Δέρκων καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφεῦ κύριε Διονύσιε, τὴν πανιερό-τητά σου ἀδελφικῶς ἀσπάζομεθα. Τὸ πρὸς ἡμᾶς γράμμα σου ἐλάβομεν καὶ ἐπελθόντες τὰ γεγραμμένα ἅμα μὲν ἠδέσθημεν, ἅμα δὲ ἐλυπήθημεν, καὶ βέβαια ἠθέλομεν προκρίνει τὴν σιωπὴν εἰς τοιαύτην ἀποτίαν τῶν γραφ-μένων, εἰ καλὸν ἦν τὸ σιωπᾶν, ἐν οἷς δεῖον ἐ-λέγγειν πρὸς διόρθωσιν. Ἐθυσμάσαμεν λοιπὸν βλέποντες νὰ γράψῃς, ὅτι σεμνύνεσαι, καὶ εἰς ποῖα λαμπρὰ καὶ ἀξίεπανα κατορθώματα ἢ παλαιότερα ἢ νεώτερα, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ καταλάβωμεν. Ἀνεπολήσαμεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, ὅπου ἀρχιεράτευσας εἰς τὴν πρώτην σου ἐπαρχίαν καὶ δὲν εὑρομεν οὔτε σχολεῖον, οὔτε νοσοκομεῖον νὰ συνέστη-σας, οὔτε τὰ τῆς μητροπόλεως οἰκήματα νὰ ἀνοικοδομήσας, οὔτε ἄλλο κανένα τοιοῦτον κοινωφελές καλὸν νὰ ἔκαμες· ἠτενίσσαμεν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ

ἐκκλησίαν, τὴν τροφὸν καὶ εὐεργέτιδά σου, ἢ ὅποια πῶς σε παρέλαθε καὶ εἰς ποίους βαθ-μοὺς σε ἀνεθίβασε καὶ πόσῃν εὐγνωμοσύνην ἔπρεπε νὰ δεικνύης πρὸς αὐτήν, ἀφίνομεν νὰ στοχασθῆς μονός σου. Μόλον τοῦτο δὲν ἤξου-ρομεν ποῖα τὰ εὐχαριστήρια, ποῖα τὰ βοη-θήματα, ὅπου ἔδειξας ἐν ἔργῳ πρὸς αὐτὴν τὴν εὐεργέτιδά σου, αὐτὴν ὅπου σε περιέβαλε, αὐτὴν ὅπου σε ἐτίμησεν, αὐτὴν ὅπου σε ἔκαμε μόνον τῶν ἄλλων εὐτυχή, καὶ ἄμποτε νὰ μὴ εἶχε λάθει πάναντία τῶν τροφείων καὶ εὐεργε-τημάτων τῆς. Αὐτὰ εἶναι τὰ σεμνώματά σου: ἠδέσθημεν ἀναγινόντες, καὶ ἂν δὲν ἐδίδες πο-σάυτας νύξεις καὶ ἀφορμὰς οἰκοθεν εἰς τὸ νὰ σοῦ ἀποκριθῶμεν, δὲν ἠθέλομεν ἀνακρούσει μήτε μίαν γορδὴν τῆς εὐήγου λύρας τῶν κα-τορθωμάτων σου. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠρέσθης νὰ στήσῃς καὶ μέχρι τούτου τὸν ὄγκον τῶν γραφόμενων, ἀλλ' ἐλεγχόμενος ἴσως ὑπὸ τοῦ ἰδίου συνειδοτός ἠθέλησας τάχα νὰ δικαιο-λογηθῆς, ὅτι κανένα τῶν ἀδελφῶν οὔτε ἐβλα-ψας, οὔτε ἐζημίωσας, ἀποκρινόμεθα πρὸς ταῦτα, ὅτι ἢ ἀναίσθηταίς, ἢ ἡμᾶς νομίζεις τοιοῦτόν τι πάσχοντα εἰς οὕτω προφανῆ καὶ πασιδῆλα. Καὶ ποῖον τάχα λανθάνει τὰ κατὰ τοῦ μακαρίτου ἐκείνου Νικομηδείας Γαβριήλ πρὸς ἴδιον τέλος τερατοφυγήντα σοι, ὅτε διεξήγεες τὰ κοινὰ, ἢ ἀφαίσεις τῆς ἐπαρχίας, ἢ καθαιρέσεις, αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὑπερροαί; Εἰς ποῖον δὲ βαθμὸν τέλος ἔφθασεν ὁ κατ' ἐκεῖνου φοβερός διωγμός, ἀφί-νομεν νὰ ἐξετάσῃς τὴν συνειδήσιν σου, ἡμεῖς δὲ πάσχοντες εἰσέτι θρηνοῦμεν διὰ τὴν υπέ-ρογκον γραμματικὴν ἐκείνην ζημίαν τῆς ἐκκλη-σίας, τῆς ὁποίας ζημίαις τὰς πικρίας δοκιμά-ζομεν ἕως τώρα καὶ βλέπομεν ἀληθεῖς κἂν τούτῳ τὸ φιλοσοφικὸν ἐκεῖνο λόγιον: εἰς ὃς ἀπό-του δαθείτος μερῶς ἐπέται. Διότι πόσα καὶ ποῖα κακὰ δὲν ἐγέννησε μία τοιαύτη ὀλεθρω-τάτη ἀρχή; καὶ ἐν συντόμῳ δὲν εἶναι αὐτὴ ἢ ῥίξα τῆς παρουσίας δυστυχεστάτης τῆς ἐκ-κλησίας καταστάσεως; Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Γαβριήλ ἐκεῖνον καὶ τοιαῦτα τὰ ἀποτελέσματα. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα κατὰ τοῦ μακαρίτου Χαλκηδόνος Ἰωαννικίου ἀπῆδοντα κινήματα εἰς ἀνατροπὴν ψήφου συνδικῆς καὶ κατάσχεσιν τῆς Χαλκηδόνος μητροπόλεως, ἀγκαλιὰ καὶ τὸν τρόπον ἄλλοις, εἰς σκοπὸν ὅμως τείνοντα τὸν αὐτὸν μὲ τὰ πρότερον, ζη-μίαν ἐλαφροτέραν οὐ τοσοῦτον ἐπήνεγκον, ἢ ὅποια ἐγένεε μία ἄλλη προσθήκη εἰς τὰ βάρη τῆς δυστυχῆς ταύτης κοινῆς μητρὸς. Πῶς δὲ

νά παραδράμωμεν τὰ ὅσα ἐδραματοῦρησας κατὰ τοῦ ἄθωστᾶτου ἐκείνου Ἐφρέσου Ναθαναὴλ ἐνηγοῦντα ταῖς ἀκοαῖς ἀπάντων, καὶ τέλος τὸν ἄδικον διωγμὸν καὶ τὴν ἐν ἔρεσι καὶ σπηλαίοις καταφυγὴν τοῦ καρδοαἰμόνος; Ἦσους δὲ καὶ ἄλλους τῶν ἐν ζώσιν ἀδελφῶν κατὰ καιροῦς ἐβλάψας, ἐρώτησον ἕκαστον, καὶ αὐτοὶ εἰπάτωσαν, ἐπειδὴ κοινῶς οὕτε καιρὸν ἔχομεν, οὕτε θέλομεν νὰ τὰ διηγηθῶμεν· διότι ὅπερ ἀσυγκλώστως κλῶθειν ἐπιχειρεῖς, ὅτι καὶ διηγεῖσθαι ἄτοπον καὶ μέμηνησθαι ἀτοπότερον, τοῦτο ἐπὶ τῶν πράξεων σου ἀληθεῶς ὁρᾶται. Μάλιστα ὅπου εἰς ἡμᾶς εἶναι αἰσθητικῆς πραγμάτων καὶ ὄχι μνήμη παρεληλυθότων, μᾶλλον τοῦτο ἠναγκάσθημεν ἐξ ὧν γράφεις νὰ ἐπιβῶμεν ὀλίγα ἐκ πολλῶν διὰ νὰ σοὶ ἀποδειξώμεν, ὅτι ἀντεπραμμένον προστείνεις τὸ ἀντι τοῦ ἀγαπᾶν με ἐξορία καθυπεβάλλετε, καίτοι μὴ τοιαῦτα παθῶν· δῆλον γάρ, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν τὴν μητέρα καὶ εὐεργετιδᾶ σοι, τοσαύτη ζημίη αὐτῇ καθυπεβάλες οὐ μόνον μηδὲν κακὸν παρ' αὐτῆς παθῶν ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον βαθμὸν εὐεργετηθεῖς. Εὐγε δὲ καὶ τῶν περὶ εἰρήνης λόγων· καλὸν ὅμως νὰ ἐγνώριζες, καὶ τὸ πρᾶγμα τῆς εἰρήνης ὁποῖον, καὶ τὴν δύναμιν τῶν κυριακῶν λογίων, καὶ νὰ ἐπραττες τὰ τῆς εἰρήνης· ἀλλ' εἰπέ ὁ τῆς εἰρήνης διδάσκαλος, εἰς ποῖον καιρὸν ἐδειξας ἔργα εἰρήνης καὶ ἀγάπης ἐν Χριστῷ; Ἐπὶ Κυρίλλου δὲν ἐφάνης μόνος ἀναντιούμενος εἰς τὰς κοινὰς ἐγγράφους συνθήκας τὰς περὶ ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης γενομένας, σύμφωνος δὲ ἐξ ἀναντίας εἰς τὰ ἐκείνου διαβούλια, καὶ τέλος ἔλαβες προσηκούσας παρ' αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς; Ἐπὶ τοῦ παντόλμου ἐκείνου Σεραφεῖμ, δὲν ἀπεσπάσθης τῆς κοινῆς ὁμονοίας καὶ ἀρχιερέων καὶ ἀρχόντων, ὅπου ἦτον ἕνας γαλινοῦ τῶν ἀκαθέκτων ὄρμων τοῦ τυραννικωτάτου ἐκείνου, καὶ μόνος δὲν συνέπραξες εἰς τὸ νὰ διαλυθῇ ὁ καλὸς ἐκείνος τῆς ὁμονοίας δεσμὸς, ἧς ἡ διάλυσις ἔπειτα ἔφερε τόσα ἀνεκδιήγητα δεινὰ ἰδιά τε καὶ κοινῶς εἰς ὅλους, τὰ ὅποια ἐπιλείπει ὁ χρόνος ἡμᾶς διηγουμένους; μολοντοῦτο ἀπήλυσας καὶ παρ' ἐκείνου τοὺς καιροὺς τῆς ἐργασίας σου. Καὶ διὰ νὰ μὴ μακροηρόωμεν, πότε ἄλλοτε καὶ μὲ ποῖους προγενεστέρους ἡμῶν ἢ ἀρχαιότερους εἰρήνευσας ἢ συναγωνίσθης εἰς τὰ κοινὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα; Παῦσαι λοιπὸν, ἀδελφε, σεμνυνόμενος καὶ παραινῶν ἄλλους, καὶ μάθε τὰ σημερινόμενα τοῦ σεμνοῦ καὶ ἡδίστου τῆς εἰρήνης ὀνόματος καὶ εἰρήνευε διὰ νὰ λέγῃς πρακτικῶς.

καὶ ἐπὶ πᾶσι χάριτας ἀπόνευε τῇ τροφῇ καὶ εὐεργετιδῇ σου ἐκκλησίᾳ, ἐπειδὴ μόνος καὶ μόνος τῶν ἄλλων εὐταχεῖς καὶ εὐήμερος ἐν τοῖς καιροῖσι καιροῖς, ὅπου δὲν σε λυθάνει ἡ στενοχωροσμένη κατάστασις τῶν ἀδελφῶν ὄλων, καὶ ἔσο πεπληροφρονημένος, ὅτι ἐν ὅσῳ φυλάττεις τὰ ὄρια σου κατὰ τὸ καθήκον, δὲν θέλεις δοκιμάσαι καμμίαν ἐπήρειαν· διότι ἀγαλλᾷ καὶ νὰ ἔχωμεν πρὸ ὑβλάτων τοὺς τύπους, ὅπου εἰς τὰς μνήμας τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς ὑπομνήματα ἀνετύπωσας, μὴ γένοιτο ὅμως ἡμεῖς νὰ μιμηθῶμεν καὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τοὺς σοιούτους ὑβερνωτάτους τύπους, ἀλλὰ καὶ ὅσον τὸ δυνατόν θέλομεν νὰ τοὺς ἀπαλείψωμεν ὡς τῆς παρουσίας καταστάσεως παραιτίους εἰς τὸ καθόλου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ μέρος εἰς τὴν ἱερὰν Ἀδελφότητα. Λοιπὸν ἀναπόλησον τὰ βεβιωμένα σοι, ἐλθέ εἰς ἐκυτόν, ἀναμέτρησον ἡλίαν τὸ πρὸς τὴν τροφὴν καὶ εὐεργετιδᾶ σου Ἐκκλησίαν χάριτος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι καὶ τὴν ἱεραρχίαν ταύτην κατὰ χάριν συνεχώρησέ σοι καὶ εἰρήνευε ἐν αὐτῇ πασῶς ἐκτός ὑπονομίας εὐχαριστῶν τῇ τροφῇ καὶ εὐεργετιδῇ σου καὶ πάσῃ τῇ ἱερᾷ Ἀδελφότητι. Οἱ δὲ χρόνοι σου πολλοὶ καὶ εὐήμεροι.

ἡψ' ὁ ἀπειλιὸν γ'.

- † Ὁ Καισαρείας Γρηγόριος καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.
- † Ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.
- † Ὁ Κυζικίου Γρηγόριος.
- † Ὁ Νικομηδείας Νικηφόρος.
- † Ὁ Νικαίας
- † Ὁ Χαλκηδόνος Παρθένιος.
- † Ὁ Τουρνόδου Καλλίνικος.
- † Ὁ Προύσης Μελέτιος.
- † Ὁ Φιλιππουπόλεως Σαμουήλ.
- † Ὁ Διδυμοτείχου
- † Ὁ Μεσημβρίας Ματθαῖος.
- † Ὁ Δρύστρας
- † Ὁ Βιζύης
- † Ὁ Ἀγγέλου
- † Ὁ Βάρνης
- † Ὁ Σάνθης
- † Ὁ Οὐζιτιγῆ καὶ Βαλθόδου Σεραφεῖμ.
- † Ὁ Σθρονηκίου Γρηγόριος.
- † Ὁ Σάμου Ἀθανάσιος.
- † Ὁ Πρεσπῶν
- † Ὁ Παροναξίας Ἀνανίας.

Ἀπάντησις τοῦ Δέκλων Διονυσίου

πρὸς τὴν ἐλεγκτικὴν ἐπιστολὴν τῆς συνόδου.

Τῆ θεῆ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ τῶν ἐν Χριστῷ μου ἀγαπητῶν ἀδελφῶν τὴν προσήκουσαν ἀποπέμω πρόβρισαν σὺν τῷ ἀδελφικῷ ἀσπασμῷ.

† Ἀδελφικὴν καὶ ἐρασμίαν ὑμῶν ἐπιστολὴν ἔλαθον καὶ ἐπὶ τῇ ἐφροσύνῃ μου ἀγαθῇ ὑμῶν ἡμεῖς ἤσθη. Διελθὼν δὲ ἐν προσοχῇ εἶδον μὲν αὐτὴν ὑπαγεγραμμένην παρὰ πάντων τῶν ἀδελφῶν, ὑπαγεγραμμένην δὲ παρ' ἐνὸς ὑφηγητοῦ. "Ὅθεν δὲν ἔλειψα καὶ γὰρ νὰ ἀποδώσω πρὸς μὲν τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς τὰς εἰλικρινεῖς μου προσρήσεις, πρὸς δὲ τὸν ὑπαγερευτὴν καὶ ὑφηγητὴν τὴν ἀμοιβαίαν ἀπάντησιν ἀρχόμενος οὕτω :

Ἐπειθὼν τὸ γράμμα μου ἄμα μὲν ἠδέσθης, ἄμα δὲ ἐλυπήθης καὶ ἤθελες προκρίνει τὴν σιωπὴν. εἰ καλὸν τὸ σιωπᾶν, ἐν οἷς δέον ἐλέγχειν πρὸς διόρθωσιν, καὶ ἐθαύμασας εἰς τὸ σεμνύνομαι βῆμα; οὕτω γράφων ἀποκρίνομαί σοι, ὅτι ἂν κατὰ πάντα ἠδέσθης καὶ μάλα ἐλυπήθης, καὶ μὲ μείζον σου δίκαιον. διότι ἀναπολήσας τὰ κατὰ σοῦ καὶ ἠδέσθης καὶ ἐλυπήθης, διότι οἴεσο. ὅτι οὐδεὶς ἄλλος γινώσκει τὰ σά, καὶ ἡλθε εἰς ἄκρον βαθμὸν καὶ καταρροῶν τὰ βεβιωμένα σοι οἴεσαι, ὅτι οὐκ εἰσιν ὁλεθριώτατα. "Ὅθεν δέον ἐστοχάσθην νὰ σὲ ἐλέγξω πρὸς διόρθωσιν. ὥσως ὀρθούμενος τὸ θεῖον ἤθελες ἔλθει εἰς ἑαυτόν, ἢ τῆς κατακρίσεως μεστός εἶ. ἀλλὰ κἂν τῆς ὀρθοερέας ἐκείνης ἐκρύψης. Εἴθε.

Ἐρωτῆς εἰς ποῖα λαμπρὰ κατορθώματα ἢ παλαιὰ ἢ νέα σεμνύνομαι; ἀποκρίνομαί σοι, ὅτι τὰ πάντα γινώσκεις, ἀλλὰ τὸ βῆθος τῆς κακίας ποιεῖ σε κρύψαι ἢ σιωπᾶσαι; ὅμως, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, αἰ ἡμεῖς σιωπήσατε, οἱ λίθοι κεκράζονταί. "Ἐτερον. ("Ἐτασαν; ὅπερ προστιμότερον).

Ἀντεπαναστόρων προτείνεις, ὅτι ἀναπολήσας ὅλον τὸ διάστημα, ὅπου εἰς τὴν πρώτην μου ἐπαρχίαν ἤμην, καὶ δὲν εὗρες νὰ ἐκτισα οὔτε σχολεῖον, οὔτε νοσοκομεῖον, ἀλλ' οὔτε ματροπόλειος οἰκήματα νὰ ἐσύστησα, ἢ κἀνένα ἄλλο κοινωφελὲς νὰ ἔκαμα. Ἀποκρίνομαί, ὅτι ἀπὸ ἐμὲ δὲν ἦτον χρεῖα νὰ γείνων, ἐπειδὴ καὶ τούτων ἀπάντων εὐμοιροῦσεν αὐτὴ ἡ μεγίστη καὶ συνετωτάτη πολιτεία μηδενὸς ὕβρισιν ἐργουσα, κεκτημένη κτίτορας τοὺς οἰκίτορας (οὗς μὲν ἀναπαύσει Κύριος ἐν σκηναῖς δικαίων, οὗς δὲ διατηροῖ, ὅτι καὶ

τανῶν ὑπεροπλιζόνται πρὸς σύστασιν αὐτῆς), οὐκ ἠγέσχοντο ἄνευ τούτου ἔχειν τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν (τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἔμρυτος εὐγένεια τὸ τοιοῦτον, κατὰ τὸν πολὺν ἐν θεολογικῇ Γρηγορίῳ). "Ὅθεν καὶ γὰρ ἀμεριμῶν ἐτύγγανον πλειῶσιν ἢ μειῶσιν ἐνοσπριζόμενος. Λοιπὸν καὶ τοῦτο κατ' ἐμοῦ κέρμα μάταιον. Ἄλλ' εἶπω καὶ γὰρ κατὰ σοῦ ἀλήθῃ. Ἐν ἡμέραις κῆρ Σαμουὴλ γράμμα δοθὲν σοι βοηθημάτων χάριν ἕνεκα ἐκκλησίας τσσαῦτα ἐσυναξίας (ἐπειδὴ καὶ εἶναι τοῖς πᾶσι δῆλα καὶ κρύπτειν οὐκ ἰσχύεις), ὥστε ὅπου ἔγειναν ἀκριτὰ δι' οἰκοδομήν; ἀλλ' ἐποίησας ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ σου; οὐ; καὶ ἐγὼ τὸ γινώσκω καὶ σὺ οἶδας.

Ἀντιγορδιζεῖς λόγον τόν, εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα εὐχαριστήρια; ἴδε οὖν (ἢ) ἡπενικῶς ὅποια καὶ ἡλίκα παρ' ἐμοῦ προσηνέγησαν. Ἀποκρίνομαί σοι, ποῦ οἱ ἰδρώτες καὶ οἱ ἰγῶρές μου ἐν ἡμέραις παλαιαῖς; ποῦ αἱ καταβολαί; ὅπου ὄλα συνελόντι μένουσι; Ἐγὼ ἔδωκα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τριακόσια καὶ μένουσιν, ἄλλοι δὲ παρέχοντες τριακόσια ἔλαθον χίλια; ἐγὼ τῇ εὐεργετίδι ἡμῶν καὶ συνεπάσχον ἐπὶ τῶν παρεληλυθότων προγενεστέρων οὐ μόνον λόγοις, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἔργοις, καθὼς δὲν σὲ λανθάνουσιν αἱ ἀδραῖ μου δόσεις, αἱ ὅσαι συμποσούμεναι γίνονται συμμακί ὑπέρογμοι, καὶ τανῶν ἐπὶ τοῖς χρόνοις τούτοις οὐ παρεῖλον εἰς τι, ἀλλ' ἐπάσχον ζηλῶν τὰ μέγιστα πρὸς ἐνδειξὴν εὐχαριστίας, ὃ καθηγητῆ. Ἡὼς τὰ ἀναπολεῖς ταῦτα κατὰ νοῦν γινώσκων, ἀλλ' ἀπαναίνεσαι κατὰ πάντων τούτων; σῆς, ὅτι εὐεργετοῦσά με ἄμποτε νὰ μὴν ἤθελε λάβει τἀναντία τῶν τροφῶν παρ' ἐμοῦ; οὔτε ἔλαθες, ἀλλ' οὔτε λαμβάνει, παρ' ἄλλου δὲ οὐκ οἶδα; γινωστόν καὶ εἰ προπαρκαίμενως καὶ ἐν ἐνεστώσι. Λοιπὸν σιωπῆν ἄγε.

Φῆς, ὅτι ἐμὲ εὐτυχῇ ἐποίησατο τῶν ἄλλων; ἠδομαι πάνυ ἐπὶ τῇ ὑπερόπτῳ σου ἀμβλυοπικῇ πρὸς τὸ εὐθέ; ἐμὲ ἐποίησατο, σὲ δὲ οὐ; ἀλλὰ τίς ἡ αἰτία; καὶ αὕτη σοι γινωστή. Μενε.

Τείνεις, εἰ οὐκ ἔδιδα νύξιν καὶ ἀρομήν οἰκοθεν, οὐκ ἤθελες ἀντικρούσει τὴν χορδὴν τῶν κατορθωμάτων μου, ὄντα περιφανῆ καὶ πασιδῆλα. Εὐγε! Νοῦς παρετημένους παρὰ Κυρίου ἐπὶ παντελεῖς τὰ ἑαυτοῦ ἐτέρῳ προσάπτει, κατὰ τὸν θεῖον Ἰσίδωρον. Οὐκ ἦν νύξιν παρ' ἐμοῦ πρὸς σέ, ἀλλ' ἔστι τῆς ἰδίας σου συνειδήσεως τύψις ἀκαταχώνιστος τῶν πεπραγμένων σοι; καὶ ταῦτα ποίων δῆλ. τὰ ἑαυτοῦ ἐτέρῳ προσάπτεις. Οἴεσαι ὀλίγην ἀνα-

πνοήν λαμβάνειν. Ἰδοὺ Κύριος καὶ κρίνει· διὰ γὰρ χορδῶν ἐναρξοῦνται οὐχὶ μόνον ἐν ἀκουσίᾳ ἀλλ' ἐν μυαροῖς καρδιῶν τῶν πάντων. Ζητεῖς ἀντεπανακροῦσαι κατ' ἐμοῦ· καὶ τοῦτο σοὶ μάταιον. Ἐπίβουλον τὰ ὄτια σου εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἄκουσον φωνῆς ἠδόντων καὶ κριζόντων, ὡς καὶ τῖθηνοῖς βρέφεισι γνωστὰ. Ἀλλὰ τὸ ἐρυθρίαν σοὶ παρήλαθ. Λοιπὸν ἐπὶ τῇ παντομίᾳ σου τὰ πάντα κενὰ (κακινά). Ὅρα.

Προτείνεις τὰ τοῦ μακαρίτου Νικομηθεΐας Γαβριήλ, ὅτι τίνα τάχα λαμβάνει πρὸς ἴδιον τέλος τερατουργηθέντα παρ' ἐμοῦ· καταδρομαί, ὑπεροραὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καθιρέσεις καὶ ὑστέρησις ἐπαρχίας· Ἀποκρίνομαί σοι. Ἐκ τῆς μερίστης σου πορώσεως εἰς ἐκείνους τοὺς καιροὺς καὶ χρόνους ἐγὼ οὔτε τῶν προσεταγμένων ἤμην, ἀλλ' οὔτε τῶν προσερχόντων, ἀλλ' ἤμην εἰς τῶν ἐλαχίστων καὶ ὁ ἐσχάτος τῶν ἐπομένων τῇ τάξει. Λοιπὸν μὲ ποίαν συνειδησιν ἐπισωρεῖεις κατ' ἐμοῦ τὰ πεπραγμένα ὑπὸ πολλῶν καὶ μάλιστα προσερχόντων μου. Ἐκείνος κατὰ τοῦ τότε προσεταγμένου ἐκινήθη, ὅπερ πρᾶγμα ἀποδεδειγμένον ὄθεν καὶ ὡς αἴτιος σκανδάλου κοινή γνώμη τῆς τότε ἐνδημούσης ἱερέως συνόδου ἐνηργήθησαν ὡς δίκαια καὶ εὐλογα. Λοιπὸν μὴ ζητῆς νὰ σωρᾶψῃς κατ' ἐμοῦ ἀδίκως τὰ παρὰ πολλῶν πεποιημένα, διότι ὅταν ἐκείνοι ἔκλινον εἰς αὐτό, τίς ἤμην ἐγὼ ὅπου νὰ σταθῶ ἐναντίος· Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἦσουν, ὡς καὶ ἐγὼ· μαρτύρησαν ἀριλοπροσώπως καὶ ἀπαθῶς τὸ δίκαιον· διότι ὅλοι οἱ προσερχόντες κεκοίμηνται· εἰ δὲ κρύπτεις, κρυθήσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Προβάλλεις τὰ τοῦ μακαρίτου Χαλκηδόνος· ἀποκρίνομαί σοι. Πῶς δὲν σε ἀφίνει ὁ θυμὸς τῆς ὑπερβολικῆς ἐμψύτου κακίας νὰ ἀναμογλεύσῃς ἐν καθαρότητι τὰ τότε· εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ὁ κύρ Ἰωαννίκιος ἔλαθε τὴν πατριαρχεῖαν καὶ ὁ μακαρῖτης μετετέθη ἀπὸ Σεβρῶν εἰς Χαλκηδόνα, ποῦ ἤμην ἐγὼ· ποῦ εἶχον τὴν διακριθῆν μου· δὲν ἤμην εἰς Χίον· Ἄν ἐκείνοι ὅπου δερσίνδενον τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἐξωσθέντος πατριαρχοῦ ἠθέλησαν ἐνοχλοῦντες νὰ ζημιώσωσι τὸν μακαρίτην ὡς προσεχόντα τῆς καταδρομῆς καὶ ἐξώσεως καὶ ἐβάλον τὸ ὄνομά μου, εἰς τί ἐνέγραμμι· ἄρα ἀναίτιως. Εἰ ἐπροσκαλοῦμαι ἀπὸ Χίον καὶ εἰ ἰδεγόμεν τὸν ἐξωσμὸν τοῦ μακαρίτου πρὸς ἀνατροπὴν ψήφου, βεβαίωτατα ἤμην κατακριτέος καὶ παρνομώτατος· εἰ δὲ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα οὐδὲν

πεποιήται καὶ ἡ χεὶρ μου οὐκ ἦτον ἐν τοῖς εἰσερχομένοις, εἰσπορευομένοις καὶ ἐξερχομένοις τὸ ὄνομά μου, κατὰ τὸν θεῖον Ἐπιφανίου πρὸς Χρυσόστομον. Ἄρα καὶ τοῦτο τὸ περιβόητα συντέλεια τοῦ κακοῦ. Ἄπειρα.

Ἐπι προβάλλεις τὸ τοῦ Ἐφέσου Ναθαναήλ· ἀποκρίνομαί σοι. Ἐλυπήθην εἰδὼς τὴν τοιαύτην ἀρρόβιαν τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἐχώρησας εἰς τὴν ψυχὴν σου. Εἰ ἡ παραίτησις ἐκείνου δὲν ὑπῆρχεν εὐθεία, διατί ἔδωκας ψῆφον; εἰ οὖν ἔδωκας, διατί κατακρίνεις ὡς μὴ εὐθείαν; Ὅρα ἐνταῦθα πόσα ἄτοπα σοὶ ἔπονται, ἐκ ἀναπολήσεως ἀπαθῶς. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅπου ἀλήθεις τὸ φιλοσοφικὸν ἐκείνου ῥήτον κατὰ σοῦ, ὅπου κατ' ἐμοῦ ἔτεινας, τό, ἐπὶ ἁλίαν δευτέρως μερῖα ἔπονται, διότι ἐγὼ οἶδα καὶ τὰς ὄσας κατασκευὰς καὶ δραματοποιίας συνῆραψας τότε κατ' ἐμοῦ· ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον οἶδα, διότι δὲν ἐράνην εὐδόκιμος εἰς σὲ δεγόμενον τὴν παραίτησιν ὡς εὐθεῖαν καὶ εὐλογον. Ἐλαθε τὸ κοινὸν πενήτην πουργεῖα μετρητὰ μὲ ὅλον ὅπου εἶχον ἐπὶ 50 πουργεῖα χρέος κερφάλιον καὶ δεδουλεμένα διάφορα, ὅπου παρ' ἐμοῦ ἐπληρώθησαν. Ἐπειτα δὲ διὰ νὰ μὴ φανῶ, ὡς εἶπον, εὐδόκιμος, ἔφερες τὸν ἀσθενῆ ἐκείνον γέροντα καὶ τὸν εἰχρὴ κεκρυμμένον ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαιῖσι καὶ ταῖς ὁπαις τῆς γῆς διὰ νὰ μὲ προξενήσῃς τὴν τόσῃν ζημίαν. Δίκαιος ὁ Κύριος. Ἀροῦ δὲ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἔγεινεν ἡ ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως, ἀπεράνην τὸ ἀληθές ὅποιον ἦτον, καθὼς διαλαμβάνει καὶ τελευταῖον τὸ πατριαρχικὸν συνοδικὸν γράμμα. Τὰ ὅποια ταῦτα νὰ τὰ ἀπορρήγῃς δὲν ἠμπορεῖς ὡς ὑπογεγραμμένος. Λοιπὸν παῦσαι.

Ἐπι φῆς, ὅτι πόσους καὶ ἄλλους τῶν ἐν ζωσιν ἀδελφῶν ἐβλάψα, ἐρωτήσω καθ' ἕκαστον, καὶ αὐτοὶ εἰπάτωσάν μοι. Ἀποκρίνομαί σοι. Εἰπάτωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἕκαστος τὰ ὅσα κατ' αὐτῶν ἐν βάρει ψυχικῆς ἀριλοπροσωπίας ἔπραψα ἢ ἐζημιώσα. Πλὴν καὶ τοῦτο γνωστὸν. Δίκαιον, Κύριε, τοὺς ἀδικούντάς με· τὸ γὰρ ἀσυγκλώστως κλώθω γαρφῆν ἐπὶ τῶν πράξεων μου ἔραττι φῆς· διὸ τὸ μεμνηθῆναι ἄτοπον· οὐ γὰρ ἀσυγκλώστως κλώθω, ἀλλὰ τ' ἀληθῆ ἀποκρίνομαι. Τί γὰρ οὐκ ἔπαθον; καὶ τί οὐκ πάσχω πολλοὺς ὑμῶν πάσχων προσάγειν ἐπὶ τὰ μέγιστα· Ἀντικείμενοι ὄντες πολλοί, βραβεῖα πρὸς με προσανέβησαν ταῦτα περηνισμένοι με μετὰ τὴν προσαγωγὴν καὶ ὑπέβησιν· εἰ ἔλειπον, εἰς κρείττονα δόξαν οὐκ ἔρχοντο ὄθεν ἐγὼ οὐ ζημίαν ἐπενεγαεῖν καὶ βάρος ἐπὶ

βάρει ἢ λύπην παράγῃαν, ἀλλὰ συμπάσχειν καὶ βοηθεῖν ὅπου τὸ δυνατόν· φησί γὰρ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος, τοῖς ἀδελφείοις βοηθεῖν ἐπιχοροῖα μεγίστη καὶ μάλα (μεγάλα) τὰ βραβεῖα. Τοῦτο ἀναπολῶν κατὰ νοῦν οὐδένα τῶν ἀδελφῶν οὔτε ἡδίκησα, ἀλλ' οὔτε ἐβλαψά· καὶ εἰ τοὺς ἀδελφοὺς οὐκ ἐβλαψά μέχρι λειπτοῦ, ὡς τοῦ καθενὸς ἡ συνείδησις τύπτει καθ' ἑαυτὸν, πῶς τὴν μητέρα ἤθελα βλάψαι; εἰς τίνα κί ἀδερφεῖ μου δόσεις ἐδόθησαν με χάραν μου ἄκραν εἰς καθήκοντα καιρὸν, καὶ εἶναι ὡς οὐδενὸς ἄλλου; "Ἄρα φθόνος.

Φησὶ, ὅτι παρὰ σοὶ αἰσθησις παράγματος παρόντος καὶ οὐ παρεληλυθότος. Ἀποκρίνομαί σοι (ὃν γὰρ ἀπολέσαι Κύριος βούλεται, μωρὸν μοραίνει). Ἐκ γὰρ τῶν παρεληλυθότων καὶ τὰ ἐνεστώτα κρίνεται. Εἰ γὰρ τὰ παρεληλυθότα στυγερά, ὡς καταμαρτυροῦσι καὶ οἱ λίθοι κατὰ σοῦ, πῶσω μᾶλλον τὰ ἐνεστώτα; Σύνοιδας.

Τὸ δὲ ἐξορὶς καθυποβᾶλλειν καίτοι μὴ τοιαῦτα παθὼν φησὶ, ἀποκρίνομαί σοι. Καὶ ποῖαν ἄλλην μεγιστοτέραν, ὡς τὸ εἰς μέσον ληστῶν ἀποσταλῆναι ἄνθρωπον; ἄρα οὐ φθόνος; οὐκ οἶδας τὸν κανόνα τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ὡς ὁ γοιτὸς καὶ ὁ προαιρούμενος; Ἐγὼ γὰρ ὅσημέραι πάσχω καὶ μείζονα ἐφοδὸν ληστῶν προσκαίτερό. Ὑμεῖς τὴν ψυχὴν μου ζητεῖτε, ἔχω κρίνει ὑμᾶς ἡλί(?). Εἰ οὖν ἐλπεις μου πρὸς Θεὸν Ἰσραήλ, ἄρα ἐματαιώθης.

Φησὶ, ὅτι καθυπέβαλον τοσαύταις ζημίαις τὴν μητέρα ἡμῶν, παρ' αὐτῆς μηδὲν κακὸν παθὼν ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκραν εὐεργετηθεῖς. Ἀποκρίνομαί σοι. Ἐτάσωμεν, τίς ὁ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τοιαῦτα ἐσχατα προσάξας; τίς δι' ἱδίων κέρδος τὸ τῆς Μητρὸς ἀπαλλοτρίωσεν ἀγνώμων τοῦ γάλακτος φανείς; τίς καὶ πρῶτον καὶ ἐσχατον ζημίαις προὔξενησεν; Κριτὴν ποιῶ σε, ἵνα κρίνης εὐθέως, διότι καὶ σεαυτῷ ταῦτα οἶδασιν. Λοιπὸν μνήσθητι.

Ἐπανέθωμεν εἰς τὸν περὶ εἰρήνης λόγον, ὅτι καὶ κομψότερος τυγχάνει οὗτος καὶ παρὰ σοὶ μέγιστος ἐράνη. Ἀληθῆ φησὶ, ὅτι ἐν σοί, τί ἐστὶν εἰρήνη, ἄδελον. Εἰ εἰρήνην ἐγίνωσκας ἄν, οὐκ ἄν τοιαῦτα ἐποίεις. Τίς τῶν προὔχόντων τῆς ἀκοῆς λόγοις ψευδέσιν ἐνέπλησε; τίς ὑπονοίας συνέραψε; τίς κακίαν αἰώνιος ἐρύλαξεν; ἢ τίς σικνωμάτα γῆς Μαδιὰμ κατ' ἐμοῦ ἀνήγειρεν; Ἀλλ' ἐγὼ οὐδενὸς τούτων εἰς μνήμην ἄγω, κατὰ τὸ «οὐ μόνον ἐπτάκις» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπερωτᾶς, εἰ οἶδα, εἰρήνην τί

ἐστίν. Εἶπω καὶ οὐ μὴ παρέλθω. Εἰρήνην ἐστὶν ἔφρασις τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, ἀγάπη ἀκραρνεστάτη, ἐξ ἧς, ὡσπερ ἐκ πηγῆς, ἀναπέμπεται ἡ εἰρήνη, κατὰ τὸν Βουλγαρίας περὶ συνόδου σύμποινα ἀγαθῆ, χαρὰ ψυχῆς, γαλήνη νοῦς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀρετῶν γονιμοτάτη πηγῆ. Ποῦ τὰ τοιαῦτα; Ἐγὼ πάσχω ἡνεσγόμεν, ἵνα μὴ τὸ σκάνδαλον παρ' ἐμοῦ νομισθῆ καὶ θέατρον ποιήσω τῆς ἀκαθέκτους ὀρμᾶς. Ἀλλὰ σὺ οὐκ ἠβουλήθης συνιέναι. Αἰσχύνθητι.

Προβάλλεις, ὅτι ἤμην σύμφωνος εἰς τὰ διαβούλια τοῦ Κυρίλλου καὶ ὅτι ἔλαβον τὰς ἀμοιβὰς. Ἀποκρίνομαί σοι, ὅτι μόνος σου ἔκαμες τὴν κρίσιν, εἰ καὶ μὴ θέλων καὶ ἀγνοῶν. Εἰ ἤμην σύμφωνος, οὐ ζημίαις ἐλάμβανον· εἰ δὲ ἐναντιώτατος, ἄρα καὶ διὰ τοῦτο ἀπέβλήθη. Οἶδας ὅτι οὐκ ἤμην; "Ὅσοι εἰς εὐνοίαν καὶ περιποίησιν του ἐσολάτασσαν ἐξῶ εἰς τοῦ ὄνδρ τὴν σάλλαν καὶ ἔκαμαν τὸ καπιτζιλὰρ κεχαγιαλίκι. Οἶδας.

Προστεινεις τὰ τοῦ Σεραφείμ, ὅτι ὄντες ὅλοι κοινῶς σύμφωνοι, ἐγὼ μόνος ἀνεσκολόπισα τὴν συμφωνίαν ὅπου ἦτον ἕνας χαλινὸς τῶν ἀκαθέκτων ὀρμῶν τοῦ τυραννικοῦ πύτου, καὶ ὅτι ἐξ αἰτίας μου μετὰ ταῦτα ἠκολούθησαν αὶ τόσαι ζημίαι καὶ κακά. Ἀποκρίνομαί σοι. Ἠπόρησα εἰς τοιαῦτα νηπιώδη λόγια καὶ ἐμειδιάσα στοχαζόμενος τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο, ὅτι ἐστὶν ἀληθές, τὸ, πολὺ ἐστὶ γρόνον μῆναισι οὐ γρονησέως. Γράφεις, ὅτι ὅλοι σύμφωνοι, ἀργερεῖς καὶ ἄρχοντες. Εἰ ὅλοι σύμφωνοι, τίς ἤμην ἐγὼ νὰ ἀναιρέσω ὑπόθεσιν, ὅπου μὲ γράμματα καὶ συνθήκας ἐθεβαλώθη; καὶ νὰ ἀναιρέσω ὑπόθεσιν ἀποβλέπουσαν εἰς καλὴν διεξαγωγὴν τῆς Ἐκκλησίας; Οὐκ εἰσι ταῦτα παιδαριώδη; οὐχ ἄρμόζει πρὸς ταῦτα τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους πρὸς Ξέρξην; Ἀθήνη λήθη, ἀντὶ τοῦ βυθὸς βυθός, καὶ πῶρωσις πῶρωσις. Ἄν ἤμην τοιοῦτος ὅπου νὰ ἀναιρέσω μόνος τὰ παρὰ τοῦ ὄλου πεποιημένα. ἄρα ἤμην δυνατός καὶ μέγας; καὶ εἰ δυνατός καὶ μέγας, ἄρα καὶ εἰς εὐνοίαν ἐκὼν ἀέκων ἐκεῖνου, καὶ ἄλλως εἰ τοιαῦτα ἔπραττον, παρ' ἐκεῖνου ἐπιθυμητός ὡς ἐνεργῶν τὰ ἐκεῖνου καὶ οὕτως εἶδει με χάριτας λαθεῖν καὶ ὄχι κερπὸν πιερὸν. Ὁρᾶς, ὅτι παιδαριώδη; Λεγὼ δὲ σοι, ὅτι οὐκ ἐνηργήθη παρ' ἐμοῦ οὐδὲν ὡς ἐσχατωτέρου τῶν τότε ἐπ' (ἐμέ); ἀλλὰ παρὰ τῶν ὑπερέχόντων, καθὼς τὸ γινώσκεις καὶ μόνος σου καλλώτατα, εἰ μὲν καὶ θέλεις νὰ ὁμολογήσης τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ὅσοι τότε μὲ ἐσυκοφάντησαν,

ἔλαβον τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἀνακιδείας των παρὰ τοῦ ἁγίου Θεοῦ. καθὼς δὲν λανθάνει πολλοὺς. Πάντα ἐθελουκακούντες ἐποιήσαντο, καθὼς καὶ ἐν τῇ καταδρομῇ ταύτῃ τινὲς ἔλαβον τοὺς ἑαυτῶν συγγενεῖς καὶ ὑπῆγαν εἰς τὸν προεστὸν καὶ ἔλεγον μεθ' ὅραου, ὅτι ἐκινήθη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἐγὼ τελειωμένην τὴν πατριαρχεῖαν, καὶ συμφέρεαι νὰ προλάβῃ ἡ Παναγιότης του, ὅτι εἶναι χαμένη καὶ οὕτως ἐπεισαν τὸν προεστὸν νὰ δώσῃ γνώμην εἰς τὸ νὰ γραφθῇ τὸ κατ' ἐμοῦ ματζάρι, πρὸς δὲ τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς καὶ συναδελφούς, ὅτι πατριαρχεῖα ὀργανίζεται, καὶ εἶναι κρησλίτικαις δουλείαις, καὶ ἐπεμψας τὸν ἄνθρωπόν σου καὶ ἐκαλοῦσεν ἕνα ἕνα τῶν ἀδελφῶν νὰ πάρῃ καὶ τὴν βουλλάν του, καὶ ἀφοῦ ἤρχοντο ἐπρότεινες, ὅτι εἶναι ματζάρι πρὸς καλωσύνην τοῦ Πατριάρχου καὶ σύστασιν, καὶ οὕτως ἀπατώμενοι ἐβούλλοναν τὰ κατ' ἐμοῦ· καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς ἐκκαμες νεῦμα μετὸν δάκτυλόν σου εἰς τὸ στόμα νὰ σιωποῦν. Τί τὰ τοιαῦτα; ἀναπόλησον, παρκαλῶ. Οὐχὶ φθόνος; οὐχὶ προδοσία; Τίς ἄλλος τῶν ἀδελφῶν τὰ τοιαῦτα ἔπραξε; πότε ἠκούσθησαν τοιαῦτα; Ἰσπεύω, οὔτε ἀπὸ καταβολῆς, ὡς θελήματα τοῦ ἀπατεῶνος διαβόλου τὰ τοιαῦτά εἰσιν, ἄπερ προέγραφον· ὅτι καὶ διηγείσθαι ἄτοπον καὶ μνησθαι ἄτοπώτερον. Τί γὰρ τούτων ἀπάντων ἄτοπώτερον; Ἀπὸ τοιαῦτα λοιπὸν διδάσκει σε ὁ διδάσκαλος τῆς εἰρήνης ἀπέχειν, διδάσκει σε ἔτι μὴ προσάπτειν κατ' ἐμοῦ, ὅτι προὔξενησα ζημίαις, ἀλλ' ὅτι ἐπροὔξενησας. Κρινόμενος μεταμελήθητι.

Φῆς ἔτι, ὅτι ἔχεις πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς τύπους, ὅπου εἰς μνήματα καὶ ὑπομνήματα ἐνετύπωσα, καὶ ὅτι μὴ γένοιτο νὰ μιμηθῆς τοιοῦτους ὀλεθρίους τύπους, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πάσχεις νὰ τοὺς ἀπαλείψῃς, ὡς τῆς τοιαύτης καταστάσεως παραιτίους. Ἀποκρίνομαι σοι. Εὐχαριστῶ διὰ τὸν λειοντικὸν οἶκτον, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἀλωπεκῶδη· λέγω δέ σοι, ὅτι εἰς τὰ ὑπομνήματα εἶναι πασιδῆλον ποῖοι τὰ τοιαῦτα ἔπραξαν· διὰ δὲ τὴν ἀμετοχὴν μου ἐπεξηγησάμην σοι ἀνωτέρω, διὰ τοῦτο ἡ βραχυλογία μου ἐνταῦθα ἔστω σοι ἀπόκρισις. Ἐπιγνώθι τὰ σαυτοῦ.

Ἔτι, ὅτι κατὰ χάριν συνεχώρησεν ἡ Μητέρα ταύτην τὴν ἐπαρχίαν εἰς ἐμέ. Εἰ εἰς ἐμέ κατὰ χάριν, ἄρα καὶ εἰς ἐσέ. Πῶς οὐ θεωρεῖς

(τὴν) δοκὸν τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; Ἐβόλον πρῶτον τὴν δοκὸν σου, εἶτα θεωρήσων τὸ κέρφος τοῦ ἀδελφοῦ σου. Νόει. Ὡ φεῦ! πόσας ἐνέδρας καὶ ψευδεῖς λόγους συνέραψας κατ' ἐμοῦ! Ἐλθέ. Σολομῶν θαυμάσιε, νὰ ἴδωμεν τί λέγεις εἰς μέρας τῆς ἀθωότητός μου πρὸς τὸν τοιαῦτα κατ' ἐμοῦ ὑπαγορεύσαντα ἀδικως· Ἐνεδρεύσωμεν, φησί, τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχεστος ἡμῖν ἐστί καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν καὶ ὀνειδίζει ἡμῶν ἀμαρτήματα νόμου· ἐγένετο εἰς ἔλεγχον ἰννοῶν ἡμῶν, βαρὺς ἡμῖν ἐστίν, ὅτι ἀνόμοιος ὁ βίος ἀπέχει τῶν ὁδῶν ἡμῶν. Οὐδας.

Παῦσαν λοιπὸν, ἀδελφέ, κατ' ἐμοῦ ἐπεμψάνων καὶ μὴ θέλῃς περαιτέρω βραίνειν. Εἰσελθέτω ἐν μέσῳ ἡμῶν ὁ χορηγὸς τῆς εἰρήνης, προσδράμωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ αἰτήσωμεν συγχώρησιν ἀδικῶν ἀπληκρημάτων. Οὐκ οὐδας ὅτι φησί, «ἐν τοῦτω γνώσεται ὁ κόσμος, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάτην ἔχητε ἐν ἀληθείαις». Ἀς τὴν ἐναγκαλισθῶμεν, παρκαλῶ, διὰ νὰ γείνωμεν ἐμπράκτως ἐπιστήσιοι. Τὰ δὲ ἔτη ὑμῶν εἴησαν παρὰ Θεοῦ πλεῖστα, πανευτυχῆ καὶ πανευδαχιμονέστατα.

ἡ' ὁθ' ἀπρλιον θ'.

Τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου ἐν Χριστῷ ἀδελφός
καὶ ὅλος ὑμῶν

† Ο ΔΕΡΚΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

Καὶ ἐνταῦθα τελευτᾷ τὸ ἐπισηδῖον τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τῶν ἐγγράφων ἐξάγεται. Τί δὲ προκύπτει ἐκ τούτου; Τὴν ἐν τοῖς πατριαρχείοις σύνοδον συνεκρότου τότε πολλὰ μέλη, περὶ τὰ εἴκοσιν, ἐκ τούτου δὲ πιθανῶς τὰ πάθη καὶ αἰ ἀντιζηλῆσαι ἠύξανον περισσότερον καὶ δὴ καὶ αἰ καταχρήσεις. Λυπηρὸν τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι οὐδεμία γενναία ἰδέα ἐγεννήτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν σεβασμιωτάτων τούτων δεσποτῶν· μόνον ῥαδιουργίαι, ἐριδὲς ἀδικασμοί, ἀλλαγαὶ συγγόταται τῶν πατριαρχῶν καὶ ἐπομένως ζημίαι εἰς τὸ ταλαιπώρον γένος. Μήπως καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν δὲν εἶδωμεν ἀρχιερεῖς ἄλλως εὐφυεῖς καὶ δραστηρίους καὶ πλουσίους περὶ πᾶν ἄλλο δαπανωμένους ἢ περὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ γένους;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΙΑΤΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ, ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ

ΤΟΥ

PASTEUR

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΨΝΖ', ΨΝΘ' καὶ ΨΣΒ' συνεδριάσει τῆς 19 νοεμβρίου.

3 δεκεμβρίου καὶ 24 δεκεμβρίου 1884).

Παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου προέδρου τοῦ ἑλληνικοῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου, ὅπως μελετήσας ὅσον τὸ δυνατὸν μοι τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, πρὸς ἃν σύμπασα ἡ γοργία τῶν σοφῶν ἐλοκλήρῃ τοῦ κόσμου ἔχει ἐστραγγμῆνα τὰ ὄμματά καὶ τὸν θαυμασμὸν, ἀπαρτίσω ἐν τῶν θεμάτων, ὧν πρόκειται νὰ λάβῃ γνώσιν ὁ σύλλογος κατὰ τὸ ἐνεστώσ ἔτος. Ἀνεδέχθη, κύριοι, τὴν παράκλησιν ταύτην μετὰ θάρρους, χωρὶς κἄν νὰ ἀναλογισθῶ τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, χωρὶς κἄν νὰ διαστάσω, ἂν θὰ δυνήθω νὰ φέρω εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο. Γνωρίζετε βεβαίως πολλοὶ ἐξ ὑμῶν σύγγραμματα τι, ὅπερ ἀνεγράφη πρὸ τινος καιροῦ ἐπιγραφόμενον «Histoire d'un savant par un ignorant». Ἀναθῆ ἀποκαλεῖ ἐκυπτόν ὁ συγγραφέας τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ σοφοῦ ἐκείνου, ὅστις μᾶς ἀπασχολεῖ σήμερον, καίτοι καθ' ἑκάστην μετ' αὐτοῦ συνανεστρέφεται, ἀκολουθῶν πιστῶς καὶ μετὰ θαυμασμοῦ τὸν ἄνδρα ἐκείνον, ὅστις διὰ τοῦ θαυματοῦ αὐτοῦ πνεύματος διέλυσε τὴν ἀγλήν καὶ τὸ σκότος πολλῶν ζητημάτων, ἐφ' ὧν ἐλοκλήρησι αἰῶνες κατηναλώθησαν καὶ μεγάλοι νόες ἐν τῷ ἀρχαίῳ τούτων πελάγει ἐνησχολήθησαν, καθιστᾶς αὐτὰ οὐχὶ πλέον θεωρίας ἀβεβαίους ἀλλὰ πράξιν καθαρὰν καὶ ἐφαρμοσμένην, ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς δὲ τῆς ὁποίας ἐπορεύεται σήμερον ἡ ἀνθρωπότης ἐν γένει. Τὴ δὲ ἐγὼ νὰ ἀποκλιέσω ἐμυτὸν, ὅστις ἀνελάβον τὸ φορτίον τοῦτο, δυσβάστακτον τῷ ὄντι δι' ἐμέ, καὶ ὅστις ἐξ ὕψους μόνον εἶδον τὸν ἄνδρα ἄπαξ ἐν τῇ Ecole normale καὶ ἄπαξ στεφανούμενον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Γαλλίας, περὶ τῶν ἔργων δὲ καὶ τῶν θεωριῶν αὐτοῦ οὐ

δὲν πλέον οἶδα τῶν ὅσων πᾶς ἐπιστήμων γνωρίζει:

Καὶ ὁμως, κύριοι, ἔλαβον τὴν τολμηρὴν ταύτην, διότι γνωρίζω, ὅτι, ἐν ἡ γῶργ ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης καταδικασθήμεν νὰ βιώσωμεν, ἐνθά τόσοι μεγάλοι νόες ἠδύναντο νὰ ἀναφρανῶσι, τὸν καιρὸν δὲ αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις ἀπολλύουσι πᾶσαν ἰαυτὰ ζώῃς, δὲν ὑπάρχει ἕτερόν τι παρὰ πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἐκείνους μαχητᾶς τῆς ἐπιστήμης νὰ ἀπενίζωμεν, τούτων τὰ ἔργα καθ' ἑκάστην νὰ ἀναδιδῶμεν καὶ περὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν, ὡς περὶ ἄξονα, νὰ στρεφόμεθα. Τοῦτο δέ, καθ' ἐμέ, εἶναι μέγα τι δι' ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δι' οὓς ὁ ἥλιος τοῦ παραγωγικοῦ πνεύματος πρὸ πολλοῦ ἔδουσε, μωραίως καταδικασθέντας, κρύμασιν οἷς οἶδε Κύριος, διὰ τῶν κόπων καὶ τῶν ἀγῶνων ἄλλων νὰ τρεφόμεθα πνευματικῶς.

Τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα ἐν συντόμῳ πρόκειται νὰ ἐκθέσωμεν ἐνώπιον ὑμῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις ζῶν εἰσέτι τοσοῦτον ἐθαυμάσθη καὶ ἐτιμῆθη, ὅσον οὐδεὶς τῶν ἐπὶ γῆς ἄλλως τε καὶ οὐδεὶς βροτῶς πλέον τούτου εὐηργέτησε τόσον τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Τὸν βίον, λέγω, πρόκειται νὰ περιγραφῶμεν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις εἶναι τὸ κύημα τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, τοῦ ἀνδρὸς, οὗ ἡ εἰκὼν δι' ἡλεκτρικοῦ ἐρωπιζέτο φωτὸς πρὸς τιμὴν του ἐν τῷ καταστήματι, ἐνθά πρὸ τριῶν ἔτων συνεδριάζε τὸ ἐν Λονδίῳ διεθνὲς ἰατρικὸν συνέδριον, τὸν ὁποῖον ἡ Βερολίνας ἀκαδημία κατὰ τὸ προκαρῆλθον ἔτος «homo homine major» ἀπεκάλεσε, περὶ τοῦ ὁποῖου σοφὸς τις Ἀγγλὸς ὁμιλῶν εἶπε, «δυνάθητε νὰ κατασκευάσῃτε φραγὸς λίαν ἰσχυροῦς καὶ εἰ-

ναί έτοιμος νά σᾶς ἀποκαλύψῃ τήν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ», ἐσγάτως δὲ ὁ Grimaux βυλιῶν ἐν τῇ ἐταιρίᾳ τῶν ἐπιστημῶν εἶπε· «C'est l'homme de science qui recherchant exclusivement la vérité, à chaque découverte augmente d'un anneau cette chaîne infinie, forgée par tant de générations et apporte sa part au patrimoine indescriptible de l'humanité», τοῦ ἀνδρός, τέλος, ἐκείνου, ὅστις εἰς πᾶσαν συνέντευξιν ἐπιστημῶν γίνε- ται τὸ ἀντικείμενον καὶ ὁ θαυμασμός αὐτῶν. δεκτῶς γινόμενος δι' ἐνθουσιῶδων χειροκροτη- μάτων ἅμα τῇ ἐπὶ τὸ βῆμα ἐμφανίσει αὐτοῦ. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ, ὁ δαιμόνιος οὗτος νοῦς, ὁ ἀκάματος οὗτος τῆς ἐπιστήμης στρατιώτης, ὁ ἀνακαλύψας ὀλόκληρον κόσμον, τὸν κόσμον τῶν ἀπείρων μικρῶν, εἶναι Λουδοβίκος ὁ Pasteur, τέκνον τῆς μεγάλης καὶ ἐνδόξου Γαλλίας καὶ υἱὸς ἐνὸς βυρσοδέψου. . . . Ναί, κύριοι, δὲν παράγονται συχνά τοιοῦτοι νόες, δὲν ἀναρτάνονται εὐκόλως ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τοιοῦτοι ἄνδρες, ἀλλ' εἶναι φαινόμενα δικαίως ἐπισύροντα τὸν θαυμασμόν, φαινόμενα ἐγκαταλείποντα ὅμως μνημεῖα, ἅτινα οὐδέ- ποτε ἀπόλλυνται ἐν τῷ πελάγει τῶν αἰῶνων, ἀλλὰ διαμένουσιν ὡς μαρτύριον αἰώνιον τῆς μεγάλης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πνευματικῆς δυνάμεως. Εἶναι ἀστέρες πρώτου μεγέθους, σελαγιζόντες καὶ ἀναλάμποντες ἐν τῷ ἐπιστη- μονικῷ στερεώματι πρὸς δόξαν τῆς ἐπιστήμης καὶ ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος.

Πολλοί, κύριοι, μεγάλοι καὶ σοφοὶ ἄνδρες πρὸ τοῦ Pasteur μεγάλας καὶ ποικίλας ἀνε- κάλυψαν θεωρίας, πολλὰ καὶ διάφορα ἐπιστη- μονικὰ ἔγγραφα ζητήματα, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νά φθάσωσιν εἰς τὸ ὕψιστον ἐκείνο ση- μείον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασεν οὗτος, καθότι πᾶσαν παστορικὴν θεωρίαν ἀκολουθεῖ ἢ πρᾶ- ξις καὶ ἡ ἐφαρμογή. Ὁ Pasteur ἅμα ὡς εἰς τὴν δίκνοιαν αὐτοῦ ἐπέβηθε θεωρία τις, οὐδέ- ποτε δημοσιεύει αὐτήν· τὴν καλλιεργεῖ ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη, τὴν ἀναπτύσσει, πειραματί- ζεται ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπὶ τέλους τὴν παραδίδει εἰς τὸ δημόσιον πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογήν, ἥτις εἶναι ἡ λυθία λίθος τῆς βασιμύτητος πάσης θεωρίας. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ συνετέλεσεν ἴσως εἰς τὸ νά φθάσῃ ὁ ἀνὴρ οὗτος εἰς τὸ ζηνὸ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Καὶ ὅντως ὁ Pasteur λαβῶν ὑπ' ὄψιν τῆς διαφορῆς θεωρίας τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἐμε- λέτησε καὶ ἐμπράκτως ἀπέδειξε, θεωρίας, λέγω, καὶ ζητήματα ἀνδρῶν σοφῶν προγενε-

στέρων του, ἐμελέτησεν αὐτὰ, ἀνεῦρε καὶ κα- θέρωσε τοὺς διέποντας αὐτὰ νόμους καὶ κα- νόνας, ἐφάρμοσεν αὐτοὺς πειραματικῶς καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν κοινῶνίαν, καταστήσας οὕτω τὰς δυσνοήτους καὶ δυσεξηγήτους ἐκείνας θεωρίας ζητήματα ἀπλᾶ, ζητήματα ὑγια- ρητὰ· ἐν ἄλλαις λεξέσει, βλέπει καὶ ἐφαρμόζει· κατώρθωσε δὲ τὸ τοιοῦτον διὰ τοῦ μικροσκο- πίου καὶ τῆς χημείας, τὰ ὁποῖα μεταχειρι- ζεται ὡς μίτον Ἀριόδωναιον, ὅπως εἰσέβη εἰς τὸν λαβύρινθον, ἐνθα ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρχον ἐγκα- κλισμέναι αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐκείναι ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας βλέπομεν καὶ θαυμάζομεν σήμερον. Μελέτη λοιπὸν ἀληθῆς καὶ πρακτικῆ τοῦ πε- ριβάλλοντος ἡμᾶς κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων φαινόμενων εἶναι ὁ μεγάλος πάσης παστορικῆς θεωρίας.

Ἐπειδὴ, κύριοι, εἰς τὰς πλείστας τῶν θεω- ριῶν τοῦ Pasteur σπουδαῖον ἔχουσι μέρος τὰ ἐν τῇ περιβαλλούσῃ ἡμᾶς ἀτμοσφαιρᾷ μικρὰ ζώοντα, ἥτοι τὰ λεγόμενα μικροβία, καλὸν ἤ- θελεν εἶσθαι νά ἐλέγγομεν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐ- τῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ μελέτη ἀτελής ἐπὶ τοῦ ζητή- ματος τούτου εἰς οὐδὲν ἤθελε χρησιμεύσει πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν, διὰ τοῦτο καλὸν ἐθεώρησα, ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο ἀποτελέσῃ θέμα ἰδιαι- τερον καὶ ἐκτεταμένον ὑπ' ὄλους αὐτοῦ τοὺς χαρακτήρας καὶ τὰς ιδιότητας· ἀκούμενος δὲ νά ἀναφέρω ὀλίγα μόνον περὶ αὐτῶν, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ὑπόθεσίν μας, εἰσερ- χομαι εἰς τὴν βιογραφίαν καὶ τὰς θεωρίας τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς μεγάλου σοφοῦ.

Ὁ Λουδοβίκος Pasteur ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει τῆς Γαλλίας Dole τῇ 27 δεκεμβρίου 1822. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ διήλθε βίον σκληρὸν, καθότι, παλαιὸς στρατιώτης, ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἀπὸ διαφόρους ἐκστρατείας οὐδε- μίαν δὲ κεκτημένον περιουσίαν, ἠναγκάσθη νά ζῇ διὰ τῆς ἀπολαυῆς τῶν κόπων αὐτοῦ· ἠσπᾶσκατο λοιπὸν το ἐπαγγελματιῶν βυρσο- δέψου, διὰ τοῦ ὁποίου προσεπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀνθρώπος ἐργατικῶς καὶ ὀλιγαρ- κῆς, ἠθέλησε μετ' ὀλίγον νά ἐνωσῃ τὴν τύ- χην αὐτοῦ μετὰ τινος συμπολιτῆδος του· συζεύγνυται λοιπὸν νέαν τινὰ λίαν δρα- στήριον, ἥτις οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόσδοκον τῆς ἐργασίας τοῦ συζύγου αὐτῆς· ἐκ τοῦ συνωικεσίου δὲ τούτου ἐγεννήθη ὁ Λουδο- βίκος Pasteur, τὸ μετῆμα καὶ ἡ μόνη γαῖα τῶν γονέων του, οἵτινες, μικροὶ καὶ ἀρχαεὶ ἄνθρωποι, οὐχ ἥττον ὠνεμεύοντο πάντοτε, ὅτι

ὁ μικρὸς αὐτῶν Λουδοβίκος θέλει γίνεαι μέγας ἀνὴρ. Διαγράφονται, ὅτι πολλὰκις, ἐνῶ ὁ Pasteur ἤτο εἰσέτι μαθητὴς, ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῷ ἔλεγε: «Si tu pouvais devenir un jour professeur et professeur au collège d'Arbois, je serais l'homme le plus heureux de la terre». Τί δὲ θὰ ἔλεγεν ὁ ἀπλοῦς ἐκεῖνος βυρσοδεψὴς, ἐὰν ἐγνωρίζεν, ὅτι μετὰ 58 ἔτη, ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ του, πλήρους τιμῶν καὶ δόξης εἰσερχομένου θριαμβευτικῶς ἐν τῇ γεννετείρῃ αὐτοῦ γῶρᾳ σηκαιοστολίστῳ. ἤθειλον θέσει ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς μικρᾶς αὐτοῦ οἰκίας κειμένης κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν βυρσοδεψῶν πλᾶκα φέρουσαν τὰς ἐξῆς λέξεις χρυσαῖς γεγραμμένας γραμμασί:

ICI EST NE LOUIS PASTEUR

le 27 Decembre 1822

καὶ ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἤθελε φθάσει ἐνώπιον τῆς οἰκίας πατρὸς, νὰ ἀνακηνηθῇ τῶν προσφιλῶν αὐτῷ γυνέων, τῶν πατρικῶν θυσιῶν, τῆς πατρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς καὶ νὰ ἀναλυθῇ εἰς δάκρυα:

Τῷ 1825 ἡ οἰκογένεια Pasteur ἐγκατέλιπε τὴν Dôle καὶ ἀποκατέστη εἰς τὴν Arbois. ἔνθα ὁ πατὴρ τοῦ Pasteur εἶχεν ἀγοράσει μικρὸν τι βυρσοδεψεῖον. Ἐν τῷ βυρσοδεψεῖῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ πόλει Arbois διῆλθε τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ὁ Pasteur. Δωδεκαετῆς εἰσῆλθεν ὡς ἡμίτροφος εἰς τὸ δημοτικὸν γυμνάσιον τῆς Arbois, ἐνθα τὰς πρώτας τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἡμέρας ἐβραβεύθη. Ὁ πατὴρ του τὴν μὲν ἡμέραν εἰργάζετο, τὴν δὲ νύκτα ἐχρησίμευεν ὡς προγυμναστής τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Pasteur, καίτοι εὐφυῆς καὶ ἐπιμελής, ἐσυνείθηε πολλάκις ἀπὸ νὰ μεταβῆ εἰς τὸ μαθητὴ του νὰ κάμῃ ἐκδρομὰς τινὰς ἀλειίας μετ' ἄλλων φίλων του ἢ ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ μαθήματος ἀπὸ νὰ μελετᾷ κατεγίνετο εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ νῦν δὲ ἐν πολλὰς οἰκίας τῆς Arbois σῶζονται λαμπραὶ τινες εἰκόνας ὑπογεγραμμένας παρ' αὐτοῦ. Τόσον δὲ ἐπιτύγγανεν εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ὥστε γραιὸν τις γείτων αὐτοῦ ἐκρέουσα γνώμην περὶ Pasteur εἶπε: «Quel dommage qu'il se soit enfoncé dans un tas de chimie, il a manqué sa vocation, il serait arrivé à se faire une reputation de peintre».

Μόλις ἀπὸ τὴν τρίτην γυμνασιακὴν τάξιν ὁ Pasteur ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰς θυσίας τοῦ πατρὸς του, ἀρῆκε κατὰ μέρος τὴν ἀλειίαν

καὶ τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἠσθάνθη γεννώμενον ἐν αὐτῷ τὸ πρὸς τὴν ἐργασίαν πάθος, ἧτις ἐμέλλε νὰ ἐδραιώσῃ τὴν ζωὴν του. Πάντες οἱ συμμαθηταὶ αὐτοῦ ἐθαύμαζον τὴν εὐφυίαν του καὶ συνεβούλευον αὐτὸν νὰ μεταβῆ ἐν καιρῷ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις φυσικὴν σχολὴν. Τὸ γυμνάσιον τῆς Arbois ἐστερεῖτο καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας, ὡς ἐκ τούτου ὁ Pasteur μετέβη εἰς Besançon, ἐνθα ἔλαβε τὸ ἀπολυτήριον αὐτοῦ καὶ διωρίσθη ἀμέσως maître répétiteur ἐν τῇ ἰδίᾳ σχολῇ κατὰ τὸ διάστημα δὲ τῆς ἀναπαύσεώς του παρρηκολούθει τὰ μαθηματικὰ καὶ προσπαρεσκευάζετο διὰ τὴν φυσικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων.

Ἡ πρώτη πρὸς τὴν χημικὴν τάξιν αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ἐκδηλωθῆ ἐν αὐτῷ τῷ γυμνασίῳ τῆς Arbois, καθότι τοιαύτας δυσκόλους ἐρωτήσεις χημικῶν ζητημάτων ὑπέβαλλεν εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς χημείας Darlay καὶ τοσοῦτον ἐθασάνεζεν αὐτόν, ὥστε ὁ γέρον οὗτος ἐπὶ τέλους ἐδήλωσεν, ὅτι αὐτὸς μᾶλλον πρέπει νὰ ζητῇ πληροφροῖας παρὰ τοῦ Pasteur, παρὰ οὗτος ἀπὸ τὸν καθηγητὴν αὐτοῦ. ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤτο δυνατὸν νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν γνώσεων τοῦ χημικοῦ τούτου, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς φαρμακοποιὸν τινα ἔχοντα κάπως χημικὰς γνώσεις καὶ ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ μαθήματα ἐπὶ πληρωμῇ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τοῦ γυμνασίου.

Εἰς τὰς ἐξετάσεις τῆς φυσικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων ὁ Pasteur ἐγένετο δεκτὸς δέκατος τέταρτος τὴν σειράν· ἡ σειρά ὅμως αὕτη δὲν ἤρρεσεν εἰς τὸν ἕκτακτον τοῦτον καθ' ὅλα νεανίαν, ἀλλ' ἀπεφάσισε νὰ προσπαρασκευασθῇ ἐπὶ ἐν ἔτος εἰσέτι καὶ οὕτω νὰ ὑποστῇ δευτέραν ἐξέτασιν. Κατὰ τὴν ὁδὸν λοιπὸν Feuilantines, μακρὰν τῆς κοινωνικῆς τύχης, ὁ Pasteur διῆλθεν ὀλόκληρον ἔτος, προσπαρασκευαζόμενος διὰ τὴν νέαν αὐτοῦ δοκιμασίαν· τὸ ἔτος παρέρχεται, ὑφίσταται τὰς ἐξετάσεις καὶ γίνεται δεκτὸς τέταρτος τὴν σειράν.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ Pasteur, ἔτων 21, ἐν τῇ École normale, ἐνθα ἐμέλλε νὰ διαδραματίσῃ τόσον σπουδαῖον πρόσωπον. Τὸν πρὸς τὴν χημικὴν ἀκρόεστον ἔρωτα αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ ἰκανοποιήσῃ ὁ Pasteur ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ, καθότι εὐρὴν ἐκαὶ διδάσκοντας τὴν χημικὴν τὸν περιφροῦμον χημικὸν Dumas ἐν τῇ Σορβόννῃ καὶ τὸν Balard ἐν τῇ φυσικῇ σχολῇ. Ἐκαστον πείραμα χημικόν, τὸ ὁποῖον ὁ Pasteur ἔβλεπεν ἐν ταῖς παραδόσεσιν, ἔπρεπε νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ, ὅπως δὲ ἔχη τὴν εὐκολίαν πρὸς

τοῦτο, προσεκολλήθη εἰς τὸν Barruel, τὸν παρασκευαστὴν τοῦ Dumas. Δὲν ἐσκέπτετο παρὰ τὰ πειράματα καὶ τὸ χημικὸν ἔργαστήριον. Εἰσέει διατηρεῖται ἐν τῇ École normale φιάλη τις περιέχουσα 60 γραμμάρια φωσφόρου, τὸ ὅποιον αὐτὸς ὁ Pasteur παρεσκευάσε μαθητῆς ἐτι ὧν ἐξ ὅστων, ἅτινα ὁ ἴδιος ἰδίᾳ δαπάνῃ ἠγόρασεν.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται, κύριον, τὸ παραγωγικὸν τοῦ ἀνδρός πνεῦμα· ἐξ αὐτῆς γενώνται ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ διάφοροι θεωρίαι βάσιν ἔχουσαι τὴν χημείαν· ὡς πρώτη δὲ ἀνακάλυψις αὐτοῦ ἀναφέρεται ἡ περὶ τῶν ἀτόμων θεωρία. Ταύτην καλὸν θεωροῦσα διεξοδικώτερον κἄπως νὰ ἐκθέσω, καθότι, ὡς θέλετε ἴδει, εἶναι λίαν περιέργον, πῶς ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ θεωρίας μετέπεσεν εἰς θεωρίας ἄλλας, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐλύθησαν ζητήματα σπουδαιότατα τῆς ἰατρικῆς βιολογίας. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁμιλῶν πρὸς τινὰ φίλον του περὶ τῆς τῶν ἀτόμων θεωρίας αὐτοῦ εἶπε· «Si j'ai un regret, c'est de ne pas avoir suivi cette route, moins rude qu'il ne semble et qui doit conduire, j'en suis convaincu, aux plus belles decouvertes. Par un brusque détour, elle m'a subitement jeté dans les fermentations, les fermentations m'ont jeté à leur tour dans l'étude des maladies, mais je reste désolé de n'avoir jamais eu le temps de revenir sur mes pas»

Διακίως δὲ ὁ Chevreul ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Pasteur πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν εἶπε· «Μόνον ὁ ἐξετάζων τὰς ἐρεῦνας τοῦ Pasteur πρῶτον μὲν χρονολογικῶς εἶτα δ' ἐν συνόλῳ, δύναται προσηκότως νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἐπιτυχῆ καὶ ὀρθὴν τοῦ ἀνδρός κρίσιν ἐν ταῖς συμπέρασμασιν, ἅτινα ἐξ αὐτῶν ἐξάγει, καὶ τὴν ἐπιστοιχότητα διορατικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐνισχυόμενον ὑπὸ τῶν ἀληθειῶν, ἃς ἀνεκάλυψε, χωρεῖ πρόσω, ἵνα νέας ἀληθείας διατυπώσῃ».

Προκειμένου λοιπὸν περὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Pasteur, ἄρχομαι τῆς περὶ τῶν ἀτόμων θεωρίας αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἀναγκάζομαι νὰ ἐκθέσω μετὰ τῶν διαφόρων πρὸς ἀποδείξιν πειραμάτων, καθότι εἶναι τὸ πρῶτον σπέρμα τῆς διανοίας τοῦ σοφοῦ ἀνδρός· ἄλλως τε ἐξ αὐτῆς θέλετε ἴδει, πῶς τὸ δαιμόνιον τοῦτο πνεῦμα ἀπὸ τῆς μιᾶς θεωρίας μετέπιπεν εἰς τὴν ἄλλην καὶ ποῦ ἐπὶ τῆσιν κατήνησε, καὶ πῶς ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος νοῦς ἠδυνήθη δι' ἀκατα-

μαχῆτων ἀποδείξεων νὰ διαψεύσῃ θεωρίας σοφῶν, οἷος ὁ Mitscherlich καὶ πολλοὶ συμπολίται αὐτοῦ.

Πρῶται ἀνακαλύψεις.

Α'.

Εἰς τῶν καθηγητῶν τῆς École normale, ὁ Delafosse, χημηματίας μαθητῆς καὶ συνεργάτης τοῦ περιφήμου κρυσταλλογράφου Haüy ἠσχολεῖτο ἰδίως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀτομικῆς φυσικῆς. Ὁ Delafosse, καίτοι ἀνθρώπος μὴ ἀγαπῶν τὰς ἀποδείξεις ἔστω καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, κἄχαριστεῖτο ὅμως νὰ ἀπαντᾷ πάντοτε εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Pasteur καὶ ἐνίοτε μάλιστα νὰ τὰς προκαλῆ. Ὁ Pasteur, ὅστις μετ' ἐνδιαφέροντος εἶχε μελετήσῃ τὰ ἔργα τοῦ Haüy, συνείχεται μετὰ τοῦ Delafosse περὶ τῆς τῶν ἀτόμων διατάξεως, θεωρίας τοῦ Haüy, ὅτι ἀθροῦς σημειώσις τις τοῦ Γερμανοῦ ὀρυκτολόγου Mitscherlich ἀνακρινωθεῖσα εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν συνετάραξε καὶ ἀνέτρεψε πάσας αὐτοῦ τὰς θεωρίας. Ἡ ἐν λόγῳ σημειώσις εἶχεν ὡδὲ πως· «Τὸ παραπυρρῶν ἄλας τοῦ νάτρου καὶ τῆς ἀμμωνίας ἔχουσι τὴν αὐτὴν μετὰ τοῦ αὐτοῦ πυρρῶν ἄλατος χημικὴν σύνθεσιν, τὴν αὐτὴν κρυσταλλικὴν μορφήν, τὰς αὐτὰς κρυσταλλικὰς γωνίας, τὸ αὐτὸ εἰδικὸν βάρος, τὴν αὐτὴν διπλῆν διάθλασιν καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν αὐτὴν τῶν ὀπτικῶν ἀξόνων γωνίαν. Ἐν ταῖς ὑδρικαῖς αὐτῶν διαλύσεσιν ἡ θλάσις αὐτῶν εἶναι ἡ αὐτή, ἀλλὰ τὰ πυρρῶν ἄλατα διακλυόμενα μεταστρέφουσι τὸ ἐπίπεδον τοῦ πολικοῦ φωτός, ἐνῶ τὰ παραπυρρῶν εἰσιν ἀδιάφορα, ὅπως καὶ ὁ Biot δι' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῶν ἄλατων εὔρει. Ὡσαύτως ἡ φύσις καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων, ἡ διάταξις καὶ ἡ ἀπόστασις αὐτῶν, εἰσὶ ταῦτα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς συγκρινόμενοις σώμασιν».

Ἐμφορούμενος ὁ Pasteur ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ διασημοῦ κρυσταλλογράφου Haüy, τοῦ Delafosse, τοῦ Dumas καὶ τοῦ Provostaye διηρωτᾶτο, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθεθῆ, ὅτι ἡ φύσις καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων, ἡ διάταξις καὶ ἡ ἀπόστασις αὐτῶν, εἰσὶ, κατὰ τὸν Mitscherlich, αὐτὰ ἐν δυσὶ διαφόροις σώμασι ἔχουσαι τὰς αὐτὰς κρυσταλλικὰς μορφάς, χωρὶς ἐν τούτοις καὶ ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ ταυτοότης αὐτῶν νὰ ἦ πλήρης; Ἡ ἀπορία αὕτη, ἣν ἐγέννησεν ἡ σημειώσις τοῦ Mits-

cherlich έβασάνιζε τὸ πνεῦμα τοῦ Pasteur ἀναγνωρισθεῖς δὲ ὡς καθηγήτης τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ τρίτου σχολικοῦ ἔτους προσκληθεῖς παρὰ τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ Balard ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν κρυστάλλων καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν γωνιῶν καὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν· τσοῦτον δὲ ἀπερρόρησεν αὐτὸν τὸ ζήτημα τοῦτο, ὥστε, ἵνα μὴ διακόψῃ τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ, ἀπεποιήθη τὴν ἔδραν τοῦ καθηγήτου τῆς φυσικῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Tournon.

Ἐπεδόθη λοιπὸν ὁ Pasteur μετὰ πυρετώδους ζήλου εἰς τὰ πειράματα αὐτοῦ, ἅτινα ἐστέρθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, διότι κατόρθωσε νὰ διαχωρίσῃ τὸ διπλοῦν παρακρυσταλλικὸν ἄλας τοῦ νάτρου καὶ τῆς ἄμμωνίας εἰς δύο διακεκριμένα ἄλατὰ ἀντιστρόφου δυοσυμμετρίας καὶ ἀντιστρόφου ἐπενεργείας ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀντανακλάσεως (polarisation) τοῦ φωτός καὶ οὕτω κατέρριψε τὴν ὑπάρχον τῆς θεωρίας τοῦ Mitscherlich. Ἐρῆσας δὲ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἐξῆς σκέψεως. «Ἐξετάζων τις ὅλα τὰ φυσικὰ σώματα, λέγει, ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὸ τῶν ὄρυστων, τὸ τῶν ζώων ἢ τὸ τῶν φυτῶν βασίλειον ἢ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευαζόμενα ἀντικείμενα, βλέπει, ὅτι διαίρουσιν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας· τὰ μὲν ἔχουσιν ἐπίπεδον συμμετρίαν, τὰ δὲ οὐχί. Διὰ μιᾶς τροπέζης π.χ., μιᾶς ἔδρας, ἐνός κύβου, ἐνός σώματος ὄντος τινὸς ἀκόμη δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἐπίπεδόν τι, ὅπερ νὰ διέρχεται δι' αὐτῶν καὶ τὰ χωρίζῃ εἰς δύο ὅμοια πρὸς ἀλλήλα μέρη· τὰ σώματα ταῦτα, ἅτινα ἔχουσιν, ὡς λέγουσιν οἱ μαθηματικοί, ἐν ἡ πλείεστα ἐπίπεδα συμμετρίας, ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην κατηγορίαν· ὅλα ὅμως τὰ σώματα ἢ ἀντικείμενα δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν κατασκευὴν καὶ σύστασιν, παρατηρεῖται δὲ, ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἐν συνόλῳ λαμβανόμενον ἔχει ἐν ἐπίπεδον συμμετρίας, τὰ μέρη ὅμως αὐτοῦ δὲν ἔχουσι τὸ σῶμα ἡμῶν π.χ. εἶναι συμμετρικόν, ἀλλ' ἡ χεὶρ, τὸ οὖς, ὁ ὀφθαλμὸς, ἡ κνήμη κτλ. δὲν εἶναι τοιαῦτα· διότι, ὅπως δήποτε καὶ ἂν διεσθύνωμεν τὸ ἐπίπεδον, δι' οὗ ἠθέλωμεν χωρίσει αὐτὰ εἰς δύο μέρη, οὐδέποτε τὰ μέρη ταῦτα θὰ ὦσιν ὅμοια, ἀπαρλλάκτως ὅπως μία εὐθεῖα κλίμαξ ἔχει ἐπίπεδον συμμετρίας, μία δὲ κυκλικὴ δὲν ἔχει. Παράδοξον δὲ ἠθέλεν εἶσθαι, ἔαν τὰ ὄρυκτά, ὡς π. χ. τὸ ἄλας, ἡ στυπτηρία, ὁ ἄδαμας καὶ τόσοι ἄλλοι κρυστάλλοι μεμορφωμένοι κατὰ τοὺς νόμους τῆς κρυστάλλωσως καὶ

κατὰ τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, δὲν παρεῖχον παραδείγματα τῶν δύο τούτων ἰδιότητων».

Ἐξάλλος ὑπὸ χάριτος ὁ Pasteur διείδεν ἐν τῇ θεωρίᾳ του ταύτη τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας, ἣν ἡ σημειώσις τοῦ Mitscherlich ἐγέννησεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ διὰ τῆς ὑποδείξεως ὀπτικῆς τινος διαφορᾶς ἐν δυοῖσιν σώμασιν. ἅτινα καθ' ὅλους τοὺς λοιποὺς αὐτῶν χαρακτηριστικὰ ἐφαίνοντο ὅμοια. Ἐπρεπεν ὅμως ἡ θεωρία του αὐτῆ νὰ καθιερωθῇ ὑπὸ τῆς πειραματικῆς ἀποδείξεως. Ἐπιλαθόμενος λοιπὸν τοῦ πειράματος αὐτοῦ ὁ Pasteur εὔρεν, ὅτι τὸ μὲν τρυγικὸν ἄλας τοῦ νάτρου καὶ τῆς ἄμμωνίας, ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τρυγικὰ ἄλατὰ οὐδὲν εἶχον ἐπίπεδον συμμετρίας καὶ ὅτι κατοπτρίζοντα εἶδον εἰκόνας ἀντιστρόφους, ὅπως ἡ δεξιὰ χεὶρ δίδει τὴν εἰκόνα τῆς ἀριστερᾶς καθ' ὅσον δ' ἄφορξ τὸ παρακρυσταλλικὸν ἄλας τοῦ νάτρου καὶ τῆς ἄμμωνίας, παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι αἱ ἐλπίδες αὐτοῦ διεψεύσθησαν, καθότι ἡ ὑποτιθεμένη συμμετρικὴ ὁμοιότης δὲν ὑφίστατο· τὸ περιεργότατον δὲ ἦτο, ὅτι τινὲς μὲν κρυστάλλοι ἦσαν συμμετρικοὶ κατὰ τινὰ διεσθύνσιν, ἐνῶ ἕτεροι ἦσαν ἐπίσης συμμετρικοί, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀντίθετον ἔαν δηλ. ἐτίθεντο οἱ πρῶτοι κρυστάλλοι ἀπέναντι τοῦ κατόπτρου, ἀπεικονίζον τοὺς ἑτέρους.

Τὰ ἐξαγόμενα ταῦτα ἐφείλκυσαν σπουδαίως τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. ἐν ἡ παρήσαν ὁ Arago, ὁ Biot, ὁ Dumas, ὁ de Senarmont καὶ ὁ Balard. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τινὰ αὐτῆς ἔδυσπιστοῦν, ὁ Biot ἀνέλαθε νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀνακλύψεως, διὸ καὶ ἀπήτησε παρὰ τοῦ Pasteur τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀνακλύψεως αὐτοῦ ἐξετάζων καὶ ἐξελέγγων ἐν πᾶσι τὰ πειράματα ταῦτα διὰ τῆς ἀκριβείας καὶ λεπτότητος ἐκείνης. ἦν ἐμπνέει ἡ ἀμφιβολία καὶ ἡ δυσπιστία. «Παραλαβὼν με, ἀφηρείται ἐν τινι τῶν μαθημάτων αὐτοῦ ὁ Pasteur, ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὁ Biot ἔδωκέ μοι παρακρυσταλλικὸν ὄξύ, ὅπερ αὐτὸς ἐπισταμένως εἶχε μελετήσει καὶ εὔρει πάντη οὐδέτερον πρὸς τὸ ἀντανακλαστικὸν φῶς. Ἐδέησε δὲ νὰ παρασκευάσω τὸ διπλοῦν ἄλας τοῦ νάτρου καὶ τῆς ἄμμωνίας, ἅπερ ἐπίσης ὁ ἴδιος μοι ἐπρομήθευσεν οὐχί ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐργαστηρίῳ τῆς École normale ἀλλ' ἐν τῷ μαγειρείῳ αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὰ ἴδια αὐτοῦ ὄργανα· τὸ ὑγρὸν παρεσκευάσθη καὶ μετὰ δεκαήμερον ἤρμεον ἐξάτμισιν ἔδωκε 40 περίπου γραμμάρια κρυστάλλων, ὅτε προσεκλήθην νὰ μεταβῶ εἰς

τὸ Collège de France, ἵνα συναγάγω τοὺς κρυστάλλους, διαχωρίσω αὐτούς καὶ θέσω τοὺς μὲν δεξιούς πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἀριστεροὺς πρὸς τὰ ἀριστερά, παρακλιθεὶς ἐν ταῦτῳ ἵνα διακηρύξω ἐπίσημως, ὅτι οἱ μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ κρυστάλλοι θὰ ἐκτραπῶσι πρὸς τὰ δεξιὰ, οἱ δὲ ἀριστερόθεν πρὸς τὰ ἀριστερά. Διακηρύξαντος δὲ μου ταῦτα ὁ Biot ἀνέλαβε τὸ λοιπὸν τῆς ἐξετάσεως. Παρεσκευάσα λαιπὸν τὰς διαλύσεις αὐτῶν, καὶ ἐνῶ παρετήρει αὐτὸς διὰ τοῦ ὄργανου τῆς polarisation, μὲ προσεσχέσα νὰ εἰσελθῶ εἰς τὸ σπουδαστήριόν του· βεβαίωθεις δὲ διὰ τῆς παρατηρήσεως τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνακαλύψεώς μου, λίαν συγκεκλινημένος ὁ ἐπίσημος γέρον εἶπέ μοι λαβόμενος τῆς χειρός· « φίλον τέκνον, τοσοῦτον ἠγάπησα ἐν τῇ ζωῇ μου τὰς ἐπιστήμας, ὥστε τὴν στιγμὴν αὐτὴν λίαν συνεταρχήθην ». Ἡ συγκίνησις βεβαίως τοῦ Biot ἦν μεγίστη, διότι πρῶτος εἶχε ῥίψει εἰς τὸ μέσον τὰς θεωρίας ταύτας. αἵτινες ὅμως παρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος· ἀπέναντι δ' αὐτοῦ παρουσιάζεται νεανίας εἰκοσιπενταετής, ὅστις ἐνστερνισθεὶς τὰς δοξασίας ἐκείνου διαλύει τὸ σκότος τῆς περιφήμου γερμανικῆς σημειώσεως τοῦ Mitscherlich καὶ δημιουργεῖ νέον κεφάλαιον ἐν τῇ κρυσταλλογραφικῇ γημείᾳ ».

B'.

Διορισθεὶς ὑφηγητὴς τῆς γημείας ἐν Στρασβούργῳ ὁ Pasteur ἐξηκολούθει μετὰ ζήσεως τὰς περιέργους αὐτοῦ μελέτας, ἅς οὐδὲ ὁ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ πρυτάνεως τῆς ἀκαδημίας δεσποινίδος Marie Laurent γάμος ἠδυνήθη νὰ ἀνακόψῃ. Διηγούνται μάλιστα, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου του ἐδέησε νὰ τῷ ὑπεθυμίσει· εὐρισκομένῳ ἐν τῷ γηρικῷ αὐτοῦ ἐργαστηρίῳ, ὅτι ἐνυμφεύετο. Πρῶτη λοιπὸν φροντίς τοῦ Pasteur ἦτο νὰ δοκιμάσῃ, ἂν ἡ ἐπιτυχία τῶν θεωριῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ὄξεων ἐρημοῦζετο καὶ ἐπὶ τῶν ἐνώσεων αὐτῶν· συνήνωσε λοιπὸν μεθ' ἐκάστου τῶν δύο ὄξεων ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν βάρους, θερμοκρασίας καὶ ποσότητος, ὅλας ἀλληλοδιαδόχως τὰς οὐσίας, ὅσαι ἦσαν ἐπιδεκτικαὶ ἐνώσεως. Ἄνευρε λοιπὸν πειραματιζόμενος, ὅτι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους πᾶσα διὰ τοῦ ἐνὸς τρυγικοῦ ὄξεος τελομένη ἐργασία δύναται νὰ ἐπανηληθῇ ἐπιτυχῶς καὶ διὰ τοῦ ἐτέρου καὶ ὅτι τὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐξα-

γόμενα ἔχουσι τὰς αὐτὰς ιδιότητας μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ παρεκκλίσις τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀντανκλίσεως εἰς τὰ μὲν γίνεται πρὸς τὰ δεξιὰ, εἰς δὲ τὰ ἕτερα πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ ὅτι τὰ εἶδη τῶν δεξιῶν ἐξαγομένῳ δὲν εἶναι ἐπιθέσιμα ἐπὶ τῶν πρὸς τὰ ἀριστερά. Καθ' ὅσον ὅμως ἄφορᾷ τὰς λοιπὰς φυσικὰς καὶ γημικὰς ιδιότητας, ἤτοι τὴν διπλὴν διαθλασιν τῶν κρυστάλλων, τὴν ἐπενέργειαν τῆς θερμότητος ἐπὶ τῆς ἀποσυνθέσεως αὐτῶν κλπ. ἡ ταυτότης αὐτῶν εἶναι ἐξαιρετος.

Ἡ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἐπεφόρτισε καὶ πάλιν τὸν Biot νὰ ὑποβάλλῃ αὐτῇ ἔκθεσιν τῶν τελευταίων τούτων πειραμάτων· διὸ καὶ ὁ Pasteur ἔφερεν ἐκ Στρασβούργου μετὰ τινος φιλαρεσκείας δείγματα τῶν λαμπρῶν κρυστάλλων τῶν τε δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν τρυγικῶν ἀλάτων μετὰ πίνακος μεγάλου σχήματος, ὅπως καταστήσῃ τὰ σχήματα τῶν κρυστάλλων ὁρατὰ μακρόθεν. Ὁ Biot ὑπεσχέθη νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ ἴνστιτούτον τὰ ἀντικείμενα ταῦτα· ἀλλὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ, ὀμιλῶν ἤδη ἀπὸ πολλῶν ὥρων μετὰ τοῦ Pasteur κατελήθη ὑπὸ τοιαύτης συγκινήσεως, ὥστε ἡ κυρία Biot, ἥτις ἐδείκνυε διὰ τὸν σύζυγόν της ἰδιαίτερον στοργὴν, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς συζύγους τῶν ἀκαδημαϊκῶν, στραφείσα πρὸς τὸν Pasteur εἶπε· « Σὺς παρακλιῶ, κύριε, στρέψατε ἀλλαχρῶ τὸν λόγον· μὴ ὀμιλεῖτε πλέον περὶ τῶν ἔργων σας· θὰ τὸν κάμειτε νὰ ἀσθενήσῃ· διότι ἀρ' ὅπου ἤρχισατε νὰ κάμνετε τὰς λαμπρὰς ταύτας ἀνακαλύψεις, σχεδὸν δὲν ζῆ πλέον ». Οἱ ἀκαδημαϊκοὶ συνεμερίσθησαν τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ Biot, ὁ δὲ Ἀρχαγὼ ἐπρότεινε, ἵνα ἡ ἔκθεσις τοῦ Biot καταχωρισθῇ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἀκαδημίας. Τοῦτο ἦν τιμὴ ἐξαιρετικὴ διὰ τὸν Pasteur, διότι ὅλοι οἱ εἰς τὸ τέρας τοῦ σταδίου αὐτῶν ἀρικομένοι σοφοὶ ἐθεώρουν τοῦτο ὡς πρῶτην ἀκτῖνα μελλούσης δόξης.

Ὑστερον ἀπὸ ὀλίγον χρόνον ὁ Biot παρουσιάζων τὸν Pasteur πρὸς τὸν Mitscherlich εἶπε πρὸς τὸν Pasteur· « Δύνασαι, φίλε μου, τῷ ὄντι νὰ κληρωθῇ, ὅτι ἔκαμες κατὰ τι μὲγα ἀνακαλύπτων ὅ,τι διελάθην ἵνα ἀνδρα, οἷος οὗτος ». « Ἐμελέτησα ἐπισταμένως, ἀπλήγησεν οὐχὶ ἄνευ λύπης ὁ Mitscherlich ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Pasteur, ἐμελέτησα καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῶν δύο τούτων ἀλάτων, ἅτινα ἔσχον ἀντικείμενον ἐν τῇ πρὸς

τὴν ἀκαδημίαν ἀποσταλείσῃ σημειώσει μου ὥστε ἂν εὑρετέ τι ἐν αὐτοῖς, ὅπερ ἐγὼ δὲν εἶδον, τοῦτο προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν θὰ ὑπῆρχεν ἤδη προεσχηματισμένη τις ἰδέα».

Μετὰ τὰς λαμπρὰς ταύτας ἐρεῦνας ὁ Pasteur ἐφθασεν εἰς τὸ μοναδικὸν καὶ ἄξιον προσοχῆς συμπέρασμα ἐπὶ τῆς διαφορᾶς, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν ὀρυκτῶν καὶ τῶν προϊόντων τῆς τέχνης ἀπ' ἐνός καὶ τῶν φυσικῶν ὀργανικῶν προϊόντων ἀπ' ἑτέρου. ἅτινα ἐξάγονται ἐκ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, ὅτι ὅλα τὰ ὀρυκτὰ καὶ τεχνικὰ προϊόντα, ἢ μᾶλλον ὅλα τὰ προϊόντα τῆς νεκρᾶς φύσεως ἔχουσιν εἰκόνας ἐπιθεσίμους καὶ κατὰ συνέπειαν συμμετρικὰς, τὰ δὲ ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ προϊόντα, ἢτοι τὰ προϊόντα, οἷα παράγονται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ζωῆς, ἔχουσιν εἰκόνας μὴ ἐπιθεσίμους, κατὰ συνέπειαν ἀτομικῶς δυσσυμμετρικὰς καὶ δυναμένας νὰ παρεκκλίνωσι τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀντανακλάσεως.

Τίνα δὲ εἰσι τὰ αἷτια τῆς μεγάλῃς ταύτης διαφορᾶς; Ὁ Pasteur πολλὰκις ἐξέρασε τὴν ἰδέαν του οὗτως. «Αἱ ἀτομικαὶ δυνάμεις, αἷτινες ἐτέθησαν εἰς κίνησιν ἐν τῇ ὀρυκτῇ ζωῇ καὶ αἷτινες εὐρίσκονται εἰς κίνησιν καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι πῶ χημικῷ ἐργαστηρίῳ, εἰσὶ δυνάμεις συμμετρικᾶς φύσεως, ἐνῶ αἱ δυνάμεις, αἷτινες δυνάμει καὶ ἐνεργεῖα ὑφίστανται κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν ἐνώσεων τῆς φυτικῆς ζωῆς—ὅταν π.χ. ὁ σπόρος ρύθται, ὅταν τὸ ὄν ἀναπτύσσεται καὶ ὅταν ὑπὸ τὴν ἡλιακὴν ἐπενέργειαν ἢ πρασίνῃ τῶν φύλλων οὐσία ἀποσυνθέτουσα τὸ ἀνθρακικὸν τοῦ ἀέρος ὀξὺ χρησιμοποιεῖ κατὰ διαφόρους τρόπους τὸν ἀνθρακὰ τοῦ ὀξέως τούτου, τὸ ὑδρογόνον τοῦ ὕδατος καὶ τὸ ὀξυγόνον ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν τούτων—εἰσὶ φύσεως δυσσυμμετρικῆς καὶ ἴσως ἐξαρτῶνται ἐκ μεγάλων τινῶν κοσμικῶν καὶ δυσσυμμετρικῶν τοῦ ἡμετέρου σύμπαντος φαινομένων». Τὰς ἰδέας ταύτας ἐκθέτων ἡμέραν τινὰ ὁ Pasteur ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, ἐξεργάσθη οὕτως: «Τὸ σύμπαν εἶναι σύνολόν τι δυσσυμμετρικόν· προάγωμαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ἡ ζωὴ, ὅποια ἐν ἡμῖν παρουσίζεσθαι, εἶναι λειτουργία τις τῆς δυσσυμμετρικᾶς τοῦ σύμπαντος ἢ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Τὸ σύμπαν εἶναι δυσσυμμετρικόν, διότι, ἐὰν θέσωμεν κατέναντι κατόπτρου τὸ σύνολον τῶν συνιστῶντων τὸ ἡλιακὸν σύστημα σωμάτων ἐν κινήσει εὐρισκόμενον, ἢ θέλωμεν λάβει εἰκόνα, ἣτις δὲν θὰ ἦτο ἐπιθεσίμος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ· αὐτὴ ἔτι ἡ κίνησις τοῦ ἡλιακοῦ

φωτός εἶναι δυσσυμμετρικὴ, καθότι οὐδέποτε φωτεινὴ τις ἀκτίς προσπίπτει ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ φύλλου, ἐκεῖ ἔθρα ἡ φυτικὴ ζωὴ δημιουργεῖ τὴν ὀργανικὴν ὕλην. Ὁ γήινος μαγνητισμός, ἢ ἀντίθεσις τῶν πόλων μαγνήτου τινός καὶ ἡ τῶν δύο ἡλεκτρισμῶν, τοῦ ἀρνητικοῦ καὶ θετικοῦ, εἰσὶν ἀποτελέσματα δυσσυμμετρικῶν ἐνεργειῶν καὶ κινήσεων».

Πρὸ πολλοῦ ὑπῆρχε γνωστὸν διὰ τῶν πειραμάτων Γερμανοῦ τινος παρασκευαστοῦ χημικῶν προϊόντων, ὅτι ἡ ἀκάθαρτος τρυγικὴ τίττανος νοθευομένη μετ' ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἀφιεμένη ὑπὸ τὸ ὕδωρ παρέχει κατὰ τὸ ἔσο διὰ τῆς ζυμώσεως διάφορα προϊόντα. Ἐπωφελούμενος ὁ Pasteur τῆς ἰδέας ταύτης καὶ θέλων νὰ ἴδῃ, ὅποια θὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀλάτων, ἅτινα ἐμελέτησεν ἐπὶ τοῦ φωτός τῆς ἀντανακλάσεως, ὑπέβαλεν εἰς ζύμωσιν τὴν συνθήθ δεξιὰν τρυγικὴν ἀμμωνίαν καὶ ἀσλοῦθως διέλυσε αὐτὴν καθαρὰν ἐν ὕδατι, προσθεῖς εἰς τὴν διάλυσιν λευκοματουόγους οὐσίας· τὸ ὑγρὸν ἤρξατο ζυμοῦσθαι, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῆς ζυμώσεως τὸ διαφανεὲς ὑγρὸν ἐθλοῦστο βαθμηδὸν καὶ κατὰ μικρὸν ἀνεφαίνοντο μικρὰ τινα ὀργανικὰ ὄντα· ἀσλοῦθῆσας εἶτα τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ διὰ τὴν παρατρυγικὴν ἀμμωνίαν εὔρε καὶ ἐν αὐτῇ τὴν τῶν μικρῶν τούτων ὑποστάθην· παρακολουθήσας δὲ τὴν ὅλην πορείαν τῆς ζυμώσεως διὰ τοῦ ἐργαλείου τῆς ἀντανακλάσεως εὔρεν, ὅτι ὑπάρχουσι μέγιστα διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ζυμώσεων, καθότι ἐν τῇ ζυμώσει τοῦ παρατρυγικοῦ ἄλατος τὸ ὑγρὸν ἀδιάφορον ὄν ἐν ἀρχῇ ἀπέκτησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν δύναμιν τοῦ νὰ παρεκκλίνῃ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἀντανακλωμένου φωτός· ὅτε δὲ ἡ παρεκκλίσις αὕτη ἐφθασεν εἰς τὸ μέγιστον αὐτῆς, ἡ ζύμωσις ἔπαυσε, τὸ δὲ ὑγρὸν οὐδὲν δεξιὸν ὀξὺ περιεῖχε. ἐξαμίσθην δὲ καὶ ἀναμίσθην μετὰ οἴνοπνεύματος ἴσου ὕγκου ἔδωκεν ὠραίους κρυστάλλους τῆς ἀριστερᾶς τρυγικῆς ἀμμωνίας.

Ἐντεῦθεν ἐξήχθη τὸ νέον συμπέρασμα, ὅτι ἡ τῆς ὀργανικῆς οὐσίας ἰδία ἀτομικὴ δυσσυμμετρία ἐπιφέρει ἐν τοῖς φυσιολογικοῖς φαινομένοις μετατροπὴν τῶν χημικῶν συγγενειῶν.

Ἴδού, κύριοι, διὰ τίνος ὁδοῦ ὁ Pasteur ἐφθασε νὰ ἀνεύρῃ τὴν ὑπαρξίν τῶν μικρῶν ἐκείνων ὀργανισμῶν, οἷτινες ἀπετέλεσαν τὸν ἀρρογωνιακὸν λίθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα τῶν περὶ τῆς ζυμώσεως θεωριῶν αὐτοῦ, αἷτινες ἐπὶ

τέλους ἐγχρησίμευσαν ὡς κλείς εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀνίχνυσιν τῶν ἐπιδημικῶν νοσημάτων καὶ τῶν αἰτίων αὐτῶν.

Περὶ ζυμώσεων.

Εἰς τὸ ἀπρόοπτον τοῦτο σημεῖον φθάσας ὁ Pasteur ἔστη ἐπὶ στυμῆν, καθότι ἐπρόκειτο νὰ ἀποφασίσῃ, ἂν θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἐγράφαξεν καὶ ἥτις εἶχεν ἤδη ἐξι-ασθῆ· μεγάλας δὲ ἀνακαλύψεις ἐν τῇ χημείᾳ καὶ τῇ φυσικῇ προσωινίζετο προτροπόμενος μάλιστα ὑπὸ τοῦ Biot νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐμ-μένων καὶ ἀνασχολούμενος ἐν τῇ χημείᾳ τῶν ἀτόμων. Ἄλλ' ὁ Pasteur κατεκυριεύετο ὑπὸ σκέψεων, τὰς ὁποίας ἐγέννησεν ἐν τῇ ἀκατα-βλήτῳ αὐτοῦ διανοίᾳ τὸ παράδοξον τοῦ φαι-νομένου, τὸ ὁποῖον εἶχε παρατηρήσει, ἥτοι ἡ ἐπήρεια τῆς δυσσυμμετρίας τῶν ἀτόμων, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει ὀργανικὴ τις οὐσία ἐργουμένη εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν δύο τρυπικῶν ἀλάτων· διέβλεπεν ὁ λεπτολόγος παρατηρητῆς νέας δά-φνας ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ ζητήματος τῆς ζυμώ-σεως. Καὶ ὄντως συμπύσσωσεν τις συνετέλεσεν ἵνα λάβῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἐρεύνης τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος· καθότι ἐν ἡλικίᾳ 32 ἐτῶν διορίζεται κοσμητῶρ τῆς σχολῆς τῶν ἐπιστη-μῶν ἐν Αἰλλῆ, ἔνθα, ὡς γνωστόν, σπουδαιο-τέρα βιομηχανία εἶναι ἡ κατασκευὴ τοῦ οἴνο-πνεύματος ἐκ τῶν δαυκίων καὶ τῶν γεννημά-των. Ἡ βιομηχανία αὕτη συνετέλεσε νὰ ἀπο-φασίσῃ ὁ νεαρὸς κοσμητῶρ, ὅπως καθιερώσῃ μέρος τῶν μαθημάτων του ἐν τῇ σπουδῇ τῆς ζυμώσεως.

Α'.

Πᾶν ὅ,τι ἔζησε, λέγει ὁ Pasteur, πρέπει νὰ τελευτήσῃ καὶ πᾶν τὸ τελευτήσαν πρέπει νὰ ἀποσυντεθῇ, νὰ διαλυθῇ ἢ νὰ ἀεροποιηθῇ· δέον ἵνα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀποστελούντα τὴν βά-σιν τῆς ζωῆς δυνήθωσιν νὰ εἰσελθῶσιν εἰς νέους κύκλους ζωῆς· ἄλλως ἢ ὕλη τῶν ἐνοργάνων ὄντων ἤθελεν ἐπισωρευθῆ ἐπὶ τῆς γῆνης ἐπι-φανείας καὶ ὁ νόμος τῆς ἀενάτου ζωῆς ἤθελεν ἀπολεσθῆ διὰ μιᾶς ἐξαντλήσεως τοῦ ὕλικου αὐτοῦ. Μῆγα δὲ φαινόμενον ἄρχει τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου, καὶ τούτο εἶναι τὸ φαινόμενον τῆς ζυμώσεως. Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ φυσικοῦ τούτου φαινομένου τῆς ζυμώσεως καὶ τῆς σήψεως; πῶς ἐξαρτῆται ἡ ἐξαφάνισις τοῦ πτώματος ἢ τοῦ ἀποκοπέντος φυτοῦ; ποῦ τὸ

αἶτιον τοῦ ἀναθρασμοῦ τοῦ γλυκέως, τοῦ φου-ράματος, ὅπερ ὀξυνούται, τοῦ γαλακτος, ὅπερ πήγνυται, τοῦ αἵματος, ὅπερ σήπεται, καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν οὐσιῶν;

Διάφοροι ἐξηγήσεις ὑπάρχον, ὡς γνωρίζετε, κύριοι, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, περὶ τῆς θεωρίας τῆς ζυμώσεως· καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ὁ Pasteur ἐπε-δόθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ φαινομένου τούτου, θεωρία τις ἀρχαία ἐβασιλευεν, ἣν καὶ ἀναθεώ-σας ὁ Liebig ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά του. «Ζυμώσεις, κατὰ Liebig, εἶναι ἡ ἀλλοίωσις, τὴν ὁποίαν ὑφίστανται πᾶσαι αἱ ἄζωποι οὐσίαι, ὅσας ἐργοναί εἰς ἐπαρκὴν μετὰ τοῦ ἀέρος».

Ἡ θεωρία αὕτη ἐστηρίζετο ἐπίσης ἐπὶ τῶν πειραμάτων, ἅτινα ὁ Γαλιουσάκ ἐκαμει πρὸς διατήρησιν τῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν οὐσιῶν. Ὡς γνωστόν, ὁ Γαλιουσάκ ἔκλειεν ἐρμηκτικῶς τὰς οὐσίας ταύτας καὶ ἐθερμάνειεν εἴτα δι' ἀ-τμολύτρου εἰς ἀρκετὰ ὑψηλὴν θερμοκρασίαν· οὕτω δὲ διετήρησε τὸ γλυκέος ἐπὶ ἐν ἔτος χω-ρίς νὰ ὑποστῇ οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν· ἄμα δὲ μετήγγισεν αὐτό, ἥτοι ἔφραξεν εἰς ἐπαρκὴν μετὰ τοῦ ἀέρος, ἀμέσως ἐπῆλθεν ἡ ζύμωσις. Ὅθεν τὸ ὄξυγονον τοῦ ἀέρος ἦτο, κατὰ τὴν θεω-ρίαν τῆς ἐποχῆς, τὸ αἶτιον τῆς ζυμώσεως.

Οἱ διάσημοι χημικοὶ Berzelius καὶ Mits-cherlich ἠρμήνευσαν κατ' ἄλλον τρόπον τὸ φαινόμενον τῆς ζυμώσεως· κατ' αὐτούς, αἱ λευκωματοῦχοι οὐσίαι εἶναι πεπρωκισμέναι διὰ μιᾶς δυνάμεως καλουμένης *καταλεκτική*, ἥτοι ἐπέεσθυσεν τὴν θεωρίαν τῆς ἐπαφῆς (de contact). Ἐν Γαλλίᾳ ὁ Cagniard-Latour καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὁ Schwann ἐκαμει βῆμα τι σπουδαῖον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ζυμώσεως τοῦ ζύθου, διότι ἐξήτουν, καὶ ἴδιχ ὁ Cagniard-Latour, νὰ ἐξηγήσωσι ταύτην παρατηρούμενην ὑπὸ τὸ κράτος ὀργανικῶν οὐσιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις ἦτο βῆμα πρὸς τὰ πρόσω, ἔμεινε γράμμα νεκρὸν. Πάντα λοιπὸν τὰ συγ-γράμματα τὰ δημοσιευόμενα ἐπὶ τῆς ὑποθέ-σεως ταύτης ἐκ συμφώνου ἀπέρριπτον τὴν ἐπε-νέργειαν ὀργανισμοῦ ἐν τῷ φαινόμενῳ τῆς ζυ-μώσεως, καὶ οὕτως ἡ θεωρία τοῦ Liebig ἐκ-κρατύνετο ἐπὶ μᾶλλον.

Ἐνῶ δὲ ἡ πλάστηξ ἔκλειεν ὑπὲρ τῆς θεω-ρίας ταύτης, εἰς τὸν Pasteur ἔμεινε νὰ κατα-φύγῃ τὸ τελευταῖον κατ' αὐτῆς βῆμα. Οὕ-τος μελετῶν τὴν γαλακτικὴν ζύμωσιν ἀνεῦρε τὴν παρυσίαν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐν τῇ ζύ-μώσει ταύτῃ ὀργανισμοῦ τινος ζῶντος, προκα-λοῦντος αὐτήν, ὅπως τὸ φύραμα τοῦ ζύθου

πρὸς κλίσει τὴν οἶνοπνευματώδη ζύμωσιν· οὐχὶ δὲ μόνον ἀνεύρεε τὸν ὄργανισμὸν τοῦτον ἀλλὰ παρετήρησεν, ὅτι οὗτος συνίστατο ἐκ κυττάρων ἢ μᾶλλον ἐξ ἄρθρων μικρῶν ἐστριμμένων κατὰ τὸ κέντρον κύτων, συμκρότητος ἐλαχίστης, διαμέτρου ἐνὸς χιλιοστοῦ τοῦ χιλιαμέτρου σχεδόν, καὶ ὅτι ὁ ἐλάχιστος οὗτος ὄργανισμὸς ἐπολλαπλασιάζετο διὰ διχασμοῦ.

Ὁ Pasteur ἐπεξέτεινε τὰ πειράματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἶνοπνευματώδους ζύμωσης καὶ προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ διὰ διαφορῶν πειστικῶν πειραμάτων, ὅτι καὶ ἡ ζύμωσις αὕτη ἦτο προϊόν τῆς ἐπιανεργείας κατωτέρων ὄργανισμῶν. Ἡ θεωρία ὅμως τοῦ Liebig ἦτο βαθείως ἐγκραρυγμένη εἰς τὴν διάνοιαν τῶν ἐπιστημόνων τῆς ἐποχῆς καὶ διὰ διαφορῶν ἐπιχειρημάτων ἀβασίμων προσεπάθουν νὰ κατασβέσωσι τὰς νέας τοῦ Pasteur θεωρίας. Οὗτος φοβούμενος, μήπως ἡ θεωρία τοῦ Liebig μετὰ τόσα πειστικά πειράματα ἔχει εἰσέτι ὀπαθεῦσαι τινας, ἐποίησατο τὰ ἐξῆς δύο πειράματα, διὰ τῶν ὁποίων ἔρδην ἀνεστράφη ἡ θεωρία τοῦ Liebig καὶ ἤρξατο ἡ ἀληθὴς μελέτη ὅσον ἀφορᾷ τὴν ζύμωσιν. Τὸ ἐν τῶν πειραμάτων αὐτοῦ σχετίζεται πρὸς τὴν οἶνοπνευματώδη ζύμωσιν, τὸ δὲ ἕτερον πρὸς τὴν γαλακτικὴν. Εἰς διάλυσιν σακχάρου καθαρῷ εἰσήγαγε μικρὰν τινα ποσότητα ἀλατός τινος ἀμμωνιακοῦ κρυσταλλώσιμου, φωσφορικοῦ κάλιου καὶ μαγνησίας καὶ ἔσπειρεν ἐν τῷ ὑγρῷ τούτῳ ὀλίγα κύτταρα φυράματος ζυθικοῦ νοποῦ μετ' ὀλίγον τὰ κύτταρα ταῦτα ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ τὸ σάκχαρον ὑπέστη τὴν ζύμωσιν· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, τὸ ἄζωτον τῆς ἀμμωνίας καὶ ὁ ἀνθράξ τοῦ σακχάρου, ὁ φώσφορος, τὸ κάλι, ἡ μαγνησία τῶν μεταλλικῶν ἀλάτων ἠνώθησαν, ὅπως ἀποτελέσωσι τὰ χημικὰ στοιχεῖα κατ'ἀλληλία εἰς τὰς διαφορὰς ζύμας (ferment). Ἡ ζύμωσις λοιπὸν φαίνεται ὡς ἀπλοῦν φαινόμενον θρέψεως διὰ τοῦς μικροῦς ὄργανισμοῦς, οἵτινες αὐξάνουσι καὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ κατὰ βάρους.

Διὰ δὲ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ πειράματος ὁ Pasteur ἀπέδειξεν, ὅτι καίτοι οἱ ἐλάχιστοι εἰσίνοι ὄργανισμοὶ οἱ προκαλοῦντες τὴν γαλακτικὴν ζύμωσιν εἰσὶν ἐλαχίστης συμκρότητος δυνάμενοι νὰ συγχυθῶσι πολλὰς με κοκκία ἄμυρα, ἐν τούτοις τὰ μικρὰ αὐτῶν ἄρθρα ἔχουσι ζωὴν καὶ ὅτι εἰς αὐτὰ μόνον ὀφείλεται ἡ αἰτία τῆς γαλακτικῆς ζύμωσης. Εἰς σακχαροῦχον ὕδωρ καθαρὸν ἀνέμιξε μικρὰν τινα ποσότητα ἀμμωνιακοῦ ἀλατός, φωσφο-

ρικόν κάλι καὶ ἀνθρακικὴν ἄσβεστον καθαρὰν διὰ καταθύσεις. Μετὰ 24 ὥρας τὸ ὑγρὸν ἤρξατο νὰ θολοῦται καὶ χέρις νὰ παράγωνται ἡ ζύμωσις ἐξηκολούθει, ἡ ἀμμωνία ἐξηλείφθη, ὁ φώσφορος καὶ τὸ ἄσβεστοῦχον ἄλας διελύθησαν, ἄσβεστος δὲ γαλακτικὴ παρήχθη· ὥστε ἡ ζύμη ἢ παραγαγοῦσα τὴν γαλακτικὴν ζύμωσιν περιείχετο ἢ ἐν τῇ κόνει τῶν μιγμάτων, ἢ τινι μετεχειρίσθη, ἢ ἐν τῷ περιβάλλοντι ἀέρι.

Οὗτω λοιπὸν πᾶσα πεπληρωμένη θεωρία καταπίπτει καὶ ὁ Pasteur καθιεροῖ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὰς θεωρίας αὐτοῦ περὶ ζύμωσης, τίθεται δὲ ὁ θεμελιῖος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνεγείρεται τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ λαμπρὸν ἐπιστημονικὸν οἰκοδόμημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἱατρικὴ βιολογία ἐπλουτίσθη καὶ τὰ σκοτεινὰ αὐτῆς ζητήματα περὶ τῶν ζυμωτικῶν νοσημάτων ἐκαθαρίσθησαν.

Ἴδιον, κύριοι, τῶν μεγάλων νόων τυγχάνει, ὅπως ἅμα φθάσαντες εἰς τὸ τέμα μιᾶς ἀνακαλύψεως, ἦτις πρὸ χρόνων πολλῶν ἐβασάνιζεν αὐτοὺς, αὐτὴν ὁμηγήριον ἔχοντες ἑτέρας γεννώσιν. αἰτίνες ἄμεσος συνέπειά εἰσι τῆς προηγουμένης. Οὗτω καὶ ὁ Pasteur καθάριας τὸν περὶ θεωριῶν τῆς ζύμωσης ὀρίζοντα μετὰ συνέσεως καὶ ἐπιφυλάξεως, ἦτις ἐστὶν ἡ βῆσις τοῦ χροακτῆρος αὐτοῦ, δὲν ἔστη ἐνταῦθα, ἀλλὰ βήματι σταθερῷ προέβη εἰς τὴν ἐπίλυσιν ἑτέρου ζητήματος ἀφορῶντος ἐπίσης τὴν ζύμωσιν.

B'.

Τοῦ παραγόντος τὴν γαλακτικὴν ζύμωσιν αἰτίου ὀρισθέντος ὑπὸ τοῦ Pasteur, ἐφρόνου ἐπὶ τινα καιρὸν, ὅτι τὸ αἷτιον τοῦτό ἐστι καὶ ὁ παραγωγὸς τῆς βουτυρικῆς ζύμωσης· ἀλλ' εἰς τὸν ἴδιον ὀφείλετο νὰ ὀρίσῃ, ὅτι ὑπάρχει ἰδιαιτέρα βουτυρικὴ ζύμωσις παραγομένη ὑπὸ ὀρισμένης ζύμης ὀνομαζομένης δονακίου (vibrion) καὶ νὰ περιγράψῃ αὐτό. Τὰ δονακία ταῦτα περιγράφει ὁ Pasteur ὡς ἐξῆς.

Συνίστανται ἐξ ἐλαχίστων κυλινδρικών βακτηριδίων, στρογγύλων κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῶν, ἢ τινι μειονομένη ἢ ἠνωμένη ἀνὰ δύο, τρία ἢ καὶ πλείονα ἐν εἴδει ἀλύσου ἀποτελοῦσι τὰ δονακία· κινουῦνται ἔχοντα τὸ σῶμα εὐθὺ ἢ ἐλικοειδές· ἀναγεννῶνται διὰ διχασμοῦ, εἰς τὸν τρόπον δὲ τοῦτον τῆς γενέσεως αὐτῶν ὀφείλεται τὸ σχῆμα τῆς ἀλύσου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνῶρίζονται. Ἐὰν τὸ πέρριξ αὐτῶν εἶναι κατ'ἀλληλον, πολλαπλασιάζονται ἐπ'

ἀπειρον δύνανται νὰ καλλιεργηθῶσιν ἐν ὑγρῷ τινι, τὸ ὅποιον δὲν περιέχει παρὰ ἀμμωνίαν, μεταλλικὰς οὐσίας ἢ κρυσταλλωσίμους καὶ ζυμώσιμον οὐσίαν, οἷον σάκχαρον, γαλακτικὸν ὄξύ, κόμμι κλπ. Ὁ οὐσιωδέστατος ὁμως καὶ ἀπροσδόκητος αὐτῶν χαρακτήρ εἶναι, ὅτι τὰ μικρόβια ταῦτα ζῶσι καὶ πολλαπλασιάζονται χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην οὐδ' ἐλάχιστης ποσότητος ἀέρος ἢ ὀξυγόνου, καὶ οὐ μόνον ζῶσιν ἄνευ ἀέρος, ἀλλ' ἀπεναντίας ὁ ἀήρ καταστρέφει αὐτὰ καὶ κωλύει τὴν παραγομένην ὑπ' αὐτῶν ζύμωσιν· βεῦμα δὲ ἀνθρακικοῦ ὀξέος διαχτευόμενον ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ, ἐνθα εὐρίσκονται τὰ μικρόβια ταῦτα, οὐδὲν ἔτι ἐνοχλεῖ τὴν ζῶην αὐτῶν καὶ τὴν ζύμωσιν, τὴν ὁποίαν προξενούσιν. Ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος δὲ τούτου ὁ Pasteur ἀπεκάλυψε τὰ μικρόβια ταῦτα ἀναερόβια.

Ἐνσχολούμενος ὁ Pasteur μετὰ τὰς ιδιότητας ταύτας τῶν διαφόρων μικροβίων τῶν προκαλούντων τὰς διαφόρους ζυμώσεις ἐζήτησε νὰ ἐξηγήσῃ, πῶς τὰ ἀπείρως μικρὰ ταῦτα σωματῖα ἔχουσι ζῶην καὶ αὐξάνουσι κατὰ τὸ βάρος αὐτῶν ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦ ὀξυγόνου. Λαθὼν ὑπ' ὄψει τὴν ζύμωσιν τοῦ ζύθου παρετήρησεν, ὅτι ἡ ζύμωσις αὕτη τελεῖται ἐντὸς μεγάλων καὶ βαθέων ζυλίων δοχείων. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐλάχιστου ὀξυγόνου, ὅπερ τυχὸν εὐρίσκειται ἐν διαλύσει ἐν τῷ ὑγρῷ, ἀήρ οὐδὲν ὑπάρχει. καθότι ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑγροῦ ὑπάρχει πυκνὸν στρώμα ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀποτέλεσμα τῆς ζυμώσεως, ὅπερ ὡς βαρύτερον τοῦ ἀέρος ἐπικαθίεται τοῦ ὑγροῦ καὶ ἐμποδίζει πᾶσαν συνάφειαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀέρος· ἐν τούτοις τὰ μικρόβια ταῦτα πολλαπλασιάζονται, ζῶσιν, αὐξάνουσι κατὰ τὸ βάρος καὶ ἔχουσι μεγάλην ζυμωτικὴν δύναμιν. Ἐκ τούτου ὀρμώμενος ἠθέλησε νὰ μελετήσῃ, τί θὰ προέκυπτεν, ἂν ἡ ζύμωσις ἐτελείτο ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· πρὸς τοῦτο προὐκάλεσε τὴν ζύμωσιν τοῦ ζύθου ἐντὸς δοχείων ἀβαθῶν, ὥστε ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ ἐφάπτετο τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑγροῦ. Ἐκ τοῦ πειράματος τούτου ἀνεῦρεν, ὅτι ἡ ζύμωσις ἐν τοιαύτῃ περιστάσει τελεῖται μετὰ μείζονος δραστηριότητος καὶ ταχύτητος ἢ ἡ ζύμωσις ἡ τελουμένη εἰς δοχεῖα βαθέα μακρὰν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος· ἀλλὰ κατὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ζύμωσις τελεῖται ἄνευ τῆς ἐπηρεείας τοῦ ἀέρος, μικρὰ ποσότης τῆς ζύμης ἀρκεῖ, ὅπως ἀποσυνθέσῃ μεγάλην ποσότητα σακχάρου, ἥτοι 1 : 150, ἐνῶ εἰς τὴν

δευτέραν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ζύμωσις τελεῖται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀέρος, καίτοι αὕτη εἶναι δραστηριότερη, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ σακχάρου εἶναι ἐλάχιστον, ἥτοι 1 : 6. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅσον ἡ ζύμη τοῦ ζύθου ἀπορροᾷ περισσότερον ὀξυγόνον πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ ζῶην, τόσον μικρότερα εἶναι ἡ δύναμις αὐτῆς τὸν ἀνακτῖον, ὅσον στερεῖται ὀξυγόνου, τόσον μείζονα δύναμιν ζυμωτικὴν ἔχει καὶ μείζονα ποσότητα σακχάρου ἀποσυνθέτει.

Γ.

Εἰς τοὺς νόμους τῆς ζυμώσεως ἀνάγκη, κύριοι, ὡς γνωρίζετε, καὶ ἡ σήψις, τῆς ὁποίας τὸ μικροβίον ἔχει τὴν αὐτὴν ιδιότητα μετὰ τὸ δονάκιον, ὅπερ παράγει τὴν βουτυρικήν ζύμωσιν, ἥτοι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος φονεύει αὐτὸ.

Ἡ ἐπικρατοῦσα περὶ τῆς σήψεως θεωρία μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Pasteur ἐβίβησε τὸ ζήτημα τούτο, ἦτο ἡ τοῦ Liebig, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὁ Pasteur ἐπεκράτησεν ἀποδείξας διὰ τῶν διαφόρων αὐτοῦ πειραμάτων, ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς σήψεως εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπενεργείας τῶν διαφόρων μονάδων καὶ μικροσωματίων τῶν διακεχυμένων ἐν τῇ περιβάλλουσῃ ἡμᾶς ἀτμοσφαιρῇ, τὰ ὅποια, κατὰ τὴν Pasteur, εἶναι οἱ ἔργοντες τοῦ κόσμου· ἂν δὲ ἡ ἐργασία αὐτῶν ἐξηλειφείτο, ἢ ἐπιφάνει τῆς γῆς ἠθελὲν ὑπερπληρωθῆ ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἠθελὲν καταστῆ ἀκατοίκητος. Ἴδου δ' ἐν συντόμῳ ἡ περὶ σήψεως θεωρία αὐτοῦ. «Πᾶσα ὀργανικὴ οὐσία, ζωικὴ ἢ φυτικὴ, ἀποβαλοῦσα τὴν ζῶην ἐργουμένη δὲ εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀέρος θέλει ἀνακτήσει τὴν ζῶην αὐτῆς ὑπὸ ἄλλας μορφάς. Εἰς τὰ κατ' ἐπιπολὴν μέρη τοῦ τειθενώτους ζῶου ἢ φυτοῦ, τὰ ὅποια ὁ ἀήρ θίγει, οἱ σπόροι τῶν ἀπείρως μικρῶν σωματίων ἐκκολάπτονται καὶ πολλαπλασιάζονται. Ὁ ἀνθραξ, τὸ ὑδρογόνον καὶ τὸ ἄζωτον τῆς ὀργανικῆς οὐσίας μεταβάλλονται διὰ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος καὶ ὑπὸ τὴν ἐπηρείαν τῆς ζῶης τῶν μικροβίων τούτων εἰς ἀνθρακικὸν ὄξύ, εἰς ὕδατους καὶ εἰς ἀερώδη ἀμμωνίαν, ἥτοι ἐπέργεται εἶδος καύσεως βραδείας· ἐνῶ δὲ ἡ κατ' ἐπιπολὴν αὕτη βραδεία καύσις παράγεται, ἡ ζύμωσις καὶ ἡ σήψις ἐκτελοῦσι τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἐν τῷ βάλθει τῆς ὀργανικῆς μάζης διὰ τῶν ἀναπτυχθέντων σπόρων τῶν διαφόρων μικροβίων· ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον διὰ

τῆς ὑποκώρου ταύτης ζυμώσεως καὶ τῆς βραδείας καύσεως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σήψεως ἐκτελείται. Ὅπως δὲ ἡ παραγωγή τῶν φαινομένων τούτων κωλύθῃ, πρέπει νὰ ὑπάρξῃ θερμοκρασία λίαν χαμηλή. Οὕτως ἐξηγείται διατί εἰς τοὺς παρωμένους πόλους ἀνεύρον προκατακλυσμαίους ἐλέφαντας ἐντελῶς ἀεραίους.

Ἵξικὴ ζύμωσις.

Τῆ ὁδῷ τῶν περὶ τῆς ζυμώσεως θεωριῶν αὐτοῦ ἐπόμενος ὁ Pasteur δάχνως δρέπων πανταχοῦ, τῶν δὲ ἀνακαλύψεων αὐτοῦ γενομένων ἀσπαστῶν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἠθέλησε τὰς ἰδέας αὐτοῦ νὰ καταστήσῃ ὠφελίμους καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, οὕτω δὲ νὰ προκύψῃ ἡ πρακτικὴ ὠφέλεια ἀγώνων πολλοῦτων ἀλλὰ πρακτικῶν καὶ ὠφελίμων διὰ τὸ ἔθνος αὐτοῦ καὶ ἅπασαν τὴν κοινωνίαν. Ἐπειδόθη λοιπὸν εἰς τὴν μελέτην τῆς ὀξικῆς ζυμώσεως καὶ ἐπέδυσσε τὸ ζήτημα τῆς μετατροπῆς τοῦ οἴνου εἰς ὄζος. Ἐκ τῆς μελέτης δὲ ταύτης προσέκυψεν ἡ εὐκολία καὶ ἡ ἀπλοποίησις τῆς κατασκευῆς τοῦ ὄζου, οὐ μείζονον ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ διενεργεῖται ἐμπόριον. Μόλις τὰ πρῶτα βήματα ποιήσας ὁ Pasteur ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ περὶ ἀλλοιώσεως τοῦ οἴνου εἰς ὄζος ζητήματος, εὔρε καὶ ἐνταῦθα ἀπέναντι αὐτοῦ τὸν γερμανικὸν κολοσσόν, τὸν Liebig, λεγόντα· « Ἡ μετατροπὴ τοῦ οἴνου εἰς ὄζος, ἤτοι ἡ ἀναπύξις ὀξικῆς ὄξεως ἐν τῷ οἴνῳ, παρῆχεται διὰ τῶν λευκοματούχων οὐσιῶν τῶν περιεχομένων ἐν τῷ οἴνῳ. αἰτίνες ἔχουσι τὴν ιδιότητα νὰ συγκρατῶσι τὸ ὀξυγόνον τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ οἴνου πνεύματος τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ οἴνῳ ὅτι δὲ τὰ πράγματα οὕτως ἔχουσιν ἀποδείξει εἶναι, ὅτι, ἐὰν εἰς μίγμα ὕδατος καὶ οἴνου πνεύματος ἀναμιχθῇ λευκοματούχος τις οὐσία, κατ' ἀνάγκην θέλει παραχθῆ ὀξικὸν ὄξύ, καθότι διὰ τοῦ μέσου τούτου συγκρατεῖται τὸ ὀξυγόνον τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ οἴνου πνεύματος ».

Ὁ Pasteur ὅμως, ὅστις εἶχεν ἤδη εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν κλειδὴ τῆς ἐπιλύσεως τῶν διαφόρων ζητημάτων τῆς ζυμώσεως, κατ' ἄλλον ἐσκέπτετο τρόπον καὶ ἄλλως ἐξηγεῖ τὴν ὀξικὴν ζύμωσιν. Καὶ οὗτος ἀνεγνώριζεν, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ οἴνῳ, ὁσάκις μετατρέπεται εἰς ὄζος, διάμεσον τι, ὅπερ συγκρατεῖ τὸ ὀξυγόνον τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ οἴνου πνεύματος καὶ παρῆχεται ὀξικὸν ὄξύ, τὸ διάμεσον ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι

ποσῶς, κατὰ τὴν γερμανικὴν θεωρίαν, λευκοματούχος τις οὐσία, ἀλλὰ μῆκιστόν τι φυτόν ἐκ τῶν μύλλον ἀπλῶν κρυπτογάμων μυκητοειδῶν, καὶ τὸ ὅσιον ἀπεκάλυψε *μυκόδεσμα ὀξικόν*, γνωστὸν ἐξ ἀρχαίων χρόνων ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *αἰθος τοῦ ὀζου*, πάντοτε δὲ συναντώμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ οἴνου, ὅστις μεταβάλλεται εἰς ὄζος. Ὁ Liebig δὲν ἠγνόει τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ἀλλ' ἀπέδιδεν αὐτὸ εἰς ἀπλὴν τινα σύμπωσιν φρονῶν, ὅτι αἱ ἐκβλαστήσεις αὐταὶ τῶν κρυπτογάμων εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ζυμώσεως τῶν ἐν τῷ οἴνῳ ὀργανικῶν οὐσιῶν. Ἀλλ' ὁ Pasteur ἀπαντᾷ εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην διὰ τοῦ ἐξῆς πειράματος. Ἐὰν ἐν μέρει πληρώσωμεν οἴνου φιάλην τινα καὶ κλεισώμεν ταύτην ἐρμητικῶς, ὁ περιεχόμενος ἐν αὐτῇ οἴνος μεταβάλλεται εἰς ὄζος· ἂν ὅμως θερμάνωμεν τὴν φιάλην ἐντός ζέοντος ὕδατος ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς εἰς θερμοκρασίαν 60°, ὥστε ὁ οἴνος καὶ ὁ ἐν τῇ φιάλῃ ἀήρ νὰ θερμανθῶσιν, εἶτα δὲ ἀποψύξωμεν τὴν φιάλην, ὅσον χρόνον καὶ ἂν ὁ οἴνος παραμείνῃ ἐν τῇ φιάλῃ, οὐδέποτε μετατρέπεται εἰς ὄζος. Ἡ θερμοκρασία βεβαίως τῶν 60° βαθμῶν δὲν κατέστρεψε τὰς ἐν τῷ οἴνῳ λευκοματούχους οὐσίας· ἀὴρ ὑπάρχει ἐν τῇ φιάλῃ· διὰ τί δὲν συμβαίνει ἡ ὀξικὴ ζύμωσις; ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ἀντιπῆ τις, ὅτι πιθανόν ἡ θερμοκρασία τῶν 60° νὰ ἠλλοίωσε τὴν λευκοματούχον οὐσίαν τοῦ οἴνου καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἀνίκανον ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ζύμη· ἡ ἔνστασις ὅμως αὕτη πίπτει ἀμέσως, διότι ἅμα ὡς ἀνοίξωμεν τὴν φιάλην καὶ φέρωμεν τὴν ἐν αὐτῇ οἴνον εἰς ἐπαρῆν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος, ὁ οἴνος μετατρέπεται εἰς ὄζος.

Ὅπως πᾶσα νέα θεωρία ἐμβάλλει πάντοτε τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς δισταγμούς, οὕτω καὶ αἱ θεωρίαι σχεδὸν ἅπασαι τοῦ Pasteur ἔσχον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν σοβαρὰς ἐπικρίσεις. Ὁ Liebig βλέπων, ὅτι αἱ θεωρίαι αὐτοῦ μέλλουσι νὰ καταπέσωσιν, ἐκήρυξε πόλεμον ἀμείλικτον κατὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Pasteur· οὕτω δὲ πρὸ τοῦ τελευταίου γαλλογερμανικοῦ πολέμου, μετὰ δεκαετῆ σιγῆν, ἀναφαίνεται εἰς τὸ Μόναχον, ἔνθα ἔκαμεν ἐκτεταμένον ὑπόμνημα κατὰ τῶν θεωριῶν ἐν γένει τοῦ Pasteur. Οὗτος δὲ τούναντίον θέλων νὰ πείσῃ τὸν ἑνδοξον αὐτοῦ ἀντίπαλον, κατὰ τὰς παραμονὰς αὐτὰς τοῦ πολέμου ἐπανερχόμενος ἐκ τινος ἐπιστημονικοῦ ταξιδίου ἐν Αὐστρίᾳ διεῆλθε διὰ τοῦ Μονάχου. Ὁ Liebig ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ μεγάλῃς φιλοφρονήσεως,

ἀπεποιήθη ὅμως πᾶσαν συζήτησιν προφασιζόμενος, ὅτι εὐρίσκετο ἐν ἀναρρώσει ἀπο μακρὰν νόσον. Ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ὁ Pasteur ὑπεστήριξε τὰς ἰδέας αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ μετὰ πολὺμυθον ἀγῶνα ἤρατο τὴν νίκην, παρὰ τὴν θύλησιν βεβαίως ἀνδρός, οἷος ὁ Liebig.

Περὶ αὐτομάτου γενέσεως.

Τὰ σύμβολα κατακτητοῦ νέου κόσμου ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ἀπίεως μικρῶν μικροζώων φέρων ὁ Pasteur ἔστη πρὸς στιγμὴν. Στεφάνους ἐκόμιζε πανταχόθεν. Οἰονόησθε καὶ ἂν ἀνελάμβανε ζήτημα, μετὰ μόχθου μὲν πολλοῦ μετὰ πειστικωτάτων ὅμως ἐπιχειρημάτων καὶ πειραματικῶν ἀποδείξεων ἔφραεν εἰς πέρας. Ἄλλ' ἐνῶ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ἄρμα ἐφάρετο θριαμβευτικῶς καὶ εὐρεῖα ἡ ὁδὸς ἐφάνετο ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἐξακριβῶσιν ἐτέρων σπουδαίων ζητημάτων, αἴφνης γεννᾶται ἐν τῇ ἰδέᾳ αὐτοῦ σπουδαιότατον τι ζήτημα ἕλυτον μέχρι τοῦδε διαμένον μετὰ πολλὰς συζητήσεις, εἰς τὰς ὁποίας καὶ ἡ θρησκεία εἶχεν ἀναμειχθῆ. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι τὸ τῆς αὐτομάτου γενέσεως. Ἄρου βεβαίως ὁ νοῦς τοῦ Pasteur εὐρίσκετο ἤδη εἰς νέαν ἀτμοσφαῖραν, εἰς νέον κόσμον, ἄρου ἐνώπιον αὐτοῦ διεώρα τοὺς μικροτάτους ἐκείνους ὀργανισμούς, διὰ τῶν ὁποίων τὰ διάφορα ἔλυν ἐπιστημονικὰ ζήτήματα. ρύσει ἔμελλε νὰ γεννηθῆ ἐν αὐτῷ ἡ ἰδέα τῆς προελεύσεως τῶν μικροβίων τούτων. Εἶχε λοιπὸν νὰ παλαίσῃ ὁ ἀνὴρ κατὰ πεπαλαιωμένων δοξασίῶν καὶ νὰ ἐπιβέρῃ τραῦμα καιρίον κατὰ τῆς αὐτομάτου γενέσεως τῶν ὄντων.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς πολλοὶ ἐξ ἡμῶν γνωρίζετε, λέγει: « Πᾶν ζῆρον σῶμα καθιστάμενον ὑγρὸν καὶ πᾶν σῶμα ὑγρὸν καθιστάμενον ζῆρον παράγει ζῴοντα ». Ἄλλὰ καὶ κατὰ πολὺ νεωτέρους χρόνους, κατὰ τὸν ἸΔ' αἰῶνα, αἱ ἰδέαι δὲν ἦσαν περισσότερον ἀνεπτυγμένα. Οὕτω ἐνδοξός τις ἰατρός τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ ἸΔ', ὁ Van Helmont, ἔγραφεν: « Αἱ ἐκπεμπόμεναι ἐκ τῶν ἐλῶν ὀσμητὶ παράγουσι βατράχους, βδέλλας, φυτὰ καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα ». Τὸ περιέργον δὲ εἶναι, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐδίδε συνταγὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο τις νὰ παραγάγῃ ποντικούς κατὰ βούλησιν. Ἀρκεῖ, λέγει, νὰ πιέσῃς

ἐν ὑποκάμισον λερωμένον ἐντὸς δοχείου περιέχοντος σίτον ἢ ζύμη ἐξέλθουσα τοῦ λερωμένου ὑποκαμίσου καὶ τροποποιηθεῖσα διὰ τῆς ὀσμῆς τοῦ σίτου μεταβάλλεται εἰς μύς μετὰ 21 ἡμέρας περίπου. Οἱ μύς, λέγει, γεννῶνται ἡλικιωμένοι, ἄφρονες καὶ θύλεις, ὅπως δὲ πολλὰπλασιασθῆ τις αὐτούς, ἀρκεῖ νὰ τοὺς συζεύξῃ. Ὁ ἴδιος διαγγεῖται, ὅτι: « Ἐάν ἐπὶ τινος κεράμου ποιήσῃς κοιλότητά τινα, ἐντὸς δ' αὐτῆς θέσῃς γλῶσσαν βασιλικῶν τετραμμένου, ἐπὶ τῆς κεράμου δὲ ταύτης ἐπιθέσῃς ἐτέραν κεράμον οὕτως, ὥστε ἡ κοιλότης νὰ ἦ ἐντελὴς κεκαλυμμένη, ἐκθέσῃς δὲ τὰς δύο ταύτας κεράμους εἰς τὸν ἥλιον, μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ ὀσμὴ τοῦ βασιλικῶν ἐπενεργήσῃ ὡς ζύμη θέλει μεταβάλλει τὴν γλῶσσαν εἰς ἀληθεῖς σκορπίους ».

Αἱ ἰδέαι αὗται τῶν ἀσπαζομένων τὴν αὐτόματον γενέσιν ἤρχισαν νὰ ἐκπίπτωσιν ὀλομέν, πρῶτος δὲ ὁ ἰταλὸς Redi ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ παραγόμενοι σκώληκες κατὰ τὴν σήψιν τῆς σαρκὸς δὲν ἐγεννῶντο αὐτομάτως, ἀλλ' ἦσαν προϊόντα ὧν τῶν μυῶν. Ἄλλ' ἐνῶ ἡ περὶ αὐτομάτου γενέσεως θεωρία ἐξέπιπτεν, αἴφνης ἡ ἀνακάλυψις τοῦ μικροσκοπίου ἔδωκε νέα ὄπλα πρὸς ἀναγέννησιν τῆς θεωρίας ταύτης. « Ἠπατήθημεν, ἔλεγον οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν σκωλήκων καὶ τῶν ποντικῶν ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγήσωμεν, ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα ζῴοντα, ἅτινα βλέπομεν διὰ τοῦ μικροσκοπίου, δὲν ὑπάρχουσιν αὐτομάτως: Πῶς νὰ ἐξηγήσωμεν ἄλλως τὴν παρουσίαν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν εἰς πᾶσαν θνητὴν ζῴικὴν καὶ φυτικὴν ὕλην ἐν ἀποσυνθέσει οὐσάν ».

Πρῶτος ὁ περιώνυμος Buffon ὑπεστήριξε τὴν δοξασίαν τῆς αὐτομάτου γενέσεως οἰκοδομήσας μάλιστα ὀλόκληρον σύστημα πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς. Κατὰ τὸ 1775 δύο κληρικοί, ὧν ὁ εἰς ἄγγλος καθολικός, ὁ Needham, καὶ ὁ ἕτερος ἰταλός, ὁ Spallanzani, ἤλθον εἰς πόλεμον ἰσχυρὸν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ὁ μὲν ἄγγλος ὑπεστήριξεν αὐτήν, ὁ δὲ ἰταλὸς κατεπολέμη αὐτήν. Ἡ νίκη ἔκλυε μὲν πρὸς τὸν δεύτερον ἀπέναντι τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἦτο φαινομενικῆ.

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ προσθέσῃ μίαν εἰσέτι δύναμιν καὶ δόξαν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν τοῦ Pasteur ὄριζοντα, ἀνερχάτη μετὰ μεγάλης ζωηρότητος τῷ 1858, ὅποτε ὁ Pouchet, διευθυντῆς τοῦ μουσείου τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐν Rouen καὶ μέλος ἀντεπιστέλλον τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπι-

στημών. ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτήν, ὅτι ἐπέτυχε νὰ ἀνακαλύψῃ κατηγορηματικῶς καὶ ἀπολύτως τὴν ὑπαρξὴν μικροσκοπικῶν ὄντων γεννηθέντων ἄνευ σπέρματος καὶ κατὰ συνέπειαν ἄνευ γονέων ὁμοίων πρὸς αὐτὰ.

Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη ἤρκασε μόνη, ἵνα θέσῃ καὶ πάλιν εἰς κίνησιν ὁ Pasteur τὴν διανοητικὴν αὐτοῦ μηχανὴν καὶ κατέβη εἰς πόλεμον οὐχὶ πλέον πρὸς ξένον ἀλλὰ πρὸς συμπολίτην αὐτοῦ ἀντιπροσωπεύοντα τὴν θεωρίαν τῆς αὐτομάτου γενέσεως. Καθὼς δὲ ἤρραϊσταῖά τινα κείμενα ὑποθρονίως ἐκρήγγονται αἴφνης καὶ καταθυζοῦσι πόλεις καὶ χώρας. οὕτω καὶ ὁ Pasteur ἐξερράχη ἄμα τῆ ἀνακοινώσεϊ τοῦ Pouchet, ἐκ τῆς ἐκρήξεως δὲ ταύτης προσέκυψεν ὁ καταποντισμὸς θεωρίας ἀρχαίας, ἐγούσης οὐκ ὀλίγους ὀπαδοὺς σπουδαίους. Βεβαίως δὲν ἦνεύγτο ὁ ἄνθρωπος, ἵνα μετὰ τὴν ἐδρασίωσιν τῶν περὶ ζυμώσεως καὶ μικροβίων θεωριῶν αὐτοῦ μολύνη εἰσέτι τὸ πρῶτον τῆς πολυετούς αὐτοῦ ἐργασίας ἡ ὑπαρξὴς περὶ τῆς αὐτομάτου γενέσεως τῶν ὄντων δοξασίας. Καὶ εἶναι τῷ ὄντι μέγας ὁ θρίαμβος οὗτος· διότι, ὡς θέλετε εἶδει μετ' ὀλίγον, αὐτοὶ οἱ διδασκαλικοὶ αὐτοῦ συνεβούλευον καὶ παρώτρυνον αὐτὸν νὰ παραιτηθῆ τῆς μελέτης τοιαύτης σκανδαλώδους θεωρίας.

Κατὰ ἑκτωβρίον τοῦ 1857, πρὶν εἰσέτι ὁ Pouchet ποιήσῃται τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀκαδημίαν, ὁ Pasteur εἶχε προσκληθῆ εἰς Παρισίους καὶ ἐπεφορτίσθη τὴν σπουδὴν ὑψηλῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων ἐν τῇ Ecole normale. Ἐκ τῆς θέσεώς του ταύτης, καίπερ λίαν τιμητικῆς δι' αὐτόν, ὁ Pasteur οὐδόλως ἦτο εὐχαριστημένος, διότι εὐρίσκετο εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἀνωτέρα παιδείσις ἦτο χλιαρὰ, τὰ μέσα δὲ πρὸς ὑψηλοτέρας μελέτας εἴδειπον. Ἐπανειλημμένως ὁ Pasteur ἐζήτησε παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας μέρος ἰδιαιτέρον, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐλάμβανε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς δὲν ἐπιτρέπει τὴν δαπάνην 1500 φρ. διὰ πειράματα. Ἐννοεῖται βεβαίως, ὅτι ὁ Pasteur δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιορίσῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐλλείψει μέσων, ὡς ἐκ τούτου ὁ ἴδιος δι' ἐξόδων αὐτοῦ κατεσκεύασε χημικὸν ἐργαστήριον ἐν τῇ φυσικῇ σχολῇ, καὶ δὲν ἐζήρητο αὐτοῦ, εἰμὴ μόνον ὅπως ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ Biot, τοῦ Dumas, τοῦ Senormont καὶ τοῦ Balard περὶ τῶν καθημερινῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν.

Καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Biot ἔμαθεν, ὅτι ὁ

Pasteur ἐπρόκειτο νὰ θίξῃ τὸ σκοτεινὸν ζήτημα τῆς αὐτομάτου γενέσεως, ἐζήτησε νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν λέγων· «*Vous n'en sortirez pas, vous perdrez votre temps*». Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Pasteur ὑπέδειξεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἡ φύσις τῶν ἐρευνῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐνησχολεῖτο, τὸν ἀναγκάζει νὰ προσβάλῃ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὁ Biot ἐχαρρακτήρισε τὸ σχέδιον τοῦ Pasteur ὡς μικροφυλοτιμίαν καὶ ἀνοησίαν. Ἐπίσης ὁ Dumas ἐδήλωσεν εἰς τὸν Pasteur, ὅτι οὐδένα ἤθελε συμβουλεύσει νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ ἐν τοιοῦτῳ ζητήματι· μόνος δὲ ὁ Senormont ἐνεθάρρυνεν ὀλίγον τὸν Pasteur λέγων· «*Laissez faire Pasteur. S'il ne trouve rien dans la voie où il s'engage, soyez tranquils, il n'y restera pas. Mais je serais surpris qu'il ne trouvât rien*».

Διὰ τὸν Pasteur λοιπὸν ὁ κύβος ἐρρίφθη, πρῶτος δὲ ὁ Pouchet ἤρξε χειρῶν ἀδίκων.

«*Οἱ πολέμιοι τῆς αὐτομάτου γενέσεως, ἔλεγεν ὁ Pouchet, δυσχυρίζονται, ὅτι μικροσκοπικὰ ὄντα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀέρι, ὅστις τὰ μεταφέρει εἰς ἀποστάσεις· λοιπὸν τί θέλουσιν εἶπει οἱ πολέμιοι οὗτοι. ἔαν καταρθώσω νὰ ἀποδείξω τὴν γένεσιν ὄντων τινῶν μικροσκοπικῶν, ἀντικαθιστὰς τὴν ἀτμοσφαιρὴν δι' ἀέρος τεχνητοῦ*» :

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεινόησε τὸ ἐξῆς εὐφυὲς πείραμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστήριξε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν μετὰ μεγάλου ζήλου ὑπερησπίσθη. Πληρώσας φιάλην ὕδατος ζέοντος ἔκλεισεν αὐτὴν ἐρμητικῶς καὶ ἐθύθισεν αὐτὴν ἀνεστραμμένην ἐντὸς λεκανῆς πλήρους ὑδραργύρου. Ὑψθέντος τοῦ ὕδατος, ἀπεπωμάτισε τὴν φιάλην ὑπὸ τὸν ὑδράργυρον καὶ εἰσήγαγεν ἐντὸς αὐτῆς ἡμίσειαν λίτραν ὄξυγόνου· κατόπιν εἰσήγαγεν ἐν αὐτῇ μικρὰν δεσμίδα γόρτου ξηροῦ, ἀφροῦ προηγουμένως ὑπέβαλεν αὐτὴν κεκλεισμένην ἐντὸς μικρᾶς φιάλης ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς θερμοκρασίας πλέον τῶν 200 βαθμῶν. Μετὰ ἑκτὸς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ γόρτου τούτου ἀνεκαλύθη ἐν μικρόβιον. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τούτου ὁ Pouchet ἐγένετο ἐξκαλλίς ἐκ τῆς χάρις αὐτοῦ, διότι ἐσκέπτετο, ὅτι τὸ ἐν τῇ φιάλῃ ὕδωρ οὐδόλως περιεῖχεν ἀέρα· τὸ ὄξυγόνον, ὅπερ εἰσήγαγεν ἐν αὐτῇ, ἦτο χημικῶς καθαρόν. ὁ δὲ ξηρὸς γόρτος καὶ οὗτος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιέχῃ σπέρμα τι, διότι προηγουμένως ὑπέβλήθη εἰς ἀρετὰ ὑψηλὴν θερμοκρασίαν μὴ ἐπιτρέπουσαν οὐδεμίαν ζῶην ὀργανικοῦ ὄντος. Ἐπέστη, τέλος, ἡ στιγμή,

ὅπως ὁ Pasteur ἀποδείξῃ τὸ ἄτοπον τοῦ πειραμάτου τοῦ Pouchet καὶ καταφέρῃ τὸ περιεπιμένον βάλισμα κατὰ τῆς θεωρίας τῆς αὐτομάτου γενέσεως. Ἐν μέσῳ λοιπὸν πολυπληθοῦς ἀπορροφίῳ συνισταμένου οὐ μόνον ἐκ τῶν σφῶν τῆς ἐπιτοῦς ἀλλὰ καὶ ἐκ πάσης τῆς κωνοειδῆς ἀπορροφίῳ τῶν φύλων, ἐν τῇ γαριζῇ Σορβόνης, ἀνέλαθε τὴν ἀνασκευὴν τῶν ἀποδείξεων τοῦ Pouchet καὶ ἀπέδειξεν κλύας φανταστικὰς καὶ ματαιολογίας. «Ἐγὼ δίκαιον, ἔλεγεν, ἵνα κομπάζῃ ὁ Pouchet ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ πειράματος αὐτοῦ, διότι καλῶς τὰ πάντα προητοίμασε, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐννοήσῃ, πόθεν εἰσῆλθεν ὁ ἐπιλάτης, ὅπερ ἐγὼ πρόκειται νὰ σῆς ἀποδείξω ἐν τῷ ἄμ. Θέλω λοιπὸν σῆς ἀποδείξαι, ὅτι ὁ ὑδράργυρος, τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ Pouchet, αὐτὸς εἶναι τὸ αὐτίον τῆς ἀπάτης αὐτοῦ, καθότι ὁ ὑδράργυρος εἶναι ἐκείνος, ὅστις φέρεται τὰ μικροζῶα ἐντὸς τῆς φιάλης».

Ἐν πλήρει παραδόσει λοιπὸν ὁ Pasteur πειραματίζεται ὡς ἐξῆς. Ἀροῦ προὐκλήσε σκότος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, εἰσήγαγε διὰ τινος ὁπῆς δεσμίδα φωτεινῶν ἀκτίνων, ὅποτε ἐπαρουσιάσθη αἰωρούμενος ἐν αὐταῖς ὁ κωνοειδῆς εἶτα ἐφώτισε διὰ τῶν αὐτῶν ἀκτίνων λεκάνην περιέχουσαν ὑδράργυρον, ἀροῦ ἐπέπασε τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ διὰ τοῦ κωνοειδῆ λαβῶν δὲ βάλισμα ὑελίνην ἐβύθησεν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ ὑδράργυρου, ὅποτε παρετηρήθη, ὅτι πάντα τὰ μέρη τοῦ κωνοειδῆ διηθύνοντο πρὸς τὸ μέρος, ἐνθα ἐβύθησε τὴν ὑελίνην βάλισμα καὶ ἅπαντα εἰσέδυσαν ἐν τῷ διαστήματι τῷ περιεχομένῳ μεταξὺ τῆς ὑελίνης καὶ τοῦ ὑδράργυρου. Τούτου γενομένου, ὁ Pasteur διὰ φωνῆς ἰσχυρῆς πεπεισμένου σοφοῦ ἀνεφώνησεν: «Ἴδου ἡ αἰτία τῆς πλάνης τοῦ Pouchet, ἥτις καταστρέφει ἅπαν τὸ σύστημα αὐτοῦ». Ὁ Pasteur δὲν ἠρέσθη εἰς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ διαφοροτρόπως τὴν χίμαιραν τῆς δοξασίας τῆς αὐτομάτου γενέσεως καὶ ἐξέτελεσε τὰ ἐξῆς πειράματα.

Ἐντὸς σφαιρῆς ὑελίνης μὲ λαίμων ἐπιμήκη καὶ συγκοινωνοῦντα διὰ τινος σωλήνος ἐκ πλατίνης τεθειμένου ἐπὶ τινος μικροῦ κλιβάνου καὶ δυναμένου νὰ θερμανθῇ μέχρι ἐρυθρῆς πυρακτώσεως ἔθεσε ποσότητὰ τινα οὔρου. Ἐνῶ ὁ ἐκ πλατίνης σωλὴν θερμαίνεται διὰ τοῦ κλιβάνου, ὁ Pasteur ἐθερμάνεν ἐπ' ὀλίγον τὸ ἐν τῇ ὑελίνῃ σφαιρῇ περιεχόμενον οὔρον, ὅπερ κατόπιν ἀρῆκε νὰ

ψυχθῇ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ πῦρ, ὅπερ ἐθερμάνει τὸν ἐκ πλατίνης σωλήνα. Ἐκ τούτου συνέβη ὥστε, ἐνῶ ἡ ὑελίνη σφαιρῆς ἢ περιέχουσα τὸ οὔρον ἐψύχεται, ὁ ἐξωτερικῶς ἀρῆκε εἰσῆχθετο ἐν αὐτῇ, ἀροῦ προηγουμένως διήρχετο διὰ τοῦ περιεχομένου ἐκ πλατίνης σωλήνος οὔτως, ὥστε τὸ οὔρον εὐρίσκατο εἰς συναρμίαν μετὰ ἀέρος θερμοῦ, τοῦ ὁποῖου τὰ σπέρματα, ἅπερ τυχόν ἐπεριεμίγε, καταστράφησαν διὰ τῆς ὑψηλῆς θερμότητος: κλείσας δὲ εἶτα τὸν λαίμων τῆς ὑελίνης σφαιρῆς διὰ συντήξεως παρετήρησεν, ὅτι οὐδεμία σῆψις τῶν οὔρων ἐπῆρχετο καὶ οὐδεὶς ὀργανισμὸς ἀνεκαλύπτετο ἐν αὐτοῖς: τὸναντίον δὲ, ἅμα τὰ οὔρα ταῦτα ἤρχοντο εἰς ἐπαρμίαν μετὰ τοῦ ἀέρος, καὶ ζύμωσις αὐτῶν ἐγενήθη καὶ μικροοργανισμοὶ ἀνεκαλύπτοντο.

Τὰ πειράματα ταῦτα ἠκολούθησαν πολλὰ ἕτερα, διὰ τῶν ὁποῖων ἀπέδειχθη ἐναργέστατα, ὅτι ὁ περιβάλλον ἡμῶς ἀρῆ περιέχει τὰ σπέρματα, ἅτινα ἐπενεργοῦντα ἐπὶ τῶν λευκοματούχων οὐσιῶν ἐκκολάπτονται καὶ γεννῶνται οὔτω τὰ διάφορα μικροζῶα ὡς παράγοντες τῶν διαφόρων ζυμώσεων.

Τῷ 1860 ἡ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἐπιλαβομένη τοῦ ζητήματος τῆς αὐτομάτου γενέσεως προσέτανε βραβεῖον εἰς ἐκείνον, ὅστις ἠθέλει προσπαθῆσαι διὰ νέων πειραμάτων ἀκριβεστάτων ὑπ' ὄλας τὰς ἐπόψεις νὰ βίβη νέον ῥῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Τὸ βραβεῖον ἔλαβεν ὁ Pasteur διὰ τῶν ἐξῆς πειραμάτων. Ἐλάθε σειράν πολλῶν ὑελίνων σφαιρῶν μὲ ἐπιμήκη λαίμων, ἔθηκεν ἐν αὐταῖς διαφόρους διαλύσεις οὐσιῶν ζυμώσιμων, ταύτας δὲ θερμάνας μέχρι ἀποξέσεως ἐδίωξε τὸν ἐν αὐταῖς ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα καὶ ἐκλείσε διὰ συντήξεως τὸν λαίμων αὐτῶν. Εἶτα ἀνεχώρησε μακρὰν τῶν Παρισίων εἰς διάφορα μέρη. Ἐκ τῶν σφαιρῶν τούτων τινὰς μὲν ἠνέωξεν ἐν τῇ ἐξοχῇ μακρὰν τῶν συνοικιῶν, ἄλλας εἰς τοὺς πρόποδες τῆς πόλεως Jura, εἴκοσιν ἄλλας ἐπὶ τοῦ ὄρους Poupet 850 μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ εἴκοσιν ἄλλας ἀπέστειλεν εἰς τὸ Montanvert, παρὰ τὸν παρωμένον ὠκεανόν, εἰς 2,000 μέτρων ὕψος. Κατόπιν ἐπανεῖρε τὴν συλλογὴν ταύτην εἰς τοὺς Παρισίους καὶ τὸν νοέμβριον τοῦ 1860 κατέθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ γκαρσίον τῆς ἀκαδημίας. Ἐκ τούτου ἐγνωσθη, ὅτι ἐκ τῶν εἴκοσι σφαιρῶν, αἰτίνας ἀνεφύθησαν ἐν τῇ ἐξοχῇ, αἰ ὅκατῳ περιεῖχον μικροοργανισμούς: ἐκ τῶν εἴκοσι τῶν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Jura πάντε μὲ-

νον ἡλλοιωθήσαν· ἐκ δὲ τῶν εἰκασιν, αἰτινες ἡνεωχθήσαν ἐπὶ τοῦ Moutanvert, μία μόνη ἡλλοιωθή. Ἐάν δὲ τοιοῦτον πείραγμα ἐγένετο ἔντος ἀεροστάτιου, ἤθελεν ἀπεδειχθῆ, ὅτι τὰ ὕψη τῆς ἀτμοσφαιρας εἰσιν ἀπόλυτως ἐλευθερα παντὸς σπέρματος. Καίτοι αἱ ἀποδείξεις αὗται ἦσαν πειστικώταται διὰ τὴν ἀκαθαρμίαν, οὐχ ἦσαν ὁ Pouchet καὶ ὁ Joly, καθ' ἣν ἤμεραν ὁ Pasteur ἐβραχέυετο, ἀνήγγειλαν εἰς τὴν ἀκαθαρμίαν, ὅτι, ἂν ὁ Pasteur ἠνέφεζε τὰς φιάλας αὐτοῦ εἰς τὰ ὕψη τῆς Jura καὶ εἰς τὸν παγωμένον ὠκεανόν, αὐτοὶ ἀνέδησαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Maladetta, ἐπειραματίσθησαν ὡς ὁ Pasteur, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι τὸ αὐτό. Ὁ Pasteur ἀμέσως ἐζήτησε παρὰ τῆς ἀκαθαρμίας νὰ διορισθῆ μία ἐπιτροπή, ὅπως ἐπιλύσῃ τὸ ζήτημα.

Τῷ ὄντι ἀμέσως διορίζεται ἐπιτροπή, πρὸς τὴν ὁποίαν τὰ δύο ἀντίπαλα μέρη διετύπωσαν τὰς θεωρίας αὐτῶν ὡς ἐξῆς· ὁ μὲν Pasteur ἐδήλωσε: «Διαβεβαιοῦ, ὅτι εἰς πάντα τόπον εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακαλύψῃ τις ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀτμοσφαιρας ὄγκον αἴρου προσδιορισμένον, ὅστις δὲν περιέχει οὔτε ὄν, οὔτε σπέρμα, καὶ δὲν παράγει οὐδεμίαν γένεσιν ἐν ταῖς σπαιτικαῖς διαλύσεσιν»· ἄρ' ἑτέρου ὁ Joly καὶ ὁ Pouchet ἐδήλωσαν, ὅτι: «Ἐάν μία μόνη φιάλα τοῦ Pasteur διαμείνῃ ἀναλλοιώτως, θέλομεν ὁμολογήσει νομίμως τὴν ἡπταν μαζ». Τῇ 15 ἰουνίου οἱ δύο ἀντίπαλοι παρουσιάζονται ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις ἔχει δηλώσει αὐτοῖς, ὅτι ἐν καὶ μόνον πείραγμα πρέπει νὰ ἐπιχειρήσῃσι καὶ τοῦτο μόνον θὰ κλείσῃ τὴν συζήτησιν. Ὁ Joly καὶ ὁ Pouchet ἀπ' ἐναντίας ἐπιθύμουσι νὰ ἐπαναλάβωσι ἅπαντα τὴν σειράν τῶν πειραμάτων αὐτῶν, ὅπως διακωνισθῆ ἐπ' ἀπειρον ἢ συζήτησις· τῆς ἐπιτροπῆς ὁμοῦ μὴ στεργούσας, ἀποσύρονται οὔτοι καὶ οὔτω ὁ στέφανος τῆς δόξης ἀπονέμεται τῷ Pasteur. Δίκαιον λοιπὸν εἶγεν ὁ Pasteur νὰ λέγῃ παραδίδων ἐν τῇ Σορβόνῃ: «Οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν αὐτόματον γένεσιν ἐγένοντο παίηριον τῆς φαντασίας καὶ πειραμάτων κακῶς τελεσθέντων κληιδωθέντες διὰ πλάνης, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσωσιν, ἢ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποφύγωσιν. Ἡ αὐτόματος γένεσις εἶναι γίμναζον».

Παρὰ τὰς ἐπιπάδας λοιπὸν τῶν διδασκάλων αὐτοῦ ὁ Pasteur θρημάθει καὶ εἰς τὸν ἀρχῶνα τοῦτον διασεισας καὶ καταστρέφας ὀλοκλήρον οἰκοδόμημα παναρχαῖας θεω-

ρίας ἐγούσης σπουδαίους καὶ πολυαριθμούς ὑπαδούς.

Τὴν ἐπιλύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ ἦτο μία παρένθεσις εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ἀρχῶν εἰς πέρας ἐπιτυχῶς ὁ Pasteur, ἐπέδθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νοσημάτων τοῦ οἴνου, πλουτίσας οὕτω τὴν οἰνοποιαν διὰ μέσων δυναμένων νὰ ἐμποδίσωσι τὰς μεταβολὰς τῶν οἴνων, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ θεωρίαι αὐτοῦ ἐκείνηντο πρακτικὸν σκοπόν. Σειρὰ δὲ μελέτης ἐμβριθοῦς βάσιν ἐγούσης τὴν ζύμωσιν καὶ πειραμάτων πολυειδῶν ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ διάφοροι τῶν οἴνων νόσοι προέρχονται ἐπίσης ἐκ μικροβίων, ἅτινα ἐμελέτησε καὶ ὦν ἀνεῦρε τὴν θεραπείαν πρὸς διατήρησιν τῶν οἴνων. Ἀνεκάλυψεν, ὅτι τὸ παράγον τὰς νόσους τῶν οἴνων μικροβίον εἶναι *μυκόδεσμα τὸ οἰνικόν*, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κρυπτογῶμων μυκητοειδῶν ὑπαγόμενον καὶ τὸ ὅποιον δύναται τις νὰ καταστρέψῃ διὰ τῆς θερμάνσεως· οὕτω δὲ θερμάνων τις τὸν οἶνον δύναται νὰ προφυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὰς διαφόρους νόσους, ἃς προκαλεῖ τὸ μυκόδεσμα τοῦτο, καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχικὴν τοῦ οἴνου γεῦσιν καὶ δύναμιν. Ἐννοεῖται βεβαίως, ὅποισι ὕλικα ὠφέλεια προέκυψε διὰ τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ διὰ πάσας τὰς γῶρας, ὅσαι ἐφαρμολόγουσι τὴν μέθοδον τοῦ Pasteur, ἣτις ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ εἶναι ἐν γῆρασι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, πολλὰ δὲ καὶ διάφορα μηχανήματα ἐπενοήθησαν πρὸς θερμάνσιν τῶν οἴνων.

Ἐνῶ λοιπὸν ὁ Pasteur ἔζη εἰς ἀτμοσφαιραν ἄλλου κόσμου βλέπων πανταχοῦ τὰ μικροβία, μετ' αὐτῶν συναναστρεφόμενος καὶ δι' αὐτῶν προσπαθῶν νὰ ἐπιλύῃ τὰ διάφορα φαινόμενα τῆς ζύμωσης, αἴφνης παρουσιάζεται περὶστασίς τις, ἣ ὁποία ἐπεφυλάττε δι' αὐτὸν νέον στάδιον νέας μελέτης, νέας δάφνας, στάδιον, διὰ τοῦ ὁποίου οὐ μόνον τὴν πατριδα αὐτοῦ ὠφέλιπεν ὕλικῶς ἀλλὰ καὶ ἅπαντα τὸν κόσμον, καταδείξας ἄπαξ εἰσέτι τὴν δύναμιν τοῦ παραγωγικοῦ αὐτοῦ πνεύματος.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ γολέρα, ὡς ἔλεγον κοινῶς, τῶν μεταξοσκωλήκων ἐδεκάτιζεν αὐτοὺς καὶ κατέστρεφε τὰ ὕλικα μέσα πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν ὀλοκλήρων, αἰτινες ἔζων διὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν· ἦτο ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐ μόνον ἡ Γαλλία ὑπέβρεσεν ἐκ τῆς ἐπιδημίας ταύτης ἀλλὰ καὶ ἡ Ἰταλία, ἡ Αὐστρία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους· ἦτο ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν διάφοροι θεωροῖσι ἐξεδίδοντο περὶ

τῆς ἐπιδημίας τῶν μεταξοσκωλήκων καὶ καθ' ἦν τὸ ὑπουργεῖον τῆς γεωργίας ἐν Γαλλίᾳ ἐδίδεν ὡς ἀμοιβὴν 500,000 φράγκων εἰς τινὰ ἰταλὸν ἀναλαβόντα τὴν ἐξακριβώσιν τῆς ἐπιδημίας καὶ τὴν θεραπείαν αὐτῆς καὶ τοῦ ὁποῖου τὰ πειράματα ἀπέβησαν ἄγωνα· ἤτο ἡ ἐποχή, τέλος, καθ' ἣν, τῷ 1865, ἡ γεωροσία τῆς Γαλλίας ἔλαβεν ἀναρχὴν ὑπογεγραμμένην παρὰ 3,600 δαρμάρων, διαφόρων δημοστικῶν συμβούλων καὶ κεφαλαίουχων μεταξοσκωληκοτρόφων, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτουν, ὅπως ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ κράτος προνοήσῃ νὰ ἐπιφέρῃ θεραπείαν εἰς τὴν θεομηνίαν ταύτην. διότι αἱ σκωληκοτρόφοι ἐπαρχίαι μέλλουσι νὰ καταστραφῶσι. Διορίζεται λοιπὸν ἐπιτροπή, τῆς ὁποίας εἰσαγγετῆς ὠνομάσθη ὁ Dumas ὡς κάτοχος γνώσεων τῆς μεταξοποιίας καὶ ὡς καταγόμενος ἐκ τῶν μερῶν. ἔνθα ἡ ἐπιδημία ἐθασιίλευε. Καθ' ἦν δὲ στιγμὴν ὁ Dumas συνέταττε τὴν ἔλθειν αὐτοῦ, ἐπέρχεται εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἡ ἰδέα νὰ ὑπογρεώσῃ τὸν Pasteur, ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὅποιον οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ἐπιλύσῃ. Ὁ Pasteur, καίτοι παρεκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ διδασκαλοῦ, ἐδίσταζε ν' ἀναλάβῃ τοιαύτην μελέτην, λέγων, ὅτι οὐδέποτε εἶδε καὶ οὐδέποτε κατέγεινεν εἰς τὴν σκωληκοτροφίαν. Ὁ Dumas ἐπέμενε, ὁ δὲ Pasteur ἀπεφάσισε νὰ ὑποκύβῃ καὶ νὰ ἐπιληρθῇ τοῦ ἔργου, ἀποδεικνύων οὕτω μέγαν σεβασμὸν πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ.

Τὴν 6 ἰουνίου 1865 λοιπὸν ὁ Pasteur ἀναχωρεῖ διὰ τὸ Alais ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ μετὰ τῆς σύζυγου, τῆς θυγατρὸς καὶ τῶν δύο βοηθῶν αὐτοῦ. Ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῆς ἐξοχῆς καὶ τῶν δασῶν, ἐπεδόθη ἐπὶ τριετίαν ὅλην εἰς τὴν μελέτην τῶν μεταξοσκωλήκων καὶ τῆς ἐπιδημίας αὐτῶν, ἀποδείξας διὰ σειράς διαφόρων πειραμάτων — τὰ ὅποια παραλείπω ἐνταῦθα, καθότι ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐδιδάχθησαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ φίλου καὶ συναδέλφου μου κ. Μακκρή — ὅτι αἴτιον παραγωγῆς τῆς τῶν μεταξοσκωλήκων ἐπιδημίας εἶναι μικροβίον τι· διὰ τῶν πειραμάτων δὲ τούτων καθιέρωσεν ἴδιον σύστημα περὶ σκωληκοτροφίας, τὸ σύστημα τῶν cultures artificielles, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἤδη ἐν Γαλλίᾳ, Ἀυστρίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Τουρκίᾳ.

Ἄλλ' ἔάν ὁ Pasteur, ὅστις ὠρμάτο πάντοτε ὑπὸ ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ πλοῦτου τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐπαπέφερε τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰς σκωληκοτρόφους

ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας. ἂν οἱ Ἡερίσιοι ἐκέρδισαν τὴν νίκην, ὁ Pasteur ὅμως ὑπέστη τὸςσους κόπους ἐπὶ τριετίαν ὅλην, κατεχρούσθη τὸςσούτων τὸ μικροσκόπιον ἐν ταῖς μελέταις ταύταις, ὅσπερ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον τοῦ 1864 ἐν ἡλικίᾳ 45 ἐτῶν προσεβλήθη ὑπὸ ἡμιπληγίας χριστιανῆς· τὴν στιγμὴν δὲ, καθ' ἣν ἐνόηζεν, ὅτι πλησιάζει τὸ τέλος αὐτοῦ, ἔδωκεν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ τὴν τελευταίαν του σημείωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιδημίας τῶν μεταξοσκωλήκων, ἥτις ἀνεκοινοῦθη εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ἑαυτοῦ ἡμέρας μετὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ πάθους του. Ὁ ἀμείλικτος θάνατος ἔλαβεν οἶκτον διὰ τὸν ἀστὲρα τούτον τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐρείσθη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔμεινε παραλυτικῶς· καὶ σήμερον δὲ ἀκόμα, 16 ἔτη μετὰ τὴν προσβολὴν ταύτην, ἔχει τὸ βράδισμα χολοῦ, χολοῦ ὅμως μέλλοντος νὰ διατρεῖξῃ εἰςέτι πολλὰς ἐπιστημονικὰς στέππας.

Μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐπιστημονικὴν σημείωσιν, τὴν ὁποίαν ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ, τὸ θάρος ἐγκατέλειψεν αὐτὸν ἐπὶ στιγμὴν. «Λυπούμαι, διότι θὰ ἀποθάνω, ἔλεγεν εἰς τὸν φίλον του Saint-Clair-Deville· ἐπεθύμουν νὰ παράσω εἰςέτι πλείονας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα μου». Ὁ θάνατος τέλος ἀπεμακρύνθη, ἀλλ' ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους μῆνας ὁ Pasteur ἔμεινε παράλυτος οὐδόπως δυνάμενος νὰ κινηθῇ· ἡ μεγάλη ἔμφως αὐτοῦ διάνοια ἔμεινε εὐτυχῶς δι' ἄπασαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀκεραία καὶ καθαρὰ· ἡ βελτίωσις τῆς υγείας του ἤρξατο, ἀλλὰ καὶ παράλυτος ὢν δὲν ἠδύνατο νὰ συγκατέσῃ ἐκυτόν, καθότι πλῆθος θεωριῶν καὶ ἀποδείξεων ἀνεφάνισαν κατὰ τῆς μεθόδου τοῦ Pasteur ὅσον ἀρροχ' τοὺς μεταξοσκωληκας, αἵτινες ἐσκόπουσαν νὰ καταρριψῶσι τριετὴ ἐργασίαν κτηθείσαν δι' ἀπολείας σχεδὸν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ὅθεν τὸν ἰανουαρίον τοῦ 1869, καίτοι δὲν ἠδύνατο εἰςέτι νὰ κινησῃ, τοὺς πόδας οὐδὲ ἐντός τοῦ δοματίου αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ, δευτέραν ταύτην φοράν, εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ὅπως ἐπαναλάβῃ καὶ ἐξελέγξῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰς θεωρίας αὐτοῦ. Ἀναχωρεῖ λοιπὸν διὰ τὸ Alais μετὰ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν παρακολουαστῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ πόσους κόπους ὑπέφερε κατὰ τὸ ταξίδιον ὁ μαρτυρῶν οὕτως τῆς ἐπιστήμης! Ἐβόησεν ἐπὶ τέλος εἰς Alais, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ ἓν ἔτος σχεδόν, κατοικῶν ἐντός ἀθλιας χωρικῆς οἰκίας, ὑφιστάμενος τὴν ἐπιμέρειαν τῶν καρι-

κων μεταβολῶν ἐκ τοῦ βήθους δὲ τοῦ ἐθω-
 λίου αὐτοῦ διέκλυον τὰς ἐργασίας του. αἰτίνας
 ἐπὶ τέλους ἀπεδείχθησαν, ὅτι ἦσαν κατ' ὄλα
 σύμφωνοι πρὸς τὰς πρώτας αὐτοῦ παρατηρή-
 σεις. Ἀλλ' αἱ ἐνστάσεις κατὰ τῆς μεθόδου
 αὐτοῦ ἐξακολουθοῦν. ἡ δὲ γαλλικὴ κυβέρνη-
 σις ἐκλονίσθη ὑπὸ τῆς ἐπιμονῆς τῶν ἀντιπάλ-
 ων καὶ ἐδίσταξε νὰ ἀπορραίσῃ ἐπὶ τῆς ἀξίας
 τῆς μεθόδου τοῦ Pasteur. Ὁ αὐτοκράτωρ
 τότε ἐπεβόησε τὸν στρατηγὸν Vaillant νὰ
 προτείνῃ εἰς τὸν Pasteur, ὅπως μεταβῆ εἰς
 τὴν Αὐστρίαν καὶ ἐν τῇ ἐπαύλει Vicentina,
 ἧτις ἀνήκειν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν πρίγκιπα.
 ἐφαρμόσῃ τὸ σύστημα αὐτοῦ. Μετὰ γοῶς
 ὁ Pasteur ἐδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην.
 διήλθε σιδηροδρομικῶς, φερόμενος ἐπὶ τῆς ἑδρας
 αὐτοῦ, τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ ἐρθε-
 σεν εἰς Τεργέστην, ἐν ἣ εὐρίσκειτο ἡ ἐπαυλις
 Vicentina, ἔνθα ἡ ἀνατροπὴ τῶν σχολικῶν
 ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν ἀπετύγγανε. τὰ δὲ κέρδη
 αὐτῆς δὲν ἐξήκουν οὐδὲ εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ
 σφόδρου. Ἡ μέθοδος τοῦ Pasteur ἐπέτυχε
 πληρέστατα. ἡ δὲ πόλις τῶν βουδουκίων
 ἔδωκε καθάρων κέρδος 26.000 φράγκων. Ὁ
 αὐτοκράτωρ ἀναγνωρίσας τὴν πρακτικὴν ἀ-
 ξίαν τῆς μεθόδου τοῦ Pasteur διώρισεν αὐ-
 τὸν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1870 γερουσιαστὴν· ἡ
 ἔκδοσις ὅμως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγμα-
 τος δὲν ἐπραγματοποιήθη, διότι μετ' ὀλίγον
 ἐξεράγη ὁ γαλλογερμανικὸς πόλεμος· ὁ δὲ
 Pasteur ἐπιστρέφει εἰς Γαλλίαν κατὰ τὰς πα-
 ρικινὰς τοῦ πολέμου τούτου. Πατριώτης εἰς
 τὸ ἔπακρον ὁ Pasteur ἠσθάνετο μετ' ἄλλους
 ψυχικῶς τὰς πρώτας τῶν Γάλλων ἀποτυχίας.
 Τὰ δειλιὰ τοῦ πολέμου τὰ ἀναγράφοντα τὰς
 ἥττας τῶν συμπολιτῶν του ἔροιστον αὐτὸν
 εἰς μεγίστην ἀπελπισίαν. Πρώτῃν ἴσως φορὰν
 ἐπὶ ζωῆς του δὲν εἶχε δύναμιν καὶ ὄρεξιν πρὸς
 τὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ἔζη μεμονωμένος ἐν τῇ
 μικρᾷ αὐτοῦ οἰκίᾳ ἐν Arbois, ὁ εἰσερχόμενος
 δὲ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἔβλεπε τὸ πρόσωπον
 αὐτοῦ βέβροντῆνον μετὰ μικρὰ δάκρυα. Τούτου-
 τον δὲ θεώρει τὸν πατριωτικὸν αὐτοῦ ἐγωϊ-
 σμὸν καὶ τὴν ἔθνηκὴν αὐτοῦ υπερηφάνειαν
 προσβέβλημέναν, ὥστε τῇ 18 ἰανουαρίου 1871
 ἐγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν κοσμητὸρα τῆς
 ἱατρικῆς σχολῆς τοῦ ἐν Βόννῃ πανεπιστη-
 μίου ζήτων παρ' αὐτοῦ νὰ ἀνακαλέσῃ τὸ δι-
 πλωμα τῆς ἱατρικῆς, τὸ ὅποιον ἡ ἐν Βόννῃ
 ἱατρικὴ σχολὴ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τῷ 1868.
 Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Pasteur ἐγραφε τὴν ἐπιστολὴν
 ταύτην, ἧτις δὲν ἦτο παρὰ ἡ φωνὴ τοῦ πα-

τριωτισμοῦ, ὁ μόλις δεκαοκταετής αὐτοῦ υἱὸς
 ἐξέτελει τὸ καθήκον αὐτοῦ ἐν τῷ γαλλικῷ
 στρατῷ μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Τοιοῦτον, κύριοι, ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐ-
 πιστημονικῆς ταύτης ἐκστρατείας, ἀφορώσης
 τὸ ζήτημα τῆς τῶν μεταξοσκολικῶν ἐπιδη-
 μίας, τέλος ἐνδοξόν μὲν καὶ θαυμαστόν διὰ
 τὸν Pasteur καὶ τὴν Γαλλίαν, ὀλίγου δὲν
 ὄμως τιθὲν πέρμα εἰς τὴν ζωὴν ἀνδρὸς μελ-
 λόντος νὰ εὐερεμῆσῃ, εἰσέτι τὴν ἐπιστήμην
 καὶ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ πόλεμος ἐπερατώθη. Ὀλίγον κατ' ὀλί-
 γον ὁ Pasteur ἀνελευθέρωνε καὶ ἡ ὄρεξις αὐτοῦ
 πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀνεγεννήτο· μετὰ διετῆ δὲ
 παρακυσίαν εὐρίσκειτο εἰς ἀνάφρωσιν καὶ ἐπε-
 θύμει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Παρισίους, ὅπως θέσῃ
 εἰς ἐκτελεσιν τὰ σχέδια τῶν πειραμάτων, τὰ
 ὅποια ἐπὶ δύο ἔτη ἐτάραττον τὴν διάνοισιν
 αὐτοῦ. Ἀλλὰ κατ' ἦν στιγμὴν ἐμελλε νὰ με-
 ταβῆ εἰς Παρισίους, ἐκρήγνυται ἡ Commune,
 ἧτις συνετέλεσεν, ὅπως ὁ Pasteur μεταβῆ εἰς
 Clermont-Ferrand, ἔνθα ὁ βοηθὸς αὐτοῦ
 Duclaux εἶχε διορισθῆ καθηγητῆς ἐν τῇ σχολῇ
 τῶν ἐπιστημῶν· οὗτος παρεχώρησεν εἰς τὸν δι-
 δάσκαλον αὐτοῦ τὸ γηρικὸν ἐργαστήριον τοῦ
 Clermont. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὁ Pasteur
 κατέμεινεν εἰς ζήτηματα σκοπὸν ἔχοντα τὴν
 ζύμωσιν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν
 νόσημάτων τοῦ ζύθου. Καὶ ἡ μελέτη αὕτη
 πλὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτῆς σκοποῦ εἶχε
 καὶ σκοπὸν ἔθνηκόν, διότι ἠθέλησε νὰ κατα-
 στήσῃ τὸν γαλλικὸν ζύθον ἂν οὐχὶ ἀνώτερον
 τοῦλάχιστον ἴσον πρὸς τὸν γερμανικόν.

Ὁ ζύθος μᾶλλον τοῦ οἴνου ὑπόκειται εἰς
 διαφόρους νόσους, αἰτίνας μεταβάλλουσι τὴν
 φύσιν αὐτοῦ. Ἀνεῦρε λοιπὸν ὁ Pasteur, ὅτι
 καὶ τὰς νόσους ταύτας προκαλοῦσι μικροσκο-
 πικαὶ μήκητες ἐναλωρούμενοι ἐν τῷ ἀέρι μετὰ
 τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ ζύθος πρὸ
 τῆς μεταρρίσεως αὐτοῦ ἐν ταῖς ριχλαῖς θερ-
 μανόμενος εἰς θερμοκρασίαν 50-55 βαθμῶν
 ὄχι μόνον ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νόσων
 αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ δὲν ἀποστερεῖται τοῦ ὅλου
 αὐτοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἡ θέρμανσις τοῦ
 ζύθου ἐφαρμύσθη ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ,
 πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Pasteur ὁ διὰ θερμάνσεως
 παρασκευασθεὶς ζύθος φέρει τὸ ὄνομα *bière
 pasteurisée*, ἡ δὲ μέθοδος *pasteurisation*.

Ἐρθάζαμεν, κύριοι, εἰς τὸ πέρας τῶν ἐρ-
 γασιῶν τοῦ Pasteur, αἰτίνας ἀπέβλεπον εἰς
 τὴν μελέτην τῶν διαφόρων ζυμώσεων. Εἶκο-

σχετῆς μελέτη. γαλεπὴ μὲν καὶ ἐπίπονος, καὶ πλήρης συζητήσεων καὶ πολεμικῆς ἀδικόπου κατὰ τῶν ὑπισταμένων τότε θεωριῶν, ἀλλὰ ροιμωτάτη καὶ στεφθεῖσα ὑπὸ ἐπιτυχίας, διεσκέδασε τὴν ἐπὶ τῶν ἐπιδημικῶν νοσημάτων ὑπάρχουσαν ἀγλίαν καὶ ἐκαθάρισε τὸν ὀρίζοντα τοῦ σκοτεινοῦ τούτου μέρους τῆς ἱατρικῆς. Προβαίνομεν δὲ ἤδη εἰς τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θεωρίας καὶ ἀνακαλύψεις αὐτοῦ.

Προοιμιάζομενος περὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Pasteur εἶπον, ὅτι οὗτος λαθὼν ὑπὸ ὄψει τὰς θεωρίας διαφόρων σοφῶν ἐμελέτησεν αὐτὰς ἐπισταμένως καὶ ἀνεῦρε τὰ τρωτὰ αὐτῶν μέρη, διὰ διαφορῶν δὲ πειραματικῶν καὶ πειστικῶν ἀποδείξεων καθιέρωσε τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀληθείας, αἵτινες ἐνυπῆρχον ἐν αὐταῖς. Ὡς δὲ εἰς ὅλας τὰς περὶ ζυμώσεων ἐν γένει θεωρίας αὐτοῦ, οὕτω καὶ εἰς τὰς μολυσματικὰς νόσους δὲν ἀφῆθη νὰ παρασυρθῆ ὑπὸ τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας περὶ αὐτῶν ἐσχημάτισεν, ἀν' ἡ πειραματικὴ ἔρευνα δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς αὐτάς. Ἄμα λοιπὸν τὸ πείραμα ἀπέβηκε σύμφωνον πρὸς τὰς ἰδέας αὐτοῦ, τότε ὁ Pasteur ἔκαμνε τὰς διαφορὰς αὐτοῦ ἀνακοινώσεις ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, οὐδαμῶς ὑποχωρῶν ἀπέναντι τῶν ἐνστάσεων τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, ἀλλ' ἐμάχετο διηνεκῶς καὶ κρατερός. ἄχρι οὗ ἐπὶ τέλος ἐγένετο κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἡ δ' ἐπιφυλακτικὴ αὐτῆ τοῦ ἀνδρὸς τακτικὴ, ἥτις ἀποτελεῖ σπουδαϊότατον μέρος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, συνετέλεσεν εἰς τὸν μέγαν θρίαμβον, τὸν ὁποῖον ἤρατο εἰς ἀπάσας ἐν γένει τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ.

Ὡς πολλοὶ ἀρχαῖοι ἱατροὶ ἐπρέσβησαν τὴν παρασιτικὴν θεωρίαν ὡς αἰτίαν τῶν διαφορῶν ἐπιδημικῶν νοσημάτων χωρὶς ὅμως οὐδέποτε νὰ δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι εἰς ἐν ἀποτέλεσμα ὠρισμένον καὶ βέβαιον, οὕτω κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὁ φυσικὸς Robert Boyle ἔλεγεν· «Ἐκείνος, ὅστις ἤθελε δυνηθῆ νὰ βολιδοσκοπήσῃ μέχρι βλάβους τὴν φύσιν τῶν διαφορῶν ζυμῶν καὶ ζυμώσεων, θέλει εἶσθαι ἀναμφιβόλως πολλῶν ἰκανώτερος, ἵνα δώσῃ ἀκριθεῖς ἐξήγησιν τῶν διαφορῶν νοσηρῶν φαινομένων τῶν πυρετῶν καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων· τὰ φαινόμενα δὲ ταῦτα δὲν θὰ κατανοηθῶσι ἴσως ποτὲ καλῶς ἄνευ τῆς βαθείας γνώσεως τῆς θεωρίας τῶν ζυμώσεων».

Ὅτε ὁ Pasteur ἀνέλαθεν, ὡς γνωστὸν, τῷ 1856 τὰς πρώτας αὐτοῦ μελέτας περὶ

τῶν διαφορῶν ζυμώσεων, αἱ ἰδέαι τοῦ Liebig ἔσαν πανταχοῦ διαδεδομέναι. ὅπως δὲ αἱ διαφοραὶ ζύμηαι, οὕτω καὶ αἱ διαφοραὶ ἰαὶ καὶ αἱ νοσηραὶ ἐπιξερρασίαι θεωροῦντο ὑπὸ τοῦ Liebig καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὡς ἀποτέλεσματα κινήσεων ἰδίων εἰς τὰς οὐσίας. αἵτινες εὐρίσκοντο ἐν ἀλλοιώσει καὶ δύνανται νὰ μεταδοθῶσιν εἰς τὰς διαφορὰς ὕλας τῶν ζωϊκῶν ὄντων. Αἱ ἔρευναι ὅμως τοῦ Pasteur ἐπὶ τῆς ἐπιπεριεργείας τῶν μικροσκοπικῶν ὀργανισμῶν ἐν ταῖς ζυμώσεσιν ἠλλαξάν το βεῖμα τῶν ἰδεῶν τούτων καὶ ἐδόθη πνεῦμα καὶ ζωὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱατρικὴν θεωρίαν τοῦ παρασιτισμοῦ καὶ τῶν ζωϊκῶν μισμμάτων.

Πρῶτος ὁ Γερμανὸς καθηγητῆς Traube ἐπωφελοῦμενος τῶν νέων θεωριῶν τοῦ Pasteur ἐξέθηκε τῷ 1861 ἐν τινι τῶν κλιμακῶν αὐτοῦ μαθημάτων νέαν θεωρίαν περὶ τῆς ἀμμωνιακῆς ζυμώσεως τῶν οὔρων. «Ἐπι πολλῶν χρόνων, λέγει, ἐθεώρησαν τὴν βλένναν τῆς κύστεως ὡς αἰτίαν τῆς ἀλλοκλιτικῆς τῶν οὔρων ἀποσύνθεσεως ἐν ὀμφίζον. ὅτι συνεπιεῖ τῆς διάτασεως τῆς κύστεως προερχομένης ἐκ τῆς ἐπισχέσεως τῶν οὔρων, ἡ κύστις ἐρεθιζομένη παρῶγε μεγαλητέραν ποσότητα βλέννης, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ζύμη προκαλοῦσα τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς οὔρας δυνάμει ἰδίως χημικῆς δυνάμεως. Ἡ γνώμη αὕτη, λέγει ὁ σοφὸς Traube, ἥτις εἶναι ἡ τοῦ Liebig, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀπέναντι τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Pasteur. Ὁ παρατηρητῆς οὗτος ἀπέδειξε διὰ τρόπον μᾶλλον κατηγορηματικῶν, ὅτι ἡ ἀλλοκλιτικὴ ζύμωσις, ὡς ἡ οἰνοπνευματώδης, ἡ ὀξική καὶ λοιπαί, παράγεται ὑπὸ ζωϊκῶν ὄντων, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία εἶν ἐν ταῖς οὔραις εἶναι ἀπαραίτητος. Μεθ' ὅλην δὲ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς ἐπισχέσεως τῶν οὔρων, ἡ ἀλλοκλιτικὴ αὐτῶν ζύμωσις δὲν παρήχθη, καίτοι μεγάλη ἐκκρισις βλέννης ἢ πῦον ἐγένετο ἐν τῇ κύσει· μόνον δὲ ὅποτε σπέρματα τῶν δονακίων εἰσῆχθησαν ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐν τῇ κύσει, τότε ἡ ἀποσύνθεσις τῶν οὔρων ἐλαβε χώραν».

Συνεπιεῖ τῆς εὐλακροῦς ταύτης τοῦ Traube ὁμολογίας εὐρισκόμεθα ἀπέναντι δύο ἀντιθέτων θεωριῶν, τῆς τοῦ Liebig καὶ τῆς τοῦ Pasteur, γνωρίζομεν δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων, ποία ἡ τύχη τῆς πρώτης καὶ ποία ἡ τῆς δευτέρας. Ἦδη ὁ Pasteur τῷ 1862 ἐν τῷ περὶ αὐτομάτου γενέσεως ὑπομνήματι αὐτοῦ ἀπέδεικνυεν, ἐναντίον τῶν τότε ὑπάρχουσῶν θεωριῶν, ὅτι ὁσάκις τὰ οὔρα καθίσταντο ἀμμο-

νικακά, πάντοτε μικροσκοπικός τις μύκης παρῆγε τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην βραδύτερον ἀνεγνώρισεν, ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρχον οὐρα ἁρμονικακά ἐπὶ τῶν παθήσεων τῆς κύστεως ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦ μύκητος τούτου. Ὅπως δὲ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ θεωρία αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ πρακτικῆς βασεως, ἤτοι ἐπ' αὐτῆς τῆς θεραπευτικῆς, ἀρῶν ἀνεκαλύψαι μετὰ τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ Joubert, ὅτι τὸ βορικόν ὄξυ παραβλάπτει τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ μύκητος τούτου, συνεβούλευε τὸν ἰατρὸν Guyon, καθηγήτην τῆς κλινικῆς τῶν οὐροποιητικῶν ὀργάνων, ὅπως πολυετήσῃ τὴν ἐπικίνδυνον τῶν οὐρῶν ἁρμονικακὴν ζύμωσιν δι' ἐνέσεων ἐν τῇ κύστει βορικοῦ ὄξους ἐν διαλύσει 3—4:100. Ὅσοι δὲ ἐπισκεύθησαν τὴν κλινικὴν τοῦ νοσημαείου Necker, εἶδον βεβαίως ἰδίαις ὄμμασιν, ὅτι ὁ ἔμπειρος οὗτος χειρουργὸς ἀκαλοῦθαι εἰσέτι τὴν συμβουλήν τοῦ Pasteur ἄνευ τινὸς τροποποιήσεως.

Οὗ μόνον ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ αἱ παστοροκακά ἀνακαλύψεις εἰσέδυσαν καὶ ἐγένοντο δεκταὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐνθα ἡ προσοχὴ τῆς χειρουργικῆς καὶ αἱ σπουδαιότεραι θεραπευτικαὶ ἐφαρμογαὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν νέων τοῦ Pasteur ἀνακαλύψεων. Ἦδη ὁ Lister, ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου, ἤρξατο νὰ κἀνῃ ἐν Ἐδιμβούρῳ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας ἐν τῇ χειρουργίᾳ ἐπιτυχίας, τῶν ὁποίων ἡ βῆσις στηρίζεται ἐπὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Pasteur. Ἰδὼν ὁ Ἀγγλος οὗτος χειρουργὸς μετὰ πόσεως εὐλακρινείας καὶ μετροφροσύνης ἔγραψε πρὸς τὸν Pasteur τῷ 1874. «J'aime à croire que vous pourrez lire avec quelque intérêt ce que j'ai écrit sur un organisme que vous avez le premier étudié dans votre mémoire sur la fermentation bactérienne. J'ignore si les annales de la chirurgie britannique ont jamais passé sous vos yeux. Dans le cas où vous les auriez lues, vous avez dû y trouver de temps à autre des nouvelles du système antiseptique, que, depuis ces neuf dernières années, je tâche d'amener à la perfection. Permettez-moi de saisir cette occasion de vous adresser mes remerciements les plus cordiaux pour m'avoir, par vos brillantes recherches, démontré la vérité de la théorie des germes de putrefaction et m'avoir ainsi donné le seul principe qui pût mener à bonne fin le système antiseptique».

Ὁ Pasteur μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἠκολούθει τὴν νίκην ταύτην τῶν ἰδεῶν καὶ τὰς ἐπιτυχίας ἐφαρμογῆς, τὰς ὁποίας ἡ ἀνακαλύψις αὐτοῦ ἐγέννησε, καθότι ἐκρατύνετο ἤδη ἐν αὐτῷ ἡ εὐχὴ, τὴν ὁποίαν πολλακις ἐξέφρασεν, ὅπως δυνήθη νὰ φέρῃ τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ πολὺ μακρὰν καὶ νὰ παρασκευάσῃ οὕτω τὴν ὁδὸν εἰς μελέτην βλαβῶν περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν αἰτίων τῶν μισματικῶν νοσημάτων.

Ἄλλ' ὅμως καίτοι αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἤρξαντο νὰ γενικεύωνται, καίτοι ἡ ὁδὸς δασυηρόρος ἐφάνετο ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ τὸ στάδιον πληθεῖς ἐπιτυχίας καὶ δόξης, ἐπὶ πολὺν ὅμως καιρὸν ἐδίσταζε νὰ ἀναλάβῃ τοιοῦτον ζήτημα, δεικνύων εἰσέτι μίαν φροῶν τὴν ἐπιφυλακτικὴν τοῦ γρηκατῆρος αὐτοῦ. «Je ne suis ni médecin ni vétérinaire», ἔλεγε μετὰ μεγάλῃς μετριότητος. Ἐβλῆσεν ὅμως ἡ στερηθὴ, καθ' ἣν μετὰ τοῦς δισταγμοὺς τούτους δὲν ἤδυνήθη νὰ μείνῃ ἀπλοῦς θεατὴς τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες βῆσιν εἶχον τὰς θεωρίας αὐτοῦ. Αἱ ἐλπίδες, τὰς ὁποίας ἅπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἔπρεπεν, ὅτι αὐτός, ὅστις ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας περὶ μικροσκοπικῶν θεωρίας, θὰ ἐπιλύσῃ καὶ τὸ μέγα ἰατρικὸν ζήτημα, οἱ Ἕπανοι, τῶν ὁποίων κατέστη ἀντικείμενον ὁ Pasteur, πάντα ταῦτα υπεγράωσαν αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὸν μέγαν καὶ ἐπίμοχθον τοῦτον ἀγῶνα. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγγλος Tyndall τί ἔγραψε πρὸς αὐτὸν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1875. «En reprenant vos recherches relatives aux organismes des infusions, j'ai eu l'occasion de rafraichir ma mémoire sur vos travaux; ils ont ravivé en moi toute l'admiration que j'avais éprouvée à ma première lecture. Je suis dans l'intention de poursuivre ces recherches jusque à ce que j'aie dissipé tous les doutes qui ont pu s'élever au sujet de l'inattaquable exactitude de vos conclusions. Pour la première fois dans l'histoire de la science nous avons le droit de nourrir l'espérance sûre et certaine que, relativement aux maladies épidémiques, la médecine sera bientôt délivrée de l'empirisme et placée sur les bases scientifiques réelles. Quand ce grand jour viendra, l'humanité, dans mon opinion, saura reconnaître que c'est à vous que sera due la plus large part de sa gratitude».

Πάντα ταῦτα λοιπὸν συνετέλεσαν, ὅπως ὁ Pasteur κατέβη εἰς νέον ἐπιστημονικὸν ἀγῶνα, ἀγῶνα, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ κτηνιατρική, ἡ ἱατρική, ἡ ἐπιστήμη ἐν γένει καὶ ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλουσι νὰ προσφέρωσι μέγαν εὐγνωμοσύνης ῥόρον· ἀγῶνα, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Pasteur ἔθραυμάσθη ἔτι πλέον καὶ ἡ ἑνδοξος Γαλλία ἐπέσυρε τὴν ἀγάπην ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου· ἀγῶνα, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Pasteur ἱκανοποιεῖ τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ πόθον καὶ τὴν εὐχὴν, ἣν πολλὰκις ἐξέφρασεν, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῶν ἐπιδημικῶν νοσημάτων· ἀγῶνα, ὅστις εἰσέτι δὲν ἐπερατώθη, ἀλλ' ἐπιφυλάττει ἀκόμη νέας δάφνας, νέαν εὐεργεσίαν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐν γένει· ἀγῶνα τέλος δεικνύοντα ἡλίου φαινόπερον τὴν μεγάλην τοῦ ἀνθρωπίνους γένους πνευματικὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ πρώτη μολυσματικὴ νόσος, τὴν ὁποίαν ὁ Pasteur ἤρξατο νὰ μελετήσῃ, ὅπως ἀνεῦρε τὸ παράγον αὐτῆν αἷτιον, εἶναι ὁ ἀνθραξ τῶν προβάτων καὶ τῶν ζώων ἐν γένει. Ἡ νόσος αὕτη, ἣτις ἀποδεκατίζει κατ' ἔτος τὰ ποιμνία οὐ μόνον τῆς Γαλλίας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰσπανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρωσσίας, ἐνθα καλεῖται *loquès της Σιθωρίας*, τῆς Αἰγύπτου, ἀναφερομένη εἰς τὰς δέκα πληγὰς τοῦ Μωϋσέως, τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βρασιλίας, ἐπιφέρουσα μεγάλην ζημίαν (διὰ τὴν Γαλλίαν ἡ ζημία ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς 15—20 ἑκατομ. φράγκων), ἡ νόσος αὕτη, λέγω, δὲν ἐπαρουσιάζε πάντοτε τὰ αὐτὰ συμπτώματα, ἀλλ' ἐποικιλίαν ἀναλόγων τοῦ εἶδους τοῦ ζώου· διὰ τοῦτο καὶ ὑπῆρχον διάφοροι διακρίσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν. Οὕτω ὁ ἀνθραξ τοῦ προβάτου ἐκαλεῖτο *aïmatosωλήν* (*sang-de rate*) ὁ τῆς δαμάλεως *νόσος τοῦ αἵματος* (*maladie du sang*), ὁ τοῦ ἵππου *fièvre charboneuse* καὶ τέλος ὁ τοῦ ἀνθρώπου, *κακοήθης φλύκταινα* (*pustule maligne*) ἢ οἰδήμα κακοήθης (*œdème malin*). Μόλις δὲ τῷ 1850 ἐδόθη εὐκαιρία, ὅπως δοθῶσι σπουδαῖά τινα διδόμενα ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρακος καὶ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων ζώων· καθότι τῷ 1849—1852 ἐπιτροπή τις τῆς ἱατρικῆς ἐταιρίας τῆς Eure-et-Loire, ἐνθα ἐνδημεῖ ἡ νόσος, ἐπεχείρησε μέγαν ἀριθμὸν ἐνοσθαλίσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ ἀνθραξ τοῦ προβάτου εἶναι μεταδόσιμος ἀπὸ προβάτου εἰς πρόβατον, εἰς τὸν ἵππον, εἰς τὴν δάμαλιν, εἰς τὸν λαγῶν· ὅτι ὁ ἀνθραξ

τοῦ ἵππου μεταδίδεται εἰς ἕτερον ἵππον καὶ εἰς τὸ πρόβατον· ὅτι ὁ ἀνθραξ τῆς δαμάλεως μεταδίδεται εἰς τὸ πρόβατον, εἰς τὸν ἵππον καὶ εἰς τὸν λαγῶν. Ὅσον δὲ διὰ τὴν κακοήθην φλύκταιναν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν μετὰ τῶν ἀνθρακος τῶν ζώων· καὶ τῷ ὄντι οἱ μᾶλλον προσβαλλόμενοι ὑπ' αὐτῆς εἶναι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περὶ τῶν μερῶν, ἐνθα νέμονται ποιμνία προσβεβλημένα ὑπ' ἀνθρακος, ἢ οἱ ἐργόμενοι εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν ζώων καὶ τῶν δερμάτων αὐτῶν, οἷον οἱ κρεωπῶλαι, οἱ ἔμποροι τῶν δερμάτων, οἱ βυρσοδέψαι, οἱ ποιμένες, κλπ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ πειράματα ταῦτα ἐγένοντο, ὁ ἱατρός Rayer δημοσίευσεν τὰ πρακτικὰ τῆς ἱατρικῆς ἐταιρίας τῆς Eure-et-Loire ἐν τῷ δελτίῳ τῆς βιολογικῆς ἐταιρίας τῶν Παρισίων. Λέγει περὶ τῶν ἐρευνῶν, ἃς ἐποιήσατο τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἱατροῦ Davaine ἐπὶ τοῦ μολυσματος τοῦ ἀνθρακος, τὰ ἑξῆς: «Ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἐξ ἀνθρακος ἀποθανόντος ζώου εὐρίσκονται μικρὰ τινα σωματίδια νηματοειδῆ, ἔχοντα περίπου διπλάσιον μῆκος τοῦ αἵματοσφαιρίου· τὰ μικρὰ ταῦτα σωματίδια δὲν παρέρχουσιν οὐδεμίαν αὐτόματον κίνησιν».

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῶν πρῶτων περὶ ἀνθρακος ἐρευνῶν, χωρὶς νὰ δοθῇ οὐδεμία προσοχὴ καὶ σημασία εἰς τὰ νηματοειδῆ ταῦτα σωματίδια τὰ ἀπαντώντα ἐν τῷ αἵματι τῶν ζώων τῶν ἀποθανόντων ἐξ ἀνθρακος. Ἡ ἀδιαφορία αὕτη διήρκεσε περὶ τὰ δεκατρία ἔτη, ὅτε, ἄρου ἦδη καὶ θεωρεῖται τοῦ Pasteur ἐγενικεύθησαν καὶ ἄρα ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἐστρέφεται περὶ αὐτῆς ὡς περὶ ἄλλου, ὁ Rayer καὶ ὁ Davaine ἀνεμνήσθησαν τῆς ἀνακαλύψεως τῶν νηματοειδῶν σωματίων, ἃτινα ἀνεῦρον ἐν τῷ αἵματι τῶν ἐξ ἀνθρακος ἀποθανόντων ζώων. Οὕτω δὲ ὁ Davaine ἐν τινι ἀνακινώσει, ἣν ἐποιήσατο τῷ 1863 ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, λέγει: «Ὁ Pasteur ἐδημοσίευσεν ἄλλοτε ἀξιόλογον πραγματεῖαν ἐπὶ τῆς βουτυρικῆς ζύμης, ἣτις συνίσταται ἐκ μικρῶν ἑαυθίων κυλινδρικών καὶ κέκνηται ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῶν δονακίων καὶ τῶν βακτηριδίων. Ἐὰν νηματοειδῆ σωματίδια, ἃτινα ἀνεῦρον τῷ 1850 ἐν τῷ αἵματι τῶν ἐξ ἀνθρακος ἀποθανόντων προβάτων, ἔγρουσι μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὰ δονακία ταῦτα, ἐνεῦθεν δὲ προάγομαι νὰ ἐξετάσω, ἂν σωματίδια ἀνάλογα ἢ τοῦ αὐτοῦ εἶδους πρὸς

έκεινα, άτινα προκαλοῦσι τήν βουτυρικὴν ζύμωσιν, εισερχόμενα ἐν τῷ αἵματι ζῶου τινος δὲν θὰ ἐγκρασίμουν ὡς ζύμη ὡσαύτως. Οὕτω δὲ εὐκόλως ἤθελον ἐξηγηθῆ ἢ ἀλλοιώσει. ὁ ταχὺς μολυσμὸς τῆς μάζης τοῦ αἵματος ζῶου, ἐντὸς τῶν φλεβῶν τοῦ ὁποίου ἤθελον εισαγάγει ποσότητά τινα τῶν βακτηριδίων τούτων, ἤτοι τῆς ζύμης ταύτης».

Πειραματισθεὶς λοιπὸν ὁ Davaine κατέληξεν εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα. « Ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ τῆς ἐπιστήμης οὐδεὶς θέλει σκεφθῆ νὰ ζητήσῃ τὸ αἷτιον τὸ παράγον τὸ μολυσμα ἐντὸς τῶν σωματίων τούτων· τὸ αἷτιον τοῦτο εἶναι ὁρατὸν καὶ ψηλασθῆν· εἶναι ὄν ὀργανικὸν ἔχον ζωὴν, ὄν, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται· καὶ πολλαπλασιάζεται κατὰ τὸν τρόπον τῶν ζωϊκῶν ὄντων, διὰ τῆς παρατοσίας δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ταχέως πολλαπλασιασμοῦ ἐν τῷ αἵματι ἐπιφέρει ἐν τῇ συστάσει τοῦ ὑγροῦ τοῦτου, κατὰ τὸν τρόπον ἀναμφιβόλως τῶν ζυμώσεων, ἀλλοιώσεις, αἰτινες ταχέως κατασπέρουσι τὸ μολυνθὲν ζῶον. Πρὸ πολλῶν χρόνων πολλοὶ ἰατροὶ παρεδέξαντο θεωρητικῶς, ὅτι αἱ μολυσματικαὶ νόσοι, αἱ βαρεῖς ἐπιδημικοὶ πυρετοὶ, ὁ λοιμὸς κτλ. παράγονται ὑπὸ ζωῦριων ἀοράτων, ἀλλ' ἄγνωσθ ἂν παρατήρησῃς τις θετικῇ ἐπιβεβαιώσει τὰς δοξασίας αὐτῶν ».

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν συμπερασμάτων τούτων τοῦ Davaine, δύο καθηγηταὶ τῆς ἰατρικῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Val-de-Grâce, ὁ Jaillard καὶ ὁ Leplat, ἀντέκρουσαν ταῦτα, καθότι ἐνορθωμένους εἰς λαγῶδες καὶ κύνας διάφορα ὑγρὰ ἐν σήψει διατελοῦντα καὶ πλήρη δονακίων, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προκαλέσωσι τὸν θάνατον τῶν ζῶων τούτων. Ὁ Davaine ὅμως ἀπαντᾷ εἰς αὐτούς, ὅτι αὐτὸς μετεχειρίσθη σὺν δονακίαι ἢ βακτηρίδια οἷας δῆπποτε ζυμώσεις, ἀλλὰ βακτηρίδια, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν τῷ αἵματι τῶν ἐξ ἄνθρακος ἀποθανόντων προβάτων. Ὁ Jaillard καὶ ὁ Leplat ἐπαναλαμβάνουσι τὰ πειράματα αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Davaine· ἐνορθωμένους τὸ αἷμα δαμάλεως ἐξ ἄνθρακος ἀποθανούσης εἰς λαγῶδες, αἰτινες ἀποθνήσκουσι ταχέως χωρὶς ὅμως νὰ παρουσιάσωσιν ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν οὐδὲν ἔγχος βακτηριδίων· ἕτεροι λαγῶοι ἐνορθωμένους διὰ τοῦ αἵματος τῶν πρώτων ἀποθνήσκουσι καὶ οὗτοι, ἀλλ' ἄδύνατος ὑπῆρξεν ἢ ἀνακαλύψῃς τοῦ ἐλαχίστου παρασίτου ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν. Οἱ δύο καθηγηταὶ τοῦ

Val-de-Grâce προσέφερον εἰς τὸν Davaine σταγόνας τινὰς τοῦ αἵματος τούτου, ὅπως ὁ ἴδιος πειραματισθῆ· πειραματισθεὶς δὲ ἀνεγνώρισε τὸ δίκαιον τῶν ἐνοστάσεων τῶν δύο τούτων καθηγητῶν. ἀλλ' ἀπήντησε λέγων, ὅτι οὗτοι μετεχειρίσθησαν αἷμα ζῶου μὴ πάσχοντος ἐξ ἄνθρακος, καὶ ὅτι τὸ αἷμα, ὅπερ μετεχειρίσθησαν, εἶναι αἷμα νέας ἀγνώστου νόσου. τὴν ὁποίαν ὁ Davaine ἤρεσθη νὰ ὀνομάσῃ νόσον τῆς δαμάλεως. Μάτην ὁ Jaillard καὶ ὁ Leplat διεμαρτύρουτο περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ αἵματος, ὅπερ μετεχειρίσθησαν· ἐδέχθη νὰ ἐπαναλάβωσι τὰ πειράματα αὐτῶν μετεχειρισθέντες τὴν φροῶν ταύτην αἷμα προβάτου ἐξ ἄνθρακος ἀποθανόντος καὶ τὸ ὁποῖον παρεχώρησεν εἰς αὐτοῦς ὁ κτηνίατρος Boutet τῆς πόλεως Chartres· ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων αὐτῶν ἔσχον τὸ αὐτὸ ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα. Ἀπέναντι τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων τὰ πνεύματα ἐδίσταζον, παρὰ τὰς ἐξηγήσεις τοῦ Davaine, νὰ ἀπορασίωσι, ποῦ ἐγκρατεῖ ἢ ἀλήθεια καὶ περιέμενον νέον φῶς νὰ ἐπιγυθῆ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Τῷ 1876 ὁ γερμανὸς ἰατρός Koch, ὁ διάσημος τῆς ἐποχῆς μας ἐπιδημιολόγος, θίγει τὸ ζήτημα τοῦτο· ἐπιβεβαιοῖ τὴν γνώμην τοῦ Davaine, χωρὶς ὅμως νὰ φέρῃ οὐδεμίαν πεποιθήσιν εἰς τὰ ἀμφιταλαντευόμενα πνεύματα τῶν ἐπιστημόνων, καθότι οὐδὲν φῶς ἰσχυρότερον ἐπέχρυσεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Jaillard καὶ Leplat, τοὺς ὁποῖους μάλιστα ἀπηξίωσε νὰ ἀναφέρῃ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ. Ὁ Koch λέγει μόνον, ὅτι τὰ μικρὰ νηματοειδῆ σωματῖα ἀνακαλύφθηντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Davaine τῷ 1850 ἔχουσι δύο τρόπους παραγωγῆς, τὸν διὰ διχασμοῦ, ὃν ἀνεῦρεν ὁ Davaine, καὶ τὸν διὰ σπόρων, ὃν αὐτὸς ὁ Pasteur εἶχεν ἀνακαλύψῃ τῷ 1865 ὡς ἰδιόζοντα εἰς τὴν ζύμην τῆς βουτυρικῆς ζυμώσεως καὶ εἰς ὅλας τὰς σηπτικὰς ζυμώσεις. Ἄλλ' οὐδὲ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν ἠγνοεῖ, ἀναφέρει τι.

Ἄλλ' ἐπέστη τέλος ἡ στιγμή, ὅπως ἀραιρεθῆ ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ πέπλος τῶν δισταχυῶν καὶ τῶν ἀσκόπων συζητήσεων καὶ διαλυθῆ ἢ ἀγλῶς ἢ καλύπτουσα τὴν ἀλήθειαν· ἐπέστη ἡ στιγμή, ἵνα καὶ πάλιν τὸ ὄνομα τῆς Γαλλίας δοξασθῆ καὶ λυθῆ ἐν αὐτῇ τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα, ἐνθα δὲ ἐλάβε τὴν γένεσιν αὐτοῦ, ἐκεῖ νὰ λάβῃ καὶ τὴν

ζωὴν ἐπέστη ἡ στριγγή, καθ' ἣν, ὡς διὰ πειλέκωσ τοῦ Ἡρακίτου, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς τρανής τοῦ Pasteur κεφαλῆς ἡ λύσις τοῦ γορδίου τούτου δεσμοῦ· ἐπέστη τέλος ἡ στριγγή, καθ' ἣν ὁ σκαπανεύς οὗτος ἀπὸ θεατοῦ ἀπλοῦ προσέγγεται νὰ φωτίσῃ τὸ ζήτημα, ὅπερ ἐστὶν ῥιζετο ἐπὶ τῶν προηγουμένων αὐτοῦ ἐργασίων καὶ νὰ ἐπισύρῃ ἀπαξ ἔτι τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐγνώμισιν τοῦ κόσμου. Ὁ Pasteur κατέλθων εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, τὸν ὁποῖον πάντες μετὰ προσοχῆς ἠκολούθουν, ἔσχε τὴν μόνην φροντίδα νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, ἂν τὴν νόσον τοῦ ἀνθρώπου ἔπρεπε νὰ ἀποδώσῃ εἰς οὐσίαν στερεάν ἢ ὑγρὰν συνυπάρχουσαν μετὰ ἢ ἄνευ τῶν νηματοειδῶν σωματίων τῶν ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ τοῦ Davaine. Ἐσκέφθη λοιπὸν νὰ ἀπομονώσῃ τὸ μικρόβιον τοῦ ἐξ ἀνθρώπου πάσχοντος ζώου, νὰ καλλιέργησῃ αὐτὸ ἐντὸς διαλύσεων τεχνητῶν καὶ νὰ μελετήσῃ τὴν ἐπενέργειαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ζῶων· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τούτον ἐβλήκειν εἰς ἐνέργειαν τὴν μέθοδον, ἣν πολλὰκις μετεχειρίσθη, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ μικρόβιον, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ζύμη τῆς βουτυρικῆς ζυμώσεως, εἶναι τὸ αὐτό, τὸ παρῆγον τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὴν σήψιν· πρὸς τοῦτο παρεσκεύασε διάλυσιν τινα τεχνητὴν συνισταμένην ἐκ φωσφορικοῦ κἀλεως, μαγνησίας καὶ θεικῆς ἁμμωνίας, τὴν ὁποίαν προσέθηκεν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς ζυμώσιμου ὕλης· ἐν τῷ ὑγρῷ δὲ τούτῳ ἀνέπτυσσε τὸ μικρόβιον, ὅπερ πολλαπλασιαζόμενον προὐκάλει τὴν ζύμωσιν. Ἐκ τοῦ ὑγροῦ τούτου μετέβαινεν εἰς δεῦτερον ἢ εἰς τρίτον ὑγρὸν ζυμώσιμον τῆς αὐτῆς συστάσεως καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς· παρετήρει δέ, ὅτι εἰς ὅλα τὰ ὑγρά ἢ βουτυρικὴ ζύμωσις παρήγετο ἀλληλοδιαδόχως. Ἐπειδὴ ὁ Pasteur, ὡς ἐκ τῆς κατασχέσεως, ἦν ἐπιούσατο εἰς τὸ μικροσκοπίον τῷ 1868 μελετῶν τὴν νόσον τῶν μεταξοσκωλήκων, εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ ἡμιπληγίας ἀριστερῆς, ὅπως δὲ ἐφαρμόσῃ τὰς νέας αὐτοῦ πειραματικὰς ἐρεῦνας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀνακτῆσαι τὴν χρῆσιν τῆς ἀριστερῆς αὐτοῦ χειρὸς, εἶχεν ἀνάγκην ἐνὸς συνεργάτου καὶ ὡς τοιοῦτον εὔρεε τὸν Joubert, καθηγητὴν τῆς φυσικῆς εἰς τὸ Collège Rollin, ὅστις μετὰ μεγάλῃς ἀνταπαρνησίας καὶ ζήλου ἠκολούθησε τὸν Pasteur εἰς τὰ ἄδυτα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ, καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Pasteur οὐδέποτε ἐλησμόνησε νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὰς διαφορὰς αὐτοῦ ἀνακρινώσεις, ἃς ἐποιήσατο ἐν τῇ ἀκα-

δημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀνθρώπου.

Πρόβας λοιπὸν ὁ Pasteur τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Joubert εἰς τὰ πειράματα αὐτοῦ, ἀναγινώσκαι τὴν 30 Ἀπριλίου τοῦ 1877 ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὑπόμνημα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ τοῦ συνεργάτου του, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀποδεικνύει ἄνευ οὐδαμῆς δυνατῆς ἀντιλογίας, ὅτι τὸ μικρόβιον, ὅπερ εἶχεν ἀποκαλέσει βακτηρίδιον ἢ νηματοειδὲς σωματίον, τὸ ἀνακαλυφθὲν τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1850 ὑπὸ τοῦ Rayer καὶ Davaine, εἶναι πραγματικῶς τὸ μόνον αἴτιον τῆς νόσου τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτι σταγὼν τις τοῦ αἵματος τοῦ ἐξ ἀνθρώπου πάσχοντος ζώου ἐνσπαρεῖσα ἐντὸς οὕρων ἢ ἐντὸς ὕδατος τῆς ζύμης τοῦ ζύθου, ἔτινα πρότερον κατέστησαν τεχνητῶς ἄχρονα, ἔτινα κατέστησαν ἀνεπίδεκτα σήψεως διὰ τοῦ ἐπαχῆς ἀέρος μὴ περιέχοντος σπέρματα, δίδει μετ' ὀλίγης ὥρας γένεσιν εἰς μυριᾶδας μικροβίων νηματοειδῶν. Ὅτι ἐλαχίστη τις σταγὼν τῆς πρώτης ταύτης καλλιέργειας (culture), ὡς ὀνομάζει αὐτὴν, ἐνσπαρεῖσα εἰς δεῦτερον δοχεῖον περιέχον ὑγρὸν ὁμοῖον πρὸς τὸ πρῶτον καὶ παρὰσκευασθὲν ἀπαρῶν ἀπολύτως, ἐπιφέρει ἐπίσης τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξακολουθῶν δὲ τὴν μέθοδον ταύτην μέχρις εἰκοστῆς ἡμέρας, κατόρθωσε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ μικρόβιον ἦτο παντελῶς καθαρὸν (à l'état de pureté) καὶ ἐλεύθερον πάσης οὐσίας, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ περιέχῃ ἡ πρώτη καὶ ἀρχικὴ σταγὼν τοῦ αἵματος. Ἐὰν δὲ ἐκ τῆς τελευταίας, ἔτι τῆς εἰκοστῆς διαλύσεως, ἐγγύσῃ τις ἐλαχίστην ποσότητα ὑπὸ τὸ δέρμα λαγωῦ τινος ἢ προβάτου, τὰ ζῶα ταῦτα ἀποθνήσκουσιν ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν τὸ πολὺ μὲ ὅλα τὰ κλινικὰ συμπτώματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἠδύνατό τις νὰ ἀντεῖπῃ, ὅτι δὲν εἶναι τὸ νηματοειδὲς μικρόβιον, ὅπερ παρῆγει τὸν ἀνθρώπου εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καθότι πιθανὸν τὸ παρῆσιον τοῦτο νὰ ἦτο ἠνωμένον ἐν τῇ διαλύσει μετὰ τινος διακελυμένης οὐσίας, τὴν ὁποίαν παρήγαγε κατὰ τὴν ζῶην του καὶ ἡ ὁποία οὐσία νὰ ἐνέργει ὡς δηλητηρίον προκαλοῦσα τὸν θάνατον τῶν ζῶων.

Ὅπως καὶ τὴν ἀπορίαν ταύτην ἀποσκορακίσῃ ὁ Pasteur, μετέφερε τοὺς δοκιμαστικούς αὐτοῦ σολῆνας ἐντὸς τῶν ὑπογείων τοῦ ἀστεροσκοπεῖου τῶν Παρισίων, ἐνθα βασιλεύει θερμοκρασία ἀπολύτως σταθερά. Ἐκεῖ πειραμα-

πισθείς διὰ τῆς μεθόδου αὐτοῦ παρετήρησεν, ὅτι εἰς τὸ βῆθος τῶν δοκιμαστικῶν σωλῆνων τῶν περιεχόντων τὰς διαφόρους διαλύσεις μετὰ τῶν μικροβίων τοῦ ἄνθρακος, ἐσχηματίζετο καθαρῶτατα Ἴζημα περιέχον μόνον ὄλα τὰ νηματσοειδῆ σωματίτια τοῦ παρασίτου, ἐνῶ τὸ ἄνωθεν ὑγρὸν ἦτο διαυγές ἐντελῶς. Ὁθεν ἐνοσθάλμισας συγκριτικῶς εἰς διάφορα ζῶα τὸ ὑπερκείμενον διαφανές ὑγρὸν καὶ τὸ Ἴζημα παρετήρησεν, ὅτι μόνον τὸ τελευταῖον τοῦτο προὐκάλει τὴν νόσον καὶ τὸν θάνατον τῶν ζῶων, οὐχὶ δὲ τὸ διαυγές ὑγρὸν· αἰτία λοιπὸν τοῦ ἄνθρακος ἦτο τὸ νηματσοειδές σωματίσιον, ὡς τὸ ἄκαρι παράγει τὴν ψώραν, ὡς αἱ τριχῆνες τὴν τριχίνωσιν, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι τὸ παράσιτον τοῦ ἄνθρακος εἶναι μικροσκοπικώτατον· τὸ λίαν δὲ τοῦτο μικροσκοπικὸν παράσιτον ὁ Pasteur ἤδη τὸ κρατεῖ καὶ τὸ ἀπομονώνει, οὕτω δὲ κατορθώνει νὰ κατακτήσῃ καὶ τὸ παράγον τὸν ἄνθρακα αἰτίον.

Πρὸς λύσιν ὅμως σταθερὰν καὶ βεβαίαν τῆς νόσου τοῦ ἄνθρακος δὲν ἤρκει μόνον ἡ ἀνεύρεσις τοῦ παράγοντος αὐτῆν μικροβίου, ἀλλ' ἐπρεπε νὰ ἀπαντήσῃ καὶ νὰ λύσῃ τὰς ἀπορίας τοῦ Jaillard καὶ Leplat λεγόντων, ὅτι ἐνοσθάλμισαντες εἰς διάφορα ζῶα αἷμα προσέχτου καὶ δαμάλλεως ἀποθανόντων ἐξ ἄνθρακος, δὲν ἀνεύρουν ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, ἀποθανόντων ταχέως, μικροβία νηματσοειδῆ. Ἄρ' ἐτέρου ὁ διάσημος Paul-Bert, ἐνασχολούμενος καὶ οὕτως εἰς τὰ πειράματα τοῦ ἄνθρακος, ἔλεγεν· «Κατώρθωσα νὰ φανεύω διὰ συμπίεσεως τοῦ ὄξυγόνου τὸ προκαλοῦν τὸν ἄνθρακα μικροβιον ἐντὸς σταγόνος αἵματος ζῶου ἀποθανόντος ἐξ ἄνθρακος καὶ ἐνοσθάλμισα τὴν σταγόνα ταύτην εἰς ζῶα· ἡ νόσος ἀνθραξὶ παράχθη, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀνεύρω οὐδὲ ἐν βακτηρίδιον· λοιπὸν τὰ βακτηρίδια δὲν εἶναι οὔτε ἡ αἰτία οὔτε τὸ ἀποτελεσμα τῆς νόσου τοῦ ἄνθρακος· ὥστε ἡ νόσος αὕτη, κατ' ἐμέ, ὀφείλεται εἰς ἰόν τινα».

Ἐπὶ ἄλλοις λοιπὸν ἄρα γε δύο εἰδῶν τοῖς· πῶς ὁ Pasteur νὰ ἐξέλθῃ τοῦ σκότους τούτου; πῶς νὰ διαλύσῃ τὰς ἀπορίας αὐτῶν, οἷός ἐστι Paul-Bert καὶ οἱ λοιποὶ; Καὶ ὅμως καὶ ἐκ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ μεγάλη τοῦ Pasteur διάνοια κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ νικηφόρος, νὰ θεσπίσῃ τὰς θεωρίας αὐτοῦ συμρώνως πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ νὰ θέσῃ πέρυμα εἰς τὴν σπουδαίαν τούτην συζήτησιν. Ἴδου δὲ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα παρακαλῶ ἰδίᾳ

τοὺς συναδέλφους νὰ δώσωσι προσοχήν, διότι δι' αὐτῶν λύεται σπουδαῖον μέρος τῆς σηψαιμίας.

Πρὸ τινων ἐτῶν ὁ Pasteur εἶχεν ἀποδείξει, ὅτι τὸ σῶμα τῶν ζῶων δὲν ἐπιτρέπει τὴν εἰσοδὸν εἰς τοὺς διαφόρους μικροοργανισμούς. Ἐν τῷ αἵματι π. γ. ἐν τοῖς οὖροις, ἐν τοῖς μυσῖ, ἐν τῷ ἥπατι, ἐν τῇ σπληνί, ἐν τοῖς νεφροῖς, ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐν τῷ μυελῷ καὶ ἐν τοῖς νύροις δὲν εὐρίσκει τις ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει οὔτε σπέρμα, οὔτε σωματίτιον τι γνωστὸν ἢ ἄγνωστον δυνάμενον νὰ μεταβληθῇ εἰς βακτηρίδια, ἢ εἰς δονάκια, ἢ εἰς μονάδας· μόνον δὲ ὁ ἐντερικὸς σωλῆν εἶναι πλήρης ὑλῶν ἠνωμένων μὲ μέγα πλῆθος σπερμάτων καὶ προϊόντων ὀργανισμῶν ζώντων, δυναμένων νὰ ἀναπτυχθῶσι, καὶ διαφόρου φυσιολογικῆς ἐνεργείας. Ἐκτός τοῦ ὅτι ἡ θερμοκρασία τῶν ἐντέρων εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ζωὴν τῶν ὀργανισμῶν τούτων, τῶν προκαλούντων τὰς ζυμώσεις, τὰ ἐντερα δέχονται ἀκαταπαύστως ὕλας πλήρεις σπερμάτων τῶν μικροσκοπικῶν τούτων ὀργανισμῶν. Ἐν τῇ ἀνοτέρᾳ μοίρᾳ τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλῆνος ὁ ἀήρ δύναται νὰ εἰσέλθῃ οὕτως, ὥστε ἕως εἰς τὸν στόμαχον εὐρίσκει τις μικροβία ἀερόβια, ζῶντα δὲ γλῶντι ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὄξυγόνου· ἀλλ' ἐν τῷ βῆθει τῶν ἐντέρων, ἐνθα τὸ ὄξυγόνον λείπει, δὲν ἀπαντᾷ τις εἰμὴ μόνον μικροβία καλούμενα ἀναερόβια, δυνάμενα νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐνταῦθα· ἐν δὲ ἡ ζωὴ, ἥτις ἐπενεργεῖται εἰς τὰς ἐπιφανείας τῶν ἐντέρων, κωλύει πᾶσαν εἰσοδὸν τῶν μικρῶν τούτων ὀργανισμῶν ἐντὸς τῶν ὀργάνων, οὐδόλωις ὅμως ἐμποδίζεται ἡ εἰσοδος αὕτη μετὰ τὸν θάνατον τῶν ζῶων· οὐδὲν κώλυμα δύναται πλέον νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ ἐνεργήσωσι συμρώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν καὶ τῆς ἀποσυνθετικῆς αὐτῶν δυνάμεως, ἥτις εἶναι ἴδιον τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. Οὕτω δὲ διὰ τῶν ἀναερόβιων μικροβίων ἀρχίζει ἡ σήψις καὶ ἡ ἀποσύνθεσις τῶν πτωμάτων. Εἰσδύουσι ταῦτα ἐν τοῖς ὀργάνοις καὶ ἐν τῷ αἵματι ἅμα ὡς τὸ ὑγρὸν τοῦτο στερεθῆ τοῦ ὄξυγόνου αὐτοῦ· τοῦτο δὲ ταχέως γίνεται, διότι τὸ ὄξυγόνον, ὅπερ μετὰ τὸν θάνατον τῶν ζῶων εὐρίσκειται προσκολλημένον ἐπὶ τῶν αἰμοσφαιρίων, ἀπορροφᾶται μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν διαφόρων καύσεων, αἰτίνες ἐπενεργοῦνται ἐπὶ τῶν πτωμάτων. Ἐν τῷ πτώματι τοῦ ζῶου τοῦ ἀποθανόντος ἐξ ἄνθρακος ἡ σήψις εἶναι ταχύτερα ἀκόμη, καθότι τὸ αἷμα τού-

του είναι ἤδη κατὰ μέρος ἐστερημένον ὀξυγόνου κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νόσου, καθ' ἣν τὰ ἔντερα εἰσι προσβέβλημένα, κεκλιμμένα ὑπὸ ἐγχυμώσεων ἐναχού δὲ καὶ ὑπὸ αἰμορραγιῶν. Καταπληκτικὸς δὲ εἶναι ὁ ταχὺς ἐκείνος τυμπανισμὸς καὶ ἡ ἄμεσος σχεδὸν σφίξις τῶν ζώων τῶν ἐξ ἄνθρωκος ἀποθανόντων. Ἐξ ὧλων δὲ τῶν μικροβίων, ἅτινα εἰσιν ἐτοιμαὰ νὰ διελθῶσιν ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος εἰς τὸ αἷμα τοῦ πλέγματος τῶν μεσεντερικῶν φλεβῶν τῶν περιβαλλουσῶν τὰ ἔντερα, τὸ μόνον ὅπερ προχωρεῖ ταχέως καὶ καταλαμβάνει αἰμάτος τὸ πτώμα τοῦ ζώου εἶναι *δονάκιον* τὸ σηπτικόν, ἐνῶ τὰ λοιπὰ, ἅτινα ὀνομάζονται *δονάκια* τῆς ἀποσπινθέσεως ὡς ἐκ τῶν ἀερίων τῶν λίαν δυσωδῶν, ἅτινα παράγουσι δυνάμει τῆς ἐνεργείας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἄζωτουχων καὶ θειούχων ὀργανικῶν ὕλων, διαχέονται ἐν τῷ αἵματι βραδέως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Ἦδη, μετὰ 12 ἢ 15 ὥρας, τὸ αἷμα τοῦ πάσχοντος ἐξ ἄνθρωκος ζώου, ὅπερ αἷμα κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου καὶ κατὰ τὰς πρώτας μετὰ θάνατον ὥρας δὲν περιεῖχεν εἰμὴ μόνον ἀποκλειστικῶς τὸ παράσιτον τοῦ ἄνθρωκος, μετὰ 12, λέγω, ὥρας περιεῖχει συνάμα καὶ τὸ μικροβίον τοῦ ἄνθρωκος καὶ τὸ σηπτικὸν *δονάκιον*· ἀλλὰ, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Pasteur, τὸ μὲν σηπτικὸν *δονάκιον* εἶναι ἀναερόβιον, ἐνῶ τὸ μικροβίον τοῦ ἄνθρωκος εἶναι αερόβιον, ἥτοι ἔχει ἀνάγκην ὀξυγόνου καὶ δὲν τελεσφορεῖ ἐν αἵματι ἐστερημένῳ ὀξυγόνου· ἐφ' ὅσον λοιπὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐξ ἄνθρωκος προσβληθέντος ζώου τὸ ὀξυγόνον τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπόλλυται, συναπόλλυται καὶ τὸ μικροβίον τοῦ ἄνθρωκος, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον δὲν εὐρίσκει τις ἐν τῷ αἵματι εἰ μὴ μόνον, ἀντὶ μικροβίων τοῦ ἄνθρωκος, κοκκία ἄμορφα, στερούμενα πάσης μολυσματικῆς δυνάμεως· τούναντίον ὅμως τὸ σηπτικὸν *δονάκιον*, ὡς ἀναερόβιον, εὐρίσκειται εἰς τὰς μᾶλλον εὐνοϊκὰς περιστάσεις πρὸς ταχέαν αὐξήσιν καὶ πληθυσιασμὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ οὐ μόνον εἰσθῆαι ἐν τῷ αἵματι διὰ τῶν φλεβῶν τοῦ μεσεντερίου, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ ὕγρου τῆς κοιλίας καὶ τῶν μυῶν.

Ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ λοιπὸν τούτου τῶν φυσιολογικῶν ιδιοτήτων, ὅστις ὑπάρχει μεταξύ τοῦ μικροβίου τοῦ ἄνθρωκος καὶ τοῦ σηπτικοῦ *δονακίου*, προκύπτει, ὅτι, ἂν ἐνοσθλιμίσῃ τις εἰς ζῶον σταγόναν αἵματος ζώου ἐξ

ἄνθρωκος ἀποθανόντος προσράτῃ, εἶναι βέβαιον, ὅτι πειραματιζόμενος τὰς πρώτας τοῦ θανάτου ὥρας, θὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ ζῶον τοῦτο τὸν ἄνθρωκα καὶ ἀποκλειστικῶς τὸν ἄνθρωκα· ἐὰν δὲ τούναντίον παρήλθῃ ἰκανὸς χρόνος ὥρων, ὅστις ποικίλλει μετὰ 12 καὶ 24 ὥρων ἀναλόγως τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ὁ ἐνοσθλιμισμὸς τοῦ αἵματος θείει μεταδώσει εἰς τὸ ζῶον τὸν τε ἄνθρωκα καὶ τὴν σηψικίαν συγχρόνως· αἱ δὲ αὐτὴν νόσον δύνανται νὰ ἀναπτύξῃσι ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ ἐνοσθλιμισθέντος ζώου, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἡ μία ὑπερνικᾷ τὴν ἄλλην καὶ ἰδίως ὑπεριστρει ἡ σηψικίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐνέργεια εἶναι ταχυτέρα, προκαλεῖ δὲ συνήθως τὸν θάνατον πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωξ ἀναπτύξῃ καὶ παραχρῆμα καθαρῶς τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

Οὕτω λοιπὸν δύνανται καλλίστα νὰ ἐξηγηθῶσιν ἤδη ὅλα τὰ ἀντιπρακτικὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα παρατήρησεν ὁ Jaillard καὶ ὁ Leplat ἄρ' ἐνός καὶ ὁ Davaine ἄρ' ἑτέρου· διότι οὗτοι πειραματιζόμενοι εἶχον ἤδη μεταχειρισθῆ αἷμα ζώου περιέχον τὸ τε μικροβίον τοῦ ἄνθρωκος καὶ τὸ σηπτικὸν *δονάκιον*, καθότι το ζῶον, ἐξ οὗ ἤρυσθησαν τὸ αἷμα, εἶχεν ἤδη ἀποθάνει πρὸ πολλῶν ὥρων, καὶ ὡς ἐκ τούτου μόνον τὴν σηψικίαν μετέδιδον εἰς τὰ ἐνοσθλιμίζόμενα ζῶα, οὐχὶ δὲ τὸν ἄνθρωκα. Ἐπίσης καὶ ὁ διάσημος φυσιολόγος Paul-Bert ἠπατήθη λέγων, ὅτι δυναθεῖς νὰ φανεύσῃ τὸ μικροβίον τοῦ ἄνθρωκος ἐν μιᾷ σταγόνῃ αἵματος διὰ συμπίεσεως τοῦ ὀξυγόνου, ἐνοσθλιμίσας δὲ τὴν σταγόναν ταύτην εἰς ζῶον, ἀνέπτυξεν εἰς αὐτὸ τὴν νόσον τοῦ ἄνθρωκος, χωρὶς ὅμως νὰ ἀνεύρῃ εἰς τὸ αἷμα τούτου οὐδὲ ἐν νηματοειδῆς βακτηριδίων τοῦ ἄνθρωκος. Ἠπατήθη πρῶτον διότι μεταχειρισθῆ αἷμα ζώου πρὸ πολλῶν ἤδη ὥρων ἀποθανόντος, καὶ δευτέρον διότι ἡ ἀναπτύξις αἵματος ἦτο ἡ σηψικίαν, τῆς ὁποίας, ὡς ὁ ἴδιος Pasteur ἀπέδειξε, τὰ βακτηρίδια παράγονται ἐκ τῶν λεγομένων *σωματίων*, ἅπερ εἰσὶν οἱ σπόροι τῶν σηπτικῶν βακτηριδίων. Διὰ τῆς συμπίεσεως λοιπὸν τοῦ ὀξυγόνου ὁ Paul-Bert κατέστρεψε μὲν τὰ νηματοειδῆ αὐτῶν *σωμάτια*, οὐχὶ ὅμως καὶ τοὺς σπόρους, οἵτινες ἐνοσθλίζοντες ἐν τῷ ἐνοσθλιμισθέντι αἵματι διετήρησαν τὴν μολυσματικὴν αὐτῶν δυνάμιν καὶ παράγαγον τὴν σηψικίαν.

Ὅπως δὲ ὁ Pasteur ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ μολυσματικὴ δυνάμεις ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἐξ ἄνθρωκος ἀποθανόντος πρὸ πολλῶν ὥρων ζῶου

εἶναι ἀποτελεσμα τοῦ σηπτικῆς δονακίου, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Joubert καὶ τοῦ Chamberland ἐπειραματίσθη ὡς ἑξῆς. Γνωρίζων ἤδη, ὅτι τὸ μὲν μικρόδιον τὸ παραγον τοῦ ἀνθρακῆ ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἀέρι, τούταντιον δὲ τὸ ὀξυγόνον φανεῖαι τὸ σηπτικὸν δονακίου, ὅπερ μόνον ἐν τῷ κενῷ ἢ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἀναπτύσσεται, ἠθέλησε νὰ χωρίσῃ τὸ ἐν τοῦ ἑτέρου. Ἐκκλιμαίρησθε λοιπὸν διὰ τῆς μεθόδου, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, τὸ μίγμα τῶν δύο τούτων παθογενικῶν ὀργανισμῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀέρος καὶ παρετήρησεν, ὅτι μόνον τὸ μικρόδιον τοῦ ἀνθρακῆ ἀναπτύχθη, τούταντιον δὲ τὸ σηπτικὸν δονακίου καταστράφη· εἴτα καλλιμερήσας τὸ ἴδιον μίγμα ἐν τῷ κενῷ ἢ ἐπὶ παρουσίᾳ ἀνθρακικοῦ ὀξέος παρετήρησεν, ὅτι μόνον τὸ σηπτικὸν δονακίου ἀναπτύχθη, ἐνῶ τὸ μικρόδιον τοῦ ἀνθρακῆ ἀπολείπει· ἐκ τῶν πειραμάτων δὲ τούτων προκύπτει, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ὑγρὸν ἐνοσθηλαμιζόμενον προκαλεῖ τὸν ἀνθρακῆ, τὸ δὲ δευτέρον τὴν σηψυαμίαν.

Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα ἐν Γαλλίᾳ ἐγίνοντο καὶ ὁ Pasteur ἤτο ἤδη εἰς τὸ πέραν τῆς ἐπιτυχίας τῶν πειραματικῶν αὐτοῦ ἀποδείξωσι ἐπὶ τοῦ ἀνθρακῆ, αἰώνως ἐνεῖρεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τινος ἐπιτροπῆς συνισταμένης ἐκ τῶν καθαρῶν τῆς πηνατρικῆς τοῦ Τουρίνου ἐν Ἰταλίᾳ σχολῆς ζωολογικῆς περὶ τοῦ ἀνθρακῆ καὶ τῆς σηψυαμίας. Οἱ Ἰταλοὶ καθαρῶν, εἴτε δι' ἄνοιαν τῶν πειραμάτων τοῦ Pasteur, εἴτε δι' ἀδιαφορίαν, μεταχειρίσθησαν πειραματιζόμενοι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν, αἷμα προβάτου ἐξ ἀνθρακῆ ἀποθανόντος πρὸ 24 καὶ πλέον ὥρων. Ὁ Pasteur, ὅστις μετὰ μεγάλου ἐνδοαφύροντος ἠκολούθει τὰ τε πειράματα ταῦτα καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, ἐγραψεν ἀμέσως πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, ὅτι εἶχεν ἄδικον νὰ μεταχειρισθῆ τοιοῦτον αἷμα, ὅπερ θὰ παρήγε συγγρόνως τὸν ἀνθρακῆ καὶ τὴν σηψυαμίαν. Ἡ ἐπιτροπὴ δυσχερῆσθη ἐκ τούτου καὶ διεβέβησεν, ὅτι ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Pasteur εἶναι ἀνακριβής, ὅτι τὸ αἷμα τοῦ προβάτου εἶχε μελετηθῆ ἐπιστημονικῶς, καὶ ὅτι δὲν περιεῖχεν ἐπιληψιασμοὶ τοῦ ἀνθρακῆ σωματίαι. Εἰρωνεύμενοι δὲ οἱ Ἰταλοὶ καθαρῶν εἶπρον, ὅτι εἶναι θαύμα, ὁ μὲν Pasteur ἐκ τοῦ βήθους τοῦ ἐν Παρισίαις χημικοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ νὰ δύναται νὰ διεβέβησιν, ὅτι τὸ αἷμα, ὅπερ μεταχειρίσθησαν, περιεῖχε καὶ σηπτικὴν

δύναμιν, ἐνῶ αὐτοὶ ὀπλισμένοι μὲ τὸ μικροσκοπίον εἶχον ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῶν τὸ αἷμα τοῦ προβάτου. Ὁ Pasteur ἠρέσθη μόνον νὰ ἀπαντήσῃ, ὅτι ἡ πληροφορία αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ τινος ἀρχῆς, δύναμαι τῆς ὁποίας ἠδύνατο, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὸ αἷμα τοῦ προβάτου, νὰ διεβέβησῃ, ὅτι ἐν αἰς περιπτώσεσι συνελήθη τοῦτο εἶναι σηπτικόν. Διάφοροι σηματώσεις ἐπιστημονικαὶ ἀνταλλάγησαν μεταξὺ τοῦ Pasteur καὶ τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἄνευ οὐδεμιᾶς συνεννοήσεως. Τότε ὁ Pasteur προσεγγίθη νὰ μεταβῆ εἰς Τουρίνον, ὅπως ἀποδείξῃ ἐφ' ὅσων καὶ ἂν ἤθελον προβάτων ἐξ ἀνθρακῆ πασχόντων, ὅτι τὸ αἷμα ὄλων τούτων ἐν διαστήματι 24 ὥρων κατὰ μᾶρτιον καὶ 12 ἢ 15 ὥρων κατὰ ἰούνιον ἠθέλει εἶχει ταυτοτρόπως τὰς ἰδιότητας τοῦ τε ἀνθρακῆ καὶ τῆς σηψυαμίας· τοιαύτην ὁμῶς ἐπίσκεψιν, μελλούσων νὰ καταδείξῃ τὴν πλάνην τῶν Ἰταλῶν, ἀπεποιήθησαν οἱ πειραματισταὶ καθηγηται.

Ἡ σταθερότης αὕτη καὶ ἡ ἀκριβεία τῶν διεβέβησῶν τοῦ Pasteur εἶχε τι τὸ σπουδαῖον καὶ ἐπιβλητικόν, ὅσῳκις τὸ πείραμα ἐπιβεβησίου αὐτῆς· ἀλλ' οὐδεὶς τούτου εἶναι δειλότερος, ὡς λέγει ὁ Paul-Bert, ὅσῳκις τὸ πείραμα δὲν ἠκολούθει αὐτόν. Οὐδέποτε ἀνελάμβανεν ἀγῶνα ἐπιστημονικόν, ἂν δὲν ἦτο πεπεισμένος ἐκ τῶν προτέρων· ἀπαξ ὁμῶς κατεβῆν ἐμάχετο ἀκράτητος, ἄχρις οὗ ἐνίκη. Ὁ Paul-Bert εἶπρον ἡμέραν τινὰ εἰς τινὰ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Pasteur: «Je vous plains de tomber dans ses mains redoutables» «Faites attention. — εἶπρον ὁ ἴδιος μετὰ τὸ ἐπεισοδιον τοῦ Τουρίνου εἰς τινὰ ἄλλον, ὅστις εἶπρον, ὅτι θέλει νικήσῃ τὸν Pasteur ἐπιστημονικῶς — faites attention, Pasteur ne s'est jamais trompé».

Τὴν μεγάλην καὶ ἀκλόνητον πεποιθήσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Pasteur εἶχε πρὸς τὰ πειράματα καὶ τὰς ἀποδείξεις αὐτοῦ, τὰς ὁποίας μετὰ πάσης καρτερίας ὑπερήσπιζε μέχρι τέλους, δεικνύει καὶ τὸ ἑξῆς περιστατικόν. Τῷ 1879 καθηγητῆς τις τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, ὅτι ἀνεῖρεν ἐν τῷ αἷματι γυναικῆς πασχούσης πρὸ δύο ἐβδομαδῶν ἐπιλόγιον πυρετόν καὶ ἀποθανούσας ἐν τῷ νοσοκομείῳ, μέγαν ἀριθμὸν νημασμοειδῶν σωματίων ἀκινήτων, ἀπλῶν ἢ ἀσφρωτῶν, διαφραγῶν, εὐθέων ἢ καμπύλων καὶ ἀγκώνων εἰς τὸ γένος τῶν λεπτοτόμων. Ἄμα τῇ ἀνακοι-

νώσει τούτη ὁ Pasteur ἀμέσως κατέγεινεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐπιπολοῦ πυρετοῦ· μὴ ἀνακαλύψας δὲ τοιοῦτό τι περιστατικόν, ἔγραψεν ἀμέσως εἰς τὸν καθηγητὴν τούτου ζητῶν ὀλίγον τοῦ αἵματος, ἐξ οὗ οὗτος ἐπειραματίσθη· τὸ αἷμα ἀπεστάλη ἀμέσως καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπαντᾷ εἰς τὸν ἱατρὸν. ὅτι «ὁ λεπτόθριξ σας δὲν εἶναι παρὰ τὸ βλαττηριδίον τοῦ ἀνθρακος». Ὁ καθηγητής, εὐρεθείς περίπλοκος, ἀπάντησεν, ὅτι δὲν τολμᾷ νὰ διακριθῆται τὴν διαθεβιάσιν ταύτην, ἀλλ' ἐπιθύμει νὰ τὴν ἐξελέγξῃ, καὶ ἐὰν ἐπιθέτο ἰδίως ὄμμασιν, ἤθελεν ὁμολογήσει τὴν πλάνην του. Ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀποδείξεως ὁ Pasteur ἐνοσθάλμιας δι' αἷματος ζῶου ἀποθανόντος ἐξ ἀνθρακος τρεῖς ἰνδοχοίρους, ἀπέστειλεν αὐτοὺς σιδηροδρομικῶς ἐντὸς κλωθίου μὲ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις· «Vous les recevrez encore vivants, ils mourront sous vos yeux, vous en ferez l'autopsie et vous reconnaîtrez vous-même votre leptothrix». Τῷ ὄντι οἱ ἰνδοχοῖροι ἔφθασαν τὴν ἐπαύριον πρωτὴ καὶ ἀπέθανον 24 ὥρας ὕστερον ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ καθηγητοῦ. Ὁ πρῶτος ἰνδοχοῖρος ἦτο ἐμβολιασμένος μὲ τὸ αἷμα τῆς ἀποθανούσας γυναικός, ὁ δεύτερος μὲ τὸ αἷμα προβάτου ἐξ ἀνθρακος ἀποθανόντος εἰς τὴν Chartres καὶ ὁ τρίτος μὲ τὸ αἷμα δαμάλιος ἀποθανούσας ἐξ ἀνθρακος εἰς τὴν Jura. Ὁ καθηγητής ποιήσας τὴν αὐτοψίαν δὲν ἠδύνηθη νὰ ἀνεύρῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην διαφορὰν ἐν τῷ αἵματι τῶν τριῶν ἰνδοχοίρων, τῶν ὁποίων οὐ μόνον τὸ αἷμα ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα καὶ ἰδίως ὁ σωλήν ὑπέστησαν παρμυρίδας μεταβολάς· μετὰ μεγάλης δὲ εὐλακρείας ὁ καθηγητής οὗτος ἀνεκόνισεν ἀμέσως εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, ὅτι ἐλυπέτο διττῶς, πρῶτον διότι δὲν εἶχεν ἔτι γνωρίσει τὸν ἀνθρακα, διότι ἄλλως θὰ ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν ἐπιπολοῦ ταύτην, ἐξ ἧς ἀπέθανεν ἡ γυνή, καὶ δεύτερον διότι ἀλλαχού ἤθελε ζητήσῃ τὸν τρόπον τῆς προσβολῆς αὐτῆς. Ἠδύνηθη δὲ ἀκόπιν νὰ μάθῃ, ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη τῷ ὄντι κατώκει εἰς δωματίον γειννῶζον πρὸς ἰπποστασίον τι.

Καὶ ἤδη δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ· ἀφοῦ ὁ ἄλλο καταστρέφει τὰ σηπτικὰ δυνάμια, ἀφοῦ ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ αὐξήσις αὐτῶν εἶναι ἀδύνατος ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀέρος, πῶς δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἡ σηψαιμία, ἀφοῦ ὁ ἄλλο πανταχοῦ εὐρίσκεται; Ἡ ἐνστασις αὕτη, εἰ καὶ σπουδαία, πίπτει ὅμως ἀπέναντι τοῦ ἀκολούθου πειράματος. Ἐν λάθῃ τις ὁρῶν τῆς κοι-

λιάς ἰνδοχοίρου ἀποθανόντος ἀπο σηψαιμίαν ὀξεῖαν, πάντοτε θέλει εὐρεῖ αὐτὸν πλήρη δυνάμιον σηπτικῶν· ἐν δὲ τὸ ὕψος τοῦτο ἐκθέσῃ εἰς ἐπαύριον μετὰ τοῦ ἀέρος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως τὸ ὕψος νὰ ἔχη πᾶντος ἐνός ἑκατοστομέτρου, μετ' ὀλίγας ὥρας παρατηρῶν τις διὰ τοῦ μικροσκοπίου βλέπει τὸ ἐξῆς περιεργον φαινόμενον· εἰς τὰ κατ' ἐπιπολὴν στρώματα τοῦ ὕψος τούτου τὸ ὄξυγονον τοῦ ἀέρος ἀπορροφᾷται, ὅπερ γινέται δῆλον ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ χροῦματος τοῦ ὕψος. Ἐν τοῖς στρώμασι τούτοις τὸ νεματωδὲς δυνάμιον θνήσκει καὶ ἐξαφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν λεπτῶν ἀμόρφων κοκκιάσεων ἐστεριμένων δυνάμειος μολυσματικῆς· τὸναντίον ὅμως εἰς τὸ βῆθος τοῦ ὕψος τούτου, τοῦ ἔχοντος πᾶντος ἐνός ἑκατοστομέτρου, τὰ δυνάμια προσασπίζομενα ἀπὸ τῆς ἐπαύριος τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῶν ὁμοίων αὐτῶν, ἅτινα ἀπόλλυνται εἰς τὰ κατ' ἐπιπολὴν στρώματα τοῦ ὕψος, ἐξακολουθοῦσι· νὰ πολλαπλασιάζωνται διὰ διχασμοῦ, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον μεταπίπτουσιν εἰς τὴν μορφήν τῶν σωματίων (corpuscules-germes), ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς σπόροι οὕτως, ὥστε εἰς τὴν θέσιν τῶν κινουμένων νεματίων πάσης γραμμικῆς διαμέτρου καὶ τῶν ὁμοίων τὸ μέκος διαφεύγει ἐνίοτε τὸ μικροσκοπικόν πεδίον, δὲν βλέπει τις παρὰ κονιορτὸν τινα ἀποτελοῦντα σημεῖα στυπνὰ, μεμωμένα, ἐπὶ τῶν ὁμοίων τὸ ὄξυγονον τοῦ ἀέρος οὐδεμίαν ἔχει ἐπήρειαν. Οὕτω λοιπὸν δύναται νὰ σχηματισθῇ, παρουσίᾳ μάλιστα τοῦ ἀέρος, κονιορτὸς τις ἐκ σπόρων σηπτικῶν. Οὕτως ἐννοεῖται ἡ διασπορὰ τῶν ἀνεροβίων μικροβίων ἐντὸς ὕψων ἐπιδοκτικῶν σήψειος ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ τοῦ ἐναίωρουμένου ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ· οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ ἐμμονὴ τῶν σηπτικῶν νοσημάτων, ὅλων μάλιστα ἐκείνων τῶν δυναμένων νὰ ἔχωσιν ὡς αἰτίαν τὰ ἀνερόβια μικροβία, τῶν ὁμοίων ἡ ἀτμοσφαίρα ἐμποδίζει τὴν ζωὴν, μὴ δυναμένη ὅμως καὶ νὰ ἐπενεργήσῃ καταστρεπτικῶς ἐπὶ τῶν σπόρων αὐτῶν.

Οὕτω λοιπὸν διὰ τῶν πειραμάτων τούτων καθιερούται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὅτι διαφορὰ μικροβία εἰσὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μισματικῶν νοσημάτων καὶ ἐγκαθιζέται ἡ δοξασία τοῦ παρασιτισμοῦ ἐν τοῖς νοσήμασι, μετὰ δὲ καὶ νῦν ὁδὸς ἀνοίγεται διὰ τὰς μελλούσας μελέτας ἐπὶ τῶν αἰτίων τῶν νόσων· ἐρεϊδόμενοι δὲ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων δυνάμεθα δικαίως νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἐπιφυλάττεται εἰς τὴν ἐπιστήμην ἡ γνῶσις νέων μικροβίων

διακρίσεων νοσημάτων και τῶν εἰδικῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων. ὅπως τεθῆ ὀριστικῶς ἡ θετικὴ αὐτῶν ἀπόδειξις ὡς αἰτία τῶν μολυσματικῶν νόσων. Ἐπεισο ὅμως, ὅπερ δυνάμειχ νὰ θεωρήσωμεν ὡς λειομένον ἤδη, εἶναι τὸ μὴ αὐτόματον τῶν μολυσματικῶν τούτων μικροβίων ἐν τῇ σημερινῇ δεῖ ἐποχῇ τῆς ἐπιστήμης δὲν ὑπάρχει πλέον αὐτοματὸς νόσος, ὡς δὲν ὑπάρχει αὐτόματὸς γένεσις.

Καίτοι ὅμως αἱ θεωρίαι αὐταὶ εἰσι λίαν συννεπίαι πρὸς τὴν προῆξιν, καίτοι οἱ ἀφορισμοὶ οὗτοι ἔχουσιν ὡς θεμελίον ἀκατάκταν τὴν ἐπὶ τόσα ἔτη μελέτην καὶ προῆξιν τοῦ Pasteur. οὐχ ἥττον ἀναφαινοῦνται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνστάσεις καὶ ἀμφισβητήσεις τινές· οὕτω π. γ. ἐν τῷ ἰατρικῷ συνεδρίῳ τοῦ Λονδίνου κατ' αὔγουστον τοῦ 1881 ὁ ἰατρός Bastian, κλιμακίως ἐνὸς τῶν κυριωτέρων τοῦ Λονδίνου νοσηκομείων, ἐδήλωσεν, ὅτι, κατ' αὐτόν, «τὰ μικροβία εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν νόσων καὶ οὐχὶ τὰ αἰτία αὐτῶν». Ὡς λέων ὤρησε καὶ κατέλαθε τὸ βῆμα ὁ Pasteur, ὁστις παρῆν ἐν τῇ συνεδριάσει, καὶ εἶπε: «Εἶναι δυνατὸν νὰ διαπραχῆ τις σήμεραν τοιαύτην αἴρεσιν ἐπιστημονικὴν: Ἡ ἀπάντησις μου, κύριε Bastian, θέλει εἶσθαι βραχεία. Λάθετε τὸ μέλος ἐνὸς ζῴου, συντριψάτε αὐτό. ἀρῆσατε νὰ διαλυθῆ ἐν τῷ μέλει τούτου πῆριξ τῶν συντετριμμένων αὐτοῦ ὀστέων, ὅσον αἷμα ἢ ἄλλα ὑγρὰ φυσιογνωμικὰ ἢ ξένα καὶ ἂν θελήσητε· δέον ὅμως τὸ δέγμα τοῦ μέλους οὔτε νὰ διασχιθῆ οὔτε νὰ ἀνορθῆ, καὶ στοιχηματίζω, ἐὰν θὰ δυνηθῆτε ἔστω καὶ μετὰ πλείονος ἡμέρας νὰ κατορθώσητε, ὥστε νὰ ἀναφανῆ ὁ ἐλάχιστος μικροσκοπικὸς ὄργανισμὸς ἐν τοῖς ὑγροῖς τοῦ μέλους τούτου». Ἀλλὰ καὶ ὁ Bastian δὲν ἐδέχθη τὸ στοιχημα. ὡς ὁ Liebig τῷ 1870.

Μολονότι, κύριοι, ὁ ἀνθραξὸς ὀφείλεται εἰς μικροβίον τι, μολονότι ὁ ἀνθραξὸς ἐνοσθάλμιζεται εὐκόλως καὶ εἶναι θανατηφόρος διὰ τὸν βουῦν, τὸ πρόβατον, τὸν λαγῶν καὶ τὸν ἰνδόχοιρον, εἶναι ὅμως λίαν σπάνιος παρὰ τῷ κύνι καὶ τῷ γοῖρῳ καὶ ἀπαιτεῖται νὰ πειραματισθῆ τις πολλάκις, ὅπως μεταδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν ἀνθρακα καὶ πάλιν δυσκόλως νὰ ἐπιτύχῃ· οὐδέποτε δὲ ἐνοσθάλμιζεται καὶ τελεσφορεῖ εἰς τὰς ὀρνίθας. Πολλάκις ἐνοσθάλμισαν αἷμα ζῴου ἐξ ἀνθρακος ἀποθανόντος εἰς αὐτὰς καὶ εἰς μεγάλην μάλιστα ποσότητα, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προσεξήσωσιν οὐδὲ τὴν ἐλάχιστην ἀνησυρίαν. Τοῦτο ἐπροξένησε μεγάλην ἐντύ-

πωσιν εἰς τὸν Pasteur, τὸν Joubert καὶ τὸν Chamberland· τί ἄρα γε συνέβαινε ἐν τῷ σώματι τῶν ὀρνίθων, ὥστε νὰ ἀντίστανται αὐταὶ εἰς τοὺς ἐνοσθάλμισμούς τοῦ ἀνθρακος, ἐνῶ εἰς μόνος ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ φρονεῖσθαι βουῦν; ἀνεγνώρισαν μετ' ὀλίγον οἱ ἐνδοξοὶ οὗτοι πειραματισταὶ διὰ σειράς πειραμάτων διακρίσεων, ὅτι τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρακος δὲν κατλιεργεῖται, δὲν ἀναπτύσσεται, ὅταν ὑποβλήθῃ εἰς θερμοκρασίαν τῶν 41° ἐκατοσταθάθμου. Ἄρσιν δὲ ἡ θερμοκρασία τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν πτηνῶν ἐν γένει κυμαίνεται εἰς τοὺς 41 καὶ 42°, ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὕψαι καὶ τὴν ζωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ ζῴου, ἣτις ἀντενεργεῖ κατὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἰοῦ τοῦ ἀνθρακος, βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τελεσφορήσῃ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μικροβίων αὐτοῦ παρὰ τοῖς πτηνοῖς. Ὑπέθετον δὲ, ὅτι τὰ αἰμοσφαιρία τῶν ὀρνίθων εἶναι κεκορησμένα ὀξυγόνου, τὰ δὲ νηματοειδῆ τοῦ ἀνθρακος μικροβία ὡς ἀνεκορηθία δὲν ἠδύνατο νὰ τελεσφορήσωσιν. Ἡ ἰδέα αὐτῇ παρώρησε τοὺς πειραματιστὰς εἰς νέας ἐρεῦνας. Ἐὰν π. γ. ἔλεγον, ψυξώμεν τὸ αἷμα μιᾶς ὀρνίθου καταβιβάζοντες οὕτω τὴν θερμοκρασίαν αὐτῆς, ἄρα γε τὸ παρῆσιτον τοῦ ἀνθρακος δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ ἐπιζήσῃ; Ἀμείσως τὸ πείραμα ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν. Λαθόντες ὀρνίθα τινα, ἀρσὺ προσηγουμένως ἐνοσθάλμισαν αὐτὴν με αἷμα ζῴου ἐξ ἀνθρακος θανόντος, ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ μένη ἐντός ὕδατος 25 βαθμῶν. Ἡ θερμοκρασία τῆς ὀρνίθου κατῆλθε μετ' ὀλίγον μεταξύ 37 καὶ 38°, μετὰ τεισπαράγοντα δὲ καὶ ὀκτώ ὥρας ἡ ὀρνίς ἀπέθανεν, ὅλον δὲ τὸ αἷμα αὐτῆς εὐρέθη πλήρες βακτηριδίων τοῦ ἀνθρακος. Ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὁ Pasteur ἐσκέρθη, ὅτι, ἀρσὺ διὰ μιᾶς μόνος ψυξεως ἡ ὀρνίς προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρακος, δὲν ἦτο ἄρα γε δυνατόν, ἀρσὺ προσηγουμένως ἐνοσθάλμιση τις καὶ ἀποψύξῃ αὐτὴν, νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζῶην θερμομαίνων αὐτὴν ἐγκαίρως; Πρὸς λύσιν τῆς υποθέσεως ταύτης ἔλαβον ὀρνίθα τινα· ἀρσὺ προσηγουμένως ἐνοσθάλμισεν αὐτὴν, τὴν ἐκράτησεν ἐντός ὕδατος ψυχροῦ, ὅπως τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρακος δυνηθῆ νὰ τελεσφορήσῃ, ἅμα δὲ ἠγνόησεν, ὅτι ἡ ὀρνίς εὐρέσκετο ὑπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀνθρακος, ἀνέσυρεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ὕδατος, τὴν περιστύλιξεν ἐντός βράμβου καὶ ὄθηκεν αὐτὴν ἐντός κλιβάνου 35 βαθμῶν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἐπανήρχοντο, ἀνεσκιότησε καὶ μετ' ὀλίγου ὥρας ἦτο ἐν πλήρει ὑγείᾳ· τὸ μικροβίον εἶχεν ἐξα-

φρανισθῆ. καθότι ἡ ὄρνις φρονεθεῖσα κατόπιν οὐδὲν ἔγνωσ βακτηριδίων ἀνθρακῶς ἐπαρουσίαζεν ἐν τῷ αἵματι αὐτῆς.

Τοιοῦτον, κύριοι, τὸ τέλος τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης μελέτης, ἣτις ἐτίμησε τὴν Γαλλίαν καὶ τὸν Pasteur, ὠφείλεται αὐτῇ ὑλικῶς καὶ ἤνοιξε μεγάλην ὁδὸν πρὸς μελλούσας ἐρεῖνας περὶ τῆς φύσεως τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων. Ὅποια δὲ δόξα καὶ ὁποῖος ὄρος εὐγνωμοσύνης ὀφείλεται εἰς τὸν Pasteur, ἀρίστω ὑμᾶς νὰ κρίνητε.

Χολέρα τῶν ὀρνέθων.

Εἶναι ἀληθές, κύριοι, ὅτι, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Pasteur, αἱ ὀρνίθες δὲν προσβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἀνθρακῶς· ὑπάρχει ὅμως νόσος τις θανατηφόρος καὶ καταστρεπτικὴ, ἣτις ἀφραπέζει αὐτὰς ἐντὸς ὀλίγων ὥρων ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *coléra τῶν ὀρνέθων*, καὶ ἣτις παρουσιάζεται μετὰ τὰ ἐξῆς φαινόμενα. Ἡ ὄρνις, ἣτις εὑρίσκειται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς νόσου ταύτης, δὲν ἔχει δυνάμεις, ὑποτρέμει, ἔχει τὰς πτέρυγας καταπεπτωκυίας, τὰ πτερὰ τοῦ σώματος ἠνωθωμένα, ἄπερ δίδουσι εἰς αὐτὴν τὴν ὄψιν σφαίρας, ὑπνηλία δὲ ἀκατάβλητος ἐπιβαρύνει αὐτὴν. Ἐάν τις ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ ἀνοιξῇ τοὺς ὀφθαλμούς, φαίνεται ἐξερρομένη ἐκ βαθείως λευκέρου, μετὰ ὀλίγον ὅμως τὰ βλέφαρα κλείονται καὶ τὸ συνηθέστερον ἐπέργεται ὁ θάνατος χωρὶς τὸ πτηνὸν νὰ μεταβάλλῃ θέσιν. Γενουμένης αὐτοψίας ἀναγκάζονται σπουδαίαι διαπαράξεις εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα. Καὶ τὴν νόσον ταύτην παράγει μικροσκοπικός τις ὀργανισμός.

Ἡρῶτος ὁ Moritz, κτηνίατρος ἐν τῇ ἀνω Ἀλσατίᾳ, ὑπόπτεισε τὴν παρουσίαν τοῦ μικροβίου ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ, ἕτερος δὲ κτηνίατρος τοῦ Τουρινού, ὁ Peroncito, ἀνεῦρεν αὐτὸ τῷ 1878. Καὶ αἱ δύο ὅμως οὗτοι παρατηρηταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὀρίσωσιν ἀκριβῶς τὸν παρασιτισμὸν τῆς νόσου ταύτης, διότι δὲν μετεχειρίσθησαν τὴν μέθοδον τοῦ Pasteur, ἥτοι τὴν μέθοδον τῶν cultures, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος κατορθῶσεν νὰ ἀνεύρῃ τὴν διαλύσιν ὑγροῦ τινοῦ, ἐντὸς τῆς ὁποίας τὸ μικροβίον καλλιεργεῖται ἐνδόξως καὶ παραλαμβάνεται καθαρὸν ἄνευ τῆς μίξεως μετὰ ἄλλων ὀργανισμῶν διαφόρου εἶδους.

Ἡρὸς ἀνεύρεσιν λοιπὸν τοῦ παρασίτου τοῦ παράγοντος τὴν χολέραν τῶν ὀρνέθων ὁ Pasteur

πειραματικίζόμενος ἀνεῦρεν, ὅτι τὸ μικροβίον τοῦτο μόνον ἐν τῷ ζῳμῷ τῶν μυῶν τῆς ὀρνίθου, ἐξουδετερωνέται διὰ τοῦ κάλιου εἰς θερμοκρασίαν 110—115 βαθμῶν, δύναται νὰ τελεσφορήσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ καταπληκτικῶς. Εἰς ὀλίγας ὥρας ὁ ζῳμὸς ὁ μᾶλλον διαφανὴς θολοῦται καὶ εὑρίσκειται πλήρης ἀπείρου πλήθους μικρῶν ἄσθρων ἐλαχίστης διαμέτρου· τὰ ἄσθρα ταῦτά εἰσιν ὀλίγον περιεσφιγμένα περὶ τὸ μέσον καὶ δὲν ἔχουσι ἰδίαν κίνησιν· τὰς ἐπομένας ἡμέρας τὰ μικροβία ταῦτα μεταβάλλονται εἰς πλήθος μικρῶν σημείων τοσοῦτου ἐλαχίστου ὄγκου, ὥστε τὸ ὑγρὸν, ὅπερ πρότερον εἶχε θολωθῆ δι' αὐτῶν, ἀντὶ νὰ καταστῇ γαλακτώδες, ἀνακτᾶται τὴν προσέρον αὐτοῦ διαφάνειαν. Τὸ μικροβίον τοῦτο, διάφορον, ὡς βλέπετε, τῶν μικροβίων, ἅτινα ἀνερέραμεν, κατατάσσεται εἰς τὴν τάξιν τῶν λεγομένων μικροκόκκων. Ὁ ζῳμὸς λοιπὸν τῶν μυῶν τῶν ὀρνέθων εἶναι ὁ μόνος κατ'ἀλλήλους πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ μικροβίου τοῦ παράγοντος τὴν χολέραν αὐτῶν. Ἐν ἑκατοστὸν ἢ χιλιοστὸν μίξος σταγόνος τοῦ ὑγροῦ τοῦτου ἐνοσθλαμιζόμενον εἰς ὀρνίθου δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ ἀναπτύξῃ εἰς αὐτὴν τὴν νόσον καὶ τὸν θάνατον.

Ἀλλὰ τὸ μικροβίον τοῦτο, ὅπερ πολλάκις καταστρέφει ὀλοκλήρους ὀρνέθωνας, ἐνοσθλαμιζόμενον εἰς τοὺς ἰνδοχόιρους παρουσιάζει λίαν περιεργὸν καὶ μυστηριώδη ἰδιότητα· οὗτοι ἐνοσθλαμιζόμενοι δι' αὐτοῦ οὐδέποτε ἀποθνήσκουσι, μόνον δὲ τοπικῶς κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ἐνοσθλαμιζομένου ἀναπτύσσεται ἀποστήματα τι, ὅπερ διαρρηγνύμενον αὐτομάτως θεραπεύεται, χωρὶς τὸ ζῶον νὰ ἀπολέσῃ οὔτε τὴν ὄρεξιν, οὔτε τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. Τὰ ἀποστήματα ταῦτα, ἄπερ πολλάκις διακοῦσι πολλὰς ἐβδομάδας, περιβάλλονται ὑπὸ πυογόνου μεμβράνης, πλήρους πύου πηκτοῦ, ἐνθα τὸ μικροβίον ἀσθονεῖ πλησίον τῶν κυττάρων τοῦ πύου, καὶ τὸ ὅποιον κέκτηται μεγάλην μολυσματικὴν δυνάμιν. Ἐάν τις ἐνοσθλαμίσῃ εἰς ὀρνίθου ὀλίγον ἐκ τοῦ πύου τοῦτου, αὐταὶ θνήσκουσι ταχέως, ἐνθ' ὃ ἰνδοχόιρος, ὅστις ἐπρομήθευσε τὸν ἴον, θεραπεύεται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαπαράξεως. Ὅρνιθες καὶ λαγωαὶ συζώντες μετὰ ἰνδοχόιρον, οἵτινες φέρουσι τοιαῦτα ἀποστήματα, ἀσθενοῦσι καὶ θνήσκουσι· ὅπως δὲ τοῦτο προκύψῃ, ἀρκεῖ τὰ ἀποστήματα νὰ διαρραγῶσι καὶ ὀλίγον πῦον αὐτῶν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαρὴν μετὰ τῶν τροφῶν τῶν ὀρνέθων καὶ τῶν λαγῶων.

Ἐάν ἐπὶ ἄρτου ἢ ἐπὶ κρέατος θέσῃ τις ὀλίγας σταγόνας ὑγροῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκκαλιερθήθῃ τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων, καὶ δόσῃ αὐτὰ ὡς τροφήν εἰς τὰς ὀρνίθους, ἡ νόσος εἰσέρχεται εἰς τὸν ὀργανισμόν διὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος, ἔνθα τὸ μικροβίον ἀναπτύσσεται ἐν ἀρθρονίῳ. ὥστε αἱ ἐκκρίσεις τῶν ὀρνίθων ἐνοσθάλμιζόμεναι εἰς ἄλλας καταστρέφουσιν αὐτάς. Οὕτω λοιπὸν εὐκόλως ἐξεργάζεται πῶς μεταδίδεται ἡ νόσος εἰς τοὺς ὀρνίθωνας μετὰ μεγάλης ταχύτητος· πρὸς διάσωσην δὲ αὐτῶν συμβουλεύεται ἡ ἄμεσος ἀπομόνωσις τῶν προσβληθεισῶν ὀρνίθων καὶ αἱ πλύσεις τῶν ὀρνιθίωνων δι' ὕδατος, εἰς ὃ προστίθεται θεϊκὸν ἢ φανικὸν ὄξύ, ἅτινα ἔχουσι τὴν ιδιότητα νὰ καταστρέψωσι τὸ μικροβίον ἢ νὰ κωλύωσι τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ.

Μελετῶν ὁ Pasteur τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων, ὅπερ εἶναι ἀερόβιον, ὡς τὸ τοῦ ἀνθρακος, ἀνεκάλυψε καὶ ἑτέραν αὐτοῦ ιδιότητα, τῆς ὁποίας στερεῖται τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρακος· ἂν π. γ. ἐγκλείσῃ τις εἰς τινα σωλήνα βέλκων, μακρὴν τοῦ ἀέρος, μικρὴν τινα ποσότητα αἵματος ἢ ὑγροῦ περιέχοντος τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρακος, παρατηρεῖ, ὅτι, εἰς διάστημα ὀκτώ ἢ δέκα ἡμερῶν τὸ πολὺ καὶ ὀλιγώτερον κατὰ τὸ θέρος, τὸ παράσιτον ἐξαλείφεται ἢ μεταβάλλεται εἰς κόκκους λεπτοὺς καὶ ἀμόρφους, οὐδεμίαν δύναμιν τοξικὴν ἔχοντας· τούναντίον δὲ αἷμα ἢ ὑγρὸν περιέχον τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων ἐγκαλειόμενον ἐντὸς σωλήνος διατηρεῖ τὴν μολυσματικὴν αὐτοῦ ιδιότητα ἐπὶ ἐβδομάδας, ἐπὶ μῆνας καὶ ἐπὶ ἔτη, καθότι ὁ Pasteur διατήρησεν ἐπὶ τρία ἔτη ἐντὸς σωλήνος αἷμα περιέχον τὸ μικροβίον τοῦτο διατηρήσαν τὴν μολυσματικὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Ἰδοῦ λοιπὸν καὶ τρίτη τις μολυσματικὴ νόσος συσχετιζομένη πρὸς τὰς προηγουμένας καὶ καταδεικνύουσα ἀριδῆλως, ὅτι πᾶσα ἀνακάλυψις τοῦ Pasteur συνδέεται μὲ τὰς προηγουμένας καὶ φέρει τὴν αὐστηρὰν ἐξελεγκτικὴν τῆς πειραματικῆς μεθόδου προϋποτιθεμένης τινὸς ιδέας. «Οὐδὲν παράγει τις, λέγει ὁ Pasteur, ἄνευ προϋποτιθεμένων ιδεῶν· πρέπει ὅμως νὰ ἔγγι τις τὴν σύνεσιν νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς τὰ συμπεράσματα αὐτῶν, ἐν ὅσῳ ἡ πείρα δὲν ἐπιβεβαιώσῃ αὐτά· αἱ προϋποτιθέμεναι ιδέαι, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐξελεγκτικὴν τῆς πειραματικῆς, εἰσὶν ἡ ζωογόνοι ὄλῳς τῶν πειραματικῶν ἐπιστημῶν, αἱ δὲ σταθεραὶ ιδέαι εἰσὶν ἐπικίνδυνον».

Τοῦτ' αὐτὸ ἐκφράζεται καὶ ὁ Bossuet λέγων: «Le plus grand dérèglement de l'esprit c'est de croire les choses, parce qu'on veut qu'elles soient». Ἡ ἀληθείης λοιπὸν μέθοδος ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν πρόοδον εἶναι τὸ νὰ εἰσέρχεται τις εἰς ὁδὸν τινα καὶ νὰ σταματᾷ εἰς πᾶν αὐτοῦ βῆμα, ὅπως ἐξετάξῃ καθ' ἑαυτὸν, ἂν δὲν ἀπεπλανήθῃ.

Τὴν μέθοδον ταύτην ἠκολούθησε καὶ ἀκολουθεῖ ὁ ἥρωας οὗτος τῆς ἐπιστήμης, διὰ τῆς ὁποίας τῷ 1880 ἐποιήσατο τὴν θουμασίαν ἀνακάλυψιν τῆς ἐξασθενίσεως τῶν ἰῶν, ἥτις, ὡς θέλωμεν ἴδει, μέγα καλόν, ἠθικὸν καὶ ὑλικόν, προύξηνεσεν εἰς τε τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Ἡὸς ἐξησθενημένους.

Σκοπὸς πάσης πειραματικῆς ἐπιστήμης ἐστίν, ὅπως, θεωρίας τινὸς ἀνακαλυφθείσης καὶ μελετηθείσης ὑπ' ὄλλας αὐτῆς τὰς ἐπιπέσεις, ἀρῶν ἀποδειχθῇ, ὅτι τὸ πείραμα, ὅπερ ἐντὸς συμκροτάτων ὀρίων γίνεται, ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν θεωρίαν, ἐπεέρχεται τότε ἡ εἰς μέγιστον ἐφαρμογὴ αὐτῆς πρὸς ὄφελος τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ πάσης ἐν γένει ἀνάγκης πρὸς χρῆσιν καὶ ὠφελείαν τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν ἦτο βεβαίως δυνατὸν, ἀρῶν ὁ Pasteur διὰ πολυετῶν ἀγῶνων κατέληξεν εἰς συμπεράσματα ἀναντίρρητα, ἀρῶν ἀνεκάλυψε διὰ μεγάλης πειστικότητος καὶ πραγματικότητος τὴν αἰτίαν τοῦ ἀνθρακος τῶν ζῶων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἢ καὶ τὴν τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων, δὲν ἦτο, λέγω, δυνατὸν νὰ μὴ σκεφθῇ, νὰ μὴ εὕρῃ μέσον τι, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ καταστροφή ἢ προεργουμένη εἰς τὰ ζῶα νὰ προληθῇ καὶ ἐκλείψῃ, ὅποτε ἡ πρόοδος μὲν τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ εὐημερία αὐτοῦ αὐξάνει, αἱ δὲ ἀνακαλύψεις αὐτοῦ φέρουσι τὴν ἀληθῆ σφαγίδα ἀληθείας πραγματικῆς καὶ ὠφελίμου.

Ὁ παρατηρητικὸς νοῦς τοῦ Pasteur λαβῶν ὑπ' ὄψει, ὅτι αἱ πλείστα τῶν μολυσματικῶν νόσων δὲν ὑποτροπιᾷζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον καὶ ὅτι ἡ δαμαλίς, ἣν ἀνεκάλυψεν ὁ Jenner, ἐνοσθάλμιζομένη εἰς τὸν ἀνθρώπον προσφυλάσσει αὐτὸν ἀπὸ τὴν εὐφρογίαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἐσκέφθη, ἂν δὲν ἦτο ἄρα γε δυνατὸν δι' ἐκάστην τῶν μολυσματικῶν νόσων νὰ εὐρεθῇ ἄλλη τις ἢ παραπλησία πρὸς αὐτάς, ἥτις ἐπενεργούσα ἐπ' αὐτῶν, ὡς ἡ δαμαλίς ἐπὶ τῆς εὐφρογίας, νὰ ἐμποδιᾷ τὴν κα-

ταστροφήν, ἣν ἐπιφέρουσιν ἀναπτυσσόμενα ἐπὶ τῶν ζῶων, νὰ χρησιμεύσῃ δηλονότι ὡς προσυλάξις. Σύμπτωσις τις ἐξ ἐκείνων, αἵτινες πολυλάκις συνέβηκιν εἰς τὸν Pasteur, ἐχρησίμωσεν εἰς αὐτόν, ὅπως καὶ πάλιν ἀποδείξῃ τὴν μεγάλην τοῦ παραγωγικοῦ τοῦ πνεύματος δύναμιν καὶ καταλήξῃ εἰς ἀνακλύψιν τινα, ἥτις δικαίως ὠνομάσθη ἡ μεγαλειτέρα τῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἀνακλύψεις.

Ὁ Pasteur, ὅπως βεβαιωθῆ, ὅτι μόνον καὶ καθαρὸν τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων εἶναι τὸ παράγον τὴν νόσον ταύτην, ἔκμαε νὰ διέλθῃ τὸ μικροβίον τοῦτο ἀπὸ καλλιέργειας εἰς καλλιέργειαν, κατὰ τὴν μέθοδον αὐτοῦ, τοσάκις, ὥστε νὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποθεθῆ, ὅτι ἐλάχιστον ἕγνος σταγόνος μολυσματικῆς, ἥτις ἐχρησίμωσεν ὡς ἀφετηρία τῶν διαφόρων καλλιέργειῶν (cultures), ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐντὸς τῶν διαφόρων διαλύσεων καὶ ὅτι αὕτη εἶναι ἴσως ἡ παράγουσα τὴν νόσον τοῦναντίον δὲ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τῶν ἀλλεπαλλήλων καλλιέργειῶν ἀπεδείκνυε τρανώτατα, ὅτι μόνον καὶ καθαρὸν τὸ μικροβίον εἶναι τὸ παράγον τὴν νόσον. Ἀλλ' ἐνῶ οὕτως ἐπειραματίζετο, παρετήρησε τὸ ἐξῆς ἄξιον προσοχῆς, εἰς ὃ ὀφείλεται ἡ σπουδαία ἀνακλύψις, περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται νὰ ἐνασχοληθῶμεν· παρετήρησεν, ὅτι ἡ διατήρησις τῆς μολυσματικότητος τῶν μικροβίων ἐν ταῖς ἀλλεπαλλήλοις καλλιέργειαις δὲν ὑφίσταται, ἐὰν δὲν μεσολαβήσῃ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν καλλιέργειαν χρονικὸν τι, διάστημα, τοῦλάχιστον 24 ὥρων, καὶ ὅτι τοῦναντίον, ἐὰν τις προβῇ ἀπὸ τῆς μιᾶς καλλιέργειας εἰς ἄλλην μετὰ χρονικὸν διάστημα πολλῶν ἡμερῶν, πολλῶν ἐβδομάδων, πολλῶν μῶν. παρατηρεῖται μεταβολὴ τις εἰς τὴν μολυσματικὴν δύναμιν τῶν μικροβίων· ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη, ἥτις εἶναι ἀνέλεος πρὸς τὸ μεσολαβήσαν χρονικὸν διάστημα, συνίσταται εἰς τὴν ἐξασθένειν τῆς μολυσματικότητος τῶν μικροβίων. Ἐὰν π.χ. αἱ διαδοχικαὶ καλλιέργειαι τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων ἐκτελεσθεῖσιν εἰς βραχέα διαστήματα ἔχῃσι δύναμιν μολυσματικὴν τοιαύτην, ὥστε 10 ἢ 20 ὀρνίθες ἐνοσθαλιζόμεναι ἀπολλύνται ἐν διαστήματι 24 ἢ 48 ὥρων, καλλιέργεια τις, ἥτις ἤθελε παραμείνει τρεῖς μῆνας π. χ. ἐντὸς σολῆνος υελίνου, οὔτινος τὸ στόμιον εἶναι ἐπιπωματισμένον διὰ βάλυκος ἐμποδίζοντος πᾶσαν εἴσοδον ξένου σπέρματος, ἐπιτρέποντος δὲ μόνον τὴν εἴσοδον ἀέρος καθαρῶ, αὕτη ἐνοσθαλιμισθεῖσα εἰς 20 ὀρνίθας δύναται νὰ

καταστήσῃ αὐτὰς ἀσθενεῖς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. οὐχὶ ὁμοίως νὰ προκαλέσῃ τὸν θάνατον τοῦναντίον μάλιστα ἀνακαλιζόμεναι μετ' ὀλίγης ἡμέρας ἐντελῶς. Τὸ περιεργότατον δὲ εἶναι, ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν θεραπείαν τῶν 20 τούτων ὀρνίθων ἐνοσθαλιμίσῃ τις αὐτὰς ἐκ δευτέρου διὰ μολύσματος λίαν ἰσχυροῦ, δύναμένου νὰ φρονέσῃ 20 ὀρνίθας ἐντὸς 24 ἢ 48 ὥρων, αἱ ὀρνίθες αὗται πάσχουσιν ἴσως μικρὰν τινα ἀδιαθεσίαν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀποθνήσκουσιν. Ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου ἐξάγεται τὸ ἀπλούστατον συμπέρασμα, ὅτι ἡ νόσος αὕτη, ἥτοι ἡ γολέρα τῶν ὀρνίθων, δύναται νὰ προσυλαχθῆ δι' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἔχει δηλ. ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων, τουτέστι τῆς μὴ ὑποτροπιάζεως.

Ἀλλ' ὅσον περιεργός καὶ ἂν ἦ ὁ χαρακτήρ οὗτος τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων, δὲν εἶναι ἐν τούτοις ἀγνωστος ἐν τῇ παθολογίᾳ, καθότι, ὡς ἐνδαμαλιζει τις τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ προσυλάξῃ αὐτόν ἀπὸ τῆς εὐλογίας, οὕτω καὶ ἡ γολέρα τῶν ὀρνίθων ἔχει τὸν αὐτὸν προσυλακτικὸν χαρακτῆρα. Τὸ καινοφανές ὅμως, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἰδιότητος τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων, ὅπερ μᾶς διδίδει ἰδιαιτέρας γνώσεις τῶν μολυσματικῶν νόσων καὶ ὅπερ δοξάζει καὶ ὑψοῖ τὸν Pasteur εἶναι, ὅτι πρόκειται περὶ νόσου μολυσματικῆς, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ παραγωγὸν αἷτιον εἶναι μικροσκοπικὸν τι παράσιτον, ὃν δηλ. ζῶν, καλλιεργήσιμον ἐντὸς τῆς οἰκονομίας τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ὅτι ἡ ἐξασθένεις τῆς μολυσματικότητος αὐτοῦ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πειραματιστοῦ ἐνεργούντος ἐντὸς τοῦ γχημοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου. Τὸ ἐξησθητικὸν τοῦτο μικροβίον ἔχει μεγάλην σχέσιν πρὸς τὴν δαμαλιδα, διότι, ὡς ἐκείνη, δὲν προκαλεῖ τὸν θάνατον, ἀλλὰ χρησιμεύει ὡς προσυλακτικὸς ἰὸς σχετικῶς πρὸς τὸ θανατηφόρον μικροβίον, προκαλεῖ δηλ. τὴν νόσον ὑπὸ τὴν καλὴν αὐτῆς μορφήν καὶ προσυλάττει τὸ ζῶον ἀπὸ τὸν κακοῦ τῆς νόσου χαρακτῆρα.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Pasteur κατώρθωσε νὰ ἀνακλύψῃ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ γολέρα τῶν ὀρνίθων προελαμβάνετο, καὶ νὰ ἀνοίξῃ νέαν ὁδὸν ἄρυσαν εἰς νέας ἐρεῖνας περὶ τῆς προσυλάξεως ἀπὸ τῶν ἐπιδημικῶν ἐν γένει νοσημάτων. Ἀνα τῷ ἀκούσματι τῆς νέας ταύτης ἀνακλύψεως διάφοροι κτηνίατροι καὶ ζωστροφοὶ ἀπετάθησαν πρὸς τὸν Pasteur ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ ἐξησθητικὸν ἰὸν κατὰ τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων· πάντα δὲ τὰ

πρὸς τοῦτο πειράματα ἐπέτυχον θυμασίως. Ὅπως διατηρήσῃ τις τὸν ἰὸν τοῦτον, θέτει αὐτὸν ἐντός σωλήνος βελίνου μακρῶν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιρροίας. τὰ ἄκρα δὲ τοῦ σωλήνος κλείει διὰ τῆς φλογός.

Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ἐπιρροίας ταύτης τοῦ ἐξησθενημένου τούτου ἰοῦ; ἤθελεν ἐρωτήσῃ τις. Τὸ αἷτιον τὸ παράγον, κατὰ τὸν Pasteur, τὴν ιδιότητα ταύτην τοῦ μικροβίου τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων εἶναι τὸ ὄξυγόνον τοῦ ἀέρος, καὶ ἰδοὺ αἱ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας φέρει ὁ Pasteur. Ἐὰν ἐπιχειρήσῃ τις τὴν καλλιέργειαν τοῦ μικροβίου τούτου ἐντός σωλήνος περιέχοντος ὀλίγιστον ἀέρα καὶ κλείσῃ κατόπιν τὸν σωλήνα τοῦτον εἰς τὴν φλογὴν τοῦ οἴνουπνεύματος, τὸ μικροβίον τοῦτο διὰ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ καταλαμβάνει ταχέως ὅλον τὸ ἐλεύθερον ὄξυγόνον τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ σωλήνῳ καὶ τὸ ἐν τῷ ὑγρῷ διακλυμένον. Τὸ μικροβίον τοῦτο, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐντός τοῦ σωλήνος, δὲν θέλει ἐξησθενηθεῖ ἐπαίσθητως, ἔστω καὶ μετὰ μῆνας καὶ ἐνίοτε μετὰ ἔτη. Τὸ ὄξυγόνον λοιπὸν τοῦ ἀέρος φαίνεται τὸ αἷτιον τῆς τροποποιήσεως τῆς μολυσματικότητος τοῦ μικροβίου.

Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τις τὴν μὴ ἐπιρροίαν τοῦ ὄξυγόνου τοῦ ἀέρος ἐν ταῖς διαδοχικαῖς καλλιέργειαις τῶν μικροβίων, αἵτινες τελοῦνται πᾶσαν 24 ὥραν; Μία καὶ μόνη δυνατὴ ἐξήγησις δίδει ὁ Pasteur, ὅτι τὸ ὄξυγόνον τοῦ ἀέρος ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ χρησιμεύει ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ζωὴν τοῦ μικροβίου. Μία καλλιέργεια μετὰ 24 ὥρας δὲν ἐπεραιώθη εἰσέτι, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην ἡμερῶν τινῶν ὁ ἀήρ, ὅστις ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτῆς, χρησιμεύει ὀλόκληρος εἰς τὴν θρόψιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ μικροβίου, κατὰ δὲ τὸ κατόπιν μεσολαβοῦν χρονικὸν διάστημα ὁ ἀήρ δὲν ἐπενεργεῖ, εἰμὴ ὡς τροποποιοῦν τὴν μολυσματικὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἐπέρχεται δ' ἐπὶ τέλους ἡ στυμχά, καθ' ἣν ἡ μολυσματικότης ἐξασθενεῖ σιγᾶν παντελῶς, τότε δὲ μόνον ἐκλείπει παντελῶς ὀλίγας στυμχὰς πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ μικροβίου. Οὕτω λοιπὸν τὰ μικροβία ταῦτα, ὅπερ πρότερον ἦσαν λίαν μολυσματικά, εἶναι ἤδη ὡς ἐκπτώτοι ἄρχοντες ἄνευ ἰσχύος, ἄνευ ἐνεργείας, οὐδαμῶς δὲ βλαβερὰ. ὡς εἶναι ὅλα τὰ μικροβία, αἵτινα μὰς περιβάλλουσι πανταχόθεν. Ἀποδεικνύεται λοιπὸν ἐναργέστατα, ὅτι πᾶς ἰὸς ἔχει διαφόρους βαθμοὺς μολυσματικότητος· οὕτω δὲ ὁ Pas-

teur, τροποποιοῦν κατὰ βούλησιν τὸν ἰὸν τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων, ἐνοσθαλμίζει εἰς ὀρνίθους ἰὸν ὀλίγον ἐξησθενημένον, ὅπως προφυλάξῃ αὐτὰς ἀπὸ τοῦ θανατηφόρου ἰοῦ.

Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τις τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὅτι δηλ. νόσος τις καλοῦθης δύναται νὰ προφυλάξῃ ζῶον ἢ ἄτομον τι ἀπὸ τινος νόσου μᾶλλον βαρείας καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θανατηφόρου; Ἐπὶ πολλὸν χρόνον ὁ Pasteur ἐσκέφθη τὴν λύσιν τοιοῦτου προβλήματος, χωρὶς δὲ νὰ κολακευθῇ, ὅτι ἐπέλυσε αὐτό, συνέλεξε παρατηρήσεις τινάς, αἵτινες ἐπιτρέπουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν μυστηρίων τούτων τῆς φυσιολογίας νὰ κάμῃ τις ὑπόθεσιν τινα ἱκανοποιούσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦπτον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Νομίζει ὁ Pasteur, ὅτι ὁ ἰὸς καλλιεργούμενος ἐν τῷ ζωικῷ ὄργανισμῷ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὰ αἰμοσφαίρια τοῦ αἵματος π. γ. στοιχειᾶ τινὰ ὑλικά, χρήσιμα πρὸς τὴν ζωὴν, τούτων δ' ἀφαιρουμένων, ὁ ἐνοσθαλμιζόμενος θανατηφόρος ἰὸς δὲν δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταστρεπτικὴν αὐτοῦ ιδιότητα.

Ὅτε ὁ Pasteur ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα τὰ πόσον σπουδαῖα καὶ ἀπρόσπτα, ὑπῆρξε κατὰ πρῶτον ἀμφιβολία τις, μετ' ἐκπλήξεως δὲ ἠκούσθη ὁ ἄρτος εἰσοφθαλμισμῶς διὰ τὴν γολέραν τῶν ὀρνίθων, ὅστις ἀποκλειστικῶς ὑπῆρχεν ἕως τότε διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Jenner, ὅσον ἀφορᾷ τὴν δαμκλίδα. Ἐν τῷ διεσθῆναι δὲ ἱατρικῷ συμβουλευῶ τοῦ Λονδίνου κατ' αὔγουστον τοῦ 1881 ἠδυνήθη νὰ καθιερώσῃ τὰς ιδέας αὐτοῦ μετ' ὅσον πειράματα προφυλακτικὰ ἐνώπιον τριῶν γιλιᾶδων ἱατρῶν συνελθόντων ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ κόσμου καὶ αἵτινες ἐχειροκρότουσιν αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀντανακλώντος εἰς τὴν δόξαν τῆς Γαλλίας. «Ἐδῶκα, εἶπεν ὁ Pasteur, εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐνδαμλισμοῦ ἔκτασιν μεγάλῃς τέραν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιστήμη, ἐλπίζω, θέλει καθιερώσει ὡς μνημονεῖν εἰς τὴν ἀξίαν καὶ εἰς τὰς ἀπείρους ἐκδουλεύσεις τὰς ἀποδοθείσας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὑρ' ἐνός τῶν μεγαλητέρων ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Jenner».

Καὶ ὅμως ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησεν ὁ Pasteur νὰ κρυφθῇ ὕπισθεν τοῦ Jenner, δικαιοῦται τις ἐξετάζων τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἔοψιν τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης νὰ εἴπῃ, ὅτι οὐδεμία παρομοίωσις ὑρίστανται μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνακαλύψεων, τῆς τοῦ Jenner καὶ τῆς τοῦ Pasteur. Ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ὑπῆρ-

ξεν ή ανακάλυψις του Jenner, δεν είναι παρὰ τυχαία τις παρατήρησις άνευ συνεπειάς γονιμότητος. Ἀπὸ ἐνὸς ἤδη αἰῶνος ἡ Ιατρικὴ δὲν ἠδυνάθη νὰ ἐφαρμοσθῆ αὐτὴν εἰς εὐρύτερον κύκλον. καθότι ἡ δαμαλίη εἶναι νόσος ἀνηκουσα εἰς μίαν μόνην τάξιν ζῶων· ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν δύναται παρὰ νὰ παρατηρήσῃ αὐτήν. Ἐν τῇ Γαλλικῇ ὅμως ἀνακάλυψι, ἤτοι τῇ τοῦ Pasteur, τὸν κλητίον, αὐτός ὁ θανατηφόρος ἴος εἶναι ὁ γοησιμεύων ὡς ἀρετηρία εἰς τὰς ἐνοσθλαμύσεις. ἡ χεῖρ δὲ τοῦ ἀνθρώπου παρασκευάζει τὸν ἴον πρὸς ἐνοσθλαμισμόν, καὶ ὁ ἴος οὗτος δύναται νὰ παρασκευασθῆ τελητηρῶς ἐντός τοῦ γοησικῆ ἔργαστηρίου καὶ νὰ ἐπαρκεσθῆ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας. Ὁ Jenner λοιπὸν ἔκαμε συνάντησιν τοῦ πνεύματος, ὁ δὲ Pasteur ἀνεκάλυψε μέθοδον τοῦ πνεύματος. «Τούτο εἶναι ἀρχή, ἔλεγεν ὁ Bouley τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνεκωνιώθησαν τὰ πειράματα ταῦτα εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Νέα τις θεωρία ἀνοίγεται διὰ τὴν Ιατρικὴν, καὶ ἡ θεωρία αὕτη μοι φαίνεται ἰσχυρὰ καὶ φωτισθόσα· μέγα μέλλον παρασκευάζεται· τὸ περιμένω μετὰ πεποιθήσεως πιστεύοντος καὶ μετὰ ζήλου ἐνθουσιῶντος».

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀνακάλυψις αὕτη τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τὴν γολέραν τῶν ὀρνίθων, ἀνακάλυψις, ἣτις στάδιον εὐρὺ ἐπαρουσιάζει καὶ παρουσιάζει διὰ τὴν Ιατρικὴν ἐπιστήμην ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιδημιακὰς νόσους. ἀνακάλυψις, διὰ τῆς ὁποίας σύμπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἐσκόπησε καὶ μεγάλη κίνησις ἀνεφάνη ἐν αὐτῷ. ἔχουσα πάντοτε ὁδηγὸν τὰς θεωρίας τοῦ Pasteur ἀνακάλυψις, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Pasteur καὶ δι' αὐτοῦ ἡ Γαλλία περιεβλήθη δόξαν καὶ μεγαλείον, διαμένον αἰώνιον καὶ ἀνεξάλειπτον ἐν τῷ ἀχανεῖ τῶν αἰῶνων πελάγει.

Ἴος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅλιγα ἤδη ἔτη εἶχον παρελθεῖ καὶ ἡ Γαλλία ἀνακύπτουσα ἐκ πολέμου καταστρεπτικοῦ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως συνηθάνθη τὸ πρῶτον αὐτῆς μεγαλεῖον καὶ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς καταγωγὴν, ἐπουλώσωσα δὲ μόνη τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας ἡ Γερμανία τῇ ἔδωκε, καὶ συνελθοῦσα ἐκ τῶν δαιμόνων αὐτῆς παθημάτων, ἄτινα μᾶλλον ὠφέλησαν ἢ ἐβλάψαν αὐτήν, ἐτραπή τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἀκολου-

θοῦσα μέχρι σήμερον ἔκαμε τὰς καταπληκτικὰς ἐκείνας προσόδους, τὰς ὁποίας σύμπας ὁ κόσμος θαυμάζει· ἀνεδείξει δὲ ἡλίον φαινότατον ἀλαθεστάτην τὴν ἀκαταμάχητον ἐκείνην ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Ἐπι τὰ ἔθνη τὰ ἐγκλείοντα ἐν αὐτοῖς ἔνδοξον παρελθόν, τὰ ἔθνη τὰ ἀνατραφέντα ἐπι μεγάλαις καὶ ὑψηλαῖς ἀρεταῖς εὐκόλως ἀνακαλύθουσαν ἀπο τῶν δαιμόνων καὶ σιδεῖσσι ἀπόλλυνται, ὅσον καὶ ἂν παρετραπῶσιν, ὅσον καὶ ἂν ἐπαρκεθῶσιν ὑπ' ἄλλων· ἐλευθετα ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ συναισθησις τοῦ ἐγὼ θὰ ἀνατραφῆ ἐν αὐτοῖς.

Ἀφοῦ τὰ πειράματα τοῦ Pasteur ἐπέτυχον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξασθενίσιν τοῦ ἰοῦ ὡς πρὸς τὴν γολέραν τῶν ὀρνίθων, ἐπόμενον ἦτο, ὅπως εἰς τὴν διανοίαν αὐτοῦ ἐπέβη ἡ ἐφαρμογὴ τῶν τοιούτων πειραμάτων καὶ εἰς ἐτέραν μολοσηματικὴν νόσον. Ἐσκόπη λοιπὸν νὰ μελετήσῃ τὴν ἐξασθενίσιν τοῦ ἰοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπον τῶν ζῶων. Ἄλλ' ὅπως τὰ πειράματα ταῦτα δοκιμασθῶσι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ ἀνθρώπων, αἵτινες καίπερ παθόντες ἐξ ἀνθρώπου εἶχον διακινῆσαι τὸν θάνατον, οὐδὲ ἐπὶ μιᾷ τᾷξίσει ζῶων, διότι ὁ ἄνθρωπος προσβάλλει πολλὰς αὐτῶν τάξεις· ὅστε ἀπῆρτετο καὶ ἀριθμὸς πολλῶν ζῶων καὶ διάφορα γένη αὐτῶν. Εὐτυχῶς τὸ ἔζη περιστατικὸν συνετέλεσεν, ὅπως καὶ τὰ πειράματα ἐκτελεσθῶσι καὶ προκύψῃ οὕτως ἡ ἀλήθεια ἐκείνη, ἣτις ἐβασιάνει τὸ πνεῦμα τοῦ Pasteur.

Τῷ 1879 ὁ ὑπουργὸς τῆς γεωργίας ἐπεφόρτισε τὸν Pasteur νὰ κρινῆ ἐπὶ τῆς ἀξίας μεθόδου τινὸς θεραπευτικῆς τοῦ ἀνθρώπου τῶν δαμαλίων, τὴν ὁποίαν ἐπενόησεν ὁ Louvrier, κτηνίατρος τῆς Jura. Παράλθεων ὁ Pasteur τὸν βοσθὸν αὐτοῦ Chamberland μετέβη ἐπὶ τόπου, ὅπως παρακολουθήσῃ τὴν μέθοδον τοῦ Louvrier· πρὸς τοῦτο ὁ Pasteur προὔτεινεν, ὅπως ἐκτελεσθῶσι πειράματα συγκριτικὰ. Ἐνοσθλάμισε δηλ. δαμαλίαις δι' ἰοῦ ἀνθρώπου λίαν δυνατοῦ, καὶ αἱ μὲν παρεδόθησαν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ Louvrier, αἱ δὲ ἕμειναν ἄνευ τινὸς θεραπείας· ἀριθμὸς τις δαμαλίων θεραπευομένων ὑπὸ τοῦ Louvrier ἠδυνάθη νὰ ἀντιστῆ κατὰ τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν δαμαλίων τῶν μὴ θεραπευομένων διεσώθησαν τινες. Ὡς ἐκ τούτου ἡ θεραπεία τοῦ Louvrier δὲν εἶχε καμμίαν σημασίαν. Ἐκ τῶν πειραμάτων ὅμως τούτων προέκυψεν ἀποτελεσματὶ σπουδαῖον· ὁ Pasteur καὶ ὁ Chamberland ἔσχον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν πολλὰς δαμαλίαις, αἵτινες καίτοι ὑπέ-

φερον ἐκ βαρείας μορφῆς τοῦ ἀνθρώπου διεσώθησαν ὁμως τὰς διασωθείσας ταύτας δαμάλις ὁ Pasteur ἐνοσθάλμισας ἐκ δευτέρου δι' τοῦ λίαν ἰσχυροῦ παρετήρησεν, ὅτι οὐδὲν ἔγχετο τῆς νόσου παρετηρήθη, καὶ τοι ἡ ἐνοσθάλμις ἐγένετο ἐν ἔτος μετὰ τὴν πρώτην. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐνεθάρρυνε τὸν Pasteur, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸν ἐξασθενημένον τοῦ ἀνθρώπου ἴον καὶ οὕτω δυνάθῃ νὰ ἐνοσθάλμῃ τὰ ζῶα καὶ προσφυλάτῃ αὐτὰ ἀπὸ τῆς τρομερῆς ταύτης νόσου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ νέα πειράματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμελλε νὰ ἐπιδοθῇ ὁ Pasteur, ἀπῆλθον καὶ ἰδιαιτέρως ἱατρικῆς γνώσεως, προσέλαβε καὶ δεύτερον βροθὸν τὸν πολυμαθῆ νέον ἱατρὸν Roux.

Παρακολούθων τὴν σειράν τῶν συμπερασμάτων αὐτοῦ ὁ Pasteur ἐζήτησε φύσει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν τροποποίησιν τῆς μολυσματικότητος τοῦ ἴου τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ ὄξυγόμῳ τοῦ ἀέρος, ὡς εἶχεν ἀνακαλύψῃ διὰ τὸν ἴον τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων· ἀλλὰ δυσκολία τις ἀμείσως ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον αὐτοῦ. Μεταξὺ τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων ὑπάρχει οὐσιώδης τις διαφορά· διότι τὸ μὲν πρῶτον παράγεται διὰ διχασμοῦ, τὸ δὲ δεύτερον ἔχει ἴδιον τρόπον γενέσεως καὶ παράγεται διὰ τῶν σωματοσπόρων. Ἐν τῷ αἵματι τῶν ζῶων κατ' ἀρχὰς τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρώπου παρίσταται ἐν εἰδει νηματίων διαφανῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥσσον μεμερισμένων· κατὰ τοῦτο δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων εἶναι πλήρης. Ἐὰν ὁμως τὸ αἷμα τοῦτο εἴθῃ εἰς ἐπαρῆν μετὰ τοῦ ἀέρος, παρατηροῦνται μετὰ 24 συνήθως ὥρας οἱ σωματοσπόροι, πεταγμένοι κατὰ σειράς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥσσον κανονικῶς καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν νηματίων· περὶ δὲ τῶν σωματίων τούτων ἡ ὕλη τῶν νηματίων ἀπορροφᾶται καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πᾶς δεσμός μεταξὺ τῶν σωματίων τούτων ἐκλείπει, καὶ ἐναπομένει κόνις τις παριστώσα τὰ σπέρματα ταῦτα. Ὅθεν (καὶ ἐνταῦθα ἐργαίεται ἡ μεγάλη δυσκολία, τὴν ὁποῖαν ἀπῆλθον οἱ πειραματισταί, ὅπως ἐραρμόσωσιν εἰς τὸν ἀνθρώπου τὸν τρόπον τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ ἴου, ὡς εἶχεν κατορθώσει διὰ τὸν ἴον τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων) τὰ σπέρματα ταῦτα δύνανται νὰ ὦσιν ἐκπεθεϊμένα εἰς τὸν ἀέρα ἐπὶ ἔτη πολλά, χωρὶς νὰ ἀπολέσωσι τὴν μολυσματικότητά αὐτῶν, ἔτοιμα ὄντα παντοσε νὰ παραγάγῃσι τὴν νόσον τοῦ ἀνθρώπου.

Τὴν δυσκολίαν ταύτην ὁ Pasteur ἐσκέφθη νὰ ὑπερνικήσῃ ὡς ἐξῆς: Ἐπειδὴ, λέγει, τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτοῦ τὴν νηματοειδῆ εἶναι καθ' ὅλα ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων, δύναται τις νὰ ἀνευρῇ τὸν τρόπον, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν σχηματισμὸν τῶν σωματοσπόρων τοῦ ἀνθρώπου· ἅπαξ δὲ ἀπαλλαγεί τις τῶν σπόρων τούτων δύναται νὰ ἐκθέσῃ μόνον τὰ νηματοειδῆ σωματῖα εἰς τὸν ἀέρα καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἐπ' αὐτῶν ἀπεραλλήκτως ὡς εἰς τὴν χολέραν τῶν ὀρνίθων. Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ἐρμώμενος ὁ Pasteur καὶ οἱ δύο αὐτοῦ παρασκευασταὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὰ πειράματα αὐτῶν. Αἱ ἡμέραι παρούχοντο, τὰ πειράματα ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ ὁ Pasteur καθίστατο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐνησιγημένος. Ἐνῶ δὲ τὰ πειράματα ἐτελοῦντο ἐν τῇ École normale, προβλέπων ὁ Pasteur τὸ ὕψος τῆς μελέσεως ἀνακαλύψεως του, ἔλεγε χαμαλῆ τῇ φωνῇ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν «Ah! que ce serait beau, si l'on arrivait à cela; si le fait de l'attenuation du microbe du choléra des poules n'était pas un fait isolé!» Ἐὰν δὲ τις ἐτόλμα νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν περὶ τῆς φάσεως, τὴν ὁποῖαν διήρχοντο τὰ πειράματα αὐτοῦ, ὁ Pasteur ἀπεκρίνετο· «Non, je ne puis rien vous dire, je n'ose pas formuler tout haut ce que j'espère».

Ἄλλ' ἐπέστη ἐπὶ τέλος ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Pasteur βεβαιωθείς περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν πειραμάτων αὐτοῦ ἐξῆλθε τοῦ γημικοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου μὲ πρόσωπον θριαμβευτικόν· ἡ γὰρ αὐτοῦ ὑπῆρξε τοσαύτη, ὥστε δάκρυα ἀνέρχοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ· οὐδέποτε παρετηρήθη ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ μεγαλύτερα ἀντανάλασις ὄλων τῶν ὑψηλῶν καὶ γενναίων συγκινήσεων, τὰς ὁποῖας δύναται νὰ περιλάβῃ ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. «Δὲν ἤθελόν ποτε παραγορευθῆ, ἔλεγεν ἐναγκαλιζόμενος τοὺς βοηθούς καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ, ἐὰν ἀνακάλυψις τοιαύτη, οἶαν πρὸ ὀλίγου ἐκάμαμεν ἐγὼ καὶ οἱ παρασκευασταὶ μου, δὲν ἦτο ἀνακάλυψις γαλλικῆ». Μετὰ μεγάλης δὲ σαφηνείας, ἣτις εἶναι τὸ θεῖο κληρονόμιο τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, διαγείνεται εἰς τοὺς φίλους του τὰ τελευταῖα πειράματα, ἅπερ ἐποίησεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ.

Ἐν τῷ οὐδετέρῳ ζῳμῷ τῆς ὀρνίθου, τὸ μικροβίον τοῦ ἀνθρώπου δὲν καλλιεργεῖται πλέον εἰς τοὺς 14 καὶ 15 βαθμούς. Ἡ καλ-

λιέργεια αὐτοῦ εἶναι εὐκλὸς τὸναντίον εἰς τοὺς 12 καὶ 13 βαθμοὺς, ὅποτε τὸ μικροβίον δὲν δίδει πλέον σπόρους. Δύναται τις λοιπὸν νὰ κρατήσῃ εἰς ἐπαρκῆν μετὰ ἀέρος καθαροῦ, μεταξὺ 12 καὶ 13 βαθμῶν, μίαν καλλιέργειαν τῶν νηματσειδῶν σωματίων τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρακος παντελῶς ἐστερημένῃ τῶν λεγομένων σπόρων. Ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐβδομάδων ἡ καλλιέργεια αὕτη καταστρέφεται, ἥτοι ἂν διασπείρῃ τις τὴν καλλιέργειαν ταύτην ἐντὸς ζωμοῦ προσφάτου, ὁ ζωμὸς παρίσταται ἄγονος, μὴ δίδων οὐδεμίαν ἀνάπτυξιν τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρακος. Ὀλίγας ὅμως ἡμέρας πρότερον ἢ ζωὴ τοῦ μικροβίου ὑφίσταται ἐν τῇ καλλιέργειᾳ ταύτῃ. Ἐάν λοιπὸν μετὰ δύο, τέσσαρας, ἕξ καὶ ὀκτῶ ἡμέρας ἐκτεθῇ ἡ καλλιέργεια αὕτη εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὴν θερμότητα, δύναται τις νὰ προκαλέσῃ τὴν νόσον ἐπὶ τῶν ζῶων οὐχ ἥττον ὅμως παρατηρεῖται, ὅτι ἡ μολυσματικότης τῆς καλλιέργειας ταύτης παραλλάσσει ἀκαταπαύστως, ἀνὰ λόγῳ τοῦ χρόνου τῆς εἰς τὸν ἀέρα ἐκθέσεως αὐτῆς, καὶ κατὰ συνέπειαν παρουσιάζει σειρὰν ἐξασθενίσεως τῆς μολυσματικῆς αὐτῆς δυνάμεως. Ὡστε ἅπαξ ἐμποδισθείσης τῆς ἀναπτύξεως τῶν σπόρων τῶν νηματίων τοῦ ἀνθρακος, τὰ λοιπὰ εἶναι παρόμοια πρὸς τὰ συμβαίνοντα διὰ τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων. Ἐκ τῆς καλλιέργειας δὲ ταύτης τῆς ἐστερημένης τῶν σπόρων τοῦ μικροβίου τοῦ ἀνθρακος ἐν ἐνοσθάλμεισσι, τις σταγόνα τινα εἰς ζῶον, δίδει εἰς αὐτὸ τὸν ἀνθρακὰ ὑπὸ τὴν καλὴν αὐτοῦ μορφήν καὶ τὸ προφυλάσσει ἐναντίον τῆς βαρυτάτης τοῦ ἀνθρακος μορφῆς. Ἀπὸ τῶν πειραματιστῶν δὲ ἐξαρχῆται ἡ κατὰ βούλησιν ἐξασθενίσις τοῦ ἰοῦ τοῦ ἀνθρακος.

Τῇ 28 φεβρουαρίου 1871 ὁ Pasteur ἀνεκρίνωσεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ τῶν βοηθῶν του τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μεγάλῃς αὐτοῦ ἀνακλύψεως. Ἐπισημασθεὶς ἐνθουσιώδεις ἐξεργάστησαν μετὰ χαρᾶς καὶ ὑπερηφάνειας πατριωτικῆς. Μόλις αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν τὴν διακοίνωσιν ταύτην καὶ ἰδοὺ ὁ πρόεδρος τῆς γεωργικῆς ἐταιρίας τοῦ Melun, ὁ βαρὼν de la Rochette, προσεκάλει τὸν Pasteur ἐν ὀνόματι τῆς ἐταιρίας νὰ ἐκτελέσῃ δημοσίᾳ τὸν ἐνοσθάλμισμὸν τοῦ ἀνθρακος ἐπὶ τῶν ζῶων. Ὁ Pasteur ἐδέχθη, τῇ δὲ 28 ἀπριλίου ἔκαμε τὰς ἐξῆς συμφωνίας μετὰ τὴν ἐταιρίαν. Ἡ ἐταιρία θέλει θέσει εἰς τὴν διάθεσιν

τοῦ Pasteur καὶ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ 60 πρόβατα· δέκα ἐκ τῶν πρόβάτων τούτων δὲν θέλουσιν ὑποστῆ οὐδεμίαν θεραπείαν· εἰκοσι καὶ πέντε πρόβατα θὰ ὑποστῶσι δύο ἐνοσθάλμισεις ἐν διαστήματι 12 ἕως 15 ἡμερῶν διὰ δύο διαφόρων ἰῶν ἀνίσου δυναμείας. Ὀλίγας ἡμέρας ὑστερον τὰ 25 ταυτὰ πρόβατα θέλουσιν ὑποστῆ μετὰ τῶν λοιπῶν 25 πρόβατων ἐτέραν ἐνοσθάλμισιν ἰοῦ λίαν ἰσχυροῦ. Ἐτερον τοιοῦτον πείραμα θέλει διενεργηθῆ ἐπὶ δέκα δαμάλεων, ἐξ ὧν ἕξ ἔπρεπε νὰ ἐνοσθάλμισθῶσιν, αἱ τέσσαρες οὐχί, καὶ αἱ δέκα δὲ ὁμοῦ ἤθελον ἐνοσθάλμισθῆ κατόπιν τὴν αὐτὴν μετὰ τὰ πρόβατα ἡμέραν, δι' ἰοῦ τοῦ ἀνθρακος λίαν ἰσχυροῦ. Ἐκ τῶν προτέρων ὁ Pasteur διεβεβαίωσεν, ὅτι τὰ 25 πρόβατα, τὰ μὴ ἐνοσθάλμισθέντα, θέλουσιν ἀποθάνει, ὅτι τὰ ἐνοσθάλμισθέντα 25 πρόβατα θέλουσιν ἀνθεῖσι εἰς τὸν μᾶλλον ἰσχυρὸν ἰόν, ὅτι αἱ ἐξ ἐνοσθάλμισθείσαι δαμάλεις δὲν θέλουσιν ἀσθενῆσαι, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ τέσσαρες αἱ μὴ ἐνοσθάλμισθείσαι, ἐάν δὲν ἤθελον ἀποθάνει, θέλουσιν οὐχ ἥττον ἀσθενῆσαι βαρέως.

Ἄμα ὡς ὁ ἐπιστημονικὸς καὶ ὁ γεωργικὸς τύπος ἐδημοσίευσεν τὸ πρόγραμμα τοῦτο καὶ τὰς προφητείας τοῦ Pasteur, πολλοὶ τῶν συναδέλφων καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν ταρχχθέντες ἐκ τῆς τόλμης ταύτης τοῦ Pasteur, ἐνώπιον ζητήματος περιεκαλυμμένου εἰσέτι μετὰ βελῶν σκότος, φροσούμενοι δὲ, μὴ ἴδωσι τὸν Pasteur καὶ τοὺς βοηθούς αὐτοῦ ἐψικωνιδνεύοντες διὰ τῶν διαβεβαιώσεων αὐτῶν ἐνώπιον τῶν προβλημάτων τούτων τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς παθολογίας, ἀπήντησαν πρὸς τὸν Pasteur παρατηρήσεις τινάς, ἀποκαλοῦντες τὴν τόλμην αὐτοῦ ταύτην ἐπιστημονικῆν ἀφροσύνην. «Prenez garde, τῷ ἔλεγον, vous vous engagez sans vous réserver une retraite possible: vos expériences de laboratoire ne vous autorisent peut-être pas encore à tenter des expériences comme celles de Melun». «Sans doute, ἀπήντησεν ὁ Pasteur, dans nos expériences d'études nous n'avons jamais eu à notre disposition un si grand nombre d'animaux inoculer, mais j'ai pleine confiance. Ce qui a déjà été fait dans mon laboratoire m'est une garantie de ce que l'on peut faire».

Ἐν δὲ Bouley, ἔχων μεγάλην πεποιθήσιν εἰς τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας τοῦ περιδύξου

οίλου του, λαβών συνεντεύξιν μετ' αὐτοῦ, ὅπως παρευρεθῆ εἰς τὰ πειράματα αὐτοῦ πειράματα. εἶπε πρὸς τοὺς ἀνασυχοῦντας συναδέλφους του: «Μὴ φοβείσθε τίποτε, θά ἐπανέλθῃ ἐν θριάμβῳ».

Τὰ πειράματα ἤρξαντο τὴν 5 μαΐου 1881 πρὸς γυλιόμετρα μακρὰν τοῦ Melun, ἐντὸς ἐπαυλῆος τοῦ δήμου Pouilly-le-Fort, ἀνακουσῆς εἰς τὸν κτηνίατρον Rossignol, γενικὸν γραμματέα τῆς ἐπιτελείας τοῦ Melun. Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γεωργικῆς ἐπιτελείας, μία αἰξ ἀντικατέστησεν ἐν τῶν 25 πρόβατων τῆς πρώτης σειρᾶς· τὴν 5 μαΐου ἐνοσθάλμισαν διὰ τῆς σύριγγος τοῦ Pravaz 24 πρόβατα, τὴν αἶψα καὶ ἐξ δαυμάλις διὰ πέντε σταγόνων ἰσῦ τοῦ ἀνθρακῶς ἐξησθηνημένου. Δώδεκα ἡμέρας κατόπιν, τὴν 17 μαΐου, ἐνοσθάλμισαν ἐκ νέου τὰ πειράκοντα καὶ ἐν ταῦτα ζῶα δι' ἑτέρου ἰσῦ, ἀλλ' ἰσχυροτέρου τοῦ πρώτου.

Ἡ 31 μαΐου ἦτο ἡ ἡμέρα τῆς ἐνοσθάλμισης διὰ τοῦ λίαν ἰσχυροῦ ἰσῦ. Κτηνίατροι, φιλοθεϊμόνες, ἀγρονόμοι καὶ λοιποὶ περιστοιχόντων τὸ μικρὸν τοῦτο πόλιμον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλον νὰ γίνωσι τὰ τελευταῖα ἀπορασιακὰ πειράματα καὶ νὰ λάμψῃ ἡ δόξα τοῦ Pasteur καὶ τῆς Γαλλίας. Τὰ πειράκοντα καὶ ἐν ἐνδαυμάλισθέντα ζῶα, ἅτινα ἔμελλον νὰ ὑποστώσῃ τὸν ἐνοσθαλισμὸν διὰ τοῦ λίαν ἰσχυροῦ ἰσῦ, ἐκείντο παραπλεύρως πρὸς τὰ λοιπὰ 25 πρόβατα καὶ τὰς τέσσαρας δαυμάλις, ἅτινα ὡσαύτως ἔμελλον νὰ χρησιμοποιώσων ὡς ὄρος συγκρίσεως πρὸς τὰ πρόβατα. Ἐπὶ τῆς προτάσει ἑνὸς κτηνίατρον, ὅστις ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὰ πειράματα μᾶλλον συγκριτικὰ, ἐνοσθάλμισαν ἐναλλάξ ἐν ζῶον ἐνοσθαλισθὲν καὶ ἐν ἑτέρῳ μὴ ἐνοσθαλισθὲν. Μετὰ ταῦτα ὠρίσθη ὡς ἡμέρα συνεντεύξεως ἡ 2 ἰουνίου, τουτέστιν 48 ὥρας μετὰ τὸν ἐνοσθαλισμὸν. Πλέον τῶν 200 ἐπισήμων ἀτόμων συνέρυσαν εἰς τὸν τόπον τῶν πειραμάτων, ὁ Patinot, νομάρχης τοῦ Seine-et-Marne, συγκλητικὸν, γενικὸν σύμβουλον, ἐφημεριδογράφον, μέγας ἀριθμὸς ἰατρῶν, κτηνίατροι καὶ γεωργοί, πάντες οἱ πιστεύοντες καὶ ἀμφιβάλλοντες, περιμένοντες ἀνοπομόνως τὸ ἀποτέλεσμα. Ἄμα τῆ ἀρχῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἐπαυλὴν τοῦ Pouilly-le-Fort δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τὴν ἐκπλήξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν 25 τῶν μὴ ἐνοσθαλισθέντων δι' ἐξησθηνημένου ἰσῦ τὰ 21 ἀπέθανον ἐξ ἀνθρακῶς, ἡ αἰξ ἀπέθανεν ὡσαύτως, δύο ἑτέρα πρόβατα ἦσαν

ἐν ἀγωνίᾳ, τὸ δὲ τελευταῖον προσδύληθ' ἐν τούτῳ ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ τὴν ἑσπέραν. Λι τέσσαρες δαυμάλις, αἱ μὴ ἐνοσθαλισθεῖσαι δι' ἰσῦ ἐξησθηνημένου, ἔφερον ἀπασαι οἰδήματα ὑγρότητα κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ ἐνοσθαλισμοῦ, ὅπισθεν τοῦ ὤμου· εἶχον πυρετὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐστεροῦντο ὀρέξεως πρὸς τὸ φαγεῖν· τὸν ἀντίον δὲ τὰ ἐνοσθαλισθέντα πρόβατα ἦσαν ἐν πλήρει ὑγείᾳ καὶ εὐδίαθει· αἱ δὲ ἐνοσθαλισθεῖσαι δαυμάλις οὐδὲν ἔφερον οἰδήμα, οὐδεμίαν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας καὶ ἐξηκολούθουν τρώγουσαι μετ' ὀρέξεως.

Μέγας καὶ δίκαιος τῷ ὄντι ἐνθουσιασμὸς κατέλαθε τότε πάντας τοὺς παρευρεθέντας εἰς τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, πρὸ πάντων δὲ οἱ κτηνίατροι, οἵτινες διὰ τοῦ τύπου ἐπουλήθησαν τὰς προφητείας τοῦ προγογγύματος τοῦ Pasteur καὶ ἐδήλωσαν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι διὰ τῶν ἐξησθηνημένων ἰσῶν θέλει θριαμβεῦσαι τις κατὰ τοῦ ἀνθρακῶς, ἔμειναν κατηρότες· ἐθεώρουν τὰ ἀποθάνοντα ζῶα, ἐψηλάφουν τὰ ζῶοντα. «Αἱ! λοιπόν, λέγει εἰς τινα ἐξ αὐτῶν ὁ Bouley, ἐπεισθητε: δὲν σᾶς μένει πλέον παρὰ νὰ κλίνητε τὸν κύνεον ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου» (δεικνύων τὸν Pasteur) καὶ νὰ φωνήσῃτε «Je vois, je sais, je crois, je suis désabusé».

Καταστάντες αἰῶνας θερμοὶ ἀπόστολοι τῆς νέας θεωρίας οἱ κτηνίατροι διεκήρυξαν πανταχοῦ, ὅτι ἰδίους ὀφθαλμοῖς εἶδον. Εἰς μάστιχα ἐξ αὐτῶν, ὁ μᾶλλον ἀμφιβάλλων, ὤθησε τὸν προσηλυτισμὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἠθέλησε νὰ ἐνοσθαλισθῆ ὁ ἴδιος. Ὁ κτηνίατρος οὗτος τῆς ἐπαρχίας Yonne ἐνοσθαλισθῆ τῷ ὄντι μετὰ δύο ἐξησθηνημένους ἰσῦς, ἄνευ τινὸς ἄλλου συμβεβηκότος ἐκτός ἐλαφροῦ τινος πυρετοῦ, μόνον δὲ αἱ παρακλήσεις τῆς οἰκογενείας τοῦ ἰσχυσαν, ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνοσθαλισθῆ μετὰ τὸν λίαν ἰσχυρὸν ἰσῦ.

Ἐκτακτὸς κίνησις παρήχθη πανταχοῦ ὑπὲρ τῶν ἐνοσθαλισμῶν· πλείστα ἐπιτελεῖται γεωργικαὶ ἠθέλησαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ ἐνδοξὸν πείραμα τοῦ Pouilly-le-Fort· δι' ἄλλοι κτηνοτρόφοι ἠνώχλουν καθ' ἑκάστην τὸν Pasteur ζητοῦντες ἰσῦς ἐξησθηνημένους, οὗτος δ' ἠναγκάσθη νὰ ἰδρῶσῃ ἰδιαιτέρον κατὰστημα κατὰ τὴν ὁδὸν Vanquelin πρὸς παρασκευὴν τῶν ἰσῶν τούτων. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1881 εἶχον ἤδη ἐνοσθαλισθεῖς 33.946 ζῶα, ἐξ ὧν 32,550 πρόβατα, 1,254 βόας καὶ 142 ἵππους· τῷ 1882 ὁ ἀριθμὸς τῶν ζῶων τούτων

υψώθη εἰς 399,102 πρόβατα, 47,000 βόας καὶ πλέον τῶν 2,000 ἵππων· τῷ δὲ 1883 ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τοῦ 1882 ἠύξθη κατὰ 100,000 ζῶων. Ὡς δὲ ἡ δαμαλίς δὲν προσυλάττει τὸν ἄνθρωπον ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀπὸ τὴν προσβολῆν τῆς εὐφλογίας. οὕτω παρετήρηθη, ὅτι καὶ ὁ ἐξησθημένος τοῦ ἄνθρακος ἴος δὲν προσυλάσσει τὸ πρόβατον παρὰ μόνον ἐν ἔτος, ἤτοι τὸ τρίτον τῆς ζωῆς του, καθότι τὸ πρόβατον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς οἰκονομίας δὲν ζῆ πλέον τῶν τριῶν ἐτῶν.

Ἀφοῦ ὁ Pasteur κατώρθωσε νὰ ἐξασθηνίσῃ κατὰ βούλησιν τὸν ἰὸν τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων καὶ τοῦ ἄνθρακος τῶν ζῶων τοσοῦτον, ὥστε τὰ προκαλοῦντα τὰς νόσους ταύτας μικροβία νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐν τοῖς ὀργανισμοῖς τῶν ζῶων, ἐσκέσθη, ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ τὴν μολυσματικὴν δύναμιν εἰς τὰ μικροβία ταῦτα τὰ ἀπολέσαντα ἤδη αὐτὸν καὶ ἐξασθηνίσαντα παντελῶς. Τὸ πείραμα δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιθεσθαιώσῃ τὴν σκέψιν ταύτην τοῦ Pasteur. Παρετήρησε λοιπὸν οὗτος, ὅτι ὁ ἐξησθημένος ἴος τοῦ ἄνθρακος, ὅστις δὲν προκαλεῖ οὐδένα κίνδυνον νόσου ἢ θανάτου εἰς ἰνδοχοίρους ἐνὸς ἔτους ἢ μηνῶν τινῶν ἢ καὶ ἑβδομάδος, προκαλεῖ τὸναντίον τὸν θάνατον εἰς ἰνδοχοίρον δύο ἡμερῶν, καθότι τὸ μικροβίον πολλαπλασιάζεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ νεογνοῦ τούτου ζῶου. Ὑποθέτει λοιπὸν ὁ Pasteur, ὅτι εἰς τὸ νεογνὸν τοῦτο ζῶον ἡ δύναμις τῆς ὀξυγονώσεως τῶν αἰμοσφαιρίων δὲν εἶναι εἰσέτι ἰκανή, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸ ἀερόβιον τοῦ ἄνθρακος μικροβίον, ὅπως χρησιμοποίησῃ πρὸς ὄφελός του τὸ ὀξυγόνον τοῦ αἵματος· ὡς ἐκ τούτου ἡ νόσος ἐκτυλίσσεται καὶ ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Ἐν ἄπασι τούτοις οὐδὲν τὸ περιέργον ὑπάρχει, ὅτι ἡ ζωτικὴ ἀντίστασις τοῦ νεογνοῦ ἰνδοχοίρου εἶναι ἀσθενεστέρα τοῦ μᾶλλον ἐνήλικος· ἀλλὰ τὸ περιέργον συνίσταται εἰς τὸ ὅτι, ἐὰν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ νεογνοῦ ἰνδοχοίρου ἐνοσθαλμίσῃ τις ἕτερον ἰνδοχοίρον μᾶλλον ἐνήλικα, διὰ τοῦ αἵματος δὲ τοῦ δευτέρου τούτου τρίτον ἰνδοχοίρον μεγαλύτερας ἡλικίας καὶ οὕτω καθεξῆς, συμβαίνει, ὥστε ἡ μολυσματικὴ δύναμις τοῦ μικροβίου τοῦ ἄνθρακος νὰ ἐνισχύηται προκαλοῦσα τὴν νόσον ἄνθρωπα εἰς ἰνδοχοίρους μιᾶς ἑβδομάδος, ἐνὸς μηνός, ἐνὸς ἔτους καὶ ἐξῆς, ἐνῶ πρότερον ἦσαν ἀπρόσβλητοι. μία δὲ μόνη σταγὼν τοῦ αἵματος τῶν ζῶων τούτων ἀρκεῖ νὰ φρονέσῃ πρόβατα, διὰ τοῦ αἵματος δ' αὐτῶν νὰ φρονέσῃ βόας.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων· καθότι, ὅταν τοῦτο ἐξασθηνίσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε οὐδέμιν δύναμιν νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν ὀρνίθων, ἀποδίδει τις εἰς αὐτὸ τὴν μολυσματικότητά του ἐνοσθαλμίζων δι' αὐτοῦ μικρότατα πτηνά· διὰ τῶν ἀλληλοδιαδόχων τούτων ἐνοσθαλμίσων ἐκ τῶν πτηνῶν τῆς κατωτέρας κλίμακος πρὸς τὰ τῆς ἀνωτέρας τὸ μικροβίον τῆς γολέρας τῶν ὀρνίθων ἐνδυναμοῦται, ὥστε δύναται νὰ φρονέσῃ τὰς ὀρνίθους.

Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων ἐξάγονται συμπεράσματα λίαν σπουδαῖα· ὅτι ἡ ἐπήρεια τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς ἐξασθηνίσεως τῶν ἰῶν εἶναι ἴσως ἡ αἰτία τῆς ἀποσβέσεως τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν, καὶ ὅτι οἱ ἐξησθημένοι οὗτοι ἰοὶ ἀνακτῶνται ἐν εὐνοϊκαῖς περιστάσεσι τὴν μολυσματικότητά αὐτῶν καὶ παράγουσιν ἐκ νέου τὰς ἐπιδημίας. Ὁρμώμενος δ' ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὁ Pasteur ἐξάγει τὰ ἐξῆς συμπεράσματα διὰ τε τὸν βουβωνικὸν λοιμὸν καὶ τινὰς ἄλλας ἐπιδημίας νόσους.

Εἰς ὅλας, λέγει, τὰς χώρας, ἐν αἷς ἀναρρίνεται ὁ λοιμὸς, ὁ ἐξησθημένος αὐτοῦ ἴος πρέπει νὰ ὑφίσταται ἔτοιμος πάντοτε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐνεργητικὴν αὐτοῦ μορφήν, ὅσῳκις κλιματολογικαὶ συνθήκαι ἢ πείνα ἢ δυστυχία ἀναγκάσωσιν εὐνοϊκά. Ὅτι ὁ ἴος ὑφίσταται ἐν τῇ ζωτικότητι τῶν ἰσθῶν, εἶναι ἀναπόφρευκτον, καθότι, ἂν πιστεύσῃ τις τοὺς ἰατρούς, οὔτινες ἐπισκέφθησαν τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἀναρρίνεται ὁ λοιμὸς, εἰς ἀπάσας ταύτας καὶ ἐν τοῖς χρονικοῖς διαστήμασι τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν ἀπαντᾷ τις ἄτομα φέροντα ἀδένας ἐξωγαμμένους, οὐχὶ θανατηφόρους, ἀπαρράλλακτους πρὸς τοὺς βουβῶνας τῆς πανώλους. Δὲν εἶναι ἀρά γε πιθανόν, ὅτι οἱ βουβῶνες οὗτοι ἐγκλείουσιν ἰὸν λοιμικὸν ἐξησθημένον καὶ ὅτι ἡ δίοδος τοῦ ἰοῦ τούτου ἐν ὀργανισμοῖς ἐξησθημένοις, ὡς συμβαίνει ἐν καιρῷ πείνης, δύναται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἐξησθημένον τοῦτον ἰὸν μεγαλύτεραν μολυσματικὴν δύναμιν; Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἕτεροι μολυσματικαὶ νόσοι, αἰτινες ἀναρρίνονται ἀποτόμως, ὡς ὁ τύφος τῶν στρατευμάτων καὶ τοῦ στρατοπέδου· ἀναμφιβόλως τὰ σπέρματα τῶν μικροβίων, ἅτινα παράγουσι τὴν νόσον ταύτην, εἰσι διακεχυμένα πανταχοῦ ἄλλ' ἐξησθημένα, καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ φέρῃ αὐτὰ ἐφ' ἑαυτοῦ ἢ ἐν τῷ ἐντερικῷ αὐτοῦ σωλῆνι ἄνευ τινὸς βλάβης· ἐν εὐνοϊκαῖς ὁμῶς περιστασεσιν, ὡς ἐπὶ συναθροίσεως μεγάλῃς στρα-

τευμάτων ἢ τραυματιῶν πολλῶν, τὰ μικροβία ταῦτα εἰσι πάντοτε ἐτοιμα, ὅπως ἀνακτῆσονται τὴν μεγάλην αὐτῶν μολυσματικότητα.

Αἰτιολογία τοῦ ἄνθρακος.

Ὁ Pasteur κατορθώσας νὰ θριαμβεύσῃ κατὰ τοῦ ἄνθρακος διὰ τῶν ἐξησθενημένων ἰῶν ἐπέζητησε νὰ ἀνεύρῃ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ· πῶθεν προσέρχεται ὁ ἄνθραξ; διατί ἡ νόσος αὕτη νὰ εἴναι ἐνδημικὴ εἰς τινὰς μόνον ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, εἰς τινὰς χώρας τῆς Ρωσσίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς;

Ἐπὶ πολλῶν χρόνων ἐνόμισαν, ὅτι ὁ ἄνθραξ γεννᾶται αὐτομάτως ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν διαφόρων περιστάσεων. Ὁ Bouley διεγείρει ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ «Πρόδος τῆς ἰατρικῆς διὰ τῆς πειραματικῆς», ὅτι τῷ 1842 ὁ ὑπουργὸς τῆς γεωργίας Cunin-Gridaine παρακινήθει ὑπὸ τῶν βουλευτῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἐν αἷς ὑπῆρχον ἡ ἐπιζώστικα αὕτη, ἐνεπιστεύθη εἰς τινὰ καθαρῆτὴν τῆς σχολῆς τοῦ Alfort, τὸν Delafond, τὴν ἀποστολήν, ὅπως μελετήσῃ ἐπιτοπίως τὴν νόσον τοῦ ἄνθρακος, ἔνθα ὑπῆρχε, καὶ νὰ ἐξετάσῃ, ἂν ἡ αἰτία αὐτοῦ δὲν ἠδράζετο εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐν γῆρασι καλλιέργειας εἰς τοὺς προσβαλλομένους τόπους.

Ὁ Delafond εὐθὺς εἰς τὴν Beauce, ἔνθα ἐξέπληξεν αὐτὸν τὸ περιστατικόν, ὅτι ὅλα σχεδὸν τὰ ζῶα τὰ προσβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἄνθρακος ἦσαν νέα, ὠρεῖα καὶ βωμολέα. Ἀποδίδων τοῦτο ὁ Delafond εἰς τὸν πλοῦτον τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς φυτείας ἐπινοεῖ ἀμέσως τὴν ἐξῆς θεωρίαν· «Ὁ ἄνθραξ, λέγει, εἶναι ὑπερβολὴ τοῦ αἵματος καὶ πρὸ πάντων πλεονασμὸς τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων». Ὁρμώμενος δὲ ἐκ τῆς ιδέας ταύτης ἐξάγει τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ, ἀναλύει τὸ ἔδαφος καὶ τὰ φυτὰ, καὶ ἀποδίδει τὴν ἀρθροῖαν τοῦ αἵματος τῶν προσβάτων τῆς Beauce εἰς τὴν ἀρθροῖαν τῶν ἀζωτούχων οὐσιῶν, αἰτίνες ἐμπεριέχονται εἰς τὰ φυτὰ, δι' ὧν τρέφονται τὰ ζῶα. Συμβουλεύει ὅθεν τοὺς κτηνοτρόφους νὰ καταβιβάσωσι τὴν ποσότητα τῶν τροφῶν καὶ νὰ ἀναμειγρῶσι ῥίζας μετὰ τῶν φυτῶν, ἅπερ ἀρθροῦσιν ἀζωτούχων οὐσιῶν, ὅπως οὕτως ἐλαττωθῇ ἡ πληθώρα τοῦ αἵματος τῶν ζῶων, ἡ αἰτία τοῦ ἄνθρακος. Ὅτι δὲ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς εἶναι ἡ αἰτία τοῦ ἄνθρακος, ὁ Delafond ἀποδείκνυσι διὰ τῆς βακτημίας ἐλαττώσεως τῆς νόσου, ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὴν

Loire. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἐν τῇ Sologne π.χ., ἔνθα ἡ γῶρα εἶναι ἀμυγδαλέα, γλυκαλλὴ καὶ ὑγρὰ, ὁ ἄνθραξ εἶναι ἄγνωστος, τὰ δὲ φυτὰ δὲν εἶναι πλούσια, ὅπως εἰς τὴν Beauce.

Ἦδη ὅμως, ἐνῶ εἶχον παρέλθει 40 ἔτη ἀπὸ τῆς θεωρίας ταύτης, ἐνῶ ἐπεκράτει πλέον ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ιδέα τῆς παρασιτικῆς αἰτίας τοῦ ἄνθρακος καὶ ὅτι οὐδὲν παράγεται αὐτομάτως, ὡς καθέλωσεν ὁ Pasteur, ἡ ἀνωτέρω θεωρία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν Pasteur, τὸν ἀνακαλύψαντα τοὺς σπόρους τοῦ παράγοντος τὸν ἄνθρακα, ἔμενε νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ τὴν προσέλευσιν αὐτῶν, ἦτοι τὴν αἰτιολογίαν. Ἐχων λοιπὸν βοήθους τὸν Roux καὶ τὸν Chamberland ἐπεδόθη εἰς σειρὰν πειραμάτων, ὅπως ἐπιλύσῃ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα. Τὰ πρῶτα πρὸς τοῦτο πειράματα ἐλαβὸν γῶραν εἰς τὰ πεδία τοῦ χωρίου St-Germain, πλησίον τῆς Chartres. Οἱ πειραματισταὶ οὗτοι, ἀπὸ προηγουμένων ἐπέγρυσαν ἐπὶ τῆς τροφῆς τῶν προσβάτων μεγάλην ποσότητα σπόρων τοῦ ἄνθρακος, ἐλαβὸν ὠρεσμένον ἀριθμὸν προσβάτων καὶ ἐθρεψάν αὐτὰ διὰ τῶν μεμολυσμένων ἐκείνων τροφῶν· παρετήρηθη δὲ, ὅτι ἐκ τῶν φαινομένων τὴν τροφὴν ἐκείνην προσβάτων ἄλλα μὲν ἀπέθανον ἐξ ἄνθρακος, ἄλλα δὲ ἠσθένησαν καὶ ἄλλα ἐπέζησαν. Ἡ αὐτοψία τῶν ἀποθανόντων εἰδείκνυε καλλιπῶς τὴν παθολογικὴν ἀνατομίαν, ἣν παράγει ὁ ἄνθραξ, ὥστε ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Pasteur ἐδραιώθη ἡ ιδέα, ὅτι διὰ τῆς τροφῆς οἱ σπόροι τοῦ ἄνθρακος εἰσέρχονται ἐντὸς τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν προσβάτων καὶ παράγουσιν εἰς αὐτὰ τὸν ἄνθρακα· ἀλλ' ἔμενε εἰς αὐτὸν ἀνεξήγητον, πῶθεν οἱ σπόροι οὗτοι προσέρχονται. Ἰδοῦ δὲ εἰς ποῖον συμπέρασμα κατέληξεν. Οὗτος καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτοῦ ἐρευνηόντες, τί συμβαίνει μετὰ τὸν θάνατον ζῶου ἀποθανόντος ἐξ ἄνθρακος, παρετήρησαν, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὸ ζῶον τοῦτο, ἂν εἴναι μικρᾶς ἀξίας, θάπτεται ἐντὸς λάκκου 0.50 ἑκατοστμ. ἢ ἐνὸς τοῦ πολὺ μέτρου ἐν τοῖς ἀγροῖς· ἅμα τὸ ζῶον ταρῆ, ἐπέρχεται βεβαίως ἡ σήψις, τὰ νημασοειδῆ σωματίκια τῶν μικροβίων καταστρέφονται, ἐναπομένουσιν ὅμως οἱ σπόροι αὐτῶν. Ἐκτὸς τούτου, περὶ τοῦ ἀποθανόντος ζῶου τρέχει αἷμα ἐκ τῆς ἐνός αὐτοῦ ἢ ὑγρὰ προσερχόμενα ἐκ τῶν οἰδημάτων αὐτοῦ· τὸ αἷμα ἢ τὰ ὑγρὰ ἀναμειγνύονται μετὰ τῆς γῆς, ἥτις βεβαίως εἰς τὴν ἐπιρρανεῖαν ἔχει ἀέρα, καὶ ἰδοῦ καλλιέργεια ἐτοίμη τῶν

μικροβίων του άνθρακος. Το πείραμα έθε-
 βαιώσε τοῦτο. Προσθέτων ό Pasteur αίμα
 άνθρακος εις γώμα βέβραγμένον δι' ούρων
 κατά την θερμοκρασίαν του θέρους παρατή-
 ρησεν εις τό διάστημα 24 ώρων αυξήσιν και
 πολλαπλασιασμόν των σπόρων του άνθρακος·
 οι σπόροι ούτοι εν λανθανούσῃ ζωῇ ήσαν πάν-
 τοτε έτοιμοι να αυξήσων και να παραγάγωσι
 τον άνθρακα ουχι μόνον μετά διακομίνην πολ-
 λων μηνών εν τῇ γῇ ἀλλά και πολλών έτών.

Όσον περιέργα και αν ύπῆρξαν τα πειρά-
 ματα ταῦτα, επειδή εξετέλούντο εντός του
 χημικού έργαστηρίου, έπρεπε να μελετηθῇ,
 τί συνέβαινεν εν αυτῇ τῇ εξοχῇ. εν καιρῷ τῆς
 ζηρασίας, τῆς υγρασίας και τῆς καλλιεργείας
 των άγρῶν. Προς τοῦτο οι πειραματισται έ-
 θαψαν εις μίαν γωνίαν τῆς επαύλειος του άγριου
 Γερμανού, παρά την Chartres, πρόσβατον
 άποθανόν εξ άνθρακος. Δέκα μήνας, και κα-
 τόπιν δεκατέσσαρας μήνας ύστερον, συνέλεξαν
 ολίγον γώμα εκ του λάκκου, εις όν έθαψαν τό
 πρόσβατον. Αφού ανέχθησαν και ανεκλύψαν
 την παρουσίαν των σπόρων του μικροβίου εν
 τῷ γώματι, προεκάλεσαν δι' ενοφθαλμισμῶν
 επί των ένδοχοίρων την νόσον άνθρακα. Το
 σπουδαιότερον όμως είναι, ότι ανεκλύθησαν
 τοιοῦτοι σπόροι και επί τῆς επιφανείας του
 λάκκου, εν ᾧ έτίθαπτο τό πρόσβατον, χωρίς
 τό γώμα αυτου να ανακινήθῃ οὐδέλως. Βρα-
 δύτερον έθαψαν εντός λειμώνος τῆς Jura δα-
 μάλις άποθανούσας εξ άνθρακος εις βάθος δύο
 μέτρων περίπου, μετά δύο δ' έτών παρελευ-
 σιν ήδυνήθησαν δι' αλληλοδιαδόγων πλύσεων
 να εξαγάγωσιν εκ του γώματος των λάκκων
 υποστάμην, διὰ τῆς οποίας παρήγον εις τα
 ζῶα την νόσον άνθρακα. 'Επί τέλους δέ οι
 πειραματισται ούτοι παρατήρησαν, ότι εις την
 επιφάνειαν τῆς γῆς, ήτις εκάλυπτε τα τεθαμ-
 μένα ζῶα, οι σπόροι των μικροβίων του άν-
 θρακος ανεγνωρίζοντο και μεθ' όλην την καλ-
 λιεργείαν αυτῆς.

Αλλά πῶς είναι δυνατόν, ή γῆ, ήτις
 είναι ως ήθμός τις, να άφίγη ανεργουμένους εις
 την επιφάνειαν αυτῆς τους μικροσκοπικούς
 τοιούτους σπόρους, ενώ ό ίδιος Pasteur λέγει,
 ότι τα αναβλύζοντα εκ τῆς γῆς ύδατα, έστω
 και εκ μικροῦ αυτῆς βάθους, στεροῦνται μι-
 κροβίων; Ήδη αυτοι οι σπόροι του άνθρακος
 εις ικανόν βάθος εν τῇ γῇ εύρισκόμενοι ανα-
 φαινόνται επί τῆς επιφανείας αυτῆς· εύρίσκε-
 ται τις λοιπόν κατὰ συνέπειαν άπέναντι αι-
 νίγματος. Και όντως εκπλήσσεται τις, όταν

άκούσῃ την εξήγησιν του φαινομένου τουτου·
 οι φρεσες δηλονότι των σπόρων των μικροβίων
 του άνθρακος εκ του βάθους τῆς γῆς επί τῆς
 επιφανείας αυτῆς είναι οι σκολήκας τῆς γῆς.
 Οὔτοι μετά την δρόσον τῆς πρωίας ή μετά την
 βροχῇν εξερχόμενοι τῆς γῆς, φέρουσιν εντός
 των λεπτων και κυλινδρικών αυτων σωλήνων
 τους σπόρους του άνθρακος και αναποθέτουσιν
 αυτους επί τῆς επιφανείας τῆς γῆς μεμυγμέ-
 νους μετ' άλλων μικροβίων. Εὐκόλος δέ ή πει-
 ραματικῇ απόδειξις. Έάν εντός γώματος,
 μεθ' οὐ άνέμιξέ τις σπόρους μικροβίων, θείσῃ
 σκολήκας και μετ' ολίγας ήμέρας ανοιξῇ
 τό σῶμα των σκολήκων, θέλει εύρει εντός
 των εκκριτικῶν αυτων σωλήνων μέγαν αριθ-
 μόν των σπόρων τουτου. Οι σπόροι ούτοι, όστι-
 νες διὰ των σκολήκων άνέρχονται εις την επι-
 φάνειαν τῆς γῆς μεμυγμένοι μετά του γώμα-
 τος, εξαπλῶννται επί των φυτων και των χόρ-
 των, νεμόμενα δέ τα ζῶα εντός των λειμώνων
 καταπίνουσι μετά των χόρτων και τους σπό-
 ρους του άνθρακος και οὔτω μολύνονται, ως ό
 Pasteur απέδειξεν επιγῶον επί τῆς γλόης
 διάφορα υγρά, εν οίς είχαν καλλιεργηθῇ τα
 μικρόβια του άνθρακος· ή γλόη δέ αυτη διδο-
 μένη εις πρόσβατα άνέπτυσσεν εις αυτά την
 νόσον του άνθρακος.

Έκ του άποτελέσματος τουτου παράγεται
 σπουδαία θεωρία τῆς αναπτύξεως των επιδη-
 μικών νοσημάτων εχόντων ως αίτιον τό έδα-
 ρος, ως τα νεκροταφεία και διοφορους τόπους,
 εν οίς υπάρχουν ακαθαρσίαι πολλαί. Τα συμ-
 περάσματα των πειραμάτων αυτου έχουν υπ'
 ὄψιν ό Pasteur ως προς την αιτιολογίαν του
 άνθρακος συνίστα ενόπιον τῆς ακαθαρσίας των
 επιστημων τα λεγόμενα προσυλακτικα μέτρα.
 Οὐδέποτε, λέγει, πρέπει να θάπτονται ζῶα
 άποθανόντα εξ άνθρακος εντός των λειμώνων
 των προωρισμένων διὰ την νομήν των ζῶων·
 οσάκις δέ τουτο εξ ανάγκης γίνεται, πρέπει να
 θάπτονται ταῦτα εις γῆν αμμώδη ή ασβεστο-
 γον, ολίγον υγρῇν και εύκόλως αποστρανωμέ-
 νην, ήτοι, εν άλλαις λέξεσιν, εις γῆν ακατάλ-
 ληλον διὰ την ζῶην των σκολήκων τῆς γῆς·
 τό τοιοῦτον εξήγει, διὰ τί τόποι αμμώδεις και
 ξηροί είναι ἀπῆλλυγμένοι τῆς νόσου άνθρακος,
 ενώ περιβάλλονται υπό χωρῶν, εις τὰς οποίας
 ένδημεί ή νόσος. Διὰ των προσυλακτικῶν του-
 των μέσων, λέγει ό Pasteur, και διὰ των ενο-
 φθαλμισμῶν των ζῶων δι' εξησθημένων ιών
 ό άνθρας θέλει εξαλειφθῇ από την Γαλλίαν και
 μόνον ως άναμνησις θέλει διατηρεῖσθαι.

Πᾶσα νέα ἀνακάλυψις προκαλεῖ, ὡς γνωστόν, μεταβολὴν τινα εἰς τὰς γενικῶς παραδεδεγμένας ἰδέας, μεταβολὴν, ἣν οἱ μὲν μετὰ χαρᾶς ἀσπάζονται, οἱ δὲ ἀνθίστανται ἐκ συστήματος, καίτοι αὐτὰ τὰ πράγματα ἡλίου φαινότερον ὁμολογοῦσιν. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἐξασθενίσσεως τῶν ἰῶν, ἡ τεχνητὴ προπαρασκευὴ τῶν ἰῶν τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σπουδαιότης τῆς χρήσεως αὐτῶν, ὅπως προσυλλάξῃ τις τὰ ζῶα ἀπὸ τὰς νόσους ταύτας, διήγειραν εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον ἐκπλήξιν καὶ μέγαν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὅποιον μετ' ὀλίγον ἐμπλήθη κριτικὴ καὶ ἀντιζηλιὰ ἀσύγγνωστος προσεπάθησαν νὰ ἐλαττώσωσιν.

Ἡ πρώτη προσβολὴ ἤρξατο ἐκ τῆς Γερμανίας. Τὴν ἐπαύριον τοῦ θριάμβου, ὃν ὁ Pasteur ἤρατο ἐν τῷ διεθνῇ ἰατρικῷ συνεδρίῳ τοῦ Λονδίνου τῷ 1881, ὁ γερμανὸς ἰατρός Koch καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτοῦ Gaffki καὶ Laeffler ἐδημοσίευσαν ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου τοῦ Βερολίνου εἶδος ἐπιστημονικῆς ἀνασκευῆς ἐναντίον τῆς ἀνακάλυψεως τοῦ ἐνοσθλαμισμού τῶν ἰῶν καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν τῇ κτηνοτροσίᾳ.

Ἐντὺς ἐτι τοῦ ἐν Λονδίῳ συνεδρίου ὁ ἰατρός Koch εἶπεν εἰς ἰατρὸν Γάλλον « L'attenuation des virus c'est trop beau pour être vraie ». Ὁ Pasteur, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἀρῆκε κατ' ἀρχὰς τὸ ρέυμα νὰ ρεύσῃ, μὴ ὦν ὅμως ἐκ ἐκείνων, οἵτινες εὐκόλως ὑποχωροῦσιν ἀπέναντι τοῦ ἀντιπάλου. εἶπε μετὰ πεποιθήσεως σοφοῦ « C'est à Berlin même, qu'il faut répondre aux attaques des savants Allemands ». Καὶ ἰδοὺ ἡ περίστασις παρουσιάζεται αὐτομάτως.

Ἐπειδὴ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Γερμανίας δὲν ἔπαυον νὰ γράφωσι πρὸς τὸν Pasteur ζητοῦντες ἰὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐξασθενημένον, ὁ Pasteur ἀπήντησεν, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἀνακάλυψις του ἐν Πρωσίᾳ εὔρε σοβαρὰν ἀντίστασιν, καλὸν ἤθελεν εἶσθαι πρὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἰοῦ νὰ ἐπιχειρηθῇ ἐν Γερμανίᾳ μεγάλη πειραματικὴ ἀπόδειξις ὁμοία πρὸς ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἔκαμεν εἰς τὸ Pouilly-le-Fort.

Ὁ διευθυντὴς τῆς κτηνιατρικῆς σχολῆς τοῦ Βερολίνου ἰατρός Roloff ἔσπευσε νὰ κάμῃ πρὸς τοῦτο διαβήματα παρὰ τῷ ὑπουργῷ τῆς γεωργίας ἐν Γερμανίᾳ. Ὁ ὑπουργὸς διόρισεν ἀμέσως ἐπιτροπὴν ἐπιφορτισθεῖσαν νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ πειράματα τῶν ἐνοσθλαμισμῶν καὶ

νὰ κάμῃ ἔκθεσιν εἰς τὴν γερμανικὴν κυβένησιν. Ὁ Pasteur ἐπεφορτίσεν ὡσαύτως ἕνα τῶν συνεργατῶν καὶ μαθητῶν αὐτοῦ, τὸν πολυκλαυστον Thullier, περὶ τὸν θῶμα τοῦ καθέκτου ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅπως διευθύνῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Μετὰ χαρᾶς καὶ συγκινήσεως ἐδέχθη ὁ ἥρωὸς οὗτος τῆς ἐπιστήμης, ὅπως διευθύνῃ τὰ πειράματα τοῦ ἐνοσθλαμισμού ἐν ξένῃ γῶρᾳ. ἐν τῇ ἡ γαλλικῇ ἀνακάλυψις ἔμελλε νὰ διακινδυνεύσῃ. Ἡ σύστασις ἐπιτροπῆς τοιαύτης προσεδρομένης ὑπὸ τοῦ Beyer, μέλους τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τοῦ κράτους, καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς ἀριθμούσης τὸν διάσημον καθηγητὴν Virchow, ἀπεδείκνυε τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἔδιδεν ἡ Γερμανία εἰς τὴν γαλλικὴν ἀνακάλυψιν.

Τὰ πειράματα ἐγένοντο ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Pakisch, τὰ δὲ πρακτικὰ καὶ αἰ ἐκθέσεις τῆς ἐπιτροπῆς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀρῆκαν περὶ τῆς ἀκριθείας τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ὁ Pasteur προηγουμένως ἀνήγγειλεν. Οὕτω δὲ ἡ γαλλικὴ θεωρία θριαμβεῖ ἐν ξένῃ καὶ ἀντιζήλῳ γῶρᾳ παρόντων τῶσων σοφῶν γερμανῶν μὴ δυναμένων νὰ ἀρηθῶσι τὸ σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Pasteur. Τὸ τοιοῦτον δεῖκνυε κάλλιστα τὴν πεποιθήσιν καὶ τὴν σταθερότητα, ἣν ὁ Pasteur εἶχε διὰ τὰς θεωρίας καὶ τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ· διότι, ὡς εἶδωμεν, αὐτὸς ὁ ἴδιος χολωθεῖς ἐκ τῶν ἐνοστάσεων τοῦ Koch προσκαλεῖ τὴν Γερμανίαν νὰ ἐπιχειρήσῃ πειράματα πειστικὰ καὶ οὕτω νὰ ἀποστείλῃ εἰς αὐτὴν ἰὸν ἐξασθενημένον.

Ἄλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ὁ Koch καὶ μετὰ τὴν νίκην ταύτην τοῦ Pasteur ἐξηκολούθει μετὰ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ νὰ διαφιλονεικῇ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνακαλύψεώς του, ὁ Pasteur μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν πρώτην ἐπιτυχίαν ἐζήτει καὶ δευτέραν περίστασιν, ὅπως πείσῃ τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ. Ἡ περίστασις αὕτη ἐπαρουσιάσθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1882. Διεθνὲς τῆς ὑγεινῆς συνέδριον συνεκροτήθη κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον εἰς τὴν Γενεύην· ὁ Pasteur μετέβη ἐκεῖ μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ συναντήσῃ τὸν Koch, καὶ δὲν ἠπατήθη· διότι εὔρε τῶντι αὐτὸν ἐν ταῖς συνεδριάσεσι περιεστοιχισμένον ὑπὸ τῶν μαθητῶν του.

Ἀπὸ τοῦ βήματος ὁ Pasteur ἀνῆρσε τὴν κριτικὴν τοῦ Koch, ἀπεκάλυψε τὴν πλάνην αὐτοῦ καὶ τὸν προσεκάλεσε νὰ δερθῇ συζήτησιν ἐνώπιον κριτῶν καταλλήλων. Ἦτο στιγ-

μή, καθ' ἣν ὁ Pasteur ἐθαυμάσθη καὶ πάλιν διὰ τὴν θετικότητά, μεθ' ἧς ὠμίλει ἴστατο ὑπερήφανος καὶ ἀνεσχεύαζε τὸν Koch μετὰ μεγάλης αὐστηρότητος, οὐχὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζόμενος, διότι ἐβλεπεν εἰσέτι αὐτὸν ἀρνούμενον τὴν ὑπαρξίν φωτὸς λαμπροτέρου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου. Ἦτο στιγμὴ, καθ' ἣν τοὺς λόγους τοῦ Pasteur διεδέχθησαν θερμωδῆ χειροκροτήματα καὶ ἀκράτητος ἐνθουσιασμός· ἦτο στιγμὴ ἱερὰ διὰ τὴν Γαλλίαν, διότι διὰ τοῦ Pasteur ἐκέρδιζε νίκην αἰώνιον καὶ ἀνεξάλειπτον. Τὸ πλῆθος ἀνυπομόνως περιέμενε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Koch· ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη πᾶσαν συζήτησιν λέγων, ὅτι ἐπιφυλάττει ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα καὶ τὸν χρόνον, ὅπως ἀπαντήσῃ διὰ τοῦ τύπου.

Τρίμηνον παρήλθε καὶ ὁ Koch ἐδημοσίευσεν φυλλάδιον, διὰ τοῦ ὁποίου παραδόξως πως, ἐνθ' ἑνὸς ἔτους τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἐξασθενίσεως τῶν ἰῶν τοσοῦτον αὐστηρῶς προσέβαλεν, ἥδη ἐξύψου αὐτὴν ὡς ἀνακάλυψιν ἐπιστημονικὴν πρώτης τάξεως, ἠρνεῖτο ὅμως τὴν χρησίν αὐτῆς ὑπὸ πρακτικῆν ἔποψιν. Ἦδη ὅμως ὁ καιρὸς παρήλθεν, αἱ ἐνστάσεις κατέπεσον· τὰ εὐεργετήματα τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ἡδυνήθη ὁ Pasteur νὰ ἰδῇ πανταχοῦ, ἐν τε Γαλλίᾳ καὶ ταῖς ξέναις χώραις, τὰ δὲ δείγματα τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἐγνωμοσύνης ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὸν πανταχοῦθεν. Ἡ βιομηχανία καὶ ἡ γεωργία ὀφείλουσιν εἰς αὐτὸν τοσαύτας πηγὰς πλοῦτου, ὥστε ὁ σοφὸς ἄγγλος καθηγητὴς Huxley εἶπεν· «Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Pasteur ἤθελον ἐπαρκέσει μόναι νὰ καλύψωσι τὴν ἀποζημίωσιν τῶν 5 δισεκατομμυρίων, ἅτινα ἡ Γαλλία ἐπλήρωσεν εἰς τὴν Γερμανίαν».

Ἡ μελέτη αὐτοῦ ἐπὶ τῶν λοιμικῶν νόσων ἔδωκεν εἰς τὴν ἰατρικὴν μεγάλην ἐλπίδα ὡς πρὸς τὰ προφυλακτικὰ μέσα. Τοῦτο δέ, ὅπερ σήμερον θεωρεῖται μέγα ἢ μᾶλλον θαυμάσιον, ὁ Pasteur θεωρεῖ ὡς ἀπλὴν ἀρχήν. «Vous verrez, λέγει, comme tout cela s'agrandira plus tard. Ah! si j'avais encore le temps!»

Εἰς τὰς τελευταίας τοῦ Pasteur ἀνακαλύψεις προσεγγίζοντες ῥίψομεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ χημικοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου. Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο πλουτισθὲν διὰ διαφόρων παρορημάτων πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν τῶν ἀναζητήσεων τοῦ Pasteur παρουσιάζει εἰς

πάντα ἐπισκεπτόμενον αὐτὸ περιεργὸν θέαμα. Ὅποια κίνησις, ὅποια τάξις, ὅποιος διαρραγισμὸς βασιλεύει ἐν αὐτῷ! Ἐνταῦθα ἀπαντᾷ τις ἱπποστάσια, ἐν οἷς εὐρίσκονται οἱ πάσχοντες λοιμικὰ νοσήματα ἵπποι· ἀλλ' αὐτῷ ἀπαντῶσι διάφορα τμήματα, ἐν οἷς εὐρίσκονται πρόβατα πάσχοντα ἀνθρακὰ ἢ μέλλοντα νὰ χρησιμεύσωσι εἰς πειράματα· ἐκεῖ ὀρνιθῶνες, μετὰ ὀρνίθων πασχουσῶν χολέραν ἢ μελλουσῶν νὰ υποστώσιν αὐτὴν πειραματικῶς· ἀλλ' αὐτῷ μῦς, ἰνδούχοισι, διάφορα πτηνά, πάντα πρὸς πειραματικὴν χρῆσιν εὐρισκόμενα. Ἐντὸς τῶν ὑπογείων ἀπαντᾷ τις κλωθρὸς σιδηρῶς, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρίσκονται κύνας λυσσαλέσι, τῶν ὁποίων ἡ χαρακτηριστικὴ ὑλκὴ πληροφοροῦν τὸν ἐπισκεπτόμενον, ἀλλ' αὐτῷ δὲ συναντᾷ τις ἄλλους κύνας μέλλοντας νὰ υποστώσιν τὸν ἐπιστημονικὸν θάνατον. Εἰς διάφορα τμήματα ἀπαντᾷ τις σωλήνας, λεπτὰς ὑέλους, ἐντὸς καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται διάφοροι ἰοὶ ἢ αἷμα ζῶων διαφόρων παθόντων μολυσματικῆν τινα νόσον· ἀλλ' αὐτῷ φιάλας ἀποσταλείσεως ἐξ Ἀμερικῆς καὶ περιεχοῦσας μέλανα ἐμέσματα ἀνθρώπων παθόντων κίτρων πυρετόν. Ὀλίγων προχωρῶν τις συναντᾷ διαφόρους κλιβάνους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι σωλήνες ὑέλουσι, περιέχοντες πάσας τὰς καλλιεργείας τῶν διαφόρων μικροβίων, ἅτινα πεφυλακισμένα ἐντὸς τῶν ὑέλων τούτων σωλήνων μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν πειραμάτων. Ἐπὶ τοῦ γραφείου βλέπει τις ἐκτεταμένην ἀλλήλογραφίαν ἐξωτερικῆν διαφόρων ἰατρῶν καὶ χημικῶν καθιστώντων τὸν δαιμόνιον τοῦ Pasteur νοῦν ἐνήμερον τῶν συμβαινόντων σχετικῶς πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ· διάφορα δὲ τηλεγραφήματα ἐκ τῶν διαφόρων τῆς Γαλλίας μερῶν εἰδοποιοῦσι τὸν Pasteur, ποῦ ὁ κύων ὑπέστη τὴν λύσσαν, ποῦ τὸ πρόβατον ἢ ὁ ἵππος τὸν ἀνθρακὰ, ποῦ αἱ ὀρνίθες τὴν χολέραν, ὅπως δοξάμη οὗτος, ἂν θείῃ, διὰ νὰ πειραματισθῇ. Πόσα δὲ ἀντικείμενά εἰσιν ὑπὸ μελέτην, καὶ μετὰ πόσου ζήλου καὶ μετὰ πόσας ὑπομονῆς ὁ Pasteur ἐρευνᾷ τὰ διάφορα ταῦτα ἐπιστημονικὰ ζητήματα!

Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν μᾶλλον φρεσῶν λοιμικῶν νοσημάτων ἐρήρυσεν τὰς θεωρίας τῶν μικροβίων, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ ἐπιτείνῃ αὐτὰς καὶ ἐπὶ τινων νόσων λίαν κοινῶν. Οὕτω κατὰ μῆνα μᾶϊον τοῦ 1879 ἄτομόν τι, ὅπερ ἐργάζετο ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου τῆς École normale, ἐπαθεν ἀπὸ πολυαρθρῶν δοθητῶν.

υποτροπιάζοντες. ὅπως συνήθως συμβαίνει, εἰς διαφόρους τοῦ σώματος χώρους· ὡς ἐκ τούτου ὁ Pasteur ἐπέβη, ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν παραγωγὴν τῶν δοθηήνων τούτων. μὴ ὑπάρχει μικροβίον τι, ὅπερ προκαλεῖ τὴν τοπικὴν φλεγμονήν, τὸν σχηματισμὸν τοῦ πύου καὶ τὴν υποτροπιάσιν τῆς νόσου. Συνέλεξε λοιπὸν μετὰ προσοχῆς τὸ πύον ἐνός, δευτέρου καὶ τρίτου δοθηήνος, ἔσπειρεν αὐτὸ ἐντός ζώμου, καθισταμένου πρότερον ἀγόνου, καὶ παρατήρησεν, ὅτι πάντοτε εἰς τὸν ζώμον τούτον ἀνεπτύσσεται μικροβίον τι ἐσχηματισμένον ἐκ δύο σημείων σφαιρικῶν ἠνωμένων κατὰ ζεύγη, τὰ ζεύγη δὲ συνενσώμενα ἀπετέλουν μικροὺς σωρούς.

Νέαι παρατηρήσεις ἐγένοντο ἐπὶ τῶν δοθηήνων ἀτόμου τινός, ὅπερ ὁ ἱατρός Maurice Raynaud ἀπέστειλεν εἰς τὸν Pasteur, καὶ ἐπὶ τῶν δοθηήνων τούτων ἀνευρέθη τὸ ἴδιον παράσιτον. Ἐν τῷ νοσοκομείῳ Lariboisière γυνή τις, τῆς ὁποίας ἡ ἄρχη ἦτο πλήρης δοθηήνων, ἐχρησίμωσεν ὡς ἀντικείμενον νέων πειραμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν εὗρέθη τὸ αὐτὸ παράσιτον.

Φαίνεται λοιπὸν ὡς βέβαιον, ὅτι πᾶς δοθηὴν ἐμπερικλείει μικροσκοπικὸν τι παράσιτον ἀερόβιον, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ἡ τοπικὴ φλεγμονὴ καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ πύου. Ἐνοσθλαμίζοντες τὸ παράσιτον τῶν δοθηήνων ὑπὸ τὸ δέρμα τῶν ἰνδογαίρων ἢ τῶν λαγῶν προκαλεῖ τὸν σχηματισμὸν μικρῶν ἀποστημάτων ἐξαφανιζόμενων ταχέως· ἐν τῷ πύῳ δὲ αὐτῶν ἀνακαλύπτει τὸ παράσιτον, ὅπερ προκαλεῖ αὐτὰ. Ἐὰν δὲ ζητήσῃ τις νὰ ἀνακαλύψῃ αὐτὸ ἐντός τῆς γενικῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος τῶν ἀτόμων, ἅτινα πάσχουσι δοθηήνας, ἀποτυγχάνει, διότι τὸ παράσιτον τοῦτο, ὡς ἀερόβιον, δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐξαρᾷ τὸ ὀξυγόνον. ὅπερ εὐρίσκεται ἐν τῷ αἵματι καὶ ν' ἀναπτύχῃ ἐν αὐτῷ· ὑπάρχει λοιπὸν πᾶσι μετὰξὺ τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ παρασίτου, πᾶσι, εἰς τὴν ὁποίαν νικητῆς ἀναδεικνύεται ἡ ζωικὴ οἰκονομία. Ὑποθέτει δὲ ὁ Pasteur, ὅτι, ἂν ἐπὶ πολλῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐνοσθλαμίσωμεν τὸ παράσιτον τοῦτο καὶ προκαλέσωμεν σχεδὸν γενικὴν ἀνάπτυσιν τῶν δοθηήνων, εἶναι δυνατόν τότε νὰ ἀνακαλύψωμεν αὐτὸ ἐντός τῆς γενικῆς τοῦ αἵματος κυκλοφορίας.

Ἀλλ' ἐνῶ ὁ ἱατρός Raynaud ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Pasteur τοὺς δοθηήνας πρὸς πειραματισμὸν, ὁ χειρουργός Lamelongue

ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ μελετήσῃ τὴν ὄσσειν-μελίτιδα. Τὸν φεβρουάριον τοῦ 1880 ὁ διάσημος οὗτος χειρουργός, ὅστις ἐδημοσίευσε σπουδαιότατον σύγγραμμα περὶ τῆς ὄσσειν-μελίτιδος καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ τῆς διατρήσεως τῶν ὄστων καὶ τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου, ᾠδήγησε τὸν Pasteur εἰς τὸ νοσοκομεῖον Trousseau, ἔνθα νεανίς τις ὄσσειν-μελίτιδα πάσχουσα τὴν τρομερὰν ταύτην νόσον ἐπρόκειτο νὰ ἐγχειρισθῇ ἢ πάθῃσις ἡδραζε κατὰ τὸ ἀνώτερον τριτημόριον τῆς κνήμης, ἔνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ, μέχρι δὲ τῆς γαστροκνημίας ὑπῆρχε μεγάλη ἐξόγκωσις. Μετὰ τὴν γλωσσοφόρμωσιν ὁ Lamelongue ἔταμε τὸν ὄγκον κάτωθεν τοῦ γόνατος, ὁπόθεν πύον ἄρθρον ἐξῆλθεν· ἄρθρον δὲ τὸ ὄσσειν τῆς κνήμης ἀπερμυνώθη, ὁ χειρουργός ἐξέτελεσεν ἐπ' αὐτοῦ τρεῖς ὅπως διὰ τοῦ ὄσσειν-πύου, ὅποτε πύον ἀνέβλυσεν ἐν μεγάλῃ ποσότητι· τὸ περὶ τὸ ὄσσειν καὶ τὸ ἐντός αὐτοῦ πύον ὁ Pasteur συνέλεξε χωριστὰ μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ τὰ ἐξῆτασεν ἐπισταμένως. Τὸ μικροσκοπίον ἔδειξεν, ὅτι τὰ δύο ταῦτα πύα περιεῖχον ἐν μεγάλῃ ποσότητι μικροσκοπικὸν τινα παρόμοιον πρὸς τὸ παράσιτον τῶν δοθηήνων· ὁ μικροσκοπικὸς οὗτος εὐρίσκατο κατὰ ζεύγη, δύο ἢ καὶ τεσσάρων σπόρων. Τὸ ἐξωτερικὸν πύον περιεῖχε πυροσφαίριαν ἐν ἄρθρῳ, ἐνῶ τὸ ἐσωτερικὸν δὲν περιεῖχεν, ἀλλ' εἶχε τὴν σύστασιν σφαιρικῶν τινος ἐσχηματισμένου ἀπὸ μικροβίων τόσοσπορῶν καὶ τόσοσπορῶν, ὥστε ἐν διαστήματι 6 ὥρων ἢ καλλιέργεια αὐτῶν ἐπολλαπλασιαζέτο ἀρθρόσπορος.

Ἐφ' ὅσον ὁ Pasteur ἐβιάζετο ἐν τῇ τάξει ταύτῃ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ, εἶχεν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς ἱατρικῆς συναδέλφους, οἵτινες σφόδρα ἐνδιαφερόμενοι διὰ τοιαύτας ἀναζητήσεις προσεπέβησαν παντὶ σθένει νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν. Οὕτως ὁ Villemin, ἀρχίατρος τοῦ Val-de-Grâce ἀνακαλύψας τὸ μύλωμα τῆς φυματιώσεως δὲν ἀφῆκεν οὐδεμίαν περίπτωσιν τυφοειδοῦς πυρετοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδημίαν τῶν Ηζρισίων χωρὶς νὰ ἀναγγεῖλαι αὐτὴν εἰς τὸν Pasteur, ὅστις ἔσπευδεν χυμώσας, ὅπως συλλέξῃ ἐντός διαφόρων σωλήνων τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν καὶ πειραματισθῇ ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐκτός τούτου ὁ ἱατρός Hervieux ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Pasteur ἐπὶ ἐτέρως τινός νόσου, ἥτοι τοῦ ἐπιλογίου πυρετοῦ· καθ'

ἐκάστην δ' ὁ Pasteur μετέβαινεν εἰς τὴν Maternité, ὅπως ἐπισκέπτηται καὶ μελετῇ ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ Hervieux τὰς πασχούσας γυναῖκας τὴν νόσον ταύτην. Εἰς μίαν τῶν γυναικῶν τούτων ἔκαμε νυγμὸν τινα διὰ βελόνης εἰς τὸν ἀντίχειρα τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ὅστις πρότερον ἐπλήθη δι' οἰνοπνεύματος καὶ φανικῆ ὀξέος· ἡ ἐξεληθὺσα σταγὼν τοῦ αἵματος συνελήθη καὶ ἐσπάρη ἐντὸς ζωμοῦ μυῶν τῆς ὀρνίθος, ἀλλ' ἔμεινεν ἀγόνος· δευτέρα ὁμοῦ πειραματικῆ ἔρευνα γενομένη τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν μικροσκοπικοῦ παρασίτου καλλιεργησίμου τρεῖς ἡμέρας τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ θανάτου. Δέκα ὧρὰς δὲ ὥρας πρὸ τοῦ θανάτου τῆς πασχούσας λαβὼν ὁ Pasteur ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτῆς ποδὸς αἷμα ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ ὑπῆρξεν γόνιμος ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ παρασίτου, μὲ τὴν ἐξῆς ὁμοῦ σπουδαίαν διαφοράν, ὅτι, ἐνῶν ἡ πρώτη καλλιέργεια τοῦ αἵματος τοῦ ληφθέντος τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς ἐπαρουσίαζε μικροβίον ὁμοιον πρὸς τὸ τῶν δροθίνων, ἡ δευτέρα καλλιέργεια περιείχε μικροβίον ὁμοιον πρὸς κομβολόγιον εὐκαμπτον. Γενομένης δὲ αὐτοψίας παρετήρησε μεγάλην ποσότητα πύου ἐν τῷ περιτοναίῳ καὶ τῇ μήτρῃ· τὸ πύον τοῦτο ἐτέθη ὑπὸ καλλιέργειαν, ὡσαύτως καὶ τὸ αἷμα τὸ ληφθὲν ἐκ τῆς μηρικῆς καὶ βασιλικῆς φλεβῆς. Εἰς ὅλων τῶν ὑγρῶν τούτων τὰς καλλιεργεῖας ἀνεπτυχθήσαν παράσιτα ἔχοντα τὴν κομβολογιοειδῆ μορφήν· οὐδὲν δὲ ἄλλο παρασίτον εὐρέθη μετ' αὐτῶν, μόνον δ' ἐν τῇ καλλιεργείᾳ τοῦ πύου, ὅπερ περιείχετο ἐν τῷ περιτοναίῳ, ἀνευρέθη μετὰ τοῦ κομβολογιοειδοῦς παρασίτου καὶ τὸ δονάκιον τὸ πυογόνον, ὅπερ ὁ Pasteur ὀνομάζει «ὄργανισμὸν τοῦ πύου».

Ἐκ τοῦ μαιευτηρίου ὁ Pasteur μετέβη εἰς τὸ νοσοκομεῖον Lariboisière, ἐνθα ὑπῆρχεν ἑτέρα περίπτωσις γυναικὸς ἀποθανούσας πρὸ ὀλίγου ἐξ ἐπιλογίου πυρετοῦ· ἔλαθε πύον ἐκ τοῦ περιτοναίου καὶ αἷμα ἐκ τῶν φλεβῶν τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ μηροῦ, ἔκαμε τὰς καλλιεργεῖας αὐτῶν καὶ παρετήρησε τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα.

Πολλὰ δὲ ἄλλα πειραματικὰ ἔρευνα ἐκτελεσθῆσαι ἐπὶ τῆς νόσου ταύτης ὠδήγησαν τὸν Pasteur εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα, ὅτι ὑπὸ τὴν ἑκφρασιν «ἐπιλόγιος πυρετός» κατατάττουσι νόσους μὲ ποικίλα συμπτώματα, ἀλλ' ἅπασι αἱ νόσοι αὗται φαινόνται νὰ ὦσι

τὸ ἀποτέλεσμα μικροσκοπικῶν ὄργανισμῶν. αἱτινες ἀναπτύσσονται εἰς τὴν ἐπιφανεῖαν τῶν τετρακυματισμένων μερῶν καὶ ἐκείθεν διαχέονται ὑπὸ ποικίλης μορφῆς διὰ τοῦ αἵματος ἢ τῶν λεμφατικῶν ἀγγείων εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ σώματος καὶ προκαλοῦσι νοσηρὰς καταστάσεις, αἱτινες ποικίλλουσι μὲ τὴν φύσιν τῶν παρασίτων τούτων καὶ τὴν γενικὴν ἰδυσυγκρασίαν τῶν ἀτόμων· πέποιθε δὲ ὁ Pasteur, ὅτι ἡ ἀντισηπτικὴ μέθοδος δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐπιλογίου πυρετοῦ. Ἐκτιμᾷ τὸ φανικὸν ὄξυ διὰ πλύσεις τῶν λεγῶιδων, συμβουλεύει ὁμοῦ περισσότερον τὸ βορικὸν ὄξυ ἐν πεπυκνωμένῃ διαλύσει 30—40 γραμμαρίων διὰ μίαν λίτραν ὕδατος. Τὰς ἰδέας τοῦ ταύτης ἐχέτων ὁ Pasteur εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν εἶπεν· «Εἶναι ἀληθές, ὅτι αἷμα ξένος ὡς πρὸς τὴν κτηνιατρικὴν καὶ τὴν ἰατρικὴν, ἀπορρίπτω ὁμοῦ πᾶσαν ματαίαν καὶ μεροληπτικὴν συζήτησιν. τούναντιον δὲ δέχομαι τὰς ἀληθεῖς ἐκείνας συζητήσεις, διὰ τῶν ὁποίων περισσότερον φῶς ἐπιγέεται ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων».

Καὶ οὕτως ἀφ' ὅτου ἡ ἀντισηπτικὴ μέθοδος ἀνεφάνη, ἥτις βᾶσιν ἔχει, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Lister, τὰς περὶ μικροβίων θεωρίας τοῦ Pasteur, ἡ πυαιμία, ἥτις ἰδεοκατιζεν ὀλοκλήρους αἰθούσας τῶν νοσοκομείων, τὴν σήμερον εἶναι περιπτώσις ἐξαιρετικῆ, ὁ δὲ ἐπιλόγιος πυρετός σπάνιος.

Τῷ 1882 νέα τις νόσος ἀπερχόλησε τὸ γερμανικὸν ἐργαστήριον τῆς École normale, νόσος, τῆς ὁποίας οὐδὲ τὸ ὄνομα ἐγνωρίζον εἰς τοὺς Γαλλοὺς καὶ ἥτις ἐν ταῖς ἐξοχαῖς κάμνει μεγάλαις καταστροφῶς· ἡ νόσος αὕτη εἶναι τὸ rouget du pore (ἐρύθημα τῶν χοίρων). Καὶ τῆς νόσου ταύτης παραγωγικὸν αἷτιον εἶναι μικροβίον τι, τὸ ὁποῖον πρῶτος ἀνεκάλυψεν ὁ πολυκύκλωστος Thullier, μαθητὴς τοῦ Pasteur, μελετῶν εἰς τινα δῆμον τῆς ἐν Γαλλίᾳ Βιέννης τὸ αἷμα καὶ τὰ ὑγρά τῶν ἀποθανόντων ἐκ τῆς νόσου ταύτης χοίρων. Ἄλλα τῇ ἀνακαλύψει τοῦ μικροβίου τούτου ὁ Pasteur ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἐκτελέσῃ τὰ πειράματα αὐτοῦ, ὅπως ἀποδείξῃ θετικῶς, ὅτι καὶ ἡ νόσος αὕτη εἶναι παρασιτικῆς φύσεως. Ἐκαλλιέργησε λοιπὸν τὸ μικροβίον τοῦτο ἀλλοδιωδῶς ἐντὸς ζωμοῦ μόσχο, κατασταθέντος πρότερον ἀγόνου (sterilisé)· ἡ τελευταία καλλιέργεια, ἐνορθαλισθεῖσα εἰς χοίρους παρήγαγεν εἰς αὐτοὺς τὴν νόσον ἐρυθράν· ἡ ἀπό-

δειξίς ὑπῆρξεν καθαρὰ ἢ νόσος δὲν ἦτο παρὰ φύσεως παρασιτικῆς.

Ἐπὶ τῆς πειραματικῆς ταύτης ἀποδείξεως σπληνίζομενος ὁ Pasteur παραλάβων τὸν Thullier καὶ τὸν νέον παρασκευαστὴν Loir μετέβη εἰς τὴν Vaucluse, ὅπως μελετήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν νόσον· διέμεινε περὶ τὸν ἕνα μῆνα εἰς τὴν τοπικὴν τῆς Bollène παρὰ τινι κτηνιάτρῳ Maucier, ὅστις ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς ὅλα τὰ χοιροτροφεῖα τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἐνταῦθα ἀφού ἕκαμε τὴν ἐξασθένειαν τοῦ μικροβίου τοῦ προκαλοῦντος τὴν νόσον ἐπεχειρήσεν ἐνδακλισμοὺς ἐπὶ τῶν χοίρων. Οἱ ἐνοσθλαμισθέντες χοῖροι ἔμεινον ἐν τῇ τοπικῇ τῆς Bollène ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ῥηθέντος κτηνιάτρου, οἱ δὲ χοιροτρόφοι ἠναγκάσθησαν νὰ διατηρήσωσι τοὺς ἐνοσθλαμισθέντας αὐτῶν χοίρους ἐπὶ ἕν ἔτος. Κατὰ δὲ τὸν προπαρελθόντα Σεπτέμβριον, ἐνῶ ἡ νόσος ἐρυθρὰ τῶν χοίρων ἐνέμετο τὴν Bollène καὶ τὴν Orange, οὐδὲ εἰς ἐνοσθλαμισθεὶς χοῖρος ἔπαθεν ἐξ αὐτῆς. «*Ils sont tous florissants*». ἔγραψε πρὸς τὸν Pasteur ὁ κτηνίατρος Maucier, τὸ δὲ δημαρχικὸν συμβούλιον τῆς Bollène ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν ἐνθουσιώσους. Μεθ' ὅλα ὅμως τὰ εὐτυχεῖα ταῦτα ἀποτελέσματα τὸ ζήτημα τῆς ἐιδικότητος τῶν ἰῶν, εἰς διαφόρους τάξεις τῶν χοίρων ἀπαιτεῖ νέας εἰσέτι ἀποδείξεις, ὅπως ὁ ἐνδακλισμὸς τῶν χοίρων γενικευθῆ· διάφοροι δὲ πειραματικαὶ ἔρουναι τοῦ Pasteur ἀπέληξαν εἰς τὰ ἐξῆς σπουδαῖα συμπεράσματα ἀνακρινθέντα πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Ἐὰν ἐνοσθλαμισθῇ τις εἰς τὸν θωρακικὸν μῦν περισσότερῃς τὸ μικροβίον τῆς ἐρυθρῆς τῶν χοίρων, ἢ περισσότερὰ θνήσκει ἐν διαστήματι 6—8 ἡμερῶν μὲ ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων. Ἐὰν τὸ αἷμα τῆς πρώτης ταύτης περισσότερῃς ἐνοσθλαμισθῇ εἰς δευτέραν, τὸ αἷμα δὲ ταύτης εἰς τρίτην καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, τὸ μικροβίον ἐγκλιματίζεται ἐπὶ τῆς περισσότερῃς, διότι τὰ συμπτώματα τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων, ἥτοι ἡ ὑπνηλία, τὸ σπαιροειδὲς τοῦ σώματος σχῆμα καθὼς καὶ ὁ θάνατος ἐπέρχονται ταχύτερον· ἐπίσης τὸ αἷμα τῶν τελευταίων περισσότερον φαίνεται μᾶλλον μολυσματικὸν διὰ τὸν χοῖρον παρὰ αὐτὴ ἢ ἐρυθρὰ τῶν χοίρων νόσος.

Ἐὰν ἐνοσθλαμισθῇ τις τὸ μικροβίον τῆς ἐρυθρῆς ἀπὸ χοίρον εἰς λαγωούς, οὗτοι ἀσθενοῦσι βαρέως καὶ ἀποθνήσκουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· ἐὰν δὲ ὁ ἐνοσθλαμισμὸς γένηται ἀπὸ λαγῶν

εἰς λαγῶν, τὸ μικροβίον ἐγκλιματίζεται ἐπὶ τοῦ λαγῶν, καθότι πάντες οἱ λαγωοὶ θνήσκουσιν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, τὸ δὲ μικροβίον παρουσιάζεται μᾶλλον γυζήμενον καὶ λαμβάνον τὴν μορφήν τοῦ ἀριθμοῦ 8. Ἐὰν ἤδη τὸ αἷμα τῶν τελευταίων τούτων λαγῶν ἐνοσθλαμισθῇ τις εἰς τοὺς χοίρους, παρατηρεῖται, ὅτι ἡ μολυσματικὴ δύναμις αὐτοῦ βραίνει ἐλαττωμένη ἐκ τοῦ πρώτου λαγῶν μέχρι τοῦ τελευταίου, ἔως οὗ μετ' ὀλίγον τὸ αἷμα τῶν λαγῶν ἐνοσθλαμιζόμενον εἰς τοὺς χοίρους δὲν ἐπιφέρει εἰς αὐτοὺς τὸν θάνατον, καίτοι καθιστᾷ αὐτοὺς ἀσθενεῖς.

Ἐν ταῖς ἐρεῦναις ταύταις ὑπάρχει καὶ ἡ τῆς λύσεως, ἥτις ἀπὸ τετραετίας ἤδη συγκεντροῖ εἰς αὐτὴν ὅλας τὰς προσπάθειάς τοῦ Pasteur καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Τὴν νόσον ταύτην, μυστηριώδη διὰ τὴν ἐπώασιν αὐτῆς, φρικώδη διὰ τὰ συμπτώματά της, ἀνέλαθε νὰ μελετήσῃ ὁ Pasteur τὸ 1880. Ἐκτὸς τοῦ σιστεῖνοῦ αὐτῆς χαρακτηρῶς, ὁ Pasteur ἤλπιζεν, ὅτι ἴσως ἤθελε κατορθώσει νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτιολογίαν τῆς νόσου ταύτης, φύσεως παρασιτικῆς, καὶ οὕτω νὰ παρασύρῃ ὅλα τὰ πνεύματα ἐντὸς τοῦ βέυματος τῶν νέων ἰδεῶν. Ἀκούων καθ' ἐκάστην ὁ Pasteur τὰς διαφόρους ἐνστάσεις ἱατρῶν σοφῶν, ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν ζῶων προκαλούμενα φαινόμενα ὑπὸ τῶν λοιμικῶν νοσημάτων δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ, ὅστις πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως μεταβάλλεται, ὅπως θριαμβεύσῃ κατὰ τῶν ἐνστάσεων τούτων, ἐσκέθη μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν πειραμάτων τοῦ ἀνθρώπου νὰ θίγῃ νόσον τινά, ἥτις εἶναι κοινὴ τοῖς τε ζῴοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις· ἡ νόσος δὲ αὕτη εἶναι ἡ λύσσα. Τὸ πρῶτον περιστατικὸν παρέσχεν εἰς τὸν Pasteur πρὸς μελέτην ὁ χειρουργὸς Lannelongue τὴν 10 δεκεμβρίου 1880 πενταετὴς παιδίον, δηγθὲν κατὰ τὸ πρόσωπον ἕνα μῆνα πρότερον, ἀπέθνησκεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον Trousseau μὲ τὰ ἐξῆς συμπτώματα. Ἐβασανίζετο ὑπὸ προμερῆς δίψης, αἷμα δὲ τὸ ἀγγεῖον τὸ περιέχον τὸ ὕδωρ ἐπλησιάζε πρὸς τὰ χεῖλη αὐτοῦ, ἀμέσως καταλαμβάνετο ὑπὸ φρίκης καὶ ἐρρίπτετο πρὸς τὰ ὀπίσω· εἶχε τὸν λαμῶν συνεσταλμένον καὶ κτειέτο ὑπὸ θυμοῦ, ἐξυβρίζον τὸν νοσοκόμον· ἡ ἐλαχίστη πνοὴ τοῦ ἀέρος ἔθετεν αὐτὸ εἰς σπασμωδικὴν κίνησιν. Τὴν ἐργαζομένην ἡμέραν κατελήφθη ὑπὸ παραφροσύνης φρικώδους, ὁ δὲ ἀφρός ὁ καταπλημμυρῶν τὸν ὄραυγγα καὶ

τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπέφερε τὴν πνιγμονήν. Τέσσαρες ὥρας μετὰ τὸν θάνατον συνέλεξαν τὰς βλέννας τοῦ στόματος τοῦ παιδιοῦ τούτου, ἀνέμιξαν αὐτὰς μετ' ὀλίγου ὕδατος καὶ πύραυρα ἐνοσθάλμισαν δι' αὐτῶν δύο λαγφούς ὑπὸ τὴν κοιλίαν. Οἱ λαγφοὶ ἀπέθανον μετὰ 36 ὥρας. Ὁ σιέλως τῶν λαγφῶν τούτων ἐνοσθάλμισθεις εἰς ἄλλους παρήγαγεν ὡσαύτως τὸν θάνατον. Συγχρόνως μετὰ τοῦ Pasteur ἀνέλαθε νὰ πειραματισθῇ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου καὶ ὁ ἱατρός Raynaud, ὅστις κατέληξεν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα.

Μεθ' ὅλης δὲ χαρακτηριστικότητος αὐτὸν φρονήσεως ὁ Pasteur, καίτοι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἦσαν εὐνοϊκὰ ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν του, δὲν παρεσύρθη ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἤρξατο νὰ μελετᾷ διὰ τοῦ μικροσκοπίου τὸ αἷμα καὶ τοὺς ἰστούς τῶν ἐνοσθάλμισθέντων λαγφῶν, ὅπερ ὁ ἱατρός Raynaud παρημέλησε· παρετήρησε λοιπὸν, ὅτι τὸ σῶμα καὶ οἱ ἰστοὶ τῶν ἐνοσθάλμισθέντων λαγφῶν, εἴτε ἐτοιμοθανάτων ὄντων, εἴτε νεκρῶν, περιείχον πάντοτε εἰδικόν τι μικροβίον, εὐκόλως καλλιεργήσιμον καὶ τοῦ ὁποίου αἱ διαδοχικαὶ καλλιέργειαι προὐχάλουν τὸν θάνατον εἰς ἄλλους λαγφούς· τὸ μικροβίον τοῦτο ἀνεκάλυψεν ὡσαύτως ὁ Pasteur ἐντὸς τοῦ σιέλου τῶν προσβληθέντων ὑπὸ τῆς λύσεως ἀτόμων. Ἀνακαλυφθέντος τοῦ μικροβίου τῆς λύσεως, καλλιεργήσιμον ἐντὸς ζωμοῦ μοσχαρίου, καθισταμένου ἀγόνου, ἐσκέφθη ὁ Pasteur ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν μολυσματικὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος, ὅπως εἶχε πράξει διὰ τοὺς ἄλλους ἰούς· καὶ ὄντως τὰ πειράματα ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ὁ Thullier ἔσχε τὴν ὑπομονὴν νὰ παρασκευάσῃ ὀξυδοῦντα καλλιέργειας τοῦ μικροβίου τῆς λύσεως εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀέρος, καὶ ὀξυδοῦντα ἄλλας ὑπὸ τὸ κενόν, καθότι τὸ μικροβίον τοῦτο εἶναι συγχρόνως καὶ ἀερόβιον καὶ ἀναερόβιον· ἀπασαί αἱ καλλιέργειαι αὐταὶ ἐφόνησαν τοὺς λαγφούς. Ἐὰν ὅμως παραβῆται τις τὰς διαδοχικὰς καλλιέργειας, ἀφοῦ ἀφῆσῃ τὴν πρώτην νὰ διαμεῖνῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀέρος, πρὶν ἢ μεταβῆ εἰς τὴν δευτέραν, ἢ μολυσματικὴ δύναμις τῶν διαφόρων διαδοχικῶν καλλιεργείων ἐλαττοῦται· παρετήρηθη δέ, ὅτι μίαν καλλιέργειαν τοῦ μικροβίου τῆς λύσεως διαμείνασα δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀέρος ἀπόλλυσι τὴν μολυσματικότητά αὐτῆς· ποῖν ὅμως ἀπολεσθῇ ἢ καλλιέργεια διέρχεται διὰ διαφόρων βαθμῶν διαφόρου μολυσματικῆς

δυνάμεως ἐξασθενούσας βαθμηδόν, ὥστε εἶναι εὐκόλον διὰ τῶν ἐξασθενηθέντων τούτων καλλιεργείων νὰ μεταδώσῃ τις τὴν νόσον εἰς τοὺς λαγφούς, χωρὶς οὗτοι νὰ ἀποθάνωσιν. Ἴδου λοιπὸν ὅτι τὸ ὀξυγόνον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μεταμορφωτὴς τῆς μολυσματικῆς δυνάμεως τῶν μικροβίων τῆς λύσεως, καθότι ταῦτα διακείμενα ἐγκλεισμένα ἐντὸς σωλήνος ὑελίνου μακρῶν τοῦ ἀέρος διατηροῦσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν μολυσματικότητά αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἰδιότητος λοιπὸν ταύτης εὐκόλον νὰ ἐπιτύχῃ τις ἰὸν ἐξασθενημένον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῆς λύσεως.

Μεθ' ὅλης ὅμως ταύτης τῆς προσόδου ἐν τῷ ζήτηματι τῆς αἰτιολογίας τῆς λύσεως, τὸ ζήτημα εἰσέτι ἔμεινε σχεδὸν παντελῶς ἄλυτον. Ἡ μακρὰ ἐπίστας τῆς νόσου, ἣτις ἠνάγκαζε τὸν πειραματιστὴν νὰ περιμεῖνῃ ἐπὶ μῆνας, ὅπως ἀναφανῶσι τὰ συμπτώματα τῆς νόσου, ὑπεχρέωσε τὸν Pasteur νὰ προσπαθήσῃ, ὅπως καταστήσῃ τὴν λύσαν νὰ ἀναρχίνηται ἐνωρίτερον καὶ ταχύτερον μεθ' ὅλης δὲ τὰς διαθέθειώσεις ἐνός κτηνιάτρου τῆς Lyon, ὅτι μόνος ὁ σιέλως τοῦ λυσσαλέου κυνὸς περιέχει τὸν ἰὸν τῆς λύσεως καὶ ὅτι εἶχεν ἀποτύχει εἰς πάντα ἐνοσθάλμισμὸν γενόμενον εἰς ζῶα, εἴτε διὰ τῆς οὐσίας τῆς παρεγκεφαλίδος· εἴτε διὰ τῆς τοῦ προμήκους μυελοῦ τῶν λυσσαλέων κυνῶν, ὁ Pasteur ἐνοσθάλμισεν ὑπὸ τὸ δέμα εἰς λαγφούς καὶ εἰς κύνας μεθ' ὅλης τῆς ἐπιμελείας διάφορα μέρη τοῦ ἐγκεφάλου κυνὸς ἀποθανόντος ἐκ λύσεως. Ἡ νόσος ἐξεδηλώθη εἰς τε τοὺς λαγφούς καὶ εἰς τοὺς κύνας, μετὰ τὸ αὐτὸ ὅμως χρονικὸν διάστημα, ὅπερ ἀπαιτεῖται ἐπὶ περιπτώσεως δῆγματος κυνὸς λυσοῦντος, ἥτοι μετὰ ἓνα περίπου μῆνα. Ἐκ τοῦ πειράματος τούτου, ὅπερ βεβαίως δὲν ἠλάττωσε τὴν ἐπίσταν τῆς νόσου, προέκυψεν ἀλήθειά τις διὰ τὸν Pasteur, διότι ἤδη δὲν ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἀναζητῇ πρὸς πειραματισμὸν τὸν σιέλον κυνῶν λυσοῦντων, ὅστις ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο ἀκάρτος, δὲν ὑπῆρχε πάντοτε εἰς τὴν διάθεσίν του· ἤδη ὅμως διὰ τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας κυνὸς λυσοῦντος ὁ ἰὸς τῆς λύσεως ὑπῆρχεν εὐκόλος εἰς τὴν διάθεσίν του καὶ καθαρώτερος προσέτι.

Τούτου γενομένου, ἐπέρχεται ἡ ἰδέα εἰς τὸν Pasteur καὶ εἰς τοὺς παρασκευαστὰς αὐτοῦ, ὅπως ἐνοσθάλμισῃ τὴν μολυσματικὴν ταύτην ὕλην ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνινγα, ἐπὶ τῆς ἐπι-

φανείας τοῦ ἐγκεφάλου κυνός τινος. Ἄλωρο-
φορμίσας τὸν κύνα, διέτρησε διὰ τοῦ τρυπάνου
τὸ κρανίον αὐτοῦ καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς ἐπι-
φανείας τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ τεμάχιον ἐκ τοῦ
βυλβού ζῶου ἀποθανόντος ἐκ λύσσης. Ἡ ἐ-
πήρεια τοῦ γλωσσοφορμίου παρήλθε, ὁ κύων ἀνέ-
λαθεν, ἔφαγε τὴν ἐσπέραν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας
ἡμέρας ἀνεφάνησαν τὰ συμπτώματα τῆς λύσ-
σης· τὸ ζῶον κατέστη τεθλιμμένον, ἀνήσυχον,
ἀνέτριπε τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπέφυγε
πᾶσαν τροφὴν· μετ' ὀλίγον τρομερὰ ὑλακὴ
ἐχαρακτήρησε τὴν εἰσβολὴν τῆς νόσου· ἤρξατο
νὰ τρώγῃ ἄχρυσον καὶ διαφόρους ἄλλας οὐ-
σίαις, κατέστη μακροδύτης, κατέληθη ὑπὸ σφο-
δρῶν σπασμῶν καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέθανε. Καθ'
ὄλην ταύτην τὴν περίοδον ὀλοκλήρως τὸ χημι-
κὸν ἐργαστήριον εὐρίσκατο εἰς κίνησιν καὶ χυ-
ρᾶν, καθότι κατεῖχον ἤδη οἱ πειραματιστικαὶ
νέαν μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ
βραχυύνωσι παραδόξως τὴν διάρκειαν τῆς
ἐπιφάνσεως καὶ νὰ προκαλέσωσι τὴν λύσσαν
σταθερῶς. Τὰ ἐπὶ τούτου πειράματα ἐπολλα-
πλασιάσθησαν καὶ πάντα ἕσαν ἐπιτυχεῖ· ἡ
μέθοδος δ' αὕτη ἐδείκνυε ἀλλοίως, ὅτι ἡ λύσ-
σα εἶναι νόσος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ὅτι ἡ ἕδρα
τοῦ ἰοῦ αὐτῆς δὲν ὑπῆρχεν ἀποκλειστικῶς εἰς
τὸν σιέλον ἀλλὰ ἰδίως εἰς τὴν ἐγκεφαλικὴν
οὐσίαν. Ἐφ' ὅσον δὲ τὰ πειράματα ἐπολλα-
πλασιάζοντο, κατεδείκνυτο, ὅτι οὐχὶ μόνον ὁ
ἐγκέφαλος περιέχει τὸν ἰὸν τῆς λύσσης, ἀλλὰ
καὶ ὁ ἐπιμήκης μυελὸς καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ μή-
κος, ὡσαύτως δὲ καὶ αὐτὰ τὰ νεῦρα καθ' ὄλην
αὐτῶν τὴν φασὴν ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν πε-
ριφέρειαν. Ἐγνώσθη δὲ πρὸς τοῦτοίς, ὅτι ὑπάρ-
χουσιν ἐντοπιθεύσεις (localisations) τοῦ ἰοῦ
ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ τοῦ κεντρικοῦ συ-
στήματος, οὗτω δὲ ἐξαρτῶνται αἱ μεγάλα
διαφοραὶ τῶν συμπτωμάτων τῆς λύσσης. Ἐπὶ
τέλους δὲ ἄλλον ἐγένετο, ὅτι δυνατόν νὰ μετα-
δώσῃ τις τὴν λύσσαν ταχέως μάλιστα, ἐὰν
εἰσαγάγῃ τὴν νευρικὴν οὐσίαν ζῶου ἀποθανόν-
τος ἐκ λύσσης ἐντὸς τοῦ κυκλοφορικοῦ συστή-
ματος διὰ μιᾶς φλεβῆς.

Εἰς τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων ἐννοεῖ τις
εὐκόλως τὰ συμβαίνοντα μετὰ τὸ δῆγμα
κυνός λυσσῶντος. Ὁ ἰὸς διὰ τῆς κυκλοφο-
ρίας τοῦ αἵματος ἐργεῖται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν
τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνθα καλλιεργεῖται εἰς τοῦτο
ἢ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον αὐτοῦ καὶ καταλαμβάνει
ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν νευρικὴν οὐσίαν,
ἥτις βαθμηδὸν ἄπασα ἤθελε καταληφθῆ καθ'
ὄλα αὐτῆς τὰ σημεῖα, ἂν ὁ θάνατος δὲν ἐπῆρ-

χτο διὰ παραλύσεως τοῦ βυλβού, πάντοτε
σχεδὸν πρότερον, πρὶν ἢ ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἰοῦ
γενικευθῆ. Οἱ σιολογνοὶ ἀδένες περιέχουσι τὸν
ἰὸν τῆς λύσσης, διότι τὰ ἐροδιάζοντα αὐτοὺς
νεῦρα φέρουσι τὸν ἰὸν ἐκ τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐ-
σίαις. Ὅσῳκις ὁ μυελὸς ἢ μέρος τινὰ αὐτοῦ
καταληφθῶσι τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἰοῦ, συνή-
θως γενικὴ παραλυσιὰ προηγείται τοῦ θανά-
του· εἰς τοιαύτην δὲ περίπτωσιν ὁ λυσσῶν
κύων οὔτε ὑλακεῖ, οὔτε δάκνει, ἀλλ' ἀπειναι-
τίαις θωπεύει μέχρι τελευταίας στιγμῆς.

Τούτων οὕτως ἐγόντων καὶ τῆς ἐξασθενί-
σεως τοῦ ἰοῦ τῆς λύσσης ἐπιτευχθέντος, ἐπε-
χείρησεν ὁ Pasteur διαφόρους ἐνδοφθαλμίσαις
ἰῶν διαφόρου ἐντάσεως ἐπὶ λαγῶν καὶ κυνῶν
καὶ παρετήρησεν, ὅτι τρίτη ἢ τετάρτη ἐνο-
φθάλμισις προφυλάττει τὸ ζῶον ἀπὸ τῆν
τρομερᾶν νόσον τῆς λύσσης. Ἐπὶ τῶν πειρα-
μάτων τούτων, ἄτινα διὰ μακρῶν ἐξετέθησαν
ἐν τε τῷ ἐπιστημονικῷ καὶ τῷ κοινῷ τύπῳ,
ἀπέχῳ νὰ ἐμιλήσω ἐνταῦθα ὡς γνωστῶν ὄντων
τοῖς πᾶσιν· ἀναφέρω μόνον, ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῶν
ἐσωτερικῶν Fultiers λαθῶν γνώσιν τῶν πει-
ραμάτων τούτων, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Pas-
teur διώρισεν ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐκ τῶν
Villemin, Vulpiau, Paul-Bert καὶ ἄλλων,
ὅπως ἐξελέγξῃ τὰ πειράματα ταῦτα· ἡ ἐξέ-
λεξις ἐγένετο, τὰ πειράματα ἐπέτυχον θου-
μασίως, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἡ ἀνακοίνωσις γένηται εἰς
τὴν ἀκαδημίαν, ἐναπέψασα ἡ γολέρα εἰς τὴν
Τουλῶνα καὶ τὴν λοιπὴν Γαλλίαν ἀψησώλησε
τὰ πνεύματα καὶ οὕτω διεκόπη ἡ πολυτιμὸς
αὕτη ἐργασία. Καθ' ἣ δὲ ἤδη ἀναγινώσκωμεν
ἐν τοῖς περιοδικοῖς, ἡ ἐργασία ἐπανελήθη
μετὰ μαιζόνος δραστηριότητος, ἡ δὲ γαλλικὴ
δημοκρατία ἔθετο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Pas-
teur τὴν ἐν Villeneuve-F'Etang ἔπαυλιν,
πρότερον ἡσυχαστήριον τοῦ ἀυτοκράτορος Να-
πολέοντος, ὅπως ἀνετώτερον καὶ ὑπὸ ευρύτε-
ρον κύκλον ἐκτελέσῃ τὰ πειράματα αὐτοῦ,
καθ' ὃν χρόνον ἡ Mme Astie γράφει πρὸς τὸν
Pasteur ἐπανειλημμένως, ὅπως οὗτος πειρα-
ματισθῆ ἐπ' αὐτῆς.

Ἐπάρχει, κύριοι, καὶ ἕτερον νόσημα σπου-
δαύτερον τῶν προηγουμένων, ἐνδιαφέρειν σύμ-
πασιν τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸ
ὅποιον εὐρίσκαται ὑπὸ τὴν μελέτην καὶ τὴν
ἐπιστημονικὴν βάζανον τοῦ Pasteur· τὸ νό-
σημα τοῦτο εἶναι ἡ ἀσιατικὴ γολέρα. Πόσον ἡ
μελέτη αὐτοῦ ἐπροχώρησε καὶ ποῖα μέρη τῆς
νόσου ταύτης κατέκτησεν ὁ Pasteur, ἀγνω-
στον γνωστὸν δὲ μόνον, ὅτι, ὅτε τὸ προπαρελ-

Θόν θέρως ή επιτροπή του Pasteur μετέβαιναν εις Αίγυπτον προς τοπικήν μελέτην τής επιδημίας, ούτως έδωκεν αύτῃ προφυλακτικούς τινας άρρορισμούς· αλλά και μετά τήν επάνοδον αύτῆς εις τήν Γαλλίαν ούδέν φως έπεγύθη επί τής βροτολογου τυφύτης νόσου, ούδέ και μετά τήν επίσκεψιν αύτῆς έν Γαλλίᾳ και τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ· μεθ' ούλας δέ τās διαθεβιωσεις και λεπτάς παρατηρήσεις τής γερμανικῆς επιτροπῆς, ή τελευταία λέξις δέν έρρέθη εισέτι. Έάν ομως λάβωμεν ύπ' οψιν τον επιφυλακτικόν του άνδρός χαρακτήρα, εάν σκεθώμεν ότι ο Pasteur εις ούλας αύτου τās ανακαλύψεις έτήρησεν άπαρασχάλευτον τό άρχαίον έλληνικόν ρητόν. «έν τοίς άγώσιν οι προεξανιστάμενοι ραπίζονται». επιτρέπεται εις ήμῶς νά έλπίζωμεν και νά πιστεύωμεν, ότι ή τελευταία λέξις περι γολέρας άσιατικῆς θέλει λεχθῆ παρ' αύτου του Pasteur, εκτός άν μοῖρα κακή θελήσῃ νά άρῆσῃ κενόν δυσαναπλήρωτον έν τῇ επιστήμῃ.

Ήδη οτε ο επιστημονικός κοσμος επαιδαγωγῆθη ύπό των θεωριών του Pasteur και έγώνευσεν ήδη αύτάς, βλέπομεν έν τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ εκτελουμένην σπουδαίαν τινά εργασίαν έχουσαν βάσιν μέν τās θεωρίας του Pasteur, δεικνύουσαν δέ τό αληθές και άπαρασχάλευτον αύτων, καθότι εκτελοῦνται έν ξένη γῆ και ούχι πλέον επί ζώων άλλ' επί ανθρώπινων οργανισμῶν.

Ο καθηγητής Doméngo Feero έν τῷ Rio-de-Janeiro λαθών ύπ' οψιν τās θεωρίας του Pasteur, επεχείρησε τον ένδαμάλισμὸν του ίου του κιτρίνου πυρετου καταμαστιζόντος, ως γνωστόν, τήν νότιον Ἀμερικῆν, όπως προφυλάξῃ τους ανθρώπους. Πρώτος ένδαμάλισθη ο ίδιος και τέσσαρες των μαθητῶν αύτου. κατόπιν ο ένδαμάλισμός επεξετάθη επί πολλῶν ανθρώπων και νῦν τὰ ένδαμάλισθέντα ζῷα συμποσούντι εις 400 τον αριθμόν. Ο αύτοκράτωρ τής Βρασιλίας Δόν Πέτρος ένεθάρρυνε λίαν τὰ πειράματα ταῦτα, διά των οποίων παρετηρήθη ενεργέστατα, ότι

ζῷα, ιδίως ξένα, ζῷα σπανίως διέρρουγον τήν νόσον ταύτην. ήδη διά του ένσφραλισμοῦ καθίσταντα άνοσα. Ποίαν μεγαλύτεραν δόξαν ήθελε ζητήσει ο Pasteur και ή Γαλλία; ποίαν μεγαλύτεραν εύγνωμοσύνην ήδύναντο νά δρεψώσιν ο Pasteur και οι μαθηταί αύτου :

Και έν Τουρκίᾳ δέ έν τῷ ύπουργείῳ τής γεωργίας συνέστη επιτροπή αριθμούσα ως μέλη αύτῆς τους γερμανικούς Βογιακόσκην βέρν και Πέτρον Ἀπέριν και λοιπούς επιστήμονας, σκοπόν έχουσα τήν εκτέλεσιν πειραμάτων ὅσον άφορᾷ τήν λύσασν και τον άνθρακα. Η επιτροπή έγραψεν ήδη προς τον Pasteur, ζητούσα παρ' αύτου έξησθημένους ίούς και παρακαλοῦσα αύτόν, όπως θέσῃ αύτόν εις συνάφειαν επιστολογραφικῆν μετά τινος των μαθητῶν αύτου. Παράλθε λοιπόν ο χρόνος των άμυθολιών και των διαταγμῶν, έριμώθησαν τὰ στόματα των αντιπάλων του Pasteur ξένων τε και ὁμοσθῶν και ήδη ο Pasteur ήτύχησε νά βλέπῃ θεριζόμενον άφθονον τον άμυθόν αύτου.

Τοιοῦτος, κύριε, ο Pasteur. τοιοῦτον τό τέκνον τής υπερηφάνου και μεγάλης Γαλλίας, ποιαῦται κι ανακαλύψεις αύτου, ανακαλύψεις χρησιμεύουσαι ως άκρογωνιαίος λίθος μεγάλου και λαμπροῦ επιστημονικοῦ οικοδομήματος· τοιοῦτος ο μέγας και δαιμόνιος του Pasteur νοῦς ο διαλύσας τήν άγλήν τήν καλύπτουσαν τήν αλήθειαν των επιδημικῶν νοσημάτων· τοιοῦτος ο λαμπροφύρος ούτος άστήρ, ὅστις σελαγίσας επί 40 σχεδόν έτη και σελαγίζων εισέτι επί του επιστημονικοῦ στερεώματος έφώτισε τήν επιστήμην, έδόξασε τήν Γαλλίαν και εύηργέτησε σύμπασαν τήν ανθρωπότητα. Τοιοῦτος άνήρ, τοιοῦτος νοῦς, εἶναι ανώτερος παντός επαινοῦ και θαυμασμοῦ· άρκεί εις αυτόν ή δόξα και ή εύγνωμοσύνη, τήν ὅποιαν σύμπας ο επιστημονικός κόσμος και ή ανθρωπότης έν γενεῖ προσφέρουσιν εις αύτόν και εις τήν Γαλλίαν.

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΙΑΝΤΟΣ ΜΑΣΤΙΓΟΦΟΡΟΥ

ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Αί τραγωδίαί του Σοφοκλέους είναι πισταί εἰκόνας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς διὰ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φαντασίας ἐκδηλοῦσαι τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ Σοφοκλῆς ἐλάχιστον προσέχει εἰς ἐξωτερικὰ γεγονότα, ἅτινα μεταχειρίζεται ὡς ἀπλᾶ σύμβολα, ἵνα δι' αὐτῶν δηλώσῃ τὰς ἐσωτερικὰς ἐνεργείας καὶ διαθέσεις τῆς ψυχῆς. Ὁ Σοφοκλῆς χωρίσας τῆς πράξεως ἐντέλως τὸν γορὸν κατέστησεν αὐτὸν καὶ ἀμερόληπτον καὶ ἰδανικὸν θεατὴν ἐκφράζοντα τὰ διάφορα αὐτοῦ αἰσθήματα τὰ ἐκ τῶν ἐν τῇ σκηνῇ δρωμένων ἐξεγερόμενα.

Ἐν τῷ Αἴαντι ἰδίως ὁ ποιητὴς ἐδειξε τὴν ἐξάριετον αὐτοῦ μεγαλοφυΐαν· διότι ἐκλέξας χαρακτηρὰ ἰδιόρρυθμον ἠδυνήθη νὰ ἀπεικονίσῃ ἐν αὐτῷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν κατὰ μίαν μόνον ὄψιν, ἥτις ἔχει καθολικὴν ἔννοιαν καὶ σημασίαν. Ὁ Αἴας τοῦ Σοφοκλέους εἶναι ὁμοίος τῷ Αἴαντι τοῦ Ὀμήρου, ἀνδρεῖος, πολμηρός, εὐγενῆς καὶ πρόθυμος εἰς τὰ καλὰ τῶν ὑπηκόων του. Ἐθυσμάσχαν οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς Ἕλληνας ἥρωας, καὶ δικαίως· διότι μεταξύ αὐτῶν δὲν εὗρισκαν ἐρωτύλους ἱπποτάς σύνθημα ἔχοντας τὴν πίστιν καὶ ὑποταγήν, διὰ τὸ ζήσας φροντίζοντας καὶ τὴν ἐρωμένην, καὶ καταπατοῦντας τὰ πάντα. Ὁ Ἕλληνας ἥρωας εἶναι μέγας ἐν τῇ σωματικῇ του ἀνδρείᾳ, σοβαρὸς εἰς τοὺς ἐγθρούς του, ἀνδρεῖος, πολμηρός, εὐγενής. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἥρωας ὑποκύπτει πάλιν. Ὁ νοητὸς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς διαβλέπει τὸ μέλλον, καὶ τὸ πεπρωμένον ὑπ' ὄψιν λαμβάνων ποιεῖ ἀναστραφὰς πλήρεις συγκινήσεις, ἐν αἷς δακρυβρεκτός ἀποχωρίζεται τοῦ κόσμου μεταβαίνων εἰς τὴν αἰωνιότητα.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ Αἴας, ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁποίου λαβὼν ὁ Σοφοκλῆς τὸ τελευταῖον δραματικώτατον ἐπεισόδιον, τὴν προσβληθεῖσαν φιλοτιμίαν του, ἐπισηραχίζον τὸν ἥρωϊκὸν καὶ πλήρη ἀνδραγαθημάτων βίον του, ἐδραματο-

ποίησε· ἀλλὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εἶναι τὸ λαμπρότερον τοῦ βίου του, εἶναι ἡ κρίσις περὶ τῶν ὄπλων τοῦ Ἀχιλλεύως. Ὡς ἀστραπὴ ἀναδείκνυται ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός, ἡ ἀνδρεία του· ἐν αὐτῷ αἰσθάνεται προσβεβλημένην τὴν φιλοτιμίαν του, ἐν αὐτῷ τέλος ἀπεπειράθη νὰ δείξῃ, ὅτι συναισθανόμενος τὸν ἥρωϊσμόν του οὐδέποτε ἀνέχεται τὴν κηλίδωσιν τῆς ὑπεροχῆς του. Βλέπει ἐν μέσῳ τὰ ἠρασιστότευστα ὄπλα τοῦ Ἀχιλλεύως τιθέμενα ὡς γέρας τῷ ἀνδρειότερῳ τῶν Ἑλλήνων. Ἐμὶ, λέγει ὁ εἰς, προμαχῶν ἀκατάβλητος τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Τρώων. Διὰ τῆς συνέσεως, ἀποκρίνεται ὁ ἕτερος, κερδίζουσιν οἱ Ἕλληνας. Ὁ Αἴας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλεύως εἶναι ὁ ἀνδρειότερος, εἶναι ὁ πρόμος τῶν Τρώων· προσβεβλημένην λοιπὸν ἠσθάνετο τὴν φιλοτιμίαν του, ἂν τὰ ὄπλα ἐδίδοντο τῷ Ὀδυσσεῖ. Ἡ κρίσις τῶν ὄπλων ἐγένετο. Ἡ πλειοψηφία ἦτο ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσεως. Ἀλλὰ χαρακτηρῆς, οἷος ὁ τοῦ Αἴαντος, εἶναι ἀδύνατον τὴν ταυτὴν προσβολὴν νὰ ὑποφέρωσι.

Ἡ μεγάλη ἐκείνη καὶ ἀκατάβλητος ἄλλως ψυχὴ τοῦ ἥρωος αἰσθανομένη ἐαυτὴν ἠδικημένην καταβάλλεται, ἐκτρέπεται τῆς ὀρθῆς τροχῆς, πίπτει εἰς μανίαν. Θυμωειδὴς λοιπὸν ὁ ἥρωας ἐγείρεται ἐν μιᾷ ζοφώδει καὶ αἰσθεῖνῃ νυκτί. Νῦν τῆς ἀπελπισίας, τῆς ἐκδικήσεως, ἀλλ' ἐκδικήσεως μανιώδους καὶ παρὰ φρονος! Ἐπιτίθεται εἰς τὰ ποίμνια τῶν Ἑλλήνων, κατασφάζει αὐτὰ νομίζων, ὅτι τιμωρεῖ καὶ ἐκδικεῖται τοὺς Ἕλληνας, κεραισφόρον δὲ μέγαν κρὸν νομίζων τὸν δεινὸν ἀντίπαλόν του Ὀδυσσεᾶ δέσας ἐν τῇ σκηνῇ του ἐμάστιζεν ἀηλεῶς ἐκδικούμενος οὕτως, ὡς ἐν τῇ παραφροσύνῃ του ἐνόμιζε, τὸν πανοῦργον Ὀδυσσεᾶ.

Ἡδίστος, ὦ δέσποινα (λέγει τῇ Ἀθηνᾷ, δεσμώτης ἔσω θναί: θναῖν γὰρ αὐτὸν οὔτι πω θέλω!)

(Στίχ. 105—106).

Καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται ὁ Αἴας μαστιγοφόρος.

Ὁ Ὀδυσσεύς συνδιαλεγόμενος τῇ Ἀθηνᾷ περὶ τῆς Ἀθίνας ἤδη κατκτάσεως τοῦ ἥρωος ἡμῶν ἀκούει αὐτὸν τὸν Αἴαντα προσκληθέντα ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾷ ἐγκυχυόμενον ἐπὶ τοῦτο.

Τὸ δαινὸν τοῦτο θέαμα βλέπων ὁ Ὀδυσσεύς οἰκτερεῖ αὐτὸν καίπερ ἐχθρόν του λέγων τοὺς βαρυσυμάντους τοῦτους λόγους·

..... Ἐποικτεῖρω δὲ νῦν
 δύστηνον ἔμπας, καίπερ ὄντα δυσμενῆ,
 ὀθοῦνεκ' ἄτη συγκατέξενται κακῆ,
 οὐδὲν τὸ τοῦτου μᾶλλον ἢ τοῦμὸν σκοπῶν.
 Ὅρω γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο, πλὴν
 εἰδῶλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην οἰκίαν.
 (Στίχ. 121—136).

Ὅπερ ἐπιθεθεῖσιν καὶ ἡ Ἀθηνᾷ εἰς τοῦτο ἀπαντῶσα·

Τοιαῦτα τοίνυν εἰσρωῶν, ὑπέροκον
 μηδὲν ποτ' εἶπης αὐτὸς εἰς θεοὺς ἔπος,
 μηδ' ὄγκον ἄρη μηδέν, εἴ τινας πλέον
 ἢ χειρὶ βροθίης ἢ μακροῦ πλοῦτου βάθην.
 Ὡς ἡμέρα κλίνει τε κἀνάγει πάλιν
 ἅπαντα τάνθρωπεια· τοὺς δὲ σώφρονας
 θεοὶ φιλοῦσι καὶ στυγοῦσι τοὺς κακοὺς.
 (Στίχ. 127—133).

Ἀπέργεται ἡ Ἀθηνᾷ εἰς τὸν Ὀλομυρον. ἀπέργεται καὶ ὁ Ὀδυσσεύς εἰς τὰς σκηνὰς του, ὁ δὲ Αἴας ἐξηκολούθει ὦν ἐν τῇ μηχανῇ του. Καί τις δὲν ἤθελε συγκινηθῆ βλέπων τὸν Αἴαντα εἰς τὴν λυπηρὰν ταύτην θέσιν: Τίς ποσὸν σκληρὸς δὲν ἤθελε συγκινηθῆ βλέπων τὸν ἀκατάβλητον ἐκεῖνον προμαχῶνα τῶν Ἑλλήνων κείμενον ἐν μέσῳ ζῶντων ἀλόγων, ἐν μέσῳ τῶν θυμῶν του: Φοβερὰ ἐκ τούτου ἡ λύπη τῶν πιστῶν ὑπηκόων του ναυτῶν ἐκ Σαλαμῖνος, τῶν ἀποτελούντων τὸν χορόν, ταύτην δ' ἐκροᾶζει περιπαθέστατα ἐν τῇ παρόδῳ ὁ ποιητὴς (στίχ. 134—200). Φοβερὰ δὲ εἶναι ἡ προτροπὴ αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα των, ὅπως ἐγερθῆ πλέον πρὸς χαράν των. Αἰσθάνεται ὁ χορὸς τὴν δυστυχίαν τὴν μελλούσαν, διότι ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ εὐρίσκειται εἰς τοιαύτην κατάστασιν· πῶς ἠδύναντο οἱ ναῦται τῶν πλοίων τοῦ Αἴαντος ἄνευ αὐτοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατριδὰ των: Περιλυπὸς ζητεῖ νὰ ἐγείρῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς δεινῆς αὐτοῦ καταστάσεως.

« Ἄλλ' ἄνα (λέγει) ἐξ ἐδράνων, ὅπου μακραῖονι
 στηρίζει ποτὲ τᾶδ' ἀγωνίῳ σχολᾷ,
 ἄταν οὐρανίαν φλίγων. Ἐχθρῶν δ' ὄβρις
 ἀτάρβητος ὀρμάται
 ἐν εὐάνμοις βᾶσαις,

ἀπάντων καραζόντων
 γλώτταις βαρῶλγης·
 ἐμοὶ δ' ἄλγος ἔστακεν.

(Στίχ. 193—200).

Ἄλλ' ἤδη μετακλινομεν εἰς τὸ παθητικώτερον τῆς τραγωδίας μέρος. Ἐνῶ ὁ χορὸς συνδιαλέγεται μετὰ τῆς συζύγου ἐκεῖνου Ἰεκυμίσσης περὶ τῆς δυστυχίας τοῦ βασιλέως καὶ ἀρχηγοῦ του, ὁ Αἴας συνελθὼν εἰς ἐαυτὸν ἀναφραίνεται ὁ ἀρχαῖος ἥρωας. Ἀλλὰ δὲν ἔχει πλέον τὸ εὐγενὲς καὶ ἀνδρικόν ἐκεῖνο πρόσωπον· ἦτο κατελιγημένος ὑπὸ βαθυτάτης λύπης καὶ ὀνειδῶν, διότι βλέπει, ὅτι ὁ χαρακτήρ του διὰ τῶν ἀτόπων ἐκείνων καὶ μανιακῶν πράξεων ἔπαθε τὴν ἐσχάτην ταπεινώσιν.

Αἰσθάνεται τί ἐπράξε, βαρυσυμει· αἰσθάνεται ἅπαν τὸ περιβάλλον αὐτὸν ὀνειδὸς καὶ κατανοσεῖ, ὅτι ἐκ τῶν θεῶν ἦλθεν ἡ τιμωρία· ἀλλὰ πάλιν δὲν ἀποκλίνει τὸ φρόνημα, οὐδὲ μεταμύεται ὡς ἀμαρτήσας· ἐμμένει πιστὸς εἰς τὰς προτέρας του σκέψεις, διότι θεωρεῖ ἐαυτὸν προσβεβλημένον, ἐμμένει δ' εἰς τὸν σπερὲν καὶ ἄκαμπτον αὐτοῦ χαρακτήρα.

Ἄρῳ πλέον ἐφρόνευσε τὰ πόιμνικα καὶ εἶδεν ἐαυτὸν κείμενον μετὰ τὴν ἀνοήτου θήρας, ἄρῳ ἐνόησεν, ὅτι διὰ ταύτης του τῆς πράξεως ἔμελλε νὰ γείνη ὁ περιγέλως τοῦ ἀχαικοῦ στρατοῦ, τίς; φεῖ! ὁ Αἴας, ὁ δεῦτερος μετὰ τὸν Ἀχιλλεῦ, ἐνδοξὸς υἱὸς ἐνδοξοῦ πατρὸς, τοῦ Τελαμωνῆος, δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐντιμὸς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις πλέον, διὸ προτιμᾷ τὸν θάνατον λέγων τοὺς ἀπελπιστικούς ἐκείνους λόγους·

Τὸ
 σκότος, ἐμὸν φάος,
 ἔρεβος ἢ φαινοτάτον, ὡς ἐμοί.
 ἔλεσθ' ἔλεσθέ μ' οἰκήτορα,
 ἔλεσθέ μ'· οὔτε γὰρ θεῶν γένος οὐδ' ἡμερίων
 ἔτ' ἄξιος βλέπειν τιν' εἰς ὄνασις ἀνθρώπων.
 Ἄλλὰ μ' ἄ Διὸς
 ἀλίμια θεός
 ὀλέθριον κίχ' ἔξει.
 Ποῖ τις οὖν φύγη;
 ποῖ μολὼν μενῶ;
 Εἰ τὰ μὲν φθίνει, ὦλοι, τοῖσδ' ὁμοῦ πέλας,
 μῶραις δ' ἄχραις προσκείμεθα·
 πᾶς δὲ στρατὸς δίπαλος ἂν με
 χειρὶ φονεῖοι.

(Στίχ. 394—409).

Ἐκροφώθη ἡ λύπη τοῦ Αἴαντος. Οὐχί! Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ζήσῃ καὶ νὰ βλέπῃ τὸ

λαμπρόν τοῦ ἡλίου φῶς. Οὐδὲν λοιπὸν μέσον ἀπολείπεται αὐτῷ ἢ ἡ αὐτοκτονία.

Μάτην μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ποιαύτης ἀποφάσεως προσπαθοῦσι νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτόν. Μάτην ἡ εὐγενὴς Φρυγία βασιλόποις Τέκμησσα, ἣτις σύζυγος αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ τοὺς νόμους τῆς βασιλείας ἐκείνης ἐποχῆς, διὰ τῶν ζωηροτέρων παρακλήσεων παρακαλεῖ αὐτόν νὰ μὴ καλῆ τὸν θάνατον· παρακαλεῖ αὐτόν νὰ ζήσῃ διὰ τοὺς γονεῖς του, τὸν γέροντα πατέρα του καὶ τὴν γραιὴν μητέρα του, διὰ τὸν μικρὸν υἱὸν του, ὅστις θὰ μένῃ ὀρφανὸς καὶ ἀπροστάτετος, καὶ δι' ἐαυτὴν τέλος. ἣτις μετὰ τὸν θάνατόν του θὰ μένῃ εἰς τὴν διακρίσιν τῶν ἐγθρῶν του.

Καὶ σ' ἀντιᾶξω πρὸς τ' ἐφεστῆσι Διὸς
εὐνῆς τε τῆς σῆς, ἧ συναλλάχθης ἐμοί,
μὴ μ' ἀξιώσης βάζειν ἀλγεινὴν λαθεῖν
τῶν σῶν ὑπ' ἐγθρῶν, χειρίαν ἐφεῖς τινι.

(Στίχ. 492—495).

Διὰ δὲ λόγων ἀναμιμνησκόντων τοὺς τῆς Ἀνδρομάχης ἱκετεύει αὐτόν νὰ μὴ ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ αὐτήν.

Καὶ τις μικρὸν πρόσθεγμα δεσποτῶν ἐρεῖ
λόγοις ἰάπτων· ἴδετε τὴν ὀμεινέντι
Αἴαντος, ὅς μέγιστον ἴσχυος στρατοῦ,
σῆς λατρείας ἀνθ' ὅσου ζήλου τρέφει.
Τοιαῦτ' ἐρεῖ τις· καμὲ μὲν δαίμων ἐλθ',
σοὶ δ' αἰσχροῖα τᾶπη ταῦτα καὶ τῷ σῷ γένει.

(Στίχ. 500—505).

Καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν γονεῶν του ἐπίκλησις εἶναι συρρικνωτική.

Ἄλλ' αἶδεσαι μὲν πατέρα τὸν σὸν ἐν λυγρῷ
γῆρα προλείπειν, αἶδεσαι δὲ μητέρα
πολλῶν ἐτῶν κληροῦρον, ἧ σε πολλάκις
θεοῖς ἀράται ζῶντα πρὸς δόμους μολεῖν.

(Στίχ. 506—509).

Ἐσαύτως καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἀνῆλικος παιδὸς ἐπίκλησις.

Οἴκτειρε δ' ὄναξ, παιδὰ τὸν σόν, εἰ νέας
τροφῆς στερηθεὶς σοῦ διοίσεται μόνος
ὑπ' ὀρφανιστῶν μὴ φίλων, ὅσον κακὸν
κεῖνον τε κάμοι τοῦθ', ὅταν θάνῃς, νεμεῖς.

(Στίχ. 510—513).

Ὁ Αἴας μένει ἄκαμπος εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς. Ζητεῖ δὲ νὰ ἴδῃ τὸν μικρὸν υἱὸν του, ᾧ ἐγγειρίζει τὴν εὐρείαν ἀσπίδα του, δι' ἧς

ὀνομάζει αὐτόν Εὐρυσάκην, καὶ συνίστησιν αὐτόν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἀπόντος ἀδελφοῦ του Τεῦκρου, δίδει δὲ καὶ τὰς τελευταίας του ὁδηγίας ὡς μέλλον νὰ ἀποθάνῃ.

Ὁ γορὸς καὶ ἡ Τέκμησσα προσπαθοῦσι νὰ μαλακώσωσιν αὐτόν, ἀλλ' εἰς μάτην.

Μῶρὰ μοι δοκεῖς φρονεῖν, (λέγει πρὸς τὴν Τέκμησσαν)

εἰ τοῦμόν ἦθος ἄρτι παιδεύειν νοεῖς.

(Στίχ. 594—595).

Ὅποια σκηνή! ὅποσον θέαμα! Τίς δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν γενναίαν τοῦ Αἴαντος ψυχὴν μαλακσομένην ὑπὸ τῶν κίσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Καὶ ἰδοὺ ἡ περιπέτεια. Μαλακσεταὶ ὁ Αἴας, ἀλλὰ τίνοι τρόπο; Ἐνόησε καὶ αὐτός, ὅτι ἦτο πολὺ σκληρὸν τοῦθ' ὅπερ προηγουμένως ἔπραξε πρὸς τὴν Τέκμησσαν· ἡ ἄκαμπος ἀπόφασίς του νὰ κλεισθῇ ἐν τῇ σκηνῇ ἐράνη αὐτῷ δύσκολον καὶ ἀπρόσφορον εἰς τὸν σκοπὸν του. Δὲν ἐνόησε καλὸν νὰ αὐτοκτονήσῃ ἐντὸς τῆς σκηνῆς του, ἐνώπιον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ τέκνου του! Σκληρὸν καὶ ἀποτρόπαιον!

Τί μηχανᾶται; Ἀπατᾷ τὴν σύζυγόν του, προσποιεῖται ὅτι μετανοεῖ.

Καγὼ γάρ, (λέγει) ὅς τὰ δεῖν' ἐκαρτέρουν τότε,
βαφῆ σίδηρος ὡς ἐηλύνηθην στόμα
πρὸς τῆσδε τῆς γυναικός· οἰκτεῖρω δὲ νιν
χῆραν παρ' ἐγθροῖς παιδὰ τ' ὀρφανὸν λιπεῖν.
Ἄλλ' εἴμι πρὸς τε λουτρὰ καὶ παρακτίους
λειμῶνας, ὡς ἂν λύμαθ' ἀνήϊσας ἐμὰ
μῆνιν βαρεῖαν ἐξαλύξωμαι θεᾶς.

(Στίχ. 650—656).

Ἀπέργεται λοιπὸν, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του, ἵνα δηλονότι προσφέρει τὴν μίαν καὶ τελευταίαν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς χάριν τῆς προσβληθείσης φιλοτιμίας του δι' ἀπάτης. Σκηνὴ φοβερά! Ἀπάτη, τὸν μὲν γορὸν, τοὺς πιστοὺς Σαλαμίνιους ναῦτας του εἰς ἀνέκφραστον εὐχαροίστησιν φέρουσα, τὸν δ' ἦρωα εἰς τὴν ἀπελπιστικὴν του πρᾶξιν, τὴν τελευταίαν ὁδηγοῦσα.

Οἱ μὲν Σαλαμῖνιοι ναῦται χαιρούσιν ἐπὶ τῇ μεταμελείᾳ τοῦ Αἴαντος, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς ἐπορεύθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα καθαρθῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν θυμάτων· ἐκ δὲ τοῦ στρατοπέδου φοβερὰ ἀγγελία ἐργεταὶ εἰς τὴν Τέκμησσαν καὶ τοὺς ναῦτας· ὁ Τεῦκρος,

ἀδελφός τοῦ Αἴαντος, ἐνησυχοῦντο εἰς τὴν δίωξιν τῶν ἐχθρῶν· ἀπὸ τοῦ Μυσηίου κρημνοῦ ἄμα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ στρατηγεῖον, ἤρχισεν γὰρ μοιδορῆται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἀδελφός τοῦ μακέντους Αἴαντος καὶ ἐπιβουλευτοῦ τοῦ στρατοῦ. Ὁ Κάλχας, ὁ γνωστός μάντις τῶν Ἑλλήνων, εἶπεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Τεῦκρον, ὅπως εἰδοποιήσῃ τοὺς οἰκείους τοῦ Αἴαντος, ἵνα μὴ τὸν ἀφήσωσι τὴν ἡμέραν ταύτην γὰρ ἐξέλθῃ, ἔξω τῆς σκηνῆς, διότι, ἐὰν ἐξέλθῃ, θέλει καταστραφῆ ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς Ἀθηνῆς. Ματαίᾳ ἐλπεί! Ὁ Τεῦκρος κατὰ διαταγὴν τοῦ Κάλχαντος παραγγέλλει εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ Αἴαντος νὰ μὴ ἀφήσωσι τὸν Αἴαντα γὰρ ἐξέλθῃ, ἵνα μὴ καταστραφῆ· ἀλλ' αὐτὸς εἶχεν ἐξέλθει. Ὁ χορὸς ἦν ἐν χορῷ τὸ πρῶτον, οἱ δὲ οἰκείοι τοῦ Αἴαντος διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐν ἀγωνίᾳ τρέγουσιν ἀμρότεροι ἤδη· τρέχει ὁ χορὸς καὶ ἡ Τέκμησσα δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, ἵνα τὸν εὐρωσιν. Ὁ δὲ ἦρωας· Ὁ ἦρωας ἐκτελεῖ τὸν σκοπὸν τοῦ ἀπατήσας τοὺς οἰκείους ἔβαινεν εἰς τὸ μοιραῖον.

Ἐνῶ οὗτοι ἔτρεχον πρὸς ἀναζήτησίν του, ὁ Αἴας ἐν μέσῳ πυκνοῦ δάσους ἐστήριξε τὸ ξίφος, τὸν σφαγέα αὐτοῦ, τὸ ἄδωρον δῶρον τοῦ Ἐκτορος, ἀπαγγέλλων τὸν αἰεὶ περιφρημον μονόλογόν του.

Ὁ μὲν σφαγέως ἔστηκεν ἢ τομώτατος
γένοιτ' ἄν, εἴ τῳ καὶ λογιζέσθαι σχολή.

· · · · ·

(Στλ. 815—865).

Ἦθελεν εἶναι μακρὸν νὰ ἀναλύσωμεν τὸν λαμπρὸν τοῦτον μονόλογον· ἀναφέρομεν μόνον τὰ κυριώτερα αὐτοῦ. Ἀποτεινόμενος ὁ μετ' ὀλίγον μέλλων νὰ ἐκπνεύσῃ ἐπὶ τοῦ σφαγέως αὐτοῦ ἦρωας πρὸς τὸν ἥλιον λέγει· «Ἦλιε διφρηλάτα, ὅταν τοὺς χρυσοχαλίνους ἵππους σου διευθύνῃς εἰς τὴν Σαλαμίνα, τὴν φιλιότητα μου πατρίδα, εἰπέ τῷ δυστυχεῖ Τελαμῶνι καὶ τῇ τελακίῳ Ἐριβοίᾳ τάδε. Ὁ υἱός σας δὲν ἠδυνήθη γὰρ ὑποφέρει τὴν γεννομένην εἰς αὐτὸν προσβολήν, δὲν ἠθέλησε προσθεβλημένος νὰ ἴδῃ καὶ ἄτιμος τὸν ἔνδοξον πατέρα του, ἐκ δὲ τούτου ἠτοκτόνησε». Ἀπογαιρετῆ τὸν ἥλιον, τὴν πατρίδα του, τὴν Τροίαν, ἐν ἣ διήγαγε τσακῦτα ἔτη. Ἐν μέσῳ λοιπὸν τῆς συγκινήσεως ταύτης, ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ κρατῶν τὸ παρελθόν, τὴν ζωὴν, ἐν δὲ τῇ ἑτέρῃ τὸ μέλλον, τὸν θάνατον, πίπτει

ἐπὶ τοῦ ξίφους του, τὸ δὲ ἄδωρον δῶρον ἐμπήρην εἰς τὸ στήθος τοῦ ἀνδρείου ἦρωος ἀπῆλλάξεν αὐτὸν ζωῆς ἀτίμου.

Τοιοῦτον τὸ τέλος τοῦ Αἴαντος. Αἰσθανόμενος ὁ ἦρωας τὴν φιλοτιμίαν του προσβοληθεῖσαν καὶ εἰς μακίαν πέσον ἠτοκτόνησε.

Ἐνταῦθα κατὰ τοὺς νεωτέρους ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ τὸ δράμα· ἀλλὰ κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀρχαίων οἱ θεαταὶ δὲν δύνανται νὰ ἡσυχάσωσι. Τί λοιπὸν ἐγένετο ὁ νεκρὸς τοῦ Αἴαντος; Κατὰ τοὺς ἀρχαίους σῶμα ἄταφον ἔπρεπε νὰ περιπλανᾷται παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Στυγῆς ἄνευ ἀναπαύσεως ὀρειλουμένης εἰς τοὺς θεσβεῖτας. Τί βλέπομεν ἐν τῇ Παιδί; Πάντες οἱ ἦρωες ἀποθνήσκουσι μόνον ἐπιθυμίαν ἔχοντες, ἵνα ταφῆ τὸ σῶμά των. Τί ἄλλο ἤτο ἢ περὶ Πατρόκλου μάχη ἢ ὁ ἐνταφιασμός αὐτοῦ; Τί ζητεῖ ὁ Πρίαμος ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἀχιλλέως; Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Τροίας, ὁ πολὺς ἐκεῖνος βασιλεὺς ἐξευτελιζέται ἐνώπιον ἐνὸς νέου μαχητοῦ καὶ ἀσπαζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ λευκόφριξ μόνον καὶ μόνον, ὅπως μὴ ἄταφον μείνῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀγαπητοῦ του υἱοῦ Ἐκτορος.

Τὸ αὐτὸ βλέπομεν ἐν τῇ Ἀντιγόῃ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Αἴαντι. Τὸν νεκρὸν τοῦ Αἴαντος εὐρίσκει κατὰ πρῶτον ἡ Τέκμησσα, εἶτα ἐργεταὶ ὁ χορὸς καὶ τέλος πάση σπουδῇ ὁ ἀγαπητός τοῦ Αἴαντος ἀδελφός Τεῦκρος. Οὗτος ἀνθίσταται πρὸς τὸν Μενέλαον ἐλθόντα τὸ πρῶτον καὶ εἶτα πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα Ἀγαμέμνονα προσπαθοῦντας νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ταφὴν.

Ἄλλ' ὁ ποιητὴς θέλων μάλλον νὰ διδάξῃ ἢ νὰ τέρψῃ εἰσάγει τὸν Ὀδυσσεῖα, τὸν ἀμειλικτον ἐχθρὸν τοῦ Αἴαντος, ὅστις παρεμβαινὼν ὑπὲρ τοῦ γενναίου ἦρωος ἐπιφέρει τὴν λύσιν τοῦ δράματος. Αὐτὸς ἀναγκάζει τοὺς Ἀτρεΐδας νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀρετὴν, νὰ μὴ τυφλώττωσι πρὸ τοῦ πάθους, νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν ταφὴν τοῦ γενναίου ἦρωος τῶν Ἀχαιῶν. Χαρακτῆρ ἄξιός τοῦ βαθυβούλου Ὀδυσσεῶς!

Ἀκούε νυν (λέγει ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα)
τὸν ἀνδρα τόνδε πρὸς θεῶν

μη' τλής ἄθραπτον ὄδ' ἀναλήθως βαλεῖν·
μηδ' ἢ βία σε μηδ' αὐτὸς νικησάτω
τοσόνδε μισεῖν ὥστε τὴν δικὴν πατεῖν.
Κάμοι γὰρ ἦν ποθ' οὗτος ἐχθιστος στρατοῦ,
ἔξ οὗ ἐκράτητα τῶν Ἀχιλλείων ὄπλων·
ἀλλ' αὐτὸν ἔμας ὄν' ἐγὼ τοῖόνδ' ἐμοὶ
οὐκ ἀναταμάσκαμ' ἄν, ὥστε μὴ λέγειν

ἔν' ἄνδρ' ἰδεῖν ἄριστον Ἀργείων, ὅσαι
 Τροίαν ἀρικόμεσθα, πλὴν Ἀχιλλεύου.
 Ὡστ' οὐκ ἂν ἐνδίκως γ' ἀτιμάζωιτό σοι·
 οὐ γάρ τι τοῦτον, ἀλλὰ τοὺς θεῶν νόμους
 ψθεῖροις ἂν. Ἄνδρα δ' οὐ δίκαιον, εἰ θάνοι,
 βλέπτειν τὸν ἐσθλόν, οὐδ' ἐκ μισῶν κυρῆς.

(Στίχ. 1332—1345).

Ὁ Ὀδυσσεύς, ἐγθρός τοῦ Αἴαντος, διὰ τῆς
 εὐγενοῦς καὶ ἀξίας αὐτοῦ διαγωγῆς κατορθώσας
 ἔνα ταφῆ ἐντίμως ὁ Αἴας, ἐπισπᾶται
 εἰς ἕκωτον τοὺς ἐπαίνους τοῦ Τεύκρου καὶ τῶν
 ἄλλων οἰκείων τοῦ ἥρωος, ὅστις οὕτω θά-
 πτεται κατὰ τὰ νόμιμα ἐν πάσῃ τιμῇ

Ἄριστ' Ὀδυσσεῦ, πάντ' ἔχω σ' ἐπαινέσαι
 λόγοισι, καὶ μ' ἔψευσας ἔλπιδος πολύ.
 Τούτω γάρ ἂν ἔχριστος Ἀργείων ἀνὴρ
 μόνος παρέστης χερσίν

(Στίχ. 1381—1384).

Τοιοῦτοτρόπως περατοῦται τὸ δοῦμα, οὗ
 τὴν βραχεῖαν ἀνάλυσιν ἐπεχείρησα. Μετ' αὐ-
 τὴν κρίνω περιττὸν ν' ἀποδείξω, τί δύναται
 ὁ ἀναγνώστης νὰ ὠφελήθῃ ἐξ αὐτοῦ. Παν-
 ταχοῦ σχεδὸν καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα ἐκφραίνεται
 ἡ μεγάλη διάνοια τοῦ ποιητοῦ. Αἱ μέγιστα
 ἰδέαι τῆς εὐσεβείας, τῆς φιλοπατρίας, τῆς ἀ-
 φροσιώσεως πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς οἰκείους,
 ἡ τιμὴ, ἡ ἄκρα φιλοτιμία εὐγενοῦς καὶ ἡρωϊ-
 κῆς ψυχῆς, ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ ἀναγνωρίσις
 τέλους τῶν ἁρετῶν τοῦ πάσχοντος καὶ ὑπ' αὐ-
 τοῦ τοῦ ἐγθροῦ συγκεντροῦνται ἐν αὐτῷ ὡς
 ἐν φαινωῖ κατόπτρῳ. Εἶθε ἡ ὁμογενὴς νεο-
 λαΐα νὰ διδάσκηται πάντοτε καὶ νὰ ἀντλή
 τοιαύτας ἰδέας ὑψηλὰς ἐκ τοῦ ἀκνωτότου τα-
 μείου τῶν ἀριστουργημάτων τῶν ἡμετέρων
 προγόνων!

Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΛΙΛΙΘ ΚΑΙ ΜΑΡΟΥΤ

هاروت وماروت
 לילית

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ 406᾽ συνεδριάσει τῆς 29 ἀπριλίου 1883).

« Λεωφόρους ὁδοὺς μὴ στείχειν.
 τὴν δ' εὐθείαν ἄγειν ἡγεμόνι χρώ-
 μενοι τῷ νόῳ »
 (Πυθαγόρας).

« Μέγας ὁ Κύριος καὶ αἰνετός σφόδρα· φο-
 βερὸς ἐστὶν ἐπὶ πάντας τοὺς θεοὺς.
 » Ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια,
 ὁ δὲ Κύριος τοὺς σέβαντοὺς ἐπ' ἔσειεν ».
 (Ψαλμ. 95, 4—5).

Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐδαφίων τοῦ ψαλμῆ-
 ρος καταφανὲς γίνεται, ὅτι κατὰ τὸν Ἰουδαϊ-
 κὸν μονοθεϊσμὸν οἱ τῶν ἄλλων ἐθνῶν θεοὶ

εἰσὶν οὐχὶ πλάσματα φαντασίας ψευδῆ μηδε-
 μίαν ἀληθῆ ὑπαρξίν ἔχοντα ἀλλ' ὑπερφυσικά
 τῶντι ὄντα ἀληθῶς ὑπάρχοντα, διαφέροντα
 τοῦ μεγάλου καὶ σφόδρα φοβεροῦ Κυρίου
 (Γιγχέ), καθ' ὅτι αὐτὰ μὲν εἰσι δαιμόνια, ὁ
 δὲ Κύριος ἐστὶν ὁ μόνος μέγας, ἰσχυρὸς, φοβε-
 ρὸς Θεός, ὁ ποιήσας τοὺς οὐρανοὺς. Τὸ δὲ
 δαιμόνια ἐλληπτόν ἐνταῦθα οὐχὶ κατὰ τὴν
 ἐλληνικὴν τῆς λέξεως ἐκδοχὴν, ἀλλὰ καθ' ἣν

ἐξέπεσε παρὰ τοῖς χριστιανοῖς σημασίαν, δηλ. τὴν τοῦ *diabóλου*. Οὕτω λοιπὸν ἡ Ἀστάρτη, ὁ Βῆλ-Ζεβούβ, ἡ Μαϊουμά, αἱ θεότητες τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ὑπάρχουσιν ἀληθῶς ὄντα ὑπερφυσικὰ μὴ ὑποτασσόμενα εἰς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν· ὥστε οὐ μόνον ὑπὸ αἰσθημάτων σημειωτικῆς μισαλλοδοξίας κινούμενοι οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης, ὅπως εὗρεθῆ ἡ θέσις καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἐν τῇ δημιουργίᾳ. ὦρισαν αὐτοῖς τοιαύτην ἐν τῇ δαιμονολογίᾳ. Οὕτως ἐγεννήθησαν οἱ διάβολοι Ἀστάρθ, ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων Βεέλ-Ζεβούβ καὶ ὁ Μαμωνᾶς· ἀπόδειξις καὶ τοῦτο λαμβρά, ὅτι ὁ μονοθεϊσμός οὗτος προήχθη παρὰ Σημίταις ἐξ ἐμπνεύσεως, ἧς ἡ αἰτία ζητητέα ἐν λόγοις κλιματολογικοῖς τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἀναπτυχθείσῃ δικαιοῦ τῷ ἀνθρώπου.

Ὅτι ἀνέφερα περὶ τῶν παρ' Ἰουδαίους δαιμονολογικῶν ἰδεῶν ἐκ τῶν ἐβραϊκῶν κειμένων ἀρνούμενος τὴ μαρτυρίαν μου, τοῦτ' αὐτὸ ῥητέον καὶ ἐν μεγαλειτέρῳ μέτρῳ περὶ τῶν δαιμονολογικῶν ἰδεῶν παρὰ τῷ Ζενδικῷ μονοθεϊσμῷ. Ὁ κ. Max-Müller ἐν τῷ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν δοκιμίῳ αὐτοῦ, περὶ τῆς καταπτώσεως τῶν Ἀρίων θεοτήτων εἰς διαδόλους ἐν τῇ περσικῇ θρησκείᾳ γράφων λέγει· «Ἐν τῷ Βουδδισμῷ ἀνευρίσκουμεν τὰς ἀρχαίας θεότητας, τὸν Ἰνδρα καὶ τοὺς ἄλλους Δεβῆς, ἀποβάντας μυθικοῖστορικὰ πρόσωπα πιστευόμενα ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὡς ὀνόματα μυθικῶν τινῶν ἡρώων θεοραπευόντων τῷ Βουδδῆ, οὔτε λατρεῖας ὅμως τινὸς ἀξιουμένων, οὔτε ἄλλο τι αἰσθημα φόβου ἐμπνεόντων, οὕτως ὥστε τὸ ὄνομα αὐτῶ Δεβῆ ἀπώλεσε καὶ τὰ ἀσθενέστατα αὐτὰ ἔγνη τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ σημασίας, ἐνῶ παρὰ Πέρσας ἡ λέξις Δεβῆ σημαίνει πονηρὸν δαίμονα καὶ πολλὰ βεδικὰ θεότητες ἀπέβησαν διάβολοι, πρὸ πάντων δὲ ὁ Ἰνδρα». Δῆλον δέ, ὅτι οὐδέποτε ἤθελον ἐκπέσει εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἐὰν δὲν ἐπιστεύοντο ὡς πραγματικὰ ὄντα, ἀληθῆ ὕπαρξιν ἔχοντα. Ἡ αὐτὴ λοιπὸν διανοητικὴ κατάστασις καὶ αἱ αὐταὶ δόξαι ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μονοθεϊσμοῖς. Οἱ σοφοὶ οἱ περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν θρησκειῶν ἀσχολούμενοι πολλὰς ἀνεκάλυψαν ἐθνικὰς θεότητας ἐκπεσοῦσας εἰς διαδόλους παρὰ τοῖς Σημίταις. Τὸν κατάλογον δὲ τοῦτον τῶν ὑπὸ τῶν Σημιτῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς ἄδην κατακρημνισθεισῶν ἐθνικῶν θεοτήτων θέλω προσπαθήσει ν' ἀνέξωω διὰ δύο ἐπι ὀνομάτων ἀποδεικνύων διὰ πηθῶν, παρ' ἑμοῖ γε κριτῆ, λόγους, ὅτι ὁ παρὰ

Ταλμουδισταῖς θῆλος διάβολος *Lilith* ἐστὶν αὐτὴ ἡ ἐλληνικὴ θεὰ *Eileithia* ἀπὸ τῶν οὐρανίων οὐκατηρίων αὐτῆς φυγαδευθεῖσα ὑπὸ τῶν ῥαββίνων εἰς τοὺς δρυμοὺς καὶ τὰς ἀπροσίτους ἐρημίας, οἱ δὲ πεπτωκότεροι ἄγγελοι Ἀρουτ καὶ Μαρουτ (اروت و ماروت) τῆς προϊστορικῆς παραδόσεως εἰσι πιθανῶς αἱ ἰνδικαὶ θεότητες, τὰ Μαρουτ τῶν Βεδῶν. Τὸ εὐτελές καὶ ἰσχνόν τοῦτο μελέτημά μου προσφέρειω σήμερον τῷ συλλόγῳ εἰς τὴν εὐνοϊαν ὑμῶν θαρρῶν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν αὐτοῦ βρασιζόμενος. Πρὶν δ' ἢ προῶω εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν λόγων, ἐρῶ ὧν ἐρεῖδεται ἑκατέρα τῶν ὑποθέσεων μου τούτων, ἕκρινα καλὸν νὰ προστάξω ὀλίγα περὶ τῶν πονηρῶν αὐτῶν δαιμόνων, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐνα γνωρίμοι ἡμῶν γίνονται.

Ἡ Λιλίθ, κατὰ τὰς ῥαββινικὰς παραδόσεις, ἦν ἡ πρώτη γυναῖκα τοῦ Ἀδάμ, ἐκ τοῦ φεράματός, ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἀδάμ, πλασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἴση κατὰ πάντα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς τυγγάνουσα. Οὕτως ἐξηγουσιν οἱ ῥαββίνοι τὴν γραφικὴν φράσιν· ἤρσεν καὶ θηλυ ἐποίησεν αὐτοῦς (Γεν. Α', 27). Κατ' ἄλλους ῥαββινικοὺς ἐπίσης μύθους, ἡ τε Λιλίθ καὶ ἡ Εὐά ἐπλάσθησαν μετὰ τὸν Ἀδάμ ἑκατέρα ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ πανηθεῖσα, ὥστε κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους ἀντὶ μιᾶς δύο ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου ἀσφρήθησαν πλευραὶ. Ἡ Λιλίθ, κατὰ τὴν πρώτην θεωρίαν, εἰς τὴν ἰσότητά αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἀδάμ ἐπαυραμένη κατέστη ἀνυπότακτος, ἐγκαταλιπούσα δὲ τὸν σύζυγον αὐτῆς περιεπλανᾶτο ἐν τοῖς δρυμοῖς μετὰ τῶν δαιμόνων ἀναστρεφόμενη. Ὁ Θεὸς ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ διαγωγῇ αὐτῆς ταύτη ἐπέμψε δύο ἄγγελους, ὅπως ἐπαναρέωσιν αὐτὴν παρὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο ἄγγελοι ἐπέστρεψαν ἀπρακτοί, ὁ Θεὸς εἶπεν· «Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· καὶ ἐλάθει μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπέπλασε σάρκα ἀντ' αὐτῆς· καὶ ἠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν. ἦν ἐλάθειν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα, καὶ ἦγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ» (Γεν. Β', 20—22). Τὰ ἐδάφια ταῦτα ἀρρῶσι κατὰ τοὺς ῥαββίνους τούτους τὴν πλάσιν τῆς Εὐάς, ἐνῶ τὰ τοῦ Α' κεφαλαίου ἀρρῶσι τὴν τῆς Λιλίθ. Οὕτω δὲ συμβιβάζονται κατ' αὐτοὺς αἱ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Γενέσεως ἀπαντώσας δύο δημιουργίαι τῆς γυναικὸς, γνωστῶν δὲ, πῶσον ἢ ἐν τῇ Γραφῇ διπλῆ αὐτῇ ἀφῆρησις παρέσχε πράγματα τοῖς τε θεολόγοις καὶ τοῖς κριτικοῖς.

Ἡ Λιλίθ ζήλοτυπούσα διὰ τὴν πλάσιν ταύτην τῆς Εὐχῆς ἀπερράσισε πρὸς ἐκδίκησιν ἢ ἀρανίζη πᾶν ἐξ αὐτῆς τεθηγόμενον. Τότε ὁ Θεὸς ὤρισε τρεῖς τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, τὸν Σενσί, τὸν Σανσενσί καὶ τὸν Σαμαγκιελῶθ (תולנמו, ונונס, ונו) εἰς καταδίωξιν τῆς Λιλίθ καὶ προστασίαν τῶν νεογνῶν. Ἡ πονηρὰ δαίμων διὰ τὸν φόβον τῶν διοικτῶν ἀγγέλων ὑπεσέθη αὐτοῖς ἀπογῆν ἀπὸ πάσης οἰκίας, ἔνθα εὐρέθησονται τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Οἱ καθ' ἡμᾶς Ἰουδαῖοι τοῖς μύθοις τούτοις ἐπόμενοι ἅμα ταῖς πρώταις ὁδίσι τοῦ τοκετοῦ ἐπιγράφουσι διὰ κηρωλίας ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ θαλάμου τῆς πασχοῦσης τάδε: «ἔξω Λιλίθ, ἔσω δὲ Ἀδῆμ καὶ Ἐῶα», ἐπὶ δὲ τῆς θύρας ἀναρτῶσι τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν ἀγγέλων, Σενσί, Σανσενσί καὶ Σαμαγκιελῶθ. Πόθεν καὶ πότε ἐπλάσθησαν οἱ περὶ Λιλίθ οὗτοι ἑβραϊκοὶ μῦθοι, θέλω προσπαθήσει πηθανολογῶν ἢ ἐξακριβώσω.

Τὸ ὄνομα Λιλίθ ἀπαντᾷ παρ' Ἡσαίᾳ ἐν κερ. ΛΔ', 14, ἔνθα τὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ προφητεῶν οὗτος λέγει: «Ἐκεῖ (ἐν Σιών) ἀναπαύσονται Λιλίθ εὐρόντες αὐτοῖς ἀνάπαισιν». Τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ μὲν Ο' μετέφρασαν διὰ τοῦ ὀνοκένταυροι ἐν πληθυντικῷ τύπῳ, ἡ δὲ Βουλγᾶτα διὰ τοῦ lamia, ἀμφότερα ὀνόματα τερατωδῶν ζώων, ὧν ἡ ὑπαρξίς ἐπιστεῦετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκατέρως τῶν μεταφράσεων. Ὁ Αἰλιανὸς ἐν τῷ ΙΖ' βιβλίῳ, κερ. Θ' τῆς περὶ ζῴων συγγραφῆς αὐτοῦ περιλάθει τὸ ζῶον ὀνοκένταυρον. Θεληκῶς ἀποκαλεῖ αὐτό. Ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης, ὅτι οἱ Ο' δι' ὀνόματος γνωστοῦ τέρατος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν καὶ πληθυντικῶς ἠρμήνευσαν αὐτό, τεκμαιρόμεθα, ὅτι ὁ περὶ Λιλίθ μῦθος ἦν ἀγνωστος ἐτι' ἐπίσης ἀγνωστος φαίνεται καὶ τῷ Ἱερωνύμῳ, τῷ μεταφραστῇ τῆς Βουλγᾶτας καὶ τοῖς διδασκάλοις αὐτοῦ' ἐπὶ δὲ τῆ πιθανῇ ὑποθέσει, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ μῦθος ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἱερωνύμου, ἐκ τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ ἐξάγομεν, ὅτι δὲν ἐτύγγανεν εἰσέτι κύριος τινὸς ὑπὸ τῶν τότε Ἰουδαίων. Τὸ αὐτὸ συνάγεται καὶ ἐξ ὅσων σημειοῦνται ἐν τῇ τοῦ Ἀκουῖλα μεταφράσει (κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα), ἔνθα ἡ λέξις Λιλίθ ἐξηγεῖται «δαίμωνων τι γένος κήθυλον καὶ σκοτεινὸν τῇ ἐπιφανείᾳ τριγίωνας», πληθυντικῶς καὶ ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ ὁ Ἀκουῖλας, ὡς γνωστὸν, κατὰ λέξιν μετέφραζε, τὸ δὲ Λιλίθ φαίνεται παράγωγον ἐκ τοῦ λίλ (=νύξ) ἀραβιστί ليل (λιέλ), τριγίωνας καὶ σκοτεινὸν γένος ἠρμήνευ-

σεν, οἷονεῖ νυκτερίδες. ἴσως διότι ἐπιστεῦετο, ὅτι τὰ τέρατα ταῦτα ἐν νυκτὶ δικαιοῦνται. Ὁ σοφὸς γάλλος F. Lenormant ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «La magie chez les Chaldéens et les origines Accadiennes» ἐν σελ. 36 ἰσχυρίζεται, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τῶν Ἀσσυρίων ἔμαθον τὰ περὶ τῆς δαίμονος Λιλίθ. Κατὰ τὸν αὐτὸν σοφὸν τὰ Λιλ καὶ Λιλίθ τῶν Ἀσσυρίων ἦσαν πνεύματα πειράζοντα ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας κατὰ τὸν ὕπνον αὐτῶν καὶ προσξενούντα τοὺς νυκτερινούς μολυσμούς παρ' ἀμφοτέροις. Τῆς ὑποθέσεως ταύτης δεκατῆς γενομένης τὸ πρῶτον συμπέρασμα θὰ ἦτο, ὅτι καὶ τὸ ΛΔ' κερ. τοῦ Ἡσαίου ἀνήκει εἰς συγγραφὰ κατὰ τὴν ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίᾳ ἢ καὶ μετ' αὐτὴν ἀκμάσαντα, εἰς ὃ, νομίζω, δὲν ἤθελε συγκατανεῦσει ὁ ἐν λόγῳ σοφός· καὶ δεύτερον, ὅτι οὔτε ἐκ τῶν τοῦ Ἡσαίου οὔτε ἐκ τῶν πολὺ μετὰ ταῦτα μεταφράσεων εἰκάζεται τοιαύτη τις δαιμονικὴ λειτουργία τῆς Λιλίθ, οὐδεμίαν δὲ ταῦτα σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸν ἀνωτέρω μῦθον. Ὁ κ. F. Lenormant πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ πλάττει ἕτερον ἰουδαϊκὸν μῦθον περὶ συνεντεύξεως τῆς Λιλίθ μετὰ τοῦ Ἀδᾶμ κοιμωμένου, μῦθον ἀγνωστον τοῖς Ἑβραίοις. Πόθεν λοιπὸν ἔλαθε τὴν ἀφορμὴν αὐτοῦ ὁ περὶ Λιλίθ μῦθος; Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θέλω παρακινδυνεύσει τὴν ἐξῆς γνώμην. Γνωστὸν, ὅτι τὰ πλείεστα τῶν ὀνομάτων τῆς ἰουδαϊκῆς δαιμονολογίας εἰσὶν ὀνόματα θεῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ὅπερ ἔστησεν ὁ Ἀντίοχος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὀνομάζεται «βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως» ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ προφήτου Δανιήλ. Οἱ Ἕλληνας τῶν Ἰουδαῖοι ἦσαν βεβαίως οἱ πρῶτοι ἀποδόντες εἰς τοὺς διαβόλους τὸ ὄνομα δαίμονες τῶν κατοίκων τοῦ ἑλληνικοῦ Ὀλύμπου. Ἐποχὴ τῆς γενέσεως τοῦ μῦθου τῆς Λιλίθ ἐστὶ βεβαίως ἡ μετὰ Χριστὸν ἐποχὴ, καθ' ἣν τὰ ὀνόματα τῶν ἑλληνικῶν θεοτήτων ἦσαν λίαν γνωστὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Ἡ παρὰ τῷ Ἡσαίᾳ ἀπαντῶσα λέξις Λιλίθ ἔμνε πάντοτε ἀνεξήγητος, ἐκ δὲ τῆς παρ' Ἀκουῖλα ἐξηγήσεως συνάγομεν, ὅτι κατὰ τὸν Β' ἡδη αἰῶνα ἡ λέξις ἐσήμαινε «δαίμωνων γένος» ἀντὶ τερατωδῶν ζῴων, ὅπως ἀρχαιότερον ὁ μῦθος λοιπὸν ἤρξατο μορφοῦσθαι. Τὸ ὄνομα τῆς ἑλληνικῆς Εἰλειθυίας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τῆς ἐφόρου θεᾶς τῶν νομίμων γάμων, διὰ τὸ ὁμόφωνον αὐτοῦ μετὰ τῆς ἑβραϊ-

κῆς φωνῆς Λιλίθ ἔδωκεν ἴσως ἀφορμὴν εἰς διάδοσιν αὐτοῦ, ἣ δὲ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν λειτουργία τῆς μογοστόκου Εἰλειθυίας συνετέλεσε πρὸς διάπλασιν τοῦ μύθου μὲ τὴν διαφορὰν μόνον, ὅτι ἀντὶ εὐεργετίας θεῆς βοηθούσης τὰς κυροφούσας καὶ παραγούσας εἰς φῶς τὰ νεογνά ἡ Λιλίθ κακοποιεῖ αὐτάς καὶ φονεῖ αὐτά τεκνά ἀμοζόντως πρὸς τὴν νέαν αὐτῆς διαβολικὴν ἐνέργειαν. Παρ' Ἑλλησιν αἱ ὠδίνουσαι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν ἐπεκαλοῦντο τὴν Εἰλειθυίαν (Ἀριστοφ. Ἐκκλησιαζ. 369) πρὸς διάσωσιν τῆς τε πασχούσης καὶ τοῦ τέκνου, διὰ τοῦτο καὶ *Eileithia* ἐπεκαλέσθη αὐτὴ ὡς ἐρομμένη βοηθήσουσα τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτήν. Εὐεξήγητον λοιπὸν, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, οἵτινες τὴν μὲν ὑπαρχῶν τῶν ἀλλοτρίων θεῶν ὡς πραγματικὴν ἐνόμιζον, ἀλλὰ κακοποιῶν πνευματικῶν ἐνεργείας αὐτοῖς ἀπέδιδον, ὅτε οἱ Ἕλληνας ἐπεκαλοῦντο τὴν Εἰλειθυίαν, αὐτοὶ ἐπέγραφον ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ οἴκου τῆς ὠδίνουσας: «*ἔξω Εἰλειθυια (Λιλίθ), ἔσω δὲ Ἀδάμ καὶ Εἰθα*». Σημειωτέον δέ, ὅτι καὶ παρ' Ἑλλησιν ἡ Εἰλειθυια δὲν ἔσωζε πάντοτε τὰ νεογνά καὶ τὰς τικτούσας, διὰ τοῦτο καὶ δύο ἀντὶ μιᾶς Εἰλειθυιαῖ ἐνομίσθησαν, πληθυντικῶς δὲ ἐκφέρεται τὸ ὄνομα ἐνίστε καὶ παρ' Ὀμήρῳ (Ἠλ. Α, 270, Γ, 109). Εἰς τὴν μὴ πρόσφορον ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν ὠδίνουσῶν τῆς ἑτέρας τῶν Εἰλειθυιῶν ἀρμόζει μᾶλλον. νομίζω, τὸ ἐπιθετον *μογοστόκος*. Ταῦτα περὶ Λιλίθ καὶ Εἰλειθυίας.

Μεταβαίνω νῦν εἰς τὸν ἕτερον τῶν δαιμόνων, τὸν Μαρούτ, ὅστις καὶ οὗτος, ὡς ἡ Εἰλειθυια, ἐξεσπενδονίσθη εἰς τὸν σημιτικὸν Τάρταρον ἀπὸ τῆς Ἀρίας θείας αὐτοῦ περιωπῆς ἐκθρονισθεῖς. Κατὰ τὰς προεσλαβικὰς παραδόσεις, ὁ Ἄρουτ καὶ ὁ Μαρούτ ἦσαν ἄγγελοι παριστάμενοι ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ καθ' ἑκάστην κατηγοροῦντες τῶν ἀνθρώπων, ὧν τὰ ἀνοσιουργήματα ἀνέφερον πρὸς τὸν πολυεὐπλαγῆνον. Πρὸς τοὺτους καθ' ἑκάστην ἀναφερομένους περὶ τούτων ἀπήντησεν ὁ Θεὸς μιᾶ τῶν ἡμερῶν: «Ἐὰν τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἐνεφύτευσα τοῖς ἀνθρώποις, ἔδιδον καὶ ὑμῖν, ἠθέλετε πράττει ὅσα καὶ οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ χεῖρονα τούτων». Πρὸς ταῦτα οἱ δύο κατήγοροι ἄγγελοι μιᾶ φωνῇ ἀνεφώνησαν: «Μὴ γένοιτο» (الله أكبر). Τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀσέβειαν θεωρήσας ὁ πάνσοφος Θεὸς ἐνέδυσε τοὺς δύο αὐτοῦ ἄγγελους σάρκα ἀνθρωπίνην, καὶ ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας ἀνθρώπων ἐμφυτεύσας αὐτοῖς ἀπερῦμωνσε τῆς

ἀγγελικῆς χάριτος. Οὕτω δὲ ψεῖλοι ἄνθρωποι ἀποβάντες οἱ πρῶν ἄγγελοι ἐγκατέστησαν εἰς πόλιν τινὰ τῆς Ἀραβίας, ἐνθα ταχέως προήχθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων εἰς τὸ ἄξιωμα δικαστῶν.

Ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τούτων ἐνεφανίσθη τότε νέα τις γυνὴ δικὴν ἔχουσα, ἣς ὄνομα Ἀνθῶ (عنه زاهره) ταύτης τὸ κάλλος κατέπληξε τοὺς πρῶν ἄγγελους οὕτως, ὥστε λησμονήσαντες οὗτοι καὶ νόμους καὶ καθήκοντα προσῆλθον τῇ γυναικὶ προτείνοντες ἀθέμιτα. Ἡ Ἀνθῶ ἀντέστη, ἀλλ' ἡ ἀντίστασις αὐτῆς ἔτι μᾶλλον ἀνερίπισε τὸν πόθον τῶν δικαστῶν ἐπανεθόντων πολλάκις ἐπὶ τέλους ἡ γυνὴ ἐνέδωκε μὲν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ φανερώσῃσι πρῶτον αὐτῇ τὸ μέγα καὶ ἀνεκλάλητον τοῦ Θεοῦ ὄνομα. «Ὅτε πρῶτον ἤκουσαν τὸν ὄρον τοῦτον, ἐφρούαζαν οἱ δικασταὶ ἀναλογισάμενοι τὸ μέγεθος τῆς προτεινομένης ἀμαρτίας καὶ ἀπέστησαν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὄψει πάλιν τῆς γυναικὸς ἀκράτητος ἐξήφθη ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν καὶ τότε ἡ ἀμαρτία συνετελέσθη. Ἡ Ἀνθῶ ἐγένετο οὕτω κάτοχος τοῦ φοβεροῦ καὶ μεγίστου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἀναφωνήσασα δὲ αὐτὸ ἀνεκλήφθη ἀμέσως εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὁ Θεὸς ἰδὼν γυναικα ἐν τῷ οὐρανῷ μετὰ τῶν ἄγγελων ἐνόησεν ἀμέσως ὁ παντεπόπτης καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τοὺς ἐνόχους, οὓς προσεκάλεσεν εἰς ἀπολογίαν ἐνώπιον τοῦ βήματος αὐτοῦ. Ὁ Ἄρουτ καὶ ὁ Μαρούτ ἀντὶ πάσης ἀπολογίας ἐδέοντο τοῦ πανοικτίρμονος καὶ πολυελοῦ Θεοῦ, ἵνα τιμωρήσῃ αὐτοὺς ἐν τῷ παρόντι τούτῳ κόσμῳ τῷ ἔχοντι συντέλειαν, καὶ οὐχὶ ἐν τῷ μέλλοντι. τῷ ἀτελευτήτῳ ὑπερίσχυσε τοῦ δικαίου τὸ πολυέλεον τοῦ Θεοῦ, ὅστις κατεδίκασεν αὐτοὺς ἐκπεσόντας εἰς τὰξιν διαβόλων νὰ τιμωρῶνται μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου τούτου ἀνηρητημένοι ἀπὸ τῶν ποδῶν κατὰ κεφαλῆς ἐν τῷ ξηροῦ φρέατος ἐν Νιλῶν (ἐν Βαβυλωνί) διώρισε δὲ τοὺς ἀνέμους ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης νὰ συνζῶσι πάντα καπνὸν μέχρι καὶ τοῦ μικροτάτου, καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὸν ἐν τῷ φρέατι. ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ὁ Ἄρουτ καὶ Μαρούτ κρεμάμενοι ἀπὸ τῶν ποδῶν, τοὺς δὲ καπνοὺς διώρισε νὰ εἰσέρχωνται διὰ τῶν μυκτῆρων αὐτῶν καὶ ἐξέρχωνται ἐκ τῆς ἄλλης ἄκρας.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας, ἐν ᾗ ὑπάρχει τὸ φρέαρον αὐτό, οἱ δαίμονες οὗτοι ὀνομάζονται *δαίμονες τῆς Βαβέλ*. Οὗτοι εἰσιν οἱ διδάξαντες καὶ διδάσκοντες ἔτι τοὺς ἀνθρώπους τὴν μαγίαν. Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ μυηθῶσι

τὰ τῆς διαβολικῆς ταύτης ἐπιστήμης ὁδοιποροῦσιν εἰς Χιλὰλ καὶ ἐκεῖ κύπτοντες πρὸ τοῦ φρέατος ἀναφωνοῦσι· «(Θ)έλω νὰ διδῶ τὴν μαγείαν». Τότε ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ φρέατος ἀκούεται ἡ φωνὴ «κούφαρα (كفر)», ὅπερ ἐστὶ μεθερμηγνεύμενον «ἀντίθεος ἢ ἐπιστήμη». Τότε ὁ ἐπιμένων ἐπαναλαμβάνει τὴν αὐτὴν ἐκφώνησιν, καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ φρέατος ἡ αὐτὴ ἀκούεται φωνὴ «κούφαρα». Ἐὰν δὲ ὁ ὁδοιπόρος καὶ πάλιν ἐπιμένῃ ἐπαναλαμβάνων τὴν αὐτὴν ἐκφώνησιν, τότε μόνον καθίσταται μύστης τῆς ἀποκρύφου καὶ ἀντιθέου ταύτης ἐπιστήμης.

Ὁ Μωάμεθ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τοὺς εὐσεβεῖς μουσουλμάνους νὰ μανθάνωσι καὶ νὰ μετέρχωνται τὴν ἀσεβῆ ἐπιστήμην τοῦ Ἄρουτ καὶ Μαρούτ ἐν § 96 τοῦ Β' κεφ. τοῦ Κόρανίου τοῦ ἐπιγραφουμένου قرآن الـمـبـحـث

(ἢ δάμχλις). Ἡ περὶ Ἄρουτ καὶ Μαρούτ προσιλαμικῆ αὐτῆ ἀφήγησις φαίνεται οὕσα βιββλικῆς πηγῆς, διότι εὑρεται αὐτὴ μετὰ τινων παραλλαγῶν ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ταλμουδ τῇ ἐπιγραφουμένῃ Bab-Adra.

Φρονῶ, ὅτι οἱ δύο δαίμονες οὗτοι, ὁ Ἄρουτ καὶ ὁ Μαρούτ, εἰσὶν αὐταὶ αἱ βεδικαὶ θεότητες Μαρούτ, διότι ἐκτός τοῦ ὁμοφώνου ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων, ὅπερ καὶ μόνον ἀποτελεῖ ἀρκετὰ ἰσχυρὸν λόγον, ὑπάρχουσιν ἐν ἀμφοτέροις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀνέμων· ὡς γνωστὸν δέ, τὰ Ἰνδικὰ Μαρούτ εἰσὶν αἱ θεότητες αἱ κινεῖσαι τοὺς ἀνέμους, παρὰ δὲ τῷ Ἄρουτ καὶ τῷ Μαρούτ οἱ ἀνεμοὶ πάλιν ὑψηροῦσι πρὸς τιμωρίαν ὅμως αὐτῶν, μεταφέροντες ἀπὸ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης τοὺς καπνοὺς πρὸς τὸ ἐν Βαβέλ φρέαρ, τὸ δεσμοπτήριον τῶν διαβόλων τούτων.

ΜΑΘ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ⁽¹⁾

Ἐναντιῶν χάριν φιλολογικῶν μελετῶν τὰ ἐν Ἀδριανουπόλει χειρόγραφα ἀνεκάλυψα δύο κώδικας πολυτίμους, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὧν μικρὰν τινα ἀνάγνωσιν παρατίθημι ὧδε.

Ὁ πρῶτος τούτων χρυσοδέδεμένος εἰς μέγα σχῆμα ἐπὶ καλλίστου χάρτου καὶ διὰ καλλίστων χαρακτῆρων μετὰ θαυμαστῆς φιλοκαλίας γεγραμμένος ἔχει ἐν συνόλῳ σελ. 1054 καὶ σύγκειται ἐκ τριῶν διακεκριμένων μερῶν. Τούτων τὸ μὲν Α' περιέχον 22 σελίδας χρησιμεύει ὡς προεισαγωγὴ εἰς τὸ ὅλον βιβλίον περιέχουσα τὸ θεωρητικὸν τῆς ἀρχαιστερας μεθόδου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀκολούθως ἐρχεται εἰσαγωγικὸν ἔργον ἀναμίζ τὴν παραλλαγὴν μετὰ τῆς μετροφωνίας Ἰωάννου

ἱερέως Πλουσιδιανοῦ καὶ Γρηγορίου ἱερομναχίου τοῦ Ἀλυτάτου μετὰ ταῦτα σημάδια ψαλλόμενα εἰς τοὺς ὁκτώ ἤχους ὑπὸ Ἰωάννου Κουκουζέλη καὶ μέθοδος πρὸς σύνθεσιν ἡχημάτων ὑπὸ Ξένου τοῦ Κορώνη πρωτοβάλλτου τῆς ἁγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς δὲ τὸ Β' μέρος ἐκ σελίδων 832 περιλαμβάνεται ἅπαντα ἡ ἐνιαύσιος ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία ἐσπερινῶν, ὄρθρου, λειτουργίας, τριωδίου, πεντηκοσταρίου, εἰρημῶν, πολυέλεσι, ὕμνοι πατριάρχικοὶ κτλ., ἔργα 108 διαφόρων ἱεροψαλλτῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ εἰρημένου Ξένου τοῦ Κορώνη, Χρυσάφη τοῦ νέου, Ἐμμανουὴλ Χρυσάφη, Βαλασίου ἱερέως, Γεωργίου Ραδιστανῶν, Γεωργίου Νέων Πατρῶν, Ἰωάννου Γλυκῆς, Ἰωάννου Κουκουζέλη, Ἰωάννου Κλαδά, Κουκουμᾶ καὶ ἄλλων ἱκανῶν. Τὸ δὲ Γ' μέρος περιέχον σελ. 200 ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἔργων τοῦ περιφανοῦς ἱεροψαλλτοῦ Πέτρου Μπερεκέτη

(1) Ἐκ τοῦ Ἀδριανουπολιτικοῦ κώδικος. Ὅρα ἔχθεσιν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει φιλεκαπιδευτικοῦ συλλόγου, ἔτος 1886—87, σελ. 29.

ἀναφερόμενον εἰς ἀπάσας τὰς περιστάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας. Ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ὑπάρχουσι προσέτι καὶ μέλη ἀγιογραφικά (Ὄχι οὕτως οἱ ἀσθεῖεις), χειρουργικόν παλάτικον, ἀγιορείτικον, θεσσαλικόν, Θεσσαλονικεῖον (Γεῦσασθε), ἀρχαῖα μέλη παλαιὰ καὶ ἀσυνήθη.

Ὁ δὲ δεύτερος κώδιξ ἀνήκων εἰς τὸν ἀοιδίμον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον τὸν Ε' τὸν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰναι ἀνθολογία διαφόρων ἀνεκδότων, νομίζω. Λόγων, θεολογικῶν, ἠθικῶν, πανηγυρικῶν, ἐπιταφίων κλπ. ἐν συνόλῳ 54, ὧν οἱ πλείστοι εἰσιν ἔργα Μελετίου Ἀθηναίων, Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων, Ἰωάννου Καρυοφύλλη, Ναθαναὴλ Χυκός, Νικολάου Μαυροειδοῦς, Μαξίμου Μαργουνίου καὶ ἄλλων. Οἱ λόγοι οὗτοι, ἀνεκδοτοί

ἄλλως, ἀποτελοῦντες συνέχειαν τῆς ἱστορίας τοῦ κηρύγματος παρ' ἡμῖν καὶ μέρος οὐσιώδες τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς γραμματολογίας εἶναι πολῦτιμοι καὶ καθ' ὃ ἀνεκδοτοὶ καὶ ἀγνωστοί, σπουδαιότατοι.

Ταῦτα ἀνεκάλυψα ἐν ταῖς ἐρευναῖς μου ἐνταῦθα καὶ ἐδημοσίευσα ἐν καιρῷ ἐν τῇ λογοδοσίᾳ τοῦ συμβουλίου τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει φιλεκαπαιδευτικοῦ συλλόγου τοῦ ἔτους 1886-87 (σ. 29-30). Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ καταστήσω ταῦτα γνωστὰ τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ, δώσω δὲ καὶ νῦν τῶς ἐστίροις αὐτοῦ εἰς εὐρυτέρας τοῦ θεματος μελέτας, πέμπω ἐν πρώτοις ἐν ἀντιγράφῳ μέρος τῆς προτασσομένης τοῦ πρώτου κωδικοῦ θεωρίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ μέλη τινὰ ἐκ τῶν ψαλλομένων τότε ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῶ.

Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγῶ τῶν σημαδίων τῆς μουσικῆς τέχνης, τῶν τε ἀνιόντων καὶ κατιόντων, σωμάτων τε καὶ πνευμάτων καὶ πάσης ἄλλης χειρονομίας τε καὶ ἀκολουθίας, συντεθειμένης ἐν αὐτοῖς παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀναδειχθέντων ποιητῶν, παλαιῶν τε καὶ νέων.

Ἀρχή, μέση, τέλος καὶ σύστημα πάντων τῶν σημαδίων τῆς μουσικῆς τέχνης τὸ ἴσον ἐστὶ (χωρὶς γὰρ τούτου οὐ κατορθοῦται φωνή): λέγεται δὲ ἄφωνον, οὐχ ὅτι φωνὴν οὐκ ἔχει, φωνεῖται μὲν οὐ μετρεῖται δέ. Καὶ διὰ μὲν οὖν πάσης τῆς ἰσότητος ψάλλεται τὸ ἴσον , διὰ δὲ πάσης τῆς ἀναβάσεως τὸ ὀλίγον καὶ διὰ πάσης τῆς καταβάσεως ὁ ἀπίστροφος . Ψάλλονται οὖν εἰς τὴν μουσικὴν τέχνην φωναὶ δεκατέσσαρες: ἀνιῶσαι μὲν ὀκτώ· εἰσὶ δ' αὐταί: τὸ ὀλίγον , ἡ ὀξεῖα , ἡ πεταστὴ , τὸ κοίφισμα , τὸ πελαστὸν , τὰ δύο κεντήματα , τὸ κέντημα , καὶ ἡ ἐξήλη . Κατιῶσαι δὲ ἕξ: ὁ ἀπίστροφος , οἱ δύο ἀπίστροφοι οἱ καὶ σύνδεσμοι , ἡ ὑπορροή , τὸ κρατημοῦπτόρροον , τὸ ἐλαφρὸν , καὶ ἡ γραμηλὴ .

Ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν εἰσὶ σώματα, τὰ δὲ πνεύματα. Καὶ σώματα μὲν ἀνιόντα εἰσὶν ἕξ: τὸ ὀλίγον , ἡ ὀξεῖα , ἡ πεταστὴ , τὸ κοίφισμα , τὸ πελαστὸν , καὶ τὰ δύο κεντήματα · κατιόντα δὲ δύο, ὁ ἀπίστροφος καὶ οἱ δύο ἀπίστροφοι οἱ καὶ σύνδεσμοι . Εἰσὶ δὲ πνεύματα τέσσαρα: δύο ἐκ τῶν ἀνιουσῶν φωνῶν καὶ δύο ἐκ τῶν κατιουσῶν. Ἐκ τῶν ἀνιουσῶν μὲν τὸ κέντημα καὶ ἡ ἐξήλη , ἐκ τῶν κατιουσῶν δὲ τὸ ἐλαφρὸν καὶ ἡ γραμηλὴ . Ἡ ὑπορροή δὲ οὔτε σῶμά ἐστίν οὔτε πνεῦμα, ἀλλὰ τοῦ φάρυγγος σύντομος κίνησις εὐήχως καὶ ἐμμελῶς τὴν φωνὴν ἀποπτύουσα, διὸ καὶ μέλος καλεῖται· ὡσαύτως καὶ τὸ κρατημοῦπτόρροον ὡς ἐκ κρατήματος καὶ ὑπορροῆς ἔχον τὴν σύστασιν.

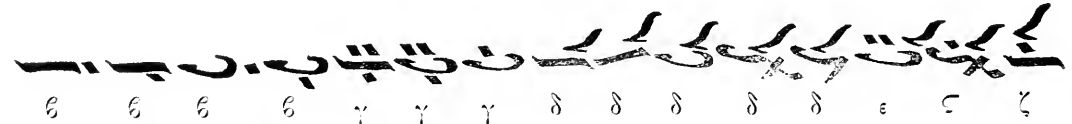
Ἐχουσι δὲ καὶ τὰ σημαδία ταῦτα τὰς φωνὰς αὐτῶν, οὕτως ὡς ὄρεξ· τὸ ὀλίγον ἔχει φωνὴν μίαν, ἡ ὀξεῖα μίαν, ἡ πεταστὴ μίαν, τὸ κοίφισμα μίαν, τὸ πελαστὸν μίαν, τὰ δύο κεν-

τήματα μίαν. τὸ κέντημα δύο καὶ ἡ ὑψηλὴ πέσσαρας ὁ ἀπόστροφος μίαν, οἱ δύο ἀπόστροφοι μίαν, ἡ ὑπογραφή δύο, τὸ κρατημοῦπέρροον δύο. τὸ ἐλαφρὸν δύο καὶ ἡ χαμηλὴ πέσσαρας.

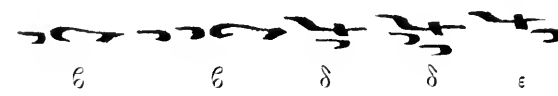
Πρόσθετος οὖν, ὅτι αἱ ἀνιόντα φωναί. ἤτοι τὸ ὀλίγον, ἡ ὀξεῖα, ἡ πετυστή, τὸ κούρισμα, τὸ πελαστόν ὑποτάσσονται ὑπὸ τῶν κατιόντων καὶ κυριεύονται ὑπὸ τοῦ ἴσου οὕτως ὡς ὀρθῶς.

Ἵποτάσσονται δὲ καὶ τὰ ἀνιόντα σώματα. ἤτοι τὸ ὀλίγον, ἡ ὀξεῖα, ἡ πετυστή, τὸ κούρισμα, τὸ πελαστόν ὑπὸ τὰ ἀνιόντα πνεύματα, ἤτοι τὸ κέντημα καὶ τὴν ὑψηλήν, ὅταν ἐμπροσθεν αὐτῶν ἢ ὑποκάτωθεν τειθῶσιν οὕτως, ὡς ὀρθῶς:

Ὀμοίως καὶ τὰ κατιόντα σώματα, ἤτοι ὁ ἀπόστροφος καὶ οἱ δύο ἀπόστροφοι ἢ σύνδεσμοι ὑποτάσσονται ὑπὸ τὰ κατιόντα πνεύματα. ἤτοι τὸ ἐλαφρὸν καὶ τὴν χαμηλήν οὕτως, ὡς ὀρθῶς:

Τὸ δὲ κρατημοῦπέρροον ὑποτάσσεται ὑπὸ τοῦ ὀυαλοῦ καὶ γίνεται ἀργασθένθετον , ἡ δὲ ὑπορορή ὑποτάσσεται ὑπὸ τοῦ πιάσματος καὶ γίνεται σείσμα .

Ἐν τούτοις τοῖς σημάδιοις ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται πᾶσα ἡ μελωδία τῆς μουσικῆς τέχνης.

Τὰ δὲ μεγάλα σημάδια. τὰ ἄφωνα, ἅτινα λέγονται καὶ μεγάλα ἵποστάσεις καὶ σχήματα διάφορα. ταῦτά εἰσι διὰ μόνης χειρονομίας κείμενα καὶ οὐ διὰ φωνῆν, ἄφωνα γὰρ εἰσιν οὕτως, ὡς ὀρθῶς: Ἴσον , διατλή , παρακλητική , κράτημα , λόγισμα , κλίσιμα , ἀντικενοκλίσιμα , τρομικόν , ἐκοτρεπτόν , τρομικόν σύνταγμα , ζηφιστόν , ζηφιστόν σύνταγμα , γοργόν , ἀργόν , στανρός , ἀντικένωμα , ὀμιλόν , θεματισμός ἔσω , θεματισμός ἔξω , ἐτέρωμα , παρακλίσιμα , ἕτερον παρακλίσιμα , ξηρὸν κλίσιμα , ἀργασθένθετον , γοργασθένθετον , ἕτερον τοῦ ζαλιτικοῦ , οὐράνισμα , ἀπόδεγμα , θές καὶ ἀπάθεις , θέμι ἀπλοῶν , γό-

ρευμα , ψηφιστὸν παρυκιάλεσμα , τρομικὸν παρυκιάλεσμα . τζίκι-
σμα . πύσμα , σείσμα , σύνταγμα , ἔναρξις , βυρεῖα . ἡμίφων-
ρον καὶ ἡμίφθορον .

Εἰσὶ δὲ καὶ τρεῖς ἡμίσειαι μεγάλαι ἄρχειαι, τὸ κρᾶτημα καὶ ἡ διπλή καὶ οἱ
δύο ἀπίστροφοι οἱ καὶ σύνθεσμοι . τὸ δὲ τζίκισμα ἔχει τὴν ἡμίσειαν ἄρχειαν.

Αἱ δὲ φθοραὶ τῶν ὀκτῶ ἤχων εἰσὶν αὗται :

Φθορὰ τοῦ πρώτου ἤχου	δ	Φθορὰ τοῦ πλάγιου δευτέρου ἤχου	ρ
» τοῦ δευτέρου »	ϑ	» τοῦ νεανανοῦ	ϝ
» τοῦ τρίτου »	ϕ	» τοῦ βαρέος ἤχου	σ
» τοῦ τετάρτου »	β	» τοῦ πλάγιου τετάρτου ἤχου	ξ
» τοῦ πλάγιου πρώτου ἤχου	α		

Λέγεται δὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς φθορὰ καὶ ὁ θεματισμὸς ἔσω καὶ τὸ θέμα ἀ-
πλοῦν καὶ ἡ ἔναρξις .

Ἦξευρε καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ πρῶτος ἤχος λέγεται Δωρίος, ὁ δευτέρος Λύδιος, ὁ τρίτος Φρύ-
γιος, ὁ τέταρτος Μιξολύδιος, ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου Ἰποδώριος, ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου
Ἰπολύδιος, ὁ πλάγιος τοῦ τρίτου, ἤχου ὁ βαρῦς, Ἰποφρύγιος καὶ ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου
Ἰπομιξολύδιος.

Ἦξευρε καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ μέσος τοῦ πρώτου ἤχου ἐστὶν ὁ βαρῦς, καὶ ὁ μέσος τοῦ δευτέρου
ἐστὶν ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου, καὶ ὁ μέσος τοῦ τρίτου ἐστὶν ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου, καὶ ὁ μέσος
τοῦ τετάρτου ἐστὶν ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου.

Ἔχουσι καὶ οἱ πλάγιοι τὰς ἀνωτάτας μέσους, οὓς λέγομεν διφώνους.

Καὶ ὁ μὲν πλάγιος τοῦ πρώτου ἔχει
δίφωνον τὸν τρίτον οὕτως, ὡς ὀρθῶς . .

ἦ
α κε α κε ες :-

Ὁ δὲ πλάγιος τοῦ δευτέρου ἔχει τὸν
τέταρτον οὕτως

ἦ
κε ε α κε ες :-

Καὶ ὁ βαρῦς τὸν πρῶτον οὕτως . . .

ἦ
α α α κε ες

Ὁ δὲ πλάγιος τοῦ τετάρτου τὸν δεύ-
τερον οὕτως

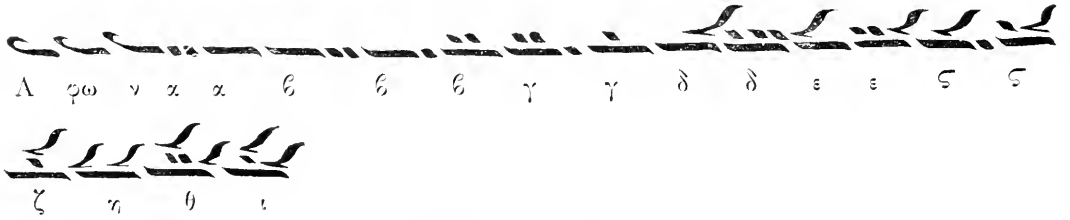
ἦ
κε α γι ε ε

Ἦξευρε καὶ τοῦτο, ὃ μαθητὰ, ὅτι αἱ ἐπωνυμίαι τῶν ὀκτῶ ἤχων εἰσὶν αὗται :

Ἦχος πρῶτος	γαίροντος.	Ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου	γεύγοντος.
» δεύτερος	λεπομένην.	» πλάγιος τοῦ δευτέρου	παρακαλοῦντος.
» τρίτος	γυστάζοντος.	» βαρῦς	τραγφθοῦντος.
» τέταρτος	χορεύοντος.	» πλάγ. τοῦ δ' ἐμπλησμένου.	σκούζοντος.

Ἴδού καὶ ἡ τελεία σύνθεσις πάντων τῶν φωνῶν, ἀνοιουσῶν τε καὶ κατιουσῶν, σωμάτων τε καὶ πνευμάτων, κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν οὕτως, ὡς ὀρθῆς :

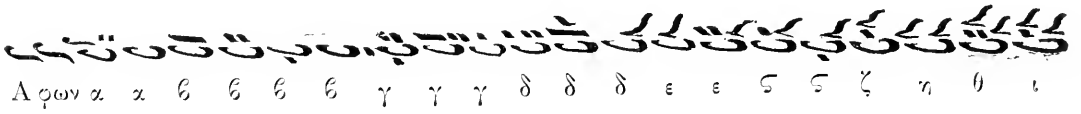
Σύνθεσις τοῦ ὀλίγου.

Σύνθεσις τῆς ὀξεῖας.

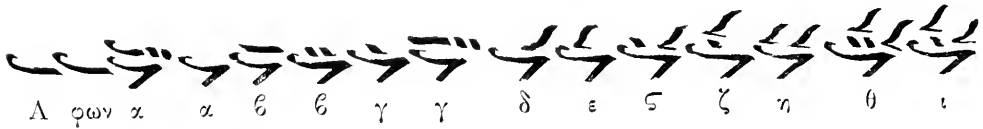
Τῆς πεταστῆς.

Τοῦ κουφίσματος.

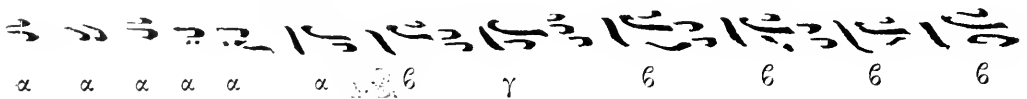
Τοῦ πελαστοῦ.

Λί ἀνοιῶσαι μετὰ τοῦ κρατήματος καὶ τῆς διπλῆς.

Σύνθεσις τῶν κατιουσῶν φωνῶν οὕτως, ὡς ὀρθῆς.

 β β ι α α β β ς ς ς ς ς ς ς

 ς ς ς ς ς ε ς ς ς η θ ι

 ς ς ς ς Αἱ ἀνιῶσαι μετὰ τῶν κατιουσῶν.

 α β ς δ α β ς δ β β ς δ

 δ ε ς β β ε ε ς ς

Ἴδου καὶ μέλη τινὰ τῆς παλαιᾶς μεθόδου.

Ἄρχῃ σὺν Θεῷ ἀρίφ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας τοῦ ἐν ἀγίοις πατέροις ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· ψάλλονται δὲ εἰς ἦχον

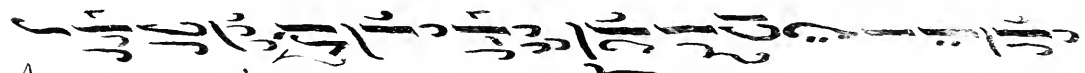
Α μν α α λι ο ο ος ο θε ο ος α α λι ο

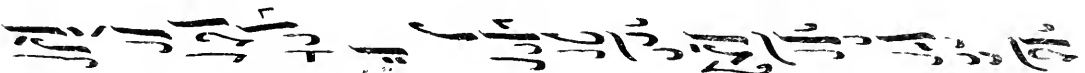

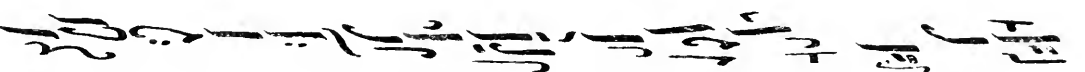
 ο ος ἰ σχν υ ρο ος α α λι ο α θα α νο

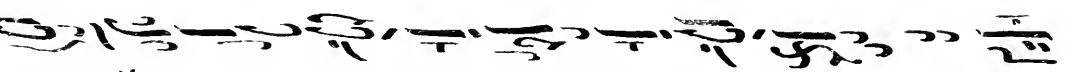

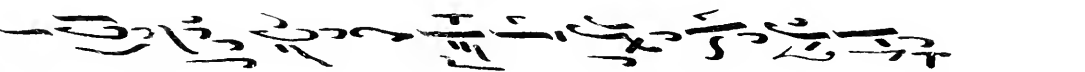
 τος ε λι ε η σο ον η μας

 Α α α λ ι ι ι ι ο ο ο ος ο ο ο ο ε ε ε

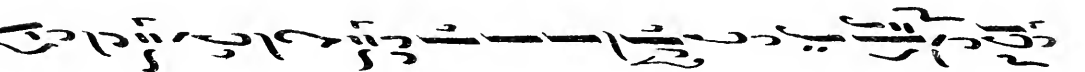

 ε ε ε ο ο ο ο ος α α α λ ι ι ι ι ο ο

 ο ος ι ι ι ο ο ο ρο ο ος α α

 α α λ ι α λ ι ο ος α α α θα α α α να το ο ος

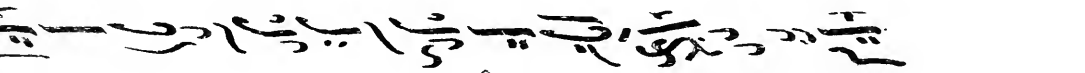

 ε ε ο ε η σ ο ον η μα α α α ας

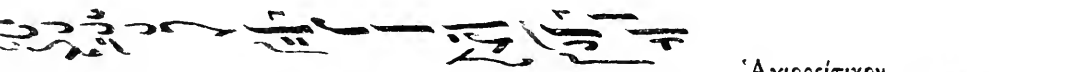
^ηΗχος

 Δυ να μι ι ις α α α α α α α α λ ι ο ο η ε ο ο

 ο λο ος ο ο ο ε ο ο λο ος α α α α α α

 α α λ ι ο ο η ε ο ο ο λο ος ι ι ο ο ρο ο

 ο ος α α λ ι ος α λ α α α να το ος

 ε λ η σ ο ο ον η μα α α ας

^ηΑγιορείτικον
^ηΗχος

 Δυ να μι ι ις α α α α α α α λ ι ι λ ι ε

ο ο ο ο ος ο ο ει ο ο ο ο ος ο ο ει
 ο ο ο το ο ο ο το ο ο ο το ος α α ο
 α α α α α λι ο ο ει ο ο ο ο ος ι ι σχυ ρο ο
 ο ο ο ο ος ι ι σχυ — ο ο ο το ο ο ο ει ο ο ο
 ο ο το ος α α α α α λι ο ο ο ο ο ο
 ο ος α α θα α α α ο να α το ο ο ο ος ι ι ε
 Λι ε η η σο ο ον η μα α α ας

Ἕτερα κυρίου Ἐένου τοῦ Κορώνη, πρωτοψάλτου τῆς ἀγίας Σοφίας.

Ἦχος

Δυ υ υ υ υ υ υ να α α χα
 α α α α α λα α α α δυ υ υ υ υ υ να
 α α μισ δυ να α α μισ α α α λι ι ο ος
 ο ο ει ο ος α α α λι ι ο ος ι ι ι

Στασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

σχ υ υ υ ρ ο ος α α λ ι ι ο ο ος α θ α α

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

α να τ ος ε ε λ ι ε ε χ ε ε ε η ο ο ο ο ο

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

η η μας ε ρ ρ ε τε ρ ρ ε τε ρ ρ ε ρ ε ε ρ ρ ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

τε ρ ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε ε τε ρ ε ρ ε ρ ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

ε ρ ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ε ρ ρ ε τε ρ ρ ε τε ρ ε ρ ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

ρ ε ρ ε ε ρ ε ρ ε ρ ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε λ ε ρ ε ρ ε ρ ε ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

το το ε ρ ρ ε τε ρ ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

τε ρ ε ρ ε ρ ρ ε ε τε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ρ ε ρ ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

ρ ε ρ ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ε το το το το το το

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

τε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

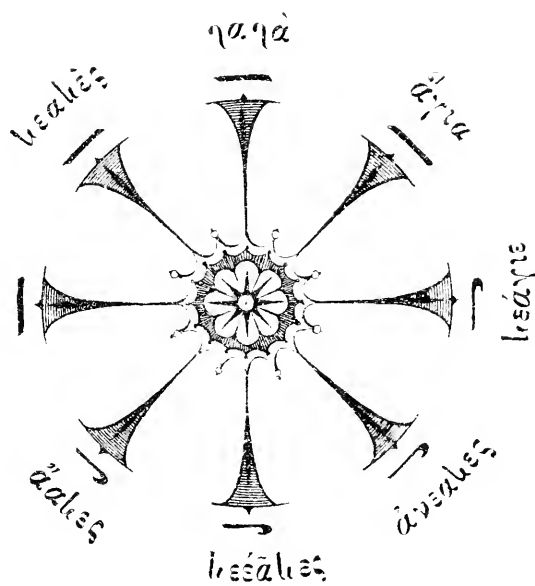
ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ρ ε ρ ε ρ ε ε λ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε

καταστασιαστικῶν καὶ ἀποδοτικῶν

ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε τε ρ ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε ρ ε

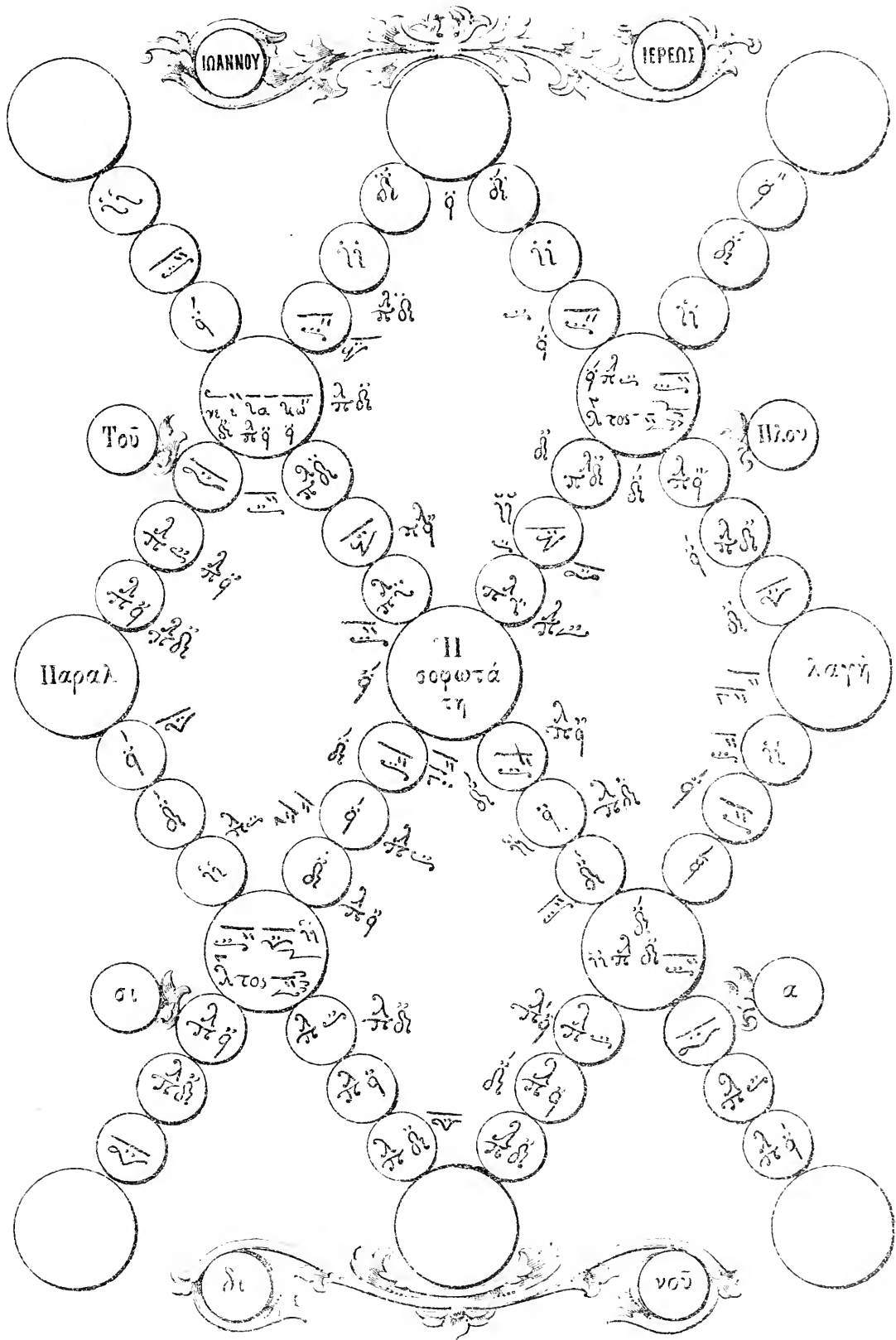
ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ

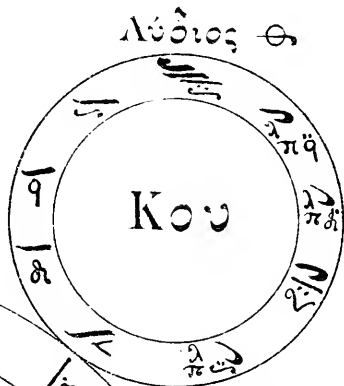
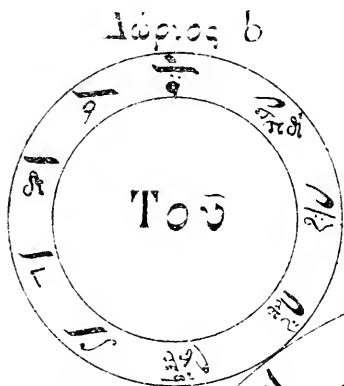
Handwritten musical notation in a single system, consisting of a series of rhythmic stems and notes. The notation is organized into four distinct groups, each containing a sequence of notes and rests. The notes are written in a stylized, cursive script characteristic of traditional Greek notation. The groups are separated by vertical lines, and the overall structure suggests a complex rhythmic or melodic exercise.

ΕΤΕΡΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ

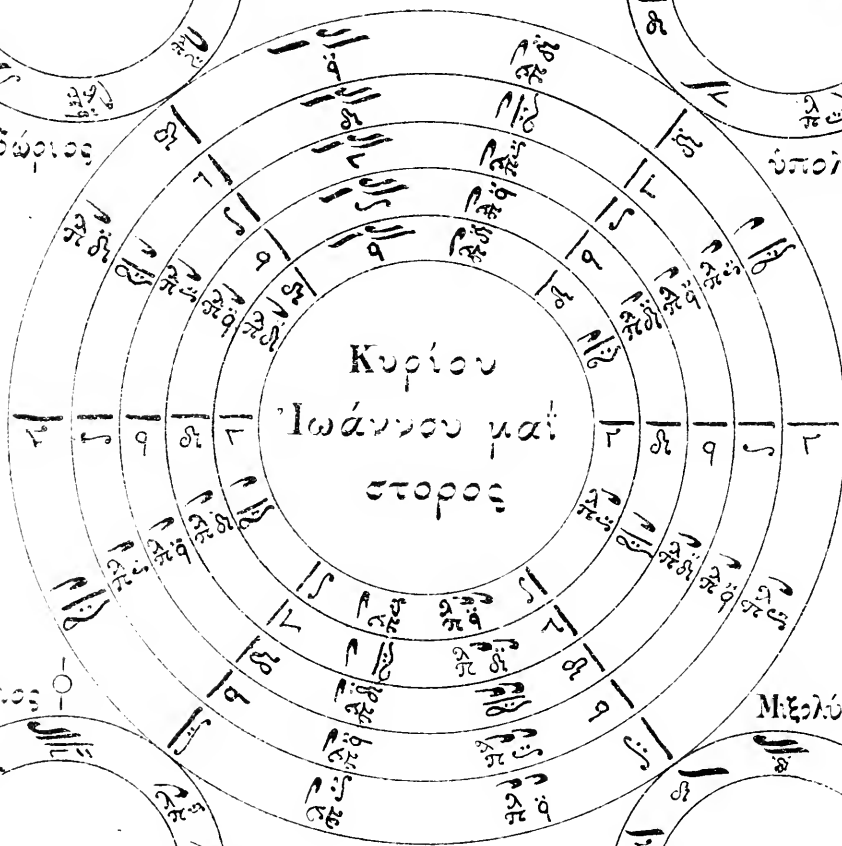
																																																																																																			
---	---	---	---	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

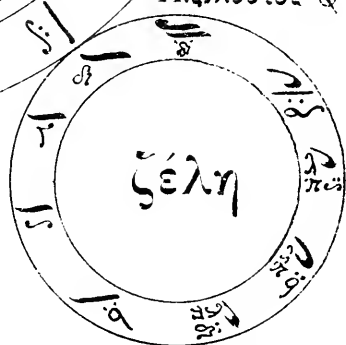
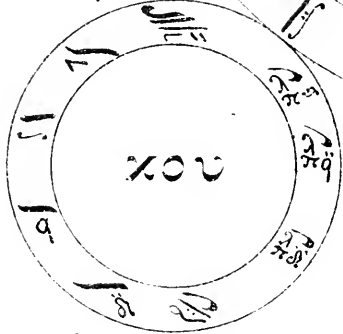
υποδωριος

υπολυδιος

Φρύγιος ο

Μεσολυδίας α

υποφρυγιος

υπομεσολυδιος

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΠΟ 12 ΜΑΪΟΥ 1887 ΜΕΧΡΙ 1 ΜΑΪΟΥ 1888 - ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΚΖ'

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΝΘ'

(Τακτική)

Τῆς 12 Μαΐου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἐναγωνισθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ὁ πρόεδρος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ΚΖ' συλλογικοῦ ἔτους ἐποιήσατο τὴν ἐξῆς προσλαλιάν.

Κύριοι συνάδελφοι.

Εὐχαριστῶ ὑμῖν ἀπὸ καρδίας ἐπὶ τῇ ἐυμενεῖ ὑμῶν ἀποφάσει. δι' ἧς με ἀνυψώσατε καὶ αὐθις εἰς τὴν περιθλιπτον ταύτην προεδρικὴν ἔδραν. Ἄμοιρῶν ἀληθῶς λέξεσιν πρὸς ἔκφρασιν κατ'ἀλλήλων τῆς ἐμῆς ἐγγνωμοσύνης ἐπὶ ταῖς ὑμετέρας ἀλλεπαλλήλοις πρὸς ἐμέ τὸν ἔσχατον τῶν τοῦ γεραροῦ τούτου συλλόγου θεραπόντων ἐνδείξεσιν ἀγάπης ἀδελφικῆς καὶ ἀξιοζήλου ἐμπιστοσύνης, ἀνακρίνων δ' ἐμαυτὸν ἐν πάσῃ εὐλικρινείᾳ καὶ μετὰ τῆς δεούσης ψυχραιμίας ὁμολογῶ ὑμῖν ἀδιστάκτως, ὅτι οὐχ εὐρίσκω ἐν ἐμοὶ τὸ σύνολον τῶν πρὸς τὴν πρέπουσαν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψηλῶν τῆς προεδρίας ταύτης καὶ βαρέων καθηκόντων ἀπαιτουμένων προσόντων καὶ ἰδιοτήτων. Τοῦτο δὲ εὐλικρινῶς ἐξομολογούμενος ἐκλιπαρῶ ὑμᾶς, ἵνα μηδ' ἐπὶ στιγμῇ νομίσητε, ὅτι ἡ πεποιθήσίς μου αὕτη παράγεται ἐξ ὑπερβαλλούσης μετριοφροσύνης· πιστεύσατε τούναντίον, ὅτι ἀφελές ἐστι προῖον ἀκριβοῦς καὶ δικαίας ἐκτιμῆσεως τῶν κατ' ἐμὲ σπουδάζοντα κατὰ τὸ ἐνὸν ἐφαρμόζειν τὴν βαρυσήμαντον καὶ φιλοσοφικωτάτην σωκρατικὴν ῥήτραν «γνώθι σαυτὸν» καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἄγαν δεξιωτέρους καθορῶντα πολλοὺς τῶν ἐμῶν συναδελφῶν. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔδοξε τῇ κυριάρχῳ ὑμῶν ψήρῳ, εἰς ἣν ἐγγνωμονῶν ὑποτάσσομαι διερχομένους ἐν ταυτῷ γιγνόμενος καὶ τῆς ἐγγνωμοσύνης ἐπὶ τῇ ἐκδηλωθείσῃ

ἐμπιστοσύνῃ καὶ τοῖς κ. Θ. Σαλτέλῃ καὶ Θ. Κοσοῦδῃ ἀντιπροέδροις, τῷ κ. Ο. Ἀνδρεάδῃ γενικῷ γραμματεῖ, τῷ κ. Ε. Ποπέσῳ εἰδικῷ γραμματεῖ, τῷ κ. Κ. Περδικίδῃ βιβλιοφύλακι καὶ τῷ κ. Γ. Χατζεπούλῳ ταμίᾳ, ὧν οἱ μὲν παρέσχον, οἱ δὲ παρέξουσιν τῷ συλλόγῳ δείγματα περιττονα τῆς τε φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀρροσιώσεως αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν προεδρεῖον προσρόνως ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν τακτικῆς καὶ ὅσον ἔνεστι καρποφόρου ἐργασίας, ἀδύνατος ὅμως ἀποβαίνει ἢ κατὰ πάντα ἐπιτυχῆς διεκπεραίωσης τῶν συλλογικῶν υποθέσεων, ἀδύνατος καὶ ἡ ἐπίτευξις τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἐπιδιωκόμενου φιλολογικοῦ, ἐκπαιδευτικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ σκοποῦ ἄνευ συντόνου καὶ διηγενοῦς συνεργασίας τῶν πλείστων τῶν τοῦ συλλόγου μελῶν.

Φίλοι συνεταῖροι! Ἐναπολήσατε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν τοὺς ἱεροὺς λόγους τοῦ θεοῦ τῆς ἡμετέρας θρησκείας θεμελιωτοῦ εἰπόντος «ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι». μνησθέντες δὲ αὐτῶν ὁμολογήσατε μετὰ θάρρους, ὅτι καὶ τὴν σήμερον ἀπαρραλλάκτως καὶ ὅτε τὸ πρῶτον ἠκούσθησαν, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς καθ' ἡμᾶς πράγμασιν, ἰδίᾳ δ' ἐν τῷ περιθλίῳ τούτῳ πληρέστατα ἐφαρμόζονται· θερισμοῦ γὰρ οὐδέποτε ἐστερήθημεν καὶ οὐδεμία ὑψίσταται πιθανότης τοιαύτης ἐν τῷ μέλλοντι στερήσεως· ἀλλ' ἡ τῶν ἐργατῶν σπανίς, ἡ πλειστάκτις ἐπαισθητὴς ἐφ' ἡμῶν ἐπιπεσοῦσα τρομερὰ αὕτη μάστιξ, ἐστὶ μᾶλλον ἐπαισθητὴ ὁσημέραι καθίσταται, τὰ τιμαλφέστερα καὶ ζωτικώτερα συμφέροντα τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπαπειλοῦσα φοβερώς. Σκέρθητε ὠρῆμως ἐπὶ τῆς ὑποδειγθείσης ὑμῖν κατὰ καθήκον καταστάσεως ταύτης καὶ δράμετε πάντες εἰς τὴν φωνὴν τῶν ὑμετέρων κοσμητόρων καλούντων ὑμᾶς καὶ δι' ὑμῶν τοὺς λοιποὺς ἐριτίμους ἐταίρους εἰς τὴν ἀκριβοῦς ἐκτέλεσιν τῶν ἀναθεωμένων ἐκάστῳ καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχομένην περιόδον ἐντολῶν καὶ ἐργασιῶν. Μὴ ἀποφεύ-

γετε τὰς ἐκάστοτε ἐκτάκτως συγκροτούμενας ἐπιτροπὰς. Μὴ ἀποφεύγετε τοὺς κόπους τοὺς ἀπαιτούμενους ἐν ταῖς διακρίσιν ἐπιτροπαῖς, ἐν αἷς ἕκαστος τυγχάνει μέλος. Μὴ ἀποφεύγετε τὴν διδασχὴν δημοσίων μαθημάτων. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μὴ ἀποφεύγετε τὰς τακτικὰς ἡμῶν συνεδριάσεις, πάντοτε μὲν, πλὴν σοβαροῦ κωλύματος, παρευρισκόμενοι, ἐπίστετε δὲ καὶ ἀναγνώσματα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἀνακοινούμενοι. Ταῦτα πράττοντες μετ' ἀκριβείας καὶ τοῦ ἀπαιτούμενου ζήλου καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ φιλότου ἡμῶν συλλόγου ἐξυπηρετήσετε δεόντως καὶ εἰς τὴν διατήρησιν συντελέσετε τῆς αἰγλης καὶ τοῦ γοήτρου αὐτοῦ πρὸς δόξαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

β') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει μέρος πραγματείας τῆς Α. Ε. τοῦ Μαυρογένους πασασά «περὶ ὕπνου καὶ ὄνειρων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞ'

(Τακτικὴ)

Τῆς 19 Μαΐου 1887

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου, ἐκ Κύπρου, αἰτούμενου τὴν παραχώρησιν αὐτῷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγραμματος, διότι ἡ ἐκείνου κατεστράφη ἐν τῇ πυρκαϊᾷ Μεγάλου βήματος μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ βιβλίων καὶ πραγμάτων.

Τοῦ κ. Γεωργίου Σωτηριάδου, τελειοφοίτου τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου, ἐκ Μονάχου, αἰτούμενου προτροπῇ τοῦ καθηγητοῦ αὐτοῦ Christ, ὅπως ἀνατεθῇ αὐτῷ ἡ ἐκδοσις τοῦ Δημοσθένους ἢ τοῦ Ξενοφώντος ἢ ἄλλου τινὸς τῶν πεζῶν συγγραφέων διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην· δηλοῖ δ', ὅτι κριτικὴ τις πραγματεία αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν παραρτήματι τῶν «Φιλολογικῶν χρονικῶν».

Τοῦ Dr Jean Mordtmann ἀγγέλλοντος, ὅτι ἡ ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου τῇ προτάσει

τοῦ διασχήμου καθηγητοῦ κ. Mommsen προσφέρει τῷ συλλόγῳ τὸν Γ' τόμον τοῦ Corpus inscriptionum Latinarum εἰς δύο τεύχη, παρακαλοῦντος, ὅπως ἡ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ σταλῇ διὰ τοῦ κ. Mommsen, ἰσοθίου γραμματέως τῆς εἰρημένης ἀκαδημίας, καὶ ἐκφράζοντος τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ, ὅπως ὁ σύλλογος πέμψῃ τὰς δημοσιεύσεις αὐτοῦ τῇ βασιλικῇ ἀκαδημίᾳ ἀπὸ τοῦ Ζ' τόμου.

Τῆς ἐνταῦθα ἀρμενικῆς εταιρίας «Asiagan», χάριτας πλείστας ὁμολογούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ παραχωρῆσει τῆς αἰθούσης αὐτοῦ καὶ προσκαλοῦσης τοὺς κοσμητοὺς εἰς τὰς διαλέξεις.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας τῇ προτάσει τοῦ προέδρου ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν αἵτησιν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, τὴν δ' αἵτησιν τοῦ κ. Γ. Σωτηριάδου παραπέμπει τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἀποφασίζει νὰ σταλῇ ἡ διὰ τὴν λαμπρὰν προσφορὰν τοῦ Γ' τόμου τοῦ Corpus inscriptionum Latinarum εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῇ βασιλικῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου διὰ τοῦ κ. Mommsen καὶ ἡ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ τοῦ Ζ' τόμου.

γ') Ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τῷ συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας τῆς ἀρμενικῆς εταιρίας «Asiagan» κατὰ παράκλησιν αὐτῆς, ἅτε παρευρεθείς μετὰ τινῶν μελῶν τοῦ προεδρείου ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς εταιρίας ταύτης, ὅτε καὶ προσεφώνησε μάλιστα αὐτῇ γαλλιστὶ τὰ εἰκότα.

δ') Ὁ πρόεδρος προσκαλεῖ τὸν σύλλογον ὅπως προβῇ εἰς ἐκλογὴν λογιστοῦ, τοῦ κ. Μελανδινῶ κωλυμένου ἕνεκα τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν ἀποδέξασθαι τὴν ἐντολὴν ταύτην. Ψηφοφορίας γενομένης, ἀναδεικνύεται ὡς τοιοῦτος παμψηφεί ὁ κ. Π. Πρώως.

ε') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς ἐλέγχεται ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ Γιάγκο ἐφένδης Χρηστίδης, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς παιδείας.

ς') Ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς περὶ «ὕπνου καὶ ὄνειρων» πραγματείας τῆς Α. Ε. τοῦ Μαυρογένους πασασά.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΣΑ΄

(Τακτική)

τῆς 1' Ιουνίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τῶν κ. Φ. Μυροκορδάτου, Μ. Βελλογιάννη καὶ κ. Ψωμάδου, μελῶν τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἡγουμένης συλλογικῆς περιόδου, δηλοῦντων, ὅτι ἐλέγξαντες τὰ βιβλία τοῦ τῆος ταμίου Κ. Θ. Κοσούδη εὗρον αὐτὰ ἐν πλήρει τάξει καὶ ἀκριβείᾳ, καὶ ὅτι τὰ ἐν τῷ ταμείῳ μετρητὰ τῆ 30 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἦσαν Λ. Τ. 196.40.

Τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ σωματείου «Εὐαγγελισμού», διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ ἀντίτυπον τῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐργασιῶν αὐτοῦ καὶ αἰτουμένου τὴν ἡθικὴν καὶ ὑλικὴν τοῦ συλλόγου ἀρωγὴν.

Τῆς ἐν Ἀμισῷ φιλομούσου ἀδελφότητος «Προόδου», ἀγγελούσης τὴν ἰδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ἀποστελλούσης ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ αὐτῆς καὶ ἐξαίτουμένης τὴν ἡθικὴν τοῦ συλλόγου ἀρωγὴν.

Τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀποστέλλει τῷ συλλόγῳ τὸν ἄρτι δημοσιευθέντα κατὰλογον τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων.

Τοῦ Don Jaguin Rubio y Ors, προέδρου τῆς ἐν Βαρκελώνῃ βασιλικῆς ἀκαδημίας, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν δύο δημοσιεύσεων αὐτοῦ ἐξ ὀνόματος τῆς ἀκαδημίας πρὸς ἐνδειξιν, ὡς λέγει, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν ἡ ἀκαδημία τρέφει πρὸς τὸν σύλλογον.

Τοῦ Dr F. Blass καθηγητοῦ τοῦ ἐν Kiel πανεπιστημίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ, ἧς ἔτυχε κατὰ τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν αὐτοῦ, δηλοῦντος, ὅτι ἀναδέχεται τὴν ἐκδοσιν τοῦ Δημοσθένους διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην τῇ συμπράξει τοῦ κ. Γρ. Βερναρδάκη καὶ ὅτι πέμπει διατριβὴν αὐτοῦ.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐκ Χαρισίων, συγχαίροντος τῷ προέδρῳ ἐπὶ τῇ καὶ αὐθις ἐκλογῇ αὐτοῦ καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἐνετείλατο τῷ ἐπιστάτῃ τῶν κτημάτων αὐτοῦ ἐνταῦθα, ὅπως μετρήσῃ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου τὴν ἐτησίαν ἑκατοντάλιον χορηγίαν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Thomas M. Johnson, διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος «The Platonist» ἐν Osceola τῶν Ἡν. πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, αἰτουμένου ἀναλλαγῆν μετὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει 1) νὰ σταλῇ συγχαρητήριοις ἐπιστολῇ τῷ τε ἐν Θεσσαλονίκῃ σωματεῖῳ «Εὐαγγελισμού» καὶ τῇ ἄρτι ἐν Ἀμισῷ συστάτῃ ἀδελφότητι «Προόδου» 2) νὰ σταλῇ κατὰλλήλος ἐπιστολὴ τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Βαρκελώνης 3) ἡ ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Kiel πανεπιστημίου κ. F. Blass νὰ παραπεμθῇ τῇ φιλ. ἐπιτροπῇ, ὡς ἀφορῶσα τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην 4) νὰ γένηται ἡ ἀναλλαγὴ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ μετὰ τοῦ ἐν Osceola ἐκδιδόμενου «Platonist».

Αἱ προτάσεις τοῦ προέδρου γίνονται δεκταί.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀνακοινῶν τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἐν τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ ἐν Ταπαούλις κεντρικοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῶν ἀρρένων ἀντιπροσωπεύθη ὁ σύλλογος ὑπὸ τοῦ προέδρου, τοῦ γενικοῦ γραμματέως καὶ τοῦ λογιστοῦ, καὶ ὅτι παρεκλήθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτῆς οἰκοδομῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως διαβιβάσωσι τὴν ἐκφρασιν τοῦ ἀπείρου αὐτῆς σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἡμέτερον σύλλογον.

δ') Ὁ γενεαρχὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου κατὰ τὰς ἐν Ἀθήναις τελεσθείσας ἐορτὰς ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τοῦ ἔθνικοῦ πανεπιστημίου κ. Προκλῆς Βασιλάδης ἐκτίθησι λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν ἐορτὴν. Ὁ δὲ πρόεδρος εὐχαριστεῖ θερμῶς αὐτὸς τε καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου τῷ κ. Προκλεῖ Βασιλάδῃ, ἅτε ἀντιπροσωπεύσαντι τὸν σύλλογον ἐπαξίως καὶ συνωδᾷ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.

ε') Ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει συνείκειν καὶ τέλος τῆς «περὶ ὕπνου καὶ ὄνειρων» πραγματείας τῆς Α. Ε. τοῦ Μυροκορένου πασσᾶ. Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τὰς θερμὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου τῇ Α. Ε. τῷ Μυροκορένῃ πασσᾶ, ὅτι ἀδιαλείπτως οὐκ ἀπέχει μεριμνῶν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου, ἐκφράσας ἄμα τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ ὀρθρὸς οὗτος τῆς ἐπιστήμης θεράπων εὐαρεστηθήσεται ἀποστείλαι καὶ ἑτέρας σαφῆς αὐτοῦ πραγματείας τῷ συλλόγῳ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞΒ'.

(Γακτικῆ)

τῆς 8 Ἰουνίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τῆς γήρας κυρίας Ε. Βαλλιάνου ἐκ Μασσαλίας. εὐχαριστοῦσας τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῆ συλλυπητηρίῳ ἐπιστολῇ τῆ ἀπευθυνθείσῃ αὐτῇ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου.

Ἐπιστολῆ τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου «Ἐρυθρῶν». γνωστοποιούντος τὴν ἀνάγκην βιβλίων διδασκατικῶν διὰ τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ, καθότι ὁ σύλλογος κατήρτισε νυκτερινὸν σχολεῖον τοῦ λαοῦ καὶ αἰτουμένου τῆς δημοσιεύσεως τοῦ συλλόγου τοῦ 1881—82.

Τῆς γήρας κ. Ὀλγας Πέτρου Μαυρογένους ἐκ Βουκουρεστίου, εὐχαριστοῦσας τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῆ συλλυπητηρίῳ ἐπιστολῇ, τῆ ἀπευθυνθείσῃ αὐτῇ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους.

Τοῦ κ. Ch. Emile Ruelle, ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Παρισίῳ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν συλλόγου. ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀποστέλλει τὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ῥηθέντος συλλόγου τοῦ 1886 διὰ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς προσθείας.

β') Ἐπὶ τῆς ἄλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τῷ συλλόγῳ Ἀλατσάτων πεμ-
 ρθῆσεται καὶ ὁ ΙΖ' τόμος τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

γ') Ἀναγνωσκεται ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ἀρχαιμένου συλλογικοῦ ἔτους 1887—88, ἐφ' οὗ ὁ πρόεδρος παρέχεται ἐξηγήσεις λέγων, ὅτι ἠδυνάτησεν ἐλαττωσαὶ τὸ ἔλλειμμα προκειμένου μάλιστα καὶ περὶ ἐκδόσεως τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου πρὸς τῆ τοῦ περιοδικοῦ.

δ') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγνωσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι γυμνασιάρχου κ. Κ. Ξανθοπούλου, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου, ἐπιγραφομένην: «Τίς ἡ παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσις;» Ταύτης δὲ περαιωθείσης ὁ πρόεδρος κηρύττει τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου διὰ τῆς θερινῆς διακοπῆς. Τὸ προεδρεῖον ἀποχαιρετῶν τὸν σύλλογον ἐκφρά-

ζει τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ ἐπανίδῃ καὶ πάλιν αὐτὸν ἀκμαῖον, σφριζώντα καὶ πλήρη δυνάμεων, ὅπως μετ' αὐταπαρησίαις καὶ ἀκμαῖου τοῦ ζήλου ἐπιδοθῆ, σὺν Θεῷ εἰς τὰς τῆς ὑψίστης ἀποστολῆς αὐτοῦ ἐργασίας.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞΓ'.

(Γακτικῆ)

τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου, πέμποντος δέμα βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου.

Τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κομμοπλῆως Αἰκατερίνης ἐξαιτουμένων παρὰ τοῦ συλλόγου ἐτησίαν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς σχολῆς πυρποληθείσης ἐσχάτως.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Χίου εὐχαριστούντων ἐπὶ τῆ δωρεᾷ τοῦ ἀντιτύπου τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους διὰ τὴν τοῦ αὐτόθι γυμνασίου βιβλιοθήκην.

Τοῦ κ. F. Muhlmann ἐξ Ἰέννης, πέμποντος τὰς ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθείσας πραγματείας ἐν τῷ περιοδικῷ «Archiv der christlichen Kunst» καὶ περὶ τῶν σωζομένων ἐπιμωστικῶν καὶ τοιχογραφικῶν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βυζαντινῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Χώρας.

Τοῦ ἐν Νεννίταις τῆς Χίου σωματείου «Καλοῦ ὀδηγοῦ», ἐξαιτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος παράσχῃ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν τῇ ἐνταῦθα διορισθείσῃ ἐπιτροπῇ πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ αὐτόθι ἀνεγενησομένου παρθενγωγείου καὶ ὑφαντηρίου.

Τοῦ κ. Κ. Σ. Καταίβαίνῃ γυμνασιάρχου Σάμου, εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ ἀντιτύπου τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ αὐτόθι γυμνασίου.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἀδραμυττίου, αἰτουμένων παρὰ τοῦ συλλόγου πρό-

γραμμα άστικῆς τινος σχολῆς ἐκ τῶν ἐνταῦθα πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτόθι άστικῇ σχολῇ.

Τοῦ κ. Δ. Ν. Σεμιτέλου ἐξ Ἀθηνῶν, διακαιολογομένου ἐπὶ τοῖς ἐκτυπωθεῖσι περιπλέον 20 τυπογραφικοῖς φύλλοις τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσας, « Ἀντιγόνης » τοῦ Σοφοκλέους διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἅμα δὲ ἐξαιτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος λαμβάνων ὑπ' ὄψει τοὺς κόπους του καὶ τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας του πληρώσῃ τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῆ τὰ καθ' ὑπέρθωσιν ἐκτυπωθέντα 20 τυπογραφικὰ φύλλα πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καθημερινῶν ἐνοχλήσεων τῶν ἐρθέντων τυπογράφων.

Τοῦ κ. Τ. Lewenfeld ἐκ Μονάχου, αἰτουμένου, ὅπως ἐπιστραφῇ αὐτῷ ἐπὶ τινι καιρῶν ἢ διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν συνέδριον τοῦ συλλόγου ἀποσταλείσῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματεία.

Τοῦ αἰδ. C. G. Curtis, δωρουμένου ἀντίτυπον πονήματός του ὑπὸ τὸν τίτλον « Restes de Reine des villes ».

Τῆς ἐν Κοῆνῃ φιλομουσίου ἀδελφότητος « Ἀθηναῖς », ἀγγελλούσας τὴν ἴδρυσιν αὐτῆς καὶ τὸν σκοπὸν, ὃν προτίθεται, τιθεμένης ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ συλλόγου καὶ ἐξαιτουμένης, ὅπως ὁ σύλλογος διενεργήσῃ, ἵνα χορηγηθῇ αὐτῇ ἡ κυβερνητικὴ ἄδεια πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς ἐπιτευξίν.

Τοῦ κ. Παλλοπούλου ἐκ Χάλκης, αἰτουμένου, ὅπως ἡ ἀρμοδιὰ ἐπιτροπῆ τοῦ συλλόγου, εἰς ἣν παρεπέμθη τὸ δραματικὸν αὐτοῦ δοκίμιον « Ἰωσήφ ὁ Πατριάρχης », ἐξενέγκῃ τὴν κρίσιν αὐτῆς, καθ' ὅσον οὗτος τὴν βραδύτητα ταύτην ὡς ἐπιδοκιμασίαν ἐκλαθὼν προσέβῃ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἔργου του, οὗτινος πέμπει ἀντίτυπα πέντε. ὧν ἐν διὰ τὸν πρόεδρον καὶ τέσσαρα διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. G. Outrey γραμματέως τῆς γαλλικῆς πρεσβείας, προσκαλοῦντος τὸν σύλλογον, ὅπως παραλάβῃ ἐκ τῆς πρεσβείας κιβώτιον περιέχον τὰς ἐπετηρίδας τοῦ ἐν Χαρισίοις συλλόγου.

Τῆς ἐν Δεμίρ Χισσάρ φιλοπροσδευτικῆς ἀδελφότητος « Μακεδονίας », ἀγγελλούσας τὸν καταρτισμὸν τοῦ νέου αὐτῆς προεδρείου καὶ ἐπικαλουμένης τὴν ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ συλλόγου πρὸς σύστασιν αὐτόθι οἰκοτροφείου.

Τοῦ κ. Thomas M. Johnson, διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ « The Platonist », εὐχαρι-

στούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι πέμπει πρὸς συμπλήρωσιν τὰ ἐλλείποντα τεύχη τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἀπὸ ἀρ. 1-7.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένων παρὰ τοῦ συλλόγου πληροφορίας περὶ τῆς μεταξύ αὐτῶν καὶ τοῦ κ. Σεμιτέλου ὑποθέσεως, ἅμα δὲ δηλοῦντων, ὅτι ἡ ἐκδοσις τῶν « Φοινισσῶν » τοῦ Εὐριπίδου τοῦ κ. Βερναρδάκη ὑπερβήσεται τὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα καὶ ὅτι ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει προτίθενται νὰ διακόψωσιν ἀμέσως τὴν ἐκτύπωσιν.

Ἐπιστολῇ τοῦ ἐν Βραζιλίᾳ Ἑλληνοσπουδαστοῦ, ἀγγέλλοντος, ὅτι ὁ αὐτόθι δικηγόρος κ. Bortiano ἀναδέχεται δωρεάν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τοῦ συλλόγου ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Α. Σταματιάδου καὶ κατὰ συνέπειαν προτείνοντας, ὅπως σταλῇ τῷ εἰρημένῳ τακτικῶν πληρεξούσιον ἔγγραφον ὡς καὶ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐκ δραχμῶν 70 πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων.

Τῶν ἐφόρων τοῦ ἐν Κωνσταντινῶν χωρίου Βιτζῶν, αἰτουμένων παρὰ τοῦ συλλόγου διδακτικὰ βιβλία κατ' ἀλλήλα διὰ τὴν αὐτόθι ἁστικὴν σχολὴν.

Τοῦ κ. Καρόλου Sittl ἐκ Μονάχου, γνωστοποιούντος, ὅτι ἐπέμψε τῷ συλλόγῳ διὰ τοῦ κ. Ζωμαρίδου διατριβὴν « περὶ τοῦ βίου τῶν καθ' Ἠσίοδον Ἑλλήνων » καὶ ἐράνισμα λεξιλογικὸν περὶ τῆς λέξεως Ζωγράφος διὰ τὸ συνέδριον, ἅμα δὲ, ὅτι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν περατοῦται ἡ ὑπ' αὐτοῦ παρασκευαζομένη ἐκδοσις τοῦ Ἠσίοδου διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην.

Τοῦ κ. Α. Ν. Λουκίδου ἐντεθῆεν, ζητούντος πληροφορίας περὶ τῆς ἐν ἔτει 1882 σταλείσης τῷ συλλόγῳ πρὸς κρίσιν πραγματείας αὐτοῦ « πραγματικὰ ἀκέρειαι καὶ κρίσεις περὶ γραμματικῶν ».

Τοῦ κ. Α. Μέγα ἐξ Ἀγγιχίου, ζητούντος πληροφορίας περὶ τοῦ ἀποσταλέντος κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πρὸς κρίσιν πονήματος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον « μαθήματα κοσμογραφίας ».

Τοῦ κ. Θ. Στεριχίδου ἐντεθῆεν, αἰτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος παρασχῇ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν τῇ κοινότητι τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων χωρίου Γκουβριτσῶν, ἵνα ὁ νῦν ἡγούμενος τῆς ἐκείσε μονῆς Τουραχάν μὴ διακόψῃ τὸ πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς χορηγούμενον ὑπὸ τοῦ προκατόχου του χρηματικὸν ποσόν.

Ἡπιτάκιον τῆς Α. Θ. Παναγιώτητος τοῦ

Οίκουμενικῷ Πατριαρχεῖου, δι' οὗ αἰτεῖται, ἵνα ἀνακοινωθῇ. Αὐτῇ τῷ ἀποτελεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῆς ὑπὸ τοῦ συλλόγου διορισθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐξάνων παρὰ τῶν ὁμογενῶν ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἰνσπόμεως τῆς ἐπαρχίας Νεοκαισαρείας.

Τῆς κ. Χαριολαίας Κωνσταντινίδου ἀγγελουσύσης, ὅτι προσφέρει τῷ συλλόγῳ κεφαλὴν ἀνδριάντος πιθκῶς ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ εὐρεθείσης.

Τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἐκ Μιτυλήνης, αἰτουμένου αὐξῆσιν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τῶν «Φοινίσσων» τοῦ Εὐριπίδου διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην ἀπὸ 40 εἰς 48.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, αἰτουμένης, ὅπως, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ συντάξῃ κατὰλογον διδασκτικῶν βιβλίων τῆς πρώτης παιδείας, ἐκδοθῇ ἐγκύκλιος τοῦ συλλόγου, δι' ἧς νὰ προσκαλῶνται οἱ ἐκδότες διδασκτικῶν βιβλίων νὰ πέμψωσιν αὐτῷ ἀνά δύο ἀντίτυπα ἐξ ἐκάστου βιβλίου.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, υποβαλλούσης τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τῆς δεούσης ἀπαντήσεως τῷ κ. Sittl, ἐκδότῃ τοῦ Ἡσιόδου διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, καὶ ἀποφαινομένης ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως τῷ κ. Βερναρδάκῃ ἐπὶ τισιν ὅροις τῶν αἰτουμένων 8 ἐπι τυπογραφικῶν φύλλων διὰ τῆς «Φοινίσσας» τοῦ Εὐριπίδου. Πρὸς τούτοις ἡ ἐπιτροπὴ προτείνει, ὅπως ὁ σύλλογος ἀναθῇ τῷ μὲν κ. Schanz καθηγητῇ τοῦ ἐν Würzburg πανεπιστημίου τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Πλάτωνος διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, τῷ δὲ κ. F. Blass καθηγητῇ τοῦ ἐν Kiel πανεπιστημίου τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Δημοσθένους, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως, ὅπως συνεργασθῶσι μετὰ Ἕλληνας λογίους διὰ τὴν γλῶσσαν.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου Dr Laubmann, εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τοῦ περιοδικοῦ, τοῦ παρρητήματος αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιτύπου τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σαφοκλέους.

Τοῦ κ. Νρ. Χατζηγεργίου, αἰτουμένου ἐξ ὀνόματος πολλῶν συναδελφῶν αὐτοῦ τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ ἐπιούσῃ κυριακῇ, ὅπως γένηται ἐν αὐτῇ συνεδριάσει τοῦ ἐνταῦθα διδασκαλικοῦ σώματος.

β') Ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τὴν χαρὰν, ἣν αἰσθάνεται τὸ προεδρεῖον ἐπαναθιθέπον μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ὡμῶς ἔχοντα καὶ προσπαροῦει αὐτὰ εὐχόμενος, ὅπως συρρέωσιν εἰς τὰς συνεδριάσεις, διότι ἄνευ αὐτῶν ὁ σύλλογος οὐ δύναται ποιῆσαι

οὐδέν· συνίστησι δ' ὡσαύτως ἐκτός τῆς κατὰ τὰς σπουδαίας συνεδριάσεις τῆς δευτέρας προσελυσεῖος των καὶ τὴν κατὰ τὰς δημοσίας διαλέξεις παρουσίαν αὐτῶν.

Ἀνακοινοῖ τῷ συλλόγῳ, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς διακοπῆς δύο ἑκκακτοὶ διαλέξεις ἐγένοντο, ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ δημοφιλῆ ποιητοῦ κ. Δ. Κόκκου, ὅστις ἀπήγγειλέ τινα τῶν ποιημάτων του, ὧν προέταξε προσφώνησιν λίαν τιμητικὴν πρὸς τὸ ἡμέτερον σωματεῖον. ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Trélat, ὃν μεγάλως ἐξετίμησε τὸ δημόσιον τῆς πρωτεύουσας, καὶ ὅστις ἐξέφρασε τῷ προέδρῳ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ, ἧς ἔτυχε.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ αἰτήσις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κομμοπλίως Αἰκατερίνης, αἰτουμένων τὴν ὕλικὴν συνδρομὴν τοῦ συλλόγου, ἀδύνατος τυγχάνει, ἅτε τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου πενιχροῦ ὄντος.

Ὅτι χαίρει μὲν ἀπὸ καρδίας ὁ σύλλογος ἐπὶ τῇ ἰδρύσει τῆς ἀδελφότητος «Ἀθηναῶν», ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἀναμνηθῇ εἰς ζήτημα ἀδείας κυβερνητικῆς.

Ὅτι προκειμένου περὶ τοῦ ἐν Βραβίλχ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος, συνιστάντος, ὅπως ὁ σύλλογος διορίσῃ πληρεξούσιον αὐτοῦ τὸν κ. Βορτιᾶνον δικηγόρον, δωρεὰν ἀναδεχόμενον τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων αὐτοῦ πρὸ τῶν βουλευτικῶν δικαστηρίων, διορίσθη ἤδη γενικός πληρεξούσιος τοῦ συλλόγου ὁ ἐν Βραβίλχ κ. Ν. Η. Κούπας καὶ ὅτι ἐγένετο αὐτῷ σύστασις, ὅπως διορίσῃ τὸν κ. Βορτιᾶνον δικηγόρον ὅτι τὸ πληρεξούσιον συνετάχθη ἐν τῷ συμβουλευτικῷ γραφείῳ τῶν πατριαρχείων, ἐπεκυρώθη δὲ ὑπὸ τῆς Α. Θ. Η., τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Ὑψ. Πύλης καὶ τοῦ ἐνταῦθα Ρουμανικοῦ προξένου ὡς γνωστὸν δὲ, ὁ κ. Ν. Κούπας ὤρισθη πληρεξούσιος τοῦ συλλόγου ἐν ἡγουμένη συνεδριάσει.

Ὅτι ὁ σύλλογος ἀπήντησε τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῇ περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς «Ἀντιγόνης», ὅτι μόνον τῇ συγκαταθέσει τοῦ κ. Σεμιτέλου καὶ ἐκ τῆς ἀμοιβῆς αὐτοῦ δύναται νὰ διατάξῃ τὴν πληρωμὴν χρημάτων.

Ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Βίτζωφ ἐν Κουκάσφ γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Χρήστου Χατζηγεργίου, ὅπως ὁ σύλλογος ποιησῆται ἐκκλησίαν ἐκείνοις τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀτινά εἰσιν ἐκδότες διδασκτικῶν βιβλίων πρὸς διάθεσιν σωμάτων τινῶν ὑπὲρ τῆς σχολῆς ταύτης.

“Οτι προκειμένου περί τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Κερρολου Sittl θὰ γραφῆ αὐτῷ τὸ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν παρεπέμφθη αὕτη, προτεινόμενον. ὅπως γένηται ἡ ἐκδόσις ἐν Ἀθήναις.

“Οτι ἡ αἴτησις τοῦ κ. Α. Ν. Λουκίδου αἰτουμένου πληροφορίας περί τινος πραγματείας αὐτοῦ πρὸ πενταετίας ἀποσταλείσης καὶ ἐπιγραφομένης «πρακτικὰ σκέψεις καὶ κρίσεις περὶ γραμματικῶν» παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

“Οτι προκειμένου περί τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Θ. Στεριάδου, ὅπως ὁ σύλλογος παράσῃ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν. ἵνα μὴ ὁ νέος ἡγούμενος διακόψῃ τὴν χορηγίαν ὑπὲρ τῆς σχολῆς Γκουβριτσᾶ (ἐπαρχίας Ἰωαννίνων), τὸ προεδρεῖον σκεφθὲν προτείνει νὰ μὴ ἀναμνηθῆ ὁ σύλλογος καὶ συνεπῶς ἡ αἴτησις ἀπορριφθῆ ἢ πρότασις τοῦ προεδρείου ἐγένετο παμψηφεί δεκτὴ.

Ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ παραχωρήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη αἰτηθέντων πρὸς τοὺς 40 ὀκτῶ ἐπιφύλων τυπογραφικῶν γίνεται δεκτὴ ὡσαύτως καὶ ἡ περὶ παραχωρήσεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πλάτωνος τῷ κ. Schanz, καθηγητῇ ἐν Würzburg, καὶ τῆς τοῦ Δημοσθένους τῷ κ. F. Blass, καθηγητῇ ἐν Kiel.

Ἡ πρότασις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ δημοσιεύσεως ἐγκυκλίου διὰ τῶν ἐφημερίδων πρὸς τοὺς ἐκδότας καὶ βιβλιοπώλας, ὅπως προκειμένου νὰ συντάξῃ αὕτη κατὰλογον βιβλίων τῶν δημοτικῶν σχολῶν ἀποστειλωσι τῷ συλλόγῳ ἀνὰ δύο ἀντίτυπα ἐκ τῶν ὑπ’ αὐτῶν ἐκδομένων βιβλίων, γίνεται δεκτὴ.

γ’) Ὁ κ. Ηερδικίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «περὶ τῶν καθ’ Ἡρόδοτον Σκυθῶν».

Ὁ πρόεδρος ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου ἐυχαριστήσας τῷ κ. Ηερδικίδῃ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞΔ’

(Γακτικῇ)

Τῆς 2 Νοεμβρίου 1887.

Προεδρεῖοντος τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπροέδρων

κ. Θ. ΣΑΛΤΕΑΝ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρα-

κτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α’) ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς Σμιθσωνείου ἀκαδημίας ἐξ Οὐασινγκτόνος τῶν Ἡν. πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀγγελοῦσας τὸν θάνατον τοῦ γραμματέως αὐτῆς καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἔθνικοῦ μουσείου Spencer Tubberton Baird.

Τοῦ ἐν Σπάρτῃ τῆς Ηισσιδείας ἀναγνωστηρίου «Φιλομαθείας», αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν προγραμματῶν τῶν ἐνταῦθα ἐκπαιδευτηρίων, πρὸς δὲ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας τῆς τουρκικῆς γλώσσης καὶ ἀνὰ ἐν ἀντίτυπον τῶν ἐν χρήσει μεθοδικωτέρων διδασκτικῶν βιβλίων.

Τοῦ κ. Ε. Γ. Τζόδα, ἑλληνοδιδασκαλοῦ ἐν Κάτω Βοδενοῖς τῆς Ἡπείρου, ὑπεβάλλοντος πρὸς κρίσιν πόνημα αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον «Παράδεισις τῶν σπουδαστῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης».

Τῶν κ. ἀδελφῶν Ηερρῆ ἐξ Ἀθηνῶν ἀγγελοῦντων, ὅτι συνεπληρώθη ἤδη ὁ ὀρισθεὶς ἀριθμὸς τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ Β’ τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης τοῦ περιέχοντος τὰς «Φοινίσσας» τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη, αἰτουμένων, ὅπως ὁ σύλλογος ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἐκδότου ὀρίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν περιπλέον ἐκτυπωθησομένων τυπογραφικῶν φύλλων πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἔργου περᾶτωσιν καὶ παρακαλοῦντων, ἵνα ἀνακοινοθῆ αὐτοῖς ἡ περὶ τούτου ληφθησομένη ἀπόφασις πρὸς ὀδηγίαν τῶν.

Τοῦ κ. Γ. Ν. Χατζηδάκη ἐξ Ἀθηνῶν, δηλοῦντος ἐν ἀπαντήσει, ὅτι πέμψει προσεγγῶς πραγματείαν διὰ τὸ πῦχος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου «περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης».

β’) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ προεδρεῖον παρατηρεῖ:

“Οτι προκειμένου περί τῆς ἀγγελίας τοῦ θανάτου τοῦ γραμματέως τῆς Σμιθσωνείου ἀκαδημίας καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἔθνικοῦ μουσείου Spencer Tubberton Baird, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου ἀπὸ διετίας, τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως ἐκφρασθῆ τῇ Σμιθσωνεῖῳ ἀκαδημίᾳ ἢ τοῦ συλλόγου λύπη.

“Οτι ἡ αἴτησις τοῦ ἐν Σπάρτῃ τῆς Ηισσιδείας ἀναγνωστηρίου «Φιλομαθείας» περὶ ἀποστολῆς προγραμματῶν σχολῶν παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

“Οτι τὸ πόνημα τοῦ κ. Ἐμμ. Γ. Τζόδα

«Παράδεισος τῶν σπουδαστῶν τῆς ἀρχαίας ἑλλ. γλώσσης» παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῇ συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τῇ προτέρᾳ συνεδριάσει ἀποφασισθέντα ἐστάλη ἀπάντησις.

γ') Ὁ προεδρεῖων προτείνει ἀπὸ μέρους τοῦ προεδρείου, ὅπως καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γένηται μουσικὴ συναυλία τῇ 26 ἐπιόντος δεκεμβρίου ἐν τῇ τοῦ συλλόγου αἰθούσῃ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως αὐτῷ μὲν δεθῇ πᾶσα πληρεξουσιότης εἰς τὰ τῆς διοργανώσεως τῆς συναυλίας ἐν γένει, ἰδιαιτέρᾳ δὲ ἐπιτροπῇ ἢ τοῦ προγράμματος σύνταξις, ὅπερ ὡσαύτως ὑποβληθήσεται τῷ προεδρεῖῳ.

Τὸ προεδρεῖον ὑποβάλλει τῷ συλλόγῳ διὰ τοῦ προεδρευόντος τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων διαλέξεων πρὸς ἑγκρισίν, ὅπερ ἀναγνωστικὸν ὁ γενικός γραμματεὺς. Τὸ πρόγραμμα παμψήφει γίνεταί δεκτόν.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφροσηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Trélat, καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῇ ἐν Παρισίοις ἰατρικῇ σχολῇ προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Ὁ κ. Trélat ἐκλέγεται παμψήφει ἐν μέσῳ παταγωγῶν χειραροτήσεων.

Ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ μέλος ὁ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Στέφανος Βλαστός, προτεινόμενος ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κ. Λεωνίδας Λιμαράκης, ἰατρός.

Περικλῆς Κελαϊδίτης.

Δημ. Λογαθῆς.

Βασ. Ρίτσος.

Δημοσθ. Γρ. Κούππας.

Λουδοβίκος Μιζζί.

Φραγκίσκος Ροσολᾶτος.

Γεωργία ἐφέντης Μελαχρινός, μουσικῆς τῆς εἰσαγγελίας.

Δημ. Μποτᾶνος, ἔμπορος.

Ἀνδρέας Leval, λόγιος, καὶ

M. I. Γεδεών, λόγιος.

δ') Ὁ κ. Κ. Περδικίδης ἀναγνωσκῆ τὴν συνέγειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν».

Μετὰ τινὰ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἀναγνωσματος ὁ προεδρεῖων λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞΕ'

(Τακτικῇ)

Τῆς 9 Νοεμβρίου.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπροέδρων

κ. Θ. ΣΑΛΤΕΑΗ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι φιλεκαπαιδευτικοῦ συλλόγου «Ξενοφώντος», αἰτουμένου, ὅπως ὁ συλλογος ἐνεργήσῃ παρὰ τῶν ἐν ταῦθα ἀνωτέρων παρθεναγωγείων πρὸς παραδοχὴν ἀπόρου τινὸς κορασίου πρὸς ἐκπαιδευσιν ἀντὶ ἐτησίων διδάκτρων 20 λιρῶν ὀθωμανικῶν, προσφερομένων ὑπὸ τοῦ ἐν Αἰκατερινόσλαβῃ τῆς Ρωσσίας ἑμπορίου κ. Π. Ἀκριτά, καὶ ἀνακοινώσεται αὐτῷ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ διὰ τὰ περαιτέρω.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προσωρινῶ προέδρου τῆς ἐν ταῦθα ἰδρυθείσης διδασκαλικῆς ἀδελφότητος, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ ῥηθείσῃ ἀδελφότητι ἐπὶ τινὰς κυριακάς, μέχρι τῆς περατώσεως τῆς ἐπὶ τοῦ κανονισμοῦ συζητήσεως, τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ καταρτισμοῦ ὀριστικοῦ προεδρείου.

Τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἐκ Μιτυλήνης ἀνακοινουμένου τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὰ δράματα ἅτινα θέλει περιέχει ὁ Β' τόμος τῆς ἐκδόσεως τοῦ Εὐριπίδου διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην εἰσὶ α') Ἰκέτιδες, β') Βάκχαι, γ') Μηδεαί. δ') Ἴων καὶ ε') Ἴππόλυτος. Ὁ δὲ Γ' τόμος θέλει περιέχει τὰδε: α') Ἡρακλείδας, β') Ἡρ. μαινώμενον, γ') Ἴφιγένειαν ἐν Αὐλίδι, δ') Ἐκάβην, ε') Τρωϊκάς καὶ ς') Ἀνδρομάχην καὶ ὁ Δ' τὰδε: α') Ἠλέκτραν, β') Ὀρέστην, γ') Ἴφιγένειαν ἐν Ταύροις, δ') Ἐλένην, ε') Ρῆσον καὶ ς') Κύκλωπα. Ἡ σημείωσις αὕτη τυπωθήσεται ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ ἤδη ὑπὸ τὰ πιεστήρια Α' τόμου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ προεδρεῖων παρατηρεῖ:

Ὅτι προκειμένου περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ φιλεκαπαιδευτικοῦ συλλόγου «Ξενοφώντος» τὸ προεδρεῖον ἐξετάσει καὶ γράψῃ ἀναλόγως τῷ εἰρημένῳ συλλόγῳ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Χατζηχρήστου, προσωρινῶ προέδρου τῆς ἀρτισυστάτου διδασ-

σκαλικῆς ἀδελφότητος, ὁ προεδρεύων προτείνει νὰ ὀρισθῶσιν αἱ πρωϊναὶ ὥραι, ἡ δὲ ἡμέρα τῶν συνεδριάσεων νὰ γίνηται γνωστὴ πρότερον τῷ γραφεῖῳ πρὸς ἀποφυγὴν συμπτώσεως. Ἡ αἵτησις τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου γίνεται δεκτὴ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφιοφρηθέντες ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου ὁ ἱερολογιώτατος κ. Γεράσιμος Δωριζας, διευθυντῆς τοῦ πατριαρχικοῦ γραφείου καὶ νομικὸς σύμβουλος.

Ἰωάννης Ριζάκης, ὑποπρόεδρος τῆς Ἐλλάδος ἐν Βεροῖξ.

Ἀλέξ. Κ. Ηερδικιδῆς καὶ

Ἀλέξιος Σμύρωνφ, γραμματεὺς τῆς βωσικῆς πρεσβείας.

γ') Ὁ κ. Κ. Ηερδικιδῆς ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν».

Ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τῷ κ. Ηερδικιδῆ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΕΩ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 16 Νοεμβρίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀποστόλου Διαμάντη τελειοφοίτου τοῦ διδασκαλείου Θεσσαλονίκης καὶ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Ἀδριανουπόλει. ἀγγέλλοντος, ὅτι συμφώνως τῇ περὶ διδασκτικῶν βιβλίων ἐγκυκλίῳ τοῦ συλλόγου ἀποστέλλει δύο ἀντίτυπα τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντος ἑλληνικοῦ ἀλφάβηταρίου. ἐπιθελὶς ἅμα καὶ τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς συνέταξεν αὐτό.

Τοῦ κ. Ν. Α. Θεοχαρίδου ἐξ Ἀμισσοῦ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν γλωσσικῆς ὕλης τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου τῆς Μακεδονίας διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Ἰακώβου Βασιλάου, ἀγγέλλοντος, ὅτι κατὰ τὴν περὶ διδασκτικῶν βιβλίων ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου ἀποστέλλει ἀνὰ δύο ἀντίτυπα ἐξ ἑκάστου τῶν τριῶν τευχῶν τοῦ ὑπ'

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος ΚΑ')

αὐτοῦ ἐκδοθέντος «Ἀνθολογίου τῶν κεραιῶν πρὸς γράψιν τῶν παρθενολογείων».

Τοῦ κ. Κ. Κόντου, καθηγητοῦ τοῦ Ἀθῆναισι πανεπιστημίου, μετὰ μερίστης λύπης δηλοῦντος, ὅτι ὑπὸ μακροῦ νόσου οὕτω κακῶς τὸ αὐτοῦ σῶμα διάκειται, ὥστε πάντως ἀδύνατος αὐτῷ ἀποθάνει ἢ περὶ τὴν ἐκδοσιν Ἑλληνικῆς ποιητοῦ ἢ συγγραφέως διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην ἀσχολία.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Ηερρῆ ἐξ Ἀθηνῶν, δηλοῦντων, ὅτι καλῶς ἐνώσαν τὰ ὑπὸ τοῦ συλλόγου αὐτοῖς ἀνακινωθέντα περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη, ὅτι ἐπιφυλάσσονται νὰ γνωστοποιῶσι τῷ συλλόγῳ πᾶσαν τυγχόν παρτίαν τῶν προδιαγεγραμμένων καὶ ὅτι ἅμα λαβόντες παρὰ τοῦ κ. Βερναρδάκη τὴν σημείωσιν τῶν δραχμῶν, ἅτινα μέλλουσι νὰ περιέχωσιν οἱ λοιποὶ τρεῖς τόμοι τοῦ Εὐριπίδου, πέμψουσιν αὐτὴν τῷ συλλόγῳ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Θεοχαρίδου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, τὰ δὲ ἀποσταλέντα διδασκτικὰ βιβλία τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφιοφρηθεὶς ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἐπαμεινώνδης Κυριακιδῆς, διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος «Ἐπιθεωρήσεως».

δ') Ὁ κ. Κυριακὸς Ηερδικιδῆς ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΕΖ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 23 Νοεμβρίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Α. Leval, ἀγγέλλοντος, ὅτι ὁ ἐν Παρισίοις κ. Salomon Reinach ἐπιστέλλει αὐτῷ, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ προσθηῇ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Τῆς ἐν Ἀμισῷ φιλομούσου ἀδελφότητος «*Ηρόδοτος*». ἐξαιτουμένης τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐλλειπόντων αὐτῇ τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ λέσχης «*Μνημοσύνης*» προσκαλοῦσης τὸν σύλλογον εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτῆς.

β') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ἐν τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς ἐν Φαναρίῳ λέσχης «*Μνημοσύνης*» ὁ σύλλογος, κωλυόμενος τοῦ προέδρου, ἐξέπροσωπήθη κατ' ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Θ. Σαλπείτη, τοῦ γεν. γραμματέως κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου καὶ τοῦ λογιστοῦ κ. Π. Πρωΐου, καὶ ὅτι ὁ κ. Θ. Σαλπείτης προσεφώνησε τῇ πρεσβυτέρᾳ θυγατρὶ τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ ΚΕ' ἐπετείῳ αὐτῆς ἐορτῇ τὰ εἰκόσκα.

γ') Ὁ κ. Περδικίδης ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «*περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν*».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Περδικίδῃ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞΗ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 30 Νοεμβρίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Μ. Παρνακίου γυμνασιάρχου ἐν Ἀδριανουπόλει, ἀγγέλλοντος τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψιν δύο μουσικῶν κωδικῶν πολυτίμων, παρέχοντος περιγραφὴν αὐτῶν καὶ προτείνοντος, ὡπως δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγράμματός, ἐν τῷ ἐγκρίνῃ ἢ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ καὶ ὁ σύλλογος.

Τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ συλλόγου «*Ἐρμῶς*» δηλοῦντος, ὅτι μετὰ χαρᾶς ἀποδεχόμενος τὴν αἴτησιν τοῦ συλλόγου, προθύμως παρέχει τὸν τὸν μουσικὸν αὐτοῦ χορὸν, ὡπως μετὰσχῆ τῆς μουσικῆς συναυλίας τοῦ συλλόγου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρνακίου ἀνακαλυφθέντες πολύτιμοι κωδικεῖς δημοσιευ-

θήσονται, ἐὰν ἐγκριθῶσιν ὑπὸ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθέντες ἐκλέγονται ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ κ. Salomon Reinach, ἐκ τῶν ἐφόρων τῆς βιβλιοθήκης Saint Germain ἐν Παρισίοις, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὡς τακτικῶς δὲ Λιθέριος Λοράνδος, ὑπάλληλος τραπέζης, καὶ

Παρασκευᾶς Ὀρφανίδης, ἐμποροῦπάλληλος.

γ') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Μονάχῳ ὑφηγητοῦ D' Karl Sittl «*περὶ τοῦ καθ' Ἡρόδοτον βίου τῶν ἐλλήνων*».

Οὐδεμιᾶς συζητήσεως ἐγερθείσης ἐπὶ τῆς ἀναγνωσθείσης πραγματείας ὁ πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΞΘ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 7 Δεκεμβρίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Π. Ἰασημίδου ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγέλλοντος τὴν κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου ἀποστολὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων διδασκτικῶν βιβλίων.

Τῆς ἐνταῦθα φιλοπροσόδου ἀδελφότητος «*Νέσσερις*», ἀγγελλούσης τὴν ἰδρυσιν αὐτῆς καὶ ἀποστελλούσης ἀντίτυπον τοῦ ἑαυτῆς κανονισμοῦ, καθ' ὃν σκοπὸς τῆς ἀδελφότητός ἐστιν ἡ ἠθικὴ ἀρωγὴ τῆς σχολῆς Νεαπόλεως, κυρίως δὲ ἡ ὑποστήριξις ἀπόρων μαθητῶν ἐπιεικῶν περαιτέρω σπουδῶν μετὰ τὴν ἐκ τῶν σχολῶν Νεαπόλεως λήψιν ἀπολυτηρίου, ἢ ἐχόντων κλίσιν πρὸς ἐκμάθησιν τέχνης τινός.

Τοῦ κ. Α. Πρωτοπαπαδάκη, ὑποβάλλοντος τῇ κρίσει τοῦ συλλόγου ἐν χειρογράφῳ «*ἐγχειρίδιον στοιχειώδους σωματολογίας τοῦ ἀνθρώπου*».

Τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγελλόντων τὴν κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου ἀποστολὴν διδασκτικῶν βιβλίων.

Τοῦ κ. Γ. Α. Γεράκη ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγέλλοντος ὡσαύτως τὴν ἀποστολὴν διδακτικῶν βιβλίων.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ,

Ὅτι τῇ ἐνταῦθα φιλοπροσόδῳ ἀδελφότητι «Νεβσεχίρ» πεμφθήσεται ἡ δέουσα συγγραμμή τῆριος ἐπιστολή, καὶ ὅτι τὸ «ἐγγχειρίδιον τῆς σωματολογίας» τοῦ κ. Πρωτοπαπαδάκη παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηροφορηθεὶς ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τοῦ συλλόγου ὁ κ. Ἄθως Ρωμῆνος, γραμματεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλλην. προξενείου.

Ὁ κ. Κυριακὸς Περδικιδῆς ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν».

Ἐπὶ τῆς πραγματείας γενομένης μακρῆς συζήτησεως μετὰ τῶν κ. Θ. Σαλτέλη καὶ Κ. Περδικιδου περὶ τῶν κυριωτάτων σημείων τοῦ ἀναγνώσματος, οὐδετέρου δὲ τὸν ἕτερον πείσαντος, ἀνεβλήθη ἡ περαιτέρω συζήτησις μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὅλου ἀναγνώσματος.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

γῆτοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ ἐν Βαλτιμόρη πανεπιστημίῳ «Johns Hopkins».

Τοῦ κ. Ἰωάννου Ψυχῆ ἐκ Ηαρισίων, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῆς πραγματείας, ἣν ἐμελλε ἀναγνῶναι ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Salomon Reinach ἐκ Ηαρισίων, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ μὲν κ. Α. Συγγρὸς προσήνεκε τῷ συλλόγῳ Α. Τ. τριάκοντα, ὁ δὲ κ. Στ. Ζαφειρόπουλος Α. Τ. εἴκοσι πέντε καὶ ὅτι τοῖς φιλογενεστάτοις τούτοις κυρίως ἐξεργάσθησαν ἡδὴ αἱ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι.

δ') Ἀγγέλλονται το δεῦτερον καὶ ψηροφορηθέντες ἐκλέγονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Πελοπίδας Κούπας, ἀρχιτέκτων, καὶ Ἀριστ. Σβέτσος, πρᾶκτος ἀεροπολικῶν ἐταιριῶν ἐνταῦθα.

ε') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Ἀλ. Παγκαθῆ «περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐλευσινίου».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘ'

(Τακτικῇ)

τῆς 14 Δεκεμβρίου 1887.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίασεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Στεφάνου Α. Βλαστοῦ ἐκ Μασσαλίας, χάριτας πλείστας ὁμολογῶντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι πέμψει ἅμ' ἐκτυπωθεῖσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην γαλλικὴν μετάφρασιν ἱστορικῆς πραγματείας «Οἱ Ίουστινιάναι δυνάσται τῆς Νίου» καὶ ἐγγχειρίδιον γνομικῶν ἑλληνιστί.

Τοῦ γραφείου τῆς παιδεύσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν ἀντιτύπου «μελέτης καὶ ἱστορίας τῶν ἀμερικανικῶν κολλεγίων καὶ πανεπιστημίων» ὑπὸ Himbert B. Adams δ. φ. καὶ καθ-

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘΑ'

(Τακτικῇ)

τῆς 21 Δεκεμβρίου 1887

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίασεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κ. Λαναρῆ, ἱατροῦ, ἐξ Ἀμισοῦ, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀποστέλλει τὸ α' καὶ β' φυλλάδιον τῆς συντόμου εἰδικῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς αὐτοῦ, σκοπούσης κυρίως τὴν ἀπόδειξιν τῶν θεραπευτικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ὕδατος ἐπὶ τῶν ῥαξίων νοσημάτων.

Τοῦ κ. Ἐπ. Μαυρομμάτου, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, διαβιβάζοντος τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλεῖσαν πρόσκλησιν τοῦ συλλόγου εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις κατὰ ἰούλιον συγκροτηθὲν ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον.

Τοῦ κ. Τακῶβου Θ. Ρίζου, ἀποστέλλοντος γλωσσικὴν ὕλην ἐκ τῆς νήσου Καρπάθου διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ μὲν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον πρόσκλησις παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ πρὸς γνωμοδότησιν ἐπ' αὐτῆς, ἡ δὲ ἐκ τῆς νήσου Καρπάθου γλωσσικὴ ὕλη παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεσθαι δεκτὸν ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ κ. F. Mühlmann, πρῶτον διεθνητῆς τῆς ἐνταῦθα γερμανοελευθετικῆς σχολῆς, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Νικ. Σγουρίδης, ὑπαλληλὸς τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Ὑψ. Πύλης.

δ') Ὁ κ. Κ. Περδικιδῆς ἀναγνώσκει συνέχουσαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν».

Οὐδεμιᾶς συζητήσεως ἐγερθείσης ἐπὶ τοῦ ἀναγνωσθέντος μέρους ὁ πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘΒ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 11 Ἰανουαρίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακουοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. I. N. Ἰωαννίδου ἐκ Χώρας τῆς Σάμου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν συλλογῆς ζώντων μνημείων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐν Σάμῳ.

Τοῦ κ. Σ. Μανασσίδου ἐκ Μουσταφᾶ πασσᾶ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν γλωσσικῆς ὕλης ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐνατὸν βιβλίον ποικίλης γλωσσικῆς ὕλης τῶν ζώντων μνημείων τοῦ ἐλληνισμοῦ διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα».

Τοῦ κ. M. R. Waite, καρχελαρίου τῆς ἐν Οὐασινγκτὼν Συμβουλίῳ ἀκαδημίας, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἀκαδημίας ταύτης ἐξελέγη κοσμητὴρ ἀντὶ τοῦ ἀποδιώσαντος τοιοῦτου καθηγητοῦ Spenser T. Baird ὁ καθηγητὴς Samuel Pierpont Saugbeg.

Τοῦ κ. K. N. Κανελάκη ἐκ Χίου, ἀγγέλλοντος, ὅτι κατὰ τὸ ληξάν ἔτος διεξήλθεν ἐξ χειρογράφων κώδικας, οὓς ἐδωρήσατο τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τοῦ ἐν Χίῳ γυμνασίου, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν κατήρτισε συλλογὴν ἐκ λέξεων, ἀποσπασμάτων καὶ ὁλοκληρῶν ἐγγράφων ἀπὸ τοῦ 1625—1758, ἣν ἀποστέλλει διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ ἐν Καίρῳ «ἐλληνικοῦ ἐπισκοπικοῦ συλλόγου», ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 13 ὁκτωβρίου ἐπιστολῆς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου μετὰ τῶν ἐπισυναρμυμένων αὐτῇ ἀντιγράφων ἀποδείξεων τῆς παραλαβῆς τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς κοινότητος Ὀδριτσαίνης καὶ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐγχειρητηρίου αὐτῆς, ἀποστέλλοντος συναρμυμένως ἐπιταγὴν ἐκ τριάκοντα ὀθωμανικῶν λιρῶν ἐπὶ τοῦ ἐνταῦθα Credit Lyonnais εἰς διαταγὴν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καὶ αἰτουμένου, ὅπως πέμπωνται αὐτῷ αὐτὰί αἱ ἀποδείξεις τῆς κοινότητος Ὀδριτσαίνης, οὐχὶ δὲ ἀντίγραφα αὐτῶν.

Τοῦ κ. Ξενοφ. Δ. Ζύγουρα ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀποστέλλει ἀγγελίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ μῆνα ἐκδιδομένης «Βιβλιοθήκης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ» καὶ αἰτουμένου τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐνταῦθα ἐλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος «Συμπνοίας», αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεσιν συναυλίας ὑπὲρ αὐτῆς τῇ ἑσπέρᾳ τῆς 15/27 Ἰανουαρίου ἢ 22/3 φεβρουαρίου.

Τοῦ κ. I. Βαλαβάνη ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν γλωσσικῆς ὕλης ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τῆς ἀνά τὸν Πόντον ἰδιωτικῆς».

Ἀνωθύμου, ἀγνώστου προελεύσεως, ὑποβάλλοντος τῇ κρίσει τοῦ συλλόγου πλήρη γραμματικὴν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡρεπεί τὴν γραμματικὴν διὰ τῆς γλώσσης, οὐχὶ δὲ τὴν γλώσσαν διὰ τῆς γραμματικῆς νὰ μαθῆναι». Τῇ ἐπιστολῇ ἐπισυνάπτεται καὶ ἐνσφράγιστον δελτίον περιέχον τὸ τοῦ συγγραφέως ὄνομα.

Τοῦ κ. Zangemeister, βιβλιοφύλακος τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ εἰρημένου πανεπιστημίου.

Ἀνωθύμων, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν δύο τευχῶν τριτεύγου γραμματικῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολείων ὑπὸ τὴν ῥῆσιν «Τύχη ἀγαθῆ» καὶ ὅτι τὸ τρίτον τεῦχος, ὅπερ καθυ-

στέρησεν ἕνεκα ἀπροόπτου καὶ ὄλως ἀκουσίου κωλύματος, πέμψουσι μετὰ τινὰς ἡμέρας σὺν τῷ ἐνσφραγίστῳ δελτίῳ.

Τοῦ κ. Παναγιώτου Μακρῆ, διδασκάλου τῆς σχολῆς Κατηρήλῃ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν γλωσσικῆς ὕλης τῆς κωμοπόλεως, ἐν ἧ' διδάσκει.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ·

Ὅτι τὰ τεύχη τῆς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα παραπεμφθήσονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι ὁ συλλογὸς πέμψει συγγραφήρια τῷ νέῳ γραμματεῖ τῆς Σμύθωνιου ἀκαδημίας, μεθ' ἧς διατελεῖ ἐν φιλικωτάταις σχέσεσιν.

Ὅτι ἡ ἐπιταγὴ τοῦ ἐν Καίρῳ ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου ἐκ τριάκοντα λιρῶν ὀθωμανικῶν εἰσπράχθη, δοθήσονται δὲ αὐταί, ὡς καὶ τέως, τῇ σχολῇ Ὀδρισαίνης, καὶ δ' ἀποδείξεται αὐταὶ ἀντὶ τῶν ἀντιγράφων πεμψθήσονται τῷ βιβλίῳ συλλόγου.

Ὅτι ἡ ἀγγελία τῆς ὑπὸ Ξ. Ζύγουρα ἐκδοθησομένης «Βιβλιοθήκης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ» ἀναρτηθήσεται ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ πίνακι.

Ὅτι τῇ ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῇ ἀδελφότητι «Συμπνοίχ» παραχωρηθήσεται ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεισιν τῆς συνουσίας, ὑπόδοθησύντος οὕτω τοῦ συλλόγου σωματεῖον ἐκπαιδευτικὸν σπουδαῖον.

γ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πατριαρχικὸν πιττάκιον μετὰ τισσὰς τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργοῦ, ἀφορῶντος τὸν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως αἰτούμενον ῥόρον ἐπὶ τοῦ κτιρίου τοῦ συλλόγου.

Ὁ πρόεδρος παραστήσας τὸ λυπηρὸν τοῦ πράγματος, προτείνει, ὅπως παρακληθῆ καὶ πάλιν ἡ Α. Θ. Παναγιότης νὰ γράψῃ καὶ προφορικῶς διαφωτίσῃ τὴν Σ. αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἐνταῦθα ἐνδικαιῶται σωματεῖον ἐκπαιδευτικὸν καὶ φιλολογικόν, ἀλλ' ἀναβάλλει τὴν περὶ τούτου ἀπόφασιν εἰς τὴν ἐπομένῃν συνεδρίασιν.

δ') Ὁ κ. Πελοπίδας Δ. Κούππας ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ «περὶ τοπογραφίας τῆς ἀρχαίας μητροπόλεως τοῦ Πόντου Τόμωας».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Π. Δ. Κούππῃ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ὩΓ'

(Γκακιῆ)

Τῆς 18 Ἰανουαρίου 1888

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγινωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινουῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ ἐν Λονδίῳ Βρεττανικοῦ μουσείου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἔργου παρ' αὐτοῦ δημοσιευθέντος καταλόγου τῶν ἑλληνικῶν νομισμᾶτων (ἀπτικῶν).

Τοῦ κ. Δημοσθ. Γρηγοροῦ, ἱατροῦ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν ἀντιτύπου τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης «Σειρᾶς μαθημάτων ὕμεινης», ἵνα ὑποβληθῆ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν διδασκτικῶν βιβλίων καὶ αἰτούμενον τὴν κρίσιν τοῦ συλλόγου ἐπὶ τοῦ πονήματος αὐτοῦ.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῷ συγγραφήριῳ τηλεγραφήματι τῷ σταλέντι αὐτῷ ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ αὐτοῦ ἐορτῇ.

Τοῦ κ. Γεωργίου Ν. Χατζιδάκη ἐξ Ἀθηνῶν, ἀποστέλλοντος πραγματεῖαν αὐτοῦ, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ ἀναγινωθῆ ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ συλλόγου καὶ ἐπιγραφομένην «Ἐρευναι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς». Ὁ κ. Χατζιδάκης αἰτεῖται ἕνα, ὅπως, εἰ δυνατόν, πεμψῶσιν αὐτῷ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια πρὸς διόρθωσιν.

Τοῦ κ. Edwin Pears, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

β') Ἀγγέλλονται προσφοραὶ βιβλίων παρὰ διαφόρων, πρὸς οὓς καὶ ἐκροῶνται εὐχαρισταί.

γ') Ἀποφαρίζεται, ἵνα τὸ μὲν πόνημα τοῦ κ. Δημ. Γρηγοροῦ παραπεμφθῆ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ πραγματεῖα τοῦ κ. Χατζιδάκη τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

δ') Ἀναγινώσκειται καὶ αὐθις τὸ πιττάκιον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ τοῦ ἐπισυννημένου αὐτῷ τισσὰς τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, ἐξ ὧν ἀφορμὴν λαμβάνων ὁ πρόεδρος ἀνακοινουῦται καὶ πάλιν τῷ συλλόγῳ τὴν ἀπίτησιν ζηματικὸν ῥόρον ἐπὶ τοῦ κτιρίου αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Σ. κυβερνήσεως ἀνερχομένου εἰς τὸ ποσὸν 1300 λιρῶν καὶ ἐπέκεινα.

Τὸν λόγον λαβὼν κ. Ἡλίας Μαλιάκας ἐπὶ τοῦ ζητήματος παρατηρεῖ, ὅτι συμβαίνει παρενόησις καὶ ὅτι οὐδέποτε ἡ Α. Κυβέρνησις, ἢς τὰ πρὸς τοὺς ὑπηκόους τῆς πατρικῆ ἀίσθηματὰ εἰσι γνωστά, καλῶς πληροφορομένη θὰ ἐπιμενῆ ἀπαιτοῦσα ὄρον. ὅστις ἄλλως τε κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἐστὶν ἄδικος. Ὁ κ. Μαλιάκας διὰ παραδειγμάτων καὶ ἄλλων ὁμοειδῶν τῷ συλλόγῳ καταστημάτων ἀσυνδότην καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ σύλλογός ἐστι σχολεῖον οὐ μόνον μειραζίων καὶ νεανιῶν ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπόδειξις, ὅτι πᾶντες προστρέγουσιν ἐνταῦθα, ὅπως ἀντλήσῃσι τὰ νάματα τῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς καὶ ὅτι ἡ Σ. Α. κυβέρνησις καλῶς πληροφορομένη περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου θὰ ἄρῃ τὴν ἐπιβολὴν ὄρου τῷ κτιρίῳ αὐτοῦ· προτείνει δέ, ὅπως διὰ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου ἀνατεθῆ ἡ διαλεύκανσις τῆς ὑποθέσεως τῇ ἀνωτάτῃ πνευματικῇ ἀρχῇ, τῷ Οἰκουμηνικῷ Πατριάρχῳ.

Μετὰ παρατηρήσεις τοῦ προέδρου, ὅτι ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ ἴδῃ τὸ πρὸς τὴν Σέβ. Αὐτοκρ. Κυβέρνησιν ἀποσταλὲν τελεσίγραφο τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὅπερ ἦν δι' ἐπιχειρημάτων σπουδαίων, γνωστῆς οὔσης τῆς πρὸς τὸν ἡμέτερον σύλλογον στοργῆς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιάκα, ἣτις καὶ ἐγένετο παμφηρεῖ δεκτῇ.

ε') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς γίγνεται δεκτὸς ὡς μέλος τακτικὸν ὁ κ. Δημάδης, υἱός.

Τ') Ὁ κ. André Leval ἀναγινώσκει τὸ προοίμιον τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Ἱστορία ἐπὶ τινῶν σημείων τοῦ Καρχιέ-δ'ζαμῆ».

Ὁ πρόεδρος ἐκφράζει εὐχαριστίας τῷ ἀγορευτῇ καὶ λυεὶ τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘΔ'.

(Τακτικῇ)

τῆς 25 Ἰανουαρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, α') ὁ πρόεδρος ἀνακινουῦται τῷ συλλόγῳ τὴν ἀποστολὴν ὑπομνήματος «περὶ ἐθνικῆς καὶ ἐκ-

κλησιαστικῆς μουσικῆς», φέροντος ὑπογραφήν «εἰς ὀρθόδοξος καὶ μέλος τοῦ συλλόγου τακτικόν».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εἰρημένου ὑπομνήματος ὁ πρόεδρος ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις δύσκολος ἐστὶ ἐν γε τῷ παρόντι καὶ προτείνει, ἵνα διορισθῇ ἐπιτροπὴ γνωμοδοτήσουσα ἐπ' αὐτοῦ καὶ κατὰ πόσον ὁ σύλλογος δύναται ἐφαρμόσαι ταῦτα ἐπ' ὠφελείῃ τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς. Τῆς προτάσεως τοῦ προέδρου γενομένης ἀποδεκτῆς προτείνονται ὡς μέλη τῆς βουλευτικῆς ἐπιτροπῆς οἱ κ. Ξενοφῶν Ξρανταφυλλίδης, Δ. Πασπαλλῆς, Ἀνδρέας Σπαθάρης καὶ Εὐστράτιος Παπαδόπουλος.

β') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ τοῦ συλλόγου μέλη ὁ κ. Κ. Παρίτσας, καθηγητῆς τοῦ οἰκουμηνικοῦ θρόνου, καὶ Β. Δ. Καλλιέρων, καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς.

γ') Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφουμένην «Αἱ κατὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῶν προικῶν ἐθνικαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας αἰῶνας».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘΕ'.

(Τακτικῇ)

Τῆς 1 Φεβρουαρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακινουῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς κ. Ἐλένης Η. Νασούμ ἐκ Λειψίας, ἀποστελλούσης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα συλλογὴν μυρολογίων Λιτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἐξαχθεῖσαν ἐκ τετραδίων τῆς ἐαυτῆς οἰκογενείας. «Τὰ τετράδια, ἐξ ὧν τὰ ἀνεκδοτα ταῦτα μυρολόγια ἐξήχθησαν, λέγει ἡ εὐγενὴς κ. Νασούμ, φαίνεται ὅτι εἰσὶ μικρὰ συλλογαὶ ἐν κωμοπόλεσι καὶ χωρίοις ὑπὸ ἐργασιμμάτων κατοίκων καταρτισθεῖσαι τῇ ἐντολῇ λογίου, ἐπιθυμοῦντος νὰ περισυναγάγῃ τοιαῦτα κειμήλια τῆς δημόδους ἡμῶν ποιήσεως».

Ἄνω νόμου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τοῦ γ' τεύχους τῆς γραμματικῆς ὑπὸ τὰς λέξεις «τύχη ἀγαθῆ», ἧς τὰ δύο πρῶτα τεύχη ἐπέμφθησαν ἤδη διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα. Τῷ τεύχει τούτῳ ἐπισυνάπτεται καὶ τὸ ἐνσφράγιστον δευτεῖον.

Τοῦ κ. Μακθασίου Παρνακίκα γυμνασιάρχου ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ μέλους τοῦ συλλόγου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν πραγματείας αὐτοῦ πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου «Περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα», καὶ ὅτι ἐτοιμάζει συλλογὴν ἐπιγραφῶν ἐν Ἀδριανουπόλει κειμένων, ἣν πέμψει τῷ συλλόγῳ.

Τοῦ κ. Α. Χαρακτίδου, ἀγγέλλοντος ὅτι κατὰ τὴν περὶ διδασκατικῶν βιβλίων ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου ἀποστέλλει δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ὀθωμ. Χρηστομαθείας.

Τοῦ ἐν Πλωμαρίῳ τῆς Μιτυλήνης ἀναγνωστηρίου «Βενιαμίν», ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν περιοδικῶν τοῦ συλλόγου καὶ ἐκφράζοντος τὰς ἐπὶ τῇ δωρεᾷ ταύτῃ εὐχαριστίας αὐτοῦ.

β') Ἀποφασίζεται, ἵνα ἡ μὲν συλλογὴ τῆς κ. Ἐλένης Νασοῦ παραπεμφθῆ τῇ φιλολογικῇ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῇ, τὸ δὲ τρίτον τεύχος τῆς ὑπὸ τὸ ῥητόν «τύχη ἀγαθῆ» πεμφθείσης γραμματικῆς ὡς καὶ τὰ ἀντίτυπα τῆς Χρηστομαθείας τοῦ κ. Χαρακτίδου παραπεμφθῶσι τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ πρόεδρος ὑπομιμνήσκει τοῖς μελέσιν ἐπιστολὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης τὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἀποδοχὴν τῆς προσκλήσεως τῆς ἐν Ἀθήναις πρὸς διοργάνωσιν τοῦ κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ τρέχοντος ἔτους γενησομένου αὐτόθι ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου ἐπιτροπῆς, ὅπως μετὰσχῃ αὐτοῦ δι' ἀντιπροσώπου, προτείνει ἐκ μέρους τοῦ προεδρείου ὡς καταλληλότεστον τὸν καὶ κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Ἀθηνησὶ πανεπιστημίου ἀντιπροσωπεύσαντα ἐπαξίως πᾶν τὸν σύλλογον κ. Προκλῆν Βασιλάδην καὶ αἰτεῖται πίστωσιν δι' ἕξ ὄδα τῆς αὐτόσε μεταβάσεώς του εἴκοσιν ὀθ. λίρας. Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται δεκτὴ.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Βούλιβοβιτς, διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας ἐνταῦθα, καὶ Γ. Πουλουλίδης, δικηγόρος.

ε') Ὁ κ. André Leval ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν καὶ τέλος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ Καρχαίε-δζαμισῆ».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Leval λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Κ. Περδικιῆδης λέγει, ὅτι ὁ κ. Leval ἔαυτε σύγγασι τῶν ὀνομάτων Νικηφόρου Γρηγοροῦ καὶ Γρηγορίου τοῦ Παλαμῆ. καθόσον ἡ περὶ τοῦ ἄν τὸ ἐν Θαβῶρ φανέν φῶς ἦν κτιστὸν ἢ ἄκτιστον συζητήσεως ἐγένετο ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Παλαμῆ καὶ Βαρλαάμ ἐν τῇ ἐν Ἀγίῳ ὄρει συνόδῳ καὶ ὅτι ἡ συζητήσεως περιεστραφῆ οὐχὶ περὶ τοῦ ὀμφαλοψύχου φωτός, ὅπερ ἐστὶ μῦθος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐν Θαβῶρ φανέντος φωτός, τοῦ ὁποῖου ἀντανάκλασις ἐθεωρεῖτο τὸ ἐσωτερικὸν φῶς τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι δὲν δύναται νὰ συζητήσῃ ἀμέσως τὸ πρᾶγμα ἅτε μὴ ὦν παρεσκευασμένος καὶ αἰτεῖται τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως εἰς τὴν προσεγῆ συνεδρίαν. Τῆς προτάσεως ταύτης δεκτῆς γενομένης, ὁ κ. Σιδερόπουλος λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι ἀναφορικῶς τῆς ὀνομασίας «μονὴ τῆς Χώρας» ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ κ. Leval, ὅτι ἦν τοπογραφικὴ, ἀλλ' ὅτι ἡ τουρκικὴ ὀνομασία ἦν ἐσφραγμένη καὶ δεόν νὰ γράφηται οὐχὶ μὲ γκιουζέι γὲ ἀλλὰ μὲ ἄην, ὡς τοῦτο ὀρθότατα εὑρήται ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Ἀγμὲδ Βεργῆκ πασσᾶ, συνιστᾷ δὲ τὴν γραφὴν τῆς λέξεως οὕτω: Καρχαίε-δζαμιῆ (προεπὶ ὠδες τέμνονος).

Ὁ κ. Leval ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ μονὴ ἦν ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἄλωσιν περιελθούσα εἰς τὴν κατοχὴν τῶν κατακτητῶν, τοῦ κάρη, ἐξ οὗ τὸ καρχαίε, ἀναφερομένου εἰς τὴν κατὰκτησιν.

Μετὰ τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις τοῦ κ. Σιδερόπουλου, τοῦ προέδρου εὐχαριστήσαντος καὶ πάλιν τῷ κ. Leval διὰ τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ ἀναγνώσμα. λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΥΤΗ

(Τακτικὴ)

τῆς 8 Φεβρουαρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀντ. Γεωργιάδου καὶ Ν. Παπαδοπούλου ἀγγελλόντων, ὅτι κατὰ

τὴν περὶ διδασκατικῶν βιβλίων ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου πέμπουσι τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθεῖσαν Φυσικὴν ἱστορίαν.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ ἐν Βαλτιμώρῃ τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστημίου Johns Hopkins ἀγγέλλοντος, ὅτι πέμπει ἀντίτυπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης διδασκῆς τῶν Ἀποστόλων μετὰ πανομοιότυπων σχολίων καὶ σημειώσεων.

Τοῦ γραφεῖου τῆς παιδείσεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου καὶ εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ προσφορᾷ.

Τοῦ Dr H. Mühlmann, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Oranienburg διδασκαλείου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τοῦ διπλώματος ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου καὶ χάριτας ὁμολογοῦντες ἐπὶ τούτῳ.

Τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Δ. Καλλιφρονος, ἀγγέλλοντος ὅτι κατὰ τὴν πρὸς τοὺς ἐκδότας διδασκατικῶν βιβλίων ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου ἀποστέλλει πεντεκαίδεκα τεύχη τῶν ἐκδόσεων αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ξ. Τριανταφυλλίδου ἀγγέλλοντος, ὅτι ἐνεκα πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν ἀδυνατεῖ νὰ ἀποτελέσῃ μέλος τῆς ἐλεγεθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καὶ ἐξακριβώσιν τῶν ὑπὸ ἐνὸς ὀρθοδόξου καὶ τακτικοῦ τοῦ συλλόγου μέλους γενομένων προτάσεων περὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς.

Τοῦ κ. Σ. Λεμονίδου, ἀγγέλλοντος, ὅτι κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου περὶ διδασκατικῶν βιβλίων ἀποστέλλει δύο τόμους τῆς Ἑλληνικῆς Χρηστομαθείας ὑπὸ Ἀπ. Οἰκουνοῦ.

Ἡπατάκιον τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἡ κεντρικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ συνεπληρώθη διὰ τῆς προσθήκης δύο ἐτέρων μελῶν πρὸς τοὺς ἤδη ὑπάρχουσι καὶ ὅτι ἐξελέγησαν πρῶτον μὲν ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς κ. Β. Δ. Καλλιφρων, εἶτα δὲ ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς αὐτῆς σχολῆς κ. Ἀνδρέας Σπαθάρης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο οὗτοι καθηγηταὶ τυγχάνουσι καὶ μέλη τοῦ ἑλλ. φιλόλ. συλλόγου κατὰ τὸ γ' ἄρθρον τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς, ἀνακοινοῦται τὴν ἐκλογὴν τῷ συλλόγῳ.

Τῆς ἐν Ἀθήναις («Θρακικῆς ἀδελφότητος», ἐπιθεμένης τὰ μέλη τοῦ νῦν ἔργα αὐτῆς καὶ τὸν σκοπὸν καὶ ἐπικαλουμένης τὴν ἀρωγὴν τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ τῶν Θρακῶν.

Τοῦ κ. Ἡρ. Βασιάδου, ἐκφράζοντος μὲν τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ συλλόγου ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις γενησομένῳ ἑλληνικῷ ἐκπαιδευτικῷ συνεδρίῳ, δηλοῦντος ὅμως, ὅτι τὸ μὲν ἀσθενῶν, τὸ δὲ περιστοιχίζομενος ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἀσχολιῶν ἀδυνατεῖ ἀποδεῖξασθαι τὴν ἐντολήν.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης τὴν συμβίθασμόν τῆς ἐκφρασοῦς ἐπὶ ὑποθέσεως τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σεμιτέλου ἐκδοθείσης «Ἀντιγόντης» τοῦ Σοφοκλέους διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην διὰ τῆς παραδοχῆς ἀτομικῆς προτάσεως τοῦ κ. Χασιώτου περὶ πληρωμῆς τῶν καθυστερουσῶν δρ. 2400 τοῖς ἀδελφοῖς Περρῆ, τυπογράφοις, διὰ χάριτην καὶ ἐκτύπωσιν τῶν περιπλέον 25 τυπογραφικῶν φύλλων, συμβίθασμόν, ὃν, ὡς γνωρίζει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ἀπεδέξατο ἤδη ὁ κ. Σεμιτέλος.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, ἀγγελλόντων, ὅτι ὁ κ. Karl Sittl ἔγραψεν αὐτοῖς αἰτούμενος πληροφορίας περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀπάντων τοῦ Ἡσιόδου καὶ αἰτουμένων, ὅπως ἐν περιπτώσει, καλ' ἦν ἡ ἐκδοσις γενήσεται ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ αὐτῶν, τροποποιηθῆ ὁ περὶ πληρωμῆς ὅρος τοῦ συμβολαίου καὶ πληρῶνεται αὐτοῖς τὰ τυπωτικὰ κατὰ πέντε τυπογραφικὰ φύλλα.

Τῶν αὐτῶν, αἰτουμένων χιλίας δραχμὰς ἀπέναντι τῶν τυπωτικῶν τοῦ Β' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη, ὅστις ἀποπερατοῦται ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος.

Τοῦ ἐν Καίρῳ ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου, ἀναγνωρίζοντος τὸ ὄρθον τῆς παρατηρήσεως ἡμῶν περὶ τηρήσεως ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου τῶν πρωτοτύπων ἀποδείξεων πληρωμῆς τῇ σχολῇ Ὀδριτσάνης καὶ προτείνοντος τὴν παρά τῶν ἐφόρων τῆς εἰρημένης σχολῆς ἐκδοσὴν διπλῶν ἀποδείξεων, ὅπως ἡ μὲν μένη παρ' ἡμῖν, ἡ δὲ παρὰ τῷ ῥηθέντι συλλόγῳ.

Τοῦ κ. I. Καρκατσάνη ἐξ Ἀθηνῶν, ὡσαύτως καὶ τῶν αὐτοῦ καταστημάτων Σ. Βλαστοῦ, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέντων διδασκατικῶν βιβλίων.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης ὡς μέλη αὐτῆς τοὺς κ. Dr Long καὶ Dr Millingen.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας παρατηρεῖ ὁ πρόεδρος τὰ ἐξῆς: ὅτι τὰ διάφορα διδασκατικὰ

βιβλία παραπεμφθήσονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι τοῖς κ. Β. Δ. Καλλιφρονι καὶ Ἀνδρέῳ Σπαθάρῃ, ἐκλεγείσι μέλεις τῆς κεντρικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλήσεται ἡ ἐκλογὴ αὐτῶν κατὰ τὰ τεθεσπισμένα.

Ὅτι ὁ σύλλογος μετὰ λύπης ἀποδέχεται τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Ξ. Τριανταφυλλίδου ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς.

Ὅτι ἡ αἵτησις τῶν ἀδ. Περρῆ περὶ τροποποιήσεως ἐν τῷ μέλλοντι τοῦ περὶ πληρωμῆς ἄρθρου τοῦ συμβολαίου ἀναβάλλεται ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ, καὶ ὅτι ἡ δευτέρα αἵτησις αὐτῶν περὶ πληρωμῆς αὐτοῖς χιλίων δραχμῶν ἀπέναντι τῶν τυπωτικῶν τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου ἀπορρίπτεται ἅτε ἐξερχομένη τῶν ὅρων τοῦ συμβολαίου.

Ὅτι ἕνεκα τῆς παραίτησεως τοῦ κ. Ἡρ. Βασιλάδου ἀπὸ τῆς ἀντιπροσωπείας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις γενησομένῳ κατὰ ἰούλιον ἐκπαιδευτικῷ συνεδρίῳ τὸ προεδρεῖον προτείνει τὸν κ. Θεμιστοκλεῆ Σαλτέλην.

Ἡροφορίας γενομένης ἐξελέγη παμψηφεὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, ὅστις εὐχαριστῶν τῷ τε προεδρεῖῳ καὶ τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ προτάσει καὶ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὑπισχενέται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ ἐπαξίως τὸν σύλλογον.

γ) Ὁ κ. Η. Κούππας ἀναγινώσκει μέρος τῆςπραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δεξαμενῶν», μεθ' ὃ ὁ κ. Α. Leval, λαθῶν τὸν λόγον συγγαίρει τῷ κ. Κούππῃ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ. ἐπιπροσθεῖς, ὅτι εἶναι ἡ πρώτη σοβαρὰ μελέτη ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν δεξαμενῶν, λέγει δέ, ὅτι ἡ ἐργασία αὐτῆ ἐκτιμηθήσεται δέοντως μετ' ἐπανειλημμένην ἀνάγνωσιν καὶ εὐχεται, ὅπως ἀμέσως δημοσιευθῇ αὐτῇ. Ἐπὶ δὲ τοῦ ζητήματος, ὅτι τὰ μονογράμματα τοῦ bin bir direk (χιλίων καὶ μιᾶς στηλῶν) εἰσι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὁ κ. Leval ἔννοσεν ἄπερξῃ.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Κούππῃ ἐπὶ τῷ σπουδαιοτάτῳ αὐτοῦ ἀναγνώσματι λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ὩΣ'

(Γακτικῇ)

Τῆς 15 φεβρουαρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Ν. Ἀναστασίου, καθηγητοῦ τῶν ἐμπορικῶν μαθημάτων ἐν Ἀθήναις, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν διδασκτικῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ὑπ' αὐτοῦ ἐκδεδωμένων.

Τοῦ κ. Ἡλ. Βαλσαμάκη, καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν ἐν ταῦθα, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν δύο ἀντιτύπων τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἀριθμητικῆς.

Τοῦ κ. Γ. Α. Κοπανάρη, ἐντεῦθεν, περὶ ἀποστολῆς διδασκτικῶν βιβλίων.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις βιβλιοπώλου Karl Wilberg, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν δύο ἀντιτύπων μυθολογίας ὑπὸ Χ. Καλιτσάκη καὶ δύο γεωγραφικῶν πινάκων τῆς Ἑλλάδος πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολῶν.

Ἀνωύμου, ὑποβάλλοντος τὸ δεύτερον τῷ Καραπανεῖῳ ἀγῶνι ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ῥητόν « ex aliis negotiis κτλ. » ἐκ τριῶν συνισταμένην βαθμίδων, ὧν πέμπει τὰς δύο. τὴν δὲ τρίτην πέμψει προσεχῶς.

Τοῦ Σ. μητροπολίτου Νικομηδείας κ. Φιλοθέου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τοῦ διὰ τοῦ συλλόγου διαβιβασθέντος αὐτῷ γραμματος τοῦ πρυτάνεως τοῦ ἐν Βαλτιμῶρῃ πανεπιστημίου Johns Hopkins μετὰ τῆς ἀντιτύπου τῆς διδασκῆς τῶν ἀποστόλων.

Τοῦ κ. Η. Γ. Φιλανθίδου, ἱεροψάλτου καὶ διδασκάλου ἐν Πανόρμῳ, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν διαφόρων κατὰ καιροὺς διακριθῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, καὶ ὅτι ἀποδεχόμενος τὰ ὑπὸ ἐνὸς ὀρθοδόξου καὶ τακτικοῦ μέλους τοῦ συλλόγου προταθέντα, κακτημένος δὲ μερίστην εὐχέρειαν εἰς τὸ τονίζειν καὶ μελοποιεῖν, προσφέρει ἑαυτὸν τῷ συλλόγῳ, εἰ δεήσει.

Τοῦ κ. Ἀπ. Βασιλοπούλου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐν τῷ Καραπανεῖῳ ἀγῶνι βραβευθείσης γεωγραφίας αὐτοῦ συμπληρωστικῆς ἐγκυκλίῳ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Ηερικλέους Κουρτίδου, ἐκ Καρα-

γατσιού Ἀδριανουπόλεως, ὑποβάλλοντος τῇ κρίσει τοῦ συλλόγου ἐν χειρογράφῳ πόνημα αὐτοῦ « Τηλεμάχος ἢ ὁ Ροδίωνσιν προσηροσμενός εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων ».

Τοῦ κ. Τηλεμάχου Κωτσάκη, ὑποβάλλοντος ἐν χειρογράφῳ μαθήματα φυσικῆς ἱστορίας πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων (Α΄ Ζωολογίαν).

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζονται τὰ ἐξῆς:

Παραπέμπονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ πάντα τὰ διδασκασίμια βιβλία.

Ἡ ἐκπροθέσμως σταλεῖσα φυσικὴ ἱστορία τοῦ κ. Κωτσάκη παραπέμπεται τῇ αὐτῇ ἐπιτροπῇ.

Πρὸς δὲ τὸν κ. Φιλανθίδην τὸ προεδρεῖον ν' ἀπαντήσῃ, ὅτι, ἐὰν γένηται ἀνάγκη αὐτοῦ, μετὰ γνωμοδότησιν τῆς διορισθείσης ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων τοῦ ἐνὸς ὀρθοδόξου καὶ μέλους τακτικοῦ τοῦ συλλόγου, γράψῃ αὐτῷ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφοροῦμενοι γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη ὁ σεβ. Abbé Lambert καὶ οἱ κ. Γ. Κοῦζος, διευθυντῆς τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἐλλ. σχολῆς καὶ Κ. Ἀσλανίδης.

δ') Ὁ κ. Πελοπίδης Κούππας ἀναγνώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ « περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βυζαντινῶν δεξαμενῶν ».

Μετὰ τινα τοπογραφικὴν συζήτησιν περὶ τῆς ὀνομαζομένης δεξαμενῆς τοῦ Ἄσπαρος μεταξὺ τῶν κ. Γεδεῶν καὶ Κούππα, ἀποφασίζεται ὅπως οἱ ῥηθέντες κύριοι ἐπισκεφθῶσιν αὐτὴν αὐτοπροσώπως πρὸς πλήρη ἐξακριβῶσιν τῶν καθέκαστα.

Ὁ προεδρεῖων εὐχαριστήσας τῷ κ. Κούππα ἐπὶ τῷ σπουδαιότητι αὐτοῦ ἀναγνώσματι λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘΗ'

(Τακτικῇ)

τῆς 22 φεβρουαρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Π. Γ. Μέμου βιβλιοπώλου ἐν Σύρῳ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν διαφόρων διδασκασίμων βιβλίων.

Τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου, ἐξ Ἀθηνῶν, δι' ἧς ἀπαντῶν εἰς τὴν ἀπὸ 10 φθίνοντος ἐπιστολὴν τοῦ συλλόγου διαμαρτύρεται μὲν ἀπλῶς κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ, παραδέχεται δ' ὅμως, ὅπως ἐξοφλήσῃ τοὺς μετὰ τοῦ συλλόγου λογαριασμοὺς αὐτοῦ ἀμειβόμενος δι' 25 μόνον τυπογραφικὰ φύλλα ἀντὶ τῶν 40 πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ γνωστοῦ συμβιβασμοῦ.

Τοῦ κ. Ι. Χλωροῦ, διευθυντοῦ τοῦ ὄθωμ. γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, αἰτουμένου ἐντολῆ τῆς Α. Θ. Π. πληροφoρίας τινὰς περὶ τοῦ κυρίου τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἱατροῦ κ. Β. Ἀποστολίδου ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκδοσιν μέρους τῆς Ἰλιάδος ἐν ἐξαμέτρῳ ἀπλοελληνικῇ μεταφράσει καὶ τὴν ἀποστολὴν πέντε ἀντιτύπων αὐτῆς πρὸς διανομὴν τοῖς ἀρμοδίοις, ὅπως οὗτοι ἐξενέγκωσι τὰς δεούσας παρατηρήσεις ἐν τινι τῶν συνεδριάσεων τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Karl Sittl, ὑφηγητοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου, ἀγγέλλοντος τὴν μετέθεσιν αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσης ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, ἐξ Ἀθηνῶν, ἀποστέλλοντος τὰ παρὰ τοῦ συλλόγου αἰτηθέντα εἰς τὸ κτίριον αὐτοῦ ἀφορῶντα ἔγγραφα.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς:

Ὅτι τὰ διδασκασίμια βιβλία μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Μέμου παραπεμφθήσονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σεμιτέλου διαταχθήσεται ἡ ἐθνικὴ τῆς Ἑλλάδος τράπεζα πρὸς πληρωμὴν τῶν ὀφειλομένων τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῇ καὶ τῆς ἐπὶ 25 τυπογραφικῶν φύλλων ἀμειβῆς τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου.

γ') Ἀγγέλλονται διάφοροι προσφοραὶ βιβλίων, τοῖς δωρηταῖς τῶν ὁποίων ἐκφράζονται καὶ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι.

δ') Ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τὴν λύπην τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ σπουδαίου μέλους αὐτοῦ, τοῦ καθηγητοῦ Αἰμιλίου Νοννότη, εἰς οὗ τὴν κηδείαν τὸ προεδρεῖον ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Θ. Σαλπέτη καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

ε') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς μέλη ἐπίτιμα τοῦ συλλόγου

ἡ Α. Ψ. ὁ Ἀκριφῆ πασσαῶς, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους καὶ

ἡ Α. Ξ. ὁ Σαΐδ πασσαῶς, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἀγγέλλονται ἐπίσης τὸ θ' καὶ ψηφισμοὶ ὡς τακτικὰ μέλη ὁ πανουσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Κοσμάς Εὐμορφόπουλος, μέγας πρωτοσύγκελος τοῦ Οἴκουμηνικοῦ θρόνου, καὶ Πέτρος Ἀπέρης χημικός.

5') Ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεών ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «περὶ τῆς φαναριωτικῆς κοινωνίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Σαλτέλης λαβὼν τὸν λόγον παρατηρεῖ, ὅτι ὁ κ. Γεδεών δεῖκνυσι τάσεις καταφύξεως πρὸς τοὺς μεγάλας ἐκδουλεύσεις τῆ τε ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ἔθνει παρασχόντας τὸν Ὑψηλάντην λ. γ. ἀποκαλῶν ἀτάσθαλον, παραβλέπων τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀρετάς. Εἶναι ἀληθές, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ κ. Σαλτέλης, ὅτι ὀφείλομεν μὲν καὶ τὰς κακίας αὐτῶν νὰ ἐξερευνῶμεν, ὅπως διδάγματα ἐξ αὐτῶν πορίζωμεθα, οὐχ ἥττον ὅμως πρωτίστως ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς ἀρετάς αὐτῶν καὶ νὰ ἐπαινέσωμεν αὐτάς, διότι ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ εἴμεθα νάνοι ἀπέναντι τῶν γιγάντων ἐκείνων. Δὲν πρέπει τις ἀνασκαλεῶν ἀπόρρητὰ τινα ἐγγράφα νὰ κακίζῃ ἐπὶ τῆ βία αὐτῶν τοιοῦτους ἄνδρας. ἀλλὰ δεῖν νὰ τοὺς ἐξετάζῃ καὶ ὑπ' ἄλλην ἔποψιν, ὅτε καὶ εὐρήσῃ παρ' αὐτοῖς σπανίας ἀρετάς, ἔλλειπούσας δυστυχῶς νῦν καὶ παρὰ κληρικοῖς καὶ παρὰ λαϊκοῖς.

Ἀπαντῶν ὁ κ. Μ. Γεδεών λέγει, ὅτι πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ γραφόμενόν ἐστὶ πόρισμα δεκαεπταετοῦς μελέτης καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐξιστορήσει τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου, οὐχὶ τοῦ πολιτικοῦ, προστρέχει εἰς τὸ κύρος σπουδαίων μαρτυριῶν· δηλοῖ δ' ὅτι καλλιτέραν αὐτῆς μελέτης ἀδυνατεῖ νὰ παράσχῃ καὶ ὅτι ἔκρινε τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος οὐχὶ ὡς πολιτικούς ἄνδρας ἀλλ' ὡς ἰδιώτας,

Λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Περδικιδῆς ἀπορεῖ, πῶς ὁ κ. Μ. Γεδεών, ὁ πάσας τὰς πηγὰς καὶ πάντας τοὺς συγγραφεῖς ἐξερευνήσας, προκειμένου περὶ Νικουσίη ἀποσιωπᾷ τὸν Τοῖμιν ἐκθειάζοντα τὸν Νικουσίην καὶ ἀποκαλοῦντα μάλιστα αὐτὸν κατακτητὴν τῆς Κρήτης.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Γεδεών λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΘΘ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 29 Φεβρουαρίου 1888

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φιλεκαπαιδευτικοῦ συλλόγου, ἀγγέλλοντος τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, παρακαλοῦντος ὅπως τοῦ λοιποῦ ἐνισχύῃ αὐτὸν καὶ ὁ ἡμέτερος σύλλογος καὶ ἀποστέλλοντος ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ.

Τῶν ἐφόρων τοῦ ναοῦ καὶ τῆς σχολῆς Μιχαηλῆσιου, ἐκτιθεμένων ὅτι πρὸ τινων ἐτῶν φιλομουσότητος κύριος τῆ προστασίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἰδρύσατο ἐν Μιχαηλῆσιφ ἀδελφότητα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Μητρικὴ γλώσσα», ὅτι ἰκανὴ περιουσία τῆς βιβλίσεως ἀδελφότητος ἀπώλετο περιελθούσα εἰς χεῖρας ἄλλων, καὶ ὅτι τοῦτου ἕνεκα διελύθη. τὰ δὲ σχολεῖα πάσχουσιν. Ἐπειδὴ δέ, κατὰ τὸν κανονισμόν τῆς ἀδελφότητος (ἄρθρ. 29) ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἐν περιπτώσει διαλύσεως αὐτῆς δικαιούται ἀκαλύτως ἐνεργεῖν, ἐλέγχειν τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῆς καὶ ποιεῖσθαι κατὰσχῆσιν τῶν ὑπολειπομένων χρημάτων, παρακαλοῦσιν, ὅπως ὁ σύλλογος μεριμνήσῃ περὶ τῆς ὑποθέσεως καὶ ἀναλάβῃ τὴν σχολὴν τῆς κοινότητος ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Τοῦ κ. Δ. Γ. Μαγδάνη ἐκ Σοφίας, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν πονήματος αὐτοῦ ἐν χειρογράφῳ ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἐπιγραφομένου «Σημεῖα χαρακτηρίζοντα τὴν κακὴν ἀνατροφήν» (Traits caracteristiques d'une mauvaise éducation) καὶ ἐξακουμένου τὴν τοῦ συλλόγου κρίσιν.

Τοῦ κ. Η. Κούππα, ἀγγέλλοντος, ὅτι τῇ αἰτήσει τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου ὁ ἐξοχ. Black βέης, πρόεδρος τοῦ Σ' δημοκριτικοῦ τμήματος, ἐπέτρεψε τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ἀρχαίου περιβόλου τῶν πειγῶν τοῦ Γαλατᾶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ δημοκρεῖφῳ ἐπιστήμου διαγράμματος τῆς πόλεως ἐνταῦθα.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ συλλόγῳ ἐκρυσθῆσονται συγγραφετήρια, καὶ ὅτι διὰ τὴν

αἰτησιν τῶν ἐφόρων τοῦ ναοῦ καὶ τῆς σχολῆς Μεγαλητείου τὸ προεδρεῖον προτείνει τῷ συλλόγῳ, ὅπως ἀνατεθῆ αὐτῷ ἢ περὶ τούτου φροντίς.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφροροεῖται τακτικῶν μέλος τοῦ συλλόγου ὁ κ. Διονύσιος Π. Κοντογεώργης, διδασκάλος τῆς γαλλικῆς.

δ') Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἀναγνώσκει συνειρμῶν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῆς φαναριστικῆς κοινωνίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος».

Ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Παρδικιδης λέγει, ὅτι, ἀφοῦ ὁ κ. Γεδεῶν ἐπεχείρησε νὰ καταδείξῃ τὴν ἐπιρροὴν τῶν φαναριστῶν, πρὸς τὴν παρασιωπῆ σπουδαίων γεγονόσων δύο πατριαρχῶν ἐκλεγέντων διὰ τὴν τῆς Ἀντισοχίας ἐκκλησίαν, τοῦ μὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δὲ ἐξ Ἀντισοχίας, συνεπεῖχ τοῦ ὁποίου σχίσμα ἐγένετο, μετ' ὃ Ἀλέξ, ὁ Μαυρογορδάτος προσεπέθησε νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ ὀρθοδοξία καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ μόνος λόγος δι' ὃν ὑφίσταται αὕτη: ἐρωτᾷ τὸν κ. Γεδεῶν ἐὰν ἐμελέτησε τοῦτο, καὶ ἐὰν τοῦτο ἐποίησε, διακτὶ νὰ ἀποσιωπήσῃ αὐτό.

Ἀπαντῶν ὁ κ. Γεδεῶν λέγει, ὅτι ἀντικείμενον τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ οὐκ ἦν ἡ ἐξέτασις τῆς ἐπιρροῆς τῶν φαναριστῶν.

Μετὰ τινὰς ἄλλας ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἐπ. Κυριακίδου, τοῦ προέδρου ἐγκαρυστήσαντος τὸν ἀγορητὴν λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΠ'.

(Τακτικῆ)

τῆς 14 Μαρτίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινῶνται ἢ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Γ. Μαυρογορδῆ ἐκ Σοφίας, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν ἐν χειρογράφῳ πονήματος αὐτοῦ «Κλειεῖς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς τῆς ἐμπορικῆς καὶ τραπέζιτικῆς ἀριθμητικῆς» εἰς τόμους δύο καὶ αἰτουμένου τὴν τοῦ συλλόγου κρίσιν.

Τοῦ κ. Α. Ε. Μέγα ἐξ Ἀργιῶν, αἰτου-

μένου πληρορορίας περὶ τοῦ πονήματος αὐτοῦ «Μαθήματα κοσμογραφίας».

Τοῦ κ. Α. Καλιώτου, ὑποβάλλοντος τῆ τοῦ συλλόγου κρίσει πόνημα αὐτοῦ «Στοιχειώδης βοτανικὴ».

Τοῦ κ. Π. Γ. Φιλοφίλου, διδασκάλου καὶ ἐκπαιδευτοῦ ἐν Πανόρμῳ, δι' ἧς ἐκτιθέμενος καὶ αὐθις τὰς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ιδέας αὐτοῦ, ἀγγέλλει ἄμα τὴν ἀποστολὴν ἀντιτύπου μουσικοῦ αὐτοῦ πονήματος, μὴ λησθέντος μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκφορῶντων τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐκ συγκαταβάσεως ἀποτίσει τῶν ὀφειλομένων αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Α' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἀνακοινουμένων τὴν παρὰ τῆς ἰθνηκῆς τραπέζης παραλαβὴν τῶν χρημάτων ἐπὶ ἀποδείξει εἰς διπλοῦν, αἰτουμένων καὶ αὐθις τὴν τροποποίησιν τοῦ περὶ πληρωμῆς ἄρθρου τοῦ συμβολαίου ἐν περιπτώσει ἐκτυπώσεως καὶ τοῦ Ἡσιόδου ὑπὸ Sittl. καὶ ἐκφορῶντων τὴν ἐπιθυμίαν περὶ τοῦ γῶναί τι δέον γενέσθαι, ἐὰν μεταβῆ παρ' αὐτοῖς ὁ κ. Sittl.

Τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἴκουμηνικοῦ Πατριάρχου ἀγγέλλοντος τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πεμφθέντων αὐτῷ ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων τὸ τοῦ συλλόγου κτήριον καὶ τὴν περὶ τοῦ ζητήματος ἀποστολὴν ταχυρίου τῆ Α. Ε. τῷ ἐπὶ τῆς δημοσίᾳς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν θερηματικῶν ὑπουργῶ.

Τοῦ Dr Gustav Hirschfeld, τακτικοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Königsberg, ἐλληνοστί, αἰτουμένου πληρορορίας περὶ τῆς ἐκδόσεως ἢ μὴ τοῦ τόμου, ὅστις, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου τοῦ συλλόγου, ἐμελλε νὰ ἐκδοθῆ περιέγων τὰς ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιγραφὰς καὶ τοπογραφικὰς μελέτας, εἰσηγουμένου τὴν ἔκδοσιν Corpus τοπογραφικοῦ καὶ γεωγραφικῶν νεοελληνικῶν συγγραμμάτων ἀγνωστούμενων ὑπὸ τῶν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ δηλοῦντος, ὅτι δύναται βοηθῆσαι τῷ συλλόγῳ εἰς τοῦτο καὶ ὅτι ἐλεύσεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐὰν ἐπιτρέπηται αὐτῷ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ συλλόγου χειρόγραφον ὕλην.

Τοῦ κ. Vito Palumbo ἐκ Καλημέρας τῆς Ἰταλίας, πέμποντος συλλογὴν μύθων παρὰ τοῖς Γραικολατίνους τῆς Καλημέρας διὰ τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα.

β') Ὁ πρόεδρος ἀνακοινῶ, ὅτι συνεπεῖχ τῶν παραστάσεων, ἃς ὁ σύλλογος γραπτῶς

τε και προσωρικῶς ἐποιήσατο παρὰ τῷ Οἴκου-
μενικῷ Πατριάρχῃ περὶ τοῦ ζήτηματος τοῦ
παρὰ τῆς Α. κυβερνήσεως ζητουμένου ὄρου.
ἡ Α. Θ. Π. ἔστειλεν εἰς τὴν Σ. Α. κυβερνή-
σιν τακτοῖριον, δι' οὗ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῶν δι-
καιῶν τοῦ συλλόγου.

Ὅτι τὸ πόνημα τοῦ κ. Μαγδάνη παρα-
πειροθήσεται τῇ ἐκπαίδ. ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ συλ-
λογὴ τοῦ κ. Νίτο Ραλumbo τῇ φιλολογικῇ
ἐπιτροπῇ.

Ὅτι περὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν κ. ἀδελφῶν
Περρῆ τὸ προεδρεῖον συνεννοήθησεται μετὰ τῆς
φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ φιλογενέ-
στατος κ. Δ. Τυμβάκος προσήνεγκε καὶ κατὰ
τὸ ἔτος τοῦτο Α. Τ. 10 (δέκα) καὶ ἐκφράζει
ἐπὶ τούτῳ τὰς θερμὰς τοῦ συλλόγου εὐχαρι-
στίαις.

Ὅτι συνεπεῖχ τῆς ἐκλογῆς τῆς Α. Ε. τοῦ
Σαῖδ πασᾶ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλό-
γου, ἐπεδόθη τῇ Α. Ε. τὸ δίπλωμα μεταβάν-
των παρ' αὐτῷ τῶν κοσμητόρων κ. Θ. Κου-
σούδη, Ὁδ. Ἀνδρεάδου καὶ Ε. Ποπέσκου
μετὰ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου προσφωνή-
σαντος καταλλήλως. Εἰς τὴν προσφωνήσιν
αὐτῆν ἀπήντησεν Α. Ἐξοχότης εἰπών, ὅτι
πλείστον ἐπαίνων ἄξιος τυγχάνει ὁ σύλλογος
ὡς ἀπὸ εἰκοσιεπταετίας ἐργαζόμενος ὑπὲρ ἀ-
ναπλάσεως μεγάλης μερίδος κατοίκων τῆς
Ἀνατολῆς καὶ ὅτι θεωρεῖται ἕν τῶν σεμνω-
τάτων τῆς πρωτευούσης τῆς αὐτοκρατορίας.

δ') Ὁ κ. Ηελοπίδας Κούππας ἀναγινώ-
σκει ἔκθεσιν ἀφορῶσαν τὴν διαλεύκανσιν ἀρ-
χειολογικοῦ μνημείου, δεξαμενῆς ἐν Ἐξ μαρ-
μάρου, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν προηγουμένη
τακτικῇ συνεδριάσει τοῦ συλλόγου, καὶ ὅπερ
ἐπεσεψάτο μετὰ τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν, τοῦ πα-
νοσ. ἀρχιμανδρίτου κ. Δαμιανοῦ, ἐπιτρόπου
τῆς Α. Μκ. τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσο-
λύμων ἐνταῦθα, καὶ Μελετίου Κοτσάνη, προϊ-
σταμένου τῆς ἐν Ἐξ μαρμάρου ἱερᾶς ἐκκλη-
σίας.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοῖς ῥηθείσι κυ-
ρίοις.

ε') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφοροῦνται
ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Η. Brockhaus, ὕψη-
γητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου, Α. Κων-
σταντινίδης καὶ Ἐμ. Ἀμπελίδης, ἱατροῦ.

ς') Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἀναγινώσκει τὴν
συνέλειαν τῆς πραγματοειᾶς αὐτοῦ «περὶ τῆς
φαναριωτικῆς κοινωνίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς
ἐνεστῶσης ἐκατονταετηρίδος».

Ἐπὶ τῆς πραγματοειᾶς τοῦ κ. Γεδεῶν λα-
βῶν τὸν λόγον ὁ κ. Ἐπ. Κυριακίδης ζητεῖ
ἐξηγήσεις ἀφορῶσας τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἐγέν-
ετο παρέκβασις τις περὶ τῆς μεταξὺ τῶν πα-
τριαρχῶν καὶ τῶν βεζύρων συνεννόησεως.

Ἀπαντῶν ὁ κ. Μ. Γεδεῶν λέγει, ὅτι ἡ προ-
φορικῇ του εἰσαγωγῇ ἀνεφέρετο εἰς διατριβὴν
τινα περὶ Κριτοβούλου Ἰμβρίου, ὡς πρώτου
μετὰ τὴν ἄλωσην πολιτικοῦ, καὶ πρὸς ἀπό-
δειξιν εἰλικρινοῦς συνεννόησεως ὑπαρχούσης
μεταξὺ πατριαρχῶν καὶ μεγάλων βεζύρων,
ὧν οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν καταγωγῆς ἐλ-
λανικῆς.

Ὁ κ. Ηερδικίδης παρατηρεῖ τῷ κ. Γεδεῶν,
ὅτι ἡ συνεννόησις δὲν ἐγένετο ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ
δι' ἀρχόντων ἐπιστῶν, ὡς ἐπὶ Ἱερουσίου τοῦ
Α' διὰ τοῦ Ξανάκη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ
Μαλαξῶ. Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν, ἐξακολουθεῖ λέ-
γων ὁ κ. Ηερδικίδης, ἀποδίδωσι μείζον γόη-
τρον τῇ ἐκκλησίᾳ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ γεγε-
νότος, ὅτι κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος πρε-
σβευτῆς τις Εὐρωπαιὸς ἀφίκετο εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν φέρων διαπιστευτήρια πρὸς τὸν
Σουλτάνον καὶ τὸν Πατριάρχην.

Ὁ κ. Γεδεῶν ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ συνεν-
νόησις ὑπῆρξεν, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε διὰ τῶν
ἀνωτάτων ἀξιοματικῶν τῆς πατριαρχικῆς
αὐτῆς γηγενότη' ἀλλ' ἐν τῷ ἐπὶ Ἱερουσίου
τοῦ Α' γεγονότι ἡ συνεννόησις ἐγένετο ἀπ' εὐ-
θείας μεταξὺ Βεζύρου καὶ Πατριάρχου, καθ' ἣ
σύγχρονος χρονολογίας διδάσκει, ὃν δύναται
να προσαγάγη. Ὁ κ. Γεδεῶν διαφωνεῖ καθ' ὅ-
σον ἀφορᾷ τὴν ἀνάμειξιν τῶν φαναριωτῶν εἰς
τὰ τῆς ἐκκλησίας διακλήρυττων, ὅτι ὅποτε
διώκει μόνος ὁ κληρὸς καὶ διεξήγε σπουδαία
ζήτήματα, ἡ πῶθητῃ λύσις ἐπετυγχάνετο, ὅπου
δὲ ἀνεμύνηντο οἱ φαναριῶται καὶ οἱ μὴ κλη-
ρικοί, ἐκεῖ ἀπετυγχάνετο.

Ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ κ. Γε-
δεῶν ἐξήγησε τὸ ζήτημα μολις ἀρξάμενος
αὐτοῦ καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἀδύνατον νὰ
ἐννοήσῃ τις τὴν ἐπίδρασιν τῶν φαναριωτῶν
οὕτως ἢ ἄλλως, ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ μέρει λά-
βρος ἐπετέθη κατὰ τῶν φαναριωτῶν οὐδαμῶς
ἐξετάσας τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἑτέραν τῶν ὀ-
ψων αὐτοῦ, τὴν τῶν γενεῶν ἑκατοντῶν ἀπο
Νικουσίου μέγιστα ἐργασμένων ὑπὲρ τῆς δια-
τηρήσεως τῶν προνομίων ἡμῶν, καὶ ὅτι ἔδη
πρῶτον ἀνακρουσάμενος συνεπεῖχ τῶν φιλι-
κῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. προέδρου
διακρύσιος κῆρυξ τῶν φαναριωτῶν κατέστη.

Ὁ κ. Γεδεῶν λυπεῖται διὰ τὰς παρατη-

ρήσεις ταύτας· παρατηρεῖ δέ, ὅτι παραδέχεται μὲν τὴν φρασεολογικὴν κοινωνίαν ἐν ἀρχῇ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐργασθεῖσαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ πάλιν φιλαύτως ἐργαζέμενη τὴν ὅλην ἔθνικὴν δρασίαν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Μουρουζῶν, καὶ ὅτι τὴν λέξιν *κοινωνία* ἐκληπτέον ταυτὸσημον τῇ λέξει *συστήματι ἢ σχολῇ*.

Τέλος ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Γεδδῶν λυεὶ τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΠΑ'

(Γραμματικῇ)

Τῆς 21 Μαρτίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Ἐπαμ. Μαυρομάτη, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, διαβιβάζοντος κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργείου τῆς Ἑλλάδος ἀντίτυπον τοῦ τρίτου συγγράμματος τοῦ κ. Nohenloe ἐπιστολῶν περὶ τοῦ πεζικοῦ, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἵππικοῦ, μεταφρασθέντος διαταγῇ καὶ δαπάναις τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προτεινούσης τὴν σύστασιν εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἐκ μελῶν αὐτῆς καὶ μή, ἀλλὰ μελῶν τοῦ συλλόγου, δι' ἕκαστον εἶδος διδασκτικῶν βιβλίων τῆς πρώτης παιδείσεως πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου αὐτῶν.

Τῆς ἔθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἀγγελοῦσας, ὅτι ἐμετρήθησαν κατ' ἐντολὴν τοῦ συλλόγου τοῖς κ. ἀδελφοῖς Ηερρῆ δραχ. 2400, τῷ δὲ κ. Δ. Σεμιτέλω δραχ. 2500 ἐπὶ ἀποδείξεσιν εἰς διπλοῦν, ὧν αἱ δύο διαβιβάζονται τῷ συλλόγῳ, καὶ δηλοῦσας, ὅτι τὸ ὑπόλοιπον τῶν μέχρι 31 δεκεμβρίου 1887 τόκων ἐκ τῆς καταθέσεως τῆς Ζωγράφου βιβλιοθήκης συνίσταται ἐκ δραχ. 12.239.25.

Τοῦ κ. Α. Ηουλᾶκη ἐκ Κάτω Παναγίας Ἐρυθραίας, ἀγγελοῦσας, ὅτι πέμπει τὸ πρῶτον μέρος τῆς περὶ Κρήνης καὶ Ἀνέων πραγματείας αὐτοῦ.

β') Ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ τὰς ὑπὸ τῆς ἐκπαιδ. ἐπιτροπῆς προταθείσας εἰδικὰς ἐπιτροπὰς πρὸς κρίσιν τῶν διαφόρων διδασκτικῶν βιβλίων τῶν ἀποσταλέντων τῷ συλλόγῳ.

Ψηφοφορηθεῖσάν δ' ἰδίᾳ ἐκάστης, ἀπασαι ὡς ὑπὸ τῆς ἐκπαιδ. ἐπιτροπῆς κατηρτίσθησαν, ἐγένοντο δεκταὶ καμψηρεὶ ἔχουσαι οὕτω:

α') Πρὸς κρίσιν τῶν ἀναγνωστικῶν οἱ κ. Σαλτέλης, Πετρακίδης, Παρίτσης καὶ Εὐσταθίου.

β') Πρὸς κρίσιν τῶν γραμματικῶν οἱ κ. Σαλτέλης, Βασιλακίδης καὶ Βασιλακόπουλος.

γ') Πρὸς κρίσιν τῶν ἱστοριῶν ὁ κ. Φίλιππος Τάκης.

δ') Πρὸς κρίσιν τῶν μαθηματικῶν οἱ κ. Α. Σπαθάρης καὶ Ν. Παρανίκας.

ε') Πρὸς κρίσιν τῶν θρησκευτικῶν ὁ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου καὶ ὁ ἱερολόγ. κ. Γ. Δωριζίας.

ς') Πρὸς κρίσιν τῶν φυσικῶν ἱστοριῶν οἱ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου καὶ Χατζηγιάννου.

ζ') Πρὸς κρίσιν τῶν γεωγραφικῶν οἱ κ. Κερχλάς καὶ Βαλαμακάς.

η') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Α. Μάγκας, Γεώργιος Μαζαράκης καὶ κόμης Ἀπολλινάριος Ηιζάνης.

θ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει πραγματείαν τοῦ καθηγητοῦ κ. Χατζιδάκη ἐπιγεγραμμένην «Ἐρευναὶ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νεωτέρης ἑλληνικῆς».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως λαθῶν τὸν λόγον ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι ἡ πραγματεία τοῦ κ. Χατζιδάκη εἶναι σπουδαία καὶ μεγάλῃς ἀξίας, διότι ὁ κ. Χατζιδάκης κέκτηται εἰδικότητα ἐν τοῖς γλωσσολογικοῖς θέμασι, καὶ ὅτι, ἂν ἦτο παρών, πιθανὸν λεπτομέρειαι τινες νὰ συνεζητοῦντο.

Ὡσαύτως ὁ πρόεδρος ὁμολογεῖ πολλὰς εὐχαριστίας τῷ κ. Χατζιδάκῃ καὶ παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀνταλλαγὴ σκέψεων καὶ ἰδεῶν οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα μελῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, μάλιστα δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι, μετὰ τοῦ συλλόγου, ἐστὶ λίαν εὐχάριστος καὶ συντελεῖ εἰς τὸ καταδεῖξαι τὴν ὁσημέρην ἐπιστημονικωτέραν κατάρτισιν αὐτοῦ.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΙΒ΄.

(Γαυτική)

Τῆς 28 Μαρτίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Β. Ἀποστολίδου ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἀποσύροντος τὴν ἀπὸ 2/14 παρελθόντος μηνὸς ἐπιστολὴν αὐτοῦ, διότι ἤρξατο ἤδη ἡ ἐκτύπωσις τῆς ὅλης μεταρράσεως τῆς Ἰλιάδος, ἣν ἄμα ἀποπερατωθεῖσαν ὑποβαλεῖ τῷ συλλόγῳ.

β΄) Ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὸ προεδρεῖον σχεψάμενον ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐφάρων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σχολῶν Μιχαηλτσίου, τῆς ἀνακοινωθείσης ἐν προτέρῳ συνεδριάσει, ἔγνω προτεῖναι τῷ συλλόγῳ, ὅπως ἀποσταλῇ ἀντίγραφον τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς τῷ σεβ. μητροπολίτῃ Νικαίας, ἵνα αἰτηθῇ ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γραφομένων. Ἐάν δὲ ἡ Α. Σεβασμιότης μὴ ἀντιτάξῃ τι κατὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ συλλόγου, τὸ προεδρεῖον σκεφθήσεται περὶ τῶν δεουσῶν ἐνεργειῶν.

Ωσαύτως τὸ προεδρεῖον συσκεφθὲν ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Koenigsberg πανεπιστημίου κ. Gustav Hirschfeld, ἔγνω προτεῖναι τῷ συλλόγῳ, ὅπως παραπεμφθῇ αὕτη τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, συγχρόνως δ' ἀγγελθῇ τῷ ἐπιστεῖλαντι, ὅτι τὸ τεῦχος τῶν ἐπιγραφῶν, περὶ οὗ αἰτεῖται πληροφορίας, δὲν ἐξεδόθη, καὶ ὅτι ἐάν ἔλθῃ ἐνταῦθα, ὁ σύλλογος παραξέει αὐτῷ πᾶσαν εὐκολίαν ἐν ταῖς μελέταις αὐτοῦ.

γ΄) Ἀγγέλλεται, ὅτι ἡ εὐγενεστάτη κυρία Albott προσφέρει λίρας τουρκίας εικοσιπέντε (25) διὰ τὰ φωτογραφήματα τοῦ κτιρίου τοῦ συλλόγου ὡς καὶ διὰ τὰ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ κ. Schwabe, ἅπερ τεθήσονται ἐν τῷ τεύχει τῆς εικοσιπενταετηρίδος. δι' ὃ καὶ ἐκφρασθήσονται αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου δι' ἐπιστολῆς.

δ΄) Ὁ κ. Πελ. Δ. Κούππας ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ « Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστῆσας τῷ κ. Δ. Κούππα λυεῖ τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΙΓ΄

(Γαυτική)

Τῆς 4 Ἀπριλίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Φ. Δημητριάδου, ἀγγέλλοντος τὴν δωρεὰν δύο ἀντιτύπων τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης μεταφράσεως τῆς πραγματείας τῆς γνωστῆς γαλλίδος Juliette Lambert ἐπιγραφουμένης « Σύγχρονοι Ἕλληνες ποιηταί ».

Τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου, ἐξ Ἀμμοῦ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν ἀντιγράφων τριῶν ἐπιγραφῶν ἐν Ἀπολλωνίῳ εὐρεθεισῶν τῷ 1886 καὶ ἐπὶ λίθῳ κεχαρμαμένον.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος « Ἐννέα Μουσῶν » προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐορτῆν.

Τοῦ κ. Πέτρου Φιλανθίδου, ἱεροψάλτου καὶ διδασκάλου ἐν Πανόρμῳ, προτείνοντος τὴν δημοσίευσιν δαπάνῃ τοῦ συλλόγου συλλογῆς ἔσμάτων διὰ χαρακτῆρων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μελοποιηθέντων ἐκ τῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ σωζομένων.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγελλόντων τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Β' τόμου τῆς Ζωγραφίου βιβλιοθήκης, ἥτοι τοῦ Α' τόμου τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη, καὶ αἰτουμένων ἐντολὴν περὶ παραδόσεως τῶν σωματίων τῷ κ. Βερναρδάκῃ.

Τοῦ Dr Karl Sittl ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἡ ἐναρξίς τῆς ἐκτύπωσης τοῦ Ἡσιόδου καὶ δηλούντος, ὅτι οὐδαμῶς ὑπερβήσεται τὰ ὀρισθέντα 35 τυπογραφικὰ φύλλα.

Τῆς ἐνταῦθα ἀρμενικῆς ἐταιρίας Assiagan, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης αὐτοῦ καὶ προσκαλοῦσης τοὺς κοσμητόρους εἰς τὰς διαλέξεις αὐτῆς.

Τοῦ ἑλληνικοῦ συλλόγου « Ἐρμῶν », αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεισιν μουσικῆς συναυλίας ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν 30 ἰσταμένου.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἄλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

Ὅτι τῷ μητροπολίτῃ Ἀμασειᾶς κ. Ἀν-

θίμω ἐκφράζονται εὐχαριστίαι ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τριῶν ἐπιγραφῶν.

Ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῶν κ. ἀδ. Περρῆ καὶ Karl Sittl παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Φιλανθίδου προτάσει τοῦ προεδρείου καὶ ἐπιψηφίσει τοῦ συλλόγου ἀπορρίπτεται.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀνακινουῦται τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῆς Α. Υ'. τοῦ προέδρου τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπιγραφείας Ἀκριφῆ πασᾶ ὡς μέλους ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μετέβη μετὰ τοῦ γενικοῦ γραμματέως πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος προσφωνήσας τουρκιστὶ καταλλήλως, καὶ ὅτι ἡ Α. Υ' κηδύοικε νὰ ἀπαντήσῃ ἐπίσης τουρκιστὶ εὐχαριστῶν θερμῶς ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ, ἅμα δὲ νὰ προσφέρῃ τὸ εἰς τὴν ὀθωμανικὴν γλῶσσαν ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθὲν πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας τῶν σταυροφοριῶν.

δ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορεῖται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἐμμ. Δάμσας ἔμπορος.

ε') Ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεών ἀνακινῶνται πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφουμένην « χρονολογίου συμπεράσματα ».

Μετὰ τινὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀνακινώματος ὑπὸ τῶν κ. Σαλτέλη καὶ Ἀμαξοπούλου, εἰς ἃς ἀπήντησεν ὁ κ. Γεδεών, ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας αὐτῷ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΠΔ'

(Ἐκτακτος)

Τῆς 8 Ἀπριλίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀνακινουμένων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς τελευταίας ἐκτάκτου συνεδριάσεως

α') ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, ἀντιπρόεδρος καὶ πρόεδρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακινῶνται τὴν ἐκθεσὶν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὡδε:

Κύριοι.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους καταρτίσθησα ἐν ταῖς ἀρχαιότητες ὑπὸ τῶν κ. Νρ. Χατζηχορήστου, Πλία Βαλαμάκη, Φιλ. Τάχη, Μ. Κεράλα, Ν. Παρηνίαν, Ν. Εὐσταθίου, Ἀπ. Βασακοπούλου, Ὁδ. Ἀνδρεάδου ὑπὸ τὴν προεδρείαν

τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων Θ. Σαλτέλη ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει γενομένη τῇ 12 ὀκτωβρίου τῇ προτάσει τοῦ προέδρου αὐτῆς παμψηφεί ἐξελέξατο γραμματεῖα αὐτῆς τὸν κ. Α. Βασακόπουλον. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἠγγέλθη τῇ ἐπιτροπῇ παρὰ τοῦ προέδρου ἡ διὰ λόγους ἰδίων ἐργασιῶν παραίτησις τοῦ κ. Μ. Κεράλα, ὅστις ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ, διευθυντοῦ τῆς ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας, καὶ τῆς πολυετοῦς αὐτοῦ διδασκαλικῆς πείρας, ἥς πολλὰκις τρανὰ παρέσχε δείγματα. Μάλιστα δ' ἐν τῇ συντάξει τοῦ ὑμοιομορίου προγράμματος τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολῶν μετέλας καὶ σπουδαίας ἠδύνατο νὰ παρέχῃ ὑπηρεσίας τῇ ἡμετέρῃ ἐπιτροπῇ. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ ἔλλειψις τοῦ κ. Κεράλα εὐκόλως καὶ ἐπιτυχῶς ἀνεπλήρωθη διὰ τῆς προσκλήσεως τοῦ κ. Ἱερ. Βασιάδου, οὗ καὶ αἱ περὶ τὰ παιδευτικὰ γνώσεις καὶ ἡ πείρα γνωσταὶ τοῖς πᾶσιν οὔσαι τὰ μάλιστα ὠρέλησαν τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ οὕτω καταρτισμένη συνήλθεν εἰς ἑπτὰ μόνας συνεδριάσεις, ἄλλων τινῶν ματαιωθεισῶν ἐκ τῆς μὴ προσελεύσεως ἰκανῶν ἐκ τῶν μελῶν, μάλιστα δὲ τοῦ γραμματέως. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ παρεκάλεσε τὸν κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδην ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως προσωρινῶς, ἕως οὗ πεισθῇ ὁ κ. Βασακόπουλος νὰ προσερχῆται ὡς γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς. Καὶ ὁ μὲν κ. Ἀνδρεάδης πᾶντο εὐγενῶς καὶ προθύμως ἀπεδέξατο τοῦτο· ἐπειδὴ ὅμως ὁ μὲν κ. Βασακόπουλος ἀπέποιετο ἐπιμόνως, ὁ δὲ κ. Ἀνδρεάδης βεβηρωμένος ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἐργασιῶν δὲν ἠδύνατο διαρκῶς νὰ ὑπηρετῇ ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ ὡς τακτικὸς γραμματεὺς, ἡ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 20 ἰανουαρίου ἀνέθηκεν ὀριστικῶς τὴν τακτικὴν πραγματεῖαν τῷ κ. Ν. Παρηνίαν, ὅστις προσρόνως μὲν ἀπέδεξατο αὐτὴν, σχεδὸν δὲ μέχρι τέλους ἐξεπλήρωσε τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα. Εὐκαίρον δ' ἠγοῦμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἡμετέραν λύπην ἐπὶ τῇ στερήσει τῆς ἀδελφικῆς ἀρωγῆς ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ ἄλλως φιλοπόνου διδασκάλου τῆς σχολῆς τῆς Παναγίας κ. Π. Παπαρρούση, ὅστις δὲν παρητήθη μὲν, ἀλλ' οὐδὲ παρέσβητο ἐν οὐδεμίᾳ συνεδριάσει· διὸ παρέστη ἡ ἐπιτροπὴ εἰς τὴν δυσἄρεστον θέσιν νὰ διαγράψῃ αὐτὸν κατὰ ῥητὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον. ἀντικαταστήσας διὰ τοῦ ἱατροῦ κ. Π. Χατζηχορήστου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἀφορμῶν λαμβάνοντες προαγορεύομεθα εἰς γενικωτέρας τινας σκέψεις, εἰς ἃς ἐφίσταμεν τὴν προσοχὴν τοῦ συλλόγου. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἢ φάλαγγος τῶν ἐν τισὶ τοῦλάχιστον τῶν διαρχῶν ἐπιτροπῶν τοῦ συλλόγου ἐργαζομένων ὁσημέραι ἀραιούται καὶ ἠραιώθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐργασίαι τῆς φιλολογικῆς τοῦλάχιστον καὶ ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἐπιβαρύνωσιν ὀλίγα τινα μόνον πρόσωπα, 3—4. Ἐκ τούτων δὲ δύο ἄμα ἐπισυμβαίνουνσι κακὰ, τὸ μὲν, ὅτι αἱ ἐργασίαι τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, αἰτινές εἰσιν οἱ δύο βραχίονες τοῦ συλλόγου, ἐπιβαρύνονται καὶ ἀτελέστεραι πῶς γίγνονται, ἅτε μὴ ἐπαρκούντων τῶν εἰρημένων προσώπων εἰς πάσας τὰς ἐργασίας, αἰτινές εἰσιν οὐκ ὀλίγαι, τὸ δὲ ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα κίνδυνος μὴ ἀπαυδήσαντα καὶ ἀπογοητευθέντα ἀποστῶσι καὶ αὐτὰ πάσης ἐργασίας, ὅταν μάλιστα ἄλλοι, δυνάμενοι μὲν καὶ ὀρείλοντες μὴ βουλόμενοι δὲ ἐργάζεσθαι, ἀθασανίστως καὶ ἀκρίτως ἐπικρίνωσι πᾶσαν ἐκείνων τὴν ἐργασίαν, εἰ μὲν πού τι μὴ τέλειον ἢ μηδὲ καλὸν κατ' αὐτοὺς γένοιτο, κατακραυγάζοντες καὶ γαιρεκῶς καταλαλοῦντες, ὅ,τι δὲ καλὸν οὐχὶ κατασιωπῶντες ἄλλ' ἠθελονκῶς ἐκ οὐθόνου ἐκφραυλίξωσι, ἵνα δὴ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ μειώσωσι καὶ ὑποτιμήσωσιν, ἀδικῶς οὐδὲ γενναίως ποιῶντες· διότι οἱ κύριοι οὗτοι, εἰ εἰλικρινῶς ἀγαθὰ ἐβουλεύοντο τῷ συλλόγῳ καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν κακῶς κειμένων ἢ γιγνομένων ἐπιβύμουν, ὄφειλον, ὅπως τὰ πάντα καλὰ καὶ τέλεια γίγνωνται, νὰ μετέγωσι τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου, καὶ οὐχὶ οἱ μὲν νὰ κοσμήσωσι τοῖς σεμνοῖς αὐτῶν ὀνόμασι τοὺς καταλόγους τῶν ἐπιτροπῶν, μηδέποτε δὲ νὰ παρὰ γίγνωνται εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτῶν, οἱ δὲ ἐκλεγόμενοι, εἴτα νὰ παραιτῶνται, πάντες δ' οὗτοι ἐξω τοῦ περιθόλου τοῦ συλλόγου συνερχόμενοι ἄλλοθι, ἐν οἷς δὴ φιλοῦσιν οἱ νέοι τὰς διατριβάς ποιεῖσθαι, ὅταν τε σχολὴν ἄγωσι καὶ ὅταν μὴ, νὰ κατακρίνωσιν ἀπόντων μηδὲ δυνάμενων ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐξελέγγειν. Ἢ, εἰ μὴ ἤθελον ἐργάζεσθαι ἐν ταῖς ἐπιτροπαῖς, ὄφειλον τοῦλάχιστον παρίστασθαι ἐν ταῖς τακτικαῖς τε καὶ ἐκπᾶτοις τοῦ συλλόγου συνεδριάσεσιν, ἐν αἷς εἰς συζήτησιν προτίθενται ἐκάστοτε αἱ προτάσεις ἕκασται τῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἐκεῖ ἐξελέγγειν παρρησίᾳ τὰς κακὰς καὶ διορθοῦν τὰς ἀτελεῖς καὶ ἑλλειπτεῖς ἀντιπροσείνοντες αὐτοὶ ἄλλας καλλιτέρας, τελειότερας καὶ σοφωτέρας. Ταῦτα λέγοντες δὲν ἔχομεν

ὕπ' ὄψει πρόσωπα. ἀλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων τελούμενα, καὶ ἐπικαλοῦμεθα τὴν σύντονον τοῦ συλλόγου προσοχὴν πρὸς διόρθωσιν τοῦ ὁσημέραι ἐπιτεινομένου τούτου ὀλεθρίου τῷ συλλόγῳ κακοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῷ παρελθοντικώτερον. Νῦν δ' ἔλθωμεν ἐπὶ τῷ προκειμένῳ.

Ἐν ταῖς ἐπὶ αὐτῆς συνεδριάσεσιν ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἠσχυρήθη περὶ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα α') περὶ τὴν ἀναθεώρησιν καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον διαρρυθμίσαι τοῦ πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν ὑπὸ εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς συνταχθέντος προγράμματος ἀστικῆς σχολῆς. Μετὰ μακρὰς συζητήσεως ἐξελέγει ἐπὶ τούτῳ τετραμελὲς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. Χρ. Χατζηγεώργιου, Ν. Εὐσταθίου, Ἀπ. Βασιλοπούλου καὶ Θ. Σαλτέλης, ὅπως κατὰ τὰς ἐφορτὰς τῶν Χριστουγέννων, ὅτε ἔχουσι σχολὴν, μελετήσαντες τὸ ὑπάρχον πρόγραμμα καταρτίσωσιν αὐτὸ τελειότερον καὶ συμφωνότερον πρὸς τε τὰς ἑκτοστέ γενομένης προσόδου ἐν τῇ παιδαγωγικῇ ἐπιστήμῃ καὶ πρὸς τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν καὶ κοινωνικὰς ἀνάγκας. Δυστυχῶς ὁμως ἡ καλὴ αὕτη καὶ ὠφέλιμος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀπόφασις ἔμεινεν ἀτελεστος· διότι ἄλλαι παρεμπροσθεῖσαι ἐργασίαι ἐκόλυσαν τὴν συνεργασίαν τῶν μελῶν τῆς εἰδικῆς τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς.

β') Μετὰ μακροτάτας συζητήσεις ἐνεκρίθη νὰ συνταχθῇ κατὰ τὰ πρὸ τριετίας ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀποφασισθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ συλλόγου κυρωθέντα κατ' ἄλλοις τῶν ἀρμοδίων πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς τὰ δημοτικὰ καὶ ἀστικὰ σχολεῖα διδασκτικῶν βιβλίων, τριῶν ἐξ ἐκάστου εἶδους. Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ ὀρισθῶσι τόσαι εἰδικαὶ ἐπιτροπαί, καταρτιζόμεναι ἐκ τε μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων τοῦ συλλόγου μελῶν, ὅσα σχεδὸν καὶ τὰ εἶδη τῶν σταλησομένων βιβλίων, πρὸς ἐξέτασιν καὶ κρίσιν τριῶν τῶν σχετικῶς καλλιτέρων, ἀποκλειομένων τῶν ἐκδοτῶν βιβλίων διδασκτικῶν ἀπὸ τῶν εἰδικῶν ἐπιτροπῶν τῶν κρινουσῶν ὁμοειδῶ βιβλία. Ὅρισθέντων δὲ τῶν μελῶν τῶν εἰδικῶν ἐπιτροπῶν συνταχθεὶς ὁ κατάλογος αὐτῶν ἐπεψηφίσθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν τακτικῇ συνεδριάσει ἔχων ὡδε:

Εἰδικῶν ἐπιτροπῶν μέλη.

1) Ἐπὶ τῶν ἀναγνωστικῶν: Π. Πετρακίδης, Κ. Παρίσης, Ν. Εὐσταθίου καὶ Θ. Σαλτέλης.

2) 'Επί τῶν θρησκευτικῶν: Χρ. Νατζη-
χρήστου καὶ Γ. Δωριτζας.

3) 'Επί τῶν μαθηματικῶν: Ν. Παρνακας
καὶ Α. Σπαθάρης.

4) 'Επί τῶν γεωγραφικῶν: Η. Βαλαμακά-
κης καὶ Μ. Κεραλας.

5) 'Επί τῶν ιστορικῶν: Φ. Τάγγης

6) 'Επί τῶν ἐλληνικῶν γραμματικῶν: Α.
Βασιλακόπουλος, Θ. Σαλατζίτης καὶ Γ. Βασιμα-
τζίδης.

7) 'Επί τῶν φυσικῶν ιστοριῶν: Χρ. Να-
τζηχρήστου καὶ Νατζηγιωάννου.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενοι δὲν δυνάμεθα
ν' ἀποκρύψωμεν τὴν ἐκπληξὴν ἡμᾶ καὶ λύπην,
ἣν ἤσθάνθη ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, ὅτε τὸ
προεδρεῖον τοῦ συλλόγου ἀνήγγειλεν αὐτῇ,
ὅτι ὁ κ. Γ. Βασιματζίδης, διευθυντὴς τοῦ ἐν
Πέρην ὁμωνύμου ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου,
δὲν ἀποδέχεται τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς μέλους
τῆς ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς κριτικῆς τῶν ἐλλη-
νικῶν γραμματικῶν ἢ λύπη δὲ τῆς ἐκπαιδευ-
τικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι τοσούτῳ μείζων. ὅπως ὁ
κ. Βασιματζίδης, γνωστός ἐπὶ τε συνέσει καὶ
πρακτικῶ πνεύματι, διευθύνων δ' ἀπὸ δεκαε-
τίας τὴν ὁμωνύμου αὐτῶ ἰδιωτικὴν σχολὴν,
ἐν ἣ πολλὰ καὶ διάφορα συστήματα φιλοσο-
φικὰ καὶ μεθόδους παιδαγωγικὰς ἐφαρμοσὰς
καὶ συναλλάξας διέγνω βεβαίως τὰ προσφο-
ρώτατα καὶ ἐφαρμοστότατα τῶ ἔθνικῶ ἡμῶν
πνεύματι καὶ ταῖς κοινοτικαῖς ἡμῶν ἀνάγκαις,
λίαν χρήσιμος θὰ καθίστατο τῇ ἐκπαι-
δευτικῇ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῇ καὶ σπου-
δαιοτάτως θὰ παρεῖχεν αὐτῇ ὑπηρεσίας ἐν τῇ
συντάξει τοῦ καταλόγου τῶν διδασκτικῶν βι-
βλίων. Ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ πολλὰ καὶ ποι-
κίλαι ἀσχολίαι καὶ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐν τῶ ἑαυ-
τοῦ καταστήματι ἀναγκάζουσι αὐτὸν ἄκουτα
νὰ στερεῇ τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπὴν καὶ
τὸν σύλλογον τῆς χρησιμοφάνειας καὶ πολυτι-
μου αὐτοῦ συνεργασίας. Ἀπεφασίσθη δ' ἡμᾶ
νὰ παρακληθῶσιν αἱ ἐιδικαί αὐταὶ ἐπιτροπαὶ
διὰ τοῦ προεδρείου. ὅπως ὁρίσωσιν, εἰ δυνα-
τόν, τὸν χρόνον, εἰς ὃν ἐκάστη θὰ ἔχη ἐτοιμὴν
τὴν ἑαυτῆς κρίσιν. Καὶ οὐδεμίαν μὲν μέχρι
τουδε τῶν ἐπιτροπῶν ὄρισε τὸν χρόνον, ἀλλὰ
δὲν πρέπει νὰ σπεύδωμεν, διότι τὰ μὲν ἐξε-
τασθήσασθαι βιβλία εἶναι οὐκ ὀλίγα, ὑπερὶ τὰ
100, τὰ δὲ μέλη τῶν ἐπιτροπῶν τὰ πλείεστα
πολυάσχολα. Ὅπως δὴ ποτε ὁμοῦς κολακευό-
μεθα πιστεύοντες, ὅτι μέχρι τοῦ ἰουλίου μηνὸς
τελευτώντος ὁ κατάλογος ἔσται ἐτοιμὸς πρὸς
δημοσίευσιν καὶ γινώσιν τῶν ἐνδιαφερομένων. Τὰ

δὲ πρὸς τοῦτο ἀποσταλέντα βιβλία εἰσὶν ἀνα-
γνωστικὰ μὲν 30, γραμματικὰ δὲ 17, ιστο-
ρικά δὲ 15, θρησκευτικὰ δὲ 12, μαθηματικὰ
δὲ 14, γεωγραφικά δὲ 10, φυσικά δὲ ἱστορικά
δ' ἀπεστάλησαν δὲ τὰ βιβλία τὰ μὲν ἐντεθεῖεν,
τὰ δ' ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Σύρου.

γ') Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἡσυχολήθη
καὶ περὶ τὰ ὑπὸ τοῦ προεδρείου παραπεμ-
θέντα αὐτῇ πρὸς κρίσιν ἢ γνωμοδότησιν βι-
βλία καὶ ἐγγράφα, ἅπερ εἰσὶ τὰδε:

α') Πρὸς κρίσιν μὲν

1) Κοσμογραφία ὑπὸ τοῦ κ. Μέγα.

2) Οἰκικὴ οἰκονομία ὑπὸ τοῦ κ. Ζύγουρα.

3) Γραμματικὴ τῆς νέας ἑλλην. γλώσσης
χειρόγραφος ὑπὸ Μπουντώνα καὶ Γ. Κωνσταν-
τινίδου τοῦ ἐκ Σιατίστης.

4) Νέα παιδαγωγία χειρόγραφος ὑπὸ Μα-
νασσείδου.

5) Γραμματικὴ χειρόγραφος ἐκ τριῶν τευ-
χῶν, ἀνώνυμος, φέρουσα τὸ ρητόν: «Νέων δὲ
μέριμνα: σὺν πόνοις εἰλισσόμενα: δόξαν εὐρί-
σασου: λάμπει δὲ χρόνῳ ἔργα μετ' αἰθέρ'
ἀερόθεντα».

Ἅπαντα ταῦτα εἶχον παραπεμφθῆ τῇ ἐπι-
τροπῇ ὑπὸ τοῦ προεδρείου περὶ τὰ τέλη τοῦ
παραλθόντος συλλογικοῦ ἔτους, διὰ δὲ τὸ ἐκ-
πρόθεσμον ἀνεβλήθησαν αἱ περὶ αὐτῶν κρίσεις
εἰς τὸ ἔτος τοῦτο.

6) Παράδεισος τῶν νεαρῶν σπουδαστῶν
τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Ἐμ.
Τζότα.

7) Σωματολογία στοιχειώδης χειρόγραφος
ὑπὸ Ἀντ. Πρωτοπαπαδάκη.

8) Γραμματικὴ ἀνώνυμος.

9) Σειρὰ μαθημάτων ὑγειανῆς ὑπὸ Δ. Γρη-
γορέ.

10) Τηλέμαχος ἢ Ροβινσὼν προσηρμοσμέ-
νος εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ
Π. Κουρτιδίου.

11) Μαθήματα φυσικῆς ἱστορίας ὑπὸ Τηλ.
Κωτσάκη.

12) Γραμματικὴ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης
χειρόγραφος, ἀνώνυμος, ὑπὸ τὸ ῥητόν «ἀγαθὴ
τύχη» διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

13) Ἱστορία ἐλληνικὴ εἰς τρεῖς βαθμίδας
(ὧν αἱ δύο μόνον ἀπεστάλησαν τῶ συλλόγῳ)
χειρόγραφος, ἀνώνυμος, φέρουσα τὴν λατινι-
κὴν ῥῆσιν «ex aliis negotiis etc.», ὁμοίως
διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

β') Πρὸς γνωμοδότησιν δὲ

14) Αἵτησις τῶν σχολῶν Ἀδριαμπόλῃ περὶ ἀποστολῆς προγράμματος ἀστικῆς σχολῆς.

15) Αἵτησις Λουκίδου Ἀγάθωνος περὶ τῆς πρὸ τινῶν ἐτῶν ὑποβληθείσης ὑπ' αὐτοῦ πραγματείας, ἐπιγραφομένης «Πρακτικά σκέψεις καὶ κρίσεις περὶ γραμματικῆς».

16) Αἵτησις τοῦ ἐν Σπάρτῃ τῆς Πισιδείας ἀναγνωστηρίου «Φιλομαθείας» περὶ ἀποστολῆς προγραμμάτων σχολείων.

17) Πρόσκλησις τῆς ἐν Ἀθήναις πρὸς διοργάνωσιν τοῦ κατὰ Ἰούλιον συγκροτηθεσομένου παιδευτικοῦ συνεδρίου ἐπιτροπῆς πρὸς μετοχὴν τοῦ συλλόγου.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν μὲν πρὸς ἀπλὴν κρίσιν πεμφθέντων βιβλίων ἐξελέξατο κριτὰς 1) τῆς μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Μέγα κοσμογραφίας τὸν κ. Ἠλ. Βαλαμιάκην 2) τῆς δ' ὑπὸ τοῦ κ. Ζύγουρα οἰκιακῆς οἰκονομίας τὸν ἀξιότιμον λόγιον κ. Ν. Φωτιάδην· 3) τῶν δὲ δύο γραμματικῶν, ἧτοι τῆς ὑπὸ τῶν κ. Μπουσντόνα καὶ Γ. Κωνσταντινίδου καὶ τῆς ἀωνύμου χειρογράφου, καθὼς καὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ἀγάθωνος Λουκίδου τὸν κ. Φ. Τάγγην· 4) τῆς δ' ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνατ. Πρωτοπαπαδάκη στοιχειώδους σωματολογίας τὸν κ. Χρ. Χατζηγεώργιου· 5) τοῦ δ' ὑπὸ τοῦ κ. Τζότα παραδείσου τῶν νεκρῶν σπουδαστῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης τὸν κ. Ν. Εὐσταθίου· 6) τῆς δ' ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Γρηγορέ, ἱατροῦ, σειρᾶς μαθημάτων ὑγιεινῆς τοῦ κ. Ἠλ. Βαλαμιάκην κ. Π. Χατζηγεώργιου· 7) τῶν δ' ὑπὸ τοῦ κ. Τηλ. Κωτσάκη μαθημάτων τῆς φυσικῆς ἱστορίας τοῦ κ. ἀυτοῦ κυρίου, Βαλαμιάκην καὶ Π. Χατζηγεώργιου· 8) τοῦ δ' ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κουρτίδου Τηλεμάχου ἢ Ροθινσῶνος τοῦ κ. Ν. Εὐσταθίου καὶ Ἀπ. Βασιλάκου. Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς συνεδριάζει ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῆς εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα σταλείσης ἀωνύμου γραμματικῆς τῆς φερούσης τὴν ῥῆσιν «Ἀγαθὴ τύχη» τῷ κ. Θ. Σαλτέλῃ· τῆς δὲ εἰς τὸν αὐτὸν ἀγῶνα πεμφθείσης ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀωνύμου καὶ φερούσης τὸ λατινικὸν ῥητὸν «ex aliis negotiis» ἀνέβαλεν εἰς τὸ ἐπιόν ἔτος ὡς ἐκπρόθεσμον.

Καὶ τῶν μὲν κρίσεων τῶν ἄλλων βιβλίων μόνον αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεώργιου περὶ τῆς σωματολογίας τοῦ κ. Πρωτοπαπαδάκη καὶ αἱ τοῦ κ. Ν. Εὐσταθίου περὶ τοῦ Τηλε-

μάχου ἢ Ροθινσῶνος τοῦ κ. Π. Κουρτίδου καὶ περὶ τοῦ παραδείσου τοῦ κ. Τζότα ἔτοιμοι οὖσαι ἀναγνωσθήσονται προσεχῶς ἐν ἐκτάκτῳ τινὶ συνεδριάζει τοῦ συλλόγου· αἱ δὲ λοιπαὶ οὕτω παρασκευασθεῖσαι ἀναβῆλλονται εἰς τὸ ἐπιόν ἔτος. Ἡ δ' ἐκθέσις τοῦ Καραπάνειου ἀγῶνος ἀναγνωσθήσεται ὡσαύτως ἐν τινὶ τῶν ἐκτάκτων τοῦ συλλόγου συνεδριάσεων κατὰ τὴν διακρινήσιμον ἐβδομάδα.

Περὶ δὲ τῶν πρὸς γνωμοδότησιν ἀποσταλείσων αἰτήσεων ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ διεβίβασε τῷ προεδρεῖῳ τὰ εἰκότα.

Περὶ δὲ τῆς προσκλήσεως τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ὑπὸ τῆς Ἀθήνησιν ἐπιτροπῆς τῆς πρὸς διοργάνωσιν τοῦ ἐκεῖ συγκροτηθεσομένου παιδευτικοῦ συνεδρίου ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἀπερῆνατο, ὅτι ὁ σύλλογος ὀφείλει νὰ πέμψῃ εἰς τὸ συνέδριον εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον ἐκ τῶν ἐνταῦθα τακτικῶν αὐτοῦ μελῶν δι' ἄλλους τε λόγους καὶ διότι ἐξαιρετικῶς ὁ ἡμέτερος σύλλογος μόνος πάντων τῶν ἑλλ. συλλόγων ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς Ἀθήνησιν διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς διὰ προσκλήσεως εἰς μετοχὴν τοῦ παιδευτικοῦ συνεδρίου, ὅπερ καὶ ῥητῶς ἀναγράφεται ἐν τῇ ἐγκυλίῳ αὐτῆς, ἅμα δὲ καὶ διότι ὁ ἡμέτερος σύλλογος αὐτὸς κατέδειξε τὴν ἐκ τῶν τοιούτων συνεδρίων προσμηγνομένην ὀφελικὴν ἀποφασίαν νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἐκείνου εἰκοσιπενταετηρίδα δι' ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, καὶ τέλος διότι ὁ ἐν τῇ ἐσοτῇ τῆς πενητησόνταετηρίδος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοῦ πανεπιστημίου ἀντιπροσωπεύσας τὸν ἡμέτερον σύλλογον, ὁ ὅσος καὶ σέβαστος γέρον κ. Πρ. Βασιλάδης, οὐ μόνον μετέσχε τῶν ἐργασιῶν, ἐν αἷς ἀπερασίθη ἡ ἐν Ἀθήναις συγκροτήσις τοῦ παιδευτικοῦ τούτου συνεδρίου, ἀλλὰ καὶ πρῶτος ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ ἐγκυλίῳ τοῦ συνεδρίου ὑπογράφεται.

Αὐταὶ, ῥητοὶ ἐταῖροι, εἰσὶν αἱ κατὰ τὸ λῆγον ἡδὴ συλλογικῶν τοῦτο ἔτος ἐργασίαι τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ὀλίγαί βεβαίως καὶ μικροὶ ἄξιαι· ἀλλὰ δι' οὗς ἡδὴ εἵπομεν λόγους οὐδὲν πλέον ἢν δυνατὸν νὰ πράξῃ ἡ ἐπιτροπὴ πᾶν τὸ φυσικῶς αὐτῇ δυνατὸν τελέσασα. Εὐχεται δὲ ἐκ μέσης καρδιάς, ὅπως ἡ διαδρομὴ αὐτῆς καὶ πλείονα καὶ βελτίονα κατορθώσῃ πρὸς εὐδωσίαν τοῦ ἔτερου τῶν σκοπῶν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, τοῦ κυρίως παιδευτικοῦ καὶ πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ γένους ἡμῶν.

β) 'Ο κ. Χρ. Χατζηγηρήστου αναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὡδε :

Ἀξιότιμοι κίριοι συναδέλφιοι.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου συνεκροτεῖτο κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἐκ τῶν κ. Πρ. Βασιλάδου, Θ. Σαλτέλη, Εὐάγ. Ἀμαζόπουλου, Η. Πετρακίδου, Κ. Τσιούλια, Ὀδ. Ἀνδρεάδου καὶ τοῦ τὴν ἐκθεσιν ταύτην ποιομένου. Ἐκ τούτων δὲ ὁ μὲν κ. Τσιούλιας ἀναχωρήσας ἐνευθεν οὐδεμιᾶς μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ κ. Ἀμαζόπουλος ἕνεκα ἀσθενείας καὶ ἰδίων ἀσχολιῶν. Τὰ δὲ λοιπὰ μέλη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν συναδέλφου κ. Πρ. Βασιλάδου μετέσχον τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς δεκάκις συνεδρίασαντα. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις ταύτας σκέψις ἐγένετο περὶ τῆς Ζωγραφείου ἑλλ. βιβλιοθήκης, περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος καὶ τῶν ἔργων, ὅσα τῇ ἐπιτροπῇ ἐν τῷ κανονισμῷ ἀναγράφονται. Ταῦτα δ' ἐν συνόψει ἔχουσιν ὡς ἐξῆς.

Ζωγράφειος βιβλιοθήκη.

Τὰ περὶ τοῦ σπουδαιστάτου τούτου ἔργου τῆς ἐπιτροπῆς γνωστὰ εἰσι τῷ συλλόγῳ, διότι πάνθ' ὅσα ἡ ἐπιτροπὴ περὶ αὐτοῦ ἀπεράσισεν, ὑπέβαλεν αὐτῷ, ἅτινα καὶ ἐνεκρίθησαν. Μικρὰν τινα ὅμως ὑπόμνησιν αὐτῶν οὐκ ἔσκαπον κρίνομεν ἐπιβαλλομένην μάλιστα ἡμῖν ἐκ καθήκοντος, ἅτε ἐκθεσιν λεπτομερῆ ποιουμένους τῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐργασιῶν.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἤδη ἔτους ἐκδέδοται ὁ πρῶτος τόμος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἣν ὁ μεγάλθυμος μέγας τοῦ συλλόγου εὐεργέτης κ. Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος ἰδρύσατο, βουλόμενος ἵνα τὰ προγονικὰ δικαστικὰ χριστουργήματα, ἅτινα ἐθαυμάσθησαν, θαυμάζονται καὶ μέλλουσι θαυμάζεσθαι μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου, τοῖς πᾶσιν ὡσι προσιτά. Ἡ ἐκδοσις τοῦ πρῶτου τούτου τόμου, περιέχοντος τὴν «Ἀντιγόνην» τοῦ Σοφοκλέους διερρωθεῖσαν καὶ σχολιασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ἀθήνης πανεπιστημίου κ. Δ. Σεμιτέλου, οὐκ ὀλίγα πράγματα παρέσχε τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, διότι παρὰ τὰ ἐν τῷ συμβολίῳ καὶ τῷ προγράμματι ὀρισθέντα ἀπετελέσθη ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν τεσσαράκοντα πέντε ἀντὶ τῶν εἰκοσιν, ἅτινα ὁ κ. Σεμιτέλος ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὥρισεν. Ταυ-

τὴν παράχασιν τῶν τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης διατάξων ὁ σύλλογος οὐκ ἠδύνατο ἀνεχθῆναι, διὸ καὶ ἀμέσως ἐδήλωσε τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῇ, τυπογράφῳ, καὶ τῷ κ. Σεμιτέλῳ, ὅτι ἐκ τῶν καθ' ὑπέβασιν τυπωθέντων τυπογραφικῶν φύλλων μόνον πέντε ἀποδέχεται καὶ τούτων τὴν δαπάνην μετὰ τῆς τῶν εἰκοσι ἀποτίσει αὐτοῖς. Μακρὰ ἀλληλογραφία περὶ τούτου ἀντηλλάγη μετὰ τῶν κ. ἀδ. Περρῇ τυπογράφῳ καὶ τοῦ ἐκδότηου κ. Σεμιτέλου, ὅτε πρὸ ἐξαμηνίας περὶ τοῦ ὁ κ. Χασιώτης, γραμματεὺς τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρηστάκη ἐφένδης Ζωγράφου, κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπάνοδον αὐτοῦ προὔτεινε συμβιβασμὸν τινα, ὃν ἀπεδέξαντο οἱ κ. Περρῇ καὶ Σεμιτέλος, ὅπως ὁ μὲν σύλλογος ἀποτίσῃ τοῖς κ. Περρῇ τὴν περιπλέον δαπάνην τῆς ἐκτυπώσεως τῶν εἰκοσι τυπογραφικῶν φύλλων, τῷ δὲ κ. Σεμιτέλῳ δοθῇ ἀμοιβὴ μόνον διὰ πέντε καὶ εἰκοσι τυπογραφικὰ φύλλα. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης ἐπὶ μακρὸν συνεσκέψατο ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, λογισαμένη δέ, ὅτι οὐχὶ ὠφέλιμος τῇ Ζωγραφείῳ βιβλιοθήκῃ ἡ παράτασις τοῦ γεννηθέντος ζητήματος κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ πρῶτου τόμου, ἔργου σπουδαιστάτου, τιμῆσαντος τὸν σύλλογον, καὶ ὅτι ὁ τὴν πρότασιν ὑποβαλὼν εἰς στενὴν εὐρηται σγέσιν τῷ μεγάλθυμῳ ἰδρυτῇ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἀπεδέξατο αὐτὴν καὶ ὑπέβαλε τῷ συλλόγῳ, ὃς καὶ ἐπεδοκίμασεν αὐτὴν, ἅτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συμφερόντων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης καὶ τοῦ μεριμνῶτος περὶ αὐτῆς συλλόγου ἐπιβαλλομένην. Ταῦτα περὶ τοῦ πρῶτου τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Ὁ δὲ δεῦτερος τόμος, ὁ τῆς «Φοινίσσας» τοῦ Εὐριπίδου περιέχων καὶ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλόλογου κ. Δ. Βερναρδάκη ἐκδιδόμενος ἀπεπερατώθη ἤδη καὶ μετ' οὐ πολὺν παραδοθήσεται. Περὶ τούτου οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν, καθ' ὅσον ἀντίτυπα αὐτοῦ εἰσέτι δὲν ἐλάβομεν.

Ὁ δὲ τρίτος τόμος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης περιέχων τὸν Ἰσίοδον ἐκδοθήσεται ὑπὸ τοῦ ἑλληνιστοῦ καὶ ὑψηλοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου κ. Κάρουλου Sittl. Ὁ κ. Κάρουλος Sittl ἀποπερατώσας τὸ ἔργον αὐτοῦ μετέβη εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐκδοσιν αὐτοῦ καὶ ἠτήησά τὴν περὶ τούτου ἐντολήν· ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτυπώσεως ἀπήνησεν, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ ἐν χειρογράφῳ μέρος τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Sittl· διότι ὁ ἑλληνιστὴς οὗτος γράφων τὴν νέαν ἑλληνικὴν μεταχειρίζεται γλῶσσαν ξενίζουσαν

πως· ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ἐκτύπωσις οὕτω ἤρξατο.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ὥρισεν ἤδη καὶ τὰ ἐφεξῆς ἐκδοθησόμενα ἔργα· ἀνετίθησαν δὲ προτάσει αὐτῆς τῷ μὲν κ. N. Wecklein, γυμνασιάρχῃ ἐν Μονάχῳ καὶ γνωστῷ ἐπὶ ταῖς ἐκδόσεσιν αὐτοῦ τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν ποιητῶν, ἡ ἐκδόσις τοῦ Αἰσχύλου, ἣς ὁ πρῶτος τόμος περιέχων τὴν «Ὀρεστειαν» δημοσιευθήσεται τῷ 1889, τῷ δὲ κ. Fr. Blass, γνωστῷ ἐκδότῃ τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων φιλολογικῶν ἔργων, ἡ τοῦ Δημοσθένους, ἣς δημοσιευθήσεται τὸ 1891, τῷ δὲ M. Schanz, γνωστῷ ἐκδότῃ πλατωνικῶν μελετῶν καὶ καθηγητῇ τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς καὶ φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Würzburg, ἡ τοῦ Πλάτωνος, ἣς ὁ πρῶτος τόμος δημοσιευθήσεται τὸ 1892. Κατὰ τὸ 1890 δὲ δημοσιευθήσεται ὁ δευτέρος τόμος τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη. Οὕτω διέταξε τὰ τῶν ἐκδόσεων ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἀναλόγως τῶν πόρων, οὓς διαθέτει ἐκ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου τοῦ κατατεθειμένου διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην.

Περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου οὐδὲν λόγον ποιοῦμεθα, διότι ὁ κ. Σεμιτέλος, πρὸς ὃν ὁ σύλλογος πρὸ δέκα μηνῶν ἔγραψε τῇ προτάσει τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔρωτων περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔσται ἐτοιμὴ ἡ ἐκδόσις τοῦ δευτέρου τόμου, οὐδὲν εἰσέτι ἀπήντησε, καίπερ παρῆλθοντες τριμήνου πρὸς τοῦτο προθεσμίας. Τελευταίως δ' ἔγραψα καὶ αὐθις αὐτῷ, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπαντήσῃ, ἐάν σκοπῇ ἐκδοῦναι καὶ τὸν δεύτερον τόμον κατὰ τοῦ ὅρου τοῦ προγράμματος. Ταῦτα τὰ κατὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην.

Τὰ δὲ περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος ἐκτεθήσονται ὑμῖν ἐν ἑτέρῃ συνεδριάσει ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς Θεράποντος καὶ εἰσηγητοῦ κ. Θ. Σαλπότη· ἐπὶ τοῦ παρόντος γνωστοποιούμεν μόνον, ὅτι ἡ ἀποσταλείσα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γλωσσικὴ ὕλη καὶ ἄρθρος καὶ ποιικίλη τυγχάνει, ὅτι τέσσαρες καὶ δέκα συλλογαὶ ἐλήφθησαν ἐκ διαφόρων μερῶν, καὶ ὅτι ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐσκέψατο καὶ περὶ τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, ἀλλ' ἀνέβαλε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Ταῦτα τὰ κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἔργα τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἅπερ τῇ κρίσει ὑμῶν

ὑποβάλλομεν, εὐχόμενοι πλείω κατὰ τὸ ἐπιόν ἔτος.

γ') Ὁ κ. K. Ηερδικίδης ἀναγγιλάσει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτασίων ἔργασιων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὡδε·

Κέρριαι,

Ὁρισθείσης τῆς ἐσπέρας ταύτης ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς ἐπίκουρον ὑμῶν, κατὰ τὰ κεκαυνοσμένα, τῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ λήγον συλλογικῶν ἔτος πεπραγμένων ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἣς τυγχάνομεν μετὰ, προαγόμεθα εἰς ἐκθεσιν τῶν ἐξῆς:

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ κατ' ἀρχὰς ἀποτελεσθεῖσα κατὰ τὰς ἐν ταῖς ἀρχαιεσίαις ἐκλογὰς ἐκ τῶν κυρίων αἰδέσ. Κανονικοῦ τῆς ἐν Γέβραλτάρῃ ἀρχαιεπισκοπῆς C. G. Curtis, James Calvert, Jean Mordtmann, Θεμ. Σαλπότη, Ε. Σιδεροπούλου, R. Schröder καὶ K. Ηερδικίδου, συμπαρέλαθεν ἐν τοῖς ἐξῆς, τῇ αἰτήσει αὐτῆς καὶ τῇ ψήφῳ τοῦ συλλόγου, τοὺς κυρίους Ἀνδρέαν Λεβάλ, Ἐδουίνον Πιέρς, Πέλοπιδαν Δ. Κούππαν, τὸν διδάκτορα Ἀλβέρτον Λόγκα καὶ τὸν καθηγητὴν A. van Millingen, ὅτινες εἰδικὰς κερτημέναι γνώσεις καὶ γνωστοὶ διὰ τὰς σοφὰς κῦπῶν μελέτας ἐπὶ ἀντικειμένῳ ἀναγκάσιων καὶ σγῆσιν ἔχόντων πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν συνετέλεσαν λίαν προσφόρος πρὸς τὸν ἐπὶ τὸ τελειότερον, κατὰ τὸ ἔτος, καταρτισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς.

Οὕτω δὲ καταρτισμένη ἡ ἐπιτροπὴ προσέβη εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς συνελθοῦσα κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος εἰς δέκα τακτικὰς συνεδριάσεις. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν συνεδριάσεων τούτων, ἐν ἣ παρῆν καὶ ἡ A. E. ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου K. Καλλιπιδης βέης, ψηφοφορίας γενομένης ἀνεδείχθη πρόεδρος μὲν αὐτῆς ὁ αἰδ. Κανονικὸς C. G. Curtis, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Κυριακὸς Ηερδικίδης, ὅτινες ἀποδεχόμενοι ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα αὐτῶν.

Κατὰ τὰς ἐφεξῆς συνεδριάσεις ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς μελέτης διαφορῶν ἀντικειμένων εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀναγομένων, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται, καθήκον αὐτῆς ἔκρινε ν' ἀσγοληθῇ καὶ περὶ τὴν διάταξιν τοῦ κώδικος τῶν ἐπιγραφῶν, ὅστις, ὡς εἶχεν, ἀνευ πινάκων κατατάξεως αὐτοῦ κατὰ χρονολογίαν, καθ' ὕλην, κατὰ διάλεκτον καὶ κατὰ τοὺς τόπους

τῆς ἀνακαλύψεως ἐκάστης αὐτῶν, ἀπετέλει κτῆμα πολυτίμητον μὲν ἀλλὰ δύσγραστον διὰ τὸ ἀνοικονόμητον αὐτοῦ. Τὴν σπουδαίαν ταύτην ἔλλειψιν ἀνεπλήρωσεν ἡ ἐπιτροπὴ ἀναθεῖσα δυοῖς μελέταιν αὐτῆς τοῖς κ. Ἀνδρέα Γουναί καὶ Ξενοφῶντι Σιδερόπουλῳ τὴν σύνταξιν ἐνὸς τῶν καταλόγων τούτων. Οἱ κύριοι οὗτοι ἀποδεξάμενοι προθύμως τὴν ἀναθεθεῖσαν αὐτοῖς ἐργασίαν ἐπιχείρησιν, μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτῶν φιλοσοφίας ἔσπερον εἰς πέρας τὸ ἔργον καὶ ἤδη εὐρεται ὁ κώδικς τοῦ συλλόγου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ πεπλουτισμένος μετὰ τοῦ τοσοῦτου ἀναγκασίου πρὸς μελέτην πίνακος τούτου. Ὁ πίναξ ἐκδοθήσεται (θεοῦ εὐδοκούντος καὶ διὰ τύπου ἐν τινι ἀρχαιολογῷ παραστήματι τοῦ περιουδικοῦ ἡμῶν, ἢ καὶ χωρὶς, πρὸς γράψιν τῶν περὶ τὰ ἐπιγραφικὰ τὰ διακριθῆς παρουμένων. Ἡ ἐπιτροπὴ χάριτας ὑφείλει τῷ τοῦ συλλόγου προεδρεῖῳ, ὡς ἀσμένως παρεδέξατο τὴν πρότασιν αὐτῆς περὶ τῆς κατ' οἶκον παραλαβῆς τοῦ κώδικος πρὸς εὐκολωτέραν καὶ συντομωτέραν τοῦ ἔργου διεκπεραιώσιν.

Κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος νέον ἔρανον τῇ ἐπιστήμῃ προστιμαζέει ἡ καθ' ἡμᾶς ἐπιτροπὴ, τοὺς τοπογραφικοὺς πίνακας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Γαλατῆ μετὰ σημειώσεων τῶν γνωστῶν ἢ υποτιθεμένων μερῶν τῶν ἀρχαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως κτισμάτων. Οἱ τῶς ὑπάρχοντες τοιοῦτοι καὶ περὶ τὴν ἀκριβείαν τῶν περιουρειῶν ἔλλειπousι καὶ περὶ τῆς τοποθεσίας τῶν διαφόρων μερῶν σφαλλοῦσι. Το ἔργον, ἵνα ἡ ἀξίον τοῦ συλλόγου, καὶ πολλῆς μελέτης καὶ πολλῶν πόνων δεικται. Ὁ συναδέλφος ἡμῶν κ. Πελουπίδας Κούππας ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τὴν σχεδιαγραφῆσιν τῶν περιουρειῶν ἐν τοῖς ἐν λόγῳ πίναξι μετὰ σημειώσεως τῶν μερῶν μόνον ἐκείνων, ὅσα ἀσφαλῶς γνωστὰ τυγχάνουσι, πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τοῦ ἔργου θέλει μεθ' ἐνὸς ἢ καὶ δύο ἄλλων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπισκερθῆ τὰ διαφορὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέγα καὶ σημειῖ ἀκολούθως ἐπὶ τῶν πινάκων ὅσα ἐπιβεβαιώθησαν καὶ ὅσα ἄλλα νέα ἀνακαλύπτονται. Περὶ τὸν κρίνομεν νὰ ἐξάρωμεν τὸν ζήτηλον, μεθ' οὗ ὁ κ. Π. Κούππας, ὁ ὁρηρὸς οὗτος τῆς ἐπιστήμης θεράπων, κατήρξατο τοῦ ἔργου, εἰς ὃ προσέθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τοῦτο θεῖχ συνάρσει ἀποτελέσει ἐν τῶν σπουδαιωτέρων κοσμημάτων τῆς μεγάλῃς τοῦ συλλόγου αἰθούσῃς.

Αἱ λοιπὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἐργασίαι εἰσὶν αἱ ἐξῆς. Ὁ κ. Ξενοφῶν Σιδερόπουλος ἐτοιμαζέει

μελέτην περὶ Δακκεβίτζης (Kebje), ὁ δὲ αἰδ. πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς μελέτην περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Βαράγγων, συνοπτικῶς περὶ τούτων παρατηρήσας τὰ ἐξῆς: ὅτι τὰ ἐξῶ τῆς πέμπτης πύλης τῶν γερσαίων τειρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μνημάτα, ἅτινα πρὸ τινῶν ἐτῶν ἀνακαλύφθησαν, οὐδὲως ἀνήκουσι τοῖς Βαράγγοις. α') διότι τὰ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς αὐτῶν κύρια ὄνοματὰ εἰσι Γοτθικά, καὶ β') διὰ τὸ ὄνομα Φεδεράτοι, δι' οὗ ἀποκαλοῦνται οἱ ἐν αὐταῖς ἐνταφιασθέντες: γνωστὸν δ' ὅτι οἱ Βαράγγοι οὐδὲως μετὰ τῆς φυλακῆς τῶν Φεδεράτων ἐνεκρίθησαν εἰμὴ ἐν χρόνῳ πολλῷ ὑστέροισ. ἐπὶ τῆς ἐποχῆς δηλαδὴ, καθ' ἣν τὴν Ἀγγλίαν κατέκτησε Γουλιέλμος ὁ κατακτητῆς, ὅτε πολλοὶ Σάξωνες, ὧν ἐν τοῖς πρώτοις εὐρεται Harald τῆς Hardrada, κατέφυγον εἰς Ἀνατολὴν ζητούντες παρὰ τῷ αὐτοκράτορι θέσιν.

Ἐπιγραφικὰ τρεῖς κατεδείχθησαν τῇ ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Ξ. Σιδερόπουλου: καὶ αἱ τρεῖς εἰσι χριστιανικαί, μικρὸν δὲ τὸ ἐνδιαφέρον ἔχουσι τῆς πρώτης τούτων ἐπιτυχῆ ἀναγνώσιν προσέτινεν ὁ κ. Θ. Σαλπέλης. Τὴν μελέτην τοῦ κ. J. Mordtmann περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κεννοσταφίου τοῦ Γουλιανῶ ἐπιγραφῆς ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔλαβεν εἰσέτι.

Πρότασις ἐγένετο περὶ ἐπισκέψεως καὶ μελέτης τοῦ ἐκ Σιδωνος μετενεχθέντος ἐνταῦθα σαρκωτάτου, ὃν ἰσχυρίζονται τινες ὄντα Ἄλεξάνδρου τοῦ μεγάλου: δυστυχῶς ὅμως ἡ πρότασις οὐ δύναται πραγματοποιηθῆναι, ἅτε ἀπηρερευμένης οὐσίας τῆς ἐπισκέψεως τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου μνημείου: ἀναβάλλεται λοιπὸν ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιθυμίας ταύτης εἰς χρόνους προσφωωτέρους.

Ὁ διδάκτωρ Long ἐπέδειξε τῇ ἐπιτροπῇ λίαν περιεργὸν δακτυλιόλιθον παριστάντα ἄνδρα κατευθύνοντα τὴν προσευχὴν αὐτοῦ πρὸς σταυρὸν καὶ ἡμισέλιον ἐνταυτῷ. Αἱ γνώμαι τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς διαχθεῖσαι εἰς οὐδεμίαν κατέλαξαν κοινῇ παραδεδομένην ἐξήγησιν ἢ τῆς πλειονοψηφίας τῶν μελῶν ἔκλινε πρὸς τὴν τοῦ διδάκτορος Long, ὅστις ἀπειράνη, ὅτι πιθανῶς ἡ ἀπαικονίζομένη λατρεία σχεῖν ἔχει πρὸς τὰ δόγματα τῶν Γνωστικῶν τοῦ Α' καὶ Β' μ. Χ. αἰῶνος.

Ὁ αὐτὸς διδάκτωρ A. Long ἀνέγνω τῇ ἐπιτροπῇ συρὴν μελέτην αὐτοῦ περὶ τριῶν Ἀσσυρίων κυλίνδρων, οὗς ὁ συναδέλφος ἡμῶν καθηγητῆς Θ. Σαλπέλης ἐπέδειξεν ἐν πρώτῃ συνεδριάσει αὐτῆς. Κατὰ τὸν μελετή-

σαντα τούς κυλίνδρους τούτους σφόν ἡμῶν συναδέλφου. ὁ εἰς αὐτῶν κατὰ πάσαν πιθανότητα ἀποδοτέος τῇ κατωτέρᾳ Χαλδαίᾳ. παρίστησι δ' οὗτος ἀντικείμενα ἀνήκοντα τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ τόπου μυθολογίᾳ, περὶ ὧν λόγον ποιείται ὁ Βηρουσσός. Ὁ ἕτερος, ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἔστιν εἰκάσαι, ἀνήκει τῇ Οὐρ τῆς Χαλδαίας, τὸ δὲ παριστώμενον ἐπ' αὐτοῦ θέμα ἔστιν ἐκ τῶν κτισμάτων, λατρεία δηλαδή δύο ἀνδρῶν πρὸς τινὰ θεότητα. Ὁ δὲ τρίτος, κατὰ πιθανὸν ἐπίσης λόγον, ἀποδοτέος τῇ Ἀσσυρίᾳ· δυνατὸν ὀρισθῆναι ἐποχὴ αὐτοῦ ἢ τῶν Σαργονιδῶν, καιτοὶ ἐργασίας μᾶλλον βαρβάρου τῶν ἄλλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κυλίνδρων. Ὁ τελευταῖος οὗτος κύλινδρος οὕτω προσομοιάζει τῷ δημοσιευθέντι ὑπὸ τοῦ κ. Λαγιάδου ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Niniveh and Babylon*, ὥστε, ἐὰν τὸ ἀπεικονιζόμενον ἀντὶ πολεμικῆς σκηνῆς δὲν παρίστα κινησικὴν, εἰκότως ἠδύνατό τις ἀποφανθῆναι, ὅτι ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου ἔστιν ἀπομίμησις. Ἡ μελέτη, κύριοι, τῶν κυλίνδρων ἐν γένει ἀποτελεῖ τὰ νῦν σπουδαιότατον τῆς ἀρχαιολογίας κλάδον. ἐπειδὴ δὲ πρῶτα αὕτη προσφέρεται τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιτροπῇ, εὐλόγως ἐνεκρίθη, ἵνα ὀλόκληρος κατατεθῆ ἐν τοῖς πρακτικαῖς αὐτῆς.

Ταῦτα τὰ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς πεπραγμένα. Ἐὰν δὲ κριθῶσιν ὑπὸ τινῶν παύρα, τὸ τοιοῦτον ἀποδοτέον εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀσχολίας, ὑφ' ὧν περιεσπῶντο τὰ τε μέλη καὶ ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς· οὐχ ἥττον δέον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι πάντες εἰργάσθησαν ὅση αὐτοῖς δύναμις καὶ ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον. Κατ'ἀλήθειαν ἐπευχόμενοι τὰ βελτίω διὰ τὴν ἐφεξῆς περίοδον.

δ') Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀναγνώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὡδε·

Ἀξιότιμοι κ. συνάδελφοι.

Τὸ ὄγδον νῦν ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ποιούμενος οὐδαμῶς ἀσχέλλω ἐπὶ τούτῳ, καιτοὶ τὸ ἔργον δυσχερές. αἱ δ' ἐργασίαι αὐτῆς πολλαὶ καὶ ἐργώδεις εἰσίν, ἀναγκόμεναι εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου. Τοῦ κανονισμοῦ ὅμως ἐπιβάλλοντος τὴν ἐκθεσιν ταύτην, διὰ βραχέων ἐκτίθημι ὑμῖν τὰ κατὰ τὸ λήγον ἔτος τελεσθέντα.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἀπετελείτο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν κ. Θ. Σαλτεῖα, Ν. Σουλίδου, Ν. Παρνακί, τοῦ γεν. γραμματέως τοῦ συλλόγου, τοῦ εἰδικοῦ, τοῦ γραμματέως τῆς βιβλιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Π. Πετρακίδου καὶ τοῦ τῆς ἀρχαιολογικῆς κ. Κ. Περδικίδου· ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων μικρὸν ἐτροποποιήθη παραιτηθέντος τοῦ κ. Ν. Παρνακί καὶ ἀναπληρωθέντος διὰ τοῦ δραστηριωτάτου κ. Ἀνδρέου Λεβᾶλ. Τὰ τῆς ἐπιτροπῆς δὲ μέλη συνεκρότησαν προεδρεύοντος τοῦ ἀκαμάτου κ. Θ. Σαλτεῖα δέκα συνεδριάσεις, καθ' ἃς ἡσυχολήθησαν περὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος, τοῦ III' τόμου τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματός καὶ τῆς Μακρογορδατείου βιβλιοθήκης.

Εἶπομεν, ὅτι τὸ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἔργον ἐστὶ δυσχερές· τοῦτο εὐχερῶς πᾶς τις κατανοεῖ ἀναλογιζόμενος, ὅτι ἅπανα ἢ ὕλη δέον νὰ παρασκευασθῆ, εἶτα δὲ νὰ ἐπιξεργασθῆ δις καὶ τρίς· πολλάκις ἢ συλλογῇ τῶν ἀναγνωσμάτων ἐπίσης οὐκ ὀλίγας δυσχερείας παρέχει. αἱ δὲ ἐκθέσεις τῶν ἐκαστοῦ ἐπιτροπῶν μακρυροῦσιν ὁμοφώνως περὶ τούτου· ἂν δ' εἰς ταῦτα προστεθῆ ἢ περισυλλογῇ καὶ ἐκδοσὶς τοῦ ἐκτάκτου τεύχους τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος, ὅπερ περιλαμβάνει τὸν κατὰ τὴν ἐροτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου ἀναγνωσθέντα προεδρικὸν λόγον ὑπὸ τοῦ κ. Πρ. Βασιλάδου, τὰς διαφύρας παρὰ διαφύρων ἀκαδημικῶν, πανεπιστημίων, ἐταιριῶν καὶ λοιπῶν ἀποσταλείσας συγγραφετῆρας ἐπιστολάς, τὰς διαφύρας παρὰ διαφύρων, ζήνων τε καὶ ἡμετέρων, λογίων καὶ ἐπιστημόνων ἀποσταλείσας πρὸς ἀναγνώσιν ἐν τῇ συνεδριάσει τοῦ συγκληθέντος μὲν διὰ λόγους γνωστούς δὲ μὴ γενομένου ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, θέλει πᾶς τις κατίδει, ὅτι ταῦτα πάντα ὡς καὶ ἡ ἐπιξεργασία τῶν πλείστων καὶ μεταρρασις καθίστων σοβαρὸν καὶ μέγα τὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἔργον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο· καὶ ὅμως ἢ ἐπιτροπὴ πέποιθεν, ὅτι τὸ καθήκον αὐτῆς ἐπετέλεσε, καὶ τοῦτο μάλιστα ὀφείλεται τῷ δραστηρίῳ αὐτῆς προέδρῳ, ὅστις νύκτας ὅλας ἀφιέρου ὅτε μὲν ἐπιξεργαζόμενος τὴν δημοσιευθησομένην ὕλην, ὅτε δὲ διορθῶν τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια. Τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀναβολήν, διότι ὁ σύλλογος συμβάλλεται διὰ τακτικοῦ συμβολαίου πρὸς τοὺς τυπογράφους, οἵτινες καὶ τὴν ὕλην ἐν καιρῷ ἀπαιτοῦσι· καὶ τὰς διορθώσεις κατὰ τὸν ὀρισμένον χρόνον.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀγγέλλει ὑμῖν σήμερον εὐχαρίστως, ὅτι τὸ τέταρτον τεύχος τῆς Μαυρογορδοπατείου βιβλιοθήκης πρὸ πολλοῦ ἐξετυπώθη, ἀναμένοντα δὲ μόνον τὰ τελευταῖα φύλλα καὶ ὁ πίναξ παρὰ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου Κερραμείως, ὅπως συμπληρωθὲν δημοσιευθῆ, καὶ ὅτι ὁ III' τόμος ἐξετυπώθη, διότι σήμερον καὶ τὸ ἐξώφυλλον τούτου ἐκτυπωθὲν ἀπεστάλη τῷ βιβλιοδότη.

Τὸ δὲ τεύχος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος μεθ' ὅλας τὰς δυσχερεῖας ἰκανῶς προχωρεῖ ὑπερβάν τὸ ΚΕ' τυπογραφικὸν φύλλον· βραδέως δὲ προβαίνει, διότι μετὰ μείζονος προσοχῆς δέον νὰ ἐκτυπωθῆ καὶ διότι καὶ διορθώσεις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πέμπονται.

Ἐκ τούτων δὲ ἡ μὲν εἰκοσιπενταετηρίς ἐκτυποῦται λίαν φιλοκάλως ἐν τῷ ἄριστῳ συγκροτημένῳ τυπογραφεῖῳ τοῦ κ. Ἰωάννου Παλλαμάρη, ὁ δὲ III' τόμος τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἡ Μαυρογορδοπατείου βιβλιοθήκη ἐπίσης φιλοκάλως ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ κ. Α. Κορομηλῆ· ἀποτινόμεν δὲ τῷ μὲν κ. Παλλαμάρῃ ἕνεκα τοῦ πολυγλώσσου τοῦ ἔργου καὶ ἄλλων δυσχερειῶν Α. Τ. 1,90 κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον, τῷ δὲ κ. Κορομηλῆ Α. Τ. 1,60 κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ρηναρὸν ἐγένετο, νομιζομεν, οἷα καὶ ὅποσῃ ἡ ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λήγον ἔτος· ἡ ἐργασία δὲ αὕτη ἦν ἔτι πλείων, εἰ μὴ τὰ οικονομικὰ τοῦ συλλόγου παρεκώλυον τοῦτο.

Καταλήγοντες δὲ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἔκτακτον τεύχος, ὅπερ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος ἀπεκλήθη, πρωτοφανὲς ἔσται βιβλίον ἐν τῇ νεωτέρῃ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ· διότι ὑπὸ τὸ κυανοῦν περιχάλυμμα περιληφθήσονται ἔργα διανοητικὰ Ἑλλήνων καὶ Γάλλων, Ἀγγλῶν καὶ Ρώσων, Δανῶν καὶ Οὐγγρῶν, Γερμανῶν καὶ Ἀμερικανῶν κτλ. τὸ δὲ τοιοῦτον συνέδριον διαφόρων σοφῶν τὸ πρῶτον ἔστιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις τὸ τεύχος τοῦτο καταδείκνυσι καὶ τὴν συμπάθειαν πολλῶν ἄλλογενῶν πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ἄλλογενῶν ἐμβαπτισθέντων ἐν τοῖς νόμοις τῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ὅστις οὐποτ' ὀλεῖται. Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης μεθ' ὅλας τὰς προσόδους τῆς νεωτέρης ἐπιστήμης πρότυπὸν ἔστι πολιτισμοῦ, ἐξ οὗ καὶ ὁ νεώτερος προήλθε καὶ δι' οὗ οὗτος κινεῖται καὶ ὑπάγει· τὸ νέον ἔργον κύπτει πρὸ τοῦ ἀρχαίου· τὸ ἀγαθὸν τὸ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ νέου κόσμου στηθὲν τῇ ἐλευθερίᾳ κρατεῖ μὲν τὴν

δὲ καὶ ἐκπέμπει ἠλεκτρικὰς ἀκτῖνας φωτός, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ οὐδαμῶς ἐξικνεῖται τῷ θεῷ μεγαλείῳ τοῦ πάλαι ἐπὶ τῆς Ἀεροπόλεως τῆς προμάχου Ἀθηνᾶς.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας ταῖς ἐπιτροπαῖς, ὧν αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν ἀνεγνωσθήσαν λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΜΗ'

(Ἐκτακτος)

Τῆς 16 ἀπριλίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α') ἀνακινουῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, γυμνασάρχου ἐν Ἀδριανουπόλει, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν πραγματείας αὐτοῦ πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῷ τεύχει τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος «περὶ ἐνότητος τῆς Ἰλιᾶδος».

Ἀνωνύμου ἐντεῦθεν, ἐπιστῶντος τὴν προσοχὴν τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῆς μετατροπῆς τῶν ὀθωμ. χρεωγράφων, ἅτινα διὰ χειρὸς τῆς αἰοδιμου Εὐαnthίας Θεοφιλίδου κατετέθησαν ἐν τῷ ἐν Ἀθῆναις ἔθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ περὶ τοῦ ἀνατοκισμοῦ τῶν χρημάτων.

Τοῦ κ. Γεράκη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ἅπερ κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου ἐπεμψεν.

Τῆς ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος Συμπνοίας, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης αὐτοῦ πρὸς τέλεισιν συναυλίας.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Νρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐκ Παρισίων, δηλοῦντος τὴν δωρεάν 150 λιρῶν πρὸς ταχεῖαν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγραμμματος.

β') Τὸ προεδρεῖον προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ψηφίζεται, ὅπως ἐκφρασθῶσιν αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου τῷ ἐξοχ. Χρηστάκη Ζωγράφῳ, μεγάλῳ εὐεργετῇ τοῦ συλλόγου.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δευτέρον καὶ ψηφρορεῖται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Παῦλος Μαν-

σούρωφ, β' γραμματεὺς τῆς βώσσιακῆς πρεσβείας.

δ') Ο κ. Θ. Σαλπέλης, ἀντιπρόεδρος, ἀνακρινώσκει ἐκθεσιν περὶ τῶν διαλέξεων τοῦ συλλόγου ἐγρουσαν ὡδε.

Κύριοι.

Τὸ αἰσίως ἤδη λήξαν συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ὑπῆρξεν, ὅσον ἀρορᾷ εἰς τὰ τῶν δημοσίων διαλέξεων, πολλῶ ἐντυχέστερον πολλῶν τῶν προκατόγων αὐτοῦ κατὰ πολλά· α') ὅτι ἐν αὐτῷ πλείονες ἢ ἄλλοτε δημοσίαι διαλέξεις ἐγένοντο· β') ὅτι τῶν ἀρορητῶν τῶν ἐγγραφάντων τὰ ἐαυτῶν ὀνόματα καὶ τὰ θέματα τῶν διαλέξεων ἐν τῷ δημοσιευθέντι προγράμματι σχετικῶς ὀλίγοιτο ἐκωλύθησαν ἢ ἐκώλυον ἐαυτοὺς ἐκπληρῶσαι τὴν δημοσίαν δεδωμένην ὑπόσχεσιν· γ') ὅτι αἱ εἰς τὸ πρόγραμμα προσεθῶσαι ἀπαξίαι καὶ μεταστάσεις ὀλίγαι σχετικῶς πρὸς ἄλλα ἔτη ἐγένοντο. (Τὰ δύο ταῦτα αἰσίως εἰσιν αἰωνός, ὅτι κινδυνεύομεν πως καὶ ἡμεῖς, ὁ περιούσιος τοῦ Δημοουργοῦ λαὸς τῶν Ἑλλήνων, νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ὁ ἄπαξ διδόμενος καὶ μάλιστα δημοσίᾳ λόγος καὶ ὑπόσχεσις ἱερά ἐστι καὶ ἀπαράβατος, καὶ ὅτι ἐν πᾶσιν ἀνάγκη νὰ ἐπικρατῇ τῆξις καὶ κόσμος)· δ') τὸ καὶ σπουδαιότατον, ὅτι καὶ ἐξῶ τοῦ προγράμματος ἐκτακτοὶ καὶ ἐν ἐκτάκτοις ἡμέραις ἐγένοντο διαλέξεις, ὧν τινες ὑπὸ μὴ ἐταίρων τοῦ συλλόγου, ἐξ ὧν ἐξείρομεν δύο μάλιστα, τὴν τοῦ δημοφιλοῦς ἐξ Ἀθηνῶν ποιητοῦ κ. Δημ. Κόκκου καὶ τὴν τοῦ ἐπιφανοῦς ἐν ἱατροῖς ἐκ Ηρακλείων κ. Τρελά· ε') ὅπερ λίαν εὐχάριστον καὶ παρήγορον, ὅτι τὸ δημοσίον πρόθυμον ἐκίστατε εἰς τὴν προσκαλοῦσαν τοῦ συλλόγου φωνὴν προσήρχετο, ἐστὶ δ' ὅτε μάλιστα τοσοῦτω πυκνὸν συνέρει, ὥστε προὐκάλει τὴν εὐχὴν, ὅπως ἢ τῶν δημοσίων διαλέξεων ἱκανῶς εὐρύχωρος τοῦ συλλόγου αἰθουσα διπλασίως καὶ τριπλασίως εἶχε τῆς διαστάσεως· τὴν εὐχὴν δὲ ταῦτην μάλιστα δις κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνέβη ἡμῖν ἀκούσαι παρὰ πολλῶν, ἐν τῇ διαλέξει τοῦ κ. Τρελά καὶ ἐν τῇ τῆς κ. Καλ. Κερχυμῆ, ὅτε τοσοῦτον εἶχεν ὑπερπληρωθῆ ἢ αἰθουσα καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ὑπὸ ἀρορατηρίου ἀμροτέρων τῶν φύλων ὁμογενῶν τε καὶ ἄλλογενῶν, ὥστε πλείστοι ἱκανὸν χρόνον πρὸ τῆς τακτικῆς ὥρας προσερχόμενοι οὐδὲ σπιθαμὴν ἰδάσους εὐρίσκοντες ἵνα σταθῶσιν ἠναγκάζοντο μετὰ μεγίστης αὐτῶν λύπης ν' ἀποχωρῶσιν· σ') καὶ τελευταῖον,

ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν ξένων, καὶ μάλιστα ἢ ὑπὸ τοῦ κ. Τρελά, γενόμεναι διαλέξεις ἱκανῶς ἐτίμησαν καὶ ἐξῆραν τὸ τοῦ συλλόγου γόητρον καταδείξασαι, ὅτι αἱ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐργασίαι, αἱ ὑπὸ τινῶν μισοκάλων καὶ φθονερῶν ὑποτιμώμεναι καὶ διακωμωδοῦμεναι, ἐπιεικέστερον κρίνονται καὶ προσηκόντως ἐκτιμῶνται ὑπὸ τῶν σωφρόνων καὶ ἀμερολήπτων καὶ ἀληθῶς ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, τῶν ἐξ ὁμογενῶν τε καὶ ἄλλογενῶν, τμητὴν ἐαυτῶν θεωρούντων παρίστασθαι ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ καὶ δημοσίως διαλέξεις ποιῆσθαι, καὶ τὰ μάλιστα κολακευομένων καὶ ὑψίστην ἐαυτῶν τιμὴν καὶ καύχημα ὁμολογούντων, ὅσοι ἂν ἐνγράφονται ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Καὶ ταῦτα μὲν γενικώτερον· νῦν δ' ἀναγράφομεν διὰ βραχείων τὰ καθ' ἕκαστα τῶν δημοσίων διαλέξεων.

Δημοσίαι μὲν διαλέξεις ἐγένοντο κατὰ τὸ χειμερινὸν τοῦτο πεντάμηνον, ἀρχαίμεναι μὲν ἀπὸ τῆς 12 νοεμβρίου παραταθείσαι δὲ μέχρι τῆς προχθῆς πέμπτης, ἤτοι τῆς 14 ἀπριλίου, αἱ πᾶσαι τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα, δηλαδὴ τσαυτάκι, ὅσαι ἀκριβῶς ἀναγεγραμμῆναι εἰσὶν ἐν τῷ δεδημοσιευμένῳ προγράμματι. Ἀλλὰ μὴ μοι σκανδαλισθῆτε νομιζόντες, ὅτι ἀρκεῖται τέλος εἰς τὸ παθητὸν καὶ εὐκαταῖον τοῦτο σημεῖον, τοῦ τηρῆσαι μετὰ θρησκευτικῆς ἀριθείας καὶ εὐλαθείας τὰ ἐν τῷ προγράμματι, ὡς ἔχει· διότι, ὡς ἐφθηνεν εἰπόντες, καὶ τῶν ἐνγεγραμμένων ἀρορητῶν ὀλίγοιτο τινες ὑπέστησαν, καὶ μεταβολαί τινες καὶ μεταστάσεις ἐγένοντο· ἀλλὰ τὸ μὲν ὁ ἐκτακτος ζήλος καὶ ἡ δραστηριότης τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν προέδρου καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός, τὸ δὲ ἡ εὐγενὴς προθυμία τῶν ἐνθέμεως καὶ εὐλακρινῶς τὸν συλλόγον ἀγαπώντων καὶ τὴν ἀπόσκαπτον καὶ εὐκασίον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ πορεῖαν ἐπιθυμοῦντων μελῶν τε αὐτοῦ καὶ μὴ, κηρωθῶσαν τοὺς μὲν ὑπερῆσαντας ν' ἀντικαταστήσωσι, τὰ δ' ἐλλείποντα ν' ἀναπληρῶσωσι, καὶ οὕτως ἐγένετο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ τὸ τοσοῦτον παρ' ἄλλοις καὶ ἐν ἄλλοις παθητὸν ἀλλὰ μάλιστα ἐπιδικωζόμενον ἰσοζύγιον.

Οἱ δὲ τῶν ἀρορητῶν ὑπερῆσαντές εἰσιν οἱδὲ· ὁ κ. Εὐαγγ. Λαυζόπουλος, ὃς οὐδεμίαν τῶν ἐν τῷ προγράμματι τεσσάρων αὐτοῦ διαλέξεων ἐποίησατο, τὰς γὰρ τρεῖς πρώτας ἐξ ἀδιαθεσίας· ὁ κ. Βαζάνης Βεβανός, ὃς τὴν πρώτην τῶν τριῶν αὐτοῦ διαλέξεων οὐκ ἐποίη-

σατο λόγω μὲν ἐξ ἀσθeneίας ἔργῳ δὲ χαρίζομενος τῷ φίλῳ μουσικῶ συλλόγῳ « Ἐρμῆ », οὗ ἡ ἐπέτειος ἐσορῆ. ἡ ἐν τῇ τοῦ συλλόγου αἰθούσῃ τῶν δημοσίων διαλέξεων καὶ τῶν πανηγύρεων μέλλουσα ἐροτασθῆναι, συνέπιπτε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ καὶ τῇ τῆς διαλέξεως αὐτοῦ· ὁ κ. Γ. Ἀριστοκλῆς ἐξ ἀληθοῦς ἀσθeneίας κωλυθεὶς μίαν μόνην τῶν ὑπὸ αὐτοῦ διαλέξεων ποιήσασθαι· καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἄγιος Εἰρηνοπούλεως κὺρ Φώτιος, ὃ λόγῳ ἀνώτεροι καὶ τῆς θελήσεως αὐτοῦ ἀνεξάρτητοι ἀπηγόρευσαν τὴν διάλεξιν. Οἱ δὲ προθύμως σπύσαντες πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κωλυθέντων, πρὸς οὓς καὶ δημοσίᾳ σήμερον πλείστας ὁμολογοῦμεν χάριτάς εἶσιν οἷδε· ὁ ὄρτηρός τοῦ Ἀσκληπιοῦ θεράπων κ. Κ. Μακρῆς, ὁ σοφὸς καὶ ἀκάματος γέρον κ. Ἡρ. Βασιλάδης καὶ οἱ κ. Παπαρρόδου καὶ Πομπέσιος· ἐστὶ δὲ ἐκ τῶν μὴ ἐν τῷ προγράμματι ἀναγεγραμμένων ὁ αἰδεσιμώτατος πρεσβύτερος καὶ καθηγητῆς τῶν θεησκευτικῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Ζαππεῖῳ παρθεναγωγείῳ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ λυκείῳ καὶ τῷ Ἰωακειμείῳ παρθεναγωγείῳ κ. Κ. Παρίσης καὶ ὁ φιλοπονώτατος χρονογράφος τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας κ. Μ. Γεδεών· πάντῃ δ' ἐκτάκτως καὶ ἐν ἡμέραις μὴ σεσημαωμέναις ἐν τῷ προγράμματι· πλὴν ἄλλων ὁ σοφὸς Γαλάτης ἱατρός κ. Τρελᾶ καὶ οἱ ποιηταὶ κ. Δ. Κόκκος καὶ Κόκκαλης.

Αἱ δὲ πρῆξι καὶ τεσσαράκοντα αὐταὶ διαλέξεις αἱ πλείσται πλείστου ἄξιαι καὶ πολὺ τὸ διακρίνον ἔχουσαι καὶ οὐ μικρὰν τοῖς ἀκροασιμένοις τὴν ὠφέλειαν παρασχούσαι κατ' εἶδος ἐξεταζόμεναι διήρηνται ὧδε· 1) εἰς ἱστορικὰς μὲν δώδεκα, 2) φυσικὰς δὲ ἐννέα, 3) φυσιολογικὰς δὲ δύο, 4) οἰκονομολογικὰς δὲ δύο, 5) νομικὴν δὲ μίαν, 6) ἠθικοθεησκευτικὰς δὲ δύο, 7) ἐθνολογικὴν δὲ μίαν, 8) βροτανικὴν δὲ μίαν, 9) μυθολογικὰς δὲ ἑξ, 10) παιδαγωγικὰς δὲ δύο, 11) ἱατρικὴν δὲ μίαν καὶ 12) ποιητικὰς δύο.

Τῶν δὲ διαλέξεων ἐκάστων προϊστάτο ὁ πρόεδρος, ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροσέδρων, ὁ γεν. γραμματεὺς ἢ καὶ ἄλλα τοῦ προεδρείου μέλη.

Τῶν δὲ ἀγορευτῶν ὑπὸ κωλυθέντων τὸν ἀριθμὸν ὄντων ὁ μὲν αἰδεσιμώτατος πρεσβύτερος Κ. Παρίσης ἐν δυοῖς διαλέξεσιν ὠμίλησε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ οὐσίας τῶν ἀρχαίων θεησκευμάτων· ἡ δὲ μουσοφιλῆς διευθύντρια τοῦ Ζαππεῖου παρθεναγωγείου κ. Καλ. Κεχαγιᾶ ἐν μιᾷ διαλέξει διηγήθη ἡμῖν τὸ περὶ τῶν

Ἐλευσινίων μυστηρίων ὄνειρον αὐτῆς· ὁ δ' ἐν ἱατροῖς ἐξοχος Γάλλος κ. Τρελᾶ λίαν εὐγενῶς καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξάμενος τὴν παράκλησιν τοῦ προεδρείου διελέξατο ἅπαξ περὶ τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου καθόλου· οἱ δὲ συμπαιεῖς καὶ δημοφιλεῖς ποιηταὶ κ. Δ. Κόκκος καὶ Κόκκαλης ἐν μιᾷ ἐκάτερος διαλέξει ἀπήγγειλάν τινα τῶν λυρικῶν αὐτῶν ποιημάτων· ὁ δὲ κ. Βασιλάδης ἐν πέντε μαθήμασιν ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὰ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν (Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Βαβυλωνίων καὶ Ἑβραίων)· ὁ δὲ κ. Γ. Ἀριστοκλῆς ἐν ἑπτὰ διαλέξεσιν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν νεωτέρων χρόνων διεξῆλθε τὰ κατὰ τὴν ἐν τῇ Δύσει ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν· ὁ δὲ κ. Α. Σπαθάρης ἐν τέσσαρσι μαθήμασιν ἐδίδαξεν ἐκ τῆς φυσικῆς τὰ περὶ τοῦ καιροῦ ἢ τῆς θερμοκρασίας· ὁ δὲ κ. Ἡλ. Βαλσαμάκης ἐν τέσσαρσι μαθήμασιν ἐκ τῆς κοσμογραφίας τὰ περὶ τὸ σχῆμα τῆς γῆς· ὁ δὲ κ. Χ. Χατζηγεωργίου ἐν μιᾷ μὲν διαλέξει εἰσαγωγὴν ἐποίησατο εἰς τὰ περὶ τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν, ἐν ἑτέρῃ δὲ ὠμίλησε περὶ ζωολογικῶν τινῶν περιέργων· ὁ δὲ κ. Κ. Μακρῆς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ἐδίδαξε τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου πιστώσας τὰ διδασκόμενα καὶ διὰ περὶ αὐτῶν ἐπιτυχῶν· ὁ δὲ κ. Β. Βρᾶνος διελέξατο δις ἐκ τῶν περὶ τῆς μουσικῆς ὡς μέσου παιδαγωγικοῦ τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς (Σίναις, Ἑβραίοις καὶ Ἑλλήσι)· ὁ δὲ κ. Ν. Φωτιάδης ἐν δυοῖς διαλέξεσιν ὠμίλησε περὶ τῆς πολυτελείας ὑπὸ οἰκονομολογικὴν ἐποψίν· ὁ δὲ κ. Ἰω. Γεωργαντόπουλος ἐν μιᾷ διαλέξει περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ μάλιστα περὶ συνθηκῶν· ὁ δὲ κ. Μ. Γεδεών ἐν μιᾷ διαλέξει περὶ τῶν διοικητικῶν θεσμῶν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας· ὁ δὲ κ. Σιωπίδης ἐν μιᾷ διαλέξει ἀνεκινώσατο ἡμῖν τὰς ὀδοιπορικὰς αὐτοῦ ἀναμνήσεις περιγράφας τὴν ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων αὐτῆς· ὁ δὲ κ. Παπαρρόδου ἐν μιᾷ μὲν διαλέξει ὠμίλησε περὶ κηδείας καὶ πένθους παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, ἐν ἑτέρῃ δὲ περὶ θεῶν καὶ ἡρώων· ὁ δὲ κ. Ε. Πομπέσιος ἐν δυοῖς διαλέξεσιν περὶ τῆς γενέσεως τῶν μύθων καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν καὶ περὶ τῶν διασημοτέρων μυθολογῶν καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλληλα.

Τῶν διαλέξεων τούτων τὰς ἀναλύσεις ἐκάστας ἐπιτρέφατέ μοι, φίλοι ἐταῖροι, ὅπως μὴ ἀναγῶ ὑμῖν κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην, τοῦτο

μὲν πρὸς ἀποφυγὴν μακρολογίας. ἄμα δὲ καὶ διότι πάντες σχεδὸν τακτικῶς παρακολούθησαντες ταῖς διαλέξεις γιννομέναις γνωστὰ ἤδη ἡμῖν ἔτι περιλήψεαι τινῶν ἐξ αὐτῶν βραχυτέρον δὲ συμπληρώσαντες αὐτὰς καταθέσομεν ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ συλλόγου, ἢ δὲ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ, ἐὰν ἐγκρίνη, καταχωρίσει αὐτὰς μετὰ τῆς βραχείας ταύτης ἐκθέσεως ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου, ἐν ᾧ περιληφθήσονται τὰ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος.

Ὅς ἠκούσατε, κύριοι, καὶ αἰδηρόσαι διαλέξεις αἰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γινόμεναι ἦσαν ὅσαι οὐδέποτε ἴσως ἄλλοτε, καὶ τὰ θέματα αὐτῶν σπουδαῖα ἦμα καὶ ὠφέλιμα καὶ τερπνὰ καὶ ποιητὰ, καὶ οἱ ἀγορευταὶ πάντες σχεδὸν ἐξέπληρωσαν τὴν ἑαυτῶν ὑπόσχεσιν μετὰ τῆς δυνατῆς ἀριθείας (ἐφ' ᾧ καθήκον ἡμῶν ἠκούμεθα τοὺς δικαίους ἐπαινοὺς ἐκφράσαι δημοσίᾳ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου καὶ τὴν θερμοστάτην εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτούς), καὶ τὸ δημόσιον παρὰ τὸ εἰθὺς ἀθρόον προσερχόμενον ἐπλήρου τὴν αἴθουσαν τῶν δημοσίων διαλέξεων, παρασχόν οὕτω τὴν εὐχαρίστησιν τῷ ἀναγινώσκοντι τὴν ἔκθεσιν ταύτην τοῦ ἰδεῖν πραγματοποιημένην ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν εὐχὴν, ἣν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅτε ὁμοίαν ἀναγνώσκων ἔκθεσιν παραπονούμενος καὶ ἱεραιμάδας ψάλλον ἐπὶ τῇ ἀδικροσίᾳ καὶ ψυχρότητι τοῦ πολλοῦ δημοσίου, ἐποιεῖτο, ὅπως ὁ διαδόχος αὐτοῦ εὐτυχέστερος γινόμενος περιέβη εἰς τὴν εὐαρέστως δεινὴν θέσιν τοῦ ἀπορεῖν λόγων, δι' ὧν ἐπαινέσεται καὶ εὐχαριστήσει τῷ δημοσίῳ ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ συρρεῖν καὶ υπερπληροῦν τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου κατὰ τὰ χρεὶν καὶ πρὸς ἠθικὴν ὠφελίαν αὐτοῦ τελούμενα δημοσῖα μαθήματα, ἐνθαρρύνοντι οὕτω καὶ ἐμψυχρῶντι τοὺς ἀγορευτὰς καὶ τοῦ συλλόγου τῷ σκοπῷ ὑπηρετοῦντι καὶ τὰς προσπαθείας αὐτοῦ ἱκανοποιῶντι καὶ ἀνταμείβοντι.

Τελευτῶντες δ' εὐχόμεθα, ὅπως κατὰ τὸ ἐπιόν ἔτος ἔτι εὐαρεστότερα κατὰ πάντα ἀκούσομεν τὰ περὶ τῆς δημοσίας διαλέξεις.

ε') Ὁ κ. Γ. Χατζόπουλος, ταμίης, ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου ἔχουσαν ὧδε:

Κύριοι,

Μοὶ εἶναι λίαν λυπηρὸν, ὅτι πρῶτον ἤδη φορὰν ἔχων τὴν τιμὴν νὰ καθυποβάλλω ἡμῖν

ἔκθεσιν τῆς ταμειακῆς διαχειρίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου δὲν εἶμαι ἐν τῇ εὐαρέστῳ θέσει νὰ παρουσιάσω ἀνθηρὰν οικονομικὴν κατάστασιν. Μετὰ λύπης δὲ ἀναγκάζομαι νὰ εἶπω εὐθὺς ἀρχόμενος, ὅτι, ἐὰν δὲν ληρθῶσι μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῆς οικονομικῆς καταστάσεως ταύτης τοῦ συλλόγου, κινδυνεύει οὕτως νὰ περιέλθῃ συντόμως εἰς λίαν δυσχερῆ οικονομικὴν θέσιν.

Ἐπιτραπήτω μοι νὰ παρατηρήσω, ὅτι πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπαιτεῖται πρῶτιστα πάντων ἡ ἐγκαίριος ἀρωγὴ αὐτῶν τῶν ἀξιοτίμων μελῶν τοῦ συλλόγου· καὶ ὅμως δυστυχῶς πολλὰ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀμελοῦσι καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν εὐτελεστάτην τακτικὴν αὐτῶν συνδρομὴν ἐγκαίριως ν' ἀποτίσωσιν. Ἐφέτος ἐξεδέθησαν 277 διπλότυπα ἐπὶ τῶν διπλωμάτων καὶ τῶν τακτικῶν συνδρομῶν, ἀντιπροσωπεύοντα, ὡς γνωστόν, 277 λίρας. Ἐξ αὐτῶν εἰσεπράχθησαν μέχρι τοῦδε μόνον 230. Ἐπομένως καθυστέρησιν 47. Ἐπίσης ἐνῶ τὸ προῖόν τῆς τελευταίας συναυλίας ὑπερέβη τὰς 150 λίρας, τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου μέχρι σήμερον εἰσέπραξε μόνον 123 περίπου.

Ἐὰν λοιπὸν ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν ἐπιδεικνύωμεν μέριμναν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου, τὸν ὅποιον εὐκαίριος δοθείσης μετὰ μεγίστης τῆς ὑπερηφανείας τοῖς ἀλλοῖς ἐπιδεικνύμεθα, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ταμῶμεν νὰ ἐπικαλώμεθα τὴν συνδρομὴν τῶν ἐκτὸς αὐτοῦ εὐρισκομένων;

Μεγίστης προσσχῆς ἐπίσης ἄξιόν μοι φαίνεται τὸ ἐξῆς:

Ὁ σύλλογος ἐφέτος εἰσέπραξεν ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν τῶν τακτικῶν αὐτοῦ μελῶν λίρας 195, ἐδάπανησε δὲ διὰ τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ (ἐφ' ἑνὸς ἀντιτύπου τοῦ ὁποίου ἔχει δικαίωμα, ὡς γνωστόν, ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτοῦ) τὸ πλείστον μέρος τοῦ ποσοῦ τῶν λιρῶν 223.47 1/4, ὅπως εἶναι καταγεχωρημένον ἐν τῷ πίνακι ὑπὸ τὸν τίτλον « συντακτικῇ ἐπιτροπῇ ». Ὅστε ὁ σύλλογος οὐχὶ μόνον ἐπέστρεψε πρὸς τὰ μέλη τὴν συνδρομὴν αὐτῶν με σπουδαίον ποσόν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτους παρέσχεν ἡμῖν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ νὰ ὀνομαζώμεθα μέλη αὐτοῦ δωρεάν!

Ἐὰν, κύριοι, καὶ ἐφέτος ὁ σύλλογος κατώρθωσιν εὐτυχῶς νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς δυσχερῆ θέσιν οικονομικῶς, τοῦτο κυρίως ὀφείλεται πρῶτον εἰς τὸ ὅτι κατώρθωσε νὰ δώσῃ, πρὸς ὄφελος αὐτοῦ δύο συναυλίας, τῶν ὁποίων τὸ καθαρὸν προῖόν ἀνῆλθεν εἰς λίρας 263.51· καὶ

δεύτερον, διότι εὐρέθησαν καὶ πάλιν ἐφέτος γείρες προστάτιδες, αἵτινες συνεισέφερον τὸν ὀβολὸν αὐτῶν πρὸς εὐδωσίῳ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ ἀποστολῆς· εἰσὶ δὲ αὗται:

Ὁ ἀξιότιμος κύριος Ἀνδρέας Συγγρός, ὅστις ἐδωκῆσατο τῷ συλλόγῳ λίρας 30.

Ὁ ἀξιότιμος κύριος Στέφανος Ζαφειρόπουλος λίρας 25.

Ἡ εὐγενεστάτη κυρία Ἄννα Ἄλβου λίρας 25.

Ὁ σεβαστὸς συμπολίτης ἡμῶν κύριος Δ. Ν. Τζαμβάκος λίρας 10.

Ἐκτός δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν 90 λιρῶν ὑπάρχει καὶ ἕτερον, ὅπερ, ὡς μὴ εἰσπραχθὲν εἰσέτι, δὲν θὰ ἔδρατε ἀναφερόμενον εἰς τὸν πίνακα. Τοῦτο δὲ εἶναι 150 λίραι, ἧς ἡ Α. Ε. ὁ Χρηστικὸς ἐφένδης Ζωγράφος, ὁ μέγας οὗτος εὐεργέτης τοῦ συλλόγου καὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν γένει, προσέφερε πρὸς τὸν σύλ-

λογον. Τὴν εὐάρεστον ταύτην ἀγγελίαν ὁ σεβαστὸς πρόεδρος τοῦ συλλόγου ἐλάβε τῇ προχθὲς πέμπτῃ ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. Χασιώτου.

Βεβαίως, ἐὰν ὁ ἡμέτερος σύλλογος κητύχει νὰ ἔχη πολλοὺς εὐεργέτας καὶ προστάτας, ὡς τοὺς ἄνω ρηθέντας, παρῶς τὰ οἰκονομικὰ αὐτοῦ θὰ ἐγίνοντο ἐραμίλλα τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ αἰγλης. Πρὸς ἐπιτυχίαν ὁμως τούτου, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ὑπέδειξα, ἀπαιτεῖται θυσία τις ἐκ μέρους αὐτῶν τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Ἄς μὴ βασιζώμεθα δὲ ὑπὲρ τὸ δέον ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων τούτων δωρεῶν· διότι, ὡς ἐκ τῆς ἐκθέσεως τετραετοῦς διαχειρίσεως τοῦ ἀξιότιμου προκατόχου μου καταφαίνεται, αὐταὶ εἶναι λίαν ἐλαστικαὶ καὶ ἐκτακτοί.

Ἡ ταμειακὴ διαχείρισις τῆς χρήσεως τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1887—8 μέχρι σήμερον ἔχει οὕτω.

Π Ι Ν Α Ξ

διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τῆς χρήσεως 1887—88, ἀπὸ τῆς μαΐου 1887 μέχρι τῆς 15ης ἀπριλίου 1888.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΑΙ
Υπόλοιπον ἐκ τῆς χρήσεως 1886-87. Α.Τ. 196.40	Ἀντίγραφα λόγων Α.Τ. 0.97
Ζωγράφειον διαγώνισμα . . . » 100.—	Ὁδριτσάνη. » 30.—
Τακτικὰ συνδρομαί. » 195.—	Ἐξόδα γραφείου » 22.43 1/2
Διπλώματα » 35.—	Μισθοδοσίαι » 163.50
Ἐκτακτοὶ συνδρομαί. » 90.—	Ἐξόδα διάφορα. » 28.67
Καθαρὸν προϊόν Α' συνουλίας. » 155.01	Ἐκτακτοὶ δαπάναι. » 10.44
Ὁδριτσάνη » 30.—	Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ. » 223.47 1/4
Συνουλία Β'. » 123.56 1/2	Φωτισμὸς καὶ θέρμανσις. . . » 17.62
Εἰσπραξίς ἐκ κηυστερουμένων Α' συνουλίας » 1.—	Ζωγράφειον διαγώνισμα . . . » 110.—
	Ἀσφάλιστρα » 12.28
	Βιβλιοθήκη » 4.68 1/2
	Ἀναγνωστήριον. » 23.10 1/2
	Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ . . . » 1.20
	Ἐξόδα Β' συνουλίας. » 16.06 1/2
	Ἐκτακτοὶ πιστώσεις. » 20.—
	Ν. Κρητικίδης, ἐκκρεμῆ . . . » 7.50
	Υπόλοιπον εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ » 234.03 1/4
Α.Τ. 925.97 1/2	Α.Τ. 925.97 1/2
1888 Ἀπριλίου 15. Ὑπόλοιπον εἰς νέον ὡς ἄντικρυ. . Α.Τ. 234.03 1/4	

Ἐκτός δὲ τοῦ περισσεύματος τῶν λιβῶν 234.03 1/4, ἃς ὁ πίναξ αὐτὸς παρουσιάζει, ὑπάρχει καὶ ποσὸν τι χάρτου ἀξίας 20 λιβῶν περίπου, νομιζῶ, ὅπερ πρόκειται νὰ ἐκποιηθῆ ὡς μὴ κριθὲν κατ'ἀλλήλων διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ συλλόγου.

Ἐπίσης δὲ ὑπάρχουσιν αἱ 150 λίραι τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστικάου ἐρέντη Ζωγράφου, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφερον· ὥστε τὸ ὅλον τοῦ περισσεύματος ἀνέρχεται τῇ σήμερον εἰς λίρας 404.03 1/4.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ ὅμως τούτου δέον ν' ἀραιρωθῶσι τὰ ἐξόδα, ἅτινα τυγόν θὰ κάμῃ ὁ σύλλογος μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρόντος μηνός.

Ἐν τέλει εὐχομαι ἐκ καρδίας, ὅπως ὁ διάδοχός μου ἔχῃ τὴν εὐτυχίαν νὰ παρουσιάσῃ ὑμῖν κατὰ τὸ ἐπίον ἔτος ἀποτελέσματα πολλῶ πλέον εὐάρεστα τῶν τῆς ἐρετηνῆς χρήσεως.

Γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι συμφώνως τῷ κανονισμῷ τὴν ἐπιούσαν γενήσεται ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων κοσμητόρων καὶ παρακαλεῖ τὰ καθυστεροῦντα μέλη, ὅπως ἐπισπεύσωσι τὴν ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς των.

ζ') Ἡ εἰδικὴ γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν εἰδικὴν ἐκθεσιν τῶν ἐν ταῖς συνεδρ. αἰσιν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου.

η') Ὁ κ. Κ. Περδικίδης βιβλιοφύλαξ ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς βιβλιοθήκης.

θ') Ὁ κ. Χρ. Χατζεργρήστου ἀναγινώσκει τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ «Ἐγχειριδίου τῆς στοιχειώδους σωματολογίας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν ταῖς ἀστικαῖς καὶ δημοτικαῖς σχολαῖς διδασκαλῶν παιδῶν» ὑπὸ Ἀναστασίου Ηρωτοπαπαδάκη, καθ' ἣν τὸ ἔργον κρίνεται ἄξιον συστάσεως πρὸς χρῆσιν τῶν σχολῶν, ὑπὲρ ὧν προώριστα.

Τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπικυροῦ ὁ σύλλογος.

ι') Ὁ κ. Νικόλαος Εὐσταθίου ἀναγινώσκει τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ «Τηλεμάχου ἢ Ροβινσώνας προσηρμοσμένου εἰς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων», ἐγγραφοῦσας αὐτὸ ὡς κατ'ἀλλήλων ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐν ταῖς δημοτικαῖς σχολαῖς.

Τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπικυροῦ ὁ σύλλογος.

ια') Ὁ κ. Νικ. Εὐσταθίου ἀναγινώσκει τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ «Παραδείσου τῶν νεκρῶν σπουδαστῶν

τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης», νομιζούσας αὐτὸν κατ'ἀλλήλων πρὸς τὸν σκοπὸν, ὑπὲρ οὗ ἐγγράφη.

Τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπικυροῦ ὁ σύλλογος.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΗΤ'

(Ἐκτακτος)

Τῆς 17 Ἀπριλίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως γίνεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἡ ἐκλογὴ τῶν κοσμητόρων διὰ τὸ ΚΗ' συλλογικὸν ἔτος καὶ ἐκλέγονται:

Πρόεδρος, Γ. Ἀριστοκλής.

Ἀναγνωστὴς, Χρήστος Χατζεργρήστου, Γ. Νικ. Εὐσταθίου.

Γεν. γραμματεὺς, Θόδ. Ἀνδρεάδης.

Εἰδίω. γραμματεὺς, Ε. Ποπέσκος.

Βιβλιοφύλαξ, Θ. Σαλτέλης.

Γραμμάτις, Θ. Κουσουδης.

Λογιστής, Η. Πρωϊός.

Ἐπιμεληταί.

Τῆς ὀργανοθήκης καὶ τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν ὁ κ. Βασίλειος Ρίτσος.

Τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν ὁ κ. Η. Δ. Κούππας.

ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ.

Φιλολογικῆς.

Βασιλάδης Ηρ., Χαρίτσος Κ., Περδικίδης Η., Σαλτέλης Θ., Τάγης Φ., Χατζεργρήστου Χρ.

Ἀρχαιολογικῆς.

Calvert J., Curtis C. G., Γεδεών Μ., Κούππας Η. Δ., Leval A., Long A., Millingen A., Περδικίδης Κ., Σαλτέλης Θ., Σιδερόπουλος Ξ.

Ἐκπαιδευτικῆς.

Βαλσαμάκης Ἴδλ., Βασακόπουλος Ἄπ., Βασιλάδης Ἡρ., Δωρίζας Γ., Εὐσταθίου Ν., Παππαγιαννόπουλος Ν., Παρανίκας Ν., Ποπέσκος Ε., Σαλτελής Θ., Τάγης Φ., Χατζήστου Η.

Ἀνθρωπολογικῆς.

Βασιλάδης Ἡρ., Γεωργιαντόπουλος Ι., Καλλιλάδης Κ., Λιμαράκης Α., Ναούμ Ι., Παπαρρόδου Γ., Παρδικίδης Κ., Ρίτσος Β., Σκωτιδής Ν.

Ἐπιστημονικῆς.

Ἀπέρης Η., Ζαχισσιάνος Σπ., Λιμαράκης Α., Λογιάννης Δ., Μακρῆς Κ., Μαυρογορδάτος Φρ., Ρίτσος Β., Σαλάχης Φρ., Σέβαστόπουλος Ν., Χατζήαρχήστου Η.

Οἰκονομικῆς.

Βαλλιάνος Β., Βελογιάννης Β., Γκιών Ι., Μελανδρινός Εμμ., Μπέσσας Ν., Φωτιάδης Ν., Χατζόπουλος Ι.

Συντακτικῆς.

Σαλτελής Θ., Σουλιδής Ν., Leval Α., οἱ δύο γραμματεῖς τοῦ συλλόγου καὶ οἱ γραμματεῖς τῆς φιλολογικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐθλεγκτικῆς.

Μαυρογορδάτος Φρ., Σιδερόπουλος Ξ., Χατζόπουλος Ι.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΗΖ'

(Ἐκτακτος)

Τῆς 1 Μαΐου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ

ΕΠΗΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Παρούσης ἐκλεκτῆς ὁμηγηφόρου, ἥς προίστατο ἡ Α. Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκουμηνικός Πατριάρχης, ἤρξατο ἡ εορτὴ ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ συλλόγου αἰθούσῃ περὶ τὴν 2 μ. μ. ὥραν, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος ἀνέγνω λεπτομερῶς τὴν ἐκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λήξαν συλλογικὸν ἔτος ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἔχουσιν ὡδε:

Παναγιώτατε δέουτα, σεβασμώτατοι ἱεράρχαι, μεγάθυμοι συνάδελφοι, φιλόφρονες καὶ μουσοτραφεῖς ἐκκλησίασμα.

«Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, ἔλεγον ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐν τῇ προεδρικῇ λογοδοσίᾳ τοῦ παρελθόντος συλλογικοῦ ἔτους, βαρέως φέρων τὴν ἀδιαφορίαν, μεθ' ἧς ἀναμείβονται οἱ ὑπ' αὐτοῦ καταβαλλόμενοι μετ' αὐταπαρησίαις κόποι πρὸς διάδοσιν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων, εὐελπιστεῖ, ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ χειμερινὴν περίοδον κυρίαί καὶ κύριοι πολυάριθμοι εἰς πάσας ἡμῶν τὰς διαλέξεις προφρονῶς προσελεύσονται, τοὺς τε ἀγορευτὰς ἐνθαρρύνοντες καὶ ἑαυτοῖς τέρψιν σὺν ὠφελείᾳ προσπορίζουμένοι».

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐπήνεγκον ἡμιτελεῖς μὲν, εὐχρέστον δὲ πᾶν καὶ εὐόκων ἀποτέλεσμα, οὐ μόνον δ' ἐπὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τακτικῶν τε καὶ ἐκτάκτων συνεδριῶν ἡμῶν. Βεβαίως πολλῶ στενοτέρας σχέσεις καὶ μεγαλειτέρας ἐνθαρρύνσεις ἀπεκδέχόμεθα καὶ διὰ τὸ μέλλον ἐπικαλούμεθα παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὁμολογουμένως φιλομούσου καὶ ἑλληνοπρεποῦς δημοσίου· ἀλλ' ἡ προθυμία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, μεθ' ὧν παρεκκλιούθησε κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τὰς ἐργασίας τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιβήλουσι μοι ἰδίαν καὶ ἐξαιρετικὴν μείαν. Καθ' ἑκάστην σχεδὸν συνεδρίαν καὶ ἐν ταῖς πλείεσταις τῶν διαλέξεων τὸ ἐνδιακτικὸν τοῦτο τῶν τῆς Μητροπολιτικῆς ἐρασιῶν θυματέρων ἐφιλοξῆνει πολὺ καὶ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον, ἐπιμελῶς πᾶν παρακολουθοῦν τὰς ἡμετέρας ἐργασίας. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ οὐκ εὐάριθμοι ζῆνοι ἐκόσμου τὰς ὁμηγηφόρας ἡμῶν, ὧν τὴν αἰγλήν, ὁμολογητέον, λαμπροτέραν καθίστα ἡ τοῦ ὠραίου φύλου συνεχῆς συρροή. Ζωή, κίνησις, δρᾶσις, ἡ γόνιμος αἰσιοδοξία παρετηροῦντο. Θεῖα συνᾶρσει καὶ δι' εὐχῶν τῆς ἡμετέρας πανσέπτου Πατρότητος, ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ καθ' ἅπασαν τὴν ἐπ' αἰσίσις λήγουσαν οἰωνοῖς περίοδον ταύτην, καθ' ἣν καὶ τὰ μέλη αὐτῆ μάλλον ἀθρόα προσήρχοντο, καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ἀναγνωσμάτων συζητήσεις, σοβαραί, ποικίλαι καὶ ἐμβριθεῖς οὔσαι, παρετίνοντο ἔστιν ὅτε μέχρι προκεχωρηκυίας νυκτός πρὸς μεγίστην τέρψιν καὶ ὠφελείαν τῶν τε συζητούντων καὶ τῶν ἀκροωμένων. Ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ καὶ εὐαρέστῳ τούτῳ ἀποτελέσματι ἀπονέμω γηθοσύνης πάσαις καὶ πᾶσιν, οἷς προσήκει, τὰς τοῦ συλλόγου θερμότητάς εὐχαριστίας.

Κατὰ πόσον δὲ ἐνετυρήσαμεν πολυτιμοὺς εἰδικαίαις μελέταις, κάσπτερον μὲν προκειμέναις τῶν καθόλου ἐργασιῶν καὶ μόθων ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων, κόσμημα δ' ἐσομέναις τοῦ ἡμετέρου περιουσιακοῦ συγγράμματος, κρινέτω πᾶς ἀμερόληπτος ἐκ τῆς ἀκολούθου ἀπαριθμήσεως, ἐν ἧ' ἡ τῶν συγγραφεῶν δικαία φήμη συνοῦται θαυμασίως τῇ σπουδαιότητι τῶν ἐπιτυχῶς τε ἐκλεγέντων καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἐμβριθείας καὶ φιλολογικῆς ἀξίας οὐ τῆς τυχεύουσας διαπραγματευθέντων ποιητῶν θεμάτων.

«Περὶ ὕπνου καὶ ὄνειρων», ὑπὸ τοῦ Ἐξ. Σπυριδῶνος Μαυρογένους πασσαῖ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, ἐν συνεδρίαις τρισίν.

«Ὅποια παρ' ἡμῖν ἡ ἐκπαίδευσις», ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ξανθοπούλου, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Περὶ τῶν καθ' Ἡρόδοτον Σκυθῶν», ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ηερδικίδου, ἐν συνεδρίαις ὀκτώ.

«Περὶ τοῦ καθ' Ἡσίοδον βίου τῶν Ἑλλήνων», ὑπὸ τοῦ κ. Καρόλου Σίτλ ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐλευσινίου», ὑπὸ τοῦ Ἐξ. κ. Ἀλεξάνδρου Παγκρατῆ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Περὶ τοπογραφίας τῆς ἀρχαίας μητροπόλεως Τόμης (τοῦ Πόντου)», ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κούππα, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βυζαντινῶν δεξκαμενῶν», ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἐν συνεδρίαις δυοί.

«Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιεπισκοπικῆς κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας», ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Ἱστορία ἐπὶ τινῶν σημείων τοῦ Καρχιπέδαίου», γαλλιστί, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρ. Λεβῆλ, ἐν συνεδρίαις δυοί.

«Αἱ κατὰ τῆς πολυτελείας ἔθνηκαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας», ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Περὶ τῆς φωνητικῆς κοινωνίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος», ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἐν συνεδρίαις τρισί.

«Χρονολόγιον συμπεράσματα», ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

«Ἐρευναι περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς», ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Χατζιδάκη, ἐν συνεδρίῳ μιᾷ.

Ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως ταύτης τῶν ἀναγνωσθεισῶν ἐν τῷ συλλόγῳ πραγματειῶν δῆλον γίνεται καὶ ὅτι εἴκοσι ἕξ συνεκροτήθησαν

πρακτικὰ αὐτοῦ συνεδρία. Ταύταις προσθεμένων καὶ τεσσαρῶν ἐκτάκτων, ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν ἡμετέρων συνεδριῶν ἀνέρχεται εἰς τριάκοντα, ὧν τὰ πρακτικὰ, ὡς καὶ τὰ τῶν συνεδριῶν τοῦ προεδρίου, συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως κ. Ε. Ποσπέσκου μετ' ἀκριθείας καὶ καλλιπειείας. Καὶ ἐν μὲν ταῖς ἐκτάκταις ἀνεκοινοβήθησαν αἱ ἐπισηαὶ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν κοσμητόρων καὶ ἐγένοντο αἱ διὰ τὸ εἰκοστόν ὄγδον συλλογικὸν ἔτος ἀρχαιεσιαι' ἐν δὲ ταῖς πρακτικαῖς σὺν τοῖς προεβηθεῖσιν ἀναγνωσασθαι ἐκοινοποιήθησαν τῇ προτάσει κατὰ μὲν μέρος τοῦ προεδρίου, συγροτήσαντος ἰδίαις συνεδρίαις ὀκτὼ μακρᾶς καὶ κοπώδεις, διάφορα ζητήματα ἀφορῶντα τιμολογίῳ τοῦ συλλόγου συμφέροντα.

Πρῶτον τῶν ζητημάτων τούτων καὶ κυριώτερον ἐστὶν ἡ ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τοῦ ἔκτου τμήματος αἰτήσις βαρυτάτου φόρου διὰ τὸ κτίριον τοῦτο. Ἡ κατὰ τὴν δικαίαν καὶ νόμιμον θεωρίαν ἡμῶν λύσις αὐτοῦ ἀνεβή βαθυσεβάστως τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι. Ἡτις, ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὴν πατρικῇ μεριμνῇ ὑπὲρ τῶν δεδίκαιολογημένων αἰτήσεων τῶν πνευματικῶν Αὐτῆς τέκνων, τῶν ἐμπειπιστευμένων ἄνωθεν ταῖς στίβαραῖς Αὐτῆς χερσὶ συντόμως ἐργάσατο, ἐργάζεται καὶ ἐργασθήσεται ὑπὲρ αὐτῆς, ἐπισηπωμένη τὴν βαθείαν καὶ ἄλλοστον εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου.

Ἐν γένει δὲ περὶ τῶν ἡμετέρων οικονομικῶν τῆς δεούσης γενομένης προκαταρκτικῆς σκέψεως ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ τῶν περὶ ἐμὲ ἐπιτίμων συγρομητόρων, τῶν κ. Θ. Σαλτέλλ, καὶ Θ. Κουσουδά, ἀντιπροέδρων, τοῦ γενικοῦ γραμματέως κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως κ. Ε. Ποσπέσκου, τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Κ. Ηερδικίδου, τοῦ ταμίου κ. Γ. Χατζοπούλου καὶ τοῦ λογιστοῦ κ. Π. Ηερίου, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἡ διοργάνωσις καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πρὸς ὄφελος αὐτοῦ ὀργανικῆς καὶ φωνητικῆς μουσικῆς συναυλιᾶς. Καὶ δὴ πρὸς ὅσον ἐνεστὶν ἐντελεστέραν καὶ καρποφοροτέραν ἐκτελεσθαι τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐξελέγη πρὸς σύνταξιν τοῦ προγράμματος αὐτῆς εἰδικὴ ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου καὶ προέδρου αὐτῆς, καὶ τῶν κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, γενικοῦ γραμματέως, Γ. Χατζοπούλου, ταμίου, Δ. Πασπαλλῆ, Φ. Μαυρογορδάτου καὶ Α. Καραθεοδωρῆ. Ἡ συναυλία ἐτελέσθη ἐν μέσῳ πολυπληθεστάτου ἀροατηρίου, πανθομολο-

γέσαντος τὴν πλήρη αὐτῆς ἐν παντί ἐπιτυ-
χίαν. αἱ δ' εὐχαιρίσται τοῦ συλλόγου, αἱ δὲ
ἐπιστολῶν ἐγκαιρῶς διατυπωθεῖσαι. ἀπονέ-
μονται καὶ σήμερον δημοσίῃ δι' ἐμοῦ τοῖς
ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης προσφρόνως καὶ τὰ
μᾶλα ἐντέλῳς μαγθῆσαι, τῷ τε προσφιλε-
στάτῳ ἡμῖν ἑλληνικῷ συλλόγῳ « Ἑρμῆ » σὺν
τῷ διευθύνοντι τὸν μουσικὸν αὐτοῦ χορὸν κ.
Oscar Dethier, καὶ ταῖς κυρίαῖς Λίκατερίνῃ
Βερώνῃ, Σοφίᾳ Βερώνῃ καὶ Elisa Boschetti
καὶ κυρίοις Δημοσθένῃ Ἀλεξιάδῃ, Gerhard
Brassin, Léopold Brassin. Δημ. Σαρπίν-
σκῃ καὶ Italo Selvelli. Ἡ δ' ἐκ τῆς διανο-
μῆς τῶν τῆς συναυλίας εἰσιτηρίων εἰσπραχθῆς
ἀνήλθε, χάρις πρὸ πάντων τῷ κ. I. Χατζο-
πούλῳ, εἰς 160 ὀθωμανικὰς λίρας.

Ἐὰν τὸ ποσὸν τοῦτο ἦν κατὰ τὸ ληξάν
ἔτος ἡ μόνη ἡμῶν ἔκτακτος πρόσδος, μεγάλ-
ην ἠθέλωμεν ὑποστῆ χρηματικὴν στενοχωρίαν
ἰδίᾳ πρὸς ἐγκαίρον καὶ ἀρμόζουσαν ἐκδοσὶν
τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων. Ἀλλ' ὁ μέγας
εὐεργέτης τοῦ συλλόγου, ὁ ἐξοχώτατος Χρη-
στάκης ἐφένδης Ζωγράφος, ὁ μηδέποτε, εἴτε
ἐνταῦθα, εἴτε μακρὰν ἡμῶν τὰς διατριβὰς
ποιεῖται, ἐπιλήσμων αὐτοῦ ἐλεγχόμενος, ἔτει-
νεν ἡμῖν καὶ αὐθις χεῖρα ἁρωγῶν καὶ προστά-
τιδα, δωρησάμενος τῷ συλλόγῳ διὰ τὰ ἔξοδα
τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ λίρας ὀθωμαν-
ικὰς 150. Ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ βαρυσημάντῳ
εὐεργεσίᾳ περιχαρῶς ὑποβάλλω τῇ Αὐτοῦ Ἐ-
ξοχότητι ἐν τῇ πανδήμῳ ταύτῃ τῶν γραμ-
μάτων ἐσρητῇ τὴν ἐκφορὰν τῆς τοῦ συλλόγου
βαρυτάτης καὶ ἀνεξιτήλου ἐννομοσύνης,
ἐπευχόμενος Αὐτῇ ἐκ μεγάλων καρδίαις μακρό-
τητα ἡμερῶν, εὐμάριαν ἀνεπηρέαστον καὶ
ἀνετον πόθων ἐκπλήρωσιν.

Σὺν τῇ δωρεᾷ ταύτῃ τῇ ἐκτάκτῳ ἐγένοντο
ἡμῖν καὶ ἕτεραί τέσσαρες, αἱ ἐξῆς. Ἡ μὲν μου-
σοτραφῆς κυρία Ἄννα Ἀββοστ, θυγάτηρ
τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου τοῦ Καραθεο-
δωρῆ, προσήνεκε διὰ δύο φωτογραφήματα
τεθησόμενα ἐν τῷ τεύχει τῆς εικοσιπενταετηρί-
δος τὸ ποσὸν λίρων ἑξακοσίων 25· ὁ δὲ κ.
Α. Συγγρός Βασιλῆος ἐπέστειλε 25·
καὶ ὁ κ. Δ. Παρθένος ἐπέστειλε 25· ἡμῶν πολυε-
τῆς καὶ πολυτίμου θυμον. Ἡ τε κυρία Ἀβ-
βοστ καὶ τοῖς προσρηθείσι φιλοφρονεῖσι κυρίαῖς
ἀπονέμονται σήμερον δι' ἐμοῦ γρηθοσύνης αἱ
τοῦ συλλόγου θεροδότηται εὐχαιρίσται.

Ἐκ τούτων μὲν σὺν καταφαίνεται, ὅτι εἰσε-
πραχθῆμεν ἐξ ἐκτάκτων προσόδων ποσὸν ἀνε-
χόμενον εἰς 400 ὀθωμανικὰς λίρας· ἐκλεγέν-

των δὲ τεσσαράκοντα καὶ τεσσάρων τακτικῶν
μελῶν, ὀφειδόντων ἀποτίναιν ἀνά μίαν λίραν
διὰ τὸ δίπλωμα αὐτῶν καὶ μίαν διὰ τὴν ἐτη-
σίαν αὐτῶν συνδρομήν, κατὰ 88 λίρας ὀθωμαν-
ικὰς ἠῦξήσαν καὶ αἱ τακτικαὶ ἡμῶν πρόσδοι.
Ὅχι ἦπτον, ἐλλείψεως ἕνεκα τῶν ἀπαιτούμε-
νων χρημάτων, ἀναβάλλεται ἡ δημοσίευσίς
τριῶν περιοδικῶν, πλείσται δὲ ἕλλησι συλλογι-
καὶ ἐργασίαι ἢ ἡμιτελῶς ἐκτελοῦνται ἢ καὶ τέ-
λειον ἐγκαταλιμπάνονται. Πότε ἄρά γε ὁ ἑλ-
ληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, ὁ ποσοῦτῳ προ-
φρόνως καὶ λυσιτελῶς ἐξυπηρετῶν τιμαλφῇ
τοῦ ἔθνους συμμέροντα, πότε προσκτήσεται
κεφαλαιὸν ἰκανὸν εἰς ἀμείριστον, ἀπόρροστον
καὶ ἐγκαίρον διεξαγωγὴν τῶν σπουδαιωτάτων
αὐτοῦ ἐργασιῶν, εὑρυσιν δὲ τὴν πρέπουσαν
τοῦ κύκλου τῆς δράσεως αὐτοῦ;

Ἄλλὰ καὶ ἀντεπιστέλλοντα, πλήν τῶν προ-
μνημονευθέντων τακτικῶν μελῶν, ἐξελέγησαν
τέσσαρα, τρεῖς δὲ ἐπίτιμα. Ταῦτά εἰσιν ἡ τε
Αὐτοῦ Ὑψηλότης ὁ Ἀκριφῆ πασσαῆς, πρέ-
δρος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, καὶ ἡ
Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Σαήτ πασσαῆς, ὑπουργὸς
ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, οἵτινες μετ' εὐγνωμο-
σύνης ἀποδεχόμενοι τὴν ἐκλογὴν πολλὰ τ' ἀ-
γαθὰ ὑπὲρ τοῦ συλλόγου ἀπεφώνησαν, ὡς καὶ
ὁ διάσημος καθηγητὴς καὶ μέλος τῆς ἰατρικῆς
ἀκαδημίας τῶν Χαρισίων κ. Ὁδ. Τρελά.

Τρεῖς προσκτήσαντες ὁ σύλλογος ἡμῶν
ἐπίτιμα μέλη, τρεῖς δυσμοίρους καὶ ἀπώλεσεν.
Ἐθρήνησεν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ γραμμα-
τέως τῆς Σμιοθωνείου ἀκαδημίας ἐν ταῖς Ἡ-
νωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς Spenser
Baird, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Marie Antoine
Alexis Chassang, ἐπιτίμου γενικοῦ γραμμα-
τέως τῆς μέσης παιδείσεως ἐν Γαλλίᾳ, καὶ
ἐπὶ τῇ ἰσκαί στερήσει τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν
καὶ εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ πλειστάκις δραμόν-
τος Ἀνδρέου Βαλλιάνου. Ὁ σύλλογος ἀπέ-
στειλεν εἰς δεῖ ἐπὶ ταῖς συμφορὰς ταύταις
συλλυπητηρίου ἐπιστολάς, ὡς καὶ ἐπὶ τῷ
προφῶρῳ θανάτῳ τοῦ Αἰμιλίου Νοννότῃ, τα-
κτικοῦ αὐτοῦ μέλους, αἰετοῦ μετὰ προθυμίας,
τοῦ ἡμετέρου ταρνησίας ἐκπληρώσαντος πα-
σαι εὐπερὶ αὐτῶ συλλογικῆν ἐργασίαν
ἐκτελεῖσαι καὶ δι' ἐμοῦ σήμερον τὴν ἁρχαίαν
αὐτοῦ θλίψιν, δεόμενος τοῦ Ὑψηλοῦ ἵνα ἐν
κόλποις Ἀβραάμ ἀναπαύσῃ τοὺς μεταστάν-
τας ἐτάκτους.

Δάκρυα λείψαντες ἐπ' αὐτῶν, δεῦτε ἀνα-
παραστήσωμεν πρὸς ἀναψυχὴν τῇ μνήμῃ
ἡμῶν τὴν πλήρη ζωῆς καὶ διαρότητας κίνησιν,

τὴν ἐπικρατήσασαν σχεδὸν ἀνὰ πᾶσαν κυριακὴν καὶ πέμπτην, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν τρίτην. ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ κηθούσῃ, ἐν ἣ λιγυεῖς ἀγορευοῦνται διαπραγματεύθησαν ἐνώπιον πολλοῦ καὶ ὀζυδεακοῦς ἀκροατηρίου θέματα ποικίλα, τερπνὰ, γραφικὰ, διδακτικὰ. Πρὸς τῇ ἐκτάκτῳ δὲ ταύτῃ κινήσει παρατηρητέον καὶ ὅτι πλείονες ἢ ἄλλοτε ἐγένοντο δημοσίου διαλέξεις. ὅτι οἱ ἀγορευοῦντες οἱ ἐγγράφιδες τὰ ἐκτυτῶν ὀνόματα ἐν τῷ προδημοσιουθέντι προγράμματι πάντες σχεδὸν ἐξεπλήρωσαν τὴν ἦν δημοσίῃ ἀνέλκθον ὑποχρέωσιν, ὅπερ παρήγορον πρόκειται δεῖγμα τῆς ὁσημέραι αὐξήσεως παρ' ἡμῖν συναισθησεως τοῦ καθήκοντος καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν τάξιν, καὶ ὅτι καὶ ἐκτακτοὶ μὴ προαγγελθεῖσαι ἐν τῷ προγράμματι ἡμῶν καὶ ἐν ἐκτάκτοις ἡμέραις ἐγένοντο διαλέξεις, ὧν τινες καὶ τὸ γόητρον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου εἶτι μᾶλλον ἀνύψωσαν καὶ τοὺς ἀπιστοτέρους τῶν ἡμετέρων ἐδίδαξαν, ὁπόσης ἀπολαύει ὁ περιθώλος οὗτος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπολήψει.

Πρῶτος δημοσίᾳ ποιησάμενος διάλεξιν ἔστιν ὁ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγον παρεπιδημήσας συμπαθῆς καὶ εὐφρέστατος Ἀθηναῖος ποιητῆς κ. Δ. Κόκκος, ὃς ἀπήγγειλε λίαν ἐντέχνως τὰ ποιητικώτατα τῶν ἐαυτοῦ ἀριστουργημάτων, προτάξας, ἐν εἶδει προσιμίου, τὴν πρὸς τὸν σύλλογον ὠρχίαν ταύτην προσφώνησιν.

« Ἄν εἶμαι προφανῶς τετραρχημένος
κι' ἐντός μου ἡ καρδίᾳ πᾶλλῃ,
ἂν τὴν ψυχὴν μου πᾶν ἀφίην σθένος
καὶ ἄμουσα καὶ ἄτεχνα θὰ ψάλλῃ,
εἰς τὴν χαρὰν μου, ἥτις εἶναι τόση,
τὴν σύγχυσιν καθεὶς ἅς ἀποδώσῃ.

Εἰς ξένον, πλὴν ἐκ τόπων γνωστοτάτων
πάσῃ τῆς γῆς μουστοραφεῖ γωνία,
ἐν τῷ ἀσύλω τούτῳ τῶν γραμμάτων
προσφέρεται καλῇ φιλοξενίᾳ,
καὶ ἔνδοκος βλέπει, μέσῳ ἐπιγόνων,
ὁ ξένος ἦθη ἀρχαίων χρόνων.

Ἔστιν αἰσθητικὸς ὁ σύλλογός σας
ἀρχαίῃς ἑλληνικῆς παιδείας,
πέμπει ἀκτίνας ζωογόνους τόσας
εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς καρδίαις,
κι' ὅπου ἑλληνισμὸς ἐνδοξαῖται,
ἐν τῷ φωτὶ αὐτῶν ἀναγεννᾶται.

Ἐντός τῆς φωταυγῆς αὐτῆς αἰθούρας,
ὅπου ῥήτορων ἀντηγοῦν τὰ χεῖλη,
ἂν καὶ τὸ ἄσμα τῆς πτωχῆς μου Μούσης
μετ' εὐμενεῖας ν' ἀκουσθῇ ὀφελῆ,
πεῖθεται πᾶς ὑμῶν, ὅτι μεγάλη
εἶν' ἡ τιμὴ, μετ' ἧς με περιβάλλει.

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος ΚΑ')

Ἄλλ' ἂν δὲν προσεῖνθ' δυσαρμονίαν
εἰς ἄστυον Μουσῶν πτωχῆ τις λύρα
κ' εἰς τὴν φωτολαμπρὴν ὑμῶν λυγρίαν
προσθέτῃ ἕνα κἄν ὄργανον λαμπτήρα,
τί αἰσθημα τὸν ψάλλον καταλλύξει,
μόν' ἢ ψυχῆ του νὰ εἰπῇ γνωρίζει.

Ὁ διάσημος Γάλλος ἱατρός κ. Τρελά ὠμίλησε περὶ τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου. Τὸ μᾶθημα τοῦ σοφοῦ ἀσκληπιίδου ἐθεωρήθη, καὶ δικαίως, ὑπὸ τοῦ ὑπερπληρωσάντος τὴν αἰθουσαν ταύτην ἐνθουσιώδους ἀκροατηρίου ὡς πρότυπον δημοσίας διαλέξεως. ἄμικρῶ δὲ τῶν καταλλήλων ἐκφράσεων πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ τῶν πάντων θαυμασμοῦ καὶ ἀδυνατῶ προεπόντως διερχομένης τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ τῷ βήματι αὐτοῦ ἐξόχῳ τιμῇ.

Τινὰ τῶν χαρισιστῶν αὐτοῦ ποιημάτων ἀπήγγειλεν ὁ ἐπὶ τινι χρόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμεινὼς δημοφιλεῖς ἐκ Πελοποννήσου ἀοιδὸς κ. Γ. Κόκκαλης, καταθέλων τοὺς ἐαυτοῦ ἀκροατῆς.

Καὶ αὐταὶ μὲν εἰσιν αἱ ἐκτακτοὶ ὑπὸ μὴ ἐταίρων γενόμεναι διαλέξεις, τὸν ἀριθμὸν τρεῖς· τριᾶκοντα δὲ καὶ ἐννέα ἐγένοντο τακτικαὶ τε καὶ ἐκτακτοὶ ὑπὸ τῶν ἐγγραφέντων μελῶν τοῦ συλλόγου, ἐν οἷς ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος οὐδεμίαν τῶν τεσσάρων αὐτοῦ διαλέξεων ἐποίησατο, τὰς γε τρεῖς πρώτας ἐξ ἀσθενείας, καὶ ὁ κ. Η. Βαλαμαχῆς, ἐκ κωλύματος μήπω δηλωθέντος, τέσσαρας μόνον, ἀντὶ ἐξ, κοσμογραφικῆς περὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς.

Ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Κ. Παρίσης ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ὠμίλησε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ οὐσίας τῶν ἀρχαίων θεησκευμάτων.

Ἡ μουσοφιλεῖς διευθύντρια τοῦ Ζαππείου παρθενιαγωγείου κυρία Καλλιόπη Κεχαγιᾶ ἐν μιᾷ διαλέξει διηγήθη ἡμῖν τὸ περὶ τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων ὄνειρον αὐτῆς.

Ὁ κ. Γ. Ἀριστοκλῆς ἐν ἐπτὰ διαλέξεσιν διεξήλθεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν νεωτέρων χρόνων τὰ κατὰ τὴν ἐν τῇ Δύσει ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ὁ κ. Α. Σπαθάρης ἐν τέσσαρσι διαλέξεσιν ὠμίλησεν ἐκ τῆς φυσικῆς περὶ τοῦ καιροῦ ἢ τῆς θερμοκρασίας.

Ὁ κ. Πρ. Βασιλάδης ἐν πέντε διαλέξεσιν ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὰ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Βαβυλωνίων καὶ Ἑβραίων.

Ὁ κ. Χ. Χατζηαργήστου ἐν μιᾷ μὲν διαλέξει εἰσαγωγὴν ἐποίησατο εἰς τὰ περὶ τῆς

ζωῆς τῶν φυτῶν, ἐν ἐτέρῃ δὲ ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ζωολογικὰ τινὰ περίεργα.

Ὁ κ. Κ. Μακροῦς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ἐδιδάξεν τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας τοῦ ἐγκράλλου, μετὰ πειραμάτων.

Ὁ κ. Β. Βράνος ἐν δυοσι διαλέξεσιν ὠμίλησεν ἐκ τῶν περὶ τῆς μουσικῆς ὡς μέσου παιδαγωγικοῦ περὶ τῆς μουσικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, Σίναις, Ἑβραίοις καὶ Ἑλλήσιν.

Ὁ κ. Ν. Φωτιᾶδης ἐν δυοσι διαλέξεσιν ἀνέπτυξε τὰ τῆς πολυτελείας ὑπὸ οἰκονομολογικὴν ἔποψιν.

Ὁ κ. Γ. Γεωργαντόπουλος ἐν μιᾷ διαλέξει ἀνέλυσεν ἐκ τοῦ διεθνοῦς δικαίου τὰ περὶ συνθηκῶν.

Ὁ κ. Παπαρόδου ἐν μιᾷ μὲν διαλέξει ὠμίλησεν περὶ κηδείας καὶ πένθους παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, ἐν ἐτέρῃ δὲ περὶ θεῶν καὶ ἡρώων.

Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἐν μιᾷ διαλέξει ἀνέπτυξε τὰ περὶ τῶν διοικητικῶν θεσμῶν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας.

Ὁ κ. Ν. Σκωτιδης ἐν μιᾷ διαλέξει ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν τὰς ὀδοιπορικὰς αὐτοῦ ἀναμνήσεις, περιγράφας τὴν κάτω Ἀλβανίαν καὶ τὰ ἔθνη καὶ ἔθνη τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Ὁ κ. Ε. Ηοπέσκος ἐν δυοσι διαλέξεσιν ὠμίλησεν περὶ τῆς γενέσεως τῶν μύθων καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν διασημοτέρων μυθογράφων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλληλα.

Ὁ περὶ γενέσεως τῶν μύθων, ἦτοί τῆς ἀρχαιότερας τῶν ἐποχῶν, λόγος ὑποδείκνυσιν ἡμῖν τὸ εὐκαίρον τῆς ἀνελιξέως τῶν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ πεπραγμένων τῶ συλλόγῳ ἐφ' ᾧ καὶ ἴδωμεν τί ἐργάσατο ἡ ἀρχαιολογικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπὴ. Αὕτη οὖν, ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ ἀιδεσιμωτάτου C. G. Curtis, προέδρου αὐτῆς, καὶ τῶν κ. James Galvert, Jean Mordtmann, ἀποχωρήσαντος ἀπὸ πολλοῦ ὀριστικῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Θ. Σαλτέλης, Ε. Σιδερόπουλου, R. Schraeder, ὀριστικῶς ἐπίσης ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πρωτεύουσαν ἡμῶν ἐγκαταλείψαντος, Ἀνδρέου Λεβᾶλ, Η. Κούππα, Albert Long, A. Millingen καὶ Κ. Ηερδικίδου, γραμματέως αὐτῆς, περὶ τῆς ἐξῆς ἄσρολήθη ἐργασίας. Καθῆκον αὐτῆς πρῶτιστον ἡγήσασμένη τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω διατάξιν τοῦ ἡμετέρου κώδικος τῶν ἐπιγραφῶν, ὅς ἄνευ καταλόγου ἀπετέλει κτῆμα πολυτίμον μὲν, ἀλλὰ δύσρηστον καὶ ἥκιστα κατ' ἀκολουθίαν προσιτόν καὶ ἐπωφελές, ἀνέθετο τὴν ἀναπλή-

ρωσιν τοῦ σπουδαιστάτου τούτου κενοῦ δυσὶν αὐτῆς ἐπιλέκτοις μέλεσι, τοῖς κ. Ἀνδ. Λεβᾶλ καὶ Ξενοφῶντι Σιδερόπουλῳ. Οἱ προσφιλεῖς οὗτοι ἐταίροι ἀναδεξάμενοι προθύμως τὴν ἐργασίαν, ἐπιχείρησιν μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτῶν φιλοσοφίας καὶ εἰδικότητος, ἐπεραιώσαν ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον καὶ ἤδη εὐρηται ἐνταῦθα ὁ πολυτίμος κώδιξ πεπλουτισμένος μετὰ τοῦ ἀπαραιτήτου πρὸς μελέτην καταλόγου. Ἀπονέμω αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου. Πρὸς τοῦτοισι ὁ μὲν ἀιδεσιμώτατος C. G. Curtis ἤρξατο τῆς συντάξεως δοκιμίου περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Βασιλέων, ὁ δὲ κ. J. Mordtmann περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κενοταφίου τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐπιγραφῆς, δοκιμίου πεμφθησομένου προσεγῶς τῇ ἐπιτροπῇ ὁ διδάκτωρ Long ἐπέδειξεν αὐτῇ λίαν περίεργον διακτιλιόληθον, ἐφ' οὗ καθαρῶς παρίσταται ἀνὴρ κατεθῶνον τὴν ἑαυτοῦ προσευχὴν πρὸς σταυρὸν καὶ πρὸς ἡμισέλιον ἐνταυτῶν ὁ αὐτὸς ἀνέγνω τῇ ἐπιτροπῇ μελέτην περὶ τριῶν Ἀσσυρίων κυλίνδρων, οὗς ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἐπέδειξεν ἐν προτέρῃ συνεδριάσει ὁ κ. Ε. Σιδερόπουλος ἤρξατο τῆς συγγραφῆς ποιηματιῶν περὶ Λακεδαιμόνας, ἐπέδειξε δὲ τῇ ἐπιτροπῇ τρεῖς χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς, τῆς πρώτης τῶν ὁμοίων ἐπιτυχῇ κρηθεύσαν ἀνάγνωσιν προὔτεινεν ὁ κ. Θ. Σαλτέλης. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τῶ διακεκριμένῳ ἀρχιτέκτονι καὶ δοκιμῳ ἐργάτῃ τοῦ συλλογικοῦ ἀμπελώνος κ. Η. Κούππα ἡ σπουδαιστάτη ἀνετέθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐργασία τῆς σχεδιαγραφῆσεως ἀρχαιολογικοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς Κωνστ/πόλεως, σκοποῦντος τὸν ὅσον ἐνεστί ἀκριβῆ ὄρισμὸν τῆς τοποθεσίας τῶν μέχρι τοῦδε σωζομένων ἀρχαίων τῆς πόλεως μνημείων ἢ ἑρείπιων, τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν πιστὴν ὀνομασολογίαν αὐτῶν, τὸν προσδιορισμὸν τῆς τοποθεσίας τῶν καταστραφέντων μνημείων, βασιζόμενον ἐπὶ διαφόρων πειστικῶν μαρτυριῶν τῶν συγγραφέων ἢ τῶν περιηγητῶν ἢ ἐπὶ ἀρχαιότερων τοπογραφικῶν διαγραμμάτων. Ὁ τοπογραφικὸς οὗτος χάρτης ἀπαρτισθήσεται ἐκ πολλῶν φύλλον, ὧν ἀδύνατον ὄρισαι ἀπὸ τοῦδε τὸν ἀριθμὸν, διαγράφεται δὲ ἐπὶ κλίμακας ἐχούσας ἀναλογίαν ἐνός χιλιοστοῦ πρὸς μέτρον. Ὁ σύλλογος περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν ἐπιτυχῇ ἐκτέλεσιν τοιούτων ἔργων ἀπεκδέχεται ὅσον οἶόν τε ταχεῖαν τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ χάρτου, εὐχαριστεῖ δὲ δι' ἐμοῦ σήμερον δημοσίῃ ἐπὶ τε τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ τῇ σχεδιογραφῆσει τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου θησαυροῦ τῇ ἀρχαιολογικῇ αὐτοῦ ἐπιτροπῇ,

καὶ ἰδίᾳ τῷ φιλοπόνῳ τῆς ἐπιστήμης θεράπονται κ. Π. Κούππκ.

Καὶ τὸ μὲν δῶρον τοῦτο τῆς ἀρσιώσεως καὶ τῆς τέχνης κοσμήσει. Θεοῦ εὐδοκούντος, μετ' οὗ πολὺ τὴν αἰθουσαν ταύτην τὴν δὲ βιβλιοθήκην ἡμῶν ἐκόσμησαν καὶ ἐξῆς πολῦτιμοι δωρεαί. Ἐκ Ρωσσίας ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Τβίερ κ. Σάββας ἐπεμψεν ἡμῖν τὰς ἐκδόσεις αὐτοῦ ἐκ τόμων ἑπτὰ καὶ δύο φυλλαδίων. Τῶν συγγραμμάτων τούτων τὸ σπουδαιότατον καὶ σπανιώτατόν ἐστι τὸ ἐπιγραφόμενον Specimina palaeographica codicum Graecorum et Slavonicorum Bibliothecae Mosquensis Synodales, 1863· ἕτερον δὲ γαλλιστὶ γεγραμμένον καὶ λίαν ἀξιοπερίεργόν ἐστι τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Sacristie patriarcale dite synodale de Moscou, 2me édition avec XV tables photographiées et gravées sur pierre des objets les plus remarquables de la sacristie, 1865· τὰ δ' ἐπίλοιπά εἰσι ῥωσιστὶ γεγραμμένα, ἐν οἷς καὶ τὸ περιέγον τὰ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῆς ἀρχιμεταίης τῆς Α. Σεβ., ἀποστειλάσας ἡμῖν καὶ τὴν ἐαυτῆς εἰκόνα μετ' ἰδιοχείρου ὑπογραφῆς. Ὁ κ. Caspar René Grégory, ὑφ' ἡγετῆς τοῦ ἐν Λευίξ πανεπιστημίου καὶ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βαλτιμόρη Johns Hopkins, ἐλθὼν ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τὸ συνέδριον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πέμπει ἡμῖν 140 τόμους, τεσσαράκοντα μὲν μικροῦς, ὡς λέγει ἐν ἐπιστολῇ λίαν καλῶς ἐλληνιστὶ γεγραμμένη, ἑκατὸν δὲ μεγάλους, σὺν τούτοις δὲ καὶ ἑπτὰ τόμους τῆς Συμβωσείου ἀκαδημίας. Διὰ τοῦ εὐγενεστάτου κ. Ε. Μαρζουμάτου, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος, ἐπέμφθη τῷ συλλόγῳ ὁ διαταγῆ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου μεταφρασθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου, λογαγῶ τοῦ ἐλληνικοῦ πεζικοῦ, τόμος τῶν ἐπιστολῶν τοῦ πρίγκιπος Graf de Hohenlohe περὶ τοῦ πεζικοῦ, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἵππικοῦ. Τὰ πανεπιστήμια Ἀλλης-Βιττεμβέργης, Βόννης, Αἰδελβέργης καὶ Ἐρλάνγης ἐπεμψαν ἡμῖν ἰκανὰς διατριβὰς καὶ τὰ ποικίλα αὐτῶν προγράμματα. Ἡ βασιλικὴ ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου, διὰ τοῦ κ. Momson, ἔδωκεν ἡμῖν τὸν τρίτον τόμον τοῦ Corpus inscriptionum latinarum· τεύχη δὲ καὶ τόμοι διαφόρου ὕλης 365 προσηνήθησαν ὑφ' ὁμογενῶν καὶ ξένων περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὸν πλουτισμὸν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης. Ἐν-

θερμοὶ τοῦ συλλόγου εὐχαρισταὶ ἀπονέμονται δι' ἐμοῦ πᾶσι τοῖς καθιδρόμασι καὶ τοῖς ἀτόμοις τοῖς προσενεγκούσιν αὐτῷ τοσούτῳ τερανὰ δαίγματα τῆς ἐαυτῶν ἀγάπης.

Εἰς δὲ τὸ ἀναγνωστήριον ἡμῶν εἰσῆλθον δωρεὰν μὲν καὶ ἐφημερίδες «Βυζαντίας», «Ἐπιθεωρήσεις», «Κωνσταντινούπολις», «Νεολόγος», «Phare du Bosphore» τῆς ἡμετέρας πρωτευούσης, «Ἀμάλθεια» καὶ «Ἀρμονία» Σμύρνης, «Σάμος» τῆς ὁμωνύμου νήσου, «Σύλλογος» Βουκουρεστίου, «Ἡλιος» Ἀθηνῶν, μὴ ἀρχιφθεισῶν ἕνεκα τῆς κυβερνητικῆς ἀπαγορεύσεως τῶν ἄλλοτε τακτικῶς πεμπόμενων ἀθηναικῶν «Ἀκροπόλεως», «Ἐφημερίδος», «Νέας Ἐφημερίδος», «Παλιγγενεσίας» καὶ «Ἠρώϊας», ἐπ' ἀνταλλαγῆ δὲ μετὰ τοῦ ἡμετέρου τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», «Ἀνατολ. Ἀστὴρ», «Λόγος Ἐρμῆς», «Revue Medicopharmaceutique» τῆς ἡμετέρας πόλεως, «Κλειῶ» Λευίξ, «Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς», «Παρνασσός», «Πλάτων», «Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας», «Ἀνάπλασις», τὸ τῆς Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, «Φοῖβος καὶ Παράφοιβος» Ἀθηνῶν, «Bulletin Critique» Παρισίων, «Platonist» Ἀμερικῆς, τὸ τοῦ «Ἰνστιτούτου τῆς παιδείας» Ρωσσίας, τὸ τῆς «Ἀκαδημίας» Κωνσταντίνου, καὶ ἐπὶ συνδρομῇ τὰ «Journal des savants», «Revue des deux mondes», «Revue politique et littéraire», «Revue scientifique», Revue de l'enseignement», Revue internationale de l'enseignement», «Revue pédagogique», «Journal des sociétés scientifiques», «Revue critique», «Berliner Ph. W. Hermes», «Jahresbericht», «Revue d'anthropologie», «Revue de philologie», «Revue archéologique». Εὐχαριστῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου πᾶσαις ταῖς ἀξιοτίμοις διευθύνουσαι τῶν δωρεὰν τῷ ἀναγνωστηρίῳ αὐτοῦ πεμπόμενων καὶ τῶν προθύμως δημοσιευουσῶν τὰς ἡμετέρας ἀγγελίας ἐργατῶν ἐφημερίδων.

Ἡ τε βιβλιοθήκη καὶ τὸ ἀναγνωστήριον ἡμῶν ἰκανῶν ἐπιστολῶν προβάλλεσαν τὴν ἀνταλλαγῆν. Σὺν ταύταις δ' ἀνταλλάχθησαν καὶ πλείεσται ἀγγελτήρια ἐκλογῆς μελῶν τακτικῶν, ἀντεπιστελλόντων ἢ ἐπιτιμῶν, καὶ μελῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, διαρκῶν τε καὶ μὴ, συλλυπητήρια ταῖς οἰκογενεαῖς προσφιλῶν ἐταίρων μεταστάντων εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, συγγραφετήρια ἐπὶ τῇ ἰδρύσει πολλῶν σωμα-

ταίων, εὐχαριστήρια ἐπὶ ταῖς γενομέναις ἡμῖν χρηματικαῖς δωρεαῖς, ἀγγελτήρια εἰς ἕτερα τῆς παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης ταύτης, δωρητήρια τοῦ περιοδικοῦ ἢ καὶ τῶν λοιπῶν δημοσιεύσεων ἡμῶν, ὑποσχετικὰ τῆς τοῦ συλλόγου ἠθικῆς ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως. ἕτεραι ἀφορῶσαι τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἕτεραι τὸ Ζωγράφειον διαγωνισμ., ἕτεραι τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα, ἕτεραι τὴν Σουλίνειον διαθήκην καὶ ἕτεραι ἕτερα συλλογικὰ συμφέροντα καὶ ἑτέρας παιδευτικὰς ἐνεργείας. Ἐπτακόσια τεσσαράκοντα ἐπιστολαί, ὧν εἰσελθούσαι μὲν τριακόσια πενήκοντα δύο, ἐξελθούσαι δὲ τριακόσια ὀγδοήκοντα ἑκτώ. ἀπετέλεσαν τὴν ἡμετέραν ἀλληλογραφίαν, ἣν ὁ γενικὸς γραμματεὺς κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἐτήρησε μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν τάξεως καὶ ἰκανότητος.

Σημειωτέον δέ, ὅτι τὰ προρρηθέντα ἐπτακόσια τεσσαράκοντα ἐγγράφα εἰσι διάφορα καὶ οὐδαμῶς ἐν τούτοις τὰ ὅμοια καταλέγονται, οἷον ἀγγελτήρια μελῶν τῶν διαρκῶν τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῶν, ἐγκύκλιοι, ἀγγελία καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν ἡ συγκαταριθμησις ἀναριθμᾷ τὸν ὀλίγον ἀριθμὸν εἰς περίπου χίλια. Ἡ τοσαύτη καὶ τοιαύτη ἀλληλογραφία, ἣ ὡς τεκμήριον προσκειμένη ἀναμνήριστον ζωῆς καὶ κινήσεως λελογισμένης ἐν τῷ συλλόγῳ ἡμῶν, καὶ τὰς ἀρχαίας διετήρησε καὶ νέας συνῆψε σχέσεις αὐτοῦ πρὸς σπουδαιότατα ἰδρύματα· νῦν δὲ ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος συνδέεται τοῖς ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργείοις τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρωσίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Βαυαρίας, τῆς Νορβηγίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τῷ ἐν Ἀθήναις ἔθνικῷ πανεπιστημίῳ, τῇ ἐν Βερολίνῳ βασιλικῇ ἀκαδημίᾳ, τῇ ἐν Μονάχῳ βασιλικῇ ἀκαδημίᾳ, τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀγγλίας-Βιττεμβέργης, τῷ τῆς Ἰέννης, τῷ τῆς Αἰδελβέργης, τῷ τῆς Ἐρλάνγης, τῷ τῆς Βρεσλάου, τῷ τῆς Ὀδησσού, τῷ ἐν Βαλτιμόρη Johns Hopkins, τοῖς ἐν Ηζρισίσις καὶ Λονδίῳ συλλόγοις πρὸς διέδοσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, τῷ βρεττανικῷ μουσεῖῳ, τῷ γραφεῖῳ τῆς στατιστικῆς καὶ τοπογραφίας ἐν Στουτγάρδῃ, τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βαϊμάρης, τῇ ἔθνικῃ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου, τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Στοκκόλμης, τῇ Σμιθσωνεῖῳ ἀκαδημίᾳ ἐν Οὐασινγκτόνι καὶ τῇ ἐν Βαρκελώνῃ Real Academia de Buenas letras, ἀποστειλᾷσθαι ἡμῖν καὶ τὰς ἐαυτῆς δη-

μοσιεύσεις μετὰ φιλοφρονεστάτης ἐπιστολῆς δηλούσης, ὅτι αὐταὶ πέμπονται τῷ συλλόγῳ εἰς ἐνδειξὴν ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

Αἱ πολῦτιμοι αὐταὶ σχέσεις διατηροῦνται μὲν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας, διατηροῦνται δ' ἐτι μᾶλλον καὶ ὁσημέραι στενότεραι ἀποδοκίμουσι διὰ τῆς ὅσον ἐνεσσι τακτικῆς ἐκδόσεως καὶ ἀποστολῆς τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων. Τοῦτο πληρέστατα συναίσθανθεῖσα καὶ τοῖς καθόλου συμφέρονσι τοῦ συλλόγου τὴν ἐκδοσὶν ταύτην ἀναγκαίαν καταδοῦσα, μετὰ πολλῆς τῆς ἐνεργητικότητος εἰργάσατο ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ, ἣν ἀπαρτίζουν οἱ ἀκάματος, πεπειραμένους καὶ ὁπρηρὸς τοῦ συλλόγου θεράπων κ. Θ. Σαλπείλης, πρόεδρος αὐτῆς, ὁ κ. Ν. Σουλίδης, ὁ κ. Ἀνδρεᾶς Λεβῆλ, ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς κ. Ε. Πομπέσκος, ὁ γραμματεὺς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Κ. Ηερδικίδης, ὁ γραμματεὺς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Π. Ηετρακίδης καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς κ. Ο. Ἀνδρεάδης, ὁ καὶ γραμματεὺς αὐτῆς. Δραστηρίως σὺν καὶ πρεπόντως μογησάσης τῆς συντακτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως ἀγγέλλω σήμερον τῇ φιλομουσῷ ταύτῃ ὁμηγύρει, ὅτι ὁ μὲν III' τόμος τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ ἐξῆλθε τῶν πειστηρίων ὡς ἡ Ἀθηνᾶ τῆς κεράλης τοῦ Διός, σοφὸς καὶ περικαλλῆς, εὐρηκαὶ δὲ ἤδη ἐπὶ τοῦ γραφείου πολλῶν τοῦ συλλόγου μελῶν, τὸ δὲ τέταρτον καί, δυστυχῶς, τελευταῖον τεύχος τῆς Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκης ἀπὸ πολλοῦ ἐκτυπωθὲν ἀναμένει τὰς τελευταίας αὐτοῦ εὐαριθμους σελίδας, ὅπως τελειὸν καταρτισθῇ καὶ διανεμηθῇ, ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, ἐνθα διατριβῆι ὁ πονήσας τὰ τέσσαρα τεύχη εὐρυμαθῆς ἡμῶν ἐταῖρος κ. Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, τοῦ δὲ τόμου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος ἡ ἐκτύπωσις, καίπερ καθ' ἰκανῶν παλαιούσα δυσχερειῶν, ὑπερέβη τὸ τριακοστὸν τυπογραφικὸν φύλλον. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔσται σπουδαιότατον καὶ πρωτοφανὲς ἐν τῇ νεωτέρῃ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ· ὑπὸ γὰρ τὸ κυανοῦν περιβάλλυμμα φιλοκάλως συνεκτυπωθήσονται ἔργα διανοητικὰ Ἑλλήνων καὶ Γάλλων, Ἀγγλῶν καὶ Ρώσων, Δανῶν καὶ Οὐγγρων, Γερμανῶν καὶ Ἀμερικανῶν!

Καὶ τῆς μὲν εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τὴν ἀνάμνησιν ὁ τόμος οὗτος μεταβιβάσει εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς δι' ἑορτῶν δ' ἐπανηγύρισε τὸ Ἀθήνησι πανεπιστήμιον τὴν πεντηκονταετηρίδα αὐτοῦ, εἰς ἃς προσκληθεῖς ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλ-

λογος επαξίως εξεπροσωπήθη υπό του γεράρου επιστήμονος κ. Πρ. Βασιλάδου, ὃς ἐκλεγείσθε ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν προσεγγῆ ἰούλιον συγκροτηθησομένῳ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτικῷ συνεδρίῳ υπέβλεπε τὴν ἐκ τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτῆς παραίτησιν αὐτοῦ μεθ' ἧς ἐψηφίσθη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου ὁ κ. Θ. Σαλιτέλης, ἀνθ' οὗ, παραιτησαμένου ἐπίσης, ἐξελεγετὸς ὡς τοιοῦτος ὁ ἐλλόγιμος κ. Χρ. Κατζίηχρήστου.

Ἐτέρα ἀντιπροσωπεία τοῦ συλλόγου ἐνεπιστεύθη τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ Βάρνης κυρίῳ Γαβριήλ· τοῦ αἰδιόμου Σουλίνη, Βαρναίου, κληροδοτήσαντος ἡμῖν, ἐν ἐπισήμῳ διαθήκῃ ὑπὸ ἀκαρινούσας ἐμπνευσθεῖσα φιλογενεῖας, τὸ ποσὸν ἐπτακισίων ὄθωμ. λισῶν, ἐξ οὗ κατὰ καιροῦς διακόσαι ὀγδοήκοντα μόνον λίραι εἰσπραχθήσονται, ὁ σύλλογος εἰδοποιηθεὶς ἁρμοδίως, ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς διεκδικήσεως τῶν δικαίων αὐτοῦ μετὰ καὶ ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, ἀνέθετο τῇ αὐτοῦ πανιερότητι τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐντολήν, εὐελπιστῶν, ὅτι γενήσεται προθύμως ἀποδεκτὴ καὶ ἐπιτυχῶς διεξαχθήσεται.

Ὁ σύλλογος ἡμῶν ἀντεπροσωπεύθη καὶ ἐν τῇ κεντρικῇ πατριαρχικῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ τὰ μάλιστα προπρόντως ὑπὸ τῶν ἡμετέρων συναδελφῶν κ. Β. Καλλιφρονος καὶ Α. Σπαθάρη, ὧν ἡ συνωδὴ τῷ δίδονται τὴν ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴν κανονισμῶ ἐκλογή ἠγγέλθη διὰ προσκυνητοῦ πειταχίου τῆς Ἰ.μ. Θ. Π. τῷ συλλόγῳ, σπεύσαντι ἀγγεῖλαι τοῖς ἐκλεγείσθε τὴν ἐκλογήν, κατὰ τὰ τεθεσπισμένα.

Ἀγγεληθείσας δὲ ἡμῖν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ δευτέρου τόμου τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης, τοῦ ἐκ τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου συνισταμένου καὶ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλόλογου κ. Δ. Βερναρδάκη ἐκδιδόμενον, σταλέντος δὲ ἡμῖν πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἀπόφρασιν, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα, καὶ ἐνὸς ἀντιτύπου, τὸ μὲν ἐξεπλήρημεν σφραγδα μαθόντες, ὅτι τὸ ἀντίτυπον τοῦτο οὐκ ἦν, ὡς ὄφειλεν εἶναι, τὸ πρῶτον ἐξεληθὸν τοῦ καταστήματος τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, τὸ δὲ κατεῖδόμεν ἐπέιγουμεν καὶ σοβαρωτάτην τὴν ἀνάγκην τροποποιήσεως. Ἐρ' ὧ καὶ ἐγράψαμεν εὐθύς τὰ δέοντα τοῖς τε προρρηθεῖσι τυπογράφοις καὶ τῷ κ. Δ. Βερναρδάκῃ, παρεπέψαμεν δ' ἀκολούθως τὸν ἐν λόγῳ τόμον τῇ φιλολογικῇ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐκφέρει τὴν ἑαυτῆς ἐτυμηγορίαν ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς

ἄξιαι τῆς ἐκδόσεως. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συγκειμένη ὑπὸ τοῦ κ. Πρ. Βασιλάδου, προσέδρου αὐτῆς, τοῦ κ. Η. Πετροκίδου, τοῦ κ. Θεμ. Σαλιτέλη, τοῦ κ. Τσιούλια, τοῦ κ. Χρήστου Κατζίηχρήστου καὶ τοῦ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου, γραμματέως αὐτῆς, ἠσχολήθη ἐπὶ πολὺ καὶ περὶ τοῦ πρώτου τόμου τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης, τοῦ περιέχοντος τὴν τοῦ Σοφοκλέους «Ἀντιγόνην», σχολιασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Δ. Σεμιτέλου. Καίτοι δὲ ὁ σύλλογος, ὡς ἔλεγον ἡμῖν πέρουσι, παραδεχόμενος τὴν γνωμοδότησιν τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς στερρὰν εἶχεν ἀπόφρασιν, ἵνα μηδὲ κατὰ κεραιάν παρεκκλίνῃ, χάριν τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἀντιγόνης» ἢ τῶν ἐλευσομένων δημοσιεύσεων τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης, τῶν καλῆ τῇ πίστει προσυμπεφωνημένων ὄρων, οὐκ ἤσταν τῇ προτάσει καὶ πάλιν τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς παρεδέξαντο συμβιβασμὸν, ὄν, ἀποκαλειστικῶς ἀφορῶντα τὸν πρῶτον τοῦτον τόμον, οὐκ ἐπιτέτραπται ὅπως τις ἐπικλησθῆ ἐν τῷ μέλλοντι ὡς προηγούμενον. Οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἀκόλουθος. Ὁ μακρὰν μὲν ἡμῶν διαμείων, ἐγγυὲς δὲ ἡμῶν τῇ καρδίᾳ δικαίων καὶ τὸν σύλλογον ὑπερφίλων κ. Γ. Χασιώτης, ἐκ τῶν διευθυντῶν τοῦ καταστήματος τοῦ Ε. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπάνοδον αὐτοῦ προὔτεινε, χάριν τῆς εἰς ἀπόσκοπτον τοῦ ἔργου εὐδῶσιν ἀπαραιτήτου εἰρήνης, σχέδιον, παραδεκτὸν γενόμενον κατὰ πρῶτον ὑπὸ τε τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου καὶ τῶν κυρίων ἀδ. Περρῆ, καθ' ὃ τούτοις μὲν εὐελπεν ἀποτίσαι ὁ σύλλογος τὴν τῶν εἰκοσι τυπογραφικῶν φύλων ὑπολειφθεῖσαν δαπάνην, τῷ δ' ἐκδότῃ μόνῃ τὴν ἐπὶ τυπογραφικῶν φύλλων πέντε καὶ εἰκοσὶν ἀμοιβήν. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης ἐπὶ μακρὸν συνεσκέψατο ἡ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐβασανίσθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τοῦ προεδρείου, καὶ ὁ σύλλογος ἀναλογισάμενος, ὅτι οὐκ ἐστὶν ὠφέλιμος τῇ Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκῃ ἡ παράταξις τοῦ γεννηθέντος ἐπεισοδίου κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ πρώτου τόμου, ἔργου σπουδαιστάτου καὶ τὰ μάλιστα τιμῶντος αὐτόν, παρεδέξατο τὸν προταθέντα συμβιβασμὸν καὶ οὕτως ἐδόθη πέρασ εἰς ζητημάτων ἀκανθῶδες. Ὁ δὲ τρίτος τόμος τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης ἐστὶ ἐκδοσις τοῦ Ἡσιόδου ὑπὸ τοῦ ἐλληνοστοῦ καὶ ὀφηγητοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου εὐρυμαθοῦς κ. Καρόλου Σίτλ, ὃς ἀποπερατώσας τὸ ἔργον

αὐτοῦ κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκαίθη ἀρι-
κατο παρ' ἡμῖν πρό δὺο ἡμερῶν, προσκληθεὶς
ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῆ προτάσει τῆς φιλολο-
γικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπιπεθούσης λεπτομερῆ μετ'
αὐτοῦ συνεννόησιν. Πέποιθα, ὅτι καὶ ὁ τόμος
οὗτος λίαν προσεχῶς ἐκτυπωθήσεται πρὸς χρι-
στὸν τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ μεγατισμοῦ ἰδρυτοῦ
τῆς Ζωγράφειου βιβλιοθήκης. Ἡ φιλολογικὴ
ἐπιτροπὴ ὄρισε καὶ τινὰς τῶν κατόπιν γενη-
σομένων ἐκδόσεων. Τοιαῦται δὲ ἀνετίθησαν
ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῆ προτάσει αὐτῆς τῷ μὲν
κ. Ν. Wecklein, γερμανιστῶ ἐν Μονάχῳ
καὶ γνωστῷ ἐπὶ ταῖς ἐκδόσεσιν αὐτοῦ τῶν ἑλ-
λῶν τραγικῶν ποιητῶν, ἢ τοῦ Αἰσχύλου, ἢ
ὁ πρῶτος τόμος, ἐκ τῆς Ὀρεστιάδος ἀποτελε-
σθησόμενος, δημοσιευθήσεται τῷ 1889, τῷ δὲ
κ. F. Blass, ὡσαύτως γνωστῷ ἐκδοτῇ τοῦ
τε Δημοσθένους καὶ ἄλλων φιλολογικῶν ἐρ-
γῶν, ἢ τοῦ Δημοσθένους, δημοσιευθησόμενος
τῷ 1891, τῷ δὲ κ. M. Schanz, γνωστῷ
ἐπίσης ἐκδοτῇ πλατωνικῶν μελετῶν καὶ κρη-
τικῆ τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς καὶ φιλολο-
γίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Würzburg, ἢ
τοῦ Πλάτωνος, οὗ ὁ πρῶτος τόμος δημοσιευ-
θήσεται τῷ 1892, καὶ κατὰ τὸ 1890 δημο-
σιευθήσεται ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ Εὐριπίδου
ὑπο τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη.

Ἄλλὰ καὶ τὰς εἰς τὸ Ζωγράφειον δικη-
νισμα ἀποσταλείσας ἑνδεκα συλλογὰς τῶν ζων-
των ἀρχαίων ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ τοῦ
λαοῦ ἢ φιλολογικῆ ἐπιτροπῆ ἐπισταμένως με-
λετήσασα ἐξήνεγκε τὴν ἐκτὴν κρίσιν. Καὶ
δὴ ὁ συλλογὸς συνῶδ᾽ αὐτὴ ἀποφάναι αὐτῆς
πάντας μὲν τοὺς φιλοπόνους συλλογὰς ἐπικινῆ
καὶ μεριστὰς πᾶσαν ἀνομοιογεί τας χριστιανῶν
τῆ δὲ κυρίᾳ Ἐλένη Νάουμ καὶ τοῖς κυρίαις
Ἰωάννῃ Ζωγράφῳ, Συμεῖῳ Μανασσιδῇ,
Κωνσταντῷ Κανελλᾷ, Παναγιώτῃ Μα-
κρῷ, Ἰωάννῃ Προΐῳ, Νικολᾷ Θεοχαρίδῃ
καὶ Βίτῳ Παλουμπῷ σὺν τοῖς ἑπαύροις καὶ
ταῖς χριστι καὶ το δικαιῶρον ἐκαστο ἀπονε-
μαί γέρας.

Ἐπαύρων ἀπονομὴν καὶ ὁμοιογίαν χρι-
στῶν ἐπιφυλάσσει ὁ συλλογὸς τοῖς κυρίαις Δ.
Παπαδότῃ, Α. Σπαθάρῃ, Ε. Ἀρχαῖοπουλῷ
καὶ Εὐσταθίῳ Παπαδόπουλῳ, οἱ ἀνέθετο
τὴν μελέτην πραγματείας περὶ τῆς ἐκκλησια-
στικῆς ἡμῶν μουσικῆς, ὑπογραφεῖν φερουσας:
«εἰς ὀρθόδοξος καὶ μελὸς τοῦ συλλόγου τακτι-
κόν». Πολλὰ τὰ γὰρ προσδοκῶντες ἐκ τῆς
συναρχαίας τῶν περὶ τὴν μελωδίαν καὶ
τὴν ἁρμονίαν εἰδημένων τούτων ἐταίρων ἡμῶν

εὐχόμεθα, ἵνα γνωρίσωσιν ἡμῖν οὐκ ἐς μακρὸν
τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνταλλαγισῶν αὐτῶν
σχέσεων.

Περὶ μουσικῆς δὲ τοῦ λόγου γενομένου,
δηλῶ ὑμῖν, ὅτι καὶ ἐρέτος πρὸς τέλεισιν συναυ-
λιῶν προθύμως τὴν αἴθουσαν ταύτην παρεχῶ-
ρησεν ὁ συλλογὸς. Οὐχ ἥττον πρὸς πρόληψιν
ἐν τῷ μέλλοντι λυπηρῶν παρενοήσεων, παρε-
νομένων ἐστὶν ὅτι ἐξ ὑπερβολικοῦ τοιούτων
καὶ ἑτέρων παρενομήσεων αἰτήσεων ἀριθμοῦ,
ἀπεράσις παμψήρσι, ὅπως εἰς μὲν τὰ ἄτομα
μηδέποτε παρεχωρεῖται ἡ αἴθουσα αὐτοῦ, μό-
νων δὲ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπι-
κῶν ἰδρυμάτων αἰ αἰτήσαι αὐτῷ ὑπόβαλλο-
μενα ὡσὶν ἐπιδεικτικαὶ εὐμενοῦς ψηφισμαί.

Ἄλλως τε, ἡ εὐμενὴς τοῦ συλλόγου ψῆφος
ἐξερραλισμένη τυγχάνει πάσαι προτάσει σκο-
πούσαι τὴν ἐνίσχυσιν ἢ τὴν διοργάνωσιν τῆς
παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῆς ἐνεργείας, ἣν σύντο-
νον ἄμα καὶ λελογισμένην παντὶ σθένει ἐπι-
διώκοντες, καὶ ἴδιαν κεκτήμεθα ἐκπαιδευτι-
κῆν ἐπιτροπῆν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτή, ἀπαρτιζο-
μένη ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ ἀντιπροέδρων κ. Θ. Σαλ-
τέλλῃ, προέδρου αὐτῆς, τοῦ κ. Ο. Ἀνδρεάδου,
τοῦ κ. Η. Βαλσαμάκη, τοῦ κ. Α. Βασακο-
πούλου, τοῦ κ. Ἡρ. Βασιλάδου, τοῦ κ. Ν.
Εὐσταθίου, τοῦ κ. Φ. Τάκη, τοῦ κ. Η. Χα-
τζηγεώργου, ἀντικαταστήσαντος τὸν κ. Η.
Παπαρρῶσιν μηδέποτε ἐμφανισθέντα, τοῦ
κ. Χρ. Χατζηγεώργου καὶ τοῦ κ. Ν. Πα-
ρακίνα, γραμματεῖος αὐτῆς, συνέροσησεν ἰα-
νας συνεδίαις, ἐν αἷς ἡσυχολόγη περὶ τὰ ἐξῆς
ἀντικειμένα. Πρῶτον μὲν συνεσκέθη περὶ ἀνα-
θεωρήσεως καὶ ἐπὶ τῷ βελτίῳ διακορυθμίσεως
τοῦ πρό πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ
ἐπιτροπῆς συνταχθέντος προγραμματος ἀστι-
κῆς σχολῆς, μετὰ μακρῆς δὲ συζητήσεως ἐξε-
λέξατο ἐπὶ τούτῳ τετραμελὴ ὑποἐπιτροπῆν,
ὅπως μελετήσασα τὸ ὑπάρχον πρόγραμμα
καταρτίσῃ αὐτὸ τελειότερον καὶ συμφωνότε-
ρον πρὸς τὴν ἐκτοτε γενομένης προσόδου ἐν
τῇ παιδαγωγικῇ ἐπιστήμῃ καὶ πρὸς τὰς ἔθνη-
κῆς ἡμῶν καὶ κοινωνικῆς ἀνάγκης. Δεύτερον
δε, μετὰ ἰδίων καὶ σχέσεων ἐκτενῆ ἀνταλλα-
γῆν, ἐνεκρινε καὶ ὁ συλλογὸς παρεδίεξατο τὴν
τε συνταξὴν καταλόγου τῶν ἁρμοδίων πρὸς εἰ-
σαγωγὴν εἰς τὰ δημοτικὰ καὶ ἀστικὰ σχολεῖα
διδασκτικῶν βιβλίων, τριῶν ἐξ ἐκάστου εἶδους,
καὶ τὸν ὄρισμόν τῶσων εἰδικῶν ὑποἐπιτροπῶν
καταρτιζομένων ἐκ τε μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς
αὐτῆς καὶ ἐξ ἄλλων μελῶν τοῦ συλλόγου, ὅσα
σχεδόν καὶ τὰ εἶδη τῶν στελλομένων βιβλίων.

προς εξέτασιν και κρίσιν τριῶν τῶν σχετικῶς καλύτερων, ἀπολινομένων τῶν ἐκδοτῶν διδίων διδασκτικῶν ἀπὸ τῶν κρινομένων ὑπεριδῶ συγγραμμάτων ἐδικῶν ὑποεπιτροπῶν. Καί ταυτ' ἀποσταλέντα ἡμῶν βιβλία εἴσι δύο και δίκαι μὲν θεολογικὰ, τριακοντα δὲ ἀκαθώροιστικά, δίκαι ἑπτὰ γραμματικά, δίκαι και πάντε ἱστορικά, δίκαι και πεντακα ἀθηναϊκά, δίκαι γεωγραφικά και ἑκτὼ φυσικά ἱστορικά τὰς δὲ προς γνωμοδοτήσιν ἐπ' αὐτῶν ὑποεπιτροπὰς ἀπερπέψουσιν οἱ κριταὶ αἰδ. Κ. Χαρίτοσσι, ἱερολογιωτάτῳ Γ. Δωριζῶσι, Η. Βαλσαμικῶσι, Α. Βασακοπούλωσι, Ν. Εὐσταθίουσι, Ν. Περικλῆσι, Η. Πατρικίδεσι, Θ. Σαχτιλῶσι, Α. Σπαθάρεσι, Φ. Τάττεσι, Χατζηγιωάννεσι, Η. Χατζηγεωργίουσι και Κε. Χατζηγεωργίουσι, τῶν κ. Γ. Βασιλαζίδουσι και Μ. Κεραλάσι, ἐπιστῶν ἐκλινομένων, ὑποδελοντῶν τῶν ἀμετακλήτων, και τῶν κριστα δειδικαιολογημένων, παρακίτησιν αὐτῶν και στερεωσαντῶν τῶν συλλογῶν γασίμου συναρχαίως. Περὶ αὐτῶν δὲ τρίτον ἡ ἐπιχειρητικὴ ἐπιτροπὴ περὶ τὰ ὑπο τοῦ συλλογῶ παραπερθεμένα αὐτῆ προς κρίσιν ἡ γνωμοδοτήσιν βιβλία και ἑργα, τῶν ἀρθμῶν ἑπτὰ και δίκαι, ἀνεκινώσατε δὲ ἡδὴ αὐτῶ, ἐπὶ τινῶν τῶν ἑργῶν και τῶν βιβλίων τούτων τὸ πορίσμα τῶν ἐκαστῶ κριζῶν, εὐ τῶν δευσοσῶν γασίμων ἀπερκαίτησιν ὁ συλλογῶς.

Δύο δὲ περθεμένων τῶ Καραπανησιῶ ἀρθμῶν συγγραμῶν, ἡ ἐπιχειρητικὴ ἐπιτροπὴ τῶν μὲν ἀνωνομῶν και φερουσαν τὸ λατινικὸν ἔργον «*ex aliis negotiis*» ἑλλ. ἱστορικῶν ἀνοδάλειν εἰς τὸ ἔργον ἔτος ὡς ἐκπερθεμένων, ἐμελέτησε δὲ λίαν ἐπισταμένως και ἐκρίνε τῶν ἀνωνομῶν γραμματικῶν, τῶν φερουσαν και τῶν ἔσθιν «*ἀναθήκη πογγῶ*». Συμφῶσα εὐν τῆ ἀποφασίσει αὐτῆς ὁ συλλογῶς ἐπαίνῳ ἔδωκε τῶν συγγραμῶν ἐπὶ τῆ ἐπιμελείῃ και προσοχῆ, μὲν ἡς συνετάξε τὰ δύο πρώτα πογγῶ, πολλὰ δὲ ἀρεταῖς κοσμήσαε αὐτὰ, ἀλλὰ και ὤρει ἀνα αὐτῶν ἐπὶ τῆ ἀκρίβει, ἡ ἔργασατο ἐν τῆ συντάξει τοῦ τρίτου πογγῶ και μάλιστα ἐπὶ τῆ ἐντέλει ἑλλῶν τῶν ἀσκασιῶν και τοῦ συντακτικῶ και τῆ φειδωλίῃ τῶν παραδειγματῶν δι' ὁ και δὲν ἀπονεμῆ μὲν αὐτῶ τὸ γε νῦν τὸ ἐναγῶνιον ἀθλον, ἀλλ' ἐπιφυλάσσειται αὐτῶ τὴν ἀπονομήν εἰς τὸ προσεχῆ ἔτος, ἐκν, συμπληρώσαε τὰ ἑλλαιποντὰ και διορθώσαε τὰ ἡμερῶσιν, τὰ τε ὑπο τῆς ἐπιχειρητικῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειγθέντα και εἰ τινὰ ἀλλὰ αὐτῶς κελῶς και πάλιν ἀναθῶφρασε ἀνευροσι, κατέβη και αὐθῆ εἰς τὸν καλὸν τοῦτον ἀλλὰ

και δυσκινῶτον ἀρθμῶν, ἐνθῶσιν, ὅτι οἱ ἐκδοταὶ ἡμῶν πογγῶσι, ἡπορθεμένοι ἐν τῶν ἀρθμῶν, εὐτε τῶν ἀνοδάλειν δι' ὅρῳσι ἔργον ὡς ὀδικωσαντῶσι ἡ γασίμων, εὐτ' ἀπεδυσπίτησιν, ἀλλὰ ἐκδοτα τῶν ἡπορθεμένων και ἀμεινον παρακίτησιν, φερουσαντῶσι και πάλιν προσοχῶσι εἰς τὸν ἀρθμῶν, εὐτε ἐπὶ γασίμων τοῦ πογγῶσιν.

Και νῦν, Παναγιώτατε τῆς ἐκδοτῶσις Περθεμῶσιν και φειδωλίῃ ἐκδοτῶσιν, ἔδω ἔργον ἡμῶν. Ἐκαστῶ τῶ ἔργον φερουσαντῶσι, ἡ φερὶ ἡμεῖς ὀδικωσαε, κατὰ τὸν ἀποστολῶν Παύλωσι. Τὸ εὐν ἑλλῶσιν, ἡ ἡμεῖς αὐτῶ, καθ' ἡν φερουσαντῶσι εὐν τὸ τοῦ συλλογῶ ἔργον. Τὸ φερουσαντῶσι κατὰ φειδῶ και κατὰ φειδῶ, μετὰ τῶν ἀνοδάλειν τῆς ἀπρῶν ἡπορθεμένων πογγῶσιν ὀδικωσαε. Τὸ εὐν δὲ καὶ ἡ ἡμεῖς αὐτῶ φειδῶσιν ἔσθιν ἀνα γασίμων και ἀπερκαίτησιν, ὡς ἔσθιν ἡ ἡμεῖς φειδῶ, δια τῶν ἀμετακλήτων ἀνοδάλειν, ἡ, ὡς φειδῶ ἡ ἡμεῖς ἔσθιν, δια τῶν δικαίων, οἰτινῶσι τῶσι ἐκδοτῶσιν ὡς ὀδικῶσι, γασίμων και παρακίτησιν, μετὰ γασίμων, τῶσιν ἐπιδοτῶσι. Μὲν δὲ ὀδικωσαε τὰς προδοτῶσις ὑμῶν. Μὲν τὰ ἡμεῖς ἔργῶν ἔργῶσιν, ὑποδειπτερα τῆς ἐπιδοτῶσιν ἀποστολῶσι. Μὲν κριναίτες ἀπερκαίτησιν ἐν ὑμῶν, ὅτι πῶσιν εἰσι και ταπεινάσι. Ἡ εἰς τὰς δικαίας ὑμῶν ἐπὶ γασίμων πεποιθήσιν περὶ τῆς σπουδαιότητος και τοῦ λυσιπέδου τῶν περκαίτων, και τῶν κριδοτῶν ὑμῶν ἑδωσῶσιν ἑλλῶσι δυναίκαε προς τὰ κριπῶ πογγῶσι, ἀσκαλῶσι ἐπιτελεῖσιν ὀδικῶν ἑλλῶσιν, εὐσπῶσιν, ἐκπολιτιστικῶν. Ναι, πεποιθήσιν ἀδιστακῶσι, ὅτι ἡ φειδῶ μου εὐκ ἔσθιν φειδῶσιν ὡς ἐν τῆ ἑλλῶσιν, πεποιθήσιν, ὅτι ἀφῶσιν εἰς τῆ φειδῶσιν αὐτῶν τὰ κατὰ τὸ ἡπορθεμένων συλλογῶσιν ἔτος ἡμεῖς ἔργῶν, ἐπειδὴσιν ἔπ' αὐτὰ τῶν εὐμενῶ ὑμῶν κρίσιν, πεποιθήσιν, ὅτι εὐ δυσκινῶσι ἀποκρίσειται ἐπὶ τῶσιν, πεποιθήσιν, ὅτι οὐδὲ καὶ ἀνοδάλειται περὶ τοῦ αἰτίου μείλλοντος τοῦ συλλογῶν. Και τῶσι δυναίκαε ἀλλῶσι φειδῶσι. Ὁ ἑλλῶσιν φειδῶσιν συλλογῶσι ἀρθμῶσι ἡδὴ ἔπ' ἑπτὰ ἔπ' ἑκάδ' ἑλλῶσιν ἑργατικῶσι και κριπῶσιν, ἔργῶσιν δὲ φειδῶσιν ὑπὸ τῶν ἀρθμῶν τοῦ ἐκδοτῶσιν φειδῶσιν φειδῶσιν και φειδῶσιν μου Σουλτανῶν. Ἀδουλ Χαμίτ Χάν τοῦ Β', ἔργῶν και συνκατέληπτοσιν τῶσι περκαίτων, ὑπορῶσιν τῆς Α. Α. Μ., στερεῶ τῶ πογγῶ και διαβίσει ἑλλῶσι φειδῶσι και φειδῶσι τῶν πογγῶσιν αὐτῶ ὑπο τῆς κοινῆς γνώμης και τῆς φειδῶσις ἐμπιστοσύνης ὀδικῶ

του διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ διὰ τῆς διαδόσεως ἡμετέρων παιδείας ἐκπολιτισμοῦ ὅσον οἶόν τε μεγαλειτέρας ὁμάδος κατοίκων τῆς ἀγανοῦς ταύτης αυτοκρατορίας.

Τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον εὐλόγησον τοίνυν, Παναγιώτατε πάτερ, καὶ περιφρούρησον τῇ κραταιᾷ σου χεירί. "Ἄκουσον αὐτοῦ ἐν πεποιθήσει ἀνακραζόντος· «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι . . . λοιπὸν ἀποκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος». Ἄνομολόγησον ἐν τῇ διορατικότητι σου καὶ τῇ τῆς καρδίας σου εὐθυδικίᾳ, ὅτι ἀληθῶς ἠγωνίσαι καὶ Θεοῦ ἐπινεύοντος ἐπὶ μακρὸν ἀγωνίσαι τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν τῆς διὰ τῆς ἐπιστήμης ἐξευγενείσεως καὶ ἀνυψώσεως τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν σκέψεων τῶν τε ἰδίων αὐτοῦ μελῶν καὶ δι' αὐτῶν τοῦ περιεστώτος λαοῦ, καὶ στεφάνωσον αὐτὸν τῷ ἀξιόζήλῳ καὶ πολυτίμῳ στεφάνῳ τῶν θεοπειθῶν σου εὐχῶν, γέρατι μὲν ἄθλων παρωχημένων, ἐροδίῳ δὲ μελλόντων ἀγῶνων. Ἀγάπησον αὐτὸν ὡς ἠγάπησας τὴν κλήσιν ἣν ἐκλήθης, ὡς ἠγάπησας τὸν πλησίον σου, ὡς ἠγάπησας τοὺς γενναίους ἀθλητὰς τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας καὶ ἔκτελε ἐπ' αὐτοῦ τὴν προστάτιδα δεξιάν σου. Ἐνθυμοῦ, ὅτι περιλαχθένεται ἐν τῇ ἐκλεκτῇ μεριδί τῆς ἀνωθεν δεδομένης σοι λογικῆς ποιμνης, ἐνθυμοῦ, ὅτι σέμνωμα τυγχάνει τοῦ ἀγρωτάτου θρόνου, ὃν τοσοῦτῳ ἐπαξίως καὶ θεοφιλῶς κατέχεις, καὶ στήριζον αὐτὸν τῷ σπύλῳ τῆς ἰσχυρᾶς σου εὐνοίας. Ἐπαγρύπνησον τῶν συμφερόντων αὐτοῦ, τῶν δικαίων αὐτοῦ, τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, καὶ σκέπε αὐτόν. Ἡ γὰρ ἀποστολὴ αὐτοῦ σπουδαία καὶ ὑψηλὴ, βαθείως δὲ καὶ ἀνεξίτηλως ἐρριζωμένη ἢ ἀμέτρητος αὐτοῦ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν σὴν θεοφρούρητον κορυφήν.

Ὑμεῖς δέ, ἐρίτιμον ἐκκλησιασμα, παρακολουθεῖτε πάντοτε μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ ἔργα τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, μηδέποτε στεροῦντες αὐτὸν τῆς παρουσίας ὑμῶν, τῆς ἐνθαρρύνσεως ὑμῶν, τῆς συμπράξεως ὑμῶν, τῆς πεφωτισμένης ὑμῶν ἐπιδοκιμασίας. Εἶπατε τοῖς οἰκείοις καὶ φίλοις ὑμῶν, εἶπατε τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἡκούσατε σήμερον, εἶπατε αὐτοῖς, ὅτι ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ ἀκαμάτως ἄμα καὶ ἀθροῦτως ἀρδεύεται ἡ ἐπιστημονικὴ γῆ καὶ σπείρεται ἐν αὐτῇ ὁ σπόρος τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶπατε, ὅπερ πέπεισμα ὅτι βαθείως συναρθάνθητε ἀρωμαμένοι τῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐργασιῶν ἡμῶν, ὅτι, καίτοι ἑλλίπεις τε καὶ ἀπε-

λεῖς, προδήλως οὐχ ἤττον ἐμφαίνουσι τὴν ἐνδόμυχον καὶ ἀκατάσχετον τοῦ συλλόγου ἐφῆσιν πρὸς ἐξυπηρετήσιν καθδύναμιν τιμητῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν μετὰ πεποιθήσεως φέροντες, τοῦτο καὶ τοῖς ἀποῦσιν ἀνακοινοῦμενοι, ἐξασφαλίσετε ἡμῖν τῆς γενικῆς στοργῆς καὶ ἐκτιμήσεως τὴν αὐξοῦσαν ὁσημέραι ἐκδήλωσιν, ἥς ἄτερ ὁ ζήλος μειοῦται, καὶ κόπωσις καὶ δέος καὶ ἀκηδία ἔστιν ὅτε αὐτὸν διαδέχονται.

Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ, ὁ μέγας ἐκεῖνος στρατηγὸς καὶ πρῶτος αυτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων, ἐπέθη ποτέ, ἐν καιρῷ σφοδροτάτου χειμῶνος καὶ κλύδωνος, ἀγνώστως, σπερεῦ καὶ περικαλλοῦς πλοιαρίου, ὅπως εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ διαβῆ. Ἄλλ' αἴφνης ἐν μέσῳ τῷ πόντῳ ἄνεμος ἐγείρεται σφοδρὸς καὶ ἐναντίος, καὶ τὸ πλοιαρίον, καίπερ στερεῶς καὶ προσφόρως κατεσκευασμένον, ἐπικινδύνως ἀναβιβάζεται καὶ καταβιβάζεται ὑπὸ ὀρηκτικῶν κυμάτων, καὶ ἰδὺ ὁ κυβερνήτης θεωρῶν ἀδύνατον τὴν διάβασιν, διατάττει τοῖς ναύταις ὑποχώρησιν καὶ ταχεῖαν ἐπιστροφήν εἰς τὸ ἄφ' οὗ ἐκίνησαν σημεῖον. Ἄμα τοῦτο ἰδὼν ὁ Καῖσαρ ἐγείρεται τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ κρατῶν καὶ σφίγγων τὴν χεῖρα τοῦ κυβερνήτου, ἐντροῦμου ἔναντι φοβεροῦ κινδύνου, λέγει αὐτῷ: «Ἴθι, γενναῖε, τόλμα καὶ μηδὲν φοβοῦ· Καῖσαρα φέρεις καὶ τὴν Καῖσαρος τύχην συμπλεύσαν»! Ἀσημονοῦσι παραχρῆμα οἱ ναῦται τὸν κίνδυνον, ἀποβάλλουσι πάντα φόβον καὶ δισταγμὸν καὶ κωπηλατοῦσιν εἰς τὰ ἔμπρος μετὰ θάρρους καὶ γενναιοφυγίας καὶ γινώσκαιε τὰ ἐπακολουθήσαντα μέγαρα καὶ ἐκπληκτικὰ γεγονότα. Κἀγὼ δέ, ἀδέξιος καὶ ἄπειρος κυβερνήτης τοῦ συλλογικοῦ σκάφους, ποσάκις, ἐντρομος ἔναντι ὑφάλων καὶ σκοπέλων παρακωλύόντων τὴν γαληνικαὴν αὐτοῦ παντοπορίαν, ποσάκις ἀπαισιοδόξως διετέθη καὶ τὸ θάρρος μικροῦ δεῖν ἀπέπη ἀπ' ἐμοῦ τέλειον! Ἄλλὰ παραχρῆμα δαίμονια φωνή, ὡς ἡ φωνὴ τοῦ Καῖσαρος, φωνὴ λιγεία καὶ μυστηριώδης, ἀντήχει ἐν τοῖς μυχαιοστάτοις τῆς ἐμῆς καρδίας λέγουσα: «Ἴθι, γενναῖε, τόλμα καὶ μηδὲν φοβοῦ· τὸν πατέρα τῶν συλλόγων φέρεις καὶ συμπλεύσας πατριαρχικὴν εὐλογίαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἔθνους».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς λογοδοσίας παταγωδῶς χειροκρατηθεῖσαν ὁ νέος πρόεδρος κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν

τῆς ἡμέρας «περὶ τῆς ἐν τῇ ποιικιλίᾳ τοῦ σύμπαντος δεσποζούσης ἐνότητος», ἔχοντα ὡδε.

Παναγιώτατε δέσποτα, σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι, μεγάθυμοι συνάδελφοι, φιλόφρονες καὶ μονοστρωγῆς ἐκκλησίασμα.

Μετὰ διετῆ πρό δεκαετίας προεδρείαν τῷ δευτέρου ἤδη ἀνακληθάνω τῷ σεμνῶν τῆς προεδρείας λειτουργήμα ὀρεῖλων νὰ πηδαλιουργήσω αὐθις τὸν ἑλλητικὸν φιλολογικὸν σύλλογον πρὸς ἀπρόσκοπτον καὶ ἀπαρέγκλιτον ἐξακολουθήσῃν τοῦ εὐγενοῦς καὶ καθαρῶς πνευματικῆς ἔργου, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ προσέθετο. Εἰ καὶ δυσχερέστατόν μοι ἦν τὸ ἀναδέξασθαι τὴν βαρὺν τοῦτον φέρτον ὑπὸ πολλῶν καὶ ποιικίλων περισπωμένῳ φροντίδων. οὐχ ἤττον, ἵνα μὴ καταπροδοθῶ δωρεάν ῥίψασπις ἐν τῷ ἱερῷ τῶν γραμμῶν ἀγῶνι. ἐν ᾧ ἐκ παιδῶν, ὅση μοι δύναμις, δοκιμᾶζομαι, ὑπήκουσα ἀδιστάτως εἰς τὴν καλέσασάν με πρὸς τοῦτο ἐπιτακτικὴν φωνήν. Διὸ καὶ κατ' ὀρεῖλῃν ἀναπόδραστον εὐγνωμονῶν ἀπὸ καρδίας τοῖς περισπουδάστοις τοῦ καθιδρύματος μέλεσιν, ὅτινα καὶ δευτέρου ἐτίμησάν με διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν, εὐχαριστῶ καὶ τῷ ἀποχωροῦντι ἑλλογιμῷ προεδρεῖω. ὅπερ ἄμα τῇ ἐλλογῇ μου ἔσπευσεν ἐν σώματι νὰ μοὶ ἐκδηλώσῃ ἀμέσως οἴκτι τὴν φιλόφρονα αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ εὐχερέσκαιαν. Δέομαι δὲ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, ὅπως τῇ εὐδοκίᾳ αὐτοῦ τύπον ἔχων ἀείποτε καὶ ὑπογραμμὸν τὸ παρελθὸν αὐτοῦ τοῦ συλλόγου καὶ τὴν μετ' ἀφροσύσεως καὶ συνέσεως πολιτείαν τῶν μεγάλων προκατόχων προεδρείων διατελέσω καὶ γὰρ τῇ συναρωγῇ τῶν πολυτίμων μοι συνεργατῶν τῷ αὐτῷ κανόνι στοιχῶν, μέχρις οὗ τὴν ἀρχὴν καταθῶμαι.

Ἡρώτων δὲ καθήκον τοῦ νέου προέδρου κατὰ τὸ 99 ἄρθρον τοῦ ΙΕ' κεφαλαίου τοῦ πρὸ διετίας ἀναθεωρηθέντος κανονισμοῦ ὀρίζεται, ὅπως κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς πανηγύρεως τοῦ συλλόγου ἡμέραν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ τῆς προέδρου γενικῆν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἀναγινώσκῃ ἐπισημονικῆν τινα πραγματείαν. Συνωδᾷ τῇ διακελεύσει ταυτῇ προάγομαι νὰ υποβάλω ὅσον ἔνεστι συνοπτικῶς μικρὰς τινας σκεψεῖς ἀναγομένας εἰς τὸ σπουδαιότατον καὶ εὐρὺ ἐπισημονικὸν θέμα «τῆς ἐν τῇ ποιικιλίᾳ τοῦ σύμπαντος δεσποζούσης ἐνότητος». Συνειδῶς,

ὅπως ἄχαρις φαίνεται ἡ αὐστηρῶς ἐπιστημονικῆ πραγματεία ἐν παναγυρικῇ ἡμέρᾳ. καθ' ἣν πάσης ἀποχρώσεως ἀκροατήριον συμπροίσταται, ἐξαίτουμαι τὴν ἐπὶ τούτῳ συγκινήσῃ τῶν διὰ τῆς εὐμενοῦς αὐτῶν φιληκούσας τιμησόντων με, ἀναλογιζομένων, ὅτι ὁ ἀγαθὸς νόμος ἐστὶ φωνὴ ἱερᾷ.

Ἄρατε κύκλω, σεβαστόν καὶ φιλόμουσον ἀκροατήριον, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ πειρασθήσατε τὸ κατ' ἐπίφασιν μόνον περιερίζον καὶ περιέχον ἡμᾶς σύμπαν. Ὅποια πολλὰ πλότης καὶ ποιικιλία φαινομένων! Ἡλικὴ ἀδιάλειπτος καὶ ἀκατάπαντος μετατροπῆ ὀραμάτων, ἀκουσμάτων καὶ ἐν γένει πολυειδῶν ἄλλων παραστάσεων! Νῦν μὲν θυμῆρις καὶ θελξικὰρδίοι ἀνελίσσονται σκηναί, νῦν δὲ δακρύομαι καὶ θυμῶδροι δραματοποιεῖνται ἐξοδοί· πῆ μὲν θαυμασμοὺς καὶ ἐκπληξίς καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, πῆ δὲ τρόμος καὶ δέος συνέχει αὐτόν· ἐκεῖ ὑπαρξίς τῆς ἀδρανείας καὶ τῆς νεκρώσεως τὴν ὄψιν φέρουσα πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐκτάθη κείται, ἐδῶ ζωὴ ἐνδοθεν ἀύξουσα καὶ φθίνουσα ἀναρτάνεται, ἀκμᾶζει καὶ μαραινέται· ἱερνότερον δὲ ἡμῶν ἀφροσύμῳ τι προσωπικότητος, ἀνώτερος ἀναβαθμὸς ζωῆς. Ζωὴ το ζῆν αἰσθανομένη, ὀνότης τὴν ἡδονὴν καὶ τὸ ἄλλος συντροφον ἀδιάσπαστον ἔχουσα γεννᾶται. Ζῆ καὶ ἀποθνήσκει. Ἐὰν δὲ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐμβλέψωμεν, οἷον πανόραμα ἕτερον προβάλλεται ἡμῖν! Ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐνοπριζόμεθα φαινόμενα στενοτάτην ἔχοντα τὴν συνγένειαν πρὸς τὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ὑπαρξέως, καὶ κινδυνεύομεν ἵνα ὑπολάβωμεν τὸν ἄνθρωπον μίσην ὁμογενῆ καὶ ἀπαράλλακτον τοῦ περὶ ἡμᾶς σύμπαντος. Ἀλλὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀποσοθεῖ καὶ ἀποδιώκει ἕτερα συστοιχία φαινομένων, οὐσιωδῶς διαφόρων τῶν ἄλλων. Ἐν ἡμῖν πράχονται ἀνυπολόγιστα συναισθητικὰ φαινόμενα· ἐν ἡμῖν καθορᾶται σειρὰ ἀνεξάντλητος νοσητικῶν φαινομένων· κείνομεν καὶ διανοούμεθα μυριστρόπως· ποιικιλία δὲ βουλήματα ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς ἀπειροπληθεῖς ἐξωτερικὰς δράσεις· τελευταῖον δὲ διαφερηνύομεν τὴν καθιεργουσαν τὸ γηγενὲς ἡμῶν σαρκίον σφαιραν καὶ αὐτῆς τῆς φαντασίας τὰς ἀορίστους ἐκτάσεις ὑπερπηδῶντες ἐποπτεύομεν ποιικιλομόρφως ἐν ἡμῖν ἕτερα ἀνώτερα φαινόμενα πνευματικὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ καθολικοῦ καὶ ἀναγκασίου περιβέβλημένα καὶ περὶ ταῦτα ὡς περὶ ἄξονά τινα ὁ βίος ἡμῶν ἄπας στρέφεται. Οἷος ὠκεανὸς ἀχανής, ἀπέ-

ραντος και πολυειδής φαινομένων! 'Αέναιος κινήσεις, ακατάπαυστος αλλοιώσις, αισθητική αστάθεια, τὰ πάντα μοι φαίνεται ὅτι βεῖ, οὐδὲν αἰσθάνομαι σταθερόν, οὐδὲν μόνιμον.

Τὸ πολυκύματον τοῦτο ὡκεάνειον πεδῖον ὡς ἀταξίης θαλασσοπόρος τολμᾷ νὰ διαπλεύσῃ ὁ ἄνθρωπος· οὐ πτοοῦσιν αὐτὸν οἱ στρόβιλοι καὶ οἱ τυρῶνες· περιρρανεῖ τὰς ὑφάλους καὶ τὰ κύματα· ἀτρόμητος ἵσταται ἀπέναντι τῶν ἀποκρήνων τε καὶ ἀπορρώγων ἀκτῶν, ἄς πόρρωθεν τηλεσκοπεῖ· οὐδένα φόβον ἐμπνέουσιν αὐτῷ τὰ ἀπειλοῦντα τὸν πλοῦν αὐτοῦ ναυάγια. 'Ωσπερὶ ὑπ' ἀγαθοῦ τινος δαίμονος ἐξῶθεν ἐμπνεόμενος τὴν εὐδωσιν προσιωνίζει· τοῦ ἐπιχειρήματος ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ρύσεως οἰστρηλατούμενος. 'Επιθαίνει τοῦ σκάρους καὶ ἀπαίρει τοῦ λιμένος τῆς ἀγνοίας μόνην πυξίδα ἔχων τὸ ἐν αὐτῷ φῶς· εἰς δὲ τὸ παγερόν τῆς περὶ αὐτὸν ἀτμοσφαίρας ψύχως τῆς ἐαυτοῦ τὸ λανθάνον θερμογόνον ἀντιτάσσει καρδίαν οὕτως εἰς τῶν μαινομένων στοιχειῶν τῆς ἀμφιβολίας, τῆς πλάνης, τῶν παθῶν καὶ τῶν βιωτικῶν περιπειτειῶν λυσσώδη πᾶλιν μόνην τὴν πολυθλίον καὶ ἠρωϊκὴν αὐτοῦ ἀντιπροβάλλεται ἐπιμονὴν καὶ καρτερίαν. Πίπτων καὶ ἀνιστάμενος, προσκόπτων καὶ ἀνορθούμενος, βυθιζόμενος καὶ ἀνακύπτων μακροῦς καὶ πολλοῦς αἰῶνας ξεναγεῖ ἤδη ἐαυτὸν ἐν τῷ σύμπαντι. 'Ανατολή, 'Ελλάς ἀρχαία καὶ ἑσπερία Εὐρώπη, χρόνοι ἀρχαῖοι, μέσοι καὶ νεώτεροί εἰσι τὰ τρανὰ τῶν λεγομένων μου τεκμήρια. 'Αλλὰ μὴ ἐψεύσθη τῶν προσδοκῶν αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος; τίνας αἱ ἀπαρχαί τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ; τίνα τὰ εὐρήματα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ; 'Ολόκληρον πνευματικὸν ἔδημιούργησε κόσμον, πιστὸν ἀπεικόνισμα τοῦ ὑπάρχοντος. "Ὁ τι αἰσθητικῶς ἔβλεπε τὸ πρῶτον ἐν ἐκείνῳ, τοῦτο πνευματικῶς καθορᾷ ἤδη ἐν ἐαυτῷ· ὁ τι ἐν τῇ παροδικῇ αὐτοῦ συνειδήσει παρετήρει ἐν ἀρχῇ, ἤδη ἀνεξίτηλον τοῦτο προσεκλήσατο χαρακτῆρα ἐσφραγισμένον τῇ ἀπαρχαρχακτῷ τῆς βεβαιότητος σφραγίδι. Περιελθὼν τὴν ὑπὸ οὐρανόν, τὴν γῆνα καὶ τὰ ὑπογῆνια, διανύσας τὸ ἀγανὲς τοῦ στερεώματος διάστημα, εἰσδύσας καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μυχοῖς τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ ρύσεως ἐν ταῖς ἐπιστήμας, ἐναπεταμίευσεν οὕς ἀνεκάλυψε θησαυρούς. Καὶ ἰδοὺ ἔχομεν ἤδη τὰς κοσμολογικὰς, ἔχομεν τὰς νοολογικὰς ἐπιστήμας. 'Εν τοῖς δυοῖς τούτοις τμήμασι περιέχονται αἱ μαθηματικαί, αἱ φυσικαί, αἱ φυσιολογικαί, αἱ

ἠθικαί, αἱ καλλογικαί ἐπιστήμαι καὶ ἡ δέσποινα τῶν ἐπιστημῶν φιλοσοφία.

'Αλλ' ἐν τίνι συνίστανται κατ' οὐσίαν οἱ ἀνευρεθέντες θησαυροί; Τί ἐπιζητεῖ ἐπακριβῶς ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐπιστημονικὴν βαίνων τρίβον; 'Αρὰ γὰρ ἀρκεῖ αὐτῷ μόνῃ ἡ γνώσις τῶν πολλαπλῶν καὶ παροδικῶν φαινομένων; "Ὁ τι ἐργεταί, ὁ τι φαίνεται καὶ ἀφανίζεται, ὁ τι παροδικόν καὶ βέρον, ὁ τι μερικόν καὶ συγκεκριμένον, ὁ τι ἀσταθές καὶ μεταβλητόν, ὁ τι πρόβεισι καὶ παράγεται, τοῦτο οὐκ ἔστιν ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ μέσον πρὸς εὑρεσιν τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀμεταβλήτου, τοῦ γενικοῦ καὶ καθολικοῦ, τοῦ παραγωγοῦ καὶ αἰτίου, τουτέστι τῆς ἐνότητος. Ναι, ἐν τῷ πελάγει τοῦτῳ τῶν ἀλλοπροσάλλων φαινομένων ὑπάρχει τὸ γενικόν καὶ τὸ καθολικόν ὑπάρχει ἡ ἀδιάρρηκτος ἐνότης, ἡ δεσπόζουσα τοῦ σύμπαντος. Αὕτη δ' ἔστιν ἡ δύναμις καὶ ὁ νόμος. Πανταχοῦ δυνάμεις ἐνεργοῦσι καὶ πανταχοῦ νόμοις αἱ δυνάμεις ὑπόκεινται. Δύναμις καὶ νόμος ἀποτελοῦσι τὴν τοῦ παντός οὐσίαν, τὸ κοινόν τῆς ὄντότητος γνώρισμα. 'Απὸ τῶν κατωτάτων βαθμίδων τῆς ὄντολογικῆς κλίμακος μέχρι τῆς ὑψίστης δυνάμεις καὶ νόμοι δρωσι καὶ βασιλεύουσιν.

Οὐσία τῆς δυνάμεως ἔστιν ἡ ἐνεργητικότητα. Πᾶν ὄν ἐστὶ δύναμις καὶ πᾶσα δύναμις κέκτῃται συμφορᾷ ἐν ἐαυτῇ τὴν ἐνεργητικότητα καὶ ὡς τοιαύτη ἐνεργεῖ καὶ παράγει. "Ὁν ἐστερημένον παντελῶς ἐνεργητικότητος ἔστιν ἄμειρον καὶ ὑπάρξεως, οὐκ ἔστιν οὐδὲ ὄν. Τοῦτο καταδεικνυσὶν αὐτῇ ἡ παρατήρησις τοῦ σύμπαντος, τοῦτο διδάσκει καὶ ὁ λόγος.

Εἰ δὲ τις ἤθελεν ἀντιτάξει, ὅτι ὑπάρχουσιν ὄντα ἀδρανῆ ὅλως, ἅτινα τὴν κατωτάτην ὄντολογικὴν κατέχουσι βαθμίδα, ἀπαντῶμεν, ὅτι ἡ ἀδράνεια ἡ φαινομένη ἐν τοῖς ἐνοργάνοις οὐκ ἔστι παντελής ἐνεργητικότητος ἔλλειψις, ἀλλ' ἀνεπιτηδειότες φυσικῆ τῶν ὄντων τούτων εἰς τὸ ἀρ' ἐαυτῶν κινεῖσθαι ἢ μεταβάλλειν ἀρ' ἐαυτῶν εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν κινήσιν. 'Ὁ λίθος π. γ. ἔστιν ἀδρανής, τουτέστιν, εἰ μὴ ἐξωτερικῆ τις δύναμις ἐπιδράσει ἐπ' αὐτοῦ, οὗτος ἀρ' ἐαυτοῦ οὐ δύναται ἵνα μεταβάλλῃ ἢ κατέχει θέσιν.

'Υπεράνω τῆς τάξεως τῶν ἀνοργάνων ἀπαντᾷ ἐν τῷ ὀργανικῷ βασιλείῳ ἐνεργητικότης αὐθόρμητος, ἥτις οὐδὲ ὅλως ἔστιν ἀπλή ἀπήχησις ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων. Τὸ φυτόν καὶ ἰδίχ τὸ ζῷόν εἰσι δυνάμεις ἀρ' ἐαυτῶν ἐνεργεῖσαι, παράγουσαι ἀποτελέσματα ἐξ αὐ-

τῶν προϊόντων. Ὑπεράνω δὲ τοῦ φυτικῆς καὶ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ὁ ἀνώτατος τῆς ἀθρομῆτου ἐνεργητικότητος καταφαίνεται βαθμῶς, τουτέστιν ἡ λογικὴ καὶ ἠθικῶς ἐλευθέρᾳ ἐνεργητικότης, ἧς τὰ ἀποτελέσματα εἰσιν ὅλως ἀπηλλαγμένα τῆς σιδηρᾶς ἀνάγκης. Ἡ τε ἀνόργανος καὶ ἡ ὀργανικὴ, φυτικὴ τε καὶ ζωϊκὴ, καὶ αὕτη ἡ τῶν ἀνθρώπων τάξις ἐκ δυνάμεων ἀποτελοῦνται. αἵτινες εὐμοιροῦσιν ἐν γένει ἐνεργητικότητος κατὰ νόμον ἐκδηλουμένης. Καὶ ἰδοῦ:

Τί ἐστὶν ἀνόργανον σῶμα; Ἐθροισμα ἀτόμων ἢ μορίων συνηγομένων πρὸς ἄλληλα. Ἡ συνοχὴ ἢ ἡ ἄλλως συνεκτικὴ καλουμένη δύναμις, αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη δύναμις, ἡ πρώτη ἐκδηλώσις τῆς ἐνεργητικότητος. Ἐν γένει δὲ ἅπασαι αἱ φυσικαὶ ἰδιότητες τῶν σωμάτων εἰσι μορφαὶ ἐνεργητικότητος, εἰσι παραστάσεις δυνάμεως. Πῶς ἐρμηνεύονται τὰ φαινόμενα τῆς ἔλξεως καὶ τῆς ὤσεως ἄνευ τῆς παραδοχῆς δύο ἀντιπάλων δυνάμεων, τῆς ἐλκτικῆς καὶ τῆς κεντρόφυγος; Καὶ αὕτη ἡ θερμότης, τὸ φῶς καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς οὐδὲν ἕτερον εἰσιν ἢ τρόποι κινήσεως, ἦτοι προϊόντα ἐνεργητικότητος, ἀποτελέσματα δυνάμεως. Ἄπασαι αἱ χημικαὶ συνθέσεις καὶ ἀναλύσεις εἰς τὴν αὐτὴν ὑπάγονται κατηγορίαν. Οὐδαμοῦ τοῦ ἀνοργάνου κόσμου καταφωρεῖται πραγματικὴ ἀδράνεια. Ἡ δὲ ἀνόργανος αὕτη ἐνεργητικότης ὑπόκειται εἰς νόμους ὠρισμένους καὶ σταθεροῦς, περὶ ὧν ἐκτενῶς πραγματεύονται αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι.

Δύναμις ὁμοίως καὶ νόμος εἰσι τὰ θεμελιώδη συστατικὰ τοῦ φυτικῆς βασιλείου. Ἐν τῷ φυτῷ τὰ πράσινα φύλλα ἀποσυντιθεῖσι τῇ ἐπιδράσει τοῦ φωτός τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, καὶ τὸν μὲν ἀνθρακικὸν ἀφομοιοῦσιν εἰς ἑκυτὰ, τὸ δὲ ὀξύγονον ἐκπέμπουσιν. Οὕτω καθαρίζουσι τὸν ἀέρα, τῇ δὲ ἀτμοσφαιρᾷ ἀποδιδούσι τὸ ὀξύγονον, ὅπερ διεσφάρα διὰ τῆς ἀναπνοῆς τῶν ζώων καὶ διὰ τῶν ἄλλων παντοδαπῶν καύσεων. Τὰ φυτὰ ἐν γένει τὰς μὲν ρίζας αὐτῶν βυθίζουσιν ἐν τῷ σκότει, τὸ δὲ στέλεχος αὐτῶν ἐπιζήτει τὸ φῶς. Ἀναοριχητικὸν φυτὸν, ἐντός σκοτεινοῦ τινος ὑπογείου ἐγγεκλησιμένου, εἰν μικρὰ τις ὀπή ὑπάρχει, ὅθεν δυνατόν ἐνα εἰσελθῶσιν ἀκτινῆς τινες φωτός, ἐκτείνεται καὶ στρέφεται πρὸς τὸ φωτεινὸν ἐκεῖνο μέρος. Τὸ φυτὸν τὸ καλούμενον ἢ αἰσθητικὴ ἅμα τῇ ἐλαχίστῃ ἐπαφῇ κλείει ἀμέσως τὰ φύλλα αὐτοῦ καὶ καταβιβάζει τοὺς κλάδους· καὶ αὐτὸς ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ καὶ

ἡ αἰθινιδία τῆς θερμοκρασίας μεταβολὴ διερεθίζουσι τὴν ἐνεργητικότητα αὐτοῦ. Ἐάν τις τὸ φύλλον δένδρου τινὸς ἀντιστρέψῃ, καὶ τὸ μὲν κάτω αὐτοῦ μέρος στρέψῃ πρὸς τὰ ἄνω, τὸ δὲ ἄνω πρὸς τὴν γῆν, ἢ ὑπὸ τοῦ φύλλου τελοῦμένη λειτουργία παρεμποδίζεται· καὶ τότε διὰ βραδείας μὲν ἀλλ' ἐπιμόνου κινήσεως τοῦτο ἀνακτᾶται τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν. Μνημονεῖον ἐνταῦθα καὶ τῆς διώτης, τοῦ σαρκοσφάγου τοῦτοῦ φυτοῦ, ὅπερ κλειόμενον ἀπορορεῖ ἀμέσως τὰ ἔντομα, ἅτινα ἔρχονται, ἵνα ἀντλήσωσι τὸν ἐν αὐτῇ γυμῶν. Τοιοῦτους τρόπους ἐνεργείας ἔχοντες ὑπ' ὄψει τινὲς τῶν φυσιοδιδῶν κινδυνεύουσιν ἵνα παραδέξωσιν καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς αἰσθητικὴν τινα ζωὴν παρεμφερῆ τῇ τῶν ζώων. Τὰ ἀνωτέρω φαινόμενα, προστιθεμένων ἐκείνοις καὶ τῶν φαινόμενων τῆς βλαστῆσεως, τῆς ἀνθήσεως καὶ τῆς καρποφορίας, οὐκ εἰσι τραναὶ παραστάσεις δυνάμεως ἐρρυθμοῦ, κατὰ νόμους ὠρισμένους ἐνεργούσης ἐν τῷ φυτικῷ βασιλείῳ:

Εἰσελθῶμεν ἤδη ἐντός τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Τὰ φαινόμενα τοῦ ζωϊκοῦ βίου περιπλοκώτερα τῶν προηγουμένων δείκνυνται· τὰ κυριώτερα δὲ τούτων εἰσι παραγόμενα δυνάμεως, ἦν συνήθως ἀποκαλοῦμεν ἐνστικτοί. Καὶ τί ἐστὶ τούτο; Τὸ ἐνστικτον ἐστὶν ἄγνωστός τις δύναμις, δι' ἧς κυρίως τὸ ζῶον, ἐν μέρει δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἐκτελοῦσιν ἀπταίστως, ἀπροσκόπτως καὶ ἄνευ προηγουμένης ἀγωγῆς σειρὰν πολυπλοκῶν κινήσεων ἀναγκαίων πρὸς τε τὴν διατήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν διακίωσιν τοῦ εἶδους. Τὰ τε ζῶα καὶ ὁ ἄνθρωπος παράγουσι ποικίλα ἐνεργήματα· τούτων τὰ μὲν προέρχονται ἐκ τῆς διανοίας ἢ ἀπλῆς τινος νοημοσύνης, τὰ δὲ οὔτε κρίσιν, οὔτε διάσκεψιν, οὔτε βούλησιν προὔποιθεῖσι τὸ παράπαν. Ταῦτά εἰσιν ὅλως ἐνστικματικά. Τινὲς τῶν σοφῶν ἐθεώρησαν τὰ ζῶα ὡς ἀπλῆς μηχανᾶς καὶ ὡς αὐτόματα, ἕτεροι δὲ ἀπέδωκαν αὐτοῖς νόησιν ἀνωτέρην μάλιστα καὶ τῆς ἡμετέρας. Τὸ ἀληθὲς ἐν οὐδετέρῃ τῶν θεωριῶν τούτων κεῖται. Ἄνδρες μεγαλοφρεῖς ἐπλήρηθησαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ὁ Κερπέσιος καὶ Ὁ Βυρβῶν, ὁ Λερόξ, ὁ Ρεωμόρ καὶ ὁ Ρημάρ, ὁ Φλορῶνς καὶ ὁ Κονδιλλιὰρ οὐκ ἠδυνήθησαν διακρίναί τὸ ἐνστικμα τοῦ νοήματος. Ὁ Μέλν-Ἐδουάρδος, ὁ Βλανχάρδ, ὁ Δαρβέν, ὁ Αἰθβῶκ καὶ ὁ Ζολῆ καὶ οἱ σύγγρονοι φιλόσοφοι ἐπέχον ἱκανὸν φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ καθαρώτερον ἤδη βλέπομεν τὰ πράγματα.

Τὸ ζῶον κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἐνστικτοῦ αἰσθάνεται μὲν, ὅτι ποιεῖ τι, συνειδήσιν ὅμως οὐκ ἔχει τοῦ σκοποῦ, οὐ ἕνεκα ποιεῖ τούτο. Ἡ μέλισσα π.χ. αἰσθάνεται, ὅτι ἴπταται, ὅτι ἀπορυζᾷ τὸν γυμὸν τῶν ἀνθέων, ἀγνοεῖ ὅμως ὅτι ταῦτα πάντα εἰσὶ μέσκα, ἀγνοεῖ καὶ τὸν σκοπὸν, πρὸς ὃν αἰ ἐνεργεῖται αὐτῆς συμβάλλονται. Τὸ βρέφος αἰσθάνεται, ὅτι θηλάζει, ἀγνοεῖ ὅμως τὸν σκοπὸν τῆς ἐνεργείας ταύτης. Τὸ ἐνστικτον ὑπόκειται εἰς νόμους ὠρισμένους. Οἱ νόμοι οὗτοι εἰσιν οἱ ἐπόμεινοι: Πρῶτος νόμος. Ἄγνοια τοῦ σκοποῦ. Ὑπάρχει εἶδος τι μελισσῶν, αἵτινες ὅτε μὲν ὠφελούονται ἐκ τινος ὀπῆς, ἣν εὐρίσκουσιν ἐτοιμῆν, ὅτε δὲ αὐταὶ κατασκευάζουσι τοιαύτην τινά. Ἐν τῇ ὀπῇ ταύτῃ ἐναποτιθεῖσι τὰ ὠα αὐτῶν, πλησίον δὲ τούτων παρατιθεῖσι τὴν τροφήν τῆς ἐξελευσομένης ἐκ τοῦ ὠοῦ νύμφης καὶ κλείουσι τὴν ὀπῆν τούτου γενομένου, ἀποθηήσκουσιν αὐταί. Τὸ δὲ παραδοξότερον ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταύταις ἔστι τὸδε: Ἐνῶ ἡ μέλισσα μήτηρ ἐστὶ φυτόφαγος διατρεφόμενη διὰ τῆς ἀππορροφήσεως τοῦ γυμοῦ τῶν ἀνθέων, ἡ τροφή, ἣν παρατιθεῖσι πλησίον τοῦ ὠοῦ διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐξελευσομένην νύμφην, ἐστὶ σαρξ' ἡ μήτηρ φυτόφαγος καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς σαρκοφάγον. Πῶς αὐτὴ ἠδύνατο νὰ ἔχη γινῶσιν, ὅτι τὸ τέκνον αὐτῆς ἐστὶ σαρκοφάγον, ἐνῶ αὐτὴ ἀποθηήσκει πρὶν ἢ ἰδεῖν αὐτό: Ἴδου ἄγνοια παντελῆς τοῦ σκοποῦ. Νόμος δεύτερος. Ἡ ἄμεσος τελειότης τῶν ἐνστικτωδῶν κινήσεων. Τὸ ζῶον ἀνάγκην σπουδῆς οὐκ ἔχει, ὅπως κτίξῃ τὴν φωλεὰν αὐτοῦ κανονικῶς καὶ ἀσφαλῶς. Τὰ μερικώμενα ζῶα εἰσελθόντα ἐντὸς λειμῶνός τινος φέρονται ἄμεσως εἰς τὸ φυτόν, ὅπερ οἰκίον τῇ φύσει αὐτῶν τυγχάνει καὶ τὸ σαρκοφάγον οὐδέλω διασχίζει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς βορᾶς αὐτοῦ, ἀμὰ ἤθειεν εὐρεθῆ ἀπέναντι αὐτῆς. Νόμος τρίτος. Τὸ ἀπταιστον. Οὕτε ἡ φωλεὰ τῆς γελιδόνας, οὔτε ἡ κυψέλη τῆς μελισσῆς, οὔτε ἡ καλύβη τοῦ κάστορος ἀνεπαρκεῖς ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν τῶν ζῶων κατασκευάζονται ποτε. Νόμος τέταρτος. Τὸ ἀμετακίνητον. Τὸ ζῶον οὐδέλω τελειοποιεῖ τὰ προϊόντα τῶν ἐνστικτωδῶν αὐτοῦ κινήσεων. Ἡ φύσις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προϊδούσα τέλειον καθίστησι τὸ ἔργον. Αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἐνστικτοῦ εἰσιν ἀνεπίδεκτοι τροποποιήσεων ὡς ἀντιστοιχεῖσαι τῷ ὀργανισμῷ τοῦ ζῶου. Ἀμετακίνητον ἐστὶ τὸ ἐνστικτον, διότι τέλειόν ἐστι: ἐστὶ δὲ τέλειον, διότι ἀναγκαιόν ἐστίν.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ ζῶου ἐκ τοῦ ἐνστικτοῦ ἐκείνου ἐξαρτᾶται. Νόμος πέμπτος. Ἡ εἰδικότης. Ἐκαστον εἶδος ζῶων ἴδια ἔχει ἐνστικτωματὰ. Ἡ γελιδὼν κτίξει οὐχὶ φωλεὰν ἀπλῶς ἀλλὰ τοιαύτην φωλεὰν: Ἐκαστον εἶδος ἀράχνης ὑφαίνει ἰστὸν κατ' εἶδος διάφορον καὶ μόνον κατὰ τοῦτο τὸ εἶδος, οὐδέποτε δὲ κατ' ἄλλο. Νόμος ἕκτος. Τὸ ὁμοιόμορφον. Πάντα τὰ ζῶα τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὁμοιόμορφως ἐνεργοῦσιν. Αἱ ἐπὶ Ἀριστοτέλους μελισσαι ἐκτιζόν τὰς κυψέλας αὐτῶν ὡς καὶ αἱ σήμερον, καὶ πανταχοῦ τὸ αὐτὸ εἶδος τῶν ζῶων κέκτηται αἰετοτε τὰς αὐτὰς ἐξεις, τὰς αὐτὰς κινήσεις, τὴν αὐτὴν τέχνην καὶ τὴν αὐτὴν βιομηχανίαν. Ἡ μέλισσα, λέγει ὁ Πασχάλλ, ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τοιαύτη, οἷαν ἐψάλεν αὐτὴν ὁ Βιοργίλιος. Νόμος ἑβδόμος. Τὸ ἐνστικτον ἐστὶν αἰετοτε ἀνάλογον πρὸς τὸν ὀργανισμόν τοῦ ζῶου. Ἐνστικτον καὶ ὀργανισμὸς διατελοῦσιν ἐν πλήρει πρὸς ἄλληλα ἄρμονιᾳ. Ἡ μέλισσα διωργανώθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ κατασκευάζειν μέλι. ὁ δὲ κάστορ, ὅπως κτίξῃ προγώματα καὶ καλύβας παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν. Πᾶν ζῶον διωργανώθη οὕτως, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἐν αὐτῷ ἐνστικτον, τὸ δὲ ἐνστικτον ὡθεὶ αὐτὸ πρὸς παραγωγὴν κινήσεων τοιούτων, οἷας ὁ ὀργανισμὸς αὐτοῦ δύναται ἵνα ἐκτελέσῃ. Οὐδεμία πρόσδος ἐν τῷ ἐνστικτῷ. Ἴδου αἱ νόμοι, οἷς ἡ τοῦ ἐνστικτοῦ δύναμις ὑπόκειται καὶ ὑφ' ὧν χαρακτηρίζεται.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τίς ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ ἐνστικτον ἐστὶν ὄντως δύναμις ἀνωτέρα, ὑποκειμένη εἰς νόμον καὶ τάξιν; Καὶ ἐν τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ ἄρα οὐδὲν ἕτερον βλέπομεν ἢ δύναμιν καὶ νόμον.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐνστικτωματικῆς ἐνεργητικότητος ἀναβῶμεν εἰς ἀνωτέραν, τὴν πνευματικὴν. Ἀπὸ τοῦ ζωϊκοῦ βίου, ἐν ᾧ θριαμβεῖται καὶ ἐπικρατεῖ σχεδὸν μόνον τὸ ἐνστικτον, μεταβῶμεν εἰς τὸν κυρίως ἀνθρώπινον βίον. Ὁ ἀνθρώπος νοεῖ, συνεισθάνεται καὶ ἐλευθέρως βούλεται: ὅστις βούλεται ἐλευθέρως, οὗτος ἀπορραίζει ἐν ἐπιγνώσει: οὗτος καθίσταται δύναμις καθόρμητος, εὐμοιροῦσα συνειδήσεως καὶ κυρία ἐαυτῆς: ὅταν τὸ ζωϊκὸν ἐνστικτον ὑπέρεται τοῦ φυτικοῦ, τοσοῦτον καὶ ἐπὶ πλέον τὸ λογικῶς καὶ ἐλευθέρως βούλεσθαι ἀνώτερον τυγχάνει τοῦ ἐνστικτοῦ. Ὅταν ἀπορραζιζωμέναι λογικῶς ἢ ἀπόρρασις αὐτῆ ἀπορρέει ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἐστὶν ὄντως ἡμετέρα, οὐκ ἐστὶν ἄμεσος καὶ ἀναγκαιὰ συνισταμένη ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐντυπώσεων. Ἡ λογικὴ βούλησις ἐστὶν

ἡ ὑψηλοτέρα ἐκδήλωσις τοῦ ἀυθρομήτου· αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ ἠθικὸν πρόσωπον, τὸ Ἔγῳ κατακρημένον λόγον καὶ ἐλευθερίαν· ὡς ἐκ τούτου ζῶον καὶ ἄνθρωπος διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ ζῶον ἀρνοεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Τὸ ἐλεύθερον καὶ λογικὸν ἐγῶ ἐνεργεῖ ἐν πλήρει γνώσει τοῦ σκοποῦ. Τὸ ζῶον ἐνστιγματικῶς ἐνεργοῦν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τέλειον ὑπάρχει ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ· ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ νοῦ καθοδηγούμενος βαθμηδὸν τελειοποιεῖται ἀγωνιζόμενος καὶ παλαίων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀξιόμισθος καθίσταται. Τὸ ζῶον ἀπειριστόν ἐστιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος βαθμηδὸν τὴν ἀλήθειαν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς πείρας εὐρίσκων πλανᾷται· ἐπίστε καὶ ἀμαρτάνει ὡς ἠθικῶς ἐλεύθερος. Τὸ ζῶον αἰγμυλλοστον διατελεῖ ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ λόγου φωταγωγούμενος χωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω καὶ προσδίδει βραίνων πρὸς τὸ τέλειον. Ἐκαστον ζῶον ἐν κύκλῳ τινὶ ὠρισμένῳ ἐνστιγματικῶν κινήσεων καθειργμένον διατελεῖ· ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐν πάσῃ τέχνῃ, ἐν πάσῃ βιομηχανίᾳ, ἐν παντὶ ἐπιτηδεύματι καὶ ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἐπιτηδεύει διὰ τοῦ λόγου δεδημιουργηται. Πάντα τὰ ζῶα τοῦ αὐτοῦ εἶδους ὁμοιομόρφως ἐνεργοῦσι καὶ ζῶσιν· ἀλλ' ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ἰδίαν ἀποτελεῖ προσωπικότητα. Σελίδες πολλὰ περιέχουσιν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου τὰς ποικίλας σκέψεις, τοὺς πόθους καὶ τὰς πράξεις. Σμικρότατος ἀριθμὸς ἀνθρώπων δύναται νὰ πληρώσῃ τὰς λαμπροτέρας τῆς παγκοσμίου ἱστορίας σελίδας. Πρὸς βεβαίωσιν τῶν λόγων μου ὑπομνηστικῶς τὰς κλεινὰς τῆς ἀρχαιότητος Ἀθήνας. Τὸ ἐνστικτικὸν ὑπόκειται εἰς νόμους σταθεροὺς· ὁ δὲ νοῦς εἰς νόμους καθολικοὺς, ἀναλλοιώτους καὶ ἀναγκαίους. Ἴδου τὸ μέγα διάφορον ἐνστικτικὸν καὶ νοῦ. Ζῶον καὶ ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν διαφορῶν καὶ τῶν ἀντιθέσεων ἡ ἐνότης ὑφίσταται. Καὶ ἐνταῦθα δύναμις προνοιακὴ καὶ νόμος. Δύναμις συμβαλλομένη εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ· δύναμις ἐπισηραζήσουσα καὶ στέρουσα διὰ τῶν αἰώνιων καὶ καθολικῶν νόμων, οἳς ὑπόκειται, τὴν παγκόσμιον τάξιν.

Πανταχοῦ δυνάμεις καὶ νόμοι. Ἴδου ἐνότης δεσπύσουσα τῆς ἐν τῷ συμπαντι ποικιλίας. Ἀλλ' ἡ ἐνότης οὐ συνίσταται ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ τῷ γνωρίσματι. Αἱ δυνάμεις αὗται ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ὑψίστης στέφουσι καὶ ἀναφορὰν σπουδαίαν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας.

Αἱ δυνάμεις καὶ οἱ νόμοι τοῦ ἀνοργάνου καὶ τοῦ φυτικῶ βρασιλείου εἰσὶν εἰκόνες καὶ μορφαὶ τῆς τοῦ ζωικοῦ ἐνστικτικῶ δυνάμεως, αὐτὴ δὲ τῆς νοητικῆς καὶ πνευματικῆς. Πάντες γινώσκουμεν τὴν ἔξιν καὶ τὴν ὄσιν, αἰτίνες ἐνεργοῦσιν ἐν τοῖς ηλεκτριζομένοις καὶ μαγνητιζομένοις σώμασιν. Ἐκπλήττεται τις βλέπων σώματα, ἅτινα οὔτε ζῶσιν, οὔτε αἰσθάνονται κινούμενα ἐν τισὶ περιστάσεσιν ὡσανεὶ μυστηριώδης τις συμπάθεια συνείλαε ταῦτα, ἢ κερυμμένον τι μῖσος ἀπόθει.

Τὰ οὐράνια σώματα ἔλκονται. Ἡ σελήνη στρέφεται περὶ τὴν γῆν· αὐτὴ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον. Ὁ ἀόρατος οὗτος δεσμὸς, ὁ γνωστός ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ἑλξίς», διαρρυθμίζει τὰς κινήσεις πάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ πραγματῶν τὴν εἰκόνα τῆς ἐλευθερίας ὑποκειμένης εἰς τὸν νόμον καὶ τὴν τάξιν. Τοιαύτη ἀρμονία οὐ καταραίνεται ὡς τὸ ἀποτέλεσμα ἰθύντορος τινος δυνάμεως· Καὶ ἡ συνοχὴ αὐτῆ τῶν μορίων καὶ τῶν ἀτόμων οὐκ ἔστιν αὐτὴ ἡ ἑλξίς, ὁ αὐτὸς δεσμὸς ὁ συγκαταῶν καὶ συνέχων τοὺς κόσμους μετ' ἀλλήλων; Μεταξὺ τῆς πληθῆος τῶν οὐρανίων σωμάτων, μεταξὺ μοίρας τινὸς τῆς ὕλης καὶ τοῦ συμπάντος αὐτοῦ, ὑπάρχει διαφορὰ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος. Δότε διὰ τῆς φαντασίας βαθμηδὸν διαστάσεις εὐρυτέρας εἰς τὸ μῦρον, καὶ τὸ μῦρον γενήσεται πλανήτης, γενήσεται σῶμα, τὸ δὲ σῶμα γενήσεται πλανητικὸν σύστημα. Πῶς ἔχοντες πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ θέαμα τοῦτο, τὸ τόσον ἐπιβλητικὸν διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ θαυμάσιον διὰ τὰ ἀποτελέσματα, τὸ θέαμα τοῦτο, φημί, ὅπερ προσβάλλεται ἡμῖν ἢ ἀνοργάνος ὕλη, πῶς δυνάμεθα νὰ μὴ παραδεθῶμεν δυνάμει τινα διέπουσαν τὴν ὕλην, ἥτοι ὅλως ἀσυνείδητον καὶ ἀναίσθητον ἐνστικτικόν, ἀρρομοίωμα καὶ εἰκόνα τοῦ ζωικοῦ ἐνστικτικοῦ; Πῶς παρῶγονται αἱ ποικίλαι τῶν σωμάτων συρρένεαι, περὶ ὧν πραγματεύεται ἡ χημεία; Εἶναι ἀόρατε αὗται προϋόντα τῆς τύχης καὶ ἀσκόπου συμπτώσεως; Δὲν βλέπει τις ἐν τῇ χημικῇ ταύτῃ συρρένεῃ ἀρροσίαν τινὰ βούλησιν, ἄλογον καὶ ἀναίσθητον, πλὴν σάπηνου; Τὸ ὑδρογόνον π. γ. δὲν συνενόται μεθ' οἰουδῆτινος σώματος· ἐν δὲ τοῖς συνδυασμοῖς αὐτοῦ μετὰ τινων σωμάτων καὶ βαθμοῖ διαικρίνονται συρρένεαι. Πῶς δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὰ φαινόμενα τῆς κρυσταλλώσεως τῶν σωμάτων; Ἐκαστον σῶμα προσλαμβάνει ἴδιον σχῆμα κρυστάλλου, τὸ μὲν κυ-

βικόν, ὡς τὸ ἄλλας, τὸ δὲ ὑπέκθετον καὶ οὐτω καθεξῆς. Τὸ σχῆμα ἐκάστου σώματος ἀποτελεῖ τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ. Ἐπιστήσατε τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τῶν ποικίλων σχημάτων, ἅπερ περιβάλλεται ἡ γῆ. Ἄρα γὰρ ἡ ἀκουσία αὕτη τάσις τῶν μορίων, ἵνα συνενωθῶσι κατὰ τινὰς συνθήκας καὶ νόμους καὶ δῶσι τὸ εἶναι εἰς τηλικαύτην ποικιλίαν σχημάτων, δὲν φαίνεται εἶδος τι ἀλόγου καὶ ἀναισθήτου πλὴν σκοπίμως ἐνεργοῦντος ἐνστικτοῦ;

Εἰ καὶ ἡ ἐνόητος ἢ συνδέουσα τὴν ἀνοργάνου φύσιν μετὰ τῆς ἐνοργάνου ζωϊκῆς ὅπωςδῆποτε διορθᾶται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, εἶ καταφρανεστέρα καθίσταται ἡ ἐνόητος ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τῆς φυτικῆς δυνάμεως μετὰ τοῦ ζωϊκοῦ ἐνστικτοῦ. Ἄμα σπόρος τις ἤθελε βλαστήσει. ἄμα τὸ μικρὸν στέλεχος καὶ τὸ ριζίδιον ἤθειλον φανῆ, ἐκάτερον τούτων ἀμέσως ἐκδηλοῖ τὴν ἰδιόζουσαν αὐτῷ τάσιν. Τὸ μὲν πρῶτον ὑψοῦται καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάστη διεθυσιν, τὸ δ' ἕτερον ἀνωθεν χωρεῖ πρὸς τὰ κάτω καὶ εἰσδύει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βαθύτερον ἐν τῇ γῆ. Τὸ μὲν παρὰ τῆς ἀπομορφώσεως, τὸ δὲ παρὰ τοῦ ἐδάφους ζητοῦσι διάφορα μὲν στοιχεῖα, οὐχ ἕπτον ὅμως ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ φυτοῦ. Ὁ Δουραμὲλ ἀσπειραθεὶς νὰ μεταβάλλῃ τὰς φυσικὰς ταύτας τάσεις τοῦ στελέχους καὶ τῆς ρίζης ἀπέτυχεν ὅλοσχερῶς. Ἡ ἀήτητος αὕτη ἐπιμονὴ τῶν ὀργάνων τοῦ φυτοῦ ἔχει πολλὴν τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸ ζωϊκὸν ἐνστικτον. Πάντα τὰ φαινόμενα δραστηρικῆς βουλήσεως ἐν τῇ ἐπιμονῇ ταύτῃ ἐκδηλοῦνται, εἰ καὶ ἡ βούλησις ἄπεστιν ἀπὸ τοῦ φυτοῦ.

Σπόρος τις φερόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου πίπτει ἐντὸς ὑπογείου ὕγρου, πλήρους ἐφθαρμένου ἀέρος καὶ ὀλίγου περιέχοντος ῥῶς. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου ἐν τούτοις ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ τὸ φυτὸν γεννᾶται! μάλιστα τὸ στέλεχος αὐτοῦ καθίσταται μακρὸν καὶ ἰσχνόν! λεπτύνεται δὲ καὶ ἐκτείνεται διευθυνόμενον διηλεκτικῶς πρὸς τὴν ὀπὴν, ὅθεν τὸ ῥῶς εἰσχωρεῖ. Ταῦτα βλέπων πᾶς τις ὑπολαμβάνει, ὅτι τὸ φυτὸν πάσχει, καθότι ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ παρίστανται πλήρη τὴν ἐξωτερικὴν κατάστασιν πάσχοντος. Ἄρα γὰρ ἰδιάζει τοῦτω ἰδιαιτέρον τι αἰσθητήριον, ἢ ὑπέκειναι γενικῶς τινι νόμῳ, καθ' ὃν πᾶν ὃν ἐπιζητεῖ τὰς ἀναγκαῖας πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ συνθήκας; Ἡ τοιαύτη ἀπορία τί ἄλλο δεικνύει, ἢ ὅτι αἱ φυτικαὶ αὗται τάσεις πολλὴν ἔχουσι τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸ ζωϊκὸν ἐνστικτον; Ἐπιλείπει με ὁ χρόνος ἀρηγοῦ-

μενον τὰς ποικίλας ταύτας φυτικὰς τάσεις. Ἐκ πάντων δὲ τούτων καταφραίνεται, ὅτι ἡ ἐν τῷ φυτικῷ βασιλείῳ δεσπόζουσα δύναμις ἐστὶ καὶ αὕτη. ὡς ἡ ἐν τῷ ἀνοργάνῳ, ἀναβαθμὸς τις ἐνστικτοῦ ἀνώτερος μὲν τοῦ ἐν τοῖς ἀνοργάνοις, ὑποδεέστερος δὲ τοῦ ἐν τοῖς ζωῖοις, ὡς στερούμενος αἰσθήσεως πραγματικῆς.

Εἰ ἡ ἐν τοῖς ἀνοργάνοις καὶ ἡ ἐν τοῖς φυτοῖς ἐνεργοῦσα δύναμις συγγενεὺς πῶς πρὸς τὸ ζωϊκὸν ἐνστικτον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο συγγενεὺς πρὸς τὸν νοῦν. Βλέπων τις τὰ θαυμασὰ φαινόμενα τοῦ ἐνστικτοῦ δύναται ἵνα ὑπολάβῃ, ὅτι τὰ ζῶα κέκτηνται νοητικὴν δύναμιν ὑπερτέραν καὶ τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὅντως τὸ ἐνστικτον ὑπερβαίνει νόησιν τινὰ, εἰ καὶ αὕτη ἐστὶν ὅλως μηχανικὴ καὶ ἄκαμptos, νόησιν, ἣτις κυβερνεῖ τὰ ζῶα ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν. «Αὕτη, ὡς ὀρθῶς ἀποφραίνεται ὁ Ραβχαισῶν, νόησις ἐστὶν αἰχμηλῶτος ἐν τοῖς κόλποις τῆς φύσεως ἀπληροστερωμένη ὅλως ἑαυτῆς».

Τινὲς παρέβαλον τὸ ἐνστικτον πρὸς ἄγρουν στρατιωτικὸν σκοπὸν ἐπιτετραμμένον, ἵνα ἐπαγρυπνῇ ἀνάως ἐπὶ τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ εἶδους πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐνός καὶ διαίωσιν τοῦ ἑτέρου. Ὁ σκοπός, ὡς γνωστόν, οὔτε νὰ μεταβάλλῃ, οὔτε νὰ συζητήσῃ δύναται τὸ πρόσταγμα τοῦ ἀρχηγοῦ. Τὸ ἐνστικτὸν ἐστὶ μαρτύριον τρανὸν θαυμασίας νοήσεως, ὑψηλοῦ λόγου, ἀλλὰ τυφλῶς διέποντος τὰ ζῶα, παρ' οἷς δεσπόζει· ἐστὶν ὄντως εἶδος τι νοήσεως· διότι ὁ χαρακτήρ τῆς νοήσεως ἐστὶ τὸ ὀρίζειν μέσα πρὸς τινὰς σκοπούς· τὸ δὲ ἐνστικτον οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ θαυμασίας συνδυασμὸς μέσων παρεσκευασμένων ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως, ὅπως ἀράγωνσιν ἡμεῖς εἰς οὓς αὕτη προβάλλεται σκοπούς. Ἄλλ' ἡ νόησις αὕτη οὐκ ἔχει συνειδήσιν ἑαυτῆς, ἐστὶ νόησις, ἢς τὸ ζῶον διατελεῖ ταμεῖον μόνον καὶ ὄργανον, οὐχὶ δὲ καὶ κύριον.

Μέχρις ἐνταῦθα γενόμενοι τοῦ λόγου, κύριοι, διττὴν εὐρομεν ἐνόητα δεσπόζουσαν ἐν τῇ ποικιλίᾳ τοῦ σύμπαντος. Τὸ πᾶν συνίσταται ἐκ δυνάμεων ἐνεργουσῶν κατὰ νόμον καὶ τάξιν. Ἰδοὺ τὸ πρῶτον τῆς ἐνόητος γνώρισμα. Ἄπλασαι αὗται αἱ δυνάμεις, εἰ καὶ διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων, κέκτηνται ὅμως κοινούς τινὰς χαρακτήρας, δι' ὧν συνδέονται καὶ αἵτινες ἀποτελοῦσι μίαν ἄλυσιν ἐκ πολλῶν μὲν ἀλλ' ἀναλόγων κρίκων. Αἱ δυνάμεις αὗται εἰσὶν ἱεραρχικοὶ ἀναβαθμοὶ προνοιακῆς τινος δυνάμεως ἐν τῇ φύσει δρώσης ἐν ἁρμονίᾳ. Ἰδοὺ ἕτερον τῆς ἐνόητος γνώρισμα.

Τῇ ἀνωτέρω ἐκτεθείσῃ θεωρίᾳ ἐνστάσεις τινὲς ἀντετάχθησαν ὑπὸ τινος συστήματος ἀναφρανέντος κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. τοῦ συστήματος τοῦ μετασηματισμοῦ καὶ τῆς ἀνελίξεως τῶν ὄντων λεγομένου. Τὴν ἀνάλησιν καὶ τὴν ἐπιτήρησιν ἐκείνου τοῦ συστήματος. ἄλλως τε ἀξίου σπουδαίας μελέτης, παραλείπω διὰ τὸ στενὸν τοῦ χρόνου καὶ χωρῶ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ τέλος τῶν σκέψεών μου.

Δυνάμεις καὶ νόμοι ἀποτελοῦσι τὸ πᾶν καθ' ἐνότητά, εἶπομεν. Ἄλλ' ἡ δύναμις καὶ ὁ νόμος διακρίνονται μὲν, οὐ χωρίζονται ὅμως ἀπ' ἀλλήλων. Ἐκαστον ὄν ἀδισπάστως συγκρατεῖ καὶ συννοεῖ ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν καὶ τὸν νόμον. Καὶ ἡ μὲν δύναμις ἐστὶν ἡ ἐν τῷ ὄντι ἐνεργητικότης, ἥτις ἐν χρόνῳ ἀναπτυσσομένη ἐκδηλοῦται καὶ διατρανοῦται διὰ ποικίλων φαινομένων ὁ δὲ νόμος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν χαρακτῆρων ἐκείνων. οὐς συμρῆεις ἐν ἑαυτῷ κέκτηται πᾶν ὄν, κοινούς μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοειδῶν ὄντων. Ἐκαστον ἄρα ὄν οὐδὲν ἕτερόν ἐστὶν ἢ δύναμις ἐρρούθμως καὶ κατὰ νόμον ἐνεργοῦσα τὸν δὲ νόμον τοῦτον ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ εὐρίσκει ὥστε δυνάμις καὶ νόμος ἐν τῷ κόσμῳ συνεννοῦνται καὶ ἀποτελοῦσι τὴν ὄντότητα. Ὑπὸ ταύτην ἄρα τὴν ἔννοιαν δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι γνώρισμα τῆς ἐν τῇ ποικιλίᾳ τοῦ σύμπαντος ἐνότητός ἐστὶν αὐτὸ τὸ εἶναι, τὸ σταθερὸν, ὅθεν ἐκπορεύεται τὸ γίγνεσθαι, τὸ μεταβλητόν. Ἡ ὄντότης ἄρα οὕτως ἐννοουμένη ἐστὶν ἡ ἀνωτέρα τῶν δύο προηγούμενων ἐνότης, ἡ δεσπόζουσα τῆς ποικιλίας τοῦ σύμπαντος. Ὁ πολλαπλοῦς καὶ πολυδαίδαλος οὗτος κόσμος γνώρισμα θεμελιώδες αὐστηρᾶς ἐνότητος κέκτηται τὴν ὄντότητα οὕτω νοουμένην. Ἡ ὄντότης ἄρα ἐστὶν ἡ ὑπέροχος ἐνότης.

Ἡ διάνοια ἀείποτε ἐν τῇ ποικιλίᾳ τοῦ σύμπαντος, ὡς ἔφθην εἰπών, τὴν ἐνότητά ἐπιζητεῖ, καὶ ἡ ἐπιστήμη ταύτην ἀγωνίζεται ἵνα κατακτήσῃται. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκα; Ζητοῦμεν τὴν γνώσιν τῶν ἐν τῇ φύσει ἐνεργουσῶν δυνάμεων. Διατί; Ποθοῦμεν τὴν ἐξακριβῶσιν τῶν διεπόντων τὸ σύμπαν νόμων. Διατί; Τί ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειπαρέχον τὴν ἀξίαν τοῦ νόμου; Ὁ νοῦς ζητεῖ τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς ἀξίας καὶ τῆς σημασίας, ἥτις ἀποδίδεται τῷ νόμῳ. Δέχεσθε, σεβαστὸν καὶ ἀξιότιμόν μοι ἀκρατήριον, δέχεσθε, ὅτι ὀφείλετε νὰ ὑποτάσσησθε εἰς τὸν νόμον, μόνον διότι εἶναι νόμος; Δὲν συναισθάνεσθε τὴν ἀνάγκην νὰ μάθητε, τίνος ἕνεκεν ἐγένετο νόμος καὶ ἐπιτακτικὸν κέκτηται χαρα-

κτῆρα; Τίς ἐστὶν ὁ μαγνήτης ἐκεῖνος, ὅστις ἔλκει καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν πρὸς τὸ σύμπαν; Διατί ὅτε μὲν σκιρτῶμεν καὶ ἀγαλλώμεθα ἀπέναντι αὐτοῦ, ὅτε δὲ μένομεν ἐκθαμβοὶ καὶ ὑπὸ σεβασμοῦ καταλαμβάνόμεθα; Ὑπαίκομεν τοῖς νόμοις καὶ σύνισμεν, ὅτι ὀφείλομεν ὑπαίειν. Ὑπάρχει ἄρα τι ἐν τῷ σύμπαντι. ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ πρόωτιστον τῶν γνωρισμάτων, τὴν ἐνότητά τῶν ἐνοτήτων, τὴν θεμελιώδη βᾶσιν τῆς ἀξίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπεροχῆς. τὸν ἀποχρῶντα λόγον τοῦ νόμου. Τί ἄρα τοῦτό ἐστιν; Ἐν καὶ μόνον. τὸ ἀγαθόν. Τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ἡ οὐσία τοῦ σύμπαντος. Κόσμοι ἀπεκάλεσαν οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ σύμπαν, διότι ἐν αὐτῷ ἡ τελειότης, ἔστω καὶ σχετικῆ, ἐπικρατεῖ καὶ τὸ ἀγαθὸν δεσπόζει. Κόσμοι ἀπεκάλεσε τὸ γερμανιστὴ συντεταγμένον ἀξιόλογον σύγγραμμα αὐτοῦ ὁ σοφὸς τῆς Γερμανίας γόνος Ἀλέξανδρος Οὐμβρόλδος, ἐν ᾧ μετ' ἀμυήτου καὶ ἐνθουσιώδους σθένους περιέγραψε τὴν ἐν τῷ παντὶ τελειότητα, τὸ ἀγαθὸν τῆς δημιουργίας. Ὅντως τὸ σύμπαν ἐστὶ κόσμος. Τὸ ἀγαθὸν δεσπόζει. Τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ κορυφαία ἐνότης τῆς ἐν τῷ σύμπαντι ποικιλίας, ἥτις καὶ αὕτη μετέχουσα ἐκείνου ἀγαθῆ καθίσταται. Καὶ οὕτω τὸ σύμπαν ἐστὶ καὶ λέγεται ἀγαθόν. Ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ ἀγαθοῦ περιλαμβάνεται ἡ ιδέα τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ νόμου καὶ ἡ ιδέα τοῦ σκοποῦ διότι σκοπὸς τοῦ σύμπαντος ἡ τοῦ ἀγαθοῦ πραγμάτωσις. Ἄρα ἡ ιδέα τοῦ ἀγαθοῦ περιλαμβάνει τὴν ιδέαν τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς τάξεως. Τὸ ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ κατὰ Πλάτωνα εἶν ἐπὶ τοῦ αἰῶνα.

Τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ὁ ὑπέρτατος γνώμων τοῦ σύμπαντος· τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ὁ ἀποχρῶν λόγος τῆς ἀξίας τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντικότητος τοῦ νόμου· τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ὁ ἠθικὸς νόμος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς· τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ὁ νόμιμος κανὼν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου· τὸ ἀγαθόν ἐστὶ τὸ θεμελίον τοῦ καθήκοντος καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιοματῶν· τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ἡ βᾶσις καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς· τὸ ἀγαθόν ἐστὶν ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπάσης. Ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, ἡ βιομηχανία, ἡ θρησκεία εἶναι ἀγαθόν. Ἐν τῷ παντὶ οὐκ ἐστὶ πολυκοιρανία. Εἰς βασιλεία, ᾧ ἔδωκε Κρόνον παῖς . . . σκῆπτρον ἠδὲ θέμιστας, ἵνα βασιλεύῃ . . . τὸ ἀγαθόν.

Τὸ ἐν τῇ δημιουργίᾳ ἀγαθόν ἐστὶν ἡ μετὰ τοῦ ἀπολύτου ὄντος κοινωνία αὐτῆς· διότι τὸ ἀπόλυτον ὄν ἐστὶ τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν. Ἡ

σχετική τελειότητας τῶν ὄντων οὔτε ἤθελεν ὑπάρχει, οὔτε ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν νὰ ἐρηκνευθῆ, εἰ μὴ ὑπῆρχε τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν. Πρῶτος ὁ δαιμόνιος Πλάτων μεταξὺ τῶν φιλοσόφων μετῆρώσε τὴν ἀνθρωπότητα μέχρι τῶν φωτεινῶν τούτων ὑψωμάτων, ἀφ' ὧν κατοπτρεύεται τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, εἰπών: «Τὰ δ' οὖν ἐμοὶ φαινόμενα οὕτω φαίνεται, ἐν τῷ γνωστῷ τελευταίᾳ ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόγις ὁραῖσθαι, ὁραῖσθαι δὲ συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὐτῆ ὁρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἐν τε ὁρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα. ἐν τε νοητῷ αὐτῆ κυρία ἀλήθειαν καὶ νοῦν παρασχομένη, καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξσειν ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ».

Κλίνωμεν τὸ γόνυ καὶ ἀποκαλύψωμεν τὴν κερκὴν ἐνώπιον τῆς μεγάλης ἐκείνης διανοίας. ἤτοι ἀπεκάλυψεν ἀνθρωπίνως διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης τὴν ἀνθρωπότητα τὸ ἰδεῖν, πρῶτος γεννομένη τῆς χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως. "Ὅστις ἀποστρέψῃ τὸ νοερόν τῆς ψυχῆς ὄμμα ἀπὸ τοῦ λάμποντος ἐκείνου σημείου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, ἀποβάλλει ἀμέσως καὶ ἀπόλλυσιν ὅ τι καθίστησι τὸν βίον φαιδρὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ, ὅ τι γονιμοποιεῖ καὶ διακονίζει τὴν ἀρετὴν καὶ πληροῖ τὰς καρδίαν ἐλπίδων στερεῶν καὶ τὸν νοῦν πεποιθήσεων ἀκαρδάντων.

Ἄφρεις τοῦ παναγίου Θεοῦ, ἀπόγονοι καὶ μαθηταὶ τῶν μεγάλων τοῦ ἀγαθοῦ διδασκάλων, ὑπὸ τὴν ἀμφιλαρῆ ταύτην αἰγίδα ἀγωνίζομεθα, ὅπως πραγματοποιώσωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τὸ ἀγαθὸν θεωρεῖν τε καὶ πράξει διὰ τε τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἐλθόντες ἐν τῷ ἀγαθῷ ζῶμεν, ἐν τῷ ἀγα-

θῷ καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. «Αἰσχρὸν τοῖνον φαιδρὸν τε μένειν κενεὸν τε νέσθαι».

Μετὰ τὸν λόγον ζωηρῶς πάνυ χειροκροτηθέντα ἡ Α. Θ. Π. ἐπήνεσε τὸν ζῆλον τῶν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ συλλόγου ἐργαζομένων ἐπιστέψασα ταῖς πατρικῆς Αὐτῆς εὐχαίς καὶ εὐλογίαις τὸ φιλολογικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν αὐτοῦ ἔργον.

Ἀκολούθως ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ Γεωργιάκη ἐφένθη Ὁράνης συνεχάρη τῷ συλλόγῳ ἐφ' οἷς πρὸς διαδοσὶν τῆς παιδείας ἐργάζεται ὑποδείξας διὰ βραχέων τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἔχει ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν κρατῶν ἐξάρτας τὴν ὑψηλὴν πρόνοιαν. Ἦν ἀείψουσι ὑπὲρ τῶν γραμμάτων ἐπιδεικνυται ἡ Α. Α. Μ. ὁ Σουλτάνος καὶ ζωοκραυγῆσας μετὰ τῶν παρισταμένων ὑπὲρ τοῦ σεπτοῦ Ἄνακτος.

Ἐπισφραγίζων δὲ τὴν ἐορτὴν ὁ πρόεδρος ἠὲ χαρίστησε πᾶσι τοῖς τιμηθῆσασιν διὰ τῆς ἐαυτῶν παρουσίας τὴν ἐορτὴν, ἰδίᾳ δὲ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ, οὗ τὴν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου προστασίαν καὶ τὰς εὐχὰς καὶ ἀρχόμενος καὶ τελευτῶν ἐξήτησατο. Ὡσαύτως ἠὲ χαρίστησε καὶ τοῖς συμπαροῦσι μητροπολίταις Χαλκηδόνος, Νικοπόλεως, Σερρών, Βιζύης καὶ Σισανίου, τῷ πρωθιερεὶ τῆς βωσσιακῆς πρεσβείας ἀρχιμανδρίτῃ κ. Ἀρσενίῳ, τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Δ. Μεταξῆ, τῷ γενικῷ προξένῳ τῆς Ἑλλάδος κ. Ἐπ. Μαυρομάτῃ καὶ τοῖς ἀντιπροσώποις διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων καὶ σωματείων. Μεθ' ὃ κηρύττει τὴν λύσιν τῆς συνεδριάσεως.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΠΟ 9 ΜΑΪΟΥ 1888 ΜΕΧΡΙ 14 ΜΑΪΟΥ 1889 — ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΚΗ'

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΠΗ'

(Γακτική)

Τῆς 9 Μαΐου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

α') Ὁ πρόεδρος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους προσφωνεῖ τοῖς μέλεσιν ὡς ἑξῆς:

« Ἐπαναλαμβάνων καὶ αὖθις τὰς εὐκαιρίας μου εὐχαριστίας πρὸς τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ συλλόγου, ἅτινα μοὶ ἐνεπιστεύθησαν κατὰ τὸ ἡδὴ ἀρξάμενον ἔτος τὴν προεδρείαν. Θαρροῦντως εἰς τὸν ἀγῶνα ἀποδύομαι, ἐλπίζων πρῶτον μὲν εἰς τὴν θεῖαν ἀρωγὴν, εἶτα δ' εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην αὐτῶν καὶ τὴν πρόθυμον συνεργασίαν τῶν συναδελφῶν μου περισπουδάζστων κοσμητόρων. Ἡ πρόεδρος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων ὄρον ἀπαραιτήτων ἔχει, ὡς οὐδένα λαυθάνει ἡ ἀλήθεια αὕτη, δύο ἀντίθετα ἐλατήρια, ἅτινα ἐν τῇ ἀντιθέσει αὐτῶν ἀρμονικῶν ἀποτελοῦντα ἐργαζομένη τὴν κατὰκτησιν τῆς ἀληθείας. Ταῦτα δ' εἰσὶν ἡ εἰρήνη καὶ ὁ πόλεμος. Τὸ ἐν τῇ συμπεριφορᾷ μάλιστα ἀπρόσωπον καὶ ἡ ἐκ τῆς καρδίας ἀπορρέουσα ἀμοιβαία ὑπόληψις τῶν ἐπίζητούντων τὴν ἀλήθειαν ἀσφαλίζει τὴν ἡθικὴν εἰρήνην ἐν παντὶ ἰδρύματι· αἱ σπουδαῖαι δὲ καὶ ἐμβριθεῖς συζητήσεις πρὸς εὐρεσιν αὐτῆς συνιστῶσι τὸν ἀγῶνα πνευματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν πόλεμον, ὅθεν ἀναρῶσκει ἡ ἀλήθεια.

Ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἀείποτε διεκρίθη κατ' ἄμφω· πέπειθα, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς προεδρείας ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ζῶντος ἔσται ἡ πνευματικὴ κίνησις ἀναραινόμενη ἐν τῇ γακτικῇ τῶν μελῶν φρονήσει καὶ ἰδίᾳ ἐν τοῖς ἐπιστημονικαῖς ἀναρῶμασιν. ἐν ταῖς ἐπ' αὐτῶν συζητήσεσι καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐπιτροπῶν, περιβεβλημένη τὸν ἀνεξίτηλον χαρακτήρα τῆς σοβαρότητος καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας. Ταῦτα συνίστημι πρῶτον ἐμαυτῷ καὶ εἶτα τοῖς ἄλλοις τοῦ συλλόγου μέλεσιν, ἵνα

ὁσμήρακι ἡ ζωὴ ἡμῶν ὡς ἔθνος ὀργῶντος πρὸς τὰ γράμματα καταφανεστέρᾳ γίγνηται.

Ὁ πρῶτανις τῆς ἱστοριογραφίας ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ κ. Ἐδουάρδος Τσελερ ἐπιστέλλων πρὸ τινος ἐκ Βερολίνου τὴν χάριν αὐτοῦ ἑξεδήλου μοι, ἐφ' οἷς ἐν Κωνσταντινουπόλει γίγνεται καὶ αὐτολεξεί· ἔγραψε ταῦτα· « Σημεῖον εἶναι τῆς τοῦ λογικοῦ βίου κοινωνίας, ἡ πάντα τὰ τοῦ ἔθνους μέλη τε καὶ μέλη συνέχει».

Δὴ ὁ κύριος, ὅπως ὁ πατριάρχης οὕτως τῶν συλλόγων διατελῆ συμβαλλόμενος τοῖς ἐφ' ἐαυτῷ εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι παρ' ἡμῖν τελειότεραν ἀνάπτυξιν τῆς τοῦ λογικοῦ βίου κοινωνίας, ἵνα μηδεὶς λάθῃ τον στέφανον ἡμῶν.

β') Ἀναρῶσονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως.

γ') Ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Φιλολογικοῦ συλλόγου, αἰτουμένου προσγράμματα διάφορα τῶν ἐνταῦθα ἐκπαιδευτικῶν δημοσίων ἢ καὶ ἰδιωτικῶν μετὰ σημειώσεως ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τε μαθητῶν κατὰ τάξεις καὶ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ καὶ περὶ τοῦ ποιοῦ τῆς διδασκουμένης ὕλης, ὅπως χρησιμεύσῃ ἐκ παραθέσεως ἐν τῇ μελέτῃ τῆς παιδευτικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς πρὸς μεταρρυθμίσιν ἐπὶ τῷ βέλτιον τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ παιδείας.

Τοῦ Δ^ο N. Weeklein, ἐκ Μονάχου, ἀγγέλλοντος, ὅτι προσερχῶς ἔσται ἔτοιμος ὁ ἅ' τόμος τοῦ Λισγύλου διὰ τὴν Ζωγραφεῖον βιβλιοθήκην.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, ἐξ Ἀθηνῶν, δηλοῦντων, ὅτι πάντα τὰ ἀντίτυπα τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου εἰσὶν ἔτοιμα πρὸς παράδοσιν καὶ ὅτι ὁ κ. Sittl, ἐκδότης τοῦ Παιίδου, ἀνεχώρησεν ἐκείθεν κατευθυνόμενος εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν.

Τοῦ κ. Karl Sittl, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἐλεύσεται εἰς Κωνσταντινουπόλιν χάριν τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης α') ὅπως δοθῆ ἔντολή τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῆ περὶ παραδόσεως 50 ἀντιτύπων τῶν *Φοινισσῶν* τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη τῷ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργεῖῳ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως διανεμηθῶσι τοῖς τε γυμνασίοις καὶ διδασκαλείσι τοῦ κράτους καὶ ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις· β') ὅπως δημοσιευθῆ διὰ τῶν ἐφημερίδων Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι πρὸς παραλαβὴν τοῦ ὠρισμένου τοῖς ἀνωτέραις παιδευτηρίοις ἐνταυθα τε καὶ ταῖς ἐπαρχίαις ἀντιτύπου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης δεόν αἰ ἐφορῆσαι αὐτῶν νὰ διορίσωσιν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν ἐνταυθα, καὶ ὅτι, ὅπως δοθῆ τὸ ὠρισμένον ἀντίτυπον τῷ ἀριστεύσαντι τῶν τελειοποιτῶν τῶν σημειωμένων ἐν τῇ ἐπιστολῇ παιδευτηρίων εἴτε ἐκ τῆς «*Ἀντιγόνης*» ὑπὸ Δ. Σεμιτέλου, εἴτε ἐκ τῶν «*Φοινισσῶν*» ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη, δεόν αἰ ἐφορῆσαι νὰ ἀγγείλωσι πρότερον τὸ ὄνομα τοῦ ἀριστεύσαντος· γ') ὅπως ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου ποιήσῃται εὐφημον μνηεῖον ἐν τῇ λογιδοσίᾳ αὐτοῦ τῶν κατ' ἕτος βραβευμένων ὑπὸ τοῦ συλλόγου· δ') ὅπως ἀποστέλλωνται ἀνα πέντε ἀντίτυπα ἐξ ἐκάστης ἐκδόσεως τῷ ἐν Ἡερσίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν συλλόγῳ καὶ τῷ ἐν Λονδίῳ τοιοῦτῳ, τῷ ἐν Ἀμστελδαμῶ φιλελληνικῷ καὶ ἄλλαις ἐταιρίαις, αἵτινες νὰ διαέμωσι τὰ πεμπόμενα αὐταῖς τοῖς ἀριστεύσαντι εἰς τὰ ἐλληνικὰ φοιτητῆς τῶν πανεπιστημίων, συνοδεύηται δὲ ἡ ἀποστολὴ τῶν βιβλίων τούτων δι' ἐπιστολῆς ἐξηγουσῆς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης· ε') ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τῶν ἐκδόσεων δημοσιεύηται, τοῦ δίδονται δωρεὰν ἀντίτυπα τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης καὶ πρὸς τίναν σκοπὸν.

δ') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

“Ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ φιλοκατασκευαστικῶν συλλόγου Θεσσαλονίκης παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ, ἡ δὲ τοῦ κ. Wecklein τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἐπίσης τὰς προτάσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς εἰς ψηφοφορίαν, αἵτινες πλὴν τῆς ε' γίνονται δεκταί.

ε') Ὁ κ. Ηελοπίδας Δ. Κούππας ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ «*περὶ κατασκευῆς θεῶν παρὰ βυζαντινοῖς*».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΗΘ'

(Τακτικῇ)

Τῆς 16 μαΐου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις σωματείου τῶν φιλομουσῶν «*Ἐλικῶνος*», ἀγγέλλοντος τὴν ἰδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, δηλοῦντος, ὅτι διαδέχεται τὴν ἄλλοτε ὑπάρξασαν ἐν τῷ εἰρημένῳ προαστείῳ «*ἑταιρίαν τῶν φιλομουσῶν*» καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἠθικὴν ἀρωγὴν τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Théodore Büttner Wobst, ἀνωτέρου διδασκάλου ἐν τῷ γυμνασίῳ Δρέσδης, αἰτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος πέμψῃ αὐτῷ φωτογραφήματα σελίδων δύο χειρογράφων τοῦ Πολυβίου κατακειμένων κατὰ τὸν διὰ τοῦ περιοδικοῦ «*Hermes*» δημοσιευθέντα κατὰλογον ὑπὸ F. Blass ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Σεραίου, διότι ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀρχαίου τούτου συγγραφέως ἔχει ἀπώλυτον ἀνάγκην αὐτῶν. Τὴν δαπάνην τῶν φωτογραφημάτων ἀναδέχεται ὁ κ. Wobst.

Τοῦ κ. Ἀγ. Ραζῆ, δασυόμου, ὑποβάλλοντος τῷ συλλόγῳ πρὸς κρίσιν τὸ ἔργον ἐκτυπωθὲν πόνηρα αὐτοῦ «*Ἐφημερίδιον μηχανικῆς καὶ δασυοποιίας*».

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, δηλοῦντων τὴν παραδόσιν 50 τευχῶν τῶν «*Φοινισσῶν*» Εὐριπίδου τῷ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργεῖῳ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπαντώντων εἰς τὰς περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ Ἡσιόδου προτάσεις τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Ἐρ. Brokhaus ἐκ τῆς ἐν Ἀθῶμονῆς τοῦ ἀγίου Παύλου, χάριτας ὁμολογούντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐρένδη Ζωγράφου ἐκ Ἡερσίων, ἀπαντώντος εἰς τὴν ἀπὸ 7 ἰσταμένου ἐπιστολῆν τοῦ συλλόγου, συγχαίροντος τῷ νέῳ προεδρεῖῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι ἐνετείλατο τῷ ἐνταυθα ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ νὰ μετρήσῃ τὸ ὠρισμένον ἑκατονταλίρον ποσὸν διὰ τὰ βραβεῖα τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος.

β') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορού-

μενοι γίνονται δεκτοί ως επίτιμον μὲν μέλος ὁ σέβ. ἀρχιεπίσκοπος Ἱβήρ κ. Σάββας, ἀντεπιστέλλον δ' ὁ κ. Λύγουστος Boltz, καθηγητῆς ἐν Δαρμστάδῃ καὶ ἑλληνιστής. ὡς τακτικά δὲ ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Καλίνικος Δελικάνης, ὁ ἱερολ. κ. Ἰωακείμ Φορόπουλος, ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀθ. Ἰλιάδης καὶ ὁ κ. Πάτροκλος Καμπανάκης ἀρχιτέκτων.

γ') Ὁ κ. Μ. Γεδεών ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ «περὶ φιλοπότων καὶ φιλανθρώπων δικτάξεων παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Γεδεών λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 23 μαΐου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα μουσῶν», χάριτας ὁμολογούσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ III' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Δ. Μήλα, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος ἐγκλείστως ἀγγελίαν περὶ ἐκδόσεως παγκοσμίου ἱστορίας καὶ ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἐξαιτουμένου τὴν συνδρομὴν τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Μ. Ε. Λάππα, τμηματάρχου ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης καὶ μέσης παιδείσεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Ἑλλάδος, χάριτας ὁμολογούντος ἐντολῇ τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τῶν 50 ἀντιτύπων τοῦ Β' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ἀγ. Σουρίδου ἐκ Καστελλορίζου, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τῶν ὄρων, οἵτινες ἀπαιτοῦνται, ὅπως πέμψῃ ὕλην γλωσσικὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηγερόστου, αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου τὴν 5, 6, 7 καὶ 19 ἰουνίου διὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου λυκείου καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν πτυχίων τοῖς ἀπολυομένοις φηγηταῖς.

Τῆς ἀρχ. ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης τὴν ἀγορὰν 15 νομισμάτων (Κουφικῶν, Σακανδῶν, Ἀρσακιδῶν καὶ Ἑλληνορρωμαϊκῶν) ἀντὶ λιρ. 50. εἶξ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς:

Ὅτι ἡ πρότασις τῆς ἀρχ. ἐπιτροπῆς ληφθήσεται ὑπ' ὄψει ὑπὸ τοῦ προεδρείου συντασσόμενου τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ συλλόγου ὅτι τῷ κ. Σουρίδῃ πεμφθήσεται τὸ πρόγραμμα τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, καὶ ὅτι ἡ αἴτησις τοῦ κ. Χρ. Χατζηγερόστου γίνεται δεκτὴ.

γ') Ὁ κ. Κ. Ηερδιζιδης ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Δαρδανελλείς κ. Calvert «περὶ ὄρυκτων ἀνθρώπων».

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨΑ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 30 μαΐου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀνακοινομένης, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Ἦρ. Βασιλάην, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Θ. Σαλτέλην, ἀποφαινομένης ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως ἀντιτύπου τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἑλληνικῆς κοινοτικῆς Βάρνης, καὶ περὶ τῆς δωτέας ἀπαντήσεως καὶ ἐπιστολαῖς τῶν κ. Ν. Wecklein, ἀποδεξαμένου τὴν τοῦ Λισγύλου ἔκδοσιν, καὶ Δ. Σεμιτέλου πρὸς δὲ ὑπόβαλλούσης τὴν αὐτῆς γνώμην πρὸς σύνταξιν τοῦ συμβολαίου μετὰ τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Γ' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης καὶ ἐν τέλει προτεινούσης α') ὅπως ἀγορασθῶσι βιβλία τινὰ πρὸς χρῆσιν αὐτῆς κατὰ τὸν ἐπισυνημμένον κατάλογον β') ὅπως προταθῇ ἐπίτιμον μέλος ἡ Δ. Ὑψ. ὁ πριγκηψ τῆς Σαξωνίας Μάινινγκεν γ') ὅπως δίδονται τοῖς ἐργαζομένοις ἐκ τῶν μελῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῖς ἀναδεξαμένοις ἐκ-

δόσεις τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀνά ἐν ἀντίτυπον· δ') ὅπως γραφῆ ἐπιστολὴ τῷ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφω, δι' ἧς καὶ αὐθιγὰ ἐκφράζονται αὐτῷ καὶ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ Ζωγραφείῳ βιβλιοθήκῃ, ὑποδεικνυμένων ἅμα τῶν δυσχερειῶν, αἰτίνας ἀπαντῶσι πρὸς ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν αὐτῆς.

Τοῦ σεβ. μητροπολίτου Ἐφέσου κ. Ἀγαθαγγέλου ἐκ Μαγνησίας, ἀγγέλλοντος, ὅτι πέμπει τὰ προγράμματα τῶν ἐν τῇ παρειακῇ αὐτοῦ παιδευτηρίῳ τοῦ ὀδύοντος σχολικοῦ ἔτους μετὰ στατιστικῷ πίνακι τοῦ τε εἴδους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων καὶ τῶν διδασκόντων καὶ διδασκόμενων ἐν αὐτοῖς καὶ αἰτουμένου τὴν γνώμην τοῦ συλλόγου ἐπὶ τε τοῦ λειτουργούντος διδακτικοῦ συστήματος καὶ τῶν χρηζόντων διορθώσεως ἢ συμπληρώσεως καὶ ὑποδείξιν συστήματος ὁμοιομόρου διδασκαλίας ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς πρώτης παιδευσεως.

Τῆς συντακτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελούσης, ὅτι πρόεδρον μὲν αὐτῆς ἐξελέξατο τὸν κ. Θεμ. Σιλτελῆν, γραμματεὰ δὲ ταύτης τὸν κ. Ε. Ηοσπέσκον, ὅτι πρὸς ἐκδόσιν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος, τοῦ 10' τόμου καὶ τοῦ ἑξαετοῦ παρρητήματος ἀπαιτηθήσονται Λ.Τ. 230 καὶ ὅτι δέον ὅπως αἰτηθῶσι τὰ ἀναγνωσματα τοῦ ἔτους 1884—85 πρὸς παρασκευὴν τῆς δημοσιευθησομένης γλωσσικῆς ὕλης.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζονται τὰ ἑξῆς: ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως δίδονται τοῖς ἐργαζομένοις ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τοῖς ἀναδεξαμένοις ἐκδόσεις τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀνά ἐν ἀντίτυπον τῶν ἐκάστου ἐκδιδομένων τόμων, γίνεται δεκτὴ.

Τῷ Ἐξ. Χρηστάκῃ ἐφένδη Ζωγράφω διαβιβασθήσονται καὶ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι δι' ἐπιστολῆς.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σεβ. μητροπολίτου Ἐφέσου μετὰ τῆς ἐπιθέσεως παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Τὰ ὑπὸ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς προτεινόμενα ληφθήσονται ὑπ' ὄψει καὶ ἐνεργηθήσονται τὰ δέοντα.

γ') Ὑποβάλλεται καὶ ἐπιψηφίζεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ἐργαζομένου συλλογικοῦ ἔτους 1888—1889.

δ') Ὁ πρόεδρος ὑπεθυμίζει τῷ συλλόγῳ ῥητόν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον, καθ' ὃ τὸ πειρσσευμα ἐκάστης χρήσεως κατατίθεται ἐν

τραπέζῃ καὶ ὡς τοιαύτην τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν τραπεζάν Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ πρότασις τοῦ προέδρου γίνεται δεκτὴ. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ω3B'

(Τακτικῆ)

Τῆς 6 Ἰουνίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ρεθύμνῃ (Κρήτης) φιλικ-παιδευτικοῦ συλλόγου, ἀγγέλλοντος τὴν ἰδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ καὶ αἰτουμένου τὴν σύμπραξιν καὶ συνδρομὴν τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Μανσούρωφ, ἐκ Βουργουνδερέ, πλείστα ὁμολογούντος χάριτας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους, καὶ ζωηρῶς ἐκφράζοντος τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος.

Τῆς κ. Ἐλένης Η. Ναοῦμ, ἐξ Ἀθηνῶν, διοριζούσης ἀντιπρόσωπον αὐτῆς πρὸς παραλαβὴν τοῦ δεκατέρου βραβείου τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος τὸν ἱατρὸν κ. Θ. Φλωρῶν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τῷ ἐν Ρεθύμνῳ φιλικπαιδευτικῷ συλλόγῳ πεμπεθήσεται συγχαρητήριος ἐπιστολὴ ἐπὶ τῇ ἰδύσει αὐτοῦ.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεῦτερον καὶ ψηφοφορεῖται ὡς μέλος μὲν ἐπίτιμον ἡ Α. Ὑψ. ὁ διάδοχος τῆς Σαζωνίας Μάκινγην Βερνάρδος, ἐλληνοιστής, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς τακτικὸν δὲ μέλος ὁ κ. Μακρῆς, ἐλληνοδιδάσκαλος ἐν Κατηρῆ.

δ') Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει παραματεῖαν τοῦ ἐν Μονάχῳ κ. Εὐγ. Ζωμαρίδου «περὶ Ὀμηροῦ», μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας τοῦ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι διακόπτονται καὶ ἐργάζεται τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῷ θέρει, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΡΙΝ'

(Γρακτική)

Τῆς 17 ὁκτωβρίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἄμ. ἀρχαίμενης τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος διατρανοῖ τὴν ἑαυτοῦ χάριν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου εὐχόμενος, ἵνα τὰ ἔργα τοῦ συλλόγου στεφθῶσιν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν δὲ καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν α') ἀνακινουταὶ ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βραζιλίᾳ κ. Κούππα περὶ τοῦ κληροδοτήματός τοῦ μακαρίτου Σταματιᾶδου.

Τοῦ κ. Μ. Κεράλα, διευθυντοῦ τῆς ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας ἐν Σταυροδρομίῳ, αἰτουμένου ὅπως παραχωρηθῇ καὶ τῇ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένῃ σχολῇ ἀντίτιπον τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Ὀδρεισάνῃ σχολῆς, ἀγγελουσίας, ὅτι διωρίσθη ὁ αὐτὸς διδάσκαλος καὶ ὁμολογούσης χάριτας τῷ συλλόγῳ διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν ἐνεργεσίας αὐτοῦ.

Τῆς Α. Υ. τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σαμου Ἄλεξ. Καραθεοδωρῆ πασσά, χάριτας ὁμολογούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ αὐτῷ τοῦ τεύχους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Γ. Ζωγράφου, ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τριῶν παραμυθίων διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνισμῶν.

Τῆς Α. Σεβ. τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας κ. Γερμανοῦ, ἐκ Ραιδεστού, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν διευθυντρίας διὰ τὸ ἐν Ραιδεστῷ παρθεναγωγεῖον.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν δεδωμένου ἀντιτύπου τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου τῷ Ἐξοχ. Χρηστάκη ἐρένδῃ Ζωγράφῳ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης ὅπως δοθῶσι τῷ κ. Πελοπίδῃ Κούππα λ. ὁθ. 25 πρὸς ἄμεσον περιγραφοὴν τοῦ τόπου καὶ τῆς θέσεως καὶ σχεδιαγραφοῦ τῶν ἀνακαλυφθησομένων θεμελιῶν σπηλιῶν κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς ἐταιρίας τῶν ὕδατων γιγνομένης ἀνασκαφῆς πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὕδατων ἐν Βυζαντίῳ.

Τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Βάρνης κ. Γαβριήλ, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν ἀπὸ 19 καὶ 23 ἰουλίου ὑπομνημάτων τοῦ γραφείου

τοῦ συλλόγου περὶ τῆς διαθέτικῆς Σουλίνῃ καὶ ἀνακινουμένου τινὰ εἰς τὴν διαθέτικὴν ἀφορῶντα.

Τῶν ἐφορῶν τῆς κεντρικῆς σχολῆς Ηρώσσης, δηλοῦντων, ὅτι ἀποδέχονται ὡς διευθυντὴν τῆς σχολῆς τὸν ὑπὸ τοῦ συλλόγου συσταθέντα κ. Νικολαΐδην.

Τοῦ κ. Ἀποστολάκη, προέδρου τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Κυθωνίων, δηλοῦντος, ὅτι συνεφωνήθη διευθυντῆς τοῦ ἐν τῇ πόλει γυμνασίου ὁ κ. Ίωακείμ Παυλίδης.

Τῆς Α. Υ. τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σάμου Ἄλεξάνδρου πασσά Καραθεοδωρῆ, συνιστῶντος εἰς τὴν προστασίαν τοῦ συλλόγου τὸν κ. Γ. Νικολαΐδην Σάμιον, καθηγητὴν.

Τοῦ κ. Α. Λεβιάδ. διαβιβάζοντος ἐπιστολὴν τοῦ κ. Μυστακίδου ἐκ Τυβόργγας, ὅπως ἀποσταλῶσι τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης τὰ τεύχη τοῦ συλλόγου ἐπ' ἀνταλλαγῇ πρὸς τὰς δημοσιεύσεις αὐτοῦ.

Τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως κ. Ίωακείμ, καθιστάντος ἀντιπρόσωπον πρὸς παραλαβὴν τῶν ἀντιτύπων τῆς «Ἀντιγόνης» διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν Ζακρυφίων διδασκαλείων καὶ διὰ τὸν ἀριστεύσαντα τελειόφοιτον τὸν κ. Συμεῖον Παπαδάκην.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀπαντήσεως εἰς τὴν ἀπὸ 30 ἰουλίου ἐπιστολὴν τοῦ προεδρείου καὶ προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος συγκληθῇ ἐκτάκτως, ἵνα παράσχῃ τὴν εἰκοσιπεντάχιρον πίστωσιν δι' ἃν λόγον ἐξέθηκε ἐν προγενεστέρῃ αὐτῆς ἐπιστολῇ.

Τῆς ἐφορεπιτροπῆς τῆς σχολῆς Λειμῶνος ἐν Καλλονῇ τῆς Λεβίου, ζητούσης τὴν παρὰ τοῦ συλλόγου ἀποστολὴν διευθυντοῦ τῆς ἐκεί σχολῆς.

Τοῦ σεβασμιωτάτου ἀγίου Συναίου κ. Περρυρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀμπετείου σχολῆς, ἧς πρόεδρος τυγχάνει, ἀποστολῇ ἐνὸς ἀντιτύπου τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους τῆς Ζωγράφου βιβλιοθήκης.

Τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Μεθώνης κ. Νικηφόρου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐνκαίρῳ ἀποστολῇ ἀρίστου διευθυντοῦ διὰ τὴν ἐν Λειμῶνι σχολὴν.

Τοῦ ἐξοχ. πρεσβυτοῦ τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα κόμητος Montebello, ἀγγέλλοντος τὴν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἀποστολὴν διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου τοῦ ΙΑ' καὶ ΙΒ' τεύχους τοῦ ὑπὸ Daremberg καὶ Saglio λεξικοῦ τῶν ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν ἀρχαιοτή-

των καὶ τοῦ Α' καὶ Β' μέρους τοῦ ὑπὸ Albert Dumont καὶ Jules Champlain ἐκδιδομένου συγγράμματος *Les céramiques de la Grèce propre*.

Τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Κεσσάνης, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ διευθυντοῦ καὶ διδασκάλων τῆς ἐκεῖ σχολῆς.

Τοῦ κ. Θ. Σαλπότη, δωρομένου τῷ συλλόγῳ τὴν ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθεῖσαν Μετρικὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμῶν Wilhelm Christ, ἐπὶ τῷ ὄρω. ὅπως ὁ σύλλογος ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ πρὸς ἴδιον ὄφελος ἐκδώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ τύπου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι περὶ μὲν τοῦ ἐκ δισχιλίων φράγκων κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Σταματιάδου, περὶ οὗ ἡ ἐκ Βραβίλας ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κούππα, ἐγένοντο ἤδη αἱ δέουσαι ἐνέργειαι.

Ὅτι ἡ γλωσσικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ζωγράφου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι οἱ ἐκ διαφόρων ἐφοριῶν ζητηθέντες διευθύνται καὶ διδάσκαλοι ἐστάλησαν, ὡς δηλοῦσιν αἱ εὐχαριστήριαι τῶν ἐφοριῶν ἐπιστολαί, καὶ εὐχεται καὶ ἄλλων καινοτήτων αἱ σχολῶν ἐφορίαι νὰ ἀποτείνωνται τῷ συλλόγῳ, ἵνα οὕτω καταστῇ κατὰ μικρὸν ὁ ἡμέτερος σύλλογος τὸ κέντρον τῶν παιδευτικῶν τοῦ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ἑλληνισμοῦ ἐνεργειῶν.

Ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σαλπότη, δωρεὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθεῖσας Μετρικῆς τῶν ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων τῆς ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου καθηγητοῦ κ. Christ συγγραφείσας ὑποβάλλεται τῷ συλλόγῳ. Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται μὲν κατ' ἀρχὴν εὐγνωμόνως τὴν δωρεὰν παμφηρεῖ, ἀποφαίνεται δὲ νὰ παραπεμφθῇ μὲν αὐτὴ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς γνωμοδότησιν περὶ τῶν μέσων τῆς ἐκτυπώσεως, ἐκφρασθῶσι δὲ τῷ δωρητῇ θερμαί εὐχαρισταί ἐπὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

γ') Ἀγγέλλεται μετὰ λύπης ὑπὸ τοῦ προέδρου ὁ θάνατος τοῦ διδασκάλου τοῦ γένους Ἰωάννου Φιλαλήτους, καθηγητοῦ τῶν ἀνωτάτων ἑλληνικῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ, τακτικῶς μέλους τοῦ συλλόγου. Προτείνει δὲ καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται νὰ σταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ γῆρᾳ τοῦ μεταστάτου.

Ὡσαύτως μετὰ λύπης ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ ἐν τῷ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίῳ καὶ διευθυντοῦ τῆς μέσης παιδείσεως ἐν Πρωσίᾳ Bonitz, ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου συλλόγου. Τῇ προτάσει δὲ τοῦ προεδρείου ἀποφασίζεται νὰ σταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τοῖς οἰκείοις τοῦ μεταστάτου.

δ') Ἀγγέλλεται εὐχαρίστως, ὅτι ἐξετυπώθη τὸ τεῦχος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος καὶ τὸ Δ' τεῦχος τῆς Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκης.

ε') Ὁ κ. Πέλοπίδας Κούππας, ἀρχιτέκτων, ἀναγινώσκει πραγματεῖαν «περὶ ἀμμοκονιῶν ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας οὐδενὸς ζητήσαντος τὸν λόγον ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨΔ'.

(Τακτικὴ)

Τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθησαν καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Καρόλου Sittl, ἐκδότου τοῦ Ἡσιόδου διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἐκ Μονάχου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐξηγήσεως καὶ τοῦ κειμένου τῆς Ἀσπίδος Ἡρακλέους καὶ ἐξαιτουμένου, ὅπως χορηγηθῇ αὐτῷ μέρος τῆς ἀμοιβῆς του.

Τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Βάρνης κ. Γαβριήλ, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἡ δημογραφία ἐντολῇ τοῦ νομάρχου ἠτήσατο διαφόρους πληροφορίας παρὰ τῆς δημογεροντίας περὶ τοῦ κληροδοτήματος Σουλίνῃ δι' ἐγγράφου ἐπισήμου· ὅτι ἡ δημογεροντία ἀπήντησε καὶ ὅτι οὕτω ἔλαθε τὰς ὁδηγίας τῆς Α. Π. τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου. Ἡ Α. Πανιερότης διαβιβάζει καὶ ἀντίγραφα τῶν δύο ἐπισήμων ἐγγράφων.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Sittl παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ καὶ ὅτι ἐγράψῃ ἡ δέουσα ἐπιστολὴ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων περὶ

τῆς ὑποθέσεως τοῦ κληροδοτήματος Σουλίνης.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Π. Δ. Μείμαριδης, ἀρχιτέκτων καὶ Γ. Ἀκεστορίδης, ἱατρός.

δ') Ὁ κ. Π. Δ. Κούππας ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ ἀμμοκονιῶν ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨΕ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῦται ἅδ' ὅτι τὸ προεδρεῖον λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ συλλόγου, συσκεψάμενον μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ προτείνει, ὡπως δοθῇ συναυλία, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, ἥς τὰ καθέκαστα ὁρισθῶσιν ὕστερον. Τοῦ συλλόγου ἀποδεχθέντος τὴν προτασιν τοῦ προεδρείου, ὁ πρόεδρος προτείνει ἐξ ὀνόματος τοῦ τε προεδρείου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ἰδίαν πρὸς παρασκευὴν τῶν τῆς συναυλίας ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κκ. Γ. Γεωργαντοπούλου ἀντιπροέδρου καὶ προέδρου τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, Κ. Καλλιᾶδου, Δ. Μεταξῆ, Δ. Γενιδουναῖ, Δ. Πασπαλλῆ, Ν. Μπλέσσα, Φραγκοῦλη Μαυρογορδάτου καὶ Γ. Χατζοπούλου. Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τοὺς εἰρημένους κυρίους, οἱ ἀνατίθεται τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος τῆς συναυλίας, καὶ ἐκτελεσιν αὐτοῦ.

β') Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀναγινώσκει πραγματείαν ἐπιγραφομένην «Ἐπιγραφικαὶ ὁδηγίαι». Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν παρακαλεῖ τὸν σύλλογον, ὡπως δημοσιευθῇ αὐτὴ ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς ἐφημερίαις τῆς πρωτευούσης ἢ καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ. Ὁ κ. Κ. Καλλιᾶδης προτείνει ν' ἀποσταλῇ αὐτὴ κατὰ πρῶτον τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, ὑφ' ἧς, ἐὰν ἐγκριθῇ, νὰ πεμφθῇ ἐν εἴδει ἐγκυκλίου τοῖς περὶ τὴν ἀντιγραφὴν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀσχολουμένοις ἐκ τῶν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ἐκ τῶν ἡμετέρων. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. Καλλιᾶδου διατυπωθεῖσαν ὡδε: «Αἱ ὁδηγίαι (οὐχὶ καὶ τὸ

προεισαγωγικὸν μέρος) νὰ καθυποβληθῶσι τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἐγκριθεῖσαι δὲ ὑπ' αὐτῆς καὶ κυρωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συλλόγου νὰ σταλῶσιν αὐταὶ μόναι ἐν ἐγκυκλίῳι καὶ εἴτα δημοσιευθῶσι διὰ τῶν ἐφημερίδων». Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται. Καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨΣ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 7 Νοεμβρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Πιπτάκιον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπαντώντος εἰς τὴν ἀπὸ 25 παρελθόντος ἐπιστολὴν τοῦ συλλόγου καὶ ἀνακοινομένου, ὅτι διωρίσθησαν συναδικῶς οἱ κ. Ν. Παυλόπουλος καὶ Γ. Βάλληγδας ἱατρός, ὅπως μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἐκτελεστοῦ κ. Π. Εὐστρατιάδου ἀπαρτίσωσιν ἐρεζῆς τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης τοῦ αἰδίου Σουλίνης ἐπιτροπὴν καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἐγράφη τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ Βάρνης κ. Γαβριὴλ προτρεπτικῶς, ἵνα συνεννοούμενος μετ' αὐτῆς διενεργήσῃ τὰ δέοντα πρὸς ταχύτεραν καὶ συμφερωτέραν διανομὴν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ ὀριζομένων κληροδοτημάτων.

Τοῦ ἐν Λονδίῳ βρεττανικοῦ μουσείου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῶν δημοσιύσεων αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Γ. Ψυχᾶρη, ἐκ Παρισίων, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν κατ' ἀγύστον πεμφθέντων αὐτῷ 25 ἀντιτύπων τῆς ἐν τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι δημοσιευθείσης πραγματείας αὐτοῦ.

Ἐπιστολὴ αὐτόγραφος τῆς Α. Ὑψ. τοῦ πρίγκηπος διαδόχου τῆς Σαξωνίας Μάϊνιγγεν Βερνάρδου ἐλληνιστὶ συντεταγμένη. Ταύτην ἀναγινώσκει ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἔχουσαν ὡδε.

Ἐν Βερολίῳ, τῇ 5 Νοεμβρίου 1888.

Σεβαστὴ κ. πρόεδρε.

«Βραδέως μὲν, ἀλλ' ὅχι ὀλιγώτερον θερμῶς ἔρχομαι ἵνα εὐχαριστήσω τὸν ἐλληνικόν

φιλολογικὸν σύλλογον, οὐ προϊστασθε, ἐπὶ τῇ ἐκτάκτως μεγάλῃ τιμῇ. ἦν μοι ἀπένειμεν ὀνομάσας με ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος καὶ ἔστε βέβαιος, ὅτι αἰσθάνομαι βαθέως τὴν ἀξίαν αὐτῆς τῆς τιμῆς. Ἡ βραδύτης τῆς ἀπαντήσεώς μου προσέργεται ἐκ τοῦ ὅτι ἤμην ἀπὼν ἐκ Βερολίνου ἕνεκα τῶν στρατιωτικῶν γυμνασίων καὶ τῆς εὐθὺς μετέπειτα περιοδείας μου εἰς Ἰταλίαν.

Γνωρίζω, ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύλλογος, ὅστις ἀριθμεῖ πολλῶν ἐτῶν ὑπαρξίν, προσήνεγκεν ὁμολογουμένως μεγάλην ἐκδολευσίαν εἰς τὸν ἑλληνισμὸν καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διὰδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐγκάρδιον λοιπὸν πρέπει νὰ αἰσθάνομαι χάραν καὶ ὑπερηράνειαν . . . ἐπὶ τῷ ὅτι τοιοῦτος ἔνδοξος σύλλογος εὐηρεστήθη αὐθόρμητος νὰ με ὀνομάσῃ μέλος αὐτοῦ . . . Σὺς παρακαλῶ νὰ διαβιβάσῃτε τῷ συλλόγῳ τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας. ἄμα δὲ καὶ τὰς ἐκ ψυχῆς εὐχὰς μου, ἵνα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐξχαλοούθῃ μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας νὰ ἀγωνίζηται τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς φιλολογικῆς προσόδου. . .

Εὐχαριστῶ ὑμᾶς ἐκ τῶν προτέρων
Διατελῶ κύριε πρόεδρε

Ὅλος ἡμέτερος

ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ

Πρώτη διὰδοχος τῆς Σαξωνίας Μάινινγκεν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος ποιεῖται τὰς δευτέρας παρατηρήσεις καὶ παραπέμπει τὰς διαφόρους ἐπιστολάς ταῖς σχετικὰς ἐπιτροπαιῖς· περὶ δὲ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πρίγκιπος διὰδοχου τῆς Σαξωνίας Μάινινγκεν παρατηρεῖ, ὅτι ἐστὶν ὅσα φιλόφρων, τοσοῦτω καὶ ἐνθαρρυντικῇ τῷ ἡμέτερῳ συλλόγῳ, ὅς, καθ' ἃ ἐξ αὐτῆς δηλοῦται, δικαίως τυγχάνει τῆς ἐκτιμήσεως ἀνδρῶν τοσοῦτον ὑψηλὴν κατεργόντων θέσιν, οἷαν ὁ διὰδοχος τῆς Σαξωνίας Μάινινγκεν, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφισορθεῖντες ἐκλέγονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Β. Μουσαῖρος, ὑπάλληλος τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, Διονύσιος Ρόσενφελδ, διδάσκαλος τῶν γερμανικῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ λύκειῳ, καὶ Νικολάος Δάμσας, ἔμπορος ἐν Μαγικεστρίχ παρεπιδημῶν ἐνταῦθα.

δ') Ὁ πρόεδρος ἀνακοινούται τῷ συλλόγῳ, ὅτι ὁ ἐκ τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους κ. Σπ. Ζαφειρόπουλος, ὅστις τακτικῶς προσφέρει τῷ

συλλόγῳ ἐτησίως λίρας ὄθωμ. 25, εὐηρεστήθη ὅπως καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προσφέρῃ τὸ ποσὸν τοῦτο· ἐφ' ᾧ ἐκφράζονται αἱ θερμαὶ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΖ'

(Τακτικῇ)

Τῆς 14 Νοεμβρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Παρόντων πολλῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ ἄλλων ξένων, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ μεγάλωνυμος εὐεργέτης τοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνος Ζάππας, ἀρχεῖται ἡ συνεδρίασις, τοῦ κ. προέδρου προσφωνήσαντος τῷ μεγάλῳ ἀνδρὶ τὰ ἑξῆς:

« Ἄτομα, λαοὶ καὶ ἀνθρωπότης ἓνα καὶ μόνον ἔχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σκοπὸν, οὗτος δὲ εἶναι ἡ καλλιέργεια, ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ τελειοποίησις τοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει δικῆν σπέρματος ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας παρακαταπεθεντος ἠθικοῦ φρονήματος. Τὸ θερησικευτικὸν συνίσθημα ἄνευ τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος οὐδὲν ἰσχύει. Ἡ ἀληθὴς πίστις, ἡ ζωσα πίστις μόνη εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς τὸ ἠθικὸν περιέχει φρόνημα. Ἡ ἐπιστήμη ἄνευ αὐτοῦ θυμωδῶρος ἀποβαίνει σκώληξ καὶ πολλῶν κακῶν τῇ κοινωνίᾳ πρόξενος γίνεται· ὁ δὲ πλοῦτος ἀποφρατισμένος τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος, διαφθορὰς καὶ ἠθικῆς ἀποκατηνώσεως παραίτιος καθίσταται.

Εὐτυχῇ τὰ ἄτομα, ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὁμοίων καίει τὸ ἠφαιστειον τοῦτο τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος· ὄλθια δὲ τὰ ἔθνη, ὅσα ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν κρατοῦσι τὸν πολύτιμον τοῦτον καὶ ἀνεκτίμητον θησαυρόν.

Ἀλλὰ τὸ ἠθικὸν φρόνημα πολυειδῶς ἐκδηλοῦται. Πρᾶξεις ἰδιωτικαὶ μόνον τῷ κατεργάζομένῳ ταύτας ἐνδιαφέρουσαι τὴν κατωτάτην ἀποτελοῦσι βαθμίδα τῶν ποικίλων μορφῶν τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος. Ἄνδρες ζωηρόν καὶ ἀκαίσιον ἔχοντες τὸ ἠθικὸν φρόνημα, διέρχονται τὸν πολυμορφον αὐτῶν βίον διδάσκοντες τὰ πλήθη· ἰδρῶτι δὲ περιρροῦμενοι, ἄχουσι τοὺς πολλοὺς καὶ τὰ πλήθη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος πονοῦντες καὶ διδάσκοντες. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἑτέρα τις τάξις ἀνθρώπων, οἵτινες τὸ μέγα αὐτῶν ἠθικὸν φρόνημα

διὰ τοῦ πλοῦτου αὐτῶν ἐκδηλοῦσι τὴν οὐσίαν αὐτὴν τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως διατρανοῦντες.

Τὸ ἡμέτερον ἔθνος εὐτυχῆς λογιζέται ἀναλογιζόμενον, ὅτι ἅπας ὁ βίος αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ ἀγλαὸν δημιούργημα τῆς ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας μορφαῖς ἐνσαρκώσεως τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος. Ἐπιστήμη καὶ γρηῃμα, λόγιος καὶ κερδῶς Ἐρωῆς, ἄνδρες τῶν γραμμάτων καὶ ἄνδρες πλούσιοι, ὤρεξαν πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας, ἵνα τὸ δυνάμει ἠθικὸν φρόνημα τῶν πολλῶν καταστή καὶ ἐνεργεῖ τοιοῦτον.

Καὶ τίς ἡ ἀνάγκη ἵνα προσφύγωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὸ παρελθόν, ἐνῶ τὸ παρὸν αὐτὸ μονοנוχί φωνῆν ἀριεὶν ὁ ἀψευδέστατός ἐστι τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων μου μάρτυς; Κινεῦνται πνευματικῶς τε καὶ ἠθικῶς τὰ πλήθη χάρις εἰς τὰς ἀκαμάτους προσπαθείας καὶ τοὺς ἀτρυτούς ἀγῶνας λογίων καὶ πλουσίων. Εἶναι μία ψυχὴ δυοὶ σώμασιν ἐνοικοῦσα. Καὶ ἰδοὺ τὴν ἐσπέραν ταύτην προκλήθεται ἐν μέσῳ ἡμῶν μία τοιαύτη ἰγυῖς, εἴρωστος καὶ βωμολαχία ἐν τῷ πλούτῳ ἐνσάρκωσις τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος. Αὕτη ἐστὶν ὁ Κωνσταντῖνος Ζήππας. Ὡς εὐπαρέστης, Κωνσταντῖνε Ζήππα! Λόγιοι σὲ περικυκλοῦσι, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν διατελεῖς ὑποστηρίξων ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ, καὶ τὰ πλήθη σὲ περισφύγγουσιν, ἵνα ἴδωσι Σέ, ἵνα τῶν μεγάλων αὐτῶν εὐεργετῶν.

Ὁ ἡμέτερος ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος καθαρῶν καὶ ἐν σοὶ τελείων εἰκόνα τοῦ τελείου ἰδανικοῦ τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος μετ' ἐνθουσιασμοῦ σοὶ προσαγορεύει. Μαθε καὶ ἐκφοράσθητι, ὅτι ὁ ἡμέτερος σύλλογος ὑπὸ τὴν πατρικὴν αἰγίδα φιλολόγου καὶ φιλομουσοῦ ἀνακτος, τοῦ Σουλτὰν Χαμηὶδ τοῦ Β', ἀνεκδύτως ἀγωνίζεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος· ἐώρτασε τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτοῦ ἔχων ἀείποτε συναρρωγούς καὶ συναντιλήπτους ἄνδρας ἐλευθερίως πᾶν τὸν πλοῦτον αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῶν πολλῶν διαχέοντας.

Σεμνυνόμενος ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει σου ταύτη σοὶ εὐχεται ἐπιρωνῶν τάδε. «Ὡς ἐσκόρπισας καὶ σκορπίσεις, ζῆθι καὶ σκόρπισε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τοὺς πένητας κατὰ τὸ ἠθικὸν φρόνημα· ἡ δὲ δικαιοσύνη σου μενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ προέδρου ὁ κ. Ζήππας ἀπάντησεν εὐχαριστήσας τὸν πρόεδρον διὰ τοὺς πατριωτικoὺς λόγους καὶ

συγχαρεῖς τὸν σύλλογον δι' ἣν χάρις πᾶν δικαίως φήμηται.

Εἶτα ὁ κ. Πρ. Βασιλάδης ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ρουμανίᾳ κ. Χρ. Τσερλέντη, δι' ἧς ὁ λίαν ἀξιότιμος αὐτός ὁμογενὴς ἀγγέλλει, ὅτι προσφέρει τῷ συλλόγῳ λίρας ὀθωμανικὰς διακοσίας. Ἐφ' ᾧ ἐκφραζόνται καὶ εὐχαριστεῖται τοῦ συλλόγου καὶ ἀνακηρύσσεται κατὰ τὸ ἄρθρον 93 τοῦ κανονισμοῦ δημοτικῆς ὁ κ. Χρ. Τσερλέντης.

β') Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων. ἀναβάλλεται δὲ ἡ ἀνακοίνωσις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ τῶν προσφορῶν βιβλίων.

γ') Ὁ κ. Π. Δ. Κουππας ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ «περὶ τῆς μονῆς τῆς Χώρας (Καχρεὶ δ' Ἰακωβῆ)».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨΗ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 21 Νοεμβρίου 1888.

Προεδρεύοντα τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Τυβίγγῃ πανεπιστημίου, χάριτας ὁμολογούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ λέσχης «Μητροσύνης», ἀγγελούσης τὴν ἐσοτὴν αὐτῆς καὶ προσκαλοῦσας τοὺς κοσμητόρας τοῦ συλλόγου εἰς αὐτήν.

Τῆς ἐν Μουχλίῳ φιλεκαπιδευτικῆς ἀδελφότητος, ἀγγελούσης τὴν ἀνασύστασιν αὐτῆς καὶ ἐπικαλούμενης τὴν ἠθικὴν ἀρωγὴν τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Halle Wittenberg πανεπιστημίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῶν προγραμμάτων τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῶν ἐνακτισίμων διατριβῶν τῶν διδακτῶρων.

Τοῦ πανοσιολογικοῦ ἀρχιμανδριτοῦ κ. Νικοδήμου, ἐπιτρόπου τῆς Α. Μ. κ. τοῦ Πατριαρχίου Ἱεροσολύμων, αἰτουμένου διὰ τὸ ἀρισταριτικὸν παρθεναγωγεῖον τοὺς γεωγρα-

φικούς πίνακας, τούς δαπάναις τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντας.

β') Ὁ κ. Π. Κούππας ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ ἀμμοκονιῶν ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΩΨΘ'

(Γακτικῆ)

Τῆς 28 Νοεμβρίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναβλήθεισας τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἐνεκεν ἀπουσίας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ ἐνταῦθα μακεδονικοῦ φιλελευθερωτικοῦ συλλόγου παρακαλοῦντος, ὅπως παραχωρήσῃ αὐτῷ ὁ σύλλογος αἰθουσάν τινα διὰ τὰς μηνιαίας αὐτοῦ συνεδριάσεις.

Τῆς ἐφοροεπιτροπῆς τῆς ἐν Κοντοσακλίῳ ἱερᾶς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς παρακαλοῦσας, ὅπως ὁ σύλλογος διαβιβάσῃ μετὰ συστάσεως τῷ φιλογενεστάτῳ κ. Στ. Ζαφειροπούλῳ τὴν ἐπισυνημμένην τῇ ἐπιστολῇ αἰτήσιν αὐτῆς πρὸς κατάρξιν τῆς κοινότητος ταύτης ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἔτος εὐεργετουμέναις.

β') Ἐπὶ τῆς ἄλληλογραφίας ἀποφασίζονται τὰ ἐξῆς προτάσεις τοῦ προεδρείου.

Παραχωρεῖται ἡ αἰθουσα τοῦ συλλόγου τῷ μακεδονικῷ συλλόγῳ διὰ τὰς κατὰ μῆνα συνεδριάσεις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦς ἐξῆς ὅμοις ὅροις:

1) Πᾶσα πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ συζήτησις ἀπαγορεύεται.

2) Αἱ συνεδριάσεις τοῦ μακεδονικοῦ συλλόγου δὲν πρέπει νὰ παρακωλύωσι τὰς ἐργασίας τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

3) Πρὸς ἀποφυγὴν συμπτώσεων πρὸς τὰς ἐργασίας τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καὶ πρὸς τὰς συνεδριάσεις ἄλλων ἰδρυμάτων, ἐχόντων ἤδη τὴν ἄδειαν τοῦ συνεδριάζειν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συλλόγου, δέον πρὸ τῆς ἀγγελίας ἐκάστης συνεδριάσεως τοῦ μακεδονικοῦ συλλόγου τὸ γραφεῖον αὐτοῦ νὰ συνεννοῆται πρὸς τὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τῆς Δώρας Ἰστριάδος, μέλους ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ 1868, καὶ προτείνει, ὅπως σταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενεῖα τῆς αὐδήμου, ὅπερ γίνεται ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφισθηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς γακτικὰ μέλη οἱ κ. Μ. Λογοθέτης καὶ Γρηγ. Βεγλιερῆς.

ε') Ὁ κ. Π. Δ. Κούππας ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ ἀμμοκονιῶν ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ κ. Κούππῃ καὶ ὑποβάλλει τὸ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν χειμερινὴν περίοδον πρόγραμμα τῶν δημοσίων διαλέξεων· τοῦτου δ' ἐπιψηφισθέντος λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ϝ'

(Γακτικῆ)

Τῆς 5 Δεκεμβρίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγινωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ D' Gaspar René Gregoire, μέλους ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου, ἐκ Λαϊψίας, ἀπαντώντος εἰς τρεῖς τοῦ συλλόγου ἐπιστολάς, ἐκφραζόντος ἐν πρώτοις τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους καὶ ἐρωτῶντος, ἐὰν ὁ σύλλογος λαμβάνῃ πάσας τὰς δημοσιεύσεις τῆς σμιθσωνεῖου ἀκαδημίας καὶ ἐὰν δύναται νὰ πέμψῃ τῷ συλλόγῳ θεολογικὰς διατριβάς.

Τῆς ἐν Ἰψομαθείοις «Ἀρωγοῦ ἀδελφότητος τῶν ἀπόρων μαθητῶν», προσκαλοῦσας τοὺς κοσμητήρας εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐορτῆν.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Ηερρῆ ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν καὶ τοῦ Γ' φύλλου τοῦ Ἡσιόδου, ἐπισυναπτόντων φρονητικὴν πρὸς παραλαβὴν δέκα ἀντιτύπων τῶν «Φοινιστῶν» τοῦ Εὐριπίδου καὶ παρακαλοῦντων, ὅπως ὁ σύλλογος διατάξῃ αὐτοὺς νὰ πέμψωσι καὶ τὰ λοιπὰ ἀντίτυπα.

Τοῦ κ. Ἐμμ. Μανωλακάκη Κερραθίου, ἀποστέλλοντος γλωσσικὴν ὕλην τῆς νήσου Κερραθίου· διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα.

β') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες ἐκλέγονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Ἰωσήφ Ἀσναθούρ ἀρχιτέκτων καὶ Prêtextat Lecompte, ζωγράφος.

γ') Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει γυμνασιάρχου κ. Μ. Παρβάνια «περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Α'

(Τακτικῆ)

Τῆς 12 Δεκεμβρίου 1888

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Π. Δ. Κούππα, προτείνοντος τὴν σύστασιν ἀρχιεπικτονικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐνασχόλησιν περὶ τὰ ἀρχιεπικτονικά.

Τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Τβιέρ κ. Σάββα, γέροντος ὁμολογούντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου τοῦ γενομένου ἐν Ὁδησσῷ τῷ 1884, ἀγγελλούσης, ὅτι προσφέρει τοὺς ἐκδοθέντας τρεῖς τόμους τῶν πρακτικῶν.

Τοῦ κιδ. ἱερέως Ἰωάννου, προισταμένου τῆς ἱερχῆ ἐκκλησίας τῆς νήσου Πρώτης, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν γλωσσικῆς ὕλης τῆς νήσου Κερκάρου διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀπαντήσεως εἰς προηγουμένην ἐπιστολὴν τοῦ προεδρείου περὶ τῶν παραπεμθέντων αὐτῇ, ἥτοι περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Κερκάρου ἐκ Λευκάδος, περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σαλπτελι προσφορᾶς τῷ συλλόγῳ μεταφράσεως τῆς μετρικῆς Christ, ἣν ἐπιδοκιμαζέει ἡ ἐπιτροπὴ, καὶ περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Sittl, ὅπως δοθῇ αὐτῷ μέρος τῆς ἀμοιβῆς αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἀπάντων τοῦ Ἠσιόδου. Πρὸς τοῦτοις ἡ ἐπιτροπὴ ὑπομνησκει τῷ προεδρείῳ, ὅτι ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς ἐθνικῆς τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τοὺς τόκους τῆς φηνούσης

ἐξαμηνίας τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης καὶ προτείνει, ὅπως δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν κ. Ζωμαρίδην παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ παράσῃ τῷ ἀναδεξαμένῳ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Πλάτωνος κ. Schanz πληροφορίας τινὰς περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ προεδρὸς παρατηρεῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον μελετήσῃ ἐν συνεδρίῳ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κ. Κούππα περὶ συστάσεως ἀρχιεπικτονικῆς ἐπιτροπῆς καὶ εὐρῶν αὐτὴν καλῶν ὑποστηρίξει τὴν σύστασιν ἐκτάκτου ἐπιτροπῆς ἀρχιεπικτονικῆς μέγρι τῶν ἀρχιεπισκόπων, καὶ τίθῃσιν αὐτὴν εἰς ψηφοφορίαν.

Ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου γίνεται ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ὡσαύτως τίθῃσιν εἰς ψηφοφορίαν τὴν πρότασιν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως γένηται ἀποδεκτὴ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σαλπτελι γενομένη τῷ συλλόγῳ προσφορὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφράσεως τῆς ὑπὸ τοῦ κ. W. Christ, καθηγητοῦ τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίῳ, «Μετρικῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων», ὅπως ἐκδοθῇ τῇ δαπάνῃ καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ συλλόγου. Ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ ἀπορρασιζέται, ὅπως διαδιδασθῶσι θεμελιώταται εὐχαριστίαι τῷ κ. Θ. Σαλπτελι ἐπὶ τῇ γενναίᾳ ταύτῃ προσφορᾷ συνιστᾶται δὲ τῷ προεδρείῳ, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς ἐξουρέσεως τῶν πρὸς ἐκτύπωσιν ἀναγκασιούτων χρημάτων.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀχιλ. Νηφστιδης, δικηγόρος.

δ') Ὁ κ. Π. Κούππας ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ ἀμμοκονιῶν ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ», καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Β'

(Τακτικῆ)

Τῆς 19 Δεκεμβρίου 1888.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς κ. Εὐφροσύνης, γράφας Γ. Πολυγερονιάδου, ὑποβαλλούσης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα διςτιγὰ συλλεγέντα ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Τῆς ἑθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, δι' ἧς ἀπαντῶσα αὐτὴ εἰς τὴν ἀπὸ 10 παρελθόντος ἐπιστολὴν τοῦ συλλόγου δηλοῖ, ὅτι οἱ τόκοι τῆς καταθέσεως τῆς αἰδιόμου Εὐανθίας Μουράτ Θεοδοϊδίδου ἐκ δραχμ. νέων 8167,87 εἰσὶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ συλλόγου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα γλωσσικῆ ὕλης παραπεμφθῆσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Προτείνονται ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὡς μέλη τῆς κατὰ τὴν προτέραν συνεδρίαν ψηφισθείσης ἀρχαιεπικονικῆς ἐπιτροπῆς οἱ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Γ. Ἰωαννίδης, Π. Δ. Κούππας, Πάτροκλος Καμπανάκης, Ζήνων Κλεάνθης, Π. Μειμακρίδης, Γ. Ἀζναθούρ καὶ Ν. Δημάδης.

δ') Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς τακτικὸν μέλος καὶ γίνεταί δευτὸς ὁ κ. Κάρολος Brooks.

ε') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει γυμνασιάρχου κ. Μ. Παρκάνια «περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα».

Λύεταί ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ρΓ'

(Τακτικῆ)

Τῆς 2 Ἰανουαρίου 1880

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ αὐρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινῶνται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Μουγλίῳ φιλεπικαιδευτικῆς ἀδελφότητος παρακαλοῦσης, ὅπως δευθῆ ὁ σύλλογος τὰ ἐπισυναρμυμένα 20 γραμμᾶτα πρὸς 2 1/2 γρ. ἕκαστον ὑπὲρ τῆς ἀδελφότητος.

Τοῦ κ. Prétextat, χάριτας ὁμολογῶντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικὸν μέλος καὶ ἀνακοινουμένου, ὅτι ποιῆσεται ἐν τινι συνεδριάσει ἀναγνώσμα «περὶ μωσαϊκῶν».

Τοῦ κ. Ἰωσήφ Ἀζναθούρ, χάριτας ὁμολο-

γῶντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικὸν μέλος.

Τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, αἰτουμένης α') ὅπως ἐρωτηθῆ ἡ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ ἀρχαιολογικοῦ δελτίου· β') ὅπως γένηται αὐτῇ γνωστὸν, ἐὰν ἀπεστάλησαν τὰ ἐν τῷ 16' τόμῳ δημοσιευθῆσόμενα ἀναγνώσματα· γ') ὅπως ὑπομνησθῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ ἡ αἴτησις αὐτῆς περὶ παρασκευῆς γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ ἐκ Βρυξελλῶν, ἀγγέλλοντος, ὅτι τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ προθύμῳ συμπαράξει τοῦ σοφοῦ συναδέλφου κ. Rivier, μέλους τῆς ἀκαδημίας, ἡ Βέλγικῇ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἐδέξατο τὴν μετὰ τῶν τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεων ἀνταλλαγὴν τῶν ἑαυτῆς· ὅτι συνεπεία τῆς λίαν τιμητικῆς ταύτης ἀποράσεως ὁ κ. J. B. Liagre, ἰσόθιος γραμματεὺς τῆς ἀκαδημίας, ἐπεμψεν αὐτῷ φάκελλον περιέχοντα διαφόρους δημοσιεύσεις τῆς ἀκαδημίας, ὅπως διαδιβάσῃ αὐτὰς τῷ συλλόγῳ, καὶ ὅτι εὐχαρίστως ἐπιδώσει τῇ βασιλικῇ ἀκαδημίᾳ τὴν εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν τοῦ συλλόγου καὶ τὰς δημοσιεύσεις αὐτοῦ.

Ἀνωθιμοῦ τετραδία τρία γραμματικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τρία τεύχη διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα μετ' ἐνσφραγίστου δελτίου φέροντος τὸν ὁμηρικὸν στίχον «καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων βέεν αὐδή».

Τοῦ κ. Κ. Ν. Κανελλάκη, ἐκ Νεμῆτων τῆς Νίσου, ἀγγέλλοντος, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πέμπει διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα «συλλογὴν γλωσσικῆς ὕλης» ἐξηγμένης ἐκ χιανῶν χειρογράφων τοῦ 15' καὶ 12' αἰῶνος.

Τοῦ κ. Καρόλου Sittl, ἐκδότου τῶν Ἡσιόδου ἀπάντων διὰ τὴν Ζωγράφειον ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς τοῦ συλλόγου καὶ δηλοῦντος, ὅτι πέμπει σὺν τῇ ἐπιστολῇ κριτικὸν παράρτημα τῆς Ἡσιοδείου ἐκδόσεως, ὅπως ἀποσπῆθῆ ὁ σύλλογος ἐπ' αὐτοῦ.

Τοῦ κ. J. Calvert, ἀπαντῶντος εἰς τὰς ἀπὸ 14/26 ἰουνίου καὶ 25 νοεμβρίου ἐπιστολάς τοῦ συλλόγου καὶ δηλοῦντος ὅτι πέμπει τὴν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1884—85 ἀναγνωσθεῖσαν πραγματείαν αὐτοῦ, ἣν ἤτήσατο ἡ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ: «Renseignements sur la topographie de l'Ilios Homérique».

Τοῦ κ. Λύγ. Βόλτζ, ἀντεπιστέλλοντος μέλους ἐκ Δαρμσταδτης, ἀγγέλλοντος τὴν ἀπο-

στολήν πραγματείας αὐτοῦ καὶ εὐχομένου τοῖς τοῦ συλλόγου μέλεσιν ἔτι πολλά.

Τῆς ἐνταῦθα ἐλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος «*Συμπνοίας*», ἀποστελλούσης ἡ εἰσιτήρια δωρεάν τοῦ ὑπ' αὐτῆς καὶ ὑπὲρ αὐτῆς δόθη-σόμενου χοροῦ τῷ ἐπιόντι σαββάτῳ, 7/19 ἰανουαρίου.

Τοῦ κ. Στ. Ι. Βουτυρᾶ, διευθυντοῦ τοῦ «*Νεολόγου*», ἀγγέλλοντος, ὅτι εὐχαρίστως ἀναδέχεται καὶ αὐθις τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος τοῦ συλλόγου ἐπ' ἀμοιβῇ γρουσῶν γρ. 150 κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον καὶ διὰ νέων στοιχείων.

Τοῦ κ. Vito Palumbo ἐκ Καλαμῆρας τῆς Ἰταλίας, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως ἀποστέλληται αὐτῷ τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι

1) ἡ γλωσσικὴ ὕλη καὶ τὰ κριτικὰ παραρτήματα τοῦ κ. Sittl παραπεμβθήσονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

2) Ὅτι πλείστας ἐρεῖλαι ὁ σύλλογος χάριτας τῷ κ. Στ. Καραθεοδωρῇ διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν δημοσιεύσεων μετὰ τοσοῦτον σοφοῦ ἰδρυματος, οἷον ἡ βασιλικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βελγίῳ, καὶ ὅτι παρακαλέσει αὐτόν, ὅπως ἐρμηνύσῃ τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου καὶ τῷ ἐκ τῶν σοφῶν τοῦ συλλόγου ἑταίρων καὶ καθηγητῇ Ἀλφρόνσῳ Rivier ἀνθ' ὧν ἔπραξε πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ κ. Καραθεοδωρῆ.

3) Ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Ι. Βουτυρᾶ παραπεμβθήσεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται δεκτὰ ὡς ἐπίτιμα μέλη οἱ κ. Χριστόφορος Ζερλέντης καὶ Γουσταῦος Hirschfeld, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. Δ. Βογιατζῆς, Κ. Βλαβάνης καὶ Γρηγ. Κακκάτος.

δ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Ἡερσίσις ἀντεπιστέλλοντος μέλους κ. S. Reimach «*περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Βιδελμόντου περιγραφῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως*».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ρΔ'

(Τακτικῇ)

Τῆς 9 ἰανουαρίου 1889

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακουνοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Β. Ἀποστολίδου, ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ συλλόγου ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀποστέλλει τρία ἀντίτυπα τοῦ Δ' τόμου (Α-Μ) τῆς εἰς τὴν ἀπλοῦς-ἐλληνικὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένης μεταφράσεως τῆς Ἰλιάδος καὶ αἰτουμένου τὴν ἐπ' αὐτῆς γνώμην τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἐν Φαναρίῳ μουσικοῦ συλλόγου «*Ὁρφέως*», αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ συσταθῆν ἀναγνωστήριον.

Τοῦ κ. Γ. Παπαδόπουλου Νισύρου, ἐκ Χάσκισι Κωνσταντινουπόλεως, ὑποβάλλοντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα τεύχος γλωσσικῆς ὕλης τῆς νήσου Νισύρου.

Τῆς Ε. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐρένδη Ζωγράφου, ἐκ Ἡερσίσις, εὐχαριστοῦντος θερμῶς τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῷ συγχαρητηρίῳ διὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἐορτὴν τηλεγραφίῳ.

Τοῦ κ. Vito Palumbo ἐκ Καλαμῆρας τῆς Ἰταλίας, ἀποστελλόντος τεύχος γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ γλωσσικὴ ὕλη παραπεμβθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

2) Ἡ μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος τοῦ κ. Β. Ἀποστολίδου συνωδᾷ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ παραπεμβθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

3) Ἡ αἴτησις τοῦ ἐν Φαναρίῳ συλλόγου «*Ὁρφέως*» γίνεται δεκτῇ.

γ') Ὁ κ. Prètextat ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «*Περὶ βυζαντικῆς τῶν μουσαϊκῶν τέχνης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἰταλικήν*».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορευτῇ καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϜΕ'

(Τακτική)

Τῆς 16 Ἰανουαρίου 1889

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν Ἀργυρουπόλεως, ἐκτιθεμένων τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ συλλόγου.

Τοῦ Ἀνδρέου Κακριδίτσα, ἐξ Ἀθηνῶν, ὑποβάλλοντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνισμὰ συλλογῆν τραγωδιῶν καὶ μυρολογίων ἐκ διαφόρων μερῶν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζεται ὅπως ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη παραπεμφθῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ αἰτήσεις τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν Ἀργυρουπόλεως γένηται δεκτῇ.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς ἐκλέγεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Θ. Ἀλεξοπούδης φαρμακοποιός.

δ') Ὁ κ. Βασίλειος Ρίτσος ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ «περὶ ὑπνωτισμοῦ».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϜΓ'

(Τακτική)

Τῆς 23 Ἰανουαρίου 1889

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐξ Ἀρμυχοῦστου Κύπρου ἀνακοινουμένου, ὅτι πέμπει συνημμένως φρονιματικὰς ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ὑπ' αὐτοῦ ἐν Χαλμύρχ.

β') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου παραπέμπονται τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη ὁ κ. Λεωνίδας Πασπαλλῆς καὶ Ν. Εὐκαρπίδης ἐμπροσφράπτως.

δ') Ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεῶν ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «Τὰ παιδιὰ τοῦ Χ' Γεωργάκη, ἥτοι σκηναὶ ἐκ τοῦ σχολειακοῦ βίου τοῦ III' αἰῶνος».

Ἐπὶ τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ ἀναγινώσκασι καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϜΖ'

(Τακτική)

Τῆς 30 Ἰανουαρίου 1889

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναβλήθεισας τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἕνεκα ἀσθενείας τοῦ εἰδ. γραμματέως α') ἀνακοινούται τῷ συλλόγῳ ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Βάρνης κ. Γαβριήλ, ἐπιτρόπου πληρεξουσίου τοῦ συλλόγου ἐν τῇ ὑπόθεσι τῆς διαθήκης Σουλίνης, ἐκτιθεμένου τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταῦτην καὶ ἰδίχ τὰς ὑπὸ τοῦ ἐν Βάρνῃ ἑλληκος προξένου παρεμβαλλομένας δυσχερείας.

Τοῦ κ. D. Guim, ἀνακοινουμένου, ὅτι δωρεῖται τῷ συλλόγῳ φρ. χρ. 75 ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζεται, ὅπως περὶ μὲν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Βάρνης, πληρεξουσίου ἐν τῇ ὑπόθεσι τῆς διαθήκης τοῦ αὐτιδίου Σουλίνης, τὸ προεδρεῖον ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα, ἐκφρασθῶσι δὲ αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου τῷ αἰδεσιμωτάτῳ κ. Guim, ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τῶν 75 χρυσῶν φράγκων.

γ') Ὁ κ. Β. Ρίτσος ἀναγινώσκει συνέχαιαν τῆς «περὶ ὑπνωτισμοῦ» πραγματείας αὐτοῦ.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϞΗ'

Τακτική

Τῆς 6 Φεβρουαρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης α') ὅπως ἀγγέλῃ τῷ κ. Wecklein, ὅτι δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Λίσγυλου· β') ὅπως ἡ πρότασις τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἵνα ὁ Β' τόμος περιλάβῃ τρία δράμακτα ἀντὶ τῶν ὠρισμένων πέντε, γίνῃται δεκτὴ, ἅτε δὴ ὑπισχυμένου τοῦ κ. Βερναρδάκη τὴν μὴ ὑπέρβασιν τῶν 40 τυπογραφικῶν φύλλων, καὶ ὅτι ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει ἡ περιπλέον δαπάνη λογισθήσεται αὐτῷ· γ') ὅπως ἡ δευτέρα πρότασις τοῦ κ. Βερναρδάκη περὶ ἀλλαγῆς τυπογραφείου γίνῃται δεκτὴ ὑπὸ τὸν ὅρον, ἵνα ὑποδείξῃ τὸ τυπογραφεῖον ἐγκαίρως τῷ συλλόγῳ διὰ τὰ νενομισμένα· δ') ὅπως δοθῇ τοῖς κ. Νο. Χατζη-χρήστου, αἰδ. Κ. Χαρίτη, Π. Πιερρακίδῃ καὶ Φιλίππῳ Τάγγῃ μέλησιν αὐτῆς ἀντίτυπον τῶν «Φοινισσῶν», καὶ ε') ὅπως, ἂν ἐγκρίνῃ τὸ προεδρεῖον, παρακληθῇ ὁ ἐξοχώτατος Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος, ἵνα χορηγήσῃ τῷ συλλόγῳ περὶ τὰς 200 λίρας πρὸς ἐκδοσιν ἐκτάκτου παραρτήματος γλωσσικῆς ὕλης τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος.

Τοῦ ἐν Τεργεστη ἑλληνιστοῦ κ. Rayer, δι' ἧς αἰτεῖται οὗτος, ὅπως ὁ σύλλογος ἐξετάσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ, ὅπερ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Νεολόγῳ» τῆς 14 ἰανουαρίου καὶ πέμψῃ αὐτῷ ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ.

β') Αἱ προτάσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς γίνονται πᾶσαι δεκταί· ἡ δ' ἐπιστολὴ καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Rayer παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ κ. Β. Ρίτσος ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς «περὶ ὑπνωτισμοῦ» πραγματείας αὐτοῦ.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϞΘ'

Τακτική

Τῆς 13 Φεβρουαρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Calvert, δι' ἧς δηλοῦται ἡ ἀποστολὴ χάρτου πρὸς ἐκτύπωσιν ἰδιῶν τῆς διὰ τοῦ 16' τόμου δημοσιευθησομένης πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῆς τοπογραφικῆς τῆς Τρωάδος».

Τοῦ κ. Εὐγενίου Wilhelm, καθ' ἡγορὰν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν δημοσιεύσεων τινων αὐτοῦ καὶ αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν αὐτῷ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

β') Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Calvert μετὰ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τοῦ Ἰλίου παραπέμπεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ, ἀπορρασιζέται δὲ ἡ ἀποστολὴ τοῦ περιοδικοῦ τῷ κ. Wilhelm.

γ') Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστάκης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφουμένην «Γαταρι-καὶ διαλέκτοι καὶ φιλολογία αὐτῶν».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϞΙ'

(Τακτικὴ)

Τῆς 27 Φεβρουαρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Παύλου Βίλτερς, ὑποδιευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τοῦ Γ' καὶ Δ' τευχους τοῦ περιοδικοῦ τῆς σχολῆς.

Τοῦ κ. Π. Εὐστρατιάδου, ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης Β. Σουλίνῃ, περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

Τοῦ ἐν Ὑψωμαθείσις σωματείου «Ἐλι-

κώνας» παρακαλούντες, ὅπως συστηθῶσιν αὐτῷ ἀγορευταί τινες, ἵνα ποιήσωνται διαλέξεις αὐτόθι.

Τοῦ ἐν Ἀμστερδάμῳ φιλολογικοῦ συλλόγου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν τευχῶν τοῦ συλλόγου, καὶ ἐκδηλοῦντος τὴν χάριν αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς πρὸς τὸν ἡμέτερον σύλλογον σχέσεσιν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τὰ αἰτούμενα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς σχολῆς πεμθῆσονται, καὶ ὅτι περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις σωματείου «Ἐλιζώνας» τὸ προεδρεῖον ἐφρόντισεν ἤδη· ὅτι δύο ἀγορευταί ἀπεδέξαντο, ὅπως μεταβάντες αὐτόσε ποιήσωνται διαλέξεις, καὶ ὅτι ἐλπίζεται καὶ ἕτερα ἐρίτιμα μέλη τοῦ συλλόγου ν' ἀποδερχθῶσι τὴν περὶ τούτου παράκλησιν τοῦ προεδρείου.

γ') Ἀγγέλλεται ἡ ἐτήσια δεκάλιρος προσφορά τοῦ ἀξιολύτου κ. Δ. Ν. Τρυβιάκου, πρὸς ὃν ὁ σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του δι' ἐπιστολῆς.

δ') Ὁ κ. Βασίλειος Ρίτσος ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ ὑνωτισμοῦ».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΙΑ'

(Τακτικῆ)

τῆς 6 Μαρτίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Βάρνης κ. Γαβριὴλ περὶ τοῦ σουλτανοῦ κληροδοτήματος.

Τῆς κ. Πολυξένης Α. Τρυβιάκου, προέδρου τῆς φιλοπαιδείας ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν, προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς ἀδελφότητος.

Τῆς ἑθνικῆς τραπέζης τῆς ἰ. Ἰάδδος, ἀποστελλούσας ἀπόδειξιν πληρωμῆς 100 δραχ. ἐκ διαταγῆς τοῦ κ. Sittl πρὸς τὸν κ. Κορμιώτην καὶ τὸν μέχρι σήμερον λογαριασμὸν

τῶν παρ' αὐτῇ καταθεθειμένων διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην.

Τοῦ ἐνταῦθα συλλόγου «Ἐρμού», αἰτούμενου τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεσιν συναυλίας ἐν αὐτῇ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζεται, ὅπως ἡ αἴτησις τοῦ συλλόγου «Ἐρμού» γένηται ἀποδεκτὴ, καὶ διαλύεται ἡ συνεδρίασις μὴ προσελθόντος ἕνεκα ἀδιευθεσίας τοῦ μέλλοντος νὰ συνεχίσῃ τὴν «περὶ Ταταρικῶν διαλέκτων» πραγματείαν αὐτοῦ κ. Ἀγ. Χρηστίδου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΙΒ'

(Τακτικῆ)

τῆς 13 Μαρτίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθεντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Const. Rayer, ἐκ Τεργέστης, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ συλλόγου, ὁμολογοῦντος χάριτας ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀποστέλλοντος φρ. χρ. πεντήκοντα, ὅπως ἐγγραφῇ τακτικὸν μέλος τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Ι. Εὐστρατίου Δράκου Μοσχονησίου, ἀποστέλλοντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τῆς ὑπὲρ τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀδελφότητος «Ἐηροακρήνης», αἰτούμενης τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεσιν τῆς ἐπέτειου αὐτῆς ἑορτῆς.

β') Ἀποφασίζεται, ὅπως ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ι. Εὐστρατίου Δράκου, καίτοι ἐκπρόθεσμος, παραμεινῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἡ αἴτησις τῆς ἀδελφότητος «Ἐηροακρήνης» γίνεται δεκτὴ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ἐκλέγονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Χ. Φλωρεῆς ἱατρός, Μηνᾶς Αὐθεντόπουλος καὶ Νικ. Ἀρμαυίτης.

δ') Ὁ κ. Ἀγλ. Χρηστίδης ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῶν Ταταρικῶν διαλέκτων καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ρΗ'

(Τακτική)

Τῆς 20 Μαρτίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τῆς ἐν Μουδανίαις φιλεκαυδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἀπαμείας», ἀγγελλούσης τὴν ἰδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ ἐπικαλουμένης τὴν ἀρωγὴν τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης τὴν κατάρτισιν καλλιτεχνικῆς ἐν τῷ συλλόγῳ ἐκθέσεως.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, διαβιβαζούσης τὰς κρίσεις αὐτῆς ἐπὶ διαφόρων βιβλίων.

β') Ἡ πρότασις τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἐπιτροπῆς κατ' ἀρχὴν γίνεται δεκτῆ.

γ') Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει

1) κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς «στοιχειώδους βοτανικῆς» τοῦ κ. Λαζάρου Καλφιώτου κριθεῖσης ταύτης ὡς ἀντιγραφῆς τῆς βοτανικῆς Πύρρου τοῦ Θεσσαλοῦ, ἔχουσαν ὡδε:

«Ἡ παρὰ τοῦ κ. Λαζάρου Καλφιώτου ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀποσταλεῖσα στοιχειώδης βοτανικῆ, καίτοι σπουδαίαν τῇ ἐπιτροπῇ παρέχει αἰτίαν πολλῶν αὐστηρῶν παρατηρήσεων, αἱ περ ἤθελον χρησιμεύσει ὡς παραδείγμα τοῖς ἐπιχειροῦσι τὸν σύλλογον ἐξαπατᾶν, ἢ ἐπιτροπῇ ἄξιον αὐτῆς ἐλογίσασθαι νὰ περιορισθῇ ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ πόνημα κακότεργός ἐστιν ἀντιγραφὴ τῆς τοῦ ἱατροδιδασκάλου Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θεσσαλοῦ ἐκδοθείσης τῷ 1838 ἐν Ἀθήναις πρακτικῆς βοτανικῆς, ἣς σπάνις ἤδη ὑπάρχει, ὅπερ ὁμολογουμένως ἐνεθάρρυνε τὸν ἀποστείλαντα εἰς τὸ θρασὺ τοῦτο διάθεμα. Εἰ δὴ καὶ κατὰ τι ἢ ἀντιγραφὴ αὕτη διαφέρει τοῦ πρωτοτύπου, εἰσὶν αἱ πλείεσται ἀνορθογραφίαι, ἀσυναρξίαι καὶ τὰ ἐπακούουθα, ἅπερ τὴν θυμηδίαν καὶ ἰσαρότητα τοῦ ἀναγνωσκόντος μᾶλλον προκαλοῦσιν ἢ τὴν σοβαρὰν αὐτῆς μελέτην».

2) Κρίσιν τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ πονήματος τοῦ κ. Μαχρίδανη, δι' ἧς ἡ ἐπιτροπὴ ἀποφαινεται, ὅτι τὸ ἔργον ἐστὶν ἀκατάλληλον

νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ σχολεῖα ὡς διδασκτικὸν βιβλίον.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεῦτερον καὶ ἐκλέγεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ραγογ. καθηγητῆς ἐν Τεργεστή.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ρΙΔ'

Τακτικῇ

Τῆς 17 Ἀπριλίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐμὰ ἀρχαιμένης τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι τελομένης τῆς ἐσφῆς τῆς ἀδελφότητος «Ξηροκρήνης» τῇ 26 παρελθόντος μηνὸς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου αἰθούσῃ ἔπεσον ἄπνους ὁ πρόεδρος αὐτῆς κ. Ἰωάννης Γεωργαντόπουλος προσβληθεὶς ὑπὸ κεραινοβόλου ἀσπληξίας· ὅτι ὁ σύλλογος θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου. ὅστις πρῶτος αὐτοῦ εἰδικὸς γραμματεὺς χρηματίσας, ἤδη δὲ ἀντιπρόεδρος, πολυειδῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ πολλῶν καθιδρυμάτων εἰργάσθη, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον συνελθὼν ἀμέσως ἐψηφίσαστο τὸδε τὸ

Ψήφισμα.

«Οἱ κοσμητόρες τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, συνελθόντες ἐπὶ τῷ σήμερον συμβάντι αἰσινιδίῳ θανάτῳ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιπροέδρων αὐτοῦ Ἰωάννου Γεωργαντοπούλου γενομένου ἐκ τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ καὶ πρῶτου εἰδικοῦ γραμματέως, αἰεὶ δ' ὠφελίμου αὐτῷ, ἐψηφίσαστο τὰδε:

α') Ὅπως κηρυχθῇ εἰκοσιπενθήμερον πένθης ἀπὸ σήμερον, ἀναβαλλομένων τῶν τε τακτικῶν συνεδριάσεων καὶ τῶν διαλεξέων τοῦ συλλόγου.

β') Ὅπως κατατεθῇ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ὑπο τοῦ προέδρου στέφανος φέρων τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος τῷ ἀντιπροέδρῳ αὐτοῦ κ. Ι. Γεωργαντοπούλῳ».

γ') Ὅπως ἀπαγγεῖλῃ ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου τὸν ἐπιτάφιον.

δ') Ὅπως ἐκφρασθῇ τῇ γῆρᾳ τοῦ ἀειμνήστου ἢ βαθυτάτῃ τοῦ συλλόγου λύπη δι' ἐπὶ τούτῳ γράμματός.

ε') Ὅπως συνοδεύσῃ τὴν ἐκφορὰν οἱ τε κοσμητόρες καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου».

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη διὰ τῶν ἐγγωρίων ἐλληνικῶν ἐφημερίδων.

Εἶτα ἀναβληθεῖσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παππαδοπούλου, ἐξ Ἀμμοχώστου Κύπρου, ἀγγέλλοντας τὴν ἀποστολὴν δύο κυπριακῶν ἐπιγραφῶν.

Τοῦ ἐξοχ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἀπαντῶντος εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ συλλόγου καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἐκτιμῶν τοὺς λόγους, τοὺς ὑπαγορεύσαντας αὐτὴν εὐχαρίστως χορηγεῖ τὸ ποσὸν τῶν διακοσίων (200) λιρῶν πρὸς δημοσίευσιν τῆς ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ συλλόγου ἀποκειμένης γλωσσικῆς ὕλης τοῦ Ζωγραφεῖου διαγωνίσματος ἐν ἰδίῳ τεύχει.

Τῆς γῆρας τοῦ ἀοιδίου Ἰωάννου Γεωργαντοπούλου, εὐχαριστοῦσας τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ βραθείᾳ θλίψει. ἦν ἐξέφρασεν οὗτος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Τοῦ κ. Διον. Κοντογεώργα, ὑποβάλλοντος διάφορα πονήματα αὐτοῦ τῇ κρίσει τοῦ συλλόγου.

Τῆς κ. Sidonie Grunvald Zerkovitz, αἰτουμένης, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῇ ποιήσασθαι διὰλέξιν ἐν τῷ συλλόγῳ.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, διαβιβαζόντων ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Χαρισίαις κ. Γ. Φυχᾶρη αἰτουμένου ἀντίτυπον τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης διὰ τὸν κ. Weil, ὅπως ποιήσῃται οὗτος κρίσιν ἐν τῇ Journal des savants.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζεται, ὅπως ἐκρασθῆ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ συλλόγου τῷ ἐξοχ. Χρηστάκῳ ἐφένδῳ Ζωγράφῳ διὰ τὴν προσφορὰν τῶν 200 λιρῶν.

Αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ κ. Χρ. Παππαδοπούλου παραπεμφθῶσι τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Περρῆ τῷ κ. Weil διὰ τοῦ κ. Γ. Φυχᾶρη ἀντίτυπον τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου.

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τοῦ κ. Διον. Κοντογεώργα παραπεμφθῶσι τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ κ. Hounamian ἀναγνώσκει πραγματεῖαν «περὶ ἀνθρωπολογίας».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορευτῇ καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΙΕ'

(Ἐκτακτος)

Τῆς 20 Ἀπριλίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α') ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Σαλτέλης, εἰσηγητῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει, τὴν ἐτησίαν ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὡδε.

Κέρρια.

Κελεύσματος τοῦ σεβαστοῦ προέδρου τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποβάλλω ὑμῖν σήμερον σύντομον τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τῶν ἐν τῷ ἡδὴ λήγοντι εἰκοστῷ ὀγδῶν συλλογικῷ ἔτει.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. Ἦρ. Βασιλάδου, Χρήστου Χατζηγεωργίου, Φ. Τάχη, Κ. Παρίτση, Π. Πετρακίδου καὶ Θ. Σαλτέλη συνήλθεν εἰς δέκα τακτικὰς συνεδριάσεις. Ἐν ταύταις μετὰ τὴν ἐκλογὴν ὡς προέδρου μὲν αὐτῆς τοῦ κ. Ἦρ. Βασιλάδου, ὡς γραμματέως δὲ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη ἡσολήθη μετ' ἐπιμελείας καὶ ζήλου πάντων τῶν μελῶν παρόντων ἐλάχιστε ἐν ταῖς συνεδριάσεσι καὶ περὶ ἄλλα μὲν, μάλιστα δὲ περὶ τὰ δύο κύρια καὶ σπουδαιότατα καὶ μεγάλῃ τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ περιποιούντα τιμῇ καὶ τὸν ἔπαινον τῶν Εὐρωπαίων λογίων προκαλοῦντα ἔργα αὐτῆς. τῶν Ζωγράφεων βιβλιοθήκην καὶ τὸν περὶ τὴν ἐπιτομὴν ζώντων μυθμειῶν ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ Ζωγράφεων ἀγῶνα, ἅπερ ἀμρότερα φέρουσι τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦ μεγαθύμου ἱδρυτοῦ αὐτοῦ καὶ γενναίου χορηγοῦ ἐξοχ. Χρηστάκῳ ἐφένδῳ Ζωγράφῳ, τοῦ μεγάλου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ευεργέτου.

Καὶ περὶ μὲν τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης ἢ φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς

α') ἅμα καταρτισθεῖσα τῇ συναίνεσει τοῦ προέδρου συνέταξε τὸ μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις τυπογράφων κ. ἀδελφῶν Περρῆ συμβόλαιον τοῦ συλλόγου περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Γ' τόμου τῆς Ζωγραφεῖου βιβλιοθήκης, βᾶσιν μὲν λαβούσα τὰ περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν δύο πρώτων τόμων μετὰ τῶν αὐτῶν τυπογράφων συνημμένα, ἱκανὰς δὲ τροποποιήσεις καὶ προ-

σθήκας εἰς αὐτὰ ποιησαμένη πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον καὶ συμφερότερον τῷ συλλόγῳ, ὧν τῶν σπουδαιότερων ἀναφέρουμεν τὴν ἀπὸ 70 εἰς 60 δραχμὰς ἐλάττωσιν τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐκτυπώσεως ἐκάστου τυπογραφικοῦ φύλλου τοῦ κειμένου μετὰ τῶν ὑποσημειώσεων, ἣν καὶ ἀπεδέξαντο οἱ κ. ἀδελφοὶ Περρῆ.

β') Τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ γλωσσικὴν διόρθωσιν τῶν χειρογράφων τῆς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ, ὑφηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίῳ, κ. Καρόλου Σίττλ ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου τῆς ἀποτελούσης τὸν Γ' τόμον τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, μετὰ προηγηθεῖσαν φιλικὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, ἀνέθηκε τῷ ἑαυτῆς γραμματεῖ κ. Θ. Σαλτέλλῃ, ὃς προθύμως ἀναδέξασθενος ἐγκαίρως ἐξετέλεσε τὴν ἀναθεθεῖσαν αὐτῷ ταύτην ἐντολήν.

γ') Πρωτοβουλία τοῦ ἑαυτῆς προέδρου προϋτεινε τῷ συλλόγῳ διὰ τοῦ προεδρείου, ὅπως δίδωται τοῖς τε ἐργαζομένοις τακτικῶς τῶν ἑαυτῆς μελῶν καὶ τοῖς ἀναλαβούσιν ἑκδοσιν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀνά ἐν ἀντίτυπον τῶν ἐκάστοτε ἐκδιδόμενων τόμων τῆς βιβλιοθήκης, ὅπως χρησιμεύῃ αὐτοῖς εἰς ὁδηγίαν ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ.

Μετὰ χάρις δὲ ἀνακοινῶνται ὑμῖν, κύριοι, ἡ ἐπιτροπή, ὅτι ἡ μὲν ἐκτύπωσις τοῦ Γ' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου περατοῦται, ὅστις, πέποιθεν, οὐδαμῶς ἔσται ὑποδεέστερος τῶν δύο πρεσβυτέρων αὐτοῦ ἀδελφῶν, ἡ δὲ τοῦ Δ' μὲν τῆς βιβλιοθήκης τόμου, Α' δὲ τόμου τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, τὴν ἑκδοσιν ἀναλαβόντος τοῦ δοκιμοτάτου Γερμανοῦ ἑλληνιστοῦ, τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ κ. Βεκλείνου, πρὸς ὃν ἐγραψεν ἤδη τὸ προεδρεῖον τῇ προτάσει τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, ὅτι δύναται νὰ ποιήσῃται ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐναρχὴν τῆς ἐκτυπώσεως, ἐντὸς ὀλίγου ἔργεται, καὶ τέλος, ὅτι ἐδήλωσαν ἤδη οἱ κ. Μαρτίνος Σάντζιος, διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Βυρτσβούργῳ πανεπιστημίῳ, Δ. Βερναρδάκης καὶ Δ. Σεμιτέλος, ὅτι ἕκαστος ἔσται ἕτοιμος ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ πρὸς ἑκδοσιν ὁ μὲν κ. Σάντζιος τοῦ Α' τόμου τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου περιέχοντος τρεῖς τῶν μειζόνων τραγωδιῶν τοῦ φιλοσόφου ποιητοῦ, ὁ δὲ κ. Σεμιτέλος τοῦ Β' τόμου τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ᾧ θέλουσι περιληφθῆ τρεῖς τραγω-

δίαι. ὁ Οιδίπους τῆραντος, ἡ Ἡλέκτρα καὶ ὁ Αἴας.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὴν Ζωγραφείου βιβλιοθήκην. Περὶ ταύτης δὲ τοῦ λόγου ὄντος ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή δὲν νομίζει ἄκαιρον νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐχὴν, ὅπως ὁ σύλλογος, διὰ τοῦ προεδρείου ὑποδεικνύς τῷ φιλοπάτριδι τῆς φερωνύμου βιβλιοθήκης ἰδρυτῇ καὶ γενναίῳ γοργῷ τὰς δυσχερεῖας τὰς παρεμβαλλομένας εἰς τὴν ταχεῖαν πρόοδον καὶ συντέλειαν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν τόμων τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῇ ἑθνικῇ τῆς Ἑλλάδος τραπέζῃ καταθεθειμένου κερφαλίου, παρακαλέσῃ αὐτόν, ὅπως εὐδοκήσῃ νὰ διπλασιάσῃ, εἰ δυνατόν, τὸ κερφαλίον τοῦτο διὰ πολλῶν δ' ἔχει ἐλπίδων ἡ ἐπιτροπή, ὅτι ἡ παράκλησις αὕτη τοῦ συλλόγου εὐμενῶς θέλει εἰσακουσθῆ ὑπὸ τοῦ τσσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐκάστοτε παρεχομένου τεκμήριον μεγατίμου ἀνδρός τῆς ὑπὲρ τοῦ συλλόγου καὶ μάλιστα τῆς Ζωγραφείου αὐτοῦ βιβλιοθήκης ἀληθῶς πατρικῆς αὐτοῦ σπαργῆς.

Περὶ δὲ τῆς συλλογῆς ζώντων μελετῶν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή τῶν ὑπὸ τοῦ προεδρείου παραπεμφθεισῶν αὐτῇ δεκατριῶν συλλογῶν, ἧτοι 1) τῆς τοῦ κ. Ζωγραφάκη ἐκ Κρήτης, 2) τῆς τοῦ κ. Μακρῆ ἐκ Κατηρῆ, 3) τῆς τοῦ κ. Ἐμ. Μανωλακάκη ἐκ Καρπάθου, 4) τῆς τοῦ κ. Διαμαντᾶρα ἐκ Καστελλορρίζου, 5) τῆς τοῦ ἱερέως Ἰωάννου ἐκ Καρπάθου, 6) τῆς τῆς γήρας Πολυχρονιάδου ἐκ διαφόρων χωρῶν, 7) τῆς τοῦ κ. Βίτου Παλούμπου ἐκ Καλλιμέρας, 8) τῆς τοῦ κ. Γ. Παπαθασσιλείου ἐκ Νισύρου, 9) τῆς τοῦ κ. Κανελλάκη ἐκ Χίου, 10) τῆς τοῦ κ. Μανασσείδου, 11) τῆς τοῦ κ. Καραχάβιτσα, 12) τῆς τοῦ κ. Χαδισκᾶ ἐκ Σύμης καὶ 13) τῆς ἀνωνύμου φερουσῆς τὸ ῥητὸν «πῶνος εὐκλείας πατήρ», τὰς μὲν καθ' ἐκάστας κρίσεις ἀνέθηκε τοῖς διαφόροις αὐτῆς μελεσιν, εἰσηγητὴν δὲ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ἐξελέξατο τὸν κ. Φ. Τάγγιν, ᾧ τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν ἐπέδωκαν ἤδη τὰς ἑαυτῶν κρίσεις καὶ ὅστις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀναγνώσεται ἐν ὑμῖν τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ.

Πρὸς δὲ τούτοις ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή συζητήσασα καὶ γνώμας ἀπεφάνητο περὶ πολλῶν ἄλλων ζητημάτων, τῶν μὲν παραπεμφθεισῶν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ προεδρείου πρὸς γνωμοδότησιν, τῶν δὲ καὶ ἄρ' ἑαυτῆς σχετικῶν πρὸς τὰ ἤδη εἰρημένα κύρια αὐτῆς ἔργα ἢ καὶ ἄλλοτριῶν πρὸς αὐτὰ.

Καί δὴ προὔτεινε τῷ συλλόγῳ, ὅπως παρακληθῆ ὁ μέγας τοῦ συλλόγου εὐεργέτης νὰ χορηγήσῃ διακοσίαις ἐπιλίρας αὐτῷ πρὸς ἔκδοσιν, ἐν ἰδίῳ ἐκτάκτῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, γλωσσικῆς ὕλης ἐκ τῆς πολλῆς ἀνεκδότου μενούσης ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ συλλόγου, ἅτε ἀπανταχόθεν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐξ Ἀμερικῆς ἀπλήστως παρὰ τοῦ συλλόγου ζητούμενης. Πρὸς δὲ προὔτεινε τῷ συλλόγῳ διὰ τοῦ προεδρείου ὡς ἐπίτιμον μέλος τὴν Λ. Ὑψ. τὸν πρίγκιπα διάδογον Σαξωνίας-Μάινινγκεν Βερνάξδον, τὸν φιλελληνικώτατον καὶ εἰδημονέστατον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ τοσοῦτον ὀρθῶς καὶ κλλιπεῶς τὴν σαρμερινὴν γλῶσσαν ἡμῶν γράφοντα. Τὴν δὲ κρίσιν περὶ τῆς εἰς τὸ νέον ἰδιώμα παραφράσεως τῆς Ὀμήρου Διαόδου, τῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενοῦς λογίου ἱατροῦ κ. Ἀποστολίδου γενομένης ὑπὸ δὲ τοῦ προεδρείου αὐτῆ παραπεμφθείσης, ἀνέθηκεν ἡ ἐπιτροπὴ τοῖς κ. Χρ. Χατζηγερόστου καὶ Π. Πετρακίδου, οἵτινες προθυμότατα ἀναλαβόντες αὐτὴν μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλουσιν ὑποβάλλει ὑμῖν. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐπιτροπὴ ἀνέθηκε τῷ γραμματεῖ αὐτῆς κ. Θ. Σαλτέλῃ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς γλωσσικῆς ὕλης τῆς καταχωρηθησομένης ἐν τῷ ἐκτυπωθησομένῳ Η' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ. Ὁ κ. Σαλτέλης δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι λίαν ταχέως ἐπεξεργασθεὶς τὴν ὕλην θέλει παραδώσει ἐγκαίρως αὐτὴν τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ, ὅπως μεθ' ἡμᾶς ἐπιβλήθῃ βραδύτης ταύτης ἕνεκα εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ.

Ἡ ἐπιτροπὴ προσέτι ἐρωτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ προεδρείου περὶ τῆς προσφορᾶς τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σαλτέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Ματρικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων τοῦ κλεινοῦ καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίῳ Κ. Γουλιέλμου Χρήστου, συγγραμματος δοκιμωτάτου, ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ ἐκδοθῆ δαπάνῃ καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ἀπεφάνητο γνώμην ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς προσφορᾶς ταύτης.

Αὐταὶ κρίσεις, καὶ ἄλλαι τοιαῦται εἰσὶν αἱ κατὰ τὸ ἤδη τελευτῶν συλλογικῶν ἔτος ἐργασίαι τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἧτις εὐχεται τῇ διαδεδομένῃ αὐτῇ, ὅπως πλείονας, σπουδαιότερας καὶ τελειότερας ἀνακινώσεται ὑμῖν τὰς ἑαυτῆς κατὰ τὴν λήξιν τοῦ ἐπιόντος συλλογικοῦ ἔτους.

β') Ὁ κ. Π. Κούππας, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὡδε.

Ἑλλόγιοι κίριοι.

Κατὰ τὴν λήξασαν ταύτην περίοδον τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ προσήλθεν εἰς ἕνδεκα συνεδριάσεις, ὡς ἐκ τῶν ὑφισταμένων αὐτῆς πρακτικῶν δηλοῦνται. Τῶν συνεδριάσεων τούτων ἡ μὲν δευτέρα (ἀρχόμεθα δ' ἐκ τῆς δευτέρας διὰ τὴν ἄλλειψιν τῶν πρακτικῶν τῆς πρώτης) ὡς θέματα ἔσχε: 1) τὴν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπόφασιν, ὅπως παρακολουθήσῃ τὰς ἐν Βυζαντίῳ ἀνασκαφὰς τῆς ἐταιρίας τῶν ὑδάτων Δέρκων πρὸς τοποθέτησιν σωλήνων. Τὴν δὲ ἀπόφασιν ταύτην γνωστὸν ἐγένετο τοῖς μέλεσι τοῦ συλλόγου, δι' οἷας αἰτίας τὸ τοῦ συλλόγου προεδρεῖον μετὰ ἐπανειλημμέναις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐνστάσεις ἀπέκλινε παραδεχθῆναι: 2) τὴν ἐρευναν ἐπὶ τοῦ περιέργου ἐδάφους πύργου τινὸς κειμένου πλησίον τῆς πύλης τοῦ Δευτέρου, ὅστις, κατὰ τὴν γνώμην μελῶν τινῶν τῆς ἐπιτροπῆς, εἶχε τὴν κατασκευὴν τοιαύτην, διότι ἐχρησίμευεν ὡς ὑπόγειος εἰρηκτῆ: 2) περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ ἁγίου Λύγουστίνου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως: καὶ 4) περὶ βυζαντινῆς ἐπιγραφικῆς.

Ἐν τῇ Γ' συνεδριάσει θέμα καὶ πάλιν ἦν τὸ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς ἐταιρίας τῶν ὑδάτων Δέρκων ζήτημα, ἐξ οὗ ἡ ἐπιτροπὴ πλείστα ὅσα προσεδόκει.

Τὸ αὐτὸ θέμα ἔσχε καὶ ἡ Δ' συνεδριάσις, καθ' ἣν ἡ ὀριστικὴ ἄρνησις τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου ἔθετο τέρμα εἰς τὴν ἐπὶ πλέον ἐπασχόλησιν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τούτου.

Ἐν τῇ Ε' συνεδριάσει ὁ σοφὸς ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς δόκτωρ κύριος Α. Long κατέθεσεν ἀντίγραφα πολυτίμων ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἃς ἀντέγραψεν ἐκ λίθων καμμένων ἐπὶ τῆς προκυμαίας τοῦ Βεθεζίου, οἵτινες μετακομισθέντες ἐκαὶ ἔμελλον χρησιμεῦσαι πρὸς ἔργον κυβερνητικοῦ οἰκοδομήματος. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἐγένετο πρότασις, ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ ἀπευθύνῃ τῷ προεδρεῖῳ τοῦ συλλόγου αἴτησιν περὶ πιστώσεως δέκα (10) ὀθωμανικῶν λιρῶν δι' ἀγορὰν ἀρχαιολογικῶν βιβλίων ἐκ τῶν τὰ μάλα χρησιμεούντων ταῖς ἐργασίαις αὐτῆς.

Ἐν τῇ Σ' συνεδριάσει ἡ ἐπιτροπὴ ἐσκέψατο ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου πεμφθείσης αὐτῇ πρὸς κρίσιν μελέτης τοῦ κ. Ο. Ἀνδρεάδου ἐπιγραφομένης: «Ἐπιγραφικὰ καὶ ἤτοι περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ κατορθοῦται ἡ πανομοιότυπος ἀντιγραφή αὐτῶν».

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ σκεψαμένη καὶ ἐγκρίνασα τὴν μελέτην ταύτην ἀπεφώνησε τὴν περὶ ταύτης γνώμην αὐτῆς τῷ συλλόγῳ ἐν τῇ Ζ' αὐτῆς συνεδριάσει. Ἐν τῇ Ζ' ταύτῃ συνεδριάσει ὁ αἰδесиμώτατος πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς προσέφερε πανομοιότυπα ἐπιγραφῶν τινων ἐκ Θεσσαλονίκης· κοινοποιεῖ δὲ καὶ ἐπιστολὴν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐλλογίμου κ. Ε. Σιδεροπούλου ἀνακοινοῦντος, ὅτι ἕνεκα τῶν ἀπασχολουσῶν αὐτὸν ὑποθέσεων του, μετὰ λύπης ἀναγκάζεται τοῦ ἀπουσιάζειν ἐκ τῶν συνεδριάσεων. Ἡ ἐπιτροπὴ μεθ' ὅλας τὰς σκέψεις αὐτῆς δὲν εὔρεν ὅπως ὀρίσῃ ἀρμοδίαν ὥραν, ἵνα ἅπαντα τὰ μέλη αὐτῆς δύνανται νὰ παρίστανται κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει προκαλεῖται ἐπίσης συζήτησις περὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς, τοῦ ἐλλογίμου κ. Κ. Περδικίδου, μὴ παρασταθέντος ἐπὶ πολλὰς κατ' ἀκολουθίαν συνεδριάσεις.

Ἐν τῇ Η' συνεδριάσει ὁ μὲν ἐλλόγιμος κ. Α. Millingen ἀνεκινώσατο βυζαντινὸν τι μονόγραμμα, ὅπερ ἀνέγνωσε παρὰ τῇ σχολῇ Ρουσδιῆ πρὸς τὸ Σουλτὰν Μεχμέτ' ὁ δ' αἰδесиμώτατος πρόεδρος κ. Curtis ἀντιγραφὸν ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ναυστάθμῳ, καὶ ἥς ὑπόσχεται νὰ προσενέγκῃ ἀκριβὲς ὁμοίωμα κατὰ τὴν ἐπομένῃν συνεδρίασιν, ἵνα ἀντιγραφῇ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι.

Ἐν τῇ Θ' συνεδριάσει ὁ ἐκ τῶν μελῶν κ. Η. Κούππας ἀνακοινοῦται τὰς περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου ἐν Σίγμῃσι παρατηρήσεις αὐτοῦ· ὁ δ' αἰδесиμώτατος πρόεδρος ποιεῖται μνηεὶν περὶ δωρικῆς τινας ἐπιγραφῆς ἐκ Χαλικηδόνας, ἀνηκούσης τῷ δόκτορι κ. Paterson, περιέργου διὰ τὰς διαφόρους μορφὰς τοῦ γράμματος Η.

Ἐν τῇ Ι' συνεδριάσει ὁ αἰδισ. πρόεδρος κ. Curtis παρουσιάζει τῇ ἐπιτροπῇ φωτογραφικὸν ἀντίτυπον τῆς ἐπὶ τοῦ πύργου, τοῦ παρὰ τῷ Σογοῦκ-τσεσιμὲ πλῆσιον τῆς ἀγίας Σοφίας, ἐπιγραφῆς, περὶ ἧς ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ τοῦ συλλόγου παραρτήματι. Κοινοποιεῖ δ' ἐπίσης ὁ αἰδесиμώτατος πρόεδρος καὶ τὸ ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναυστάθμου ληρθὲν τὸ δεύτερον πιστὸν ἀντίγραφον.

Ἐν δὲ τῇ ΙΑ' αὐτῆς συνεδριάσει ὁ αἰδισ. πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ νεωστὶ ἐκλεγέντι καὶ παρὰ τοῦ συλλόγου ψηφισθέντι γραμματεῖ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Η. Κούππα, ὅτι μετὰ λύπης μεταβιβάζει τὴν εἰδησιν αὐτῷ τε καὶ τοῖς λοιποῖς μέλεσιν, ὅτι ἕνεκα ἰδίων ὑποθέσεων ἀναγκάζεται ἵν' ἀναχωρήσῃ αὐθημερὸν διὰ Λονδίνον, ἔνθα διατρέψει ἐπὶ μῆνα.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἐστὶν ἡ περιλήψις τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ ληξῆεν τοῦτο ἔτος· ἐν δὲ τῇ ἐκθεσὶ ταύτῃ ὀφείλομεν προσθεῖναι τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις·

Α') Ὅτι αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ἐγένοντο ἀνώμαλοι, τὰ δὲ πρακτικὰ αὐτῶν ἐλλιπῆ καὶ κατὰ τι ἀνακριβῆ διὰ τὴν συνεχῆ ἀπουσίαν τοῦ γραμματέως, ὅστις οἰκῶν ἐν ταῖς νήσσις ἠδυνάτεϊ νὰ παραστῇ ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν, ἄχρις οὗ ἡ ἐπιτροπὴ ἠναγκάσθη ἵνα προβῆ εἰς ἐκλογὴν ἑτέρου.

Β') Ὅτι αἱ συνεδριάσεις γινόμεναι εἰς ὦρας τῆς ἡμέρας ἐργασίμους ἐκόλυον τὴν προσέλευσιν πολλῶν ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

Γ') Ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀγορὰς ἀρχαιολογικῶν βιβλίων διὰ τὰς μελέτας αὐτῆς· διότι ἄνευ αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο πράττει ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτῆς ἢ ταῦτολογεῖν κατὰ μορφὰς διαφόρους· καὶ

Δ') Ὅτι ἔχει ἀνάγκην μικρῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς, ἧς ἡ ἀγορὰ δὲν εἶναι σφόδρα δαπανηρὰ· χρησιμεύσει δὲ πρὸς εὐκόλον ἀντιγραφὴν πολλῶν ἀπροσίτων μνημείων καὶ ἐπιγραφῶν.

γ') Ὁ κ. Ἀπ. Βασκακόπουλος ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἔχουσαν ὡδε.

Κύριαι.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπὴ συνισταμένη ἐκ τῶν κ. Χρ. Χατζηγεώργιου, προέδρου, Ἡρακλεῖος Βασιλάου, Θεμ. Σαλτέλλη, Φ. Τάγγη, Ἠλία Βαλσαμάκη, Γερασίμου Δωριζῆ, Νικήτα Παπαγιαννοπούλου, Νικολάου Παρνακίκα, Νικολάου Εὐσταθίου, Εὐσταθίου Ηοπέσκου Ὀδυσσεῶς Ἀνδρεάδου καὶ Ἀπ. Βασκακόπουλου γραμματέως, ἐπὶ μᾶλλον τοῦδε ἐποιήσατο συνεδριάσεις, καθ' ἃς τὰς ἐξῆς διεξέπερατώσεν ἐργασίας, διαριουμένους εἰς τρεῖς κατηγορίας :

α') Εἰς κρίσεις διαφόρων πονημάτων ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ συλλόγου παραπεμφθέντων.

β') Εἰς ἐργασίας οἰκθην ἐκπαιδευτικῆς, ἐν αἷς κατατάσσονται: ἡ μελέτη περὶ τοῦ προγράμματος ἀστικῶν σχολῶν καὶ ἡ ἐκλογή τῶν κατ'ἀλληλοτέρων διὰ τὰς σχολὰς ταύτας βιβλίων.

γ') Ὁ Καραπάνειος ἀγών.

Καὶ ὑπὸ τὴν κρίσιν μὲν τῆς ἐπιτροπῆς πονήματα παραπεμφθήσαν κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τὰ ἑξῆς:

I. Ἡ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκπροθέσμως ἀποσταλείσα τῷ συλλόγῳ καὶ κατ'ἀκολουθίαν καὶ τῇ ἐπιτροπῇ «Νεα παιδαγωγία» τοῦ φιλοσόφου δημοδιδασκάλου κ. Συμεῶν Μανασσιῶδου τοῦ ἐξ Ἀίνου, ἦν διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἐπ' αὐτῆς εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Ἀπ. Βασκακοπούλου ἐκτεθειμένους λόγους ἡ ἐπιτροπὴ οὔτε ὡς διδασκατικὸν ἐγγεγραμμένον εὗρε κατ'ἀλληλον, οὔτε ὡς ὁδηγίαν δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ τοῖς διδασκάλοις, καίτοι αἱ ὁδηγίαι, ἅς ὡς ἐν προλόγῳ παρατίθησιν ὁ συγγραφεὺς, ἐρήνησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὀρθαί, ἀλλ' αἵπερ ἀπὸ πολλοῦ παρ' ἡμῖν ἐνεγκαιύθησαν.

II. Ἡ δασσονομία ὑπὸ τοῦ κ. Ραζζῆ, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιτροπὴ, ἐλλειπόντων ἐν αὐτῇ εἰδικῶν περὶ τὰ τοιαῦτα προσώπων, ἐκήρυξεν ἑαυτὴν ἀναρμόδιον.

III. Ἡ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκπροθέσμως ἐπίσης ἀποσταλείσα γραμματικὴ τοῦ κ. Ἀποστόλου Δημητριάδου, διευθυντοῦ τῆς πατριαρχειῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἧς ἡ κρίσις τῷ κ. Φιλίππῳ Τάγῃ ἀνατεθείσα ἀναγνωσθήσεται ἐν τῇ προσεγεῖ συνεδριάσει τοῦ συλλόγου.

IV. Βοτανικὴ ὑπὸ τοῦ κ. Λαζάρου Κελφιώτου, ἧς ἡ κρίσις ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς κ. Νρ. Χατζηγεργίου γενομένη ἀνεγνώσθη ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου, καθ' ἣν κρίσιν τὸ πῶνημα τοῦτο αὐτολεξεῖ ἀντιγραφή οὖσα τῆς ἀπὸ τοῦ 1835 ἐκδοθείσης βοτανικῆς τοῦ ἱεροδιδασκάλου Διονυσίου Πύρου τοῦ Θεσσαλοῦ, ἀπερρίσθη ὡς ἔργον πᾶν ἀνωφελές, ἄχρηστον καὶ ἀπᾶτηλον.

V. Ζωολογία ὑπὸ τοῦ κ. Τηλεμάχου Κωτσάκη, ἧς ἡ κρίσις ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς κ. Ν. Χατζηγεργίου γενομένη ἀνεγνώσθη μὲν ἐν προηγουμένη τῆς ἐπιτροπῆς συνεδριάσει, ἀναγνωσθήσεται δὲ καὶ ἐν τῇ προσεγεῖ συνεδριάσει τοῦ συλλόγου, καθ' ἣν ἡ Ζωολο-

γία τοῦ κ. Κωτσάκη ἐκρίθη κατ'ἀλληλος διὰ πρωτοβαθμίους δημοτικὰς σχολὰς.

VI. Χειρῶ γραφον πῶνημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Σημεῖα χαρακτηρίζοντα τὴν ἀνατροπὴν», ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ὑπὸ Δ. Μεγδάνη, οὗ ἡ κρίσις ὑπὸ τοῦ κ. Ἀπ. Βασκακοπούλου γενομένη ἀνεγνώσθη ἐν προηγουμένη τοῦ συλλόγου συνεδριάσει, καὶ καθ' ἣν τὸ ἐν λόγῳ πῶνημα δὲν ἐκρίθη κατ'ἀλληλον πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς σχολαῖσι.

β') Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ δευτέρον ἤλθε καὶ ἐπὶ τὴν μελέτην τοῦ περὶ ὁμοιομορφου προγράμματος ἀστικῆς σχολῆς ζήτηματος λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ τοῦ 1884 συνταχθέν ἤδη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοιοῦτον πρόγραμμα, ὅπερ ἡ ἐπιτροπὴ εὐροῦσα τροποποιήσιμον διὰ τὴν πρόδον τοῦ παιδευτικοῦ συστήματος καὶ τὴν ἐμφάνισιν νεωτέρων περὶ τούτων γνώμων ἀνέθηκε τοῖς κ. Χ. Χατζηγεργίου, Θεμ. Σαλτέλλῃ, Νικολάῳ Εὐσταθίου καὶ Ἀπ. Βασκακοπούλῳ, οἵτινες διατελοῦσιν ἐπι ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ἐργασίᾳ ταύτῃ, ἐλπίζοντες, ὅτι ὅσον τάχιον θὰ παρουσιάσωσι τὸ ἀποτελεσμα τῆς ἀναθεθείσης εἰς αὐτοὺς ἐργασίας.

Τὸ δὲ τῷ ἀνωτέρω σχετιζόμενον ζήτημα περὶ τῆς συστάσεως τῶν κατ'ἀλληλοτέρων διδασκατικῶν βιβλίων διὰ τὰς ἀστικὰς σχολὰς, ἡ ἐπιτροπὴ διὰ πολλοὺς σπουδαίους λόγους ἐκρινεν ἀναγκαίαν τὴν ἀναβολὴν τῆς ὀριστικῆς περὶ τούτων ἀποφάσεως αὐτῆς.

γ') Τρίτη ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς ἐστὶν ὁ Καραπάνειος ἀγών, εἰς ὃν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἀπεστάλη ἐγκαίρως γραμματικὴ τρίτευχος τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσης ἀνωμόμως φερόυσα ὡς ἐμβλημα τὸν ἐξῆς Ὀμηρικὸν στίχον «τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων ῥέειν αὐδὴ»—ἧς τὴν κρίσιν ὁ σύλλογος ἀκούσεται ἐν τῇ προσεγεῖ συνεδριάσει.

Εἰς τὸν αὐτὸν Καραπάνειον ἀγῶνα λίαν ἐκπροθέσμως ἀπέστειλε συμπλήρωμα καὶ ἐπιδιορθώσεις εἰς τὴν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπίσης ἐκπροθέσμως εἰς τὸν ἀγῶνα ἀποσταλείσαν ἐλληνικὴν ἱστορίαν διὰ τὰς ἀστικὰς σχολὰς, μετὰ παρακλήσεως τοῦ ἀποσταλάντος, ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ λάβῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπ' ὄψει εἰς τὸν ἀγῶνα τὴν ἐν λόγῳ ἐλληνικὴν ἱστορίαν διὰ τῶν ἀποσταλειῶν σχετικῶν σημειώσεων ἐπιδιορθωμένην καὶ συμπληρωμένην. Ἄλλ' ἡ ἐπιτροπὴ μὴ ἔχουσα τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον διὰ τὸ λίαν ἐκπρόθεσμον τῆς ἀποστολῆς ἀπέκλεισε καὶ πάλιν τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἐπιτροπὴ πρὸς τὰς ἀνωτέρω συνεδριάσεις ποιήσεται καὶ ἕτερον, κατ' ἀνάγκην δὲ καὶ δύο ἄλλας διὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀνωτέρω μνησθέντος Καραπαναίου ἀγῶνος.

Τοιαῦται καὶ τοσαῦται εἰσὶν αἱ ἐργασίαι τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λήξαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος, ὧν πλείους καὶ σπουδαιότερας εὐχεται εἰς τὴν διὰδοχον ἐπιτροπὴν.

δ') Ὁ κ. Κ. Μαρῆς ἀναγινώσκει ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς.

ε') Ὁ κ. Ε. Ποππέσκος ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὧδε.

Ἐρίτιμοι κήρυξι.

Α'.

Ἡ συντακτικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιτροπὴ, ἐν τῇ τῆς ιζ' μαρτίου συνεδριάσει ἀνέθηκέ μοι τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀφορώσης τὰ ἐκυτῆς ἔργα κατὰ τὸ ΚΖ' συλλογικὸν ἔτος.

Ἀναλαβὼν οὖν τὴν εὐθύνην ταύτην ἔναντι τῆς ἐπιτροπῆς ἡμέσως καὶ ἔναντι τοῦ συλλόγου, ἐμελέτησα τὰς ἐτησίας ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς ἐπισταμένως καὶ διέγραψα ταύτας ὡς οἷόν τε λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς, ὡς ἐν τοῖς καθέκαστα δευχθήσεται.

Καὶ δὴ, ἐρίτιμοι ἐταῖροι, ἡ ἐπιτροπὴ ἐν ὁκτώ συνεδρίασι ἐμερίμνησε περὶ τῶν ἀφορῶντων πᾶσαν ἡμέσον ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ συλλόγου, καταρτισθεῖσα τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου τοῦ ΚΣ' συλλογικοῦ ὡς ἑξῆς:

Μέλη τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς.

Θ. Σαλτέλης, Ν. Σουλιδῆς, André Leval, γεν. γραμματεῖς, εἰδ. γραμ., καὶ αἱ γραμματεῖς τῶν ἐπιτροπῶν φιλολογικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς καὶ ἐκλεξαμένη τῇ τοῦ διαδόχου προεδρείου προσκληθεῖσιν πρόεδρος μὲν αὐτῆς τὸν καὶ τέως τοιοῦτον κ. Θ. Σαλτέλην, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Ε. Ποππέσκον. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς ἐπιτροπῆς προήδρευσεν ὁ σεβ. πρόεδρος τοῦ συλλόγου κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλήης.

Ἐπειδὴ δ' ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, ὡς ἐκλεγείς γραμματεὺς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, αὐτοδικαίως ἀπέτελει μέλος τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς κατὰ τὸν κανονισμόν. ἔδειξεν ὅπως προσκληθῆ καὶ ἕτερον μέλος, ἐκλεγέντος ὡς

τοιοῦτου τοῦ κ. Θ. Μοσχουπόλου, ὅστις, παρ' ἐλπίδα, εἰς οὐδεμίαν τῶν συνεδριῶν τῆς ἐπιτροπῆς παρεκλήθησεν.

Ἐσχάτως ἡ ἐπιτροπὴ ἀριθμεῖ μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς τὸν κ. Π. Κούππαν, ἐκλεγέντα γραμματεῖα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀντὶ τοῦ κ. Κ. Ηερδιδιῶν, παρεκλήθηστος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπέλθουσῶν μεταβολῶν.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἡμέσως ἐμερίμνησε περὶ τοῦ ΙΘ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ, ἀπὸ τῆς 14 παρελθόντος ματίου, παρακαλέσασα τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου, ὅπως ζητήσῃ τὰ ἀναγνώσματα, τὰ γινόμενα κατὰ τὸ ἔτος 1884-85 παρὰ τῶν ποιησαμένων ταῦτα, τὰ καταχωρισθησόμενα ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ ΙΘ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου. Τὰ ἀναγνώσματα ταῦτα, ὡς μὴ ὤφειλαν, ὑστεροῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μέχρι τῆς σήμερον, ἐπιβραδυνομένης οὕτω τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ΙΘ' τόμου. Ἡ ἐπιτροπὴ τοίνυν προνοοῦσα ὑπὲρ τῆς διαδόχου αὐτῆς, ἐψηφίσασα ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς συνεδρίᾳ, τῇ γεινομένῃ τῇ 17 μαρτίου 1889, ὅπως διὰ τοῦ προεδρείου συσταθῆ τῷ γραφεῖῳ τοῦ συλλόγου ἡ περὶ πάντων τούτων ἐγκαιρὸς μέριμνα, ἵνα μὴ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ματαιώσιν αἱ βραδυτέρες αὐταὶ τὸν ζῆλον ἐκάστης ἐπιτροπῆς, καταδικάζουσαι αὐτὰς εἰς ἀκουσίαν νάγκην.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὡσαύτως ἐγραψε τῷ προεδρεῖῳ ἐγκαιρῶς, ὅπως εἰδοποιήσῃ τὴν φιλολογικὴν τοῦ συλλόγου ἐπιτροπὴν πρὸς παρασκευὴν ὅσον ἔνεστι ταχεῖαν τῆς ὕλης τῶν «Ζώντων μνημείων», τῆς καταχωρισθησόμενης ἐν τῷ ΙΘ' τόμῳ καὶ ἡγγεῖλε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ὅτι αἱ δαπάναι, αἱ διὰ τὸν ΙΘ' τόμον, τὸ παράρτημα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν συμπλήρωσιν τοῦ τεύχους τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος καὶ τὸν τόμον τοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης ἀναβιβασθήσονται ἕως μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 250 (δικασίων πενήκοντα) ὀθωμαν. λιρῶν.

Περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ΙΘ' τόμου προκειμένου ἡ ἐπιτροπὴ ἐπανειληγμένως ἐσκέπτετο περὶ τε τῶν ἀπαρτισθέντων τὸν τόμον τυπογραφικῶν φυλλῶν (37-8) καὶ περὶ τῆς ἐπισπεύσεως τῆς λήψεως τῶν ἀναγνώσμάτων, περὶ ἧς ὁ κ. πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐποίησασα πρὸς τὰς λοιπὰς τὴν ἑξῆς οὐσιώδη παρατήρησιν, ὅτι δεόν νὰ παρακληθῆ αὐτὴς τὸ προεδρεῖον, ὅπως ταχῆ προθεσμίαν τοῖς ὀφειλοῦσιν ἀπο-

στείλαι τὰς ἐαυτῶν πραγματείας τὸ μέχρι τῆς 1 παρελθόντος δεκεμβρίου χρονικὸν διάστημα, τοῦ αὐτοῦ μέτρου λαμβανομένου καὶ περὶ τῶν ἐπιτροπῶν φιλολογικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς περὶ καταρτίσεως τῆς ὕλης τῆς ἀναγομένης αὐταῖς. Παρὰ πάντα ταῦτα ἡ ἐπιτροπὴ μετ' ἀγρύπνου ὀφθαλμοῦ ἀνέμενε τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω τροπὴν καὶ βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν τοῦ συλλόγου, ὡς ἐκ τούτων κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτωμένης τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἔργων τοῦ συλλόγου.

Κατὰ φεβρουάριον τέλος τοῦ 1889 ἀνεκινώθη ἡμῖν ἐπιστολὴ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, δηλοῦσα, ὅτι ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1884-85 γενομένων ἀναγνωσμάτων, τῶν μὴ κατατεθειμένων ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου, ἀπεστάλη ἡμῖν μόνῃ ἡ πραγματεία τοῦ κ. Calvert (β') ὅτι ἐγγράφησαν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ ἐγκαίρως τὰ δέοντα, ἀλλ' ὅτι αὐτὴ δὲν ἀπήντησεν εἰσέτι· καὶ γ' ὅτι ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ τοιαύτη ἐστάλη ἐπιστολὴ τοῦ προεδρείου, ἀπήντησεν, ὅτι προσεχῶς ἀσχοληθήσεται περὶ τὴν παρασκευὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης.

Ἄπαντα τὰ κατὰ τὸ 1884-85 γενομένα ἀναγνωσμάτ' εἰσι ταῦτα:

1) Α. Π. Κεραμῆος. — Συμβολαὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν φιλολογίαν.

2) Τοῦ αὐτοῦ. — Πρόγραμμα Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

3) Γεωργαλά. — Ὀδηγία καὶ πρόγραμμα ἀστικῆς σχολῆς.

4) Ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς. — Ἐκθέσεις Ζακρυεῖου κληροδοτήματος (διανομή).

5) Χρ. Σαμαρζίδου. — Περὶ τοῦ ἐπιφανέντος τῷ Μ. Κωνσταντίνῳ σημείου καὶ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως *l'ábaron*.

6) Μ. Παρναῖκα. — Περὶ τῆς Π. μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς.

7) Πρ. Βασιάδου. — Περὶ τῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τεχνῶν καὶ τῆς ποιήσεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους (α', β', γ').

8) Ν. Χαρισιάδου. — Περὶ παραγωγῆς τοῦ πλούτου, φιλοπονίας καὶ κερφαλαίων.

9) Κ. Ἰωαννίδου. — Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Pasteur.

10) Πρ. Βασιάδου. — Περὶ τοῦ Οὐίλλιαμμου Μαίιστορος τοῦ Göthe.

11) Μ. Παρναῖκα. — Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

12) Κ. Περδικίδου. — Περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Περσῶν.

13) Α. Π. Κεραμῆος. — Ἐκθέσεις παλαιογραφικῶν ἐρευνῶν διὰ τὴν Μαυρογορδάτειον βιβλιοθήκην κατὰ τὸ 1884.

14) Calvert. — Τοπογραφία τῆς Τροίας.

15) Κεραμῆος. — Ἐκθέσεις ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου Ὀδησσῶ.

16) Πρ. Βασιάδου. — Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὴν σύστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν.

17) Πετρίδου. — Περὶ τῆς πόλεως Κυπραρισίας.

18) Κ. Περδικίδου. — Περὶ Λιλίθ καὶ Μαρσούτ.

Ἔπονται αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν καὶ κοσμητόρων, ἅπασαι ὑπάρχουσαι.

Σκέψως δὲ γενομένης περὶ τυπογραφείου ἀνακινώθησαν αἱ αἰτήσεις τῶν κ. Βουτυρᾶ καὶ Κεραλίδου, διευθυντῶν τῶν ὁμωνύμων τυπογραφείων, τοῦ μὲν ἀνακινωσαμένου, ὅτι ἀνοδέχεται τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου μετ' ἐκπτώσεως 10 % πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὸ τοῦ συλλόγου παρεχόμενα δι' ἕκαστον τυπογραφικὸν φύλλον, τοῦ δὲ κ. Βουτυρᾶ ἀνὰδεχομένου αὐτὴν ταύτην ἀντὶ Α.Τ. 1,50.

Ἀνακινούνται ὡσαύτως διὰ τοῦ κ. Σαλτέλη, προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, αἱ προφορικαὶ αἰτήσεις τῶν κ. Παλλαμάρη καὶ Κορομηλά, τοῦ μὲν ἐκτυπώσαντος τὸν τόμον τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος, τοῦ δὲ τὸν III' τόμον τοῦ περιοδικοῦ.

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου, ὁ κατὰ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ 9 ἔθρου τοῦ Ε' κεφ. τῶν συμπληρωματικῶν τοῦ κανονισμοῦ διατάξεων συνάπτων τὴν μετὰ τοῦ τυπογραφείου σύμβασιν, παρεκάθησεν ἐν τῇ τῆς 3 φεβρουαρίου 1889 συνεδρίᾳ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀπεφασίσθη κοινῇ μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἡ ἐκλογή τοῦ τυπογραφείου, καθιερωθείσης τῆς συνθηκῆς ταύτης ἐξ ἀδυσφοροσύνης ἴσως τῶν κατὰ καιροὺς προέδρων πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ παρὰ τὴν ῥητὴν διακείμεσιν τοῦ σχετικοῦ ἔθρου.

Ὡρίσθησαν δὲ ἀνθ' ἐνὸς δύο τυπογραφεία, τὸ τοῦ κ. Βουτυρᾶ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν περιοδικῶν καὶ τὸ τοῦ κ. Παλλαμάρη διὰ τὴν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ δελτίου, ἅτε τῶν τυπογραφείων τούτων ἐπιδειξαμένων μεγίστην προθυμίαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ τυπογραφεῖον Παλλομάχου ἐδήλωσε διὰ τοῦ κ. Σαλτέλη τῆ συντακτικῆ ἐπιτροπῆ, ὅτι ἀναδέχεται τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περιοδικοῦ ἀντὶ Λ.Τ. 1,30, ἐνεκα τῶν πολλῶν δαπανῶν τῶν γενουμένων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἀγορὰν ἑλληνικῶν στοιχείων χάριν τοῦ τόμου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος καὶ ἐπὶ τῆ ἐλπίδι τῆς ἀναθέσεως αὐτῷ καὶ ἐλαφροτέρας ἐργασίας, διὰ ταῦτα ἐδέησε νὰ γνωσθῶσι ταῦτα πάντα τῷ κ. Βουτυρᾷ, ὡς ἀφορῶντα τὰ ὕλητά του συλλόγου συμφέροντα καὶ διὰ τὸ ἀνεύθυνον τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, τῷ κ. Βουτυρᾷ, ὅστις ὑπεβίβασε τὴν τιμὴν ἀπὸ Λ.Τ. 1,50 εἰς 1,40 ἑκατοστὰ κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον. Σημειωτέον δέ, ὅτι διὰ τὴν δυσχερῆ ἐκτύπωσιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ δελτίου ἰσχύουσιν ἕτεροι συμφωνίαι.

Ἐκ δὲ τῶν ὑπαρχουσῶν πραγματειῶν μόνη ἡ τοῦ κ. Calvert γαλλιστὶ γραμμειμένη οὕσα μεταφράσθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Μακρινίδου, καθηγητοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῆ, δωρεάν, ὅστις διατρῆναι ἐκάστοτε τὰ πρὸς τὸν σύλλογον ἀφιλοκερδῆ αὐτοῦ αἰσθήματα. πᾶσαν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν θεωρῶν ἐξευτελισμὸν τῶν ἐταίρων τοῦ συλλόγου, αἵτινες καθῆκαν ἐργουσι νὰ ἐργάζωνται δωρεάν καὶ ἀμισθὶ ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ κιβωτῷ.

Καὶ περὶ τοῦ χάριτος τοῦ περιοδικοῦ ἐμερίμνησεν ἡ ἐπιτροπῆ, ὑπομνήσασα τῷ προεδρεῖν τὰ περὶ τῆς ἀγορᾶς αὐτοῦ κατὰ τὸ Π ἄρθρον τῶν συμπληρωματικῶν τοῦ κανονισμοῦ διατάξεων.

Ἢ ἐνῶρις τῆς ἐκτύπώσεως γενήσεται προσεγγῶς, τοῦ κ. Βουτυρᾷ αἰτησασμένου προθεσμίαν τινὰ πρὸς παρασκευὴν νέων στοιχείων, δι' ὧν ὑπεσχέθη ἡμῖν τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περιοδικοῦ· ἡ δ' ἐπιτροπῆ, ἐκ τῶν ἐνόντων παρασκευασθεῖσα, ἀναμείνει τὴν κλήσιν τοῦ συλλόγου, ὅπως ἐπιδοθῆ εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ἐλπίζει, ὅτι ἐν βραχυτάτῳ λήψεται τὴν σχετικὴν ὕλην τῶν προρηθισῶν ἐπιτροπῶν.

B'.

Κατὰ ὁκτώβριον τοῦ 1888 ἀνακινουῦται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Δ' τεύχους τῆς Μαυρογορδατείου τοῦ συλλόγου βιβλιοθήκης, συμπληρωθέντος οὕτω τοῦ Α' αὐτῆς τόμου.

Τὸ τεῦχος τοῦτο ἀπεστάλη τῇ ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος ἐν Ἀθήναις.

Γ'.

Τὴν ὁκτώβριον 1888 προσεκλήθημεν ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τακτικὴν συνεδρίαν, καθ' ἣν ἀγγεῖθη ἡμῖν ὑπ' αὐτοῦ ἡ περὶ τῆς ἐκτύπώσεως τοῦ τόμου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος. Μετ' ἀνεκλόγητου χαρᾶς ὑπεδεξάμεθα τὸν ὁκτώβριον ἐκείνον τόμον, ἐν ᾧ ἐγκατοπτρίζεται ἡ ἐπίστασις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ἐν ᾧ πλείον' ὅσα τεκμήρια κείνται στοργῆς καὶ ἐκτιμῆσεως τῶν ἀπανταχοῦ τηλαυγεστάτων ἐστίων τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, πρὸς τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον, τὸν σύλλογον ἐκείνον, ὅστις, ὑπερπηδῶν πᾶν πρόσκαιρον ἐμποδῖον γιγνόμενον, πᾶσαν δυστυχίαν καὶ δακρυμασίαν, οὐκ ἐπαύσατο μετ' ἐγκατεργήσεως καλλιεργῶν τὴν πολυδύστηρον ἐκείνην γῆν τῆς πατρίδος εὐλαείας καὶ δόξης, ἐξ ἧς ἀνεβλάστησαν αἱ πνευματικαὶ ἐκείναι ἄμπελοι, ἃς δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι ἐφύττευσεν ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου.

Πάντα δὲ ταῦτα γίνονται, διότι ἐπὶ ἀκαθάρτων καὶ ἀρχαίων βύσσων ἕρπυσθεις ὁ σύλλογος καὶ ἐκ σταθερῶν ἀρχῶν ὀρμηθεῖς, ἐκ δὲ τοῦ συμβόλου αὐτοῦ «θαρσεῖν χρὴ, τὰχ' αὐριον ἔσσει» ἀντλῶν θάρρος, εἰργάσατο ἐνδελεχῶς ἐσφράσας τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτοῦ καὶ ἀρχόμενος τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον πνευματικὴν νίκην, ἧς μνημείον περικλῆες τοῦ αἰδίου τούτου θριάμβου τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἰδρύσατο ἀντὶ πάσης γυνούης καὶ πολυτελοῦς στήλης, τὴν στήλην αὐτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πυρός, ἧτικα καλεῖται τόμος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος.

Ὁ πλείους τῶν 600 σελίδων εἰς μέγα ἴον περιλαμβάνων οὗτος τόμος, ὁ ἐννεα πρὸς τοῖς εἰκοσιν ἀριθμῶν πραγματείας ἀνδρῶν διακεκριμένων ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμῃς, ἐξετυπώθη τῇ ἀμέσῳ ἐπιστασίᾳ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, προέδρου τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς οὐ καὶ μόνον τὴν ἀκρίματον φιλοπονίαν ὑφείλεται ἡ κατὰ τάξιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς περιεχομένης ὕλης καὶ ἡ πολλῶν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφράσεων ἐν αὐτῷ ἀναθεώρησις καὶ διόρθωσις ἐνίων δὲ ἀτυχῶς μεταφρασθειῶν ἢ ἐκ νέου μεταφρασίς.

Δίκαιος ὑφείλεται ἔπαινος καὶ τῷ κυρίῳ André Leval ἀναδεχθέντῳ τῆς διορθώσεως τῶν γαλλικῶν κειμένων τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἀγγεῖλας τὴν

ἐκτύπωνσιν τοῦ ἔργου, ὑποβάλλει τῇ ἐπιτροπῇ τὸν ἕτερον τῶν δύο τόμων. οὗς παρουσίασε, τοῦ ἑτέρου προορισθέντος διὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν Ὀλυμπίων.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ἐκλεκτὸν ἔχει καὶ τινὰς κηλίδας, αἵτινες οὐδ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ φωτοβόλου ἄστρου τῆς ἡμέρας ἐλλείπουσιν. Κατὰ τὴν βραχυγράφιον ἀπουσίαν τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, γενομένην κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ὁ πρόεδρος ἀναπληρωτῆς κ. Κ. Περδικίδης, ἐνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων ὅλως τῆς θελήσεώς του καὶ λίαν δεδικαιολογημένων, καθ' ἃ ἐξ ὑστέρων ἀπεδείχθη, ἠναγκάσθη νὰ παραμελήσῃ τὴν ἐνδειχθῆ ἐπισκόπησιν τοῦ ἔργου, παρεισφορησάντων οὕτως ἰκανῶν τυπογραφικῶν παροραμάτων, «ἀφιεμένων, κατὰ τὸ τετριμμένον, εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγινώσκοντος».

Ἀλλὰ πῶθεν προέρχεται ἡ περὶ τὴν διανομὴν βραδύτης, ἢ δύνάτ' οἱ ἐρωτῆσαι, τοῦ ἔργου συντελεσθέντος κατὰ ὁκτώβριον τοῦ 1888; Ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ταύτης ἐξέρχεται τῆς δικαιοδοσίας μου, τοῦ ἀρμοδίου ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ποιησομένου περὶ αὐτῆς λόγον.

Ταῦτα, ἐρίτιμολογεῖται, ἐν συνόψει τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔργα τῆς συντακτικῆς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἥτις τὸ κατ' ὄντως ἐργασασμένη εὐχεται τῇ διαδόχῳ ἔργα πολλῶν κάρρανα πρὸς δόξαν καὶ εὐκλειαν τοῦ συλλόγου.

θ') Ὁ κ. Χρ. Χατζηγεώργιος, εἰσαγγετῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ζωολογίας τοῦ κ. Τηλ. Κωτσάκη, ἔχουσιν ὡδε:

Κρίσις.

Ἡ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀποσταλείσα Ζωολογία τοῦ κ. Τηλεμάχου Κωτσάκη ἀπάνθισμά ἐστι τῶν κυριωτέρων ἐκ διαφόρων μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ὁμοίων συγγραμμάτων. Λίαν δὲ κανονικῶς βραίνει ὁ ποιητὴς ἐπὶ τὴν κατάταξιν καὶ καταγραφήν τῶν ζωολογικῶν κλάσεων, τάξεων, οἰκονομιῶν, γενῶν καὶ εἰδῶν μετὰ περιγραφῆς αὐτῶν σαφούς καὶ ἀμελούς καὶ γλώσσας ὁμοίας, οἷα ὀρεῖται εἶναι ἡ τῶν τοιοῦτου εἶδους περιγραφικῶν συγγραμμάτων καὶ δὴ προορισμένων ὑπὲρ παιδῶν μικρῆς ἡλικίας, ὧν χάριν ὁ ποιητὴς συνέγραψε τὴν ζωολογίαν αὐτοῦ, μετὰ

πολυετῇ, ὡς φαίνεται, ταύτης διδασκαλίαν. Ἐν τούτοις καλὸν νομίζει ἡ ἐπιτροπὴ μικρὰν τινα νὰ ἐπενέγκῃ μεταρρυθμίσιν ἐπὶ τοῦ ποιήματος ὁ συγγραφεὺς, τινὰ μὲν παραλείπεται ἀφαιρῶν, τὰ δὲ πλουτίζων διὰ τῆς προσθήκης ἀναγκάσιων τινῶν, ὡς λ. γ. περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ζώων ἐνίων καὶ δι' ἐπαγωγῶν τινῶν ἰδιοτήτων ἐνίων αὐτῶν, ὥστε τερπνὸν τὸ τῆς ζωολογίας μάθημα καθίστασθαι. Ἐν γένει δὲ ἡ ἐπιτροπὴ κρίνει τὸ πόνημα, οὕτω μεταρρυθμιζόμενον, ἄξιον συστάσεως εἰς τὰ ὁμογενῆ ἀστικά σχολεῖα.

η') Ὁ κ. Θ. Κοσουδάς, ταμίαις, ἀναγινώσκει τὴν περὶ ταμείου ἐκθεσιν αὐτοῦ ἔχουσιν ὡδε:

Κρίσις.

Οἱ ταμίαι τῶν διαφόρων σωματείων ἐν προομιῳ τῆς ἐκθεσεὶς τῶν συνήθως λέγουσιν, ὅτι προκειμένου περὶ ἀριθμῶν ζῆρὰ καὶ ἄχαρις καθίσταται ἡ ἀφήγησις αὐτῶν. Τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ὅπου τὸ ταμεῖον ἢ κενόν, ὑρίσκει δὲ καὶ ἐλλειμμα· ἀλλ' ὅπου τὸ μὲν ταμεῖον ἢ πλήρες χρυσοῦ, ὑπάρχει δὲ καὶ περισσεύμα, ἐν ταυτέρᾳ περιπτώσει φρονῶ, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ προξενούσιν ἐντύπωνσιν εὐάρεστον.

Τὸ ἡμέτερον ταμεῖον εὐρίσκειται σήμερον εἰς ὅλως διάφορον κατάστασιν, ἥτοι ἐνεργητικῶς ἀθητικήν. διότι ὑπάρχουσι μὲν ἐν αὐτῷ χεῖρήματα, ἀλλ' ἡ διαχείρισις παρουσιάζει ἐλλειμμα.

Τὸ παρελθὸν ἔτος, τὴν 11/23 μίσην, παρέλαβον εἰς μετρητὰ παρὰ τοῦ προκατόχου μου κ. Ἰωάννου Χατζηπούλου λίρ. 6θ. χρυσῆς τριακοσίας δέκα τρεῖς καὶ 12 %.

Τὸ ἔτος τοῦτο τὸ ταμεῖον ἔχει εἰς μετρητὰ Λ.Τ. διακοσίας τριάκοντα δύο καὶ 89 % ἥτοι ἀριθ. 232,89, καὶ μόλα ταῦτα καὶ ἐφέτος κατ' οὐσίαν ὑπάρχει ἐλλειμμα λιρῶν Τ. ἐκπτόν καὶ γρ. 23, ἀριθ. 100,23, διότι αἱ δαπάναι ὑπερβαίνουσι τὰς προσόδους, ταύτας μὲν ἀνελθούσας εἰς Λ.Τ. 477,59 τὰς δὲ δαπάνας εἰς Λ. 577,82, διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν 150 ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 1/150. Λεπτομερῆ διασχέρισιν τῶν μεριδῶν δώσω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Σημειώσατε δέ, ὅτι ὁ σύλλογος κατ' ἀπόφασιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ προεδρείου ἀπώλεσεν ἐφέτος μίαν τακτικὴν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν καταστῆσαν πρόσδον καὶ

ἀποφέρουσαν Λ.Τ. 150 περίπου, ἤτοι τὸ προϊόν θεατρικῆς παραστάσεως ἢ συναυλίας.

Ὁ προκάτοχός μου ἐν τῇ λογοδοσίᾳ αὐτοῦ ἐξέφρασε παράπονα κατὰ τῶν καθυστερούντων καὶ δικαίως· τοῦτ' αὐτὸ δ' ἀναγκάζουμαι νὰ πράξω καὶ γὼ καὶ νὰ ὑπολογίσω ἅρ' ἑνὸς μὲν, ὅτι ὀλίγιστοι οἱ ἀποτίσαντες τακτικῶς τὴν συνδρομὴν των, ἅρ' ἑτέρου δέ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν καθυστερούντων αὐξάνει προσιόντος τοῦ χρόνου, καὶ ἀγνοῶ πῶς ἠθέλωμεν καταστήσει. ἂν τὰ κατὰ καιρὸν προεδρεῖα δὲν προσεπάθουν νὰ ἐγγράφωσι νέα μέλη κατὰ μέσον ὅρου φθάνοντα εἰς τὸν ἀριθ. 25 κατ' ἔτος. Ἐφέτος

ἐξεδόθησαν 195 ἀποδείξεις τακτικῶν μελῶν καὶ εἰσεπράχθησαν μόνον 170 ἤτοι 25 ὀλιγωτερον, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ ἀριθμῷ συμπεριλαμβάνονται καὶ 19 ἀποδείξεις ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγγραφέντων· σὺδέποτε δὲ ἐγένετο χρῆσις μέτρου ἀποτελεσματικοῦ. Ἐλπίζω ἢ οἰκονομικῇ ἐπιτροπῇ νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος καὶ ἐπενεργῆ διόρθωσιν.

Πρὶν ἢ εἰσελθῶ εἰς τὴν διασάφισιν τοῦ ἀπολογισμοῦ ἀποστεινὸν παράκλησιν εἰς τὰ μέλη τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς, ἵνα ταχύτερον προσέλθωσι πρὸς ἐξέλεγγιν τῶν βιβλίων καὶ λ./μῶν κατὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ κανονισμοῦ.

TAMEION METPHTΩN

Ἴσοζύγιον 28ου συλλογικοῦ ἔτους (17 μαΐου 1888—30 ἀπριλίου 1889).

ΔΟΥΝΑΙ			ΛΑΒΕΙΝ		
Ἐπίλοιπον παρελθ. ἔτους.	Λ.Τ.	313.12	Ἀπὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα.	Λ.Τ.	80.—
Εἰς ἐκτάκτους συνδρομὰς . . .	»	284.89	» Ἐξόδα γραφείου.	»	33.78
» Τακτικὰς συνδρομὰς.	»	170.—	» Διόφορα ἔξοδα.	»	49.22
» Διπλώματα	»	19.—	» Ἐκτάκτους πιστώσεις . . .	»	8.—
» Ζωγράφειον διαγωνίσμα . .	»	100.—	» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν . .	»	231.25
» Banque de Cons/ple.	»	250.—	» Μισθοδοσίας.	»	168.—
» Ὀδριτσάνην	»	30.—	» Βιβλιοθήκην	»	17.92
» Ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν . .	»	3.26	» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν. .	»	21.97
» Πώλησιν περιοδικῶ.	»	0.44	» Νομισματικὴν συλλογὴν . .	»	6.—
			» Banque de Cons/ple.	»	250.—
			» Παρασφάλιστρα.	»	12.37
			» Ὀδριτσάνην	»	30.—
			» Ἀναγνωστήριον	»	27.46
			» Ἀρχαιολ. συλλογὴν	»	1.85
				Λ.Τ.	937.82
			Ἐπίλοιπον εἰς νέον	»	232.89
				Λ.Τ.	1170.71
				Λ.Τ.	1170.71

ΔΑΠΑΝΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ

Γενικὸν ἐξαγορμένον τῆς χρήσεως τοῦ 28^{ου} συλλογικοῦ ἔτους
(17 μαΐου 1888—30 ἁπριλίου 1889).

ΔΟΥΝΑΙ		ΛΑΒΕΙΝ	
Εἰς ἔξοδα γραφείου	Λ.Τ. 33.78	Ἀπὸ ταμείων μετρητῶν . . .	Λ.Τ. 313.12
» Διάφορα ἔξοδα	» 49.22	» Ἐκτάκτους συνδρομὰς. . .	» 284.89
» Ἐκτάκτους πιστώσεις	» 8.—	» Τακτικὰς συνδρομὰς . . .	» 170.—
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν.	» 231.25	» Διπλώματα	» 19.—
» Μισθοδοσίας	» 168.—	» Ζωγράφειον διαγώνισμα . .	» 20.—
» Βιβλιοθήκην	» 17.92	» Ἀρχαιολ. ἐπιτροπὴν . . .	» 3.26
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν	» 21.97	» Πάλησιν περιοδικῶν.	» 0.44
» Νομισματικὴν συλλογὴν	» 6.—		
» Πυρασφάλιστρα	» 12.37		
» Ἀναγνωστήριον.	» 27.46		
» Ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν	» 1.85		
	Λ.Τ. 577.82		
» Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοιπον εἰς νέον)	» 232.89		
	Λ.Τ. 810.71		Λ.Τ. 810.71

Τ') Ὁ κ. Πελοπ. Κούππας ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιτροπῆς.

Ζ') Ὁ αὐτὸς ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν ἔκθεσιν αὐτοῦ ἔχουσαν ὧδε.

Κέραια.

Λυπηρὸν ἔστιν ὁμολογεῖν τὸ δυσαρέσκειάν τινα προξενεῖν· ἀλλ' ἤδη ἐπιναγκίαις τοῦτο συμβαίνει μοι προῖξαι, διότι οὐ δύναμαι σιωπήσαι, ὅτι τὸ ἔργον, ὃ κατ' ἐντολὴν καὶ ψῆφον τῶν ἐμῶν ἀξιωτάτων συναδέλφων ἀνέλαβον, σφοδρὰ ἐπαχθὲς καὶ ὑπερέχον τῶν ἐμῶν δυνάμεων ὕλικῶν τε καὶ διανοητικῶν εὗρον· ἐπαχθὲς μὲν, ὅτι ἡ κατάστασις, ἐν ἣ τὰ ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἀντικείμενα διέκειντο, ἀνωμαλοτάτη καὶ καθόλου ἡμελημένα οὕσα ἠνάγκασέ με διαθέσαι μακρὸν χρόνον καὶ κόπον, ἵνα τὰς μὲν δίκην χυρῶν ὄγκων ἐν τῷ διακλιμακί τοῦ συλλόγου ἐροίμην ἐπιγραφὰς καὶ ἕτερα ἀρχαιολογικὰ λειψάνα μετακομίσω εἰς τὸν κήπον τοῦ καθιδρύματος ἡμῶν καὶ ἐροῦθιμως ἐντειχίσω πρὸς εὐχερῆ ἀνάγκωσιν καὶ μελέτην τῶν προσιόντων· τὸν

δὲ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν συνεδριάσεων κείμενον μαρμαρίνον κορμὸν ἀνορθώσω πρὸς τὸν τοῖχον ἐν τῇ αὐτῇ ἀλλῇ κτίσας καὶ στερεώσας καθ' ἀρμοδίαν στάσιν, ὅπως εἰς θέαν τῶν καλλιτεχνούντων εὐχερῶς προβληθῆ· τὰ δ' ἐν τοῖς ἐρχομίσι τοῦ θαλάμου τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν ἐν σωρῶ καὶ κόνει πολυχρονίῳ κεκαλυμμένα ἀγγεῖα, πλίνθους, ἀμφορεῖς καὶ εἴ τι τοιοῦτον, οὔτε τὰ ἐν τῷ διαπέδῳ φύρδην μίγδην σεσωρευμένα ἀνάγλυφα, ἀγαλμάτια, ἐπιγραφὰς καὶ ὅμοια ἐξαιρούμενος, ἐν οἰκείῃ θέσει ἕκαστον κατατάξω καὶ τὸν θάλαμον καθαρὸν, εὐάερον καὶ προσιτὸν δια τὴν εὐρυχωρίαν παράσχω. Ἐπρέχον δὲ τῶν διανοητικῶν μου δυνάμεων τὸ ἔργον εὗρον, ὅτι δύσκολόν ἐστι, τὸ γ' ἐπ' ἐμοί, δι' ἑλλειψίν γενικῶν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων, ὅπως εἰς χρονολογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν προῶδὴν κατὰ τὰς τῶν ἐμπιστευθέντων μοι ἀντικειμένων. Διότι, εἰ τοῦτο ἠδυνάμην προῖξαι καὶ ἐν μέρει μόνον, ἦτοι ἐφ' ὅσον αἱ γνώσεις ἐμοῦ ἐπιτρέπωσι, καὶ τοῦτο δυσκατόρθωτον καὶ ἀνεπιτυχὲς ἢ συνειδήσις προσιώνειν οὐ μόνον τὰς πιθανὰς ἐπικρίσεις τῶν νῶν προβάλλουσα, ἀλλὰ καὶ δυ-

σχέριαν ἐμφαίνουσα, μὴ ἢ φιλότιμος μέριμνα καὶ ἄκρα περιποίησης ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τούτων κειμηλίων ἕνεκα τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀγνοίας μου βλάβην ἀντὶ ὠφελείας παρέζη. Τοιαῦται ἐν ὀλίγοις κί φροντίδες καὶ οἱ περιστοιχίσαντές με φόβοι, ὡς καὶ ἡ ἐπιδαρύνουσά με εὐθύνη, ἦς, ὡς ὁμολόγησα ὑμῖν, κύριοι. ἰκανῶς ἔκρινον τὸ ἄχθος. Δι' ὃ μετὰ τοιαύτην πείραν ἀποχωρῶν ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης μοι ὑπουργείας ἐν μόνον λυποῦμαι, ὅτι τὸν μὲν τοῦ διορθῶσαι πόθον κατεῖχον, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν δύναμιν.

Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰ περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν συλλογῶν, καταλέγω τὰ ἐξῆς ἀντικείμενα. ἃ ἐπηλύθησαν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἐνεγράφησαν εἰς βιβλίον τοῦ συλλόγου πρὸς τοῦτο ὁρισθὲν ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως, εἰσὶ δὲ τὰ ἐξῆς:

(Ἀριθμ. 5 τοῦ βιβλίου):

Ἐγοράσθησαν ἀντὶ ἐξ (6) λιτρῶν ὀθωμανικῶν τὰ ἐξῆς νομίσματα κατ' ἀπόφασιν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπιψηφισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 30 μαΐου κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ.

α') 2 χάλκινα μεσαιωνικὰ μετάλλια.

β') Τέσσαράκοντα ἑκτὼ ἀργυρᾷ νομίσματα Ἀσπυδιῶν.

γ') Δέκα καὶ τέσσαρα ἀργυρᾷ παρθιακά.

δ') Ἐν ἀργυροῦν κουρδικόν.

ε') Τέσσαρα ὡσαύτως ἀργυρᾷ τῶν Ἀσπυδιῶν.

ς') Ἐννέα ἀργυρᾷ διάφορα ἑλληνορρωμαϊκά.

ζ') Ὀκτὼ ἀργυρᾷ ἑλληνορρωμαϊκὰ ἐπίσης.

η') Ἐνδεκα βυζαντινὰ χάλκινα.

θ') Ἐπτὰ χάλκινα βυζαντινορρωμαϊκά.

ι') Ἐν ἀργυροῦν ἑλληνορρωμαϊκόν.

Ἦτοι τὸ ὅλον νομίσματα ἑκατὸν καὶ πέντε (Ἀριθμ. 6 τοῦ βιβλίου).

Προσεφέρθη τμήμα πλίνθου ἐκ τοῦ Θεοδοσιανοῦ τείχους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνεπίγραφον.

Προσεφέρθησαν ἐπίσης τὰ ἐξῆς:

α') Ἀγαλματίον ὀρειχάλκινον ὕψους 0,08 παριστῶν τὸν Δία.

β') 3 λίθινοι, ὧν ὁ εἰς ἀέρας ὕψους 0,10.

γ') 7 νομίσματα χάλκινα διαφόρων ἐποχῶν καὶ 2 ἐξ ὀρειχάλκου.

δ') Ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης πλάκῃς.

ε') Ἐπιγραφή βυζαντινὴ ἐπὶ μαρμαρίνης ἐπίσης πλάκῃς.

ς') Βυζαντινὸν σφύριον ἐκ θεμελίων ναοῦ ἐποχῆς τοῦ Θεοδοσίου, προσφορά τοῦ ἀρχιεπίσκπου Κωνσταντίνου Γεωργιάδου.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας ταῖς π' ἐπιτροπὰς καὶ τοῖς εἰσηγηταῖς αὐτῶν λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΙΤ'

(Ἐκτακτος)

Τῆς 30 Ἀπριλίου 1889.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ συλλόγου διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1889—90 ἐξελέγησαν δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας:

Πρόεδρος, Ι. Δ. Ἀριστοκλέης.

Ἀντιπρόεδροι, Κ. Μακρῆς, Ν. Φωτιάδης.

Γεν. γραμματεὺς, Ε. Πομπέσκος.

Εἰδ. γραμματεὺς, Ἀγ. Χρηστίδης.

Βιβλιοφύλαξ, Η. Πετρακίδης.

Ταμίας, Θ. Κοσουδης.

Λογιστής, Δ. Η. Κοντογεώργης.

Μέλη δὲ τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν τῆς προτάσει τοῦ προεδρείου:

Φιλολογικῆς.

Πρ. Βασιλάδης, Κ. Παρίσης, Η. Πετρακίδης, Θ. Σαλτέλης, Φ. Τάγης, Χρ. Χατζηγεώργηστος.

Ἀρχαιολογικῆς.

J. Calvert, C. G. Curtis, Μ. Γεδεών, Η. Κούππας, Α. Leval, Α. Long, Η. Μανσούροφ, Α. Millingen, Ξ. Σιδερόπουλος, Κ. Περδικιῆδης, Prétextat καὶ Σμυρνοφ.

Ἱστορικουθεωτικῆς.

Πρ. Βαλαμυκῆς, Α. Βασιλόπουλος, Η. Βασιλάδης, Ν. Εὐσταθίου, Ὀδ. Γκιεμος, Ν. Παπακωνσταντινοπούλου, Ν. Παρνακίης, Ε. Πομπέσκος, Θ. Σαλτέλης, Φ. Τάγης, Χρ. Χατζηγεώργηστος, Η. Χατζηγεώργηστος καὶ Ο. Ἀνδρεάδης.

Ἀνθρωπολογικῆς.

Ἡρ. Βασιλάδης, Κ. Καλλιμάδης, Η. Κούππας, Α. Λιμαράκης, Ί. Ναούμ, Κ. Περδικιόδης, Β. Ρίτσος, Ν. Σαωτιδής.

Ἐπιστημονικῆς.

Γ. Ἀκαστορίδης, Α. Ἀμπελίδης, Κ. Καλλιμάδης, Κ. Κυριακού, Κ. Μακρῆς, Φρ. Μαυρογορδάτος, Η. Χατζηγεώργιος καὶ Ἀχιλλεὺς Χρηστίδης.

Οἰκονομικῆς.

Θ. Ἀποστολίδης, Β. Βαλλιαῖνος, Μ. Βελογιάννης, Ίω. Γκιών, Ἐμμ. Μελανδινός, Ν. Μπέσσας, Η. Πρώιος, Ίω. Χατζόπουλος, καὶ κατὰ τὸν κανονισμόν ὁ ταμίης καὶ ὁ λογιστής.

Ἐλεγκτικῆς.

Γ. Ἐλπίδης, Φρ. Μαυρογορδάτος, Κ. Ψωμάδης.

Συντακτικῆς.

Ὀδ. Ἀνδρεάδης, Θ. Σαλπέτης, Ν. Σουλιδής, καὶ κατὰ τὸν κανονισμόν οἱ δύο γραμματεῖς τοῦ συλλόγου καὶ οἱ γραμματεῖς τῆς φιλολογικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐπιμελεῖται δὲ τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν ὁ κ. Η. Δ. Κούππας καὶ τῆς ὀργανοθήκης ὁ κ. Βασ. Ρίτσος.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΙΖ'

(Γαυκική)

Τῆς 1 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς γῆρας Ι. Γεωργαντοπούλου, ἀγγελοῦσης, ὅτι ὁ αἰμνηστος αὐτῆς σύζυγος κατέλιπε διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ βιβλιοθήκην του ὑπὲρ τοῦ συλλόγου καὶ τῆς Μ. τοῦ Γένους σχολῆς.

Τοῦ γραμματέως τῆς γερμ. ἀρχαιολογικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν, εὐχριστοῦντος ἐπὶ τῇ εἰς τὴν σχολὴν ἀποστολῇ τοῦ ΙΑ', ΙΒ', ΙΖ' καὶ ΙΙ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ συλλόγου.

β') Ἀγγέλλεται προσφορὰ τριάκοντα ἐνασίμων διατριβῶν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάνγης.

γ') Ὁ κ. André Leval ἀναγινώσκει «παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῶν βυζαντινῶν μνημείων».

Ὁ κ. Σαλπέτης προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζεται νὰ παραπεμφθῇ τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ ἡ τοῦ κ. Α. Leval πραγματεία.

δ') Ὁ κ. Ν. Παπακωννόπουλος ἀναγινώσκει τὴν ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος ἐκθεσὶν ἔχουσαν ὧδε:

Φίλοι συνάδελφοι.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ ἡμετέρου φιλολογικοῦ συλλόγου ἐπιτροπὴ, ἐργαζομένη πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀναθεωρημένου αὐτῇ Καραπανείου ἀγῶνος, ἐδημοσίωσεν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ τοῦ ἀγῶνος τούτου προγράμματος ὠρισμένην τάξιν εἰδικὰ προγράμματα πρὸς σύνταξιν ἐλληνικῆς μὲν ἱστορίας, ἀρχαίας, μέσης καὶ νεωτέρας, πρὸς χρῆσιν τῶν τριῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀμωτέρων τῶν φύλων κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1879—80, γραμματικῆς δὲ ὑπὲρ τῶν καθ' ἡμῶς δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολῶν τῶν αὐτῶν φύλων κατὰ τὸ ἔτος 1882—83.

Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀποσταλείσων ἄλλοτε εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλληνικῶν ἱστοριῶν μετ' ἐπισταμένην ἐξέτασιν οὐδεμίαν εὖρε σύμφωνον πρὸς τὸ τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα οὐδ' ἄξιον βραβεύσεως· διὸ καὶ τὸν ἐπὶ ταύτης ἀγῶνα μέχρι σήμερον παρέτεινε.

Συνεπείθ δὲ τῆς τοῦ ἀγῶνος παρατάσεως ἀπεστάλη εἰς τοῦτον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἑλλ. ἱστρία ὑπὸ τὸ ῥητόν: «ex aliis negotiis etc.» τῆς ὁποίας, μὴ πεμφθεῖσων καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς βαθμίδων, ἀνεβλήθη ἡ κρίσις.

Κατὰ δὲ τὸ λήγον ἤδη συλλογικὸν ἡμῶν ἔτος ἀπεστάλη μὲν ἐκ νέου ἡ αὐτῇ ἑλλ. ἱστορία μετὰ τῶν συμπληρώσεων καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ πέρισι προαποσταλέντος μέρους τροποποιήσεων αὐτῆς, ἀλλὰ λίαν ἐμπροθέμως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐπιτροπὴ περιέστη εἰς τὴν ἀνάγκη

κην ν' ἀναβάλῃ καὶ πάλιν τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Παραταθέντος δὲ καὶ τοῦ ἀγώνος τῆς γραμματικῆς, ἅτε τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποσταλείσης μὴ κριθείσης ἀξίας βραβεύσεως, ἀπεστάλη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐμπροθέσμως τοιαύτη.

Τὴν γραμματικὴν λοιπὸν ταύτην ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξετάσασα καὶ μελετήσασα ἐπισταμένως υποβάλλει ὑμῖν τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν αὐτῆς τῇ ἐσπέρᾳ ταύτῃ, ἔχουσαν ἐν περιλήψει ὡδε:

Τοῦ ἐν λόγῳ πονήματος, ἀνωμόως κατὰ τὰ νενομισμένα ἀποσταλέντος καὶ ὑπὸ τὸ ὀμηρικόν: «τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων ῥέειν αὐδῆ» σημειουμένου, ἡ μὲν διαίρεσις ἀντίκειται τῷ εἰδικῷ περὶ συντάξεως τοιοῦτου εἶδους γραμματικῆς προγράμματι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, — εἰ καὶ δικαιολογεῖται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, — ἡ δὲ διάταξις τῆς ὕλης συμφωνοτάτη αὐτῷ. Ἀλλὰ πλείστα τῶν ἐν ταῖς ἀσκήσεσι παραδειγμάτων ἀκατάλληπτά εἰσι τοῖς παισὶν ἢ ἀνώτερα τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων αὐτῶν. Πολλοὶ δὲ τῶν ὀρισμῶν καὶ κανόνων εἰσὶν οἱ μὲν ἀσαφεῖς, οἱ δὲ ἡμαρτημένοι. Πολλαχοῦ δὲ γίνεται σύμμειξις ἀτακτος τῆς ἄρχαικῆς καὶ νεωτέρας γλώσσης καὶ ἄλλων ἀντ' ἄλλων λέξεων χρήσις. Ἐκ τῶν ὀλίγων ἐπομένων παρατηρήσεων τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν τριῶν τευχῶν, εἰς ἃ ἡ γραμματικὴ αὕτη διήρηται, καταστήσεται γνωστὸν τὸ ποιῶν τῆς ἐμπεριεχομένης αὐτῇ ὕλης.

Τεῦχος Α'.

Ἐν τῇ § 5 φέρεται: «ἡ λέξις, διὰ τῆς ὁποίας δεικνύομεν, ὅτι τοῦτο τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα εἶναι τοιοῦτον, ὀνομάζεται *συνδεδεικόν*» ἐνῶ ἡ τοιαύτη, ὡς γνωστὸν, λέξις ὀνομάζεται *κατηγοροῦμενον* καὶ οὐχὶ *συνδεδεικόν*.

Ἐν τῇ § 16 λέγεται ἡμαρτημένως: «διὰ νὰ προσφέρωμεν τὰ φωνήεντα ἀρκεῖ ν' ἀνοίξωμεν μόνον τὸ στόμα»!

§ 19. Τὰ περὶ πνευμάτων φαίνονται ἡμῖν πρόωρα.

§ 22. Περιττὴ, εἰ μὴ ἄποπος, ἡ κατὰ τὸ φυσικὸν γένος διακρίσις τῶν ὄντων ἀρκεῖ, νομίζομεν, τὸ γραμματικὸν γένος.

§ 26. «Τὰ ὀνόματα λαμβάνονται εἰς τὸν λόγον ἢ καθ' ἓν χωριστὰ ἢ πολλὰ ὁμοῦ συνωνυμένα! Ἡ μορφή, τὴν ὁποῖαν λαμβάνει τὸ ὄνομα διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ ἐν ἢ τὰ πολλά, λέγεται ἀριθμός». Ταῦτα θὰ εἶχον καλῶς ἄν

ἀντί: τὰ ὀνόματα λαμβάνονται εἰς τὸν λόγον, ἐλέγετο: τὰ ὄντα λαμβάνονται.

§ 32. «Λί λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὀρίζομεν ἀκριθέστερον ἓνα ἢ ὅλους τοὺς ὄρους προτάσεως τινος, ὀνομάζονται *προσδιορισμοί*». Ἀλλ' οὐδέποτε τίθεται λέξις ἐν τῷ λόγῳ ὡς προσδιορισμὸς ὅλων τῶν ὄρων τῆς προτάσεως.

§ 50. «Δεύτερον πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀκούει τὸν λαλοῦντα». Ὁ ὀρισμὸς οὗτος εἶναι πλατύτερος τοῦ ἀληθοῦς: διότι ἐν τῇ βουλῇ π. γ. ἡ ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεύτερα πρόσωπα δὲν εἶναι οἱ ἀκουαταί, ἀλλὰ μόνον οἱ βουλευταὶ ἢ οἱ δικασταί, πρὸς οὓς ἀποτείνεται ὁ ἀγορεύων.

Τεῦχος Β'.

§ 1. «Ἡ λέξις, διὰ τῆς ὁποίας δεικνύομεν, ὅτι ἡ ἰδιότης ἀνήκει εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, ὀνομάζεται *συνδεδεικόν*». Ἐνῶ ἡ δύνατο νὰ εἴπῃ: ἡ λέξις, διὰ τῆς ὁποίας συνδέεται τὸ ὑποκείμενον μετὰ τοῦ κατηγορουμένου, ὀνομάζεται *συνδεδεικόν*.

Ἐν τῇ αὐτῇ § συγκαταλέγει μετὰ τῶν συνδεδεικῶν καὶ τὰ: *φαίνεται, ὀνομάζεται* καὶ *ἀκούει*, ἅπερ λαμβάνουσι μὲν κατηγορούμενον, δὲν εἶναι ὅμως συνδεδεικὰ. ἀλλὰ κατηγορηματικὰ καὶ ἀποτελοῦσι προτάσεις συνεπυγμέναις καὶ οὐχὶ ἀνεπυγμέναις. Ἐνταῦθα φέρεται, ὅτι: «ἡ ἀπλῆ *παρεσηματισμένη* πρότασις (ἢ κοινῶς συνεπυγμένη λεγομένη), διαφέρει τῆς ἀπλῆς καθαρᾶς (δηλ. τῆς ἀνεπυγμένης) μόνον κατὰ μορφήν». Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές: διότι φερομένη ἐνταῦθα καθαρὰ: «ἡ σταφυλὴ εἶναι μαύρη» καὶ κατόπιν *παρεσηματισμένη*: «ἡ σταφυλὴ μαυρίζει», διαφέρουσιν ἀλλήλων οὐ μόνον κατὰ μορφήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ σημασίαν. Ἐπειτα ἡ ἐπομένη πρότασις: «τὸ φθινόπωρον τὰ φύλλα τῶν δένδρων κίτρινίζουσι» κατὰ τὸν δοθέντα ὀρισμὸν δὲν εἶναι ἀπλῆ, οὔτε καθαρὰ. οὔτε *παρεσηματισμένη*.

§ 2. Ἡμαρτημένη ἢ εἰς ἀπλῆν καθαρὰν καὶ εἰς ἐρωτηματικὴν πρότασιν διακρίσις.

§ 5. Τὴν φράσιν: «ὁ Φῶτιος ἀτακτεῖ καὶ ἀπειθεῖ» κακῶς ὀνομάζει μίαν σύνθετον πρότασιν: ἐνῶ κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ περιόδων λέγει ὀρθῶς, ὅτι εἶναι δύο προτάσεις.

§ 6. Ταυτίζει περιόδον καὶ σύνθετον πρότασιν. Τὰ περὶ στίξεως λεγόμενα δὲν συμφωνοῦσι τῷ φερομένῳ παραδειγματι περιόδου, «τὰ πτηνὰ κίττουσι φωλεὰν καὶ τίκτουσιν ἐν αὐτῇ ὡς». Ἀκατάλληλοι δὲ πρὸς κατὰ-

ληψίν του όρισμοῦ αἱ κατωτέρω φερόμεναι ἀσκήσεις.

§ 8. «Πρότασις, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐλλείπει το ὑποκειμενον, καταγοροῦμενον ἢ ῥήμα, ὀνομαζέται *συνεπτυγμένη πρότασις*». Ἀρτινομεν ὁμῆς νὰ διαγνώσῃτε, τί προσδίδει ὁ τοιοῦτος ὀρισμός.

§ 9. Καθὼς ὀρίζονται τὰ κύρια ὀνόματα ὡς ἀποδιδόμενα εἰς ἓν μόνον ἢ καὶ περισσότερα ὁμοειδῆ ὄντα, διότι, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον, καὶ τὰ ὀνόματα βουλευτής, ἔμπορος, δικαστής, διδασκαλός, κτλ. εἶναι κύρια. Ἐπειτα τὰ ἔθνικα ὀνόματα καταλέγει τοῖς κυρίοις ὡς καὶ τὸ θεματικόν (κόλιπος) καὶ ἄλλα. Καθόλου δὲ συγγείη τὰ κύρια ὀνόματα τοῖς κερακαιογραφουμένοις τὸ ἄρτικόν γραμμα.

§ 11. «Τὰ ὄντα λαμβάνονται ἐν τῷ λόγῳ» ἄντι «τὰ ὀνόματα λαμβάνονται ἐν τῷ λόγῳ», ἢ μᾶλλον «τὰ ὄντα λαμβάνονται» ἄνευ τοῦ: «ἐν τῷ λόγῳ».

§ 12. Πρότερα καὶ ἀκατάληπτα τῷ παιδί τὰ περὶ ῥίξεως ἢ ἐτύμου καὶ θέματος. Ἐπειτα, κατὰ τὸν ὀρισμὸν, ὃν δίδωσι περὶ θέματος, τοῦ Ἰησῆς ἐπὶ παραδείγματι, θέμα εἶναι οὐχὶ τὸ Ἰησῆς ἢ Ἰησῆτα καὶ τοῦ ταμίως τὸ ταμίω, ἀλλὰ τὸ Ἰησῆταμι, διότι τὰ ης καὶ ας, ὡς μεταβαλλόμενα ἐν τῇ κλίσει, εἶναι, κατὰ τὸν ὀρισμὸν, καταλήξεις καὶ ὄχι θεμάτων μέρη. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Ἐπειτα τοῦ: τοῦς, γρωσῶς, ὄστων κτλ. ποῖον θὰ εἶναι τὸ θέμα; Εἰς μέριστον ὄθεν, καθ' ἡμᾶς, ὑπέπεσεν ὁ συγγραφεὺς λάθος λησμονήσας, ὅτι πρόκειται διὰ τοῦ βιβλίου του νὰ διδάξῃ παιδῶς, πολλῶ δὲ μᾶλλον διότι παρελίπε νὰ θέσῃ ἐν τῷ οἰκίῳ τύπῳ τὰ τε πτωτικὰ τέλη τῶν τριῶν κλίσεων τῶν πτωτικῶν ὡς καὶ τὰ χρονικὰ τέλη τῶν ῥημάτων. Διότι, ὡς ἡ πείρα ἐναργέστατα ἀπέδειξε, μόνη ἢ ἐκμάθησις αὐτῶν δύναται νὰ κάμῃ τὸν μαθητὴν νὰ διαχειρίζεται εὐκόλως τὸν σχηματισμὸν τῶν τε πτωτικῶν καὶ τῶν ῥημάτων.

§ 13. Ὁ ὀρισμὸς τῶν πτώσεων, ὅτι «αἱ μεταβολαί, τὰς ὁποίας λαμβάνει ὄνομα τι περὶ τὸ τέλος αὐτοῦ κατὰ τὴν κλίσην ὀνομαζόνται *πτώσεις*», δὲν εἶναι ὀρθός. Οὐχὶ αἱ μεταβολαί, ἀλλ' οἱ τύποι ἢ αἱ μορφαί κτλ. ὀνομαζόνται πτώσεις. Ἀκατανόητα δὲ τοῖς παισὶν εἶναι τὰδε: «ἢ ὀνομαστικῆ καὶ κλητικῆ ὀνομαζόνται ὀρθαί, διότι εἶναι τὰ ἀνεξάρτητα μέρη τῆς προτάσεως, αἱ δὲ λοιπαὶ *πλάγια*, διότι εἶναι τὰ ἐξαρτήματα τῆς προτάσεως»!!

§ 17. Ὁ πρῶτος κανὼν περὶ περισπω-

μένης εἶναι ἀτελής καὶ ἀσαφής. «Ἠῶσα, λέγει, λέξις λήγουσα εἰς *εω* καὶ *αι* περισπωμένην δέχεται». Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν κανόνα τὰ: *ἀνθρώπων, λόγον* κτλ. πρέπει νὰ γράφονται *ἀνθρώπων, λόγος*.

§ 19. Ἄσαφής ὁ γ' περὶ συλλαβισμού κανὼν, καθ' ὃν ἀσύμφωνον κείμενον ἐν τῷ μέσῳ δύο συμφωνῶν συλλαβίζεται μετ' ἐκείνου τοῦ συμφωνίου, μετὰ τοῦ ὁποίου δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὰ ἄρτικὰ γραμματὰ ἐλληνικῆς λέξεως».

§ 32. Ὁ ὀρισμὸς τοῦ πολλαπλασιαστικοῦ ἄρθρατικοῦ ἐπιθέτου ἄσαφής καὶ πῶς ἤμαρτημένος.

§ 35. Ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἄριστου καὶ παρκαίμενου δὲν εἶναι ὀρθός.

§ 36. Ἠμάρτται τὰ: «πᾶσα λέξις συμπληροῦσα τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος ὀνομαζέται *ἀντικείμενον*».

§ 42. Τὸ *ἀείρηστος* καταλέγει πρῶτον μὲν ἐν ταῖς παραθέσει, εἶτα δὲ ἐν ταῖς συνθέσει λέξεσι.

Τεῦχος Γ'.

§ 1. Οὐκ ὀρθῶς φέρεται, ὅτι «τὸ ὑποκειμενον συμφωνεῖ μετὰ τοῦ καταγοροῦμενου», διότι τὸ καταγοροῦμενον ὑποχρεοῦται νὰ συμφωνῇ τῷ ὑποκειμένῳ καὶ οὐχὶ ἀντιστρόφως.

§ 29. Τὸ: *θηεῖ-τρῆος* ἀνάγει εἰς τὰ μεταπλαστὰ ἀνώμαλα, ὁμαλώτατον ὄν. Ὡσαύτως δίκλιτα ὀνομαζέει τὰ: *Περσῶ-ος* καὶ *Γερμῶ-όρος*, *δέσποτα* καὶ *δεσπότης*, *ταξίαρχος* καὶ *ταξίαρχος*, *δάκρον* καὶ *δάκρονον*. Τὸ δὲ γῆ ἐλλειπτικόν.

§ 31. Τὰ περὶ κλισματικῶν ἄσαφῆ, τὰ λατινικὰ ἄρθρατικὰ σημεία ὅλως ξένα.

§ 32. Ἡ ἀντωνυμία *ποῖα* λέγεται οὐσιαστικῆ. Τὰ περὶ τοῦ *ν*, τοῦ προσαπτομένου τῷ προσχηματισμῶ τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν *ι*, ἤμαρτημένα, διότι κατὰ ταῦτα γραπτόν ὄδιν ὁ *ἀνήρ*.

§ 33. Ἐλλείπει τὸ περὶ ἐγκλίσεως τόνου μετ' ἄτονου λέξιν.

§ 40. Ἀκατανόητον τό: «ἢ ὀριστικῆ τίθεται καὶ ἐπὶ ἐρωτήσεων θετικῶν, δι' ὧν ἐρωτῶμεν περὶ βεβαίου πράγματος ὑπάρχοντος τῶρα, ἢ παρελθόντος, ἢ μέλλοντος».

§ 42. Τοῦ *εἴρωμαι* τὸν μέλλοντα λέγει *εἰρηθήσομαι* καὶ τὸν ἄριστον *ἠρήθημι*. Τὸ δὲ *ἴημι* καταλέγει ἐν τοῖς ἀνώμαλοις, ὁμαλώτατον ὄν.

§ 43. Ἐν τῇ σημειώσει. «Τὸ ἕτερον τῶν

ἀντικειμένων ὀνομάζεται συνήθως κατηγορούμενον τοῦ πρώτου, διότι ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ ἀπλήν καθάραν πρότασιν, ὡς: «ὁ Θεὸς με ἐποίησε τυφλόν = ἐγὼ εἶμαι τυφλός· ὀνόμασέ μου τὴν πρόνοιαν δειλίαν = ἡ πρόνοιά μου ὀνομάσθη δειλία· κατέστησεν αὐτὸν ἄρχοντα = αὐτὸς κατέστη ἄρχων». Ταῦτα δὲν εἶναι ὀρθά.

§ 47. Τὰς προτάσεις τὰς ἐχούσας σύνδεσμον τελικόν, εἰδικόν κτλ. ἐνῶ ὀνομάζει προτάσεις δευτερευούσας, κατόπιν ὀνομάζει λόγους. Λόγον συμπερασματικόν ἀποκαλεῖ καὶ τὸ μετὰ τοῦ ὥστε ἀπαρέμψατον.

§ 50. Παραλείπει, ὅτι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις χωρίζονται δι' ὑποστιγμῆς.

§ 51. Ἡμερησίως ὁ ὀρισμὸς τοῦ σχήματος καθ' ὅλον καὶ μέρος· ὁμοίως καὶ ὁ τοῦ ζεύγματος, ὅτι: «τὸ ἐκ τινος προτάσεως ἐλλείπον ῥήμα δὲν παραλαμβάνεται ἐκ τῶν προσηγομένων ἢ ἐπομένων, ἀλλὰ νοεῖται ἐξωθεν· ὡς, βοᾷ πῦρ καὶ δικέλλας = βοᾷ πῦρ καὶ αἰτεῖ δικέλλας». Ὡσαύτως καὶ ὁ τῆς ἐλξεως ὀρισμὸς, ὃς φέρεται οὕτως: «ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, ἣτις πρέπει νὰ συμφωνῇ πρὸς τὸ ἀναφερόμενον οὐσιαστικόν καὶ κατὰ πῶσιν, τίθεται ἑτεροπτότως πρὸς αὐτό, ἐλκόμενον ἐκ τῶν ἐπομένων· ὡς, χρώμαι τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ ἔχω, ἀντὶ χρώμαι τοῖς ἀγαθοῖς, οἷς ἔχω. Καὶ ὅταν, ἐξακολουθεῖ, τὸ ἀναφορικόν προτάσσεται, ἔλκει τότε τὸ οὐσιαστικόν, ὅπερ τίθεται ὁμοιοπτότως, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἑτεροπτότως, ὡς, ὃν εἶδες ἄνδρα οὗτός ἐστιν, ἀντὶ ὁ ἀνὴρ οὗτός ἐστιν». Ἐν ταῖς κατόπιν ἀσκήσεσι φέρεται ὡς σχῆμα (ἐλξεως ἴσως) τὴν κανονικὴν ταύτην φράσιν: Οὗτοί εἰσιν, οἷς ἐπεσθαι δεῖ. Σημειωτέον δέ, ὅτι ἐν τῷ Γ' τεύχει, ὅπερ περιέχει τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας, πλείστα παραδείγματα φέρονται ἐκ τῆς σημερινῆς γλώσσης.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν τούτων συνάγεται, ὅτι ὁ φιλοπονήσας μετὰ τοσαύτης φιλοτιμίας τὴν προκειμένην γραμματικὴν ἡστόχησε τοῦ σκοποῦ, οὕτως στοχάζεται τὸ εἰδικόν πρόγραμμα τοῦ ἡμετέρου φιλολογικοῦ συλλόγου περὶ συγγραφῆς τοιοῦτου εἶδους συγγράμματος. Διὰ ταῦτα ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ δὲν κρίνει μὲν τὸ ἔργον ἄξιον βραβεύσεως, οὐχ ἥττον ὅμως θεωρεῖ τὸν συγγραφέα ἄξιον ἐπαίνου πολλοῦ δι' ὃν ἐπεδείξατο ζῆλον, ὅπως φθάσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ, ὡς ἐβήμεν εἰπόντες, εἰδικοῦ προγράμματος, καὶ διὰ πολλὰς ἀρετάς, ἃς μόνη ἐκτενὴς τις ἀνάλυ-

σις δύναται νὰ καταδείξῃ, καὶ προτρέπει αὐτὸν νὰ μὴ ἀποκνήσῃ ἀγωνιζόμενος ὃν ἀνελάθει κἀλὸν ἀγῶνα.

ε') Ὁ κ. Φ. Γάργης, εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγνώσκει τὴν περὶ τοῦ Ζωγράφειου ἀγῶνος ἐκθεσιν ἐγρυσαν ὡδε:

Κύριοι.

Παρεργόμενος κἀγὼ ἐνταῦθα, ὅπως ἐντολῆ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου εἰσαγγήσωμαι τὴν ὁποίαν ἀπερήνατο κρίσιν περὶ τῶν καὶ ἐρέτος ἀποσταλέντων εἰς τὸν σύλλογον ἐπὶ τῷ Ζωγράφειῳ διαγωνίσματι ἔργων, καθήκον ἡγοῦμαι ἐν πρώτοις ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἐκφράσω πρὸς μὲν τὸν μεγάλθυμον τοῦ συλλόγου εὐεργέτην τὴν βραθειαν εὐγνωμοσύνην, ὅτι καὶ αὐθις οὕτω φιλοφρόνως προσκαλούμεθα εἰς πνευματικὴν ὄντως πανδακτῆριαν, ἣν ἡ γενναία αὐτοῦ καὶ φιλοπατρῆς καρδία κατὰ πᾶν ἔτος παρασκευάζει ἐλευθερίως χορηγοῦσα πρὸς δὲ καὶ εὐπρεπίζουσα ταύτην διὰ ποικίλων καὶ λίαν ἀρεστῶν εἰδησιμάτων, παρατιθεμένη οὕτως ἡμῖν τράπεζαν ὅτι πολυτελεστάτην, ἀνταξίαν πράγματι τοῦ τε χορηγοῦ καὶ τῶν πάνυ προθύμως πρὸς τούτο ἀμιλλωμένων, πρὸς τούτους δὲ ἦν αἰσθάνεται εὐδαίμονα χαρὰν, ὅτι αὐτοὶ μάλιστα μέγα συμβάλλονται εἰς τὸ νὰ παρακλήθῃνται τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ὡς φίλοι συνδιαιτυμόνες συναπολαύοντες ἐν ἀρρήτῳ ἀγαλλιάσει τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐστιάζσεως, ἣν αὐτὸς ὁ σύλλογός ποτε ἐν τῇ φιλοπατρῆδι αὐτοῦ διανοίᾳ συνελάμβανε καὶ νῦν ἐν ἀρρήτῳ χαρᾷ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παρακολουθεῖ πραγματοποιημένην. Ὅτι δὲ δικαίως εὐγνωμονεῖ τούτῳ ὁ σύλλογος, ἐγὼ δὲ ἀψευδῶς διερχομένου τὴν τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνην, τρανῶς μαρτυροῦσι καὶ οἱ κατὰ τὸ λήξαν ἤδη συλλογικόν ἔτος κατελήθοντες εἰς τὸν ἀγῶνα ἄνδρες λόγιοι καὶ φιλοπάτριδες, οὐ μόνον οὐχὶ εὐαρίθμοι ἀλλὰ καὶ βραβεῖαν φέροντες τὴν πνευματικὴν των πανοπλίαν, πλήρεις φιλολογικῆς ζωῆς καὶ θάρρους, ὅτι εὐκρινῶς καὶ μετὰ πόνου ἐμόχθησαν, μετὰ σπουδῆς προσδραμόντες ὡς εὐπειθῆ καὶ φιλόστοργα τέκνα εἰς τὴν ἱεράν καὶ ὑψηλὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς συλλόγου, καλοῦντος αὐτοὺς εἰς ὃν ἀπὸ πολλοῦ ἰδρῶσεν ὁ μέγας εὐεργέτης τοῦ συλλόγου πνευματικὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων τῆς πατρῆος ἡμῶν γλώσσης. Καὶ λοιπὸν ἔσπευσαν

καὶ σπεύδουσιν ἀκάματοι ἄνδρες ἀμιλλόμενοι πᾶν φιλοτίμως, ὁποῖος πρῶτος ἤθελε λάβει τὸ γέρας, οὐχὶ βεβαίως τὴν δεκάλιρον ἀμοιβήν. ἤτις καὶ πενταπλασία δὲν θὰ ἀντήμειβεν ἐπαρκῶς τὴν τοιαύτην πνευματικὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν ἔπαινον τοῦ συλλόγου καὶ τὴν ἐντεῦθεν πηγάζουσαν ἄκρατον τῆς ψυχῆς χαρὰν. ὅτι ἱερὸν πρὸς τὴν πατριδα ἐξεπλήρωσαν καθήκον ἀποδεικνύοντες οὕτω τὰ εὐγενῆ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐλατήρια. Καὶ δικαίως εὐγενῆ φρονούσιν. Διότι ὁ προκείμενος πνευματικὸς ἀγὼν ἐμβριθῶς μελετώμενος καὶ ὑπὸ τὴν οὐσιώδη αὐτοῦ καλὴν ὄψιν ἐξεταζόμενος φράινεται ἐγκλείων ἐν ἑαυτῷ ὑψίστην ἔννοιαν. Πρόκειται περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων ἐπιστοιχείων τῆς πατρῴου ἡμῶν γλώσσης, ὅπως ταῦτα ἐκ παλαιότητας χρόνου κατὰ διαδοχὴν φέρονται ἀπὸ στόμα καθ' ἕκασταν τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, τῶν ὁποίων ἡ ἀπώλεια θὰ ἦτο ἀνεπανόρθωτος καὶ αἰτία μεγίστης ζημίας ὡς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καθόλου γλώσσαν, ἀρχαίαν τε καὶ νεωτέραν.

Δὲν προτιθέμεθα βεβαίως ἐνταῦθα ἀποπλανώμενοι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἔργου νὰ πραγματευθῶμεν τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα κατὰ τὴν εὐρεῖαν αὐτοῦ ἔκτασιν, ὁποῖοτε ἰδίως θὰ καταφράνετο καὶ ἡ σπουδαιότης καὶ μεγίστη τοῦ προκειμένου ἀγῶνος σημασία, ἀλλὰ διὰ βραχέων μόλις νὰ ἀποδειξώμεν, ὅτι οἱ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα ἀποδύμενοι τὸν κἄλλιστον πάντων ἀγωνίζονται ἀγῶνα καὶ ἔθνικώτατον. Διότι ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι ἐκ τῶν ἐκπολιτευτικῶν στοιχείων τοῦ ἀνθρώπου ἡ γλώσσα κατέχει τὴν πρωτίστην θέσιν καὶ ὡς διαπλαστικὸν τοῦ πνεύματος στοιχεῖον καὶ ὡς τὸ δι' οὗ μεταδίδεται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ὁ τῶν προγόνων βίος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκπολιτιστικὰς ὕψεις, τότε κατ' ἀνάγκην, ἂν θελωμεν νὰ ζώμεν καὶ ν' ἀμειζώμεν ὡς ἔθνος δι' ἀρκήκτων δεσμῶν συναρνωμένοι πρὸς τὸν βίον τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τοῦτον συνεχιζόντες καὶ προάγοντες, κατὰ τὸν φιλόσοφον πολιτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μεῖζον νὰ καταλίπωμεν τοῖς ἀπογόνους, ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἱερὸν καθήκον τὴν γλώσσαν τῶν προγόνων μας, ἣτις διὰ τῶν αὐτῶν διεθνοῦσα περιπετειῶν καὶ αἰετὶ ἀδιάσπαστος σύντροφος συμμεριζομένη οὕς ὑπέστη δεινὰς ἀγῶνας ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ κατὰ πάσας τὰς ἱστορικὰς αὐτῆς φάσεις, δὲν ἀπώλετο, ὅπως ἄλλαι γλώσσαι ἀρχαίων ἔθνων, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἐσχάτου κινδύνου κατεργῶς ἀμυνμένη ἀπὸ ἀλλόγῃ, διασωθεῖσα δὲ αἰμόφυρτος καὶ

τελείως καταβεβλημένη παρεδόθη ἡμῖν τοῖς ἀπογόνους οὐχὶ φέρουσα τὸν πλοῦτον, τὴν εὐκαμψίαν καὶ τὴν εὐφωμίαν. δι' ὧν ἀρετῶν κατεκλήοντό ποτε τὰ ὄτα τῶν προγόνων μας, ἀλλ' ἡρωτηριασμένη πολλὰχῶς καὶ ἐστερημένη κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς χάριτος, τῆς διαυγείας καὶ πολλῶν ἐπιπλεονεκτημάτων, δι' ὧν ἄλλοτε κατεκοσμεῖτο, τοιαύτην, λέγω, γλώσσαν ἔχομεν ἱερὸν καθήκον οὐ μόνον νὰ διαφυλάττωμεν, ἀλλὰ καὶ συμπαθῶς καὶ φιλοστόργως πρὸς ταύτην φερόμενοι νὰ ἐπουλώμεν τὰς πληγὰς τῆς, μέγιστος οὐ αὐτὴ τῇ ἀδιαλείπτῳ ἡμῶν θεραπείᾳ ἀνακτήσῃται οὐχὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς ἀπραμίλλον κἄλλος, διότι τοῦτο ἀδύνατον, ἀλλὰ τὴν μορφήν ἐκείνην καὶ τὴν δύναμιν, ὥστε νὰ δύναται ὁ νεώτερος Ἕλληνας ἀρ' ἑνὸς μὲν διὰ ταύτης νὰ διαπλάσσειται τὴν ψυχὴν, ἀρ' ἑτέρου δὲ εὐχερέστερον νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰ μυστήρια τοῦ βίου τῶν προγόνων του, ἀκόπως καὶ ὀρθῶς ἐρμηγνέων καὶ ἔννοιῶν τοῖς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἐν οἷς εἶναι ἀποσθησαυρισμένος ὁ εὐκαλεῖς τῶν προγόνων του βίος.

Ἀλλὰ πῶς ἡ νεωτέρα ἡμῶν λαλουμένη καὶ γραφομένη γλώσσα δύναται ν' ἀποκαταστή τοιαύτη τὴν μορφήν μετὰ τῶσαῦτα δεινοπαθήματα μονονοχὶ ἐξοχρανισμόν ἐπενεγκόντα αὐτῇ; Δύο εἰσὶν αἱ πηγαί, ἐξ ὧν ἀρῶμενοι σωστικὰ ἰχματὰ δυνάμεθα τὴν πολλὰ παθοῦσαν γλώσσαν ἡμῶν νὰ θεραπεύσωμεν ἀποτυπῶντες αὐτῇ μορφήν ὅσον οἶόν τε τελείαν. Πρῶτη πηγὴ εἶναι ἡ σπουδαία καὶ ἐπιστημονικὴ μελέτη αὐτῆς τῆς ἀρχαίας γλώσσης καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς διαλέκτους, δευτέρα δὲ ἡ ἀδιάλειπτος συλλογὴ καὶ μελέτη τῶν ζώντων μνημείων τῆς πατρῴου γλώσσης. Καὶ τὴν μὲν ἀρχαίαν μελετώντες κατ' εἶδος μόνον οὐ μόνον εἰσάγομεν σὺν τῷ χρόνῳ λέξεις, φράσεις καὶ μορφήν περιόδου ἔντεχνον, ἐρ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπει αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς νεωτέρας γλώσσης, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὰ παρεσθαρμένα ταύτης ἀποκαθιστῶμεν καὶ ἐν γένει τοὺς τῆς ὀρθοπειρίας καὶ εὐπειρίας τῆς ἀρχαίας γλώσσης νόμους ἀναζωογονοῦμεν ἐμφυσῶντες οὕτω εἰς τὴν πενήρῃν ἐπι καὶ ἐπιεκμηκτικὴν γλώσσαν ζοὴν καὶ πνεῦμα ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς ἀρχαίας. Περὶ δὲ τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἀσχολούμενοι σπουδαίως διπλοῦ σκοποῦ ἐπιτυγχάνομεν· καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶναι κοινός, διότι καὶ ἐνταῦθα τὸν πλουτισμὸν τῆς γλώσσης μας ἐπιδιώκομεν, ἀλλ' ὁ δευτέρος αὐτῆς σκοπὸς εἶναι ὅπως ἰδιόχων καὶ μεγίστην κέρταται σπουδαιότητα. Δηλ. μελε-

τώντες και εξακριβούντες τήν διαλεκτικὴν καὶ ἐν γένει γλωσσικὴν καὶ ἄλλην πραγματικὴν, ἀφορώσαν εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὸν βίον τῶν προγόνων μας. τῶν ζώντων μνημείων ιδιότητα, εἴτε λέξεις ταῦτα εἶναι, εἴτε ἀνύμματα, εἴτε παρὰμύθια, εἴτε δημοτικὰ ἔθματα, ἐνῶ ἄρ' ἐνός ἀξιόλογον καὶ προάγονον τὸ λεξικόν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, ἄρ' ἑτέρου παρὰβῆλλοντες ταῦτα πρὸς τὰ ἀρχαῖα οὐ μόνον αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τελειότερον εξακριβούντες ἐνοοῦμεν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλληλεπίδρασιν πλειστάκις μεταχειριζόμεθα ταῦτα ὡς μέσα πρὸς ἐρμηνείαν χωρίων τῆς ἀρχαίας γλώσσης δυσνόητων. πόλλ' αὖτις δὲ καὶ πλείστα τῶν ἀρχαίων ἔθμα καὶ συνήθειαι ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀποκαλύπτονται διασσεσώμενα ἐν τοῖς ζῶσι μνημείαις. Ἡ σπουδαϊότης λοιπὸν τῆς περισυλλογῆς τῶν γλωσσικῶν τούτων στοιχείων καὶ ἐξ ὧσιν διὰ βραχέων εἶπομεν καταρτίζεται, καὶ πρᾶγματι ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ μόνον ἀνεπανόρθωτος, ὡς ἐβλήμεν εἰπόντες, θὰ ἦτο ἀλλὰ καὶ αἰώνιον ἤθελε προσάβει ὄνειδος τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν, οἵτινες σημνύονται μὲν ἐπὶ παρρηγοῖα, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ ἀκαθάρτου φροῦμενοι καὶ ἀστοργίας ἐπιβλήσαντο τῶν ὑψηλῶν καθήκοντων. ἄπερ πάντοτε ἐπιβάλλει ἡ εὐκλεία τῶν προγόνων. Ἀλλ' οὐκ ἔδει οὕτω γενέσθαι. Καὶ ἰδοὺ ἄρ' ἐνός μὲν μεγάλου τοῦ ἔθνους εὐεργέτης ἀφ' ὅθεν τὰ ὑλικά αὐτοῦ ἀγαθὰ ἐκχέων ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς προσδοῦ τοῦ ἔθνους, ὁπρῶτοι δὲ ἄρ' ἑτέρου καὶ ἀκαματοὶ θεράποντες καὶ αὐτοὶ τὸ γ' ἐπ' αὐτοῖς τὸν πνευματικὸν τῶν πλοῦτον ἐπιδαψιλεύοντες τῇ πατριδι δὲν ἀνέχονται τὴν προστριβὴν τῆς τοιαύτης κηλίδος, ἀλλ' ἁρμονικώτατα συνεργάζόμενοι διασώζουσι τὰ τιμαλρῆ κερμήλια τῶν προγόνων ἀποθνήσκοντες οὕτως εὐεργέται τοῦ ἔθνους, ὧν τὰ ὀνόματα κατὰ πᾶν ἔτος πληθυνόμενα ἀνεξίτηλοις ἐγχαράσσονται γραμμασιν ἐν τῇ εὐγνωμονούσῃ τῶν συμπολιτῶν καρδίᾳ. Εἶγον λοιπὸν δίκαιον προσμιαζόμενος νὰ ἐκφράσω τὰ θερμὰ τῆς ἐπιτροπῆς εὐχαριστήρια ἐπὶ τῇ εἰς τοιαύτην πνευματικὴν εὐωχίαν προσκλήσει ὑμῶν. ἦν ἀπὸ κοινῶν λαμπρῶν καὶ πολυτελῶν κατ' ἔτος παρὰσευζήσουσι. Ἀλλὰ τίνες οὗτοι οἱ ἀξιόχαστοι πατριῶται; Τοῦ μὲν μεγάλου εὐεργέτου τὸ ὄνομα περιπτὸν νὰ μνημονεύσω, διότι καὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως ποτὲ τὸ ὄνομα δὲν ἀνερέετο, πάντοτε εὐθὺς ὑπεναιέτο. Τῶν δὲ ὁπρῶτων καὶ ἀκαμάτων θεραπόντων τὰ ὀνόματα ὁ εὐθὺς κατόπιν λόγος δηλώσει.

Μεταθνήσκοντες λοιπὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἔργων, ἄπερ οἱ εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα ἀποδύθεντες λόγιοι ἄνδρες ἀπέστειλαν εἰς τὸν σύλλογον, ἀρχόμεθα τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀχιλ. Διαμαντᾶρα. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐπιγραφομένη :

§ 1. «Δημῶδη νανοῦρῖσματα, κανακίσματα καὶ δίστιχα τῆς σανακλιίδας (= αἰώρας) καὶ μυρολόγια τῶν Καστελλοζιῶν» περιέχει 1) ἐν νανοῦρῖσμα ἐκ στίχων 63 διερχόμενον εἰς τριστιχα, δίστιχα καὶ τετραστίχα 2) ἐν κανακίσμα ἢ γράμματι, δηλ. ἁρμάτιον ἡδόμενον ὑπὸ τῶν μητέρων γαρρυσῶν τὰ νήπια τῶν, συγκείμενον μὲν ἐκ στίχων 130, διερχόμενον δὲ εἰς δίστιχα, τριστιχα καὶ τετραστίχα 3) τραγούδια τῆς σανακλιίδας, ἧτοι βραυκαλήματα ἡδόμενα ὑπὸ τῶν μητέρων ἢ καὶ τῶν τροφῶν πρὸς ἀποκοίμισιν τῶν νηπίων, ἐνῶ ταυτοχρόνως κινουσι τὸ λίκνον, ἐκ δίστίχων 158 4) μυρολόγια ἐκ δίστίχων 230 5) δημῶδη ἔθματα τοῦ γάμου ἐκ στίχων 186, ἧτοι α') ὃ δίστιχα ἡδόμενα ὑπὸ παίδων πορευομένων εἰς τοὺς λόρους πρὸς συλλογὴν εὐδῶν βοτανίων διὰ τὸ λουτρον τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης β') δίστιχα δύο ἡδόμενα, ὅταν ζυρίζηται ὁ γαμβρός γ') 1 δίστιχα, ὅταν στολιζήται ὡσαύτως ὁ γαμβρός δ') δίστιχα 11, ὅταν ἀπεσπλιμένον τοῦ γαμβροῦ ἐρχονται ἕνα στολίσωσι τὴν νύμφην ε') δίστιχα 5, ὅταν μετὰ τὸν στολισμὸν σύρωσι τὴν νύμφην εἰς τὸν χορόν ζ') δίστιχα 13, ὅταν στολιζήται ἡ νύμφη ζ') δύο ὠδαὶ ἑκατέρη ἐπτάστιχος ἡδόμενα ὑπὸ νέων ἀγομένων τῆς νύμφης εἰς τὸν γάμον κ') 1 δίστιχα ἡδόμενα μετὰ τὴν στέψιν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς νύμφης θ') ὃ δίστιχα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γαμβροῦ ι') 9 δίστιχα, ὅταν γαρρῆ ὁ γαμβρός μετὰ τῆς νύμφης ια') 28 δίστιχα ἡδόμενα εἰς τὸν παρᾶνυμφον. Πολλὰ τῶν γραμμάτων τούτων ἁρμάτων, ὡς αὐτὸς ὁ συλλογεὺς δηλοῖ σημειῶν αὐτὰ δι' ἀστερίσκων, ἔχουσι ἤδη δημοσιεῦθαι ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ 6) Τραγούδια διαφόρα, πρὶν τὸν ἀριθμὸν 7) δημῶδη ἔθματα 39, τὰ πλείστα κοινὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν 8) παρὰγράμματα πέσσαρα 9) κερτικιστικά 10) ἀνασυλλαβισμοὶ 11) ἀλλογραφίαι τρεῖς 12) καθαρογλωσσήματα δέκα 13) λογοπαίγνια 21, ἀλλὰ τὰ πλείστα τούτων πᾶν ἄλλο εἰσὶν ἢ λογοπαίγνια, οἷον π. γ.

Συλλογὸν πέταται
πάει πέρα το' ἔρσεται
φέρνει μήνυμα Θεοῦ

πῶς εἶν' ἀρσὴ καλουτασκιροῦ
πῶς εἶεν ἀνοιξί τσκιροῦ·

14) παροιμίαι 566 κατ' ἀλφαιθητικὴν τάξιν τεταγμέναι.

Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία κυρίως ὑπὸ τὴν γλωσσικὴν ἔποψιν, διότι ἀναγράφονται πλείστα λέξεις καὶ τύποι ἰδιόζουτες μόνοις τοῖς Καστελλοριζίοις· ἡ δὲ παθολογία τῶν γραμμῶν καὶ ἐναλλαγὴ εἶναι λίαν περιεργός· π.χ. τὸ ὦσάν καὶ σάν λέγεται ὦζάν καὶ ζάν, ὁ ἀετός—ἀγδός, τὸ ἄρθρον ἡ καὶ οἰ—εἰ τὸ γ προσφέρεται πῶ μὲν ὡς σ, ὡς Σιό=Χιό, ἡ Χίος, πῶ δὲ ὡς τσ. Τὸ γ μεταξὺ φωνηέντων πολλὰκις ἀποβάλλεται, ὡς εἶννα = ἐγέννα, μεάλος = μεγάλος, βλοήση ἀντὶ βλοήση κτλ. ἐνίοτε δὲ καὶ ὡς ἀρκατικὴν λέξεως πρὸ φωνηέντος, ὡς ὕρεῦω ἀντὶ γυρεῦω· καὶ τὸ β ἐν τῇ λέξει ἀρραθῶν καὶ ταῖς ἐξ αὐτοῦ παραγόμεναις καὶ ἐν τῷ φοβούμαι (φοῶμαι) ἀποβάλλεται· ὡσαύτως τὸ δ ἐν τῷ ἀδερός (ἀερός) καὶ τὸ ς ἐν τῷ παρδίνω καὶ κάμω (=κάνω) καὶ τὸ γ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ β ἐν τῷ ἐγῶ καὶ παρηγορῶ. Πλείστα δὲ ἄλλα τοιαῦτα φησιολογικὰ φαινόμενα παρατηροῦνται ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ, ἥτις θὰ ἦτο τῶν ἀρίστων ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν. ἂν ὁ συλλογεὺς ἐφρόντιζε νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ πολλὰς λέξεις ἀκαταλήπτους εἰς πάντα μὴ Καστελλοριζιον.

§ 2. Ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ ἐκ Καλημέρας κ. Βίτου Χαλούμπου, γνωστοῦ ἤδη τῷ συλλόγῳ ἀπὸ πολλοῦ, περιέχει πέντε μόνον μύθους ἐκ τῆς παρ' αὐτῷ συλλογῆς τῶν Γραικοσλαβόνων δημοτικῶν μύθων, ὅπως αὐτὸς ταύτην καὶ ἐπιγράφει. Οἱ μῦθοι οὗτοι εἰσιν: α') ἐ Κουρνακίκα καὶ ὁ Γιαράι, β') ἐ Ἀληπούνα καὶ ἐ Πουπούσγια, γ') ὁ στέσσο κούντο ἀλλῶ, δ') ἐ Πουπούσγια καὶ ἐ Ἀληπούνα, ε') ἐ βίτσάρα καὶ ἐ ληπούνα. Ἡ μικρὰ αὕτη συλλογὴ ὑπο γλωσσικὴν μὲν ἔποψιν ἐξεταζομένη φαίνεται πολὺτιμος καὶ ἰκανῶς ὑπηρετοῦσα τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ σπουδαία φέρει ἐλλείψιν, ὅτι εἶναι λίαν σύντομος.

§ 3. Τρίτη συλλογὴ ἐρχεται ἡ τοῦ κ. Παναγιώτου Γ. Μακρῆ διδασκάλου τῆς κωμοπόλεως Κατιρλί ἐκ δύο συνισταμένη τευχῶν καὶ περιλαμβάνουσα ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λέξεις καὶ ἀρσὴ ἰδιόζουσας τῇ κωμοπόλει, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ λογοπαίγνια, παροιμίαις καὶ δημοτικὰ ἄσματα. Καὶ τὸ μὲν λεξιλόγιον περιέχει λέξεις 238 κατ' ἀλφαιθητικὴν τάξιν, τὰς ὁποίας ἀκριβῶς ἐρμηνεύει, μόνον δὲ περὶ τὴν παρα-

γωγὴν παρατηροῦνται ἀνακριθεῖαι τινες, πρὸς δὲ πολιτογραφεῖ ἀθασανίστως πᾶσαν ξενίζουσαν λέξιν εἴτε γαλλικὴν εἴτε ἰταλικὴν. Αἱ δὲ ἀρσὴ ἐν συνόλῳ πεντεκαίδεκα φαίνονται ἰδιόζουσαι τοῖς περὶ τὰ μέρη ἐκείνα κατοικοῖς, ὡς π. γ. ἀπ' τ' ἀνατζάκι νὰ τωῦρης, κατάρτα κατὰ τῶν ζυλοκόπων, διότι ἀνατζάκι σημαίνει τὸν πέλεκυν, δι' οὗ κόπτουσι τὰ ξύλα. Τὸ δὲ δεύτερον τεῦχος περιέχει λογοπαίγνια μὲν 12, παροιμίας δὲ 108 καὶ οὐκ ὀλίγα δημοτικὰ ἄσματα. Τὰ λογοπαίγνια, πλὴν ὀλιγίστων, εἶναι κοινὰ τοῖς κατὰ τὴν Θράκην οἰκοῦσιν. Εἰς δὲ τὰς παροιμίας φανερὰ λίαν ἐπιτυχῶν, πληρῶν οὕτω τοὺς ὄρους τοῦ διαγωνίσματος, διότι εἰς ἐκάστην παροιμίαν παραθέτει προσφωῶς καὶ ἀνάλογον ἀρχαίαν μετὰ τῶν ἀναγκαιῶν παρατηρήσεων. Τὰ δὲ δημοτικὰ Ἀποκριμῆτικα καλούμενα ὑποδιαιρεῖ εἰς ἐπιτραπέζια καὶ χορευτικὰ διακρινόμενα ἐκ τοῦ ἤχου· καὶ τὰ μὲν ἐπιτραπέζια συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἤχου τοῦ σινὶ τοῦ ἀναπληροῦντος τὰς ἐν ταῖς πόλεσι μουσικὰς· εἶναι δὲ τοῦτο γάλκινον σκεῦος, ὅπερ ἐπὶ τῶν πέντε δακτύλων ἐπικαθήμενον ψαύει· ἔστιν ὅτε διὰ τῶν ἄκρων αὐτοῦ τῶν σινιδῶν καὶ παράγει οὕτω ἤχον μουσικὸν οὐχὶ δυσάρεστον τῇ ἀκοῇ τοῦ συνδαιτυμόνος· τὰ δὲ χορευτικὰ εἶναι τοῦ κυκλίου χοροῦ εἰς τετραμέτρον τροχαϊκὸν κατὰ γαλλικόν. Τὰ δὲ ἐπιτραπέζια, ὁκτῶ τὸν ἀριθμὸν, φέρονται ὑπὸ τὰς ἐπιγραφάς: ὁ σκιάβος, ὁ ἀντρειωμένος, ἡ συζυγικὴ πίστις, ἡ μονάκριβος κόρη, ὁ ναυτόπαις, ἀπιστία συζύγου τιμωρομένη, καθήκον καὶ ἔρωσ καὶ ἡ κυπάρισσος. Τούτων μόνον ἐν, ὡς αὐτὸς ὁ συλλογεὺς λέγει, ἔδημοσιεύθη. Ἐπὶ τούτων ἡ ἐπιτροπὴ φρονεῖ, ὅτι ἡδύνατο ὁ φιλόπονος συλλογεὺς νὰ σημειώσῃ καὶ τὰς κατὰ τόπους παρατηρούμενας παραλλαγὰς, αἵτινες κυρίως ἀποτελοῦσι καὶ τοὺς ἰδιωτισμοὺς τῶν διαλέκτων. Ἄξιον ἀναγνώσεως κρίνεται τὸ ἄσμα «ὁ ἀντρειωμένος». Ἐν γένει δὲ πάντα τὰ ἄσματα μετὰ καὶ δύο ἄλλων ἐπιγραφομένων «τὰ βρονὰ τοῦ ἀγίου Θεοδώρου» καὶ «ὁ ναύτης» πολλὴν ἔχουσι τὴν γάρην.

§ 4. Ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ κ. Κλ. Κοκκολάτου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ζῶντα μνημεῖα τῆς ἐλληνίδος φωνῆς» ἀποτελεῖται ἐκ λέξεων μὲν 209, φράσεων 28 καὶ παροιμιῶν 131, ἀπαντωσῶν ἐν Θράκῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Τυρολόῃ (Τσορλοῦ), Στράντζα, Κερμενιόβλει καὶ ἐν τοῖς προαστείοις τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου. Ἐν πᾶσι τούτοις φαίνεται ἡ ἀκρίβεια φιλοπονία

του συλλογέως και ή ακρίβεια των συνειλεγμένων, μόνον δε παραβολή προς τας αρχαίας λέξεις και φράσεις δέν υπάρχουν, εξαίρουμένων των παροιμιών, αἷς παρατίθενται και αἱ τῶν ἀρχαίων. Ἡ συλλογή αὕτη κρίνεται λίαν ἀξιόλογος ὡς πληροῦσα κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ὄρους τοῦ διαγωνίσματος.

§ 5. Εἶτα ἐρχεται ἡ τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου ἐκ τῆς νήσου Νισύρου. Συνίσταται δὲ ἡ νέα αὕτη συλλογή ἐξ ἑκατὸν τριάκοντα λέξεων, 100 μυρολογίων, πενήτηκοντα ἔρωτικῶν και δημοτικῶν ἔσμάτων, 40 αἰνίγματα, 20 παροιμιῶν και τινῶν παραμυθίων. Καὶ αἱ μὲν λέξεις ἰδιάζουσιν ὅλως τοῖς περὶ τὸ Αἴγαῖον πέλαγος οἰκοῦσι. Τὸ πλεονέκτημα τοῦ μικροῦ τούτου λεξιλογίου εἶναι, ὅτι τηρεῖται πανταχοῦ ἀκριβέστατα ἡ προφορά, ἐφ' ᾧ ἐπαινεῖ τὸν συλλογέα ἡ ἐπιτροπή· ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τούτων ἐδημοσιεύθησαν και ἀλλαγῶ. Τὰ δὲ μυρολογία του, ὧν τὰ μὲν ἀναφέρονται εἰς ἱερέα ἀποθανόντα ἐν τῇ ξενίᾳ, τὰ δὲ εἰς Τιμολέοντα Ηισσάρην υἱὸν μονογενῆ και πρόεδρον τῆς ἐν Νισύρῳ ἀδελφότητος «ἡ Προφυρίας» πολλὴν ἔχουσι τὴν ἀκρίβειαν και τὴν πιστὴν τῶν λέξεων ἀναγραφὴν. Μίαν δὲ μόνην παρατήρησιν ποιεῖται ἡ ἐπιτροπή, ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπιφέρωνται και σημειώσεις τινὲς περὶ λέξεων και φράσεων ἀναφερομένων εἰς ἐπιχωριζόντα ἔθιμα ὅλως ἄγνωστα τῷ ξένῳ ἀναγνώστῃ. Οἱ στίχοι δὲ πολὺ ἀποπνέουσι πάθος ψυχικὸν μητρὸς, θυγατρὸς, ἀδελφῆς και συγγενῶν. Τὰ δὲ ἔρωτικά του ἔσματα δέν ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν· πολλὰ δὲ τούτων μάλιστα ἀπαντῶσιν ἐν συλλογίαις πρωρισημέναις διὰ τὸν λαόν. ἐκτός τινῶν, ἐν οἷς παρατηροῦνται ἰδιάζουσαι φράσεις και λέξεις, τὰς ὁποίας δυσνόητους δέν ἐρμηνεύει τούλαχιστον δι' ὑποσημειώσεις. Τῶν δὲ δημοτικῶν ἔσμάτων οὐδὲν φέρει ἐπιγραφὴν· και τὸ μὲν πρῶτον ὑπεθυμιζόν τὴν συζυγικὴν πίστιν τῆς Πηνελόπης ἔχει ἀξίαν τινὰ γλωσσικὴν διὰ τὰς παραλλαγὰς τῆς διαλέκτου τῶν κατοίκων· ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ εἶναι δημοσιευμένον. Τίς δὲν γνωρίζει τὸ «Μαλαματένιος ἀργαλιὸς και λεφαντένος κτένι. ἔνα κορμὶ ἀγγελικὸ κἀθηται και ὑφαίνει» κτλ.; Τοῦ δευτέρου ὑπόθεσις εἶναι ἡ διὰ προδοσίας ἄλωσις τοῦ κάστρου τῆς Σουρμεχῆς, ὅπερ ἐπὶ 28 ἔτη πολιορκούμενον μόλις παρεδόθη διὰ προδοσίας. Ἄγνωστον ἂν ἀνάγεται εἰς τὴν φραγκοκρατείαν ἢ εἰς ἀρχαιότεραν ἐποχὴν τῶν σταυροφορῶν. Οὐδεμίαν περὶ τούτου γίνεται μνεία.

Και τῶν λοιπῶν δημοτικῶν ἔσμάτων ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἔρωτικὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀποπνέουσι δὲ τῆς δημόδους γλώσσης τὸ ὕψος και τὴν τελείαν παράστασιν. Τὰ δὲ αἰνίγματα εἶναι κοινότατα, περιέργως ἕμως ἢ φράσις και τὸ λεκτικόν, ὡς λ. γ. τῶν ἐξῆς: "Ἄσπρον εἶναι ἴσάν τυρὶ και τυρὶ τυρὶ δέν εἶν", κουκουτάβλου νορᾶν ἔχει και κουκουτάβλους δέν εἶν (ῥεπάνι). "Ὀρνίθα κουκουλωτὴ κουκουλομώρωτῃ, κάμν' αὐγὰ κουκουλωτὴ κουκουλομώρωτῃ (ντομάτα).

Μετὰ τὰς παροιμίας, αἰτινες ὀλίγην ἔχουσι ἀξίαν, ἔπονται τὰ παραμύθια και εἶτα ἕτερον δημοτικὸν ἔσμα και παράστημα, ἐν ᾧ ἐρμηνεύονται ὀλίγα λέξεις και φράσεις, τὰ πάντα ἀκριβῶς και σαφῶς συνειλεγμένα και ἐκπεφρασμένα.

§ 6. Τοῦ δὲ κ. Σ. Μανασσίδου τοῦ ἐξ Αἰνῶ ἡ συλλογή ἐπιγράφεται «Βιβλίον ΙΑ' ποικίλης γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφου διαγωνίσμα (1888)». Ἡ συλλογή αὕτη τοῦ γνωστοῦ ἐκ δέκα ἄλλων προεπιστάλεισθων συλλογῶν εἰς τὸν σύλλογον κ. Σ. Μανασσίδου περιέχει α') διστίχα ποικίλου ῥυθμοῦ και μέτρου 76· β') ἔσματα δημοτικὰ ἐν Γυλδιρμῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως 48 ποικίλης ὑπόθεσεως· γ') παραμύθια κατὰ τὴν ἐν Αἰνῷ δημοτικὴν διάλεκτον 5· δ') Αἰνίγματα 5· ε') παροιμίας τρεῖς και 6) νεκρικά (ἔθιμα) ἐν Μουσταρᾷ πασσᾶ χωρίῳ. Καὶ τῶν μὲν 76 διστίχων ἐν ἀκριβεί τᾷξαι γεγραμμένων τὰ μὲν πλεῖστα ἀποπνέουσι δημοτικὴν τινὰ ἀγνότητα, εἰσὶ δὲ και τινὰ, ἅπερ ὄχουσι ἐὼλου νεωτερικῆς σχολαστικῆς ποιητικότητος, ὑπὸ στιχογραφικὴν δὲ ὕψιν ἐξεταζόμενα ἐμφαίνουσιν ἀδεξιότητα, ὡς λ. γ. τὰ ἐξῆς ἐκ τούτων.

"Ἄγ, οὐρανὸ μου ἐπέβλεψε και κάμε εὐσπλαχνία
νὰ ἀνταμίωσις δυὸ καρδιάς και νὰ ταῖς κάμει μία.

"Ἐστὺ ξέρεις τὰ γράμματα κ' ἐγὼ ξέρω τραγοῦδια
ἔσγα νὰ κελαδήσωμεν ἀνάπη μου καινούργια.

Ταῦτα βεβαία μίσησις μίμου τῆς ἀληθῶς νεωδέους και καλλιτέχνου δημοτικῆς ποιήσεως. Τῆς αὐτῆς δὲ ἀποχωρήσεως εἰσι και τὰ 48 δημοτικὰ ἔσματα, ὧν τινὰ εἶσι μετα τινος παραλλαγῆς ἢ ἐκδεδομένα ἤδη ἢ ὑπὸ ἄλλων προαποσταλέντα εἰς τὸν παρόντα ἀγών. Ἄξια δὲ πολλὰς προσοχῆς εἰσι τὰ ἀκολουθοῦντα πέντε παραμύθια ἐν γλώσσῃ πιστοτάτῃ τοῦ λαοῦ μετὰ ἐπισυναρμυμένων ὀδηγίων πρὸς τὸ ὀρθῶς ἀπαγγελλεῖν τὰς συγκεκριμένους λέξεις ἐν τῇ ἀναγνώσει αὐτῶν ἀξίῳ λόγου

και αναγκαιότητας. Ἐπὶ τούτων δὲ παρατηρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ τὰς δει. Ἐν τῇ 15ῃ τῶν ὁδηγιῶν ἀπορραίνεται, ὅτι τὸ σ ἐνίοτε ὡς ὀ προσφερόμενον καὶ ἐν μεταγραφωματισμῷ διατηρεῖ τὴν αὐτὴν προσορᾶν, ὡς ἐν ζύβα καὶ οὐχι σύβα (ἀντὶ σῶα=σῶσον)· οὐδεὶς μεταγραφωματισμὸς ὑπάρχει ἐν τῷ Ὀθίῳ, πλατυσμός δὲ μᾶλλον ὡς εἰς τὸ καπνός ἀντὶ καπνός. Καὶ ἐν τῷ ἄνδραζ-οὐμ, ἀδερροζ-οὐμ κατὰ τὸν συλλογὴν φανίνεται μεταγραφωματισμὸς, ἀλλὰ κυρίως τὸ ου εἶναι εὐφωνικόν, διότι δυσκόλως προσφέρεται τὸ μ ἐν τῷ εὐφωνικῷ προσφερόμενον ἐτέρου συμφωνου. Ὅθεν, ἐπειδὴ δυσκόλως προσφέρεται ἄνδραζμ (ζμ) μεσολαθεῖ τὸ εὐφωνικόν ου διατηροῦντος τοῦ σ τὴν πρὸ τοῦ μ ἰδιότητα προσορᾶν καὶ προσφέρεται ἐπομένως ἄνδραζοὐμ. Ἀλλὰ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἀμυθόβηλουσα ἔτι ἀπορραίνεται μετὰ τινος πάντοτε διαταγμοῦ, ὅτι τὸ ου οὐκ ἔστιν εὐφωνικόν, ἀλλ' ἡ γλῶσσα μετέφερε τὸ ἄνδραζ μου εἰς ἄνδραζοὐμ κατὰ μεταθεσιν τοῦ φωνήεντος. Τὰ δὲ πάντα ἀίνεματα καὶ αἱ τρεῖς παρρημικαὶ μικροὺ λόγου ἄξια φανίνονται. Τέλος δὲ τὰ νεκρικὰ ἐν Μουσταφᾷ πασᾷ χωρίῳ περιγράφονται μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τὸν συλλογὴν περὶ ταῦτα ἀκριβείας. Ἐν γένει δὲ ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Σ. Μανασσείδου οὐδόλως ὑπολειπομένη τῶν ἄλλων αὐτοῦ συλλογῶν μεγάλην ἔχει ἄξιαν ὡς πολλὰ συμπληροῦσα τῆς θεμώδους ἡμῶν φιλολογίας ἐν τῷ τμήματι ἐκείνῳ τῆς Ἑλλάδος, ἧς τοὺς φιλολογικούς τῆς ζωῆς γλώσσας ἠθασυρούς δεξιῶς ὁ συλλογὴν ἐκμεταλλεύεται.

§ 7. Ἡ δὲ τοῦ Δημοσθένους Χαθικᾶζ ἐπιγράφεται: Α') Δημώδη σημαῖν παρρημῶν. Β') Ἔθνηα κατὰ τοὺς γάμους ἐν Τήλῳ. 1888. Καὶ τὰ μὲν παρρημῶν εἰσὶν ἑξ μικρὰ ἢ Τζορτζόνα, βουὲ ὁ χουσκέρατος, τὸ βασιλόπουλο, τὰ βασιλόπουλα, τὸ σαλαβί, καὶ ἡ ἀγέλινα. Ἐν πᾶσι τούτοις ὁ συλλογὴς διετήρησε πιστῶς τὸ πνεῦμα τοῦ σημαίνου λαοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιμελήθη νὰ γράψῃ ὅσον οἶον τε ἀκριβῶς κατὰ τὴν δημώδη σημαῖν διάλεκτον ὡς πρὸς τὴν προσορᾶν φροντίσας ἅμα νὰ ἐξηγήσῃ ἐν ὑποσημειώσεσι τὰ δυσκολώτερα. Εἶναι δὲ πρὸς τούτοις τὰ παρρημῶν ταῦτα ἄξια πολλῆς προσοχῆς διὰ τὴν περιεργον τοῦ μύθου ὑπόθεσιν. Τὰ δὲ ἔθνηα κατὰ τοὺς γάμους ἐν Τήλῳ περιγράφονται μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τὸν κ. Δ. Χαθικᾶζ ἀκριβείας καὶ καθαρότητας.

§ 8. Ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ κ. Καριαβίτσα

ἀποτελεῖται ἐκ δημοτικῶν ἡσμάτων 47 καὶ μυρολογίων 14. Καὶ τῶν μὲν ἡσμάτων τὰ πλείστα τραγωδοῦνται κατὰ τὴν στερεάν Ἑλλάδα καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Δωριδι καὶ Παρνασσῷ, τὰ δὲ λοιπὰ οὐκ εὐαίθμηα ἐν Ἠλείᾳ καὶ Ἀρκαδίᾳ τῆς Πελοποννήσου. τὰ δὲ μυρολόγια πάντα ἐπιχωριάζουσιν ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τὰ πλείστα εἶναι κλέστικα, τινὰ δὲ ἐρωτικά, ἀλλ' οὐχι καὶ ταῦτα ἀπληλαγμένα καὶ τῆς λεθοντιῆς καὶ ἀσπνέουσι τὰ πλείστα τοῦλάχιστον τὴν τῶν ὁρέων καὶ τῆς ψηλῆς ἔραχούλας δροσερῶν αὔραν· ὁ δὲ γνωστός τῶν πύλληκαριῶν βίος πιστῶς παριστάνεται ποιικιλλόμενος ἐνιχαῶ καὶ δι' ἐρωτικῶν περιπετειῶν· φέρεται δὲ ἕκαστον ἡσμα, πλὴν τῶν ἐρωτικῶν, ἰδίᾳ ἐπιγραφῆν, ἤτοι τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου, περὶ ὃ στρέφεται τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ· ὡς π. γ. Ζαχαριᾶς, Γεανός, Γεωργεθωμάς, Κουτρώνης καὶ τὰ τοιαῦτα. Πάντα δὲ σμῆδόν φανίνονται ἀπομιμήσεις τῶν τοιοῦτου εἶδους ἡσμάτων καὶ μάλιστα τῶν ἡπειρωτικῶν, ὧν μέγας ἀριθμὸς εἶναι δημοσιευμένος, καὶ πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων λίαν ὑπολείπονται κατὰ τὸ ὄψος τῶν εἰκόνων καὶ μεταφορῶν, ὅπερ κυρίως χαρακτηρίζει τὰ τοιαῦτα ἡσματα. Ὑπὸ δὲ γλωσσικῆν ἐποψὴν οὐδὲν το ἐνδιαφέρον παρέχουσι, πλὴν εὐαίθμων λέξεων δυσσημάτων, ἧς ὁ συλλογὴς ἀσκήσας καὶ ἀνερευνητούς. Τούτωντιόν δὲ τὰ μυρολόγια ὑπερέχουσιν ὡς πρὸς τοῦτο καὶ εἶναι ἄξια πολλῆς προσοχῆς, διότι ἡ χάρις, καὶ αἱ ποιητικαὶ καὶ ὑψηλαὶ εἰκόνες καὶ μεταφοραὶ διακρίνουσι ταῦτα, ὡς λ. γ.

Χάρες μου, σὲ παρακλῶ καὶ σοῦ φίλῳ τὸ χέρι,
νὰ ἀνοίξῃς τὸν παρᾶδισον τὸν κατακλειδωμένον,
νὰ ἴδωσιν οἱ νέοι τὴν ἀνοιξὴ καὶ ἡ νηαὶς τὸ καλοκαίρι,
νὰ ἴδωσιν καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ τὸ μᾶτ' μετὰ τὰ λουλούδια.
Ὅσῳ νὰ πάη καὶ ὅσῳ νὰ ἀρθῇ καὶ ὅσῳ νὰ διαγυρίσῃ,
ἐσκουρρίσαν ἢ κλειδομαίς, χορτάξισαν ἢ πόρτασι.

§ 9. Ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ μακαρίτου Πολυχροναίου τοῦ ἐξ Ἠπείρου ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τῆς Θερανοῦσας ἔτι αὐτὸν συζύγου του εἶναι ἡ ὀργανωθετέρα ὄλων τῶν συλλογῶν, διότι ἀπαρτίζεται ἐκ ταυτῶν 6 μεγάλου σχήματος καὶ περιλαμβάνει διςτίχα δημοτικὰ ἡσματα 3,176 γεγραμμένα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ σαφηνείας κατ' ἀλφαιθητικὴν τάξιν, καθ' ἣν τὸ μὲν στοιχεῖον Α περιέχει 524, τὸ Β 57, τὸ Γ 95, τὸ Δ 86, τὸ Ε 187, τὸ Ζ 20, τὸ Η 59, τὸ Θ 38, τὸ Ι 17, τὸ Κ 202 τὸ Λ 28, τὸ Μ 241, τὸ Ν 78, τὸ Ξ 42,

τὸ Ο 252, τὸ Π 215, τὸ Ρ 56, τὸ Σ 293
τὸ Τ 513, τὸ Υ 25, τὸ Φ 42, τὸ Χ 30,
τὸ Ψ 13 καὶ τὸ Ω 73. Πάντα σχεδόν. πλὴν
ἐλαχίστων ἀφιερωμένων εἰς τὸν Βάκχον, ὑπό-
θεσιν ἔχουσιν ἐρωτικὴν μετὰ σφοδροῦ πάθους
ζωγραφίζοντα τὸν κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν ὑπό-
τῶν βελῶν τοῦ ἀκατανικήτου θεοῦ τιτρω-
σκόμενον, καὶ ἐν παντοίᾳ περιπετεῖα κυλι-
νδούμενον, ἀλλὰ πεπονημένα κατ' ἀντίληψιν
ὄλως ἡπειρωτικῆν, τὴν ὁποίαν καὶ νῦν ἐπι-
διακρίνει τὸ ἀρχαῖον τῶν Δωριέων τραγῷ ἀλλὰ
καὶ βαθύ αἰσθημα, ὡς λ. γ.

Μικρὴ φωτιὰ τραγὸς φανὸς ἀνάφτει 'ς τὴν καρδίαν μου,
καὶ καίει τὸ κορμάκι μου κ' ὅλα τὰ σωτικά μου.

Μικρὴ μικρὴ σ' ἀγάπησα, μεγάλη δὲν σ' ἐπῆρα,
ὅμως θὰ νῆρθῃ ἓνας κισρὸς γὰ νὰ σὲ πᾶρω χάρκα.

Μῦθα μου, μελτζανόγειλη, καὶ μὴ μού κίνης νάζει,
γιατ' ὁ Θεὸς τὴν ὁμορφίαν 'σάν τ' εἴθῃ τὴν τινάζει.

Ὁ μακαρίτης, ὡς φαίνεται, πολλὴν κατέ-
βηκεν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπιμέλειαν, ὅπως
παρασκευάσῃ τὴν συλλογὴν τοῦ ὅσον οἶόν τε
πλήρη, μετὰ πολλῆς μερίμνης περισυλλέγων
τὰ ἐν Ἰωαννίνοις ἰδίως ἄξιόμιστα τοῦ τοιοῦτου
εἶδους ἔργα, ἅπερ ἐκεῖ μᾶλλον αὐτοσχεδῶς
στιχογραφοῦνται ἀφρονώτερα. Καὶ κατὰ μέγα
μέρος ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἐπιτεύχθη, εἰ καὶ πολλὰ
ἔχουσι δημοσιεῖσθαι ἐν διαφόροις συλλογαῖς.
Ἡ ἐπιτροπὴ κρίνει τὴν ἐργασίαν τοῦ μα-
καρίτου πολλοῦ λόγου ἄξιαν δι' ἧς κέ-
κτῆται ἀρετὰς καὶ διότι καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν
ἐποψὴν ἐξεταζομένη ἀποθησαυρίζει πλείστας
λέξεις καὶ φράσεις ἰδιαζούσας ἐν τῇ Ἠπειρῷ.

§ 10. Ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ
Μανωλακᾶ Καρπαθίου περιέχουσα γλωσσι-
κὴν ὕλην τῆς νήσου Καρπάθου ἐπαυξήθεισα
συμπληροῖ τὴν κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 1887
ἀποσταλείσαν ἐντεῦθεν καὶ τὸ λεξιλογιον ταύ-
της ἄτε συμπληρωτικὸν εἶναι λίαν πενήχρον.
τῶν δὲ ἀλφαριθμητικῶς καταγεγραμμένων λέξεων
πολλὰ καταλείπονται ἀνεργήνευστοι. Ἀλλὰ
καὶ πολλῶν λέξεων ἐν τοῖς εἰδύλλοις. ἅπερ ὁ
συλλογεὺς 6 τῶν ἀριθμῶν ἐπιτάσσει καὶ τὰ
ὁποῖα εἶναι γεγραμμένα πιστῶς ἐν τῇ ἐπιχω-
ριαζούσῃ διαλέκτῳ, σὺδαμοῦ ὑπάρχει καὶ μι-
κρὰ ἐρμηνευτικὴ ὑποσημείωσις.

§ 11. Ἐνδεκάτῃ τὴν τάξιν συλλογὴ ἐρ-
χεται ἡ τοῦ Παπαῦ Ἰωάννου, ἱερατικῶς προσι-
σταμένου τῆς νήσου Πρώτης, συλλογὴ παροι-
μιῶν καὶ φράσεων τῆς νήσου Καρπάθου. Λι
500 ἐν αὐτῇ περιλαμβανόμεναι παροιμίαι καὶ

φράσεις ἐν τάξει λεξιλογικῆς καὶ πλείσται
τούτων εἰσι συνήθεις καὶ ἐν ἄλλαις χώραις
ἐλληνικαῖς. Ἀλλ' ἡ ἐρμηνεύεισα τούτων πολ-
λάκις μὲν βραίνει λίαν ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ πα-
ραλλήλισμοῦ μάλιστα πρὸς τὰς ἀρχαίας, ἀλλὰ
καὶ οὐκ ὀλίγα παραμελοῦνται ἀνεργήνευστοι,
διότι νομίζει ταύτας σαφείς, ὡς δῆλόν ἐστι ἐκ
τῶν ἐπιφερομένων λέξεων: εἰληπταε, καταλη-
πη, σαφής. Πρὸς δὲ καὶ παρερμηνεύει ἐνα-
χοῦ ἀπαντῶσι καὶ πολλὰ ἄστοχοι ἀντικατα-
στάσεις.

§ 12. Ἡ δὲ τοῦ κ. Ν. Κανελάκη γλωσσι-
κὴ ὕλη ἐξηγημένη ἐκ γλακῶν χειρογράφων
τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος ἀποφαίνει τὸν συλλο-
γεὰ ξένως μὲν ἔχοντα πρὸς τὴν γλῶσσαν διὰ
τὰ πολλὰ αὐτοῦ ἀμαρτήματα καὶ τοὺς βαρ-
βαρισμούς, λίαν ὅμως φιλόπονον, ἄφρονον καὶ
ἀξιόλογον γλωσσικὴν ὕλην περιλαβόντα ἐν τῇ
συλλογῇ του. ἤτις ἀτάκτως διατεταγμένα ἐν
σελίαιν 198 περιέχει ἀντίγραφα προκίνοσυμψῶ-
νων, διαθηκῶν, δωρητηρίων, πωλητηρίων,
ὁμολόγων, διανομῶν περιουσιῶν, λογαρια-
σῶν κλ. ἐκ διαφόρων κωδικῶν τοῦ ΙΓ' καὶ
ΙΖ' αἰῶνος, ἅπερ καλῶς ὑπὸ τοῦ συλλογεῶς
ἐρμηνεύονται. Διακρίεται δὲ εἰς 8 μέρη, ὧν τὸ
πρῶτον περιλαμβάνει 18 ἐκ τῶν τοῦ χωρίου
Καλαμωτῆς κωδικῶν τοῦ ἔτους 1711—1718,
τὸ δεῦτερον δώδεκα ἐκ τοῦ χωρίου Βέσσης τοῦ
ἔτους 1711—15, τὸ γ' εἴκοσι καὶ ἐν ἑκτῶν τοῦ
αὐτοῦ χωρίου κωδικῶν τοῦ ἔτους 1718—36,
τὸ δ' ἐξήκοντα ἐκ τοῦ κωδικῶν τοῦ μοναστη-
ρίου Μουδῶν ἢ Διευχῶν τοῦ ἔτους 1620—93,
τὸ ε' τριάκοντα καὶ τρία ἐκ τῶν τοῦ χωρίου
Βέσσης ἢ ἁγίου Γεωργίου κωδικῶν τοῦ ἔτους
1623—43, τὸ ς' δέκα καὶ πέντε ἐκ τῶν κωδι-
κῶν τῆς ἐξώθεν τοῦ χωρίου Νεότης κειμέ-
νης ἄλλοτε μόνῃς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ
ἔτους 1756—1802, τὸ ζ' τέσσαρα ἐκ τῶν
τοῦ χωρίου Βέσσης κωδικῶν τοῦ ἔτους 1606—
15 καὶ τὸ η' ἕξ ἐκ τῶν τοῦ χωρίου Καλαμω-
τῆς κωδικῶν τοῦ ἔτους 1713—16.

§ 13. Τελευταία δὲ τὴν τάξιν ἔρχεται ἡ
τοῦ κ. Ἰωάννου Ν. Ζωγραφάκη συλλογὴ
τριῶν ἀδαμαντῶν ἢ τριῶν παραμυθίων τῆς
Κρήτης, ἐξεταζομένων ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψὴν.
Τῆς πραγματικῆς ταύτης συγκαμμένης ἐκ σε-
λίδων 144 προτάσσεται προοίμιον, ἐν ᾧ ὁ
συγγραφεὺς τὴν τῶν μύθων γένεσιν διακρίει εἰς
δύο κατηγορίας, εἰς μύθους ἐκ τῆς ἀρχαίας
μυθολογίας ἀπορέοντας, εἰς τοὺς ὁποίους ἀ-
νάγει τὸν τρίτον μῦθον τῆς προκειμένης συλ-
λογῆς, καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς σακηνῆς τοῦ

θεάτρου διδασκαλίας τῶν τραγικῶν ποιητῶν πηγάζοντας, αἵτινες οὕτω ἐλαττωδοτήθησαν εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ. Εἰς τούτους ἀναφέρονται κατὰ τὸν συλλογέα οἱ δύο πρῶτοι τῆς συλλογῆς τοῦ μῦθου, μνείαν ποιοῦμενον πρὸς ἀποδείξιν τῆς γνώμης του προλήψεων τινῶν τοῦ λαοῦ λίαν σχετιζομένων κατ' αὐτὸν πρὸς διάφορα δραματικὰ χωρία, τινῶν δὲ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου. Οὕτω προσομιμασάμενος πειρᾶται εἶτα νὰ ἀνεύρη τὴν γένεσιν τοῦ πρῶτου παραμυθίου ἐν τῷ ἀρχαίῳ μύθῳ τοῦ περὶ Ἀλκίσιδος περιγραφῶν πάντα τὰ κατὰ τὸν μῦθον πιστῶς καὶ κατὰ τὴν τῶν Κρητῶν διάλεκτον, πρὸς ὃν ἀντιπαρὰβάλλοντες τὸ παραμύθιον του εὐρίσκωμεν μὲν ἐνιαχοῦ ὁμοιότητά τινα, ἀλλὰ ἡ ἀνομοιότης καὶ ἡ διαφορὰ ἐπικρατεῖ. Τὴν αὐτὴν ἀκολουθῶν μέθοδον πρὸς ἐξήγησιν καὶ τοῦ δευτέρου παραμυθίου ἀνατρέχει εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Λίγυλλου, τὴν Ἠλέκτραν τοῦ Σοφοκλέους, τὴν Ἰφιγένειαν τοῦ Εὐριπίδου καὶ εὐρίσκων τὸ πρῶτον ὁμοιότητά τινα τῶν συμφορῶν τοῦ οἴκου τοῦ Ἀγαμέμνονος πρὸς τὰ τοῦ μῦθου τῆς Στακτοπούτας, ὃν ἐπιφέρει κατὰ τρεῖς παραδόσεις, τὰς δύο μὲν πρῶτας ἐν ἐπιχωριάζουσῃ κρητικῇ διαλέκτῳ, κατὰ δὲ τὴν τρίτην ἐν ἀθηναϊκῇ, καὶ τέλος ἀντιπαρὰβολὴν τοῦ παραμυθίου ποιοῦμενος πρὸς τοὺς δηλωθέντας μύθους τῶν προρρηθειῶν τραγωδιῶν παρατόλμως καὶ βεβαιασμένως ἀποδέχεται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος παραμύθιον λείψανον παναρχαίου καταγωγῆς, τὴν δὲ πάρατρουμένην σύγχυσιν τῶν προσώπων καὶ τοσαύτας ἄλλας παραλλαγὰς καὶ μεταμορφώσεις διὰ τὸν ὑπερμετρον αὐτοῦ ἔρωτα πρὸς τὰ ἀρχαία αὐταπατώμενος δὲν βλέπει. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐξήγησει τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου παραμυθίου ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς ἀρχαίας μυθολογίας λίαν ἠδέως διαπνεύμενος καὶ παραδόξως ὑπὸ τῆς τῶν Λίγυπτίων, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἠκιστα ἀναψυκτικὴ τυγχάνει, ἀναλύει τὸν περὶ Ὀσίριδος καὶ Ἰσιδος μῦθον, μεταδοθέντα ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων εἰς τοὺς Κρητας, καὶ εἶτα ἐπιτάσσει ἐν καθαρῇ κρητικῇ διαλέκτῳ τὸ παραμύθιον, ὅπως δι' ἀντιπαρὰβολῆς ἐκφανῆς γένηται ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸν αἰγυπτιακὸν μῦθον, συμπεραίνει ὡσαύτως ἀσφαλῶς μὲν, ὡς οἶσται, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ γοητείας τινὸς φερόμενος πρὸς τὰς θαυμαστάς τῶν Λίγυπτίων θεότητας, ἀπαδεχόμενος καὶ τοῦτο λείψανον αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς. Τέλος δὲ ἐπιτίθει τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ μικρὸν

λεξιλόγιον τῶν ἐν τοῖς παραμυθίοις κυριωτέρων λέξεων. Ὁ συλλογικὸς συγγραφεὺς (δηλ. τῆς τε συλλογῆς καὶ τοῦ συλλόγου μας), ἐλέγχεται πάνυ εὐφυῆς καὶ πεπειραμένος ἐρευνητῆς εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τοὺς κόπους πρὸς θεμελίωσιν τῆς γνώμης του, ὅπως τοῦτο ἰκανῶς φαίνεται ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιτυγῶν αὐτοῦ παραλληλισμῶν πρὸς τὰ ἀρχαία καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα ὀρθῶν τινῶν συμπερασμάτων. Ἄλλ' ὁ ζῆλος τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὑπερμετρος, καὶ ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται, τῆς λεπτοῦς ἄλλως αὐτοῦ κρίσεως προτρέχει ἡ φαντασία καὶ φιλοσιμία, ὑπερβαίνει πολλάκις τὰ ἐκαμμένα καὶ πλειστάκις διολισθαίνων σφάλλεται, ἀλλ' αἰεὶ ἀμυλλίζουσαν τηρῶν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐπιστημονικὴν τόλμην, ἣν εὐχόμεθα αὐτῷ καλῶς καὶ αἰσίως ἐκβῆναι ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν γραμμάτων, καὶ δὴ ἀναστρεφόμενῳ οὕτω ἐν τῇ χώρᾳ τῆς μυθολογίας.

Τοιαῦτα, κύριοι, καὶ τοσαῦτα τὰ πολυποικίλα τῆς πνευματικῆς ταύτης τραπέζης ἐδέσματα, τὰ ὑπὸ τῶν ὀρηκῶν τῆς φιλολογίας θεραπόντων οἰκειῶς προσαχθέντα, ἀπαξιούντων καὶ κατ' ἐλάχιστον νὰ ψυχράνωσι τὸν διακαῆ τοῦ μεγάλου εὐεργέτου ἔρωτα οὐ μόνον πρὸς διάσωσιν τῶν ζώντων τούτων στοιχείων τῆς γλώσσης ἀλλ' ὅπως καὶ ὁ ποτὲ θεσπέσιος ἐκείνος τῶν προγόνων μας βίος βαθμηδὸν μετ' εὐλικρινούς ἔρωτος πρὸς τὴν ἐπιστήμην μελετώμενος ἀναδύσῃ ποτὲ ἐκ τοῦ βάρους τῆς ψυχῆς τῶν νεωτέρων ἐλλήνων ζωντανός καὶ ἀληθής, ὅπως ἀπεικονίζεται ἐν τε τοῖς γραπτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις μνημείοις τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὅπως μόνον εὐγενῶς ἀνατραφεῖσαι ψυχὰι δύνανται ν' ἀντιληφθῶσιν. Τὸν δὲ ἔρωτα τούτον διατηρῶν ὁ μέγας εὐεργέτης, ὡσπερ Ἐστιάς τὸ ἱερόν πυρ, ἄσθεστον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἐπ' ἐσχάτων θέλων νὰ ἐπιστέψῃ τὰς ὄντως βασιλικὰς αὐτοῦ χορηγίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ σύλλογος ὀφείλει ἀφ' ἐνός μὲν τὴν ἴδρυσιν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης (ιδεῖαν, ἣν ἐκλεκτοὶ τοῦ ἔθνους λόγοι καὶ ἄλλοι πρὸ πολλοῦ ἤδη ὠνευρεῦθησαν, ἀλλὰ μόνον ὁ σύλλογος ἔσχε τὴν εὐτυχίαν ὑπὸ τὴν φιλοπάτριδα τοῦ μεγάλου πατριώτου διατελῶν σκέπη νὰ πραγματοποιήσῃ), ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν σύστασιν τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, ὑπερ ἡμᾶς σήμερον οὕτω φιλοφρόνως φιλοξενεῖ καὶ τὴν ἠδίστην ἡμᾶς ἐστιῆ πνευματικὴν ἐστίασιν μόνον ἴσως κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα ὑπολειπομένην τῶν εὐκλεῶν ἐκείνων ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀγῶνων, θερμαίνει πάλιν τὸν σύλλογον, τὸ ὁσημέραι

ἀποβαίνον γνήσιον πνευματικόν του τέκνον. δι' ἄλλης ἐπίσης γενναίας καὶ ἀνταξίας τῆς θερμῆς τῆς καρδίας του προσφορᾶς ἐκ 200 λιρῶν πρὸς δημοσίευσιν ἐν τόμῳ ἀγκυροδεσμάτων πάντων τῶν μέχρι τοῦδε συγκομισθέντων ζώντων μυημάτων τῆς γλώσσης καὶ ἤδη ἐν ταῖς ἀρχαῖς τοῦ συλλόγου ἀποκειμένων, ὅπως ταῦτα μὴ μόνον εὐχρηστά ἀποβαίνωσι τῇ ἐκάστοτε ἐπιτροπῇ τὰ τοιαῦτα ἔργα κρινούσῃ ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἤδη ἐπιστήμονες εἰδικῶς περὶ τὴν γλώσσαν μας ἀσχολούμενοι κοροπῶνται ταῦτα πρὸς ὅσον οἶόν τε ταχυτέραν ἀποκατάστασιν τῆς γλώσσης μας.

Ναὶ κύριοι! Οἱ οὗτοι τὰ πλούτη αὐτῶν χαρίζομενοι τῷ ἔθνει, τὸ χρέμα οὐχὶ χάριν τοῦ χρέματος, οὐχὶ τὴν κατ' ὄψιν μόνον ἀληθῆ φιλοδοξίαν θηρεύοντες ἢ τὴν ὑστεροφημίαν, παρασκευασθεῖσαν δι' ἔργων ὑπαγορευθέντων οὐχὶ ὑπὸ ἀληθοῦς πράγματι προαιρέσεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑψίστην τοῦ Εὐαγγελίου μας ἠθικὴν διασπείροντες τὰ πλούτη αὐτῶν μόνον ὅπως ἢ τὴν ψυχὴν αὐτῶν διαφλέγουσα μεγάλη ἠθικὴ ιδέα ἐνσαρκωθῆ, καὶ εἰς ταύτην μόνον ἀποβλέποντες ὡς καὶ τὸ κινῶν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐλατήριον ὑψηλὸν καὶ ἀμιγές πάσης ἐν τῷ κόσμῳ ταπεινῆς ἀπολύσεως εἴτε ἐπιδειξέως εἴτε ἄλλου τοιοῦτου ματαιοῦ πάθους, οἱ τοιοῦτοι δὲν ψυχραίνονται ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτῶν ιδέᾳ, ἀλλ' αἰετοῦ συναντῶσι λογίους ἄνδρας, πτωχοὺς μὲν τὸ βεβλάντων, ἐπίσης δὲ πλουσίους τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν, ὡς ὁ προκείμενος ἄγων ἀριθίλως ἀποδεικνύει. Τότε μόνον ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἱ τοιοῦτοι γίνονται πρόξενοι μερίστων ὠφελειῶν προβαλλόμενοι ὡς παραδειγμα τὴν ἀγνήν αὐτῶν φιλοπατρίαν καὶ τότε ἐνοποιῶνται τὰ πολεμῶς ἐν τῷ βίῳ συγκρουόμενα ἀντίθετα στοιχεῖα εἰς δύναμιν παραγωγὸν μεγάλων ἔργων· οἱ δὲ λόγοι τότε ἐν τῇ ὑπερφάνῳ αὐτῶν ἐπιστημονικῇ διανοίᾳ ὡς εὐπειθεῖς στρατιῶται ἔπονται τῷ ἡγέτῃ αὐτῶν καὶ ἀπὸ κοινῆς οὕτω ὡς πατὴρ μετὰ τῶν τέκνων εἰλικρινῶς συμμοχθῶντες τὰ μεγάλα τῆς ἱστορίας ἔργα πραγματοποιοῦσι, διότι τοὺς πάντας τότε ἐμπνέει ὁ αὐτὸς πῶθος, ἢ αὐτὴ ὑψηλὴ ιδέα ἀνευ ὑποκρίσεως καὶ φιλοδοξίου ἰδιοτελείας. Τοιοῦτος ἡγέτης τυγχάνει καὶ ὁ μέγας τοῦ συλλόγου εὐεργέτης πυκνὴν περὶ ἑαυτὸν συγκροτήσας φάλαγγα στρατιωτῶν, εἰσὶ μὲν πάντοτε ἐγόντων εἰς οἰονδήποτε τοῦ φιλοστόργου καὶ φιλοπατρίδος αὐτῶν ἡγέτου παραγγέλμα μὲχρι θυσίας καὶ ὑπακούωσιν. Ἀπό-

δειξίς τραγὴ τοῦτου ἔστω μόνος αὐτὸς ὁ σύλλογος καὶ διὰ οἱ τὸσον εὐγενῶς φιλοξενούντες ἡμᾶς σήμερον ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτῶν ἐστῆ.

Ἀλλὰ νῦν τῆς ὥρας ἐπιστάσης, ὅπως ἀπέλθωμεν οἰκαδε, εὐγνωμονούντες αὐτοῖς ἀνθ' ὅσας ἐγεύθημεν πνευματικῆς τροφῆς πολλαχῶς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τέρψαντες, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ καθήκον ἀπαραίτητον ἢ ἀνταποδώσωμεν τὴν τσοαύτην αὐτῶν εὐγένειαν καὶ φιλοξενίαν προσφέροντες αὐτοῖς εἰς ἀνάμνησιν τῆς φιλοξενίας τῶν δωρῶν τι ἐκ τῶν ἐνόνητων. Λίτον μὲν, ἀλλὰ μάλα τιμῆεν, καλὸν, ὁ τοῖσι κειμήλιον εἶναι, ὁ φίλοι ξεῖνοι ξεῖνοισι διδοῦσιν. Κοσμοῦντες λοιπὸν τούτους πολλοὺς ἑπαῖνοι καὶ θαυμάζοντες ἅμα τὴν ἀκάματον αὐτῶν φιλοπονίαν ἀπονέμεμεν ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ ὑλικὴν ἀμοιβήν. Καὶ τοῖς μὲν κ. Διαμαντάρῃ, Παναγιώτῃ Μακρῇ, Γ. Παπαδοπούλῳ, Μανασσιδῇ, Χαβιάρῃ, γέρῃ Πολυχρονιάδῳ καὶ Κανελάκῃ, ἐκάστῳ τὸ δεκάκιρον γέρας τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀγωνοθέτου ὀρισθὲν εἰς ἀμοιβὴν τῶν τοῖς ὅρους τοῦ διαγωνίσματος ἐπιτυχῶς ἐκπληρούντων, τοῖς δὲ κ. Κοκκολάτῳ, Παπαϊωάννῃ καὶ Ζωγράφῃ, ἐκάστῳ ἀνὰ πέντε λίρας, διότι κατ' ἀπόρρασιν τῆς ἐπιτροπῆς τὰ ἔργα αὐτῶν, ἐνῶ ὑπολείπονται τῶν ἄλλων πολὺ κατὰ ποσόν, ἤτοι διὰ τὸ σύντομον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιὸν ἐκρίθησαν ὑποδέεστερα. ἂν καὶ δὲν παρεκλίνοισι τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐσφαλμένως πολλαχῶς ἐρμηνεύονται, σημειώσεις ἐρμηνευτικῆς παραλείποντες καὶ πολλακῶς ἐκδιχάζομενοι γνώμας καὶ κρίσεις λίαν τολμηράς. Ἐν τούτοις ὅμως πέποιθεν ἢ ἐπιτροπῇ, ὅτι ἀποστελλόμενα καὶ αὐθις καθ' ὕλην συμπεπληρωμένα καὶ μετὰ κρίσεων ἤττον ἐσφαλμένων, θὰ τύχῃσι τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Τελευτώντες δὲ τὸν λόγον καὶ αὐθις ἔπαινας ἑπαῖνοινας καθήκον ἡμῶν ἀναγκαῖον ἡγορούμεθα καὶ τοὺς παρεστῶμεν. ὅπως μηδέποτε παύσωνται οὕτω φιλοπόνως ἐργαζόμενοι εἰς διάσωσιν τῶν τιμαλφεσσοτάτων τούτων θεσχυρῶν τῆς γλώσσης, ὑπομνησκόντες αὐτούς, ἥτι ἐμμένοντες ἐν τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ σταδιοδρομικῶς φαίνονται ἔργῳ φιλόμουσοι καὶ φιλοπατρίδες, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατέχουσι βαθειῶς ἐρριζωμένην τὴν ἐνοιαν τῆς πολυτιμῆς ἐκείνης τοῦ Ὁμήρου φήσεως· «εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Θ΄

(Τακτικῆ)

Τῆς 8 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀγγελλούσης, ὅτι ἐξελέξατο προσωρινὸν πρόεδρον τὸν κ. Θ. Σαλτέλην ἀντὶ τοῦ ἀποδημούντος τακτικοῦ προέδρου αὐτῆς κ. Curtis καὶ ζητούσης, ὅπως τεθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ συλλόγου τοπογραφικαὶ ἀρχαιολογικαὶ διατριβαί.

Τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης, ὅπως ἐκρυσθῶσιν καὶ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι τῷ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς κ. Γ. Μακρίδῃ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ μεταφράσει τῆς «περὶ τοπογραφίας Ἰλίου» πραγματείας τοῦ κ. Calvert τῆς δημοσιευθεσμένης ἐν τῷ περιοδικῷ.

Τοῦ κ. Α. Λεβάλ, ἀνακοινουμένου, ὅτι κινδυνεύουσι νὰ καταστραφῶσι δύο σπουδαῖαι ἐπιγραφαὶ ἐπὶ κατεδαφιζομένου μέρους τῶν τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ προτεινόντος, ὅπως ὁ σύλλογος καταστήσῃ τοῦτο γνωστὸν τῷ διευθυντῇ τοῦ ἀυτοκρατορικοῦ μουσεῖου Χαμηδῆ βέη πρὸς διάσωσιν αὐτῶν.

β') Ἀναμνησκείται ὁ προϋπολογισμὸς τῆς ἰδρυομένης ἀκλιτεχνικῆς ἐπιθέσεως τοῦ συλλόγου.

Ἢ ἐπὶ τούτου ἀπόφασις ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

γ') Ἀγγελλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Μ. Λογοθέτης, ἱατρός.

δ') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἀναμνησκαι τὴν ἐξῆς κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῶν πονημάτων τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, ἐχουσαν ὡδε.

Κρίσις.

Εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιτροπὴν παρεπέμφθη ἀποτίως ὑπὸ τοῦ προεδρείου πρὸς κρίσιν σειρά διδασκτικῶν γαλ-

λικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων παιδῶν ὑπὸ Διονυσίου Κοντογεώργη, καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἐν τῷ ἐν Πέτραι ἀλληλικῷ λυκείῳ τοῦ κ. Νεφέστου Χατζη-χρήστου.

Ἢ ἐκπαιδευτικῆ ἐπιτροπῆ καίπερ λίαν ὀψέ, ἐν ταῖς ἐσχάταις τοῦ ἤδη ληξάντος συλλογικοῦ ἔτους ἡμέραις, ὑπὸ τοῦ πονήσαντος ἀποσταλέντα τὰ βιβλία ταῦτα, ὅτε, ὡς γνωστὸν, οὐκ ὀλίγα ἐργασίαι συσσωρεύονται ἐν ταῖς ἐπιτροπαῖς ἐκάσταις τοῦ συλλόγου, μάλιστα δὲ τῇ ἐκπαιδευτικῇ, ὅμως μὴ θέλουσα νὰ ὑστερήσῃ τοῦ προεδρείου εἰς τὴν προθυμίαν ἀνεδέξατο τὴν ἐντολήν καὶ ἀνέθηκε τὴν περὶ τούτων κρίσιν εἰς εἰδικὴν ἐκ τῶν ἐκυτῆς μελῶν τριμελῆ ἐπιτροπὴν, ἣτις διεξέλιθουσα αὐτὰ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιστασίας ὑπέβλεπε τὴν ἐκυτῆς κρίσιν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ ἐν ἐπὶ τούτῳ γενομένη ἐκτάκτω συνεδριάσει. Ἢ δὲ ἐκπαιδευτικῆ ἐπιτροπῆ μετὰ προσοχῆς ἀκούσασα καὶ συζητήσασα ἐν τισι σημείοις, ἐπιδοκιμάσασα ταύτην ἀνέθηκε μοι τρίτῳ τῶν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ὡς εἰσηγητῇ τὴν ἐν ὑμῖν ἀνάγνωσιν αὐτῆς πρὸς κύρωσιν κατὰ τὴν ἐσπεραν ταύτην.

Ἢ προκειμένη σειρά γαλλικῶν διδασκτικῶν βιβλίων συνίσταται εἰς τέσσαρα ἴδια συγγράμματα, τὰ μὲν τρία πρῶτα χειρόγραφα, τὸ δὲ τέταρτον ἐντυπον, ἧτοι: Ἀλφαβητάριον γαλλικόν. Πρῶτας ἀσκήσεις εἰς τὴν γαλλικὴν γλώσσαν. Ἀρθολόγιον καὶ Νέαν ἐπιμέθοδον ὁδηγὸν εἰς τὸ γαλλιστὶ διαλέγεσθαι.

Ἐνὸς ἐκάστου τούτων ἀνάγνωσιν βραχυτάτην ποιούμεθα, ὅπως ὡς ἐν σκιαγραφίᾳ δηλωθῆ τὸ τε περιεχόμενον αὐτῶν καὶ ἡ τάξις καὶ μέθοδος, ἣ χρῆται ἐν αὐτοῖς ὁ συντάκτης, καὶ οὕτω καταστῆ εὐχερεστέρη ἡ ἄξις καὶ ἐκτίμησις τῶν ὑπὸ κρίσιν βιβλίων.

Α΄.

Τὸ μὲν ἀλφαβητάριον ἐκ σελίδων 110 συγκεῖμενον εἰς σχῆμα δ' ἕκτου κοινῷ πραγματεύεται α') μὲν περὶ τῶν γραμμάτων καθόλου τῆς γαλλικῆς ἀλφαβήτου, β') δὲ ἐν πινάκῃ 72 περὶ συλλαβῶν καὶ λέξεων, περὶ ὑπορρίνων φωνηέντων, περὶ ἀνωμαλιῶν ἐν τῇ προφορᾷ, περὶ συνεχρωμῆσεως τῶν λέξεων (liaison des mots), καὶ περὶ σημείων ὀρθογραφικῶν καὶ στίξεως. Τοῖς πλείστοις δὲ τῶν πινάκων τούτων ἀκολουθεῖ τοῖς μὲν λεξιλόγιον ἧτοι κατάλογος λέξεων πρὸς ἀποστήθισιν, τοῖς δὲ ἀσκήσεις πρὸς τὴν ὀρθὴν προφορὰν καὶ

ἀνάγνωσιν. Εἶτα ἐπέρχονται πρὸς τροχάδην ἀνάγνωσιν φράσεις σύντομοι καὶ ἀπλῶς συγκείμενοι ἐκ λέξεων κατ' ἀρχὰς μὲν μονοσυλλάβων (phrases monosyllabiques), εἶτα δὲ πολυσυλλάβων (phrases polysyllabiques). Ὡς κατὰ κλίσεις δὲ τοῦ ὅλου ἀλφάβηταρίου ἐπισυνάπτεται σύντομος πραγματεία περὶ προφορᾶς ἐν σελήσι 15 ἐξ ἑπτὰ κεφαλαίων, ὧν ἐν μὲν τῷ α' ὁ λόγος περὶ τῆς τῶν γραμμῶν καθόλου προφορᾶς, ἐν δὲ τῷ β' περὶ τῶν τόνων ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν τονιζομένων φωνηέντων, ἐν δὲ τῷ γ' περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἀπλῶν φωνηέντων, ἐν δὲ τῷ δ' περὶ τῆς τῶν συνθέτων φωνηέντων καὶ τῶν δισηθῶν, ἐν δὲ τῷ ε' περὶ τῆς τῶν συμφώνων, ἐν δὲ τῷ ς' περὶ τῆς τῶν υποφώνων φωνηέντων, ἐν δὲ τῷ ζ' τέλος περὶ τῆς τῶν ὑγράων φωνῶν il καὶ ille καὶ gn.

Τοῦτο ἐστὶ τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ κατάταξις τοῦ προκειμένου ἀλφάβηταρίου.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἀλφάβηταρίον τοῦτο πολλὴν μὲν ἔχει τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ πλείστα τῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολαίσις τοιούτων ἐν χρήσει, διαφέρει δ' ἐκεῖνων κυρίως τοῖσδε:

α') Ὅτι ἐν τούτῳ δὲν λαμβάνονται πάντα τὰ σύμφωνα κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀλφάβητῳ τάξιν μετὰ πάντων τῶν φωνηέντων ἀπλῶν τε καὶ συνθέτων πρὸς σχηματισμὸν συλλαβῶν καὶ λέξεων, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ πινάξιν φέρονται πρῶτον τὰ εὐχερέστερα τὴν προφορὰν σύμφωνα, οἷον τὸ m, n, l καὶ r, εἶτα τὰ ἀλλήλοις συγγενῆ τὴν προφορὰν b, p, d, t, f, v, s, z, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἀπλῶν φωνηέντων a, o, u, i, y' ἔπειτα δὲ ἐν ἄλλοις πινάξιν ἐπομένοις τὰ αὐτὰ σύμφωνα μετὰ τοῦ φωνήεντος e ὑπὸ τὰς τέσσαρας αὐτοῦ μορφάς, e, é, è, ê, καὶ τέλος ἐν ἄλλοις ἐπομένοις πινάξιν τὰ δυσκολώτερα τὴν προφορὰν c, ç, g, j.

β') ὅτι τὰ διπλᾶ σύμφωνα th, rh καὶ gn ἐν ἰδίῳ περιέχονται πινάξιν οὐδ' ἀναμιξί μετὰ τῶν ἄλλων φέρονται.

γ') ὅτι ὑπάρχουσιν ἀσκήσεις ἰδίαι ἐπὶ τῶν δισηθῶν καὶ τῶν συνθέτων φωνηέντων καὶ τῶν ἐνρίνων φωνηέντων κλπ.

δ') ὅτι ἐκ συλλαβῶν δεδιδαγμένων ἐν προηγῆσαι πινάξιν ἀνοόμενος τὴν ὕλην ὁ συντάκτης σχηματίζει τὰς λέξεις, ὅπερ βεβαίως ἐυκόλυνει τὸν παιδα εἰς τὴν ὀρθὴν προφορὰν καὶ ἐνθαροῦναι ἡδύναται εἰς τὴν μελέτην.

ε') ὅτι μετὰ τὸν 19 πινάξιν ἄρχεται ἡ ἀνάγνωσις ἀπλῶν καὶ βραχυῶν φράσεων ἐξ ἐ-

γνωσμένων ἤδη λέξεων, ὅπερ τὰ μέγιστα συντελεῖ πρὸς ἐκμάθησιν ξένης γλώσσης.

ς') ὅτι τοὺς περὶ προφορᾶς κανόνας καλῶς ποιῶν ἐπιτάσσει τῇ ὅλῃ διδασκῆτι ὅλη ὡς παρὰ ρήματα, διότι οἱ κανόνες οὗτοι τῷ μὲν ὑπὸ διδασκάλου διδασκόμενῳ εἰσι παντελῶς σχεδὸν περιττοί, ἅτε διὰ ζώσης φωνῆς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ μαθάνονται τὴν προφορὰν πραγματικῶς, χρησιμεύουσι δὲ μόνον τοῖς βουλομένοις καθ' ἑαυτοὺς νὰ μάθωσι πῶς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Διὰ ταῦτα ἡ ἐπιτροπὴ νομίζει, ὅτι τὸ παρὰ ρήματα τοῦτο τὸ περὶ προφορᾶς δυνατὸν καὶ ἴσως ἄμεινον ἐντελῶς νὰ παραλειφθῆ.

Τοιαύτας ἀρετὰς ἔχον τὸ ἀλφάβηταρίον ἡ ἐπιτροπὴ κρίνει πολλῶ ὑπέρτερον τῶν πλείστων παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει τοιούτων· οὐχ ἤττον ὅμως καθήκον ἑαυτῆς ἡγήσεται νὰ υποδείξῃ καὶ ὀλίγα τινὰ τῶν ἐν αὐτῷ, μάλιστα δὲ ἐν τῷ περὶ προφορᾶς παρὰ ρήματι ἐγκαισπαρμένων ἀμαρτημάτων, ὀλιγίστων μὲν πραγματικῶν τῶν δὲ λοιπῶν περὶ τὴν ἀκριβείαν καὶ σαφήνειαν τῆς ἐκφράσεως, ἅπερ οὐκ ὀλίγον ἐλαττοῦντα τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν τοῦ ὅλου βιβλίου ἀνάγκη νὰ διορθωθῶσιν, ἐάν ὁ πονήσας διανοητῆται νὰ ἐκδώσῃ αὐτὸ εἰς φῶς.

1) Ἡ τελευταία τοῦ 71 πινάκος σημείωσις ἐστὶ περιττὴ εἰ μὴ ἡμαρτημένη, ὅτι «τὸ λεκτικὸν ἄφωνον e δὲν ἐμποδίζει τὴν συνεκρόνησιν τοῦ πρὸ αὐτοῦ συμφώνου μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως, un jeune élève, elle aime à lire, prendre un livre».

2) Δὲν λέγεται, τίνα τροποποίησιν ἐπιφέρει ἡ ὑπὲρ τὸ a καὶ u τιθεμένη βαρεῖα εἰς τὴν προφορὰν τῶν φωνηέντων τούτων· ἐξ οὗ ὁ παῖς θ' ἀπορῆ, πῶς ν' ἀπαγγέλλῃ τὸ τοπικὸν π. γ. ἐπίρρημα oïh καὶ τὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον ou, πῶς τὸ ἄρθρον la καὶ τὴν λέγουσσαν τοῦ parla καὶ πῶς τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα là.

3) Οὐκ ὀρθῶς ὀνομαζόνται ἐνρίνα φωνήεντα οἱ συνδυασμοὶ τῶν φωνηέντων μετὰ τοῦ m καὶ n. Ὀρθότερον ὀητέον «τὸ m καὶ n ἐν τοῖς συνδυασμοῖς τούτοις εἰσὶν ἐνρίνα, ἢ προφέρονται ἐνρίνωσ». Εἰ δὲ παρελθῆεν ὁ πονήσας τὸ ὄνομα ἐκ γάλλων γραμματικῶν, τοῦτο δὲν σημαίνει καὶ ὅτι εἶναι ὀρθόν.

4) Ἡμαρτημένον ἐστίν, ὅτι τὸ h ἄφωνον μετὰ τοῦ t καὶ r ὄν προφέρεται ὡς ἀπλοῦν t καὶ r. Οὐχὶ τὸ h, ἀλλὰ ὁ συνδυασμὸς th καὶ rh προφέρεται ὡς ἀπλοῦν t καὶ r.

5) Λίαν ἀσχερὴ καὶ σκοτεινὸν τὸ περὶ τῆς ὑγράς φωνῆς il λεγόμενον, ὅτι «τὸ l λεκτικὸν

ἢ διπλοῦν ἔχον πρὸ αὐτοῦ τὸ ἰ λαμβάνει λεῖον τινα καὶ ὑγρὸν ἔχον προσφερόμενον ὡς αλιε, ελιε, ἢ κοινότερον κρη. ερη, μονοσυλλάβως ὁμως συμφώνως πρὸς τὸ προηγούμενον φωνήεν».

6) Ὡσαύτως τὸ περὶ τῆς ἐτέρας τῶν ὑγρῶν φωνῶν ηη «ὅτι ἀποτελεῖ ἰδίαν φωνήν ὑγράν, ὡς εἰ ὑπῆρχε κατόπιν αὐτοῦ τὸ ι».

7) Τοὺς συνδυασμοὺς δύο ἢ πλείονων φωνηέντων διακρίει μὲν εἰς σύνθετα φωνήεντα (αι, ει, ου, ου καὶ εε) καὶ διδύγγους (οἰ, αυ, ου καὶ ηυ), τὸν αὐτὸν δὲ διδίδει ὄρισμόν ἀμφοτέρωθεν λέγων· «Σύνθετα φωνήεντα παρὰ Γάλλοις ὀνομάζονται δύο ἢ πλείονα φωνήεντα συναποτελούμενα μίαν φωνήν» καὶ· «Δύο ἀλλεπάλληλα φωνήεντα ἀπλῆ ἢ σύνθετα ἐκφωνούμενα διὰ μιᾶς φωνῆς ὀνομάζονται διδύγγους παρὰ Γάλλοις».

8) Τὰ περὶ τῆς διδύγγου αυ λεγόμενα δὲν ἔχουσι ὁρθῶς, ὅτι αἱ διδύγγος αυ ἐπομένου φωνηέντος λαμβάνει τὴν προσφραν τοῦ ἡμετέρου γ πρὸ τῶν φωνῶν ε καὶ ι»· διότι κατὰ ταῦτα τὸ *mauer* ἢ ἀπηγγέλλετο πῆε καὶ οὐχὶ *παυε*· ἔδει μᾶλλον ρηθῆναι οὕτως· «ἐν τῇ προσφρᾷ τῆς διδύγγου αυ πρὸ φωνηέντος τὸ δεύτερον τῶν δύο ε, εἰς ἃ ἀναλύεται τὸ γ, προσφέρεται ὡς γ πρὸ τοῦ ε καὶ ι».

Καὶ ἄλλαι τινὲς τοιαῦται ἀνακρίβειαι καὶ ἀσάφειαι ἐνυπάρχουσιν ἐν τῷ περὶ προσφρᾶς παραρτήματι, ἃς προτρέπεται ὁ πονήσας ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ ἔργου ν' ἄρα ἐκ τοῦ μέσου.

B'.

Τὸ δὲ β' τῆς σειρᾶς σύγγραμματα τὸ ἐπιγραφόμενον *Αἱ πρῶται ἀσκήσεις εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν* ὀρίζεται τοῖς μαθηταῖς τοῦ προκαταρκτικοῦ τμήματος τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πρὸς χρῆσιν αὐτῶν ἀμφοτέρων ἀναγνωσκῆσαι καὶ οἰοῦναι συμπλήρωμα ἔστι τοῦ ἀρθραθιαρίου.

Σύγκριται δὲ τὸ βιβλίον τοῦτο ἐκ σελίδων 70 περιεχοῦσών 100 μαθήματα διαλαμβάνοντα περὶ τῶν ἁρθρων, τοῦ τε ὀριστικοῦ καὶ τοῦ ἁρθιστοῦ, περὶ οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν παθητικῶν παρακειμένου κατ' ἄρχας μὲν εἰς ὀνομαστικὴν μόνον πτώσιν, εἶτα δὲ καὶ εἰς γενικὴν καὶ δοτικὴν, περὶ παραθετικῶν ἐπιθέτων, περὶ ἀριθμητικῶν ἐπιθέτων, περὶ ἐπιρρημάτων ποσοτικῶν, περὶ ῥημάτων, περὶ οὐσιαστικῶν κτητικῶν ἀτωνομητῶν, καὶ τέλος περὶ ἁρθητικῶν προτάσεων διὰ τοῦ avoir καὶ être. Πολλὰ γὰρ δὲ παρεκείρονται καὶ θέματα πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν δεδιδασκμένων.

Τούτοις δ' ἐπισυνάπτεται συμπλήρωμα ἐκ σελίδων 25 περιέχον 1) συλλογὴν λέξεων περὶ τὰς 600 διηρημένας εἰς συστήματα καθ' ὕλην, οἷον λέξεις ἀναφερομένας εἰς τὴν σύστασιν τοῦ συμπαντος, εἰς τὴν ἐξοχίαν, εἰς τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ζωικόν τῆς φύσεως βασιλείου, εἰς τὰ τῆς πόλεως καὶ τῆς οἰκίας, εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὰς τροφὰς καὶ τὰ ποτά, εἰς τὰ τῆς διδασκαλίας κλπ. καὶ 2) διαλόγους τινὰς συντόμους καὶ εὐκόλους ἐκ τῶν ἤδη ἐγνωσμένων τοῖς παισὶ λέξεων συγκεκρισημένους.

Ἐν ταῖς πρῶταις ἀσκήσεσι ταύταις, ἢ τε ὕλη ἐστὶν ἐκλεκτὴ καὶ προσφωτιστὴ οἷς ὠρισταὶ μαθηταῖς καὶ ἡ κατὰτάξις καὶ διεξαγωγὴ αὐτῆς μεθοδικωτάτη καὶ ἀμειπτος.

Γ'.

Τὸ δὲ *Ἀρθολόγιον* τρίτευγον ἔν, τοῦ μὲν α' τεύχους ἐξ 70 σελίδων συγκεκριμένου, τοῦ δὲ β' ἐξ 111, τοῦ δὲ γ' ἐξ 134, ἐκάστου δὲ εἰς 12 κεφάλαια διηρημένου, συλλογὴ ἐστὶν ἐκλεκτῶν τεμαχίων ἐκ διαφόρων ἀρίστων Γάλλων συγγραφέων πεζῶν τε καὶ ποιητῶν πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν ταῖς προγυμνασιακαῖς καὶ ταῖς κατωτέραις τῶν γυμνασίων τάξεσι. Καὶ τὸ μὲν α' τεῦχος τοῦ ἀρθολογίου μετὰ προεισαγωγικὰ τινὰ προγυμνάσματα, ἢτοι φράσεις ἀπλῆς κατ' ἐρωταπόκρισιν καὶ ἄλλας ἀπλῆς καὶ βραχείας φράσεις, περιέχει ἀνέκδοτα καὶ χαρακτῆρας 12, μύθους 22 καὶ δώδεκα μικρὰ λυρικά ποιήματα· τὸ δὲ β' τεῦχος περιλαμβάνει παραβολὰς 11, 14 μικρὰ διηγήματα, 11 περιγραφὰς ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, 6 διαλόγους καὶ 6 λυρικά ποιήματα. Ἐν δὲ τῷ γ' τεύχει περιέχονται ἱστορικὰ καὶ ἠθικὰ διηγήματα 12, ἐπιστολαὶ 7, δραματικὰ τεμάχια ἐν πεζῷ λόγῳ 3 καὶ 7 λυρικά ποιήματα.

Καὶ ἡ τοῦ Ἀρθολογίου ὕλη ἐστὶ καλλίστη καὶ μεθοδικωτάτη συντεταγμένη ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων χωροῦσα εἰς τὰ συνθετώτερα· καθόλου δὲ τὸ ἀρθολόγιον τοῦτο ἀποτελεῖ καλλίστην ἀνθοδέσμαν ἐκ ποικιλόχρων καὶ εὐόσμων συμπεπλεγμένην ἀνθέων καὶ ἐν ἁρμονίᾳ θελατικῇ συναρμυσμένων. Καὶ ἀληθῶς ὑπερέχει πολλῶ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν ὁμοίων του· διότι τοῦτο μόνον πρὸς τοῖς ἄλλοις περιέχει καὶ ἀσκήσεις εἰς τὸ διαλέγεσθαι ἐν ἐρωτήσεσιν (questionnaire) ἐπὶ πάντων τῶν μερῶν τῶν ἀναγνωσμάτων ἐκάστων, οἷς ἐπισυνάπτονται αὐταὶ ὅπερ καὶ εὐχέρειαν ἰκα-

νήν παρέχεται τῷ μαθητῇ, ὑποδοθησὺν αὐτῷ εἰς τε τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν τῶν πρὸς αὐτὸν γαλλιστί ὑπὸ τοῦ διδασκάλου γινομένων ἐρωτήσεων καὶ τὸν σχηματιστὸν τῶν προσηκουσῶν αὐταῖς ἀποκρίσεων, καὶ ἡδονὴν οὐ μικρὰν τὴν ἐκ τῆς αὐτενεργείας προσγινομένην. Ἐξ ὧσων δ' ἡμεῖς γινώσκομεν, τὸ πρῶτον νῦν προσφέρεται τῇ ἐλληνίδι νεότητι τοιοῦτον ἐγχειρίδιον. Οὐχ ἥττον ὁμως ἢ ἐπιτροπὴ φρονεῖ, ὅτι εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέςτερον ἐπιτευχθήσεται ὁ σκοπός, οὐ στοχάζεται ὁ συντάκτης, ἐὰν ἐν τῷ τέλει ἐκάστου τεύχους προστεθῇ καὶ λεξιλόγιον τῶν ἐν αὐτῷ ἀπαντωσῶν λέξεων καθ' ὃν τύπον φέρονται ἐν τῷ καιμένῳ, ὅτε περιττῆς καθισταμένης τῆς ἐν ὑποσημειώσεσι μεταφράσεως τῶν λέξεων καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἔσται ἢ ἀντικατάστασις αὐτῆς ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι διὰ τῆς ἐρμηνείας τῶν φράσεων τῶν ἀποτελουσῶν ἰδιωτισμούς τῆς γαλλικῆς γλώσσης.

Δ'.

Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον τῆς σειράς διδασκτικῶν βιβλίων σύγγραμμά ἐστιν ὁ *Νέος ἐπιμέθοδος ὁδηγὸς εἰς τὸ γαλλιστί διελύεσθαι* ἐπὶ τῇ βίασι τῶν ὁδηγῶν Otto, Gaspey καὶ Sauer.

Ὁ ὁδηγὸς οὗτος ἐντυπος ὢν ἐκ 12 τυπογραφικῶν φύλων σχήματος ὀρθοῦ διήρηται εἰς τρεῖς μέρη. Καὶ τὸ μὲν α' μέρος περιέχει βραχυεῖας καὶ εὐκόλους ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ἐλληνιστί τε καὶ γαλλιστί ἐν 57 κεφαλαίοις προτασσομένου λεξιλογίου περιέχοντος τὰς λέξεις ἐκάστης συνδι' ἀλέξεως ἡρμηνευμένας. Ἐν τῷ α' τούτῳ μέρει αἱ ἐπομέναι ἐρωταποκρίσεις εἰσὶ βαθμιδαῖα προεκτάσεις τῶν προηγουμένων, προστιθεμένων ἐκαστοτε νέων φράσεων καὶ ἰδιωτισμῶν πρὸς τοὺς ἤδη γνωστούς. Οὕτω δὲ συκομιζέται τὸ ὕλικόν πρὸς σχηματισμὸν καὶ ἄλλων εὐκόλων φράσεων ἐξ ὠρισμένων λέξεων. Τὸ δὲ β' μέρος *Entretiens faciles* ἐπιγραφόμενον περιλαμβάνει ἐν 16 κεφαλαίοις ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις γαλλιστί μόνον προηγουμένου καὶ ἐνταῦθα τοῦ προσήκοντος λεξιλογίου ἐν ἐκάστῳ κεφαλαίῳ. Ἐν δὲ τῷ γ' μέρει (*vocabulaire*) περιέχεται ἐν 15 κεφαλαίοις συλλογὴ τῶν συνηθεστώτων καὶ κοινοτάτων λέξεων τῆς συναστρωφῆς. Παντὶ δὲ κεφαλαίῳ ἀκολουθεῖ σειρά ἐρωτήσεων γαλλιστί, τοῦ μαθητοῦ ὀφείλοντος νὰ σχηματίξῃ ἐκ τῶν προηγουμένων λέξεων αὐτὸς τὰς εἰς ταῦτα ἀποκρίσεις. Ἐν δὲ τῷ δ' μέρει τοῦ

ὁδηγοῦ (*Conversations en francais*) περιλαμβάνονται 22 διαλόγοι συνεχῆς κατ' ἐρωταποκρίσιν ἐκαστος περὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικαιμένου.

Ἢ ἐν τῷ ὁδηγῷ ὕλη καλλίστη ἐστὶ καὶ πλουσία ἢ δὲ μέθοδος τοιαύτη, ὥστε μὴ περιοριζομένη ἀπλῶς εἰς πορισμὸν τῆς μνήμης ὑλικοῦ, ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ἀκοήν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν ἀντιλήψιν καὶ βαθμηδὸν εἰς τὴν κρίσιν, διεγείρουσα τὴν αὐτενεργείαν τοῦ μαθητοῦ ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν προσηκουσῶν ἀποκρίσεων.

Τοιαῦτα, κύριοι, ἐν συντομίᾳ τὰ τέσσαρα βιβλία, ἅπερ ὁ πονήσας κ. Δ. Κοντογεωργῆς ὑπέβαλε διὰ τοῦ συλλόγου εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς.

Ἢ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἀπιδούσα εἰς τὰς πολλὰς ἐν αὐτοῖς ἀρετὰς, ἤτοι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν καλλίστην τῆς ὕλης ἐκλογὴν καὶ κατατάξιν καὶ τὴν εὐμέθοδον διεξαγωγὴν αὐτῆς, ἐτι δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτοῖς θεμάτων καὶ ἀσκήσεων πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν διδασκομένων καὶ ἀσκήσιν περὶ τὸ εὐκόλως διελύεσθαι καὶ γράφειν, εἰς ὃ ὁμολογεῖ ἢ ἐπιτροπῆ, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα πλεονεκτοῦσι πάντων σχεδὸν τῶν αὐτοῖς ὁμοίων, ὅσα ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς σχολαίσις εἰσὶν ἐν χρῆσει καὶ ὅτι φέρουσι πάντα τὰ στοιχεῖα δοκιμῶν διδασκτικῶν βιβλίων καὶ πεισθεῖσα, ὅτι ὁ πονήσας ἔτυχεν οὐ στοχάζεται σκοποῦ, ἐγκρίνει αὐτὰ ὡς ἄρμοδιώτατα εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ θερμοῦς συνίστησι πᾶσι τοῖς προϊσταμένοις τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων τὴν εἰς ταῦτα εἰσαγωγὴν αὐτῶν πρὸς διδασκαλίαν.

Τὴν ἀναγνωσθεῖσαν κρίσιν ἐγκρίνει ὁ σύλλογος.

ε') Ἀγγέλλεται μετὰ λύπης ὁ θάνατος τοῦ Β. Πυλάδου γενομένου ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ συλλόγου.

ς') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ κ. Δ. Χαδικῆ «Περὶ τῆς Καρικῆς πολέμου Κασαρίας» καὶ λυεταὶ ἢ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΙΛ

("Εκτακτος)

Τῆς 14 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. I. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Ἡ ἐορτὴ ἤρξατο τῆς 2 μ. μ. ὄρα ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ συλλόγου αἴθουσῃ, ἐν ἣ διακρίνοντο ἡ Α. Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος ὁ Ε΄, οἱ σεβ. συνοδικοὶ ἄγιοι Φιλιππουπόλεως καὶ Σισανίου καὶ ὁ γωρεπίσκοπος τοῦ Πέραν, ὁ Ἐξ. πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἄνδρ. Κουντουριώτης, ὁ κ. Δ. Μεταξῆς ἀ΄ γραμματεὺς τῆς βασιλικῆς ἐλληνικῆς πρεσβείας, ὁ κ. Clement Huart β΄ διερμηνεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἐκπροσωπῶν τὴν Α. Ἐξ. τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας κόμητα Montebello, ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου Μαυρογενῆς πασσῆς, ὁ γενικός πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἐπαμ. Μαυρομμάτης, ὁ Γεωργάκης ἐφένδης Ὁχάνης ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας Μουγγῆ πασσῆ, οἱ διευθύνοντες Πηλλάδος καὶ Ζαππείου καὶ πλείστοι λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες.

Καὶ ἀ΄) ὁ πρόεδρος ἀναγνώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ λήξαν συλλογικὸν ἔτος, ἔχουσιν ὧδε.

Παραγνώτατε δέσποτα καὶ λοιπὴ ἐρίτιμος ἀμύγηρα.

Τῷ πατρῷῳ ἔθει ἐπόμενος καὶ τῷ κοινῷ νόμῳ στοιχῶν προάγματι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καθ' ἣν ὁ ἐλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος τελεῖ τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην ἀμνηστηρίδα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, ἵνα δῶ λόγον τῶν αὐτῷ πεπραγμένων, καὶ οὕτως ἐκπληρώσω τὸ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ ἐπιβαλλόμενον τῷ ἀειπροεδρῷ αὐτοῦ ὑστατον καθήκον.

Ὡς ὁ βίος τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, οὕτω καὶ ἡ τῶν πνευματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων ἡλικία οὐκ ἀριθμῶ ἔτων μεμίσθηται, ἀλλὰ τῆς σφαιρικῆς τελειότητι τῆς δράσεως αὐτῶν διακρίνεται καὶ κρίνεται. Τὸ ζῆν οὐκ ἐστὶν ὁ προσωρισμὸς αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ εὐ βιώναι, καὶ συνωδᾷ τῷ καθολικῷ τῆς ἀνθρωπότητος νόμῳ τὸ προκόπτειν καὶ προάγεσθαι. Ἡ βαθμιαία ἐπ' ἀγαθῷ ἀνάπτυξις ἦν,

ἔστι καὶ ἔσται τὸ ἀκρότατον σημεῖον, πρὸς ὃ δέον ἵνα κατατείνωσιν ἄπασαι αἱ ἐνεργεῖαι τῆς λογικῆς ὑπάρξεως.

Ὁ ἐλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος πῶς ἄρα γε διήνησε καὶ τὸ ἤδη λήγον ἔτος αὐτοῦ: Μὴ τοῦτο ἄσχημον καὶ ἀφανὲς συγχέεται ὄλας μετὰ τῶν παρελθόντων, μηδεμίαν ἰδιόζουσαν ἀτομικότητα κεκτημένον; Μὴ τὴν τετριμμένην διετέλεσε βραδίζων, μηδὲν κατακτησάμενος τὸ διακριτικὸν γνώρισμα, ἀλλ' ἔλθων παρῆλθεν: Ἡ τοὺς οἴκους τῆς διασκεψέως λολογισμένως στρέφων ἐχώρησεν, ἔστω καὶ καθ' ἐν βῆμα μόνον, πρὸς τὰ πρόσω: Τοῦτο κατὰ δὴλον γενήσεται, πέποιθα, ἐκ τῶν ἐπομένων, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀσθενείας τοῦ λέγοντος.

Ὁ συλλογικὸς ἐνιαύσιος βίος τρέφεται μὲν καὶ αὖξει διὰ πολλῶν θερητικῶν καὶ εὐχύμων οὐσιῶν, ἰδίχ δὲ διὰ σφῶν ἐπιστημονικῶν πραγματειῶν, ἀναγινωσκόμενων καὶ συζητουμένων ἐν τακτικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασις. Αὗται διὰ πολυμυχιῶν καὶ πολυδιαιδάλων ὀργανικῶν λειτουργιῶν, τῶν συζητήσεων φημί, δισχετευόμεναι ἐν αὐτῷ ἀρμολοιοῦνται καὶ τρέφουσιν. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ συλλογικὸς βίος ταύτην ἔσχε τὴν ἀρετηρίαν τῆς ποικιλοτρόπου αὐτοῦ δράσεως. Ἐν πέντε καὶ τριάκοντα συνεδρίασις συνεκάλεσε τὰ μέλη αὐτοῦ, τριάκοντα τακτικαῖς καὶ πέντε ἐκτάκτοις. Πρώτιστον αὐτῶν ἀντικείμενον ἐγένετο ἡ ἀνάγνωσις σπουδαίων καὶ ἐμβριθῶν πραγματειῶν. Καὶ τοιαῦται εἰσιν αἱ ἐπόμεναι: Ὁ κ. Πελοπίδας Κούππας ἐν μιᾷ πραγματεῖα ἀνέγνω «Περὶ κατασκευῆς θῶλων παρὰ βυζαντινοῖς». Ὁ αὐτὸς ἐν πέντε ἀναγνώσμασιν ἐπραγματεύθη «Περὶ Καρχοῖ δὲ χαμισῆ (μονῆς τῆς Χώρας)». Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἀνέγνω ἐν μιᾷ πραγματεῖα «Περὶ φιλοπτώχων καὶ φιλανθρώπων διατάξεων παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας». Ὁ αὐτὸς ἑτέραν πραγματείαν ἀνέγνω ἐπιγραφουμένην «Τὰ παιδιὰ τοῦ Χατζῆ Γεωργάκη, ἡτοῖ σκηναὶ τοῦ σχολειακοῦ βίου τοῦ III' αἰῶνος». Καὶ τρίτην πραγματείαν ἀνέγνω ὁ αὐτὸς «Περὶ τῶν ἐν ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ἰθνηκῶν ἐνεργειῶν κατὰ τῶν προικοδοτήσεων καὶ τῆς πολυτελείας». Ὁ κ. Κ. Παρδικιῆδης ἀνέγνω πραγματείαν τοῦ ἐν Δαρδανελλίοις κ. Calvert «Περὶ ὄρυκτων ἀνθρακῶν». Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀνέγνω μέρος τῆς «περὶ Ὁμήρου» πραγματείας τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου κ. Εὐγενίου Ζωμαροῖδου.

‘Ο κ. Ἀνδρεάδης ἀνέγνω πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφουμένην « Ἐπιγραφικῆ καὶ ὁδηγία ». ‘Ο γενικὸς γραμματεὺς ἐν δυοῖσιν συνεδρίαις ἀνέγνω πραγματεῖαν τοῦ γυμνασιάρχου Ἀδριανουπόλεως κ. Μ. Παρολίνα « Περὶ ἀθλητικῆς τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα ». ὁ αὐτὸς ἀνέγνω πραγματεῖαν ἀποσταλείσαν ἐκ Παρισίων ὑπὸ τοῦ κ. S. Reinach, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου, « Περὶ τῆς ὑπὸ Βανδελμόντου περιγραφῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ». ‘Ο κ. Prétextat ἀνέγνω πραγματεῖαν γαλλιστὶ « Περὶ τῆς βυζαντιτικῆς τῶν μουσαϊκῶν τέχνης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἰταλικήν ». ‘Ο κ. B. Ρίτσος ἐν τέσσαρσι συνεδρίαις ἀνέγνω πραγματεῖαν αὐτοῦ « Περὶ ὑπνωτισμοῦ ». ‘Ο κ. Ἀχ. Χρηστίδης ἐν δυοῖσιν συνεδρίαις ἀνέγνω πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφουμένην « Γραμμικὴ διαλέκτοι καὶ φιλολογία αὐτῶν, πρῶτον Οὐγγουρικῆ καὶ εἶτα Τσαγκατῆ ». ‘Ο κ. Caradjay ἀνέγνω « περὶ κορσικαῖας ἀγωγῆς ». ‘Ο κ. A. Leval ἀνέγνω « παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς μελέτης τῶν βυζαντικῶν μνημείων ». ‘Ο γενικὸς γραμματεὺς ἀνέγνω πραγματεῖαν τοῦ κ. Χαβιαρᾶ « Περὶ τῆς Κερικῆς πόλεως Κασαρείας ». ‘Ο κ. Σίμων Νοβανιάν, μὴ ἐταῖρος τοῦ συλλόγου, ἀνέγνω τῆ ἐγκρίσει αὐτοῦ πραγματεῖαν ἐν μιᾷ συνεδρίᾳ θέμα ἔχουσαν « τὴν ἀνθρωπολογίαν ».

Ἐκ τῶν διακληθεισῶν πραγματεῶν αἱ μὲν ἀνάγονται ταῖς φυσικαῖς, αἱ δὲ ταῖς ἠθικαῖς ἐπιστήμασι· τινὲς τῆ φιλολογίᾳ τῆ ἔθνικῃ, καὶ τινες τῆ γενικῇ ἕτεροι τῆ γενικῇ ἱστορίᾳ καὶ τῆ τῆς φιλοσοφίας ἰδίᾳ· ἄλλαι τῆ ἀρχαιολογίᾳ, τῆ καλλιτεχνίᾳ καὶ ταῖς βιομηχανικαῖς ὡσαύτως τέχναις. Τινὲς τούτων τυγχάνουσιν οὔσαι μάλιστα καὶ ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων ἐν τῷ κύκλῳ τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν ἔρευνῶν. Ἀπασαί σπουδαίαι, μέγα ἔχουσαι τὸ ἐνδιαφέρον, μεστὰὶ ὑμῶν γνώσεων, προκαλέσασαί ἐν τῷ ὄμιλῳ τῶν ἐταίρων σοφῶς ὄντως καὶ λίαν διδασκαλικῶς συζητήσεις.

Πολυπληθὲς δὲ ἀκροατήριον, φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρεγόμενον, παρίστατο ἀκούωμενον μετ’ εὐλαθείας· καὶ τοῦτο μὲν ἐκοινοῦει τῶν ἐπιστημονικῶν ἀγαθῶν φωτιζόμενον, τοὺς δὲ εὐρυμαθεῖς ἀναγνώστᾳ καὶ συζητητῆς ἐνισχῶν καὶ θαρραλεωτέρους εἰς τὸν ἀγῶνα καθιστάν. ‘Ο,τι δὲ τὰ μάλιστα εὐφρόσυνον ἦν τὸδε: Ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ παλαιστῶρ οὐκ ὀλίγοι διεκοίοντο νέοι ζωηροὶ καὶ ἀκαῖοι, ἀλλὰ μέτοχοι ἐπιστημονικῆς περηνόιας, οἵτινες ἀξιεπαίνως πᾶν καὶ ἐναμίλλως εἰς τὸν πνευ-

ματικῶν ἀπεδύοντο καὶ οὕτοι ἀγῶνα. Τί δὲν δικαιοῦται ἀγαθὸν νὰ ἐλπίζῃ ὁ καθορῶν τοιοῦτον δικακῆ ἐπιστημονικῶν ζήλων ἐν τοιαύτῃ ἀνθηρᾷ ἡλικίᾳ; (Θαρσώμεν. ‘Ο σύλλογος κοινῶνός γενόμενος τῶν ἀψήλων τούτων πρωτολείων καὶ τῶν πλουσίων ἀπαρχῶν, ἅς συνεκομίσαστο μετ’ ἐνδείξεσι μετέταξ τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ σοφῶν ἐταίρων, ἐκφράζεται δι’ ἐμοῦ σήμερον δημοσίᾳ τὴν ἐγκάρδιον αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην ἅπασιν τοῖς ἀκαμάτοις τούτοις σκαπανεῦσι καὶ γεωργαῖς, πεποιθῶς, ὅτι αὐρίον ἔσεται ζῆμιον.

Τὰ ἀναγνώσματα ταῦτα, αἱ ἐπ’ αὐτῶν συζητήσεις καὶ εἴτι ἄλλο ἀπερῶσισεν ὁ σύλλογος ἐν ταῖς συνεδρίαις αὐτοῦ, ταῦτα πάντα συνετήρησαν μετὰ τῆς δυνατῆς ταξέως καὶ ἀκριθείας ὑπὸ τοῦ προεπινοῦντος εἰδικοῦ γραμματέως κ. Εὐσταθίου Πομπέσκου. Εἰ καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἔπαυσε σοβαρῶς τοὺς ὑφθαλήμους, οὐδέποτε ὅμως ἀπαιεῖσθη τοῦ καθήκοντος· εἴτι δὲ ἐξ ἀνάγκης ἀφενέτου οὐ συνετέλεσθη, τοῦτο ἤδη συμπληροῦται ὑπ’ αὐτοῦ. Διὸ καὶ εὐχαριστῶ τῷ φίλῳ τούτῳ συναδέλφῳ ἀπὸ καρδίας.

Πλὴν τῆς πλουσίας πανδαυσίας τῆς ἐκ τῶν ἀναγνωσμάτων ἀποτελουμένης, ὁ σύλλογος παρέθετο καὶ ἑτέραν, εὐπεπτοτέραν τοῖς πολλοῖς, τὴν τῶν δημοσίων διαλέξεων.

Εἰς τῶν ἰσχυρῶν παρχόντων τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ ἔστι καὶ ἔσται τὸ καλῶς διοργανωμένον σύστημα τῶν δημοσίων διαλέξεων. ‘Ο λαὸς διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἰσέρχεται λεληθῶς εἰς τὸν μαθηματικὸν κόσμον, τὰς τοῦ πρακτικοῦ βίου θεμελιώδεις ἀληθείας εὐχερῶς πᾶν προσποριζόμενος. Συνεπῶς πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην, αἱ δημόσιαι διαλέξεις ἐν τῷ συλλόγῳ ὁσημέραι τελεσσορώτερον διοργανοῦνται. Κατὰ τὸ ἐνεστώδες ἔτος μετὰ πρὸς τοῦτο κατεβλήθησαν προσπάθειαι. Τὸ δὲ πρόγραμμα τῶν διαλέξεων ἔστι τὸ ἐπόμενον: ‘Ο Βαῖνος Βωζᾶνης ἐν δυοῖσιν διαλέξεσιν ἐποίησε « δρασματικὴν τοῦ Ὀμήρου ἀνάγνωσιν » ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Ὀδυσσεΐας. ‘Ο κ. Κ. Καλλιᾶδης ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ὠμίλησε α’) περὶ Ἰρηνείας τῆς ἐν Ἀυλίδι τοῦ Εὐριπίδου καὶ τῆς Ἰρηνείας τοῦ Ρακίνα· β’) περὶ τῆς Ἀνδρομάχης καὶ τοῦ Ὀρέστου τοῦ Εὐριπίδου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης τοῦ Ρακίνα, καὶ γ’) περὶ τοῦ Ἰππολύτου τοῦ Εὐριπίδου καὶ τῆς Φαίδρας τοῦ Ρακίνα ». ‘Ο κ. Πρ. Βασιλάδης « περὶ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἔθνων » ἐν πέντε διαλέξεσιν. ‘Ο κ. Μα-

αρχῆς «περὶ δημόδους χειρουργικῆς» ἐν μιᾷ διαλέξει. Ὁ κ. D. Rosenfeld «μὴν σελίδα ἐκ τῆς Ναπολεονταίου ἱστορίας» ἐν δυοσι διαλέξεσιν. Ὁ κ. Χρ. Κατζηλαχόστου ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ὠμίλησε α') «περὶ αἰσθημάτων, συναισθημάτων καὶ διανοημάτων παρὰ τοῖς ζώοις»· β') «περὶ τῆς ζωῆς τοῦ φυτικῆς βασιλείου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ζωϊκοῦ» καὶ γ') «περὶ τροφῶν». Ὁ κ. Γ. Παπαρρόδου ἐν δυοσι διαλέξεσιν ὠμίλησε α') «περὶ ἀρχαιότητος καὶ ζωολογικῶν χαρακτηριστῶν τοῦ ἀνθρώπου» καὶ β') «περὶ ποιήσεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις». Ὁ κ. Ἀπ. Βασιλόπουλος τρεῖς διελέξατο «περὶ θαλασσοποριῶν καὶ γεωγραφικῶν γνώσεων ἐν τῇ ἀρχαιότητι». Ὁ κ. Ε. Παπαπέσκου τρεῖς διελέξατο α') «περὶ τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τοῖς ἐπιταρχίαις λόγους τῶν ἀρχαίων ποιήσεως»· β') «ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀναμνήσεις, ἧτοι ἦθη καὶ ἔθιμα ἐν τοῖς νοτίαις χωρίοις τῆς Θράκης» καὶ γ') «περὶ τῆς ῥωσικῆς μυθιστορίας κατὰ τὸν Voguë». Ὁ κ. Γ. Ἀεστορίδης ἐν δυοσι διαλέξεσιν ὠμίλησε α') «περὶ ἐμβολιασμοῦ ὑπὸ θεωρητικῆν καὶ πρακτικῆν ἔποψιν»· β') ἐν μιᾷ διαλέξει «περὶ τῆς ἐν τισὶ τῶν ἐπαρχίαις ἐπικρατούσης εὐλογίας καὶ περὶ τῶν ῥιζικῶν μέσων τῆς ἀπ' αὐτῆς προσφυλάξεως τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἀτόμων»· γ') ἐν μιᾷ διαλέξει «ἀναγκαῖαις γνώσεσι τῷ οἰκογενειαρχῇ περὶ τῶν μικροβίων τοῦ διαλείποντος πυρετοῦ»· δ') περὶ ἀνάδαμλισμοῦ» ἐν μιᾷ διαλέξει, καὶ ε') περὶ τῆς δικαιοδικῆς καὶ θεραπευτικῆς χρήσεως τοῦ γάλακτος» ἐν μιᾷ ὁμοίως διαλέξει. Αἱ τοῦ κ. Γ. Ἀεστορίδου διαλέξεις ἐν συνόλῳ εἰσὶν ἑξ. Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης διελέξατο ἄπαξ «περὶ Σωκράτους ὡς διδασκάλου». Ὁ κ. Μ. Γεδεῶν διελέξατο α') «περὶ τοῦ γυναικείου ζητήματος ἐν τῷ μεσσίῳ» ἄπαξ, β') «ἄποψιν τῆς ἐν τοῖς τελευταίοις αἰῶσι πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ γένους» ἐν δυοσι διαλέξεσιν. Ἐν συνόλῳ αἱ τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν διαλέξεις εἰσὶ τρεῖς. Ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος τρεῖς ἐποίησατο διαλέξεις ἐπιγραφομένης «Σοφοκλῆς καὶ Σχίλλερσ». Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς μὴν ἐποίησατο διὰλέξιν ἐπιγραφομένην «ἀγωνία τῆς Ρώμης κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα μ. Χ. Εἰς Ἑλλην αὐτοκράτωρ». Ὁ κ. Θ. Ἀεστορίδης δύο ἐποίησατο διαλέξεις μετὰ γημμικῶν πειραμάτων ἐπιγραφομένης «Ἀνάλυσις ἐκ τῆς πειραματικῆς γημίας», συναργάτην ἔχων τὸν διακεκριμένον γημμικὸν Βακόφσκην ἐφένδην. Ὁ δὲ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν τέσσαρσι

διαλέξεσιν ἐξιστόρησε τὴν ἐν τῇ Δύσει θρησκευτικὴν μεταρρυθμίσειν κατὰ τὸν ΙϚ μ. Χ. αἰῶνα. Ἐν δὲ ταῖς ἐκτάκτοις ἀριθμεῖται ἄπαξ διαλεξαμένη ἡ κυρία Zereovitch. Ἄπαντες οἱ ἀγορηταὶ ἦσαν δέκα ἐπτὰ τὸν ἀριθμὸν· αἱ δὲ διαλέξεις ἰδ., ὅσαι οὐδέποτε ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ συλλόγου. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἕτεροι διαλέξεις ὑπ' ἑτέρων ἀγορητῶν γενησόμενοι ἦσαν ὠρισμένοι ἐν τῷ προγράμματι, ἀλλ' αὐταὶ ἕνεκα ἀπροόπτου δυστυχήματος, περὶ οὗ ἐροῦμεν κατωτέρω, οὐκ ἐγένοντο.

Ὁ ἡμέτερος σύλλογος σφόδρα κῦφράνθη ἐπὶ τῇ διοργανώσει τῶν δημοσίων διαλέξεων κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Πλὴν τῶν ὠρισμένων ἡμερῶν, ἧτοι τῆς ἐσπέρας τῆς πέμπτης καὶ τῆς μετὰ μεσημβρίαν τῆς κυριακῆς ὠρίσθη κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος ὡς τακτικῆ καὶ ἡ ἐσπέρα τῆς τρίτης. Ἐκτάκτως δὲ καὶ ἐν ἑτέραις ἡμέραις ἐγένοντο διαλέξεις. Τοσοῦτος δὲ ζήλος παρὰ τε τῶν κ. ἀγορητῶν καὶ τοῦ φιλικοῦ δημοσίου ἐπεδείχθη, ὥστε διαθέσιμοι ἡμέραι ἕτεροι πρὸς ἱκανοποιήσιν ἑκατέρων τῶν τάξεων οὐκ ὑπῆρχον. Οἱ ἀκάματοι ἀγορηταὶ διελέξαντο λίαν σαρῶς καὶ καθαρώς· ἡ διδασκαλία αὐτῶν εἶχε πολὺ τὸ χρησίμον ἄμα δὲ καὶ τὸ τερπνὸν καὶ ἐπαγωγόν. Οἱ διδάσκοντες προσεῖτοι γιγνόμενοι καὶ καταληπτοὶ πάση κοινωνικῇ τάξει καὶ διανοητικῇ ἀναπτύξει ἐπέσχεσαν τὴν προσοχὴν τῶν πολλῶν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν πρὸς ἀκρόασιν. Καὶ οὕτως ἡ μεγάλη αὐτῆν τὸν συλλόγου αἴθουσα ἐβρίθει ἀκροατηρίου πάσης ἀποχρώσεως κυριῶν τε καὶ κυρίων. Τίς δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ τὰς εὐεργετικὰς καὶ μορφωτικὰς συνεπείας, ἧς δικαιοῦμεθα νὰ ἀναμνησθῶμεν ἐκ τοιαύτης ἀμοιβαίας, συμπαθητικῆς καὶ ἐναμίλλου προθυμίας ἀγορητῶν καὶ ἀκροατῶν; Δὲν ἐρυθρίω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι δάκρυα χαρῆς περιεφρούμεν καθορῶν τὸ λαμπρὸν τοῦτο θέαμα. Ἐρὸς ὁ συναγωνισμὸς οὗτος. Ἐπιζήλος ἡ τοιαύτη ἄμιλλα. Μόνη τοιαύτη πνευματικὴ σύσφιξις τῆς ἡμετέρας ὀλομελείας προμνηστεύεται καὶ ἐγγυᾶται μέλλον ἠθικῶς εὐδαίμων. Ἄσμενος ἀνακινῶ ταῦτα τῇ Γ. Θ. Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν χορείᾳ τῶν σεβασμίων ἀρχιερέων. ἵνα καὶ ὑμεῖς, ποιμένες ἡμῶν πνευματικοὶ τεταγμένοι ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας, μετὰ σφίγῃ τῆς πνευματικῆς ταύτης χαρῆς, ἣν συναίσθηνται ὁ σύλλογος ἐπὶ τῇ εὐδῶσει τῶν ἐκπολιτιστικῶν αὐτοῦ ἀγώνων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κωνίστρᾳ.

Ἵμεῖς δὲ, φίλοι ἀγορηταί, οἱ τὸν παγετὸν

τῆς νυκτός ἐξαμηνίαν ὄλην ὑποστάντες, αἱ δρομαῖοι καὶ αἰσθμαίνοντες εἰς τὸ καθήκον ὑμῶν σπεύσαντες, δέξασθε τὰς ἐπὶ τούτῳ θερμοτάτας τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας, ὡς μόνην ἀμοιβὴν ἀνταξίαν τῶν πόνων ὑμῶν λογιζόμενοι αὐτὴν τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος· ἐν τούτῳ γὰρ κείται ἡ ἀναφαιρέτος τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· τί δ' ἕτερον ὑπολείπεται;

Ἦσα ἐνότης ὑπενωσεὶ τὴν πολλαπλότητα. Πᾶσα προσωπικὴ δύναμις συνιστάσα ἀτομικότητα περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ πληθὺν μερικῶν δυνάμεων, αἵτινες διὰ τῆς ποικίλης αὐτῶν ἐνεργείας τελειοῦσιν ἐκείνην, καὶ τὸ δυνάμει εἶναι ἐκείνης μεταποιοῦσιν εἰς τὸ ἐνεργεῖν εἶναι. Ἄρατε τὸ ὅμμα εἰς τὸν περὶ ἡμᾶς κόσμον. Ἐν τῇ ἐνιαίᾳ καθολικῇ σκοπιμότητι ἐνυπάρχει ποικιλία τάξεων ὄντολογικῶν, πληθὺς δραστήρων καὶ διαφορῶν σκοπῶν. Καὶ ἐντεῦθεν τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ὑποκειμενικότητα τῆς ταυτότητος τρέφει καὶ αὖξει ἡ τριάς τῶν ἐν ἡμῖν ψυχικῶν δυνάμεων, τὴν μορφήν αὐτὴν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἀποτελοῦσα. Μεταρσιώθητε εἰς τὴν Σιών τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Καὶ ἐν ταύτῃ ὄψεσθε περὶ τὴν δέσποιναν τῶν ἐπιστημῶν τὰς ἄλλας ἐπιστήμας στηριζομένης μὲν ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' οὐχ ἦπτον λειτουργούσας αὐτῇ καὶ τὰ κέρατα αὐτῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἀποτελούσας. Οὗτός ἐστιν ὁ δεσπότης τοῦ παντός νόμος: *Ἡ ἐνότης ἐν τῇ πολλαπλότητι. Τὸ ἐν ἐπὶ πολλῶν*, κατὰ τὸν δαιμόνιον Πλάτωνα. Συνωδᾷ τῷ νόμῳ τούτῳ καὶ ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος διωργανωμένος τυγχάνει. Οὗτος ἐν τῇ ὑποκειμενικότητι αὐτοῦ περιλαμβάνει καὶ ἀριθμὸν ἐπιτροπῶν, αἵπερ συνιστῶσι τὴν ἐν αὐτῷ ποικιλίαν. Αὐταὶ εἰσιν αἱ μερικαὶ δυνάμεις, ἐξ ὧν σθένος καὶ βίωμα προσκτάται οὗτος, καὶ αἱ περ, δι' ὧν περαίνουσι λειτουργιῶν, τρέφουσιν αὐτόν, αὖξουσιν καὶ ἐπιρρυνῶουσιν. Οὕτω δὲ τελειοῦται τὸ ἠθικὸν τοῦ συλλόγου πρόσωπον. Ἄνευ τῶν ἐπιτροπῶν ὁ σύλλογος γίγνεται ἐνότης ἄνευ πολλαπλότητος· ὄντοτης ἀφύσικος.

Φέρε ἴδωμεν τί ὁ σύλλογος διὰ τῶν ἐπιτροπῶν τούτων κατεργάσατο.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ὑπὸ τῶν κ. Προκλ. Βασιλάδου, προέδρου αὐτῆς, Θ. Σαλιτέλη, Χρ. Χατζηγεωργίου, Φ. Τάχη, τοῦ αἰδεσιμωτάτου Κ. Παρίτση καὶ Π. Πετρακίδου συνήλθεν ἐν δέκα τακτικαῖς συνεδρίαις, ἐν αἷς μετ' ἐπιμελείας καὶ ζήλου καὶ περὶ ἄλλα μὲν σπουδαῖα τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐ-

τῆς ὑπαγόμενα ἠσχολήθη, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὰ κυριώτατα τοῦ συλλόγου μελήματα, ἧτοι περὶ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἀποτελεσθησομένην ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ περὶ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα, σκοποῦν τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἅπερ ἀμφοτέρω φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τοῦ συλλόγου εὐεργέτου, Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου. Καὶ ἡ μὲν Ζωγράφειος βιβλιοθήκη ἐπλουτίσθη κατὰ τὰ προηγουμένα ἔτη ἐκ τῆς ἐκδόσεως 1) τοῦ Α' τόμου αὐτῆς περιέχοντος τὴν τοῦ Σοφοκλέους «Ἀντιγόνην» σχολιασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Δ. Σεμιτέλου καὶ 2) ἐκ τοῦ Β' τόμου αὐτῆς, τοῦ ἐκ τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου, ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, τοῦ γνωστοῦ φιλολόγου. Ἐπειδὴ ὁ Β' τόμος ἔχρηξεν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς τροποποιήσεως, ἐγράψαμεν καὶ ἡμεῖς τὰ δέοντα τοῖς τε τυπογράφοις κ. ἀδελφοῖς Περρῆ, ὡς καὶ τῷ κ. Δ. Βερναρδάκη, ἐπαναλαβόντες ὅσα περὶ τῆς ἀνάγκης ταύτης εἶχε γράψει καὶ ὁ ἀξίτιμος προκατοχὸς ἡμῶν. Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος ἐξετυπώθη ὁ Γ' τόμος τῆς ῥηθείσης βιβλιοθήκης περιλαμβάνων τὸν ὑπὸ τοῦ ἑλληνιστοῦ καὶ ὀφρηγοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου πολυμαθοῦς κ. Καρόλου Σίτλ ἐκδοθέντα Ἡσίοδον, ὠρίσθησαν δὲ τῇ γνωμοδοτήσει τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τινες τῶν γενησομένων ἐκδόσεων κατὰ τὸ 1889, 1890, 1891 καὶ 1892, περὶ ὧν γίνονται αἱ δέουσαι ἐνεργεαί. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸ ἴσθ' ἄρθρον τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, τὸ τρίτον ἐκ τῶν γιλιῶν ἀντιτύπων, ἅπερ λαμβάνει ὁ σύλλογος, διανέμονται δωρεὰν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς μαθητὰς ἀριστεύσαντας, ὁ σύλλογος διένειμεν ἐκ τοῦ Α' τόμου ἐν σχολαῖς τῆς Τουρκίας πεντήκοντα, καὶ ἄλλα τοσαῦτα ἐν σχολαῖς τῆς Ἑλλάδος, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀριτεύσαντας τῶν μαθητῶν: Κοσμῆν Ξανθόπουλον τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς, Ἰωάννην Καλλέργην τοῦ ἑλληνικοῦ Λυκείου, Κλεοπάτρην Βαχάρη τῆς Παλλάδος, Α. Δημητριάδην τοῦ Φροντιστηρίου Τραπεζοῦντος, Σπ. Ἐπτακοίλην τοῦ γυμνασίου Σάμου, Ἀντωνόγγλον τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων καὶ ἐκ Καστορίας Νικόλαον Ἀναστασίου.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συνωδᾷ τῇ ἐντολῇ

αὐτῆς ἐμελέτησε λίαν ἐπισταμένως καὶ τὰς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποσταλείσας εἰς τὸν σύλλογον συλλογὰς τῶν ζώντων μνημείων, δεκατρεῖς τὸν ἀριθμὸν. Καὶ ἄπασιν μὲν τοῖς συλλογεῦσιν ἢ ἐπιτροπῇ ἀπονέμει τὸν δίκαιον ἔπαινον ἐπὶ τῷ ζήλῳ καὶ τῇ προθυμίᾳ μεθ' ὧν εἰργάσθησαν, τοῖς δὲ κ. Διαμαντάρχ., Π. Μακρῆ, Γ. Παππαδοπούλῳ, Σ. Μανασσείδῃ, Δ. Χαθιαρῆ, γήρῳ Πολυχρονιάδου καὶ Ν. Κανελάκῃ ἀπονέμει ἐκάστω τὸ δεκάλιρον γέρας, τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀγωνοθέτου ὀρισθὲν ὡς ἀμοιβὴν τοῖς ἐκπληροῦσι τοὺς ὄρους τοῦ διαγωνίσματος· προσέτι τοῖς κ. Κοκκολάτῳ Παπαϊωάννου καὶ Γ. Ζωγραφεῖκῃ ἐκάστω ἀνά πέντε λίρας, τῶν ἔργων αὐτῶν ὑποδεστέρων κριθέντων κατὰ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν. Ὁ σύλλογος κυρώσας τὴν γνωμοδότησιν ταύτην τῆς ἐπιτροπῆς κηρύττει ταῦτα δι' ἐμοῦ σήμερον δημοσίᾳ.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἡσχολήθη ὡσαύτως καὶ περὶ τὴν διάταξιν τῆς ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου ἀποτεταμιευμένης γλωσσικῆς ὕλης ἐκ τῶν ζώντων μνημείων, ἣν προσεχώρῃ, Θεοῦ θέλοντος, θέλει ἐκδώσει. Ταῦτά εἰσι τὰ ἔργα τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Εὐχαριστῶ αὐτῇ ἀπὸ μέσης καρδίας ἐν ὀνόματι τοῦ συλλόγου, εὐχόμενος ὅπως τῇ πολυιδίῳ αὐτῆς φροντίδι αὐξήσῃ ὡς ἡμέρᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν τῶμων τῆς Ζωγραφεῖου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης καὶ συμπληρωθῇ τὸ Ζωγραφεῖον διαγωνίσμα.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συνισταμένη ὑπὸ τῶν κυρίων τοῦ αἰδεσιμωτάτου Curtis, προέδρου αὐτῆς, Albert Long, A. Millingen, André Leval, Π. Κούππας, Θ. Σαλτέλη καὶ Ξ. Σιδεροπούλου συνήλθεν ἐν ἑνδεκα συνεδρίαις. Εἰ καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτῆς παρενεβλήθησαν δυσχέρειαι τινες ἕνεκα τῆς διαρκοῦς ἀπουσίας μελῶν τινῶν, ὡς μακρὰν οἰκονύνην καὶ τῆς προσκαίρου ἐτέρων κωλυμένων, οὐχ ἤττον εἰργάσθη ἀξιεπαίτως. Ὁ πρόεδρος αὐτῆς κ. Curtis προσήνεγκε πανομοιότυπα ἐπιγράφων τινῶν ἐκ Θεσσαλονίκης· ὁ αὐτὸς ἀντίγραφον ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ναυστάθμῳ ὡσαύτως ἐπέδειξε τῇ ἐπιτροπῇ καὶ φωτογραφικὸν ἀντίτυπον τῆς ἐπὶ τοῦ πύργου παρὰ τῷ Σουδᾷ-τσεσιμὲ πλῆσιον τῆς ἀγίας Σοφίας ἐπιγραφῆς ὡς καὶ δεύτερον πιστὸν ἀντίγραφον τῆς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ναυστάθμῳ ἐπιγραφῆς. Ὁ κ. A. Millingen ἀνεκοίνωσε βυζαντινὸν τι μονόγραμμα, ὅπερ ἀνέγνω κατὰ τὸ

Σουλτάν-Μεχμέτ παρὰ τινι μουσουλμανικῇ σχολῇ. Ὁ κ. Π. Κούππας ἀνεκοίνωσε τὰς περὶ τοῦ ἐν Σίγματι ναοῦ τῆς Θεοτόκου παρατηρήσεις αὐτοῦ. Ὁ κ. Albert Long κατέθετο ἀντίγραφον πολυτίμων ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγράφων, ἃς ἀντέγραψεν ἐκ λίθων κειμένων ἐπὶ τῆς προκουμαίας Βαβυλίου. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, τὰ σὺν τῆς ἐπιτροπῆς μέλη καὶ περὶ ἄλλα σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα ἡσχολήθησαν. Οὕτως ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ τὴν σοφίαν τοῦ παρελθόντος ἀνεραυνῶσα καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν ἀκενῶτων αὐτοῦ θησαυρῶν ἐργώρυσεν ἡμῖν πολυτίμους τινὰς λίθους. Δέξασθε, ἀνάματοι ἐρευνηταί, δι' ἐμοῦ τὰς θερμὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας. Διερμηνεύων τὰ ὑπὲρ ὑμῶν τοῦ συλλόγου αἰσθήματα εὐχομαι τὴν παντελῆ ἐν τῷ μέλλοντι ἔρῳ παντὸς προσκόμματος πρὸς πλουσιώτερον ἀρχαιολογικὸν ἀμνητὸν.

Μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, ὃς ἀέπιστε διεκρίνε τὰ μέλη τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰργάσθη αὐτῇ καὶ κατὰ τὸ ἐνεστώσῃ ἔτος, ἐν ἑνέκῃ συνελθούσα συνεδρία. Ἡ ῥηθείσα ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν κ. Χρ. Χατζή-χρήστου, προέδρου αὐτῆς, Πρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη, Φ. Τάγγη, Πλ. Βαλσαμάκη, τοῦ ἱερολογιωτάτου Γ. Δωριζα, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Ε. Ποπέσκου, Α. Βασακοπούλου, Ν. Εὐσταθίου καὶ Ὁδ. Ἀνδραΐδου, ἡσχολήθη 1) εἰς κρίσιν διαφόρων πονημάτων 2) εἰς μελέτην ἐπὶ τοῦ προγράμματος τῶν ἀστικῶν σχολῶν καὶ 3) εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλληλοτέρων ταῖς σχολαῖς ταύταις βιβλίων. Ἰδιαζόντως δὲ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπεσπάσατο ὁ Κραπαίνειος ἀγὼν. Ἐκ τῶν τῷ διαληφθέντι ἀγῶνι ἀναγομένων πονημάτων ἀπεστάλησαν 1) δις ἢ αὐτῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, ἀλλ' ἐκπροθέσμως, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνεβλήθη ἢ περὶ αὐτῆς κρίσις εἰς τὸ ἐπίῳν ἔτος· 2) γραμματικῆ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τὸ Ὀμηρικὸν « τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων βέεν αὐδῆ » σημειουμένη καὶ εἰς τρία διηρημένῃ τεύχῃ.

Ἡ ἐπιτροπὴ, μετὰ μακρὰν μελέτην τοῦ περιεχομένου, τρία ὅλα τεύχη ἀποτελοῦντος, δι' εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ὑπὸ τῶν κυρίων Θ. Σαλτέλη, Ν. Παρκενίκα καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου κρίνει μὲν τὸν συγγραφέα ἄξιον πολλῶν ἐπαινῶν ἐπὶ τῷ ζήλῳ αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ ἄξιον βραβεύσεως. Πλὴν τοῦ πονήματος τούτου καὶ ἕτερα παρεπέμφθησαν τῇ ἐπιτροπῇ, ἀλλὰ περὶ ἐνὸς τούτων ἐκηρύχθη

ἀνακρίσεις, ἕτερα δὲ ἐκήρυξεν ἄχρηστα καὶ κακῶς συντεταγμένα, τινὰ δὲ ἀκατάλληλα πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς σχολείοις. Ἀλλὰ κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἢ ἐπιτροπῇ ἐμελέτησε καὶ τὴν παραπεμφθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ συλλόγου πρὸς κρίσιν «Ζωολογίαν» τοῦ κ. Τηλεμάχου Κωτσάκη. Μετὰ τινος δὲ μεταρρυθμίσεις ὑπ' αὐτῆς γνωμοδοτηθεῖσας κρίνει τὴν Ζωολογίαν τοῦ κ. Τηλ. Κωτσάκη ἀξίαν συστάσεως εἰς τὰ ὁμογενῆ ἀστικά σχολεῖα. Ὁ σύλλογος κυρώσας τὴν γνωμοδότησιν ταύτην τῆς ἐπιτροπῆς συγχάριεν τῷ συγγραφεῖ καὶ συνίστησιν αὐτῷ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς κριθείσας ἀναγκαίας μεταρρυθμίσεις διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ παραπεμφθείσας ἐπ' ἐσχάτων αὐτῇ πρὸς κρίσιν καὶ σειρᾶς διδακτικῶν γαλλικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων παιδῶν ὑπὸ τοῦ κ. Διονυσίου Κοντογεώργη, καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς ἐν τῷ ἐν Πέραν ἑλληνικῷ λυκείῳ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Χρ. Χατζηχρήστου, διώρισε τριμελῆ ὑποεπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ. Ἡ ὑποεπιτροπὴ διεξέληθουσα ἐπισταμένως καὶ τὰ τέσσαρα βιβλία τῆς σειρᾶς ταύτης, ἧτοι Ἀλφραβῆτάριον γαλλικόν, Πρώτας ἀσκήσεις εἰς τὴν γαλλικὴν, Ἀνθολόγιον καὶ Νέον εὐμέθοδον ὁδηγὸν εἰς τὸ γαλλιστὶ διαλέγεσθαι γνωμοδοτεῖ, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα πλεονεκτοῦσι πάντων σχεδὸν τῶν αὐτοῖς ὁμοίων, ὅσα ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς σχολείοις εἰσὶν ἐν χρῆσει καὶ προσθεῖσα, ὅτι ὁ πονήσας ἔτυχεν οὐ στοχάζεσθαι σκοποῦ ἐγκρίνει ταῦτα ὡς ἁρμοδιώτατα εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ θερμῶς συνίστησι πᾶσι τοῖς προϊσταμένοις τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων τὴν εἰς ταῦτα εἰσαγωγὴν αὐτῶν πρὸς διδασκαλίαν. Ἡ γνωμοδότησις τῆς ὑποεπιτροπῆς παραδεκτὴ γενομένη ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἔτυχε καὶ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου. Συγχάριεν ἐπὶ τούτῳ τῷ φερεπόνῳ καθηγητῇ κ. Διονυσίῳ Κοντογεώργη καὶ εὐχομαι αὐτῷ νέας ἐπιτυχίας.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ αὖθις ἐπελάβετο τῆς μελέτης τοῦ περὶ ὁμοιομόρφου προγράμματος τῆς ἀστικῆς σχολῆς ζητήματος, λαβούσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπὸ τοῦ 1884 συνταχθὲν ἤδη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Τὸ ῥηθὲν πρόγραμμα εὐρούσα τροποποιήσασθαι διὰ τε τὴν πρόδον τοῦ παιδευτικοῦ συστήματος καὶ τὴν ἐμρᾶνισιν νεωτέρων περὶ τούτου γνωμῶν ἀνέθηκε τοῖς κ. Χρ. Χατζηχρήστου,

Θ. Σαλτέλη, Ν. Εὐσταθίου καὶ Ἀπ. Βασκακοπούλου, οἵτινες διατελοῦσιν ἐτι ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ἐργασίᾳ ταύτῃ. Ταῦτ' αἰσὶν ἐν συνόλῳ τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἔργα. Καὶ τίς δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης; Ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας ἦν, ἔστι καὶ ἔσται οὐγὶ ὁ σκοπός, ἀλλὰ τὸ μέσον τῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἧτοι τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν· χροῖζει δὲ ἀναμφιλέκτως τῆς διδασκαλίας· αὐτὴ δὲ δέον ἵνα ἢ κατὰ πάντα σύμφωνος τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν δύο τούτων θεμελιωδῶν ἀναγκῶν, ἧτοι παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς, δύο ἐπιστήμαι συνεστήκασιν, ἡ ἰδίως παιδαγωγικὴ καὶ ἡ διδακτικὴ. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ταύτης ἔχουσα πολιτικὸν αὐτῆς ἀστέρα σπουδάζει, ἵνα συμφῶνως ταῖς ἀρχαῖς αὐτοῦ διακανονίσῃ τὴν διδασκαλίαν, διότι τότε μόνον αὐτὴ φωτίζουσα τὴν διάνοιαν διαπαιδαγωγεῖ τὸν ἄνθρωπον πρὸς ἐπιτευξίν τοῦ πρὸς ὃν προώρισται τελικοῦ σκοποῦ. Ὡς ἐκ τῆς ἐντολῆς αὐτῆς ταύτης μογλὸς ἰσχυρὸς καὶ δύναμις μεγάλη ἀποβάνει ἢ ἐπιτροπὴ αὐτὴ συναντιλαμβανομένη τῷ συλλόγῳ τὸ ἐρ' ἑαυτῇ εἰς τὸν μέγαν ἐκπολιτιστικὸν σκοπὸν, ὃν ἀπ' ἀρχῆς προσέθετο οὗτος. Δικαίως ἄρα τὰ μέλη αὐτῆς ἐκτίσαντο δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀγάπης τοῦ συλλόγου, οὐ τὰς πρὸς ταύτην εὐγνωμόνας διαθέσεις χάριτων ἀνακοινοῦμαι αὐτοῖς δημοσίᾳ.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ συλλόγου τελεπισπιμένον διαρκῶν ἐπιτροπῶν, οὗτος προσέθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ εἰς τὸν διορισμὸν ἑτέρας ἐκτάκτου ἐπιτροπῆς, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Αὕτη συγκαμμένη ὑπὸ τῶν κ. Πελ. Κούππα, Π. Θ. Μαυμαρίδου, Ἰωάννου Ἰωαννίδου, Ν. Δημάδου, Π. Καμπαννάκη, Ι. Ἀσναβούρ, Ζ. Κλεάνθους καὶ Κ. Στ. Καραθεοδωρῆ ὁκτάκις συνήλθεν ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι. Κατήρτισε τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς· διετύπωσε πρόγραμμα καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως, κατ' ἀρχὴν δεκτὸν ὑπὸ τοῦ συλλόγου γενόμενον· ἐγνωμοδότησε τὴν σύνταξιν προγράμματος δημοσίων πρακτικῶν διαλέξεων καὶ ἀναγνωσμάτων διὰ τὸ ἐπιόν ἔτος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη πολλὴν ἐπεδείξατο τὴν προθυμίαν καὶ οὕτω κατέστη ἄξια τῶν προσδοκιῶν τοῦ συλλόγου. Εὐχομαι, ἵνα καταστῇ καὶ αὕτη μία τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, ἡρέμα δὲ καὶ κατὰ μικρὸν μεγαλυνομένη λάβῃ τὴν σύστασιν καλλιτεχνικῆς ἐπι-

προπής, συμπληρούσα και τελειούσα τούς συλλογικούς θήλους. Ἐπί ἀχειροποιήτου τρίποδος ἐφεδράζεται τὸ ἀνθρώπειον μεγαλειόν, τοῦ ἀληθοῦς δηλονότι, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ. Τὸ καλὸν εἶναι ὁ στέφανος τῶν δύο, τὸ ἄρωμα τῆς δημιουργίας, τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος. Τοιαύτη ἐπιτροπὴ μέγα συμβάλλεται πρὸς ἀνάπτυξιν παρ' ἡμῖν τῆς καλλιστησίας. Ἐπὶ τοιούτων τερψιθύμων θεωριῶν κατανυγόμενος ἐνθουσιωδῶς προσαγορεύω τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ, προσφωνῶν αὐτῇ τὸ «χαῖρε» καὶ εὐχόμενος βίον ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου μακρὸν καὶ καλλίγονον.

Ὁ σύλλογος βαίνων τοῖς ἔγχεσι τῶν μεγάλων ἐν Εὐρώπῃ καθιδρυμάτων καὶ πρὸς τὸ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ προκύβον πνευματικὸν ὄφελος ἀφορῶν ἐκδίδωσιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ κατ' ἔτος περιοδικὸν εἰ καὶ μὴ κατ' ἀυστηρὰν χρονολογικὴν πάντοτε ἀκριβείαν ὡς ἐκ τῶν παρεμβαλλομένων ποικίλων δυσχερειῶν. Οὐχ ἦπτον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδοθέντος τοῦ III' τόμου αὐτοῦ, ἤδη ὑπὸ τὰ πιεστήρια κείται ὁ IV' τόμος, καὶ ἡ ἐκτύπωσις χωρεῖ αἰσιῶς τῇ ἀκμαίῳ ἐργασίᾳ καὶ λελογισμένη φροντίδι τῆς συντακτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ συνήλθεν ἐν ἐννέα συνεδρίαις, συγκεκριμένη ὑπὸ τῶν κ. Θ. Σαλτέλη, προέδρου αὐτῆς, Ν. Σουλίδου, Ἀνδρέου Λεβιά, τοῦ γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ τοῦ συλλόγου γραμματέως καὶ τῶν γραμματέων τῆς τε φιλολογικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς. ἤτοι τῶν κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, Εὐστ. Παππέσκου καὶ τοῦ κ. Πελοπ. Κούππα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἐκλεγείσθε ὑπὸ τοῦ συλλόγου μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἦν καὶ αὐτοδικαίως μέλος αὐτῆς ὡς γραμματεὺς τῆς φιλολογικῆς, ἐδέχθη ὡς ἐκ τούτου καὶ ἕτερον μέλος νὰ ἐκλεγῆ καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξελέγη ὁ κ. Θ. Μοσχόπουλος, ὅστις ὁμως οὐδέποτε παρέστη ἐν ταῖς συνεδρίαις αὐτῆς. Ἡ βρῆθεῖσα ἐπιτροπὴ δραστηρίως πᾶν ἐνήργησε μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, ὅπως περισυλλέξη τὴν ὕλην τοῦ περιοδικοῦ· διότι δυστυχῶς οἱ ποιοῦμενοι τὰ ἀναγνώσματα βραδύνουσιν εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐπέρχεται ἀναβολὴ τῆς ἐγκαίρου δημοσιεύσεως τοῦ περιοδικοῦ. Ἐν γένει δὲ οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἡμέλησεν, ὅπως ὁ ἐκτυπούμενος τόμος ἐκδοθῆ ὅσον τάχος φέρων τοὺς προσήκοντάς πρὸς ἐπιδοκιμασίαν τίτλους. Τῇ φροντίδι αὐτῆς συνεπληρώθη ἐντελῶς καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Δ' καὶ κακῇ μοίρᾳ τελευταίου τεύχους τῆς Μαυ-

ρογορδαπέιου τοῦ συλλόγου βιβλιοθήκης, συμπληρωθέντος οὕτω τοῦ Α' αὐτῆς τόμου, ὅς καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐν Ἀθήναις Δ' Ὀλυμπιάδος.

Πλὴν τῆς πολυμύχθου ταύτης ἐργασίας, ἡ ἐπιτροπὴ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἤνεγκεν εἰς πέρας καὶ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ὀγκώδους τόμου τῆς Εἰκοσιπενταετηρίδος, ἐν ᾧ ἐγκατοπτρίζεται εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν συλλογικὸς βίος. Τὸ ἔργον τοῦτο καταρτισθὲν ὀφείλεται τῇ ἀπαρμιλλῇ ἐγκαρτερῆσει πάντων τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἰδίᾳ δὲ τῷ ὀτρυνῶ τοῦ συλλόγου θεράποντι καὶ προέδρῳ αὐτῆς κυρίῳ Θ. Σαλτέλῃ, καὶ τῷ φιλοπόνῳ νέῳ κυρίῳ Ἀνδρέῳ Λεβιά, πᾶν προθύμως ἀνταλλάβοντι ἀπάσας τὰς διορθώσεις τῶν γαλλικῶν αὐτῆς κειμένων, εἶτα δὲ καὶ τῷ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδῃ. Ἐὰν δὲ καὶ τινες ἐλλείψεις διορθῶνται ἐν αὐτῇ, ἀποδοτέαι αὐταὶ ἀπροόπτως τισὶ περιστάσεσιν, οὐδὲν δόλως τὴν ἐπιτροπὴν αὐτὴν εὐθυνούσας. Ὁ τόμος οὗτος τῆς Εἰκοσιπενταετηρίδος ἀπεστάλη ὡσαύτως εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐν Ἀθήναις Δ' Ὀλυμπιάδος, προσεγῶς δὲ διανεμέται, ἀναβληθεῖσας τῆς πράξεως ταύτης ἕνεκα λόγων σπουδαίων. Τῆς ὁμογενῆς δὲ σκιρτᾶ ὑπὸ χαρᾶς ἀναλογιζόμενος, ὅτι ἡ Εἰκοσιπενταετηρίς ἐγκλείει ὀλόκληρον βίον ἐπὶ τέταρτον αἰῶνα, βίον πλήρη ἐνεργείας καὶ ζωῆς τοῦ ἐλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου; Ἀγῶνες, ἀγρυπνίαι, περιπέτειαι, προσκόμματα, ἐνδεδεγείς φροντίδες καὶ μέριμναι, δοκιμασίαι, πάντα τὰ τε ἀλγεῖνὰ καὶ τὰ τερψιθύμα, δι' ὧν διήλθε τὸ πνευματικὸν τοῦτο καθιδρυμα, τὴν Εἰκοσιπενταετηρίδα ἐκυσφόρησαν καὶ ἔτεκον. Αὐτὴ ἐστὶ τὸ σύμβολον τοῦ στενοῦ πνευματικοῦ συνδέσμου, ὅστις ἀδιαρρήκτως συγκρατεῖ ἡμᾶς μεθ' ἅπαντος τοῦ ἐπιστημονικοῦ τῆς Εὐρώπης κόσμου. Διάνοιαι, περιφανῆ καὶ διακεκριμένην ἐν τῇ σοφῇ Εὐρώπῃ κατέχουσαι θέσιν, συνεντυγχάνουσιν ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τῆς ὑποφωσκούσης ἐλληνικῆς. Ταῦτα ἐνθους ἀγγέλων σήμερον τῷ δημοσίῳ χάριτας ὁμολογῶ ἀπὸ μέσης καρδίας καὶ θερμὰ ἀπονέμω εὐχαριστήρια ἐν ὀνόματι τοῦ συλλόγου τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ, μάλιστα δὲ τῷ προέδρῳ αὐτῆς Θ. Σαλτέλῃ μετ' ἀροσιώσεως ὑπὲρ τῆς ὅσον ἐνεστὶν εὐδωώσεως τῶν ἐκδόσεων τούτων μοχθήσαντι.

Ταῦτά εἰσι τὰ ἄξια λόγου ἔργα τῶν μνημονευθειῶν ἐπιτροπῶν. Εὐχόμεμαι δὲ, ὅπως κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτήν, ἣν Θεὸς δῶ, τοῦ προσεχούστος ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ

βήματος τούτου κηρύξη και έργα τῶν ἄλλων τοῦ συλλόγου διαρκῶν ἐπιτροπῶν τοιαύτης σημασίας και σπουδαιότητος.

Ὁ σύλλογος σὺν τῇ σταθερῇ ταύτῃ ἐνεργείᾳ και τῷ νόμῳ τῆς προσόδου συμμορφούμενος και νέα εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἄλωνα αὐτοῦ μέλη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Μεταγγιμισμὸς νέου αἵματος νέας παρέχει τῷ διοργανισμῷ δυνάμεις· νέαι διάνοιαι, ἐνθεν μὲν συμμερίζομεθα μετὰ τῶν ἄλλων τὸν βαρὺν τοῦ συλλόγου φόρον, ἐνθεν δὲ και νέαι ἀποτίοντες ἔρανον πνευματικῶν κερφαλίων και νέας δράσεις τὰ μέγιστα συμβάλλονται εἰς τὴν τοῦ συλλόγου πρόοδον. Καὶ μέλη μὲν τακτικὰ ἐξελέγησαν ἐπτὰ και εἴκοσιν, ἀντεπιστέλλον ἐν και ἐπιτίμια πέντε. Ἐν τῷ μητρώῳ τοῦ συλλόγου θέσιν ἐπίτιμον πρὸς τοῖς ἄλλοις κατέχουσιν ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἡ Α. Σεβ. ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τῆρος κ. Σάββας, ἡ Α. Ὑψ. ὁ πρίγκηψ τῆς Σαξωνίας Μάινινγεν Βερνάρδος, ἡ Α. Ἐξ. ὁ δόκτωρ Ὁσακρ Στράους, ἔκτακτος ἀπεσταλμένος και πληρεξούσιος ὑπουργὸς τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Καινιγσβέργης διαπρεπὴς καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας και τοπογραφίας, ὁ ἀποκαλύψας ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκαφῆσιν Ὀλυμπίᾳ τὸν Ἑρμῆν τοῦ ἀθανάτου Πραξιτέλους, κ. Γουστὰβος Hirschfeld και ὁ ἐκ τῶν γερουσιαστῶν τῆς Ρωμουνίας εὐγενέστατος κ. Χριστόφορος Ζερλέντης. Πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων και ἀγάπης ἐξαιρετικῆς πρὸς τὸν σύλλογον εἰσὶν αἱ εὐχαριστήριοι αὐτῶν ἐπιστολαὶ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν. Ὁ πρίγκηψ Βερνάρδος γράφει: «Ἡθῶν θνητῶν χαρὰν και ὑπερηφάνειαν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ μου ὡς ἐκτιμῶν και ἀγαπῶν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, και ὅτι τοιοῦτος ἐνδοξὸς σύλλογος εὐηρεστήθη νὰ με ὀνομάσῃ μέλος».

Ἄν ἀρ' ἐνὸς ὁ σύλλογος ἠυφράνθη ἐπὶ τῇ ἐγγραφῇ νέων μελῶν, ἐθρήνησεν ὅμως ἀρ' ἐτέρου τρεῖς τῶν ἐταίρων αὐτοῦ. Ἀπώλεσεν ἐκ μὲν τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν τὸν Bonitz, ἑλληνιστὴν διακεκριμένον και διευθυντὴν ἔμφορα τῆς μέσης παιδείσεως ἐν Πρωσσίᾳ, και τὴν γνωστὴν ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ Δώραν Ἰστριαδά. Ἐκ δὲ τῶν τακτικῶν αὐτοῦ μελῶν τὸν γηραιὸν και εὐπαιδευτὸν Β. Πυλάδην, ἕνα τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ, και τὸν πολυφίλητον Ι. Γεωργαντόπουλον. Ὁ αἰδιμὸς ὑπῆρξε και οὗτος ἐκ τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ· ἐγένετο ὁ πρῶτος αὐτοῦ γραμματεὺς· διετέλεσε μέλος δραστήριον ἐν πολλαῖς τῶν ἐπιτροπῶν

τοῦ συλλόγου· μέλος τακτικὸν διὰ παντός· κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀντιπρόεδρος τοῦ συλλόγου και συγκοσμητῶρ. Φιλάγγελος, ζηλωτῆς τῆς δόξης τοῦ συλλόγου, ἐραστῆς τῆς πατρῴας ἀρετῆς, ἦν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης πάντων ἡμῶν. Ἄλλ' οἴμοι! Ἐν στιγμῇ ἱερῇ, καθ' ἣν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐν τῇ εὐσήμεῳ τοῦ σωματείου τῆς Ξηροκρήνης ἡμέρᾳ προεδρεύων τῆς ἐσοτῆς ἐκείνης ῥήματα σωτήρια και ἐνθουσιώδη μετ' ἄκρας συγκινήσεως καρδίας ἀπέστεινε πρὸς τὸ ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν πλήρωμα, αἰώνης ἀνάγκαστος γίνεται ἀρ' ἡμῶν εἰς τὰς αἰωνίους μεταστάς μονάς. Ἡρόπην μὲν ἀρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἡ μνήμη αὐτοῦ ἔσται ἄλλοστος ἐν ἡμῖν και τύπος οἰκοδομητικός. Μηδέποτε δὲ ἐκλίποιεν, εὐχόμεαι πρὸς Κύριον, τοιοῦτοι ἐταῖροι τῷ συλλόγῳ, οἷος εἰδείχθη ὁ αἰδιμὸς. Ἡμεῖς δέ, οἱ τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου μετ' ἐκείνου συναποτελέσαντες, παρέστημεν ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον ἀποφρατισμένοι και τηκόμενοι τὴν καρδίαν. Λειψάντες δάκρυ θερμὸν ἐπ' αὐτοῦ δῶμεν λόγον ὡν ἐπραξαμεν κοινῇ μετ' ἐκείνου, δι' ἐκείνον και μετ' ἐκείνον.

Τὸ προεδρεῖον συγκείμενον ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, προέδρου, τῶν δύο ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Κατηγρήστου και τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Γεωργαντοπούλου, τοῦ γενικοῦ γραμματεῖος κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου και τοῦ εἰδικοῦ κ. Εὐστ. Ποπέσκου, τοῦ βιβλιορῦλακος κ. Θ. Σαλτέλη, τοῦ ταμίᾳ κ. Θ. Κοσούδη και τοῦ λογιστοῦ κ. Π. Πρωῖου συνήλθεν ἐν δώδεκα συνεδρίαις τακτικαῖς και τρισὶν ἐκτάκτοις. Τὰ κύρια ζητήματα, ἅτινα ἐν ταῖς τακτικαῖς ἐπὶ μακρὸν ἀπησχόλησαν αὐτὸ, συγκροφαλιούνται εἰς τέσσαρα· 1) τὸ οἰκονομικόν· 2) τὸ τῆς Σουλινείου διαθήκης· 3) τὸ τῆς δωρεᾶς τῆς μακαριτίδος Εὐανθίας Μουράτ Θεοφιλίδου ἐκκερμῆς τυγχάνον ἀπὸ 15 ἐτῶν, καθότι διεφιλονεῖται ταύτην ὁ σύζυγος αὐτῆς κ. Μουράτ Θεοφιλίδης· και 4) ἀπὸ δύο ἐτῶν τὸ τοῦ κτηματικοῦ φόρου τοῦ συλλόγου. Τὸ μὲν πρῶτον ἐλύθη διὰ τῶν κάτωθι κηρυχθησομένων δωρεῶν· τὸ δὲ τῆς Σουλινείου διαθήκης, δι' ἧς ἐκληροδοτοῦντο τῷ συλλόγῳ 700 λίραι, ἐξ ὧν μόνον 280 ἐλήφθησαν, ἕνεκα δυσυπερβλήτων προσκομμάτων μετὰ προσπαθείας ποικίλης και μεγάλης και ἀνταλλαγῆν πολλῶν ἐπὶ τούτῳ ἐγγράφων μετὰ τε τοῦ ἐν Βάρνη ἐπιτρόπου τοῦ συλλόγου, τοῦ πανιερωτάτου ἀγίου Βάρνης, και τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχεῖου μένει εἰσέτι ἄλυτον.

Ἐπ' ἐσχάτων δὲ προέβημεν καὶ εἰς τὸν διορισμὸν ἐκτάκτου ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ὑπὸ τῶν κ. Κ. Καλλιάρχου, Ὁδ. Ἀνδρεάδου καὶ Π. Ηρωίου, ἐπικυρωθείσης καὶ ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ἣτις μελετήσασα ἅπαντα τὰ τῆ ὑποθέσει ταύτῃ ἀναγόμενα ἔγγραφα ὑπέβαλε τὴν γνωμοδότησιν αὐτῆς. Κατ' αὐτήν, παραδεικτὴν γενομένην καὶ ὑπὸ τοῦ συλλόγου, γενήσεται ἡ περαιτέρω ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐνέργεια τῆ συνεννοήσεαι καὶ μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Τὸ δὲ τῆς πρὸς τὸν σύλλογον δωρεᾶς τῆς μακαριότηδος Εὐαnthίας Μουράτ Θεοφιλίδου ἐλύθη, τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, παρ' ἣ ὑπάρχει καταθεθεμενὸν τὸ ποσὸν τῆς δωρεᾶς, ἀνακρινωσαμένης ἡμῖν, ὅτι οἱ τόκοι τοῦ κεφαλαίου εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ συλλόγου. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τοῦ κτηματικοῦ φόρου, λίαν ἐπαχθοῦς, ὃν ζητεῖ ἡ δημοκρατία τοῦ Ἐ' τμήματος, πεποιθήμεν, ὅτι ὁ φιλόλαος καὶ φιλομουσος ἡμῶν Ἀναξ, ὁ τοσοῦτον πατρικῶς περὶ τῆς προαγωγῆς τῶν γραμματικῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ μεριμνῶν καὶ κηδόμενος μετὰ στοργῆς ὄντως θαυμασίας περὶ τῆς καλῆς καταστάσεως πάντων τῶν καθιδρυμάτων, ἅτινα κύριον σκοπὸν αὐτῶν προβάλλονται τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν πιστῶν καὶ ἀφωσιωμένων Αὐτῷ λαῶν, θέλει εὐδοκήσει ἵνα ἐπιδαψιλευσῆ καὶ τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ τὴν ἀνακτορικὴν Αὐτοῦ εὐμείνειαν, ἀπαλλάσσων διὰ τε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον αὐτὸν πάσης φορολογικῆς ὑποχρεώσεως.

Ἐν δὲ τῇ ὑπὸ χρονολογίαν 20 μαρτίου 1889 ἐκτάκτῳ συνελθόν τῷ προεδρεῖον ἐπὶ τῷ αἰγνιδίῳ θανάτῳ τοῦ μακαρίτου Γ. Γεωργαντοπούλου ἐψηφίσαντο τὰδε: α') ὅπως κηρυχθῆ δεκαπενθήμερον πένθος ἀπὸ τῆς σήμερον, ἀναβαλλομένων τῶν τε τακτικῶν συνεδριάσεων καὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων· β') ὅπως κατατεθῆ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τοῦ προέδρου στέφανος φέρων τὴν ἐπιγραφήν τήνδε: «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῶς φιλολογικῶς σύλλογος τῷ ἀντιπροέδρῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ Γεωργαντοπούλῳ»· γ') ὅπως ἀπαγγεῖλῃ ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου τὸν ἐπιτάφιον· δ') ὅπως ἐκφρασθῆ τῇ γῆρᾳ τοῦ ἀειμνήστου ἡ βαθυτάτη τοῦ συλλόγου λύπη δι' ἐπὶ τούτῳ γράμματος· ε') ὅπως συνοδεύσωσιν αἱ τε κοσμητορες καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου τὴν ἐκφοράν. Τὸ ψήφισμα ἀκριβῶς ἐξτελέσθη.

Αὕτη ἐστὶν ὡς πρὸς τὰ κυριώτερα ἡ ἰδιαιτέρα τοῦ προεδρεῖου ἐργασία παρασκευα-

σθεῖσα ἐν ταῖς τακτικαῖς συνεδριάσις αὐτοῦ, πλὴν τῶν μερικωτέρων, αἵτινες ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβάλλονται ἐνὶ ἐκάστῳ. Ἐμαυτὸν εὐτυχῆ θεωρῶ τοιούτων τυγῶν συγκοσμητόρων. Πολύτιμος δι' ἐμὲ ὑπῆρξεν ἡ εἰλικρινὴς αὐτῶν συνεργασία. Μόνη ταύτη στηριζόμενος ἠδυνήθην οἰκονομοῦν ὁ ἐλάχιστος τὴν ὀλκὰς ταύτην νὰ ὀδηγήσω αἰσίως εἰς τὸν λιμένα. Δέξασθε, ἀγαπητοὶ συγκοσμητορες, ἄς ἀπευθύνω ὑμῖν ἀπὸ μέσης καρδίας εὐγνώμονας διαθεβωάσεις ἀγάπης, τιμῆς καὶ ὑπολήψεως.

Ἴδου τί διενοήθη, τί διεσκέψατο καὶ τί ἀπεράσισεν ὁ σύλλογος· ἀλλ' ἡ ἀπόφασις, ἵνα γενήται πρᾶξις, γρήξει ὑλικῶν μέσων, ἄνευ τῶν ὁποίων ὁ νοῦς καὶ ἡ βούλησις στεροῦνται τοῦ τρόπου, ἵνα ἐνσαρκωθῶσι καὶ ἐξωτερικευθῶσι. Δεῖ δὴ χρημάτων· ἡ φιλομουσία, ὁ καλῶς ἐνοούμενος ἐθνισμός, ἡ πρὸς τὸν σύλλογον ἀπειριόριστος ἀγάπη, παρέσχον αὐτῷ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος τὰ ἐπιτήδεια κινήτηρια νεῦρα. Ἐτιμήθη ὁ σύλλογος καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος διὰ χρηματικῶν δωρεῶν. Ὁ μέγας τοῦ συλλόγου εὐεργέτης, ὁ ἐξοχώτατος Χρηστάκης ἐφένθης Ζωγράφος, ὁ οὐδέποτε ἐπιλανθανόμενος αὐτοῦ, προσήνεγκε λίρας χρυσοῦς Τουρκίας διακοσίας πρὸς ἑκάστων τῆς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου ἐναποτεθησαυρισμένης γλωσσικῆς ὕλης τῶν ζώντων μνημείων. Σεβαστὲ προστάτα τοῦ συλλόγου, δεῖξαι καὶ αὐτῆς τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ νέῳ τούτῳ δείγματι τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης σου εὐγνωμοσύνην καὶ ζῆθι μέγιστον.

Ὁ εὐγενέστατος κ. Χριστόφορος Ζερλέντης προσήνεγκε λίρας ὡσαύτως διακοσίας, παραστάς μετὰ τοῦ μεγαθύμου κ. Κ. Ζάππα ἐν τῇ κατὰ τὴν 14 νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου συνεδρίᾳ τοῦ συλλόγου. Ὁ σύλλογος τὸν ἀγαθὸν τοῦτον καὶ φιλογενῆ ἄνδρα, συνωδᾷ τῷ 93 ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ, κηρύττει σήμερον δι' ἐμοῦ δημοσίᾳ δωροτῆν αὐτοῦ. Τὸ ἐν Ἀθήναις πανεπιστήμιον προσήνεγκε δύο χιλ. φράγκα· ὁ εὐγενέστατος κ. Στ. Ζαφειρόπουλος λίρας 25· ὁ εὐγενέστατος κ. Δ. Ταμβάκος ἐπανελαθε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τὴν ἀπὸ ἱκανοῦ κατ' ἔτος προσφερομένην παρ' αὐτοῦ δεκάλιρον συνδρομήν· ὁ κ. Guinn φρ. 75· τὸ ὅλον ἐκ δωρεῶν λίρας 515. Δημοσίᾳ ἐκφράζω τοῖς ἀξιοτίμοις κυρίοις τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου. Ἄνευ τούτων τῶν συνδρομῶν τὸ ταμεῖον ἤθελε περιελθεῖ εἰς δυσχερῆ κατάστασιν, σήμερον δὲ ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσι

τοῖς μετρητοῖς λίραι Τουρκίας χρυσαὶ 232,89, πλὴν τῶν ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐφένθη Ζωγράφου προσενηθιστῶν διακοσίων. Περὶ ταμείου ποιούμενος τὸν λόγον ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου τῷ τε ταμίᾳ κ. Θ. Κουσουδίη, ἀείψοτε συμφώνως ταῖς διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ διαχειρισμένου τούτου, ὡς καὶ τῷ λογιστῇ κ. Π. Ηρωίῳ τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ λογιστικὸν καθήκον ἀνελλιπῶς ἐκπληρώσαντι.

“Ὅσα ἐξεθέμην εἰσὶν ἡ οὐσία καὶ αὐτὴ ἡ ὑποκειμενικὴ τοῦ συλλόγου ὑπόστασις” εἶναι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ καὶ τὰ κινήθηρα τούτων νεῦρα. Ἄλλὰ πλὴν αὐτῶν ὁ σύλλογος καὶ κόσμος περιβάλλεται ἐπιζητῶν, ὃν εὐγενεῖς καρδίαι, πλήρεις ἀγάπης πρὸς αὐτὸν παρεσκευάσαν καὶ οὐ παύονται μεγαλύνουσαι καὶ λαμπρύνουσαι. Ὁ κόσμος οὗτός ἐστιν ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ. Αὕτη περιέχει περὶ τὰς δέκα χιλιάδας τόμων, οἵτινες προήλθον κατὰ μέγα μέρος ἐκ δωρεῶν. Καὶ κατ’ αὐτὸ τὸ ἔτος εἰσῆχθησαν εἰς αὐτὴν ἐν συνόλῳ συγγράμματα μὲν 611 ἀποτελοῦντα τόμους 641· ἐναίσιμοι δὲ διατριβῆι 320· τὸ ὅλον 961. Πάντα δὲ ταῦτά εἰσι προσφοράι· δωρηταὶ δὲ τούτων εἰσὶ 1) τὰ ὑπουργεῖα τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῆς παιδείας τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἠνωμένων Πολιτειῶν· 2) τὸ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως· 3) τὸ ἐν Ἑλλάδι ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν· 4) τὸ ἐν Ἑλλάδι ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως· 5) τὸ βρετανικὸν μουσεῖον· 6) ἡ ἐν Βρυξέλλαις ἀκαδημία· 7) τὰ πανεπιστήμια Graz, Ὀδησσοῦ, Ἀλλης-Βιττεμβέργης, Ἐρλάνγης καὶ Βροσλαύ, ὧν τὰ τρία τελευταῖα ἀπέστειλαν καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἐναίσιμους διατριβὰς ὑπὲρ τὰς 300· 8) ὁ ἐν Λονδίῳ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν σύλλογος· 9) ὁ ἐν Ἀμστερδάμῳ τῆς Ὀλλανδίας φιλελληνικὸς σύλλογος· 10) τὸ ἐν Χριστιανίᾳ τῆς Νορβηγίας στατιστικὸν γραφεῖον· 11) ἡ ἐν Ὀδησῶν ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ὡς καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ὁμοία· 12) ἡ ἐν Ἀθήναις ἀρτιοσυστάσα ἐπιστημονικὴ ἐταιρεία· 13) ἡ ἐν Ἀθήναις φιλεκπαιδευτικὴ ἐταιρεία· 14) τὸ ἐν Βιπὸσῳ μετεωροσκοπεῖον· 15) τὸ ἐν Σάμῳ ἡγεμονικὸν ἰδιωτικὸν γραφεῖον, καὶ ἄλλα σωματεῖα. Ἰδιῶται δὲ δωρηταὶ βιβλίων πρὸς πολλοῖς ἄλλοις εἰσὶν 1) ὁ κ. Gaspar Grégory, ὑφηγητῆς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου καὶ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βαλτιμόρη Johns Hopkins προσανεγκῶν 71 συγγράμματα, ἀποτελοῦντα

192 τόμους καὶ φυλλάδια. Οἱ κ. Gustav Hirschfeld, Victor Eggger, Boltz, Hultch καὶ ἕτεροι ὁμογενεῖς καὶ μὴ. Ὁ σύλλογος ἀπονέμει ἅπανσι, τοῖς τε σωματεῖοις καὶ τοῖς κυρίοις, τὰς θεριμὰς αὐτοῦ εὐχαριστίας. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω δωρητῶν, τὸ ἥμισυ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου συναδελφου ἡμῶν Ἰω. Γεωργανταποῦλου διὰ διαθήκης αὐτοῦ προσήνεχθη τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ, ὁ ἀριθμὸς ὁμοῦς τῶν βιβλίων δὲν εἶναι εἰσέτι ὠρισμένος.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ συλλόγου ἵνα ἡ εὐρὴσσωπος τοῖς ἐπισκεπτομένοις καὶ χρήσιμος τοῖς φοιτῶσιν εἰς αὐτὴν χρῆζῃ βιβλιοφύλακος, καὶ τοιοῦτος κατὰ τὸ ἔτος τούτου ἦν ὁ ἀκάματος κ. Θ. Σαλτέλης. Οὗτος κατὰ πρῶτον ἐνέγραψε καὶ κατέταξε 800 ὡς ἐγγιστα συγγράμματα, εἰσελθόντα εἰς τὴν βιβλιοθήκην κατὰ τὰ δύο προηγούμενα ἔτη· δευτέρον ἐνέγραψε καὶ κατέταξε τοὺς κατὰ τὸ ἔτος τούτου εἰσελθόντας, ὡς ἐφρέθη, 641 τόμους καὶ τὰς 320 ἐναίσιμους διατριβὰς. Ἠγωνίζετο δὲ ἵνα ἐπιληφθῇ καὶ τῆς τρίτης ἐργασίας, τῆς καὶ σπουδαιότερας, ἥτοι τοῦ σχηματισμοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, ἀλλ’ ἐνεκα λόγων ὑγείας ἐκώλυθη. Εὐχαριστῶ τῷ κ. Θ. Σαλτέλῃ ἐφ’ οἷς ἐπραξε καὶ ἐφ’ οἷς εἶχε τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν νὰ πράξῃ, διότι ἡ ἀγαθὴ πρόθεσις καὶ ἄνευ τῆς πράξεως ἀποτελεῖ στοιχεῖον ὑποκειμενικὸν τῆς ἡθικότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐτερος κόσμος ἐπιζητῶν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐστὶ τὸ ἀναγνωστικόν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος τούτου δωρεῶν εἶχε τὰς ἐνταῦθα ἐκδιδόμενας ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, *Νεολόγον*, *Κωνσταντινουπόλεως*, *Ἐπιθεώρησιν*, *Βυζαντιὰ*· ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς ἐλευθέρως αὐτῶν εἰσόδου *Ἐφημερίδα* τῆς κυβέρνησεως, *Ἐφημερίδα*, *Νέαν Ἐφημερίδα*, *Ἠρώτων* καὶ *Ἡλιον*· τὰς ἐν τῇ Σμύρῃ *Ἀμύθηται* καὶ *Ἀρμονίαν*, τὴν ἐν Σάμῳ *Σάμων*, τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ *Σελλόγους*, τὰς ἐνταῦθα ἐκδιδόμενας γαλλικὰς *Levant Herald* (κατὰ τὸ παρὸν ἔτος πρῶτον) καὶ τὴν *Phare du Bosphore*. Περιοδικὰ δὲ τὰ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενα *Ἐκκλησιαστικὴν Ἀθήναις* καὶ *Ἀνατολικὸν Ἀστέρων*, τὸν ἐν Ἀθήναις *Ἠαγρασίον* καὶ *Πλάτωρα* τῶν ὁμωνύμων συλλόγων, *Φοῖβον* τοῦ κ. Πύργου, τὰ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενα *Gazette médicale* καὶ *Revue medico-pharmaceutique*, τὸ ἐν Ἀθήναις τῆς γερμανικῆς σχολῆς, τὴν *Revue des études Grecques* τῆς Association pour l’encourage-

ment des études grecques en France, τὴν *Εφημερίδα τῶν κριτῶν ἐν Ἀθήναις*, τὸν *Ἀπόλλωνα ἐν Πειραιεῖ*, τὸν κατάλογον τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἰταλίας ἐν Ρώμῃ, τὸ ἐν Παρισίοις *Bulletin critique*, τὰ ὑπὸ τοῦ ἐν Βαλτιμόρη πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐκδιδόμενα δύο τεύχη, πρακτικὰ τοῦ ἰνστιτούτου Καναδᾶ. *Platonist* τῆς Osceola (Missouri) τῆς Ἀμερικῆς, τὸ ἐν Zagreb ἐκδομὸν *Viestnik*, τὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἐν Ρωσίᾳ, τὸ τῆς γερμανικῆς σχολῆς ἐν Ρώμῃ, καὶ τοὺς καταλόγους τῆς βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας. Ἐπὶ πληρωμῇ δὲ τὰ περιοδικὰ τὰδε: *Revue des deux mondes*, *Journal des savants*, *Revue politique et litteraire*, *Revue scientifique*, *Revue internationale de l'enseignement*, *Revue de l'enseignement secondaire et de l'enseignement supérieur*, *Revue pédagogique*, *Revue critique*, *Revue de philologie*, *Revue archéologique*, *Revue d'anthropologie*, *Journal des sociétés scientifiques*, *Université*, *Litterarisches Centralblatt*, *Hermes*, *Berliner philologische Wochenschrift*, *Jahresbericht*. Ἡ τε βιβλιοθήκη καὶ τὸ ἀναγνωστήριον καθ' ἡμέραν εἰσὶν ἠνεωγμένα. Δυστυχῶς οἱ φοιτῶντες εὐχρίθουσι. Εὐχουμι καὶ παρ' ἡμῶν τὸ φιλανθρωπιστικὸν πνεῦμα νὰ ἀναπτύχῃ δέοντος καὶ ἐκτιμηθῶσι αἱ ἐκ τῆς ποικίλης ἀναγνώσεως προέξουσαι ὠφέλειαι ἀναλόγως τῆς ἀξίας αὐτῶν καὶ τῆς συνδρομῆς, ἣν παρέχουσι τῇ καθόλου τῶν λαῶν μορφώσει.

Ἄρα γε ὑποκειμενικότης σταθερά, ἐπὶ ἀρχῶν ὕγιων ἐρείδουμένη, οὐχ ἤττον δε καὶ προσοδευτική, ἐκαστῇ ὁμῶς μόνῃ θεοροῦσα, ἐξ ἐκαστῆς καὶ μόνῃς τὴν ὕλην τῶν ἐνεργημάτων αὐτῆς ἀντλοῦσα, οὐδὲν διδούσα καὶ οὐδὲν λαμβάνουσα, πάντοθεν ἀπωρρατισμένη, ἐστὶν ἀποχρῶσα καὶ αὐτάρκης; ἐστὶ πλήρης καὶ τελεία καὶ δύναται ἵνα τύχῃ οὐ ἐρίεται σκοποῦ καὶ οὐ ἔνεκα κινεῖται. Πᾶς διοργανισμὸς ὑπόκειται πρὸς τοῖς ἀνωτέροις νόμοις καὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀλληλεπιδράσεως. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος καὶ τούτῳ τῷ νόμῳ συνῶδᾶ συνῆψε σχέσεις καὶ συνάπτει μετὰ πολλῶν καὶ ποικίλων συγγενῶν καθιδρυμάτων, ἡμεδαπῶν τε καὶ ὁμογενῶν, ἀλλοδαπῶν τε καὶ ἑτερογενῶν, τοῖς μὲν τύπος καὶ ὑπογραμμὸς γινόμενος, μεθ' ἑτέρων δὲ ἐν ἴσῃ μοίρᾳ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀμοιβαίου-τητος συνεντυγχάνων, ἐν ἄλλοις δὲ λίαν ἐπι-

ζήλως νέας ἀφορμὰς πνευματικῆς ἐνεργείας ἀνευρίσκων, δεῖξαι καὶ οὗτος ἐπιδρῶν τε ἐρ' ἐτέρων καὶ τὴν ἐπίδρασιν ἄλλων ὑφιστάμενος, αἰετοπεθεῖ ὁμῶς αὐτὸς ὧν ἐκαστῷ τὸ κινεῖν αἷτιον. Ἡ ἀλληλεπίδρασις αὕτη συγκρατεῖ αὐτὸν καὶ συνέχει ἐν τῷ φωτεινῷ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμῶν στερεώματι. Αἱ σχέσεις τοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἠῤῥησαν οὗτος συνῆψε πρὸς τὰς ὑπαρχούσας τοιαύτας 1) μετὰ τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις ἐριτίμου τοῦ συλλόγου ἑταίρου ἐξωχωτάτου κ. Στεφάνου Κ. Καραθεοδωρῆ· 2) μετὰ τοῦ ἐν Τυβίγγῃ πανεπιστημίου· 3) μετὰ τοῦ ἐν Ἀμστελδάμῳ τῆς Ὀλλανδίας συλλόγου, τοῦ μετὰ μοναδικῆς ἀφοσιώσεως ὑπὲρ τῆς διὰδόσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ προφορᾶς ἐργαζομένου, ὃς περ ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιώδους ἑλληνιστοῦ καὶ ὕψιγγοῦ τοῦ αὐτόθι πανεπιστημίου κ. Müller ἱδρύεται· 4) ὁμοίως ὁ σύλλογος συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ ἐν Ρεθύμνῃ τῆς Κρήτης φιλεκαπαιδευτικοῦ συλλόγου « Ἀθηναῖς », καὶ μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφοτήτων « Ἐλικῶνος » ἐν Ψαμμάθαις, « Ζήλου » ἐν Σηροκρήνῃ καὶ « Φιλεκαπαιδευτικῆς » ἐν Μουχλίῳ. Ὁ σύλλογος ἀντήλλασεν ἤδη ἀπὸ τῶν παρεθόντων ἐτῶν τὰς δημοσιεύσεις αὐτοῦ πρὸς τὰς τῶν ὑπουργείων τῆς παιδείας ἐν Ἑλλάδι, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, Ρωσίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν, πρὸς τὰς τοῦ συλλόγου « Παρνασσῶ », ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, « Πλάτωνος » ἐν Ἀθήναις, τοῦ πρὸς διὰδοσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Λονδίῳ, πρὸς τὰς τῶν ἀκαδημιῶν τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Βερολίνου, τῆς ἐν Οὐασιγγτῶνι σμιθσωνοῦ, τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἀρχαιολογικῆς, πρὸς τὰς τῶν πλείστων ἐν Γερμανίᾳ πανεπιστημίων, πρὸς τὰς τῶν πανεπιστημίων Βαλτιμόρης Johns Hopkins καὶ Ὀδησσῶ, πρὸς τὰς τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου καὶ πρὸς τὰς ἄλλων διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων ἡμετέρων τε καὶ ξένων. Τοιαῦτα εἰσὶν αἱ σχέσεις τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, αἵπερ καταδεικνύουσιν, οἷας τιμῆς ἀπολαύει οὗτος παρ' ἑτέροις ἐπιστημονικοῖς ἰδρύμασιν. Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος συνῆψε κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος μετὰ τινῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σωματείων καὶ ἑτέρων τινῶν σχέσεις τελεσσορωτέρας· τινὲς τῶν ἀκαμάτων τοῦ συλλόγου ἀγορητῶν, ὡς ἀπόστολοι αὐτοῦ, τῇ προτροπῇ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, ἐποιήσαντο δια-

λέξεις πρακτικώτατον και διδασκτικώτατον ἄμα ἐγούσας σκοπόν, ἐν τισι τῶν συναικιῶν, ἐν αἷς ἐδρεύουσι τὰ σωματεῖα ταῦτα ἐνώπιον πολυπληθεστάτου ἀκροατηρίου. Εὐτυχῆ λογίζεται ἑαυτὸν ὁ σύλλογος ἐγκαινίζων τὸ νέον τοῦτο ἐκπολιτιστικὸν εἶδος τῶν σχέσεων, ἐγνωμονεῖ τοῖς ἀκμαῖοις ἀγορευταῖς καὶ ἰδίᾳ τῷ ἀντιπροέδρῳ αὐτοῦ κ. Χρήστῳ Χατζηγεωργίου, τῷ εἰδικῷ αὐτοῦ γραμματεῖ κ. Εὐστ. Ποπέσκῳ καὶ τῷ κ. Γ. Ἀκαστορίδῃ ἀποδουθεῖσιν εἰς τὸν νέον τοῦτον ἀγῶνα, καὶ εὐχεται τὸ ἱερὸν τοῦτο πῦρ καὶ ἑτέρας νὰ σχηματίσῃ ἐστίας μεταβιβαζόμενον ἀπὸ τῆς συλλογικῆς μητροπόλεως ζειδῶρον καὶ θερμογόνον.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω σχέσεων, ὁ σύλλογος συνῆψε κατὰ τὸ ἐνεστώδες ἔτος καὶ ἑτέραν. Καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῶν θερινῶν διακοπῶν πολλὴν κατεβλάετο οὗτος τὴν φροντίδα διὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ, ἵνα συστήσῃ διδασκάλους ἑκατέρων τῶν φύλων εἰς διαφόρους ὁμογενεῖς κοινότητας ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πρόσωπα κατ' ἀλλήλα, γνωστὰ ἐπὶ τε κοσμιότητι ἢ ἠθῶν καὶ ἐπὶ ἰκανότητι. Αἱ ἐνεργεῖαι αὗται ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν οὐ μόνον στενότερον θὰ συνδέσωσι τὸν σύλλογον μετὰ τῶν κοινότητων, ἀλλὰ καὶ πλείω ἐγγεγραμμένοι εἰσὶν αὗται περὶ τῶν τίτλων τοῦ ἐν αὐταῖς διδάζοντος προσωπικοῦ ὡσαύτως καὶ τοῖς διδασκάλοις αὐτοῖς κατ' ἄμφον χρήσιμοι ἀποβήσονται, διότι οὗτοι μεταβαίνοντες εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν θέλουσιν ἐροδιάζεσθαι μετὰ τῶν ἀναγκαιῶν ὁδηγῶν πρὸς τὴν ὅσον ἐνεστὶν ἐπιτυχῆ διδασκαλίαν, ἀρ' ἑτέρου δὲ καὶ ὡς πρὸς τὰς χρηματικὰς ἀπολαύσεις θέλουσιν εὐρίσκει πλείονα δικαιοσύνην, διακρινόμενοι ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν σχετικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Οὗτός ἐστιν ὁ σύλλογος, τοῦτο τὸ ἠθικὸν συλλογικὸν πρόσωπον. Ἄλλ' ἢ κατὰ τοὺς διηληθθέντας καθολικοὺς νόμους ἐνεργητικότης πῶς ἐξωτερικεύεται; Διὰ τῆς ἀλληλογραφίας. Αὕτη ἐστὶ τὸ μέσον, ὁ ἀπαραίτητος ὅρος, τὸ ψηλαστικὸν σύμβολον, τὸ ἄγαλμα, ἐφ' οὗ ἀπεικονίζεται καὶ γλύφεται τὸ ἰδανικὸν τοῦ ποσοῦ, τοῦ ποιοῦ, τῆς ποιικιλίας καὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῆς δρασεως, τῆς προσόδου καὶ τῆς ἀλληλεπιδράσεως αὐτοῦ. Τὰ ἔργα ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ γρηῃζοῦσι λόγων ἀναγκαιῶν ἄλλως κινδυνεύουσιν, ἵνα βυθισθῶσιν εἰς τὸ βράβαλλον τῆς ἀθηράχου λήθης. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀλληλογραφία ἀποβαίνει ἰσχυρὸς βραχίων τοῦ συλλόγου καὶ ἐν τῶν πολυτίμων αὐτοῦ κοσμημάτων ὁ δὲ ἐμπειπιστευμένος ταύτην δεῖν ἵνα

ἐμφορῆται ἀρροσιώσεως παραδειγματικῆς, ἐμμοιρῆ δὲ καὶ τῆς προσηκούσης ἰκανότητος. Ὁ ἐλληνογενὴς φιλοσοφικὸς σύλλογος ἔσχηεν, ὡς ἐβρέθη, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος γενικὸν γραμματεῖα τὸν ἀπὸ πολλῶν λειτουρگوῦντα τῷ συλλόγῳ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδην. Οὗτος πλεον πρὸς τοῖς ἄλλοις συντάσσει καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀλληλογραφίας. Κατὰ τὸ ἐνεστώδες ἔτος εἰσῆλθον εἰς τὸν σύλλογον ἐν συνόλῳ 325 ἔγγραφα, ἐξῆλθον δὲ τοῦ γραφείου 400, ἐν αἷς οὐδαμῶς καταλέγονται αἱ ἐγκύκλιαι καὶ ἄλλα, οἷα τὰ περὶ τῶν ἀναγνωσμάτων, τῶν διαλέξεων, τὰ ἀγγελτήρια τῆς ἐξαγωγῆς τῶν μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν, αἱ ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἀγγελίαι καὶ ἄλλα παραπλησιας σημασίας. Πάντα δὲ τὰ διαληθθέντα ἔγγραφα ἀνήγοντο εἰς τὸν πολυμῶρον τοῦ συλλόγου σκοπόν, ὃς γνωστὸς ἤδη κατέστη ἡμῖν ἐκ τῶν προσηθέντων. Καθηκὸν μοι ἀναπόδραστον λογιζομαι, ἵνα δημοσίᾳ σήμερον ὁμολογήσω, ὅτι τὰ ἔγγραφα ταῦτα καὶ ἐν τάχει καὶ προσηκόντως συνετάσσοντο ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως, διακρινόμενος παρ' ἐμοὶ καθ' ἡμέραν ἐπὶ χρόνον ἰκανόν, μάλιστα κατὰ τὸν χρόνον τῶν συλλογικῶν διακοπῶν, καὶ λίαν προθύμως παρασκευάζοντος τὰ ἀναγκαῖα ἔγγραφα. Τῷ ἀγαπητῷ μοι τούτῳ συναδέλφῳ ἀπονέμω σήμερον θερμοτάτα εὐχαριστήρια.

Σπουδαῖον ἔγγραφον πρὸς τοῖς ἀνωτέρω ἐκδοθὲν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτό ἐστι καὶ τὸ ἐπόμενον. Τῷ 1873 ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐγκύκλιαι προσηπτικαὶ πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐρευναν ἀρχαίων μνημείων καὶ συντήρησιν αὐτῶν, *σελλογιῆ καὶ ἀστυραγιῆν γεωγραφίαν καὶ ἐπιγραφῶν, σελλογιῆν γεωγραφικῆς ἔλης ἀεργαίας καὶ γέας καὶ γεωλογικῆς*, ὅπως πολλὰ τῶν ἡμετέρων χωρῶν ἀπορροῦμεναι ἢ καὶ ὅλως ἀρροῦμεναι διεκρινθηθῶσιν. Ταύτην νέαν ἐγκύκλιον ἐξεδόθη καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος πρὸς τοὺς λογίους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐνοσίαν μετὰ λίαν ἀναλυτικῶν ὁδηγῶν. Περὶθαμὲν δέ, ὅτι οἱ ἡμέτεροι λόγοι καὶ εἰς τοῦτον ἀποδουθήσονται τὸν ἀγῶνα, μηδενὸς φειδόμενοι, ὅπως ἐπιστημονικῶς γνωσθῶσιν αἱ τε χῆραι αὐτῶν καὶ τὰ ἐν αὐταῖς.

Τὰς σχέσεις ταύτας τοῦ συλλόγου καὶ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ ἐκόσμου καὶ ἐπερρώνουν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σχέσεις καὶ τὰ σεβαστὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ πρωθιεράρχου τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, πειτακίαι.

Τῶν σχέσεων τούτων τρανώτατον τεκμήριον ἔστιν, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῇ κεντρικῇ πατριαρχικῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ παρεκάθητο λίαν ἐπαξίως δύο τῶν ἡμετέρων συναδέλφων, οἱ ἐλλόγιμοι κ. Β. Καλλιφρων καὶ Α. Σπαθάρης, ἐκπροσωποῦντες ἐν αὐτῇ τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον, πρὸς οὗς οὗτος δι' ἐμοῦ ἐκφράζει δημοσίᾳ τὰς δικαίας αὐτοῦ εὐχαριστίας. Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου μετὰ σεβασμοῦ μνημονεύω, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος καὶ τῇ Α. Υ. τῷ μεγάλῳ Βεζύρη υπέβαλε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τρία σπουδαῖα ἔγγραφα, ὡς καὶ τῇ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας, μετὰ πολλῆς τῆς φιλοφροσύνης καὶ τῆς εὐμενείας δεξαμένους ταῦτα πρὸς ταχεῖαν ἐνέργειαν.

Ὁ σύλλογος σὺν τούτοις πᾶσι καὶ ἑτέροις τινὰς λίθους κέκτηται, μικροὺς μὲν ἀλλὰ πολυτίμους· οὗτοί εἰσιν αἱ ἀρχαιολογικαὶ συλλογαὶ καὶ ἡ ὄργανοθήκη αὐτοῦ. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἠγοράσθησαν 105 τὸν ἀριθμὸν μετὰλλια καὶ νομίσματα διαφόρων ἐποχῶν καὶ ἀξίας ἀρχαιολογικῆς· προσηνέχθησαν δὲ αὐτῷ ἐπιγραφαὶ τινες ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν, ἀγαλμάτιον, νομίσματα καὶ ἄλλα τινά. Ὁ φερέποντος ἐπιμελητῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν προσέβη εἰς τὴν δυνατὴν κατὰ τὰς ἐν ἀνωτέρω· διὸ καὶ εὐχαριστῶ αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ. Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ὁ σύλλογος παρεχώρησε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν αἴθουσαν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἄρμενικοῦ ἔθνους τῆς καλουμένης Ἰσισαίᾳ, πρὸς τέλος τῆς ἐπετείου αὐτῆς ἐορτῆς καὶ παραστάς ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ ὑπερήσθη ἐπὶ τῇ φιλοπροσόδῳ αὐτῆς ἐνεργεῖα καὶ εὐχεταὶ αὐτῇ τὰ κρείττω.

Οὗτος, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ἰπὸ τὴν ἀμφιλαφεὴ ἀγίδα τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, Σουλτάν Χαμητ Χάν τοῦ Β', τοῦ φιλολάου καὶ φιλομούσου ἀνακτος ἡμῶν, τῆ ἰσχυρῆ προστασίᾳ τῆς πεφωτισμένης Αὐτοῦ κυβερνήσεως καὶ ταῖς θεοπειθέσιν εὐχαίς καὶ τῇ πατρικῇ στοργῇ τῆς Υ. Θ. Παναγιώτητος διήλθε καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆ θεῖα ἀρωγῇ ὁ σύλλογος δρῶν κατὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ αὐτοῦ. Ἐνα καὶ μόνον ἐπιδικῶκαν σκοπόν, πρὸς ἕν καὶ μόνον σημεῖον συγκεντρῶν τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἐνὸς καὶ μόνου ἐμφορούμενος πνεύματος, ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ ὅλος εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους λειτουργίαν ἀρωσιώ-

θη καὶ ὑπὲρ τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου αὐτοῦ καρτερικῶς ἀγωνίζεται. Ὡ! πόσον παρήγορον καὶ πόσον ἀξιοσπερές τὰ μάλιστα τυγχάνει τὸ τοιοῦτον πρὸς τὰ πρόσω ἀμνηστὶ τῷ ποδὶ καὶ στερεῶ τῷ βήματι βᾶδισμα αὐτοῦ!

Ἐνθεν μὲν, ξεναγῶν ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἀειθαλέσι λειμῶσι τῆς εὐρωπαϊκῆς πολυιδμοσύνης ἀποκομίζεται ἐκείθεν εὐγνωμόνως ὅ,τι εὐώδες καὶ ἀμάραντον ἄνθος ἤθελε συλλέξει· ἐνθεν δέ, ζηλωτῆς τῆς πατρώας ἀρετῆς καὶ σοφίας διατελῶν, ἐν τοῖς προγονικοῖς θησαυροῖς μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἐνδελεγοῦς ἐρεῦνης τὸν ἐν αὐτοῖς ἀποτεθησαυρισμένον ἀθάνατον πλοῦτον ἀναζητεῖ. Εὐχου, πάτερ φιλόστοργε, εὐχου, ἵνα μηδέποτε δύσρη καὶ σόυρη τὸ ζωογονόν φῶς τοῦ λαμπροῦ τούτου καὶ τηλαυγοῦς ἀστέρος. Κατάσπεσον τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον ταῖς πατρικαῖς σου εὐλογίαις, καὶ ἐνίσχυσον διὰ τῆς πατρικῆς σου στοργῆς τοὺς ἐν αὐτῷ ἀθλοῦντας. Δέξαι δὲ εὐμενῶς μετὰ τῶν σεβασμιωτάτων ἀρχιερέων καὶ τῆν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου, τοῦ εὐπειθοῦς σου τούτου τέκνου, ἀνθ' ὧν κῦδάρησας νὰ τιμήσῃς αὐτὸν μετὰ τῶν Σεβασμιστῶν αὐτῶν καὶ τοῦ ἄλλου σεβαστοῦ κλήρου σήμερον διὰ τῆς πατριαρχικῆς σου παρουσίας. Ὁ δὲ Μεγαλειότητος καὶ σεπτὸς ἡμῶν ἀναξ ζῶη μήκιστον, δεχόμενος ἀείποτε παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φωτῶν φωτιστικὰς ἀκτῖνας ἐπ' ἀγαθῷ πάντων τῶν ἐν τῇ εὐρείᾳ Αὐτοῦ αυτοκρατορικῆς πιστῶν καὶ ἀρροσιωμένων Αὐτῷ λαῶν.

Σὺ δέ, ἐρίτμιον ἀροατήριον, μετασχὼν τῆς πνευματικῆς ταύτης πανηγύρωσε δέξαι δι' ἐμοῦ τὰς εἰδικαίνας ἐπὶ τούτῳ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας. Ἔστω ἀείποτε φίλος αὐτοῦ καὶ ἀντιλήπτωρ. Ἔστω ἀείποτε ἡ καρδία σου θερμὴ ὑπὲρ αὐτοῦ· ζήτει τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ καὶ ἀγωνίζου, ὅσα σοι δύναιμι, ὑπὲρ αὐτοῦ· πάντες γὰρ ἐν ἑσμεν. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, στηριξώμεν ἀλλήλους, τὸν καλὸν τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως ἀγῶνα ἀενάως ἀγωνιζώμεθα, ἵνα ὁ μὲν οὐράνιος Πατὴρ ἄνωθεν ἐπισκεπῆ ἡμᾶς, ὁ τρισέβαστος ἡμῶν ἡγεμὼν περιφρουρῆ, ὁ δὲ πρωθιεράρχης τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας εὐλογῆ ἀπὸ καρδίας. «Κρατῶμεν ὁ ἔχομεν, ἵνα μηθεὶς τὸν στέφανον ἡμῶν λάβῃ».

β') Ὁ ἀντιπρόεδρος καὶ πρόεδρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κύριος Ν. Φωτιάδης, ἀναγνώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ «περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ προσόδου τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους», ἔχουσιν ὧδε·

Παναγιώτατε δέσποτα.

Σεβασμιώτατοι ιεράρχαι.

Ἐπίτιμος ὁμήγηρος.

Ὅτε πρό τινων ἡμερῶν ὁ σεβαστὸς τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου πρόεδρος ἀναγγείλας μοι τὴν ἐκλογὴν μου ὡς ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου τούτου καὶ προέδρου τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ὑπέμνησέ μοι συγχρόνως τὸ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι καθήκον, ἵνα συντάξω καὶ ἀπαγγείλω τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ταύτης, ὑπὸ δικαίαις κατελήφθη συντομίαις καὶ δειλίαις καὶ μικροῦ δεῖν ἀπέκλινον τὴν γενομένην μοι τιμὴν, συνειδὼς ἔσθην μὲν τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ἐμῶν δυνάμεων, ἔσθην δὲ τὴν ἄλλειψιν ἐπαρκοῦς χρόνου πρὸς ἐκλογὴν καὶ διασκευὴν θέματος λόγου ἀρμόζοντος καὶ ἀξίου τῆς πανηγύρεως ταύτης καὶ τοῦ φιλομούσου καὶ φιλοκάλου ἀρρακτηρίου μου. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ μόνον ἀδύνατος καθίστατό μοι ἡ ὑποχώρησις ἀλλὰ καὶ λειποταξία μᾶλλον ἢ δειλία ἤθελε τοῦτο χαρακτηρισθῆ, ἠναγκάσθην ἐκὼν ἄκων, ἵνα ἀποδυθῶ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, πεποιθὼς μᾶλλον εἰς τὴν εὐμένειαν καὶ ἐπιείκειαν τῆς παρουσίας σεβαστῆς, φιλομούσου καὶ φιλοκάλου ὁμηγύρεως ἢ ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἰκανότητα. Καὶ δὴ ἐπικαλούμενος τὰς εὐχὰς τῆς Ἑμετέρας Παναγιότητος, εἰσέρχομαι εἰς τὴν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν, θέμα λαβὼν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους, μέχρι δηλονότι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν παύει ὁ δημιουργικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος αἰὼν, ἄρχεται δὲ ὁ τῆς Ἀλεξάνδρου πολυμαθείας. Καὶ γινώσκω μὲν, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας ἀνήκοντος σπουδαιότητος τούτου θέματος, περὶ οὐ πολὺτομα ἐγράφησαν καὶ γραφήσονται συγγράμματα, ἀπαιτεῖ καὶ χρόνον πολὺν καὶ γνώσεις πολλῶν ὑπερτέρας τῶν ἐμῶν καὶ γραφίδα καλλιτεχνικὴν καὶ γλώσσαν ἀξίαν τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς ἤμασσαν ἡ ἀληθὴς καὶ πρωτότυπος ῥητορεία, νομιζῶ ὅμως, ὅτι, ἐπειδὴ οὐδαμῶς πρόκειται μοι περὶ φιλοσοφικῆς συγγραφῆς, ἀλλὰ περὶ ἀπλῆς οικιαγραφίσεως τῆς μεγάλης ἐκείνης τῶν μεγαλουργῶν προγόνων ἐποχῆς, δυνατὸν μοι εἶναι νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἀνατεθεισάν μοι ἐντολήν, ἐὰν ἀποσπάσω καὶ παραθέσω ἐνώπιον ὑμῶν σελίδας τινὰς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, καὶ ἐπισκοπήσω μεθ' ὑμῶν,

ὡς ἐν ἀπόπτῳ, τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐπαχὴν τῶν προγονικῶν μεγαλουργημάτων καὶ τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐκλείας. Θέλωμεν δὲ ἐπισκοπήσαι τὰ κυριώτερα τῶν σημείων, τῶν εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ ἔθνους ἀφορούντων, καθ' ὅσον ἐπιτρέπει τοῦτο ἡμῖν ὁ χρόνος. ὁ τόπος καὶ ὁ σκοπὸς ὁ καλέσας με ἐπὶ τούτου τοῦ βήματος.

Ὁ πάνσοφος δημιουργὸς τοῦ παντός, ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πηγὴ πάσης γνώσεως καὶ πάσης σοφίας, ἐνεργήτουςε μὲν εἰς ἕκαστον τῶν ὀργανικῶν ὄντων τὴν ἀγάπην τῆς ἰδίαις αὐτοῦ συντηρήσεως, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ λογικὸν πλάσμα αὐτοῦ, τὸν ἄνθρωπον, ἐνεργήτουςε καὶ τὸν ἔσρωτα τῆς ἀληθείας, ἥτοι τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν. Ὅθεν μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ συντηρήσιν ἀναγκῶν, ὁ ἄνθρωπος μόνος μεταξὺ τῶν ὀργανικῶν ὄντων καταλαμβάνεται ὑπὸ εὐγενοῦς τινος ἐπιθυμίας ὅπως διαφόρου τῆς φυσικῆς ὀρέξεως. Ἡ δὲ κλίσις καὶ ἐπιθυμία αὕτη ὁδηγεῖ τὴν περιέργειαν αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως, εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἰδίαις αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ εἰς τὴν κατὰ κλησὶν τοῦ αἵτιου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ. τῆς πρώτης δηλονότι ἀρχῆς καὶ πηγῆς πᾶσων τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ὅπως δὲ τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκην τροφῆς, ἄνευ τῆς ὁποίας φθίνει καὶ ἀπόλλυται, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκην πνευματικῆς τροφῆς, ἥτοι γνώσεως τῆς ἀληθείας, δι' ἧς καὶ μόνης ἡ ψυχὴ σώζεται, γίνεται ἰσχυρὰ καὶ εὐφραίνεται. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀληθείας ἡδύνη καὶ τέρπει τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ ἄγνοια καταθλίβει, μακραίνει καὶ καταπέζει αὐτήν. Μόνος ἄρα ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάντων τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἐζήτησε καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας, εἰς τὴν καθολικότητα, εἰς τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, καὶ μόνος αὐτὸς ἀνῆλθε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νοῦ εἰς τὴν πηγὴν πάσης γνώσεως καὶ πάσης ἐπιστήμης. Εἰς τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας πλησιάζουσα ἡ ψυχὴ, ὡς εἰς ὄμορφον, ἀλλάσσεται, ὡς λέγει ὁ θεὸς Πλάτων, καὶ εὐφραίνεται διοχεύεται, ἐνῶ εἰς τὴν τοῦ ψεύδους συστῆλεται, καὶ λυπομένην συσπείρουται καὶ ἀποτρέπεται. Τούτου ἕνεκα πᾶσα προῆξις ἢ λόγος φωτιζόμενος ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἡδύνη καὶ τέρπει ἡμᾶς, ἐνῶ τὸ ψεῦδος ἐμποιεῖ ἡμῖν ἀποστροφήν καὶ ἀηδίαν. Ἀλλὰ καθὼς τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐμποδιζόμενον ὑπὸ τῶν νεφῶν καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων ἀφίησιν εἰς τὰ σκοτὴ τὴν γῆν,

ούτω και τῆς ἀληθείας τὸ φῶς ἐπισκιαζόμενον ὑπὸ τῶν πυκνῶν τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀπάτης νεφῶν, ἀρήσει τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου πλανώμενον εἰς τὰ σκόττα τοῦ ψεύδους καὶ καταβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τῆξιν τῶν ἀγελαίων. Ὡστε ὁ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἔρως μένει ἀρχαιφθῆς εἰς τὰ βῆθη τῆς οὐσίας τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἀναπτυσσόμενος ἢ συστελλόμενος ὑπὸ εὐτυχῶν ἢ ἐνκατιῶν περιστάσεων.

Οἱ πρῶτοι ἔρασταὶ τῆς ἐπιστήμης ἀνερχόμενοι κατὰ φυσικὸν λόγον εἰς τὰ θερμότερα κλίματα. ἐνθα ἡ γῆ γρηνομότερα οὖσα ἐχρηρῆγει εὐκολώτερον καὶ ἀφρονώτερον τὰ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου μέσα. Ἡ ἄνω Ἀσία λοιπὸν καὶ ἡ Αἴγυπτος εἰσι τῶ ὄντι ἡ κοιτίς τοῦ ἀρχαιοτέρου φωτισμοῦ, ὡς ἀνεπτυξέν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου διὰ τῶν πολλῶν καὶ σφοδρῶν αὐτοῦ διαλέξεων ὁ μακρὸς καὶ πολυὺδμων ἰατροφιλόσοφος κ. Ἡροκλῆς Βασιλῆης. Ἄλλ' ἐν ταῖς γῶραις ἐκείναις ἡ πρόσδος τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας προέβαινε μετὰ πολλῆς βραδύτητος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πάντῃ στάσιμος διετέλεσε, διότι οἱ ἔχοντες τὴν παρακαταθήκην τῶν γνώσεων ἰερεῖς ἐρύλαττον αὐτὴν κεκρυμμένην δι' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς διαδόχους αὐτῶν ὡς μέσον ὑπεροχῆς καὶ δυνάμεως, ἀγίνοντες εἰς τὸν λαὸν τὴν ἀθλιότητα τῆς ἀγνοίας καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προερχομένην πτωχείαν καὶ δουλοφροσύνην, αἰτινῆς εἰσι πάντοτε ἀνάλογοι πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς δεισιδαιμονίας.

Ἄν ὅμως ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε μίαν μόνην φυλὴν ἢ τῆξιν ἀνθρώπων δεκτικὴν νοῦ καὶ ἐπιστήμης ἀλλ' ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, δῆλον, ὅτι ἡ τελειοποίησις τοῦ νοῦ εἶναι κοινὴ καὶ φυσικὴ εἰς ἅπαντας, ἡ δὲ κλίσις καὶ ἡ ἐπιθυμία ὑπόκεινται εἴτε εἰς τὸν ὄργανισμόν, εἴτε εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος, εἴτε εἰς συνδρομὴν περιστάσεων, εἴτε εἰς τὴν ἰδιοφυίαν φυλῆς τινος ἢ ἔθνους, εἴτε εἰς τὴν ἀπορμηκὴν ἐκάστου ἀντίληψιν, εἴτε εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀσκήσεως καὶ μελέτης τῶν μέσων καὶ τῶν τρόπων, δι' ὧν προσπαθεῖ πᾶσα κοινωνία καὶ πᾶς ἕκαστος πολίτης ν' ἀναπτύξῃ τὴν σφαιραν τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων.

Οἱ Ἕλληνας παρεδέχθησαν παρὰ τῶν Ἀσιανῶν τοὺς θεοὺς καὶ τὰ θεοκρατικὰ δόγματα, ἀλλ' ἐσχημάτισαν κατὰ τὴν ἰδέαν καὶ τὸν φυσικὸν αὐτῶν χαρακτήρα, ἑλληνικὸν Ὀλυμπον. Ἐκ τούτου δὲ οἱ Ἕλληνες ἱερεῖς δὲν ἐδιοίκησαν ποτε θεοκρατικῶς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ λαοὶ ἔχοντες ἀνάγκην νὰ ἐπιταχθεῖσιν

τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν ἢ νὰ συμβουλευθῶσι τὴν γνώμην τῶν μαγικῶν, εἰσῆρχοντο ἐλευθέρως εἰς τοὺς ναοὺς, προσήρχοντο, ἔθνον καὶ ἐξήταζον οἱ ἴδιοι τοὺς οἰωνοὺς καὶ τὰ σπλάγγνα τῶν ἱερείων. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ συνερχόμενοι πολλάκις εἰς τοὺς ναοὺς συνεσκέπτοντο περὶ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων καὶ συμφερότων. Ἐκ τούτου ἡ ἰσότης ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ πρόπτη ἐννοια τοῦ κοινῶ δικαίου τῶν ἔθνων.

Παρὰ τῶν Ἀσιανῶν παρέλαβον οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ πνεῦμα τῶν νόμων, ἀλλ' ἐμόρφωσαν τὰ πολιτεύματα αὐτῶν οὐχὶ κατὰ τὸν Ἀσιατικόν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τύπον, φιλελευθέρους βασιλείας πρῶτον καὶ δημοκρατίας δευτέρον. Αὐτὸ τοῦτο συνέβη εἰς πάσας τὰς ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἴγυπτου εἰσρχθείσας εἰς τὴν Ἑλλάδα γνώσεις, αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Διὸ καὶ ἑλληνικὸς χαρακτήρ ὠνομάσθη ἡ ἀνεξάρτητος αὐτῆ ἔθνοποιητικῆ δύναμις τῶν Ἑλλήνων. Ἄξιον λοιπὸν τῆς εὐλογίας τῶν αἰῶνων καὶ τοῦ ἀνθρώπινου γένους εἰσὶν οἱ Ἕλληνες ἐκείνοι σοφοί, οἵτινες σχίσαντες πρῶτοι τὸ κάλυμμα τοῦ μυστικισμοῦ καὶ τῆς ἀπάτης διεσκέδασαν τὰ νέφη τὰ καλύπτοντα τὴν ἐστίαν τῆς ἀληθείας. Οὗτοι ἐκδιέσσαντες τὰς θύρας τῶν ἱερατικῶν ταμείων ἔδειξαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐλευθέραν καὶ τοῖς πᾶσι προσιτὴν τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστήμης. Ἡ πολιτικὴ ἄμα καὶ θεοκρατικὴ ἀνεξαρτησία ἡ χαρακτηρίζουσα πάντοτε καὶ διὰ παντός τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπήνεγκε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς διανοίας εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἐν μόνῃ τῇ Ἑλλάδι ἠδύνατο ἕκαστος πολίτης διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας ἢ εἰς τὴν μακαριότητα τῶν ἡμυθίων. Ὁ ἑλληνικὸς ἄρα χαρακτήρ ἔσωσε κατὰ τοὺς πρῶτους αἰῶνας τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἀπὸ τῆν Ἀσιατικὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν ἄγνοιαν, ὁ δὲ ἑλληνικὸς νοῦς ἐλευθέρως εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀπληστος εἰς τὴν μάθησιν παρεδέχετο τὰς γνώσεις τῶν ξένων. Ἐξήτει τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐπροχώρει εἰς τὸν πολιτισμὸν κατὰ διαφόρους ἱστορικὰς ἐποχάς.

Ἐπὶ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ἡ μικρὰ Ἀσία ἠρημόθη ἐκ τῶν ἀκαταπαύστων ἐπιδρομῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν κατακλήθη ὑπὸ Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι φεύγοντες τὰς παραχρᾶς, τὰς διχονοίας καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῆς πατρίδος τῶν κατέφυγον εἰς τὴν

μικράν Ἀσίαν, ἐσύστησαν ἀποικίας καὶ ἐκτίσαν νέας πόλεις, τὴν Ἐφεσον ὁ Ἄνδροκλος, τὴν Μίλητον ὁ Νελινός, τὴν Κολοφῶνα ὁ Ἄνδρομέδων, τὴν Φώκαιαν ὁ Φιλογένης, ὁ Πάραλος τὰς Κλαζομενάς κτλ. Οὗτοι καλλιεργούντες ἡσύχως γῆν εὐρορωτάτην ἔζων εὐτυχεῖς καὶ ἐλευθέροι, ἐμπορευόμενοι ἄρ' ἐνὸς μὲν μετὰ τῶν λαῶν τῆς Λυδίας, τῆς Φρυγίας, τῆς Φοινίκης κτλ. ἄρ' ἐτέρου δὲ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Εὐρώπης. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ συγκοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας ἡ φυσικὴ εὐφυΐα τῶν Ἑλλήνων ἐξόχως ἀναπτυσσομένη προύχουσι ἐλευθέρως εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, εἰς τὴν μουσικὴν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Αἱ δώδεκα τῶν ἀποικίων ἰωνικαὶ πόλεις ἦσαν μεγάλαι, εὐδαίμονες καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔνδοξοι καὶ ἰσχυροὶ ἀνθιστάμενοι περὶ τὰς τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας κατὰ τῶν δυναστῶν τῆς Ἀσίας. Τότε ἀνεφάνησαν οἱ τερπνοὶ ἀρχιτεκτονικοὶ ῥυθμοὶ, ὁ ἰωνικὸς καὶ ὁ δωρικὸς· οἱ Μιλήσιοι κάτεσκεύασαν ναόν, ὅστις διὰ τὸ μέγεθος ἔμεινεν ἄνευ ὁροφῆς κοσμοῦμενος ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς δι' ἱεροῦ ἄλσους καὶ διὰ πολυτιμοτάτων ἀφιερωμάτων τῆς ἀρχαίας τέχνης. Εἰς τὴν Μίλητον ἐσύστηθησαν τὸ πρῶτον αἱ πλουσιώτεραι καὶ ὠραιότεραι πινακοθήκαι καὶ ἡ συλλογὴ τῶν ἀξιολογωτέρων ἀνδραίντων. Εἰς τὴν Ἐφεσον ἐκτίσθη ὁ περιβόητος ἐκεῖνος ναός, ὃν ἠρχιτεκτόνησεν ὁ Χερσίφρων. ἐπέπηρξεν ὁ Ἡρόστρατος καὶ ἀνήγειρεν ὁ Χειροκράτης. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο πλήρης ἀριστουργημάτων τῶν ἐνδοξοτέρων λιθοξῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἰς τὴν Μίλητον ἐγεννήθη ὁ (Θαλῆς, εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, πρῶτος φυσικός, φυσιολόγος καὶ πατὴρ τῆς ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ πρῶτος κατασκευάσας γῆινον σφαῖραν καὶ χαράξας γεωγραφικούς πίνακας, ἐκεῖ καὶ ὁ ἱστορικός Ἐκταίος. Εἰς τὴν Ἐφεσον ὁ βαθύνους Ἡράκλειτος, εἰς τὰς Κλαζομενάς ὁ περίφημος Ἀναξαγόρας καὶ ἄλλοι ἄλλχοῦ. Ἡ Κολοφῶν εἶχε μεγίστην ναυτικὴν δύναμιν καὶ ἱππικὸν τοσοῦτον, ὥστε ἔμεινε περὶ αὐτῶν ἡ παροιμία «τὴν Κολοφῶνα ἐπέθηκεν». Εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὸν εὐρίσκειτο ὁ μεγαλοπρεπεῖς τάφος τοῦ Μαισώλου, εἰς τὴν Ρόδον ὁ τρισμέγιστος ἀνδρὶς ἐκ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν Σάμον ἐγεννήθη ὁ Πυθαγόρας, ἰδρυτὴς τῆς περιφήμου πυθαγορικῆς σχολῆς καὶ πατὴρ τῆς φιλοσοφίας, ἥτις ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐξευγενίζει τὴν ἀνθρώπινον φύσιν. Ἐν ἐνὶ

λόγῳ οἱ ἀποικοὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας Ἑλληνας ὠφελήθητες κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν γειτνιαζόντων λαῶν ὑπερέβησαν μετ' ὀλίγον τοὺς διδασκάλους αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν καὶ κατὰ πᾶσαν ἐν γένει μάθησιν. Τὰ ἐρεῖπια τῆς Βαβυλώνας, τῆς Παλμύρας κτλ. εἰσὶν ἔργα ἑλληνικῆς βεβαίως φιλοκαλίας καὶ τέχνης. Ἐν πάσαις ταῖς ἀποικίαις ἀνηγέρθησαν περιφανεῖς καὶ λαμπραὶ οἰκοδομαὶ μετ' ἐπιστημονικῆς συμμετοχίας. Ἐκεῖ ἠγήθησεν ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ, ἡ ποίησις καὶ τῆς μουσικῆς οἱ τέσσαρες τρόποι· ὁ Φρύγιος διὰ τὴν ἐξυμνησιν τῆς ἀνδρείας, ὁ Λυδὸς διὰ τὴν μελαγχολίαν, ὁ Λισυκὸς διὰ τὴν ἐρωτικὴν φιλοφροσύνην καὶ ὁ Δωρικὸς πρὸς δοξολογίαν τῶν θεῶν. Ἐκεῖ ἐγεννήθησαν οἱ πλείστοι τῶν ἑπτὰ λεγομένων σοφῶν καὶ ἀνεφάνησαν τὰ πρῶτα φιλοσοφικὰ συστήματα περὶ τοῦ παντός καὶ τῆς καθόλου ἠθικῆς οὐκ ἀκαλυμμένα, ὡς εἰς τὴν Ἰνδίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον. ὑπὸ τὰ νέφη τοῦ μυστικισμοῦ, ἀλλὰ σαφέστερα, καθαρώτερα, διςφωμένα μᾶλλον ἢ εἰκαζόμενα.

Τὰ ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν ἐχαράσσοντο εἰς τοὺς ναοὺς πρὸς διδασκαλίαν τῶν πολλῶν. Ἐκεῖ ἐγεννήθη ἡ παραβολικὴ φιλοσοφία, τὰ αἰνίγματα καὶ οἱ μῦθοι, οὗς ἐμελέτα ὁ Σωκράτης ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ αὐτοῦ καὶ οἵτινές εἰσιν ἡ πρακτικὴ τοῦ λαοῦ φιλοσοφία.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν ἀποικίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐνῶ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Οὐλήρου, ἤγουν 300 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, αἱ ἐλευθέροι τέχνη καὶ ἡ φιλοσοφία ἦσαν σχεδὸν ἀγνωστα. μικρὰ δὲ ἦτο ἐν γένει ἡ πρόοδος τῆς μαθήσεως ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ Ἰνάχου μέχρι τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ. Κατὰ τὴν περίσδον αὐτὴν ἤκαμαν αἱ Σίβυλλαι, εἶδος ἱερέων ἢ προφητιδῶν, αἱ ὁποῖαι ὄκουν ἐν τοῖς μαντείαις ἐξηγουῦσαι τὰς ἀσφασεις τῶν θεῶν κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἱερέων ἢ ἀποκρινόμεναι ἀμυλορικῶς εἰς τὰς ἐρωτήσεις, ὅπως ἔχουσι πάντοτε τὴν δόξαν τῆς προφητείας τῶν συμβησομένων ἦτοι τοῦ μέλλοντος.

Πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀρχεταὶ ἡ περίσδος τῶν θεολόγων ποιητῶν, συγγρόνων σχεδὸν τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ τρισμεγίστου Ἐρμού. Τοιοῦτοί εἰσιν ὁ Λίνος, ὁ Εὐμολπος, ὁ Μουσχεῖος, ὁ Μελάμπους, ὁ Ὀρφεύς, οἱ Εὐμολπίδα κλπ. Οὗτοι ψάλλοντες ὕμνους καὶ δοξολογίας δι' ἀσυνήθους ἀρμονίας καὶ προτρέποντες τὰ πλήθη εἰς τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείαν ἐξημέ-

ρουν τὰ ἦθη καὶ ὠδήγουν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν εὐσέβειαν, τὴν εὐκλασίαν καὶ τὴν εἰς τοὺς νόμους ὑποταχίαν.

Τρεῖς δὲ ὡς ἔγγραστα ἑκατονταετηρίδας μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος ἀναφάνεται αἰφνης ἑκακτος καὶ ὑπερφυῆς νοῦς πεπρωκισμένος δι' ἐξόχου ποιητικῆς καὶ πλαστικῆς φαντασίας. Οὗτος περιλαθὼν ἐν τῇ μεγαλοφυίᾳ αὐτοῦ τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν καὶ τὸν ἕδην δημιουργεῖ νέον κόσμον. Ὁ Ὅμηρος πρῶτος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ῥαψῳδοὶ καὶ κυκλικοὶ λεγόμενοι ἔχωρισαν τὴν ποίησιν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Οἱ πρῶτοι ἦσαν θεολόγοι, οἱ δεῦτεροι ἐποποιοί. Ὁ Ὅμηρος, ὅπως μεγαλοποιήσῃ τὰς πράξεις τῶν ἡρώων αὐτοῦ, τὰς συνέδεσε μετὰ τῆς συνεργασίας καὶ βοθηθείας τῶν θεῶν· ἀπέβαλε τὰς τερατώδεις καὶ ἀλλοκότους ιδέας τῶν ἀσιγνῶν κατοικίσις τὸν ὄρατὸν καὶ ἀόρατον κόσμον διὰ προνοητικῶν θεῶν, δι' ἀξιαγάστων πνευμάτων, οἷον Μουσῶν, Νυμφῶν, Χαρίτων, Νηρηίδων κλπ. Αἱ εἰκόνες τοῦ Ὁμήρου εἰσι ζωηραὶ καὶ φυσικαί, ἡ χροιά αὐτῶν διαχυγῆς ὡς τὸ λυκαυγὲς φῶς, ἡ δὲ ἔκφρασις ἐξόχως λαμπρά, πανηγυρικὴ καὶ ἀναρμόνιος. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἰσὶν ἀποθῆκαι ἠθικῶν, πολιτικῶν καὶ φυσιολογικῶν παραγγελημάτων καὶ παρὰ ἀκένωτοι παντοειδῶν γνώσεων καὶ καλλιθεσίας.

Ὁ Ὅμηρος θεωρεῖται ὡς ὁ ἔθνικὸς ποιητής, ὁ κατ' ἐξοχίαν Ἕλληνας καὶ παραστάτης τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Εἶναι ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ διακερυθμιστὴς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ὁ κανὼν τῆς πλαστικῆς φαντασίας. Ἐστήσῃ τὸν ἀδιαριλονείκητον θρόνον του ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ τοῦ Παρθενασσοῦ, συνέστησε καὶ ἐμόρφωσε τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. ἤνωσε τοὺς Ἕλληνας διὰ τῆς ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ χρήσεως τῶν τεσσάρων διαλέκτων αὐτῶν, καὶ ἐδίδαξεν ἕκαστον τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ πρὸς τοὺς ὁμοίους χρέη του. Ὁ Ὅμηρος ἐκαθάρσεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἡ θεὰ αὐτῶν Ἀθηνᾶ, τὴν ἀγλὴν τῆς ἀγνοίας καὶ ἀγροικίας. Ἐκτότε ἤρμυεν ἡ τέχνη νὰ διορᾷ τὴν ἀγλαόμορρον λαμπρότητα τῆς ἀρχετύπου καλλονῆς, ὡς φαίνεται εἰς τὸ βλέμμα τοῦ Πυθίου Ἀπολλωνος, εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Ὀλυμπίου Διός, εἰς τὰς ὀφρυς τοῦ Ποσειδῶνος, εἰς τὸ περιστήλιον τοῦ Παρθενῶνος, εἰς τὴν τολμηρὰν πετῆσιν τοῦ Πηδάρου, εἰς τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν τῶν τραγικῶν, εἰς τὴν γλαφυρότητα καὶ κομψότητα τῶν λογογράφων, εἰς τὴν δεινότητα

τῶν φιλοσόφων, φυσιολόγων καὶ ἱατρῶν, εἰς τὰς διατριβὰς τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Διότι ἅπαντα τὰ ἀριστουργήματα τῶν Ἑλλήνων ἐμορφώθησαν κατὰ τὰ πρωτότυπα τῆς Ὀμηρικῆς μεγαλοφυίας. Τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν εἶχεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἀείποτε μεθ' ἑαυτοῦ ὡς πολῦτιμον κειμήλιον, οἱ δὲ Ἕλληνας κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἀνεγίνωσκον Ὀμηρικὰ ποιήματα ἐνθουσιῶντες καὶ ἔκθαμβοι.

Ὁ μετὰ τὸν Ὅμηρον ἀναφανεὶς μετ' ὀλίγον Ἡσίοδος ἐποίησε συστηματικώτερον θεογονίαν καὶ κοσμογονίαν σύστημα. Οὗτος ὑποτίθησι μίαν ἀρχὴν ὅλων τῶν ὄντων. Κατ' αὐτόν, τὸ χάος εἶναι ἡ ἄμορφος ὕλη, ὁ δὲ ἔρωσ γονιμοποιήσας αὐτὴν ἐγέννησεν ὅλα τὰ ὄντα. Ὁ ὕψιπέτης λοιπὸν καὶ τολμηρὸς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου προσπελάσας ἀμέσως εἰς τὰ ὑψηλότερα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας ἀνεξέζησῃ τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων.

Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐν Ἑλλάδι ἤκμασαν οἱ θεολόγοι ποιηταί, κατὰ τὴν δευτέραν οἱ ἐποποιοὶ καὶ οἱ κυκλικοὶ καὶ μετ' αὐτοὺς τὰ διάφορα εἶδη τῶν λυρικῶν ποιητῶν, ἐν οἷς διέπρεψεν ὁ Καλλίνος, ὁ Τυρταῖος, ὁ Ἀρχίλοχος, ὁ Σιμωνίδης, ὁ Θέογνις, ὁ Σόλων καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῶν Φωκυλίδης, ὁ Τέρπανδρος, ὁ Ἀλκαίος, ἡ Λεσβία Σαπφώ, ὁ Ἀνακρέων, πλείστοι ἄλλοι καὶ ὁ πάντων ἐνδοξότατος Πίνδαρος. Κατὰ δὲ τὴν ἐβδόμην καὶ ἕκταν ἑκατονταετηρίδα ἀρχεταὶ ἡ κυρίως φιλοσοφία.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυία καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἐφθασαν εἰς τὸ ὕψιστον ὄριον. Κατ' αὐτὴν παράγονται πάντα τὰ ἀριστουργήματα τῆς διανοίας καὶ τῆς τέχνης, δικαίως δὲ ὠνομάσθη ἡ ἐποχὴ ἐκείνη δημιουργικὴ. Διότι ἡ ἰσχυρὰ ὀρμὴ τῆς μεγαλοφυίας καὶ τῆς πλαστικῆς φαντασίας παρίσταται πρωτότυπος καὶ ἀθόρμητος. Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια λαμβάνουσα ὡς ἀντικείμενον τῆς μελέτης καὶ ἐρευνῆς αὐτῆς τὸν Θεόν, τὴν φύσιν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐκπλήσσεται διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀντικειμένου, ζητεῖ, ἐρευνᾷ, ἐξετάζει, εἰσχωρεῖ μέχρι ἀδύτων καὶ ἐξέρχεται ἐνθουσιῶσα καὶ δημιουργός. Τοιαύτη εἶναι ἡ φιλοσοφία ἀπὸ τοῦ Θάλητος καὶ τοῦ Πυθαγόρου μέχρι τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος· τοιαύτη ἡ ἱστορία ἀπὸ τοῦ Ἐκαταίου μέχρις Ἡροδότου, Θουκυδίδου καὶ Ξενοφῶντος· τοιαῦτα τὰ

ἀριστοουργήματα τοῦ Φειδίου, τοῦ Πραξιτέλους καὶ τοῦ Ζεύξιδος· τοιαύτη ἡ ποίησις ἀπὸ Ὀμήρου καὶ Ἡσίοδου μέχρι Πυθαγόρου καὶ Εὐριπίδου· τοιαύτη ἡ εὐγλωττία μέχρι Περικλέους καὶ Δημοσθένους, ἐρευρετικὴ δηλονότι καὶ δημιουργικὴ· τοιαύτη ἡ στρατηγικὴ καὶ πᾶσαι αἱ πατριωτικαὶ ἀρεταί· διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν δημιουργικὴν ἡ αὐτὴ ἀντίληψις, ἡ αὐτὴ ἔννοια προσβάλλει διὰ μιᾶς μυριάδας ἀνθρώπων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐφάνη παράδοξος ὁ ἐθνολογισμὸς τῶν τριακοσίων, διότι ἕκαστος ἠσθάνετο, ὅτι ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Ἡ ἔννοια τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀρετῆς, τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, μεταδίδονται, κυκλοφορεῖ καὶ ἐμψυχούται ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πολιτῶν. Ἐκ τούτων τὰ τρόπαια τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν Πλαταιῶν, ἐκ τούτων αἱ ἔκτακτοι καὶ θρυμασταὶ ἡρωϊκαὶ πράξεις. Ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ καὶ μεγαλοεργὸς ἐποχὴ ἐξακολουθεῖ μὲν μέχρι Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ἐνταῦθα εὐρίσκει τὸ τελευταῖον αὐτῆς ὄριον.

Εἶναι δὲ παράδοξος τῶ ὄντι ἡ ταυτόχρονος ὑπαρξίς καὶ ἡ στενὴ σχέσις τῶν δύο ἐκείνων μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν, ὧν ὁ μὲν περιλαμβάνει ἐν αὐτῷ ἅπαντα τὸν φυσικόν, ὁ δὲ ἅπαντα τὸν διανοητικόν κόσμον· παράδοξος δὲ καὶ ἡ ὁρμὴ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον. Πολλοὶ πολλάκις εἶπον, καὶ ἡ πείρα τὸ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἡ φιλοσοφία ἀκολοθεῖ τὴν πολιτικὴν κίνησιν καὶ αὐτὴ ἐκείνην. Πανταχοῦ βλέπει τις τὰ γιγαντώδη ἐπιχειρήματα. Ὁ Ἀλεξάνδρος θέλει νὰ ἐξουσιάσῃ μονοκρατικῶς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὁ δὲ διδασκαλὸς αὐτοῦ πᾶσας τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις. Εἰς δὲ ἀγαλματοποιίαις, ὁ Δεινοκράτης. ὑπόσχεται νὰ μεταβάλῃ τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος εἰς ἀγαλμα τοῦ Ἀλεξάνδρου κρατούντος πόλιν ἐπὶ τῆς παλάμης τῆς μιᾶς χειρὸς, ἐνῶ ὑπὸ τὴν ἑτέραν θὰ διήρχετο πλώμιος ποταμός. Ἀλλ' ὁ Ἀλεξάνδρος ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν ταύτην εἰπὼν, «μὲ ἀρκεῖ ἡ μοῖρα τοῦ Ξερόξου». Ὁ Ἀλεξάνδρος συγκρατεῖ εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν τῆς γῆς· ὁ Ἀριστοτέλης περιορίζει εἰς αὐτὸν πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φιλοσοφίαν. Ὁ πρῶτος ὑποτάσσει καὶ δίδει νόμους εἰς τὰ ἔθνη· ὁ δεῦτερος κανονίζει τὰς ἐπιστήμας καὶ γίνεται νομοθέτης τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ μὲν Ἀλεξάνδρος δὲν ταράσσειται, δὲν ποιεῖται πρὸ τοῦ μεγαλείου

τοῦ ἐπιχειρήματος, ὁ δὲ Στρατηγεύτης δὲν ἐκπλήσσειται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν γνώσεων. Ἀμφότεροι, ὡς ἂ μυθολογούμενος Ἄτλας, φέρουσιν ἄνευ κλίσεως τῆς κεφαλῆς, ὁ μὲν τὴν ἀπεριόριστον μοναρχίαν, ὁ δὲ τὸν ὑπέριστον ἄγκρον τῶν ἐπιστημῶν. Ἐκείνος ἐπιθυμεῖ νὰ συγχωνεύσῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς ἓν ἔθνος, ὁ δὲ μεγαλοεργὸς Ἀριστοτέλης ζητεῖ τὸν συνδυασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, διατάσσει τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Διὸ καὶ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος ὠνομάσθη ὁ εἰς, καὶ μέγας ὁ ἄλλος.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις περιορίζει εἰς ἑαυτὸν πᾶσαν τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐποχῆς του, ἤτο μαθητὴς καὶ ἐναντίος τοῦ Πλάτωνος. Ὁ διδασκαλὸς ἀνῆκεν εἰς τὴν καθαρὰν δημιουργικὴν ἐποχὴν, εἶχε δημιουργήσει τὸν κόσμον ὑπεράνω τοῦ αἰθέρος, καὶ ἐκείθεν ἐπισκοπῶν τὴν σφαῖραν τῶν ἀφηρημένων εὐρίσκει τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸ δίκαιον, καὶ τοῦτο πάλιν εἰς τὸ ὄσιον, καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν εἰς τὴν ἀρετὴν· ἐκ τούτων αὐτοῦ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ὁ θεμελιωτὴς τοῦ περιπατητικοῦ Λυκείου, σπουδάζει τὴν ποικιλίαν τῆς φύσεως καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκ τῶν φαινόμενων ὀδηγεῖται μέχρι τῶν ἀφηρημένων καὶ ἀνεπαισθητῶς προσεγγίζει εἰς τὰς πλατωνικὰς ἰδέας, ὧν φαίνεται πολέμιος. Ὁ Ἀριστοτέλης σπανιώτερον ὑψοῦται ὑπεράνω τοῦ αἰθέρος· οὕτως παρατηρεῖ πάντοτε τὰ φαινόμενα, στηρίζει τὰ θεμέλια τῆς φιλοσοφίας του εἰς τὴν πείραν καὶ τὸν λόγον, καὶ ἀποφεύγει τὴν βοήθειαν τῆς πλαστικῆς φαντασίας καὶ τῶν ὑψηλοτέρων θεωριῶν.

Ὁ Ἀριστοτέλης, υἱὸς ἱατροῦ, ἤρχισεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ ξεστᾶξῃ τὴν φύσιν σπουδάζων καὶ μελετῶν πᾶν ὅ,τι ἐρευρήθη ἢ ἐγγραφή ἢ ἄλλως ἐδημοσιεύθη περὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν του. Ποιεῖται σύνψιν τῶν γνώσεων καὶ παρατηρήσεων του καὶ εὐαγγελιζόμενος διὰ μιᾶς πᾶσας τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις συγκρίνει αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας, εὐρίσκει τὰς ἀναλογίας, διατάσσει αὐτὰς ἐπιστημονικῶς, καὶ ἀνοίγει ἐντυπέραν τὴν ὁδὸν τῆς ἰωνικῆς καὶ τῆς στωϊκῆς σχολῆς, ἥτοι τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως.

Ὁ Πλάτων παρορμώμενος ἐκ τῶν τολμηρῶν συλλήψεων τῆς μεγαλοφυίας του δημιουργεῖ ἰδανικόν κόσμον, δίδει ὑπαρξίν εἰς τὰς αἰδιόους ἰδέας ἢ πρωτότυπα, ὡς ἂν ἦτο παρὼν καὶ συνεργάτης εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ παντός. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ Πλάτωνος εἶ-

ναί ή μυστηριώδης νεφέλη ή κειμένη πάντοτε ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Θεότητος. ἐνῶ ή ἐπιστήμη τοῦ Ἀριστοτέλους κείται εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως. Η Ἀκαδημία ὀδηγεῖται ὑπὸ τῆς θεωρίας, τὸ δὲ Λύκειον ὑπὸ τῆς πείρας. Η μὲν ἀναπτύσσουσα τὴν φαντασίαν ἐξασθενεῖ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ή ἀπάτη ἠδύνηι πολλάκις διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ ποιητικὸν κάλλος, δι' οὗ περιβάλλει αὐτὴν ὁ δαιμόνιος Πλάτων. Ὁ Κικέρων προστίμα νὰ πλανᾶται μᾶλλον μετὰ τοῦ Πλάτωνος ἢ νὰ εὐρίσκη τὴν ἀλήθειαν μετὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων. Η δευτέρα, μακρύνουσα τὴν πλαστικὴν φαντασίαν, αὐξάνει τὴν πραγματικὴν κρίσιν τῆς αἰσθήσεως. Τὸ λεκτικὸν τοῦ Πλάτωνος εἶναι μεγαλοπρεπὲς καὶ πλήρες εἰκόνων γοητευτικῶν, τὸ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι σοβαρὸν καὶ διδασκτικὸν, ἀπλοῦν μὲν καὶ ἀκριβές, ζήρὸν ὅμως καὶ ψυχρὸν καὶ πολλάκις ἄνευ χάριτος. Αἱ θεωρίαι τοῦ πρώτου φέρουσιν εἰς ἔνθουσιν τινὰ ἔκστασιν, ἣν αἰσθάνεται ἐν ἐκάστη σελίδι ὁ μελετῶν τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ συγγράμματα, αἱ δὲ τοῦ δευτέρου ἄγουσιν εἰς τὴν πρακτικὴν μᾶλλον φιλοσοσίαν. Ὁ Πλάτων λοιπὸν δημιουργεῖ, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης συναθροίζει καὶ τακτοποιεῖ τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις.

Η ἐποχὴ ἄρα τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι χρόνος κρίσεως ἢ ἀδυναμίας καὶ ἐξασθενίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ καθ' ὅσον ὀλιγοστεύει ή δημιουργικὴ εὐρωσσία, κατὰ τοσοῦτον αὐξάνει ή μιμητικὴ, ή κριτικὴ. τὰ σφόδρα καὶ ή πολυμαθεῖα. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ἐξασθενεῖ, ή ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἔννοια αὐτοῦ ἀδυνατεῖ, ὀλιγοστεύουσιν αἱ πατριωτικαὶ ἀρεταί, γάνεται ή τολμηρὰ ἐκείνη δύναμις τῆς δημιουργικῆς μεγαλοφυίας. Οὗτος εἶναι ὁ καιρὸς τῆς γραμματικῆς καὶ τῶν σχολίων. Οἱ ποιηταί, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ τεχνίται δὲν δημιουργοῦσιν ἀριστουργήματα ἀλλὰ μιμοῦνται καὶ κανονίζουσιν.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐγεννήθη μὲ φιλοσοφικὸν τῶνόντι νοῦν καὶ ἐν καιρῷ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποχῆς τῶν Ἀθηῶν· ἐμαθήτευσεν περὶ τὰ εἰκοσιν ἔτη παρὰ τῷ Πλάτωνι καὶ ἐτελεύτησεν ἐν τῷ πολιτικῷ ἀναθρασμῷ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθ' ὃν καιρὸν ἐξέπνεε καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν Καλαυρίαι· ἤρουν ἐγεννήθη εἰς ἐποχὴν ἐλευθεράν καὶ δημιουργικὴν. πύξησεν, ὅτε εἰς νεαρὸς βασιλεὺς, ὃν αὐτὸς ἐξεπαίδευσεν, ἀπεφάσισε νὰ ἐνώση ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ ἅπασαν τὴν μοναρχίαν τῆς γῆς, καὶ ἀπέθανεν,

ὅτε ή δουλосύνη ἐστερεώθη συστηματικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον. Εἰς τὸν Φίλιππον καὶ Ἀλεξάνδρον λήγει ή ἐλευθερία, εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου στερεοῦται ή δουλосύνη. Εἰς τὸν Πλάτωνα παύει ή δημιουργικὴ μεγαλοφυία καὶ μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἄρχεται ή Ἀλεξανδρινὴ πολυμαθεῖα. Ὁ Σταγειρίτης λοιπὸν κλείει τὴν πρώτην περίοδον καὶ γίνεται κορυφαίος τῆς δευτέρας. Ἐχει μέρος ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς ἰσχύος τῆς πρώτης καὶ ἐκ τῆς πολυμαθείας τῆς δευτέρας. Εἶναι ὁ ἔσχατος ἐκείνης κρίκος καὶ ὁ πρώτος ταύτης. Ὁ Ἀριστοτέλης λοιπὸν δὲν εἶναι κυρίως δημιουργός, ἀλλὰ μᾶλλον πολυμαθὴς καὶ φιλόσοφος διαρρυθμιστὴς τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τὰς ὁποίας περιέλαθεν εἰς τετρακόσια περίπου συγγράμματα, ἔδωκεν ὀρισμούς εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐποίησεν ἐντελὲς σύστημα λογικῆς. Η θεωρία τῶν συλλογισμῶν του κατέστρεψε τὴν σοριστικὴν τερατολογία, ἐστερεώσεν ἐπιστημονικῶς τὴν πολιτικὴν νομοθεσίαν καὶ τὴν ψυχολογίαν, κατέγραψε τοὺς κανόνες τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ διήρσε τὰς ἐπιστήμας.

Δὲν εἶναι βεβαίως ἔργον ἐμὸν οὐδὲ συνάδει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου μου τὸ νὰ ποιήσω ἀνάλυσιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλους, οὐδὲ σύγκρισιν τῶν φιλοσοφικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ τοῦ θείου Πλάτωνος, τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Λυκείου, ὁμολογῶ ὅμως, ὅτι μὴ ὦν ἐξωκειωμένος πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀρέσκουμαι μᾶλλον εἰς τὰς Πλατωνικὰς θεωρίας, καὶ ἐκ νεαρῆς ἡλικίας ἐνετῦρῆσα εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων συγγραμμάτων τοῦ γόητος φιλοσόφου. Διὰ τοῦτο καὶ ὕλιστικαὶ θεωρίαι δὲν εὐρίσκουσι χώραν ἐν τῇ ἐμῇ διανοίᾳ καὶ δὲν ἠδυνήθην ποτὲ νὰ πιστεύσω, ὅτι τὰ μεγαλοφυεῖα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ αἱ μεγάλα ἰδέαι καὶ ἀρεταὶ αἱ ἀναδιθίζουσαι τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ θρόνου τῆς Θεότητος εἰσὶν ἀποτέλεσμα συνδυασμοῦ τῆς ὕλης καὶ τῶν ὀργάνων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς τοιᾶςδε ἢ τοιᾶςδε διατάξεως τῶν κυττῶρων αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἐγένετο ή διανοητικὴ ἀνάπτυξις καὶ ή πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐν Ἑλλάδι· κέντρον δὲ τῆς τεραστίου ταύτης κινήσεως ἀπέβησαν αἱ Ἀθῆναι, ἐνθα ἐγεννήθησαν ή συνέρρευσαν οἱ μεγαλείτεροι νόες, οἱ ἐξοχώτεροι φιλόσοφοι, ποιηταί, ῥητορες, ἰατροί, καλλιτέχναι καὶ ἐνθα συνεκιντῶθη ἅπασα ή πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους· οὐδὲν ἐλεύθερον

ἔθνος ἔφθασέ ποτε ταχύτερον εἰς τοιαύτην περιωπὴν τελειότητος καὶ δόξης. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ κλίματος, ἀναπτύσσουσα τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἐνέργειαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ νομοθεσία ἐν γένει, ὁ πολιτικὸς καὶ κατ' ἰδίαν βίος. ἡ ἀγωγὴ τῆς νεολαίας ἐπιτυγχανομένη οὐχὶ διὰ ζηρῶν κανόνων γραμματικῆς καὶ συντακτικῆς καὶ διὰ σχολαστικῆς διδασκαλίας ἐπιπολαίων γνώσεων, ἀλλὰ δι' ἐλευθερίας, ἐμβριθούς καὶ φιλοσοφικῆς διδασκαλίας, διὰ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς γυμναστικῆς, ἀνευ τῆς ὁποίας ἀτελὴς καὶ ἀνελεύθερος ἠθεωρεῖτο πᾶσα παιδείσις· προσέτι δὲ ἡ ἐν τοῖς μυστηρίοις διδασκόμενη καὶ ἀποκαλυπτομένη εἰς τοὺς πιστοὺς θρησκεία, ἡ ποίησις πᾶσα καὶ ἡ φιλοσοφία, αἱ ὁποῖαι ἀνυψοῦσαι τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν καὶ ἀναπτύσσουσαι τὸν ὑπὲρ πατρίδος, δόξης, ἀνεξαρτησίας καὶ πάσης βελτιώσεως καὶ τελειοποιήσεως ἔρωτα, ἐπήνεγκον τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα εὗρηται ἐγκεχυράκιμα ἐν ἐκάστη σελίδι τῆς προγονικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Δυστυχῶς ὅμως ἡ μεγάλη ἐκείνη ἀκμὴ καὶ δύναμις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, καὶ ἡ Ἑλλὰς παρέστησε μοναδικὸν φαινόμενον ἔθνος οὕτω ταχέως ἀποκλήσαντος καὶ οὕτω ταχέως ἀπολέσαντος τὴν ἀκμὴν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ τί ἄλλο ἀποδεικνύει, ἢ ὅτι ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία πάσης πόλεως, παντός ἔθνους καὶ πάσης κοινωνίας δὲν στηρίζεται μόνον εἰς τὴν ἐκμάθησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν χρηστότητα; «Πᾶσα ἐπιστήμη χωρίζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία μᾶλλον οὐ σοφία φαίνεται», λέγει ὁ θεῖος Πλάτων.

Διὰ τῆς χρηστότητος τῶν ἠθῶν, διὰ τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας, τῆς εὐσεβείας, τῆς εἰς τοὺς νόμους ὑποταγῆς, τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης συνδεόμενα αἱ οἰκογένειαι καὶ οἱ πολῖται ἀποτελοῦσι τὴν ἀλήθειαν καὶ σταθερὰν ἐθνότητα καὶ τὴν κοινὴν δύναμιν. Διὰ τοῦτο ἅμα ἐκλονίσθησαν αἱ κοινωνικαὶ αὐταὶ βάσεις, ὅτε τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν ἀντικατέστησεν ἡ σοφιστικὴ, τὴν δὲ νομοθεσίαν ἐκλόνησεν ἡ δημογραφία, διεφθάρη δὲ τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν ὑλιστικῶν ἰδεῶν καὶ ἀπεσθέσθη τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ, τοῦ ὀσίου καὶ τοῦ δικαίου, ἐπῆλθεν ἡ παρακμὴ καὶ κατέπεσεν ἅπαν ἐκείνο τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ λαμπρὸν ἐθνικὸν οἰκοδόμημα, ὑπὸ δὲ τὰ ἐρείπια τῆς κοινωνικῆς διαφθορᾶς ἐτάφη ἡ δόξα καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἔθνους· διότι τοῦ

πολιτικοῦ θανάτου προηγεῖται ἡ ἠθικὴ διαφθορά. ὁ ἠθικὸς θάνατος.

Ἄλλ' ἐνθ' οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀπώλεσεν οὕτω ταχέως τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν ἕνεκα τῶν προεκτεθέντων λόγων, οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὅμως ἤτο προπαρσκευασμένον, ὅπως παραδεχθῆ μετὰ πλείονος πεποιθήσεως τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. ὅσον οἱ Ἕλληνες, καὶ τοῦτο διότι τὰ πνεύματα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦσαν προητοιμασμένα ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν μυστηρίων, ὅπως παραδεχθῶσι τὰ δόγματα τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ.

Τὰ μυστήρια, ἐν οἷς ἐξηγεῖτο ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἀπῆλλαχμένη τῶν μύθων καὶ τῶν προλήψεων, διδάσκουσα τὸν ἕνα δημιουργὸν τοῦ παντός, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ μέλλουσαν ποινὴν τῆς κακίας καὶ τὴν αἰώνιον μακαριότητα τῶν δικαίων, παρέδωκαν καὶ τοιαύτας ἀρχὰς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐσωτερικῆς διδασκαλίας τῆς φιλοσοφίας. Αἱ μονάδες τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἡ γενικὴ ἀρμονία ἀρχομένη κατέληγεν εἰς τὴν ἀίδιον μονάδα, κέντρον τῆς παγκοσμίου ἀρμονίας. Ἡ μετεμψύχωσις ἤγαγεν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ὁ ὑπέρτατος νοῦς τοῦ Ἀναξαγόρου, τὸ αὐτὸ καθ' αὐτὸ καὶ αἰεὶ ὄν τοῦ Πλάτωνος, ὅστις ὠνομάσθη Μωῦσῆς ἀπτικίζων, ἡ διδασκαλία, ὁ βίος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, αἱ ἀρηρημένοι ἰδέαι τῆς Ἀκαδημίας, ἡ αὐστηρὰ φιλοσοφία τῶν στωϊκῶν, πάντα ταῦτα προητοίμασαν τοὺς Ἕλληνας, ἵνα παραδεχθῶσι τὰς θείας ἀληθείας τῆς ἀγιωτάτης καὶ καθαρωτάτης θρησκείας, στηριζομένης εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Πάντα ταῦτα τοὺς ἠνάγκασαν νὰ πιστεύσωσιν εὐκολώτερον εἰς τὰ νέα δόγματα καὶ νὰ φθάσωσι διὰ τῆς χάριτος τῶν νοερῶν ἐλλάμψεων μέχρι τῆς πηγῆς τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀληθείας. Ὑπὸ τοῦ φωτός τούτου τῆς ἀληθείας φωτιζόμενοι καὶ ἡμεῖς καὶ ἐμφορούμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν θρησκείας καὶ τῶν ὑγιῶν δογμάτων τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας θέλωμεν δυναθῆ νὰ βεβαιώσωμεν ἀσφαλέστερον αἱ ταχύτερον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς προόδου καὶ νὰ ἀνυψώσωμεν τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς περιωπὴν ἀξίαν τῶν προγονικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς προγονικῆς εὐκλείας.

Μετὰ τοὺς δύο τούτους λόγους ζωηρῶς χειροκροτηθέντας, ἡ Α. Θ. Παναγιότης διὰ κα-

ταλλήλου λογυδρίου ἐπηυλόγησε τὰς ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων εὐκαιρεῖς προ-
σπαθείας τοῦ συλλόγου. Ἐἶτα ὁ ἀντιπροσω-
πεύων τὴν Α. Ε. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας
Μουνητῆρ πασσᾶν Γεωργιάκη ἐφένδης Ὀχάνης
συνεγράφη τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ
διεξηγησάσας τὸ κατ' ἀρχὰς τὴν λύπην, ἣν
ἠσθάνετο ἡ Α. Ε. μὴ δυναθεῖσα νὰ παραστῇ
εἰς τὴν ἐροτὴν τοιοῦτου καταστήματος, τιμὴν
μεγίστην περιποιούντος τῆ ὀθωμανικῆ αὐτο-
κρατορίᾳ, ἧς ἄρχων καὶ ἡγεμὼν τυγχάνει ὁ
φιλόμουσος Ἄναξ, ἐπὶ τῆς εὐλευδῆς τοῦ ὁποίου
βασίλειας τὰ γράμματα, τυγχάνοντα ἐξαιρε-

τικῆς προστασίας, ἐξηπλώθησαν ἀπ' ἄκρου
εἰς ἄκρον τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὴν προσλαλίαν τοῦ κ. Γ. Ὀχάνη ἐπηκο-
λούθησαν βροντώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς
Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου, δόντος
τὸ σύνθημα τοῦ προέδρου. Μεθ' ὃ οὗτος εὐλα-
βῶς εὐχαριστήσας τῇ Α. Θ. Παναγιώτητι
τῷ Οἰκ. Πατριάρχῳ, εὐδοκήσαντι νὰ ἐπευλο-
γήσῃ τὰ ἔργα τοῦ συλλόγου, τῇ Α. Ε. τῷ
πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος καὶ πᾶσι τοῖς εὐαρε-
στηθεῖσι τιμῆσαι τὴν ἐροτὴν ταύτην τοῦ συλ-
λόγου, ἀγγέλλει τὰ ὀνόματα τῶν νέων κο-
σμητόρων καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΩΝ ΤΩ ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

1887-1888

Περὶ ὀρθολογίας καὶ ὠπτολογίας τῶν
ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρό-
νων μέχρις Ἰπποκράτους, ὑπὸ Γ. Α. Κωστο-
μοίρη. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Aristoteles und die Schicksalstragödie,
von Paul Weindebach. Dresden, 1887.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως. Τόμ. 1.

Foreign relations of the United States
for the year 1887. Washington. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῶν
Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀντίτυπον τῶν δημοσιεύσεων τοῦ ἐν Ὀ-
δησῶ πανεπιστημίου (ζώσσις!). Ἐν Ὀδησ-
σῶ, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ ἐν Ὀδησῶ πανεπιστημίου.

Gazette des hopitaux civils et mili-
taires de l'Empire Ottoman. 1re année,
N° 1. (ῥύλλα 2). Cons/ple, 1887.

Ἰπὸ τῆς διευθύνσεως.

Corpus Inscriptionum Latinarum, vol.
III, μέρ. Α' καὶ Β'. Berolini, 1873. Τ. 1.

Ἰπὸ τῆς ἐν Βερολίῳ ἀκαδημίας.

Norges officielle statistik. Tredie Raek-
ke, N° 37. Beretning om skolevaesenets
tilstand. I Kongeriget norge for aaret
1882. Kristiania, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Χριστιανίᾳ ἐπισήμου γραφείου
τῆς στατιστικῆς.

Geschichte der Griechischen Litera-
tur bis auf Alexander den Grossen, von
Karl Sittl. Muenchen, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἔπος μεσαιωνικὸν ἐκ τοῦ χειρογράφου Τραπεζούντος «ὁ βασιλεὺς Διγενὴς Ἀκρίτης ὁ Καππαδόκης», ὑπὸ Σάββα Ἰωαννίδου. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς γενικῆς ἱστορίας ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, ἐκφωνηθεὶς τῇ 18ῃ μαρτίου 1887 ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Βιογραφία Ὀλυμπιάδος τῆς Ἡπειρώτιδος, ὑπὸ Μαργαρίτου Γ. Δήμιτσα. Ἀθήναι, 1887

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου. Τόμ. 1.

M. Pasteur et ses découvertes et spécialement de la méthode préventive contre la rage, par Alex. Zoéros. Cons/plé, 1887.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Antiquarisk tidserift for Sverige. Τεύχη τέσσαρα τῶν δημοσιεύσεων τῆς ἐν Στοκκόλμῃ ἀκαδημίας. Stockholm, 1887.

Ἰπὸ τῆς ἐν Στοκκόλμῃ ἀκαδημίας.

Ἐκθέσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ σωματείου «ὁ Εὐαγγελισμὸς» (τέταρτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ σωματείου) ἀναγνωσθεῖσα τῇ 25 μαρτίου 1887 ἐν γενικῇ συνεδρίῳ τῶν μελῶν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτοῦ κ. Σ. Τάττη. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ προεδρείου.

Consideraciones historico-criticas, por Joaquin Rubio Y Ors. Barcelona, 1886.

Τόμ. 1.

Noticia de la vida y escritos de D. Manuel Milà y Fontanals, por Joaquin Rubio y Ors. Barcelona, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἑλληνικὰ πολιτεύματα γενόμενα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1864, ὑπὸ Γ. Σ. Φραγκοῦδη. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Inest Eudoxi ars astronomica qualis in charta Aegyptiaca per Fr. Blass. Kiliae, 1887.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἐπετηρὶς τῆς ἡγεμονίας Σάμου διὰ τὸ ἔτος 1887, ὑπὸ Ἐπαμεινώνδου Σταματιάδου. Ἐν Σάμῳ, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

The Platonist, an exponent of philosophic Truth. Edited by Thomas M. Johnson. Vol. III, N° 5, may 1887. Osceola, Missouri.

Ἰπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ περιοδικοῦ.

Τριάκοντα ἔξ ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου.

Ἐνδεκα ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου.

Le poème à Spanéas. Mélanges Léon Renier, par Jean Psichari. (Extrait). Paris, 1886.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Seventeenth annual report of the Board of Directors of City Trusts. Report for the Year 1886. Philadelphia, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τῶν ἐφόρων τῆς ἐν Φιλαδέλφειᾳ τῆς Ἀμερικῆς ἐκπαιδευτηρίων.

Λόγος ἀναγνωσθεὶς ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐμπορικῇ σχολῇ Ὀδησσῶ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπετείου ἐορτῆς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα. Σχολικὸν ἔτος 1885—1886. Ἐν Ὀδησσῶ, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τῆς ἐφορίας.

Ἐγχειρίδιον γεωργικῆς ὑπὸ Ξ. Δ. Ζύγουρα. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Memorie storiche e critiche dell'isola di Cefalonia, per Marino e Nicolo Pignatore. Tomo I. Corfù, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Παναγιώτου.

Scholien zur Sphaerik des Theodosios, von Fr. Hultsch. Leipzig, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Das Stromgebietsrecht und die inter-

nationale Flussschiffahrt, von Et. Caratheodory. Hamburg, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Περὶ Κουρούτσσεμε ιστορικαὶ εἰδήσεις, ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου. Κ/πόλει, 1885. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

La parole intérieure, par Victor Egger. Paris, 1881. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Die Attische Beredsamkeit. Erste Abtheilung, von Gorgias bis zu Lysias. Dargestellt von Fr. Blass. Leipzig, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ ἐκδότη.

Ἰωσήφ ὁ Πάγκαλος ἢ ὁ θρίαμβος τῆς ἀρετῆς, δρᾶμα πρωτότυπον ἔμμετρον εἰς πράξεις πέντε ὑπὸ Περικλέους Παλλοπούλου. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Judici e cataloghi. IV, I, Codici Palatini. Vol. I, fasc. VI. Roma, 1887.
Ἰπὸ τῆς ἐθν. βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας.

Ἐπιστολαὶ διδασκάλου πρὸς μαθητὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ διατρέβοντα ὑπὸ Ἄντ. Σικελιανοῦ. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Der Kampf um Constantinopel, von J. V. Tamamchef. Wien, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Der Hellenismus der Zukunft, von J. Flach. Leipzig, 1888. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Conférences médicales sur la Malaria. par S. E. Mavrogény Pacha. Paris, 1887. Σόμ. 4
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς γενικῆς ιστορίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ ὑπὸ Η. Καρολίδου. ὑψηλῆτος. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἄντωνιος Οἰκονόμου, ὁ ἐψηφισμένος καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας, ὑπὸ Κ. Δ. Μυλωνᾶ. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Μαθήματα πρακτικῆς γεωμετρίας, ὑπὸ Βλ. Σκορδέλη. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Aristotelis quae feruntur (Economica, ed. Fr. Susemihl. Lipsiae, 1887. Τόμ. 1.
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Πρόγραμμα τῶν κατὰ τὸ ΛΑ' σχολικὸν ἔτος 1887-88 διδασχθσομένων μαθημάτων ἐν τῷ ἐν Γαλαζίῳ ἐλληνικῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τῷ ὑπὸ Α. Ν. Ρενιέρη διευθυνομένῳ. Ἐν Γαλαζίῳ, 1887.

Ἰπὸ τοῦ διευθυντοῦ.

Cercle Saint-Simon. Annuaire, 1886. Paris. Τόμ. 1

Bulletin du cercle Saint-Simon N° 10. Août 1887. Paris. Τόμ. 1

Inventaire des pièces manuscrites Grecques des XVIIe et XVIIIe siècles, (Extrait). Paris, 1886. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Λεβάλ.

Akarnanien, Ambrakia, Amphilochien, Leukas im Altertum von Dr Eugen Oberhammer. Muenchen, 1887. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

The society for the promotion of Hellenic studies. The journal of Hellenic studies. Vol. VIII, N° 1. Text. Plates LXXII-LXXIX. London, 1887. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ ἐν Λονδίῳ συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν.

Restes de la reine des villes, par C. G. Curtis. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Insel Kephallenia im Alterum, von G. Biedermann. Muenchen, 1887. Τ. 1

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Thirteenth, fourteenth, fifteenth and sixteenth annual report of the Board of Directors of the City Trust. Reports for

the years 1882, 1883, 1884, 1885. Philadelphia, 1883-1886. Τόμ. 4.

Ἰπὸ τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Φιλαδέλφειζ τῆς Ἀμερικῆς ἐκπαιδευτηρίων.

Beitrag zur Kenntniss der Pyrotitarsäure, von Franz Dietrich. Mainz. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Abnorme Stellung des septum narium, von M. Alexander. Berlin, 1886. T. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Quam vere de Ulixis erroribus Eratosthenes indicaverit, per Maximil. Hergt. Landshutæ, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Zuwachs der Groszherzoglichen Bibliothek zu Weimar in den Jahren 1885 und 1886. Weimar, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βεῦμαρης.

Ἐξήκοντα τρεῖς ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποιικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης.

Ἐξήκοντα τέσσαρες ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποιικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Breslau.

Ἐκατὸν δέκα πέντε ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποιικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀλλεγ-Βιττεμβέργης.

Correspondance inédite du comte d'Avaux (Claude de Mesmes) avec son père, par A. Boppe. Paris, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Württembergische Jahrbücher für Statistik und Landesamt.

Ἔτος 1886 I Band I Hälfte.

» » II » I »

» » II » II »

» » I Hälfte I Heft.

» » I » II »

» » I » IV »

» Supplementband.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ γραφείου τῆς στατιστικῆς.

Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques en France. 20e année, 1886. Paris. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ προεδρείου.

Φυσικὴ καὶ γημικὴ περιγραφή τῶν ἐν Μεθάνοις ἰαματικῶν ὑδάτων, ὑπὸ Α. Κ. Δαμβέργη. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Der Hesiodische Schild des Herakles, von Karl Sittl. München. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

La cultura Salentina, periodizón ἐκδιδόμενον ὑπὸ Vito D. Palumbo. Ἔτος Α', ὁκτωβρίου 1, 1887. Lecce. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Die orthoepischen Stücke der Byzantinischen Litteratur, von Dr Egenolff. Leipzig, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Θεοδώρου γραμματικῆς εἰσαγωγῆς τῶν εἰς τέσσαρα εἰς τὸ τέταρτον ὑπόμνημα ἐκ πολλῶν συνεργησθέν ὑπὸ Νεοφύτου ἱεροδικάκου. Βουκουρεστίω, ἀΨῆζή'. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ κ. Γ. Σ. Στασινοπούλου.

Discours prononcé par M^r le Duc de Broglie, président de la société d'histoire diplomatique à l'assemblée générale annuelle de cette société le 1er Juin 1887. Paris. Τόμ. 1.

Catalogue explicatif des principales mosaïques, peintures et sculptures existant à Kabrié-djami, par A. Leval. C/ple, 1886. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ κ. Ἀνδρ. Λεβέλλ.

La langue Grecque. Mémoires et notices 1864—1884, par Guetave d'Eichthal. Paris, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Κριτικὸν δοκίμιον τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνο-ρωσικῆς πολεμικῆς, ὑπὸ Α. Παυλώφ. (Ρωσιστί). Πετροπόλει, 1878. Τόμ. 1.

Τὸ Ν' κεφάλαιον τῆς νομικῆς βίβλου ὡς ἱστορικὴ καὶ πρακτικὴ πηγὴ τοῦ ῥωσικοῦ περὶ γάμου δικαίου. (Ρωσιστί). Μόσχῃ, 1887. Τόμ. 1.

Βιβλία νομικά περιλαμβανόντα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ῥωσσικῇ βυζαντινοῦς νόμους. 1885. (Ρωσσιστί). Τόμ. 1.

Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Ἱερεμίου Α' περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς σερβικῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Παλίου μετὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀγριδῶν ὑπὸ Α. Παυλῶφ. (Ρωσσιστί). Μόσχ, 1877. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

L'Egypte contemporaine et Arabi Pacha, par N. Scotides. Paris, 1888. T. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ueber die Griechischen Grabschriften, welche Geldstrafen anordnen, von G. Hirschfeld. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Erotemata grammatica ex arte Dionysiana oriunda, per P. Egenolff. Mauhemi, 1880. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἀκαδημία, σύγγραμμα περιοδικόν, φιλολογικόν, ἐπιστημονικόν, ψυχολογικόν καὶ χρονολογικόν ἐκδιδόμενον δις τοῦ μηνὸς ὑπὸ Θ. Μ. Παρλασκευοπούλου καὶ Κλ. Χ. Κοκκαλάτου. Ἔτος Α', τεῦχος α' καὶ β'. Ἀθήναι, 1887.

Ἰπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

Notes sur les incendies de C/ple par l'Ermite d'Alem-dagh. Constantinople, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως.

Ἡζίδων ἀγωγὴ καὶ παιδεία παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ρωμαίοις. Συγγραφή J. L. Ussing, μετὰφρ. Α. F. X. Κόνστα. Ἐν Ὀδησσῶ, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

Bureau of education circular of information, N° 2, 1887.

The study of history in American colleges and universities, by Herbert B. Adams. Washington, 1887. Τόμ. 1.

Circulars of information of the Bureau of education, N° 1, 1887. Washington, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως γραφεῖου τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.

Σύντομος εἰδικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, ὑπὸ Κ. Λαναρῶ, ἱατροῦ. Φυλλάδ. α' καὶ β'. Ἀθήναι, 1887.

Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.

Catalogue of Greek Coins. Attica-Megarae-Aegina. London, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ βρετανικοῦ μουσείου.

Βιβλιοθήκη τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἐκδιδομένη κατὰ μῆνα ὑπὸ Ξ. Δ. Ζύγουρα. Περὶ μορφώσεως, ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Τόμ. Α'. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Τριάκοντα τέσσαρες ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποιικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου.

The Teaching of the apostles (διδασχὴ τῶν ἀποστόλων) newly edited, with facsimile text and a commentary, the Johns Hopkins University, by J. Rendel Harris. Baltimore, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Βαλτιμόρη τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστημίου Johns Hopkins.

Revue Médico-pharmaceutique autorisée par l'radé Impérial. Ire année, N° 1, 31 Janvier 1888. Cons/ple. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ γραφεῖου τῆς φαρμακευτικῆς ἐταρείας.

Ὁμήρου Ἰλιάς, ἐξέμετρος ἀπλοελληνικὴ μετὰφρασις ὑπὸ Β. Ἀποστολίδου. Τεῦχος Α'. Α—Δ. Ἀλεξάνδρει. 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

Ἡ παιδαγωγικὴ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὑπὸ Μ. Κ. Σακελλαροπούλου. Κερκύρα, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Ergebnisse der Ausgrabungen zu Pergamon dritter vorläufiger Bericht 1883-86, von C. Humann, R. Bohn, M. Fränkel, κλπ. Berlin, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἀποκρατορικοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου.

Report of the commissioner of education for the year 1885-86. Washington, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως γραφείου τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν τῶν Π. Π. τῆς Ἀμερικῆς.

The society for the promotion of Hellenic studies. The Journal of Hellenic studies.

Vol. VIII, N° 2 october 1887. Text.
» » » » » » Plates
LXXX—LXXXIII. London. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

Ueber den Typhus icterodes von Smyrna, von Dr G. Diamantopulos. Wien, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Juliette Lamber. Οἱ σύγχρονοι Ἑλληγες ποιηταί, ἤτοι μελέτη περὶ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς ποιήσεως, μεταγλωττισθεῖσαι ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Φ. Δημητριάδου. Φιλίππουπόλει, 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ μεταρραστοῦ.

On the early history of the doctrine of the Holy Spirit, by H. B. Swete. Cambridge, 1883. Τόμ. 1.

Theodorus Lascaris Junior. De processione Spiritus Sancti oratio apologetica. Londini, 1875. Τόμ. 1.

On the history of the doctrine of the procession of the Holy Spirit, by H. B. Swete. Cambridge, 1876. Τόμ. 1.

The Old Testament in greek according to the septuagint, edited by H. B. Swete. Vol. I. Genesis—IV Kings. Cambridge. 1887. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Πρακτικὴ ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολείων, ὑπὸ Γ. Γεράκη. Τεύχος Α', Ἀθήναι, 1888.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Συνοπτικαὶ μελέται περὶ τῶν πολεμικῶν τῶν ἀρχαίων. Περὶ τακτικῆς πολιορκίας παρ' ἀρχαίους, ὑπὸ Κ. Γ. Καλλάρη. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως κυροῦ Ματθαίου τοῦ Καντακουζηνοῦ λόγοι δύο ἐκδι-

δόμενοι ὑπὸ Ἰωάν. Σακαελιώους. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Πλάτωνος Εὐθύφρων. Ἀπολογία. Κρίτων. μετὰ κριτικῶν καὶ ἐρμηνευτικῶν σχολίων ἐκδιδόμενοι ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Orientalische Bibliographie, von A. Müller. Berlin, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Norges officielle statistik. Tredie Raekke, N° 58. Beretning om skolevaesenets tilstand. I kongeriget norge for aaret 1883. (Statistique de l'instruction publique pour l'année 1883). Kristiania, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Χριστιανίᾳ ἐπισήμου γραφείου τῆς στατιστικῆς.

Des Hysikles Schrift Anaphorikos nach Ueberlieferung und Inhalt kritisch behandelt, von Dr Karl Manitius. Dresden, 1888. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Δρέσδῃ γυμνασιάρχου κ. Hultsch.

Χειρόγραφον, οὕτως ἐλλείπει ἡ ἀρχή. Τ. 1.

Ἰπὸ τοῦ κ. Κ. Ξανθοπούλου.

Révision et reconstitution de la chronologie Biblique et profane, par l'Abbé V. Dumax. Paris, 1886. Τόμ. 1.

Ἰπὸ τοῦ Abbé Lambert.

Kraft de Hohenlohe — Ingellingen.

Ἐπιστολαὶ περὶ τοῦ πεζικοῦ, ἵππικοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ, μεταρρασθεῖσαι εἰς τὸ γαλλικὸν ὑπὸ Ernest Jaeglé, ἐκ τούτου δὲ εἰς τὸ ἐλληνικὸν ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου. Ἀλ. Μεταξῆ καὶ Κλ. Κλεομένους. Ἀθήναι, 1888. Τ. 1.

Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ἱστορία τῶν σταυροφοριῶν τοῦ γάλλου ἱστορικοῦ Μισώ, μεταρρ. εἰς τὴν ὀθωμανικὴν ὑπὸ * * * * * Τόμ. 1.

Ἰπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Σάιτ-πασσῆ.

Specimina palaeographica codicum Graecorum Slavonicorum Bibliothecae Mosquensis Synodalis, sec. VI—XVII. Edidit Sabas, episcopus Mojaisky. Mos-cva. 1863. Τόμ. 1

Sacristie Patriarcale dite Synodale de Moscou. IIme édition revue par Sabas,

évêque Mojaisky. Moscou, 1865. Τόμ. 1
Υπό τῆς Α. Σ. τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τῆσερ
κ. Σχέβα.

Σὺν τοῖς ἀνωτέρω προσήνεγκεν ἡ Α. Σε-
βασμιότης καὶ ἕτερα ἑπτὰ συγγράμματα βασι-
σιστί. Τόμ. 7

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΩΝ ΤΩ ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

1888-1889

Προλεγόμενα εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστο-
ρίας ὑπὸ Α. Δ. Καππώτ. Τριπόλει, 1885.

Τόμ. 1

Μονογραφία περὶ τῆς πόλεως Μηστρά ὑπὸ
Α. Δ. Καππώτ. Καλάμκι, 1880. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ συντάκτου.

Le mal d'Orient par Kessin Bey. Re-
futation par l'Ermitte d'Alem-Dagh. Pa-
ris, 1888. Τόμ. 1

Υπὸ ἀνωνύμου.

Hellenisch die allgemeine Gelehrtens-
prache der Zukunft von Aug. Boltz.
Leipzig, 1888. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ ἐκδότου.

Bureau of education circular of infor-
mation N° 3, 1887. Proceedings of the
Department of superintendence of the
national educational association at its
meting at Washington. March 15—17,
1887. Washington. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς παιδείσεως ὑπουργείου
τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.

Πρακτικὰ τῆς αὐτοκρ. ἀρχαιολογικῆς ἐται-

ρίας τοῦ ἔτους 1888. Ὀδησσός. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ γραφείου.

Dictionnaire des antiquités chrétiennes
par l'Abbé Martigny. Paris, 1865.

Υπὸ τοῦ κ. Κ. Περδικαίδου. Τόμ. 1

Ἐλάχιστα τῶν μεγίστων, ὑπὸ Ν. Κ. Βα-
σιλείου. Ἀλεξάνδρεια, 1887. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ συντάκτου.

Joannis Comneni medici vita Joannis
Cantacuzeni Romeorum Imperatoris. Edi-
dit Graece Chrysanthos Loparev. Petro-
poli, 1888. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ ἐκδότου.

Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης περὶ προσωπικῆς τοῦ
ἀνθρώπου ἀθανασίας ἐδόξαζε καὶ ἐδίδασκεν,
ὑπὸ Ν. Κ. Βασιλείου. (Ἐναίσιμος). Σάμος,
1883. Τόμ. 1

Υπὸ τοῦ συντάκτου.

Μικρασιατικὰ πραγματεῖαι ἱστορικαὶ καὶ
τοπογραφικαί, ἧτοι αἱ ἐκκτόνησοι, ὁ δῆμος
Νυμφαίου καὶ ἡ ἐπαρχία Ἀνέων, ὑπὸ Ε. Ι.
Δράκου. Τεῦχ. Α'. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Υπὸ τοῦ συντάκτου.

Karl Hopf. Les Giustintani dynastes de Cios. Étude historique. traduite de l'Allemand par Etienne A. Vlasto. Paris. 1888. Τόμ. 1.

Υπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

Annual report of the Canadian Institute session 1886—87, being part of appendix to the report of the minister of education, ontario. 1887. Toronto Canada, 1888. Τόμ. 1.

Υπὸ τῆς ἐν Ἀμερικῇ «Canadian Institute».

Observations phonétiques sur quelques phénomènes néogrecs. (Extrait des mémoires de la Société de linguistique de Paris, tome VI. Paris. 1888. Τόμ. 1.

Υπὸ τοῦ κ. I. Ψυχῆρη.

The cyclopaedia or universal dictionary of arts, sciences and literature. Vol. I—XXXV. London, 1820.

Τόμ. 45.

C. M. Wielands sämtliche Werke. Vol. I—XXXVI. Leipzig, 1794—1801.

Τόμ. 36.

C. M. Wielands sämtliche Werke. Supplément. Vol. I—VI. Leipzig, 1796.

Τόμ. 6.

The history of ancient Greece by John Gillies. Basil, MDCCXC.

Τόμ. 5.

Verzeichniss der Bücher.

- Ἔτσος 1878 vol. I und II.
- » 1879 » I » II.
- » 1880 » I » II. (συνδεδεμ.)
- » 1881 » I » II.
- » 1882 » I » II.
- » 1883 » I » II. (συνδεδεμ.)
- » 1884 » I » II.
- » 1885 » I » II.

Leipzig. Τόμ. 16.

The history of the progress and termination of the Roman Republic by Adam Ferguson. Basil, MDCCXCI.

Τόμ. 6.

Rytt swenskt och Fransyskt Hand—Lexikon of Erik Nordfors. Stockholm, 1805.

Τόμ. 3.

The international Review. Vol. V, 1878. New York.

Τόμ. 1

The Princeton Revie. Vol. I and II. 1878. The Princeton Review. Vol. I and II. 1879. New York.

Τόμ. 4

De lingua et literis veterum Egyptianum. Pars prima. Lipsiae. 1825.

Τόμ. 1

Catalogue of the officers and students of the theological seminary of the Presbyterian Church, Princeton. New Jersey, 1873—1874.

Τόμ. 1

Provost of Oriel. Homer and the early history of Greece. (Extrait). London. 1886.

Τόμ. 1

Old-Latin Biblical texts, N° 1. The gospel according to St. Matthew. edited by John Wordsworth. Oxford, 1883.

Τόμ. 1

Ex ordinis philosophorum mandato. Præmissa est Victoris Fricker dissertatio patrio sermone conscripta: Die Verpflichtung des Kaisers zur Verkündigung der Reichsgesetze. Lipsiae, 1884—1885.

Τόμ. 1

Katalog der Atlanten, Karten und periodischen Schriften aus dem Verlage von Justus Perthes, geographische Anstalt. Gotha, 1886.

Τόμ. 1

Ludovici Langii: de viginti quattuor annorum cyclo interculari commentatio. Lipsiae, 1884.

Τόμ. 1

Rectoratswechsel an der Univessität Leipzig am 31 october 1884. I. Rede des abtretenden Rectors Dr Max Heinze. II. Rede des eintretenden Rectors Dr Bernhard Windscheid. Leipzig, 1884.

Τόμ. 1

The theory of morals by Paul Janet. Edinburgh. 1884.

Τόμ. 1

Memoir and remains of the Rev. Robert Murray Mr Cheyne. by Rev. Andrew A. Bonar. Edinburgh, 1872. T. 1

Account of the proceedings of the Americans in Berlin at the celebration of the one hundredth anniversary of the declaration of independence July 4, 1876.

Τόμ. 1

Reise in die Sevennen im Jahre 1877 von Dr Aug. Ebrard. Gütersloh, 1880.

Τόμ. 1

The theory of double-entry book-keeping, by Charles Gilpin. Philadelphia, 1886.

Τόμ. 1

Robertus Fow. Leighton. *Historia critica M. Tullii Ciceronis epistolarum ad familiares*. Lipsiæ, 1877. Τόμ. 1.

Harvard university. Courses of study for undergraduates and for graduate students in arts and science. 1884-85. T. 1.

An address at the Reopening of Pardee Hall. Lafayette college. 9th 20, 1880. by Francis A. March. Easton, 1881. Τόμ. 1.

Archeological institute of America. Fourth annual report of the managing committee of the American school of classical studies at Athens, 1884-85. Cambridge. 1885. Τόμ. 1.

Early morning, the Last charge and other poems. by George Crosswell Cressey. Leipzig. Τόμ. 1.

Wellesley college. Calendar for 1880-81.

» » » » 1881-82.

» » » » 1882-83.

Τόμ. 3.

Harvard University. Courses of study for graduates and Under—graduates. 1883-1884. Τόμ. 1.

Harvard University. Announcement of courses of instruction provided by the faculty of Harvard college for the academic year 1885-86. Τόμ. 1.

Adolf Schmidt. *Die juristische Fakultät der Universität verkündigt die Feier des Andenkens*. Leipzig. Τόμ. 1.

Anacreonteorum sylloge palatina recensetur et explicatur per Fr. Hanssen. Leipzig, 1884. Τόμ. 1.

Suhlelekha, von Heinr. Wenzel. Leipzig, 1886. Τόμ. 1.

Synonymisches Handwörterbuch. Leipzig, 1818. Τόμ. 1.

A critical Greek and English concordance of the New Testament. Prepared by Ch. F. Hudson. Boston, 1877. Τόμ. 1.

Translations from the German poets by Eduard Stanhope Pearson. Dresden, 1879. Τόμ. 1.

United states geological survey to the secretary of the Interior. Second, third, fourth, fifth, sixth annual report 1880 - 1885. Washington. Τόμ. 5.

Department of the Interior. Report of the United States geological survey of

the territories. Vol. II and VI. Washington, 1874—75. Τόμ. 2.

Smithsonian Miscellaneous collection Vol. XIX-XX. Washington, 1880-81. Τόμ. 2.

Ἐπὶ τοῦ κ. Gaspar René Gregory κα-
θαγγετοῦ τῆς πάλαιονομογραφίας ἐν τῷ πανεπι-
στημίῳ τῆς Δελφίας.

Compte-rendu des travaux de la com-
mission de la Dette Publique d'Egypte
pendant l'année 1887. XIIme année. Le
Caire, 1888. Τόμ. 1.

Ἐπὶ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δημ. χρέους τῆς
Αἰγύπτου.

Τὸ Χικκὸν γλωσσάριον, ἥτοι ἡ ἐν Νίῳ λα-
λομένη γλῶσσα, ὑπὸ Δ. Γ. Πασπάτη. Ἀ-
θήναι. 1888. Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Annual report of the Chief of Ordo-
nance to the secretary of war for the fis-
cal year ended june 30, 1887. Washin-
gton, 1887. Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν
τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.

Κλειῶ. σύγγραμμα περιοδικὸν μετὰ εἰκό-
νων. Ἔτος Δ'. Ἰουνίου 1, 1888. Ἀριθ. 11.

Ἐπὶ τοῦ ἐκδότου. Τόμ. 1.

Litterarisch-Kritische Rundschau.
Heft IV. Leipzig, 1888. Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ κ. Aug. Boltz.

Ἐρὸς τῆς ἀγνωστῆς ἀποκατεργασίας ἐκκλη-
σίας τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα
καὶ ὁ ἱεροσολύμων Νικόδημος. Ἐν ἱεροσο-
λύμοις. 1888. Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ ἀνωνόμου συγγραφέως.

Archeological Institute of America.
Papers of the American school of classi-
cal studies at Athens. Vol. III, 1884-85
The Wolfe expedition to Asia Minor. by
J. R. Sidlington Sterrett. Boston, 1888.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου. Τόμ. 1.

Separatdruck aus G. Jahrbuch XII,
1888. Bericht über unsere geographische

Kenntniss der alten griechischen Welt.
von G. Hirschfeld. Cönigsberg. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Conférences sur la fièvre jaune et sur
la peste orientale par S. E. S. S. Mavro-
geny Pacha. Cons/ple. 1888. Σόμ. 5.

Conférences sur la dysenterie par S.
E. S. S. Mavrogeny Pacha. Cons/ple.
1888. Σόμ. 5.

Ὑπὸ τοῦ συγγραφέαντος.

Ἐπετηρίς τῆς ἡγεμονίας Σάμου διὰ τὸ δι-
σεκτον ἔτος 1888. ὑπὸ Ἐ.π. Σταματιάδου.
Ἐν Σάμῳ, 1888. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ διοικητικοῦ γραφείου
τῆς Σάμου.

Le sommeil et la certitude. (Extrait
de la Critique philosophique). Paris,
1888. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ κ. Victor Egger.

Quelques observations sur la phoné-
tique des Patois et leur influence sur
les lanques communes. (Extrait de la
Revue des Patois Galloromains). Paris,
1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ κ. I. Ψυχάρη.

Μελέται. ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ. Ἀ-
θήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Die orthographischen Stücke der By-
zantinischen Litteratur, von P. Ege-
nolff. Leipzig, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Διδακτικὴ γραμματικὴ τῆς Ἀπτικῆς δι-
λέκτου ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου. Ἀθήναι, 1888.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου. Τόμ. 1

Polybiī historia, recensuit apparatu
critico instruxit Fr. Hultsch. Vol. I. Edi-
tio altera. Berolini, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Papers relating to the Foreign Rela-
tions of the United States for the year
1887. Washington, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῶν
τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.

Προσάρχεια ἀποθροναρχία ἐν ἀριστοκρατικῷ
κόδιτι τῆς μονῆς Διονυσίου. ὑπὸ Σπ. Η.
Λαμπροῦ. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Περὶ σχολῆς καὶ ἰδίᾳ γυμνασίου. Λόγος
πανηγυρικῶς ἀπαγγελλθεὶς ἐν Κυδωνίαις ὑπὸ
Α. Ζ. Ζήζου. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Γεωργίου I. Ἀποστολάκη, προέδρου τῆς
ἐφορίας τῶν σχολῶν Κυδωνίων. Ἐκθέσις περὶ
τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν σχολῶν Κυ-
δωνίων. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἐφορίας.

Δύο κριτικαὶ διατριβαὶ προσαναγθεῖσαι τῷ
ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ κατὰ τὴν ἐφορίαν τῆς
πεντακονταετηρίδος αὐτοῦ. ὑπὸ Ἰω. Παντα-
ζίδου. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Dinarchi orationes adiectis Demadis
qui fertur fragmentis ὑπὲρ τῆς δωδεκαε-
τίας, iterum edidit Fr. Blass. Lipsiae,
1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἐκθέσις τῆς ἐν Σταυροδρόμῳ ἐπιτροπῆς
τῆς μερμηνόσης περὶ τῶν ἐκθέτων ὄργανῶν
ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελοῦ αὐτῆς Α. Λιμαράκη. Ἰα-
τροῦ. Κ/πύλαι, 1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ζωγράφειος ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη. Εὐρυπί-
δου δράματα ἐξ ἐμφανείας καὶ ἀναγνωσεως
Δ. Ν. Βερναρδάκη. Τόμ. Α'. Φοίνισσαι. Βι-
βλιογραφικῆ ὑπὸ I. Πανταζίδου. Ἀθήναι,
1888. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου.

The society for the promotion of Hel-
lenic studies. The Journal of Hellenic
studies. Vol. IX, N° 1. London, 1888.

Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

Τὸ ἔνθεον. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1.

Ὑπὸ τοῦ κ. Δὲ Νελεδράγγη.

Vorlese-Ordnung an der K. K. Karl
Franzens-Universität in Graz für das

Winter-Semester 1888-1889. Τόμ. 1.
ὑπὸ τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου.

Mitteilungen über eine Hsandschrift der Römischen Nationalbibliothek. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Sitzung der philos. philol. Classe vom 7 Juli». München, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ κ. Καρόλου Σίππλ.

Collection des anciens alchimistes Grecs, publiée sous les auspices du ministère de l'instruction publique par M. Berthelot. Livr. I et II. Paris, 1887-88.

Τόμ. 2.

Dictionnaire des antiquités Grecques et Romaines par Ch. Daremberg et Edm. Saglio. XI Fas. (Cup-Del) et XII (Del-Dil). Paris, 1887-88. Τόμ. 2

Les Céramiques de la Grèce propre. Vases, peints et terres cuites, par Albert Dumont et Jules Chaplain. Ire partie. Fas. IV et V. Paris, 1887-1888.

Τόμ. 2.

ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ.

Inschriften aus dem Norden kleinasiens besonders aus Bitynien und Paphlagonien von Gustav Hirschfeld. Berlin, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Μυθιστορία ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. ὑπὸ Ἰωάννου Φλάχ, μετὰφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Λειψίχ, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ ἀνωνύμου μεταφραστοῦ.

Κατάλογος τῶν ἐκτυπωθέντων βιβλίων ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ τῶν ἀδελφῶν Ηερρῆ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἐν ἔτει 1868 μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1887. Ἀθήναι, 1888. Σ. 2.

ὑπὸ τῶν κ. Ἀδ. Ηερρῆ.

Ἐκατὸν εἰκοσι τρεῖς ἐναΐσμοι διακριθεὶς ποιητικῆς ὕλης μετὰ τεσσάρων προγράμμάτων.

ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀλλῆς-Βιτεμβέργης.

Ἐκατὸν εἰκοσιν ἕξ ἐναΐσμοι διακριθεὶς ποιητικῆς ὕλης μετὰ δύο προγράμμάτων.

ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρζλάγγης.

Πεντήκοντα ἐπτὰ ἐναΐσμοι διακριθεὶς ποιητικῆς ὕλης μετὰ τριῶν προγράμμάτων.

ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Breslau.

Catalogue of the Turkish manuscripts in the British Museum. by Charles Rieu. London, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ βρεττανικοῦ μουσείου.

Verzeichniss der Akademischen Behörden-Lehrer und Beamten an der K. K. Karl Franzens-Universität zu Graz im Studienjahre 1888-89. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz.

A catalogue of engraved gems in the British Museum. (Department of Greek and Roman antiquities). London, 1888.

Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ βρεττανικοῦ μουσείου.

Ἐκθεσις Ν. Μ. Βουτσίνου, προέδρου τῆς ἑλληνοκαθολικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐταιρείας «Συμπνοσία», ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν 6/18 νοεμβρίου 1888 εἰς ἑκτακτον γενικὴν τῶν μελῶν συνέλευσιν. Κ/πόλι, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρείας.

Lautlehre des Pontischen von D. Oekonomides. Leipzig, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Σαπρὼ ἢ Μιτυληνιαί, ὑπὸ Ἰωακείμ Ι. Παυλίδου. Ἐναΐσμος. Λειψίχ. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1886. Ἀθήναι, 1888. Τ. 1

ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρείας.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλεκαπαιδευτικῆς ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1887—1888. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1.

ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρείας.

Ράκη καὶ σάρωθρον, μυθιστόρημα πρωτότυπον. Ἐν Ὁδησσῷ. 1885. Σώμ. 2.

Ἐθνικὸν δραματολόγιον. Α'. Ὁ δραματογράφος. Τραγωδιὰ πρωτότυπος εἰς πράξεις πέντε καὶ εἰκόνας ἕξ. Ἐν Ὁδησσῷ, 1887.

Σώμ. 2.

Ἐθνικὸν δραματολόγιον. Β'. Τὸ ὄνειρον.

Δράμα οίκογενειακὴν πρωτότυπον εἰς πράξεις πέντε καὶ εἰκόνας ἕξ. Ἐν Ὁδησσῷ, 1888.

Σώμ. 2.

Ἐθνικὸν δραματολόγιον. Γ'. ἩΓερνοῦλκ.

Δράμα πρωτότυπον εἰς πράξεις τρεῖς μετὰ προλόγου εἰς πράξεις δύο. Ἐν Ὁδησσῷ, 1888.

Σώμ. 2

Ἐπὶ τοῦ κ. Κ. Σ. Πέρβελη.

Λόγοι καὶ εὐθύναι τῆς ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι τοῦ Βοσπόρου ἐφορίας τῶν δημοτικῶν ἐκπαίδευτηρίων διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1887—1888. Κ/πόλει, 1888.

Τόμ. 1

Τὰ κατὰ τὴν ἀνάγκην δέκα ἐπτὰ οἰκιῶν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῆς ἐπισυμβάσης πυρκαϊῆς ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι τῇ 11 ἀπριλίου 1887. Κ/πόλει, 1887.

Τόμ. 1

Ἐπὶ τοῦ κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ.

Oservatorio meteorologico dei R. Istituto nautico di Riposto. Bolletino mensile. Novembre 1888. Anno XIV, fascicolo XI. Riposto, 1888.

Τεύχος 1

Ἐκ τοῦ μετεωροσκοπείου Ριπόστου.

Πρακτικὰ τοῦ ἐν Ὁδησσῷ συγκληθέντος 5' ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου ἐν ἔτει 1884 (ῥωσιστί). Ἐν Ὁδησσῷ, 1886-88.

Τόμ. 3.

Ἐπὶ τοῦ αὐτ. πανεπιστημίου Ὁδησσοῦ.

Scholia in Sophoclis tragedias adiecit Petrus N. Papageorgius. Lipsiae, 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Papers of the American school of classical studies of Athens. Vol. II, 1883-1884. An epigraphical journey in Asia Minor, by J. R. Sitlington Sterrett. Boston, 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀμερικανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς.

Storia Mitropoliei Moldaviei si Sucevei si a catedrala mitropolitane din Jasi de Constantin Erbiceanu. Bucuresti, 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Λερισκὰ, ἧτοι χωρογραφία τῆς νήσου Λέρου, ὑπὸ Δ. Ι. Οἰκονομοπούλου. Ἀθήναι, 1888.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Τόμ. 1.

Synonymisches Handwörterbuch der deutschen Sprache. I Lieferung. Leipzig, 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ κ. J. A. Eberhards.

Προσωρινὸς κανονισμὸς τῆς ἐν Κ/πόλει διδασκαλικῆς ἀδελφότητος.

Ἐπὶ τοῦ γραφείου τῆς ἀδελφότητος.

Mémoires de l'académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Tomes XLVI, XLVIII. Bruxelles, 1886.

Τόμ. 2.

Mémoires couronnés et autres mémoires publiés par l'académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Tomes XXXIX, 1886, XII, XIV, XL, 1887. Bruxelles.

Τόμ. 4.

Annuaire de l'académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Année LIV. Bruxelles, 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν.

Λεξικὸν ἀπάντων τῶν ῥημάτων τῆς ἀπτικῆς πρῆστογραφικῆς διαλέκτου, ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου. Ἀθήναι 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων ἐν Κ/πόλει. Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τε τῶν ἱερῶν νηῶν καὶ περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς σχολείων ὑπὸ Μ. Γεδεῶν. Κ/πόλει, 1888.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1887. Ἀθήναι, 1888. Τ. 1.

Ἐπὶ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρείας.

Γνωμικῶν ἐγγχειρίδιον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μεταγλωττισθὲν ὑπὸ Στ. Α. Βλαστοῦ. Ἀθήναι, 1889.

Τόμ. 1.

Ἐπὶ τοῦ μεταφραστοῦ.

Eraclito Efesio. Roma, 1885. T. 1.

Ἐπὶ τοῦ κ. Enrico Soulier.

Δεκαετηρίς τοῦ ἐν Κ/πόλει ἑλληνικοῦ συλλόγου « Ἑρμοῦ ». Ἔτος Α'—Γ'. 1877-1887.

Τόμ. 1.

Ἐπετηρίς τοῦ ἐν Κ/πόλει ἑλληνικοῦ συλλόγου «Ἐρμῆς». Ἔτος ΙΑ'. 1887-88. Τ. 1.
Ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

Ἱστοίαι καὶ πατρῆς, ἀναγνώσματα διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων, τὰς μητέρας, τοὺς ἄνδρας τοῦ στρατοῦ καὶ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὑπὸ Βλ. Σκαρδέλη. Ἀθήναι, 1889. Τ. 1.
Ἐκ τοῦ συντάκτου.

Ὀμήρου Ἰλιάς, ἐξάμετρος ἀπλοῦς ἑλληνικῆς μετὰ φρασεῖς ὑπὸ Β. Ἀποστολίδου. Μέρους Α'. Α—Μ. Ἀλεξάνδρεια, 1888. Τόμ. 1
Ἐκ τοῦ μεταφραστοῦ.

Annual report of the Chief of Ordnance to the secretary of War for the fiscal year ended June 30, 1888. Washington. 1888. Τόμ. 1.

Ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῶν ἠνωμένων Ἡολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Phrati — Beslutninger fra Dekeleia. Kjobenhavn. 1889. Τόμ. 1
Ἐκ τοῦ κ. J. L. Ussing.

Στοιχειώδης γεωγραφία πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ παρεναγωγείων ὑπὸ Δ. Η. Μελαχρινῶ. Κ/πόλει. 1888. Τόμ. 1
Ἐκ τοῦ συντάκτου.

Σύγγραμμα ῥωσιστί. Ἐν Ὀδησσῶ, 1888. Τόμ. 1

Ἐκ τοῦ ἐκδόντος ἀπὸ κ. Λατίσηφ.

Études avestiques. II. Contributions à la grammaire et à la lexicographie de l'Avesta par Eugène Wilhelm. (Extrait du Muséon). Louvain. 1888. Τόμ. 1

La patrie et l'origine de Cyrus par Eugène Wilhelm. (Extrait du Muséon) Louvain, 1889. Τόμ. 1

Beiträge zur Lexicographie des Avesta von Eugène Wilhelm. Τόμ. 1

The Arian period and its conditions and the cult of the genii in ancient Iran. by Eugene Wilhelm. Two essays. Bombay, 1888. Τόμ. 1

Ἐκ τοῦ συγγραφέως.

Ἐλλάς, περιοδικὸν τοῦ ἐν Ἀμστερδάμω

ἑλλητικοῦ συλλόγου. Τεύχος I. Leiden, 1888. Τόμ. 1

Ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

Ὄργανικὸς κανονισμὸς τῆς ἐν Σμύρνῃ ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος κατ' ἀναθεώρησιν τοῦ ἐν ἔτει 1887 ἐπιψηφισθέντος. Σμύρνη, 1888. Τόμ. 1.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς κοινότητος.

Norges officielle statistik. Tredie Raekke N° 74. 83. (Statistique de l'instruction publique pour les années 1884 et 1885). Kristiania. 1888. Τόμ. 2.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς στατιστικῆς ἐν Χριστιανίῃ.

Ἀθηνᾶ, σύγγραμμα περιοδικῶν τῆς ἐν Ἀθῆναις ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας. Τόμ. Α'. Τεύχ. α' καὶ β' (συνδεδεμ.). Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρείας.

The journal of Hellenic studies. Vol. IX. N° 2. London, 1888. Τόμ. 1.

Ἐκ τοῦ ἐν Λονδίῳ συλλόγου τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

Jean Nauquelin Sieur de la Fresnaie, der Schöpfer des Klassischen Satire in Frankreich, von Oberlehrer Hugo Lichtenauer. Programm. Dresden, 1889. Τόμ. 1.

Ἐκ τοῦ κ. Hultsch γυμνασιάρχου ἐν Δρέσδῃ.

The Gospel and its witnesses. by Henry Wace. London, 1883. Τόμ. 1.

Die Lehre von Urstand des Menschen, geschichtlich und dogmatisch=apologe-tisch untersucht, von O. Zöckler. Gü-ttersloh, 1879. Τόμ. 1.

Der Kaisertraum von Dr von Zersch-witz. Leipzig, 1877. Τόμ. 1

Zeitschrift des Deutschen-Palästina-Vereins, von Hermann Guthe.

Band I, Heft I. Leipzig, 1878.

» II. » 1880.

» V, » I, II, IV. » 1882.

» VI, » I, II, III, IV. » 1883.

» VII, » I. » 1884.

Untersuchungen ueber den Versbau des Südslavischen Volksliedes, von Wil. Wollner. Leipzig. 1886. Τόμ. 1

Abraham's Day and Christ's, by W. Elliot Griffis. Boston. 1886. Τόμ. 1

Die juristische Facultät der Universität Leipzig. Betrachtungen über den Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs für das Deutsche Reich u. J. 1888, von J. Emil Kuntze. Leipzig. Τόμ. 1

The office of proof in the Knowledge of God, by Francis G. Peadody. (Reprinted from the Andover Review, July 1884). Τόμ. 1

De Aarontici Sacerdotii atque thore elohistica origine, per J. J. Curtiss. Lipsiæ, 1878. Τόμ. 1

John Lightfoot. the English Hebraist, von D. M. Welton. Leipzig. 1878. T. 1

On the enclitic ne in early Latin by Minton Warren. Τόμ. 1.

Verzeichniss von wissenschaftlichen Handbüchern. von Th. Stauffer. Ostern, 1889. Τόμ. 1.

Ueber die Abhängigkeit der Reactionszeiten vom Ort des Reizes, von G. S. Hall und J. v. Kries. Leipzig, 1879. T. 1.

De foederis notione Jeremiana commentatio theologica scripsit Hermannus Guthe. Lipsiæ, 1877. Τόμ. 1.

The Value study of Hebrew for a Minister, by Ed. J. Young. Boston, 1879. Τόμ. 1.

Historia critica M. Tullii Ciceronis epistolarum ad Familiares, scripsit R. F. Leightou. Lipsiæ, 1877. Τόμ. 1.

The authority of Scripture independent of criticism, by J. S. Candlish. Edinburgh, 1877. Τόμ. 1.

Der Offenbarungs-begriff des Alten Testamentes, von Fried. Ed. König. Band I und II. Leipzig, 1882. Τόμ. 2.

An examination of some of the final constructions of biblical Hebrew by H. G. T. Mitchell. Leipzig, 1879. Τόμ. 1.

Papst Pius IX, von J. Hasemann. Leipzig, 1878. Τόμ. 1.

Katholische Studien. Galileo Galilei und sein Prozess von Paul Schanz. Würzburg, 1878. Τόμ. 1.

Immediate perception as held by Reid and Hamilton consideret as a refutation

of the skepticism of Hume, by J. F. Latimer. Leipzig, 1880. Τόμ. 1.

Zum internationalen Rechtsverkehr der Römer von J. A. Schmidt. Leipzig. 1888. Τόμ. 1.

Thoughts on emigration by J. Washington Bell. Leipzig. Τόμ. 1.

Symbolæ ad Julii Pollucis tractatum de partibus corporis humani per Ed. Zarneke. Leipzig, 1884. Τόμ. 1.

Das kirchliche Bestattungsrecht und die Reichsgewerbeordnung von Emil Friedberg. Leipzig, 1887. Τόμ. 1.

Die allgemeine rechtliche Stellung der evangelischen Kirche zum Staate von E. Friedberg. Leipzig, 1887. Τόμ. 1.

Hundert Jahre aus dem Doctorbuche der Leipziger Juristenfacultät 1600-1700 von E. Friedberg. Leipzig, 1887. T. 1.

Die Quellen und die Ausbreitung der Volkshygiene von Fr. Hofmann. Leipzig, 1888. Τόμ. 1.

Der paulinische Grundbegriff der Διακρίσις Θεού erörtert auf Grund von röm. 3, 21—26 von G. A. Fricke. Leipzig, 1887. Τόμ. 1

Ἐπὶ τοῦ κ. Gaspar René Grégory.

Τὰ ἐγκρίματα τοῦ ἐν Ἐρμουπόλει συλλόγου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «σχολὴ ἀπόρων παιδῶν Ἐρμουπόλεως» καὶ λογοδοσία τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου. Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου, 1889. Τόμ. 1

Ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

The Hebrews and the Red Sea, by Alex. W. Thayer. Andover, 1883. Τόμ. 1

Ἐπὶ τοῦ συντάκτου.

Vorlese-Ordnung an der K. K. Karl-Frazens-Universität in Graz für das Sommer-semester 1889. Τόμ. 1

Ἐπὶ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz.

Report of the Commissioner of education for the year 1886—87. Washington, 1888. Τόμ. 1

Proceedings of the Department of superintendence of the national educational association at its meeting in Washington February 14-16, 1888. (Bureau of education. circular of information N° 6, 1888). Τόμ. 1

Industrial education in the South, by Rev. A. D. Mayo. (Bureau of education circular of information, N° 5) Washington, 1888. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ ἐπι τῆς παιδείσεως γραφείου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Official army register for January 1889. Washington, 1889. Τόμ. 1

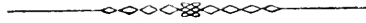
Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Mission scientifique au Mexique et dans l'Amérique centrale. III partie.

Études sur les reptiles et les batraciens par Mrs Auguste Duméril et Bocourt. IV^{mo} partie. Études sur les poissons par Mrs Léon Vailant et Bocourt, VIIme partie. Études sur les Mollusques terrestres et fluviatiles par Mrs F. Fischer et H. Crosse. Paris, 1887—1888. Τόμ. 3

Collection des anciens alchimistes Grecs publiée sous les auspices du ministère de l'Instruction Publique par Mr Berthelot. Livr. I, III et IV. Paris, 1887-88.

Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσεως ἐν Γαλλίᾳ.

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΖΩΝΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΝΥΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΙ ΛΑΩΙ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΜΕΓΙΣΤΗΣ

(ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟΥ)

ΥΠΟ

ΑΧΙΛΛΕΩΣ Σ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑ

Α'. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Α

1. 'Απόυ λειψόν τσ' άπού μικρόμ μαθαίνεις τήν αλήθεια.
2. 'Αδ δέν έμοιάζαμεδ, δέν έσυμπεθεριάζαμε.
3. 'Ας μέ λέν πρωτοερίνα (1), τσ' άς ψοφώ τσ' άπού τήν πείνα.
4. 'Αεργιον (2) πωρνόν, καθάριζα 'μέρα.
5. 'Αγαπᾷ Θεός τόν κλέφτην, αγαπᾷ τσάι τόν νοικοσύρη.
6. 'Ακόμη δέν τόν είδαμε, τσάι Γυάννη τόν έβγάλαμε.
7. 'Αδιχρόρετον πρᾶμμα 'ς τήν πομπήν του 'χτρού.
8. 'Ακριβός θαρρεί τσερδάνει, γάνει τσάι τσάι δέν τό νοιώννει.
9. 'Αλλα ψάλλ' ή λύρα μου, τσ' άλλα τό βεγλί μου.
10. 'Αλοι 'ς τόν όπου καρτερεᾷ 'ς τᾶ ξένα νά δειπνήση.
11. 'Αλλοι 'πεθυμοούν τᾶ γένεια. τσ' άλλοι μαδοούν τσάι βίβγουν τσάι.
12. 'Αλλοι γτυποούν τσάι σάφρονται, τσ' έβώ (3) 'μιλώ τσάι βλάρω.
13. 'Αδ δέν κλάψη τό παιδί, δέν τό δίουσι (4) βουζί.
14. 'Αδ δέν κοπιάζης βόνατα (5), καρδιά δέθ θεραπεύγεις.
15. 'Αβ βροντούν τσ' άδ δέθ βροντούν, κουδούνια τᾶσ' (6) ή 'Αρκοντού.
16. 'Αδ δέν έρτη έ κακός έ χρόνος, έ καλός δέν άθθόμεται.
17. 'Αδ δέν έσης γέρο, γέψ' (1) άούρασε (2).
18. 'Αθρωπος άκάλεστος 'ς τόν γάμον τί ύρεύγει (3):
19. 'Απυαστα πουλιχά, σίλιχ (4) 'ς τόν παρᾷ.
20. 'Απού γενηᾶς (5) άούραζε, τᾶ σύμπαντά σου δέε (6).
21. 'Απυαστος κλέφτης, καθάριος νοικοσύρης.
22. 'Απού σιανόν (7) ποταμόν άλάργα τᾶ βουχά σου.
23. 'Αρκοντας σθθ θά ρτωγάνη, τᾶ παλιχά τερπέριζα πιάννει.
24. 'Αγάπα τον τόν ρίλος σου μέ τᾶ 'λαττώματά του.
25. 'Απού 'τσεί 'πού δέε σε τρώει, μήν έξύννεσαι.
26. 'Α (8) μήν τᾶσ' ή καυκάλλα σου νά κατηθάξη ψείρας.
27. 'Αν είσαι τσάι παπᾶς, μέ τήν άνορις σου (ή έρημερις σου).
28. 'Αλλα 'ν' τᾶ μάδρα (9) τού λαού (10) τσ' άλλα 'ν' τᾶς κουκουθάλας (11).
29. 'Αλλα λέει, τσ' άλλα άχμει, τσ' άλλα πάλε διαλοᾶται.
30. 'Απού μαρτυού κλουτσαιριχά. τσ' άπ' άουστοσ σειμᾶνας.
31. 'Αλοι 'ς τόν δέρονού δεικογτώ, τσάι δέν τᾶδ έρνει νούς του.
32. 'Αλοι 'ς τόν γέμπου (12) 'ς τόν τσυνή (13), τσάι παει μέ τό ζόρι, γιέ πόδιν του θά τσάκιστᾷ. γιέ θᾶρη μ' ένασ σέρι (14).

1) Πρωτοερίνα θηλ. του πρωτόγερος=προεστός. (2) 'Αγειον ή μάλλον άνάερον=νήμεμον. (3) 'Εγώ. (4) Δίδουσι. (5) Γόνατα. (6) Τᾶχρει=τᾶ έχει.

(1) Γύρευσε, ζήτησον. (2) 'Αγόρασον. (3) Γυρεύει, ζητεί. (4) Χίλιχ. (5) Γενεᾶς, γένους. (6) Δίδει. (7) Σιγανόν, ήρεμον. (8) Νά. (9) Μάδρα. (10) Ακροῦ (11) Κουκουθάλας, γλαυκός. (12) Γυρεύουν, ζητοῦσι. (13) Κυνήγιον. (14) Χέρι.

33. Ἄφ' τὸν πάριμπαν ὡς τὸθ θεῖόν, τύφλαις
νά ἔχουν τσαί ἐ δρό.
34. Ἄσπρον εἶνεν τσ' ἄς λαλιῆ, κότσινος τσ'
ἄς τσιλαλιῆ.
35. Ἄξερνα τσ' ἀμιῆτα, τσαί καλῶς ὠ-
ρίσιτε.
36. Ἄφ' τῆ Σάριτα Μάρτα ξύλον, τσ' ἄφ'
τῆθ Βενετιῶν κλωνάρι.
37. Ἄς λάμπη νήλιος, τθ' ἄς εἶναι 'ς τὴν
Ἄνετολή.
38. Ἄπουκουστόν τὸν ἔσει τὸν Πανερημῶτη.
39. Ἄσπρον εἶδες, ἄσπρα θέλει μαῦρον εἶδες,
τσ' ἄλλα θέλει.
40. Ἄν καύγεται τοῦ γειτόνου σου τὸ σπίτιν,
ἀνάμενε τσαί τὸ δίκός σου.
41. Ἄπ' ὄζω κλοδυἀγκλωτος, τσαί μέσα
φουῖγα κόνιδα.
42. Ἄσπρα γρόσα γιὰ τῆς μαύραις ἔμεραις.
43. Ἄρκονας σάθ θά πονήση, τσαί φτωχός
σάθ θά πεθάνη.
44. Ἄτσις σου παντάτσις σου, τσαί πάντα
γονικός σου. (Καπάρα).
45. Ἄργιο (1) θά ἴνη (2) μπαλλί (3), γιὰ
χοντρή ἴναι γιὰ λιανή.
46. Αἱ περισσάις πολλὰ θέλουν, τσ' αἱ μου-
νασάις ἀπ' οὐλα.
47. Ἄλλοῦ τὰ κακκαίσματα, τσ' ἄλλοῦ γεν-
νοῦν αἱ ὄρνιθες.
48. Ἄποῦ ποῦσαι τσουπαρίσαι; ἀποῦ τὴν
τσουνοῦργια (4) βρύση.
49. Ἄποῦ τσεῖ ποῦ σαρταίρει κατσίκα, σαρ-
ταίρει τσαί τὸ κατσαϊάτσι.
50. Ἄλοῖ 'ς τὸν ποῦρη τὸν τσαϊρόν, τσαί δὲν
τὸν ἀρμενίση.
51. Ἄγε Νικόλα, βῶθα με, σάζε (5) τσαί σὺ
τὸ πόδις σου.
52. Ἄς εἶν' καθάριον τὸ ὑαλλίν, τσ' ἄς φά'
σακτὰ ποῦ τὸ λαλεῖ.
53. Ἄκριβοπούλιε, τσαί δίτση (6) μέτρα.
54. Ἄθρωπος τάθρωπου ἰμοῦάζει, τσαί τὸ
πράγμαν τοῦ πράγματός.
55. Ἄντρας μου με κάμνει γῶμαν, τσ' ἄν-
τρας μου με κάμν' ἀκόνα (7).
56. Ἄράπη σέριν (8) ἄφ φιλήσης, ἀράπης δὲγ
γίνεσαι.
57. Ἄποῦ τὴν πόλιν ἔρκομαι, τσαί 'ς τὴν
κορφὴν κανέλλα.

58. Ἄποῦ σιανόν κάουραν νὰ φοῦσαι (1).
59. Ἄν κάμη μάρτης δρό νερά, τσ' ἀπρίλης
ἄλλο ἔνα, γαρά 'ς τῆς μάνας τὸν υἱόν,
πῶχει 'ς τῆ γῆ σπαρμένα.
60. Ἄ ταν (2) νᾶκουεν ἐ Θεός τοῦς κοράκουες,
ἔθελαν νὰ ψοφήσουθ βοῦλλ' (3) οἱ γα-
δάροι.
61. Ἄ γάση θέλ' ἡ Βενετιῶ βελόνι.
62. Ἄθρωστα τσαί βρασμαμένα τσαί κουτσα
μαεϊρεμένα.
63. Ἄποῦ κακό χρωφελέτην τσ' ἔνα κουμ-
μάτιν ἄλας.
64. Ἄλοῖ 'ς τὸμ μελετήσουσιν, τσαί θά πε-
θάνη θέλει.
65. Ἄκριθὰ γουράζεις, ἀκριθὰ κατλαῖς (4).

B

66. Βρέζε κῶλον, νὰ φῆς πατεῖλαις.
67. Βῶθα με νύχτα τσαί αὐγή, σὰμ μάνα
τσαί σὰν ἀερφή.
68. Βεργιὰ με δῖεις, καλῆθια σὲ μπλέγω.
69. Βουνόμ με βουνόδ δὲν ἰσιμίγει.
70. Βοῦλλα τὰ στραχ (5) τῆς νύφης.
71. Βοῦλλα τᾶσεν ἐ Μαροῦ, ἄπλωμαν τῆς
ἔλλειπε.
72. Βοῦλλα τὰ πουλιὰ μισεύγουν, τσ' ἐ κο-
ράτσι δῶ πομένουν.
73. Βοῦλλα τοῦ γάμου δύσκολα, τσ' ἐ νύφρη
ἄκαστρωμένη.
74. Βουλλουνοῦ τοῦ κόσμου ῥώτα, τσαί τοῦ
λαϊσμοῦ σου κάμνε.
75. Βάλε στραχ τὸ φέσις σου, παρὰδ δὲν ἔσ'
ἡ τσέπη σου.
76. Βοῦλλ' οἱ γύφτοι μιὰ γενειά.
77. Βοῦλλοῖ πεθυμοῦν τὰ γένεια, τσ' αὐτός
μαδᾶ τσαί βίγτει τα.
78. Βοῦλλοῖ τῆμ μάναμ γυροῦγου.

Γ

79. Γέρο βορρεῖν ἀρμένιζε, τσαί νότον παλ-
ληκάριν.
80. Γιὰ νερόμ γάννεις τσαϊρόν, τσαί γιὰ ψω-
μῖν τᾶξείδι.
81. Γύρισε, γύρισε τὸ πουλλι, 'ς τῆ φωλιάν
του θά πάη.
82. Γύρισε, γύρισε τὸ σᾶρι, 'ς τὸμ μύλοθ θά
πάη.

(1) Αὔριον. (2) Γεῶν. (3) Φανερόν (λέξ. τουρκικῆ).
(4) Καινούργια. (5) Ἰαζές=ἰστοίμαξαι. κίβει. (6) Δί-
καια, δικαίως. (7) Εἰκόνα. (8) Χέρι, χεῖρα.

(1) Φοδῆσαι. (2) Ἄν ἴστο. (3) Ὅλοι. (4) Καταλαῖς,
φθεῖραις. (5) Στραβά.

83. Γιὰ καλὸν τσαὶ γιὰ κακόν, τὸ καπέλλο φόριζε το.
 84. Γέλα με νὰ σὲ γελῶ, νὰ περνοῦμεν τὸν τσαϊρό.
 85. Γιὲ χορεύεγε καλά, γιὲ ἀφήστε τὸν χορό.
 86. Γλυκὸς ἔ νύπνος τὴν ἀνύγηγ, γυμνὸς ἔ κῶ-
 λος τὴλ λαμπρή.
 87. Γιὰ χαρτὶν τσαὶ γιὰ μελάνιν, τὸν γαμ-
 πρὸν καμιμὰ δὲχ χάννει.
 88. Γειτονικόν, κολλητικόν.
 89. Γαμπρὸς υἱὸς δὲγ γίνεται, τσαὶ νύφην
 θυατέρα.
 90. Γιὰ ρίξε με 'ς τὴ θάλασσα, νὰ πλέω 'σὰς
 σκεπάρνι.
 91. Γαμιέσαι κόρη, σάϊρεσαι, μὲ νάρτη γέννα,
 τσαὶ νὰ δῆς.
 92. Γρηὰ γαμῆς, τὸ σπόρογ χάννεις.
 93. Γράψε τα 'ς τὸ σόνι (1).
 94. Γιὲ παπῆς παπῆς, γιὲ ζευγῆς ζευγῆς.
 95. Γιὲ μικρὸς μικρὸς 'παντρεύτου, γιὲ μι-
 κρὸς καλεερεύτου (2).

Δ

96. Δρό σσεφάλια δὲγ χωροῦ 'ς ἔναφ ρέσι.
 97. Δέννε κόμπο 'ς τὴν κλωνιάς σου, νὰ μὴχ
 χάννης τὴν σσεντιάς σου (3).
 98. Δέκα μέτρα, τσ' ἔναν κόβγε.
 99. 'Δὲ τοῦ χωριάτη τὸν τουρβᾶ, τσ' ὄ,τ'
 ἔσει μέσα βάλς.
 100. 'Δὲ τὴν οὐγλαν, τσ' ἔπαρ' τὸ παννί.
 101. Δὲλ λείπει μάρτης ἀποῦ τὴ σερακοστή.
 102. Δέμ με φταίνει ἔ χολή μου, τσαὶ καυ-
 σέται τὸ κορμὶ μου.
 103. Δανεικὰ ψωμιὰ τοῦ γάμου.
 104. Δανειστου, καλοπλέρωσε, νὰ ξαναδα-
 νειστής.
 105. Δέκα 'μερῶμ μελέτημα μιανῆς ὥρας
 κῶμα (4).
 106. Δὲν ἔσει σανίδιχ χωρὶς ῥόζουμ, μὴτ' ἄ-
 θρωπογ χωρὶς μεψᾶδι (5).
 107. Δειξέ μ' ἔνα κλέφτη, νὰ σὲ δειξω 'να
 ψεύτη.
 108. Δρό ἀέρφια μᾶλλοναν, δρό λωλλοὶ τὸ
 πίστευγαν.
 109. Δίγνωμε τσαὶ διπρόσωπε. ἄ (6) σὲ τὸ
 'πῶ τσ' ἔμπρός σου' ἔδῶ μπλέπουν (7)
 τὰ μάδιχα σου, τσ' ἄλλου 'ν' ἔ λου-
 σμὸς σου.
 110. Δαιμονοκαλόγερο, τράβχα τὸς σειρόμυλο.

Ε

111. 'Ε γειὰ 'ς τὰ ρούχα δὲγ χωρῆ.
 112. 'Ελᾶτε φρένιμοι, νὰ ράγετε τοῦ λωλλου
 τὰ ραγιὰ.
 113. 'Εθύμωσε τσακκάλης μὲ τὸ βουνό.
 114. 'Ε φίλιχ μας φίλιχ, τσαὶ τὸ ἴντερέσου
 μας ἴντερέσο.
 115. 'Ε φρένιμος τὴθ θλίψιν του παρηθορεῖαν
 τὴν ἔσει.
 116. 'Εστραψέν τσ' ἔν (1) ἔθρόντησεν, πάλε
 τσσουούργλιος νότος.
 117. 'Ενα τσουάλιν (2) πούμπλευρα, μιὰ
 τσουκαλιχ μαίρειμα.
 118. 'Ε λωλλὸς δουλειᾶδ' δὲν εἶσεν, τσ' ἔτρι-
 βγεν τὸν κῶλὸν του.
 119. 'Ε λύκος τῶσει τῶνομαν, τσ' ἔ ἀλεπ-
 ποῦ τὴν χάρη.
 120. 'Ε τσαϊρὸς πουλῆ τὰ ζύλα, τσ' ἔ σει-
 μῶνας τ' ἀουράζει.
 121. 'Ε κόσμος τῶσει τούμπανον, τσ' ἔμεις
 κρυφὸν καμᾶρι.
 122. 'Ε λωλλὸς τὸν παλαβὸ σᾶν τὰ μάδιχα
 του τὸν ἔσει.
 123. 'Ε ἀλευριὰ καθοῦμενη, τσ' ἔ χόντρος
 ἔμπα τσ' ἔβγα.
 124. 'Ε ἀλευριὰ 'ς τὴν ποροσιὰ (3), τσ' ἔ
 τρεχανῆς 'ς τὴν πόρτα.
 125. 'Ε τιμὴ τιμὴδ' δὲν ἔσει, τσαὶ χαρὰ 'ς
 τὸν 'ποῦ τὴν ἔσει.
 126. 'Ε καμῆλα δὲν κουτσαίνει ἀποῦ τὸ 'φτί.
 127. 'Ε Χριστὸς τσ' ἄν ἴστωχάνη, πάλε δέκ'
 ἄγρους θὰ κᾶνη.
 128. 'Ε κασσέλλα κλειδωμένη τσ' ἀοῦ μέσα
 κουρσεμένη.
 129. 'Ε παλῆς ἔ φίλος ὄχτρος δὲγ γίνεται.
 130. 'Ε Θεὸς δὲγ χαλῆ δρό σπιδίχα.
 131. 'Ε κούρβα τὸ γεθέτισμαν παναυρά-
 τσιν (4) τῶσει.
 132. 'Ε λῶς ἐκρύβγουνταν, τσαὶ ταῦτιχά του
 φαίνονταν.
 133. 'Ε πείνα κάστρη καταλεῖ τσαὶ χῶρικ
 παραδίαι.
 134. 'Ε κλέφτης τσ' ἔ ψεύτης τὸν πρῶτοχ
 χρόνος σάιρουνταν.
 135. 'Ε δρό τὸν ἔναν τρῶν τον, τσαὶ ἔ τρεῖς
 καταπονοῦν τον.
 136. 'Ε καλὴ 'μέρα ἀποῦ τὴν ἀνύγηφ φαίνεται.

(1) Χιόνι, χιόν. (2) Κολογηρέσου, καλόγερος, μονα-
 χὸς γενοῦ. (3) Κεντῆ, κέντημα. (4) Κάωμα. (5) Μέμ-
 ψις, ψεγάδι. (6) Νά. (7) Βλέπουν.

(1) Δέν. (2) Τσουβάλι, σάκος. (3) Ποροσιὰ, σιδη-
 ροῦς τρίπους ἐφ' οὗ τιθέσσι τὴν χύτραν καὶ θερμαίνουσι τὰ
 φαγητά=ποροσιὰ, πυρεσιὰ. (4) Πανηγυράκι, πανήγυριν.

137. Ἐ νύχτα βασιλεύγει γεννηῖ, τὸ ἀνγὴ μη-
τροπολίτη.
138. Ἐ σκύλλος ποῦ δὲν γυακκῖ (1), ἄε
γυαυρίζη ὅσοθ θέλει.
139. Ἐ ἐργαῖ (2) σὺν ἐγγέλσστη. ἐσφυγο-
μανταλωθήσσε.
140. Ἐ λόος (3) σου μ' ἐγγόρτασεν, τσαι τὸ
φαις σου φά' το.
141. Ἐ παλιχ ὄρνιθα ἔσει τὸ ζουμί.
142. Ἐ κόρκακς γὰ τὸ πουλλὸν του 'μαύ-
ρισε.
143. Ἐ κόρφοι (4) τσαι τὰ πέλαχ (5) μοι-
ράζουν τὸν ἀέρα.
144. Ἐ λόος γυαγκνίσι βγκάνει, ψέμμαδ δὲν
ἰσγκάνει.
145. Ἐ φός εἶνεμ μισός λιμνιῶνας.
146. Ἐ παπῆς τὰ θαφτικῖ, τσ' ἐ νεκρός 'ε
τάνθημα.
147. Ἐ παπῆς τὰ 'μπρός ἐθώρειν, τσαι τὰ
'πίσω παραθώρει.
148. Ἐ ποντικὸς δὲν ἐγώρει 'ε τὴν τρύπαν,
τσ' ἐπράα τσαι κολαστύτι.
149. Ἐ φρένιμος τσ' ἀγ γελαστῖ, μὲν βολὰθ
θῖ γελαστῖ.
150. Ἐ φός φυλάει τὰ ἔρημα.
151. Ἐ παλιός ἐ γυαούρτης ζυνίζει.
152. Ἐ γραιὸς εἰς τῆθ θάλασσας σῆμ μέρ-
μαγκας γεινέται.
153. Ἐ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔσει, τσαι κόκ-
καλα τσακκῖ.
154. Ἐ καλή πέτρα μπαίνει 'ε τὸ καντοῦνι.
155. Ἐ νύφ' ἀφ' ὄντας γεννηθῖ, πρὸς τὰ
πεθθερικῖ μοιάζει.
156. Ἐ βρεμμένος ἀπὸ τῆ βρεσῖδ (6) δὲφ
ροῖται.
157. Ἐ νήλος μπαίνει 'ε τὰ σακατά, τσαι
πάλε νήλος βγκάνει.
158. Ἐ λαλλὸς εἶδεν τὸμ μεθυσμένον, τσ'
ἐροῖθη.
159. Ἐ λύκος 'ε τὴν ἀνεμζάλλης σάρεται.
160. Ἐ μάρτης ἐ πεντάγνωμος. πῶσει τῆς
πέντε γνώμης. ὄραις βρέσει τσαι σ-
νιζει. τσ' ὄραις μαρτολουλλουδιζει.
161. Εὐτσακη σουλιχ τραούδα. τσαι γε-
μάτη καλανάρκα (7).
162. Ἐβγα ὄζω τσαι πομπεύτου, τσ' ἔμπα
μέσα τσαι πορευτού.
163. Ἐβὼ στραόννω τσαι πουλιῶ, ἐσὺ μπλέπε
τσ' ἀούραζε.
164. Ἐκάμαν τὸν καρβουνῖ βασιλιχῖν, τσ'
εἶδεν τοὺς πεύκουσ τσ' ἐνεστέναζε.
165. Ἐρακεν τὴν κόττα μας, τσ' ἔχεσεν τὴν
πόρτα μας.
166. Ἐλα πάππου μου, νὰ σὲ δειζῶ τὰ γο-
νικῖ σου.
167. Ἐτσει ποῦ θέλει τσουκαλλῆς, κολλῖχ
ταῦτιχ τοῦ τσουκαλιού.
168. Ἐμπῆτε σκύλλοι 'λέσετε, τσ' ἀλεστικῖ
μὴ δώσσετε.
169. Ἐ Χριστός πρῶτα τὰ γένεια του 'βλόη-
σεν, τσ' ὕστερα τοὺς ἀποστόλους.
170. Ἐ τέγγη νικῖ τὴν ἀντρεία.
171. Ἐμάθαμ μας τσ' ἐ Κηροδιτσι (1) πῶς
εἶμαστε Χανιώταις.
172. Ἐθθυμήθη ἀελιχ (2) τὰ κήρδαμα.
173. Ἐμαχτα τσαι μασουρίζω, τσαι τὸμ μᾶ-
στορά μου βρούζω.
174. Ἐκάτσαν τ' ἀναμπαίματα 'ε τῆς στρά-
ταις ν' ἀναμπαίζουν.
175. Εἶπεν ἐ γάδχαρος τὸν πετεινὸν τσε-
ράλα.
176. Ἐ σουλιχ παναθύρια δὲν ἔσει.
177. Ἐσυνεῖθισεφ γυμνός, τσαι 'ντρέπεται
ντυμένος.
178. Ἐρακεν αἱ κάπταις, τσαι χορευῶν ἐ
ποντισσι.
179. Ἐνας ποντικὸς κλέβγει τὰ καρύγια,
τσαι φταίουθ βούλοι.
180. Ἐναν ἔναν παίρνει χάρος, τσ' ὕστερα
τοὺς ἀρμαθιχῖ.
181. Ἐσεισ γρόσα, ἔσεισ γλῶσσαν' ἔσεισ φλου-
ριχ, ἔσεισ θωριχ.
182. Εἶσεμ μάννα τσ' εἶσαν τα, μᾶμμην τσαι
κατεῖσαν τα.
183. Εἶσαν τσ' ἐ Κοντοῦ μουννὶ τσ' ἔτσου-
θγεν (3) τσ' ἐθώρεν το.
184. Ἐσεισ με, μισήσεισ με' χῆσεισ με, γυ-
ρέφεισ με.
185. Ἐβὼ φούφ τῆς πείνας μου, τσ' ἀντρας
μου κάρκαν (4) τῶσει.
186. Ἐβὼ κάρβιχ γάνομκι, τσαι σὺ βαρ-
κίτσκα ποῦ 'παις:
187. Ἐβὼ βρούζω τὴν κάττα μου, τσαι κάττα
τὴν νουρέσκαν τῆς.
188. Ἐβὼ 'μαθχ νὰ βρέχωμαι, τσαι πάλε
νὰ ξεραίνωμαι.
189. Ἐπαρ' τὸν 'ε τὸγ γάμος σου, νὰ σὲ 'πῆ
τσ' ἀπὸ χρόνου.

(1) Δαγκῖ, δαγκάνει, δάκνει. (2) Γραῖα. (3) Λόγος.
(4) Κόλποι. (5) Πελάγη. (6) Βροχῖν. (7) Κανονάρχει.

(1) Κρητικῖ, Κρήτες. (2) Ἀγελῶδα, ἡ βοῦς. (3) Ἐ-
σκυθεν, ἔκυπτεν. (4) Καύχημα.

190. Ἐφκεν ἀπὸ τῆ βρεσάν, τσ' ἔππεσε 'ς τῆγ χολέτρα.
191. Εἶσαν τὸ παιδίν, τσ' εἶσαν τ' ἀφορμή.
192. Ἐστειλαμέν τη γιὰ μαμμουῦ. τσ' ἐπόμεινελ λεγοῦσα.
193. Ἐγέννησέ με μάνα μου. νὰ μοιάσω τοῦ τσουροῦ μου (1).
194. Ἐλᾶτε, σκύλλοι, φᾶτέ με. φᾶε τσαι σὺ, παντόρημε.
195. Ἐρημα τσαι σκοτεινά, τσαι 'ς τὸ Γιάφα δανεικά.
196. Ἐτυσε (2) νὰ κλάση 'βρηός, ἔτυσεν τσαι σάατο (3).
197. Ἐθάλαν τὸλ λωλλόν, νὰ βγάλη τὸ φεῖδιν ἀπὸ τὴν τρύπα.
198. Εἶδες δόξαν (4) τὴν αὐγὴν, εὔρε λιμάνιν τὸ βραδί.
199. Ἐγάπα κόρη τὸγ χορόν, ἠύρε τσ' ἀντραλ λυριστή.
200. Ἐσέν τὰ λέω, πεθωρά. γιὰ νὰ τ' ἀκού' ἡ νύφη.
201. Ἐσέναν, νύφη. λέω τα, τσαι σ' ἀντραέρφη, ἡροίκα τα.
202. Ἐκουμπάρισε Παλάσα, μέσ' 'ς τὰ κήρδαμα 'ς τὰ πράσα.
203. Ἐκουσά σε τσ' ἔδρωσα, εἶδά σε τσὲ 'ξέδρωσα.
204. Ἐφκεν ἐ βᾶτος ποῦ τσεντζ, τσ' ἐ σπαλαθιὰ ποῦ μπλέσει.
205. Εἶδά τον, τσ' ἐχόρευγεν, τσαι δὲν ἐπολλοχόρευγε.
206. Ἐπαρε νηόν ἀπὸν γενεζάν τσαι σκύλλον ἀπὸν μάντρα.
207. Εἶνεν τσαι φτωγὸν τ' ἀρνίθ, θέλει τσαι φαρδεζάν νουρά.
208. Ἐρωτῆζαν τὸλ λύκο, γιατί' ἴνεν πασὺς ἐ λαϊμὸς του; λέει, γιατί' κάμνω τῆδ δουλειάμ μου μουνάχος μου.
209. Ἐ φτωγὸς τσ' ἐ μοιρά του.
210. Ἐ ἀφανὸς δὲς σαίρεται, σίλια τσ' ἄβ βασιλιέψη.
211. Εἶπαν τὸλ λωλλόν νὰ κλάση, τσ' ἔβγαλιν τὸν κωλόν του.
212. Ἐ κάττα ποῦ σπουθάζει, κάμνει στραχ κουλούτσα.

Z

213. Ζῆσε, μαῦρέ μου, νὰ φᾶς τὸμ μὲν (5) τριφύλλι.

H

214. Πύρε κοδικὸς τὴν ἀμάδα.
215. Ἦρταν τὰ ξένα τὰ πουλιὰ, νὰ διώξουσιν τὰ ντόπια.
216. Ἦρταν τᾶς φρεγὰ. νὰ διώξουν τὰ ἡμερὰ.
217. Ἦμπαν τὰ σακὰ 'ς τὸ πιάτον, τσαι ἠχαρρέψαν τσαι ἠμυρίσαν.
218. Πύρες με φρωσὴν τσαι σήραν, τσαι γελάξ με τέγγνας, τέγγνας.
219. Πύρες βέμπελλογ χορζόν τσαι παλαχούς ἀθρώπους.
220. Πύρε χρουσᾶ τσ' ἐφίλησεν, τσαι τ' ἀργυρᾶ ἠησμόνησε.
221. Ἦρταν τσ' ἄλλος ἀρ' τὴν Κῶ, νὰ ὑρεύγη μερτικὸ.
222. Πύρεν τὸν μῆναν, ποῦ θρέφει τοὺς ἔντεκα.

Θ

223. Θυμὸς τοῦ χωρεῖατη, ζήμια τοῦ πουνταροῦ του.
224. Θεὸς νὰ σε φυλάη ἀπὸν παληγὸν πουτάναν τσ' ἀπὸν τσουνούργιον παραματευτή.
225. Θυμήθου τὸγ γάδαρον, τσαι πιάσ' ταῦτιὰ σου.
226. Θεέ, μὴ δώτσης τοῦ παιδιοῦ. τὰ βάλλει νοὺς τῆς μάνας.
227. Θέλεις θέριζε τσαι δέννε. θέλεις δέννε τσαι κουάλιε (1).
228. Θαρρεῖς τσ' εἶνε συννουφράδες.
229. Θαρρεῖς τσ' εἶνε προόνια (2).
230. Κάθε πρᾶμμα 'ς τὸν τσαιρόν του, τσ' ἐ κολοιός τὸν χουστο.
231. Κάθε ἠμπόδσο γιὰ κελό.
232. Κάθε ψύλλοιπ πῆδημα.
233. Κάθ' ὄγτώ τσαι κάθ' ἔννητὰ ἀρρωσταίνει Ἰσακκουσιὰ.
234. Κάθε ψεύτης ἔσει τσαι τὸμ μάρτυρόν του.
235. Κάθε ποντικὸς 'ς τὴν τρύπαν του ρούζει.
236. Κάθου στραχά, τσαι κρῖνε ἴσγια (3).
237. Κάλλιον τὸ σημερινὸν αὐγὸν παρὰ τὴν αὐρεανῆν ἔρνιθα.
238. Κάτσε καλὰ κατούρησε, τσ' ἄδ δέθ θωρῆς, θωροῦς σε.
239. Καλὰ ἴνεν τὰ πομάνια, μᾶχουν τα δεσποτάδες.

(1) Κυρίου, πατρός. (2) Ἐτυχε. (3) Σάββατον. (4) Οὐράνιον τόπον, ἴρις. (5) Μάϊον.

(1) Κουβάις, φέρε, κόμιζε. (2) Προγόγια. (3) Ἰσια, δικίως.

240. Κάμνε πάντα τὸς σταυρός σου, νᾶχης
ἄρμα ἔς τὸ πλευρός σου.
241. Καδῆς φιλᾶ τήμ μάνα σου, τσαι σὺ ποῦ
ἴπαις νᾶ κριθῆς;
242. Κατὰ μάναν, κατὰ τσύρην, κατὰ σπη-
τονοικοσύρην.
243. Κατὰ μάναν, κατὰ τσύρην, ἔκαμαν τσαι
γυῖο Ζαφείρη.
244. Κουτσοί στραοὶ ἔς τὸν ἄιν Παντελεήμονα.
245. Κάθου πρᾶμματάτσιμ μου, τσαι λόγια
μὴ με φέρνης.
246. Κακὸγ χωρῶν τὰλ ἴλια σπιδία.
247. Κοντὰ ἔς τοῦ μάρτη τῆς ὀχτώ ἔσε τὸμ
μάτις σὶ ἀνεγτό.
248. Κάλλισμ μονάχος παρὰ κκωσυντρο-
φισμῆνος.
249. Κάλλισον πέντε τσαι ἔς τὸ σέριν, παρὰ
δέκα τσαι καρτέρι.
250. Κόρδα φούντα, τᾶσπρα πούντα;
251. Κοντὸς ψαλμὸς ἀλληλουία.
252. Κόρακας κοράκουμ μάτιδ δὲν ἰθγάλλει.
253. Καθαρός οὐρανὸς ἀστραπή δὲφ φοᾶτσι.
254. Κατὰ τῆς νύφρης τὸ μουνίν τσαι τοῦ
τοῦ γαμπροῦ τὶ ἄρσιδία.
255. Κάθε πρᾶμμαμ τὸν νοικοσύρην του
ἴμουᾶζει.
256. Κάθου γρηᾶ τσ' ἀνάμενε, νᾶ ρῆς τὸμ
μᾶν τριφύλλιν τσαι τὸν ἄουστο στα-
φύλλι.
257. Κουτσίν κουτσῆγ γεμίζει τὸ σατσι.
258. Κάψε με τσαι βᾶλε φτύμα.
259. Κάλλισον ἕνας καλὸς συθθασμὸς (1),
παρὰ μὲτὰ δίτσηρα κρίση.
260. Κῶλος πῶμαθεν νᾶ κλάννη, βουλλωμὸδ
δὲν ἔσει.
261. Καλὸς νέος, καλὸς γέρος.
262. Κόκαλον τσαιλ ἴλισμ μέλι, νᾶ κολλᾶ
τσαι νᾶ μὴ βγαίνη.
263. Κάθε πόρτα τσαι μαντήλα, διῶξε τσαι
τῆ Διαμαντίνα.
264. Κάθε κατσίν ἀποῦ τὸ πόδιν του θᾶ
κρεμμαστῆ.
265. Καλὸς κακὸς καλέρος πόρτα τοῦ πα-
ραδείσου.
266. Κολοιὸς τσαι κολοιὸς τσ' ἀπῶναθ (2)
βαρέλλι.
267. Κάθε τερές μὲ τὸν ἀέρα του.

Λ

268. Λούννεις με, χτενίζεις με, ἔξέρω ποῖᾶν ἔ
μάνα μου.
269. Λαὸς πιπέριν ἔτριβην κακὸν τοῦ τσερα-
λιῦ του.
270. Λέε τήν ἀλήθειαν, τσαι ἴπου πατεῖ
πάτε.
271. Λεῖψε ἀποῦ τὸμ μιστόμ, μής σε κολ-
λήση κριμα.
272. Λέει, ποιὸς σὶ ἔβγαλεν τὸ ἴματι σου;
λέει, ἀδερφὸς μου, λέει, γι' αὐτῶνεθ
βαθειᾶ βγαρμένο.

Μ

273. Μὲ δαὸ λόγια γλυτόννει τὸ παστόψαρο.
274. Μὲτὰ τοῦ φίλου, δαὸ τοῦ φίλου, τρεῖς
τσαι τήν κατῆ ψυχρήν του.
275. Μακρὰ βροντή, κοντὰ βρεσή.
276. Μαιστράλλιν τσαι φεγγάριν, τσερατᾶς
ποῦ μαϊνάρει.
277. Μιανῆς στεμνῆς (1) ἀπεμονή, δέκα χρο-
νῶγ χουζοῦρι.
278. Μάτζευγε, τσ' ἄς εἶν' τσαι βρούθαις (2).
279. Μαργιόλλου μούρη δὲγ γερνᾶ, μητὲ κορ-
μῆμ μαργιόλλας.
280. Μὲ τῆ μῆμ μου θουατέραν ἑκατόγ γαμ-
προῦς ἐπῆρα.
281. Μητὲ τὸν πειρασμὸν νᾶ ἴδῆς, μητὲ τὸ
σταυρός σου νᾶ κάμης.
282. Μητὲ τᾶντῶνα κατσαίμ, μητὲ τᾶέρφια
μάση.
283. Μητὲ δεσπότης ἀγιασμὸμ, μητὲ παπᾶς
τὰ φῶτα.
284. Μήτε σὺ παπᾶς τὰ φῶτα, μήτ' ἐβῶ ἔς
τὸν ἀγιασμὸς σου.
285. Μᾶθε τέγνη γιᾶ νᾶ ζήσης, τσαι πρᾶμ-
μάτειν νᾶ πλουτήσης.
286. Μήγ χύνης δάκρυα ἔς τοὺς ξένους, νᾶ-
σης γιᾶ τοὺς ἰδικούς σου.
287. Μήμ με πολλοφαντιάζεσαι, τσαι ξέρω
σὶ αὐὸ ποῦσαι.
288. Μήτε σὺ νᾶ βλοηθῆς, μήτ' ἐβῶ ἔς τοὺς
γάμους σου.
289. Μήν ἴπῆς τὸ στραὸ στραόν, τσ' ἔβγαρ'
τον τσαι τᾶλλό του.
290. Μουνασιᾶτο ψωμίν, ἀναπαμμένομ
μάουλο.

(1) Συμβιβασμὸς. (2) Ἄπο ἔν.

(1) Μιάς στιγμῆς. (2) Χόρτον ἐδώδιμον.

291. Μήτε μάρτης καλουτσαίριμ, μήτε ἄου-
στος σειμῶνας.
292. Μὲ τὰ λόγια χτίζ' ἀνώδεια (1), τσαι
μὲ τῆς πορδαίς κατώδεια (2).
293. Μήτε πότε κολοτσούτσιμ (3), μήτε πότε
μάκρυνε λαυμός του.
294. Μὲ τὸν ἐδικός σου φάε τσαι πιέ, μ' ἀ-
λῆς-θερίς μὴν κάμης.
295. Μὲς' ἔς τοὺς δρόμους πάσα πάσα, ἐκουμ-
πάργιασε Παλλάσα.
296. Μὲ τῆς πορδαίς ἀγγὰ δὲθ βάρφρονται.
297. Μήδ δώτσης τὸλ λωλλὸ ξυλιάμ, μὴν
εὔρης τὸμ μπελᾶ σου.
298. Μήε τὸ ἄουστο κρασᾶς, μὴε τὸμ μὰς
σιταρᾶς.
299. Μὲ τὸ καππέλλον ἠώχω, μ' ἐτσεινο σὲ
προστουνῶ.
300. Μάνα, ἠηλὰ ποῦ ἀθουμουν τσαι γα-
μηλὰ ποῦ ἠῆα.
301. Μάδεια ποῦ δέθ θωριούνται, γλήθωρα
λησμονιούνται.
302. Μὲ τὰ ἠκατὸ ἔς τῆρ φυλατσῆν, τσαι μὲ
τὰ σίλια μέσα.
303. Μάνα, χαράν ποῦ μ' ἄρητσες, τσαι
θλίψην ποῦ μ' ἐπήρες.
304. Μὲ τὸμ μεαλιτέρος σου σκόρδους μῆρ
φουτεύης.
305. Μίλιε κώλους, ν' ἀκούης πορδαίς.
306. Μεῖλον καρᾶβιν, μεῖλη φουρτουνα, μι-
κρόν καρᾶβιν, μικρὴ φουρτουνα.
307. Μπρός καρδιάν, τσαι πίσω πόδι.
308. Μήτε γάμος χωρίς θλίψη, μήτε θλίψη
χωρίς γέλοια.
309. Μήε νύφρη τὸγ γαμπρόμ, μὴε γαμπρός
τῆν νύφρη.
310. Μὲ ξένα κόλλυθα τοὺς γονιούς σου μὴν
τοὺς ἱμνημονεύης.

N

311. Νύφρη ποῦρτε ἔς τὸ χωριόμ, μὴ σπου-
θᾶζης νὰ τῆδ' ὀζης.
312. Νύφρη μου καματερή, κάθε σάατο
βραδύ.
313. Ἄ σῆρη κλέφτης τῆρ φωνήν, νὰ φοηθῆ
ποῦ χάση.
314. Ἄ γαμιέται παπαδισά, νὰ πλερώννη
τὸ χωριό.
315. Ἄ ξυπνήση κουρεμένη, τσαι νὰ ὀδῆ τὸ
ἠάπλωμα.

316. Ἄ πεθάνη μετρητής, νὰ ἠομαίνουν τὰ
πουλιά.
317. Νὰ παιδί γιὰ τῆν περγιάν τσαι γιὰ
τῆν πλαμαεργιά.
318. Ντρέπεται ἄν νύφρη ἔς τὸ καντοῦνι.
319. Ναύρης καρᾶν νὰ κρυφῆς, τσαι βάρκα
ν' ἀρματώσης.

E

320. Ξενοστῆμησης, τσουρά μου, ἄν τοῦ
μάρτη τὸ βεπάνι.
321. Ξένος κώλος κούπακνο.
322. Ξένο ψωμί ὀδικό μου μασαίρι.
323. Ξενοῦ (ἢ ξένο) σταρῦλλιμ μὴ φάης, νὰ
μὴ σ' εὔρη ξυνίλλα.

O

324. Ὀποιος (ἢ ὄγιος) δὲν εἶδεν κάστρον,
εἶδεφ φούρνον τσ' ἐξισπάστη.
325. Ὀποιος βροίσει τσαι γαμει, τύφλα του
τσ' ἄν παντρευτῆ.
326. Ὀποιος ζητᾶ τσαι δῖον τον, ἄλληδ
δουλειᾶδ δὲν ἔσει (ἢ δὲν κάμνει).
327. Ὀποιος τὰ ξένα ἠεθυμᾶ, χάνει τσαι
τὰ ἰκά του (1).
328. Ὀποιος λυπᾶται τὸ βάρδιν του, χάνει
τὸ παιδίν του.
329. Ὀποιος ἔσει τὰ γένεια, ἔσει τσαι τὰ
χτένια.
330. Ὀποιος ἔσει εὐσῆγ γονιοῦ, γονιοῦν τσ' ἐ
πετεινοί του.
331. Ὀποιος σάβηγει λάκκον ἀλλουνοῦ, μπαί-
νει ὁ ἰδιος μέσα.
332. Ὀποιος τρώει σκόρδους, βρωμᾶ σαρ-
διᾶκας.
333. Ὀποιος φυλά' τὰ βουχὰ του, εἶνεν κα-
λαντυμένος.
334. Ὀποιος φτύνει ἔς τὸν σῶρανό, φτύνει
ἔς τὰ μουτρά του.
335. Ὀποιος τσνητᾶ δρό λαούς, καέναδ δὲν
πιάννει.
336. Ὀποιος καθῶβλικεύγει ξένον ἄλεβο (2),
γλήωρα ξεπεζεύγει.
337. Ὀποιος κρύβεται πίσ' ἀποῦ τὸ δαχτύ-
λιν του, φαίνεται πουτπουνικος (3).
338. Ὀποιος ἀνακατεύεται μὲ τὰ πίτερα,
τὸν τρῶν αἰ ὄρνιθες.

(1) Ἀνώγεια. (2) Κατώγεια. (3) Κολοκύνθη.

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος ΚΑ').

(1) Ἰδικά. (2) Ἄλογον, ἵππον. (3) Τουρκ. δολοκλῆρος.

339. "Οπουος ἔσθλιζέει δεκοχτώ, τσαί δέε
ἴωδελζέει τρεάντα, ἔς τή φυλατσή τὸθ
βήλλουσιν. τσαί δέν ἠξέρεει γιάντα.
340. "Οντας διψῆ εἰ κυλή σου, νερό μὴ ρί-
θγης ὄζω.
341. "Ονομαμ μεάλο πόρτα σκεπασμένη με
τὰ γόρτα.
342. "Οποῦνεν κάλοροϊζικος, γεννοῦν τσ' εἰ
πετεινοί του.
343. "Όσον ἀθουμάται καλίερος τῆε σερακο-
στή, κατσήν ἀπόμαρην κάμνει.
344. "Όπου κολζούν πολλοί πετεινοί, ἀργεῖ
νὰ ζῆμερῶση.
345. "Όπ' ἀκούε πολλὰ σταφυλίεα, κράτει
τσαί μικρόν καλήθι.
346. "Όποῦ τὰ χαμηλὰ κρατεῖ τσαί τὰ ἴψη-
λὰ ὑρεύγει. εἰ δαίμονας ἔς τὸ στόμα
του κουτσά τὸμ μαγειρεύγει.
347. "Ό,τι σακατά, τσαί τὸ φράζοι.
348. "Ό,τι στάχτη τσ' ὄ,τι μούζη.
349. "Όργή θεϊτσή, κατάρα γονιτσή.
350. "Όποῦ κανῆ ἔς τήν ἀλευριάρ, φουσῆ τσαί
τὸ γεαῦσοτι.
351. "Όντας σ' ἐπαρκακλουσα, ἐγαδεύγου-
σου, χαδούσα.
352. "Όποῦνεν ὄζ' ἀρ' τὸλ γορόν, πολλὰ
τρασούδια ζέρει.
353. "Ό,τι μούτρα δείγτειε τὸν καθρέφτην.
ἐτσεῖνα σὲ δείγτει.
354. "Ό,τι βγάλλει κωλόε του, βγάλλει τσαί
τὸ στόμαν του.
355. "Όποῦσαι τήν ἀπεμονήν, τὰ πεθυμά,
θωρῆ τα.
356. "Όπου θέλει νὰ διαστῆ (1), θέλει σα-
τσιὰ (2) κουάρια.
357. "Όμπρός ἐβάλαν τὸφ φωτῶν τσαί πίσω
τῆ τσηππίδα.
358. "Όπου νύφρη τσ' ἀντραίφρη, εἰ Χριστός
εἶναι ἔς τῆμ μέση.
359. "Όπου δρό συνύφρησαιε, σκάνταλα ἔς
τῆμ μέσην τους.
360. "Όποῦ πεθάνη με πολλοῦε, θάνατος δέλ
λοῦται.
361. "Όκνὸε ἐσάχη (3), σεισμὸε ἐγίνη.
362. "Όποιοε λυπῆται τὸ καρσίχ, χάννει τὸ
πέταλον, τσ' ὄποιοε λυπῆται τὸ πέ-
ταλοχ, χάννει τῆλεθ.
363. "Όζ' ἀρ' τοῦ κουροῦ τήν πόρταν ὄσοθ
θέλεις χτύπα, βρόντα.

364. "Ό,τι κόσμος τσ' εἰ Κοσμῆε.
365. "Όπου πόρτα τσαί μακνήλα, διώξε τσαί
τῆ Διαμακνήνα.
366. "Όποιοε φράται, ἔσει τὰ μισά του φουχα.
367. "Όποιοε χτυπῆ τοῦ παζέ τήν πόρταχ,
γυρεύγει ἀγκούρι.
368. "Όπῶσαι κόρην ἀκριβήν, τοῦ μάρτη νή-
λιεε μὴν τῆδ' ὄδη.

II

369. Παράλυτη ζωὴ καλή, μὰ δέε βραστῆ
τσαίρον πολύ.
370. "Όῦ δέθ θέλει νὰ ζυμώση, πέντε ἡμέ-
ραιε κασινίζει.
371. "Όῦ δέν ἰξέρει νὰ γδάρη, γαλῆ πετσίν
τσαί τουμάρι.
372. "Όῖσω ἴποῦ τὸθ βασιλιὰ σίλια δρό
λέσι (1).
373. Παπῆε παπῆδ δέν ἔθελεν καθόλου νὰ
προκόψη.
374. "Όῦσεν τὰ πολλὰ ἐγώλιαν, τσαί τὰλ
ἴλια σουλλοῦσαν.
375. "Όῦ πολλεῖνεν εἰ φρηρισμένοι (2) ἀποῦ
τοῦε ἀφσῆριστοε.
376. "Όῦ δέν ἀκούει τοῦε γονιόε παρκα-
νιῆε καθίζει.
377. "Όέ με ποῦε σ' ἔδερεν, νὰ σὲ ἴπῶ πό-
σαιε ἔφραε.
378. "Όῦ ζέρει τσοπάνηε ἀποῦ τὸ γαυγιάρ;
379. "Ότε πῆττα με λαρδίν, τότε πῆττα
μουνασῆ.
380. "Όττα ἴμπρός τσαί πῆττα ἴπίσω, ἄθγω
θέλω νὰ ἴμιλήσω.
381. Πέντε ἡμέραιε βρέσει θειόε, τσ' ἔξη τὸ
σακτόσπιτο.
382. "Όῦ λείπ' ἀποῦ τὸν τόπον του, γιὲ φω-
ριζέει, γιὲ λουδιζέει.
383. "Όῦ λείπ' ἀποῦ τὸν τόπον του, τὸν
τρῶν τὰ κόλλιθά του.
384. "Όῦ γυρίζει, μυρίζει, τσαί ποῦ ἀθέται,
βρωμῆ.
385. "Όέ με με ποιοῦε ἴπαιε, νὰ σὲ ἴπῶ
ποῦε εἶσαι.
386. "Όέτρα ποῦ δέχ χασομερῆ, ποττέ τῆε
δέμ μαλλιάζει.
387. Πολλὰ ἴφραε, καρδουλλά μου, φάε τσαί
μαρουλλούδια.
388. Πολλὰ καλὰ ἔς τήν ἔρημο, ζύλα τσαί
νερό.

(1) Διζσομαι=παρκακευάζω καὶ διευθετῶ τὰ πρὸε
βρακσιν. (2) Σακκία. (3) Ἐπέστη.

(1) Λέγουσι. (2) Ἀφωρισμένοι.

389. 'Ποῦ κρυφοπαντρεύγεται, φανερά πομπεύγεται.
 390. 'Ποῦ τσομιᾶται θυμωμένος, ἐξυπνᾶ συλλοῖσμένιος.
 391. 'Ποῦ τσομιᾶται πεινασμένος, θωρᾶ ψωμιά 'ς τόν νύπνον του.
 392. 'Ποῦ γεννηθῆ 'ς τήρ φυλατσήν, τήρ φυλατσῆθ θυμᾶται.
 393. Πιό πολὺ ψωμίν τρώεις μὲ τὸ μέλι, παρὰ μὲ τὸ ξεῖδι.
 394. 'Πῶσει 'μπέλι' ἄς βᾶλ' ἀργάταξ, τσαὶ καρᾶθια κἀλαρόταξ.
 395. Παποῦτσιν ἄρ' τόν τόπος σου, τσ' ἄς εἶν' τσαὶ 'μπαλλωμένο.
 396. Πορνικό θρέφεις, ὄσι θρέφεις.
 397. Πόσα παρᾶξενᾶ θωρᾶ ἔ νήλιος τήν ἡμέρα τσαὶ τὸ φεγγᾶρον τῆς νυχτός, τσαὶ τᾶστρον τήν ἐσπέρα.
 398. Παστριπέ μου, 'ς τὸ φαῖς σου παληοπάπουτσα σ' εὐρίσκω.
 399. 'Ποῦ ζῆ, μεταζώνεται.
 400. Παλιᾶ φίλιᾶ τρανταφυλιᾶ, τσουνούργια μουχλιασμένια.
 401. 'Ποῦ 'ρωτᾶ, 'ς τήν Πόλιν 'πάει.
 402. 'Ποῦ πονεῖ, 'ς τὸ γυατρὸν 'πάει.
 403. 'Ποῦ πονεῖ, γαδραχνᾶ φωνάζει.
 404. 'Ποῦ ρούζει, δὲν κουραίνεται.
 405. Παρηθωρῆ 'ς τόν ἄρρωστον, ὅσον νὰ βγῆ ψυσή του.
 406. 'Ποῦ δὲν κόβῃ' ἄρ' τὰ χρόνια μου, σίλια χρόνια νὰ ζήσῃ.
 407. 'Ποῦ λείπει, λείπει μοῖρᾶ του.
 408. Πολλὰ κχιμιά, πολλὰ κκακᾶ.
 409. 'Ποῦ μαγειρεύει ψώμματα, ἢ τσοῦκᾶ του τὸ 'ζέρει.

P

410. 'Ράθγι, 'πούρραθγι, δουλειᾶ νὰ μῆς σε λειπῃ.

Σ

411. 'Σάν θὰ βγάλῃ γάδαρος τσέραπα.
 412. 'Σάν τὸ σκύλλου, μὲ τήν κάττα.
 413. 'Σ τὸμ μύλον παίξεις ταμπουρᾶν, κρέμαν τὰτ τέλιᾶ 'ποῦ γαλᾶς.
 414. Σωπᾶστε βούλα τὰ πουλιᾶ, νὰ τσηλαλήσῃ γλάρος.
 415. Σύρνε με τσ' ἄς κλιώ.
 416. Σᾶθ θελιᾶ νύφρη τσ' ἔ γαμπρός, τύφλαις νᾶσ' ἔ πέθθερός.

417. 'Σ τήν ἀκρίθειαν τὸν ἀνπαῖδων, ἐπαντρεύτη Κατραμάδος.
 418. Σᾶθ δῆς σε τρέσει. ποῦ τρέσεις;
 419. Σαεῶνται βούλαις κί μπλεμέναις. τσ' ἔ τσούκᾶ Μαροῦ 'ς τήν μῆση.
 420. 'Σ τοῦ κουρού τήν πᾶρταν ὄσοθ θέλεις βρόντα.
 421. 'Σάν ἱμπρέπη (1) δὲν ἰθρέσει (2), τσαὶ τὸμ κᾶ' δροσολοᾶ.
 422. 'Σᾶθ θὰ μισέψῃ μαυρός μου. χροτᾶριμ μὴ νεμᾶση.
 423. 'Σάν τέτοια τέτοια λάχνα ἔσει τα τσ' ἔ ἀλλή μας.
 424. Σπίτιμ ὅσον νὰ χωρῆς, καρᾶθιν ὅσον ἡμσορεῖς.
 425. Σπίτιμ μου σπιτάτσιμ μου. φτωγοκαλυθάτσιμ μου.
 426. Σκότωνα λωλοῦς, διε τσερεμέ.
 427. Σμιζου μ' ἄθρωπον. νὰ ἰνῆς (3) ἄθρωπος.
 428. Σμιζου μὲ τὰ πίτερα. νὰ σέ φᾶν ἔ ὄρνιθες.
 429. 'Σ τήν ἀναθρεσᾶ καλὸν τσαὶ τὸ γαλάζι.
 430. 'Σ τόν κλέρτην τσαὶ 'ς τὸδ δυνατὸν καθ' ἕνας ἔσει χρέος.
 431. 'Σ τοῦ φακαλιᾶ (4) τὸ τσεράλι βούλοι ξέρον τσαὶ περμπερίζουν.
 432. Σταλαμαδιᾶ σταλαμαδιᾶ τὸ μάγμαρον τρουπᾶ το.
 433. 'Σ τῆς Ἀτσιγγάνας τήν αὐλή, δειτρολίθωνον ἄθῆι. μᾶν ἄθῆι τσ' ἄδ δὲν ἄθῆι, πᾶλ' Ἀτσιγγανῆξ βρωμεῖ.
 434. Σύρε πόνο γᾶ' μαρσῆξ.
 435. Σίλια μίλια ἕνας τάκος, τσ' ἕνας τάκος σίλια μίλια.
 436. Σέριν 'ποῦ δὲ 'μπορεῖς νὰ γκακᾶσῃς, τσούψε φίλησ' το.

T

437. Τὸ ξύλον ἤθγεν ἀποῦ τόν Παρᾶδισο.
 438. Τὰ δᾶχτυλά σου βούλα ἔσκια ἔσκια 'νε:
 439. Τᾶρματα δὲν 'παίρνουν φωδιᾶν, ἄδ δὲν ἔχουν παρούττη.
 440. Τοῦ κακοῦ τσακροῦ τὰ νέφη ἄλλα πάνω τσ' ἄλλα κάτω.
 441. Τὰ σαλιζεῖ ὄρνιθα. 'πάνω τῆς τὰ βίθγει.
 442. Τὸ πολὺ φαῖ σπλαχνιάζει, τσαὶ τὸλ λιόμ μαρᾶξιάζει.
 443. Τ' ὄζω τοῦ 'νε μπέλλιᾶ μπέλλιᾶ, τσ' ἀποῦ μέσα δὲν ἐφέλα (5).

(1) Πρέπη. (2) Βρέχει. (3) Γεῖνης. (4) Φαλακροῦ. (5) Ὁρελαι, ἤῆξ.

444. Τῆς σήρας τὰ βενέτικα παρατιμῆς
πηγαίνουν.
445. Τώρα ἔς τὰ γεράματα, μάθε γέρω γράμ-
ματα.
446. Τὸν ἀράπη σαπουνίζεις, τὸ σαποῦνι χα-
ραμίζεις.
447. Τὰ στραὰ μας παναθύρια τὰ δουκᾶτά
μας τὰ φράσσου.
448. Τρώει τὸ σῆτρον, τρώει τον, τρώει τσαι
τὴν μίλλαν του.
449. Τ' ἄβῦν τὸ ἔξειδιν τ' ἀντσειόν του
χαλᾶ.
450. Τῆς νύχτας τὰ κάματα θωρᾶ τα ἴμερα
τσαι γελᾶ.
451. Τοῦ φτωχοῦ τὸ βρέσιμο γιὰ βολόνη γιὰ
καρσί.
452. Τὰ καλὰ τὰ σῦκα μουρτούτσους (2) τὰ
τρών.
453. Τὸ πρόσωπον εἶνε σπαθίν, τσαι κόβγει
τῆς κουδένταις.
454. Τᾶσεν ἑ Μαροῦ ἔς τὸν νοῦν της, τὰ ἴω-
ροῦσε ἔς τὸνειρόν της.
455. Τᾶχταπόδιν ἴου πεινᾶ, τρώει τοὺς ἀ-
ποκαλομούς του.
456. Τὸ ξένο ψωμὶν εἶναι γλυκό.
457. Τῆς ἀκαμάτρας τὸ παιδί βούλο γαρέμ-
ματα θέλει, μάλήθεια τῆς καμαπερῆς
κούππα τσ' ἀνάκουππα περτει.
458. Τὰ δανεικὰ πλερώνουνται τσαι τὰ μπα-
τούτσια μπαίνουν.
459. Τὸμ μάρτη ζῦλα φύλας, μὴν ἀψῆς τὰ
πατσούλια σου.
460. Τὰ μ' ἔκαμες, γειτόνισσα ἔς τὸν ἐδικόμ
μου γάμο, ἂ δώτση χάρη τοῦ Χριστοῦ,
διπλᾶ νὰ σὲ τὰ κάμω.
461. Τὸμ μάρτη δίδουνται τὰ γενιλίτσια (3).
462. Τσουνοῦργιον κασσινάτσι μου, τσαι ποῦ
νὰ σὲ κρεμμάσω ;
463. Τσ' ἑ φρατῆ μαίριεμμα ;
464. Τάσσει (1) σῦλλος τῆ σῦλλα, ὅσον νὰ
τὴν καταφέρῃ . . .
465. Τᾶμ μᾶδξα ποῦ δερ φαίνονται, γλήωρα
λησημονοῦνται.
466. Τὰ μαλλώματα τῶν ἀερφῶν εἶναι ἄλλας
τσαι νερό.
467. Τὰ δὲν ἰρταίνει ἀλεπποῦ, κάμνει τα
κρεμμαστᾶρια.
468. Τὰ πολλὰ τὰ λόγια εἶνε φτώσεια.
469. Τὰ πολλὰ τὰ χωραττὰ τὸν παπᾶ ζα-
λίζουν τον.
470. Τὰ πολλὰ τὰ Τούριε ἴέσον, τσ' ἑ Χρι-
στός βαρξέται τα.
471. Τὸφ φίλος σου λοᾶραζεις, πάντα σου νὰ
τὸν ἔσῃς.
472. Τὸν ἀδιάντροπός σου φίλο ξηδιαντράπου
τον τσαι σύ.
473. Τὸν ἔμαθα νὰ κουλουμπᾶ, γυρεύγει νὰ
μὲ πνίξῃ.
474. Τὸ δές σε μέλλει, μὴρ βῶτῆς, ποττὲ κα-
κόμ μὴν ἔσῃς.
475. Τόπου συνθήεσο, νόμου τσεράλιαιο.
476. Τὸ μικρόν τὸ βόλωμα (1) πζάννει μεῖλο
ψάρι.
477. Τὸ ψάριν ἀποῦ τὸ τσεράλι βρωμᾶ.
478. Τὸ σταφύλλιν ἑνα μὲ τᾶλλο μαυρίζει.
479. Τὸ μεῖλο ψάριν τρώει τὸ μικρό.
480. Τῶν καλῶν ναυτῶν αἱ νύφραις τὸν ἀ-
πριλλομά' σηρεύγουν.
481. Τὸ γινάτι βγάλλειμ ἴμάτι.
482. Τῆς ἀκαμάτρας τὸ φαῖ κουτσᾶ τσαι
πατελλίναις.
483. Τὰ πολλὰ κουμάντα τὸ καρᾶθιν
πνίσουν το.
484. Τοῦ κορεῦ τὸ γαῖμαν ἔγω (ἔσεις, ἔσει).
485. Τοῦγ Ναρασάνη τσούπος ἐγίννη.
486. Τσ' ἑ κοσινοῦ τὸν ἄντραν της μὲ τοὺς
πραμματευτάδες.
487. Τὸ χωροῦν ἴου φαίνεται, κολαούζοδ
δὲθ θέλει.
488. Τῶνας σέρι νίθγει τᾶλλο τσαι τὰ δρο
τὸ πρόσωπο.
489. Τὰ φέρνει ὄρα, χρόνος δὲν τὰ φέρνει.
490. Τὰ παλῆα παπούτσια βάλλουν τα ἔς
τὴν τρύπα.
491. Τὴν κατῆ ψωλὴν τσαι τὰ μαλιὰ βα-
ροῦν την.
492. Τὰ λόγια κουμέρτσιδ δὲν ἔχουν.
493. Τὸ χαρισμένον ἄλεβο ἔς τὰ δόντια δὲν
τὸ γλέπουν.
494. Τὸγ γαμηλὸν τὸγ γάδαροθ βούλοι
καβᾶλλιτσεύγουν τον.
495. Τὸ πονερό ψάρι ξαντισστρηῆς πζάννεται.
496. Τὸ πονερό πουλλὶν ἀποῦ τῆμ μούττη
πζάννεται.
497. Τὸ καλὸν τὸ παλληκᾶρι ἔξείει τσαῖλλο
μονοπάτι.
498. Τὰ γονικὰ δὲγ γάννουνται, μ' ἀλήθεια
δὲν πληθαίνουν.
499. Τὸ γαῖμαν νερόδ δὲγ γίνετα, τσ' ἄγ
γενῆ δὲν πίννετα.

(1) Σφῆρες. (2) Νέοι διορισμοί. (3) Ὑπόσχεται.

(1) Δόλωμα, δέλεαρ.

500. Τὰ ἄπαχ καρδίᾳ τῆθρώπου, τὸ σει-
ρόττερον τοῦ κόσμου.
501. Τιμῶ τὸ Γεάννη γιὰ τὸν ἄϊ Γεάννη.
502. Τῶ φρενίμων τὰ παιδιὰ πρὶν πεινᾶσθου,
μακρῆσθου.
503. Τῶ φρενίμων τὰ παλιὰ ἔλωλλοι τὰ
καταλοῦν.
504. Τοῦ μωροῦ τσοιλῆ διδάτσειν, τσαί λωλ-
λὸς ποῦ τήγ γεμίξει.
505. Τὰ τσερνῆς, χάννεις, τσαί τὰ χρωστῆς,
πλερώννεις.
506. Τί θὰ σὲ κάμη μάστορης, ἄσδ δὲν ἰξέ-
ρη τέγνη;
507. Τοῦ παιδίου μου τὸ παιδί δροῦ βολκίς
παιδίμ μου.
508. Τ' ἄϊ Νισόττα τσοίττα (1), τσαί τ' ἄϊ
Γεωργίου ζητσοίττα (2).
509. Τὴν τρινήν (3) τσαί τῶ Βαγιῶ μπαίν-
νον δαιμόνοι ἔς τὸ γυαλλό.
510. Τσ' ἔ κιῶλα ζούλια ἴνε.
511. Τὸ ἴδεσε ἔς τὸ ἴψηλὸν παννί.
512. Τοῦ νήλιου τσόκλος ἄνεμος, τοῦ φεγγα-
ριοῦ βροσῆ ἴναι.
513. Τιμα τὸν ἀτίμητο γιὰ τὴν τιμῆς σου.
514. Τὰ στραχὰ τὰ ζύλα ἔ φωδιὰ τὰ σιάζει.
515. Τὸ σίδηρο ζεστόν κοπανιζεται.
516. Τὰ βόλια (4) κάμουν τῆς δουλειαίς.
517. Τὰ μικρὰ δὲν ἴθελεις, τὰ μεῖλα γύ-
ρευεις.
518. Τῶν κριθῶν τὰ πράμματτα τὰ τρωῖν ἔ
χαρχάσοι.
519. Τὸ κρομμύδι ἔς τὴν κοπριῶν ἐκρομμυδο-
πρόλοψε.
520. Τὸ καττίν ποῦ βιάζεται, κάμνει στραχὰ
κουλούττα.
521. Τὰ λόγια τῶν πολλῶν πολλῶν, κάμουν
τὸν ἄθροπολ λωλλό.
522. Τὸ μυριστικὸν τσιδῶνιν ἀποῦ τσεῖνα
πῶσει δίει.
523. Τοῦ παπᾶ τὸ πετρασήλι ἴσάν τοῦ πο-
ταμοῦ τὰ σείλη.
524. Τὰ σὲ κάμουν, κάμε ττα, τσαί κατσίαμ
μὴν πιάσης.
525. Τὸγ γάδαρον ποῦ χωραττεύεις, νὰ δέ-
σεισαι τσαί τῆς κλωτσιαίς του.
526. Τὸν ἀπαχῆς, περίπιξις, τσαί τὸμ μισῆς,
σαιρέττα.

527. Τ' ἀμπέλι ἀμπειουροῦς θέλουν, τσαί
τὰ καρῆθρα νάυταις.
528. Τοῦ νοικοκυροῦ τὸμ ἴματι κοπριῶ ἔς
τὰμπέλι.
529. Τὸν ἀπαχ Θεός, ἄγκαστρομένηγ γυναῖ-
καν τὸδ δίει.
530. Τσαί τὰ μεταξωτὰ βρατσῆ ἴπεδέξια
σκέλη θέλουν.
531. Τὸ κλόμ μας ἔς τήγ γενεῶ μας.
532. Τσαί προσεσῆ με τὴν καλήν καρδιῶγ
γίνεττα.
533. Τοῦ Γενάρη τὸ φεγγάριν παρὰ τριῶγμ
ἴμέραν κάμνει.
534. Τσ' ἔ ἀγροῖ φρέαθ (1) θέλουν.
535. Τσαί τὰ κατατσειττάμενα τὰ γλείφου-
σιν ἔ σκύλλοι.
536. Τὰ σύρνει τριῶγ τοῦ μουλιοῦ, ἀμάξιδ
δὲν τὰ σύρνει.

Υ

537. Ἰσπερ ἀποῦ τὸ Χριστόν κάθε προφήτης
γάδαρος.

Φ

538. Φύλαε νὰ φῆς, τσαί κρύψε νῆσης.
539. Φᾶττεμ ἴμάθια ἴψάγια, τσαί τσοιλῆ πε-
νίδρομο (2).
540. Φοῦρνος μὴν ἄψη, ψωμιῶ μὴ ἴψηση.
541. Φίλος μου ἔς τὴν ἄναντσημ μου, τσ'
ὀχτρός μου ἔς τήγ χαρᾶ μου.
542. Φύλαε τὰ ἄσπρα σου, γιὰ τῆς μαύραίς
ἴμέραις σου.
543. Φύσα γρηῶ τὸ μονοδαῦλι, τὸ φουσῶ τσαί
δὲν ἄνάπτει.
544. Φορμῆ γιὰ τὸ βασιλικὸν πίννει τσαί
γᾶσττα τὸ νερό.
545. Φασούλλιφ φασούλλι γρημίξει τὸ σακ-
κούλλι.

Χ

546. Χωρίς τσερδὸς τσεράττα, χωρίς πομπαίς
κουδούνα.
547. Χάρου, μάνα, τὸν υἱὸς σου, τσ' ἀδεργῆ
τὸν ἀδεργός σου.
548. Χωρίς λάδι, χωρίς ἴζειδι, δὲγ γίνεττα
τὸ ταξείδι.

(1) Μένε ἐν τῇ κοίτη, οἴκοι μὴ ἔκπλει. (2) Ἐξέρχου
τῆς κοίτης, οἴκοθεν ἔκπλει. (3) Τυρινήν, τυροφάγον κυ-
ριακήν. (4) Χρήματα.

(1) Φοδέρην, ἀπειλήν. (2) Περίδρομον.

549. Χωρίς ἄκραν τσ' ἀφραγήμ μαξ ἐβγάλιαν
τὴν πομπή.

550. Χόρευγε, τσουρά Μαροῦ, ἔσε τσ' ἔννοσαν
τοῦ 'σπιδοῦ.

Ψ

551. Ψάρεα 'ς τὸ γυαλό, σίλαα 'ς τὸν παρῶ.

Ω

552. "Ὡς που νῆρτη τ' ἀρκόντου τὸ κέρι,
βγαίνου τοῦ φτωχοῦ ψυσή.

553. 'Ὡς τσαί τὰ μικρ' ἀραπῆτσια, ὡς τσ'
ἔτσεινα χουλλου χουλλου.

554. 'Ὡς καθὼς με κάλαναρκῆς, σὲ ψάλλω.

Β'

ΚΑΝΑΤΣΙΣΜΑΤΑ ἢ ΧΟΡΕΜΜΑΤΑ

Τὸν υἱόμ μου τὸ ἀγῆ
θὰ τὸβ βάλουν κουραμά.

Τὸν υἱόμ μου τὸν ἀρκῆρη
θὰ τὸβ βάλουν κουμερσῆρη.

Τὸν υἱόμ μου τὸν 'κονόμο
θὰ τὸβ βάλουδ' δειονόμο (1).

θὰ τὸβ βάλουδ' δειονόμο
'ς τοῦ Καλαματσοῦ τὸ δρόμο.

Τὸν υἱόμ μου τὸν ἀρκῆτον
τσαί τὸλ λακκοπουουνῆτον.

ἔσπρωνά τον τσ' ἔτσουμάτο
'ς τῆς ἀμυγδαλιῆς 'ποῦ κάτω,

τσ' ἔσπρωε ψωμίν ἀσφατο
τσ' ἔπινεν κρασι μουσαῖτο.

Τὸ μορόμ μου, τὸ μορο μου
τοῦ Θεοῦ τσαί τὸ δικόμ μου.

Τὸ μορόμ μου τὸ τουλοῦππι (2)
'ποῦ τὸ γυάγκαααα κουνουῦππι (3).

Τὸ μορόμ μου μάλαμμα.
'ντα (4) τὸ κάμη τᾶλλαμμα.

Τὸ μορόμ μου 'νεν ἀσῆμι,
'ντὰ τὸ κάμη τὸ κισσίμι:

Τὸ μορόμ μου τὸ μελένον
τὸ ζαχαροζουμομένο.

Τὸ μορόμ μου τὸ μελένον
τσαί τὸ μουκαναθρεμμένο.

Τὸ μορόμ μου κραζουμ με το
γέμπω (1) τσαί φωνάζουμ με το
ἀφ' τοῦ θεοῦ του τσ' ἀφ' τῆς θεῆς του
τσ' ἀφ' τῆς σκύλλας πεθθερῆς του.

Κάτ' ἀποῦ τοῦ Περετσῆ
κῦρέν τον ἐχαρτσῆς.

"Ατσια σου, παντάτσια σου,
ἂ 'θιρη τὸ χαράτσια σου.

Τὸ παιδίμ μου τᾶκριβό
δεν τὸ γέμπω 'ς τὸ σχολεῖό'

δεν τὸ γέμπω 'ς τὸ σχολεῖό,
νὰ τὸ δέρονου, νὰ γολεῖό.

Νᾶν' το, νᾶν' το τὸ μορό,
ποῦνες σᾶν κρυὸν νερό.

Τὸ παιδάτσιμ μου-ν-ἔμῆνα
νὰ μ' ἀάπα μπιστεμῆνα.

Μᾶρη, νᾶν' το τὸ παιδί
'ς τὸ γυαλόν νὰ καπήθῆ'

'ς τὸ γυαλόν νὰ καπήθῆ,
με τὰ ψάρεα ν' ἀνήθῆ,

με τὴν κάλαμῆτσαν του
τσαί με τὰ ψαράτσια του

νὰ τὰ ψήση μᾶνα του,
νὰ τὰ φᾶη σούρας του.

Μᾶνα, μᾶνα, μᾶνα του,
μαντζουράνα μᾶνα του,

μαντζουράνα μᾶνα του,
'δρόσμος ἐ πατέρας του'

'δρόσμος ἐ πατέρας του,
γυασεμίν ἐ πάππους του.

Παναγιᾶ μου, δός του χρόνεια
'σᾶν τῆς λεμονιῆς τὰ κλώνεια.

Παναγιᾶ μου, δός του, δός του,
ὅ, τι βάλῃ λούσμός του.

Παναγιᾶ μου, γλέπε με το,
τσαί μεῖλλον κάμε το.

Παναγιᾶ μου, θρέψε με το,
'ς τὸ σχολεῖόν ἀνήθισ' με το.

Παναγιᾶ μου τσ' ἔλειουσα,
τὸ μορόμ μου νὰ βλοουσα (1).

Παναῖα μου, νὰ ζῆ
τὸ χρουσόμ μου τὸ κοζί.

Παναῖα μου, νὰ ζῆ,
νὰ τσοιμούμαστε μαζί.

Μὴ κακόν νὰ κλαῖς ἐσύ,
'ποῦνε μᾶρᾶ σου χρουσῆ.

Μὴ κακόν νὰ κλαῖς ἐσύ,
'πῶσεις τσεφαλλῆ χρουσῆ.

(1) Ὑγειονόμον. (2) Τολόπη=λευκόν ὡς τολόπη βλαμ-
βακεροῦ νήματος. (3) Κουνουῦπι, κώνωψ. (4) Ὑντα=τί να.

(1) Πέμπουσι. (2) Ὑπάνδρευον ἢ ἐνύμφευον.

Νᾶν' το, νᾶν' το, νᾶν' το νᾶ,
 'ποῦ τσουλᾶ τ' αὐγῶν τσαι 'πά'
 'ποῦ τσουλᾶ τσὺγῶν τσαι 'πά',
 τσαι καμμιά δὲν τὸρ βῶτᾶ.
 Μ' ὄγοια δὲν τὸ ἀπαᾶ,
 πέντε 'μέραις νᾶν' κακά'
 πέντε 'μέραις νᾶν' κακά.
 τσ' ἔξι νᾶ ψυχομαχᾶ'
 τσ' ὄσαις δὲν τὸ ἀγαποῦσι
 βούλαις νᾶ ψυχομαχοῦσι.
 Μάνα, μάνα, μάνα. μάνα,
 κλώνια τᾶσει μαντζουράνα,
 ἃ τὰ βάλω μέσ' 'ς τήγ γάστρα,
 νᾶβῶγῃ οὐρανὸς μὲ τᾶστρα.
 Ἀγαπῶ το σίλια σίλια,
 'ποῦ νᾶ 'πάη 'ς τῆ Μαρσίλια'
 'ποῦ νᾶ πάη 'ς τῆ Μαρσίλια,
 νᾶ μὲ φέρη τσαι μαντήλια'
 νᾶ μὲ φέρη τσαι μαντήλια
 τσαι τὴν Παναγιᾶν καντήλια.
 Τὸ μικρόμ μου τὸ μωρό,
 Παναγιᾶ, νᾶ τὸ χαρῶ.
 "Ἐχω γυιὸν τσ' ἔχω χαρᾶ,
 'ποῦ θᾶ ἴνω πεθθερά.
 "Ἐχω κόρην τσ' ἔχω πίκρα,
 'ποῦ θὲν νᾶ γυρεῦγω προίκα.
 Τὸ μωρόμ μου 'πάει πέρα,
 τσαι φῶμαι τὸν ἄερα.

Τὸ μωρόμ μου πάει. πάει.
 τσ' ἔ Χριστὸς νᾶ τὸ φυλάει.
 Παναγιᾶ μου παρηθῶρα
 τὸ μωρόμ μου. 'ποῦρτεν τῶρα.
 'Τεῖᾶ σου. γεῖᾶ σου, τσαι χαρᾶ σου.
 τσ' ἔ πατέρας σου κοντά σου,
 νᾶ γτενίξῃ τὰ μαλλιά σου.
 νᾶ φιλᾶ τὰ μάσουλά σου.
 Καλοξύπνα, νύφρ φεγγάρι.
 μεῖᾶ χαρᾶ τσ' ἔναν καμᾶρι.
 Τὸ μωρόμ μου βούσο βούσο.
 ἃ τὸ νύφω. νᾶ τὸ λούσω,
 νᾶ τὸ μωσκωσάπουνίσω.
 ἃ τὸ στεῖλω 'ς τῆδ δασκάλα.
 νᾶνεν ποῖ' ὄμορρ' ἀποῦ τᾶλλα.
 Τὸ μωρόμ μου, ποῦταν' ποῦταν',
 ποῦταν' τσ' ἔδροσολοοῦτα.
 Ποῦταν', ποῦταν', ποῦταν', ποῦταν,
 τὰ καλοτσαιρινᾶ τὰ φροῦτα.
 Τὸ μωρόμ μου μῆλομ. μῆλο,
 'ς τὸ σκολειθὸ θὲν νᾶ τὸ στεῖλω.
 Μαρῆ, μὲ ποῦταν' τσ' ἔργεψεν (1) τσ' ἔκαμην
 [τόσην ὥρα,
 τσ' ἔσυμοχλιάσαν τὰ βουνά. τσ' ἔθάμπωσαν
 [τσ' ἔχώρα.

(1) "Πογγησεν, ἐδράδουνεν.

Γ'. NANNOΥΡΙΣΜΑΤΑ

1. Ναννί, ναννί νᾶ τσοιμηθῆ, τσαι πάλε νᾶ 'ξυπνήση'
 'ποῦ νᾶ 'ξυπνήση τσαι νᾶ 'δῆ τῆμ μάναν του κοντά του,
 τὸν τσύρην του 'ς τᾶγκάλια του, τσαι νᾶ χαρῆ καρδιᾶ του.
2. Μάνα, μάνα, νᾶ τσοιμηθῆ, τσαι πάλε νᾶ 'ξυπνήση.
 Ζάχαρι νᾶνε νύπνος του, τσαι κάντρις τῶνειρόν του,
 τσ' ἀποῦ τὸν κάντριον πρὸ γλυκὸν τὸ γλυκοξύπνημά του.
3. "Ἄμ μὲ τὸν 'πάρης, νύπνε μου. πάλε νᾶ μὲ τὸφ φέρης'
 φέρ' μὲ τον τῆβ βαθελᾶν αὐγῆς, 'σᾶθ θᾶ γλυκοχαράξῃ.
4. "Ἐπαρ' τον, νύπνε μ', ἔπαρ' τον. τσαι πάλε φέρε μὲ το'
 μῆμ με τὸφ φέρης ἄσκημομ. μήτε νηλιοσπασμένο.
 μῆμ με τὸφ φέρης τσίτερο (1) μῆμ με τὸφ φέρης μαῦρο'
 φέρ' μὲ τομ με τᾶ κάλλη του, τσαι μὲ τῆς ὀμμορφαίς του,
 φέρμε τὸρ βουδοκότσινος 'σᾶν τὸ τρανταρυλλάτσι.
5. "Ἄμ μὲ τὸν πάρης, νύπνε μου, τρεῖς χώραις σὲ χαρίζω.
 τρεῖς χώραις τσαι τρεῖς χωρεῖᾶ τσαι τρεῖς μαναστήρια'

(1) Κίτρινον.

- τὴν Ἀλεξάντρα Ζάχαρη. τὴ Σύβη (1) μὲ τὸ μαστίσι,
τσαὶ τὴν Κωσταντινόπολι. μὲ τὸ μαργαριτάρι.
6. Μάνα τὸν ἐκράζειν ἀγδὸς (2) τσαὶ τὸν ἐέννα (3) πάπια.
τσαὶ τὸν ἐτσουλοπόνησε μὲτ' ἐπέρδικα 'ς τὰ δάση.
'Ε πάπια φέρνει τὸ νερόν τσ' ἐ σήνα τὸ σαποῦνι,
τσ' ἐ πέρδικα πλουματάρια φέρνει τὰλλαχτικά του.
7. Μάνα, μάνα, 'ποῦ νὰ ἐνῆ ἐ γυλὸς μου παλληκάρι,
τσαὶ μὲ τὰσημομάσαρον τσαὶ μὲ τὸ καλαμάρι.
8. Μάνα, μάνα, 'ποῦ νὰ ἐνῆ τσαὶ 'ποῦ νὰ μεαλώση,
'ποῦ νὰ ἐνῆ τοῦ στεφανοῦ τσαὶ τὰραωνιασμάτου.
νὰ τὸν 'παντρέψη 'πίσκοπος, νὰ τὸβ' βλοήση δεάκος,
νὰ πιάσουσιν τὰ στέφανα ἐ ἄκροντες τοῦ τόπου.
9. Μάνα, τὸν ἡῦρα 'ς τὸ λουτρόν, τὸν ἡῦρα μὲσ' 'ς τὰμπέλια,
τὸν ἡῦρα μὲσ' 'ς τὰ 'πωρικά, 'ς τῆς δάφνας, 'ς τῆς μερσίνας.
10. Τσοιμήθου τσ' ἐπαράντσειλα 'ς τὴ Σμύρνην τὰ καλὰ σου,
'ς τῆβ Βενετιὰν τὰ βουῦχά σου τσαὶ τὰ μεταξωτά του.
11. Μάνα, τοῦ Ρῆα τὸ παιδίον, τοῦ βασιλιᾶ τὰγκόνι,
'ποῦ γλυκονανουρίζεται τσαὶ 'ποῦ δροσουλοβᾶται.
12. Τσοιμήθου μὲ τὴν Παναγιᾶν τσαὶ μὲ τὸν ἅϊ Γυάνη,
τσαὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστόν. τοὺς πόνους σου νὰ 'γυάνη.
13. Ἔλα Χριστέ τσαὶ Παναγιᾶ, τσαὶ τοῦ Χριστοῦ μητέρα.
'ς ἐσέναν παρὰδῶ το νύχταν τσαὶ τὴν ἡμέρα
νὰ φουουσιν ἐ πόνου του τσ' ἐ ἀναστενασμοί του.
14. Μάνα, τὸν ἐκανουρίζαν τρεῖς ἀερφαίς τσ' ἐ μάνα,
τσ' ἀκόμη δὲν τὸν ἐρταζαν, τσ' ἐπῆράν τον τσαὶ βάγια.
15. Βάγια μου, 'μώρωσέ μὲ το (4), βάγια μου, 'μώρωσέ το,
τσ' ἄς σὲ ὑρέψη τσαὶ βυζίν, κάτσε τσαὶ βυζιάξέ το.
16. Τσοιμάτκι νήλιος 'ς τὰ οὐνά (5), τσ' ἐ πέρδικα 'ς τὰ δάση (ἢ 'ς τὰ σόνια),
τσοιμάτκι τὸ παιδάτσιμ μου μὲσ' 'ς τὰσπρα τὰ σιντόνια.
17. Μαργαριτάριν ἔσπειρα 'πάνω 'ς τὸ ριζικός σου,
τσ' ἀνάρχη ἀνάρχη τῶσπειρα, νὰ μὴν πυκνοφυτρώση,
τσ' ἐτσέεινο 'πυκνοφύτρωσεν, τσαὶ θερισμὸδ δὲν ἔσει.
18. Μάνα, μάναν, ἐ μοῖρά του (ἢ της) νὰ τρέση 'ς τὸ λοάρι,
τσαὶ 'ς τὸ βενέτικο φλουρίν τσαὶ 'ς τὸ μαργαριτάρι.
19. Μάνα, μάνα, νὰ τσοιμηθῆ τοῦ 'δρόσμου τὸ κλωνάρι,
τσαὶ τοῦ βασιλικοῦ γενεῖα νὰ ἐνη παλληκάρι.
20. Ἄγες μου Κωσταντινέ μου, μὲ τὴν ἀγιᾶν Ἐλένη,
γλέπε με τὸ παιδάτσι μου (ἢ τὴν κορίτσιμ μου) τσαὶ νὰ τὸ μεαλιάνης (6).
21. Μάνα, μάνα, ποῦ νὰ ἐνῆ δέντρον τσαὶ τσουπαρίτσι,
τσ' ἐ κλωνί του νὰ δῆσουσις 'ς ἀνατολήν τσαὶ δύση.
22. Μάνα, μάνα, νὰ θρέρεται-ν ὠζαν τὸ τσουπαρίτσι,
τσαὶ 'ζαν τὸν πλάτκνον τῆς Κῶς, 'ποῦ τὸν ποτιῖζει βρύση.
23. Μάνα, μάνα, νὰ θρέρεται μὲ μάναν τσαὶ μὲ τσύρη (7),
τσαὶ μ' ἀερρόν τσαὶ μ' ἀερφῆν, τσύρην καρκατσύρη.
24. Μάνα το τὸ παιδάτσι μου (ἢ τὴν κορίτσιμ μου) τσ' ἐβῶ τὸ ναννουρίζω,
τσαὶ λέω (ἢ λέβῶ) το (την) 'παινέματα, ὅσον νὰ τὸ τσοιμῶσω.
25. Τσοιμήθου τσ' ἐπαράντσειλα κάτω 'ς τὰ Παρτσάμια,
νὰ φέρουσιν τὰ βουῦχά σου βουῦλον καλαπατάνια.

(1) Σίβη. (2) Ἄετός. (3) Ἐγέννα. (4) Ἡμέρωσε, καθησύχασον. (5) Βουνά. (6) Μεγαλώνης.
(7) Κύριον, πατέρα.

Δ'. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΑΝΤΑΚΛΙΔΑΣ

(ΔΙΩΡΑΣ)

Τὰ ἐπόμενα δίστιχα ἄδουσι τὰ κοράσια
κίωρούμενα.

1. Ἄρσινά, γλῶσσά μου γλυπσειά, τὸ στόμα μου 'περέτα,
ὦ καυμένη μου καρδιάν, ὅσα τσ' ἂν ἔσθης, 'πέ τα.
2. Ἄ πάρω θέλω θέλημην, νάμπω 'ς τῆς σαντακλίδας,
'σάν τῶμμορφός σου τὸ κορμίν, ἄλλο κορμιδὲν εἶδα.
3. Ἄν ἀρσινήση γλῶσσά μου, τὸ στόμα μου νάννοιζῃ,
ἐ οὐρανός θά θαμπωθῇ τσ' ἐ θάλασσα θά πήζῃ.
4. Ἀγίε μου Ἄια, πῶθγαλες τὴν ῥόδον ἀρ' τὰγκάθθι,
ἔβγαλ' τσαί τὸν πατέραμ μου ἀρ' τὰ μεζλα πάθη.
5. Ἀγίε μου Γιάννη τοῦ βουνιοῦ μὲ τὸ βαθὸν πεάδι (1),
γλέπε τὸ τὰερράτσιμ μου τσαί νά σέ φέρω 'λάδι.
6. Ἄπ' ὡς ταν (2) ἔρκες (3), κρίνε μου, διπλόμ μου καττουμάρι,
μήτε 'ς τὴ στρώσην ἔππεσα, μήτε 'ς τὸ μαζελλάρι.
7. Ἄπ' ὡς ταν ἔρκες, κρίνε μου, μετρῶ της τῆς ἡμέραις,
τσ' ὅσον πολλαίνουγ γίνονται μέσ' 'ς τὸ κορμίμ μου σφαίραις.
8. Βάλε νερό 'ς τὸμ μαστραπῆ τσ' ἔβγαρ' το 'ς τὸν ἀέρα,
τσ' ἄδ δὲν ἔρτης τὴν Τσεριτσάην, μπρόαλε (4) τῆδ δευτέρα.
9. Ἄ πάρω θέλω θέλημην, νάμπω νά τραουδήσω,
νάννοιζω τῆς καρδούλαις σας, τσαί νά τῆς λουλλουδίσω.
10. Ἄ μπέης μπέης πουρπατεῖς, σὰρ ῥήας κατηκίινεις,
τσαί 'σάν καπιτανόπουλλο τὴν πόρταμ μας ἡμπακίινεις.
11. Ὡς μπρέπουν εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ καλουτσαίριν τᾶσπρα,
μπρέπους σε τὰ ἔρωπακίικα (5) τσαί τὰ κολόρα τᾶσπρα.
12. Ἐσέναν τὰ παπούτσια σου δρό δράμια δὲβ βαροῦσι,
τάντσελικός σου τὸ κορμιδ βούλαις τὸ πελεμουσι.
13. Ἄσπρος σταφυλλιδ δροσερός 'ς τοῦ μπέη τὸ πανιέρι,
τσ' ἔνα χρουσὸν τραντάφυλλος 'ς τοῦ πάριμπα μου τὸ σέρι.
14. Ἄ θάρτουν κόραϊς νά μὲ 'πού γιὰ σένα συγχαρίτσεια,
μὲ τὴν καρδιάμ μου δῖω τα τὰ δρό μου σκουλαρίτσεια.
15. Ἐναγ καρκίιν ἔρσετα, τσαί λὲν πῶς εἶν' ἔτσεινο,
'πού φέρνει τὰερράτσιμ μου τὸ δρόσμουμ τσαί τὸν κρίνο.
16. Μὲ τᾶσπρα σέ 'δα σήμερα τσ' ἔννοιζαν ἐ ὄρμῶί μου,
τσ' ἔθάρρουν τσ' ἤσουν ἄντσελος, νά πάρης τὴ ψυσήμ μου.
17. Μὲ τᾶσπρα 'πάεις 'σὰ Συμυρός, μὲ τὰ λινα 'σὰ Σώτης (6),
τσαί μὲ τὰ κατγαλάνα 'σάν Καστελλοριζιόττης.
18. Ἐ κρίνος ἔσει 'νιᾶερφούς (7) 'π' ἄννοῖουμ μὲ τὰγκάξι,
δὲν ἔσει, χαδεμένε μου, κέναν νά σέ 'μοιάξῃ.
19. Τοὺς κρίνους ἔσουρριγνίξα τσ' ἐμέτρον ἔναν ἔνα,
μὰ 'σάν τσαί σέναν, κρίνε μου, δὲν εὐρηκα κέναν.
20. Ὡς τὴν Κωσταντινόπολιν ἐπῆεν τὸ χαπάρι,
'πῶσεις ἄντσελικὸν κορμίν τσαί κούτελλορ φεγγάρι.

(1) Πηγάδι, πηγή=φρέαρ. (2) Ἀπότου. (3) Ἐφυγες. (4) Πρόβαλε = παρά-
κυψον, πρόκυψον. (5) Εὐρωπαϊκά, στενὰ φορέματα. (6) Χιώτης, Χίος. (7) Ἐννεά
ἀδελφούς.

21. Τοῦ κρίνου τῆθ θωρεῖαν ἔσεις, τοῦ γλασεμιοῦ τὸ φέγγι,
ἔς τὰ σκοτεινὰ νὰ κῆθεσαι, βούλος ἔ κόσμος φέγγει.
22. Τοῦ κρίνου τῆθ θωρεῖαν ἔσεις, τοῦ γλασεμιοῦ τὰ γινῶτα,
τοῦ τραγκαφύλλου μυρωδιάν. 'πού 'βγαίνει πρώτα πρώτα.
23. Ἐγὼ τσ' ἐπάνω μερτικόν, ἔγω τσαὶ κάτω πάρηθ.
Χριστέ μου, τὸ καρῶνι μας ἀρ' τὸ ταξεῖδιν ν' ἄρηθ.
24. Τὸν ἄϊ Γιάννηθ βάλλω ἔμπρός, τὸν ἄϊ Λίαν ἔπισω,
τσαὶ τὴν Παλιγογλαστρίτισσαθ θέν νὰ τῆλ λουτουργήσω.
25. Κάτω ἔς τὰ Γεροσόλυμα τσαὶ ἔς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο,
ἐνέμισαν ἔναθ δέντρην τσαὶ λέν το σουππαρίσι'
ἔς τῆρ ῥίζαν κῆθεται Χριστός, ἔς τὰ κλώνια Παναΐα,
τσαὶ ἔς τὰ περικλωνάρια του κῆθεται ἄϊς Ἰάας.
26. Μέσ' ἔς τὸ καρῶνι πούσαι σύ, κλωστή νὰ μῆρ βραΐση,
μὰρ τσ' ἀρ' τοὺς συντρόφους σου καένας μὴν πονήση.
27. Ἐ βραχνῶ τσ' ἔλουσφατσαῖ, 'πού 'βγάλλουν τὰ λουλουδιὰ,
γὰρ σέναν, ἀερράτσιμ μου, τὰ λέω τὰ τραουδιὰ.
28. Ὡς μπρέπει ἔς τῆσπρον τὸ σινὶ τὸ γάσιμον κουλλοῦρι,
μπρέπει το τῆερράτσιμ μου ἔ μαύρη ἰλήθ ἔς τῆμ μουρη.
29. Ὡς μπρέπει νῆλιος εἰς τῆγ γῆν τῶρα τὸ καλουτσαῖρι,
μπρέπει το τῆερράτσιμ μου μπαστουῖνιν εἰς τὸ σέρι.
30. Ὡς μπρέπει τῆσπρον μᾶρμαρο ἔς τῆς Παναγιῆς τὴν πόρτα,
μπρέπει το τῆερράτσιμ μου ἔ μετσατιές τσ' ἔ μπόρτα.
31. Ὡς μπρέπει τῆσπρον τᾶλεθ ἔς τὸ παξινογ χορῶρι,
μπρέπει το τῆερράτσιμ μου Νυντραῖκο (1) ζουνᾶρι.
32. Ἐναμ πουλλάτιν τσῆλκλεῖ τσαὶ ἔπαιε πέρα πέρα,
τσαὶ ἔπαιε ἔς τῆερράτσιμ μου τσαὶ λέει καλήμ, μέρα.
33. Ἐρακεν τὸ καρῶνι μας, καλόν του κατκαυόδι,
μῆτε πουλλὴν πετάμενον νὰ μὴν τοὺς εὔρη ἔμπόδι.
34. Ὡμορρον τὸ καρῶνι μας, τσ' ὠμορρα ἔπ' ἀρμενίζει,
τσ' ὠμορρ' εἶνε μαρνέροι του τσ' ἔτσεινος ἔπὸ τὸ 'ρούζει (2).
35. Μέσ' ἔς τὸ καρῶνι πούσαι σύ, νᾶμουν τσ' ἔβῶ σαυῶρα,
νὰ μὲ πατοῦν τὰ πόδια σου, νᾶνε καρῶνι σου ντουῶρα.
36. Μέσ' ἔς τὸ καρῶνι πούσαι σύ, νᾶμουν γρουσόν ποτῆρι,
νὰ τσῆραννα (3) τῆς συντροφεῖαν τσαὶ τὸν καρασοῦρη.
37. Νᾶμουν ἀσημοκάντηλον, ναχα τοῦ κρίνου λάδι,
νᾶμπλεπα τὸν πατέρια μου, ὄντας δειπνᾶ τὸ βράδυ.
38. Μέσ' ἔς τὸ καρῶνι πούσαι σύ, ἔγω τσ' ἔβῶ νὰ βρούσω,
τρεις γάστρας μὲ βασιλικᾶ νὰ τῆς γλυκοποτίσω.
39. Τῆς Ἀλεξάντρας τὰ νερᾶ νᾶταν νερᾶ νὰ τᾶπει,
μιατὶ τὰ σακετίσματτα δὲν πιάνουσιθ θεράπεια.
40. Ἐνθῆβαινα ἔς τὴν Παναγιᾶ τσαὶ βραΐσω μὲθρ φελλᾶδα,
τσαὶ βέγω τῆς ἔς τῆθ θάλασσα, τσαὶ γίνεσαι φρεγάδα.
41. Φρεγάδα μου, τσ' ἄν ἔπαιε ἔς τῆ Σιό, τσ' ἄν ἔπαιε ἔς τὰ ἔπάνω μέρη,
ἄν εὔρη τῆερράτσιμ μου, γαμᾶς νὰ μὲ τὸ φέρης.
42. Τὸ πουρτουκᾶλλιν τᾶλικον τσιμποῦν το, πελεκοῦν το,
τσ' ἔμέναν τῆερράτσιμ μου τὰ φράντσικα ἔμωρροῦν το.
43. Παποῦτσι μου Βενέτικο, βρελλῆ μου κανελλᾶτο,
πότε θὰ ἔπάη τσύρης μου κάτω ἔς τὸν ἄιν Τάφο;
νὰ φέρη μᾶτσαις τὰ τσερεῖα τσ' ὀκαῖδαις τὰ λιθᾶνεια,
τσαὶ δρό κανιᾶ βροδόστια, νᾶβγω νὰ διαμοιράσω;

(1) Ὑδραῖκόν. (2) Ὀρῖζει, κίχτηται. (3) Ἐκέρνον, ἐφοροχόουν.

44. Ἄς τῶξερρα, πατέρα μου, πῶς κάθισαι ἔς τὴν νήλιω.
 νὰ στειλῶ τὸ χρουσό σσεβρέ, γιὰ νὰ σὲ κάμω νίσσο (1).
45. Μίσαι ἔς τὰ ἔχνητα μαϊδιὰ βάλλω τὸ ἔβω ἔνα (2) γρόσι,
 νὰ κάμω τᾶερφάτσιμ μου μὲ βελουδένια στρώσι.
46. Πατέρα μου, σὰλ λούννεσαι τσαι κάμνεις τὰ μαλλιά σου.
 χρουσή λαμπάδα γίνουμαι τσαι στέκουμαι ἔμπροστά σου.
47. Ἐμέναν τᾶερφάτσιμ μου κάστρο ἔνε τὸ ἔν πατζέται.
 χῶρα ἔνε τσαι δὲν παίρνεται, χρόνους τὸ ἔν πολεμιάται.
48. Σίλιαι σιλιάδες ὠμμορφους ἔπισω μου τοὺς πετάσσω,
 μὲ τὰ βενέτικα φλουριὰ. πουλί! μου, δὲς σὶ ἀλλάσσω.
49. Μπρέπει το τᾶερφάτσιμ μου διαμάντιν ἀρολί (3),
 ἔπουνε ἀπὸ ἕψηλὴ γενειάν τὸ ἀπὸ μέλιος σόι.
50. Ὡ θάλασσά μου οὐρανεῖ, μὴν πολλουρανεῖς,
 τὸ ἔ γυρός μου ἔνε ἀμᾶθητος τσαι μὴν τὸφ φορξίεις (4).
51. Ἄγέ μου Κωσταντίνέ μου μὲ τὰ κατόν καντήλια.
 φέρε με τᾶερφάτσιμ μου, νὰ σὲ τὰ κάμω σίλια.
52. Ἄγέ Νικόλα τὸμ Μυρώμ μὲ τὸ παναθουράτσι.
 ἄ φέρης τὸ καράμ μας, νὰ ῥάξῃ ἔς τὸ μαντραάτσι.
53. Ἐμέναν ἔ πατέρας μου λαμπάδα τ' ἄ Γάρου,
 τσαι πίννα τοῦ καλαμαριού. πὸ τὴν κρατοῦν τσαι γράρου.
54. Ἐάν τὸ βενέτικον φλουρίν πὸυ βαροκαμπανίξει,
 ἔτσά ἔνε τᾶερφάτσιμ μου, τὸ ὅπου σταθῆ, μυρίζει.
55. Κλειδάτσιμ μου τᾶρολογιού, ὅπου μετροῦς τῆς ὄρας,
 φοῶμαι μὴς σε πᾶρουσιν ἄλλωμ μανᾶδων κόρας.
56. Βασιλικὸν ἐφύτεψα ἔς τὴν ἀσημένιαχ γᾶστρα,
 τὸ ἔγύρισεν τὸ ἔσκέπασεν τὸν οὐρανόμ μὲ τᾶστρα.
57. Καταμεσῆς ἔς τὰ φρύδια σου μὲ τριῖα δὲλ λασᾶρει (5),
 μὲ τᾶλεθον ἔ βασιληῆς ἔπαι τσαι σουλατσᾶρει.
58. Ἐ τὸν οὐρανόθ θέν ἔ ἀνηθῶ, νὰ κλώσω τᾶπροσυμί,
 τὰ λόγια τῶν παλληκαριῶδ δὲν ἔχουν ἔμπιστόσυνη.
59. Θαμμάζουμαι, πῶς πουρπατεῖς τσαι δὲβ βουλλᾶ τὸ χῶμα,
 ἀπὸ τὸ συγνοῦσιμαν τὸ ἄφ' τὸ πολὺν τὸ βεῶμα (6) (ἡ δεῶμα).
60. Νᾶμουν ἀέρας Κηρδικός (7), νᾶκουμου ἔς τὸ παννί σου,
 νᾶπερνα τὴν περέττας σου ἀπὸ τὴν σεραλίης σου.
61. Ἄσπρον πουλλάτσιθ θᾶ ἔνω, ἕψηλᾶ γιὰ νὰ πετάσω,
 ἔσαι πὸνεν ἔ τσύρης μου νὰ ἔπῶ νὰ τσοιτάσω.
62. Τὸ μονοδέντρι ἔς τὸ βουνό βούλοι τσαιροῖ φουσοῦν το,
 τὸ ἔμέναν τᾶερφάτσιμ μου βούλοι ἄγροῖ βωθοῦν το.
63. Πουλλάτσιμ μου τοῦ ποταμού, ἀδόνιμ μου τοῦ κάμπου,
 ἔάν πουρπατῆς, πατέρα μου, τσαι τὰ σουκάττα λάμπου.
64. Θάλασσα κοντυλάτη μου, μὲ τὸ δαθρί ἔς τὴμ μέση,
 τὸ καμαροφρυδάτσις σου ἄλλος κανεῖς δὲν ἔσαι.
65. Βᾶλε στραχ τὸμ μετσειτέν, τῆφ φουνταν ἄλλᾶ μάγνα,
 νὰ κάμης τῆς καρδουλλαις μας σίλιωλ λογιῶν κουμαᾶδεια.
66. Βᾶλλεις τὸμ μετσειτέν στραχ, περῆς ἄφ' τὸ στενόμ μου,
 βαροπατεῖς τὰ πόδια σου, νὰ ἔδῃς τὸ πρόσωπόμ μου.
67. Ἐβῶχω σελ, λεβέντημ μου, χρουσό φλουρι ἔς τὸ ῥτίμ μου,
 κορονάμ μὲ διαμαντικά ἔπᾶνω ἔς τὴν σεραλίημ μου.

(1) Νίσσιον, Ἰσσιον=σικίον. (2) Ἐγὼ ἔν. (3) Ὁρολόγιον. (4) Φοβερίζεις, ἀπειλεῖς. (5) Χορφεῖ, δύνανται νὰ παρεμβῆ. (6) Βίαν, δύνανται. (7) Κηρδικός, Κρήτης=ἐκ Κρήτης πνέον.

68. Βούλλαις τοῦ κάμπου τῆς δροσισαίς, τῆς ὠμορροιαίς τοῦ κόσμου,
τῆς ἔσει το κορυμᾶσις σουμ, ἠματᾶτσια μου τσαί φῶς μου.
69. Πόλλ' εἶν' ἐ φράντσι 'ς τὸ ἠγαλῶμ, μὴ εἶνεν πελεκουδία,
τὸ ἐμέναν τᾶερφᾶτσιμ μου κάμπου με τὰ λουλουδία.
70. Τὸ τσουπαρίσιν τὸ ξερὸν κόβγουν το, γιὰ ν' ἀθῆσι,
τὴν κόρην τὴν ἀμίλητην κάμουν τὴν νὰ ἠιλῆσι.
71. Τὸ τσουπαρίσιν τὸ ἠγλόν, τὸ μυρισμένο ζύλο,
ἠμοιᾶζει το τᾶερφᾶτσιμ μου 'ς τὸ μάκρος τσαί 'ς τὸ ἠῆλος.
72. Φραμμῶς θὰ βάλω 'ς τὸ στενόθ, θὰ βάλω τσαί περάτη,
τὸ ἐβῶ θέν νὰ σὲ τραουδῶ γιὰ ν' οὐς (1) ὄχτροῦ γινάτι.
73. Λεβέντη μου. λεβέντη μου, κανεῖλοσαχλαρχᾶ μου,
ἕνα χρουσόν τραντᾶφυλῶς σ' ἔγω μέσ' 'ς τὴν καρδιάμ μου.
74. Λεβέντη μου, λεβέντη μου, σαρεῖ τσαί μπουγιουκῆ μου,
στολιδὶν τῶν παλληκαργιῶν, τὸ οὔλη γαρεᾶ ἠδιτῆ μου.
75. Τὰμ ἠμάδια σου τίς τᾶρτιαξέν, τσαί παῖζουμ μέσα βόρτα,
ἠπάει παπῆς τσαί λουτουργῆ Χριστούενα τσαί Φῶτα;
76. ἠβῶ ἠρέομαι νὰ σὲ θωρῶ με τοὺς πραμματαυτάδες,
με τὰ καπιτανόπουλλα, ἠπού ἠνε ξηραντωτάδες.
77. ἠΕσ' εἶσαι γέννημαν ἀνῆσι τσαί χᾶραμμαν τοῦ νήλιου,
χρουσῆ λαμπᾶδᾶ τῆς λαμπρῆς τσαί χᾶρη τοῦ βγαντσέλιου.
78. Μπρέπει το τᾶερφᾶτσιμ μου τρικουῖβεστον καρᾶί,
ἠμπροστὰ νᾶχη τὸν νήλιον τσαί ἠπίσω τὸ φεργᾶρι
βελοῦδια νὰ σκεπᾶζεται, 'ς τῆς στρώσαις νὰ ἠξαπλώθη,
ἠσὲ μαξελῆλῆρια στόφενα νὰ πέφτη νὰ τσοιμᾶται.
79. ἠΕνήθαινα κατήθαινα 'ς τ' ἠῖ Γιωργιῶ τῆ στράτα,
τὸ εὔρισκω ἠνα φραγκόπουλλον τσαί δῖει μ' ἠρραῶνα.
ἠΕντα ἠνε ἠρραῶνά σου;—Σταυρὸς τσαί δαχτυλίδι.
ἠΣ τὸμ μαστραπᾶμ μου τῶθαλα 'ς τῆμ μᾶναμ μου τὸ πῆα.
Μᾶνα, τὸ ἠν εἶσαι μᾶνα μου, τὸ ἠν εἶμαι τὸ παιδῖς σου,
βᾶλε νερόν τσαί λουσέ με 'ς τὴν ἀργυρῆλ λακάνη,
τσαί φῶρεσ' με τῆς σκούφιμ μου τὴν ἠφαμασουράτη,
ἠπού τὴν ἠμασουρεῦγασιν τὰ τρία τὰ κορίτσια,
ἠμῆᾶταν τὸ Κατερινιῶν, τὸ ἠἄλλη Εὐδοκουῖλλα,
τὸ ἠτρίτην ἠκαλλυούτερην ἠταν ἠΛμοιρισσουῖλλα.
ἠΛμοιρισσᾶ μου, σφᾶξε με, ἠΒδοσιᾶ μου, κρέμμασέ με,
τσαί σὺ μικρόν Κατερινιῶν, ἠλα ξεκρέμμασέ με,
τσαί μᾶξεψε τὸ γαῖμᾶμ μου τσαί βᾶρ' το 'ς τὸ ποτῆρι,
τσαί ῥίξε το 'ς τῆθ θάλασσα, νὰ μαξέτουδν τὰ ψᾶρια!
80. ἠΑγιέ μου Κωσταντίνε μου, μαρμαροθεμελιῶτη,
ἠἡ γλέπηρ τᾶερφᾶτσιμ μου, τὴν ἀκριθὴν του νεῶτη.
81. Τὸ γιασεμί 'ς τὴν πόρτας σου ν' ἀπλώση, νὰ ἠξαπλώση,
τάντσελικὸς σου τὸ κορμί 'ς τὰ σέριμ μου νᾶμ πέση.
82. Ποιὸς εἶνεν ἐ συχαρεαστῆς, ἠπού θὰ με συχαρεῖση;
νὰ κάμω τῶμπᾶ του (2) χρουσόν, τσαί τῶθγᾶ τ' ἠσημένο,
νὰ κάμω τὰ παπούτσιμ του σύρμαν καλαπατᾶν.
83. ἠΕ Βγαντζελίστριε Τηνεατσᾶ, ἠπού τὴν τιμῶν τὸμ μᾶρτη,
νὰ γλέπηρ τᾶερφᾶτσιμ μου, ὅσον νὰ ἠπάη νᾶρη.
84. ἠΕπῆα κάτω, τὸ ἠρρεψα, τὸ ἠκαμα πέντε χρόνι.
τὸ ἠπῆρα μῆμ μουςουκαρριᾶμ με δεκαπέντε κλώνια,

(1) ἠΕνός. (2) Τὸ ἠρεβα, ἠεμβασμα, εἶσοδον.

- Μουσουκαφριά, τὰ κλώνια σου φέρε νὰ τ' ἀσημώσω,
 τσ' ἂν ἔρτουν ἀφ' τοῦ βασιλιᾶ, κλωνιάριδ' δὲν τοὺς δῶ,
 μ' ἂν ἔρπη τὰ ἐρράτσιμ μου, πουτουνίτσι (1) τῆδ' δῶ.
85. Ἐλα, Χριστέ, 'ς τὸ στόμαμ μου, τσαί Παναγιᾶ, 'ς τὸν νοῦμ μου,
 νὰ γράψω δρῶ λογιά γραφήν, νὰ στείλω τοῦ πσουροῦ μου.
86. Ἀέρα μου, 'πού φύσηξες, τσ' ἐπῆρες τὸ πουλί μου,
 κάμει τσαϊρόν τσαί φέρ' μέ το, νὰ μὴν ἐβγῆ ψυσή μου.
87. Ἀέρα μου, 'πού φύσηξες, νᾶσαι διαφορεμένος,
 νὰ φέρης τὸν πατέραμ μου καλοταξεϊδεμμένος.
88. Μέσ' 'ς τὸ καρῆν 'πούσαι σύ, νᾶμουν τσ' ἐβῶ καρράτσι,
 νὰ ζέσκιζα τῆθ βράκας σου νὰ σ' ἐβαλλὰ μπαλλιάτσι.
89. Ὡ τὴν κάμαραν τοῦ καρχισοῦ νᾶμουν τσαϊν τσαί 'λάδι,
 νᾶμπλεπα τὰ ἐρράτσιμ μου, ὄντας δειπνᾶ τὸ βράδου.
90. Ἐνήθαινα 'ς τὴν Παναγιᾶν ἔτσιε' πάνω 'ς τὸ κάστρο,
 νὰ πᾶ' νὰ δῶν, ἂν ἔρσεται τὸ λαμπερόμ μου τᾶστρο.
91. Τᾶέριμ μου Νικόλα μου, 'σὰλ λάμνης τὸ κουπί σου,
 εἰ θάλασσα ῥοδόσταμον νὰ βραίνη 'ς τὸ κορμὶ σου.
92. Στείλω σε σαιρετίσματα, στείλισκω σε τσαί λόγια,
 μὲ τὸ γατάνιν περαστά, νὰ τᾶσης κουπολόγια.
93. Στείλω σε σαιρετίσματα μὲ τούρανοῦ τὴν πουλία,
 μὲ τὸ φεγγάριν ἑκατὸν τσαί μὲ τὸ τσύμμα σίλια.
94. Τῆς θάλασσας τὰ τσύμματα πατερημῶς σε τᾶπα,
 γιὰ νὰ σε βοηθήσουσι, χρουσέ μ' ἀγδέ, 'ς τὴ στράτα.
95. Ὅσα πουλιᾶσαι (2) Ἀραπιᾶ, τσ' ἀδόνια τὸ Μισῆρι,
 τόσοι ἀγιοὶ νὰ βοηθοῦν τὸν ἐδικόμ μου τσύρη.
96. Ἐγάλασεν εἰ πόρτα μας τσ' ἐπόμεινεν εἰ βίδα,
 ἐβγα, μαρῆ Τρανταφυλλιᾶν, ἀποῦ τῆς σαντακλιδα.
97. Τρία περούνια προύντζενα τσαί τέσσερ' ἀσημένα,
 μέσ' 'ς τὴν καρδιᾶν τους νᾶμπουσιν, 'πού λέν κακόγ γιὰ σένα.
98. Ἐ ἄσερή (3) 'νεν καφενές, τὸ κυόλιν ἀργαστήρι,
 τσαί ἄιος Σπυριδῶνας τσουνούριμ μαναστήρι.
99. Τσαί σύν, ἀγιε Σπυριδῶνα, ἔπαρ' τῆλ λουτουργιάς σου,
 νὰ γλέπης τσαί τὸ Σπύρομ μου, ὅπως: τῶνομάς σου.
100. Στείλέ με, κρίνε μου, γραφήμ μὲ βούλλης σου τὴ γνώση,
 τσ' ἐβῶ βροίσκω γραμματικόν νὰ μὲ τὴν ἀνηνώση.
101. Ἐ ξενιτεῖα τὸς σάιρεται τὸν κρίνον τὸδ' δικόμ μου,
 ἐβῶμουν 'πού τὸν ἔστειλα μὲ θέλημαδ' δικόμ μου.
102. Ἐναμ πουλλάτσι ἀγαπῶ, τσ' εἰ μᾶνα του δέθ θέλει,
 'πού νὰ τὴν εὔρη πιστολιᾶ 'ς τὴν σκάλαν 'π' ἀνηαίνει.
103. Μπρόαλε, γαδεμένε μου, μὲ τὴν ἐλιᾶ 'ς τὴμ μούρη,
 τσαί φραγκοφορεμένε μου, 'πού δὲν ἔσεις κουσοῦρι.
104. Μπρόαλε, τσ' ἔχω στοίχημα. μπρόαλε, τσ' ἔχω νάζι,
 'πούσαι τῆς γειτονιάς καρῆν τσαί τῶν ὄχτρωμ μαράζι.
105. Σὰθ θὰ περῆς, μὴν τραουδᾶς, τσ' εἰ μᾶνα μου μαλλόννει,
 τσαί ῥοδοκοτσινίζω 'βῶ, τσαί μὲ καταλαθαίνει.
106. Ἐσεις δρῶμ 'μᾶδια 'λόμαυρα 'σὰν τὴν ἐλιᾶν τῆφ ρίνα,
 ἔσεις δρῶ σείλη κότσινια 'σὰν τὴν ἀγιᾶμ Μαρίνα.
107. Σερᾶντα 'μέραις ἔφαινα τὸρ ῥήαμ μου ζουνάρι,
 τὸν νήλιος σύρμαν ἐβαλα τσαί τὸ φεγγάριφ 'φαδι.

(1) Λεξ. τουρκ.=δλόκληρον. (2) Πουλιᾶ ἔχει. (3) Δεξιμενή.

108. Ὡ λιμονιὰ μου φουντωτή, τσαὶ καρυδιὰ μ' ἀφράτη,
 πισίλια μου μαρσιλιανή, βροδοσταμοῦ γεμάτη.
 109. Μὲ τί' πολλὰ 'ποῦ σ' ἀγαπῶ τσαὶ κήμων σε τσαὶ γάζι,
 γιατί θωρῶ τὴ γνώμημ μου τσαὶ τῆδ' ἄριστῆ σου μοιάζει.
 110. Ὡς τσαὶ τὸ παπουτσάτσι σου τσ' ἐπείσειν μὲ τὴ γνώση,
 'ποῦ πουρπατᾶ σιὰ σιὰ (1) τὴν κάρσαμ (2) μὴλ λερώση.

Διὰ τοὺς σπογγαλιεῖς ἐπὶ τῆς αἰώρας ἀδόμενα.

111. Ἐβ' ἀγαπῶ τὸ σφουγγαρεῖν τὴ θάλασσοθεριμμένο,
 'ποῦν' ἀφ' τὸ τσῦμμα (3) δροσερὸς τσ' ἀφ' τὸ κουπί' δρωμένος.
 112. Βρὲ σφουγγαρεῖ περιτᾶρε, τσουνούρριον περιβόλι,
 'ποῦ δὲς σὲ λείπουν αἱ χαρὰς σεμιῶναν καλουτσαῖρι.
 113. Νᾶμουν τὸ σκαντιλάτσι (4) σου, τ'ἀπόσιν (5) τοῦ λαίμου σου,
 τσαὶ 'σάθ θὰ δίης ἀραπιὰ (6), ἔ Παναγιὰ μαζί σου.
 114. Τοῦ σφουγγαρεῖ τὸ μαῖδι 'ς τὴν ἀραγ γάιμαν ἔσει,
 τσ' ἔποιος 'μιλᾶ γιὰλ λόου του, μεῖλον κήμων ἔσει.
 115. Νᾶ 'χαμηλώναν τὰ βουνά, νὰ 'θώρον τὴν Μαντρούγα,
 νὰ 'θώρον τὸλ λεθέντημ μου μὲ τὰ βρεμμένα βούγα.
 116. Τωρᾶνε μᾶε, τώρ' ἀνοιζή, τωρᾶνε καλουτσαῖρι,
 τώρα τὰ σφουγγαρόπουλλα θὰ 'πὰ ναῦροῦν τὴ ζέρη.
 117. Ὡσὼν τὴν ἡμερη στουδὴν 'π' ἀπλώθει 'ς τὸ χωράφι,
 'τσᾶ νὰ ἡμῖς (7) ἔ πλώρη σας σφουγγάρι τσαὶ μελάθθι (8).
 118. Βούλλιας τᾶσσον τὴν Παναγιὰν καντήλια τσαὶ λαμπάδες,
 ἔβω τᾶσσω τὰμ μάδρα μου, 'ποῦ δὲν τὰ τᾶσσον ἄλλιας.
 119. Εἰς τὴν Κωσταντινόπολιν τὸ καλουτσαῖρι βρῆσει,
 τσ' ἐμέναν ἔ μανίτσα μου ἄλλην κόρη (πολλὰ παιδιὰ) δὲν ἔσει.
 120. Τᾶξροι μου, λεθέντη μου, πῶγγον τὴν ἀφορμῆς σου,
 'ποῦ δὲδ δουλεύει νερότη σου, μόνοςδ δουλεύει νοῦς σου.
 121. Ἐμέναν τᾶερράτσιμ μου δὲ σπείρει δὲθ θειρίζει,
 ὄρσα λὰ πάντα κᾶθετα τσαὶλ λίραις καζαντίζει.
 122. Βαρσάμι (9) 'νεν τὰ σείλη σου, κρυστάλλιν ἔ λαίμους σου,
 τσαὶ διαμαντέν' εἶν' ἔ ἔληγ. 'πῶσαις 'ς τὸ μάουλός σου.
 123. Κοντὸς εἶσαι 'σὰλ λιμονιὰ, γεμάτος 'σὼν τὸ σᾶσσο (10),
 περιμπλεμμένος μάλαμμα, δὲ μπόρ' ἄ σὲ χορτάσω.
 124. Λεγὸν τσουππαρισσάτσιμ μου ἀφ' τὴν ἀγιάλ Ναῦρα,
 'ποῦνεν ἔ νερότη σ' ἀκριβὴ τσαὶ τὸ μαλλιά σου μαῦρα.
 125. Τσαὶ σύ, -ν-ἀγέ μου Στέφανε, 'πούσαι 'πάνω 'ς τὴν ἀρα,
 γλίπεε τὰ τᾶερράτσα μου, 'ποῦνεμ μέσα 'ς τὴν ντραγα.
 126. Λεγὸν τσουππαρισσάτσιμ μου, μακρον τσαὶ κλωναρχάτο,
 χαμηλώσε τοὺς κλώνους σου νὰ τσουμηθῶ 'ποῦ κάτω.
 127. Ἐμέναν τᾶερράτσιμ μου τοῦ κάτω κόσμου βρῦση,
 τσ' ἔδω 'ς τὸ Καστελλόριζοβ βούλλιο τὸν περισκουοῖσι.

(1) Σιγὰ. (2) Κάλτσα, περικημῆς. (3) Κῶμα. (4) Σκαντιλάτσι καὶ σκαντάλλο λέγεται ἡ πέτρα, ἣν κρατοῦσιν οἱ σπογγαλιεῖς, ὅταν βυθίζωνται. (5) Ἄπόσι (τὸ) = ἡ ἀπόγη' δικτυωτὸς σάκκος, ἐν ᾧ θέτουσι τοὺς ἀλιευομένους σπόγγους' κρεμῶσι δὲ αὐτὸν εἰς τὸν λαίμον. (6) Δίω ἀραπιὰν ἢ δίω καργιῖδι, φράσαις σημαίνουσαι τὴν εἰς τὸν βυθὸν κατὰδυσιν, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι δίω καργιῖδι σημαίνει βίπτουμαι εἰς τὴν θάλασσαν κατακέφαλα ἐξ ὑψηλοῦ μέρους, (7) Γεμίση, πληρώση. (8) Οἱ λεπτοὶ καὶ ὄρατοι σπόγγοι. (9) Βάλσαμον. (10) Στάγυς.

128. Τσαί 'ς τήν Παληογκαστρίτισσα θά κάμω τὸ 'νεαμέρι (1),
 νά γλιέπη τ'ἀερφάτσα μου, 'πούνε 'ς τὰ 'πάνω μέρη.
129. Τσαί σύ, Παληογκαστρίτισσα, 'πούσαι 'ς τὰ 'ψηλωμένα,
 ἐσὺ τὰ 'ξέρεις τὰ κρυφὰ τσαί τὰ φανερωμένα.
130. Τσαί σύ, Παληογκαστρίτισσα, πούσαι 'ς τὰ 'ψηλωμένα,
 γλιέπε με τ'ἀερφάτσα μου, 'πούνε μακρὰ 'ς τὰ ξένα.
131. Ὡ Παναγιᾶ μου Τηγιατσά (2), μεῖλλον τῶνομάς σου.
 φύλλοδ δέμ πέφτ' ἄφ' τὸ δεντρίχ χωρίς τὸ θέλημά σου.
132. Ἀγιέ Παντελεήμονα, γιατρὲ τῶν πονεμένων,
 νά φέρης τὸν πατέραμ μου, γιατὶ τὸν ἀναμένο.
133. Σεράντα 'νεν ἐ Παναγιαίς τσ' ἕνας Πανερημιώτης (3),
 νά γλιέπουν τ'ἀερφάτσαμ μου τήν ἀκριβήν του νεύότη.
134. Τήν Παναγιᾶν παρακαλώ τσ' ἄρωτσω τσαί τὸ σερίν της,
 νά γλιέπη τὸν πατέραμ μου 'σάν τὸμ μονογενήν της (4).
135. Τήν Παναίαν ἔταξά μαντῆλιν σπεντημένο,
 νά φέρη τ'ἀερφάτσαμ μου καλοπαξιδεμένο.
136. Ἐβγά νά 'δῆς τὸν οὐρανόν, 'πῶσαι πολλὸ γιζριντάμ,
 τσ' ἀπὸ τοὺς Καστελλόριζιους ἐσὺ 'σαι μὲ τὸ νάμ.
137. Βῶ (5) 'ρέομαι (6) νά τὰ θωρῶ τὰ δρό δεντρά 'ς τὴ βρύση,
 πατέρας μούνελ λιμονιά, 'δερός μου σουππαρίσαι.
138. Νάμουν ἀγδύς, νάχα φτερά, νάχα τσαί τήν ὑγείαμ μου,
 ἐτσέι 'πούν ἐ πατέρας μου νά κάμω τήφ φωλιζάμ μου.
139. Πατέρας μούνεν ἄψυχο. Δημήτρης μούνε 'δράσμος,
 Νικόλας μου τραντάφυλλον. πού τὸ ζουλεύγει κόσμος.
140. 'Σάν πουρπατῆς, τ'ἀερφιμ μου, λυίζου τσαί κουμαχτι,
 γιατ' εἶσαι φουντολιμονιά, τσαί πιάναςι σε τὸμ 'μάτι.
141. Τὸ μπόις σου 'μετρήσαν το μὲ μιάμ μηλιζ 'ς τήν Πόλη.
 ὅπου τήν εἶσαι βασιλιζᾶς μέσα 'ς τὸ περιβόλι.
142. Ἐ νεύότη σουνελ λιμονιά. νίσσος σου περιβόλι.
 τὸ ἴδρος τοῦ προσώπου σου μύσκος ἀπὸ τήν Πόλη.
143. Τ'ἄστρη θά βάλω 'ς τὸ σινί (7), νά σὲ τὰ φέρω 'μπρός σου,
 τ'ἄστρη θέν νά θυμώσουσιν 'μπροστά 'ς τὸ πρόσωπός σου.
144. Τ'ἄστρη δὲν ἔχουμ μετρημόμ, μὰ 'βῶ θά τὰ μετρήσω,
 ναῦρω 'τσέινο πού μ' ἀκπᾶ τσαί τ'ἄλλα νά τ'ἀφῶσω.
145. Ἄσπρον τραντάφυλλάτσαμ μου τριύρου μὲ χρουσαχτι,
 τόσον τσαιρό 'ς τὴ ξενιτεάν! κάμε τσαί σὺ νισαρι.
146. Ἄσπρον τραντάφυλλοδ βαστῶ, τσαί πάω νά τὸ βάψω.
 τσ' ἂν τὸ σερδέψω (8) 'ς τήν πογιάν. πολλαίς καρδιαίς θά κάψω.
147. Θά κάψω νεύος τσ' ὠμορφνεύος τσ' ὠμορμα πλληκαρία.
 θά κάψω τοὺς κακούς ὄχτρούς μέσα 'ς τὰ φυλλοκαρία.
148. Μὰ τῆς σαχανταπέντ' ἐλχιάς, 'πούνεν 'πάνω 'ς τὸ κάστρο.
 λάμπει τὸ προσωπάτσιας σου 'σάν τοῦ πουνέντη τ'ἄστρο.
149. Τέτοιοι 'περήφανοδ δεντρίν τὰ 'μάδιχα μου δὲν εἶδα.
 νάχη 'ψηλά τοὺς κλώνους του τσαί χαμηλά τὰ φύλλα.
150. Λεγνὸ σουππαρισάτσαμ μου, 'ς τὸν νίσσος σου τσοιμῶμαι,
 τσαί 'ς τὸν ἄθθός σου κρέμμουμαι. καέναδ δέφ φρωῶμαι.
151. Μῆλόμ μου ῥοδακότινο, μέσ' 'ς τὸ χαρτίν κρυμμένο,
 πούσουν τσαί δὲν ἐφαίνουσουν, πουλίμ μ' ἀγαπημένο;

(1) Ἐνεαήμερόν λειτουργία (συνήθως μνημόσυνο) τῆ ἑνάτη ἡμέρα.
 (2) Τηγιαχά, Τηγια. (3) Πανερημιώτης: μὴ τὸ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐν Σύμῃ.
 (4) Μονογενή. (5) Ἐβῶ=ἐγώ. (6) Ὁρέγομαι. (7) Λαίνις, γαλικινὸς μίγας οἰ-
 σκος στρογγύλος μαγειρικός. (8) Κερδίσω, ἐπιτύχω.

Τῶν μικρῶν κορασίων.

152. Ἐνήθασέμ με, μάνα μου, ἴπάνω ἔς τῆς σουντουκίτσα,
νὰ γλίπω τὰ βασιλικά, νᾶμαι καλή κορίτσα.
153. Πατέρα μου, πατέρα μου, δός με μὲν πεντακίτσα,
νὰ σὲ χαρίση τσ' ἔ Θεός τῆ μιάς σου τὴν κορίτσα.
154. Πατέρα μου, πατέρα μου, δός μ' ἔναμ μιχιδάτσι,
νὰ σὲ χαρίση τσ' ἔ Θεός τώνάς σου τὸ παιδάτσι.

Τραγουῦδρα τῶν κορῶν τοῦ καμινιοῦ (τῆς καμίνου, ἐν ἣ κατασκευάζεται ἡ ἄσβεστος).

155. Ἐναγ καράν ἔρσεται, -ν- Ἀλέγκων τσαί Κατέγκων,
νὰ ἴνη τὸ καμίνιμ μας τσαί τῶζω παλαμέντο.
156. Ἐναγ καράν ἔρσεται τσ' εἶνεγ γεμᾶτομ μέλια,
νὰ ἴνη τὸ καμίνιμ μας ἴσα μὲ τὰ θεμέλια.
157. Ἐναγ καράν ἔρσεται τσ' εἶνε γεμᾶτομ ρίζι,
νὰ ἴνη τὸ καμίνιμ μας ἴσάν τοῦ Χατζῆ Καριζῆ.
158. Ἐ μάστορης τοῦ καμινιοῦ φόρ' ἄσπρος σαρκάτσιν,
νὰ ἴνη τσ' ἔ ἄσβεστῆς μας ὡσάν τὸ παμπακάτσιν.
159. Ἐπλάχωσεν ἔ Πασκαλιὰ τσαί τὸ Χριστὸς ἀνέστη,
νὰ βγάλῃ τὸ καμίνιμ μας σίλια κιντάρῆ ἄσβεστή.

Ε'. ΜΥΡΓΙΟΛΟΓΙΑ

1. Τὰ ρούχα μου, τὰλλάγια μου βοῦλλα μαζέψετε τα,
τσαί ἔ' ἕνα σπήλιο σκοτεινὸν πητροολήξετέ (1) τα.
2. Σήμερα μὲ βασιλίσσα (ἢ ἕνας βασιλιάς) ἦθγεν νὰ κάμη βόρτα,
νὰ πᾶ' νὰ ρίξη σίδερο ἔς τ' αἶ Γιωργιοῦ τὴν πόρτα.
3. Κρίμμας ἔς τὸ λουλουδάτσιμ μου τσαί ἔς τὸ βασιλικόμ μου,
ἴποῦ τὸ κρυφοκαμάρωννα τσαί δὲν ἦταδ δικόμ μου.
4. Μὴν τον (ἢ την) ἴπεθάνης, οὐρανέ, μὴν τος σκεπάσης, χῶμα,
νὰ βάλῃ ἔς τὸ τσεφάλιν του στεφάνιν τσ' ἄρραῶνα.
5. Ἀγιέ μου Κωσταντίνέ μου, ἐχόλιεσα μαζίς σου,
γιατί δέμ με τον ἔρρες γαμπρόν εἰς τὴν αὐλῆς σου.
6. Τοιγάρῃς τσ' ἦταν πέλεμης, νᾶβγουν νὰ πελεμήσουν,
νὰ βγούγ γειτόνοι τσαί διτσοί, τὸχ Χάρον νὰ νικήσουν;
7. Ὠχου! τσαί πῶς θὰ κατηῆς (2) τὸν ἔρημον τὸν ἄδη,
ἴποῦ ἴνε ἴψηλὸς ἴσάν τὸ βουνόθ, βαθὺς ἴσάν τὸ πεᾶδι;
8. Τώρα σὲ θέλω νὰ φανῆς, τώρα σὲ θέλω νᾶρτης,
νὰ δῆς τὰ μέσα σκοτεινὰ τσαί τᾶζω μαυρισμένα,
νὰ δῆς τσαί τὰ παιδάτσια σου ἔς τὰ μαῦρα βουττημένα.
9. Ἐγῆμισε αὐλή νερόν τσαί τὸ σουκκάτσιγ χάρτα,
ἔπέρασεν τσ' ἔ τσύρης μου τσ' ἐζήχασεν τὴν πόρτα.
10. Κρίμα ἔς τὸν πολυέλαιον! τὸν εἶγα κρεμμασμένο,
ἔππεσεν τσ' ἔσακκίστησεν, ὅπουταν ἔχακουσμένους.

(1) Πετροβολήσατε. (2) Καταβῆς.

11. Ποῦ νὰ ἴδω βρασιλικόν, νὰ κἀνω μὲν ῥελλοῦκα,
νὰ σταίλω τᾶερράτισι μου τὰ πύα καλά του ῥούγα :
12. Ἐρημα νὰ ῥημάξετε ῥούγα τῆς φοροσιᾶς μου,
ὡς εἶν' ἐ νύγχα σκοτεινή, ἐτσάνεν τσ' ἐ καρδιὰ μου.
13. Ἐ Χάρος θέλει σκότωμα μὲ δῶ' ἀσημέναις μπάλλαϊς,
'ποῦ πῆρεν τὸ παιδάτισι μου ἀπὸ τῆς δρό μ' ἀγκάλαϊς.
14. Ἐ Χάρος θέλει σκότωμα μὲ μαύρους μπαλαριάδες,
ποῦ ξεχωρίζ' ἀντρόνα, παιδιὰ 'ποῦ τῆς μανάδες.
15. Ἐμαύρισές με τὴν καρδιὰ βόσι (1) μὲ τὸ μελάνι,
μὲ μ' (2) μὲ τοῦ Χάρου τὴν πογιά, τσ' ἐ Χάρος θὰ τὴ γιάνη.
16. Ἀναστεινάξω. σκιζ' ἐ γῆ, τσαὶ τσακλατοῦν αἱ πέτραϊς,
τρέφουν τσαὶ τὰ μ' ματάσα μου, ὡς τρέχουν αἱ γολέτραϊς.
17. Δὲν εἶνε κρῖμαν τσ' ἄδικον, τὰ δούλευγα νὰ χάσω ;
τσ' ἄσπρον πουλλάτισι νὰ ἰνῶ. τοὺς οὐρανούς νὰ πιᾶσω :
18. Ἄσπρον τρανταφυλλάτισι μου μὲ τὸρ ῥοδόσταμός σου,
ἐ μαύρη γῆ σὲ σάίρεται, τσ' ἐβῶγω τὸν καμμός σου.
19. Τί μ' ὠφελοῦν τὰ κλάμματα, τί μ' ὠφελοῦν τὰ μαύρα ;
ἐ μαύροι ἀναστενασμοὶ δὲ σβύνουσιν τὴλ λαύρα.
20. Ὡς τὸν ἄδη στεφανόννομαι, μάκτυρας νὰν' ἐ Χάρος,
τσαὶ τὰ σκουλούτσια γιὰ προουσιᾶ, τσ' ἐ μαύρη γῆ κουμπάρος.
21. Ἐσάστισα τσ' ἐλώλλανα, πιᾶστε τσαὶ δῆσετέ με,
ἀπὸ τὸ πλύ ἕψηλό βουνὶ συντροσιᾶξετέ με.
22. Ἐθυμῶμαί το, λυποῦμαι τον, κλαίν' τον τὰ δρό μου 'μάδεια,
τσαὶ καταλοῦμ με τὴν καρδιάν, τσαὶ κἀννον τὴν κουμαδάεια.
23. Ἀπάνω 'ς τὸν καμὸν καμός, 'πάνω 'ς τὸν πόνον πόνος,
γιὰ μᾶς τὸν ἔστειλεν ἐ Θιός τὸρ 'ρετεινὸν τὸ γχρονο.
24. Κρῖμάς σου 'ποῦσου (3) γνωστικός, τσαὶ τ' ἄσκημα 'πορεύτης,
'σάν τὸ κουζάτσι 'ς τὸ βουνόν, ὅπου τὸ πῆνε κλέρτης.
25. Τωράβρα (4) ῥίλιου μυστικόν, τωράβρα 'μπιστεμμένο,
νὰ σταίλω τὴ μ' κνίτσα μου 'πουκᾶμισον πλυμμένο.
26. Τὸ γ Χάρου ἐπκράντσειλα, 'ς τῆς γώραις 'ποῦ ὑρίζει,
τᾶερρα τσαὶ τᾶντρόνα νὰ μὴν τὰ ξεχωρίζη.
27. Μὰ τὸ μανᾶτον τῶνομα, 'σὰθ θὰ τὸ 'ποῦσιν ἄλλοι,
πόνος μὲ πιάννει 'ς τὴν καρδιάν τσαὶ 'ς τὸ σεράλι ζάλλη.
28. Εἶδᾶ σε πάλε, τσ' ἔκαμα δῶ' ὠραις νὰ συνεφέρω,
'σάν τὸ γκαλλὶν ἐρράϊσα. σάν τὸ κἀλάμιν τρέμω.
29. Δὲν ἀθθυμάσαι, μὲ βολὰ 'ποῦ τρώαμεν ἀντάμα :
τώρα λυπᾶσαι τὸ γαρτί, νὰ κἀμῆς ἕνα γράμμα.
30. Ἐπόμειν' ἐ ἀγάπη σου 'ς τὸ μ' μάτι μου ἀσπράδι.
τσαὶ δὲν ἱμπλέπω πύο, νὰ δῶ, μερᾶνε γιόξα βράδου.
31. Ξύπνα, 'ποῦ νὰ μὴν ἔβρεθῆ 'πουκᾶμισον νάλλᾶξης,
'ς τὸ πνῆμαν (5) νὰ μὲθ θυμηθῆς. νὰ βαρνανεστενᾶξῆς.
32. Θαρραῖς, τσ' ἔμουγ γαρούμενη γιὰ κλοκαξιδισμένη,
ἐβῶμ' ἄρ' τὸ παιδάτισι μου θολῆ τσαὶ βουρλωμένη.
33. Καρδιὰ μου θέλει νὰ σφαῖ. τσ' ἐβῶ περησῶ τῆ.
βᾶλλω τσαὶ τὸ σεράτισι μου ἀπ' ὄξω τσαὶ κρετῶ τῆ.
34. Ἐίναν νὰ κλάψω τὰ πολλὰ, τίναν νὰ πῶ τὰ λ' λίχ :
τσαὶ ποῦν νὰ μυρζολογηθῶ τὰ μαύρα μυρζολόγια :

(1) Ὅλι. (2) Μόνον=ἀλλᾶ. (3) Ὅπου ἦσουν. (4) Τώρα ἤδρα, εἶρον.
(5) Μνήμα.

35. Πολλά μου κάμε γύρισμα. πολλά μου, κάμε στρέμμα.
Τσαί πώς να κάμω γύρισμα. τσαί πώς να κάμω στρέμμα.
'πού βίξαν άπου' πάνω μου πέντε βαρκάδες χώνια;
36. Σιά σιά τή τσάππαξ σου. τσαί σιανά τὸ φτωχάρι.
να βγάλῃς τήμ μανίτσάμ μου γερήν άπου τὸν ἄδη.
37. 'Εμοιά μου να μ' ἔδωλλεμ μέσ' ἔς τῶ θεριῶν τῆς βρύσαις,
'σάθ θά διψάσων τὰ θεριά, να κατησὸν να πιούσι,
να ἔρσων το δόλιου μου κορμίν, να τὸ διαμοιραστούσι.
38. 'Σάν έπουρπάταξ, ἔλαμπες, 'σάν ἔστασεξ, ἔμφοραξ,
'σάν ἔρουσου ἔς τὸ σπίτιμ μας, μάνα, χαράν τήν εἶχα.
39. Μάνα, χαράμ, μάνα, χαράμ. μάνα, χαράμ, μάνα!
'μπαινόνουν τσαί ἔβανόνουν τσαί σκουπόδ' ἔς τὸν ἄδη ἔ άντσέλοι.
40. Σέρανταξέριγενον κλουδίν να κάουμειν να ἔμπουμει,
δεν τὸ πιστεύω 'ὅ' ἄλλα μείν να ἔξαναταμωθοῦμει.
41. 'Εθάρρεν' ὡς τὰ λόγια σου πὼς ἦταν τσ' ἔ καρδιά σου.
μὰ ἔσειξαν (1) ἄλλα πνέματμα μέσα τῆς σωτικά σου.
42. Θεέ μου, δός με μείν καρδιάν, ὡσάν τήν πρώτην ἔπουχα,
τὸ πρόσωπόμ μου να χαρῆ, να βάλλω τσ' ἄλλα βούχα.
43. 'Εμάρκαξ τήν ὄψημ μου, τσ' ἔκαψες τήν καρδιάμ μου.
τσ' ἔκαμεις ἕκατόν πηχάξ μέσα ἔς τῆς σωτικά μου.
44. 'Εμοιά μου τσ' ἔ σόρτα μου, τὸ βίξικόμ μου τρία,
τὸν αν ἔθθε (2) μὲ βουθῆ. τἄλλα δεν τἄχω γερία.
45. 'Εμάρκαξ με τήν καρδιάν τσαί δὲ ἔμφορ' ἔ γελάσω.
τόχ χωρισμός σου τὸβ βαρὸν πὼς να τὸν ἔξηγάσω:
46. Να μὴν εἴσειν τήν κόλασην, να μὴν τήν ἔρσοῦμουν.
ἔσκότωννα τή νερότημ μου τσαί δεν τήν ἔλουπούμουν.
47. Ὡ σόρανέ, ἔπουσαι ἔψηλά, στείλει τόχ Χάρον κάπο.
να ἔπαρῃ τὸ κορμάτσμ μου, ἔπου' νεν πηχάξ γεμάτο.
48. Ὡσαις κερσομακρίνονταν τσαί φανερά γελούσιν.
ἔχουν τὸν πόνος ἔς τήν καρδιάν, τσαί δεν τὸ ἔμολούσιν.
49. Κάτῆρα, Χάρε, τσ' ἔπαρε τσ' ἔμείνα τή ψυσίμ μου,
να ρούσιν ἔ πόνου μου τσ' ἔ άνεστενασμοί μου.
50. Ἄπ' ὡσαν ἔγεννήθηκα. μὰ τ' ἔτο βγκανπέξλω,
δεν ἔρπεν εἰς τὸ στόμα μου τῆς ὄρατῆς μου γέλοιο.
51. 'Εβὼ θά ἔπάω ἔς τοὺς νεκρούς, να βονατίσω ἔμπρός τους,
να τοὺς ἔμυλάσω ἔμπιστικά, να ἔνω σύντροφός τους.
52. 'Εβὼ θά ἔπάω ἔς τὰ βουνά. ναἔρω κλαδιά ἔμπλεμμένα,
να στείλω σακετίσματα γιὰ τὰ ζεντεμμένα.
53. Κλαίω δεν ἔχω ἔμφομός, σάν τὸ πουλλί ἔς τὸ δάσο,
μήτε να σ' ἔρηκτώ ἔμπροῶ, μήτε να σὲ ξηγάσω.
54. Φάτέ με ἔψαχα. ρῆτέ με, τσαί βούλλαιξ κί καρίδες,
τσ' ἔβ' άπου τήμ μανίτσάμ μου ν-ἔκοψα τῆς ἔλπίδες.
55. Τί ὄμορφα ἔπου τσαίτσεσαι ἔς τήμ μέσην τῆς γωνιάς σου,
ἔνα ἔνεν τὸ κοσσοῖ σου, ἔπου λείπουν τὰ παιδιά σου.
56. Τἄδέρρα ἔσά θά πουρπατσὸν, τσ' αἰ στράταξ κημαρόνουν.
μ' ἔλάθηξ ἔσάθ θά χωριστὸν, κλαίουν τσαί δὲμ ἔμορώνουν.
57. Τέσσαρα ρύλλ' ἔσ' ἔ καρδιά, τὰ δὲ μ' ἔσαις ἔκαρμένα,
τἄλλα τὰ δὲ μ' ἔξλω λόου μου στέκουνταν μακαμμένα.
58. Δός με, μάνα, τῆς σέρας σου τή μιάξ σου τσαί τήν ἄλλα,
τὸ γάλαξ ἔπου μ' ἔβύζασες, κάε μὲ το γαλάλι.

(1) Ἐκατ' εἶχον. (2) Ἐάν θά.

59. Ἄσπρηαις, γαρῆτε τᾶσπρα σας, γαρῆτε τῆς ἀσπρηαίς σας,
 γιὰτ' ἔρρεσετ' ἐ καρίτσα μου, νὰ κάψῃ τῆς καρδιαίς σας.
60. Ἐβῶ θὲν νὰ τὸν τραουδῶ ἐννεῖα βολαίς τσαι δέικα,
 γιὰτ' ἔρητσεμ μικρὰ μωρὰ. ἔσει τσαι νιὰν γυναικα.
61. Τὸ ῥημελασμένον τὸ ψηφὸν (1), τσαι πῶς θὰ τὸ περάσω ;
 βασιλικὸν νὰ γῶ τὸν νοῦν, πάλι θὲν νὰ τὸ γ γάσω.
62. Ἐύπνα, διαμάντιν τσαι βουμπίν, τσ' ἀγρε τοῦ μαλαμάτου,
 τσ' ἔγω δρῶ λόβρα νὰ σὲ ἴπῳ τοῦ περαπονεμάτου.
63. Θεέ μου, μὴν ἰβρέξεις πιδό, κάε μ' αὐτὴν τῆ γ γάρη.
 τσ' ἔβῶ μὲ τὰ ῥηματάτσα μου ποσιζῶ τὸ γροτᾶρι.
64. Τραντάφυλλον ἐκόπητσε ἀφ' τὴν τρανταφυλλιάμ μας,
 δὲν εἶν' ἀφ' τὴν τρανταφυλλιάμ, μόν' εἶν' ἀφ' τὴν καρδιέμ μας.
65. Σήμερα νὰ ῥηόπουλλον ἐβράην τὸ κλωνίον του.
 φρεῖ φρεάτσιν κότσινον ἴάνω 'ς τὴν τσεφιλίην του.
66. Κλάψετε, ξέναις, γιὰ μιστὸν τσαι γιὰ ἴλημοσύνη.
 τσ' ὄσαις φυλάτε τὸ σταυρόγ γιὰ τὴ χριστιανωσύνη.
67. Ἐ τὴθ θάλασσαν ἄρω τσερὶ, 'ς τὸ τσῶμμαν τὸ λιθάιν,
 τσαι 'ς τὸν ἀφρόν τῆς θάλασσας θὰ κάτσω τὸ φανάρι.
68. Ἐάν τὸ τρεγχόμενον νερόν ἐδιθάης ἀποῦ ἴμπερὸς μου.
 τσαι μὲ 'ς τὴμ μάδιε μ' ἔδωτσε. τσ' ἐθῶμωσσε τὸ φῶς μου.
69. Δὲν τῶλεβᾶ (2), δὲν τῶμπτιζᾶ (3). μὴε ποττε τὸ ἴαφρου.
 νὰ περκολληάρης θάνατον, τσαι νὰ διαβῆς τοῦ γάρου.
70. Μαῦρα θὰ βάλω νὰ φρεῶ, νὰ μὲ θωρεῶν νὰ λείσι.
 τοῦ (δέικα) ἀδεροτίτσα (ἢ μανίτσα ἢ γυναικα) ἴεν. νὰ κάθουνται νὰ κλαῖσι.
71. Ἐάν τὸ βενέτινο φλουρίν ἦταν καρδιέμ μου πρῶτα.
 τῶρα μὲ τὴν ἐμαύρισε, τσ' ὅπου τσ' ἄθ θελής ῥῶτα.
72. Πᾶλ' ἔβαλές σε πικρονοῦς, πᾶλ' ἐννοῖζε γιὰρῆς μου,
 πᾶλ' αἵματοσυλήθητσε τὸ γαίμαν τῆς καρδιέμ μου.
73. Ἐβῶ σὲ θελω νᾶρσεσαι τῆς τρεῖς γεροταίς τὸ γρόνο,
 τῆ γ γεννησιγ γιὰ τὸ Χριστόν, τὰ ρῶτα γιὰ ταριάσμα.
 τσαι τῆμ μεάλην πασκιλῆ γιὰ τὸ Χριστός ἀνέστη.
74. Τὰ σιδεροπανάθουρα τρώουνται μὲ τοὺς γρόνους,
 τσ' ἔβῶ διτσή μουν ἐ καρδιέμ τρώεται μὲ τοὺς πόνοους.
75. Τὰ σίδερα καρφόνουν τα 'ς τοῦ σακχαυῦ τὴν πόρτα,
 βουλλ' ἄρρωστοῦν τσαι γυαίνουσιν τσαι σὺ γαρῆ 'ς τῆς σόρτα.
76. Ἐβῶ θὲν νὰ σὲ καρτερεῶν ὡς τοὺς σακάντα γρόνους,
 θὰ κάμω δυνατὴν καρδιέμ νὰ ταριαντῶ τοὺς πόνοους.
77. Ὅρου γιὰ ὄναμαθ Θεοῦ, βαρεῖα ποῦ νὰ ἀγάπῃ.
 μὴε τὸ σπῆτιμ μὲ γωρεῖ. μὴτ' ὄξο τὸ σουκαῖτσι.
78. Στέκομαι συλλοίζομαι. πῶς νὰ τὸ ὑποφρέω.
 ἴποῦρτε καμμοῦ σου τσ' κῆρέμ με γωρεῖς νὰ τὸν ἰξέρω.
79. Μασχίριμ μαυρομάνικολ λογεῶδ δεικατεσσάρω.
 μεσ' 'ς τὴν καρδιέμ μου τῶμπηξες τσαι δὲν μπορ' 'ὰ τὸ βγάλω.
80. Μασχίριν ἔγω 'ς τὴν καρδιέμ. ποῦ δρῶ μεριαίς τσαι κόβγει.
 γιὰ σύρε μὲ το νὰ σρωῶ. γιὰ βγάλμαε το νὰ γυάνη.
81. Ἐύπνα ῥηότσατον (1) κορμίν τσαι γνοστικὸν τσερῆλι.
 σῆκου τσ' ἀποσαιρέτισε τσ' ἀποτσουμῆθου παλι.
82. Μὰ μὴ ακῶς σου μῆλόμ μου νὰ κόψω νὰ σὲ φάω.
 ὡς ποτε ζοῦσιν τὰ βουνα θελω νὰ σὲ φυλάω.
 (ἢ, ὡς ποτε ζῶ τσ' ἔγω πνοή, θελω νὰ σὲ φυλάω).

(1) Νεκροταφεῖον. (2) Τὸ ἔλεγα. (3) Τὸ ἔλιπίζα. (4) Ὁριστότατον.

83. Δὲν τῶμπτιζα 'ς τοῦ λόσου σου νὰ σὲ νικήσῃ χάρος,
γιατὶ 'ς τὸν κόσμον πουρπατῶ μὲ τὸ 'δικός σου θάρρος.
84. Δέμ' μας ἐξηγωρίζασιν, ἂν ἔρκουνταν τσαὶ μάσι (2),
μὰ 'τσαὶ 'ρπεν προστάη Θεοῦ, τσ' ἔ Θεός νὰ σε φυλάξῃ.
85. Σ' τὸ γῶμαν τοῦ πνημάτου σου θάρτω νὰ βονατίσω.
νὰ ρίξω δάκρυα βουρκαωτά, ἴσως τσαὶ σ' ἀναιστήσω.
86. Ὅς τρέγουσιν τὰ σύννεφα τσαὶ τὸν τσαϊροῦ κλουθοῦσι.
τρέγουν τσαὶ τὰμ' ματάτσια μου, 'σὰθ θὰ σέθ' θυμηθοῦσι.
87. Ποτέ μου δὲν ἐγέλασαν τὰ σείλη μου μὲ κέφι.
γιατὶ θωρῶ τὴν τύσημ' μου τσ' ὄλομ' μὲ καπατρέσει.
88. Δὲν ἤμπορῶ νὰ τῆθ' θωρῶ τὴν νερατζιὰ θλιμμένη,
τόσον νερό 'ς τὴ ρίζαν τῆς, τσαὶ πάλε μαραμμμένη.
89. Ἄ φῶω θέλω τσ' ἀποῦ 'δῶ, νὰ 'πάω 'ς ἄλλον τόπο,
νὰ πάψουν αἱ καταγλωσσυαὶς τσ' αἱ γλώσσαὶς τῶν ἀθρώπω.
90. Ἐβῶ σὲ λέω δὲν ἴξω τὸρ' ῥετεινὸν τὸγ' χρόνο.
γιατ' ἔσυρες τσ' ἐνέσπασες ἀρ' τῆγ' καρδιὰμ' μου κλῶνο.
91. Ἐτσὰ καλὰ 'ποῦ 'κάθουσουν τσ' ἀναπαμμένους 'ποῦσου,
ἤρπεν ἔ χάρος τσ' ἠδύρες σε 'ς τὴν κλίνην 'ποῦ τσοιμουῦσου.
92. Ἄ 'πάω θέλω 'ς τὸ ψηφίν, νὰῦρω ροδιαὶς μὲ ρόδα,
νὰῦρω τσαὶ τὰερφάτσιμ' μου, νὰ τὸ γορτάσω λόγια.
93. Ἐ χάρος ἐπουράσισεν νὰ φτιάσῃ περιβόλι,
νὰ βάλῃ νιαὶς γιὰ λιμονιαὶς τσαὶ νιους γιὰ τσουππαρίσσια,
νὰ βάλῃ τσαὶ μικρὰ μωρὰ βασιλικὰ 'ς τῆς γάστραις.
94. Αὐτὸ τὸ ἔρκμο ψηφίν, 'ποῦ τὸ διπλοπεράσῃ,
βασιλικὸν νᾶσῃ τὸν νοῦν, πάλε θὰ τὸν ἐχάσῃ.
95. Ἐμίσειπεν τὸ γιασεμίν τσαὶ τοῦ βαρσάμου ρίζα,
'ποῦ 'πλώθαμιν τὰ ροῦγὰ μας 'πάνω του τσ' ἐμυρίζα.
96. Σίλιαὶς σιλιάδες τσ' ὄμματα θάλασσαν τσ' ἂν περᾶσω.
μῆτε νὰ σ' ἀρνησῶ 'μπορῶ, μῆτε νὰ σὲ ξηγάσω.
97. Ἐβῶμαι ξένη τσ' ἀρρανή 'ποῦ μάνναν τσ' ἀποῦ τσύρη,
'σάν τὸ καρὰ 'ς τὸ γιαιλλὸγ' χωρὶς καρποσύρη.
98. Ἐ ξενιτεῖα τσ' ἔ ἀρρανεῖα τσ' ἔ πίκρα τοῦ θανάτου.
τὰ τρεῖα 'ς τὸ ζῦν (2) τᾶβαλαν, τσ' ἔ ἀρρανεῖα βαρεῖατου (3).
99. Ἐμίλῃσ' με. τσαὶ δὲς σ' ἔραψαν τὸ στόμας σου μὲ ἀσῆμι.
μῆτε μὲ συριανὴν κλωστήν μῆτε μὲ τ' ἀπρούσουμι.
100. Τσοιμῶμαι σ' ὄνειρεύγομαι, 'ξυπνῶ, 'ς τὸν νοῦμ' μου σ' ἔχω,
θαρρῶ τὸ βαρερορίζικον τσαὶ μὲς 'ς τὸ σπῆτι σ' ἔχω.
101. Βάλλει σε νοῦς μου. βάλλει σε, μὰ τί 'μπορῶ νὰ κάμω;
'ποῦνεν τὰ μίλια σου μακρὰ, τσαὶ δὲν 'μπορῶ ν' ἀλάμνω.
102. Κάμνω νὰ 'πάρ' ἀπειμονήν, κάμνω νὰ μῆμ' μιλήσω,
τσαὶ ἔρημὴ μου ἔ καρδιὰ θέλει νὰ τραουδήσω.
103. Ὅσοθ' βαροῦν τὰ σίδερα, βαροῦν τὰ μαῦρα ροῦγχα.
φοροῦν τα τὰ παιδάτσα σου γιὰ τὸν ἀρζέντην ποῦγαν.
104. Βούλλομ' μου τὸ παράπονον εἶνεν 'ποῦ δὲς σε μπλέπω,
τσ' ἀτῆ μου τὸ θαμμάζομαι, τὸν νοῦμ' μου πῶς τὸν ἔχω.
105. Ὅφου, καμμός σου θὰ μὲ φᾶ', καμμός σου θὰ μὲ πάρῃ,
τσαὶ τὸ γλυκός σου τῶνομα 'ς τὸν ἄδηθ' θὰ μὲ βάλῃ.
106. Ἐβῶμαι 'τσεινο τὸ πουλλίν, ὅποῦ τὸ λὲν τρυόνι,
'ποῦ γάννει τὸ 'ταϊράτσιν του, τσαὶ πρὶ νερόδ' δὲν πίννει.

(1) Μάγοι, γόητες. (2) Ζῦγι 'ς τὸ ζῦγι τᾶβαλαν=τὰ ἐξῆγισαν. (3) Βαρεῖα ἦτο.

107. "Ελα, τσ' ἐνοῦς μου σ' ἐβαλεν, τσαί τὸ κορμί μου τρέμει,
καρδιά μου σέναν ἀπαχ. ψυχή μου σέναν θέλει.
108. "Οντας θέν νά σέθ 'θυμηθῶν, ἀλλήθεα ὄραις ὄραις,
γαϊμαν καθάριον τρέγουσιν τῶν ἐμπαδιῶν μ' αἰ κόραις.
109. "Οντας θέν νά σέθ 'θυμηθῶ 'ς τήν ἐρημίη μου σαρῶση.
βλάη (1) θανάτου μὲ κρατεῖ, ὥστη νά ζήμερῶση.
110. 'Εβῶ γιὰ σέναν ἄρτα δῶ. τσ' ἀλλήθ' δουλεῖθ' δέν εἶχα,
τὰ λόγια σουθ 'θυμήθηκα. τσαί 'μορωμῶδ δέν εἶχα.
111. 'Εμαύρισές με τήν καρδιάν. κακὰ ψυχρὰ τσ' ἄ γιάνη,
'σάθ θά πεθάνω, 'ς τοὺς νεκροὺς ἄς μὴ βρεθῆ βοτάνι.
112. Τσ' ἄ θά πεθάνω. τὸ χρωστῶ, τσ' ἄ ζήσω, πόρξιν (2) τῶγω,
ὅτον (3) τὸ γελαστῆν ντουνηῖν ἀνάστη δέν τὸν ἔγω.
113. 'Εθῶν (4) τὸ δῶ 'ς τὸν νύπνομ μου. ἤθελα ξεψύσῃσω,
τώρα θωρῶ το 'ς τὰ ζυπνά. πῶς νά τὸ ταχυντήσω;
114. 'Εβῶ 'θελα νά βρῖσκουμαι 'σέ μὲτ' σπήλητ' σκοτῶδι,
τσαί δάκρυα ποῦ τὰμ 'μάδεα μου νά τρέγουν πρῶι βραδυ.
115. 'Α πάρω θέλω τὰ βουνά, νά 'κολληθῶ τὸν νήλιω,
νὰ πᾶ' νά ἔρω τήν τύσημ μου 'σέ μαυρισμένο σπήλητ'.
116. 'Επῆρα τήν ἀπούρασιν. ὡσάν τὸδ διακουνηῖρη,
ὅπου τὸδ δύνον τὸ ψωμίν. τσαί 'ς ἀλλήν πόρταν πάει.
117. Ποῦς ἦταν, 'ποῦ 'πουράσιεν τσ' ἤμπεμ μὲσ' 'ς τὸμ παξέμ μας,
τσ' ἐκοψεν τὸ τραντάφυλλον τὸ καλιώττερόμ μας;
118. 'Πορτα νά σ' εὔρω τσ' ἔς σ' εὔρα, τσαί νά σέ δῶ τσ' ἔσέ 'δα.
κρέμα 'ς τὸν κόπον πῶσυρα, τσαί τὸν καμμόν 'ποῦ πῆρα.
119. Εἰδὰ σε τσ' ἐξισπάστηκα, τσ' ἐκόλλησα 'ς τὸν τοῖχο,
τσ' ἔχασα τὰ τρακούδια μου 'ποῦθελ' ἄ τραουδήσω.
120. Μάνα μου, δέντρον πῶππεσεμ, μάνα μου, τσυπαρίσαι,
τσ' ἐ ἀκούη του θάκουστῆ 'ς ἀνατολήν τσαί δύση.
121. 'Αποῦ μακρὰ γνωρίζεσαι, βασιλικῶ κλωνάρι,
μ' ἂν ἦσουν τσαί βαρεῖ ἄρωστος, παλ' ἔσεις την τήλ χάρη.
122. 'Εσεῖσαι 'ποῦ 'κυσήστησες, Χάροντα δέφ φράσαι.
γρετ' εἶν' τὰ σπιδια σου 'ψηλά, τσ' ἀτός σου παλληκάρη:
123. Δέθ θέλω πάρα μὲτ' βολάν νά νεχτοπαραδέρω.
τσαί διάσφρον νά μὴν ἔχω. μόν' τὸ καμμόν νά πέρω.
124. Αὐτὸ τὸ ἔρημο ψηρὶ 'ποῦ νά ἤμισ' (5) ὄρμάνι,
γρετ' ἔκαμειν τὰ μέσα μου μαῦρα 'σάν τὸ μελάνι.
125. Αὐτὸ τὸ ἔρημο ψηρὶ γαῖμαθ θά τὸ ποτίσω,
νά ζισπαστῆ κορίτσα μου (ἢ ἄλλος τις), νᾶρτη τὰ 'μπρός ἐπίσω.
126. "Αν εἰσαιρ βέμαν πόοτις (6), νά πᾶ' νά βεμπατίσω.
τσαί 'ς ἓνα σπήλητ' σκοτεινόν τὰ δάκρυα μου νά χύσω.
127. 'Εβῶλεα ἀγάπη σου νά γένη περιβόλι,
κὰ κάμη δέντρον τσαί καρπόν. νά μᾶς ζουλεῦγουν ὄλοι.
128. 'Αγάπη σου τσ' ἀγάπη μου σκοινίν ἦταν τσ' ἐκόπη,
δέντρον τσ' ἐξερριζώθησεν. τσ' ἐπόμειναν ἐ τόποι.
129. Ποῦ θά σε δ' ἄλλη μὲτ' βολάν, τσαί ποῦ θά σέ 'μιλήσω,
τσαί ποῦ θά κάτσ' ἀντάμα σου νά σέ γλυκοφιλήσω;
130. Εἶσες τὰ σπιδια τὰ 'ψηλά. εἶσες τσαί τὸν ἀγέρα,
εἶσες τσαί τὸ σαριετισμῶ 'ς τὰ σειλη τσαί 'ς τὸ στόμα.

(1) Βλάη. (2) Λεξ. τουρκ. χρέος. (3) Τοῦτο. (4) Ἐάν θά. (5) Γεμίση, πληρωθῆ. (6) Πουθενά, ποῦ.

131. Ξέρεις πότε θά σ' ἀρνηστώ, πότε θά σέ ζητάσω:
'σάθ' θά με βάλουν τὸ σταυρὸν τῆμ' μάδιχα μου νὰ κλείσω.
132. Ἀνάμενε τσ' ἀνάμενε, τσ' ἀκόμα νάναμένο,
ἐρίνην ἐ καρδιέτσα μου σφουγγάριν τρυπημένο,
133. Ὅταν τὸ σφουγγάριν τοῦ γυαλλοῦ τὸ σίλιοτρυπημένο,
ἔγω παραπονέματα τσαί λόγια νὰ σέ λέω.
134. Βαρέθηκα νὰ τραουδῶ, τσαί ντρέπομαι νὰ κλαίω,
τὸ ῥημιασμένον τὸ ψηφὶν τραουδίχα νὰ τὸ λέω.
135. Ἐβ' ἀαπῶ σ', ὡς ἀαπῶν ἐ μέλισσα τὸ μέλι,
μὰ σ' ἀαπῶς με δίνωμα, τσαί παῖός Θεός τὸ θέλει.
136. Τσαί, Παναγιᾶ μου, νὰ φανῆ τοῦ Χάρου τὸ καραί,
νὰ τρέξουμ μάναις γιὰ παιδιᾶ. τσαί ἀερφαίς γι' ἀέρφρα,
νὰ τρέξουν τσ' αἱ νοικοκυραίς γιὰ τοὺς νοικοκυρούς τους.
137. Μὰ ἔως σάθ' θά σέθ' θυμηθῶ, ὀρθή 'μαι τσαί καθίζω,
τσ' ἀνοιῶ τῆμ' ποδιέτσαμ μου, τσαί δάκρρα τῆγ γημίζω.
138. Ἄταν (1) νὰ μὴν ἐλρώθασιν τὰ ἔρημά μου δάκρρα,
ἔβαλλα τσ' ἔγεμπά σέ τα 'ς τοῦ μαντηλιῦ τὴν ἄκρα.
139. Ἦάνω 'ς τὰφροτὸμ μάρμαροθ θάν νὰ βαροπατήσω,
τὴν νύοτῆμ μου γιὰλ' λῶου σου θέν νὰ τὴν καπαλῶσω.
140. Ἄ τῶξερρα τσ' ἐγάπας με, νὰ γίνω μαγιστσίρι (2),
νὰ τσαίωμαι 'ς τὸ μνημάς σου σειμῶναγ καλουτσαίρι.
141. Ἄ τῶξερρα, λεθέντι μου, πῶς ἤθελ' ἄ μισέψης,
μάγι' ἀκαμνα τὸγ Χάρονταν τσαί τὸν τσαίρον νὰ στρέψης.
142. Κρίμα 'ς τὴν ἐνωσύνης σου (3) τσαί 'ς τὴν παλληκαριᾶς σου.
πῶς δὲν τὸν ἐδυνάστησες τὸν πόνον τῆς καρδιᾶς σου.
143. Ἦουραπάτιες τσ' ἔτριζεν ἐ γῆς, τσ' ἐσπάρασεν τὸ γῶμα,
ἀπὸ τὸ συγαλιῦσμαν τσ' ἀφ' τὸ πολλὸν τὸ διῶμα.
144. Πέτραθ' θά κάμω τὴν καρδιάν τσαί θά ζωστῶ τὸβ βᾶτο,
νὰ παγιαντήσω τὸν καμὸν, νὰ μίμ με ρίξῃ κάτω.
145. Τώρα 'φουεν ἐ δόξα μου, τώρα 'φικεν τσ' ἐ τιμή μου,
ἔφουεν τσ' ἐ καρῶνά μου ἀπὸ τὴν σεφαλίμ μου.
146. Ἐβῶχ' σε 'ς τὸ σέριμ μου, δρόσομ με τὴ λεθάντα,
τσαί πᾶνω 'ς τὸ σεφαλίμ μου καρῶναμ με δεικνάντιχα.
147. Ἐξέρανεν τὸ λασμαρίν (4), 'πᾶει τὸ τσουπκαίσι,
τσαί δὲν ἐπόμεινεν καμμιὰ νὰ μᾶς παρθησῆσῃ.
148. Τ' ἔσαι τὸ λουλλουδάτσιμ μου, τσαί στέτσει μαραμμένο:
ἐ μᾶνα του τὸ 'πότισε νερόφ φαρματσέμένο.
149. Λεάζω σε (5), λεάζεις με, δὲ μπόρ' ἄ σέ χορτάσω,
ἀφ' τὸν καμὸς σου τὸν πολλὸν τὸν νοῦμ μου θέν νὰ χᾶσω.
150. Σήλωσε τὰ ματάτσα σου, τσαί δὲς μ' ἀγάλι. 'γάλι.
τσ' ἄδ' δὲς σ' ἀρέσω, ῥήχα μου, χαμηλωσέ τα πάλι.
151. Ἐνέσπασές με τὴν καρδιάν, τσαί μ' ἔρριξες 'ς τὸ στρώμμα.
ὡς ἀνεσποῦσιν τὸ δεντρίν, τσαίπ πεῖφτει 'πᾶ 'ς τὸ γῶμα.
152. Χωρίς τρουμουῦλλαν τρουμουῦλλῶ, χωρίς φῶου φοῶμα,
τσαί χωρίς πονοτσέφαλον τὴν σεφαλίπ πονῶ τη.
153. Ἄφ φύης, ἄμε 'ς τὸ καλὸν τσαί 'ς τὴν καλὴν τὴν ὦρα.
τσαί νὰ ἡμίσ' ἐ στράτα σου τραντάφυλλα τσαί ῥόδα.
254. Αὐτὸν τῆς γῶρας τὸ γυατρό, Θεέ μου, δός του, δός του
μειν πιστολιάν 'πὸν πίσω του, τσ' ἐ μπάλλα ν' ἄβηγ' μπρός του.

(1) Νὰ ἦτο. (2) Μαγική λαμπάς. (3) Νεωσύνη, νεότης. (4) Ἠδύσομος. (5) Λο-
γαζέω, βλέπω, παρατηρῶ, προσδλέπω.

155. Ἐμίσηψες, τσαί μ' ἄφρητσες τρία κανιὰ φαρμάτσι,
νὰ νίθγωμαι κάθε πωρνὸ νὰ πίνω τσαίλ' λιάτσι (1).
156. Τσαί τὰ τραουδία λόγια ἴνεμ, μὲ ἄνεμος τὰ παίρνει.
τὸ ἔτσιενη ποῦ τὰ τραουδῶ, ἐλαύρα τὴν πορνέει.
157. Ἡεθώμησά σε νὰ σὲ δῶ ἄνε μῆλον, ἄνε ἀππίδι,
ἄνε ἀναμένει μάνα γυλόν, νῆρετ' ἀποῦ τὸ ταξείδι.
158. Ἄδ δῶτσες γρωμιά (2) ἔς τὴ γῆν, τσαί γλώσσα νὰ μιλήσης,
δὸς το χαμάριμα, δὸς μὲ τον (ἦ τὴν), ὄσα τσ' ἄνε ἄμπόρσης.
159. Τσαί μὴν τὸν πῆς, πῶς φλιόμα (3), γιὰ πῶς παραπονιῶμαι,
μόν' ἴπες τον πῶς τὸν καρτερῶ, τσαί πῶς τὸν ἀναμένω.
160. Μικρίτσα ἴνεμ ἐ παμπασιά, τσαί πῶς θὰ τὴν κλαδέψη;
μικρὰ ἴνεμ τὰ παιδάτσα σου, τσαί ποῖός θεὸς νὰ τὰ θρεῖψη;
161. Ὡ καυμένη ζιζιριά, ἐγύραν τὰ κλωνιά σου,
ἀφ' τὸ ψηρὶν ἴσα μ' ἐδῶν ἔρσετ' ἐ μυρωδιὰ σου.
162. Πῶς θὰ κουτίσ' (4) ἐ μαύρη γῆ, τὸ θεριγωμένον γῶμα.
νὰ φάη σείλη κότσινά τσαί ζαχαρένο στόμα;
163. Νοῦς μου καράβη γίνεται τσ' ἄρμενον τσ' ἄρμενίζει,
ἴπάνω ἔς τὸ ἔρημο ψηρὶν ἴπαιε τσαί τριυλιζέει (5).
164. Ἰσάν τὴν καμπάναν τῆς Σουριῆς, φωνή μου, νὰ λαλήσης,
νὰ ἴπῆς ἔς τὴν κορίτσάμ μου, νὰ μὲ τῆς σαριετίσης.
165. Νῆταν τὰ μιλιὰ πιά κοντά, τσαί τὰ κοντὰ μιά πῆση (6),
νὰ μιλιῶν τὸ παιδάτσιμ μου (ἦ . . .) τσαί νὰ μ' ἐπολοήθη.
166. Ποῖός εἶνεμ ποῦ σὲ τῆκαμεν τὰ μάγια ἔς τὸ φεγγάρι,
τσ' ἔλθωσεν τὸ κορμάτσις σου ἴπάνω ἔς τὸ μαξέλλαρι;
167. Βούλλαις τῆς κί εἰτόνισσαις νὰ περιμαδευτήτε,
ἔς τὴμ μέσην νὰ τῆς βάλετε τσαί νὰ τὴν τραουδῆτε
(ἦ, καρῶνῃν νὰ τὴν κάμετε τσαί νὰ τὴν προσκονῆτε).
168. Ποῦ ναῦρω Παρμπαριῆς χαρτίν τσαί πίνωμ μαγιωμένη,
νὰ γράψω τὴν τρακτουργιάν (7), ποῦ μ' ἔσαις κλωμένη.
169. Ἐναθθεμάτσια τὸν νοῦν, τὰ σέριεα κατῆθόρου (8),
ποῦ δές σε σριγογκάλλιασα ἔνεμ τσακρὸν ποῦ ἴμπόρου.
170. Ὡ ὕστερνέ μου λούσμέ, νὰ σὲ ἴχα τσ' ἀποῦ πρῶτα,
νὰ κάμω προύντσενά κλειδιά τσαί σιδερένιαν πόρτα.
171. Ἄλλο δὲλ λιμεντόρμα, μόνον τὸ ῥιζικόμ μου.
ὅ.τι μὲ κάμν' ἐ μισρὰ μου, δέμ μὲ τὸ κάμν' ὄχτρος μου.
172. Νῆταν ἐ γῆς καριαφωτή, νῆσε τσαί παναθύριε,
νῆτσουβγα νὰ σὲ θῶρηνα ἔς τὰμ μάδια τσαί ἔς τὰ φουδία.
173. Νῆ ἴσεν ἐ οὔρανός σκαλιὰ τσαί νῆταν ἀσημένα,
ν' ἀνηθοκατηβαίνωμεν τὰ δρό τ' ἀγαπημένα.
174. Ἐφῆαν τσ' ἐκιδῆσαμ μας, μιλιά μου βαρζαμάπη,
τῶρα ποῦ ἔηλωρίσαμεν, ἄς κάμουσι ῥαχάτι.
175. Νῆ φά' σκουριῆ τὰ ροῦγά τους, τσ' ἀρχιγῆ τὰ μαλιὰ τους,
νὰ κάτση μαύρη συμουγλιὰ ἔς τὰ καμαρόφουδῆ τους.
176. Βούλλαις μὲ λέν, ἀρνήστου τον τσ' ἀπαλησιμόνησέ το.
μὰ βῶ καρδιά μου λείει με, Χριστέ, φανέρωσ' μὲ το.
177. Ἐμέναν τὸ παιδάτσιμ μου μέλιν ἐτῆζέμ μας,
τῆς πικροδάφνης τὸ ζουμίν ὕστερα ἴπότισέ μας.

(1) Ὀλιγάκι. (2) Γνωριμάκιν. (3) Θλιόδομαι, λυποῦμαι. (4) Τολμήση.
(5) Τριγοριῆ. (6) Πήλη, πῆλμος. (7) Τρακτουργιάν, τὸ μέγα κακόν. (8) Κατη-
γόρου.

178. Κάθε δεκαπεντάωστον τῆς Παναγῆς λοῦται (1).
ποῖα γάννει τὸ παιδάτσιν τῆς τσαί δὲμ μυρολοῦται.
179. Ἄν κάμω ἕμεραις νὰ σὲ ἴδω γιὰ ἔντεκα γιὰ δέκα.
ἄς πᾶσιν νὰ μὲ θάψουσι ἔς τὰ πνήματα τὰ βραϊκά (2).
180. Ἐναν πουλάτσιν τὴν ἀγῆν ἐκλαίει λυπημένα,
γιὰτ' ἦταν ἡ φωλιὰ μικρὴ τσαί τὰ φτερά κομμένα.
181. Τσαί τὰ τραουδέα λόγια ν' ἐνεν, καρδιαίς παρηγοροῦσι.
ἴσιν τοὺς νεκροὺς ποῦ καρτεροῦν, παράδεισον νὰ δούσι.
182. Τίμ μάδρα ν' ἐν ποῦ δὲθ θωροῦν τσαί τὰ δικά μου κλαῖσι.
Τί σείλη ν' ἐν ποῦ δὲμ ἕμιλῶν τσ' ἐβῶ στάζουρ φαρυμάτσι.
183. Λαμπρῆς τσερι δὲν ἐπίασα μὴ ἄρ' τὰ βάγια πῆρα,
τσ' ἄρ' τὴν κορίτσαν (ἢ τὸ παιδάτσιν) ἕρω γλεπα, γολαίς τσαί δάκρυα πῆρα.
184. Θεέ μου, δός με μιὰν καρδιάν, ὡς ἔδωσες τὴν πέτρα,
ὡς ἔδωσες τὴν πέρικα χρουσᾶ φτερά, τσ' ἐπέτα.
185. Νὰ πέτουν τσαί νὰ πῆαινα ἄνω ἔς τὸν ἄϊ Γεώργη,
ἄ ἴδω τὸ μῆλομ μ' ἄν ἄθῆ, τὸ τσίτρομ μ' ἄμ μυρίζη,
ἄ ἴδω τσαί τὸ παιδάτσιμ μου, ποῖα βρῶση τὸ ποτίζει.
186. Καλή σου τσαί καλὰ νὰ πᾶς, τσαί ἔς τὰ καλὰ νὰ πᾶς,
ἄ δώτση Πέτρος τὰ κλειδιὰ τσ' ἐ Παῦλος τ' ἀντικλειδιὰ.
ν' ἀνοιξοῦν τὸ παράδεισον, τσαί μέσα νὰ σὲ βάλου.
187. Συγχωρεμένη νᾶν ἐ γῆ, π' ἄ φάη τὸ κορμὶς σου,
τσαί μέσα ἔς τὸν παράδεισον νὰ πᾶη ἐ ψυχή σου.
188. Χρυσέ μου φτερουδένι ἄγδέ, τσαί σὺ, γλυκόμ μ' ἄδόνι,
ὡς τὸ πωρονὸν νὰ τραουδῶ, δὲμ μὲ περνοῦν ἐ πόνοι.
189. Σὺ κόρη μ' ἀποῦ τὸ ψηρὶν τσ' ἐβῶ ποῦ τὰ χωράφρα.
ἐσὺ βαστᾶς βασιλικὸν τσ' ἐβῶ ζερὴν τῆγ γάστρα.
190. Βῶ ἔς τὴλ λαλιὰς σου λαχταρῶ, τσαί ἔς τῶνομάς σου ἄμῶνω (3),
τὴν ἐμιλιὰς σου νὰ ἄροικῶ, τσ' ἐτσεινο σῶννει μῶνο.
τὸν ἀπατός σου δὲθ θωρῶ, κλαίω τσαί δὲμ ἄρονονω.
191. Ἐς τὸ ῥημασμένον τὸ ψηρὶθ θὰ πᾶ νὰ κάμω τέντα,
νᾶθῆ τσαί τὸ παιδάτσιμ μου, νὰ κάουμιν κουθέντα.
192. Ἐναν τοῦ κοράκου τὰ φτερά εἶν' ἐ καρδιὰ μου μέσα,
ἐσὺ μὲ τὴν ἐμαύρισε. χρυσή μου παρμαρέσα.
193. Ὡς τρέσει τὸ θαλὸν νερὸ βαθειά, τσ' ἐν ἀροικιέται,
ἐτσᾶ νὰ τρέξῃ τῶμά τῆς (4), πῶσει μάναν τσ' ἀρνιέται.
194. Τὸ δέντρον ὅπου ἕσπασες μέσ' ἀποῦ τὴν καρδιάμ μου.
ἴσὲ ποιὰν ἀλλὴν τὸ φύτεψες. ἴσὲ τούνοὺς περιβόλι;
Μητέ ἔς ἀλλὴν τὸ φύτεψα, μητέ ἴσὲ περιβόλι.
ἐρύτεψά το ἔς τὸ ψηρὶν, τσαί στέτσι μαρκαμμένο.
195. Ἐμπω τὸ τᾶεργάτσιμ μου τὸ γαῖμαμ μ' ἀξίγαλι (5).
νὰ τᾶναγνώση, τσαί νὰ δῆ τῆς μάνας του τὸ γάλι.
196. Ἐμίσεψ' ἐ κορίτσα μου μὲ βουλλὰ τῆς τὰ ἄθῆ,
τσαί δὲμ μᾶς ἐπαράντσειλεν τὸμ μῆναν ποῦ θὲν νᾶρτη.
197. Ἐγείρασιν τὰ πόδια σου, ἐγύρα τσ' αἰ ἀλλιαίς σου,
μαῦροι καπνοὶ ποῦ βγαίνουσιν ἄρ' τὰ πανάθυρά σου.
198. Ἄ πάω θέλω ἔς τὸ βουνόν, ναῦρω σελῶνας (6) γαῖμα,
γιὰ νὰ τὸ πιῶ, νὰ μὲ διαβοῦν ἐ πόνοι μου τσ' ἐ λούρα.
199. Ἐμπεν τὸ στᾶρι ἔς τὸ σινίν, ἔμπασεν τσ' αἰ σταφίδες,
τσ' ἐβ' ἀποῦ τὴν κορίτσαμ μου ἐκοψα τῆς ἐλπιδες.

(1) Βλέπει, σκοπεῖ. (2) Ἑβραϊκά. (3) Ἄμῶνω=ὀμῶ, ὀμῶ. (4) Τὸ αἶμα.
(5) Αἶξ, τουρκ.=ἀναφορὰ ἱκετευτικῆ. (6) Νελώνης.

200. Ἐγὼ δρῶ μῆνες νὰ σὲ ἴδῶ, τί γλήθορα ἑπεράσα;
τὰ ἔηνχαν τὰ μέσα μου ἄν καλεῖσθαι βῆσα.
201. Κόρη μ', ἀπὸ τῆρ φουντάς σου, κόψε μ' ἔναντιοσάτσι (1),
γὰ νὰ σκουπῶ τὰ σείλη μου, νὰ φεύγη τὸ φαρυμάτσι.
202. Πουλλάτσιμ μου τοῦ ποταμοῦ, τὸ ἄδνιμ μου τοῦ κάμπου.
ἔντα νεν ἑπὸ ἑκατάλαβα τοὺς χρόνους ἑπὸ σ' ἐγάπουν;
203. Ἐκαμές με τὸ ἑξώστηκα τρεῖς σόρταϊς τὸ μολύδι.
τὸ ἑπέρασε, νοστίστα μου, ἀπὸ τὸ δαχτυλίδι.
204. Πάνω ἔς τὸ ἔρημο ψηφίθ θὰ κάμω κλιντιρίμι (2).
γὰ νὰ φεύγη τὸ παιδάτσιμ μου, νὰ κάμη παναύρι.
205. Νᾶχα μὲ μ' μάννα μπειστικιά, μὲν ἀερφίλ λυπήτρα,
νὰ ἄρ' ἀπὸ τὸν πόνομ μου, νὰ πεῖ ἑπὸ τὸν καμῶμ μου,
νὰ κάτση μὲ βαθελάν αὐγάν ἑπάνω ἔς τὸ παναύρι,
νὰ κάμ' αὐόρους νὰ σρακοῦν, κορίτσια νὰ πλαντάξου,
νὰ κάμη τοὺς γεολιτάσιδους (ἢ τῆς γειτόνισσας) ἀδείπνητους
(ἢ . . . τας) νὰ πέσου.
206. Ἐθῶδα μάννα τὸ ἑπλυνεν. εἶδ' ἀερρήν τὸ ἑλούστη,
εἶδα κελήν παλληκαροῦ τσαι ἔς τὸ γχορὸν ἐκράται.
207. Αἱ μάννας αἱ ψωμματαρξιάς, τὸ αἱ ἀερραῖς ἀρνήστρας,
τὸ ἑ μάννα τοῦ παλληκαροῦ ψωμματαρξιά μελίη.
208. Ἐμίσειψες, τὸ ἑ γειτονιάν ἐγίνθη ρημονήσσι,
ἔλα, πουλίμ μου, μπρόαλε, πάλε νὰ νοστιμίση.
209. Ζαχαροζυμωμένε (ἢ . . . η) μου μελίμ με τῆ γλυκάδα,
σαρυμάτσα ἑπὸ μ' ἐπότισες ὕτην τὴν ἐβδομάδα.
210. Μελαχρενῶμ μου πρόσωπος, σὰρ βίχταις κοτσινάδι,
ἀπεθαμμένοι τσαι νεκροὶ σηκόνοντ' ἀρ' τὸν ἄδη.
211. Μέσα σὲ σίλιαϊς νὰ σὲ ἴδῶ, μέσα σὲ δρῶ σιλιγῶδες,
γρωνίζω τὸ κορυμάτσι σου-ν ἀπὸ τῆς νοστιμάδες.

**Ὅταν ἀνοίγηται τάφος καὶ ἐξορῶσονται τὰ ὄστα
τινος, οἱ συγγενεῖς τοῦτου ἔδουσι ταῦτα.**

212. Ὁγγου, τρουμουῖλλα με κρατᾶ, ζάλλημ μελίην ἔγω,
ἀπεθαμμένη γὰ νεκρὴν ἄν εἶμαι, δὲν κατέγω.
213. Ἐγουν τσαιρόν τὰμ ἑμάδα μου, νὰ δούσιν τὰ δικά σου,
μ' ἀλήθεια πὸ τὸ στόμαμ μου δὲλ λείπει τῶνομάς σου.
214. Ἐγὼ ζαμάνιν νὰ τὰ ἴδῶ τὰμ ἑμάδα τὰ μελίη.
τσαι τῶρα ἔρητα τὸ εἶδα τὰ ζακαροκημένα.
215. Ἀνοιξὲ γῆς, κατᾶψε με, τσαι σκέπασέ με γῶμα,
γὰ ποιὰρ φορηθῆ δὲμ με ἑμιλᾶ τὸ ζαχαρένο στόμα;
216. Ἐγὼ τσαιρόν πὸ σ' ἀπαῶ. νὰ σ' ἀρηθῶ δὲν κάμνει.
ἄς κόψουν τὸ τσεφάλιμ μου ὠζᾶν τὸν αἱ Γυάννη.
217. Δὲν τὸν ἀρνωῶμ τὸ σταυρόν, πὸ ἑφίλησα τὰ Φῶτα,
εἶθῶ νὰ σ' ἀπαῶ θέλω πὲ ἀλλῆ ἄπὸ τὰ πρώτα.
218. Ἄβου τὴν ἀσημόπετραν ἐρράισεν κουμμάτι.
ἔθῶ θᾶρωμα ἔς τὸ πνήμάς σου νὰ μή γαλ' ἑ ἀράπη.
219. Δαχτυλιδάτσιμ μου χρουσόν, ἑπάνω με τῆθ θεόπη.
ἔν ἐξήσες, νὰ τῆ γαρῆς τὴν ἀριθῆς σου νοτόη.
220. Ἐντα τὸ θέλω νᾶρωμα, νὰ νεγτοπαρᾶδέρνω,
τσαι διᾶφορον νὰ μὴν ἔγω, μόν τὸν καμῶν νὰ παίρνω;

(1) Κροστόν. (2) Δεξ. τουρκ. = λιθόστρωμα.

221. Μαῦρος ἀέρας τσαί πικρός μέ ῥταν ἐφές τὸ βράδν,
 ἔ κρινός μου τὸν ἔστειλεν ἄπὸν μέσ' ἀπὸν τὸν ἄδν.
 222. Ἄνοιξέ, γῆς, τὸν πάφου μου τσαί δέχτου τὸ καρμύ μου,
 νά ἴχνουσι ἐ πόνου μου τσ' ἔ ἀναστεναμοί μου.

**"Όταν χῆρός τις στέφεται, αἱ συγγενεῖς τῆς πρώτης
 συζύγου κλαίουσαι λέγουσι τὰ ἑξῆς :**

223. Τὸν ἄντρας σου ἴπαντρεύουσι τσαί μέ παρηθοροῦσι,
 τσ' ὅσπν παρηθοριᾶν ἔχω, τόσον καλὸν νά ἴδουσι.
 224. Ἐρητσες τῆρ φαμίλιας σου ἔ τὸν κάμπον ἠμπλασμένη,
 τσαί πουρπατῆ σιᾶ σιᾶ τσαί καταφρενεμένη.
 225. Ἐ τὸ ῥημισμένον τὸ ψηφίθ θά π'ά νά χτίσωκ κισόμπια (1),
 γιᾶ νά ξεστρέψω τὸ νερό ἄμπρός ἔ τὴν ἄγιά Μαρίνα,
 γιᾶ νά λουστοῦν αἱ ἄλουσταις, νά πλυῦν αἱ διψασμένας,
 νά πλύνουσι τὰ ῥοῦγά τους αἱ κακορρουπωμένας.
 226. Γατάνιν ἔχω ἔ τὸ μπλεχτήν τσαί γουναρι ἔ τὸρ ῥάφτη,
 τσαί νυφροπούλλα ἔ τὸ ψηφίν, τσαί καρτερω τὴν νάφτη.
 227. Ἐλ', ἄλουστῆ μου, νά λουστῆς, τσ' ἀνάλαχτή μ', ν' ἀλλάξῆς,
 τσαί πολλορρουπωμένη μου, τὰ ῥοῦγά σου ν' ἀλλάξῆς.
 228. Παρκασειγή μου (2). λούσ' μέ τη, σάατο μ', ἀλλάξέ τη.
 τσαί σερεξατσῆ, πωρνόν πωρνὸ φέρ' τηρ, φανέρωσ' μέ τη.
 229. Κάμνω δὲν κάμνω γράμματα, γράφω δὲ γράφω γράμμα,
 ἔ μάνα μου δὲν ἔρσεται, νάνε ἔ τὸν κόσμο θάμμα.

ΣΤ'. ΔΗΜΩΔΗ ΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

ἁδόμενα μεγαλοφώνως ὑπὸ τῶν παίδων, πορευομένων εἰς τοὺς βουνούς
 πρὸς συλλογὴν εὐωδῶν βοτανίων διὰ τὸ λουτρὸν τοῦ γαμβροῦ
 καὶ τῆς νύμφης.

1. Ἄπὸν τὰ βοτάνια (ἢ πετένια) πέφτω, πέφτω γιᾶ νά σκοτωθῶ,
 τσ' ἔ ἀγάπη μου φωνάζει, πιάστετέ το γιᾶ τὸ Θεό.
2. Ἐβγ' ἀπὸν τὸ παναθύριν, ἄλυτση μουσουκαρριά,
 νά μέ σθύσης τὸ καρδούριν. πῶχω μέσα ἔ τὴν καρδιά.
3. Μιᾶ φρεᾶδα καταίνει ἀπὸν τὴν Ἀμεριστή,
 τῆθ βασιλίσσαν νά πάρε, μέ τὸθ βασιλιᾶ μάζι.
4. Μέ τὰμ μάδρα μου τὴν εἶδα, ἴπὸν ἀτῆθ ἔ τὸ ἴγαλλό,
 εἶσεμ μῆλα ἔ τὸ μαντήλιν τσαί φλουράτσα ἔ τὸλ λαϊμό.
5. Ἄψε, κόρη, τὸ φανάριν τσαί κατήθα ἔ τὸ ἴγαλλό,
 λύσε μας τὸ παλαμάριν, τσ' ἄμε, κόρη, ἔ τὸ καλλό.

"Όταν ξυρίζηται ὁ γαμβρός.

6. Νάχα ξουράρα φιλντισι, νερόν ἀπὸν τὴν Πάρο,
 νά περιπερίσω τὸν γαμπρόμ μαζίμ μέ τὸν κουμπάρο.
7. Περιπέρη, τὰ ξουράρα σου νά τὰ μαλαμματώσης,
 νά περιπερίσης τὸν γαμπρόν, νά μὴν τὸ γαιματώσης.

(1) Ὁλετός. (2) Παρκασειήν.

"Όταν στολέζηται ὁ γαμβρός-

8. Ἄντσέλοι σὲ ἱστορίσασιν νύχταν, μὲ τὸ φεγγάριον.
τὰ εἰνὴς ἄσπρος τσαὶ λαμπρός ἴσάν τὸ μαργαριτάρην.
9. Γαμπρέ μου, πλούσιος νὰ ἴνῃς τσαὶ πλούσιος νὰ ἐράσῃς (1),
τσαὶ μέσ' ἔς τ'ἀρμονολογίς σου δούλους τσαὶ δούλους νάσῃς.
10. Ἐσὲμ μάννα δὲς σ' ἔκαμεν, τσύρης δὲς σ' ἐγεννήσε.
ἄντσελος ἄφ' τοὺς οὐρανοὺς ἐβάσταν τσ' ἐρριζές σε.
11. Μέσα ἔς τὸ μουσουκάρυδον ἔχω γαμπρὸν κρυμμένο.
μὲ τοὺς ἄθθους τῆς λιμονιᾶς τὸν ἔχω σκεπασμένο.

"Όταν στολέζηται ἡ νύμφη-

12. Ἄντσέλοι σὲ ἱστορίσασιν τσ' ἄγιοι σὲ ἔζωγραφῆσαν,
τσαὶ μέσ' ἔς τὸ γαῖμαν τοῦ λαοῦ τὰ σείλη σου βουττήσαν.
13. Καθρέφτης Ἀλεξαντριανός εἶνεν τὸ πρόσωπός σου,
τσαὶ ἴσάν ἑλληνικὸ σπαθὶν τὸ κμαρόφρυδός σου.
14. Κόρη, ἔς τὰ σόνια βόσκουσουν τσ' ἐπήρες τῆς ἀσπράδες,
ἐκούμπησες τσαὶ ἔς τὴμ μηλιᾶν τσ' ἐπήρες κοτσινάδες.
15. Ἐσ' εἶσ' ἀποὺ τῆς τρεῖς γενεαῖς τῆς βασιλογραμμένιας,
ὅπου τῆς ἔσει βασιλιᾶς ἔς τὸν κόντικα γραμμένιας.
16. Νάχα φλουριά, νὰ τσάκκιζα, νὰ τᾶκαμνα βρασσέλια (2),
νὰ τὰ φροσὺν τὰ σέριζα σου τὰ μαργαριταρένια.
17. Νάχα φλουριά, νὰ τσάκκιζα, νᾶκαμνα μὲ λείνη,
νᾶλουνα τὴ νεοτίτσας σου τὴμ μαργαριταρένια.

Εἰς ὄρφανούς-

18. Κόρη μου, μὴν τὸ φλίεσαι. πῶς εἶσ' ὄρφανοπούλλα,
τσ' ἐμεῖς θὰ σὲ βλοήσομεν ὡσάν ἄρκοντοπούλλα.
19. Ἄς τῶξερεν ἡ τσύρης σου ποὺ μέσα ποὺ τὸν ἄδη,
πῶς βάλλου ἔς τὸ σσεφάλις σουν ὀλόχρυσου στεφάνι.
20. Ὅσα κχαράβιαν ἔρκουνται, εἶν' ἄφ' τὴν τραμουντάνα.
γαμπρέ μου, μὴν τὸ φλίεσαι, πῶς εἶσαι χωρὶς μάννα.

"Όταν στολέζωσι τὴν νύμφη-

21. Ἐτσύλιεν ἓνας κρεμμὸς τσ' ἤμπεμ μέσα ἔς τὸν ἄμμο
ῶρα καλή, συμπέθθερε, ποὺ ῥσίνησες τὸν γάμο.
22. Ἄγχε Νικόλα τῶμ Μυρῶμ μὲ τὰ ψαρά τὰ γένεια,
ἔλα νὰ δώτσῃς τὴν εὐσή ἔς τὰ σημερινὰ στεφάνια.

Μετὰ τὴν στέψιν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς νύμφης-

23. Ἐτσέρδειψά τὴν τήφ φιλᾶν τσαὶ τὴν ἀπαρν ποῦχα,
θαρρῶ πῶς μ' ἐφορώσασιν τοῦ βασιλιᾶ τὰ ῥούχα.
24. Ἐθῶ μὲ τὴν ἀπεμονὴν ἐξάπλωσα τοὺς κλώνους,
βάστα τσαὶ σὺ τὸ πείσιμάς σου σίλιαις σιλιάδες χρόνους

(1) Γηράσῃς. (2) Περιθραγιόμια.

Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γαμβροῦ.

25. Ἐνοῶζαν τὰ πουργάνια ἄσπασμένο τάσι,
τὰνπρόνον ποῦ γίνητσεν, νὰ ζῆ τσαι νὰ ἐράση.
26. Ἐπέρσι ἦταν ἑ τσαιρός τσ' ἐφέτος ἑ ἡμέρα,
ποῦ γλυκοσμίζαν τὰ πουλιὰ, ἀτὸς τσαι πελιστέρα.
27. Ἐγάπησεν ἑ ἀετὸς πέρδικας θιατέρρα,
νὰ ζήση νύμφη τσαι γαμπρός μαζὶν τσ' ἑ συμπεθέρρα.
28. Ὠμορφη ἄνεν ἑ νύμφη μας, μὰ πρὸ ἄμορφ' εἶν' ἑ μάννα,
ποῦ μᾶς τὴν ἐμεχλωσεν τὴ γλυκομαντσουράνα.

Ὅταν χορεύη ὁ γαμβρός καὶ ἡ νύμφη.

29. Ἀποὺ τὸν ἄμπροστινὸ βαστᾶ(ν) ἑ βέρρα τοῦ κλημάτου,
τσ' ἑ κότσινη γαρουφαλιὰ τοῦ Γιεροσολυμάτου.
30. Μυρίζεις ἄσβ βασιλικόμ, μυρίζεις ἄσπ τὸ ἄρῶσμον,
ἡμπες ἀποὺ τὸν ἄμπροστινὸ τσ' ἐμύρισε τὸν κόσμον.
31. Ποῦ ἄμπρός ἄχει τὸ περγαντίν, ποῦ πίσω μὲ ἀφραῖδα
τσαι μὲς ἑ τὴν μέσην τοῦ χοροῦ βούλλην ἑ νοστιμάδα.
32. Ἐντα τραούδι νὰ σε πῶ, γαμπρέ μου, νὰ σ' ἀρέση,
πῶσαι ἀντσελικὸν κορμὶν τσαι δαχτυλίδι μὲ μέση.
33. Καλὰ τὸν ἄχεις τὸ γ χορὸν ὡσὰν πελιστέρτασι,
τοῦ χρόνου ὕτον τὸν τσαιρόν νὰ κάμης τσαι παιδάτσι.
34. Ἐπέρασ' ἀφ' τὸν ποταμόν τσ' ἐπάτησα τὸ ἄρῶσμον,
ὅσον νὰ ἄρω τὸ γ γαμπρόν, ἐγάλασα τὸν κόσμον.
35. Πόλλ' ἄστρα ἄνε ἑ τὸν οὐρανόμ, μὰ τὸ ἄν ἔσει γάρη,
τσαι μὲσα ἑ τᾶερφάτσα σου ἐσύ σαι τὸ καμάρι.

Εἰς τὸν παρᾶνυμφον.

36. Ὅπῳπεσεν τὰ στέφανα τσαι γύρισε τὸ γ γύρο,
τοῦ χρόνου ὕτον τὸν τσαιρόν νὰ βάλῃ τσαι τὸ μῦρο.
37. Τὸ σπῆτιν ποῦ χορεύγομεν ἄλλοι τὸ κουμαντάρου,
τσ' ἑ γάμος καλορρίζικος νᾶνεν τσ' ἀφ' τοῦ κουμπάρου.
38. Μαλαματένιε μου σταυρέ μὲ τὰ μαργαριτάρρα,
νὰ ζήση νύμφη τσαι γαμπρός, νὰ κάμουν παληκάρρα.
39. Μαλαματένιε μου σταυρέ μὲ τῆς χρουσᾶς κορδέλλαις,
νὰ ζήση νύμφη τσ' ἑ γαμπρός νὰ κάμουνσι κουπέλλαις.
40. Ἀντσελοκαωμένε μου, γαριτωμένης γέννα,
μῦρον τσαι εἰλεος νᾶσπ ἑ μάννα ποῦ σ' ἐγέννα.
41. Ἐ κόρη σας εἶνεν καλὴ τσαι μήμ μας τὴν παινᾶτε,
τσ' ἑ γυρός μας εἶνεν πρὶ καλὸς τσαι τὸ πωρονὸ θωρᾶτε.
42. Τ' ἀφὸν τὸ ξεῖδιβ βᾶλλουν τὸ μὲς ἑ τὴ φαστὴ γιὰ τᾶτι,
νὰ βλοσηθῇ Ἀμοίρισσα, νὰ ἄρη Μαριὰ νουπάτι.
43. Ἄμε νὰ πῆτε τὸν παπᾶ νὰ γέψη νὰ βλοσησῇ,
νᾶρη μάννα τσαι τσύρης τῆς (του) στεφάνια νὰ φιλήσῃ.
44. Τὸ μμαστραπᾶν ἡβγάλλουν τὸν ἀφ' τὰ βαθιὰ μ' ἀγκρύφι.
τσ' ἑ κόρη μας θὲ νὰ ἐνῆ τοῦ (δεῖνα. . .) νύμφη.
45. Τὴ ἄμορρα ποῦ τραούθησε, γὰρ ἑ τὸ ρίζικό σου,
τσ' ἑ γάμος καλορρίζικος νᾶνεν τσ' ἀφ' τῶν παιδιῶς σου.
46. Καλὰ τὸν ἄχεις τὸ γ χορὸ, μὲ γειά σου μὲ γὰρ σου,
τσ' ἑ γάμος καλορρίζικος νᾶνεν τσ' ἀφ' τὰ δικά σου.

47. Τὰ δόνι σ' ἔδωτ' ἄτερ φωνήλ, λαλιάν τὸ καναρίνι,
 τσαί τῆς ἀσπράδες τῆς πολλὰς τῶν ἀμπελιῶν ἐ κρῖνοι.
48. Σίλικα καλῶς ἐμπρόχλιες, μῆλόμ μου μυροδῶτο,
 καλῶς τον τὸς συμπέθθερον, τὸμ μόνον τὸν ἀφρᾶτο.
49. Μουσουκαρφέ μου δρόλ λογιῶν τσαί δρόλια μου τεσσάρω,
 ἄλλη σ' ἐγλυκοπότιζεν, τσ' ἐβῶ θέν νά σε 'πάρω.
50. Ἀντσέλοι σ' ἐγεννήσασιν ὄζω 'ς τὸ φεγγαράτσι,
 τσ' εἰνῆς ἀσπρη τσαί λαμπρῆ 'σᾶμ μαρκαριταράτσι.
51. Ἐρσίνησεν ἐ νήλιος τῆς στράταις νά πυρόνη,
 τσαί τῆς ἀγάπαις τῆς κρουαίς νά τῆς ἐφανερῶνη.
52. Πύργος σεράντα πατωσιαίς, νύφρη μου, τὸ κορμῆ σου,
 τσαί τοῦ Δαθιδ ἐ λοῖσμὸς μέσα 'ς τὴν τεσφαλῆς σου.
53. Τὸ δέντρον 'ποῦ σ' ἐφέραμε, γαμπρέ μου, 'ς τὴν αὐλῆς σου,
 ῥοδόσταμον τὸ 'πότιζα, νά τὸ 'βρῆς 'ς τὴ ζωῆς σου.
54. Μ' ὡς ἐ Θεὸς ἐβλόησεν τῆς Σάραν εἰς τὰ ὄρη,
 'τσά νά 'βλόησῃ τσ' ἐ Χριστὸς τὴν ἐδιτσῆμ μακ κόρη.
55. Γαμπρέ μου, νά τῆς σαίρεσαι τὴν νύφρη τῆδ' διτσῆς σου,
 γκατὶ τὴν ἐβλοήθησες κατὰ τῆθ θελήσις σου.
56. Ἄθ θέλετε νά ζήσετε, τὸν κόσμον νά χερῆτε,
 νά μῆμ μαλλόνετε ποττέ, νά μῆμ μελαχρονῆτε.
57. Ἄ 'πῆτε τὸν πατέραν τῆς, φλουριὰ νά πῆ' τσενώσῃ,
 τὸν καπιτάνιον τὸγ γαμπρὸ νά τὸν παρχαρουσώσῃ.
58. Νύφρη στροντσουλοπρόσωπη, νεραντζουμουλάτη,
 τὴν πέτρα σάιζεις, κάμνεις δρό μὲ τὸ δεξις σουμ 'μάτι.
59. Χορτάρια βγάλλουν τὰ βουνά, τσαί λουλλουδάτσια κάμποι,
 τὸ πρόσωπό σου, νύφρη μου, ὡσᾶν τὸν νήλιολ λάμπει.
60. Ἐ νήλιος ἐβασίλειψε, τσύψε, νύφρη μου, πιάσ' το,
 'ς τὰ κάλλη τσαί 'ς τῆς ὠμορφυαίς πιστεῦγω τσαί περνεῖς το.
61. 'Σ ἐσέναν πρέπει ἐρκαστῆς, 'ς ἐσέναν πρέπει ταῖρι,
 ὁποῦνεν τὸ κορμάτσις σουν ὡσᾶν τὸ πελιστέρι.
62. Ὅντας σ' ἐγέννα μάνα σου, ἦταλ, λαμπρῆ τσαί σκόλη,
 τσ' ἐλουτουργουῶσεν ἐ Χριστὸς τσ' ἐ δώδεκ' Ἀποστόλοι.
63. Τὸ 'σπίτι σας εἶναι γλυκόν τσαί ζάχαρι γεμάτο,
 τσ' ἔνα σουπκαρισσόμηλο χροεῦγει 'ς τὸ ταυλάτο.

Ζ'. ΑΣΜΑΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑ

1

Τὸ τραουῶδιν τοῦ νυῦτη.

Νευτόπουλλο ψυγομασεῖ 'ς τοῦ καρὰβου τὴν πλωρη
 ἔν ἔσει μάνα νά τὸν κλαί', τσύρην, νά τὸλ λυπάται.
 μῆ' ἀερρόμ, μῆ' ἀερρήν, νά τὸμ μυρολοῦσται.
 μόνον τὸν κλαίει νυῦκληρος μὲ τὸν καρκατσῆρη.
 Μάυρη φουρτσούνα πλάκωσεν τσ' ἐ θλάσσα 'σηκώρη (1).
 Φωνάζει τον ἐ νυῦκληρος μὲ τὸν καρκατσῆρη.

(1) Ἐσηκώθη, ἐξηγέθη.

— Γυὰ σούκου, ναύτη μου καλέ, σούκου, καλέ μου ναύτη,
 να κουμπασάρης τόν τσαιρόν. να 'μπούμεσ 'σέ λιμάνι.
 μαύρη φουρτούνα 'πλάκωσεν. τσαιρός ύστριαγάρμπης.
 — Έβώ σ'ς λέω δέν 'μπορώ, τσαι' σεις με λέτε σούκου'
 γυὰ πιάστε με να σκαωθώ, βοηχτέ με να κάτσω,
 φέρετε με τσαι' τήγ γάρταμ μου με τάργυρόν κουμπάσσο,
 να κουμπασάρω τόν τσαιρόν. να 'μπούμε 'σέ λιμάνι.
 Τόν έφεραν τήγ γάρταν του τσαι' τάργυρόν κουμπάσσο'
 τσαι' με τής δρό του κουμπασγιάς τούς ναύταις διορίζει.
 — Άλέστα, ναύταις, 'ς τ'ά πανιά. ναυτόπουλλα, 'ς τ'ά μπράτσα'
 τσαι' σύ, καλέ μου ναύκληρε, τσαι' σύ, καρατσύρη,
 θωροτ' έτσεινο τό βουνο τό πια 'ψηλόν τσ' άν έση,
 πώσει 'ς τήρ ρίζαν κατκαγγιάν τσαι' 'ς τήν κορφήν τό σόνι:
 έτσει κοντά 'νεν 'ναν νησσίν, τσ' έσει καλόλ λιμάνι'
 έτσει θ'ά 'π'ά' να 'ράξουμεν, καλέ μου καπιτάνιε.
 'Ρίξε δεξιά τήν Άγκουρα, ζερωιά τό παλαμάρι,
 'ς τήν ύστριαν τή φαρματσερήρ ρίξετε τή σπεράντσα.
 Τσ' άς 'πάν' έ ναύταις γυὰ νερόν, τσ' έ μαίερας γυὰ ζύλα.
 τσαι' τ'ά μικρά ναυτόπουλλα άς πλένουν τσ' άς ξεπλένουν.
 Παράκλω σε, ναύκληρε, τσαι' σύ καρατσύρη,
 'σ'άθ θ'ά 'πεθάνω. θάψε με κάτω 'ς τό περιγυάλλι.
 να βρέγουν τ'ό πνήμαμ' μου θάλασσαις με τό τσ'ύμμα'
 τό πνήμαν 'π' ά με κάμετε, δεξιά του νάση τρύπα.
 να γλέπω τ'ά ναυτόπουλλα, 'πού θάρκουνται 'ς τή βούση,
 νακούω τήρ φωνίτσαν τους, 'π' ά λέσιν έα μόλα.
 Τσαι' 'ς τό 'ρημορουντάρισμαν έξήθγεν έ ψυσή του.

2

Του ναύτη μάνα 'ζύμωννεν του γυισό της παξουμάδι,
 τσαι' με τ'ά δάκρυα 'ζύμωννεν. τσαι' με τούς πόνους πλάσσει.
 τσαι' με τ'άναστενάσματα φουρνίζει, ζηφουρνίζει.
 Τσαι' σ'άν τόν έσαιρέτισεν τό γυισόν της μέσ' 'ς τή βάρκα,
 λέει του μ' 'άναστενάσμοός, λέει του με τούς πόνους.
 Γυιέ μου, παντού ταξείδεψε, παντού ταξείδιον κάμε,
 με 'ς τής Καρπάθου τ'ά νερά γλέπου μ'ήν ταξείδεψης.
 τσ' αί Καρπαθιαίς πλανούδι' έχουν, τ'ά ξένα ξεπλανούν τα.

3

Τρεις καλέροι Κηρδιτσόι τσαι' τρεις άρ' τ' άγιον Όρος
 καρχών έσαρχώνασι 'ς τόν ταρσανόν τής Κάσσος.
 Σακρονουσι με τής ευσαις, σακρονουσι με τ' άγια.
 τσαι' με τό άλληλουία 'ς τήθ θάλασσαν τό ρήγτου'
 βάλλουν πιλότον Κηρδικόν. Κασσιώτιν καπετάνιο.
 Τσ' έτσει 'πού 'θγαν εις τ'ά πανιά, φουρτούνα τούς πλάκωννει.
 — Σάρτα, μικρό ναυτόπουλλο, 'ς τό μεσακόν κατάρτι,
 να 'δής τ' άγέρας έρσεται, τ' άγέρας θέν να 'πάρη.
 Τσαι' με τ'ά γέλοια νήαινειμ (1), με δάκρυα κατκαίνει.
 'Ρωτ'ά τον έ προμματαυτής, 'ρωτ'ά τον έ πιλότος'

(1) 'Ανέβαινε.

— Τ' ἔσεις, μικρὸ ναυτόπουλλον, τσαὶ κἀθεσαι τσαὶ κλαίεις ;
 — Τί νὰ σέ 'πῶ, πραγμματαυτή, τί νὰ σέ 'πῶ, πιλότο ;
 'Ε Μάρτα 'βγάλλει τῆς φωδιαίς, τὸ Τούνεζιν ἀντσίνες,
 'ς τῆς 'Αλεξάντρας τὰ βουνὰφ πέφτει χοντρούχ, χαλᾶζι.

4

Βοῦλλα τὰ κάτεργά 'δα τα, τσαὶ βοῦλλα γύρισά τα,
 γιὰ ν' αὐρω νιὸν ὄρεχτικὸν τσ' ἄντραν τῆς ὄροξῆς μου.
 'Σ τ' ἂν Γιωργίου τὰ κάτεργα τὰ 'ρησπλαχμισμένα,
 ὅπου τὰ παλαμίζουσιν ἐννεὶ βολαίς τὸ χρόνον,
 ἔτσ' ἠῶρα νιὸν ὄρεχτικὸν τσ' ἄντραν τῆς ὄροξῆς μου.
 Χριστέ, τσαὶ νὰ 'πουλούσασιν τὸ ξένον εἰς τὸν τόπον,
 νὰ δώτση σίλι 'έ μάνα μου, τσαὶ σίλι 'έ ἀεραφῆ μου,
 τσ' ἔβῶ κρυφ' ἀφ' τῆμ. μάναμ μου σίλι τσαὶ δρῶ σιλιᾶδες.
 — Μηὲ γιὰ σίλι τὸ πουλοῦ, μηὲ γιὰ πεντακόσια,
 γιὰ μιὰς κουπέλλας φίλημα γιὰ μιὰς γατανοφρούδας.

5

'Ετσίνησεν ἑ τὸν βοριᾶς, γιὰ νὰ περιδιθαβιάνη,
 γέμπει μαντάντα φλιερά (1) 'σέ βοῦλλα τὰ καρχῆια.
 — "Αρμενα, 'π' ἄρμενίζετε, καρχῆια, 'πού τσινᾶτε,
 ἐμπᾶτε 'ς τοὺς λιμνιῶνάς σας, τσ' ἄργιο (2) φουσήζω θέλω,
 φουσήζω θέλω φύσημαν τῆς γῆς τσαὶ τοῦ πελάου.
 Τσ' ὅσ' ἄρμενα τῶκούσασιθ, βοῦλλα πλωρίσια 'ράζαν.
 τσαὶ μιὰ βουλέττα Κηρδιτσά ἐπολοήθητσέν του.
 — Δὲς σέ φωῶμαι, τσὺρ βοριᾶ, πουττᾶνα τραμουντᾶνα,
 γιὰτ' ἔγω πλώρημ μάρμαρον τσαὶ πρύμνημ πακκιρένια,
 ἔγω τσ' ἀντέναις δημισαίς, τσ' ἀτσάλλενα κατάρτια,
 ἂν 'πῆς τσαὶ τὰ λιανόσκονια 'ς τὸ σύρμαθ βουττημένα.
 ἔγω τσαὶ τοὺς Ζακουθιανούς, τᾶμορφα παλληκᾶρια,
 'π' ὄντας σειστοῦν τσαὶ λυῖστοῦν τσαὶ πιάσουν τὰ κουπιᾶ τους,
 μίλιν τρέσει τὸ κάτεργο, δρῶ 'πᾶσιν τὰ νερά του.

6

Μιὰ κόρη, 'πού τὴν 'Αμοργὸθ θέλει νὰ ταξειδέψη.
 δίδει 'απὸ χρουσᾶ φλουριᾶ τοῦ καρχηιοῦ τὸν ναῦλο,
 τσ' ἄλλα τρακόσα εἶκσαι νὰ 'πᾶ' μὲ τὴν τιμὴν τῆς.
 Μ' ὄντας ἤβγεν τὸ κάτεργο δρῶ μίλι τὸ πελάου,
 ἐπουδιαντραπὴ ναυκλήρος τσ' ἐπλωσεν πρὸς τὴν κόρημ'
 τσ' ἑ κόρ' ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν ἐππεσεν τσ' ἐλιώθη (3)
 τσ' ἑ ναυκλήρος ἐθάρρεψεν, 'πού ἦταν 'πεθαμμένη'
 ἀφ' τὰ μαλλιά τῆς τὴν ἀροπ' 'ς τῆθ θάλασσαν τῆρ εἶχτει.
 Τσ' ἔτσσεῖ 'πούν νουῖζαν τὰ νερά, πύργος ἐθεμελιώθη.
 μὲ τὸ ψηφίμ, μὲ τὸ γραλλίμ, μὲ τὸ μαργαριτᾶριν,
 τσαὶ μὲ τὸ τσερομάστιγον ἑ τοῖσοί του χτισμένοι!
 τσαὶ μέσα κόρη κἀθουταν τρεῖς χρόνους ζῶρισμένη'
 μὴ ἄρχος τὴν ἐξώρισεμ μηὲ μητροπολίτης.

(1) Θλιβερά. (2) 'Αργιον. (3) 'Ελιγώθη=ἐλιποθύμην.

έ μάνα της τσ' έ τούρκας της τήν έχουν 'ζωρισμένη,
 τσαι φέρουν την τσαι τὸ ψωμί 'ς τοῦ μασιριου τήμ. μούττη (1),
 τσαι φέρουν την τσαι τὸ νερό 'ς τοῦ ποτεριου τὸν κῶλο.
 Νά 'γειά σου, κόρ', ἂν ἔφαξες, νά 'γειά σου, κόρ', ἂν ἤπιας,
 νά 'γειά σ', ἂν ἀπαρνήθησες τάντροῦ σου τήν ἀγκάλη.
 — Μάνα μ' ἂν ἀρνηθῆς τσαι σὺ τοῦ γλυκοποθητοῦ σου,
 τότες ἀρνηθῶμαί την τσ' ἐβῶ τάντροῦ μου τήν ἀγκάλη.

7

Τὸ μικρο-Κωσταντάτσι.

Τὸ Κωσταντάτσι τὸ μικρὸν τὸ μικρο-Κωσταντάτσι,
 τὸ μᾶ (2) μηλιὰν ἐρύτευγεν, τὸ μᾶγ γυναίκα παίρει,
 τὸ μᾶν τὸν ἤρτεν έ γραφῆ νά πάη 'ς τὸ σεφέρι'
 μὰ τὸ σεφέρ' εἶνεθ βαρύν, τσ' έ ῥόα τοῦ 'νελ 'λήη'
 τσ' έ κόρη 'ποῦ τὸν ἀπαῖ, τσ' έ κόρη 'ποῦ τὸθ θέλει,
 ἄρτει σεφῆν τσαι μπλέπει τον, ποτήριν τσαι σεφονῆ τον.
 — Τσέρνα με, κόρη, τσέρνα με, ὅσον νά 'ξημερώση,
 ὡστη νά 'βγῆ ἀγερινός, τσ' έ πούλια νά χαράξῃ.—
 Τσ' ὅσα ποτήρια τοῦ σεφονῆ, τόσα λόγια τοῦ λέει.
 — Μὰ σὺ μισεύεις, Κωνσταντῆ, τσ' ἐμέναν ποῦ μ' ἀφίνεις;
 — Πρώτα σ' ἀφίνω 'ς τὸθ Θεόν, τσαι δεύτερο 'ς τοὺς ἄγγους
 τὸ τρίτον εἰς τήμ. μάνας σου τσαι 'ς τὰ γλυκά σ' ἀέρφια.
 — Τί θά με κάμη 'μένα Θεός, τί θά με κάμουν ἄγγιοι,
 τί θά με κάμ' έ μάνα μου τσαι τὰ γλυκά μ' ἀέρφια;
 'πέ με τσαιρόν νά καρτερῶ, τσαι μῆνες ν' ἀναμένω.
 — Ἀνάμενε με 'ς τοὺς ὄχτώ, καρτέρει με 'ς τοὺς δέκα'
 τσ' ἂ δὲν ἐρτῶ 'ς τοὺς δώδεκα, σύρε, κόρη, παντρεῦτο.
 Ἐπέρασάσιν τσ' έ ὄχτώ, ἐπέρασαν τσ' έ δέκα,
 ἐμπράκλιαν τσ' έ δώδεκα, τσ' έ Κωσταντῆς δὲν ἤρτε.
 Κατσοὶ γονιοὶ 'βουλήσασιν τήν κόρην νά 'παντρεύσουν.
 Τσ' έ κόρ' ἀποῦ τήν ἐντροπήν τσ' ἀφ' τήν τρουμουλλαν 'πούσεν,
 ἐπῆρεν τὸ χρυσὸ σταμνίν, τήν ἀσημένης σίλλα,
 τσ' ἐπῆρεν τὸ στρατί, στρατί, στρατίν τὸ μονοπάτι.
 Ἦσ τὸδ δρόμον ὅπου 'πήραινεν, τὸθ Θεόν ἐπαρράξει.
 — Θεέ μ', ἂν εἶμαι μπλάσμας σου, τσ' ἂν εἶμαι δάρτισμάς σου,
 φανέρωσ' με τὸν Κωσταντῆ 'ς τᾶλεθον καθῶκαλλάρη,
 με δεκογτώ τσαμογλανιά, μ' ἐξῆντα παλληκάρια.
 Ἀκόμη λόος ἔστασεν τσ' έ ἄνεσί (3) της 'κράταν,
 ἐράνησεν τσ' έ Κωσταντῆς 'ς τᾶλεθον καθῶκαλλάρης
 με δεκογτώ τσαμογλανιά μ' ἐξῆντα παλληκάρια.
 — Ὠρα καλή σου, λιαρή.— Καλῶς τὸ παλληκάρ'
 — Κόρη μ' ἀνάσυρε νερόν, νά πλοῦν τὰ παλληκάρια,
 νά πζῶ τσ' ἐβῶ τσ' έ μαῦρός μου, 'ποῦμεστε κουρασμένοι.
 Σερᾶντα σίκαλις ἔσυρεν τσαι βαρσαναστενάξει.
 — Πέ με, κόρ', ἐκουράστησες, γιέ τὸ νερόλ λυπῶσαι;
 — Μὰ βῶ μήτ' ἐκουράστηκα, μήτε νερόλ λυπῶμαι,
 Ξένον ἔχω 'ς τῆ ξενιτεῖάν τσαι 'μοιάζει κατὰ σένα'
 μὰ δὲν ἐρόρειν τὰ φορεῖς, μὰ θέλεις νάσαι ἴδιος,
 ἐλέαν τον τσαι Κωσταντῆν, 'ποῦ 'πῆε 'ς τὸ σεφέρι.

(1) Μύτην, ἄκραν. (2) Μάϊον. (3) Ἀναπνοή.

— Ἐφές βραδὺν τὸν ἔθαψα ἔς τὸν ἄγιον Κωσταντῖνον,
ὡς τσαὶ τὸ δαχτυλίδιον τοῦ. ἔς τὸ σέριμ μου φερῶ το.
Ἐπῆράν την τὰ κλάμματτα. ἐπῆράν την τὰ δάκρυα.
τσαὶμ πέφτει τσαὶλ λιούθυμῃ, τσαὶμ πέφτει τσαὶλ λιώννει.
Τσ' ἔ Κωσταντῆς τὴν ἔρπαξεν ἀφ' τῆ λεγνῆν της μέση.
— Καλῶς τὸ σουντουκάτσιμ μου τὸ σφιγτοκλειδωμένον,
ὅπου τὸ σφιγτοκλειδωσα ἔχω δώδεκα χρόνους

8

Τὸ μικρὸ-Κωσταντάτσι.

Τέσσερα τσαὶ πέντε τῶν ἐννητῶ ἄδερφῶν
πέλεμον ἐκούσαν, τσ' ἐρματωθήκασι.
Ἐ τὸδ δρόμον ποῦ πηαῖναν, ἐδιψάσασι·
βρίσκουν ἕναμ πεάδιμ μὰ πολλὰ βαθύ·
βγαίνουν ἔς τὸν τσερίτιν, ποιός θὰ κατηθῆ.
Τὸ μικρὸ-Κωσταντάτσι ἐκατήθητσε,
νερόν ἀφ' τὸ πεάδιμ τοὺς ἐγήμισε.
— Νηθάσεται μ', ἀδέρφια, τσ' ἔφταξα νερό
κότσινον τσαὶ μαῦρον τσαὶ φαρματσερό.
Ἦάν νὰ τὸν ἀνηθάσουν, κόβηγεται τὸ σκινί,
ζαναδευτερόννον, ζανακόβηγεται.
— Ἀφήστετέ μ', ἀδέρφια, τσαὶ πηαῖννετε,
τσαὶ μῆμ πῆτε τῆς μάνας πῶς ἐπνήκα,
μόνον νὰ τῆς ἐπῆτε, πῶς ἐπαντρεύτηκα,
τσ' ἐπῆρα μὲγ γυναῖκαν, τσ' ἦταμ μάλιστα,
τσ' ἐμάεβγεν καράβια, βούλλην τῆθ θάλασσα,
τσ' ἐμάεψεν τσ' ἐμέναν, τσαὶ σ' ἀλησμόνησα.
Ἦσιν εἰς τῆμ μάναν τὰ ὄχτώ παιδιά.
— Ὡρα καλή σου, μάνα.—Καλῶς τα, τὰ παιδιά·
καλῶς τα τὰ παιδιά μου, ποῦν ἔ Κωσταντῆς;
— Μάνα, Κωσταντῆς σου ἐπαντρεύτησεν,
τσ' ἐπῆρε μὲγ γυναῖκαν τσ' ἦταμ μάλιστα,
τσ' ἐμάεβγεν καράβια, βούλλην τῆθ θάλασσα,
τσ' ἐμάεψεν τσ' ἐτσείνον, τσαὶ σ' ἀλησμόνησεν.
— Ἐμέν ἔ Κωσταντῆς μου δὲν ἐπαντρεύτητσε,
ἔ ἕναβ βαθὺν πεάδιμ μέσα πνήτσε.

9

Ἐ Ἀδωνίτσα.

Βούλλαις αἰ Ἀδωνίτσαις γέλοια τσαὶ χαραῖς,
τσ' ἐβῶν ἔ Ἀδωνίτσα πίκραις τσαὶ γολαῖς.
— Γιὰ πέ με, Ἀδωνίτσα, ποιόν νεν π' ἀπαξ,
τσ' ἐβῶ νὰ σέ τὸν πάρω μὲ βούλλημ μ' τῆγ καρδιά.
— Σὰμ μ' ἐρωτῆς, ἀφφέντη, ποιόν νεν π' ἀαπῶ,
μῆμ με κρυφομαραίνεις, τσ' ἐβῶ νὰ σέ τὸν πῶ.
Μήτε ζένος εἶνε, μήτε μακρονός,
τὸ μικρο-Κωσταντάτσι τὸ γειτονόπουλλο.
— Κάλλια ἔγω, Ἀδωνίτσα, ἔς τὸ πνήμην νὰ σέ δῶ,
παρὰ τὸ Κωσταντάτσι γαμπρόμ μου νὰ τὸν πῶ.
Τσ' ἔ μάνα της τῆθ δέρνει, τσαὶ τὴν τυραννεῖ.

— Μάνα. μήμ με δέρνης. μήμ με τυραννής.
 τὸ σάκτον τὸ βράδυν ἔς τὴν ἄδελθ θά με ἴδης.
 Παρρασσευγὴν τὸ βράδυν ἐφαρματσεύτητσε,
 τὸ σάκτον τὸ βράδυν ἐθανατώθητσε.
 Ἐάν τὴν ἐκατηθάζαν ἀπὸ τῆ σκάλαν της,
 ρωνήμ μεάλης σύρνει ἔ κακομάνα της.
 Ἐάν τὴν ἐβγάλλαν ὄζω, τὴν ὄζω πόρταν της,
 Τοῦρσοι. Ῥωμηροὶ ἐκλαῖαν τὴν ὁμορφάδαν της.
 Ὡσαν τὴν ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τῆμ μουγαλλᾶ,
 Τοῦρσοι, Ῥωμηροὶ ἐκλαῖαν τὰ μαῦρά της μαλλιά.
 Ὡσαν τὴν ἐπερνοῦσαν μέσ ἀπὸ τὸ στενό,
 Τοῦρσοι, Ῥωμηροὶ ἐκλαῖαν τὸν ἄσπρον της λαϊμό.
 Λάμπειν ἔ νήλιος, λάμπει μέσα ἔς τὰ κλήματα,
 λάμπει τσ' ἔ Ἀδωνίτσα μέσα ἔς τὰ πνήματα.

10

Ἰάνω ἔς τὴν ἴάνω γειτονιά. ἔς τὴν παραπάνω ρίβα,
 ἔτσει κᾶθεται μὲ ἀργγά, κᾶθεται τσ' ἕνας γέρος,
 ἔχουν τσ' ἕναν κακό σκυλλὶν τσ' ἕναμ μικρὸν κορίτσι,
 κηρίτσι κρυφοφιλητον τσαι κρυφογγαστρωμένο.
 Ἐ τὸ παναθύριν κᾶθεται, τοὺς μήνιας λοκαρέάζει,
 τί μῆναν ἐγγαστωθήτσε, τί μῆναν θά γεννήση.
 Γεννάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ τσαι γέννα τοῦ Δεσπότη,
 Φλεάρη, φλέαις ἄνοιξε, τῆς βόαις τῶβ βυζιῶμ μου,
 γιὰ νὰ βυζάνω τὸ παιδὶν τσαι νὰ τὸ μεαλώσω.
 Μάρτη μου με τὰ λουλλουδα. τσ' Ἀπρίλλη με τὰ βόδα,
 Μᾶη, τσαι μάεψέ με τον τὸν νιὸν ὄπου μ' ἀπάα,
 ὄπου μ' ἀπάα τσ' ἔλεεν. ποττέ δὲς σ' ἀπαρνιῶμαι,
 τσαι τῶρα μ' ἀπαρνῆθητσε ἔάν τὸ ξερόγ χωράρι.
 Σπεῖρνοθ, θερίζουν τὸ καρπόν, τσ' ἔ καλαμιά πομῆνει.
 βᾶλλου ἔς τὴν καλαμιά ρωδιάν, τσ' ἔ μαύρη γῆς πομῆνει.

11

Τῆς Τρίγας τὸ γροφύρι.

Μετὰ κόρη ἐτραυόδησε ἔς τῆς Τρίγας (;) τὸ γροφύρι,
 τσαι τὸ γροφύρι ῥάισεν, τσ' ἔ ποταμός ἐστάθην,
 τσαι τὸ στοισόν (1) τοῦ ποταμοῦ ἐστάθην τσ' ἐρκουρροῦταν (2),
 τσ' ἔ νήλιος ἐξαγνάντεψεδ. δὲν ἴκ' νὰ βασιλέψη.
 Τὸν καταρέτ' ἔ μάνα του τσ' ἐμεῖς ἔ δουλευτᾶδες.
 — Νήλιε μου, γιάντα ἰστάθητσε τσ' ἔν ἴκ' νὰ βασιλέψης;
 — Μετὰ κόρη ἐτραυόδησε ἔς τῆς Τρίγας τὸ γροφύρι,
 τσαι τὸ γροφύρι ῥάισεν. τσ' ἔ ποταμός ἐστάθην,
 τσαι τὸ στοισόν τοῦ ποταμοῦ ἐστάθην τσ' ἐρκουρροῦταν,
 τσ' ἐβῶ, μάνα μου, ἰστάθηκα, δὲν ἴκ' νὰ βασιλέψω.
 Ἐ τσ' ἔ κόρη ἰπολοῆθητσε ἴπάν ἀπὸ τὸ γροφύρι.
 — Μὲ βῶ τσ' ἄν ἐτραυόδησα, ἀπὸ καρδιᾶς δὲν τῶπα,
 μᾶναν τσαι τσύρην ἔχασα. ἀέρυια τσ' ἐξἀέρυια,
 τσ' ἔ πᾶρμπας μου πρωτόπαπας. παπᾶς μητροπολίτης,

(1) Στοιερό. (2) Ἰκροῦτο.

ἴς τὸ δαχτυλάτισιν τὸ μικρὸν ἔβγαλεν καλαγκάθῃ,
 τὸ ἔ ἄντρας μου βάρει ἄρωστος, βαρεῖα γὰρ νὰ πῆθῃ,
 τσαὶ γυατροῦ μ' ἐρύρεψεν νὰ πῆ, νὰ τὸν περῆσῃ,
 τῆς ἀλαρίνας τὸ τερὶν τσαὶ τοῦ λαοῦ τὸ γάλας.
 Ὅσον ν' ἀναίθω ἴς τὸ βουνόν, νὰ κατηῶ ἴς τὸν κάμπον,
 νὰ κάμω μάντραν τοῦ λαοῦ, μάντραν τῆς ἀλαρίνας,
 ἔ ἄντρας μου ἔαρρώστησεν τὸ ἄλλῃ γυναικῶν παίρνει.
 Κάμνω νὰ τὸν καταρασθῶ, τσαὶ πάλε τὸν λυπῶμαι
 ἀπὸ ἡλιὰ νὰ κρεμμιστῆ τσαὶ γαμπλῆ νὰ μ' πῆσῃ,
 ἴσῃ τὸ γαλλῆν νὰ ῥαίστῃ, ἴσῃ τὸ σερίν νὰ λῶσῃ
 πέντε γυατροὶ νὰ τὸ βαστοῦν τσαὶ δέκα μαθητάδες,
 τσαὶ δεκαγτώ γραμματιτσοὶ νὰ γράφουν τοὺς γυαράδες,
 τὸ ἔβῶ διαβάτρα νὰ ἰνῶ, περάστρα νὰ περῶσω.
 — Καλῶς τὰ κάμνετε. γυατροὶ, καλῶς τὰ πελεμάτε
 ἂν κόβουν τὰ ξουράφια σας, κηρυέτα (1) μὴ λυπάστε
 ἔγω τὸ ἔβῶ λινὸν παννὶς σερανταπέντε πῆσαις,
 τῆς δέκα δῖω γὰρ ξαντό, δώδεκα γὰρ φυτίλια,
 τῆς ἄλλαις τῆς προδῆλοιπαις, τὸ σαθανόπαννόν του.
 — Μαροῦ σκύλλα, μάρ' ἄπονη, μαροῦ κατση γυναικῶν,
 δὲν εἶσεν κρίσιν, νὰ μὲ πᾶς, καθῆν, νὰ μ' ἐγκαλέσῃς,
 μόνο μ' ἐρρίζε ἴς τὸ Θεόν, ποῦ κόβει διτσην κρίσιν;

12

Τὸ τραοῦδιν τῆς Μάγδα.

Στρατιώτης τσαὶ πρᾶμματευτῆς μὲ στρατῶν πουργατοῦσιν.
 — Τραοῦδῆσε, πρᾶμματευτῆ, τραοῦδιν νὰ μ' ἄρῆσῃ.
 — Ἐντα τραοῦδιν νὰ σὲ πῶ, στρατιώτη, νὰ σ' ἄρῆσῃ;
 Ἐβῶ πολλὰς ἐρίλησα τσυράδες τσαὶ μανάδαις
 μὰ ἴσῃ τῆς Μάγδα τὸ φιλί, γλυκόφ φιλιδ δὲν εἶδα.
 — Ἦέ με νὰ ζῆς, πρᾶμματευτῆ, πωλᾶ ἴνεν εὔτη (2) Μάγδα;
 — Ἐ Μάγδα πῶσαι μὲ δερροῦς τὸ ἕνα στρατιώτην ἄντρα.
 — Ἦέ με νὰ ζῆς, πρᾶμματευτῆ, πολλὰ φλουρελᾶ σ' ἐπῆρε;
 — Μ' ἐπῆρες σίλια ἴς τῶμπασμα, τσαὶ ἴς τῶβῆα δὲ σιλιάδες
 τὸ ὡς τὰ πωζήμερωμάτα ὡς δώδεκα σιλιάδες.
 Βιτσῆδ δῖει τοῦ μαύρου του, ἴς τῆς πεθῆρας του πᾶει
 — Ὡρα καλή σου, πεθῆρα, ἔντα ν' ἴ ποῦ κάμνει Μάγδα;
 — Νᾶ ζῆς ἐσὺ τὸ ἔ μαῦρός σου, ἄρωσταρεῖα ν' ἔ Μάγδα.
 — Ἄν εἶν' βασιλίτ' ἄρωσταρεῖα, γυατροῦν νὰ πᾶ νὰ φέρω
 μ' ἂν εἶνεν κρυφορίλημα, τῆν τσεραλῆν τῆς θῆλω.
 — Πασσοῦμα μου ἴς τὰ πόδεα μου, φέσι ἴς τῆν τσεραλῆμ μου,
 σκιάχαις μ' ἀναχαστέ με, νᾶβῶ νὰ τὸμ' ἰμιλῶσω.
 — Δώδεκα χρόνους ἔλειπε, πούνην τὰ δεχορά σου;
 Τὸ αὐτὴ μὲ μὲξ ἀγῆς φιλί, μὲ μὲξ ἀγῆς κανάτι.
 ἔκαμην τῶμπᾶ τῆς χροῦσόν, τῶβῆα τῆς ἀσκημένο,
 ἔκαμην τὰ πασσούμα τῆς ἀπὸ μαργαριτάρι.
 — Ἐντ' ἂ τῆν κάμω τῆ ζωὴ χωρὶς τιμῆ ἴς τὸν κόσμον;
 Κλωτσην τῆς πόρτας ἔδωτσε, ἴς τῆν κάμαρῆν τῆς πᾶει.
 μὲ μ' μασαιρῆν τῆν ἔδωτσε, τὸ ἔξῆθεν ἔ ψυσῆ τῆς,
 τσαὶ τὸ μασαιρῆν ἔστρεψε, ἴς τὸ στῆθος του τὸ μπῆσει.

(1) Κρέατα. (2) Αὔτη.

13

Μάνα, παιδί ψυχομασεί γιὰ μῆλο, γιὰ στυδῶνι,
 γιὰ μῆλο, γιὰ βροδάτσινο, γιὰ τὴ γλυτσειὰν τ' ἀάπη,
 — Ἄμε, μάνα, 'ς τῆς ἀαπῶ, τσ' ἂν τῶση, δίδει σέ το.
 — Ἄχ, γυιέ μου, με τὴν ἀαπῆς κάτσαν τσ' ἀμάσσην (1) ἔχω.
 — Ἄν ἔσσης κάτσαν ἔσει τημ, μὰ 'θῶ γι' αὐτὴν πεθαινῶ.
 Φεύγει τσαι 'πά' 'ς τῆς ἀαπῆ, βρίζειει την τσαι πλουμιζέει.
 — Μωρὴ σκύλλα, μὴρ' ἄπονη, σπαλαθιανὴ κουπέλλα,
 ἐσὺ πλουμιζέεις τὸν ἀτόν, τσ' ἔ γυιός μου 'θῶ 'πεθαινέει.
 Διπλόννει, τριδιπλόννει τον τσαι 'ς τῆρ φωδιὰν τὸρ βίγτει.
 — Φωδιὰ σέ κάψη σέν' ἀτὲ (2) τσαι 'πού σέ ξαναπιιάση.
 Ἐτσόνησεν ἔ λιερὴ τσαι 'ς τὰαπού της 'πάει.
 — Κάμετε ὕρον (3), ἄκροντες, τσαι τσύκλον, ἔ παπάδες,
 νῆμπω νὰ 'δῶ τὸν ἀαπῶ, μὴπ πέση τσαι 'πεθάνη.
 Ἐσήλωσεν τὸ πάπλωμαν τσ' ἔννοιξεν τὸ σεντόνι,
 τσ' ἔτσείνος τοῦ δαιμόνου γυιός ἐγαμογέλασέν της.
 — Γιὰ 'δές τῆς σκύλλας τὸν υἱόν, τῆς ἄνομης τάγκόνι,
 ὄντας τοῦ λείψη τὸ φιλί, κάμνει πῶς 'πεθαινίσκει.

14

Πέρδικαν ἔσαιρέτησα τσαι δέμ. μ' ἐπολόθη
 γιὰ κάτσαγ γιὰμασὴν ἔσει, γιὰ μ' ἄλλο νὰρ' βλοῶται.
 Τσ' ἐπῆρα βρόσια τσ' ἔστησα κάτω 'ς τὴν κρούα βρούση,
 τσ' ἤρτεν ἔ πέρδικα νὰ πεῖ, νὰ πεῖ τσαι νὰ ἡμίση.
 Τὰ βρόσια 'ποτσυκλόνουον την τσ' ἔ τσωνηός ἀρπῆ την.
 Ἄχμνοπιιάσ' με τσωνῆ, τσ' ἄφησ' με, μὴν πλαντζέω.
 Πεζάννει τσαι μεταπιάννει τηθ, βάλλει φτερόν, πετῆ τον,
 τσ' ἀναπετῆ βουν' ὡς βουνό, στέτσει τσ' ἀναεῖξ το.
 — Ὡ τσωνῆ πανουργιανέ, πανουργιστσωνῆρη,
 ὁπού 'πιασης τὴν πέρδικαν τσαι πάλαι 'πέτασές σε,
 τσ' ἀναπετῆ βουν' ὡς βουνό, στέτσει τσ' ἀναεῖξ σε.

15

Κλειδιὰ σέ γέμπω, λιερὴ, κλειδιὰ τσαι καδινάρεα,
 κλειδώσε τὴν καρδοῦλλά σου τσαι μ' ἄλλημ με 'θλοῦσιν,
 τσ' ἄδ δὲν 'περηρανεύγεται, ἔλα νὰ 'μπῆς κουμπάρα.
 — Σὰθ ἤαρτ' ἔ μάνα μου γλυτσειὰ τσαι 'πῶ το τσαι μ' ἀφῆτση.
 γιὰ νὰ τῆς πᾶρω τῆθ βουλήν νὰ μήμ με καταργέται,
 δές σε 'περηρανεύγομαι, νᾶρτω νὰ 'μπῶ κουμπάρα.
 Μᾶρτεν ἔ μάνα μου γλυτσειὰ τσ' εἶπά τῆς το τσ' ἔθ θέλει,
 τσ' ἐπολόθη τσ' εἶπέμ με μέσα 'πού τὴν καρδιάν της.
 — Κόρ', ἔσεις πόδια νὰ σταθῆς, τσαι σέρια νὰ τ' ἀπλώσης,
 τσαιμ' μάδρια νὰ σταθῆς νὰ 'δῆς τὸν νεόν. ὁπού σ' ἔάπα;
 — Μάνα, 'χω πόδια νὰ σταθῶ, τσαι σέρια γιὰ ν' ἀπλώσω,
 τσαι 'μάδρια νὰ σταθῶ νὰ 'δῶ τὸν νεόν, ὁπού μ' ἔάπα.
 — Πάεννε ὕρον, κόρη μου, ἄμε τσαι 'ς τὴν εὐσήμ μου.
 Τσ' ἔπιασεν τσ' ἔστολιζουταν 'πού τὸ πῶρν' ὡς τὸ βράδου,

(1) Μάχη, μῆνι, ἔχθραν. (2) Σὲ αὐτήν. (3) Ἦρον.

'πού τὸ πῶρν' ὡς τὸ ταχυνόν, ὡς τῆλο μεσημέρι.
 Βάλλει τὸν νήλιον πρόσωπον τσαι τὸ φεγγάρι στήθη,
 τσαι τοῦ κοράκου τὸ φτερόβ βάλλει καμαροφρόδι,
 τὸν ἄμμον τὸν ἀρίφιντον (1) κουμπιὰ τσαι δαχτυλιδέα.
 Ἐτσίνησεν ἐλιερὴ τσ' αἱ πέτρας ἐκλουθῆξαν,
 τσ' ὄσας τὴν ἐκλουθῆξασι, σκλάβαις τῆς ἐλογιέψαν'
 τσ' ἐτσεῖ ἤπην τσ' ἀπόσωσεν, ὅπου τὸν ἐβλουῦσαν.
 Παππᾶς τὴν εἶδεν τσ' ἐσφαλλε, διάκος τσ' ἐμεταστάθη,
 τσαι τὸ μικρὸν καλεερί σφάλλει τὸ Τσύριε ἕλεον,
 τσ' ἐτσεῖνος τοῦ δαιμόνου γυῖός ἐππεσεν τσ' ἐλλιώθη.
 — Ψάλλε, παπᾶ μου, σὺψάλλε, διάκο μου καλανάρκα,
 τσαι σύ, μικρὸν καλεερί, ψάλλε τὸ Τσύριε ἕλεο.
 τσαι σύ, μωρὲ δαιμόνου γυιέ, σοῦκου νά σέ ἔλοσῶ.
 — Παπᾶ, τσ' ἂν εἶσαι χριστιανός, τσ' ἂν εἶσαι δαρτισμένος,
 γυρίζετε τὰ στέφανα πρὸς τὴν κουμπαραποῦλλαν.
 Τσ' ἐύρισαν τὰ στέφανα πρὸς τὴν δεξιὰν κουμπάραν.

17

Ἄουρος κόρην ἀπαᾶ τσ' ἐτσεῖνη δὲν τὸ ἕξει.
 Τσαι μιάλ λαμπρήμ, μιὰ τσεργιατσὴν, ἀργατινὴν ἡμέραν,
 ἤβγεν ἐ κόρ' ἀφ' τὸ λουτρὸν τσ' ἐ νεῖός ἀφ' τὴν ταβέρναν'
 τσ' ἐπουδιαντράπην τσ' εἶπέν την, «ἔβῶ, κόρ', ἀπαῶ σε».
 — Ἄμ μ' ἀπαᾶς, ἀπα με, μὰ ἔ' ἄντρα δες σέ θέλω,
 μὴ ἄντραμ μὴ ἐ δουλό μου, μὴ ἐ προξενητήμ μου'
 χρουσὸν ἀγκόρφιν τσ' ἀγ γινῆς, τσαιπ πέσης 'ς τὴν αὐλήμ μου,
 τσαι ἔδῶ σε τσαι γρωνίσω σε, δὲ τσύβγω νά σέ πιζῶ.
 Ἐσύγκλινεν τὴν νεύοτην τοῦ τσαι βουρκαμένος ἔφκειν.
 Μάισσας κόρη τὸθ θωρεῖ ἀπού τὸ παναθύρι.
 — Μπρόαλε, μάνα μου, νά ἔδῃς τὸν νεῖόν τὸχ γολιασμένο,
 ἔπου πουρπατεῖ λιούμενα τσαι παραπονεμένα.
 Μήνα μάνα τοῦ πέθανε, μήνα τσύρης τοῦ χᾶθη,
 μήνα τσ' ἀπού τᾶέρφια τοῦ καέναν ἐσκοτώθη:
 — Μὴ ἐ μάνα τοῦ πέθανεμ, μὴ ἐ τσύρης τοῦ χᾶθη,
 μὴ ἐ τσ' ἀπού τᾶέρφια τοῦ καέναν ἐσκοτώθη,
 ὀμμορρην κόρην ἀπαᾶ, τσ' εἶπεν πῶς δὲν τὸθ θέλει.
 Φάναξε, κόρη μου, τὸν νεῖόν, τσαι νά τῆς τῆμ μαξέψω.
 — Ἐντα ἔσεις, νεῖ, τσαι πουρπατεῖς λιὰ τσαι γολιασμένα;
 Μήνα μάνα σου πέθανε, μήνα τσύρης σου χᾶθη:
 μήνα τσ' ἀπού τᾶέρφια σου καέναν ἐσκοτώθη:
 — Μὴ ἐ μάνα μου πέθανεμ, μὴ ἐ τσύρης μου χᾶθη,
 μὴ ἐ τσ' ἀπού τᾶέρφια μου καέναν ἐσκοτώθη.
 Ὀμμορρην κόρην ἀπαῶ, τσ' ἐτσεῖνη δέμ με θέλει.
 — Ἐντα μὲ δῖεις, νεώτερε, τσαι νά σε τῆμ μαξέψω:
 — Θέλεις λοᾶριν ἔπαρε, θέλεις μαργαριτᾶρι.
 θέλεις τσ' ἀπού τὰ βουχά μου τὰ πασκαλιεῖτικά μου,
 ὅπου τὰ βάλλει βασιληᾶς τῆς τρεῖς γιορταῖς τὸ χρόνο,
 τὰ Φῶτα, τὰ Χοιστούεννα τσαι τῆλ λαμπριᾶ δευτέρα.
 — Μὴ ἐ λοᾶριθ θέλω ἔβῶ, μὴ ἐ μαργαριτᾶρι,
 μὴ ἐ τσ' ἀπού τὰ βουχά σου τὰ πασκαλιεῖτικά σου,

(1) Ἄναριθμητον.

όπου τὰ βάλλει βασιλιχῆς τῆς τρεῖς γυροταῖς τὸ χρόνον,
τὰ Φῶτα. τὰ Χριστουέννα τσαὶ τῆλ λαμπρῆδ δευτέρα.
Τάλεσιδάτσιδ δῖαις με. πῶσαις εἰς τὸλ λαίμῳ σου ;
— Ἄπ' ἧς (1) τὸ φῶς μ' εὔρεψες, τὰμ. μάδρα ντα τὰ θέλω ;
Τὸ πλάνεμαν τῆς λιερχῆς γυρεύγεις νὰ με 'πάρης ;
μ' ἄν εἶνε γυὰ τῆλ λιερχῆν, τσ' ἔτσεινο δῖω σέ το.
Τσαὶ μέσα τὰ μεσάνυχτα εἰ κόρη 'δαιμονίστη,
τσ' ἐπῆρεν τῆς βραίτσαις τῆς τῆν νύχταν τσ' ἐπουρπάτα.
'Σ τὸ δρόμον ὅπου 'πῆαινεν, τραυῶδιν ἐτραυῶδα :
« Ποιὸς εἶδεν νήλιον τῆν αὐγῆν τσ' ἄστρα τὸ μεσημέρι ;
ποιὸς εἶδεν κόρη 'σάν τσ' ἐμὲ νὰ πουρπατῶ τῆν νύχτα ».
Μιὰ πέριδ' ἀπὸ τὸ βουνόν ἐπολασθήητσέν την,
— Ἐθῶ 'δα νήλιον τῆν αὐγῆν τσ' ἄστρα τὸ μεσημέριν,
εἶδα τσαὶ κόρης 'σάν τσαὶ σέ νὰ πουρπατῶ τῆν νύχτα
Τσ' ἔτσει 'πην τσ' ἀπόσωσεν εἰς τ' ἀπὸ τῆν πόρτα.
— Ἄνοιξε, μάισσας ὑγιέ, τσαὶ μάισσας ἀγκόνιν,
τὰ μάγια σουταδ δυνατά, 'ς τῆν πόρτας σου μ' ἐφέραν.
— Ἄν εἶσαι φίλος, μπρόαε, ἄν εἶς' ὄχτρος μου, φύε,
ἄν εἶσαι διακουνιάρης μου, νὰ κοῦμος τσ' ἔμπα μέσα.
Τσ' ἔτσεινη δέν το 'δέχτητσεν τσαὶ δέν τὸ καιλίστη (2).
'Βγάλλ' ἀφ' τὸ δαχτυλάτσιν τῆς χρουσιδ δαχτυλιδάτσιν,
ῶρου τριύρου μάλαμμα 'ς τῆμ μέσην τὸ ραριμάτσιν'
'ς τὰ σκέλη τῆς τὰπόσυρεν τσ' ἐξῆθγεν εἰ ψυσή τῆς.

18

— Μάνα, θολᾶνεν τὰθ βουνά, τσαὶ θαμπερόν τὸ σπίτι.
— Γυιέ μου, καλᾶνεν τὰ βουνά, τσαὶ λαμπερόν τὸ σπίτι,
μὰ σὺ κορίτσιν ἀπαῖς, τσ' ἔτσεινη δέν τὸ 'ξέρει.
— Σῦρε. μάνα μου, πέ τῆς το τοῦ βασιλιχῆ τῆν κόρη.
Προξενητάδες ἔστειλε 'ς τοῦ βασιλιχῆ τῆν κόρη.
Πριγού 'μιλήσουν εἰ γουιό, ἐμίλησεν εἰ κόρη.
— Ἄδ δύνεται τοῦρ 'Ρῆα γυιὸς αὐγὰ νὰ γουμαριάρη,
νὰ σταίση τσαὶ τάλωνίν του 'ς τῆμ μέσην τοῦ πελάου,
μῆτε αὐγόν νὰ φαῖσθη, μῆτε αὐγόν νὰ σπάση,
μῆτε σιταρι νὰ βρασῆ, μῆτ' ἄσερο (3) νὰπ πέση.
τότες τοῦρ 'Ρῆα τὸ παιδὶν ἄντρας μου θέν νὰ ἔνη.
'Ὡς τᾶκουσεν τοῦρ 'Ρῆα γυιὸς, πολλὰ τοῦ 'κακοφάνη,
τσ' ἐπῆράν τον τὰ πέρατα ὡς τοῦπ πασσᾶ τῆ βρούση.
Μάισσας κόρη τὸθ θωρεῖ ἀπὸ τὸ παναθῶρι,
τσ' ἐφάναξεν τῆμ μάναν τῆς, νᾶθρη νὰ τὸν κυττάξη.
— Ἐλα, μάνα, νὰ 'δῆς τὸν νιόν, 'ποῦ στέτσει λυπημένα.
Γυιέ μάνα τουν ἐπέθανε, γυιέ τσύρης τουν ἐχᾶθη.
γυιέ 'ποῦ τὰ 'ναικαέρφρα (4) του καέναν ἐσκοτώθη,
γυιέ κόρη 'ποῦ τὸν ἀπαῖ 'ς τὸν ἄδην ἐκατήθη.
Τσαὶ 'πολοᾶται μάισσα 'ς τῆν κόρην τῆς τσαὶ λείει'
— Μητὲ μάνα του 'πέθανεμ, μητὲ τσύρης του 'χᾶθη,
μητ' ἀφ' τὰ 'ναικαέρφρα του καέναν ἐσκοτώθη,
μητὲν εἰ κόρη 'π' ἀπαῖ 'ς τὸν ἄδην ἐκατήθη'
αὐτὸς κορίτσιν ἀπαῖ, τσ' ἔτσεινη δέν τὸθ θέλει.

(1) Ἄφου. (2) Παρεδέθη. (3) Ἄχυρον. (4) Γουναικαδέφρα.

— Μάνα μ', ἄς τήμ μακέψουμεν, νά 'πάη νά τόν εὔρω.
 — "Ἐντα μὲ δίδεις, 'Ρήα γυιέ, τσαι νά σέ τήμ μακέψω.
 τσ' ὡς τάποξημερώματα νάρτη νά σέ γυρεύηη;
 — Σίλιχ σέ δίδει μάνα μου, τσαι σίλιχ ἀερόη μου,
 δῶ τσ' ἐβώ τὰ βούγα μου τὰ πηχά καθημερνά μου,
 ἄ σέ 'πα τσαι καθημερνά, νά μής σε 'κακοσφάνη,
 'Ρούχα τὰ βάλλει βασιληῆς τῆς τρεῖς γυροταῖς τὸ χρόνο,
 τὰ Γέννα γιὰ τῆ Γέννησιον, τὰ Φῶτα γιὰ τ' ἀρχάσμα
 τσαι τήμ μεῖλην Πασκαλιὰ γιὰ τὸ Χριστός ἀνέστη.
 — "Ἐσε τα τσαι τὰ γρόσα σου, νά τὰ μετράς 'πού 'ζέρεεις,
 "Ἐσε τα τσαι τὰ βούγα σου, νά τὰ φορῆς, 'πού 'μπρέπει.
 Τάλεσιδάτσι θέλω 'βώ, 'πού ζώννεις τῶματά σου.
 — 'Ἐψές ἤμου 'ς τὸ χροσουρόν τσ' ἐπαρχροούσωσά το,
 μὰ 'βώ γιὰ 'τσεινην 'π' ἀαπῶ, τσ' ἐτσείνο δῶ σέ το.
 — Βάλε τὸ 'δυσόμοι μάνταλον, τὸ γυασεμῖν περάτη,
 τσ' εἶνεν τὰ μάγια μου βαρεῖα τσαι δέν τα ταγχαντιζέι.
 Τσαι μέσα τῆβ βαθεῖαν αὐγήν ἐ κόρη 'δαυμονίστη.
 — Σουκοῦστε, βάρηαις μου μπισταῖς, τσ' ἄψετε τῆς λαμπράδες,
 τοῦ 'Ρήα γυιός μ' ἐμάεψεν τσαι πάω νά τόν εὔρω,
 τσ' εἶνεν τὰ μάγια του βαρεῖα τσαι δέν τὰ ταγχαντιζέω.
 'Σ τὸ δρόμον ὅπου 'πήαινεν, κλαίει τσ' ἀναιστενάζει.
 — Ποιός εἶδεν νήλιον τὴν αὐγήν, τσᾶστρα τὸ μεσημέρι;
 ποιός εἶδεν κόρη 'σάν τσ' ἐμέ νά πουρπατᾶ τὴν νύχτα;
 Τσαι μὲτ' 'πού τῆς βαίτσαις τῆς ἐπαρηβόρησέν την.
 — 'Ἐβῶδα νήλιον τὴν αὐγήν τσᾶστρα τὸ μεσημέρι,
 ἐβῶδα κόρης 'σάν τσ' ἐσέ νά πουρπατᾶ τὴν νύχτα.
 Τσ' ἐτσεί 'πην τσ' ἀπόσωσε 'ς τοῦ 'Ρήα γυιού τὴν πόρτα.
 — "Ἄνοιξε, σκύλλου 'Ρήα γυιέ, τσαι μαεμένημ μ' ἔσεις,
 τσ' εἶνεν τὰ μάγια σου βαρεῖα τσαι δέν τα ταγχαντιζέω.
 — Πρῶτ' ἄκουα 'ς τὴν πόρταμ μου πουλιὰ τσ' ἐτσηλαουῶσαν,
 τῶρ' ἀγροικῶ 'ς τὴν πόρτα μου κούρβαις νά με φωνάζουν.
 'Ἐφόρβεν τσαι 'ς τὸ σέριν τῆς ἔναδ δαγτυλιδάτσι
 τριύρου ὕρου μάλαμμα, 'ς τήμ μέσην τὸ φαρμάτσι,
 'ς τὰ σείλη τῆς τ' ἀπέσυρεν τσ' ἐζῆθγεν ἐ ψυσή τῆς.
 "Ἐνοιξεν τσαι τοῦ 'Ρήα γυιός τσ' ἠύρην την 'πεθαυμένη'
 ἐκύτταξεν τὸν κόρπον του, 'βρίσκει νά μασιναράτσι,
 'ς τοὺς οὐρανούς τὸ πέταξε, 'ς τὸ στῆθός του 'κατέβη.
 "Ἐνας παπᾶς τοὺς ἔθαψε 'ς' ἕνα μνημοῦριμ μέσα.
 τσ' ἦθγεν ἐ κόρη νεραντσινά, τ' ἐ νέος τσουππαρίσι.
 κάθε μεῖλην Πασκαλιάν, κάθε λαμπρήδ δευτέρα,
 τὸ τσουππαρίσιν ἔτσυβγεν τὴν νεραντσινά τσ' ἐρίλιε.

19

Σημαίνουσιν αἱ ἐκκλησιαῖς τσ' οὐλα τὰ μαναστῆρη,
 σημαίνει τσ' ἐ ἀγιά τὸ μέα μαναστῆρι,
 μὲ δεκαπέντε σήμαντρα, μὲ δεκοχτώ καμπάναις.
 μ' ἐζῆντα δαδ πνευματικούς μ' ὀγδῶντα καλεέροους.
 τσαι μάνα γυιόν ἐστόλιζεν, νά 'πᾶ νά μεταλάβη.
 'Ποῦ μέσα βάλλει τὰ χροουᾶ τσ' ἀπ' ὄξω τ' ἀσημένα.
 τσ' ἀπ' ὄξ' ἀρ' τ' ἀσημένα του τὰ μαρογαριταρένα.
 'Ποῦ 'μπρός πηαίννει μάνα του, τσαι πίσω ἀερόη του,

ἴς τῆμ. μέσῃν μπαίνῃν ἔ νιοῦτσικας ἴσῃμ μῆλομ μαχαμμένο,
 ἴσῃν ἐκκλησιῇ ἄλουτούργητη, ἴσῃν κάστρο κουρσεμμένο.
 Τσ' ἔτσιε ποῦ ἴμισοκόντεψῃν ἴς τῆς ἐκκλησιῆς τὴν πόρτα.
 φῶν ἤθῃεν ἀφ' τοῦς οὐρανούς ἴσῃν τὴν βροντὴν τσαὶ λέει·
 «Ποῦ ἴπῃς σκυλλίν, ποῦ ἴπῃς Ὀβρηέ, ποῦ ἴπῃς μεαρισμένε,
 νᾶ μεαρίσῃς ἐκκλησιῶν τσαὶ μέα μαναστήρι;»
 ἸΑπολοᾶται μένα του τσαὶ τοῦ παιδιῶ τῆς λέει·
 — Γυέ μου, τσ' ἔντα κακό ἴκαμες, τσ' εἴσαι μεαρισμένος;
 — Ἰθυμᾶς, ὄντας ἐπήαινα, μένα μου, ἴς τὸ σερέρι;
 Βοῦλλοι ἴδενναν τοῦς μαῦρους τοῦς ἴσῃ δᾶφναις, ἴσῃ μερσίνας,
 τσ' ἔβῶ ἴδεσα τὸμ μαῦρόμ μου ἴσῃ πνημουροῦ γουρζέλλι·
 τσ' ἔ μαῦρος μούταδ δυνάτῃς, ἴταν τσαὶ παλληκᾶριν,
 τσ' ἀποῦ τὸ παιῖζε γέλασε ἐρᾶν τὸ πνημουριν.
 τσαὶ μέσα κόρη τσαίπτουταν τριῶμ. ἴμερῶθ θαυμένη,
 τὸ πρόσωπόν τῆς ἔλαμπες ἴσῃ νήλιος, ἴσῃ φεγγάρι,
 σγουρά ζαθῶσεν τὰ μαλλιά τσαὶ περισσῃν τῆγ χάρι,
 τσ' ἔφόρεν τσαὶ ἴς τὸ δᾶχτυλον ἔναδ δαχτυλιδάτσιν.
 κάλλιᾶ ἴλαμπεν τὸ δᾶχτυλον παρὰ τὸ δαχτυλίδι,
 ἔθάσταν τσαὶ ἴς τὸ σέριν τῆς ἔναν ἴρολόατσι.
 Τὸ δαχτυλίδιν ἔγραφεν. πῶς ἴταρ ἴρωμηροπούλλα,
 τ' ἴρολόατσιν ἔγραφεν, πῶς ἴταν ὄβρηροπούλλα.
 Τὰ σείλη τῆς ἐφίλησα, τσ' ἐπῆρέμ με τὸ κλάμμα,
 τσαὶ πάλε ἴξαναφίλησα, τσ' ἔσκέπασα τὸ πῆμα.
 ἸΕππεσα ν' ἴποτσιμνηθῶ κλαμμένος, βουρκαμένος,
 τσαὶ μέσα τὰ μεσάνυχτα ἔ κόρη ζωντανεύει·
 γυρεύγει με τὴν πλωρωμὴν τοῦ διπλοφιλημάτου.
 — Ἰἔντα ν' ἴποῦ θέλεις, λιερή. γιὰ δροῦ φιλιᾶ ποῦ ἴπῆρα;
 Θέλεις λοᾶριν περισσῃθ, θέλεις μαργαριτᾶρι;
 θέλεις τ' ἀποῦ τὰ ροῦγᾶ μου τὰ πιά καλὰ τσ' ἄν ἔγω;
 — Μήτε λοᾶριθ θέλω ἴθῶ, μήτε μαργαριτᾶριν,
 μόνε τσ' ἀποῦ τὰ ροῦγᾶ σου τὰ πιά καλὰ τσ' ἄν ἔσῃς.
 Μόνεθ θέλω τὸμ μαῦρό σου, θέλω τσαὶ τ' ἴρματᾶ σου,
 νᾶ τὰ ζωστῶ περήφανα ἴς τὸμ μαῦρός σου νᾶ κάτσω,
 νᾶ ἴχώω δίπλα τὰ βουνᾶ τσαὶ δίπλα τὰ λαγκάδια,
 νᾶ ἴπᾶ νᾶ βρω τὸν ἴκαπῶ τσαὶ νᾶ τὸς σαιρετήσω,
 ἴποῦ μ' ἴάπαν τσ' ἔλεεν, ποτὲ δῆς σ' ἴπαρνεῖῶμαι,
 τσαὶ τῶρα μ' ἴπαρνήθησεν τσ' ἴλληγ γυναιῖκαν ἴπῆρε.
 — Τσ' ἐπῆρέ με τὸμ μαῦρόμ μου μαζῆμ με τ' ἴρματᾶ μου.
 Μάνα, ρέρ' με πνευματικόν τσαὶ μέα ἴχορεύτη,
 ἴποῦ ἴχορεύει τοῦς ἐνιούς τ' ἴμμορφα παλληκᾶρια.

20

(Αἰώρας).

ἸΣ τὴν Παναίαν τὴν ἴψηλὴν κάθουνται τρεῖς κουπέλλαις·
 ἔ μέα φορεῖ τὰ ἴγούμενα τσ' ἔ ἴλλη τ' ἴσημμένα,
 τσ' ἔ τρίτη ἔ καλλιούτερη φορεῖ τὰ σκουργιασμένα,
 ἴποῦ ἴσκότωσεν τὸν ἴντραν τῆς με τρεῖς χρουσᾶς σᾶίτταις.
 Τρεῖς στάλαις γαῖμαν ἔσταξεν, τρεῖς ποταμοὶ γῆνηκαν.
 ἸἘ ποταμοὶ παῖρνουν κλαδιᾶ τσ' ἔ θάλασσα καρᾶδια,
 τσ' ἔ κόρη με τὸ γνέμικαν τῆς σῦρνε τὰ παλληκᾶρια.

21

(Αιώρας).

Ἦ τὸν ἄϊ Γιώργην τοῦ βουνιοῦ, ἴς τὰ δεκαντὰ καντύλια,
 κάθεται μὲν γαρουφαλιὰ μὲ τὰ σαγιὰ μαντήλια·
 μὲ τὸ φεγγάριν πολεμᾷ, μὲ τᾶστρον κουμπασάρι,
 τσαὶ τὸθ Ἐδὸν παρακλαίει νὰ ἴπάρη παλληκᾶρι.

22

(Τοῦ χοροῦ τῶν κορασιῶν).

Κάτω ἴς τὰ τσηραμιῖδια τσαὶ ἴς τῆς πολλαῖς ἐλγαῖς,
 ἔσ' ἕναμ μαναστήριν, ποῦ ἴπᾶν αἰ κουπελιᾶς.
 Ἰάω τσ' ἔβῶ καμένος ν' ἀκούσω λουτουργιᾶ.
 Ἦ τὸ δρόμον ποῦ πααίννω, θωρῶ μὲν κουπελιᾶ,
 θωρῶ μὲν Ὀβρησοῦλλαν, τσ' ἔσῶλλα ἴλουννοῦτα,
 μὲ τὰ σαγιὰ μαντύλια ἐσκουπίζουτα,
 μὲ τ' ἀργυρᾶ γτενάτσιν ἐγχενίζουτα.
 Ἰάω κοντά, ἴμιλῶ τιν τσαὶ τῆς σαιρετῶ.
 — Ἄθ θέλης Ὀβρησοῦλλα, γίνου χριστιανή,
 νὰ λούννεσαι σαββάτον, ν' ἀλλάσσης τσεριγαστή,
 νᾶφτης τσαὶ τὸ καντῆλιν κάθα λαμπρὴ γιορτή.
 — Μάνα, Ρωμηὸς μὲ εἶπεν, νὰ γίνω χριστιανή,
 νὰ λούννωμαι σαββάτον, ν' ἀλλάσω τσεριγαστή,
 νᾶφτω τσαὶ τὸ καντῆλιν κάθα λαμπρὴ γιορτή.
 — Κάλλιξ ἴχω νὰ σὲ κόψῃ τοῦ τὸ σπαθίν,
 πρὸς τὸλ λόον ποῦπες, νὰ γίνης χριστιανή!

23

Τὸ γλυκὸ σταφύλλι.

Βούλλα τ' ἀμπέλιξ ἴγύρισα, ναῦρω γλυκὸ σταφύλλι,
 γλυκὸ σταφύλλι δὲν ηῦρα, μόν' τὰ γλυκὰ σου σείλη·
 τσαὶ ἴς τὸ μαντῆλιν τᾶβαλα τσ' ἔβαψεν τὸ μαντῆλιν,
 τσαὶ ἴς τὸ ποτάμιν τᾶρριξα τσ' ἔβαψεν τὸ ποτάμιν·
 τσαὶ πᾶν' αἰ πέρδιτσαις νὰ πλοῦν τσ' ἔβαψαν τὰ φτερά τους
 ἴς τὸν κάμπον τὰ τινάξουσιν τσ' ἔκάμποι ἴλουλουδίσαν,
 τσ' ὅσοι γυρίσαν τσ' εἶδᾶν τα. βούλλοιλ ἴλιοθυμῆσαν.

24

Δάφνη τσαὶ μηλιὰ.

Ἐκατήθιν' ἀφ' τὴν πόλην,
 ἴμπαινῶ ἴς ἕνα περιβόλι·
 δάφνη τσαὶ μηλιὰ μαλλώννει.
 — Ἐσὺ ἴπῆρες με κλωνάρι.
 — Βόσι (1) μὲ τὸν ἄϊ Γεᾶννη,
 δές σ' ἐπῆρα ἴβῶ κλωνάρι.
 Τσ' ἄς σ' ἐπῆρα ἴβῶ κλωνάρι,

(1) Ὅχι.

τὸ ποτάμιον νὰ μὲ ἴπαρη,
 νὰ μὲ ἴπαρ δύσηδ δύση,
 κάτω ἔς τοῦπ Παπᾶ τῆ βρύση,
 ὅπου πλένουν τὰ σιντόνια,
 τσαὶ τὰ κήμονον ἄσπρα σόνια.
 Ἰχέει κόρη νὰ ἡμίση,
 ἴπ᾽ ἄ τσ' ἔ νυὸς νὰ τῆρ φιλήση.
 — Σούκου, κόρη, τὰ σαγιά σου,
 τσαὶ τὸν γύρον τῆς ποδιᾶς σου.
 — Τί σὲ μέλλει, δέσποτά μου,
 νὰ σηκώσω τὰ σαγιά μου,
 καὶ τὸ γύρον τῆς ποδιᾶς μου;
 — Μέλλει με, τσαὶ σὲ τὸ λέω,
 πῶς γυναῖκα ἴω σὲ θέλω.
 — Κάλλιε νὰ μὲ φᾶ' τὸ φεῖδι,
 παρ' αὐτὸ ποῦ λές νὰ ἴνη.

25

(Τοῦ χοροῦ τῶν κορασίων).

Κόψε κλωνίθ βασιλικό, — γιὰ τῆς ἀγάπης τὸν καμμό.
 τσαὶ κάμε το φρουκάλι, — τσιτρολεμονιᾶς κλωνάρι.
 νὰ φρουκαλᾶς τῆθ θάλασσα, — γιὰ σέναρ, φῶς μου, τᾶχασα.
 νὰ μπαινούν τὰ καρᾶθια, — τᾶμορρα τὰ παλληκᾶρια.
 Θωρῶ καρᾶθια τσ' ἔρκουνται, — μὰ τί καλὰ μὲ ρνίνουνται,
 καρᾶθᾶτσια τσ' ἀρμενίζουν, — τσαὶ τὸν νοῦ μου δαιμονίζουν.
 Τσαὶ ἔς τὸλ λιμνιῶνα ῥάσσουσι, — ἔγεια λεσσᾶ φανᾶζουσι.
 εἶα λέσσα, εἶαρμᾶνι, — δὲμ μᾶς ἔμεινεν τιριᾶνι.
 — Ἐντα ἔνεν τὸ γουμάρις σας, — πῶσετε μέσ' ἔς τᾶμπάρις σας;
 — Κοριτσᾶτσια μέσ' ἔς τᾶμπάρι, — τσ' ὅποιος θέλ', ἄς ἴπ᾽ ἄ νὰ πάρη.
 Ἰσ τὴν πρύμν' εἶνεν αἰ κουπελιάς, — μὰ τσεῖναις εἶναι διαλεχταίς,
 ἔς τὴν κουδέρταν παντρεμμέναις, — ὄμορραϊς τσαὶ διαλεμμέναις.
 — Ἄρμα φέλλοῦκα, βρε παιδιᾶ, — νὰ ἴπαρουμεν τσ' ἔμεις καμμιᾶ.
 Ἄρμα, βρε σεῖς παλληκᾶρια, — νὰ σταθοῦμελ λεοντᾶρια.

26

Γενίτσαρος ὁ κοντός.

Ἐνας κοντός γενίτσαρος ἔσ' ὄμορρηγ γυναῖκα,
 ζουλεύγει τον ἔ γειτονιά, ζουλεύγει τον τσ' ἔ χώρα,
 μὰ δῖειλ λιὸ δόσιμος, σίλια τσαὶ πεντακόσα.
 Ἰσ τὸ χρέος τὸν ἐθάλασις σίλιας σιλιάδες γρόσα.
 Πουλιζ Κοντός τὰ ρουῖχά του, πουλιζ τσαὶ τᾶρματά του,
 στολιζεὶ τῆρ γυναῖκάν του, νὰ ἴπ᾽ ἄ νὰ τὴν πουλήση.
 Ἰσ ἔπολοήθην τσ' εἶπέν τον' «Κοντέ, μήμ με πουλήσης,
 πούλησε πύργους δώδεκα τσαὶ μύλους δεκαπέντε.
 — Ἐβῶ τσ' αὐτὰ τὰ πούλησα, ἴφ' τὸ χρέος δὲν ἰβγαίννω.
 — Πούλησ' ἀμπέλια δώδεκα μὲ τοὺς ἀμπελουρογούς τους.
 — Μὰ ἔβῶ τσ' αὐτὰ τὰ πούλησα, ἴφ' τὸ χρέος δὲν ἰβγαίννω
 λούστου, γτενίστου λιερή, τσ' ἔβῶ θᾶ σε πουλήσω.
 Ἰσ τὸ σεράτσιν τῆθ βαστᾶ τσαὶ ἔς τὸ παζᾶριν ἴπχει.
 Ἐννεᾶ βολαῖς τῆ διαλαλεῖ, δεκα τὴν παζαρευγει.

"Άλλος κοντός γενίτσαρος σαρταίρ' άπού τὸ κρότσι.
 — Πουλῆς, Κοντέ, τῆ λιερήν, τσαί πόσα τὴν έδίεις :
 — Τῶνάν της σεΐλι (1) σίλια 'σει, τὰ δρό της δρό σιλιάδες,
 μ' ἀλήθεια τὸ κορμάτσιν της 'ζίζει μιλιουνιάδες.
 τσ' έ γύρος τῆς ποδιέτσας της κάστρον έξκουράζει,
 βόσι (2) τὸ κάστρου μουνάχ, μόνον τσαί τὸς άθροώπους.
 'Βγάζει τὸ χρουσοπούντσιν του τσ' άμέτρητα τὸδ δίει.
 τσ' άπού τὸ σέριν τὴν τραβῆ 'ς τὴν τένταν του τὴν 'πάει.
 Τσ' έναμ μικρόν καλόν πουλλίν 'πού 'πάν' άπού τὴν τέντα
 έτραουδοῦσεν τσ' έλει· «Μάνα, κακὸ 'ς τῆ έρρη·
 μάνα, κακόν 'πού γίνεται 'πού κάτ' άπού τὴν τέντα,
 ριλῆ έρφός τὴν άερρήν τσ' έτσείνη δέν τὸ 'ζέρει».
 — "Άκου, γενίτσαρε, πουλιῶ τσ' άδόνια πὼς λαλοῦσι.
 — Πουλλάτσα 'νεν τσ' άς τσηλαλουν, άδόνια 'νεν τσ' άς λάσι,
 μικρά σιλιδονάτσια 'νεν, τσ' άς παίζουν τσ' άς γελοῦσι.
 — "Άκου, γενίτσαρε, ρωνήν άνθρωπινήμ μιλοῦσι.
 — Γιά 'πέ με, κόρη λιερή, 'πού ποῦνεν έ γενειά σου :
 — Έ μάνα μου 'νε 'ρ' τὴν 'Αζιάν, τσ' έ τσῦρης μ' άρ' τὴν Πάρο·
 έγ' άερφός γενίτσαρον, 'πού 'νεμ μακρά 'ς τὰ ζένα.
 Τότες έγνωριστήκασιν, πὼς ἦταν άερφάτσια.
 Τσ' άπού τὸ σέριν τὴν τραβῆ, 'ς τὸν άντραν της τὴν 'πάει.
 Πάρε, Κοντέ, τῆλ λιερήν, πάρε τσαί τῆρματά σου,
 πάρε τσαί τῆγ γυναικάς σου, νά καθεται κοντά σου.

27

Καρῆδιν τσιντυνεύγει 'ς τὰ βραθειά νερά·
 κλαίειν έ καπιτάνος τσαί οἰῶρεται·
 δέν κλαίει γιά καρῆδιμ, μηδ γιά σιρμαγιά,
 μόν' κλαίει τὴν τσυράν του τσαί τῆ γυναικάν του.
 Τίς εἶνεν 'π' ά τὴν 'πάρη, τσαί θά τὴν 'παντρευτῆ :
 "Άλλος έπολοθήτην άπ' άλλο κάτεργο.
 — Έβώ θέν νά τὴν 'πάρω, τσαί θά τὴν παντρευτῶ.
 Έτσείνος τὴν έπῆρεν, τὴν έπαντρευτήτσε·
 'ς τὸ κάτεργον τῆβ βάλλει, 'ς τὴν έρημον τὴν 'πά',
 μηδ γράμμικαν τῆγ γέμπει, μητ' άπολογιά,
 μόμ (3) μέσ' 'ς τὸμ μαχραμῶν της τρία γράμμαατα.
 — Θελεις κόρη 'παντρεύτου, θέλ' άντρα έπαρε,
 θέλεις τὰ μαῦρα βάλει, θέλεις καλογορά.

28

Διώγρεις με, μάνα, διώγρεις με, μῆ 'βώ θά φύγω θελω.
 νά κάμης χρόνους νά με 'δῆς τσαί χρόνους νά με χάσης.
 τσαί 'σάθ' άρρη τ' άί Γεωργίου, τὸ μέα παναῦρι.
 νά 'πάς, μάνα, 'ς τὴν έκκλησιάν νά κάμης τὸ σταυρός σου.
 νά 'δῆς τὸν τόπου μ' άδειανόν τσαί τὸ στασίδιμ μ' άδειο·
 τότε θά 'δῆς τὰ κλάμμαατα, κλάμμαατα μυριολόγια,
 νά 'πάρης δίπλα τὰ βουνά τσαί δίπλα τὰ λαγκάδεια·
 τσ' έ δρόμος σου νά σ' έβγαλλει 'ς τῆς Παρμπαρηῆς τὰ μέρη.
 τσ' ὅσοι διαβάταις τσ' άν περνοῦν, διαβάταις τσ' άδ' διαβῆιννον,

(1) Χεῖλος. (2) Όγι. (3) Μόνον, αλλά.

νά κἀθεσαι νά τοὺς ῥωτᾷς, νά κἀθεσαι νά λέγῃς·
 — Δὲν εἶδετε τὸ γουὸκᾶμ μου, τᾶξιν τὸ παλληκᾶρι;
 Ἦσ' ἔτσι θὰ μάθῃς γιὰ τὰ μὲ, τσ' ἔτσι θ' ἄρτῃς νά μ' εὐρῃς.
 Ἔρχεν ἐ δόλο Κωσταντῆς ἔς τῆς Παρμπαρῆς τὰ μέρη,
 τσ' ἔκαμε χρόνους νά ρανῆ, τσὰι χρόνους νά μπροκῆ.
 τσ' ἔ μάνα του τὸν καρτερᾷ, τσ' ἀκόμη δὲν ἐράνη.
 Ἦσ' ἔσ' ἄν ἤρτεν τ' ἄι Γεωργιῶ, τὸ μὲ πναυῖρι,
 Ἦσ' ἔ μάνα ἔς τὴν ἐκκλησιᾶν νά κἀμῃ τὸ σταυρόν της·
 θωρεῖ τοὺς νιούς, θωρεῖ τῆς νιαις, θωρεῖ τὰ παλληκᾶρια,
 θωρεῖ τὸν τόπον τ' ἀδειανόν τσὰι τὸ στασίδιν τ' ἄδειο,
 τσ' ἐπῆρᾶν τὴν τὰ κλάμματα, κλάμματα, μυρολόγια,
 τσὰι ἰαίρει τὸ στρατὶ στρατὶ, στρατὶν τὸ μονοπάτιν,
 τσ' ἔ δρόμος της τὴν ἔφερε ἔς τῆς Παρμπαρῆς τὰ μέρη·
 τσ' ἔσοι διαβάταις τσ' ἄν περνοῦν, διαβάταις τσ' ἄ διαβαίνου
 ῥωτᾷ τοὺς γιὰ τὸν Κωσταντῆν, τᾶξιν τὸ παλληκᾶρι·
 — Μὴν εἶδετε τὸ γουὸκᾶμ μου, τσ' ἐμέναν τὸ παιδίμ μου;
 Ἦσ' ἔνας διαβάτης βιαστικῶς ἐπολοῦθησέν της·
 — Γιὰ πὲ μ' ἄρ' τὰ σουμάδια του, ἔμπορεῖ τσὰι τὸ γρωνίσω.
 — Μακρὺς, λεγνὸς εἰς τὸ κορμίν, τσὰι νόστιμος ἔς τὰ κᾶλλη·
 ἐφόρειν τσὰι ἔς τὸ δάχτυλο διαμάντιδ δαχτυλίδι,
 κᾶλλη λαμπεν τὸ δάχτυλον παρὰ τὸ δαχτυλίδι.
 — Ἐψὲς βραδὺν τὸν ἔθαψα ἔς τὸν ἄν Κωσταντῆν,
 τσ' ἔσει τῆγ γῆ γιὰ στρωμάν του, τὸν ἄμμον προσπερᾶλι
 τσὰι τὰ χοχλάτσια τοῦ γυαλοῦ ἔσει προσπερᾶλᾶρι.
 Μαῦρα πουλιὰ τὸν ἔτρωαν, τσ' ἄσπρα τὸν τρυλλίζαν,
 τσ' ἔναμ μικρὸμ μαυρόπουλλοδ δὲν ἔθελε νά ρᾶη.
 Ἦσ' ἔπολοῦται Κωσταντῆς ἔτσι πού ἔψυχομάσε.
 Ἦσ' ἔσει τσὰι σὺ, μικρὸν πουλλίν. ἀπ' ἀντρεωμένον ῥᾶση,
 νά κἀμῃς πῆσαν τὸ φτερόν τσὰι πεθαμῆν τὸ ἔζύντσι·
 τσὰι σεῖς πουλιὰ πού τρωτέ με, ἀφήστετε τὴ γλῶσσα,
 νά κἀμω δρῶ λογιὰ γραφήν, τῆμ μάναμ μου νά γέψω,
 νά τᾶναγνώνν' ἔ μάνα μου, νά κλαί' ἔ ἀερφή μου,
 νά τᾶναγνώνν' ἔ ἀερφή, νά κλαίην ἔ καλή μου,
 νά κλαίη βούλλη γειτονιὰ τσὰι ἔ δικολογιὰ μου.

29

Πωρὸν πωρὸς σηκόνουμαι, ἀπὸ τὸν ὕπνο,
 πᾶνω νερόν τσὰι νίβουμαι, νά ξηυστάξω.
 ῥοδόσταμορ ῥαντίζουμαι, γιὰ νά μυρίσω,
 τσὰι κατηαίνω ἔς τὸ γυαλλό, νά σουργεανίσω.
 Ἦσ' ἔτσι ἔρα τὴν παλλαπαῶ, δὲν τὴ γρωνίζω
 συγνοπατῶ τσὰι φταίνω τη, ξαναρωτῶ τη.
 Κόρη μου, δὲν ἔπαντρεύγεσαι, νά πάρης ἄντρα,
 νά πάρης ἄντραν κειμιτζῆν, τσὰι παλληκᾶρι;
 — Ποιὸς εἶσαι σὺ τσὰι πῶς σὲ λέν. τσ' ἔντανεν τὸνομά σου;
 — Ἐβῶμαι νιὸς τσ' ὠμορφονιὸς τσῶμορπον παλληκᾶρι.
 ἐβῶμαι πού σὲ τᾶστειλᾶ τὰ μῆλα ἔς τὸ μαντήλι,
 τὰ μῆλα, τὰ ῥοδάτσινα τσὰι τὸ γλυκὸ σταφύλλι·
 ἐβῶμαι πού σ' ἐρίλησα ἔς τὸ στόμαχ τσὰι ἔς τὰ σείλη.

Η'. ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1

Εἶσεν ἕναν πρᾶμματάτσιν· τσαὶ πικνοῦ ἔμ-
 πακινεν· ἂν ἡξέρις ἔντα ἴνε.
 ("Ονομα).

2

Κότσινος τσαὶ μαλλιαρός
 γιὰ τὸν κῶλός σου καλός.
 (Τάπησ).

3

Εἶσεν ἕνα τσανκατάτσι μπογιάν, τσ' ἐπογιά-
 τιζέβ βοῦλλον τὸν κόσμον· ἂν ἡξέρις ἔντα ἴνε.
 ("Ηλιος).

4

Εἶσεν ἕνα μπρᾶμματάτσιν· τσαὶ βοῦλος ἐ
 κόσμος ἐριλουσέν το.
 (Λάγηνος ἢ ποτήριον. δι' οὗ πίνουσι).

5

Εἶσεν ἕνα μπρᾶμματάτσιν· τσ' ἄμμα τὸ
 πικνεν ἐ μάνα του, ἔλωανε.
 ("Αλας ἐν θαλάσση).

6

Δαχτυλίδιν πυργωτόν,
 πυργωτόν καμαρωτόν,
 ἀφ' τὸν πύργον ἔπεσεν.
 καθόλου δὲν ἐρράϊσε.
 ("Φεῖδι).

7

Γοῦρνά μου πελετσητή,
 μαρμαρένη τσαὶ συτή,
 τσαὶ με τὰ πολλὰ ψαράτσια
 τσαὶ με τὸ κροῦν νερό.
 ("Ἰδροπέπων, καρπούζι).

8

Δρό καλαῖς γειτόνισσας
 Καστελλοριζιώτισσας
 ἴς ἕνα μπλουμὴν πλουμιζουσιν
 τσαὶ μετὰ τὴν ἄλληδ δέθ θωρεῖ.
 ("Οφθαλμοί).

9

Σιλιότροπο, σιλιόκομπο·
 σίλια τσ' ἂν πῆς, τσ' ἂν τὸ ἔοις.
 (Δάκτυλον).

10

Τέσσαρα τράκκα τράκκα (4 πόδες)
 δρό τύρι τύρι, (δύο ὄτια)
 τσ' ἕνα μυιαστῆριν, (οὐρά)
 ἂν ἡξέρις ἔνταν ἴνε.
 ("Ονος).

11

Μακρός μακρός καλέερος
 τσαὶ πίττα τσεφαλή του.
 ("Αρποβόλος).

12

Σίλιας φροσιαῖς φροεῖ
 τσαὶ τὸν κῶλόν του θωρεῖ.
 (Λάχανον).

13

Πέντε δέκα κουαλοῦν,
 τὰ σφυρὰ σφυροκοποῦν,
 ἐ τσυρὰ Μαροῦ σαρώννει,
 τσ' ἐ τσυρὰ Μαριὰ μαζώννει.
 (Τὸ τρώγειν. Πέντε δέκα=δάκτυλοι. σφυ-
 ρὰ=ὀδόντες, Μαροῦ=γλωσσα. Μαριὰ=
 στόμαχος).

14

Τὸ φεῖδιν τρώει θάλασσαν,
 τσ' ἐ θάλασσα τὸ φεῖδι.
 τσαὶ ἴς τοῦ φεῖδισοῦ τὸν ἐμραλόν
 καρχθὸν τρυλλίζει.
 (Λύγνος).

15

Εἶσεν ἕναν πρᾶμματάτσιν· τσ' ἔτρωεν ἀποῦ
 τὴν τσοιλιάν, τσ' ἔγχεζεν ἀποῦ τὴν ἔαση.
 ("Ροκάνη).

16

Τσουκάλλι σιλοτρούπητο
 ψήννει καργιὰς (1) ἀνήψητο.
 (Ἢ ἐν τῷ δακτυλῷ δακτυλήτρα).

(1) Κρέας.

17

Οὐρανός τσαι γῆ καζάνι,
κάττας πόδιχα, φειδουῦ τσεράλι.
(Χελώνη).

18

Τὸ ἐζάποδον πουλλὴν
κάμνει γάλας τσαι περί.
(Μέλισσα).

19

Ἄσπρος κάμπος, μαῦρος σπόρος
μὲ τῆ γλώσσαν τὸθ θερίζουν.
(Γράμματτα).

20

Ἰάνω 'ς τὰ ὄρη 'ς τὰ βουνά
κάθεται θειά σου Ἐμινά
ἐξηνταδουῦ βρατσιά φορᾶ.
τσ' ἐ κωλός της κρυώννει.
(Λάχανον).

21

Ἐβῶ χτυπῶ τὸτ ταχταλῆν,
τσ' ἐτ ταχταλῆς τὸν κωλόν του.
(Κόσκινον).

22

Ἐ θειά σου Ἐλενα
τσ' ἐ θειά σου Ἐλενουσα,
'ς τὸν ἄεραν πέτεται.
'ς τὸν κάμπανον πουλιέται
τσαι μὲ τὰ κοκκαλάτσια της
πέρται τσαι λουτουργιέται.
(Ἐλαία καὶ ὁ καρπός).

23

Εἶσεν ἕναν προμματάτσιν' τσαι τὸ τσερά-
λιν του τὸ χοντρὸν ἐχωροῦσεν εἰς τὴν τρύπαν.
τσ' ἐ νουράτου ἐ λυανῆ δὲν ἐχωροῦσεν.
(Κοχλιάριον).

24

Κάθεται μαυρόκωλος,
χορεύγει κοτσινούκωλος.
(Χύτρα ἐπὶ πυρός).

25

Μιὰ καμήλα φουρτωμένη
'μπαινει μέσα 'ς ἐναχ γάνι,
τσ' ἀπατή της ἐχωροῦσεν
τσ' ἐ νουρά της δὲν ἐχώριε
(Κοχλιάριον πληῆρες φαγητοῦ).

26

Ἦοὺ πάνω 'ποὺ τὸ δῶμά μας
κρομμύδια σκορπισμένα.
(Ἀστέρες).

27

Εἶσεν ἕναν προμματάτσιν' τσαι κάτω
'πχαινεν τσαι πάνω δὲν ἐνήκινει.
(Ποταμός).

28

Εἶσεν ἕναν προμματάτσιν' τσ' ἐ ἀρκόντσι
κρύβουν το, τσ' ἐ φτωσοὶ εἴθουν το.
(Μύζα).

29

Λεοντάριγ γενιέται ἀπ' ἄσπριν πέτρα
'σθ θὰ πουρπατήζη, τρέμει, 'σθ θὰ φανάζη.
νεκροὺς σηκώννει. (Ἀλέκτωρ).

30

Εἶσε μιὰ ροδατσινιάν, τσ' ἐκαμνερ ροδά-
τσινια τὴν ἡμέραν τᾶχανεν, τσαι τὴν νύχταν
τᾶθρυσκε. (Νύξ καὶ ἀστέρες).

31

Ἀνάμεσα 'σὲ δρό κρεμμυδὺς
μοῦγκρος ἐμουγκράνισε.
(Πορδή).

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Μέλη τοῦ συλλόγου	
'Ιδρυταί	Σελ. γ'
Τακτικά μέλη	» ε'
'Επίτιμα μέλη	» ιβ'
'Αντεπιστέλλοντα μέλη	» κδ'
Μεγάλοι εὐεργέται	» κγ'
Εὐεργέται	» —
Μεγάλοι δωρηταί	» —
Δωρηταί	» —
Πρόεδροι τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ 1861-1889.	» —
Κοσμητόρες κατὰ τὸ ἔτος 1887-88.	» λθ'
Μέλη διαρκῶν ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ἔτος 1887-88.	» —
Κοσμητόρες κατὰ τὸ ἔτος 1888-89.	» λκ'
Μέλη διαρκῶν ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ἔτος 1888-89.	» —

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΕΡΔΙΚΙΔΟΥ.— Κριτικὴ μελέτη περὶ τινος σημιτικῆς ἐπιγραφῆς ἐν Χα- λεπίῳ πρὸ τινος σωζομένης τανῦν δὲ ἀπολεσθείσης, καὶ περὶ τοῦ 59 (τοῦ 60 κατὰ τὸ ἑβραϊκόν) ψαλμοῦ καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῆς, μετὰ παρεμπιπτούσης κριτικῆς ἐξηγήσεως τοῦ 107 ψαλμοῦ.	» 1
ΠΕΛΟΠΙΔΑ ΚΟΥΠΠΑ.— Περὶ τοπογραφίας τῆς ἀρχαίας μητροπόλεως τοῦ Πόντου Τόμωος	» 36
Μ. ΓΕΔΕΩΝ.— Αἱ κατὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῶν προικῶν ἔθνηκαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας αἰῶνας	» 49
ΤΟΥ ΛΥΤΟΥ.— Περὶ τῆς φαναριωτικῆς κοινωνίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης ἐκατονταετηρίδος	» 55
ΤΟΥ ΛΥΤΟΥ.— Χρονογράφου συμπέρασμα	» 72
ΤΟΥ ΛΥΤΟΥ.— Περὶ φιλοπτώγων καὶ φιλανθρώπων διατάξεων παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας.	» 79
ΑΝΩΝΥΜΟΥ.— Περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἔθνηκαὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς	» 84
ΜΑΘΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ.— Περὶ ἀθνασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτων.	» 88

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.—'Εκκλησιαστικά. (Διονύσιος Δέρκων ὁ Σαμουρκάσης. 1872). . .	Σελ. 100
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΠΩΝΝΙΔΟΥ, ἱατροῦ.— Περὶ τοῦ βίου, τῶν θεωριῶν καὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Pasteur.	» 110
ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ.— Μελέτη ἐπὶ τοῦ Αἵαντος Μαστιγοφόρου τοῦ Σοφοκλέους	» 156
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΕΡΔΙΚΙΔΟΥ.— Περὶ Λιθῆ καὶ Μαρῦτ	» 160
ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ.— Τὸ παλαιὸν σύστημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς . .	» 164

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Ἄπὸ 12 Μαΐου 1887 μέχρι 1^{ης} Μαΐου 1888.

Προσλαλιὰ τοῦ προέδρου κ. Κ. Καλλιᾶδου ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ΚΖ' συλλογικοῦ ἔτους	» 177
Ἐκθεσις τοῦ ἀντιπροέδρου καὶ προέδρου τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλτέλη περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς.	» 200
Ἐκθεσις τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς	» 204
Ἐκθεσις τοῦ κ. Κ. Περδικίδου περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς	» 205
Ἐκθεσις τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεᾶδου περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς	» 207
Ἐκθεσις τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σαλτέλη περὶ τῶν διαλέξεων τοῦ συλλόγου	» 209
Ἐκθεσις τοῦ ταμίου κ. Γ. Χατζοπούλου περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου .	» 211
Ἀρχαιρεσίαι	» 213
Ἐπέτειος ἑορτή.	
Ἐκθεσις τοῦ προέδρου κ. Κ. Καλλιᾶδου περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου.	» 214
Λόγος πανηγυρικός τοῦ νέου προέδρου κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους « Περὶ τῆς ἐν τῇ ποικίλῃ τοῦ σύμπαντος δεσποζούσης ἐνότητος »	» 225

Ἄπὸ 9 Μαΐου 1888 μέχρι 14 Μαΐου 1889.

Προσλαλιὰ τοῦ προέδρου κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ΚΗ' συλλογικοῦ ἔτους	» 214
Ἐκθεσις τοῦ κ. Θεμ. Σαλτέλη περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς	» 250
Ἐκθεσις τοῦ κ. Πελοπίδα Κούππα περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς	» 252
Ἐκθεσις τοῦ κ. Ἀπ. Βασιλακοπούλου περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς	» 253
Ἐκθεσις τοῦ κ. Β. Ποπέσκου περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς	» 255
Ἐκθεσις τοῦ ταμίου κ. Θ. Κουσουδῆ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου .	» 258

Ἀρχιχερσαίαι	Σελ.	261
Ἐκθεσίς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Καραπαναίου ἀγώνος, ὑπὸ Ν. Παπαγιαννακοπούλου	»	262
Ἐκθεσίς τοῦ κ. Φ. Τάγῃ, εἰσηγητοῦ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, περὶ τοῦ Ζωγράφειου ἀγώνος	»	265
Κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῶν πονημάτων τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη	»	274
Ἐπέτειος ἐορτή. Ἐκθεσίς τοῦ προέδρου κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου	»	278
Λόγος πανηγυρικὸς τοῦ κ. Ν. Φωτιάδου «Περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ προσόδου τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους»	»	290

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

προσενεχθέντων τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ.

Βιβλία προσενεχθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1887-88	»	298
» » » » » 1888-89	»	304

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΑΝΙΑΛΕΩΣ Σ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑ.—Γλωσσικὴ ὕλη τῆς νήσου Μεγίστης (Καστελλορίζου).

Α'. Παροιμίαι	»	315
Β'. Κανατσίσματα ἢ χορέμματα	»	326
Γ'. Νανουρίσματα	»	327
Δ'. Τραγούδια τῆς σαντακλειδᾶς (αἰώρας)	»	329
Ε'. Μυρολόγια	»	336
Ϝ'. Δημῶδη ᾄσματα τοῦ γάμου	»	346
Ζ'. ᾄσματα διηγηματικά	»	349
Η'. Αἰνίγματα	»	365

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς	στήλη	στίχος	ἀρτί	ἀνάγνωθι
3	2	40	ἀκολουθήαις	ἐκκλησίαις
7	1	13	τοῦ	τῶν
7	1	14	κεφαλαίου	κεφαλαίων
7	2	6	τὰ κατ'ἀλλήλα	τὰ ἀκατ'ἀλλήλα
7	2	43	καθαρῶ	καθαρῶ καὶ
8	1	15	διὰ	ὑπὸ
8	1	43	Calinet	Calmet
10	1	9	περιηγήσεων	περιστάσεων
14	2	20	τοῦ παρατακικοῦ	τῶν παρατακτικῶν
17	2	32	προελογισμένων	προελογισμένον
17	2	33	στοχασμῶν	στοχασμῶν
18	1	35	τοῦ ἐβραϊστοῦ	τῶν ἐβραϊστῶν
20	1	12	beni-adom	beni-adam
23	2	3	Χάρραν	Χαρράν
27	1	47	Ἐμίσσης	Ἐμίσσης
33	1	31	χιλιάδας	χιλιάδες
33	1	44	τοῦ ψαλμοῦ	αὐτοῦ
34	1	18	Χαλπέ	Χαλπέ
40	1	45	εἰς	εἰς
41	2	3	τέων	νέων
66	2	19	μετάφρασιν	μετέφρασεν
122	2	12	Senormont	de Senarmont
195	1	19	ἀπακαλῶν	ἀποκαλεῖ
262	2	17	τὴν ὀπὸ τῆς	τὴν τῆς

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

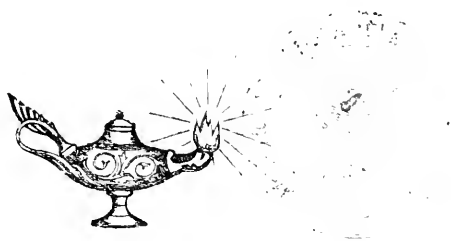
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'

1889-90 ΚΑΙ 1890-91

ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΚΘ' ΚΑΙ Λ'

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1891

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Πέραν, Ὁδὸς Τοπταλάρ, ἀριθμ. 18.

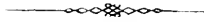
ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ
LORENTZ u. KEIL, Librairie Internationale
Πέραν, Μεγάλη Ὁδὸς, ἀριθμ. 457.

ΤΥΠΟΣ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

Μ Ε Λ Η

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Υ Δ Ρ Υ Τ Α Ι

1861

- † ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι., ιατρός.
- † ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι. Δ., ἔμπορος.
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ι., κληρονομήτης.
- † ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ Ἡρακλῆς, ιατρός.
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπέστολος, ιατρός.
- † ΒΛΑΣΤΟΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης.
- † ΓΑΛΑΤΗΣ Ι. Σ., ιατρός.
ΓΕΝΗΛΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος.
- † ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, δικηγόρος.
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.
- † ΕΥΘΥΦΡΩΝ Κ., ιατρός.
- † ΖΑΝΟΣ Α. Π.
- † ΖΩΓΡΑΦΟΣ Θεόδωρος, ιατρός.
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, »
ΖΩΗΡΟΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ιατρός.
ΙΓΓΛΕΣΗΣ Α., ἔμπορος.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, κληρονομήτης.
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρῶτον σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας.
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου.
- † ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος, ιατρός.
- † ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος, »
ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος.

‡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Χ. Γεώργιος, κτηματίας.

‡ ΛΑΣΚΑΡΙΣ Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Σισανίου.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ ΠΑΣΣΑΣ Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.

ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ Δημήτριος, ἔμπορος.

‡ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Α., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα.

ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος.

‡ ΠΥΛΑΔΗΣ Βασίλειος, λόγιος.

ΡΑΖΗΣ Δημήτριος.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, καθηγητὴς.

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ Γεώργιος, καθηγητὴς.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος ἐκλογῆς
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1863
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Παῦλος, τραπεζίτης ἐν Σμύρνῃ.	1871
ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΔΗΣ Γ., ἱατρός.	1888
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑΔΗΣ Δημ., ὑπάλληλος τῶν αὐτοκρατορικῶν τηλεγράφων.	1872
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑΔΗΣ Σπυρίδων, γραμματεὺς τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου	1883
ΑΔΙΜΠΕΡΤΗΣ Ἰωάννης	1872
ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ Εὐάγγ., καθηγητής	1880
ΑΜΜΑΝΙΤΗΣ Νικόλαος, κτηματίας ἐν Κυθωνίαις	1889
ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἱατρός.	1888
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, μητροπολίτης Καισαρείας.	1870
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς	1881
ΑΝΔΡΕΟΥ Χ' Δημήτριος, ἔμπορος	1873
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, ἱερομόναχος	1879
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης	1864
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως	1878
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, »	1890
ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σάββας, »	1890
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικός.	1887
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Φιλίππουπόλει.	1871
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., πρώην γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα βασιλ. ἐλλ. πρεσβείας	1886
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταῦρος, μέγας λογοθέτης καὶ γεροϋσιαστής	1862
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.	1885
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης Δ., καθηγητής	1861
ΑΡΤΕΜΙΑΔΗΣ Ἰάκωβος	1876
ΑΣΝΑΒΟΥΡ Ἰωσήφ, ἀρχιτέκτων	1888
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνᾶς, καθηγητής	1888
ΑΦΙΔΗΣ Γεώργιος, διδάσκαλος	1883

Β

ΒΑ-ΓΡΑΜΟΓΛΟΥΣ Α., δικηγόρος	1890
ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, σχολάρχης ἐν Γαλατῶν Κωνσταντινουπόλεως	1890
ΒΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, μητροπολίτης Μιτυλήνης.	1874
ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Βασίλειος Μ., ἔμπορος	1871
ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ Ἠλίας, καθηγητής	1883
ΒΑΛΤΑΤΖΗΣ Ἐμμανουήλ	1886

	Έτος έλλογής
ΒΑΝΔΙΛΟΠΟΥΔΟΣ Ίωάννης	1886
BARDAUT A., δικηγόρος	1878
ΒΑΡΟΤΣΗΣ Ίάκωβος, δικηγόρος	1878
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΔΟΣ Άπόστολος, διδάσκαλος	1884
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Γ., κτηματίας	1881
ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΗΣ Ίωάννης, διευθυντής έλληνικού εκπαιδευτηρίου ένταΰθα	1881
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Άποστολος, ιατρός	1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γρηγόριος, λόγιος.	1888
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος	1890
ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ Ίωάννης, έμπορος	1873
ΒΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ., τραπεζίτης	1877
BENT Theodor, αρχαιολόγος.	1886
BERGGREN Φ., βωπογράφος.	1881
ΒΕΡΩΝ Στέφανος, έμπορος έν Βραζιλία.	1886
ΒΙΚΕΛΑΣ Δ., λόγιος έν Χαρισίοις	1872
ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κωνσταντίνος, έμπορος	1874
ΒΛΑΣΟΠΟΥΔΟΣ Ευστάθιος, έμπορος έν Βραζιλία	1887
ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΔΟΣ Διονύσιος " "	1887
ΒΟΓΟΖ Δελπέρ.	1889
ΒΟΥΛΚΟΒΙΤΣ Γεώργιος, διπλωματικός πράκτωρ τής Βουλγαρίας ένταΰθα	1888
ΒΟΥΡΗΣ Ίωάννης, λόγιος έν Αθήναις	1886
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σ. Ι., διευθυντής και αρχισυντάκτης τής εφημερίδος «Νεολόγου»	1866
BRANTEGHEM van Alphonse, δικηγόρος ένταΰθα	1886
BROKHAUS Heinrich, ύφηγητής έν τῷ πανεπιστημίῳ Leipzig	1887
BROOKS Karl.	1888

Γ

CARLOTTI Marquis, ακόλουθος τής ένταΰθα Ίταλικής πρεσβείας.	1890
ΓΕΔΕΩΝ Μανουήλ, λόγιος.	1887
ΓΕΝΗΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, έμπορος	1861
ΓΕΝΝΑΔΗΣ Νικόλαος, γεν. πρόξενος τής Έλλάδος έν Κρήτη.	1886
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ. Ιεροδίακονος.	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ. επίσκοπος Σκυρουπόλεως, χωρεπίσκοπος Σκυροδρομίου	1890
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Άντώνιος, καταστηματαρχής	1890
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, Πατριάρχης Άντιοχείας.	1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ, μητροπολίτης Πρακλείας	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ, " Σηλυθρίας	1885
ΓΕΩΡΓΙΑΔΑΣ Κ., διδάσκαλος	1876
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γεώργιος, σπουδαστής	1890
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., έμπορος έν Φιλίππουπόλει	1861
ΓΚΙΩΝ Ίωάννης, διευθυντής του πράκτωρ. τής αραβλιστικής έταιρίας «Φοίνικος».	1864
ΓΚΙΩΚΑΣ Ίωάννης, τραπεζίτης	1890

ΓΑΥΚΑΣ Νικηφόρος, μητροπολίτης Μηθύμνης	1872
GÖDEL Lamoy Baron von, ἐπιτετραμμένος τῆς Αὐτρο-Οὐγγαρίαις ἐν Τεχεράνη	1874
GONZALEZ del Campillo	1881
ΓΟΥΡΟΠΙΝΗΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Ροστωβίω	1879
ΓΟΥΔΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος	1890
ΓΡΙΒΑΣ Ἰωάννης, διδάσκαλος	1890
GRÜNBERG Bernhardt	1885

Δ

DALESSIO I., τραπεζίτης.	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1888
ΔΑΜΣΑΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1888
ΔΑΟΥΤΗΣ Ν., πάρεδρος δικαστῆς τοῦ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ ἑλλ. προξενικοῦ δικαστηρίου	1883
ΔΑΝΙΗΛ, ἱεροδίακονος ἐν Βραβίλῃ.	1874
ΔΕΛΑΠΟΡΤΑΣ Βρασίδας, ἔμπορος ἐν Ταϊγανίω	1873
ΔΕΛΛΗΚΑΝΗΣ Καλλίνικος, ἱερεὺς	1883
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπωλῆς	1873
DERENTHAL Chev. de, σύμβουλος τῆς γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Ρώμῃ.	1872
DEVEAUX Emile, πρῶην διευθυντῆς τῆς ὁθ. τραπεζῆς	1873
ΔΗΜΑΔΗΣ, ἀρχιτέκτων.	1887
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ξενοφών, ἔμπορος	1873
ΔΙΓΕΝΗΣ Π., πάρεδρος ἐν τῷ ἐνταῦθα ἑλλ. προξενικῷ δικαστηρίῳ	1878
ΔΟΥΡΟΥΦΗΣ Π., ἔμπορος ἀλλήλος ἐν Ὁδησσῷ	1878
ΔΟΥΡΟΥΤΗΣ Μετρήλ	1873
DUVAND Louis, ὑπάλληλος ἐν τῷ μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν	1890
DUSCANE Abbé	1890

Ε

ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1874
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Π., ἔμπορος	1879
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, δικηγόρος	1890
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, ὑπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1872
ΕΥΓΕΝΙΑΔΗΣ Εὐστάθιος, διοικητῆς τῆς ὀθωμανικῆς ἐταιρίας συναλλαχτῶν καὶ ἀξιῶν	1871
ΕΥΚΑΡΠΙΑΔΗΣ Ν., ἔμπορος ἀράτης.	1888
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλεξ., ἱερομόναχος, γραμματεὺς τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου ἔρους	1875
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Κοσμάς, μητροπολίτης Παράμβουλας	1887

Ζ

ZABITSIANOS Σπ., ἱατρός	1886
ZALOKWSTAS Εὐγ., ἀ' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1889

ZANEΛΛΗΣ Έμμανουήλ, έμπορος εν Μιτυλήνη	1868
ZAPIFHΣ Λεωνίδης, τραπεζίτης	1873
ZAFEIPΘΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, έμπορος εν Ροσσεβίω	1879
ZEPBOYΔAKHΣ Ιωάννης, έμποροπάλληλος	1885
ZIFΘΣ Θεμιστοκλήης, έμπορος εν Ροσσεβίω	1879
ZIFΘΣ Παύλος, » »	1879
ZIFΘΣ Μιλτιάδης, » »	1879
ZΩΓPAΦOΣ Ξενοφών, ιατρός	1861
ZΩΓPAΦOΣ Αντώνιος, έμπορος	1890

H

HAYDERICH Engelhard, ιδιοκτήτης τυπογραφείου	1889
HΛIΔHΣ Άθανάσιος, μητροπολίτης Ίκονίου	1888
HΣAΓIAS Μιχαήλ, γραμματεὺς τοῦ μητροπολίτου Έρέσου Κύρ Άγαθοκγγέλου	1884

Θ

ΘAΛAΣCINOC Μιχαήλ, έμπορος	1890
ΘAΛAΣCINOC Ήρακλής, δικηγόρος	1890
ΘANOC Δημήτριος, έμπορος	1890
ΘEOTOKAC Γερμανός, αρχιμικνδρίτης	1887
ΘEOΦIΔATOC Αντώνιος	1885
ΘΩMIΔHΣ Άθανάσιος, έμπορος εν Φιλιππουπόλει	1872

I

IAKWBOC, επίσκοπος Μοσχονηρίων	1875
IΔEMOC Όδυσσεύς, δημοσιογράφος	1872
IΓΓAETHC Παναγιής, έμπορος	1872
IΔIΔHΣ Ιωάννης, διδάσκαλος	1888
IΩANNIΔHΣ Ευστάθιος, ιατρός εν Βώλω	1879
IΩAZAΦ, ιεροψάλλτης	1876

K

KAZANOBAC Γεώργιος, έμπορος	1871
KALBOKOPESHC Δημήτριος, έμπορος	1871
CALBERT James	1883
KALLIΔAΔH C Kωνσταντίνος, πρώην μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς επικρατείας	1861
KALLIBOYPTHC Πέτρος, ιατρός εν Παρισίαις	1871
KALLINIKOC, μητροπολίτης Δέρκων	1875
KALLIΦPΩN Βασίλειος, καθηγητής	1888
KALΦOΓAOC M., ιατρός	1879

	Έτος έκδοσης
ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π., αρχιτέκτων	1888
ΚΑΠΑΔΑΝΙΔΗΣ Π., καθηγητής	1885
ΚΑΡΑΒΑΣΙΔΗΣ Γ.	1876
ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ Μ., δικηγόρος	1879
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, έμπορος	1890
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Πασάς 'Αλέξανδρος, ήγμετών τής Σάμου	1861
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ 'Αλ. Κ., α' γραμματεὺς τής ἐν Βρυξέλλαις ἑθνομικτικῆς πρεσβείας	1874
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνστ. Στεφ., σύμβουλος τής ἐπικρατείας	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος	1874
ΚΑΡΑΝΔΙΝΟΣ 'Ανδρέας, έμπορος	1885
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, βουλευτής ἐν 'Αθήναις	1862
ΚΑΡΑΤΖΑΣ, πρίγκιψ Γ. Κ., πρεσβευτής τής Ὑψ. Πύλης ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Χάγη	1879
ΚΑΡΑΤΖΑΣ 'Αλέξανδρος, έμπορος	1889
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητής	1874
ΚΑΣΤΕΛΛΗΣ Ἰωάννης, έμπορος	1872
ΚΕΛΛΑΪΔΙΤΗΣ Π., ἱατρός	1888
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Στᾶρος	1872
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Μιχαήλ, δικηγόρος	1890
ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥΣ Α., έμπορος ἐν Ρωσσίῳ	1879
ΚΕΦΑΛΑΣ Μιχαήλ, σχολάρχης	1885
ΚΕΧΑΓΙΑ Καλλιόπη, διευθύντρια τοῦ ἐν 'Αθήναις προτύπου παρθενικωγαίου	1875
CLICHIAN Alfred	1885
ΚΛΟΥΜΑΣΗΣ Δ., έμπορος	1873
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος, ἱατρός	1891
ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ Γ., διδάσκαλος	1885
ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Διον. Π., διδάσκαλος	1887
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Κ., λόγιος	1882
ΚΟΠΑΣΗΣ 'Ανδρέας, σύμβουλος τής ἐπικρατείας	1890
ΚΟΡΩΝΙΟΣ Γ., πρακτικῆς ἐν Χαρίσεις	1872
ΚΟΣΤΟΜΥΡΗΣ Γεώργιος, ἱατρός ἐν 'Αθήναις	1880
ΚΟΤΖΑΜΠΑΣΗΣ Γεώργιος, καπνέμπορος ἐν Ἀμισῷ	1875
ΚΟΥΖΟΣ Γ., διδάσκαλος	1887
ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ Δημ., διευθυντής τής ἡμερηίδος «Φιλιππουπόλεως» ἐν Φιλιππουπόλει	1877
ΚΟΥΜΑΣ Σωκράτης, διευθυντής τοῦ τυπογραφείου «Νεολόγου»	1885
ΚΟΥΜΑΤΟΣ 'Ανδρέας, έμπορος	1882
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Γ., μουσικὸς ἀκόλουθος τής ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΗΣ Ἀντώνιος	1885
ΚΟΥΠΙΑΣ Ἰωάννης, έμπορος	1882
ΚΟΥΠΙΑΣ Δημοσθένης, δικηγόρος	1887
ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ Δημήτριος	1885
ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλής, έμπορος	1861
ΚΡΑΣΙΝΟΣΕΛΤΣΕΦ Νικόλαος, καθηγητής ἐν τῷ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίῳ	1890
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Γεώργιος, ὑποπρόξενος τής Ρωσσίας ἐν Ραιδεστῷ	1885

	Ἔτος ἐξαγωγῆς
ΚΡΙΕΖΗΣ Κωνστ., γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίῳ ἑλληνικῆς πρεσβείας	1880
ΚΡΙΚΟΤΣΟΣ Ἰωάννης, μεσίτης ἐν Παρισίοις	1879
ΚΡΙΚΟΤΣΟΣ Νικόλαος, » »	1864
ΚΡΙΝΟΣ Κ., ἔμπορος ἐν Ροστωδίῳ	1879
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἐπεικλῆς, δημοσιογράφος.	1872
CURTIS C. G., πρεσβύτερος τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας	1871
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ Χρ., κοσμηματοπώλης	1879
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ἀνέστης, διευθυντῆς τυπογραφείου ἐν Ἀθήναις	1887
ΚΩΣΤΑΚΗΣ Ἰσοκράτης, ἰατρός	1890

Λ

LAMBER abbé	1887
ΛΕΒΑΣ Ἀνδρέας, λόγιος	1887
ΛΕΒΙΔΗΣ Γεώργιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
LEMOIN Léo, διευθυντῆς τῆς Crédit Lyonnais ἐνταῦθα	1885
ΛΕΜΠΙΔΙΕΦ Ἀμερικὰς Λ., καθηγητῆς τοῦ ἐν Χαρκόβῳ πανεπιστημίου	1890
ΛΕΟΝΤΙΑΣ Σπυρίδ., διευθύντρια τῆς Παλλάδος	1872
ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδας, ἰατρός	1887
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μιλτιάδης, ἰατρός	1887
ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗΣ Μιλτιάδης, ὑπάλληλος ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ δημοσίου βθωμανικοῦ χρέους	1888
LONG Albert, καθηγητῆς ἐν τῇ ἐνταῦθα Ρόβερταίῳ σχολῇ	1885
ΛΟΡΑΝΔΟΣ Λιόβιος, τραπεζίτης ὑπάλληλος	1887

Μ

ΜΑΓΚΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος	1887
ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ Ἀλέξανδρος, διευθυντῆς τῆς τραπεζῆς Ἑπειροθεσσαλικῆς ἐν Βώλῳ	1875
ΜΑΚΡΗΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρός	1880
ΜΑΚΡΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος	1887
ΜΑΚΡΙΔΗΣ Βίκτωρ, δικηγόρος	1890
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἀεράκι, διδάσκαλος	1887
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἠλίας, δικηγόρος	1885
ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος	1865
ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Μ.	1878
ΜΑΝΔΑΝΑΚΗΣ Εὐάγγελος, ἔμπορος ἐν Ριχιδεστῶ	1890
ΜΑΝΘΟΥΡΩΦ Παῦλος, β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ῥωσικῆς πρεσβείας	1887
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Ἀλεξ. Σπυρ., σύμβουλος τῆς ἐν Μαδρίτῃ θθ. πρεσβείας	1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Δημήτριος, πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Μελίτῃ	1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαιτερός ἰατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.	1861
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος, τραπεζίτης	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγγούλης, ἔμπορος.	1874

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγκούλης, ἀρχιτέκτων	1890
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ Ἐπιμ., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα	1885
ΜΕΓΑΚΛΗΣ Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Σισανίου	1877
ΜΕΘΟΔΙΟΣ, Μητροπολίτης, πρόεδρος Διδυμοτείχου	1876
ΜΕΙΔΑΔΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1885
ΜΕΙΔΑΔΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1885
ΜΕΓ-ΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων	1888
ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1877
ΜΕΣΗΝΕΖΗΣ Ἀντώνιος, ἰατρός	1884
ΜΕΤΑΞΑΣ Δημ., ἀ' γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίῳ ἐλληνικῆς πρεσβείας	1885
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος	1889
ΜΗΤΣΟΡΑΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
ΜΙΖΖΙ Louis, δικηγόρος	1887
ΜΙΛΛΙΝΓΕΝ A. van, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Ῥοβερτείῳ Σχολῇ	1882
ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ A., ἰατρός	1871
ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ Jean, πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872
ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Θεόδωρος X., γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρουμανικῆς πρεσβείας	1880
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1888
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Παῦλος	1889
ΜΠΛΕΣΣΑΣ N., ἐλεγκτὴς τῆς γενικῆς ἐταιρίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους	1871
ΜΠΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1887

Ν

ΝΑΡΛΗΣ Στέφανος, ἰατρός	1890
ΝΑΟΥΜ Ἰωάννης, πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα ἐλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου	1885
ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
ΝΕΛΙΔΩΦ Δημήτριος, ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Ῥωσικῆς πρεσβείας	1890
ΝΕΜΤΣΟΓΛΟΥΣ Ζήσης, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1870
ΝΕΟΦΥΤΟΣ, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως	1871
ΝΕΟΦΥΤΟΣ, » Λαρίσης	1874
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, » Κυζίκου	1877
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δ., δημοσιογράφος	1878
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ I., ἔμπορος ἐν Ῥοστοδίῳ	1879
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος	1890
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῇ τραπεζῇ Κωνσταντινουπόλεως	1890
ΝΙΚΟΛΩΝ Δ., ἀ' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας	1880
ΝΟΜΙΚΟΣ A., ἔμπορος ἐν Ῥοστοδίῳ	1879

Ξ

ΞΥΔΙΑΣ Δ., ἔμπορος ἐν Ῥοστοδίῳ	1879
ΞΥΔΙΑΣ Θ., » »	1879
ΞΥΔΙΑΣ M., ἀργυραμοιβός	1885

Ο

	Έτος ἐκλογῆς
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ἱατρός	1880
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημόσθένης, καθοληγῆτης	1889
ΟΛΥΜΠΙΑΔΗΣ Δ., ἔμπορος ἐν Ῥουσσόβω	1879
ΟΜΗΡΟΣ Γ., πρακτικῆς	1873
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Παρκεταύης, ἔμποροπύλλης	1887
ΟΡΦΑΝΟΥΔΑΚΗΣ Κωνσταντῖνος, διδάσκαλος τῆς ἰχθυογραφίας καὶ ζωγραφικῆς	1879

Π

ΠΑΝΤΖΕΙΡΗΣ Ἀλέξανδρος, διαρμηνεύς τῆς ἐθ. πρακτικῆς	1882
ΠΑΕΙΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Βρακίλκ	1885
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Θεόδωρος, δικηγόρος	1890
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, διδάσκαλος	1886
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, λόγιος	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Κερκυραίος Ἀθανάσιος, λόγιος	1881
ΠΑΠΟΥΔΩΦ Κωνστ., ἔμπορος ἐν Βρακίλκ	1885
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, διδάσκαλος	1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, διδάσκαλος	1771
ΠΑΡΙΣΗΣ Γεώργιος, πρακτικῆς ἐν Ἀθήναις	1873
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ., ἱερεὺς	1887
ΠΑΣΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Βρακίλκ	1885
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος	1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Νικόλαος	1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Λεωνίδας	1887
ΠΑΣΠΑΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ἱατρός	1862
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἀργύριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872
PEARS Edwin, δικηγόρος	1874
ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κυριακός, λόγιος	1871
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., διδάσκαλος	1885
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν	1889
ΠΙΖΑΝΗΣ Ἀπολλινάριος, πράκτωρ τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐν Ἀρίδη	1887
ΠΙΝΙΑΤΕΛΛΗΣ Ν., ἔμπορος ἐν Ῥουσσόβω	1879
ΡΙΝΕΥΡΟ y Villavieja, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἰσπανικῆς πρεσβείας	1891
ΠΙΣΑΝΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1880
ΠΙΣΣΑΣ Χριστόφορος, κτηματίας ἐν Ἀθήναις	1878
ΠΟΥΚΑΡΠΟΣ, μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας	1872
ΠΟΥΚΑΡΠΟΣ, ἀρχιμανδριτης, ἐπίτροπος πατριάρχου Ἱεροσολύμων	1885
ΠΟΥΚΡΙΤΟΣ Στέργιος, δημοσιογράφος	1891
ΠΟΠΕΣΚΟΣ Εὐστάθιος, διδάσκαλος	1885
ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ, ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Σινῆ	1874
ΠΟΥΛΟΥΔΙΔΗΣ Γ., δικηγόρος	1888
ΠΡÉΤΕΧΤΑΤ, ζωγράφος	1887

	Έτος ἐξαγωγῆς
ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορουπάλληλος	1891
ΠΡΩΤΟΣ Παντελεῆς, μεσίτης συναλλαγμάτων.	1885
ΠΡΩΓΑΚΗΣ Γεώργιος, ἱεροψάλτης	1890

P R

ΡΑΖΗΣ Ἀλέξανδρος	1875
ΡΑΖΗΣ Ἀριστείδης, μηχανικός	1873
ΡΑΪΝΕΚ Κίμων	1885
ΡΑΛΛΗΣ Κ., ἔμπορουπάλληλος	1879
ΡΑΛΛΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις.	1863
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Α., ἔμπορος ἐν Ροστωβίω.	1879
REYER Constantin, καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Τεργέστη.	1888
ΡΙΚΑΚΗΣ Ἰωάννης, ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Βαρσοῖα.	1887
ΡΙΤΣΟΣ Βασίλειος, ἱατρός.	1887
ΡΟΔΩΝΙΔΗΣ Σ., ἔμπορος.	1881
ROSENFELD Διονύσιος, διδάσκαλος.	1888
ΡΟΣΟΛΑΤΟΣ Φραγκῆστος, δικηγόρος.	1887
ΡΟΣΟΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος	1881
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἀθωῶς, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλλην. πρεσβείας.	1887

Σ

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικός διοικητῆς Κρήτης.	1861
ΣΑΓΓΡΑΝΤΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Ἀθήναις.	1878
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ Δ., ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ	1878
ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θεμιστοκλής, καθηγητῆς	1875
ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ Χριστόφορος, καθηγητῆς	1877
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ἱατρός.	1865
ΣΑΡΣΕΝΤΗΣ Ἡλίας, ἔμπορος ἐν Ροστωβίω.	1879
SARTORIS Maitland.	1882
ΣΒΕΤΣΙΝ Ἀλέξανδρος, β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωσικῆς πρεσβείας	1889
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑὺ. Πύλης.	1887
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Μασσαλίᾳ	1871
SCHROEDER Paul, διευθυντῆς τοῦ γραφείου τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἱατρός	1880
SEGALLES Joseph, ἱεραπόστολος	1883
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Γεώργιος, βιβλιοπώλης	1872
SHAW William.	1872
ΣΙΑΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξενοφῶν, ἔμπορουπάλληλος	1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1873
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἱατρός	1890
ΣΚΑΝΑΒΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Ροστωβίω	1879

ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑΣ Ε., ἔμπορος ἐν Ροστωβίῳ	1879
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης	1871
ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν., πρόην πρέεδρος ἐν τῷ ἐνταῦθα ἑλληνικῷ προξενικῷ δικαστηρίῳ	1885
ΣΜΥΡΝΩΦ Ἀλέξιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωστικῆς πρεσβείας.	1887
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος	1871
ΣΟΥΓΔΟΥΡΗΣ Π., ἔμπορος ἐν Ροστωβίῳ.	1879
ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ., δημοσιογράφος.	1871
ΣΟΥΤΣΟΣ Ἀλεξ., γραμματεὺς τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἑλληνικοῦ διπλωματικοῦ πρακτορείου	1881
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Γ., ἐμποροπᾶλληλος.	1874
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Νικόλαος, λόγιος.	1881
ΣΤΑΘΑΤΟΣ Ἰθών, ἔμπορος	1885
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, νομικὸς ἐν Σάμῳ	1878
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σηλυβρίᾳ.	1879
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης	1875
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας,	1871
ΣΥΡΜΑΣ Γεώργιος	1885
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πρᾶκτωρ ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν	1887
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1871

Τ

ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ Διονύσιος	1890
ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητὴς	1875
ΤΑΜΒΑΚΟΣ Δ. Ν., ἔμπορος.	1863
ΤΑΤΑΔΙΑΣ Ἀνδρέας, ἱατρός.	1885
ΤΕΛΛΟΓΛΟΥΣ Σ., τραπεζίτης	1890
ΤΗΟΜΑΝ Α., διδάκταλος	1875
ΤΡΩΓΙΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, ὑπᾶλληλος ἐν τῷ μονοπωλίῳ τῶν καπνῶν	1890
ΤΣΕΡΛΕΝΤΗΣ Βελιστάριος, ἔμπορος	1873
ΤΣΙΑΚΑΣ Γεώργιος, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις	1881
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, πρᾶκτωρ τῆς πανελληνίου ἀτμοπλοικῆς, ἐταιρίας ἐνταῦθα	1871

Φ

ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., κοσμηματοπώλης	1878
ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενείου	1874
ΦΕΙ-ΖΗ ΒΕΗΣ, πρέξενος τῆς Τουρκίας ἐν Ὁδησσῷ	1874
ΦΙΛΙΟΣ Δ., ἔρρος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἀθήναις	1872
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Δ. Ν., ἔμπορος	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος	1861
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ἱατρός	1878
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, λόγιος.	1890
ΦΩΤΙΟΣ, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως	1881

W

	Ἔτος ἐκλογῆς
WASHINGTON Georges, ἱερεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας	1883
WEISBACH Augustin, ἱατρός	1873

X

HANOTAUX M. G., σύμβουλος τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας	1885
ΧΑΡΜΑΝΤΑΣ Δ., ἱατρός	1882
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Γεώργιος, λόγιος ἐν Παρίσις	1861
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρῆστος, ἰδρυτὴς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ ἐνταῦθα ἐλληνικοῦ λυκείου	1872
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Παναγιώτης, ἱατρός	1885
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1883
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀχιλεὺς, δικηγόρος	1888
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἱατρός	
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἰωάννης, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς δικαιοσύνης	1888
ΧΡΥΣΑΦΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος	1890
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδας, ἔμπορος ἐν Μαγνησίᾳ	1866
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Μιχαὴλ » » Λιβεροπούλῃ	1876
ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ Γεώργιος, διευθυντὴς ἐλλ. ἐκπαιδ. ἐν Βραζίλᾳ	1885

Ψ

ΨΑΔΙΔΑΣ Μιχαὴλ, ἱατρός	1890
ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, διευθυντὴς τῆς πανελληνίου ἀτμοπλοικῆς ἐταιρείας ἐν Πειραιεῖ	1875
ΨΥΧΑΡΗΣ Νικόλαος	1880
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος	1881

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

	Έτος ἐκλογῆς
ΑΑΡΙΦΗ ΠΑΣΣΑΣ, πρέεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους	1887
ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, μητροπολίτης Ἐρέσου	1881
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Οὐασιγκτῶνι	1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίῳ.	1873
ASCOLI G. H.	1885
ΑΦΕΝΤΟΥΔΗΣ Θεόδωρος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.	1886

B

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Λονδίῳ.	1874
BARTHÉLÉMY SAINT HILLAIRE, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ γεροισιαστῆς	1871
BANCROFT Georges, πρώην πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίῳ.	1872
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητῆς ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίῳ ἐν Ἀμερικῇ.	1885
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
BERNHARD, πρίγκιψ, διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
ΒΗΣΣΑΝΗΣ Πανταζῆς	1881
BIGOT Ch.	1885
BITTΩΡΗΣ I.	1881
BLACK box, πρώην πρέεδρος τοῦ ἐν Ἀμερικῇ τμήματος ἐνταῦθα	1886
BLACKIÉ J. Stuart, καθηγητῆς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ πανεπιστημίῳ	1864
BLANC baron, πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1890
BLASS Friedrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Kiel	1885
BOECKH R., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Βερολίνου	1885
BOKER, πρώην πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.	1862
BONITZ, διευθυντῆς τῆς ἀνωτέρας παιδείας ἐν Πρωσίᾳ	1885
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξ. ἀνδρ., ἔμπορος ἐν Ὁδησσῷ	1881
BRÉAL Michel, καθηγητῆς τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου.	1885
BRINZ von A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου	1885
ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ Φιλίππος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884
BRUNN H., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Μονάχου	1885
BÜCHELER Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Βόννης	1885
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἐν Παρισίοις	1867

C

CALICE Βαρώνος, πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα	1884
CHRIST W., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου	1870
COX, S. S., πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1885

CROISSET Alfred καθηγητῆς ἐν τῇ ἐν Παρισίοις σχολῇ τῶν γραμμάτων	1885
CROISSET Maurice. καθηγητῆς ἐν τῇ ἐν Montpellier σχολῇ τῶν γραμμάτων	1885
CURTIUS Ernst καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1870

Δ

DERBY Lord πρῶην ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας	1876
DILTHEY G., καθηγητῆς τοῦ ἐν Göttingen πανεπιστημίου	1885
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ε΄, οἰκουμενικὸς πατριάρχης	1886
DITTENBERGER, καθηγητῆς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
DUHN von Fr., καθηγητῆς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου	1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα	1881
DURUY Victor, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρῶην ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκ- παιδεύσεως ἐν Παρισίοις	1882

Ε

ECKSTEIN. καθηγητῆς τοῦ ἐν Λειψία πανεπιστημίου	1879
EAXEM παστῆς, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν	1865
EIMER Th., καθηγητῆς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου	1885
ELIOT Charles, πρύτανης τοῦ πανεπιστημίου Havvard in Cambridgen	1885
ELIOT Sir G. Henri. πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσικοῦ κοινοβουλίου	1886
ΕΡΒΙΤΣΑΝΟΣ K., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰασίῳ σεμιναρίου Σοκόλως	1885

F

FABRI	1878
FEAN Walker, πρεσβευτῆς τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις	1885
FERLAND Orlando, καθηγητῆς τοῦ ἐν Villiamtown τῆς Ἀμερικῆς κολλεγίου Οὐίλιαμσου	1885
FIRSCHER K., καθηγητῆς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου	1885
FÖSTER, καθηγητῆς τοῦ ἐν Kiel πανεπιστημίου	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς σχολῆς	1885
FOUILLET Alfred, maitre de Conférences ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτέρῳ διδασκαλείῳ	1885
FOURNIER Ch., πρῶην πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα	1878
FREEMAN A. E	1885

Z G

ΖΑΠΠΑΣ Κωνσταντῖνος, κτηματίας ἐν Βλαχία	1874
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλία	1880
GEMMA Adolfo, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ Revista	1871
ZEPARENTHE Χριστόφορος, τραπεζίτης ἐν Βουκουρεστίῳ	1888
GEVAERT H. A., διευθυντῆς τοῦ βασιλ. φιδείου ἐν Βρυξέλλαις	1881
GIDEL, διευθυντῆς τοῦ λυκείου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου	1885

GILDERSLEVE Basil, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρη	1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου	1885
GLADSTONE William	1862
CÖTZ G., καθηγητῆς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου	1885
GREGORY Gaspar René, καθηγητῆς τοῦ ἐν Λεϊψίᾳ πανεπιστημίου Johns Hopkins	1885
GROSVENOR Edwin, καθηγητῆς ἐν τῇ Ρόβερτσίῳ σχολῇ	1885
CUTSCH van A., » τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου	1885
GUILLAUME μέλος τοῦ πανακαδημίου ἐν Γαλλίᾳ.	1886

H

HARRIS Bendel, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βαλτιμόρη πανεπιστημίου	1885
HASDEN P. B., » τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου.	1885
HATZFELDT V., πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας ἐν Παρισίοις	1880
HEAP H. G., γενικός πρόξενος τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1880
HENGEN W., γραμματεὺς τῆς ἐν Ρώμῃ ἀρχαιολογικῆς ἀκαδημίας.	1872
HENSE Otto, καθηγητῆς τοῦ ἐν Freiburg πανεπιστημίου	1885
HERTZ M., καθηγητῆς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.	1885
HERZOG E., καθηγητῆς τοῦ ἐν Tübingen »	1885
HEYDEMANN, καθηγητῆς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
HEUZEY Léon, καθηγητῆς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν	1874
HILLER E., καθηγητῆς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου.	1885
HIRSCHFELD G., καθηγητῆς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου	1888
HOLTENDORFF Franz von, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου.	1872
HOUSSAYE Henri, λόγιος ἐν Παρισίοις	1879
HULTSCH Friedr., καθηγητῆς γυμνασιάρχης ἐν Δρέσδῃ	1885

I

IGNATIEΦ général, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Ρωσίας ἐνταῦθα	1865
IOAKEIM Ἁ Γ', πρώην οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως	1878
IOANNEΣΚΟΣ Νικ., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰατίῳ πανεπιστημίου	1885

J

JAECQUEMYS C. Rolin, πρώην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ πανακαδημίου	1885
JEBB, καθηγητῆς ἐν Γλασκῶδῃ	1878

K

ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., ὑποδιευθυντῆς τῆς ἐθνικῆς τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος.	1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου	1881
KEIL H., καθηγητῆς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
KEKULÉ H., καθηγητῆς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου	1885

	Ἔτος ἐκδόσεως
KEUDELL von, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Ρώμῃ	1871
KIPRTSNIKOFF A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὁδερσῶ πανεπιστημίου	1885
KIRCHHOFF A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1872
KISSLING A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὁδερσῶ πανεπιστημίου	1885
ΚΟΓΑΛΤΣΙΑΝΟΣ Μιχαήλ, πολιτικὸς Ρωμοῦνος	1885
KÖHLER U., διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς	1885
KONTZE, διευθυντὴς τοῦ ἐν Βερολίῳ αὐτοκρατορικοῦ μουσαίου	1885
KONTOΣ K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1863
KOTONBINSKY A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὁδερσῶ πανεπιστημίου	1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Ἀνδρέας, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα	1875
KUGLER B.	1885
ΚΩΣΤΗΣ K. N., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1882

Λ Λ

LANGE K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου	1885
LATYSCHEN Basil, μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας Πετρούπολεως	1885
LAYENS Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Χαρισίαις	1872
LESSEPS Ferdinand, μηχανικὸς ἐν Χαρισίαις	1865
LÉVÊQUE Charles, μέλος τῆς πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1866
LIARD, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως ἐν Γαλλίᾳ	1885
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεοκλέης, διευθυντὴς τῆς ἐν Βιέννῃ ἐλληνικῆς σχολῆς	1871
LIEBECK, καθηγητὴς τοῦ ἐν Giessen πανεπιστημίου	1885
LIEBMANN, καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου	1885
LIGHTFOOT D. Bischof of Darham	1885
LISTER Joseph, καθηγητὴς τῆς Ιατρικῆς ἐν Λονδίῳ	1881
LÖWENFELD Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου	1885
LÜBBERT, καθηγητὴς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου	1885
LUCHS A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου	1885
LUDOLF Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐνταῦθα	1872

Μ

MADWIG N., καθηγητὴς τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ πανεπιστημίου	1885
MACMILTON G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίῳ συλλόγου πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῶν ἐλλη- νικῶν σπουδῶν	1885
MAURENBRECHER W., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου	1885
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ N., πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα	1861
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Π., πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας ἐν Βιέννῃ	1872
MEYER Gustav, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γίτιζ πανεπιστημίου	1885
MEZIÈRES, μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας	1885
MELCHIOR Eugène de Bogué	1880
ΜΗΝΙΑΤΗΣ Ἀλέξανδρος Μαργαρίτης	1885
ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ἡρακλῆς, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1873

MICHAELIS A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Strassburg πανεπιστημίου	1885
MILLER Emmanuel, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1863
MONTEBELLO de, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα	1885
MORRIS Jay, πρώην πρεσβευτῆς τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1865
ΜΟΥΝΙΦ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργὸς τῆς παιδείας	1865
MULLER J. van, καθηγητῆς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου	1885
MULLER J., " " Κοπεγχάγη "	1885

N

NABEL, καθηγητῆς τοῦ ἐν Leyde πανεπιστημίου	1885
NAUCK A., " τοῦ ἐν Πετροπόλει "	1885
NAUMANN Cl., καθηγητῆς τοῦ ἐν Strassburg πανεπιστημίου	1885
NÉLIDOW de, πρεσβευτῆς τῆς Ρωσίας ἐνταῦθα	1883
NEWTON, διευθυντῆς τοῦ βρετανικοῦ μουσείου ἐν Λονδίῳ	1871
NOAILLES marquis de, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα	1883
NORTH Edward, καθηγητῆς τοῦ ἐν νέῃ Ὑόρκῃ Hamilton Colleg	1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητῆς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Neuchâtel	1885

Π Ρ

PANTAZIΔΗΣ I., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς	1880
PASTEUR Louis, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1874
ΠΑΥΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητῆς τοῦ ἐν Μόσχῃ πανεπιστημίου	1886
PERROT Georges, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1874
ΠΕΤΡΟΣ Θ Β', πρώην ἀποκράτωρ Βρασιλίας	1873
PIERSON A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Amsterdam πανεπιστημίου	1885
PONIATOWSKI J., μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας Πετροπόλεως	1885
POWELL J. M., διευθυντῆς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασινγκτῶν Σμιθσωνείου Ἀκαδημίας	1885
PORTER Noah, καθηγητῆς τοῦ ἐν νέῃ Ὑόρκῃ πανεπιστημίου Sale	1885
PRANTL von K., καθηγητῆς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου	1885

P R

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίῳ	1863
RADOVITZ de, πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας ἐνταῦθα	1883
RASCON Comte de, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Ἰσπανίας ἐνταῦθα	1881
RENÉ Brian, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις ἱατρικῆς ἀκαδημίας	1876
PENIEPHES M., διοικητῆς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος	1864
RIBBECK O., καθηγητῆς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου	1885
RIVIER Alphonse, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βρυξέλλαις πανεπιστημίου	1881
ROBERT Cl., καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1885
ROEHL N., καθηγητῆς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου	1885

	Ἔτος ἐκλογῆς
RONDE E., καθηγητῆς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου	1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος τῆς πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1864
ROSSBACH A., καθηγητῆς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.	1885
RUELLE Em. Ch., ἑφορός τῆς βιβλιοθήκης τῆς Sainte-Généviève.	1885
RUMELIN von. G., καθηγητῆς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου	1885

Σ

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τρέερ	1888
ΣΑΪΤ ΠΑΣΣΑΣ, πρῶην πρωθυπουργός.	1879
ΣΑΪΤ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργός ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν	1887
ΣΕΜΟΛΛΑΣ, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Νεαπόλεως	1891
SAUPPE Hermann, καθηγητῆς τοῦ ἐν Γοτtingη πανεπιστημίου	1875
SCHANZ M., " " Würzburg "	1885
SCHMIDT Bernard, " " Jena "	1870
SCHMIDT G., " " Βερολίνοφ "	1885
SCHMIDT Moritz, " " Jena "	1874
SCHÖLL R., " " Μονάχῳ "	1886
SCHWABE von L. " " Tübingen "	1885
SIEVERS E., " " " "	1886
SIGWART von Ch., " " " "	1885
STUEMUND W., " " Strassburg "	1885
STAMFORD, γερουσιαστῆς ἐν Οὐασινγκτόνι	1885
ΣΤΟΥΠΤΖΑΣ Δημήτριος, πολιτικός Ρωμῶνος	1885
STRAUSS Oscar, πρεσβευτῆς τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1888
SUSEMIHL Fr., καθηγητῆς τοῦ ἐν Greifswald πανεπιστημίου.	1885

T

THORNTON Edward, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα	1885
THUROT Charles, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1873
TOTLESCU Gr., καθηγητῆς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου	1885
TOURNIER Edward, διευθυντῆς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐν Σορβώνῃ	1886
TREITSCHKE von H., καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίνοφ πανεπιστημίου	1885
ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Χάρηλος	1878
TROITSKY J., καθηγητῆς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Πετροπόλεως	1885
TUCKERMAN Carles, πρῶην πρεσβευτῆς τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1873
TYLER William, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασινγκτόνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου.	1885
TYLER William, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Amherst Ἀμερικῆς Colleg	1885

U

USENER H., καθηγητῆς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου	1885
USPENSKY, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ὁδησοῦ πανεπιστημίου	1885
USSING, καθηγητῆς τοῦ ἐν Κοπεγχάγη πανεπιστημίου	1885

Φ

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΦΙΛΗΜΩΝ Τιμολέων	1879
ΦΙΛΙΠΠΩΦ, στρατηγὸς ἐν Πετρούπολει	1877
ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1879
ΦΡΑΓΓΟΥΔΗΣ Ἐπαμ., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰακίῳ πανεπιστημίου	1885

V

VACHEROT, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις	1885
VAHLEN J., καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1885
VIRCHOW Rudolf, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1881
VOGUÉ Melchior Comte de, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα.	1873
VOLLGREGF, καθηγητῆς τοῦ ἐν Leyden πανεπιστημίου	1885

W

WADDINGTON Henry, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίῳ	1878
WECKLEIN N., γραμμασιάρχης ἐν Μονάχῳ	1885
WEIL Henri, καθηγητῆς τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας ἐν Παρισίοις	1867
WELLING James, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγγτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Καλόμβου.	1885
WENSEMUTH G., καθηγητῆς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου	1885
WERTHER Baron von, πρώην πρεσβευτῆς Γερμανίας ἐνταῦθα.	1875
WHITE William, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα.	1886
WIESELER Friedrich, καθηγητῆς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ πανεπιστημίου	1873
WITTE Baron de, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας.	1876

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐν Σορβώνῃ	1885
--	------

Z

ZAMBALDI F., καθηγητῆς ἐν Βενετίᾳ	1872
ZELLER Ed., καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου	1885
ZICHY Comte, πρώην πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα.	1874

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος Είσοδου
ΑΓΓΕΛΑΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κίῳ	1863
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος	1885
ΑΝΘΙΜΟΣ, μητροπολίτης Ἀμυσείας	1868
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Λέανδρος, καθηγητής	1863
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Β., καθηγητής ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ	1872
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος	1875
ARNDT Paul	1889

Β

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος ἐν Κερκλληνίᾳ.	1878
BERTHERAND, γενικός γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἐταιρείας.	1870
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, πρῶην ἐπιτετραμμένος τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἐν Βερολίνῳ	1875
BOLTZ August, καθηγητὴς γυμνασίου ἐν Darmstadt	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ	1885
ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀναστάσιος, πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος ἐν Αἰγύπτῳ	1879
ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1879

Γ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ν., ἱατρός ἐν Βόλῳ	1863
ΓΡΗΓΟΡΑΣ Γερμανός, διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Ἄντ., σχολάρχης ἐν Ἀμισσῷ	1864
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἱατρός ἐν Δράμῃ	1885
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1886

C

CAILLEMER Exupère, πρύτανης τῆς ἐν Λουγδούνῳ νομικῆς σχολῆς	1870
CHIARI Chevalier Gérard de	1872
COUSSEMAKER Arthour, νομικὸς ἐν Αἴῃ	1870
CULLEN D ^r	1880

Δ

ΔΑΜΩΝ Δ., ἱατρός.	1872
ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ Γ., καθηγητὴς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ ἐν Περουπέλει πανεπιστημίῳ	1876

ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, καθηγητῆς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίῳ	1875
ΔΗΜΗΤΡΑΣ Κ., ἱατρός ἐν Ἀδριανουπόλει	1871
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητῆς ἐν Σμύρνῃ	1885
DOZON Auguste, πρέσβευς τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872

E

EGGER Victor, καθηγητῆς ἐν τῇ ἐν Nancy σχολῇ τῶν γραμμάτων	1885
--	------

F

FLACH Johan, ἀρχιμειντάχης τῆς παγκοσμίου γερμανικῆς ἐγκυκλοπαιδείας ἐν Rudolfstadt	1885
FRESHFIELD Edwin, ἐν Λονδίῳ	1887

Z G

GERHARDT W., ἀρχαιολόγος ἐν Γοττῆγγῃ	1873
GIDEL Charles A., professeur τοῦ ἐν Παρισίοις Λυκαίου Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου	1867
ΖΩΜΑΡΙΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος ἐν Μονάχῳ	1885

H

ΗΛΙΑΔΗΣ Βωζῆνος Λεωνίδης	1873
HEIDENSTAMM Oscar, λόγιος ἐν Ἀλεξάνδρῃ	1873
HIRSCHFELD Gustave, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινῶν πανεπιστημίῳ	1883
HUGHES, πρῶτον γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῆς πρεσβείας	1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κ., ἔμπορος ἐν Ραιδεστῷ	1870
ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστη	1863

I

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητῆς	1861
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος ἐν Τραπεζοῦντι	1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραφίων, καθηγητῆς ἐν Καισαρείᾳ	1863

K

KOKKOS Δημήτριος, λόγιος	1890
ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κορινθός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαίδι	1873
ΚΟΥΠΙΤΩΡΗΣ Παναγιώτης, γυμνασιάρχης	1864
KRAFT Emil, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
KRUMBACHER K., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου	1885
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., πρῶτον σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐλληνικῆς σχολῆς	1864

ΚΩΛΙΑΤΣΟΣ Σωκράτης, αρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.	Ἔτος ἐκλογῆς 1878
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γ., ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, καθηγητῆς ἐν Λονδίῳ	1885

Λ Λ

ΔΑΜΠΡΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἱατρός ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΔΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1872
LEGRAND Emil, καθηγητῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις.	1870
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρᾳ	1871
ΔΗΜΝΙΟΣ Ν., ἱατρός ἐν Ἀρτάκῃ	1872
ΔΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.	1874

Μ

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ., καθηγητῆς ἐν τῇ Ζωσιμική σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων	1872
MELBER, καθηγητῆς γυμνασίου ἐν Μονάχῳ	1885
MONTANI Pierre	1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Γαλλίᾳ	1887
MUHLMANN F., πρῶν διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα γερμανοεβραϊκῆς σχολῆς	1887
ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ Ἰερώνυμος, ἐφημέριος τῆς ἐν Λονδίῳ ἑλληνικῆς κοινότητος	1872

Ν

ΝΑΧΑΜΟΥΔΗΣ Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, νομικὸς ἐν Τραπεζοῦντι	1889
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, ἱατρός, διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου	1875

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντῆς ἰδιωτικῆς σχολῆς ἐν Κερκύρᾳ	1868
--	------

Π

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, καθηγητῆς.	1885
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος ἐν Ἄρτῃ	1872
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἱατρός ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρ., δικαστῆς ἐν Κύπρῳ	1864
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραίλᾳ.	1871
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης ἐν Κάμπῳ Λακωνικῆς.	1864
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ « Ἐσπέρου »	1885
PSLUGK K. Hartung von, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
ΠΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος	1878
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., λόγιος ἐν Ἀθήναις	1872
POESTION C. J.,	1885

Q

Έτος έκδογῆς

QUEUX de Saint-Hilaire marquis de, λόγιος ἐν Παρισίοις. 1867

P R

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Ρ. Ἀλέξιος. 1870
 ΡΑΔΔΗΣ Ν, ἱατρός ἐν Περγάμῳ. 1872
 ΡΑΜΜΟΣ Γ., σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ. 1864
 REINACH Salomon, ἕρρος τῆς βιβλιοθήκης Saint Germain. 1887
 REINACH Théodor, γάλλος φιλόλογος 1890
 ROSSI Scotti Comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσῃ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου . . . 1882
 ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστίδης, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις. 1885
 ΡΩΜΑΝΟΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς ἐν Κερκύρῃ 1874

Σ

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος. 1868
 ΣΑΚΕΛΛΙΩΝ Γ., λόγιος ἐν Ἀθήναις. 1881
 ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἱατρός ἐν Βουκουρεστίῳ. 1874
 ΣΚΟΡΔΕΛΛΗΣ Βλάσιος, καθηγητῆς διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις 1863
 ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις. 1881
 ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπαμ., διευθυντῆς τοῦ ἐν Σάμῳ ἡγεμονικοῦ γραφείου 1881
 ΣΤΕΡΓΙΟΓΑΙΔΗΣ Ἀριστομένης, διευθυντῆς τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἐθαγγελικῆς σχολῆς. 1885
 STRZYGOWSKI J., ὕφηγος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βιέννης 1890
 ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρώην σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ 1871

T

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶν ἐν Βενετίῃ 1872
 ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Ν. 1863
 ΤΣΑΠΑΡΑΣ Π., γυμνασιάρχης ἐν Ἑλλάδι 1876

Φ

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ Γεώργιος, ποιητῆς. 1885

V

VEIDNER André. 1872

X

ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δημοσθένης, λόγιος ἐν Σύμῃ 1883
 ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Δράμῃ. 1885
 ΧΑΣΙΩΤΗΣ Δ., ὕφηγος τῆς ἱατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. 1874
 ΧΡΟΝΙΔΗΣ Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει. 1863

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

- † ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
- ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ
- † ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
- ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
- ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ
- ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
- † ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ
- † ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ
- ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

- ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
- ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
- ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
- Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
- ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
- † ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ
- † ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
- ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ
- † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
- † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ
- ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
- Θ. καὶ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ καὶ Σ'α
- ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
- ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ
- † ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
- † ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ
- ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
- ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΙΘΑΚΗΣ
- ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ
- † Σ. ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ, *ἰατρός*

- ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ
- ΥΙΟΙ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
- ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΠΑΣ
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣΚΟΣ
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
- ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
- ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1861—62
† ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ	1862—63
† ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ	1863
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1863—64
ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1864—65
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1865—66
† Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1866—67
ΞΕΝ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ	1867—68
† ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ	1868—69
† ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΑΠΤΕΝ	1869—70
ΣΤΑΥΡ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ	1870—71
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1871—72
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1872—73
† ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ	1873—74
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1874—75
ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1875—76
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1876—77
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1877—78
ΟΔ. ΙΑΛΕΜΟΣ	1878—79
ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1879—80
† ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ	1880—81
Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1881—82
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1882—83
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1883—84
† ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ	1884—85
† ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ	1885—86
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1886—87
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1887—88
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1888—89
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΗΚΛΗΣ	1889
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1889—90
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1890—91

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

από τὸ ἔτος 1889—1890

Πρόεδρος	Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ (*)	Εἰδικὸς γραμματεὺς . . .	ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ
Ἀντιπρόεδρος	{ Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	Βιβλιοθηκῶν	Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ
	{ Κ. ΜΑΚΡΗΣ	Ταμίαν	Θ. ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ
Γεν. γραμματεὺς	ΕΥΣΤ. ΠΟΠΕΣΚΟΣ	Λογιστὴς	ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

από τὸ ἔτος 1889—1890

Α'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ., πρόεδρος.
2. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
3. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π.
4. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., γραμματεὺς.
5. ΤΑΓΗΣ Φ.
6. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

Β'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ

1. ΒΑΣΙΛΑΜΑΚΗΣ ΗΛ.
2. ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠ.
3. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ.
4. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Ν.
5. ΓΑΛΕΜΟΣ ΟΔ.
6. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
7. ΠΟΠΕΣΚΟΣ Ε.
8. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
9. ΤΑΓΗΣ Φ.
10. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.
11. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.

Γ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Ι.
2. ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Α.

3. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κ.
4. ΚΥΡΙΑΚΟΥ Κ.
5. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
6. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
7. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.
8. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., πρόεδρος.
2. ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ.
3. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ.
4. ΠΟΠΕΣΚΟΣ ΕΥΣΤ., γεν. γραμματεὺς.
5. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧΙΑ., εἰδικὸς γραμματεὺς.
6. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε., γραμμ. τῆς ἀρχ. ἐπ.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., γραμμ. τῆς βιβλιοθ. ἐπιτροπῆς, γραμματεὺς.

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. CURTIS C. G., πρόεδρος.
2. CALVERT JAMES
3. ΓΕΔΕΩΝ Μ.
4. ΚΟΥΠΠΑΣ Π. Δ., γραμματεὺς.
5. LEVAL ANDRÉ
6. LONG A.
7. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
8. MILLINGEN A. van.
9. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.

(*) Παρατηρήσεις περί τῶν μέσων τοῦ ἔτους τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους ὡς προέδρου, ἐξελέγη ὡς ποιοῦτος ὁ κ. Κ. Καλλιμάδης.

10. ΠΡΕΤΕΧΤΑΤ
11. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
12. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε.
13. ΣΜΥΡΝΩΦ

ΣΤ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

1. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Θ.
2. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Β.
3. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ.
4. ΓΚΙΩΝ Ι.
5. ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ε.
6. ΜΠΛΕΣΣΑΣ Ν.
7. ΠΡΩΪ-ΟΣ Π.
8. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι.
9. ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ. *ταμίας.*
10. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ. Π., *λογιστής.*

Ζ'. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1. ΕΛΠΙΔΗΣ Γ.
2. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
3. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

Η'. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ.
2. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κ.
3. ΚΟΥΠΠΑΣ Π. Δ.
4. ΔΙΜΑΡΑΚΗΣ Δ.
5. ΝΑΟΥΜ Ι.
6. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
7. ΡΙΤΣΟΣ Κ.
8. ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

τῶν ἀρχαιολογικῶν σελ.λογῶν

Π. Δ. ΚΟΥΠΠΑΣ

τῆς ἀρχαιολογικῆς

Β. ΡΙΤΣΟΣ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1890—1891

Πρόεδρος	Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	Εἰδικὸς »	ΑΧΙΛΛΑΕΥΣ ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ
Ἀντιπρόεδρος	ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ	Βιβλιογράφος	Ν. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Γενικὸς γραμματεὺς	ΑΘ. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ	Ταμίης	Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ
	ΘΕΜΙΣΤ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ	Δοκωστής	ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1890—1891

Α'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., πρόεδρος.
2. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
3. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΜΗΝΑΣ
4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ Δ.
5. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
6. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., γραμματεὺς.

Β'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ

1. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ, πρόεδρος.
2. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ ΗΔ.
3. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
4. ΙΑΔΕΜΟΣ ΟΔ.
5. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΔΙΟΝ. Π.
6. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
7. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
8. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.
9. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ., γραμματεὺς.

Γ'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. CURTIS C. G., πρόεδρος.
2. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γ.
3. ΓΕΔΕΩΝ Μ.
4. CALVERT J.
5. LONG A.
6. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
7. MILLINGEN A. van

8. MORDMANN A.
9. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
10. ΠΡÉΤΕΧΤΑΤ
11. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
12. ΣΜΥΡΝΩΦ Α.
13. ΣΙΑΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε., γραμματεὺς.

Δ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΔΗΣ Γ.
2. ΑΠΕΡΗΣ Π.
3. ΑΜΠΕΛΛΙΑΔΗΣ Μ.
4. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
5. ΜΑΛΔΙΑΔΗΣ Δ.
6. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
7. ΠΟΥΛΟΥΛΙΑΔΗΣ Γ.
8. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Α.
9. ΡΙΤΣΟΣ Β.
10. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.

Ε'. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΚΕΛΑΓΓΑΙΤΗΣ Π.
2. ΑΙΜΑΡΑΚΗΣ Δ.
3. ΝΑΟΥΜ Ι.
4. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
5. ΡΙΤΣΟΣ Β.
6. ΣΚΩΤΙΑΔΗΣ Ν.
7. ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ ΑΧ.

ΣΤ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., πρόεδρος.
2. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΜΗΝΑΣ. *γραμματέας.*
3. ΠΑΠΠΑΡΟΥΣΗΣ Π.
4. ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ.
5. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ., *ειδ. γραμματέας.*
6. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., *γραμματέας τῆς φιλο-
λογικῆς ἐπιτροπῆς.*
7. ΣΙΑΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε., *γραμματέας τῆς ἀρ-
χαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.*

Ζ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

1. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ ΑΘ.
2. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Β.

3. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ.
4. ΓΚΙΩΝ Ι.
5. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΔΙΟΝ. Π.
6. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
7. ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δ.
8. ΜΠΑΕΣΣΑΣ Ν.
9. ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν.
10. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι.
11. ΠΡΩΓΙΟΣ Π.

Η'. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1. ΕΛΠΙΔΗΣ Γ.
2. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
3. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1889 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1890 — ΤΟΜΟΣ ΚΒ'

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΔ'

(Τακτική)

τῆς 15 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐγκαθισταμένου τοῦ νέου προεδρείου ὁ πρόεδρος ἐκφράζει ἐν ὀλίγοις τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ἀποχωρίζεται τῶν τέως συναδελφῶν. ἔχων δὲ ὡς ἐγγύρην τὸ παρελθὸν πέποιθε λέγει, ὅτι καὶ οἱ νέοι συγκοσμητότεροι ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀρσιώσει θελουσιν εἶναι ὄψηροι ἀντιλήπτορες καὶ συνεργᾶται αὐτοῦ ἐν τῷ ἀρχομένῳ συλλογικῷ ἔτει.

Εἶτα ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. Καλλιμάδης προτείνει, ὅπως ὁ σύλλογος ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῖς τέως κοσμητόρσιν ἐπὶ τῷ ζήλῳ, μεθ' οὗ εἰργάσθησαν κατὰ τὸ λήξαν συλλογικὸν ἔτος· ἡ εὐγνωμοσύνη, λέγει ὁ προτείνων, ὡρελίμως ἐστὶν εἰς τε τὰ ἔτομα καὶ τὰ ἔθνη. Εὐσημερον ποιεῖται μνεῖαν ἐνὸς ἐκάστου τῶν μελῶν τοῦ νέου προεδρείου καὶ συνοψίζων λέγει, ὅτι ταῦτα εἰργάσθησαν ὡς στρατιῶται οὐδέποτε τὴν θέσιν αὐτῶν καταλιπόντες, ὡς τοῦτο τοῖς πᾶσι δῆλον ἐγένετο καὶ ἐκ τῆς ἐτησίαις δημοσίᾳ ἀναγνωσθείσης ἐκθέσεως. Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν τῷ προτεινάντι λέγει, ὅτι ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχει, καθῆκον αὐτοῦ θεωρεῖ, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν πρότασιν ταύτην, ἥτις καὶ

γίνεται παρψηρεῖ ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου. Ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἀγγέλλεται ἡ ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἀκαδημίας τῆς Σπουδαίης προσφορά τῶν πρακτικῶν αὐτῆς.

Προτάσει τοῦ κ. Α. Leval ἐκλέγεται τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Θ. Σαλπέλη, Πιτρακίδου καὶ Leval πρὸς σύνταξιν καὶ ἐκδόσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου βιβλίων.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνωσάτωι πρακτικαῖσιν ἐν μεταφράσει περὶ «Δάφνουδος» τοῦ κ. L. Bachelin.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΔΔ'

(Τακτική)

τῆς 22 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σαρμενῶρ εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Μανασσαΐδου ἐκ Μουσταρᾶ-πασσᾶ, παραπονούμενου κατὰ τῆς κρίσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς «νέας παιδαγωγίας» αὐτοῦ.

Τῶν «ἀδελφῶν Περρῆ» ἐξ Ἀθηνῶν, παρακαλοῦντων, ὅπως ἔνευ ἀναβολῆς ἀποσταλῶσι τὰ ἐφειδόμενα αὐτοῖς γράμματα διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ τελευταίου ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ αὐτῶν ἐκτυπωθέντος τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ συλλόγου Ἀλατοπότων «Ἐρυθραίας», πέμποντος πέντε τεύχη τῆς πενταετηρίδος αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Peterson ἐκ Ρώμης, πρώτου γραμματέως τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀρχαιολογικοῦ Institut, δηλοῦντος, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Institut στερεῖται δημοσιεύσεων τινῶν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, καὶ παρακαλοῦντος, ἵνα τὰ ἐλλείποντα συμπληρωσῆ ὁ σύλλογος.

Τῆς φιλολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀγγελλούσης, ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Η. Βασιλάδην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Περρακιδῆν διὰ τὸ ἀρξάμενον συλλογικῶν ἔτος καὶ αἰτουμένης πιστώσιν εἰκοσι λιτρῶν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἀναγκαιούτων αὐτῆ διὰ τὴν εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα πεμπομένην γλωσσικὴν ὕλην, αἰτουμένης δὲ ἄρα καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀρχείοις ἀνεκάλην κατατεθειμένην γλωσσικὴν ὕλην.

Τοῦ κ. Χρήστου Χατζαρχήστου, γραμματέως καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λυκείου, αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου πρὸς τέλοςιν τῶν ἐνικυρίων προφορικῶν ἐξετάσεων τοῦ λυκείου.

Ἀγγελλόνται δωρεὰν βιβλίον.

Τῆς προτάσει τοῦ προέδρου ἀποφασίζεται, ὅπως ἡ τοῦ κ. Μανασσαΐδου ἐπιστολὴ παραπεμθῆ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν Περρῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἀποσταλῶσι δὲ τῷ ἐν Ρώμῃ ἀρχαιολογικῷ Institut αἱ ἐν αὐτῷ ἐλλείπουσαι τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεις, ἡ δ' αἰτήσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποβληθῆ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιτροπὴν, καὶ τῷ κ. Χατζαρχήστου παραχωρηθῆ ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου.

Ὁ πρόεδρος προτείνει δύο πληρεξουσίους, τοὺς κ. κ. Σαλπέταν καὶ Ἀγλ. Χριστιδῆν, ἵνα συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν πληρεξουσίων τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς περὶ τῆς διανομῆς τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου Γεωργαντοπούλου. Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τοὺς προταθέντας πληρεξουσίους.

Περὶ τοῦ προγράμματος τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως ὁ πρόεδρος αἰτεῖται παρὰ τοῦ συλλόγου ἀναβολὴν, ἵνα τὸ προεδρεῖον συνεννοηθῆ μετὰ τῆς σχετικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ εἴτα γνωστοποιήσῃ τῷ συλλόγῳ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἢ ἀναβολὴ αὐτῆ παρέχεται ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἀγγελλεται τὸ δεύτερον καὶ ἐπιψηφίζεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Γ. Προγράκης, ἱεροψάλτης.

Ὁ εἰσηγητὴς τῆς τριμελοῦς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης ἐπιτροπῆς κ. Σαλπέτης ἀναγνώσκει τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς, ἥτις μετὰ τινὰ συζήτησιν ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀναγνώσκει πραγματεῖαν τοῦ περὶ «παιδῶν ἀγωγῆς».

Ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος ἐγείρεται μακρὰ καὶ ζωηρὰ συζήτησις ἀναδελφθεῖσα εἰς τὴν ἐπεργουμένην συνεδρίασιν. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΑΒ'

(Τακτικὴ)

τῆς 29 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

ἐφ' ἧς ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ περὶ πιστώσεως αἰτήσις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς θέλει λαθρῆ ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ μελλούσῃ τῶν κοσμητόρων συνεδριάσει, δηλοῖ δὲ τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Βελουζάνη, Σιδερόπουλου καὶ Φρ. Μυροσοφιδάτου ἐξελέγησά τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ λήξαντος συλλογικοῦ ἔτους εὖρε καλῶς ἔχοντας, προτείνει δὲ ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστίας πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην, ὅπερ γίνεται ἀποδεκτὸν.

Προτείνεται καὶ γίνεται ἀποδεκτὸς ὁ κ. Σαλπέτης ὡς μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζαρχήστου παρατηρήσαντος, ὅτι καλὸν ἦθελεν εἶναι, ἂν δὲν ὠρίζετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ὁ κ. πρόεδρος λέγει, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ εἶναι ἐλευθέρα, ἵνα καὶ ἄλλους προτείνῃ, οὗτω δὲ προτείνεται προσέτι καὶ γίνεται ἀποδεκτὸς ὡς μέλος τῆς

ἐπιτροπῆς ταύτης ὁ κ. Prétextat. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος προτείνει τῷ συλλόγῳ ὡς μέλη τῆς περὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐπιτροπῆς τοὺς κ. κ. Σαλιτέλην, Leval, Πετρακιδῶν καὶ Ρίτσον. οἵτινες καὶ γίνονται ἀποδεκτοί. Μετὰ τινὰς δὲ παρατηρήσεις τοῦ κ. Leval εἰπόντος, ὅτι ἡ δευτέρα αὐτῆ ἐπιτροπὴ σκοπεῖ οὐχὶ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ἀναγνωστηρίου, ἀλλὰ τὴν ἔρευναν, ἂν ἄπαντες οἱ ἀρθροὶ τῶν εἰσερχομένων περιοδικῶν εἰσι πλήρεις, καὶ ὅτι ἐπιτελέσασα τὸν σκοπὸν αὐτῆς θέλει καθυποβάλλει ἐκθεσιν τῷ συλλόγῳ, ὁ κ. πρόεδρος προκειμένου περὶ καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως ἀνακοινῶν τὰ ἐξῆς: ὅτι ὁ σύλλογος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν τῇ ἐκθέσει συναυλίαν καὶ παράστασιν, προσέθηκε τὸν ὅρον «εἰ δυνατόν», ὅτι τὸ προεδρεῖον λαθὼν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐπιφυλάξιν ταύτην συνέταξε τὸν προϋπολογισμὸν τῆς ἐκθέσεως, καθ' ὃν αἱ δαπάναι τῆς ἐκθέσεως συμποσοῦνται εἰς 65 λίρ., καὶ ὅτι αἱ δαπάναι αὗται καλυφθήσονται διὰ δικαιοῦματός εἰσοδου ἐκ 5 γρασίων. Τοῦ κ. Leval παρατηρήσαντος τότε, ὅτι οὐδεμίαν ἀνάγκη δυο προϋπολογισμῶν, καθότι ἡ συναυλία καὶ ἡ παράστασις δεόν νὰ ἐκτελεσθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσιν τὸ κυριώτερον μέρος πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδίου σκοποῦ καὶ ὡς δυνάμεναι νὰ καταλεθῶσιν ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ, ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ προεδρεῖον διατηρεῖ τὸν ὅρον τοῦ «εἰ δυνατόν» ἕνεκα σπουδαίων λόγων, οὓς ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ διότι ἰδίᾳ δυσχερεῖς εἰσὶν ἡ τε συναυλία καὶ ἡ παράστασις, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον διαφωνεῖ, ὅτι δεόν νὰ εἰσπράττηται δικαίωμα 10 0/0 ἐπὶ τῶν γενησομένων ἐν τῷ συλλόγῳ πωλήσεων, διότι ἡ ἐκθεσις φέρει καθαρώς καλλιτεχνικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὅτι τοῦτο ἤθελε γενῆσαι δυσχερείας, καὶ ὅτι τινὰ τῶν εἰς πώλησιν ἐκτεθεισομένων ὄντα βιομηχανικὰ δεόν νὰ μὴ γίνωνται δεκτὰ πρὸς ἀποφυγὴν προσκομιμάτων. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν αἱ προτάσεις τοῦ προεδρεῖου γίνονται ἀποδεκταὶ μετὰ τῆς ἐξῆς τροποποιήσεως, ὅτι τὸ προεδρεῖον θέλει πράξει ἐν τῇ ἐκθέσει τὸ δυνατόν γενέσθαι συνεννοούμενον μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Leval ἀναγινώσκει πραγματεῖαν «περὶ τοῦ Φενερῆ-Χισάρ-Μεσδζήτη, τοῦ ἄλλως Σοφηλῆρ-Δζαμισῆ. Εἶτα ὁ κ. Κούπας παρατηρεῖ, ὅτι δὲν συμφερίζεται τὴν ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ μονὴ τοῦ Ρηγῆς εἶναι τὸ Σοφηλῆρ-Δζαμισῆ, πρὸς ἀποδείξιν δὲ ἀναφέρει, ὅτι ἐκ τινος ἑδαφίου τοῦ Καλλίστου φαίνεται, ὅτι ἡ μονὴ αὕτη εἶναι ἡ μονὴ τῆς Θεσοῦρου. Ὁ πρόεδρος

λέγει, ὅτι ἡ μονὴ αὕτη φέρει νῦν τὸ ὄνομα οὐχὶ Ἀρῆ, ἀλλὰ Ἀρμῆ, ὅπερ, λέγει, σημαίνει χωρίον κοῖνον. Ὁ κ. Leval προστίθισιν, ὅτι ἡ μονὴ αὕτη ἐν τῷ 16ῳ αἰῶνι ἔφερε τὸ ὄνομα «Μονὴ τῆς Χώρας», ἀλλὰ φρονεῖ, ὅτι τὸ ἀληθὲς ὄνομα αὐτῆς εἶναι Ἀρμῆ, διότι ἡ μονὴ αὕτη κατελήθη ἐν ὄρχ σφοδρῆς προσβολῆς, ὅπερ ὑπονοεῖ καὶ ἡ ἀραβικὴ λέξις, καὶ ὅτι ἡ λέξις Ἀρμῆ ἢ Ἀρῆ πολὺ πιθανῶς ἤρξατο νὰ ἴηται ἐν γράσει ἐν ἐπισήμοις τίτλοις μεταγενεστέρως ἐποχῆς. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΛΡΙΑΣΙΣ ΔΔΓ'

(Γακτικῆ)

τῆς 5 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. I. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως. Ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία:

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Χαρισίων, συγχαιρόντος τῷ προέδρῳ ἐπὶ τῇ ἐπανειληγμένῃ τιμῇ ὡς κα ἰπᾶσι τοῖς κοσμητόροις, καὶ δηλοῦντος, ὅτι πάντοτε ἔσται πρόθυμος εἰς ὅτι ἂν δύναται ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Ζωγράφου, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τῆς τύχης τῆς εἰς τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα ἀποσταλείσης πέρυσιν συλλογῆς αὐτοῦ καὶ ἀνακοινουμένου τὴν ἀποστολὴν ἐτέρως συλλογῆς διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὑπὸ τὴν τίτλον «ὁ μῦθος τῆς Σαπφούς».

Τῆς συντακτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Θ. Σαλιτέλη ὡς προέδρου αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ κ. Ἀγ. Χρηστίδου ὡς γραμματέως αἰτουμένης δ' ἄλλα πίστωσιν τριακασίων ὄθ. λιρῶν περίπου (ἀρ. 300) πρὸς ἐκδόσιν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου καὶ συνιστώσας τὴν ὅσον τάχιστα ἀποστολὴν αὐτῇ τῶν προεδρικῶν λόγων τοῦ κ. Βασιλάδου τοῦ 1885 καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1885-86. Πρὸς τούτοις αἰτεῖται, ὅπως σταλῆ τῷ κ. Calvert ὁ χάρτης τοῦ ἀναγνωσματος αὐτοῦ, ὅπως σημειώσῃ οὗτος πρὸ τῆς λιθογραφήσεως ὀνόματά τινά, περὶ ὧν ποιεῖται μνηεῖον.

Τοῦ πανιερωτάτου ἀγίου Βάρνης κ. Γα-

θρήνη, ἐκ Βάρνης, ἀνακοινουμένου, ἐπιβάδονταί σαφῶς καὶ ὀριστικῶς νὰ ἀπορριθῆ περί τῆς ἐρωτήσεως τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἢ ἀνεπίθῃ ἢ μελέτῃ τῶν ἐργαζέων τῆς διαθέσεως τοῦ ἀοιδίου Σουλίου.

Τοῦ κ. Η. Γ. Κούπα, αἰτουμένου εἰκοσιν ὄθωμ, λίρας (χρ. 20) πρὸς κατασκευὴν ἐργαρίων δι' ἐπιστημονικὴν κατατάξιν τῶν νομισματικῶν συλλογῶν καὶ δαπάνην μεταφορᾶς Βυζαντινῶν πλίνθων πρὸς πλουτισμὸν τοῦ ἡμετέρου μουσείου.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου, προσκαλοῦντος τὸν πρόεδρον εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ λυκείου αὐτοῦ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐπιλογήν τοῦ αἰδεσιμωτάτου C. Curtis, ὡς προέδρου αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ κ. André Leval ὡς γραμματέως. Διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ἢ ἐπιτροπῆς αἰτεῖται καὶ πίστωση δέκα πέντε ὄθ. λίρῶν διὰ τῆς ἀπολύτους αὐτῆς ἀνάγκας καὶ πέμπει τὸν κατάλογον τῶν περιοδικῶν, ὧν δεῖται.

Τῆς ἐν Μουδαλίοις φιλεκαθιδευτικῆς ἀδελφότητος « Ἀπαμείας », αἰτουμένης τὴν σειράν τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὸ πανηγυρικὸν τεῦχος τῆς 25 Ἰουλίου.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Τσαγκέλιγυϊ ὀρθοδόξου κοινότητος, αἰτουμένης τὰς δημοσιεύσεις τοῦ συλλόγου καὶ εἶτι ἕτερον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ.

Τοῦ ἐν Φαναρίῳ μουσικοῦ συλλόγου « Ὁρφείως », προσκαλοῦντος τοὺς κοσμητόρας εἰς τὴν τριετηρίδα αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος πάρακαρτεῖ τὰ ἑξῆς :

α'.) ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει νὰ δοθῶσι τῷ κ. Leval τὰ ὑπ' αὐτοῦ αἰτεθέντα, προσκαμμένου περὶ συλλογικῆς ἐργασίας.

β'.) ὅτι τα τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἐνεργηθῶσονται.

γ'.) ὅτι περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Βάρνης γραφόμενων μεριμνήσει δέοντως.

Ἐπὶ τῆ αἰτήσει τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Βάρνης καὶ μετὰ τινὰς σχεθεῖς ἀνταλλαγείσας ἀπεφασίσθη, ἵνα προστεθῶσιν εἰς τὴν τριμελῆ ἐπιτροπὴν δύο ἕτερα μέλη ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ νομικῶν, καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐξελέγησαν οἱ κ.κ. Γ. Ἀποστολίδης καὶ Ἡλ. Μελετιάδης.

Ἀπεφασίσθη ὡσαύτως τῆ προτάσει τοῦ κ. Σαλιτέλη, ὅπως συγληθῆ ἑκτακτος συνεδρίασις ἐν ἀνάγκῃ.

δ'.) ὅτι περὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποδεικνυμένων περιοδικῶν σχεθεθῆσεται τὸ προεδρεῖον.

ε'.) ὅτι προτείνει ὅπως ἡ αἴτησις τῆς ἐφορίας Τσαγκέλιγυϊ γένηται ἀποδεκτή, καὶ

ζ'.) ὅπως ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ζωγραφάκη παραπεμφθῆ τῆ φιλολογικῆ ἐπιτροπῆ.

Ἄπασαι αἱ προτάσεις τοῦ προέδρου γίνονται δεκταί.

Εἶτα ἀνακοινούται ὑπὸ τοῦ προέδρου, ὅτι ἐν τῆ τριετηρίδι τοῦ Ὁρφείως ὁ ἡμέτερος συλλογος ἀξιοπρεπῶς ἐξέπροσωπήθη ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

Ὡσαύτως ἀνακοινούται, ὅτι ἐν τῷ γραφεῖῳ ἡμῶν κατετέθησαν διπλότυπα προαιρετικῶν συνδρομῶν ὑπὲρ ἀναγέσεως τῆς ἐν Ἐυλαπόρτῃ σχολῆς.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. Κούπας προτείνει νὰ συστηθῆ ἐπιτροπῆ ἐκ μελῶν τοῦ συλλόγου πρὸς εἰσπραξίν συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων σχολῶν.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Κούπα ἐμένετο ἀποδεκτή, καὶ ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὁ αἰδ. κ. Ηαρίτσας, οἱ κ.κ. Η. Κούπας, Ν. Παπαγεωργιόπουλος καὶ Γ. Πουλοπιδης.

Εἶτα ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ΚΘ' συλλογικοῦ ἔτους 1889-90 ἔχων ὧδε :

ΙΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
Ἐκ τῶν τακτικῶν συνδρομῶν Α.Τ. 180	Ἐκ τῶν μισθοδοσιῶν Α.Τ. 170
» δικαιομάτων διπλωμάτων » 30	» φοιτητ. καὶ θέρμανσιν » 20
» Ζ. διαγωνίσματα » 100	» πυροσφάλιστρα » 12,50
» Ἑλλήν. ἐπιτ. συλλ. Καίρου	» βίβλιοθήκην » 30
δι' Ὀδριτσάνην » 30	» ἀναγνωστήριον » 30
» ὑπόλοιπον » 150	» ἔξοδα γραφείου » 30
» ἔλλειμμα » 407,50	» ἐργασθῆκα » 5
	» Ζ. διαγωνίσμα » 100
	» συντ. ἐπιτροπὴν » 300
	» Ὀδριτσάνην » 30
	» ἐργαζία διὰ τὴν νομισματι- κὴν συλλογὴν » 20
	» φιλολογ. ἐπιτροπὴν » 20
	» ἐπιστημ. ἐπιτροπὴν » 25
	» ἐκπαιδευτ. ἐπιτροπὴν » 10
	» ἀρχ. ἐπιτροπὴν » 15
	» ἔξοδα διαφόρα » 50
	Α.Τ. 867,50
	Δι' αὐξήσιν μισθοδοσίας ὑπαλλήλων » 30
Α.Τ. 897,50	Α.Τ. 897,50

Μετὰ βραχυεῖαν συζήτησιν ὁ προϋπολογισμὸς γίνεσθαι δεκτός.

Ὁ κ. Σαλπέτης λαβὼν τὸν λόγον εἶτα προτείνει πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ ἐλλείμματος τὰ ἑξῆς :
α'.) Νὰ σταλῶσιν εἰς τὰ ἔξω μέρη τὰ δημοσιεύματα τοῦ συλλόγου. ἔτινα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθυστεροῦσιν. ἵνα οὕτω ἀναζωπυρωθῇ ὁ πρὸς τὸν συλλόγον ζήλος αὐτῶν.

β'.) Ἐπιστολαὶ ἢ ἐγκύκλιαι εἶτε ὑπὲρ ἐκτάκτων συνδρομῶν εἶτε περὶ ἐγγραφῆς νέων μελῶν, καὶ

γ'.) Νὰ λυθῇ πλέον τὸ πολυῤῥοστον καὶ σκανδαλωδέστατον ζήτημα τῆς καθυστερήσεως τῶν τακτικῶν συνδρομῶν, ἢ ἀπαλειφόμενων τῶν καθυστερημάτων, ἢ ἐξεταζομένου τίνος μέρη δύνανται νὰ πληρώσωσι καὶ ἐπομένως ἢ ὑποχρεωθῶσι νὰ πληρώσωσιν ἢ διαγραφῶσιν.

Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς σεσηθῆσεται καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἀκολούθως γίνεσθαι ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἢ ὑπὸ τοῦ προέδρου προταθεῖσα αὐξήσις τοῦ μισθοῦ τῶν ὑπαλλήλων ἔχουσα οὕτω : 6 λίρ. τοῦ κ. Κ. Κρητικίδου, ὑπαλλήλου τῆς βιβλιοθηκῆς καὶ τοῦ γραφείου ἀντὶ τῶν τέως

δ, τῶν κ. κ. Ν. Κρητικίδου, εἰσπρακτορῶν. 4 1/2 ἀντὶ 4, πρὸς δὲ 20 0/0 ἐπὶ τῶν εἰσπραξέων τῶν καθυστερουμένων. Γ. Α. Κατσαίτου, ὑπαλλήλου τοῦ ἀναγνωστήριου, καὶ Θ. Νταφρου, θურωτοῦ, 3 ἀντὶ 2 1/2 ἑκάστου.

Εἶτα ὁ κ. Πρόεδρος ἀναγινώσκει πραγματεῖαν «περὶ τῆς ὀρθοδόξου βυζαντινῆς εἰκονογραφίας».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν κηρύσσεται ἡ λήξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἐπὶ ταῖς θερριναῖς διακοπαῖς καὶ λυτέται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΑΔ'

(Τακτικῆ)

τῆς 13 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντες τῶ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

Κ. ΜΑΚΡΗ.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ καὶ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως.

Ὁ προεδρεῖον λαβὼν τὸν λόγον μετὰ πολλῆς τῆς θλίψεως ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὸ προεδρεῖον τὴν παρελθούσαν ἐβδομαχὰ ἐλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου κ.

Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, δι' ἧς οὗτος παραιτεῖται τῶν τοῦ προέδρου καθηκόντων ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγείας του, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον μεταβῆν ἐν σώματι παρὰ τῷ κ. προεδρῷ παρεκάλεισεν αὐτὸν νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραιτήσιν του. ἀλλ' ἐκείνος καὶ διὰ δευτέρας ἐπιστολῆς ἐπιμένει εἰς αὐτὴν ἀμετακλήτως.

Ἀναγνωσθεῖσης τῆς περὶ παραιτήσεως ἐπιστολῆς τοῦ κ. προέδρου, ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι ἡ αἰτιολογία, ἣν ὁ πρόεδρος δίδωσι περὶ τῆς παραιτήσεώς του εἶναι ἄξια σεβασμοῦ, ὅτι ὁ σύλλογος δὲν δύναται ἄλλως ποιῆσαι ἢ ἀποδεχῆσθαι μετὰ λύπης τὴν παραιτήσιν, καὶ ὅτι φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ γράψῃ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, δι' ἧς παραδεχόμενος τὴν παραιτήσιν του νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπιδιδυλεύων τῷ συλλόγῳ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ἐνδείξει. Τοῦ κ. Πουλουλιδου ὑποστηρίζωντος τὴν πρότασιν τοῦ κ. Leval, ὁ κ. Σαλπέλης λέγει, ὅτι ἄβροφροσύνης ἕνεκεν ὁ σύλλογος ὀφείλει νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν παραιτήσιν, καὶ προτείνει, ἵνα στείλῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν κ. πρόεδρον παρακαλοῦσα αὐτὸν, ἵνα ἀνακαλέσῃ τὴν παραιτήσιν του· δεῖον, εἶπει, νὰ γείνη τοῦτο καὶ χάριν ἄβροφροσύνης καὶ διότι ἡ παραιτήσις ἐν μέσῳ τοῦ ἔτους γινουμένη δὲν ἔχει εὐχάριστα ἀποτελέσματα. Εἰς ταῦτα ὁ προεδρεῖον ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ παραιτήσις εἶναι ἀμετάκλητος, καὶ ὅτι ἂν ἐνδιατρίβωμεν οὕτω, ἔσται μόνον ἀπώλεια χρόνου. Ὁ κ. Σαλπέλης ἀνταπαντᾷ, ὅτι σκοπὸς τῆς προτάσεώς του δὲν εἶναι, ἵνα μεταπεισθῇ ὁ κ. πρόεδρος, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ γείνη τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος τῆς ἄβροφροσύνης, καὶ ὅτι ἐπικυρωθῶν τὴν πρότασιν του λέγει, ὅτι εἴτε δι' ἐπιστολῆς, εἴτε δι' ἐπιτροπῆς δέον νὰ παρακαλέσῃ ὁ σύλλογος τὸν κ. πρόεδρον, ἵνα ἀποσύρῃ τὴν παραιτήσιν του. Τοῦτου δὲ γινουμένου, προστιθῆσι καιρὸς δὲν θέλει ἀπολεσθῇ, διότι ὁ κ. πρόεδρος διακρίνεται ἐπὶ ταχύτητι. Ὁ κ. Leval ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασιν του καὶ φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ γείνη δεκτὴ ἡ παραιτήσις τοῦ κ. προέδρου καὶ ἀποστᾶλῃ αὐτῷ ἐπιστολὴ μετ' ἐπαίνων.

Ὁ κ. Καλλιμάδης ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Σαλπέλης καὶ λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος ὀφείλει κατὰ καθήκον νὰ ποιῆσῃ, τὸ προτεινόμενον διάβημα διὰ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἢ ἐπιτροπῆ αὐτῆ, λέγει, ἐνεργήσῃ ὅσον τάχιστα τῇ προσεγεί δὲ τετάρτῃ, θέλει ἀνακοινώσῃ τῷ συλλόγῳ τὸ ἀποτέλεσμα· ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, ὀρισθῆσεται ἡ ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου.

Γινουμένης ψηφοφορίας ἡ πρότασις τοῦ κ. Leval ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Σαλπέλης. Διὰ μυστικῆς δὲ ψηφοφορίας ἐκλέγονται μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης οἱ κκ. Κ. Καλλιμάδης, Θ. Σαλπέλης καὶ Χρ. Χατζηγεωργίου. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΔΕ'

(Ἐκτακτος)

τῆς 15 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

K. ΜΑΚΡΗ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς τελευταίας ἐκτάκτου συνεδριάσεως τῆς γινουμένης τῇ 14 Μαΐου ὁ προεδρεῖον παρακαλεῖ τὰ παρόντα μέλη τῆς ἐδικτῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις μετέβη παρὰ τῷ κ. προεδρῷ, ὅπως προσκαλέσῃ αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐμμεῖνη παραιτούμενος, νὰ διακοινώσῃ τῷ συλλόγῳ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπιστολῆς αὐτῶν.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης κ. Κ. Καλλιμάδης δηλοῖ, ὅτι ὁ κ. πρόεδρος μένει ἀρχάδαντος ἐν τῇ παραιτήσει αὐτοῦ δικαιολογούμενος, ὅτι ἡ καγκυτικὴ τῆς ὑγείας του κατὰστασις ἐπιβόλη αὐτῷ, ὅπως ἀποσυρθῇ τῆς προεδρείας. Ἐπιπροστίθῃσι δὲ ὁ κ. Καλλιμάδης, ὅτι ὁ πρόεδρος παρεκάλει τὴν ἐπιτροπὴν, ὅπως μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ συλλόγῳ, ἵνα γείνηται δεκτὴ ἡ παραιτήσις αὐτοῦ. ἐβεβαίωσε δὲ, ὅτι ἔσται πάντοτε πρόθυμος, ὅπως παρέχῃ τῷ συλλόγῳ τὴν ἐκτουῦ συνδρομήν.

Ὁ κ. Μακρῆς εὐχαριστεῖ τῇ ἐδικτῇ ἐπιτροπῇ, ὅτι τόσον τάχως ἐξέπληρωσε τὴν ἐντολήν αὐτῆς, ἐκφράζει δὲ τὴν λύπην τοῦ συλλόγου, διότι τὸ διάβημα, ὅπερ αὐτὸς ὁ σύλλογος ἐποιήσατο παρὰ τῷ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλεί, δὲν ἐπέτυχεν. Οὕτω τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους ἀπὸ τῆς προεδρικῆς θέσεως θεθείσης εἰς ψηφοφορίαν καὶ γινουμένης δεκτῆς, ὁ κ. Κ. Μακρῆς δηλοῖ τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὸ προεδρεῖον δι' ἐπιστολῆς του θέλει ἀναγγεῖλαι τῷ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλεί, ὅτι ὁ σύλλογος μετὰ λύπης ἀποδέχεται τὴν παραιτήσιν του καὶ εὐχαριστεῖ αὐτῷ δι' ὅσας ὑπηρεσίας παρέσχεν ἀπὸ διετίας ἤδη τῷ συλλόγῳ· ἐπιπροστίθῃσι δὲ, ὅτι ἀνάγκη ὅσον τάχος νὰ ἐκλεγθῇ ὁ νέος πρόεδρος· ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τὸ προεδρεῖον

προσέειναι τὴν ἀμέσως κατόπιν κυριακὴν ὥρ. 2 μ. μ. Ἡ πρότασις αὐτὴ τοῦ προεδρείου γίνε-
ται δεκτὴ. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΑΣ'

(Ἐκτακτός)

τῆς 19 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρα-
κτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδρια-
σεως, ὁ κ. Σαλπέλης προσέειναι, ὅπως ἐν τοῖς
πρακτικοῖς καὶ ταῖς ἐν συνεδριάσεισι συζητή-
σεσι μὴ γίνηται τοῦ λοιποῦ γρη῏σις τίτλων.
Μετὰ μακρὰν συζήτησιν πῶλῶν τῶν μελῶν,
τῶν μὲν καταπολεμούντων τὴν πρότασιν ταύ-
την, τῶν δὲ ὑποστηρίζοντων αὐτὴν ἀποφα-
σίζεται ἡ ἀναβολὴ τῆς περαιτέρω συζητή-
σεως καὶ ἀποφάσεως εἰς ἄλλην συνεδρίασιν.

Εἶτα ὁ σύλλογος προβαίνει εἰς ἐκλογὴν τοῦ
νέου προέδρου.

Παρόντων εἴκοσιν ὀκτῶ μελῶν γίνεται
ψηφοφορία καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας
τυχῶν εἴκοσι τεσσάρων ψήφων ἐκλέγεται
πρόεδρος ὁ κ. Κ. Καλλιμάδης, τριῶν ψήφων
λαχουσῶν τῶ κ. Ξ. Ζωγράφου καὶ μιᾶς δε-
θείσης λευκῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΑΣ'

(Γακτικὴ)

τῆς 27 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρα-
κτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως
ὁ νέος πρόεδρος Κ. Καλλιμάδης ἐλάξε τάδε:

Φίλοι συνάδελφοι,

Ἡ ὁμόφωνος καὶ εὐμενὴς ὑμῶν ψῆφος, ἡ
ἀνυψώσασά με καὶ αὐθις εἰς τὴν προεδρικὴν
ταύτην ἔδραν, ἐπιβόλλει μοι καθήκοντα σο-
βαρὰ, ὧν συναίσθησιν μι πληρέστατα τὸ βᾶ-
ρος καὶ τὰς εὐθύνας. Καὶ ἀεῖποτε μὲν αἱ εὐ-
θύναι τοῦ ὑμετέρου προέδρου ἐκέκτηντο με-
γάλην σημασίαν, νῦν δ' ὁμολογουμένως ἐπι-
μᾶλλον βαρεῖαι καὶ δυσσώρητοι καταφαίνον-
ται. Πῶς οὖν ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἀναλαβεῖν

ἐπιμέλεια τὴν ἐκ συνακτάσεως προσενηγεί-
σαν μοι τακτικὴν μὲν σφύρα, ἄγαν δὲ ἄνω-
τέρων τῶν ἐμῶν ἀσθενῶν δυνάμεων διακρο-
νίαν ταύτην; Πῶς οὖν ἐπιτόσῃ με τὸ δυσ-
χερὲς τῆς διαδοχῆς, ἐν ὑπερμεσούντι συλλο-
γητῷ ἔτι; ἄνδρός μετὰ ζήλου καὶ φιλοπονίας
μοχθήσαντος ὑπὲρ τῶν συμπερόντων τοῦ ἡμε-
τέρου τιμαλφῶς συλλόγου καὶ τὴν ὑγείαν
παθόντος ἐν ταῖς ἐντεταμέναις αὐτοῦ προσπα-
θείαις χάριν τῆς ἀκριβοῦς ἐμπειρώσεως πᾶν-
των τῶν τῶ προεδρικοῦ τούτου ἔξωφρατι πα-
ρομαρτούντων; Ἡ τῆ ὑμετέρῃ βραθείας ἐμ-
πιστοσύνης δηλωτικῆ κελεύσει ὑπακούῃ, κύριοι,
ἐπιτακτικῶς ἐπιβόλλεται μοι ὑπὸ τῆς πρὸς
τὸν σύλλογον ἡμῶν διακροῦς στοργῆς μου, ὑπὸ
τῆς παρηγόρου καὶ ἐνθαρρυντικῆς πεποιθήσεως,
ὅτι μετ' εὐμενείας, ὡς καὶ ἄλλοτε, καὶ μετὰ
πλείονος ἢ κατὰ τὰς παρωχημένας προεδρικῆς
μου περιόδους ἐπεικειάς θέλατε κρίνειν τὰς πρό-
ξεις καὶ ἐνεργείας ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἐμῶν ἐρι-
τίμων συγκαταμέτρων· ἀλλὰ προθύμως τὸν
κῆρὸν κῆψας πρὸ τῆς ὑμετέρης βουλήσεως
δικαιοῦμαι πάντως, ἵνα καὶ παρὰ πάντων ὑμῶν,
τῶν τε παρόντων καὶ τῶν ἀπόντων συναδελφῶν,
ἀπεκδέχωμαι πλήρη καὶ ἀμέριστον τὴν ἐμπιστο-
σύνην, σύντονον δὲ, τακτικὴν καὶ προθυμὸν τὴν
σὺμπράξιν. Τῆς τῶν ἀπειρηκτικῶν μοι τούτων
ἐν τῇ σήμερον ἀρχομένη νεῖ συλλογικῇ σταδιο-
δρομῇ ἐροδίων παροχῆς πρώτων καὶ σπου-
δαίων παρεξέτε μοι δείγμα ἀναγνωρίζοντες ἐμ-
πράκτως τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῆς ἐλατ-
τώσεως τῶν ἡμετέρων δαπανῶν, διὰ τε τὸν πα-
σήμερον λόγον τῆς οἰκονομικῆς δυσπραχίας
τῆς ἡμετέρης ἀγορᾶς καὶ ἰδίᾳ, διότι ἡ ἐν τῷ
σύλλογῳ ἐπιβουῶσα προεδρικὴ κρίσις, ἡ καὶ
ἄλλας τε ἐπενεγκούσα διαπραχῆεις καὶ δὴ καὶ
τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα
μητῶν παρεπιθέοντος ταμίου μέχρι τοῦδε
ματαιώσασα καθίστασι προβληματικὴν τὴν
εἰσπραξίν τοῦ ὀλικῶ ποσοῦ τῶν προϋπολο-
γησθέντων ἐσόδων ἡμῶν. Ἐν τούτῳ καὶ ἐν
ἑτέροις βαθμηδὸν ὑποδειχθησομέναις ὑμῖν ση-
μασίαις συμπερνούσας καὶ συμπεράττοντας, εὐ-
χεσθε, Θεοῦ εὐδοκούντας, καταρθεώσομεν, ἵνα
κατὰ τὸ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα τῆς
παρούσης συλλογικῆς περιόδου διεξαχθῶσιν
ἔρεμα μὲν καὶ κατὰ μικρὸν, ἀλλ' ἀσφαλῶς
καὶ λυσιτελῶς αἱ τε φιλοσοφικαὶ καὶ ἀρχαιο-
λογικαὶ, αἱ τε ἐπιστημονικαὶ καὶ ἐκπαιδευ-
τικαὶ ἡμῶν ἐργασίαι. Τὴν περιχαρῆ ταύτην
ἐλπὶδα στηρίζω πρὸ παντός καὶ ὑπὲρ πάν-
ἐπὶ τῆς ὑφ' ἡμῶν καὶ βαρυστημάντου προστα-

σίαις. ἦν διανοητῶς ἐπιδηφύλουσι εἰς πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθὸν πιστοῦς αὐτοῦ ὑπακούουσι ὁ φιλόλογος καὶ γενναιοφύρων ἡμῶν Σουλτάνος. οὗτινος ἡ ἀκράτεια πρὸς τὴν περὸδον καὶ εὐγενεστάτη ὁρμή, ὑποδοκασυμένη καὶ ὑπὸ λίαν προσωπισμένων ὑπουργῶν. ἡ κυρία ἐστὶν αἰτία τῆς ἀπὸ τινος ὑπ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλοδαπῶν παρατηρουμένης καταπληκτικῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπιθρόσεως τῶν κατοίκων τῆς ἀρχονῆς Αὐτοῦ αὐτοκρατορίας. Ζήτω ἡ Α. Α. Μεγαλειότης.

Εἶτα ἀνακοινούται τῷ συλλόγῳ ἡ μέχρι τοῦδε ἀλληλογραφία ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Φαναρίῳ μουσικοῦ συλλόγου («Ὀρφῆος»), χάριτας ὁμολογοῦντος ἐπὶ τῇ προσφορῇ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ καὶ τινων ἄλλων βιβλίων ἐκ τῶν πολυαπλῶν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Παύλου Βόλπερ, ὑποδιευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς ἀρχαιολ. σχολῆς, αἰτουμένου τὸ ἀρχαιολογ. παράρτημα τοῦ 11' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Ἀγγιλλῆος Κοτρίτζου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερατίῳ, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν πέντε ἀντιτύπων εἰκονῶν τῆς παλαιῆς καὶ καινῆς διαθήκης. ἐκδοθεισῶν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ βιβλιοπώλου Hachette et Cie πρὸς χρησίμην τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βερατίου ἑλλήν. ἐκπαιδευτηρίων.

Τῆς ἐν Κύπρῳ φιλομουσοῦ ἀδελφότητος «Ἀθηναῖς», ἐκφραζούσης θερμῆς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ προσφορῇ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου 30 τόμων διαφόρου ὕλης.

Τῶν κ. κ. ἀδελφῶν Ηερρῆ ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένων τὴν πληρωμὴν τῶν ὀφειλομένων αὐτοῖς χρημάτων ἐπὶ τῇ ἐκτυπώσει τῶν ἀπάντων τοῦ Ἡσιόδου. μὴ ἀποδεχόμενον παντελῶς νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ κ. Sittl περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν κατ' ὑπέρθεσιν ἐκτυπωθέντων φύλλων, ἐλλείψει ἰδίῳ περὶ τούτου ἐν τοῖς συμβολαίοις ἄρθρου, καὶ δηλοῦντων, ὅτι, ἂν μὴ ταχέως πληρωθῶσι, προτιθενται ν' ἀπεθνήθωσι τῷ ἰδρυτῇ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης κ. Νρ. Ζωγράφῳ.

Τοῦ κ. Καρόλου Sittl, ἐκ Μονάχου, αἰτουμένου, ὅπως αἰ κ. κ. Ηερρῆ πέμπωσιν αὐτῷ τακτικῶς τὰς διανομὰς τῆς ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσης ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» προσκλητήριος εἰς τὰς ἐνιαυσίους δη-

μοσίας ἐξετάσεις τῆς ὑπ' αὐτῆς προστατευμένης δημοτικῆς τῶν ἀρρένων σχολῆς.

Τοῦ κ. Ν. Κανελλάκη, ἐκ Λέου, παρακαλοῦντος, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποδεχθῆ συναλλαγματικὴν του ἐκ 10 λιρῶν διὰ τὸ ἀπονεμηθῆν αὐτῷ δεκάλιρον γέρας ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ διαγωνίσματι.

Τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, πεμπούσης ἐγγλειστῶς ἀπέδειξιν τῶν πληρωθεισῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ συλλόγου τοῖς κ. κ. Ηερρῆ γυλίων δραχμῶν.

Τοῦ κ. Κλ. Κοκκολάτου, ἐκ Θεσσαλίων, καθιστῶντος ἀντιπρόσωπόν του πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ διαγωνίσματι ἑλλήνου βραβείου τῶν κομιστῆν τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σταύρου Ν' Δημητρίου, ἐκ Βάρνης, αἰτουμένου διδασκαλικὴν θέσιν.

Τοῦ κ. Π. Παπαρρούση, ἐντεῦθεν, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν αὐτῷ ἐκ τοῦ γραφείου πάντων τῶν σχετικῶν ἐγγράφων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνωσθείσης ἐν ἔτει 1885 ἐκθέσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Πατριαρχικὸν πιττάκιον, δι' οὗ ἀνακοινούται, ὅτι οὐδεμία ἄχρι τοῦ νῦν ἐλήφθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπόφασις περὶ τῆς ὑπόδηθειας αὐτῇ ἐκθέσεως τοῦ συλλόγου ὡς στερουμένης τῆς γνώμης καὶ τῶν λοιπῶν δικαιούχων ἐπὶ τῆς προκαιμένης ὑποθέσεως.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Καρόλου Sittl, ἐκ Μονάχου, παραιτουμένου τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἀποσπασμάτων ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσῃ ἐκδόσει τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς ἐνταῦθα ἐλληνοκαθολικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐταιρίας «Συμπνοίας» προσκλητήριος εἰς τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις τῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς διατελούσης σχολῆς.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, παρακαλοῦντος τὸν σύλλογον νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως τῶν ἐν Κεσπερατίῳ τῆς Ἡπείρου Ζωγραφείων διδασκαλείων ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν μέχρι σήμερον.

Τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ὑπὲρ τῶν ἐν Φερίκιστ σχολῶν προσκλητήριος εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ παρεναγωγείου καὶ ἀρρεναγωγείου τῆς κοινότητος.

Τοῦ ἀγίου Βάρνης, ἐκτιθεμένου καὶ αὐθις διὰ μακρῶν τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου Β. Σουλίνῃ.

Τοῦ κ. Constant Cazanges ἐκ Νέας Υόρκης, αἰτουμένου ἀντίτυπον τοῦ προγράμματος τοῦ περὶ συλλογῆς ζώντων μνημείων Ν. διαγωνίσματος, ὅπως πέμψῃ τῷ συλλόγῳ τὴν ἡπειρωτικὴν αὐτοῦ συλλογὴν.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Ηερρῆ, ἀγγελλόντων, ὅτι ἐλάβον παρὰ τῆς ἑθνικῆς τραπέζης δραχ. 1629.50 εἰς ἐξόφλησιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τοῦ κ. Edwin A. Grosvenor ἐντεθῆεν, δωροδότης τοῦ συλλόγῳ ἀντίτυπον ποιήματός του ὑπὸ τὸν τίτλον The Hippodrome of Constantinople.

Τῆς ἑθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, πεμπούσης ἐγκλειστώσ ἀπέδειξεν τῶν πληρωθεισῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ συλλόγῳ τοῖς κ. ἀδελφοῖς Ηερρῆ δραχ. 1629.50.

Τοῦ κ. Ἐπ. I. Σταματιάδου, ἐκ Σάμου, πέμποντος ἀντίτυπον τῆς ἐπιτηρίδος τῆς ἡγεμονίας Σάμου τοῦ ἔτους 1889.

Τοῦ κ. Καρόλου Sittl ἐκ Μονάχου, ἀποδωροδότης τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ προλόγου, τῶν διορθώσεων καὶ τοῦ πίνακος ἰδίᾳ αὐτοῦ δαπάνῃ, αἰτουμένου τὴν ἐπιστροφὴν τῶν χειρογράφων τῶν ἀποσπασμάτων καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως μὴ ὑποβληθῇ εἰς ἐτέραν δαπάνην ἐκ τῶν ἀνακόντων αὐτῷ χρημάτων τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Τριπόλεως τῆς Βαρθαρίας, ἐξιτουμένων τὴν ἀποστολὴν καταλλήλου διδασκαλείας γινωσκούσης καὶ τὴν γαλλικὴν ἐπὶ ἐτησίᾳ ἀντιμισθίᾳ 80-85 εἰκοσοφράχιων ἐκτὸς τῶν ὁδοιπορικῶν, τῆς κατοικίας καὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ὑπηρετίας αὐτῆς.

Τοῦ κ. Δ. Χαβιαρῆ, ἐκ Σύμης, καθιστῶντος ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπόν του πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονειμθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγράφ. διαγωνίσματι 10λίρου βραβείου.

Τοῦ κ. Ζαχαρίας, διευθυντοῦ τῶν ἐν Κεστροφῶν Ζωγραφείων διδασκαλείων, πέμποντος τῷ συλλόγῳ ἐντολῆ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου τὴν πρὸς ἐκτύπωσιν ἐκθεσιν τῶν εἰρημένων διδασκαλείων.

Τοῦ κ. Η. Βόλτερ, εὐχαριστοῦντος θερμῶς τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραστήματος τοῦ ΙΑ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγῳ.

Τοῦ κ. κ. ἀδελφῶν Ηερρῆ, ἀγγελλόντων ὅτι ἤρξαντο τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Ἡσιόδου, καὶ αἰτουμένων συνάμα τὴν ὅσον τάχιον ἐπιστροφὴν τῆς προταχθησομένης ἀφιερώσεως τῷ κ. Θ. Σαλτελῆ.

Τῆς ἐν Μουδανίαις φιλικπαίδευτικῆς ἀδελφότητος « Ἀπαμειβας », χάριτας ἐπιλογοῦσας ἐπὶ τῇ προσφορῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγῳ καὶ ἀποστελλούσας ἀντίτυπον τοῦ ἐν ἰσχυρῷ κανονισμοῦ αὐτῆς.

Τοῦ ἐν Πύργῳ ἀριστοστατοῦ φιλικπαίδ. συλλόγῳ « Εὐδαιμόνου Πόντου », ἀγγελλόντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ἐπικαλοῦμενος τὴν ὀλικὴν καὶ ἡθικὴν τοῦ ἡμετέρου συλλόγῳ ἔσογῆν.

Τοῦ κ. I. N. Ζωγράφου, ἐξ Ἀθηνῶν, παρακαλοῦντος, ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰς αὐτὸν ἀπονειμηθὲν ἄλλορον βραβεῖον εἰς τὸ ἐνταῦθα κατ'ἀσπασμα τῆς τραπέζης Κομνηπόλεως.

Τῶν ἐφόρων καὶ δημογερόντων Κωσταίου, αἰτουμένων διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν τὴν σειρὰν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ κ. Ζαχαριστοῦλου καὶ τινὰ διδασκτικὰ βιβλία.

Τῆς ἐνταῦθα ἀριστοστατοῦ ἀλλοδαποθητικῆς ἀδελφότητος « Δήμητρα », ἀγγελλούσας τὴν σύστασιν αὐτῆς καὶ πεμπούσας τὸν κανονισμὸν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Ch. Emile Ruelle, βιβλιοφύλακος τοῦ συλλόγῳ Ηαρισίου, ἀγγελλόντος τὴν παραλαβὴν φρ. 386.40 προεργαζομένων ἐκ συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα μελῶν τοῦ συλλόγῳ, καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἀδυνατεῖν ἀπέμψῃ τῆς ἀποδείξεως τοῦ ἀρχομένου ἔτους ἄνευ προεργαζομένης ἀποστολῆς τῶν λογαριασμῶν τῶν παρελθόντων ἐτῶν.

Τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν Τσαγκελισίου, εὐχαχριστοῦντων τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγῳ καὶ τινῶν ἄλλων βιβλίων.

Τοῦ κ. Ἰ. Α. Ηερρίδου, σχολάρχου, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος ἀντίτυπον τοῦ ἀπαμειβθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ συλλόγῳ « Ηαρινασσο » λόγου περὶ « Μωρέας » καὶ ἐκφραζόντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ παραπομπῇ εἰς ἰδίαν ἐπιστροφὴν πρὸς γινωμοδότησιν τῆς περὶ τοῦ αὐτοῦ ζήτηματος ἀποσταλείσας τῷ συλλόγῳ πραγμᾶταιας αὐτοῦ.

Τῆς ἑθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος πεμπούσας ἐγκλειστώσ ἀπέδειξεν δρ. 2500 πληρωθεισῶν ἐντολῆ τοῦ συλλόγῳ τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Εὐχαρ. Κορινιώτῃ, ἀντιπρόσωπῳ τοῦ κ. Καρόλου Sittl.

Τῶν ἐφοροδημογερόντων τῆς Κεσσάνης, αἰτουμένων διευθυντὴν διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν ἐπὶ ἐτησίᾳ μισθοδοσίᾳ 50 λαρ. 69, μετὰ κατοικίας καὶ θερμανσεως.

Τοῦ κ. Γ. Ἀποστολίδου, δικηγόρου, ἀπο-

δεγμένον τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς πρὸς μελέτην τοῦ Σουλινείου κληροδοτήματος ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Δ. Ἀλεξάνδριδου, ἐκ Μακροχωρίου, παραπονουμένου ἐπὶ τῇ μὴ παραλάβῃ εἰσέτι ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν ἐν τοῖς ἐθνικαῖς νοσοκομείοις εὑρισκομένων βιβλίων του, πρὸ πολλοῦ τῷ συλλόγῳ δωρηθέντων, ἐκ τόμων 180 καθαρώς ἐπιστημονικῶν, καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως, ἂν ὁ σύλλογος ἀρνήται νὰ δεγθῇ αὐτά, γράψῃ αὐτῷ περὶ τούτου, ὅπως δωρηθήσεται αὐτὰ ἄλλω.

Τοῦ κ. Στεφ. Καραθεοδωρῆ, ἐκ Βρυξελῶν, πέμποντος τὰς προσφάτους δημοσιεύσεις τῆς βασ. ἀκαδημίας τῶν Βρυξελῶν ἐξ ὀνόματος αὐτῆς, ἀντίτυπα συγγραμματος ἐπιγραφομένου «Programme d'un cours de droit» προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κ. Rivier καὶ ἀντίτυπον πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατειῶν.

Τῆς ἐν Μουδανίσις φιλεκπαίδ. ἀδελφότητος «Ἀπαμείας», εὐχαριστοῦσης καὶ αὐθις τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου καὶ τινῶν βιβλίων, ἅμα δὲ ἀγγελλούσης, ὅτι ἀναγέροσε τὸν ἡμέτερον σύλλογον «δωρητὴν» τῆς ἀδελφότητος.

Τοῦ κ. Ι. Δ. Νεραντζῆ ἐκ Λαυφίας, δωρουμένου ἀνὰ ἐν ἀντίτυπον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων τριῶν γεωγραφικῶν πινακῶν.

Τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Κοντοσκαλίου, ἐξαιτουμένης, ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος συστήσῃ δέοντως τὴν πενυμένην κοινότητα Κοντοσκαλίου παρὰ τοῦ κ. Στ. Ζαφειροπούλου, ἵνα συμπερίλαβῇ καὶ αὐτὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προστατευομένων ἀπόρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλληνικῶν καινοτήτων.

Τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ κομπολόεω Λεύκας ἐνεῦθεν, ἐπικαλουμένων τὴν ὕλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομὴν πρὸς ἀνεγερσιν τῆς πρὸ ἐτῶν πυρποληθείσης ἐν Λεύκῃ ἐκκλησίας καὶ σχολῆς.

Τῆς ἐνταῦθα φιλεκπαίδ. ἀδελφότητος «Δήμητρας», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν αἰθούσης τινῆς τοῦ συλλόγου διὰ τὰς μηχανικὰς γενικὰς συνεδριάσεις αὐτῆς.

Τοῦ κ. Θ. Α. Κουσουδά, ταμίου, παραιτουμένου τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς ταμίου ἑνεκα λόγων ὑγείας.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλικοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀπὸ τοῦ 1883 ἐλλειπόντων αὐτῷ τόμων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα ἐλληνικοῦ συλλόγου Ἑρμοῦ, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως τελέσῃ τὴν ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐφορτῆν.

Τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐλληνικῆς κεντρικῆς ἐφορίας, αἰτουμένης τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγρ. βιβλιοθήκης.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἐν Οἰνῳ, ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίων, αἰτουμένης τὴν ὕλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομὴν.

Τοῦ κ. Valm, ἰσοβίου γραμματέως τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων, δωρουμένου ἐξ ὀνόματος τῆς ἀκαδημίας τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ μηνὸς ἰανουαρίου μέχρι ἰουνίου καὶ ὑπισχνουμένου, ὅτι τούντεσθεν θέλουσι πέμπεσθαι ταῦτα τακτικῶς τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ ἐν παρισίοις βιβλιοπώλου κ. Ricard.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ μεγάλου Ρεθύματος, πέμποντος κατ'ἀλογον τῶν ὑπ' αὐτοῦ δωρουμένων τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου βιβλίων.

Τοῦ κ. Θ. Κουσουδά, ταμίου τοῦ συλλόγου, ἐμμένοντος εἰς τὴν ἑαυτοῦ παρὰίτησιν.

Τῶν κ. κ. ἀδελφῶν Παρρῆ, ἐξ Ἀθηνῶν, δηλοῦντων, ὅτι τεθήσεται ἡ εἰκὼν τοῦ γρηγοῦ μόνον ἐν τοῖς ἀνήκουσι τῷ ἐκδότῃ σώμασι, πεμπόντων ἀντίτυπον τοῦ Ἡσιόδου, αἰτουμένου διαταγῆν πρὸς παρὰδοσιν τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Μπέκ τῶν ἀνηκόντων τῷ ἐκδότῃ σωμάτων, παρακαλοῦντων, ὅπως ὁ σύλλογος παραλάβῃ τὰ ἐν τῇ ἀποθήκῃ αὐτῶν εὑρισκόμενα ἀντίτυπα τῶν *Φουρισσῶν* καὶ γνωρίζοντων, ὅτι ἐξ καὶ ἡμῶν ἐπὶ πλέον ἐξετυπώθησαν τυπογραφικὰ φύλλα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης μέλος αὐτῆς τὸν κ. Α. D. Mordtmann, ἱατρόν.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ μεγάλου Ρεθύματος, πέμποντος συλλογὴν κυπριακῶν δημοτικῶν ἡσμάτων.

Τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, προέδρου τοῦ συλλόγου, ἀπὸ 4/16 νοεμβρίου, ὑποβάλλοντος παρὰίτησιν ἀπὸ τῆς προεδρικῆς θέσεως ἑνεκα λόγων ὑγείας.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Ὀδριτσάνῃ σχολείων, ἀγγελλόντων τὴν πρόσληψιν ὡς διευθυντοῦ τῶν σχολείων τῆς κοινότητος τοῦ κ. Δανιὴλ Ζαχαριάδου, καὶ ἐπισυναπτόντων πρόγραμμα τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκασμένων μαθημάτων.

Τοῦ κ. Α. Leval, ἐνεῦθεν, αἰτουμένου, ἐντολῇ τοῦ κ. Strygowski, ὕφηντοῦ ἐν τῷ

ἐν Βιέννῃ πανεπιστημίῳ, ἀνταλλαγὴν τῆς σει-
ρᾶς τῶν ἀρχαιολογικῶν παρατηρημάτων τοῦ
συλλόγου μετὰ τῶν σπουδῶν πραγματικῶν
τοῦ κ. Strykowski.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ λέσχης «Μνημοσύνης»
προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐστίν.

Τοῦ κ. Π. Ι. Μακρῆ, πέμποντος διὰ τὸ
Ζωγράφου, διαγώνισμα γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Κα-
τηρῆλ' ἐκ δύο τευχῶν.

Ἀγωνίσμου, ἀγνώστου προελεύσεως, ἀπὸ 18
νοεμβρίου, παρακαλοῦντος, ὅπως κατὰ τὴν
ἐνεστώσαν συλλογικὴν περίοδον ληφθῆ ὑπ' ὄψιν
καὶ ἡ πρὸ πολλοῦ σταλαῖσα διὰ τὸν Καρα-
πάνειον ἀγῶνα καὶ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθεῖσα
ἐκ τριῶν βαθμίδων ἑλληνικῆ ἱστορίας ὑπὸ τὸ
ῥητὸν «ex aliis negotiis quae ingenio exer-
centur cet»).

Ἀνακοινωθείσης οὕτω τῆς ἀλληλογραφίας,
αἱ περὶ αὐτῆς σκεψαίς καὶ ἐνέργειαι τοῦ προε-
δρείου ἀναβάλλονται εἰς τὴν προσεχῆ συνε-
δρίασιν, τοῦ κ. προέδρου αἰτησαμένου καιρὸν
διὰ τὴν περὶ αὐτῆς μελέτην.

Οὐχ ἤπτον ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ σύλ-
λογος ἀπεφάσισε τῇ τοῦ προεδρείου προτάσει,
ὅπως παραχωρηθῆ τῷ ἐνταῦθα συλλόγῳ Ἐργεῖ
ἡ μεγάλη αἴθουσα αὐτοῦ, ἵνα οὕτως τελέσῃ ἐν
αὐτῇ τῇ 10 δεκεμβρίου 2 ὥρ. π. μ. τὴν ἐπέ-
τειον αὐτοῦ ἐστίν. ἀνταλλαγῶσι δὲ τὰ
ἀρχαιολογικὰ παρατηρήματα τοῦ Συλλόγου
μετὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Strykowski.
Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀνακοινῶσι τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἡ
οικονομικὴ ἐπιτροπὴ συνεθροῦσα ἐσχάτως καὶ
ἰδοῦσα, ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ
ἀναγραφέντων ποσῶν δὲν εἰσπράχθησαν εἰσέτι,
ἀπεφάσισε πρὸς βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν τοῦ
συλλόγου τροποποιήσεις τινὰς τοῦ προϋπολο-
γισμοῦ. Αἱ τροποποιήσεις αὗται, ἃς ἀπάξεται
καὶ προτείνει καὶ τὸ προεδρεῖον, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:
ἄπασαι αἱ διὰ τὰς ἐπιτροπὰς ἐπιψηφισθεῖσαι
πιστώσεις μένουσι μὲν ὡς ἔχουσιν, ἀλλὰ δὲν
εἶναι ὑποχρεωτικαί· τρεῖς δὲ πιστώσεις τροπο-
ποιῶνται ὡς ἑξῆς: τὰ γενικά ἐξόδα ἀπὸ 50
λερῶν ὑποβιβάζονται εἰς 35, τὰ ἐξόδα τοῦ
γραφείου ἀπὸ 30 λερῶν εἰς 25, καὶ αἱ μισθο-
δοσίαι τῶν ὑπαλλήλων ἐλαττοῦνται κατὰ 15
λίρας διὰ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον τοῦ συλ-
λογικῶ ἐτους.

Προστίθεται δὲ ὁ πρόεδρος, ὅτι τὰ τοῦ συλ-
λόγου οικονομικὰ περιήλθον εἰς δεινὴν θέσιν,
ὅτι μισθοὶ ὀφείλονται τοῖς ὑπαλλήλοις καὶ ὅτι
πρὸς θεραπείαν τὸ προεδρεῖον θεωρεῖ τὰς προ-
τεινομένας ταύτας τροποποιήσεις ὡς ἀπαραί-
τητους.

Εἶτα τοῦ μὲν κ. Leval ἀποκρούσαντος
τὰς τροποποιήσεις ταύτας ὡς ἀντικειμέναις
πρὸς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὑπάρχει προϋπολογισμὸς
ἐπιψηφισθεὶς τακτικῶς ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ
μὴ δυνάμενος νὰ ἀλλοιωθῆ, καὶ παρατηροῦν-
τος συνάμα, ὅτι αἱ προτεινόμεναι τροποποιή-
σεις καὶ ἐλαττώσεις ἰδίᾳ μισθῶν καὶ ἐξόδων
εἰσὶν ἐλαχίσται, τοῦ δὲ κ. Κυριακοῦ ὑποστη-
ρίζοντος τὴν πρότασιν τοῦ προεδρείου διὰ τὸν
λόγον, ὅτι πᾶσα ἀπόφασις τοῦ συλλόγου δύ-
ναται νὰ τροποποιηθῆ ἐν ἐκτάκτοις περιστά-
σει καὶ διότι αἱ τροποποιήσεις αὗται θεωροῦν-
ται ἀπαραίτητοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ὁ σύλ-
λογος ἀποφαινεται, ὅτι δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ
τροποποιήσῃ τὸν ἄπαξ ἐπιψηφισθέντα προϋπο-
λογισμὸν, καὶ οὕτω συμφώνως τῇ προτάσει τῆς
τε οικονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ προεδρείου
ἀποδέχεται τὰς εἰρημέναις ἐν τῷ προϋπολογι-
σμῷ τροποποιήσεις.

Ἀποφασίζεται, ἵνα ἀναβληθῆ ἡ ἐκλογὴ τα-
μίου εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν καὶ ἀγγεῖθῃ
τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τῷ
συλλόγῳ τὸν θάνατον τριῶν τῶ μάλιστα
προσφιλῶν αὐτοῦ μελῶν, τὸν τοῦ Εὐθυμίου
Καστόργη συμβάντα τὸν παρεθόντα Γού-
λιον, τὸν τοῦ Δημητρίου Σταματιάδου ἱατροῦ,
πολυτίμου παρασχόντος ὑπηρεσίας τῷ συλ-
λόγῳ, καὶ τὸν τοῦ Marquis de St. Hillaire,
οὕτως ὁ θάνατος, προστίθεται, ἀπόλειξί
ἔστι διὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα προτείνει δὲ,
ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ συλλυπητηρίους
ἐπιστολάς εἰς τὰς οἰκογενεὰς αὐτῶν. Ἡ πρό-
τασις γίνεται ἀποδεκτή.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Παπέσκος ἀναγινώσκει
πραγματικῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ Ρωσσοῦ μυθο-
γράφου Κυρῶφ, καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΔΗ'

(Γκατικῆ)

τῆς 4 Δεκεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀναγνώσιν καὶ ἐπιμύθεωσιν τῶν
πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνα-
κινῶνται διάφοροι προσφοραὶ βιβλίων.

Τοῖς δωρηταῖς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.
Ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῇ ἡγουμένῃ συνεδριάσει ἀνα-
κοινωθείσης ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρα-
τηρεῖ ὅτι:

Ἡ ἐπιστολή τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Ἀδριανούπολει σχολῶν παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἡ προγραμματικὴ τοῦ ἐπιστελλόντος ἑλληνικῆν ἱστορίαν διὰ τὸν Καρκαπάνειον ἀγῶνα ὑπὸ τὸ ῥητὸν «ex aliis negotiis κ.λπ.» παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Περὶ δὲ τῆς Σουλταίνου διαθήκης ὁ πρόεδρος ἐκτίθησιν, ὅτι ἄρσῃ ὁ σύλλογος ἐπεμψεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα τὴν περὶ τούτου ἔχθεσιν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἔλαθε τὴν γνωστὴν ἀπάντησιν τῶν πατριαρχείων, ἀλλ' ὅτι ἔκτοτε ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ συλλόγου καὶ νέα ἔγγραφα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνάγκη, ἵνα ἡ εἰδικὴ τοῦ συλλόγου πενταμελὲς ἐπιτροπὴ λάθῃ ὑπὸ ἅντι πάντα τὰ ἔγγραφα, συνεννοηθῇ ἐν ἀνάγκῃ καὶ μετὰ τῶν πατριαρχείων καὶ ἀνακινῶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς τῷ συλλόγῳ, καὶ ὅτι πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης κ. Κ. Καλλιμάδου, προτείνει τὸ προεδρεῖον ὡς πέμπτον μέλος αὐτῆς τὸν κ. Κ. Χαρίτσαν. Αἱ προτάσεις αὗται τοῦ προεδρείου γίνονται δεκταί.

Ὅτι εἰς τὸν κ. Νεράντζην, ἀποσταύλωντα χάρτας, σταλήσεται εὐχαριστήριος ἐπιστολή.

Ὅτι προκειμένου περὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐφόρων Κοτυαίου, αἰτουμένων παρὰ τοῦ συλλόγου χάρτας ἑλληνικῆς τοῦ κ. Ζαφειροπούλου καὶ τινὰ διδακτικὰ βιβλία, τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐφόρων καὶ δημογερόντων Λεβίνας αἰτουμένων τὴν ὕλην τοῦ συλλόγου συνδρομήν, τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐν Οἰνῇ ἐφορίας, αἰτουμένης ἐπίσης τὴν τοῦ συλλόγου ὕλην συνδρομήν καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀγγίλ. Κοτρεζίου, αἰτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος πέμψῃ αὐτῷ διὰ τὰ ἐν Βερατίῳ ἐκπαιδευτήρια πέντε ἀντίτυπα εἰκότων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης, τὸ προεδρεῖον ὀρνεῖ, ὅτι δέον τότε νῦν νὰ σταλῇ ἅπανσι ταύτοις ἀρνητικὰ ἀπάντησις, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῶν παρῶντων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ συλλόγου, ὅπως καὶ γίνεται ἀποδεκτόν.

Ἐπίσης παραδέχεται ὁ σύλλογος, προτεινόντος τοῦ προεδρείου, ὅπως τῷ ἐν Ἀθήναις διδασκαλικῷ συλλόγῳ ἀποσταλῶσι οἱ ἀπὸ τοῦ 1883 ἑλλειπόντες αὐτῷ τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ β', καὶ ψευδίζονται ὡς ἐπίτιμον μὲν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Eugène Melchior de Vogüé, μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας, ὡς ἀντεπιστελλόντα

δὲ οἱ κκ. Strygowski, Paul Arndt καὶ Νεόφυτος Ἀριστοτέλης, νομομαθῆς ἐν Κερκασούντι, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κκ. D. Nelidoff, α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑθνοσικῆς πρεσβείας, Swetsin, β' γραμματεὺς τῆς αὐτῆς πρεσβείας, Δ. Δημητριάδης, δικηγόρος, Δ. Μελιώτης καὶ Βογός ἐρένης Δελβέρ.

Εἶτα γενομένης ψήφισσας πρὸς ἐκλογὴν ταμίου, ἐξελέγη τοιοῦτος δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας ὁ κ. Δ. Μελιώτης.

Εἶτα προταθέντος ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ προεδρείου καὶ γενομένου ἀποδεκτοῦ τοῦ κ. Γ. Βεγλιερῆ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀνακινῶσθαι τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων διαλέξεων τοῦ ἔτους τούτου τοῦ συλλόγου. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ κ. Brooks παρατηρεῖ, ὅτι πολλοὶ τῶν τίτλων τῶν διαλέξεων εἰσὶ λίαν γενικοί, ἐξ οὗ δὲν διευκρινίζεται καλῶς τὸ ἀντικείμενον ἐκάστης διαλέξεως, καὶ ὅτι δέον νὰ δεικνύηται λεπτομερῶς τὸ ἀντικείμενον. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι οἱ ἀγορευσοῦντες ἅπαντες δὲν εἶναι ἀκόμη ἐντελῶς ἐτοιμοί, ὅπως δυναθῶσι νὰ δώσωσι τὸν ἀκριβῆ τίτλον τῆς διαλέξεως, ἀλλ' ὅτι τοῦτο γενήσεται κατόπιν. Οὕτω τὸ ἔνωθι πρόγραμμα γίνεται ἀποδεκτόν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ε. Ποπέσκος ἀνακινῶσθαι συνέχειαν τῆς περὶ τοῦ Ρώσσου μυσθογράφου Κρυλώφ προγραμματικῆς αὐτοῦ, καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΛΘ'

(Γ. κτικῇ)

τῆς 11 Δεκεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινούσθαι ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐκ μεγάλου Ρεύματος, δωροδωμένου καὶ αὐθις τῷ συλλόγῳ διὰ τινὰ βιβλία, ἀγγέλλοντος, ὅτι περιέβη προσεχῶς τῷ συλλόγῳ ὑπὲρ τὰ 100 νομίσματα γαλλικὰ, ἀργεῖά καὶ τινὰ χρυσὰ καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως ἀποσταλῇ αὐτῷ ἡ σειρά τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου κατὰ προσηγεστέραν τοῦ συλλόγου ἀπόφασιν.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης, ὅπως ὁ σύλλογος παραχωρήσῃ τῷ κ. Α. Lival τὸ δικαίωμα τοῦ παραλαβεῖν κατ' οἶκον τὸν κώδικα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συλλόγου πρὸς μελέτην δι' ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακοινούσης ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 29 λέξαντος συνεδριάσεως αὐτῆς, ἀναφερόμενον εἰς τὴν Ζωγράφου βιβλιοθήκην.

Τοῦ κ. Εὐστρ. Δράκου, ἀποστέλλοντος συλλογὴν ζωντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ μοσχονησιακοῦ λαοῦ διὰ τὸ Ζωγράφου διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Δ. Πουλᾶκη ἐκ Κατω-Παναγίας, πέμποντος ὁμοίως γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφου διαγώνισμα.

Τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελιούσης, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 5 Δεκεμβρίου ἐξελέγη πρόεδρος αὐτῆς ὁ ἱερός κ. Κυριακοῦ.

Τῆς ἐν Ὑψουαθείαις ἀδελφ. Ἀρωγῶν, προσκαλοῦσας τὸν σύλλογον καὶ τοὺς κοσμητορὰς εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτῆν.

Τοῦ κ. Θεοδ. Ντάρου, θεωροῦ τοῦ συλλόγου, παρακαλοῦντος, ὅπως ὁ σύλλογος συστήσῃ τὸν υἱὸν του τῷ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου πρὸς παραλαβὴν αὐτοῦ δωρεάν ἐν τῷ λυκείῳ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, δικαστοῦ ἐν Κύπρῳ, πέμποντος ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν πρὸς ἀναγνώσιν ἐν τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδριάσει καὶ αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται διάφοροι προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἐκφορᾶζονται εὐχαριστικαὶ τοῖς δωρηταῖς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τῶν κκ. Δράκου καὶ Πουλᾶκη παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου ἀποσταλήσεται αὐτῷ ἡ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, κατὰ προσηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ συλλόγου.

Ὅτι περὶ τῶν γραφόμενων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τὸ προεδρεῖον θελεῖ φροντίσει.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸ προεδρεῖον αἰτεῖται, ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ κ. André Lival ἵνα παραλάβῃ κατ' οἶκον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης πρὸς μελέτην διὰ τῆς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τὸν κώδικα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συλλόγου, ὅτι περὶ τούτου εἶχε ποιήσει

ὁ κ. Lival καὶ αἰτουμένην αἴτησιν πρὸς τὸ προεδρεῖον, ἀλλ' ὅτι τούτο λαμβάνον ὑπ' ὄψιν, ὅτι δυνατόν ὁ κώδικς νὰ ἀπολίσθη ἐκ πυρκαϊκῆς ἢ ἄλλως πως, ἤρρηθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αἴτησιν ταύτην, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐμμένει ἀκόμη εἰς τὴν ἀπόφασιν του. Πιγνῶμα τοῦ προεδρείου γίνεται ἀποδεκτὴ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ὁ σύλλογος « Ἑρμῆς » ἐπέσει γῆρας τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτῆν ἐν τῷ κατασκευαστῇ τοῦ συλλόγου, εἰς τὴν προσκληθὲν παρεστῇ ἅπαν σχεδὸν τῷ προεδρεῖον, καὶ ὅτι προσκληθὲν καὶ εἰς τὴν ἐπέτειον ἑορτῆν τῆς ἀδελφότητος « Ἀρωγῶν » δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῇ, διότι ἡ πρόσκλησις ἀρκετο ἀρκᾶ.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ε. Ποπέσκος ἀναγνώσκει συνέχειαν καὶ τέλος τῆς περὶ τοῦ μυθογράφου Κρυλώφ πραγματείας αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Ρίτσος παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ πραγματείῃ ὁ κ. Ποπέσκος μὴ ποιήσας περιλήψιν τῶν μύθων τοῦ Κρυλώφ ἤρκεσθη μόνον εἰς τὸ ἐκθέσθαι ἡμῖν τὰς ἰδίαις του γνώμας, ἀλλ' ὅτι ἐνεκα τούτου δὲν μὲς βοηθεῖ, ὅπως σχηματίσωμεν ἰδίαις ἡμῶν κρίσεσις.

Ὁ κ. Ποπέσκος ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δι' ἰδιαιτέρας τινὸς μελέτης ἐκθέσει τοὺς μύθους τοῦ Κρυλώφ ἐν περιλήψει, ὅτι ἡ περιλήψις αὐτῆ δὲν θὰ συντελέσῃ, ὅπως σχηματίσῃ ὁ ἀεροκτῆς ἰδίαν γνώμην, ἀλλ' ὅτι το ἀντικείμενον τοῦτο δεῖται χρόνου, ἐνῷ ἐκείνος ἐποιήσατο μόνον ἐραυσιματὰ τινα ἐκ Γάλλων καὶ ἄλλων συγγραφέων. ἅτε βιασθεὶς ἐκ τούτου ἐξ ἄνωτέρας ἀνάγκης, τῆς ἐλλειψείας ἐπέρου ἀναγνώσματος διὰ τὸν σύλλογον.

Ὁ κ. Ἀναξόπουλος συγχάριεν τῷ κ. Ποπέσκῳ, διότι ἠθέλησε καὶ οὕτως ἐκ τῶν ἐόντων νὰ παράσῃ τῷ συλλόγῳ τὸν ὄβελόν αὐτοῦ, προστίθασιν δὲ, ὅτι τὸ ἐπ' αὐτῷ οὐδὲν ἄλλο ἐγίνωσκε περὶ μύθου προκειμένου, ἐκτός τῶν ἀναφερθέντων γνωστοτάτων μυθογράφων, ὅτι εὐχαριστεῖ μαθὼν, ὅτι ὑπαρχει καὶ μυθογράφος Κρυλώφ, ὅστις ἐξέθλακεν ἐν μοσρῇ παρομιθῶν καὶ ἐν γλώσσῃ προσιπῇ τῷ λαῷ φιλοσοφικὰς ἀληθείας. Εὐχεται δὲ, ὅπως ὁ κ. Ποπέσκος ποιήσῃ περὶ τὴν μεταφράσιν δύο ἢ τριῶν τοῦ Κρυλώφ μύθων.

Ὁ κ. Ποπέσκος διαβεβαίωσι, ὅτι ποιήσεται τὴν αἰτουμένην μετάφρασιν τῶν μύθων.

Ἐπὶ τούτοις λυθεὶς ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΜ'

(Γραμτική)

τῆς 18 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐνταῦθα φιλεκακιδευτικῆς ἀδελφότητος τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἀγγελτήριος τῆς συστάσεως αὐτῆς, μετ' ἀντιτύπου τοῦ κανονισμοῦ, καὶ προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐσρτήν.

Τοῦ ἱατροῦ κ. Δ. Βουλᾶκη, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ γλῶσσα μιᾶς γωνίας τῆς Ἑλλάδος».

Τοῦ κ. Carl Sittl ἐκ Μονάχου, ἐκτρέφοντος τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀνάδοξῃ τῆς παραδόσεως τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ σωμάτων τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐντεῦθεν, ἀγγελλόντος τὴν ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ διαφόρων βιβλίων, ὧν κατὰ μέρος ἐπισυνάπτει.

Τῆς οἰκογενείας τοῦ Marquis de Queux de St. Hilaire, ἀγγελούσης τὸν θάνατον τοῦ μαρκησίου.

Τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης ὅπως αἰ μελέται αὐτῆς, αἰ πρακτικῶν ἔργουσι χαρακτηρῶν, τοῦ λοιποῦ δημοσιεύωνται διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ δι' ἰδιαιτέρων φυλλαδίων.

Τῆς ἐν Μακροχωρίῳ ἀδελφότητος «Κοραῖ», προσκαλοῦσης τὸν συλλογον εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐσρτήν.

Ὁ πρόεδρος δηλώσας, ὅτι εὐχαριστῆται ἐκφρασθήσονται τῷ κ. Χρ. Παπαδοπούλῳ διὰ τὰς προσφορὰς αὐτοῦ, ἀνακοινεῖ, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Βουλᾶκη παραπεμφθήσεται τῇ φιλόλογικῇ ἐπιτροπῇ· ὅτι τῇ ἀδελφότητι τοῦ ἁγ. Διονυσίου σταλήσεται ἡ δέουσα ἀπάντησις, καὶ ὅτι περὶ τῶν γραφέντων τοῦ κ. Sittl προκειμένου ὁ σύλλογος ἐπαρξέν ἤδη τὰ δέοντα εἰς Ἀθήνας.

Εἶτα ἀναγνωσθεῖσης τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποφασίζεται νὰ πέμπωνται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ αἰ ἀνακοινώσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς καὶ δι' αὐτῆς νὰ δημοσιεύωνται.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς συσσεφέν

ὁρίμως ἀπερῆσισε παμφηρεῖ, ὅπως ὁ σύλλογος δώσῃ ἐφέτος πρὸς ὄφελος αὐτοῦ θεατρικὴν παράστασιν, καὶ καθυποβάλλει οὕτω τὸ ζήτημα τῷ συλλόγῳ πρὸς ἐπιψήφισιν.

Ὁ κ. Σαλπτελῆς παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἄλλοτε μακρὰ συζήτησις περὶ τοῦ τοιοῦτου ἐγένετο καὶ ὅτι παμφηρεῖ καὶ μετ' ὀργῆς ὁ σύλλογος ἀπερῆσε μὲν τὴν θεατρικὴν παράστασιν ὡς ἀπρεπῆ αὐτῷ, ἀπεδέξατο δὲ τὴν μουσικὴν συναυλίαν. Διὸ ἀκολουθῶν τῷ αὐτῷ πνεύματι ὁ κ. Σαλπτελῆς προτείνει, ὅπως ἀντὶ θεατρικῆς παραστάσεως δοθῇ μουσικὴ συναυλία.

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἡ πρότασις τοῦ προεδρεῖου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς γίνεται ἀποδεκτή, ἐπίσης δὲ ἀποδέχεται ὁ σύλλογος καὶ τὴν ἐπὶ τῆς παραστάσεως ἐπιτροπὴν συσταμένην ἐκ τῶν κκ. Κ. Καλλιᾶδου, προέδρου, Δ. Μετλιώτου, Διον. Κοντογεώργη, Ε. Ησπέσκου, Ὀδ. Ἀνδρέαδου, καὶ Η. Ηρωίου.

Εἶτα ἀγγελλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς ἐπίτιμον μέλος ὁ Abbé Duchesne, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀγγελλεῖ μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Ernest Havet, ἐπίτιμου τοῦ συλλόγου μέλους, καὶ προτείνει, ὅπως ἀποσταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ τεθνεώτου. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ.

Κατόπιν τούτων ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ποιεῖται προσωρικὴν ἐκθεσιν, ἀντὶ γραπτοῦ ὑπομνήματος, ὅπερ ὑπέσχετο νὰ ἀναγνώσῃ, περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ γινομένων ἀναγνωσμάτων· ὁρίζει δὲ τὸ ἀνάγνωσμα ὡςῆξοι:

Ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικῆς περὶ πραγμάτων ἀγνώστων, ἢ γνωστῶν μὲν ἀλλὰ λεληθησμένων καὶ ἐπανασθουμένων ὑπὸ τοῦ ἀγορευόντος. Οὕτως ἀντελήφθη ὁ τε σύλλογος καὶ ὁ ἀγορευτῆς τὸ ἀνάγνωσμα, ἀλλὰ περὶ τούτου ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν εὔρε σχετικὴν τινα διάταξιν τοῦ κανονισμοῦ. Ὁ κ. Ἀνδρέαδης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ τοιοῦτος τῶν ἀναγνωσμάτων χαρακτήρ δὲν στηρίζεται ἐπὶ βεβητῆς διατάξεως τοῦ κανονισμοῦ, ἀλλ' ἀπορρεῖ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ ὕλη τοῦ ἀναγνωσματος ἐστὶ αἰ ἀνάπτους ἀληθείας τινός, ἢ ἡ εὔρεσις καὶ ἀνακοινώσεις τιαυτῆς· ὁμωρονεῖ πρὸς τούτῳ τῷ κ. Ἀμαξόπουλῳ, ἀλλ' ὁμολογεῖ, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῶρᾳ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ παρῆγοντες ἀπ' ἑαυτῶν, οἱ πλείεστοι δὲ τούνακτιον ἀνατρέγουσιν εἰς τὰ ὑπάρχοντα συγγράμματα· ὥστε συμπεραίνων λέγει, ὅτι τὸ ἀνάγνωσμα σκοπὸν ἔχει τὴν μεταφορὰν ἀληθειῶν

υπαρχουσῶν ἐν τοῖς λοιποῖς τῆς Εὐρώπης λαοῖς. Ὁ κ. Χρηστίδης φρονεῖ, ὅτι ἐν παντὶ ἀναγνωσμάτι, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, πρέπει νὰ λαμβάνηται πάντοτε ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ παρελθόν, ἥτοι νὰ ἐπιτιθενται αἱ μέχρι τοῦδε πρόσδοι καὶ ἀναπτύξεις, ἐπιφυλαττομένης τῆς ὑποχρεώσεως, ὅπως ὁ ἀγορευτὴς προσθέτῃ καὶ τι ἀτομικὸν καὶ τι νέον. Εἰς ὅλην δὲ ταύτην τὴν ἐργασίαν ἀποκρούει τὴν τυφλὴν καὶ κατὰ λέξιν μετάφρασιν ἐκ ξένων συγγραμμάτων.

Ὁ κ. Κυριακοῦ παρατηρεῖ, ὅτι ἂν τοιοῦτος εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν ἀναγνωσμάτων, ὅταν γίνηται λόγος περὶ εἰδικῶν τινος ζητήματος ἀναφερομένου εἰς τινα ἐπιστήμην, τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ συλλόγου τὰ μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην θέλουσιν ἀναγκάζεσθαι νὰ μὴ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν συζήτησιν. Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἀσπάζεται καὶ ὁ κ. Ἀμαζόπουλος, ἐπιτινεῖ μάλιστα αὐτὴν λέγων, ὅτι τοῦ συλλόγου ἡμῶν ὄντος φιλολογικοῦ, πᾶν λεπτόν ζήτημα ἀναφερόμενον εἰδικῶς εἰς τινα ἐπιστήμην θέλει εἶναι δι' ἡμᾶς ἀκατανόητον.

Μετὰ τὰς συζητήσεις ταύτας ὁ πρόεδρος ἀναβάλλει διὰ τὸ προκεχωρηκὸς τῆς ὥρας τὴν συνέχειαν τῆς συζήτησεως εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν καὶ δηλώσας, ὅτι ἡ ἀμέσως ἐπομένη συνεδρίασις γενήσεται μετὰ 15 ἡμέρας ἕνεκα τῶν ἐορτῶν, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΜΑ'

(Γαυτική)

τῆς 15 Ἰανουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦνται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐνταῦθα ἀλληλοβοηθητικῆς ἀδελφότητος «Δήμητρα», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσας τοῦ συλλόγου τὴν δευτέραν κυριακὴν τοῦ Ἰανουαρίου τῆς 2 μ. μ. ὄρα πρὸς τέλοςιν τῆς ἐπετείου αὐτῆς ἐορτῆς.

Τῶν ἀδελφῶν Περρῆ, ἐξ Ἀθηνῶν, δηλούντων, ὅτι παρέδωκαν τῷ κ. Μπέζ. ἀντιπροσώπῳ τοῦ κ. Sittl, τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ 670 ἀντίτυπα τοῦ Ἡσιόδου, αἰτουμένων,

ὅπως ὁ σύλλογος παραλάβῃ τὰ παρ' αὐτοῖς εὐρισκόμενα ἀντίτυπα τῶν «Φοινισσῶν» καὶ τοῦ Ἡσιόδου καὶ παρακαλοῦντων ν' ἀποσταλῇ αὐτοῖς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ ἐκ δραχ. 780 διὰ τὴν ἐκτύπωσιν 6 1/2 ἐπὶ πλέον τυπογραφικῶν φύλλων ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου Ernest Havet ἐκ Παρισίων, ἀγγελοῦσας τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, συγγαίροντος τῷ κ. Κ. Καλλιμάχῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προσέδρου τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Κανελλάκη, ἐκ Χίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφου διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Ν. Δ. Φωτιάδου, γαμβροῦ τοῦ μακαρίτου ἱατροῦ Δ. Σταματιάδου, ἐκφράζοντος ἐξ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου θερμᾶς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποσταλείσῃ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ συλλόγου συλλυπητηρίῳ ἐπιστολῇ.

Τοῦ κ. Γ. Η. Βαγλερῆ, ἐντεῦθεν, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Α. Γ. Πασπάτη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τακτικοῦ πληρεξουσίου ἐγγράφου πρὸς παραλάβην τῆς γραρηγηθείσης καὶ αὐθις τῷ συλλόγῳ χρηματικῆς ποσότητος παρὰ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἅμα δὲ συνιστῶντος, ὅπως ἐπιδοθῶσι τῷ ἐνταῦθα κ. Μ. Κερὰλῃ τὰ διὰ τὸν γυμνασιάρχην Χίου προσωρισμένα ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Δημοσθενεσοῦλου ἐκ Σηλυβρίας, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα θρηκτικὴν γλωσσικὴν ὕλην ἐκ δύο τευχῶν.

Τῶν κκ. Κ. Γ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, πεμπόντων διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικὴν θρηκτικὴν ὕλην ἐξ ἐνός τεύχους.

Τοῦ ὑποκόμητος Eugène Melchior de Vogüé ἐκ Παρισίων, χαριτας ὁμολογοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους.

Τοῦ κ. Νικολάου Χρήστου, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα συλλογὴν παροιμιῶν καὶ ὀράσεων θρηκτικῶν.

Τοῦ κ. Θεμ. Παστιάδου, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα συλλογὴν τῶν ἐν Ὀρδοῦ (Κωκυθόρις) ζῶντων μυθμειῶν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς.

Τοῦ κ. Α. Swetsin, β' γραμματέως τῆς ἐνταῦθα βίωσικῆς πρεσβείας, εὐχαριστήριος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς τακτικοῦ μέλους.

Τῆς φιλολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προστεινόντας, ὅπως ὁ σύλλογος δὴ ἐντολὴν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς κκ. ἀδελφοῖς Παρρῆ διὰ τὴν ἐκτυπώσιν τῶν ἀπάντων τοῦ Παύδου ἐκ φρ. 780, πρὸς δὲ ληφθῆ πρόνοια πρὸς περισυλλογὴν τῆς ἀπὸ πολλοῦ εὐρισκομένης γλωσσικῆς ὕλης παρὰ τοῖς διαφόροις μέλεσι τῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς Α. Ἐξοχ. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδα Ζωγράφου, ἐκ Monte Carlo, ἐκράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῷ συγχαρητηρίῳ τοῦ συλλόγου τηλεγραφημάτων κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ ἐροτήν.

Τοῦ κ. Χρ. Χαπαδοπούλου ἐκ μεγάλου Ρεύματος, δωρομένου δύο δωδεκάδας φωτογραφημάτων διαφόρων ἀρχαίων μνημείων τῆς Συρίας, πρὸς δὲ καὶ δύο βιβλία, τὸ μὲν τίτλον φέρον «ἱστορία τῆς Ν. Κύπρου», τὸ δὲ «περιγραφή τῆς ἱερᾶς βασιλικῆς σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Κύκκου», καὶ ἑκατὸν ἀρχαία νομίσματα. ἐν οἷς τρία χρυσᾶ, δέκα ἀργυρᾶ καὶ εἰς δακτυλιόμορφος.

Τοῦ κ. Ch. Ruelle, βιβλιοφύλακος τοῦ συλλόγου Παρισίων, πέμποντος τὰς ἀποδείξεις τῶν ἐπιγράφων συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι προσεγγὼς πέμψει τῷ συλλόγῳ ἀντίτυπα τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ πρὸς διανομὴν τοῖς ἐνταῦθα μέλεσιν αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἀθ. Πηγαῖου διηγητοῦ, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἡ χάρις Ἐλένη Ι. Γεωργαντοπούλου ἐνατεῖλατο αὐτῷ, ὅπως προσφέρῃ τῷ συλλόγῳ ἐξ ὀνόματος αὐτῆς φρ. 500.

Εἶτα ὁ πρόεδρος μετὰ συγνηθήσεως ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ πρόεδρος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἱατρός κ. Κυριακοῦ ἐξέμετρῆσε τὸ ζῆν γθὲς καὶ ἐκηδεύθη προστιθῆσιν, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ὁ σύλλογος ἀπώλεσε σπουδαῖον μέλος, ὅπερ ἤθελεν ἐργασθῆ ψυχῇ τε καὶ σώματι ὑπὲρ τοῦ συλλόγου, καὶ προστείνει, ὅπως ἐκρασθῆ μὲν ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ἀποσταλῆ δὲ μετὰ συνηθῆσιν ἐπιστολῇ τῇ οἰκογενεῇ τοῦ μεταστάντος. Ἐπίσης ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον καὶ ἑτέρου πολυτίμου μέλους, τοῦ κ. Κ. Ξανθοπούλου, ἐπὶ πολλὰ ἐτη ἐργασθέντος ὑπὲρ τοῦ συλλόγου καὶ διατελέσαντος καὶ ἀντιπροέδρου αὐτοῦ, καὶ προστεί-

νει, ὅπως ἐκρασθῆ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου καὶ ἀποσταλῆ τῇ οἰκογενεῇ τοῦ τεθνεώτος συλλογητήριος ἐπιστολῇ.

Ἀμροτέρων τούτων τῶν προτάσεων γενομένων δεκτῶν, ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον προστείνει, ἵνα παραχωρηθῆ ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου εἰς τὴν ἀδελφ. «Δήμητραν». Καὶ τούτου δὲ γενομένου ἀποδεκτοῦ, ὑπομινῆσκει ὁ πρόεδρος, ὅτι ἡ ἀποσταλείσα γλωσσικὴ ὕλη παραπεμθῆσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀναγνωσθείσης τῆς προρηθείσης ἐπιστολῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ὑπὸ τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς γενομένης προτάσεως, φρονεῖ, ὅτι δεόν νὰ μὴ γίνωνται τοῦ λοιποῦ ὑπερβάσεις εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγρ. βιβλιοθήκης, ὅτι δὲ τοῦτο ἐπιτευχθήσεται, ἂν συντάσσεται τοῦ λοιποῦ συμβόλαιον περὶ τῆς ἐκδόσεως οὐ μόνον μετὰ τοῦ τυπογράφου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐκδοτῶν, ἐν τῷ συμβολαίῳ τούτῳ καθοριζομένου ἐπακριβῶς καὶ αὐστηρῶς τοῦ ποσοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων· ἰδίᾳ δ' ἐριστῆ τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τοῦτο, ὅτι δεόν ἡ τιμὴ τῶν ἐκδοθησομένων βιβλίων νὰ ἦ εὐτελής, ὅπως οὕτω καθίσταται προσιτὴ τοῖς πᾶσι. Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος φρονεῖ, ὅτι τὸ ἔργον τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ἄλλο: ὅτι δηλ. αὕτη ὀρεῖται νὰ ὀρίξῃ τὴν ὕλην τῶν ἐκδόσεων καὶ τούτου γενομένου ἀποκόπη καὶ τινα ἀπ' αὐτῶν μετὰ προηγουμένην συνενόησιν μετὰ τῶν ἐκδοτῶν. Τὴν τοιαύτην ἰδιότητα τῆς ἐπιτροπῆς ὁμολογεῖ καὶ ὁ κ. Ἀνδρεάδης, παρατηρεῖ ὅμως, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εἶναι ἀποτελεσματικόν ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα.

Ὁ κ. Τάκης φρονεῖ, ὅτι τὸ ζήτημα δεόν νὰ ἐξετασθῆ παρ' αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν προστείνει νὰ παραπεμθῆ. Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος συμπληρῶν ὅσα εἶπε, προστιθῆσιν, ὅτι ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἂπαξ μόνον συνεννοεῖται μετὰ τῶν ἐκδοτῶν, κατόπιν δ' οὕτοι ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τὰ συμπεφωνημένα· διὸ καὶ ἀποκρούει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ἀνδρεάδης, διότι, λέγει, ὁ σύλλογος αὐτός καὶ οὐχὶ ἡ ἐπιτροπὴ ὀρεῖται ποιεῖσθαι τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας καὶ τὰ συμβόλαια. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι ὁμολογεῖ μετὰ τοῦ κ. Τάκη, καθ' ὅσον δὲν ἐζήτησεν ἵνα ἀπογραφισθῆ τι ὀριστικόν, ἀλλ' ἵνα παρακληθῆ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὅπως, εἰ δυνατὸν, ἐπιβάλῃ τοὺς δέοντας ὅρους καὶ

αυτοῖς τοῖς ἐκδόταις. Μετὰ τινὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Τάγγη ἐπιμένοντος, ὅπως τὸ ζήτημα ἐξετασθῆ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν δικαιοφθέντων μεταξύ τῶν κκ. Ἀμαξοπούλου καὶ Ἀνδρεάδου, ὁ πρόεδρος ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ συλλόγου περὶ τῆς προτάσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις γίνεται δεκτὴ.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΜΒ'

(Τακτικὴ)

τῆς 22 Ἰανουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βερατίῳ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀχιλλέως Κοτροζίου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τεσσάρων ἀντιτύπων τῆς πραγματογνωσίας τοῦ κ. Γ. Ἀριστοκλέους μετὰ τῶν οἰκειῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς πόλεως ἀλθαναγλώσσων μαθητῶν.

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου ἐκ Λειψίας, προτείνοντος ἐξ ὀνόματος τοῦ κ. N. Weekleim, ὅπως γένηται ἐν Λειψίᾳ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Λισγύλου.

Τοῦ κ. D. Nelidoff, χάριτας ὁμολογούντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς τακτικοῦ μέλους.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐκ μεγάλου Ρεύματος δηλοῦντος, ὅτι ἔχει ἐτοιμίην πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν τινι τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδρίασει πραγματεῖαν ἐπιγραφομένην ἢ *Νίκαια*.

Τῆς ἐπὶ τοῦ Σουλινείου κληροδοτήματος ἐπιτροπῆς προτείνουσας, ὅπως ὁ σύλλογος προσκαλέσῃ καὶ τὰ λοιπὰ ἐνδιαφερόμενα καταστήματα ἐνταῦθα νὰ διορίσωσιν ἀνὰ ἓνα ἀντιπρόσωπον πρὸς κοινὴν συνεργασίαν.

Τοῦ κ. Paul Arndt, εὐχαριστούντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἐπιστολαὶ τῶν κκ. ἀδελφῶν Περρῆ καὶ ἡ τοῦ κ. Εὐγενίου Ζωμαρίδου, ὡς ἀφορῶσαι εἰς τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, παραπεμθεθήσονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀναγνωσθεῖσας τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐπὶ τοῦ Σουλινείου κληροδοτήματος ἐπιτροπῆς περὶ ἐκλογῆς ἀντιπροσώπου τοῦ συλλόγου, ὅστις νὰ συνεννοῖται μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων συνενδιαφερομένων, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης αἰτεῖται διακρίσιν ἐρωτῶν, ἂν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου θελῇ συνεργάζεσθαι μετὰ τῆς ὑφισταμένης ἤδη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐπιτροπῆς. Τοῦ κ. Ἀνδρεάδου ἀπαντήσαντος, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου θελῇ συνεννοεῖσθαι μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης παρατηρεῖ, ὅτι ἐὰν οὕτω θελῇ ἐργάζεσθαι ὁ ἀντιπρόσωπος, θελῇ προκύβει σύγχυσις, καὶ φρονεῖ, ὅτι δεόν νὰ γείνη δυσὶν θάτερον. ἢ νὰ ἐξαιουθῆσῃ ὑφισταμένη ἡ παρούσα ἐπιτροπὴ καὶ συνεννοῖται εἴτε ὅλα εἴτε διὰ τινος τῶν αὐτῆς μέλων μετὰ τῶν λοιπῶν συνενδιαφερομένων μερῶν, ἢ παυθεῖσας ταύτης, νὰ διορισθῆ τοῦ συλλόγου εἰδικὸς ἀντιπρόσωπος. Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὸ δεύτερον, καὶ ὡς ἀντιπρόσωπόν του ἐκλέγει τὸν κ. Γ. Ἀποστολιδῆν, δικηγόρον.

β') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Ε. Ζαλοκώστας, Α' γοαμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας καὶ Κ. Βακαλόπουλος, διευθυντῆς τῆς ἐν Γαλατῇ ἀστικῆς σχολῆς τῶν ἀρρένων.

γ') Τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ τῷ κ. Στ. Ἀριστάρχῳ ἀνὰ ἓν ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἀντιτύπων τοῦ περιδικιοῦ τοῦ συλλόγου μετὰ συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς ἐπὶ τῇ προκύβασῃ αὐτῷ ἐκ τῆς πυρκαϊῆς ζημιῆς εἰς βιβλία, ἐν οἷς καὶ περιδικιὰ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. André Leval ἐρωτᾷ, ἂν ἐν τῇ βίβλῳ πυρκαϊῆς ἐκίστην καὶ οἱ τέσσαρες τόμοι τῆς πατρολογίας τοῦ Migne τοῦ συλλόγου, οἵτινες εὕρισκοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου. Τοῦ δὲ προέδρου ἀπαντήσαντος, ὅτι θελῇ ἐξετάσει περὶ τούτου, ἡ προρηθείσα πρόταξις τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτὴ.

δ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὴν 16 Δεκεμβρίου ἐν τῷ θεάτρῳ Verdi ἐγένετο ἡ ὑπὲρ τοῦ συλλόγου παράστασις ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ γαλλικοῦ θιάσου, εἰς ἣν παρέστη σὺν ὀλίγων ἐκλεκτῶν πλῆθος, ὅπερ ἀπῆλθεν ἀποκομίζον εὐαρέστους ἐντυπώσεις, δεικνύσας τὴν μεγάλην στοργὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ πρὸς τὸν σύλλογον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρηματικὸν προϊόν τῆς παραστάσεως ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι, καὶ περ μὴ ἔχον εἰσέτι τελείους τοὺς λογαριασμοὺς, δύναται

ὅμως νὰ διαθέθαι ὅτι τὸ ὑπολογιζόμενον κέρδος ὑπερέβη τῆς ἐκαστὸν ἡμέρας.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἐρωτᾷ, ἂν ἡ ἐπὶ τῆς παραστάσεως ἐπιτροπὴ ἀπέτυχεν ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσιν τῆς μετὰ τινος συλλόγου μουσικοῦ ἢ ἄλλου, διότι εἶχε ληθῆ ἐν τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἡ παράστασις ἐσεται ποικίλη, περιέχουσα καὶ μουσικὴν καὶ εἰ τι ἄλλο. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ μνήμη ἀπαντᾷ τὸν κ. Σαλτέλην, καὶ ὅτι ὁ σύλλογος ἀρῆκε τὴν ἐπιτροπὴν ἐλευθερίαν, ὅπως καταρτίσῃ τὸ πρόγραμμα μιᾶς ἢ ἄμικτον, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ μὴ ζητήσασα τοιαύτην τινὰ συναρμολογίαν, οὐδεμίαν ἀποτυχίαν ὑπέστη. Ὁ κ. Μακρῆς προτείνει, ὅπως ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστικαί τῇ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἀρρωσίου ἐργασασμένη ὑπὲρ τῆς παραστάσεως ἐπιτροπῇ, καὶ ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ.

ε') Ὁ κ. Ἀλ. Χρηστίδης ἀναγνώσκει πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «περὶ Δ'Ξελαλλεδδίν Ρουμῆ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Μακρῆς συγχάριε τῷ κ. Χρηστίδῃ διὰ τὸ ἐπαγωγὸν τοῦ ἀναγνώσματος, ὡς ἀπαικονίσαντι διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἡέσου ποιητοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸ ἀνεύροτον, ὅπερ ἀνέφερεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐποιήσατο περιστροφικὸν γόρον ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἅσιτος, ὁ κ. Μακρῆς ἐρωτᾷ, ἂν τοῦτο στήριξεται ἐπὶ πηγῶν ἱστορικῶν. Ὁ κ. Χρηστίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι λυπεῖται μὴ δυναθεῖν νὰ εὐρῆ ἱστορικὸν τι χωρίον περὶ τοῦτου, ὅτι τὸ ἀνεύροτον τοῦτο, ὡς καὶ ἄλλα τινὰ, ἀναφέρονται παρὰ χρονολογῶν μουσουλμάνων, αἵτινες δὲν εἶναι ἱστορικαὶ κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ ὅτι ἀνέφερε ταῦτα, ὅπως ποιῆσῃ ὅσον τὸ δυνατόν πλήρεις τῆς βιογραφικῆς σημειώσεως τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ κ. Σαλτέλης ὁμιλοῦν τὸ σπουδαῖον καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Χρηστίδου α') ἐρωτᾷ περὶ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ὁ Δ'Ξελαλλεδδίν ἐπωνομάθη Ρουμῆ καὶ β') παρακαλεῖ, ὅπως ὁ κ. Χρηστίδης ἐξηγήσῃ, διατί ἐν τῇ ἀγορεύσει του, καίπερ ὁμιλοῦν ὅτι τὸ Κορσάν καὶ τὸ Βάλλχ, ἢ πατρὶς τοῦ Ρουμῆ, εἴσι ταταρικὰ γῶραι, ὠνόμασε τὴν γῶραν ταύτην σφραδὸν ἀραβικὴν. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Χρηστίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι περὶ μὲν τῆς ἐπωνυμίας Ρουμῆ ἀναφέρεται εἰς ὅσα εἶπε προλαβόντως ἐν τῷ ἀναγνώσματί του, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν παρατήρησιν περὶ τα-

ταρικῶν χωρῶν λέγει, ὅτι ὠνόμασεν αὐτὰς σφραδὸν ἀραβικὴν, καθότι πλεῖσται γῶραι κατακτημένα ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων λαῶν ἐγένοντο δορυλάτοι ὑπὸ ξένων κατακτητῶν, καὶ ὅτι πᾶσιν οἱ κατακτητῆαι οὗτοι εἰσελάσαντες εἰς τὰς γῶρας ταύτας ἤραγον μεθ' ἑαυτῶν σπουδαῖα πολιτισμοῦ στοιχεῖα, οἷον γλῶσσαν, θρησκείαν, γράμματα, καὶ μετέδωκαν οὕτω εἰς τοὺς αὐτόχθονας τὴν ἑαυτῶν ἐπωνυμίαν. Αὐτὸ τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς ταταρικὰς γῶρας, αἵτινες μέχρι σήμερον εἶναι μὲν γεωγραφικῶς γνωσταὶ ὡς τοιαῦται, ἀλλ' ἐδέξαντο ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος τὸν ἀραβικὸν ἢ μουσουλμανικὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ προσήτου, δι' ὃ καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὠνομασθῶσι σφραδὸν ἀραβικαί.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἐπερωτᾷ, ἂν ὁ Ρουμῆς ἔλαθε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ πνεύματος, παρακαλεῖ δὲ τὸν κ. Χρηστίδην νὰ δείξῃ, εἰ δυνατόν, ἐν τῷ Β' μέρει τοῦ ἀναγνώσματος του, ἂν τοιαύτη τις ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εὕρηται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Δ'Ξελαλλεδδίν. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Χρηστίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι, ἐξ ὧν ἀνέγνωσε, καὶ ἐκ τῆς καταγωγῆς, τῆς μορφώσεως καὶ τῶν διαθέσεων τοῦ ποιητοῦ, δύναται νὰ συμπεράνῃ, ὅτι οὐδαμῶς ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτὸν ἡ ἑλληνικὴ παιδεία.

Ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος, καὶ περ ἀναγνωρίζων τὸ σπουδαῖον τοῦ ἀναγνώσματος, ἐκφράζει ὅμως καὶ αὐτὸς δυσταχυόν, α') ἂν πράγματι ὁ Ρουμῆς ἐπωνομάσθη οὕτω, διότι ὁρμώμενος ἐκ ταταρικῶν ἢ καὶ σχεδὸν ἀραβικῶν χωρῶν ἦλθε καὶ κατακίησεν ἐν ταῖς γῶραις ἐκείναις, ἕως ὑπέταξεν οἱ Ρωμαῖοι προστίθῃσι δ', ὅτι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ, ποῖος ἦν ὁ θεὸς περὶ οὗ ὠμίλησεν ὁ Ρουμῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κορδὰ ἐν τῷ περὶ τοῦτου ἀνεύροτῳ. Ἡ ἐπωνυμία Ρουμῆς ἤθελεν ἐξηγηθῆ καλλιτέρον, λέγει, ἂν ὁ κ. Χρηστίδης προσέτασσε τῆς μελέτης ἱστορικὴν τινὰ ἀσκήρησιν περὶ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἤρξαν οἱ Σελτζουκίδαι. Τοῦ κ. Χρηστίδου ἀκουσμένου περὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου εἰς ὅσα ἤδη εἶπε ἕτε τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Ἀμαξόπουλου οὐσῶν παρεμφερῶν πρὸς τὰς τοῦ κ. Σαλτέλη, ἡ περὶ τούτου συζήτησις θεωρεῖται περατωθεῖσα, καὶ λυτεῖται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΜΓ'

(Τακτική)

τῆς 29 Ἰανουαρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀδιαθετοῦντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἢ ἀναγνώσις τῶν πρακτικῶν ἀναβιβάζεται. Καὶ α') ἀνακρινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παπαδόπουλου, παρακαλῶντος, ἵνα ἀναγνώσθῃ ἡ πρακματεία του ὑπὸ τινος τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ αἰτουμένου συγγνώμην ἐπὶ τούτῳ.

Τοῦ κ. Νεοφύτου Α. ἐκ Κερκασούντος, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐλλογῇ του ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους, δηλοῦντος, ὅτι ἀπέστειλε πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδριάσει πρακματείαν «περὶ τῶν ἐν Κερκασούντι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων», καὶ παρακαλῶντος νὰ θεωρηθῇ αὕτη ὡς ἀπαρχὴ τῶν πρὸς τὸν σύλλογον σχέσεων του.

Τῆς ἐφοροεπιτροπῆς Λεύκης, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ ἀρωγῇ, ἣν ὑπέσχετο αὕτῃ ὁ σύλλογος.

Τῆς διεθυνσεως τῆς ἐφημερίδος «La Turquie», δηλοῦσης, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ δημοσιεύῃ τὰ κατὰ τὸν σύλλογον, ἂν μὴ οὗτος γένηται συνδρομητὴς αὐτῆς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως δεθῇ δεκάληρος προσφορά τῇ ἐνοριακῇ σχολῇ τῆς Παναγίας τῶν ἀρρέων, ὅπερ γίνεται δεκτὸν.

β') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης, καθηγητὴς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ.

γ') Ὁ κ. Νικήτας Παπαγεωργίου ζήτησε νὰ μᾶθῃ, εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκειται τὸ ζήτημα τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν. Ἀπαντῶν ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ κ. Δ. Μεγλιώτης, ταμίης, καὶ ὁ κ. Δ. Κοντογεωργιάδης, λογιστὴς, ἀνέλαβον ἀπὸ πολλῶν μηχανῶν τὴν σύνταξιν κατὰλόγου τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν. Ὁ δὲ κ. Μακρῆς, ἀντιπρόεδρος τοῦ συλλόγου καὶ πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, λέγει, ὅτι ἡ βραδύτης αὕτη προσέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐργασία ἐστὶ πολυπλοκὴ καὶ δύσκολος, δι' ἄλλειψιν μητρώου, ὅπερ οὐ-

δέποτε κατεπίσθη, οὐχ ἕττον, προσπίθησιν, ἐν τῷ τελει τῆς προσεχούσης ἐβδομαχίδος ὁ κατάλογος ἐστὶ ἐτοιμος.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΜΔ'

(Τακτικῇ)

τῆς 5 Φεβρουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνώσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακρινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμίου πατρὸς L. Duchesne ἐκ Ηαρισιῶν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐλλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδόπουλου, ἐκ μεγ. Ρεθύματος, παρακαλῶντος, ὅπως ἀνατεθῇ κατὰλήλθῳ τινὶ προσώπῳ ἡ ἀναγνώσις τῆς πρακματείας αὐτοῦ ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου, καθ' ὅσον ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγνῶ αὐτὴν ὁ ἴδιος ἁσθενεῖας ἕνεκεν.

Τοῦ ἐν Ἰψώμαθεῖσις σωματείου τῶν φιλομουσῶν «Ἐλικῶνας», ἐπιταλομένου τὴν σύμπραξιν τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου πρὸς καταρτισμὸν προγράμματος δημοσίων διαλέξεων γενησομένων κατὰ τὴν ἐπὶ θύρας μεγάλῃν τεισασκαριστῆν.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδόπουλου, ἐκ μεγάλου Ρεθύματος, πεμπόντος πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν ταῖς τακτικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδριάσει πέντε πρακματείας αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἀγ. Χρηστίδου, παρατιουμένου τῶν καθηκόντων του ὡς εἰδικοῦ γραμματέως.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς, ὅτι περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ «Ἐλικῶνας» φροντίζει ὁ σύλλογος, καὶ ὅτι περὶ τῶν πρακματειῶν τοῦ κ. Παπαδόπουλου ἐνεργήσει τὰ δεόντα.

Περὶ δὲ τῆς παραίτησεως τοῦ εἰδ. γραμματέως κ. Χρηστίδου προκαμένου, τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα μὴ γένηται αὕτη δεκτὴ, ἀλλὰ δι' ἐπιστολῆς παρακληθῇ θερμοῦς, ὅπως ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ προεδρείου ἐγένετο δεκτὴ.

Εἶτα ἀναγνώσκειται ὑπὸ τοῦ γεν. γραμμα-

τέως ἢ πραγματοποιεῖται τοῦ κ. Α. Νεοφύτου «περὶ τῶν ἐν Κεραισούντι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΜΕ΄

(Ἐκτακτος)

τῆς 19 Μαρτίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Κηρυχθεῖσας τῆς ἐνάρεξως τῆς συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος ἐνώπιον συνωστίζομένου ἀπείρου πλήθους ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πλείστων λογίων ὁμογενῶν τε καὶ ἀλλογενῶν καὶ παρόντος καὶ τῆς Α. Υ΄ τοῦ πρίγκιπος Ν. Μαυροκορδάτου, προσθευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, ἐλεξε τὰδε.

«Κεῖται καὶ χεῖται.

Ἐπὶ τῇ πληξίᾳ τὸν ἄλλην, φιλόλ. σύλλογον μεγάλη συμφορᾷ τοῦ ἄφ' ἡμῶν αἰωνίου ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν, μελῶν καὶ πρώην προέδρων αὐτοῦ πολυκλύστου Ἡρακλέους Βασιλάδου. τὸ προεδρεῖον συνέθην ἐν βιβλίᾳ καὶ ἀκατισχέτω συγκινήσει ἀπεφάσισεν ἐν ὀνόματι τοῦ συλλόγου ἐν ἔλλοις, ἵνα αὐτὸς ὁ σύλλογος καθέσθῃ ἰδίαις δαπάναις τὸν ἀείμνηστον ἑταῖρον, πενήτην ἐπὶ τέσσαρας ἐβδομάδας, διακοπτομένων τῶν τε συνεδριάσεων καὶ τῶν διαλέξεων αὐτοῦ, καὶ ὁ μὲν πρόεδρος τοῦ συλλόγου ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάξιον, ὁ δ' ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆς, ἱατρός, ἀναγνώσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ αἰοδιμου ἀνδρός ἐν τῷ τέρματι τοῦ συλλογικοῦ πένητος. Τοῦ μοιραίου τέλους ἐπελθόντος τῇ 19 φεβρουαρίου, ἢ 19 μαρτίου ὤρισθη εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, καὶ ἰδοὺ διατὶ συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐν τῷ γεραρῷ τούτῳ περιβόλῳ, ἐνθα πλείστακις ἀντήχησεν ἡ σοφὰ καὶ γλυκεῖα ἐκείνου φωνή. Οὕτε πρακτικὰ προηγουμένων συνεδριάσεων ἀνηγωνισθήσονται. οὔτε ἀλληλογραφία κοινωπονηθήσεται ὑμῖν, οὔτε κατάλογος προσφορῶν βιβλίων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων τεθήσεται πρὸ τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν, οὔτε ψηφοφορία γενήσεται, οὔτε προτάσεις ἢ συζητήσεις ἀποσπάσουσι τὴν διάνοιαν ὑμῶν ἀπὸ τῆς σεβασμίας σκιάς. ἤτις μόνη ὀφείλει νὰ ἐφελευσῆται ἀπασαν τὴν συμπληθῆ προσοχῆν τῶν τε

ἑταίρων καὶ τοῦ λοιποῦ μουσπραγῶς καὶ φιλογενούς ἀκοατηρίου. Συνελθόντες σήμερον ἐνταῦθα πολύτιμον παρέχετε ἡμῖν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐξετιμῆθησαν καὶ ἐκρωθήσαν ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης τὰ ὑπὲρ τοῦ ἄφ' ἡμῶν θρηνομένου πολυσεβάστου νεκροῦ τῷ συλλόγῳ πεπραχμένα. ἐφ' ᾧ καὶ ἀπονέμω ὑμῖν ἐν κατανύξει ψυχῆς, ἐν τῇ πενήτιῳ καὶ πανδήμῳ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, τὴν ἐκφρασιν τῆς βαθυτάτης τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνης. Τὴν ἐκφρασιν ταύτην μετ' ὕψης συγκινήσεως ἀπονέμω καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ὁμογενέσι καὶ ξένοις, καθιδρύμασι τε καὶ ἀτόμοις, τοῖς εἴτε διὰ τῆς παρουσίας ἢ ἀντιπροσωπειᾶς αὐτῶν κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ ἄφ' ἡμῶν μεταστάντος, εἴτε δι' ἐπιστολῶν, εἴτε διὰ τηλεγραφημάτων κατὰ τὸ μηχανεῖον τοῦτο διάστημα τοῦ πένητος ἡμῶν τρανῶς ἐκδηλώσασι τὴν τε πρὸς τὸν αἰοδιμον ἄνδρα ὑψίστην ὑπόληψιν καὶ τὰ πρὸς τὸν ἡμέτερον σύλλογον βαρυσήμαντα αὐτῶν αἰσθηματὰ ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἐκ τῶν ἀπειραριθμῶν καὶ ἐνγλωττων τούτων τεκμηρίων ἠρύσατο ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος πατήρορον καὶ ἐνθαρρυντικὴν ἀνακούρυσιν πεισθεὶς ἀριδύλως, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως καὶ αὐτῆς τῆς μακροσμένης τῶν Ἀμερικανῶν γῶρας ἀνεγνώρισαν τὰς σπουδαίας ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν εἰς τὴν φιλολογίαν, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς παιδευσιν ὁ γεραρὸς τῶν γραμμάτων πρωταθλητῆς Ἡρακλῆς Βασιλάδης, ὁ τὴν μνήμην ἄληστον ἡμῖν καταλιπὼν, καὶ ὅτι τὸ ἡμέτερον γένος νομοσταγῶς διαβιοῦν καὶ ἀναπτυσσόμενον ὑπὸ τῷ σκῆπτρῳ τῆς προσβουγενούς καὶ κραταιᾶς δυναστείας τοῦ Ὁσμᾶν βαθεῖαν ἐκέκτηται συναίσθησιν τῆς ἑαυτοῦ παιδευτικῆς ἀποστολῆς, καὶ «πύλαι ἔδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Εἶτα ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆς, ἱατρός, ἀναγινώσκει τὴν βιογραφίαν τοῦ αἰοδιμου Ἡρακλέους Βασιλάδου, ἔχουσιν ὧδε.

«Κεῖται καὶ χεῖται.

Ἡ ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀνατεθεισά μοι ἐντολή, τοῦ ἐξιστορήσασαι τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ αἰοδιμου ἀνδρός Κωνσταντίνου Ἡρακλέους Βασιλάδου, ὀφείλω νὰ ὑμολογήσω, ὅτι καίτοι λίαν τιμητικὴ τυγχάνει μοι οὕσα, πολλῶ ὁμῶς τῶν ἐμῶν ὑπερέχει δυνάμεων καὶ ἀλλότριον τῆς ἐμῆς ἐιδικότητός ἐστιν ἔργον, γρήξει δὲ ἀνδρός οὐ μόνον ἀπὸ πολλοῦ

τόν ἄνδρα εἰδότες καὶ σπουδάσαντες, συνεργασθέντες δὲ αὐτῷ καὶ τὰς διαφόρους τοῦ βίου αὐτοῦ φάσεις παρακολούθησαντες. ἀλλὰ καὶ τὸν μὲν κάλαμον ἑλαφρὸν καὶ γλαφυρὸν ἔχοντες, τὴν δὲ διάνοιαν φιλοσοφικῶς μεμρφωμένην, ὅπως ἐκ τῶν πράξεων ἐπὶ τοῦ γαλαρακτῆρος αὐτοῦ φιλοσοφῆσθαι, καρδίαν δ' ἀγαθὴν καὶ ὑπερτέραν κομματικῷ διαπληκτισμοῦ καὶ προσωπικῶν διανέξεων κεκτημένου· ἐν ἄλλαις λέξεις, τὸ ἔργον μέγα καὶ Ηλουτάρχειόν ἐστι, νοῦ καὶ γραφίδος ἄξιον. Ὁμολογῶ, ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἀρετῶν τούτων κεκτημένος, ὑπὸ δέους καὶ φόβου κατέχομαι ἐνώπιον τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, διότι διὰ τῶν ἔργων καὶ πράξεων αὐτοῦ τσαυτὴν καὶ τηλικαύτην ἐπιβολὴν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου γένους ἔσχεν.

Ἴσα πρὸς πατέρα ἡγάπων καὶ ἔσεβον, βαθέως δ' ἐξετίμων τὸν ἄνδρα· ὁσάκις δὲ εἶτε καθ' ὁδόν, εἶτε ἐν συναναστροπῇ, εἶτε ἐν συμβουλίῳ συνετύγγανον αὐτῷ, μεγάλη ἦν ἡ τοῦ ἀνδρός ἐπ' ἐμοῦ ἐπίδρασις, ὑπερτέρα τῶν ἐμῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐμῆς θελήσεως· φωνὴ δὲ τις ἐνδόμυχος τῆς συνειδήσεως μοι ἐπέβαλλε σεβασμὸν ἅμα τε καὶ θαυμασμὸν πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον. τὸν ἐν τασούτοις ὑπὲρ τοῦ ἔθνους πρωταγωνιστήσαντα καὶ ὀλόκληρον τὸν βίον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν ἐκείνου κατατριψάντα. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀληθὴς λόγος, δι' ὄνπερ πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀπεξεδύθη, παρὰ τὴν ἔντονον διαμαρτυρίαν τῶν ἐμῶν δυνάμεων ἀναλαθὼν τὰ τῆς βιογραφίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίνω πρὸς τὸν χαλκέντερον τοῦτον πολίτην, ὅστις τὴν ῥήτραν ἐκείνην ὡς σῆμα καὶ ὁδηγὸν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐνέγραψε· «Θαρσεῖν γρή, τάχ' αὖριον ἔσσι' ἄμεινον».

Σκιὰ τοῦ γενναίου πατρὸς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, τοῦ προστάτου τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης, τοῦ πατριάρχου τῶν ἑλληνικῶν γραμματικῶν, εὐγενῆς ψυχῆ τοῦ αἰδιμίου Βασιλίδου, ἥτις, ἀποβαλοῦσα τὸ γήινον σκεῦος καὶ τὸ σφόνδιον τῆς αἰωνιότητος ἐνδυμα περιβληθεῖσα, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ αἰδίου Πατρὸς ἡμῶν ἀγαλλιᾷ, σύ, ἥτις περρυγίζουσα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐν ἡμῖν παρίστασαι, εἴης μοι εὐμενῆς καὶ συμπαθῆς, ἐάν μὴ δυναθῶ διὰ ζωηρῶν καὶ καταλλήλων χρωμάτων γραφίδος Ἀπελλοῦ νὰ ἀναπαραστήσω τὰ κατὰ τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις σου, ἐάν μὴ δυναθῶ πιστὴν νὰ δώσω εἰκόνα τοῦ ἀθανάτου σου παρελθόντος, ἐάν τινὰς τῶν πράξεόν σου μὴ δεόντως ἐξι-

στορήσω, ἢ ἕνεκα ἀδυναμίας μνήμης ὅπως παραλείψω σύγγνωθί μοι καὶ δέχθητι τὴν ἄτηχρον ταύτην σακιαγραφίαν ὡς ἐκ τῆς προθυμίας μᾶλλον προερχομένην ἢ κατὰ δύναμιν καὶ πεποιθήσιν. Ἦλεως δὲ, ὦ μακάριε ἄνερ, καὶ μακροθύμως γενοῦ μοι σύ ὁ μακροθύμως τὸν σταυρὸν σου ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀρκύμενος καὶ τοῦτον μέχρι τέλους ὡς γενναῖος στρατιώτης, ὡς ἀξιωματικὸς καὶ ὡς στρατάρχης κρατήσας.

Κωνσταντῖνος Ἡρακλῆς ὁ Βασιλάδης ἐγεννήθη, κατὰ τὴν προσωρικὴν αὐτοῦ ὁμολογίαν, τῇ 30 μαρτίου τοῦ ἔτους 1821 ἐν Δελθινῶν τῆς Ἡπείρου. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Χρῆστος ὠνομάζετο, ἡ δὲ αὐτὸν τεκοῦσα Δωρόγνω, κατὰ τὴν ἡπειρωτικὴν συνήθειαν. διδοῦσαν τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς ἓν τῶν πολλῶν κερρασίων, ἵνα μὴ γεννῶνται πλέον θῆλεκ, μετακληθεῖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἀλεξάνδρα. Ἀγαθὸι γονεῖς, ἀγαθὸν γόνον τῇ ἀνθρωπότητι προσενεγκόντες, σὰς εὐγνωμονεῖ ἅπαν τὸ ἔθνος καὶ σὰς ἀναγράφει ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Σὺ δὲ, πατὴρ αὐτοῦ Δελθινάκιον, γαίροις, ὅτι πολίτην μέγαν ἐν τῇ σμικροτάτῃ σου παροήγαγες.

Καὶ πρῶτος μὲν διδάσκαλος ἐν τῇ γενετείρῃ αὐτοῦ πατρίδι ἐγένετο Γεώργιος Γαζῆς, ἐκ τῆς αὐτῆς ὀρμώμενος πατριδῶς, μαθητῆς δὲ τοῦ αἰδιμίου Χαλιδά. Εὐθύς δὲ κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡλικίαν πάντων τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ ὑπερῆχε κατὰ τὴν ἐπιμελείαν, τὴν εὐφυίαν καὶ τὴν γυμναστικὴν. ὥστε ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ τὸν δίκαιον ἀποδιδούς ἔπαινον πρὸς τὸν τότε νεαρὸν Βασιλάδην, προεῖπεν ἡμέραν τινὰ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ὁ υἱὸς ἐάν ζῆσθαι, μέγας πάντως ἔσται ἄνθρωπος.

Ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν μετώκησε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτάκην τῆς Κυζίκου, ἐνθα ἐργαζόμενος καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀρτοποιίαν μετερχομένῳ βοηθῶν, ἐφοῖτα καὶ παρὰ τῷ ἐκεῖ ἑλληνοδιδασκάλῳ Ἀρχηγέει. τὸ πρότυπον ἐπιμελείας καὶ χρηστοτητος ἡθῶν καταστάς. Ἦν δὲ ὄξυς νοῆσαι καὶ ταχὺς ἐκμανθάνειν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Πρὸς ταῖς ἄλλαις δ' ἀρεταῖς αὐτοῦ ἐἐκτετο τὴν τέχνην καὶ τὴν δεξιότητα χρίστου κολυμβητοῦ, ὥστε καὶ σήμερον παρομοιωδῆς κατέστη ἐν Ἀρτάκῃ τὸ κολυμβᾶ ἅπῃ τὸν Κώστα, ὄνομα. Ὑπ' ὃ ὁ Βασιλάδης ἐγινώσκειτο καὶ μέχρι τοῦ νῦν αὐτόθι γινώσκεται. Ἐν τῷ κολυμβᾶν ἄρα καὶ τῇ πρὸς τὰ κύματα ἀρθρῶν διεκρίνε τις τὸν μέλλοντα τοῦ κοινω-

νικοῦ πελάγους γενναῖον κολυμβητήν, ὅστις βυθθεῖς εἰς τὴν ὑπὸ σφοδρῶν παθῶν κυμαίνουμένην θάλασσαν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, γενναίως καὶ ἀτρομήτως εἶχε πρὸς τὰς τρικυμίας καὶ τὰς λαίλαπας, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τῆς πολυθάλοῦς ταύτης θάλασσης ἀναγκάων δεξιῶς, συνεκράτησε καὶ προήγαγε τὸ παλλᾶδιον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τὴν παιδείαν δηλαδὴ καὶ τὴν ἐπιστήμην, δι' ὧν ὁ ἡμέτερος χαρακτήρ ἀποκαθαιρόμενος, τὸ εὐθὺ, τὸ ὀρθόν, τὸ δίκαιον, τὸ μεγαλόψυχον, τὸ φιλελεύθερον προσκτᾶται.

Ἡροκλῆς λοιπὸν ὁ Βασιῶδης ἐνέκλειεν ἐν ἑαυτῷ τὴν σωματικὴν ἐπιτηδεύτητα καὶ διανοητικὴν ὑπερσχήν καὶ διεκρίνετο πάντων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ διὰ τὰ δύο ταῦτα πλεονεκτήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἅτινα μετὰ ταῦτα ἐπιτηδεύει καὶ καταλλήλως καλλιερρηθέντα ἀπετέλεσαν τὸν ἄνδρα ἐκείνον καὶ ἀνύψωσαν τοσοῦτον αὐτόν.

Καὶ ὁ μὲν πατήρ αὐτοῦ ἀρτοποιὸς ὢν τὸν ἐπιούσιον ἔσθιον πρὸς αὐξήσιν καὶ συντήρησιν τοῦ σώματος παρεσκεύαζεν· ὁ δὲ υἱὸς ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων ἀθανάτων προγόνων τὰ πνευματικὰ ἄλφιστα προωρισμένος ἦν νὰ ἀρυσθῆ, καὶ ταῦτα τῷ καθαρῷ ὕδατι τῆς δικαιοῦς αὐτοῦ διανοίας μιζήμενος, τὴν πνευματικὴν πανδακσίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νὰ παρασκευάσῃ. Ὁ μὲν οὖν πρὸς συντήρησιν καὶ αὐξήσιν τοῦ σώματος, ὁ δὲ πρὸς ἐπίρρωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου γένους ἐτέτακτο νὰ ἐργασθῆ καὶ ἀγλαοὺς καρπούς νὰ παραγάγῃ.

Σταγὸς λοιπὸν καὶ περιορισμένος τῆς μικρῆς πόλεως Ἀρτιάκης κύκλος δὲν ἠδύνατο ἐπὶ πλέον νὰ περιλάβῃ τὸν μέγαν δυνάμει καὶ θελήσει Βασιῶδην. Οὗτος ἀνδρωθεῖς ἤδη καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ τὸ ὑπέροχον τῆς διανοίας αὐτοῦ, ἀκάθεκτον δὲ τὴν ὀρμὴν καὶ ἀδρόσαστον τὸν πόθον πρὸς ἀπόκτησιν ὑπερέτερον γνώσεων ἀίσθανόμενος, τῇ Κυζίῳ εἶπὼν τὸ χαίρειν, τὸν πατέρα δὲ καὶ τὴν ἐκείνου τέγγην καταλιπὼν ἦλθε κατὰ τὸ 1837 εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν πόλιν δηλονότι ἐκείνην, ἐν ἣ τοσοῦτον μεγαλοεργὸν μετὰ ταῦτα διεδραμάτισε πρόσωπον, καὶ καταταχθεὶς ἐν τῇ ἀρτίως εἰς Σηροκρήνην τοῦ Βοσπόρου μετανεχθείσῃ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ, ἐξεπαιδεύθη παρὰ τοῖς ἀειμνήστοις διδασκαλοῖς Νικολῷ τῷ Λογῶδῃ καὶ Σαμουήλ τῷ ἀπὸ Μεσημβρίας, διακρινόμενοις φιλολόγοις, διακρίθεις δὲ τὸν πόλιν αὐτοῦ ζήλον καὶ τὴν ἄκραν ἀρσσίωσιν, ἣν εἶχεν

ἐκτοτε περὶ τὴν σπουδὴν καὶ κατανόησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων.

Κατὰ τὸ δίδωσθαι τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἀνέπτυξεν ἐπιμέλειαν ἀκατάσχετον, χαρακτήρα τραχὺν μὲν, ἀλλ' εὐθὺν καὶ δίκαιον. Καὶ οἱ μὲν συμμαθηταὶ αὐτοῦ ἀπένειμαν αὐτῷ τὸ ἐπιθετὸν Δόλοψ, ὡς ἐκ τῆς Δολοπίας, ἀρχαίου ὀνόματος τῆς Ἡπείρου, καταγομένου, ὅπερ αὐτὸς πάντοτε μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέριπτε, ἐχρηστο δὲ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐκπαιδεύουσαν αὐτὸν σχολὴν τῷ ὀνόματι Ἡροκλῆς· ὅπερ κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν ὁ καθηγητικὸς σύλλογος μετὰ τοῦ σχολάρχου ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν μαθητῶν ἀπένεμον, ὡς εἶχε χαρακτήρος καὶ κλίσεως. Τὸ ὄνομα δὲ Ἡροκλῆς ἀπέδωκαν τῷ Βασιῶδῃ ὡς περ προσωνιζόμενοι, ὅτι ἤρωος ἔργα ὁ τότε μαθητεύων ἐν τῷ μέλλοντι ἐμέλειεν ἐπιτελεῖσαι καὶ κλέος ἔσθιον εἰς τὴν κοινωνικὴν παλαιότεραν κτήσασθαι.

Εὐθὺς μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ 1839 ὁ Βασιῶδης διορίσθη ἐπὶ ἔτος σχολάρχης τῆς ἐν Βλάγγῃ σχολῆς, εἶτα δὲ διευθυντῆς τῆς ἐν μεγάλῳ Πεύματι, ἣν καὶ ἐπιτυχῶς διεύθυνε μέχρι τοῦ 1843, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἐφορὰ τῆς μεγάλῃς τοῦ γένους σχολῆς μετὰ τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς, ἀναμνησκόμενοι τῶν σπανίων καὶ ἐκτάκτων αὐτοῦ προτερημάτων καὶ κατιδόντες τὴν εἰς τὰ γράμματα μεγάλην ἐπίδοσιν τοῦ ἀνδρός, ἐξᾠπέστησαν αὐτὸν δαπάναις τοῦ ἔθνικοῦ ταμείου ὡς ὑπότροφον τοῦ ἔθνους εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἔθνικόν πανεπιστήμιον, σκοποῦντες καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν πρὸς τὴν ἐντελῆ ἐκπαιδεύσιν αὐτοῦ, ἵνα μετὰ ταῦτα ἐκείθεν ἐπανέλθων χρησιμεύσῃ ὡς καθηγητῆς τῆς μεγάλῃς τοῦ γένους σχολῆς. Ἄλλ' αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠνάγκασαν αὐτὸν μετὰ τρίμηνον διατριβῆν ἐν Ἀθήναις νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖθεν εἰς τὴν βασιλεύουσάν.

Ἄμα τῇ εἰς Ἀθῶνων ἐπανόδῳ αὐτοῦ νέος ἔπι ὢν τὴν ἡλικίαν ἀνῆλθε τὴν καθηγητικὴν ἔδραν τῆς ἐκθερψάσης αὐτὸν γεαργῆς τοῦ γένους σχολῆς, ἀναλαβὼν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἡ ταχεῖα αὕτη εἰς τοσοῦτον ἐπιζήλον περιοπὴν ἀνύψωσις τοῦ ἀνδρός συνετέλεσεν εἰς ἄλλα τε καὶ δὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πειρασμῶν ἐκείνων, ὑπ' οὓς μετ' εὐγενοῦς ἀνοχῆς κλίνουσι τὸν ἀρχεὶν πάντες οἱ ἀλλοθεῖς τῶν καλῶν ἐργάται, πρὸ παντός δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ

φρόνου παρ' ἐκείνους μάλιστ'. οἵτινες ἐπαινοῦσιν ἐκείνα. ὦν αὐτοὶ ἔγγυς τυγχάνουσι, κατηγοροῦσι δὲ προχειρότατα ἐκείνων. ὦν τὴν γνώσιν ἀφ' ἧρηνται. κατὰ τὴν ἰδίαν ἔκφρασιν τοῦ ἀνδρός.

Τὴν καθηγητικὴν ἔδραν διετήρησεν ὁ Βασιάδης ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ ἔτους 1848. παράδειγμα ἐπιζήλον γενόμενος τοῖς συναδέλφοις αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος. ἀγαπώμενος δὲ καὶ τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. τιμωρὸς τῶν πρὸς τὴν σχολὴν ἀσεβοῦντων μαθητῶν, διαπρύσιος δὲ κήρυξ καὶ λάτρις τῶν καλῶν καὶ ἐναρέτων. Τὸ ἀκόλουθον περιστατικὸν τοῦ Βασιάδου ὡς λίαν χαρακτηριστικὸν εἶναι ἄξιον μνείας. Τῶν μαθητῶν τις προστατευόμενος ἰσχυρὸς τινος οὐχὶ δὲ τῶν φρονίμων μετὰ πρῶτην καὶ δευτέραν νοουθεσίαν δεινῶς παρεκτραπίει ἐδάρα ὡς εἰδὼς ἡμέραν τινὰ ὑπὸ τοῦ Βασιάδου. Ὁ προστατευόμενος αὐτὸν ἰσχυρὸς δεινῶς γολωθεῖ ἐπὶ τούτῳ, ἀποστελλεὶ ὀργίλωσ τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ εἰς τὴν σχολὴν. ὅπως τὸ πᾶν συνταράξῃ. Καὶ ἐν ᾧ δέος κατέλαβε τοὺς λοιποὺς τῶν καθηγητῶν, τὸν ἐπίτροπον τοῦ ἰσχυροῦ ὀργίλωσ ἔχοντα ὄρωντας, ὁ Βασιάδης μετὰ παρρησίας ἔλεξεν αὐτῷ τοιαῦτα: «Ὁ ἐπιμελούμενος τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ μαθητοῦ σκοπεῖ βεβαίως νὰ μορφώσῃ αὐτὸν εἰς τίμιον καὶ ἐνάρετον ἄνδρα, ἀλλ' ὅπερ ὁ μαθητὴς οὗτος ἔπραξε καὶ ἐνεκα τοῦ ὅποιου ὑπ' αὐτοῦ ἐκακώθη, οὔτε τίμιος οὔτε χρηστοῦ ἄνδρός ἐργον ἐστί». Τότε ὁ ἐπίτροπος μαθὼν τὰ πεπραγμένα ἠγχαρίσθησε τῷ Βασιάδῃ, καὶ ἀπεργόμενος ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὴν μάστιγα, ὅπως αὐτῇ χρῆται πρὸς τὸν μαθητὴν ἐν παρομοίαις περιπτώσεσιν.

Παραιτησάμενος τὴν καθηγητικὴν ἔδραν τὸ 1848 ἐξέδοτο δαπάναις τοῦ χειμνήστου ἄρχοντος μεγάλου ποστελνίκου καὶ ὑπομηματογράφου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Σωτ. Καλλιλάδου, πατρὸς τοῦ εὐρυμαθοῦς καὶ βέκτου τανῦν ἐριτίμου προέδρου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καὶ μεγάλου ῥήτορος τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας Κ. Καλλιλάδου. τὸν πρῶτον μόνον τόμον τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς ἀρχαιότητος Δημοσθένους μελετῶν αὐτοῦ, ὄνπερ ἐμελέτησε καὶ ἐπιχειρήσθη κατὰ τὸ διάστημα τῆς καθηγεσίας αὐτοῦ, βιβλίον ἀφιερωθὲν τῷ ἀοιδίμῳ δωρητῇ καὶ περιλαμβανόν τὸν πρῶτον φιλιππικὸν καὶ τοὺς τρεῖς ὀλυμπιακοὺς μετὰ προλεγομένων ῥητορικῆς ἀναλύσεως καὶ πολλῶν σημειώσεων, τοῦ δευτέρου

καὶ τρίτου τόμου περιλαμβανόντων τοὺς τέσσαρας φιλιππικοὺς καὶ τὸν «περὶ στεφάνου λόγον», καταστραφέντων μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων χειρογράφων αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπισυμβάσει πυρκαϊῇ ἐν Χαρισίαις κατὰ τὸ 1849.

Τὸ πρωτόλειον τοῦτο τοῦ ἀνδρός, ἔργον τῆς καθαρᾶς αὐτοῦ διανοίας, διακρίνον τοῦτον διὰ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ μελέτην, τὴν καλλιλογίαν καὶ γερμανικὴν ἀκριβολογίαν, συνταχθὲν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ὑπὸ εὐρωπαϊῶν φιλολόγων ἐκδιδουμένων ἐλλήνων συγγραφεῶν πρῶτην ἤδη φασὶν ἐν τῇ νεωτέρῃ ἐλληνικῇ φιλολογίᾳ, ἐξετιμῆθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἀσωπίου, καθηγητοῦ τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ πανεπιστημίου, καὶ ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ σοφῶν ἐλληνοστῶν. Τὸ δὲ πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας ἀπένευμεν αὐτῷ τὸ 1857 τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας τιμῆς ἕνεκεν. Τὸ ἔργον τοῦτο μαρτυροῦν τὸ βάθος, εἰς ὃ ὁ ἀνὴρ ἐνεκύψεν, εἶναι συνάμα καὶ σθεναρὰ ἀπολογία τῆς πολλῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός, σκαιῶς λοιδορηθέντος τότε καὶ συκοφαντηθέντος ὡς χυδαίωμαθοῦς τινος καὶ ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις ὀλιγοχρονίου διατριβῆς αὐτοῦ ἐπιπόλαιόν τινα μετακομίσαντος εὐχέρειαν γλωσσολογίων, κωδικογραφίων καὶ προεισαγωγῶν.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ καθηγεσίας αὐτοῦ ὁ Βασιάδης ἐπεσπᾶσατο τὴν δικαίαν ἐκτίμησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε λογιζομένων, ἰδίᾳ τοῦ τότε μάλᾳ ἰσχύοντος μεγάλου λογοθέτου καὶ τοῦ μεγάλου ποστελνίκου Σωτηρίου Καλλιλάδου, ἀνδρός φιλογενοῦς, φιλομουσοῦ καὶ εἰς ἄπασαν μὲν τὴν ἀρετὴν ἀγαθοῦ, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς ὑπὲρ παντὸς ἔργου εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ προκοπὴν τοῦ ἔθνους συμβαλλομένου θυσίας πάνυ φιλοτίμου, ὅστις καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ πρωτοτόκου αὐτοῦ υἱοῦ Δημητρίου Καλλιλάδου κατὰ τὸ 1848 εἰς Χαρισίους πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Βραδύτερον κατὰ τὸ 1850 ἐστάλη παρ' αὐτοῦ καὶ ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ υἱὸς Κωνσταντῖνος Καλλιλάδης, οὗτινος ἠθικῶς διαύθυνε τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς καὶ ὃν ἐδίδαξε τὴν ἐλληνικὴν. Ἢ ἐν Χαρισίαις πολυστῆς αὐτοῦ διαμονὴ μέχρι τοῦ 1855 ὁρᾷται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἐπαρκεῖς ἐτησίας χρηματικὰς χορηγίας τοῦ χειμνήστου Σωτηρίου Καλλιλάδου, οὗτινος τοσοῦτον εὐγενῆ καὶ εὐγνώμονα μνείαν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς ἐποιήσατο.

Διακρούσης τῆς ἐν Παρισίοις διακονῆς αὐτοῦ Προκλής ὁ Βασιλάδης ἐνθερμὸς ζήλω- τῆς τῶν ἐπιστημῶν καὶ φιλόανθρωπος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἐνεργότατος ἐν τῇ ἱατρικῇ σχολῇ, γενόμενος μαθητῆς τῶν τότε διακρε- πιστάτων καὶ σπουδαίων καθηγητῶν τῆς Γαλλίας. Νέος ὄριζων ἠνοιχθήναι αὐτῷ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐν ἣ ἄρτιως ἀνεκηρύχθη ἡ φε- βρουαριανὴ δημοκρατία. Τὸ ἐπικρατοῦν εἰς Γαλλίαν πνεῦμα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνέπτυσεν ἐν αὐτῷ ἔτι μᾶλλον τὸν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα διάπυρον ἔρωτα. Ἰ- φρατος δὲ κατέσχε τὴν καρδίαν αὐτοῦ συγκι- νησις, ὡς αὐτὸς φησὶν ἐν τινι εἰσηγητικῷ λόγῳ, ὅτε κατὰ τὰς ἐνάρξεις τῶν μαθημάτων ἐν Παρισίοις ἤκουσε πάντας πάντων τῶν γραμ- μάτων καὶ ἐπιστημῶν τοὺς καθηγητὰς ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐξ ἀσπερηίδας ὁρμώμε- νους καὶ τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν εἰς ὕψος ἐξαι- ρομένην ὑπὸ τῶν εὐγλωττῶν φωνῶν τοῦ Σαυμάκου Γεραρδίνου, Ἰουλίου Σίμωνος καὶ ὄσων ἄλλων. Ἐν ᾧ δὲ κατὰ τὸ 1855 ἠτοιμάζετο νὰ ἀπέλθῃ εἰς Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, νέα ἀνε- τέθη αὐτῷ ἐντολὴ ὑπὸ τοῦ πριγκίπου Μιχαήλ Στουάττσα, ὅπως ἐπιβλέπῃ καὶ διευθύνῃ τὰς σπουδὰς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Διετίαν ὅλην μετὰ ταῦτα παρέμεινε παρ' αὐτῷ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βάδεν-Βάδεν καταγινόμενος εἰς τὴν σπου- δὴν τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ πεζῶν τῆς ἐν Ἑσπερίᾳ φιλολογίας. Κατὰ τὸ 1857 ἐγκατα- λείψας τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας μετέβη εἰς Βερολίνον, ἐνθα ἐξήκολούθησε τὰς ἱατρι- κάς αὐτοῦ σπουδὰς παρὰ τῷ μεγάλῳ φυσιο- λόγῳ Ἰωάννῃ Μυλέρῳ, τῷ Βιργχθίῳ καὶ Λαγγεμπεκίῳ παρὰ τῷ Τράουβν καὶ ἑτέροις σοφοῖς καθηγηταῖς, καὶ συνῆψε σχέσεις στενάς μετὰ τῶν ταύτοχρόνως σπουδάζοντων Μου- ρουρδου Δημητρίου, Δ. Βερναρδάκη καὶ Ἀλεξάνδρου Λουκούργου Λογοθέτου. Τῇ 13 ὀκτωβρίου τοῦ 1858 παρουσιάσας καὶ υπο- στηρίξας τὴν ἀξιόλογον αὐτοῦ λατινιστὶ γε- γραμμένην πραγματείαν «περὶ γυμνασιακῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων», ἐκρίθη ἄξιος τῶν δι- δακταρικῶν τιμῶν ἐν τῇ ἱατρικῇ.

Ἀλλὰ καὶ ἐν Βερολίῳ ὁ ἀνὴρ μεθ' ὅλας τὰς περὶ τὴν ἱατρικὴν μελέτας αὐτοῦ δὲν ἀπεμακρύνετο τῆς σπουδῆς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Οὕτω δὲ ἤκουσε τοῦ περιση- μου ἑλληνιστοῦ Λύγουστου Βοικαίου, ὃν καὶ προσεφώνησεν ἐν ὀνόματι τῶν ἑλλήνων φρι- τητῶν συσπουδαστῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐφο-

τὴν τῆς πεντηκονταετηρίδος αὐτοῦ ἐπὶ καθη- γησίῃ.

Κατὰ τὸ 1859 ὁ Βασιλάδης ἐγκαταλείψας τὸ Βερολίνον ἐπεσεύθη διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας, τὰς Βρυξέλλας, τὸ Λονδίνον, μέρος τῆς Ἑλβετίας καὶ ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, σπουδάζας καὶ ἐκθαυμάσας τὰ ἀριστουργήμα- τα τῆς νεωτέρας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλλη- νικῆς τέχνης.

Κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον αὐτοῦ τὸ 1859 πολλοὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἰδίᾳ ὁ Φαρ- μακίδης, Ἀσώπιος καὶ Φίλιππος Ἰωάννου προέστρεψαν αὐτόν, ὅπως ἐγκατασταθεῖς ἐν Ἀθήναις ἀναλάβῃ τὴν καθηγησίαν τῆς ἑλλη- νικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ προσέβησαν μάλιστα παρὰ τῷ τότε ὑπουρ- γῷ τῆς παιδείας Ζαΐμηι εἰς τὰ ἀπαιτούμενα διαθήματα· ἀλλ' ὁ Βασιλάδης ἀνοηθεὶς τὴν δό- ξαν τὰς καθηγητικὰς ἔδρας καὶ τὴν ἡσυχον καὶ ἐξησραλισμένην ἐν Ἀθήναις ζωὴν οὐκ ἀπεδέ- ξατο τὴν καθηγητικὴν θέσιν· ἤρατο τὸν σταυ- ρὸν αὐτοῦ ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης, ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἰδέας, ἣν πολλῶν μετὰ ταῦτα καὶ ἐν ταῖς δημοσίαις διαλέξεσιν ἀνέπτυσεν καὶ ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ ἐξέθετο, ὅτι διὰ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἔθνους εἶ- ναι ἀνάγκη πολλῶν ἐκπαιδευτικῶν κέντρων, ὡς τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅτε ἀθημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας Νίος, Κωνσταντινούπολις, Ἰωάννινα, Κυθωνίαι, Βουκουρέστιον καὶ τόσαι ἄλλαι πόλεις, καὶ ὅτι ἐν ἐκάστῳ τῶν κέντρων τούτων ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσιν ὅ,τι πλείονες λόγοι πρὸς τὸν σκο- πὸν τοῦτον συντελοῦντες.

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἰδὼν ἄστεα καὶ νόον γνοὺς καὶ ὡς ἄλλη ἐργατικὴ μελισσα ἐκ τῶν καλλίστων ἀνθρώπων τοῦ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ κήπου τῆς Εὐρώπης περισυλλέξας ὅ,τι καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ἐπάνεσιν εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῷ τοῦ ἱατροῦ καὶ φιλοσόφου τίτλῳ κεκοσμη- μένος. Μετὰ σπανίας δ' ἐπιτυχίας καὶ ἀρμονι- κώτατα τὰ ἐξ ἀμροτέρων τῶν ἐπιστημῶν, ὧν μύστις ἐκ τῶν κρατίστων ἐγένετο, ἀπορρέοντα καθήκοντα συνδύσας, ἀνεδείχθη οὐκ εἰς μα- κρὰν παρὰ τὸν ζωτικώτατος καὶ κέντρον καὶ μοχλὸς πάσης πνευματικῆς κινήσεως τεινούσης πρὸς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους δρᾶσιν.

Ἐνταῦθα ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ὅπως ἐν ὀλίγοις ἐξετάσω τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν γένει ἡμετέρῃν κοινωνικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν κατὰ- στασιν, ἵνα ἐκ τῆς συγκρίσεως καὶ παραβολῆς τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον δημιουρ-

γρηθείσης εκπαιδευτικῆς κινήσεως ἀναφανῆ, τί κατώρθωσεν ὁ ἀνὴρ. Καὶ ὑπὸ εκπαιδευτικῆν μὲν ἔποψιν ἐν Πέρσῃ οὐδὲν ἕτερον εκπαιδευτικὸν κατὰστῆμα ὑπῆρχεν εἰ μὴ τὸ κοινωτικὸν σχολεῖον τῆς Πανακρίας, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ τὰ τοιαῦτα ἐσπάνιζον, ἡ δὲ εκπαιδευτικὴ κίνησις ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων ἕσπερευετο γενικοῦ τινος πνεύματος καθοδηγοῦντος αὐτὴν ἐπὶ νέων βῆσεων καὶ ἰθύνοντος αὐτὴν πρὸς τὸν ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· οὐδεμίαν σχέσιν μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ κέντρου ὑφίστατο, ἀλλ' ἐκάστη ἐπαρχία, ὡς αὐτὴ ἠδύνατο, διώκει τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῆς. Αἱ σχέσεις τῶν λογάδων πρὸς τοὺς παθῶδες τοῦ ἐμπολείου Ἐρμού καίπερ μὴ καύσασι ἀπὸ αἰῶνων ὑφίσταμεναι, ἥσαν ὅμως λίαν γαλῶραι· καὶ σύμπραξις μὲν μεταξὺ ἂν καὶ ὑπῆρχεν, ἦτο ὅμως λίαν μικρὰ καὶ λίαν περιορισμένη· οὐδαμῶς ὑπῆρχε κέντρον τι, περὶ ὃ ἡ εκπαιδευτικὴ κίνησις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐστρέφετο. Ἀποκέντρωσις λοιπὸν καὶ γαλῶρωσις πανταχοῦ ὑφίστατο καὶ ἐβασίλευε.

Ἐν τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει ὁ φαινὸς ἀστὴρ τοῦ Βασιάδου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1860 ἀνέτειλε, καὶ παρευθὺς σύλλογοι, Ζήτπειαι καὶ Παλλῆδες, Λύκειαι ἐν Σταυροδρομίῳ, Κεστοράτεια καὶ Ζαρίζεαι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῇ μεγαλοδοξίᾳ τῶν μεγάλων τοῦ ἔθνους ἡμῶν ζαπλοῦτων ἰδρύθησαν καὶ ὀργανώθησαν, συμβουθεύοντων καὶ συμπαραμαρτυρούντων τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλοχοῦ λογιῶν· αἱ σχέσεις τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀνεξωपुरώθησαν καὶ ἀποκατέστησαν πάγια, ἡ ἐκπαιδεύσις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νέαν σφαιρὰν ὤθησιν πρὸς τὰ πρόσω προσέλαβεν ἐπὶ τῶν νεωτέρων εκπαιδευτικῶν ἀρχῶν στηριζομένη, συνελόντι δ' εἰπεῖν, νέα ὅλως κατὰστασις τῶν πραγμάτων ἐδημιουργήθη ὀρειλουμένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν αἰδιμιον ἄνδρα Βασιάδην, ὅστις διὰ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἀστεροῦδς αὐτοῦ θελήσεως ἐμπνευσμένης ὑπὸ ἀγαθῆς καρδίης καὶ ἐκτάκτου διανοίας κατώρθωσε τὴν τῆδε κἀκείσε διασχερισμένην ὕλην διὰ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ὡς διὰ μαγευτικοῦ αὐλοῦ συναρμολογήσας νὰ κατασκευάσῃ τὸ μέγα καὶ εὐρὺ μέγαρον τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κραταιᾷ ἀυτοκρατορίᾳ ἐκπαιδεύσεως, καὶ μέχρι τῶν τελευταίων νὰ ποδηγετῇ καὶ διευθύνῃ ταύτην, θεωρούμενος ὡς ἐπιτηδεύοντα κυβερνήτης τοῦ σκάφους αὐτῆς, εἰς οὗ τὴν φωνὴν οἱ πλείστοι προθύμως ὑπε-

τάσσοντο καὶ ὑπήκουον. Ἡ ἄξια λοιπὸν καὶ ἡ δόξα τοῦ Βασιάδου ὀρειλεται εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθὲν πρότερον ἦδη φερόν παρ' ἡμῶν συγκρατωρικὸν σύστημα μετὰ τοσούτου θάρρους καὶ ἐπιτυχίης ὑπ' αὐτοῦ διαπερικωθὲν καὶ τοσούτους κηλασοὺς καρπούς τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει παραχρῆζόν.

Φέρε ἰδομεν πῶς ταῦτα ἐγένοντο.

Πρῶτον καὶ κύριον μέλημα αὐτοῦ ἐγένετο ἡ σύστασις κέντρου σκοποῦντος τὴν ἀναξωपुरώρωσιν καὶ διεύθυνσιν τῆς κατ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως. Πρὸς σύστασιν δὲ καὶ ἐδρασίωσιν τοῦτου ἀπηγείτο ὕλη καὶ πνεῦμα καὶ ὁ ἄρμονικὸς τούτων πρὸς ἀλλήλα συνδυασμός, ὅπως ὀργανικὸν τι καὶ βιώσιμον παραχθῆ. Ἀλλὰ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν ὅλος ἀντιθέτως καὶ διαφύρεως ἀλλήλησις κειμένων, ὡς διάφορον τὸ πνεῦμα τῆς ὕλης τυγχάνει ἔν, ἡ ἐξέυρεσις καὶ ὁ συνδυασμὸς δύσκολος καὶ ἀδύνατος καθίσταται, ἐὰν μὴ τις ἐν ἐαυτῷ τὸ ἐξευρετικὸν, συνδυαστικὸν καὶ παραγωγικὸν πνεῦμα φέρῃ, χάρισμα ὄντως ὑπέριστατον καὶ θείον, δι' οὗ τὰ κατ' ἡμᾶς ἀνθρώπινα ἐν μέρει καὶ τὰ κατ' ἄπαντα τὴν φύσιν ἐν γενεῖ δημιουργοῦνται, αὐξοῦνται καὶ μεγαλύνονται. Τοιαύτην τινὰ χάριν καὶ ὁ ἡμετέρος Βασιάδης παρὰ τῆς θείης βουλήσεως παραλαβὼν, καὶ τὴν μὲν ὕλην ἐν τοῖς πλουσίαις, τὸ δὲ πνεῦμα ἐν τοῖς λογιῶσι ἀνευρών, ὡς ἄριστος ψυχολόγος εἰς τὰς καρδίαις ἀμροτέρων νὰ διεισδύσῃ κατώρθωσε καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὴν λύραν τῆς ἔθνικῆς ἐκπαιδεύσεως κρατῶν τὴν ὕλην μετὰ τοῦ πνεύματος συνειδύασε, τοὺς πάντας πρὸς κοινὴν ἐργασίαν ἐξηγείρας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ ἀδιαφιλανεικτικὸς ἀρχηγὸς ἀμροτέρων τῶν τάξεων κατέστη.

Προκλήξ ὁ Βασιάδης, ὡς ἄλλος μυθολόγος Ὀρφεὺς τὰ ὕψη τοῦ μαρκοῦ Ὀλύμπου ἀνελθὼν καὶ τοὺς ἐκεῖ παναρχαίους θεοὺς διὰ τῶν ἄρμονικῶν ἤχων τῆς λύρας τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ καθοδύνας, τὴν ὠραίαν καὶ καλλιπάρειον παρθενον Μοῦσαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μηνημοσύνης, τὴν θεήγουσαν τοὺς θεοὺς διὰ τῶν χαρίτων αὐτῆς καὶ ἀκολουθεύσαν τὸν θεὸν τοῦ ἡλίου Ἀπολλῶνα, ὡς δῶρον ζητήσας παρεῖλαθε καὶ ταύτην τῷ γωλοῖ Πλούτῳ, υἱῷ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Δήμητρος συνέζευξε. Καὶ τὸ μὲν μυστήριον τοῦ γάμου ἐγένετο οὐγ' ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Κρήτης, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' ἡμᾶς Πέρσῃ, αὐτὸς δὲ, ὡς πατριάρχης τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶτων, πύλοργεσε τοὺς γάμους αὐτῶν, παρόντων πολλῶν καὶ

ἐπιλέκτων λογάδων ἀμφοτέρων τῶν τάξεων, τοῦ λογιῶν καὶ κερδοῦς Ἑρμού. Τέκνα δ' ἀγλαὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης ὑπῆρξαν τὸ γενικὸν φροντιστήριον, ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, ὁ θρακικὸς, ὁ ἠπειρωτικὸς, ὁ θησαυλικὸς, ἡ μακεδονικὴ ἀδελφότης καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως σύλλογος. ἅτινα καὶ πάλιν ἐγέννησαν τὰ Ζακύνθια, τὰ Κεστοράτεια καὶ τὰ Ζάππεια. Ὑπῆρξαν εὐτυχῆς, Βασιλάδη, διότι σὺ πρῶτος δόξες τὴν ὄψιν εἰς νέαν δημιουργίαν ἠτύχησας νὰ ἴδῃς τὰ τέκνα σου καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων σου ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ῥώμῃ ὑπὲρ τῆς τοῦ γένους ἐκπαιδεύσεως λειτουργοῦντα κύκλω τῆς τραπέζης σου ὡς νεόφυτα ἑλαιῶν.

Ἄμα συνασπίσας περὶ ἑαυτὸν τοὺς κεραιαιούτους τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, συνέστησε τὸ γενικὸν φροντιστήριον, σκουπὸν καὶ κύριον μέλημα ἔχον τὴν διὰδοσιν τῶν γραμμῶν ἐν γένει εἰς τοὺς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ὀρθοδόξους λαοὺς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον ἕνευ διακρίσεως καταγωγῆς καὶ γλώσσης, πρῶτον διὰ συστάσεως σχολείων ἀρρένων καὶ θηλέων, ὅπου ἀνάγκη, δεύτερον διὰ βραχέαις ἀπόρων κοινοτήτων πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν διατηρουμένων ὑπ' αὐτῶν σχολείων, τρίτον διὰ γραμματικῶν συνδρομῶν εἰς ἕκδοσιν διδασκαλικῶν βιβλίων δωρεᾶν διανεμηθησομένων εἰς σχολεῖα ἀπόρων κοινοτήτων, τέταρτον διὰ συστάσεως ἱερατικῶν σχολῶν ἐν ταῖς κυριωτέαις πόλεσι τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας πρὸς ἐκπαιδεύσιν τοῦ κλήρου, πέμπτον διὰ συστάσεως διδασκαλείων τῶν θηλέων ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς κατάρτισιν διδασκαλισσῶν, λαμβανόμενων κατ' ἐξοχὴν τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἕκτον δι' ὑποτροφίαν πρὸς καταρτισμὸν ἱεροδιδασκάλων καὶ ἱεροκέρυκων.

Ἄλλ' ἐν ἡ σύστασις τοῦ γενικοῦ φροντιστηρίου ἔνευ τῶν τότε καιρικῶν περιστάσεων ἀνεξαρτήτων ὅπως τῆς θελήσεως καὶ τῆς δυνάμειος τοῦ ἡμετέρου Βασιλάδου μετὰ ὀλιγοχρόνιον διάστημα τὸν βίον ἐξεμέτρει, παρεμείνευ ὅμως τὸ μέγα καὶ εὐρὸ πρόγραμμα αὐτοῦ μαρτυροῦν τὸ εὐρὸ τῆς καρδίας καὶ τὰς ἀγαθὰς προθέσεις τοῦ ἀνδρός, αἵτινες ἀλλαγῶν καλλιεργηθεῖσαι ἐκαρπορήθησαν.

Δευτέρα ἐνέργεια, ἐξ ἧς τὰ πλείεστα τῶν καθ' ἡμᾶς καλῶν ἐγένοντο, ὑπῆρξεν ἡ ἱδρύσις τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, τοῦ μεγάλου τούτου ἐκπαιδευτικοῦ κέντρου τῆς Ἀνατολῆς, οὗ ἡ σύστασις ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἐξῆς περιστά-

σεως. Τρεῖς φίλοι συνεργόμενοι κατ' ἰδίαν τὸ 1861, ἡ Α.Ε. ὁ ἀρχίατρος τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδιαιτέρος ἰατρὸς τοῦ νῦν εὐλαεῶς αυτοκράτορος ἑνὸς Σουλτᾶν Ἀβδουλ Νουμὶδ τοῦ δευτέρου Σπυριδῶν Μαυρογένους πασσᾶς, ὁ ἀειμνηστὸς Ἀριστείδης Παλαιολόγος καὶ ὁ ἡμέτερος Βασιλάδης συνήρχοντο ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἀγὰ-γαμάμ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Χατζῆ Γεωργίου Κωνσταντινίδου ἐξηγοῦντες καὶ ἄλλους μὲν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων, μάλιστα δὲ τὸν θεῖον Πλάτωνα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοι ἠθέλησαν μετασχεῖν τῶν φιλολογικῶν τούτων μελετῶν, ἐδέχθη νὰ εὐρυνοθῇ ὁ κύκλος, καὶ οὕτως ὁ φιλολογικὸς ἱδρῦθη σύλλογος πρῶτος λαβὼν τὸ ὄνομα *σύλλογος*, ὅπερ πάγκοινον κατέστη.

Ἡροκλῆς ὁ Βασιλάδης κατέστησεν αὐτὸν προσιτὸν εἰς τὸ δημόσιον συστήσας τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτὴν δημοσίᾳ, καθ' ἣν οὗτος διὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ ὑπέχει λόγον τῶν πεπραγμένων μάρτυρα καὶ δίκαστῆν λαμβάνων τὸ δημόσιον.

Ὁ αὐτὸς ἀνὴρ συνέσκηψε τὰς σχέσεις τοῦ δημοσίου πρὸς τὸν σύλλογον ψηφισάμενος, ὅπως γάρην αὐτοῦ πολλὰς καὶ ποικίλας ποιῆται δημοσίαις διαλέξεσι, φιλολογικαῖς, ἀρχαιολογικαῖς, ἱστορικαῖς, ἐθνογραφικαῖς, ἐπιστημονικαῖς κτλ.

Τὰ τῆς φυσικῆς ὄργανα χρησιμοποιόντα ἐν ταῖς δημοσίαις διαλέξεσι πρὸς κατανόησιν τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἠγοράσθησαν τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ προτροπῇ τοῦ αὐτοῦ κοιδιμοῦ ἀνδρός.

Καθ' ὑποδείξιν καὶ αἰτησιν τοῦ Βασιλάδου, ἀπεφασίσθη ἡ ἕκδοσις τοῦ περιοδικοῦ, μέλλοντος περιλαμβάνειν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν πρακτικῶν, χορηγοῦντος τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου ἑκάτον ὀθωμανικὰς λίρας κατ' ἔτος.

Τῇ συμβουλῇ καὶ ὑποδείξει τοῦ Βασιλάδου ὁ σύλλογος ἐγένετο γνωστός τῷ εὐρωπαϊκῷ κόσμῳ, ἐκλέξας οὐκ ὀλίγους τῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν ὡς μέλη ἐπίτιμα αὐτοῦ καὶ ἀποστείλας τὸ δίπλωμα εἰς τεκμήριον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ἅμα μὲν, διότι οὗτοι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν μελέτην καὶ ἀρχαιολογικὴν ἐρευναν τῶν ἡμετέρων προπατόρων, ἅμα δὲ, ὅπως αὐτοῖς καταστήθῃ φανερόν, ὅτι αἱ ἡμέτεραι γῶραι οὐκέτι τὸν ἐπιμενίδειον καθυδούσιν ὕπνον, ἀλλ' ἐνεργηροῦσι καὶ πρὸς μάθησιν ὀργῶσιν. Οὕτως ὁ σύλλογος ἐγένετο ὁ μέγας κρίκος ὁ συνδέων τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πνευματικὴν κίνησιν μετὰ τῆς ἐν Εὐρώπῃ.

Ὁ εκπαιδευτικὸς χαρακτηρὸς τοῦ συλλόγου διὰ τῆς χορηγίας χρηματικῶν συνδρομῶν, ποῦ μὲν πρὸς ἴδρυσιν σχολῶν, ποῦ δὲ πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν ὑπαρχόντων, εἶναι ἔργον τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός.

Τῆ 21 μαΐου τοῦ 1870 ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισυμβῆσα πυρκαϊὰ πάντα τὰ τοῦ συλλόγου κατὰστροφῆσα καὶ ἀπυρρῶσα οὐδὲν ἄλλο κατέλιπεν αὐτῷ ἢ τέφραν καὶ κενὸν ὄνομα. Πανταχοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤκούετο ἡ γοερὰ φωνή: «τετέλεισται, κατεστράφη ὁ σύλλογος». Καὶ πράγματι ὁ σύλλογος ἦν κατεστραμμένος, εἰ μὴ ὁ Βασιλεὺς ἠγάρετο γράφων καὶ παροτρύνων πανταχοῦ, ὅπως πρὸς αὐτὸν καταφύθωσι βοήθειαι. ἐν ὄλιγῳ δὲ χρονικῷ διαστήματι ὁ περὶ φρονικῆς μῦθος λόγος ἀληθῆς ἀπέβη, τοῦ συλλόγου ἀναγεννηθέντος ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ εὐθελαιστερου καὶ ἀκραιτέρου.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς κατὰστροφὴν αἱ πρῶται τοῦ συλλόγου φροντίδες καὶ ἐνεργεῖαι πρωταγωνιστοῦντος καὶ πάλιν τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως ἐστράφησαν εἰς τὴν ἀπὸ πολλοῦ μελετωμένην οἰκοδομήν τοῦ κτιρίου. Ὁ θεμέλιος αὐτοῦ λίθος κατετέθη τῆ 9 Ἰανουαρίου 1872, παρόντος καὶ εὐλογοῦντος τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ἑκτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χρήματα δὲν ἐπῆρκεσαν πρὸς οἰκοδομήν τοῦ κτιρίου, ἤλθεν ἐπίκουρος τῆ προτροπῆ καὶ πάλιν τοῦ Βασιλέως ὁ Μακρήνας τοῦ συλλόγου Χρηστάκης Ζωγράφος, χορηγήσας διαγιλίας ὀθωμανικῆς λίρας.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συστάσεως, διοργανώσεως καὶ ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τοῦ συλλόγου. Ἀφετηρίαν δ' ἔχων τοῦτον καὶ σκεψάμενος, ὅτι ἐκάστη ἐπαρχία δεῖται ἐνός κεντρικοῦ σωματείου περὶ τὴν εκπαιδευτικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν μεριμνῶντος, ἐνήργησεν, ὥστε νὰ ἰδρυθῶσι τῷ 1872 ὁ ἡπειρωτικὸς, ὁ θρησκευτικὸς καὶ ὁ θεσσαλικὸς σύλλογος, δι' ὧν ἰδρύθησαν ἐν μὲν Ἠπείρῳ τὰ Ζωγράφεια διδασκαλεῖα, ἐν Θράκῃ δὲ τὰ Χαρίφεια τῆ προθύμῳ χορηγίᾳ τῶν ὁμογενῶν ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα φέρουσιν, ἐν δὲ τῇ Θεσσαλίᾳ δημοσιὰ τινὰ σχολεῖα. Ὅπως δ' ἐπιρροὴν ἔσχον οἱ σύλλογοι οὗτοι ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου γένους, δὴλον ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ τε ἀριθμοῦ τῶν σχολῶν καὶ τῆς ποιότητος αὐτῶν πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν συλλόγων καὶ μετὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῶν. Ὅψεται δὲ πᾶς τις, ὅτι οὐ μόνον κατ' ἀριθμὸν μεγάλως ἤξησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης αὐτῶν τὰ μέγιστα ἐβεβαίωθη καὶ προή-

χθη, πνεῦμα δὲ ἀμίλλης ἐπέπνευσε πανταχοῦ πρὸς ἀναμόρφωσιν τῆς παιδείσεως, μάλιστα τῆς κατωτέρας, πρὸς τὴν ἐν γένει τοῦ πνεύματος προαγωγὴν.

Κατιδὼν δὲ, ὅτι πρὸς θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ ἔθνους ἀνάγκη μορφώσεως τοῦ κλήρου καὶ μάλιστα τοῦ κατωτέρου, ἐνήργησε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν ἰδρυσιν ἱερατικοῦ συλλόγου, περιληφθέντος καὶ τούτου ὑπὸ τῆς πτέρυγας τοῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου, ὡς περὶ καὶ οἱ ἄλλοι σύλλογοι, ὁ θρησκευτικὸς, ἡπειρωτικὸς, θεσσαλικὸς, μικρὸν μὲν ἐργασθέντος, ἀκούοντος ὅμως ὠθήσαντος τὰ πράγματα πρὸς μόρφωσιν τοῦ κατωτέρου κλήρου.

Ταῦτα ὅμως δὲν ἦσαν ἀρκετὰ τῷ Βασιλεῖ· τὸ πρόγραμμά αὐτοῦ δὲν συνετέλεισθη εἰσέτι ὑπῆρχε τι, ὅπερ ἔρχετο τῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ πρὸς προαγωγὴν. Ἐμερίμνησε λοιπὸν καὶ περὶ τούτου καὶ ἰδρύσασθαι τὸν ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδείσεως σύλλογον τὸ 1872. οὐκ ἀρκετὰ ὑπῆρχε τὸ Ζάππειον παρεναγωγεῖον.

Ὁ περὶ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως σύλλογος πρότερον τοῦ παρεναγωγεῖου τῆς Παλλάδος ἰδρυθεὶς σκοπὸν προτιθεῖτο τὴν μετὰ δόξιν τῆς ἐθνικῆς παιδείας εἰς τὰ ἡμέτερα κοράσια, ἅτινα διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐθνικοῦ παρεναγωγεῖου εἰς ἀλλότρια κατέφευγον. Ὅπως ἀπὸλλῆζον λοιπὸν ταῦτα τῆς ξενικῆς παιδείας καὶ ἀνατροπῆς, συγχρόνως δὲ, ὅπως μορφώσῃ διδασκαλίᾳς ἄριστα κατηρτισμένας καὶ μεταδιδούσας τὰ νήματα τῆς παιδείας εἰς τὴν διψῶσαν θῆλειαν νεολαίαν τοῦ ἔθνους, προσεκάλεσεν ὁ ἀειμνήστως Βασιλεὺς τὸν γυναικεῖον σύλλογον εἰς γενικὴν συνέλευσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἐλληνικοῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου καὶ προσέβη δι' ὁμοψύχου τῆς συνειδήσεως ἀποφάσεως εἰς τὴν ἰδρυσιν μεγάλου παρεναγωγεῖου, ὅπερ ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς διδασκαλεῖον θηλέων πρὸς μόρφωσιν ἅξιαν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν διδασκαλιστῶν καὶ νηπιζηγῶν. Οἱ παρόντες τότε κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκείνην ἐθαύμασαν τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐγερθεὶς συγκειννημένος ἐν μέσῳ γενικῆς σιγῆς ἀνέγνω τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ζάππα, κληροδοτοῦντος τῷ ἰδρυθησμένῳ παρεναγωγεῖῳ δι' ἐτησίου χορηγίας 1000 ὀθωμ. λιρῶν, δι' ὧν ἔμελλον νὰ ἐκπαιδεύωνται δωρεὰν ἐν τῷ παρεναγωγεῖῳ εἴκοσιν ἄπορα κοράσια, προωρισμένα διὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπαγγεῖμα καὶ λαμβανόμενα

διὰ διαγωνισμοῦ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀσιατικῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Τῇ προτάσει δὲ αὐτοῦ τὸ παρθεναιωγενὲς ὄμοσφῶνος καὶ διὰ βραχέων χειροκροτημάτων ὠνομάσθη Ζήππειον. οὗτινος θαυμάζομεν ἤδη τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν δύναμιν καὶ ἐξ οὗ κατ' ἔτος δεκάδες ἄριστα κατηρτισμένων παρθεναιωγῶν καὶ νηπιαγωγῶν ἐξέρχονται.

Πάντες οἱ σύλλογοι οὗτοί εἰσι τέκνα συλλεθθέντα ἐν τῇ εὐρείᾳ διανοίᾳ τοῦ ἡμετέρου ἀνδρός, ἀλλὰ μειωθέντα καὶ σπαρχνωθέντα διὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ λογίου καὶ κερδίου Ἐρμού ἐν τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ. Εἰσὶν ὅσται ἐκ τῶν ὁσῶν καὶ κλάδοι αὐτοῦ ἀδικασταὶ βλαστήσαντες καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἐκπαιδευτικὸς τοῦ συλλόγου βίος ἦν ἐνεργητικώτατος καὶ γονιμώτατος.

Ἄλλ' οὐδ' ἐνταῦθα ἔσται ὁ Βασιῆδης. Ἡ εὐρεία αὐτοῦ διάνοια ὄφειλε νὰ μεριμνήσῃ περὶ πάντων. Ὅπως περισωθῶσιν αἱ ἀρχαιοτάτες, ἐσύστησεν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον ἐν τῷ συλλόγῳ ὅπως δὲ διαμεινῶσιν τὰ ζῶντα μνημεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπιλουμένης γλώσσης, ἐσύστησε τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα χορηγοῦντος αὐτ' ἔτος. Τὸ διαγώνισμα τοῦτο συνεκέντρωσε πλῆθος ζῶντων μνημείων τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, θεσχυρὸν πολῦτιμον, ἀκοῦντα καὶ μόνον, ὅπως δοξασθῆ ὅτι σύλλογος καὶ ὁ ἰδρυτὴς αὐτοῦ. Ἡ Ζωγράφειος βιβλιοθήκη σκαποῦσα τὴν μετὰ σχολίων ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ, λογίων καὶ ἤτις ἤρξατο ἤδη ἐκδιδομένη τῇ ἀψύλῃ χορηγίᾳ τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου, εἶναι ἔργον τοῦ Βασιῆδου. Ὁ Καραπάνειος ἀγὼν πρὸς βράβειον καὶ ἔκδοσιν διδασκτικῶν βιβλίων ἐπίσης ἐγένετο τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ προτροπῇ αὐτοῦ. Ὁ Βουτσιναιὸς ἀγὼν πρὸς ἔκδοσιν ὁδηγῶν διὰ τὴν πρώτην καὶ μέσσην παιδεύσιν συμφῶνως πρὸς τὰς σημερινὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδικιτέρας τοῦ ἔθνους περιστάσεις ἐπίσης ὄφειλεται αὐτῷ.

Ἄλλ' ὅπερ ἄξιον μνεῖας καὶ οὐδόλως παραληπτέον εἶναι ὁ κανονισμὸς τῶν διδασκαλειῶν, ἐκπονηθεὶς κατὰ τὸ 1874 ὑπὸ τοῦ αἰμνέστου Βασιῆδου καὶ εὐαρίθμων τινῶν λογίων ἀποκλειστικῶς περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἀσχολούμενων, ὅστις λαθῶν τὸ κύρος τοῦ συλλόγου δὲν ἐφαρμόσθη μὲν ἀκριβῶς ἀπανταχοῦ, ἐθεωρήθη ὅμως ὡς ἡ ἀσφαλιστέρα βᾶσις ὧν

σχεδὸν τῶν προγραμμάτων τῶν ἔκτοτε κυρίως συσταθεισῶν ἀστικῶν σχολῶν.

Ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ ἐργασία τοῦ ἐξόχου ἡμῶν ἐταίρου ὑπῆρξε πολυτιμωτάτη. Ὁ Βασιῆδης ὑπῆρξε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον εἰς τῶν πρώτων αὐτοῦ ἰδρυτῶν, ἐν τῶν ἐπιλεκτοτέρων αὐτοῦ μελῶν, εἰς τῶν γεγραμμένων αὐτοῦ προέδρων ἐπὶ ἑξ̄ περιόδους, ὧν ἡ τελευταία ἢ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος. Ἐπὶ εἰκοσι καὶ ἑννέα ἔτων περιόδους προσήνεγκεν αὐτῷ διηνεκῶς καὶ φιλοστόργως ἐκτάκτους καὶ βαρυσήμαντους ὑπηρεσίας, ἀρροσιωθεῖς ψυχῆ τε καὶ σώματι εἰς ἐπίδοσιν τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἐνεργειῶν τοῦ συλλόγου, οὗ τινος ἀνεδείχθη τὸ ὑποστήριγμα, ὁ προστάτης καὶ ὁ πατήρ. Προσήνεγκε λυσιτελεστάτην συνεργασίαν ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἡμετέρου θεμελιώδους κανονισμοῦ καὶ τῇ τούτου ἐκίστοτε τροποποιήσει καὶ βαρυσήμαντον συμμετοχὴν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ ἡμετέρου κτιρίου τοῦ τοσοῦτον συντελέσαντος εἰς τὴν παρίωσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ συλλόγου. Ἡρακλῆς ὁ Βασιῆδης ἠγάπησε τὸν σύλλογον κατ' ἐπήνευσιν, ἐτίμησεν αὐτὸν ὑπερλμπρως διὰ τῶν ἐξόχων αὐτοῦ προσόντων καὶ τῆς παγκοσμίου αὐτοῦ φήμης, καθωδήγησεν αὐτὸν πλειστάκις εἰς ὄρμον δόξης καὶ ἐπιρροῆς διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς εὐγενούς αὐτοῦ καρδίας καὶ τῆς διαχυοῦς καὶ περρωτισμένης αὐτοῦ διανοίας, ἐμόγησεν, ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος καταστή προσουλῆς τῇ τε σεβαστῇ ἡμῶν κυβερνήσει καὶ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει· ὑπῆρξεν ὁ πρώτιστος καὶ κύριος μογγλὸς τῶν πλείστων σκέψεων καὶ συζητήσεων, μελετῶν καὶ ἀποφάσεων, ἰδρύσεων καὶ δωρεῶν τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ ὁμογενῶν σκαπῶν ἐπ' διωκουσῶν ἐκπαιδευτικῶν, ἐπιστημονικῶν ἢ καὶ φιλολογικῶν, λαθῶν παρὰ τῶν πλουσίων ἐκόντων τὰς κλειδάς τῶν ταμείων αὐτῶν πρὸς ἄφθονον παροχὴν εἰς τὸν τοῦ ἔθνους ἀνθρωπισμὸν, καὶ διηνεκῶς ὑπέθαλπε καὶ ἐξωργῶναι τὸν σύλλογον διὰ τῶν σσφῶν αὐτοῦ ἀναγνωσμάτων ἄλλατι ἄπτικῶ καὶ ἐμβριθεῖς πεπυκασμένον καὶ τῶν τερπνῶν αὐτοῦ διαλέξεων· συνελόντι δ' εἰπεῖν, ὁ ἡμέτερος Βασιῆδης ὑπῆρξε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ὁ σπουδαιότερος παράγων καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἐν ὀλίγοις ἢ ἐν τῷ συλλόγῳ αὐτοῦ δρᾶσις καὶ δι' αὐτοῦ εἰς ἅπαν τὸ ἔθνος. Ἐκ τῶν ἔργων δὲ καταφαίνεται, ὅτι ὁ σύλλογος ὑπῆρξε δι' αὐτὸν τὸ κυριώτερον μέλημα καὶ ἡ σπουδαιότερα μελέτη τοῦ βίου

αυτοῦ. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος ὑπῆρξε διὰ τὸν Βασιλεῖον τὸ μέγα καὶ εὐρὴ ἐργαστήσιον, ὅπερ αὐτὸς ἀνεγείρας ἐπιστηματοποιήσας καὶ ἐν ᾧ ἡ δι' αὐτοῦ περισυλλεγομένη πρώτη καὶ ἀκατέργαστος ὕλη ἐκαθαρίζετο τῶν ξένων στοιχείων ἐν τῇ καμίνῳ τῶν λόγων καὶ ἐπιστημῶν, οἵτινες λίαν ἀφιλοκερδῶς καὶ προθύμως ἐσπείσαν νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὸ τὸν μέγαν ἐργαστασίρχον. Θυσιάζοντες ἕκαστος τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ἐγωισμὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ πλοῦτος δι' αὐτοῦ ἐκχυθεὶς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων ζαπλοῦτων ἐγένετο ὄργανον πνευματικῶν μεταβάλλων τῆς εὐγενεῖς αὐτοῦ ιδέας εἰς πράγματα. Ἐκ τοῦ συλλόγου ὡς ἄλλη πολυφύστος ἐστὶν ἐκπέμπεται τὸ φῶς τῆς παιδείας κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, ὁ σύλλογος ἐστὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον, εἰς ὃ αἱ ἐπαρχίαι ἐναπενίζουσιν. Ὁ σύλλογος τέλος ἐστὶν ὁ πνευματικὸς κρῖκος ὁ συνδέων τὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Ἀνατολῆς. Δόξα καὶ τιμὴ λοιπὸν τῷ συλλαβόντι τὴν πρώτην ιδέαν τῆς ιδρύσεως τοῦ συλλόγου. τῷ νομοθέτῃ καὶ διοργανωτῇ αὐτοῦ.

Ὅποιάς τις ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς βίος τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τίνα ἀντικείμενα ἐνησχολήθη καὶ ἐμεγαλοῦργησε, καταγράφεται ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ. ἦτις διακρούμενα εἰς φιλολογικὰ, φιλοσοφικὰ, ἀρχαιολογικὰ, ἐκπαιδευτικὰ, ἱστορικὰ, ἐκθέσεις, λόγους προεδρικοὺς καὶ ἰατρικὰ, καταδεικνύουσι τὸ μεγαλεῖον τῆς διανοίας αὐτοῦ, τὸ ποικίλον τῶν γνώσεων, τὸν ἄπειρον πλοῦτον τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐγκυκλοπαιδικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων, καὶ τὴν ὑπέροχον βαθύνουσαν καὶ κρίσιν αὐτοῦ.

Κατάλογον τῶν κυριωτέρων παρατιθέμεθα ὧδε, ἐρανιζόμενοι τοῦτον ἐκ τῆς βιβλιογραφίας τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου σὺν πρὸ πολλοῦ δημοσιευθείσης.

Καὶ φιλολογικὰ μὲν εἰσι τὰ ἑξῆς:

- 1) Δημοσθένους φιλιππικοὶ μετὰ σχολίων καὶ κριτικῆς τῶν γραφῶν αὐτῶν.
- 2) Περὶ Ἐκτορος καὶ Ἀνδρομάχης.
- 3) Ἀνάλυσις τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τοῦ Σαίξπέρου.
- 4) Συμβολαὶ εἰς τὴν χρονολογίαν τῆς ἰνδο-γερμανικῆς γλωσσολογίας κατὰ τὸν Κούρτιον.
- 5) Περὶ ἀρετῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.
- 6) Περὶ προσημαρτικῆς ἐποχῆς ὑπὸ γραμματολογικῆν ἔποψιν.
- 7) Περὶ Ὀμήρου καὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.

8) Ἀνάλυσις τῆς Ἑλλάδος' χαρακτηρισμὸς Ἐκτορος, Ἀνδρομάχης καὶ Ἀχιλλέως.

9) Ἀνάλυσις τῆς Ὀδυσσεΐας' χαρακτηρισμὸς Ὀδυσσεὺς καὶ Πηνελόπης.

10) Σύνκρισις Ὀρεστου καὶ Ἀργεῖ κατὰ τὰ δράματα Λισβόλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου καὶ Σαίξπέρου.

11) Περὶ Ἡσίοδου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

12) Περὶ Ξενοφῶντος καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

13) Περὶ λογογράφων καὶ συναγράφων τῶν διαδίκων ἐν τοῖς Ἀθηναίων δικαστηρίοις.

14) Περὶ τῶν δικαστικῶν λόγων Ἀντιφῶντος, Ἀνδοκίδου καὶ Λυσίου.

15) Περὶ τῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους κατὰ τὸν Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα.

16) Περὶ τοῦ περὶ ἀντιδόσεως λόγου τοῦ Ἰσοκράτους.

17) Περὶ τῆς κατὰ Φαίδρον καὶ Γοργίαν ῥητορικῆς τοῦ Πλάτωνος.

18) Περὶ Δημοσθένους καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

19) Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἰδίᾳ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

20) Περὶ Λακόνωντος τοῦ Λεσσηγίου.

21) Περὶ Φιλοκτήτου τοῦ Σοφοκλέους.

22) Περὶ τῶν ὁμοιστήσεων καὶ διαφορῶν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν καὶ τῆς ποιήσεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους.

23) Περὶ Γουλιέλμου Μάιστορος τοῦ (Gothe).

24) Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν γλωσσῶν.

25) Ἰνδοπελασγικὰ μελετήματα.

26) Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἰνδικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ δράματος.

27) Περὶ Πλουτάρχου, τοῦ βίου καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ.

28) Περὶ προφορῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Φιλοσοφικά.

1) Περὶ τῶν φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν θεωριῶν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων φιλοσόφων.

2) Περὶ τῆς τάξεως, ἣν κατέχει ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τὸν Duruy.

3) Λόγος εἰσιτῆριος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας.

4) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς γυναικὸς εἰς τὴν σύστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μέχρι τοῦ Δ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος.

5) Περὶ τῶν κυριωτέρων αἰτίων τῆς προαγωγῆς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ γράμματα, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης.

6) Περὶ τυραννίας καὶ ἐλευθερίας.

7) Περὶ τῶν τριῶν ἱστορικῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

8) Περὶ προσόδου πανηγυρικῶς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν τοῦ 1869 τῆς ἐν μεγάλῳ Ρεύματι ἀδελφότητος «Προσόδου».

Ἀρχαιολογικά.

1) Περὶ γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

2) Τίς ἡ μὸνὰς παρ' Ἑλλήσι καὶ Ρωμαίοις πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀξίας τῶν παραγμάτων πρὸ τῆς χρήσεως τῶν νομισμάτων.

3) Περιγραφή περὶ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ τρωγλῶν κατὰ τὸν Texier.

4) Περὶ τοῦ εἰ σὶ Ἑλληνας ἐγίνωσκον τὴν χρῆσιν τῆς συναλλαγματικῆς.

5) Περὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς λατρείας αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς παναρχαίας ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

6) Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν τεγῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπιτύμβια ἐπισημῶν ὁμογενῶν τοῦ 13' καὶ 14' αἰῶνος.

7) Περὶ τῆς νομισματικῆς τέχνης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις.

8) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὴν σύστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν κλιματεργῶν ἐν Ἰταλίᾳ.

9) Σύγκρισις τῆς ζωγραφικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς τὴν τῶν νέων Ἰταλῶν.

10) Περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων μέχρι τῆς Δ' πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

Ἐκπαιδευτικά.

1) Περὶ ἰδρύσεως διδασκαλείων.

2) Περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς παιδαγωγικῆς τε καὶ δημοσίας.

3) Περὶ γυμναστικῆς.

4) Περὶ τοῦ Αἰμιλίου καὶ τοῦ Ρουσσώ.

5) Περὶ τῶν ἀναγνωσθέντων προγραμμάτων ὑπὸ διαφόρων καθηγητῶν ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1878-79-80-81 καὶ 83, ἐχόντων δὲ ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν.

6) Περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν 16, 17, 18, καὶ 19 ἑκατονταετηρίδα.

7) Περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου.

8) Περὶ τῶν μέσων τῆς μεταρρυθμίσεως

καὶ τελειοποιήσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παιδείας.

9) Περὶ τῆς διδασκαλίης ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει.

10) Περὶ τῶν αἰτίων, δι' ἃ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἰησουιτῶν ταχέως ἠθροκίμησαν καὶ ἐξηπλώθησαν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

11) Περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συνδέσμου τῶν γυμνασίων καὶ τῶν ἀνωτέρων παρθεναγωγείων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ βελτιώσιν τῆς μέσης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φυλῶν.

12) Περὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς παιδαγωγικῆς καὶ δημοσίας.

13) Ὑπόμνημα περὶ μέσης παιδεύσεως ἐν Τουρκίᾳ καὶ Ἑλλάδι.

14) Ὑπόμνημα περὶ τῆς μέσης παιδεύσεως ἐχούσης ἐν μόνον λύκειον.

15) Ὑπόμνημα ἐκπαιδευτικὸν ἐπίσης διὰ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον.

Ἱστορικά

1) Περὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος.

2) Περὶ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

3) Θρησκεία, ἣτοι περὶ τῆς ἀρχαίας Θρησκείας καὶ τῶν λαῶν αὐτῆς.

4) Περὶ τῆς πρώτης καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπινου γένους κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας καὶ Ρωμαίους.

5) Περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἔθνων.

6) Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως Ἀθηνῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος.

7) Περὶ Σόλωνος καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ.

Ἐκθέσεις.

1) Ἐκθεσις περὶ τῶν διαγωνισμάτων Θεσσαλίας καὶ Ἠπειροῦ.

2) Ἐκθεσις τῆς πρὸς σύνταξιν κανονισμῶν τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ζωγραφείων καὶ τῶν ἐν Θρόκη Ζαριφείων ἐπιτροπῆς, συνταχθεῖσα μετὰ τοῦ Γ. Νασιώτου.

3) Ἐκθεσις τῶν ἔργων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις συνεδρίῳ τῶν συλλόγων.

Λόγοι προεδρικοί.

1) Λόγος προεδρικὸς ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 70.

2) Λόγος προεδρικὸς ἀπαγγελλθεὶς τῇ 5ῃ μαΐου 1874 κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου.

3) Λόγος προεδρικός ἀπαγγελλθείς ἐν τῇ ἐπέτειῳ ἑορτῇ τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως συλλόγου, δι' ὃν τὸ Ζάππειον παρθεναγωγεῖον ἰδρύθη.

4) Λόγος προεδρικός ἀπαγγελλθείς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου τῇ 10 μαΐου 1881.

5) Λόγος προεδρικός ἀπαγγελλθείς ἐν τῇ ἐπέτειῳ ἑορτῇ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος 1885.

6) Λόγος προεδρικός τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου προεδρεύοντος, ἀπαγγελλθείς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς εικοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ.

Ίατρικά.

1) Ὁ ὄρκος τοῦ Ἱπποκράτους.

2) Περὶ τῶν ἀντισηπτικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἱπποκράτους.

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων τοῦ ἀνδρός, ἐξ ὧν καταρτίζεται ἡ εὐρυμάθεια καὶ πολυμάθεια αὐτοῦ. Ὅσον μεγαλουργὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν, τοσοῦτον ἐπίσης καὶ κατὰ τὰ προϋόντα τῆς δικαιοῦς αὐτοῦ. Τὰ πλεῖστα τούτων ἀπὸ τοῦ βήματός τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀπαγγελλθέντα, διακρινόμενα δὲ διὰ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς ὕλης, τὴν βαθεῖαν μελέτην καὶ τὴν ὑπέροχον καὶ ἀδέκαστον κρίσιν, εἰσὶ πολυτιμοὶ ἀδάμναντες περιουσιόφυτοι τὸ ἀθάνατον δῶκεμα τοῦ ἡμετέρου ἀνδρός. Ὡς καλὸς ἀνθοκόμος ἀνθῶνα ἐαυτῷ φυτεύσας καὶ τοῦτον συντόνως καὶ ἀόκνως καλλιεργήσας, συνέθηκε καὶ κατέστησεν ὑμῖν εὐόσμον καὶ ὠραίαν ἀνθοδέσμην στέφανον ἀμάραντον τῆς ἀόκνου ἐνεργείας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὧν ἡ αἴγλη καὶ τὸ ἄρωμα ὡς λαμπτῆρ φαεινὸς καταλάμψει τοῖς ἐπιγιγνομένοις καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐξ ἀκαρνοῦς καὶ ἀκράτου ἔρωτος πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν εὐφρανεῖ. Ὑπῆρξε πράγματι ὁ ἀνὴρ ὡς ἄλλη ἄοκνος μέλισσα, ἣτις ἐκ τῶν εὐόσμων κηπῶν καὶ ἀνθῶνων τῆς πνευματικῆς θρασείας τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου πᾶν ὅ, τι εὐόσμον, εὐχμμον καὶ γλυκὺ περισυλλέξας, ἐκλιροδότησεν ἡμῖν τὸ πνευματικὸν ἐκείνο μέλι, οὕτινος ἐκάστοτε γενομένοι εὐφρανθησόμεθα καὶ ἀγαλλιασόμεθα. Οὕτω δὲ πράξας ὁ ἀνὴρ προσεκήσασατο τὴν αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐνδόξων καὶ ἀθανάτων τέκνων τοῦ γένους καταπαχθεῖς,

ἐπιζήλον παράδειγμα ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πρόκειται.

Ὁ σύλλογος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ σπουδαῖα αὐτοῦ ἀναγκώσματα καὶ αἱ τερπναὶ διαλέξεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαντλήσωσι τὸ μέγα καὶ εὐρὺ πνεῦμα τοῦ Βασιλέως. Καὶ τί τῶν κοινοτικῶν δὲν ὑφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν δράσιν αὐτοῦ; Τὸ λύκειον Γέφυρ καὶ Χαιώτου καὶ Καλωπείου, τὸ ἤδη ἄριστα λειτουργοῦν καὶ κατ' ἔτος ἀφθόνουσ καὶ ἀγλαοὺς καρποὺς παράγον λύκειον τοῦ ὀτηροῦ θεράποντος τῶν μουσῶν γυμνασιάρχου Κατζί Νεφέστου ἐγένετο τῇ συνδρομῇ καὶ ὑποστηρίζει αὐτοῦ. Ὅσῳκις δὲ ἀγῶν τις περὶ καλοῦ ἀνεφύετο, πρῶτος πάντων εἰς τὴν κοινίστραν κατήρχετο καὶ πάσαις δυνάμεισι τοῦτον ὑπεστήριζε καὶ ἐκραταίου. Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐνδιατριψόμεν πλεῖστον ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων, ἄλλως τε δὲ ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει ὑμῖν τὴν ἐξέλιξιν τούτων ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. ἄρκει μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι δὲν ἐδίσταζεν ἐκάστοτε νὰ τείνῃ φιλιῶς τὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνους, οὐστίνως δυσμενεῖς μὲν εἶχεν ἐαυτῷ ἀλλὰ καὶ ὁμόφρονας, ἀφροῶν πάντοτε πρὸς ὑψηλότερον σκοπὸν, καὶ φροῶν, ὅτι ἔθνικα συμφέροντα εἶναι πολλῶ ἀνώτερα τῶν προσωπικῶν.

Ἄλλὰ διὰ ποίων χρωμάτων νὰ παραστήσωμεν καὶ ἐκείνην τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἣτις τοσοῦτον σπανίζει ἐν ἀνθρώποις, ὅσον καὶ αἱ μεγάλαὶ διὰ ταύτης πεπρωκισμένοι καρδίαι, καὶ ἦν ἀρετὴν ὁ μέγιστος τῆς ἀρχαιοτάτων ἀνδρῶν προαιρημένῳ νὰ διευθύνῃ καὶ διαχειρίζηται τὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ συμφέροντα: Ἴι νὰ εἴπωμεν λέγω περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, δι' ἧς ἀείποτε ἀπεδείχθη ἀνώτερος χρημάτων, ἐκάστοτε πολλὰς χρηματικὰς ὠφελείας παριδῶν, ὧν καὶ δικαιοτάτα ἠδύνατο νὰ ἀπολαύσῃ, ἐὰν ἤθελε καὶ πρὸς αὐτὰ νὰ στρέψῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Γινώσκουμεν δὲ καλῶς καὶ πανθομολογούμενον τυγχάνει, ὅτι, ἐνῶ πολλοὶ τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν καὶ τὰς περιφρανεῖς αὐτοῦ ἐκδουλεύσεις ἐκτιμώντων πλουσίων ὁμογενῶν πολλὰκις ἐξέφρασαν νὰ τῷ παρήσχωσι τὰ μέγα πρὸς ἕνατος βίον, αὐτὸς πάντοτε τοῦ ἰδίου συμφέροντος ὀλιγοῦρον τὰς προθύμους καὶ εὐφρανεῖς αὐτῶν προσφραζὲς ἀπαρνῆσασατο.

Ἄλλὰ καὶ ὅτε λόγος ἐκτιμήσεως τῶν πολλῶν αὐτοῦ καὶ σπουδαιότητων ἐκδουλεύσεων ἐγένετο καὶ ἰδέα περὶ τιμητικῆς πρὸς αὐτὸν ἐνδείξεως ἀνεφύετο, ὁ ἀνὴρ καθῆκον παντός ἡ-

γούμενος τὸ πονεῖν ὑπὲρ τοῦ πλησίον, οὐδέποτε τὰς τοιαύτας ἀμοιβὰς παρεδέχετο. ἑτέρους δὲ ἰδίᾳ ζήνους ὑπεδείκνυε.

Ὡς ἱατρὸς εἶχεν εὐρείας τὰς γνώσεις καὶ βυβαίαν τὴν παιδείαν. Ἠδύνατο εὐκόλως διακινώσκειν τὰς ἀσθενείας καὶ εὐκολώτερον κατανόειν τὰς ἐνδείξεις καὶ χρῆσθαι τοῖς καταλλήλοις μέσοις· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐξετιμᾶτο καταλλήλως καὶ προσεχόντως ὑπὸ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ. Φιλάνθρωπος λίαν καὶ ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν εὐαγγελικὴν ἐρήθειαν τὸ «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», ἀνεκούριζε τοὺς πάσχοντας διὰ τῆς θείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνης, καὶ παρὰ τῶν ἐνδεῶν οὐχὶ μόνον δὲν ἐδέχετο ἀντιμισθίαν, ἀλλὰ καὶ ἐβούλητο αὐτοὺς ποικιλοτρόπως. «Ἦν δέ, ὡς ὁ Ἱπποκράτης παραγγέλλει, τὰ περὶ ἑαυτὸν καθαρός, ἐσθῆτα χρηστὴν ἔχειτο περιβεβλημένος, τὰ δὲ περὶ τὴν ψυχὴν σώφρων, μὴ μόνον σωφρ., ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον πάννυ εὐτακτός· τὸ δὲ ἦθος καλὸς κάλαθός καὶ σεμνός καὶ φιλόανθρωπος· σχήμασι δὲ ἀπὸ μὲν προσώπου σύννομος, οὐδ' ἐς γέλωτος ἀνεμμένος καὶ λίαν φορτικός, ἐπεκούρει δὲ τὰ πολλὰ δικαιοσύνη». Παράδειγμα λοιπὸν προῦκαιτο ὁ ἀνὴρ ἱπποκρατικῶν παραγγεμάτων, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἄλλως ἔχειν, ἀφοῦ οὕτως ἐθαύμαζε καὶ ἐξετίμα τὸν πατέρα τῆς ἱατρικῆς εἴπερ τις καὶ ἄλλος.

Ὡς ἰδιώτης ἦν φιλεργὸς καὶ οἰκονόμος· εἰργάζετο δραστηριώτατα, τὸ δὲ ἀργύριον αὐτοῦ ὑστερούμενος ἐφύλασσε δι' ὑψηλοῦς καὶ γενναίους σκοπούς, ὅπως αὐτῇ ἡ διαθήκῃ αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον μὴς ἀπεκάλυψε, καὶ τοῦτο οὐχὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀλλ' ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀειδιδίμον ἄνδρα Σωτήριον τὸν Καλλιμάχου συντέλεσαντα εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Οἷον ἐπιζήλον παράδειγμα εὐγενεῶς ἀνταπαρησίαις!

ὑπὸ πνευματικῆν ἔποψιν ὁ ἀνὴρ εἶχε τὴν φαντασίαν ὠραίαν, τὴν μνήμην εὐρείαν καὶ ἀπέραντον, τὴν ἀντίληψιν ταχεῖαν καὶ ἀσφαλῆ, τὴν κρίσιν ὀρθήν, σταθεράν καὶ ἀκράδαντον, τὴν παράστασιν ζωηράν καὶ καθαράν, γλυκίαν τὴν συμπεριφορὰν, ἀλλὰ καὶ ἔστιν ὅτι ἐπιτακτικὸς καὶ ὀργίλος, ὡς ἡ περίστασις ἀπῆται· εἶχεν ἀκραίωτῃ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀπέραντον δὲ ταῦτην πρὸς τοὺς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων γνωρίζοντας αὐτόν· ἐδραίως δὲ εἰς τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ ἐνόστο δυσμενῶς διεκείτο ἀνθρώποις τάναντία αὐτῷ φρονούσιν.

Καθ' ὅλον δὲ τὸν βίον αὐτοῦ διετέλεσεν

ἀπολαύων τῆς γενικῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ὑπολήψεως καὶ τοῦ δικαίου σεβασμοῦ παρὰ πάντων τῶν ὁμοειθῶν πάσης τᾶξως καὶ πάσης ἡλικίας, γνωσκόντων ἐπιμῶν καὶ σεβέσθαι τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν μεγάλων καὶ γενναίων αὐτῶν πράξεων, οὐδόλωσ δὲ προσεχόντων εἰς ἀνάξια λόγου βιωτικὰ ἐπεισόδια, καὶ ἐπιδειξαμένων ἐπανειλημμένως τρικητικὰς ἐκδηλώσεις μὲχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ βίου αὐτοῦ. Οὕτως οἱ Ἕλληνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως τρεῖς ἐπέθηκον αὐτῷ, ὅπως ἐκπροσωπήσῃ αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις· τὸ μὲν πρῶτον κατὰ τὸ 1861, ἵνα συγγραῖ τῇ βασιλεύσῃ Ἀμαλίᾳ ἐπὶ τῇ διασώσει αὐτῆς, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1888, ἵνα ἐν ὀνόματι αὐτῶν συγγραῖ τῷ βασιλεῖ Γεωργίῳ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς εἰκοσιπενταετηριδὸς τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπιθῶ αὐτῷ πολυτελέστατον λούκιμα, ἐν ᾧ προσρῶνησις αὐτῶν καταλλήλως ὑπῆρχε, τὸ δὲ τελευταῖον, ὅπως συγγραῖ τῷ διαδόχῳ ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἡμέτερος συλλογὸς δύο ἐπέθηκεν αὐτῷ ἀντιπροσωπείας, τὴν μὲν τῷ 1879 ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ συγκαληθέντι συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων, τὴν δὲ ἐν ταῖς ἐορταῖς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς πεντηκονταετηριδὸς τῆς ιδρύσεως αὐτοῦ.

Ὅπόσην δὲ ὑπόληψιν ἐκέκτητο ὁ ἀνὴρ οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ σοφοῖς, τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ ἐκλογή αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου προέδρου ἐν τῷ ἐν Σοφρόνῃ συνεδρίῳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος λαθόντι χώρῳ ἐν Ηρακλίσις.

Ἡρακλῆς ὁ Βασιμάδης ἐν μὲν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἐτίμησε τὴν ἐκθρέψασαν αὐτόν γεραρὴν μεγγάλην σχολὴν τοῦ γένους διὰ τῆς περιφρήμου ἐκδόσεως τῶν φιλιππικῶν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ ἀνδρικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἐτίμησεν ἅπαν τὸ ἔθνος, καταστάς διὰ τῆς ἀόκνου αὐτοῦ πνευματικῆς ἐργασίας ἐφάρμιλλος τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, ἐν δὲ τῇ πρεσβυτικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἔπραξεν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν μεγάλων καὶ συντόνων αὐτοῦ ἐρευνῶν περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδείας.

Ἐκ πάντων τούτων ἀριδῆλως καταφαίνεται, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς Βασιμάδης ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς Ἡρακλῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· διότι ἐκεῖνος μὲν κατέτριψεν ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ διὰ τῆς σωματικῆς ἰσχύος πρὸς εὐημερίαν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὕτως

δ' ἐπίσης ἀφιέρωσε τὴν ἑαυτοῦ ζοῆν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ δρασίαν πρὸς ἠθικὴν εὐμερίαν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀποσοδήσας ἅπαντα τὰ ἐμπόδια τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐξελίξεως. Καὶ ἐπάταξε μὲν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας αὐτοῦ τὸν Νευαῖον λόντα τῆς ἠθικῆς περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἀκρόασις· κατετρόπωσε δὲ τὴν ἐνεακέφαλον Λερναίαν ὕδραν τῆς ἀμαθείας· ταχὺς δὲ περὶ τὴν σύλληψιν πρωτοτύπων ἰδεῶν συνέλαθε τὴν ὑπὸ τῆς νόμης Ταυγέτης ἀριερωθεῖσαν τῇ Ἀρτέμιδι ἑλαφρον τῆς παιδείας· κατέβαλε δὲ τὸν Ἑρμύανθιον κάπρον τῆς διχογνωμίας· ἐκαθήρισε δὲ τὸ ποιμνιστάσιον τῶν ἠθικῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν παρεχόμενος τὸν διαυγῆ ποταμὸν τῶν ἀθανάτων συγγραμμάτων· κατετόξευσε δὲ τὰς Στυμφαλίδας ὄρνεις τῆς κακίας διὰ τῶν βελῶν τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ καὶ παραίνεσεων· μετέφερε δὲ ἡμῖν τὰ ἐπὶ τοῦ Ταύρου ἀναχθέντα καμῆλια τῶν προπατόρων ἡμῶν· συνέλαθε δὲ τοὺς ἀνθρωποφάγους ἴππους τῆς διχνοίας· ἀφῆρεσε δὲ τὸν ζωστήρα τῆς Ἰππολύτης μεριμνήσας περὶ τῆς παιδείσεως τοῦ παρ' ἡμῖν ἠλίκοις γένους· ἀνήγαγε δὲ τοὺς βόας τοῦ Γηρυόνοιο φροντίσας περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· μετέφερε δὲ τὰ φιλολογικὰ μῆλα τῆς Ἑσπερίας, καὶ ἐπὶ τέλους κατέστησεν ἄγρυπνον Κέρβερον τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον. Ἦρωε λοιπὸν ἔστιν ὁ ἡμέτερος Βασιλεὺς, καὶ ἡρωϊκὰ τιμαὶ ὀφείλονται νὰ ἀποδοθῶσιν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀνθ' ὧν ἐπραξέ καὶ ἐμόγηθησεν ὑπὲρ αὐτοῦ».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς βιογραφίας ταύτης τοῦ προεδροῦ δηλώσαντος, ὅτι λίξαντος ἤδη τοῦ πένθους τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου αἱ τακτικαὶ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνονται καὶ εὐχαιμένους αἰωνίαν τὴν μνήμην τῷ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντι πολυτίμῳ ἐταίρῳ, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΜΣ'

(Τακτικῆ)

τῆς 9 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύωντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων ἀλληλοδιαδόχως τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος ΚΒ'.)

τῆς 29 Ἰανουαρίου, 5 Φεβρουαρίου καὶ 19 Φεβρουαρίου, α') ἀνακοινῶνται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς, ἀγγειλοῦσας, ὅτι κατέστησεν ἀντιπρόσωπὸν τῆς ἐπὶ τῆς Σουλινεῖου διαθήκης τὸν κ. Κ. Κωνσταντινίδην, δικηγόρον.

Τῆς ἐφορίας τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς, ἀγγειλοῦσας, ὅτι ἀντιπρόσωπὸν τῆς κατέστησε τὸν αὐτὸν κ. Κ. Κωνσταντινίδην ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Σταυροδραμῷ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας, θερμοστάτης ἐκφραξούσης τῷ συλλόγῳ εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ὑπὲρ τῆς ἐκ βάζρων ἀνεξέσεως τοῦ κτηρίου τῆς σχολῆς δεκαλίρῳ συνδρομῇ αὐτοῦ.

Τοῦ ἐξοχ. ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. Στ. Ἀριστάρχου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ συλλυπητηρικῇ ἐπιστολῇ τοῦ συλλόγου καὶ τῇ προσφορᾷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγραμματος.

Τῆς κ. Πανελόπης γῆρας Κ. Ξανθοπούλου ἐξ Ἀθηνῶν, εὐχαριστοῦσας ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις τοῦ συλλόγου καὶ δαλούσας, ὅτι ὁ αἰδιδμος σύζυγος αὐτῆς μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ὑπέβαλεν εἰς ἐπιτροπὴν τὸ τελευταῖον αὐτοῦ σύγγραμμα ἐν χειρογράφῳ «περὶ τῆς μεθοδικῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», ὅπερ ἄμα κριθὲν πέμψει τῷ ἡμέτερῳ συλλόγῳ, ὅπως αὐτὸς πράξῃ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἂν νομισθῶ φέλιμον τῇ τε ἠθικῇ παιδείῳ καὶ τῇ ἀποφραμισθείσῃ οἰκογενεῖα τοῦ συγγραφέως.

Τῆς ὑπὲρ τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀδελφότητος «Ἐρησκήνης», αἰτουμένης τὴν παρεχώρησιν τῆς μεγάλης τοῦ συλλόγου αἰθούσης τῆς 25 Φεβρουαρίου πρὸς τέλει τῆς ἐπεταίης ἐορτῆς.

Τοῦ κ. Carl Sittl ἐκ Μονάχου, αἰτουμένου τοὺς ἐκδεδομένους τόμους τῆς Ζωγραφικῆς βιβλιοθήκης διὰ τὴν ἐν Μονάχῳ βασιλικὴν βιβλιοθήκην.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἠθικῶν φιλοφροσικῶν καταστημάτων, δαλούσας, ὅτι ἀντιπρόσωπον διὰ τὴν Σουλινεῖον διαθήκην κατέστησε τὸν κ. Γ. Ἀποστολίδην, δικηγόρον.

Τοῦ κ. Σ. Μανασσιδίου ἐκ Μουσταφᾶ πασσᾶ, ἀποστελλόντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνιστικῶν.

Τοῦ κ. Κ. Ἀρτέμιδου, Ζωγράφου, παρακαλοῦντος, ὅπως αὐτῷ ἀνατεθῇ ἡ Ζωγραφισίς τῆς εἰκόνης τοῦ αἰδιδμου Ἦρ. Βασιλ-

δου τῆς ἀναρτηθεῖσας ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Στ. Κωνσταντινίδου, φωτογράφου, δωρομένου τῷ συλλόγῳ εἰκόνα φωτογραφικῆν τοῦ ἀειμνήστου Ἡρ. Βασιάδου.

Τῆς κ. Πολυξένης Δ. Ταμβάκου, προέδρου τῆς φιλοπτώχου ἀδελφότητος τῶν κυριῶν, εὐχαριστοῦσας τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν μελάνων ὑφασμάτων τῶν χρησιμοπονηθέντων εἰς τὸ πένθος τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐλληνικῆς ὀρθόδοξου κοινότητος Κάρε, αἰτούσας διδακτικὰ βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπόρων μαθητῶν τῆς κοινότητος.

Τοῦ κ. Ἀγ. Κοτρύζου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βεραιτίῳ, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν αἰτηθέντων τεισάρων σωματίων τῆς πραγματογνωσίας Γ. Ἀριστοκλείους.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, παρακαλοῦσας τὸ προεδρεῖον, ὅπως ὑπομνήσῃ τῷ κ. Ζωμαρίδῃ τὰ παρ' αὐτῆς ἀνακωιωθέντα αὐτῷ ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Λισγύλου, γράψῃ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκδότην κ. Wosklein, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ κ. Ζωμαρίδου περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Δ. Κ. Οἰκονομίδου, ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐλλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικῶν μελών τοῦ συλλόγου.

Ἀνωμόνου, δωρομένου τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου βιβλία. ὧν ἐπισυνάπτει κατ' ἄλλογον.

Τοῦ κ. Α. Σπαθάρη, δηλοῦντος, ὅτι ἀσθενίας ἐνεκεν ἀδυνατεῖ νὰ κάμῃ τὰς ἐπικειμένους δύο διαλέξεις αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ν. Τσαναλιῆ, ἐκ Καΐρου, πέμποντος ἐγκλειστώσας ἐπιταγήν ὄψεως ἐπὶ οὐδ' ἂν Α. Μαυρογορδάτου ἐκ ληρῶν ὀθωμανικῶν τριάντων (30) δι' ἐτησίαν ἐπιχορηγήσιν τοῦ αὐτοῦ ἐλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου ὑπὲρ τῆς σχολῆς Ὀδριτσάνης.

Τοῦ κ. Ἀγ. Κοτρύζου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βεραιτίῳ, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν δωρηθέντων ὑπὸ τοῦ συλλόγου τοῖς σχολαίαις τῆς πόλεως Βεραιτίου τεισάρων σωματίων τῆς πραγματογνωσίας Γ. Ἀριστοκλείους.

Τοῦ κ. Γ. Κηπουρίδου, εἰσαγγ. πρωτοδ. Λήμνου, αἰτουμένου ἀντίγραφον τῆς προμετωπίδας τοῦ τυχόν ὑπάρχοντος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «ἱστορία τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Β'», ἑλληνιστὶ συγγραφοῦσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ Μεγάλου Κριτοβούλου τοῦ Ἰμβρίου.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννεά Μουσῶν», παρακαλοῦσας τὸ προεδρεῖον τοῦ

συλλόγου εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς μακροήμερεύσεως τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου τελεσθεῖσας ἐκδοτικῆν τὴν 8 ἀρχαίου. πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτῆν.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, παρακαλοῦντος τὸν σύλλογον νὰ συμμετάσχῃ τῶν γενησομένων κατὰ τὸν ἐπιόντα μῆσιν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ 600ετηρίδι τοῦ αὐτοῦ πανεπιστημίου.

Τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ μακαρίτου Ἡεροκλέους Βασιάδου, παρακαλοῦντων τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου, ἵνα παραστῇ εἰς τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τὸ τελεσθεῖσας ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ αἰοδίου ἐν τῷ ναφ' τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας ἐν Πέραν καὶ ἐκφραζόντων τῷ συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας τῶν διὰ τὴν γενομένην μεγαλοπρεπῆ κηδεῖαν τοῦ πολυκλύστου ἀδελφοῦ καὶ θεοῦ αὐτῶν.

Τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Μακρή, αἰτουμένου τὴν ἄδειαν, ὅπως δημοσιεύσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἡεροκλέους Βασιάδου.

Τηλεγραφήματα συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ αἰοδίου Ἡρ. Βασιάδου σταλέντα ὑπὸ τῶν ἐπομένων.

Τοῦ ἐξοχ. Χρηστ. ἐφέντη Ζωγράφου ἐκ Χαρισίων.

Τοῦ πρώην Κ/πόλεως Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἐξ ἀγίου Ὄρους.

Τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φιλεκαπιδευτικοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου.

Ἐπιστολαὶ δὲ συλλυπητήρια ὑπὸ τῶν ἐπομένων.

Τῆς ἐνταῦθα ἐλληνοκαθολικῆς ἐταιρίας «Συμπνοίας».

Τῆς ἐν Μουδανίαις φιλεκαπιδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἀπαμειάς».

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννεά Μουσῶν».

Τῆς ἐνταῦθα φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος «ἀγίου Διονυσίου».

Τοῦ ἐν Βραίλλῃ κ. Δ. Χρυσογρίδου, διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Ἡερασσῶν».

Τῆς ἐν Μουδανίαις ἀγαθοεργῶν ἀδελφότητος «Μυελίας».

Τοῦ ἐν Basel πανεπιστημίου.

Τοῦ κ. Κ. Σκόκου, ἐκδότης τοῦ ἐν Ἀθή-
ναις χρονογραφικοῦ ἡμερολογίου.

Τοῦ ἐν Ἀλαμπάτοις συλλόγου «Ἐρυθραίας».

Τοῦ κ. Henri Weil ἐκ Παρισίων.

Τοῦ κ. Jules Girard ἐκ Παρισίων.

Τοῦ πρωτάνευος τοῦ ἐν Gzernowitz πανε-
πιστημίου.

Τοῦ πρωτάνευος τοῦ ἐν Halle-Wittenberg
πανεπιστημίου.

Τοῦ μαρκησίου de Vogüé.

Τοῦ κ. Louis Havet.

Τοῦ κ. O. Liebmann, καθηγητοῦ ἐν τῷ ἐν
Jena πανεπιστημίου.

Τοῦ κ. Fr. Passy, προέδρου τῆς ἐν Παρι-
σίοις ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν
ἐπιστημῶν.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος δηλοῖ
τὰ ἑξῆς:

α') "Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως
ἀποσταλῶσι τῇ κοινότητι Κἄρις τινὰ ἐκ τῶν
ἐν τῷ συλλόγῳ διδασκτικῶν βιβλίων, συμφώ-
νως τῇ αἰτήσει αὐτῆς. Ἡ πρότασις γίνεται
δικατῆ.

β') "Ὅτι περὶ ἐκλογῆς ἀντιπροσώπου τοῦ
συλλόγου ἀποσταλησομένου, ὅπως παραστῆ
εἰς τὰς προσεχεῖς ἑορτὰς τοῦ πανεπιστημίου
Montpellier, τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα τὸ
ζήτημα παραπεμφθῆ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπι-
τροπῇ.

γ') Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Σουλινεῖου
διαθήκης, ὅτι δέον ὁ σύλλογος ἐν τῇ ἐπομένῃ
συνεδρίᾳσι νὰ ἐκλέξῃ ἀντιπρόσωπόν του.

δ') "Ὅτι τὰ παρὰ τοῦ κ. Διαμαντήρα ἐπι-
στελλόμενα παραπεμφθήσονται τῇ φιλολογικῇ
ἐπιτροπῇ.

ε') Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ αἰδέσ. κ. Cur-
tis, προέδρου τῆς ἀρχαιολ. ἐπιτροπῆς, ἐρω-
τῶντος τὸν σύλλογον, ἂν μὲλος τι αὐτοῦ δύ-
ναται νὰ ἀναδημοσιεύσῃ ἰδιαιτέρως τὸν χάρ-
την τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως, ὁ κ. Ἀν-
δρεάδης παρατηρεῖ, ὅτι, τοῦ ἐπιστελλόντος
ἐρωτῶντος καὶ μὴ προτείνοντός τι, ἡ ἀπάντη-
σις ἐστὶν ἀπλή, ἥτοι ἀρνητικῆ, διότι ὁ συλ-
λογος, ἐπιλέγει, ἔδαπάνησεν οὐκ ὀλίγα διὰ
τὸν χάρτην τοῦτον.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, ὑποστη-
ριζομένη ὑπὸ τοῦ κ. Rosenthal, γίνεται ἀπο-
δικατῆ.

ς') "Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν ἀπο-
δοχὴν τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Sittl, ὅπερ γί-
νεται δικατῶν.

ζ') "Ὅτι τὰ ἀποστελλόμενα παρὰ τοῦ κ.
Μανασσίδου παραπεμφθήσονται τῇ φιλολογικῇ
ἐπιτροπῇ.

η') "Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν ἀγορὰν
τῆς εἰκόνας τοῦ μακαρίτου Βασιλάου τὴν ἐκ-
πονηθήσονται ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργανθάνη καὶ ἀναρ-
τήσονται αὐτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς συνεδριάσεως
τοῦ συλλόγου, ὅπερ καὶ γίνεται δικατῶν.

θ') "Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως ἡ
αἰτήσις τοῦ Καπὲρ-Βαζέ, χορίου τῆς ἐπαρχικῆς
Κυζικίου, αἰτουμένου παρὰ τοῦ συλλόγου χάρ-
τας γεωγραφικῆς τοῦ κ. Ζαχαροπούλου, καὶ
γίνεσθαι δικατῆ, καθότι ταῦτα γάρτοι δὲν
υπολείπονται πλέον. Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Λιμακ-
ράκης προτείνει νὰ παρακληθῆ ὁ κ. Ζαχαροπό-
πουλος, ἵνα ἀποστείλῃ τοιαύτους χάρτας, τὴν
δὲ γροφικὴν ταύτην ὑποστηρίξῃ καὶ ὁ κ. Κ.
Παρίτσας. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ε. Ποπέσκας,
γενικὸς γραμματεὺς, παρατηρεῖ, ὅτι συνεπιεῖ
ὁμοίως αἰτήσεως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν ὁ συλ-
λογος ἐνεσχέσῃ ἤδη τῷ ἐν Ἀθήναις πρὸς
διαδοχὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγῳ,
ὅστις καὶ ἔχει τὴν ἀπολαυστικὴν ἰδιουκτησίαν
τῶν χαρτῶν τούτων, ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον τοῦ
συλλόγου τούτου ἀπάντησεν, ὅτι πρὸς ἐπι-
κόμιαν τῶν ἀγοραστῶν ἡ τιμὴ τῶν χαρτῶν τού-
των ὑπεβίβασθη εἰς τὸ ἥμισυ, καὶ ὅτι ἂνευ
τῆς πληρωμῆς τοῦ ἡμίσεως τούτου δὲν δύ-
ναται νὰ ἀποστείλῃ χάρτας. Μετὰ τὰς ἐξη-
γήσεις ταύτας ἡ πρότασις τοῦ κ. Λιμακράκη
γίνεται δικατῆ.

ι') Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀδελφότητος
«Ἐηροκρήνης» περὶ παραχωρήσεως τῆς αἰ-
θούσας τοῦ συλλόγου, ὅπως πανηγυρίσῃ ἐν
αὐτῇ τὴν προσεχῆ κυριακῇ τὴν ἐπέτειον αὐ-
τῆς ἑορτῆν, τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν ἀπο-
δοχὴν τῆς αἰτήσεως ταύτης, ὅπερ ὁ σύλλογος
δέχεται.

ια') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἐν τῇ ἐπέ-
τειῳ ἑορτῇ τῆς ἀδελφότητος «Ἐννεα μουσῶν»
ὁ σύλλογος ἡμῶν ἀντιπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ
γενικοῦ γραμματέως.

ιβ') Ἀρξάμενης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς
αἰτήσεως τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ.
Μακρῆ, ἱατροῦ, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ὁ συλ-
λογος τὴν δημοσίευσιν τῆς βιογραφίας τοῦ
μακαρίτου Ἡρ. Βασιλάου, ὁ κ. Ἀνδρεάδης
φρονεῖ, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ὁ σύλλογος ἀπε-
δέχεται μὲν κατ' ἀρχὴν τὴν δημοσίευσιν, ἀνέ-
βάλλει ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτήν.

Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι δὲν
εἶναι δυνατόν νὰ ὀρίσθῃ ἡ ἐποχὴ τῆς δημο-

σιεύσεως, ἀλλ' ὅτι δυσὴν θάπτερον δέον νὰ γείνη, ἢ νὰ δημοσιευθῆ ἢ οὐ, ὁ κ. Τάγης ἀποκρούει τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Μακρῆ, καθότι, λέγει, ἡ βιογραφία αὕτη ἐστὶ κτήμα τοῦ συλλόγου. Εἶτα εἰσφέρει τοῦ κ. Λιμαράκη τοῦ προέδρου ἐκθέτων τὰς τοῦ κανονισμοῦ διατάξεις περὶ δημοσιεύσεως τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου, ὁ κ. Λιμαράκης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ βιογραφία διαφεύγει μὲν τὸν κύκλον τῶν ἐπιστημονικῶν ἀναγνωσμάτων, συγχρόνως ὅμως ἐνδιαφέρει καὶ τὸ δημόσιον. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Μακρῆς προστίθασιν, ὅτι ἡ βιογραφία αὕτη ἀνήκει οὐ μόνον εἰς τὸν σύλλογον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, διὸ καὶ αἰτεῖται τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς ἄλλως τε, προστίθασιν, ἐλέγχθησαν καὶ ἐγκρίθησαν πολλὰ περὶ τῆς βιογραφίας ταύτης, ὥστε ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς θέλει διαφωτίσει τὸ δημόσιον.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἐπίσης ἀποκρούει τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Μακρῆ, διότι, λέγει, ἡ βιογραφία αὕτη ἐγένετο διὰ τὸν σύλλογον καὶ τῆ ἐντολῆ τοῦ συλλόγου, τοιοῦτον δ' ἔργον τότε μόνον δύναται νὰ δημοσιευθῆ ἰδιαιτέρως, ὅπου τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλόγου ἐγκρίνωσι τοῦτο. Τοῦ δὲ κ. Μακρῆ προσθέντος, ὅτι καὶ ἄλλοτε τοιοῦται βιογραφία ἐδημοσιεύθησαν κατ' ἴδιον, ὁ κ. Βεργερῆς προτείνει νὰ δημοσιευθῆ ἡ βιογραφία δαπάναις τοῦ κ. Μακρῆ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ κ. Μακρῆς εἶχε μικρὸν διάστημα χρόνου πρὸς συγγραφήν τῆς βιογραφίας ταύτης, θὰ ἦτο καλὸν ἡ δημοσίευσίς νὰ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συλλόγου μετὰ προηγουμένην ἐπιξερύασιν.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος παραδέχεται τὴν δημοσίευσιν δαπάναις τοῦ κ. Μακρῆ, διότι, λέγει, ἡ ἀναγνώσις τῆς βιογραφίας ἐγένετο δημοσία, ὁ δὲ κ. Μακρῆς εἶχεν ἐλεγχθῆ ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ ἕνεκα τούτου θεωρεῖ τὸ ἔργον τοῦ δημοσίου, καὶ ὅτι ἐν τῷ δίκαιον ὁ κ. Μακρῆς ποιῆσαι τοῦτο, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἡ Α. Ε. ὁ Μαυρογένης πασσάς. Τοῦ κ. Ἀνδρεάδου παρατηρήσαντος, ὅτι τριῶν μέχρι τοῦδε μελῶν ἐδημοσιεύθησαν βιογραφία, ἀναγνώσθαι ἐν τῷ συλλόγῳ, ἀλλ' ἡ δημοσίευσίς αὐτῶν ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου καταχώρισίν των, ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντᾷ, ὅτι δὲν φρονεῖ ὡς ὁ κ. Ἀνδρεάδης, καθότι τὸ περιοδικὸν δὲν ἐκδίδεται τακτικῶς. Διὰ τοῦτο, λέγει, ζητῶ τὴν ἀπὸ τοῦδε δημοσίευσιν τῆς βιογραφίας διὰ τοῦ ἐγκρινοῦ τύπου καὶ κατόπιν ἰδιαιτέρως.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος δηλοῖ, ὅτι ἀποσύρει πάντα ὅσα εἶπεν, ἂν πρόκειται περὶ δημοσίευσίσεως ἐν τῷ τύπῳ ἢ δι' ἰδιαιτέρου συλλογίου δαπάναις τοῦ κ. Μακρῆ. Ὁ κ. Χρ. Χατζηαργήστου ἀποκρούει ἐπίσης τὴν δημοσίευσιν, διότι αἱ δημοσιευθεῖσαι ἄλλοτε βιογραφία καταχωρίσθησαν πρότερον ἐν τῷ περιοδικῷ καὶ διότι πᾶσα δημοσίευσίς τοῦ συλλόγου γίνεται διὰ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις δικαιούται νὰ προσθαφαιρέσῃ. Μετὰ τινὰς ἀκόμη παρατηρήσεις τοῦ κ. Σαλτέλη, προτείναντος ἀναβολὴν καὶ ὑποστηριζομένου καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀμαξόπουλου, ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν περὶ ἀναβολῆς τῆς συζήτησεως πρότασιν τοῦ κ. Σαλτέλη.

β') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου θέλει μεταβῆ ἐν σώματι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν εἰς τὸν ἐν Πέτρῳ ἱερὸν ναὸν τῆς Παναγίας, ἐνθα κατὰ συνεννόησιν μετὰ τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου Βασιλάδου τελεῖται παρ' αὐτῶν τὸ τεσσαρακονθήμερον αὐτοῦ μνημόσυνον, καὶ παρακαλεῖ τὸν βουλούμενον ἐκ τῶν μελῶν, ἵνα παραστῆ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δεηθῆ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Ulysse Trelat, καθηγητοῦ ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, ὅστις ἐπισκεψάμενος τὴν ἡμετέραν πόλιν πρὸ δύο ἐτῶν ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ἐνταῦθα ὑποδοχῆς, ἐπιστροφῆς δὲ εἰς τὴν γενέτειράν αὐτοῦ χώραν ἐγραψεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐξεδήλωσε τὰ ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης ὑπὲρ ἡμῶν αἰσθήματα του. Διὸ τὸ προεδρεῖον, προστίθασιν, προτείνει, ὅπως σταλῆ μὲν συλλυπητικῆρος ἐπιστολὴ πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος, ἐκφρασθῆ δὲ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικαῖς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

δ') Ὁ κ. Γ. Βεργερῆς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐπιγραφομένην « ἀρχαιολογικαὶ παρατηρήσεις περὶ Κων/πόλεως ».

Ἐρωταθεσίης τῆς ἀναγνώσεως ἐπακλουθεῖ μικρὰ τις συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος, καὶ προσάγει τοῦ κ. Ἀνδρεάδου παραπέμπεται εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΜΖ'

(Γρακτικῆ)

τῆς 16 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναβληθείσας τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν ὡς μὴ ἐτοίμων, α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους, παρακτιουμένου ὡς μέλος τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, γνωμοδοτούσης. ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἀντιπροσωπευθῆ ἐν ταῖς ἐορταῖς τῆς 600ετηρίδος τοῦ πανεπιστημίου Montpellier διὰ τοῦ κ. Γ. Χασιώτου καὶ ἑτέρου τινὸς ἐκ τῶν ἐνταῦθα μελῶν.

Τοῦ κ. Εὐγενίου Ζωμαρίδου, ἐκ Λειψίας, συνιστάντος τὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου παραδοχὴν τῶν ἔρων τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἐκτυπώσεως τοῦ Δίσχυλου καὶ αἰτουμένου, ὅπως δοθῆ αὐτῷ ἐντολὴ πρὸς συνεννόησιν μετὰ τοῦ τυπογράφου καὶ κατὰ συνέπειαν γένηται ἑναρξίς τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου ἀπὸ πολλοῦ ἐτοίμου ὄντος.

Τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, διαβιθίζοντος τῷ συλλόγῳ ἐπιστολὴν, ἣν παρὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἔλαθε, πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ δι' ἧς γνωστοποιεῖ τῷ συλλόγῳ, ὅτι κατατίθησιν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ δύο τόμους τῆς ἀναπλάσεως, ἀποσταλέντας αὐτῷ παρὰ τῆς Δ. Σ., προέδρου ὄντος τῆς ὁμωνύμου ἐταιρίας.

Τοῦ κ. Πελοπίδα Δ. Κούππα, παραπονουμένου, ὅτι δὲν ἠγγέλθη ἡ διὰλέξις αὐτοῦ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι ἡ ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐστὶν ἐτοίμη.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρακηρεῖ:

1) Ὅτι προκειμένου περὶ τῆς παρακτισεως ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν τοῦ κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους, ἧτις ἐλήφθη μετὰ λύπης, προτείνει, ὅπως μὴ γένηται αὕτη δεκτὴ, ἀποστάξῃ δὲ ἐπιστολὴ τῷ κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλείᾳ παρακαλοῦσα, ὅπως ἀποσύρῃ ταύτην.

Τοῦ κ. Ἡλ. Βαλσαμάκη ἐρωτήσαντος, τίνας εἰσὶν οἱ λόγοι τῆς παρακτισεως τοῦ κ. Ἀριστοκλέους, ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ ἐπιστέλλων παρέρχεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ του τοὺς λόγους τῆς παρακτισεως. Ἀναγνωσθείσας δὲ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς, ὁ κ. Βαλσαμάκης λέ-

γει, ὅτι ὁ κ. Ἀριστοκλῆς δὲν θέλει, φαίνεται, νὰ ἀναρέρῃ τοὺς λόγους, ὁ ἑλληνικὸς ὅμως φιλοσοφικὸς σύλλογος θεωρεῖ καλὸν του νὰ ἐρευνησῇ αὐτούς: ἂν ἐφερθῆ συζήτησις ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, θέλουσι γνωσθῆ οἱ λόγοι οὗτοι. Γνωστὸν, ὅτι ἐγκυκλίως τις ἐγκυκλοβόρησεν ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθείσα ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου περὶ καθυστερουμένων, ἡ δὲ παρακτισις τοῦ κ. Ἀριστοκλέους σχετίζεται πρὸς τὴν ἐγκυκλίον ταύτην.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Βαλσαμάκη δὲν φαίνονται ἔχοντα ὑπόστασιν, καθότι ἐν τῇ ἐπιστολῇ οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐγκυκλίου. Τὸ τῆς ἐγκυκλίου ζήτημα ἐστὶ λεπτεπιλεπτόν καὶ ὁ σύλλογος δύναται νὰ ἀπορραθῆ ἐπ' αὐτῆς. Ἡ ἐγκυκλίως φέρεται προθεσμίαν, ἧτις εἴσπετι δὲν ἐλήξεν, ἡ δὲ περὶ αὐτῆς συζήτησις δέον, ὅπως γένηται ἐν ἐκτάκτῳ τῶν μελῶν συνεδριάσει, διότι θὰ διαμειβθῶσι πολλὰ ἀτομικὰ ἔχοντα χαρακτῆρα: ὡς ἐκ τούτου τὸ προεδρεῖον σκοπεῖ νὰ συγκαλέσῃ περὶ τούτου τὴν σύλλογον ἐκτάκτως. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτὴ.

2.) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ζωμαρίδου παραπειρθησεται τῇ φιλοσοφικῇ ἐπιτροπῇ.

3.) Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος συμμετάσχῃ τῶν ἐορτῶν τῆς 600ετηρίδος τοῦ ἐν Montpellier πανεπιστημίου, ὁ κ. Βαλσαμάκης παρακηρεῖ, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐξεπροσώποι τὸν σύλλογον μόνος ὁ κ. Χασιώτης, διότι ἂν ἐστελλετο καὶ ἄλλο τι μέλος ἐνταῦθεν, θὰ ἐπέβαρυνετο ὁ σύλλογος δι' ἐξόδων.

Τοῦ κ. Σαλτέλη ὑποστηρίζοντος τὴν πρότασιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, οἷα ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς, τοῦ δὲ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τοῦ προεδρείου συμφέρει μετὰ τῆς τοῦ κ. Βαλσαμάκη, γίνεται αὕτη δεκτὴ παρὰ τοῦ συλλόγου.

6.) Ἐκλέγεται διὰ ψήφοραξίας ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου διὰ τὴν Σουλίνειον διαθήκην ὁ κ. Ἡλ. Μαζάκας, δικηγόρος.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β', καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ τοῦ συλλόγου μετὰ οἱ κκ. Ε. Heidrich καὶ Ν. Πατροκόκκινος.

δ') Τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως παρακληθῆ ὁ κ. Σαλτέλης νὰ διαβιθίσῃ τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν τὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας διὰ τὰς κολακευτικὰς πρὸς τὸν σύλλογον ἐκφράσεις τὰς ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ τοῦ

Ιεράρχου τούτου, αναγνωσθείσα ἐν τῇ παρούσῃ συνεδριάσει, συνάμα δέ, ὅπως ἀποστείλλεται ἀπὸ τοῦδε τακτικῶς τῇ ἐν Ἀθήναις νεοσυστάτῳ «ἀναπλάσει» τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου, ἅτινα ἀκρότερα γίνονται δεκτά.

Εἶτα τοῦ κ. Σαλπέτης εἰπόντος, ὅτι ὁ εἰρημένος Ιεράρχης ζητεῖ διὰ τὴν «ἀναπλάσιν» καὶ βιβλία ἐκ τῶν πολλαπλῶν τοῦ συλλόγου, ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι καὶ τούτο γινέσεται.

ε) Ἀναγνωσκείται ἐπιστολὴ μελῶν τινῶν τοῦ συλλόγου, αἰτουμένων, ὅπως ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξῃ τῆς παρούσης συνεδριάσεως συζητηθῇ τὸ ζήτημα τῆς περὶ τῶν καθυστερουμένων ἐγκυκλίου.

Ἀρχαιμένης τῆς συζητήσεως περὶ τῆς ἐγκυκλίου, ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ εἶπον ἤδη τινὰ ὁ κ. Βαλσαμάκης καὶ ὁ κ. Τάγης, καὶ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, νὰ ἀνεβῶμεν τὸ λεπτόν τούτο ζήτημα ὡς ἔργον χαρακτηρῶν προσωπικόν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεδόθη ἡ ἐν λόγῳ αἴτησις, ὅπως κερυθῇ τὸ κατεπεῖρον τῆς συζητήσεως, δίδωσι τὸν λόγον μόνον ἐπὶ τοῦ κατεπεῖροντος.

Ὁ κ. Τάγης λέγει, ὅτι καὶ πρότερον ἐσκόπει νὰ κάμῃ ἐπερώτησιν, ἀλλ' ἐκόλυθη, διότι, ὡς τὸ προεδρεῖον, οὕτω καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου φροντίζουσι περὶ τῶν ζωτικῶν αὐτοῦ συμφερόντων. Τὸ προεδρεῖον, λέγει, δηλοῦν, ὅτι δὲν θὰ περιστῇ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν κανονισμόν, ἀντιρᾷσις πρὸς ὅπερ λέγει ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ. Ἐκ τούτου δὲ δεικνύεται, ὅτι τὸ προεδρεῖον περιεστῆ εἰς δυσχερῆ θέσιν, διὸ καὶ ἡ ἐγκυκλίος αὕτη δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ὑπέροχασα, καθ' ὃ παράτυπος, καὶ νὰ συζητηθῇ τὸ ζήτημα ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τῷ κ. Τάγῃ, ὅτι ἡ συζήτησις γίνεται περὶ τοῦ κατεπεῖροντος τοῦ ζητήματος καὶ οὐχὶ τοῦ ἀκύρου ἢ μὴ τῆς ἐγκυκλίου.

Ὁ κ. Πλ. Βαλσαμάκης εἰσέρχεται, λέγει, εἰς τὴν συζήτησιν, διότι ὁ κ. πρόεδρος ἐπιτιθέμενος λάθρως προκαλεῖ αὐτήν. Ὡς σπουδαϊστάτου λόγου τοῦ κατεπεῖροντος θεωρεῖ τούτο, ὅτι ἡ δεκαπενθήμερος προθεσμίς ἡ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὀριζομένη λήγει σήμερον, διότι ἡ ἐγκυκλίος ἐστάλη τὴν 5 ἀπριλίου.

Ἐπὶ τῇ παρατηρήσει πολλῶν, ὅτι ὁ σύλλογος εἰσέρχεται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, ὁ πρόεδρος ἐρωτᾷ, ἂν θέλῃ ὁ σύλλογος νὰ συζητηθῇ τὸ κατεπεῖρον.

Ὁ κ. Πουλουλίδης ζητεῖ νὰ ἀναγνωσθῇ ἡ ἐγκυκλίος, ὅπως αὕτη τεθῇ ὡς βῆσις πρὸς ἐναρξιν τῆς συζητήσεως.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀναγινώσκει καὶ ἀναπτύσσει τὸ κτ' ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τὸ ἀφορῶν τὰ καθυστερούμενα.

Πολλοὶ ζητοῦσι τὸν λόγον, ὁ δὲ πρόεδρος ἀνθίσταται· εἶτα ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς λαβὼν τὸν λόγον λέγει· Εἰσεβῶμεν εἰς τὴν οὐσίαν· τὸ κατεπεῖρον κατεδείχθη παρὰ τοῦ κ. Βαλσαμάκη· ὁ κ. Μακρῆς κακῶς ἠρμήνευσε τὰ τῆς ἐγκυκλίου, διότι τὸ προεδρεῖον ὄφειλε πρότιστα πάντων νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον, οὐδαμῶς δ' ἐδικαιούτο νὰ ἐκδώσῃ ἐλαφρῶς τῇ καρδίᾳ τὴν ἐγκυκλίον.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τὰ τοῦ κ. Βουτυρᾶ ἀφορῶσι τὴν οὐσίαν.

Ὁ κ. Θ. Σαλπέτης ἀποκρούει τὴν ὑπαρξιν τοῦ κατεπεῖροντος, διότι τότε μόνον ὑπάρχει κατεπεῖρον, ὅταν προμηκύνηται καταστροφή τις· ἀλλ' ἡ ἐγκυκλίος δὲν λέγει, ὅτι τὰ καθυστεροῦντα μέλη θὰ διαγραφῶσιν εὐθὺς.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ε. Ἀμαζόπουλος ζητήσας τὸν λόγον καὶ μὴ λαβὼν αὐτὸν παρὰ τοῦ προεδροῦ, ἀποχωρεῖ τῆς συνεδριάσεως εἰπὼν, ὅτι ἀνακαλεῖ εἰς τὴν τάξιν καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸ προεδρεῖον.

Ὁ κ. Θ. Σαλπέτης συνεχίζων τὸν λόγον λέγει, ὅτι, ὡς ἐξήχεται ἐκ τῆς ἐγκυκλίου, οἱ καθυστεροῦντες θελοῦσιν ἀπαλειφθῆ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ προεδρεῖου ἀλλ' ὑπὸ τοῦ συλλόγου, διὸ καὶ κρίνει καλὸν νὰ ἀναβῶμεν ἡ συζήτησιν.

Ὁ κ. Αἰμαράκης παρατηρῶν, ὅτι εἰσερχόμεθα εἰς τὴν οὐσίαν καὶ ὁμολογῶν, ὅτι περὶ οὐδενὸς γινώσκει, λέγει, ὅτι δέχεται τὴν ἀναβολήν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ χρόνος ἐπείγει, προτείνει ὅπως συνέλθῃ ὁ σύλλογος ἐκτάκτως τῇ προσεχῇ τετάρτῃ, ἵνα σκευθῇ περὶ τοῦ ζητήματος.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς παρατηρεῖ, ὅτι τὰ παρὰ τοῦ κ. Θ. Σαλπέτης λεγθέντα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι μετὰ τοῦ κατεπεῖροντος. Ἀναγινώσκων τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐγκυκλίου, ἐπαναλαμβάνει τὰ ἐν τῷ κτ' ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ ὑπαγορευόμενα καὶ λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον ὄφειλε νὰ ἐνεργήσῃ περὶ τῶν καθυστερουμένων ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἐνθ' ἤδη ἀποστείλαν τὴν ἐγκυκλίον πιθανῶς ἠθέλησε νὰ ἐμβῆσῃ τὰ καθυστεροῦντα μέλη. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἀναφέρεται, ὅτι τὸ καθυστεροῦν μέλος δύναται πληρωθῆαι καὶ μέρος τῶν καθυστερουμένων, τὸ μέλος τούτο ὄφειλον ἴσως πολλὰ δύναται στηριζόμενον ἐπὶ τῆς λέξεως

ταύτης νά πληρώσῃ ἕνα μετζηδιέ. οὕτω δὲ τὸ προεδρείον πταίει δίδον ἀφορμὴν εἰς γελωτοποιάν.

Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης παρατηρεῖ, ὅτι ἀνεπαισθητῶς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν οὐσίαν, ἐν ᾧ εἰσέτι οἱ ὑπογράφοντες τὸ κατεπεῖγον τῆς συζήτησεως δὲν ἠδυνήθησαν νά ἀποδείξωσιν αὐτό.

Ὁ κ. Σαλτελής ἀναπτύξας τὰ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ λεγθέντα παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐξῆς περικοπή τοῦ κγ' ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ «πᾶν μέλος τακτικὸν μὴ ἀποστῆαι κτλ. ἀπαλείφεται τοῦ μητρώου» ἀναφέρεται εἰς τὸν σύλλογον καὶ οὐχί εἰς τὸ προεδρείον, ὅπερ ἀδίκως κατακρίνεται.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι τὸ προεδρείον δικαιούται νά φροντίξῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, δὲν ἔχει ὅμως καὶ νομοθετικὰ δικαιώματα πρὸς δὲ τὸν κ. Ν. Φωτιάδην ἀπαντῶν λέγει, ὅτι, ἂν ὑρίστανται ἡ ἐγκύκλιος καὶ ἔχει προθεσμίαν δεκαπενθήμερον, συνάμα δέ, ἂν πρόκειται νά ἐφαρμοσθῇ τὸ κγ' ἄρθρον, ταῦτα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὸ κατεπεῖγον ὑπάρχει.

Ὁ κ. Βεργλερῆς προτείνει, ὅπως διαλυθείσῃ τῆς παρούσης συνεδριάσεως καὶ ἀποχωρήσαντος τοῦ δημοσίου ἡ συζήτηση γίνηται κατ' ἰδίαν.

Ὁ κ. Τάγης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ κ. Σαλτελής ἐρμηνεύει τὴν ἐγκύκλιον, ὡσεὶ αὐτὸς ἦτο ὁ συντάξας αὐτήν. ἐν ᾧ ὁ κ. Φωτιάδης, ὢν ἐκ τοῦ προεδρείου, δὲν ὑποστηρίζει αὐτόν προστίθησι δέ, ὅτι, ἂν ἡ προθεσμία τῆς ἐγκυκλίου λήγῃ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τὸ ζήτημα εἶναι λίαν κατεπεῖγον.

Ὁ κ. Κελαϊδίτης λέγει, ὅτι τὸ κατεπεῖγον εἶναι ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς· οἱ συζητούντες περὶ τοῦ κατεπεῖγοντος τῆς ἐγκυκλίου ἔδει πρῶτον νά ζητήσωσι τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς· διὸ προτείνει τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι παρελθούσης ἤδη τῆς ὥρας προτείνει, ὅπως ὁ σύλλογος λαθῶν ὑπ' ὄψει τᾶς διασαφῆσεως τοῦ προεδρείου καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πωινικὴν βήτηραν τοῦ κγ' ἄρθρου, οὗ ἡ ἐκτέλεσις ἀναβάλλεται, μεταθῆναι εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ κ. Βαλσαμάκης ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Κελαϊδίτου.

Ὁ κ. Βράνος δηλοῖ, ὅτι ἀναγνούς τὴν ἐγκύκλιον ἐνόμισεν, ὅτι ἡ ἐν αὐτῇ ἀπειλή θὰ ἐφημερόζετο, καὶ ἕνεκα τούτου ἐθεώρησε τὸ ζήτημα λίαν κατεπεῖγον.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι ἡ πρὸς ἐφαρμογὴν μέτρου τινὸς προθεσμία ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν· πρὶν ἢ ὅμως ἀπορρασιθῆῖ ἡ προεσχῆς ἐκτακτῆς συνεδριάσεως, δέον νά ἐξετασθῆῖ ἡ νομιμότης τῆς ἐγκυκλίου.

Ὁ κ. Πουπέσκου λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος πολυλίκως συνέστησε τῷ προεδρείῳ τὸ περὶ καθυστερουμένου ζήτημα, καὶ ὅτι τὸ προεδρείον ἔλαβε φιλικὸν τι μέτρον διὰ τῆς ἐγκυκλίου στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ὁμοθυμοῦ ταύτης ἐπιθυμίας τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ἀντὶ νά διδῇ ὁ κ. γεν. γραμματεὺς τῇ ἐγκυκλίῳ φιλικὸν χαρακτήρα, ὄφειλε μᾶλλον νά ἀναγνώσῃ αὐτήν· ἐρωτᾷ δέ, ἐπὶ τίνος ἄρθρου τὸ προεδρείον στηριζόμενον ἐξέδωκεν αὐτήν.

Πολλοὶ διαμαρτύρονται, διότι συζήτηση γίνεται περὶ τῆς οὐσίας καὶ οὐχί περὶ τοῦ κατεπεῖγοντος.

Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι αἱ διαμαρτυρίαι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ τῆς τοῦ συλλόγου συζητήσεως.

Ὁ κ. Φωτιάδης λέγει, ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι οἰκογενειακόν, διὸ καὶ τὸ προεδρείον αἰτεῖται ἀναβολήν, τὸ δὲ ζήτημα ἐν τῇ ἀξιοπρεπεῖα ἡμῶν δέον νά λυθῇ μετὰ 2-3 ἡμέρας.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ἀγνοεῖ τᾶς ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου τᾶς ἀναφερομένας ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματεῖος.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι ἂνευ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐγκυκλίου τὸ κατεπεῖγον δὲν δύναται νά φανῇ.

Τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Κελαϊδίτου, ὑποστηριζόμενῃ καὶ παρὰ τῶν κκ. Λιμαράκη καὶ Σαλτελή, ὅπως ἀναγνωσθῆῖ ἡ ἐγκύκλιος.

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐγκυκλίου, ὁ κ. Σαλτελής λέγει, ὅτι οὐδὲν τὸ κατεπεῖγον προκύπτει ἐξ αὐτῆς, διὸ καὶ ἀποκρούει αὐτό. Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι, ἂν τὸ προεδρείον ἀσπάζεται τὴν περὶ ἐγκυκλίου ἐρμηνείαν τοῦ κ. Σαλτελή, περιττὴ ἢ περαιτέρω συζήτηση.

Ὁ κ. Φωτιάδης λέγει, ὅτι ἡ συζήτηση προῆλθεν ἐκ τῆς κακῆς ἐρμηνείας τῆς ἐγκυκλίου, ἀναπτύσσει τὸ κγ' ἄρθρον καὶ λέγει, ὅτι δὲν βλέπει τὸ κατεπεῖγον, ἀφ' οὗ αἱ ἐνέργειαι γίνονται ἐντός τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους.

Ὁ κ. Βαλσαμάκης λέγει, ὅτι τὸ παράδοξον τῆς ἐγκυκλίου εἶναι, ὅτι αὐτὴ ἔχει δύο προθεσμίας, τριμήνου καὶ δεκαπενθήμερον.

Ὁ κ. Σαλτελής λέγει, ὅτι ἀνακρούμενος

πρόμνην ἕνεκα τῶν κατὰ τοῦ προεδρείου μου-
φῶν, θεωρεῖ καὶ αὐτὸς τὸ κατεπίγειον τοῦ ζη-
τήματος καὶ προτείνει νὰ παρουσιασῇ ἡ οἰκο-
νομικὴ ἐπιτροπὴ τὴν περὶ τῶν καθυστερουμένων
ἐκθεσὶν τῆς ἀναγνωσθῆ δε καὶ ὁ κατάλογος
τῶν καθυστερούντων.

Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἕνεκα τῆς προκεχω-
ρηκυίας ὥρας δεόν νὰ διαλυθῇ ἡ συνεδρίασις.
διαθεθαίσι δέ, ὅτι περὶ τοῦ ζητήματος τῶν
καθυστερουμένων ὁ σύλλογος θέλει συγκληθῆ
μετὰ τῆς ἀρχαιρείας. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΗΜΉ

(Ἐκτακτος)

τῆς 20 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΑΓΙΑΔΟΥ.

Ἀρξάμενης τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος
δηλοῖ, ὅτι μὴ ὑπαρχόντων τῶν πρακτικῶν τῆς
ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως ἄρχεται εὐ-
θύς ἡ συζήτησις τοῦ περὶ τῶν καθυστερούντων
ζητήματος ποιεῖται δὲ τὴν ἐξῆς δῆλωσιν:

Πρὸ πολλοῦ ὑπάρχουσι ταμιακὰ καθυστε-
ρήσεις ἐν τῷ συλλόγῳ, ἐξ ὧν δυστυχῶς ὀση-
μέραι ἀξιομένων τὰ συμφέροντα τοῦ συλλόγου
διακυβεύονται, διότι καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦδε
πληρώοντες ἔπαυσαν τὰς πληρωμάς· ὡς ἐκ
τούτου τῶν προσόδων τοῦ συλλόγου ὀσημέραι
ἐλαττωμένων ἐδέχθησαν, ἵνα ἡ οἰκονομικὴ ἐπι-
τροπὴ μελετήσῃ τὸ ζήτημα. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη
κατήρτισε κατάλογον τῶν καθυστερούντων,
καὶ ἐν μιᾷ συνεδριάσει αὐτῆς ἐπ' ἐσχάτων, πα-
ρόντος καὶ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου, ἀπε-
φάσισε νὰ ἀποσταλῇ πρὸς τὰ καθυστερούντα
μέλη ἐγκύκλιος προσκαλοῦσα αὐτὰ νὰ πληρώ-
σωσι τὸ ὅλον ἢ καὶ μέρος τῶν καθυστε-
ρουμένων ἐντὸς δεκαπενθήμερας, διότι ἄλλως
μετὰ λύπης τὸ προεδρεῖον ἤθελεν ἐφαρμόσει
τὸ κγ' ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ
μὲν προθεσμίαι αὕτη παρήλαε, τὰ δὲ καθυστε-
ρούντα μέλη εἰσι πολλὰ καὶ τὸ ζήτημα ὡς
ἐκ τούτου ζωτικώτατον, ἐνεκρίθη, ὅπως συγ-
κληθῶσιν ἐκτάκτως τὰ μέλη, ἵνα συζητήσωσι
μετὰ ψυχραιμίας καὶ ἐν συνειδήσει τὰ κατὰ τὸ
ζήτημα τοῦτο. Τὸ προεδρεῖον, προστίθησιν ὁ
πρόεδρος, νομίζει, ὅτι δεόν νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ
κγ' ἄρθρον, διότι πολλὰ μὲν ἀποφάσεις μέ-
χρι τοῦδε γινόμεναι ἔμειναν ἐν σχεδίῳ. αὐ δὲ
καθυστερήσεις καταπληκτικῶς ἀξιοῦσιν.

Ὁ κ. Σαλτέλης λαθὼν τὸν λόγον λέγει,
ὅτι τεθέντος οὕτω τοῦ ζητήματος δεόν νὰ ἀνα-
γνωσθῇ ἡ ἐκθεσις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς
καὶ ὁ κατάλογος τῶν καθυστερούντων, ἐν οἷς
εἰσι καὶ τινες οὕτω τὸ δίπλωμα πληρώσαντες
καὶ οὕτω μέλη τοῦ συλλόγου θεωρούμενοι.

Ὁ κ. Μακρῆς, πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς
ἐπιτροπῆς, δηλοῖ, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ
τρίς συνήλθε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου,
ἀλλ' εὐρείειστα σχεδὸν εἰς χάος, ἅτε μὴ ὑπάρ-
χοντος καταλόγου τῶν καθυστερούντων με-
λῶν ἀπεφάσισε τὴν κατάρτισιν τοιοῦτου,
ὅπερ ἦν δυσχερέστατον· οὐχ ἤπτον ὁ κ. Δ.
Κοντογεωργιάδης, λογιστής, μετὰ ζήλου καὶ
ἀφοσιώσεως ἐπὶ δέμηρον ἐργασθεὶς κατήρτισε
τοιοῦτόν τινα κατάλογον, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι
τὰ καθυστερούμενα ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν
καὶ δικαιοῦματος διπλώματος συμποσοῦνται
εἰς 1416 λίρας. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ λα-
βοῦσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ σύλλογος ἔχει ὑποχρεώ-
σεις, ἀπεφάσισεν, ἵνα προτείνῃ τὴν ἀπαίτησιν
τῶν καθυστερουμένων, ἐρ' ὃ ὁ πρόεδρος μετὰ
τοῦ ταμίου ἐξέδωκεν τὴν γνωστὴν ἐγκύκλιον,
ἀποφασισθεῖσαν πρότερον ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς
ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς, εὐχαριστήσας μὲν τὸ
προεδρεῖον, διότι ἀνεγνώρισε τὸ κατεπίγειον
τοῦ ζητήματος, ἀφοῦ πρότερον κατεπολέ-
μησεν αὐτό, κατακρίνας δὲ τὸν ἐκ τῶν ἀντι-
προέδρων κ. Κ. Μακρῆν, ὅτι ἐξῆνεγκε μομφὴν
κατὰ τῶν προηγουμένων προεδρείων εἰπὼν,
ὅτι δὲν συνέταξεν κατάλογον τῶν καθυστε-
ρουμένων, εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον ζήτημα.

Καὶ πρῶτον μέμερται τὸ προεδρεῖον, ὅτι
ἐκδὼν τὴν ἐγκύκλιον παρεῖθη τὸν κανονισμόν
(ἄρθ. κγ') καὶ καταδικάζει αὐτὸ ἐαυτό. Τὴν
ἐγκύκλιον θεωρεῖ ὁ κ. Βουτυρᾶς πρῶτον ἀν-
τικανονικὴν, ὡς ἀπῆδουσαν τῷ κγ' ἄρθρῳ καὶ
ὡς ἀναυέρουσαν δεκαπενθήμερον προθεσμίαν,
ἥτις οὐδαμῶς τοῦ κανονισμοῦ ἀπαντᾷ· δεύτε-
ρον, ὅτι τὸ προεδρεῖον δὲν περιορίσθη, ὡς ὤφει-
λεν, εἰς μόνον τὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς προε-
δρείας τοῦ καθυστερούμενου· τρίτον, ὅτι ἡ
ἐγκύκλιος, ἥμιστά ἐστιν ὑπηρετικὴ τῶν ἀλη-
θῶν τοῦ συλλόγου συμφερόντων, διότι τσαῦτα
καθυστερούμενα ἐν τῇ παρουσίᾳ οἰκονομικῆς
καταστάσει ἀδύνατον νὰ εἰσπραχθῶσιν. Ἐὰν
ἐπιμένωμεν, λέγει, τί ποιήσωμεν; θελομεν ἐξ-
αναγκάσει τὰ καθυστερούντα μέλη, ἅτινά εἰσιν
οἱ πρόωτιστοι τοῦ συλλόγου μογλοῖ, καὶ ἅτινα
παρέχουσιν ἐνταῦθα ἐργασίαν πολὺ τιμαλφε-
στέραν τῆς μιᾶς λίρας, νὰ παραιτηθῶσιν.

Ὁ κ. Μαλιᾶδης λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος συνεκλήθη, ἵνα συσχεθῆ, ἂν δεῖν νὰ ἐκτελεσθῆ ὁ κανονισμός, ὅσον ἀφορᾷ τὰ καθυστερούμενα· ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐννοεῖ. λέγει. σύγκλησιν συνεδριάσεως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ. Τὸ προεδρεῖον ὄφειλε νὰ ἐκτελέσῃ τὸν κανονισμόν. Ἐγὼ αὐτὸς, λέγει. εἶμι ἐκ τῶν ὄρειλόντων· ἐπλήρωσεν τακτικῶς, ὁσᾶνς ὁ εἰσπράκτωρ μὴ παρουσιάξῃ τὴν τακτικὴν ἀπόδειξιν· ἤδη ὅμως ἀπὸ πολλοῦ δὲν με ἐπισκέφθη. Λίαν λοιπὸν παρεξενεύθη, ὅτε ἔλαβον τὴν γνωστὴν ἐγκύκλιον. Ἀντὶ νὰ συζητῶμεν περὶ ὄνου σιαιῶς, κάλλιον νὰ ζητήσωμεν τὴν τοῦ κανονισμοῦ ἐφαρμογὴν. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὀρίζεται δεκαπενθήμερος προθεσμία· δι' ἐμὲ ἀκόμη δὲν παρήλθεν αὕτη, διότι τὴν ἐγκύκλιον ἔλαβον πρὸ 8 ἡμερῶν. Ἡ ἐγκύκλιος ἀπέδει τῷ κανονισμῷ, τὸ δὲ ζήτημα δὲν εἶναι περὶ μιᾶς λίρας, διότι ὁ σύλλογος ἐξῆσε μέχρι τοῦδε μᾶλλον διὰ τῆς φιλολογικῆς τῶν μελῶν ἐργασίας· φρονῶ λοιπὸν, ὅτι δεῖν νὰ μὴ χαρισθῶμεν εἰμὴ μόνον εἰς τὰ μέλη τὰ μὴ δυνάμενα νὰ πληρώσωσιν· εἰς ταῦτα δὲ προτείνω νὰ μὴ ἐφαρμοσθῆ ὁ κανονισμός, πρὶν ἢ γένηται ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει ἡ δέουσα σκέψις.

Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἀντιπρόεδρος, λέγει, ὅτι οὐδεὶς ἀρνεῖται τὴν σπουδαιότητα τῆς ἠθικῆς ἐν τῷ συλλόγῳ ἐργασίας, ἀλλ' ὑπεράνω πάντων εὐρεται ὁ κανονισμός· καὶ ἄλλοτε ἐλήφθησαν μέτρα διὰ τὰ καθυστερούμενα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος· ἤδη δέ, λήγοντος τοῦ συλλογικοῦ ἔτους, ἐξεδόθη ἡ γνωστὴ ἐγκύκλιος. Καὶ ἤτο καιρός, διότι ἂν αἱ καθυστερήσεις ἐξακολουθήσωσι, πολλοὶ ἄκρι τοῦδε τακτικῶς πληρόντες θέλουσι μιμηθῆ τοὺς καθυστεροῦντας, καὶ δεῖν νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὴν γρήγοραιν ταύτην.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. Βουτυρᾶν λέγει, ὅτι πράγματι ἡ οικονομικὴ ἐπιτροπὴ εὐρέθη ἐνώπιον χάους, ἀλλ' ὅτι οὐδεὶς ἐμέμφθη διὰ τοῦτο τὰ προηγούμενα προεδρεῖα. Ἐνεκρίθη ἡ ἐκδοσις τῆς ἐγκυκλίου, διότι τίς ἐγγυᾶται, ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἔτους δὲν θέλει ἐπανέλθῃ τὸ αὐτὸ προεδρεῖον, ὅπερ καὶ πάλιν θέλει φροντίσει περὶ ὄλων τῶν καθυστερουμένων; Τὸ προεδρεῖον ὄφειλον νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν πόρων τοῦ συλλόγου, εἰδοποιῆσεν ἐγκαίρως τοὺς καθυστεροῦντας, καὶ διὰ τοῦτο εὐγνωμοσύνη αὐτῷ ὀφείλεται· εὕρισκε δέ, προστίθῃσι, τὴν ἐγκύκλιον κατὰ τύπους κανονικὴν, τοῦ ταμίου ὀφείλοντος εἰδοποιῆσαι τὰ καθυστεροῦντα μέλη.

(Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.—Τόμος KB')

Ὁ κ. Ἐπ. Κυριακίδης λέγει· Εἶμι καὶ ἐγὼ ἐκ τῶν καθυστεροῦντων· πολλάκις ὁ εἰσπράκτωρ ἤλθε ζητῶν με τὴν συνδρομὴν· διατὶ τάχα νὰ μὴ συνέβῃ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλους, ὡς λέγει ὁ κ. Μαλιᾶδης· Τὴν ἐγκύκλιον θεωρῶ ὡς μέτρον ἀβοηθητικῆς. Ἐρρήθησαν εἰς τὸ μέσον παραδόξαι νομικαὶ ἀρχαὶ ὑπὸ τοῦ κ. Μαλιᾶδου, ὅτι δηλαδή, ἀφ' οὗ τὰ προηγούμενα προεδρεῖα δὲν ἐφάρμοσαν τὸν κανονισμόν, τὸ νῦν προεδρεῖον δὲν ἐδικαιούτο νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἀντικρὺς ἀναρχία. Συνεπῶς προτείνω τὰ ἐξῆς· Ἡ ὀλοουσία τοῦ συλλόγου ἐπιδοκιμάζουσα τὴν τακτικὴν καὶ νόμιμον τοῦ προεδρεῖου πορεῖαν μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διατάξιν.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ἡ συζήτησις ἐξετροχιάσθη· πρόκειται περὶ κανονικότητα ἢ μὴ τῆς ἐγκυκλίου. Ἡ δεκαπενθήμερος προθεσμία τῆς ἐγκυκλίου σὺνταμῷ εὐρεται ἐν τῷ κανονισμῷ· ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐδέποτε ἔλαβον ἐγγράφον πρόσκλησιν περὶ πληρωμῆς, ὡς περὶ τούτου διακελεύεται τὸ κη' ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ.

Ὁ κ. Δ. Μεηλιώτης, ταμίης, λέγει, ὅτι τοῖς προσεκλήθη ὁ κ. Πουλουλίδης ἵνα πληρώσῃ. Ὁ κ. Πουλουλίδης διαμαρτυρεται, ὅτι οὐδέποτε τῷ ἐστάλη ἀποδείξις πληρωμῆς· ἀλλ' ὁ πρόεδρος τὸν ἀντίον δηλοῖ, ὅτι ἐστάλησαν τῷ κ. Πουλουλιδῇ τρεῖς τοιαῦται ἀποδείξεις.

Ὁ κ. Ε. Ἀμαζόπουλος λέγει, ὅτι πρὸ δύο ἔτων, συνεπεία παρατηρήσεών του περὶ καθυστερουμένων, τῷ ἀπηγγέθη, ὅτι πράγματι τὰ καθυστερούμενα συσσωρεύονται, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἔσται τὸ πρότιστον μέλημα τοῦ προεδρεῖου τῆς ἐπιούσης συλλογικῆς περιόδου. Ἀλλὰ, προστίθῃσιν, οὐδὲν ἐγένετο οὔτε κατὰ τὸ ἐπίον, οὔτε κατὰ τὸ ἐνεστώσῳ ἔτος. Ἐν γένει δὲ παρατηρεῖ δύο τινα· α') τὴν συσσώρευσιν τῶν καθυστερουμένων ἐκ τῆς χρήσεως τῶν προηγούμενων ἔτων· καὶ β') τὰς καθυστερουμένας συνδρομὰς τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους. Κατὰ συνέπειαν δὲ φρονῶν, ὅτι διὰ τῆς ἐγκυκλίου δὲν ἐπιτυγχάνεται τὸ ποθούμενον ἀποτελεσμα, διότι ὅτε πρόεδρος τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ προεδρεῖου ὑπερέβησαν τὰ τοῦ κανονισμοῦ ὅρια, προτείνει, ὅπως ἀνακληθῆ ἡ ἐκδοσις αὐτῆς καὶ ἐν τῷ μεταξύ γένηται σκέψις περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐλαττώσεως τοῦ χρέους.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι α') τὸ προεδρεῖον διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐγκυκλίου οὐδαμῶς παραβαίνει τὸν κανονισμόν, διότι οὐ-

δὲν ἄρθρον αὐτοῦ περὶ τοῦτου ἀπαγορευτικὸν ὑπάρχειν (β') ἢ ἐγκύκλιος δὲν δυσχεραίνει τὴν εἰσπραξὴν τῶν καθυστερημάτων, ὡς οὕτω ἀβρόβρων ὑπόμνησις τοῖς καθυστεροῦσι, διὸ καὶ εὐχαριστῆται μάλιστα ἐρεῖλονται τῷ προεδρεῖω γ') τὰ πρῶτα προεδρεῖα ἔλαβον διάφορα περὶ τοῦ ζητήματος μέτρα. Ἄλλοτε τὰ μέτρα διεκρίνοντο εἰς μέτρα ἠθικῶς ὑποστηρίζοντα τὸν σύλλογον διὰ τῆς φιλολογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἐργασίας καὶ εἰς μέτρα ὕλικῶς ὑποστηρίζοντα αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιτήσεως αὐτῶν συνδρομῆς. Τῷ 1879 συνέστη, λέγει, εἰδικὴ ἐπιτροπὴ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἣτις ἐπιλαβομένη μετὰ σπουδαιότητος αὐτοῦ προέπεινε νὰ σταλῇ ἐγκύκλιος εἰς τοὺς καθυστεροῦντας, καὶ ὁ σύλλογος ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν ἐκείνην τῆς ἐπιτροπῆς. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν δὲ τῶν λόγων τοῦ ὁ κ. Σαλπείτης ἀναγινώσκει ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τὸ σχετικὸν μέρος τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 19 δεκεμβρίου 1879, ἐξ οὗ ἀποδείκνυται, λέγει ὁ κ. Σαλπείτης, ὅτι τὸ νῦν προεδρεῖον οὐδὲν νέον ἐπραξεν, ἀλλ' ἀπλῶς ἠθέλησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν τότε ἀπόφασιν τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρῆς λέγει, ὅτι ὁ κ. Μακρῆς διαφωνεῖ πρὸς τε τὸν κ. Φωτιάδην καὶ τὸν κ. Σαλπείτην, καθότι ἀμφότεροι ὁμολογοῦσιν, ὅτι ὁ σύλλογος καὶ ἄλλοτε ἔλαβε μέτρα τινὰ περὶ τῶν καθυστερουμένων, ὥστε δὲν εὐρίσκει τὸ γῆρας τοῦ κ. Μακρῆ. Τὸ δὲ παρὸν προεδρεῖον, προστίθεται, διὰ τῆς ἐγκυκλίου του δὲν ἐξετέλεσεν ἀπόφασιν τοῦ 1879, ὡς εἶπεν ὁ κ. Σαλπείτης, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ προδικάσῃ ζήτημα τῆς ἀρμοδιότητος ἐκτάκτου τοῦ συλλόγου συνεδριάσεως, λαθὼν οὕτω κυριαρχικὰ δικαιώματα, ἅτινα οὐδαμῶς κείνηται. Ὅθεν προτείνει τὰ ἑξῆς: Ἡ γενικὴ τῶν μελῶν συνέλευσις, λυπούμενη ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῆς ἐγκυκλίου καὶ θεωροῦσα αὐτὴν ὡς μὴ γεννημένην, πρακτικῶς δὲ ἥμισυ ὑπηρετικῆν τῶν ἀληθῶν ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν τοῦ συλλόγου συμφερόντων προβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ κ. Ποπέσκος λέγει, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι ἀπλῆ ὑπόμνησις, μεθ' ἣν τὸ προεδρεῖον ἐκρίνε καλὸν νὰ συναχθῆσθαι ἐκτάκτως τὰ μέλη, ἵνα ἀπλῶς συζητηθῇ, ἂν θὰ ἐφαρμοσθῆ τὸ κγ' ἄρθρον ἢ οὐ.

Ὁ κ. Ρίτσος λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον δικαιούται νὰ ἐκδίδῃ ἐγκυκλίους, διότι εἶναι ἡ καθυστακτικὰ ἀρχὴ τοῦ συλλόγου, καὶ νὰ μεριμνῇ περὶ πάντων τῶν καθυστερουμένων παρὰ χωρῶν ἐν ἀνάγκῃ καὶ προθεσίαις.

Ὁ κ. Βουτυρῆς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι διὰ τὰ καθυστερούμενα τοῦ ἔτους τούτου το προεδρεῖον ἐδικαιούτο νὰ ἐνεργήσῃ αὐτοβούλως, ἐνῶ διὰ τὰ προηγούμενα ἔφειλε πρότερον νὰ συναχθῆσθαι τὸν σύλλογον· προτείνει δὲ, ὅπως προβῇ ὁ σύλλογος εἰς ἀπόφασιν, διότι ἄρκετὰ ἐρωτήσθη.

Τὸν κ. Σ. Βουτυρῆν ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. Μαλιιάδης.

Ὁ κ. Λιμαράκης φρονεῖ, ὅτι δεῖν νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐγκύκλιος ὡς μὴ ὑπαρχούσα καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κγ' ἄρθρον.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι ἔργον τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν οὐδαμῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ὑπαρχούσα ἅτε διατελούσα ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ προέδρου, τοῦ ταμίου, τοῦ γεν. γραμματέως, τοῦ ὄλου, τέλος, προεδρεῖου.

Ὁ κ. Μαλιιάδης ὑποστηρίζει καὶ αὖθις τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κγ' ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ζητήσας ἐπὶ τῆς οὐσίας τὸν λόγον προτείνει, ὅπως ἐφαρμοσθῇ ἡ πρὸ τριῶν ἐτῶν γεννημένη ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, καθ' ἣν οἱ καθυστεροῦντες δύνανται νὰ πληρῶνται ποσοστὸν τι (1 μετ' 2) κατὰ μῆνα.

Ὁ κ. Τάγκας λέγει, ὅτι ταῦτα ἀφορῶσι τὴν οὐσίαν, ἐνῶ πρόκειται περὶ τῆς ἐγκυκλίου, καὶ ὅτι τοῦτο καλῶς ἐνοήσῃ καὶ τὸ προεδρεῖον ἐπράπη πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μαλιιάδου.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρῆς ὑποβάλλει εἰς ἐπιψήφισιν τὴν ἐπομένην πρότασιν: Ὁ σύλλογος λαθὼν ὑπ' ὄψει τὴν ἐγκύκλιον παρακκλεῖ τὸ προεδρεῖον, ὅπως ἀποσύρῃ αὐτὴν καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τῷ κ. Βουτυρῆ, νὰ μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν πρότασιν τοῦ νὰ ἀποσύρῃ τὸ προεδρεῖον τὴν ἐγκύκλιον, διότι πιθανόν νὰ μὴ τὴν ἀποσύρῃ, ἀλλ' ἐὰν θέλῃ, βῆτως καὶ καθαρῶς νὰ προτείνῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ συλλόγου κατὰ τοῦ προεδρεῖου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς ἐγκυκλίου.

Ὁ κ. Βουτυρῆς ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ προεδρεῖον δὲν δικαιούται νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του τοῖς μέλεσι, καὶ ἐπιμένει νὰ τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις αὐτοῦ, ὡς ἔχει.

Ὁ κ. Σαλπείτης παρατηρεῖ, ὅτι αὕτη εἶναι νέα πρότασις, ἣτις δεῖν νὰ ὑποβληθῇ ἐγγράφως ὑπὸ πέντε μελῶν, νὰ ὑποστηρηθῇ ὡς κατεπειγουσα καὶ οὕτω νὰ ληθῇ ὑπ' ὄψει.

Ὁ κ. Μαλιιάδης ὑποβάλλει εἰς ἐπιψήφισιν τήνδε τὴν πρότασιν. Ὁ σύλλογος ἀκούμενος εἰς τὴν περὶ τῆς ἐγκυκλίου συζήτησιν

καὶ παρεργόμενος ταύτην μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Γενομένης δὲ μικρᾶς ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, εἰ ἀποδοτέα εἰς τὴν συζήτησιν ἢ εἰς τὴν ἐγκύκλιον, ὁ κ. Σαλτέλης λαθῶν τὸν λόγον λέγει, ὅτι ἐπειδὴ οἱ κύριοι οἱ προσβαλόντες τὴν ἐγκύκλιον δὲν ἔχουσι τὸ θάρρος νὰ προτείνωσι φανερά ἀποδοτικαίαν πρὸς τὸ προεδρεῖον ἐν μέρους τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ αὐτῆς, αὐτὸς, καίπερ ἄντικρυς ἐναντίως, ὅμως χαρακτηζόμενος τοῖς κυρίοις τούτοις ὡς ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐκδηλωθῇ καθαρῶς ἡ περὶ τῆς πράξεως ταύτης γνώμη τοῦ συλλόγου, υἱοθετῶν τὸ πνεῦμα τῶν προτάσεων τῶν ἐναντίων, ὑποβάλλει τὴν ἐπομένην πρότασιν. Ὁ σύλλογος ἀκούσας τὰ ἀνταμειφθέντα περὶ τῆς ἐγκυκλίου καὶ πεισθεὶς, ὅτι παρανόμως ἐνήργησε τὸ προεδρεῖον ἐν τούτῳ, ἐκφράζει τὴν λύπην καὶ ἀποδοτικαίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ προεδρεῖον καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Μετά τινα ἔτι συζήτησιν, τοῦ κ. Μαλλιᾶδου καὶ Βουτυρᾶ βεβαιούντων, ὅτι ἐν ταῖς ἑαυτοῦ προτάσεσιν οὐδαμῶς ἐνυπάρχει σκοπὸς μωμφῆς καὶ ἀποδοτικαίας, τοῦ δὲ προεδροῦ καὶ ἄλλων ὑποστηρίζοντων τὸ ἐναντίον, ὁ κ. Σαλτέλης παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον νὰ θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν τὴν πρότασιν τοῦ ὡς πασῶν ἀποστάτην.

Τεθεῖσα δὲ οὕτως εἰς μυστικὴν ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Σαλτέλη διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ἀπορρίπτεται.

Εἶτα βεβαιώσαντος καὶ αὐθις τοῦ κ. Βουτυρᾶ, ὅτι ἐν τῇ ἑαυτοῦ νεῖχ προτάσει οὐδεμίαν μωμφῆς ἔννοια ἐνυπολαμβάνει, ὑποστηριζομένου δὲ ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ καὶ ὑπὸ τῶν κκ. Μαλλιᾶδου, Βαλσαμάκη, Τάγγη, Ἀνδρεάδου καὶ Ἀμαξοπούλου ἡ πρότασις τοῦ κ. Βουτυρᾶ ἔχουσα ὧδε: Ὁ σύλλογος ἀρκούμενος εἰς τὰ λεγθέντα περὶ τῆς ἐγκυκλίου καὶ παρεργόμενος ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, τεθεῖσα εἰς μυστικὴν ψηφοφορίαν διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας γίνεται δικτῆ.

Εἶτα τοῦ προεδροῦ δηλώσαντος, ὅτι περὶ τῶν ἐτησίων καθυστερουμένων σκοπεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ κγ' ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, ὅπερ καὶ ὁμοφώνως ἀποφασίζεται, λυθεὶ ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Δ' ΑΜΟ'

(Ἐκτακτος)

τῆς 25 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναβληθείσας τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους, ἀνακαλοῦντος τὴν ὑποβληθεῖσαν τῷ συλλόγῳ παραίτησίν του ὡς μέλους αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Μ. Γ. Κεφάλα, αἰτουμένου πληροφορίας, ἐντολῇ τοῦ γυμνασιάρχου Νίου κ. Γ. Ζολώτα, ἂν οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι τῆς Ζωγραφείου ἐλληνικῆς βιβλιοθήκης ἐδόθησαν ἐν διπλοῖς ἀντιτύποις πᾶσι τοῖς λοιποῖς γυμνασίοις, καὶ ἐὰν τὸ πρῶτον ἔγῃ οὕτω, παρακαλεῖ ν' ἀποσταλῶσιν αὐτῷ ἐπὶ ἀποδείξει ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν Φωνισσῶν καὶ τῆς Ἀντιγόνης, ἐν δὲ τὸν ἐν Νίῳ γυμνάσιον καὶ ἐν δὲ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἡ ἀναγνώσις τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Ἐπιπροσέτις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Ξ. Σιδερόπουλος, ἀναγνώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἔχουσαν ὧδε:

«Κύριοι.

Ἐπιστολῆς, ὡς γνωστόν, ἐψηφίσαντο μὲν τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ μὲν τὰς ἀρχαιολογικὰς τοὺς κκ. αἰδέσ. G. Curtis, J. Calvert, H. Δ. Κούππην, A. Leval, Long, Van Millingen, Μανσουρῶφ, Κ. Ηερδικίδην, Πρόtextat, Θ. Σαλτέλην, καὶ Σμύρνωφ, βραδύτερον δὲ τὸν κ. Ξ. Σιδερόπουλον, προτάσει τοῦ προεδρείου, καὶ τοὺς κκ. A. Mordtmann καὶ Γ. Βεργλερῆν προτάσει τῆς ἐπιτροπῆς.

Εἰς πρώτην συνεδρίασιν, συγκαλεθεῖσαν καὶ προσεδρευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου κ. Κ. Μακρῆ, τὰ προσελθόντα μὲν ἐξελέξαντο πρόεδρον τὸν αἰδέσ. κ. G. Curtis καὶ γραμματεῖα τὸν κ. A. Leval· ἐπειδὴ δ' ἔπυχεν ἐν Εὐρώπῃ τότε διατρίβων ὁ ἐκλεγείς πρόεδρος, ἀνετέθησαν τὰ καθήκοντα τῆς προεδρείας, μέχρις ἐπανόδου ἐκείνου, τῷ κ. H. Δ. Κούππῃ· βραδύτερον ἐδέχθησαν, ἵνα

καὶ τὰ τοῦ γραμματέως χρέη ἀνατεθῶσιν εἰς τὸν κ. Ε. Α. Σιδερόπουλον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

Ὁρισθεῖσαι ἐξ ἀρχῆς τὴν πέμπτην κατὰ δεκαπενθημερίαν εἰς τὰς 2 1/2 ὥρας μ. μ., μετετρέπησαν ἐσχάτως εἰς ἐβδομαδιαίας καὶ ἐναλλάξ εἰς τὰς 2 1/2 καὶ 8 1/2 ὥρας μ. μ., ὅπως προσέρχωνται εἰς αὐτάς καὶ διὰ τῆς τῶν πρακτικῶν ἀναγνώσεως ὧσιν ἐνήμερα τῶν ὄλων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς τόσον τὰ μόνον ἐν ὄρα ἡμέρας, ὥς ἐκ τῆς μὴ ἐν Πέραν διαμονῆς αὐτῶν, ὅσον καὶ τὰ μόνον ἐν ὄρα νυκτός, ὥς ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, δυνάμενα νὰ προσέρχωνται μετὰ. Ἐνεκα δὲ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀλλεπαλλήλως ἐνσκηψασῶν ἐπιδημιῶν καὶ τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀλγίστου μνήμας Ἡροκλείου Βασιλάδου διακοπῆς πάσης ἐν τῷ συλλόγῳ ἐργασίας ἐπὶ τέσσαρας ἐβδομάδας, ὅληναι ἦσαν αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς, καθ' ἧς ἐν τούτοις ἐγένοντο διάφοροι ἀναγκαιώσεις καὶ σκέψεις, ἧς περὶληψίς γνωστοποιηθήσεται ἤδη ὑμῖν.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΕΛΕΤΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Προσλήσει τοῦ προεδρείου ὑπέδειξεν αὐτῷ ἡ ἐπιτροπὴ διάφορα περιοδικὰ συγγράμματα λίαν χρήσιμα ταῖς μελέταις αὐτῆς, συνιστῶσα τὴν ἀπόκτησιν ἐπὶ συνδρομῇ εἴτε ἀνταλλαγῇ δημοσιεύσεων δι' ἐνδεχομένης δαπάνης αὐτῆς ἐξήτησε παρὰ τοῦ συλλόγου δεκαπεντάλιον πίστωσιν, ἐξ ἧς ἐδαπανήθησαν μόνον 120 γρ. εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς ἐν Βενετίᾳ εἰς φύλλον διτόμου ἐκδόσεως τῶν ἀπάντων τοῦ Ἡροκλείου ἀπεφάσισεν. Ἦν ἀγορᾶζή, δοθείσης περιστάσεως, πᾶν χρήσιμον αὐτῇ ἔργον ἐπρότεινεν εἰς τὸν σύλλογον ἐπίτιμα αὐτοῦ μέλη τὸν ἐν Παρισίοις κ. Duchesne, μέλος τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, καὶ τὸν ἐν Λονδίῳ κ. Wharton, ὑδρογράφον τῆς Α. Μ. τῆς ἀνάσεως τῆς Ἀγγλίας, μετὰ πολλῶν δ' εὐχαριστιῶν ἐδέξατο τὴν προφορῶς γεννημένην αὐτῇ δῆλωσιν τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἵνα γένηται ὁδηγός τῇ ἐπιτροπῇ, ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ ἐπισκεφθῇ ἐν σώματι τὰ τῆς Κυζίκου ἐρεπίαια, ὡς καὶ τὴν τοῦ κ. Prétextat, ἵνα ἐκτελέσῃ πᾶσαν τεχνικὴν καὶ ἱστογραφικὴν ἐργασίαν τῆς ἐπιτροπῆς.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

Ὁ αἰδεσ. κ. Curtis ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν α' ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν, ἀντιγραφείσαν ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1884, κειμένην τότε

ἐν τῷ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικῷ ναυαρχεῖῳ ταύτην εἶδεν ὁ Ἱσθιον κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐν τῇ νήσῳ Σαντορίνῃ καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτὴν μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν β' λατινικῆν, κειμένην εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, μετενεγθείσαν δὲ ἐκ Μουδαγιῶν (τῶν ἐν τῷ Κικινῷ κόλπῳ) καὶ γ' συμπληρωμένην ἐκ τῶν ῥητῶν τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ προφήτου Ἀββακούμ, ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν κειμένην ἐν τῇ πύλῃ Κιουτζούκ-ἀγιά-Σόφια-τζαμισῆ.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Ἀμπελίδης, ἱατρός, ὑπέβαλε διὰ τοῦ κ. Κούππα πέντε ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, ἀντιγραφείσας πρὸ εἰκοσαετίας ὑπ' αὐτοῦ ἐν Τσιρτελέρ τζιρτλικ τῆς Φρυγίας· ἡ ἐπιτροπὴ εὗρεν αὐτάς ἐλλειπίς, τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐπιτυμβίους τὰς τρεῖς καὶ τιμητικὰς εἰς στρατηγὸς Ῥωμαίους τὰς δύο.

Ὁ κ. Η. Δ. Κούππας ὑπέβαλεν ἱστογραφήματα μονογραμμάτων βυζαντινῶν, ἅτινα παρετήρησεν ἐπὶ λίθων καὶ πλίνθων, κρημνίζων μέρος τῶν παραλίων τειχῶν ἐν Ξυλοπόρτῃ, καὶ ἱγνή ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν τῷ ἐν Γάλατῃ Γενῆ-τζαμίῳ. Ἐκοινοποίησε δέ, ὅτι ἡ πρὸ τοῦ ἐν Γάλατῃ παρὰ τὴν γέφυραν ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἀζιζιῆ καταχρῶσθεῖσα ὡς βάσις τοῦ στηθέντος φανοῦ ἀεριοφῶτος στήλη φέρει ἐπιγραφὴν, ἐν ἧ ἀνέγνω τὴν λέξιν Τιβέριος.

Ὁ κ. Βεγλερῆς προσέθετο, ὅτι αὐτὴ καὶ ἕτεραί, παραλαβθεῖσαι ἤδη ἐν τῷ ἐν Τσινιλῆ-κιάσκ αὐτοκρατορικῷ μουσεῖῳ, ἐκοιμίσθησαν ἐσχάτως ἐκ Καρπάθου εἰς τὸν ναύσταθμον εἰς κατασκευὴν προκουμίας.

Ὁ κ. Α. Leval δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ τοῦ κατατάξαι πρὸς δημοσίευσιν τὰς ἐν τῷ κώδικι ἀνεκδότους ἐπιγραφάς, μὴ ἐπιτραπεισῆς τῆς ἐκτός τοῦ καταστήματος τοῦ συλλόγου παραλαβῆς τοῦ κώδικος, ἕνεκα τῆς πρὸ ἐτῶν ἀπαγορευτικῆς τοῦ συλλόγου ἀποφάσεως.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁ κ. Mordtmann ὑπέβαλε συλλογὴν ἀρχαίων χαρτῶν τῆς Κ/πδλεως τοῦ ΗΒ' αἰῶνος, ποικιλάμενος διαφόρους ἐξηγήσεις· ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς συλλογῆς ταύτης ἐσχεδιάσθη ὁ ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπωλείου τῶν κκ. Lorentz und Keil ἐκδοθεὶς τοιοῦτος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος ἐκοινοποίησεν, ὅτι βεβαίως τῆς ἐν Μόδι καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνα-

σκαπτομένου τοῦ ἐδάφους εὐρέθησαν ἀκατέρ-
 γαστοι τέσσαρες στυλοβάται, στήλαι μαρμα-
 ρινοὶ κατεργασμένοι, φέρουσαι γράμματα ἐλ-
 ληνικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ὁ κ.
 Κούππας ἐπισκευθεὶς ἐγκαϊρότερον τὸ μέρος, ἐξ
 οὗ ἐξεχώσθησαν, νομίζει, ὅτι ἦν κινστέρνα καὶ
 ὡς ἐκ τούτου οἱ στυλοβάται ἦσαν ἀκατέρ-
 γαστοι.

ΤΑΦΟΣ ΕΡΡΙΚΟΥ ΔΑΝΔΟΛΟΥ.

Ὁ κ. A. Mordtmann ἐκοινοποίησεν, ὅτι
 ὁ τάφος τοῦ Ἑρρίκου Δανδόλου δὲν ἦτο
 ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὡς θέλει
 νομίζει τις ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ εὐρεθείσης πρό
 ἐτῶν ἐπιγραφῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου προέδρου
 αἰδεσ. κ. Curtis, τῆς φερούσης τὸ ὄνομα
 τοῦ ἸΘ' αἰῶνος, ὁ Rammuzi. ἐν τῇ ἱστορίᾳ
 αὐτοῦ τῆς τετάρτης σταυροφορίας· οὗτος λέ-
 γει, ὅτι ἡ περικλειούσα τὸν ναὸν τοῦ Ἑρ-
 ρίκου Δανδόλου μαρμαρίνη σαρκοφάγος λάρ-
 ναξ ἦτο ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας
 Σοφίας συναφῆς τῷ τοίχῳ, ὅτι ἠνεώχθη ὑπὸ
 τῶν ὀθωμανῶν κατὰ τὴν ἄλωσιν, συνεπίρρι-
 σθη, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα, ζήφος, περιεγρα-
 λαῖα καὶ ἀσπίς, φυλαχθέντα τότε, ἐδωρήσατο
 ὕστερον ὁ παρθητικὸς τῷ περιλημένῳ αὐτῷ
 Βενετῷ ζωγράφῳ Bellini, ὅστις κομίσας εἰς
 Βενετίαν κατέθετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁ-
 γίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, τὴν ἀνήκουσαν
 εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Bellini· ἐπομένως ἡ
 ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὑπαρξίς τῆς φερωνύμου πλα-
 κῆς ἀποδοτέα εἰς τὰς ἀνάγκας ἐπισκευῆς τοῦ
 ἐσωτερικοῦ, καθ' ἣν ἐργάζεται ἔστησαν αὐτὴν
 ὅπου νῦν εὐρεται.

Ὁ κ. Mordtmann θεωρεῖ τὴν μαρτυρίαν
 ταύτην τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Δύσεως σπουδαιο-
 τάτην, ὡς ἀποδεικνύουσαν ἄδικον καὶ ἀνυπό-
 στατον τὴν μομφήν, ἣν ἐπιρρίπτουσιν ἔτεροι
 ἱστορικοὶ τῆς Δύσεως κατὰ τῶν βυζαντινῶν,
 ὅτι οὗτοι πᾶν ὅ,τι λατινικὸν εὗρον ἐν Κων-
 σταντινουπόλει, ἀνακτῆσαντες αὐτὴν ἀπὸ τῶν
 Λατίνων, κατέστρεψαν καὶ ἠράνισαν· διότι,
 ἂν εἶχετο ἀληθεῖς τοῦτο, οὐδὲν ἦθελε
 μείνει σεβαστὸς ὁ τάφος τοῦ Δανδόλου, ἐν
 αὐτῷ μάλιστα τῷ περιβόλῳ τῆς ἁγίας Σοφίας
 θεώμενος.

ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁ κ. Calvert ἐκοινοποίησεν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ κ. Frank Calvert ἐστὶν ὁ ὑποδείξας
 εἰς τὸν κ. Schliemann τὸ Χισαρλίκ καὶ πεί-

σας αὐτόν, ἵνα ἐνεργήσῃ αὐτόθι ἀνασκαφῆς·
 ἐπισκευθεὶς δὲ καὶ ὁ ἴδιος τὰ μέρη ταῦτα πολ-
 λάκις ἐξέφρασε τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ προσ-
 κλιθεὶς τοῦ κ. Schliemann μεταβαίνουσα εἰς
 Χισαρλίκ ἐπιστημονικῇ ἐπιτροπῇ ἢ ἀναγνω-
 ρίσει, ὅτι δὲν εἶναι πυρρονεκρόπολις, ἀλλ' ἡ
 Τροία αὐτή. Γνωστὸν ἤδη τυγχάνει ὅτι ἡ ἐπι-
 τροπὴ ἐβεβαίωσε τοῦτο.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ.

Ὁ κ. Leval ὠμίλησε περὶ ἐρειπίων Βυζαν-
 τινῶν παρὰ τὸ Τσεμπερλίη-τῆς ἐν Κωνσταν-
 τινουπόλει, ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Προποντιδα
 κλιτύος, ἕτινα ὁ ὑποδείξας αὐτῷ κ. Mordt-
 mann θεωρεῖ λείψανα ἐκκλησίας.

Ὁ κ. Κούππας ὑπέβαλεν ἰχθυογράφημα τῶν
 κάτω σκελῶν ἀρχαίου σταυροῦ (χριστοῦ) ἐπὶ
 τμήματος μαρμαρίνης πλακῆς, κειμένης ἐν τῷ
 ἐν Γαλατῆ Γενί-τζαμίῳ.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος ἐκοινοποίησεν, ὅτι τὸ
 τζαμίον τοῦτο ἦτο ἐκκλησία, ὅτι καίσα αὐτὴ
 καὶ μὴ χορηγηθείσης ἀδείας ἀνοικοδομήσεως
 ἔμεινεν ἀδέσποτος, καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἡ-
 γέρθη τὸ τζαμίον, καθὼ ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς
 τοῦ ὀθωμανικοῦ συγγράμματος Χατίκατ-ἔλ-
 τζεβχαμῆ καὶ ὅτι ἐν χρῆσει παρακειμένης
 οἰκίας ὁ Belin ἀνέγνωσεν ὄνομα τῆς ἐκκλησίας
 San Francesco.

Ὁ αὐτὸς μετέδωκεν ἐν περιλήψει τὴν ἐν-
 νοικν τῆς ἐκ 34 στίχων τουρκικῆς ἐπιγραφῆς,
 τῆς ἐστημένης ἔνδον τοῦ ἐν Γαλατῆ Ἀράπ-
 τζαμισῆ καὶ περιλαμβανούσης τὸ ἱστορικὸν τοῦ
 τριμένου καὶ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ.

Ὁ αὐτὸς ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἐκ τοῦ ἄρθρου
 περὶ τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τοῦ κ. Πα-
 σπάτη παρελεύθησαν δύο βυζαντιναὶ ἐκκλη-
 σίαι μετατραπέισαι εἰς τζαμία καὶ ἐτέρα, ἧτις
 διὰ τὸ στερεὸν τῆς οἰκοδομῆς γενομένη πυρι-
 τιδαποθήκη μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀνετινάχθη συ-
 νεπίρριξ ἀναφλέξεως· ὅτι τὸ παρὰ Πασπάτη
 Ἰησαῦ-καπού-μετζητη ἐστὶ γνωστὸν καὶ εἰς
 τὸν συγγραφεῖα τοῦ Χατίκατ-ἔλ-τζεβχαμῆ ὑπὸ
 τὸ ὄνομα Μοναστήρ-μετζητη, ὅπερ παρεν-
 νοήσας αὐτόν ὁ κ. Πασπάτης ἀνεζήτησεν εἰς
 Σηλῦβρι-καπουσοῦ, καὶ ὅτι δὲν εἶναι Ἰησαῦ-κα-
 ποῦ=πύλη τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' Ἐσεῦ-καπού.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ μωσαϊκοῦ τῶν δύο ναρθήκων
 τοῦ Καχριεῖ-τζαμισῆ ἐγένετο θέμα συζητήσεως
 μεταξὺ τῶν κκ. Leval, Prétextat καὶ Κούπ-
 πα, οὐπω ληξάσης ἔτι. Ὁ κ. Prétextat με-
 τὰ λύπης ἐκοινοποίησεν, ὅτι τὸ μωσαϊκὸν τοῦ
 ἔξω νόρθηκος ἀπειλεῖ πτώσιν, ἀλλ' ἐξέφρασε

τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ αὐτοκρατορική κυβέρνησις προνοήσει περὶ τῆς διασώσεως αὐτοῦ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἡσυχολήθη εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ὕλης τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ εἰς τύπωσιν εὐρισκομένου 19 τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου· ὤρισε δὲ δι' αὐτὸ ὑπὸ πραγματείας πέντε μελῶν αὐτῆς· γενόμενης δὲ σκέψεως καὶ περὶ τοῦ παραρτήματος τοῦ 20οῦ τόμου δύο τῶν μελῶν ὤρισαν δύο πραγματείας. Ἐν τῷ μεταξύ ἐγνώσθη ἡ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου ἐπεληθῆσα ἀναστολή καὶ δὲν ἐγένετο περικτερόν ἐνέργεια. Ἡ ἐπιτροπὴ εὐχεται ἐκ μέσης καρδίας τὴν ὡς τῆς ἀριστῆς ἀναστολῆς ταύτης.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ γραφείου παραπεμθεῖσθαι τῇ ἐπιτροπῇ πραγματειῶν πρὸς κρίσιν καὶ ἐκδοσιν διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος, ἡ ἐπιγραφομένη «χωρογραφία Πρωγωνιανῆς συνοπτικωτάτη» ἐδόθη ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς τῷ κ. Σιδεροπούλῳ πρὸς κρίσιν· ὁ κ. Σιδερόπουλος ἀπέστειλε μὲν ἔχθισιν ἐπὶ τῆς πραγματείας ταύτης εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πέρυσιν ἔτι, ἀλλ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς δὲν φαίνεται ὅτι ὑπεβλήθη τῇ ἐπιτροπῇ. Κατὰ συνέπειαν περὶ τούτου φροντίς ληφθήσεται μετέπειτα.

Αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἀσχυλῆαι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἧτις, ὡς εἴρηται, ὀλίγας συνεδριάσεις συνεκρότησαν· εὐχόμενοι δὲ εἰς τὴν διάδοχον ἐκτενεστέρας ἀσχυλῆας κλείομεν τὴν ἔχθισιν ταύτην, ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἐπ' αὐτῆς εὐμενῆ κρίσιν τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Πετρακίδου, γραμματέως τῆς φιλολογ. ἐπιτροπῆς, ἀσθενούντος, ἀναβήλλεται ἡ ἀνῆλθωσις τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι, ἐπειδὴ ἔκλεισεν ὁ λογαριασμὸς τῶν ἐξόδων τῆς κηδείας τοῦ αἰμυνήστου Ἡρ. Βασιλάδου, τὸ προεδρεῖον προτείνει α') τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐν τῇ κηδείᾳ πεπραγμένων καὶ β') τὴν ἐπιψήφισιν τῶν ἐξόδων τῆς κηδείας ταύτης ἀνεργουμένων εἰς λίρ. τουρκικὰς ὀγδοήκοντα πρεῖς καὶ 15 γρ. (Λ. Τ. 83. 15). Αἱ προτάσεις τοῦ προεδρεῖου γίνονται παμψηφεί δεκταί.

Εἶτα τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ. Ν. Φωτιάδου παρόντος μὲν ἀλλὰ κεραλαγοῦντος, ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἀντ' αὐτοῦ τὴν

«περὶ τῶν δημοσίων τοῦ συλλόγου διαλέξεων» ἔχθισιν.

Εἶτα τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ. Μακρῆ κωλυμένου, ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔχθισιν τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝ'

(Ἐκτακτος)

τῆς 27 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνῆλθωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α') ἀντὶ τοῦ κ. Πετρακίδου, γραμματέως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπόντος ἕνεκα ἀδιαιθεσίας, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔχθισιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἔχουσιν ὡδε.

«Κύριε.

Κατ' ἐντολὴν τῶν φίλων ἐταίρων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς παρέρχομαι ἀγῶ, ἅτε διατελῶν γραμματεὺς ταύτης, ὅπως διὰ βραχείων πονήσωμαι ἔχθισιν τῶν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων κατὰ τὸ λῆγον ἤδη ΚΘ' συλλογικῶν ἔτος.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ αὐδιῖμου Προαλέου Βασιλάδου, προέδρου αὐτῆς, οὗ ὁ θάνατος κενὸν μὲν δυσαναπλήρωτον καταλείπει τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ, ἀνεπαρόρθωτος δ' ἐστὶν ἀπόλεια ταῖς ἐργασίαις ἰδίᾳ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, καὶ ἐκ τῶν κ. Κ. Παρίση, Χρ. Χ. Χρήστου, Θ. Σαλτέλη, Φ. Τζήνη καὶ Π. Πετρακίδου γραμματέως, περὶ δύο κυρίως θέματα ἡσυχολήθη ἐν ταῖς δώδεκα κυρίαις συνεδριάσεσιν, ἃς ἐποιήσατο, περὶ τὸ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὸ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Α'. *Συλλογὴ τῶν ζώντων μνημείων.* Ἐπειδὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς τῷ παρόντι εἶτε σταλείσης πρὸς δοκιμασίαν καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ συλλόγου ἀπὸ ἐτῶν ἀποκειμένης καὶ χρηζούσης εἰδικωτέρας ἐργασίας, ἡ ἐπιτροπὴ διήρθεσε τὴν ἐργασίαν ταύτην. Καὶ τὴν μὲν πρότην, ἣν ἀποτελοῦσιν ὁ περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαπφούς μῦθος ὑπὸ Ν. Ζωγραφάκη, αἱ ἐπὶ τῶν «ἀτάκτων» Κοραῖ σημειώσεις ὑπὸ Κανελλάκη, ἡ τῆς νήσου Κοραίου γλωσσικὴ ὕλη ὑπὸ Π. Ἰω. Μανωλακάκη, τὸ

Ἀργεννον ὑπὸ Δ. Πουλάκη, ἡ γλωσσολογία γινώσκουσα τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Α. Πουλάκη, ἡ τοῦ Μεσογροννησιακοῦ λαοῦ ὑπὸ Β. Δράκου, ἡ τῆς κοινωπώλειος Καπιολί ὑπὸ Η. Γ. Μακρῆ, ἡ τῆς Νισύρου ὑπὸ Γ. Παπαδοπούλου, ἡ τῆς Ἀδριανοπούλειος καὶ τῶν πέριξ ὑπὸ Κ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου, ἡ τοῦ Πόντου ὑπὸ Θ. Πασιαδόου, ἡ τῆς Θράκης καὶ ὁ Κοραῆς ὑπὸ Σ. Δημοσθενοπούλου, διενείμαντο τὰ μέλη καὶ ἀσχολήθησαν περὶ τὴν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν αὐτῆς ἀναγνώσκονται διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ εἰς προσεχῆ συνεδρίασιν τοῦ συλλόγου ἐκτελεῖ κρίσιν. Περὶ δὲ τὴν δευτέραν, μακρῶς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας δεομένην, οὐδαμῶς ἡσυχάθη διότι, εἰ καὶ ὠρίσθη ἡ ἐσπέρα παντός σαθῆτάτος πρὸς κοινὴν ἐπιξεργασίαν ταύτης, ἡ ἀσθένεια ὅμως τοῦ προέδρου, αἱ ἐπιπολάζουσαι νόσοι, ἡ ἀθλιότης τοῦ καιροῦ ἐνίστη, ἡ ποθυμένη ἀνάπαυσις τῶν μελῶν διὰ τὸ πολυάσχολον αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀθυρία, ὅφ' ἧς κατείχοντο τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ἄλλοτὸν εἰσέτι διατελοῦν ζήτημα τῆς ἐκτύπώσεως τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἐν παραρτήματι τοῦ ὁποίου ἐκδοθήσεται ἅπαντα ἢ ἐν τοῖς ἀρχείοις γλωσσικῆ ὕλη ἰδίᾳ δαπάνῃ τοῦ μεγάλου τοῦ συλλόγου δωρητοῦ καὶ εὐεργέτου ἐξοχωτάτου Νρηστᾶκη ἐφένδη Ζωγράφου, προσενεγκόντος, ὡς γνωστόν, πρὸς τοῦτο 200 ὄβωμ. λίρας, πάντα, λέγω, ταῦτα συνετέλεσαν εἰς τὸ μηδὲν ποῆσαι, ὅφ' οἱ καὶ ἐξαιτεῖται τὴν συγγνώμην τοῦ συλλόγου.

Β'. Ζωγράφου βιβλιοθήκη. Αὕτη ἦν τὸ οὐσιώδες μέλημα τῆ τε ἐπιτροπῆ καὶ μάλιστα τῷ αἰδιμίῳ προέδρῳ, ὅς καὶ τὴν προτεραιάν τῆς εἰς τὴν κλίνην καταπτώσεως αὐτοῦ, καίπερ δεινῶς πάσχων, παρέστη ἐν τῇ τελευταίᾳ μεθ' ἡμῶν συνεδρίασει. Περὶ ταύτης ἄσμενος ἤδη ἀγγέλλω τοῖς ἐταίροις τοῦ συλλόγου, ὅτι καὶ ὁ Γ' τόμος ὁ περιλαμβάνων τὴν ὑπὸ Sittl ἐκδοσιν τοῦ Ἡσιόδου ἐξετυπώθη, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ πρὸ ἐξαμήνου ἐκδεδωμένος ἀπόκειται ὅμως ἐν ὑπογείῳ, διότι ἄνεμος ἐναντίῳ ἀπὸ τῶν περικλυζόντων ἡμᾶς πορθμῶν πνεόντες κωλύουσι τὸν διὰ τῶν ὑγρῶν κελυθῶν τοῦ Αἰγαίου διὰπλουν αὐτοῦ.

Πρὸς τὴν ἐκδοσιν ταύτην ἀτυχῶς πολλὰ μὲν καὶ μεγάλαι δυσχέρειαι ἀναφάνησαν παρά τε τοῦ ἐκδότου καὶ ἰδίᾳ τῶν τυπογράφων, ἀλλὰ καὶ ταύτας πάσας ἡ ἐπιτροπὴ διὰ τῆς λογιζομένης καὶ ἐμφορῆς πολιτείας τῆς καὶ τῆ συναρωγῆ τοῦ συλλόγου ἤρε, καὶ δι' ἐλπίδος

ἔχει, ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδαμῶς τοιαύτη ἀναφανήσεται διὰ τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ψηφισθέντων ὄρων, ὅφ' οἱς θὰ ὑποβιβλωθῶνται ὁ τε ἐκδότης καὶ ὁ τυπογράφος.

Μετὰ τὸν Ἡσιόδον ἤδη ἄρχεται ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Αἰσχύλου, περὶ ἧς ἀπὸ πρῶν μερῶν γίνονται διαπραγματεύσεις, ἀναβληθεῖσαι ἐπὶ μικρὸν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ προέδρου ἡμῶν, ἤδη δὲ ἐπαναληφθεῖσαι, ὅπως οὗτος ἐκτυπώθη ἐν Λειψίᾳ, καὶ κατ' ἐπιμόνον αἰτησιν τοῦ περιφράμου ἐκδότου κ. Wecklein πρὸς ἀπορυγῆν τυπογραφικῶν πληρωματικῶν καὶ διὰ τοῦς μᾶλλον συμφέροντας ὄρους.

Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἐλπὶς ἐστὶ, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein γραφόμενα, ἐν βραχεί ἐκτυπωθήσεσαι καὶ ὁ Δ' τόμος ὁ περιλαμβάνων τὸν Α' τόμον τοῦ Αἰσχύλου, χρηματικὸν δὲ ποσὸν ἐπαρκεῶν ὑπολείπεται συν τοῖς τόκοις τῆς λογιώσεως ἐξαμηνίας, δυνατὴ ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ Ε' τόμου ἐναρξίς τῆς ἐκτύπώσεως καὶ πρὸ τῆς ἐκτύπώσεως μάλιστα τοῦ Δ' τόμου. Ἀλλὰ τὴν φροντίδα ταύτην καταλείπομεν τοῖς μέλλουσι διαδόχοις ἡμῶν.

Τοιαῦτα, κύριοι, τὰ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς πεπραγμένα».

β'. Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἀντιπρόεδρος, ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

γ'. Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐτήσιαν αὐτοῦ ἐκθεσιν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου.

δ'. Ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐτήσιαν αὐτοῦ ἐκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου.

ε'. Ὁ κ. Μηλιώτης, ταμίας, ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ λέγοντος ἔτους, ἔχουσιν ὡδε.

«Κύριοι,

Ἄπειρος ὢν τὸ λέγειν, περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ καθυποβάλω ὑμῖν τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου δι' ἀριθμῶν μόνον.

Συνεπιείχ τῆς παρκατήσεως τοῦ προκατόχου μου ἀξιοπύμου κ. Θεμιστοκλέους Κουσουδίη, παρέλαβον τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου τῇ 15/27 Δεκεμβρίου 1889, ἐν τῷ ὁποίῳ δυστυχῶς οὐ μόνον δὲν εὔρον ὄβολόν, ἀλλὰ καὶ ἑλλειμμα ἐκ προσίων 8. Τοῦτο ἀρκεῖ, νομίζω, ὅπως πείσῃ ὑμᾶς περὶ τῆς οἰκτρᾶς οικονομικῆς καταστάσεως, εἰς ἣν περιήλθεν ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἕνεκα τῆς καταπληκτικῆς ἀνζήσεως τῶν κα-

θυστερούντων τακτικῶν μελῶν ἀποφεύγω δὲ νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι ἀρκούντως συνεζητήθη ἐν δυαῖ συνεδριάσεσι καὶ ἐζηνητλήθη ἤδη. "Ὅθεν, κύριοι, ἐπιτρέψατέ μοι, ἵνα εἰσέλθω εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ταμείου.

Καὶ πρῶτον ἀρχομαι ἀπὸ τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν. Ὁ φιλολογικὸς σύλλογος ὁμολογεῖ χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς ἐξῆς δωρητάς, οἵτινες διὰ τῶν συνδρομῶν αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν ἐθνικὴν καὶ εὐγενῆ ἀποστολὴν αὐτοῦ.

Ὁ ἀξιότιμος κ. Στ. Ζαφειρόπουλος προσήνεγκε Ἀ. ὀθ. 25, ὁ ἀξιότιμος κ. Ἀνδρέας Συγγρός ἐξ Ἀθηνῶν Ἀ. ὀθ. 30, ἡ εὐγενεστάτη κυρία χήρα Ἰωάννου Γεωργαντοπούλου ἐκ Γαλαξίου φρ. 500, ὁ ἀξιότιμος κ. Εὐστάθιος Εὐγενίδης Ἀ. ὀθ. 25, ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἑταῖρος κ. Δ. Ν. Ταυβᾶκος Ἀ. ὀθ. 10 καὶ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Στ. Βλαστός Ἀ. ὀθ. 1. Τὸ ὅλον Ἀ. ὀθ. 112. 83.

Ἐξεδόθησαν 187 ἀποδείξεις τακτικῶν μελῶν διὰ τὸ τρέχον συλλογικὸν ἔτος· εἰσπράχθησαν 125 μόνον τοῦ 29ου ἔτους καὶ 30 παρελθουσῶν χρήσεων τὸ ὅλον Ἀ. Τ. 155· ἐκ δικαιοῦματος δὲ διπλωμάτων Ἀ. Τ. 14.

Ἡ μερὶς α" Ἐκτακτοὶ πιστώσεις» παρουσιάζει ἐφέτος τὸ ἀρκετὰ στρογγύλον ποσὸν Ἀ. Τ. 97.34 καὶ τοῦτο συνεπέχ τῶν ἐξόδων, τὰ ὅποια ἀνέλαβεν ὁ σύλλογος διὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου ἰδρυτοῦ τοῦ συλλόγου καὶ πρῶην

προέδρου Ἡρακλείου Βασιάδου. Ἄλλ' ὁ ἀειμνήστος καὶ φιλόπατρις ἡμῶν ἑταῖρος, μεριμνήσας γενναίως πρὸ τοῦ θανάτου του ὑπὲρ τοῦ περιληγμένου αὐτῷ συλλόγου κατέλιπεν ὑπὲρ αὐτοῦ εἰκοσάφραγμα 361.50, τὰ ὅποια κατετέθησαν διὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του κ. Ι. Γκιόγα παρὰ τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος διαρκῶς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου· κατὰ δὲ τὴν σημείωσιν τῆς εἰρημένης τραπέζης, ἣτις μετέτρεψε ταῦτα εἰς νέας δρ. παρήγαγον δρ. 8811.10, ὅπερ κεράλαιον πρὸς 4 0/0 τὸ ἔτος ἀποφέρει τόκον περίπου νέας δρ. 350 ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, δι' ὅπερ ὀφείλει τῷ αὐοιδίμῳ δωρητῇ Ἡρ. Βασιάδῃ αἰδίου εὐγνωμοσύνην.

Τὸ τῆς θεατρικῆς παραστάσεως καθαρὸν προῖον ἀνέρχεται εἰς λίρας 106.69, καὶ τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται τῇ ἀόκνῳ-μεριμνῇ τοῦ ἡμετέρου προέδρου ἐξοχωτάτου Καλλιάρχου βέη καὶ τῇ γενναίᾳ συμπράξει τοῦ ἀξιότιμου ἡμῶν ἑταίρου κ. Λεωνίδα Ζαοίρη καὶ πολλῶν ἄλλων ἀξιότιμων ἑταίρων τοῦ συλλόγου καὶ ξένων.

Ἐν περιλήψει, κύριοι, αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον εἰς λίρας τ. 443.52 αἱ δὲ δαπάναι εἰς λίρας τ. 458.15 ὥστε ὑπάρχει ἔλλειμμα ἐκ λ. Τ. 14.63. Ἐύχομαι δὲ ἀπὸ μέσης καρδίας, ὅπως ὁ διάδογός μου ἔχη τὸ εὐτύχημα νὰ παρουσιάσῃ ὑμῖν κατὰ τὸ ἐπιόν ἔτος εἰσπράξεις πολὺ ἀνωτέρας τῶν τῆς ἐφετεινῆς χρήσεως».

*ΠΙΝΑΞ διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τῆς χρήσεως 1889-90 ἀπὸ 1ης μαΐου 1889
μέχρι τῆς 26ης ἀπριλίου 1890.*

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΑΙ
Ἐπὸλ. χρήσεως 1888-89 Ἀ.Τ. 232.89	Εἰς διάφορα ἔξοδα Ἀ.Τ. 69.39
Ἀπὸ γλωσσικὴν ὕλην » 30.—	» ἔξοδα γραφείου » 23.79
» Ζωγράφειον διαγώνισμα » 100.—	» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν » 80.16
» Ὀδριτσάνην » 30.—	» ρωτισμὸν καὶ θέρμανσιν » 13.73
» διάφορα ἔξοδα » 35.—	» ἐκτάκτους πιστώσεις » 97.24
» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν » 9.90	» μισθοδοσίας » 182.73
» μισθοδοσίας » 08	» Ζωγράφειον διαγώνισμα » 75.—
» ἐκτάκτους συνδρομὰς » 112.83	» πυρασφάλιστρα » 12.92
» τακτικὰς συνδρομὰς » 155.—	» ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν » 1.11
» διπλώματα » 14.—	» ἀναγνωστήριον » 20.72
» θεατρικὴν παράστασιν (κα- θαρὸν προῖον) » 106.69	» Ὀδριτσάνην » 30.—
	» ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν » 1.34
	Ἐπὸλοιπον εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ » 218.26
Ἀ.Τ. 826.39	Ἀ.Τ. 826.39

5' 'Ο γενικός γραμματεὺς, ἀπόντος τοῦ κ. Πετρακίδου, βιβλιοφύλακος, ἕνεκα ἀδιαιθεσίας, ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν ἐκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς βιβλιοθήκης, ἔχουσαν ὧδε.

«Κέραιοι.

Κληθεὶς τῇ εὐμενεῖ ὑμῶν ψήφῳ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ βιβλιοφύλακος, παρέρχομαι κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὠρισμένα, ὅπως ἐκθῶ τὰ ἐν αὐτῇ πεπραχμένα.

Ἐποία τις ἦν ἡ κατάστασις τῆς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου βιβλιοθήκης, ὅτε ἀνετέθη μοι ἡ ἐπιμέλεια ταύτης, πάντες γνωρίζετε ἐκ τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σαφοῦς καὶ περιεγραμμένης ἐκθέσεως τοῦ φίλου συναδέλφου καὶ προκατόχου μου κ. Θ. Σαλτέλη, ἣτις εἶνε προῖον μακρῶς καὶ ἐντριβοῦς μελέτης αὐτοῦ περὶ τὰ τῆς βιβλιοθήκης, ἅτε πολλάκις βιβλιοφύλακος ταύτης διατελέσαντος. Πρὸς ταύτη ἐν μόνον ἔχω νὰ προσθῶ, ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ τότε δοθεῖσα καὶ μὴ ἐκτελεσθεῖσα ὑπόσχεσις τῆς συντάξεως μέρους ἢ καὶ ὅλου τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ βιβλίων ἐξετελέσθη κατὰ πλείστον μέρος τῇ συνεργασίᾳ καὶ τοῦ κ. Σαλτέλη.

Πρὶν δ' ἢ ἄρξωμαι τοῦ λόγου περὶ τοῦ σπουδαιότητος τούτου ζητήματος, ὁφείλω κατὰ καθήκον νὰ γνωρίσω ὑμῖν τὰ βιβλία, ἅπερ προσεκτήσατο ἡ ἡμετέρα βιβλιοθήκη ἐκ προσφορᾶς διαφόρων κυβερνήσεων, ἐπιστήμων ἰδρυμάτων, σωματείων καὶ φιλομουσίων ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν· διότι τὸ ὑπομνήσαι ὑμᾶς τὴν ἀνάγκην ἀγορᾶς χρησιμωτάτων βιβλίων δαπάνῃ τοῦ ἡμετέρου ταμείου κρίνω πάντα περιττόν. ἐπειδὴ πολλάκις ἐλέγθη ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, γνωρίζω δὲ, ὅτι ἀδυνάτων ἐρῶ, ἐπὶ ἐν δὲ καὶ μόνον θὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ μέλλοντος διαδόχου μου, τὴν ἀντὶ πύσης θυσίας ἀποστολῆν ἱκανῶν βιβλίων καὶ μάλιστα σπουδαίων εἰς τὸ βιβλιοδετεῖον.

Τὰ κατὰ τὸ ἔτος λοιπὸν τοῦτο δωρηθέντα ἡμῖν βιβλία, ἀναπληροῦντά πως τὰ μὴ παρ' ἡμῶν ἀγοραζόμενα, οὐ μόνον οὐχ ὑπολείπονται τῶν προσνεληθέντων εἰς πολλὰ προγενέστερα ἔτη, ἀλλὰ καὶ πλεονάζουσιν αὐτῶν. Μὴ ἐπιθυμῶν δὲ νὰ παρενοχλήσω τὰς ἀκοὰς ὑμῶν δι' ἀκριβοῦς ἀπαριθμήσεως τῶν τε βιβλίων καὶ τῶν δωρητῶν, ἀφοῦ τοῦτο γίνεται ἐν ταῖς τακτικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδριάσεσιν, ἄσμενος ἀγγέλλω ὑμῖν, ὅτι ταῦτα συμποσοῦνται εἰς 584 σώματα, μικρὰ τε καὶ μεγάλα, ἐξ ὧν

208 σώματα. ἢ τόμοι 304 εἰσὶν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ αὐθιμοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου Ι. Γεωργιαντοπούλου, 44 τοῦ ἀείποτε ἐν τῇ μνήμῃ ἔχοντος τὸν ἡμέτερον σύλλογον κ. Χ. Παπαδόπουλου, 100 ἐναίσιμοι διατριβὰὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀλλεξ, 58 τοῦ τῆς Ἐιδελβέργης, 58 τοῦ τῆς Βρεσλαυίας καὶ 18 τοῦ τῆς Ἐρζλάνγης, 8 τόμοι ὑπομνημάτων, τῆς βας. ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν, 5 τοῦ ἔθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι συμβουλευτικῆς ἀκαδημίας καὶ 15 ἀνωνύμου. Πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς, εἰ καὶ τὸ προεδρεῖον ἀπονέμει τὰς τε εὐχαριστίας καὶ τὴν ἐγνώμισόνην τοῦ συλλόγου, ὁφείλομεν κατὰ καθήκον καὶ σήμερον νὰ ἐκφράσωμεν δημοσίᾳ ταύτας.

Ἦδη δ' ἄρχομαι τοῦ λόγου περὶ τοῦ σπουδαιότητος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ γεγονότος. Μικρὸν μετὰ τὴν ἐναρκσίαν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ὁ σύλλογος ἀνέθηκεν εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐκ τῶν κ. Θ. Σαλτέλη, Α. Λεβὼλ καὶ ἐμοῦ τὴν σύνταξιν τοῦ παρὰ πλείστον ἀπὸ πολλοῦ ποθουμένου ἀλλὰ πάντοτε ἀναβαλλομένου καταλόγου τῶν βιβλίων τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης, ἔργου χρησιμωτάτου μὲν, ἀλλ' ἐπιμύθου καὶ χρόνου μακροῦ δεομένου. Τοῦ ἔργου τούτου ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ θάρρους ἐπελάθετο, συνεχῶς καθ' ὅλον τὸ θέρος ἐργαζομένη καὶ αὐτὸν τὸν τῆς ἀναπαύσεως τῆς καιρὸν θυσιάζουσα μέχρι σεπτεμβρίου ἀρχομένου, ὅτε διεκόπη ἡ ἐνδεικτικὴ ἐκείνη ἐργασία, ἅτε τῶν μελῶν αὐτῆς ἦδη σχολαζόντων, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑποκαλεπόντων τὸν ὑπολειπόμενον αὐταῖς χρόνον. Ἀλλὰ πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου ἀπαραιτήτος ἦν ἡ ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως μετὰθεσις τῶν βιβλίων πρὸς ἀντιπαρβολὴν τῶν τίτλων τῶν βιβλίων πρὸς τὰ δελτία, ὧν οὐκ ὀλίγα ἦσαν ἑλλιπῆ ἢ ἐσφαλμένως ἀντιγεγραμμένα, ὡς ἐναρκῶς κατεδείχθη. Ἠδύνατο τῷ ὄντι ἡ ἐπιτροπὴ, ἂν ἤθελε νὰ συντάξῃ ἐπιπολιτικῶς καὶ ἐν βραχεῖ τὸν κατάλογον, λαμβάνουσα ἅπαντα τὰ δελτία ἰδιαιτέρως νὰ συντάξῃ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων τούτων ἄνευ ἀντιπαρβολῆς. Ἐπίμεινον δ' ἦν, ὅτι ἡ ἐκ τῆς θέσεως μετατόπισις τοῦ βιβλίου θὰ ἐπήνεγκε σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. ἦν ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἄρῃ διὰ μακρῆς βλάβου, διότι ἄλλα σπουδαῖα τερεὰ ἀσβολία. αἱ ἐπιπολιζουσαι νόσοι καὶ τὸ βραχὺ τῆς ἡμέρας, ἀπέστησαν αὐτὴν τοῦ ἔργου, ἀναμεινύουσαν τὸν κατάλληλον καιρὸν πρὸς ἄρσιν τῆς ἐπικρατησάσης ἀταξίας, ὅπερ

ὅση αὐτῇ δύναμις καὶ ἐπραξεν ἐθρόντος τοῦ καιροῦ. Τὴν ἀταξίαν ταύτην ἐπωφελούμενοί τινες, ὧν ὁ πολὺς τοῦ συλλόγου ζῆλος κατέπραγεν αὐτούς, καλῶς μελετήσαντες τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως πικρὰς κατετόξευσαν μωμῆς κατὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ταῦτα ἀπόντων καὶ τῶν τριῶν ἐκ τῆς συνεδριάσεως, ὅπερ καὶ μόνον ἱκανόν εἶναι χαρακτηρηστικόν, ἀγνοοῦντες ἴσως οἱ κύριοι οὗτοι, ὅτι ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἐπὶ μὴνας ὅλους κλείονται αἱ βιβλιοθήκαι καὶ οὐδενὶ ἐπιτρέπεται ἢ εἰς αὐτὰς εἰσοδοῦς.

Θαρροῦντως λοιπὸν δύναμαι ν' ἀναγγεῖλω τοῖς φίλοις ἐταῖροις τοῦ συλλόγου, ὅτι τὰ 3/4 τῆς ὅλης ἐργασίας εἶναι ἤδη τετελεσμένα ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, διότι τὰ πλείεστα τῶν βιβλίων εἶναι κατατεταγμένα εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκαστῶ ἐπιστήμῃν ἢ τέχνῃν, καὶ τὰ ἡμίση τῶν δελτίων ἀντιγεγραμμένα ἐν τῷ οἰκείῳ καταλόγῳ κατ' ἀρχαιολογικὴν τάξιν καὶ τὴν προσήκουσαν ὑποδιάρθρωσιν ὑπολείπονται δὲ μόνον τὰ περιοδικὰ, αἱ ἐκθέσεις καὶ οἱ λόγοι ἐπισήμων ἰδρυμάτων καὶ ἀδελφοτήτων, τὰ διάφορα, ἱκανὰ ἐναίσημοι διατριβαὶ (διότι αἱ πλείεστα ἐνεργήσαν ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐπιστήμῃ), ὀλίγα δελτία πρὸς ἀντιπαροβολὴν πρὸς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων καὶ ἡ ἀντιγραφή τῶν ἀντιπαροβοληθέντων καὶ ὑπολειπομένων δελτίων ἐν τῷ οἰκείῳ καταλόγῳ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων κατὰδὴλον ἤδη γίνεται, ὅτι τὴν ἐπὶ μικρὸν κρατήσασαν ἀταξίαν μετ' οὐ πολὺ θὰ διαδεθῆ ἢ τάξει καὶ πάντες θ' ἀνομολογήσωσι τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα, ἅπερ θὰ παρῶσιν τοῖς τὴν βιβλιοθήκην ἐπισκεπτομένοις ὁ κατὰλογος.

Τοιοῦτον, κύριοι, τὸ οἰκοδόμημα, ὅπερ ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεχείρησε μὲν ν' ἀνεγείρῃ τέλειον, ἀλλ' ἐλλείψει χρόνου δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποπερατώσῃ, ἐφ' ᾧ καὶ σήμερον ἐξαίτεται τὴν συγνώμην τοῦ συλλόγου· κατέθηκεν ὅμως σπερρὰ τὰ θεμέλια καὶ ἤγειρε τοὺς τοίχους ἰσχυροῦς ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέχρι τῆς κορυφῆς, καταλείπει δὲ τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἐπιστέγασιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εἰς τὸν μέλλοντα διάδοχόν μου, ᾧ εὐχεται τελείαν ἐπιτυχίαν. Γένοιτο».

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας πάντας τοὺς ἀναγνόντας τὰς ἐκθέσεις, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΝΑ΄

(Ἐκτακτος)

τῆς 29 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀρχαιολογία.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως τῆς 2ῆς Ἀπριλίου, ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι πρόκειται ἐν τῇ συνεδρίᾳ ταύτῃ, κατὰ τὸν κανονισμόν, ἡ ἐκλογή τῶν κοσμητῶρων τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους.

Ὁ κ. Μαλιᾶδης λέγει, ὅτι ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἀρχαιολογικῶν, δεόν νὰ ἀναγνωσθῆ ὁ κατὰλογος τῶν παρόντων μελῶν.

Ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι πρὸς τοῦτο δεόν τὸ προεδρεῖον νὰ ἔχη παρ' ἑαυτῷ τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου καὶ τὰ στελέχη τῶν πληρωμῶν, ὅπως ἐξελεγχθῆ, ἂν οἱ παρόντες ἐπλήρωσαν τὰς ἐτησίους αὐτῶν συνδρομὰς καὶ ἐπομένως εἶναι μέλη τοῦ συλλόγου καὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἐκλογέων καὶ ἐκλεξιῶν.

Θορύβου γενομένου καὶ πολλῶν αἰτουμένων τῶν λόγων, ὁ πρόεδρος οὐδενὶ διδοὺς αὐτὸν δηλοῖ, ὅτι οἱ ψηφορροῦντές εἰσιν ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας.

Ὁ κ. Δ. Γενήδουνας λέγει, ὅτι ἐπειδὴ οἱ παρόντες εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας, καθὰ διεκήρυξεν ὁ κ. πρόεδρος, ἂν τινες τούτων δὲν εἶναι μέλη τοῦ συλλόγου, τὴν εὐθύνην θέλει ὑπέχει τὸ προεδρεῖον.

Ἐπὶ τούτοις ἄρχεται ἡ ψηφορορία ψηφορροῦντων 103 καὶ ἀναδεικνύονται διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1890-91

Πρόεδρος μὲν ὁ κ. Κ. Καλλιᾶδης.

Ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κκ. Χρ. Κατζίη-χρήστου καὶ Ἀθ. Πηνιατῶρος.

Γενικὸς γραμματεὺς, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης.

Ἐιδικὸς γραμματεὺς, ὁ κ. Ἀλ. Χρησιδίης.

Λογιστῆς, ὁ κ. Διον. Κοντογεώργης.

Βιβλιοφύλαξ, ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ἐπιμεληταὶ δέ, τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν ὁ κ. Πελοπίδης Κούππας, τῆς δὲ ὀργανολογικῆς ὁ κ. Β. Ρίτσος ἱατρός.

Εἶτα τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου ἀνεδείχθησαν μέλη τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, τῆς

Ἀνθρωπολογικῆς.

Χρηστίδης Ἀ., Κελακίδης Κ., Κούππας Π., Λυμαράκης Α., Νκούμ Ι., Περδικίδης Κ., Ρίτσος Β., Σκωτίδης Ν.

Ἀρχαιολογικῆς.

Βεγλερῆς Γ., Calvert, Curtis C. G., Κούππας Π., Long Α., Μανσούρωφ Π., Millingen Α., Mordtmann Α., Περδικίδης Κ., Pretextat, Σαλτέλης Θ., Σιδερόπουλος Ξ., Συμωρόφ Α.

Ἐκπαιδευτικῆς.

Βαλσαμάκης Κ., Βακαλόπουλος Κ., Ἰάλεμος Ὀδ., Κοντογεώργης Διον., Παπαγιαννόπουλος Ν., Ποπέσκος Ε., Σαλτέλης Θ., Χατζηχρήστου Π., Ἀνδρεάδης Ὀδ.

Ἐπιστημονικῆς.

Ἀλεστορίδης Γ., Ἀπέρης Π., Ἀμπελίδης Μ., Μακρῆς Κ., Μελιάδης Δ., Μυρογορδᾶτος Φρ., Πηνικτώρος Ἀθ., Πουλουλίδης Γ., Ρίτσος Β., Χατζηχρήστου Π.

Οἰκονομικῆς.

Βαλλιῆνος Β., Βελλογιάννης Μ., Γιῶν Ι., Κοντογεώργης Δ., Μακρῆς Κ., Μηλιώτης Δ., Μπλέσσας Ν., Ηρώης Π., Φωτιάδης Ν., Χατζόπουλος Ι.

Συντακτικῆς.

Παπαρρούσης Π., Πετρακίδης Π., Σουλιδης Ν.

Φιλολογικῆς.

Ἀσπριώτης Ι., Οἰκονομίδης Δ., Παρίσης Κ., Πετρακίδης Π., Σαλτέλης Θ., Τάγης Φ., Χατζηχρήστου Χρ.

Ἐλεγκτικῆς.

Ἐλπίδης Γ., Μυρογορδᾶτος Φρ., Φωμιάδης Κ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΝΒ'

(Γαλλικῆ)

τῆς 30 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς 9 Ἀπριλίου ἢ ἀνακοινῶται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τῶν κ. Lorentz καὶ Keil, βιβλιοπωλῶν, αἰτουμένων τρεῖς ἀντίτυπα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΔ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Στεφάνου Ζαφειροπούλου, ἐκ Μασσαλίας, ἀποστέλλοντος αἰτήσαι τοῦ συλλόγου, δύο ἀντίτυπα τῶν δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων ὑπὸ Η. Kiepert, τὸ μὲν διὰ τὴν σχολὴν τοῦ χωρίου Καπέρ-Βαζέ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, τὸ δὲ αἰρήσαι τῷ συλλόγῳ, ὅπως διαθέσῃ αὐτὸ κατὰ βούλησιν.

Τῆς φιλολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, γνωμοδοτούσης ἐπὶ τῆς παραπεμφθείσης αὐτῇ τελευταίας ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ζωμαρίδου, περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Λίσχγλου ὑπὸ Ν. Wecklein παραγματουμένης, καὶ συνιστώσης τὴν ἀποστολὴν ἀπαντήσεως κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας, προσκαλοῦσης τὸν σύλλογον νὰ παραλάβῃ δι' ἀντιπροσώπου του ἐπὶ ἀποδείξει καὶ ἐπὶ πληρωμῇ τῶν ἀπὸ Παρισίων μέχρι Κωνσταντινουπόλεως ἀκολουθησάντων ἐξόδων σὺν τῷ δασμῷ ἑκ φρ. 18 τὸ παρ' αὐτῇ κισώτιον, περιέχον τὰς ἐπιτηρίδας τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς διαδόσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου.

Τῶν φριτηπῶν τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, αἰτουμένων ταχεῖαν ἀπάντησιν εἰς τὰς ἐπομένους αὐτῶν ἐρωτήσεις :

1) Πέμπει ὁ σύλλογος ἀντιπροσωπεῖαν εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς ἐφορτὰς :

2) Ἐκ πόσων μελῶν σύγκειται ἡ ἀντιπροσωπεῖα αὕτη :

3) Σημειωθήτωσαν τὰ κύρια ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῶν ἀντιπροσώπων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου, εἰ δυνατόν.

4) Πόθεν εἰσελεύσονται εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαρος.

Δι' αἰτουμέναι πληροφορίαι εἰσὶν αὐτοῖς λίαν ἀναγκαῖαι, ὅπως ἐπιτύχωσιν ἑκπτώσιν τῶν αὐτῶν τῶν γαλλικῶν σιδηροδρόμων πρὸς ὄφρ-

λος τῶν εἰς τῆς πανεπιστημιακῆς ἐφορτῆς προσελουσμένων ξένων ἀντιπροσώπων.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφικῆς ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τῶν δύο γεωγραφικῶν χαρτῶν, οὓς ὁ κ. Ζαχαριόπουλος ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ μὲν εἰς ἀποσταλέσθαι εἰς Καπὲρ-Βαζέ τῆς Κυζίκου, ὁ δ' ἕτερος θελεῖ μείνει ἐν τῷ συλλόγῳ· καὶ ὅτι τὸ κίβωτιον τὸ ἀποσταλὲν τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ ἐν Ηαρισίαις πρὸς ἐπίσχυσιν τῶν ἑλλήν. σπουδῶν συλλόγου θελεῖ ληρῆθῆ ἐκ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας.

β') Ἀναγινώσκειται ἡ ἐπιστολὴ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, δι' ἧς προτείνει αὐτῇ νὰ γραφῆ τῷ κ. Ζωμαρίδῃ, ὅπως πέμψῃ τοὺς ὄρους τοῦ τυπογράφου περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Δ' τόμου τῆς Ζωγραφ. βιβλιοθήκης, τοῦ ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Wecklein ἐκδοθησομένου, καὶ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια ἢ πρότυπαις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν γίνεσθαι δεκτῆ.

γ') Ὁ κ. Prétextat ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ γαλλιστὶ ἐπιγραφουμένην «*l'écographie orthodoxe*».

Ἐπὶ τούτοις λύεσθαι ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΝΒ'

(Ἐκτακτος)

τῆς 5 Μαΐου 1880.

Ἡμοδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μὴ ὑπαρχόντων ἐτοίμων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ ΙΖ' τόμου καὶ ἐφεξῆς καὶ ὑποσχομένου νὰ πέμψῃ τῷ συλλόγῳ εἴ τι ἔλλειπει αὐτῷ ἐκ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «*Πλάτωνος*».

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου, ἐκ Λειψίας, συνιστώντος, ὅπως ὁ σύλλογος τελειωτικὴν λάβῃ ἀπόφασιν πρὸς ἐναρξίν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἀπὸ ἐπτὰ μηνῶν ἐτοίμου ὄντος χειρογράφου τοῦ Α' τόμου τοῦ Αἰσχύλου.

Τοῦ κ. Κ. Ν. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου, ὅπως ἀνακοινωθῆ αὐτῷ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑποβληθείσης εἰς τὸ Ζωγρ. διαγωνισμῶν γλωσσικῆς ὕλης αὐτοῦ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος «*ὁ μῦθος περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαφροῦς*».

Τῆς ὑπὲρ τῆς μεγ. τοῦ γένους σχολικῆς ἀδελφότητος Ἐξαρκρήνης προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐορτῆν.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφικῆς ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἀποδέχεται τὸ προεδρεῖον τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀδελφότητος «*Ἐξαρκρήνης*» καὶ παρακαλεῖ καὶ τὰ μέλη νὰ παραστώσι. Προτείνει δὲ καὶ ὁ σύλλογος παραδέχεσθαι, ὅπως δοθῶσι τὰ αἰτουόμενα τῷ ἐν Ἀθήναις διδασκαλικῷ συλλόγῳ.

β') Ὁ κ. Σαλτεῖτης, εἰσηγητῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνισματός ἐλθεσιν, ἔχουσαν ὡδε.

«*Φίλοι ἐταῖροι.*»

Ἡ φιλολογικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιτροπὴ ἐργαζομένη σήμερον διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς, ἵνα τὴν αὐτῆς κρίσιν περὶ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ὑποβάλῃ ὑμῖν, καθῆκον ἱερὸν ἡγεῖται ὅτι ἐπιλαροῖ δάκρυ θαλερὸν λειβούσα ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ πολυκαύστου σοφοῦ αὐτῆς προέδρου, τοῦ κοιδίμου Ἡρακλέους τοῦ Βασιλάδου, τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ τοῦ ἐθνοφρεοῦς τούτου ἀγῶνος, τοῦ περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ τοῦ νῦν ἑλλήν. λαοῦ, εὐχομένη, ὅπως μὴ ὁ θάνατος τοῦ πολυτίμου ἀνδρὸς λείψιν Μουσῶν καταστήσῃ καὶ τὸν προσφιλεῖ αὐτῷ παῖδα, τὸν ἡμέτερον σύλλογον, ἀλλ' ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου χεῖρ διαφυλάττῃ μὲν αὐτὸν ἐσκαί ἀλώθητον πάσης ἐβλητικῆς καὶ μισοκάλου ἐπηρείας καὶ πάσης δηλητηριώδους πνοῆς, προσάγῃ δὲ αἰεὶ ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ βελτίω πάσης τῆς ἐθνοφρείας αὐτοῦ ἐργασίας πρὸς δόξαν αἰδίου τῶν ἰδρυσάντων καὶ γενναίως ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθλησάντων μεγαλοπρεπῶν ἀνδρῶν.

Νῦν δὲ προβῶμεν εἰς τὴν ἐλθεσιν ἡμῶν.

Αἰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποσταλέσθαι τῷ συλλόγῳ συλλογαὶ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ τοῦ νῦν ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰσὶ 13 αἰ πᾶσαι, αἰ ἐπόμεναι·

1) Ἡ ὑπὸ Σωσιπάρχου Δημοσθenoσπούλου φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «*Κοραῆς*» ἤτοι συλλογὴ ζ. μν. τῆς ἀρχ. γλώσσας ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ (τῆς Σηλυβρίας καὶ Κεσσάνης) συλλεθθέντων.

2) Ἡ ὑπὸ Εὐστρατίου Δράκου «*συλλ. ζ. μν. ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ μοσγονησιακοῦ λαοῦ*».

3) Ὁ ὑπὸ Ἰωάννου Ζωγραφάκη «*μῦθος περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαφροῦς*».

4) Ἡ ὑπὸ Θεμιστ. Πασιλάου «σὺλλ. τῶν ἀπὸ τὸν Πόντον ἢ ἀκριβέστερον εἶπαι τῶν ἐν Ὀρδοῦ (Κορυδαίσι) ζ. μν. τῆς ἀρχ. ἐλληνικῆς γλώσσης».

5) Ἡ ὑπὸ Κωνσταντίνου Κουρτίδου καὶ Γεωργίου Κωνσταντινίδου «σὺλλ. ζ. μν. τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ τῶν περὶ αὐτῆς λαλοῦμένης».

6) Ἡ ὑπὸ Γ. Παπαδόπουλου «σὺλλ. δημοτικῶν ἄσματων, παραμυθίων κλπ. τοῦ ἐν Νισύρῳ ἑλλ. λαοῦ».

7) Τὰ ὑπὸ Παναγ. Μακρῆ «τεύχη δύο. Α' καὶ Β' περιέχοντα λέξεις τῆς δημοδου γλώσσης, παραμυθία, παροιμίαι, ἄσματα κλπ. τῆς κομοπόλεως Κατιρίλι».

8) Τὰ ὑπὸ Παπᾶ Γωάννου Μανωλακάκη «δημοτικὰ ἄσματα, παροιμίαι, φρασολογία καὶ ἀνιήματα τῆς νήσου Καρπαθῶν».

9) Τὸ ὑπὸ Ἀντωνίου Πουλᾶκη «Ἀργεον, ἦτοι σὺλλ. ζ. μν. ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἐπαρχιακοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον λαοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῆς Κάτω Παναγίας Ἐρυθραίας».

10) Ἡ ἀπὸ τὸ γιὰ τὸν Δημήτρη Πουλᾶκη γλώσσα μιᾶς γωνίας τῆς Ἑλλάδος».

11) Ἡ ὑπὸ Κλεοβούλου Κοκαλιότου «σὺλλογὴ λέξεων, φράσεων, παροιμιῶν καὶ παραμυθίων Ἑρκαϊκῶν».

12) Ἀπὸ Κ. Κανελλάκη «σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἀτάκτων Ἀδαμ. Κορᾶ».

13) Ἡ ὑπὸ Νικολάου Χρήστου «σὺλλογὴ παροιμιῶν καὶ φράσεων Ἑρκαϊκῶν».

Αὗται εἰσὶν αἱ ἐφέτος ἀποσταλείσαι σὺλλογαὶ γλωσσικῆς ὕλης, εἰς ὧν τὴν βραχείαν ἀνάγνωσιν προβαίνομεν.

4) Ἡ ὑπὸ Νικολάου Χρήστου σπουδαστοῦ σὺλλογὴ συνίσταται εἰς παροιμίαις καὶ φράσεις 216, αἰτινες, πλὴν ὀλίγων, οἷαι ἢ «Ἐκαὶ ποῦ δένει ὁ Θυὸς τὸ σακκί, πέρνει ὁ δίκολος τ' ἄλευρ», καὶ ἢ «ἐκαὶ ποῦ μᾶς χρωστοῦσαν, μᾶς πῆραν καὶ τὸ βῶδ', καὶ γὰ τὸν τόκο μᾶς ἔδωσαν κλωτσιαίς», καὶ ἢ «Κυριακὴ χαροπηδήστρα καὶ δευτέρα μουρμουρίστρα», αἱ λοιπαὶ πᾶσαι γνωστόταται μὲν καὶ κοινόταται εἰσιν, ἀλλ' εἰλικρινῶς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ ἐκ προεδημοσιευμένων σὺλλογῶν ἀντεγράφθησαν, ὡς καταδεικνύεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἀστόχου πολλῶν τούτων ἐρμηνείας. Ὁ σὺλλογεὺς ἐπεδειξάτο μὲν πολλὴν προθυμίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προγράμματος τοῦ σὺλλόγου δὲν κατόρθωσεν ὅμως τοῦτο ἐντελῶς ὑστερήσας κατὰ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς ὕλης, ἦν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς

σπουδῆς κατέταξε καὶ ἠρμηνεύσεν, ὡς αἰτία ἐγένετο καὶ ἀνορθογραφῶν καὶ δι' ἐπὶ τῶν ἐρμηνευμένων παροιμιῶν καὶ φράσεων, πρὸς δὲ καὶ ἄνευ ἐμβριθούς μελέτης καὶ κατανοήσεως τοῦ βήθους τῶν ἑνωσῶν τῶν παροιμιῶν καὶ εἴ τις ἀνάγκη παρθέσεως παραδειγμάτων τινῶν, ἀναφέρομεν ταδε: τὴν παροιμίαν «ἔβαλαν τὸν τρελλό, νὰ βγάλῃ τὸ ρεῖδι ἀπὸ τὴν τρύπα» ἐρμηνεύσεν κρίνει, ὅτι λέγεται περὶ τῶν ἀκατάλληλως τιθεμένων εἰς ὑποθέσεις, ἐν αἷς ἢ διαχειρίσεισιν εἶναι δύσκολος καὶ λεπτή, ἐνὸς διὰ φορὸς ἢ ἔνοια καὶ ἢ χρεῖσις τῆς ἐν λόγῳ παροιμίας, λεγόμενης ὡς γνωστόν μᾶλλον ἐπὶ τῶν νεογόνων, οἵτινες ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ αὐτῶν καλῶς γνωσκόντες τὸ ἐπιχειρῶν ἐπιχειρήσεις τινος ὄθουσι ἐπιπιδεῖναι τοὺς μικρόνας εἰς αὐτῶν προφυλάσσοντας οὕτως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κινδύνων τὴν δὲ παροιμίαν «Ἡ γίδα ὅσο φοριάζει, τόσο σακωνεὶ τὴν οὐρὰ τῆς» νομίζων ταυτόσημον τῇ «Ἡ γίδα ὅταν θελῇ νὰ τὴν δειρῇ ὁ τσαμπάνης, παραίνεσι καὶ ζεῖται ἔς τὴν βέργα τοῦ» ἐρμηνεύει οὕτω, ὅτι πολλὰκις πολλοὶ ὁποιοῦδήποτε (γράφει πάντα) τρόπον μεταχειρίζονται, ὡς διασχεσθήσασιν τινὰ καὶ ὑβρισθῶσιν ἢ καὶ τιμωρηθῶσιν, ὡς οἱ παῖδες π. γ. καὶ οἱ μαθηταὶ ἀλλᾶ, καθ' ἑμᾶς, δὲν ἐνέβαθονεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς παροιμίας, ἦτις σημαίνει, ὅτι ὁ οὔσαι φιλότιμος ἄνθρωπος, ὅσο πεινέστερος καθίσταται, τοσούτω μᾶλλον μένει ἀκαμπτος ὥστε μὴ ταπεινωθῆναι καὶ πολλὰς ἄλλας παροιμίας ἀνεπιτυχῶς ἐρμηνεύει.

2) Ἡ δὲ σὺλλογὴ τοῦ Σωσιπᾶτρος Δημοσθινοπούλου ἐκ Σηλυβρίας, ἰκανῶς πλοῦσαι, περιέχει: 1) ἀνιήματα 26, πάντα κοινὰ πᾶσι τοῖς ἑλλησι. 2) καθρολογιστήματα 13 καὶ δύο λογοπαίγνια· 3) παροιμίας καὶ φρασολογίας 315, τῆς πλείστης κοινῆς· 4) εὐχὰς καὶ κατάρκας 15, κοινῆς καὶ συνήθεις· 5) χαιρετισμοὺς 11, κοινστάτους· 6) δεισιδαιμονίας 22· 7) ποιήματα διάφορα, ὡς δημοδῶδ, ἄσματα, ναυουρίσματα καὶ ἄλλα τινὰ, ἐν οἷς ἐξέχει τὸ γνωστόν τῆς μάνας μὲ τοὺς ἑνεῖα γυνοὺς, ἀλλ' ἰκανῶς παραλλληγμένον· 8) παράδοσιν μίαν. 9) παραμυθία 2, τ' ἀρχαῖα καὶ τὸν βασιλικόν· 10) ἡμερολόγιον, ἦτοι προλήψεις περὶ ἐκάστης ἑορτασίου ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. 11) λεγοπαίγνια 55. 12) λεξιλόγιον, περιέχον ὑπὲρ τὰ 150 μὲν κύρια ὀνόματα, τὰ πλεῖστα γυναικῶν, ὧν τινὰ ἄξιοσημείωτα ὡς Ἀθδονιά, Ἀτιμητή, Ἀφειδοῦ, Ἀφράτη, Γραμμικοῦ καὶ Γραμμα-

τένεια. Διαλεχτή. Διαφραγτώ. Ζουφραρένια. Καλούδα. Κατκαρυγή. Κελαϊδινή. Καθαρή. Αουλούδα. Ανερή. Αιθαρού. Μελατού. Μόρφι. Νησιά. Όργου. Πρεπή. Σπλαχτή. Φιθρώ. Χρονού. Χαριτωμένα. Χρυσοτίμα. κλπ. και 15 οικογενειακά όνόματα. 13) Όνόματα χωρίων και τοποθεσιών 25. 14) λέξιλόγιον εκ λέξεων 65. ών αι πλείσται επιχωρισίζουσαι, οίον άζώνι=άζων τής άμαξής. χυρόδρομος = γλαξίαις. άθσιδεις = άψιδεις των τροχών τής άμαξής. βρούστουλλα=ρουτόν έδωδιμον, καμύω=κλειώ τους όφθαλμούς. άρχοντούλης. μεσούλης. πατούλης=ό έν τή άρχή. τώ μέσφ. τώ τέλει πράξεις ών. τουμπά=ύψωμα, τύμβος. κλπ.

Ό φιλόπονος συλλογείς απέφυγε μέν ν' αποδυθή εις τον άγωνα τής έρμηνείας πολλών χρηζόντων τοιαύτης, κατέγραψεν όμως ικανή τής νεοελληνικής φιλολογίας τέως άγνωστα ή μετά παραλλαγής τινος προσεκδοθέντα.

3) Η δέ Κλειώ. Κοικολάτου Θρακική συλλογή πλουσία μέν έστι την ύλην, άτε περιλαμβάνουσα 550 λέξεις, αις παρενείρονται και παροιμίαι και παροιμιώδεις φράσεις. συνοδευόμενης πάσης υπό τής προσομούσης έρμηνείας, και ή παραμύθια, άλλ' όλίγα σχετικώς περιέχει τά νέα και άγνωστα και επιχωρισίζοντα έν Θράκη, των πλείστων λέξεων ούσων κοινοτάτων παντί τώ Έλληνικώ.

4) Η δέ των κ. Κ. Κουρτιδου και Γ. Κωνσταντινιδου συλλογή εξ Άδριανουπόλεως και των περίεξ ου μόνον πλουσία καθ' ύλην έστιν άλλά και κατ' είδος μεγάλην έν τοις πλείστοις φανείται έχουσα άξίαν. Περιέχει δε 1) λέξιλόγιον συγκεϊμενον εκ 300 λέξεων, ών αι πλείσται ιδιάζουσιν έν τοις περιχώροις τής Άδριανουπόλεως 2) παραμύθια 4 φέροντα τάς δε τάς επιγραφάς: α) ό μύθος του Ραμψινήτου καθ' Ηρόδοτον β) πετεινός κη' άλεπού γ) του Σπουριπούδ δ) φτωχός και άρχοντας. Τά παραμύθια ταύτά εισι σημαντικά και άξιη μελέτης, και μάλιστα τό πρώτον. όπερ μετά πολλής τής χάριτός έστιν εκτεθειμένον. 3) Παροιμίαι και φράσεις 188, ών πολλά εισι λίαν κοινά, οίον, "Άρχε μάργης κουκουναρης κη' του μογιατζή ου κόπανους. Σάν τής παλαβής τά μάλλια. Τράβα γέρο, διάβολε, τώρα στα γράματα, άν όμως ό συλλογείς παρηθεύει, νομίζομεν, εις: Τράβα, γέρο, διάβολου, τώρα ε τά γράματα. "Όπου κόσμος και Κουσιές. Δύο γαιδάροι μάλωναν για ζένη άχρησώνα. "Άλλα λόγια ν' άγαπυρούμαστε. Είπα ό γά-

δαρους των πητεινών κηράλα κηλ. 4) ήματα και ποιήματα 39 ποικίλης ύλης. Πολλά τούτων εισι γνωστά ήδη τώ συλλόγφ υπ' άλλων συλλογείων προαποσταλέντα, ως π.χ. ή άκροστιχίς, αξιόλογον άλλως ποιήμα υπόθεσιν έχον τά πάθη και την άνάστασιν του Χριστού 5) δίστιχα 68, και τούτων πολλά γνωστά ήδη. 6) αίνιγματα 15, ών όλίγα άγνωστα 7) λογοπαίγνια 5, κοινά 8) εύχάς και κατάραις και έποδάς 51, ών τινες πολλήν έχουσιν άξίαν, άλλά και τινές εισι κοινόταται 9) ήθη και έθιμα 21 αναφερόμενα εις προλήψεις και δεισιδαιμονίας, λίαν σπουδαία φαινόμενα, μάλιστα τά του οικογενειακού βίου, άτε πολλαχώς διαφωτίζοντα τάς έξεις και τον όλως φανταστικόν τρόπον τής αντιλήψεως πολλών φαινόμενων του τε φυσικού και ήθικου κόσμου. Τοιαύτη και ή συλλογή των κ. Κουρτιδου και Κωνσταντινιδου, πολύτιμον και ουκ όλίγον πρωτότυπον και ποιηλωτάτην ένέχουσα ύλην μετά πολλής τής τάξεις και άκριθείας συντεταγμένην.

5) Η δέ συλλογή Γ. Παπαδοπούλου, ή έν τή γλώσση του λαου του νήσου Νισύρου, αποτελείται εκ δημοτικων ήματων, παραμυθίων, αίνιγμάτων, παροιμιών, λογοπαίγνιων, έρωτικων ήματων και ονομάτων τοποθεσιών έν τέλει δε προσαρτώνται και δύο περιεργα έγγραφα συντεταγμένα κατ' τάς αρχάς τής παρούσης 100τακτηρίδος.

α'. Και τά μέν δημοτικά ήματα 9 τον άριθμόν άξιζι εισι μελέτης διά τε τό περιεχόμενον και μάλιστα διά τους γλωσσικούς ιδιοτισμούς, ους μετά μεγίστης προσοχής φυλάττει ό συλλογείς, όπερ κυρίως έχει την μεγίστην άξίαν, διότι κατ' τά περιεχόμενον πολλά συμπότσουσιν άλλήλοις και ήματα και παροιμίαι. "Προς του α'. ήματός έστιν ό σπαθακονταρωμένος Γιάννης, όστις κείμενος έτοιμοθάνων επί μαρυχρον παρά τάς ρίχας τριών δένδρων κινεί την συμπάθειαν των παρθένων. Όύμα δε γενόμενος του καθήκοντος και τής μεγαλοφυγίας αυτού αποθνήσκει έγκαταλείπον μητέρα, γυναίκα και τρία μικρα τέκνα' άλλά και ούτω δέν μικροφυγει, άλλ' εις τά παράπανα τής συζύγου λέγει:

Σόπα καλή μου, σόπα, κ' έντροπιάζεις με.
Μήχρς ήτον ένας, μήχρς ήτο δρό;
Ένωη γλιμάδες ήτο, κ' έγη μου' μονχός.
Κι' απ' τής ενιχά γλιμάδες ένας μου' μινει.
λαου ποδάρον ειχε κι' αέτου φτερά,
'ε τους ουρανοūs έπίτα, 'ε τά νέφη βράτακο'

και τέλος ανακαλύπτει, ότι αυτός ο πληγώσας αυτόν ήτο ο ίδιος αυτός αδελφός. Τοῦ δὲ β' ἡ ὑπόθεσις ἐμπεριέχεται ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ.

Θάμαμα θέλω νὰ γενῆ, πῶς γι' ἀγάπη θὰ χαθῶ.

Τοῦ δὲ γ' ἡρωὶς ἐστὶν ὁ παλληκαριᾶς

ὁ Κωνσταντῆς ὁ μικρός, ὁ Μικροκωνσταντῆς,

ὅστις κινήσας τὸν γόλον τοῦ βασιλείως διὰ τὴν παλληκαριᾶν του συλλαμβάνεται δολίως και- μώμενος·

Καὶ βράβουον του τὰ μάτια του τρεῖς βόλταις μὲ μπισίμι, καὶ δένουον του τὰ χέρια του τρεῖς βόλταις μ' ἄλυσίδα, βάζουον καὶ ἐς τὴν καρῆναν του τοῦ μύλου τὰ λιθάρια.

Ἄλλ' ὁμως, ὅτε ἤγον αὐτὸν παρὰ τὴν σιλαῖν τῆς ἀρμηστής του παρὰ τὴν θελήσιν καὶ τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ, ἀκούσας τῆς ἀρμηστής του μεμφομένης αὐτῷ,

Δὲν σοῦλεα, κύρ Κωνσταντῆ, νὰ μὴ βρακοκοιμάσαι, γιὰτὶ κι' ὁ ὕπνος ὁ πολὺς βραίνει καὶ χαλᾷ σε;

ὁ Κωνσταντῆς

κι' ὡς ἐναντῆσαι νὰ ἰδῆ, κίβουονται τὰ μπισίμια, καὶ πάει ν' ἀνεσηκωθῆ καὶ πέφτει ἡ λιθάρια·
χρυσὸν σπαθῆριν ἔσυρε 'ποῦ τοῦ . . . τὸ χέρι, τὴν πρώτη χιλίους ἔκοψε, τὴ δεύτερη δὴ χιλίους, κ' εἰς τὸ γλυκὸ του γύρισμα μὴ ἤφρε μὴ ἐπήρε.

Τὸ δὲ δ' ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀνίκαιτον Θεὸν ἔχει μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν χάριν τινῶν στίχων, οἷοι οἱ ἐπόμενοι :

Τὸ κύμα, ποῦ γλυκόδερε τῆς πέτρας τὴ μαλλιάδα, ποῦ ἔδειχτε 'ς τῆς θάλασσης τὴν ὄψιν πρασινάδα, τὸ φεγγαράκι τὸ λαμπρό, ποῦ πέτα 'ς τὸν ἀέρα, τὰ βράχια κάμπο μοῦδεινε καὶ τὸ σκοτάδι μέρα.
Κ' εἶδα 'ς τὴν ἄκρην τοῦ γαλοῦ μὴ πέρδιχα μονάχη,

ἥτις ἐξῆλθεν, ἵνα συναντήσῃ καὶ ἀκολουθήσῃ τὸν ἔδοντα τὸ ἔσμα τοῦτο κυνηγόν.

Τὸ δὲ ε' δύναται νὰ ἐπιγραφῆ ἡ Διενίτσα, ὑπόθεσιν ἔγρουσα τὸν ἔρωτα ταύτης πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐξαδέλφου τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὃν μὴ δυναμένη νὰ συζευγθῆ ἀποθνήσκει.

Λάμπει ὁ ἥλιος, λάμπει στὰ βασιλέμματα, λάμπει ἡ Διενίτσα κάτω στὰ μνήματα.

Τὸ δὲ ς' παράπονόν ἐστὶ συζύγου, ἥτις ἐπὶ 14 ἔτη καὶ 19 μῆνας στερουμένη εἰδή- σεως περὶ τοῦ καλοῦ τῆς λαμβάνει τέλος ἐπι- στολὴν παρ' αὐτοῦ ἀγγέλλοντος, ὅτι εἰς τὴν Ἀρμενιὰ ἐπήρε γυναῖκα τὴν κόρη μάλιστα, καὶ ἐπιλέγοντος,

Θέλεις παντρέψου, κόρη, θέλεις μὴ παντρέψῃς, θέλεις τὰ μαῦρα βάλει καλόγρια νὰ γενῆς.

Τοῦ δ' ζ' ὑπόθεσις ἐστὶν ἡ ἐξοχὸς καλλονὴ τῆς Εὐρηνικῆς, πρὸ τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθη- σαν πάντες μόνον ἓνα μικρὸ φραγγόπουλο δὲν ἐβγάλε τὸ φέσι. ὅτε ὑφάνασα ὠραῖον φέ- ρεμα καὶ φερέσασα αὐτὸ μετέβαινε τὴν κυρια- κὴν εἰς τὸν ἀν-Γεωργιᾶ ἡ Εὐρηνικῆ ἰδοῦσα τοῦτο

Τοῦ λείε, βγάλ' τὸ φέσι σου, κίλε τὴν κεφαλήν σου.

Ἄλλὰ τὸ φραγγόπουλο ἀπαντᾷ·

Μήτε τὸ φέσι βγάλλω γῶ, μήτε κεφαλή κίλεω,
τὴν κόρη ποῦδα σήμερα γυναῖκα θὰ τὴν πάρω,
γυναῖκα κ' εὐλοητικὴ μὲ τὸ χρυσὸ στεῦάνι.
Κ' ἡ κόρη ἄμα τᾶκοσε, ποῖκ' τῆς κακοψῆς.
Ἄ' μου Γεώργ' Ἀρακαϊκινέ, παλιὸ μοναστηράκι,
καὶ γλυτώσε με σήμερα 'πὸ τοῦτο τὸ φραγγάκι,
νὰ φέρω λίτραις τὸ κερί καὶ λίτραις τὸ λιθάνι,
καὶ μὲ τὴν καρδόβαρκα νὰ κουαλῶ τὸ λάδι.
Κ' ἐσγίστηκαν τὰ μάρυμα κ' ἤμην ἡ κόρη μέτα.

Ἄλλὰ καὶ τὸ φραγγόπουλο τάζει εἰς τὸν ἄγιον πλειόνα.

Ἄ' μου Γεώργ' Ἀρακαϊκινέ, παλιὸ μοναστηράκι,
τὴν κόρη ποῦδα σήμερα νὰ μὸς τὴν φανερώσῃ,
νὰ φέρω λίτραις τὸ κερί καὶ λίτραις τὸ λιθάνι,
καὶ μὲ τῆς καρδόβαρκα νὰ κουαλῶ τὰ λάδι.
Κ' ἐσγίστηκαν τὰ μάρυμα κ' ἤβην ἡ κόρη ἔξω.
. καὶ γυναῖκα τὴν ἐπήρε.

Ἐν δὲ τῷ η' μήτις παρακαλεῖ τὴν ἡμέραν, πολλὰ τάζουσα εἰς αὐτὴν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκκλησιᾶν εἰς τῆς γτίσι καὶ νὰ τῆς βγάλην κ' ὄνομα καλοπαρηθόρστρον, νὰ τῆς ἐπαναφέρῃ ἐκ τῆς ξένης τὰ παιδιὰ τῆς.

Τοῦ δ' θ' καὶ τελευταῖον ἔσματος ὑπόθε- σὶς ἐστὶ ἡδε. Κόρη πείθει γελιδόνα νὰ μετα- βῆ καὶ τῆ φέρῃ καλὸ χαμπάκι ἀπὸ τὸν καλὸ τῆς ὑπισχυομένη νὰ τῆ κτίσῃ τὴν φωλιάν. τὴν ἐμελλε νὰ κτίσῃ ἡ γελιδὼν, μὲ ἀσθεστὴ καὶ μπαμπάκι. Ἡ γελιδὼν πείθεται ἄλλ' ἐπα- νελθοῦσα καὶ μὴ εὑροῦσα τὴν φωλιάν,

Ἔκατσε κ' ἔλαψε πιορά, τὴν κόρη κατρείεται,
Κόρη, πάντα νὰ καρτερῆς καὶ πάντα ν' ἀλιμένης,
πάντα τὰ χεῖλη σου ἔρεά, τὰ μάτια σου βρεμένα,
τὰ μῆλα τοῦ προσώπου σου κἀμένα 'πὸ τὰ δάκρυα.

(β') Τῶν δὲ παραμυθίων 7 τὸν ἀριθμὸν τοῦ μὲν α' ὑπόθεσις ἐστὶ ἡ δικαία τιμωρὶα γυναικὸς ἀποδειχθείσης ἀπίστου συζύγου καὶ ἀστόργου μητρὸς ἐπὶ τὸ δραματικώτερον διεξηγημένη καὶ πλήρης περιπετειῶν· σχέσιν δ' ἔχει πρὸς τὴν ἄρχην, ὅτι τῆς Μοῖρας τὴν ἀπόφασιν οὐδεὶς δύναται νὰ μεταβάλῃ. Τοῦ δὲ β' ὑπόθεσις ἐστὶν ἡ τύχη τῶν δύο γερόντων, ὧν ὁ μὲν ἐκ

πρωτοῦ γίνεσθαι πλούσιος, ὁ δὲ θῦμα τῆς ἐκ-
του ἀπληστίας. Τοῦ δὲ γ' ὁ ἐξ ἀγνοίας γά-
μος τινός μετὰ τῆς συζύγου τοῦ υἱοῦ του ἐν
ξένη γῆ ἐπὶ μακρὸν ὄντος, καὶ ἡ ἀπόδοσις αὐτῷ
τῆς γυναικὸς ἐπανελθόντι καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως
γενουμένης. Τοῦ δὲ δ' ὑπόθεσις ἐστὶν ἡ τιμω-
ρία Δεσπότη, πνευματικοῦ καὶ ἐπιτρόπου,
ἀποπειραθέντων τιμίας γυναικὸς ὑπάνδρου, οὗ
ἐνεκα καὶ ἱερεὺς τις ἀθῶος γίνεσθαι θῦμα. Τοῦ δὲ
ε, ἡ δοκιμὴ τῆς ἀξίας τριῶν συμβουλῶν,
ἃς ἐλαθέ τις παρὰ τοῦ πατρὸς, νὰ μὴ κάμῃ
. . . φίλον, νὰ μὴ λέγῃ ποτὲ τὸ μυστικόν
εἰς τὴν γυναικὰ του, καὶ νὰ μὴ κάμῃ χάριν
εἰς λιμῆρην ἄνθρωπον. Ἡ δοκιμὴ ἐδικαίωσε
τὸν πατέρα. Τοῦ δὲ στ', ἡ εὐφροία καὶ ἐτοι-
μότης τοῦ νεωπύτου Ἠ ἀδελφῶν, δι' ὧν δια-
φωρῶν πάντας τοὺς ἐπιχειρησθέντας αὐτῷ κιν-
δύνους διὰ τὴν συνάντησιν δράκου τινος καθί-
σταται τέλος πλούσιος.

Τοῦ δὲ ζ', ἡ κατὰ βασιλείωσ πρός τὸν
υἱόν του, καθ' ἣν μετεβλήθη οὗτος εἰς θηρίον
καὶ τέλος ἐπανελάθε τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ
μορφήν, ἀφοῦ κόρη τις ἠγάπησε τὸ θηρίον·
διότι ὁ πατὴρ καταρασθεὶς τὸν υἱόν του εἶπε
νὰ ἦναι θηρίον, ἕως οὗ εὗρεθῆ ψυχὴ τις ν' ἠ-
γαπήσῃ αὐτὸν θηρίον ὄντα.

Ἐν πᾶσι τοῖς παραμυθίοις τούτοις παρα-
δόξως ἀπαντᾷ τὸ ξῆρον ἐπὶ σημασίας ὑπαρ-
κτικῆς ἀντὶ τοῦ ὑπάργειν, εἶναι «Μιὰ φε-
ρὰ ἢ ἕνα κειρὸν εἶχε ἕνα χωριὸ ἕνα ἄν-
θρωπο» κτλ.

γ) Παροιμίαις δὲ περιέχει ἡ συλλογὴ αὐτὴ
64 ἀξίας καὶ ταύτας λόγου διὰ τὸ ἰδίωμα
τῆς γλώσσης καίπερ κοινὰς πᾶσι τῆς Ἑλλάδος
πλὴν τινῶν, οἷαι αἰ ἐπόμεναι:

- Ἰσὶα σοῦ σκαλάκι μου = τὴν κατὰ σοῦτον ἔλα.
- Ἄν πῆς περὶ ἀσὶ Σάββατο, πῆττα μὴν ἀλιμένης.
- Ποῦ δὲν θέλει κτύπον, γείτονα χαλκῆν δὲν κάνει.
- Ἠῆρε ποσὶκα ποῦμάν της—ἄριστος ὁμοίη.
- Πεῖτρα καὶ μαρμὰ μὲτ' ἑς τὸν φόρο (ἐπὶ ἐκπιθεμένων
[δημοσίαι].)
- Ἄναθεμα ποῦ θέ νὰ πῆ τὴν ἀλιὰ ζευγέρι
καὶ τὴν γυναικὰ ἄνθρωπο καὶ τὸ τυρὶ συμφᾶ.

Καὶ ἄλλαι τοιαῦται.

δ') Διήγηματα δὲ περιέχονται 20 ἀξιοπε-
ρίεργα διὰ τε τὴν γλώσσαν καὶ τὴν ἄλλη-
γορίαν.

ε) Τὸ δὲ λεξιλόγιον σύγκριται ἐξ 20 μόνον
λεξέων καὶ φράσεων ἀπαντωσῶν ἐν τοῖς πα-
ραμυθίοις, ἔσμοσι καὶ λοιποῖς τῆς συλλογῆς
ταύτης, ἃς σαφῶς ἐρμηνεύει ὁ συλλογεὺς. Τινὲς
τῶν λεξέων τούτων, ἐπιστήσουσι τὴν προσο-

χὴν τοῦ συγγραφέοντος ποτε τὴν ἱστορίαν τῆς
γλώσσης π.χ. ἡ λέξις ἀλιὰ = ἀγελᾶδα, ἄ-
κνιο = ὄριμον, δοῦπλα = γέρανος, κρουκαμεῖλα
= κυβίστησις κτλ.

ς). Ἐν δὲ τῷ παραρτήματι περιλαμβά-
νονται 20 μὲν ἐρωτικὰ διςτιχα, ὧν τὰ μὲν
πρῶτα 7 ἐργωμιάζουσι τὴν ὄρασιότητα τῶν
ὀφθαλμῶν, τὰ δὲ λοιπὰ ἀναφέρονται καθόλου
εἰς τὰ κάλλη τοῦ σώματος καὶ τὸ φαρμακε-
ρὸν βέλος τοῦ ἔρωτος, οὗ τὰς πληγὰς οἱ ἰα-
τροὶ ἀδυνατοῦσι νὰ θεραπεύσωσιν. Λογοπαί-
γνια δὲ 8 καὶ ἱκανὰ ὀνόματα τοποθεσιῶν τῆς
Νισύρου ἄξια λόγου διὰ τὴν τοπογραφίαν,
τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς νήσου.
Καὶ τέλος ἐπισυνάπτει ὁ συλλογεὺς 2 ἔγγρα-
φα, ὧν τὸ μὲν ἀναφορὰ ἐστὶ «πρὸς τὸν ἐκλαμ-
πρόστατον ἐνδοξότατον καὶ ὑψυλότατον καὶ
πολληχρονουμένον(ν) Χασάμπει» κατὰ τινος ἰε-
ροδικιῶνου ὁμοιάζουσα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀει-
δύμου Ἄρ. Βαλαωρίτου δημοσιευθέντα, τὸ δὲ
ἕτερον ἐξοφλητικὸν ἐστὶ τοῦ Νικολῆ τοῦ παπᾶ
Μιχάλη. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουσιν ἀξίαν
κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι μανθάνομεν πως τὴν
κατάστασιν τῆς τότε κρατούσης ἐν Νισύρῳ
γλώσσης.

6) Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Παπαϊωάννου Μανωλα-
κάκη συλλογὴ καρπαθιακῆς γλωσσικῆς ὕλης
περιέχει 1) εἰδυλικὰ μὲν ἔσμοκα 25· 2) πα-
ροιμίαις δὲ 144· 3) φράσεις δὲ καὶ φρασολο-
γίας 35· 4) ἔσμοκα ἐν λευθοδρομικῇ· 5) αἰ-
νήγηματα δὲ 44. Τὰ τῆς συλλογῆς ταύτης τὰ
πλεῖστά εἰσι παραλλαγὰι τῶν συνήθων καὶ
κοινῶν παντὶ τῷ ἑλληνικῷ· εἰσὶ δὲ καὶ τινὰ
ἐπιχωριάζοντα ἐν Καρπάθῳ· τὰ πάντα ὁμοῦς
ἐνδιαφέροντα γλωσσικῶς καὶ τούτου ἐνεκα
σπουδῆς καὶ μελέτης ἄξια, καὶ μεθ' ἱκανῆς
ἀκριθείας ἐρμηνευμένα τὰ ἡμῖν ἄγνωστα καὶ
μετ' ἐπιμελείας συνεταχμένα.

7) Ἐν δὲ τῇ ὑπὸ Εὐδοτ. Δράκου συλλογῇ
περιέχονται 2 μὲν μόνον παραμυθία, ἡ ἀθῶα
ἐρωτικὴ διασκεδασίς καὶ ὁ πρελλομαίνων, ὀλι-
γὰι δὲ τινες ἐπιφῶδι καὶ γοητεῖαι καὶ 3 παι-
δικαί: «ἡ νόμφο, ὁ χειρισμὸς καὶ ἡ ἵππασια». Ἡ
συλλογὴ αὕτη καὶ περ πρωτοστάτα τὸ ὕλι-
κόν, ἄξια ὁμοῦς ἐστὶ προσοχῆς διὰ τὸ γλωσ-
σικὸν ἰδίωμα τοῦ μωστρονησιακοῦ λαοῦ, οὗ
πρῶτος ὁ κ Δράκος φιλοσημηθεὶς ἐπεμύεν
ἡμῖν πέρονσι καὶ ἐφέτος δοκιμῆ τινι.

8) Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Θεμ. Παστιάδου συλ-
λογὴ τῶν ἀνὰ τὸν Πόντον ἢ ἀκριθέστερον
εἶπεν τῶν ἐν Ὀρδοῦ (Κοστωόροις) ζ. μν. τῆς
ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης λεξιλόγιον ἐστὶν ἐκ

350 λέξ., μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, φιλοτιμίας καὶ φιλοκαλίας καταγεγραμμένων καὶ ἐξηγητημένων διὰ παρθύσεων πολλῶν πειστικῶν λόγων ἐκ τε τῆς αὐτῆς ποικιλῆς διαλέκτου καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Τὸ λεξιλόγιον τοῦτο τὸ ἥμισυ ἔστι τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Παστιάδου ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Μ. τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ δὲν ἔφθασεν ἐπεξεργασάμενος ἐλκείψει τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου.

Ὁ ἐν τῷ μαθητικῷ ἐπιπέδῳ ἀνδρικοῦ-τερον ἢ κατὰ μαθητὴν καθήμενος συλλογὴς ἀπορρήτους ἀντεπεξέρχεται ἀνταγωνιστῆς πρὸς τε τοὺς μέγροι τοῦδε ἀποστειλαντας περὶ τῶν τοῦ Πόντου καὶ διὰ καὶ κατὰ τοῦ πολλοῦ Δουκαγγίου, ἐν πολλοῖς ἐλέγχων αὐτὸν ἐν οἷς ἔγραψεν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Glossarium mediae et infimae Graecitatis*. ἀποδεικνύς τὰ ἐσαχμένως ἐκείνῳ ἠρμηνευμένα. Τὸ πρωτόλειον τοῦτο τοῦ κελοῦ τῆς φιλολογίας μαχητοῦ καταδεικνυσιν, ὅτι ἐπὶ μείζω οὗτος ἐκλήθη, καὶ πολλὰ παρ' αὐτοῦ ἔχει ἐλπίζειν ἢ νεοελληνικῆ φιλολογίᾳ.

9) Ἡ ὑπὸ Δημητρίου Πουλᾶκη συλλογὴ ἐπιγραφομένη ἠ' γλώσσα μιᾶς γωνίας τῆς Ἑλλάδος» διήρηται εἰς α') λεξιλόγιον ἐκ 470 λέξεων κατ' ἀλφαιτικὴν τάξιν τεταγμένων, κατὰ τὸ πλείστον ἰδιαζουσῶν ἐν Μάνη τῆς Πελοποννήσου, τινῶν δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τῶν νήσων καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, β') λεξιλόγιον 45 ὄρων τῆς ἀνατομίας ἐν Σαρδαμουλίᾳ ἧτοι Καρδαμυλίᾳ τῆς Μάνης ἐν γρήσει ὄντων, γ') παροιμίας ἧ ὡς καλεῖ αὐτὰς ὁ Ἀσκληπιάρχης συλλογὴς Μύθους 11, καὶ δ') φράσεις 13.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἔστιν ἀξιολογώτατη διὰ τὸ καινοφανὲς ἰδίως τῶν λέξεων, αἵτινες ἀκούονται ἐν Μάνη, σπουδαίαν δὲ θὰ καταλάβωσι θέσιν ἐν τοῖς τοῦ ἡμετέρου συλλόγιου ἀρχείοις τῶν ζώντων μνημείων.

Μόναι δὲ αἱ παροιμίαι καὶ αἱ φράσεις εἰσὶν ὀλίγισται, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ δὲν ἀμειροῦσιν ἄξιαι ὑπὸ γλωσσικῆν πρὸ πάντων ὄψιν. Συνέλεξε δὲ, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ προλόγου, τὴν ὕλην ὁ κ. Πουλᾶκης μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ διὰ καὶ ἐνούσιασμάου, διὸ πλείστον τυγχάνει ἄξιος ἐπαίνων.

10) Ὁ δὲ κ. Ἀντώνιος Πουλᾶκης, ἀδελφὸς τοῦ προειρημένου, ἐπεμψε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἄφθονον καὶ ποικιλῆν καὶ πολύτιμον ὕλην, τὸ Ἄργεννον, ἧτοι συλλογὴν ζ. μν. ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἐπαρχικοῦ κατὰ τὸ πλείστον λαοῦ.

Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ περιέχονται 1) λε-

ξιλόγιον ἐξ 128 λέξ., καὶ φράσεων 2) λέξι-κῶν τῶν νηπίων ἐκ λέξ. 35· 3) λογοπαίγνια 11· 4) καθαρῶ-γλωσσήματα 8· 5) αἰνίγματα 37· 6) παροιμίαι 6· 7) προλήψεις 38· 8) παιδικαὶ ἀρρένων 3. ἢ πάμπαι, τὸ ἄλωνι καὶ τὸ τσίρι· 9) δίστιχα 396· 10) δημοτικὰ ἔσματα 40· 11) μυρολόγια 8 καὶ ἐν τῆς Παναγίας ἠδόμενον ὑπὸ γυναικῶν περὶ τὸν τάρον τοῦ Χριστοῦ τὴν νότα τῆς μεγάλης παρασκευῆς.

Πάντα ταῦτα ὁ φιλόπνοος συλλογὴς διεξάγει μετὰ τῆς διακρινοῦσας αὐτὸν καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη γνωστῆς τῷ συλλόγῳ ἐπιμελείας, τάξιος καὶ ἀκριβείας· πᾶσαι δὲ σχεδὸν αἱ ἔρμηνεῖαι αὐτοῦ εἰσὶν ἐπιτυχεῖς καὶ ἀληθέσταται. Πλείονα λόγον περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης κρίνομεν περιττόν· εὐχόμεθα δὲ μόνον, ὅπως πάντες οἱ συλλογεῖς ὅμοιοι αὐτῷ ὦσιν.

11) Ἡ δὲ συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τοῦ κ. Παναγιώτου Γ. Μακρῆ, διδασκάλου ἐν Κατιρίῳ, ὅστις τρίτον ἤδη ἀποστελλεῖ τῷ συλλόγῳ τοιαύτην ὕλην, ἀποτελεῖται ἐκ δύο τευχῶν. ὧν τὸ μὲν περιέχει λέξεις τῆς δημώδους γλώσσης καὶ δύο παραμύθια, τὸ δὲ παροιμίας, δημοτικὰ ἐπιτραπέζια ἔσματα, δίστιχα, δεισιδαιμονίας καὶ μυρολόγια.

Καὶ αἱ μὲν λέξεις εἰσὶ διακόσικαι, παρεντιθεμένων καὶ διακρίρων φράσεων ἀλφαιτικῶς, καθαρῶς καὶ εὐκρινῶς γεγραμμένα, ἐν ἄλλοις δὲ καὶ μετὰ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἀντιστοίχου ἀρχαίας.

Ὁ κ. Μακρῆς εἶναι ἄξιόπαινος, ἐπειδὴ ὅσον δύναται προσπαθεῖ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τοὺς ἔτους τοῦ προγράμματος καταρθῶναι δὲ τοῦτο ἐξαιρέσει ἐλαχίστων τινῶν ἐλλείψεων παρατηρουμένων εἰς τινὰς βεβαιωμένας παραγωγὰς, ὅπερ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος παρετηρήθη.

Τὰ παραμύθια εἶνε δύο· τὸ μὲν ἐπιγράφεται «Ὁ ἀγ. γὰρ μέγα Δράκος» καὶ ἔχει ὑπόθεσιν τὴν πονηρίαν μικρᾶς τινος κόρας, ἧτις κατάρθωσε καὶ ἐκέρτην νὰ σώσῃ καὶ τὰς εἰτέρας δύο ἀδελφὰς καὶ νὰ πλουτήσῃ ἀπαλλαγείσα ἐντελῶς τοῦ Δράκοντος καύσασα αὐτόν· τὸ δ' ἕτερον ἐπιγραφόμενον «ἠ' σαράδα Πλεζουδοῦσα» ὑπόθεσιν ἔχει τὴν μοῖραν μικρᾶς κόρας, ἧτις μαθούσα ἐκ τινος πτηνοῦ, ὅτι ἀπολαχθένον ἄνδρα θὰ πάρη ἀνεχώρησε μὲν μετὰ τῆς μακρῆς τῆς, καθ' ὅδον δὲ εἰσλήθον εἰς μέγαρον τι. ἔνθα ἐν τῷ τεισπρακτοσῶ δωματίῳ, τῶν λοιπῶν τριάκοντα ἐννέα κενῶν

όντων. ἐνέτυχεν ἄνδρι κοιμημένῳ. ὃν φυλάξασα ἄγρουπος ἐπὶ 39 ἡμέρας τὴν 40ὴν ἀπεκοιμήθη. ἀρσὺ ἀνεβίβασε διὰ τῆς κόμης τῆς μάρτυσάν τινα. ἐνδοῦσα εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῆς, ἥτις καὶ ἔλαβε σύζυγον τὸν ἐξεγεσθέντα βασιλέα, τῆς κόρης καταδικασθείσης νὰ βόσκη γῆνας· τέλος ὅμως τῆς ἀληθείας γνωσθείσης ἡ κόρη καθίσταται σύζυγος τοῦ βασιλέως.

Αἱ δὲ παροιμίαι εἰσὶν ἑκατόν· ἐν τισὶ κεῖται καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἀρχαία. Περὶ παροιμιῶν ὄντος τοῦ λόγου ἐκφράζομεν μικράν τινα ἀμφιβολίαν, ἂν πᾶσαι εἶναι ἰδιάζουσαι τῇ κομπολόιῃ ἢ καὶ ἄλλοθεν εἰλημμέναι, ἐπειδὴ τινες ὕψουσιν ὑπερωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἄλλαι ἄλλων μερῶν.

Δημοτικὰ δὲ ἐπιτραπέζια ἄσματα δέκα καὶ ἕξ, ὧν τὸ τελευταῖον ἀνεπίγραφον, πλήρη χάριτος. ἀποτελούμενα ἐκ δεκαπεντασυλλαβῶν στίχων.

Τὸ πρῶτον ἐπιγράφεται «ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχι-λαστοῦ» ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ πειρατικοῦ βίου καὶ ἔχον ὡς ὑπόθεσιν τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἀγγελέτου, τοῦ πρῶτου τοῦ κρουσάρη.

ποῦ κρούσῃς τὴ Βαρβαρὰ καὶ ὅλο τὸ Σαλονίαι.

Τὸ δεύτερον ἔχει ἐπιγραφὴν «ὁ υἱὸς τῆς γῆρας». ὑπόθεσιν δὲ τῆς ἐρωτικῆς κατακτῆσεως τοῦ υἱοῦ τῆς ἄνομης καὶ τὰ φιλήματα τὰ ὅποια κατώρθωσε νὰ λάβῃ ὁμολογῶν πρὸ τοῦ βασιλέως:

Ἐγὼ πολλάς ἐφιλήσα γῆρας καὶ παντρεμμένας,
καὶ σὰν τῆς Μάιδως τὸ φίλ γλυκώτερον δὲν εἶδα.

(ἦτο δ' ἡ Μάιδω ἡ περὶφρημος Μαργδαληνὴ ἢ ἐκ Θεσσαλονικίας,

πῶχει τῇ δώδεκ' ἀδερφαίς, τὰ δεκοτῶ ἑκαδέφαι,
τὸν ἄντρα τὸ πρᾶκτεσθὲ τὸν Κῶρ τὸ στρατιώτη).

Τὸ τρίτον ἄσμα ἐπιγράφεται «ἡ γῆρα ἡ Βουργάρη», τοῦ ὁποίου ὑπόθεσις εἶναι ἡ ὀρφανοῦ τινος καὶ ξένου πρότασις γάμου πρὸς τὴν γῆρα Βουργάρη, παρ' ἣ ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη λογαζάσθηκε ὡς ὑπὸφύτης.

Τὸ τέταρτον «ὁ λεβέντης καὶ ὁ Χάρος» εἶναι λαμπρὸς διάλογος μεταξὺ τοῦ Χάρου καὶ τοῦ λεβέντη, ὅστις καταβλήθεις κατὰ τὴν πάλιν παρακαλεῖ τὸν ἄκαρδον Χάρον

νὰ τοῦ χάριστ' ἐπὶ τῇ ζωῇ γὰ πάντε δέκα χρόνια,
ἔχει γυναῖκα παρανεῖα καὶ δὲ τῷ πάνε μαῦρα.

ἀλλ' ὁ Χάρος δὲν κάμπτεται καὶ ὁ λεβέντης ἀποθνήσκει. Τὸ ἄσμα τοῦτο ὑπ' ἄλλην μορφήν

εὐρίσκεται καὶ ἀλλοχοῦ (ὄρ. Νεοελλ. Μυθολ. Πολίτ. Μερ. Β', σελ. 279).

Τὸ πέμπτον ἐπιγράφεται «ἡ λιγερὴ», ἐν ᾧ νέος ἐξάγει πρὸς τὴν μητέρα του τὰ κἀλλη νεάνιδός τινος. ἦν τὸ πρῶτον βλέπει, ἀπειλῶν, ὅτι θὰ σφαγῆ. ἐὰν δὲν τὴν φιλήσῃ ἢ δὲ μήτηρ συμβουλεύει αὐτὸν λέγουσα

Σὺπα, γυιέμου, καὶ μὴ σφαγῆς, κ' ἐγὼ νὰ σ' ὀρμηνέψω
«γυναίκερα ζώσου τὸ σπαθί, γυναίκερα τὸ δοῦρα
γυναίκερα καθαλίψε, σῦρε 'ς τὸ πανηγύρι,
κ' ἐκεῖ νὰ βροῆς τὴ λιγερὴ καὶ νὰ τῆνε φιλήσῃς».

Ἐν τῷ ἕκτῳ «ἡ Βαλασοῦλα καὶ τὸ Χατζόπουλο» ἡ Βαλασοῦλα ἀκούουσα, ὅτι ὁ Μυγαλάκης τὸ Χατζόπουλο τὴν περιτριφυρίζει, ἀπαιτεῖ νὰ φέρωσιν αὐτὸν ἐνώπιόν της, διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ ἰδίαις χερσὶ μὲ τριαντάφυλλα καὶ βασιλικούς.

Τὸ ἕβδομον ἐπιγράφομενον «ἡ κατᾶρα τῆς μάνας» καὶ ἔχον ὡς ὑπόθεσιν τὸν θάνατον ἀνδρείου τινὸς παρῆχει ἡμῖν τραγὴν ἀπόδειξιν τῶν βαρειῶν συνεπειῶν, ἃς ἔχει ἡ μητρικὴ κατᾶρα καὶ μάλιστα γνωσμένη κατὰ τὰς τρεῖς ἐσοτᾶς τοῦ χρόνου, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὴν μεγάλην πέμπτην καὶ τὸ Πάσχα.

Τὸ ὄγδον «ἡ κόρη καὶ τὸ πανί» περιγράφει τὰ κἀλλη νεάνιδος, ἡ ὁποία ἐκ τῶν δώρων, τὰ ὅποια τῇ στελλοῦσι τρεῖς νέοι, προτιμᾷ τὸ γαῖτανάκι τοῦ μικροτέρου, ἐπειδὴ εὐχεταὶ νὰ λάβῃ αὐτὸν σύζυγον.

Τοῦ ἐνάτου, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ «ὁ ἐρωτευμένος νέος», εἶναι σχεδὸν ὅμοια ἡ ὑπόθεσις. Νέος τις μετὰ πολλὰ συναντᾷ τὴν παθητὴν τῆς καρδίας του καὶ ἀποστεινόμενος λέγει πρὸς αὐτήν

«Ὅλοι φιλοῦνε τὸ σταυρὸ καὶ ἐγὼ τὸ μάγουλό σου,
ταῖρι θὰ γέν' ἴδικό σου.

Τοῦ δεκάτου ὑπάρχει προσκεδεδωμένη ἀνά-λυσις ἐν τῷ Η' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ (1873-74) ἡ ἐπιγραφὴ του εἶναι «ἡ ἄπιστος σύζυγος». ἡ δὲ ὑπόθεσις ἡ τῆς συζύγου ἀπιστία καὶ ἡ τιμωρία αὐτῆς.

Τοῦ ἑνδεκάτου, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ «ὁ πνευματικός», ὑπόθεσις εἶναι ἡ ἐξομολόγησις νέας γυναικός, ἥτις ὅμως ἀποβαίνει ματαία, ἐπειδὴ τοῦ πνευματικοῦ εἰπόντος

Τὰ κρίματά σ' εἶναι πολλά, ἀγάπη νὰ μὴν κἀνης πλιά,
ἡ ἐξομολογουμένη ἀπαντᾷ:

«Ἄν ἀρησθῆς ἐσύ, παπᾶ, τὸν ἄρτο καὶ τὴν λειτουργίαν,
τότεσ κ' ἐγὼ θὰ ἀρησθῶ τὰ μαῦρα μάτια π' ἀγαπῶ.

Τοῦ δωδεκάτου, φέροντος ἐπιγραφὴν «ὁ ὁμορφουμένος», εἶναι ἡ ὑπόθεσις λίαν περιέργως.

Χήρα τις έρωτεύεται τόν υιόν της και θέλει αὐτόν νά λάβῃ σύζυγον, ἀλλὰ τόνσον ἀποτρόπαιον θεωρεῖ τοῦτο ὁ υἱός, ὥστε λέγει :

«Σώπα, μάννα μ', και μή τὸ λές και μή τὸ μετακρόνης, νά μή τ' ἀκούσ' ἡ ἐκκλησίαι και πηχά δὲν λειτουργήσῃ, νά μή τ' ἀκούσουν τὰ πουλιὰ και πηχά δὲν κελαιδῆσουν, νά μή τ' ἀκούσ' ἡ θάλασσα και πηχά δὲ φουρτουμάσῃ, νά μή τ' ἀκούσ' ἡ μαύρη γῆ και πηχά δὲ λουλουδίση».

Τοῦ δεκάτου τρίτου. οὗ ἡ ἐπιγραφή «ἡ παμπόνηρος γραία», ὑπόθεσις εἶναι τὰ ὑπὸ πολλῶν προσενητριῶν ὑπερβολικὰ ἐγκώμια τῶν προσενηυμένων και ἡ δι' αὐτῶν ἀπάτη τῶν νέων, οἱ ὅποιοι συνέρχονται ἅμα ἰδόντες τὰ πράγματα ἐκ τοῦ πλησίον.

Τοῦ δεκάτου τετάρτου ἐπιγραφή εἶναι «οἱ ποντικοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ», ὑπόθεσις δὲ ἡ ὑπὸ 10 ποντικῶν ἐξαχμάτωσις φρογάδας και φρότωσις μὲ φακίαν, και τὸ νουήμιον αὐτῆς διὰ τὴν μεγάλην φουρτουμά» ὡραία ἀλληγορία τῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν αὐτῶν ἐπιχειρούντων.

Τοῦ δεκάτου πέμπτου, ἐπιγραφόμενου «ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου», ὑπόθεσις εἶναι ἡ εὐχὴ τινος νά μή τὸν εὖρη ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐάν μάθῃ, ὅτι ἡ ἀγάπη του ἀπέθανεν.

Τοῦ δεκάτου ἕκτου τέλος, ὅπερ ἐστὶν ἀνεπίγραφον, ὑπόθεσις εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀγάπης και ἡ ἀνεύρεσις αὐτῆς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο διαφέρει πάντων τῶν προηγούμενων κατὰ τὸ μέτρον· διότι ἐκείνων μὲν μέτρον εἶναι ὁ δεκαπεντασύλλαβος στίχος, ὁ πολιτικὸς λεγόμενος, τούτου δὲ εἶναι ὁ δεκατρισύλλαβος.

Τὸ ἐνδέκατον και δέκατον τέταρτον χρησιμοποιεῖται και ὡς χορευτικὰ.

Δίστιχα δὲ εἰσι σύμπαντα 4ῶ, και ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐν δεκαπεντασύλλαβων στίχων. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι τὸ τέκνον τῆς Ἀφροδίτης· εἶναι δ' ἐκ τῶν κοινῶν και συνήθων, ἅτινα πανταχοῦ ἀκούει τις ἀνὰ τοὺς κώμους ἡδόμενα.

Δεισιδαιμονία τὸ ὄλον 16.

Και ἡ μὲν πρώτη ἀναφέρεται εἰς τοὺς μεταξόσκαώληκας ὀρίζουσα τὸ μὲν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀποκρούεται ἡ βρασανία αὐτῶν, τὸ δὲ τὴν ταχθεῖαν αὐτῶν ἀποδομύκωσιν· και ἐκεῖνο μὲν κατορθοῦται διὰ τῆς κωλύσεως τοῦ νά ἰδῶσιν αὐτούς, τοῦτο δὲ διὰ τοῦ δρόμου τῶν γυναικῶν.

Ἡ δευτέρα ἀναφέρεται εἰς τὸ δέσιμον τοῦ στόματος τῶν ποντικῶν, ἵνα μή τρώγωσι τοὺς

μεταξόσκαώληκας συνίσταται δὲ τοῦτο εἰς τρεῖς βεργίτσας, ἅς καὶ γυναικες ἀγριάζουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσεύχουσαι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εὐαγγελίου, και ἐπερωτοῦσαι ἐκντάς και ἀπαντῶσαι, ὅτι δένουσι τὸ στόμα τῶν ποντικῶν.

Ἡ τρίτη εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἁρῶν τῶν στριγγιῶν λεγομένων, ὅπερ κατορθοῦται ἐπιπομένῳ ἄλατῳ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ καταρχασθέντος ἡ ὑβρίσαντος και ἐκφωρομένου τοῦ «ὅπως λυθνεῖ τὸ ἄλτι, νά λυθῶσινε και ἡ βρυσιαίς του, ἡ ἡ κατῆραις του».

Ἡ τετάρτη εἰς τὸ ἀνδρασκέλισμα.

Ἡ πέμπτη εἰς τὴν ἀμφοῦρον οἰκίαν· ὅταν δηλ. ξένος τις εἰσελθῇ διὰ τῆς μιᾶς και ἐξέλθῃ διὰ τῆς ἐτέρας θύρας, ἐπίκειται μεγάλη συμφορά.

Ἡ ἕκτη εἰς τὴν σελήνην, περὶ ἧς πιστεύουσιν, ὅτι ὁ Κἄν και ὁ Ἄβελ ἐν αὐτῇ μάχονται πρὸς ἀλλήλους· τὴν δ' ἐκλείψιν θεωροῦσιν ὡς καταθίβασιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν μάγων πρὸς ἡμεῖμα αὐτῆς και προμήθειαν τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς μαγεῖαν φαρμάκων.

Ἡ ἑβδόμη εἰς τὰ τοῦ γάμου· πιστεύουσι λ. γ. ὅτι πνέοντες νοτίου ἀνέμου ἡ ἀποκόψαντός τινος μέρος τῶν ἐπιστροφωμάτων τῆς νυμφικῆς κλίνης θά γενήσῃ θῆλυ ἡ νύμφη.

Ὅτι, ἂν δώσωσι τι τῆς προικῆς ἐκτὸς τῆς οἰκίας, καθίσταται δύσκολος ὁ τοκετός.

Ὅτι, ἂν βρεῖται κατὰ τὸν γάμον, ἡ νύμφη θ' ἀποβῇ λαίμαργος.

Ὅτι, δέον νά πλύνωνται τὰ πρῶτα τοῦ γάμου ἐνδύματα τὴν δευτέραν ἢ τὴν τετάρτην τῆς ἐβδομάδος· μαυροφόροι δὲ νά μή πλύνωσιν αὐτά.

Νά μή ἰδῶσιν οἱ νεόνυμφοι νεκρόν, και νά μή ἐγγιζῶσι νεκρικὸν ἀντικείμενον.

Ὅτι ὁ γαμβρός πρὸς ἀποφυγὴν ἀπειναχίου δέον νά εὐρίσκηται οἶκοι πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Ὅτι, δέον ἡ νύμφη τὸν δεξιὸν νά θέσῃ πόδα πρῶτον εἰσερχομένη εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ και νά προσενεχθῇ γλυκύσιμα αὐτῇ τὸ πρῶτον πρὸς εἰρηγικὴν συμβίωσιν μετὰ τοῦ συζύγου.

Ἡ ὀγδόη ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ σαρῶθρου προσφύλαξιν ἀπὸ κινδύνου βρέφους κοιμωμένου μόνου ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ἡ ἐνάτη εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς χρονίου κεραχάληκας στεφομένης τῆς κεραχῆς φυτοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 24 Ἰουνίου ἑορτῆν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Ἡ δεκάτη εἰς τὴν ἀνευ ἀνάγκης διατήρησιν τῆς ἐστίας ἐπὶ τοῦ πυρός, σημαίνουσαν βραδύτητα τῆς ἐπισκέψεως φίλου ἢ συγγενούς.

Ἡ ἑνδεκάτη εἰς τὴν καύσιν τῶν φλοιῶν τῶν κρομμύων διὰ τὴν πνοὴν νοτίου ἀνέμου.

Ἡ δωδεκάτη εἰς τὸ ἀπαίσιον τῆς κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐπιθέσεως τῆς ἐστίας τοῦ πυρός.

Ἡ δεκάτη τρίτη εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς γύσεως θερμῷ ὕδατος ἐν καιρῷ νυκτός ἕκτος τῆς οἰκίας, διὰ νὰ μὴ καύσωσι καλικάντζαρον τινα ἢ ἐξωτικόν· πρὸς πρόληψιν δὲ τοῦ τοιούτου ἐμβάπτουσι τρεῖς ἀνθρακας ἀνημμένους ἐν τῷ ὕδατι. ἂν γείνη ἀνάγκη νὰ χυθῆ.

Ἡ δεκάτη τετάρτη εἰς ἀπαγόρευσιν τῆς ἀπορρίψεως ψυγίων τῆς τραπέζης ἐν καιρῷ νυκτός, ἵνα μὴ καὶ ὁ πλοῦτος ἐκρέυσῃ μετ' αὐτῶν.

Ἡ δεκάτη πέμπτη εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς εἰσόδου ξένης γυναικός ἐν τῇ οἰκίᾳ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, διὰ νὰ προληφθῆ ἢ μὴ ἀπόκτησις νεοσσῶν ὀρνίθων ἢ νησσῶν.

Ἡ δεκάτη ἕκτη εἰς τὴν συντριβὴν ἀργείων κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου μετὰ τῆς ἐπιφωνήσεως «ἕξω ψύλλοι ποντικοί, μέσα μάρτι καὶ χαρὰ καὶ καλὴ νοικοκυρὰ».

Ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Μακρῆ ἐπιστραχίζεται διὰ δύο μυρολογίων, τοῦ μὲν ἀναφερμένου εἰς ἐπιτροπὴν, τοῦ δὲ εἰς ἄνδρα τινὰ παραγγέλλοντα τὰς χειλιδόνας νὰ εἰδοποιήσωσι τὴν γυναικὰ του, ὅτι δὲν θὰ τὸν ξανακίθῃ.

Τοιαῦτα ἐν γένει ἡ συλλογὴ τῶν ζώντων μνημείων τοῦ ἔτους τούτου τοῦ κ. Μακρῆ, ὅστις εἶναι καὶ αὖθις ἄξιος ἐπαίνου διὰ τὴν ἄφθονον καὶ καλὴν ὕλην.

12) Ὁ δὲ κ. Ν. Κανελλάκης ἐκ Χίου ἀπέστειλεν ἡμῖν κατὰ τὸ ἔτος τούτου ὀγκωδέστατον τεῦχος ἐκ σελ. 201 εἰς ἡμίφλλον κοινῷ χάριτου, ἐπιγραφόμενον «σημώσεις ἐπὶ τῶν ἀτάκτων Κοραῖ». Ἐν τούτῳ ὁ φιλοπονητὰς καὶ ἀκνὸς συλλογὴς πρῶθ' ἄλλῃ ὑπεροπασίας λέξεις ἀπκνῶσας ἐν τῷ α' καὶ β' τόμῳ καὶ ἐν τῷ α' καὶ β' μέρει τοῦ δ' τόμου τῶν ἀτάκτων Κοραῖ πρὸς τὰς νῦν ἐν χρήσει ἐν Χίῳ, καὶ τὰς μὲν ἀνευρίσκει τὸν τε τύπον καὶ τὴν σημασίαν τὰς αὐτὰς, τὰς δὲ διορθοῖ, τῶν δὲ τὴν σημασίαν συμπληροῖ προστιθεὶς καὶ νέας σημασίας, καὶ ἄλλων ἀποδείκνυσι πότε ἐπαύσατο ἢ χρῆσις κτλ.

Ὁ κ. Κανελλάκης κρίνεται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος διὰ τὴν ὑπομο-

νὴν καὶ ἐπιμονὴν αὐτοῦ εἰς τὴν λίαν ἐπιμοχθὸν ταύτην ἐργασίαν καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐπεξεργασίαν τοσούτου καὶ τόσον σπουδαίου ὕλικου.

13) Ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Ζωγράφου ἐπεμφεν ἡμῖν πραγματεῖαν ἐκ σελ. 16 εἰς δ' κοινῷ χάριτου ἐπιγραφόμενον «ὁ μῦθος περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαφροῦς». ἐν ἣ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ ποιήματος τοῦ Ἀντωνίου Σπηλιωτοπούλου ποιηθέντος ἐπὶ τῇ βύσει δημόδου παραδόσεως περὶ τινος νησοδρίου παρὰ τὴν Λευκάδα, ὅτι πλοῖόν τι ἀπελιθώθη ποτὲ εἰς τὸν ξηρὸν τοῦτον βράχον καὶ ἑτέρας ὁμοίας παραδόσεως περὶ νησοδρίου παρὰ τὴν Λέγιναν, πραγματεύεται λίαν σαφῶς καὶ ἐν βαθείᾳ γνώσει τῆς ἐρμηνείας τῶν περὶ μεταμορφώσεως μύθων παρὰ τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τῷ νεωτέρῳ ἑλληνικῷ λαῷ καὶ καταλήγων ἀπορρίπτει ὡς καθαρὸν μῦθον τὸ περὶ τῆς αὐτοκτονίας τῆς Λεσβίας ἁοιδῶ ἀνένδοτον.

Ἄλλ' ἡ πραγματεῖα αὕτη, καίπερ καθ' ἑαυτὴν ἄξια λόγου, ἅτε ὁμως ἄλλοτρία τοῦ προκειμένου ἀγῶνος, ἀποκλείεται αὐτοῦ.

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα, φίλοι ἑταῖροι, εἰσὶν αἱ κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο συλλογικὸν ἔτος ἀποσταλείσαι εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα συλλογαί τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ἃς ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν προσοχῆς διεξελθούσα καὶ μελετήσασα καὶ μετὰ δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ ἐπιεικειᾶς τινὸς κρίνασα ἀποφαίνεται τὴν ἑαυτῆς γνώμην.

Τοῖς μὲν κκ. Δημ. Πουλάκη, Ἄντ. Πουλάκη, Γ. Παπαδοπούλῳ, Θεμιστοκλεῖ Παστιάδῃ, Παναγ. Μακρῆ, Σωσιπάρτῳ Δημοσθενοπούλῳ, Κ. Κανελλάκῃ καὶ Κ. Κουρτίδῃ σὺν τῷ Γ. Κωνσταντινίδῃ ἀπονέμει ἀέριον τὸ δεκάλιρον γέρας καὶ πλείστοις ἐπαίνοις κατακοσμεῖ αὐτούς, τοὺς δὲ κκ. Κλεόβουλον Κοκκολάτον, Παπαϊωάννην Μανωλακάκην, Νικόλαον Χρήστου καὶ Εὐστρ. Δράκον ἀμείβουσα τοὺς κόπους καὶ τὸν ζῆλον βραβεύει τὸ ἡμισυ ἕκαστον γέρας, εὐχόμενη ὅπως τῷ ἐπιόντι ἔσει ἄξιοθῶσι τοῦ ὅλου.

Περαινοῦσα δ' οὕτω τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συγχαίρει μὲν καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχαριστεῖ τοῖς συλλογεῦσιν ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, ἣν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ ἐναποταμίευσιν ζώντων μνημείων παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἐπεδείξαντο, καὶ ἐπὶ τῇ σπουδαιοτάτῃ συμβολῇ, ἣν παρέσχοντο τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλο-

λογική προπρέπουσα ἄμα αὐτούς, ὅπως καὶ το λοιπὸν διατελώσι τὰ αὐτὰ γινώσκοντες καὶ πράττοντες ἵκεταί· δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους τε καὶ διδασκάλους, τοὺς ἀπανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὅπως τούτους ζηλοῦντες καὶ μιμούμενοι σπεύσωσι καὶ αὐτοί, ἕκαστος τὸ ἐφ' ἑαυτῷ. εἰς τὴν συγκομιδὴν τῆς ἀπείρου ἐπιβλικοῦ τοῦ τῆδε κάκεισε διεσπαρμένου καὶ κινδυνεύοντος νὰ ἐξαφανισθῇ διὰ παντός συμπαρασυρόμενον ὑπὸ τῶν κατακλυζόντων τῆς ἡμετέρας ἐσχᾶς χώρας χειμάρρων τοῦ βραβυρισμοῦ καὶ τοῦ ὀθνείου πολιτισμοῦ».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ὁ κ. Ποπέσκος παρατηρεῖ, ὅτι μετ' ἀπορίας ἤκουσε βραβεύσιμον τὸν κ. Δράκον κατὰ τὸ ἡμισυ, ἐνῶ τὸ πρῶτον ἤδη ἐπιστέλλων ὁ κ. Δράκος γλωσσικὴν ὕλην ἐκ τοῦ μοσχογνησιακοῦ λαοῦ ὡφείλει νὰ λάβῃ ὀλίγηρον τὸ βραβεῖον ποιῆται δὲ ἀνάλογον περὶ τούτου πρότασιν.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ θέλουσα μᾶλλον νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν κ. Δράκον ἐβράβευσεν αὐτὸν κατὰ τὸ ἡμισυ, διότι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλείσα ὕλη ἦν ὀλίγη καὶ ὀλίγα περιεῖχε τὰ νέα καὶ ἐπιχωριζόντα ἐν Μοσχογνησίῳ.

Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας ὁ κ. Ποπέσκος ἀποσύρει τὴν πρότασίν του.

Ὁ πρόεδρος ἐπαινέσας τὸν εἰσηγητὴν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐκφορᾷ τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ κρίνῃ οὐχί ἐπιεικῶς ἀλλὰ δικαίως, ὅπως καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι ἀποστέλλωσιν ὕλην μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀπαντᾷ, ὅτι θέλει διαβιβάσει τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τοῦ κ. προέδρου, δηλοῖ ὅμως τὸ γε νῦν, ὅτι ἡ ὕλη ἡ γλωσσικὴ κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ἀγῶνος ἔτη ἦν ἄθρονος ἀπανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἕνεκα τούτου ἡ περισυλλογὴ αὐτῆς ἦν εὐκόλος· νῦν ὅμως, μετὰ τὰς γενόμενάς συγκομιδὰς, ἡ περισυλλογὴ αὐτῆς κατέστη δυσχερεστέρα καὶ οἱ ἐργάται ὀλιγώτεροι. Διὸ ἡ ἐπιτροπὴ, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς συλλογεῖς, φαίνεται πως ἐπιεικεστέρα.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, τῶν συμπαρασμάτων τῆς ἀναγνωσθείσης ἐκθέσεως γενομένων ὑπὸ τοῦ συλλόγου δεκτῶν, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΝΤ'

(Γρατικῆ)

τῆς 7 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ.

Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, α') ἀγγελλοῦνται τὸ δεῦτερον καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς πρακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κκ. Κωνστ. Τρωϊάνος, τμηματάρχης ἐν τῷ μονοπωλεῖο τῶν κηπῶν, καὶ Ἀλ. Καρατζῆς, ἑμπορος.

β') Ὁ κ. Σαλτέλης ἀνακοινῶν, ὅτι ὁ κ. Χασιώτης ἀδυνατεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Montpellier, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν σύλλογον, καὶ ὅτι ἀντ' αὐτοῦ ὑπέδειξε τὸν κ. Γεώργιον Νρ. Ζωγράφον· προτείνει δὲ, ἅτε μὴ ὑπάρχοντος τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου, καθότι αἱ ἐσοταὶ τοῦ ἐν Montpellier πανεπιστημίου ἀρχοῦνται μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὅπως διὰ τηλεγραφημάτων ὁ σύλλογος ἀναθέσῃ τῷ ἐν Ηαρισίῳ κ. Γ. Ζωγράφῳ τὴν ἐντολήν, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸν εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἐσοτάς. Ἡ πρότασις γίνεταί δεκτὴ.

γ') Ὁ κ. Κ. Μακρῆς ζητεῖ καὶ αὐθις, ὅπως τῷ ἐπιτραπῇ ἡ δημοσίευσίς τῆς βιογραφίας τοῦ μακαρίτου Βασιλάδου διὰ τοῦ τύπου. Ὁ προεδρεύων ἀπαντῶν λέγει, ὅτι κἀλὸν εἶναι νὰ ἀναβληθῇ τὸ ζήτημα, διότι ἀπουσιάζει ὁ πρόεδρος, ὅστις κἀλλιον γινώσκει τὰ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ὑποστηρίζει τὴν ἀναβολήν, πρῶτον διότι ἡ μέλλουσα δημοσίευσίς εἶναι συζητήσιμος, καὶ δεῦτερον διότι δὲν περιέχεται τὸ ζήτημα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ αἴτησις του οὐδαμῶς ἀπέχει τῷ κανονισμῷ, καὶ ὅτι ἡ δημοσίευσίς τῆς βιογραφίας εἶναι ἀναγκαία, ὅπως τὸ δημόσιον γνωρίσῃ τὰ κατὰ τὸν αἰετιμὸν ἄνδρα.

Ὁ κ. Σαλτέλης παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον νὰ θέσῃ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῆς προσεχοῦς πρακτικῆς συνεδριάσεως τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπως καὶ γίνεταί δεκτὸν.

δ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν τοῦ κ. Νρ. Παπαδοπούλου «περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος καὶ μετὰ μικρὰν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΝΔ'

('Εκτακτος)

τῆς 9 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ μετὰ τινὰς παρατηρήσεις κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως τῆς 20 Ἀπριλίου ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐκτάκτου συνεδριάσεως εἶναι, ὅπως ἐν πνεύματι εἰρηνικῶ μετ' ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς τὸν σύλλογον γένηται σκέψις πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθυστερουμένων ἐτησίων συνδρομῶν, καὶ ὅτι περὶ τούτου ἡ οἰκονομικὴ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπὴ συσχεψαμένη ὠρίμως ἐξεύρε τρόπον λύσεως αὐτοῦ περιεχόμενον ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῆς, ἣτις καὶ ἀναγινώσκεται.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ὁ κ. Κοντογεωργῆς προτείνει, ὅπως ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν καθυστερουμένων τὸ κγ' ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ ὡς ἔχει.

Ὁ κ. Βαλσαμάκης προτείνει, ὅπως συζητηθῇ ἡ πρότασις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὰ τρία αὐτῆς ἄρθρα.

Ὁ κ. Τάγης λέγει, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ εὐρίσκει μὲν τρόπον εὐχερέστατον διὰ τὰ καθυστερούμενα, ἀλλὰ πρότερον ἔδει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν προγενεστέραν περὶ τῶν καθυστερουμένων ἀπόφασιν τοῦ συλλόγου, καὶ νὰ μὴ γνωρίσῃ, τί ἐγένετο αὕτη συμπερίληψον δὲ παραδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βαλσαμάκη μετὰ τῆς προσθήκης, ἵνα δοθῶσι πρότερον ἐξηγήσεις περὶ τῶν γυνομένων πρὸ 8 ἐτῶν.

Ὁ κ. Μακρῆς λέγει, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰς προγενεστέρας τοῦ συλλόγου ἀποφάσεις· ἰδοῦσα ὅμως, ὅτι αὗται εἰς οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἤγαγον ἡμᾶς καὶ ὅτι, ἐάν ἐπιμένωμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, θὰ χρειασθῶσι σχεδὸν 20 ἔτη πρὸς τελείαν ἀπότισιν τῶν καθυστερουμένων, προέβη εἰς τὰς ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῆς προτάσεις.

Τοῦ κ. Τάγης ἐρωτήσαντος, ποία ἡ πρὸ 8 ἐτῶν ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντᾷ, ὅτι εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ διδῆται εἰς μετξ. κατὰ μῆνα διὰ τὰ καθυστερούμενα.

Ὁ πρόεδρος φρονεῖ, ὅτι δεόν νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ συζητηθῇ ἡ ἐπιστολὴ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπερ καὶ ἀποφασίζεται.

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς ὁ κ. Τάγης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι δεόν τὸ Α' ἄρθρον

νὰ συγχωνεῖθῃ μετὰ τῶν ἄλλων ὡς προβληματικόν, διότι πολλοὶ δὲν ἐπλήρωσαν οὐδὲ τὸ δίπλωμα, οἱ μὲν ἐκ μογθηρίας, οἱ δὲ ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐργασθέντων εἰς τὸν σύλλογον, πολλοὶ δὲ πάλιν δὲν ἐζητήθησαν ἵνα πληρωσῶσιν, εἰργάσθησαν ὅμως ἐν τῷ συλλόγῳ· πιθανόν δὲ καὶ πολλοὶ νὰ μὴ ἐπλήρωσαν, ὅπως ἴδωσιν εἰς ποῖον βαθμὸν φθάνει ἡ ἀμέλεια τῶν ἐκάστοτε διεπόντων τὰ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Μαλιᾶδης λέγει, ὅτι τὸ τοῦ διπλώματος ζήτημα εἶναι ἐξαιρετικόν, καθότι τὸ κγ' ἄρθρον καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο δὲν ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ τί γενήσεται, ἂν δὲν πληρωθῇ τὸ δίπλωμα· πᾶν δὲ μέλος μὴ πληρωσάν τὸ δίπλωμα, δὲν εἶναι καὶ μέλος. Συνεπῶς φρονεῖ καλὸν καὶ σύμφωνον τῷ κανονισμῷ, ὅπως δοθῇ τριμηνος προθεσμίαι τοῖς καθυστεροῦσι τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀποκρούει τὴν τελευταίαν ταύτην πρότασιν τοῦ κ. Μαλιᾶδου, διότι οἱ πληρώνοντες τὸ δίπλωμα εἰς 3 μῆνας θὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὴν β' τάξιν καὶ θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτούς καὶ ἄλλην τριμηνον προθεσμίαν.

Οὕτω θετεῖσα εἰς ψηφοφορίαν ἡ περὶ τριμηνου προθεσμίας πρότασις τοῦ κ. Μαλιᾶδου, ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ δεκτὸν τὸ ἄρθρον τῆς προτάσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἐπαναλαμβάνει τὴν πρότασιν τοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος ὡς ἐξῆς: πᾶν νέον μέλος δὲν δικαιούται ἐξασκεῖν δικαίωματα μέλους, ἐνόσω δὲν πληρώσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος, μὴ πληρωσάν δὲ αὐτὸ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, διαγράφεται.

Ἡ πρότασις αὕτη θετεῖσα εἰς ψηφοφορίαν γίνεται δεκτὴ.

Ἀρξομένης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ β' ἄρθρου τῆς προτάσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Βαλσαμάκης λέγει, ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ ἀναφερομένη ἐξάμηνος προθεσμίαι ἐστὶ δυσανάλογος ὡς πρὸς τὴν προθεσμίαν ἐνὸς ἔτους τὴν διδομένην διὰ τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος.

Ὁ κ. Μαλιᾶδης προτείνει, ὅπως οἱ καθυστεροῦντες πληρῶνωσι κατ' ἔτος τὸ 1/5 τῶν καθυστερουμένων, ὁ δὲ μέχρι τοῦ τέλους ἐκάστου ἔτους μὴ πληρώσας τὸ πεμπτημόριον διαγράφεται τοῦ μητρώου.

Μετὰ μακρῶν ἔτι συζητήσεων τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιᾶδου καὶ γίνεται παμφηρεῖ δεκτὴ.

Εἶτα ὁ κ. Μακρῆς προτείνει, ὅπως ὁ ταμίαις εἰδοποιῇ ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους τοῦς

καθυστεροῦντας τὴν ἀπότισιν τοῦ πεμπτη-
μορίου, ὁ δὲ κ. Σαλπέλης προτείνει, ὡπως
καὶ ἕνα μῆνα πρὸ τῆς λήξεως ἐκάστου ἔτους ὁ
ταμίης εἰδοποιῇ τοὺς καθυστεροῦντας. Ἄμ-
φότερα καὶ προτάσεις γίνονται δεκταί.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΕ΄

(Ἐκτακτος)

τῆς 13 Μαΐου 1890.

ΕΠΙ ΤΗ ΚΩ΄ ΕΠΕΤΕΙΦ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΟΡΤΗ

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Παρισταμένων πολλῶν μελῶν τοῦ συλλό-
γου καὶ πολλῶν ἄλλων φιλομουσῶν ἐξ ἑκα-
τέρων τῶν φύλων, ἐν οἷς διακρίνοντο ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Διονύσιος ὁ Ε΄ μετὰ τῶν συνοδικῶν σέβασ. μητροπο-
λιτῶν Ἡρακλείας, Δέρκιον, Σηλυβρίας, Σω-
ζουαγαθουπόλεως καὶ τοῦ χωρεπισκόπου τοῦ Πέραν ἀγίου Σταυρουπόλεως κ. Γεναδίου, ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος πρίγκιψ Ν. Μαυροκορδάτος, ὁ β΄ διερμηνεὺς τῆς γαλ-
λικῆς πρεσβείας ἐκπροσωπῶν τὸν πρεσβευ-
τὴν τῆς Γαλλίας κόμητα Μοντεβέλλον, ὁ ἐκ
τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας Γεωργάκη ἐφέντη Ὀχάνης ἐκπροσωπῶν τὴν Α. Ἐξ. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας Μουνιφ
πασσῶν.

Τῆ 2 μ. μ. ὦρα κηρυχθεῖσης τῆς ἀνάρξεως
τῆς ἑορταστικῆς συνεδρίασεως ὁ γεν. γραμ-
ματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κόμητος
Μοντεβέλλον, πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας, ἀγγέλ-
λοντος, ὅτι ἀδυνατῶν νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ
ἑορτῇ τοῦ συλλόγου ἀποστέλει τὸν β΄ διερ-
μηνέα τῆς πρεσβείας ὡς ἀντιπρόσωπόν του,
καὶ τηλεγράφημα συγχαρητήριον τοῦ ἄρ-
χοντος μεγάλου λογοθέτου, Σταυράκη Ἀρι-
στάρχου.

Εἶτα ὁ πρόεδρος κ. Κ. Καλλιάρχης ἀναγι-
νῶσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ληξάν ἔτος
ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἔχουσιν ὧδε :

«Παυγατώτατε δέσποτα,
σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
ἐξοχώτατε κήριε πρεσβευτά,
κέριαυ καὶ κήριοι.

Ἴδε, τῇ τοῦ Ὑψίστου πανσθενεῖ περιβόλ-
ψει καὶ ἕτερον ἔτος, τὸ εἰκοστὸν ἔνατον,
συμπληρούμενον σήμερον προστίθεται τῷ ἐρ-

γατικωτάτῳ καὶ καρποφόρῳ βίῳ τοῦ ἑλλη-
νικοῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου, καὶ τὸ μακρόν
τούτου τῶν Μουσῶν ἐνδοκίτημα εἰσερχεται εἰς
τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ πλήρες
ζωῆς, θάρρους καὶ ἐλπίδων. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς
14 μαΐου μέχρι τῆς 19 νοεμβρίου 1889 τὸ
συλλογικὸν σάκος διετέλεσεν ὑπὸ τὴν συνε-
τὴν παθάλιουχίαν τοῦ κ. Γω. Ἀριστοκλέους,
ἀπὸ δὲ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης ἡ εὐμενὴς
ψῆφος τοῦ συλλόγου μετὰ λύπης ἀποδεξα-
μένου τὴν ἀμετακλήτως ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ
παραίτησιν λόγων ὑγειᾶς ἕνεκα τοῦ ἐριτί-
μου καὶ μουσοτραποῦς ἡμῶν ἐταίρου ἐπέ-
βλεψε καὶ αὐθις ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθίνειαν
καὶ ἐνεπιστεύσατο ἡμῖν τὴν ἱεράν παρακατα-
θήκην τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαίων, ἅτινα
παρομαρτοῦσι τῷ περιβλέπτῳ τῆς προεδρείας
ἀξιώματι. Ἐὰν τὰ δίκαια ταῦτα νομοσχευῶς
ἐξησκῆθήσαν καὶ τὰ καθήκοντα ἐξέπληρώθη-
σαν εὐσυνειδήτως καὶ ὑφ' ἡμῶν, τούτο ἀποδο-
τέον τῇ προσωπιμένη συνεργασίᾳ ἀγαστῶν
καὶ πεπειραμένων συγγραφετῶν, ἀνδρῶν σο-
φῶν καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὴν εὐ-
κλειαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου. τοῦ τε κ. Νι-
κολάου Φωτιάδου καὶ τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἀντι-
προέδρων, τοῦ κ. Ε. Ποπέσκου, γενικοῦ γραμ-
ματέως, τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως κ. Ἀχιλ.
Χρηστίδου, τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Π. Πετρα-
κιδίου, τοῦ ταμίου κ. Δ. Μηλιώτου, ἀντικα-
ταστήσαντος ἀπὸ τῆς 15 παρελθόντος Δεκεμ-
βρίου τὸν κ. Θ. Κουσουδην, παραιτηθέντα,
καὶ τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, λογιστοῦ. Πρὸς
τούς φιλότατους τούτους ἐταίρους μετ' ἀδελ-
φικῆς συμπαθείας ἀπονέμομεν τὴν πάνδημον
ταύτην τελοῦντες ἑορτὴν τὴν τε ἑκφρασιν τῆς
ἰδίης ἡμῶν εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς τοῦ συλλό-
γου εὐχαριστίας.

Ἄλλ' οἴμοι! ἐνῶ τὸ περὶ οὗ ἡ λογοδοσία
αὕτη συλλογικὸν ἔτος προσεπέθει ἀναδειχθῆ-
ναι ἀντάξιον τῶν προσηγουμένων διὰ συντόνου
ἐργασίας ἐμβριθοῦς καὶ ποιικίλης, αἰῶνης τῆς
ἡμετέρας μελέτας καὶ ἐνεργείας ἀνέσπειλε, βυ-
θίσασα πάντας ἡμῆς εἰς ἀνέκφραστον πένθος,
συμφορὰ πικρομέγερθε καὶ βαρυσήμαντος. Ὁ
πολιός, βελυστέδαστος, σθεναρός τε καὶ πολυ-
τιμος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμ-
μάτων ἀθλητής, ὁ ἐπὶ πολλῶν ἔτων περιό-
δους τὰ ἀγαθὰ καὶ σωτήρια διδάξας τε καὶ
ποιήσας, ὁ ἐξοχος πολίτης, οὗ ἰσχυρὰ καὶ
εὐεργετικὴ πανθομολογεῖται ἡ ἐπὶ τῆς ἐκπαι-
δευτικῆς κινήσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν τριακον-
ταετῆς δρασίς, ὁ τῆς διακονίας ἰδρυτοῦ, μέ-

λους και προέδρου του ἡμετέρου συλλόγου τιμήσας και ἀνυψώσας, ὁ Κωνσταντῖνος Ἡεροκλής Βασιλάδης, τῆ 19 Φεβρουαρίου 1890 μετέστη εἰς τὰς αἰώνιους μοναχάς. Τὸ ἐκ τῆς θλιβερωτάτης ταύτης ἀπολείξει παραχρῆμα ἐν τῷ συλλόγῳ κενόν ἐστὶ, φιλόμουσον ἀρρακτῆριον, τὰ μάλα δυσαναπλήρωτον· ἐν γὰρ τῷ μέσῳ τῶν γενικῶν αὐτοῦ μερῶν και φρονιτιδῶν, προσπαθειῶν και μόχθων και ἐθελουσιῶν, πρόωπιστον τοῦ πολυκλαύστου ἐταίρου μέλημα ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ διηνεκῆς πρὸς τὰ πρόσω πορεία τοῦ ἐλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου. Τὰς ἐργασίας αὐτοῦ μεθ' ὑψίστου ἐνδιαφέροντος παρακολούθων και τακτικῶς αὐτῶν συμμετέχων, ἀνύψου αὐτὰς εἰς τὴν πρέπουσαν περιωπῆν διὰ τοῦ παρὰ πάντων ἀνεγνωρισμένου μεγάλου αὐτοῦ κύρους. Ἄναγνωσμάτα σοφά, διαλέξεις τερπνὰς και διδακτικωτάτας, συζητήσεις ἀπτικῶ ἄλατι και ἐμβροθεῖς πεπικασμέναις, συνεργασίαν λυσιτελιστάτην ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἡμετέρου θεμελιώδους κανονισμοῦ και τῶν τούτου ἐκαστοτε ἀναγκαίων κρινομένων τροποποιήσεων, σύντονον συμβολὴν ταῖς ἡμετέραις ἐπιτροπαις, και ἰδίῃ τῇ φιλολογικῇ, διανομὰς χρηματικῶν βοήθειῶν εἰς ἄπορα σχολεῖα ἐξ ἐπὶ τούτῳ δωρεῶν ὁμογενῶν πλουσιῶν και φιλομουσῶν ταῖς ὑποδείξεις και προτροπαις αὐτοῦ ὀφειλομένων, φιλογενῶν ἀνδρῶν σπουδαϊστάτα ἀγνωσθετήματα ὑπ' αὐτοῦ παρακαλούμενα, σύμπραξιν πολύτιμον ἐν τῇ ἰδρύσει τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συγγράμματος και τῇ ὅσον ἐνεστί τακτικωτέρῃ αὐτοῦ ἐκδόσει, ἐκπληρώσιν μετὰ δραστηριότητος και ἀξιοπρεπειᾶς τῶν προεδρικῶν καθηκόντων ἐπὶ ἐξ περιόδους, ὧν ἡ τελευταία ἦν ἡ τῆς εἰκοσιπενταετηριδος τοῦ συλλόγου, βαρυσήμαντον συμμετοχὴν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ κτιρίου τούτου, τοῦ τσοσούτου συντελέσαντος εἰς τὴν παγίωσιν τε και κραταίωσιν τοῦ συλλόγου ἡμῶν, πάντα ταῦτα και ἄλλα, ἃ ἐπιλείψει με ὁ χρόνος ἀφηροῦμενον, ἐπεχείρησε, διεξήγαγε, μετ' ἐπιτυχίας ἐκτάκτου και καταπληκτικῆς ἐξετέλεσεν ἕως περάτων τοῦ βίου αὐτοῦ ὁ ἀειμνήστος Ἡεροκλής Βασιλάδης. Ὡς ἂν δὲ μὴ ἤρουν τὰ δειγμάτα, ἀπερ ζῶν ἔδωκεν ἡμῖν τῆς ἐαυτοῦ στοργῆς και ἀρρασιώσεως, ἠθέλησεν, ἵνα και ἐν τῷ ἱερῷ ἐγγράφῳ τῷ κανονίζοντι τὰ μετὰ θάνατον ἀναρχνῆ ἡ φλογερὰ αὐτῆ ἀγάπη ἐν πάσῃ τῇ λαμπηδόνι τῆς ἐυγενεὸς αὐτοῦ ψυχῆς. Καὶ δὴ διεθέτο, ὅπως τῶν βιβλίων αὐτοῦ τὰ πλείεστα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην

ἡμῶν, ἐξήκοντα πέντε δὲ μετοχαὶ τοῦ Λαυρίου ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐκπονηθῶσι και τὸ κεφάλαιον αὐτῶν κατατεθῆ εἰς τὴν ἐθνικὴν τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ τούτου τόκος προστίθεται εἰς τὸ κεφάλαιον, μέχρις οὗ σχηματισθῆ διὰ τοῦ ἀνατοκισμοῦ ποσὸν παραχρῆμα ἐτησίως πενήκοντα ὀθωμανικῆς λίρας, αἰτινες νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βραβεῖον φιλολογικοῦ ἐτησίου διαγωνίσματος τιθεμένου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐν ὀνόματι και εἰς τιμὴν τοῦ ἄρχοντος μεγάλου Ποσταλικοῦ και ὑπομηματογράφου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Σωτηρίου Καλλιμάδου, τοῦ ἀοιδίου πατρὸς τοῦ τῆς εὐθύνας σήμερον ὑμῖν διδόντος. Ἄμα τῇ ἀστραπηδῶν διαδοθείσῃ ἀπασιζ εἰδήσει ὁ σύλλογος διὰ τοῦ προεδρείου αὐτοῦ ἀπεφάσισεν, ἵνα αὐτὸς ἰδικῆς δαπάνης κηδεύσῃ τὸν πολυκλαύστον νεκρὸν, καταθέσῃ ἐπ' αὐτοῦ στέφανον ἐκ δάφνης, προσκλήσῃται τάρον κατ' ἄλλῃλον και δωρήσῃται αὐτὸν τῇ οἰκογενεῇ τοῦ μακαρίτου, πενήθησῃ ἐπὶ τέσσαρας ἐβδομάδας διατηρουμένης τῆς μεγάλης θύρας τοῦ καταστήματος κλειστῆς και πενήθιως διεσκευασμένης και διακοπτομένων τῶν τε συνεδριάσεων και τῶν διαλέξεων αὐτοῦ, ἀναρτηθῆ ἡ εἰκὼν τοῦ μεταστάντος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων ἡμῶν, και ὁ μὲν πρόεδρος ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον, ὁ δ' ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆς ἀναγνώσῃται τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου ἐταίρου ἐν τῷ τέρματι τοῦ συλλογικοῦ πένθους. Τῆ δ' ἐπιρῶσῃ τοῦ θανάτου μετενεχθέντος τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἐν σώματι ἀπὸ τῆς φιλοζέουσης οἰκίας, ἐν ἣ ἐπέληθε τὸ μοιραῖον τέλος, εἰς τὸν σύλλογον ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ἡ κηδεῖα, ἀναρχνῆ, νομίζομεν, τοῦ τε κηδευομένου και τοῦ κηδεύοντος, ἐξετελέσθησαν δὲ κατὰ γράμμα πάντα τὰ προαποφασισθέντα. Πολυπληθέστατον ἀρρακτῆριον συνελθὼν κατὰ τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ συγκροτηθεῖσαν τῇ 19 μαρτίου πένθιμον συνεδρίαν τῆς βιογραφίας τοῦ ὑπ' ἡμῶν θρηνομένου ἐταίρου πολύτιμον παρέσχεν ἡμῖν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐξετιμήθησαν προσεκόντως και ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης τὰ κατὰ τὴν σαληρὰν ταύτην δοκιμασίαν τῷ συλλόγῳ πεπραγμένα. Ἐφ' ᾧ και ἀπονέμω ἐν κατανύξει ψυχῆς τὴν ἐκφρασιν τῆς τοῦ συλλόγου ἐυγνωμοσύνης πᾶσι τοῖς ὁμογενεῖσι και ξένοις, καθιδρύμασι και ἀτόμοις, τοῖς εἴτε διὰ τῆς παρουσίας ἢ ἀντιπροσωπείας αὐτῶν κατὰ τὴν κηδεῖαν ἢ τὴν πένθιμον συνεδρίαν, εἴτε διὰ ψηφισμάτων, ἐπιστολῶν ἢ τηλεγραφημάτων κατὰ τὸ μη-

νιαίον διάστημα τοῦ ἐπισήμου πένθους ἡμῶν ἐκδηλώσασθαι τὴν τε πρὸς τὸν ἀοιδίμου ἄνδρα ὑψίστην ὑπόληψιν καὶ τὰ πρὸς τὸν σύλλογον βαρυσήμαντα αὐτῶν αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἰδίᾳ δ' ἐπιτραπήτω καὶ ὑπὸ τοῦ τὴν τε καταγωγὴν καὶ τὴν καρδίαν εὐγενεῶς πρίγκηπος Ν. Μαυροκορδάτου, προσέβουτοῦ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πύλης, ὅπως γείνω διεργημένεος τῆς βαθείας συγκινήσεως τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, συναίσθανθέντος πόσον ἢ αὐτοῦ Ἐξοχότης συμμετέσχε τοῦ μεγάλου καὶ ἀπαρμυθίου ἡμῶν πένθους. Ἐκ τῶν ἀπειραριθμῶν καὶ εὐγλωττων τούτων διαδηλώσεων ἠντλήσαμεν τῆς ἀθυμίας ἡμῶν παρρηγορον ἀνακούσισιν, πεισθέντες ἀριδύλως, ὅτι κάτοικοι τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης καὶ πάσης τῆς Ἀνατολῆς καὶ κάτοικοι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ αὐτῆς τῆς μεμακρυσμένης γῆρας τῶν Ἀμερικανῶν ἀνεγνώρισαν τὰς σπουδαίας ὑπηρεσίας, ἃς ἐπὶ χρόνον μακρὸν διηγεκῶς προσήνεγκε τῇ φιλολογίᾳ, ταίς ἐπιστήμαις καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσει ὁ σθεναρὸς τῶν γραμμῶν πρωταθλητῆς Ἡεροκλῆς ὁ Βασιλάδης, οὗ ἡ μνήμη διατηρηθῆσεται ἄλλοτε ὑπ' ἅπαντος τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου εὐγνωμονούντος.

Ὁ σύλλογος ἡμῶν μετὰ συντριβῆς καρδίας καὶ βαθυτάτου ἄλγους ἀναμνησθεταὶ καὶ ἑτέρων σπουδαίων ἀπολαύων, ἃς ὑπέσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν ἀπόλασε τὸν Εὐθύμιον Καστόργηαν, καθηγητὴν περιουρῆ τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου, τὸν Marquis de Queux de Saint-Hillaire καὶ τὸν Ernest Hayet, ἀμφοτέρους σοφοὺς ἑλληγιστάς, καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα Trelat, περιώνυμον τῆς Γαλλίας ἱατρὸν, μέλος δὲ καὶ πρῶην πρόεδρον τῆς ἐν Παρισίοις ἱατρικῆς ἀκαδημίας, οὗ τὴν συμπαθῆ καὶ εὐγλωττον αὐδὴν ὑπὸ τοὺς γερραροὺς τούτους θέλους ἄρτι ἀντηγήσασθαι ἑναυλον οἱ πάντες ἐνηδόνως διαφυλάττομεν. Τακτικῶς δὲ αὐτοῦ μέλη ἀπόλασε τὸν Κωνσταντίνου Ξανθοπούλου, σοφὸν καθηγητὴν, πολλὰς παρὰσχόντα αὐτῷ ὑπηρεσίας, τὸν Σταματιάδην, ὁπαδὸν εὐμαθῆ τῆς τοῦ Ἀσκληπιάδου ἐπιστήμης καὶ πολυσέβαστον ἡμῶν ἑταῖρον, καὶ τὸν ἱατρὸν Κυριακοῦ, πρόεδρον τῆς ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς μετὰ φλογερῶς ζήλου ἀποδυνθέντα εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν εὐγενῆ τῆς ἐν τῷ βαθυσεβάστω τούτῳ περιβόλῳ ὀροτομικήσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Πρὸς

τὰς βαρυσθενόσας οἰκογενεῖας τῶν πολυκλαύστον τούτων ἑταῖρων ὁ σύλλογος ἐπεσφύεν ἐγγράφως τὰ ἑαυτοῦ συλλοπητήρια, ἐκρηξῆς δὲ καὶ σήμερον δι' ἑμοῦ δημοσίᾳ τὴν ἐνδύμουλον αὐτοῦ θύβην.

Τὰ προσελθόντα δὲ ἡμῖν νέα μέλη εἰσι τὸν ἀριθμὸν δύο ἐπὶ εἰκαδι, ἐπτακαίδεκα μὲν τακτικά, τρία δὲ ἀντεπιστελλόντα καὶ δύο ἐπιτίμα, ὁ ἱερολογιώτατος Abbé Duchesne, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ καθηγητῆς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν ὑψηλῶν σπουδῶν, καὶ ὁ εὐγενεστάτος Vicomte Eugène Melchior de Vogüé, μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας. Ἡ προσέλευσις τῶν νέων τούτων ἐπιτίμων, ἀντεπιστελλόντων καὶ τακτικῶν μελῶν ἐλπίζεται, ὅτι σπουδαίαν προσκομίσει συμβολὴν τῇ τακτικῇ καὶ τελεσφόρῳ πορείᾳ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Ἐν τούτοις, κυρία καὶ κύριοι, παρὰ τὴν εὐθὺς μετὰ τῆς ἐντυχίσεως διακοπῆς ἐπέλθουσιν προεδρικὴν κρίσιν, παρὰ τὸ ψηφισθῆν μακρὸν πένθος, παρὰ τῆς ἐνοκηψίας τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐπιδημίας πολλοὺς τῶν ἑταῖρων προσβουλούσας, αἱ ἡμετέροι ἐργασίαι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καίπερ ὑποστᾶσαι τῶν σπουδαίων τούτων αἰτίων ἕνεκα χαλάρωσιν τινα, ἐξήκολούθησαν οὖν ἤρτων τὴν ἐνθαρρυντικὴν αὐτῶν πορείαν ἐν τε ταίς τακτικαῖς καὶ ἐκτάκτοις συνεδριάσεσι τοῦ συλλόγου, ἐν ταῖς τῶν ἐπιτροπῶν, ἐν ταῖς τῶν κοσμητῶρων, καὶ διὰ τῶν δημοσίων διαλέξεων· αὐταὶ δὲ εἰσιν αἱ ἀκόλουθοι.

Ὁ ἱατρὸς κ. Γ. Ἀλεξοπουρίδης, ἐν τεσσαρσιν διαλέξεσιν, ὀρμώμενος ἐκ τῆς γνώμης σοφότητος τῆς γαλλικῆς ἱατρικῆς ἀκαδημίας μέλους, καθ' ἣν τὰ ἐπιδημιακὰ νοσήματα εἰσιν ἡ συνέπειαι τῆς ἀμυθείας καὶ ἡ διακίαι τιμωρία τῆς ἀκηδίας τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων, ἀνέπτυξε μεθοδικῶς καὶ μετὰ τερπνότητος τὸ τε ἐν λόγῳ θεμα καὶ τὸ τούτῳ παρομαρτῶν τῆς προσυλάξεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν οἰκογενειῶν ἀπὸ τῶν κολλητικῶν νοσημάτων.

Ὁ κ. Π. Κούππας, ἀρχιτέκτων, ἐν μιᾷ διαλέξει, ὀμιλεῖας περὶ μεσαιωνικῆς ἀρχαιολογίας, τοπογραφίας, διαγράμματος καὶ διακοσμῆσεως βυζαντινῶν ναῶν μετὰ τῆς διακρινούσας τὸν μετριόρρονα τοῦτον ἐπιστήμονα θελκτικῆς σαφηνείας καὶ ἰκανότητος.

Ὁ κ. Α. Leval ἐν μιᾷ διαλέξει ἀνέπτυξε γαλλιστὶ ἀρχαῖς ἠθικαῖς λίαν εὐμεθῶς.

Ὁ ἱατρὸς κ. Κ. Μακρῆς ἐν μιᾷ διαλέξει

ἐπαρχιατεύθη μετὰ τῆς δευτέρας ἀκριβείας καὶ πιστικότητος περὶ τῶν ἐξαρθρωμάτων μὲν ἐν γένει, ἰδίῃ δὲ περὶ τῶν τοῦ ὄμου ὑπὸ τε θεωρητικῆν καὶ ὑπὸ πρακτικῆν ἔποψιν.

Ὁ κ. D. Rosenfeld ἐν μιᾷ διαλέξει ἐξιστόρησε μετ' ἀκριβολογίας τὰ κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν γερμανικὸν κράτος, ἐκτύθεις καὶ βιογραφικὰς τινας εἰδήσεις περὶ τῶν μετὰ γερμανῶν αὐτοκρατορῶν συζευχθεισῶν προηγουμένων ἑλληνίδων.

Ὁ κ. E. Παπέσσος ἐν δυοῖ διαλέξεσιν ἀνέλιξε τὴν κατὰ τὸν Vicomte Eugène Melchior de Vogüé ῥωσικὴν μυθιστορίαν μετὰ τῆς ἰδιαζούσης τῷ διακεκριμένῳ τούτῳ ἀγορευτῆ ἐπαγωγῆς ζωοφόρητος.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἐν μιᾷ διαλέξει ἐπιλοσόφησεν ὑπὸ ἀρχῶν ὑγιεινότητος ὀδηγούμενος καὶ τὸ ἐκαστοῦ θέμα δεξιῶς ἀναπτύσσων ἐπὶ τοῦ, ἐὰν ὁ θάνατος δεῖν γὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ πέρας τῆς ζωῆς.

Ὁ κ. B. Ρίτσος ἰατρός ἐν μιᾷ διαλέξει ἀπηγγέθη, τί εἰσι, πῶς ζῶσι καὶ πῶς ἀπαντῶσι τὰ μικρόβια μετ' ἐπιστημονικῆς σαφεινῆς καὶ μετὰ δυνάμει ἐν τῇ τῶν πορισμάτων μετασχετεύσει τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκρατῶν.

Πατρῴων υἱός, ὁ κ. Εὐγ. Ζαλοκώστας ἐν μιᾷ διαλέξει ἀπεικόνισεν ἐν ποιητικῇ καὶ γραφικῇ καλλιπείᾳ ἐνδιαφερούσας ἐξ Ἰταλικῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ ἐπιχαρίτως προσειπὼν ὅτι, ἐὰν ποτε ἐν μεταγενεστέρῳ χρόνῳ ἀπὸ ἄλλου βήματος ἐλθῆσθ τῆς περὶ Κωνσταντινουπόλεως ἀναμνήσεως του, αὐτὰ θὰ ἐνέχουσι πλείονα ἐνθουσιασμόν καὶ πολὺ ζωορότερα γέφυρατα.

Ἀρῶμεν νοσεῖς πρὸς στιγμὴν τὴν μεγάλην ταύτην αἰθουσαν, ἐνθα διδάσκονται αἱ δαμύσιαι διαλέξεις, καὶ συνασεύθωμεν, κυρίαι καὶ κύριοι, εἰς μικρὸν τοῦ κτιρίου τούτου δωμάτιον, ἐν ᾧ ἀθροῦθος καὶ ἐν κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλῳ ἐργάζονται σοφοὶ ἡμῶν συναδέλφιοι, οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἀρχαιολογικὴν τοῦ συλλόγου ἐπιτροπὴν. Ἰδοὺ βλέπετε τὸν ἀιδεσιμώτατον κ. Curtis, πρόεδρον αὐτῆς, ὑποβάλλοντα αὐτῇ ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν σπουδαίαν ἀντιγραφείσαν ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1884 κειμένην δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ναυαρχεῖῳ ἑτέραν ἐπίσης σπουδαίαν λατινικὴν κειμένην ἐν τῷ αὐτῷ μίρει μετανεχθεισαν δὲ ἐκ Μουδαλιῶν τῶν ἐν τῷ Κικινῷ κόλπῳ καὶ σπουδαίαν ὠσχύτως τρίτην κειμένην ἐν τῇ πύλῃ τοῦ τεμένου τοῦ ἐπιλεγόμενου τῆς μικρῆς ἀγίας

Σοφίας, συμπληρωμένην δὲ ἐκ ῥητῶν τῶν ὡλημῶν τοῦ Δαβὶδ καὶ τῶν προφητειῶν τοῦ Ἀβθακούμ· ἰδοὺ βλέπετε τὸν κ. Κούππαν ὑποβάλλοντα ἰγνογραφήματα μονογραμματῶν βυζαντινῶν, ἅτινα παρετήρησεν ἐπὶ λίθων καὶ πλίνθων τῶν παραλίων τευχῶν ἐν Ξυλοπόρτῃ καὶ ἔγνη ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν τῷ κατὰ τὸν Γαλατῆν Γενῆ τζαμῖ, κοινοποιούντα, ὅτι ἡ πρὸ τοῦ ἐν Γαλατῇ παρὰ τὴν γέφυραν ἀστυνομικῶς σταθμοῦ καταχρωθεῖσα ὡς βῆσις τοῦ σταθέντος φανοῦ ἀερίοφωτος στήλαι φέρει ἐπιγραφὴν, ἧς ἀνέγνω τὴν λέξιν «Γιβέριος», καὶ ἀνακοινούντα πέντε ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ἀντιγραφείσας ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Ἀμπελίδου, ἰατροῦ, ἐν Τσιριτιλέρ τσιρλίτ τῆς Φρυγίας, αἵτινες ἐπιτύμβιοι μὲν αἱ τρεῖς αἱ δὲ δύο τιμητικαὶ εἰς στρατιώτους Ρωμαίους, καίτοι ἑλλησιεῖς, ἐσημαϊώθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ ἐγνωμένου αὐταῖς κύρους ὡς ἀνήκουσαι εἰς τοὺς τελευταίους ῥωμαίους χρόνους· ἰδοὺ βλέπετε τὸν ἰατρὸν κ. Mordtmann ὑποβάλλοντα συλλογὴν ἀρχαίων χαρατῶν τῆς Κωνστ/πόλεως τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μετὰ σπουδαιότητων ἐξηγήσεων καὶ σκέψεων, ἀνακοινούντα ἐκδόσεις πολυτίμους περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐρρίκου Δανδόλου, ἀπὸ τῆς εἰκάζομένης τοποθεσίας τοῦ ὁποῖου λαμβάνει ἀφορμὴν, ὅπως δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων καταστήσῃ ὡς ἄδειον καὶ ἀνυπόστατον τὴν μνησὴν, ἣν ἐπιρρίπτουσαν ἱστορικοὶ τινες τῆς Δύσεως κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὅτι οὗτοι κατέστρεψαν δῆθεν καὶ ἐξηφάνισαν ἀνακτήσαντες τὴν Κων/πολιν ἀπὸ τῶν Λατίνων πᾶν ὅ,τι εὗρον ἐν αὐτῇ λατινικόν, καὶ ὑποστηρίζοντα μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι θεωρεῖ λείψανα ἐκκλησιαστικῆς τῆς παρὰ τὸ Τσεμπερλί-τῆς, ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Προπόντιδα κλιτύος, βυζαντινὰ ἐρεπίτια, περὶ ὧν ὁ κ. Leval προεἰξέ τινα· ἰδοὺ βλέπετε τὸν κ. Σιδερόπουλον κοινοποιούντα, ὅτι βορείως τῆς ἐν Μεδῆ Χαλικιδόνας καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνασκαπτομένου τοῦ ἑδάφους εὐρέθησαν ἀκατέργαστοι τέσσαρες στυλοβάται καὶ στήλαι μαρμαρινοὶ κατεργασμένοι φέρουσαι γράμματα ἑλληνικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀποκρινόμενον τῷ κ. Κούππα ὑποβάλλοντι ἰγνογραφήματα τῶν κάτω σκελῶν ἀρχαίου σταυροῦ γιαιοῦ ἐπὶ τμήματος μαρμαρινῆς πλάκῆς κειμένης ἐν τῷ κατὰ Γαλατῆν Γενῆ τζαμῖ, ὅτι τὸ πέρας τοῦτο ἠγέρθη ἐπὶ τῶν ἐρεπίων ἐκκλησιαστικῆς κείσης καὶ ἐνεκα μὴ χαραγίας τῆς ἀπατιουμένης ἀδείας ἀνοικοδο-

μήσεως μεινάσης ἀδελφότητος, καθ' ἣ ἀναφέρει λίαν γνωστὸς ὀθωμανὸς συγγραφεὺς, καὶ μεταδιδόντα ἐν περιλήψει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκ τριάντων καὶ τεσσαρῶν στίχων συγκειμένης τουρκικῆς ἐπιγραφῆς τῆς εὐρισκομένης ἐντὸς τοῦ ἐν Γαλατῇ Ἀράπ τζαμισί καὶ περιλαμβανούσης τὸ ἱστορικὸν τοῦ τεμένου καὶ τῆς ἐπικλησεως αὐτοῦ, δηλοῦσης δὲ ἐκπερασμένης, ὅτι τοῦτο ἦν χριστιανικὴ ἐκκλησία· ἰδοὺ βλέπετε τοὺς κκ. Βαγλερῆν, Κούππαν, Levai καὶ Protexlat συζητούντας περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ μωσαϊκοῦ τῶν δύο κερθῶν τοῦ Καρχαίε τζαμισί καὶ ἐκδηλοῦντας τὴν ἐαυτῶν ἰδέαν, ὅτι τὸ μωσαϊκὸν τοῦ ἐξω κήρυκος πτώσιν ἀπειλεῖ προσεγγί καὶ ἀνεπαρόρθωτον καταστροφῆν· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἡ γὰρ φιλόλογος καὶ φιλόκλιτος διαθήσει τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως προνοήσει πάντως περὶ τῆς διασώσεως τοῦ ἀριστουργήματος τούτου τῆς βυζαντινῆς τέχνης.

Τῆς φιλομουσιᾶς ἄλλως τε τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως πρόσφατον καὶ περίτρανον ἔχομεν νέον δείγμα. Τὸ τεῦχος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐκ παρανοήσεως αἴρωνος καὶ παρὰ πλῆσιν προσδοκίαν κατασχθέν παρὰ τῷ βιβλιοδέτῃ κ. Γεράρδῳ, διατρυθῆντι ὅπως μηδὲ ἐνὸς ἀντιτύπου ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τοῦ καταστήματος αὐτοῦ ἐξοδον, μετ' ὀλίγης ἡμέρας περατουμένης τῆς ὑπὸ τοῦ ἀκόου προέδρου τῆς συντακτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλιτέλη ἐπιδικουμένης ἀνατυπώσεως τεμαχίων τινῶν ἐπιληψίμων ὑπὸ τῶν ἀρμοδιῶν θεωρηθέντων ἐξέρχεται τῆς πολυμήνου αὐτοῦ εἰρατικῆς καὶ διανεμέται τοῖς δικαιοῦσις. Τὸ εὐχρεστον τοῦτο ἀποτέλεσμα ὀφείλεται τῇ περσοποιημένῃ περιουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας, ἐξωχωτάτου Μουνίρ πασῶν, κατιδόντος, ὅτι ἡ διάδοσις τοιούτων ἔργων οὐ μόνον τῷ συλλόγῳ περιποιεῖ τιμὴν, ἀλλὰ καὶ τῇ γῶρᾳ παρέχει πολλὰς καὶ ποικίλας ὠφελείας. Τὸ νομοσχῆμα καὶ ἐλευθερον πνεῦμα τῆς Α. Ε. ἐκοψε τὸν γόρδιον δεσμόν, δι' οὗ, ὡς μὴ ὄφειλε, περιεβλήθη τὸ ἀπλούστερον τοῦτο ζήτημα. Ὁ δὲ σύλλογος ἡμῶν ὁ ἐγκυχωμένος, ὅτι συγκαταριθμῆι τὸν μουσοτραφεὶ καὶ περιουσιακὸν τοῦτον τοῦ κράτους λειτουργὸν ἐν τοῖς ἐπιτίμοις αὐτοῦ μέεσιν, ὑποβάλλει αὐτῷ σήμερον δι' ἐμοῦ βαθυσεβάστως τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀπείρου αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης. Αἱ τοῦ συλλόγου ἐνθερμοὶ εὐχαριστικαὶ ἀπονέμονται δι' ἐμοῦ γρηγορῶ-

νως τῷ ἐκ τῶν ἀνωτέρων τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ὑπαλλήλῳ εὐγενεστάτῳ Νάιμ βέη, ἐνθερμοπαρμένο τὴν ἀνοθεὴν πρωτοβουλίαν καὶ διεκδιόχοντι τὴν ὅσον ἐνεστί ταχέαν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας, ἥτις ἀνετίθη τῇ διοικητικῇ αὐτοῦ δραστηριότητι. Εὐχαριστῶ δὲ καὶ τοῖς κυρίαις Γεωργίαν ἐφένδη, Οὐλῆν, Βαφρῆν ἐφένδη καὶ Ἀβραάμ Βαπορδῆν ἐφένδη, προσβύτως ἐν τούτῳ, ὅση αὐτοῖς δύναμις μετ' ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Σαλιτέλη συνεργασθεῖσιν. Εὐχῆθητε πάντες οἱ τὸν σύλλογον ἀγαπῶντες καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν διατήρησιν αὐτοῦ ἐν ἡ ἐκτήρατο ὑψηλῇ περιουσίᾳ, ὅπως τὸ λοιπὸν ἀκόλυτος ἐκτυπῶνται καὶ διανεμῶνται αἱ τακτικαὶ τε καὶ ἐκτακτοὶ δημοσιεύσεις ἡμῶν.

Τοῦ λόγου γενομένου περὶ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου, δεῦτε εἰπωμέν τινα περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ τοῦ γραφείου αὐτοῦ.

Τὰ θεωρηθέντα ἡμῶν βιβλία οὐ μόνον οὐχ ὑπολείπονται τῶν προσεγεθέντων κατὰ τὰ προγενέστερα ἔτη, ἀλλὰ καὶ πληροῦν αὐτῶν. Ἄσμενος δὲ ἀγγέλλω ὑμῖν, ὅτι ταῦτα συμποσοῦνται εἰς 584 σῶματα μικρὰ τε καὶ μεγάλ, ἐξ ὧν 208 σῶματα ἢ τόμοι 304 εἰσὶν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀοιδίου ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου Ἰωάννου Γεωργιαντοπούλου, 11 τοῦ ἀείποτε τὸν ἡμετέρον σύλλογον ἐν τῇ μνήμῃ ἔχοντος κ. Χρ. Παπαδοπούλου, 100 ἐναίσιοι διατριβαὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀλλεῆς, 58 τοῦ τῆς Ἐυδελβέργης, 58 τοῦ τῆς Βερσαλίας καὶ 18 τοῦ τῆς Ἐρλάνγης, 8 τόμοι ὑπομνημάτων τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν πεμφθέντες τῇ φιλαδέλφῳ εἰσηγήσει τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν ἐταίρου Ἐξ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ ἐφέντη, πρεσβυτοῦ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης παρὰ τῇ βελγικῇ ἀλλῆ, 5 τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐάσινατῶνι συμβουνοῦ ἀκαδημίας καὶ 15 ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους ἐκ τῶν τὰ μάλα ἐξέχων καὶ προσφιλῶν μετὰ διακροῦς ὑψηλῆς ἀποστολῆς ἄρτι παρ' ἡμῶν ἐνδραμέσαντος κειραυμένου δὲ μετριοπροσῶνης ἐνεκῶν ὑπὸ τῆς πτυχῆς τοῦ πέλαου τῆς ἀνωμομίας. Ἐκὼν εἰς ταῦτα, κυρίαι καὶ κύριοι, προσπέθεσι καὶ τὰ βιβλία ἅπερ διέθετο ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀειμνήστος Ἦρ. Βασιλάδης, ὁ προαναμνηθεὶς ἀριθμὸς τῶν 584 σῶματων ὑπεραυξηθήσεται· ἀλλ' ἡ καταγραφή αὐτῶν γενομένη ταῖς φροντίσι τοῦ διαπρεποῦς γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ.

Ἐπι. Μαυροματάς ἐν πλήρει τάξει καὶ κανονικότητι μολὲς ἵππευκώθη. ἑτεροὶ δ' ἐπιτεταγμένοι ἔροι οὕτω ἐξεπέσθησαν· ἐφ' ᾧ καὶ ἀναβάλλεται εἰς τὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους συλλογικὴν πανήγυριν ὁ περὶ τοῦ πλουτισμοῦ τούτου κληροδοτημάτων λόγος. Πρὸς πάντας τοὺς δωρεῖτας τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης, ἧς ὁ πλουτισμὸς τούτουφ τυγχάνει ἀναγκασίως πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν, ἀπονέμου ἐν ἀρχαλλοῦσαι τὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου ἀπονέμονται ὡσαύτως τοῖς συντελοῦσιν εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ ἡμετέρου ἀναγνωστηρίου κυρίως διευθυνταῖς τῶν ἐφημερίδων «*Ἀρχαλλοῦσαι*», «*Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος*», «*Ἀρμονίας*», «*Βυζαντιδός*», «*Ἐπιθεωρήσεως*», «*Ἐφημερίδος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως*», «*Ἐφημερίδος τῶν κυριῶν*», «*Κωνσταντινουπόλεως*», «*Levant Herald*», «*Νεολόγος*», «*Orient*» καὶ «*Σάμου*», καὶ τῶν περιοδικῶν «*Ἀθηνᾶς*», «*Ἀναπλάσεως*», «*Ἀπόλλωνος*», «*Ἐκκλησιαστικῆς Ἀθηναίας*», «*Ἑλλάδος*», «*Ἡρακλεσσοῦ*» καὶ «*Ἠλιόπορος*», πεμπομένων ἡμῖν δωρεάν, καὶ διὰ τὴν πρόθυμον δημοσίευσιν πασῶν τῶν τοῦ συλλόγου ἀγγελιῶν τοῖς κ. διευθυνταῖς τῆς «*Βυζαντιδός*», τῆς «*Ἐπιθεωρήσεως*», τῆς «*Κωνσταντινουπόλεως*», τοῦ «*Levant Herald*», τοῦ «*Moniteur Oriental*», τοῦ «*Νεολόγου*» καὶ τῆς «*Stamboul*».

Εἰς τὴν ἡμέτερον γραφεῖον εἰσῆλθον ἔγγραφα περὶ τὰ 300 καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐξῆλθον ὑπὲρ τὰ 350, τὰ πλεῖστα σπουδαίστατα ἀφορῶντα συμπερόντα τοῦ συλλόγου ἠθικὰ ἢ υἱολογικά, οἷον ἀποστολὴν βιβλίων ἢ ἀρχαιοτήτων, γλωσσικῆς ὕλης ἢ ποιημάτων πρὸς κρίσιν ἢ καὶ βράβειυσιν, συγχαρητηρίους ἢ συλλυπητηρίους προσρήσεις στενωῶς συνδεύσας τὰς τῶν καθιδρυμάτων πρὸς ἄλληλα καὶ τὰς τούτων πρὸς ἄπομα ἀριρεπῆ πολυσύμμοι σχέσεις, χορηγίαν εἰς ἀπόρομα κινήσεως διδασκτικῶν βιβλίων ἢ γεωγραφικῶν χαρτῶν δαπάναις τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων καὶ γενναίως φρονῶς πρὸς τούτο τεθέντων εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, καλλιτεχνικὴν ἐκθεσιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου μελετωμένην καὶ ἰδίᾳ τὸν σκοπὸν, τὴν διοργάνωσιν καὶ τὰ μέσα τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς, πρόσκτησιν νέων μελῶν, διαρρύθμισιν τῶν ἡμετέρων οικονομικῶν, δημοσίευσιν μετὰ προτέρων ἐπιτύρωσιν καὶ ἐπιδοκιμασίαν τοῦ συλλόγου πρώτων μὲν διὰ τοῦ ἐγγωρίου τύπου, εἶτα δὲ καὶ δι' ἰδιαιτέρων φυλλαδίων μικροῦ σχήμα-

τος, τῶν πρακτικῶν ἔχουσῶν χαρακτηριστὰ καὶ προσιτῶν τῶ λαφῶ μελετῶν τῆς ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, ἀντιπροσωπεῖαν τοῦ συλλόγου ὑπὸ τοῦ πολυμυθοῦς δικηγόρου κ. Ἠλία Μαλιῶκα ἐν τῇ διεξαγωγῇ μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπων τῆς θεολογικῆς σχολῆς, τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς καὶ τῶν ἔθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῆς πολυβυλλήτου ὑποθέσεως τῶν συλληνεῶν κληροδοτημάτων, ἐφ' ἧς εἰργάσθη εὐμεθόδως καὶ μετὰ ζήλου πενταμελὲς ἐπιτροπὴ, συγκατεμένη ἐκ τῶν κ. αἰδεσιμωτάτου Κ. Παρίτση, Γ. Ἀποστολίδου, Η. Μαλιῶκα, Η. Πρωΐου καὶ Ο. Ἀνδρεῖδου, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρεμφορῆ φιλολογικὴν, ἐπιστημονικὴν, ἐκπαιδευτικὴν καὶ οικονομικὴν ἀπόφασιν λαφθεῖσαν ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου εἰκοσι καὶ τέσσαρασι συνεδριάσεσι καὶ ταῖς πεντεκαίδεκα συνεδριάσεσι τῶν κοσμητόρων αὐτοῦ.

Κατὰ δὲ τὰς τακτικὰς ἡμῶν συνεδριάσεις τῆς δευτέρας τὰ ἀκόλουθα ἐγένοντο ἀναγνωσμάτα.

Περὶ τοῦ Δάφνουδς ὑπὸ Bachelin, ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς, ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ ἀντιπροσέδρων κ. Κ. Μακρῆ.

Περὶ τοῦ ῥώσσου μυθογράφου Κριλιφ, ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Ηοπέσσου, ἐν δυασι συνεδριάσεσιν.

Ἐπιστολιμαία διατριβὴ τοῦ κ. Χρήστου Παπαδόπουλου θέμα ἔχουσα τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν τῷ νήσῳ Κύπρῳ κοπέντων νομισμάτων ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. εἰδικοῦ γραμματέως.

Μελέτη περὶ Δζελαλεδδίν-Ρουμῆ, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀγυλλέως Νηφσιδίου.

Περὶ τῶν ἐν Κερκσοῦντι δεισιδαμμονιῶν, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν νέων ἀντεπιστελλόντων μελῶν κ. Ἀριστοτέλους Νεοφύτου, ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Βιογραφία τοῦ αὐτιδίου Ἡρακλεῶς Βασιλάδου, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ. Κ. Μακρῆ, ἱατροῦ.

Ἀρχαιολογικαὶ παρατηρήσεις περὶ Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Βεργιερῆ.

Περὶ τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας, ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Prêtextat, γαλλιστί.

Περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, πραγματεία τοῦ κ. Χρ. Παπαδόπουλου ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως.

Ἦσκει αὐταὶ αἱ ἀνακοινώσεις ἐνεῖχον πολλὰ

σπουδαία σημεῖα, μετὰ μερίστης δὲ προσοχῆς ἠκούσθησαν καὶ προεπόντως ἐξετιμῆθησαν ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ παρισταμένου ἐκάστοτε ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν ἡμῶν φιλομούσου δημοσίου, ἐνίων προκαλεσασῶν καὶ συζητήσεις σοβαρὰς, ποιικίλας καὶ ζωηρὰς.

Ἰπὸ δὲ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς ἐγένετο, προεδρεύοντος αὐτῆς τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ. Ν. Φωτιάδου, ἀρχὴ συσκέψεως καὶ ἀποφάνσεως ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν ἀντικειμένων: α') ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων διδασκάλου τινὸς παραπονουμένου διὰ τὴν μὴ εὐνοϊκὴν κρίσιν αὐτῆς περὶ γραμματικῆς αὐτοῦ τῷ συλλόγῳ ὑποβληθείσης καὶ κατὰ τὰ εἰωθότα παραπεμφθείσης αὐτῇ· β') ἐπὶ τοῦ ἐπίσης παραπεμφθέντος αὐτῇ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Κ. Μακρῆ περὶ παιδῶν ἀγωγῆς· γ') ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ μακαρίτου Ἡεροκλέους Βασιλάδου, μέλους αὐτῆς, ἵνα μελετήσῃ αὐτὴ τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλὴν ὑποβληθέντα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια καὶ τὴν περὶ τούτων κρίσιν αὐτῆς ἐξενέγκῃ· δ') ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Καρραπάνειον ἀγῶνα ὑποβληθείσης ἑλληνικῆς ἱστορίας, περὶ τοῦ βραβευσίμου τῆς ὁποίας ἐδέχθη, ἵνα ἀναβληθῇ εἰς τὸ ἐπὶ τὸ ἔτος ἢ ὀριστικῶς αὐτῆς γνωμοδότησις· ε') ἐπὶ τοῦ ἐκατονταλήρου κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Εὐκλῆς Μουράτου Θεοφιλίδου πρὸς ἰδρύσιν παρθενιαγωγείου ἐν ὁμογενεῖ μὲν ἀλλ' ἀλλογλώσσῳ ἐπαρχίᾳ, ὀρισθείσης μὲν κατ' ἀρχὴν τῆς ἐλάχιστος Ἀσίας, τοῦ δὲ χωρίου ὀρισθησομένου μετὰ τὴν λήψιν αἰτηθειῶν ἤδη καὶ προσεχῶς ἀναμενομένων πληροφοριῶν· ς') ἐπὶ τῆς περὶ τῆς πρωτανείας τοῦ ἐν Montpellier τῆς Γαλλίας πανεπιστημίου ἀποσταλείσης ἡμῖν προσκλήσεως, ὅπως ὁ σύλλογος μετὰσχῆ τῶν κατὰ τὸν παρόντα μῆνον γιγνομένων ἐρωτῶν ἐπὶ τῇ ἐξακροσιστηρίδι τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου καθιδρύματος. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος τὰ μᾶλλον κατακευθεῖς ἐπὶ τῇ φιλόφρονι προσκλήσει καὶ περὶ πλείστον ποιούμενος τὴν συμματοχὴν τοσοῦτο ἐν γόμῳ πνευματικῆς πανδαισίας προσέθη συνοδῶν τῇ γνωμοδοτήσῃ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς εἰς ἀπόφασιν ἀποστολῆς εἰς Montpellier ἀντιπροσώπου καὶ εἰς ἐκλογὴν ὡς τοιοῦτου τοῦ πολυμαθοῦς ἡμῶν συναδέλφου κ. Γ. Χασιώτου· τούτου δὲ διατελοῦντος εἰσέτι περὶ πᾶσαν προσδοκίαν ἐν ὁδοιπορίᾳ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν μὴ ἀποδεχόμενος τὴν ἡμετέραν ἀντιπροσωπεύον, αὐτὴ ἀνετίθη τηλεγραφικῶς ἐτέρῳ διακεκριμένῳ συναδέλφῳ ἡμῶν,

τῷ ἐν Χαρισίῳ διαρκῶς διακείμενῳ κ. Γεωργίῳ Ζωγράφῳ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀπεποιήθη τὴν ἐπιτοχὴν ἕτε γὰρ τῆς πασχούσης αὐτοῦ ὑμῆϊας μακρὰν θεραπευόμενος τῆς πόλεως Montpellier τοῦ δὲ γόμου ἐπιφανοῦς πᾶν. Μετ' ἀθυρίας τούτου οὐ σαρκῶς περιορίσθημεν εἰς τὴν διὰ τοῦ τηλεγράφου ἀποστολὴν τῶν συγγραμμάτων ἡμῶν προσήσεων ἐπὶ ταῖς ἐρωταῖς ταῖς ἀγορευαῖς ἀπὸ τῆς παρελθούσης πέμπτης ἐν περιπτώσῃ παιδευτικῷ κέντρῳ τῆς προσφιλοῦς Γαλλίας.

Ἐάν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὀρίζοντος συγκατέβητε, κυρία καὶ κύριοι, μετ' ἐμοῦ εἰς τὰ ἔργατα τῆς ταμιακῆς ἡμῶν διαχειρίσεως, τῆς εἰσδεχόμενης καὶ ἐκπεμπούσης τὸ αἶμα, δι' οὗ ζωογονεῖται καὶ τρέφεται τὸ συλλογικὸν σῶμα καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου βραδυνώθητε, ὅτι οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων, ἐνώστετε πάντως τὰ ὑμέτερα συγγραμμάτια τῇ ἐμῇ ἐγνωμονούσῃ εὐαρεσκείᾳ ἐπὶ τοῖς νέοις δειγμασι τῆς τῶν ὁμογενῶν φιλομουσίας. Ὁ μὲν γὰρ κ. Στ. Ζαφειρόπουλος προσήνεγκεν εἰς τὸν συλλόγον λίρας 25, ὁ δὲ κ. Ἀνδρέας Συγγρός 30, ὁ δὲ κ. Ε. Εὐγενίδης 25, ὁ δὲ κ. Δ. Ταμβάκος 10, ἡ δὲ κυρία Γ. Γεωργιαντοπούλου φρ. 500· εἰς τὰς ἐκτάκτους δὲ ταύτας προσφορὰς προσθέσει, πλὴν τῶν ἐκ τακτικῶν τῶν ἐταίρων συνδρομῶν προσελθουσῶν λιρῶν 170, τὸ καθαρὸν πρῶτον τῆς θεατρικῆς παραστάσεως, ἀνεβλῶν εἰς λίρας 406 1/2, ἐκ τῶν εἰσπραχθειῶν 150 τῶν μὲν 40 δόθεισῶν τῷ ὑπὸ τοῦ κ. Ταβουλάρη διευθυνομένῳ θιάσῳ, τῶν δὲ λοιπῶν δαπανηθειῶν εἰς διάφορα μικρὰ ἐξόδα, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν τακτικὴν ἐκατοντάλιρον συνδρομὴν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαφωτισμα καὶ ἐκτακτὸν ἐκ 200 λιρῶν προσφορὰν πρὸς ἔκδοσιν ἀπάσης τῆς ἐν τοῖς ἀρχαῖσις ἡμῶν ἐναποτεταμειμένης φιλοσοφικῆς βιβλῆς τοῦ μεγάλου ἐταίρου τοῦ συλλόγου Ἡ. Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου. Πρὸς τὸν σεβαστὸν καὶ πολυτιμον τοῦτον προστάτην αὐτοῦ καὶ τοῦς προηγουμένοντες φιλομούσους δωρητὰς ὁ σύλλογος ἀπονέμει τὴν ἐκφρασιν τῆς αἰτίου αὐτοῦ ἐγνωμονήσεως. Οὐλογοῖ δὲ χάριτας καὶ τῷ φιλογενεῖ συμπολίτῃ ἡμῶν καὶ ἐταίρῳ κ. Λεωνίδῳ Ζαρίστῃ, τῇ πρόφρονι τοῦ ὁποίου συμπράξει ὀφείλεται κατὰ μὲν μέρος ἢ εἰσπραξίαι τοῦ ἐκ τῆς θεατρικῆς παραστάσεως παραχθέντος ποσοῦ. Πρὸς τούτοις εἰσπραχθῆ καὶ κατετέθη διαρκῶς περὶ τῇ ἔθνηκῃ τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τὸ τοῦ κοιδίμου Ἡρ. Βασιλάδου

κλιροδότουμα, ὅπερ κατὰ τὴν σημείωσιν τῆς εἰρημένης τραπέζης παρήγαγε νέας δραχμὰς 8844, ἀποφεύσας πρὸς 10/0 νέων δραχμ. 350 περίπου τόκον ἐτήσιον.

Ἐνθὺ δὲ ταῦτα πάντα θεῖξ συνάξει ἐδωροῦντο τῷ συλλόγῳ, ἡ οικονομικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν διατελοῦσα τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ. Κ. Μακρῆ ἐμερίμνα συντόμως καὶ λυσιτελῶς περὶ τῆς τραχιοποιήσεως τοῦ διαρκεῶς πόρου τῆς τῶν μελῶν ἐτήσιας συνδρομῆς. Καὶ δὴ, μὴ ὑπάρχοντες καταλόγου τῶν καθυστεροῦντων τούτων ἐταίρων καὶ τῶν ὀφειλομένων ποσῶν, ἀνέθετο τὸν σχηματισμὸν τοῦ καταλόγου τούτου τῷ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Δ. Διονυσίῳ Κοντογεώργη, λογιστῇ, τῷ καὶ ἐν διμῆνῳ συνεχεῖ καὶ ἀκαταπονήτῳ ἐργασίῳ ἐκπληρώσαντι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας τὴν ἀναθεθεῖσαν αὐτῷ λεπτεπίλεπτον ἐντολήν. Τὸ ἐργασίον τοῦτο ὠρίμως μελετήσασα ἡ οικονομικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ προὔτεινε τῇ ἐπιψηφίσει τοῦ συλλόγου μέσα τινὰ θεραπείας τῶν κινῶν κερμάτων, ὃ δὲ σύλλογος παρελθουσῶν ἀνεπιστρέπτει τῶν ἐν τῇ γενέσει τοῦ ζητήματος ἐκδηλωθεισῶν λυπηρῶν παρανοήσεων προσέβη ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἐκτάκτῳ συνεδριάσει, καθ' ἣν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ παρευρεθέντες ἐταῖροι συνεζήτησαν ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς ἐν πνεύματι εἰρηρικῷ καὶ πάννυ φιλadelphῶς, εἰς ἀποφάσεις συνετὰς καὶ δικαίας προϋπισχυομένας τὴν ἀνδρωσιν τῶν ἡμετέρων οικονομικῶν καὶ ἐξασφαλιζούσας τὴν κοινὴν ἀπάντων συναντιλήψιν καὶ συνεργασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ συλλόγου.

Σπουδαιστάτην συμβολὴν παρέσχε τῷ συλλόγῳ καὶ ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπὴ, προσδεδουμένη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλείου Βασιλάδου μέχρι τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τῆς 19ης φεβρουαρίου, ἔκαστε δὲ σέβασμῷ ἕνεκα πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἄρτι μεταστάντος ἀνευ προσέδρου διατελεσασα. Συνεδριάσεις συγκαροτήσασα οὐκ εὐαριθμους, περὶ δύο κυρίως θέματα τὰ μάλα σπουδαῖα ἡσχολήθη, τὸ τοῦ περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος καὶ τὸ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Καὶ περὶ ταύτης μὲν ἄσμενος ἀγγέλλω ὑμῖν, κυρίαι καὶ κύριοι, ὅτι καὶ ὁ τρίτος τόμος, ὃ περιλαμβάνον τὴν ὑπὸ τοῦ Sittl ἐκδοσιν τοῦ Ἡσιόδου, ἐξετυπώθη, πολὺς δὲ χρόνος οὐ παρελεύσεται καὶ Θεοῦ εὐδοκούντος ὃ διὰ τῶν ὑγρῶν κλειθῶν τοῦ Ληγαίου διάπλους αὐτοῦ

κρίσιως συντελεσθήσεται. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ τόμου τούτου πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα ἀνευρέσασαν ἀτυχῶς δυσχερεῖαι παρὰ τε τοῦ ἐκδότου καὶ μάλιστα παρὰ τῶν τυπογράφων, ἀλλ' ἡ φιλολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ, χάρις τῇ λειοσυμένῃ καὶ ἐμψρῶνι αὐτῆς πολιτείᾳ, ταύτας πάσας διὰ τοῦ συλλόγου ἐκποδῶν ἐποιήσασα. Μετὰ δὲ τὸν Ἡσιόδου ἄρχεται ἤδη ἡ τοῦ Λίσγυλου ἐκτύπωσις, περὶ ἧς ἀπὸ τριῶν μηνῶν γίνονται διαπραγματεύσεις δικαιοπίσαι μὲν ἐπὶ μικρῶν ἐγκαίρως δ' ἐπαναληφθεῖσαι, ὅπως οὗτος ἐκτυπωθῆ ἐν Λεϊψίχ καὶ κατ' ἐπίμυονον κίτησιν τοῦ περιήρημου ἐκδότου αὐτοῦ κ. Wecklein πρὸς ἀποφυγὴν τυπογραφικῶν πλημμελημάτων, καὶ διὰ τοὺς συμπεφωνημένους μᾶλλον συμφέροντας ὄρους. Ἐλπίζεται, καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ κ. Wecklein, ὅτι ἐν βραχεί παραποθήσεται ἡ ἐκτύπωσις τοῦ τόμου τούτου, ὃς ἔσται ὁ τέταρτος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τῆς δὲ ἀποσταλείσας ἡμῖν διὰ τὸ Ζωγραφεῖον διαγωνίσμα συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς διεξελθοῦσα καὶ μελετήσασα καὶ μετὰ δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ ἐπιεικείας τινὸς κρίνασα, ὑπέβαλεν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθείσῃ ἐκτάκτῳ συνεδριάσει τὴν αὐτῆς γνώμην διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς, τοῦ εὐρυμαθοῦς καὶ ὀφειροῦ θεράποντος τοῦ συλλόγου κ. Θ. Σαλιπέτη. Ἔλεξε δὲ τὰδε περιήρως τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς. «Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συγκαίρει μὲν καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχαριστεῖ τοῖς συλλογεῦσιν ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, ἣν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐπαδειξάντο εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ ἐναποταμίευσιν ζώντων μνημείων παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, καὶ ἐπὶ τῇ σπουδαιστάτῃ συμβολῇ, ἣν παρεσχοντο τῇ νεωτέρῃ ἡμῶν φιλολογίᾳ, προτρέπουσα ἅμα αὐτούς, ὅπως καὶ τὸ λοιπὸν διατελώσι τὰ αὐτὰ γινώσκοντες καὶ πράττοντες, ἰκετεύει δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους τε καὶ διδασκάλους, τοὺς ἀπανταχοῦ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀσχολουμένους, ὅπως ἐκείνους ζηλοῦντες καὶ μιμούμενοι, σπεύσωσι καὶ αὐτοί, ἕκαστος τὸ ἐφ' ἑαυτῷ, εἰς τὴν συγκομιδὴν τοῦ ἀπείρου ἐπιυλικῶ τοῦ πᾶδε ἀκαίσις διασπαρμένου καὶ κινδυνεύοντος νὰ ἐξαφανισθῆ διὰ παντός συμπαρասυρόμενον ὑπὸ τοῦ κατακλύζοντος τὰς ἡμετέρας χώρας χειμᾶρρου τοῦ ὀβνεῖου πολιτισμοῦ».

Τὰς κρίσεις καὶ σκέψεις ταύτας τῆς φιλο-

λογικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς ὁ ἑλληνικὸς φιλοσοφικός σύλλογος ἐπιδοκιμαζέει κατὰ γράμμα καὶ ἄσμενος ἐπικροεῖ· παραδεχόμενος δὲ καὶ τὰς προτάσεις αὐτῆς ἐπ' ἐκάστου τῶν συλλογῶν δωδεκά ἀποστειλάντων δέκα τριῶν ἐφεξῆς συλλογέων, ὧδε ἀποφάνεται. Τῶ κ. Δημ. Πουλᾶκη, τῶ κ. Ἀντωνίῳ Πουλᾶκη, τῶ κ. Γεωργίῳ Παπαδοπούλῳ, τῶ κ. Θεμιστοκλεῖ Πασιπάδῃ, τῶ κ. Παναγιώτῃ Μακρῇ, τῶ κ. Σωσιπᾶτρῳ Δημοσθενεσπούλῳ, τῶ κ. Κωνστ. Κανελλάκη, καὶ τῶ κ. Κωνστ. Κουρτιδῇ σὺν τῶ κ. Γεωργίῳ Κωνσταντινίδῃ ἀπονέμει ἀξίριον τὸ δεκάλιρον γέρας καὶ πλείστοις ἐπαινοῖς κατακοσμεῖ αὐτούς· τὸν δὲ κ. Κλ. Κοκολιάτον, τὸν αἰδέσ. Παπαγιώαννην Μανωλακάκη, τὸν κ. Νικόλαον Χρήστου καὶ τὸν κ. Εὐστράτιον Δράκον, ἀμείβων τοὺς κόπους καὶ τὸν ζῆλον, βραβεύει τὸ ἥμισυ ἕκαστον γέρας, εὐχόμενος ὅπως τῶ ἐπιόντι ἔτσι ἀξιωθῶσι τοῦ ὅλου.

Περαιῶν, κυρίαί καὶ κύριοι, τὴν ἄτεργον μὲν καὶ ζήρην ταύτην ἀκριβῆ δὲ ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἑκαστὸν ἔνατον συλλογικῶν ἔτος πεπραγμένων ἡμῶν, γέρας ὑφ' ἰαετιδᾶς πρὸς τὸν ἐπουράνιον δοπῆρα παντὸς ἀγαθοῦ ὑπὲρ μακροήμερουσέως καὶ ἐν παντὶ εὐδαιμονίας τοῦ ἐνδοξῶς ἐπικληθέντος τοῦ κραταῖοῦ θρόνου τοῦ Ὁσμάν μετ' αὐτοῦ καὶ λαοφιλοῦς Σουλτάνου ἡμῶν Ἀβδούλ-Ναμίτ-Χάν τοῦ Β'. Ἡ ὑπό τε τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑπακόων καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν μετὰ σεβασμοῦ ἀνακηρυττομένη ἔκτακτος φιλομουσικῆ αὐτοῦ, ἡ θερμαινοῦσα τὸν ζῆλον τῶν ἐν τῇ ἀρχαῖῃ ταύτῃ αὐτοκρατορικῇ ἐργαζομένων ὑπὲρ τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμᾶτων, ἐμψυχοῖ καὶ τὸν ἑλληνικὸν φιλοσοφικὸν σύλλογον μογθοῦντα νομοταγῶς ὑπὲρ τῆς παιδείας ἐν τῷ μέσῳ ἔστιν ὅτι δυσχερεῶν καὶ προσκομιχᾶτων δυσυπερβλήτων.

Τὰς δυσχερεῖς ταύτας καὶ τὰ προσκόμματα εἰσερχόμενος ἐνταῦθα ἡμέραν τινα ἡμερηρίζον κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, ὅτε τὸ βλέμμα μου ἠτένισε μοιραῖας πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν ἀριστοῦργημα, ὅπου κατακοσμεῖ τὴν αὐλὴν τοῦ ἡμετέρου κυρίου. Καὶ ἔστην πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἐσκέφθη ἐπὶ μακρόν ἐπὶ τοῦ Λαοκόοντος, καὶ ἀνεμνήσθη τῶν ἐν Τροίᾳ παθῶν τοῦ σοφοῦ τούτου τοῦ Ποσειδῶνος ἱερέως, καθ' οὗ ἐπεμψεν ἡ Ἄθηνα ἐκ τῆς Τενέδου δύο δράκοντας ὀρθήσαντας κατ' αὐτοῦ θυσιαζόντες ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ κατὰ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἀντήχησεν ἐν τῇ τετραρχιμένῃ δια-

ναίᾳ μου φωνῇ συμπάθῃς ἔθνικοῦ ποιητοῦ ἔδοντος οὕτω·

Ὁ Λαοκόων καταβῆς πρῶτ' ἀπὸ τῆν Τροίαν,
εἰς τῆς θαλάσσης τὸν θεῖον προσέφερε θυσίαν.
Ἄπὸ τῆν Τενέδου δύο δράκόντων φοικτοτάτων
ἔφερετο, δαινὸν ἰδεῖν! ἐπάνω τῶν κυμάτων.
Φεύγει μὲ τράνον ὁ λαός· οἱ δράκοντες ταχέως
ἐλάσσονται καὶ προχωροῦν ἐμπρὸς τοῦ ἱερέως·
τοὺς δύο νέους τοῦ υἱῶς ἀρπάζουν κατὰ πρῶτον,
ἐνθ' οὗδ' οὐ συστρεφόμενοι ὄψιν ἐκπέμπουν κρότον,
μὲ τοὺς ὀδόντας τοὺς κεντοῦν, τοὺς θλίβουν μὲ τὰς σπείρας.
Ὁ Λαοκόων ἀρογὸς ὄρμη μ' ἐνόηλους γέρας . . .
Ὁ δυστρυχῆς! τὰ τέρατα γὰρ πλήρη δὲν προφθάνει,
περιυλισσοῦν καὶ αὐτὸν ἐν φοβερᾷ πλεκτάνῃ·
καχλόνουν δις τὴν μέσῃν του καὶ δις τὸν πρᾶγμῶν του,
διπλασιάζουν τὰ δεισιμα. Ἡ γὰρ κερφαλὴ των
ὑψόνετο καὶ ἤτο
ὑπὲρ τὸ μέτωπόν του,
ἀφρὸς δὲ δηλαπήριος ἀπανταχόθεν κ' αἶμα
ἐμόλωνε τὸ ἱερὸν τῆς κερφαλῆς του στέμμα.

(Γ. Ζαλοκώστα.)

Καὶ εἶδον ἐν τῇ ἐκστάσει μου τὸν σύλλογον ἡμῶν ἐνσαρκούμενον ἐν τῇ σεβασμικῇ καὶ πεπονημένῃ μορφῇ τοῦ Λαοκόοντος, ὑπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀθῶαν μορφήν τῶν τοῦ ἱερέως δύο τέκνων τὴν φιλοσοφικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐνεργεῖαν τοῦ συλλόγου, τὴν ὑπὸ εἰδεγθῆ μορφήν τῆς τῶν δράκόντων δυάδος τοὺς ὀθνεῖους ὄφεις τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀμαθείας. Καὶ φαντασιόπληκτος ἐφροισσον ἐπὶ τοῖς κεντήμασι τῶν ὀδόντων, τοῖς θλιμμοῖς τῶν σπειρῶν, ταῖς φοβεραῖς περιστροφαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς ὑψοιμέναις ὑπὲρ τὸ μέτωπον τοῦ συλλόγου καὶ μολυνούσαις τὸ ἱερὸν στέμμα τῆς κερφαλῆς αὐτοῦ γούραις κερφαλῆς τῶν ἀπαισιῶν τούτων τεράτων, καὶ πρὸ τῆς ἀλλογορικῆς ταύτης ἀναπαραστάσεως τοῦ δαιμονίου συμπλέγματος ἔκλευσα πικρῶς. Ἄλλ' ἀποστρέψας τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἀπὸ καταπέζοντος τὴν φαντασίαν καὶ τὴν καρδίαν καταθλίβοντος ἐριχλῆτου ἀνεπνευσα ἐν ἀλλαπῇ τῶν πνευμάτων ἰσχυρῶ, καὶ πᾶραυτα πεποιθήσις παρηγόρησε καὶ γλυκεῖα εἰς μέλλον μακρόν, αἴσιον καὶ γόνιμον ἐνέπλησέ με θάρρους καὶ θυμηδίας. Καί, ἡσθάνθη ἐνδομύχως μετὰ τὴν ἐκστατικὴν ταύτην συγκίνησιν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμᾶτων καὶ τὴν πάσης ὀθνεῖας προσβολῆς ὑπερέσαν ζωτικότητα τοῦ μύστου αὐτῶν συλλόγου, καὶ ἐχάρην γὰρ ἐν μεγάλῃ, καὶ ἀτενίσας αὐθις ἀλλ' ἀπαράχως τὸ γυγάντειον συμπλεγμα ἐθαύμασα αὐτὸ

εἶπερ ποτέ, καὶ ἀνεσκόπησα αὐτὸ λεπτομερῶς, καὶ θερμῶς ἠγάπησα αὐτό, καὶ εἶδον, ὅτι τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦτο ἀριστοτέργημα οὐ μόνον τυγχάνει ὠραίου, καθ' ὃ σύμφωνον τοῖς μέλλων δυσσεραμίστοις τῆς γλυπτικῆς κανόνι, ἀλλὰ καὶ εὐσιωνον σφόδρα, ὅτι ἀπεικονισμῶς ἐστὶ καταστάσεως ἀνεπιστραπτῆ παρωχημένης. Νέος Λαοκόων, ὁ τῆς παιδείας ἀρχιθύτης ἑλλητικῆς φιλολογικῆς σύλλογος, φιλόσοφος ὡς ἐκείνος, δυνατὸς ὡς ἐκείνος, σεβᾶσμιος ὡς ἐκείνος, μάχεται μὲν τῇ ἀξίᾳ τῆ τοῦ πνεύματος ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν διὰ τῶν ἀνά χειρὸς κρατουμένων διαρκῶς ὄπλων τῆς διαβολῆς καὶ τῆς ὑβρεως, ἐκείνου δὲ πολλῶ ἰσχυρότερος οὐ καταβάλλεται ὑπὸ τῶν ἐναντίων, οὐκ ἀποθαυρύνεται, οὐ μικροψυχεῖ, οὐκ ὀπισθοδρομεῖ, οὐ τιτρώσκειται, ἀλλ' εὐτόλμος καὶ προσηγῆς συνεχίζει ἀταράχως τὴν μακρὰν ἤδη καὶ καρποφόρον αὐτοῦ σταδισδρομίαν. Καθδύναμιν ἔσδων τὸν στέφανον ἀπεκδέχεται τοῦ τὸν καλὸν ἀγωνιᾶ ἀγωνιζομένου. Ἀκράδαντον δὲ κέκτηται πεποιθήσιν, ὅτι ἐρωδιασμένους ταῖς θεοπειθήσιν εὐχαίς καὶ εὐλογίαις τῆς μητρὸς ἡμῶν ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃς ἐκκλησίαις, ὑποστηρίζομενος διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συναντιλήψεως τῶν ὁμογενῶν, ὑπηρετούμενος ἐν ὁμοφωνίᾳ καὶ ἀνταπαρηγίᾳ ὑφ' ἀπάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, ζήσει ζοῆν μακρὰν καὶ εὐφρονον, προσκομιζὼν εὐδαιμονίας, πολυτίμους, σπουδαίας καὶ πολλὰς θυσίας τῷ ἱερῷ βωμῷ τῶν συνεχῶς μὲν πολεμουμένων οὐδέποτε δὲ καταβάλλομένων ἑλλητικῶν γραμμάτων καὶ ἀναδεικνύμενος οὕτω κατὰ πάντα ἀντάξιός τῶν βερασημάντων προσδοκίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. « Ἄνω σῶμεν τῆς καρδίαις »!

Ἀκολούθως ὁ νέος ἀντιπρόεδρος, κ. Νεφέστος Χατζηγερόστου, κατὰ τὰ κεκαυσιμμένα ἀνέ-

γνω τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας «Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἀθροωπίνου πολιτισμοῦ». Μετὰ τὸν κ. Χατζηγερόστου ἐπευφημηθέντα διὰ χειροκρατημάτων ζωοφρον καὶ ἰδιαιτέρως συγχαρητηρίων, ἡ Α. Θ. Π. ἀνέγνω ὀλιγόστιχον προστάλιον, δι' ἧς ἐξέφρασε τὴν χάριν τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἐπὶ ταῖς σπουδαίαις τοῦ συλλόγου ἐργασίαις, καὶ ἠύξατο τὰ βελτιστα αὐτῷ.

Εἶτα ὁ κ. Ὀγάνης ἐρέντης, ἀντιπροσωπεύων τὴν Α. Ἐξ. τὸν ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργὸν Μουνηρ πασσαῦν, ἀναστὰς εἶπε τινὰ εὐχαριστήσας τῷ προεδρεῖῳ ἐπὶ τῇ φιλόσοφον προσαλήσει καὶ εὐξάμενος, ὅπως διαπελῆ ἀείποτε ὁ σύλλογος καλλιεργῶν τὰ γράμματα καὶ τὴν ἀληθῆ ἐπιστήμην συμφώνως ταῖς φιλομουσίαις προθέσει τοῦ φιλόλου Ἄνακτος. Τοῦς λόγους τοῦ Ὀγάνη ἐρέντη ἐκάλυψαν ζωοφρᾶ χειροκρατηματα καὶ ζητωκραυγαῖς ὑπὲρ τοῦ Ἄνακτος.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος ἠύχαρίστησε τῇ Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμηνικῷ πατριάρχει καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν σεβασ. συνοδικοῖς ἐπὶ τῇ μητρικῇ στοργῇ τῆς ἐκκλησίας, ἐξέφρασε τῆς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου καὶ τῷ πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Μαυροκορδάτῳ χαρηκατηρίσας τὴν παρουσίαν τῆς ἐξοχότητός του ὡς ἐνθαυροντικὴν διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ συλλόγου τῆς αὐτῆς δ' εὐχαριστίας ἐξέφρασε καὶ τῷ Ὀγάνη ἐρέντη καὶ παρεκάλει αὐτόν, ὅπως διαβιβάσῃ ταύτας τῇ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας Μουνηρ πασσαῦν ὁμοίαις εὐχαριστίας ἐξέφρασε τῷ β' διερχομῆ τῆς γαλλικῆς πρεσβείας παρακαλέσας νὰ διαβιβάσῃ τῷ κόμητι Μοντεθελλῷ τὴν διατρένωσιν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ συλλόγου πρὸς τὴν εὐγενῆ χώραν. ἦν ἀντιπροσωπεῖ ὁ κόμης.

Ἐπὶ τούτοις ἐλαξεν ἡ ἐορτάσιμος συνεδρίασις.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΠΟ 14 ΜΑΪΟΥ 1890 ΜΕΧΡΙ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1891

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΩ΄

(Γραπτικῆ)

τῆς 14 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ μετὰ τινὰς παρατηρήσεις κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 16 Ἀπριλίου. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 7 Μαΐου, ὁ πρόεδρος ποιεῖται τὴν ἐξῆς πρὸς τὸν σύλλογον προσλαλιάν:

«Φίλοι ἐταῖροι.

Ἐπὶ ταῖς διὰ τὸ ἀρχόμενον τριακιστὸν συλλογικὸν ἔτος ἀρχαιεσίαις παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ δεγθῆτε τὴν ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης μου καὶ τῆς τῶν ἐμῶν ἐπιτίμων συγκοσμητόρων, τοῦ τε κ. Χρ. Χατζηγεωργίου καὶ τοῦ κ. Αθ. Πηλιαπόρου, ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. Θ. Σελιτέλη, γενικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. Ἀγ. Χρηστίδου, ειδικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. Δ. Μηλιώτου, ταμίου, τοῦ κ. Δ. Κοντογεωργίου, λογιστοῦ, καὶ τοῦ κ. Νικ. Παπαγιαννοπούλου, βιβλιοφύλακος. Καὶ ἐγὼ μὲν ὁ ἐκ συγκαταθέσεως καὶ αὐθις τιμηθεὶς διὰ τῆς ὑμετέρας ἐμπιστοσύνης βοηθούμενος ὑπὸ τῶν περὶ ἐμὲ ἐπιλέκτων τούτων συναδέλφων ἐκτελέσω Θεοῦ θέλοντος τὰ ἐπιβεβλημένα μοι ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς ὑμῶν ψήφου καθήκοντα ἐφαρμύζων αὐστηρῶς τὰς διακελεύσεις τοῦ ἡμετέρου κανονισμοῦ, οὗ ἡ ἐν παντὶ ἀκριβὴς τήρησις τὸ πρῶτιστον ἦν, ἐστὶ καὶ ἔσται ἐγγέγραυον τῆς τοῦ συλλόγου κραταιώσεως καὶ προφυλάξεως ἀπὸ παντὸς ἐναντίου. Ὑμεῖς δὲ, ἐταῖροι ἀγαστοί, ὑφείλετε πάντες παρέχειν προθύμως τὴν ὑμετέραν συμβολὴν ταῖς ποικίλαις ἐργασίαις τοῦ γεραιοῦ τούτου τῶν μουσῶν ἐνδικαιτήματος. Ἐν τῷ συλλόγῳ ἐν ἔσμεν καὶ ἐν ὀφείλομεν εἶναι πάντοτε, ἀποφειγόντες μετὰ προσοχῆς

τὰς παρανοήσεις, τὰς μικροφιλοτιμίας, τὰς εἰς μερίδας διακρίσεις, αἰτινας καταπέμνουσι καὶ ἐξουδετεροῦσι τὰς ἡμετέρας δυνάμεις καὶ τὴν δρᾶσιν ἡμῶν. Ἐπικαλοῦμαι θερμοῦς τὴν συναρωγὴν πάντων τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου ἀνεξαρτέτως πρὸς εὐδωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἡμετέρων ἔργων, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ σπουδαιότητος ζητήματος τῶν χρηματικῶν καθυστερήσεων, τῆς σπάνεως τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συγγράμματός, ἐφ' ᾧ καθήκον μου θεωρῶ ἱερὸν νὰ ἐπιστήσω κυρίως τὴν προσοχὴν μου καὶ πράξω πᾶν τὸ ἐφικτόν.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ζητήματος, ἦτοι τῶν καθυστερήσεων τῶν ἐτησίων συνδρομῶν, ἀνάγκη ἀπαραιτήτως ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τῶν τε διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν ἐν τῇ ἐκτάτῳ συνδριάσει τῆς 9 ὀδεύοντος μηνὸς ληφθεισῶν ἀποφάσεων. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὀφείλοισι πάντες οἱ δυνάμενοι, ὧν εὐτυχῶς οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἵνα συγκεντρώσωσι τὰς ἐκυτῶν προσπαθείαις ἀνθαμιλλώμενοι τίς τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἀνακινώσῃται ἀναγνώσματα καὶ συντελέσῃ διὰ τῶν φιλολογικῶν ἢ ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ μελετῶν εἰς ἐκπλήρωσιν λυσιτελῆ τῆς κυριωτέρας τῶν τοῦ συλλόγου ἀποστολῶν. Περὶ τοῦ τρίτου δέ, τοῦ τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων, ἀπόλυτος εἶναι ἀνάγκη, ἵνα ληφθῆ ταχέως ἡ δέουσα φροντίς, κυβερνητικῶς τε τακτοποιουμένης καὶ ἐνημέρου ὑφ' ἡμῶν κατορθουμένης τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, τοῦ λίαν κολακκευτικῆν καὶ ἐπιζήλον φήμην κεκτημένου ἐναυθῆ, καθ' ἧπασαν τὴν Δύσιν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ, τοῦθ' ὅπερ τεκμηριοῦσιν αἱ συναγεῖαι αἰτήσεις ἀναλλαγῆς αὐτοῦ μετὰ περιοδικῶν σπουδαιωτάτων, αἱ πανταχόθεν ἐκάστοτε ἡμῖν ἀπευθυνόμεναι.

Περὶ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν συμφερόντων ἡμῶν, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, μεριμνῶντες ἕπαντες ἐν διαθέσει νομοταγεῖ καὶ ἐν ἀρρή-

από άρμονία. έξυπηρετήσαμεν τελεσφόρως τόν ύπό τοῦ προσφιλῆς ἡμῶν συλλόγου ἐπιδιωκόμενον φιλολογικόν, ἐπιστημονικόν καί ἐκπαιδευτικόν σκοπόν καί παρεξέομεν δειγμα βιβλικῆς συναίσθήσεως τῆς εὐθύνης, ἣν ὑπέχομεν ἀπέναντι τοῦ εὐμενεῖ μὲν ἀλλὰ καί ἀπαιτητικῷ τῷ βλέμματι κεραιδοκούντος ἡμῶς φιλοτίμου καί φιλοπροόδου ἡμετέρου ἔθνους».

Εἶτα α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Τηλεγράφημα τοῦ κ. Γ. Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, ἐκφράζοντος τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ἀσθενεῖς ἔνεκεν καί ἀλλεῖψαι τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου ἀδυνατεῖ ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τόν συλλόγον κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς 600ετηρίδας τοῦ πανεπιστημίου Montpellier.

Τοῦ κ. Δ. Κ. Οἰκονομίδου, ἐντεθῆεν, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς συμβουναίου ἀκαδημίας, ζητούσας τὴν πλήρη σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου πλὴν τῶν ΒΒ' καί ΓΔ' τόμων, ὡς ἔλαβεν ἤδη.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει νὰ ἀποσταλῶσι τῇ συμβουναίῳ ἀκαδημίῃ τὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ὅπερ γίνεται δεκτόν.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ τὸν θάνατον τοῦ κ. Βελουδοῦ, βιβλιοφύλακος τῆς ἐν Βενετίῃ βιβλιοθήκης, καί προτείνει νὰ σταλῆ συλλυπητήριος ἐπιστολή, ὅπερ καί γίνεται δεκτόν.

δ') Ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης προτείνει, ἵνα ὡς εἴθισται, δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ τύπου ἡ τε ἐπιστολὴ λογοδοσίᾳ τοῦ προέδρου καί ἡ ἐπιστημονικὴ πραγματεία τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεώργου ἢ ἀναγνωσθεῖσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ ἐορτῇ ἢ πρότασις αὐτῇ γίνεται δεκτῇ, ὡς καί ἐτέρω τοῦ κ. Ποπέσκου ἀρροδῶσα τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ συλλόγου ἀναγνωσθεισῶν προσφωνήσεων τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί τοῦ ἀντιπροσωπεύσαντος τὴν Α. Ε. τὸν ὑπουργόν τῆς παιδείας Μουνηφ πασσῶν Γεωργιάκη ἐφένδην Ὁσχάνην.

ε') Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγνώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου «αἱ ἐν Κύπρῳ χριστιανικαὶ ἀρχαιοτάτες».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Θ. Σαλτέλης προτείνει, ἵνα τὸ ἀναγνώσμα τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου παραπεμφθῇ τῇ ἀρχ. ἐπιτροπῇ διὰ τὰ σπουδαία, ἅτινα ἐν αὐτῷ

περιέχονται. ἡ δὲ πρότασις αὐτῇ ὑποστηρίχθεισα καί ὑπὸ τοῦ κ. Σιδεροπούλου γίνεται δεκτῇ.

Ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας ὁ πρόεδρος τῷ κ. Παπαδοπούλῳ διὰ τὸ σπουδαῖόν του ἀναγνώσμα, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΝΖ'

(Γαλατικῇ)

Τῆς 28 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καί κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς πε ἡγουμένης γαλατικῆς συνεδριάσεως καί τῆς ἐκτάκτου τῆς 9 Μαΐου α')

ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, δικαιολογουμένου ἐπὶ τῇ μὴ ἀποδοχῇ τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἀντιπροσωπείας τοῦ συλλόγου κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς 600ετηρίδας τοῦ πανεπιστημίου Montpellier.

Τῶν κκ. Κ. Φωμιάνου, Γ. Ἐλπίδου καί Φρ. Α. Μαυρογορδάτου δηλούντων, ὅτι ἐξελέγξαντες τὰ ταμειακὰ βιβλία τῆς παρελθούσης γράσεως εὗρον αὐτὰ ἐν πλήρει τάξει καί ἀκριβεῖ.

Τοῦ κ. Α. Δημητριάδου, ἐξ Ὁρτάκισι, αἰτουμένου θέσιν δημοδιδασκάλου. Ἐπισυνάπτεται ἀντίγραφον τοῦ διπλώματός του καί πιστοποιητικόν τῆς ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἡύρου, ἐνθα ἐπὶ διετίαν ἐδιδάξεν.

Τοῦ βιβλιοφύλακος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου, αἰτουμένου τούς μήπω ἀποσταλέντας τῇ βιβλιοθήκῃ τόμους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Νίου, καθιστόντων ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπόν των τὸν κ. Μ. Γ. Κεράλλαν, πρὸς παραλαβὴν τοῦ ὀρισμένου διὰ τὸ γυμνάσιον Νίου β' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης. ἤτοι τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεώργου, διευθυντοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λυκείου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς μεγάλης αἰθούσας τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεισιν ἐν αὐτῇ τῶν προσφορικῶν ἐξετάσεων τοῦ λυκείου.

Τοῦ κ. Ἰθ. Πηγιατόρου, προέδρου τῆς

οικονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελλοῦντος τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Π. Πρωίου ὡς γραμματέως αὐτῆς.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν ὡς προέδρου μὲν αὐτῆς τοῦ κιδ. κ. Κ. Παρίση, ὡς γραμματέως δὲ τοῦ κ. Ι. Ἀσπριώτου.

Τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Θ. Σαλπέλη ὡς προέδρου, ὡς γραμματέως δὲ τοῦ κ. Η. Πετρακίδου.

Τῆς εκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου ὡς γραμματέως αὐτῆς.

Τοῦ κ. Βασ. Ρίτσου, παραιτουμένου τῆς γραμματείας τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς γῆρας Trélat, εὐχαριστοῦσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίου συζύγου αὐτῆς.

Τοῦ μητροπολίτου Ἀμκσειῶν κ. Ἀνθίμου, διαβιβάζοντος αἴτησιν τῆς ἐφοροδικουγοροντίας Τσαρσαμπᾶ, αἰτουμένης ὑπὲρ τῶν σχολῶν τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας τοῦ κ. Ζαφειροπούλου.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος « Ἐννέα Μουσῶν » αἰτουμένης πληροφορίας περὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀποτελεσμάτων τῆς ὑπὸ τοῦ συλλόγου συσταθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἀνεγειρομένης σχολῆς αὐτῆς.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

1) Περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ δημοδιδασκάλου κ. Δημητριάδου, αἰτουμένου διὰ τοῦ συλλόγου θέσιν τινά, θέλει φροντίσει τὸ προεδρεῖον καὶ παρακαλεῖ καὶ τὰ μέλη νὰ εἰδοποιήσωσιν αὐτό, ὅταν μάθωσιν, ὅτι ζητεῖται που δημοδιδάσκαλός τις.

2) Ὅτι ἀποσταλῆσονταί τὰ παρὰ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθ. Στρασβούργου αἰτούμενα περιοδικὰ τοῦ συλλόγου.

3) Περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐκπαιδ. Νίου τὸ προεδρεῖον προτείνει νὰ δοθῶσιν καὶ Φοίνισαι» τοῦ Εὐριπίδου τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τούτοις διὰ τοῦ κ. Μ. Κεφάλα, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

4) Περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προτείνει τὸ προεδρεῖον νὰ παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα διὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐκπαιδευτηρίου του.

5) Ὅτι περὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος οὐδὲν γινώσκει.

Ὁ αἰδεσίμ. κ. Κ. Παρίσης παρατηρεῖ,

ὅτι ἀποτελεῖ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς. ἕως συνέστη ὑπὸ τοῦ συλλόγου πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν ἀνάγεισιν τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ σχολῆς, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ἐγένετο, διότι δὲν ἐξεδόθη ἡ ἄδεια πρὸς τούτο, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ πρόκειται νὰ σταλῇ ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολῇ τῇ Α. Θ. Παναγιώτητι.

Τοῦ κ. Ε. Ποπέσκου προτείναντος, ὅπως διὰ νέας εἰκοσαμηνεῦς ἐπιτροπῆς ὁ σύλλογος φροντίσῃ περὶ συλλογῆς ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ σχολῆς ἐκτελῶν οὕτω τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀπόφασιν, καθότι, προστίθασιν, ἡ Ξυλοπόρτᾶ ἐστὶ σπουδαῖον ἐκπαιδευτικὸν κέντρον, τοῦ δὲ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ὅπως ἐξ ἰδίων ὁ σύλλογος δόσῃ ἐράνων, τὸ προεδρεῖον προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ἵνα δοθῇ ἐράνας τριῶν λιρῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτηρία Ξυλοπόρτης.

6) Περὶ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τῶν ἐν Φερικιοῦ ἐκπαιδευτηρίων προκειμένου, ὁ τὸν συλλογον ἀντιπροσωπεύσας κ. Χρ. Χατζηχρήστου δηλοῖ, ὅτι εἶδε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν ζωὴν τῆς κοινότητος, ὅτι καὶ ἐξετάσεις αὐτῆς ἦσαν ἐπιτυχεῖς, ὅτι ἡ φιλομουσία τοῦ ἐκεί δημοσίου ἐξηγήθη καὶ διαβιβάζει τῷ συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν τούτων διὰ τὴν ἀντιπροσωπεῖαν αὐτοῦ.

7) Περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Millingen προκειμένου ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἀξιότιμον τούτο μέλος ἰδόν, ὅτι ἡ περὶ τῶν τειγῶν τῆς Κων/πόλεως πρὸς τὸν συλλογον αἰτήσις του ἀπερρίφθη, ἀποτεινεται ἤδη περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν. Ἀναγνωσθεῖσας ἐν μεταφράσει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Millingen καὶ τοῦ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι ὁ κ. Millingen, καθὰ προσωπικῶς ἐξεφράσθη, θέλει σημειώσει ἐν τῷ συγγράμματί του, ὅτι ἡ ἀναδημοσίευσίς τοῦ χάρτου τῶν τειγῶν τῆς Κων/πόλεως ἐγένετο ἄδεια τοῦ ἑλλην. φιλολογικοῦ συλλόγου. ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ κ. Millingen νὰ ποιήσῃται ἐν τῷ συγγράμματί του χρῆσιν τοῦ χάρτου τῶν βηθέντων τειγῶν, ὡς ἐν τῇ νέᾳ αἰτήσει του ὑπισχνεῖται.

8) Περὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ μητροπολίτου Ἀμκσειῶν, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ διὰ τὴν κοινότητα Τσαρσαμπᾶ ἕνα χάρτην τοῦ κ. Ζαφειροπούλου, ὁ πρόεδρος προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως ἀποσταλῇ ὁ χάρτης.

γ') Ἀγγελλόνται προσφορὰ βιβλίων καὶ ἐκπραχζόνται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς.

δ') Τοῦ αἰδ. κ. Παρίση ἐπερωτήσαντος περὶ τῆς φήμης, καθ' ἣν τὸ διαγώνισμα τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ αἰσιδίου Βασιλάδου ἄρξεται τελούμενον μετὰ τρία ἔτη. ὁ μὲν πρόεδρος λέγει, ὅτι οὐδὲν γινώσκει, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηγεώργηστος δίδωσι τὰς αἰτουμένους ἐξηγήσεις, εἰς ἃς καὶ ἀρκεῖται ὁ ἐπερωτῶν.

ε') Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγνώσκει ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου «περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ Σχλαμῖνος».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος εὐχαριστῶν τῷ κ. Παπαδοπούλῳ διὰ τὰ ἀποσταλέντα ἀναγνώσματα, ἄτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰσι σπουδαῖα, προτείνει, ὅπως σταλῆ τῷ κ. Παπαδοπούλῳ γράμμα τοῦ συλλόγου, ἀγγέλλον τὴν παραλαβὴν τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τὴν ἐν συνεδριάσει ἀναγνώσιν αὐτῶν, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

Οὕτω δὲ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΗΜ'

(Τακτικῆ)

τῆς 4 Ἰουνίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α') ἀνακινουῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τοῦ κ. Χρ. Χατζηγεώργηστος προσκλητήριος εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου ἑλληνικοῦ λυκείου.

Τοῦ κ. Ἀλ. Σπανδοῦνῆ, ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ διάφορα βιβλία.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, αἰτουμένης πίστῳσιν 10 λίρων πρὸς ἀγορὰν παιδευτικῶν συγγραμμάτων, προτεινούσης τὴν δημοσίευσιν πάντων ὁμοῦ τῶν συγγραμμάτων τῶν παραταθέντων ἀγωνοθετημάτων τοῦ Καραπαναίου ἀγῶνος διὰ φυλλάδιου ἰδίου καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων Κων/πόλεως. Ἀθηνῶν, Σμύρνης, Βουκουρεστίου, Τεργέστης καὶ Θεσσαλονίκης πρὸς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, καὶ γνωρίζουσης, ὅτι συντάξει ἑλθεῖσιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν Κων/πόλει καὶ τοῖς προακταῖς αὐτῆς, ἀναγνωσθησομένην ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου.

β') Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προτεινούσης ὅπως δημοσιευθῶσι τὰ προγράμματα τοῦ Καραπαναίου ἀγῶνος, τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως ταύτης, ὅπερ ἀποδέχεται ὁ σύλλογος ὑποστηρίζοντος καὶ τοῦ κ. Ψωμιάδου.

γ') Ἀνακινουθεῖσιν τῶν προσφορῶν, δι' ἃς ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι θέλουσιν ἐκφρασθῆ αἰδέουσαι εὐχαριστίαι, ὁ κ. Ποπέσκος παρατηρεῖ, ὅτι προκειμένου περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει παιδείσεως καὶ ἄλλοτε περὶ αὐτῆς ἐγένοντο ἐκθέσεις τῷ συλλόγῳ διὰ καὶ φρονεῖ, ὅτι ἐὰν ληρῶν ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ἐργασία ἐκείνη, ἢ μέλλουσα ἔλθεῖσιν ἔσεται τελειότερα. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τοῦτο θέλει συστηθῆ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ἐπιψηφίζονται ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ ἐξοχ. βεζῶνος Βλάχγ, πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κκ. Α. Φωτιάδης, Ν. Γούδας, Ν. Καραγιαννίδης καὶ Ι. Γαϊώγας.

ε') Ἀναγνώσκειται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματεῶς ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ συλλόγου διὰ τὸ ἀρξάμενον συλλογικὸν ἔτος 1890-1891.

Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Μακροῆς παρατηρεῖ, ὅτι τὸ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν προτεινόμενον ποσὸν τῶν 5 λιρῶν ἐστὶ μικρόν, καθότι ἡ ἐπιτροπὴ δαίται χάριν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ τῶν διαλέξεων καὶ ἐνὸς μικροσκοπίου. Ἐὰν, λέγει, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγορασθῆ τοῦτο παρὰ τοῦ συλλόγου, καλὸν νὰ ἀποσταθῶμεν περὶ τούτου πρὸς τινα ὁμογενῆ, ἢ νὰ γείνη τοῦτο δι' ἐκτάκτου συνδρομῆς τῶν μελῶν.

Ὁ κ. Ρόσενφελδ ἐκφράζει τὴν λύπην του διὰ τὸ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ παρατηρούμενον ἑλλειμμα, ἀλλ' οὐχ ἤττον καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ προεδρεῖον θέλει συντόμως φροντίσει περὶ καλύψεως αὐτοῦ.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν πρὸς τὸν κ. Μακροῆν λέγει, ὅτι καὶ πέρυσιν τὸ προεδρεῖον ἐποίησε προτάσεις παρὰ τισι περὶ προσοκτήσεως μικροσκοπίου, αἵτινες δὲν ἐπέτυχον, καὶ ἐφέτος θὰ ποιῆσῃ ταιαύτας, ἀλλὰ νομίζει καλόν, ὅπως τὸ πρὸς πρόσκτησιν τοῦ μικροσκοπίου ποσὸν ἔνεκα τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη ἐλλείμματος ἀφθῆ ἐκτός τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν φροντίσῃ περὶ τούτου.

Ὁ κ. Μακροῆς προτείνει, ὅπως ἐπιψηφισθῆ πρόσκτησις ὑποχρεωτικῆ τοῦ μικροσκοπίου ἀξίας 50 λιρῶν.

Ἀπορριφθείσης τῆς προτάσεως ταύτης, ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζει εὐχὴν τοῦ κ. Μακρῆ, ὅπως γένωνται τὰ δέοντα διαβήματα πρὸς πρόσκτησιν μικροσκοπίου.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τῷ προϋπολογισμῷ σημειοῦνται ὡς ἔσοδα λιρ. 85 ἐκ τῶν καθυστερουμένων, ἐνῶ αἱ καθυστερήσεις ὑπελογίσθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τὰς 1000 λίρας. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, α') ὅτι εἰς τὰς

85 λίρας δὲν περιλαμβάνονται αἱ καθυστερήσεις τοῦ 29 ἔτους καὶ β') ὅτι πολλάι καθυστερήσεις δὲν θὰ εἰσπραχθῶσι ποτέ, καθότι ἐκ τῶν μελῶν πολλὰ παρῆλθον, ἄλλα δὲ ἐτελεύτησαν, καὶ ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς συνετάχθη ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ δυνατοῦ.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζει τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1890-91 ἔχοντα ὡς ἑξῆς.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
Περίσσευμα εἰς ματρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ Α.Τ. 218	Ἔξοδα διάφορα Α.Τ. 40
Ζωγράφειον διαγωνισμ. » 100	» γραφείου. » 25
Ἐκτακτοὶ συνδρομαὶ » 100	Ἔξοδα συμπληρωματικὰ πρὸς ἐκτύ- πωσιν 25δος καὶ τριῶν περιόδι- κῶν ἐν ἐνὶ τέρμῳ » 300
Τακτικαὶ συνδρομαὶ τῶν μελῶν » 160	Μισθοδοσίαι ὑπαλλήλων » 168
Συνδρομαὶ νέων μελῶν » 20	Φωτισμὸς καὶ θέρμανσις » 15
Δικαίωμ. διπλώματος νέων μελῶν » 20	Ζωγράφειον διαγωνισμ. » 100
Καθυστερουμέναι συνδρομαὶ καὶ δι- πλώματα » 85	Σχολεῖα Ὀδριτσάνης » 30
Σχολεῖα Ὀδριτσάνης » 30	Πυρακτάλιστρα » 12.92
Ἐκδοσίς γλωσσικῆς ὕλης » 200	Ἀναγνωστήριον » 30
Α.Τ. 933	Ἐκδοσίς γλωσσικῆς ὕλης » 200
Ἐλλειμμα » 106.42	Βιβλιοθήκη » 25
	Ἐπιτροπαὶ
	Ἀρχαιολογικὴ . . . Α.Τ. 15
	Ἐπιστημονικὴ » 5
	Φιλολογικὴ » 20
	Ἐκπαιδευτικὴ » 15
	» 55
	Ἐκτόπισις καταλόγου βιβλιοθήκης » 30
	10 0/0 εἰς εἰσπρακτορὰ ἐπὶ τῶν καθυστερουμένων μὴ συμπεριλαμ- βανόμενου τοῦ 29ου ἔτους » 8.50
Α.Τ. 1039.42	Α.Τ. 1039.42

5') Ὁ κ. Μακρῆς ἐρωτᾷ, ἂν ὁ σύλλογος διδῇ τὸ δικαίωμα, ἵνα δημοσιευθῇ ἡ βιογραφία τοῦ αὐτιδίου Βασιλάδου. Ὁ κ. Σιδερόπουλος λέγει, ὅτι, καθ' ἃ γνωρίζει, ἀπερρασίθη νὰ μὴ δημοσιευθῇ ἐν ἰδιαιτέρῳ συλλαδίῳ πρὶν ἢ καταχωρισθῇ ἐν τῷ περιοδικῷ. Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι οὐδὲν εἰσέτι ἀπερρασίθη περὶ τούτου, ὁ κ. Ποπέσκας ἐκφράζει γνώμη, ὅτι δέον νὰ δημοσιευθῇ δι' ἰδιαιτέρου συλλα-

δίου, καθότι πρὸς τοῦτο ὁ βιογράφος ἔχει τὸ δικαίωμα.

Ὁ κ. Μακρῆς λέγει, ὅτι διὰ τῆς δημοσίευσως ταύτης θέλουσι γίνεαι γνωστὰ τὰ ἔργα τοῦ Βασιλάδου, δηλοῖ, ὅτι δὲν παραδέχεται εἰς τὴν δημοσίευσιν οὐδένα περιορισμὸν καὶ ὅτι δέον νὰ ἀφελθῇ ἐλευθέρως, ὅπως ποιήσῃ αὐτὴν ὡς ἤθελε κρίνει κατάλληλον.

Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι ἡ πρό-

τασις τοῦ κ. Μακρῆ δὲν ἀντιθίσκει τῷ κανονισμῷ, καθότι, ἐάν ληθῆ ἡ ἄδεια πρὸς δημοσίευσιν, ἡ βιογραφία δὲν θὰ ἀποκλεισθῆ τοῦ περιοδικοῦ, ὁ κ. Σιδερόπουλος παρατηρεῖ, ὅτι τὸ τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον ἀναφέρεται εἰς τὰς ἀνακρινώσεις, οὐχὶ δὲ εἰς ἔργα γινόμενα ἐντολῇ αὐτοῦ τοῦ συλλόγου· διὸ καὶ θεωρεῖ παρά- τупον νὰ ζητῆται ἡ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ δημοσίευσις, ἀφοῦ ὁ κανονισμὸς δὲν προβλέπει τοῦτο.

Ὁ κ. Ῥόσσερελδ ὑποστηρίζει τὴν δημοσίευσιν. διότι πιθανόν, λέγει, τὸ περιοδικὸν νὰ βραδύνῃ ἢ ἢ ὅ ἔτι.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης θεωρεῖ μὲν τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Μακρῆ δικαίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ, λέγει, ἀφομοιοῦται ἡ βιογραφία τοῖς ἀναγνώσμασιν, ὡς ταῦτα, οὕτω καὶ ἡ βιογραφία δεόν νὰ ἀποσταλῆ τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ, ὅπως τῇ ἐπιστάσει αὐτῆς δημοσιευθῆ.

Ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος ἀποφασίσας κατ' ἀρχὴν τὴν ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ δημοσίευσιν τῆς βιογραφίας ἐπιψηφίζει τὴν ἀνωτέρω πρότασιν τοῦ κ. Σαλτέλη, ὑποστηριζομένην ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερόπουλου, ὅπως παραπεμθῆ πρότερον ἡ βιογραφία τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

ζ') Ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης, καθηγητῆς, ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐπιγραφουμένου ἀεπικρισίς τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐν τῷ δ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ Παρθασσοῦ δημοσιευθέντος λεξιλογίου τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου.

Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Μακρῆς ὁμολογῶν τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ, παρακαλεῖ τὸν ῥήτορα νὰ ἀνακρινώσῃ τοὺς γενικοὺς τύπους τῆς ποικιλῆς διαλέκτου καὶ τὰς αἰτίας τῶν τύπων τούτων. Ὁ κ. Οἰκονομίδης δηλοῖ, ὅτι ἐπιφυλάττεται νὰ πράξῃ τοῦτο εἰς πρότερον εὐκαιρίαν.

Ὁ κ. Χ. Χατζηγεώργου ἐρωτᾷ, πόθεν ὠρμήθη ὁ κ. Σταματέλος ἵνα πραγματευθῆ περὶ τῆς ποικιλῆς διαλέκτου. Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι οὐδὲν περὶ τούτου εἶδεν ἐν τῇ προσιναγωγῇ τοῦ κ. Σταματέλου, φαίνεται ὅμως, ὅτι ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἔργα τοῦ Legrand καὶ τοῦ Passow.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ὑπερασπιζόμενος τὸν κ. Σταματέλον λέγει, ὅτι ὅσα οὗτος ἐγράψεν εἶναι πορίσματα μελετῶν του καὶ ἀναγνώσεως ποιημάτων τοῦ Πόντου, καὶ ὅτι δὲν στερεῖται ὁ κ. Σταματέλος ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, λέγει δὲ καὶ πού ὄρθά τινα. ἐφ' ᾧ δὲν εἶναι ἄξιος μομφῆς· κατὰ συνέπειαν τὴν ἐπίκρισιν

τοῦ κ. Οἰκονομίδου θεωρεῖ ἄδικον καὶ σκληρὰν ἐρίστησι δὲ μόνον τὴν προσοχὴν τοῦ ἀγορητοῦ εἰς τοῦτο, μήπως τὸ νὰ, τὸ ἐν τῷ ἐμένα, ἔσένα, ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τοῦ κατένα, οὐδένα. Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι τοῦτο καίτοι φθολογολογικῶς ἀπίθανον, οὐχ ἤττον δεῖται σκέψεως· ἐπιμένει ὅμως εἰς ὅσα εἶπεν, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνοια, νάτοια.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος ἐγκαρστήσας τῷ κ. Οἰκονομίδῃ διὰ τὴν σπουδαῖαν μελέτην καὶ τὸ καλὸν παράδειγμα, ὅπερ οὗτος ἐπιδείκνυται τοῖς νέοις μέλεσι, δηλοῖ, ὅτι καὶ ἐργασίαι τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους λήγουσι καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΘ'

(Γακτικῇ)

τῆς 22 ὁκτωβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τὴν συνεδριάσεως τῆς 4 Ἰουνίου, ὁ πρόεδρος καθίστησι γνωστὸν τοῖς τε μέλεσι καὶ τῷ ἐκλεκτῷ καὶ πολυπληθεῖ δημοσίῳ, ὅπερ παρίσταται ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῇ, ὅτι ὁ πρῆμκηψ Ν. Μαυροζορδᾶτος, πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, ὡς καὶ ὁ ἐξοχ. Μαυρογένης πασσᾶς, ἀρχίατρος τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδιαίτερος ἰατρός τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, τιμῶσι διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τὴν συνεδρίαν αὐτήν. Εἶτα ἀνακρινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Agram ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, προτεινούσης τὴν ἀντάλλαγὴν τῶν δημοσίευσιν αὐτῆς μετὰ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, τέως προέδρου τῆς οἰκονομικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προτεινόντος τὴν λήψιν μέτρων ἀναφορικῶς τῶν ὀφειλομένων τῷ συλλόγῳ παρὰ διαφόρων μελῶν συνδρομῶν, πρὸς ἄρσιν τῆς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καταμαστιζούσης αὐτὸν οἰκονομικῆς καχεξίας.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ Πρεβέζης, πέμποντος πρὸς ἀνάγκωσιν ἐν τῷ συλλόγῳ τὰς ἐπομένους πραγματείας·

1) σκέψεις περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ νομῶν, ἤτοι λειβάδιων·

2) βραχέα περί τῆς ἐν Κύπρῳ ἀρχαίας πόλεως Σάλαμίνος·

3) τὸ ἐν Κύπρῳ μουσεῖον·

4) περί κεραμογραφικῆς.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ αἰδ. C. G. Curtis ὡς προέδρου καὶ τοῦ κ. Ξ. Α. Σιδεροπούλου ὡς γραμματέως αὐτῆς καὶ αἰτουμένης 15 λίρον πίστωσιν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος δι' ἐνδεχομένης δαπάνης αὐτῆς, πρὸς δὲ τὴν ἐπιστροφὴν πάντων τῶν παρὰ τοῖς πρώην γραμματεῦσιν αὐτῆς κκ. Περδικιδῆ καὶ Leval εὐρισκομένων ἐγγράφων τῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης, ὅπως τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου διενεργήσῃ παρὰ τοῖς ἀρμοδίοις, ἵνα ἐπιτραπῇ τοῖς μέλεσι τῆς ἐπιτροπῆς ἢ μελέτῃ τῆς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσεῖῳ τοῦ Τσινιλῆ κίθια εὐρισκομένης σαρκωτάου τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Τοῦ κ. Δ. Γ. Πουλᾶκη, ἱατροῦ ἐκ Καμπου, αἰτουμένου, ὅπως ἀποσταλῇ τῷ ἐν Κρήνῃ ἀδελφῷ αὐτοῦ κ. Γ. Πουλᾶκῃ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ 10 λίρον γέρας ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ διαγωνίσματι.

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου ἐκ Λειψίας, διαβιβάζοντος ἐν μεταφράσει ἐπιστολὴν περὶ τῶν ὄρων τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Λίσχγλου τοῦ ἐν Χάλλῃ τυπογράφου μετὰ τυπογραφικοῦ δείγματος καὶ συνιστῶντος τὴν παραδόχην αὐτῶν πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως.

Τῶν ἀντιπροσώπων τῆς μονῆς Λειμῶνος, ἐκ Μιτυλήνης, αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν τῶν τευχῶν Β', Γ' καὶ Δ' τῆς Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, συγχάιροντος τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ καὶ αὐτῆς ἐκλογῇ του καὶ ὑπισχυομένου, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέλει παράσχει τῷ συλλόγῳ τὴν δυνατὴν ἀρωγὴν καὶ ἐνίσχυσιν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Τοῦ κ. I. N. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγρ. διαγωνίσμα ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἀθῶνοι καὶ Κρήτες ».

Τοῦ κ. Μιλτιάδου Καραδοκυροῦ, ἐντεῦθεν, δωρουμένου ἀντίτυπον τοῦ πονήματος αὐτοῦ « κώδιξ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἐκ διαθηκῶν κληρονομικοῦ δικαίου ».

Τοῦ κ. Ἄλ. Σπανδωνῆ, ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ διάφορα βιβλία.

Τοῦ κ. A. van Millingen, καθηγητοῦ ἐν

τῇ Ρόβερτεῖῳ σχολῇ, εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ χορηγηθείσῃ αὐτῷ ἀδείῃ, ὅπως ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθησομένῳ ἀρχαιολογικῷ συγγράμματι ἀρυσθῇ ὅ,τι συνᾶδει πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑπο τοῦ συλλόγου ἐκδοθέντος χάρατος τῶν νεκρῶν τῆς Κοιν/πόλεως.

Τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, ἀγγελλόντος, ὅτι διατίθησιν ὑπὲρ τῆς ἐκ βιβλίων ἀναγέρσεως τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας δέκα χιλιάδας (10.000) λίρας ὀθωμανικᾶς ἐπὶ τῷ ὄρῳ, ὅπως ἡ σχολὴ αὐτῆ ἀνομασθῇ Ζωγράφειος, δηλοῦντος, ὅτι ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης δαπανηθήσονται Λ. Τ. 6.500 πρὸς ἀνεγερσιν τοῦ κτιρίου τῆς σχολῆς. αἱ δὲ λοιπαὶ χρησιμεύσουσιν ὡς κεφάλαιον προσπιθέμενα εἰς τὰς μέχοι τοῦδε ἐγγράφεισας συνδρομας παρὰ διαφόρων φιλομουσῶν ὁμογενῶν καὶ καθιστῶντος ἀντιπροσώπων του ἐνταῦθα πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων τὸν πρόεδρον τοῦ συλλόγου, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῆς ἐφορίας καὶ τῆς ἐφορεπιτροπῆς τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελλούσης, ὅτι πάντα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς προσεαλήθησαν νὰ πέμψωσι τὰς διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ IΘ' τόμου δημοσιευθησομένας πραγματείας αὐτῶν καὶ παρακαλούσης, ὅπως τὸ γραφεῖον φροντίσῃ νὰ λάβῃ παρὰ τῶν κκ. Leval καὶ Κούππα τὰς διὰ τοῦ αὐτοῦ παραρτήματος δημοσιευθησομένας ἀποσυρθείσας ὅμως πραγματείας τῶν συνεπειῶν τῶν περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ ἀναρυσῶν δυσχερειῶν.

Τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου, ἐκ Μουσταρᾶ πασσᾶ, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ ἀρχαῖον χειρόγραφον καὶ ὑποβάλλοντος πρὸς κρίσιν τὸ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθὲν Μανασσείδειον ἀλφαιθητάριον.

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου ἐκ Λειψίας, ἀγγελλόντος, ὅτι ὁ ἐκδότης τοῦ Λίσχγλου κ. N. Wecklein δυσανασχέτει ἐπὶ τῇ ἀναβολῇ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου του καὶ κατὰ συνέπειαν συνίστησιν, ὅπως ὁ σύλλογος τελειωτικὴν λάβῃ ἀπόφασιν περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου εἴτε ἐν Γερμανίᾳ εἴτε ἐν Ἑλλάδι.

Τοῦ μητροπολίτου Ἀμυσειᾶς, ἐξ Ἀμισοῦ, ἐκφράζοντος τὰς τε ἰδίαις καὶ τὰς τῆς κοινότητος Τσαρσαμπᾶ εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ κ. Ζαφειροπούλου.

Τοῦ κ. Ἀλεξίου Smyrnaw, γραμματέως τῆς ἐνταῦθα βῶσσικῆς πρεσβείας, πέμποντος

ἐντολῇ τοῦ συγγραφέως κ. Κοντακῶ τὸν Β' τόμον τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ καὶ εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου κ. D. Laubmann, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ τῇ βιβλιοθήκῃ ἀποστολῇ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου καὶ τῶν τόμων Β' καὶ Γ' τῆς Ζωγραφείου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἱατροῦ, ἀνακοινουμένου τῆς ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου ληφθεῖσας ἀποφάσεις ἐν δυοὶ συνεδριάσεσιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ Ηερζεβίης, πέμποντος δύο πραγματείας ἐπιγραφομένας «αὶ ἐν Σιδῶνι ἀνασκαφαί» καὶ «τὰ ἐν Κύπρῳ ὑάλινα ἀγγεῖα».

Τοῦ αὐτοῦ, πέμποντος καὶ αὖθις πραγματείας του ἐπιγραφομένην «Τὰ ἐν Κύπρῳ μολυβδόβουλλα».

Τῶν κκ. Bär und Hermann, τυπογράφων ἐν Λειψίχ. ἀγγελλόντων τὴν παραλαβὴν ἀντιγράφου συμβουλίου ὁμοίου τοῦ μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις τυπογράφων κκ. ἀδελφῶν Ηερσῆ καὶ εὐχαριστοῦντων ἐπὶ τῇ παρασχεθεῖσά αὐτοῖς τιμῇ πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ Δισγύλου.

Τῆς ἐν Ἀθήναις ἀδελφότητος τῶν παρεπιδήμων Ἑπειρωτῶν, ἀποστελλούσης ἐντολῇ τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων τῆς ταινίας τοῦ κατατεθέντος στεφάνου ἐκ δάφνης ἐπ' ὄνοματι τῆς πόλεως κατὰ τὸ τέλοςθὲν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου Βασιλάου.

Τοῦ μητροπολίτου Νικαίας κ. Τερωνίου ἐκ Κίου, ὑποδεικνύοντος συμφώνως ταῖς αἰτηθεῖσας ὑπὸ τοῦ συλλόγου πληροφορίας τὴν ἀρχαίαν ἱστορικὴν Νικαίαν πρὸς σύστασιν ἐν αὐτῇ παρθεναγωγείου.

Τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως, πέμποντος πρὸς κρίσιν πᾶνμα αὐτοῦ ἐν χειρογράφῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐγχειρίδιον γεωγραφίας, μέρος Α'».

Τῶν κκ. Bär und Hermann, τυπογράφων ἐν Λειψίχ, γνωστοποιούντων, ὅτι προσεχῶς ποιήσονται ἐναρξίν τῆς ἐκτύπώσεως τοῦ Δ' τόμου τῆς Ζωγραφ. βιβλιοθήκης, ἧτοι τοῦ Α' τόμου τοῦ Δισγύλου ὑπὸ N. Wecklein.

Τοῦ μητροπολίτου Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνου, αἰτουμένου τὴν ἐπανάληψιν τῆς διακοπείσης τοῦ συλλόγου ἐτησίως συνδρομῆς ἐκ Α. ὀθ. 10 ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῆς κοινότητος Ἰσαυρίας.

Τοῦ κ. Δ. Ρόσενφελδ, καθηγητοῦ, ἀγγελλόντος τὴν ἐκδοσιν ἐνταῦθα γερμανικῆς ἐφη-

μερίδος ὑπὸ τὸν τίτλον Osmaniche Post καὶ τὴν δωρεὰν ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ τοῦ φύλλου ὡς καὶ τὴν καταχώρισιν ἐν αὐτῷ τῶν εἰδοποιήσεων τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἀρχιμ. κ. Γρηγορίου Ζυγαθινοῦ, ἐκ Μασσαλίας, πέμποντος τῷ συλλόγῳ τὸν Α' τόμον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «ἐξηγητῆς τῶν γραφῶν».

Τῆς πρυτανείας τοῦ ἑθνικοῦ πανεπιστημίου, ἀγγελλούσης, ὅτι ἐπαναλαμβάνει καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἧτοι τὸ ΚΘ' συλλογ. ἔτος 1889-90, τὴν ἐκ 2000 δραχμ. χρηματικὴν συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ συλλόγου.

Τῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας, ἐξ Οὐασινγκτόνος τῆς Ἀμερικῆς, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἑρλάγγης, ἀποστέλλοντος τὰς δημοσιεύσεις τοῦ πανεπιστημίου κατὰ τὸ ἔτος 1889, ἧτοι 186 τεύχη ἐνασίμων διατριβῶν μετὰ προγράμμάτων.

Τοῦ μητροπολίτου Ηερύσης κ. Ναθαναήλ, αἰτουμένου παρὰ τοῦ συλλόγου τὴν ἀποστολὴν καταλλήλου διευθυντοῦ διὰ τὴν αὐτόθι ἀρτισύστατον ἀστικὴν σχολὴν.

Τῶν ἐφοροδημογερόντων Νικοπόλεως, αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν διδασκάλου ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Μ. τοῦ γένους σχολῆς.

Τοῦ κ. K. Khitrovo, ἐκ Ηετροπόλεως, ἐκφράζοντος ἐξ ὀνόματος τοῦ συμβουλίου τῆς αὐτοκρατορικῆς ὀρθοδόξου παλαιστεινοῦ ἐταιρίας τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἀντιτύπου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος, γνωρίζοντος τὴν προσεχῇ ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς καὶ διαβεβαιούοντος, ὅτι εὐτυχῆς λογισθήσεται ἡ ἐταιρεία, ἐὰν ὁ σύλλογος εὐαρεσθῇ ν' ἀποστείλῃ αὐτῇ καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐκδόσεις διὰ τοῦ ἐνταῦθα κ. Γ. Βεργερεῆ, ἀντιπροσώπου αὐτῆς.

Τοῦ κ. Gustave Meyer, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Graz καὶ μέλους ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 καὶ ἐντεῦθεν, ἰδιχ ὅμως τὰς περιεχούσας γλωσσικὰς καὶ διαλεκτικὰς συλλογὰς καὶ μελέτας.

Τοῦ κ. Prêtextat, καθηγητοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐμπορικῇ σχολῇ Νάκκης, δηλοῦντος, ὅτι ἐτοιμάζει, ὅπως ἀναγνῶ ἐν τακτικῇ συνεδριάσει, συνέχειαν τῶν κατὰ τὸ προπαραλθόν ἔτος ἀναγνωσθεισῶν ἐν τῷ συλλόγῳ πραγματειῶν αὐτοῦ.

Τοῦ ἀποσταύλωντος πρὸς κρίσιν ἀνωνύμως πρὸς τετραετίας διὰ τὸν Καρπαθῆσιον ἀγῶνα ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ῥητὸν «ex aliis negotiis» κτλ. αἰτουμένου, ὅπως ἐξενεχθῆ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ πονήματός αὐτοῦ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακοινομένης τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ παραίτησιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Prétextat ἕνεκα τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν Χάλκῃ, ἣν οὐκ ἀπέδεξατο, δηλώσας, ὅτι αἱ συνεδριάσεις αὐτῆς τοῦ λοιποῦ θὰ συγκροτῶνται ἀνὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν ἡμέραν καὶ νύκτα πρὸς εὐκολίαν τῶν ἐν τοῖς προαστείοις μελῶν καὶ ἐπομένως προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἀρχιεπίου ταῦτα τῷ κ. Prétextat.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατήρει:

1) Ὅπως τοῦ λοιποῦ ἀνταλλάσσεται τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου μὲ τὰς δημοσιεύσεις τῆς ἐν Agram ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτῇ.

2) Ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ μονῇ τοῦ Λειμῶνος τὰ αἰτηθέντα παρ' αὐτῆς τεύχη τῆς Μυρογορδατείου βιβλιοθήκης.

3) Ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ ῥωσικῇ αυτοκρατορικῇ παλαιστινείῳ ἐταιρίᾳ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἀποστέλλωνται δὲ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὰ ἐκαστοτε ἐκδιδόμενα τεύχη.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὰς ἐξῆς γενομένας τῷ συλλόγῳ προσφοράς:

τὴν τοῦ κ. Γ. Μυρογορδάτου, προσενηγόντος χίλια πεντακόσια φράγκα πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου καὶ ηλεκτρικῆς μηχανῆς χάριν τῶν δημοσίων τοῦ συλλόγου διαλέξεων.

τὰς πρὸς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου τῶν ἐξῆς ἀξιότιμων κυρίων

Λεωνίδα Ζαρίφη	Λ.Τ.	10
Θεοδ. Μυρογορδάτου	»	10
Γ. Ἰωαννίδου	»	3
Α. Πασπαλλῆ	»	3
'Αλ. Σπανδωνῆ	»	2
'Αλ. Παντζίρη,	»	2

Ἐν ὅλῃσι Λ.Τ. 30

δ') Ὁ κ. Δ. Βικέλας ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «περὶ ἀγωγῆς». Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἐγκαυχᾶται ὡς κεκτημένος μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὸν πρὸ ὀλίγου τασσῶτον εὐηλόττως ἀγορεύσαντα,

χαίρει δὲ συνάμα, ὅτι ὁ κ. Βικέλας διεργόμενος τῆς πόλεως μας εὐχερестήθη νὰ ἐνθουμαθῆ τὸν σύλλογον, ὅπερ ἐστὶ τραγὸν δέγμα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως τοῦ εὐχαριστῶν δὲ τῷ κ. Βικέλα ἐπὶ τῇ σοφῇ καὶ ἐπαγωγῶν πραγματείᾳ αὐτοῦ προστίθῃσιν, ὅτι ὁ κ. Βικέλας καίπερ ὀπαδὸς μᾶλλον τῆς κοινῆς λεγομένης γλώσσης λαχμονεὶ λελαθῶτος τὴν θεωρίαν τοῦ ταύτην καὶ τοῦτο δῆλον γίνεσθαι ἐκ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης πραγματείας αὐτοῦ. ἐν ἣ βλέπει τις γλώσσαν ὠραϊκὴν καὶ γλαφυράν, οἷα ἐμπρέπει εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Εἶτα ὀμιλῶν περὶ τοῦ ἀγορητοῦ λέγει, ὅτι τὸ ἀγορατήριον γινώσκει τοὺς ἀπείρους τίτλους, οὓς πᾶν δικαίως κέκτηται ὁ κ. Βικέλας ἐν πολλοῖς διακριθεῖς καὶ πολλὰ γράψας, ἐν οἷς ἀναφέρει «Λουκῆν τὸν Ἀχρα», τὴν μελέτην τοῦ «περὶ βυζαντινῶν», τὸ «δοκίμιον νεοελληνικῆς φιλολογίας», τὰς τοῦ Σαικισπέρου μεταφράσεις τοῦ καὶ τελευταίων ἀπαγγέλλει στίχους τινὰς τοῦ κ. Βικέλα τοὺς δε:

Λοιπὸν μὴν ἀπελιπίστεθε καὶ μὴ μυρολογᾶτε,
πάντα ἡ παιθευσις θὰ ζῆ καὶ Χάρο δὲν φοβᾶται·
ἐνόσω τᾶστροα τ' οὐρανοῦ γυρῶνιν φωτια γιομάτα.
κ' ἡ φύσις ἔχει ἄνοιξη, καὶ ὁ Ρωμηὸς μας νειάτα.

Ἐπὶ τούτοις λύεσθαι ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΞ'

(Τακτικῇ)

Τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούσθαι ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσιδίου, ἐκ Μουσταφᾶ πασσᾶ, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ ἀρχαίον χειρόγραφον καὶ ὑποβαλλόντος πρὸς κρίσιν ἐν χειρόγραφῳ τὸ ὑπ' αὐτοῦ εὐλαπηνεθὲν Μανασσιδεῖον ἀγράφητον μετὰ μεθόδου τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἐκ δύο τευχῶν.

Τοῦ μητροπολίτου Νικαίας, ἐκ Κίου, ὑποδεικνύοντος συμφώνως ταῖς αἰτηθείσαις ὑπὸ τοῦ συλλόγου πληροφορίας τὴν ἀρχαίαν ἱστο-

ρικὴν Νικαίαν πρὸς σύστασιν ἐν αὐτῇ τοῦ παρ-
θεναιωγραφίου.

Τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου, ἐξ Ἀδριανουπό-
λεως, πέμποντος πρὸς κρίσιν πόνημα αὐτοῦ ἐν
χειρογράφῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐργχειρίδιον γε-
ωργίας» Α' μέρος.

Τοῦ κ. Γουσταύου Meyer, καθηγητοῦ ἐν
τῷ πανεπιστημίῳ Graz καὶ μέλους ἐπιτίμου
τοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τῆς δημοσιεύσεως
τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 καὶ ἐντεθ-
θεν, ἰδίᾳ ὅμως τῆς περιεχούσας γλωσσικὰς καὶ
διαλεκτικὰς συλλογὰς καὶ μελέτας.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος
παρατηρεῖ, 1) ὅτι τὸ πόνημα τοῦ κ. Μανασ-
σαίδου, ἢ περὶ παρθεναιωγραφίου ἐπιστολὴ τῆς
Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Νικαίας καὶ τὸ
χειρόγραφον τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου παρα-
πέμπονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ· 2) ὅτι
περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Meyer, καθηγητοῦ
ἐν Graz, τὸ προεδρεῖον πρότειναι, ἵνα στα-
λῶσι τῷ αἰτούντι αἱ δημοσιεύσεις τοῦ συλλό-
γου, καθότι ὁ κ. Meyer εἶναι καὶ ἐπιτίμον
τοῦ ἡμετέρου συλλόγου μέλος· καὶ 3) ὅτι, ὅσον
ἄρρηξ τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Βικέλα, ὅπως δη-
μοσιευθῇ ἡ «περὶ ἀγοργῆς» πραγματεία του,
προτείνει, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ δημοσίευσίς αὐτή.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς
γίνεται δεκτὸς ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ
συλλόγου ὁ Γάλλος φιλόλογος κ. Θεόδωρος
Ρενάκ.

δ') Ἀναγνωσκαίται ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κ.
Βλαστιάκη, δι' ἧς ἀγγέλλει, ὅτι δωρεῖται τῷ
συλλόγῳ τρεῖς δωδεκάδας καθελκῶν, δι' ὅ καὶ
ἐκτρέφονται εὐχαριστικῶς τῷ δωρητῇ.

ε') Ὁ κ. Θεοδ. Ρενάκ ἀναγνωσκαίται πραγ-
ματεῖαν του «ἡ νομισματικὴ καὶ ἡ ἱστορία».
Ὁ ἀγοργητὴς ὑποδεικνύσει τοῖς ἀκουστικῶς ἐπὶ
πίνακος τῆς εἰκόνας διαφόρων νομισμάτων χρω-
μένους πρὸς τοῦτο τῇ φωτογραφικῇ μηχανῇ
τοῦ κ. Νικολοπούλου, τοῦ ποιησαμένου τῆς
φωτογραφικῆς παρασκευῆς.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνωσματος ὁ πρό-
εδρος ἀποτεινόμενος τῷ ἀγοργητῇ, λέγει τὰ
ἑξῆς:

«Κύριε Ρενάκ, ὡς εὖ παρέστητε· τῆς ἐν-
ταῦθα ἀριζέως ὑμῶν προσηγήθη ἢ ἄλλως τε
δικαίᾳ σέμει τῆς ὑμετέρας οἰκογενείας· ὑμεῖς
καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ὑμῶν ἀποτελεῖτε σφῆν
τριάντα, διὰ δὲ τῶν ἔργων καὶ τῶν προτερη-
μάτων σας ἐφελκύσατε τὴν ἐκτίμησιν παντὸς
φίλου τῶν γραμμάτων. Ὁ πρωτότοκος ἀδελ-
φός ὑμῶν διευθύνει σπουδαῖον ὄργανον τοῦ

παρισινοῦ τύπου· ὁ δευτερότοκος ἀσχολεῖται
περὶ τε τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ πάντα κλάδον
τῶν γραμμάτων· ὑμεῖς ἐστε γνωστὸς ἐν τῷ
τῶν λογίων κόσμῳ διὰ τῶν ἐξαίρετων πραγ-
ματειῶν σας περὶ τῆς νομισματικῆς τῶν ἀρ-
χαίων καὶ περὶ Μιθριδάτου. Κατέχετε μεγάλ-
ην ἐν τοῖς γραμμασι θέσιν· ἡ νομισμολογία καὶ
ἐννοία ὑμῶν εἶσι γνωστόταται, νέος δ' ἐτι
ἀπηλεύσατε τὸ πρῶτον βραχέειον ἐν τοῖς δια-
γωνισμοῖς πάντων τῶν ἐν Παρισίῳις λυαίων.
Ἢ ἐσπέρα αὐτῇ λαμπρὰν θὰ καταλίπη ἀνά-
μνησιν ἐν τῷ πνεύματι πάντων τῶν σφόντων
τὸ εὐτύχημα ν' ἀκούσωσι τὸ ὄραϊον ἀνάγνω-
σμά σας. Ἢ ποιικιλία τῶν ἀποφύων καὶ ἡ
ἀκρίβεια τῶν παρατηρήσεων ὑμῶν οὐδένα
ἐλάθον».

Περὶ τοῦ νομισματολόγου προκειμένου ὁ
πρόεδρος προστίθησιν, ὅτι πλὴν τῆς εἰκόνας,
ἦν ἐπὶ τούτῳ ἐποικήσατο ὁ ἀγορευσας, ὑπάρχει
καὶ ἕτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι δηλονότι ἀν-
τλεῖ μεγάλα διδάγματα ἐκ τῶν ἱστορικῶν με-
λετῶν. Εἶτα δ' ἐπιφέρει τὰ ἑξῆς: «Ἐν τῷ ἐν
Γαλλίᾳ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμα-
των συλλόγῳ δύνασθε νὰ ἀναπτύξητε πολλὰ
θέματα. Εἰσθε ὁ μολὸς καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἐται-
ρίας ταύτης. Ὁ ἡμέτερος συλλόγος εὐτυχῆς λο-
γισθήσεται, ἂν ἀνακωνώσασθε τὰς ὑμετέρας ἐν-
τεῦθεν ἐντυπώσεις καὶ ἐφελκύσατε τὴν προσο-
χὴν τῆς ἐταιρίας ταύτης ἐπὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ
παρατηρουμένης ἀνομιαίας ὡς πρὸς τὴν προ-
φορὰν τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Νομίζω, ὅτι
ἐπέστη πλέον ὁ καιρὸς, καθ' ὃν δεῖον νὰ ἐν-
νοήσωσιν, ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ Ἑράσμου εἶναι
σφαλερὰ καὶ ὡς ἄρυσσά εἰς ἐσφαλμέναις ἐρμη-
ναίαις τῶν κειμένων καὶ προσέτι ὡς ἀντικειμέ-
νη εἰς τὴν προφορὰν τῶν φυσικῶν παρακατα-
θρακτικῶν τῆς γλώσσης ταύτης. Ἐργαζόμενος
πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλετε ἀποδώσει με-
γίστην πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν γλωσσολο-
γίαν ὑπηρεσίαν, καὶ θέλετε οὕτως ἐνισχύσει ἐτι
μᾶλλον τοὺς πρὸς τὴν Γαλλίαν, μεθ' ἧς συνδέει
ἡμᾶς θανατομῆς ἀπαρχαίλλος, ἱερὸς ἡμῶν
δεσμός».

Τελευτῶν δ' ὁ πρόεδρος ἐξέφρασεν εὐχαρι-
στίας τῷ κ. Νικολοπούλῳ πᾶν προθύμως
ἐργασθέντι εἰς τὴν διὰ τῶν φωτογραφημάτων
παράστασιν ἐπὶ τοῦ πίνακος τῶν νομισματι-
κῶν εἰκόνων, μεθ' ὃ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΞΑ΄

(Τακτική)

τῆς 5 Νοεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως. α) ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. I. N. Ζωγράφου, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγρ. διακρίνωμα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Αἰθιοπία καὶ Κρήτες*».

Τοῦ κ. Α. Χούμα, ἐκδότου τοῦ Ἑλλίου ἐν Ἐρμούπολει, αἰτουμένου ἀντίτυπον τῆς 2^{ης} τευχίδος τοῦ συλλόγου ἐπ' ἀνταλλαγῇ μετὰ τῶν τῶμων τοῦ Ἑλλίου τῆς τελευταίας πενταετίας.

Τοῦ μαγροπολίτου Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων, αἰτουμένου τὴν ἐπανάληψιν τῆς διακοπείσης τοῦ συλλόγου ἐτησίως συνδρομῆς ἐκ 10 λ. τ. ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῆς κοινότητος Ἰσχυρίας ὡς καὶ τινὰ χρήσιμα καὶ δημοτικαῖς σχολαῖς βιβλία, ἐπιδοθησόμενα τῷ ἐνταῦθα ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ κ. Δ. Γρηγοριάδῃ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακοινουμένης τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ παραίτησιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Prétextat, ἕνεκα τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν Νάξῳ, ἣν οὐκ ἀπέδέξατο.

Τοῦ ἀποστειλαντος ἀνωνόμου πρὸ τετραετίας διὰ τὸν Καρχαπάνειον ἀγῶνα ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ῥητόν «*ex aliis negotiis*» κτλ. αἰτουμένου, ὅπως ἐξενεθῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ πονήματος τοῦτου.

Τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐρένδα Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, ἀγγέλλοντος, ὅτι διατίθων ὑπὲρ τῆς ἐκ βιβλίων ἀνεγειρομένης ἐν Σταυροδρομίῳ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας 10,000 λ. τ. ἐπὶ τῷ ὄρῳ, ὅπως ἡ σχολὴ αὐτὴ ὀνομασθῇ Ζωγράφειος, διαδύοντος, ὅτι ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης δαπανηθήσονται 6,500 λ. πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου τῆς σχολῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ χρησιμεύουσιν ὡς κερὰλιον προστιθέμενα εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐγγραφεῖσας συνδρομὰς παρὰ διαφόρων φιλομαθῶν ὁμογενῶν, καὶ κληιστῶν πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων ἀντιπροσώ-

πῶν τοῦ ἐνταῦθα τὸν πρόεδρον τοῦ συλλόγου, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῆς ἐφορίας καὶ ἐφοροεπιτροπῆς τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου.

β) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφικῆς ὁ πρόεδρος προτείνει τὰ ἑξῆς :

1) ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ζωγράφου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

3) ὅτι ἀνταλλαγῆσεται ἡ «*αἰθιοσιπενταετηρίς*» τοῦ συλλόγου μετὰ τοῦ ὅμοιο τοῦ κ. Α. Χούμα ἐκδομένου περιοδικοῦ «*Ἡλιος*» τῆς τελευταίας αὐτοῦ πενταετίας.

8) ὅτι ἀποσταλήσονται βιβλία ἐκ τῶν πολυλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τῷ μαγροπολίτῃ Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων διὰ τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἄπορα σχολαῖα.

4) ὅτι ἡ παραίτησις τοῦ κ. Prétextat δέον ὅπως μὴ γένηται δεκτὴ ἀπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

5) ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία τοῦ ἀνωνόμου συγγραφέως παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ μετὰ τῆς συστάσεως, ὅπως ἐξετασθῇ κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταῦτας.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας προτάσεως τοῦ προεδρείου ὁ κ. Θ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἀνεβίβασε πάντοτε τὴν ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦτου κρίσιν τῆς, διὸ καὶ θεωρεῖ καλὸν νὰ συστηθῇ τῇ ἐν λόγῳ ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐκφέρῃ τὴν ἐπ' αὐτοῦ κρίσιν τῆς τοῦλάχιστον ἐφορίας.

γ) Ἀναγιγνώσκεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐρένδα Ζωγράφου, δι' ἧς ἀνακοινούσ, ὅτι δωρεῖται 10000 λίρας τῇ κοινότητι Σταυροδρομίου πρὸς ἀνέγερσιν ἐν αὐτῇ σχολῆς τῶν ἀρρένων καὶ ἐντέλλεται τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸν παρὰ τῇ ἐνταῦθα ἐκκλησιαστικῇ ἐπιτροπῇ καὶ τῇ ἐφορίᾳ τῶν σχολῶν τῆς ἐνορίας ταύτης πρὸς διακρινόνσιν τῶν ὄρων, ὅφ' οὓς ἐκδοθήσεται τὸ περὶ αὐτῆς σφραγιῶν γραμμα.

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς : «*Ἐμὰ λαθῶν τὴν ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. συνεκλίεσθα ἡμῖσιν μόνον τὸ προεδρεῖον, ἅτε τοῦ συλλόγου ἀγγούτος ἕνεκα τῶν διακοπῶν, καὶ ἑξῆς τινὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς ἐντολῆς τῆς Α. Ἐξ. ἀπερρασίθη δε, ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ ἐντολὴ αὐτῆ, ἐκρρασθῇ δὲ τῇ Α. Ἐξ., ἡ τοῦ συλλόγου ἐγγνωμοσύνη διὰ τὴν τιμὴν ταύτην. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ προεδρείου διεβίβασθα τῇ Α. Ἐξ., ἥτις εἰς ἀπάντησιν διεβιβάσαστό με περὶ τῆς εὐχρηστίας τῆς. Ἀκολούθως ἤρξαμην τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς ἐκκλη-*

σιαστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Σταυροδρομίου. Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας οὐκ ὀλίγη ἐγένετο συζήτησις καὶ διχογνωμίαι δὲ τινες διακρίθησαν, οὗχ ἥττον ὁμως εἶδον, ὅτι ἅπαντες ὠρμῶντο ἐξ αἰσθημάτων ἄκρας φιλογενείας. Ἡ συζήτησις περιστρέφεται κυρίως εἰς τὴν ἑπωνυμίαν, ἣτις εἶδει νὰ δοθῆ εἰς τὴν σχολήν. Αἱ γνώμαι ἐδιχθήθησαν· οἱ μὲν ἐπρότεινον, ὅπως γένεται μὲν δεκτὴ ἡ δωρεὰ τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἑπωνυμιαθῆ δ' ὁμως ἡ σχολὴ μὲ τὸ ὄνομα *Ἐφοριακὴ*, οἱ δὲ ὑπεστήριζον, ὅτι δεόν ἡ ἐφοριακὴ σχολὴ νὰ μετατραπῆ εἰς γυμνάσιον πραγματικόν, ὅπως νὰ ὀνομασθῆ *Ζωγράφειον*. Ἡ συνεννόησις ὑπῆρξεν εὐχερῆς. Ἐν ἐφοριακῇ δὲ συνελεύσει γενομένη ἐν τῇ ἐν Γαλατῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὑπεβλήθη καὶ ἐνεκρίθη παρὰ τῶν ἐφοριτῶν σχέδιον περιέχον τοὺς ὅρους, ὑφ' οἷς ἀνεγερθήσεται ἡ σχολή. Τὸ σχέδιον τοῦτο διαβιβασθὲν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἀπεστάλη κατόπιν εἰς τὴν Α. Ἐξ., ὅστις παραδέξαμενος τοὺς ἐν αὐτῷ ὅρους ἐζήτησε μόνον διασαφήσεις τινὰς, ἐφ' ὧν ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἀναμενόμενος προσεχώρῃ ἐνταῦθα θέλει συνεννοηθῆ μεθ' ἡμῶν. Ὁπῶ τοῦ πρὸς ἀνεγερσιν τοῦ Ζωγράφειου ἐν Σταυροδρομίῳ γυμνασίου ἀπαιτουμένου χρηματικῆς ποσοῦ ὄντος ἐπίτιμου προσεχώρῃ ἄρξεται ἡ οἰκονομική. Διαβεβαιῶ δ' ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῶν, ὅτι εἰς τὴν κατὰ πάντα αἰσίαν διεξαγωγὴν τῆς ὑποθέσεως ταύτης οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε τὸ γόητρον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου».

δ') Ὁ κ. Γ. Βαφειάδης ἐρωτᾷ, πῶς θέλει γίνεαι ἡ εἰς τὰ μέλη διανομὴ τῆς δημοσιευθεσμένης πραγματείας τοῦ κ. Βικέλα. προστίθησι δέ, ὅτι κελὸν νὰ ἐκτυπωθῆ συνάμα καὶ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Reimach.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ μὲν ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Βικέλα θέλει δημοσιευθῆ διὰ τοῦ ἐγχορίου τύπου καὶ σὺγχὴ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. περὶ δὲ τοῦ ἀναγνώσματος, ὅτι ὁ κ. Reimach ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ κρητῆται παρ' ἐαυτῷ τὸ χειρόγραφο καὶ πέμψῃ αὐτὸ τῷ συλλόγῳ μετὰ τὴν εἰς Παρισίους ἄρξιν του.

ε') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψαφροφορούμενοι γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Θεοχάρης Βαγλερῆς, Μεγαλὸ Κέπετζης, Γ. Γρίβας, Γ. Σιώτης ἱατρός, Μ. Θαλασσινός, Βίκτωρ Μακρίδης διδάκτωρ τὰ νομικά, Ἀλέξανδρος Βαϊταμογλοῦς δικηγόρος, Θεόδωρος Παπάζογλου καὶ Marquis Carlotti, ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Ἰταλικῆς πρεσβείας.

στ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολίμαίαν πραγματείαν τοῦ κ. Παπαδοπούλου «περὶ κεραμικῆς καὶ τῶν ἐν Κύπρῳ ἀργείων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΒ'

(Τακτικὴ)

τῆς 12 Νοεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφεία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐνταῦθα μουσικοῦ συλλόγου «Ἐρμού», αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως τελέσῃ ἐν αὐτῇ τὴν ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐορτῆν.

Τοῦ κ. Φρ. Σαλάχα ἱατροῦ, παρακαλοῦντος τὸν σύλλογον, ὅπως ὑποβληθῆ τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ εἰκὼν τῆς πόλεως Βιλωνίας πρὸς ἐξέτασιν καὶ τυποθετηθῆ ἡ εἰκὼν αὕτη, ὅπου ἡ ἀρμοδιὰ ἐπιτροπῆ νομισμῶν κατάλληλον.

Τοῦ κ. Παντελῆ Λιλιόπη, πέμποντος τῷ συλλόγῳ πρὸς κρίσιν τὴν λύσιν ζητήματος γεωμετρικοῦ ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγομένης ἐπιτροπῆς καὶ ἐπισυνάπτοντος καὶ ὁδηγίας πρὸς κατασκευὴν τοῦ συναποστελλομένου σχήματος.

β') Ἐπὶ τῆς ἄλληλογραφείας, προτάσει τοῦ προέδρου, ἀπορρατίζεται ἡ τῷ ἐνταῦθα μουσικῷ συλλόγῳ «Ἐρμῆ» παραχώρησις τῆς τοῦ συλλόγου μεγάλης αἰθούσης τὴν πρώτην κυριακὴν τοῦ προσεχοῦς δεκεμβρίου πρὸς τέλεισιν τῆς ἐπέτειον αὐτοῦ ἐορτῆς, καὶ ἡ παραπομπὴ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σαλάχα ἱατροῦ τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψαφροφορήντες γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμον μὲν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Σέρολας, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει πανεπιστημίῳ καὶ γεωρυσιαστὴς τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κ. Κ. Πρίντζης, ἐμποροπύλληλος, Περικλῆς Θαλασσινός, διδάκτωρ τὰ νομικά, καὶ Ἰπποκράτης Κωστῆνης, ἱατρός.

δ') 'Ο κ. Εὐγένιος Ζαλοκώστας ἀνακηρύσσει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «ποίησις καὶ κριτικὴ».

Μετὰ τινὰς παρατηρήσεις τῶν κ. Loyal καὶ Ἀμαξοπούλου, ὁ πρόεδρος λέγει τὰ ἑξῆς:

«'Ο κ. Ζαλοκώστας ἐν τῷ μέσῳ πολυπλόκων καὶ σπουδαίων ἐργασιῶν εὐρισκόμενος ἠθέλησε καὶ ὡς μέλος τοῦ συλλόγου νὰ ἀνακαινώσῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὰς περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς ἰδέας του. Πέφυσι κατεκλήθησε τὸ ἀρροατήριόν του διὰ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀναμνήσεών του, νῦν δὲ ἀνακαινοῖ ἑμὴν τὰς περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς κρίσεις του. 'Ο σύλλογος εὐχαριστεῖ τῷ νέῳ καὶ ὑπερφ' αὐτοῦ θεράποντι οὐδαμῶς ἀπαυδῶντι ἀλλὰ πραγματευομένῳ μεθ' ἐπιμονῆτος ταιαῦτα θέματα ἐνώπιον τοιοῦτου ἀρροατηρίου, ἔπειρ δὲν θέλει λείπει ἐμπνέον κλιῶς πάντα ἀρροατήν. Ἡ ἀνακαινώσις τοῦ κ. Ζαλοκώστα ἐστὶ σπουδαία καὶ πρωτότυπος, ὅπερ οἱ πάντες συνασθῆθησαν. Πράγματι ἄλλοτε ὑπάρχει δεσμὸς μεταξύ τῆς ποιήσεως καὶ κριτικῆς, ἡ δὲ τελευταία αὐτῆ παρῆζει ἐκ τῶν σπληνῶν τῆς ποιήσεως. 'Ο κ. Ζαλοκώστας μετὰ καλλιπελαίας παρέστησε τὴν ψυχὴν τῆς κριτικῆς ἢ ποιήσεως δὲν περιβάλλεται μόνον τὸν ἑμμετρον λόγον, ἀλλὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ πεζῷ παρὰ τῷ Λουκιανῷ, τῷ Πλουτάρχῳ, τῷ Σλεγὲλ καὶ τῷ Lessing. Ἐπίσης ἡ κριτικὴ συμβαδίζει μετὰ τῆς ποιήσεως, ὡς παρατηρεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Γαλλίας, τὸν J. Girardin καὶ Voltaire».

Προκειμένου περὶ τῆς κρίσεως τοῦ Girardin, ἦν ἀνέφερον ὁ κ. Ζαλοκώστας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἰσθήματα, ἅτινα ἐκφράζει ὁ Tribuler ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ N. Hugo «le roi s'amuse». ὁ πρόεδρος δὲν παραδέχεται τὸ ὀρθόν τῆς κρίσεως ταύτης. «Τὸ ζήτημα, λέγει, ὑπὸ φιλολογικῆν ἐποψὴν εἶναι λίαν σπουδαίον. Δὲν ἐννοῶ νὰ κατακρίνω τὸν κριτικὸν τούτον, διότι ἡ σκέψις του εἶναι ὀρθή· ἀλλ' ἡ κριτικὴ δέον νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐξέλιξιν τῶν χαρακτήρων, οὗς ἔδημιούργησεν ἡ ποίησις. Δὲν πρέπει νὰ λησιμονήσωμεν, ὅτι ὁ Tribuler ἦν γελωτοποιὸς Φραγκίσκου τοῦ Α', καὶ ὅτι πάντα τὰ αἰσθήματά του προσεπέθετο νὰ ἐκφράξῃ μετὰ πολυλογίας, ἵνα οὕτω προκαλῆ τὸν γελῶντα· ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος οὗτος προκαλῆ ὁ ἴδιος τὸν θάνατον τῆς δυστυχοῦς θυγατρὸς του, ἐν τῇ τρομερῇ ταύτῃ στιγμή ἡ ἔξις τῆς πολυλογίας ἐκδηλοῦται εἰς τὸν ὑψιστον βαθμόν. Νομίζω, προσπίθησιν, ὅτι ἡ κριτικὴ πολλοὺς θὰ ἀποσφαλῆσῃ

ἀπὸ σήμερον. πάντες δὲ θὰ ἐνθουμῶνται τὸ σπουδαίον καὶ πρωτότυπον ἀνακρίσμα τοῦ κ. Ζαλοκώστα».

Ἐπὶ ταῦτοις λέεται ἡ συνεδριάσις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΙΡ'

(Τακτικῆ)

τῆς 19 Νομβρίου 1890.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κρυφθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακαινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῇ τοῦ κ. Παναγ. Δ. Καλογεροπούλου, ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἑλλην. βουλῆς, εὐχαριστοῦντος ἐξ ὀνόματος τοῦ βουλευτηρίου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἀντιτύπου τῆς 25ετηρίδος διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Κ. Ν. Λημνίου, ἐξ Ἀργίας, ἀνακαινοῦμένου πιστον ἀντιγραφὸν ἀρχαιοτάτου ψαλίσματος τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Κοζακίων κατὰ τὸ 38-39 μ. Ν. ὅπερ τῆς βασιλόπαιδος καὶ βασιλομήτορος Ἀντωνίας Τροφαινῆς καὶ γνωμοδοτοῦντος, ὅπως ἀναγραφῆ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ὡς ἐκ τῆς ἀρχαιολογικῆς αὐτοῦ ἀξίας.

Τῶν ἐφορῶν τῶν ἐν Διπλοκωνίῳ ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίων, αἰτουμένων τὴν σειράν τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν.

Τοῦ κ. F. Bamaba, ἐκ Ρουμῆς, εὐχαριστοῦντος ἐξ ὀνόματος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἀντιτύπου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ὑπουργείου.

Τῆς πρὸς ἀφορὰν μικροσκοπίου διὰ βακτηριολογικὰς μελέτας καὶ ἡλεκτρικῆς συσκευῆς ἐπιτροπῆς, προτείνουσας ὅπως ἀγορασθῆ παρὰ τῶν ἐν Βερολίνῳ κκ. Klönne und Müller ἀντὶ 174 μαρκῶν μόνον τὸ διὰ βακτηριολογικῆς μελέτης μικροσκοπίον, τὸ δὲ ἡλεκτρικὸν ἀγορασθῆ ἐν προσεχεί μελλόντι, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ τελείου.

Τοῦ κ. Α. Γρηγοριάδου, διευθυντοῦ τῶν ἐν Ἀμισῷ ἑλληνικῶν σχολῶν, πέμποντος πιστόν

ἀντίγραφον ἐπιτυμβίου εὐρεθέντος κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφάς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀμισῷ πρὸς ὑπόβολήν αὐτοῦ τῇ κρίσει τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου. πρὸς δὲ ἀρχαία νομίσματα βωμολικῆς ἐποχῆς.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ σύλλογος ἀπορραϊζει τὰ ἑξῆς:

1) νὰ σταλῇ εἰς τὴν ἐν Ἀμισῷ ἑλληνικὴν σχολὴν ἡ σειρά τῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ.

2) νὰ γραφῇ τῷ κ. Στεφάνῳ Ζαφειροπούλῳ, ὅπως εὐχαρестῆθῃς, ὡς καὶ ἄλλοτε, περὶ τῆς ἡμῶν τοῦς δαπάνης αὐτοῦ ἐκδοθέντας γεωγραφικούς χάρτας διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια Διπλοζονίου.

3) νὰ παραπεμφθῶσι τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Αἰγυρίου, ἱατροῦ, σταλὲν ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου Κυζίκου, καὶ τὸ ἐπιτύμβιον Ἀμισῷ, οὗτινος ἀντίγραφον ἐπεμψεν ὁ διευθυντὴς τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων κ. Δ. Γρηγοριάδης.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι, μεγάλου χάσματος ὑπάρχοντος μέχρι τοῦδε ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου, ἐνεκα τῆς ἑλλείψεως τῶν βυζαντινῶν συγγραμμάτων, ἣν ἑλλείψιν βαρέως ἔφερε τὸ πρῶεδρεῖον, ἀνώνυμος ὁμογενὴς προσφέρει τῇ βιβλιοθήκῃ ὀλόκληρον τὴν σειράν τῶν βυζαντινῶν συγγραμμάτων καλῶς καὶ στερεῶς δεδεμένην. Τὴν ἀγγελίαν ταύτην μετὰ χειροκαρτημάτων ὑποδέχεται ὁ σύλλογος.

δ') Ὁ κ. Mordtmann ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐπιγραφομένου «περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Παρακθέντας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κύριος Leval εἶπεν ὀλίγα τινὰ ἑξαιρῶν τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀναγνώσματος καὶ μάλιστα τοῦ χάρτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὃν ὁ κ. Mordtmann ὑπέβαλε μετὰ τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ.

Ὁ πρόεδρος ἐπανέειπε μὲν καὶ εὐχαριστήσας τῷ ἀγορατῇ ἐπὶ τῷ σπουδαιώτατῳ καὶ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντι ἀναγνώσματι αὐτοῦ, ἀμα δ' εὐχαριστήσας καὶ τῷ πρῶεδρεῖ τῆς Ρωσσίας κ. Nelidoff τῷ τιμῆσαντι διὰ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τὴν συνεδρίαν, λυεῖ ταύτην.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΔ'

(Γαυκτικῇ)

τῆς 26 Νοεμβρίου 1890.

Πρῶεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης γαυκτικῆς συνεδριάσεως, α') ἀνακοινοῦνται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀλαπσάτοις συλλόγου Ἐρεθραίας, αἰτουμένου διὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι αὐτοῦ τοῦς ἑλλειπόντας τόμους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου, ἧτοι τοῦς πρὸ τοῦ Ζ', τόμους, τὸν Η' καὶ τοῦς ἀπὸ τοῦ ΙΓ' καὶ ἐφεξῆς.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, παρακλούσης, ὅπως ὀρισθῇ συνεδρίασις πρὸς ἀνάγνωσιν ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς τοῦ ἀναθεωρηθέντος Α' προγράμματος τοῦ Βουτυναίου ἀγωνοθετήματος.

Τοῦ ἐνταῦθα πρῶεδρου τῆς Ἰταλικῆς Βαρώνου Blanc, εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Η. Πετρακίδου ὡς γραμματέως αὐτῆς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τῶος τοιοῦτου κ. Ι. Ἀσπριώτου, ἀποδημήσαντος, συνιστώσης, ὅπως ἀνακοινωθῇ τῷ κ. Pohle, τυπογράφῳ ἐν Ἰόνῃ, καὶ τῷ κ. Δ. Βερναρδάκῃ, ἐκδοτῇ τοῦ Ἑυριπίδου, ἡ παραδογὴ τῶν προστάσεων αὐτῶν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ταχεῖαν τοῦ συμβολαίου συναψὴν καὶ ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Ε' τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἧτοι τοῦ Β' τόμου τοῦ Ἑυριπίδου, καὶ γνωρίζουσης, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ ἐπεξεργασία τῆς γλωσσικῆς ὕλης παρὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἔσται συντελεσμένη, πᾶσα δὲ ἡ ὕλη ἐπιστραφῆσεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως ἐν ἰδίῳ τόμῳ.

Τοῦ κ. Ἐπ. Μαυρομαμάτου, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, διαβιβάζοντος συνημμένως ἀντίγραφον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17 καὶ ἀπὸ 21 ἰανουαρίου ἔ. ἔ. ἐγγράφου τοῦ ἐν Βραίλῃ ἑλληνοῦ προξένου ὡς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένης ἐπιστολῆς τοῦ δικηγόρου Μπερτσάνου περὶ τοῦ κληροδοτήματος Σπαματιᾶδου καὶ συνιστάντος, ὅπως ὁ σύλλογος μεριμνήσῃ περὶ τῆς ταχεῖας ἐκτελεσεως τῶν ὑποδεικνυομένων ὑπὸ τοῦ εἰρημένου προξένου διὰ

τὸ ἀνάγκη ἀπὸ μέρους ἐκ τοῦ κληροδοτήμα-
τος τούτου.

Τοῦ αὐτοῦ, ἀνακρινουμένου ἐπισθογράφως
τὸ ὑπ' ἀριθ. 798 ἀπὸ 1 Νοεμβρίου ἔ. ἔ. ἐγ-
γραφον πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείων
τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἐν Βραζιλίᾳ Ἑλληνοῦ
πρεζέπου κ. Λεονάρδου, ὅπως ὁ σύλλογος συμ-
μορφωθῆ τοῖς γραφομένοις αὐτοῦ πρὸς αἰσίαν
ἐκδόσιν τῆς ὑποθέσεως.

Τῆς ἐφορῆς τῆς ἐν Κέρει ἑλληνικῆς σχολῆς,
αἰτουμένης τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑποσχεθέντων
αὐτῇ βιβλίων ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθη-
κῆς τοῦ συλλόγου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, προτάσει
τοῦ προεδρείου, ὁ σύλλογος ἀποφασίζει·

1) ὅπως σταλῶσι τῷ συλλόγῳ Ἀλατστάτων
«Ἐρυθραίων» τινὰ ἐκ τῶν τευχῶν τοῦ ἡμε-
τέρου περιοδικοῦ καὶ ἄλλα βιβλία ἐκ παιδει-
τικὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθηκῆς τοῦ
ἡμετέρου συλλόγου·

2) ὅπως γίνῃται δεκτὴ ἢ πρότασις τῆς
φιλοσοφικῆς ἐπιτροπῆς, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὄρους,
οὓς προτείνει ὁ κ. Βερναρδάκης περὶ τῆς μελ-
λουσῆς ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου
τῆς Ζωγράφου βιβλιοθηκῆς·

3) ὅπως ἀνορθῆ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἐκ-
τακτῶς πίστωσης δέκα καὶ πέντε λιτρῶν ὑπὲρ
τῆς βιβλιοθηκῆς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πρὸς
δέσμιον βιβλίων, καθότι τὸ ἥδη προϋπολογισ-
θὲν δὲν ἐπάρκει.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι
τὸ προεδρεῖον ἐνήργησε τὰ δέοντα περὶ τοῦ
κληροδοτήματος τοῦ ἐν Βραζιλίᾳ μακαρίτου
Σταματιάδου, ὅτι ἀνέθηκε τὴν ἐξέτασιν τοῦ
ζητήματος μετ' ὅλων τῶν σχετικῶν ἐγγράφων
τοῖς κ. Πηνιατῶρω καὶ Χρηστίδῃ καὶ ὅτι
προσεγῶς θέλει ἀναγγεῖλαι τὸ ἀποτέλεσμα
τῶν ἐνεργειῶν του.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθέν-
τες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλ-
λόγου οἱ κ. Π. Δ. Νικολόπουλος, δικηγόρος,
Μ. Ψαλίδας ἱατρός, Κ. Χρυσανθίδης καὶ Σ.
Πολύκριτος, δημοσιογράφος.

ε') Ὁ κ. André Leval ἀναγινώσκει πραγ-
ματεῖαν του ἐπιγραφομένην «εἰσαγωγή εἰς τὴν
ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ».

Παρατωθέντος τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδ-
ρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Leval λύει τὴν συ-
νεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΞΕ'

(Τακτικῇ)

τῆς 3 Δεκεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν
πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριά-
σεως, α') ἀνακρινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Θ. Ρενάκ, ἐκ Παρισίων,
χάριτας ἐμολογούντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ
ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Α. Φωτιάδου, ἐντεῦθεν, προτεινον-
τος, ὅπως καταρτισθῆ ἐν τινι δωματίῳ του
συλλόγου διδασκαλεῖον τῆς τουρκικῆς γλώσ-
σης, ἐν ᾧ διδάξει αὐτὸς δωρεάν τὴν τουρκικὴν
τρίτη τῆς ἐβδομάδος κατὰ νυκτερινὰς ὥρας
ὀρισθησομένης ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου,
διαβιβάζουσης τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ πα-
ραπεμφθέντος αὐτῇ ποιήματος τοῦ κ. Μανασ-
σίδου ὑπὸ τὸν τίτλον *Μανασσίδεω ἀλφαβη-
ταίων*, προτεινούσης, ὅπως αἰτηθῶσι πληρο-
φορικὰ μετὰ συστάσεως ἀποστολῆς αὐτῶν ἐν-
τὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς
τῶν ἐγγράφων τοῦ συλλόγου παρὰ τῶν ΣΣ.
μακροπολιτῶν Καισαρείας, Ἐρέσου, Κυζι-
κου, Νικομηδείας, Ἀμασείας, Νεοκαισαρείας,
Ἰκονίου, Πισιδείας, Τραπεζούντας, Ἀρμυ-
ρας, Φιλαδελφείας, Χαλδαίας καὶ Κολωνίας,
ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου ἐν τινι χω-
ρίῳ ἢ κωμοπόλει ἀλλογλώσσου ἐπαρχίας παρ-
θεναγωγείου, συνταρηθησομένου δὲ ἐκ τῶν το-
κῶν τῆς παρὰ τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλά-
δος καταθέσεως ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου *Εὐαγγελίας
Μουράτ Θεομητίδου*, καὶ ἀνακρινουμένης, ὅτι
ἀναρμοδίᾳ ἐστὶ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπὸ
14 Νοεμβρίου παραπεμφθεῖσαν αὐτῇ ἐπιστο-
λὴν μετὰ τοῦ ἐπισυναρμειμένου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν
*ᾠδημαὶ πρὸς κατασκευὴν τοῦ σρήματος ἐπὶ
Π. Λοκλιώτου*.

Τοῦ κ. Πλ. Βαλσαμάκη, ἐντεῦθεν, ἐπι-
στρέφοντος μετὰ παρατηρήσεων καὶ παραπό-
νων τὴν πρὸς αὐτὸν σταλθεῖσαν κατὰ τὸν κα-
νονισμὸν πρώτων ἐπιστολῆν τοῦ κ. ταμίου
πρὸς ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ τοῦ λή-
ξαντος συλλογικοῦ ἔτους.

Τοῦ κ. Ἀπ. Β. Οἰκονομίδου σχολάρχου
Καλλιπόλεως, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ
τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα ἐκ δύο τευχῶν,

ὕπὸ τὸν τίτλον «συλλογὴ ζωντων μαθητιῶν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ἐν Μαδύτῳ».

β') Περὶ τῆς ἀλλοδαγογραφίας ὁ πρόεδρος δαλῶσιν.

ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὄψις τοῦ κ. Ἰ. Ἀπ. Οἰκονομιδου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ·

ὅτι το προεδρεῖον παρ' ἑαυτοῦ ἐκστράξει τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀνευλαθείᾳ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ συλλόγου συμπεριφορᾶς τοῦ κ. Πλ. Βαλσαμάκα·

ὅτι προκειμένου περὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Ἰ. Ἀπ. Φωτιᾶδου, μέλους τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, οὕτως ἢ ἐπιστολῇ ἀναγνωσκαται καὶ δι' ἧς προτείνει, ὅπως τῷ ἐπιτροπῇ ἢ ἐν τῷ συλλόγῳ καθ' ἑσπερίας ὄρας καὶ τρεῖς τῆς ἐβδομάδος διδασκαλίᾳ τῆς τουρκικῆς γλώσσας, τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως τοῦ κ. Φωτιᾶδου ἐπὶ τῷ ὄρῳ τῆς εἰς τα μαθήματα ἐλευθέρας εἰσόδου παντὸς βουλομένου, εἴτε μέλους τοῦ συλλόγου εἴτε μὴ, καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῷ προεδρεῖῳ τῆς διακανονίσεως τῶν πρὸς ἐκτελεσιν τῶν τῶν ἐν λόγῳ σχεδίου ἀπαιτουμένων λεπτομερειῶν. Ἡ πρότασις τοῦ προεδρεῖου γίνεται ὁμοθυμῶς δεκτὴ καὶ ἀπορραξίζεται νὰ ἐκφρασθῶσι θερμὰ εὐχαριστίαι τῷ κ. Ἰ. Ἀπ. Φωτιᾶδῃ ἐπὶ τῇ ἐπιλοθυσίᾳ αὐτοῦ.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι συνωδᾷ τῷ κ. Ἰ. ἄθροφ τοῦ κανονισμοῦ, διεργάσαντων τοῦ ματρώου τῶν μελῶν αὐτοῦ σὶ μὴ πληρόνωντες τὴν τακτικὴν αὐτῶν συνδρομὴν κ. Θ. Γεωργιάδης, Ἀλ. Νασούρ, Βεῖνος Βοϊζάνης, Δ. Λουγιάδης, Γ. Δαμπριδῆς, Δημ. Εὐγενιδῆς, Β. Οἰκονομιδῆς, Ν. Δράκος, Κ. Ἀποστολιδῆς, Δ. Εὐθυβολῆς, Δ. Ζαμπανός, Ν. Καλθοκαρέσης, Τ. Καραβελῆς, Ν. Κέσιος, Γ. Παννέπουλος, Π. Μουζιλλῆς, Φ. Σιλάβος, Κ. Σαρδός, Κ. Κυριαζῆς, Π. Καζιάνδης, Φ. Σιλάχης, Σ. Χρυσολιῶν, Δ. Παπαδόπουλος, Α. Dorigny, Γ. Ἰακώβου, Δ. Πανουρηγῆς, Εὐστρ. Παπαδόπουλος, Α. Σπαθάρης, Ν. Στραταρόπουλος, Ν. Χαριστιδῆς, Ν. Τροχάνης, Μ. Χέλμης, Δ. Θεοφιλιδῆς, Δ. Βογιατζῆς, Π. Πορτοκαλογιάνης, Π. Μαρσάν, Π. Γούδρος, Π. Πουρναρῆς, Α. Νάσιος, Α. Σκαρῆς, Σ. Πρίστρας, Γ. Ν. Ἰωάννου, Κ. Βανουρῆς, Ἀλ. Ηερδιδῆς, Γ. Μαζαράκης, Γ. Βαλαβάνης, Γεώργιος Δωριζῆς, Γ. Κανῆς, Β. Κυριακιδῆς, Κ. Εὐσταθίου, Γ. Μαρτιδῆς, Μέντιος Κοτσάνης, Α. Ἀλεξιάδης, Κ. Δαματριᾶδης, Α. Δράκος, Π. Ζαρίφης, Δ. Κωνσταντινίδης, Ἀλ.

Ράλλης, Α. Σταματιᾶδης, Γ. Κωνσταντινίδης, Γ. Παπαρρόδου, Ἰωακείμ. Φορόπουλος, Γ. Βιθυνός, Σ. Παζάδης, Ε. Κωνσταντινίδης, Δ. Κούπης, Σ. Χρυσομάλλης, Ε. Ζαμπούλης, Γ. Βασιλειᾶδης, Α. Τάχης, Θ. Χριστοφοριδῆς, Σ. Χριστοφοριδῆς, Δ. Μισιτζῆς, Θ. Ἀκιστοριδῆς, Θ. Φλωρῆς, Κ. Cardjay, καὶ Δ. Δαματριᾶδης.

δ') Ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἐγκρίσιν τοῦ συλλόγου, καὶ ἀναγνωσθεῖσα γίνεται δεκτὴ ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ ποσότητος τοῦ κ. Μαχασσεῖδου, περὶ τοῦ Μαχασσεῖδου ἀλφραβῆτου. Ἐπίσης γίνεται δεκτὴν, κατὰ πρότασιν τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ὁ σύλλογος γράψῃ αἰτούμενος πληροφωρίαι καὶ παρ' ἄλλων μητροπολιτῶν, οὓς ὑποδεικνύει ἡ ἐπιτροπὴ, περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ συσταθῇ παρεκταγωγεῖου διὰ τοῦ κληροδοτήματος τῆς μακαριτίδος Εὐαγγελίας Μουράκου (Πισοβλίδου).

ε') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Κ. Γεωργιάδου, μέλους τακτικοῦ τοῦ συλλόγου καὶ διατελέσαντος προθύμου, ὅπως ἐξυπηρετῇ τὰ τοῦ συλλόγου συμφέροντα, καὶ προτείνοντας, ὅπως ἐπὶ τούτῳ ἐκφρασθῇ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικαῖς· ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ προεδρεῖου.

ς') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεῖς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Βιργίνιος Πητρούλης, δικηγόρος.

ζ') Ὁ γενικός γραμματεὺς ἀναγνωσκαί τὸ πρόγραμμα τῶν κατὰ τὴν συλλογικὴν περίοδον 1890-1891 γενησομένων ἐν τῷ συλλόγῳ δημοσίων διαλέξεων, προεισημασθῆν ὑπὸ τοῦ προεδρεῖου καὶ τοῦ κ. Χρ. Χατζηαργῆτου, προεδρεῖου τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀντιπροεδρεῖου τοῦ συλλόγου.

η') Ὁ γραμματεὺς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγνωσκαί τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀναθεωρηθῆν πρόγραμμα τοῦ Βουτυναίου ἀγῶνος.

Παραποθεῖσας τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι ἐπιθυμῆι νὰ εὐχαριστήσῃ τῇ τῆ ἐπιτροπῇ καὶ τῷ γραμματεῖ αὐτῆς διὰ τὴν γενομένην σπουδαίαν ἐργασίαν, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος εἶναι δυσχερῆς.

Τοῦ κ. Χρυσομάδου ἀσπαζομένου τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Leval περὶ τοῦ προγράμματος, γίνεται τούτῳ δεκτὸν παρὰ τοῦ συλλόγου, ὅστις ἐπίσης ἀποδέχεται τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐφημερίαις καὶ δι' ἰδιαίτερου τεύχους καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου. Τὸ πρόγραμμα τούτου ἔχει ὁδὸς:

ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ὁ ἐν Ὀδησσῷ τῆς διατριβῆς ποιούμενος φιλογενέστατος κ. Ἰωάννης Βουτσινᾶς πρὸ ἑννέα ἐτῶν, ἤτοι τῇ 1 ἁπριλίου 1881 (1) ἀνεκινώσατο τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἐπιθυμεῖ ιδρύσασθαι σειράν διαγωνισμάτων σκοπὸν ἔχόντων τὴν μόρφωσιν ὀρθοτέρως περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδευσεως μεθόδου, συμφωνῶς πρὸς τὰς σημερινὰς παιδαγωγικὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους περιστάσεις καὶ τὸν καθορισμὸν ἐδραίων καὶ ἀσφαλῶν βάσεων τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ μόρφωσης ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πρώτης καὶ μεσῆς παιδείσεως.

Καὶ πρῶτον μὲν ὠρίσατο ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ, ὅπως συνταχθῆ Ὀδηγὸς τῆς πρώτης παιδείσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν ᾧ νὰ περιέχωνται πραγματικαὶ ὁδηγίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίαι πάντων τῶν μαθημάτων τῆς πρώτης παιδείσεως, ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, τῆς ἱστορικῆς διδασκαλίαις, τῆς διδασκαλίαις τῆς μητρικῆς γλώσσης, θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἱερογραφίας, γεωγραφίας, ἱστορίας, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, φωνητικῆς μουσικῆς, γυμναστικῆς, χειροτεχνημάτων καὶ λοιπῶν. Τοιοῦτος ὁδηγὸς καλῶς συνεταγμένος δύναται νὰ καταστῇ ὁ κώδικὸς τῆς πρώτης παιδείσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Δεύτερον δὲ ἀγωνοθέτημα καὶ σίοναί συνέχαιεν τοῦ πρώτου ὠρίσατο τὴν σύνταξιν ὁμοίου ὁδηγοῦ τῆς μεσῆς παιδείσεως, ἤτοι τῶν ἑλληνικῶν παρ' ἡμῖν σχολείων καὶ γυμνασίων.

Τρίτον δὲ ἀγωνοθέτημα τὴν ἱστορίαν ἐν περιλήψει τῆς σιτάσεως καὶ ἀναπτύξεως καὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πραγματικῶν ἢ πραγματικῶν σχολῶν (Realchulen, écoles réales) ἐν τε τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ προσφροωτέρου τρόπου, καὶ ὅν δυνατὸν ἔστι νὰ συσταθῶσι τοιαῦται πραγματικαὶ σχολαὶ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἐκάστου ἀγωνοθετήματος βραβεῖον ὄρισται διςχιλία καὶ πεντακόσια (2,500) φράγκα.

Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἄσμενος ἀναθετάμενος τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενεοῦς ἀνδρός, τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ τὰς ἐξῆς ἐπιθυμίας προπονήσεις εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προταθέντας ὅρους, τῶν λοιπῶν ἰσχυρότων ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ·

α') νὰ μὴ ἀπαιτηθῶσι διακόσια πεντήκοντα ἀντίτυπα παρὰ τοῦ συγγραφέως, οὐδὲ τὸ ἔργον ἤθελε βραβευθῆ·

β') νὰ μὴ ὀρίσθῃ ἡ ἔκτασις τοῦ βιβλίου εἰς εἴκοσι τυπογραφικὰ φύλλα καὶ

γ') νὰ ἀφείθῃ πλείων χρόνος τοῖς ἀγωνισμένοις πρὸς σύνταξιν τῶν ἔργων αὐτῶν.

Ἐφ' ᾧ καὶ ὠρίσθη τότε, ἤτοι τῷ 1881, ἡ μὲν βράβευσις τοῦ πρώτου ἀγωνοθετήματος τῇ 25 μαρτίου 1885, ἡ δὲ τοῦ δευτέρου τῇ 25 μαρτίου 1887, ἡ δὲ τοῦ τρίτου τῇ 25 μαρτίου 1889.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλόγου, κατ' ἐντολήν αὐτοῦ, συγκαμμένη τότε ἐκ τοῦ λοιπίμου Ἡρ. Βασιλάδου, προέδρου τοῦ συλλόγου, καὶ τῶν κκ. Κ. Ξανθοπούλου, Θεμιστοκλέους Σαλπέτη, Χρ. Χατζηγεωργίου, Ἀθαν. Θεοδοζίδου, Ἀθρ. Μαλιζάνου καὶ Νικ. Παροινίκα, συνέταξε τὸ πρόγραμμα τοῦ α' Βουτσιναίου ἀγωνοθετήματος, ὅπερ, ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν τῇ ΝΚΗ' συνεδρίῳ αὐτοῦ, τὴν 24 ἁπριλίου 1881, ἐδημοσίευσθη πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἐφημερίδων, εἶτα δὲ διὰ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ΙΕ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγραμματος (σελ. 121—123).

Ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τοῦ νῦν οὐδὲν ὑπεβλήθη τῷ ἀγῶνι ἔργον, διὸ καὶ τῶν ἐτέρων δύο προγραμμάτων οὐδὲν συνεταχθῆ πρόγραμμα. Ἡ κατὰ τὴν συλλογικὴν ταυτην περιόδον ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ γνοῦσα, ὅπως δὲ ὅσον σίον τε μείζονα ὄθησαν ταῖς παιδευτικαῖς τοῦ συλλόγου ἐργασίαις καὶ ἰδίᾳ τοῖς παιδευτικοῖς ἀγωνίσμασι, τῷ τε Καρχαπανεῖω καὶ τῷ Βουτσιναίῳ, ἐκείνου μὲν τῶν παραθέντων ἀγωνοθετημάτων τὴν ἐν ἰδίῳ τεύχει ἀναδημοσίευσιν προσῦτανε, τούτου δὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ πρώτου ἀγωνοθετήματος ἀναθεωρήσασα ὑποβάλλει σήμερον τῷ συλλόγῳ.

(1) Τὰς ἐπιστολάς τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ ἴδε ἐν τόμῳ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγου ΙΕ', σελ. 52 καὶ 71.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τοῦ πρώτου Βουτσιναιίου ἀγωνοθετήματος περί συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδείσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Προακρύσσεται βραβεῖον δισχολίων καὶ πεντακοσίων (ἀριθ. 2,500) φράγκων τοῦ Βουτσιναιίου ἀγῶνος. ἀπονειμηθασόμενον ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῆς **Ἐκκλησίας τοῦ Ἱεροῦ**. Ἐπὶ τούτῳ ὑποβάλλονται τοῖς βουλομένοις ν' ἀγωνισθῶσιν αἱ ἐξις σκέψεις πρὸς ὁδηγίαν ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν καὶ κατάρτασιν τῆς ὕλης.

Τὸ ὅλον ἔργον διαίρετέον εἰς πέντε βιβλία, ὧν ἕκαστον πραγματευέσθω τὰ κεφάλαια τὰδε:

Βιβλίον πρῶτον.

Περὶ παιδείσεως καθόλου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς.

Κεφ. α'. — Περὶ παιδείσεως. ἤτοι ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀμφοτερείας αὐτῶν σχέσεως καὶ ἀλληλεπίδρασεως.

Κεφ. β'. — Περὶ τῆς πρώτης παιδείσεως, τῶν βαθμῶν καὶ ὁρίων καὶ σπουδαιότητος αὐτῆς ὡς κινήσας καὶ ἀπαραιτήτου παιδείσεως τοῦ ἔθνους.

Κεφ. γ'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς πρώτης παιδείσεως, τῆς ὑφίστασας σπουδαιότητος καὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ μορφώσεως αὐτοῦ.

Κεφ. δ'. — Περὶ μαθητοῦ ὡς ἐλευθέρου ὄντος καὶ ἀυτενεργοῦ.

Βιβλίον δευτέρον.

Περὶ ἀγωγῆς τῶν τε σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δευτέρων τοῦ παιδός.

Κεφ. α'. — Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπολογίαν καὶ ψυχολογίαν.

Κεφ. β'. — Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ· περὶ ἀγωγῆς τῶν αἰσθητηρίων, περὶ τῶν σωματικῶν διαφορῶν τῶν δύο φύλων ἐν τῇ σωματικῇ ἀναπτύξει, ἐξ ὧν καὶ διάφορος ἐπιβάλλεται ἀγωγή σωματικῇ.

Κεφ. γ'. — Περὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς, ἢ περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, ἐν ἣ περὶ διαφορᾶς τῶν φύλων

ἐν τῇ ἀναπτύξει ταύτῃ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Κεφ. δ'. — Περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν γνωστικῶν ἐνεργειῶν, ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ ἀντιλήψεως ἀρχομένης καὶ προοίσης εἰς τὴν προσοχὴν καὶ παρατήρησιν, τὴν μνήμην καὶ τὴν φαντασίαν, καὶ ἰδίᾳ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον, καὶ πῶς δεόν νὰ γίνηται αὕτη.

Κεφ. ε'. — Περὶ ἀγωγῆς τῆς φύσεως αὐτοῦ. τῶν διαφορῶν συναίσθημάτων, κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων, ἤτοι προσωπικῶν, κοινωνικῶν καὶ ὑψηλοτέρων καὶ τοῦ συμμετέρου τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν.

Κεφ. στ'. — Περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, ἢ περὶ ἀναπτύξεως τῆς βουλήσεως καὶ μορφώσεως χαρακτῆρος, ἐν ἣ περὶ βουλήσεως καὶ ἐλευθερίας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀξιομᾶτων καὶ τῆς πρώτης πηγῆς αὐτῶν, τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς τοῦ ἀγαθοῦ.

Κεφ. ζ'. — Περὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, τοῦ ὕψους καὶ τῆς ἀγνότητος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, τῆς προσευχῆς κτλ.

Κεφ. η'. — Περὶ τοῦ σκοποῦ ὡς συμπέρασμα ἀπὸ τῶν εἰρημένων, τῶν μέσων καὶ τῶν ἀληθινῶν μεθόδων τῆς ἀγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς δραστηρίου ἐπενεργείας τοῦ παραδειγματός· ἐν ταῖς μέσους λογιστέα ἢ ἐξις ἢ ἀγαθή, ἢ συνείδησις τῆς προσωπικῆς ἀξίας ὡς ἀνθρώπου, ἢ ἀμιλλὰ ἢ εὐγενής.

Βιβλίον τρίτον.

Περὶ διδασκαλίας καθόλου.

Κεφ. α'. — Περὶ σπουδαιότητος τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν λογικὴν.

Κεφ. β'. — Περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς διδασκαλίας, τῶν γνώσεων καὶ δεξιότητων καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας.

Κεφ. γ'. — Περὶ μεθόδων, εἴ τινα καὶ ὅπως ἐργουσι δύναμιν καὶ σημασίαν, καὶ τίνας αἱ ἀπλοῦστεραι καὶ γενικώτεραι, ἢ ἀναλυτικῆ, συνθετικῆ, μαθηματικῆ κτλ.

Κεφ. δ'. — Περὶ γενικοῦ προγράμματος, ὡς ὑποτυπώσεως τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ λελογισμένης ἀκολουθίας συμπάσης τῆς ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ διδασκατικῆς ἐνεργείας.

Βιβλίον τέταρτον.*Περὶ τῆς εἰδικῆς διδασκαλίας τῶν**διαφόρων μαθημάτων τῆς πρώτης παιδείσεως.*

Κεφάλ. α'. — Ἐποπτικὴ διδασκαλία καὶ σημασία αὐτῆς ἐπὶ πάντων τῶν μαθημάτων.

Κεφάλ. β'. — Περὶ ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς καὶ περὶ προσφορωτέρας μεθόδου αὐτῶν.

Κεφάλ. γ'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης προφορικῆς τε καὶ ἀπὸ βιβλίου, καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, περὶ πρακτικῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης καὶ περὶ διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἐν τοῖς τελευταίοις ἔτεσι.

Κεφάλ. δ'. — Περὶ διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ τῆς μεθόδου.

Κεφάλ. ε'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς ἱστορίας, τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ἀρμοδίου αὐτῆς μεθόδου.

Κεφάλ. ς'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς.

Κεφάλ. ζ'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας ἐν γένει καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ μεθόδου.

Κεφάλ. η'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωμετρίας, ὅση χρῆσιμη καὶ ἀρμοζύουσα τῇ πρώτῃ παιδείῃ ἐν τοῖς δυοῖς τελευταίοις ἔτεσι.

Κεφάλ. θ'. — Περὶ διδασκαλίας στοιχειωδῶν γνώσεων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ περὶ καταλλήλων συλλογῶν.

Κεφάλ. ι'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς ἰστογραφίας.

Κεφάλ. ια'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς ᾠδικῆς ἢ τοῦ ἔσματος πρακτικῶς ἐν ἀπάσιν ταῖς τάξεσι καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν μουσικῶν σημείων ὡς ἐπιβοηθητικῶν μέσων.

Βιβλίον πέμπτον.*Περὶ διοργανώσεως τῶν σχολείων.*

Κεφάλ. α'. — Περὶ ἐξωτερικῆς διοργανώσεως, ἥτοι κτηρίου, γυμναστηρίου καὶ προαυλείου, καὶ ἐν γένει περὶ σχεδίου οἰκοδομῆς διαφόρου ἐν πόλεσι καὶ κώμασι, συμφοιτήσεως ἀφρένων τε καὶ θηλείων καὶ θέσεως προσπόρου καὶ λοιπῶν ἀναγκῶν, βιβλιοθήκης, μουσείου σχολικοῦ, σκευοθήκης κτλ.

Κεφάλ. β'. — Περὶ σχολικῶν νόμων, κανονισμῶν, γονέων, ἐποπτῶν καὶ ἐφορῶν.

Κεφάλ. γ'. — Περὶ διοργανώσεως τῶν σχολῶν τῆς πρώτης παιδείσεως, περὶ τῶν εἰδικῶν προγραμμάτων τῶν διαφόρων σχολῶν καὶ τί ἐν ἐκάστῳ προγράμματι ληπτέον ὑπ' ὄψει σταθερῶς πάντοτε περὶ ὠρολογίου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀρμοδίου καὶ σκοπίμου ἀλληλουχίας τῶν διαφόρων μαθημάτων, καὶ περὶ ἀναπαύσεως.

Κεφάλ. δ'. — Περὶ τῶν μέσων τῆς διδασκαλίας, οἷον μαυροσπινάκων, χαρτῶν, σφαιρῶν, ἀναγνωστηρίου, ἀριθμητηρίου κτλ.

Κεφάλ. ε'. — Περὶ διοργανώσεως τῆς πειθαρχικῆς ἀγωγῆς ἐν τῇ σχολῇ ὡς μικρῆ πολιτείας. μάλιστα δὲ περὶ καθαρότητος καὶ τάξεως, καὶ περὶ ἐνασκήσεως βιωτικῶν ἀρετῶν, φιλεργίας καὶ οἰκονομίας, καὶ περὶ ταμειωτηρίου σχολικοῦ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Α') Κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ἐν τῷ ἀνωτέρῳ προγράμματι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλομουσίου ἀγωνοθέτου, οἱ ἀποδυστησόμενοι εἰς τὸν Βουτυνιαῖον ἀγῶνα δεῖον νὰ μὴ κατατρέβωνται εἰς περιττὰς θεωρίας.

Β') Ὁφείλουσι νὰ ἔχωσιν ἐν νῶ, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν Βουτυνιαίων ἀγωνοθετημάτων ἐστὶ πρακτικὸς, ἐπομένως τὰ ἐν τῷ ὀδηγῶ ἐκτιθέσθωσαν ἐν γλώσσῃ σαφεῖ, ἀπλή καὶ καθαρῇ, τὸ δὲ ὕψος τοῦ λόγου ἔστω ἀνάλογον τῷ σκοπῷ τῶν ἀγωνοθετημάτων.

Γ') Αἱ συγγραφαί, φέρουσαι ἐκάστη βῆσιν τινα ἐπίσημον, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐπισυνημμένον ἐν ἐσφραγισμένῳ δελτίῳ, ἀποστέλλονται τῷ συλλόγῳ **μέχρι τέλους δεκεμβρίου 1892.**

Δ') Ἐκδεδομένα συγγράμματα ἀποκλείονται τοῦ ἀγῶνος.

Ε') Τὰ χειρόγραφα τηροῦνται ἐν τῷ τοῦ συλλόγου γραφεῖῳ, ὅπόθεν ὁ συγγραφεὺς ἀντιγραφῶν μόνον δύναται νὰ λάβῃ.

Σ') Ἄν ὁ βουλούμενος καταθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα νομίξῃ ἄλλην διαρῆσιν καὶ διέταξιν τῆς ὕλης προσφορωτέραν τῆς ἐν τῷ παρόντι προγράμματι, ἐλεύθερος μὲν ἐστὶ νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους ἐν προσημίῳ, δι' οὓς οὕτως ἔκρινε νὰ συντάξῃ τὴν βίβλον αὐτοῦ.

Ζ') Ἄν κατὰ τὸ ὄρισμένον ἔτος μὴ ἀπονεμῆθῃ τὸ βραβεῖον, ὁ σύλλογος παρατείνει τὸν ἀγῶνα εἰς τὸ ἑπόμενον ἔτος ποιοῦμενος γνωστὸν τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἀνεγνώσθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 15/27 νοεμβρίου 1890.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, πρόεδρος

Θ. ΣΑΑΤΕΛΗΣ

Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Κ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, γραμματεὺς.

Ἀνεγνώσθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν τῇ τακτικῇ συνεδριάσει τοῦ συλλόγου τῆς 3/15 δεκεμβρίου 1890.

Ὁ πρόεδρος

Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΗΣ

Ὁ γεν. γραμματεὺς

Θ. ΣΑΑΤΕΛΗΣ

Εἶτα τοῦ προέδρου εὐχαριστήσαντος τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΞΤ'

(Τακτικὴ)

τῆς 10 Δεκεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακρινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἄδ. Μακρῆ, ἐντεῦθεν, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικῆν ὕλην ἐκ δύο τευχῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιβλικὴ στοματικὴ συλλογὴ».

Τοῦ κ. Η. Μακρῆ, ἐκ Κατιρλῆ, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικῆν ὕλην, ἐκ δύο τευχῶν, τῶν χωρίων Κατιρλῆ, Κουρί, Ἀρβανιτοχωρίου καὶ Ἄρμουτλῆ.

Τοῦ κ. Στ. Ζαφειρόπουλου ἐκ Μασσαλίας, πέμποντος πέντε ἀντίτυπα τῶν δαπάναις αὐτοῦ ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν. Ὅπως τὸ μὲν ἐν ἀποσταλῇ τῇ κινώτῃτι Διπλοκονίου, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα διανεμῆθαι ὁ σύλλογος κατὰ βούλησιν εἰς ἄπορα σχολεῖα. Ὁ κ.

Ζαφειρόπουλος δηλοῖ ἐν τῷ, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ πέμψῃ τῷ συλλόγῳ ὅσων ἀντιτύπων λάβῃ ἀνάγκην ἐν τῷ μέλλοντι.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ κ. Μακρῆ μετὰ τῶν συλλογῶν αὐτῶν παραπεμθῶσι τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφρορορήθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ κ. Δ. Κόκοκς, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κ. Σάββας Ἀποστόλογιους, δικηγόρος, Ἄνδρ. Κοπάσης, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, Ν. Νικολόπουλος, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν καὶ L. Durand, ὑπάλληλος τοῦ αὐτοῦ μονοπωλείου.

δ') Ὁ κ. Μ. Κέπετζης ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφουμένην «περὶ τοῦ εἰς τὴν ἀναπόκρισιν ὀφειλουμένου σεβασμοῦ καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἐποψίαν ταύτην συζυγικῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς πραγματείας ταύτης ὁ κ. Χρυσανθίδης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι δὲν ἀπόκειται αὐτῷ νὰ συγκαρῇ τῷ ῥήτορι, ὅστις ὠμίλησεν ὡς ἀληθῆς καθηγητῆς καὶ ὅστις κέκτηται πράγματι τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενα προσόντα. ἐπιφέρει ὅμως, λέγει, παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος ὑπὸ κοινωνικῆν καὶ οὐχὶ ὑπὸ νομικῆν ἐποψίαν.

Τὸ ἀπόρητον, λέγει, τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ζήτημα ἀγωγῆς ὃ εὐὐ ἡγμένως συζυγος οὐδέποτε ἀποσπραχίξει τὰς ἐπιστολάς τῆς αὐτοῦ συζυγοῦ ἀκόμη καὶ ἐν ἀνωμαλοῖς περιστάσεσιν τὸ ἀπόρητον τοῦτο ἐπίσης εἶναι ζήτημα ἀγωγῆς καὶ διὰ τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας καὶ δι' αὐτὰς ἀκόμη τὰς τῶν παρθεναγωγείων διευθυντρίαις. Ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τοῦ cabinet noir, περὶ οὗ ἀναφέρει ὁ κ. Κέπετζης, τοῦτο ἔσθασεν εἰς τὴν ἐντέλειάν του ἐν Βιέννῃ, ἐνῶ ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἀπόρητον τῶν ἐπιστολῶν οὐδέποτε παρεβιάσθη ἐν ὁμαλίᾳ περιστάσεσιν καὶ μετὰ τὴν μεγάλην γαλλικὴν ἐπανόστασιν, μόνον δὲ ἐν ἀνωμαλοῖς περιστάσεσιν ἡ κυβέρνησις διακρινοῦται νὰ ἀποσπραχίξῃ τὰς ἐπιστολάς. Ἐν γένει ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν ὁ κλιτῆς τυχὼν ἀγωγῆς συζυγος οὐδέποτε ἀποσπραχίξει τὰς ἐπιστολάς τῆς συζυγοῦ του, ὃ μὴ τυχῶν ὅμως κλιτῆς ἀγωγῆς ἀποσπραχίξει αὐτάς, ἀλλὰ τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον καταγγελλόμενος ὑπὸ τῆς συζυγοῦ.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ὁ προλαλήσας παρενόησε τὸν ῥήτορα, διότι ὁ ῥήτωρ ἐξήτασε

τὸ ζήτημα κυρίως ὑπὸ νομικῆν ἔποψιν. Εἰς δὲ τὸν κ. Κέπετζην παρατηρεῖ, ὅτι διαφωνεῖ πρὸς αὐτὸν κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἀποσπαραγίξῃ τὰς ἐπιστολάς τῆς συζύγου του, μόνον ὅταν αὐτὴ κατέχῃ θέσιν πρεσβευτοῦ, ἢ ἐξουσίαν τὸ ἐμπόριον, ἢ εἶναι ἐν γένει δημόσιος λειτουργός· ὥστε ἀπολύτως δὲν δύναμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποσπαραγίξεν ἄλλὰ σχετικῶς καὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων.

Ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι ὁ ῥήτωρ ἐν ταῖς περὶ ἀπορρήτου ἐξαίρεσίν του ἐλασμώνησε τὴν δι' ἀριθμῶν ἀλληλογραφίαν καὶ οὐδὲν εἶπε περὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἐπὶ τοῦ κλήρου αὐτοῦ τῶν ὁποίων γράφεται «ιδιαιτέρως»· τελευτῶν δὲ λέγει, ὅτι ταῦτα καὶ παρόμοια ζητήματα ἀναπτύσσονται οὐ μόνον ἐν τῷ περιοδικῷ «Le droit des femmes», ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ «ἐφημερίδι τῶν κυριῶν» τῇ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῃ καὶ ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ πρότινος γενομένου ἐν Παρισίαις συνεδρίου τῶν γυναικῶν.

Ὁ κ. Ἡλ. Μαλιακῆς λέγει, ὅτι συγχίρει ἀπὸ καρδίας τῷ νεκρῷ ῥήτορι διὰ τὴν σπουδαίαν πραγματείαν του. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, προστίθεται, δὲν ἐσέβητο τὸ ἀπόρητον τῶν ἐπιστολῶν, διότι τότε τὸ άτομον ὑπεχώρει πρὸ τῆς πολιτείας· ἀλλὰ πολλοὶ τῶν νεωτέρων δὲν παραδέχονται τὰς ἀρχάς ταύτας· ἐν τῷ μέλλοντι ὁμοῦς τὸ ἀπαρχαίωστον θέλει γίνεαι δεκτόν, διότι, λέγει, ὁ φιλοσοφικός λόγος τοῦ ἀπαρχαίωστον τῶν ἐπιστολῶν εἶναι τὸ ἀπαρχαίωστον τῶν σχέσεων· ὅσον δ' ἀπορρῆτους φίλους καὶ συγγενεῖς, πρὸς οὓς ἡ ἐπιστολή, οὗτοι ὀφείλουσι νὰ διακινῶσι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς οἷς προσήκει, καθότι καθήκον ἔχουσι μᾶλλον νὰ ὀδηγῶσι καὶ συμβουλευῶσι τοὺς νεωτέρους τῶν· ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας δὲν συμφωνεῖ μετὰ τοῦ ῥήτορος, ὑποστηρίζοντας, ὅτι οὗτοι οὐδαμῶς κέπηται τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τοῦ ἀποσπαραγίξεν τὰς ἐπιστολάς τῶν γυναικῶν τῶν, ἀλλὰ τούναντιον παραδέχεται τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ συζύγου, διότι ὁ σύζυγος εἶναι ὑπέρτατος τοῦ οἴκου ἀρχηγός, τὸ δὲ δικαστήριον δὲν δικαιοῦται νὰ ἀναμνησθῆται εἰς τὴν τοῦ οἴκου διεύθυνσιν. Οὐχ ἥττον ὁμοῦς ἀποκρούει καὶ πᾶσαν κατάχρησιν τοῦ δικαιοῦματος τοῦτου. Ἐν γένει ἡ ἀγωγή δεόν νὰ κανονίξῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ συζύγου· ὅταν δὲ ἡ σύζυγος εἶναι ἔμπειρος, τοῦτο εἶναι ἐξαίρεσις, δι' ἣν ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα διάταξις.

Ὁ κ. Κέπετζης ἀπαντῶν λέγει τὰ ἑξῆς· Ὁ κ. Χρυσάφιδας ὠμίλησε περὶ ἀγωγῆς τῶν συζύγων· ἐγὼ, λέγει, προσέθετα τὴν ἐνστάσιν ταύτην, ἀλλ' ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα μόνον ὑπὸ νομικῆν ἔποψιν· ὁ κ. Πουλοπούδης ὠμίλησε περὶ γυναικῶς ὡς δημοσίου ὑπαλλήλου· τῆς ἐπόψεως ταύτης δὲν ἐπέληθη, διότι ἀκόμη τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ὀρισμένον· προσεῖδον μὲν τὴν ἐνστάσιν, ἀλλ' ἐξήτασα τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη εὐρωπαϊκοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ δικαίου. Ὁ κ. Leval εἶπε περὶ τῆς δι' ἀριθμῶν ἀλληλογραφίας· τοῦτο ἡδυνάμην νὰ προῖδω, ἀλλ' εἶναι ἰδιαιτέρως τι ἐξεργούμενον τῆς συναρμολογίας τοῦ θεμελίου μου. Περὶ καποικίας προακυμένου, ἄπαντα αἰ νομοθεσίαι παραδέχονται τὴν παρχαίωσιν τῆς καποικίας ἐν ὀρισμέναις περιστάσεσιν. Εἰς τὸν κ. Μαλιακῆν ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἀπεριόριστον δικαίωμα τοῦ συζύγου, πᾶν δικαίωμα καταχρηστικῶς ἐξακούμενον παύει ὄν δικαίωμα.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Κέπετζῃ διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ ἀναγνώσματος, προσέθηκεν, ὅτι ὁ ῥήτωρ οὐ μόνον διέκρινε πολλὰ σπουδαῖα μαθήματα, ἀλλὰ καὶ ἐνεκύβην εἰς ζητήματα κοινωνικὰ καὶ νομικά. Τὸ παρόν ζήτημα ἀνέπτυξε μετ' εὐγλωττίας, ἐγένετο δὲ αἰτία οὐ μόνον λαμπρῆς ἐσπερινῆς συναναστρωφῆς ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγης συζητήσεως.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΞ'

(Γαλιτικῇ)

τῆς 17 Δεκεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντα τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κώρων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κ. Χαρίτση, προέδρου τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, παρχαιουμένου τῆς προεδρείας τῆς ἐπιτροπῆς ἐνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν.

Τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἐκ Μιτυλήνης, χιτουμένου ὅπως ἀρεθῆ ἐλευθερός, εἰ δυνατόν, νὰ ἐκλέξῃ αὐτός τὸ τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐκτυπωθήσεται ὁ Β' τόμος τοῦ Εὐριπίδου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, διαβιβάζου-
σας συναρμωμένως τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ πα-
ραπεμφθέντος αὐτῇ ποιήματος τοῦ κ. Μαρ-
γαριτίδου ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐργαζομένων γεωγ-
γίας.

Τῶν ἐφορευτικῶν τῶν Λιτρῶν, ἐκτιθε-
μένων τὴν λυπηρὰν αὐτῶν κατάστασιν συνε-
πεῖχ τῶν ἐπισυνδρασῶν αὐτόθι ἐπαλλήλων
πυρκαγιῶν καὶ ἐξαίτουμένων τὴν τοῦ συλλόγου
ὀλιγὴν συνδρομὴν πρὸς συντήρησιν τῆς ἐκκλη-
σίας καὶ τῆς σχολῆς αὐτῶν.

Τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου, ἐντεῦθεν, αἰτου-
μένου ἐντολῇ τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου κοι-
νότητος Κῆρος τὴν σειρὰν τῶν δαπάνης τοῦ
κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων χειρῶν ὑπὸ
Kiepert.

Τῆς ἐνταῦθα διδασκαλικῆς ἀδελφότητος,
αἰτουμένης, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῇ νὰ συνε-
δριάξῃ κατὰ διμηνίαν ἐν τινι τοῦ συλλόγου
αἴθουσῃ.

Τῶν κυριῶν Σοφίας Α. Βαλπατζῆ καὶ
Χαρκιλίας Ν. Μυροκαρδίου, κοσμητριῶν
τοῦ παρθεναγωγείου Θεραπειῶν, αἰτουμένων
ἐν ἀντίτυπον τῶν γεωγραφικῶν χειρῶν τοῦ
Kiepert.

Τοῦ ἱατροῦ κ. Ν. Σαλαβάντα, αἰτουμένου,
ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῷ ποιῆσαι διὰ λέξιν ἐν τῷ
συλλόγῳ «περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου
τοῦ Κώχ».

Τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσας,
ὅτι ἐξελίξατο τὸν κ. Θ. Σαλιτῆαν πρόεδρον
αὐτῆς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τῶς τοιούτου κ.
Παρίτση παραιτηθέντος, καὶ ὅτι αὐτοδικαίως
θεωρουμένων παραιτημένων τῶν κκ. Φιλίππου
Τάχη καὶ Εὐάγγ. Ἀμαξοπούλου, προτείνει
εἰς ἀντικατάστασιν τούτων τοὺς κκ. Μηνῆν
Λυθηνόπουλον καὶ Κ. Βακαλόπουλον.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας προτάσει τοῦ
προεδρείου ἀπορραζίσταται ὅπως:

1) ἀναβληθῇ πᾶσα σκέψις περὶ τῆς αἰ-
τήσεως τῆς ἐνταῦθα διδασκαλικῆς ἀδελφότη-
τος, ὅπως τῇ ἐπιτροπῇ νὰ συνεδριάξῃ ἄπαξ
κατὰ διμηνίαν ἐν μιᾷ τῶν τοῦ συλλόγου αἰ-
θουσῶν, ἵνα ἐν τῷ μεταξύ τὸ προεδρεῖον ζη-
τήσῃ παρὰ τῆς ἀδελφότητος ταύτης τὸν κα-
νονισμὸν αὐτῆς καὶ ἀκαλοῦθως ποιήσῃ τὰ
δόντα·

2) δοθῶσιν ἀνά ἐν ἀντίτυπον τῶν δαπάνης
τοῦ κ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφι-
κῶν χειρῶν τῇ ἐν Θεραπειῶν σχολῇ τῶν κο-
ρασίων καὶ τῇ σχολῇ τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδό-
ξου κοινότητος Κῆρος·

3) ἐπιτραπῇ τῷ ἱατρῷ κ. Σαλαβάντα νὰ
ποιήσῃ διὰ λέξιν «περὶ τῆς θεραπευτικῆς με-
θόδου τοῦ Κώχ»·

4) ἀπορριφθῇ ἡ αἴτησις τῶν ἐφόρων τῶν
σχολῶν Λιτρῶν περὶ χρηματικῆς ἀρωγῆς
ἐνεκα τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ ταμείου
τοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο·

5) γίνωνται δεκτοὶ ὡς μέλη τῆς φιλοσοφι-
κῆς ἐπιτροπῆς οἱ ὑπ' αὐτῆς προτεινόμενοι κκ.
Μηνῆς Λυθηνόπουλος καὶ Κ. Βακαλόπου-
λος εἰς ἀντικατάστασιν τῶν κατὰ τὸν κα-
νονισμὸν ὡς παραιτημένων θεωρουμένων κκ.
Ε. Ἀμαξοπούλου καὶ Φ. Τάχη.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγελλεῖ μετὰ λύπης τὸν
θάνατον τοῦ Ἰωάννου Ἰσιδωρίδου Σκυλίτση,
μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ συλλόγου, ἐγ-
κρίτου ἀπὸ 50ετίας δημοσιογράφου, δοκίμου
μεταφραστοῦ πολλῶν γαλλικῶν ἔργων καὶ ἐκ-
δότου καὶ ἰδίου αὐτοῦ ἔργων, καὶ τὸν τοῦ Ἐρ-
ρίστου Σηλαίμαν, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλ-
λόγου, ἀρχαιολόγου ἐργασθέντος ἀπὸ 15ετίας
διὰ τῆς ἐν Τροίχ καὶ Μυκήνας ἀνασκαφῆς
καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐν-
θουσιασμῷ ἐραμιλλοῦ πρὸς τὸν Βιγνελμῆνον,
τὸν Οὐόλριον καὶ ἄλλους· προτείνει δέ, ἵνα ὁ
σύλλογος ἐκρᾶσῃ ἐπὶ τούτῳ τὴν λύπην του ἐν
τοῖς πρακτικαῖς, ἀποσταλῶσι δὲ ταῖς γῆραις
τῶν ἀποθανόντων συλλυπητήριον ἐπιστολαί.
Ἡ πρότασις τοῦ προέδρου γίνεταί δεκτὴ.

δ') Ὁ κ. Γ. Βεργερεῆς ἀναγνωσκεί πραγ-
ματικῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «περὶ τῆς ἀγωγῆς
ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν».
Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνωσματος ὁ κ. Κέ-
πετζης συγχάριεν τῷ κ. Βεργερεῇ διὰ τὸ σπου-
δαῖον τοῦ ἀναγνωσματος καὶ ἐκρᾶζει τὴν
ἐλπίδα, α') ὅπως τὰ τοιαῦτα ἀναγνωσματα
γίνωνται συγχότερα ἐν τῷ συλλόγῳ ἅτε πραγ-
ματευόμενα περὶ ἀγωγῆς, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται
πάντοτε τὸ μεγαλεῖον παντὸς ἔθνους, καὶ
β') ὅπως τὸ παρὸν ἀναγνωσμα ὡς ζωινω-
μελεῖς ἀναγνωσθῇ τῷ δημοσίῳ καὶ διὰ τοῦ
ἐγγωρίου τύπου.

Ὁ πρόεδρος συγχάριεν τῷ κ. Βεργερεῇ διὰ
τὸ ἐπιστημονικώτατον καὶ ἐμβριθέστατον ἀνα-
γνωσμὰ του καὶ παρακαλέσας αὐτὸν νὰ συνε-
χίσῃ αὐτὸ ἐν ἐπομέναις συνεδριάσεσι λύει τὴν
συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΗ'

(Γραμματική)

τῆς 11 Ἰανουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Μακροχωρίῳ φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος, προσκαλοῦσης τὸν σύλλογον ν' ἀντιπροσωπευθῆ κατὰ τὴν πανηγυρισθησομένην τὴν 30 δεκεμβρίου ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἐφορτῆν.

Τοῦ κ. Ν. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀλμυλῆς Μαγλήρων καὶ τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου ἐντεῦθεν, ἀποσπελλόντων συλλογὰς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα.

Τῶν ἐφορῶν τῶν ἐν Τραπεζοῦντι ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης εἰς τὸ αὐτόθι ἑλληνικὸν φροντιστήριον.

Τῶν κκ. Α. Γ. Πουλᾶκη ἐκ Κάτω Παναγίδος Κρήνης καὶ τῶν Κ. Γ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἀποσπελλόντων συλλογὰς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα.

Τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμείας, ἐκ Πετρουπόλεως, ἀγγέλλοντος, ὅτι τὸ αὐτοκρατορικὸν πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως πέμψει τῷ συλλόγῳ τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἐκ τόμων 20 καὶ κατὰ συνέπειαν συνιστῶντος, ὅπως καὶ ὁ σύλλογος πέμψῃ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου τοὺς ἐλλείποντας αὐτῷ τόμους τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Θ', πλὴν τοῦ ΙΓ', καὶ ἐφεξῆς.

Τῶν κκ. Σ. Μανασσείδου, ἐκ Νατζαρηρίου Κεσσάνης, καὶ Κ. Ν. Κανελλάκη, ἐκ Νίου, ἀποσπελλόντων συλλογὰς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα.

Τοῦ κ. Γ. Πανταζίδου, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ξενοφώντος διὰ τὴν Ζωγράφειον ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, εὐχαριστούντος θερμοῶς τῷ συλλόγῳ διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχὰς ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει.

Τοῦ κ. Σ. Γ. Βουτυρᾶ, ἀγγέλλοντος, ὅτι παραιτεῖται τοῦ ποιῆσαι τὰς ἐν τῷ προγράμματι τῶν δημοσίων διαλέξεις παρ' αὐτοῦ ἐγγραφείσας δύο διαλέξεις.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου, ἐξ Ἀμασῶν, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας δι' ἐγκυκλίῳ ἀναφορικῶς τοῦ συσταθισμένου παρθεναιωγείου ἐν τῷ κομσπόλει ἢ χωρίῳ ἄλλο-γλώσσου ἐπαρχίας ἐπ' ὄνοματι τῆς αἰμυνήστου Εὐαγγελίας Μουράτ Θεοδοπίδου.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Καισαρείας κ. Ἰωάννου, διαβιβάζοντος τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας ἀναφορικῶς τοῦ αὐτοῦ παρθεναιωγείου.

Τῆς κ. Ἰφιγενείας Ζαχαροπούλου, ὑποβιβλοῦσης πρὸς κρίσιν ἀντίτυπον μεταφράσεως τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «βιβλίον ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλίας ὑπὸ G. Bruno».

Τῶν ἐν Αἰφιᾷ τυπογράφων κκ. Bär und Hermann, ζητούντων τὴν συγκρατήσιν τοῦ συλλόγου περὶ τῆς ἐν τῷ Δισχῶλῳ ἐκτυπώσεως τῆς εἰκόνης τοῦ ποιητοῦ καὶ γράφου τοπογραφικοῦ τῶν Θηβῶν.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποφαινομένης, ὅτι ἡ αἴτησις τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἄτε δικαίκα καὶ συνῆδουσα τῷ προγράμματι τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης πρέπει νὰ γείνη ἀποδεκτὴ, ἀνατιθεμένης αὐτῷ τῆς μετὰ τοῦ ἐν Ἰέννη τυπογράφου κ. Pohle διαπραγματεύσεως περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ:

1) ὅτι αἱ γλωσσικαὶ συλλογαὶ τῶν κ. Ν. Κωνσταντινίδου, Γ. Παπαδοπούλου, Α. Γ. Πουλᾶκη, Κ. Γ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου, Σ. Μανασσείδου καὶ Κ. Ν. Κανελλάκη, ὡς καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ κ. Πανταζίδου καὶ τῶν ἐν Αἰφιᾷ τυπογράφων κ. Bär und Hermann παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

2) προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ἕνα σελῆ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πανεπιστημίου Πετρουπόλεως ἢ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ Θ' τόμου πλὴν τοῦ ΙΓ'.

3) ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ τῶν μητροπολιτῶν Καισαρείας καὶ Ἀμασειᾶς καὶ ἡ τῆς κ. Ἰφιγενείας Ζαχαροπούλου μετὰ τοῦ ἐπισυνημένου αὐτῇ βιβλίου παραπεμφθῶσι τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀνακοινεῖ τῷ συλλόγῳ τοὺς ὄρους, καθ' οὓς ὁ κ. Α. Φωτιάδης τῇ συνεννοήσει τοῦ προεδρείου διδάξει δωρεὰν ἐν τῷ συλλόγῳ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Οἱ ὄροι οὗτοι ἔχουσιν ὡδε:

1) Ἡ διδασκαλία γενήσεται δωρεάν δις τῆς ἐβδομάδος νυκτῆς.

2) Οἱ διδασκόμενοι ἔσονται μαθηταὶ ἢ ἀκουστικαί.

3) Ἡ διδασκαλία ἔσται ἐλευθέρη παντὶ τῷ βουλομένῳ ἄνευ διακρίσεως.

4) Ὁ κ. Φωτιζίδης δικαιούται προσλαβεῖν διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ βραβῆν κατ' ἐκλογὴν τοῦ καὶ ὑπ' εὐθύνην του.

5) Τὸ προεδρεῖον δικαιούται νὰ ἐπιβλέπῃ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας.

6) Τὰ διδασκόμενα βιβλία δεόν νὰ ᾧσιν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἐγκριζόμενα.

Ἄπαντες οἱ ὑπὸ τοῦ προεδρείου προταθέντες οὔτοι ὅροι μετὰ μικρὰν συζήτησιν γίνονται δεκτοί.

δ') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον πρὸς κλήψιν τοῦ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους παρουσιαζομένου ἐλλείμματος ἀπεράσισε νὰ δώσῃ θεατρικὴν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου παράστασιν, ὑποβάλλει δὲ τῷ συλλόγῳ πρὸς ἐπιψήφισιν τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Ὁ κ. Leval ἐρωτήσας, ποῖον εἶναι τὸ ἐρεπιπνὸν ἐλλείμμα καὶ λαθῶν παρὰ τοῦ προεδρείου ἀπάντησιν, ὅτι τοῦτο ἀνέγχεται εἰς 108—110 λίρας ἔθωμ, λέγει, ὅτι προτιμᾷ συναυλίαν ἀντὶ τῆς παραστάσεως, καὶ διότι ἡ συναυλία γινομένη ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν ἢ ἐξ ἐπαγγελματιῶν μουσικῶν ἐν τῷ συλλόγῳ ἤθελε στοιχίσει ὀλιγώτερον τῆς παραστάσεως καὶ διότι συνάδει περισσύτερον πρὸς τὸν ἠθικὸν τοῦ συλλόγου σκοπόν. Ὁ κ. Λιμαράκης προτείνει τὴν κατάρτισιν ἐπιτροπῆς, ἣτις νὰ συσκεφθῇ μετὰ τοῦ προεδρείου καὶ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Τοῦ προεδροῦ παρατηρήσαντος, ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐσκέφθη ἤδη περὶ παντῶν τούτων καὶ ὅτι συνέστησεν εἰδικὴν περὶ τούτου ἐπιτροπὴν καὶ ἀπεράσισε κατὰ πρότιμην τὴν θεατρικὴν παράστασιν, διότι καὶ πέρυσι γεννομένη ἐποίησε καλὴν ἐντύπωσιν, ὁ κ. Λιμαράκης ἀποσύρει τὴν περὶ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πρότασιν του, ὁ δὲ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν περὶ θεατρικῆς παραστάσεως πρότασιν τοῦ προεδρείου.

ε') Γίνεται δεκτὴ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ Ἑυριπίδου.

ς') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφισοραθεῖς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Σ. Τελλόγλου, τραπεζίτης.

ζ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Γεωργίου Βασιλειάδου, δημοσιογράφου καὶ μέλους τοῦ συλλόγου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη παρασχόντος τὴν συνδρομὴν του τῷ συλλόγῳ καὶ ἄλλως καὶ ὡς ὢν ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ «Νεολόγου» προτείνει δὲ νὰ ἐκφρασθῇ ἐπὶ τούτῳ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικαῖς καὶ νὰ ἀποσταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενεῖα τοῦ μεταστάντος, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

η') Ὁ κ. Α. Χρησιδης, ἱατρός, ἀναγινώσκει παραγραφεῖαν τοῦ ἐπιγραφομένου: «νοσολογικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Ἡελοποννησιακὸν πόλεμον».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ ἱατρός κ. Κ. Μακρῆς λαθῶν τὸν λόγον λέγει, ὅτι ὁ ἀγορατῆς ἐστὶν ἄξιος πολλῶν καὶ θερμῶν συγχαρητηρίων, ἅτε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριθείας περιεγράψας τὰ τε νοσολογικὰ συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ προελθόντα πολιτικὰ ἀποτελέσματα. Ἡμεῖς, λέγει, ἐσμὲν εὐτυχεῖς, καθότι ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐποχῇ τὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα ἐμελετήθησαν καλῶς, περιωρισθησαν, ἢ δὲ τέχνη τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὰ ἐνίκησεν. Ἡ ἐξήγησις τοῦ λοιμοῦ, ἣν ἀποδέχεται ὁ κ. Ἄν. Χρησιδης, ὅτι δεόν νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐφρογία, μολοιναται πιθανωτάτη, ἀλλ' ὡς παρετήρησεν ὁ ἀγορατῆς, τὰ συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ τούτου δὲν ἀνέκουσιν ἅπαντα τῇ εὐφρογίᾳ, διότι ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸ καὶ σπουδαιότερον, τὰ παρατηρηθέντα ἔληκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος, δὲν ἀνέκει τῇ εὐφρογίᾳ ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἀκράτεια διψᾷ δὲν παρατηρεῖται ἐν τῇ εὐφρογίᾳ. Ἡ δὲ τῆς τροφῆς ἐξήγησις τῶν ἐκτακτων τούτων συμπτωμάτων, ἣν ἀποδέχεται καὶ προτείνει ὁ ἀγορατῆς, μολοιναται λίαν πιθανή. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις ὑπόθεσις εἶναι δυνατή, ὅτι δηλ. ὁ ἐν λόγῳ λοιμὸς ἦν εὐφρογία μετὰ δυσεντερίας, ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ ταύτῃ παρατηρεῖται ἡ διψᾷ μεγίστη, ἡ διάρροια καὶ ἡ ἀπόπτωσις τῶν ἄκρων. Δὲν γνωρίζω ἱστορικῶς, ἂν αἱ δύο αὐτὰ νόσοι συνυπῆρξαν ποτε, οὐχ ἥττον ἐπιστημονικῶς εἶναι δυνατὸν δύο μολυσματικαὶ νόσοι νὰ συνυπάρξωσι, διὸ καὶ ποιοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Ὁ ἱατρός κ. Λογοθέτης συγχαίρων τῷ κ. Χρησιδῇ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι του παρατηρεῖ, ὅτι ὁ ἀγορατῆς δυσκόλως θὰ ἐξήγει τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἂν δὲν παρελάβανεν ὡς ἐπίκουρον καὶ τὴν ἐρεσιθώδη ὄλιγρον' ἀλλ' ἂν τὸ νόσημα τοῦτο ἦν ἡ εὐφρογία, ὁ ἀκριθῆς

Θουκυδίδης δὲν θὰ παρέλειπε νὰ ποιήσῃ μνειάν τῆς δυσμορφίας, ἣν συνεπάγει ἡ νόσος αὕτη. Ὁ κ. Λογοθέτης φρονεῖ ὡς πιθανόν, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ λοιμὸς ἦν ὁ ἐξανθηματικός τύφος, ὅστις τὸ πρῶτον τότε θὰ ἐνεφανίσθη ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅστις οὐ μόνον παρουσιάζει ὅλα τὰ περιγραφόμενα συμπτώματα, ἐκτὸς τῆς ἀποπτώσεως τῶν ἄκρων, ἀλλὰ παράγει καὶ γάγγραιαν· οὕτω δὲ παραδεχόμενοι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μακρᾶς δηλητηριάσεως, ἣν ὑπέθεσεν ὁ ἀγορευτῆς.

Ὁ ἰατρός κ. Λιμαράκης εὐχαριστεῖ τῷ κ. Χρηστίδῃ, διότι αὐτῷ ὀφείλεται ἡ ἐγκαινίασις παρ' ἡμῖν νέων μελετῶν περὶ τῆς ἀρχαίας ἱατρικῆς, ἐνῶ οἱ πλείστοι ἐμελετῶν τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτὰ τὰ ἱατρικὰ αὐτῆς συγγράμματα μόνον ὑπὸ φιλοσοφικῆν ἔποψιν. Ἄν δὲ καὶ ἄλλοι ἐμιμοῦντο τὸν κ. Χρηστίδην, μέγα φῶς θὰ διεχέετο εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην. Τὰ παρὰ τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερόμενα συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ εὐρίσκουμεν σχεδὸν ὅλα εἰς πολλὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα. Τὰ νοσήματα ταῦτα ἔχουσι πολλὰ συμπτώματα κοινά, πολλὰ δὲ ἀνήκουσιν εἰδικῶς εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκαῖνο τὸ ἐπιδημικὸν νόσημα. Τὰ κοινὰ εἰς αὐτὰ συμπτώματά εἰσι βήξ, θάλασπος, πυρετός καὶ ἄλλα, ὡς τοῦτο γινώσκουμεν καὶ ἐκ τοῦ διαγγείου. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι τώρα, ἂν ἐκ τῶν εἰδικῶν συμπτωμάτων τῶν ἐπιδημικῶν νόσων δυναίμεθα νὰ κατατάξωμεν τὸν ἐν λόγῳ λοιμὸν εἰς σημερινήν τινα νόσον. Ὑπάρχουσι πρῶτον ἐν αὐτῷ φαινόμενα τοῦ δέρματος, ἥτοι ἐλκώσεις, φλύκταιναι, ἐρυθρότης, ἅτινα ἐλλείπουσιν εἰς πλείστα νοσήματα· ἔμετοι χλωδαίς, ἀθυμία, δίψα, ὑπάρχουσι σήμερον σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα· ἡ παρατηρούμενη δίψα ἔφερε τοὺς ἀσθενεῖς εἰς τὰ φρέατα, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μᾶλλον αὐτοκτονία. ἤτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν ἐξανθηματικὸν τύφον καὶ τὴν πανώλην. Μένει τὸ ζήτημα τῆς ἀποπτώσεως τῶν ἄκρων λέγεται, ὅτι τὰ ἄκρα τῶν ἀσθενῶν ἐγαγγραίνοντο καὶ ἐπιπτον· ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ γάγγραινα τῶν ἄκρων ὑπάρχει ἐν τῷ τυροειδεῖ πυρετῷ, σπανιώτατα δὲ ἐν τῷ διαγγεῖῳ· ἄλλο δὲ νόσημα, ἐν ᾧ ἀπαντᾷ ἡ γάγγραινα, εἶναι καὶ ἡ πανώλης. Ὅλα λοιπὸν τὰ συμπτώματα τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀπαντῶσιν εἰς τὰς σημερινὰς νόσους, ὁ δὲ Θουκυδίδης ἐποιήσατο περιγραφὴν ὡς ἱστορικός καὶ οὐχὶ ὡς ἰατρός. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ καταρύωμεν εἰς τὴν προρῆν τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἐξηγή-

σωμεν τὴν νόσον· ὅτι δὲ ἡ νόσος δὲν προήλθεν ἐκ τῆς προρῆς, φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ λοιμὸς ἀνεράνη ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σπαρτιατῶν, παρεισαχθεῖς ἐκ τῆς Λήμνου, ἐνθα προὔπηρχεν. Δὲν παραδέχομαι, ὅτι ὁ λοιμὸς οὗτος ἦν ἡ εὐφλογία, διότι ἡ εὐφλογία διαρκούσα 4-8 ἡμέρας φέρει πρῶτον ἐμπύωσιν, ἔπειτα πυρετὸν καὶ ἄλλας παθήσεις, σπανίως ὅμως ἐν αὐτῇ παρουσιάζεται γάγγραινα καὶ διάρροια· ὥστε ὁ λοιμὸς οὗτος δὲν ὁμοιάζει τῇ εὐφλογίᾳ.

Δὲν παραδέχομαι τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μακρῆ γενομένην ὑπόθεσιν, ὅτι ὑπῆρχε δυσεντερία μετ' εὐφλογίας, διότι ἡ δυσεντερία ὑπάρχει εἰς πολλὰς νόσους. Ὅθεν τούτων ἀπορροισθέντων μένει ὁ ἐξανθηματικός τύφος καὶ ἡ πανώλης· πρὸς τὰ νοσήματα δὲ ταῦτα δύναται νὰ ὁμοιάσῃ ὁ περιγραφεῖς λοιμὸς. Ἐρυθρότης ὀφθαλμῶν, πυρετός, βήξ, παραληρήματα, ἀπόπτωσις ἄκρων καὶ γάγγραινα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα νοσήματα. Περὶ δὲ τῶν ἐξανθημάτων λέγουσιν, ὅτι ὑπῆρχον φλύκταιναι καὶ ἐλκώσεις· ἀλλ' αἱ ἐλκώσεις συχνότερον ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πανώλει. Ὁ Θουκυδίδης δὲ μᾶς ἀνέφερε μόνον τὴν ἐξοίδησιν τῶν λιμφοειδῶν ἀδένων. Ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐπιδημικαὶ νόσοι διακρίνονται ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν γεννῶνται καὶ προάγονται, ὡς ὁ δάγγαιος καὶ ἡ ἐμφλουμέντζα. Ὁ ἐξανθηματικός τύφος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦτο τὸ νόσημα τοῦτο, διότι αὐτός γεννᾶται ἔσω, δηλαδή ἐντὸς πόλεως, ἐν ᾗ συνῆλθον πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐνῶ ὁ Θουκυδίδης ρητῶς λέγει, ὅτι τὸ νόσημα ἦλθεν ἐξωθεν· ὅθεν μετὰ βεβαιότητος λέγομεν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ νόσημα ἦν αὐτὴ ἡ πανώλης.

Ὁ κ. Χρηστίδης εὐχαριστῶν τοὺς προλαλήσαντας διὰ τὰ πρὸς αὐτὸν συγχαρητήρια τῶν παρατηρῶν, ὅτι οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὴν συζήτησιν κατελήξαν εἰς τρία διαφόρα συμπεράσματα, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἐμμένει εἰς τὰς ἰδέας του. Ἄν, λέγει, παραδεχθῆ τις τὸν Θουκυδίδην ὡς τὸν φιλαλληθέστατον ἱστορικόν, θὰ συνεπέριενεν, ὅτι τὸ νόσημα ἦν ἡ εὐφλογία, ἥτις ἦν τότε γνωστὴ ἐν τῇ Ἀθιοσίχῃ.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Χρηστίδῃ διὰ τὸ σπουδαῖόν του ἀναγνωσμα, οὐ τὴν σπουδαιότητα ἐπήρξασε καὶ ἡ ἐπελευθόσα συζήτησις, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΞΘ'

(Τακτική)

τῆς 21 Ἰανουαρίου 1891.

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολῆ τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου. ἐξ Ἀδριανουπόλεως. παρακαλοῦντος, ὅπως κοινοποιηθῆ αὐτῷ ἡ ἐξευχθεῖσα παρὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κρίσις ἐπὶ τοῦ πονήματος αὐτοῦ «ἐγγχειρίδιον γεωργίας».

Τῆς χάρις Schliemann κ. Σοφίας, ἐξ Ἀθηνῶν, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ διὰ τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Τοῦ κ. Ν. Γεωργιάδου, ἐκ Σηλυβρίας. πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφου διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Μ. Γ. Δήμητρα, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου. ὅπως ὁ σύλλογος διενεργήσῃ πρὸς εὑρεσιν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ γ' τόμου τῶν «Μακεδονικῶν» αὐτοῦ, οὕτως ἑσονται τὸν τίτλον.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ πρίγκιπος Ν. Μαυροκορδάτου, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀνακοινουμένου ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν ἀναφορᾶς τῆς πρωτανείας τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, δι' ἧς δηλοῦται, ὅτι παρατείνεται χάριν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου τοῦ διὰ τῆς διαθέσεως τοῦ ἀειμνήστου Βασιίδου δωρουμένου τῆ βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου μέρος ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ ἀειμνήστου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ν. Γεωργιάδου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν βιβλίων, ἅτινα ὁ μακαρίτης Ἱεροκλῆς Βασιίδης ἐδωρήσατο τῷ συλλόγῳ, ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τοῦ διαθέτου δηλώσαντος, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων του κληροδοτεῖ τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ, τὰ δὲ λοιπὰ τῷ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, τὸ πανεπιστήμιον διὰ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπήντησεν, ὅτι τὰ ἀνάγκοντα αὐτῷ ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τούτου παραχωρεῖ τῷ ἑλλη-

νικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ. Οὕτως ἀπάσης τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου Βασιίδου μενούσης τῷ συλλόγῳ, τὸ πρεσβευτὸν προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζεται νὰ γραφῶσιν ἐπὶ τοῦτω εὐχαριστήρια τῷ τε ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Α. Ἐξ. τῷ πρίγκιπι Ν. Μαυροκορδάτῳ.

γ') Ἀναγνωσκαται ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ἐγγχειρίδιον γεωργίας» πονήματος τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου. ἡ δὲ κρίσις γίνεται δεκάτη.

δ') Ὁ κ. Prêtextat ἀναγνωσκαται πράγματι τῶν «περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Leval ἐξαιρῶν τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ ποιεῖται μικρὰς τινας παρατηρήσεις. Δὲν παραδέχεται τὴν ἀναγέννησιν τῆς εἰκονογραφίας ὑπὸ τὸ μονοπώλιον καὶ τὴν προστασίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Τοιοῦτο μονοπώλιον οὐδέποτε εὐτυχῶς ὑπῆρξε, διότι ἄλλως θὰ κατέστρεφε τὴν βυζαντινὴν καλλιτεχνίαν. Τὸ κανονικὸν τοῦ μοναχοῦ Διονυσίου εἶναι ἐποχῆς παρρημακνίας, καὶ ἐπομένως τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ληρθῆ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς miniatures τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, αὗται ἔχουσι μεγίστην διαφορὰν ἀπὸ τῆς τοῦ Καρχιέ-τζαμησί. Ἡ ἀρχαία καλλιτεχνία, προστιθησι, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον καὶ προαγωγὴν τῆς βυζαντινῆς τέχνης, τοῦτο δὲ δεκνύουσι καὶ οἱ εἰκονομάχοι ἡ βυζαντινὴ καλλιτεχνία εἶναι μέχρι τινὸς βαθμοῦ καλλιτεχνία naturaliste· εἰκὼν τις μάλιστα ἐν τῷ Καρχιέ-δζαμησί εἶναι τὰ μάλιστα naturaliste. Εἰς τὰ χρώματα τῆς καλλιτεχνίας ταύτης παρατηρεῖται πρωτοτυπία τις. Τὰς εἰκόνας ὅμως τοῦ ἁγίου Ὁρους δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὡς βέβη, καθότι οἱ μοναχοὶ τὰς ἀναβάθρουσι κατὰ πᾶσαν ἰσοτηρίδα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς τέχνης ταύτης ὑπάρχουσι βιβλία, ὧν οὐκ ἐποιήσατο μναίαν ὁ ἀγορεύσας.

Ο κ. Prêtextat ἀπαντῶν λέγει, ὅτι τὰ τοῦ Θεοῦ δέον ἵνα ἀποδιδῶμεν τῷ Θεῷ. Ἡ ὀρθοδοξία ἐδημιούργησε τὴν εἰκονογραφίαν, αὐτὴ καὶ δικαιούται νὰ τὴν ἀναγεννήσῃ. Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία κατέχει πάντα τὰ κεμήλια, ἐξ οὗ καὶ μόνη δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀναγέννησιν ταύτην. Ὡς πρὸς τὸν naturalisme, οὗτος εὐρίσκαται ἐν ἐκάστη εἰκόνι ἐν τῇ εἰκονογραφίᾳ τῇ ἱερᾷ, διδούς δὲ μόνον ζωὴν εἰς τὴν ὕλην τίθεται ἐν δευτέρῳ μοίρῃ. Ἡ νεοελ-

ληνική καλλιτεχνία είναι ανάμικτος μετὰ τῆς λατινικῆς.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Prétextat, διότι καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἐπιληφθῆ τοῦ ζητήματος τούτου, παρατηρεῖ, ὅτι ὁ ἀγορευτῆς ἐξέθηκε διὰ ζωερῶν χρωμάτων τὰς σχέσεις τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν τέχνην, ἐπιδειξάμενος καλλιτεχνικὴν ἀριστείαν καὶ ἐκκλησιαστικὸν αἴσθημα. Οἱ παρευστώτες, λέγει, ἠκούσαμεν μετὰ μεγίστης προσοχῆς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Prétextat, ὅστις ἀρίστεο ἐνταῦθα ἐκ γώρας λίαν ἡμῖν προσφιλοῦς, ὅπως ἐπιδοθῆ εἰς καλλιτεχνικὰς μελέτας· αἱ ἐργασίαι του ἀμείβονται διὰ τῆς μεγάλης προσοχῆς, ἣν ὁ σύλλογος καὶ τὸ δημόσιον διδωσιν εἰς τὰ ἀναγνώσματά του καὶ διὰ τῆς παρουσίας τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Nelidoff, πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας, καὶ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Γαλλίας, πρὸς οὓς διὰ τοῦ προέδρου ὁ σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟ΄

(Τακτικῆ)

τῆς 28 Ἰανουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν ὡς ἀσθενούντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως. α') ἀνακοινούται τῷ συλλόγῳ ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Πισσιδεΐας, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας δι' ἐγκυκλίον ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου παρεναγωγείου ἐν τινι κομπούλει ἢ γωρίῳ ἀλλογλώσσου ἐπαρχίας ἐπ' ὀνόματι τῆς μακαρίτιδος Εὐκνήθιας Μουράτ Θεοφιλίδου.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, αἰτουμένης τὴν ἐκδῶσιν ἐντάλματος ἐκ λ. τ. 2 1/2 ἐπ' ὀνόματι τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Ξ. Σιδεροπούλου διὰ φωτογραφήματα τεισάκρων ἀπέψων ἀρχαίου βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος κειμένου ἐν τῇ Πόλει κατὰ τὸ Γεδιζ πασσά.

Τοῦ ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, παρακαλοῦντος, ὅπως ὁ σύλλογος

ἀποστείλῃ πρὸς μὲν τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην πλήρη καὶ διπλῆν, εἰ δυνατόν, τὴν σειρὰν πάντων τῶν δημοσιεύσεών του, πρὸς αὐτὸν δὲ τὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1887.

Τοῦ κ. Θ. Βεργλεῆ, ἐντεῦθεν, πέμποντος ἀντίγραφον τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ ἀγωγή ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν» καὶ δωρουμένου ἀντίτυπον τῆς ἐγκισίμου διατριβῆς αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ Πρεσβείας, ἀγγέλλοντος τὴν προσεχῆ ἀποστολὴν πραγμάτων τοῦ «περὶ Νικοπόλεως καὶ τῶν ἐρείπιων αὐτῆς» καὶ ὑποβάλλοντος πρὸς γνωμοδότησιν ἀντίγραφον ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος 1) παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτου Πισσιδεΐας παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ μετὰ τῆς ἐπισυννημμένης αὐτῇ ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς·

2) προτείνει, ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ ἀνὰ ἐν ἀντίτυπον ἐκ τῶν περιοδικῶν τοῦ συλλόγου, ἐπίσης δὲ καὶ τῷ ἐφόρῳ τῆς ἐν λόγῳ βιβλιοθήκης ὡς ἀντεπιστέλλοντι μέλει τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ·

3) περὶ τῆς διδασκαλικῆς ἀδελφότητος προκειμένου, τὸ προεδρεῖον λαθὼν γνώσιν τοῦ κανονισμοῦ αὐτῆς, ἐν εὖρον ὀρθόν, προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως ἡ ἀδελφότης αὕτη συνέρχεται ἐκτακτῶς ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ συλλόγου διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς. Ἡ δὲ πρότασις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, ὅπως ἐφαρμοσθῆ τῇ ἀδελφότητι ταύτῃ ὅ,τι ἐγένετο καὶ διὰ τὴν ἀδελφότητα τῶν Ἑθνίων («ὁ Εὐαγγελισμὸς») ἀπορρίπτεται.

γ') Ὁ κ. Leval καταθέτει εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου φύλλα τῆς ἐφημερίδος Stamboul, ἐν οἷς περιέχεται ἄπαν τὸ τελευταῖον ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Prétextat, καὶ ἐρωτᾷ, ἂν ὁ κύριος οὗτος ἐλαθε τὴν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἀναγνώσματος ἀπαιτουμένην ἄδειαν τοῦ συλλόγου.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τῆς δημοσιεύσεως γενομένης ἂνε προσηγουμένης ἀδείας τοῦ συλλόγου, τὸ ἐν λόγῳ ἀνάγνωσμα κατὰ τὸν κανονισμὸν ἀποκλείεται τῆς ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιεύσεως. Τοῦ κ. Χρυσοφίδου ἐκφράσαντος τὴν ἰδέαν, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐλαμβάνετο ἄλλο τι μέτρον περὶ τῶν τοιούτων δημοσιεύσεων, ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τοιαύτη ἐστὶν ἡ ῥητὴ

διάταξις τοῦ κανονισμοῦ. ἀλλ' ὅτι ἕκαστον μέλος δύναται νὰ ποιήσῃ πρότασιν τινὰ περὶ τούτου.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφοροῦμενοι γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κ. Κλεόβουλος Κοκκοῦλας, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, καὶ Εὐάγγελος Μανδανίκης, ἔμπορος ἐν Ραιδεστῷ.

ε') Ὁ κ. Κ. Νρυσαρῖδης ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ «περὶ τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν θεάτρου».

Μετὰ τινὰ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΑ'

(Τακτικῆ)

τῆς 4 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντες τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ.

ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς 21 καὶ 28 ἰανουαρίου α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ σεβ. μητροπολίτου Φιλαδελφείας, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ τὰς αἰτιήσεις καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας ἀναφορικῶς τοῦ συσταθσομένου παρθεναγωγείου ἐν τῇ κομοπόλει ἢ χωρίῳ ἄλληλογλώσσου ἐπαρχίας ἐπ' ὀνόματι τῆς μακαριτίδος Εὐανθίας Μουράτ Θεοφιλίδου.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Κωνσταντίου, ἀπαντῶντος εἰς τὴν περὶ συστάσεως παρθεναγωγείου ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Κολωνίας κ. Δωροθέου, περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Τοῦ κ. Ν. Φωτιάδου, ἀγγέλλοντος, ὅτι διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του δὲν δύναται νὰ κάμῃ τὴν διὰ τὴν προσεγγ. κυριακὴν ὁρισθεῖσαν διάλεξιν αὐτοῦ καὶ ἐξαπομένου ἐπὶ τούτῳ συγγνώμην.

β') Ἐπὶ τῆς ἄλληλογραφίας ὁ προεδρεύων παρατηρεῖ, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῶν μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας, Κολωνίας καὶ Φιλαδελφείας παραπέμπονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Προτάσει τοῦ προεδρείου, ψηφίζεται

ἑκτακτος πίστωσης ἐκ φρ. 190 διὰ τὴν χαρτοσήμανσιν τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀπογραφῆς τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου Βασιλάδου.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μὲν μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κ. Στ. Ναρλῆς, ἰατρός, Ἄθ. Ἀποστολίδης, δικηγόρος, καὶ Ἄντ. Ζωγράφος, ἔμπορος, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. Ἀμφικλῆς Λεθετιέρ, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Χαριόρφῳ πανεπιστημίῳ, καὶ Ν. Κρασνοσέλτσερ, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ὀδησῶν πανεπιστημίῳ.

ε') Ὁ κ. Α. Leval ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ «περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τεμένου Καχριέ».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Mordtmann, ἰατρός, συγχαιρῶν τῷ ἀγορητῇ, ὅτι ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου διὰ τοῦ σπουδαίου ἀναγνώσματος τοῦ ἐπὶ τοῦ Καχριέ-δξαμησῆ, παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ συνεχίσῃ τὴν μελέτην τοῦ ταύτην ἐξετάζων τὴν σχέσιν, ἣτις δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ τεμένου τούτου καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς ἰταλικῆς ἢ λατινικῆς σχολῆς. Πρὸςτίθησι δ', ὅτι ἡ παραβολὴ αὕτη εἶναι ἀξία μεγίστης προσοχῆς, καθότι ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοιχογραφιῶν, ἃς κατέλιπεν ἡμῖν ἡ βυζαντινὴ τέχνη, μόναι αἱ τοῦ τεμένου τούτου διεσώθησαν μέγιστοι ἡμῶν. Παρατηρήθησαν μὲν καὶ ἐν τῷ Σουλῶ-μοναστήρ τοιχογραφίαι τινὲς βυζαντινῆς τέχνης τοῦ 15' αἰῶνος, ἀλλὰ τὸ μοναστήριον τοῦτο ἐκείνη κατόπιν.

Ὁ κ. Leval ἀπαντῶν λέγει, ὅτι παρεπιδημῶν πρό τινων ἐτῶν ἐν Χαρισίοις εἶχε δεῖξει τοιχογραφίας τινὰς τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ τεμένου Καχριέ εἰς τὸν εἰδικὴν περὶ τῶν τοιχογραφιῶν μάθησιν κεκτημένον κ. Muntz καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην του, ἂν ὑπάρχῃ καὶ ποία τις ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς ἰταλικῆς σχολῆς καὶ τοῦ Καχριέ-δξαμησῆ σχέσις· ὅτι δ' ὁ κύριος οὗτος εὐηρεστήθη νὰ ἀπαντήσῃ, ὅτι τὰς μὲν τοιχογραφίας τῆς ἰταλικῆς σχολῆς καλῶς γινώσκει, τὰ ἔργα ὁμοῦ τοῦ τεμένου τούτου οὐδόλως ἐμελέτησε καὶ ἐπεφυλάσσετο νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν πιθανῷ ταξιδίῳ του εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Leval παρατηρεῖ, ὅτι τὰς μὲν τοιχογραφίας τοῦ τεμένου τούτου ἐμελέτησεν ἐπὶ ὅ ὅλα ἔτη καὶ καλῶς γινώσκει, μὴ γνωρίζων ὁμοῦ τὰς τοιχογραφίας τῆς ἰταλικῆς σχολῆς ἐπιφυλάσσεται τὴν περὶ ἀμφότερων σύγκρισιν εἰς περίστασιν, καθ' ἣν ἠθέλε μεταβῆ εἰς Ἰταλίαν.

Ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τῷ κ. Leval διὰ τὸ σπουδαῖόν του ἀνάγνωσμα. ὡς καὶ τοῖς ἐξοχ. πρεσβευταῖς Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας, εὐαρεστηθεῖσι τιμῆσαι τὴν συνεδρίασιν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΒ'

(Τακτικῆ)

τῆς 11 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Δομουζ-δερέ, αἰτουμένων τὴν σειρὰν τῶν δαπάνη τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν ὑπὸ Kierpert.

Τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τῶν εἰκόνων τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης διὰ τὸ ἀρτισύστατον νηπιαγωγεῖον τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ χωρίου Πασσᾶ-κυσίου.

Τῆς προταναίας τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἀγγελούσης, ὅτι ἐψηφίσατο ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ συλλόγου ἔκτακτον πίστωσιν ἐκ χιλίων δραχμῶν (δρ. 1000).

Τῆς ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος «Συμπνοίας», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου κατὰ τὴν 23 μαρτίου διὰ μουσικὴν συναυλίαν ὑπὲρ αὐτῆς.

Τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου, διαβιβάζοντος αἴτησιν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Ἀμασειᾶς ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ παρθεναγωγεῖου ἐπ' ὀνόματι τῆς μακαρίτιδος Ἐυανθίας Μουράτ Θεοφιλίδου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζονται τὰ ἑξῆς :

1) ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ αἴτησις τῆς ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος «Συμπνοίας», ἵνα τελήσῃ μουσικὴν συναυλίαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συλλόγου τὴν 23 μαρτίου.

2) ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ, περὶ δωρεᾶς τῆς σειρᾶς τῶν εἰκόνων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης τῷ ἀρτισυ-

στάτῳ νηπιαγωγεῖῳ τοῦ χωρίου Πασσᾶ-κυσίου· ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ σύλλογος δὲν ἔχει τοιαύτας, χρησιμεῖται ἔκτακτος πίστωσις δύο λιρῶν πρὸς ἀγορὰν καὶ ἀποστολὴν αὐτῶν.

3) ὁμοῦς ἡ αἴτησις τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Δομουζ-δερέ περὶ δωρεᾶς τῆς σειρᾶς τῶν δαπάνη τοῦ φιλομούσου κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν ὑπὸ Kierpert.

4) ὅπως ἡ ἐπιστολὴ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Ἀμασειᾶς παραπεμφθῇ τῇ ἐκπαιδευτικῇ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει πραγματείαν τοῦ γυμνασιάρχου Ἀδριανουπόλεως κ. Μ. Παρτανίκα ἐπιγραφουμένην «ἀνάγνωσις τῆς δ' ὥδῆς τῶν πυθῶν τοῦ Πηνδάρου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τῷ κ. Μ. Παρτανίκα τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου προστιθεῖς, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων ἀσχολιῶν του δὲν λησμονεῖ τὸν σύλλογον, ἀλλ' ἀποστέλλει αὐτῷ ἀναγνώσματα τὰ μάλ' ἐνδιαφέροντα· δηλοῖ δέ, ὅτι τὸ γραφεῖον θέλει σπεύσει νὰ ἀναγγεῖλῃ τῷ κ. Μ. Παρτανίκα, ὅτι ἀνεγνώσθη ἡ πραγματεία αὐτοῦ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΓ'

(Τακτικῆ)

τῆς 18 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἱατροῦ κ. Α. Χρηστίδου, ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου τὸ δίτομον σύγγραμμα «ἡ νῆσος Ρόδος».

Τοῦ ταμίου τοῦ ἐν Καίρῳ ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου, πέμποντος ἐπιταγήν ἐκ Α. ὀθωμ. 30 ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα αὐτοκρατορικῆς ὀθωμανικῆς τραπέζης ὡς ἐτήσιαν ἐπιχορήγησιν τοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ Ὀδριτσάνης.

Τῶν δημογερόντων τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, παρακαλοῦντων τὸν σύλλογον, ὅπως ἰδρυθῇ ἐν Νικοπόλει τὸ ἐκ τῶν τόκων τοῦ κληροδοτήμα-

τος τῆς μακαριτίδος Εὐανθίας Μουράτ Θεοφι-
λίδου συντηρηθησόμενον παρεναγωγέσον.

Τῆς ἐν Γαλατῶν ἀριστοστάτου διδασκαλι-
κῆς ἀδελφότητος, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ πα-
ραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως
τελεθῇ ἐν αὐτῇ τὰς συνεδριάσεις τῆς καὶ ἐκπρα-
ξούσης τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῷ ὅτι συγκατη-
ριθμήθη μετὰ τῶν σωματείων ἄλλης φύσεως
καίτοι αὐτὸν τὸν σκοπὸν τοῦ φιλολογικοῦ συλ-
λόγου ἐμμέσως ἐξυπηρετοῦσα.

β') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι, καθὰ ἀνηγγέλ-
θη, ὁ κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης, ἰατρός, ἐπρό-
κειται νὰ ἀναγνώσῃ πραγματείαν του «περὶ
ὕμεινῆς», ἀλλ' ὅτι, ἐπειδὴ δὲν παρίστανται ἐν
τῇ συνεδριάσει αὐτῇ ἄρκετὰ μέλη τοῦ συλ-
λόγου καὶ ἰδίως ἰατροί, προτείνει διὰ τοῦ προε-
δρείου, ὅπως ἀναβληθῇ ἡ ἀναγνώσις τῆς πραγ-
ματείας του εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαν. Ἡ
περὶ ἀναβολῆς αὕτη πρότασις γίνεται δεκτὴ
καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΔ'

(Τεττικῆ)

τῆς 25 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρα-
κτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνα-
κοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλ-
λάδος κ. Ν. Μαυροκορδάτου, ἀνακοινομένου
ἀντίγραφον ἐγγράφου τῆς πρωτανείας τοῦ
ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, δι' οὗ γνωστοποιεῖται
τῇ Α. Ε., ὅτι ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἀπέ-
τυχεν ὑποστηρίξασα τὴν πρὸς τὸν σύλλογον
χρηστικὴν μείζονος ποσῶ τοῦ ἐκ χιλίων χαρ-
τίνων δραχμῶν ψηφισθέντος καὶ ὅτι αἱ δραχ.
αὗται ἀποτελοῦσι φρ. γρ. 785.

Τοῦ κ. Ἐπαμ. Μαυρομαχῆ, γενικοῦ προ-
ξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, διαβιβάζοντος
ἀντίγραφον ἰδιωτικῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς
τοῦ κ. ἐφόρου τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, δι' ἧς
καθίστησιν αὐτὸν ἀντιπρόσωπόν του πρὸς πα-
ραλαβὴν τῶν δωρεθουσῶν τῇ ἐθνικῇ βιβλιο-
θήκῃ δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου ἐν διπλοῖς
ἀντιτύποις.

Τοῦ κ. Α. Πηνακτώρου, ἐντεῦθεν, δωρου-
μένου διάφορα βιβλία.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας οὐδεμιᾶς ὑπαρ-
χούσης παρατηρήσεως, ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει,
ὅτι τελεσθήσεται μνημόσυνον ἐπέτειον ὑπὲρ τῆς
μακαρίας ψυχῆς τοῦ Προκλέους Βασιάδου
ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐν τῷ ναῶ τῶν Εἰσο-
δίων τοῦ Ἱέρων τῆ προσεχῆ κυριακῆ, 3 μαρ-
τίου, ὅτι παραστήσεται ἐν σώματι τὸ προε-
δρείον ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ, καὶ ὅτι παρακαλεῖ
καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου, ὅπως ἄθροα συνελ-
θόντα συνενώσωσι τὰς δεήσεις των ὑπὲρ ἀνα-
παύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίου.

γ') Ὁ ἰατρός κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης
ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην
«περὶ ὕμεινῆς, ὕμεινῆς καὶ τῆς σπουδαιότητος
αὐτῆς ἱστορικῶς καὶ κοινωνικῶς».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ.
Χρυσάκης ποιεῖται πρότασιν, ὅπως τὸ συμ-
πέρασμα τῆς ἀναγνωσθείσης πραγματείας δη-
μοσιευθῇ διὰ τοῦ ἐγγωρίου τύπου, ἵνα γνω-
σθῇ οὕτω εἰς τε τοὺς ἰατροὺς καὶ ἐν γένει εἰς τὸ
δημόσιον.

Ὁ κ. Leval προτείνει νὰ δημοσιευθῇ οὐ
μόνον τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ
πραγματεία τοῦ κ. Χρηστίδου, διότι, λέγει,
οὕτω τὸ δημόσιον δύναται νὰ πορισθῇ ὠφέ-
λειάν τινα.

Οἱ δὲ κ. Ἀγ. Χρηστίδης καὶ Ὁδ. Ἀν-
δρεάδης ἀποκρούουσι τὴν πρότασιν, ἥτις τε-
θεῖσα εἰς ψηφοφορίαν ἀπορρίπτεται.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ ἰατρῷ κ.
Χρηστίδῃ διὰ τὸ κοινωφελὲς αὐτοῦ ἀναγνω-
σμα, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΕ'

(Τεττικῆ)

τῆς 11 Μαρτίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρα-
κτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνα-
κοινοῦται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀνδρέου Συγγροῦ, ἐξ
Ἀθηνῶν, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τοῖς
ἐκδηλωθεῖσι πρὸς αὐτὸν φιλικωτάτοις αἰσθή-

μασιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν δυσὶν αὐτοῦ ἐπιστολαῖς.

Τοῦ σεβ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τῶν εἰκότων τῆς π. καὶ καινῆς διαθήκης τῶ νη-
πιαγωγείῳ Πασσά-κρόϊ.

Τοῦ κ. Τ. Δ. Παλλαλίδου, ἐντεῦθεν, δωρουμένου, ἐντολῇ τοῦ κ. Θ. Δαμίνου, ἐκδότου τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Νέος Πυθαγόρας». τὰ φυλλάδια τῶν μηνῶν ἰανουαρίου καὶ φεβρουαρίου καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἐξακολούθησεν πέμπτων εἰς τὴν λήξιν ἐκάστου μηνὸς καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς ἐξακολούθησιν.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, συναποστελλούσης τὰς παρ' αὐτῇ καὶ διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΘ' τόμου δημοσιευθησομένας πραγματείας, δηλούσης, ὅτι ἡ τοῦ κ. Α. Moritmann, ἱατροῦ, κατετέθη ἤδη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου καὶ συνιστώσης ἐπειγόντως τὴν ὑπὸ τοῦ γραφείου περισυλλογὴν τῶν παρὰ ταῖς λοιπαῖς μέλεσι τῆς ἐπιτροπῆς εὐρισκομένων πραγματειῶν.

Τῆς ἐν Ἰψωμαθείσις ὑπὲρ τῶν ἀπόρων μαθητῶν ἀδελφότητος («Ἀρωγὸν»), παρακαλοῦσης, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ τὸν ἐκφωνήσοντα τὸν πανηγυρικοῦν λόγον κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἐορτῆν, γενησομένην τὴν 17 τοῦ παρόντος μηνός. Ἐπισυνάπτεται ἰδιαιτέρᾳ προσκλησίῃ διὰ τὴν ἐορτῆν.

Τοῦ ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἰσπανίας ἐνταῦθα κ. Α. Α. Ruata, προσκαλοῦντος τὸν σύλλογον ἐξ ὀνόματος τῆς ἰσπανικῆς κυβερνήσεως, ὅπως συμμετάσχῃ τῆς πανηγυρισθησομένης ἐν Μαδρίτῃ 400ετηριδος ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει:

1) ὅπως παραχωρηθῇ τῇ ἀδελφότητι «Συμπνοίχ» ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου τὴν 6 προσηγῶς ἀπριλίου, ἀντὶ τῆς πρότερον ὀρισθείσης ἡμέρας.

2) ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Α. Ἐξ. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἰσπανίας, δι' ἧς προσκαλεῖται ὁ σύλλογος, ὅπως ἀντιπροσωπευθῇ ἐν τῇ ἐν Μαδρίτῃ ἐορτασθησομένῃ 400ετηριδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς. ὁ πρόεδρος προτείνει, ὅπως ἀναβληθῇ τὸ ζήτημα, ἕως οὗ μελετηθῇ καλῶς καὶ δυναθῇ οὕτω τὸ προεδρεῖον νὰ ὑποβάλῃ τὰ δεόντα τῶ συλλόγῳ.

Ἀμρότεροι αἱ προτάσεις τοῦ προέδρου γίνονται δεκταὶ ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ διὰ ψήφορο-

ρίαις γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου ὁ θεολογίστατος ἐπίσκοπος Στανουπόλεως κ. Γεννάδιος καὶ ὁ κ. Φραγκουλῆς Μαυρογορδάτος, ἀρεσκέτων.

δ') Ὁ κ. Θ. Βεγλερῆς ἀναγνωσκῆαι πραγματεῖαν ἐπιγραφομένην «ποία ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ὑπο κοινωνιολογικῆν ἑποψίν».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνωσματος ὁ κ. Σάββας Ἀποστόλογος εὐχαριστεῖ τῶ ἀγορητῇ διὰ τὴν ὠραίαν πνευματικὴν τροφοίαν, ἣν παρέσχεν διὰ τῆς πραγματείας. ἀλλ' ἡ τροφοία αὐτῇ, λέγει, δύσπεπτος ἐστὶ τοῖς πολλοῖς, διότι τὸ ζήτημα ἐξητάσθη ὑπὸ καθαρῶς φιλοσοφικῆν ἑποψίν. ζῆτεῖ δὲ τὴν ἄδειαν νὰ ἀκμῆ τὰς ἐξῆς δύο παρατηρήσεις: 1) κατὰ τὸν ἀγορητῆν, ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ἐξεδηλώθη ἀρ' ἧς ἐποχῆς ἡ κοινωνία ἤρξατο μορφοῦμένη· ἀλλ' αὐτὸς τὸν ἀνάντιον φρονεῖ, ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι ἀπόρροια τῆς θεότητος, καὶ ὅτι εἶναι αἰδίου ὅπως καὶ ὁ Θεός· 2) ὁ ἀγορητῆς ἀναγνωρίζει τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὰς γυναῖκας· περὶ τούτου, λέγει, δὲν ἔχει τὸ αὐτὸ φρόνημα νομίζον, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τοὺς ἄνδρας· τὰ τῶν γυναικῶν δικαιώματα ὥρισεν αὐτῇ ἡ φύσις, ὡς ἄριστα ὥρισεν αὐτὰ καὶ ἡ θρησκεία.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Βεγλερῆς ἀναγνωσκῆαι σχετικὴν τινα περιοπὴν τῆς πραγματείας του, εἰς ἣν προστίθησιν καὶ τινας προφορικὰς ἐξηγήσεις πρὸς ἐπίρροσιν τῆς ἰδέας του.

Ὁ κ. Κέπετζης διαμαρτύρεται ἐν ὀνόματι ὅλων τῶν νομοθεσιῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ κ. Βεγλερῆ, ὅτι αἱ νομοθεσίαι τυραννικῶς πρὸς τὴν γυναῖκα φερόμεναι παρέχουσιν αὐτῇ ὀλιγώτερα δικαιώματα. Τὸν ἀνάντιον, λέγει ὁ κ. Κέπετζης, ἡ ἑλλειψὶς δικαιωμάτων τινῶν παρὰ τῇ γυναικὶ προσέχεται εἰς ἰδίαις προστασίαις πρὸς τὴν γυναῖκα, ὁ δὲ ἀποκλεισμός οὗτος ἐλαττοῦται ὅλον ἐν Εὐρώπῃ· ἐκτὸς τῆς Σκανδιναβίας ὅλα τὰ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης ἀναγνωρίζουσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα εἰς τὰς μὴ ἐγγάμους καὶ ἐνηλίκους γυναῖκας, ὑπεροχὴ δὲ τις παρατηρεῖται ἐν τῶ ἀνδρὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐγγάμω γυναικῇ· τοῦτο δὲ προσέχεται ἐκ τῆς ιδιότητος τοῦ ἀνδρός ὡς ἀρχαγοῦ τῆς οἰκογενείας.

Ὁ κ. Βεγλερῆς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ κ. Κέπετζη ἔχει ἐντελῆ ὑπόστασιν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα, λέγει, ἀφορᾷ εἰς ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς γυναικός, εἰς τὴν ἀτομικότητα αὐτῆς, καὶ κατὰ τοῦτο εὐρίσκει αὐτὴν ὑποδεεστέρην τοῦ ἀνδρός.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας ἐν ὀνόματι τοῦ συλλόγου τῷ κ. Βεγλερῇ διὰ τὸ σπουδαῖον ἀνάγνωσμά του, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΣ'

(Τακτικὴ)

τῆς 18 Μαρτίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ.

ΑΘ. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΥ.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀπόντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται καὶ α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βραζιλίᾳ κ. Ν. Π. Κούππα, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τακτικοῦ πληρεξουσίου ἐγγράφου ληφθησομένου παρὰ τοῦ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Α. Σταματιάδου καὶ τὴν πληρωμὴν τῆ διευθύνσεως τοῦ Νεολόγου τῶν ὑπ' αὐτοῦ δαπανηθέντων ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ διὰ λογαριασμὸν τοῦ συλλόγου 94 φράγκων.

Τῶν κκ. Βär und Hermann τυπογράφων ἐν Λειψίᾳ, ἀγγελλόντων, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Α' τόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Wecklein ἐκδομένου Αἰσχύλου ὑπερέβη ἤδη τὸ 18ον τυπογραφικὸν φύλλον, ζητούντων κατὰ τὸ 8ον ἄρθρον τοῦ συμβολαίου τὴν πληρωμὴν τῶν ἐκτετυπωμένων 18 φύλλων ὡς καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ ἀγγείου τοῦ Δαρείου καὶ τῆς προτομῆς τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐπισυναπτόντων ἅμα πάντα ταῦτα μετὰ τῆς σημειώσεως τῶν πρὸς αὐτοὺς ὀφειλομένων.

Τοῦ ἐν Σμύρῃν Ἡρακλέους Παπαστεφάνου, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκδοσιν τῆς ἱστορίας τῆς Ἐρυθραϊκῆς γερονήσου καὶ ἐξαίτουμένου τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομὴν, πέμποντος δ' ἅμα καὶ ἀγγελίαν τῆς ἐκδόσεως.

Τοῦ κ. Ι. Σιώτου, ἱατροῦ, ἀγγέλλοντος, ὅτι διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του ἀδυνατεῖ νὰ κάμῃ τὴν δι' αὐτὸν τῆς προσηχοῦς κυριακῆς καὶ ἐξαίτουμένου ἐπὶ τούτῳ συγγνώμην.

Τοῦ ἐν Σηλυβρίᾳ κ. Ν. Γεωργιάδου, ἀποστέλλοντος τῷ συλλόγῳ γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Ἐιδελβέργῃ πανεπιστημίου, ἀποστέλλοντος ἐγκύκλιον τοῦ περιοδικοῦ Neue Heidelbergsche Jahrbücher καὶ ζητούντος τὰ ἐλλείποντα τεύχη τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου.

β') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ γίνεται διὰ ψηφοφορίας δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἰωάννης Ἐνωμοτάρχης, δικηγόρος.

γ') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Πρεβέζῃ κ. Χρήστου Παπαδοπούλου «περὶ τῶν ἐν Σιδῶνι ἀνασκαφῶν».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος ἐπαινέσας τὸν κ. Χρ. Παπαδοπούλον, ὅτι οὐ παύεται ἀποστέλλων ἐκάστοτε τῷ συλλόγῳ σπουδαίας πραγματείας του λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΘΟΣ'

(Τακτικὴ)

τῆς 1 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Ἀγκυρας, ἀπαντώντος εἰς τὴν περὶ συστάσεως παρθεναγωγείου ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου.

Τῶν εὐγενεστάτων δεσποινίδων Σοφίας Α. Βαλτάτζῆ καὶ Χαρικλείας Ν. Μαυρογορδάτου, κοσμητριῶν τοῦ παρθεναγωγείου Θεραπείων, ἀγγελλουσῶν τὴν ἀπώλειαν ἐκ πυρκαϊῆς τῆς δωρηθείσης ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῷ παρθεναγωγείῳ σειρᾶς τῶν γεωγραφικῶν πινάκων Kiepert καὶ ἐκφραζουσῶν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ σύλλογος μεριμνήσει ν' ἀποστείλῃ τῇ σχολῇ ἐτέραν εἰς ἀντικατάστασιν τῆς ἀπολεσθείσης σειρᾶς.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐκ Πρεβέζης, ἀποστέλλοντος πραγματείαν του ὑπὸ τὸν τίτλον «μελέτη ἐπὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Κυπρίων».

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Σισανίου, προέδρου τῆς τῷ πατριαρχικῶν τυπογραφείῳ διευθύνσεως ἐπιτροπῆς, παρακαλοῦντος τὸν σύλ-

λογον ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως πᾶσαι αἱ τυπογραφικαὶ ἐργασίαι παραγγέλλωνται ἐφεξῆς, εἰ δυνατόν, ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφεῖῳ ἐπὶ ἐκπτώσει 10 % τῶν τιμῶν τῶν ἄλλων τυπογραφεῖων.

Τοῦ ἐν Ἀλατσαῖσι συλλόγου Ἑρυθραίας, αἰτουμένου τὴν ὑλικὴν τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν ἀνοικοδομουμένων δημοτικῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς κοινότητος καὶ ἀποστέλλοντος 50 ἀντίτυπα ἐκκλήσεων πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς, ὅπως ὁ σύλλογος διαθέσῃ αὐτὰ κατὰ βούλησιν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας προτάσει τοῦ προεδρείου ὁ σύλλογος ἀποδέχεται 1) ὅπως ἀποσταλῶσι ταῖς εὐγενεστάταις δεσποινίσαι Σοφίᾳ Α. Βαλτατζῆ καὶ Χαριελεῖ Ν. Μαυρογορδάτου ἕτερα ἀντίτυπα τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων χαρτῶν, καθότι τὰ ἤδη ἀποσταλέντα αὐταῖς ἀπετεφρώθησαν ἐν τῇ πυρκαϊᾷ τῇ ἐπισυμβῆσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ Βαλτατζῆ.

2) Ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ μητροπολίτου Ἀγκύρας καὶ τοῦ ἐν Ἀλατσαῖσι συλλόγου «Ἑρυθραίας» παραπεμφθῶσι τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

3) Ὅπως ἡ ἐπιστολὴ τοῦ προέδρου τῆς διεθνουσύσης τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφεῖῳ ἐπιτροπῆς Σεβ. μητροπολίτου Σισανίου κ. Ἀθανασίου παραπεμφθῇ τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ κ. μαρκήσιος Carlotti ἀναγινώσκει γαλλιστὴν πραγματείαν τοῦ ἐπιγραφομένου «περὶ Ἡροδότου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος ἤκουσε μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Carlotti καὶ δι' αὐτοῦ θερμῶς εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορευτῇ καθὼς καὶ πᾶσι τοῖς ἐξῆγον κατέχουσι θέσιν, αἵτινες εὐηρεστήθησαν παραστῆναι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ τοῦ συλλόγου· ἰδιάζοντα δ' εὐχαριστήρια ἀπονέμει τῇ εὐγενεστάτῃ συζύγῳ τοῦ πρέσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας, ὅστις καταριθμεῖται μεταξὺ τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΗ'

(Τακτικὴ)

τῆς 8 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΔΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἰωακείμ Βλαβθάνη, ἐντεῦθεν, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικὴν ὕλην τῆς πατρίδος τοῦ Ἀραβανίου.

Τῶν ΣΣ. μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας καὶ Χαλδείας, ἀπαντώντων εἰς τὴν περὶ συστάσεως παρθεναγωγείου ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου.

Τοῦ φιλογενεστάτου κ. Στ. Ζαφειροπούλου ἐκ Μασσαλίας, ἀποστέλλοντος πέντε ἀντίτυπα τοῦ χάρτου τῆς Βουλγαρίας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν παραποσταλέντων ἑλλειπῶν πέντε γεωγραφικῶν χαρτῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ διὰ τοῦ ἐν Παισίοις ὑπουργείου τῆς δευσμίας ἐκπαιδύσεως

1) Ἀντιτύπου συλλογῆς ἐγγράφων τοῦ πανεπιστημίου.

2) Μεταλλίου πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ἐπὶ τῇ 600ετηρίδι ἑορτῶν, καὶ

3) ἀντιτύπου τῶν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς πρακτικῶν τοῦ πανεπιστημίου.

Τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ συλλόγου «Ἐρμού», αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἵθουσας τοῦ συλλόγου τῇ κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ πρὸς τέλει ἐν αὐτῇ μουσικῆς ἐσπερίδος χάριν τῶν οἰκογενειῶν τῶν μελῶν αὐτοῦ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ

1) ὅτι ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ι. Βλαβθάνη παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, αἱ δὲ ἐπιστολαὶ τῶν μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας καὶ Χαλδείας τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

2) προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως παραχωρηθῇ τῷ συλλόγῳ «Ἐρμῆ» ἡ αἵθουσα τοῦ συλλόγου διὰ τὴν μουσικὴν ἐσπερίδα τὴν ἐσπέραν τῆς κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψαρροσρηθείς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Pinóyro y Vilavicensio.

δ') Ὁ κ. Pinóyro y Vilavicensio ἀναγνώσκει γαλλιστὶ παραμυθεῖαν του ἐπιγραφομένην «*ἡ Ἀνατολή καὶ ἡ ἐν Μαδρίτη ἐκθεσις τοῦ 1892*».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Leval παρατηρεῖ, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιφέρει κρίσεις ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος, καθότι τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ οὐδὲως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν τίτλον του, οὐχ ἥττον ποιεῖται ἐπιφύλαξιν τινα ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς προὔπηρχεν ἐν Ἀμερικῇ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς ὑπὸ Χριστοφόρου Κολόμβου διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ σταυρὸς προὔπηρχεν ἐν Ἀμερικῇ. Ὁ σταυρὸς, λέγει, ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ταῦτα λέγων ὁ κ. Leval ὑποδείκνυσι συγγράμματά τινα σχετικὰ, ὧν μναίαν δὲν ἐποίησεν ὁ ἀγορευτής.

Ἀπαντῶν ὁ ἀγορευτής λέγει, ὅτι τὴν ἰδέαν του περὶ προὔπαρξως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἀμερικῇ δὲν ἐστήριξεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μόνου ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων δεδομένων, ἰδίᾳ δὲ τῶν περὶ Pithalkoal παραδόσεων· ἐπιπροστίθησι δέ, ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ φηθέντα εἰσι σύνοψις τῶν ὑπὸ Μεξικανοῦ συγγραφεῖος λεχθέντων.

Ὁ κ. Χρυσαιρίδης ὁμολογεῖ μὲν καὶ οὗτος, ὅτι εἶναι ἀπαρχακιστάτος πρὸς συζήτησιν, διότι ὁ τίτλος τοῦ ἀναγνώσματος δὲν συνάδει πρὸς τὸ περιεχόμενον· παραδέχεται δὲ ἐν μέρει, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ὑπῆρχεν ἐν Ἀμερικῇ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς, ἀλλὰ, λέγει, ὁ κ. Leval ἔσφαλε δὴς προσοχὴν ὡς πρὸς τοῦτο μόνον εἰς τὰ περὶ σταυροῦ λεχθέντα παρὰ τοῦ ἀγορευτοῦ· ἔχει ὁμοίαν καὶ ἐν μέρει δίκαιον ὁ κ. Leval, διότι ὁ φητωρ δὲν ἀνέπτυξε τὸ μέρος τοῦτο ὡς τὸ κύριον ζήτημα· ὁ κ. Χρυσαιρίδης λέγει, ὅτι ἡ Ἀμερικὴ κατοικήθη πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ὑπὸ ἀσιατικῶν λαῶν, ὅπως ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν φρονεῖται, λέγει, ὅτι λαοὶ ἐξ Ἰνδικῆς γινώσκοντες τὸν χριστιανισμόν, ἐκδιωχθέντες ἐκείθεν κατὰ τὸν ΙΑ', ΙΒ' καὶ ΙΓ' αἰῶνα μετέβησαν εἰς Ἀμερικὴν.

ε') Ὁ πρόεδρος εὐχαριστῶν ἐκ μέρους τοῦ συλλόγου τῷ πρεσβευτῇ τῆς Ἰσπανίας διὰ τὴν πρόσκλησιν εἰς τὴν ἐν Μαδρίτη γενησομένην ἐκθεσιν ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ συλλόγου εὐκολύνεται ἐκ τῆς ἐμβριθοῦς καὶ καλλιτεχνικῆς παραμυθείας, ἣν ἀνέγνω ὁ κ. Pi-

néyro y Vilavicensio. Εὐχαριστῶν δὲ τῷ ἀγορευτῇ διὰ τὸ ἀνάγνωσμά του λέγει, ὅτι εἶναι ἄξιον μεγάλης προσοχῆς οὐ μόνον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ διότι τοιοῦτον ἔργον ἀσφαλίζει τῷ συλλόγῳ οὐκ ὀλίγας πολυτίμους συμπαθείας.

Τέλος ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου τῷ ἐξοχωτάτῳ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας εὐχαρηστηνῶς παραστήναι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ καὶ παρασχόντι οὕτω μεγίστην τῷ συλλόγῳ ἐνθάρρυνσιν. Ἐπίσης ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου τῇ εὐγενεστάτῃ σύζυγῳ τοῦ ἐξοχωτάτου πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΟΘ'

(Ἐκτακτος)

τῆς 14 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α') ἀνακοινούται ἡ

ἄλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἀρτισυστάτου ἑλληνικοῦ συλλόγου *Ἠλλάτων*, ἀγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ἐξαίτουμένου τὴν ἀποστολὴν διδασκικῶν τιμῶν βιβλίων καὶ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος *Συμπνοίας*, εὐχαριστούσας ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ ἐσπέρᾳ τοῦ σαββάτου 6/18 ἀπριλίου πρὸς ἐκτελεσιν τῆς ὑπὲρ αὐτῆς δεθείσης μουσικῆς συναυλίας.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει, ὅπως τῷ ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἑλληνικῷ συλλόγῳ αἰτησασμένῳ ἀποσταλώσιν οἱ τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου, ὅπερ καὶ ἀποδέχεται ὁ σύλλογος. Ὡσαύτως ἀποδέχεται ὁ σύλλογος καὶ τὴν πρότασιν τοῦ προέδρου, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ μεγάλη τοῦ συλλόγου αἴθουσα τῇ ἑλληνοκαθολικῇ ἀδελφότητι «*Συμπνοίᾳ*».

γ') Ὁ μὲν πρόεδρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀντιπρόεδρος κ. Χρ. Χατζηαρχήστου ἀναγνώσκει τὴν περὶ δημοσίων διαλέξεων ἐν τῷ συλλόγῳ ἐκθεσίν του, ὁ δὲ γενικός

γραμμακτεὺς ἀναγινώσκει τὴν περὶ ἀλλολο-
 γραφίας καὶ προσφορῶν ἐτησίαν ἐκθεσίν του,
 ὁ δὲ εἰδικὸς γραμμακτεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐκ-
 θεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τῶν κοσμητῶρων
 καὶ τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ.
 ὁ δὲ βιβλιοφύλαξ ἀναγινώσκει ἐκθεσιν περὶ
 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου καὶ ἐπιψηφί-
 ζεται ἢ παρ' αὐτοῦ αἴτησις τοῦ ποσοῦ λ. τ.
 4.92 ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης πρὸς συμπλήρωσιν
 τῶν γενομένων ἐτησίων δαπανῶν ἐν αὐτῇ.

δ') Ὁ ταμίης ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν
 αὐτοῦ ἐκθεσιν ἔχουσαν ὡδὲ:

«Κίριοι.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἡμετέρου προέδρου ἐξο-
 χωτάτου Κ. Καλλιᾶδη βέη καὶ κατὰ καθή-
 κον ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι,
 λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νῦν ὑποβάλλω
 ὑμῖν τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ τα-
 μείου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Τῆς ἐκθέσεώς μου ἄρχομαι ἀπὸ τῶν ἐκτά-
 κτων συνδρομῶν, ἐν αἷς πρώτῃν θέσιν κατέχει
 τὸ ἐν Ἀθήναις ἔθνικόν πανεπιστήμιον, ὅπερ
 ἐν δυοῖ δόσεσιν ἀπέστειλεν ἡμῖν φρ. 2,431,
 τὰ ὁποῖα παρήγαγον λ. τ. 105.26. Ὁ σὺλ-
 λογος ἐπίσης ὁμολογεῖ χάριτας καὶ εὐγνωμο-
 σύνην εἰς τοὺς ἐξῆς μεγατίμους δωρητάς:

Ἡ Α. Ε. ὁ πρῆγκηψ Γ. Μαυροκορδαῖος
 προσήνεγκε φρ. 1500 δι' ἀγορὰν μικροσκο-
 πίου καὶ ἡλεκτρικῆς συσκευῆς πρὸς χρῆσιν τοῦ
 ἡμετέρου συλλόγου· ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ἀξιότιμος
 κ. Στ. Ζαφειρόπουλος λ. τ. 25· ὁ ἀξιότιμος
 κ. Ἀνδρέας Συγγρός λ. τ. 20· ὁ σεβαστὸς
 ἡμῶν συμπολίτης καὶ ἐταῖρος κ. Δ. Ν. Ταμ-
 βάκος λ. τ. 10. Διὰ τῆς ἀνάγκης τῆς βι-
 βλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου συλλόγου οἱ μὲν ἀξιό-
 τιμοι κ. Α. Ζαρίφης καὶ Θ. Μαυρογορδαῖος

προσέφερον ἀνά λ. τ. 10, οἱ δὲ ἀξιότιμοι κ.
 Α. Σπανδοῦνης, Α. Πασπαλλῆς, Γ. Ἰωαν-
 νίδης καὶ Α. Παντζήρης ὄμοῦ λ. τ. 10, ἦτοι
 ἐν ὄλῳ λ. τ. 30. Τὸ ὅλον τῶν ἐκτάκτων συν-
 δρομῶν λ. τ. 256.26 Αἴαν δ' εὐχάριστον
 εἶναι, κύριοι, ὅτι αἱ ἐκτάκτοι συνδρομαὶ ἐφέ-
 τος εἶναι ἀνώτεροι τοῦ διπλασίου ποσοῦ τῆς
 παρελθούσης χρήσεως.

Εἰσεπράχθησαν ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν λ.
 τ. 180.20, ἐξ ὧν λ. τ. 77.20 ἐκ καθυστε-
 ρουμένων συνδρομῶν καὶ λ. τ. 103 ἐκ τῶν
 τοῦ τρικαστοῦ ἔτους. Ἡ μὲν ἐγκαίριος εἰσπρα-
 ξίς τῶν τακτικῶν συνδρομῶν τοῦ Α' ἔτους καὶ
 τοῦ πεμπτημορίου προσῆλθεν ἐκ τῆς τοῦ εἰσπρα-
 κτορὸς μας μακροχρονίου ἀσθενείας, ἣτις ἐπή-
 νευκε τὴν καθυστέρησιν τοὐλάχιστον 100 συν-
 δρομῶν τοῦ Α' ἔτους. Ἐκ δικαιοῦματος δι-
 πλωμάτων εἰσεπράχθημεν τὸ ὅλον λ. τ. 45,
 ἦτοι λ. τ. 9 ἐκ παρελθουσῶν χρήσεων καὶ λ.
 τ. 36 ἐκ νέων μελῶν τοῦ συλλόγου. Τὸ ἐκ τῆς
 θεατρικῆς παραστάσεως καθαρὸν ποσὸν ὑπερ-
 ξεν ἐφέτος πολὺ ἀνώτερον τοῦ προσηνιοῦ, ἀ-
 νελθὼν εἰς λ. τ. 144.62. Πρέπει δὲ νῦν ὁμο-
 λογήσωμεν, ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὀφείλεται
 τῇ δραστηρίῳ καὶ ἀκαμάτῳ μερίμνῃ τοῦ ἡμε-
 τέρου προέδρου ἐξοχωτάτου Κ. Καλλιᾶδου
 βέη, ὅστις διὰ τῶν πολλῶν καὶ ὑψηλῶν σχέ-
 σεῶν του προσελκύει ὁσημέραι τὰς συμπαθείας
 καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ σεβαστοῦ κοινοῦ ὑπὲρ
 τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνώσιν ὑμῶν,
 ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ
 ἔτους ἀνῆλθον εἰς λ. τ. 636.08, αἱ δὲ δα-
 πάναι εἰς λ. τ. 554.59· ὥστε ἔχομεν εὐτυ-
 χῶς περίσσευμα ἐκ λ. τ. 81.49. Ἐῶμαι
 δὲ ἀπὸ καρδίας, ὅπως ὁ διαιτογὸς μου παρου-
 σιάσῃ ὑμῖν περίσσευμα πολὺ ἀνώτερον τοῦ
 τῆς ληξιάσης χρήσεως».

Πίναξ διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τῆς χρήσεως 1890-1891 ἀπὸ 1ης μαΐου 1890
μέχρι τῆς 1ης ἀπριλίου 1891.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΑΙ
Υπόλ. χρήσεως 1889-90 Λ.Τ. 218.26	Εἰς διάφορα ἔξοδα Λ.Τ. 42.62
Ἀπὸ ἔξοδα γραφείου » 6	» ἔξοδα γραφείου » 56.84
» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν » 87.50	» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν » 14.82
» Ζωγράφειον διαγώνισμα » 100	» μισθοδοσίας » 166.50
» Ὀδριτσάνην » 30	» ἐκτάκτους πιστώσεις » 20.30
» βιβλιοθήκην » 5	» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν » 154.07
» ἐκτάκτους συνδρομὰς » 256.26	» Ζωγράφειον διαγώνισμα » 90
» θεατρικὴν παράστασιν » 145	» πυρασφάλιστρα » 12,92.50
» τακτικὰς συνδρομὰς » 180.20	» ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν » 2.50
» διπλώματα » 45	» ἀντιγραφήριον » 1.41
	» Ὀδριτσάνην » 30.
	» βιβλιοθήκην » 33.30
	» ἐκτάκτους δαπάνας » 60
	» Ζωγράφειον βιβλιοθήκην » 1.18
	» θεατρικὴν παράστασιν » 38
	Λ.Τ. 686.84 50
	Υπόλ. εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ » 299.75
	Λ.Τ. 986.59.50
Υπόλοιπον εἰς νέον ὡς ἀντικρὺ Λ.Τ. 299.75	

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας πᾶσι τοῖς ἀνα-
γνωσῶσι λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΙΓ'

(Ἑκτακτος)

τῆς 17 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μὴ ὑπαρχόντων ἐτοιμῶν τῶν πρακτικῶν
τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α') ἀνα-
κοινούσθαι τῷ συλλόγῳ ἢ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ φιλογενεστάτου
κ. Σ. Ζαχαρισπούλου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀπο-
στολὴν τῶν αἰτηθέντων δώδεκα ἀντιτύπων
τῶν δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν
πινάκων ὑπὸ Η. Kiepert.

Τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος τῶν Ἀνδριῶν
« Ἀλληλοβοηθείας », αἰτουμένης τὴν παραχώ-
ρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ κυριακῇ
τοῦ Θωμᾶ κατὰ τὰς π. μ. ὥρας, ὅπως συνε-
δριάσῃ ἐν αὐτῇ.

Τοῦ κ. Σ. Σκουλούδη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτου-
μένου ἐπὶ ἰδιαιτέρᾳ πληρωμῇ τὰ ἐλλείποντα
αὐτῷ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ΙΓ',
ΙΖ' καὶ ΙΙ'.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου,
γνωστοποιούσης εἰς ἀπάντησιν, ὅτι ἡ ἐκθεσίς
τῶν αἰτηθέντων αὐτῆς ἐργασιῶν ἐστὶν ἐτοιμῇ
πρὸς ἀνάγνωσιν διὰ τὴν σημερινὴν ἑκτακτον
συνεδρίασιν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος
παρατηρεῖ 1) ὅτι τὰ αἰτούμενα παρὰ τοῦ κ.
Σκουλούδη περιοδικὰ δέον νὰ σταλῶσι, καθότι
ὁ αἰτούμενος τυγχάνει μέλος τοῦ συλλόγου.

2) Περὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀδελφότητος
« Ἀλληλοβοηθείας » προκειμένου, ἐπειδὴ τὸ
προεδρεῖον δὲν εἶδε τὸν κανονισμὸν τῆς ἀδελ-

φύκτητος ταύτης ως μὴ ἀποσταλέντα αὐτῷ, ἐπιφυλάσσειται νὰ προτείνῃ τὰ δέοντα, ἄρῳ πρότερον λάβῃ γνώσιν αὐτοῦ.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι συνωδᾷ τῷ 23 ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ διεγράφησαν τοῦ μητρώου τῶν μελῶν αὐτοῦ οἱ κκ. Ἀσλανίδης, Γιαβέρ πασσᾶς, Ε. Γ. Μελαγχορινός, Βεδρός Κουριουμπζιάν καὶ Γ. Μαργέλλος.

δ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, καὶ προτείνει ὁ δὲ σύλλογος ἀποδέχεται, ἵνα ἐκφρασθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἡ λύπη τοῦ συλλόγου, ἀποσταλῆ δὲ συλλυπητήριον γράμμα τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ.

ε') Ὁ κ. Κ. Περδικιδής, εἰσηγητὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐτήσιαν ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐξουσαν ὧδε.

«Κύριε.

Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν ἀπέτελεσαν κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος ὑμέτερά ψήφω οἱ κκ. Βεγλερῆς Γ., Γεδεών Μ., Calvert J., Curtis Ch. G., Κούππας Η. Δ., Long A., Μανσούρω Η., Millingen A. van, Mordtmann A. ἱατρός, Περδικιδής Κ., Prétextat, Σαλτέλης Θ., Σιδερόπουλος Ξ. Α. καὶ Σμύρνωφ Α. Ἐξ αὐτῶν ἐθρήνησεν ἡ ἐπιτροπὴ τὸν ἀπρόοπτον θάνατον τοῦ Η. Δ. Κούππα, ἐξαιρέτου συνεργάτου καὶ σοφοῦ ἐρευνητοῦ τῶν βυζαντινῶν λειψάνων.

Τῶν ἐταίρων κληθέντων εἰς πρώτην συνεδρίαισι, προεδρεῖα τοῦ κ. προέδρου τοῦ συλλόγου, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Ch. G. Curtis καὶ γραμματεὺς ὁ κ. Ξ. Α. Σιδερόπουλος· ἐκ τῶν συγκαληθειῶν ἑνδεκα συνεδριάσεων συνεκροτήθησαν ὀκτώ, ὧν ἀπασῶν προήδρευσεν ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς. Πλὴν τριῶν μελῶν, τῶν κκ. Βεγλερῆ, Γεδεών καὶ Σαλτέλη, τὰ λοιπὰ πλέον ἢ ἅπαξ προσήλθον εἰς τὰς συνεδριάσεις· ἐν τῷ μεταξῷ ὁ κ. Prétextat ἕνεκα τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ διαμονῆς αὐτοῦ ὑπέβαλε παραίτησιν, μὴ γενομένην δεκτὴν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνοψίζομεν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

Βεζαυτά.

Ὁ ἱατρός κ. Α. Mordtmann ἐρμηνεύσας ἀνεκοίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπιτύμβιον εἰς τὴν θυ-

γατέρα τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀκμάσαντος διασήμευ στρατηγοῦ Βελισαρίου· τὴν ἐπιγραφὴν εὐρισκαμένην ἐν τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὀθωμανικῷ τεμένει « Ἀγία-σόφια » ἀντέγραψε καὶ ἀπέστειλε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ὁ αὐτόθι πρόξενος τῆς Γερμανίας καὶ ἀδελφός τοῦ ἱατροῦ κ. Jean Mordtmann.

Ὁ κ. Ξ. Α. Σιδερόπουλος ἀνεκοίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπὶ στήλης κειμένης ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσεῖῳ τοῦ Τριπλῆ-κιάσκ· ἐτέραν ἐπὶ πλίνθων καὶ ἄλλαν ἀναθηματικὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἀμφοτέρως εὐρεθείσας ἐν ἑρείπιοις βυζαντινοῖς, ἀναφανεῖσι κατὰ τὴν ἀπόρυσιν τῶν θεμελίων τοῦ γυνίου Ἰζακσεῖ ἐν Τσακμακτζιλᾶρ-γυοκουσοῦ τῆς Πόλεως· πρὸς τοῦτοις ἀνεκοίνωσε διαφόρους ἐπιγραφὰς ἐπὶ πλίνθων ἐξαχθεῖσων ἐκ τῶν θεμελίων βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος κατεδαφισμένου ἤδη καὶ ἀνασκαπτομένου, κειμένου δὲ ἐν Γεδίκ-πασσᾶ τῆς πόλεως, καὶ περιγράψας αὐτὸ ἐγνωμάτευσεν, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν παρὰ τὸ Χαλκὸν τετραπύλον τοποθετούμενον ναὸν τῶν ἀγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένην κιστέραν, τῆς ὁποίας τὸν βυθὸν ἠγρόνου ἐπὶ τοῦ Βουονδελμοντίου (1422). Τὸν ναὸν τοῦτον ἤρξατο οἰκοδομεῖν πραιτώριον ὄντα πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρικίος, συνεπλήρωσε δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Φωκάς. Ἀποράσει τῆς ἐπιτροπῆς καὶ δαπάνῃ 2 1/2 λιρ. τουρκ. ἐλήφθησαν ἀνά ἑξ ἀντίτυπα καὶ τέσσαρες φωτογραφικαὶ ἀπόψεις πρὸς διάσωσιν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, οὗ μελέτην ποιήσεται προσεχῶς ὁ κ. Σιδερόπουλος.

Ὁ κ. Alex. van Millingen προὐκάλεσε σπουδαίαν συζήτησιν παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου, ὅπερ συγγράματα μνημονεύμενον ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων περιελάμβανε διασήμευ ναοὺς, παλάτιον καὶ λιμένα· ἀνεκοίνωσε δὲ διάφορα χωρὶα βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ ἱστορικῶν τῆς Δύσεως, ἐξ ὧν φαίνεται, ὅτι τὸ Ἐβδόμον δὲν περιελαμβάνετο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῆς ἐν ἀποστάσει ἐπτά μιλίων, ἂν οὐχὶ ἀκριβῶς ἐνθα νῦν τὸ Μακρί-κιοῦ, οὗ μακρὰν ὁμῶς καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῦ· παρατήρησεν, ὅτι πρῶτος ὁ Βύλλιος ἐποθετήσεν αὐτὸ εἰς τὸ νῦν καλούμενον Τεκρούρ-σεράϊ καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἠκολούθησαν πάντες σχεδὸν μέχρι σήμερον. Ὁ κ. Α. Mordtmann ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ κ. Millingen, ἐπαγόμενος χωρίον τοῦ ἱστορικοῦ Παχυμέρου, τοῦ τελευταίου τῶν μνητῶν ποιουμένων τοῦ Ἐβδόμου

ιστορικών. Τῆς συζητήσεως ἐπι ὑφισταμένης ἢ ἐπιτροπῇ ἀπέλιπε κατ' ἀρχὴν ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Millingen, παρακαλέσασα αὐτόν, ἵνα κατατάξας τὰς σημειώσεις αὐτοῦ εἰς εἰδικὴν πραγματείαν, δημοσιεύσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ἐπι θύραις ἀρχαιολογικοῦ παρατηρήματος τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ. Ὁ κ. Millingen ἀπεδέξατο προθύμως τὴν παρακλήσιν τῆς ἐπιτροπῆς προσθεῖς, ὅτι ἐξακολουθήσει τὰς ἐπι τοῦ θέματος μελέτας αὐτοῦ.

Ἡπειρωτικά.

Τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου παρέπεμψεν ἡμῖν τὰς πρὸ πολλοῦ πεμφθείσας διαφόρους ἐπιγραφὰς ὑπὸ τοῦ πρώην μὲν Βελεγράδων, νῦν δὲ μητροπολίτου Ἀμυσειᾶς κ. Ἀνθίμου τοῦ Ἀλεξούδη. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰσι διαφόρων ἐποχῶν, ἑλληνιστί, λατινιστί καὶ σλαβιστί, προσέρχονται δὲ ἐκ τῶν εἰρηπίων τῆς ἐν Ἡπείρῳ Ἀπολλωνίας, ἧς καὶ ἑτέρας ἐπιγραφὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φιλομούσου καὶ φιλαρχαίου ἀρχιερέως σταλείσας ἐδημοσίευσεν ἡδὴ ὁ σύλλογος. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως καὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ συλλόγου.

Πλὴν τούτων παρέπεμψεν ἡμῖν καὶ ἑτέραν ἐπιγραφὴν, σταλείσαν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, προσερχομένην δὲ ἐκ Νικοπόλεως τῆς Ἡπείρου ἢ ἐπιτροπῇ ἀρνεῖται ἂν ἐδημοσιεύσῃ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ ἐπιστελλαντος. ὅστις, ὡς γνωστόν, δημοσιεύει ἐκάστοτε διὰ διαφόρων ἑφημερίδων καὶ περιοδικῶν ποικίλης ὕλης διατριβὰς.

Μικρασιατικά.

Ὁ κ. Α. Long ἀρ' ἐνός καὶ ὁ ἐν Ἀρτάκη ἱατρός κ. Αἰμῆνος ἀρ' ἑτέρου διὰ τοῦ συλλόγου ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἀντίγραφα μικρὰς παρουσιάζοντα παραλλαγὰς γραμμῶν ψήφισματος τῆς πόλεως Κυζίκου περὶ τῆς εὐεργετιδῆς αὐτῆς βασιλείσσης Τρυφαίνης καὶ περὶ ἀγορανομικῶν διατάξεων, ἐν αἷς φαίνεται ἡ συνήθεια τῆς διατυμῆσεως τῶν ὀνόων (νῆαρχ) ὑφισταμένην καὶ ἀλλαγῶν.

Ἡ ἐνεπιγραφὸς πλὴν ἐκομίσθη εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον τοῦ Τσινιλή-κρόσκ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπι δὲν ἔληξεν ἢ ἐν αὐτῷ ταξιδεύσει τῶν διαφόρων εὐρημάτων, δὲν εἶναι προσιτή. Ὁ κ. Long ἐξέφρασε τὴν ζῆλον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν, ἵνα πρῶτος ὁ ἡμέτερος σύλλογος δημοσιεύσῃ τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Ζ' καὶ

Π' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἕτερα τῆς αὐτῆς προσεύσεως μνημονεύοντα τῆς βασιλείσσης Τρυφαίνης· τὸ παρὸν ψήφισμα πολυτιμὸν ἐστὶ μνημεῖον συμβάλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι περικλειοῦς ταύτης ἑλλην. πόλεως.

Ἄξιον λόγου τετραστάσιον ἑλληνικὸν ἐπιτύμβιον προσφάτως ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἀμισῷ (Καρχὰ Σαμῶν) ἀπέστειλεν εἰς τὸν σύλλογον ὁ τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων διευθυντῆς κ. Γρηγοριάδης· πρὸς πλήρη καὶ πραγματικὴν ἀνάγκωσιν αὐτοῦ ἢ ἐπιτροπῇ παρεκάλεσε τὸν ἐπιστελλαντα καὶ ἀναμένει ἵνα πεμψῇ δεῦτερον ἀντίγραφον, διότι αἱ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγνώσεις καὶ ἀναπληρώσεις δυσνόητων μερῶν διασπέρουσι τὸ κείμενον καὶ νέον ὅλως ἐνόησε καθιστῶσιν αὐτὸ καὶ τοῦ πρωτοτύπου διάφορον.

Τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου παρέπεμψε τῇ ἐπιτροπῇ ἐπιγραφὴν χριστιανικὴν προσερχομένην ἐκ Παλαιστίνης· αὐτὴ ἀπαρτλήσασα δεδημοσίευσται ἐν τῷ C. I. G. ὑπ' ἀρ. 8627.

Ὁ κ. Ηερδικίδης ἠτόίμασε πραγματείαν περὶ τινος διασήμου ἐπιγραφῆς ἐν Χαλεπίῳ, καὶ ἐν πρώτῃ συνεδριάσει ἀνακοινώσεται αὐτὴν τῇ ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. J. Calvert ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν χάριτν τοῦ Ἰλίου σχεδιασθέντα ὑπ' αὐτοῦ λιθογραφηθέντα δὲ ἐνταῦθα, διὰ τὴν ἐν τῷ ΙΘ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ καταχωρισμένην πραγματείαν αὐτοῦ «εἰδήσεις περὶ τῆς τοπογραφίας τοῦ ἰμρικῶ Ἰλίου», τῆς ὁποίας ἰδιότυπα προσόνηγεν εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἑπτακόσια δὲ ἀντίτυπα τοῦ χάριτος τούτου διέθετο ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου. Πρὸς τούτοις ὑπέβαλε καὶ δύο νομίσματα τῆς πόλεως Ἰλίου. ὧν τὸ μὲν ὀρειχάλκινον, τὸ δὲ χαλκῶν, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, φέροντα τὸ μὲν πρῶτον ΙΑΙΕΩΝ ΙΑΟC, τὸ δὲ ΙΑΙΕΩΝ ΗΡΙΑΜΟC.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος ἀνεκοίνωσε δυσεξήγητον ἐπιγραφὴν ἐκ Ηερύσσης, λίαν ὁμοιάζουσαν ταῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρεθεῖσι μνημείοις τῶν Ῥόθων, ἐν οἷς ἀναγνωσκέται ἢ λέξις ἐτελεύτα ἢ τετελεύτηκε.

Κυπριακά.

Ὁ σύλλογος παρέπεμψεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν δύο ἐπιγραφὰς κυπριακῆς γραφῆς μετ' ἐξηγήσεων καὶ ἀναγνώσεως. καὶ ἑτέραν φοινικικὴν, σταλείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, εἰς οὗ τὰς ἐξηγήσεις καὶ παρατηρήσεις ἢ ἐπιτροπῇ οὐδὲν προσέθηκεν.

Ἀρχαιολογικαὶ ἀναλογαί.

Συλλογὴν πηλίνων ἀγγείων καὶ νομισμάτων καταρτισθεῖσαν ἐν Μακεδονίᾳ ὑπέβαλεν ἡμῖν ὁ κ. Γεωργιάδης, προτείνας ν' ἀγοράσῃ αὐτὴν ὁ σύλλογος. Πηλίνην δὲ πλάκα μῆκους 0.10 × 0.08 γαλ. μέτρον φέρουσαν ἱερογλυφικὰ τινὰ σημεῖα καὶ σκαυρούς, εὐρεθεῖσαν ἐν Βλάχκῃ τῆς Πόλεως, ἔκρινεν ἡ ἐπιτροπὴ ὡς παίγιον ἢ ἀρχαιολογικὸν τέχνημα καὶ ἐπομένως οὐδεμιᾶς ἀρχαιολογικῆς σημασίας ἄξιον.

Ἐνταῦθα ἱατρὸς κ. Φ. Σαλάχης ὑπέβαλεν ὄραϊαν εἰκόνα ἐκ θαλασσίων κογγυλίων λεπτοστάτης τέχνης παριστώσαν τὴν ἰταλικὴν πόλιν Βονουίαν, καὶ ἐζήτησε τὴν ἐκτίμησιν αὐτῆς· ἡ ἐπιτροπὴ εὗρε τὴν αἴτησιν ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Σαρκοφάγοι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Γνωστόν, ὅτι λάβραξ καλλιτεχνικώτατα ἐπιχειρησμένη ἐκομισθῆ ἐῖς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον τοῦ Τσινιλή-κλόσκ καὶ θεωρήθη ὡς ἡ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ προεδρεῖον τῆς ἐπιτροπῆς τῇ προτροπῇ τοῦ κ. προέδρου τοῦ συλλόγου προσεκάλεσε δι' ἐγκυκλίου τὰ μέλη αὐτῆς ν' ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν μελέτην καὶ διαλεύκανσιν τοῦ θέματος τούτου καὶ ὧσιν ἔτοιμα εἰς ἐπίσκεψιν ἐν σώματι τοῦ μνημείου, παρακληθέντος τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, ἵνα ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα ἀμφοδίως πρὸς ἐπιτεύξιν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀδείας· καὶ αὕτη μὲν ἕνεκα τῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ ἐπισκευῶν, οἰκοδομῶν καὶ ταξινόμησιν ἔτι καὶ νῦν δὲν ἐπετεύχθη· οὐκ ἦντο ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐλάβεν ὑπόμνημα μὲν σπουδαῖον τοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Τίτου Καραπέλα, ἐξετάσαντος τὸ μνημεῖον ἅμα ἀφικόμενον, ἀνακοίνωσιν δὲ λίαν ἐνδιαφέρουσαν τοῦ ἱατροῦ κ. Mordtmann ἐν φωτογραφίαις θαυμάσαντος τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ σαρκοφάγου τούτου, περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀνεύρεσις τῆς λάβρακος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν εἶναι πρωτοφανῆς· διότι ἐν καταλόγῳ βιβλιοπωλείου ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπαντᾷ ὁ τίτλος πραγματείας τυπωθείσης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου περὶ τῆς ἐξ Ἀλεξάνδρου εἰς Ὀξωνίαν κομισθείσης λάβρακος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Τὸ θέμα τοῦτο ἔσεται ἀντικείμενον τῶν ἐργασιῶν τῆς τοῦ προσεχούς ἔτους ἐπιτροπῆς,

ἥτις, ἐλπίζομεν, θέλει εὐτυχῆσαι νὰ ἐπισκευθῇ καὶ μελετηθῇ τὸ περὶ αὐτοῦ λόγος πολυτίμον διέψανον τῆς ἀρχαίας τέχνης, καθόσον ἐπίκειται ἡ πλήρης ταξινόμησις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου.

Παράρτημα ἀρχαιολογικόν.

Ὡς ἐθυμῆται ὁ σύλλογος, ἐν τῇ ἐκθέσει ἡμῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἠγγεῖθησαν αἱ πραγματεῖαι, ὅσαι ἐρίσθησαν δια τὸ ἀρχαιολογικὸν παράρτημα τοῦ ἑκτοῦ σχεδόν τετυπωμένου 10' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου· δυστυχῶς ὅμως, μετὰ παρέλευσιν ὀλοκλήρου ἔτους, ἡ ἐπιτροπὴ οὔτε τὸ παράρτημα δύναται νὰ παρουσιάσῃ, οὔτε καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὸν σύλλογον, ἂν κατατέθησαν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ αἱ ἀγγελλθεῖσαι πραγματεῖαι. Ὁ ἡγνατος τοῦ Κούππα ἐστέρησεν ἡμᾶς τῶν ὑπεσχημένων τριῶν αὐτοῦ πραγματειῶν· ἀντ' αὐτῶν ἡ ἐπιτροπὴ κατέθετο εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου τὴν περὶ τῆς ἐγένετο λόγος πρότερον, ἐπιγραφὴν τῆς Κυζίκου, τὴν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπιγραφὴν καὶ βυζαντινὰς ἐπιγραφὰς τοῦ κ. Σιδερόπουλου. Ὁ κ. Leval καίτοι πάντοτε προθυμῶν ὁμιολογῶν δὲν παρέδωκε τὰς τρεῖς αὐτοῦ πραγματείας· μόνος ὁ κ. Mordtmann τὴν περὶ τῆς «μονῆς τῆς Πέτρας» καὶ ὁ κ. Σιδερόπουλος τὴν περὶ Δαματῦρος πραγματείαν παρέδωκεν· ἐν τῇ τοῦ κ. Σιδερόπουλου πραγματείᾳ περιελήφθησαν καὶ τινες ἐπιγραφαὶ προσρόνως ἐπιτερεύσαντος τούτου τοῦ κ. Mordtmann, ἃς εἶχεν οὗτος λάβων ἀπὸ ἐτῶν παρὰ τοῦ φωτογράφου κ. G. Abdoullah. Ἐτέραι πραγματεία ἔτοιμα ἐστὶν ἡ τοῦ κ. K. Περδικίδου περὶ τοῦ ἐξήκοστου ψαλμοῦ τοῦ Δαυὶδ, ἥτις παραδίδεται κατ' αὐτὰς εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ ἡ τοῦ κ. Millingen περὶ τοῦ Ἐδδόμου, ὡς ἐλπίζομεν.

Αἱ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου καταθεθεῖσιν διατρίβαι εἰσὶν ἀρισταὶ καὶ πέποιθεν ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι συντόμως ἄρξεται ἡ τοῦ παραρτήματος τυπωσις, ὅπερ καίτοι μικρὸν ἔξει ὅμως ὕλην πρωτοφανῆ.

Εἰς ταῦτα συνοψίζονται αἱ κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἐργασίαι τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς. Ποῖν ἡ δὲ λάβη τέλους ἡ ἐκθεσις, ἡ ἐπιτροπὴ ἐφράζει θερυμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν ἀνώμωμον δωρητὴν τῆς ἐν Βόνῃ ἐκδοθείσης σειρᾶς τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων πληρώσαντα λίαν αἰσθητὸν κενὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου συλλόγου· πρὸς τούτοις δὲ εὐκαιρον (οὐχὶ

ὁμως ἐν ἡ σημασίᾳ σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὸν κεντῖον ὅπως εὐκαιρῶς) νομιζοίμεν ἢ ἐπιτροπὴ τὴν περίστασιν νὰ ὑπομνήσῃ τὸν τε συλλόγον καὶ πάντα φιλόμυσον, ὅτι διὰ τὰς μελέτας τῶν ἐνταῦθα τόπων καὶ λαῶν ἀπόλυτος ἀνάγκη ἐστὶν ἡ ἀπόκτησις τῶν ἐπιγραφικῶν συγγραμμάτων τοῦ Lebas: *Asie Mineure*, τοῦ Perrot: *Explorations Archéologiques en Bithynie etc.* τοῦ Δουκαγγίου: *Historia Byzantina*, (Const. Crist.) καὶ ἄλλων. καὶ ὅτι εὐχεσθαι ἵνα εὐρημηχάς τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνωνύμου δωρητοῦ τῶν βυζαντινῶν συγγραμμάτων καὶ διὰ τὰ συγγραμματα ταῦτα).

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ ταῖς σπουδαίας αὐτῆς ἐργασίας καὶ παρατηρῶν, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἐποίησε τὸν συλλόγον, ὡς ὤφειλε συνωδᾷ τῷ κανονισμῷ, κοινῶν τῶν μελετῶν καὶ πορισμάτων αὐτῆς, παρακαλεῖ, ὅπως ἀπὸ τοῦδε ἡ ἐπιτροπὴ ἀνακοινῶι τῷ συλλόγῳ τὰς γνώμας τῆς περὶ τῶν ἐκάστοτε αὐτῇ παραπεμπόμενων ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαιολογικῶν ἐπιγραφῶν.

Ὁ κ. Πετριδίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος πρῶτος ἐδημοσίευσεν κυπριακὰς ἐπιγραφάς, ἢ δὲ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐσκόπει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς περὶ τούτων μελέτας καὶ ἀνακοινώσῃ αὐτῆς, ἀλλ' αἱ ἀποσταλείσῃ περὶ Κύπρου ἐρετηνικὰ ἐπιγραφαὶ δὲν ἐθεωρήθησαν σπουδαίαι.

Γ') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, πρόεδρος τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὡδε:

«Κύριοι.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ὑπὸ τῶν κ. Κ. Χαρίτση, Χρ. Χατζηαρχήστου, Δημ. Οἰκονομίδου, Ἰω. Ἀσπριώτου, Φιλίππου Τάγγη, Εὐαγγ. Ἀμαξοπούλου, Πέτρου Πετρακίδου καὶ Θ. Σαλτέλη συνελοῦσα προσκλήσει τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου εἰς πρῶτην συνεδρίαν τῇ 15 μαΐου παρελθόντος ἔτους ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου, ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Κ. Χαρίτσην, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Γ. Ἀσπριώτην. Ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον τοῦ μὲν κ. Ἀσπριώτου ἀποδημήσαντος ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὰ καθήκοντα τῆς γραμματείας ἀνέλαβε προσωρινῶς ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, εἴτα δὲ τῶν κ. Φ.

Τάγγη καὶ Σ. Ἀμαξοπούλου οὐ δυναμένον μετέχειν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τὸν κανονισμὸν διαγραφέντων ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν αὐτῆς, τοῦ δὲ κ. Κ. Χαρίτση ὑποβαλόντος ἐγγράφως τὴν ἑαυτοῦ παρτίτησιν ἀπὸ τε τῆς προεδρείας καὶ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς, τῇ προσκλήσει καὶ πάλιν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ εἰς ἑκτακτον συνελοῦσα συνεδρίαν τῇ 14 δεκεμβρίου προσέβη εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποχωρησάντων. καὶ τὴν μὲν προεδρίαν ἀναθεῖσα τῷ κ. Θ. Σαλτέλῃ, τὴν δὲ γραμματεῖαν τῷ κ. Π. Πετρακίδῃ, ἀντὶ τῶν ἀποχωρησάντων τεσσάρων μελῶν, ἦτοι τῶν κ. Κ. Χαρίτση, Ε. Ἀμαξοπούλου, Γ. Ἀσπριώτου καὶ Φ. Τάγγη, ἀπεφάσισε νὰ προτείνῃ τῷ συλλόγῳ τοὺς κ. Μ. Ἀθηνάσπουλον καὶ Κ. Βακαλοπούλου, οὓς καὶ ἐψηφίσατο ὁ σύλλογος: οὗτω δὲ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ προσεκλήσατο δύο νέους σπρηρους συνεργάτας θερμοτάτῳ ἐμφορομένους ζῆλῳ ὑπὲρ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Οὗτω κατηρτισμένη ἡ ἐπιτροπὴ ἐξακολούθησεν ἐργαζομένη μέχρι τοῦδε. Δεκάκις δὲ συνεδρίασασα ἡσχολήθη μάλιστα περὶ τὰ δύο αὐτῆς κύρια καὶ τακτικὰ ἔργα, ἦτοι α') περὶ τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα ἀποσταλείσων κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος συλλογῶν τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῷ νῦν ἐλληνικῷ λαῷ καὶ β') περὶ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἣται τὴν ἐκδοσιν τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων.

Καὶ περὶ μὲν τὸ πρῶτον οὐκ ὀλίγους κατεβλήτετο πόνους ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσασα ἐμβριθῶς καὶ κρίναςα τὰς οὐκ ὀλίγας κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἐπισταλείσας συλλογὰς. Αἱ συλλογαὶ αὗται δεκαεξ ὄσασι τὸν ἀριθμὸν εἰσιν αἰδε: 1) Ἀντωνίου Πουλᾶκη: Λεξιλόγιον ἐκ Κρήνης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀλλοχθέν συλλεγόν. 2) Δημητρίου Πουλᾶκη: Μία σελίδα τοῦ ἐθνικοῦ λεξικοῦ, ἣται λεξιλόγιον καὶ ἄλλη γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Καρδαμύλης τῆς Λακωνικῆς καὶ ἄλλοθεν συλλεγείσα. 3) Ν. Νηέστου: γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Θράκης. 4) Α. Μακροῦ: Λεξιλόγιον καὶ παραβολὴ τοῦ βίου τῶν νῦν ἐλλήνων χωρικῶν πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων, ἐκ Μαλγάρων. 5) Παναγιώτου Μακροῦ: γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Βιθυνίας. 6) Ἰωάννου Μανωλακάκη: ὁμοίαι ἐκ Καρπάθου. 7) Ἀποστόλου Οἰκονομίδου: ὁμοίαι ἐκ Καλλιπόλεως. 8) Παπαγιάννου Μανωλακάκη: ὁμοίαι ἐκ Καρ-

πάθου. 9) Γεωργίου Παπαδοπούλου: ὁμοία ἐκ Νισύρου. 10) Σ. Μανασσείδου: ὁμοία ἐξ Ἀἴνου καὶ τῶν περιχώρων. 11) Κ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου: ὁμοία ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ. 12) Ν. Κωνσταντινίδου. 13) Ν. Γεωργιάδου: Κοραῖς καὶ Βασιλίδης, ἥτοι γλωσσικὴ ὄλη ἐκ Σηλυβρίας. 14) Γ. Ζωγράφου: Κρητικὰ καὶ Ἀλβανικὰ. 15) Κ. Βαλαβάνη: Ἐνθεν καὶ ἔνθεν, ἥτοι ποικίλη ὄλη ιστορικὴ ἐκ χειρογράφου ἐν Χίω ἀποκειμένου ἀντιγραφεῖσα. 16) Ἰωακείμ Βαλαβάνη: Ἀραβικὰ, ἥτοι γλωσσικὴ ὄλη ἐξ Ἀραβικίου τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Τῶν συλλογῶν τούτων ἀνετέθησαν πρὸς μελέτην καὶ κρίσιν μία μὲν, ἡ τοῦ Γ. Βαλαβάνη, τῷ κ. Χρ. Χατζηγεωργίου, δύο δέ, ἡ τοῦ Γ. Μανωλακάκη καὶ ἡ τοῦ Γ. Παπαδοπούλου τῷ κ. Δ. Οἰκονομίδου, δύο δέ, ἡ τοῦ Σ. Μανασσείδου καὶ ἡ τοῦ Ἀ. Οἰκονομίδου τῷ κ. Κ. Βακαλοπούλω, τρεῖς δέ, ἡ τοῦ Α. Μακρῆ, ἡ τοῦ Π. Μακρῆ καὶ ἡ τοῦ Ν. Κωνσταντινίδου τῷ κ. Μ. Ἀθηντοπούλω, μία δέ, ἡ τῶν κ. Ν. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου τῷ κ. Π. Πετρακίδου καὶ τούτου ἐπιστρέψαντος αὐτὴν ἐσχάτως ἄθικτον τῷ κ. Θ. Σαλτέλη, ὃ καὶ τῶν λοιπῶν ἐπτὰ συλλογῶν ἀνετέθη ἡ μελέτη. Τὰς καθ' ἑκάστης τούτων κρίσεις οἱ μὲν τῶν ἀναλαβόντων παρέδωκαν ἤδη, οἱ δὲ καθ' αὐτὰς παραδώσουσι τῷ εἰσηγητῇ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Μ. Ἀθηντοπούλω, παρ' οὗ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀκούσεσθε τὴν περὶ τοῦ Ζωγράφου ἀγῶνος ἔκθεσιν.

Περὶ δὲ τὸ δευτέρον αὐτῆς ἔργον, ἥτοι τὴν Ζωγράφου βιβλιοθήκην, ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ μακρὰν σύσκεψιν ἀπερῆνατο νὰ ἐκτυπωθῇ ὁ Δ' τόμος τῆς Ζωγράφου βιβλιοθήκης, ἥτοι ὁ Α' τόμος τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ, τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου κ. Ν. Weeklein, ἐξενηλεῖσαν εὐχὴν, ἐν Γερμανίᾳ: πρὸς τοῦτο δὲ ἐπινεύσει τοῦ συλλόγου ἐλθοῦσα εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς διάφορα ἐν Γερμανίᾳ τυπογραφεῖα προὔτιμησε τὸ ἐν Λειψίᾳ τῶν κ. Bär und Hermann, εἰς ὃ ὁ σύλλογος καὶ ἀνέθηκε διὰ συμβολαίου τὴν ἐκτύπωσιν. Καὶ εἰναι μὲν ἀληθές, ὅτι βραδέως προβαίνει τὸ τυπογραφεῖον εἰς τὴν ἐκτύπωσιν, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἡ ἐργασία γίνεται ἄμεμπτος, ἡ δ' ἐκτύπωσις τοῦ Α' τόμου τῶν Αἰσχυλείων δραμάτων, περιέχοντος τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας μετὰ τῆς γενικῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς γαλκογραφικῆς εἰκόνας τῆς τε προτομῆς τοῦ ἄθανάτου ποιητοῦ

καὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Δαρείου, ἐντὸς ὀλίγου περατοῦται, εἰ μὴ ἤδη ἐπερατώθη.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὡσαύτως συνεννοήθη διὰ τοῦ προεδρείου μετὰ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ε' τόμου τῆς Ζωγράφου βιβλιοθήκης, ἥτοι τοῦ Β' τόμου τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου, ἀναθεῖσα αὐτῷ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τυπογραφείου, ἐν ᾧ γενήσεται ἡ ἐκτύπωσις, ἐν Λειψίᾳ τότε τὰς διατριβὰς ποιουμένῳ. Ἐλπίζει δὲ ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι τῶν πρὸς τὰ ἐν Γερμανίᾳ τυπογραφεῖα διαπραγματεύσεων τοῦ κ. Βερναρδάκη προσεγγίζουσῶν, ὡς αὐτὸς ἐκ Μιτυλήνας γράφει, εἰς αἴσιον πέρας, μετ' οὗ πολὺ ἄρξεται καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Ε' τόμου τῆς βιβλιοθήκης.

Πρὸς δὲ ἡ ἐπιτροπὴ, ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδοθῇ συγχρόνως καὶ ὁ Γ' τόμος, τῶν τόμων τοῦ ἐν τῇ ἔθνικῃ τραπέζῃ κατατεθειμένου κεφαλαίου ἀκούοντων εἰς τοῦτο, καλὸν ἐνόμισεν ἡ ἐρωτήρη καὶ τὸν ἐκδότην τοῦ Πλάτωνος κ. Schanz, ἂν εἶναι ἔτοιμος πρὸς ἐκδοσιν τοῦ Α' τόμου τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων. Τοῦ κ. Schanz ἀποκρινομένου καταπρακτικῶς, ἡ ἐπιτροπὴ προτείνει ν' ἀγγεῖθῃ αὐτῷ, ὅπως ἐπισπεύσῃ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτύπωσεως συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ τυπογράφου, ἐν ᾧ γενήσεται ἡ ἐκτύπωσις.

Ὁσαύτως ἡ ἐπιτροπὴ ἀπερῆνατο, ὅτι πρέπει ὁ σύλλογος ν' ἀποδεχθῇ τὴν περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ξενοφῶντος αἴτησιν τοῦ ἐν τῷ Ἀθῆναισι πανεπιστημίου καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Πανταζίδου γνωρίζων αὐτῷ, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Α' τόμου ἄρξεται μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὴν τοῦ Α' τόμου τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν τοῦ Β' τόμου τοῦ Σοφοκλέους.

Πρὸς τοῖς δυοῖν τούτοις κυρίαι καὶ τακτικαὶ ἐργαίαι αὐτῆς ἡ ἐπιτροπὴ ἡσχολήθη σπουδαίως καὶ περὶ ἄλλο ἔργον οὐχ ἥττον σπουδαῖον ἀλλ' ἐπιπικρότερον, τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐκποκειμένων οὐκ ὀλίγων συλλογῶν τῶν ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως συνεκδοθῶσιν ἐν ἰδίῳ ἐκτάκτοις τόμοις, γενναίως πρὸς τοῦτο χρονοῦσάντων τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ συλλόγου καὶ ἰδρυτοῦ τοῦ ἑθνικοῦτάτου ὁμοῦμου ἀγῶνος τῶν ζώντων μνημείων ἐξοχωτάτου Χρηστάκη ἐφένδα Ζωγράφου 200 λίρας τουρκικᾶς διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Α' τόμου. Καὶ εἰργάσθη μὲν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ περὶ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου καὶ τὸν ἀπαιτούμενον μα-

κρόν χρόνον τὰ πλείστα τῶν μελῶν, εἰς ἃ ἀνετέθη ἡ ἐπεξεργασία αὐτῆ, ἕνεκα τῶν πολλῶν ἄλλων ἐργασιῶν ἐν τῇ τῷ συλλόγῳ καὶ ἀλλαγῇ, οὐπω ἠδυνήθησαν νὰ περατώσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν· ἔχομεν ὅμως δι' ἐλπίδος, ὅτι εἰς οὐ μακρὸν χρόνον ἡ ἐπιτροπὴ δυνήθησεται νὰ παραδώσῃ τῇ ἀδελφῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ ἅπασαν τὴν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Δ' τόμου ἀπαιτούμενην γλωσσικὴν ὕλην ἐπεξεργασμένην· οὐχ ἤττον ἡ ἐπιτροπὴ παρέδωκεν ἤδη ἰκανὴν ὕλην ἐπεξεργασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Θ. Σαλτέλη.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὄντες δὲν νομίζομεν ἀκαιροῦ νὰ παρατηρήσωμεν καὶ αὐτοῖς, ὅτι ἅπαντα τὰ μῆλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς διδασκαλοὶ ἄνδρες ὄντες καὶ ὑπὸ τοῦ λίαν ἐπιμύθου αὐτῶν ἔργου καταπεπονημένοι οὔτε δυνάμεις οὔτε χρόνον ἔχουσι πρὸς ἑτέρας ἐργασίας ἀλλοτρίας τοῦ ἐπαγγελήματος αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπεξεργασία τῆς πρὸς ἔκδοσιν γλωσσικῆς ὕλης δεῖται καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ δυνάμεων πνευματικῶν τε καὶ σωματικῶν ἀκμαιότερων, ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς, εἰ μὴ ἐφοβείτο μὴ παρεξηγηθῆ, θὰ ἐτόλμα νὰ προτείνῃ τῷ συλλόγῳ τὴν ἐπὶ γενναίᾳ καὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ ἀνάθεσιν τῆς ἐπεξεργασίας ταύτης εἰς τε τὰ μῆλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ εἰς ἄλλα τοῦ συλλόγου μῆλη αἰτούμενα τοῦτο, ὁρμύλοντα ὅμως εὐθὺς νὰ γένωνται καὶ μῆλη τῆς ἐπιτροπῆς, διότι ἐλπίζει, ὅτι οὕτω πολλὰ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου, ἅτινα νῦν ἀποφεύγουσι καὶ ἐκλεγόμενα μῆλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς νὰ μετέχῃσι τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἴσως προθυμότερον ἢ ἀποδέχωνται τὴν ἑαυτῶν ἐκλογὴν καὶ ἐργάζωνται, καὶ αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ταχυτέροι καὶ τελειότεραι θὰ τελώνται.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Εὐχόμεθα δέ, ὅπως οἱ διάδοχοι ἡμῶν ἐπιτελέσωσι πλείονα καὶ καλλίονα ἔργα».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ διὰ τὸν ζῆλον, ὃν ἐπεδείξατο καὶ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἐν ταῖς σπουδαίαις αὐτῆς ἐργασίαις.

ζ') Ὁ κ. Ο. Ἀνδρεάδης, γραμματεὺς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὡδε:

«Κύριοι συνάδελφοι.

Τοῖς νόμοις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πειθόμενοι ὑποβάλλομεν ὑμῖν τὴν ἐκθεσιν τῶν κα-

τὰ τὸ λήγον ἔτος τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ πεπραγμένων.

Ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ συνεκροτήθη κατὰ τὰς ἀρχαιότητας ἐκ τῶνδε τῶν συναδελφῶν· Ἡ. Βαλαμμάκη, Κ. Βακαλοπούλου, Γ. Δωρίτζα, Ο. Ἰαλέμου, Δ. Κοντογεώργη, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Ν. Παρانیα, Ε. Ποππέσκου, Θ. Σαλτέλη, Φ. Τάγη, Η. Χατζηγερόστου καὶ Ο. Ἀνδρεάδου. Ἐκ τούτων μικρὸν μετὰ τὴν ἐναρξιν τῶν τῆς ἐνεστώσης συλλογικῆς περιόδου ἐργασιῶν, οἱ κκ. Ο. Ἰάλεμος καὶ Ε. Ποππέσκος ἐπαύσαντο μετέχοντες τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀπελθόντες τῆς ἡμετέρας πόλεως· ἄλλα καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα διατριβόντων οἱ τακτικῶς εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς φοιτήσαντες ἦσαν οἱ κκ. Βακαλόπουλος, Παπαγιαννόπουλος, Σαλτέλης καὶ Ὁδ. Ἀνδρεάδης, ὅστις γραμματεὺς αὐτῆς μετὰ τὴν πρώτην συνεδριάσιν ἐκλεγείς διετέλεσε τοιοῦτος καθ' ὅλην τὴν περίοδον.

Ἡ οὕτως ἐσχηματισμένη ἐπιτροπὴ συνήλθεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κατὰ τὸ 4^{ον} ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ προέδρου αὐτῆς κ. Χρ. Χατζηγερόστου, ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου· δικαίως καὶ ἐν νῷ ἔχουσα ὅσα τὸ 46^{ον} ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ καθορίζει αὐτῇ ἔργα, ἠγάλλετο, εἴπερ ἐντὴν αὐτῇ τούτων τι σοβαρὸν καὶ σπουδαῖον πράξει λογιζομένη, ὅτι ὁ παρῶν καιρὸς καὶ τὸ ὀλίγον ὄριον ποιεῖ· διότι παρήλθεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ὁ σύλλογος τῇ συμπράξει πάντων ἀρωγὸς ἐπήρχετο ταῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολαῖς καὶ τῆς ἀρωγῆς αὐτῶν ἐπεκαλείτο, ὅπως τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἔθνους τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμασι συντελεσθῆ, παρεχουσῶν τούτων τὴν ἑαυτῶν συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους καταστάσεως τε καὶ προόδου. Οὕτω συνετάσσοντο καὶ αἱ πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἐκθέσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἐκθέσεις πλείστας καὶ διδασκατικῆς ἐνεχουσαι πληροφωρίας καὶ ἔτι καὶ νῦν πολυτίμους. Τὸ γλυκὺ τοῦτο παρελθὸν ἐνθυμηθεῖσα ἡ ἐπιτροπὴ κατὰ τὰς πρώτας αὐτῆς συνεδριάσεις ἐπὶ μακρὸν ἐσκέψατο περὶ ἀναβιώσεως αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἄλλα μὲν αἱ ἐπιθυμίαι τῆς ἐπιτροπῆς ἐκζητοῦσιν, ἄλλα δὲ οἱ καιροὶ κελεύουσιν· ὅθεν ἡ ἐπιτροπὴ γνοῦσα τὸ ἀδύνατον ἔνγε τῷ παρόντι τῆς πληρώσεως τῶν πόθων αὐτῆς, ὡσπερ ἐβούλετο, σκόπιμον καὶ λυσιτελεῖς τὰ μᾶ-

λιστα ἡγήσατο τὴν σύνταξιν ἐκθέσεως περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστειοῖς αὐτῆς, τοιαύτης ἐκθέσεως πλήρους ἐλλειπούσης. Ἡ σύνταξις τῆς ἐκθέσεως ταύτης θὰ ἐγίνετο ἐπὶ τῇ βῆσει πληροφοριῶν ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν μελῶν ἐξ αὐτοψίας οὕτως εἰπεῖν συλλεγομένων καθ' ὠρισμένον διάγραμμα. Τὸ διάγραμμα τοῦτο συνταχθὲν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Οἱ ἐπισκεψόμενοι τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τὰς διαφόρους σχολὰς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων θὰ λάβωσι τὰς δὲ τὰς πληροφορίας:

α') Τὸ ὄνομα τῆς κοινότητος καὶ τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς κατὰ οἰκογενεῖς ἢ κατ' ἄτομα.

β') Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῇ ὕφισταμένων σχολῶν ἀρρένων τε καὶ θηλέων.

γ') Τὸ εἶδος τῆς σχολῆς ἢ ἐκάστης τῶν σχολῶν.

δ') Τὴν διαίρεσιν τῆς σχολῆς ἢ τῶν σχολῶν, ἥτοι εἰ διαίρεται εἰς τμήματα, πόσα καὶ τίνα.

ε') Τὸν ἀριθμὸν τῶν τάξεων.

ς') Τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν ἐκάστης τάξεως καὶ τῆς σχολῆς ὁμοῦ.

ζ') Τὸ πρόγραμμα τῆς σχολῆς ὅσον οἶόν τε ἀναλυτικόν.

η') Τοὺς διδάσκοντας, τὸ ὄνομα τοῦ διευθύνοντος, τὸ πτυχίον αὐτοῦ καὶ τὸν χρόνον τῆς ὑπ' αὐτοῦ διευθύνσεως τῆς σχολῆς.

θ') Τὴν ἐφορίαν.

ι') Τὰς ἐτησίαις δαπάναις καὶ προσόδους, τίνας ἔχει προσόδους σταθερὰς καὶ πόθεν ἀναπληροῦται τὸ ἔλλειμμα, ἐὰν ὑπάρχη τοιοῦτον.

ια') Τὸ κτίριον, ὁποῖόν τι περίπου τοῦτο ὑπὸ τε τὴν ἐποψίαν τῶν ἀναγκῶν τῆς σχολῆς καὶ τῆς ὑγεινῆς, ἐὰν ἢ τῆς κοινότητος ἢ τῆς σχολῆς ἢ ὑπ' ἐνοικίον.

ιβ') Τὴν ἐποχὴν τῆς ἰδρύσεως τῆς σχολῆς, εἰ δυνατόν· παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καθόλου πορείας τῆς σχολῆς ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίαν καὶ πᾶν ὅ,τι σκόπιμον».

Τοιοῦτον τὸ διάγραμμα· δυστυχῶς ὅμως καὶ ἡ πληρωσις τοῦ ἔργου τούτου τῶν καιρῶν ἕνεκα οὕτω συνετελέσθη. Εὐξώμεθα ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μὴ καρδίᾳ, ὅπως συνετελεσθῇ κατὰ τὸ ἐπιόν ἔτος.

Τῇ ἐπιτροπῇ ἀνεθεμιμένα εἰσίν, ὡς γινώσκετε, τὰ δύο παιδευτικὰ διαγωνίσματα, ἅπερ ὁ σύλλογος προὐκέρυξε πρὸ ἐτῶν πολλῶν,

χρησιμοποιῶντων εὐγενῶν καὶ φιλομούσων ἀνδρῶν, τῶν κ. Κ. Καραπάνου, ἄλλοτε προέδρου καὶ γενικοῦ γραμματέως τοῦ συλλόγου, καὶ Ι. Βουτσινᾶ, τανῦν γενικοῦ προέδρου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὁδησσῷ. Αὕτη σκεψαμένη, ὅτι ὁ μὲν Βουτσινᾶς ἀγῶν ὅλως ἐλησμονήθη, μηδενὸς ὑποβληθέντος ἔργου τῷ πρώτῳ προκηρυθέντι ἀγωνοθετήματι πρὸ ἐτῶν ἀκριβῶς δέκα «περὶ συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδευσεως ἀμροστέρων τῶν φύλων», ὁ δὲ Καραπάνου εἰχαλαρώθη πως, ἔγνω τὸν μὲν ὅλως ἄνακαινίσθη, τὸν δὲ νῦν ὠθήσθη πρὸς τὰ πρόσω. Καταρτίσασα δὲ εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἀνεθεώρησε τὸ πρῶτον πρόγραμμα, ὅπερ ὑπέβαλεν ἡδὴ τῷ συλλόγῳ μετὰ τῆς προτάσεως, ὅπως δημοσιευθῇ αὐτῆς διὰ τε τῶν ἐφημερίδων καὶ δι' ἰδικαιτέρου τεύχους, διαδοθῆ δὲ ὅσον οἶόν τε. Τὸ πρόγραμμα ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ἀλλ' ἡ δημοσίευσίς οὐπω ἐγένετο ὡς ἐπεμνήσθη. Περὶ δὲ τῶν προγραμμάτων τοῦ ἐτέρου ἀγῶνος, τοῦ Καραπάνου, σκεψαμένη ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 31 μαΐου παρελθόντος ἔτους ἔγνω, ὅπως ἀναδημοσιευθῶσι ταῦτα ἐν ἰδικαιτέρῳ τεύχει πάντα ὁμοῦ, δι' ἐπισήμων δ' ἀγγελιδῶν τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου, δημοσιευθησομένων διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς ἡμετέρας πόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σμύρνης, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Τεργέστης καὶ τοῦ Βουκουρεστίου, γένωνται γνωστὰί αἱ γενικαὶ ὁδηγαί τοῦ προγράμματος τοῦ ἀγῶνος καὶ ἰδικῆ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑποβολῆς τῶν προγραμμάτων τῷ συλλόγῳ, σημειῶται δ' ἐν τέλει, ὅτι ἀντίτυπον τῶν προγραμμάτων πέμπεται δωρεὰν παντὶ τῷ αἰτούντι. Τοῦτο ὑπέβλήθη τῷ συλλόγῳ δι' ἐπιστολῆς τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς ἀπὸ 2/14 ἰουνίου, ὁ δὲ σύλλογος κατ' ἐπιστολὴν τοῦ κ. προέδρου ἀπὸ 7/19 ἰουνίου ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν παρέπεμψε αὐτὴν τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ πρὸς ἐνεργεῖαν τῶν δεόντων. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπέβλήθη ἡ καὶ πρὸ τριετίας κριθεῖσα καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑποβληθεῖσα ἑλληνικὴ ἱστορία ὑπὸ ἀνωνόμου. Ἡ περὶ τῆς ἱστορίας ταύτης ἐκθεσις ὑποβληθήσεται τῷ συλλόγῳ ἐν τῇ ἐρισθησομένῃ συνεδριάσει αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλιτέλη.

Τοῦ πολλάκις ἀπασχολήσαντος τὸν ἡμέτερον σύλλογον ζητήματος τῆς δωρεᾶς τῆς ἀειμνήστου Εὐαγγελίας Μουράτ Θεοφιλίδου πρὸς ἱδρυσιν παρθενιαγωγείου ἐν κωμοπόλει κεντρικῆ καὶ ἀλλοτριώσσω μὲν ἀλλὰ ἑλληνικῆ καὶ χριστιανικῆ ἐπιλυθέντος, ἐκλήθη ἡ ἡμετέρα ἐ-

πιτροπή, ὅπως ὡς ἀνωδία ἀποφανθῆ γνώμη περὶ τῆς καταλλήλου κομμοπέλειος κατὰ τοὺς ὅρους τῆς δωρεᾶς πρὸς ἴδρυσιν τοῦ εἰρημένου παρθεναγωγείου. Ἡ ἐπιτροπή πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ἔγνω, ὅπως αἰτηθῶσιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου διάφοροι πληροφοροὶ παρὰ τῶν μητροπολιτῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, διότι κατ' ἀρχὴν ἔγνω, ὅπως τὸ παρθεναγωγεῖον ἰδρυθῆ ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ ὡς τῇ μᾶλλον παρημελημένη καὶ ἀνάγκη ἐπίσης ἐγγύσης τοιοῦτου φυτωρίου. Τοῦτου γενομένου καὶ ληφθεισῶν πληροφοριῶν παρὰ τῶν πανιερ. μητροπολιτῶν Καισαρείας κ. Ἰωάννου, Νικαίας κ. Ἰερωνύμου, Ἰονίου κ. Ἀθανασίου, Ἀρκασείας κ. Ἀνθίμου, Νεοκαισαρείας κ. Κωνσταντίου, Προύσσης κ. Ναθαναήλ, Φιλαδελφείας κ. Στεφάνου, Ἀγυρίας κ. Γερασίμου, Χαλδείας κ. Γερβασίου καὶ Κολωνίας κ. Δωροθέου, ἐνεκρινεν, ὅπως τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο ἰδρυθῆ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ τελευταίου τούτου ἱερέργου, ἐν τῇ κομμοπέλει τῆς Νικοπέλειος (Καρχ-Ἰσάρ-Σαρκί) κέντρῳ οὕτῃ ὀρθοῦμεντα χωρίων ἀριθμούντων περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας οἰκογενείας καὶ ὁμιλούντων τὴν τουρκικὴν τῶν πλείστων καὶ ἐγγύση μόνον γραμματοδιδασκαλείῳ τι, ἐν ᾧ ἄρενὰ τε καὶ θήλια συνδιδάσκονται. Τὴν περὶ τούτου δὲ γνώμη αὐτῆς ὑποβλάθει ὑμῖν ἡ ἐπιτροπή δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.

Τῇ ἐπιτροπῇ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπεβλήθησαν τὰδε τὰ πονηματὰ, Σ. Μανασσείδου: *Μανασσείδων ἀΓραβήτων*, εἰς δύο τεύχη, ὧν τὸ ἕτερον ἐπιγράφεται μεθόδῳ τοῦ *Μανασσείδου ἀΓραβήτων* Γ. Μαργαριτίδου: *ἔργα ἱερέων γεωργίας καὶ κητορικῆς καὶ μετ' ἄρρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν ὁ παῖς τῆς Ἰρ. Ζαχαροπούλου*. Τούτων ἡ τῶν δύο πρώτων κρίσις ὑπεβλήθη ἤδη τῷ συλλόγῳ καὶ ἐνεκρίθη, λείπεται δὲ ἡ τοῦ πονήματος τῆς κ. Ζαχαροπούλου, ἧτις ὑποβλήθησεται λίαν προσεγγῶς.

Ἡ ἐπιτροπή ἔλαβε πρὸς τούτοις πρὸ ὀρθολογίων καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῶν ἐφόρων καὶ δημογερόντων Αὐτρῶν, ἣν παρέπεμψεν αὐτῇ ὁ σύλλογος, ἀλλὰ δυστυχοῦς ἐλάχιστα εἶρε περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ χωρίου.

Ταῦτα τὰ κυριώτατα ἔργα τῆς ἐπιτροπῆς παραλειπομένων τῶν ἄλλων, ὅσα ἤπτονός εἰσιν ἐνδιαφέροντος. Καταλλήροντες δ' εὐχόμεθα, ὅπως κατὰ τὸ ἐπιῶν ἔτος οὐ μόνον τὰ μήπω συντελεσθέντα ἐκ τῶν ἐκτεθέντων πληρωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ μεῖζονα τούτων, ἰδίᾳ δὲ ἡ σύνταξις καὶ τοῦ ὁμηγοῦ τῆς μέσης παιδείας, τοῦ

δευτέρου τούτου ἀγωνοθετήματος τοῦ Βουτυνίου ἀγῶνος· διότι νῦν μάλιστα παρίσταται ἡ ἀνάγκη τούτου, νῦν, ὅποτε συγχύσεις συστημάτων καὶ ὅρων καὶ μεθόδων κρατοῦσι καὶ ἐκφέρονται γνώμαι τολμηραί, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπωμεν. Νῦν μάλιστα παρίσταται ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἐπιστημονικῶς καθορισθῆ ἡ μέση ἐθνικὴ ἡμῶν παιδείσις ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν παραδόσεων τοῦ ἔθνους, ἐπὶ τῇ βῆσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἧτις ὑπάρχει μεγάλη καὶ ἱερά».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ ταῖς γενομένας ἐργασίας.

η') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὡδε.

« Φίλοι ἐταῖροι,

Βραχυτάτη ἔσται ἡ ἔκθεσις ἡμῶν, διότι ἐλάχιστα καὶ ἐπράξαμεν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπή ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. Ν. Σουλίδου, Π. Πετρακίδου καὶ Π. Παπαρρυσῆ, ἐν ταῖς πέρυσιν ἀρχαιρεσίαις ὑφ' ἡμῶν ἐκλεγέντων, καὶ Θ. Σαλτέλη, γενικοῦ γραμματέως, Α. Χρηστίδου, εἰδικοῦ γραμματέως, Γ. Ἀσπριώτου, γραμματέως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ Ξ. Σιδεροπούλου, γραμματέως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς πρόεδρον μὲν αὐτῆς ἐκλεγμένῃ τὸν κ. Θ. Σαλτέλην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Α. Χρηστίδην, συνῆλθε καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς πέντε μόνον συνεδριάσεις, ἐν αἷς μετὰ πολλῆς καὶ σπουδαίας συσκέψεως ἀπεφάσισε τῇ συγκατανεύσει τοῦ συλλόγου νὰ ἐκδώσῃ α') τὸν Κ' τόμον (1885-86), καὶ τὸν ΚΑ' τόμον (1886-87) τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ συλλόγου, ἀρυστέρως ἐν ἐνὶ σώματι β') τὸ ἀρχαιολογικὸν παράρτημα τοῦ ΙΘ' καὶ εἰ δυνατόν καὶ τοῦ Κ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ γ') τὸν Α' τόμον τῶν ζώντων μνημείων τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, πρὸς οὐ τὴν ἐκτύπωσιν ὁ μέγας τοῦ συλλόγου εὐεργέτης Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος διέθηκεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους 200 ὀθωμανικᾶς λίρας.

Τὴν γενικαίαν δὲ ταύτην ἀπόφασιν ἔλαβεν ἡ ἐπιτροπή ἐν ταῖς πρώταις αὐτῆς συνεδριάσεσιν ἅμα μὲν βροσκαμένη ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος καὶ φιλοδοξίας, ὅτι θὰ ἰδύνατο ἐν τῷ τέλει τοῦ συλλογικοῦ ἔτους νὰ παραστῆ εὐπρό-

σωπος ἐνώπιον ὑμῶν ἐπιδεικνυμένη καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα τύχη καὶ ἐπισπωμένη τοὺς δικαίους ἐπαίνους καὶ εὐχαριστίας ὑμῶν, ἅμα δὲ λογιζομένη, ὅτι ἐκδιδομένων κατ' ἔτος δύο μὲν τόμων τοῦ περιοδικοῦ μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν παρατηρημάτων. ἐνὸς δὲ τόμου τῶν ζώντων μνημείων, δυναθῆσεται ὁ σύλλογος τοῦτο μὲν ἐν τριετίᾳ ἐνήμερος νὰ καταστή ἐν τοῖς δημοσιεύμασιν αὐτοῦ καὶ κατασιγήσῃ οὕτω τὰ δίκαια παράπονα καὶ μεμφιμοιρίας πολλῶν ἀξιολύμων μελῶν καὶ ἐπιρρώσῃ τὸν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου ἐργασίαν ζῆλον αὐτῶν, τοῦτο δὲ νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ ἰκανοποιήσῃ τοὺς πρὸς δόξαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀγωνῆας τοῦ γενναίου χορηγοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἤρξατο ἡ ἐπιτροπὴ συλλέγουσα, διατάττουσα καὶ ἐπεξεργαζομένη τὴν οὐκ ὀλίγην πρὸς δημοσίευσιν ποικίλην ὕλην.

Ἄλλ' ἄλλα μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Ἡ ἐπιτροπὴ δυστυχῶς εἶδε μετ' οὐ πολὺ τὰς ἐαυτῆς ἐλπίδας διασκευαζομένης ὑπὸ ἀντιπρόσω ἀνέμων· καὶ ἀντὶ μὲν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Κ' καὶ ΚΑ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ περιέστη εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην ν' ἀνατυπώσῃ τὸ ἥμισυ σχεδόν, ἥτοι 12 ὄλα τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐκτετυπωμένου ἄλλ' ἀπηγορευμένου τὴν διανομὴν 10' τόμου. τῆς ὕλης τῶν ἐκτετυπωμένου φύλλον τῆς μὲν διασκευαζομένης τῆς δὲ πλείστης ἀντικαθισταμένης, ὑπερ οὐ σμικρὰς παρέσχε δυσχερεῖας ὑπὸ ἔσποψιν τεχνικὴν καὶ ὑπὸ τὴν ἔσποψιν τῆς τε διασκευῆς καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως· ἡ δὲ πλείστη τῆς ὕλης τῆς δημοσιευθησομένης ἐν τε τῷ Κ' καὶ ΚΑ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῷ ἀρχαιολογικῷ παρατηρηματι καὶ ἐν τῷ ἐκτάκτῳ τόμῳ τῶν ζώντων μνημείων πρὸ μηνῶν παραδοθεῖσα τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς παιδείας μάτην ἀπὸ πολλοῦ ἀναμένει ἡ ἐπιτροπὴ νὰ ἐπιστραφῇ ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ ἐξέλεγγιν αὐτῆς. Ἔχει ὅμως ἡ ἐπιτροπὴ δι' ἐλπίδος, ὅτι δὲν θὰ βραδύνη ἐπὶ πολὺ εἶτι ἡ ἐπιστροφή τῆς ὕλης, διὸ καὶ πρὸ τινος μὲν χρόνου συνήψε τὰ μετὰ τῶν τυπογραφείων Κορομηλᾶ καὶ Παλαμάρη πρὸς ἐκτύπωσιν συμβόλαια, κατ' αὐτὰς δὲ τύχη ἀγαθὴ γίνεται ἡ ἐναρξίς τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἐκτάκτου τόμου τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ Παλαμάρη.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ λυπεῖται μὲν εἰλικρινῶς καὶ ὑπαισχύνεται προσερχομένη σήμερον ἐν ὑμῖν κεναῖς ταῖς χερσί, (διότι ὁ 10' τόμος ὁ ἄρτι διανεμηθεὶς τοῦ περιοδικοῦ κατὰ

τὸ ἥμισυ μόνον, ὡς ἐρθημεν εἰπόντες, εἶναι ἔργον αὐτῆς, ἀλλ' ἔργον δυσχερὲς καὶ ἐπίπονον), δὲν δύναται ὅμως νὰ παρασιωπήσῃ, ὅτι καὶ ἡ φίλη αὐτῆς συνάδελφος φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συνετέλεσέ πως, ἄκουσα βεβαίως, εἰς τὴν βραδύτητα περὶ τὴν ἐναρξίν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ τόμου τῶν ζώντων μνημείων. ἅτε οὐχὶ ἐγκαίρως παραδοῦσα τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ ἄπασαν ἢ μὲγα μέρος τῆς πρὸς δημοσίευσιν γλωσσικῆς ὕλης· διότι κατὰ τι ἄρθρον τοῦ συμβολαίου τοῦ μετὰ τοῦ τυπογραφείου, ὁ πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς σφείλει τῇ προικτῇ ἐκάστης δευτέρας τῆς ἐβδομάδος νὰ παραδίδῃ εἰς τὸ τυπογραφεῖον ἄπασαν τὴν ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐβδομάδα δημοσιεύσιμον ὕλην, ἥτοι τεσσάρων τυπογραφικῶν φύλλον, ἡ δὲ παράδοσις δέον νὰ γίνηται τακτικῶς ἀνευ διακοπῆς ἀνὰ πᾶσαν ἐβδομάδα· ἀλλὰ τὸν ὅρον τοῦτο ἠδυνάκει νὰ τηρήσῃ ὁ πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, διότι δὲν ἔχει παραδοθῆ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἰκανὴ ὕλη· διὰ τοῦτο δὲν προσέθη μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἐναρξίν τῆς ἐκτυπώσεως, ἵνα μὴ δώσῃ ἀφορμὴν δικαίων παρὰπονῶν εἰς τὸν τυπογράφον μηδὲ παράσχῃ πράγματα τῷ συλλόγῳ.

Ἐναγκάσθημεν μετὰ λύπης νὰ εἴπωμεν ταῦτα, οὐχὶ ἵνα μεμψώμεν τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ, διότι δὲν ἀγνοοῦμεν τὸ ἐπίπονον τῆς ἐπεξεργασίας τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ τὸν πρὸς ταύτην ἀπαιτούμενον μακρὸν χρόνον. ἀλλ' ἵνα συμμερίζομένης καὶ ἐκείνης μεθ' ἡμῶν τὴν εὐθύνην ἐξευμενισώμεν πως τὴν δικαίαν ἄλλως ὀργὴν τοῦ ὑψιθεμετοῦ Ὀλυμπίου Διός, μηδ' ἐπίδωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τὸν σφοδρὸν αὐτοῦ κεραινόον ἐπὶ τὴν ἐτέραν μόνον τῶν ἡμετέρων κεραιλῶν ἐπισειόμενον.

Εἴθε ἡ διαδεξιμένη ἡμῶς ἐπιτροπὴ εὐτυχέστερα ἡμῶν γένοιτο».

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας καὶ τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ καὶ τῷ ζῆλῳ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτῆς λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΙΑ'

("Εκτακτος)

τῆς 28 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγκω-
σιν ὁ σύλλογος προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν
κοσμητῶρων αὐτοῦ καὶ τῶν διαρκῶν ἐπιτρο-
πῶν διὰ τὸ ΛΑ' συλλογικὸν ἔτος (1891—
92), καὶ διὰ ἀπολύτου μυστικῆς ψηφοφορίας
ἀναδείκνυνται.

Πρόεδρος, ὁ κ. Κ. Καλλιᾶδης.

Ἀντιπρόεδροι, Ἀθ. Πηνιατῶρος,
δικηγόρος, καὶ Mordtmann, ἱατρός.

Γενικὸς γραμματεὺς, Ἀγ. Χρη-
στιδης.

Ἐξοικονομικὸς γραμματεὺς, Γ. Πουλου-
λιδης.

Βιβλιοφύλαξ, Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ταμίας, Δ. Μηλιώτης.

Λογιστής, Δ. Η. Κοντογεώργης.

Μέλη δὲ διαρκῶν ἐπιτροπῶν τῆς μὲν

Ἀνθρωπολογικῆς.

Ἀποστολίδης Σ., Βεγλερῆς Θ., Brooks
C., Νούμ. I., Ηερδικίδης Κ., Χρηστιδης Α.,
Χρυσαρίδης Κ.

Ἀρχαιολογικῆς.

Βεγλερῆς Γ., Γεδεών Μ., Curtis C. G.,
Calvert J., Καμπανάκης Η., Κοπάσας Α.,
Long A., Μανσοῦρων Η., Millingen A.
van., Mordtmann Α., Ηερδικίδης Κ.,
Prétextat, Σιδερόπουλος Ξ., Σμυρών Α.

Ἐκπαιδευτικῆς.

Ἀνδρεῖδης Ο., Βακαλόπουλος Κ., Βασα-
κόπουλος Α., Βεγλερῆς Θ., Οἰκονομίδης Δ.,
Παπαγιαννόπουλος Ν., Φωτιάδης Α., Χα-
τζηγεώργητος Χρ.

Ἐλεγκτικῆς.

Ἐλπίδης Γ., Πρίντζης Κ., Ψωμιᾶδης Κ.

Ἐπιστημονικῆς.

Ἀλεξογιδης Ι., Ἀμπελίδης Μ., Ἀπέ-
ρης Η., Ζαβιτσιᾶνος Σ., Κοκκολᾶτος Κ.,

Ἀμαράκης Α., Λογοθέτης Μ., Μαυρῆς Κ.,
Ναυρῆς Σ., Οἰκονομίδης Γ., Ρίτσος Β.,
Σιώτης Ι., Ταχιντζῆς Κ., Χρηστιδης Ἄν.,
Χατζηγεώργητος Η., Ψαλίδας Μ.

Οἰκονομικῆς.

Γκιών Ι., Μαυρογεωργῆτος Φρ., Πρώτος
Π., Φωτιάδης Ν., Χατζόπουλος Ι.

Συντακτικῆς.

Ἀθηντόπουλος Μ., Πολύκριτος Σ., Σαλ-
τέλης Θ.

Φιλολογικῆς.

Ἀθηντόπουλος Μ., Βακαλόπουλος Κ.,
Ζαλοκώστας Ε., Οἰκονομίδης Δ., Παπα-
γιαννόπουλος Ν., Ηαρίτσος Κ., Σαλτέλης
Θ., Χατζηγεώργητος Χρ.

Ἐπιμεληταί.

Τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν
συλλογῶν, Ξ. Σιδερόπουλος τῆς δὲ ὀργανο-
θῆκης, Β. Ρίτσος.

Ἐπὶ τοῦτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΙΑΒ'

(Τακτικῆ)

τῆς 29 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρα-
κτικῶν τῆς τακτικῆς συνεδριάσεως α') ἀνα-
κοινούται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ
αὐτοκρατορικοῦ πανεπιστημίου Πετροῦπόλεως,
ἀγγέλλοντος τὴν προσεχῆ ἀποστολὴν ἐν κιβω-
τωτίῳ τῆς σχεδὸν πλήρους σειρᾶς τοῦ ὑπὸ τὸν
τίτλον «Travaux de la faculté historico-
philologique» συγγράμματος καὶ ἐξαιτουμέ-
νου τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ
βιβλιοθήκῃ ὑπαρχούσης ἐλλιποῦς σειρᾶς τοῦ
περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

β') Ὁ κ. Κ. Ηερδικίδης ἀναγινώσκει πραγ-
ματικῶν τοῦ ἐπιγραφουμένην «περὶ τῶν ὀνομά-
των τῆς Αἰγύπτου ἐν γένει, ἰδίως δὲ περὶ τῶν
παρὰ Σημίταις ὀνομάτων *Misr* καὶ *Misraim*».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ.

Mordtmann λέγει, ὅτι δὲν διαφιλωνεῖ μὲν τὰ πορίσματα τοῦ κ. Περδικίδου, ὑπομιμνήσκει ὁμῶς αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ κ. Mayer γραφέντα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, λέγοντος, ὅτι ἡ ἐτυμολογία τῶν ὀνομάτων Αἴγυπτος. *Misrōdōn* δὲν ἀπεδείχθη εἰσέτι παρατηρεῖ δὲ ὁ κ. Mordtmann, ὅτι ἡ λέξις *misraim* γράφεται διὰ *ʾm*, ἐνῶ ἡ ἑβραϊκὴ λέξις *mizraim* γράφεται μὲ *z*. Περὶ Καραμανίας προκειμένου ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἡ Καραμανία τοῦ Στράβωνος δὲν εἶναι ἡ χώρα τῶν *Καραμανλήδων*, ἀλλὰ τὸ Καρμὴν τῆς Περσίας, ἐνῶ ἡ χώρα τῶν Καρμανλήδων λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἐκ τοῦ *Κερμανία*.

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι Καραμανία καὶ Καρμανία εἶναι τὸ αὐτό, διότι οἱ κάτοικοι τῆς Καρμανίας μετόφησαν ἀπὸ τῆς περσικῆς θαλάσσης εἰς τὴν Καραμανίαν.

Ὁ κ. Ἀγ. Χρηστίδης παρατηρεῖ, 1) ὅτι δὲν ἐξηγήθη ἀρκούντως παρὰ τοῦ κ. Περδικίδου, διατί οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὠνόμαζον τὴν χώραν τῶν *Χέμ* ἢ *Κέμ*, ἥτοι μέλαιναν· 2) ὅτι ἡ λέξις *Χαράμ*, ἣν ὁ ἀγορητὴς συνεσχίτισε μετὰ τῆς λέξεως *Χέμ*, δὲν εἶναι, ὡς ἐλέχθη, σύνθετος ἐν τῇ ἀραβικῇ. ἀλλ' ὄνομα οὐσιαστικὸν δεικνύον τὸ μέρος, ἐνθα ὑπάρχει μεγάλη θερμότης· 3) ὅτι αἱ δοθεῖσαι περὶ τῆς λέξεως *μισρ* ἐξηγήσεις τῷ φαίνονται ἀνεπαρκεῖς· ἐρωτᾷ δέ, διατί οἱ Ἀραβες ὠνόμασαν πᾶσαν πόλιν καὶ ἰδίᾳ τὴν Αἴγυπτον *μισρ*;

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι *Κέμ* ἥτοι *μέλαινα* ὠνόμασαν τὴν Αἴγυπτον, διότι εἶναι μέλαινα· ὅτι ἡ λέξις *γαμίμ* δὲν εἶναι σύνθετος ἀλλὰ παράγωγος, καὶ ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ὠνόμασαν τὴν Αἴγυπτον *Μισρ* διότι οὕτως ἠθέλησαν νὰ τὴν ὀνομάσωσι. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὀνόματος προκειμένου ὁ κ. Χρηστίδης ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἡ λέξις *μισρ* ἐν τῇ ἀραβικῇ σημαίνει οὐ μόνον πόλιν, ἀλλὰ καὶ τείχος ἢ φραγμὸν καὶ ὄριον· ἐκφράζει δὲ τὴν ὑποψίαν, μήπως ἡ Αἴγυπτος ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὡς χώρα ἔχουσα μεγάλη ὑδραυλικὰ ἔργα ἢ τείχη, δι' ὧν προφυλάσσετο ἀπὸ τοῦ περιοδικῶς ὑπερεκχειλίζοντος Νεῖλου· τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐποίησαν ἄλλως τε πολλοί. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Περδικίδης λέγει, ὅτι τὰ περὶ τούτου ἐν ἐκτάσει ἐξέθηκον ἐν ἐτέρῳ ἀναγνώσματί του, παρέλειψε δὲ νῦν, ἵνα μὴ κουράσῃ τὸ ἀκροατήριον.

Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος μετ' ἐν-

διαφέροντος ἠκροάσατο τῆς σπουδαίας πραγματείας τοῦ κ. Περδικίδου, ὅστις ἀδίκως εἶπεν, ὅτι ἤθελε κουράσῃ τὸ ἀκροατήριον διὰ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ περὶ τῆς λέξεως *μισρ* τούναντίον εἶδει τοῦτο νὰ ἀναπτυχθῆ, διότι ὁ σύλλογος περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὰς τοιαύτας ἀνακοινώσεις.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΨΓ'

(Γακτική)

τῆς 6 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου, ἀντιπροέδρου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ καὶ αἰθῆς ὡς ἀντιπροέδρου καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι παραιτεῖται ἕνεκα τῶν πολλῶν του ἀσχολιῶν.

Τοῦ κ. Ε. Α. Σιδεροπούλου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιμελητοῦ τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν κατὰ τὸ ΛΑ' συλλογικὸν ἔτος 1891—92.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀγγελούσης, ὅτι λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὰς ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν τῶν ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀποσταλείσας τῷ συλλόγῳ πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου τῆς ἰδρύσεως τοῦ *Θεοφιλιδαίου* παρεναγωγείου, ἐξελέξατο τὴν κωμόπολιν Καρχησιῶν (Νικόπολιν) καὶ ταύτην προτείνει τῷ συλλόγῳ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελούσης, ὅτι παρέλαθε παρὰ τῆς χήρας Πελοπίδου Κούππα τὰς πραγματείας τὰς δε 1) Περὶ τοπογραφίας τῆς μητροπόλεως τοῦ Ἰόντου Τόμου. 2) Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βυζαντινῶν δεξαμενῶν. 3) Περὶ διαφόρων ἐπιγραφῶν. 4) Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν βυζαντινῶν νῶν. 5) Περὶ ἀργίλλου καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς. 6) Περὶ ἀμμοκονίας. 7) Ἱστορία ἐλληνικῆς καλλιτεχνίας (πραγματεία ἀτελής).

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἀρχαιολογικῆς

ἐπιτροπῆς παραπεμφθήσεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀναγνωσκαται ἡ ἐκθεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ μέλλοντος συστηθῆναι ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ παρθεναγωγείου τῆς μακαρίδας Λίκατερινῆς Μουράτ Θεοφιλίδου. Περαιτωθείσης τῆς ἐκθέσεως ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τῆς ἐπιτροπῆς. ἤτοι ὅπως τὸ ἐν λόγῳ παρθεναγωγεῖον συστηθῆ ἐν Καρχησιῶ τῆς μικρῆς Ἀσίας.

δ') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ὁ κ. Ἀθ. Πηνιατῶρος, ἀντιπρόεδρος, παραιτεῖται τῶν καθηκόντων αὐτοῦ καὶ ὅτι αἱ γενόμεναι προσπάθειαι, ὅπως ἀποσύρῃ τὴν παραιτήσιν του ἀπέβησαν μάταιαι καὶ προσβίνει τὴν παραδοχὴν τῆς παραιτήσεώς του. Ἐφ' ὃ ὁ σύλλογος προβαίνει εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ψηφισματικῶς δὲ γενομένης ἀναδεικνύεται ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης, ἰατρός.

ε') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, εἰσαγγεῆτῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγνωσκαται τὴν περὶ τοῦ Καραπαναίου ἀγῶνος ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὧδε:

«Κέριοι.

Ὁ πρὸς σύνταξιν μεθοδικῶν διδασκτικῶν βιβλίων Καραπάνειος ἀγῶν, οὗ τὸ γενικὸν πρόγραμμα πρὸ δωδεκαετίας, τῷ 1879, ἐντολῇ τῆς τότε ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ πέντε τῶν ἐαυτῆς μελῶν: τοῦ ἀειμνήστου Ἡρ. Βασιλάδου, Χρ. Χατζηγεργίου, Χρ. Σμαρτζίδου, Ἀθ. Θεοδωρίδου καὶ Θεμ. Σαλτέλη συνταχθῆναι καὶ ὑπὸ τε τῆς ὅλης ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ συλλόγου ἐγκριθέν κατ' αὐτὸ ἐκείνου τὸ ἔτος μεσοῦντος φεβρουαρίου ἐδημοσιεύθη, ἐπ' αἰσιωτάτοις ἰδρυθεῖς οἰωνοῖς καὶ πολλὰς ἀγαθὰς παρασχῶν ἐλπίδας, ὅτι εὐτυχῆσει ἐν οὗ μικρῷ χρόνῳ καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ν' ἀποκτήσῃ καλὰ διδασκτικὰ βιβλία, σύμφωνα ταῖς διακελεύσεσι τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδασκτικῆς ἐπιστήμης καὶ ταῖς ἀπαιτήσεσι τῶν καιρῶν, ἤρξαστο δυστυχῶς οὐκ ἴσμεν ὅπως ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις χρόνοις χαλαρούμενός πως καὶ εἰς φθίσιν περιπίπτων. Μὴ αὐτίον τούτου τὸ χαρακτηριστικὸν τὸν Ἕλληνα ἀψίκαρον: ἢ μὴ ἢ σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι ἐλλόγως ἀξίαν ἔχουσα αὐστηρότης τῶν ἀγωνοδικῶν ἐψύχρανε πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν ζῆλον τῶν διδασκτικῶν καὶ λογίων: ἢ μὴ οὗτοι τὸ ὅσῳ σπουδαῖον τῶσφ καὶ δυσμερεῖς τοῦ ἔργου συνειδήτες ἀποκνοῦσι

τοῦ ἀγῶνος; ἢ τέλος μὴ προθυμούμενοι, τίς τοῦ ἑτέρου ἄμενον προαλειψόμενος κρείττων καταστῆ, βραδέως σπεύδοντας μέλλουσιν αἰφνης ἀθροῖο εἰς τὸν ἀγῶνα κήσπλοιο ἐπιφανέντες, δεινὴν νὰ συνάψωσι πάλην περὶ τὰ προκειμένα ἐπίζηλα ἄθλα; Πάντες μὲν βεβαίως εὐχόμεθα τὸ τελευταῖον τοῦτο νὰ ὑποκαίται ὡς αἰτία τῆς φαινομένης ταύτης ἀδιαφορίας, ὁ δὲ χρόνος καταδείξει τὸ ἀληθές: ἡμεῖς δὲ νῦν ἀπλῶς χρονογραφουῦντες παρατηροῦμεν μετὰ λύπης, ὅτι ἐκ τῶν 19 βραβείων, ἅπερ κατὰ τὸ δημοσιευθὲν γενικὸν πρόγραμμα ὀρίσθησαν ν' ἀπονειμῶσιν ἐπὶ ἰσριθμοῖς ἀγωνοθετήμασιν ἐν μιᾷ ἐξαιτίᾳ ἀνά 3—1 ἀνά πᾶν ἐξῆς ἔτος, μόλις τὸ 1/3, οὐδὲ τοῦτο ἀκέραιον μέχρι τοῦδε, ἐν διπλασίῳ τῷ χρόνῳ ἀπενειμήθη: δηλονότι ἐν μὲν τῷ α' ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἀγῶνος ἔπει, τῷ 1880, ἐβραβεύθη διπλῶ μὲν βραβεῖον ὁ κ. Γ. Κασιώτης ἐπὶ τοῖς δυοῖν αὐτοῦ σπουδαίοις ἔργοις, τῷ ὀδηγῷ τῶν μητέρων καὶ τῶν νηπιαγωγῶν καὶ ταῖς παιδικαῖς κατὰ τὸ σύστημα Fröbel, ὁ δὲ κ. Ἀργυρός ἐπὶ τῷ ἀλφαριθμητικῷ αὐτοῦ. Τὰ τρεῖς ταῦτα ἀπέτελουν τὰ ἀγωνοθετήματα τοῦ α' ἔτους. Ἐν ἔτει δὲ 1881 ἐβραβεύθη ὁ μὲν μακαρίτης Γ. Γεράκης ἐπὶ τῇ ἀριθμητικῇ αὐτοῦ, ὁ δὲ κ. Γ. Γαϊνάς ἐπὶ τῇ ἰερῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, ἀμφοτέρω ἀνήκοντα εἰς τὰ τοῦ β' ἔτους: καὶ τέλος ἐν ἔτει 1884 ἐπαναληφθέντος τοῦ ἐπὶ γεωγραφίᾳ ἀγῶνος ἀπενειμήθη τὸ γέρας τῷ κ. Α. Βακακοπούλῳ. Τῶν δὲ λοιπῶν 13 ἀγωνοθετημάτων τῶν μὲν 3 τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἐκ τῶν τοῦ β' ἔτους, τῆς ἐλληνικῆς γραμματικῆς ἐκ τῶν τοῦ γ' καὶ τῆς στοιχειώδους φυσικῆς ἱστορίας ἐκ τῶν τοῦ δ' ὁ ἀγῶν πρόκειται ἔτι σὺδενός: τῶν προσεληλυθῶτων ἀγωνιστῶν κριθέντος βραβευσίμου: περὶ δὲ 4 ἀγωνοθετήματα: τὸ τῶν ὀδηγῶν πρὸς διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς, τὸ τῆς ἐλληνικῆς χρηστομαθείας, τὸ τῆς στοιχειώδους φυσικῆς καὶ χημείας καὶ τῶν πραγματικῶν διαλέξεων, καίπερ ἐγκαίρως τῶν εἰδικῶν προγραμμάτων αὐτῶν δημοσίᾳ προκηρυχθέντων, οὐδαὶς εἰσέτι ἀνήγγειλεν ἑαυτὸν εἰς ἀγωνίαν. Ἦτος δὲ τῶν ὑπολειπομένων τοῦ ε' καὶ τοῦ σ' ἔτους τὰ εἰδικὰ προγράμματα οὕτω συντάχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ὅτε ἀνεμενύσασκε τὴν λήξιν τῶν προκηρουμένων ἢ τιμῶν τοῦλάχιστον αὐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν μέχρι τοῦδε βίον τοῦ Καραπαναίου διαγωνίσματος. Τῇ ἐσπέρα δὲ ταύτῃ ἐπασχολήσεται ὑμῶς ἐπὶ μικρὸν

ἡ κρίσις περὶ τοῦ ἀγωνοθετήματος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἢ καὶ ἡδὴ ἐπαναλαμβάνομεν.

Τὸ εἰς κρίσιν προκείμενον ἔργον ἐν καὶ μόνον καὶ πρὸ τριετίας ἡδὴ ὑποβλήθη δὲν ἐκρίθη μὲν τότε ἄξιον τοῦ πεντακοσιοεξαέτου ἔθλου δι' οὓς λόγους ἢ τότε ἐπιτροπῇ ἐπέειπεν, ἐπήνεσε δὲ μεγάλως καὶ προέτρψε τὸν συντάξαντα, ὅπως ἀναθεωρήσας τὸ ἔργον καὶ τὰς παρατηρήσεις αὐτῆς ὑπ' ὄψει λαβῶν κατέβη καὶ αὖθις εἰς τὸν ἀγῶνα πλείονας ἔχων περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδας.

Ὁ συγγραφεὺς ταῖς προτροπαῖς τῆς ἐπιτροπῆς πειθόμενος καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ταῖς παρατηρήσεσιν αὐτῆς συμμορφωθείς προσήλθε καὶ πέρυσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνεκα δυσχερέστου τινὸς ἀπροόπτου ἐπιγενομένου τῆ ἐπιτροπῇ ἀνεβλήθη ἡ κρίσις εἰς τὸ ἔτος τοῦτο.

Τὸ κρινόμενον ἔργον ἢ κρίσις ἐστὶν ἑλληνικὴ ἱστορία, ἢ γνωστὴ ὑμῖν ἐκ τῆς ἐπὶ τῇ κεφαλίδι φερομένης τοῦ Σαλλουστίου ῥήσεως: *Ex aliis negotiis, quae ingenio exercebantur, in primis magno usui est memoria rerum gestarum, ἣν πρὸ τριετίας αὐτοὶ κρίναντες ἰκανὰ εἶπομεν ὥστε σήμερον δὲν θὰ ἐνδιατριψόμεν πολὺ περὶ αὐτῆν.*

Ἡ ἱστορία αὕτη διήρηται εἰς 3 βαθμίδας ἢ κύκλους ὁμοκέντρους, ἐξ ἑνὸς τεύχους ἐκάστης συγκειμένης. Καὶ τὸ μὲν τεύχος τῆς α' βαθμίδος ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 79, τὸ δὲ τῆς β' ἐκ σελίδων 162, τὸ δὲ τῆς γ' ἐκ σελίδων 300 εἰς ἡμίφυλλον γάρτου ταχυδρομικοῦ.

Καὶ αἱ μὲν δύο πρῶται βαθμίδες βιογραφικὴν περιέχουσιν ἱστορίαν, ἢ δὲ Γ' τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπασαν συνεχῆ καὶ χρονολογικῶς ἐκτεθειμένην. Βιογραφοῦνται δὲ κατὰ τὸ εἰδικὸν τοῦ συλλόγου πρόγραμμα ἐν μὲν τῇ Α' βαθμίδι 17 μὲν μεγάλοι ἄνδρες ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας, 2 δ' ἐκ τῆς μέσης, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Παιολόγος, 3 δ' ἐκ τῆς νεωτέρας: Κοραῆς, Ζωσιμαῖδα καὶ Ζῶης ὁ Καπλάνης· ἐν δὲ τῇ Β' 28 μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας, 8 δ' ἐκ τῆς μέσης καὶ 5 ἐκ τῆς νεωτέρας.

Ἐν δὲ τῇ Δ' βαθμίδι προτάσσεται μὲν ἐπίτομος γεωγραφία τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐν 5 σελίσιν, ἐπέρχεται δὲ ἡ ἱστορία διηρημένη εἰς 10 περιόδους τάδε: Α' περίοδος: Μυθικὸς αἰὼν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1104 π. Χρ. καθόδου τῶν Ἑρακλειδῶν ἐν σελίσιν 23. Β' περίοδος:

Μόρφωσις τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἑρακλειδῶν μέχρι τῶν Μηδικῶν. 1104—490, ἐν σελ. 39. Γ' περίοδος: Ἀκμὴ καὶ μεγαλειὸν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέχρι τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, 490—431, ἐν σελ. 35. Δ' περίοδος: Ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἀπὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἐν Χαριωνεῖσι μάχης. 431—338, ἐν σελ. 42. Ε' περίοδος: Μακεδονικὸς ἑλληνισμὸς, ἀπὸ τῆς ἐν Χαριωνεῖσι μάχης μέχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀλώσεως τῆς Κορίνθου, 338—145, ἐν σελ. 24. Στ' περίοδος: Ῥωμαϊκὴ κυριαρχία, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 145 π. Χρ.—330 μ. Χρ. ἐν σελ. 8. Ζ' περίοδος: βυζαντικὸν κράτος, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Λέοντος τοῦ Α', 330—457, ἐν σελ. 8. Η' περίοδος: Ἐξἑλληνισμὸς τοῦ βυζαντικοῦ κράτους, ἀπὸ Λέοντος τοῦ Α' μέχρι Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, 457—867, ἐν σελ. 10. Θ' περίοδος: Βυζαντικὸς ἑλληνισμὸς, ἀπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα μέχρι τῆς ὑπὸ Λατίνων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 867—1204, ἐν σελ. 30. Ι' περίοδος: Παρχμὴ καὶ πτώσις τοῦ βυζαντικοῦ ἑλληνισμοῦ.

Πρὸς δὲ μετὰ πᾶσαν βιογραφίαν ἐν ταῖς δυοῖς πρῶταις βαθμίδι καὶ μετὰ πᾶσαν περίοδον ἐν τῇ τρίτῃ ἐπισυνάπτεται βραχεῖα ἀναφορατικῶσι αὐτῶν, δι' ἧς ὁ μαθητὴς διατηρῶν ἐν τῇ μνήμῃ τὰ σπουδαιότατα γεγονότα τῆς περιόδου καὶ τὰ κυριώτατα σημεῖα τοῦ βίου τῶν βιογραφουμένων δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ὅλον περιγραφέντα βίον καὶ ἐκτεθειμένην περίοδον κατὰ τὰς σπουδαιότερας αὐτῶν ὄψεις. Ἐν τέλει δὲ ἐκάστης βαθμίδος ἐπιτάσσει καὶ λεξιλόγιον τοπογραφικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν.

Ὁ συγγραφεὺς, ὡς ἔβημεν εἰπόντες, ἐλαβεν ὑπὸ σπουδαίᾳ ὄψει τὰς πρὸ τριετίας παρατηρήσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ μετ' ἀξιεπαίνου καὶ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιτυχίας κατώρθωσε καὶ ἐπηνώρθωσε μὲν τὰ κακῶς τότε ἔχοντα, συνεπλήρωσε δὲ τὰ ἐλλείποντα καὶ παρέλιπέ τινα τῶν περιττῶν ἢ μὴ λίαν ἀναγκαίων ὅσα δὲ γεγονότα λίαν βραχέως ἐξετίθη καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῆς ὕλης συνεπέκνου οὕτως, ὥστε ἀσάφεια καὶ σύγχυσις προήρχετο, πάντα ταῦτα ἀνέπτυξε προσηκόντως, σαφέστατα καὶ εὐληπτα καταστήσας· τοῦτο π.χ. ἐπράξεν ἐν τῷ μυθικῷ αἰῶνι εἰς τὰ περὶ τῆς ἐμφρανίσεως τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ἄθλους

τοῦ Ἡρακλέους, τὰ περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, τὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου καὶ Σόλωνος καὶ ἄλλα πολλά. Ὅσα εἶχε παρατηρήσει ἢ ἐπιτροπῇ αὐτῶ π.χ. προσέθηκε τὰς ἀνακεφαλαιώσεις τῶν βιογραφικῶν καὶ περιόδων, διένειμε δὲ μετὰ συμμετρίας ἀκριβῶς τὴν ὕλην καθ' ὅρισμένον μέτρον.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἢ τῷ β' ἤδη εἰς κρίσιν ὑποβαλλομένη ἐλληνικὴ ἱστορία, ἔργον, ὡς φαίνεται, ὅσα διδασκάλου ἄριστα μεμορφωμένου, εὐμαθοῦς καὶ πεπειραμένου, συνείδησιν πληρεστέτην ἔχοντος τοῦ ἱεροῦ καὶ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἔργου καὶ ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς αὐτὸ ἀρωσιωμένου.

Ἡ μὲν γλῶσσα αὐτοῦ ἐστὶ σαφὴς καὶ ἄπταιστος καὶ καθαρὰ παντὸς σολοικισμοῦ καὶ βαρβαρισμοῦ καὶ ξενισμοῦ· τὸ δὲ λεκτικὸν ὀμαλὸν καὶ κανονικόν, κομμικὸν δὲ τὰ πολλὰ, ὅπερ κατὰλληλον μὲν ἐν ταῖς δυσὶ πρώταις βαθμύσι καὶ μάλιστα τῇ πρώτῃ, λίαν ὅμως ἀπρόσφορον καὶ πως ἄχαρι καὶ ἀτερπὲς ἐν τῇ Γ' βαθμύδι. Περὶ δὲ τὴν ἐκθεσιν τῶν γεγονότων μερίστη ἐπικρατεῖ πιστότης καὶ ἀκριβεία καὶ περὶ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν εὐλάβεια.

Τοιαύτας σπουδαίας καὶ σπανίας ἀρετὰς ἔχουσαν καὶ κατὰ τὰ πλεῖστα δὲ ἐκπληροῦσαν τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος τὴν προκειμένην ἐλληνικὴν ἱστορίαν ἢ ἐπιτροπῇ μετὰ μερίστης εὐχαριστήσεως θὰ ἐβράβευεν, εἰ μὴ δυστυχῶς ἀνεκαλυπτεν ἐν τῷ ἄλλῳ καλλίστῳ τούτῳ ἔργῳ μίαν καὶ μόνην ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῆς καιριωτέτην ἐλλείψιν ἐπισιχάζουσαν καὶ ἀμυροῦσαν τῶσαν τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρετῶν λάμπιν καὶ εὐμορσίαν· ὥστε ὁμοιάζει ἀγάλματι ἐκ καλλίστου μὲν παρίου ἢ πεντελικοῦ μαρμάρου, τεχνικώτατα δὲ καὶ ἀμέμπτως καὶ τὰ ἐλάχιστα μέρη ἐξεργασμένῳ, ἀλλὰ στερομένῳ ἐκείνου, ὅπερ διδὲι οἰσνεὶ ζωὴν καὶ κίνησιν τῷ ἀψύχῳ λίθῳ. Ἡ ἐλλείψις δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ στέρησις χάριτος καὶ ἐπαγωγῆς ἐν τῇ ἀφήγησει τῶν γεγονότων· ἢ ἀφήγησις δηλονότι αὐτῶν ὅσον γραμματικῶς καὶ λεκτικῶς ἐστὶν ἤμεμπτος καὶ κανονικώτατη καὶ περ ὀλίγον ἀρχαίχουσα καὶ δὴ καὶ πού ὑπεραρκιζουσα, τοσοῦτον ἀρ' ἑτέρου ἐστὶ ζήρᾳ, ψυχρὰ καὶ ἀτερπὴς, οὐδὲ δυναμένη ἐπιδρῶσα ἐπὶ τὸ συναισθητικὸν καὶ ὁρεκτικὸν τῆς ψυχῆς νὰ ἐξεγείρῃ μὲν ἐν αὐτῇ τὰ εὐγενῆ συναισθηματὰ καὶ πάθη, τὴν φιλοπατρίαν, τὸν ὑπὲρ πίστεως ἐνθουσιασμόν, τὴν ἀνταπαρνησίαν καὶ ἐθελουσίαν κτλ. νὰ καταπνίξῃ δὲ τὰ ἀγενῆ,

καὶ νὰ προτρέψῃ μὲν ἐπὶ τὴν προῆξιν τῶν κελῶν ἀποτρέψῃ δὲ ἀπὸ τῆς τῶν αἰσχρῶν.

Ἄν ἡ τοιαύτη ζήρᾳ καὶ ψυχρὰ καὶ ἀπαθή ἐκθεσις ἐν ἄλλοις διδασκαλικαῖς βιβλίαις, οἷα ἡ γραμματικὴ, τὰ μαθηματικὰ, ἢ φυσικὴ ἱστορία κλπ. δὲν δύναται ἴσως νὰ θεωρηθῇ ἐλλείψις, ἐν ἐγγειριδίῳ ὅμως τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας πρὸς διδασκαλίαν ἐλληνοπαίδων θεωρεῖται καὶ εἶναι πράγματι ἡ μερίστη τῶν ἐλλείψεων· διότι ὁ ἀλήθης καὶ καιριώτατος τῆς διδασκαλίας τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας σκοπὸς εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι οὐχι ἀπλῶς διδασκατικός, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ τῆς κρίσεως μόνον ἀποβλέπων, ἀλλὰ μᾶλλον ἠθικός καὶ ἐθνικός τείνων εἰς τὸ ποιῆσαι τοὺς παῖδας καλοὺς ἀγαθοὺς "Ἑλληνας πολίτας καὶ μορφῶσαι γενήσιους ἐλληνικοὺς χαρακτήρας.

Διὰ ταῦτα ἢ ἐπιτροπῇ μετὰ λύπης οὐ μικρῆς ἀναγκάζεται νὰ μὴ ἀπονεύμῃ τὸ γέρας εἰς τὸν συγγραφέα τῆς προκειμένης ἱστορίας, ἐπαινεῖ ὅμως αὐτὸν μεγάλως ἐπὶ τῇ φιλοπονίᾳ καὶ τῷ εὐκρινεῖ ζήλῳ, μεθ' ὧν εἰργάσθη καὶ ἐπὶ ταῖς λοιπαῖς σπανίαις ἀρεταῖς ταῖς κατακοσμοῦσαις τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ ἢ ἐπιτροπῇ νομίζει κοσιπτον πολλῶν ἐν χορήσει ὄντων ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις, καὶ συμβουλεύει αὐτῷ νὰ προβῇ μετὰ θάρρους εἰς τὴν διὰ τοῦ τύπου ἐκδόσιν αὐτοῦ βέβαιος ὢν, ὅτι προσκρινόντως ἐκτιμηθήσεται ὑπὸ τῶν ἐπαίωντων».

Τῆς ἐκθέσεως ταύτης τὰ συμπεράσματα ἀποδέχεται ὁ σύλλογος.

Γ') Ὁ κ. Μ. Λύθηνοπούλος, εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακινῶσκει τὴν περὶ τοῦ Ζωγράφου διαγωνίσματος ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὧδε·

«Κίριαι.

Ἐπιτρέψατε τῷ ἔρετεινῷ εἰσηγητῇ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς παρισταμένῳ ἐνώπιον ὑμῶν ἐν συναισθήσει, ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ συγκεκριλασιῶς τὴν ἐκθεσιν τῆς σπουδαιοτάτης τοῦ συλλόγου ἐργασίας, ἥτις ὅλη ὑφείλεται εἰς τὴν χορηγίαν τοῦ μεγαθυμοτέρου τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ, ἐπιτρέψατε νὰ ἐκράσω τὴν χάριν μου ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ συμπτώσει, καθ' ἣν τοῦ μὲν συλλόγου προίσταται καὶ πάλιν ὁ καὶ ἄλλων ἐθνικῶν τοῦ ἀγωνοθέτου βουλευμάτων ἐκλεκτός παρ' ἡμῖν ἀντιπρόσωπος, τῆς δὲ ἡμετέρας ἐπιτροπῆς προεδρεύει ὁ πρό μικροῦ τὸ βῆμα

τοῦτο καταλιπὼν ἐναρετώτατος τῶν διδασκάλων μου.

Ἰακῆν καὶ πάλιν συνεφορήθη ἐφέτος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα ὕλη, ἧς τὸ πλεῖστον ἀποθησαυρισθήσεται ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ συλλόγου, οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀποτελεσθήσεται ὁ κύκλος τῶν διαλεκτικῶν τῆς γλώσσης φράσεων καὶ τῶν ἐθνολογικῶν γνωρισμάτων. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ λεξιλογικὸς θησαυρὸς τῆς παλαιᾶς ἡμῶν γλώσσης προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴν μνημείων πράγματι προκειμένων ἡμῖν καὶ ἐν τελείῳ τοῦ λόγου καλλιτεχνήμασιν ἀποτελούντων τὸ εὐρὺ ἕδαφος τῶν ἐρμηνευτικῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρευνῶν. αἰτίνας πρὸς ἄλλοις ἔχουσι συνεπικουρὸν καὶ τὴν παράδοσιν, τὸ οὐδὲν ἤπτον πλούσιον τῶν καθ' ἡμᾶς διαλέκτων λεξιλογίων δὲν ἀπορρεῖ τὸ πλεῖστον ἐκ συνεχῶν ἢ αὐτοτελῶν φιλολογικῶν προϊόντων, οἷα δεῖον νὰ θεωρηθῶσι τὰ δημοτικὰ ἔξομα καὶ ὅ,τι ἄλλο συμπεριλαμβανέται ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ διαγωνίσματος ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ γλωσσαρίων, μεμονωμένων δηλονότι λέξεων, ὧν ἡ πρὸς ἀλλήλας σχέσις ρυθμίζεται πολλάκις μόνον διὰ τῆς ἀλφαριθμητικῆς τάξεως. Ὅ,τι κυρίως στεροῦμεθα ἐν τοῖς συγχρόνοις τῆς γλώσσης μνημείοις εἶνε τὸ ἔπος κατὰ τὴν εὐρυτέραν τοῦ ὅρου ἐκφορὰν ἐν ἰδιώματι ὅπως οὖν κοινωτέρῳ, τὸ μεγαλόσημον ἔπος, ὡς ἔλεγεν ἡμῖν ποτε ὁ σοφὸς καθηγητὴς Κομμανοῦδης λίαν εὐστόχως ἀποδοῦς εἰς τὴν ἔλληψιν ταύτην καὶ τὴν ἀποτυχίαν πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἀποπειρῶν πρὸς νεοελληνικὴν μεταφράσιν τῶν ὁμηρικῶν ἑπῶν, ἧς ἐπίσης μεγαλοσχήμους ὠνόμασεν, ὅσον ὅμως καὶ ἀνεπιτυχεῖς. Τοιοῦτον ἔπος ἤθελεν ἀποτελέσει κατὰ τὸν ἀναλλοίωτον τῆς παραγωγικῆς ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἐξελιζέως νόμον τὸ κεντρικὸν εὐρυτάτου πιθανῶς κύκλου ὁμοειδῶν προϊόντων, εὐνόητον δὲ τότε τὸ κέρδος τῆς ἐρμηνευτικῆς καὶ γλωσσολογικῆς συγκρίσεως ἐχούσης τὸ νῆμα τῶν ἱστορικῶν τῆς γλώσσης περιπετειῶν καὶ τῆς πάντοτε ὑπολινθανούσης ἱστορικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως. Ἡ σφαλῆρα τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ τῆς βαρβαρικής κατόπιν παρεκκλίσεως τῶν ἐνοικῶν θὰ ἦτο τότε ἀκριβῶς καθωρισμένη, ἐνῶ—ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον—στεροῦμεθα ἀσφαλῆς ἐνδοσίμου πρὸς βεβαιώσιν τῆς ἀρχαῖας σημασίας καὶ πησῶν τῶν ἄλλων σημαντικῶν ἀποφράσεων, εἰς ἧς μετέπεσον ἀλλήλοδιαδόχως πλεῖστα ὅσα λέξεις. Ἡ ἐρμηνευτικὴ εἰκασία ἀποκαίεται ἐκείθεν, ὅπου χάσματα τοπικὰ τε ἄμα καὶ χρο-

νικὰ δὲν παρέχουσι συνεχῆς ἐπίπεδον συγκρίσεως, συγχ' δὲ καὶ ἡ παράδοσις.

Οὐδὲν ὅμως δυσδιαιρωστότερον καὶ ἐπισημειότερον τῆς παραδεδομένης σημασίας, ἣν δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ ὁ καθένας, ἔλληνας δὲ πρὸ πάντων συλλογεῖς παραγόμενοι ἐκ τῆς ἀδόλου πρὸς τὴν ἀρχαίαν λατρείας πᾶν καὶ τὰ ὁμήγεον ἐπι ἐν τῇ νύξ εἰς παλαιᾶν ἀνάγνωσι βίξαν. Τὸ περίφημον λεξικὸν αὐτοῦ γραφῆας ὁ γάλλος Littre ἀπεμνημόνευσε βραδύτερον ἐν περιεργωτάτῃ πραγματείᾳ τὴν ψυχολογικὴν οὕτως εἰπεῖν ἱστορίαν τοῦ μεγαλεπήθου ἔργου, ἐν τῷ κομψῷ δὲ τοῦτω μνημείῳ τῶν πολυετῶν αὐτοῦ πόνων καταγράφεται ἡ λεπτότης τῆς λεξιλογικῆς ἐρμηνείας ὑπὸ πᾶσαν φιλολογικὴν ἐποψίαν. Μὴ δὲ τις νομίσει, ὅτι εὐκόλως παρακλύπτονται αἱ συναρθεῖς πρὸς τὸ ἐργαζόμενον δυσχεραίνει. Ὁ μέγας Böckh δὲν κατώρθωσε ν' ἀπαιλλάξῃ οὐδ' αὐτὸν τὸν ἰσότημον Κοραῆν τῆς μομφῆς, ὅτι ὑπερβῆλαι πολλάκις ἐν τῇ ἐκτιμῇ τῆς συγγενείας νεοελληνικῶν ὅρων πρὸς ἀντιστοιχοῦς παλαιούς, καὶ ταῦτα ἐνῶ τὴν ἐκδόσιν τῆς Ἰλιάδος χαρακτηρίζει ἡ αὐτῇ σχεδὸν τοῦ φιλοσόφου ἀνδρός ἐγκράτεια καὶ προσοχή, ὧν δείγματα ἀπαράμιλλα ἐκληροδότησεν ἡμῖν πολὺ βραδύτερον ἐν τοῖς «Ἀτάκτοις» καὶ ἐν τῇ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκδεδομένη ὕλη γαλλοελληνικοῦ λεξικοῦ.

Ἐντεῦθεν πρώτιστον καθῆκον τῶν συλλογῶν ἔστω ἡ εὐρεσις τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τῶν θησαυριζομένων λέξεων καὶ οὕχι ἡ τολμηρὰ πρὸς παλαιὰς ἀναγωγὴ, διότι, διὰ νὰ ἐτυμολογήσῃ τις φρονίμως, ἀπαιτεῖται πρὸς τῆς κρίσεως νὰ ἔχῃ καὶ βαθυτάτην τοῦ παλαιοῦ λόγου γνῶσιν, ἣν δὲν ἐτυμολογεῖται ἡμεῖς νὰ θυμιάσωμεν παρὰ τοῖς συλλογεῖσιν, ἵνα μὴ εἰπώμεν χεῖρω καὶ περὶ ἄλλας τινὲς κλίσεις αὐτῶν φιλοσημουμένων νὰ ἐπικαλῶνται μαρτυρίας καὶ ἐκ ξένων γλωσσῶν, συνήθως ἐν συγκρίσει ἀντιστοιχῶν παροιμιῶν, τοῦθ' ὅπερ μόνον οἱ ἐπὶ ἔτη ἐγκύβαντες εἰς τὴν μελέτην γλώσσης τινὲς καὶ φιλολογίας ξένης δικαιῶνται ἴσως νὰ τολμῶσι.

Ἐκ τοιαύτης κυρίως ἀπόψεως ἐνομίσαμεν ἐπιβληθῆναι ἡμῖν τὸ καθῆκον τῆς κρίσεως τῆς ἐφέτος προσκομισθείσης ὕλης, ἧς ἄλλως τὴν ἀξίαν δὲν ἐμετρήσαμεν βέβαια ἀπολύτως, ἀλλὰ σχετικῶς. Ἡρῳδιάνους δὲ εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτῆς προτάσσοντες μὲν τὴν ἐπίκινου ἀξίαν, ἐπιτάσσοντες δὲ τὴν βραβευθείσαν. Καὶ πρώτον ὁ κ. Ν. Κωνσταντινίδης, ἐξ

Ἐπιγραφή Μαλιγγίων (Θράκης) ἀπέστειλεν ἡμῖν διακριθῆν ἐπιγραφουμένην:

«Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ τῶν γωρικῶν».

Ἡ διακριθῆ ἀρχεται διὰ προεισαγωγικῶν παρατηρήσεων ἀρχέτων ὄλων πρὸς τὸ πραγματικόν πνεύμα δὲ κυρίως νὰ καθίσωσι τὰς δι' ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν δημοσιευμένας περιηγήσεις. μάλιστα δὲ τὰς ὑπὸ ξένων Φραγκῶν, Τυτῶν, ἐτι δὲ καὶ Βουλγάρων· τοιαῦτα δὲ ὁ διακριθὸς ἀρχεὶ νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς ὁμογενεῖς περιηγητὰς, «νὰ εἰσεέλθωσιν εἰς τὴν πραγματικὴν ἐνεργητικότητα. νὰ ὑποθεσῶσι τὰ πέδιλα τοῦ Ηὐθαγῶρος καὶ Θάλητος καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ἀτρόπαια καὶ τοὺς σιδηροδόμους. . . .», πράγματα δηλ. ἄκαιρα καὶ ἀκατάληπτα εἰς τὸν ἡμέτερον εἰσηγητήν.

Τούτοις ἐπονται ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ χωρίου Ἐπιγραφή τῆς Θράκης, περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ ὁποίου ἐπιγραφήτω ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι δυσκολευόμεθα νὰ συμφωνήσωμεν τῷ κ. Κωνσταντινίδῃ, μὴ πειθόμεθα νὰ παραδεχθῆ, ὅτι αὕτη προήλθεν ἐκ τῶν ἐκείνου ἀρθρωτέρων ἴσως ποτὲ *μηλέων*. ὡς τοῦτο αὐτὸ περίπτου συνέθη καὶ διὰ τὸ Ἐπιγραφή, Ἐπιγραφή, Ἐπιγραφή κατὰ κτλ. ἀλλ' ἐπιμένοντι νὰ παραγγῆ αὐτὴν φωνητικῶς ἐκ τοῦ *ἀμαλιῆ* = *ἀμαλιῆ* δηλ. ὡς λακωνικῶς καὶ ἡρωικῶς, λέγει, διατάσσοντο οἱ ἐπανειληγμένως πρὸς ἐκδόθησιν τοῦ αὐτοῦ βυζαντινοῦ φρουρίου ἀποσταλέντες.

Ἐπιγραφήτων μόνον λέξεις περιέχει τὸ ἐπισυναρμυμένον λεξιλόγιον. πάσας σχεδὸν πρὸς παλαιὰ καὶ ἰδιὰ ὀνομαστικὰ παραβαλλόμενα, ὀνομαζέει δὲ ταύτας ὁ συλλογὴς ἀπληρωμένης. ἀδιαφορῶν ἂν ἀναφέρωνται ἢ μὴ ἐν τῆς λέξεσιν. «Ὅτι ὡμολόγησεν ἤδη προηγουμένως ὁ συλλογὴς περὶ ἀπαραιτήτου ἐπιστημονικῆς μερρώσεως τοῦ ἐπιχειροῦντος τοιαύτην συγκριτικὴν παλαιῶν καὶ νεωτέρων ἑλληνισμῶν παραθέσιν, ἔδει νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πολλὸν προσεκτικώτερον, ἰδιὰ δὲ φειδωλωτέρον εἰς παρακεινθῶν ἐπιγραφεῖς ὄλων ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀγωνιστέου, διακτεθειμένου νὰ παρασκευάσῃ κατ' ἀρχὰς ὅσον πλείστην ὕλην γάρων ἀπωτέρου σκοποῦ. ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ κ. Κωνσταντινίδης ἐννοεῖ ν' ἀρχίσῃ. Ἡ εἰς ἄτοπον αὕτη ἀναγωγὴ ἐφαρμόσθη ἐν ἴσῳ μέτρῳ καὶ ἐν τῷ λεξιλόγιῳ, ἐνθα τοιαυτῶς πολιτογραφουμένη ὡς ἑλληνικὰ ξένοι ὄλων λέξεις, ἐκ τοῦ μανδύου δὲ παραγγεται ἡ μανδύ. Ἡ μετὰ τοῦ μανδύου πρὸ πολλοῦ ἀπέδωκεν εἰς τὴν λα-

τινικὴν ὁ Δ. Θεοφανὴς ἐν ἐπιγραφή τῆς «Νέας Ἐπιγραφεῖς», καὶ τὸ μανδύ (γράφει: ἠμῶν) ἀναγγεται εἰς τὸ ὀνομαστικὸν μέτρον, ὅπου ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον σημαίνει, ἐνθ' προφανῶς εἶνε τὸ παλαιὸν ἠμῶν κατ' ὄλην μάλιστα τὴν ἑκτασιν τῆς πρώτης καὶ κυρίας αὐτοῦ σημασίας, ἣν τηροῦντες καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα. ἐν τῇ προτεροῦσῃ, λέγομεν ἠμῶν τὸ παιδί, ἀπαραλλάκτως δηλ. ὡς καὶ ἡ Ἀρταμῆς ἀπεκαλεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἠμῶν, ὡς ἐφημεροῦσα τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ὁ ἄριστος ἔρηται καὶ ἠμῶν εἰς τὸ γνωστὸν κατ' ἡμᾶς νονούρισμα. Πῶτος δὲ λόγος βιάζει πάντοτε τὸν ἡμέτερον συλλογὴ νὰ ἀναγγεῖ μὲχρις Ὀμήρου, διακρίνεται, νομίζομεν, εἰς τὴν ἐξῆς περιουσίαν τοῦ ὑπ' ὄψει ἡμῶν τούτου, ἣν ἀντιγράφωμεν ὅλην: «Ἄλλ' ἡμεῖς ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ μέγα ἑθνικὸν γόητρον, εἰς τὸ ὅποιον καυχόμεθα ὅτι ἀνήκομεν, καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν φίλων γωρικῶν στηρίζομενοι λέγομεν, ὅτι αὕτη πρέπει νὰ ληθῆ ὡς κανὼν εἰς πᾶν ὅ,τι ἑλληνικὸν καὶ ἐπομένως παρ' Ὀμήρῳ κτλ.». Τὴν ἀπορίαν ὅμως τῆς ὕλης ὑπερβαίνει ἡ ἀκατάληπτα τοῦ τρόπου, κατ' ὃν ἐξεματληθῆ τὴν ὀλίγην ἀποθησαυρισθεῖσαν, μεγάλη δὲ ἑλλειψίς τῶν ἀποθησαυρισθέντων εὐαρίθμων μύθων εἶναι, ὅτι δὲν προὔτιμασεν ὁ συλλογὴς τὴν ἀρετὴν σωματικὴν ἑαθεσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἵνα ἀποδείξῃ, φέρεται, ὅτι ὅλην σχεδὸν ἀποβάλλουσι τὴν ἀξίαν τὰ ἄριστα τῶν δημοτικῶν προῖόντων ἐπιθέμενα εἰς τὴν γλώσσαν τῶν λογίων. Μετὰ τὴν παραθέσιν τῆς γνώμης τοῦ κ. Κωνσταντινίδου περὶ τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, ἣν τοσοῦτον ἀποθαυμάζει, τὴν ἀντιπρακτικὴν ταύτην παραλείψιν εὐρομεν ἀντιμαχουμένην οὐ μόνον πρὸς τὸν νοῦν τοῦ διαγωνίσματος ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν κοινόν, προστρέπομεν δὲ τὸν συλλογὴ νὰ προσέλθῃ βραδύτερον διασκευάζων μὲν ἐπιμελῶς τὴν παρούσαν, συγκριτικῶν δὲ καὶ πολλὴ πλείονα ἄλλη ὕλην.

Ἐπιγραφεῖς ἀπάνθισμα εἶναι ὁ Κοραῖς καὶ Βασαδάης. ἦτοι ἀσυλλογῆ ζώντων μακαρίων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ τοῦ νέου ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν πέριξ, συλλεχθεῖσα, ταξινομηθεῖσα καὶ εἰς τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα ἀποσταλείσα ὑπὸ Νικολάου Γεωργιάδου.—Ὅσον σπουδαίαν φέρει τὴν ἐπιγραφὴν, τοσοῦτον εἶναι καὶ ἀναξία αὐτῆς ἡ συλλογῆ.

Ἐκ σελίδων 26 συγκειμένη εἰς δ' κοινῶν γάρων περιέχει μὲν ποιικίλην τὴν ὕλην, ὅσον,

1) παροιμίας 9 ειλημμένες εκ τῆς συλλογῆς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, ἦν ἀπέστειλε πέρυσιν εἰς τὸν συλλογον ὁ κ. Δημοσθενόπουλος εὐγενῶς παρασχὼν αὐτῷ ταύτην. — 2) προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας 10, καὶ πούτας ἐκ τῆς συλλογῆς Δημοσθενόπουλου. — 3) λέξεις 20, ἐν αἷς 4 κύρια ὀνόματα καὶ ἐν τοποθεσίαις, ὁμοίως ἐκ τῆς αὐτῆς συλλογῆς. — 4) ἰχθύων ὀνόματα 20. — 5) ὄρυκτῶν 17. — 6) φυτῶν 79. — 7) ζώων 54. — 8) ἀστρονομικὰς γνώσεις 3 ἐκ τῆς συλλογῆς Δημοσθενόπουλου. — 9) φράσεις 3. — 10) εὐχὰς 2. — 11) ἄσματὰ δίστιχα δύο. — 12) μυθολογίαν, ἧτοι περὶ βρυκολάκων, στοιχειῶν, καλικαντζάρων καὶ νεραϊδῶν. — 13) ἔθιμα τινα, ἧτοι τὰ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ βράπτισιν, τὸν ἄραβῶνα καὶ τὸν γάμον. — 14) ἡμερολόγιον, ἧτοι ἄσματὰ ἄδόμενα κατὰ τὰ δωδεκάημερα, τὸ πάσχα κτλ. — 15) παραμύθια 3, ἧτοι τὰ *γαλουριῶν*, αἱ 40 *δράκοι* καὶ τὸ *φακένιο στίτι*, — καὶ 16) ἄσμα ἐν παιδιᾷ ἄδόμενον ἓν. — Δυστυχῶς ὅμως ἡ ὕλη αὕτη εἶναι πτωχοτάτη, κοινωτάτη καὶ ἀκατέργαστος, διότι αἱ μὲν λέξεις, πλὴν τεσσάρων: *δομιόνι* = κόσκιον ἀρχαῖον, δι' οὗ κοσκινίζουσι τὸν σίτον ἐν τοῖς ἀλωνίαις, *κράϊ Ολιγα*, ἦν ἐσφαλμένος γράφει διὰ τοῦ *υ* ψιλῶν = ὀλίγον ἀνοικτὰ (ἐπίρρημα), *κητιὰ* = κτήνη καὶ *περιγαλιτήης* = ἄλκων, αἱ λοιπαὶ εἶναι συνηθέσταται, οἷαι αἱ στοιχειῶν, στοιχιζῶ, καλόγερος, παντρεύομαι, κτλ., ὁμοίως δὲ καὶ αἱ παροιμίαι, αἱ φράσεις, αἱ εὐχὰι καὶ τὰ ἄλλα. Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν φυτῶν, ὄρυκτῶν, ζώων καὶ ἰχθύων παρατάσσονται ἁπλῶς παρ' ἀλλήλοις ἄνευ οὐδεμιᾶς περιγραφῆς, πάντα δὲ εἰσι κοινότατα καὶ πασίγνωστα, οἷον, ἀθερίνα, μπαρμποῦνι, παλαμίδα, κέφαλος, λουφάρι, σαροδέλλα, σκουμπρι καὶ τὸ ἐπιλοιπον πάσης παρ' ἡμῶν ἀγορᾶς τροφίμων ἰχθυολόγιον. Κατόπιν ἄλας, ἀσθέστας, ἄμιμος, ἀσῆμι, διαμάντι, θειάρι, μάλαμα, μάραρο καὶ σιδήρος ἀκόμη. Ἐπειτα ἀγγούρι, ἀγκινάρα, ἀμυγδαλιὰ, ἀπιδιὰ, γρασουμί, δάφνη, καρυδιὰ, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ κρομμύδι. Τέλος ἄλεπου, ἄλογο, ἀρκοῦδα, βάρρακας, βουβάλι, βῆδι, γάιδωρος, γάλα, πρόβατο, σκύλος, ἀηδὼν — καὶ γλαῦκα εἰς Ἀθήνας. — Ἄλλ' οὐδὲ τὰ ἔθιμα παρέχουσι τι τὸ καινὸν καὶ ἐπιχωριζόν.

Καθόλου δὲ ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι πτωχοτάτη τὸ περιεχόμενον καὶ ἀτυχεστάτη τὴν διασκευήν, ἦμιστα ἐκπληροῦσα τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος. Ὅθεν ἀναξία κρίνεται βραβεύσεως.

Τρίτη εἶναι ἡ τοῦ κ. Νικολάου Κρήστου

« συλλογὴ λέξεων, παροιμιῶν καὶ παραμυθίων τῶν πλείστων (Ἑρακλικῶν)», συνισταμένη ἐκ λέξεων μὲν 77, παραμυθίων δὲ τεσσάρων: «τὸν Κοντορρέθυλλῆν», «τὴν τύχην καὶ γνώσιν» (γνώσιν), «τὸ κόντρα τοῦ λαγοῦ καὶ τοῦ σκαντζόχειρα», καὶ «τὴν κοκκινόσκουρην καὶ τὴν βασιλοπούλαν μὲ τὴν βόκα», — παροιμιῶν δὲ 18 "Ἄπασαι σχεδὸν αἱ τε παροιμίαι καὶ λέξεις εἰσι κοινόταται οἷον, ἀγριοκυττάζω, ἀγόρι, βαρτζίω, βρίζομαι, γαλιζῶ, γισατί, γισά, γισοτζῶ, διαδαζῶ, ἐρτά, κομπάρως, κουτσάνω, κρεβδάτι, κομποῦμαι, κοσκινίζω, λερόνω, μιά, μαζεύω, μπαλλῶνω, μουμουρίζω, νανουρίζω, ξεκαρδιζομαι, ξενυγτῶ, παγαίνω, πεθαμένος, προπότερα, σέρνω, σκαλεύω, σταλαματιὰ, συμποῶ, φταῖω, φουγάλα, ὑστερονὸς κτλ. — φράσεις: ἄς με λέν Ἀλαμπέινι, κί ἄς ψοφῶ ἀπὸ τὴν πείνα· τῆς νύχτας τῆ δουλειὰ τῆ βλέπ' ἡ αὐγὴ καὶ γελᾷ· ὅπου λαλοῦν πολλοὶ πετεινοὶ ἀγορεῖ νὰ ξεμερώσῃ· ἔμυθα γουνοῦ καὶ ἴντροπομαι ἴντρομένος· ἀλλοῦ τὰ κακκαρίσματα, κί ἀλλοῦ γεννοῦν ἡ κόπτες· ἔς ὅποιο δάσκαλο καθίσης, τέτοια γραμματὰ θὰ μάθης. Τῶν δὲ παραμυθίων ἡ γλώσσα δὲν εἶναι γνησία τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἀγωνίζεται ὁ συλλογεὺς νὰ μιμηθῇ αὐτὴν ὅσον δύναται. Διὰ ταῦτα ἐπαίνων μὲν ἄξιος εἶναι ὁ συλλογεὺς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βραβεύσεως.

Δι' ὀλίγων θὰ παρέλθωμεν καὶ τὴν τετάρτην συλλογὴν, τὴν γλωσσικὴν ὕλην Καρπάθου ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Μανωλακάκη ἀποσταλείσαν, συγκειμένην δὲ ἐκ μύθων 22 καὶ μᾶλλον διὰ τὸν ἠθασμοῦ τῶν λέξεων ὅπως οὖν ἄξιον λόγου ἢ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. — Ἀπονέμοντες ἐπὶ τούτῳ τῷ κ. Μανουὴλ Μανωλακάκη τὸν προσθήκοντα ἔπαινον, προτρέπομεν αὐτόν, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ἐκλεκτοτέρων καὶ ποικιλοτέρων ὕλην πέμψῃ τῷ συλλόγῳ.

Ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Ζωγράφης, ὁ πολλὰκις βραβευθεὶς ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἔπεμψε τῷ συλλόγῳ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν πύχρῳ γλωσσικῆς ὕλης ἐκ σεπ. 115 εἰς δ' κοινῶ χάρτου ἐπιγραφόμενον « Ἀθῆνοι καὶ Κρήτες ». Ἡ συλλογὴ αὕτη διηρηται εἰς 3 μέρη, ὧν τὸ μὲν Α' « κρητικά » ἐπιγραφόμενον ἀποτελεῖται α') ἐκ προλήψεων 11: περὶ βροίξ, καρυῖς, πίσσας, καλικαντζάρων, ἀγίου Ἐλευθερίου, ἄστρων, εἰκότων καὶ πυρός, ἠθασμοῦ, κερκυνού, κέρκαξ, ὕφωας, δεσιμάτων καὶ πλανητῶν, αἰμαλιῶτων καὶ Ἰρακλέους καὶ Χάρωνος. — β') ἐκ φράσεων παροιμιωδῶν 10 καὶ γ') ἐκ λεξιλογίου περιέχοντος 33 λέξεις, τὰς

μὲν συμπληρούσας τὸ πέρυσιν ἀποσταλὲν μέγα καὶ πλούσιον αὐτοῦ κρητικὸν γλωσσολόγιον, τὰς δὲ ὀρθότερον ἐρμηνευσμένας ἢ ἐν ἐκείνῳ. — Τὸ δὲ Β' μέρος («ἀλθωνικά») ἐπιγραφόμενον ἀποτελοῦσι α') 17 προλήψεις καὶ δοξασίαι τῶν ἀλθωνογλωσσῶν κατοίκων τοῦ Γραμματικῶ, χωρίου τοῦ δήμου Μαραθῶνος ἐν Ἀττικῇ· β') ἐξ παύρια ἐν γλώσσῃ ἀλθωνικῇ μετὰ τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράσεως· γ') 12 ἀινύματα ἀλθωνιστί· δ') ἐν παραμύθιον ἀλθωνιστί μετὰ τῆς μεταφράσεως («τὰ κατορθώματα ἐνὸς ἀλέκτορος»), καὶ ε') λεξιλόγιον 82 λέξεων ἀλθωνικῶν ἑλλουσῶν τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὧν πεντήκοντα ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ κρητικῷ γλωσσάρῳ. — Ἐν δὲ τῷ Γ' μέρει ἀναγράφονται τρία ἄσματα δημοτικὰ, ἐκ Κρήτης πιθανώτατα. 1) ὁ σῆρ Τζανῆλης, 2) ὁ Χαντζανῆς καὶ 3) ὁ Κωνσταντῆλης.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Ζωγραφάκη εἶναι δυστυχοῦς πολὺ ἐνδεστέρα τῶν ὑπ' αὐτοῦ προσποσταλισθῶν κατὰ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς ὕλης· ὁ δὲ συλλογεὺς κατέχεται ὑπὸ τῆς θείας μηχανῆς νὰ βλεπῇ πάσας τὰς λέξεις ἐκ τῆς ὁμηρικῆς ἀμέσως παραγγεμένας γλώσσας. Οὕτω π. γ. τὸ ῥῆμα καταλῶ=καταλύω παράγει παρὰ τὸ καταλείω· τὸ κερσοάκκουλον, ὅπερ σημαίνει τὸν σάκκον, ἐν ᾧ πιέζεται ἢ υποσπῆθηται τοῦ κερσοῦ, ἐπομένως πρῶτον συνθετικὸν ἔχει τὸ κερῖ=κερίον, κερσοῦ, νομίζει ὅτι προήλθεν ἐκ τοῦ ὁμηρικῶ κερσοσῶν (κερσοσῶν δ' ὀθονῶν ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον) καὶ προτείνει νὰ γράφηται κερσοάκκουλο· τὸ μύτσοσ καὶ ματάζω=δευᾶτι, δεματζίζω, ὧν ἴσως εἶναι παρασθωρά, παράγει παρὰ τὸ ὁμηρικὸν μάσσοι· τὸ τουρζικὸν μέδω παρὰ τὸ ὁμηρικὸν μέδωμαι, μέδω· τὸ μουρατωλημί, παρὰ τὸ ἀρχαῖον μέριος, ἐνῶ πιθανὸν φαίνεται, ὅτι τὸ α' συνθετικὸν εἶναι τὸ τουρζικὸν κῆριον ὀνομα Μουράτ, εἴτε διότι ἐπίσημός τις Μουράτ πρῶτος ἐβουλεύσεν ἐν Κρήτῃ ἢ μάλιστα πάντων ἐκχλιέμεται πολλὰς τοιαύτας ἐκλεκτὰς ἑλαίας· τὸ ρακοκερῖ νομίζει σύνθετον ἐκ τοῦ οἴκος καὶ κερῶ κατὰ τὸ ρακοῖρος, λέγει, τὸ δὲ σαμπάζω παράγει παρὰ τὸ ὁμηρικὸν ἐμπαζομαι κ. ἄ. τοιαῦτα. Τούναντιον δὲ ὡς πρῶτον συνθετικὸν τοῦ κουτσωτόρω, κουτσωτίω κτλ. νομίζει τὸ τουρζικὸν κηρουτσουά, μικρός, λησμονῶν τὸ κουτσός=χαλὸς τῆς ὀμιλουμένης.

Ὁμοίως καὶ ἔθνωσ καὶ δοξασίαι σημερινῆς ἀγωνίζονται παντὶ σθένει ν' ἀποδείξῃ ὡς λεῖψανον ἀρχαίων μύθων ἢ ὅπωςδῆποτε νὰ συσχε-

τίσῃ πρὸς τοιοῦτους· π. γ. τὸ ἔθνωσ, καθ' ὃ ἡ νόμισα κατὰ τὸν γάμον εἰσεργουμένη εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ θραύει διὰ τοῦ ποδὸς καρπὸν ροιᾶς, ὅπερ νομίζομεν σύμβολον ἀφρονίας καὶ εὐτελείας, σχετίζει πρὸς τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν ἕδον ἰσχυριζόμενος, ὅτι εἶναι λείψανον τοῦ ἀρχαίου περὶ ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος μύθου, καθ' ὃν ὁ Πλούτων ἀναγκάζομενος κελεύσει τοῦ Διὸς ν' ἀναπέμψῃ ἐκ τοῦ ἕδου τὴν Περσεφόνην

ροιᾶς κόκκον ἔδωκε φαγεῖν μελιγδέα λάθησ ἀμφὶ ἐ νόμισας, ἵνα μὴ μὲνη ἤματα πάντων αὐθι παρ' αἰδοῖη Δημήτερι κουανοπέλω.

Ἴνα δὲ ἐρμηνεύσῃ τὴν κοινὴν παρὰ ταῖς νῦν γυναιξὶ δόξαν, ὅτι ὁ ἄνησ Ἐλευθέριος προσκατεῖαι καὶ βοηθεῖ τὰς ἐπιτόχους, ταυτίζει τὸν ἄνησ τοῦτον πρὸς τὴν Εἰλειθυίαν τῶν ἀρχαίων, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς δημοσίαις τῶν λέξεων, τοῦτο δὲ ὀδηγοῦμενος ἐκ τοῦ Πανσανίου ἀναφέροντος, ὅτι ἐν Ἐλευθεραῖς τῆς Ἀττικῆς ὑπῆρχεν ἀγάλμα Διονύσου, ἀπωτέρω δ' ὄλιγον σπήλαιον καὶ παρ' αὐτῷ ὕδατος ψυχροῦ πηγὴ· λέγεται δὲ εἰς μὲν τὸ σπήλαιον ὡς Ἀντιόπη τεκοῦσα κατῆθητο εἰς αὐτὸ τοὺς παιδάς» κλπ. Ἐκ τῶν Ἐλευθερῶν λοιπόν, ἔνθα ἔτεκεν ἡ Ἀντιόπη βοηθουμένη βεβαίως ὑπὸ τῆς Εἰλειθυίας, μετέβλεθη αὕτη εἰς ἄνησ Ἐλευθέριον. Καὶ ἄλλας τοιαύτας παραδόξους παρερμηνεύσας περιέχει ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Ζωγραφάκη.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ οὖν ἤττον ἐκτιμῶσα τοὺς πόνους καὶ τὴν προθυμίαν, ἣν διατελεῖ ἐπιδεικνόμενος ὁ συλλογεὺς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος, πολλοὺς καὶ καλοὺς καταστρέφει αὐτὸν ἐπαίνους ἐπιφυλακτομένη ἐς ἄλλοτε καὶ τὸ δεκάλιρον ν' ἀπονεύμῃ αὐτῷ γέρας.

Ἴπὸ τοῦ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη γνωστοῦ τῷ συλλόγῳ διὰ τὰς καλλίστας αὐτοῦ συλλογὰς Κωνσταντίνου Κανελλᾶκη ἐστάλησαν εἰς τὸν συλλογιον διὰ τὸ Ζωγραφεῖον διαγώνισμα δύο βιβλῶδες ὀρθῶδη τεύχη ἐκ σελίδων 214 ἀμφοτέρω εἰς β' κινῶ γράφου συγκαίμενα, ἐπιγραφόμενα «Ἐθνησ καὶ ἔθνωσ», περιέχοντα δὲ ὕλησ ἱστορικὴν ποιητικὴν, τὴν μὲν δημοσιευθεῖσαν ἤδη, τὴν δὲ καὶ ἀδημοσίευτον, ἀντιγραφείσαν ἐκ χειρογράφου γιλιωσελίδου ἐκ Νίου. — Ἡ γραφὴ τοῦ χειρογράφου εἶνε ἀνομοιόμορφος, ἐξ οὗ εἰκάζει ὁ φιλόπονος ἀντιγραφεὺς, ὅτι τὸ χειρόγραφον ἀνήκεν εἰς ἐπίσημον τινα γλακὴν οἰκογένειαν, ἥς τὰ μέλη

κατὰ καιρὸν προσέγραψον τὰ ἐκάστοτε γινόμενα. Ἐν τοῖς εἰρημμένοις τεύχεσι περιέχονται δύο μὲν πεζὰ ἔργα, τὸ μὲν τοῦ περιλαλήτου Ἱερουλοῦ Καναβέλα μετὰ φρασίας ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἱστορίας τῆς ἐπὶ τὴν Βιέννην στρατείας τῶν Τούρκων, τῆς ἐν ἔτει 1683, τὸ δὲ περιγραφῆ τῆς ἐν ἔτει 1730 ἐπαναστάσεως τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ· 9 δὲ ποιήματα, ὧν τὸ μὲν α' Ἰωακείμ μοναρχοῦ Ἰθρήτου περιγράφει τὴν εἰρημμένην ἐπανάστασιν, τὸ δὲ ἱστορεῖ τὰ κατὰ Ἰωάννην τινὰ ἀνακηρυχθέντα ἡγεμόνα Μολδοβλαχίας, τὰ δ' ἑξῆς τέσσαρα εἶναι περιγραφαὶ πυρκαϊῶν ἐν Κων/πόλει γενομένων, τὰ μὲν δύο ὑπὸ Δαπόντε, τὸ δὲ ὑπὸ Καρατζά, τὸ δὲ ὑπὸ Βαρνάβα, τὸ δὲ ἑβδομον εἶναι περιγραφῆ κτιρίου ἐν Κεάτ-χανέ ἐπὶ Ἀχμέτ τοῦ Γ'. τὸ δὲ ὕγδρον περὶ τοῦ ἰσναρίου τῶν γουναρχῶν καὶ τὸ ἕνατον περιγραφῆ τῆς ἐν ἔτει 1751 καταστάσεως τῆς Κων/πόλεως καὶ τῆς τότε ἐνσηψίας ἐν αὐτῇ πανώλους, ἔργον Ἱεροθέου διδασκάλου τῆς νήσου Σκοπέλου.

Καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ περιεχόμενον τῶν τευχῶν τούτων. Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ ὕλη καθ' ἑαυτὴν βεβηχώς εἶναι σπουδαία καὶ λόγου ἀξία διὰ τοὺς χρονολογικοὺς καὶ χωρογραφικοὺς τῆς Κων/πόλεως, ὁ δὲ φιλοπονώτατος ἀντιγραφεὶς πολλῶν ἐπαίων ἀξίως· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τοιαύτης ὕλης συλλογαὶ εἶναι ξέναι πρὸς τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν τίνει ὁ Ζωγράφειος ἀγὼν περὶ μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ζῶντων ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ λυπεῖται μὴ δυναμένη ν' ἀπονεύμῃ τῷ συλλογεῖ τὸ δεκάκρον γέρας.

Βιβυλιακὰς συλλογὰς ἔχομεν δύο τῶν κκ. Παναγιώτου Γ. Μακρῆ καὶ Ἀδαμαντίου Μακρῆ ἐκ τῶν χωρίων Κατιρλί, Κουρί, Κοντζέ, Ἀρβανιτοχωρίου καὶ Τσιναρίου. — Ἡ πρώτη περιέχει ἐν δυσὶ τεύχεσι α') 50 δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις, κοινὰς τὰς πλείστας, ἐπαρκῶς ὅμως ἐρμηνευόμενας, πιστευομένας δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἡμετέρου συλλογέως προθύμου νὰ ἐπιδείξῃ τραγὰ μαρτύρια τῆς ἀληθείας προλήψεως τινος, καθ' ἣν ἔγνη ἐργασίας γενομένης ὑπὸ ἐγκύων κατὰ τὴν 3 φεβρουαρίου, ἑορτὴν Συμεῶν τοῦ Θεοδόου, ἀναφαίνονται ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ γεννηθέντος κατόπιν παιδός, β') 25 αἰνίγματα, γ') 63 παροιμίας, ἐν αἷς πολλὰ κοινόταται καὶ παροιμιώδεις τινὲς φράσεις. δ') τέσσαρα παραμύθια κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καλῶς ἐκτεθειμένα, ε') τὰ τοῦ οἴκου σκευὴ καὶ ἐπι-

πλα καὶ ζ') 50 δίστιχα. — Ἡ δευτέρα συλλογὴ περιέχει α') 145 λέξεις, ἐξ ὧν πολλὰί ξέναι καὶ ἄλλαι κοινόταται, β') 19 παιδιὰς, ἱκανῶς πρωτοτύπου καὶ ὁπωσοῦν σαφῶς ἐκτεθειμένας, γ') 64 παροιμίας, ἐξ ὧν πολλὰί κοινὰί, δ') 94 δίστιχα, ε') συντομωτάτην ὀνομασίαν τοῦ ἀνέμων καὶ ζ') 3 ἐκτενῆ πως παραμύθια, δημοδῶδες ἐκτεθειμένα. — Ἀμρότεροι αἱ συλλογαὶ ἐμφαίνουσι τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἀποτελεσάντων αὐτάς, παρὰ τὴν βεβιασμένην δὲ συμπόρῃσιν κοινῆς πολλῶν καὶ τετριμμένης ὕλης θεωροῦμεν αὐτάς ὁπωσδήποτε συμβαλλομένας εἰς πλουτισμὸν τῶν ζῶντων μνημείων καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ πνευματοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. — Ἐρ' ὃ ἐκάστην αὐτῶν ἀπονεύει ἡ ἐπιτροπὴ πεντάκρον ἀμοιβὴν. ὀλόκληρον τὸ γέρας διατιθεῖσα ὑπὲρ τῆς ὀμωνύμου τῶν συλλογέων ζωνορίδος.

Ἡ τῶν κυρίων Κ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου «συλλογὴ ζῶντων μνημείων τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ» περιέχουσα 1) λεξιλόγιον ἐξ 120 λέξεων, 2) παροιμίας καὶ παροιμιώδεις φράσεις 113, 3) δίστιχα 40, 4) ἄσματα διάφορα 22, 5) παραμύθια 9, 6) λογοπαίρνιον ἐν, 7) αἰνίγματα 22 καὶ 8) δεισιδαιμονίας ἱκανὰς, εἶναι ἱκανοὺ λόγου ἀξία τὸ τε περιεχόμενον καὶ τὴν διασκευὴν. Αἱ λέξεις τοῦ λεξικοῦ εἶναι μὲν ἠριθμημέναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὴν ἀκριβῆ λεξικογραφικὴν τάξιν τεταγμένα· πᾶσαι δὲ ἀκριβῶς ἐρμηνεύονται καὶ παραλαγοῦ παρεπιθέονται καὶ φράσεις, ἐν αἷς ἀπαντῶσι αἱ λέξεις. Τὰς πλείστας καταλείπουσιν αἱ συλλογαί, καλῶς ποιοῦντες, ἀνετυμολογητοὺς, ὀλίγας δὲ ἐτυμολογοῦντες ποῦ μὲν τυγχάνουσι τοῦ ὀρθοῦ, ποῦ δὲ ἀστοχοῦσιν, οἷον περὶ τὴν λέξιν ταγίζω=δίδω προρῆν νεογῶ (ἀλλὰ καὶ πταναρίσις) παράγοντες αὐτὴν παρὰ τὸ ταγός=μιμοῦμαι δηλ. ἢ προσφέρουμαι ὡς ταγός, καὶ ἄλλας τινὰς· σπανιώτερον δὲ ἀμαρτάνουσι περὶ τὴν ἐρμηνείαν· π.χ. τὸ τσαπατσούλης ἐρμηνεύουσιν ἀριλόκαλος, ῥυπαρός, ἐνῶ πανταχοῦ ἄλλοθι, ἐνθα συνειθίζεται ἡ λέξις, ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἀκατάστατος· ταικνοπέτη λέγουσιν ὅτι ἐν Ἀδριανουπόλει ὀνομάζεται ἡ μεγάλη πέμπτη· τοῦτο ὅμως φαίνεται ἡμῖν ἀπίθανον, διότι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἄλλαχοῦ ταικνοπέτην ὀνομάζουσι τὴν πέμπτην τῆς ἀπόκρουσιν. Αἱ δὲ παροιμίαι καὶ φράσεις αἱ μὲν πλείσται εἶναι συνήθειαι καὶ κοινὰί παντὶ τῷ ἑλληνικῷ, εἶναι δὲ καὶ τινες ἐπιχωριάζουσαι. Τοῖς δὲ δίστιχοις καὶ ἄσμασιν ἐπιτάσσουσιν ἐκάστῳ

σχεδόν βραχέϊαν ἀνάλυσιν καὶ ἐρμηνεϊάν. Τὰ δὲ παραμύθια, ἐπιχωριάζοντα καὶ ἀνέκδοτα, εἶναι ἀναγεγραμμένα ἀπαρραλλάκτως ὡς φέρονται ἐκ τοῦ στόμακος τοῦ λαοῦ. Ὡσαύτως καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι πολλὰ περιέχουσι τὰ ἐπιχωριάζοντα καὶ ἀνέκδοτα.

Τὴν συλλογὴν ταύτην διὰ τε τὸ ἄφθονον καὶ ποικίλον τῆς ὕλης καὶ τὴν καλὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῆς κρίνομεν ἀξίαν τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

Ἡ συλλογὴ τοῦ ἐν Μαδύτῳ κ. Α. Οἰκονομίδου μετὰ γραμματικῆς τῆς αὐτοῦ ὁμιλουμένης σήμερον γλώσσης σύγκειται ἐκ τετρακοσίων ἐξήκοντα τριῶν (463) λέξεων, εἰς τινὰς τῶν ὁποίων ὁ συλλογεὺς παρενεῖρει ἱστορικὰς παραδόσεις, μύθους καὶ ἔθιμα. Εἰς τὴν σκόπιμον μᾶλλον ἐργασίαν τοῦ κ. Οἰκονομίδου ἀποβλέπουσα ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἢ τὸ ποσὸν αὐτῆς, ἀπονέμει τῷ συλλογεῖ πεντάλιρον ἀμοιβήν.

Ἡ δὲ τοῦ ἐξ Αἰνίου κ. Σπυριδωνοῦ Μανασσίδου συλλογὴ περιέχει 605 λέξεις, τὰς πλείστας ἐκ τοῦ φυτικῶν βασιλείου εἰλημμένας, διακόσια ἐπτὰ τραγοῦδια διστίχα καὶ τεσσαράκοντα πέντε τετράστιχα, πάντα κατ' ἀλφβητικὴν γεγραμμένα τάξιν, ὡπῶ παραμύθια κατὰ τὴν ἐν Αἰνῷ δηρωδῆ διάλεκτον καὶ πέντε δημοτικὰ ᾄσματα καὶ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἡμετέρου διαγωνίσματος, διὸ καὶ κρίνεται ἀξία τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

Συλλογὴ ἐκ τῆς νήσου Νισύρου, ὑπὸ Γεωργίου Παπαδοπούλου Νισυρίου, περιέχουσα μυρολόγια 4, λέξεις 94, ὧν αἱ 25 ποιμενικαί, ᾄσματα 3, παροιμίας 26, παραμύθια 4, κατάρτας 20, ὀνόματα τοποθεσιῶν 61 καὶ ἐπώνυμα ἀνδρῶν 50, εἶναι δὲ ἀξία λόγου οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκλογὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης. Ὁ κ. Παπαδοπούλος ὑπέπεσε μὲν εἰς ἐτυμολογικὰς τινὰς παραπληγήσεις, ὅποιαί αἱ ἐξῆς: τὴν λέξιν π. γ. γολέντρα (= ὄχετός) παράγει ἐκ τοῦ γρήνω, ἐνῶ αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμῆ ἢ παρ' Ἑρατοσθένει καὶ ἐν τοῖς τοῦ Φιλίππου πολιορρηκτικαῖς ἀπαντῶσα γολέθρα ὡσαύτως σωλήνα δηλοῦσα. Περὶ τῆς λέξεως κοῦθα (= νεολαϊκὰ) λέγει, ὅτι ἴσως ἐγένετο κατὰ παραφθοράν ἐκ τοῦ κοῦρος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐτυμολογία δὲν ἐρμηνεύεται φηγολογικῶς. Τὴν λέξιν ἀσπάλαυτος ἀνάγει εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀσπάλαξ, ἐνῶ αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμῆ ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσπάλαθος. Περὶ τοῦ καταλάγω λέγει, ὅτι προῆλθε κατὰ παραφθοράν ἐκ τοῦ καταλέγω, ἐνῶ σχετίζεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν λέξιν

καταλλαγή καὶ φέρεται ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου καταλλάσσω. Ἐξεργάτιστα (= ἐξηκριβῶσα) γράφει διὰ διπλοῦ τ. ἐνῶ ὀρθότερα φαίνεται ἡ δι' ἐνὸς τ γραφή, διότι, ὡς ἐκ τῆς σημασίας δῆλον γίνεται, ὁ ἐνεστώς (ἐξεγκατίζω φαίνεται παραγόμενος ἐκ τῆς προσθέσεως ἐξ καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἔγκατα. Ἐκ τοῦ κροῖω παράγει τὴν λέξιν κροικέλα (= κροίκος), ἐνῶ αὕτη ἀνάγεται εἰς τὸν τύπον κροκύλλιον ἐκ τοῦ κροίκος παραγόμενον. — Ἄλλ' αἱ τοιαῦται ἐλλείψεις ἐλάχιστα ὑποβιβάζουσι τὴν ἀξίαν τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅστις, ἐλπίζομεν, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει ἐξακολουθεῖ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐργαζόμενος, συνιστῶμεν δὲ αὐτῷ, ὅπως μείζονα ἐπιστήσῃ προσοχὴν ἐπὶ λέξεων ἀγροτικῶν ὡς καὶ ἐπὶ λέξεων εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν παιδῶν καὶ ναυτῶν ἀναγομένων. Ἐπὶ τούτοις διὰ τὸν ἀξίειανον ζήλον, μεθ' οὗ εἰργάσθη ὁ συλλογεὺς, ἀπονέμεται αὐτῷ τὸ δεκάλιρον βραβεῖον.

ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Πουλάκη, Δημητρίου καὶ Ἀντωνίου, τοῦ μὲν ἐκ Καρδαμύλης τῆς Λακωνικῆς, τοῦ δὲ ἐκ κάτω Παναγίας τῆς Ἐρυθραίας ἀπεστάλησαν καὶ ἐφέτος κάλλιπται συλλογαί, ἐπιγραφόμεναι ἢ μὲν «Μία σελίδα τοῦ ἔθνικοῦ λεξικοῦ ἀπὸ τὸ γυαρὸ Δημήτρη Πουλάκη», ἀποτελουμένη 1) ἐκ λεξιλογίου ἐκ 480 λέξεων ἐκ Καρδαμύλης καὶ ἄλλοθεν.—2) 7 παροιμιῶν μετὰ τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν καὶ 3) ἐκ δύο τραγοιδιῶν τοῦ Τσεσμέ (Κρήνης τῆς ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ). Ἡ δὲ ὑπὸ Ἀντωνίου «Ζῶντα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης πολλαχῶς συνειλεγμένα» περιέχουσα α') λέξεις 135. β') διστίχα 279 καὶ γ') ᾄσματα 19. — Περὶ τῶν συλλογῶν τούτων περιττὸν κρίνομεν πάντα λόγον, διότι ὁ σύλλογος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γνωρίζει τοὺς συλλογεῖς καλῶς ὡς ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀγωνιστῶν πολλάκις μᾶλλον δὲ κατ' ἔτος ἐπαινῶν καὶ τὸ δεκάλιρον ἀπονέμων αὐτοῖς γέρας, ὅπερ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ποιεῖ.

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη Καρπάθου, ἢ ὑπὸ Παπαϊωάννου Μανωλακάκη ἀποσταλεῖσα εἶναι τῶν σπουδαιωτάτων καὶ πολυτιμοτάτων συλλογῶν, περιέχει δὲ α') λέξεις γεωργικὰς μὲν 190, ποιμενικὰς δὲ 137, μυλωνικὰς δὲ 35, ὑφαντικὰς 45 καὶ χρονικὰς 43. β') εὐχὰς 33. γ') κατάρτας 17 καὶ δ') αἰνίγματα 14.

Καὶ αἱ μὲν λέξεις εἶναι πᾶσαι καλῶς ἡρμηνευμέναι καὶ κατ' ἀλφβητικὴν καὶ λεξικογραφικὴν τάξιν τεταγμέναι, πᾶσαι δὲ ἰδιά-

ζουσαι ἐν Καρπάθῳ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης αἱ πλείονες τὴν καταγωγὴν ἔχουσαι· ὁ δὲ συλλογεὺς ἔχει τὴν ζηλωτὴν ἀρετὴν τοῦ μὴ περιπλανᾶσθαι εἰς ἀσκόπους καὶ παρακεινδυνευμένας ἐτυμολογίας, ὡς τινες δυστυχῶς τῶν συλλογιῶν ἐξοκολοθοῦσι πράττοντες καίπερ πολλὰκις ἤδη ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἀποτραπέντες. Ἀλλὰ τὴν συλλογὴν ταύτην καθίστησι σπουδαιότητα καὶ ὄντως πολῦτιμον κυρίως ἡ πλουσία ἀναγραφῆ ὀνομάτων καὶ ἐργαλείων καὶ τῶν ἔργων τῶν γεωργῶν, ποιμένων, μυλωθρῶν καὶ ὑφαντριῶν, πάντων γνησίων πλασματῶν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ τῆς Καρπάθου. Μεγάλως χάριτας ὁμολογῶν ἐπὶ τούτῳ ὁ συλλογὸς τῷ αἰδεσιμωτάτῳ συλλογεῖ ἔτι μείζονας ὁμολογῆσαι αὐτῷ, ἂν κατὰ τὸ προσεχὲς συλλογιῶν ἔτος ἀποστείλῃ ἡμῖν καὶ συλλογὴν τῶν λέξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἀλιείαν καὶ τὰς διαφόρους γυναικείας ἐργασίας καὶ τὰς παιδικάς. Καὶ τὰ αἰνίγματα τὰ πλείστα εἶναι ἰδιόζοντα τοῖς Καρπαθίοις.

Μετὰ μεγίστων ἐπαίνων καὶ εὐχαριστιῶν ἀπονέμει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ τῷ φιλοπονωτάτῳ συλλογεῖ τὸ δεκάλιρον γέρας ἅτε πληρέστατα ἀνταποκριθέντι εἰς τὸν σκοπὸν, οὐ στοχάζεται ὅτε ἔθνικος ἀγωνοθέτης καὶ ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ ἀγωνί.

Τοῦ ἀραβανιωτικοῦ γλωσσικοῦ προτάσσει ὁ συλλογεὺς αὐτοῦ κ. Ἰωακείμ Βαλαβάνης μικρὰν περιγραφὴν τοῦ Ἀραβανίου, περὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς καταστάσεως τῶν κατοικῶν, περὶ τῶν ἐν αὐτῷ πολλῶν μικρῶν ἐκκλησιδίων ἐπ' ὀνόματι διαφόρων ἁγίων, ὧν τὸ ὠραϊότατον τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Παναγίας ἐκκλησιδίων τῆς Θεοτόκου, Παναγίας τὸ δόξα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὀνομαζόμενον γλώσση. Μετὰ βραχεῖαν ἐκθεσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ πραγμάτων διαλαβὼν ὁ φιλόπατρις συλλογεὺς καὶ τινα περὶ τοῦ βίου τῶν Ἀραβανιωτῶν παραπέμπει τὸν βουλούμενον πλείονα εἰς ἄλλας αὐτοῦ δημοσιευθείσας ἤδη διατριβάς. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἔργεται λεξιλόγιον ἐκ 502 λέξεων ἐν ἀραβανιωτικῇ τάξει ἀπὸ τοῦ Α-Ω, φροντίζει δ' ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν λέξεων ὁ συλλογεὺς νὰ περισυλλάξῃ ἐκείνας, ὧν δύναται ν' ἀποδείξῃ τὴν ἐλληνικὴν ῥίζαν καὶ ὦν πολλὰ δεινὴν ὑπέστησαν παραμύρφωσιν πολλῶν ἑνεκα λόγων. Ἐν τῇ ἐτυμολογίᾳ ὅμως τῶν λέξεων τούτων ὡς φιλόλογος ἀνὴρ ὁ κ. Βαλαβάνης βραίνει μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ἀποφύγων τὰς παρακεινδυνευμένας δοξασίας

καὶ πολλὰς ἀρίων ἀνετυμολογίας, ὅπου δύσκολος τυγχάνει ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἐτύμου, εἴπομεν δ' ἐπανειλημμένως, πῶσον ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐκτιμᾷ τὴν ἀραβανιωτικὴν ταύτην ἀρετὴν. Ἐν γένει ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Ἰωακείμ Βαλαβάνη εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία διὰ τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν, ἐπομένως καὶ τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

Τοσαύτη καὶ ἡ ἐρέτος συγκομισθεῖσα ὕλη, συμβολὴ πολῦτιμος εἰς τὸ μέγα ἔθνικόν ἔργον, ὑπὲρ οὗ χορηγεῖ γενναϊότατος ἀγωνοθέτης, μετὰ στοργῆς περισυλλεγόμενα θρύμματα καλλιτεχνήματος πολλὰ διὰ τῶν αἰῶνων παθόντος ἀλλ' ὀπωσθήσαστε περιωσθέντες, τῆς πατρῴου ἡμῶν, λέγω, γλώσσης, αὐτῆς ἐκείνης τὸ πνεῦμα καὶ τὴν χάριν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν. Ἀλλὰ τίς καὶ πῶς καὶ πότε θὰ διαπλάσῃ τὸν δύσμορφον τοῦτον ἄρκανον, ὃν προσπαθοῦμεν ἡμεῖς νὰ συμπυκνώσωμεν διὰ τοῦ Ζωγραφεῖου διαγωνίσματος; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἢν τὸ ἔθνος ἀποστίνει πρὸς ἑαυτὸ ἀπὸ δύο καὶ πλέον αἰῶνων, θὰ ἦτο νέα ἀπόπειρα πρὸς λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ξένη βεβαίως πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ἡμετέρου εἰσηγητοῦ, ὅστις οὐδὲν ἤττον τολμᾷ νὰ παρομοιάσῃ τὴν ἔθνικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν πρὸς τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων τῆς τέχνης, τὰ ὅποια ἐποχὰι ευκλείας ἔστησαν ἐπὶ τῆς Ἀριστολέως, χρόνοι δ' ἐπελθόντες δυστυχεῖς παρεμύρρωσαν μὲν ἀπηνῶς, δὲν ἐξηφάνισαν ὅμως ἐντελῶς. Διαλάμπει ἔτι ἐπ' ἐκείνων ἡ χάρις ἡ πρώτη, δὲν ἐξέλιπεν ἔτι ἡ ἀρχαϊκὴ ἁρμονία ἀπ' αὐτῶν, πᾶσα δὲ γραμμῇ, ἢν δὲν ἐπρόφρασε ν' ἀλλοιώσῃ, ὁ χρόνος, προδίδει τὴν χεῖρα τοῦ χαράξαντος αὐτὴν καλλιτέχου. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λειψάνοις τῆς γλώσσης τοῦ συγχρόνου λαοῦ ἀπομνημονεύσαντος τὰς παλαιὰς παραδόσεις καὶ τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων ἀποτυποῦντος ἐν τοῖς ῥήμασιν, ἅτινα φέρονται ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ἀνεκαθήσθη πρό τινος τὸ ἱερὸν ἐκείνος ἔδαφος ἐκ τῶν συντριμματῶν καὶ παντός ὅ,τι ὁ χρόνος ὀνειὸν ἐπέσωρευσεν ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρόμοιον ἔσται καὶ τὸ ἔργον τῶν ἀριστεῶν ἐκείνων τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες ἐκμεταλλεuthήσονται μὲν ἀποθησαυριζομένην ὕλην ἐκπαινοῦντες τὴν τοῦ φιλόπονου συλλογῆς εὐλογοῦντες δὲ μεθ' ἡμῶν τὸ ὄνομα τοῦ φιλοτιμοτάτου ἀγωνοθέτου».

Γενομένων δεκτῶν τῶν συμπαρασφάτων τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΗΛ'

("Εκτακτος)

τῆς 13 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τῶν ἐκ τῶν ἀντιπροσέδρων κ.

ΑΘ. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦνται τῷ συλλόγῳ ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Θ. Βεργλερῆ, ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ΑΔ' συλλογικὴν περίοδον 1891—92.

Τοῦ σχολάρχου τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀρχιμανδρίτου Κλεοβούλου, αἰτουμένου τοὺς τόμους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου τῶν ἐτῶν 1873—74, 1874—75 καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ 1884 ἐκδοθέντας τόμους πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σχολῆς ὑπαρχούσης σειρᾶς ὡς καὶ τῶν διὰ τε τὴν βιβλιοθήκην καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν αὐτῇ μαθητὰς ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Η. Ν. Ηρωίου, ἐντεῦθεν, παραιτουμένου ὡς μέλους τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ΑΔ' συλλογικὴν περίοδον 1891—92.

Τῶν ἐν Ὁδῆσῳ πρακτόρων κκ. Gerard καὶ Kay, ἀποσταλούντων ἐγκλειστως φρωτικὴν πρὸς παραλήθην κιβωτίου βιβλίων δωρουμένων τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πετρούπολεως.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ταταούλων, αἰτουμένης τὴν σειρὰν τῶν δαπάνη τοῦ φιλογνοῦς κ. Στ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων.

Τοῦ αἰδ. κ. C. G. Curtis, ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1891—92.

Τοῦ κ. Γ. Κωνσταντινίδου, ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις ἑθνικῆς βιβλιοθήκης, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου ἐν διπλοῖς ἀντιτύποις τῇ ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ καὶ δηλοῦντος, ὅτι πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δύο σωμάτων δέον νὰ σταλῶσιν οἱ ἐλλείποντες τόμοι 13 καὶ 17, ἐὰν ὑπάρχωσι, διπλοῖ.

Τοῦ κ. Strygowski, ὑφηγητοῦ ἐν τῷ ἐν

Βιέννῃ πανεπιστημίῳ, αἰτουμένου ἀντίτυπον τῆς 2ῆς τευχίδος τοῦ συλλόγου.

β') Τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου ὁ σύλλογος ἀποδέχεται ὅπως 1) κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ σχολάρχου τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς δωρηθῶσι τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σχολῆς οἱ ἐλλείποντες τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου· 2) δωρηθῶσιν οἱ δαπάνη τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντες γεωγραφικοὶ πίνακες τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις Ταταούλων· 3) παρακληθῆ ὁ κ. Η. Ηρωίος νὰ ἀποσύρῃ τὴν ἀπὸ μέλους τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς παραίτησίν του.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Γεωργίος Γεωργιάδης, σπουδαστὴς ἐν Γαλλίᾳ.

δ') Ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης ἀναγινώσκει πραγματεῖαν «περὶ τινῶν ὀνομαστικῶν καὶ ῥηματικῶν τύπων τῆς νέας ἑλληνικῆς συνήθως ἐσφαλμένως τονουμένων».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ, ὅτι πάντα τὰ ὀνόματα, ἅτινα ἀνέφερον ὁ κ. Οἰκονομίδης, εἰσὶν εἰλημμένα ἐκ τῆς κοινῆς λεγομένης δημοτικῆς γλώσσης, οὐχὶ δὲ τῆς γραφομένης, ὅτι τὰ πλεῖστα τούτων εἰσὶ ξενικὰ καὶ ὡς τοιαῦτα ἕκαστος δικαιούται νὰ γράσῃ ὅπως θέλῃ, καὶ ὅτι κατὰ τὸν γνωστὸν κανόνα τῆς γραμματικῆς «πᾶσα παραλήγουσα μακρὰ πρὸ βραχείας λαγούσης περισπᾶται» δέον καὶ τὰ *Μαροῦλα*, *μικροῦλα* νὰ περισπῶνται.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι πρέπει τὰ τοιαῦτα νὰ ὀξύνωνται, καὶ δι' οὗς λόγους ἐξέθηκε καὶ ἰδίᾳ διότι τούτου γενομένου δὲν συγγέεται ἡ αἰτιατικὴ τῆρ *Μαροῦλα* μετὰ τῆς ὀνομαστικῆς ἢ *Μαροῦλα*· ἐν γένει δέ, ἐπιλέγει ὁ κ. Οἰκονομίδης, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὀνομαστικούς καὶ ῥηματικούς τύπους, αἱ παρατηρήσεις του ἀφορῶσι τὴν γραφομένην δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ οὐχὶ τὴν ὀμιλουμένην.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου ἀποτεινόμενος τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ ἐρωτᾷ, πῶς εὔρε τὸν κανόνα, ὅτι τὸ *a* ἐν τῇ λέξει *Μαροῦλα* εἶναι βραχύ, καὶ ὑποστηρίζει τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Οἰκονομίδου λεγόμενα.

Ἀνταπαντῶν ὁ κ. Ἀνδρεάδης τῷ κ. Παπαγιαννοπούλῳ λέγει, ὅτι ἐν τῇ γραμματικῇ ὑπάρχει ὁ κανὼν οὗτος, τῷ δὲ κ. Οἰκονομίδῃ παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ὀνομαστικὴ ἢ *Μαροῦλα* δὲν συγγέεται μετὰ τῆς αἰτιατικῆς τῆρ *Μαροῦλα*, διότι ἐν αὐτῇ πολλάκις ἀπαντᾶται τὸ *v*, τῆρ *Μαροῦλαv*, καὶ ὅτι τὰ περὶ αὐτοῦ παρατηρηθέντα ἀνέφερον ἤδη καὶ ὁ κ. Κόντος· ἐν

γένει δέ, ὅτι ὁ κ. Οἰκονομίδης δὲν παρουσιάζει ἐν τῷ ἀναγνώσματί του γενικὰς δικαιολογίας περὶ τῶν παρατηρουμένων τονισμῶν.

Ὁ κ. Χρυσαιφίδης παρατηρεῖ, ὅτι τὴν αἰτιατικὴν τὴν *Μαροῦλα*, τὴν *βαρκοῦλα* οὐδεὶς γράφει μὲν *ν*, ὅτι, ἂν θέσωμεν ἐν τῇ ὀνομαστικῇ ἢ *Μαροῦλα* περισπωμένην, τότε ἡ γεν. θὰ σχηματισθῇ εἰς *ης*, *Μαροῦλης*, *βαρκοῦλης*, καὶ ὅτι αἱ τοιαῦται περὶ γραφῆς ἢ τονισμοῦ παρατηρήσεις εἰσι μικροῦ λόγου ἄξιαι, ὡς ἡ τοῦ Κόντου προτείνοντος νὰ γραφῇ τὸ διακεκομένος μὲ δύο *μ*. Περὶ τῆς λέξεως ταύτης προκειμένου ἀναφέρει τὴν γνώμην καὶ ἄλλου ἐλληνοστοῦ θαυμαζόντος, διατὶ ὁ Κόντος νὰ ὑποστηρίξῃ τοιαύτην τινὰ γραφὴν καὶ νὰ γίνηται τοσοῦτος κρότος περὶ μιᾶς λέξεως, ἀφοῦ ὑπ' οὐδενὸς τὸ διακεκομένος γράφεται μὲ δύο *μ*· καὶ ὅτι ἂν αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Οἰκονομίδου ἀφορῶσι τὴν γραφομένην κοινὴν γλῶσσαν, τότε καὶ ἡ λέξις *ποῦμε* θὰ περισπᾶται καὶ κατὰ τὸν γνωστὸν κανόνα καὶ δι' οὗτο προέργεται ἐκ συναϊρέσεως.

Ἄπαντῶν ὁ κ. Οἰκονομίδης τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ λέγει, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς κοινῆς δημῶδους γλῶσσης, ἥτις δὲν ἔχει τὸ *ν* εἰς τὴν αἰτιατικὴν τῶν πρωτοκλιτῶν. Τῷ δὲ κ. Χρυσαιφίδῃ λέγει, ὅτι δέον νὰ παροξύνονται οἱ τύποι, *νὰ πάτε*, *νὰ γάτε*, *καλοκαίρι*, *ταίρι*, ὡς προεργόμενα ἐκ συγκοπῆς καὶ οὐχὶ ἐκ συναϊρέσεως, *νὰ πάγτε*, *νὰ γάγτε*, *καλοκαίριον*, *εταίριον*.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος συμφωνῶν τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ λέγει, ὅτι τὸ *α* τῶν τύπων *Μαροῦλα*, *βαρκοῦλα* δέον νὰ εἶναι βραχύ, διότι δὲν εἶναι καθαρὸν, διατηρεῖται δὲ καὶ παρὰ τοῖς Δωριεῦσι τὸ *α* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις· ὁ δὲ τύπος *οὔλα* προέκυψεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τύπου *ulus-ula*, ἐνθα τὸ *α* βραχύ, ὡς δείκνυσιν ὁ τονισμός. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν τύπον εἰς *ατος*, *μυρωδάτος* ἀγαθάτος, οἱ τύποι οὔτοι ἔχρουσι τὴν παραλήγουσαν μακρὰν ὡς κηφθέντες ἐκ τῆς παθητικῆς μετοχῆς τῆς λατινικῆς εἰς *atus* (*amatus*) καὶ παρὰ βυζαντινοῖς δὲ συγγραφεῦσιν ἄπαντῶσιν οἱ τύποι *πωγωνάτος*, *σαθάτος*, οἵτινες παροξύνονται, καὶ κατὰ ταῦτα συμφωνῶ τῷ κ. Οἰκονομίδῃ, ὅλα δὲ τὰ εἰς *οῦνι*, *ρουθῶνι*, *πηγῶνι*, πρέπει νὰ περισπῶνται διότι τὸ *ι* εἶναι βραχύ ὡς εὐρισκόμενον εἰς τὸ τέλος οὐδ. γένους· οἱ τύποι *πάμε*, *πεινάμε* δέον νὰ περισπῶνται ὡς ἔχοντες τὸ *α* μακρόν· προέρχονται δὲ ἐκ συγκοπῆς τῶν *πάγομεν* καὶ *πεινάομεν*. Διὰ δὲ τοὺς τύπους

στεῖλτε, *φέρετε*, ἂν οἱ τύποι προέρχωνται ἐκ συγκοπῆς, τότε τὸ ῥιζικόν ρωνῆεν εἶναι μακρόν καὶ δέον νὰ περισπῶνται.

Κατόπιν τούτων ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τῷ κ. Οἰκονομίδῃ ἀπὸ μέρους τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ ἀναγνώσματί του λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΗΕ'

(Ἐκτακτος)

τῆς 19 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΘΡΗ.

Ἡ μεγάλη τοῦ συλλόγου αἴθουσα ἦν πλήρης ἐξ ἑκατέρων τῶν φιλῶν, ἐν οἷς διακρίνετο ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος Σ. μητροπολίτης Δράμας κ. Γερμανός, ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ κλήρου ὁ μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Γερμανός, ὁ σχολάρχης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς κ. Μεγαλὴ Κλεοβούλος, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ παναγίου τάφου κ. Γερμανός Ἀποστολάτος καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιγόνη μονῆς ἡγούμενος ἀρχιμ. Εὐσέβιος· ἐπίσης αἱ ΑΑ. ΕΕ. ὁ κ. Ν. Μαυροκορδαῆτος, πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος, ὁ κ. Νοδάκοβιτς, πρεσβευτῆς τῆς Σερβίας, ὁ κ. Οὐάρ. β' διεκμηνεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἀντιπροσωπεύων τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, ὁ ἐκ τῶν γραμματέων τῆς βωσικῆς πρεσβείας κ. Μανσοῦρωφ ἀντιπροσωπεύων τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ κ. Γεωργιάκης ἐφένδῃ Ὀχλάνης, ὁ κ. Ε. Μαυρομαμάτης, γεν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, οἱ γραμματεῖς τῶν πρεσβειῶν ἰταλικῆς καὶ ἰσπανικῆς μαρκήσιος Καρλόττα καὶ Ρινεγρο γ. Vilavencio, ἡ Α. Ε. ὁ Ζωηρὸς πασσᾶς, ἡ διευθύντρια τοῦ παρθενικοῦ τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς φιλομουσίου ἐταιρίας «Παλλὰδος», ἀντιπρόσωποι διαφόρων σωματείων καὶ πλείστοι λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες.

Τῆ 2 1/2 μ.μ. ὦρα κηρυχθεῖσας τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

Ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Μονιῆ πασσᾶ, ἐκφράζοντος τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι ἀδυνατεῖ νὰ παραστῇ εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ συλλόγου ἕνεκα

συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ἀγγέλλοντας, ὅτι ἀντιπροσωπεύσει αὐτὸν ὁ ἐκ τῶν ὑπουργικῶν ὑπαλλήλων Γεωργιάκη ἐφένδης Ὁχλάνης.

Τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κωλυομένου νὰ παραστῇ καὶ ὀνομάζοντας ἀντιπροσώπων του τὸν κ. Οὐάρ, β' διερμηνέα τῆς πρεσβείας.

Τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσίας κωλυομένου ὡσαύτως νὰ παραστῇ καὶ ὑποδεικνύοντος ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν κ. Μανσούροφ, γραμματεὰ τῆς πρεσβείας.

Τηλεγράφημα τῆς Α. Ε. τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. Σ. Ἀριστάρχου, συγχαίροντος τῷ συλλόγῳ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος Ἐξ. Κ. Καλλιμάδης βένης ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἔχουσιν ὧδε:

«Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,

Ἐξοχώτατοι πρεσβευταί,

Κεῖται καὶ κέραι.

Ἐπέστη πάλιν ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου κλεινὴ ἐροτῆ καὶ πανήγυρις! Ἐπέλαμψε πάλιν ἡ φαιδρὰ αὕτη ἡμέρα τῆς τῶν ἐτησίων αὐτοῦ μόχθων καὶ μελετῶν ἐξιστορήσεως! Ἐπεράνη πάλιν ἡ συγκινητικὴ καὶ σπουδαία στιγμή, καθ' ἣν οἱ τοῦ γεραροῦ τούτου ἰδρύματες ἠνυτῆρες κέκληνται εἰς τοσοῦτον σεβασμίαν καὶ φιλόμουσον ὀμήγυριν δοῦναι λόγον καὶ εὐθύνας! Ἐπέπνευσε καὶ πάλιν οὐρίς καὶ θωπευτικὸς ὁ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους ἐπὶ τριακόντα ἐνιαυτούς ἀσφαλῶς καθοδηγήσας τὸ συλλογικὸν σάχος εἰς ἤρεμον καὶ εὐρύχωρον ὄρον ἄνεμος, καὶ ἰδοὺ μετὰ τὴν τακτικὴν ἀνάπαυαν ἄρξεται τοῦτο θεῖχ συνάσει πλησίστιον τῆς τριακοστῆς πρώτης ἐνιαυσίου αὐτοῦ ποντοπορίας! Ἡμέραι ἡμέραι προστίθενται καὶ ἔτη ἔτεσι, καὶ ὁ συλλογος ἡμῶν συνεχίζει ἐκποδῶν ποιοῦμενος πᾶν προστυχὸν πρόσκομμα τὴν ἐργατικὴν καὶ εὐχαρπὸν αὐτοῦ σταδιοδρομίαν, καὶ πράγεται, καὶ ἀναπτύσσεται, καὶ ἐνδυναμοῦται, καὶ ἔτι μάλλον εὐρεία καὶ βαρυσήμαντος καθίσταται ἢ ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθεῖσα θέσις ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει βαθέως συναίσθανομένη, ὅτι οὐκ ἀπέβησαν ἀνοφελεῖς αἱ πρὸς αὐτὸν πολυειδεῖς συνδρομαὶ καὶ ὑποστηρίξεις, οὐδὲ φροῦδαί αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἐρειδόμεναι ἐλπίδες! Ἀμέριμος γὰρ καὶ ἐν ἐπιτυχίαις βαδίζει τὴν

κεχαρχυμένην αὐτῷ ὁδὸν ὁ δυνατός, καὶ δυνατός ἐστίν ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, διαβιῶν καὶ ἐργαζόμενος ὑπὸ τὴν κραταίαν αἰγίδα τοῦ τῆς εὐμαρείας τῶν ὑψηλῶν Αὐτοῦ ἀγρυπνοῦ φρουροῦ καὶ γενναίου φρονος τῶν γραμμάτων προστάτου Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου Ἀβδούλ Χαμήτ Χ'αν αὐθέντου ἡμῶν, οὗ τὰ ἔτη εἴησαν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ ἐνδοξά. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς δικαίας χαρῆς, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἀγαλλιᾶσεως, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐφροσύνης πάντων ἡμῶν τῶν συνελθόντων εἰς τὴν ἐπιθλητικὴν καὶ εὐοίωνον ταύτην πανήγυριν, ἀκούω φωνὴν εὔηχον καὶ ἐπιτακτικὴν, τὴν φωνὴν τοῦ θείου υἱοῦ τῆς βροντῆς, κράζοντος: «Οἶδ' αὖ σου τὰ ἔργα, λέγει ὁ ἄγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβὶδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει· ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλείσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἤρνήσω τὸ ὄνομά μου. Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγὼ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ. Ἴδοὺ ἔρχομαι ταχύ· κρᾶται ὁ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου». Ἴδωμεν τοίνυν, σεβασμία καὶ μουσσοτραφῆς ὀμήγυρις, εἰ καὶ κατὰ τὸ ἤδη λήγον ἔτος ὁ σύλλογος ἐπετέλεσε τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν νέων κοσμητόρων, ἦτοι τῶν κυρίων Χρήστου Χατζηχρήστου καὶ Ἀθανασίου Πηνιαπώρου, ἀντιπροέδρων, Θ. Σαλτέλη, γενικοῦ γραμματέως, Ἀγγιλίως Χρηστίδου, εἰδικοῦ γραμματέως, Νικήτα Παπαγιαννοπούλου, βιβλιοφύλακος, Δ. Μηλιώτου, ταμίου, Δ. Κοντογεώργη, λογιστοῦ, καὶ ὡς προέδρου, τοῦ ἐπὶ τὴν λογοδοσίαν ταύτην τὴν εὐμενῆ ἡμῶν κρίσιν ἐπικαλουμένου, πρώτη εἰς σύσκεψιν ἐδόθη αὐτοῖς ἀφορμὴ ἢ ὑπὸ τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδης Ζωγράφου ἀνατεθεῖσα τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου ἐντολή, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸν ἐν τῇ διακωνοῖσει τῶν ὄρων τῆς δεκακισχιλίου δωρεᾶς, δι' ἧς ὁ μεγάλθυμος χορηγὸς ἠβουλήθη, ἵνα ἀντὶ τῆς ἐτοιμορρόπου ἐνοριακῆς ἐν Πέραν σχολῆς τῶν εἰσοδίων τῆς Παναγίας, ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐκ βλάβων ἀνέγερσις προσφύρου καὶ τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἀνταξίου κτιρίου πρὸς ἰδρυσιν ἐν αὐτῷ γυμνασίῳ. Ὑπερ, ὅσον ἔνεστι πρακτικὸν ἐπιδιώκον σκοπὸν καὶ θεραπεῦον τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, κληθήσεται «Ζωγράφειον». Τὸ γόητρον τοῦ συλλόγου ὡς καπνὸν διέλυσε καὶ ὡς πομφόλυγας

διέρρηξε τὰς ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἐπὶ τούτῳ διαπραγματεύσεων ἀναφυσίας παρανοήσεις καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ μήτηρ ἡμῶν μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία κατακυρώσει ἐπισήμως τὰ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας κοινότητος καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ δωρητοῦ συμπερωνημένα δι' ἱεροῦ σιγγιλιώδους γράμματος.

Τὰς ἐπὶ τοῦ σπουδαιότητου τούτου ἀντικειμένου συσκέψεις τοῦ προεδρείου ἐπηκολούθησεν ἀνταλλαγῇ ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ οὐχ ἤττον σπουδαίου ζητήματος τῶν κατὰ τὰς τακτικὰς ἡμῶν συνεδριάσεις ἀνακοινουμένων ἀναγνωσμάτων, ἧς τὰ ἀποτελέσματα καταφανῆ ἐγένοντο ἐκ τε τῆς πληθύσεως καὶ ἐκ τῆς ἀξίως τῶν ὑποβληθεισῶν ἀρχαιολογικῶν, φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις συνεδριάσεσιν, ὧν πρακτικὰ πιστὰ καὶ σαφῆ τακτικῶς ἐτήρησεν ὁ φιλόπονος ἡμῶν ἑταῖρος κ. Α. Χρηστίδης. Αὗται δ' εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι:

« Αἱ ἐν Κύπρῳ χριστιανικαὶ ἀρχαιοτάτες », ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

« Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνας », ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

« Ἐπίκοις τῶν Ποιτικῶν τοῦ κ. Σταματέλου », ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου.

« Περὶ ἀγωγῆς », ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βικελα.

« Ἡ νομισματικὴ καὶ ἡ ἱστορία », ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Ρενάκ.

« Περὶ κεραιμικῆς καὶ τῶν ἐν Κύπρῳ ἀγγείων », ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

« Ποίησις καὶ κριτικὴ », ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Ζαλοκώστα.

« Περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως », ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Μόρτζαν.

« Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ », ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Λεβάλ.

« Πρόγραμμα τοῦ ἀγνωσθετήματος τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος », ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς.

« Τὸ ἀπόρητον τῶν ἐπιστολῶν », ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Κέπετζη.

« Περὶ ἀγωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν », ὑπὸ τοῦ κ. Θεοχαροῦ Βεργερῆ.

« Νοσολογικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον », ὑπὸ τοῦ κ. Ἀναστασίου Χρηστίδου.

« Περὶ ἀναγεννήσεως τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας », ὑπὸ τοῦ κ. Α. Πρετεζτζά.

« Περὶ τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν θεάτρου », ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χρυσάφιδου.

« Περὶ τοῦ Κυχρῆ-δ' Ἰαμισί », ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Λεβάλ.

« Ἀνάλυσις τῆς Δ' ᾠδῆς τῶν πρῶτων τοῦ Πινδάρου », ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρνακίκα, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

« Περὶ ὑγιείας, ὑγεινῆς καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς ἱστορικῶς καὶ κοινωνικῶς », ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου.

« Ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἑποψίαν », ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Βεργερῆ.

« Περὶ τῶν ἐν Σιδῶνι ἀνασκαιφῶν », ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

« Περὶ Ἡροδότου », ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Καρλόττη.

« Ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ ἐν Μαδρίτῃ ἐκθεσις τοῦ 1892 », ὑπὸ τοῦ κ. Πινέρου ὁ Βιλαδισένσιου.

« Περὶ τῶν ὀνομάτων τῆς Αἰγύπτου ἐν γένει, ἰδίως δὲ περὶ τῶν παρὰ Σημίταις ὀνομάτων Μίσο καὶ Μισραῖμ », ὑπὸ τοῦ κ. Κυριακοῦ Περδικίδου.

« Περὶ τινῶν ὀνοματικῶν καὶ ῥηματικῶν τύπων τῆς νέας ἑλληνικῆς συνήθως ἐσφαλμένως τонуομένω », ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου.

Τὰς πλείστας τῶν σπουδαιότητων τούτων πραγματειῶν ἐπακολούθησεν ἐμβριθῆς καὶ ποικίλη συζήτησις, καὶ αἱ πλείους τῶν τακτικῶν ἡμῶν τούτων συνεδριάσεων τῆς δευτέρας ἐτιμήθησαν διὰ τῆς προσελύσεως πολυπληθοῦς καὶ ἐλεγκτοῦ ἀκροατηρίου, ἐν ᾧ διεκρίνοντο ἄνδρες ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι ὑψηλῆν κατ' ἐχόντες θέσιν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν κοινωνικῶν ἀξιωματικῶν καὶ ἐν τῇ τῶν γραμμάτων πολιτείᾳ καὶ μυσσοτραρεῖς κυρίαι κόσμον φέρουσαι ταῖς διαφόροις κοινότησι τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων. Χαίρων ἐπὶ τούτῳ ὁ σύλλογος εὐγνωμονεῖ καὶ εὐελπιστεῖ, ὅτι αἱ μελέται τῶν ὀρηκῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἐξεκκολληθήσουσιν ἐφελκύουσαι τὸ τοῦ κοινοῦ ἐνδιαφέρον πρὸς τε τούτου ὠφέλειαν καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐργαζομένων.

Ἡ ἐνθάρρυνσις ἡ ὑφειλομένη πρὸς αὐτοὺς ἐκδηλοῦται καὶ διὰ προσφορῶν ἐπακτοῦς δὲ τοιαύτας εἴχομεν τὰς ἐξῆς, ἀνθ' ὧν ἀπονέμω σήμερον δημοσίᾳ τοῖς εὐγενεῖσι φιλομοῦσις δωρηταῖς τὴν ἐκφρασιν τῆς τοῦ συλλόγου βραβείας εὐγνωμοσύνης. Τὸ Ἀθήνησιν ἔθνικόν πα-

νεπιστήμιον απέστειλε τρεῖς χιλ. δραχμῶν, δισηλίαις μὲν καθυστερούσας τῆς περυσινῆς χρήσεως, χιλίας δὲ τῆς τοῦ ἤδη λήγοντος ἔτους· ὁ πρίγκηψ Γεώργιος Μαυροκορδάτος προσήνεγκε φράγμα χιλια πεντακόσια πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου καὶ ἠλεκτρικῆς συσκευῆς· ὁ κ. Στ. Ζαφειρόπουλος λίρας εἴκοσι πέντε καὶ ἱκανὰ σώματα τῶν δαπάνη αὐτοῦ ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Κίπερτ γεωγραφικῶν χαρτῶν· ὁ κ. Ἀνδρέας Συγγρός λίρας εἴκοσιν· ὁ κ. Δημ. Ταμβάκος ἐπόμενος ἀξιομιμῆτῳ ἐνιαυσίῳ καὶ ἀρχαίῳ ἔξει λίρας δέκα· ὁ κ. Κ. Βλαστάρης τρεῖς δωδεκάδας ὠραίων καθελῶν. Ἰδίῳ δὲ πρὸς πλουτισμὸν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης ὁ κ. Α. Ζαρίφης λίρας δέκα, ὁ κ. Θ. Μαυροκορδάτος δέκα, ὁ κ. Ἰω. Ἰωαννίδης τρεῖς, ὁ κ. Λεωνίδας Πασπαλλῆς τρεῖς, ὁ κ. Ἄλ. Παντζίρης δύο καὶ ὁ κ. Ἄλ. Σπανδωνῆς δύο.

Πρὸς τούτοις ἐδωρήθησαν τῇ βιβλιοθήκῃ ἡμῶν ὑπὸ διαφόρων καθιδρυμάτων καὶ ἀτόμων. ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν, βιβλία πολυειδοῦς ὕλης ἐκ τόμων 777, ὧν τὰ 399 εἰσὶ προωρισμένα εἰς ἀπορα σχολεῖα, 18 τευχῶν καὶ 1 χειρογράφου, εἰς πάντας δὲ τοὺς ταῦτα ἀποστείλαντας διεβιβάσθησαν ἐγκαίρως αἱ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι. Πλὴν δὲ καὶ τούτων ἐδωρήθη ἡμῖν ἀνωδύμως ἢ ἐκ 19 τόμων ἀπαρτιζομένη καὶ ἐν Βόννῃ ἐκδοθεῖσα συλλογὴ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων ὑπὸ σεβαστοῦ ὁμογενοῦς, οὗ ἡ ἄκρα μετριοφροσύνη ἄκοντα κωλύει με τῆς ἐνώπιον ἡμῶν ἀποκαλύψεως τοῦ πέπλου, ὑφ' ὃν κρύπτεται τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ ὄνομα. Ὁ σύλλογος εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἀπὸ καρδίας. Ἄμοιρῶ δὲ λέξεων πρὸς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν εἰς τὸ ἔθνικόν πανεπιστήμιον ἐπὶ τῇ πολυτίμῳ δωρεῇ τοῦ ἀνήκοντος αὐτῷ μέρους τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλέους Βασιλάδου, ὑπολογίζομένης ὡς ἔγγιστα εἰς τρεῖς χιλ. τόμων καὶ χιλια φυλλάδια. Ἡ φιλαδέλφρος αὐτῆ ἀπόφασις τῆς πανεπιστημιακῆς συγκαλήτου ὑφείλεται κατὰ μέγα μέρος τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν βιβλίων τούτων ἐντεταλμένου τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τοῦ πανεπιστημίου καὶ αἰείποτε πρὸς τὸν σύλλογον εὐμενῶς διακειμένου πρεσβυτοῦ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ πρίγκηπος Νικολάου Μαυροκορδάτου· ἐφ' ᾧ παρακαλῶ καὶ τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα δέξασθαι τὰς θερμοστάτας τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας. Καὶ αἱ μὲν δωρεαὶ αὐταὶ ἠύξησαν σφόδρα τὴν ἀξίαν τῆς ἡμετέ-

ρας βιβλιοθήκης, ὁ δὲ βιβλιοφυλάξ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος, ἐν τῷ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλῳ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς εὐκλείας καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ συλλόγου, ἐκάνονισεν ἐν αὐτῇ ταξιδίῳ τῆσιν εὐχρηστον, δι' ἧς καὶ πᾶν ζητούμενον βιβλίον ῥαδίως εὐρίσκεται, καὶ ἐφικτὴ ἀποβαίνει πᾶσα ἐξέλεγχξις ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ὄρῳ.

Ἐπέμψθησαν προσέτι δωρεὰν διὰ τὸ ἀγνωστέριον ἡμῶν ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς τε ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς οὐκ εὐάριθμα περιοδικὰ τὰ μάλα συμβάλλοντα εἰς τὰς ἡμετέρας μελέτας, καὶ αἱ ἐφημερίδες «Ἀνατολ. Ἀστῆρ», «Βυζαντις», «Ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια» «Κωνσταντινούπολις», «Νέα Ἐπιθεώρησις», «Νεολόγος», «Gazette des hôpitaux», «Gazette médicale d'Orient» καὶ «Levant-Herald» ἐντεῦθεν. «Ἀνάπλασις», «Ἐφημερίς τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος» καὶ «Ἐφημερίς τῶν κυριῶν» ἐξ Ἀθηνῶν, «Ἀμάθεια» καὶ «Ἀρμονία» ἐκ Σμύρνης. «Σάμος» ἐκ Σάμου, «Σύλλογος» ἐκ Βουκουρεστίου καὶ «L'Orient» ἐκ Χαρισίων. Τοῖς κυρίοις ἰδιοκτηταῖς τῶν ἀποσταλλομένων ἡμῖν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων ἀπονέμονται δι' ἐμοῦ αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου, ἀπονεμόμεναι ὡσαύτως καὶ τοῖς τῶν δωρεῶν καταχωρίζουσάν τὰς τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεις ἐγκρίτων ἐφημερίδων «Βυζαντιδος», «Κωνσταντινουπόλεως», «Νέας ἐπιθεωρήσεως», «Νεολόγου», «Levant-Herald», «Moniteur Oriental» καὶ «Stamboul».

Ἐπίσης εὐχαριστεῖ θερμῶς ὁ σύλλογος τοὺς κ. Ζαλοκώστη, Καραθεοδωρῆ, Κεπέτζη, Κλίσιαν, Κοντογεώργη, Λοράνθῳ, Πηνιατῶρω, Πρωίῳ, Χρηστίδῃ, Χρυσοφίδῃ καὶ Ἀνδρεῖδῃ, οἵτινες ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ προέδρου αὐτοῦ, οὗ τὴν ἀνεπάρκειαν ἐπιτυχῶς ἀνεπλήρωσαν, διωργάνωσαν θεατρικὴν ἑσπερίδα πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἡμετέρου προϋπολογισμοῦ, ἧς τὸ καθαρὸν προῖόν ἀνήλθεν εἰς 115 λίρας, ὡς καὶ τοῖς φιλοτίμως συμμετασχούσι τῆς παραστάσεως ταύτης, τῷ τε μουσικῷ χορῷ τοῦ προσφιλοῦς συλλόγου «Ἑρμοῦ» τοῖς τε φίλοις ἐρασιτέχναις κυρίοις Ἀλλαχθεροῖ καὶ Κλίσιαν καὶ τῷ ἀριπρεπεῖ καλλιτέχνῃ κυρίῳ Λεκατσῆ.

Ἡ ἔκτακτος αὐτῆ πρόσδοσις πάντοτε μὲν ἐστὶν ἀναγκαία, ἀπαραίτητος δὲ κατέστη κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, ὀγδοήκοντα καὶ τεσσαρῶν ἐταίρων ἀπαρνησαμένων τὴν ἀπότισιν τῆς συν-

δρομῆς αὐτῶν τοῦ ΚΘ' συλλογικοῦ ἔτους καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀθετήσεως ταύτης ὑποχρέωσεως ἱερᾶς ἀπαλειφθέντων μετὰ μακρὰν καὶ ἀκριβεστάτην ἐργασίαν τοῦ κ. Κοντογεώργη λογιστοῦ, καὶ τοῦ ταμίου κ. Μηλιώτου, συνωδᾶ ῥητῆ τοῦ κανονισμοῦ διατάξει. τοῦ μητρώου τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου. Ἄντ' αὐτῶν δ' εὐτυχῶς εἰσῆλθον εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο μέλη, ὧν τριῶν κόντα καὶ ἑξ τακτικά, τέσσαρα ἀντεπιστέλλοντα, καὶ δύο ἐπίτιμα, οἱ κύριοι βαρῶνος Βλάν, πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, καὶ Μαριάνος Σέμολλας, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Νεαπόλεως καὶ γερουσιαστῆς τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας. Ἀπέστη δὲ ὁ σύλλογος σκληρὰν δοκιμασίαν ἀπολέσας δύο μέλη αὐτοῦ ἐπίτιμα, τοὺς ἀειμνήστους Ἐρρίκον Σλήμαν καὶ Κωνσταντῖνον Παπαρηγόπουλον, δύο ἀντεπιστέλλοντα, τοὺς ἀειδίμους Ἰωάννην Ἰσιδωρίδην Σκυλίτσην καὶ Βέλοῦδον, βιβλιοφύλακα τῆς ἐν Ἐνετιῶν μαρικανῆς βιβλιοθήκης, καὶ τρεῖς τακτικά, τοὺς πολυκλαύστους Πελοπίδαν Κούππαν, Κωνσταντῖνον Γεράρδον καὶ Γεώργιον Βαφειάδην.

Συλλυπητήρια γράμματα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν εἰρημένων ἐταίρων ἀπελύθησαν ἐγκαίρως οἷς δεῖ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου γραφείου. οὐ ἐξῆλθον 240 περίπου ἐπιστολαὶ καὶ εἰς ὃ εἰσῆλθον περίπου 260, τῆς ὅλης ἀλληλογραφίας ἡμῶν μὴ ὑπερβάσης, ὡς βλέπετε, τὸν ἀριθμὸν 500 ἀντιλαχθέντων ἐγγράφων. Καὶ ἔστι μὲν ἀληθές, ὡς ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτῆς γίνεται κατὰδηλον, ὅτι αἱ πρὸς τε τὸ ἐξωτερικόν καὶ τὴν ἡμεδαυτὴν σχέσεις τοῦ συλλόγου ἔτι μᾶλλον ἠῤῥησαν, ἰδίᾳ δέ, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ τόμου τῆς εικοσιπενταετηρίδος εἰς πολλὰ σωματεῖα, παιεπιστήμια, ἀκαδημίας, βιβλιοθήκας καὶ μέλη τοῦ συλλόγου ἐπίτιμα, ἀντεπιστέλλοντα καὶ τακτικά ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντα, εἰς ἃ ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχε σταλῆ τὸ περιοδικὸν ἡμῶν σύγγραμμα, ἀνεξωπύρρησε καὶ ἐπέβρωσε τὸ ὑπὲρ τοῦ γεραροῦ τούτου ἰδρύματος ἐνδιαφέρον, ὅπερ πολλὰ προοικονίζεται τὰ ἀγαθὰ· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνταλλαγέντων ἐγγράφων παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἄλλον παρωχημένων ἐτῶν ἐλέγχεται μικρὸς ἀναμφορήτως. Ἴδου δὲ διατί, φιλόμουσος ἀμήγυρις. Τότε, τότε ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐνέργεια ἦν πολλῶ ἐυρυτέρη ἢ τανῦν διακλαδουμένη εἰς ἀπάσας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὅπου ἐν καθ' ἑκάστην ἀπεστελλοντο αὐτῷ πλείστα ἐγγράφα, δι' ὧν αἱ κοι-

νότητες καὶ αἱ τῶν σχολῶν ἐφορφαὶ ἢ ἐζήτουν ὀδηγίαις πρὸς τελειότερον καταρτισμὸν τῶν αὐτῶν παιδευτηρίων. ἢ ἀρηγοῦντο λεπτομερῶς τὴν καθόλου παιδευτικὴν αὐτῶν κατάστασιν. ἢ ἐζήτουν τὴν συνδρομὴν τοῦ συλλόγου πρὸς θεραπείαν τῶν παιδευτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, ἢ ἠὺχαρίστουν ἐπὶ τῇ παροχῇ τοιαύτης μηδέποτε σχεδὸν καθυστερούσης. ἢ ἐζήτουν τὴν ἀποστολὴν διδασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν. Οἱ καιροὶ ἐκείνοι παρῆλθον καὶ ὁ σύλλογος ἡμῶν στερηθεὶς τῶν πρὸς τοῦτο γενναίων χρηρηγιῶν τῶν πλουσίων ὁμογενῶν ἐπαύσατο ἐργόμενος εἰς ἀρωγὴν τῶν ἀνά τὰς ἐπαρχίας ἀπόρων σχολείων καὶ περιέστειλε κατ' ἀνάγκην τὴν παρ' αὐταῖς παιδευτικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν. Ἄλλ' ἴσως οὐκ ἐς μακρὰν, τῶν καιρῶν αὐθις μεταβαλλομένων, ἐπανέβη, εἰς τὴν μακρὰν ἐκείνην διακονίαν καὶ καταστῆ πάλιν ὁ τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος ὡς ἡλίου τοὺς πάντας θερμαίνοντος οἰκουμενικοῦ πατριαρχειοῦ πρῶτος δασυφόρος.

Τῆς ποθητῆς ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως ταύτης εὐοίωνος ἀπαρχὴ λογισθῆτω ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὀριστικὴ ἐπίλυσις τοῦ πολλῆς ἀπασχολήσαντος τὸν ἡμέτερον σύλλογον ζητήματος τοῦ κληροδοτήματος τῆς ἀειμνήστου Εὐανθίας Μουράτ Θεοφιλίδου πρὸς ἴδρυσιν παρθεναγωγείου ἐν κωμοπόλει κεντρικῇ καὶ ἀλλογλώσσῳ μὲν ἀλλ' ἑλληνικῇ καὶ χριστιανικῇ. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ συγκειμένη λόγῳ μὲν ἐκ δώδεκα μελῶν, πράγματι δὲ ἐκ τοῦ εὐνομαθοῦς κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προέδρου αὐτῆς καὶ ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου, καὶ τῶν κκ. Βακχλοπούλου, Σαλτέλη καὶ Ἀνδρεάδου, γραμματέως αὐτῆς, ἐγνω. πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐντολῆς, ὅπως αἰτηθῶσι διάφοροι πληροφορίαι παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας, ἐνθα ἀπεφασίσθη προηγουμένως κατ' ἀρχὴν, ἵνα ἰδρῦθῆ τὸ ἐν λόγῳ παρθεναγωγεῖον. Καὶ δὴ, μελετηθεῖσων δεόντως ὑπ' αὐτῆς τῶν ὑπὸ τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν Καισαρείας, Νικαίης, Ἀμυσσειας, Ηροῦσσας, Νεοκαισαρείας, Ἰκονίου, Ἀγκύρας, Φιλαδελφείας, Χαλδαίης καὶ Κολωνίας ἀποσταλειῶν ἡμῖν λεπτομερῶν πληροφοριῶν, ἐγνωρίσεν ἄρτι τῷ συλλόγῳ τὴν ἐκυτῆς ἐτυμηγορίαν. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐπισήμου διαθήκης τῆς αὐιδίμου δωρητρίας, ἡ ἴδρυσις τοῦ ἐκπαιδευτηρίου ὀρίζεται «εἰς τόπον πτωχόν, πολὺ κατωκημένον, ἀλλογλώσσον, ὅπου ἂν ὁ σύλλογος

κρίνη κατάλληλον». Ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν προμνημονευθέντων ἀγῶν ἀρχιερέων ὑποβλήθεισόν ἐκθέσεων κατὰ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἡ μᾶλλον τοὺς ὄρους τούτους πληροῦσα κομωπόλις ἐστίν ἡ ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Κολωνίας προτεινομένη Νικόπολις (Καραϊσάκ Σαρκί). Ἡ ἐν μικρῇ Ἀσίᾳ ἀρτισύστατος ἐπαρχία Κολωνίας ἀπαρτίζεται ἐξ ὀγδοήκοντα χωρίων, ἀριθμούντων περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας οἰκογενειῶν καὶ ὀμιλούντων τῶν μὲν πλείστων τὴν ὀθωμανικὴν γλῶσσαν τῶν δὲ λοιπῶν γυρδαίαν τινὰ καὶ διεσθαρμένην διὰλεκτον, κέντρον δὲ πάντων αὐτῶν τυγχάνει ἡ Νικόπολις, ἡ καὶ ἕδρα τῆς ἐπαρχίας. Ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας μου, γράφει ὁ μητροπολίτης, εἶναι οὐκ ἄνευ ἐλλείψεως. Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἀποζῶσιν ἐκ μικρᾶς τινος γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας καὶ ἐξ ἀγρονομίας. Ἐν γένει ἡ ἐπαρχία αὕτη κατέχει τὸν ἕσχατον βαθμὸν τῆς πτωχείας. οὐσα, πολυμῶ εἶπεῖν, ἡ ἐνδεεστέρα ἀπασῶν τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμένικόν θρόνον ἐπαρχιῶν· διὰ τοῦτο εὐρίσκεται ἐν περὶ αὐτῆς ἀμαθείᾳ καὶ οὐδέποτε ἐκ τούτου θά δυναθῆ νὰ προσδεύσῃ, ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῆ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἕδρᾳ μου, ἥτις μόλις ἠδυνήθη νὰ συστήσῃ ἀστικόν τι σχολεῖον. ἐν ᾧ ἐξ ἀνάγκης ἄρρενά τε καὶ θήλεα συνδιδάσκονται· παρθεναγωγεῖον δὲ οὔτε εἶδεν οὔτε δύναται νὰ ἴδῃ». Καὶ ταῦτα μὲν γνωρίζει ἡμῖν ἡ αὐτοῦ πανιερότης, οἱ δὲ τῆς ἐπαρχίας δημογέροντες δι' ἐπισήμου αὐτῶν ἐγγράφου ἐπίσης ἀσκηθῶνται τὴν λυπηρὰν τοῦ τόπου κατάστασιν καὶ ἐξαιτουῦνται τὴν ἐν αὐτῷ ἴδρυσιν τοῦ παρθεναγωγείου. Ὁ σύλλογος ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἀγγέλῳ μετ' εὐφροσύνης ἐν τῇ πανδήμῳ ταύτῃ τῶν γραμμῶν ἐόρηξεν, ὅτι ἐν Νικόπολει τῆς Κολωνίας ἰδρύεται προσεχῶς τὸ παρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ γενεαὶ γενεῶν μακαριοῦσι τὴν μνήμην Εὐαγγελίας Μουράτ Θεοφιλίδου.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου καὶ περὶ ἕτερα θέματα ἡσχολήθη ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ. Σκόπιμον καὶ λυσιστελῆ σφάδρα ἡγησαμένη τὴν σύνταξιν ἐκθέσεως τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστείαις αὐτῆς, πλήρους τοιαύτης ἐλλειπούσης, συναρμολόγησεν ὀρισμένον διάγραμμα, ὅπερ χρησιμοποιηθήσεται ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς ὡς βᾶσις τῆς τῶν ἀναγκῶν πληροφωριῶν κατὰ τὸ νῦν ἀρχόμενον συλλογικὸν ἔτος αὐτοπροσώπου ὑπ' αὐ-

τῶν συλλέξεως. Ἐμελέτησε καὶ ἔκρινεν, ἡ δὲ κρίσις αὐτῆς παραδεικτὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συλλόγου, τὰ ὑπὸ τοῦ γραφείου διαβιβασθέντα αὐτῇ πονήματα «Μανασσείδειον ἀφράβητον» ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Μανασσείδου, καὶ «ἐγχειρίδιον γεωργίας καὶ κηπουρικῆς» ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου. Σκεψαμένη, ὅτι ὁ Βουτυρναῖος ἀγὼν ὅλως ἐλησημονήθη, μηδενὸς ὑποβλήθέντος ἔργου τῷ πρώτῳ προκηρυθέντι ἀγωνοθετήματι πρὸ ἐτῶν ἀκριβῶς δέκα «περὶ συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδείσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων». ἔγνω, ὅπως ἀναγκασίτη αὐτὸν διὰ προσφόρου ἀναθεωρήσεως τοῦ πρώτου προγράμματος, τὸ δὲ ἔργον αὐτῆς ὑποβλήθην, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω. ἐν τακτικῇ συνεδριάσει τῷ συλλόγῳ, ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας αὐτοῦ ἀποφασίσαντος καὶ τὴν δι' ἰδιαιτέρου τεύχους δημοσιεύσιν τοῦ ἀναθεωρηθέντος προγράμματος, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Καὶ περὶ τοῦ Καραπανεῖου ἀγῶνος γλαρωθέντος πως μεριμνήσασα προὔτεινε μετὰ ὄριμον σύσκεψιν πρὸς ὄθησιν καὶ ἀναζωπύρωσιν. ἵνα πάντα τὰ σχετικὰ προγράμματα ἀναδημοσιευθῶσιν ὁμοῦ ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐπίσης τεύχει, δι' ἐπισήμων δ' ἀγγελιδῶν τοῦ συλλόγου καταχωριζομένων ἐν ταῖς ἡμετέραις τῆς ἡμετέρας πόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σμύρνης, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Τεργεστης καὶ τοῦ Βουκουρεστίου, γείνωσι γνωστὰί αἱ γενικαὶ ὁδηγαίαι τοῦ προγράμματος τοῦ ἀγῶνος καὶ ἰδίᾳ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑποβολῆς τῶν πονημάτων, τοῦθ' ὅπερ παρεδέξατο ὁ σύλλογος, ἐνετείλατο δὲ τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων τῇ συντακτικῇ αὐτοῦ ἐπιτροπῇ. Ἐν τούτοις τῷ ἀγῶνι ὑπεβλήθη αὐθις ἡ καὶ ἄλλοτε κριθεῖσα «ἑλληνικὴ ἱστορία» ὑπὸ ἀνωνύμου. Ὁ σύλλογος, ἐπόμενος τῇ ἀποφάνσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κοινοποιήθεισῃ αὐτῷ δι' ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Σαλτέλη, ἐπαινεῖ μὲν ἐν πολλοῖς τὸν συγγραφέα, οὐκ ἀπονέμει δ' αὐτῷ τὸ τοῦ ἀγῶνος γέρας.

Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔχει καὶ τὰ τοῦ Ζωγραφεῖου διαγωνίσματος, εἰς ὃ ὑπεβλήθησαν εὐτυχῶς πολλὰ καὶ ἄξιαι λόγου συλλογαὶ τῶν ζώντων μυημάτων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δέκα καὶ ἐξ τοιαύταις ἐπισταμένως ἐμελετήθησαν ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, συγκεκριμένης ἐκ τῶν κ. αἰδεσιμωπάτου Κωνσταντίνου Παρίση, Μ. Αἰθентσπούλου, Κ. Βακαλοπούλου, Δ. Οἰκονομίδου, Θ. Σαλτέλη, Χρ. Χατζηαρχόστου καὶ Η. Πετρακίδου, γραμματέως αὐτῆς, ὑπὸ τὴν προεδρείαν

δὲ διατελεσάσης ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους, τοῦ κ. Παρίση, ἀκολούθως δέ, παραιτηθείσης τῆς αὐτοῦ αἰδεσιμότητος, τοῦ κ. Σαλπείη. Ὁ σύλλογος ἀποσπόμενος τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐκδόσεως τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Λύθεντοπούλου, παρεδέξατο τὰ ὑποβληθέντα αὐτῷ συμπεράσματα, μετὰ γὰρ δὲ ἀγγέλλω κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην πανήγυριν, ὅτι βραβεύει δέκα συλλογὰς. τὰς ἐξ ἑς: «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Βιθυνίας», «ἐτέραν γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Βιθυνίας», «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Καλλιπόλεως», «γλωσσικὴν ὕλην ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν περὶξ», «γλωσσικὴν ὕλην ἐξ Ἄενου καὶ τῶν περιχώρων», «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Νισύρου», «μίαν σελίδα τοῦ ἔθνικοῦ λεξικοῦ, ἥτοι λεξιλόγιον καὶ ἄλλην γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Καρδαμύλης τῆς Λακωνικῆς καὶ ἄλλοθεν συλλεγείσαν», «λεξιλόγιον ἐκ Κρήνης τῆς μικρῆς Ἀσίας καὶ ἄλλαχόθεν συλλεγόν», «ἀραβανισκὰ, ἥτοι γλωσσικὴν ὕλην ἐξ Ἀραβανίου τῆς μικρῆς Ἀσίας», καὶ «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Καρπάσου», ἀπονέμει δὲ ἀνά πέντε μὲν ὄθωμ. λίρας τοῖς κκ. Α. Μακρῆ, Η. Μακρῆ καὶ Α. Οἰκονομίδῃ, τοῖς δὲ κκ. Κ. Κουρτιδῆ σὺν Γ. Κωνσταντινίδῃ, Σ. Μανασσιδῆ, Γ. Παπαδοπούλῳ, Δ. Πουλᾶκῃ, Α. Πουλᾶκῃ, Ἰω. Βαλαβάνῃ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ Ἰω. Μανωλακάκῃ ὀλόκληρον τὸ δεκάλιρον γέρας.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην διὰ μακρῶν συσκευασμένη ἀπερρίνατο. ἵνα ἐκτυπωθῇ ὁ τέταρτος τόμος αὐτῆς, ἥτοι ὁ πρῶτος τόμος τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ, τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημιακοῦ καθηγητοῦ κ. N. Wecklein ἐξενεχθείσαν εὐχὴν, ἐν Γερμανίᾳ, εἰς τοῦτο δ' ἐπινεύσαντος τοῦ συλλόγου προϋτιμήθη μετὰ διαπραγματεύσεως πρὸς διάφορα γερμανικὰ τυπογραφεῖα τὸ ἐν Λειψίᾳ τῶν κ. Bär und Hermann, εἰς ὃ καὶ ἀνετέθη διὰ συμβολαίου ἢ ἐν λόγῳ ἐργασία, καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ πρώτου τόμου τῶν Αἰσχυλείων δραμάτων περιέχοντος τοὺς «Πέρσας» καὶ τοὺς «ἐπὶ ἐπὶ Θήβας» μετὰ τῆς γενικῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς γαλλογραφικῆς εἰκόνης τῆς τε προτομῆς τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ καὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Δαρείου, ἐντὸς ὀλίγου περατοῦται εἰ μὴ ἤδη ἐπερατώθη. Συννοήθη ὡσαύτως ἡ ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ γραφείου μετὰ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη περὶ τῆς ἀνάρξεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ πέμπτου τόμου, ἥτοι τοῦ δευτέρου τόμου τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου. ἀναθεῖσα αὐτῷ τὴν

ἐκλογὴν τοῦ τυπογραφείου, ἐν Λειψίᾳ τότε τὰς διατριβὰς ποιουμένῳ, καὶ ἔχουμ ἐν ἐλπίδι, ὅτι τῶν πρὸς τὰ ἐν Γερμανίᾳ τυπογραφεῖα διαπραγματεύσεων τοῦ κ. Βερναρδάκη προσεγγιζουσῶν, ὡς αὐτὸς ἐκ Μιτυλήνης γράσει, εἰς αἰσίων πέρας, μετ' οὗ πολὺ ἄρξεται καὶ ἡ τοῦ πέμπτου τόμου ἐκτύπωσις. Ἐπίσης ἡ ἐπιτροπὴ, ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἑκτοῦ τόμου ἐρικτή ἐστὶν ἡ σύγχρονος ἐκτύπωσις, ἀρνούτων εἰς τοῦτο τῶν τόκων τοῦ ἐν τῇ ἔθνικῃ τῆς Ἑλλάδος τραπέζῃ καταθεθειμένου κεφαλαίου, εὐκαίρην ἠγάσαστο, ὅπως ἐρωτηθῇ καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ Πλάτωνος κ. Shanz, εἰ ἔτοιμος τυγχάνει πρὸς ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων, τοῦτου δ' ἀποκριναμένου καταχρηστικῶς, ἐνεργηθήσονται ἄνευ ἀναβολῆς τὰ περαιτέρω. Προσέτι συνίστησιν ἡ ἐπιτροπὴ τῷ συλλόγῳ ἀποδέξασθαι τὴν περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ξενοφῶντος αἴτησιν τοῦ ἐν τῷ Ἀθήνῃσι πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Πανταζίδου, γνωρίσαι δὲ αὐτῷ, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ πρώτου τόμου τῶν Ξενοφωντίων ἔργων ἄρξεται μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Πλάτωνος, τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Σοφοκλέους.

Ἐτερος ἀγὼν, ἀλλ' ἀγὼν πρακτικὴν καὶ ἄμεσον ἐπιδικίων ὠφέλειαν, ὃν ὁ σύλλογος ἐν συναίσθησει τοῦ κοινωφελούς αὐτοῦ προσορισμοῦ ἀνέκαθεν ἀνεδέξατο, ἐστὶν ὁ τῶν δημοσίων ἡμῶν διαλέξεων, καθ' ἧς τὸ φιλόμουσον δημοσίον πολλὰς ἀναγκαστικὰς ἀρτέται γνώσεις πρὸς πλείω αὐτοῦ διανοητικῆν ἀνάπτυξιν καὶ μετὰ τέρψεως μόρφωσιν. Ἐχρυσί δὲ τὰ κατ' αὐτὸν ὡς ἐξῆς ἐπακριβῶς.

ὑπὸ τοῦ κ. N. Φωτιάδου, ἐγγράφοντος ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ προγράμματι δύο διαλέξεις, ἐγένετο μία «περὶ γάμου ὑπὸ θεοσκευτικῆν καὶ φιλοσοφικῆν ἔποψιν».

Ὁ κ. Δ. Κόκκος, ἐγγράφοντος μίαν, ἀπήγγειλεν ἐν αὐτῇ τινὰ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.

ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀραξοπούλου, ἐγγράφοντος τρεῖς, ἐγένετο μία, ἧς τὸ θέμα ἐλήφθη ἐκ τῆς «ἱστορίας τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ».

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, ἐγγράφοντος τρεῖς, ἐποιήσαστο ἕξ, καθ' ἧς ἀνέπτυξε τὸ ζήτημα «εἰ θεωρητέος ὁ θάνατος ὡς τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως» ἐπιστώμενος διὰ τῆς προθυμίας ταύτης τῆς πολυτίμου τῆς θεομίας τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

ὑπὸ τοῦ κ. Μακρῆ, ἐγγράφοντος τέσσα-

ρας, ἐγένοντο τρεῖς, δύο μὲν «περὶ μικροβίων» μετὰ μικροσκοπικῶν παρατηρήσεων, ἡ τρίτη δὲ «περὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν μολυσματικῶν ἀσθενειῶν».

ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σιώτου, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένετο μία «περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑγιεινῆς ἐπὶ τοῦ κάλλους».

ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Βουτυρά, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένετο οὐδεμία.

Ὁ κ. Χ. Χατζηγεωργίου, ἐγγράψας δύο, ἐποίησθε αὐτὰς θέμα ἐγκύσιας ἀλληγορικῆς κληθείσας «τὸ παραμῦθον τῆς ζωῆς φύσεως».

Ὁ κ. Γ. Ἀκαστορίδης, ἐγγράψας τρεῖς, ἀνεκρινώσατο ἕξ. ὧν ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα, ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη ἐδίδαξαν τὸ κοινὸν «ποῖαί εἰσιν αἱ ἰατρικαὶ καὶ χειρουργικαὶ γνῶσεις αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι εἰς πάντα οἰκογενεῖαν», ἡ δὲ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη εἶχον ὡς θέμα «ἀναμνήσεις τάξιδου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Παρίσιους μετὰ πολυαριθμῶν λεπτομερειῶν περὶ τοῦ παρισίου βίου», ἐπισηπόμενος διὰ τῆς προθυμίας ταύτης τῆς πολυτίμου τῆς θεριμῆς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Ὁ κ. Α. Βαζιχαμoglou, ἐγγράψας μίαν, οὐκ ἐποίησθε αὐτήν.

ὑπὸ τοῦ κ. Α. Λιμαράκη, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένοντο αὐταί, παρακινεῖσθαι «περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἀρωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς φιλοπτωχοὺς θεσμοὺς ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους».

Ὁ κ. Κ. Χρυσοφίδης, ἐγγράψας μίαν, ἀνεκρινώσατο αὐτήν, ἡς θέμα ἦν «ἡ περὶ Ἀμλεῶν παράδοσις».

Ὁ κ. Ἀνδρέαδης, ἐγγράψας μίαν, ἐπραγματεύσατο ἐν αὐτῇ «περὶ τῆς μεγαλοφυΐας τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ μυθολογίᾳ αὐτῶν».

Ὁ κ. Ε. Ζαλοκώστας, ἐγγράψας μίαν, οὐ μετέδωκεν αὐτὴν τῷ δημοσίῳ.

Ὁ κ. Δ. Κοντογεωργίου, ἐγγράψας μίαν, οὐκ ἀνεκρινώσατο αὐτήν.

ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου, ἐγγράψαντος μίαν, ἐγένετο αὐτή, ὑπόθεσιν ἔχουσα «τὰ κατὰ Πύραμον καὶ Θίσβην».

Τοσαῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα, φιλόμουσος ἀμήγυρις, αἱ ὑπὸ τῶν ἐταίρων γινόμεναι δημόσια διαλέξεις· ὁ δὲ σύλλογος ἡμῶν ἠθέλησεν ἐκτάκτως καὶ ξένους παραχωρήσει τὸ ἑαυτοῦ βῆμα, τῷ τε κ. Σέμλλη, πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους, διαλεξαμένῳ «περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑγιεινῆς ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν νοσημάτων», τῷ τε κ. Κόκκω, πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλον-

τος, ἀπαγγεῖλαντι διάφορα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, καὶ τῷ κ. Σαλαβάντζ, ὀμιλήσαντι «περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ Κώχ».

Ἡ εἰς τὰς πλείους τῶν προεξηγμένων διαλέξεων ἀθρόα τοῦ δημοσίου προσέλευσις, ἐνθαρρύνουσα καὶ πῶς ἀμείβουσα τοὺς κόπους τῶν ἀγορευτῶν, τεκμηριῶσι καὶ τὴν αὐξήσασαν ζωὴν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, εὐχαριστοῦντος αὐτῷ δι' ἐμοῦ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀπεκδεχόμενου τὴν ἐπιρροὴν τῆς συμπαθοῦς ταύτης καὶ τελειοφόρου προθυμίας.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρας τοῦ καθ' ἡμᾶς κοινῆς παιδευτικῆς ἀνάγκης, σοβαρωτάτης καὶ ἐπιειγούσης, τὴν θεραπείαν ἀνέλαθεν ὁ ἡμέτερος σύλλογος, ἐγκαινίσας ἐφέτος τὴν διδασκαλίαν τῆς τουρκικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. Ἀπόστολος Φωτιάδης, μέλος τακτικῶν τοῦ συλλόγου, προὔτεινεν, ὅπως ὁ σύλλογος ἐμπιστευθῆ αὐτῷ, δωρεὰν προσφερομένῳ, τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου, καὶ ὁ σύλλογος τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου παρεδέξατο τὴν τὰ μάλα εὐπρόσδεκτον προσφορὰν, καὶ ἀπὸ τῆς 11 παρελθόντος ἰανουαρίου ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἤρξατο ἐκτελουμένη, ψηφισθέντων τῶν ἀκολουθῶν ὄρων, οἷς προσφρόνως συνήνεσεν ὁ τοῦ συλλόγου ἀρωσιωμένος θεράπων ἐλλόγιμος καθηγητής. Α'. Ἡ διδασκαλία γενήσεται δωρεὰν δις τῆς ἑβδομάδος ἐν τῷ συλλόγῳ παντὶ τῷ βουλομένῳ, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως. Β'. Οἱ διδασκόμενοι ἔσονται μαθηταὶ ἢ ἀκουαταί. Γ'. Σχηματισθῆσονται τό γε νῦν δύο τάξεις. Δ'. Τὸ προεδρεῖον ἐπιφυλάσσειται ἑαυτῷ πᾶσαν ἐπίβλεψιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διδασκαλίας. Ε'. Πᾶν διδαχθησόμενον βιβλίον ἔσται ἐκ τῶν μὴ κεκωλυμένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου καὶ ἐλευθέρως πωλουμένων ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις τοῦ ἰθουμανικοῦ κράτους. Τοιούτων τίθεισών τῶν διοικητικῶν οὕτως εἰπεῖν βάσεων τοῦ ἔργου, ἡ διδασκαλία τῆς τουρκικῆς γλώσσης ἐξακολουθεῖ τακτικῶς μέχρι σήμερον λίαν εὐμεθόδως, καὶ ἐκ τῶν 140 πρώτων ἐγγραφέντων 60 μεινάντων πιστῶν φοιτητῶν τοῦ μαθήματος τούτου οὐ πάντη περιττὸν ἡγοῦμαι ὑποδειξίαι καὶ ἐξῆραι τὴν αὐταπόδεικτον καὶ ἀνυπολόγιστον πρακτικὴν ὠφέλειαν, αἱ πρόδοσις ἐλέγγονται ἄξιαι λόγου καὶ τὰ μάλα ἐνθαρρυντικαὶ διὰ τὸ μέλλον. Εὐχαριστῶ τοίνυν θερμοῦς ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου τῷ φίλῳ ἐταίρῳ κ. Φωτιάδῃ καὶ εὐχομαι, ἵνα πολλαπλασιασθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ἐπίσης παιδευτικῶν, σὺν τῷ φιλολογικῷ

καὶ τῷ ἐπιστημονικῷ, ἐπιδικῶσι σκοπὸν ὁ ἡμέτερος σύλλογος διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγραμματος. Ὁ δέκατος ἔνατος τοῦτου τόμος, κατασχθεὶς ἀστυνομικῶς καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε κατασχθῆ καὶ ὁ τόμος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος καὶ ὑποβλήθει εἰς τὴν ἐξιλεγεῖν τῶν ἀρμοδίων μικροῦ δεῖν θύμα ἐρίγητο ἀποφάσεως διατασσούσας τὴν ἐκτέλεσιν θανατικῆς ποινῆς, ἐν ᾧ περυσίαν ἡμετέρας ἐπιπέσει μὴ ἀπένειεν αὐτῷ χάριν, μετριάσας ἐπαισθητῶς τὸ ὀδυνηρὸν καὶ ἀτιμωτικὸν τῆς καταδικῆς. Ἐν τῇ περιόχῃ, τῇ συνέσει, τῇ φιλομουσίᾳ, τῷ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς γῶρας ἔρωτι αὐτοῦ ὁ ἐξοχώτατος Μουσιφ πασῶς εἰσκακούσας τῶν εὐσεβῶς ὑποβλήθεισων αὐτῷ δικαίων παραστάσεων τοῦ συλλόγου, διέταξε τοῖς ἀρμοδίῳ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπὶ τῇ βῆσει εὐμενεστέρων διαθέσεων πρὸς τὸ πρεσβυγενές τοῦτο καθίδρυμα. Καὶ ὄντως, νέας γενομένης ἐξετάσεως τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου, ἐκρίθη τοῦτο ἥττον ἀξιότιμον, ἐδόθη δὲ ἡμῖν ἡ ἄδεια τῆς μετὰ τὴν τροποποίησιν ὑποδειχθέντων τινῶν τεμαχίων δημοσιεύσεως καὶ κυκλοφορίας αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἐν χρόνῳ μακρῷ καὶ δαπάναις οὐ μικραῖς αἱ διαταχθεῖσαι μεταβολαί, καὶ ὁ δέκατος ἔνατος τόμος τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, περιεκαλλῆς καὶ σοβαρός, ἤρξατο ἀπὸ μικρῆς διανεμόμενος.

Τί δ' ἂν εἰποιμεν, φιλόχρηστον ἐκκλησίασμα, καὶ περὶ τῶν τὴν ἀρχαιολογίαν ἀφορῶσων ἐρευνητῶν τοῦ συλλόγου; Πολλὰ καὶ καλὰ ἐργασαμένης τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, περιορισθησόμεθα εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν κυριωτέρων, ἐξ ὧν κατὰ δὴλον γενήσεται, πόσον ἐνεκύβεν εἰς τὰς ὠρισμένας αὐτῇ σπουδαιστάτας καὶ πολυτίμους μελέτας.

Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀπετέλεσαν οἱ κ. κ. αἰδεσιμώτατος Κἄρολος Κούρτις, πρόεδρος αὐτῆς, Κἄλθερτ, Λόγγ, Μανσούρωφ, Μίλιντζεν, Μόρτμαν, Περδικιδής, Πρετεζτζά, Σμυρνῶφ καὶ Σιδερόπουλος, γραμματεὺς αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν κ. Α. Μόρτμαν, ἐργασθεὶς ἀνεκρίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπιτύμβιον εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανῷ τοῦ μεγάλου ἀμύσαντος διασῆμου στρατηγῷ Βελισσαρίου, εὐρισκαμένην ἐν ὀθωμανικῷ τῆς Θεσσαλονικῆς τεμένει, ἣν ἀντέγραψε καὶ ἀπέστειλε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ὁ ἀδελφός αὐτοῦ καὶ αὐτόθι πρόξενος τῆς Γερμανίας κ. Ἰωάννης Μόρτμαν. Ὁ δὲ κ. Σιδερόπουλος ἀνεκρίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπὶ στήλης κειμένην ἐν τῷ αὐτο-

κρατορικῷ μουσεῖῳ, ἑτέραν ἐπὶ πλίνθων καὶ ἄλλην ἀναθηματικὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἀμφοτέραις εὐρεθείσαις ἐν ἐρείπιοις βυζαντινῶν ἀναφανείσαι κατὰ τὴν ἀνδρῶσιν τῶν θεμελίων τοῦ γυνίου Τζαφρὲ ἐν Τεακμακατοῦλ-ἄρ-γυρ-κουσῷ τῆς Πόλεως· πρὸς δὲ καὶ ἄλλαι ἐπὶ πλίνθων, ἐξαχθεῖσαι τῶν θεμελίων βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος καταδαφίζομένου ἤδη καὶ ἀνασκαπτομένου, κειμένου δὲ ἐν Γεδιχ-πασῶ τῆς Πόλεως, ὅπερ περιεγράψας ἐγνωμάτευσεν, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν παρὰ τὸ γαλικὸν Τετράπουλον τοποθετούμενον ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρωνομούμενην κινστέρην, ἥς τὸν βυθὸν ἤρῳσον ἐπὶ τοῦ Βουονδελημοντίου κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον μετὰ Χριστῶν αἰῶνα. Τὸν ναὸν τοῦτον ἤρξατο οἰκοδομεῖν, παλαιώσαν ὄντα πρότερον, ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρικίος, συνεπλήρωσε δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Φωκάς. Ἐλήφθησαν ἐν τούτοις δαπάνῃ τοῦ συλλόγου ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀπὸ ἐξ ἀντίτυπα τέσσαρες φωτογραφικαὶ ἀπόψεις τοῦ ἐν λόγῳ οἰκοδομήματος, οὐ μελέτην ποιήσεται προσεχῶς ὁ κ. Σιδερόπουλος.

Ὁ κ. Α. Μίλιντζεν προεκάλεσε σπουδαϊοτάτην συζήτησιν περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου, ὅπερ συγγράματα μνημονεύομενον ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων περιελάμβανε διασῆμους ναοὺς, πάλαιτιον καὶ λιμένα. Παρατηρήσας, ὅτι πρῶτος ὁ Γούλιος ἐτοποθέτησεν αὐτὸ εἰς τὸ νῦν καλούμενον Τεκροῦρ-σεράϊ καὶ ὅτι τὴν τοῦτου γνώμην ἠκολούθησαν πάντες σχεδὸν μέχρι σήμερον, συνελεξε διάφορα χωρία βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ ἱστορικῶν τῆς Δύσεως, ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι τὸ Ἐβδόμον δὲν περιελαμβάνετο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀλλ' ἔκειτο ἐκτὸς αὐτῶν, ἐν ἀποστάσει ἐπτὰ μιλίων, ἂν σὺν ἐπακριβῶς ἔνθα νῦν τὸ Μαυρικίσι, οὐ μακρὰν ὁμῶς καὶ ἐντεῦθεν τῆς κωμοπόλεως ταύτης.

Ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσασα τὰς πρὸ πολλοῦ πεμψθείσας ἡμῖν ὑπὸ τοῦ πρῶτον μὲν μακροπολίτου Βελιγράδων νῦν δὲ Ἀμασειᾶς κυρίου Ἀνθίμου ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ σλαβικῆς ἐπιγραφῆς διαφόρων ἐποχῶν προεργουμένης ἐκ τῶν ἐρείπιων τῆς ἐν Ἰπείρῳ Ἀπολλωνίας, ἥς καὶ ἑτέρας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φιλόχρηστο καὶ φιλομουσοῦ ἀρχιερέως σταλείσας ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη, ἀπερῆνατο ὑπὲρ τῆς καὶ τούτων ἐκδόσεως ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεσι. Μελετήσασα δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Λόγγ ἀφ' ἐνός καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀρτάχῃ κ. Δημητρίου ἀφ' ἐ-

τέρου περιφθάντα ἡμῖν ἀντιγράφα. μικρὰς παρουσιάζοντα παραλλαγὰς γραμμάτων, ψήφισματος τῆς πόλεως Κυζικίου περὶ τῆς ἐνεργειῶδους αὐτῆς βασιλείας Τρυφαινῆς καὶ περὶ ἀγρονομικῶν διατάξεων. ἐν αἷς ἐπιφαινέται ἡ συνήθεια τῆς διακριτικῆς τῶν ὀνίων, ὕψιστα μὲν καὶ ἀλλὰχού, διετύπωσε ζωηρὰν ἐπιθυμίαν, ἵνα πρῶτος ὁ συλλογὸς ἡμῶν δημοσιεύσῃ τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα. μνημεῖον πολῦτιμον συμβῆλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι περιηλουθῆς ταύτης ἑλληνικῆς πόλεως, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἐβδόμῳ καὶ τῷ ὄγδῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἕτερας τῆς αὐτῆς προσελεύσεως μνημονεύοντα ὡσαύτως τῆς βασιλείας Τρυφαινῆς. "Ἄξιον δὲ λόγῳ τετραστάσιον ἑλληνικὸν ἐπιτύμβιον προσφάτως ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἀμισῷ καὶ ἀποσπᾶν ἐν τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων διευθυντοῦ κ. Γρηγοριάδου ἐπισταμένως ἐμελέτησεν, ἐπιφυλακτομένη τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐτυμολογίαν αὐτῆς μετὰ τὴν ἄριζιν τοῦ πρὸς πληρεστέραν καὶ βεβαιωτέραν ἀνάγνωσιν αἰτηθέντος παρὰ τοῦ ἰδίου δευτέρου ἀντιγράφου, καθότι καὶ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγνώσεως καὶ ἀναπληρώσεως δυσνοήτων μερῶν διαστρέφουσιν ἔστιν ὅτι τὰ κείμενα καὶ νέα ὅπως δημιουργοῦσι τοιαῦτα τῶν πρωτοτύπων διάφορα.

Πρὸς τοῦτοις ὁ μὲν κ. Ηερδικίδης ἠτόιμασε πραγματεῖαν περὶ τινος ἐν Χαλεπίῳ διασῆμου Σημιτικῆς ἐπιγραφῆς, ἣν καὶ ἀνακοινώσεται τῇ ἐπιτροπῇ ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ, ὁ δὲ κ. Κάλυβερτ ὑπέβαλεν αὐτῇ χάριτην τοῦ Ἰλίου σχεδισθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ λιθογραφηθέντα ἐνταῦθα καὶ δύο νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης, τὸ μὲν ὀρειγῶλιον, τὸ δὲ γαλλικόν. Ῥωμαϊκῆς ἐπιγραφῆς ὁ δὲ κ. Σιδερόπουλος μετέδωκεν αὐτῇ δυσεξήγητον ἐπιγραφὴν ἐκ Προύσας λίαν ὁμοιᾶζουσαν τοῖς ἐν Κ/πόλει εὑρεθείαι μνημείοις τῶν Ρόσθων· ἡ δὲ ἐπιτροπῇ, εἰς ἣν παρεπέμφεν ὁ συλλογὸς δύο ἐπιγραφὰς κυπριακῆς γραφῆς καὶ ἑτέραν φοινικικὴν, σταλείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κ. Νρ. Παπαδοπούλου μετ' ἀναγνώσεως καὶ ἐξηγήσεων, μετὰ ὄριον μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν, ἀπεδέξατο τὰ πορίσματα τῶν τοῦ ἐπιστελλάντος σκέψεων καὶ ἐρευνῶν, μηδεμίαν τούτοις ἐπενεγκάσασα προσφασίρασεν.

Γνωστοῦ δὲ γενομένου, ὅτι σαρκασφάγοι καλλιτεχνικώτατα ἐπεξεργασμένοι ἐκομισθήσαν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον, ἀνακαλυφθέντες ὑπὸ τοῦ δεινοῦ ἀρχαιολόγου καὶ ἀκα-

μάτου αὐτοῦ διευθυντοῦ ἐξ. Χαυιδῆ βέη, ἐν οἷς καὶ λάρναξ θαυμασία, θεωρηθεῖσα ὡς ἡ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ πρόεδρος σὺν τῷ γραμματεῖ τῆς ἐπιτροπῆς, τῇ προτροπῇ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, προσεκάλεσαν δι' ἐγκυκλίου τὰ μέλη αὐτῆς, ὅπως ἀσχοληθῶσιν εἰς τε τὴν μελέτην ἐν γένει πάντων τούτων τῶν ὠραίων τῆς τέχνης προϊόντων καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν διαλεύκανσιν τοῦ θέματος τούτου, ὡς δὲ ἔτοίμα εἰς ἐπίσκεψιν ἐν σώματι τῶν ἐν λόγῳ μνημείων, μάλιστα δὲ τῆς εἰρημένης λάρνακος, ἕμα ἐπιτευγῆ ἡ ἐκδοσις τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀπαιτούμενης ἀδείας ἄρμοδιος αἰτηθείσας. Καὶ αὐτῇ μὲν, ἕνεκα τῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ οἰκοδομῶν, ἐπισκευῶν καὶ ταξίθετῆσεων, ἀνεβλήθη μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἐπὶ ὀλίγας εἰσέτι, ἐλπίζω, ἡμέρας· ἡ δὲ ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπῇ ἐπὶ τοῦ προαναμνησθέντος θέματος ἐλαβεν ἤδη σπουδαῖον ὑπόμνημα τοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Τίτου Καρχαμπέλα, ἐξετάσαντος τὸν ὡς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου θεωρηθέντα σαρκασφάγον ἕμα ἀρικόμενον, καὶ ἀνακοίνωσιν λίαν ἐνδιαφέρουσαν τοῦ κ. Μόρτμανν, ἐν φωτογραφίαις θαυμάσαντος τὰ καλλιτεχνήματα αὐτοῦ, περὶ τοῦ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐν ἰδιαιτέρῳ πραγματεῖᾳ ἀναπτυχθέντος ζητήματος τῆς ἐξ Ἀλεξάνδρου εἰς Ὀξωῖαν μετακομίσεως λάρνακος τοῦ μεγαλοφυοῦς υἱοῦ τοῦ Φιλίππου. Τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἐν γένει πάντων τῶν σαρκασφάγων ἢ ἐπιστημονικῇ ἐξετάσει ἔσσονται ἐκ τῶν πρώτων καὶ κυριωτέρων μελημάτων κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς.

Ἐν μηνί δὲ προτελευταίῳ τῆς ἐνιαυσίου ἡμῶν πνευματικῆς ἐστιασεως διατελούντες ἐλάβομεν ἐπιστολὴν τῆς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ βασιλικῆς Ἰσπανικῆς πρεσβείας, προσκαλοῦσας τὸν συλλογὸν ἐξ ὀνόματος καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς εἰς τὰς ἐπὶ τῇ τετρακοσιοστῇ ἀμριετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς τελεσθησομένης τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1892 μεγάλως καὶ πανδήμους ἐφορτάς. Ἡ μεγίστημος τῆς Ἰσπανικῆς κυβερνήσεως ἐπιποθεῖσα πανηγυρίσει τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός μετ' ἐπιστημότητος ἀνταξίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ, προσεκάλεσε τὰς τε ξένας κυβερνήσεις καὶ τὰς φιλολογικὰς ἐταιρίας καὶ ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα εἰς τὰς ἐν Μαδρίτῃ ὁργανισθησομένας παλινδρομικὰς ἐκθέσεις διαφόρων ἀντικειμένων καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς ἀπὸ τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος

μέχρι μεσοπυκνίας του δεκάτου έκτου αιώνας αξιοπεριεργού έποχής εις τὸ συγκροτηθῆσόν τον συνέδριον «ἀμερικανιστῶν», ἥτοι σοφῶν ἐνδιαφερομένων ἰδιαζόντων εις τὴν ἀμερικανικὴν ἀρχαιολογίαν καὶ εις τὰς λοιπὰς τῶν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ἄθλων ἀναμνηστικὰς συνελύσεις. Διὰ τοιαύτης τιμηθεὶς προσλήσεως περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ σύλλογος τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιδειχθεῖσαν περιττανὸν ἐκτίμησιν τῆς Ἰσπανικῆς κυβερνήσεως, αὐτῆ τε βαθέως εὐγνωμονῶν καὶ τῷ ἐριτίμῳ αὐτῆς παρ' ἡμῖν ἀντιπροσώπῳ, καὶ πρὸς τὴν ἄγαν κολακευτικὴν ταύτην φιλοφροσύνην δεόντως ἀνταποκριθῆναι ἐπιέμενος, ἤρξατο σκεπτόμενος καὶ ἐνεργῶν πρὸς ἐπίτευξιν σπουδαίας τοῦ παρασκευαζομένου ἔργου συμμετοχῆς καὶ ἀντιπροσωπειᾶς ἐαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικῶν γραμμικῶν ἀνταζήτας.

Τοιαῦτα, φιλοπρόδοος ὑμῆγγυρις, ἐν ἀπάσῃ αὐτῶν τῇ ἀκριθείᾳ καὶ ἀπλότῃ τὰ διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας πεπραγμένα ἡμῖν κατὰ τὸ λήξαν τριακιστὸν συλλογικὸν ἔτος. Εἰ καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εις τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὐκλειαν τοῦ παλαιωτάτου τοῦδε τῶν Μουσῶν ἐνδιατίμηματος, ὑμεῖς κρίνατε· «καθὼς ἠκούσατε κρίνατε, καὶ ἡ κρίσις ὑμῶν δικαία ἔσται». Ἀναλογίσθητε τὰ προσκόμματα τὰ παντοειδῆ τὰ ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα ἀπροσπύτως ἀναφύμενα ὡς τεράστια κεφαλαὶ μυστηριώδους λερναίας ὕδρας, ἀναλογίσθητε τὸ ἐξ ἀνάγκης πολυάσχολον καὶ πολυμέριμον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν πλείστων τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀναλογίσθητε τὴν ἄγαν ἐπαισθητὴν ἑλλειψὶν ἀπαραιτήτων φιλολογικῶν πηγῶν, ἐρευσμάτων ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἐφοδίων, ἀναλογίσθητε τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ὑφ' ἡμῶν διαθεθειμένων χρηματικῶν πόρων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀδυνατοῦν ἡμῖν εἶναι ὅτε ἀπέθῃ παρακολουθῆσαι ὡς ἠβουλήθημεν τὴν καταπληκτικὴν ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, τῇ φιλολογίᾳ, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ δημοσίᾳ ἐκπαίδευσί, κίνησιν τῶν ζένων ἐπικρατειῶν, καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σταθμιζόντες σταθμὴ τῆς ἀμερολήπτου δικαιοσύνης τὰ ἐναγγεῖα πρὸ τοῦ ἀδικήστου ὑμῶν κριτηρίου ἰστορηθέντα, κηρύττετε παρηγοίᾳ τὴν βαρυσήμαντον ἐτυμηγορίαν ὑμῶν. Ἀντιπρόσωποι περυσισμένοι τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, ἀτάρχαχος ἀναμῆνω τὴν δῆλωσην τῶν ὑμετέρων ἐντυπώσεων . . . Ἄλλ' ἰδοὺ αὐταί, ἅμα τῇ ὑπ' ἐμοῦ ἐπιπέσει, ἰδοὺ ἐνγλωττωσὶ ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς εὐμενοῦς τῶν προσώπων ὑμῶν ἐκ-

φράσεως, ἰδοὺ σημεῖα πανταχόθεν ἀπειράριθμα τῆς ὑμετέρας ἐπιδοκιμασίας, ἰδοὺ κατὰ φρένα ὑμῶν καὶ κατὰ θυμὸν μεμαρτζίζουμένα ἔπεα ἐπαίνων καὶ ἐνθαυρόνσεων, ἰδοὺ, εις ἐπίστροφωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ ἰδρύματος τούτου στηριζομένων προσδοκιῶν τῶν ὑμετέρων καὶ τῆς μεγάλῃς ἐκτιμήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ζένων, βλέπω ἀναμνήσθων καὶ συγκαινηθῆναι ὑφ' ὑμῶν ἀναγνωρίσιν τῆς γονιμότητος τοῦ ἀπελθόντος ἔτους, τῆς τὰ μύλια συμβαλλούσας τῇ τριακονταετεί αὐτοῦ ἔωμῃ καὶ ὠραιότητι, ἰδοὺ καὶ πάλιν ἀκούω τὴν θεῖαν καὶ ἀποκαλυπτικὴν φωνήν, τὴν λευρῶς ἀπηγοῦσαν ἐν ταῖς καρδίαις ἀπάντων ὑμῶν, κηρύττουσαν τῷ συλλόγῳ· «Ἐκράτησας ὁ ἔθγες, καὶ οὐδεὶς λήψεται τοῦ στέφανόν σου».

Ἀκολούθως ὁ νέος ἀντιπρόεδρος κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης, ἱατρός, ἀνέγνω διὰ τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου, κωλυθεὶς αὐτός νὰ παραστή, πραγματεῖαν «περὶ τοῦ ὄζονιου τοῦ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι», ἔχουσαν ὡδε:

«Σεβασμιώτατε ἱεράρχα, καὶ ἡ λοιπὴ εὐγενὴς καὶ φιλόμοισος ἐμῆγγυρις.

Τῷ θεῷ καὶ τῇ διατάξει τοῦ κανονισμοῦ ἡμῶν ἐπόμενοι, ὅπως καὶ δι' ἐπιστημονικῆς τινος πραγματείας ἐξέχωμεν τὸ χρομόσυνον τῆς τοῦ ἡμετέρου γεράρου συλλόγου ἐπετειοῦ ἐορτῆς, ἦν καὶ ἡ παρ' ἡμῖν πρυτανεύουσα κοινωνικὴ τάξις εὐχερῆστοιμένη τιμῇ διὰ τῆς παρουσίας τῆς, ἀνέργουσι τὸ βῆμα, ὅπως ἀνακινώσω ὑμῖν ἐν περιλήψει ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὄζονιου ἢ ὀρθότερον ἴσως ἄλλοιου, ἥτοι τί εἶναι τὸ ὄζονιον, ποῦ τὸ πλείστον ὑπάρχει καὶ πῶς ἐν τῇ φύσει ἐνεργεῖ. Πρὶν ἢ ὁμοῦ εἰσελθῶ εις τὴν ἐρευναν ταύτην, ἀνάγκη νὰ προσηχθῶσι τὰ ἀκόλουθα.

Ἢ περὶ ἡμῶν φύσει, ἢ τε ἀνόργανος καὶ ὀργανικὴ, ἐν οἰκῷ ποτε ἀθροιστικῇ καταστάσει γίνεσθαι ἡμῖν ὀρατῆ, συγκρίνεται κατὰ τὰς ἀκριβεστάτας χημικὰς ἐρεῦνας ἐξ ἐξήκοντα καὶ ἐξ μετῶλων ἢ μεταλλοειδῶν σωμάτων, ἥτοι στοιχείων ἀπλῶν, ὧν ἡ ποικίλη χημικὴ ἢ μηχανικὴ ἐνωσις κατὰ τινὰ δημιουργικὸν τῆς φύσεως νόμον παρήγαγε καὶ παρῆγει πάντα τὰ τε ἐνόργανα καὶ τὰ ὀνόργανα, ἥτοι πάντα τὰ στερεὰ σώματα καὶ τὴν φυτικὴν καὶ ζωικὴν ὑπαρξίν. Ἰκανὰ τῶν ἀπλῶν τούτων

στοιχείων είναι γνωστά και προσετὰ τοῖς πᾶσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. ὡς ὁ γαλιός, ὁ μάλυθος καὶ ὁ ὑδραργυρός· ἄλλα ἐξίσου γνωστὰ ἄλλα μᾶλλον δυσπρόσιτα. ὡς ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσός καὶ ἡ τοῦ ἄνθρακος εὐγενής μορφή, ὁ ἄδάμας. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μὴ δεσπᾶ ἀλλὰ διὰ χημικῶν καὶ φυσικῶν περιστάσεων βεβαιούμενα, ὡς τὸ ὀξυγόνον, τὸ ὑδρογόνον, τὸ ἄζωτον, ἐν χημικῇ ἢ μηχανικῇ ἐνώσει ἐν τῇ φύσει παρατηρούμενα· οὕτω τὸ ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον ἐν τῷ ὕδατι. τὸ ὀξυγόνον καὶ ἄζωτον μετ' ἄλλων τινῶν σωμάτων ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι καὶ ἐν πολλαπλοῖς ἄλλοις συνθέσι σωμάσι. Παραλείπων δὲ τὴν ἀπαριθμησιν τῶν ἄλλων στοιχείων, περιορίζομαι εἰς τὸ κύριον τῆς πραγματικῆς μου θεμα· διότι περὶ ὀξονίου λέγων ἀναγκαίως καὶ φυσικῶς περὶ ὀξυγόνου τὸν λόγον ποιούμαι, ἐξ οὗ καὶ ὁ χημικός ὄρος· *οξυγόσιον ὀξονικόν*.

Τὸ ὀξυγόνον εἶναι τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀσθόνως ἐν τῇ φύσει διακεχυμένον στοιχείον, τὸ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ζωτικώτερον μέσον τῆς ὀργανικῆς ὑπάρξεως ἀποτελοῦν, καὶ ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲ ἐν ἑνὸργονον ἐπὶ τῆς γῆς νὰ συντηρηθῆ δύναται. Διὸ καὶ ἡ ἀνακάλυψις αὐτοῦ κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τοῦ μεγάλου τῆς Γαλλίας χημικοῦ, τοῦ Lavoisier, θεωρήθη ἀρετηρία τῶν ἐπιτελεσθεισῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καὶ τῆς περαστίας ἀναπτύξεως τῆς νεωτέρας χημείας. Ἐάν τοιοῦτον εἶναι τὸ ὀξυγόνον καὶ ὡς ὁ σπουδαιώτατος τῆς ὑπάρξεως παράγων θεωρήθη, ἐγείρεται φυσικῶς τὸ ζήτημα, ἐάν τὸ ὀξόνιον τὸ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ χημικοῦ Shöubem ἀνακαλυφθὲν ἔχη σχέσιν τινα πρὸς τὸ ὀξυγόνον.

Τὸ ὀξόνιον, κυρίαι καὶ κύριαι, δὲν εἶναι νέον στοιχείον ἀπλοῦν· εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὀξυγόνον ὑπὸ ἰδιαιτέραν μορφήν, ἥτοι εἶναι ὀξυγόνον πεπυκνωμένον. Ἴνα δὲ καταστή ἡ ἰδέα αὕτη καταληπτή, φαντασθῆτε δύο σφαίρας ἴσου βάρους καὶ χωρητικότητος, πληρώσατε τὴν μὲν δι' ὀξυγόνου, τὴν δὲ ἑτέραν δι' ὀξονίου, καὶ θέλετε ἰδεῖν, ὅτι ἡ τελευταία, ἢ τὸ ὀξόνιον δηλονότι ἔμπεριέχουσα, εἶναι πολλῶν βαρύτερα. Ἐκ τούτου δὲ καταφαίνεται, ὅτι ἐν τῷ ὀξονίῳ κἄτι πλέον ὑπάρχει, τουτέστιν, ἵνα κατὰ τοὺς χημικούς καὶ φυσικούς ἐκφρασθῶμεν, ἐν ὕψῳ ὄγκῳ τὸ ὀξόνιον ἔμπεριέχει πλείονα ἄτομα ὀξυγόνου, ἐπομένως εἶναι καὶ αὐτὸ ὀξυγόνον, ἀλλὰ πεπυκνωμένον, συγκεντρωμένον καὶ ἰσχυρόν. Ὡς τοιοῦτον δὲ τὸ ὀξόνιον ἔχει ἰδιότητάς τινας διαφερούσας τῶν τοῦ

ὀξυγόνου· τὸ ὀξυγόνον ἐνοῦται μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀπλῶν στοιχείων πρὸς παραγωγήν ἄλλων συνθέτων σωμάτων, τὸ δὲ ὀξόνιον ἔχει μὲν τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, ἀλλ' εἰς βαθμὴν ἰσχυρότερον, διὸ καὶ ὠνομάσθη χημικῶς *ἐνεργόν οξυγόσιον* καὶ *οξυγόσιον ἠλεκτρισμένον*, διότι διὰ τῆς ἐπιενεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ δύναται τὸ ὀξυγόνον νὰ μεταβληθῆ εἰς ὀξόνιον. Τὸ ὀξόνιον ἄρα, ὡς καὶ τὸ ὀξυγόνον, εἶναι ἀέριον ἀφανές, ἔχον εἰδικὴν τινα τοῦ θεοῦ ὀσμὴν, ἥς τὸ ὀξυγόνον στερεῖται. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παραγωγή τῆς λέξεως *οξόνιον* ἐκ τοῦ *ἄξον*.

Τὴν ὑπαρξίν τοῦ ὀξονίου μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς αὐτοῦ ὀσμῆς ἀποδεικνύουσιν ἐν τοῖς χημικοῖς ἐργαστηρίοις ποικιλοτρόπως. Ἐν τῶν ἀπλοστέρων πειραμάτων γίνεταί ὡς ἐπομένως· ἐάν διὰ γαλιθανικοῦ βέβρυματος ἀποσυνθέσωμεν τὸ ὕδωρ, ὅπερ, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, συνίσταται ἐξ ὑδρογόνου καὶ ὀξυγόνου, καὶ τὰ ἐντεῦθεν σχηματιζόμενα ἀέρια ἰδιαιτέρως συλλεξώμεν, τὸ ἀέριον τὸ ἔχον ὀσμὴν θεοῦ εἶναι τὸ ὀξόνιον. Παρασκευάζεται δ' ἐτι τοιοῦτον, καὶ ὅταν ἐντὸς συσκευῆς ἐμπεριεχούσης ὀξυγόνον εἰσαγάγωμεν βέβρυμα ἠλεκτρικόν τὸ παραγόμενον τότε ὀξόνιον ἔχει τὰ γνωστὰ αὐτοῦ χαρακτηριστικά. Ὑπάρχει δ' ἐτι καὶ ἀπλούστερος τρόπος, δι' οὗ δύναμεθα καὶ κατ' οἶκον νὰ βεβαιώθωμεν περὶ τῆς ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὑπάρξεως τοῦ ὀξονίου.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ὀξόνιον εἶναι πυκνότερον τοῦ ὀξυγόνου καὶ διακρίνεται διὰ τῆς εὐκαλίας, μεθ' ἧς ἐνοῦται μετ' ἄλλων στοιχείων καὶ παράγει σύνθετον σῶμα. Οὕτω τὸ ὀξόνιον τιθέμενον εἰς ἐπαρῆν πρὸς τὴν ἰωδοῦχον πότασσαν ἐνοῦται μετ' αὐτῆς, τὸ δὲ ἰωδὸν μένει ἐλεύθερον, ὅπερ τιθέμενον καὶ αὐτὸ εἰς ἐπαρῆν πρὸς τὸ ἄμυλον χρωματίζει αὐτὸ εἰς κυανόν. Ἐπὶ τῆς ἰδιότητος ταύτης τοῦ ὀξονίου πρὸς τὴν ἰωδοῦχον πότασσαν στηρίζομενοι κατασκευάσαμεν τὰ *οξονόμετρα*, συνιστάμενα ἐκ λωρίδος γάρτου ἐμβέβαπτισμένου εἰς ζύμη ἄμυλον ἔμπεριεχούσης τὴν ἰωδοῦχον πότασσαν. Δι' αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἐκ γάρτου λωρίδος οὕτω παρεσκευασμένης δύναμεθα νὰ εὐρωμεν, ἐάν ἡ αἰθουσα τοῦ οἴκου μας περιέχῃ τὸ ἐνεργητικόν ὀξόνιον, ἐάν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ ταῖς πεπυκνωμέναις καὶ ἀκαθάρτοις συνοικίαις ὑπάρχῃ ἀσθονώτερον ἢ ἐν ταῖς νέσις καὶ κατὰ τὸν Βόσπορον, ἐν ταῖς πεδιάσιν ἢ ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ μάλιστα τῶν δεδασωμένων. Πράγματι, ἐάν λωρίδα τινὰ τοῦ μνη-

σθέντος χάριτος ἐκθέσωμεν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐπὶ 12 ὥρας χωρὶς νὰ προσβληθῇ ὑπὸ τῆς βροχῆς ἢ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. ἔπειτα δ' ἐλαφρῶς ὑγράνωμεν αὐτήν, παρατηροῦμεν, ὅτι ἀναλόγως τοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ἐμπεριεχομένου ὀζονίου ἢ λωφίς τοῦ χάριτος γίνεται κυανῇ· διότι τὸ διὰ τῆς ἐνώσεως τοῦ ὀζονίου μετὰ τῆς ποτάσης ἐλευθερωθὲν ἰώδιον χρωματίζει τὸ ἕμιλλον εἰς κυανοῦν· ὅσῳ δὲ περισσότερον τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ὀζόνιον, τοσοῦτον καὶ τὸ κυανοῦν χρῶμα καθίσταται βαθύτερον. Τοσαῦτα περὶ τῆς τεχνικῆς κατασκευῆς τοῦ ὀζονίου καὶ τῆς δι' ὀζονομέτρου ποιστικῆς ἐξακριβώσεως αὐτοῦ εἰπόντες, ἐρωτῶμεν ἤδη, πῶς τὸ ὀζόνιον ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ παράγεται.

Ὡς ἐν τοῖς γεμικαῖς ἐργαστηρίοις, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὀξυγόνον μεταβάλλεται εἰς ὀζόνιον· κατὰ συνέπειαν καὶ ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις μέρεσιν, ἐνθα ὁ ἀτμοσφαιρικός ἠλεκτρισμὸς εἶναι ἰσχυρότερος, τὸ ὀζόνιον εἶναι ἀρθονώτερον· διὸ ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ὄρεων τὸ ὀζόνιον εἶναι περισσότερον ἢ ἐπὶ τῶν γηρακλιωτέρων καὶ ἀνὰ τὰς πεδιάδας. Ἡ διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ λοιπὸν ἠλεκτρισμοῦ μεταβολὴ τοῦ ὀξυγόνου εἰς ὀζόνιον, ἀναλόγως τῆς ὑγρότητος ἢ ξηρότητος τοῦ τόπου καὶ τοῦ κλίματος, εἶναι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα. Καὶ πράγματι διὰ καταμετρήσεων ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ ὀζόνιον αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως τῆς ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὑγρότητος· διὸ καὶ τὸ θέρος, ὅτε ὁ ἀήρ εἶναι ξηρός, τὸ ὀζόνιον εἶναι ὀλιγώτερον ἢ τὸν χειμῶνα, ὅτε ὁ ἀήρ εἶναι ὑγρός. Οὐ μόνον δὲ ὁ ἀτμοσφαιρικός ἠλεκτρισμὸς καὶ ἡ ὑγρότης ἀλλὰ καὶ τὰ ρεύματα καὶ ἡ ἐντασις τοῦ ἀέρος, ἦτοι ἡ ποιότης καὶ ἡ ταχύτης αὐτοῦ, ἐπιενεργοῦσιν ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀερίου. Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι πνέη μεσημβρινός ἢ μεσημβρινοδυτικὸς ἄνεμος, ἢ σχετικῆ τοῦ ἀνέμου ὑγρότης αὐξάνει καὶ τὴν ποσότητα τοῦ ὀζονίου. τούναντίον δέ, ὅταν πνέη ἀνατολικὸς ἢ βορειοανατολικός· ὡσαύτως μετὰ ἰσχυρὰν τοῦ ἀέρος ὁρμὴν μετὰ βροχῆς καὶ ἐν γένει μετὰ βιαιάν τοῦ καιροῦ μεταβολὴν κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λάμψιν ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ ἐμπεριέχει αὐξοῦσαν ποσότητα ὀζονίου· καὶ αὕτη ἡ βαρομετρικὴ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαιρᾶς συνεπῶς ἔχει ἐπιρροὴν ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ ἀερίου τούτου·

πλουσιώτερος ἰδίᾳ εἰς ὀζόνιον εἶναι ὁ ἀήρ τῶν παραθλασσίων, παραλλυμνίων καὶ παραποταμίων χωρῶν, τῶν ὑψηλῶν τῶν ὄρεων κορυφῶν, τῶν ὑπὸ δασῶν περιβαλλομένων ὑψηλῶν τοποθεσιῶν καὶ τῶν φυσικῶν ἰαματικῶν πηγῶν, τῶν διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ ἀέρος καὶ τὴν ἀρθονίαν τοῦ ὀζονίου ἐξόχως εὐεργετικῶν εἰς τοὺς ἐξησθηνοκότας ὀργανισμούς. Ἐντεῦθεν καὶ πόλεις περιβαλλόμεναι ὑπὸ κήπων καὶ ποικίλης φυτείας, πόλεις ἐγκατεσπαρμέναι διὰ δένδρων καὶ δεινδρῶν διὰ τὴν ἀρθονωτέραν ποσότητα τοῦ ὡς εἴρηται ἀερίου ἀναπέουσι τὸν καθαρότερον καὶ ὑγιεινότερον ἀέρα. Ἡ ἀξία τῶν δεινδρφυτειῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκτός πολλῶν ἄλλων ἀγαθῶν συντελεῖ καὶ εἰς τὴν ὑγρότητα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· ὡς δ' ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ἡ ὑγρότης συνεργεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τοῦ ὀζονίου. ἐνθὺ τούναντίον ἔδαφος γυμνὸν καὶ ἄδενδρον εἶναι ὄλιγος ἀπόρροον εἰς τοιαύτην παραγωγὴν.

Μέχρις ἐνταῦθα εἶπομεν ποῦ τὸ ὀζόνιον εὐρηται καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους παράγεται. Φέρε ἤδη ἐξετάσωμεν ἀντιθέτως, ποῦ δὲν ὑπάρχει, ἢ τέλειον διὰ τῆς ὀξειδώσεως τῶν ἐν ἀποσυνθέσει εὐρισκομένων ὀργανικῶν οὐσιῶν ἐλαττοῦται ἢ ἐξαντλεῖται.

Τὸ ὀζόνιον ἐλαττοῦται ἢ ἐξαντλεῖται α') ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν, ἐνθα κοιναί, καλῶς καὶ στερεῶς ἐκτισμέναι ὑπόνομοι καὶ ὄχαιοι παντός εἶδους ἀκαθαρσιῶν δὲν ὑπάρχουσιν, ἢ οἱ ὑπάρχοντες δὲν παρέχουσι τὴν ἐν τοιαύτοις ἐργοῖς δημοσίαις ὑγιεινῆς ἀσφαλείαν· διὰ τοιαύτας αἰτίας ἡ πόλις ἡμῶν καὶ τὰ προσάστεια ἔχουσι τὸ ὀλιγώτερον ὀζόνιον· χάρις ὅμως εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἔδαφους καὶ τὸν διὰ παντοίων ἀνέμων ἀερισμὸν, ἢ διὰ τῶν ποικίλων ἀναθυμιάσεων δηλητηρίασις τοῦ ἀέρος καὶ ἐλάττωσις τοῦ ὀζονίου ἐξουδετεροῦται.

β'.) Ἐνθα λιμνάζουσιν ὕδατα καὶ ὄχαιοι, ἐκεῖ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως ἀνάπτυξις ἀερίων κατασφύρει τὸ ὀζόνιον, ἢ ὀρθότερον τὸ ὀζόνιον συνανούμενον μετὰ τῶν ἀερίων, ὧν τὴν ἐπιβλαβῆ ἐπὶ τῆς ὑγείας ἐπηρεῖαν κατασφύρει, ἐλαττοῦται.

γ'.) Ἐνθα ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ δὲν κινεῖται· οὕτω ἐν στεναῖς καὶ ρυπαρῇς ὁδοῖς μετὰ οἰκημάτων πολλῶν καὶ πυκνῶν καὶ ἐν γηρακλιωτοῖς τόποις τὸ πλεῖστον ἐκτισμένων. Οἱ δ' ἐπιθυμοῦντες νὰ λάθωσι πείραν τῶν λεγομένων μου ἐπισκευηθέντων γνωστῆς τινος τῆς πόλεως συνοικίας καὶ μάλιστα ἐν ὥρᾳ θέρους, ἀναβήτησαν δ' εἶτα εἰς ὑψηλοτέρους τόπους

και ἡ διαφορά ἐστὶν αὐτοῖς ἐκ τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος καταφανεστάτη.

δ') Ἐντός γῶρος ὑπὸ πολλῶν κατοικομένου ἀνθρώπων καὶ ὧν αἱ περὶ καθαριότητος γνώσεις εἶναι ἐλάχισται. Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ ἐνταῦθα πληροῦται δυσαναλόγως διὰ τῆς ἐκπνοῆς πλείονος ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ἄλλων βλαβερῶν καὶ ὑδατῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἀκαθαρσιῶν. αἱτινας παρέχουσιν οὕτω γαρυκατηριστικὴν τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος ὁσμὴν ὅσῳ δὲ ὁ γῶρος μικρότερος καὶ πυκνότερον κατακημένως, τοσοῦτον καὶ ὁ ἀήρ πτωχότερος ὀξυγόνου καὶ ὀξονίου καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπιβλαβέστερος· τοιαῦτα εἶναι, τὰ νοσοκομεία, οἱ στρατῶνες, αἱ φυλακαὶ, τὰ θεάτρα, τὰ σινυπωτήρια, ὧν τὴν ἐπιβλαβὴ ἐπίδρασιν τῶν ἀερίων ἐξουδετεροῦμεν διὰ τοῦ ἀερισμοῦ καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως πύσης ἐν τῷ ἀέρι ἐν ἀποσυνθέσει οὐσίας, ἥτοι διὰ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς καθαριότητος.

ε') Εἰς πάντα τόπον συναθροίσεως καὶ τὰς πόλεις, ἐν αἷς πολλὰ τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα. Ἐν αὐταῖς οὐ μόνον τὸ ὀξόνιον καταναλίσκεται, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ καθόλου μολύνεται πρὸς μεγάλην τῶν πολιτῶν βλάβην.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἐγένετο γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ὀξονίου ἢ ὀξοτικοῦ ὀξυγόνου, ἢ εὐκόλως μετ' ἄλλων στοιχείων καὶ σωμάτων ἐνώσει αὐτοῦ, τοῦ μὲν κατ' ἐξοχὴν ὑπεριστρῆι, τοῦ δὲ ἐλαττωῦται ἢ καὶ παντελῶς ἐκλείπει. Εἰπομεν ἤδη τελευτώντας καὶ ἄλλας τινὰς τοῦ ἀερίου τούτου ιδιότητας.

α'.) Φυτικαὶ χρωματικαὶ οὐσίαι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀξονίου ἀπολλύσασιν τὸ χρῶμα αὐτῶν· οὕτω ἡ κυανὴ τοῦ *Indigo* διάλυσις ἐν ἐπαρκῆ πρὸς ὀξονιοῦχον ἀέρα ἀποβάλλει τὸ χρῶμα.

β'.) Λευκὰ λιναῖ ἢ βαμβάκερὰ φορέματα ἐπὶ γλότῃς ἢ γίνους δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἠπλωμένα γίνονται λευκότερα· αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι τὸ ὀξόνιον, τὸ ὁποῖον συνεννοῦται μετὰ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ καταστρεφρον αὐτὰς προκαλεῖ τὴν μεγαλύτεραν λευκότητα.

γ'.) Τὸ καὶ σπουδαιότερον, εἶναι μίσην καθαριότητος καὶ ἀντισηπτικότητας. Ἐν τῷ ἀέρι εὐρίσκεται ἀνάριθμον πλῆθος λεπτοτάτων καὶ δυσδιακρίτων μορίων φύσεως διαφόρου· ἀπειράριθμοι ἰδίως εἶναι οἱ ὀργανισμοὶ ζωικῆς φύσεως, οἱ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀνερχόμενοι καὶ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι κυλινδούμε-

νοι· οἱ μικροὶ οὗτοι ζῶντες ὀργανισμοί, οἱ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ διάφορα ὀνόματα φέροντες, ἥτοι *μικροβίαια*, *μικροκόκκοι*, *βακτηρίαι* καὶ τὰ τοιαῦτα, αἰτίοι πολλῶν καὶ σπουδαίων νοσημάτων, πληροῦσι τὸν ἀέρα τῶν πόλεων ἐκείνων ἰδίως, ὧν τὸ ἔδαφος εἶναι μεμολυσμένον διὰ τῶν κακῶς ἐκτισμένων ὑπονόμων, τῶν ἀθλιῶν ἀγωγῶν καὶ τῶν ποικίλων ὀργανικῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας ῥιπτομένων. Τούτους μικροὺς τούτους ὀργανισμοὺς καταστρέφει τὸ ὀξόνιον· ὅτι δὲ τὸ ἀέριον τούτο ἔχει τὴν δύναμιν ταύτην, ἀπεδείχθη διὰ παρατηρήσεων ἀρκούντως ἀποδεικτικῶν· διότι παρατηρήθη, ὅτι διὰ τοῦ ὀξονίου μικρὰ ζῶα ἀποθνήσκουσι καὶ ὅτι τῶν ἀκαθαρσιῶν ἢ δυσώδης ὁσμὴ ἐξαφανίζεται, ὅταν ὁ ἀήρ ἐμπεριέχῃ τοιοῦτον ἀέριον, ἀξάνει δέ, ὅταν ἐλαττωῖται· τοῦθ' ὅπερ κατορθοῦται διὰ τῆς ἐξουδετερώσεως καὶ καταστρεφῆς τῶν ἐν ταῖς ἀκαθαρσίαις ἀναπτυσσομένων σηπτικῶν καὶ ἄλλων ὀργανισμῶν.

δ') Τοῦ ὀξονίου πρὸς μὲθρα καὶ χρῆσιν θεραπευτικὴν. Οὕτως ἀναμικτοῖς, χλωρωτικοῖς καὶ νευρασθενέσι συμβουλευόμεν τὴν διαμονὴν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων τοποθεσιῶν, ἐνθα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὀξονίου ἢ καταλλαγῆ τῆς ὕλης ζωορτέρα γίνεσθαι, αἱ λειτουργίαι τῶν ζωϊκῶν καὶ πνευματικῶν ὀργάνων ἀπροσκόπτως τελειοῦνται, οἱ μῦς ἰσχυροποιοῦνται, τὸ ὑγιές καὶ ἀρρενωπὸν χρῶμα ἀνακατᾶται καὶ ἡ ψυχικὴ ἡδονὴ τῆς ἀνακτηθείσης ὑγείας ἐν τῷ προσώπῳ ζωοραφεῖται· οὐ μόνον δὲ ἀναληπτικῶς καὶ δικαιοτητικῶς ἀλλὰ καὶ θεραπευτικῶς εἰς ἀσθενείας τοῦ πνεύματος διὰ συσκευῶν ἐπὶ τούτῳ κατασκευαζομένων συνιστῶμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ ὀξονικοῦ ὀξυγόνου, ὡς αἱ τελευταῖαι ἐν τῇ Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἀπόπειραι διαπιστοῦσι.

Τοσαῦτα, κυρίαι καὶ κύριοι, καὶ περὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ θεραπευτικῆς σημασίας τοῦ ὀξονίου, ἔτινα, εἰ καὶ ἀνεπαρκῆ, εἶναι ὁμῶς ἱκανὰ, ὅπως λάβητε ἰδέαν τινὰ, ἔστω καὶ ἀτελεῖ, τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀερίου. Μὴ ἐπιθυμῶν δ' ἐπὶ πλέον ν' ἀπασχολήσω ὑμᾶς καὶ καταχρασθῶ οὕτω τῆς ὑμετέρας εὐμενείας, κατέρχομαι, εὐγνωμονῶν ὑμῖν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, μεθ' ἧς ἠεροάσασθε τῶν εἰρημένων».

Ἀκολούθως ὁ τὴν Α. Θ. Π. ἀντιπροσωπεύων Σέβ. μητροπολίτης Δράμας κ. Γερμανὸς ἐξέφρασε τὴν γαρυὴν καὶ τὰς εὐλογίας

τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἠΰξατο τῷ συλλόγῳ, ὅπως διατελῆ ἔσκαί οὕτως ἔθνωφελῶς ἐργαζόμενος.

Μετὰ τοῦτον ὁ κ. Γεωργιάκης ἐφένδης Ὁρχάνης ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις τοῦ συλλόγου πρὸς διὰδοσιν τῆς παιδείας εἰς τοὺς Ἑλληνας ὑπηκόους τῆς αὐτοκρατορίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέγιστον μέλημα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ὑπὲρ οὗ καὶ ἐζητωκραύγησεν ἅπαν τὸ πολυπληθές ἀκρατήριον.

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου εὐχαριστεῖ ἐν πρώτοις τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ διαβιβάσῃ τῇ Α. Θ. Π. τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου μετὰ τῆς παρακλήσεως, ὅπως καθαγιαζέσῃ αὐτὸν πάντοτε διὰ τῶν εὐχῶν Ἀυτῆς. Θεομῆς δὲ εὐχαριστίας ἐκφράζει τῷ Γεωργιάκῃ ἐφένδῃ Ὁρχάνῃ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ διαβιβάσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου τῇ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας Μουνίφ πασσᾶ, διότι ἐκτιμῶν τὰς ἐργασίας τοῦ συλλόγου ἐπεδείξατο τὴν πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν διευκο-

λύναι τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ εἶχεν ἀπαγορευθῆ θεωρηθῆν ὡς δῆθην ἐπιλήψιμον. Εὐχαριστεῖ τῷ Ἑλληνι πρεσβευτῇ, διότι πάντοτε καὶ ποιικιλοτρόπως φαίνεται ἐκτιμῶν καὶ κηδόμενος τοῦ συλλόγου, ἐπίσης δὲ γαλλιστὶ καὶ τοῖς κκ. πρεσβευταῖς τῆς Σερβίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας. πολλὰκις μὲν αὐτοπροσώπως παραστᾶσιν εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ συλλόγου, τιμῆσασιν δὲ καὶ νῦν δι' ἁξίων ἀντιπροσώπων τῶν τὴν ἐορτὴν καὶ ἐπιδείξασιν τὴν πρὸς τὸν σύλλογον συμπάθειαν καὶ ἐκτίμησιν τῶν.

Τέλος εὐχαριστήσας τῷ ἀρχιμ. σχολάρχῃ τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς, τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ παναγίου Ἱάσου, τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς Ἀντιγόνης, τῇ διευθυντρίῃ τῆς «Παλλάδος» ὡς καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ πάντοτε συρρέοντι εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ συλλόγου καὶ τιμῶντι τὰς ἐορτὰς αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐνθαρρύνοντι τὸν σύλλογον, ὅτι ἐργάζεται ὑπὸ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ἔθνους. λυεὶ τὴν συνεδρίαν.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΑΡΙΣΤ. Γ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΡΑΣΟΥΝΤΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΩΝ

(Ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως ἐν τῇ ΑΜΔ' συνεδριάσει
τῆς 3 φεβρουαρίου 1890).

Εἴτε τὴν περὶ αὐτομάτου γενέσεως, εἴτε τὴν περὶ πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ ὑπερτάτου τινὸς ὄντος θεωρίαν ἀποδεχθῆ τις, ἢ συντασσόμενος τοῖς ὑπαδαῖς τῆς περὶ πανσπερμίας θεωρίας ὡς ἀβασίμους ὑποθέσεις καὶ ὡς πληρμελῆ συμπεράσματα πάντα τὰ λοιπὰ θεωρήσει, οὐδεὶς ὅμως δύναται ν' ἀρνηθῆ τὸν ὑπερτάτον νόμον τῆς ἐξελιζέως τῶν τε σωματικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ αὐτοῦ, τὴν διὰ τὴν ὑπαρξίν πάλιν, τὸν φυσικὸν τοῦτον νόμον τῆς προόδου. Ἐὰν ἀνατρέχοντες εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ἐπισκοπήσωμεν τὸ παρελθόν, τὰς ποικίλας καὶ διαφόρους φάσεις καὶ τὰς ἀπείρους βαθμίδας, δι' ὧν διήλθε λαὸς τις, ὅπως ἀπέβη εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, ὅπερ βεβαίως δὲν εἶναι τὸ τελευταῖον, ἐάν, λέγω, ῥίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἐπιπόνου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων πορείας τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἴδωμεν αὐτὸν ἀετῶς καὶ ἀκαμπτος τὸν δεινὸν διὰ τὴν ὑπαρξίν ἀγωνιζόμενον ἄγωνα. ἐν ἐκάστῳ δὲ τῆς πρὸς τὰ πρόσω πορείας του σταθμῷ, ἐκ τῆς παλαιολιθικῆς μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἀλλοίως μὲν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διάνοιαν παρίσταται ἡμῖν, ἀλλ' αἰετῶς τὸ βέλτιον, πρὸς τὴν πρόδον, πρὸς τὸ τελειότερον χωρῶν. Τῶν διαφόρων τούτων μεγάλων σταθμῶν, οὓς δεδομένος τις λαὸς ἐπὶ πολλὰς μυριάδας ἐτῶν ἠγωνίσθη, ὅπως δικδοράμη, δύναται τις νὰ λάβῃ ἀκριβῆ ὅπως οὖν ἰδέαν, ἐὰν λαμβάνων συλλήβδην τὰς διαφόρους ἀνθρωπίνους φυλάς μελε-

τήσῃ τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῶν κατάστασιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωποφάγου Νιάμ-Νιάμ, μέχρι τοῦ μᾶλλον πεπολιτισμένου Εὐρωπαίου. Ἄλλ' οἱ μεγάλοι οὗτοι σταθμοὶ διὰ μακροτάτου χρόνου εἰσὶ κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, μόνον δὲ τῶν μεγάλων γραμμῶν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων φυλῶν ἰδέαν δίδουσιν ἡμῖν· εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι λίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ λεπτομερεστέρα ἐξέτασις τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως ἐν ἐκάστῳ ἐκ τῶν ἀπείρων φάσεων, δι' ὧν λαὸς τις διήλθεν, ὅπως φθάσῃ ἀπὸ σταθμοῦ τινος εἰς ἕτερον. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ποικίλων τούτων ζητημάτων ἀσχολοῦνται, ὡς γνωστόν, ἡ προϊστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ἡ ἱστορία, ἡ ἔθνολογία, ἡ ἔθνογραφία καὶ ἡ ἀνθρωπολογία, ἀλλ' ἐννοοῦμεν λεπτομερεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν ἔθνογραφικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τῆς ἐνεστῶσης καταστάσεως τῶν διαφόρων λαῶν, μελέτην, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἡμῖν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως καὶ τοῦ βιωσίμου ἢ μὴ ἐκάστου λαοῦ, περὶ τῆς πρὸς τὴν πρόδον ἱκανότητος καὶ τῶν τάσεων καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἡ περιγραφή τῶν ἔξεων, δοξασιῶν, δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων λαοῦ τινος βεβαίως μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τοῦ πνεύματος, τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐν γένει τῆς διανοητικῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἡ περιγραφή αὕτη παραβαλλομένη πρὸς τὴν κατάστασιν ἄλλων

λαῶν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πολύτιμος ἐθνολογικὴ πηγὴ πρὸς ἀναζήτησιν τῆς συγγενείας τῶν διαφόρων λαῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τῶν λόγων τούτων ὀρμώμενοι ἐπιχειροῦμεν περιγραφὴν τινὰ τῶν ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ἰδίως ἐν Κερασούντι ἐπιπολαζούσων δεισιδαίμονιων καὶ προλήψεων φρονοῦντες, ὅτι οὗτοι συμβάλλομέν πῶς εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐθνογραφικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν μελέτην . . .

Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τείνει αἰετοτε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς αἰτίας, κατανόησιν τῶν φαινομένων καὶ ἐξήγησιν τῶν ποιητῶν καὶ πολλῶν ἐκρήνσεων τῆς δράσεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων· ὅταν δὲ ἀδυνατῇ νὰ ἀνευρῇ τὴν αἰτίαν συμβεβηκότος τινός, ἀνατρέχει εἰς τὸ ὑπερφυσικὸν ἐκ φυσικῆς οὕτως εἰπεῖν ἀνάγκης πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς τάσεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἀποδίδει τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν πνευμάτων, εἰς τοὺς δαίμονας, τοιοῦτοτρόπως δὲ τὸ σύμπαν πληροῦται μεταφυσικῶν ὄντων καὶ δημιουργεῖται βαθμηδὸν ἡ μεταφυσικὴ ὄθεν τὴν δεισιδαίμονιαν ἢ ἠδυναμίαν νὰ ὀρίσωμεν: *πρώτην ἔκφασιν τῆς φυσικῆς τάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ αἰτίου καὶ ἀσφρέτιον τούτου πρὸς τὸ αἰτιατόν.*

Καὶ ἡ μὲν γένεσις τῶν δεισιδαίμονιων ἀνερχεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οὗτος ὑπερεπήδησε τὰ ἐκ τῶν λοιπῶν ζῴων διαχωρίζοντα αὐτὸν ὄρια, ἥτοι ἅμα τῇ πρώτῃ ἐκρήνσει τῆς στοιχειώδους καὶ ἀνθρωπίνης οὕτως εἰπεῖν λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου· αἱ δὲ προλήψεις ὑπεμφάνουσαι ἀνωτέρων τινὰ βαθμῶν ἐγκεφαλικῆς ἐνεργείας, μείζονά τινὰ δόσιν κρίσεως, μνήμης καὶ συλλογισμοῦ, πολὺ μεταγενέστερον ἐγενήθησαν. Ἐὰ ἠδύνατό τις ὄθεν νὰ ὀρίσῃ τὰς προλήψεις: «πρώτην τάσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς τὴν ἐκ τῶν προτέρων κατανόησιν τῶν ἀποτελεσμάτων πράξεώς τινος καὶ τὴν δι' ἐνεργειῶν τινῶν ἀποσθήσιν ἐνδεχομένου ἢ θεραπείαν ἐπισυμβάντος κακοῦ». Ἐπειδὴ δὲ γεγονός τι οἶονδῆποτε, καλὸν ἢ κακόν, αἱ ἀσθένειαι καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος ἀπεδίδοντο ἀρχῆθεν εἰς τὴν ἐπήρειαν ἀγαθοποιῶν ἢ κακοποιῶν τινος πνεύματος, ἔπειτα λογικῶς, ὅτι πρὸς πρόληψιν παντός ἐνδεχομένου ἢ θεραπείαν ἐπισυμβάντος κακοῦ ἔδει διὰ πράξεώς τινος

τελευτήρου νὰ ἐξλιεσθῇ τὸ κακοποιὸν πνεῦμα ἢ νὰ ἐξευμενισθῇ τὸ ἀγαθὸν πρὸς παραγὴν τοῦ προσδοκωμένου. Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ θεραπευτικὴ καὶ τοιαύτην βεβηλίως ταπεινὴν ἀρχὴν ἔχει ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη. Εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἐν ταῖς διὰ τοιούτων δεισιδαίμονιων καὶ προλήψεων κεκαλυμμέναις πράξεσι διαβλέπει τις ἐνίοτε ἐπιστημονικὰς ἀληθείας καὶ ὄρθα συμπεράσματα μακρῆς πείρας καὶ βεβαίως ἐρεύνης.

Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς εὐρίσκονται, ὡς γνωστόν, ἐν χαμηλῇ βαθμίδι πολιτισμοῦ καὶ ἀναπτύξεως, εἰσὶ δὲ βεβηλισμένοι γενικῶς ἐν σκαιᾷ εἰσέτι ἀμαθείᾳ, ἥτις ἀναγκάτως καθίστησιν αὐτοὺς λίαν δεισιδαίμονας καὶ προληπτικούς. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι ὅσω ἀπώτερον τῶν κέντρων τοῦ πολιτισμοῦ εὐρίσκεται λαός τις, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον ἔστι δεισιδαίμων· κατὰ συνέπειαν αἱ δεισιδαίμονιαι καὶ αἱ προλήψεις εἰσὶ μᾶλλον ἐρριζωμέναι παρὰ τοῖς οἰκούσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας· ἀλλὰ καὶ ἀνά τὴν παραλίαν τοῦ Πόντου, μεθ' ὅταν τὴν διηγεῖται μετὰ τῶν κέντρων τοῦ πολιτισμοῦ συγκοινωνίαν, παρὰ τῷ λαῷ καὶ ἰδίως ταῖς γυναῖξί παντός θεοσκεύματος καὶ φυλῆς αἱ δεισιδαίμονιαι καὶ αἱ προλήψεις εἰσὶν εἰσέτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐρριζωμέναι. Ὅστε ἀνίσχυρος παρ' αὐτοῖς ἀποβαίνει πᾶσα λογικὴ καὶ πᾶν ἐπιχείρημα. Πᾶσαι αἱ νόσοι καὶ κυρίως αἱ μαρσμοὶ καὶ ἀδυναμίαι προσενοῦσαι ἀποδίδονται γενικῶς εἰς ὑπερφυσικὴν τινὰ ἐπενέργειαν ἢ εἰς τὴν ἐπήρειαν προσώπου ἢ συμβάντος τινός. Κατὰ συνέπειαν αἱ νόσοι διαίρουνται εἰς διαφόρους κατηγορίας καὶ ἐπονομάζονται εἴτε ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν εἴτε ἐκ τῆς αἰτίας. Κατὰ τὴν ἐγγώριον τῶν Κερασούντιον διέλεκτον αἱ ὀνομασίαι τῶν νόσων τούτων εἰσὶν αἱ ἐξῆς: α') τὸ βλάψιμον, β') τὸ πάτημα, γ') τὸ ὀμμάτιν, δ') τὸ ἀχπάραγμα, ε') τὸ δέσιμον, καὶ ς') τὸ γράψιμον. Αἱ δύο τελευταῖαι ἀνάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαγειῶν.

Α'.—Τὸ βλάψιμον συμβαίνει κυρίως, ὅταν τις ἴδῃ ψυχορραγοῦντά τινὰ ἢ νεκρὸν καὶ χιθναθῆ φόβον ἢ ὄϊνος, ὅτε καὶ λέγουσιν ὅτι «ἐβλάθη» (=ἐβλάθη) ἀπὸ τῶν δαίμων. Ἀλλὰ δύναται τις νὰ πάθῃ τὸ βλάψιμον καὶ ἐξ ἀγνώστου τινός αἰτίας. Αἱ συνέπειαι τοῦ βλαψίματος εἰσὶ: βαθμικῶς μαρσμός, ὠχρότης, ἀδυναμία ἐπιτεινομένη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἰδοὺ δὲ τὰ τῆς νόσου ταύτης θεραπευτικὰ μέσα, ἐξ ὧν ἐκτελοῦσθαι τινὰ ἢ ἀλληλοδιδάχως

ὅλα μέχρις οὗ ἰαθῆ ὁ πάσχων· ἔαν δὲ μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς φαρμάκων ταύτης τῶν συνταγῶν ὁ ἀσθενὴς ἀποθάνῃ, τοῦλάχιστον οἱ περὶ αὐτὸν ἔχουσι καθαρὰν τὴν συνειδήσιν ὡς ἐπιτελέσαντες τὸ καθήκον αὐτῶν καὶ μεταχειρισθέντες πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ θεραπευτικὰ μέσα πρὸς ἴασιν του, ἀδιάφορον δέ, ἔαν μηδέποτε προσεκλήθη ἰατρός· «καὶ τί θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὁ ἰατρός, λέγουσιν, ἀφ' οὗ ἤτο τὸ ἐτζέλι (=πεπωρωμένον) τοῦ μακαρίτου τόσον μόνον νὰ ζήσῃ;» Καὶ ὡς πρῶτος μὲν ἰατρός ἐν παντὶ καὶ πάντοτε προσκαλεῖται βεβαίως ὁ ἱερεὺς, ὁ εὐνοοῦμενος ἱερεὺς, ὅστις ἔχει «ἐλαφρὸν χερσὶν». (Ἰατρὰ τοῖς μουσουλμάνοις τὸν ἱερέα βεβαίως ἀντικαθιστᾷ ὁ μολλὰς ἢ ὁ δερβίσης.) Ὁ ἱερεὺς οὗτος εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαστικὰ ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τὰς ὠρισμένας εὐχὰς, ἐξορκίζει πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, κἀκὼν ἀγασμὸν, φουσᾷ ἐπὶ τοῦ προσώπου του, κτλ. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ διὰ τοῦ μονοτόνου ψιθύρου του κατορθοῖ ν' ἀποκοιμίσῃ τὸν πάσχοντα. Ἐξ ἐνὸς λοιπὸν ἢ πίστεις, ἐξ ἑτέρου ἢ ἡσυχία τοῦ ὕπνου κατορθοῦσιν ἐνίοτε πολλὰ . . .

Τοῦ ἱερέως μὴ δυνθέντος νὰ θεραπεύσῃ τὸν πάσχοντα, ἐπιδίδονται τότε εἰς τὰ ἀκόλουθα θεραπευτικὰ μέσα. (Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὁ παθὼν πρέπει ν' ἀγνοῇ τὸ εἶδος τῆς θεραπείας, οὗτος εἶναι ὅρος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ· διότι ἄλλως ἀντὶ ὠφελείας βλάβη) δύνανται νὰ προξενήσωσιν).

1.— Ὑπνώπτοντος τοῦ παθόντος μετροῦσι τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ καὶ κόπτοντες ἴσου μήκους κλώνον ῥοδῆς καὶ περιτυλίσσοντες ἐν εἰδει σαβθάνου διὰ λευκοῦ ὑφάσματος θάπτουσι παραπλευρῶς τῷ νεκρῷ, οὗ ἔνεκεν ἔπαθεν ὁ ἀσθενής· ἐπιφωνοῦντες: «Ἐἴθε, ὡς ὁ κλώνος οὗτος, νὰ σαπῇ καὶ τὸ βλάψιμον».

2.— Θέτουσιν ἐπὶ μικρᾶς χαμηλῆς τραπέζης παροψίδα πλήρη σερμπετίου καὶ ἐπακουμποῦντες περὶξ αὐτῆς 14 κοχλιάρια ἀκίνοισι τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπαιθρον, τὴν δ' ἐπαύριον χέουσι τὸ περιεχόμενον· ἐπαναλαμβάνουσι δὲ τὸν δεῖπνον τοῦτον τῆς Ἐκάτης ἐπὶ τρεῖς νύκτας.

3.— Λαμβάνουσιν ἑπτὰ τεμάχια ἀγριακίου ἐξ ἑπτὰ ἀνδρογόνων ἅπαξ συζευθέντων (μονοστεφάνων) καὶ εἶτα δι' ἑπτὰ τεμαχίων ζύλου ἐξ ἑπτὰ φρακτῶν λεφθέντων τήκουσι τὰ τεμάχια ταῦτα τῶν κηρίων καὶ θέτοντες ἐπὶ τρυβλίου περιέχοντος ὕδωρ καὶ ψαλίδα ἀνοικτὴν ἐν εἰδει σταυροῦ χέουσι διὰ μέσου τῆς ψαλίδος

τὸν τακέντα κηρὸν. Ἐὰν ὁ κηρὸς πίπτων ἐν τῷ ὕδατι σχηματίξῃ συμπαγῆ ὄγκον, εἰσι βέβαιοι, ὅτι ἀπὸ βλάβιμον ἔπαθεν ὁ ἀσθενής, τούναντιόν δέ, ἔαν σχηματισθῶσι λεπτὰ στρώματα. Σημειωτέον, ὅτι ἡ διάγνωσις χρησιμεύει ἐν ταύτῳ καὶ ὡς θεραπεία.

4.— Θέτουσιν ὕδριαν πλήρη ὕδατος ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμερονύκτια ἐπὶ τοῦ τάφρου τοῦ βλάψιματος νεκροῦ καὶ εἶτα νίπτουσι τὸν παθόντα ἢ λαμβάνουσι γῶμα ἐκ τοῦ τάφρου τοῦ νεκροῦ καὶ δένοντες ἐν ὑφάσματι βίπτουσιν ἐντὸς ὕδατος καὶ νίπτουσι τρεῖς τὸν ἀσθενῆ, εἶτα ἐναποθέτουσι πάλιν τὸ γῶμα ἐπὶ τοῦ τάφρου.

5.— Ἐὰν τὰ ἀνωτέρω θεραπευτικὰ μέσα μηδὲν ἀποτέλεσμα ἐπιφέρωσι, καταφεύγουσι τελευταίον εἰς τὴν ἐπομένην βανδαλικὴν πρᾶξιν. Ἀμειβόντες ἀδρῶς πτωχόν τινα τυμβωρύχον ἀνοίγουσιν ἐν καιρῷ νυκτός τὸν τάφρον τοῦ νεκροῦ, τοῦ ἀκουσίου τούτου αἰτίου πάντων τῶν δεινῶν, καὶ λαμβάνουσιν ἐν τεμάχιον ἐκ τοῦ φερέφρου ἢ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ. Ἐμβάλλοντες τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐντὸς θυμιατηρίου ἐπὶ ἀνημμένων ἀνθρώπων τιθέασιν ὑπὸ τὴν βίνα τοῦ παθόντος ἐπικαλύπτοντες αὐτὸν καλῶς πανταχόθεν, ὅπως εἰσπνεύσῃ πάντα τὸν ὑπὸ τοῦ τεμαχίου ἐκείνου ἀναδιδόμενον καπνόν. Εὐτυχῶς ὅμως σπανιώτατα κατέρχονται εἰς τὴν τοιαύτην τυμβωρυχίαν.

Β'.— Τὸ πάτεμα εἶναι ἀνικανότης τις περὶ σωματικὴν τινα λειτουργίαν πορευομένη ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τῶν διατάξεων τῶν ἐθίμων. Κυρίως μὲν τὸ πάτεμα συμβαίνει εἰς τὰ βρέφη, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως καὶ εἰς τοὺς ἐνήλικας. Καὶ εἰς μὲν τὰ βρέφη προξενεῖ μακροσμία καὶ κυρίως ἀδυναμίαν εἰς τοὺς πόδας καὶ ἀνικανότητα ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ περιπατεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας ἀνικανότητα ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη εἰς τὴν τεκνογονίαν καὶ τεκνοποιάν. Τὸ πάτεμα προλαμβάνεται διὰ διαφόρων μέσων ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων ἐθίμων. Ὅταν π. γ. διερχῆται νεκρικὴ τις πομπὴ ὑπὸ τὰ παράθυρα οἰκίας, ἐν ἣ εὐρίσκειται λεγῶ μὴ συμπληρώσασα εἰσέτι τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡμέραν, πρέπει νὰ ἐγείρωσι μετέωρον τὸ λίκνον μετὰ τοῦ βρέφους, ἢ δὲ λεγῶ ὠφελει νὰ ἐγερεθῇ, διότι ἄλλως ὑπόκεινται εἰς τὸ πάτεμα καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη δὲν τεκνογονεῖ. Τὰ πρῶτα μετὰ τὸν τοκετὸν στέλλόμενα εἰς τὸν οἶκον ἐδώδιμα, κρέας ἢ ἰχθυὺς, δὲν δύνανται νὰ εἰσαγαγῶσιν εἰς τὸν οἶκον πρὶν ἢ εἰδοποιηθῶσιν οἱ ἐν

αὐτῶ, ὅπως ἀναγειρώσει τὸ βρέφος. Ἐν ἐναυτίῳ περιπτώσει, πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ λάθους καὶ ἀποφυγὴν ἐνδεχομένου κακοῦ, ἀγορεύουσι κράετος τεμάχιον ἀξύνιστον καὶ θέτοντες ἐν ὕδατι λούουσι τὸ βρέφος.

Ἐν οἰκίῳ, ἐν ἣ ὑπάρχει λεχώ, οὐδεὶς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δύναται νὰ εἰσέλθῃ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ σύζυγος, ἢ τις ἄλλος, ἐὰν εἰσέλθῃ, ὀφείλει ἐν πρώτοις νὰ ἐπισκερθῇ τὸ ἀποχωρητήριον. Δύο γυναικὲς μὴ συμπληρωσασαί τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡμέραν ἐὰν συνανηθῶσι καθ' ὁδὸν ἢ ἐν λουτρῶ, ὀφείλουσι ν' ἀσπασθῶσιν ἀλλήλας, διότι ἄλλως ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη δὲν τεκνογοοῦσι. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἐὰν ἡ συνάντησις γείνη ἐν λουτρῶ, οὐχὶ ἡ εἰσερχομένη ἀλλ' ἡ καθυμένη καὶ μὴ ἀνισταμένη, ὅπως ἀσπασθῇ τὴν εἰσερχομένην, ὑπόκειται εἰς τὸ πάτεμα. Ταῦτα καὶ πλείστα ἄλλα τοιαῦτα ἔθιμα καὶ προφυλακτικὰ μέσα ὑπάρχουσιν. Ἐὰν δὲ πᾶσι τις ἀπὸ πάτεμα, ὑπάρχουσι διάφοροι ἐπὶ τούτῳ θεράπειαι. Ἐὰν λ. γ. ἐπαθε γυνή τις ἀπὸ πάτεμα, λαμβάνει οὖρον τοῦ συζύγου ἐκείνης, ἐνεκα τῆς ὁποίας ἐπαθε καὶ λούεται. Ἐννοεῖται, ὅτι ἀμέσως κατόπιν καθαρίζεται.

Ὅταν τὰ νήπια πάθωσιν ἀπὸ πάτεμα, ὁδηγοῦσιν αὐτὰ εἰς τὸ μυρωλεῖον (τεικέ) μάρτυρός τινος χριστιανοῦ ἀσπασθέντος τὸν ἰσλαμισμὸν, ὀνομαζομένου δὲ Σεδι-μπαλά, καὶ περιγράφουσι περὶ τὸν τάφον του τρις. Ὡς τελευταῖον δὲ καταφύγιον διὰ τὸ πάτεμα ὡς καὶ διὰ τὸ βλάψιμον πρέπει ὁ παθὼν νὰ διέλθῃ τρις ὑπὸ νεκρὸν τινα· πρὸς τοῦτο δὲ εἰδικοποῦσι τὴν πρώτην τυχοῦσαν νεκρικὴν πομπήν, ἣτις ἀνακόπτει τὴν πορείαν καὶ ἀναγειρωμένου τοῦ φερέτρου διέρχεται τρις ὑπὸ τὸν νεκρὸν ὁ παθὼν. . . .

Γ'.) Τὸ ἄμμάτι (ἀλλαγὸς ἡμάτι) εἶναι ἡ γνωστὴ παντὶ βασκανία. Βεβαίως δὲ πρόκειται ἐνταῦθα νὰ συζητήσωμεν τὸ ποῖον τῶν περὶ βασκανίας, ζωικοῦ μαγνητισμοῦ κτλ. θεωριῶν, ἀλλὰ φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἐξέτασις τῶν περὶ βασκανίας παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἰδεῶν καὶ προλήψεων δύναται ἴσως νὰ ἐπιγύσῃ φῶς τι ἐπὶ τοῦ σαστεινοῦ εἰσέτι ζητήματος τούτου. Ἐνταῦθα ὁ ἀσκληπιᾶδης θὰ εὖρη εὐκαιρίαν νὰ ἐφαρμόσῃ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἱερικοὺς τοῦ ὅρους· ὑπάρχει καὶ προφύλαξις, καὶ πρόγνωσις, καὶ διάγνωσις, καὶ θεραπευτικὴ! Καὶ τὰ μὲν προφυλακτικὰ μέσα εἰσὶ γενικῶς οἱ κυανοὶ σφαιροειδεῖς ὑερίσκι. οὗς ἀναρτῶσιν ἐκ τοῦ λαίμου, ἢ φέρουσιν ἐν εἰδει ψελλίων

καὶ περιδεραχίων. ἢ κρύπτουσιν ἐν τῇ κόμῃ καὶ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Εἰδικῶς δὲ ὡς ἰσχυρότατον κατὰ τῆς βασκανίας προφυλακτικὸν θεωρεῖται τὸ λεγόμενον *ματιζήριον*, ὅπερ ἐστὶ μακρὸν δακτυλοειδὲς ὕεος, ἧς ὁ μὲν ἐξωτερικὸς κύκλος ἐστὶν ἐκ καθαῆς διαφανοῦς ὑέλου, εἰς τὸ βᾶθος δὲ παρατηροῦνται ἐκθδῶσις λευκαί, ἐρυθραὶ καὶ ὑποκυανῆ. τοῦθ' ὅπερ διδὲι πῶς εἰς τὸ περιεπίπτον τοῦτο μωρὸν ἱριδος ὀφθαλμοῦ. Σημειωτέον, ὅτι τὸ περιεπίπτον τοῦτο κέκταται πολὺ μείζονα ἰσχύ, ἐὰν προέρχεται ἐκ κλοπῆς. Ἐν γένει τὸ κυανοῦν χροῶμα θεωρεῖται τὸ μάλλον δραστηκὸν κατὰ τῆς βασκανίας προφυλακτικόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ σκόροδον θεωρεῖται λίαν δραστήριον κατὰ τῆς βασκανίας καὶ κυρίως ἡ βᾶσις αὐτοῦ. ἢν συνεχῶς δι' ἀργυροῦ ἢ καὶ ἐπιγύσου φαρμάκματος κεκοσμημένην θέτουσιν ἢ ὑποκρύπτουσιν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καὶ κυρίως ἐπὶ τῶν φερίων τῶν παιδίων. Μεγάλως ἀρετὰς κέκταται καὶ τὰ τριγωνικὰ περιεπίπτα, ἅτινα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ «νουσκᾶδες» καλοῦσιν. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τεμάχια γάρτου, ἐφ' ὧν χαράττει ἱερεὺς τις, καίτοι τοῦτο εἶναι ἀπηρευμένον αὐτοῖς, ἢ μολλᾶς ἢ δερβίσης εὐχᾶς ἢ σημεῖα τινα ἀκατάληπτα· ταῦτα περιτυλίσσοντες ἐν σχήματι τριγώνου καὶ ἐναρπάζοντες ἐν δερματι ἢ ἐντιθέμενοι ἐν ἀργυρῷ ἢ ἐπιγύσῳ τριγωνικῇ θήκῃ ἀναρτῶσιν ἐκ τοῦ λαιμοῦ ἢ προσκολλῶσι διὰ σκυτίνων λωρίδων ἐπὶ τοῦ βραχίονος. Ἡ πλειονότης τῶν Μωαμεθανῶν φέρει τοιαῦτα περιεπίπτα, ἅτινα θεωροῦνται ὡς προφυλακτικὰ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ πάσης νόσου.

Ἡ διάγνωσις τῆς βασκανίας γίνεται διὰ τῶν *διαβάσμάτων*, ἧτοι διὰ τῆς ἀναγνώσεως εὐχῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως, τοῦ μολλᾶ καὶ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ διαβάστριας. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ μέσον χρῆσιμεῖται καὶ ὡς διάγνωσις καὶ ὡς θεραπεία.

Ἐν πρώτοις, ὡς ἐφθίμεν εἰπόντες, προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς, ὅπως ἀναγνώσῃ τῆς νενομισμένης κατὰ τῆς βασκανίας εὐχᾶς, ὅπως, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, *διαβάσῃ τὸν ἀρρωστον*. Ἐὰν ὁ ἱερεὺς ἀναγνώσεων χρισμᾶται συνεχῆς τερὸν τοῦ συνήθους, διακρῶν, ἀσθιναται ὑπνον, ἐνταῖρη συνεχῶς τοὺς μυῶνας καὶ μετὰ τὸ *διάβασμα* ἀσθιναται κόπωση, εἰσὶ βέβαιον περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς βασκανίας.

Ἀλλὰ τὸ ἰσχυρότερον διαγνωστικὸν καὶ θεραπευτικὸν μέσον εἶναι τὸ *διάβασμα* τῆς εἰδικῆς *διαβάστριας*. Ἡ διαβάστρια εἶναι σχεδὸν πάντοτε γυνή τις Ἀρμενία ἐκμαθούσα ἐξ οἰ-

κογενειακῆς παραδόσεως τὸ μυστικὸν τοῦ δια-
βάσματος καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ εὐχὰς. Ἄμα
ὑπάρχει ὑπόψις τις περὶ βασκανίας, κομιζού-
σιν εἰς τὴν διαβάστροιαν τὴν ζώνην ἢ ἐνδυοῦν τι,
ὅπερ ἔρρεν ὁ βασκανθεΐς. Αὐτὴ λαμβάνει διὰ
τῆς δεξιᾶς τὴν μίαν ἄκραν τῆς ζώνης ταύτης,
ἐν ᾧ τὴν ἑτέραν κρατεῖ τεταμένην ὁ κομι-
στής, καὶ ἄρχεται ψιθυρίζουσα τὰς ἐπὶ τούτῳ
εὐχὰς· εἶτα κρατοῦσα ἀκίνητον τὸν ἀγκῶνα
τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τῆς ζώνης παρὰ
τὴν δεξιάν χειρὰ καὶ στρέφουσα καὶ ἀναστρέ-
φουσα τὴν παλάμην τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς
ὑψοῖ καὶ καταβιβάζει ἐπὶ τῆς ζώνης τὸν ἀρι-
στερὸν πῆχυν διαγράφουσα οὕτω τέταρτον
περίπου κύκλον, ἐξακολουθοῦσα δὲ οὕτω νὰ
ψιθυρίζῃ προχωρεῖ κατὰ τι συντέμνουσα κατὰ
τὸ τρίτον τὸ μήκος τῆς ζώνης, εἰς τρόπον
ὥστε τρεῖς ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς χει-
ρονομίας μέχρι τῆς ἑτέρας ἄκρας τῆς ζώνης.
Καὶ ἐὰν μὲν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ διαβά-
σματος τούτου γασμῶται, δακρύη καὶ εἶτα αἰ-
σθάνηται κόπωσην, ἥτις εἶναι τοσοῦτω μείζων,
ὅσω ἰσχυρότερα εἶναι ἡ βασκανία, εἶναι βε-
βαία, ὅτι πρόκειται περὶ βασκανίας καὶ στέλλει
τότε ζώνην, ὅπως τὴν φέρῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ παθὼν
καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας τὴν ἐπιστρέψῃ, πάλιν,
διότι τὸ διαβάσμα τοῦτο πρέπει νὰ ἐπαναληθῇ
τρὶς· ἐὰν τούναντίον ἡ διαβάστροια δὲν δα-
κρύη, ἢ δὲν αἰσθάνηται κόπωσην τινὰ, τότε ἐπι-
στρέφει τὴν ζώνην ἀποφανομένην, ὅτι δὲν πρό-
κειται περὶ βασκανίας. Διαβάστροιαι τις μοι διε-
βεβαίωσε μετὰ μεγίστης εὐλικρινείας, ὅτι, ὅταν
πρόκειται περὶ βασκανίας, τοσαύτην κόπωσην
αἰσθάνεται, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ κινηθῇ, ἐπὶ τινὰς
δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐξακολουθεῖ αἰσθάνο-
μένη ἀδυνασίαν τινὰ καὶ ἀδυναμίαν.

Ὡς θεραπευτικὰ μέσα μετὰξὺ ἄλλων με-
ταχειρίζονται καὶ τὰ ἐξῆς: Λαμβάνουσι με-
γάλους τινὰς κόκκους μαγειρικῆς ἄλατος, περι-
στρέφουσι τρεῖς τὴν κεφαλὴν τοῦ παθόντος
καὶ εἶτα ῥίπτουσι εἰς τὸ πῦρ ἢ καίουσιν ὑπὸ
τοῦς ῥόθωνας αὐτοῦ τεμάχιον βάμβακος, δι' οὗ
σφογγίζουσι προηγουμένως εἰκόνας τινὰς ἀγίων.
Ἐνίοτε ῥίπτουσι ἐν ὕδατι μικρὸν τεμάχιον ἢ
χῶμα κληθὲν ἐκ τῶν ὑποδημάτων τοῦ βασκα-
νικτοῦ καὶ νίπτουσι τὸν παθόντα. Πρέπει
ὅμως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ θε-
ραπευτικαὶ μέθοδοι τότε μόνον παρέχουσιν
ὠφελεῖαν, ὅταν γένωνται εὐθὺς ἅμα συμβῆ ἡ
βασκανία.

Δ'.) Τὸ ἀπάρχαγμα εἶναι ὁ τρόμος, ἢ ἐξ
αἰφνιδίου τινὸς συμβάντος βραβεῖα ἐντύπωσις

καὶ αἰ ἐκ ταύτης συνέπειαι. Ὑπάρχουσι τρεῖς
βαθμοὶ τρόμου κανονιζόμενοι ἀναλόγως τῆς
παραχούσης αὐτὸν αἰτίας καὶ τῆς εὐαισθησίας
ἢ ὀλιγοψυχίας τοῦ ἀτόμου. Καὶ εἰς μὲν τὸν
πρῶτον, τουτέστι τὸν μικρότερον βαθμὸν, ἀρκεῖ
πρὸς θεραπείαν ἡ κατάποσις σταγόνων τινῶν
ὕδατος ἢ ἀγριασμοῦ· εἰς τὸν δεύτερον προσκα-
λεῖται ὁ ἱερεὺς, ὅπως, ὡς λέγουσιν, «ἀπορκίσῃ
τὸν παθόντα καὶ κἀμὴ ἀγριασμὸν εἰς τὴν καρ-
δίαν του»· εἰς δὲ τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν
τοῦ τρόμου, μετὰ τὸν ἱερέα, ἐργάζονται τὰ ἐπό-
μενα θεραπευτικὰ μέσα· πρῶτον, δανείζονται
παρὰ τῶν εὐτυχῶν κατόχων τὸν πολύτιμον
ὠσειδῆ λίθον, ὃν λίθον τῆς καρδίας (γυρορεκ-
τασι) καλοῦσι καὶ γέοντες διὰ τῆς ὀπῆς, ἣν φέ-
ρει ἐν τῷ μέσῳ, ὕδωρ, δίδουσι εἰς τὸν παθόντα
νὰ πῖρ, εἶτα ἀναρτῶσι τὸν λίθον τοῦτον ἐπὶ
τῆς καρδίας αὐτοῦ· δεύτερον, δανείζονται παρὰ
τῆς οἰκογενείας Μπέη τινὸς — τοῦ μόνου ἐν-
ταῦθα κατόχου — γάλικόν τι πλήρες ἀρα-
βικῶν ἐπιγραφῶν δοχείον φέρον ἀνηρημένα
ἐκ τινος ἄκρου τεσσαράκοντα κατάρσρα ἐπι-
γραφῶν τεμάχια γαλικῶ καὶ διὰ τοῦ δοχείου
τούτου γέοντες ὕδωρ λούουσι τὸν παθόντα·
τρίτον καὶ τελευταῖον καὶ δραστικώτερον φάρ-
μακον εἶναι τὸ ἐπίμενον· διὰ τοῦ ἀνω ῥήθην-
τος δοχείου γέουσιν ὕδωρ ἐπὶ σπᾶθλης πολεμι-
κῆς φερουσῆς κηλίδας ἀνθρωπίνου αἵματος καὶ
οὐκ ὀλίγην βεβαίως σκωρίαν, καὶ δίδουσι εἰς
τὸν παθόντα νὰ πῖρ.

Ε'.) Τὸ δέσιμον εἶναι μαγεία τις, δι' ἧς
ἐπιφέρουσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἢ τὸν ἀντεραστὴν
ἀνικανότητα εἰς τὸ τεκνοποιεῖν ἢ πάθῃσιν τινὰ
τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, καταρρεύουσι δὲ εἰς
τὴν μαγείαν ταύτην ἐξ ἐρωτικῆς ὡς ἐπὶ τὸ
πλείστον ἀντιζήλιας. Τὸ δέσιμον γίνεται διὰ
τοῦ ἐξῆς τρόπου· ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων τῆς θύ-
ρας τῆς ἐκκλησίας, δι' ἧς θὰ εἰσελθῶσιν οἱ μελ-
λόνομενοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τοῦ
γάμου, προσελθοῦσι κρυφίως ἐξ ἐνὸς ἄκρου μᾶ-
χαίραν τινὰ ἢ κρεμαστὸν κλειθρον καὶ ἐξ ἑ-
τέρου τὴν θήκην τῆς μαχαίρας ἢ τὴν κλειδα
τοῦ κλειθρου τοῦτου τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ
διέλθωσι διὰ μέσου τούτου οἱ μέλλόννομενοι·
εἶτα ἀμέσως κλειδύνουσι τὸ κλειθρον ἢ ἐμβάλ-
λουσιν ἐν τῇ θήκῃ τὴν μάχαίραν καὶ ῥίπτουσι
μακρὰν ἐν τῇ θαλάσῃ, ὅπως μὴ ἀνευρεθῶσι,
καὶ οὕτως ὁ ἀντεραστὴς εἶναι βεβαίως, ὅτι ἐξε-
δικήθη τὸν ἀντίπαλόν του!! Ἡ δεισιδαιμονία
αὕτη εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἐροζωμένην, ὥστε πάν-
τες σχεδὸν λαμβάνουσι προσυλακτικὰ μέτρα
πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης τινὸς ἀνικανότητος·

πρὸς τοῦτο δέ, ὁ μελλόνουμος πρὶν ἢ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς τέλεσιν τοῦ γάμου του, κρίπτει ἐπὶ τῆς ὀσφύος του κλειθρον κλειθωμένον, ὅπερ ἀνοίγει, ὅταν τὸ πρῶτον μελλῇ νὰ κατακληθῇ μετὰ τῆς συζύγου του!!

Γ'.) Τὸ γράψιμον εἶναι μαγεῖα τις γυγνομένη πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προξενήσῃ τις κακὸν εἰς ἔγχρον ἢ νὰ ἐπισύρῃ τὸν ἔρωτα ἀγαπωμένου προσώπου. Ὑπάρχουσι γυναῖκες τινες, δερβίσαι καὶ κυρίως οἱ λεγόμενοι *τζιουτζίδες* (πνευματισταί, spirites), οἵτινες εἰδικῶς τοῦτο ἔχουσιν ὡς βιοποριστικὸν ἔργον. Οἱ καλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι ἐπισύρουσιν ἐπὶ τοῦ ἐγθροῦ ἢ ἐπὶ τοῦ ἀγαπωμένου ὑπὸ τοῦ φιλοδωροῦντος προσώπου τὴν εὐμένειαν ἢ δυσμένειαν τῶν πνευμάτων ἄνευ μεγάλου κόπου, εἴτε χαράσσοντες ἐπὶ τριγωνικῶν περιζήτων σημεῖά τινα ὡσεὶ ἱερογλυφικά, εἴτε δι' ἄλλων ἀλλοκότων καὶ διὰ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου κεκαλυμμένων πράξεων. Οὐ πρὸ πολλοῦ συνέβη ἐν τῇ πόλει τοιοῦτόν τι παράδοξον γεγονός. Καθαριζομένου φρεατὸς τινος εὐρέθη ἐν τῷ πυθμένι αὐτοῦ τολύπη τις περιέχουσα τεμάχιον σάπωνος φέροντος ἐμπεπηγμένους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐξήκοντα βελόναι. Ὁ ἀνευρών τὴν τολύπην ταύτην εἰκάσας, ὡς φαίνεται, ὅτι πρόκειται περὶ μαγεῖας τινός καὶ φοβήθεις μὴ τι πάθῃ, ἔρριψε τὴν τολύπην εἰς τι ἀποχωρητήριον. Μετὰ τινος ἡμέρας οἱ γείτονες εἶδον δερβίσην τινὰ κατελθόντα εἰς τὸ φρεατὸν καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀναζητοῦντά τι. Γείτων τις ἐννοήσας, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς τολύπης, πλησιάσας ἠρώτησεν αὐτόν· ἰδοὺ δὲ τί οὗτος ἀπεκρίθη· ὅτι πρὸ τινος καιροῦ ἐπισκευθεὶς τις αὐτὸν παρεκάλεσε — ἐννοεῖται δι' ἀδελφὸς πληρωμῆς — νὰ ἀγράψῃ. κατὰ τὴν καθιερωμένην λέξιν, ἐγθρόν τοῦ τινος. Ὁ δερβίσης ἔπραξε τοῦτο διὰ τῶν ἐξήκοντα βελόνων, ἃς ἐνέπηγε βαθμηδὸν ἐπὶ τοῦ σάπωνος ἀπαγγέλλων τὰ εἰκότα. Ἄλλ' ὡς προσορατικῶς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἔχων βαθεῖαν πίστιν καὶ πεποιθήσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην του καὶ εἰς τὸ τέλοςφόρον τῆς μαγεῖας ταύτης, ἔρριψε τὴν τολύπην ἐν τόπῳ, ἐξ οὗ ἐν ἐνδεσμένην αὐτῆν. Καὶ πράγματι, ὡς φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος, ὃν καταράσθη, ἔπαθε δυστύχημά τι, ὅπερ ἀπέδωκεν εἰς τὸ γράψιμον· ἴσως δὲ καὶ ὁ καλὸς τοῦ δερβίσου πελάτης δὲν ἐκράτησε μεγάλην ἐγευσθίαν. Ὅπως λοιπὸν ὁ παθὼν *λίση*, ὡς

λέγουσι, τὸ γράψιμον καὶ ἀποσπάσῃ ἐνδεχόμενόν τι ἄλλο δυστύχημα κατέφυγεν εἰς τὸν αὐτὸν δερβίσην, ὅστις ἐξεμμεμισθεὶς ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ θύματος του ἀπεράσισε *νὺ λίση τὸ γράψιμον*, καὶ δὴ ἀπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς τολύπης. Τὴν τολύπην δὲν εὗρεν· ἀλλὰ τὸ συνταγολόγιόν του εἶναι πλουσιώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Bouchardat, (αὐτὸ δὲ καλὸ τὸ παλληκάρι· ζεῦρε καὶ ἄλλο μονοπάτι)!!!

Τὸ γράψιμον γίνεται ὑπὸ παντὸς ἄλλου διὰ διαφόρων τρόπων· ὡς παράδειγμα δὲ ἀναφέρωμεν τὸν ἐπομένον:

Περιαλείφουσι διὰ κηροῦ λεπτόν καλῶδιον, ὅπερ ἐντείνουσι κυρίως ἐν τόπῳ τινί, ὅπως διέλθῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἐγθρός, εἴτα σχηματίζοντες κόμβους ἐφ' ὅλης τῆς ἐκτάσεώς του περιτυλίσσουν ἐν παντὶ, ἐφ' οὗ ἐγγράφουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἐγθροῦ καὶ προσθέτοντες βάραις τι ῥίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπιφωνοῦντες· «Εἴθε ὁ ἐγθρός μου οὗτος νὰ ὑποφέρῃ πολλά, μέχρις οὗ σαπῇ τὸ καλῶδιον τοῦτο!..»

Τοιαῦται εἰσιν αἱ κυριώτεραι τῶν ἀνὰ τὸν Πόντον δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων· καὶ οὐδὲν μὲν ἴσως τὸ ἄξιον λόγου αὐταὶ διδάσκουσιν, ἀλλὰ διδουσιν ὅπως οὖν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν τούτων καὶ περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν ταῖς γῶραις ταύταις. Ἐὰν δὲ καὶ ἄλλοι τῆς ἀλλαγῆς παρ' ἄλλοις λαοῖς καὶ φυλαῖς δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις λεπτομερῶς περιγράψωσι, φρονοῦμεν, ὅτι ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ καὶ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐθίμων καὶ δοξασιῶν τούτων μεγάλως ὠφελήθησονται αἱ ἐθνολογικαὶ ἐρευναι.

Εὐτυχῶς ἀπὸ τινος ἤρξατο παρατηρουμένη παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις τάσις τις πρὸς ἀποτιναξίν τοῦ ζυγοῦ τούτου τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων. Ἡ νέα γενεὰ εἶναι ἤπτον ἀμαθῆς καὶ ἔλκεται ὅπως οὖν — καίτοι λίαν ἀσθενῶς εἰσέτι — ὑπὸ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἀκτίνες φωτός — καίτοι ἀμυδρὰ εἰσέτι — παρατηροῦνται παρὰ τῇ νεωτέρῃ γενεῃ, εὐγηθῶμεν ἡμῶς, ὅπως οἱ ἐκ τοῦ κηθάρου βαθμηδὸν ἐγειρόμενοι οὗτοι λαοὶ τραπῶσι τὴν πρὸς τὸν καλῶς ἐννοούμενον πολιτισμὸν ὁδόν, τὴν πρὸς τὴν πρόοδον, τὴν πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν καὶ οὐχὶ τὴν πρὸς τὴν ἐξαχρείωσιν, τὴν τῶν ἠθῶν ἔκλυσιν καὶ τὴν πῶρωσιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος ἄγρουσαν...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. Ι. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ ΕΝ ΤΩ Δ' ΤΟΜΩ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ",

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΝΤΟΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΔΝΗ' συνεδριάσει τῆς 4 ἰουνίου 1890).

Φιλόμοσος ὁμῆγερος!

Ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦ ἀναγνώσματος ἡμῶν κυρίως ἐστὶν ἐπικρίσις τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐν τῷ Δ' τεύχει τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσού» δεδημοσιευμένου λεξιλογίου τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου, πρὶν ἢ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτό, καλὸν νομίζομεν καὶ τῇ περιστάσει κατ'ἀλλήλον, ὅπως ἐν εἰδεί προεισαγωγῆς εἰπωμέν τινα περὶ τῆς εἰρημένης διαλέκτου.

Ἐξ ὅσης γλωσσικῆς ὕλης ἠδυνήθημεν ἀπὸ τετραετίας καὶ ἐντεύθεν νὰ περισυλλέξωμεν ἐκ διαφόρων τοῦ Πόντου μερῶν, μεσογείων τε καὶ παραλίων, ἐσχηματίσαμεν τὴν ἰδέαν, ὅτι κυρίως εἰπεῖν μία καὶ μόνη ὑπάρχει δι'ἀλέκτος τοῦ Πόντου καὶ οὐχὶ ἰδιαιτέρα τῆς Τραπεζούντος, ἰδιαιτέρα τοῦ Ὄρειος, ἄλλη τῆς Οἰνόης, ἄλλη τῆς Κερασούντος ἢ Ἀργυρουπόλεως καὶ καθεξῆς, ὡς τινες (1) ἐσφαλμένως ἐνόμισαν τὰ τοπικὰ ἰδιώματα βεβαίως ὡς διαλέκτους ἐκλαθόντες. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον φρονοῦμεν, ὅτι τότε μόνον εἶδει ἵνα παραδεχθῶμεν διαφόρους τοῦ Πόντου διαλέκτους, ὅτε σχεδὸν ἀδύνατος ἦ καὶ πᾶν δυσμερῆς ἤθελεν εἶναι ἡ συνεννόησις μεταξὺ Τραπεζουניתίου καὶ Ἀργυροπολίτου, ἢ Κερασουντίου καὶ Οἰνόεως, ἢ Ὀρίτου καὶ Τριπολίτου καὶ καθεξῆς· ἀλλ' ἐξ ὅσον

ἡμεῖς γινώσκομεν, πάντες οἱ τὰ παραλία καὶ μεσογείωτον κατοικοῦντες (πλὴν τινῶν ἴσως τῆς Καππαδοκίης κατοίκων) μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν λαλοῦντες γλώσσαν ἀρκοῦντως καλῶς συνεννοοῦνται, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ μὴ κοινὸς τοῖς πᾶσι θησαυρὸς λέξεων καὶ τύπων οὐκ ἐστὶ τοσοῦτον σημαντικὸς. Τὰ διάφορα τοπικὰ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου ἰδιώματα ὡς τοιαῦτα δὲν δύνανται εἰμὴ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον (1) νὰ διαφέρωσιν ἀπ' ἀλλήλων, σημειωτέον ὅμως, ὅτι πολλῶ μείζων ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν παραλίων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων ἀπὸ τῶν μεσογείων, παρὰ τῶν παραλίων αὐτῶν πρὸς ἄλληλα. Ὁ δὲ λόγος ἐστὶ φυσικὸς· διότι οἱ μεσογείως καὶ ἐπὶ ὄρειων μερῶν κατοικοῦντες, περὶ τὴν γεωργίαν καὶ μεταλλουργίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσχολούμενοι, φυσικῶ τῷ λόγῳ εἶδει ὅπως καὶ διαφόρως ἀναπτύξωσι τὴν γλώσσαν αὐτῶν ἢ οἱ τὰ παραλία καὶ ἀμέσως περὶ αὐτὰ κατοικοῦντες καὶ περὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον συνήθως καταγινόμενοι. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐννοεῖται, ὅτι ὡς ἐκ τῶν διαφόρων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μεσογείους βιωτικῶν αὐτῶν σχέσεων ἐπὶ τὸ λεπτότερον καὶ ἀνετώτερον διεφρονησμένον ὄφρηνον, ὅπως καὶ λεπτότερον καὶ ἐλευθεριώτερον διαμρφώσωσι τὴν αὐτῶν γλώσσαν. δὲν ἠδύναντο ὅμως καὶ ν' ἀποτύγῃσι τὴν παραδοχὴν πολλῶν ξένων λέξεων καὶ ἠθῶν διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου παρ' αὐτοῖς κατ' ἀνάγκην εἰσαχθεισῶν. Τοῦναντίον οἱ μεσόγειοι διακρίνονται μὲν ἐπὶ τῷ τραχεῖ καὶ ἀξέστω τῆς γλώσσης αὐτῶν.

(1) Ὁμοίως ὁ κ. Ι. Παρχαρίδης ἐν τῷ III' τόμῳ (σελ. 120-21) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου διακρίνει διάλεκτον Τραπεζουניתίαν, Ὄρειτικὴν, Σαρακωτικὴν καὶ Ζησιωντικὴν. Τῇ γνώμῃ ἡμῶν τοῦναντίον συντάσσεται ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης (Ἐβδ. II. 1880-81 φύλλ. 13, σελ. 205).

(1) Ὁμοίως πρὸς τὸ ὕψος, τὸν θησαυρὸν τῶν λέξεων καὶ τὸ φθολογικὸν καὶ γραμματικὸν μέρος.

οὐχ ἥττον ὅμως δύνανται νὰ καυχῶνται, ὅτι καὶ τὴν πατρῶαν γλῶσσαν ἀμειψότεραν καὶ ἀρχαιοπρεπεστέραν διετήρησαν καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἔθνη καὶ ἔθιμα καθαρότερα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Ἄλλ' ὅποιαν ἄρὰ γε κέκτηται σημασίαν ἢ διάλεκτος τοῦ Πόντου; Ἡ διάλεκτος αὕτη, καθόλου εἰπεῖν, καίπερ τὰ μέγιστα διεφθαρμένη καὶ ἱκανὰ σὺν τῷ χρόνῳ ξένα στοιχεῖα προσεληφύα, οὐχ ἥττον λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀξία ἰδιαίτερας μελέτης καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς τυγχάνει οὐσα· διότι καὶ ὡς νῦν ἔχει ὑπὸ τὴν πενιχρὰν καὶ εὐτελεῆ αὐτῆς ἐσθῆτα κρύπτει λαμπρὰ τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια, πολύτιμον ἀληθῶς φέρουσα ἐν ἑαυτῇ θησαυρὸν τύπων καὶ λέξεων ἀρχαίων, ὧν οὐκ ὀλίγα τοσούτων ἀγνωστοὶ καὶ δυσηδιακριτοὶ κατέστησαν, ὥστε μόνον ἐργασίῳ περὶ τῶν γλωσσικῶν ἐντριβίῃς δύναται, ἐν' ἀνεργύσει καὶ ἐξακριβώσει αὐτάς. Ὅπως δὲ δύσκολος τυγχάνει οὐσα ἢ ποιαὺτῃ ἐργασίᾳ, τοῦτο δύναται τις, ἵνα ἐννοήσῃ καὶ μόνον ἀναλογιζόμενος τὴν κατάστασιν, ἐν ἣ διατελεῖ πᾶσα διάλεκτος, ὡς ἡ ἡμετέρα. οὐ μόνον διὰ τῆς ποικιλίας καὶ παραλλαγῆς τῶν ἐν ἑαυτῇ τύπων, λέξεων καὶ σχηματισμῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δημῶδη ἐλληνικὴν γλῶσσαν χαρακτηριζομένη ἀλλὰ καὶ διὰ πλείστων ὅσων φθολογικῶν μεταβολῶν καὶ παθῶν, οἷον διὰ προθέσεως, ἐπενθέσεως καὶ ἀναπτύξεως φωνηέντων, διὰ παραγωγικῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων, δι' ἀναπτύξεως συμφώνων, διὰ μεταθέσεως γραμμῶν, συγκοπῆς, ἐκθλίψεως, ἐκκρούσεως φωνηέντων καὶ συμφώνων, ἀποκοπῆς ἰδιαίτερον φθόγγων ἢ καὶ ὀλοκληρῶν συλλαβῶν, ἐξομοιώσεως τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων πρὸς ἄλληλα εἴτε συμπίπτόντων εἴτε καὶ μὴ, καὶ τέλος διὰ τῆς πολυειδοῦς τῶν φωνηέντων μεταπηδήσεως εἰς ἕτερα. Τὸ ἰδιαιζόντως τὴν ἡμετέραν διάλεκτον χαρακτηρίζον ἐστὶν οὐ μόνον ὁ διάφορος τῶν λέξεων θησαυρὸς ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινὴν ἐλληνικὴν καὶ οἱ ἰδιαίτεροι αὐτῆς τύποι καὶ σχηματισμοί, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις ἐνίων φθόγγων, ὧν στερεῖται ἢ τε ἀρχαία καὶ ἡ νέα ἐλληνικὴ, πρὸς δὲ ἡ ἐπιπράττης τοῦ φθόγγου ε ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν φθόγγον ι. (1) Τοῦ χρόνου ἀνεπαρκῶς ὄντος πρὸς περαιτέρω τοῦ ζήτηματος τούτου ἀνέλιξιν, περιορίζομαι τῶς τίως

εἰρημένους τοῦτο μόνον ἐπιπροστίθεις, ὅτι ἱκανὴ μὲν μέχρι τούδε ἐδημοσιεύθη γλωσσικὴ ὕλη ἐκ τῆς σπουδαιοτάτης τοῦ Πόντου διαλέκτου, δυστυχῶς ὅμως οὐδεμία ἐγένετο ἐπιστημονικὴ αὐτῆς ἐρευνα. Τὴν ἐλλείψιν δὲ ταύτην ἀκριβῶς κατιδόντες ἐπεχειρήσαμεν πρὸ τινων ἐτῶν, ὅπως ἀναπληρώσωμεν αὐτὴν τό γ' ἐρ' ἡμῶν καὶ πρὸς τοῦτο ἠγάγομεν εἰς εὖς πρὸ διετίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Lautlehre des Pontischen» (ἔτσι φθολογία τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου) τὴν ἐνάσιμον ἡμῶν διατριβὴν ἀποτελοῦσαν μέρος μόνον ἔργου ἀρκούντως ἐκτενοῦς καὶ εἰσέτι ὑπὸ τὰ πιεστήρια εὐρισκαμένον. Ἐν αὐτῷ θέλουσιν ἴδει οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ὅτι ἱκαναὶ ἀνατρέπονται ἐτυμολογικῇ καὶ φθολογικῇ θεωρίᾳ ἡμετέρων τε καὶ ξένων, οὐκ ὀλίγα δὲ κακῶς ἔχοντα γλωσσικὰ ἐν διαφόροις περιοδικοῖς, ἐν οἷς καὶ ἐν τῷ τοῦ ἡμετέρου σέβαστου φιλολογικῷ συλλόγῳ, διορθούνται (1).

Ἀκριβῶς τὰ κακῶς κείμενα ζητοῦντες καὶ ἤδη, ὅπως διορθώσωμεν, προσκείμενον, ὅπως διὰ τοῦ πρώτου ἡμῶν ἀναγνώματος κατακρίνομεν ἀπλῶς χάριν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ὅσα ἐσφαλμένα εὐρομεν ἐν τῷ λεξιλογίῳ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου, τῷ ἐν τῷ Δ' τεύχει τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσῶ» ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου δεδημοσιευμένῳ. Καὶ ἐγένετο μὲν πρὸ πολλοῦ ἐπικρίσις τις τούτου ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματοπούλου ἐν τῷ «Εὐξείνῳ Πόντῳ» (1880, φυλλ. 7 καὶ 8), αὕτη ὅμως πάντῃ ἀνεπαρκῆς ἐστὶν· ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ ἐπικριτὴς ἐν τῇ προσπαθείᾳ αὐτοῦ πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐσφαλμένων ἐστὶν ὅτε ἀπεπλανήθη τῆς ἀληθείας. Καὶ οὗτος μὲν ὥσως συγγνωστός τυγχάνει, ἀν ἱκανὰ διορθώσας περιέπεσεν εἰς σφάλματα σχετικῶς ὀλίγα· ἄλλως τε εἰς ταῦτα ἠδύνατο ἐν μέρει νὰ παρασύρῃ αὐτὸν καὶ ἡ δικαία ἀξίωσις, ὅτι ἐν Πόντῳ γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς καλλίον παντὸς ἀλλοδαποῦ ἠδύνατο νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ματρικῆς αὐτοῦ γλώσσης. Ἄλλὰ τί εἶπωμεν πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ κ. Σταματέλου, ὅστις οὐ μόνον μακρὰν τοῦ Πόντου φάνεται γεγεννημένος, ἀλλ' οὐδὲ κἂν γηγενῶσαι τὰ στοιχειώδη τῆς διαλέκτου τοῦ

(1) Ἔς Lautlehre des Pont. σελ. 12 σημ. 3., 18 σημ. 2., 29 σημ. 8 καὶ Περιοδ. ἐλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου 1873—74, 8 σελ. 42. ἐνθα ὁ κ. Ι. Σταματέλος παράγει τὸ ἀρχικὸν ἐκ τοῦ ἀρι καὶ κοῦβ (ἀκούω!) καὶ 1874—75, 8 σελ. 313 περὶ τῶν; ἀγέρας, ἀγορος, γαίμα, καίγω.

(1) Ὡστε τοῦλάχιστον οἱ τοῦ Πόντου κάτοικοι εἰσιν ἀπηλλαγμένοι τῆς τῶν ἐρασμακῶν μομφῆς ἐπὶ τῷ ἰωτακισμῷ.

Πόντου. τῆς ὁποίας λεξιλόγιον ἔσχε τὴν τόλμην ἵνα δημοσιεύσῃ: Ἀληθῶς ἀξιοκατάκριτοι οἱ τολμῶντες νὰ πηδῶσιν ὑπὲρ τὰ ἐσαυμμένα καὶ ν' ἀναλαμβάνουσι βάρη δυσανάλογα τῶν δυνάμεων αὐτῶν ζητούντες ἵνα ἀποδείξωσιν, ὅτι τὰ πάντα δύνανται· διότι καὶ ἐάν ἐπὶ τινὰ χρόνον εὐδοκιμήσωσιν αἱ ἐπιπλαστοὶ γνώσεις καὶ ἐπιδειξίαι αὐτῶν, ἐπὶ τέλους ἀποδειχθήσεται ἡ ἀλήθεια. Οὐδόλως ἀνούμεθα, ὅτι τὸ *errare est humanum*, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ μὴ ἀνομολογῶν προσέτι, ὅτι πολλοὶ καὶ διάφοροι ὑπάρχουσι βαθμοὶ τοῦ σφάλεσθαι. ἀναλόγως τῶν ὁποίων καὶ διάφορος σχηματίζεται ἰδέα· ἄλλως τε ἄλλο τὸ λεληθῶτος καὶ ἄλλο τὸ ἐν ἐπιγνώσει χάριν ἰδιοτελοῦς τινος σκοποῦ σφάλλεσθαι. Ἦδη τοῦ κυρίου ἡμῶν θέματος ἐπιλαμβάνόμενοι πεποιθήμεν, ὅτι, ἐξ ὅσων θέλωμεν εἰπεῖ, καταδειχθήσεται, ὅτι ὁ κ. Σταματέλος ἐν τῷ «Παρνασσῷ» οὐ μόνον οὐδὲν σχεδὸν ἀληθές εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ὡς πάντῃ ἀδαῆς τῆς ἡμετέρας διαλέκτου καὶ τοῦ ἐπιστημονικῶς ἐργάζεσθαι ἀποδεικνύται.

Ἐν σελίδι 310 παρᾶγει τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα *αἰδᾷ* (=ἔδῳ) ἐκ τοῦ συνήθους ἐν τῇ δημῳδῇ ἐλληνικῇ ἐδῶ, ὡς παραδείγματα δὲ τῆς μεταπηδήσεως τοῦ εἰς α φέρει ἐκ μὲν τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου τὰ *ἀκεῖ* (=ἔκει), διαρμενεῦ (γραπτέον διαρμενεῦ=διερμηνεῦ ἐν τῇ σημασίᾳ: συμβουλευέω), ἐκ δὲ τῆς δημῳδούς ἐλληνικῆς τὰ: *ἐλάφι* (=ἐλάφι) καὶ *ἐλαφρός* (=ἐλαφρός)· ἀγνοεῖ ὅμως, ὅτι τὸ α ἐν οὐδενὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων προῆλθεν ἐκ τοῦ ε· διότι ἐν μὲν τῷ ἡμετέρῳ *ἀκεῖ* τὸ α (1) ἐστὶ δεικτικόν, ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς: *ἀκεῖνος* τ. ἔ. *ἡ ἀκεῖνος*, *ἀβοῦτος* (2) καὶ *ἀγοῦτος* (=ἡ ἀούτος), *ἀτύκος* (καὶ συγκεκριμένως *ἀτύκος*) ἐκ τοῦ *ἡ ἀούτος* (=τοιοῦτος), *ἀτόσον* (ἐκ τοῦ *ἡ ἀτόσον*)· ἀλλ' οὐδὲ τὸ διαρμενεῦ ἐστὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παραδειγματὶ διότι ὁ φθόγγος α ἐν αὐτῷ προῆλθεν ἐκ τοῦ *ιε* (πρβλ. *ἔδῳ* ἐν τ. ἔ. *ἐδιέθη* =*διέθη*), νομισθέντος, ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται ἡ διὰ πρόθεσις, ὡς ἐν τοῖς: *δαχάινω* (=διαχάινω), *δάχολος* (=διάχολος) καὶ *λοιποῖς*· ἐν δὲ τοῖς κοινῶς *ἐλάφι*, *ἐλαφρός* τὸ ἀρχαῖον α ὁφείλεται τῷ οὐδετέρῳ πληθυντικῷ ἄρθρῳ *τά*· διότι ἐν τοῖς πληθυντικῶς: τὰ *ἐλάφια*, τὰ *ἐλαφρά*, ἐπειδὴ συμπίπτουσι δύο φωνήεντα,

α καὶ ε, ἐπικρατεῖ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου ὡς ἰσχυρότερον αὐτοῦ (ἰδ. Γ. Χατσίδ. *Zum Vocalismus des Neugr. Zeitschrift für vergl. Sprachf.* N. F. X. σελ. 365) καὶ οὕτω προῆλθεν εἰς μέσον οἱ τύποι *τλάφια*, *τλάφρα* ἐν μιᾷ λέξει. ἐκ τούτων δὲ ἐπομένως καὶ οἱ ἀναρῆροι τύποι: *ἀλάφια*, *ἀλαφρά* καὶ ἐνικῶς *ἀλάφι*, *ἀλαφρόν*. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἡ ὑπὸ τοῦ κ. I. Σταματέλου ἐκ τοῦ ἐδῶ παραγωγή τοῦ ἡμετέρου *αἰδᾷ* ἀποδεικνύται ἀδύνατος. Ὁ κ. Θ. Γραμματικῶπουλος ἐν τῷ «Εὐξείνῳ Πόντῳ» (1886, τόμ. 1, σελ. 106) ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ περὶ οὐ ὁ λόγος *αἰδᾷ* προῆλθεν ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ δεικτικῷ προθέματος α ἐκφερομένου ἐδῶ (α+ἐδῶ) διὰ κράσεως τῶν συμπίπτοντων φωνηέντων α καὶ ε εἰς α, ὡς παραδειγμα δ' ἐπιφέρει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ *ἀκεῖνος* ἐκ τοῦ α-*ἐκεῖνος* παράγων καὶ τὸ *ἀκεῖ* ἐκ τοῦ α-*ἐκεῖ*. Καὶ πιθανῆ μὲν δύναται νὰ θεωρηθῆται ἡ τοιαύτη τῶν τύπων ἀκείνος καὶ ἀκεῖ ἐρμηνεία (καθ' ὅσον ἀμφοτέρω εἰσιν ἐν γοήσῃ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν δεῖξιν ὀλίγων ἀφ' ἡμῶν ἀπεχόντων καὶ ἐπομένως ὄρατων, ἐνῶ οἱ τύποι *ἐκεῖνος* καὶ *ἐκεῖ* εἰσιν εὐχρηστοὶ ἐπὶ τῶν ἀπόντων καὶ μὴ ὄρατων) οὐχὶ ὅμως καὶ βεβαία (1)· διότι ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου ἐπὶ συμπτώσεως τῶν φωνηέντων α καὶ ε ἡ διατηροῦνται ἀμφοτέρα, ἢ καταπίνεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ δευτέρου (π. γ. τὰ ἔργατα = τὰ ἔργα, τ' ἐμὰ ἀντι: τὰ ἐμά, τ' ἐλάδ' ἀντι: τὰ ἐλάδ' κτλ. νὰ ἔγραψεν, θὰ ἐπολέμασεν = θὰ ἐπολέμει κ.τ.λ.)· ὡστε δὲν δύναμεθα ἵνα παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ τὸ *αἰδᾷ* προῆλθεν ἐκ τοῦ α+ἐδῶ. Τὸν τύπον τοῦτον ἀνάγομεν ἡμεῖς (ἰδ. *Lautlehre des Pontischen* σελ. 74 σημ. 1) εἰς τὸ ἀρχαῖον λέγοντες, ὅτι ἐκ τοῦ *αἰδᾷ* ἐπίνω προῆλθεν ὁ τύπος *αἰδεπίνω*, ἐκ τούτου δὲ *αἰδεπίω* καὶ δι' ἀποκοπῆς τοῦ τελικοῦ ω (πρβλ. *ἄν* = ἄνω, *ἀπᾶν* = ἐπάνω) *αἰδεπίω*, τελευταῖον δὲ δι' ἀφρομωσέως τῶν φωνηέντων τῆς παραληγουσῆς καὶ προπαραληγουσῆς πρὸς τὸ τῆς ληγουσῆς α (πρβλ. *βολόν* = *βελόνιον*, *ἐμποδος* = *ἐμπαῖδος*, *ἐγγυος*, *φεβερρος* = *φοβερρός*) προῆλθε τὸ σήμερον *αἰδαπαῖω* = ἐδῶ ἐπάνω, ἀπαξ δὲ τούτου λεχθέντος

(1) Προῆλθε δὲ τοῦτο κατὰ παραφθοράν ἐκ τοῦ *ἡῖ* ὡσάυτως λεγομένου.

(2) Ἦδε *Lautlehre des Pont.* σελ. 24, 67, 90 ἐν σημ., 111 καὶ 112 ἐν σημ.

(1) Πιθανώτερα φαίνεται ἡμῖν ἡ ἔξης ἐρμηνεία· ἐπειδὴ δηλ. λέγομεν *αἰδοῦτος* καὶ *ἀγοῦτος* (μετὰ τοῦ δεικτικῷ προθέματος α) ἐπὶ τῶν πλησίων ἡμῶν εὐρισκομένων, κατ' ἀναλογίαν εἶπομεν καὶ *ἀκεῖνος*, ἐπομένως δὲ καὶ *ἀκεῖ* μετὰ τοῦ α ἐν ἀρχῇ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν τύπων *ἐκεῖνος* καὶ *ἐκεῖ*.

εἶπομεν καὶ ἀδά. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὠδε μετὰ τοῦ ἀπέσ' (τ. ἔ. ἀπό ἔσω = μέσα) δυνάμεθα νῦν καταλήξωμεν εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀδά διὰ τῶν τύπων ὠδ' ἀπέσ', ἀδα πέσ', ἀδαπέσ' (ὡς πρὸς τὸν τόνον πρὸβλ. ἐξ ἀπέσ' ἀντὶ ἐξ' ἀπέσ'.

Ἐν σελ. 310 θεωρεῖ τὴν τριτοπροσώπων ἀντωνυμίαν ἄθε. τὴν ἐπὶ οὐδετέρου μόνον γένους ἐν τῇ σημασίᾳ: αὐτοῦ εὐχρηστον, ὡς ἀπήχημα ἀσήμαντον. ἀπλῶς εὐφρονίως ἐνεκα πιθέμενον, εἰς ἐπιμαρτυρίαν δὲ φέρει τὴν λέξιν εἰθὲς ἐν τῷ στίχῳ «Παραδόξον» τὸ λοιπὸν εἰθὲς καὶ ἄφησ' τὸ «δακτυλίδι» ἐκ τινος ἕσματος ὑπὸ τοῦ Legrand δεδημοσιευμένου. Ἄλλ' ἤδη διδάχθητω, ὅτι ἡ ἡμετέρα διάλεκτος οὐδὲν τοιοῦτον ἀπήχημα κέκτηται, ἀλλὰ μεταχειρίζεται ἐπὶ τῆς ἐνικῆς γενικῆς τοῦ οὐδετέρου τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας τοὺς ἐγγλιτικοὺς τύπους: ἄθε καὶ ἄθεσ. ἄρθε καὶ ἄρθεσ, ἄρτε καὶ ἄρτεσ (ἐν δὲ Κερασσοῦντι ἄρτερ), οἰτινες νομίζομεν, ὅτι προῆλθον ἐκ τοῦ ὀμηρικοῦ ἔθει καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀντωνυμίας ἀτὰρ ἢ αὐτὰς, ὡς ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης (Εὐξ. Πόντ. 1880-81 φyll. 16) φρονεῖ: διότι ἐκ τοῦ τύπου τῆς γενικῆς ἀτ' (= αὐτοῦ) πῶς ἦν δυνατόν, ἵνα προέλθωσιν οἱ ἀνωτέρω διάφοροι τύποι: Ἡμεῖς τοῦλάχιστον πιθανώτερον θεωροῦμεν, ὅτι τὸ ὀμηρικὸν ἔθει, ἀφοῦ παρερθάρη εἰς ἄθε πρὸ ἐπιφερομένου σ (π. γ. τὸ μᾶτ' ἂν εἰμὲν ἐν' = τὸ ὁμαχτιὸν του εἰς ἐμὰ εἶναι), προσελαβεν ἔπειτα ἐν τέλει σ (πρὸβλ. ἀτότες, ἀμποτες ἀντὶ: ἀτότε = τότε, ἀμποτε) ἐγένετο ἄθεσ χωρὶς ὅμως παντελῶς νῦν ἐκλείψη καὶ ὁ τύπος ἄθε. Ἄλλ' ἴσως ἤθελε τις ἐρωτήσει, πῶς ἐρμηνεύεται τὸ ρ ἐν τοῖς ὡσαύτως εὐχρηστοῖς τύποις ἄρθε καὶ ἄρθεσ, ἄρτε καὶ ἄρτεσ. Πρὸς τοῦτο ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ἡ διάλεκτος τοῦ Πόντου φέρει καὶ ἕτερον παράδειγμα παρασίτου ρ πρὸ τοῦ θ ἐν τῷ αἰγροῦζ' τ. ἔ. αἰθριάζει, γίνεται αἰθριός: (ἴδε Lautlehere des Pontischen σελ. 117). Μόνον ὁ μετὰ τοῦ ρ τύπος ἄρτερ παρὰ τοῖς Κερασσοῦντιοῖς ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Βαλαβάνη (Εὐξ. Π. 1880-81 φyll. 16 σελ. 254) ἀναφερόμενος παρέχει δυσκολίαν τινά, ἐφ' ὅσον ἀγνοοῦμεν, ἂν ἐν τῷ ἰδιώματι τῶν Κερασσοῦντιων ὑπάρχουσι λέξεις φέρουσαι ρ ἀντὶ τοῦ τελικοῦ ς. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι ἡ ἀντωνυμία αὕτη εὐφρηται καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους -εθὲς καὶ -εθίς, -ερθίς καὶ -ερθίς, ἀλλὰ μόνον ἐν συνθέσει μετὰ τῆς ἐνικῆς γενικῆς. τ' ἐκεινοῦ (= τὸ ἢ τὰ ἐκείνου) ἢ τ' ἀκεινοῦ, τ' ἀτουνοῦ (= τὸ ἢ τὰ αὐτοῦ) ἢ τ' ἀβοῦνοῦ (= τὸ ἢ

τὰ αὐτοῦ) ἐπὶ οὐδετέρου γένους: διότι λέγομεν τ' ἐκεινεθὲς (1) καὶ τ' ἐκεινεθίς πρὸς τοῖς: τ' ἐκεινερθίς, τ' ἐκεινερθίς ὁμοίως τ' ἀκεινεθὲς καὶ τ' ἀκεινεθίς. ἢ τ' ἀκεινερθίς καὶ τ' ἀκεινερθίς ὡσαύτως δὲ λέγομεν: τ' ἀτουνεθὲς καὶ τ' ἀτουνεθίς ἢ τ' ἀτουνερθίς καὶ τ' ἀτουνερθίς πρὸς τοῖς: τ' ἀβοῦνεθὲς καὶ τ' ἀβοῦνεθίς ἢ τ' ἀβοῦνερθίς καὶ τ' ἀβοῦνερθίς.

Ἐν σελίδι 310 παρέχει τὸ ὁμοιωματικὸν ἄμῶν (= ὡς. καθὼς), ὅπερ καὶ ἄμῶν λέγεται, ἐκ τοῦ μόνον. ὁ δὲ κ. Θ. Γραμματικιστοπούλος (Εὐξ. Π. 1880-81 σελ. 106) ἐκ τοῦ ἄμῶν ἀλλ' ἀμώτεροι συλλέγονται: διότι τὸ ἄμῶν οὐδὲν ἕλλο ἐστίν, εἰμὴ τὸ ἀρχαῖον ἄμῶν παρ' Ἡσυχίῳ οὕτως ἐρμηνεύμενον: ὁμῶν ἐν τῷ αὐτῷ ὅμοιον (ἴδ. Lautlehere des Pontischen σελ. 5).

Ἐν σελίδι 311 παρενόησεν ἡ ἐσφαλμένον παρελάθε παρὰ τοῦ Passow (ἄ27) τὸν στίχον «Ἐμάχησαν τὴν ἀγαπῶ κ' ἐπῆραν τὴν ἌΝ θέλω»

διότι ἀντὶ τῆς ἀντωνυμίας τῶν (= ἐκείνη, ἦν πρὸβλ. τινὰν θέλετε κ' ἐν' ἀδά = ἐκείνος, ὃν θέλεις οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα) ὑπέλαθεν αὐτὸς ἢ καὶ ὁ Passow, ὅτι καὶ ἐνταῦθα γραπτέον τὴν ἄν ὡς ἐν τῷ: τὴν ἀγαπῶ (= ἐκείνη, ἦν ἀγαπῶ). Εἰς τοῦτο τὸ λάθος βεβηλῶς δὲν ἤθελε περιπέσει ὁ γράψας, ἂν ἐσκέπτετο, ὅτι, ἂν ὡς ἐν τῷ: τὴν ἀγαπῶ (τ. ἔ ἐκείνη, ἦν ἀγαπῶ) εἶχομεν καὶ ἐν τῷ: τινὰν θέλω (= ἐκείνη, ἦν θέλω) τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν τὴν. τότε κατὰ τό: τὴν ἀγαπῶ. ἔπρεπε νῦν ἐλέγξωμεν οὐχὶ: τινὰν θέλω, ἀλλὰ: τὴν θέλω, τοῦθ' ὅπερ ἀνήκουστον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαλέκτῳ.

Ἄϊν ἐσφαλμένως συσχετίζουσι τὴν λέξιν ἀνέτερον = πλῆν) ὁ μὲν Passow πρὸς τὸ τῆς ἀρχαίας ἔτερον (!), ὁ δὲ κ. Θ. Γραμματικιστοπούλος (Εὐξ. Π. 1880-1 φyll. 7 σελ. 107) πρὸς τὸ ἐξαιρετικὸν ἔνειε ὡς συγκριτικὸν αὐτοῦ (!). Ἡμεῖς ἀδιστακτικῶς πιστεύομεν, ὅτι ἀνέτερον οὐδὲν ἕλλο ἐστίν εἰμὴ ἀνώτερον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τοῦ ω μεταπήδησιν εἰς ε παραβαλλομένην τὰς λέξεις καθέτερον (= κατώτερον), ἀθρετασ καὶ ἄρθετασ = ἀνθρωπος, ἀλεπτός (ἀντὶ ἀλωπός) = ἀλώπηξ κτλ. περὶ

(1) Ἐν τισι χωρίοις τῆς Χαλδίας, οἷον ἐν Κρωμῆ, Βαρενοῦ κτλ. εἰσὶν εὐφρηστοὶ οἱ τύποι: τ' ἐκεινεθὲ καὶ τ' ἀβοῦνεθὲ, τ' ἐκεινεθὲ καὶ τ' ἀβοῦνεθὲ, τ' ἐκεινεθί, καὶ τ' ἀβοῦνεθί (κατὰ μετῴθησιν ἐκ τῶν: τ' ἐκεινεθί, τ' ἀβοῦνεθί), τελευταῖον δὲ τ' ἐκεινεθί ἐκ τοῦ: τ' ἐκεινεθί κατ' ἀποβολὴν τοῦ ν πρὸ τοῦ θ (πρὸβλ. ἀθά = ἀνθά, ἀθη).

ὧν ἐπραγματεύθημεν ἐν τῇ Lautlehre des Pontischen, σελ. 20, 15).

Ἐν σελ. 314 κακῶς κεῖται ἀπερδάλιw ἀντὶ ἀπαρδάλιw καὶ ἐρμηνεύεται ἐσφαλμένως διὰ τοῦ παρδάλιw, πεποικιλμένον· ἡ λέξις συνώνυμος τῷ ἀκλερος (= ἄλληρος, ἀλληρονόματος) οὕσα οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ. εἰμὴ ἀδέσποτος, οὐχὶ δὲ καὶ κακώτορος, ὡς ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81, φύλλ. 7 σελ. 107) ἀποφάνεται. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως οὐδὲν θετικὸν γινώσκουμεν.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι γράφει ὁ κ. Ι. Σταματέλος γνερίw ἀντὶ ἐγγερίw καὶ τοῦτο μὲν τὸ σφάλμα ὑπέδειξεν ἤδη ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. φύλλ. 7, σελ. 107), περιέπεσον ὅμως εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ ἐκλάβῃ τὸ ἐγγερίw μόνον ὡς μεταβατικόν, ἐνῶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα μεταχειρίζομεθα καὶ ἀμεταβάτως ὡς τὸ ἐγγεῶ. Πολλῆς ὅμως ἀπορίας ἄξιον, ὅτι ὁ κ. Ι. Σταματέλος αὐτόθι πρῶτος αὐτὸς διδάσκει, ὅτι δῆθεν ἡ Τραπέζουσα διαλέκτος πολλάκις ποιεῖται χρίσιν τοῦ παραπατικῶ ἀντὶ τοῦ ἀριστου, ἐνῶ ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐν οὐδενὶ ἰδιώματι τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν τοιοῦτό τι. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ αναφερόμενοι στίχοι:

Ἐκτύπησεν (1) ἡ μαστραπᾶ ἀ' ἐγγέριζεν ὁ δράκιον [P. 500].
Τὸ δάκρυον αὐτῆς ἔσταχεν κ' ἐγγέριζεν Ἀκρίτας [P. 440].
Ὁ Γήανος ἐπεπύριζεν καὶ ἔς τὸ πηγάδ' ἐπήγειν [P. 510].

οὐδαμῶς δύνανται ἵνα ὑποστηρίξωσι τὴν ἐσφαλμένην αὐτοῦ θεωρίαν· διότι ἐν αὐτοῖς διορθωτέον τὸ μὲν ἐγγέριζεν εἰς ἐγγέρισην (διὰ τοῦ η) ἢ ἐγγέριξεν (διὰ τοῦ ι), τὸ δὲ ἐπεπύριζεν εἰς ἐπεπύριξεν. Ὅτι δὲ οὐδαμῶς λέγεται ἐπεπύριζω, ὡς καὶ ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος ὑπέδειξεν (Εὐξ. Πόντ. 1880-81, φύλλ. 7, σελ. 107), ἀλλὰ ἀποπεριρίζω, καταννοεῖται εὐκόλως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ ἀρχικὸν ε ἐν τῷ ἐπεπύριξεν ἐστὶ δευτέρα συλλαβικὴ ἀύξησις.

Ἐν σελ. 312 ἐκλαμβάνει τὸν τύπον δῆ'γιε (= δίδουσιν) ὡς προελθόντα κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ κοινοῦ δίδουγιε· ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα, ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἐγένετο κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ δῆ'γιουγιε, τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τοῦ δῆ'γιω, ὅπερ προῆλθεν ἐκ τοῦ δίδω δι' ἐκκρούσεως τοῦ δευτέρου δ (2) καὶ δι' ἐπενθέσεως

ἔπειτα ἐνὸς γ γάρην εὐφωνίας (πρὸβλ. ἀκούγω, καίγω, κλαίγω κτλ. Lautlehre des Pontischen σελ. 112) καὶ πρὸς ἀποφυγὴν συγκοπῆς μετὰ τοῦ ἀριθμητικοῦ δῆ'ο.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τὴν λέξιν δικάτοπος συνώνυμον τῷ διτρώσωπος οὕσαν παρὰγει ἐκ τοῦ δικάτοπος ἐσφαλμένως· διότι ἂν πράγματι ὁ ἀρχικὸς τύπος ἦτο δικάτοπος, οὗτος κατὰ τοὺς φωνητολογικοὺς νόμους τῆς ἡμετέρας διαλέκτου δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ, εἰμὴ εἰς δάκατοπος ἢ δέκατοπος (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 9, 6, καὶ 10, 31.)

Αὐτόθι ἴσως ἐσφαλμένως παρὰ τοῦ Le-grand παρλαθῶν ἢ καὶ ὁ ἴδιος μεταστρέψαε γράφει:

Ἄκουσ' ντὸ λέγνε τὰ πουλιά. ἄκουσ' ντὸ κελαιδούνε,
ἀντὶ

Ἄκούς' ντὸ λέγ'νε τὰ πουλιά, ἀκούς' ντὸ κελαιδούνε :

Φαίνεται λοιπὸν ἀγνοῶν, ὅτι ὁ ἀόριστος τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀκούγω παρ' ἡμῶν ἐστὶν ἀκ'σιν (ἀντὶ ἄκουσιν) καὶ οὐχὶ ἄκουσ'.

Αὐτόθι προσέτι γράφει ἐνεδάκεν (διὰ τοῦ ο μικροῦ)=ἐκτύπησεν, ἀγνοῶν, ὅτι ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐνεδάκεν (ἀντὶ ἐνέδωκεν)· πάντη δὲ γελοῖα ἀποδείκνυται ἢ ὑπὸ τοῦ Passow συσχετίσις τῆς λέξεως πρὸς τὸ ἐντείνω.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἀντὶ ἐπρομοιράγαν (=διεμοιράσθησαν) γράφει ἐσφαλμένως ἐπρομοιράγαν, οὕτως ἴσως παρὰ τοῦ Passow παρλαθῶν :

Μάννα ἐρράγεν οὐρανόν (1) κ' ἐπρομοιράγαν τ' ἄστρα
[P. 522].

κακῶς δὲ νομίζει, ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἐστὶ παθητικὸς ἀόριστος τοῦ προμοιράζω (γραπτέον προμοιράζω) καὶ οὐχὶ προμοιράζομαι (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 22 σημ. 1).

Περὶ τοῦ τύπου ἐτραλίγιεν (κακῶς κεῖται ἐν σελ. 313 ἐτραλίγιεν) ὁρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81 φύλλ. 7, σελ. 107), ὅτι ἡ λέξις σχημαίνει ἐσεισθη, ἐσκαλεύθη, ἐπαράχθη, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ τραλίω. Προσθετόν ὅμως, ὅτι σχημαίνει καὶ: ἐσκασισθη· πρὸβλ. Πτωχοπροδρ. Λ, 198.

« Καὶ μόνον ἔχσον μικρὸν μὴ τραλισθῇ τὸ φῶς μου ».

(1) Διορθωτέον ἴσως καὶ τοῦτο: ἐκτύπησεν ἢ ἐχτύπησεν.

(2) Πρὸβλ. δασκαλιος ἐκ τοῦ δάσκαλιος ἀντὶ διδάσκαλος, δασκαέω ἐκ τοῦ διασκαέω ἀντὶ διδάσκειω, ἐκ δὲ

τῆς ἀρχαίας τραγωδιόδασκαλιος ἀντὶ τραγωδιοδιδάσκαλος καὶ ἀμφοτέρω ἀντὶ ἀμφοτερούς.

(1) Γραπτέον οὐρανὸν μετὰ δασέος πνεύματος διότι κεῖται ἀντὶ ὁ οὐρανόν.

“Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τύπον ἐπιτάγει (= ἀπεσπλάθη) ἐν σελ. 313 σημειώσεται, ὅτι ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7, σελ. 108) παρετήρησε μὲν ὁρθῶς τῷ κ. Ι. Σταματέλῳ, ὅτι ὁ τύπος οὗτος οὐκ ἔστιν ἐνεργητικὸς ἀλλὰ παθητικὸς, περιέπεσον ὅμως καὶ οὗτος εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ θεωρήσῃ αὐτὸν ὡς παθητικὸν ἀόριστον β' προσελθόντα ἐκ τοῦ τύπου ἐξέπαγη. Καθ' ἡμᾶς τὸ ἐπιτάγει ἐστὶ παθητ. ἀορ. β' τοῦ ῥήματος ἐπιτάγομαι ἢ ἐπιτάσσομαι, οὗ τὸ ἐνεργητικὸν ἐπιτάω = ἐκσπάνω (ἴδε Lautlehere des Pontischen σελ. 47 καὶ 108). Ὁ δὲ τύπος ἐπιτάγομαι οὐδενίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐκπήγνυμι, ἀλλὰ θεωρητέος ὡς ἐνεστώς παθητικὸς ὑστερογενῆς, σχηματισθεὶς ἐκ τοῦ ἀορ. β' ἐπιτάγα (πρὸβλ. ἐπέθανα, ἀποθάνω, ἔργα, φήγομαι), ὅστις ἐσχηματίσθη μετὰ τοῦ γ κατὰ τὴν ἐσπάγη (σπάγομαι). ἐπιτάγα (φυλάγομαι) κτλ. (ἴδε Lautlehere des Pontischen σελ. 23 σημ. 1). Περὶ τῆς λέξεως Ἰγρονάτης (ἐν σελ. 313) παρατηρήσεται πρῶτον μὲν, ὅτι λέγεται Ἰγρονάτες, δεύτερον δέ, ὅτι ἀπίθανον, ὅτι σημαίνει Ἰγρὸν (μέρος τοῦ ἀρότρου) ὡς ὁ κ. Ι. Σταματέλος ἀποφαίνεται, ἄλλως τε ἔχομεν ἤδη τὴν λέξιν Ἰγρὸν.

Ἐσφαλμένως προσέτι νομίζει αὐτόθι, ὅτι τὸ τελικὸν ι ἐν τῷ κί (τ. ἔ. οὐκί = οὐχί) ἐστὶν ἀπῆχμα· ἀγνοεῖ φαίνεται, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀρνητικου οὐ, οὐκ μεταχειρίζομεθα τὸ Ἴωνικὸν οὐκί (= οὐχί), ὅπερ ἐπομένως φωνήεντος γίνεται οὐκ'.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι διδάσκει μὲν ὁρθῶς, ὅτι ὁ τύπος κά' (= κάτω) παρέσθαρται ἐκ τοῦ τοπικου ἐπιρρήματος κάτω, οὐδὲν ὅμως ἀναφέρει περὶ τοῦ αἰτίου τῆς παρασθαρῆς αὐτοῦ. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι τὸ: κάτω κατ' ἀρχῆς μὲν παρεσθάρη εἰς κάτ' (ἴδε Lautlehere des Pontischen σελ. 95 σημ. πρὸβλ. καὶ ἄν' = ἄνω, εἶξ' = εἶξω), εἶτα δε, ἐπειδὴ ἐν τῇ προφορᾷ συνέπεσε πρὸς τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν κάτ' = κάτι (πρὸβλ. τὰ κάτ' ἐκ' σεις = τάχα κάτι ἤκουσας), πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως παρεσθάρη ἐτι μᾶλλον καὶ κατήντησεν εἰς τὸν σμμερινὸν τύπον κά. Ἐσφαλμένως νομίζει ὁ αὐτός, ὅτι ὁ τύπος β' γῆ (= ψυχή) ἐγένετο κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ βρηγή· ὡς ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7, σελ. 108) ὁρθῶς παρετήρησεν, ὁ τύπος προήλθε διὰ συγκοπῆς τοῦ υ καὶ ἀφομοιώσεως τοῦ β' πρὸς τὸ ὡς sch προσερόμενον γ πρὸ τῶν φθόγγων ε καὶ ι. Ὁ δὲ παρεσθαρμένος

τύπος αἶρ' (= αἶριον), ὃν προσεπιφέρει ὁ κ. Ι. Σταματέλος, ἦν τοῦλάχιστον πάντη ἄγνωστος τυγχάνει ὢν ἡμεῖς γνωσσομεν τοὺς τύπους αἶρα καὶ αἶρον (πρὸβλ. αἶρον ἐστὶν τ' ἀγρόφρα, ...) οὐχί ὅμως καὶ αἶρ'.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι (313) ἀναφέρων στίχους τινὰς ἐκ τοῦ Legend καὶ Passow νομίζει, ὅτι ἀνεῦρεν ἐν αὐτοῖς τὰ ἀπῆχματα κε, κει, κι, ἀγνοεῖ δ', ὅτι πρόκειται ἐν αὐτοῖς ὁ συμπλεκτικὸς σύνδεσμος καί, ὅστις πολλὰκις τίθεται πλεοναστικῶς χάριν τοῦ μέτρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ κε ἐν τῷ στίχῳ:

Καὶ τὰ καλὰ τὰ κύματα θέλει κεῖν γειτονίαν (P. 527)

παρατηροῦμεν, ὅτι κακῶς κεῖται ὡς ἔχει μετὰ τοῦ κεῖ καὶ ἐπομένως ἀντὶ τοῦ: κεῖν γειτονίαν γραπτέον: καὶ γειτονίαν.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι γράφει κλώσσομαι ἀντὶ κλώσσομαι, ἐν δὲ τῇ ἐπομένῃ (σελ. 314) συσχετίζει τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς τὸ κελώσσομαι (= κελόσομαι) ἡμεῖς ὅμως διατεινόμεθα, ὅτι κλώσσομαι οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὲν τύπος τοῦ κλώθω παθητικὸς, (1) ὡς καὶ ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Πόντ. 1880-81 φυλλ. 7 σελ. 108) ὁρθῶς παρετήρησεν.

Περὶ τῶν λέξεων λίθας καὶ μάραντον παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικόπουλου (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7 σελ. 108).

Ἐν σελίδι 314 κακῶς γράφει ματατόσιαμα καὶ ἐσφαλμένως ἐρμηνεύει διὰ τοῦ ὀμματοκυτέθασμα, κρῦψινον τῶν ὀρθολογῶν ἢ λέξις οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, εἰμὲν ὅτι καὶ τὸ ματατόσιμα (τ. ἔ. ὀμματοτήρημα) = βλέμμα, ἐστὶ δὲ σύνθετος ἐκ τοῦ ὀμμα καὶ τῆς λέξεως μάθεμα (τ. ἔ. μάθεμα) ῥηματικοῦ τοῦ μάθειν, ὅπερ δηλοῖ Ἰγρονάτη καὶ ἐστὶν ἐκ τῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὅσα ἔϊξαν μὲν φέρουσι τουρκικὴν, κατ' ἀλλήλιν δὲ ἑλληνικὴν ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τοῦ γ μεταπήδησιν εἰς γ παραδιδύλλομεν τὰς λέξεις: φεράν', τὸ (τ. ἔ. ὀρργανιον = ὀρργανος), τάρματον, τὸ (ἀντὶ τραγανόν) καὶ καθεξῆς [ἴδε Lautlehere des Pontischen σελ. 17, 21]. Ἡ τοῦ γῶ (γῶννη) παραγωγή τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐστὶν ὅλως ἄβασμος.

Περὶ τῶν ὑποκοριστικῶν μεγαλιότεν, νεράποτον, φράσποτον, πευλιότεν κτλ. παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικόπουλου (Εὐξ. Π. φυλλ. 8 σελ. 117). Ὁ δὲ τύπος

(1) Πρὸβλ. ἀναγῶθω (= ἀναγνώστω), ἀναγνώσσομαι, ἀλιθῶ, ἀλιθσομαι.

πρόβατο (= πρόβατον) ἀμφίβολον, ἂν παρερ-
ρήθηται ἐκ τοῦ πρόβατον ἡμεῖς κλίνουσαν μάλ-
λον ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ἐστὶν ἕτερος ἀρχαῖος
δημῶδης τύπος ἀντὶ τοῦ πρόβα. καθ' ὅσον
μάλιστα εὐρήσεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἡ πληθ.
δοτ. πρόβατον (1) ἀντὶ πρόβάτοις.

Πολλοῦ τοῦ θαυμασμοῦ ἄξιον, ὅτι καὶ νέους
καὶ δὴ πάντῃ ἀλλοκότους τύπους παρεσιχάει
ὁ κ. I. Σταματέλος πρῶτος αὐτὸς τοιοῦτους
σχηματίζων τίς οἶδε. κατὰ τὴν κανόνα διότι,
ἐπειδὴ κατ' ἀναλογία πρὸς τὸ: εἶσας φρονεῶ
(= ἐνός ἔτους), λέγομεν καὶ εἶσας μηνεῶ (=
ἐνός μηνός), εἶσας ἡμερεῶ (= μῆξ ἡμέρας), ἐκ
τοῦ τελικοῦ αὐτοῦ φάνεται, ὅτι παρα-
συρθεὶς υπέλαθεν, ὅτι υπάρχει καὶ ὀνομαστι-
κή: ὁ μερὸς (ἀντὶ ἡ ἡμέρα) καὶ ὁ νεκτός (ἀντὶ
ἡ νύχτα). Ἐσφαλμένῃ δὲ καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ,
ὅτι ἡ λέξις: ἡ φαλή ἐγένετο κατ' ἐναλλαγήν
τοῦ γένους τοῦ οὐδετέρου: τὸ φαλή διότι οὐδε-
μία ἀνάγκη πρὸς τοιαύτην ἐναλλαγήν υπήρ-
χεν. ἀποῦ ἤδη τὸ φαλή καλεῖται καὶ παρ' ἡμῶν:
τὸ φαλήν. Διδαχθήτω λοιπὸν ἤδη, ὅτι ἡ λέξις
φαλή ὡς θηλυκόν, εἰ μὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ φαλή,
καταβίβασθέντος τοῦ τόνου (2) γάρου τοῦ μέ-
τρου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ὀμαρτικόν φαλήτης,
οὗ καὶ τὴν σημασίαν φέρει διότι καὶ αὐτὴ
σημαίνει τὸν ἔρωτα, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐρω-
μένην.

Περὶ δὲ τοῦ τύπου ἡ περιτὰ ἀγνοοῦμεν, πόθεν
παρέλαθεν αὐτόν ἡμεῖς πολλαχῆστον γινώ-
σκουμεν, ὅτι ἐν μὲν Χαλδίᾳ λέγουσιν ὁ ποεραῖς
(ἐκ τοῦ ὁ πρωῖνός) τ. ἔ. τὸ πρωῖ, ἡ αὐριον καὶ
ἐπιπροματικῶς ποεραῖ (τ. ἔ. πρωῖνᾶ) = αὐ-
ριον. ἐν δὲ Τραπεζούντι λέγουσιν ἡ περιτὴ οὐ-
σιαστικῶς καὶ περιτὰ ἐπιπροματικῶς. Οἱ τύ-
ποι οὗτοι ἐξάπαντος ἐγένοντο ἐκ τοῦ ἐπιθέτου
πρωῖνός, ὡς ἔχουμεν δείξει ἐν τῇ Lautlehre
des Pontischen σελ. 31 καὶ 72. Σημειω-
τέον, ὅτι ἐν Χαλδίᾳ ἔχουμεν καὶ τὸ ἐμπρόθετον
ἀπὸ ποεραῖος καὶ ἀπὸ ποεραῖος (τ. ἔ. ἀπὸ
πρωῖνός) ἐν τῇ σημασίᾳ: ἀπὸ τὸ πρωῖ, ἀπὸ
πρωῖας.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι (314) ἐσφαλμένως ἐκ-
λαμβάνει καὶ ἐν τῇ ἐγκλιτικῇ ἀντωνυμίᾳ (ἐ)-
σοῦν (τ. ἔ. ἐσῶν = ἡμῶν) τὸ τελικόν ν ὡς ἀ-

πύγμα. Εἰς τὸ λάθος τοῦτο βεβηκώς δὲν ἤθε-
λεν ὑπαπέσει. ἂν ἐγγήρωσκεν, ὅτι ἡ γεν. πληθ.
τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς προσωπικῆς ἀν-
τωνυμίας ἐστίν: (ἐ)σοῦν ἐγκλιτικῶς (μετὰ τοῦ
ν), ὡς περ τοῦ πρώτου προσώπου (ἐ)μοῦν καὶ
τοῦ τρίτου (ἀ)τοῦν. Περὶ τῶν τύπων τούτων
παραπέμπομεν εἰς ἑτέραν ἡμῶν διατριβὴν δε-
δημοσιευμένην ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει τοῦ δευ-
τέρου τόμου τῆς «Ἀθηνᾶς» (περιοδικῶς τῆς
ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας) ἐν σελ.
242 σμ. 1.

Ἐν τῇ σελίδι 315 συγγέει τὸ δεικτικόν νά
(πρόβλ. νά το = ἴδού το) ἐν τῷ ἐπιρωνήματι:
ν' ἀῖλοι ἐμᾶς, νᾶ βᾶζ' ἐμᾶς (P. 41) μετὰ
τοῦ τελικοῦ συνδέσμου νᾶ καὶ τῆς καταλή-
ξεως—να ἐν ταῖς ἀντωνυμίαις: ἐμένα, ἐσένα,
τὴν ὁποίαν καταλήξει συσχετίζει πρὸς τὸ ἀρ-
χαῖον νη ἐν τοῖς ἐγῶνι, ἐμένα. Καθ' ἡμᾶς
ἐρμηνεύεται τὸ να ἐν τοῖς ἐμένα, ἐσένα ὡς
ἐξῆς: κατ' ἀρχῆς ἐπατάσσοτο τὸ δεικτικόν νά
πρὸς μείζονα δείξιν εἰς τὴν αἰτιατικὴν ἐκείνου·
οὕτω λοιπὸν ἐλέγετο ἐκείνου νά (ὡς καὶ σή-
μερον), εἶτα δὲ ἐξασθενήσαντος καὶ ἐξαφανι-
σθέντος τοῦ τόνου τοῦ νά, προήλθεν ὁ τύπος
ἐκείνονα (ἐκείνονα), τελευταῖον δὲ κατ' ἀ-
ναλογίαν πρὸς τοῦτο εἶπομεν καταχρηστικῶς
καὶ λέγομεν ἐτι ἐμένα, ἐσένα (ἐν τῇ δια-
λέκτῳ δὲ τοῦ Πόντου: ἐμέν, ἐσέν καὶ ἐμένα, ἐσένα).

Περὶ τοῦ ἑκαμπαριζομαι (ἀντὶ ἑκαμπα-
ρίζομαι) παρατηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ
κ. Θ. Γραμματιστοπούλου (Εὐξ. II. φυλλ. 8
σελ. 117, 1880—81).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελ. (315) παράγει τὴν λέξιν
ἄραμον ἐκ τοῦ ἀράω, ἐνῶ αὐτὴ καθ' ἡμᾶς ἐγέν-
ετο ἐκ τῆς λέξεως ἄραμα (ἐν τῇ σημασίᾳ
τοῦ ὄνειρον). ἑξομοιωθέντος τοῦ φωνήεντος τῆς
παραλαγοῦσης πρὸς τὸ τῆς προπαραλαγοῦσης
(ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 107,
II α').

Περὶ τοῦ ἐπαναλαμπτικοῦ παλ', ὅπερ καὶ πα'
λέγεται παρατηρήσειν, ὅτι τοῦτο δὲν διατηρεῖ
πλέον τὴν ἐπαναλαμπτικὴν αὐτοῦ σημασίαν
(διότι ἐπὶ ταύτης λέγομεν ξαῶ = ξανά, ἄλλο
μίαν κ' ἄλλο = ἄλλαν μίαν φρονὴν καὶ ἄλλαν
καὶ ἄπλῶς ἄλλο μίαν), ἀλλὰ μετέπεσαν εἰς
ὁμοιωματικὴν ἀντιθετικὴν καὶ ἐλαττωτικὴν
σημασίαν:

1) Τίθεται ὁμοιωματικῶς ἀντὶ τοῦ καί, ἐν
τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἐπαναλαμβανόμενον
μετὰ τοῦ καί ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ὁμοιωμα-
τικὰ καί . . . καί, π. γ. ἐγὼ πᾶ(λ') θὰ ἐρχου-

(1) Πρόβλ. Herod. apud Herm. de em. rat. jr.
gramm. p. 508.

(2) Πρόβλ. Σ. Ἰωαννῶδ. Ἱστορία τῆς Τραπεζούντος σελ.
273 1 βουκολ. ἄσμα στήλ. 2 ὁ οἰ πέντ' ἔδωκαν ἴς σὴν φι-
λήν κ' οἰ τρεῖς ἴς σὴν ἀγάπην».

μαι (=καὶ ἐγὼ θὰ ἔλω), ἀλοῦτο πάλ' (ἔλω καὶ ἐκεῖνο πάλ') (=καὶ τοῦτο θέλω καὶ ἐκεῖνο).

2) Κεῖται ἐπὶ εἰρωνείας καὶ συνδέει μετὰ τοῦ καὶ δύο κώλα πρὸς ἄλληλα, ὧν ἡ σχέσις κυρίως ἐστὶν ἀντιθετικὴ οἷον: ἐγὼ εἶπά σε ἀέτ'ε καὶ σὺ παλ' ἐπίστεύεις (=ἐγὼ σοι εἶπον οὕτω καὶ σὺ ἐπίστευσας, ἤτοι ἐγὼ μὲν σοι εἶπον οὕτως, ἀλλὰ σὺ δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεύσῃς). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπαναλαμβάνεται τὸ πα(λ'), ὅταν ἡ ἔννοια ἀπαίτη, ὥστε ἡ δεύτερα ἀντιτιθεμένη καὶ ἀρνητικῶς τῇ πρώτῃ συμπλεκομένη πρότασις νὰ προηγηθῇ αὐτῆς, αὕτη δὲ νὰ συνδεθῇ μετ' ἐκεῖνης ἐναντιωματικῶς καὶ μετ' ἀρνήσεως ὡσαύτως: π. γ. ἐγὼ πα(λ') ἐδώκα σ' ἀτο καὶ σὺ πα(λ') κ' ἔπερες αἰ=(καὶ ἐγὼ σοι τὸ ἔδωκα καὶ σὺ δὲν τὸ ἔλαβες, ἤτοι καὶ δὲν τὸ ἐδέχθης μὲν σὺ, ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ σοι τὸ ἔδωκα, ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ εἶχον σκοπὸν νὰ σοι τὸ δώσω).

3) Τίθεται ἐλαττωτικῶς π. γ. ἐνα ξά' πα' αἰ εἶρεν διάκριον (=τοῦλάχιστον αἰ εἶχεν ὀλίγην διάκριον), τ' ἡμῶν τὸ χρέος ἀτ' πα' νὰ ἐδίει, ξαν' καλὸν ἔον (=τοῦλάχιστον καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ χρέους του ἀν' ἐδίει, πάλιν καλὸν ἦθελεν εἶναι).

Τελευταῖον τίθεται μετ' ἀρνήσεως ἐμφαντικῶς, προκαίμενον ἢ ἀπαντήσῃ τις εἰς ἐρώτησιν τινα ἢ νὰ δείξῃ, ὅτι ἀποποιεῖται, ἵνα δεγθῇ τι προσφερόμενον αὐτῷ π. γ. κάνεις πα' κ' ἔρθει (ὅπερ ἐμφαντικώτερον τοῦ: κάνεις κ' ἔρθει, λεγομένου ἀπολύτως χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ προηγουμένως ἀν' ἤλθε τις)=οὐδεὶς ἦλθε: Οὕτω λέγοντες: τιδὲν πα' κ' ἐθέλω (=οὐδὲν θέλω), ὅταν προσφέρῃται τι ἡμῖν. ἐκφράζομεν ἐμφαντικώτερον, ὅτι ἐκφράζεται διὰ τοῦ: τιδὲν κ' ἐθέλω, ὅπερ ἄλλως τε λέγεται χωρὶς νὰ προσφέρῃται τι.

Ἐν σελ. 316 παραδέχεται ὑποκοριστικὴν κατὰληξιν *αι* ἐν τῇ *ράκάνη* (=ὄρος, βουνόν), τὴν ὅποιαν συσχετίζει πρὸς τὸ *ράρις*, *ραρίδιον*. Ἀλλ' ἡμεῖς παρατηροῦμεν πρῶτον μὲν, ὅτι ἐναυθὰ ἔχομεν ὑποκοριστικὴν κατὰληξιν *ων* καὶ οὐχὶ *αιων*, δεύτερον δὲ, ὅτι ἡ λέξις οὐδὲν τὸ κινὸν φέρει μετὰ τοῦ *ράρις* καὶ *ραρίδιον*, ἀφοῦ μάλιστα ἐκ τοῦ *ράρις* ἔχομεν ἤδη ὑποκοριστικὸν *ράριον* (1) (=ὄρος). Φθουγ-

γολογικῶς δυνάμεθα ἢ ἀναγράφομεν τὸ *ράκάνη* εἰς τὸν τύπον *ράκάνηων*, ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχαίου *ράκάνη*.

Ἐν σελ. 316 γράζει *σέρομαι* ἀντὶ *σέρομαι* (=σύρομαι). ἀπατᾶται δὲ νομίζων, ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ *σέρομαι* τῆ ἐπενηθέσει ἐνὸς κ. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι ἐσχματισθῆ ὁ ἐνεστώς τῆς ὀριστικῆς εἰς — *καίμαι* κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἕτερα ῥήματα οὕτως ἐν τῷ ἐνεστώτι τῆς ὀριστικῆς ἐσχματισμένα: οὕτω λοιπὸν λέγομεν: *σέρομαι*, *ἀλείφομαι* (=ἀλείφωμαι), *γυάρομαι* (=γράφωμαι), *κάμωμαι* (=κάμνωμαι), *δουλεύωμαι*, *σέρωμαι* (=σέρωμαι) κτλ. κατὰ τὰ *δουλεύωμαι* (ἐκ τοῦ *δουλεύωμαι*=*δουλεύωμαι*), *παιδεύωμαι* (ἐκ τοῦ *παιδεύωμαι*=*παιδεύωμαι*) κτλ.

Περὶ τοῦ *ταρτιανῶ* ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι παρατηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὔξ. Π. 1880-81, συλλ. 8, σελ. 118).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι κακῶς γράζει *φτάγω*, ἀντὶ *εἰτάγω*, ἀγροῶν δὲ, ὅτι ὁ τύπος οὗτος προήλθεν ἐκ τοῦ *εἰθειῶ* (πρὸ βλ. *φθειάνω* καὶ *φκειάνω* ἐν τῇ κοινῇ), ὡς ἡμεῖς ἐδειξάμεν ἐν τῇ *Lautlehre des Pontischen* (σελ. 5, 34 καὶ 113). ἀνατρέχει εἰς τοὺς τύπους: *τάγω* καὶ *τάσω*.

Ὁ ἐν σελίδι 317 ἀναφερόμενος τύπος *φτουλιγιένος* = *μευαδιμένος*, ἐστὶ παθητικὸς παρακαίμενος τοῦ *φτουλιγομαι*, ἐνεστώτος ὑστερογενεὺς ἐκ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου *ἐφτουλίγα σχηματισθέντος* (ἴδε *Lautlehre des Pontischen* σελ. 22 *σημ.* 1). Τὸ δὲ *φτουλιγομαι* ἴσον τῷ *πετιλιγομαι*, ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ *πέλιον*. Ὡστε τὸ *φτουλιγιένος* οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν οὔτε πρὸς τὸ *πετιλωμένος* τοῦ κ. I. Σαματέλου οὔτε πρὸς τὸ ἐπιτυλίσσω τοῦ Passow (cfr. Dion. Laert, 9, 114).

Τοῦ ῥήματος *ὠράζω* (=φυλάττω, βόσκω) τὴν ἀληθῆ σημασίαν ὑπέδειξεν ἤδη ὁ κ. Θ. Γραμματικοπούλος (Ε. Π. 1880-81 συλλ. 8 σελ. 118), ἐν τῇ ἐτυμολογικῇ αὐτοῦ ἔργῳ ἐσχλημένως ἀνάγει αὐτὸ εἰς τὸ ῥῆμα *ὠράω* ὡσπύτως ἐσχλημένη θεωρητέα καὶ ἡ τοῦ κ. I. Σαματέλου παραγωγή ἐκ τινος ῥήματος *ὠράζω* ἐν τῇ σημασίᾳ *στροφασαῖω*, *στροφασαῖωμαι*, ὅπερ ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἐν οὐδενὶ λεξικῷ ἠδυνήθημεν ἢ ἀνεύρωμεν. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι τὸ *ὠράζω* παράγεται ἢ ἐκ τοῦ ἀρχαίου *ὠρέω* (=φυλάττω, ἐπαγρυπνῶ, προσέλω) ὡς

(1) Περὶ τῆς γραφῆς τῆς λέξεως παρατηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὔξ. Πόντ. 1880-81 σελ. 117).

ἔγουμεν δημοσιεύσει καὶ ἐν τῇ Lautlehre des Pontischen σελ. 9. ἣ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἄρειος (= ἄρεινός). Τελευταῖον παρατηρητέον. ὅτι τὰ πρὸς ἔμφηνην τοῦ τύπου ἄραϊω ὡς ἀνάλογα παραδείγματα τῆς ἐπιθέσεως τοῦ α ἀνα-

φερόμενα ὑπὸ τοῦ κ. I. Στρυματέλου ῥήματα Δογιάω, Ζογιάω, Γρογιάω κτλ. δὲν ἐστραματίσθησαν ἐπιθέσει τοῦ α, ἀλλὰ συνεξέδραμον πρὸς τὰ πληθυντικὰ οὐσιαστικά: Λόγια, Ἰόγια, Γρογία κτλ.

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΠΕΡΙ ΑΓΩΓΗΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΝΘ' συνεδριάσει τῆς 22 ὁκτωβρίου 1890).

Φίλοι ἐταῖροι,

Κυρίαί καὶ κύριοι.

Συναισθάνομαι, ὅτι παρουσιάζομενος ἐνώπιον ὑμῶν, εὐρίσκουμαι ἐν τῷ μέσῳ φίλων, ὅτι δὲν θεωροῦμαι ὡς ξένος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ οὕτε εἶμαι ξένος ἐδῶ. Πρὸ μιᾶς περιόδου ἐκατονταετηρίδος οἱ πάπποι μου ἐκτέρωθεν ἤλθον ἀπὸ τῆς πατρίδας των εἰς τὸ μέγα τοῦτο κέντρον. Ἐδῶ ἐγεννήθησαν οἱ γονεῖς μου ἀμρότεροι. Αἱ οἰκουμέναι των ἐκριζωθεῖσαι ἐντεῦθεν, συνητηθήσαν ἀλλαγῶ. Ἀλλαγῶ εἶδα κατὰ πρῶτον τὸ φῶς. Ἀλλὰ πενταετῆ μὲ ἔφερον ἐδῶ ἐπανελθόντες καὶ πάλιν οἱ γονεῖς μου, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην διήλθα τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας τὰ ἔτη. Ἐδῶ συγκεντροῦνται αἱ πρῶται μου ἀναμνήσεις. ἐδῶ ἀνεπτύχθησαν τὰ πρῶτα αἰσθήματά μου, ἐδῶ ἐδοκίμασα τὰς πρῶτας θλίψεις καὶ τὰς πρῶτας χαράς. ἐδῶ ἐδιδάχθην τὰ πρῶτα γράμματα καὶ ἀπὸ τῶ ἄκα τοῦ Βοσπόρου μέχρι τῶν ἁκτῶν τῆς Ἡεργικήπου ἔμαθα νὰ θαυμάζω καὶ ν' ἀγαπῶ τὰ δένδρα, τὴν θάλασσαν καὶ τὸν οὐρανόν. Ἐδῶ μ' ἐπαναφέρουν ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία, ὅσκιος ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκιῶν τοῦ βίου ἡ ψυχὴ μου ἀνάζητεῖ ὀπίσω σήμερον φωτερόν. Ἴδού διατὶ δὲν ἐπαυροῦμαι ὡς ξένος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλήθως, ἐκ τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνατρέχουν αἱ ἀναμνήσεις μου, παρήλθον ἔτη

πολλά. Οἱ πλείστοι τῶν τότε ἀμυζόντων ἀνεπαύθησαν καὶ ἐλησμονήθησαν, οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν συναηλικιωτῶν μου μετεβλήθησαν γηράσκοντες, καὶ νέαι γενεαὶ ἐν τῷ μεταξῷ ἀνέβλαστησαν. Τὰ περὶ ἐμὲ πρόσωπα εἶναι ἄγνωστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ νέα. Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Οἱ νέοι στάχθεις δὲν μεταβάλλουν τὴν ἄποψιν τῶν ἀγρῶν, οὕτε ἐλαττοῦται ἐνεκα τῆς νέας συγκομιδῆς ἡ πρὸς τοὺς γνωστούς ἀγρούς ἀγάπη μας.

Διατὶ περιαντολογῶ; Διατὶ ἀνακαλῶ τοὺς δεσμούς, οἱ ὅποιοι μὲ συνδέουν πρὸς ὑμᾶς; Διότι ἐπιθυμῶ νὰ συνδιαλεχθῶμεν σήμερον ὡς οἰκεῖοι, ὡς συμπολιταί. Ἐὰν ὠμίλουν ὡς ξένος, ἡδυνάμην νὰ περιορισθῶ ἐκφράζων τὰς εὐαρέστους μόνας ἐντυπώσεις, ὅσας θ' ἀποκουίσω ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς μου, ἡδυνάμην ὑποδεικνύων ὅσας μεταβολὰς καὶ προσόδους εὐρίσκω νὰ παραστήσω τὴν πατρίδα σας ὅποια ἦτο προτοῦ οἱ πλείστοι γεννηθῆτε, ἡδυνάμην παραλείπων τὰ ἄλλα νὰ ἐπαινήσω τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, τὰ ὅποια ἐπολλαπλασιάσατε καὶ μετὰ τοσούτου ζήλου συντηρεῖτε. Ἀλλ' ἀντὶ ἐπαίνων διὰ τὰ πράχθέντα νομιζῶ προτιμότερον καὶ σκοπιμότερον τὸ νὰ στρέψωμεν μᾶλλον τὴν ὀμιλίαν καὶ τὴν προσοχὴν εἰς ὅτι ἐπιβάλλεται ἔτι νὰ προξώμεν ἀναμετρούντες τὰς ἐλλείψεις μας καὶ σκεπτόμενοι, πῶς διὰ νέων ἐνεργειῶν νὰ τὰς περιορίσωμεν. Μὴ φοβεῖσθε, κυρίαί καὶ κύ-

ροιοι. Δὲν ἔγω τὴν πρόθεσιν νὰ ἐνδιατριψῶ εἰς δυσάρεστα· δὲν κλίνω φύσει εἰς τὴν ἀπαισιοδοξίαν. Ἄλλως δὲ καὶ ἂν εἶχον τὴν ὄρεξιν νὰ ψέξω, θὰ ἦτο προπέτειά μου ἀσυγγνωστος τὸ νὰ λάθω τὸ ὄρος ἐπιτιμητοῦ τῶν καθ' ἡμέας, τὰ ὁποῖα δὲν δύναμαι κατὰ βέθοος νὰ γνωρίζω. Ὅχι· αἱ σκέψεις, τὰς ὁποίας προτίθεμαι νὰ σὰς ὑποβάλω, ἀνάγονται εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔθνος μας, ἴσως δὲ μάλιστα καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς τὰ μεταβαίνοντα μεθ' ἡμῶν ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλον πολιτικῶν. Ἄλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ δώσω χαρακτῆρα τόσον γενικῶν εἰς τὴν οἰκογενειακὴν μας ταύτην συνδιαλέξιν. Ἀρκοῦμαι εἰς τὰ καθ' ἡμέας, χωρὶς δὲ νὰ ἔγω τὴν ἀξίωσιν, ὅτι λέγω νέον τι ἢ ἄγνωστον, θὰ προσπαθήσω ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ θίξω ἐνώπιον ὑμῶν τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἀγωγῆς.

Λέγω τῆς ἀγωγῆς, ὅχι τῆς ἐκπαιδεύσεως, διότι ἕτερον ἐκάτερον. Τὴν δὲ διακρίσιν ταύτην ἐπιβάλλει ἡ θεὰ τῶν ἀγῶνων, τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς ἰδίως καὶ πάντες πανταχοῦ οἱ ὁμογενεῖς δὲν ἐπαύσαμεν καταβάλλοντες ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς προσόδου. Ἄλλ' ἡ διανοητικὴ πρόσδος δὲν ἔπειται, ὅτι συμβαδίζει μετὰ τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως, μετὰ τῆς ἀγωγῆς. Ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων δὲν ἀπαλλαττόμεθα τῶν μεγάλων εὐθυνῶν, τὰς ὁποίας φέρομεν ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν νέων γενεῶν. Δὲν εἶναι δίκαιον οὔτε ὠφελῆ τὸ νὰ μεταβιβάζωμεν τὴν εὐθύνην ταύτην εἰς τοὺς διδασκάλους, εἰς τοὺς ὁποίους παραδίδονται τὰ τέκνα. Τὸ σχολεῖον δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ καὶ μόνον· ὁλόκληρος ἡ κοινωνία φέρει τὴν εὐθύνην τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία θὰ τὴν διαδεχθῆ. Διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ἴσως καὶ εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τέκνα νὰ ἐρευνῶσι, κατὰ πόσον πακίωμεν, πῶς καὶ διατρίχωλαίνομεν, καὶ νὰ σκέπτονται, πῶς καὶ διὰ τίνων μέσων εἶναι δυνατὸν νὰ προετοιμασθῶσιν οἱ ἐπερχόμενοι, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀναδειχθῶσι καλλίτεροι ἡμῶν.

... Εἰς τὸ διάστημα τοῦ λήγοντος αἰῶνος αἱ βάσεις τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως ἠλλοιώθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εὐρωπαϊκὸν καὶ μὴ. Πανταχοῦ οἱ γέροντες παρατηροῦσι μετὰ τινος λύπης συμπτώματα ὅχι ἀνόμοια τῶν παρ' ἡμῖν παρατηρουμένων. Ἄλλ' εἰς ἡμέας ἡ μεταβολὴ ἐπῆλθε βιαιότερα καὶ ριζικωτέρα, ἡ δὲ μετὰ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος διαφορὰ εἶναι κατὰ συνέπειαν πλεόν ὀφθαλμοφανής. Τὰ πάντα μετεβλήθησαν συγχρόνως

σχεδὸν διὰ μιᾶς, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων εἰς τὰ ἄκρα, τρόπος τοῦ ζῆν, ἐνδυμασία, ἐκπαίδευσις, ἔθιμα, σχέσεις τῶν νέων πρὸς τοὺς προεσβυτέρους ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, ἐκτὸς δ' αὐτῆς αἱ σχέσεις μετὰ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν βαθμίδων καὶ ἠλικιῶν καὶ φύλων. Τί δὲ τὸ πρῶτον καὶ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἐσπευσμένης μεταβολῆς; Τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα ἦτο δυστυχῶς ἡ περιφρόνησις τοῦ παρελθόντος, τὸ ὅποιον ἠθελήσαμεν διὰ νέας ἐπιρρανεῖας νὰ συγκαλύψωμεν. Τῆς δὲ τοιαύτης τοῦ παρελθόντος περιφρονησεως συνέπεια φυσικὴ ὑπῆρξεν ἡ χαλάρωσις τοῦ αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ, αἰσθήματος, τὸ ὅποιον ἦτο ἡ βάσις καὶ ἡ κρηπίς καὶ ἡ ὑπόστασις τῆς πρὸ ἡμῶν ἑλληνικῆς κοινωνίας. Μὴ ἄρα γε ἡ ἐξασθένισις τοῦ αἰσθήματος τούτου εἶναι ἡ παρὴ τῶν κακῶν, ὅσα δυνάμεθα νὰ προσάψωμεν εἰς τὴν παρούσαν κοινωνικὴν μας κατάστασιν;

Ἄλλὰ πῶς ἐπῆλθεν ἡ χαλάρωσις τοῦ αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ; ἄς ἐξετάσωμεν τὸ πρῶτον διὰ παραδειγμάτων. Πῶς ἦσαν αἱ πλείσται οἰκογένειαι πρὸ πενήτηκοντα ἐτῶν ἢ καὶ ὀλιγώτερον; Ὁ πατήρ, ἡ τοῦλάχιστον ὁ πάππος, ἐφόρει ἀκόμη ἀντερὰ, ἡ μήτηρ φέει ἡ φακιάλι, ἀλλ' ὁ υἱὸς εἶχε φρουγκοφορέσει, ἡ δὲ κόρη ἔφερε καπελῆνον. Κατὰ συνέπειαν, συναίσθησις ἐκ μέρους τῶν τέκνων ὑπεροχῆς περὶ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τοῦ πολιτισμοῦ, συναίσθησις τόσῳ ἰσχυρότερα, καθόσον καὶ οἱ γονεῖς τὴν ἀνεγνωρίζον καὶ τὴν παρεδέχοντο. Δὲν ἐνθυμείσθε οἱ σύγχρονοί μου, ζεῖν ἡρραβωνισμένων φερόντων ὑπερηφάνως εἰς τὸν περίπατον τὰ εὐρωπαϊκὰ τῶν ἐνδύματα; Δὲν ἐνθυμείσθε τὴν γράϊαν μητέρα συνοδεύουσαν τοὺς νέους (διότι ἡ ἀρχαία τῶν ἡθῶν αὐστηρότης δὲν ἐπέτρεπεν εἰσεῖτι νὰ ἐξέρχωνται μόνοι), ἀλλὰ συνοδεύουσαν αὐτοὺς ἐξόπισθεν, ταχύνουσαν τὸ γερωνικὸν βῆμα διὰ νὰ τοὺς προσφάσῃ, φέρουσαν τὸ φακιάλι, σημείον, ὅτι ἔμενεν ἔτι ἐκτὸς τοῦ ἐπεισάκτου νέου πολιτισμοῦ; Διὰ τοῦτο ἡ γράϊα τοὺς ἠκολούθει ὡς ὑποδεεστέρα. Ὁ δὲ γαμβρὸς οὐχὶ εἰς αὐτὴν ἀλλ' εἰς τὴν νύμφην ἔδιδε τὸν βραχίονα, καὶ ἡ θυγάτηρ προεπορεύετο τῆς μητρός, καὶ ἐχλαροῦτο τὸ πρὸς τοὺς γέροντας γονεῖς σεβας.

Θέλετε καὶ ἄλλο; Ἴδου τὰ γράμματα. Ὁ πατήρ ἐγνωρίζε μόνον ἑλληνικά, τὰ ἐγνωρίζεν ἴσως καλλίτερα ἢ ὅσον τὰ ἔμαθεν ὁ υἱὸς του· ἀλλ' αὐτὸς ἐδιδάχθη τὰ γαλλικά, ἡ μήτηρ μάλιστα ἀνεγίνωσκε ἡ κόρη ἔμαθεν ἐπίσης ὀλίγα γαλλικά, ἔμαθε καὶ γορόν, ἔλαθε καὶ

όλιγα μαθήματα πιάσει. Νέα λοιπόν ἐπίσχους τῆς ὑπεροψίας τῶν τέκνων καὶ νέα τῶν γονέων ταπεινώσεις.

Ἀληθῶς ταῦτα παρήλθον. Οἱ γονεῖς τῆς σημερινῆς γενεᾶς ἐφόρουν φραγκικά, ἐδιδάχθησαν καὶ γαλλικά καὶ γερῶν. μετὰξὺ δὲ γονέων καὶ τέκνων δὲν ὑπάρχει πλέον ἢ προτέρα διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν περιστολὴν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. Ναι, ἀλλ' οὐχ ἤπτον ἢ σήμερον νέα γενεὰ ἀνατρέφεται ἢ ἀνετρέθη, ὑπὸ τῆς γενεᾶς, ἢ ὅποια πρότερον προσέλαθε τὸν ἐξευρωπαϊσμὸν καὶ τὴν ἡμιμάθειαν. ἐκ τῶν ὁποίων ἀγωνίζομεθα νὰ ἐξέλθωμεν. Ἡ γενεὰ ἐκείνη ἔλαθε πρότερον τὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἀπονέμῃ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τὰς ἐνδείξεις σεβασμοῦ, τὰς ὁποίας ἄλλοτε οἱ υἱοὶ προσέφερον εἰς τοὺς πατέρας τῶν ἢ γενεὰ ἐκείνη ἐξηκολούθει νὰ προσαγορεύῃ τοὺς γονεῖς διὰ τοῦ πληθυντικοῦ σέως. ἀλλ' ἐπέτρεψεν εἰς τὰ τέκνα τῆς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐνικοῦ σέ. Τότε οἱ νεώτεροι ἐξηκολούθουν νὰ μὴ καπνίζωσιν ἐνώπιον τῶν γονέων τῶν, οὔτε νὰ κἀθῆνται. ἐνῶ οἱ γέροντες ἔμεινον ὄρθιοι. οὔτε νὰ ὑψώνωσιν ἐνώπιόν τῶν τὴν φωνήν. Ταῦτα δὲν εἶναι ὅσον φαίνονται μικρὰ καὶ ἀσήμαντα. διότι τὰ πάντα ἀλληλεπιδεῖται. Ἡ ἐλάττωσις τοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντας σεβασμοῦ συνεπιφέρει τὴν ἐλάττωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐσεβόντο ἐκεῖνοι. πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, λόγῳ εἴτε ἀρχῆς, εἴτε κοινωνικῆς βαθμολογίας, εἴτε μαθήσεως. . . . δὲν προσθέτω καὶ λόγῳ πλοῦτου, διότι φοβοῦμαι ὅτι χάριν τούτου καὶ μόνου γίνεται εἰσέτι ἐξαιρέσις, συνεπιφέρει δὲ πρὸς τοὺς τοὺς ἐλάττωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἤδη λεγομένας περιλήψεις, ἤτοι πρὸς τὰς θερησκευτικὰς παραδόσεις, πρὸς τὰ θεῖα. Ἄν δὲ ὅλα ταῦτα σαλευθῶσι, πού μένει τὸ σέβας πρὸς ἐαυτὸν, τὸ ἰσοδυναμιῶν πρὸς τὴν συνείδησιν, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρὸ πάντων ὀφείλομεν νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τοὺς νέους: διότι εἰς αὐτὸ συγκραταῖσθαι ἢ ἀληθῶς καλὴ ἀγωγή. « Πάντων δὲ μᾶλλον αἰσχύνειο σαυτὸν », ἔλεγεν ὁ Πυθαγόρας.

Ἀναγνωρίζω, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι μετὰξὺ τῆς ἤδη γηρασκούσης καὶ τῆς νέας γενεᾶς ὑπάρχει διαφορὰ ὀλιγωτέρα, ἢ ὅτε ἡμεῖς ἡμεῖς νέοι, καὶ ὅτι θὰ εἶναι ὀλιγωτέρα ἐπιμεταξὺ τῆς ἤδη ἀναβαλλούσης γενεᾶς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς. Διαφορὰ θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε, διότι ἐκαστὴ μὴ σάσιμος κοινωνία εὐρίσκεται εἰς διαρκῆ μεταβατικὴν κατάστασιν. Ἄλλ'

εἶναι σπάνια τὰ παθήματα, ὡς τὸ γενόμενον παρ' ἡμῖν. Ἀληθές, ὅτι θελήσαντες εἰς Ἄνατολιτῶν νὰ γείνωμεν κατὰ τὸν πολιτισμὸν Εὐρωπαϊοί, ἐζήτησαμεν οὕτως εἰπεῖν ν' ἀνακτήσωμεν ἀπολεσθεῖσαν πατρικὴν κληρονομίαν. Τὸ ἔργον εἶχε τὰς δυσκολίας του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συντελεσθῆ διὰ μιᾶς ἤρχισεν, ἐξακολουθεῖ καὶ θὰ τὸ συμπληρώσωμεν. Ἄλλ' ὅμως ἀνάγκη νὰ μὴ λησμονώμεν, ὅτι ὁ πολιτισμὸς, τὸν ὅποιον ἀπομιμούμεθα, ἔλαθεν εἰς τὰ ξένα ἔθνη χροῖν ἰδιαιτέραν προεργασμένην ἐκ λόγων ἱστορικῶν, οἵτινες δὲν ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἰδικὴν μας ἱστορικὴν διεξίξιν. Ἡμεῖς δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὡς σκοπὸν καὶ ὡς τέλος τὴν διατήρησιν τῶν ἠθικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν παραδόσεων τῶν πατέρων μας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ νέος πολιτισμὸς, τὸν ὅποιον ἀποκτῶμεν, νὰ γείνη πραγματικῶς ἰδικὸς μας καὶ νὰ μὴ παρομοιάσῃ πρὸς στολὴν ξένων, τὴν ὁποίαν μὴ γνωρίζοντες πῶς νὰ φερῶμεν, ἐνδύομεθα ἀνάποδα. Ἡ ἀπομίμησις τῶν ξένων ἔχει τοὺς κινδύνους τῆς. Ζητούντες νὰ ἰδιοποιηθῶμεν ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰ ὅποια μακρόθεν μόνον καὶ κατ' ἐπισφάνειαν γνωρίζομεν, κινδυνεύομεν νὰ ἐλάβωμεν πολλὰκις τὸ ἄχρυσον ἀντὶ τοῦ σίτου. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν τοιαύτων σκοπέλων ἢ ἀσφαλέςτερον πυξίς, ὁ φωτεινότερος φάρος εἶναι καὶ πάλιν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ γαλαρωθέντος αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ. Τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τούτου ἄς ἐπιδιώξωμεν εἰς τὴν ἀγωγήν τῶν τέκνων ἄς ἐνσταλάξωμεν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν, ὑπὸ οἰκονόμητον νέαν μορφήν θελετε, τὸ ἀρχαῖον γνωμικὸν τοῦ Πυθαγόρου. Ἄς μὴ λησμονώμεν ποτε, ὅτι καθήκον ἔχομεν νὰ προστοιμάσωμεν τοὺς νέους διὰ τὴν πᾶσιν τοῦ βίου ὄχι μόνον διδάσκοντες εἰς αὐτοὺς γράμματα καὶ ἐπιστήμας καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς καλῆς δῆθεν ἀνατροφῆς ἀλλὰ πρὸ πάντων μορφοῦντες τὸν χαρακτῆρά των.

Ἡ μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος ἔστω ὁ σκοπός, πρὸς τὸν ὅποιον ὀφείλομεν ν' ἀπεβλέπωμεν. Ἡ ἀγωγή οὐδὲν ἄλλο ἀληθῶς σημαίνει, ἢ τὸ πῶς νὰ ῥιζωθῆ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν ἡ χρηστότης, ἢ ἔξις τοῦ νὰ πράττωσι τὸ ἀγαθόν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται, ἵνα οἱ γονεῖς βροθῶσι τὰ τέκνα των ἀκαταπαύστως, ἐπιτηδεῖως, ἀλλὰ καὶ ἀνεπισθῆτως, ὅπως ταῦτα μάθωσι νὰ νικῶσι τὰς πρὸς τὸ κακὸν ὁπάς των καὶ συνειθίσωσι νὰ προτιμῶσιν ἄνευ δισταγμοῦ τὸ ὀρθὸν πάντοτε καὶ τὸ ἀγαθόν,

ὅπως ἐφαρμόσωσιν ἐνωρῆς καὶ αὐτοβούλως εἰς τὴν ζωὴν των τὸν ὠραῖον μῦθον τοῦ Προδίκου. Ἄλλὰ διὰ μῦθον δὲν κατορθοῦται τοῦτο, οὔτε διὰ παραινέσεως, οὔτε διὰ τιμωριῶν ἢ ἐνθαρρύνσεων. Κατορθοῦται μόνον διὰ τοῦ παραδείγματος, διὰ τῆς ἀτυμοφάριας, τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ περὶ τοὺς παῖδας ὁ καθημερινὸς τῆς οἰκογενεαῖς βίος. Ἡὼς νὰ προσδοκῶμεν τὴν καρποφόρησιν ἠθικῶν παραγγελημάτων, ἐὰν πρῶτοι ἡμεῖς δὲν τὰ ἀκολουθῶμεν; Πρὶν ἀναθρεψῶμεν τὰ τέκνα μας, ἀνάγκη νὰ ἐπιβλέπωμεν ἡμᾶς αὐτούς, ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν ἀνατροφήν· ἄλλως ματαιοπονοῦμεν. Τὸ πρῶτον, τὸ κύριον, τὸ διαρκές ἐργαστήριον ἀγωγῆς εἶναι ἡ οἰκογενεαὶ ἐντὸς αὐτῆς τοῦ τέκνου θὰ διδαχθῆ ἑλεθηθῶσιν τὸν ἠθικὸν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ρυθμίση κατόπιν τὰς ἀπέψεις καὶ τὰς πράξεις του.

Οἱ γονεῖς ὀφείλουσιν εἰς τὰ τέκνα των ἀδιάκωπον, περωτισμένην καὶ πλήρη στοργῆς ἀγωγὴν εἰς τὸν δύσκολον ἀγῶνά των πρὸς περιστολήν τῶν βλαπτικῶν ὁρμῶν τῆς φύσεως καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς τάσεως. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλην τοῦ βίου τὴν διάρκειαν, αἱ δὲ πιθανότητες τῆς νίκης μεγαλιτέραι δι' ὅσους ἔλαβον ἐντὸς τῆς οἰκογενεαῖς ἐκ τοῦ παραδείγματος καὶ ὄχι μόνον ἐκ διδαγμάτων τὰ πρῶτα καλὰ μαθήματα. Ἡ καρδιά καὶ ἡ διάνοια τοῦ παιδὸς εἶναι ζύμη εὐπλαστος. Πρωτίστη του ἰδιότης εἶναι ἡ μίμησις· ἡ κρίσις καὶ ἡ διάκρισις ἐπέρχονται ἀκολουθῶς διαμορφούμεναι καὶ αὐταὶ ἀναλόγως τῆς ἐξ ἀρχῆς δοθείσης καλῆς ἢ κακῆς διευθύνσεως. Ὁ παῖς μιμνῆται, ὅ,τι βλέπει καὶ ἀκούει, ὥστε τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πρῶτων ἐντυπώσεων, ἐκ τοῦ παραδείγματος. Ἡὼς θέλετε, φέρ' εἰπεῖν, ν' ἀποστραφῆ τὸ ψεῦδος, ἐὰν ἐντὸς τῆς οἰκογενεαῖς ἀκούη τὴν ἀλήθειαν παραμορφουμένην; Αἱ ἐπιπλήξεις καὶ αἱ τιμωρίαι δὲν ὠφελοῦν. ἐνώσω παραμένει ἐντὸς τῆς ψυχῆς του ἡ ἐντύπωσις, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι λέγουσιν ψεύματα καὶ δὲν τιμωροῦνται. Ἄρα τὸ ψεῦδσθαι εἶναι κακὸν διὰ μόνον τοὺς μικρούς, οἱ δὲ μικροὶ βέβουν φύσει εἰς τὴν ἀπομίμησιν τῶν μεγάλων. Νομίζουσιν ὅτι ἐμεγάλωσαν πράττοντες, ὅσα καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Μιμοῦνται δὲ πρὸ πάντων τὰ κακά, ὄχι μόνον διότι τοῦτο εἶναι εὐκολώτερον, ἀλλὰ μάλιστα διότι τὰ θεωροῦν ὡς ἴδια τῶν μεγάλων καὶ ἀπηγορευμένα εἰς μόνους τοὺς μικρούς. Προσοχὴ λοιπὸν εἰς τοὺς τρόπους, εἰς τὰς ἐκφράσεις, εἰς τὰς πράξεις, εἰς τὴν συμπεριφορὰν

μας! Ἀναλόγως τοῦ διδομένου παραδείγματος θὰ διαμορφωθῆ ὁ χαρακτήρ, θὰ διαπλασθῆ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδὸς. Διὰ τῶν ἐπιπλήξεων μόνων καὶ τῶν τιμωριῶν δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπός, οὔτε διὰ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν ἀμοιβῶν, ἀπ' ἐναντίας αἱ ἀμοιβαὶ ἀποθνήσκουσιν ἐπιβλαβεῖς ἐπίστει. Ἀνταμείβοντες λόγου χάριν ἢ ἐπαίνουσαν τὸν παῖδα, διότι δὲν εἶπε ψεῦμα, ἢ δὲν κατακρατεῖ πρᾶγμα μὴ ἀνήκον εἰς αὐτόν, ὑποτιμῶμεν τὴν ἀξίαν τῆς φιλαληθείας καὶ τῆς ἀκεραιότητος. Οἱ παῖδες πρέπει νὰ ἐνοήσουσιν ἄφ' ἑαυτῶν, ὅτι ἀκούσασα ἱκανοποίησις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος εἶναι ἡ ἐνδόμυχος ἡμῶν εὐχαρίστησις, ὅτι ἡ ἐξάσκησις τῆς ἀρετῆς εἶναι φυσικὴ καὶ ἀπαραίτητος ὑποχρέωσις καὶ ὅτι ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρος εἶναι ὑπερέξα παντὸς ἐπαίνου καὶ πάσης ἀμοιβῆς. Προσοχὴ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τρυφερὰν ψυχὴν των ἡ ἔπαρσις διὰ τὴν ἀρετὴν δῆθεν καὶ τὴν ὑρόνησιν των ἢ διὰ τὴν εὐμάθειαν καὶ τὴν εὐφροσύνην των ἢ (τὸ καὶ χειρότερον) δι' ὅσα ἄλλα πλεονεκτήματα παρέχει ἡ κοινωνικὴ θέσις ἢ ὁ πλοῦτος τῶν γονεῶν των. Ἀτυχῶς τὴν σήμερον ἡ διδομένη ἐν γένει ἀνατροφή ἐξάπτει τῶν παιδῶν τὴν ματαιότητα. Τὰ πολυτελέα ἐνδύματα, τὰ διδόμενα εἰς αὐτοὺς διαπαντὸς παίγνια, αἱ ὑπερβολικαὶ θωπεῖαι, τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον λαμβάνουσιν ἀπέναντι τῶν πρεσβυτέρων, ὅλα ταῦτα οὔτε εἰς τὴν παρούσάν των εὐτυχίαν συντελοῦσιν, οὔτε προπαρασκευάζουσι τὴν μελλούσαν εὐδαιμονίαν των. Ἄντὶ νὰ υποβάλωμεν οὕτω τὴν ματαιότητά των, ἄς προσπαθῶμεν μᾶλλον νὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τὴν ψυχὴν των τὸ σωτήριο ἀίσθημα τοῦ σέβασμας. Τοῦτο δὲν εἶναι δύσκολον. Οἱ πρεσβύτεροι ἐπιβάλλουσι φύσει τὸ σέβας εἰς τοὺς μικρούς, διότι εἶναι μεγάλοι. τὸ αὐξάνει δὲ καὶ τὸ διατηρεῖ ἡ ἐξάσκησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας συνδυαζομένης μετὰ τὴν πατρικὴν στοργήν. Ὅτε τὸ τέκνον σέβεται τοὺς γονεῖς του, θὰ μεταφέρει εὐκόλως τὸ σέβας του εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, εἰς τοὺς ἀνωτέρους του. εἰς πᾶν ὅτι χρεωστέ νὰ σέβηται. Ἐπέρχεται δὲ τότε καὶ τὸ σέβας πρὸς ἑαυτόν μετὰ τὴν πολυτίμον ἀδελφὴν του, τὴν μετριοφροσύνην, τὴν σεμνοπρέπειαν. Ἡ σεμνότης ἀποτελεῖ τὸν ὠραϊότερον στολισμὸν τῆς νεότητος, ἀλλὰ τοῦτο κινδυνεύομεν νὰ τὸ λησμονήσωμεν. Ἄς προσπαθῆσωμεν νὰ τὴν ἐπαναφέρωμεν εἰς τοὺς νέους πειθόντες αὐτούς, ὅτι ἡ καλλιτέρα ἐνδειξίς τῆς ἀξίας των εἶναι ἡ μετριοφροσύνη. Ἐμφανίει, ἐὰν ὄχι

ἄλλο τι, τοῦλάχιστον τὴν ὑπαρξὴν ἀμφιβολίας τινός ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν προτερημάτων μας καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἐπιδεικτικότητα βελτιώσεως καὶ προσόδου. Τοῦτο ἐκφράζει ὁ Πλούταρχος διὰ χειριστάτης παραβολῆς. «Οἱ γεωργοί, λέγει, βλέπουν εὐχα-»
 «ρίστως καὶ προκρίνουν τοὺς στάχεις τοὺς»
 «κεκλιμένους καὶ νέοντας πρὸς τὴν γῆν.»
 «τοὺς δὲ ὑψοῦντας ἀγερώγως τὴν κεφαλήν»
 «περιφρονοῦν ἔνονοῦντες, ὅτι εἶναι κενοὶ καὶ»
 «ἐλαφροί. Οὕτω καὶ ἐκ τῶν νέων οἱ μᾶλλον»
 «κοῦφοι καὶ στεροῦμενοι βραχύτητος ἔχουν τὸ»
 «περισσότερον θράσος. Ἡ συμπεριφορά, τὸ»
 «βᾶδισμα, ἡ ἐκφρασίς των μαρτυροῦν τὴν»
 «ἀλαζονείαν καὶ τὴν ὑπερψίαν των· ἡ κου-»
 «φότης παρέρεχεται μόνον. καθ' ὅσον ἡ μᾶ-»
 «θησις ἀρχίζει νὰ φέρῃ καρπούς».

Οἱ νέοι οἱ ἀληθῶς μὴ κοῦφοι, ἅς βλέπωσι τῶν ἀνοήτων τὴν αὐταρέσκειαν. Κάλλιστον τοῦτο μάθημα μετριοφροσύνης. Ὅτε ἄνθρωποι μηδεμιᾶς ἀξίας ὑπερηφανεύονται ἐνώπιον ἡμῶν διὰ προσόντα, τὰ ὅποια μόνον αὐτοὶ ἀποδίδουν εἰς ἑαυτούς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κλονισθῇ διὰ τινος ἀμφιβολίας ἡ ἐκτίμησις τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀξίας; Εἶναι δυνατόν βλέποντες τοὺς τοιοῦτους νὰ μὴ σκεφθῶμεν, ὅτι ἐνδέχεται καὶ ἡμεῖς νὰ πλανώμεθα ὡς πρὸς τὴν περὶ ἡμῶν αὐτῶν ἰδέαν; Καλὸν μέχρι τινός ἢ εἰς ἑαυτὸν πεποιθήσις, ἀλλὰ καλλίτερον ἔτι τὸ νὰ συνδυάζηται μετὰ τινος δισταγμοῦ ὡς πρὸς τὰ ὑποτιθέμενα προτερήματα ἡμῶν! Ἐὰν πράγματι τὸ ἔχωμεν, ἡ μετριοφροσύνη δὲν θὰ τὰ σμικρύνῃ.

Ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς μετριοφροσύνης, ἡ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἀνατροφή ἔχει ἴσως τὰ μειονεκτήματά της. Ὁ ἐντὸς τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀνατρέφόμενος παῖς δὲν ὑπόκειται εἰς συναγωνισμόν. Μὴ ἔχων νὰ συγκριθῇ οὔτε πρὸς καλλιτέρους οὔτε πρὸς χειροτέρους του κινδυνεύει νὰ ἐξαπατηθῇ εὐκολώτερον ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀξίαν του. Ἡ ἐντὸς τοῦ σχολείου σύγκρισις καὶ σύγκρουσις πρὸς τοὺς ὀμηλικούς του ἀποτελεῖ ἀντιπάρμακον κατὰ τῆς νόσου τοῦ ἀντιπαλασμοῦ. Ἐχει τὰ καλὰ του τὸ σχολεῖον, ἀλλ' ἔργεται καὶ πρέπει νὰ ἔλθῃ μετὰ τὴν οἰκογενεῖαν. Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις λαμβάνονται ἐντὸς τῆς οἰκογενείας. Ἐὰν αὐταὶ δὲν εἶναι ἀγαθαί, δύσκολον δὲν λέγω ἀδύνατον, ἀλλὰ δύσκολον τὸ νὰ τὰς μετατρέψῃ τὸ σχολεῖον.

Προορισμὸς τοῦ σχολείου δὲν εἶναι ἡ ἀναπλήρωσις τῆς οἰκογενείας. Ἴσως ὑπῆρξαν δι-

δάσκαλοι δυνηθέντες νὰ ἐνσταλάξωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ ἀρχὰς ἀγαθὰς, ἀλλὰ τοῦτο σπάνιον καὶ τυχαῖον. Τοῦ διδασκάλου ἡ ἀποστολὴ περιορίζεται εἰς τὸ ν' ἀναπτύξῃ, διορθώσῃ καὶ ἀνυψώσῃ τὸν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας μορφωθέντα ἤδη χαρακτῆρα τοῦ παιδός· εἶναι δὲ καὶ τοῦτο πολὺ. Δύναται ὅμως καὶ νὰ προξενήσῃ κακὸν ἀντὶ καλοῦ τὸ σχολεῖον. Διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος, διὰ παιδαγωγικῆς ἀδεξιότητος, διὰ τῆς βαναυσότητος ἢ τῆς ἀμελείας τοῦ διδασκάλου, διὰ τῆς μὴ προλήψεως ἐπιβλαβῶν ἐπιδράσεων μετὰ τὸν συμμαθητῶν ἀνίσου ἠθικῆς μορφώσεως, δύναται νὰ διαστραφῇ ἢ εὐπλαστος εἰσέτι ψυχὴ τοῦ νέου. Διὰ τοῦτο, πρὶν ἢ τὸ τέκνον παραδοθῇ ἐκ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸ σχολεῖον, ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ περὶ τὴν ἔκλογὴν τοῦ διδασκάλου, εἰς τὸν ὅποιον ἀνατίθεται ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἔργου τῶν γονέων. «Ὅσει-»
 «λομεν, λέγει καὶ πάλιν ὁ Πλούταρχος, ὅσει-»
 «λομεν νὰ ζητῶμεν διὰ τὰ τέκνα μας διδα-»
 «σκάλους, τῶν ὁποίων καὶ ὁ βίος εἶναι ἀδία-»
 «βλητος καὶ οἱ τρόποι ἀνεπιληπτοί, ἐξέγοντας»
 «δὲ κατὰ τὴν ἐμπειρίαν. Διότι πικρὴ καὶ ῥίζα»
 «τῆς κλοκαγαθίας εἶναι ἡ καλὴ παιδεύσις.»
 «Καθὼς οἱ γεωργοὶ παραθέτουν τὰς χάρακας»
 «εἰς τὰ φυτὰ, οὕτω καὶ οἱ χρηστοὶ διδάσκα-»
 «λοι παραπηγνύουν ἐπιμελῶς εἰς τοὺς νέους»
 «τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς παραίνεσις, διὰ νὰ»
 «βλαστῆσωσιν ὀρθὰ τὰ ἔθνη των. Ἐἰ δὲ νὰ»
 «εἶπῃ τις περὶ τινῶν πατέρων, οἱ ὅποιοι, πρὶν»
 «ἢ δοκιμάσωσι τοὺς μέλλοντας νὰ διδάξω-»
 «σιν, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἀπειρίας, ἢ καὶ»
 «ἐξ ἰδιοτελείας ἐγγειρίζουν τὰ τέκνα των εἰς»
 «ἀνθρώπους ἀδοκίμους καὶ ἀναξίτους»· Ἄς ἐλπίζωμεν, ὅτι πατέρες τοιοῦτοι δὲν ὑπάρχουν παρ' ἡμῖν. Εἴθε οὔτε διδάσκαλοι νὰ ὑπάρχωσιν ὅμοιοι πρὸς ὅσους περιγράφει ὁ Πλούταρχος. Τοῦ διδασκάλου ἡ εὐθύνη εἶναι πανταχοῦ μεγάλη, ἀλλὰ μεγαλύτερα ἔτι παρ' ἡμῖν, ἐνόσω οἱ πατέρες ἐξακολούθουντες νὰ συγχέωσι τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀγωγὴν περιμένουν τὰ πάντα ἐκ τοῦ σχολείου. Εἶναι ἴσως ὑπερβολικὴ ἡ ἀξίωσις τοῦ νὰ ἔχωσιν οἱ διδάσκαλοι προσόντα, τὰ ὅποια οἱ πατέρες δὲν ἔχουν. ἴσως εἶναι ἄδικον νὰ τοὺς θέλωμεν ἀπῆλλαγμένους, ὅσων ἐλαττωμάτων ἀπεδώκαμεν εἰς τὴν μεταβατικὴν τοῦ ἔθνους ἐν γενεῖ κατὰστασιν, ἀλλ' ἐξ ἄλλου, ἀποῦ ἀναλαμβάνουν τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἀναδέχονται τὴν εὐθύνην τῆς παιδαγωγίας, οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ ἐπιδοθῶσιν, εἰς ὅ, τι ἐθεώ-

ρήσαμεν ἤδη ὡς καθήκον τῶν γονέων ὀφείλουσαν νὰ ἐπιμεληθῶσι τὴν ἰδίαν ἀνατροφὴν τῶν διορθούμενων καὶ βελτιούμενων καθ' ἑκάστην. Καὶ οἱ γονεῖς δὲ ὀφείλουσαν νὰ ἐργάζωνται ἐπίκουροι εἰς τοὺς διδασκάλους ἀνυψοῦντες ἐνώπιον τῶν παιδῶν τὸ κύρος τῶν διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορᾶς τῶν, διὰ τῆς ἀποδιδόμενης εἰς τὸ ἐπιτήρημα καὶ τὸ ἄτομόν τῶν τιμῆς καὶ διὰ τῆς μὴ ἀναμιξείως εἰς τὰ τοῦ σχολείου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ σαλευθῇ τὸ σέβας τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον. Παραπονοῦνται οἱ διδάσκαλοι ἐνίοτε διὰ τὴν ἐπιβλαβὴ τῶν οἰκογενειῶν ἐπίδρασιν τὴν ἐξουδετεροῦσαν τὰ καλὰ μαθήματα τοῦ σχολείου. Ἴσως τὰ μαθήματα ταῦτα δὲν εἶναι πάντοτε τόσον καλὰ, ὅσον τὰ νομίζουσι. Ἀλλὰ παραλείποντες τὰ ἄλλα πῶς νὰ μὴ καταδικάσωμεν τὴν ἀνάμιξιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν γονέων καὶ μὴ ἐννοοῦντες πόσας βλάβας γίνονται οὕτω πρόξενον! Πρὸς τί ἐπιζητοῦν τὴν εἰς τὰ τέκνα τῶν ἀπονομήν τιμῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἀξίζουσι; Πρὸς ἱκανοποίησιν ψευδοῦς φιλοτιμίας! πρὸς ὑπόθαψιν τῆς ματαιότητος! πρὸς διαστροφήν τοῦ χαρακτῆρός τῶν!

ὑπὸ τοιούτους ὄρους τὸ σχολεῖον δὲν ὠφελεῖ, βλάπτει. Ἀλλ' ἄς περιορισθῶμεν ὀμιλοῦντες καὶ περὶ οἰκογενειῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος διδόνται εἰς τὰ τέκνα αἱ βάσεις τῆς ἠθικῆς τῶν μορφώσεως, καὶ περὶ σχολείων, ὅπου αἱ πρωτοφυτευθεῖσαι ἀγαθαὶ ἀρχαὶ θὰ ἐνυσιθῶσιν ἔτι μᾶλλον καὶ θὰ ριζώσωσι. Τὸ τοιοῦτόν σχολεῖον εἶναι ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς ἐντὸς τοῦ οἴκου δοθείσης πρώτης ἀγωγῆς. Σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ προπαρασκευὴ τῶν τέκνων διὰ τὸν μετέπειτα βίον. Ὁ δὲ βίος τί ἄλλο εἶναι, ἢ ἄπυστος ἐνέργεια καὶ πάλη διαρκῆς; Ἐὰν θίλωμεν νὰ προγυμνάσωμεν τὰ τέκνα μας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διέλθωσιν ἀνδρικῶς καὶ γενναίως τὰς ἠθικὰς καὶ φυσικὰς δοκιμασίας τῆς ζωῆς καὶ νὰ μὴ καταβληθῶσιν εὐκόλως εἰς τὴν πάλιν, πιθανώτερον εἶναι νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο διὰ τοῦ σχολείου ἢ ἐντὸς μόνης τῆς πατρικῆς οἰκίας. Ἐντὸς αὐτῆς περιβάλλει τὸ τέκνον στοργὴ μητρικὴ ὡς προτείξιμα κατὰ πάσας ἐπαφῆς δυσαρέστου.

Εἰς τὸ σχολεῖον ὁ νέος θὰ μάθῃ νὰ ἐπαναπαύηται εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις· ἐκ τῆς ἀμίλλης πρὸς τοὺς συμμαθητὰς καὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀνωτέρους πειθαρχίας θὰ ἐννοήσῃ κατὰ

πρῶτον, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι πάλη, ὅτι ἄνευ κόπων καὶ θυσιῶν δὲν ἀποκτάται ἡ νίκη, ὅτι, ἐὰν ἔχωμεν δικαιοῦματτα, ἔχομεν καὶ καθήκοντα, καὶ ὅτι τὰ δευτέρω ὑπερτεροῦν τὰ πρῶτα. Τὸ σχολεῖον εἶναι κόσμος μικρὸς προπαρασκευάζων ἡμᾶς διὰ τὸν μεγάλον ἐντὸς αὐτοῦ (ὁ λόγος περὶ καλοῦ σχολείου πάντοτε), ὁ χαρακτῆρς διαμορφοῦται ἐπὶ τὸ ἀνδρικώτερον, τοῦτο δὲ σπυρίως καὶ δυσκόλως ἐπιτυγχάνεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενειακῆς ἀποκλειστικῆς τρυφερότητος.

Ἄλλ' οὔτε τρυφερότης, οὔτε πάλιν ἀστυρότης ὑπερβολὴ ὠφελεῖ, ἀπαιτεῖται μέτρον καὶ εἰς τὴν μὲν καὶ εἰς τὴν δὲ ἐκ μέρους καὶ γονέων καὶ διδασκάλων. Ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων δικαιοσύνη· ἡ ἄδικος τιμωρία βλάπτει, ὅσον καὶ αἱ ἄκαιροι θωπεῖαι. Ἀνάγκη ὁ τιμωρῶν νὰ μὴ λησμονῇ ποτέ, ὅτι σκοπὸς τῆς ποινῆς εἶναι ἡ διόρθωσις καὶ βελτίωσις τοῦ τιμωρουμένου καὶ ὅτι μακαριοποιεῖ, ἐὰν δὲν καταρθῶσῃ νὰ ἐξυπνήσῃ τὴν συνειδήσιν τοῦ παιδός· ἡ συνειδήσις εἶναι ὁ ἀληθὴς τιμωρὸς παντός παιδάματος, ὀμιλεῖ δὲ ἀρ' ἐαυτῆς, ἀλλ' ἡ παιδικὴ ἀντίληψις δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς ἐξήγησιν τῆς κρυφίας φωνῆς τῆς. Διὰ τῆς ἀρωγῆς τῶν γονέων ἢ τοῦ διδασκάλου θὰ δυναθῇ ὁ παῖς ν' ἀκούσῃ εὐκρινέστερον τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην φωνὴν τὴν λέγουσαν, ὅτι ἐσφαλε, ὅτι παρεβῆ τὸ πρὸς ἐαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καθήκον καὶ ὅτι διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιος τιμωρίας. Τότε θὰ παραδεσθῇ τὴν ἐπιβλαβὴν ποινὴν ὡς δικαίαν καὶ πρέπουσαν. θὰ ἐννοήσῃ δὲ, ὅτι τιμωρεῖται, ὅπως διορθωθῇ. ἐξ ἀγάπης, ὅχι ἐξ ἐκδικήσεως ἢ κακίας. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ὀφείλει ὁ τιμωρῶν νὰ μὲν κύριος ἐαυτοῦ παιδῶν ἀπαθῶς, φιλοστόργως, ἄνευ βρογῆς, ἄνευ καυγῶν, ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων, ἀδυσώπητος, ἀλλὰ καὶ ἀμερόληπτος, ὡς ἀληθὴς δικαστῆς.

Ὅποια ἡ ποινὴ, τοιαύτη καὶ ἡ ἀμειβή, δικαία καὶ μεμετρημένη· ὁ σκοπὸς τῆς ματαιοῦται, ἐὰν συνεπιρρεῖ τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀμειβομένου· αἱ σχολικαὶ βραβεύσεις ἔχουσι τοῦτο ἰδίως τὸ κακόν, ὅτι ἐξαιροῦν τὴν διανοητικὴν πρόοδον σιχάζουσαι συχνάκις τὴν ἠθικὴν ὑπεροχὴν. Πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ παῖδες ἡμῶν καὶ νὰ ἐννοήσωσιν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀξία εἶναι ὑπερέτερα τῆς διανοητικῆς. Ὅτε ὁ πατήρ τοῦ Tom Brown (αἱ «σχολικαὶ ἀναμνήσεις» τοῦ Tom Brown εἶναι ἐν τῶν προσφιλεστέρων ἀναγνωσμάτων τῆς ἀγγλικῆς νεολαίας. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο συγκεκριλασιοῦται πρακτικῶς πῶς ἡ θεωρία τῆς

ἀγγλικῆς ἀγωγῆς ἀποδιδεπούσης εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτηῆρος διὰ τῆς συγχρόνου ἀναπτύξεως τοῦ νοῦ καὶ τοῦ σώματος) ὅτε λοιπὸν ὁ πατὴρ τοῦ Tom Brown κληρονομίζει τὸν υἱὸν τοῦ τὴν παραιωνῆν τοῦ πρώτου χωρισμοῦ των. «Υἱέ μου, λέγει, εἰς τὸ σχολεῖον, » ὅπου πηγαίνεις κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου. » θὰ ἰδῆς καὶ θ' ἀκούσῃς καὶ θὰ δοκιμάσῃς » πολλὰ, τὰ ὅποια δὲν περιμένεις οὔτε φαν- » τάζεσαι. Ἀλλὰ μὴ φοβῆσθαι. Λέγε πάντοτε » τὴν ἀλήθειαν, ἐσὺ χρηστός καὶ γενναῖος, μὴ » προσέχῃς καὶ μὴ ἐπαναλαμβάνῃς, ὅσα δὲν » θὰ ἐπεθύμεις ἢ ἀκούσῃς ἢ μήτηρ σου καὶ αἱ » ἀδελφαί σου, καὶ τότε οὔτε σὺ θὰ ἐπανέλ- » θῃς ποτὲ μὲ ἐντροπὴν εἰς τὴν πατρικὴν οἰ- » κίαν, οὔτε ἡμεῖς ποτὲ θὰ τὸ ἐχωμεν ὡς ἐν- » τροπὴν νὰ σοῦ ἀνοίξωμεν τὰς ἀγκύλας μας». «Ταῦτα, ἐξακολουθεῖ ὁ συγγραφεὺς, δὲν τὰ » εἶπεν αὐτοσχεδῶς ὁ γέροντος. Εἶχε σκερθεῖ » ἐπὶ πολὺ, τί νὰ εἴπῃ; αἱ δὲ σκέψεις του συνο- » ψίζουεναι ἥσαν περίπου αἱ ἐξῆς: Νὰ τὸν » συμβουλευθῶ νὰ λέγῃ τὴν προσευχὴν του » καὶ νὰ ἔχῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ; — Ἄλλ' » ἐὰν ὡς πρὸς τοῦτο δὲν ὠφείλῃσαν τὰ διδάχ- » ματα καὶ τὸ παράδειγμα τῆς μητρός του. » δὲν θὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἰδική μου παραιωνίς. — » Νὰ ὑποδείξω τοὺς πειρασμούς, τοὺς ὁποίους » χρεωστῆι ν' ἀποφεύγῃ; — Δὲν θὰ μὲ ἐννοήσῃ » καὶ ἴσως βλάψω μᾶλλον ἀντὶ νὰ τὸν ὠφε- » λήσω. — Νὰ τὸν προτρέψω εἰς τὸ νὰ μελετᾷ » καὶ νὰ εἴπω, ὅτι τὸν στέλλομεν εἰς τὸ scho- » λεῖον διὰ νὰ μάθῃ γράμματα; — Ἄλλ' ἐγὼ » δὲν τὸν στέλλω εἰς τὸ σχολεῖον διὰ τοῦτο, » τοῦλάχιστον ὄχι πρὸ πάντων διὰ τοῦτο. » Ὁλίγον μὲ μέλει διὰ μετασχῆς καὶ ἀπαρέμ- » ραταί καὶ τὴν μητέρα του ἄλλο τόσο τὴν » μέλει δι' αὐτά. Διὰ τὴν λοιπὸν τὸν στέλλομεν » εἰς τὸ σχολεῖον; Ἐν μέρει διότι τὸ ἤθελε » καὶ ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμὲ, ἡ κυρία ἐπι- » θυμία μου εἶναι νὰ ἐξελεθῇ ἀπὸ τὸ σχολεῖον » φιλαλήθης, γενναῖος, χρηστός, χρήσιμος. » καθὼς πρέπει ἄνθρωπος καὶ καλὸς χριστιανός. Ταῦτα ἐσκέφθη ὁ πατὴρ τοῦ Tom » Brown καὶ ταῦτα ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ κα- » ληννατίζων τὸν υἱὸν του».

Δηλαδή ὁ Tom Brown ἔστειλε τὸν υἱὸν του εἰς τὸ σχολεῖον μᾶλλον διὰ νὰ μορφωθῇ ὁ χαρακτηῆρ του, ἢ διὰ νὰ μάθῃ πολλὰ γράμματα· τὸ πρῶτον δὲν αποκλείει τὸ δεύτερον. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἐκπαίδευσίς καὶ ἡ ἀγωγή συμβαδίζουν εἰς τὸ ἀγγλικὸν σχολεῖον, αἱ δὲ σωματικαὶ ἀσκήσεις αἱ τόσο συντελεστικαὶ πρὸς

μόρφωσιν τοῦ χαρακτηῆρος ἔχουν ἐντὸς αὐτοῦ σημασίαν. Ὅσον καὶ τὰ μαθηματα. Τὸ αὐτὸ σύστημα ἀγωγῆς εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας. «Εὖ τὸ σῶμα ἔχει καὶ τὴν ψυχὴν», κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ Κλεοβούλου. Ἐκ τῶν νεωτέρων ἔθνων οἱ Ἄγγλοι κατ' ἐξοχὴν ἐφῆρμασαν τὸ σύστημα τοῦτο, ὅλα δὲ τὰ ἔθνη καταγίνονται τὴν σήμερον εἰς ἀπομίμησιν των. Ἄλλ' εἰς μόνον τὴν Ἀγγλίαν, ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, οἱ ἀθῶνες τῶν νέων ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Ἄνδρες, γυναῖκες πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας ἐνδιαφέρονται εἰς τὰ κατ' αὐτούς· ὁ κατ' ἔτος τελούμενος ἀγὼν λευθοδρομίας μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων τῆς Ἀγγλίας πανεπιστημίων λαμβάνει διαστάσεις μεγάλης πατριωτικῆς ἐορτῆς. Αἱ ὄχλαι τοῦ ποταμοῦ καλύπτονται ὑπὸ μυριάδων θεατῶν, ἕκαστος δ' αὐτῶν φέρει ἐν τῶν διακρινόντων τὰς δύο σχολὰς χρωμάτων πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν συμπαιθιῶν του. Μετὰ τοῦ αὐτοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦνται τὰ διάφορα παίγνια, τῶν ὁποίων ἡ σφαῖρα εἶναι τὸ ὄργανον. Ἐν γένει δὲ ὁ καθημερινὸς βίος τῶν Ἄγγλων μαρτυρεῖ, ὅποιαν σημασίαν ἀποδίδουν εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις. Αἱ ἐφημερίδες των πᾶσαι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν SPORT ἢ ἄλλην εἰδικωτέραν περιέχουν καθ' ἑκάστην στήλας εἰδήσεων ἀκαταλήπτων εἰς τοὺς ξένους, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀναγινώσκονται ὑπὸ πολλῶν μετὰ μεγαλειτέρας ἐνίστης προσοχῆς, ἢ ὅσα ἄλλα νέα περιέχει τὸ φύλλον.

Ἴσως εἴπῃ τις, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια, ὅτι αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ἀπορροφῶν εἰς τὰ σχολεῖα τὸν νοῦν καὶ τὸν καιρὸν τῶν νέων πρὸς ζυμίαν τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ἄλλ' ὅμως ἡ Ἀγγλία οὐδενὸς ἔθνους ὑπολείπεται κατὰ τὴν διανοητικὴν πρόοδον. Τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν τῆς δὲν ὀφείλει εἰς μόνον τὴν ἐμπορικὴν ἢ τὴν βιομηχανικὴν ἐπίδοσιν τῆς. Εἰς ὅλα τὰ στάδια ἐδρεψάν στεφάνους τὰ τέκνα τῆς, εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἐπιγῆς καὶ ἐπὶ θαλάσσης πολέμους. Ἀλλὰ καὶ ἂν οἱ Ἄγγλοι φροντίζουν καθ' ὑπερβολὴν περὶ σωματικῆς, ἔχομεν ἡμεῖς τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων μας, οἱ ὁποῖοι ἐγνωρίζον, πῶς εἰς πάντα νὰ ἐφαρμύζωσι τὸ μηδὲν ἄγαθον. «Τὰ τε γὰρ ὑπερβαλλόντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει τὴν ἰσχύν», εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης (1).

(1) Ἠθ. Νικομ. Β. Σ. 6.

ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους ἄς εισάξωμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰ σχολεῖα τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ῥυθμίζοντες τὸ πρόγραμμα τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον ῥητόν: «Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν». Ὁμοῦ καὶ τὰ δύο! ἡ εὐρωστία τοῦ σώματος ἀντανακλάται εἰς τὴν εὐρωστίαν τῆς ψυχῆς. Ὁ ἔχων τὰ στέρνα ἀκακία φέρει τὴν κεφαλὴν ὑψηλά. Ἄλλὰ ταῦτοχρόνως διὰ τῶν σωματικῶν ἀγῶνων ἀποκοτώνται καὶ ἄλλα προσόντα πολυτιμα. Ἀγωνιζόμενος πρὸς ἰσοπάλους ὁ νέος μανθάνει νὰ φέρῃ τὴν νίκην μετριοφρόνως καὶ τὴν ἧτταν ἀξιοπρεπῶς, μανθάνει τιμῶν τοὺς ἄλλους νὰ σέβηται ἑαυτὸν· ἡ δὲ ψευδοφιλοτιμία, ἡ πηγὴ τοσοῦτων κακῶν, ἐκρίζουται διὰ τῆς τριβῆς εἰς συναγωνισμούς. τῶν ὁποίων ἀπαραιτήτος ὄρος εἶναι ἡ εὐθύτης, ἡ εὐλακρῖνεια, ἡ φιλαλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη. Ταῦτα πάντα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ὠραίαν Ἀγγλικὴν λέξιν fair-play, ἡ ὁποία ἐκ τῶν παιδικῶν παιγνίων ἐφηρέσθη εἰς ὁλόκληρον τὸν βίον. Fair play κατὰ γράμμα σημαίνει τὸ παίξειν μετ' εὐθυτητος, ἀνευ δόλου δηλαδὴ ἢ ἀπάτης. Ἀπόδειξιν τῆς διαρκείας τῶν παιδικῶν ἐντυπώσεων παρέχει αὐτὴ αὐτὴ ἡ χρῆσις τῆς λέξεως με ὅλας τὰς σημασίας τὰς ὁποίας ἀπηριθμησα. Καθὼς ἔμαθε νὰ παίξῃ ὁ Ἄγγλος, οὕτω ἐξακολοθεῖ καὶ ἀνδρωθεὶς νὰ διαγῇ. Δὲν ἐγγυῶμαι ποσῶς ὅτι πάντες ἐκεῖ ἐξέρχονται τοῦ σχολείου, ὅπως ὁ Tom Brown ἠύχαστο νὰ ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς του. Ἄλλ' ὡς ἐκεῖνος ἐσκέπτετο, οὕτω σκέπτονται οἱ γονεῖς ἐν γένει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιδιώκουν διὰ τὰ τέκνα των, τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος.

Ἀπέφυγα, ὡς βλέπετε, νὰ θιξῶ τὸ ζήτημα καθ' ἑαυτὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ἔπεται ὁμως, ὅτι παραγνωρίζω τὴν ἐπίδρασιν τῶν

γραμμῶν εἰς τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τοῦ παιδός. Ἡ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου διδομένη διέυθυνσις εἰς τὰς μελέτας του, ἡ ἐξήγησις ὅχι μόνον τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς ἀλλὰ καὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ συγγραφέως, ἡ ἐκλογὴ τῶν συγγραφέων, ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μέσα ὅχι ἐκπαιδεύσεως μόνον, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀγωγῆς. Τὸν πρὸς τοῦτο τρόπον ὑποδεικνύει ὁ κ. Γωάκινος Παντάζιδης εἰς τὸ σύγγραμμά του «περὶ γυμνασιακῆς παιδαγωγίας». Τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ πεπειραμένου καθηγητοῦ εὐχομαι ν' ἀναγνωσθῇ καὶ μελετηθῇ ὑπὸ παντός διδασκάλου καὶ παντός γονεῶς. Εἰς αὐτὸ ἐξετάζονται πολλὰ καὶ ποικίλα ζητήματα σπουδαῖα· ἡμᾶς ἐδῶ ἐπασχολεῖ τὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μόρφώσεως τοῦ χαρακτῆρος. Περὶ τοῦτου καὶ μόνου ἠθέλησα νὰ σῆς ἐμιλήσω σὺ δὲν εἶπὼν νέον ἢ ἀνωστον εἰς ἡμᾶς ἰδίως τοὺς ἔχοντας τέκνα καὶ σκεπτομένους περὶ ἀγωγῆς, ὅχι μόνον καθόσον τὸ πρᾶγμα συνέχεται μετὰ τῶν γενικῶν συμπερόντων τοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ ὡς γονεῖς κηδεμένοι ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων ὑμῶν ἢ μέλλουσα εὐτυχία ἢ δυστυχία των δὲν ἐξαρτᾶται ἐξ ὑμῶν, οὔτε ἐξασφαλιζέται ἢ εὐδαιμονία των διὰ τῶν φροντίδων, ὅπως προσπαρῖσητε εἰς αὐτὰ ὑλικὴν εὐημερίαν. Ὁ πατρικὸς πλοῦτος δὲν ἀποτελεῖ τὴν καλλιτέραν τῶν τέκνων κληρονομίαν. Εὐεργετήσατέ τα μορφούντες τὸν χαρακτῆρά των καὶ ἐνσπείροντες εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν ἐξὶν τῆς χρηστότητος καὶ τὸ αἰσθημα τοῦ καθήκοντος. προετοιμάσατέ αὐτὰ διὰ καλῆς καὶ περσοτισμένης ἀγωγῆς, εἰς τρόπον ὅστε καὶ τὴν εὐτυλίαν νὰ φέρωσι σωφρόνως καὶ τὴν δυστυλίαν γενναίως. Ἴδου πῶς θὰ ἐκτελέσητε τὸ πρὸς αὐτὰ καθήκον. Ἴδου πῶς θὰ συντελέσητε εἰς ἀνύψωσιν τῆς γενεᾶς, ἢ ὁποία θὰ διαδεχθῇ τὴν ἰδικὴν μας.

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ *

(Ἀνεγνωσθῆ ἐν τῇ ΑΞ' συνεδριάσει τῆς 29 ὁκτωβρίου 1890).

Ἡ ἱστορία ἐάν, κατὰ τὸν Michelet, εἶναι ἡ ἀνάστασις τοῦ παρελθόντος, δὲν οὐραίει νὰ παραλείψῃ οὐδὲν βοήθημα, ὅσον μετρούμερον καὶ ἂν εἶναι, δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐπόψεις τοῦ βίου τῶν παρελθόντων αἰώνων. Μεταξὺ τῶν βοηθητικῶν ἐκείνων ἐπιστημῶν, τῶν ταπεινῶν ὑπηρετριῶν τῆς ἱστορίας, αἰτίνας οὐδὲν ἄλλως ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ κατασπῶσιν ἀνεξάρτητοι, ἢ διδακτικώτερα εἶναι ὁμολογουμένως ἢ νομισματολογία. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης δὲν ἐννοοῦμεν τὴν μακίαν τοῦ συλλέγειν νομίσματα, οὐδὲ τὴν τέχνην τοῦ διακρίνειν ἐξ αὐτῶν τὰ αὐθεντικὰ τῶν μὴ τοιούτων, ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς καθ' ἑαυτῆς αὐτῶν, τὴν ἐπιστήμην, ἣτις ἀναγκάζει αὐτὰ νὰ εἴπωσι πᾶν ὅ,τι γνωρίζουσι περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς χώρας, ἣτις τὰ παρήγαγε.

Ἐπιθεώσωμεν, παραδείγματος χάριν, ὅτι μετὰ δύο χιλιάδας ἐνιαυτῶν, ὅποτε ὁ πολιτισμὸς μας πρὸ πολλοῦ θὰ εἶναι λησμονημένος, ἀρχαιολόγος τις συνέπιπτε νὰ εὕρῃ πεντάφρακτον ἐκ τῶν φερόντων τὴν εἰκόνα Ναπολέοντος τοῦ Α'. Ὅποιοι θεσσαυροὶ πληροφοριῶν παντὸς εἶδους, χρονολογικῶν, οἰκονομολογικῶν, εἰκονογραφικῶν, καλλιτεχνικῶν, δὲν δύναται νὰ ἐκπηγάσῃ ἐκ τῆς ἐμβριθεῦς καὶ ἐπιστημονικῆς μελέτης τοῦ μεταλλικοῦ τούτου τεμαχίου! Σχῆμα, τίτλος, βάρος, μίγμα κατασκευῆς, εἰκὼν, συμβολικαὶ παραστάσεις, ἐπιγραφή, ἡμερομηνία, σήματα ἐργοστασίου καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀκόμη λεπτομέρεια δύναται νὰ κατασπῆ ἐνδιαφέρουσα καὶ διδακτικὴ μελετωμένη κατὰ τὴν ἀληθῆ μέθοδον ὑπ' ἀληθοῦς σφραγῆ. Ἐν νόμισμα εἶναι εἰς μικροκόσμος, ἐν ᾧ ὁλόκληρος πολιτισμὸς ἀντικατοπτρίζεται τόσῳ πιστότερον, ὅσον ὁ πῖναξ εἶναι μᾶλλον ἀπρόβου-

λευτος καὶ ὁ χαράξας αὐτὸ ζωγράφος ὁλιγώτερον ἐσκέφθη τὴν διδασκαλίαν τῶν μεταγενεστέρων.

Ἀλλ' ἰδίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἡ νομισματολογία ρίπτει πολυτίμητα φῶτα. Μετὰ τὰ ναυάγια τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ φιλολογίας τὰ νομίσματα καθὼς καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι τὰ μέσα, δι' ὧν καλύπτονται πλείστα κενὰ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως.

Ἡ σμικρότης των, ἡ στερεότης των, ἡ καλλιτεχνικὴ των ὄρασιότης, ἐδραίωνσαν τὴν χρῆσιν αὐτῶν ὡς κοσμημάτων καὶ παρ' αὐταῖς ἀκόμη ταῖς χωρικαῖς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ διέσωσαν οὕτω μέχρι τῶν ἡμερῶν μας τοσαύτην αὐτῶν πλῆθυν, ὥστε καθ' ἑκατοντάδας ἤδη μετροῦνται τὰ νομισματικὰ μουσεῖα καὶ κατὰ χιλιάδας οἱ τύποι, εἰς οὓς διαιροῦνται. Ἡ γονιμότης καὶ ἡ ποικιλία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἡ ὑπερβολικὴ εἰδικότης του (particularisme), ἡ οὕτως εἰπεῖν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν σκοπὸν πορεία του, ἣτις εἶναι εἰς τῶν λαμπροτέρων χαρακτῆρων τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐν τῇ νομισματολογίᾳ, εὐρίσκουσι τὴν πληρεστέραν ἐκδήλωσιν των, καὶ ἡ ἐξέτασις συλλογῆς τινος ἑλληνικῶν νομισμάτων εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ μόνη μελέτη, ἐξ ἧς ἐξέρχεται τις μᾶλλον ἐξωκειωμένος μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ὅπερ οὐραίει τις νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν μελέτην ἐνὸς νομίσματος, εἶναι ἡ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καθότι τὸ νόμισμα εἶναι τὸ δραστηκώτερον ὄργανον τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ δόξα τῆς ἀνακαλύψεώς του οὐραίεται εἰς τοὺς Λυδοὺς μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἀναγνωρίζοντες τὴν οἰκονομολογικὴν ἐνέργειάν του ταχέως μόνον παρεδέχθησαν καὶ διεδέχθησαν τὴν χρῆσιν του. Ἡ πρώτη ιδιότης τοῦ νομίσματος, ἐκεῖνη, ἣτις δίδει αὐτῷ τὴν χρησιμοποίητά του, εἶναι ὁ νόμισμος αὐτοῦ χαρακτῆρ. Ἡ τοῦ κράτους σφραγὶς ἐπὶ τε-

* Ἡ πραγματεία αὕτη συνωδεύετο ὑπὸ φωτογραφικῶν εἰκόνων τοῦ κ. Νικολοπούλου.

μαχίου μετάλλου τεθειμένη, όφείλει νά έγ-
 γυχται 1ον περι τής καθαρότητας του μετάλ-
 λου ή τουλάχιστον περι τής δοκίμου κράσεως
 αυτού· 2ον περι του νομίσμου αυτού βάρους.
 "Ανευ των όρων τούτων ή χρησις πλάστηγος
 και τής λυδίας λίθου καθίσταται αναγκαία
 κατά τās καθημερινās συναλλαγās, τό δε νό-
 μισμα ούτω μη δυνάμενον νά κυκλοφορήση
 χάνει τον προσορισμόν του, δυσκολίας μάλλον
 παρά εύκολίας έν τώ έμπορίω πρόξενον γινώ-
 μενον.

Οί Έλληνες κατενόησαν τήν αλήθειαν των
 άνωτέρω όρων μάλλον παντός άλλου λαού
 άρχαίου τε και νεωτέρου. Ένώ οι Ρωμαίοι
 αυτοκρατορες και οι βασιλείς του μεσαιώ-
 νος έν τή κιβδηλοποιή (1) επέξήτησαν πη-
 γήν ώφελειών άνόμων. τό ελληνικόν νομισμα
 διετήρησεν έν γένει τήν άμεμπτον καθαρότητά
 του και τήν άκριθειαν του βάρους του. "Ιδίως
 όμως άί άρεται αύται διακρίνονται εις τό άθη-
 ναϊκόν νομισμα. όπερ καθ' όλας τās εποχās,
 από των μηδικών πολέμων μέχρι τής έξαν-
 τλήσεως των άργυρούχων μεταλλείων του
 Λαυρίου, ανάζητείται και διδωσι χώραν εις
 πλείστας άπομιμήσεις.

Άλλ' ή άπομίμηση και ή αναίτησις του
 νομίσματος είναι σημεία, εις ά όφείλει μετά
 προσοχής νά ένδιατρέψη ό ιστορικός οικονομο-
 λόγος. "Οντως, έκάστη μικρά ελληνική δημο-
 κρατία ήνόει νά έχη τό ιδιαίτερον νομισματο-
 κοπειόν αύτης, τους ιδιαίτερους αύτης τύπους,
 ως τά έκφραστικώτερα σύμβολα τής άυτονο-
 μίας αύτης. Πολλά των νομισμάτων τούτων
 δεν έκυκλοφόρουν πέραν των στενών όρίων τής
 δημοκρατίας, ήτις εις κυκλοφορίαν αύτά έθετε.
 Διά τās εύκολίας των συναλλαγών, διά τον
 διεθνή πολιτισμόν, έν μόνον νομισμα έξελέγετο,
 εκείνο, όπερ διακρίνετο διά τήν έξαιρετικήν κα-
 τασκευήν του ή διά τήν έμπορικήν και κοινω-
 νικήν υπεροχήν τής νομισματοκόπου έπικρα-
 τείας.

Εις τās άρχās τής ελληνικής ιστορίας ή του
 διεθνούς νομίσματος λειτουργία έγινετο διά των
 χρυσών ή μάλλον των έξ ήλίετρον νομισμάτων,
 διά των στατήρων τής Λυδίας, διά των άργυ-
 ρών νομισμάτων των χελωνών τής Αιγίνης (Αί-
 γαίον πέλαγος) και των πώλων τής Κορίνθου
 (Ίόνιον πέλαγος). "Από του τέλους του Σ'

αιώνος π. Χ. μέχρι τής εποχής Φιλίππου και
 Άλεξάνδρου, οι *δαρειακοί* και οι *ταξάται* των
 βασιλείων των Περσών ήσαν τά μόνα κυκλοφο-
 ρούντα χρυσά νομίσματα. Η Κυζίκος ειχε τό
 έλεύθερον μονοπώλιον των έξ ήλίετρον νομι-
 σμάτων· έκ δε των άργυρών μόναι άί περιφη-
 μοι *γλαδικες* των Άθηνών έξουσι γενικήν κυ-
 κλοφορίαν.

Κατά τό δεύτερον ήμισυ του Δ' αιώνος ή
 έπιρροή των Μακεδόνων μετάλλει τήν κα-
 τάστασιν ταύτην, οι δε χρυσοί *φιλιπποι* και *ά-
 λεξανδροί* αντικαθίστασι τους *δαρειακούς*. Τά
 άργυρά τετραδραχμα του Άλεξάνδρου και
 των διαδόχων αυτού αντικαθίστασι τά των
 Άθηναίων μέχρι των Ίνδιων και τής Βακτριαν-
 ης, ή δε δραχμή τής Ρόδου, διάφορος τής
 των Άθηνών, κυκλοφορεί έφ' άπασαν τήν θα-
 λασσίαν αύτης ήγεμονίαν και τήν ανατολικήν
 Μεσόγειον.

Κατά τον Β' π. Χ. αιώνα, χάρις εις τον
 έλεύθερον λιμένα τής Δήλου, παύσασαί τις
 εις έμπορικήν αναγέννησιν των Άθηναίων. Τό
 νομισματοκοπειόν των δραστηρίως εργάζεται
 και τά προϊόντα αύτων έξαπλούνται μέχρι τής
 Άραβίας· άλλ' ή ύπεροχή αύτη διαμυρισθη-
 τήσιμος τυγχάνει έν Μ. Άσία, έν ή τά νομί-
 σματα των έλευθέρων έμπορικών πόλεων, άί
 όνομασται *κιστοφόροι*, φαίνονται έξουσαι τήν
 ύπεροχήν.

Τέλος μετά τήν μάχην του Άκτίου και
 τήν σύστασιν τής βωμακικής αυτοκρατορίας τό
 άργυρόν και χρυσούν βωμακικόν νομισμα αντι-
 καθίστησιν όλίγον κατ' όλίγον τά τε ελληνικά
 και μακεδονικά· άί δε ελληνικαί πόλεις διατη-
 ρούσι τό δικαίωμα τής έκκοπής μόνον χαλ-
 κών νομισμάτων, και τούτο εις άνάγκησιν
 μάλλον ή απόδειξιν τής όλονέν έκλειπούσης
 έλευθερίας των.

Η ιστορία τής κυκλοφορίας των ελληνικών
 νομισμάτων αναπαρίστησιν ήμίν άπάσας τās
 περιπετείας τής πολιτικής και οικονομικής τής
 Ελλάδος ιστορίας, προς σύνταξιν τής οποίας
 μη δυνάμενοι ν' άρυσθώμεν τās δεούσας πλη-
 ροφορίας έκ των Έλλήνων συγγραφέων. έλά-
 χιστον λόγον περι αύτης ποιούμενων. θελο-
 μεν αναδράμει εις τήν άμεσον μελέτην των νο-
 μισμάτων, εις τήν στατιστικήν των εύρημά-
 των, εις τήν παραβολήν των διαφόρων τύπων
 των διετηρηθέντων μέχρις ήμών διά των πα-
 ραποιήσεων και άπομιμήσεων. διότι τά μάλ-
 λον έν τώ έμπορίω έκτιμώμενα νομίσματα έ-
 γέννησαν και τās περισσοτέρας παραποιήσεις

(1) Αί παραποιήσεις αύται συνίσταντο εις άλλοίωσιν του
 τίτλου, άπλήν κάλυψιν τυχαίων μετάλλων υπό λεπτόν
 φύλλον χρυσού, άργύρου κτλ.

καὶ ἀπομιμήσεις (δύο διάφορα εἶδη ἀντιγραφῆς πολὺ δυσκόλως διακρινόμενα) παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν ἢ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς βαρβάροις. Οὕτω οἱ Σαβαῖοι τῆς Υἱμένης ἀπομιμοῦνται τὰ ἀρχαῖα τῶν Ἀθηῶν νομίσματα. οἱ παρὰ τὸν Δουναβίον καὶ τὸν Ροδανὸν Γαλάται ἀπομιμοῦνται ἀπέχθως τοὺς χρυσοὺς τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου στατήρας.

Ταῦτα περὶ νομισμάτων ἐν γένει ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν αὐτῶν ἐποψίαν. Ἐξετάσωμεν ἤδη αὐτὰ καὶ ὑπὸ ἱστορικῆν· διότι δὲν εἶναι καὶ διὰ τὸν ἱστορικὸν ἤπτον διδακτικοὶ οἱ δύο διάφοροι χαρακτῆρες, ἡ συμβολικὴ δηλονότι παράστασις καὶ ἡ ἐπιγραφή, οἱ διακρίνοντες τὴν νομισματικὴν δύο διαφόρων λαῶν.

Κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον τῆς ἑλληνικῆς νομισματικῆς πᾶν νόμισμα ἔφερε μόνον συμβολικὴν παράστασιν. ἤτις συνίστατο εἰς τὸ διακριτικὸν ἔμβλημα τῆς πόλεως τὸ κεχαρμημένον καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ κράτους σφραγίδος· διότι ἐκάστη ἑλληνικὴ πόλις καὶ ἐν ἀρχῇ πιθανῶς ἕκαστον γένος (ἴδε πίνακας Ἡρακλείδας) εἶχε τὸ ἰδιαίτερον καὶ ἀμετάβλητον ἔμβλημα, δι' οὗ ἐσήμαινε πᾶν ἐπίσημον ἐγγραφοῦν. Τὰ ἔμβλήματα ταῦτα ἦσαν ὕλικά ἀντικείμενα, εὐκόλως ζωγραφούμενα καὶ ἀναγνωριζόμενα, λαμβανόμενα συνήθως ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἢ ζωικοῦ βασιλείου.

Αἱ παραστάσεις αὗται εἶναι ἀρὰ γε λείψανα τοῦ φετιγμοῦ ἢ τοῦ ἀρχαίου τοτεγμοῦ, ἢ μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ παραδεσθῶμεν, ὅτι ἕκαστον ἄθος, ἕκαστον ζῶον, ἢ τὸ ἰδιαίτερος ἀμειρωμένον εἰς τὴν πολιούχον θεότητα ἐκάστης πόλεως· Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ὄνομα μιᾶς πόλεως εὐρίσκουμεν σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ εἰς αὐτὴν ἀμειρωμένου ἐμβλήματος. εἴτε διότι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων ὑπῆρχεν ἐτυμολογικὴ συγγένεια, εἴτε διότι ἡ δημόδια φαντασία παίζουσα μετὰς λέξεις παράγαγεν ἐκ τοῦ ἑνὸς τὸ ἕτερον. Οὕτω τὸ *αἰώνιον* ἦτο τὸ ἔμβλημα τῆς Σελινούντος, τὸ *μήλων* τῆς Μήλου, ἡ *κοιτὴ* τῆς Κριθωτῆς. Τὰ λαοῦντα ταῦτα ἔμβλήματα, εἴαν ἐπιτρέπηται ἡ ἔκφρασις, τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἴκαν ὠφέλιμον εἶναι νὰ γνωρίζῃ τις, διότι πλῆθος νομισμάτων στερούμενων ἐπιγραφῶν δύναται τις νὰ ταξιδιεύσῃ καὶ μόνον τὰ ἔμβλήματα ταῦτα ἔχον ὑπ' ὄψει. Ἐν τοῖς ὁμοσπονδιακοῖς ἢ διεθνεσὶ νομίμασι, οἷα τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ ἔμβλημα τοῦ ἐκκόπτουτος νομισματοκοπέου παρίσταται ὡς τύπος ἐπισυνημμένον τῷ κυρίῳ ἐμβλήματι· εἰς τὴν

ἐπισταμένην δὲ μελέτην τῶν ἐπισυνημμένων τούτων τύπων ὀφείλεται ἡ σύνταξις τῆς ἐνδιαφερούσης γεωγραφίας τῆς αὐτοκρατορικῆς νομισματοκοπίας.

Ἐν πολλαῖς ἐπίσης πολιτείαις, ἐν αἷς οἱ ἄρχοντες ἤλλαζον κατ' ἔτος, τὸ ἔμβλημα ἢ ἡ σφραγὶς τοῦ πρώτου ἄρχοντος πάντοτε ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀνευρίσκειται ἐν δευτερευούσῃ μορφῇ. Οὕτω λοιπὸν ἐν τῇ τῆς νεωτέρας ἐποχῆς ἀθηναϊκῆ νομισματικῆ ἔχομεν ὅλην τὴν σειρὰν τῶν λαοῦντων συμβόλων τοῦ πρώτου ἐνισυσίου ἄρχοντος, τοῦ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν στρατηγῶν.

Ἡ ἐξεκόνσις ἀνθρωπίνης ἢ μᾶλλον θείας ἐπὶ τοῦ νομίσματος μορφοῦς ὑπῆρξε μεγάλη εἰς τὴν νομισματικὴν πρόσοδος, ἀλλ' αἱ συμβολικαὶ παραστάσεις οὐδέποτε ἐγκατελείθησαν. Καὶ ὄντως, τὸ Ἄργεον ἐτήρησε τὴν *Λύκαιον*, ἢ Κόρινθος τὸν *Περσῶν* ἥπτον, ἢ Ἐφέσια τὴν *δάμαλον*, ἢ Κυζίκος τὸν *ἰηθῶν*· ἐνῶ ὅμως ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους τοῦ νομίσματος τὰ ἐμβλήματα ταῦτα ὑπάρχουσιν, ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐξεικονίζεται ἡ κεφαλή ἢ ἡ προσωπὴ, σπανιώτερον ὀλόκληρον τὸ σῶμα, τῆς πολιούχου θεότητος τῆς πόλεως ἢ τοῦ θεμελιώσαντος αὐτὴν ἥρωος ἐν μορφῇ ἀνθρωπεῖα· ἐν Ἡλιδὶ ἢ τοῦ Διός, ἐν Κορίνθῳ ἢ τῆς Ἄρειας Ἀφροδίτης (κατ' ἄλλους ἢ τῆς Ἀθηνᾶς), ἐν Ἄργεϊ ἢ τῆς Ἥρας, ἐν Τάραντι ἢ τοῦ ἥρωος Τάραντος κτλ. Πολλάκις ὅμως τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω περιεγράψαμεν καὶ ἄτινά εἰσι προῖον σχετικῆς πρόσοδος ἐν τῇ νομισματικῇ, εὐρίσκονται τοιαῦτα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Νομίζω, ὅτι τὸ πρῶτον ἀθηναϊκὸν νόμισμα εἶναι τὸ εὐβοϊκοῦ βάρους τετραδραχμοῦν, τὸ ὁποῖον ἐνθεν μὲν παρίστασι τὴν κρᾶνος φέρουσαν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐτέρωθεν δὲ τὸ ἱερόν αὐτῆς πτηνόν, τὴν γλαυκά. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὐνόητον καθίσταται, ὁποῖον φῶς ἢ μελέτη τῶν συμβολικῶν τούτων παραστάσεων δύναται νὰ ρίψῃ ἐφ' ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων κεφαλαίων τῆς ἀρχαιολογίας, ἐπὶ τῆς «εἰκονικῆς μυθολογίας». Ἐπὶ τῆς εἰκόνας ὁ ἱστορικὸς ἀνευρίσκει τὴν λατρείαν καὶ τὴν θεησκίαν· ἐπὶ τῶν ὀρειγαλικῶν μάλιστα νομισμάτων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς μεγίστη πλεθρὸς συμβολικῶν παραστάσεων ὑπάρχει, ὁ μυθογράφος ἀνακαλύπτει τὴν ἐξεκόνσιν καὶ πολλάκις τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐγγωρίων μύθων τῶν περιεργωτάτων καὶ ποικιλομορφωτάτων. Καὶ αὐτὴν δ' ἔτι τὴν παραμυθὴν τῆς ἑλληνικῆς θεησκείας καὶ τὴν βραδείαν παρείδυσιν τῆς περσικῆς, φοινικικῆς, συριακῆς κατ' ἀρ-

χάς, έπειτα δέ Ιουδαϊκῆς καὶ χριστιανικῆς, ἐπὶ τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν. Ἐπὶ νομισματός τινος τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Φαρνάκου τοῦ Α' (κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα) ὑπάρχει πανθειστική εἰκὼν ἐνοῦσα τὰ μᾶλλον διάφορα σύμβολα, τὸ τοῦ Ἑρμοῦ κηρύκειον, τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρας καὶ τὸν Ἀνατολικὸν βασιλίσκον (1). Ἡ παρὰδοξὸς αὕτη εἰκὼν εἶναι ἡ τοῦ Μίθρα, τοῦ προστάτου καὶ ἐπωνύμου τῆς δυναστείας τοῦ Μιθριδάτου. Καὶ ὄντως ἐν ἐπιγραφῇ εὐρεθείσῃ ἐν Κομμαγενῇ ὁ θεὸς οὗτος ταυτίζεται μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ τῶν Ἑλλήνων, ἄγγελος καὶ ὑπηρετῆς ὢν τοῦ ὑπάτου πατρός, τοῦ Διὸς ἢ Ὀρμούζδου. Γνωστότατα τυγχάνουσι τὰ ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς Φρυγίας εὐρεθέντα νομίσματα, ἐφ' ὧν ἐξεικονίζεται ἡ ἐκ τοῦ κατακλισμοῦ διάσωσις τοῦ Νῶε. Ἡ ἐν Ἀπαμείᾳ ὑπαρξίς ἀποικίας ἰουδαϊκῆς τῶν σπουδαιότατων ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἡ ἐν τῷ κύκλῳ παραστάσεων μυθολογικῶν πόλεως ἐθνικῆς εἰσαγωγή παραδόσεως ἰουδαϊκῆς ἀποδεικνύουσι τὴν θρησκευτικὴν μεταξὺ τῶν ἑλληνορωμαίων κατὰ τὸν Β' αἰῶνα συγγώνουσιν. Ἄλλ' ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων συμβόλων δὲν ὠφελείται μόνη ἡ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων, ἀλλὰ συγγρόνως καὶ πρὸ πάντων ἡ ἱστορία τῆς καλλιτεχνίας· διότι λίαν ἐγκαίρως οἱ χαρακταὶ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων συμβολικῶν παραστάσεων προσεπάθησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῶν μεγάλων μνημείων καὶ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τῶν τε θεῶν καὶ θεαινῶν, ἅτινα ἐκόσμουσι τοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἀριστουργήματα τῶν καλλιτεχνῶν τούτων ἀπολέσθησαν δυστυχῶς, οἱ τύποι ὅμως τῶν νομισμάτων διέσωσαν ἡμῖν αὐτὰ ὡς ἀντύχειαν πολλῆς λίαν ζωηρᾶν. Ἡ κεφαλή τοῦ Διὸς τοῦ Φειδίου ἀναξίῃ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος, ἡ τῆς Ἥρας τοῦ Πολυκλείτου ἐπὶ τῶν τοῦ Ἀργεῦς, ὁ Ἀπόλλων τοῦ Βρυάξιδος ἐπὶ τετραδράχμου Ἀντίχου τοῦ Ἐπιφανοῦς καὶ ἐξ ἄλλων δὲ νομισμάτων δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τῆς φαντασίας τοὺλάχιστον τὰ διάφορα ἀγάλματα, ἅτινα ἠκρωτηριασμένα περισώθησαν. Ἡ Νίκη τῆς Σαμοθράκης, ἐν τῶν ὠριστότατων κοσμημάτων τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου, εἰκονίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων Δαμητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, φέρουσα σάλπιγγα καὶ τρόπαιον, ἅτινα ἔλλειπουσιν ἀπὸ τοῦ σωζομένου ἀγάλ-

ματος καὶ ἂν οἱ ἰδῶνται τῆς ἀναγεννήσεως ἐγένωσκον κἄλλιον τὰ νομίσματα, ἐντελέστερον ἤθελον συμπληρώσει τὸ περιεφθρον σύμπλεγμα τοῦ Φαρνακίου ταύρου. Εἰς δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν μελετῶν τὰ ἑρεχθλίκια τῶν αυτοκρατορικῶν χρόνων νομισματᾶ εἰσὶν ἰδίως ἐκαίνα, ἅτινα παρὰ τὴν ἄτεργον αὐτῶν κατασκευὴν ἢ μᾶλλον ἐξ αὐτῆς κυρίως τῆς μικρῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας τῶν δύνανται νὰ φωτισῶσιν ἡμᾶς περισσότερο καὶ καλλίτερον παντός ἑτέρου μνημείου. Ὁλόκληρος σειρὰ ἀγαλμάτων καὶ συμπλεγμάτων κοσμοῦντων τὴν τῶν Ἀθηνῶν ἀκρόπολιν διεσώθη ἡμῖν ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης· ἐνόησε μάλιστα βλέπει τις εἰκονιζομένην ἐν αὐτοῖς ὀλόκληρον τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν ναῶν αὐτῆς, τῆς μεγαλοπρεποῦς κλίμακός τῆς καὶ τοῦ τοῦ Πανός σπηλαίου.

Καὶ ἡ ἐξεικόνισις αὕτη δὲν εἶναι βεβιασμένη, ὡς δύναται τις νὰ πεισθῇ ἀναγινώσκων τὸ τοῦ Donaldson καινοφανές σύγγραμμα, τὸ ἐπιγραφόμενον *Architectura numismatica*.

Δὲν τολμῶ δὲ νὰ ἰσχυρισθῶ μετὰ τοῦ Lenormant, ὅτι αἱ ἀνατυπώσεις αὗται τῶν διασῆμων μνημείων, ἀγαλμάτων καὶ ναῶν, εἰσὶ πάντοτε ἐντελεστάτης ἀκριβείας. Ἐν Κυζίκῳ λ. γ. ὁ ναὸς τοῦ Ἀδριανοῦ εἰκονίζεται ἐν νομισματι ἔχων πρόσοψιν ὀκτάστυλον ἐνῶ παρὰ τοῦ ἐξ Ἀγκώνης Κυριακοῦ γνωρίζομεν, ὅτι ἡ πρόσοψις αὕτη ἦτον ἐξάστυλος. Ἡ ἐξήγησις τῆς ἀνακρίθειας ταύτης ἔχει ὡς ἐξῆς. Κατὰ τὴν κλασικὴν ἐποχὴν, οἱ νομισματοχαρακταὶ ὄντες ἀληθεῖς καλλιτέχναι, καὶ ὡς τοιοῦτοι γνωρίζοντες, ὅτι κατὰ τῆς διαστάσεως τῆς μεταλλικῆς πλάκας, ὁ χαρακτῆρ. αἱ λεπτομέρειαι καὶ αὐταὶ ἀκούει αἱ ἀναλογίαι εἰκόνας τινὸς ἔπρεπε νὰ ἀριστώνται τοῦ πρωτοτύπου, δὲν ἐδίσταζον νὰ θυσιάσωσι τὴν ἀκριβείαν χάριν τῆς τεχνικῆς. Τὴν ἐμπνευσιν μόνον ἐλάμβανον ἐκ τῶν συγγρόνων αὐτοῖς ἀριστοτεχνημάτων, ἀλλὰ δὲν ἀντεφάρκον αὐτὰ, ἀλλὰ μᾶλλον εἶπαι, διεγωνίζοντο πρὸς αὐτὰ. Οἱ περιωμότεροι τῶν Ἑλλήνων χαλκοκόφων, ὁ Κίμων καὶ Ἐθερτής π. γ., οἱ χαράξαντες τὰ πεντηκοντάλιτρα τῶν Συρακουσῶν, ἦσαν ἀξιοὶ ἐρχάμλλοι τῶν συγγρόνων των γλυπτῶν, Σκόπι καὶ Περζήτιλους. Ἄλλοτε πάλιν ὁ τῶν νομισμάτων καλλιτέχνης ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐμπνευσιν αὐτοῦ εἰς ἔργον τι πλαστικῆς ἐναπνέετο ἐκ τινος φιλολογικοῦ ἔργου. Ὡς ὁ Φειδίας τὸν τοῦ Ὀμήρου Δία δι' ἐλεφαντόδοντος παρέστησεν, οὕτω καὶ ὁ χαρακτῆς

(1) Μυθολογικὸς ὄφις, τοῦ ὁποίου οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον τὴν δυνάμειν τὰ φονεύουσι.

τοῦ τετραδράχμου τῆς Ἀραάγαντος, ἐξεικονίζοντος δύο ἀετούς σπαράσσοντας λαχρόν, ἀνεμνήσθη βεβαίως τοῦ περιήρημου τοῦ Ἰγαμέμενος τοῦ Δισχύλου στίχου, «οἰωνῶν βασιλεὺς βασιλεῦσι νεῶν» κτλ. τὸ νόμισμα τοῦτο χαράττων. Οὕτως ἡ νομισματικὴ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ καλλιτεχνικῆν ἐποψίν ἐξεταζομένη φωτίζει ἅπαντα τὰ κεράλαια τῆς ἑλλ. τέχνης καὶ εἰσάγει ἐν αὐτῇ τὴν τῆς ἱστορίας τάξιν καὶ τὴν χρονολογικὴν ἀκριβείαν, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀληθὴς ἱστορία· διότι καὶ ἂν ἀκόμη τὰ νομίσματα δὲν φέρωσι γεγραμμένην τὴν χρονολογίαν, φέρουσιν ὅμως ἐφ' ἑαυτῶν ἐνδείξεις, αἵτινες ὀφθαλμοφανῆ καθιστᾶσι τὴν ἐποχὴν τῶν. Οὕτως ἀξιοσημεϊωτὸν τι νόμισμα τῆς Κατάνης εἰκονίζον τὸν Σελιγρόν καὶ τὸν Δία καθήμενος καὶ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν: ΑἴΤΝΑΙΩΝ, ἐστὶ δι' ἡμᾶς πολυτίμος πηγὴ πρὸς ταξιθέτησιν τῶν ἔργων τῆς καλλιτεχνικῆς περιόδου τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ «καλλιτεχνικοῦ ἀρχαϊσμοῦ», ἧτις προηγεῖται ἀμέσως τοῦ χρυσοῦ τῆς «ἑλληνικῆς πλαστικῆς» αἰῶνος τοῦ Φειδίου, διότι ἡ Κατάνη ὀνομάσθη Αἴτνα ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον, ἀπὸ τοῦ 476 μέχρι τοῦ 461 π. Χ.

Μέχρι τοῦδε ὠμίλησα μόνον περὶ συμβολικῶν καὶ μυθολογικῶν ἀντικειμένων. Πραγματικῶς ἡ τέχνη παρ' Ἑλλησι, καθ' ὅλην τὴν κλασικὴν περίοδον, οὐδεμίαν ἄλλην ὑπέθεσιν ἐγνώρισε, καὶ ἡ νομισματικὴ συνεισφορῆ κατὰ τοῦτο πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, τῆς οὐσιωδῶς ἰδανικῆς, θρησκευτικῆς καὶ καθολικευούσης. Εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τὸν C' καὶ E' αἰῶνα γίνεται ἐνίστη λόγος περὶ προσωπογραφικῶν (εἰκόνων, ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων), ἀλλ' αἱ προσωπογραφίαι αὗται δὲν εἶχον τὴν σημασίαν, ἣν ἀποδίδουμεν νῦν εἰς τὴν λέξιν. Ἐν αὐταῖς ἐξήτειτο τυπικὴ ἀπλῶς σχέσις μεταξὺ τῆς ἀπεικονίσεως καὶ τοῦ ὑποδείγματος, οὐχὶ δὲ ἀκριβῆς ὁμοιότης· παραδείγματος χάριν, ἡ νεκρικὴ στήλη πολεμιστοῦ νεανίου ὧσεϊλε νὰ παριστᾷ ὀπλοφοροῦντα νέον, ἱππέα ἢ πεζόν, γενειῶντα ἢ οὐ, ἀναλόγως τοῦ ἐκάστοτε ἐπικρατοῦντος ἔθους· ἀλλ' ὀλίγον ἐνδιέφερον, ἐὰν ὁ πῶγων ἦτο μακρότερος τοῦ ἀληθοῦς, ἢ εἰς μικρότερα τῆς τοῦ ὑποδείγματος· ἢ ὠραιότες, ἢ ἀκριβεία τοῦ τύπου ἐθεωρεῖτο σπουδαιότερα τῆς ἀτομικῆς ὁμοιότητος. Πολλῶ μάλλον ἔπρεπε τοῦτο νὰ συμβαίη εἰς τὰς ἐπὶ τῶν νομισμάτων προτομάς, ἀφοῦ ὡς ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ χαρακτήρος τούτων ἀκρι-

βῆς ὁμοιότης ἤθελε θεωρηθῆ ἱεροσυλία. Τοῦτο δὲ ἀληθεύει οὐχὶ μόνον εἰς τὰ δημοκρατικὰ ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μοναρχικὰ πολιτεύματα, ὅπως εἰς τὰς Συρακούσας ὑπὸ τοὺς τυράννους καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς. Ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν λοιπὸν νομισμάτων δὲν πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ ἀληθῆ χαρακτικὰ τοῦ Περικλέους, τοῦ Θεμιστοκλέους ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Διονυσίου τοῦ τυράννου.

Τὸ πανομοιότυπον τεῦ εἰκονιζομένου προσώπου ἐπεισήχθη εἰς τὴν νομισματικὴν, ἀφοῦ οἱ μονάρχαι κατετάσσοντο μεταξὺ τῶν θεῶν. Ἡ μετὰ θάλασσι αὕτη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον σύστημα καταφανῆς γίνεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Ἡ κεφαλή τοῦ Ἰρακλέους, τὸ πάτριον σύμβολον τῶν Μακεδόνων βασιλείων, λαμβάνει κατὰ μικρὸν χαρακτικὰ ἀτομικόν, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζεται ἡ ἰδανικὴ μορφή τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἀσίας τοῦ ὀνομαζόμενου αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διός. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται τῇ ἐπιδράσει τοῦ Λυσίππου καὶ τῶν μαθητῶν του ἐπικρατοῦσα ἡ συνήθεια τοῦ ἀπεικονίζειν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων τὰς βασιλικὰς προτομάς. Ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα ἀπέδωκεν εἰς τὰς εἰκόνας γνησιότητα, ἀκριβείαν, ἔκφρασιν καὶ ζωηρότητα, αἵτινες παρέχουσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν νομισμάτων τῶν Ἑλλήνων βασιλέων, ἀξίαν ὑψίστην εἰκονογραφικὴν καὶ κατὰ συνέπειαν ἱστορικὴν· διότι τότε μόνον ἐπίσημόν τι πρόσωπον ἀναγνωρίζεται, ὅταν αὐτὴ ἡ φυσιογνωμία του ἀναφανῆ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Αἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων εἰκόνας Σελεύκου τοῦ Νικητορος, τοῦ Περσέως, τοῦ Εὐκρατίδα τοῦ Βατρικανοῦ εἰσιν ὄντως ἀριστουργήματα ἀληθεῖς καὶ ζωῆς· καὶ ἡ μακρὰ αὕτη σειρὰ ἐξκολουθεῖ συνεχῶς καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς. Τὰς εἰκόνας Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος καὶ τῆς Κλεοπάτρας διαδέχονται ἀμέσως αἱ τοῦ Πομπηίου, τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Λύγουστου· εἰς τοὺς Ἑλληνας δὲ καλλιτέχνας ἀναμφιβόλως ὀφείλομεν τὴν πλουσίαν ταύτην συλλογὴν τῶν ὠραίων εἰκόνων τῶν αὐτοκρατόρων, αἵτινες τοσοῦτον ὑπερέχουσι τῶν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἐλσειῶν εἰκόνων τῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων.

Διήλωμεν τὰς κυριώτερας κατηγορίας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, εἰς διαφώτισιν τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς ἡ μελέτη τῶν νομισματικῶν τύπων. Ἰδωμεν ἤδη τὸ δεύτερον διακριτικὸν στοιχεῖον τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων, τὰ περιγράμματα δηλονότι. Τὰ πρῶτα

νομίσματα ἦσαν ἀνεπίγραμμα. Ἡ ἀρχὴ τῶν περιγραμμίων ἐστὶν ὅμοια τῇ τῶν συμβολικῶν παραστάσεων. Κατ' ἀρχὰς συνίσταντο εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἐπισημῆτος τοῦ ἐπὶ τοῦ θυροῦ τῆς πόλεως ἀπεικονιζομένου καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ὀπλιτῶν ἀσπίδος, τὸ δὲ ἐπίσημα τοῦτο ἀπετελεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀρχικοῦ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως γράμματος, ἐν Ἄργεϊ τοῦ Α, ἐν Κορίνθῳ τοῦ Κ καὶ οὕτω καθέξῃς. Ἰστέρον δὲ ἡ λακωνικὴ αὐτὴ ἐνδείξις, ἥτις ἠδύνατο νὰ δώσῃ χώραν εἰς τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἀρχομένων πόλεων, ἀντικατεστάθη διὰ τῆς πρώτης ἢ τῶν δύο πρώτων συλλαβῶν τοῦ ὀνόματος. Οὕτως ἡ ἐπιγραφή τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων ἀρχεται ἀπὸ τῆς λέξεως ΑΘΕ, ἥτις διατηρεῖται μέχρι τέλους, μολοντί ἢ ἐν γρήσει ὀρθογραφίᾳ ἀπὸ τῆς ἀρχοντείας τοῦ Εὐκλείδου ἀπῆλθε ΑΘΗ (ΑΘΗΝΑΙΩΝ). Ἡ ἐμμονὴ αὕτη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μίᾳ περιπλέον ἀπόδειξις τοῦ κατ' ἐξοχὴν συντηρητικῆς χαρακτῆρος τοῦ ἀθηναϊκοῦ νομίσματος. χαρακτῆρος ἐκδηλουμένου καὶ ἐν τῇ ἐμμονῇ ἐν τῷ ἀρχαιωτάτῳ τῆς Ἀθηνᾶς τύπῳ, ἥτις παραμένει ἡ αὐτὴ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ πλαστικὴ ἦτον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀπολελυμένη τῶν δεσμῶν τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀρχαϊσμοῦ. Ἐνέμενον δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν ἀρχικὸν τῶν νομισμάτων αὐτῶν τύπον καὶ ἐπίσημα διότι τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἐχόντων μεγάλην κυκλοφορίαν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐαυτῶν χώρας ἐροδοῦντο μὴ ἐπιφέροντες ἐπ' αὐτῶν μεταβολὰς ἀπολέσσει διὰ τῶν νεωτερισμῶν τούτων τοὺς πελάτας αὐτῶν, ἰδίως δὲ τοὺς βαρβάρους· διότι οὐδεὶς εἶναι μᾶλλον ἀρχαιότροπος τοῦ ἀγρίου καὶ ἡμιπεπολιτισμένου.

Καὶ νῦν ἔτι δὲν βλέπομεν τοὺς Ἀθυσσινούς καὶ τοὺς ὀμόρους αὐτῶν προτιμῶντας τὰ ἐπὶ τῆς Μακρίας Θηρεσίας ἐκκοπέντα τέληρα ὡς πρῶτα γνωστὰ αὐτοῖς γινόμενα:

Μόνη ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἐνδείξις τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἢ τοῦ βασιλείως, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἐκκοπή, εἶναι ἰσχυρὸν βοήθημα διὰ τὰς γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας. Οὕτως ἡ ταυτότης πολλῶν πόλεων ἰδίως τῆς μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῶν ἐγχωρίων νομισμάτων τῶν ἐν ταῖς τέρασιν καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια εὐρεθέντων ἀπεδείχθη, καὶ δυναστεία ὀλόκληροι, ἢ τῶν Ἑλλήνων βασιλέων τῆς Βακτριανῆς π. γ., ἐταξίθετήθησαν χάρις εἰς τὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων περιγραμμία καὶ εἰς τὰς συμβολικὰς παραστάσεις, ὧν τὰ

μὲν παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ δὲ χρονολογικὴν τινα ὡς ἐγγύστα ταξίθετησιν. Εὐτοχῶς διὰ τὴν ἐπιστήμην, οἱ Ἕλληνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν περιορίσθησαν μόνον εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀπλᾶς ἐνδείξεις. Σπανιώτατα ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐνεγράφατον τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἐξ οὗ τασούτος χάρος ἀπόλλυται ἐν ταῖς νῦν νομισμασιν, ἀντὶ τούτου δὲ ἐσημείουν συνθηθέστατα τὰ τοῦ νομισματοκοπίου σήματα, τὰ τῶν ἀρχόντων ὀνόματα (εἴτε ἐν μονογράμματι, εἴτε ὀλόγραφῳ) καὶ τὴν χρονολογίαν. Τὸ πρῶτον εἶδος τῶν ἐνδείξεων τούτων, δηλαδὴ τὰ τοῦ νομισματοκοπίου σήματα, ἀπαντῶσι κυρίως ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων καὶ ἐξ αὐτῶν σχηματίζομεν ἰδέαν τινα τῆς σπουδαίας καὶ σαφῆς διοργανώσεως τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἀργυροκοπίου. Τα δὲ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων εἰσὶν ἐπιγεγραμμένα πάντοτε σχεδὸν ἐπὶ πασῶν τῶν σειρῶν τῶν αὐτονόμων πόλεων τῶν τῆς ἐποχῆς τῶν Μακεδόνων καὶ Ῥωμαίων· ἀλλὰ μὴ νομίσῃ τις, ὅπως τέως, ὅτι οἱ ἀρχοντες οὗτοι, εἶναι ἀπλοῖ τοῦ νομισματοκοπίου ἀρχοντες, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ὁ ἀρχων, οὗ τὸ ὄνομα ἐνεγράφετο ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ἦτον ὁ πρῶτος τοῦ κράτους ἀρχων· εἴτε κατὰ τὴν πραγματικὴν δύναμιν εἴτε κατὰ τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τοῦ ἀξιώματός του. Ἐν Ἐφέσῳ π. γ. ἐσημείωτο τὸ ὄνομα τοῦ πρυτανεως, ἐν Κυζίκῳ τὸ τοῦ στρατηγοῦ ἢ ἱπάρχου, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἀγωνοθέτου, οὗ τὸ ἀξίωμα ἐπὶ τῆς Ῥωμαικῆς κυριαρχίας εἶχε καταστή τὸ σπουδαιότατον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μ. Ἀσίας ὡς ἐφορεύοντος τῶν ἀγώνων καὶ τῆς διανομῆς τῶν βραβείων. Ὅποῖον ἱστορικὸν μᾶθημα δὲν ἐμπερικλείει ἐν ἑαυτῷ τὸ μόνον τοῦτο γεγονός:

Ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν μακεδονικὴν καὶ Ῥωμαικὴν ἐποχὴν τὸ τετραδράχμων φέρει τρία ὀνόματα, ὧν τὸ μὲν τελευταῖον ἀλλάσσει καθ' ἐκάστην πρυτανείαν, τὰ δὲ δύο πρῶτα παραμένουσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Πρὸ μικροῦ ἀπέδειξα, ὅτι ὁ πρῶτος τῶν δύο τούτων ἀρχόντων ἦτο ὁ ὁ ἐπὶ τῶν ἑλλων στρατηγός, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐθεωρεῖτο ὡς πρόεδρος τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας· τούτου ἢ στραγῆς (οὗχι δὲ ἡ τοῦ δευτέρου ἀρχοντος, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Reule) ἐγγράσσεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων παρὰ τῆς τῆς Ἀθηνᾶς γλαυκί. Ἐνίοτε ὅμως ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀντὶ ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Ῥωμαίου ὑπάτου ἢ Ἀσιανοῦ βασιλείως, τὸ τοῦ Ἀντιόχου ἢ τοῦ

τοῦ Μιθριδάτου. Τοῦτο εἶναι πολύτιμον χρονολογικὸν γνώρισμα ἅμα δὲ καὶ λυπηρὸν συμπωμα τῆς καθ' ἑκάστην αὐξήσεως δουλοπρεπειας τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ἐρμηνεύον τὸν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου βίον τοῦ Δημητρίου. Αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ἐστεροῦντο ἐγγωρίου χρονολογίας, καθότι ἡ τῶν Ὀλυμπιάδων ἔμεινε παρὰ τοῖς ἐπιστήμοσι μόνως ἐν χρῆσει. Τὰ καθ' ἑκάστον ἔτος ἀλλάσσοντα τῶν ἀρχόντων ὀνόματα ἐπέειρον τόπον χρονολογικῶν σημείων ἀκριβεστέρον ἐν τοῖς ἐπιστήμοις ἐγγράφοις· οὕτως ὅτε ἐν Ἀθήναις ἔλεγον: «τὸ ἔτος, καθ' ὃ Ἄριστιων ἐγένετο στρατηγός», εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ εἰ ἔλεγον: τὸ ἔτος 88. Δυστυχῶς δὲν διεσώθησαν πλήρεις ἐπωνυμικοὶ πίνακες οὐδεμιᾶς ἑλληνικῆς πόλεως καὶ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις εἶναι δυνατὸν νὰ χρονολογήσωμεν μετ' ἀκριθείας νομίσματα. τὰ τῶν ἀρχόντων μόνον ὀνόματα φέροντα· τοῦναντίον δὲ ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων καὶ βασιλείων, τὰ ὅποια ἢ παρεδέχθησαν σταθερὰν τινα χρονολογίαν ἢ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐνεγράψαντο τὸ ἔτος τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναρρήσεως τοῦ βασιλέως, ἢ πρὸς χρονολογικὴν ταξιθέτησιν δυσκολία αἴρεται ἐκ τοῦ μέσου. Ἡ τελευταία συνήθεια φαίνεται λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐν Φοινίᾳ, ἐνθα ἐφάρμοσαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὅ, τι ἔπραττον ἀπὸ πολλοῦ ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ λυθίων μνημείων (ἴδε τὸ βιβλίον τῶν βασιλέων καὶ τὴν στήλην τοῦ Μέσα). Ἐσχάτως ὁ Babelon ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ ἐπὶ τινῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Σιδῶνος κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐκκοπέντων ἐνυπάρχοντα ἀριθμητικὰ γράμματα δεικνύουσι τὰ ἔτη τῆς βασιλείας οὐχὶ τῶν τῆς Περσίας βασιλέων ἀλλὰ τῶν ὑποτελῶν αὐτοῖς βασιλέων τῆς Σιδῶνος. Μετὰ τὴν κατὰκτησιν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου αἱ μακεδονικαὶ ἢ ἑλληνιστικαὶ δυναστεαὶ διεκρέθησαν ὡς πρὸς τὸ τῆς χρονολογίας ζήτημα εἰς δύο συστήματα· οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς Ἀσίου, Ἰουδαίας, Καππαδοκίας καὶ Κομμαγενῆς ἐσημείουν τὸ ἔτος τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ, οἱ τῆς Συρίας, Βιθυνίας, Πόντου καὶ οἱ Ἀρσακίδαὶ προὔτιμησαν χρονολογίαν σταθερὰν, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχὴν ἐυκόλως σχεδὸν πάντοτε δύναμεθα νὰ ὀρίσωμεν. Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ τελευταίου τούτου συστήματος ταχέως ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐγένοντο παραδεκτὰ ὑφ' ἀπάσης τῆς ἐξηλληνισμένης Ἀσίας, ἐνθα πολλάκις χάριν ἐμπορι-

κῶν λόγων δυναστεαὶ τινες παρεδέξαντο τὴν χρονολογίαν τῶν ἡμέρων αὐταῖς. Οὕτω οἱ Ἀρσακίδαὶ χρονολογοῦσι τὰ νομίσματα αὐτῶν κατὰ τὴν χρονολογίαν τῶν Σελευκιδῶν, οἱ βασιλεῖς τοῦ Πόντου καὶ Βασπόρου κατὰ τὴν τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας, καὶ εἰς πολλὰς δὲ πόλεις ὑποκειμένως εἰς τὴν κυριαρχίαν ἢ τὴν ἐπιτροπὴν διαφόρων δυναστειῶν ἀπαντῶσιν αἱ βασιλικαὶ χρονολογίαι Δυστυχῶς αἱ ἐθνικαὶ ἀντιζήλαιοι καὶ ὁ πολιτικὸς διαμελισμὸς, αἱ δύο αὐταὶ κληρονομικαὶ μάλιστα τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡμποδίσαν τὴν πραγματοποίησιν τῆς τελευταίας ταύτης προόδου, ἥτοι τὴν παραδοχὴν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς καθολικῆς χρονολογίας· ἢ δὲ κατὰστασις αὕτη διατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτῆς κυριαρχίας, ἥτις ἀντὶ ν' ἀπλοποιήσῃ περιέπλεξε μᾶλλον τὸ ζήτημα. Οὕτω πολλάκι πόλεις ἀπορροψάσαι ἑκουσίως ἢ ἄκουσίως τὰς βασιλικὰς χρονολογίας παρεδέχθησαν νέας χρονολογίας ἢ τὴν τῆς συστάσεως ῥωμαϊκῆς τινος ἐπαρχίας (χρονολογία τῶν κισοφύρων) ἢ τὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀπορράσεως τῆς διδούσης ἀπατηλὴν ἐλευθερίαν εἰς πόλιν τινα. Αἱ χρονολογίαι αὗται συχνὰ μεταβάλλοντο, διότι πᾶς νέος στρατηγὸς ἢ αὐτοκράτωρ ἀναλαμβάνων τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἀσίας (καὶ τοιαῦται ἀναδιοργανώσεις πλεῖσται ἔλαβον χώραν ἀπὸ τοῦ Σύλλα μέχρι τοῦ Βεσπεσιανοῦ) συνείηξε ν' ἀνακηρύττῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς πολλὰς πόλεις, αἵτινες ἔσπευδον πρὸς ἐνδειξὴν εὐγνωμοσύνης νὰ παραλαμβάνωσι τὴν ἀναδιοργάνωσιν ταύτην ὡς ἐποχὴν χρονολογικὴν, ὡς εἰ ἡ περιοδικὴ αὕτη ἀνανέωσις τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς μὴ ἦτο ἐυγλωττος μαρτυρία τῆς διακοῦς δουλείας.

Ἄλλ' ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ χρονολογικὴ μέθοδος, αἱ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων χρονολογικαὶ ἐνδείξεις ἀποτελοῦσι διὰ τὸν ἱστορικὸν πολύτιμον βοήθημα. Δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι καθ' ἕκασταν τὴν περίοδον τὴν ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς μάχης τοῦ Ἀκτίου, περίοδον ἀμοιροῦσαν ἀκριβῶν ἱστορικῶν μνημείων, ὁ Ἕλληνας χρονολόγος ἐπὶ τῆς νομισματολογίας μόνον δύναται νὰ βασισθῇ. Ἐντάθθα ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀτομικῆς μου πείρας. Ὅτε ἐπεχείρησα τὴν συγγραφήν τῆς ἱστορίας Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος, ταχέως ἀνεγνώρισα τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν φιλοσοφικῶν πηγῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ λάθος τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν τῶν ἀδαῶν τῆς νομισματολογίας. Ὅπως ἐπὶ

ἀσφαλῶν θεμελίων θέσω τὸ οἰκοδόμημα, ὅπερ προϋπιθέμην νὰ οἰκοδομήσω, ἠναγκάσθην νὰ αὐτοχειροτονηθῶ νομισματολόγος καὶ ἐγκύψω εἰς τὴν μελέτην τῶν νομισμάτων τῶν βασιλείων τῆς Μ. Ἀσίας, τοῦ τῆς Καππαδοκίας, Βιθυνίας καὶ Πόντου. Ἡ συγκριτικὴ αὕτη μελέτη μοὶ ἐπρομήθευσεν οὐχὶ ἀκόπως τὰς ἀναγκαζούσας μοι γνώσεις, καὶ οὕτως ὅπως δώσω ἐνταῦθα ἐν παράδειγμα, κατώρθωσα νὰ ὀρίσω τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν (8ῶ π. Χ.) τῆς συνθήκης τοῦ Δαρδάνου, ἣν ἀπαντες οἱ ἱστορικοὶ κατέτασσον ἐν ἔτος βραδύτερον.

Ἐνεκα ὑπερβολικῆς ἀκριβείας, ἣν δὲν ἐμιμήθησαν οἱ νεώτεροι, τινὰ τῶν ἀρχαίων κρατῶν εἶχον τὴν συνθήκην νὰ σημειώσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὅχι μόνον τὸ ἔτος ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν μῆνα τῆς ἐκκοπῆς αὐτῶν. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀπαντᾷ ἐν Ἀθήναις μὲν πάντοτε, παρὰ δὲ τοῖς Πάρθοις καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Πόντου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάρτου. Ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὁ κυβερνητικὸς λόγος τῆς συνθήκης αὐτῆς, μεγάλως ἐξυπρέτησε τοὺς συγχρόνους ἱστορικούς, διότι παρέσχεν αὐτοῖς ἀνέλπιστα φῶτα πρὸς διασκέδασιν τοῦ σκοτεινοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀρχαιολογίας, τοῦ ἀρχαίου ἡμερολογίου δηλονότι. Καὶ ἐνταῦθα ἐπιτρέψατέ μοι ὅπως δώσω ὑμῖν παράδειγμα ἐκ τῶν ἐμῶν ἐρευνῶν εἰλημμένον. Ἄπαντες γνωρίζουσιν, ὅτι τὸ ἐλληνικὸν ἔτος ἦτο σεληνικὸν καὶ ὅτι ὅπως συμβιβασῶσιν αὐτὸ πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἔτους παρενέβαλλον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δέκατον τρίτον μῆνα ἐπιπλέον καλούμενον. Κατὰ τὴν μακεδονικὴν ἐποχὴν δύο κύριοι κύκλοι παρεμβολῆς ὑπῆρχον ἐν χρήσει, ὁ τῆς ὀκταετηρίδος (τρία ἔτη παρεμβαλλόμενα ἐν ὀκτώ), καὶ ὁ τῆς τοῦ Μέτωνος, ὅστις καὶ τελειότερος (7 ἔτη παρεμβαλλόμενα ἐν 19). Εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθῆσθαι τὴν ἱστορίαν τῆς διαδόσεως τοῦ τελευταίου τούτου συστήματος τοῦ παρουσιάζοντος πρόσοδον τὸσφ

σπουδαιάν. ὅσον εἶναι ἡ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου παραδοχὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου οἱ ἱστορικοὶ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ σιγῶσι, μόνα τὰ νομίσματα λαλοῦσι. Καὶ οὕτως ἐκν σημειώσῃ τις τὰς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀρσακιδῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν εὐρεσασμένους ἐπιγραφάς, ἀνακαλύπτει, ὅτι αἱ τὰς ἐνδείξεις τῶν ἐμβολίων μνηῶν σημειώσθαι φέρουσι χρονολογίας ἀσυμβιβάστους μὲν μετὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὀκταετοῦς κύκλου, λίαν ὁμως ταυτιζομένους μετὰ τοῦ κύκλου τοῦ Μέτωνος. Ἐκ τούτου συμπεραίνω μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἡ χρονολογία τοῦ τελευταίου τούτου ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἐν Βαβυλωνίᾳ Ἑλλησι. ὅτι ἐξ αὐτῶν οἱ Ἰουδαῖοι (πολυπληθέστεροι καὶ σωφώτεροι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Βαβυλωνίᾳ ἢ ἐν Παλαιστίνῃ) ἐδανείσθησαν τὸ θρησκευτικὸν ἡμερολόγιον των, ὅπερ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐν χρήσει παρ' αὐτοῖς ὑπάρχει. καὶ τέλος ὅτι ἡ μέθοδος, δι' ἣς αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐκ τῶν προτέρων ὀρίζουσι τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα, ἐκ τῆς τοῦ Μέτωνος χρονολογίας τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔλαβεν.

Περαιῶν ἐνταῦθα τὴν πραγματείαν μου, οὐχὶ διότι ἐξήντησα τὸ θέμα μου, ὅπερ εἶναι ὡς καὶ ἡ ἀρχαία ἱστορία ἀχανές, ἀλλὰ διότι ἐπραγματοποίησα τὸν σκοπόν, ὃν προσέθεμην, ἀπέδειξα δηλ. διὰ ποικίλων παραδειγμάτων πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ μάλλον εἰπεῖν ἀπκριτικῆτος εἰς τὸν ἱστορικὸν καὶ ἀρχαιολόγον ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν νομισμάτων. Εἶθε ἡ πραγματεία μου αὕτη, τοὺς μὲν συλλογεῖς νομισμάτων νὰ ἐνθαρρύνῃ πρὸς ἐπέκτασιν τῶν μελετῶν αὐτῶν πέραν τοῦ στενοῦ τῆς περιοργείας κύκλου, ἱστορικούς δὲ τινὰς πείσῃ, ὅπως μάλλον ἐξοικειωθῶσι μετ' ἀνεξαντλήτου πηγῆς εἰδήσεων τοσοῦτον γονίμων καὶ ἐπαγωγῶν.

Η ΑΓΩΓΗ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΗΘΙΚΗΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΣ' συνεδριάσει τῆς 17 δεκεμβρίου 1890).

*Φίλιπτοι συνάδελφοι,
Κηρύξαι καὶ κήρυχοι,*

Πρώτην ἤδη φοράν ἀνερχόμενος τὸ βῆμα τοῦ γεραροῦ φιλοσοφικοῦ συλλόγου ἐκ διπλοῦ καταλαμβάνομαι συναισθημάτων, τῆς συγκινησίως, ἣν μοι προσξενεῖ φιλομαθῆς καὶ φιλόφρονος ἀυτῆς συνελθοῦσα ὅπως ἐξ ἑμοῦ ὡς ἐκ Ναζαρέτ ἀγαθόν τι προσκλήσεται καὶ τοῦ φάσκει, μή τοι καταχρῶμενος τῶν πολυτίμων αὐτῆς στιγμῶν εὐρεθῶ οὕτως ἥπτων τῶν προσδοκίων αὐτῆς καὶ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ ἐξελεξάμην. Καὶ πράγματι, ἐνῶ ἕως φρουγιστέων ἤθελέ μοι εἶσθαι ἡ πραγματεία νομικοῦ πινος ζητήματος, ἐπροτίμησα νὰ ἐνδιατριψῶ ἐπὶ ἀντικειμένου πολλῶ ἀνωτέρου τῶν δυνάμεών μου πεποιθώς τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι ἡ βούλησις ἐστὶ ἀρχὴ πράξεως καὶ ἐνῶ θεωρῶ κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς διαγέσεως τῆς ἐργασίας ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τῆς σημερινῆς διαλέξεως τὴν εὐγενῆ παρουσίαν ἡμῶν, παρακαλῶ, ὅπως σὺν τῇ ὑμετέρᾳ προσοχῇ καὶ ἰκανῇ ἐπιεικειᾷ μοι δωρήσῃτε, ἵνα θεορχλωότερον προσβῶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος.

Καὶ περὶ τοῦ τελευταίου τούτου δύο τινὰς λέξεις προσθέτω, ὅτι δηλ. δὲν ἐξετάζω τὴν κοινωνικὴν ἀγωγὴν ὑπὸ ἔννοιαν γενικὴν καὶ ἐν συνόλῳ, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἐνός σημείου θεωρῶν αὐτὴν πειρῶμαι τὴν ἀναζήτησιν μεθ' ὑμῶν τῶν αἰσθημάτων ἐκείνων, ἅτινα ἀναπτυσσόμενα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ χρησιμώτερον αὐτὸν τοῖς πολλοῖς καθιστῶσι καὶ κοινωνιολέστερον.

Πολλὰ τὰ ἐλλειπῆ καὶ δὴ τὰ παράτολμα ἐν τῇ μελέτῃ μου ταύτῃ, ἀλλὰ, καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, πέποιθα τῇ ἄρκῃ καὶ εὐγενεῖ ἐπιεικεῖ ὑμῶν, ὅπως εἰς πολλὰ παραβιβέητε.

Ἐν τῇ πατρότητι μόνῃ, ἀλλ' ἐν τῇ καλῶς ἐννοουμένῃ καὶ εὐσυνειδήτῳ πατρότητι, ἐν τῇ ἀνατροφήᾳ δηλονότι τοῦ τέκνου του, ὁ ἄνθρωπος καθορθώνει νὰ ἀνεύρῃ τὴν καρδίαν του. "Ω! ὁ θόρυβος τῶν μικρῶν βηματισμῶν τοῦ

παιδίου! ὁ ἔλαφρος καὶ γλυκὺς οὗτος θόρυβος τῶν μελλουσῶν γενεῶν, ἀμφίβολος, ἀβέβαιος ὡς τὸ μέλλον! τὸ μέλλον, ὅπερ ἡμεῖς ἐν τούτοις θὰ προετοιμάσωμεν διὰ τοῦ τρόπου, δι' οὗ θέλομεν ἀναθρέψῃ τοὺς παῖδας ἡμῶν!

Ὁ Plaubert εἶπεν, ὅτι ἡ ζωὴ δέον νὰ εἴναι ἀδιάκοπος ἀνατροφή, ἀδιάκοπος διδασκαλία, ὅτι πρέπει νὰ διδασκώμεθα ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βίου ἡμῶν. Ἡ ἀγωγή ἀφιεμένη εἰς τὴν τύχην κινδυνεύει νὰ ἀστογήσῃ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Οἱ γονεῖς αὐτοὶ δὲν ἔχουσι πολλὰς ἀκριβῆς ἰδέαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, πρὸ πάντων ὅταν τὰ παῖδιά αὐτῶν εὐρισκῶνται ἐν μικρῇ ἡλικίᾳ· τὸ ἰδεῶδες τῆς καλῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν γονεῶν εἶναι νὰ μὴ θορυβῶσι, νὰ μὴ θέτῳσι τοὺς δακτύλους των ἐν τῇ ῥίνι καὶ τῷ στόματι, νὰ μὴ τρώγωσι μὲ τὰς χεῖρας, νὰ μὴ θέτῳσι τοὺς πόδας των εἰς τὰ νερά, ὅταν βρέχῃ κλπ., νὰ ὦσι φρόνιμα! Δι' αὐτοὺς τὰ φρόνιμα παῖδιά δέον νὰ ὦσι νευροσπαστα, τὰ ὅποια νὰ δυνάμεθα νὰ κινήσωμεν κατὰ βουλήσιν σύροντες τὴν κλωστήν. Πρέπει νὰ ἔχωσι χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἐγγίξωσι τίποτε, ὀφθαλμούς, οὔτινες νὰ μὴ διακλῆμψωσιν ὑπὸ τῆς περιεργείας καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἴδωσι, μικροὺς πόδας, διὰ νὰ μὴ βαδίζωσι θορυβωδῶς ἐπὶ τοῦ σανιδώματος, γλῶσσαν, διὰ νὰ σιωπῶσι!

Πολλοὶ ἀνατρέφουσι τὰ τέκνα των, οὐχὶ διὰ τὰ τέκνα των αὐτὰ, ἀλλὰ δι' ἑαυτούς. Ὑπάρχουσι γονεῖς, οἵτινες δὲν συγκρατῶνται νὰ ὑπανδρεύωσι τὰς θυγατέρας αὐτῶν, ὅπως μὴ ἀποχωρισθῶσι τούτων· ἄλλοι, οἵτινες δὲν ἐπιτρέπουσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν νὰ ἀσπασθῶσι τὸ δεῖνα ἐπάγγελμα, ἐπειδὴ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο τοῖς ἀπαρέσκει. Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἀγωγῆς ὀνομάζομεν ἐγωϊστικόν. Ἄφ' ἑτέρου ἀπαντῶσι γονεῖς, οἵτινες ἀποβλέπουσι μᾶλλον εἰς τὴν ἐμγαρίστησιν τῶν τέκνων των ἀφίνοντες αὐτὰ εἰς τὴν διάθεσιν

των καὶ ὡς ἀπλοῖ θεαταὶ παρακλουθούντες τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων αὐτῶν τάσεων. Ἡ ἀληθὴς ἀγωγή ὀφείλει τοῦναντίον νὰ ἐργῆ ὡς σκοπὸν τὴν κατωστολήν τῶν ἐρωϊτικῶν τάσεων τοῦ παιδὸς ἐπιδιώκονσα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν γυρισμῶν του, ὅπως κατωστήσῃ οὕτως αὐτῶν γρηγορῶς καλῆτι καὶ ἀληθῆ πατριώτην.

Δέον ὅθεν νὰ ἐπιδιώκωμεν ἐν τῇ ἀνατροφῇ τοῦ παιδὸς σκοπὸν τινα, σκοπὸν τείνοντα, ὅπως συνδέσῃ τὴν ἠθικὴν, τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν θρησκευτικὴν μετὰ τῆς ιδέας τῆς μα.κ.τὸν ὑποκειμενικῆς ζωῆς, τῆς ἀποσκοπούσης τουτέστι τὴν ἐσωτερικὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς μα.κ.τὸν ὑποκειμενικῆς ζωῆς, τῆς ἀποβλεπούσης δηλονότι τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐστὶν ἐκείνη, ἥτις ὀφείλει νὰ καθοδηγῇ τοὺς γονεῖς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῶν θεωρουμένην ὡς ἡ θεμελιώδης βῆσις τῆς παιδαγωγικῆς, ἣν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ὡς τὴν τέχνην τοῦ προετοιμαζέειν τὰς μελλούσας γενεὰς διὰ τὴν ζῶην τὴν μᾶλλον ὠφελίμων καὶ τὴν μᾶλλον καρποφόρον διὰ τε τὸ ἄτομον καὶ τὸ εἶδος.

Ἐνταῦθα ἐπέρχεται ἡ ἐρώτησις ποίος τις ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς; ἐκὼν δέον αὕτη νὰ εἶναι ἀτομικὴ ἀποβλεπούσα εἰς τὸ ἄτομον, ἢ κοινωνικὴ, ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν κοινωνίαν.

Ἡ ἀγωγή καθ' ἑμᾶς πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ ταῦτοχρόνως ἀμφοτέρους τοὺς σκοποὺς τουτούς: καθότι τί ἄλλο εἶναι ἡ ἀγωγή παρὰ ἡ ἐξέυρεσις τῶν μέσων, δι' ὧν θὰ ἔτο δυνατόν νὰ συνταυτίσῃ τις θέτων ἐν πλήρει σχέσει καὶ ἁρμονίᾳ τὴν ἀτομικὴν ζῶην μετὰ τῆς κοινωνικῆς, σχέσιν ἄλλως τε ὑπάρχουσαν μεθ' ὅλην τὴν αὐτονομίαν, ἣν παρουσιάζει ἡ ἀτομικὴ ὑπαρξις πρὸς τὴν συλλήθην ἢ κοινωνικὴν ζῶην: καθότι ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι ἀληθῶς συμφέρον εἰς τὴν ἀτομικὴν ζῶην (φυσικὴν ἢ ἠθικὴν), εἶναι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὠφελίμων ἅπασι τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ ἀγωγή ὅθεν δέον νὰ ἐργῆ τριπλοῦν σκοπὸν: α') τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶν προσόντων ἐκείνων, ἅτινα εἰσι πρόσφορα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ὠφελίμα εἰς τὸ εἶδος, ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐτῶν β') τὴν καλλιέργειαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶν προσόντων ἐκείνων, ἅτινα φαίνονται ἰδιαζόντα ἐκάστῳ αὐτῶν, ἄνευ βλάβης τῆς γενικῆς ἰσορροπίας τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ γ') τὴν κατὰ πνιξιν καὶ κατὰ στροφὴν

τῶν κακῶν ἐνστάτων καὶ τάσεων, αἵτινες θὰ ἔφερον τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἰσορροπίας ταύτης: ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ ὑποβοηθεῖν τὰς κληρονομικὰς κλίσεις, καθόσον αὐταὶ τείνουσι νὰ μορφώσωσι χαρακτηῆρας διαρκεῖς ὑπεροχῆς, καὶ καταπλασθεῖν αὐτὰς, ἐνόσω τείνουσι νὰ ἐπισωρεύσωσιν ἐν τῇ διαδόχῳ γενεᾷ αἰτίαι συντελεστικαὶς τοῦ ὀλέθρου τοῦ γένους αὐτοῦ. Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή συνίσταται οὕτω εἰς τὴν ἐξέυρεσιν τῶν μέσων τῆς διαπαιδαγωγήσεως ὅσον οἷόν τε πλείονος ἀριθμοῦ πολιτῶν ἡμῶν καὶ πεπρωτισμένων ὑπὸ διαφόρων προσόντων, φυσικῶν τε καὶ ἠθικῶν, ἱκανῶν ἵνα συντελέσωσιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐπομένως ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς κοινωνικῆς ἀγωγῆς δέον νὰ στρέφεται περὶ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ γένους. Διὰ τῆς ἀγωγῆς τὸ πάλαι ἐπενήργουν αἱ θρησκευαὶ μορφώνουσαι ὀλοκλήρους λαοὺς καὶ διασώζουσαι τὴν ἐθνικὴν γῆν. Ἡ ἀγωγή δέον καὶ σήμερα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μοχλὸς τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς κοινωνίας. Καθ' ἑμᾶς λίαν ἐσφαλμένως ἐνόησάν τινες τὴν ἀγωγὴν θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς τὴν τέχνην τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου λαμβανομένου μάταιον καὶ ἀσχετῶς πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἐνῶ ἡ ἀγωγή ὀφείλει νὰ εἶναι πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ ἐπιστήμη ἢ παρασκευάζουσα τὸν ἄνθρωπον διὰ τὸν κοινωνικὸν βίον. Ὁ ἄνθρωπος δέον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ νὰ δυνήθῃ νὰ αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ ζῶσαν ἅπασαν τὴν κοινωνίαν. Ἡ συνειδησίς του τότε ἀναπαριστᾷ ὅσον οἷόν τε ἐντελῶς τὴν κοινωνικὴν συνειδησιν, τῆς δὲ ἀνθρωπίνης διανοίας μὴ παριστανούσης παρὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὸν νοητὸν κόσμον ζῶντα ἐν ἡμῖν, τὸ τε ἀνθρώπινον γένος καὶ ὁ κόσμος αὐτὸς θέλουσιν ἐκδηλωθῆ δι' ἡμῶν.

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἐστὶ ζῶον λογικόν καὶ κοινωνικόν. Ἐὰν ἡ ἐξήγησις, ἣν ἐν γένει ἔδωκαν εἰς τὸν ὀρισμὸν τοῦτον, δὲν φαίνεται ἱκανοποιούσα πανταχ, ἐὰν ἡ ἐλευθερία ἢ ἐλευθερία ἐνέργεια καὶ ἡ ἀριστακέρδεια εἰσι κενοὶ λόγοι διὰ τοὺς δυσχερῆζομένους, ὅτι ἐν ταῖς σχέσεσιν ἡμῶν μετὰ τῶν ὁμοίων μας ἐνεργούμεν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος ὀθλούμενοι προσπαθοῦντες νὰ ἐξηγήσωμεν οὕτω τὰς πράξεις τὰς πλέον ἀνθρωπιάτους τῆς αἰσθηματικώτατος διὰ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν αὐταῖς τῆς ιδέας τοῦ κέρδους, εἶναι ἄρα γε δυνατόν νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν ἐν τῷ γεγονότι τῆς κοινωνικώτατος τὴν ὑπαρξιν ἐκείνου, ὅπερ ἀποκαλοῦμεν συνήθως προσποιῆσαι ἀγάτης: οὐχὶ ἀναμφιβόλως.

Ἐκ τούτου ὀρμώμενοι ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ ὑποθέσει αὐτῇ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν ταῖς πράξεσιν ἡμῶν τῆς ἰδέας τοῦ ἰδίου συμφέροντος.

Ἰπάρχουσιν ἐν ταῖς ἀνθρώποις κλίσεις τινές κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μοιραῖαι, αἵτινες ἔχουσιν ὡς ἀντικείμενον τοὺς ὁμοίους ἡμῶν καὶ τὰς ὁμοίας ὀνομαζόμεναι ἀιτρονιστικῶς (φιλοανθρωπικῶς). Αἱ κλίσεις αὗται ὑπάρχουσιν ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν καὶ τείνουσι νὰ προσεγγίσωσιν ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους. Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι τείνωμεν τὴν χεῖρα εἰς τινὰ τῶν ὁμοίων ἡμῶν ἔχοντες, ὑποθέσωμεν, ὡς ἐλαττωθῆον αἰσθημὰ τι συμφέροντος, προσερχόμεθα αὐτῷ φαινόμενον, ὅτι ἐνεργοῦμεν ὠθηόμενοι ὑπὸ ἠθικοποιῶν τινος ἰδέας. Τὶ λοιπὸν συμβαίνει ἐν τῇ περιστάσει αὐτῇ; Ὅταν βλέπω τινὰ προσερχόμενόν μοι καὶ προσποιούμενον, κατ' ἐκφράσιν τινὰ τοῦ Καντίου, ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, εἶναι φανερόν, ὅτι θέλω γεῖναι τὸ παθητικὸν ἀναπορεύτου ἀλλ' ἐνεργητικῆς αὐταπάτης· θὰ ἐκλάβω κατὰ συνέπειαν τὰς πράξεις του ὡς ἀφιλοκερδαῖς καὶ ἐλευθέρας παντὸς ἐγωιστικοῦ ἑλαττηρίου καὶ συνάμα αὐτὸν ὡς ἀποκλειστικῶς ἐμὲ καὶ μόνον ἀποσκοποῦντα.

Ἴδου πῶς σχηματίζεται ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης. Θέλω θεωρήσει ἐμαυτὸν ἀγαπώμενον καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη, καθ' ἣν τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἐξωτερικῶς φαίνεται, ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, εἰργάζεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἐνδομύχου αἰσθήματος φιλοκερδαῖας καὶ ἰδίου συμφέροντος, θὰ νομίσω, ὅτι ἡ πράξις του αὐτῆ εἶναι αὐθόρμητος ἐκδηλώσις τῆς πρὸς με ἀγάπης του. Εἴτε κατὰ συνέπειαν διότι ἀπατώμαι, εἴτε ἀπ' ἐναντίας διότι δὲν ἀναζητῶ τὴν ἀνάκυσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, θὰ νομίσω, ὅτι ἀνεκάλυφα μίαν ἀρετὴν καρδίαν, μίαν εὐγενῆ διαθέσιν ἐκεῖ, ὅπου ὑποκρύπτεται ἴσως δολοπλοκία ἢ συμφέρον. Ἢθὰ συλλάβω οὕτω τὴν καθαρὰν ἰδέαν τοῦ ἔρωτος.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἰδέας αὐτῆς σχηματισθείσης, εἰς τί ἀρὰ γε δὲν δύναται νὰ ὠφελησῇ; Ὅταν βλέπω τινὰ τείνοντά μοι τὴν χεῖρα χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸν προκαλέσω, ἀδυνατῶ νὰ μείνω ψυχρὸς καὶ ἀναίσθητος εἰς τὴν ἐκδήλωσιν αὐτῆς, νὰ διατηρήσω ἐπὶ τοῦ προσώπου μου προσποιητὴν φιλοφροσύνην, φιλοφροσύνην, ἥτις δὲν μοὶ ἀνῆκει, φιλοφροσύνην ἐπέγουσαν τόπον δολιότητος. Θὰ ἀγωνισθῶ ἀπ' ἐναντίας νὰ φανῶ κληῖν ἄξιος τῆς ἐπιδεικνυομένης μοι ἀγάπης καὶ συμπαθείας. Θὰ θελήσω, ὅπως ἡ προσποιημένη αὐτῇ ἀγάπη, εἴαν

τοιαύτη πράγματι εἶναι, καταστῇ πραγματικὴ καὶ ἀληθὴς ἀγάπη, θὰ προσπαθῶ νὰ γείνω κατὰ τὸν Σωκράτην, ὅ,τι φαίνομαι ὅτι εἶμαι.

Ἄλλὰ πῶς δύναται τις νὰ καταστῇ ἀγαπητός, εἴαν ὁ ἴδιος δὲν ἀγαπήσῃ; πῶς δύναμαι νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἀγάπην παρὰ διὰ τῆς ἀγάπης; Ἢ ἀτομικότης μου τότε διανοίγεται τείνουσα νὰ τελειοποιηθῇ ἐν ἔρωτι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον προσπελάζοντι τῷ ἀληθεῖ ἔρωτι.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο μετεχειρίσθημεν διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν γένεσιν τῆς κοινωνικότητος διὰ μεθόδου πλάγιας μὲν ἀλλ' οὐχ ἥττον φυσικῆς. Καθότι ἐπὶ τέλους πῶς ὁ παῖς μανθάνει νὰ ἀγαπᾷ παρὰ βλέπων νὰ ἀγαπᾶται; Δυνάμεθα ἀρὰ γε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν τῷ παιδίῳ ὁ ἔρωσις εἶναι ἔμφυτος, ἐνῶ δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνατροφῆς, ἥς ἔτυχεν; Πάντες γνωρίζομεν, ὅτι αἱ πρώται κινήσεις τοῦ παιδὸς δὲν ἐκφράζουσι σχεδὸν εἰμῆ τὸν ἐγωισμόν, τὰ πρώτα δηλ. συναισθήματα καὶ τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐγῶ. Κατ' ἀρχὴν ἐκβάλλει φωνὰς χαρᾶς ἢ θλίψεως· ἀργότερον μετὰ τῆς ἐντάσεως τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀτομικότητος ἢ προσωπικότητος ἐκβάλλει φωνὰς ὀργῆς. Βλέπον ὁμως περὶς αὐτοῦ ἐκδηλουμένην διὰ τῶν μᾶλλον φανερῶν σημείων τὴν τρυφερωτέραν ἀγάπην, συναισθανόμενον ἢ νομίζον ὅτι ἀγαπᾶται, τὸ παιδίον προσπαθεῖ νὰ καταστῇ οἷονεῖ ἄξιον τῆς ἀγάπης αὐτῆς. Ἢ διαρκῆς γελώσεσσι φυσιογνωμία τῶν περιστοιχοῦντων αὐτῷ φέρει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν αὐτῷ τὸ αἰσθημα τοῦ μειδιᾶν. Πόσον ἐν τούτοις ἤργησε νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς ἡ πρώτη αὐτῆ ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης; Πολλοὶ νομίζουσιν εἰσέτι, ὅτι αὐτῆ εἶναι ὄλως φυσικὴ, αὐθόρμητος. Τίς οἶδεν ὁμως πόσους ἐπανειλημμένους ἀγῶνας, πόσας ἐγκαρτερήσεις, πόσων θέλησιν δὲν κατεβαλὸν ὁ παῖς, διὰ νὰ μειδιάσῃ τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο μειδιᾶμα, ὅπερ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἀπὸ τοῦδε ὡς τὴν σκιαγραφίαν τῆς ἀφιλοκερδαῖας; Παρακολουθήσατε τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ παιδὸς, τὴν ἀντανακλώσαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του· θὰ ἴδητε ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πρώτην αὐτῆν σκιαγραφίαν λαμβάνουσαν διαφόρους μορφὰς, διάφορα χρώματα· ἀλλὰ πόσον ἀργῶς; Ὁ παῖς εἶναι φύσει ἐγωιστής· τὸ πᾶν θέλει δι' ἐαυτόν, τὸ ἐλάχιστον διὰ τοὺς ἄλλους. Μόλις ἀρχίζει νὰ διδῇ, ἀφοῦ ἀδιακόπως καὶ ἐπὶ μακρὸν λάθῃ. Ἢ ἀγάπη, ἥτις φαίνεται ἐν αὐτῷ φυσικῇ, εἶναι αἰσθημα ἀνώτερον τῆς φύσεως αὐτοῦ, οἷονεῖ ἀπελευθέρω-

ρωσίς τις τῆς φιλαυτίας αὐτοῦ, τοῦ ἰδιοτελοῦς αὐτοῦ χαρακτηῆρος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, βέβαιον ὅτι δὲν ἀπατώμεθα. ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ αἰσθημα τῆς ἀναπαυδόσεως τῆς ἐνεργείας, τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς χάριτος· ἡ πρώτη δὲ ἐκδήλωσις τῆς ἐγνωμοσύνης εἶναι, φαίνεται, ἡ τῆς πίστεως πιστεύοντες εἰς τὴν ἐνεργεσίαν πιστευόμεν εἰς τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ ἐνεργετοῦντος. Ἐκ τῶν σημείων τῆς ἀγάπης, ἣν περ ἐπιδεικνύουσι, τὸ παιδίον συμπεραίνει, ὅτι πράγματι οἱ γονεῖς του τὸ ἀγαπῶσιν. Ὁ ἄνθρωπος ἀπέναντι τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ποιεῖ τὸν αὐτὸν συλλογισμόν. Ὡς ἡ ιδέα τῆς ἐλευθερίας μᾶς προτρέπει, ὅπως ἐνεργήσωμεν, ὡς εἰ ἡμεῖς ἐλεύθεροι, ἡ ιδέα τῆς ἀγάπης μᾶς πείθει νὰ ἐργαζώμεθα, ὡς εἰ οἱ ἄλλοι μᾶς ἠγάπων καὶ ὡς εἰ ἡμεῖς τοὺς ἠγαπῶμεν πράγματι. Ἡ ιδέα αὕτη, δι' ἧς ὁ ἐγωῖσμός μετατρέπεται εἰς ἀλτρουϊσμόν (τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων), ὁμοιάζει τῇ δυνάμει ἐκείνῃ, ἣτις ἐν ἀτμομηχανῇ μεταχειτούσα ἀλλαχθὺ τὸν ἀτμὸν μεταδίδει τοῖς προχοῖς ἀντίστροφον διεύθυνσιν. Ἄλλ' ἡ ιδέα αὕτη δὲν εἶναι ἄλλη εἰμὴ ἡ ιδέα τῆς κοινωνικότητος.

Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή χρησιμεύει ὅθεν εἰς τὸ νὰ εὐκολύνῃ τὸ μεταδοτικὸν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀντὶ τῆς συγκαντρώσεως περὶ ἑαυτὸν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, διδάσκει τὴν ἐξέυρεσιν τῆς εὐχαριστήσεως καὶ χάριτος ἐν τῇ εὐχαριστήσει καὶ χάριτι τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἐλογισμένην οἰονεὶ τῶν ἡδονῶν ἐν ταῖς εὐγενεσίαι καὶ ὑψηλοτέραις ἀπολαύσεσιν, αἵτινες ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζουσι μεγαλύτεραν διάκρισιν καὶ ἔντασιν.

Δυνάμεθα λοιπὸν συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἐν τῇ κοινωνικῇ ἀγωγῇ τὴν πρώτην θέσιν πρέπει νὰ κατέχωσι τὰ συμφέροντα τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ εἶδους, ὡς πρὸς τὴν ἀνάδειξιν ἐν ταύτῳ τῆς τε ὑποκειμενικῆς ζωῆς τῆς ἀποσκαποῦσας τὴν ἐσωτερικὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ζωῆς τῆς ἀποβλεπούσας τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνίαν. Δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἄνθρωπον μόνον, ἀσέτως πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀτμοσφαιραν, ὑφ' ὧν περιβάλλεται καὶ αἵτινες εἰσὶν ἐξ ἴσου μετὰ τῆς γήινης ἀτμοσφαιρας συμμοεῖς καὶ ἀνάποσπαστοι ἀπὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἐὰν ὡς πρώτη ἀνάγκη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπιβάλληται ἡ ἀνάγκη τοῦ ζῆν, ὡς δευτέρα βεβαίως ἐπιβάλλ-

εται ἡ ἐξέυρεσις τῶν πρὸς τοῦτο μέσων. ἡ ἁρμονικὴ τουτέστι σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἐν ἣ διαβίῳ. Τοῦ ἀνθρώπου κατὰ συνέπειαν γεννωμένου κοινωνικοῦ, δέον ἰδιαζόντως νὰ ἀναπτύξωμεν τὰ τέκνα ἡμῶν μορφώνοντες αὐτὰ διὰ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καταστέλλοντες αὐτὰ ἐνός τάς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν ἠθικῇ ἐκδηλουμένας ἐγωϊστικὰς τάσεις καὶ ἀναπτύσσοντες αὐτὰ ἐτέρου ἐν αὐτοῖς τὰ ἀλτρουϊστικὰ καὶ κοινωνικὰ αἰσθήματα, ἕτινα προσώρισται συγχρόνως νὰ χρησιμεύσωσιν αὐτοῖς καὶ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ τῶν αὐτῆ ζωῇ.

Πρὸ παντός ὅμως τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν δέον νὰ ἔχη ὡς ἀντικειμενικὴν ἡ ἀγωγή. Δυσκόλον τὸ δυσχρησιθῆναι, ὅτι γεννώμεθα ἐνέχεται καὶ ἠθικῶς. Πιθανόν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχη ἔμπροσθεν τὴν ἀγαθότητα, τὴν γλυκύτητα, τὴν γενναϊότητα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ συνταυτίσωμεν μετὰ τῶν ἁρετῶν αὐτῶν τὴν ἠθικότητα. Ἡ ἠθικότης ἐπιδικῶσι τὴν ἐπίτευξιν τοῦ τελείου, ἔχουσα δὲ ἐν ἑαυτῇ τὴν δύναμιν τοῦ ἐνεργεῖν θέτει ὡς νόμον, ὡς καθήκον αὐτῆς, τὴν πραγμαματοποιῆσιν τοῦ τελείου τούτου. Εἰς τὴν ἀναπτύξιν τῆς ὁλοκλήρου ἀξιοῦσας τάσεως ταύτης ἡ ἀγωγή δύναται μεγάλως νὰ χρησιμεύσῃ ἐξασκοῦσα μεγάλην ἐπιρροὴν τὴν ἀγωγὴν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν κατὰ συνέπειαν ἀναλόγως τῆς διεύθυνσεως, ἣν θέλομεν δώσει αὐτῇ, ὡς ἠθικοποιούσῃ ἢ ὡς διαφθερούσῃ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παρεμελήσωμεν ὅλως καὶ τὴν ἐπιρροὴν, ἣν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κληρονομικὴ προδιάθεσις, δι' ἧς τάσεις τινες καὶ αἰσθήματα ἐπικρατοῦσιν ἄλλων. Ἡ πρώτη (τουτέστιν ἡ ἀγωγή) κατορθώνει νὰ θέσῃ ἄπαντας ἐν ἴσῃ μοίρῃ ὡς πρὸς τὰς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἡμῶν, ἐνῶ ἡ δευτέρα, ἢτοι ἡ κληρονομικὴ προδιάθεσις, χρησιμεύει, ὅπως μεταδιδάξῃ τὰς διαφόρους τάσεις τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἡπιότητα ἢ τὴν ἀγαθότητα, τὴν βίαν ἢ τὴν γυδαϊότητα.

Ἀλλ' ὁ ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίος συνεπάγεται τὴν ιδέα τῆς ἐπιχευόμενης, τοῦ καθήκοντος· κλοῦμεν δὲ κοινωνικὴν ἀποχρέωσιν τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἣτις ἐν τῇ συναίσθησει τῆς ὑπεροχῆς αὐτῆς καταστέλλει τὸ ταπεινὸν καὶ ἐναντιούμενον ἐπιβαλλόμενα οὕτως εἶπειν ἐν ταῖς πράξεσιν ἡμῶν ὡς καθήκον. Αἰσθητόμεθα ἐν ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ πράξωμεν τι ἀνώτερον καὶ καλλίτερον, ἅρα ἀρκελούμεν νὰ τὸ πράξωμεν. Λαμβάνει λοιπὸν χώραν διαπάχη τις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, αἰσθητὰ τι διακροῦν αὐτόν, διὰ τοῦ ὁποῖου θέτομεν ὡς ἀρχὴν, ὡς νόμον

ἐν τῷ νόῳ ἡμῶν, νὰ πράξωμεν τι ἀνώτερον ἀπ' ὅ,τι πράττομεν ἢ βλέπομεν ἐκτελούμενον. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως ταύτης ἐπιτυγχάνεται διττῶς, διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ διὰ τῆς κληρονομικῆς προδιαθέσεως. Ὅσῳ περισσύτερα πράττομεν, τόσῳ περισσότερα θέλομεν νὰ πράξωμεν· ὅσῳ καλλίτερον πράττομεν, τόσῳ καλλίτερον ἐπιθυμοῦμεν νὰ πράξωμεν. Ὑπάρχει πρόσδος διαρκῆς, ἀνάγκη, ἣτις ὠθεῖ ἡμᾶς, ὅπως τελειοποιηθῶμεν, ἀπαρλλάκτως ὅπως ὁ καλλιτέχνης, ὅστις ἀγωνίζεται νὰ τελειοποιήσῃ τὴν τέχνην του ἐπεξεργαζόμενος ἔργα ὀλοῦν ἀνώτερα ὅσων προηγούμενως ἐξέτελεσεν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ νόμου τούτου, τοῦ κελύσματος τούτου, ὅπερ πράγματι ἐστὶν ἐσωτερικὴ τις κατανάγκησις ἢ παρδύρμησις, οὗτος φέρει τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ κληρονομικῶς μεταβιβασίου· τὸ καλῶς ἀνατεθραμμένον παιδίον, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἀμορφώτου, ὅπερ εὑρίσκειται ἄνευ ἀγωγῆς καὶ ἄνευ γαλιτοῦ, εἶναι ἔτοιμον νὰ δεχθῇ τὸν ζυγὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτου κελύσματος. Ἡ ἀνατροφὴ εὑρίσκει οὕτω ἐν αὐτῷ εἶδος νομιμότητος προὑπαρχούσης, ἀγαθότητος φυσικῆς συντελοῦσα εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτου νόμου διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν κατεταμένων συνηθειῶν.

Ἡ ἀγωγή τὴν σήμερον δέον νὰ ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυσιν τῆς ὡς ἔργον αὐτῆς θεωρουμένης ἠθικότητος. Ὁφείλομεν ἐν τῷ παιδίῳ νὰ ἐνισχύωμεν τὴν ἠθικὴν ταύτην δύναμιν διὰ τῶν καλῶν ἔξεων καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος· τοῦ κατήκοντος δὲ μὴ παριστάνοντος παρὰ τὴν συνειδήσιν τῆς ἀνωτέρας ταύτης δυνάμεως, δέον πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ ἀναπτύξωμεν ἐν τῷ παιδίῳ τὴν δύναμιν ταύτην ἢ τοῦλάχιστον τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν καὶ πεποίθησιν. ἣτις συντελεῖ ἐπίσης εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς δυνάμεως ταύτης.

Καὶ ἀπλοῦστερον, ἕκαστος ἡμῶν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ συμβαίνει νὰ παραδέχεται τοιοῦτους ἢ τοιοῦτους κανόνας διαγωγῆς ποικιλλόντας ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς, τῶν ὀρέξεων, τῶν προσημῶσεων, τῶν ἔξεων, τῶν ἀναγκῶν. Ὁ ἐκδεδιχημένους, ὡς ὁ ἠθικός, ὁ κακοῦργος, ὡς ὁ φιλόκλιτος, ὑπέκουν ἕκαστος εἰς ἰδιαιτέρους κανόνας, οἵτινες ἀποτελοῦσι κατ' οὐσίαν τὸν θεωρητικὸν τύπον τῶν πράξεων αὐτῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ ἕκαστος ἡμῶν παρετήρησεν ἐν ἑαυτῷ, προσέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἢ πράξις προηγεῖται κατ' ἀνάγκην τῆς κριτικῆς ἀναλύσεως αὐτῆς. Ὅπως λοιπὸν ἢ κατῆσις τῶν

κανόνων τούτων ἐπιτελεῖται διὰ συνεχῶς ἐργασίας καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οὕτω καὶ ἡ ἠθικοποίησις δὲν εὑρίσκειται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουσα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἀλλ' ἀναπτύσσεται βαθμηδὸν μετὰ τῆς δράσεως ἡμῶν. Ὡστε, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀσκήσωμεν ἐπὶ τῶν παιδῶν ἠθικὴν τινα ἐπιρροήν, ὀφείλομεν πρὸ παντὸς νὰ καθοδηγῶμεν τὰς πράξεις αὐτῶν μᾶλλον παρὰ νὰ διδάσκωμεν αὐτοῖς γνωμικὰ ἀξιώματα. Ὁφείλομεν νὰ ἀφίνωμεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὅπως παραδειχθῶσι μόνον τῶν τοῦς κανόνας ἐκείνους, οἵτινες θὰ ὦσι σύμφωνοι πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν συνηθείας, εἰς ἃς ἐγκαίρως ἐσυνειθίσασμεν αὐτοὺς. Ὁφείλομεν νὰ συνειθίσωμεν τὸν παῖδα, ὅπως σχηματίσῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἰδέαν τοῦ νόμου τούτου· ἐπειδὴ ὅμως ὁ παῖς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐνεργήσῃ ἀυθόρμητως, δέον νὰ τῷ ὑποδείξωμεν κανόνα ἢ κανόνας, τοὺς ὁποίους νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ αὐτὸς ὡς δικαίους καὶ λογικούς, ἐργαζόμενοι ἰδίως πρὸς τοῦτο ὡς ἀληθεῖς νομοθεταί. μετ' ἄκρας δηλονότι συνεχείας καὶ σταθερότητος. Οὕτως ἡ ἀγωγή θὰ ὑπεβοῆθαι τὴν κληρονομικὴν προδιαθέσιν· ἐνῶ δὲ διὰ τῆς τελευταίας ταύτης εἶναι δυνατὸν, ὅπως παραχθῇ ὁ μεγαλοφυῆς, διὰ τῆς ἀνατροφῆς μόνης δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀληθὴς ἠθικότης.

Ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ τὸ ἀριστοῦργημα τῆς φύσεως, εἶπεν ὁ Joseph de Maistre· ἀλλ' ἡ γυνὴ εἶναι ἡ ποιοῦσα τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο, τὸν μεμορφωμένον δηλονότι ἄνθρωπον. Ἡ γυνὴ παριστάνει ἐν τῇ ψυχολογίᾳ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄν ἐκείνο, ἐν ᾧ εὑρίσκωμεν τὰ ζωηρότερα καὶ ἰσχυρότερα αἰσθήματα τῆς εὐσπλαγχνίας, τῆς συμπαιθείας, τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, τῆς ἀπροσώπως καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν. Αὕτη εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τῆς τρυφερότητος, ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἐλέους παντὸς ἀνθρώπου. Ἡ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάμιξις τῆς γυναικὸς θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἐνασχόλησις πάντα στεῖρα καὶ ἥμιστα ὠφέλιμος, ἐνῶ ἡ φιλοκλιτική, ἡ ἄλλως ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἐστὶν ἡ βᾶσις πάσης κοινωνικῆς ἠθικῆς, εἶναι ὁ προορισμὸς αὐτῆς. Τῇ μητρὶ ἐπιβάλλεται πρὸ πάντων τὸ καθῆκον τοῦ διαπλάσαι τὴν καρδίαν· ἡ μητρικὴ λατρεία εἶναι ἡ ψυχαιογενικότερα καὶ ἡ ἀφιλοκεδεστέρα τῶν λατρειῶν. Τὸ σέβας τοῦ τέκνου πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ εἶναι εἶδος σεβασμοῦ πρὸς τὸ θεῖον. Ἀνατρεφόμενος ἐν τῷ φόβῳ, μήπως διὰ τῶν πράξεων του δυσχερεστήσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ ὁ παῖς, συνειθίζει νὰ σέβηται τοὺς ἄλ-

λους, συνειθίζει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς ὅλης κοινωνικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀτόμου ἀξίας. Οὕτω δὲ ἀπασα ἡ ἐν γένει κοινωνικὴ ἀγωγή, ἦν ἡ μήτηρ διὰ τῶν περιήλψεων καὶ τῆς ἀ-

γάπης αὐτῆς προσώρισται νὰ ἐμψύσησῃ τῷ πέ-
κῳ αὐτῆς, συνσφίξεται θαυμασίως ἐν τῷ βα-
θυνουστάτῳ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους
τούτῳ στίχῳ

«Ὅ τοι συνέθειν ἄλλα συμπεῖν ἔρυν».

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΝΟΣΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΔΣΗ' συνεδριάσει τῆς 14 ἰανουαρίου 1891).

Φιλόμουσοι ἐμήγερις.

Οἱ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν μελετήσαντες ἐν-
θυμοῦνται καὶ τὸ ἱστορικὸν δρᾶμα, τὸν πελο-
ποννησιακὸν πόλεμον. Ὁ πόλεμος οὗτος, ἐν ᾧ
ἐξεκκαύθη ὁ μεταξὺ δύο ἑλληνικῶν πολιτειῶν
ὑπόκωφος ἀγὼν ἐκπροσωπῶν τὰς μέχρι σήμερον
ἔτι ἐν τῇ ἀνθρωπότητι κυριευούσας τάσεις,
καθ' ἃς μέρος μὲν ἐν τῇ πληρῶσει πάσης ἀνάγκης,
μέρος δὲ ἐν τῇ ἐγκρατεῖα καὶ στερήσει
ἐπιζητεῖ τὸ ἀγαθόν, ὑπῆρξε σπουδαιότατος ἦ,
ὡς ὁ Θεουκιδίδης καλεῖ, ἀξιολογώτατος, διότι
ἐν αὐτῷ ἀνεπτύχθησαν οὐ μόνον πνευματικαὶ
καὶ ὕλिकाὶ δυνάμεις τέως λανθάνουσαι, ἀλλὰ
καὶ διότι σὺν αὐταῖς συνετρίβη καὶ ἡ ἰσχύς
τῶν δύο κυριωτέρων πόλεων. Ἄλλ' ἡ σπου-
δαιότης τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐγκαι-
ται καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι κατὰ τὴν βαθμιαίαν
ἐξέλιξιν τοῦ ἀγῶνος παρενέβησαν καὶ ἐπεισό-
δια ἐπισπεύσαντα τὸ μοιραῖον τέλος, ἐν δ' ἐξ
αὐτῶν, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ὁ λοιμὸς. Διὰ
ταῦτα, ὡς προαναγγέλλθη, θέμα μελέτης τῆς
παρούσης συνεδριάσεως ἔσται ὁ λοιμὸς τῶν
Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον,
ἥτοι ἡ νοσολογικὴ σημασία τοῦ νοσήματός
τούτου κατὰ τὰς ἀκριβοστεράς τῆς ἐπιστήμης

ἐρεῦνας εἰδικῶς, καὶ γενικῶς ἡ κοινωνικὴ σπου-
δαιότης τῶν ἐπιδημιῶν, ἰδίᾳ δι' ἡμᾶς σήμερον
τοῦ λοιμοῦ, διὰ τε τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ
τὸ μέλλον τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας, δὲς δ'
εἰπεῖν καὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Τὴν μελέ-
την αὐτὴν ἐθεώρησα γρηγόριμον οὐ μόνον διὰ
τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξακριβώσιν τοῦ λοιμοῦ
τούτου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν σπουδαιό-
τητα, διότι ἡ ἐπίσηψις τῆς νόσου τῆς ἀποδει-
κατισάσης ἐλευθέρῳ τε καὶ μὴ ἀθηναϊκῶν
πληθυσμῶν καὶ μάλιστα τὴν ἀμυλλίζουσαν ἡλι-
κίαν καὶ δύναμιν (Πλουτ. Περικλῆς, σελ. 33δ,
XXIV) ἐν χρόνοις πολεμικῆς κακοδαμμο-
νίας καὶ ἀτυχίας οὐ μόνον ὕλικῶς κατέστρεψε
τοὺς πολίτας, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν
καὶ τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος ἐμάχρανε καὶ τὴν ὑπε-
ροχὴν αὐτῶν συνέτριψε· ἐξαφάνισασα δὲ καὶ
τὸν μέγαν πολίτην καὶ πηδαλιούχον τῆς πό-
λεως συνεξήρνησε καὶ τὴν δύναμιν σύμπαντος
τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ.

Καὶ ἡ μὲν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ σπουδαιό-
της τοῦ λοιμοῦ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ ἱστορή-
σαντος αὐτὸν Θεουκιδίδου (βιβλίον Β'), ἐν
μέρει δὲ καὶ ὑπὸ τῶν περὶ τὴν μελέτην τοῦ
βίου τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀσχοληθέν-
των ἐμβριθῶς πάνυ ἐξετιμήθη καὶ ἀνεγνωρί-

σθη, οὐγί ὁμως καὶ ἡ φύσις τοῦ νοσήματος (1) τοῦ ἀνατρέψαντος ἀρχαίον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα. Τὴν ἐξακριθῶσιν ταύτην ἐπὶ τῇ βράσει σχετικῶς τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς μελέτης καὶ τῶν σοφῶν τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν, θέλω προσπαθῆσαι νὰ ὑποβάλω ὑμῖν ὅσον ἐνεσσι συντόμως ἀλλὰ σαφῶς.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους τοῦ δευτέρου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἔτους, ὅτε Ἀργίδαμος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν εἰσέβαλε καὶ κατέστρεψε τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν περίξ γῶραν, ἐνέσκηψεν εἰς ἐποχὴν κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ἄνοσον ἀνεπιπτώτως καὶ αἰφνιδίως τὸ πρῶτον εἰς Πειραιᾶ, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν λοιμῶς, ὁ ὅποιος, καθ' ἣ ἐλέγετο, καὶ ἄλλας γῶρας ἐλληνικὰς ἐπεσκέψατο καὶ δὴ καὶ τὴν Ἀἴμονα ἡ νόσος, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἀρχὴν εἶχε τὴν ἄνω τῆς Αἰγύπτου Αἰθιοπίαν, ὅθεν μετακομίσθη εἰς τὴν Λιβύην, τὴν Αἴγυπτον καὶ μέγα μέρος τοῦ βασιλείου τῶν Περσῶν· ἐκ τῶν παραλίων δὲ πόλεων τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἡ καὶ τῆς Αἰγύπτου διὰ τῆς ἐλευθέρως ἐπικοινωνίας προσέβαλε τὴν παραλίαν πόλιν τοῦ Πειραιῶς καὶ μετὰ ταῦτα τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου ἄλλως ἐφρόνουν, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἐδηλητηρίασαν τὰ φρέατα καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος ἐγεννήθη καὶ ἤρξατο τὸ νόσημα· πεποιθήσις, ἣν ἐκράτουν, φαίνεται, καὶ ἡ ἀνάμνησις ἀρχαίου τινὸς ἄσματος

« Ἦξει διωρικὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ ».

Τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας ἦσαν θερμότης τῆς κεφαλῆς ἰσχυρὰ, ἐρυθρότης καὶ φλόγῳσις τῶν ὀφθαλμῶν, γλώσσα καὶ φάρυγξ ἐρυθρὸς καὶ ὑπεραιμικός, ἀναπνοὴ δυσώδης, πταρμός, βραγχρότης καὶ μετὰ ταῦτα βήξ ἰσχυρός. Ἐκτὸς τῶν βῆξεντων συμπτωμάτων, ὅσκις ὁ ἀσθενὴς ἐστραγγίζετο ἐπὶ τοῦ στομάχου, εἶχεν ἰσχυρὰς καὶ ἐπιπόνους κενώσεις συγκειμέναις ἐκ γολῆς διαφόρων εἰδῶν (ἥτοι τῆς ξανθῆς καὶ τῆς μελάνης, ὡς περὶ τῆς γολῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἰατρικῇ παρεδέχοντο), λυγρὰ εἰς ἄκρον σπασμωδικῇ καὶ ἄνευ ναυτίαςως καταπύουσα πού μὲν ἀμέσως, πού δὲ καὶ πολλῶ

βραδυτέρου· καὶ τὸ μὲν σῶμα τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὴν ἐπαχθὴν δὲν ἐφαίνετο θερμὸν ὑπερμέτρως, τὴν ὕψιν ὁμως ἦτον ὑπερύψηρον, πελιδνὸν καὶ διὰ μικρῶν φλυκταινωδῶν ἐξανθημάτων καὶ ἐλκῶν κεκαλυμμένον. Ἐσωτερικῶς οἱ λοιμώδηται τσακύτην ἠσθάνοντο θερμότητα, ὥστε καὶ τὰ λεπτότατα τῶν ἰακτιῶν καὶ τῶν σινδόνων δὲν ἠνείγοντο· προὔτιμον μάλιστα νὰ ὦσι γυμνοί, ἢ νὰ εἴπωσιν ἑαυτοὺς ἐντὸς ὕδατος ψυχροῦ· ὅθεν καὶ πολλοὶ παραμειλούμενοι καὶ ὑπὸ φοβερᾶς διψῆς συνεχόμενοι ἐρείπτοντο ἐντὸς φρεάτων, τὸ δὲ ὕδωρ, εἴτε πολὺ εἴτε ὀλίγον ἔπιον. οὐδὲν εἶχεν ἀποτέλεσμα καταπραϋντικὸν τῆς ἐντὸς τοῦ σώματος φλογῆς· καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας ἡ ἀνησυχία καὶ ἀϋπνία κατέτροχε τῶν ἀσθενούντων τὸ σῶμα παραδόξως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ μὴ ἐξαντλούμενοι παρ' ἐλπίδα δ' ἄντέγον εἰς τὰς ταλαιπωρίας. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ δυνάμει ἔτι ἰκανὰς ἔχοντες οἱ πλείστοι κατὰ τὴν ἐβδόμην ἢ ἐνάτην ἡμέραν ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς καύσεως ἀπέθνησκον, ἐν δὲ τινες ἀπὸ τῆς ὀξείας ταύτης περιόδου διεσώζοντο, παρ' αὐτοῖς τὸ νόσημα κατῆρχετο εἰς τὴν κοιλίαν καὶ προὔκαλει ἰσχυρὰν ἐλκωσιν μετ' ἀκατασχέτου διαρροίας καὶ μετὰ ταῦτα θάνατον. Οὕτως ἡ ἀσθενεία ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρχὴν λαμβάνουσα κατῆρχετο δι' ὅλου τοῦ σώματος. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, οὐ μόνον οἱ ὑγιεῖς ἄνευ ἀφορμῆς ἐξαίφνης προσεβῆλλοντο, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἄλλων ἀσθενειῶν πάσχοντες μετέπιπτον εἰς τὸ κυριεῖον τῆς ὥρας νόσημα. Ἰπῆρχον καὶ πολλοὶ διαφυγόντες τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς παρέμειναν ἔγνη τῆς ἀσθενείας εἰς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν, ποδῶν καὶ αἰδοίων, πολλῶν ἀπολεσάντων τοὺς δακτύλους, ἄλλων τὴν ὄρασιν καὶ τινῶν τὴν μνήμην εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε οὐ μόνον συγγενεῖς καὶ φίλους ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς δὲν ἐνεθυμοῦντο. Ὅτι δὲ ἡ νόσος αὕτη καὶ διὰ τὰ προειρημένα καὶ διὰ τὰς ἀπροσδοκίτους περιπετείας ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀσυνήθων καὶ γαλεπωτάτων, ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τούτου, ὅτι τὰ σαρκώδη ὄρνεα ἢ τετράποδα πολλῶν θανόντων τὰ σώματα ἄταφα δὲν ἤγγιζον, ἢ γευσάμενα ἀπέθνησκον, ὅθεν καὶ μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἐλλείψις αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιδημίαν. Ὅπως δὲ φυσικόν, καὶ οἱ κύνας οἱ μετὰ τῶν πολιτῶν συνδικαιώμενοι συνησθάνοντο τὰ δεινὰ τῶν κυρίων τῶν καὶ συναπέθνησκον αὐτοῖς.

Ἰδοὺ τὰ συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη (ἐντὸς πενταετίας τοῦ πολέμου)

(1) Οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ ἀκολουθοῦντες, φαίνεται, τὸν Grotte (T. 8. Σ. 189 γαλλ. μετάφρ.) παραδέχονται πωρετὸν ἢ τύφον ἐξανθηματικόν, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἰατρικῆς ὁ Haeser.

διακρέσαντος και κατά του οποίου οὐδέν θεραπευτικὸν μέσον ἐξήρκεσε νὰ ἐλαττώσῃ τὰ δεινὰ τῶν παθόντων, τὰ δὲ παρεχόμενα φάρμακα, ἔαν κατὰ τι ὠφέλουν τοὺς μὲν, ἔβλαπτον τοὺς δέ. Ἰσχυροὶ καὶ ἀδύνατοι, πλούσιοι καὶ πένητες, καλῶς ἢ κακῶς διακτώμενοι, ὁμοίως ἐνόσον καὶ ἔθνησκον.

Ἐὰν ἤδη θελήσωμεν ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν συμπτωμάτων τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς νόσου ταύτης νὰ σχηματίσωμεν καὶ ἐκ τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἐπιδημιῶν πρὸς ἐκάστην νὰ παραβάλωμεν, οὐδεμίαν ἀληθῶς ἀκριβῆ νοσολογικὴν εἰκόνα δυνάμεθα ν' ἀναπαραστήσωμεν, διότι τοιαύτην τινὰ νόσον δὲν γνωρίζομεν. Συμπτώματα ὑποκειμενικά καὶ ἀντικειμενικά, θερμότης τῆς κεφαλῆς, ἐρυθρότης καὶ φλόγωσις τῶν ὀφθαλμῶν, γλώσσα καὶ φάρυγξ ὑπέρυθρος, ἀναπνοὴ δυσώδης, παρμῶς, βραγχυότης καὶ βήξ, κενώσεις χολῆς, λυγρὴ σπασμωδική, σῶμα υπεραيميῶν καὶ ὑπὸ φλυκταινῶν καὶ ἐλκῶν ἐγκατεσπαρμένον, ἐσωτερικὴ ἀπερίγραπτος θερμότης καὶ διψα ἀκατάσχετος, ἀνησυχία καὶ ἀϋπνία, διάρροια καὶ νέκρωσις τῶν ἄκρων, τύφλωσις καὶ ἀμνησία, συμπτώματα, λέγω, τοιαῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παράσχωσιν ἰδέαν τινὰ τοῦ νοσήματος ἀκριβῆ· ἔαν δὲ θελήσωμεν νὰ ἐξαιρέσωμεν ἐκ τοῦ συνόλου τῶν συμπτωμάτων γενικὰ τινὰ, κοινὰ εἰς πᾶσαν πυρετογόνον ἀσθένειαν, ὡς εἶναι ἡ λυγρὴ, ἡ ναυτία, ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης, ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀϋπνία καὶ ὁ παρμῶς, πλὴν ἔχομεν ποικιλίαν συμπτωμάτων μηδαμῶς συμβιβαζομένων πρὸς γνωστὴν τινὰ ἡμῖν νοσολογικὴν μονάδα. Ἐν τοιαύτῃ ἀπορίᾳ εὐρισκόμενος παρετήρησα ἐν τῇ μελέτῃ τῆς περιγραφῆς τοῦ λοιμοῦ, ὅτι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς καίτοι μὴ ἰατρός, ἀκριβῆς ὅμως καὶ λεπτοῦς παρατηρητὴς, διακρίνει ἐν αὐτῇ δύο στάδια, ὧν τὸ πρῶτον ὄξύ. ἐξ οὗ ἀπέθνησκον κατ' ἐξοχὴν οἱ πλείστοι καὶ ἦτο ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης τοῦ σώματος, ἦτοι πυρετός, υπεραιμία καὶ φλόγωσις τῶν ὀφθαλμῶν, υπεραιμία τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος, βραγχυότης καὶ βήξ, υπεραιμία τοῦ σώματος μετὰ φλυκταινωδῶν ἐξηνθήματων· καὶ τὸ δεύτερον, τὸ χρονικώτερον (1), ἦτοι τὰ ἐπιγενῆ φαινόμενα, τὰ κυρίως μετὰ παρέλευσιν, τινὰ δὲ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης περιόδου ἐκδηλούμενα, ἦτοι τὰ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἐλκῆ καὶ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος αἰ ἐλκώσεις, αἰ διάρροια,

αἰ τῶν ἄκρων νεκρώσεις ἢ ἀποκοπῆ δακτύλων, ἢ τύφλωσις καὶ ἐπὶ τέλος ὁ θάνατος. Ἐὰν ταύτην τὴν διαίρεσιν ἀκολουθήσωμεν καὶ πρῶτον τὸ ὄξύ στάδιον ὑπ' ὄψει λάβωμεν. φρονῶ, ὅτι θέλομεν φθάσει εἰς ἀσφαλῆ τινὰ διδόμενα. Ποῖον εἶναι τὸ νόσημα τὸ ἀρχόμενον διὰ πυρετοῦ, ὃν ὁ συγγραφεὺς ἐκ λαϊκῆς ἀντιλήψεως ἀρχαιοτρόπως εἰς ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν διακρίνει; ποῖον εἶναι τὸ νόσημα τὸ παρέχον ἡμῖν υπεραιμίαν τῶν ὀφθαλμῶν, φλόγωσιν, υπεραιμίαν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος, βραγχυότητα, βήξα, υπεραιμίαν τοῦ δέρματος μετὰ τοῦ φλυκταινωδούς ἐξηνθήματος; Ἡ νόσος αὕτη δὲν ἦτο ὁ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους καλούμενος *λοιμὸς ἢ πανώλης*· ἔαν δὲ τὸ αὐτὸ φέρῃ ὄνομα, οὐδὲν ἐκ τούτου ἀποδείκνυται, διότι εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι διὰ τῆς λέξεως *λοιμὸς* ἐξέφραζον πᾶσαν ἐπιδημικῶς ἐπισηκίπτουσαν καὶ ἐν χρόνῳ σμικρῶ ἀθρόως τοὺς ἀνθρώπους ἐξαρχάζουσαν ἀσθένειαν (Γαληνοῦ ὑπόμν. εἰς τὸ «περὶ διαίτης ὀξέων» σελ. 129, τόμ. ΙΕ')· ἀλλὰ καὶ συμπτωματολογικῶς ὁ *λοιμὸς* τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἀναπαροφείσεται πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἕνεκα τοῦ φλυκταινωδούς ἐξηνθήματος τοῦ παρατηρηθέντος κατὰ τὴν ἐπιδημίαν ταύτην· ἱστορικῶς δὲ ὁ κυριολεκτικώτερον καλούμενος *λοιμὸς* μόλις εἰς τὸν Β' ἢ Γ' π. Χ. αἰῶνα ἀνέρχεται καὶ ἀπὸ τοῦ 7' μ. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τῶν χρονογράφων περιγράφεται καὶ περιοδικῶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διαδίδεται (Hist. geograph. Patt. Hirsch, σ. 349, I). Ὡς δ' ἐκ τοῦ κύκλου τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν ἀποκλείεται ἡ πανώλης, οὕτω αὐτοδικαίως καὶ ἡ ἀσιατικὴ χολέρα, ἢ ἐν ταῖς Ἰνδαῖς κατ' ἀρχὰς ἐνδημοῦσα καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος (Hirsch, αὐτόθι, σελ. 278, I) ἐξαπλωθεῖσα καὶ ἐκ τῶν ὀλεθριωτάτων διὰ τὸ ἀνθρωπίνον γένος ἐπιδημιῶν ἀναδειχθεῖσα Ἐπίσης ἀποκλείονται καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπιδημίαι μερικὸν ἔχουσαι χαρακτηριστὰ καὶ οὐδέποτε θεωρηθεῖσαι θεομηγνίαι διὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς καταστροφικῆς ὀσμῆς τῶν προειρημένων, ὡς ἡ *λαρά*, ὁ *τεροεδις* *πυρετός* κτλ. Οὕτω ἐκ τῶν γνωστῶν μολυσματικῶν νοσημάτων δύο μόνον δύνανται νὰ ληρθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος καὶ ἡ εὐλογία.

Τὸν ἐξανθηματικὸν τύφον μεταξὺ ἄλλων παραδέχεται ὁ Haeser (gesch. des Medec. ect. σ. 14, Τόμ. Γ') ἀνεπαρκῆ θεωρῶν τὴν τοῦ Θεουκιδίδου περιγραφὴν πρὸς παραδοχὴν τῆς εὐλογίας καὶ διότι ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος

(1) Ὁρα Πλουτ. *Περικλέα*, σελ. 338, XXXVIII.

κατ' ἐξοχήν ἐν καιρῷ λιμοῦ καὶ πολέμου ἀρχὴν λαμβάνει· ἀλλ' ὁ διισχυρισμὸς τοῦ ἱστορικοῦ Haeser δὲν λύνεται νὰ θεωρηθῆ ἀπορριπτικῶς, 1) διότι ἐκ τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων οὐ μόνον ὁ ἐξανθηματικός τύφος ἀλλὰ καὶ ἡ εὐλογία, κατὰ τοὺς ἀρχαίους μάλιστα χρόνους, ὅτε καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς νόσου ἦτο ἀγνωστος καὶ τὰ προσφυλακτικὰ ἢ ὑγιεινὰ μέτρα ὅπως ἀνεπαρκῆ, ἦτο νόσημα ἐν χρόνοις δυστυχίας καταστρεπτικῶς ἀναπτυσσόμενον, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἀρκεῖ ὑμῖν νὰ ὑπομνήσω, ὅτι πρὸ δεκαπέντε περὶ τοῦ ἐτῶν ἐν δυσιν ἐπαρχίαις τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐν Βομβάῃ καὶ Καλκούτῃ, ἐν χρόνοις μάλιστα εἰρήνης, περὶ τὰς 700,000 ἀνθρώπων ἐντὸς διετίας ἐκ τῆς εὐλογίας ἀπέθανον, ὁλόκληρον δὲ φυλαί, κατὰ τὸν περιπτώστον ἱστορικόν Hirsch, τέλεον ἐξηφανίσθησαν, καὶ ἐνθα ἡ εὐλογία καὶ τῆς χολέρας καταστρεπτικώτερα θεωρεῖται (κυτόθι, σελ. 91 καὶ 98, 1) 2) διότι ἡ περιγραφή τοῦ Θουκυδίδου εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὴν ἀνεπαρκῆς πρὸς παραδοχὴν τῆς εὐλογίας, ἢ μᾶλλον ἐν τῇ περιγραφῇ ἀναγράφονται καὶ συμπτώματα μὴ ἀπαντῶντα ἐν τῇ εὐλογίᾳ, ὅμως ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δὲν ἐξηγεῖται πάλιν ὁ ἐξανθηματικός τύφος, ὡς ὁ Haeser ἐπιθυμεῖ, διότι εἰ καὶ συμπτώματα τινα εἶναι κοινὰ παρ' ἀμφοτέραις ταῖς ἀσθενείαις, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινα, ὡς αἱ φλύκταιναι, οὐδέποτε ἐν τῷ ἐξανθηματικῷ τύφῳ παρατηρηθεῖσαι· ἄλλως τε εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ ἐξανθηματικός τύφος δὲν ἔχει πατριδα καὶ ὅτι ἀναπτύσσεται ἐν χρόνοις πολέμου καὶ λιμοῦ συνάμα, ὡς καὶ ἐν πάσῃ δυστυχίᾳ περιστασεὶ ἐν τοῖς στρατώσι, ταῖς φυλακαῖς καὶ τοῖς τόποις, ἐνθα συμβιοῦσι πολλοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ. Ἐν δὲ τῇ «Ἀθηναίων πολιτείᾳ» (1) τῇ ἐσχάτῳ ἀνακαλυφθείσῃ ἔρρηγνται νενομοθετημέναι καὶ δημοσίας ὑγιεινῆς διατάξεις λίαν σοφαί· οὕτω ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις ἄνδρες ἀστονόμοι καλούμενοι ἔργον ἔχοντες τὴν καθαρότητα τῆς πόλεως· «καὶ ὅπως τῶν κομπολόγων μηδεὶς ἐν τοῖς παρὰ τοῦ τείχους καταβάλλει κόπρον ἐπιμελοῦνται, καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν καὶ ὄχτους μεταώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔχρον ἐχόμενους ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογνηνομένους ἀναίρουσιν ἔχοντες δημοσίους ὑπηρετάς»

προσέτι ὑπῆρχον καὶ ἀγορανόμοι· «τούτοις δὲ ὑπὸ τῶν νόμων προστέτακται τῶν ὄντων ἐπιμελεῖσθαι πάντων, ὅπως καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλα πωλῆται, καὶ σιστορέλακες ἐπιμελούμενοι, ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σίτος ἀργὸς ὄνιος ἔσται δικαίως».

Ἀποκλεισμένου λοιπὸν τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου ἡ εὐλογία παραμένει ὡς ἡ μόνη νόσος ἢ ἀναπαριστώσα ἡμῖν τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηναίων. Ἡ γνώμη αὕτη ὡς ἡ βεβαιωτέρα καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς· 1) ὅτι ὁ λοιμὸς ἤρξατο κατὰ τὰς τότε γεωγραφικὰς περὶ τοῦ νοσήματος γνώσεις ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας, ἐκ τῆς ὁποίας ὡς ἀπ' ἐστίας διεδόθη ἀνά τὰς γειτνιαζούσας χώρας καὶ ἐκαίθη διὰ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας· πράγματι δὲ ἡ εὐλογία σταθερῶς ἐνεδήμει κατὰ τοὺς παλαιωτάτους χρόνους ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ καὶ τῇ Ἰνδικῇ, ἢς τὰ ἀρχαιότατα ἱατρικὰ συγγράμματα περιγράφουσι νόσον ὁμοιωτάτην τῇ εὐλογίᾳ (Hirsch, κύτοθι, σελ. 89-91, 1) 2) ὅτι ἦτο κολλητικώτατος, διότι ὁ εἰς διὰ τοῦ ἄλλου, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν θεραπείαν καὶ περιποίησιν τῶν ἀσθενῶν, μολυνόμενος «ὡσπερ τὰ πρόβατα ἔθνησκον», ἔκφρασις τοῦ ἱστορικοῦ γραφικῶς πᾶν ἐξαικονίζουσα τὴν φθερὰν τῆς εὐλογίας θησιμότητα· εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι τὸ τῆς εὐλογίας μόλυσμα ἀπτοτέραν ἔχει τὴν ὕφην, εἶναι εὐπροσκόλλητον καὶ εὐμετακόμιστον, ἐξ ὧν καὶ ἐξηγεῖται οὐ μόνον ἡ διαρκὴς ἐμμονὴ τῆς νόσου ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἡ παρακλοῦθησις αὐτῆς ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον στρατείαν (Πλουτ. *Περικλῆς*, σελ. 336, XXXV) καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐπίσης ἐδεκατίσθη καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν ἐπὶ τόπον, γεγονὸς εὐπαραδεκτοτεραν καθιστῶν τὴν ἰδεὰν περὶ τοῦ μολύσματος τῆς εὐλογίας, ὡς σύγχρονα παραδείγματα καὶ μεχρὶ σήμερον ἠδύναντο νὰ βεβαιώσωσιν. Οὕτως ἡ ἐμμονὴ καὶ προσαικίωσις τοῦ μολύσματος τῆς εὐλογίας ἐν ταῖς κάτω τάξεσι τοῦ λαοῦ εἶναι πραγματικὴ ἀπόδειξις, δι' ἑλλειψιν τῶν ὑλικῶν μέσων, τῶν λεγομένων καὶ δι' αὐτὸ παραμένει ὁ ἀχώριστος σύντροφος τῆς δυστυχίας. Περιπλέον τὰ κυριώτερα συμπτώματα, ἰσχυρὸς πυρετός, ἐρυθρότης καὶ ὑπεραιμία τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ ἐνεκα τοῦ ἐξανθήματος ἐρυθρότης τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος, ὁ ἔξ ὑπεραιμίας τῶν βρογχίων καὶ συμφορήσεως βήξ καὶ ἡ βραγχιότης, ἢ ἔσωτερικὴ καῦσις καὶ ἄσθετος διψα μετὰ τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἐξανθήματος,

(1) Σελ. 40, ἐκδ. Ἀθηῶν, 1891.

ὁ κατὰ τὴν ἐβδόμην καὶ ἑνάτην ἡμέραν θάνατος τῶν ἀσθενούντων, ἤτοι ἐν τῷ σταδίῳ τῆς τῶν φλυκταινῶν ἐμπύσεως μετὰ τῶν συμπαραποικιλοῦντων συμπτωμάτων, ὧν τινα ὡς κοινὰ καὶ ἄλλαις ἀσθeneύαις ἐξήρῄσαμεν, ἄλλαι δὲ τινες ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀκουόμενου εἰς τὸν γενικὸν χαρακτηρισμὸν καὶ ἀποφeyγοντος ἐνδιαφερούσας τοῖς ἰατροῖς μόνον λεπτομερεῖς (1), παρεωρῆθησαν (οὕτω ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκασίον καὶ τὰ εἶδη τῆς ἐξεργουμένης γολῆς ν' ἀναγράψῃ), ἀνταποκρίνονται ἀκριβέστερον πρὸς τὴν γνωστὴν ἡμῖν νόσον, τὴν εὐλογίαν.

Πρὸς ἱστορικὴν δὲ ἐπιβεβαιώσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐπάγομαι καὶ τὴν μαρτυρίαν Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (σ. 151, 12, τόμ. Β'), ὅστις περιγράφει μὲν ἐν πολλοῖς τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν, συμπληροῖ ὅμως τὴν εἰκόνα αὐτοῦ διὰ τῆς περιγραφῆς τοῦ αὐτοῦ νοσήματος εἰς τὸ τῶν Καραχιδωνίων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Συρακουσῶν στράτευμα, προσθέτων συμπωματὰ τινα χαρακτηριστικὰ τῆς εὐλογίας. Φρίκη, λέγει, καὶ θερμότης κατέπνιγε τὸ στήθος τῶν ἀσθενούντων, «ἐξ ὧν πολλῶν ἀποθνησκόντων, τὸ μὲν πρῶτον ἐθαπτον τοὺς τελευτηκότας, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ διὰ τὸ τοὺς νοσοκομοῦντας ὑπὸ τῆς νόσου διακρίζεσθαι οὐδεὶς ἐτόλμα προσιέναι τοῖς κλινουσι»· περαιτέρω δὲ ἀριθμῆ καὶ τὰ φαινόμενα: πυρετός, πόνος κατὰ τὴν ῥάχην καὶ βάρος τῶν σκελῶν, δυσεντερία καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπιρᾶναιαν τοῦ σώματος φλύκταιναι»· πάντα ταῦτα χαρακτηριστικὰ τῆς εὐλογίας.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων πιθανώτατον καθίσταται, ὅτι ἡ νόσος ἢ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μαστίσασα ἦτο ἡ εὐλογία. τὴν δὲ γνώμην ταύτην μεταξὺ ἄλλων συμμερίζεται ὁ Littre (Œuvres complètes d'Hippocrate σ. 68, τόμ. Ε') καὶ ὁ Duremberg (Rapport sur la peste et les quarantaines, σ. 233)· ἀλλ' ἡ πιθανότης αὕτη μετατραπήσεται εἰς ἐπιστημονικὴν βεβαιότητα, ἐάν δυναθῶμεν εἰδικὰ τινα τῆς λοιμώδους ταύτης νόσου συμπωματὰ νὰ ἐξηγήσωμεν, ὡς τὰ ἐπὶ τοῦ δέματος ἔλλαξ, πᾶς τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος ἐκώσεις καὶ τὰς διαρροίας, τὸ δυσώδες τῆς ἀνα-

πνοῆς, τὰς τῶν ἔκρων νεκρώσεις, τὴν τύφλωσιν καὶ τὴν ἀμνησίαν. ἤτοι φαινόμενα ἐν οὐδεμιᾷ γνωστῇ ἐπιδημίᾳ παρατηρηθέντα οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ εὐλογίᾳ. Ἦδη ὁ διάσημος ἐπιδημιολόγος Hirsch (αὐτόθι, σελ. 5, I, σελ. 349) πρῶτος τὸ πολυποικίλον τῶν φαινόμενων τούτων ἐπισκοπήσας παρεδέξατο τὸ δυνατόν τῆς συνυπάρξεως καὶ ἄλλων, ἐκτὸς τῆς ἐπικρατούσης, ἀσθeneύων, ἡμεῖς δ' ἄπὸ πολλοῦ χρόνου μελετήσαντες τὸ κείμενον τοῦ Θουκυδίδου τὸ πιθανόν τῆς ὑποθέσεως τοῦ Hirsch παρεδεχόμεθα, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρω εἰς ὄξεια καὶ ἐπιτηνῆ φαινόμενα διακρίσεως ὑπεδελώθη, ὅτε ὁ ἐν Dorpat ἔξοχος φαρμακολόγος καὶ ἀρχαιομαθὴς Kobert μετὰ πολλῆς τῆς λογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀποδεικτικῆς δυνάμεως κατεκύρωσε.

Εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν συλλογισμῶν τοῦ συγγραφέως τούτου εἰσερχόμενοι λέγομεν προκαταρκτικὰ τινα τὰ ἑξῆς. Ἐκ τῶν ἀσθeneύων τῶν δημητριακῶν λεγομένων καρπῶν, τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς καὶ τῆς σικάλως, μία, ἐκτὸς ἄλλων τινῶν, ὁφείλει τὴν γένεσίν τῆς εἰς παρᾶσιτον (claviceps purpurea) τρεφόμενον καὶ ἀναπτυσσόμενον ἐπὶ τοῦ ὠριμάζοντος καρποῦ, ὃν καὶ κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς αὐτοῦ μεταβάλλει κατὰ τὸ χρώμα καὶ τὴν ποιότητα οὕτως, ὥστε καθίσταται ἐπιβλαβέστατος εἰς τε τὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπον. ὕμῃ ἡ ἀσθενῆ· ὁ νόθος οὗτος καρπὸς εἶναι ἡ ἐρουσιβώδης ἄλτρα (secale cornuti)· ἕνεκα τῆς σκληρότητος αὐτῆς ἀνθισσάμενη εἰς τὰς ἐπιρᾶεις τῶν βροχῶν, τῆς γίνουσι καὶ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, ὑποχωρεῖ μόνον εἰς τοὺς περιοδικῶς πνέοντας ἀνέμους καὶ φέρεται εἰς χώρας μεμακρυσμένας, ἐνθα ἐν χώρῳ ὑγρῷ καὶ ἐλώδει ὑπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἀναπτύσσεται, προσβάλλει τοὺς σιτοσφόρους ἀγρούς καὶ καταστρέφει τὸν καρπὸν· εἰς δὲ καὶ μόνος κόκκος δύναται ὀλόκληρον ἄγρον νὰ καταστρέψῃ. Ἡ ἐρουσιβώδης ἄλτρα, διὰ τινὰς φαρμακευτικὰς ιδιότητας λίαν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἰατρικῇ σήμερον, χημικῶς ἀναλυθεῖσα καὶ μελετηθεῖσα ἰδίᾳ ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τῆς ἐν Dorpat φαρμακολογικῆς σχολῆς ἀπεδείχθη ἐμπεριέχουσα μεταξὺ ἄλλων α') τὴν κερρατίνην (cornatin), ἣτις δύναται εἰς τὸν ὀργανισμὸν εἰσερχομένη νὰ προκαλέσῃ σπασμὸς τῶν ἔκρων καὶ σπασμὸς ἰσχυροῦς ὡς εἰς τοὺς ἐπιληπτικούς, ἐκτὸς τῆς θεραπευτικῆς αὐτῆς ἐν τισὶ περιπτώσεσι ιδιότητος, ὅτε καὶ ἀρμοδίως ἀναγράφεται β') τὴν ἐργοστίνην, ἣτις ὑπὸ τοῦ

(1) Καὶ κατὰ τὴν ἐν Κῶ ἰατρικὴν σχολήν, τὴν καὶ Ἱπποκρατικὴν, ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἀσθeneύων τὰ γενικὰ κατ' ἐσχῶν φαινόμενα, οὐκ ἔστι καὶ ἀ λεπτομέρεια, ὡς ἐνόμιζον καὶ δικαίως οἱ Κνίδιοι, ἐλαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν.

Kobert έρευνήθεισα καὶ γηραιῶς ἀναλύθεισα εὐρέθη οὐχὶ ἀπλῆ τις οὐσία ἀλλὰ σύνθετος, ἥς τὸ κυριώτερον καὶ ἐνεργητικώτερον συστατικὸν εἶναι ὀξύ τι, ὅπερ ὠνόμασε σφακελωδές (ἐκ τοῦ *sphaecelos*). ἔργον τὴν ιδιότητά, ὡς καὶ πειραματικῶς ἀπέδειξε, ν' ἀπονεκροῖ μέρη ἢ ὀλόκληρα ὄργανα ζῶου ἢ ἀνθρώπου, ὡς τοὺς δακτύλους, τὸ δέριμα, τὴν βλεννογόνον μεμβράνην τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος. τοὺς πνεύμονας, τοὺς φραγμοὺς τοῦ ὀρθοκλμοῦ καὶ οὕτω καθεξῆς. Αἱ ιδιότητες δ' αὐταὶ τοῦ σφακελωδούς ὀξέος ἐμφανίζονται. ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἢ τὰ ζῶα τρέφονται δι' ἄρτον παρεσκευασμένου ἐκ σίτου ἐμπεριέχοντος τὴν ἐρυσιθώδη ὄλυραν (Hist. étud. R. Kobert, σ. 8, 9, 43, I).

Ἐπειδὴ δὲ αἱ οὐσίαι αὗται ἕνεκα λόγων γεωλογικῶν καὶ κλιματολογικῶν ἀνίσως συνυπάρχουσι, καὶ ποῦ μὲν ὑπερισχύει τὸ σφακελωδές ὀξύ, ποῦ δὲ ἡ κερατίνη, ἀναλόγως τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου στοιχείου προκαλεῖ τὸν γαγγραινώδη ἢ σπασμωδικὸν ἐργατισμὸν, ὡς καλοῦμεν σήμερον τὰς ἀσθενείας τὰς ἐκ τῆς τοιᾶδε ἢ τοιᾶδε κατὰ πρῶτον τι ἐν τῷ ὄργανισμῷ ἡμῶν χρήσεως τῆς ἐρυσιθώδους ὄλυρας· εἶναι δὲ ἤδη καὶ γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἰατρικῆς, ὅτι συνεπέειχ' τροφῆς ἐμπεριέχουσας τὴν ἐρυσιθώδη ὄλυραν πολλὰ σπασμωδικὰ καὶ μάλιστα γαγγραινώδεις ἐπιδημίαι ἀπὸ τὴν Δύσειν ἰδίως συνέβησαν, πολλὰς δὲ τοιαύτας πολλοὶ συγγραφεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ Kobert (αὐτόθι, σ. 36, I) καὶ ὁ Hirsch (αὐτόθι, σ. 141, 148, II) περιγράφουσιν. "Ὅτι ἡ ἐρυσιθώδης ὄλυρα καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἤτο γνωστὴ ὡς τοιαύτη, ἀποδεικνύουσι τῆς Ἱπποκρατικῆς συλλογῆς πλεῖστα χωρία. ἐν οἷς λόγος γίγνεται περὶ τῆς θεραπευτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀρεψήματος (ἀποβράσματος) τοῦ κριθίνου ἀλεύρου, ἀκριβῶς, ὡς ἠθέλωμεν μεταχειρισθῆ ἡμεῖς σήμερον τὴν ἐρυσιθώδη ὄλυραν καθ' ἑαυτὴν τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἰατροί, ἐν γνώσει τῆς ἐνοπαρχούσης ἐν τῷ κριθίνῳ ἀλεύρῳ ἐρυσιθώδους οὐσίας, ἐπέτασσον καὶ τὴν χρῆσιν. Ὑπάρχουσι μάλιστα πολλὰ χωρία, ἐξ ὧν φανερῶς ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὴν ἐρυσιθώδη ὄλυραν καὶ τὴν βλαβερωτάτην αὐτῆς ἐπὶ τῆς υγείας ἐνέργειαν (Γαληνὸς «περὶ τροφῶν δυνάμεως» βιβ. Α', κεφ. γ', σ. 510, T. 6 καὶ Kobert αὐτόθι, σ. 22, I). ὁ δὲ Grot (Ueber die in der Hippocratischen Schriftensammlung enthaltenen pharm. Kenntnisse. Kobert's Hist.

Stud. σ. 126. I) ἀνεύρε μάλιστα καὶ τὴν παρὰ τοῖς Ἱπποκρατικοῖς εἰδικὴν ὀνομασίαν (Ἐνδομελάνθιον).

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀνευρίσκωμεν χωρία. ἐν οἷς διακρίνομεν σαφῶς τῆς δηλητηριώδους ἐπιρροῆς τοῦ ψευδομελάνθιου τὴν ἐπιδημικὴν ἐκδήλωσιν, τὸσον τὴν σπασμωδικὴν (περὶ ἐπιδημ. βιβλ. Α', τμημα Β', 8, τὸμ. 2. Œuvres complètes d' Hippocrate) ὅσον καὶ τὴν γαγγραινώδη (αὐτόθι, βιβ. Γ', τμημα Γ', τὸμ. 5). Γνωστοῦ λοιπὸν ἔντος κατὰ τὸν Cobert, ὅτι ἡ νόσος αὕτη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεπόλλεξε, δεόν νὰ παραδειχθῶμεν, ὅτι ὡς ἐν Ἑλλάδι ἐν ὀμαλαῖς περιστάσεσι παρετηρήθησαν ἐπιδημικῆς γαγγραινῆς φαινόμενα, οὕτω καὶ ἐν Ἀθήναις κατὰ μείζονα λόγον, ὅποτε ὁ λαός, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων κατατροφῆν τῶν σιτηρῶν καὶ τὴν δόξωσιν πάσης ἄλλης τροφῆς, ὁ λαός, λέγω, ὁ φύσει τὴν φυτικὴν ὀρεγόμενος τροφήν, ἐξ ἀνάγκης πλέον καὶ ἀποκλειστικῶς ἐτρέφετο ἀπὸ ἄρτον ἢ μάζαν ἄρθρονον ἐμπεριέχουσαν τὸ ψευδομελάνθιον, ἤτοι τὴν ἐρυσιθώδη ὄλυραν· ἐνεπέθην δὲ ὄφειλον νὰ ἐκδήλωθῶσι καὶ τὰ νοσηρὰ καὶ θανατηφόρα συμπτώματα· ὅτι δὲ ὁ σίτος τῶν Ἀθηναίων πράγματι ἐμπεριείχε τὴν ἐρυσιθώδη οὐσίαν ἀποδεικνύεται καὶ ἱστορικῶς ἐκ τοῦ Διοδώρου (Σ. 151, 12, τὸμ. Β') λέγοντος· «συνεβάλετο δὲ πρὸς τὴν νόσον καὶ ἡ τῆς προσφερομένης τροφῆς κακία· ἐγένοντο γὰρ οἱ καρποὶ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἐνυγροὶ παντελῶς καὶ διεσθαρμέναι ἔχοντες τὴν φύσιν»· ἀκριβῶς δὲ, ὡς ἐν ταῖς ἐπι τοῦ Ἱπποκράτους περιγραφομέναις ἐπιδημίαις, προσηγήθησαν καὶ τῆς νόσου τῶν Ἀθηναίων βρογαὶ βλάψασαι τὰ σιτηρὰ (Διοδ. Σικελ. αὐτόθι, σ. 151).

Ἐπιθεωρήσωμεν ἤδη τὰ ἐπιγενη συμπτώματα, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἶπομεν. Ἐν ὅσῳ, λέγει ὁ Θεουκιδίδης, εἰς τὸ πρῶτον στάδιον διετέλει ὁ ἀσθενῆς, ἀντίστατο μὴ καταβαλλόμενος. Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ, κατὰ τὸν Kobert (αὐτόθι, σ. 18), τῆς ἐρυσιθώδους ὄλυρας. "Ὅτι οἱ ἀσθενεῖς εἶχον ἔλκη ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ γαγγραινας μετ' αὐτομάτου ἀποκοπῆς τῶν ἄκρων μόνον ἐκ τῆς ἐπενεργείας τοιαύτης δηλητηριώδους οὐσίας, οὐχὶ διὰ τῆς εὐλογίας, πολὺ δ' ὀλιγωτέρον διὰ τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου, δύναται καὶ λογικῶς νὰ ἐξηγηθῆ· ὅτι ἡ ἔλκωσις (1) τοῦ ἐν-

(1) Καθ' ἡμᾶς σήμερον ἡ λέξις ἔλκος καὶ ἔλκωσις δὲν

τερικουῦ σωλῆνος καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ διάφοροι ἦσαν συνέπειαι γαγγραινῆς τῆς βλεννογόνου, περικλεώδους διὰ τοῦ σφακελώδους ὀξέως ἀποδεικνύεται· ἐπίσης καὶ ἡ ἀσθεστος ἐσωτερικῆ καύσις ἢ τοὺς ἀσθeneῖς πρὸς τὰ φρέατα παρορμώσα, ὡς ἀπαρλλαχτικῶς ὑπὸ τοῦ Hlmoni περιγράφεται ἐπιδημικὰς τὶς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅτε οἱ ἀσθeneῖς κτανιωδῶς τῆδε κάκεισε ἐφέροντο καὶ ἐντός ὕδατος ἐρείπτοντο (Kobert, σ. 18, 1). Ἡ τύφλωσις δὲν ἦτο συνέπεια τῶν δι' εὐλογίας σπληματιζομένων οὐλῶν, ὅποτε εἶναι μερικὴ, ἀλλὰ τῆς γνωστῆς ἡμῖν ἥδη οὐσίας ἀπονεκρώσεως τοῦ φρακοῦ, ὅποτε εἶναι καὶ γενικὴ· ἐπίσης ἡ μανία καὶ ἡ ἀμνησία τῶν ἀσθeneῶν δὲν εἶναι ἐπιφαινόμενά εὐλογίας. πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἢ ἄλλης μολυσματικῆς νόσου, ἀλλ' ἀποτελεσμα χρονίως δηλητηριάσεως, ὡς περιγράφονται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους (Ἐπιδημ. αὐτόθι) Kobert (αὐτόθι) καὶ A. Grünfeld (Kurzer Auszug ect. ect. Kobert Hist. Stud.). Τελευταῖον, ὅτι οἱ κύνες καὶ ἄλλα σαρκοβόρα ζῶα ἐξίσου ἀπέθνησκον, δὲν συμβαίνει οὔτε ἐν τῇ εὐλογίᾳ οὔτε ἐν τῷ ἐξανθηματικῷ τύφῳ, διότι οὐδεμὶα τῶν ἀσθeneῶν τούτων προσβάλλει τὰ ζῶα, ἀλλ' ἐκ τῆς νοσηρῆς προφῆς, ἣν ἐτροφον καὶ αὐτὰ καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπέθνησκον ὡς οἱ κύριοι αὐτῶν. "Οἱ δὲ οἱ Σπαρτιᾶται ἐλάχιστα καὶ ὡς εἰκάζεται ἀνώδυνα ὑπέστησαν, τὸ τοιοῦτον σημαίνει, ὅτι διετέλουν ὑπὸ συνθήκας εὐνοικωτέρως ὑπὸ τε τὴν ἐποψίν τοῦ γόρου καὶ μάλιστα τῆς προφῆς, ἐν ᾗ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τε λόγων ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν ἦσαν ἔδαφος ἀρμοδίως παρεσκευασμένον οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκ τῆς εὐλογίας καταστροφὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βαθμιαίαν τοῦ ὄργανισμοῦ αὐτῶν δηλητηρίασιν· δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον καὶ τὰ ἐλώδη νοσήματα εἰς τὸ φύσει ἐλώδες τῆς Ἀπτικῆς ἔδαφος νὰ συνετέλεσαν, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν λόγων Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (αὐτόθι, σ. 151) περὶ τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ καθ' ὅλην ὁμοίου ἐν τῷ στρατῷ τῶν Καρχηδονίων· οὕτω δ' ἐξηγεῖται καὶ τὸ τοῦ Θουκυδίδου «ὁ δὲ καὶ γένοντο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτη», ἥτοι πᾶσα ἀσθeneia εἰς τὸν λοιμὸν κατέλαγε.

σημαίνει ὅτι παρ' ἀρχαίους π. γ. γαγγραινα καὶ σφακελος ἐλέγετο ἀδιαφόρως καὶ ἔλκος ἢ ἔλκωσις ("Ὁρα Γαληνὸς Ὁρ. ἱστρ. σ. 143, 149, τ. 14, καὶ ὑπόμν. εἰς ἀφορισμοῦς, σ. 156, T. 18, καὶ Oeuvres Hippocr.).

Ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰ μέγρι τοῦδε εἰρημένα. Οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν στενωῶς κατὰ ξηρὰν πολιορκούμενοι καὶ ἐν πνιγρῆσι ἐν ὧρῃ θέρου πνιγρῶ καλύβαις ἢ σπηλαιώμασιν ὁμοῦ γυδον, διὰ τὴν ἀπο τῶν πτερίζ' ἀφῆσαν εἰς τὸ ἄστυ τῶν ἀγροτῶν μετανάστειψιν καὶ συμφορησιν, οἷονεῖ βραχάματα οὐχὶ δ' ἄνθρωποι ἐνδικοτώμενοι (Hlμουτ. Περικλῆς, σ. 335 XXXIV, καὶ Θουκυδ. βιβ. Β'), ἠθικῶς δὲ καταβεβλημένοι οἱ μὲν παχοὶ διὰ τὴν δέωσιν τῶν ἀγρῶν, κτημάτων καὶ προϊόντων, οἱ δὲ πλούσιοι διὰ τὴν καταστροφὴν πλουσίων καὶ πολυτελῶν οἰκοδομῶν, συμπαντες δ' ὁμοῦ ὡς «πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχοντες», ὡς ἐκ περισοῦ δὲ διὰ τροφῆς τὸ πλείστον νοσηρῆς καὶ καταστρεπτικῆς τοῦ ὄργανισμοῦ αὐτῶν τρεφόμενοι, ὑπέστησαν σὺν τοῖς ἐλώδεσι μίσμασι νόσημα ὀξύτατον καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν αἰτιῶν καὶ προσυλακτικῶν μέτρων ἐξόχως θανατηφόρον, τὴν εὐλογίαν, ἐκκολάφισαν τὰ τέως λαθάνοντα τοῦ διὰ τῆς ἐρυσιθώδους ὀλύρας χρονίως δηλητηριασθέντος ὄργανισμοῦ τῶν πολιτῶν φαινόμενα, τὴν συνδρομὴν δὲ ταύτην τῶν παρχόντων καὶ ἀποτελεσμάτων ὠνόμασαν λοιμῶν, ὑπ' οὗ προσβάλλόμενοι οἱ μὲν ὀξέως ἐντός ἡμερῶν τινων ἀπέθνησκον, οἱ δὲ, ὡς ὁ Περικλῆς, χρονίως ταλαιπωρούμενοι «βληχεῖ τι νόσῳ καὶ μῆκος ἐν ποικίλαις ἐχούσῃ μεταβολαῖς» (Hlμουτ. Περικλῆς σ. 338. XXXVIII).

Διεξελθόντες τὰ κατὰ τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἐπισταμμονικὴν αὐτοῦ ἐρευνᾶν ὑπὸ νοσολογικῆν ἐποψίν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐπιζητήσαντες, στρέψωμεν ἐπὶ στιγμὴν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ κοινωνικῷ ἐκείνῳ ὄργανισμῳ. Ἐκ τῶν ἀσθeneῶν, ὅσαι ὀξέως ἢ χρονίως κατατροχουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἴδιχ αἱ ὀξείαι μισματικαὶ, ἢ, ὡς σήμερον καλοῦμεν αὐτάς, αἱ ὀξείαι μικροοργανικαὶ νόσοι αἱ ἐπιδημικῶς ἐισβάλλουσιν καὶ εἰς τὰ σπλάγγνα τῶν κοινωνιῶν ὑπεισδύουσαι, προκαλοῦσι τρόμον, κατὰ πλῆξιν καὶ κοινωνικὴν ἀποσύθεισιν ὑπὸ τῆς διαφόρου αὐτῆς ἀπόψεως ὅταν δ' αἱ ἐπιδημικαὶ εἰσχωρῶσιν ἐν χρόναις δυστυχίας, πολέμου, λιμοῦ ἢ καὶ ὅταν συνάμα κατὰ τὸ μέλλον ἢ ἦσαν αἱ κυριεύουσαι φιλοσοφικαὶ δοξασταὶ βασιζόμενοι ἐπὶ ἀρχῶν ὕλιστικῶν, τότε εἶναι δύσκολον νὰ ὑπολογισθῶσιν αἱ τε παροῦσαι καὶ μέλλουσαι καταστροφαί. Ἐὶν δὲ καὶ σήμερον, μεθ' ὅλην τὴν πρόδον ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῶν ἀσθeneῶν καὶ τῆς δημοσίου ὑγιεινῆς

σπουδαιότητα είναι ἡ οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία αὐτῶν, ἀναμφισβήτως σπουδαιότερα καὶ ὀλεθριώτερα ὑπῆρξεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τὴν Γ' ἑκατονταετηρίδα καθ' ὅλην τὴν γνωστὴν τῆς γῆς ἐπιπόρευον ἐξαπλωθεὶς παραγματικὸς λοιμὸς, ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα μαύρος θάνατος ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐξαφανίσας καὶ τὰ κοινωνικὰ θεμέλια διασείσας καὶ δι' αὐτὸ παραδόξως ἱστορικὸν γεγονός θεωρούμενος (Hirsch, σ. 351, I): τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ὁ λοιμὸς τῶν Ἀθηναίων οὐ μόνον διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων (διότι ὁ Διόδωρος ἄνευ τῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν ὑπολογίζει οὐχὶ ἀκριβῶς, κατ' ἐμὲ κριτὴν, 4.000 στρατιώτας, 400 ἵππους καὶ 10.000 ἐλευθέρους καὶ μὴ πολίτας), ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς κατ' ἐξοχὴν συνεπειάς: καὶ καθὼς τῆς τὸν ἄνθρωπον προσβαλοῦσας ἀσθενείας, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος καὶ τιμιότητος τοῦ ὀργάνου, ὀλεθριώτερα ἢ μὴ θεωρητέα καὶ ἡ συνέπεια, οὕτως καὶ αἱ ἐπιδημίαι αἰ προσβάλλουσιν ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κοινωνίαν ἢ πολιτείαν, ἀναλόγως τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτῆς εὐγενείας καὶ ὑπεροχῆς ἔχει καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς τὰς ὀδυνηρὰς διὰ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν. Ὡς τοιοῦτον ὑφείλομεν νὰ θεωρῶμεν τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηναίων. Οὐδὲν προεμήνυε, λέγει ὁ Θουκυδίδης, τὰς συνεπείας τοῦ νοσήματος: ἐκτός τῆς λύπης καὶ τῆς κατηφείας διὰ τὰς ὕλικὰς καταστροφὰς καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου δεινοτάτη ὑπῆρξεν ἡ ἄθυμία τῶν αἰσθανομένων τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος προσβολὴν ἢ ἀπελπισίαν ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ἦτο τσαούτη, ὥστε οἱ μὲν δὲν εἶχον πλέον τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος, οἱ δὲ ἐπὶ τῇ θέξ τῶν νοσοῦντων καὶ ἀποθνησκόντων διὰ τὴν εἰς τοὺς ὁμοίους καὶ φίλους παρεχομένην βοήθειαν περιέπιπτον εἰς τελείαν ἀπάθειαν. Πολλοὶ ἐκ φόβου πᾶσαν μετὰ τῶν ἀσθενῶν προσέγγισιν ἀποφεύγοντες ἀπέθνησκον καὶ αὐτοὶ ἔρημοι καὶ ἀσώθητοι. πλείους δ' οἰκογένειαί ἠλλείψαι βοηθείας καὶ θεραπείας παντελῶς ἐξηφανίσθησαν: διότι καὶ αὐτοὶ τῶν πολιτῶν οἱ γενναίους εἰς εὐγενοῦς αἰσθημάτων θελοῦσας κινούμενοι ἀπέθνησκον κακῶς καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνθαρρύνωσι καὶ οὕτως ἢ ἄλλως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν σωτηρίαν φίλων ἢ συγγενῶν: τὸ δὲ χειρίστον καὶ θλιβερώτατον, αὐτοὶ οἱ οἰκεῖοι ἐκ τῆς ἄθυμίας καὶ τῶν κόπων τεταλαιπωρημένοι καὶ καμνηκότες ἦσαν ἐντελῶς ἀνῆσθηται πρὸς τὰ βῆσανα τῶν ψυχορραγούν-

των (1) ἡμιθνήτες ἐκ τῆς διψῆς καὶ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίας παρὰ τὰς κρήνας φυλάσσοντες ἔθνησκον. μανία δ' ἦτο ἡ ἐκ τοῦ λοιμοῦ τοὺς ἀσθενεῖς καταλαβοῦσα καὶ ἐν μέσῃ ὁδῷ ἀναγκάζουσα αὐτοὺς νὰ τρέξωσιν εἰς ἀναζήτησιν ὕδατος καὶ μετρίαισιν τῆς ἐκ τῆς διψῆς φλογός. Ἐντεῦθεν ἡ ὕψις τῆς πόλεως ἦτο φοβερὰ: νεκροὶ σωρηθῶν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου κείμενοι ἢ θνήσκοντες ἤδη ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἐκυλίοντο: καὶ οὐ μόνον αἱ ὁδοὶ ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν ταμῆνη ἦσαν ἀσθενῶν καὶ νεκρῶν πλήρη. Ἐν τῇ ὀξύτητι ταύτῃ τοῦ κακοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπολέσαντες τὴν εἰς ἑαυτοὺς πεποιθήσιν συναπόλεσαν καὶ πάντα πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα σεβασμόν, διότι ἄλλοι μὲν ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ὡς ἕκαστος ἠδύνατο ἄνευ τῶν νομίμων ἱεροτελεστιῶν, ἄλλοι στερούμενοι τῶν χρηματικῶν μέσων διὰ τὴν προσηγήθεισιν πολλῶν ἐκ τῶν οἰκείων ἀπόλεσαν κατελάμβανον τοὺς τάφους ἄλλων πολιτῶν, ἄλλοι δὲ πάλιν, κατὰ τὴν τελευτησμένην τῶν νεκρῶν καύσιν, προλαμβάνοντες ἔθετον τοὺς ἑαυτῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἄλλων ἢ ἔρριπτον αὐτοὺς ἐπὶ νεκροῦ ξένου καιομένου ἤδη καὶ ἀπεχώρουν. Ὅσοι δ' ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζουσι τὴν φήμην τῶν θεοσεβειστάτων Ἀθηναίων, ὅτι αἱ τοῖς νεκροῖς ἐμπρέπουσαι ταφαὶ ἦσαν, κατὰ τὸν τραγικόν,

κρηόμαθ' ὡστ' ἄρραπα κἀσφαλῆ θεῶν
νόμῃα δύνασθαι θνητῶν ὄνθ' ὑπερδραμεῖν,
οὐ γὰρ τι νῦν γε κἀχθὲς ἄλλ' αἰεὶ ποτε
ἕξ ταῦτα, κοῦδεις οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη

(Σοφοκ. Ἀντιγόνη, 218)

θέλει κατανοήσει τὴν φοβερὰν θρησκευτικὴν παραλυσίαν τὴν καταλαβοῦσαν ὡς ἐξ ἐφόδου

(1) Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐμπεσοῦσης εἰς τὸν στρατὸν τῶν Καρχηδονίων ἐν Συρακοῦσαις εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα (Διόδ. Σικελ.): τινὰς μάλιστα κατελάμβανε λήθη τῶν πάντων καὶ μανία τοιαύτη, ὥστε ἔξω φρεσῶν ἔτυπον τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτοῖς: ἐν γένει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιδημίᾳ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ θανάτου ἡ ἱατρικὴ τέχνη ἦτο ἀνίσχυρος: τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς νεκροὺς οὐδεὶς ἐκ φόβου προσβολῆς: ἐτόλμα νὰ πλησιάζῃ. ὥστε δεινὴ ἦτο ἡ θέσις τῶν ἀρρωστοῦντων: «πεμπταῖοι γὰρ ἦ τὸ πλείστον ἑκταῖοι μετήλλαττον, δεινὰς ὑπομένοντες τιμωρίας, ὡστ' ὑπὸ πάντων μακαρίζεσθαι τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας. . . . οὐ γὰρ μόνον οἱ μὴδὲν προσήκοντες ἀλλήλους ἐγκατελείπον, ἀλλ' ἀδελφοὶ μὲν ἀδελφοῦς, φίλοι δὲ τοὺς συνήθεις ἠναγκάζοντο προίεσθαι διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν φόβον» (σελ. 388, 14, τόμ. Β'). Ὅθεν κατ' ἐμὲ κριτὴν, φαίνεται, ὅτι ὁ αὐτὸς λοιμὸς κατέλαβε καὶ τοὺς Καρχηδονίους ὡς καὶ τοὺς Ἀθηναίους.

τους πολίτας τῆς Παλλάδος. Καί πῶς ὄχι; δὲν ὑπῆρχον πλέον ἄνθρωποι εὐτυχεῖς· αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐκ τῆς ἀσθενείας σωζόμενοι ἐλυποῦντο πολὺ πλέον τῶν τῶς ὑγιῶν, ὡς ἐκ πείρας γιγνωσκόντες τὰ ἐκ τῆς νόσου δεινὰ, μόνον δὲ οἱ ἀναρρωνύοντες κατείχοντο ὑπὸ τῆς γλυκειάς χάρις διὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπαλλαγὴν καὶ ἐμκακρίζοντο ὑπὸ τῶν ἄλλων διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν των. Ὁ ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ λοιμοῦ ἐπελθὼν κοινωνικὸς σπαραγμὸς καὶ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων κλονισμὸς βλαθεῖαν ἐπήνεγκε καὶ τὴν ἠθικὴν κατὰπτωσιν καὶ τῶν ἠθῶν τὴν ἐκλυσιν· ὅ,τι ἡ θεωρητικὴ τοῦ Πρωταγόρα φιλοσοφικὴ ἀρχή: «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος» (Ἀριστ. μεταφ. βιβ. 10, κεφ. 6, καὶ Διογ. Λαερτ. σ. 155, Β') δὲν ἴσχυσεν ἐτι νᾶ φέρῃ. τοῦτο κατώρθωσεν ὁ λοιμὸς καὶ ἡ συμπαρομαρτοῦσα αὐτῷ κκοκοδαμονία. Οἱ πολῖται παρατηροῦντες τὸ εὐμετάβολον τῆς τύχης, ὅτι οἱ πρότερον εὐδαίμονες ἀπέθνησκον, ἄλλοι δ' ἄποροι ἐξαιφνης κληρονόμοι μεγάλων περιουσιῶν ἐγίνοντο, ἐπεδύθησαν εἰς τῶν ἠδονῶν τὴν ἀπόλαυσιν, ἠδονῶν, τὰς ὁποίας πρότερον ἐπιμελῶς ἀπέφευγον ἢ κρυφίως ἀπελάμβανον· βλέποντες δὲ τὰ πάντα ἐφήμερα, τὴν τε ὑγείαν καὶ τὰ χρήματα, δικαίαν ἐθεώρουν τὴν ὡς τάχος τῶν ἠδονῶν ἀπόλαυσιν· οὐδεὶς προθύμως ποιεῖτο οὐδ' εἶχε τὸ θάρρος νᾶ ἐπιτελέσῃ γενναῖόν τι, ἄδελον καὶ ἀκροσφαλῆ θεωρῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τύχην· πρὸς τί τὸ ἀγαθόν καὶ γενναῖον, ὅταν ὁ θάνατος ἐξαπίνης τὸν ἀφαιρᾷ; ὅθεν ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἠδονῆς καὶ ὅ,τι ἀσφαλῶς πρὸς αὐτὴν ἀγείητο τὸ καλὸν καὶ χρήσιμον. Οὕτε φόβος Θεοῦ, οὕτε νόμοι συνεκράτουν ἐν τῇ βιαιότητι καὶ τοῖς ἐγκλήμασι τὰ πλῆθη, διότι ἐπὶ τῇ θείᾳ τῶν ἀπολλυμένων ἀδιάρκῳ τι ἐθεώρουν τὸ σέβασθαι ἢ μὴ τὸ θεῖον. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἐγκληματοῦντες οὐδένα εἶχον φόβον τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένης ποινῆς, διότι οὐδεὶς ἤλπιζε μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης νᾶ ἐπιζήσῃ, πολλῶ σπουδαιότερου κινδύνου τοῦ ἐκ τοῦ λοιμοῦ θανάτου ἐπικρεμαμένου· ὥστε πρὸ τοῦ μοιραίου λογικωτάτην ἐθεώρουν τὴν κατὰ τι ἀπόλαυσιν καὶ τῆς παρούσης ζωῆς.

Ἐν τοιαύτῃ κοινωνικῇ, θρησκευτικῇ καὶ ἠθικῇ καταστάσει διατελοῦντες οἱ πολῖται τῆς ἄλλοτε εὐδαίμονος πόλεως, ἐπέπρωτο καὶ πολιτικῶς ὀλεθριώτερον νᾶ ἐπηρεασθῶσιν αἰτιώμενοι ἐν τῇ λύπῃ καὶ τῇ ὀργῇ διὰ τὰς ἐπελθούσας συμφορὰς τὸν μέγαν ἐκείνον πολιτικὸν καὶ κυβερνήτην τῆς πατρίδος αὐτῶν· τὸ αἰρωνίδιον τοῦ νοσήματος καὶ τὰ ἐκ τούτου προελθόντα ἀπροσδόκητα δυστυχήματα ὑπεδούλωσαν τὴν πολιτικὴν φρονήσιν εἰς τὰς ἐκ παρχαρχῆμα ὀργὰς καὶ τὰ πάθη, ἠθελων τὴν κρίσιν καὶ ἐκάστος πρὸ τοῦ κοινῆ τῆ πατρίδι συμπερόντος, τῆς σωτηρίας αὐτῆς, τὸ ἴδιον εἶναι καὶ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον ἐπεδιόκειν. Οὕτω ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἐργοῖς, ἐκπεπληγμένοι ἐκ τῶν κατ' οἶκον κακοπραμιῶν, ἤρξαντο νᾶ συμβουλεύουσι τὴν ὑποχώρησιν πρὸ τοῦ ἐγθροῦ καὶ νᾶ κατακρίνουσι τὸν Περικλέα ἐπὶ τῇ ἐξακολουθήσει τοῦ πολέμου. "Ὅτε δὲ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου, ἡ ἐπὶ τῷ χεῖρω τροπῇ ἐγένετο κατακρανστήρα· διότι ἐναντίον τῶν ὑπ' ἐκείνου πεσθευομένων ἀρχῶν οἱ δημαγωγοὶ ἐκ φιλοδοξίας καὶ ὕλικῶν συμφερόντων ἐκλυόμενοι ὅλως τάναντία διεπραξάν, χαρίζόμενοι δὲ τῷ δήμῳ τῷ ἐκ τῆς ἐπιδημίας τοῦ λοιμοῦ διασθαρέντι καὶ πολιτευόμενοι πρὸς τε ἐαυτοὺς καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους κακῶς, ἐξωτερικῶς μὲν ὡς πλείστα, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον διὰ τῆς ἐπὶ τὴν Σικελίαν ἐκστρατείας, ἠμάρτησαν, ἐσωτερικῶς δὲ διὰ τῶν ἐμρυλίων ἐρίδων καὶ στάσεων κατεσπαρχήθησαν καὶ τελευταῖον πολιτικῶς ἐξημαδενίσθησαν.

Τοιαῦτα, φιλόμοσος ὁμήγουρις, τὰ ὀδυνηρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιδημικῆς νόσου, ἣν οὐδεὶς μετὰ τοσαύτης ἀκριθείας καὶ δραματικῆς τέχνης περιέγραψεν ὡς ὁ κράτιστος καὶ φιλαληθέστατος τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ὅποῖαι ἤθελον εἶσθαι καὶ Ἀθῆναι, ἐὰν ἐσώζοντο ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ καὶ ὁ μεγαλειπρόβουλος πολιτικὸς ἀνὴρ δὲν ἀπέθνησκε, ὅποιον ἤθελον εἶσθαι τὸ μέλλον καὶ ἡ ὕψις τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα δημιουργηθέντος πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ κόσμου, ἡ περὶ αὐτῶν φιλοσοφικὴ καὶ ἱστορικὴ κρίσις ἐπαρξεται εἰς τὴν μελέτην ὑμῶν.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ Δ' ΩΔΗΣ ΤΩΝ ΠΥΘΙΩΝ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΔΟΒ' συνεδριάσει τῆς 11 φεβρουαρίου 1891).

Ἡ Δ' ᾠδὴ τῶν *Πυθίων* τοῦ Πινδάρου ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ εἰς τιμὴν τῆς ἑορτασίου τραπέζης, ἣν παρέθετο Ἄρκεσίλαος ὁ βασιλεὺς τῆς Κυρήνης ἐν Λιβύῃ ἄρματι νικήσας τῆ ΑΑ' πυθιάδι (π. X. 482) ἐν τοῖς Πυθίοις, ἔθνικοις ἀγῶσι τῶν Ἑλλήνων ἐν Δελφοῖς πελοουμένοις. Ὁ Ἄρκεσίλαος οὗτος κατήγετο ἀπὸ Εὐφῆμου τοῦ Τριναρίου, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Εὐρώπης, θυγατρὸς τοῦ Τιτυοῦ (Ἡθ. Δ', 45-6), ἐκ τοῦ γένους τῶν περιφρήμων Μινυῶν τῆς Βοιωτίας. Ὁ Εὐφρημος, πρόωρος τῆς περιφρήμου Ἀργούς, εἰς τῶν ἐξ αὐτῆς κληθέντων Ἀργοναυτῶν, ἐπιστρέφων μετὰ τῶν λοιπῶν συμπλοτῆρων ἡρώων καὶ συζευχθεὶς ἐν Λήμνῳ, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὴν λεγμένην Μαλάχην, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Λευκοφάνη, ἐξ οὗ καταγόμενος τέταρτος ἀπὸ Εὐφῆμου ἀπόγονος ὁ Σήσακμος ἢ Σάκμος ἀπωχάσας μετ' ἄλλων εἰς Θήραν, μίαν, τὴν γνωστήν, τῶν νῦν Κυκλάδων νήσων. Τοῦ Σησάκμου ἐν Θήρᾳ τῆ νήσῳ υἱὸς ἐγένετο ἑτερος Εὐφρημος καλούμενος, ἐξ οὗ κατήγετο δέκατος ἑβδόμος ἀπόγονος ἀπὸ τοῦ πρώτου γενάρχου Εὐφῆμου Ἀριστοτέλης ἢ Βάττος, υἱὸς Πολυμνήστου (Δ' 10). Οὗτος δὲ ὁ Βάττος ἔκτισε τὴν ἐν Λιβύῃ πόλιν Κυρήνην περὶ τὴν ΑΖ' ὀλυμπιάδα (π. X. 628). Τοῦτου διάδοχοι ἐγένοντο ἐν Κυρήνῃ Ἄρκεσίλαος Α', Βάττος Β', Ἄρκεσίλαος Β', Βάττος Γ', Ἄρκεσίλαος Γ', Βάττος Δ', καὶ ὁ νῦν βυβουμένος Ἄρκεσίλαος Δ', ὄγδος ἀπόγονος Βάττου τοῦ Α'.

Ἐν τῇ παρούσῃ ᾠδῇ ὁ ποιητὴς προτίθεται, ἵνα διδάξῃ τὴν ἐπιεικίαν καὶ πραότητα ἐν ταῖς ἐμφυλίαις πολιτικαῖς παραχαῖς καὶ τὴν κατέπαυσιν αὐτῶν, παράδειγμα προβάλλων τὸν πολυβούλλητον ἀρχηγὸν τῶν Ἀργοναυτῶν Ἴάσονα, ἠπίως προσφερόμενον τῷ ἀδίκως κατακρατοῦντι τὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν βασιλείαν τῆς Ἰωλκοῦ Πελίου. Οἷος ἦν ὁ Ἴάσων, νέος

εὐγενής, ἐκ βασιλικῶν γένους καταγόμενος, ἀρχὸς τῶν Ἀργοναυτῶν, ἠπίως πρὸς τὸν Περίαν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπεσπάσατο τὴν εὐνοίαν τῶν θεῶν κατὰ τὴν εἰς Κολχίδα ἐκστρατείαν, τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Ἄρκεσίλαος, νέος ὠραῖος, γενναῖος, βασιλεὺς τῆς Κυρήνης, ἀλλ' αὐστηρὸς πρὸς τοὺς ἀπειθεῖς στασιαστάς. Βασιλεύοντος τοῦ Ἄρκεσίλαου τούτου ἐν Κυρήνῃ στάσις τις ἐγένετο κατ' αὐτοῦ, ἧς μετέσχε καὶ συγγενής τις αὐτοῦ Δαμοφίλος λεγόμενος, ὃς καὶ ἐξωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς Θήβας τῆς Βοιωτίας, ὅπου καὶ τὴν σγείην καὶ φιλίαν τοῦ Πινδάρου ἐκτήσατο. Προτροπῇ, φαίνεται, τοῦ Δαμοφίλου ὁ ποιητὴς παρενδύει τὰς πρὸς τὸν βασιλέα Ἄρκεσίλαον συμβουλὰς αὐτοῦ, οἷοναὶ λέγων τοῖς βασιλευσῖν: «Ἔχεις τὸ λαμπρὸν βασιλεῖον τῆς χρυσοθρόνου Κυρήνης· εἶσαι εὐτυχής, ἀλλ' ἔσο καὶ ἐπιεικής. Ἡμερτον εἰς σέ οἱ ἐπαναστάντες, σὺ συγχώρησον αὐτούς».

Ἀρχόμενος ὁ ποιητὴς τῆς ᾠδῆς ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν, θεὰν τῆς ποιήσεως, λέγων: «Σήμερον, ὦ Μοῦσα, πρέπει νὰ παρευρεθῆς εἰς τὸν ἑορτάζοντα τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ Ἄρκεσίλαον, βασιλέα τῆς εὐίππου Κυρήνης, ἵνα βοηθήσῃς τὸν κύριον τοῦ κόμου, τῆς ἑορτῆς δὴλ. ταύτης, καὶ διεγείρῃς τοὺς ἔδοντας, ἵνα ἀξίως ὑμνήσωσι κατ' ὄφειλιν τοὺς Λητοῖδας, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, τὰ τέκνα τῆς Λητοῦς, τοὺς ὀμακλήρους ἐπόπτας τῆς πόλεως τῶν Δελφῶν καὶ τοὺς δωρητὰς τῆς νίκης καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Κυρήνης εἰς τοὺς Βαπτιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν, τὴν Ἡθῶν, ἐν ἣ ἡ Ἡθία προσήρτησε τὴν κτίσιν τῆς Κυρήνης, τῆς πατρίδος τοῦ βυβουμένου νικητοῦ Ἄρκεσίλαου. Ἐν αὐτῇ τῇ Ἡθῶν, ἡ ἱέρεια, παρὰ τὸν ὀμφαλὸν λίθου λευκοῦ, ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ ναοῦ, ἡ πάρεδρος τῶν χρυσοῦν αὐλῶν τοῦ Διός, παρόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔρχησε Βάττῳ τῷ Θηραίῳ, ὅτι αὐτὸς καταλιπὼν τὴν

ιεράν νήσον Θήραν θέλει κτίσει πόλιν εὐάριμκτον ἐπὶ λόφου τιτανώδους, τὴν περίφημον Κυρήνην, ἐκπληρῶν οὕτω κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην γενεῶν τὴν προφητείαν τῆς Μηδείας (στίχ. 10), ἣν ὁ Ἴάσων ἤγει μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῆς Κολχίδος».

Ἀκολούθως ὁ ποιητὴς διαγγέλλει τὴν προφητείαν ταύτην τῆς Μηδείας, προρρηθεῖσαν παρὰ τὴν νήσον Θήραν περὶ τῆς κτίσεως τῆς Κυρήνης ὑπὸ ἀποίκων Θηραίων, καὶ τὸν χρησμὸν τὸν δοθέντα τῷ Βάττω. «Ἀκούσατε, λέγει ἡ Μῆδεια πρὸς τοὺς ἥρωας τῆς Ἀργούδας, τοὺς Ἀργοναύτας, παῖδες μεγαθύμων ἀνδρῶν καὶ θεῶν. Ἐκ τῆς νήσου ταύτης ἡ Λιβύη, κρήνη τοῦ Ἐπάφου, θέλει γεννήσει πόλιν περίδοξον ἐν ταῖς δαπέδοις τοῦ Διὸς Ἀμμωνος, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐκεῖ τιμωμένου θεοῦ, τὴν Κυρήνην, μητέρα πολλῶν ἄλλων πόλεων» διότι ἀποικίαι αὐτῆς βραδυτέρον ἐγένοντο ἢ Ἀπολλωνία, ἢ Ἐσπερίδες, ἢ Τεύχειρα, ἢ Βάρα καὶ ἄλλαι. Τῆς Κυρήνης δὲ οἱ κάτοικοι ἀπὸ θαλασσιῶν ἐν Θήρᾳ χειρσίζου γενόμενοι ἐν Κυρήνῃ, θέλουσι διευθύνει διφόρους ταχυτάτους ἀνταλλάξαντες ἵππους ἀντὶ δελφίνων μικροπερυγῶν καὶ ἡνία ἀντὶ κωπῶν. Τοῦτο δὲ θέλει γίνεαι κατὰ τὸν οἰωνόν, τὸν βῶλον τῆς γῆς δηλ., ὃν ὁ Εὐφρημὸς ἐκ τῆς Ἀργούδας καταβάς ἔλαβε παρὰ τοῦ Τριτωνοῦ, θεοῦ θαλασσίου, ὁμοιωθέντος ἀνδρὶ, εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς Τριτωνίδος λίμνης, τοῦ Διὸς δι' αἰσίας βροντῆς ἐπιβεβαιώσαντος τὸ πρᾶγμα.

Οἱ Ἀργοναῦται ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἰάσωνος ἔπλευσαν κατὰ τὴν παραδοσὴν περὶ τὰ 1207 π. Χ. κατὰ τὸν Ο. Müller ἐκ τῆς Ἰωλκοῦ διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Προποντιδος καὶ τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Κολχίδα, ἵνα λάθωσι τὸ χρυσόμαλλον δέρας παρὰ τοῦ Αἰήτου βασιλέως τῶν Κόλχων. Αὐθὺν ὁ Ἰάσων τὸ δέρας τῇ βοθηθεῖ τῆς Μηδείας, θυγατρὸς τοῦ Αἰήτου, ἐπανηλθεν ἐκ Κολχίδος μετὰ τῶν ἐταίρων πλέων τὸν ὠκεανὸν μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διότι τότε ἐπίστευον, ὅτι ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου ἤρχιζεν ὁ ὠκεανὸς μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς ἐκτεινόμενος. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐποχὴν ἡ Ἀσία, ἡ μεγάλη γῶρα πρὸς Ἀνατολὰς, ἦτο ἄγνωστος. Ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης συμβουλή τῆς Μηδείας φέροντες ἐπὶ τῶν νώτων τὴν Ἀργὴν διὰ τῶν ἐρήμων τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἀφίκοντο εἰς τὴν Τριτωνίδα λίμνην ἐκβάλλουσαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, περὶ τὰς λίμνας περίπου τῆς σημερινῆς Τύνιδος. Εἰς αὐτὴν τὴν λίμνην ἔρριψαν τὴν

Ἀργὴν οἱ εὐκαλεῖς ναῦται, ἐκείθεν δὲ ἐμῆλον πλέον νῆ διαπλεύσασαι τὴν Μεσόγειον καὶ διαπεραιωθῶσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν. Καθ' ἣν στιγμήν ἐκρέμασαν τὴν ἄγκυραν εἰς τὸ πλοῖον προσήλθεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τῆς λίμνης Τριτωνὸς προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς ξένιον. Ἐπειδὴ ὅμως ἠπειρήντο εἰς ἐπιστροφήν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἐδέχθησαν τὴν ξένιον, δι' ὃ ὁ Τριτωνὸς παραστῆς ὡς Εὐρύπυλος, υἱὸς τοῦ Ησσειδῶνος, παρέδωκεν αὐτοῖς ξένιον βῶλον γῆς, τὸν ὁποῖον παρελάθειν εἰς τὴν ἀκτὴν παθῆσας ὁ προφρῆς τῆς Ἀργούδας Εὐφρημὸς.

Τὸν μικροῖον βῶλον τοῦτον ἡ συμπλώτεια Μῆδεια εἶπεν εἰς τοὺς θεράποντας νῆ φυλάξωσιν, αὐτοὶ ὅμως ἐλασμήνησαν τὴν διαπαρῆν τῆς βασιλοπαίδος τῆς Κολχίδος, διὸ τὸ ἐσπέρας ὁ βῶλος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. ἀκολουθῶν δὲ τὸ ῥέυμα τῆς θαλάσσης ἔρριψεν εἰς τὴν νήσον Θήραν, μετὰ τῆς Ἀργούδας καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν παρακαίρας. Ἡ Μῆδεια λέγει

Ἡ μὲν νῦν ὄτρυνον θαρᾶ
 λυσιπῶνος θεραπόντεςι τυλάξει, τῶν δ' ἐλάθοντο φρένας·
 καὶ νῦν ἐν τῆδ' ἄριτον νόσφι κέχεται Λιβύας
 εὐρυγέρου σπέρμα πρὶν ὄρας.

(Η.θ. Δ', 40-43).

Διότι, ἐὰν ὁ Εὐφρημὸς ἔφρξεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του Ταινάρου, οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ τῆς τετάρτης γενεᾶς ἤθελον καταλάβει τὴν εὐρείαν Λιβύην μετὰ Δαναῶν ἀποίκων, ἐπειδὴ τότε ἤθελον μεταναστεύσει ἐκ τῆς Λακωνικῆς, τοῦ Ἀργείου κόλπου καὶ τῶν Μυκηναίων. Κατὰ τὴν καθοδὸν τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐγκαθιδρύθησαν μετ' αὐτῶν οἱ Δωριεῖς ἐν τῇ χειρσονήσῳ ταύτῃ, ἐξ αὐτῆς δὲ ἀπόκησαν Δαναοὶ καὶ Ἀχαιοὶ μετὰ τῶν Μινυῶν καὶ Αἰγιδῶν εἰς τὴν νήσον Θήραν. Θέλουσαν ὅμως καταλάβει τὴν νήσον, ἐξαιουθεῖ ἡ Μῆδεια, ἀπόγονοι τοῦ Εὐφρημοῦ ἐκ ξένης γυναικὸς, τῆς Αἰμυνίας Μαλάχης, ἐξ ἧς ὁ Εὐφρημὸς ἐγέννησε τὸν Λευκοσάνα, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, οὗ ὁ τέταρτος ἀπόγονος Σήσακος ἐκ Αἰκωνίας ἀπόκησεν εἰς Θήραν, ὁποῖον πάλιν δέκατος ἐβδόμος ἀπόγονος τοῦ πρώτου Εὐφρημοῦ ἐκ τῆς Μαλάχης ὁ Βάττος ἀπόκησεν εἰς Λιβύην καὶ ἐκτίσει τὴν Κυρήνην. Τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι οἱ Μινυαὶ κάτοικοι τῆς Αἰμυνοῦ διωχθέντες ὑπὸ τῶν Πελασγῶν μετανάστευσαν εἰς Πελοπόννησον, ἐκ δὲ ταύτης ἀπόκησαν εἰς Θήραν.

Τὸν Βάττον τοῦτον ἐλθόντα ὕστερον εἰς Δελφούς, ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τῆς κακοφῶνου

λαλιᾶς του, προσοχόρνευσε τρίς ὁ Ἀπόλλων διὰ τῆς Ηυθίας καὶ ἀνέδειξε βασιλεῖα τῆς Κυρήνης; προσεῖπε δηλαδὴ αὐτῷ, ὅτι μέλλει νὰ ἀποικήσῃ εἰς τὴν Κυρήνην καὶ νὰ βασιλεύσῃ αὐτῆς, ὅπως καὶ ἐγένετο. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ Βάπτου κατάρχεται ὄχιδος ἀπόγονος ὁ Ἀρκεσίλαος, ὃν νικήσαντα τὴν φορὰν ταύτην ἐν τοῖς Ηυθίοις ἐτίμησεν ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ηυθὼ αὐτῇ, ἡ ἔδρα τοῦ θεοῦ· διὰ τοῦτο, λέγει ὁ ποιητής, θέλω ὑμῆσαι αὐτὸν τὸν Ἀρκεσίλαον καὶ τὸ πάγχρυσον δέρας τοῦ κριοῦ τοῦ Φριζίου, διότι τοῦτο ἐγένετο αἰτία τῆς μεταβάσεως τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὴν Κολχίδα, καὶ δὲ θεῖαι τιμὰι ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἀρκεσίλαον, διότι οἱ Μινυαὶ ἐπλευσαν εἰς τὴν Κολχίδα χάριν αὐτοῦ τοῦ δέρατος.

Ἦδ' ὁ ποιητὴς διαγίγεται τὸν πλοῦν τῶν Ἀργοναυτῶν ἀναφέρων α') τὰ κατὰ τὸν Ἰάσονα (70-170) καὶ β') τὰ κατὰ τὸν πλοῦν αὐτῶν τῶν Ἀργοναυτῶν (171-262). Ἐρωτᾷ λοιπὸν τίς ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς ἐκστρατείας ταύτης;

Τίς γὰρ ἀρχὴ δέξατο νουπίλας;
τίς δὲ κύνους κρατερῆς ἀδάμαντος ὄψην ἄλλοις;
Θέσφατον ἦν Πελλίαν
ἔξ ἀγκυῶν Αἰολιδῶν θναίμεν χεῖρσιν ἢ βουλαῖς ἀλύπτους.
(70-72).

Θέσφατον ἦτο, λέγει, ἵνα ὁ Πελλίας ἀποθάνῃ ὑπὸ τῶν ἐκλύμπων Αἰολιδῶν· ἦλθεν εἰς αὐτὸν μάντευμα ψυχρὸν λεχθὲν ἐν τῷ ὄμφαλῳ τῆς γῆς, ἐν Δελφοῖς, ἵνα προφυλάττηται μεγάλως τὸν μονοσάνδαλον καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ ὕψιλου Πελλίου εἰς τὴν Ἰωλκίον, εἴτε ξένος εἶναι οὗτος, εἴτε ἄσπός. Πράγματι ἦλθεν ὁ τοιοῦτος μετὰ καιρὸν ἀνὴρ ἐκπαγλός, κρατῶν κατὰ τὸ ἔθος τῶν ὄμφακικῶν ἡρώων δύο ὄρατα. φορῶν τὴν στενὴν καὶ ἐπιχώριον στολίην τῶν Μαργητῶν, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων παραδίπλην πρὸς προφυλάξιν ἀπὸ τῆς βροχῆς, οἱ δὲ πλόκαμοι αὐτοῦ ἐκάλυπτον ἅπαντα τὸν νῶτον αὐτοῦ. Ἄγνωστος ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ ἦρωας οὗτος καὶ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον ἀγορᾶς πλήθοντος ὄχλου. Οἱ λαοὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἰωλκοῦ δὲν ἐγνώρισαν αὐτόν. Θυμώζοντες δὲ ἔλεγον· Μήπως εἶναι ὁ Ἀπόλλων διὰ τὸ κάλλος τῆς κόμης, ἢ ὁ Ἄρης διὰ τὴν βώμην; ἢ εἶναι ὁ Ἐφιάλτης καὶ ὁ Ὠτός, οἱ υἱοὶ τῆς Τριμιδείας καὶ τοῦ Ἄλωεως, οἱ φοβεροὶ καὶ ὄρατοι; μήπως εἶναι ὁ Τιτύος, ὁ ἄφρων καὶ φοβερός; Ἀλλὰ καὶ ἐκείνος ἀπέθανον ἐν Νάξῳ καὶ ταῦτον ἐφόνευσεν ἡ Ἀρτεμῖς

θελήσαντα νὰ προσβάλλῃ Λητῶ τὴν μητέρα τῆς. Δὲν εἶναι λοιπὸν οὔτε ὁ Ἀπόλλων, οὔτε ὁ Ἄρης οἱ θεοὶ, οὔτε οἱ Ἄλωεῖδαι καὶ ὁ Τιτύος. Ταῦτα ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἰωλκοῦ θεώμενοι τὸν νέηλον ἦρωα, τὸν Ἰάσονα.

Ὁ τότε βασιλεύων τῆς Ἰωλκοῦ Πελλίας, ἐξ ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὃς εἶχεν ἀφαιρέσει παρὰ τοῦ πατρὸς του τὴν βασιλείαν, ἐπέβουλεύθη δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ζωὴν, ἤκουσεν, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν τοιοῦτος φοβερός νέος. Ἔσπευσε νὰ ἴδῃ αὐτόν, παρατηρῶν δὲ μετὰ προσοχῆς εἶδε τὸ τρομερὸν δι' αὐτόν μοναδικὸν σανάλιον. Ἐφοβήθη μεγάλως, διότι ἔβλεπε πληρουμένον τὸν χρυσοῦν κρύπτων ὅμως τὸν φόβον του λέγει πρὸς τὸν νέον· «Πόθεν εἶσαι, ὦ ξένε; τίς ὁ πατὴρ σου; εἰπέ μοι πάντα ἀληθῶς». Ὁ νέος ἦρωας θαρρῆσας τότε λέγει· «Δὲν ψεύδομαι, διότι εἰμὶ μαθητὴς τοῦ γνωστοτάτου ἀρχαίου κενταύρου Χείρωνος. Ἐπιστρέφω ἀπὸ τοῦ ἄντρου αὐτοῦ, ὅπου ἡ μήτηρ αὐτοῦ Φιλύρα καὶ Χαρικλῶ ἡ σύζυγος καὶ αἱ ἀγναὶ θυγατέρες αὐτοῦ με ἀνέθρεψαν, ἄνθρωποι ἀγαθοί. Εἴκοσι ἔτη διατρίψας παρ' αὐτοῖς μηδὲν κακῶν πράξας ἢ λόγων κακῶν ἐκείνοις εἰπῶν ἔρχομαι, ἵνα λάβω τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς μου Λίτσοτος, ἣν ἀδίκως ἀφείλεν ὁ ἄθεσμος Πελλίας παρὰ τῶν γονέων μου.

Φαμί διδακτικῶν Χείρωνος οἴσιν·
ἄντροθε γὰρ νέομαι παρ Χαρικλοῦς καὶ Φιλύρας, ἵνα Κενταύρου με
κοῦρα θρέψω ἀγναί.
Εἴκοσι δὲ ἐκτελέσας ἐνιαυτοὺς οὔτε ἔργον οὔτε ἔπος εὐδράπελον κείνοισιν εἰπῶν ἰκόμαν οἴκαδ', ἀρχαίαν κομίζων πατρός ἐμοῦ βασιλευμέναν οὐ κατ' αἶσαν.
(στ' ἰχ. 102-107)

Καὶ ἐμὲ δὲ αὐτόν ἐπέβουλεύθη, ἐξ ακολουθεῖ λέγων ὁ Ἰάσων πρὸς τὸν Πελλίαν, διότι οἱ γονεῖς μου ἅμα γεννηθέντα κλαίωντές με ὡς νεκρὸν ἀπέστειλαν κρουσίως διὰ νυκτὸς ἐσπαργαυόμενον πρὸς τὸν Χείρωνα, ἵνα με ἀναθρέψῃ. Δεῖξάτέ μοι ὄθεν τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου, διότι εἰμαι ὁ Ἰάσων, υἱὸς τοῦ Λίτσοτος, ἐγγώριος». Οἱ ἀκούοντες ὠδήγησαν αὐτόν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γέροντος πατρὸς του, ὅστις ἐκλαυσε πολὺ ἐκ τῆς χαρᾶς ἰδὼν τὸν υἱόν του ἐξείρετον καὶ κάλλιστον ἀνδρῶν. Διεδόθη ὁ λόγος περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἰάσονος, διὸ ἦλθον καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Λίτσοτος Φέρης καὶ Ἀμυθάων, καὶ οἱ ἐξ ἀδελφοὶ Ἀδματός, υἱὸς τοῦ Φέρητος καὶ Μελάμπους υἱὸς τοῦ Ἀμυθάωνος. Πέντε ἡμε-

ρονύκτια ὅλοι οὔτοι ἐτέροποντο εὐωγούμενοι, τὴν ἕκτην ὅμως ὁ Ἴάσων σπουδαίως ὀμιλῶν ἐκονοποίησεν αὐτοῖς τὸν σκοπὸν του, ἀμέσως δὲ ὅλοι ἐπορεύθησαν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Πελλίου, ὅς ὑπέδεξάτο αὐτούς. Τότε ὁ Ἴάσων πραεῶς ὀμιλῶν λέγει αὐτῷ· «Πελία, υἱὲ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Πετραίου (οὕτως ἐκαλεῖτο ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ Ποσειδῶν), οἱ ἄνθρωποι προσιμῶσι τὸ ἄδικον μάλλον τοῦ δικαίου, ἔρχεται ὅμως κατόπιν ἢ μετόπισθα. Εὐμέθεα συγγενεῖς· πρόγονος ἡμῶν ἦν ἡ Ἐναρέα, γυνὴ τοῦ Αἰόλου, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν ὁ Κρηθεὺς καὶ ὁ Σαλμωνεύς· υἱὸς τοῦ Κρηθεὺς ἦν ὁ Αἰσών, ὁ πατὴρ μου, τοῦ δὲ Σαλμωνεὺς ἐγγονος σύ, Πελία, υἱὲ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἑρμούς. (Ἐκ τούτου δὲ εἰκάζομεν πιθανῶς, ὅτι ὑπῆρχε συγγενεῖά τις μεταξὺ Ἀρκεσιλάου καὶ Δαμοφίλου, περὶ οὗ ἀκολουθῶς). Ἄς μοιράσωμεν λοιπὸν τὴν προγονικὴν τιμὴν οὐγὶ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τοῦ ἀκοντίου ἀλλὰ διὰ τοῦ δικαίου.

Ἐντὶ μὲν θνατῶν φρένες ἰσχυτέραί
κέρδος αἰνῆσαι πρὸ δίκας ὀδύιον, τραχίαν ἐρόντων πρὸς
[ἐπίβδαν ὅμως]
ἀλλ' ἐμὲ χρὴ καὶ σὲ θεμισσαμένους ὀργὰς ὑφαίνειν λοιπὸν
[ὄδων.

(Στιχ. 139—141)

Σοὶ ἐγκαταλείπω λοιπὸν τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν, ἵνα αὐξάνης οὕτω τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου σου, παρὰ δὲ μοι ὅμως τὸ σκῆπτρον καὶ τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ καθήμενος ὁ πατὴρ μου ἐδικάζε τοὺς λαοὺς. Δός μοι ταῦτα, ἵνα μὴ ἐπέβη νέωτερόν τι κακόν.

Ὁ Πελλίας προὔτεινεν αὐτῷ τότε νὰ μεταφέρῃ ἐκ τῆς Κολχίδος τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχαίου συγγενοῦς αὐτοῦ Φριξίου, τὴν ἀνάκλησιν κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων, καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας, ἐφ' οὗ ἐσώθη ἐκεῖνος ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀθέου μητρικῆς του. Σὺ εἶσαι νέος, λέγει αὐτῷ ὁ Πελλίας, δύνασαι νὰ πράξεις τοῦτο, διότι θαυμαστός ὄνειρος ἔρχεται συγχνάκις κελεύων με τοῦτο γέροντα ἤδη ὄντα καὶ ἀδύνατον. Ἐὰν δὲ πράξης αὐτό, ὑπισχνοῦμαι σοὶ ἐνθάρως νὰ σοὶ παραδώσω τὴν βασιλείαν. Οὕτω λοιπὸν ἡμρότεροι συμφωνήσαντες ἀπεχώρησαν, ὁ δὲ νέος ἦρως Ἴάσων ἐκάρυξε πανταχοῦ τὴν ἑναρξίν τοῦ πλοῦ εἰς τὴν Κολχίδα.

Ὁ ποιητὴς ἀναφέρει ἀκολουθῶς διὰ μακρῶν τὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης τῶν Ἀργοναυτῶν. Συνῆλθον πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἥρωες, οἱ ἡμίθεοι τῶν Ἑλλήνων, υἱοὶ πρὸ πάν-

των τοῦ Διός, Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἡρακλῆς, υἱὸς τοῦ Διός καὶ τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διότιμοι Κρότων καὶ Πολυδεύκης, τῆς Λακωνίας θεοὶ (ὀπίθεν κατήγοντο καὶ οἱ Βακτιάδαι), υἱοὶ τοῦ Διός καὶ τῆς Λήδας, οἱ δύο ὑψιχάται υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος Εὐρυχμος καὶ Περικλύμενος, οἱ Μινῶα. Ὁρφεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ μουσουργῆς καὶ πατὴρ τῆς ποιήσεως, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἑρμοῦ, οἱ σφριγιῶντες Ἐχλῶν καὶ Ἑρυσος εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου οἰκοῦντες, καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Βορέου Ζήτης καὶ Κάλκις καὶ ἄλλοι. Εἰς ὅλους τοὺς ἥρωας ἡ θεὰ Ἥρα ἐνεβόλε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦ, ἵνα μὴ τις ἐλλείπων διαγῆ βίον ἄδοξον παρὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ θανάτῳ εὖρη μετ' ἄλλων ὀμηλικῶν βραβεῖον τῆς ἀνδρείας του.

Τὸν δὲ παμπειθῆ γλυκὺν ἡμιθέοισιν πόθον πρόσδεκεν Ἥρα
ναὸς Ἀργοῦς, μὴ τινα λειπόμενον
τὸν ἀκίδουον παρὰ μητρὶ μένειν αἰῶνα πέσσοντ', ἀλλ' ἐπὶ
[καὶ θανάτῳ
φάρμακον κάλλιστον ἔξ ἀρετῆς ἄλιζιν εὐρέσθαι σὺν ἄλλοις
(στ. 184—186).

Συνῆλθον οἱ λαμπροὶ ναῦται εἰς τὴν Ἰωλικόν, ὁ Ἴάσων κατέλεξεν αὐτοὺς ἐπιανέστας, ἐμάντευσεν ὁ μάντις Μόψος καὶ ἀνεβόλασεν εἰς τὴν Ἀργῶν ὁ δὲ ἀρχηγὸς Ἴάσων ἐν τῇ προῦμνῃ ἰστάμενος ὡς τριήραρχος καὶ κρατῶν χρυσῆν φιάλην ἔσπεισε τῷ Διὶ εὐπλοῖαν ἐξικτούμενος ἀνέμους καλοὺς, νύκτας καὶ ἡμέρας καλὰς, πλοῦν αἴσιον. ὁ δὲ Ζεὺς ἀνώθεν ἐπιδοκιμάζων ἤστραψε καὶ ἐβρόντησεν. Οἱ ἥρωες τοῦτο ἰδόντες ἐπτηξάν πεισθέντες εἰς τὰ σημεία ταῦτα τῶν θεῶν, ὁ δὲ Μόψος ἀμέσως γλυκεῖας ἐλπίδας παρέχων ἐκέλευσεν αὐτοὺς νὰ ἀρχίσωσι τὴν κοπιηλασίαν, ὅπερ ἐπραττον ἀπλήστως. Βοηθούμενοι ὑπὸ οὐραίου ἀνέμου, τοῦ νέτου, οἱ Ἀργοναῦται ἀφίκοντο διὰ τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντιδος εἰς τὸ ἔσχατον μέρος τοῦ θρηκτικῆ Βασπόρου, εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀξίνου πόντου πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀσίας, ὅπου ἰδρυσαν τέμενος καὶ βωμὸν τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ προγόνου τῶν Εὐρυημιδῶν καὶ πατρός τοῦ Εὐφύμου, ἐκ δὲ τῆς παραθοσκομένης ἀγέλης θρηκτικῶν ταῦρος ἔθυσαν τῷ θεῷ τῆς θαλάσσης παρακαλοῦντες αὐτόν, ἵνα διαφύγῃσι τὴν φοβεράν κίνησιν τῶν δύο Συμπληγάδων πετρῶν, αἵτινες ἐκινουῦντο ὡς ζῶσαι ταχυτέρον καὶ τῶν ἀνέμων αὐτῶν διὰ τῆς διαβάσεως ὅμως τῶν ἡμιθέων τούτων ναυτῶν τῆς Ἀργοῦς ἔπαυσε πλέον ἢ

κίνησις αὐτῶν. Ἀκολουθῶς ἔφθασαν διὰ τοῦ Εὐξείνου πλέοντες εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς, εἰς τὸν Φάσιν ποταμὸν, εἰς τὴν Κολχίδα, ὅπου συμπλακέντες τοῖς Κόλχοις παρὰ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Αἰήτῃ εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ τοῦ Αἰήτου ἀπεβιβάσθησαν καὶ ἐξήτησαν ἐπομένως τὸ χρυσομάλλον δέρας.

Ὁ ποιητὴς ἐπιτηδεῖως διατιθεῖς τὸ πρᾶγμα ἐμβάλλει τὴν Ἀφροδίτην διδάσκουσαν ἐποδᾶς τὸν Ἴάσονα, ἵνα ἐλκύσῃ τὴν Μήδειαν πρὸς ἑαυτὸν, ἥτις τρωθεῖσα ἔρωτι πρὸς τὸν Ἴάσονα παρέχει αὐτῷ τὸ φάρμακον πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν δυσκολιῶν. Χαριέντως ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τοῦτο.

Πότνια δι' ὠκυτάων βελόνων
ποικίλαν ἴγγρα τετράκναμον Οὐλυμπόθεν
ἐν ἀλύτῃ ζεύξαισα κύκλω
μικινᾶδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν
πρῶτον ἀνθρώποισι, λιτάς τ' ἐπαιοῖδ' ἐκδιδάσκειεν σοφὸν
[Αἰσονίδαν]
ἄφρα Μηδείας τοκέων ἀφείλιτ' αἰδοῖ, ποθεινὰ δ' Ἑλλάδας
[αὐτὴν]
ἐν φρασί καιομέναν δονέει μάστιγι Παιθοῦς·
καὶ τάχα πείρατ' ἀέθλων δείκνυεν πατρωίων.

(στίχ. 214—220).

Ἡ βασιλόπαις τῆς Κολχίδος ἔδειξε τῷ Ἴάσονι τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἀθλῶν, οὓς ἐμέλλε νὰ ἐπιβῆλῃ αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτῆς Αἰήτης, ὅπερ εὐχαρίστως ἐδέχθη ὁ Ἴάσων, ἀμρότεροι δὲ συνεφώνησαν κοινὸν νὰ συνάψωσι γάμον καὶ κατελθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Αἰήτης ἔστησεν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὸ σκληρότατον ἄροτρον, ἐξέυξε τοὺς πυρίπνοακ βοῦς, διηυλάκισε τὴν γῆν εἰς βάθος μιᾶς ὀργυιᾶς καὶ εἶπε τοῖς Ἀργοναύταις· Ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τῆς νηὸς ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, παρέχω αὐτῷ τὸ χρυσομάλλον δέρας, τὴν στρωμνὴν τοῦ Φριξίου. Εὐθύς ὁ Ἴάσων ἀποβαλὼν τὸ κροκόχρουν ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ τῷ θεῷ πεποιθὸς ἤψατο τοῦ ἔργου. Τὸ πῦρ τῶν βοῶν δὲν ἔβλαψεν αὐτὸν διὰ τὰς συμβουλὰς τῆς παμφαρμάκου Μηδείας· ζεύξας δὲ αὐτοὺς καὶ κεντήσας διὰ τοῦ κέντρου ἐξετέλεσε τὸ ἐπιταχθὲν ἔργον ὁ γενναῖος ἀνὴρ. Ὁ Αἰήτης ἰδὼν τοῦτο ἐστέναξεν ἐκ θυμῶν καὶ λύπης, οἱ δὲ ἐταῖροι τοῦ Ἴάσονος ἐκτείνοντες τὰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν περιεπτύσσοντο καὶ ἔσπερον αὐτὸν στεφάνοις. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Κόλχων ἔδειξε τῷ Ἴάσονι τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἔκειτο τὸ δέρας, φυλαττόμενον ἐν τινι λόγμῃ ἐντὸς τοῦ στόματος δράκοντος μεγαλειτέρου

κατὰ τε τὸ μῆκος καὶ πᾶχος καὶ αὐτῆς τῆς Ἀργούς.

Μέγρι τοῦδε ὁ ποιητὴς ἐξέθετο τὰ κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας ἐν ἐκτάσει, βλέπων ὅμως ὅτι ἡ ᾠδὴ αὐτοῦ θέλει ἐκταθῆ πολὺ, ὁ δὲ καιρὸς ἐπείγει, συντομεύει τὰ λοιπὰ ἐπιστρέφον τρόπον τινὰ ἐκ τῆς Κολχίδος οὐχὶ δι' ἀμαξιοῦ, ἀλλὰ διὰ βραχέως, διὰ βραχέως ὁμοῦ. μονοπατίου. Δι' ἀκολουθεῖ λέγων· Ὁ Ἴάσων ἐρόνευσε τὸν φυλάκτοντα τὸ δέρας δράκοντα διὰ τέχνης, ἔλαβε τὸ δέρας, ἔκλειψε τὴν Μήδειαν ἐκούσαν, τὴν φονέα ὕστερον τοῦ Πηλίου· ἐπλευσεν ἐκεῖθεν μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὸν ὠκεανόν, ὃν ἐνόμιζον τότε συνεχῆ τοῦ Εὐξείνου πόντου, καὶ ἀμέσως εἰς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. Ἐντεῦθεν ἐπορευθήσαν διὰ ζήρας διὰ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἀργὴν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης· ἐκεῖ δὲ ἐμβάντες εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ ἐν αὐτῇ πλέοντες ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Θήραν, ἐξ αὐτῆς δὲ εἰς Λήμνον. Ἐνταῦθα διὰ τινὰ ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς νῆσου γενομένην ποτὲ ἀνδροκτονίαν ἢ λημνίαν Ἰψιπύλη ἔθετο ἀγῶνα πένθιμον εἰς τιμὴν τοῦ Θόαντος, ἐν δὲ τῷ ἀγῶνι τούτῳ τῶν γυναικῶν ὁ Εὐφρημος ἔλαβε σύζυγον τὴν Λημνίαν Μαλάχην, ἐξ ἧς ἐν ζήνῃ γόμφῳ ἔσχε τὴν ἀρχὴν τὸ γένος τῶν Εὐφρημίδων. Ἐκ Λήμνου ὁ Εὐφρημος ἦλθεν εἰς Λακεδαιμόνα, ὅπῃθεν τῷ χρόνῳ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, ὡς προείπαμεν, ἀπόκησαν εἰς Θήραν, καλουμένην τότε Καλλίστην, πρὸ τῆς ἐλευσεως τῶν Μινυῶν. Τῷ Βάττῳ δέ, ἀπογόνῳ τοῦ Εὐφρήμου καὶ ἐν Θήρᾳ οἰκοῦντι, ὁ Ἀπόλλων ἐν Δελφοῖς ἐρωτῶντι περὶ θεραπειᾶς τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ὡς προείρηται, ἐπηγγείλατο τὴν βασιλείαν τῆς Κυρήνης. Οὗτος δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἢ Βάττος ἐγένετο οἰκιστὴς καὶ βασιλεὺς δίκαιος τῆς χρυσοφόρου Κυρήνης ἐν Λιβύῃ. Πόσῃν ἔκτασιν εἶχε τότε ὁ ἐλληνοισμός! Ἐνταῦθα περατοῦνται τὰ κατὰ τὴν ἐστρατείαν τῶν Ἀργοναυτῶν μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῆς Κυρήνης βασιλευομένης ὑπὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου ἀπογόνου τοῦ Βάττου καὶ τοῦ Εὐφρήμου.

Ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ᾠδῆς αὐτοῦ ὁ ποιητὴς κρίνει καλὸν νὰ συστήσῃ τῷ Ἀρκεσιλάῳ τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Δαμύριον ἐν τῇ ἐξορίᾳ εὐρισκόμενον καὶ αὐστηρῶς τιμωρηθέντα ὡς στασιαστὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τελευταῖον ἐν Θήβαις ξενιζόμενον. Ὁ Πίνδαρος ἀρχεται τῆς συστάσεως ἐπιτηδεῖως ἀπὸ ἐνὸς αἰνίγματος τῆς δρυός. Ἔσο ἔμπειρος, λέγει τῷ Ἀρκεσιλάῳ,

ὡς ὁ Οἰδίπους, εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἐξῆς αἰνίγματος: «Ἐάν, λέγει, κόψῃ τις τοὺς κλάδους μεγάλης δρυός (δρῦν ἔννοει τὸν λαόν, κλάδους δὲ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐξέχοντας ἄνδρας), καταισχύνῃ δὲ τὸ ἀξιοθαύματον αὐτῆς εἶδος, αὕτη ἡ δρῦς καὶ ἄκαρπος οὕσα παρέχει μαρτυρίαν περὶ ἐαυτῆς τὸν χειμῶνα ἐμβάλλομένη εἰς τὸ πῦρ (μήπως ἀνάψῃ τὸ πῦρ τῆς στάσεως) ἢ βρασταζούσα ὡς κίων τὸ βῆρος ἐν τείχεσιν ἄλλων ξένων ἐγκαταλιπούσα τὴν θέσιν αὐτῆς».

Τὸ αἰνίγμα τοῦτο τῆς δρυός ὁ ποιητὴς ἀναφέρει εἰς τὸν Δαμόφιλον καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐξόχους ἄνδρας τῆς Κυρήνης, τοὺς τιμωρηθέντας ὑπὸ τοῦ Ἀρκεσίλαου. Συμβουλεύει τὸν βασιλέα τῆς Κυρήνης νὰ μὴ ἐξωθήσῃ αὐτοὺς καὶ καταφύγῃσιν εἰς ξένους, πιθανῶς εἰς τοὺς τότε ἄρχοντας τῆς Αἰγύπτου, προτρέπων δὲ αὐτὸν περαιτέρω εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Κυρήνης λέγει αὐτῷ: «Εἰσαίματρος ἐπιτηδεύεσθαι, σὲ εὖνοει δὲ ὁ Παῖν Ἀπόλλων, ὁ προστάτης τῶν Βακτιαδῶν· θεράπευσον τὴν πληγὴν τῆς Κυρήνης. Εὐκόλον εἶναι καὶ εἰς κατώτερος νὰ διαταράξῃσιν μίαν πόλιν, νὰ ἀνορθώσῃ ὅμως αὐτὴν μόνος ὁ θεὸς δύναται βοηθῶν τοῖς βασιλεῦσι. Δέχθητι εὖμενῶς καὶ τὴν ἐμὴν μεσιτείαν καὶ ἀγγελίαν, διότι, κατὰ τὸν Ὅμηρον (Ἰλ. Ο, 357, Ψ, 450), ὁ καλὸς ἄγγελος παρέχει μεγάλην τιμὴν εἰς τὸ ἀγγελλόμενον πρᾶγμα». Ἰδιαιτέρως δὲ συνίστησι τὸν Δαμόφιλον ὡς πολίτην συνετὸν καὶ γνωστότατον τῆ Κυρήνῃ πάσῃ καὶ τῆ δυναστείᾳ τῶν Βακτιαδῶν καὶ τῷ μεγάρῳ τοῦ Βάπτου. «Ὁ Δαμόφιλος, λέγει ὁ ποιητὴς τῷ Ἀρκεσίλαῳ, εἶναι νέος, ἀλλ' ἐν βουλαῖς γέρον ἐκαπνοτούτης ἀποφεύγων τὴν κακὴν γλῶσσαν· εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἀλαζονείας, μὴ ἐρίζων πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς μηδὲ παρεκτείνων τὰς ὑποθέσεις εἰς μήκος, διότι ὁ καιρὸς εἶναι πολὺτιμος. Ὁ Δαμόφιλος μεταχειρίζεται τὸν χρόνον ὡς θεράπων, οὐχὶ δὲ ὡς δραπέτης, ἀποφεύγων δηλαδὴ τὸν χρόνον καὶ ἀτόπως καὶ ἀκαιρῶς μεταχειριζόμενος αὐτόν. Διὰ τοῦτο εἶναι λυπηρόν, ὅτι τοιοῦτος ὢν ὁ Δαμόφιλος μένει μακρὰν τῆς πατρίδος

καὶ τῶν κτημάτων του. Ἀῦσον λοιπὸν αὐτόν, βασιλεῦ τῆς Κυρήνης Ἀρκεσίλαε, καθὼς ὁ Ζεὺς ἔλυσε τοὺς Τυτᾶνας. Μετάβαλε τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν σου· θεράπευσον τὰ τῆς στάσεως τῆς Κυρήνης καὶ ἀνακάλεσαι τὸν Δαμόφιλον, διότι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καὶ οἱ ἄνεμοι μεταβάλλονται. Ὁ Δαμόφιλος εὖγεται ἀπαλλαγεῖς τῆς ἐξορίας νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ συνδιασκεδάξῃ μετὰ τῶν φίλων συμπολιτῶν του παρὰ τῆ κρήνῃ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῇ μουσικῇ καὶ τῇ ποιήσει, (αἰτινες ἤκμαζον τότε ἐν Κυρήνῃ), μηδένα βλέπτων καὶ παρὰ μηδεὸς βλέπόμενος· τότε δὲ ἤθελε διηγηθῆ τίνα ἐξοχὸν ποιητὴν εὖρον ἐν Θήβαις, (τὸν Πίνδαρον) καὶ τίνα ἀφροδίτην μελλόντων ὕμνων διὰ τὸν βασιλέα τῆς Κυρήνης Ἀρκεσίλαον εὖρε φιλοξενηθεὶς ἐσχάτως ἐν Θήβαις παρὰ τῷ Αἰγείδῃ Πινδάρῳ ὡς Αἰγείδης καὶ αὐτός».

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ ἐν τῇ ὥραίᾳ ταύτῃ ὠδῇ τοῦ κύνου τῶν Θηβῶν Πινδάρου λέγομεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀποτεινόμενος καὶ διὰ μύθων καὶ διὰ παρανέσεων τῷ Ἀρκεσίλαῳ λέγει: «Εἰς τὴν βασιλικὴν εὐτυχίαν τὴν θεοθεν δοθεισάν σοι πρόσθε, ὦ Ἀρκεσίλαε, τὴν ἀρετὴν τῆς ἐπιεικειᾶς. Ἔσο πρόξος, ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἀπειθήσαντας, ὡς ὁ Ἰάσων πρὸς τὸν Πελοῖον. Οὕτω δὲ θέλεις ἔχει τὴν εὖνοιαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν θεοθεν διὰ προφητικῶν καὶ χρησμάτων χρηρηγηθεῖσάν σοι βασιλείαν οὐ μόνον εἰς τὸ παρὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Οὕτως εἶχεν αὐτὴν καὶ ὁ Ἰάσων. ὁ ἐξοχὸς ἦρωας, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐνδόξων Ἀργοναυτῶν, ὢν εἰς οὐχὶ κατώτερος ἦν καὶ ὁ ἐκ τῶν προγόνων σου Εὐφημοσ, ἐξ οὗ οἱ λοιποὶ πρόγονοί σου Εὐφημίδαί καὶ Βακτιάδαι, ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ εὐδαιμόνες κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν γινόμενοι. Εἰς τὴν βασιλείαν σου λοιπὸν, Ἀρκεσίλαε, καὶ εἰς τὴν μεγάλην σου δύναμιν πρόσθε τὴν ἐπιεικείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν, ἄξιος οὕτω γινόμενος τῶν ἀρχαιοτέρων μεγάλων ἡρώων».

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΥΓΕΙΑΣ, ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΟΣ ΑΥΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΣ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΔΟΒ' συνεδριάσει τῆς 23 φεβρουαρίου 1891).

Τὴν ὑγείαν, τὸ πολυτιμότερον τοῦ ἀνθρώπου κτῆμα, πάντες συναισθανόμεθα καὶ γνωρίζομεν, τὴν σπουδαιότητα ὅμως αὐτῆς δὲν ἐκτιμῶμεν δεόντως ἢ τότε μόνον, ὅταν ἀσθενήσωμεν. Τὴν σημασίαν τῆς ὑγείας καὶ τῶν ὑγιεινῶν παρρηγιέλματων διὰ τε τὴν οἰκογενεῖαν καὶ τὴν κοινωνίαν θέλω ὑποδείξει ὑμῖν ἐν τῇ παρούσῃ συνεδριάσει. πρῶτον ἱστορικῶς τὰς τῶν ἀρχαίων λαῶν περὶ ὑγείας καὶ ὑγιεινῆς ἰδέας καὶ δοξασίας διεξερχόμενος, εἶτα δὲ κοινωνικῶς τὴν ἐκπατὸν χρησιμότητα αὐτῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τὰς συνεπειὰς τῶν ἀσθενειῶν, καὶ ταῦτα ὡς διὰ σκιαγραφίας ἐν συντομωτάτῃ περιλήψει, διότι ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γενικότητι εἶναι ἀνεξάντλητος. Πρὶν δ' εἰσελθῶ εἰς τὸ κύριον θέμα, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ δώσω ὑμῖν τὸν ὅρισμόν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἰδίως τί ἐννοοῦμεν λέγοντες ἄνθρωπος ὑγιής.

Ἐὰν διακρίσωμεν τὴν ὅλην φύσιν εἰς ἀνόργανον καὶ ἐνόργανον, ὁ ἄνθρωπος, τὸ σχετικῶς τελειότερον καὶ ἀρχιτεκτονικώτερον τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως πλάσμα, παρίστησι σύνολόν τι ὀργάνων συνδεδεμένων καὶ συγκατασυστημένων ὑπὸ δύο διαφόρου φύσεως ὀργάνων, ἧτοι τοῦ σκελετοῦ καὶ τοῦ δέρματος. Περὶ τὸν σκελετόν, ἐκ 210 περίπου ὀστέων συναρμολογούμενον, μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ οἰονεὶ προσρακτικότητος ἀριστοτέγγου διατάσσονται τὰ ἐντὸς ὄργανα· τὸ πρῶτον, τὸ καὶ ὑπέρτατον διὰ τὰς πνευματικὰς λειτουργίας αὐτοῦ, ὁ ἐγκέφαλος, ἐγκαλεισμένος ἐντὸς τοῦ κρανίου μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ, τῶν ἀνὰ τὸ σῶμα ἐγκατεσπαρμένων περιφερικῶν νεύρων· οἱ πνεύμονες καὶ τὸ κεντρικόν τῆς κυκλοφορίας ὄργανον, ἡ καρδία, μετὰ τῶν ἀνὰ τὰς παρεῖας καὶ τὰ ὄργανα διακλαδιζομένων αἱμοφόρων ἀγγείων, καὶ τμήμα τοῦ πεπτικοῦ

σωλήνος, ὁ οἰσοράχος, ἐντὸς τοῦ θώρακος· τὸ πλείστον τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ, τῶν μεγάλων ἀδένων, τοῦ ὕπατος, σπληνός, παγκρέατος, νεφρῶν καὶ ἄλλων τινῶν ὀργάνων ἐντὸς τῆς κοιλίας· οἱ μῦς προσηρμοσμένοι ἐπὶ τοῦ σκελετοῦ διὰ τὰς ποικίλας τῆς ὑπάρξεως ἀνάγκας· τὸ σύμπλεγμα δὲ τοῦτο περιβάλλει τὸ τελευταῖον καὶ ὀρατὸν ὄργανον, ἧτοι τὸ φυσικὸν ἐνδύμα, τὸ δέριμα. Ἐκαστον τῶν ὀργάνων τούτων λεπτομερῶς διὰ τὸν γυμνὸν ὀφθαλμὸν καὶ λεπτοπλιπέτως διὰ τοῦ μικροσκοπίου περιγράφεται ἐν τῇ ἀνατομῇ τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν γενικωτάτην, οὕτως εἰπεῖν, ἀνατομικὴν διαίρεσιν ὑπεδείξαμεν.

Τῶν εἰρημένων ὀργάνων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἕκαστον, ὡς ἡ φυσιολογία ἐπιστημονικῶς διδάσκει, ἔχει αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον ὑπαρξίν καὶ ζῶήν, συνδέεται ὅμως καὶ συντελεῖ πρὸς συντήρησιν καὶ συνὑπαρξίν πάντων τῶν ἄλλων ὀργάνων τῶν ἀποτελούντων τὸ ἅτομον. Οὕτω ἐντὸς τῶν ὀστέων τῶν ἀπλῶς συντηρουμένων οὐδεμίαν δ' εἰδικὴν ζῶήν ἔχοντων, ὁ ἐγκεφαλὸς π. γ. εἶναι τὸ κέντρον τῆς διανοήσεως καὶ κρίσεως, τῆς θελήσεως καὶ τῶν αἰσθημάτων· οἱ πνεύμονες, τὸ ὄργανον τῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἰσαγωγῆς· ἡ καρδία, διὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος· ὁ πεπτικὸς σωλήν, διὰ τὴν κατεργασίαν τῆς εἰσκαρμένης τροφῆς· ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα ἔχουσιν ἕκαστον εἰδικὴν τινα λειτουργίαν, καὶ περὶ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ ἐκταθῶμεν, ἐπειδὴ ἕκαστον αὐτῶν ὀφείλει νὰ γένηται θέμα ἰδιαίτερας μελέτης. Ἐὰν τὰ ὄργανα τα συνιστῶντα τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀξέσπαστα τὸ σχῆμα, ἡ δὲ κατασκευὴ λεπτή, ὡς διδάσκει ἡ μικροσκοπικὴ λεγομένη ἀνατομία, ἐὰν συγχρονως τὰ ποικίλα ταῦτα ὄργανα κα-

νονικῶς λειτουργῶσι διὰ τε τὴν ἰδίαν καὶ τοῦ ὅλου ζωῆν, τότε λέγομεν, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς οὗτος, εἴτε ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ὑγιής. Κατὰ ταῦτα ὑγίαιον ὀνομάζομεν τὴν ἁρμονικὴν σχέσιν καὶ συνεργασίαν τῶν ὀργανικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρώπου αἰσθανομένου τὴν κανονικὴν ταύτην λειτουργίαν καὶ ἔχοντος τὸ εὐχάριστον συναίσθημα τῆς ἁρμονίας ταύτης. Ἐπειδὴ δ' ἀπολύτως ὑγιής ἄνθρωπος ἔχων διαρκῶς τὸ αἰσθημα τοῦτο εἶναι πολλάκις ἀδύνατον, δι' αὐτὸ τὴν τυχαίαν ταύτην διατάραξιν καλοῦμεν ἀδιαθεσίαν καὶ ἀσθένειαν. ὅταν σπουδαίως διαταραχθῇ ἢ καταστραφῇ ἢ ἀνατομικῆ σύστασις καὶ φυσιολογικῆ λειτουργία ὀργάνου τινός· καὶ τὰς μὲν ἀσθενείας καὶ ἀδιαθεσίας νὰ θεραπεύῃ ἢ τοῦλάχιστον προσωρινῶς νὰ ἐξουδετεροῖ σκοπὸν ἔχει ἡ ἰατρικὴ, τὴν δὲ ὑπάρχουσαν ὑγίαιαν νὰ συντηρῇ καὶ νὰ κρατῆν ἢ ὑμεινῇ. Ἡ ὑμεινὴ οὕτως, ἐν τῇ εὐρυτάτῃ τοῦ ὅρου ἐννοεῖ, σκοπὸν ἔχει οὐ μόνον πῶς πρέπει νὰ διατηρῶμεν τὴν ὑγίαιαν ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι καὶ νὰ ἐνισχύωμεν αὐτὴν ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ συγγρόνως πῶς νὰ ἐκζητῶμεν τὰς αἰτίας τῶν ἀσθενειῶν καὶ τὸν τρόπον νὰ ἀποφεύγωμεν αὐτάς. Ἐὰν τοιοῦτον εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑμεινῆς, δικαίως τότε ὡς πρακτικὴ ἐπιστήμη εἶναι σπουδαιότητα καὶ ὠφελιμότης, τὰ δὲ διδάγματα αὐτῆς ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ γενικευθῶσιν. Εἶναι σημαντικωτάτη, διότι τείνει εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου προδιβάζουσα τὴν φυσικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, ὑπερβαίνουσα δὲ τὰ ὅρια τῆς ἰατρικῆς σχετίζεται μετὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐν γένει ἀνθρωπολογίας.

Τὴν χρησιμότητα τῶν ὑμεινῶν κανόνων συνησθάνθησαν ὡς ἔξ ἐνστάτου, οὕτως εἰπεῖν, πάντα τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ πλαισιότατα. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τῶν ἱερέων καὶ προσητῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα θεραπευτικῆς κατ' ἐξοχὴν ἀρχῆς, ἐν δὲ τῇ Δύσει, τῇ ἀρχαίᾳ, διὰ τῶν ἰατρικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων ἢ νομοθεσιῶν ἢ καὶ ἐκ προνοίας ἐπὶ σκοπῷ πολιτικῆς καὶ ἔθνικῆς συντηρήσεως καὶ ὑπεροχῆς, ἐν δὲ τῷ αἰῶνι ἡμῶν ἐκ φιλανθρωποῦ φρονηῆς διὰ τῆς ἐπιστήμης, ἥτις κατώρθωσε καὶ τῶν ἀοράτων ἐπι ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὧν τὴν φωνὴν ἀφῆρεσε, κατὰ τὸν Ἡσίοδον (1),

(1) Νούσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρη ἡδ' ἐπὶ νυκτί αὐτόματοι σοιτώσι, κακὰ θηροῦσι φέρουσαι· σιγᾷ· ἐπεὶ φωνὴν ἐξέλειτο μητίετα Ζεῦς.

(Ἐργα καὶ ἡμέραι, στίχ. 103—105).

ὁ Ζεὺς, ἵνα δύνανται ἡμέρας καὶ νυκτός σιωπῆλως νὰ ἐπιβουλεύωσι τὴν ζωὴν, κατώρθωσε, λέγω, καὶ τὴν ὑπαρξίν νὰ ἐξεύρη καὶ ἐν πολλοῖς τὴν θανάτηφόρον δύναμιν νὰ ἐξουδετερώσῃ. Τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑμεινῆς ἱστορικῶς τὸ πρῶτον ἐπιθυμῶν νὰ καταδείξω, ἄρχομαι τῆς περιληπτικῆς ἐξιστορήσεως τῶν ὑμεινῶν ἠθικῶν, διατάξεων καὶ ἔργων ὑμεινῶν δημοσίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, παραλείπων τὰ ἔθνη ἕκαστον, περὶ ὧν αἱ πληροφοροῖαι ἡμῶν εἶναι ἐλλιπεῖς ἢ ἀνεπαρκεῖς (1).

Ἐν τῇ ἱστορικῇ σκηνῇ τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἡμῖν ἡ Αἴγυπτος, γῶρα διὰ τὴν σταθερότητα τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2) καὶ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην (3), ὑμεινιστάτη· ἀλλὰ καὶ τοιαύτης τῆς Αἰγύπτου θεωρουμένης ἢ τοῦ σώματος ὑμεινῆ ἐπιμελεῖα ἐθεωρεῖτο ἀναγκαιότητα. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (4), οἱ Αἰγύπτιοι παρεδίδοντο, ὅτι αἱ ἀσθενεῖαι γεννῶνται ἐκ τῆς τῶν τροφῶν χρήσεως, ἐπὶ τούτῳ δὲ τρεῖς κατὰ συνέθειαν ἡμέρας ἕκαστου μηνὸς διὰ φαρμάκων ἑμετικῶν καὶ κλυσματικῶν ἐκαθαίροντο, τὰ δὲ ὑριστάμενα νοσήματα συνεπῶς, κατὰ τὸν Διόδωρον (5), διὰ μέσων καθαρτικῶν τοῦ πεπτικού σωλήνος καὶ διὰ νηστειῶν ἐθεράπευον φρονούντες, ὅτι τὸ περισσόν τῆς τροφῆς προκαλεῖ αὐτά. Ἀπὸ τοιαύτης αἰτιολογικῆς τῶν ἀσθενειῶν βλάβος ὀρμώμενοι εἶχον τὴν δικαίαν οἱ Αἰγύπτιοι ἀπλῆν καὶ λιτήν, καὶ οὐ μόνον ὁ λαὸς ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς τὴν αὐτὴν ἤγον δικαίαν· οὕτω, κατὰ τὸν Διόδωρον (6), ἐπρέφοντο διὰ τροφῶν ἀπλῶν μεταχειριζόμενοι κρέας μύσχων καὶ γηγῶν, οἴνου δ' ὀρισμένον ποσόν, ἵνα μὴ προκαλέσῃ πλεγμασὴν ἢ μεθῆν· τὰ τῆς διαίτης δ' ἐν γένει οὕτω συμμέτρως ἦσαν διατεταγμένα, ὥστε δικαίως ἐφρόνον, ὅτι οὐχὶ νομοθέτης ἀλλ' ὁ ἄριστος τῶν ἰατρῶν συνετάξεν καὶ ἐκάνονισεν αὐτὴν χάριν τῆς ὑγείας· οὕτω δὲ, καθὼς πρὸς τὸ χρηματίζειν καὶ κρῖνειν ἦτο καιρὸς ὀρισμένος, ἦτο τοιοῦτος

(1) Ἐν τῇ Σιναιῇ κατὰ τὸν Scheiber (Traité pratique de message et de gymnastique ect. σελ. 2—3), ὑπῆρχον γυμνάσια, ἐν οἷς ἐκτός ἀσκήσεων ἢ θεραπείας νοσημάτων ἰδίᾳ διακριτικῶς διετηροῦντο.

(2) Βιβ. Β', 77.

(3) Α', 10, σελ. 11.

(4) Βιβ. Β', 77.

(5) Α', 10 σελ. 11.

(6) Βιβ. Α', 70, σελ. 65.

καὶ διὰ τὸν περίπατον. τὸ λουτρὸν καὶ τὸν ὕπνον. Ἐντεῦθεν, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (1), οἱ Αἰγύπτιοι «μετὰ Λίβυας ὑγιεινότετοι πάντων ἀνθρώπων . . . χρυσοχαρμέουσι . . . καὶ οἶνον δ' ἐκ κριθῶν πεποιημένῳ διαχέρονται». Μετὰ τὴν αὐτάρκη καὶ λιτὴν τροφήν ὑγιεινὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον στοιχεῖον ἐθεώρουν καὶ τὴν καθαρσιότητα. Οἱ ἱερεῖς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2), ἐξυρίζοντες τὸ σῶμα χάριν καθαρσιότητος, ἐλούοντο δὲ τετρακτίς, ἤτοι δις τῆς ἡμέρας καὶ δις τῆς νυκτός, διὰ ψυχροῦ ὕδατος, «ἵνα μήτε φθεῖρ μήτε ἄλλο μυστῆρον μηδὲν ἐγγίνηται σοι θεοραπέουσι τοὺς θεοὺς». Ἐκ τῶν αὐτῶν δ' ἀρχῶν ἀγόμενοι περιετέμνοντο, ἔθιμον μετενεχθῆν καὶ παρὰ Χελδαίους καὶ Ἰουδαίους, βραδύτερον δὲ καὶ εἰς τὰ ἀραβικὰ φύλλα (3). Οἱ Αἰγύπτιοι οὐ μόνον ἐπεμελοῦντο τῆς υγιείας αὐτῶν ἐπὶ μέρους, ἀλλ' ἐρρόντιζον συνῆμα καὶ περὶ τῆς υγιεινῆς καταστάσεως καὶ εὐεξίας τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ συνόλω, καλῶς γνωρίζοντες, ὅτι διὰ τοιαύτης προνοίας προελάμβανον ἐπιδημιακὰ νόσους καταστρεπτικωτάτας ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις. Οὕτω, κατὰ τὸν Στράβωνα (4), ἐν γνώσει διατελοῦντες, ὅτι οἱ γλαυκώτεροι τόποι πυνηροὶ καὶ δυσάεροί εἰσι, αἱ ἐπὶ λίμνῶν ἰδρυμέναι πόλεις διὰ τὰς ἐκ τοῦ ἡλίου προκαλουμένας ἀναθυμιάσεις βαρύν καὶ νοσώδη ἔχουσι τὸν ἀέρα καὶ ἐπομένως νοσημάτων ἐνδημικῶν παρκαίτων, κατεσκευάζον προχώματα, πόλεις ἐπὶ λόφων αὐτοφυσικῶν ἢ τεργητῶν καὶ διώρυγας, ὅπως διὰ τῆς ἐλευθέρως ῥοῆς τοῦ Νεῖλου καὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δυσωδῶν καὶ μικροσμικτικῶν ἀερίων συντηρῶσι τὴν υγιεινὴν κατάστασιν τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων (5). Τὴν υγιεινὴν σπουδαιότητα ἀφθόνου ὕδατος δὲν παρερνώριζον, ὡς δ' ἐκ τῆς ἱστορίας εἶναι γνωστὸν, εἰς τῶν βασιλέων, ὁ Μοῖρις, κατεσκευάσεν ἐκ τῶν διακλαδώσεων τοῦ Νεῖλου τὴν ἐπιώνυμον αὐτῷ λίμνην, ἐν ἣ ἤγατο τὸ πλεονάζον τοῦ ὕδατος, ὅπως ἀρ' ἐνὸς μὲν προφυλάττη τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς πλημμύρας, ἀρ' ἑτέρου δ' ἐν καιρῷ λεψυδρίας ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας (6).

(1) Βθ. Β', 153.

(2) Βθ. Β', 37, 133.

(3) Ἡρόδ. Βθλ. Β', 37, 104—105 καὶ Διοδ. Σικελ. Βθλ. Α', σελ. 36, 38.

(4) Βθλ. 17, 793, σελ. 1106.

(5) Στράβ. Βθλ. 17, 788—789, σελ. 1099. Διοδ. Σικελ. Α', 31, σελ. 11.

(6) Διοδ. Σικελ. Α', σελ. 72, 52.

Παρ' Ἰνδοῖς, ὡς καὶ παρ' ἄλλοις τοῖς ἀρχαιοτάτοις λαοῖς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν, οἱ φιλόσοφοι καὶ βραχυμῆνοι προεἶβον εἰς τὰ πλήθη περὶ ἀνγμῶν καὶ ἐπομβρίας. ἔτι δ' ἀνέμων εὐπνοίας καὶ νόσων καὶ τῶν ἄλλων τῶν δυνάμενων τοὺς ἀκούοντας ὠφελῆσαι (1)· παρ' Ἰνδοῖς μάλιστα ὑπῆρχον ἄρχοντες τεταγμένοι καὶ μεριμνῶντες, ὅπως οὐ μόνον οὐδεὶς ξένος ἀδικῆται, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας αὐτῶν δι' ἰατρῶν ἐπιμελῶνται, τελευτῶντας δὲ θάπτωσι, τὴν δὲ περιουσίαν αὐτῶν ἀποδιδῶσιν εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῶν. Ὑγιεινὰ δὲ παραγγελεματα καὶ ὑποθήκαι πολλὰ εὑρήνται ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδικαῖς προγράμμασιν, ὡς οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν (ἔρα Στράβ. 12, σελ. 994 καὶ Th. Puschman, Geschichte des med. Unterr. σελ. 6).

Περὶ Βαβυλῶνος καὶ Βαβυλωνίων τὸν λόγον ποιοῦμενοι ἀναγκαίως μνημονεύομεν τῆς ἀσσυριακῆς καὶ χελδαϊκῆς κυριαρχίας, διότι ἐπ' αὐτῶν ἐξετελέσθησαν ἔργα υγιεινῆς μεγάλα καὶ θαυμαστά. Καὶ τὴν μὲν Νίνου ἢ Νινευὴ ὑπὸ τοῦ Νίνου βασιλέως ἐπὶ τῆς ἀσσυριακῆς κυριαρχίας, τὴν δὲ Βαβυλῶνα ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σεμιράμιδος κτισθεῖσας οὐ μόνον ἐκαλλώπισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ μεγαλοπρεπῶν ὁδῶν, ὑπονόμων, γεφυρῶν, διωρύγων, χωμάτων ἢ προχωμάτων, δεξιαμενῶν καὶ παντοειδῶν ἔργων ὑδραυλικῶν υγιεινῆς σπουδαιότητος οὐ μικρῆς ἐπλούτισαν. Ὁ Ἡρόδοτος (2) ἀναφέρει οὐ μόνον τὴν Σεμιράμιν ἀλλὰ καὶ τὴν Νίκωπριν μὲγάλως περὶ Νίνου καὶ Βαβυλῶνος μεριμνήσασαν· ὁ Διόδωρος (3) λόγον ποιεῖται περὶ συρίγγων δι' ὀργάνων πεπρωκισμένων, δι' ὧν ἀπεσπᾶτο ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὸ πλῆθος τοῦ ὕδατος· ὁ Στράβων (4) περιγράφει καὶ χῶματα Σεμιράμιδος, τείχη, ἐρύματα, σύρριγγας καὶ διώρυγας ἐν ποταμοῖς καὶ λίμναις, ὁδοὺς καὶ γεφύρας, ἔργα τῆς μεγαλοφυΐας Σεμιράμιδος· ὁ Διόδωρος (5) λέγει καὶ περὶ Ἐλβατάνων, ὅτι πόλιν ἀνυδρον, μηδεμίαν πηγὴν σύνεργως ὑπαρχούσης, πᾶσαν κατάρτυτον ἐποίησεν ἐπαγαγεῖσα πλεῖστον καὶ κάλλιστον ὕδωρ μετὰ πολλῶν κόπων καὶ δαπάνης μεγάλης. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς ἀσσυριακῆς ἀλλὰ καὶ τῆς χελδαϊκῆς κυριαρχίας πολλὰ

(1) Αὐτόθ. Β', σελ. 183, 40.

(2) Βθ. Α', 184 καὶ ἐξῆς. Διόδωρ. Β', 8, σ. 113.

(3) Β', 41, σελ. 144.

(4) Βθ. 17', 737—738, σελ. 1227 καὶ Ἡρόδ. Βθ. Α', 178.

(5) Βθ. 13, σελ. 149.

καὶ σπουδαῖα ἐξετελέσθησαν, ὡς περιγράφει ὁ Στράβων (2) καὶ ὡς ὁ γνωστὸς Layard κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας διὰ σπουδαίων ἀνασκαφῶν ἐπεθεβωλίωσεν, ἀνασκαφῶν, αἰτινες, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Weber, (3) οὐ μόνον τὴν φιλαλήθειαν καὶ ἀκρίθειαν τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπερίγραπτον μεγαλεῖον τῆς Νίνου καὶ Βαβυλωνίως ἐπιστοποιήσαν.

Ἐκτός τῶν δημοσίων ὑγεινῶν ἔργων οὐδὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων περὶ τῆς ἰδιωτικῆς ὑγεινῆς τῶν Βαβυλωνίων· λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι ἦσαν πολλάκις εἰς σχέσεις καὶ δὴ καὶ πολεμικὰς πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, ἀδύνατον θεωροῦμεν, ὅτι δὲν παρέλαβον πολλὰ ἐξ κῶτων. Βέβαιον δὲ εἶναι, ὅτι ἰατροὺς δὲν εἶχον, ἢ τοὺς ἀπέφευγον, τοὺς δὲ ἀσθενεῖς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (3) καὶ Στράβωνα (4), ἐξέλειπον εἰς τὰς τριόδους καὶ τὰς ἀγοράς, ὅτε οἱ παθόντες προσήρχοντο καὶ ἠρώτων περὶ τῶν συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας, καὶ ἐν ἐγνώριζόν τι ὠφέλιμον συνεβούλευον αὐτό. Ἐὰν παρὰ Βαβυλωνίους δὲν ἀπαντᾷ τις, ὡς εἶπομεν, ἰδιωτικῆς ὑγεινῆς τεκμήρια, δὲν δύναμεθα πάντως ν' ἀρνηθῶμεν τοιαῦτα κρίνοντες ἐκ τῶν γνωστῶν μεγαλουργημάτων ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν μάλιστα τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ ἐγνώριζον τὰς ἀναγκασιτέρας ὑγεινὰς ὑποθήκας, ἅς καὶ ἐτήρουν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, πειθόμεθα δὲ καὶ ἐκ τῶν παρ' Ἰουδαίους, ἐκ τε τοῦ μετὰ τῶν Χαλδαίων συγχρωτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς αἰγυπτιακῆς, ὑγεινῶν παραγγελιῶν καὶ ἐθίμων, τὰ ὅποια καίτοι διὰ θρησκευτικῶν καὶ τυπικῶν διατάξεων καθιεροῦντο, ὅμως ἐν χρόνοις, ἐν οἷς πρωτεύουσιν εἶγε θεοὶν ἢ θρησκεία, ἦσαν σωτηριωδέστατα· οὕτω ἐκ τῶν παρ' Ἰουδαίους ὑγεινῶν διατάξεων τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναφερομένων ἀρσόμεθα τὰ τῆς περιτομῆς (5), τὰ περὶ καθαριότητος τῶν τροφῶν (6), περὶ τῶν δεόντων γενέσθαι τοῖς ἐκ λέπρας παθοῦσι (7), περὶ ἐμμύηον (8), γαμικῶν σχέσεων (9)

καὶ πολλῶν ἄλλων ὑγεινῶν παραγγελιῶν, περὶ ὧν πολλὰ ἀναγράφονται ἐν τῷ Λευϊτικῷ καὶ τῷ Δευτερονόμιῳ.

Τοσαῦτα περὶ ὑγεινῆς καὶ ἔργων ὑγεινῶν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἰδίως ἀνατολικῶς ἔθνεσιν εἰπόντες, ἐβλώμεν εἰς τὰ κατ' ἐξοχὴν εὐρωπαικὰ, παρ' οἷς ὁ πολιτισμὸς τὰς πρώτας καὶ βασίμους ἀρχὰς ἔθετο. Ἐν πρώτοις ἵσταται πρὸ τῶν ὀρθάλμων ἡμῶν ἡ φαινή μορφή τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐν ἣ ἡ ὑγεινὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν πόλεων ἦτο ἀντικειμένον σπουδαιοτάτης μελέτης καὶ μερίμνης, ὡς τοῦτο ἐκ τῶν ἱατρικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων καταδεικνύεται. Ὡς λάμπων ἀστὴρ φαίνεται πρὸ ἡμῶν ὁ Ἰπποκράτης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν πολυπληθὴς χορεία τῶν λοιπῶν ἰατρῶν, αἱ γνώσεις τῶν ὁποίων ὡς ἄλλαι ἀκτῖνες φωτὸς ἐφώτισαν τοὺς τε συγχρόνους καὶ τὰς ἐπερχομένους γενεάς. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἰπποκράτους ἰδίᾳ διασφῶμεν οὐ μόνον τὴν βαθύνοϊαν τοῦ ἀνδρός ἐν πολλοῖς τῆς ἱατρικῆς ζητήμασι, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ὑγεινὴν τιμωμένην ὡς ἐπιστημονικὴν ἄμα καὶ πρακτικὴν ἱατρικὴν. Οἱ ἀφορισμοὶ καὶ μάλιστα τὸ περὶ ἀέρωι, τάπων καὶ ἰσδάτων, διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀπαντώσας ὑγεινὰς ἀληθείας, εἶναι δίκαιον καὶ ἄξιον ν' ἀποτελέσωσιν ὑποκείμενον ἐδικτῆς πραγματείας, τοῦθ' ὅπερ οὐ τοῦ παρόντος σήμερον.

Ὡς ὁ Ἰπποκράτης, καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ Πλάτων σπουδαίαν ἐθεώρει τὴν γνώσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ὑγεινῶν πορισμάτων. Ἐν τοῖς Λόγοις μετὰ τὸ ἄλλων ἀπαραιτήτων καλῶς συντεταγμένης πόλεως προσόντων ἀπαιτεῖ ἐπιμελητῆς τῶν ὁδῶν, οἰκίσεων, οἰκοδομῶν, λιμένων, ἀγορᾶς, κρητῶν, τεμενῶν, ἱερῶν καὶ ἄλλων παρομοίων καθιδρυμάτων (1)· εἰδικώτερον δ' ἐπέσηγεί τὴν ιδέαν αὐτοῦ λέγων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιμελείας ταύτης αἱ ὁδοὶ γίνονται ἡμερώταται. Οἱ ἐπιμεληταὶ, ἵνα μὴ τὰ ὕμθρικα ὕδατα βλάπτωσι τὴν χώραν, ὀφείλουσι νὰ ἐμποδιζῶσιν αὐτὰ δι' οἰκοδομημάτων καὶ τυφρευμάτων, νὰ συντελώσι δὲ εἰς τὴν σφροδὴν αὐτῶν ἐντὸς τῶν διὰ τῶν ὁρέων σχηματιζομένων κοιλοτήτων, διὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς νάματα τῶν ἀγρῶν καὶ τόπων· νὰ ἰδρῶσι κρήνας καὶ τοὺς ἀύχμηρους τόπους πολυῦδρους καὶ εὐύδρους ἀπεργάζωνται· τὰ πηγάια ὕδατα διὰ φρευσῶν καὶ οἰκοδομημάτων νὰ κοσμῶσι καὶ νὰ διοχετεύωσι παρὰ τὰ ἄλλα, τεμένη καὶ

(1) Βιβ. ΙΣΤ', 740—741, σελ. 1031.
 (2) Lehrbuch der Weltgeschichte σελ. 42 Τ. 1.
 (3) Βιβ. Α', 197—198.
 (4) Βιβ. ΙΣΤ', 746—747, σελ. 1039.
 (5) Γένεσις, κεφ. 17.
 (6) Ἐξόδος, κεφ. 22. Δευτερονόμιον, κεφ. 14, Λευϊτικόν, κεφ. 5.
 (7) Λευϊτικόν, κεφ. 13.
 (8) Αὐτόθι, κεφ. 12.
 (9) Αὐτόθι, κεφ. 18.

(1) ΣΤ', VII σελ. 167.

ισορά' πανταχοῦ δὲ νὰ κατασκευάζωσι διὰ μὲν τοὺς νέους γυμνάσια, διὰ δὲ τοὺς γέροντας, νοσοῦντας ἢ πεποννημένους λουτροῦ θερμῆ. (1). Ἐν αὐτοῖς ὁ Πλάτων σπουδαῖον τῆς δημοσίας ὑγεινῆς κεφάλαιον διαπραγματεύεται καὶ περὶ βυμοτομίας ὕδων λόγον ποιεῖται, περὶ ἀσκήσεων ἀρρένων καὶ θηλειῶν κορῶν, περὶ κρίσεως πόλεων καὶ τεχνισμοῦ αὐτῶν ὡς μὴ ὑγεινοῦ (2) καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν. ἐν οἷς διορᾷ τις τὸ ὑψιπέτες τοῦ φιλοσόφου πνεῦμα μεταρσιούμενον εἰς στραίαν ἰδανικῆς τελειότητος. ἦν σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἐπιζητεῖ καὶ διανεκῶς συνιστᾷ εἰς τοὺς κυβερνῶντας.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ βαθεὺς οὗτος τῆς ἀρχαιοφίτου φιλόσοφος, πάλλαχού τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ λόγον ποιεῖται περὶ τῆς τῶν ἀτόμων καὶ πόλεων ὑγεινῆς. Ἐν τοῖς πολιτικοῖς (3) αὐτοῦ λέγει περὶ ἐπιμελείας πόλεων, ὕδων καὶ οἰκοδομημάτων, περὶ θέσεως πόλεων (4), διότι «πόλις πλεῖθός ἐστιν οὐ τὸ τυχεῖν, ἀλλὰ πρὸς ζωὴν αὐταρκεῖς» (5), καὶ περὶ ἀγορῶν, ὡς κεχωρισμένων τῆς πόλεως τόπων ἕνεκα λόγων ὑγεινῶν (6). Ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς (7) σπουδαῖον ποιεῖται λόγον περὶ κατασκευῆς οἰκιῶν, αἵτινες «πρὸς εὐημερίαν καὶ πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι, εὐπνοῦν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος», διακρίνει τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ δι' ἄλλας χρεῖας ὀριζομένου καὶ ἀπαιτεῖ οὐχὶ πάρεργον φροντίδα περὶ τῆς ἀφθονίας καὶ ὑγεινότητος αὐτοῦ (8). Εἰδικώτερον ἐριστᾷ σπουδαῖως τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀρμονικὴν, φυσικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροπὴν τῶν παιδῶν (9), ἐρήθων (10), τῶν ἀκυβίων ἀνδρῶν (11) καὶ αὐτῶν τῶν ἐγκύων (12). Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναγκαιοτάτον εἰθεῖραι νὰ προσηγήται τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος ἐπιμελεία, διότι «τὸ σῶμα πρότερον τῆ γενέσει τῆς ψυχῆς» (13) δι' αὐτό, ὡς ὁ Πλάτων,

οὕτω καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (1) λόγον ποιεῖται περὶ τῆς γυμναστικῆς, ἥτις τὴν μὲν ὑγίειαν τῶν πολιτῶν βελτιστέραν, τὴν δὲ ὑπαρξίν τῶν πολιτειῶν ἀσφαλεστέραν ἀπεργάζεται. Ἀληθῶς δέ, ἐν οἷς Ῥωμαῖοι διὰ τῶν μεγάλων ὑγεινῶν ἔργων ὑπερέβησαν τὰ ἀρχαῖα ἔθνη, οἱ Ἕλληνας διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς εὐεργετικῆς αὐτῆς ἐπιροῆς ἐπὶ τε τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ὑπερέβησαν ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους· μηδὲ τις νομίση, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, οἱ τοσαῦτα περὶ ὑγεινῆς ἀτόμων καὶ πόλεων γράψαντες καὶ φιλοσοφήσαντες, παρεμέλησαν καὶ τῶν ὑγεινῶν ἔργων. Ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα ἀναγράφον τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (2) εὐφήμως ἀναφερόμενα ἔργα *Πολιτεία* καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (3) περιγραφόμενον *ἀμυγίστομον* ἐν Σάμῳ ὄρυγμα, τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐπαλίνου ἀρχιτέκτονος κατασκευασθῆναι καὶ δι' οὗ τὸ ὕδωρ διωχετεύετο εἰς τὴν λευψυδροῦσαν τῶν Σαμίων πρωτεύουσαν· τὸ ὄρυγμα τοῦτο μῆκος σταδίων ἑπτὰ καὶ διατρήσει ὄρους καταρθωθῆναι καίτι σήμερον, χρεῖς εἰς τὸν φιλόχρῆστον ζῆλον τοῦ κατὰ τὸ 1882 ἡγεμονεύσαντος, δαίγμα μεγαλοουργίας τῶν ἀρχαίων καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ὑγεινοῖς· Ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, περὶ ὧν παραπέμπομεν τὸν βουλόμενον εἰς συγγραμματα εἰδικά, ἐν οἷς καὶ εἰς τὴν *ἱστορίαν τῆς καλλιτεχνίας* τοῦ κ. Α. Ραγκαβῆ (σελ. 62, 129, 276, 495 καὶ 499).

Ἀλλὰ καὶ ἡ μακεδονικὴ κυριαρχία κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας ἐνστερνωμένη τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐρήρυσσε τὰς τῶν Ἑλλήνων περὶ κτίσεως καὶ θέσεως πόλεων ὑγεινὰς δρασιάς καὶ ἐξετέλεσεν, ὡς παρὰ Στράβωνι ἀναγινώσκουμεν, πλείστα καὶ σπουδαῖα ὑγεινὰ ἔργα, ἐν δὲ τῇ κτίσει τῆς ἐπωνύμου αὐτῷ πόλεως ὁ Ἀλεξάνδρος τοιαύτην διὰ τῆς θέσεως καὶ βυμοτομίας πρόνοιαν ἔσχεν, ὥστε «πολλὴν τοῖς κατοικοῦσιν εὐχρασίαν καὶ ὑγίειαν κατασκεύασε» (4) βραδύτερον ἔκ τῆς αὐτῆς πρόνοιης καὶ οἱ Ἡτολεμαῖοι ἐμπορούμενοι πολλὰ καὶ μεγάλα, κατὰ τὸν Διόδωρον (5), ἀνά τὴν Λιβύπτον ἐπετέλεσαν.

Παρὰ Ῥωμαῖοις δὲν ἔχομεν ἀληθῶς ἰσοτί-

(1) ΣΤ', VIII, 167.

(2) Νόμων X, 170· XI 171· XX, 188.

(3) Βιβλ. 6, κεφ. V.

(4) Ἀδ' ἔθνη, βιβλ. 7, κεφ. V, X.

(5) Βιβλ. 7, κεφ. VII.

(6) Βιβλ. 7, κεφ. XI.

(7) Βιβλ. 1, κεφ. VI.

(8) Βιβλ. 7, κεφ. X.

(9) Πολιτ. βιβλ. 7, κεφ. XV.

(10) Βιβλ. 8, κεφ. IV.

(11) Οἰκονομ. βιβλ. 1, κεφ. VI.

(12) Πολιτ. κεφ. XIV.

(13) Ἀδ' ἔθνη, βιβλ. 7, κεφ. XIII.

(1) Πολιτικῶν, βιβλ. 8, κεφ. II, IV.

(2) Ἀδ' ἔθνη, βιβλ. 5, κεφ. IX.

(3) Βιβλ. 3, 60—61.

(4) Βιβλ. ΙΣΤ', 710—741, σελ. 1031.

(5) ΙΖ', σελ.

μούς τοίς Ἑλλησιν ἰατροίς καὶ φιλοσόφοις περὶ ὑγιεινῆς ἀσχολουμένους, ἀκριβέστερον δ' εἰπεῖν. οἱ ἐπὶ τῆς βρωματικῆς κυριαρχίας περὶ ὑγιεινῆς γράψαντες ἦσαν Ἕλληνες, ὡς μετὰ τὸ ἄλλων κατ' ἐξοχὴν ὁ Γαλιανός, ὅς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι (1) τὴν ὑγιεινὴν ἐν ἴσῃ τῇ θεραπευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ἰατρικῇ μοίρᾳ ἐτίθη. Ἀλλ' ἐν οἱ Ρωμαῖοι ἤκιστα περὶ τὴν μελέτην τῆν θεωρητικὴν καὶ συγγραφικὴν ἐν τῇ ὑγιεινῇ ἡσχολήθησαν, ἐν τῆς ἐπιμελείας τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ὑγείας οὐκ βεβαίως ὡς οἱ Ἕλληνες ἐκίδοντο, ἐν τῇ δημοσίᾳ ὁμοῦς ὑγιεινῇ, ἥτοι τῇ ὑγείᾳ τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοικίων καθόλου, γιγάνταια καὶ μεγαλεπήβολα ἐξετέλεσαν ἔργα, μέχρι σήμερον ἐν τοῖς ἔρειπίοις ἀποθυμαζόμενα. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμῶν νὰ προσφυλάξῃ τὴν πόλιν ἀπὸ ἐσωτερικῶν ἐγθροῦ, τῆς ἀκαθαρσίας, διὰ τῶρων ὑπονόμων διωγέτευεν αὐτὴν εἰς τὸν ποταμὸν Τίβεριν (2), ἔγχε δ' αὐτῶν εὐραγχαί ἐτι καὶ σήμερον. Ὁ αὐτὰ γράφων Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς θαυμάζει τὰς αὐτῶν ὑδάτων ἀγωγὰς . . . καὶ τὰς τῶν ὁδῶν στρώσεις καὶ τὰς τῶν ὑπονόμων ἐργασίας» (3) τὰ αὐτὰ καὶ ἐτι πλέον βεβαίως ὁ Στράβων, προστιθεὶς συγγρόνως, ὅτι πᾶσα οἰκία εἶχε δεξομενάς, σίφωνας καὶ κροννοὺς ὑδάτος ἀφθόου (4). Ὅδοι στρατιωτικαί, λουτρὰ, ὑδραγωγεῖα, νεκροταφεῖα, ὑπόνομοι, διώρυγες, ἀγροαί, δημοσία οἰκοδομήματα καὶ στοαί (5). Ὡν αἱ σπουδαιότεραι ἢ ὑπὸ τοῦ Κάτωνος κτισθεῖσα μετὰ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἐργαστηρίων, ἀποδεικνύουσι τὴν ἀκαταπρόσητον δραστηριότητα τοῦ βρωματικοῦ λαοῦ ὅσοι δὲ ἠτύχησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἐν Ἰταλίᾳ παρὰ τὴν Νεάπολιν ἀνασκαφεῖσαν Πομπηίαν, θαυμάζουσι τὴν ἐλληνορωμαϊκὴν ταύτην πόλιν διὰ τὰς ὡραίας αὐτῆς πλατείας καὶ τὰς εὐθείας καὶ τεχνικῶς ἑρμοτομημένας ὁδοὺς μετὰ τῶν μολυβδίνων σωλήνων τῶν πεζοδρομίων, δι' ὧν πᾶσα ἡ πόλις καθαρὰ καὶ ὑγιεινῇ διατηρεῖτο.

Διὰ τῆς πτώσεως τῆς ἀρχαίας Ρώμης δὲν ἐξηφανίσθη παντελῶς τὸ τῆς ὑγιεινῆς μερίμνης πνεῦμα ἐν τῇ νέᾳ Ρώμῃ. Τὸ βυζαντινὸν κράτος ἐκτὸς πολλῶν καὶ σπουδαίων εἰς τὸν πολι-

τισμὸν ὑπηρεσιῶν ἐληφρονόμησε καὶ τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως τὴν πρὸς τὰ ὑγιεινὰ ἔργα βροπὴν ἐνεπέθεν καὶ ἡ κατασκευὴ λουτρῶν, ὑδραγωγείων, νοσοκομείων, πτωχολογείων, πλατειῶν ἐν τε ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ πρωτεύουσῃ, περὶ τῶν οἰκοδομῶν τῆς ὑποίας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐλόκληρον συνέγραψε σύγγραμμα ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος.

Καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα, ἐκτὸς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ τινῶν ἀρχαίων ὑγιεινῶν δοξασίων πρακτικῶς καὶ ὑπὸ τύπον θρησκευτικῶν παρὰ ταῖς ἀρχαίας φυλαῖς (1) προκηρυχθεῖσων, οὐδαμοῦ τῆς Δύσεως περὶ ὑγιεινῆς καὶ ἔργων ὑγιεινῶν μέχρι τῆς Ἀναγεννήσεως σκέψις ἐγένετο, διότι οἱ ἀρχόντες τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ αὐτοὶ οἱ ἰατροὶ περὶ ὅλης διάφορα ἡσυχολοῦντο, αἱ δ' ἀσθενεῖς ἀπόπειραί τινων εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν καὶ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν δὲ αὐτῆν ἡ ὑγιεινὴ ἐν τῇ Δύσει δὲν εἰλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν. ἀσχολουμένων μᾶλλον εἰς τὴν ἀναζωογονήσιν καὶ ἀνάπλασιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Ἐκ τῆς περιληπτικῆς ἐξιστορήσεως τῶν ὑγιεινῶν δοξασίων καὶ ἔργων ἀπὸ τῆς παναρχαιοτάτης ἐποχῆς μέχρι τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀλλ' ἰδίως τῶν ἀρχαίων ἔθνων, ἡ ὑγιεινὴ φαίνεται ἡμῖν ὑπὸ διάφορον ὅλως ὄψιν ἀσκουμένη παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ὡς θέλῃσις πολλῶν ἢ ἐνὸς ὑπερτάτου ὄντος καὶ θρησκευτικῆ καθιέρωσις τῶν βουλήσεων αὐτοῦ παρ' Ἕλλησιν, ὡς θέλῃσις καὶ ἀνάγκη ἐνσκακουμένη ἐν τοῖς νόμοις παρὰ Ρωμαίοις, τὸ *sine qua non* τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ὑπεροχῆς ἐν τῷ γνωστῷ τότε κόσμῳ παρ' ἅπανι δ' ὅμοῦ τὸ γενικὸν καὶ ἕμμεσον ἢ ἄμεσον ἀποτέλεσμα, ἡ ἀτομικὴ, θρησκευτικὴ καὶ ἔθνικῃ αὐτοσυντηρησις. Ἡ τῆς αὐτοσυντηρησίως καὶ αὐθυπαρχίας βροπὴ αὕτη τῶν ἔθνων ἐμκράνθη μόνον μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, μέχρις οὗ διὰ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐν τῇ Δύσει διακυρτωρήσεως νέα ὅλως ἐποχὴ ἐνεκαινίσθη.

Ἐν τούτοις σημαντικώτερα περὶ ὑγείας πρόνοια ἐγένετο κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἥτοι πρὸ διακροσίων περίπου ἐτῶν, ἐν Γαλλίᾳ (2), ἔθνα

(1) Περὶ ἰατρικῆς καὶ γυμναστικῆς, τ. β'.

(2) Διον. Ἀλικαρ. βρωμαϊκῶν ἀρχαιολογῶν LXXVII.

(3) Ἀδόθι, παρακατιόν.

(4) Βιβ. Ε', σελ. 323.

(5) Weber, Lehrbuch der Weltgeschichte. σ. 343 T. 1.

(1) Ὅρα τὸ μεσαιωνικὸν δίκαιον ὑπὸ Τουρνιάου, μεταφρ. Σακκοπούλου καὶ τὴν ἐμὴν ὑγιεινὴν ἢ μελέτην τοῦ θρησκευτικοῦ μεσαιωνικοῦ νόμου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Νεολόγῳ».

(2) L. Hirt, System der Gesundheitspflege, σελ. 7.

πρώτον συνέστη σύλλογος ιατρῶν συνδιασκεπτομένων ἐπὶ θεωμάτων πρακτικῆς δημοσίας ὑγιεινῆς, κατὰ μίμησιν δὲ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως καὶ ἐν ἄλλαις δευτερευούσαις πόλεσιν ὅμοιοι σύλλογοι συνδιασκέπτοντο περὶ τῶν προσφροσύτερων μέσων τῆς υγιείας τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων· κατὰ τὸ ὑπόδειγμα δὲ τῆς Γαλλίας καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ συνέστη τῷ 1848 συμβούλιον ἱατρῶν, μέλημα ἀπολιτιστικῶν ἐργῶν τὴν ὑγιεινὴν φροντίδα ἐπὶ τῶν κατοίκων τῆς μεγαλοπόλεως, μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη παρεκκλιούθησαν τὸν θεσμόν τοῦτον, εὐεργετικώτατον ἐν τῇ πράξει καταδειχθέντα.

Αἱ περὶ ὑγιεινῆς δοξασιαὶ τῶν ἀρχαίων ἔθνων καὶ αὐτῶν τῶν νεωτέρων πρὸ ἡμῶν εἴτι αἰῶνος ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πορίσματα τῆς πείρας καὶ τῶν κλινικῶν παρατηρήσεων τῶν ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐξεργῶντων ἀνδρῶν. Ἡ ὑγιεινὴ ἀποτελοῦσα κλάδον σπουδαιότατον τῶν ἱατρικῶν ἐπιστημῶν, ἐπομένως ἀπαρτιζούσα τμήμα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἐν γένει φυσιογνωσίας, διὰ τῶν τεραστιῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐρευρέσεων τῆς φυσικῆς καὶ χημικῆς ἐθετο βάσεις σταθερὰς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ὑγιεινῶν ζητημάτων οὕτω ἢ συστηματικῇ καὶ ἐπιστημονικῇ διὰ πειραμάτων καὶ παρατηρήσεων μελέτῃ καὶ ἢ κατὰ ταῦτα πρακτικῇ ἐφαρμογῇ τῶν δεδομένων διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν πόλεων, εὐεξίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ προσφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ πάσης εἰσβολῆς ἐπιδημικῆς ἐν τε Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, εἶναι προσὸν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ τελευταίου ἡμῶν αἰῶνος ἡμῶν. Ἐπιστήμονες καὶ ὑγιεινολόγοι, ὡς ὁ Lénig, Pellenkoffer καὶ Parkes, διὰ τῆς ἀσφαλτοῦς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν μεθόδου, καὶ σφοδρῆ ἐξόχου περιωπῆς, ὡς ὁ Pasteur ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὁ Koch ἐν Βερολίῳ, διὰ τῶν θυμασιῶν καὶ μεγαλοφυῶν αὐτῶν ἐν τῇ μικροβιολογίᾳ ἀνακαλύψεων, κατώρθωσαν τῇ μὲν ὑγιεινῇ ὡς ἐπιστήμῃ ὑπέροχον ἢ ἀσφαλίσωσι θέσιν, τῆς δὲ κυβερνήσεις νὰ ἐξαναγκάσωσι πρακτικῶς καὶ τὰ σοβαρὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς δι' ἔργων ὑγιεινῶν πραγματικῆς δημοσίας ὠφελείας νὰ πραγματοποιήσῃσι, καὶ τὴν θνησιμότητα τῶν πόλεων κατὰ τὸ ἥμισυ νὰ ἐλαττώσωσιν.

Ἡ ὑγιεινὴ εἶναι ἐπιστήμη κοινωνικῇ, εὐφρῶς δὲ πάνυ συγκρίνουσιν (1) αὐτὴν μετὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Καθὼς ἡ πολιτικὴ οἰ-

κονομία διδάσκει ἡμᾶς, οὐ μόνον πῶς νὰ προλαμῶνόμεν ζημίαις, ἀλλὰ καὶ τίνι τρόπῳ κατ' ἐξόχην νὰ τεινώμεν πρὸς ἀπόκτησιν μεγαλητέρων κερδῶν, οὕτω καὶ ἡ ὑγιεινὴ σκοπεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν γνῶσιν τῆς σημασίας τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς κόσμου καὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ὄργανισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κραταίωσιν καὶ προβίβασιν τῆς ὑπαρχούσης υγιείας. Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία εἶναι ἐπιστήμη ἀσφαλτομένη εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως τῶν κτημάτων, ἡ υγιεινὴ εἶναι ἀληθῶς τὸ τιμιώτερον τῶν κτημάτων καὶ συγκρίτως πλουσιότερον· ὅταν ἡ υγιεινὴ δὲν διατηρήσῃται, διαρκῶς δύναται νὰ παράγῃ καὶ νὰ πολλαπλασιάσῃ, ἐνῶ τούναντίον οὐ μόνον οὐδὲν παράγει ἀλλὰ καὶ καταστροφὴν φέρει· καὶ καθὼς πρὸς ἀπόκτησιν περιουσίας ποιούμεθα χρῆσιν παντὸς μέσου καὶ πολλὰκις τῆς φυσικῆς τοῦ ἀτόμου, οὕτως ὀφείλομεν νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ προβίβασιν τῆς υγιείας αὐτοῦ. Καθὼς δὲ ἡ ὑλικὴ εὐδαιμονία ἔθνους τινὸς δὲν δύναται νὰ προκλήθῃ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μόνος καὶ ἀσχέτως πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμοίους αὐτῷ ἐργάζεται, ἀλλ' ὅταν πάντες ὁμοῦ ὡς ἐν ὅλῳ συνεργάζωνται καὶ συναλλάσσωνται, οὕτω καὶ ἡ υγιεινὴ ἔθνους τινὸς δὲν ἐξαρθᾷται ἐκ τῆς εὐεξίας ἑνὸς ἀτόμου ἢ μιᾶς μόνον πόλεως, ἀλλ' ὅταν ὅλον τὸ ἔθνος, πᾶσα ἡ πόλις ὑγιεινῇ· δι' αὐτὸ καὶ ἡ ὑγιεινὴ ὡς ἐπιστήμη διαιρεῖται εἰς δύο κωρυφισμένα ἀλλὰ στενωῶς συνδεδεμένα μέρη, τὴν ἐπὶ μέρους ἢ ἰδιαιτικὴν ὑγιεινὴν, διδάσκουσαν τὰς βλαβερὰς συνεπειὰς ὀρισμένων ἀφορμῶν ἐπὶ τοῦτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀτόμου καὶ τὰ μέσα τῆς προσφύλαξιν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν καθόλου ἢ δημοσίαν ὑγιεινὴν, τὴν ζητοῦσαν ἢ ἀνεύρη τὰς αἰτίας τῶν μολυσμάτων ἐπιδημικῶν καὶ ἐνδημικῶν ἀσθενειῶν, τῶν ἐπαπειλουσῶν ὁλόκληρον πόλιν ἢ κράτος, καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ προσφυλακτώμεθα.

Ὅπως ἀποδείξω τὴν σπουδαιότητα τῆς υγιείας καὶ ὑγιεινῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ στατιστικῶς ἐπάγωμαι τὰ ἀκόλουθα. Γνωρίζετε ἐκ τε πείρας καὶ ἐξ ἀκροῆς, ὅτι ὁ χρόνος εἶναι χρυσός, συνεπῶς δὲ ἡ ἀργία εἶναι ἀπώλεια χρυσοῦ· οἱ πεπολιτισμένοι ἀναγνωρίζουσι τὴν σπουδαιότητα τῆς τοῦ χρόνου ἀπωλείας, ἐνῶ τούναντίον οἱ ἐν ἀπολιτεῦτῳ καταστάσει καὶ ἀμαθίᾳ διαβιῶντες οὐδεμίαν ἔχουσι συνείδησιν τῆς σημασίας ταύτης, διὸ καὶ ἀρέσκονται ζῶντες ἐν τῇ ἀδρανείᾳ. Ἡ ἀσθένεια εἶναι

(1) Populäre Vorträge, Τεύχος 1, σελ. 45.

καταναγκαστική ἀδράνεια. δι' αὐτό, φαίνεται, καὶ οἱ ὀνηροὶ προσποιοῦνται πολλάκις τὸν ἀσθενῆ, ἵνα μὴ ἐργασθῶσιν· ἀλλ' ἡ ἔνεκα ἀσθeneίας καταναγκαστικὴ ἀργία καὶ ἀδράνεια, ὡς χρόνου ἀπώλεια, δὲν εἶναι μόνον χρημάτων ἀπώλεια ἀλλὰ καὶ καταστροφή κεφαλαίου, διότι ἡ διὰ τῆς ἀσθeneίας πολλάκις ἐπερχομένη διὰ βίου ἀνικανότης ἢ καὶ θάνατος εἶναι τὸ σπουδαιότερον ὑλικὸν καὶ ἠθικὸν κεφάλαιον, ὡς ἐκ τοῦ ἐπομένου στατιστικοῦ συλλογισμοῦ εὐκόλως ἀποδείκνυται. Οἱ κάτοικοι πόλεως τινος ἀσθενοῦσι κατ' ἔτος ἡμέρας τινάς· οἱ ἀμαῖοι ὀλίγας, τὰ νήπια, οἱ παῖδες καὶ οἱ γέροντες περισσοτέρας, οἱ ἀπὸ χρόνιον νόσημα κατατρυγόμενοι ἐπὶ ἑβδομάδας, μῆνας καὶ ἐνιαυτούς ὅλους. Ὁ πολὺς Pettenkoffer (1) ἐπὶ σταθερῶν ὑπολογισμῶν στηριζόμενος παραδέχεται, ὅτι πᾶς κάτοικος κατὰ μέσον ὄρον ἀσθενεῖ ἡμέρας 20. Αἰθώμεν ἤδη μέρος τῆς πόλεως ἡμῶν ὠρισμένον, τὸ Πέραν, ἧτοι ὁλόκληρον τὸν λόφον, ὃν κατοικοῦμεν καὶ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ, ὅστις, κατὰ τῆς ἀσφαλεστέρας πιθανότητος, φέρεται ἐπὶ τῆς βίβως αὐτοῦ 100 χιλ. ἀνθρώπων. Ἐὰν πᾶς κάτοικος ἀσθενῇ ἡμέρας 20, ἀναγκαιῶς ἔπεται, ὅτι αἱ 100 χιλ. κατοίκων τοῦ Πέραν υποβάλλονται εἰς καταναγκαστικὴν ἀδράνειαν δύο ἑκατομμυρίων ἡμερῶν· τί στοιχίζουσιν αἱ ἡμέραι αὗται τῆς ἀργίας; Ἐπειδὴ κατὰ μέσον ὄρον τὸ ἐξοδὸν τῆς ἡμέρας ἐνὸς ἀσθενοῦς εἶναι γρ. 10, ἡ χρηματικὴ ἀπώλεια, ἣν ὑφίσταμεθα, εἶναι 20 ἑκατ. γρ. Ἡ ἀπώλεια αὗτη εἶναι πραγματικὴ ἀλλ' οὐχ ἥττον πραγματικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀργίας, ἧτις, λογιζομένου τοῦ ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας κέρδους εἰς 10 γρ. κατ' ἐλάχιστον, στοιχίζει ἄλλα τόσα ἑκατ. ἧτοι ἐν ὅλοις 40 ἑκατ. (400 χιλ. λίρ. σουρ.). Ἀλλ' ἡ χρηματικὴ αὕτη ἀπώλεια εἶναι ἐτι μεγαλύτερα, ὅταν σκεθῶμεν, ὅτι ἐκ τῶν ἀσθενῶν μέρος οὐ μόνον ἀνίκανον καθ' ὅλον τὸν βίον γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκει, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀνεπαρόρθωτος ζημία ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ· προσθέσατε εἰς ὅλα ταῦτα, ὅτι ἔνεκα ἀσθενειῶν καὶ θανάτων ἢ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν συμπάθεια καὶ ψυχικὴ λύπη εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἐν τοιαύταις ὀδυνηραῖς ἡμέραις ἀπολλύουσι τὴν προθυμίαν αὐτῶν καὶ ἐνεργητικότητά, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἐπίσης δαπάνη. Ἀλλ' ἐὰν ἐν ὁμαλῆς περιστάσει ἢ ἐκ τῶν ἀσθενειῶν προερχομένη ζημία εἶναι τοσαύτη,

ὅποια εἶναι αἱ οικονομικαὶ καὶ κοινωνικαὶ συνέπειαι, ὅταν ἐπιδημῶσι εἰσβάλλουσιν ἐντὸς πόλεως τινος καταστρεφίθουσαι ὀλοκλήρους οικογενείας, καταστρέφουσαι τὰς μικρὰς τοῦ πτωχοῦ λαοῦ οικονομίας καὶ ἀνατρέπουσαι τὴν οικονομικὴν ἰσορροπίαν ἢ διασειῶσαι ἐκ θεμελίων τὸ κοινωνικὸν καὶ ἠθικὸν οικοδόμημα τῆς πολιτείας· Βεβαίως ἀνυπολόγηστοι. Ἡ σημασία τῆς ὑγιεινῆς οὐ μόνον ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀλλὰ καὶ πολέμου ἔχει μεγάλαν σπουδαιότητα (1), διότι ἡ μεγαλύτερα καταστροφή οὐχὶ τόσον ἔνεκα τῶν τραυμάτων, ὅσον ἔνεκα τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῶν ἐπιδημιῶν συμβαίνει. Οὕτω κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἐκ τῶν 95 χιλ. ἀπολεσθέντων γάλλων στρατιωτῶν 20 χιλ. ἀπέθανον ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ 75 χιλ. ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν ἀσθενειῶν· κατὰ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεμον 3000 ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ 8000 ἐκ τῶν ἀσθενειῶν· κατὰ τὸν ἐν Ἀμερικῇ ἐνωτικῶν πόλεμον ἐκ τῶν 52 χιλ. θανάτων βορείων 10 χιλ. μόνον ἀπέθανον ἐκ τῶν τραυμάτων, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τῶν ἀσθενειῶν· ἐν δὲ τῷ ἀστροπροσωσικῷ πολέμῳ τὸ πλεῖστον κατεστράφη ὑπὸ τῆς γολέρας. Νομίζομεν, ὅτι τὰ παραδείγματα ταῦτα εἶναι ἱκανὰ νὰ ὑποδείξωσι τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἐν χρόνις πολέμου.

Ἐκ τῶν προειρημένων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ὑγιεινὴ καὶ τὰ παραγέλιμα αὐτῆς ἔχουσι κοινωνικὴν σημασίαν οὐ μόνον διὰ τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν αὐτοῦ. Ἐὰν ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἁρμονικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ κατὰ τὸ ἐφικτὸν τελειότης τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, συνδεδεμένη μετὰ τῆς λελοισμένης τοῦ βίου εὐμαρείας, ἀναντιλέκτως ἡ γνώσις τῶν ὑγιεινῶν ὄρων τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὑπάρξεως ἡμῶν, ἡ ὑγεία καὶ εὐεξία τοῦ ὄρατος καὶ συγκεκριμένου σώματος, τοῦ ἀναποσπαστως συνδεδεμένου μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ κινήσεων, εἶναι ἀρχὴ κεφαλαιωδότης ἀτομικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου καὶ πολιτισμοῦ. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπακινύσεται καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ «περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων» συγγραμμάτι αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ὁ διάσημος ὑγειονόμος Γκόγγ (2) «μνημεῖον ἀθάνατον μεγαλοφρονίας» ὠνόμασε· τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ὑποστηρίζει ὁμοίως

(1) Popul. Vort. σελ. 10. 1876.

(1) Pettenkoffer. Popul. Vortr. σελ. 5. 1876.

(2) Traité, σελ. 23, τόμ. 2.

δυνάμεισιν ἐν τῷ «περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος» καὶ ἐν τῷ «τὰ τῆς ψυχῆς ἕθη ταῖς τοῦ σώματος κράσεις ἐπειτα» ὁ Γαληνός (1), ὅτι καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ὑγείας καὶ εὐεξίας τοῦ σώματος ἐξήρτηται. Τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ ὁ μέγας Ἀριστοτέλης ἐν τῷ ἔχων ἠξίωσεν, ὅτι πρῶτον τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ εἶτα τῆς ψυχῆς ἐπιμελητέον, ἀρχὴν ἢ τὴν ἐννοιαν σήμερον δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν ὡς ἀκολούθως: ἀρμονικὴν καὶ παραλλήλως βαίνουσαν ἐπιμέλειαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Τοιαύτη τις ἰσοτιμία εἶναι καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀνατροφῆς τὸ ἀσφαλέστερον γνώρισμα καὶ τῆς ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς προσόδου ἢ βεβασιώτερα βῆσις.

Ἡ ὑγεία ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκπολιτιστικῆς καὶ κοινωνικῆς αὐτῆς σπουδαιότητος εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐκ τῶν γλυκυτέρων τοῦ ἀνθρώπου συναισθημάτων, διὰ τοῦτο τὴν ὑγείαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς θυματρῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ οἱ ἀρχαῖοι ἐλάτρευσαν ὡς θεάν, οἱ δὲ ποιηταὶ ὕμνησαν μετ' ἀληθείας καὶ χάριτος ἀπαρμιλλοῦ:

Ἀπαρόμιματε μᾶτερ, ὑψίστων θρόνων
σεμῶν Ἀπόλλωνος βασιλεία ποθεινὰ,
πρᾶγχερος ὑγεία,

ἀνακράζει Λικύμνιος ὁ λυρικὸς (2): Ἀρίφρων δ' ὁ Σικυώνιος (3) καὶ παῖτανα θαυμασίον ἀληθῶς συνέθεσε,

Ἵγεία, προσβίστα μακάρων, μετὰ σεῦ ναίομι τὸ
[λειπόμενον
βιοτᾶς, σὺ δέ μοι πρᾶφρων σύνοικος εἶσι·
εἰ γὰρ τις ἢ πλοῦτος χάρις, ἢ τοκίων,
ἢ τῆς ἰσοδαίμονος ἀνθρώποις βασιλῆϊδος ἀρχᾶς, ἢ
[πόθων,
οὓς κρυφαῖς Ἀφροδίτας ἀρκυσιν θηρεύομεν,
ἢ εἰ τις ἄλλη θεόθεν ἀνθρώποισι τέρψις ἢ πόνων ἀμ-
[πνοὰ πέφανται.
μετὰ σεῖο, μάκαρ' ὑγεία,
τέθαλε πάντα καὶ λάμπει Χαρίτων ἔαρι·
σθένει δὲ χωρὶς οὕτις εὐδαίμων (ἔφω).

Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῶν Μουσῶν τέμενος, ἐν ᾧ καλλιεργοῦνται τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι, σκοπῶν τὴν ἐν αὐτῷ λατρευομένην ἀλή-

θειαν προσίτην τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν νὰ καταστήσῃ, ὥρισε καὶ τὴν διὰ δημοσίων διαλέξεων πρακτικὴν αὐτῆς διδασκαλίαν, ὅπως οὕτω καθιστώσα κοινωνὸν τῶν ἀληθειῶν ἀναπτύξῃ καὶ πλουτίσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐμπνεύσασθαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ καλὸν ἔρωτα. Ἄλλ' εἶναι δυνατὸς ὁ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ὑψηλὸς οὗτος σκοπός; Κατωρθώθη ἡ ποθητὴ τῆς κοινωνίας ἡμῶν πνευματικὴ καὶ καλαισθητικὴ ἀνάπτυξις, ὡς εἶναι τὸ τέρμα πάσης κοινωνίας ὑγιῶς καὶ ὀργῶσης πρὸς τὸ τέλος; Νομίζω ὅχι· οὐχὶ δι' ἑλλείψιν προνοίας, ἀλλ' ἔνεκα αἰτίων, ἅτινα δυνάμεθα πάντοτε νὰ δικαιολογήσωμεν. Εἶναι δὲ δυνατόν, ὅπως γένηται ἀρχὴ καὶ ἐπανορθωθῇ ἡ ἀπολεσθεῖσα ἰσοροπία, ἐπιτευχθῆ δὲ ἡ κατὰ τὸν Γαληνόν (1) συμμετρία τῶν φυσικῶν δυνάμεων πρὸς ἀλλήλας καὶ καθ' ἑαυτὰς, ἢ, ὡς προσφύτερον καθ' ἡμᾶς, ἡ παράλληλος τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν ἡμῶν δυνάμεων ἀνάπτυξις καὶ τελειότης; Μάλιστα. Συμβαδίσωμεν τοῖς ἐν ταῖς θεωρητικαῖς μελέταις καὶ φυσιογνωστικαῖς ἐπιστήμαις ἀσχολουμένοις ἑταίροις καὶ διδάξωμεν τοὺς συνεργομένους ἡμεῖς οἱ τὴν θείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην καλλιεργοῦντες τὴν ὑγιεινὴν, καὶ οὐχὶ ἀπαξ ἀλλὰ πολλὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, διότι ἡ κατ' ἐπανάληψιν διδασκαλία οὐ μόνον τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς κατακυροῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπιζόμενον καρπὸν ἀσφαλέστερον φέρει. Διδάξωμεν αὐτοὺς τὴν ὑγιεινὴν σημασίαν τοῦ ἀέρος, ὕδατος, ἐδάφους, τροφῶν, ἐνδυμασιῶν καὶ ἐπαγγελμάτων, φωτίσωμεν αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν κτίσιν τῶν οἰκιῶν, σχολῶν, νοσοκομείων, βιομηχανικῶν καταστημάτων, καὶ τῆς θερμάνσεως καὶ ἀερισμοῦ αὐτῶν, ἐξηγήσωμεν αὐτοῖς τὸ στοιχειωδέστερον τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν γνῶρισμα, τὴν καθαριότητα ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τῆς γνησίας ὑγιεινῆς περιποίησεως τοῦ δέρματος, ἀποδεικνύοντες συνάμα, ὅτι οὕτω συνεργοῦμεν συμφῶνως τῷ μορφολογικῷ τῆς φύσεως νόμῳ, τῷ συνισταμένῳ εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ εἶδους ἡμῶν, καὶ καθιστῶντες τὴν μορφήν ἡμῶν καλλιτεχνικωτέραν, τὸ σῶμα εὐκαμπτον, ἰσχυρόν, ὄραϊον, δρῶσον καὶ θαλερότητα ἀποπνέον. Οὕτω πράττοντες δὲν συντελοῦμεν εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς κοινωνίας ἡμῶν κατὰ τὴν ἀκριθεῖ τῷ ὄρου ἐννοιαν;

(1) Τόμ. 4, σελ. 763, ἔκδ. Kühn.

(2) Ἑλλ. λυρ. σελ. 1252, μέρ. Γ', ἔκδ. Th. Bergk.

(3) Ἀδελφί, σελ. 1250.

(1) Περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, σελ. 743 τόμ. 4.

Λατρεύσωμεν τὴν ὑγίαν, καταστήσωμεν τῆς κοινωνίας ἡμῶν τὸ τε σῶμα καὶ τὸν νοῦν ὑγιᾶ, ἐξεγείρωμεν τὸ αἰσθητικὸν αὐτῆς πρὸς ὅ,τι εὐγενές καὶ ὑψηλὸν ἀποτρέποντες τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἀπὸ τῶν παραληρήματα τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος, τὰ κακάσματα τῶν βλαπτικῶν καὶ τὰς πεζὰς καὶ ταπεινὰς ἀνευ κόκκου

νοῦς καὶ ποιητικῆς ἐξάρσεως στιχομυθίας, καὶ προσελεύσωμεν ἄλλοθεν τὸ πλῆθος εἰς τὰς ὑγίαις διδασκαλίαις, τὸ κύνιον ἄσμα καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ γενναίως ποιητικῆς ἐμπνεύσεως προσιόντα τῆς Μούσης.

Σημ. Ἐκδόσεις συγγραφέων εἶναι αἱ στεριότυποι, ἐκτός τινων βιβλίων ἀναφερομένων.

ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ ΒΕΓΛΕΡΗ

ΠΟΙΑ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΥΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΔΟΕ' συνεδριάσει τῆς 11 μαρτίου 1891).

Ἐγκαρδίως εὐχαριστῶ τῷ τοῦ συλλόγου σεβαστῷ προεδρεῖῳ εὐμενῶς πάνυ καὶ αὐθις ἀποδεξαμένῳ τὴν αἴτησίν μου, ὅπως ποιήσωμαι τὸ παρὸν ἀνάγνωσμα. Τὸ θέμα: ποία ἡ ἐννοία τοῦ δικαίου ὑπὸ κοινωνιολογικῆν ἔτιμιν, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστάσεως κατ' ἐμαυτὸν μερμηρίσας, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ ἐκθέσω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὑποβάλλων ἕως ἡμῶν, κύριοι, εἰς τὸ μαρτύριον γλυκαίας ὑπνώσεως ἐπὶ τῶν σκληρῶν ἰδωλίων τῆς αἰθούσης ταύτης. Γνωρίζω δυστηγῶς τὰ τοὺς πολλοὺς ἐνδιαφέροντα ζητήματα· ἐὰν δὲ προτιμῶ ἐνίοτε νὰ ἐνδιατρίβω ἐπὶ νεφελωδῶν καὶ ὑπερατμοσφαιρίων ζητημάτων, πράττω τοῦτο, διότι ἀναγνωρίζω παρ' ἑμὶν ἐμπειρικωτέρους καὶ διότι αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐξελεῖν, ἔστω καὶ ἐπὶ μικρὸν, τῆς γλαυκίας πραγματικότητος.

Δύο δέ τινα προστίθεμαι διὰ τῆς μελέτης μου ταύτης· πρῶτον, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἐμβάλω τοῖς νεαροῖς νομικοῖς συναδέλφοις μου τὸ θάρρος, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι ἐπωφεληθῶσι τῆς φιλόφρονος ξενίας τοῦ βήματος τούτου, διδοῦς τὸ παρὰδειγμα διὰ θέματος ἕως ἥμισυ πεπτικοῦ . . . ἀλλ' ἰδίως ἵνα καὶ ἄθικτον καὶ ἀ-

λώθητον μετὰ ταῦτα τοῖς ἀρήσω νὰ δρεψῶσι τὴν δόξαν! . . . καὶ δεύτερον, ὅπως ἐξετάζων ἤδη τὸ πρόβλημα κατ' αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης μου καταδείξω, ὅποια τις δέον νὰ ἦ ἡ νομοθετικὴ τῶν λαῶν, καὶ ἕως ἡ τῷ ἡμετέρου, ἐνέργεια, οὐχὶ βεθαιῶς αἰθεροδύμων καὶ ὑπεροπτικῆ ἐκδηλούμενη δι' ἀπολύτου θεοσθεσίας τὰ πάντα σιδηρῶς καὶ ἀσκαλεύτως συγκρατούσης εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀλλὰ μετρία, πλήρης περινοίας καὶ σωφροσύνης, θεσπιζούσα νόμους οὐχὶ θεῖους καὶ ἀμετατρέπτους ἀλλ' ἀνθρωπίνους καὶ παραλλάσσοντας συμφώνως τῇ προκοπῇ καὶ ἀναπτύξει τῆς κοινωνίας, ἧς οὗτοι θὰ ὦσιν ἡ ἀποστώσις, οὕτως ὥστε συμπαρκακθήμενοι καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ προσκοῦσῃ θέσει πρὸ τοῦ παγκοσμίου ἀκρίβαντος τοῦ ἐργαστηρίου τῆς ζωῆς, νὰ ὑψαίνωμεν τὸν ἴσπιν τῆς ἱστορίας τῶν πολιτισμένων ἔθνων οὐχὶ ὡς ἡ ὀμηρικὴ Πανελόπη, ἀλλ' ὅσον ἐν τελειοποιούμενοι καὶ τελειοποιούντες τὰς κοινωνικὰς ἡμῶν σχέσεις, καθ' ὅσον ἐν τῷ βίῳ ὑπάρχει πρόοδος καὶ καθ' ὅσον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ ὑπάρχουσι τάσεις ἠθικῆς ἐξυψώσεως προδιδοῦσας τὴν ὑπολαβάνουσαν ἐν αὐτῇ τελειότητα!

Ἔστι τὸ δίκαιον ἀρχηκρένη τις ἔννοια ἔχουσα τὸν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ καθαρῶ λόγου, ἢ θετικῆς τις καὶ ὠρισμένη ἔννοια, πραγματικότητος ἀντλοῦσα τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐκ τῶν ὄρων αὐτῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς: Τὸ δίκαιον ἔχει ἄρᾳ γε μεταφυσικὴν βᾶσιν, ὡς δισχυρίζεται ὁ ἀρχαῖος καὶ νεώτερος πνευματισμός, ἢ εἶναι ἢ ἀπόρροια τῶν ἀπλῶν φαινομένων καὶ τῶν ψυχολογικῶν νόμων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Ἐν ἄλλαις λέξεσι, προϋπάρχει ἄρᾳ γε τῆς κοινωνικῆς καταρτίσεως, ἣτις περιορίζεται μόνον, ὅπως ὄριση καὶ διαφυλάξη αὐτό, ἢ κατὰ τοὺς φιλοσόφους τῆς φυσικῆς σχολῆς τὸ δίκαιόν ἐστι τὸ παραγόμενον τῆς κοινωνικῆς δράσεως, ὃν δημιουργήμα καὶ ἀπόρροια τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων:

Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν παρουσιάζει μόνον θεωρητικὴν ἀξίαν ἐμπρέπουσαν τοῖς περὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἀσχολουμένοις, ἀλλ' ἐνδιαφέρει ἰδίως τὸ μέλλον τῆς κοινωνιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν τύχην τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν:

Εἰς τῶν ἐνθεροτέρων ὑπερμάχων τῆς μεταφυσικῆς τοῦ δικαίου καταγωγῆς, περιελθὼν ἐν τούτοις εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναγνωρίσῃ κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτοῦ τὴν σχετικότητά τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἐκφράζεται οὕτω: «Ὁργανα, ἰδιοσυγκρασία, κληρονομικὰ προδιάθεσις, μόρφωσις, ὅποια πολλαπλὰ ἐπιδράσεις ἐπενεργούσαι ἐπ' ἐμέ! ἀποτελῶ μαθηματικόν τι σημεῖον, κέντρον, ἐν ᾧ συνέρχονται καὶ συνδιατέμνονται ἀπειρία περιπτώσεων, ὡς εἰς τινὰ ἀδιάγραστον κύκλον διατετραγώνον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ πλῆθους ἄλλων μεγαλύτερων καὶ περιπεπλεγμένων κύκλων. Ὑπὸ τὴν κατάταξιν καὶ τὴν περιπλοκὴν τῶν γραμμῶν τούτων μάτην ὁ ὄρθληξ μὲς ἤθελεν ἀναζητήσει νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἀποτελοῦν τὴν προσωπικότητά μου τοῦτο σημεῖον, ἢ μάλλον ἤθελεν οὕτως φυσικῶς συμπεράνει, ὅτι δὲν ὑπάρχει». (A. Fouille, *Idees modernes du droit*, pag. 250).

Ὡσεὶ δὲ προαισθανόμενος ἀντίρρησην ἐπάγει ἑαυτῷ: «Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει μυστήριον, οἷαδὴ ποτε καὶ ἂν ἢ ἢ ἐπωνυμία αὐτοῦ, εἴτε κληθῇ κατὰ τὸν Hamilton καὶ τὸν Spencer τὸ ἀνεξήγητον, εἴτε κατὰ τὸν Hartmann τὸ ξημερον (inconscient), εἴτε κατὰ τὸν Schelling καὶ τὸν Schopenhauer ἢ ἀπόλυτος ροῦλῳσις. Ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει ἀπεριόριστος τις προσδοκία, διάνοιμα πρὸς τὸ ἄπειρον, ἢ ἰδέα τοῦ ἀπολύτου, ἢ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας. . . :

Τὸ μυστήριον τοῦτο, ὅπερ ὁ ἀνθρώπος φέρει ἐν ἑαυτῷ, ἐστὶ τὸ μεταφυσικὸν ἔδρασμα τοῦ δικαίου. Ἐπιστημονικῶς μὲν τὸ δίκαιον ἔχει ἰδανικὴν τινὰ ἀξίαν ἐμπρέπουσαν τῷ ἀνθρώπῳ, μεταφυσικῶς ὅμως οὐδεμίαν ἕως πραγματικῆν ἐπίστασιν κέκτηται. Τὸ ἀπλὸν τοῦτο ἴσως, ἢ ἀπλῆ αὕτη ἰδέα, ὅτι ἴσως ἐπάγρει, ἢ δεδικαιολογημένη αὕτη ἀμφιβολία ἢ μάλλον εἰπεῖν ἢ δεδικαιολογημένη πίστις ἀρκεῖ ἵνα παρεμποδίσῃ ἡμᾶς, ὅπως μὴ παραβιάσωμεν τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου» (id., pag. 251-252).

Καὶ εἶναι μὲν δυνατόν τὸ μυστηριώδες τοῦτο σημεῖον τῆς ἡμετέρας προσωπικότητος ἀνθίσταμενον τόσον εἰς πᾶσαν λεπτομερῆ τῆς ἐπιστήμης ἀνάλυσιν, ὅταν πειρωμέθα νὰ διευσδώσωμεν εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς ψυχῆς ἡμῶν βᾶθρ, νὰ ἀποτελῇ τὴν μεταφυσικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐρωτῶ, δύναται ἄρᾳ γε νὰ ἀποτελέσῃ ἐπίσην καὶ τὴν ψυχολογικὴν καὶ κοινωνικὴν βᾶσιν αὐτοῦ, ἣτις πρὸ παντός ἐνδιαφέρει τὴν κοινωνιολογίαν:

Ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς βασιῖζει τὸν σεβασμὸν ἡμῶν πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου ἐπὶ ἀπλοῦ ἴσως, ἐπὶ ἀπλῆς καὶ μόνης ἰδέας, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης δύναται νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον τινὰ ἀξίαν. Καθ' ἡμᾶς ἀπ' ἐναντίας τὸ δίκαιον εἶναι πρόδηλος ἔκφανσις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς τοιοῦτο δὲ εἶναι ἀδύνατον ὅπως βασισθῇ ἐπὶ καθαρῶς μεταφυσικῷ συλλογισμοῦ. Καὶ τῶντοι, εἶναι δυνατόν σοβαρῶς νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν σχέσεις ἀπέχουμεν ἀπὸ πάσης τοῦ δικαίου τοῦ πλεσίον ἡμῶν βλάβης, ἐκ μόνης τῆς ἰδέας, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἄλλου ὑπάρχει ὑποθετικῆς τις ἐλευθερία: Ἐν ἴσως ἢ δεδικαιολογημένη τις ἀμφιβολία οὐδαμῶς ἐπαρκεῖ, ὅπως γεννήσωμεν ἠθικὴν τινὰ ἰδέαν, ἢ καὶ ἐκδηλώσωμεν αἰσθημά τι, ἐνῶ, ἵνα τὸ δίκαιον ἐμβάλῃ ἡμῖν τὴν ἰδέαν θυσίας τινὸς ἢ καὶ ὑψηλῆς πράξεως, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὡς δικαιολόγησιν αὐτοῦ θετικὰ ἐλαττήρια παρορηθέντα ἡμᾶς πρὸς τοιαύτην τινὰ δρᾶσιν. Καὶ ὄντως, ἐὰν ἀληθῶς τὸ δίκαιον εἶχεν ὡς πηγὴν τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, πῶς θὰ συνέβαινεν ὥστε τὰ ἔθνη ἀρχαίων λαῶν καὶ οἱ κώδικες αὐτοῖς πεπολιτισμένον ἔθνων νὰ ἀποκλειώσιν ὀλοστέλως τὸ κοινωνικὸν σώματος μέλη τινὰ αὐτοῦ, ὡς τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας: Ἐν τούτοις ἢ τῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν προσωπικότης δύναται καὶ αὕτη ἄριστα νὰ διεκδικήσῃ ἀπόλυτον ἀξίαν διὰ τοὺς ἀκριβῶς μεταφυσικοὺς λόγους, δι' οὓς διεκδι-

κεί ταύτην τὸ ἄρρεν γένος. Ἐάν ἐν τῷ ἀπο-
τάτῳ βῆθαι τοῦ ἡμετέρου ἐγὼ ὑπάρχη, ἀνο-
τέρα καὶ μεταρυσική καὶ δὴ μυστηριώδης τις
οὐσία, ἀναμνηρίστος βεβαίως πηγὴ τοῦ πρὸς τὸ
δίκαιον σεβασμοῦ ὑπάρχει καὶ δεόν νὰ ὑπάρχη
αὕτη τὸσφ παρὰ γυναικί καὶ παισιν ὅσφ καὶ
παρ' ἀνεπτυγμένοις ἀνδράσιν. Τίτι δὲ δικαιο-
ματι τότε δὲν ἐπιτρέπομεν νὰ ἀπολαύη τῶν
αὐτῶν δικαίων ἔστω καὶ ἐν μέλος τῆς αὐτῆς
κοινωνίας :

Δεόν ἄρα νὰ ἐπιζητήσωμεν βῆσιν τοῦ δι-
καίου ἐδρασιότεραν καὶ ἥττον εἰς ἀμυθιστή-
σεις ὑποκειμένην. Πρὸς ἀσφαλιστέραν δὲ αὐ-
τῆς ἐξεύρεσιν δεόν νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν ἀνά-
λυσιν τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων καὶ νόμων
τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις
τῆς ζωῆς συνίσταται εἰς διαφόρους κινήσεις
καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀτόμου πρὸς συντήρησιν καὶ
ἀνάπτυξιν αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Ὁ ἀνθρώπος
ὀφείλει νὰ ἐξεύρη τὰ μέσα πρὸς ἀπόκτησιν
τῶν ἀναγκασιούτων αὐτῷ ἀντικειμένων καὶ
ἐξασφάλισιν ἑαυτῷ τὴν μετ' ἀνάσεως κάρπω-
σιν τοῦ προϊόντος τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ ἀ-
γώνων ἢ καὶ τοῦ ἔργου τῶν προγόνων αὐτοῦ.
Ἐπειδὴ δὲ ἐν κράτει ἱκανῶς πεπολιτισμένῳ
πλὴν τῶν ὕλικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν ὁ ἀνθρώπος
ὀφείλει νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰς πνευματικὰς
καὶ ἠθικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, διὰ τοῦτο ἡ πολ-
λαπλῆ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἄσκησις οἰονεὶ
συναρθεύει καὶ στενωδὸς συνδέεται ἐν τῷ ἀτόμῳ
μετὰ τῆς ἰδέας τῶν δικαιομάτων, ἅτινα κα-
θιστῶσι τὴν ἄσκησιν ταύτην δυνατὴν συνε-
παγομένην συγγρόνως ἕνεκα τῆς διαρκοῦς
σχέσεως καὶ συναρθείας τῶν ἀνθρώπων πρὸς
ἀλλήλους ἀνάλογον περιορισμὸν τῶν δικαιο-
μάτων τούτων.

Ὅτως ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαίου εὐχερέστερον
θὰ ἀνευρίσκατο ἐν τοῖς θεμελιώδεσι τῆς κοινο-
νικῆς ζωῆς ὅροις. ὁ δὲ Spencer, ὅστις διε-
γχαράξεν ἀκριβέστατα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐν-
νοίας τοῦ δικαίου, θὰ ἐδικαιοῦτο πληρέστατα
ἐν τοῖς ἑξῆς: «Βεβαίως ἡ ἰδέα τῶν φυσικῶν
δικαιομάτων ἔλκει τὸ γένος ἐκ τῆς ἀναγνω-
ρίσεως τῆς ἀληθείας ταύτης: ἦτοι, ἐάν ἡ
ὑπαρξίς τοῦ ἀνθρώπου δικαιολογηται, δεόν
νὰ τύχῃσι δικαιολογήσεως καὶ αἱ ἀναγκασιού-
σαι πρὸς συντήρησιν αὐτῆς πράξεις. ἔπομένως
δεόν νὰ ὑπάρχη δικαιολόγησις καὶ τῶν ἑλευ-
θεριῶν καὶ δικαιομάτων, ἅτινα καθιστῶσι
τὰς πράξεις ταύτας δυνατὰς καὶ ἐπιτυχεῖς»
(L'individu contre l'Etat).

Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ δικαίου, ὅτι δηλ. πη-

γάζει ἐξ αὐτῶν τῶν ὄρων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς,
φέρει εἰς φῶς ἐν ταύτῳ τὴν μερικὴν ἀλήθειαν,
ἣτις ἐγκρύπτεται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν φυσικῶν
λαγομένων δικαιομάτων. Ἡ θεωρία ἄλλως τε
αὕτη ἐγκρατεῖται εἰς τὸ ὅτι ἡ κυβένησις δὲν δύ-
ναται νὰ δημιουργηθῇ, ὡς ἐφρονεῖ ὁ Benthan,
δικαιώματα, οἷα τὰ τῆς ἀτομικῆς ἀσφαλείας,
τὰ τῆς προστασίας τῶν κινήτων καὶ ἀκινήτων
κτημάτων κλπ., ἄπερ ἐγκρατεῖται τοῖς πολιταῖς.
Ὁ Spencer ἐπέεργων τὴν ἰδέαν ταύτην φέ-
ρει πρὸς ἀπόδειξιν ἀσφαλείας πολλῶν περι-
γρητῶν τῆς Μαθηματικῆς, τῆς Ἰατρικῆς, τῆς
Σουμάτρας, χωρῶν, ἐν αἷς μεταξὺ ἀπολαύου-
των φυλῶν ὑπάρχουσι καὶ τινες, παρ' αἷς ἀτο-
μικὰ τινὰ δικαιοματα, οἷα τὰ περὶ διεκδι-
κῆσεως καὶ κατοχῆς κτημάτων, εἰσὶν ἀνεγρη-
ρισμένα καὶ λειτουργοῦσι κατ' ἔθος, πρὶν
εἰσεῖτι σχηματισθῆ ἐν αὐταῖς ἡ ἰδέα τοῦ νόμου
καὶ τοῦ πολιτευματος. «Πλὴν τῶν παρὰ
δειγμάτων, λέγει ὁ Spencer, ἅτινα κατα-
δεικνύουσιν, ὅτι παρὰ ταῖς φυλακὰς τοῦ Τοδᾶς,
τοῦ Σαντᾶλ, τοῦ Λεπχᾶς, τοῦ Ροδᾶς, τοῦ
Ναυμάς, τοῦ Τακούας, τοῦ Ἀραφουράς ἐπάγ-
ρει ὁ εὐκρινῆς καὶ ἀμυθικός σεβασμὸς τοῦ
δικαίου τῶν ἄλλων, ἔρχομεν καὶ παράδειγμα,
ὅτι οἱ Βεδδᾶχ τῶν δασῶν, ἀπολύτως ἄγριοι
καὶ ἄμμοροι καὶ τῆς ἐλαχίστης κοινωνικῆς διορ-
γανώσεως, θεωροῦσιν ὅλως ἀντιστρατευόμε-
νον τῇ συνειδήσει τὸ σφετερίζεσθαι τὸ κτήμα
τοῦ ἄλλου, ἢ τὸ τυπτεῖν σύντροφόν τινα, ἢ
καὶ αὐτὸ τὸ ψεύδεσθαι». Ἐν τελει δὲ ὁ
Spencer συμπεραίνει, ὅτι ὁ δυσχυρισμὸς, ὅτι
τὸ κράτος ἢ τὸ πολιτεῖμα δημιουργεῖ καὶ θε-
σπίζει δικαιοματὰ τινὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν-
κειται μόνον εἰς τὴν καθιέρωσιν διὰ μεθωδικῶν
καθωρισμῶν καὶ θεσμοθεσίας τῶν διαφόρων
τρόπων τῆς διεκδικήσεως καὶ ἀναγνωρίσεως
τῶν δικαιομάτων τούτων, δικαιομάτων ἀπορ-
ρεόντων ἐκ τῶν ἀτομικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἀναγκῶν
ἀνθρώπων ζῶντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐπὶ αὐθεντικῶν καὶ
γενεσιῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἐρειδόμενον
φαίνεται ὅλως ἀντικειμενον τῇ τῶν φυσικοκοι-
νωνιολόγων γνώμῃ, ὅτι τὸ δικαίον ἐστὶ ἀνά-
πειτα τῆς κοινωνικῆς ἐνεργείας, ὅτι δηλ. ἡ κοι-
νωνία δὲν περιορίζεται μόνον, ὅπως καθορίσῃ
καὶ διασώσῃ τὰ δικαιοματὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ
τὰ ἐγκαθιδρύει καὶ τὰ δημιουργεῖ. Ἴσως ἡ ἀ-
λήθεια εὐρίσκαται ἐν τῷ μέσῳ, ὅτι δηλ. οὔτε
τὸ δικαίον προὔπαρχει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως,
ὡς δικατείνονται οἱ πνευματισταί, οὔτε ἐπεταὶ
τῇ καταρτίσει τῆς κοινωνίας, ὡς δυσχυρί-

ζονται οί φυσιολόγοι, ἀλλὰ μᾶλλον συνυπάρχει καὶ εἶναι σύγχρονον τῇ ἰδρύσει αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Καὶ τούτου, ἔθλα ὑπάρχει βίος ἀπὸ κοινοῦ, ὁλομελής ἀνθρωπίνων ὄντων, ἐκεῖ καὶ ἀναρτάνεται συγγενῶς ἡ ἰδέα τοῦ δικαίου ἐγκλισηταμένη ὡς ἀνάγκη διαφυλάττει καὶ προστασίας ἀτομικῶν τινῶν ἐνεργειῶν, τρόπων τινῶν συμβιώσεως καὶ κατοχῆς κτημάτων. Ἡ ἀνάγκη αὕτη καθιεροῦται τὸ πρῶτον ὡς ἔθιμον, ὡς παρατηροῦμεν τοῦτο παρὰ τοῖς οὐπὼ πολιτισθεῖσι καὶ ἀρχαίοις λαοῖς. κατόπιν δ' ἐπέρχεται ἡ διακανόνισις καὶ ἀναγνώρισις ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος ὡς νόμου, τῆς ἀνάγκης ταύτης προσλαμβάνουσης οὕτω γκαρπτήρα δικαιώματος, δι' ὅπερ ἀπαιτεῖται διαφύλαξις καὶ διεκδικήσις. Μετὰ τῆς βελτιώσεως δὲ τῆς πολιτικῆς διοργανώσεως βλέπομεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πολιτευμα λαμβάνον ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὴν προσωπικὴν καὶ κτηματικὴν τῶν ἀτόμων ἀσφάλειαν καὶ διαφύλαξιν ἐγγυώμενον οὕτω διὰ τρόπον καταδήλου τοῦθ' ὅπερ δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ ἀποκαλέσωμεν ἀτομικὰ δικαιώματα. Ἡ βαθμικῶς αὕτη ἀναγνώρισις τῶν δικαιωμάτων τούτων ὑποκλινόμενα μὲν ὡς ἔθιμον, ὅταν ἡ πολιτεία εὐρίσκηται εἰσέτι ἐν τῷ σχηματισμῷ αὐτῆς, καθιερούμενη δὲ καὶ λαμβάνουσα θετικὸν ὄρισμόν, ὅταν ἡ πολιτεία καθίσταται ἐδρασιότερα, εἶναι ὅλως σχετικὴ καὶ σύγχρονος ἐν ταύτῳ τῆς κοινωνικῆς ἐν γένει προόδου πάσης ἀνθρωπίνης ὁλομελείας.

Τὸ θετικὸν ὅθεν τοῦτο στοιχεῖον τοῦ δικαίου δὲν λαμβάνει τὴν ἀρχὴν του ἐξ ἀπλοῦ ἀρηρημένου συλλογισμοῦ, ἐκ μαθηματικῆς ἢ λογικῆς ἰσοπαρήσεως τῶν ἀνομοίων ἐλευθεριῶν, ὡς ἐπρέσβευσαν ὁ Κάντιος, ὁ Φίχτε καὶ ἀργότερον ὁ Ρουσσώ καὶ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἀλλ' ἐκ τῶν ὄρων αὐτῶν, ἐκ τῶν νόμων αὐτῶν τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς.

Διὰ τῆς ἀναπαραστάσεως ταύτης τὸ δικαίον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαίου ἀναρτάνεται ὡς ἥπτον μυστηριώδης καὶ ἀρηρημένη, προσκτωμένη οὕτως ὑπάρξιν θετικωτέραν καὶ πλησιεστέραν τῇ φύσει τῶν ὄντων· ἐκ τῆς ἐπιδιώξεως τουτέστιν ἰδιοτελῶν σκοπῶν, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐξευρεῖν μεγαλητέραν καὶ τελειωτέραν τινὰ εὐτυχίαν, ἐπομένως ἐκ τοῦ ἐγωισμοῦ, προέρχεται καὶ παγγάζει ἡ ἀρχικὴ ἰδέα καὶ γνώσις τοῦ δικαίου· μόνος δὲ ὁ πνευματικισμὸς καὶ ἡ διοργάνωσις τῆς κοινωνίας μετατρέπεται εὐθὺς καὶ μεταβάλλει τὸν ἐγωισμόν εἰς ἀλτροισμόν (τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων). Καὶ

ὄντως ἡ φυσικὴ ἐνεργητικότης, ἣτις ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἣτις πείνει, ὅπως ἐξωτερικῶς ἐκδηλωθῆ δι' αὐτοῦ, εἶναι αὕτη αὕτη, ἣτις ἐγκλισηταμένη ἐν αὐτῷ ὡς ἀνάγκη τὸν ὀθεῖ, ὅπως ἐπιζητήσῃ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ προϊόντα τῶν ἄλλων ὡς ἀντάλλαγμα καὶ ἰσοτιμιῶν τῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἄστινας διὰ τῆς παραπλησίας τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ἐργασίας προμηθεύει τοῖς ἄλλοις.

Ἐκ τῆς καθημερινῆς ἀναγκαιῆς ταύτης ἀντάλλαγῆς τῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς συναρθείας, ἣν συνεπάγεται ἡ ἐπ' ἀπειρον διαιρέσις τῆς ἐργασίας μετὰξὺ τῶν μελῶν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, παγγάζει ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ συμπάθεια, ἣτις ἀποτελεῖ τὸν δεῦτερον παράγοντα τῆς κοινωνικῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου. Ὅτι ἐκτελοῦμεν κατ' ἀρχῆς πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν προσωπικῶν ἡμῶν ἀναγκῶν, τοῦτο ἡ συνθήκη ὀθεῖ ἡμᾶς, ὅπως ἐκτελέσωμεν ὑπὸ τὸ κράτος ἀφιλοκεροῦς ἐλαττηρίου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἠθικῶν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἡ φροῶ καὶ ἡ πρόοδος τῆς κοινωνίας ἐπέβαλε καὶ ἀνέπτυξεν ἐν ἡμῖν.

Ἡ παραλλαγὴ αὕτη τῶν ἐγωιστικῶν συναίσθημάτων εἰς συμπαθητικὰ καὶ ἀλτροιστικὰ τάσεις ἐξακριβοῦται ὅχι μόνον διὰ τῆς ψυχολογικῆς παρατηρήσεως ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κοινωνιολογικῆς πείρας· ὅπως δὲ λέγει ὁ Fouillé, «τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ἐγκτεται εἰς τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν ἀναγνώρισιν τῆς καθαρωτέρας καὶ ἐντελεστέρας ἰδέας τοῦ σεβασμοῦ τῆς προσωπικότητος τῶν ἄλλων, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευθῆ, ἐὰν μὴ τις λάβῃ τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ προσωπικότητος». Ἐν ἄλλαις λέξεσι, δεόν ὅπως γνωρίσωμεν τοὺς ἄλλους καὶ σεβασθῶμεν τὰ δικαιώματα αὐτῶν, ἵνα γνωρίσωμεν καὶ σπουδάσωμεν ἐπισταμένως ἑαυτοῦς.

Τινὲς φαντάζονται, ὅτι αἱ ἰδέαι τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀφιλοκερδείας εἰσὶν ἀσυμβίβαστοι μετὰ προσωπικότητων κειτημένων κραταίαν τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἰσχύος καὶ δυνάμεως· οὐδὲν τὸ σφαλρώτερον. Τὰ μεγαλητέρα καὶ ὠραϊότερα παραδείγματα αὐταπαρνησίας καὶ γενναιοδορίας ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς μᾶλλον ἰδιοτελεῖσι, παρ' οἷς ἡ ἐπικρατίας τοῦ ἐγωισμοῦ καταδεικνύεται τρανωτέρα καὶ ἔνθα ἡ προσωπικότης αὐτῶν διακρίνεται διὰ τὴν πλουσιότητα τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς. Παρὰ τοῖς φύσει τοιοῦτοις ἡ κοινωνικὴ συνείδησις

ἡμῖν ἢ Ἴωνία. Ἐν τῇ γόρᾳ ταύτῃ ἀναραινόνται τὰ πρῶτα δοκίμια ἱστορικῶν ὑπομνημάτων, ἄνευ μὲν κριτικῆς καὶ ἀκριβοῦς διακρίσεως μεταξὺ ποιήσεως καὶ ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐθαίρετου μεταμορφώσεως τῶν γεγονότων εἰς μύθους. Ἡ ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἴωνίας εἶχε δώσει θετικώτερον διευθύνσιν εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτῆς προϊόντα, ἐνῶ ἡ κυρίως Ἑλλάς παραλαμβάνει αὐτὴν βραδυτέρον διακτερούσα ὅμως ἐπι εἶδος τι ἰδανικώτερον τοῦ θεωρεῖν τὴν πραγματικότητά.

Κατ' ἀρχὰς ἡ λογογραφία μὲ τὰς γενεαλογίας τῶν γενῶν, τὰς ἀρχὰς τῶν πόλεων, τὰς κτίσεις, τὰς ἰδρύσεις ἀποικιῶν, τὰς γεωγραφικὰς καὶ ἐθνολογικὰς σπουδὰς αὐτῆς διατηρήθη ἐν τῇ Ἴωνίᾳ μόνη.

Ἐν αὐτῇ ὁ Φερεκύδης καὶ ὁ Κάδμος ἐγραψαν τὴν κτίσιν *Μιλήτου*, ὁ Χάρων τὴν τῆς *Λαμψάκου*, ὁ Ἐκαταῖος, ὁ κορυφαῖος τῶν λογογράφων, τὴν περιγραφήν τῶν αὐτοῦ πλῶν, Ἐάνθος ὁ Λυδὸς καὶ Ἑλλάνικος ὁ Λέσβιος τὰ *Λυδικὰ* καὶ τὰ *Βαβυλωνικὰ νόμια*.

Τὰ ἔργα αὐτῶν ἦσαν γνωστὰ τῷ Ἡροδότῳ· Ἴδου τὸ ζήτημα. Ἐξετάσωμεν ἐγγύτερον αὐτό.

Ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ β' βιβλίῳ τοῦ Ἀθηναίου· «Ἐφορος ὁ συγγραφεὺς μνημονεύει τοῦ Ἐάνθου ὡς παλαιότερον ὄντος καὶ Ἡροδότῳ τὰς ἀφορμὰς δεδωκότος». Ὁ Ἐφορος λοιπὸν λέγει, ὅτι ὁ Ἐάνθος ἦν ἀρχαιότερος τοῦ Ἡροδότου καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ γράψαι τὰς Μούσας του, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι ὁ Ἡροδότος ἐγνώρισεν τὰ Λυδικὰ τοῦ Ἐάνθου καὶ ἐπωφελήθη αὐτοῦ ἐν τῷ α' αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Λυδῶν. Ἀλλὰ ποίον κῆρος ἔχει ὁ Ἐφορος, οὗ τὴν κακὴν πίστιν ἀποδεικνύει ἡμῖν ὁ Μύλλερ, καὶ ποίαν αὐθεντίαν θ' ἀποδώσωμεν εἰς τὸ μνημονεῖν τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ λογίου τούτου τῆς παρακμῆς τοῦ ποιουμένου συλλογῆν ἀνεκδότων, ὡς γεωργὸς θερίζων ἐν λήῳ: Ὁ Ἡροδότος ἐπεσεψέφατο καὶ τὴν Λυδίαν, καὶ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ μάθῃ ἐκ τῶν Λυδικῶν τοῦ Ἐάνθου ὅσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ του διεγείτῃ καὶ τὸ διήγημα τὸ περὶ τῆς λυδικῆς εἰς Τυρρηνίαν ἀποικίας, περὶ οὗ ὁμίλει, εἶναι ἄγνωστον τῷ Ἐάνθῳ, κατὰ τὴν μαρτυρικὴν Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς. Ὁ συγγραφεὺς τῶν Μουσῶν, εἰρήσθω ἅπαξ διὰ παντός, ἐπειδὴ δὲν ἀποφεύγει νὰ μνημονεύσῃ τῶν συγγραφεῶν καὶ αὐτῶν ἐπι τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, παρ' ὧν παραλαμβάνει τὰς διηγῆσεις, δὲν ἤθελε

καταλίπει ἀμνημονεύσασθαι τὸν Ἐάνθον καὶ τοὺς ἄλλους.

Τὶ δὲ ῥητέον περὶ τοῦ Χάρωνος: Ἴδου τι λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ἐν τῇ *κρίσει Θεουκιδίδου*: «Ἡροδότος τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφεῶν γενόμενων Ἑλληνικοῦ τε καὶ Χάρωνος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν προεικονομακότων οὐκ ἀπετρέπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὐτῶν κρείσσον τι ἐξοίσειν ὅπερ καὶ πεποιήκει». Ἀλλὰ πρό παντός τί ἠδύνατε ὁ Ἡροδότος νὰ εἴρῃ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ λογογράφου τῆς *Λαμψάκου*, ὅπερ ὁ μέγας αὐτοῦ κριτικὸς παρίστησιν ἡμῖν ὡς «ejuna illa nullaque jucunditate condita enarratio, quae satis haberet summa tantum rerum capita tangere, in causas eorum et connexum altius numquam inquirere»; Βλέπετε παραδείγμα τούτου ἐν τοῖς δυοῖς πρώτοις ἀποσπάσμασι τοῖς μνημονευομένοις ὑπὸ Πλουτάρχου «περὶ Ἡροδότου κακοηθείας» καὶ παραβάλατε αὐτὰ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συγγραφεῶς διήγημα τὸ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Ἡ σπουδαιότης τῶν *Ἑλληνικῶν* καὶ τῶν *Περσικῶν* εἶναι μείζων ἢ ἡ τῶν περὶ *Λαμψάκου* τοῦ Χάρωνος, τῶν ὁποίων κατὰ τὸν Kreuzer ἐπωφελήθη ὁ Θεουκιδίδης ἐν ταῖς ἀρχαιότησι τῆς *Λαμψάκου*. Ὁ Ἡροδότος μνημονεύει τῆς πόλεως ταύτης ἐν δυοῖς μόνοις χωρίοις, ὧν τὸ δεύτερον εἶναι ἡμῖν ἐνδιαφέρον. Λέγεται ἐκεῖ, ὅτι ὁ Κροῖστος ἠπειλήσει τοὺς *Λαμψακηνούς*, ὅτι, ἂν δὲν ἤθελον ἀπολύσει τὸν ξένον αὐτῶν *Μιλιτιάδην* τὸν *Κυψέλου*, θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν αὐτῶν *πίττος τρίτων*, ὅπερ ἠρμηγεύθη ὑπὸ τινος ἀνθρώπου τοῦ λαοῦ, ὅτι μόνη ἡ *πίττις* πάντων τῶν δένδρων κοπέισα δὲν ἀναθάλλει πλέον· ἀλλ' ἂν ὁ Ἡροδότος ἐγνώριζε τὰ περὶ *Λαμψάκου* τοῦ Χάρωνος, θ' ἀνεύρισκε τὴν ἀληθῆ ἀρχὴν τοῦ ὑπαινιγμοῦ τοῦ Κροῖσου, ἐπειδὴ ἡ πόλις πρὶν ὀνομασθῆ *Λαμψάκος* ὀνομαζέτο *Πιττοῦσαι*, (πόλις *πιτύων*).

Αἱ σχέσεις αἱ μεταξὺ Ἡροδότου καὶ Ἑλληνικοῦ εἶναι μᾶλλον περιπεπλεγμέναι. Εὔπομεν ἤδη, ὅτι Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς βεβαίως τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν· ἀλλ' ἐν στίχῳ 201 τοῦ *Φιλοκτήτου* τοῦ Σοφοκλέους ὁ σχολιαστὴς λέγει· «Ἑλληνικός ποτε ἀναγινώσκων τὰ Ἡροδότου». Ἐν δὲ ταῖς *εὐαγγελικαῖς παρασκευαῖς* τοῦ Εὐσεβίου ἐν κερχαιῶν δεκάτῳ ὁ Πορφυρίος λέγει· «Καί τι ὑμῖν λέγω, ὡς τὰ βαβυλωνικὰ νόμια Ἑλληνικοῦ ἐκ τοῦ Ἡροδότου καὶ *Δαμάστου* συνηπταί». Οἱ ὅροι λοιπὸν ἀναστρέφονται· ὁ Ἑλλάνικος ἐμμιλήθη

τὸν Ἡρόδοτον. Ἐν τοιαύτῃ διαφωνίᾳ μαρτυριῶν οἱ νεώτεροι ἀπορρίψαντες τὴν γνώμην τοῦ Διονυσίου, οἱ μὲν παρεδίξαντο, οἷον Οὐαλκενάριος, Στούρτζιος, Κροουζέρος, ὅτι ἤρανήθη ὁ Ἑλλάνικος ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου, οἱ δὲ, Δάλλμανος, Μύλλερτος, Μούρος, Βαίρος, ὅτι οὔτε ὁ Ἑλλάνικος ἐκ τοῦ Ἡροδότου, οὔτε ὁ Ἡρόδοτος ἐκ τοῦ Ἑλλάνικου ἤρανήθη.

Ἀπαλλαγῶμεν κατὰ πρῶτον τῆς μαρτυρίας τοῦ Διονυσίου. Γνωσκόμεν, ὅτι ἡ Ἀθήσις τοῦ Ἑλλάνικου ἦτο πενήγχα περιλήψις τῆς ἱστορίας τῆς Ἀττικῆς· ὁ Θουκυδίδης λέγει ἡμῖν τοῦτο καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν. Περὶ δὲ ἐπὶ τῆς ἐν Ἀργινούσαις πρὸ 406 π. Χ. ναυμαχίας πιθανώτατα ὁ Ἡρόδοτος ἦν τεθνήσκων, ὁ δὲ Ἑλλάνικος κατὰ τὸ 80 ἀπόσπασμα τῆς συλλογῆς Μύλλερτου δὲν εἶχεν ἀκόμη συντάξαι τὴν Ἀθήδα αὐτοῦ. Περὶ δὲ τῶν αἰγυπτιακῶν τοῦ Ἑλλάνικου φανερύεται, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀφορμήθη ἐξ ἀπόψεως πολὺ διαφόρου ἢ ὁ Ἡρόδοτος· φανίνεται, ὅτι ὁ Ἑλλάνικος ἐφιλοσόφησε περὶ τῆς Αἰγύπτου, ὥσπερ τὸ παρ' Ἀρριανῶ ἀπόσπασμα πείθει ἡμᾶς· « τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ ἀδιάφορα. Ἀγαθὰ μὲν οὐκ αἰ ἀρεταί, κακὰ δὲ τὰ μετέγοντα κακίας· ἀδιάφορα δὲ τὰ μετὰ τούτων, πλοῦτος, υἱεῖα, ζωὴ, θάνατος, ἡδονή, πόνος ». Ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐθέσῃ φιλοσοφικὸν σύστημα ἀτομικόν, καὶ μάλιστα αὐτός, ὅστις βραδύτερον ἐγένετο ὁ θεμελιώδης λίθος τῆς στωικῆς διδασκαλίας. Ὁ Ἑλλάνικος δὲν ἐπισκέφη τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἢ περὶ Ἀμασίας, οἷα φέρεται παρ' Ἀθηναίῳ, διαφέρει παντελῶς πρὸς τὴν τοῦ Ἡροδότου. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων εἶναι ἀλλοία. Ὁ μὲν τῷ Δαρείῳ ἀποδίδει ἑνδεκά παῖδας, ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἐπτά· ὁ μὲν κατὰγει τοὺς Τυρσηνοὺς ἐκ τῶν Πηλασγῶν, ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἐκ τῶν Λυδῶν. Πᾶσαι δὲ αἱ διαφοραὶ αὗται ἐν ἐξ ἀποσπάσμασιν· πόσαι ἄρα ἐν ὅλῳ τῷ κειμένῳ, εἰ ἐσώζετο; Μὴ λησμονώμεν δὲ, ὅτι ὄληρον ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι τῷ Ἑλλάνικῳ, π. γ. ὁ Στράβων· διότι εἶχεν, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἰδέας λίαν παραδόξους, οἷα π. γ. ὅτι ἡ Τροία δὲν κατεσκήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλ' ἐν τέλει ἡ σύγκρισις τοῦ Διονυσίου ἐξηγεῖται καὶ δικαιολογεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἑλλάνικος, ὥσπερ πολλοὶ τῶν ἀρχαίων, ὑπέστη παρεμβολάς, ὁ δὲ παρεμβολαῖς ἔφερε τὸ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ὄνομα. Ὁ δεύτερος οὗτος Ἑλλάνικος συνέγραψε θεολογικὰν ὀρφικὴν καὶ

καὶ ἀρχαίαν τοῦ στωικισμοῦ, περὶ οὗ εἵπομεν, αὐτῷ ἀνήκουσιν.

Ὁ δὲ διωχυρισμὸς τοῦ Σουίδα, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἑλλάνικος παρεγένοντο ὁμοῦ ἐν τῇ μακεδονικῇ αὐλῇ, εἶναι ἀσύστατος, διότι ὁ ξενίζων αὐτοὺς βασιλεὺς εἶναι ὁ Ἀμύντας βασιλεύσας 63 ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Λεσβίου λογογράφου· τέλος, κατὰ τὸν Σουίδα, ὁ Ἡρόδοτος θά συνήγατα ἐκεῖ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῷ Ἐκαταίῳ, ὅστις ἀπέθανεν, ὅτε ὁ Ἑλλάνικος ἦν μόλις ἐξαιτής.

Κατὰ διάφορον τρόπον πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰς μεταξὺ Ἡροδότου καὶ Ἐκαταίου σχέσεις.

Ὁ μέγας οὗτος λογογράφος ἐξῆσε μετὰ τῆς 57 καὶ τῆς 76 Ὀλυμπιάδος· παρεσιεύασεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἱστορίαν μακρὰς ποιησάμενος περιηγήσεις καὶ σπουδαίως μετέσχε τῆς Ἴωνικῆς ἐπαναστάσεως (καὶ κατὰ τοῦτο ἔτι προσεγγίζει τῷ Ἡροδότῳ). Ὁ Ἡρόδοτος δις μνημονεύει αὐτοῦ ὀνομασί, καὶ ἂν πιστεύσωμεν τοῖς τε ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεώτεροις κριτικοῖς, μνημονεύει αὐτοῦ καὶ ἀλλοῦ ἐμμέσως. Ὁ Σουίδα λέγει· « Ἡρόδοτος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ὠφείλεται τοῦ Ἐκαταίου νεώτερος ὢν ». Ὁ δ' Ἐρμογένης ἐν τῷ περὶ ἰδεῶν, « Ἐκαταῖος δὲ ὁ Μιλήσιος, παρ' οὗ δὴ μάλιστα ὠφείλεται ὁ Ἡρόδοτος »· ὁ δὲ Ηορφύριος παρ' Εὐσεβίῳ, « Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρῃ πολλὰ Ἐκαταίου τοῦ Μιλήσιου κατὰ λέξιν μετήνεγκεν ἐκ τῆς περιηγήσεως βραχέα παραποιήσας ». Κατὰ ταῦτα ὁ Ἡρόδοτος ἐγίνωσκε τὰ ἔργα τοῦ Ἐκαταίου. Ἀλλὰ τοῦτο τί ἀποδεικνύει; Ἢ ἐπιρροή ὅλης φιλολογίας ἀπέχει πολὺ τῆς ἀπλῆς γνώσεως συγγραφεῶς τινός. Ὅποιον συμπέρασμα τέλος μέλλομεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης, ἦν ὀφείλω νὰ διακόψω μὴ θέλων νὰ καταχρασθῶ τὴν εὐμενῆ ὑμῶν προσοχήν, ἀλλ' ἤτις συνοψίζει τὸ ἔργον τῶν κυριωτάτων λογογράφων :

Τὸ περιεχόμενον τῶν Μουσῶν εἶναι πρωτότυπον. Καὶ ἂνευ βοηθείας τῆς φιλολογίας ἔννοεσι τις τοῦτο, ἔχει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν αὐτοψίαν.

Ἢ λογοκλοπία ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν χαρακτηριστῶν, περὶ ὧν δύσκολον εἶναι ν' ἀπατηθῆ τις, ὡς π. γ. ἐκ τῆς ὑπερβολῆς, τῆς σχολαστικότητος, τῶν ἀντιφάσεων, τῆς ἐλλειψέως ἐνότητος καὶ συγγωνεύσεως ὀργανικῆς ἐν τῷ πραγματευομένῳ θέματι. Ὅθεν τίς ἐστὶν ἀφελέστερος, μᾶλλον ἀνεπιτήδευτος, συνεκτικώτερος καὶ ὀργανικώτερος τοῦ Ἡροδότου; Πάντοτε συμβαίνει, ὥστε ἐν τῇ γραμματολογικῇ σπανιώ-

τατα μορφή τις δεδομένη νὰ ἐκδηλώται μεμω-
νωμένως· ἐκφύεται, οὕτως εἶπεν, ἐν πρασιᾷ γῆς
βραδείως προπαρεσκευασμένης ἰδιοποιουμένη τὰ
ἀναγκαῖα πρὸς παραγωγὴν στοιχείων. Τί θου-
μαστόν, ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς πρασιᾶς ἀναθρο-
σκουσι τὰ αὐτὰ ἄνθη; Εἶναι τοῦτο ἀπομίμη-
σις; Μὴ ἴον τι ἠθέλησε νὰ μιμηθῆ ἕτερον ἴον,
διότι ὁ κηπουρὸς θέσεν αὐτὰ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς
ὄρους καὶ ἤνθησαν ταῦτα ὁμοῦ: Ὁ Glück
ὑπεστήριξεν ὁμοίαν θεωρίαν περὶ τῶν ἤχων
τῆς μουσικῆς· παρέβαλεν αὐτοὺς πρὸς τὰς
ἀγέλας τῶν πτηνῶν, οἷον τῶν χελιδόνων τῶν
μεταθαινουσῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν ὠρι-
σμένη περιόδῳ καὶ καθ' ὠρισμένους νόμους.
Τίς οἶδεν, ἂν οἱ δημῳδοὶ ἤχοι, οὓς ἀκούομεν
ἐν ταῖς ὁδοῖς, δὲν εἶναι ἐπ' ἀνοδος τῶν ἡμῶ-
νων τοῦ Δημῳδοῦ ἢ ἄλλου τινὸς ὁμηρικῶ
αἰοδοῦ;

Ὁ Ἡρόδοτος λοιπὸν εἶναι τέκνον τῆς ἐπο-
χῆς του· ὁ πέζος αὐτοῦ λόγος ἐγεννήθη ἐν
μέσῃ τῇ λογογραφίᾳ, ἧς ἔχει μὲν τὴν ἐξωτε-
ρικὴν ὕψιν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ βιβλίου, ἡ ἀλη-
θῆς αὐτοῦ οὐσία, ὡς ἔλεγεν ὁ Φίχθιος, εἶναι
ἢ τῆς φιλαλήθους ἱστορίας.

Ἱστορία.

Καθ' ἐκάστην, δύναται τις εἶπεν, τεκμήρια
ἀριθμητὰ προέρχονται ἡμῖν ἐκ τῆς Αἰγύπτου·
τὰ ἔθνη, αἱ ἰδέαι, τὰ ἔθη τῶν ἀρχαίων Αἰγυ-
πτίων, ἄπερ ἀνεγνωσκόμεν μαθηταὶ ἐν τῷ β'
βιβλίῳ τοῦ Ἡροδότου, ἀναγινώσκονται νῦν ἐν
ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν ταῖς παπύροις, ἐν τοῖς
νομίσμασιν, ἅτινα οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι
ἐξάγουσιν ἐκ τῶν ὑπογείων καὶ τῶν τάφων
τῶν βασιλέων. Ὁ Μαριέττος καὶ ὁ Σαμπολ-
λίων εὐργάστησαν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἡρόδοτον
ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας. Ὁ Σαμπολλίων ἀνεκάλυ-
ψε τὸ Σεραπεῖον ἀκολουθῶν τὸν στοῖχον τῶν
Σφίγγων, αἵτινες, καθ' Ἡρόδοτον, ἦσαν τε-
ταχμέναι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ οἰκοδομημάτων.
Τὸ Ruwenzori, ὁ βασιλεὺς τῶν νεφῶν, ὡς
ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Στάνλεϋ, ἀνεκαλύθη μῶλις
κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1889· ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος ἐγί-
νωσκε τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ καὶ τὸν σχηματισμὸν.
Αἱ δύο κωνικαὶ κορυφαὶ αἱ ἀναγνωρισθεῖσαι
ὑπὸ τοῦ Στάνλεϋ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ Μῶφι
καὶ Κρῶφι τοῦ Ἡροδότου καὶ τὸ Ruwenzori
οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὰ μυθώδη ὄρη τῆς σελή-
νης τῶν ἀρχαίων, τὸ μυστηριώδες ὄρος, ὅπερ
ἐπόθησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Νέρων, καὶ ἐξ οὗ
πηγάξει ὁ Νεῖλος. Ἐγίνωσκε τὸν Ἀλβέρτον

Nyanza, τὴν Victoria Nyanza καὶ τὸ Tan-
gamika· ὁμοίαι περὶ αὐτῶν χωρίων νὰ τὰ ὀνο-
μάξῃ, ἀλλὰ θέτει αὐτὰ ὅπου ὑπάρχουσιν ἰκα-
νούς αἰῶνας πρὸ τοῦ Baker καὶ Livingstone.
Καὶ ἡ ὑπαρξὶς φυλῆς πυγμαίων ἐν τῷ κέν-
τρῳ τῆς Ἀφρικῆς, ἧς ἡ ἀρτίως γενομένη ἀνα-
κάλυψις τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν, ἥτο
γνωστὴ τῷ μεγάλῳ Ἀλικζανδρῶ ἠθνογράφῳ,
ὅστις βεβαίως τοῦτο ἐν τῷ περὶ Νασσαμῶνων
διηγήματι αὐτοῦ. Ἡδύναται νὰ αὐξήσῃ τὰ
παραδείγματα, ἀλλ' ἡ μελέτη αὐτὰ ἔχει ἤδη
συντελεσθῆ καὶ περιορισθῆν εἰς ὅσα ὁ Δάλ-
μανος, Μοῦρας καὶ Κρεσούζερρος δὲν ἠδύναντο
νὰ παρὰσχῶσιν ἐκ λόγων ἀπλῶς χρονολογι-
κῶν. Καὶ ἐν τούτοις ὁπόση μετριοφροσύνη!
Ἡ μετριοφροσύνη, ἡ ἀρετὴ αὐτῆ τῶν μεγάλων
ψυχῶν, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὸ ἄπειρον τῆς
ἐπιστήμης καὶ τὸ πεπερασμένον τοῦ ἀνθρωπείου
πνεύματος, ἡ μετριοφροσύνη, ἥτις ἐν ἄλλαις
λέξεσιν εἶναι συμμετρία, δηλ. ἡ συνειδησις
τοῦ μεγάλου σκοποῦ, οὗ στοχάζεται, καὶ τῶν
ἀσθενῶν μέσων, ἄπερ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, ὅπως
ἐπιτύχῃ αὐτοῦ, εἶναι εἰς τῶν γλαυκῶν τοῦ
ἀληθοῦς ἱστορικοῦ, καὶ ὁ Ἡρόδοτος κέκτηται
ταῦτην ἐν ὑψίστῳ βαθμῷ. Ἐν τῷ τέλει ἐπει-
σοδίου καὶ συνόλου ἐπι συλθεῖσθαι τὸν συγνό-
τατα ἀπαντῶσιν αἰ φράσεις αὐτοῦ ἤκουσα, αὐτὸ
λέγεται, αὐτὸ αὐτόπτης λέγων μετὰ τοσοῦτον
ἀκριβοῦς διακρίσεις μεταξὺ τοῦ ὁ εἶδος καὶ τοῦ
ὁ ἤκουσε καὶ τοῦ ὁ εἶναι φήμα θευλλοιμένα,
ὥστε δύναται τις νὰ διαγράψῃ χάρτην ἰκανῶς
ἐντελῆ τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ ὠφελοῦμενος
μόνον τὰς δηλώσεις αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ μεγα-
λεῖον τοῦ Ἡροδότου δὲν ἐγκρίεται μόνον ἐν τοῖς
εἰρημενοῖς· ἡ φιλαλήθεια καὶ ἡ εὐσυνειδησία
εἶναι μὲν ἀναγκαῖαι καὶ συμφορεῖς τῇ ἱστορίᾳ,
ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἱστορίαν. Ὁ ἱστο-
ρικὸς εἶναι πρὸ παντὸς φιλόσοφος κατὰ τὴν
εὐγενεστάτην καὶ εὐρυτάτην τῆς λέξεως ση-
μασίαν· ἡ φιλοσοφία του εἶναι τὸ γινῶθι
σπαντὸν ἐφρημοσμένον εἰς τὰ ἔθνη ἀπὸ τοῦ ἀτό-
μου, φιλοσοφία ἀνθρωπεία, ἦν ὀνομάζομεν
κοινωνικὰς ἐπιστήμιας. Ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἄν-
θρωπος, ὅστις ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὄρους βλέπει
τὰς πηγὰς βεούσας, αἵτινες διὰ διαφόρων ὁδῶν
ἔρχονται νὰ συνενωθῶσιν ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ν'
ἀποτελέσωσι τὸν ποταμὸν, ὁ Ἡρόδοτος, λέγω,
εἶδεν ὁ πρῶτος ἐν πῖνακι συνθετικῶ τὴν με-
γάλην Ἑλλάδα ἐξερχομένην τῶν περσικῶν
πολέμων ἡνωμένην καὶ ἰσχυράν, συναδελφου-
μένην ἐν κοινότητι φρονημάτων, ἢ τὸ αἶμα
καὶ ὁ ἠρώσιμος εἶχον συμπήξει.

Ἐν ταῖς Μούσαις μία ἀρχὴ ὑπονοουμένη ὑπόκειται ἀναγνωστικῶς ἐν ταῖς γραμμαῖς, καίπερ οὐδέποτε ἀνεργουμένη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἢ θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ ἀρχαίου μοιραίου ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀνταγωνισμοῦ τόσον δημοτικοῦ ἥδη ἐν Ἑλλάδι, ὡς οἱ μῦθοι τῆς Ἰούδας, τῆς Εὐρώπης, τῆς Μηδείας, τῆς Ἑλένης καὶ ὁ τραγικὸς αὐτὸς πόλεμος ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ἐναργῶς. "Ὅθεν ἡ κυρία πρᾶξις τῆς ἡροδοτείου ἱστορίας περιέχεται ἐν τοῖς τέσσαρα τελευταῖοις βιβλίοις, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Μιλήτου μέχρι τῶν συνεπειῶν τῆς ἐν Μυκῆν μάχης" τὰ πέντε πρῶτα βιβλία εἶναι προπαρασκευῆ, εἰσαγωγὴ ἀναπαριστώσα ἡμῖν τοὺς δύο λαοὺς τοὺς μέλλοντας νὰ ἐφορμήσωσιν ἐπ' ἀλλήλους ἐν τῷ πληρωματικῷ τοῦ χρόνου. Ἀφ' ἐνὸς μὲν μέγα βασιλεῖον, θαυμαστὸν συμπλέγμα λαῶν διαφόρου καταγωγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ μικρὸν ἔθνος διηρημένον εἰς πολλὰ κράτη ἀλλ' ἠνωμένον καὶ ἀδιαίρετον ἐν τῷ αἰσθηματικῷ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας. Ἡ μεγάλυνσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς Περσίας περιγράφονται ἐκεῖ ἐν ἐκτάσει ἰδεῶν καὶ ἀφρονίᾳ λεπτομερειῶν καὶ εἰκότως· διότι προτίθεται ὁ ἱστορικὸς ν' ἀναδείξῃ τὴν δύναμιν τοῦ βασιλείου τούτου, νὰ καταδείξῃ τῷ κόσμῳ πρὸς τίνα πολέμιον ἢ μικρὰ Ἑλλάς εἶχε νὰ πολεμήσῃ. Ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἴωνων, περιεχομένης ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, μεταβαίνει εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ κυρίαν ἱστορίαν ἐν τῷ ἕκτῳ. Αἱ ἑνδοξαί μάχαι, ἢ ἐν Θερμοπύλαις, ἢ ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἢ ἐν Πλαταιαῖς κατακλείουσι τὸ μεγαλοπρεπὲς διήγημα. Τοῦτό ἐστιν ἡ ἀποθῆσις! Τὸ μικρὸν ἔθνος τῶν ἡρώων κατέθραυσε τὸν εἰς ὁπτιῆς γῆς ἔχοντα τοὺς πόδας κολοσσόν.

Λυπηρόν, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος δὲν εἶναι ἐν τοῖς

ζῶσι πλέον. Τί θὰ ἔλεγε περὶ τοῦ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀνταγωνισμοῦ του νῦν, ὅτε αἱ μεταξὺ τῶν λαῶν τούτων φιλικαὶ σχέσεις ἐνισχύονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, τὰ δὲ ὄρια τὰ ἀνυπέβλητα τῆς ἀμαθίας αἴρονται καὶ ἐξαφανίζονται, ὡς ἡ ὀμίγη ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ἢ δ' ἐμπορία ἐξάπλοῦται, παρὰ δὲ τὴν γενέθλιόν του πόλιν θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὰ συμπλέγματα τοῦ σιδηροδρόμου προσελύοντα ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ὡς κήρυκες τῆς εἰρήνης καὶ ἀδελφότητος;

Κυρίαι καὶ κύριοι. Ἐπεσκοπήσαμεν τὸν Ἡρόδοτον κατὰ τρεῖς διαφόρους ἀπόψεις, ὡς ἐπικόν, ὡς λογογράφον καὶ ὡς ἱστορικόν, καθ' ἃς ἐρασιτέχνες τῆς φιλολογίας δύναται νὰ τὸν ἐπισκοπήσῃ· ἀλλὰ γινώσκετε κάλλιον ἐμοῦ, ὅτι ὁ γεωγράφος, ὁ ἔθνογράφος, ὁ ἀρχαιολόγος ἤθελε δυναθῆ βεβαίως νὰ συγγράψῃ περὶ αὐτοῦ τόμους ὄλους. Ὁ Ἡρόδοτος ὁμοιάζει πρίσματι, οὗ τινος ἀνακλύπτει τῆς ὁλονὸν νέας πλευράς, ἐφ' ὅσον σπουδάζει αὐτό. Ἀλλ' ὑπερ ἀληθῶς μεγαλοπρεπὲς ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἡροδότου εἶναι, ὅτι εἶχε προκαίθησιν τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους του. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπεσκόπουν ἤδη εὐρέως ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα ἡ Ἀλεξάνδρεια ἔμελλε ν' ἀνεγερθῆ, ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα ὁ Ὀρᾶτιος ἔμελλε νὰ ᾄσῃ: «Græcia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio», ἐκ τῶν ἐρήμων τῆς Σκυθίας, ἔνθα τὸ Βυζάντιον ἔμελλε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν πολιτισμὸν του, μέχρι τῶν ὄρεων τῆς Σικελίας, ἔνθα τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ἑλληνικά. Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ εἶναι παγκόσμιον, ὥσπερ ὁ πανελληνισμὸς τοῦ πνεύματος, ὅστις ἔμελλε νὰ διαχυθῆ ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα εἰς τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας.

Η ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ Η ΕΝ ΜΑΔΡΙΤΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ 1892

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΟΠ' συνεδρείῳ τῆς 8 Ἀπριλίου 1891).

Ἀνέρχομαι τὸ βῆμα συγκαληκόμενος ἐξ ἐυγνωμοσύνης πρὸς τε τὸν κ. πρόεδρον καὶ τοὺς ἑταίρους τοῦ συλλόγου, οἵτινες ἐτίμησάν με παραδεξάμενοι ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς σπεύσαντας νὰ μὲ ἐνθαρρύνωσι διὰ τῆς παρουσίας των. Θὰ διατηρήσω ἐσκαί τὴν ἀνέμνησιν τῆς ἐσπέρας ταύτης, ἣτις θὰ καταλίπη ἐποχὴν ἐν τῷ βίῳ μου, καὶ τῆς φιλοξενίας, ἣς ἔτυγον ἐν τῇ ὠραίᾳ χώρᾳ τῆς Ἀνατολῆς. Δὲν θὰ λησμονήσω δὲ ποτέ, ὅτι ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐν τῷ βίῳ μου, ἐν κέντρῳ φιλολογικῷ καὶ ἐνώπιον ἐκλεκτοῦ κοινοῦ, μετέσχον ἔργῳ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἱστορικῶν συζητήσεων.

Σύμπασα ἡ οἰκουμένη παρασκευάζεται νὰ ἐορτάσῃ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα τῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς διὰ τρόπον ἐπαξίῳ τοιοῦτου γεγονότος καὶ τοιοῦτου ἀνδρός. Ἡ πατρίς μου Ἰσπανία, εἰς ἣν κυρίως ὀφείλεται ἡ ἐνδοξὸς αὕτη ἀνακάλυψις, παρασκευάζεται, ὅπως ἐορτάσῃ αὐτὴν τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ Κολόμβου καὶ προσκαλοῦσα ἅπαντας τοὺς λαοὺς εἰς παγκόσμιον ἐκθεσὴν μέλλουσαν νὰ καταστή ἑπιστημονικὸν κέντρον, εἰς ὃ μέλλουσι νὰ συγκομισθῶσι πάντα τὰ δυνάμενα νὰ σχηματίσωσι καὶ συντελέσωσι τὴν ἱστορίαν τοῦ νέου ἡμισφαιρίου τὴν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν πλοίων τῶν καθολικῶν βασιλείων Φερδινάνδου καὶ Ἰσαβέλλας.

Καὶ ἤδη προβαίνω εἰς τὴν ἐκθεσὴν τῶν λόγων, δι' οὓς ἡ Ἀνατολή ὀφείλει νὰ ἐνδιαφέρῃται εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην.

Ἡ ἐπιχείρησις μου εἶναι μὲν καλὴ, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσχερής· ἀλλ' ἐκπληρῶ αὐτὴν ἄσμενος, διότι δι' ἐμὲ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ καθήκοντος τοῦ ἐργασθῆναι ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου προσπαθοῦντα νὰ παρῶσθω αὐτῇ τὴν ἀνεκτίμητον σύμπραξιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ καταδεικνύντα καὶ νῦν, ὅτι δὲν ὑπάρχει σημεῖον ἐν τῇ

ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος μέχρι τοῦδε, εἰς ὃ ἡ Ἀνατολή δὲν ἔλαθε μέρος περιδοξῶν.

Καὶ ὄντως, τὴν Ἀνατολὴν ἀπαντῶμεν εἴτε τὴν καλλιτεχνικὴν εἴτε τὴν ἱστορικὴν τῶν μεγάλων μαγίμων καὶ ἀποικιστῶν λαῶν μελετώντες· τὴν Ἀνατολὴν ἀπαντῶμεν ἐρευνῶντες τὰς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς γεωγραφίας, ἐς ὧν ἐλήφθησαν αἱ βῆσεις τῶν νεωτέρων πολιτειῶν· ἐν γένει δὲ ἐν ἀπάσῃ ταίᾳ ἐκδηλώσει τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὴν Ἀνατολὴν ἀπαντῶμεν ἐγγαυράττουσαν διὰ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς σφραγίδος τὴν θαυμασίαν αὐτῆς ἐπίδρασιν.

Ἡ ἔξοχος μεγαλοφυΐα ἀνδρὸς ἐπιστήμονος καὶ πλήρους πίστεως εἰς τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ ἀνεκάλυψε νέαν ἡπειρον, νέον κόσμον· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα θὰ εὗρωμεν τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μυθῶδων θεωριῶν τῆς. Ἴδωμεν ἤδη πῶς τοῦτο καταφθάνεται· καὶ σύγγνωτέ μοι, ἐάν, ὅπως ἐπιτύχω τοῦ σκοποῦ, ἀναγκασθῶ νὰ ἐνδιατρέψω εἰς πράγματα ἄσχετα κατὰ τὸ φαινόμενον πρὸς τὸ θέμα μου.

Τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1492 ὁ ἀθάνατος Κολόμβος ἀνεκάλυπτε τὴν ἀμερικανικὴν ἡπειρον, ἣς ἡ τε ὑπαρξίς καὶ ἡ θέσις εἶχον παντελῶς ἐξχλεισθῆ τῆς μνήμης τῶν λαῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ἀνατολῆς λαοὶ ἠγνόουν ἅρα γε τὴν ὑπαρξίν ἄλλων χωρῶν πέραν τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους· Οὐχί, διότι καὶ μόνῃ ἢ παραδόσει περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀναφερομένης Ἀτλαντίδος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἐν ἀνάγκῃ ὡς ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου. . . . Ἀλλ' ἡ Ἀτλαντίς εἶναι χώρα ἐξηφανισμένη ἀπὸ γιλιάδων ἐνικυτῶν, ὥστε ἡ παράδοσις αὕτη θεωρητέα πρὸς τὸ παρὸν ὡς μυθώδης. Ἀλλ' ἐν ἐποχῇ μᾶλλον ἱστορικῇ θελωμεν εὗρει ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὴν γνῶσιν τῶν ὑπερβαλυσσίων

τούτων χωρῶν. Δύο τῶν ἐπισημοτάτων καὶ ἐνδοξοτάτων συγγραφέων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, σαφεστάτην μνησίαν τῶν χωρῶν τούτων ποιῶνται. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων συγγραμμάτι αὐτοῦ ὀμιλῶν περὶ Καρχηδονίων λέγει, ὅτι ὅτε ἐπλεον οὗτοι πέραν τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους, τὸ πλοῖόν των ἀνάπαστον γενόμενον ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας ἐξώκειλε παρὰ τὰς ἀκτὰς χώρας εὐφόρου ποτισσομένης ὑπὸ πολυαριθμῶν ποταμῶν καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ παντοίων δένδρων. Τινὲς τῶν ναυαγῶν ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων. οἱ δ' ἐπικληθέντες εἰς Καρχηδόνα ἰθανατώθησαν καὶ αὐτοὶ διαταγῇ τῆς γερουσίας φοβουμένης, μὴ ἢ ἀνακλύσει τῆς νήσου ταύτης γένηται ἀφορμὴ ἐμφυλίων σπάσεων ἐν τῇ μητροπόλει.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἐν τῷ Ε' βιβλίῳ (Β' τόμῳ τῆς συλλογῆς τοῦ Hoefer) ὀμιλῶν περὶ τῆς νήσου ταύτης ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν τῆς ἀνακλύσεώς της, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν αὐτῶν δεδομένων, ἐφ' ὧν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπιπροστίθησιν ὁμῶς, ὅτι οἱ Τύριοι μαθόντες τὴν ἀνακλύσιν ταύτην ἤθελῆσαν νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν θαυμαστὴν ταύτην νῆσον ναυτικὴν στόλον, ἀλλ' ἐκολύθησαν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, τοῦτο μὲν φοβουμένων, μὴ ἀποδημήσωσι συμπολίται των εἰς τὰς νέας ταύτας χώρας, τοῦτο δὲ θέλοντων νὰ φυλάξωσι μυστικὸν τὸ ἄσυλον, εἰς ὃ ἤδυναντο νὰ καταρύωσι πανοικειῖ ἐν μεγάλῃ τινὶ συμφορᾷ.

Ἡ χώρα αὕτη ἀναμφιβόλως ἦτο ἡ Ἀμερικὴ· διότι μία τῶν μεγάλων δυσχερειῶν, ἧς ὁ Κολόμβος ὤρεται νὰ νικήσῃ κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ, ἦτο ὁ διάπλους τῆς θαλάσσης τῶν βρῦων, ἧτις προσκλιζέει σχεδὸν τὰς ἀκτὰς τοῦ νέου κόσμου. Ἀλλὰ καὶ Σκύλαξ ὁ Κερκυραῖος ἐν τῷ περὶ πλ. αὐτοῦ λέγει, ὅτι δὲν δύναται τις νὰ πλεύσῃ πέραν τῆς νήσου Λέρνης, διότι ἡ θάλασσα εἶναι πλήρης ἰλύος καὶ βυτανῶν.

Ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν φυτῶν ποιεῖται λόγον περὶ τῆς θαλάσσης ταύτης τῶν βρῦων, ὃ δὲ Avienus ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ περίπλου τοῦ Humeon λέγει· «Ἐπὶ τῶν κυμάτων φαίνονται ἀπειράριθμα φύκη τοσοῦτον πυκνὰ καὶ συμπαγῆ, ὥστε ἐμποδίζουσι καὶ πολλαίαι καθιστώσιν ἀδύνατον τὸν πλοῦν». Οὕτω λοιπὸν οἱ Φοίνικες καὶ οἱ ἄρχαιοὶ Ἕλληνας ἐγνώριζον τὴν θάλασσαν τῶν βρῦων.

Ἐπισκοπήσωμεν ἤδη τὴν σπουδαιοτάτην τῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, τὴν τῶν Χαναναίων.

Κατὰ τὸ 1605 π. Χ. οἱ Ἑβραῖοι ἡγουμένου τοῦ Ἰησοῦ κατελάμβανον τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐξαλάσσαντες τοὺς Χαναναίους, μίαν τῶν φυλῶν τῆς γῆς Χαναν. Ποῦ μετέβησαν οἱ τελευταῖοι οὗτοι; Ἐπλεύσαν κατὰ μήκος τῆς Μεσογείου προσπαθούντες μάτην νὰ ἐγκαταστῶσιν ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἀφρικῆς. Ἐβήσαν δὲ ἐν τῇ γῶρᾳ τῇ νῦν Μαρόκῳ καλουμένη, πλὴν δὲν ἐγκατέστησαν ἐνταῦθα· διότι μελετώντες τὰ ἔθη τῶν Μαροκηνῶν φυλῶν οὐδὲν ἴχνος ἀνευρίσκουσαν αὐτῶν. Ἐνδείξεις δὲ τινὰς μόνον τῆς διαβάσεώς των κατέλιπον· τοῦτο δὲ λέγει ἡμῖν ὁ Προκόπιος διηγούμενος, ὅτι εἶδεν ἐν ταῖς πέριξ τῆς πόλεως Τίγγις (νῦν Tanger) ἀκολουθῶν τῷ Βελισσαρίῳ στρατεύοντι ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν ἐν ἔτει 527 μ. Χ. ὡς ἰδιαιτέρος αὐτοῦ γραμματεὺς δύο μεγάλους λίθους λευκοὺς, ἐφ' ὧν φοινικικοῖς γράμμασιν ὑπῆρχεν ἐπιγραφή λέγουσα· «Ἐξώστημεν τῆς πατρίδος μας ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ κλέπτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ναυῆ».

Καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐγνώριζον τὴν ὑπαρξίν τῆς Ἀμερικῆς· ἀλλὰ θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Σινὰς, καθότι καὶ οὗτοι ἀφῆκαν ἔγγραφον τῆς διαβάσεώς των. Ὁ De Gingnes ἐν ὑπομνήματί του πρὸς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἐλευθερίων λόγων ἐπιγραφόμενῳ· «Ἐρευνᾶται περὶ τῶν πλοῶν τῶν Σινῶν καὶ ἄλλων λαῶν τῆς ἀπωτέτης Ἀσίας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀμερικῆς», παρατίθησι χωρίον τῶν μεγάλων χρονικῶν τῆς Σινικῆς τῶν Nan Kou, μεταφρασθὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ καθηγητοῦ Neumann, ἐνθα λέγεται, ὅτι «ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Tsi τῷ πρῶτῳ ἔτει τῆς αἰωνίου ἀρχῆς (499 π. Χ.) Σινῆς τις ἱερεὺς τοῦ Βουδά, ὀνομαζόμενος Hocichin, ἐπέστρεψεν ἐκ ταξιδίου εἰς χώρας, ὧν ἡ περιγραφή συμφωνεῖ πληρέστατα τῇ τῆς Ἀμερικῆς ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ σιδήρου».

Καὶ ἤδη μεταβῶμεν νοστροῦς εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ λάβωμεν ὁδηγὸν τὰς ἐντυπώσεις τῶν ἱεραποστόλων καὶ τῶν Ἰσπανῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς παραδόσεις, ἧς οὗτοι περισυνέλεξαν. Αὕτη ἔσται ἡμῖν ἡ ἀφετηρία, ἵνα φθάσωμεν μέχρι τῶν γεγονόνων τῶν ἐρεισθησομένων ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Herman Cortes καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ του, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἱεραπόστολοι οἱ συνοδευόντες τὴν ἀποστολὴν του, ἅμα ἐν Μεξικῷ φθάσαντες ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῇ παραδόξῳ ὁμοιότητι τῶν παραδόσεων τῶν αὐτοχθόνων πρὸς τὰς

ήμετέρας. Οί Μεξικανοί ἔλεγον ἑαυτοὺς ἀπογόνους λαοῦ ἰσχυροῦ γιγάντων, κυριαρχήσαντος ἄλλοτε ἐφ' ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, ἀλλ' ἐξ ἁμαρτιῶν τιμωρηθέντος ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ διὰ φροεροῦ κατακλισμοῦ. Θαυμαστόν, ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη περὶ γιγάντων, τιτάνων καὶ κυκλώπων εἶναι διαδεδωμένη εἰς ἅσασαν τὴν γῆν· λαοὶ δέ τινες μάλιστα τῆς βορείου Ἀφρικῆς τοσοῦτον ζωηρὰν διατηροῦσιν ἔτι τὴν ἀνάμνησιν αὐτῶν, ὥστε θεωροῦσι τὴν ἐπέκτασιν τῶν γιγάντων ὡς προἰστέλλον τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

Κατὰ τοὺς αὐτόχθονας τοῦ Μεξικοῦ, τὸ ἀνθρώπειον γένος τετράκις καταστράφη· τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, τὸ δεῦτερον ὑπὸ τῶν ἀνέμων, τὸ τρίτον ὑπὸ τῶν σεισμῶν καὶ τῶν ὑπογθονίων πυρῶν καὶ τὸ τέταρτον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Ἀρχαία εἰκὼν εὐρεθεῖσα τότε ἐν Μεξικῷ καὶ γνωστὴ τῷ ὀνόματι κωδιῆ βαικαναία ἅτε φυλαττόμενος ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ παρίστανει τὰς τέσσαρας ταύτας ἐποχὰς ὡς ἐξῆς, τὴν μὲν πρώτην δι' οἰκίας καταποντιζομένης ἐν τοῖς ὕδασι καὶ λέμβου, ἧς ἐπιβαίνουσιν ἀνὴρ καὶ γυνή, τὴν δὲ δευτέραν διὰ σπηλαίου, ἐν ᾧ παρίσταται καταφυγὸν καὶ σῶζομενον τὸ ἀνθρώπειον ζεῦγος, τὴν δὲ τρίτην διὰ σπηλαίου πάλιν, ἐν ᾧ σώζεται ἀπὸ τῶν ὑπογθονίων πυρῶν καὶ τῶν πλουτωνικῶν ἀναστατώσεων, τὴν δὲ τετάρτην δι' ὄπωρων, ἧς ἔχει ἀνὰ χεῖρας τὸ ἀνθρώπειον ζεῦγος καὶ σημαίας, ἧς ἡ σημασία μένει εἰσέτι ἄγνωστος. Ἄλλ' αἱ ἰδέαι, ἧς εἶχον οἱ αὐτόχθονες περὶ τῆς πρώτης ἐποχῆς, τῆς τοῦ ὕδατος, εἶναι λίαν περιέργοι καὶ ἄξιαι τῆς ἡμετέρας προσσχῆς.

Τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Μεξικανῶν ἀναφέρουσιν, ὅτι Τεζπί τις, ὅπως σωθῆ τοῦ ἐκ τοῦ καταποντισμοῦ θανάτου, κατεσκεύασε πλωτὴν οἰκίαν, εἰς ἣν ἐπέβη μετὰ τῆς συζύγου του, πολλῶν ζώων καὶ σπόρων τινῶν τῶν ἀναγκασιότατων εἰς συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου φυτῶν. Ὅτε τὸ μέγα Πνεῦμα κατέπαυσε τὸν ὑετὸν καὶ τὰ ὕδατα ἤρξαντο ἀποσυρόμενα, ἡ πλωτὴ οἰκία ἔφθασεν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Cholollan. Ὁ Τεζπί τότε ἀφῆκε πρῶτον μὲν κόρακα, ὅστις δὲν ἐπέστρεψε, τῆς γῆς κεκαλυμμένης ὑπὸ πτωμάτων, ἐπειτα δὲ ποικιλανθίδα (colibri) ἧτις ἐπέστρεψε φέρουσα μεταξὺ τοῦ ῥάμφους τῆς ἀνθοῦν κλωνίον. Ἐνοήσας οὕτω ὁ Τεζπί, ὅτι ἡ γῆ ἅτε ἀναβλαστήσασα κατέστη αὖθις κατοικήσιμος, ἐξῆλθε τῆς πλωτῆς οἰκίας μετὰ τῶν συνοίκων

του καὶ ἐκ τοῦ ζεύγους τούτου ἠύξθη πάλιν τὸ ἀνθρώπειον γένος.

Ἡ περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν γιγάντων παράδοσις τῶν αὐτοχθόνων Μεξικανῶν εἶναι καὶ ἱερογραφικὴ ἅτε περιεχομένη καὶ ἐν τῷ βυτικανῷ κωδικῷ. Ἐπτὰ μόνον τῶν γιγάντων ἐσώθησαν ἀπὸ τοῦ κατακλισμοῦ, οἵτινες ἄμα τῶν ὑδάτων ἀποσυρόμενων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπεβίβησαν ὑπὸ τὴν ὀδῆρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των Shelhua καὶ οὐλοδομήσῳσι τὴν μεγάλην πυραμίδα των Cholollan, περὶ ἧς κατωτέρω τὸν λόγον ποιησόμεθα, σκοποῦντες νὰ ἀνέλθωσι δι' αὐτῆς εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἄλλ' οἱ θεοὶ ὀργισθέντες ἐκαρπύωσαν αὐτοὺς τοὺς μὲν φρονεύσαντες, τοὺς δὲ διασκορπίσαντες.

Ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης τῆς παραδόσεως ταύτης μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ κατακλισμοῦ καὶ τῆς τοῦ πύργου Βαβέλ, ἣν ἀναγγεῖται ἡ ἱερὰ γραφή, τοσοῦτον ἐξέπληξε τοὺς ἱεραποστόλους, ὥστε ἔπεισε μὲν αὐτούς, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἐξ ἀπλῶς τυχαίας συμπτώσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐφραντάσθησαν, ὅτι ἄλλος τις πρὸ αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ ἦλθεν εἰς τὰς χώρας ταύτας. Τῆς δὲ τυρώσεως των ταύτης δὲ ἰσχυσαν νὰ τοὺς ἐξαγάγωσιν οὐδὲ αἱ καθημερινῶς ἀπαντῶσαι αὐτοῖς εἰσχωροῦσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ τόπου παραδόσεις καὶ ἔθιμα ὅλως χριστιανικῆς καταγωγῆς· ἄχρις οὐ ἐπὶ τέλος ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν σταυρῶν, τοὺς ὁποίους ἀνευρίσκον, ἀρῶνισε τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα, ἅπερ τόσον συγχὰ ἐπανελαμβάνοντο καὶ ἦσαν τοσοῦτον προφανῆ, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ τὰ παρελθῶσιν ἀπαράτηρα. Μὴ θέλοντες ὁμως καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα νὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι χριστιανὸς τις περιηγητὴς πρὸ αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπισκέσθη τὴν Ἀμερικὴν, ἀπέδωκαν ταῦτα εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου ὑπαγορεύσαντος τοῖς αὐτοχθόνοις τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα ἔθιμα, ἵνα διασθέρῃ καὶ διαστρέψῃ αὐτὰ εἰς παρωδιὰν ἱερόσυλον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Κατὰ τὸν πατέρα Noluega, ἓνα τῶν πρώτων ἱεραποστόλων, οἱ αὐτόχθονες τῆς Βρασιλίας ἐγνώριζον τὰ ὀνόματα Ἰησοῦς καὶ Μαρία.

Ἐν τῷ Μεξικῷ ἐδάπτιζον τὰ τέκνα των ὀνομάζοντες τὴν ἱεροτελεστείαν ταύτην «ἀναγέννησιν» ἀκριβῶς, ὥσπερ καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὀνομάζει αὐτὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἐπίσης ἰδεῖν εἶχον καὶ τῆς ἀγίας τριᾶδος εἰκονίζοντες αὐτὴν διὰ τριγωνικοῦ λίθου· ἐνήστευον

τὴν παρασκευὴν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος· ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Cihua-Cohuatl ἐλάτρευον εἰκόνα παριστώσαν λευκὴν καὶ ξανθὴν κόρην ἐνδεδυμένην ποδῆρα γιτώνια κατὰστικτον πολυτίμοις λίθοις, σύμβολον τῆς παρθενίας. Ἡ παρθένος αὕτη ἦτο ἡ μήτηρ τοῦ Theohuitnahuc, τοῦ ἀκανθί- νου στεφάνου ἐστειμένου Κυρίου.

Ὁ πατήρ Gregoire Garcia λέγει, ὅτι παρὰ τοῖς αὐτόχθοισιν εὗρεν ἀντικείμενα παριστώμενα ἄρθρα τινὰ τῆς πίστεως. τὴν ἀνάστασιν π. γ. ἢ τὴν σταύρωσιν μετὰ τῆς παραλλήλως ὅμως, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο προσεδε- δεμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ οὐχὶ καθλωμένος. Ὁ δὲ πατήρ Sahagun προσέτιθησιν, ὅτι οἱ ἄγριοι οὗτοι ἐξωμολογοῦντο, μολοῦντο λίαν σπανίως, καθότι οἱ ἐπιβαλλόμενοι κανόνες ἦσαν λίαν βαρεῖς. Ἡ ὑποτροπὴ εἰς τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα οὐδέποτε συνεχωρεῖτο. οἱ δ' ἐπὶ ταύτῃ ἐπιβαλλόμενοι κανόνες ἐποικίλλον ἀπὸ διατρέψεως τῆς γλώσσης μέχρι διαβρύψεως τῆς κεφαλῆς μεταξύ δύο λιθίνων ματρῶν.

Ἄλλ' ἔμελλε τέλος νὰ ρηθῆσθαι ἡμέρα, καθ' ἣν μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ μᾶλλον διαδεδο- μένων ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν παραδόσεων ἔμελλε ν' ἀναγῆσθαι πάντας νὰ παραδεχθῶσι τὴν ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ ὑπαρξὴν ἱεραποστόλων πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Κολόμβου. Ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ τῆς λίαν εὐλόγου δυσπιστίας τῶν ἱεραποστόλων, ἅτε ἀρκενομένων εἰς γῶρας παντελῶς ἀγνώ- στους, διέλαμψεν αἶφνης ἡ μεγάλη μορφή τοῦ Μεξικανοῦ Guetzalcoal. Κατὰ τὴν παράδο- σιν ταύτην διατηρηθεῖσαν ἐν τοῖς ἱερογλυφικαῖς καὶ τοῖς κομμοσχοινίαις, ἄτινα, ὡς γνω- στὸν, ἦσαν σχοινία ἔχοντα κόμβους διαφό- ρων χρωμάτων, οἵτινες ποικιλοτρόπως συν- δυαζόμενοι παρίστανον γράμματα, ἐπιστεῦετο, ὅτι πρὸ ἀμνημονούτων χρόνων λευκοὶ τις σε- θάσμιος τὴν ὕψιν γλυκοῦς ἔχων τοὺς ὀρθόλι- μούς καὶ τὸν πόγονα καὶ τὴν κόμην μακράν, ἐνδεδυμένος ποδῆρα γιτώνια καὶ ὑπὸ μάλας βίβλον φέρων παρεγένετο αὐτοῖς ἐξ Ἀνατολῆς διὰ τῆς Καλλιφορνίας μετὰ τινων μαθητῶν· ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, τὰ περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος, τὰ περὶ τῆς ἀει- παρθένου Μαρίας, τὰ περὶ μελλούσης ζωῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δικαίας ἀνταποδόσεως καὶ τὰ περὶ τοῦ βίου καὶ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χρι- στοῦ. Ἐδῶκεν αὐτοῖς τὸν σταυρὸν συστήσας ὅπως προσκυνῶσιν αὐτὸν ὡς σύμβολον τῆς ἀπολυτρώσεως, καὶ τέλος προσεφῆτευσεν αὐ-

τοῖς, ὅτι θέλουσιν ἔλθει ποτὲ ἐκ τῆς Δύσεως ἄνθρωποι λευκοί, ὡσπερ αὐτός, οἵτινες θέλουσι κηρύξει εἰς αὐτοὺς τὴν αὐτὴν θρησκείαν καὶ ἔρξει αὐτῶν.

Ὁ Guetzalcoal περιῆλθε μέγα μέρος τῆς Ἀμερικῆς κηρύττων τὴν χριστιανικὴν θρη- σκείαν· ἀλλ' ἐπιμόνος καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Huamac, βασιλέως τῶν Toullains, ἀπο- πλεύσας ὄχθητο ἐκ Campeche καταλιπὼν ἐν παρακειμένῳ ὄρω μίαν σταυρὸν, ὅστις πολ- λὸν καιρὸν μετὰ τὴν κατάκτησιν μετηνέχθη εἰς τὸν καθεδρικὸν οὐρανὸν τῆς πόλεως Oaxaca.

Ὁ ἀπόστολος οὗτος τῆς χριστιανικῆς θρη- σκείας ἀρῆκεν ἐν τῇ γῶρᾳ γλυκοῦσαν ἀνάμνη- σιν καὶ σεθαστὴν μνήμην. Εἰκότως· διότι πρὸς τῷ θρησκευτικῷ καὶ ἠθικῷ χαρακτήρι τῶν κη- ρυμμάτων αὐτοῦ ἐδίδασκε τοὺς αὐτόχθονας τὴν ὕψαν τῶν βράμβων, τὴν βαρῆν τῶν ὑφα- σμάτων, τὴν γεωργίαν, τὴν καταργασίαν τῶν μετᾶλλων καὶ τῶν πολυτίμων λίθων· ἀνεκί- νησε δὲ καὶ τὸ ἡμερολόγιόν των, καθ' ὃ διη- ρεῖτο τὸ ἔτος εἰς 260 ἡμέρας, πείσας αὐτούς, ν' ἀποδεχθῶσι τὸ ἐκ 360 ἡμερῶν καὶ ὃ ἐμ- βολίμων συγκείμενον ἔτος, δηλ. τὸ ἡμέτερον ὡς μᾶλλον ἐπωφελές τῇ γεωργίᾳ.

Σπουδαία ἐτυμολογικὰ μελέται πολλῶν σοφῶν ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ ὄνομα Chilam- Camhal, ὅπερ τινὲς τῶν μαθητῶν του ἐδίδον εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦτον, ἦτο τὸ σινικὸν ὄ- νομα τοῦ ἀγίου Θωμᾶ. Πῶς ὅμως τὸ ὄνομα Θωμᾶς τὸ γενόμενον Tomé ἐν Βρασιλίᾳ μετηλ- λάχθη εἰς Guetzalcoal ἐν Μεξικῷ; Καὶ ἐπὶ τέλος τίς οὗτος ὁ ἄγιος Θωμᾶς ἢ Guetzal- coal; Σημειωτέον, ὅτι τὸ ὄνομα Guetzalcoal δὲν ἴσχυσε νὰ καταστρέψῃ τὸ τοῦ Θωμᾶ ἢ Thomé, διότι οἱ ἡμέτεροι ἱεραπόστολοι ἀπε- κλοῦντο ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων Μεξικανῶν pay-Tunes ἤτοι pères Thomés.

Ἡ ἐξήγησις τοῦ σεθασμίου πατρὸς Mier περὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ὀνόματος Tho- mas εἰς Guetzalcoal δὲν μοι φαίνεται τόσον πειστικὴ. τείνω δὲ νὰ παραδεχθῶ μᾶλλον τὴν ἐξήγησιν, ἣν δίδει ὁ βαρὼν Humboldt, καθότι ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι συμφωνοτέρα πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς λατρείας ἐν τῷ Μεξικῷ. Κατὰ τὸν ἔξογον τοῦτον συγ- γραφέα ἡ λέξις Guetzalcoal σημαίνει ἄφι- πλοσίου πτεροῦς κεκοσμημένον, καὶ εὐκό- λως βεβαιούεται, ὅτι ὁ ὄρις ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ Guetzalcoal καὶ οὐχὶ σύμβολον τῆς θρη- σκείας, ἣν οὗτος ἐδίδασκε καὶ ἣν ἐν τοῖς ναοῖς οὗτοι ἴσασιν. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἐν Cho-

άντικατοπτρίζεται τασούτω ζωηρότερα, ὅσω καὶ οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἰσχυρότερον κέντρον ἀτομικῆς συνειδήσεως.

Ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον ἄρα ἀναζητητέον τὴν σκοπιμωτέραν ἀρχὴν τῆς ιδέας τοῦ δικαίου, καθότι τὰ συμπληθητικὰ συναισθημάτα συμβαδιζοῦσι μετὰ τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, ἐμπρέπει δὲ νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν συναισθημάτων τούτων τὰς πολυειδεῖς καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐφαρμογὰς τοῦ δικαίου.

Ἐὰν τὰ δικαστήρια καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀναγνωρίζουσι σήμερον ἀπειρίαν δικαιοφάτων ὧν τὸν σεβασμὸν ἄλλοτε ἡ οἰκογένεια ἢ ἡ φυλὴ ὤφειλον νὰ ἐπιβάλλωσι καὶ διὰ τῆς βίαις, ἔαν οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἐγκαταλειμμένοι τυγχάνουσι μεγαλειτέρας περιθάλψεως καὶ φροντίδος ἐν τῇ εὐσπλαχνίᾳ ἡμῶν, ἔαν καθ' ἡμέραν ἡ γυνὴ καὶ τὸ τέκνον διεκδικοῦσι καὶ ἐπιτυγχάνουσι πλειοτέρων καὶ μεγαλειτέρων προστασιῶν καὶ δικαιωμάτων, βεβιαίως τοιαύτη τις ἐξύψωσις τοῦ ἠθικοῦ βαθμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν δὲν ἐπετεύχθη ποσῶς τῇ ἐπιδράσει ἀφρημένων καὶ ἀπολύτων νόμων καὶ ιδεῶν.

Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες δὲν ἀποτελοῦσιν οὐδαμῶς ἀπολύτους ἐλευθερίας, οὐδὲ ὑπέροψαν ποτὲ οὐδέτεροι κοινωνικὸν τι συμβόλαιον. Ἀποτελοῦσιν ἀπ' ἐναντίας μέλος τῆς πραγματικῆς καὶ δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος. Ἰπὸ τὴν ιδιότητά ταύτην κατέχουσιν ἀναμνησθήτητον θέσιν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ εἰσὶν ἄξιαι τῶν συμπαιθιῶν καὶ τῆς ἀγάπης πάντων τῶν μελῶν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ὅπως δὲ μεταβῶμεν ἐκ τῆς συμπαιθείας εἰς τὸν σεβασμὸν τοῦ δικαίου, τὸ διάστημα εἶναι ἐλάχιστον.

Ἀντιπαρᾶλληλίζοντες τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συμπληθητικῶν ἐνοστικῶν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν νομικὴν ιδεάν λέγομεν, ὅτι ἡ λεπτότης τῶν συμπαιθειῶν ἡμῶν πρὸς πᾶν ἀνθρώπινον καὶ ἡ συναίσθησις, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι τὸ κοινὸν παλλάδιον πάντων, οὐ ἄνευ ὅλα τὰ ἰδανικὰ δικαιώματα ἡμῶν πίπτουσι, ἀποτελοῦσιν ἀμφοτέρα τὴν ζωσαν πηγὴν τοῦ δικαίου παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἔθνεσιν. Ἡ ὑπεραισθητικότης ὅσον ἀφορᾷ τὴν παράβλαψιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἄλλου εἶναι ἐν τῷ κοινωνικῷ ὄργανῳ ὅ,τι ἐν τῷ ἀτομικῷ τὸ αἰσθητικόν, ὅπερ ἐστὶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν αὐτοσυντηρησίαν.

Οὕτως ἡ τοῦ δικαίου ἐννοια ἀντὶ νὰ παρουσιαζῆται, ὡς διαχυρίζεται τοῦτο ἡ τῇ ἀπαγωγῇ χρωμένη σχολή, ὡς τὸ ἀπαύγασμα τῆς ἀτομικῆς θεωρίας (individualisme), παρίσταται ἡμῖν ἀπ' ἐναντίας ὡς ὁ ἀνώτατος

βαθμὸς, ἡ ἀληθὴς καὶ τελεία ἐκφρασις τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀλλοτρίότητος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ βῆσει αὐτῇ τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων ἀνευρίσκωμεν ἀμοιβαίως διατετακισμένους τοὺς δύο κυριωτέρους τοῦ δικαίου παράγοντας, τὸν ἐγωισμὸν καὶ τὸν ἀλτροϊσμὸν. Ἐὰν ἀγαπῶμεν καὶ σεβόμεθα τὸ δικαίον τῶν ἄλλων, τοῦτο προέργεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀγαπῶμεν καὶ σεβόμεθα τὸ δικαίον ἡμῶν αὐτῶν τὸ μηδαμῶς ἐννοεῖν τὸ στερεῖσθαι τοὺς ἄλλους τῆς δικαιωματικῆς αὐτοσυντήσεως, προέργεται ἐκ τοῦ ὅτι συναισθανόμεθα ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς αὐτῆς προστατευομένους δικαιοσύνης, ἐκ τοῦ ὅτι θεωροῦμεν τὴν παράβλαψιν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων ὡς ἀπειλοῦσαν τὰ ἡμῶν αὐτῶν δικαιώματα.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ διαφυλάττειν τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων ὑπάρχει μόνον παρὰ τοῖς ζῴωνταῖς τῆς ἐκῦτων ἐλευθερίας, τοῖς μεριμνῶσι περὶ τῆς διασώσεως τῶν ἰδίων δικαιωμάτων ἄπαξ δὲ γενικευομένη καὶ ἐπεκτενημένη ἐπ' ὀλόκληρον τὸ κοινωνικὸν σῶμα, ἐξαρκεῖ ὅπως τέλειον παγίωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆν τῶν ἐθνῶν.

Ἐὰν λοιπὸν, θεωρητικῶς τοῦλάχιστον, ἡ φυσικὴ σχολὴ ἀφίσταται τῆς πνευματικῆς ἐν τῇ κατανοήσει αὐτῇ τοῦ δικαίου, τείνει ὅμως ὅπως πλησιάζει αὐτὴν πρακτικῶς, καθότι ἀμφοτέροι παρὰδέχονται τὴν ὑπαρξίν ἀγράφου τινὸς δικαίου, ἀνωτέρου τοῦ συνήθους, ἰδανικοῦ τινὸς κώδικος ἐπιβάλλομένου εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς εἴξεις, ἀντὶ δὲ τοῦ ἐπιζητεῖν τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου ἐν τοῖς ἀφρημένοις καὶ ἀπολύτοις συλλογισμοῖς, ἡ κοινωνιολογία θεωρεῖ αὐτὸ ὡς ἀπορρέον ἐκ τῶν κανόνων αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Καὶ τῶνόντι καθόσον οἱ ἄνθρωποι ἀποκτῶσι τὴν καθαρωτέραν καὶ τελειότεραν τῆς ἀτομικότητος καὶ τῶν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῶν σχέσεων συνειδήσιν, μετὰ περισσοτέρας διαχυρίσεως καθορῶσι τὴν ἐν ταῖς κοινωνικαῖς αὐτῶν συναλλαγαῖς ὑφισταμένην ἀδικίαν καὶ ἀνισότητά. δι' ὃ καὶ διακαέστερον συναισθάνονται τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πρὸς τὸ βέλτιον μεταρρυθμίσεως αὐτῶν διὰ τοῦτο καὶ ἐπιδικῶμεν πάντοτε καὶ οἶονεῖ μοιραίως τὴν κατάρτησιν τῶν νομικῶν ἐκείνων διατάξεων, αἵτινες παρεμποδίζουσι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος ἡμῶν, τῶν κωλυμάτων ἐκείνων, ἀτινα παρᾶλύουσι τὴν ἄσκησιν τῆς ἐνεργητικότητος ἡμῶν, ἄσκησιν οὐδὲν ἕτερον ὄριον ἔχουσαν ἢ τὴν ἀναγνώρισιν δι' ἅπαντας τοὺς πολίτας ἴσης μοίρας ἐνεργείας καὶ ἐλευθερίας.

Βεβιαίως πᾶς τις γνωρίζει τὰς θεωρίας τοῦ

Ρουσσώ και τῶν φιλοσόφων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὗτοι ἐθεώρουν τὸ δίκαιον ἀμετάβλητον, ἀναλλοίωτον, προϋπάρχον τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἠθῶν, τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν, τῆς ἐποχῆς τῆς προσόδου, τῆς δημοσίας μορφώσεως. Κατ' αὐτούς τὰ ἀνθρώπινα δικαιοῦματα καὶ τοῦ πολίτου ἐκηρύχθησαν ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ διεδόθησαν εἰς τοὺς λαοὺς δι' ἀποκαλύψεως, πρὸ τῆς ὁποίας ἕκαστος ὤφειλε νὰ κύψῃ.

Ἡ κοινωνιολογία ἐξετάζει τὸ δίκαιον ὑπὸ μετριοφρονεστέρων ὀλως ἐποψίν. Δι' αὐτὴν τὰ δικαιοῦματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου περιορίζονται εἰς σύνολόν τι ὄρων, τοὺς ὁποίους ἡ πείρα ἀπέδειξε προσροωτέρους εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Τὰ δὲ δικαιοῦματα ταῦτα διατελοῦσι κατ' οὐσίαν οὐχὶ ἀπαρμειώτα καὶ ἀμετάβλητα, ἀλλὰ κινητὰ καὶ σχετικά πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀνελίξεως καὶ προσόδου τῶν λαῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ εὐρύτης καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῶν ποικίλλουσα ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς προσόδου τῆς κοινωνίας. Βεβαίως αἱ πεπολιτισμέναι κοινωνίαι χορηγοῦσι μὲν ἐκάστω τῶν μελῶν αὐτῶν ἐλάχιστόν τι μέρος ἀσκήσεως πολιτικῆς ἢ νομικῆς δράσεως, ἀλλὰ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο πολλὰκις ἠλλοιωθῆ· ἔαν δὲ ἡ ἱστορία τῶν ἠθῶν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι πολλὰκις παραπτώματα κακῶν τινῶν ἠνάγκασαν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν σχετικῶν περιστάσεων, ἵνα ὑποχωρήσωσι μέρος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλάχιστου, δὲν ἐγγράφεται ἡμῖν εἰς τὸ μέλλον, ὅτι τοιαῦτα ὑποχωρήσεις δὲν θὰ ὑπάρξωσιν.

Ὡστε τὸ δίκαιον ἀντὶ νὰ ἀναφαινῆται διὰ μίξ καὶ οἰσνεὶ αὐτοτελές τι, ὡς ἐπρέσβευσεν ὁ προκηρθεὶς αἰὼν, ἐξ ἐναντίας λαμβάνει σύστασιν ἡρέμα, βραδέως καὶ κατὰ διαδοχικούς σταθμούς. Παρὰ τὴν ἔλλογον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ καρπωθῶσι τῶν ἀγαθῶν τοῦ δικαίου, αἱ κοινωνίαι τὰ μάλα ἐνδιαφέρονται, ὅπως μὴ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκκόλψιν αὐτοῦ καὶ μὴ ὑπερπηθῶσιν τοὺς σταθμούς, οὓς δέον νὰ διατρέξῃ καὶ χάριν τῶν ὁσίων ἰδίως τὸ δίκαιον κατορθῶναι νὰ διεισδύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἠθῶν καὶ νὰ ρίψῃ ἀκμαίας ρίζας, ἱκανὰς ἵνα προφυλάξωσιν αὐτὸ κατὰ τοῦ σφοδροῦ τῆς ἀντιδράσεως ἀνυμῶν.

Ἡ κοινωνιολογία ὅμως, ὡς βλέπομεν, ἐπιζητεῖ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου μετὰ πνεύματος ἤπτον ἀπολύτου καὶ ἐμπαθοῦς· καὶ θέτει μὲν ὡς ὑποχρέωσιν τῇ πολιτεῖα τὴν δια-

φύλαξιν τῶν ἀναγκαιῶν τούτων ὄρων τῆς ἰδιωτικῆς ἐνεργητικότητος, καθόσον ἐπιδέχεται τοῦτο ἢ τε κοινωνικῆ ἀνάπτυξις καὶ ὁ βαθμὸς τῆς μορφώσεως τῶν πολιτῶν καὶ τῆς προσόδου τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ δὲν ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ὡς ἀπόλυτον καὶ ἀμετάβλητον.

Καὶ ὁ κοινωνιολόγος ἐκτιμᾷ ἀρκούντως τὴν ἀκεραίαν διάσωσιν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λόγου, τῆς συναθροίσεως, τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῶν θρησκειῶν καὶ τῆς παιδείας, τῶν δικαιοματῶν τῆς ψευδοφροσύνης καὶ ἰδιοκτησίας, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ παραδέχεται ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς εἶναι δυνατὸν καὶ θεμιτὸν νὰ περιορίζονται αἱ ἐλευθερίαι αὐταὶ καὶ τὰ δικαιοῦματα, καθ' ὅσον ἡ φυσικὴ διοργάνωσις τοῦ ἔθνους ἀπέχει εἰς τὴν ἐξέσκαψιν αὐτῶν καὶ καθ' ὅσον ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν κινδυνεύει νὰ παραβιάσῃ τὴν συνεκτικότητά καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἴδιον συμφέρον δέον νὰ ὑποχωρῆ πρὸ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κοινῶν συμφέροντος· ἔαν δὲ πρόωρος τις παραχώρησις ἐλευθερίας εἰς ἄτομὰ τινὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ διακυβεύσῃ τὴν γενικὴν εὐημερίαν, πρέπει ἵνα ἀναβλάθῃται εἰς καταλλήλοτέραν καὶ ἐπιχειροτέρα στιγμήν ἢ διεκδικήσῃ τῶν σχετικῶν δικαιοματῶν.

Ἡ κοινωνιολογικὴ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ συμπεράσματα ταῦτα χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς σφαίρας αὐτῆς καὶ νὰ παραβιάσῃ τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἱδρύεται ἡ τέχνη. Τῇ διορατικότητι καὶ ὀξυνοσίᾳ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός ἀπόκειται ἡ ἐλλογὴ τῆς καταλλήλου στιγμῆς πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ἀτομικῶν δικαιοματῶν καὶ καθορισμὸν ἐπισταμένης μελέτης τοῦ κοινωνικοῦ μέσου τῶν ὄρων καὶ τῶν ὀρίων τῆς ἐνδεχομένης ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Ἐν τῇ ἐκτιμῇ ταύτῃ καὶ τῷ καθορισμῷ τῶν ὀρίων τούτων καταρτίζονται αἱ περιφραεῖς τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός ἀρεταί, καθότι, ἔαν μὲν φαινῆται εὐκόλος ἡ σύνθεσις καὶ προκήρυξις ἐν θεμελιώδει τινὶ πολιτικῷ διατάγματι τῶν ἀναλλοιώτων καὶ ἀπαρμειώτων τοῦ πολίτου δικαιοματῶν, ἢ ἐμβριθῆς ὅμως καὶ βαθεῖα γνώσις τῶν τῆς κοινωνιολογικῆς ἐπιστήμης νόμων, ὡς καὶ ἡ ἀκριβεστέραι καὶ ἐντελεστέραι πείρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ἐξακολουθεῖ μάλιστα, ὅπως προείρη τις, εἴαν χρῆσιν τὸ ἔθνος θὰ ποιήσῃται τῶν δικαιοματῶν τούτων καὶ εἴαν ἐπιρροὴν θὰ ἀσκήσῃ ταῦτα ἐπὶ τῆς τύχης τῆς καθόλου κοινωνίας.

ΜΑΡΚΗΣΙΟΥ ΚΑΡΛΟΤΤΙ

ΠΕΡΙ ΗΡΟΔΟΤΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΔΟΖ' συνεδριάσει τῆς 1 ἀπριλίου 1891).

Ἐπιτρέφατέ μοι, ἵνα πρώτιστα πάντων εὐχαριστήσω τῷ τε προσεδρείῳ καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἣν περιποιήσαντό μοι ἀποδεχόμενοί με ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἑαυτῶν ἐταιρίας, ἥτις ὡς ἐκ τῶν ἀτόμων, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται, τῆς ἀπὸ ἰκανῶν ἐτῶν ἰδρύσεως αὐτῆς, τῆς ἐμβριθεῦς διευθύνσεως καὶ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος ἀπολαμβάνει δικαίως ὑψηλῆς φήμης καὶ γενικῆς εὐνοίας οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἡ ὑπέροχος τοῦ συλλόγου θέσις εἶναι λίαν φυσική ἢ πόλις αὕτη, ἐν ἣ ὡς ἐν παρακαταθήκῃ διασώθησαν αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ οἱ νόμοι τῶν δύο μεγίστων τῆς ἀρχαιότητος πολιτισμῶν, ἡ πόλις, ἥτις ἐγονιμοποίησε τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀναγέννησιν διαχέασα ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν τοὺς ῥήτορας καὶ τὰς βιβλιοθήκας αὐτῆς, οὐκ ἠδύνατο ἐγκαταλιπεῖν τὰς ἑαυτῆς εὐγενεῖς παραδόσεις, τὸ δὲ καθῆκον τῆς διατηρήσεως αὐτῶν καίπερ δύσκολον ὁ σύλλογος τῆς Κωνσταντινουπόλεως γινώσκει καλῶς ἐκπληροῦν συμμορφούμενος τῇ κοσμοπολιτικῇ φιλοξενίᾳ τῇ χαρακτηριστικῆς τὴν βασιλιδα τῶν πόλεων, ἐπιτρέπων ἐλευθέραν τὴν ἐκφρασιν τῶν ἰδεῶν εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, εἰς ἅπαντα τὰ πνεύματα, ἅτινα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθὲς φερόμενα αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τοῦ ποιεῖν καὶ ἐτέρους κοινωνοὺς τοιούτων συναισθημάτων ἀνακοινοῦντες αὐτοῖς ταῦτα. Ἡμεῖς οἱ Ἰταλοὶ ἰδίᾳ ἐσμὲν ὑπερήφανοι ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ φιλοξενίᾳ, καθόσον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἀντηχοῦσιν εἰσέτι κολακευτικαὶ ἐπευφημίαι ἀπευθυνόμεναι πρὸς διάσημον καθηγητὴν ὁμοεικῆ ἡμῶν· μία δὲ τῶν σπουδαιωτέρων αἰτιῶν τοῦ ῥόθου, ὅστις κατέλαβέ με, ἐστὶν ἡ ἰδέα, ὅτι προσίθηναι ὀμιλῆσαι κατόπιν ῥήτορος λίαν εὐγλώττου καὶ σοφοῦ. Ἄλλ' ἢ πρὸς τοῦτο τολμηρὰ ἀπόφασίς μου δικαιολογῆται, κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἐκ τοῦ

ὅτι ἐκπληρῶ προσφιλὲς εὐγνωμοσύνης καθῆκον καὶ παρέγω ἑμαυτῷ τὴν θεμιτὴν ἡδονὴν τοῦ συνεργασθῆναι διὰ τῆς πραγματείας μου, καί-πενιχρᾶς οὔσης, εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωτικότητος καὶ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας, ὧν ὁ σύλλογος ἐγένετο αἰείποτε τόσον ἄξιος ἀντιπρόσωπος.

Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο ἐνεθάρρυνέ με ἐκβάλον πάντα ὄκνον.

Τὰ ὠραιότερα τῆς νεότητός μου ἔτη διήλθον ἀναγινώσκων τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀνανέωσις τῶν ἀναμνήσεων ἐν μέσῳ κόσμου, ὅστις κοινὴν ἔσχε μετ' ἐμοῦ τὴν παιδευσιν ταύτην, ὅστις ἐν τῷ Ἡρομῆθι ἀναπαρέστησεν ἑαυτῷ τὸν ἥρωα, ὅστις ἐν τῷ Οἰδίποδι ἐνεβίβθυνεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὅστις ἐν τῷ Φαίδωνι ἀνύψωσε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἰδοῦ ὄνειρον λίαν γλυκύ. οὔτινος ἐπόθουν ἀπὸ πολλοῦ τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ εἰς ὃ μοι ἐπετρέπη ἤδη νὰ δώσω ὑπόστασιν.

Διὰ ταῦτα ἡ ἐκλογή τοῦ ἀντικειμένου τῆς πραγματείας μου, κυρία καὶ κύρισι, «κριτικὸν δοκίμιον περὶ Ἡροδότου» δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἐκπλήττη. τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ μέγας οὗτος συγγραφεὺς, ὅστις εἶδε μὲν τὸ φῶς ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἐκλείσει δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰταλίας, κέκτηται, ὡς ἐλπίζω νὰ ἀποδείξω, πλείστους τίτλους κοινῶ παρ' ἡμῖν σεβασμοῦ.

Πρὶν ἢ εἰσελθῶ εἰς τὸ κύριον θέμα, δὲν θέλει, ἐλπίζω, φανῆ ὑμῖν δυσάρεστος ἡ σχεδιαγραφὴ τῆς τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός τούτου ἐκ τῶν ὀλίγων ἅτινα περὶ αὐτοῦ γινώσκωμεν.

Ἡ ἐπέλευσις τοῦ βίου τοῦ Ἡροδότου.

Ὁ Ἡρόδοτος, υἱὸς τοῦ Λυξίου καὶ τῆς Δρυοῦς, ἐγεννήθη ἐν Ἀλικαρνασσῷ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ΟΔ' ὀλυμπιάδος (484 π. X.), ὡς

βεβαιούσων ἡμᾶς Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὁ Γέλλιος καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης.

Ἡ Ἀλικαρνασσίς ἦν ἀποικία τῆς Τροίζης καὶ ἀνήκειν εἰς τὴν δωρικὴν ἐξάπολιν, ἀλλὰ, πρᾶγμα λίαν παράδοξον, αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς τοῦ Ἡροδότου ἐποχῆς αἱ διὰ τῶν ἀνασκαρῶν ἀνακαλυφθεῖσαι ἀποδεικνύουσι τὴν γρῆσιν τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ κωλύουσιν οὕτως ἡμᾶς τοῦ ἐκπλήττεσθαι ἐπὶ τῇ γρῆσει τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἡροδότου, ὅπως παλαιῶς τις κριτικὸς ἤθελε ποιῆσαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κούρτιος ἀπεδείξεν, ὅτι ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν ἰωνικὴν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναται τις νὰ παρίδῃ τὰς πολυμαθεῖς ταύτας ἐρεύνας ἀναμνησκόμενος, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν Μουσῶν διέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ πολὺ πιθανῶς διήγαγε τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ θεοῦ τοῦ Πανυάσιος ἐν Σάμῳ, ἔνθα ἡ ἰωνικὴ διάλεκτος ἦν λίαν διδεδυμένη, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἐσπούδασε καὶ συνέταξε κατόπιν τὰ περὶ Μικρῆς Ἀσίας κεφάλαια τῆς ἱστορίας του.

Ὁ Πανύσιος, υἱὸς τοῦ Πολυάρχου, ὅστις ἐν τῷ κανόνι τῶν κλασικῶν τῷ συνταγέντι ὑπὸ τῶν γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καταλέγεται μετὰ τὸν Ἡσίου καὶ Ἀντιμάχου, εἶχεν ἤδη διέλθει τὴν ὄριμον ἡλικίαν, ὅτε οἱ μηδικοὶ ἤρξαντο πόλεμοι. Ποιητὴς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ὧν μετέσχε τῶν ἀγῶνων τῆς ἀνεξαρτησίας, οἵτινες ἐτήρασαν τὴν Ἀλικαρνασσόν. Τὴν Ἀρτεμισίαν καὶ τὸν Ηισίνδειον διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχῇ ὁ Λυγδάμις, ὅστις προστατευόμενος καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπεχείρησεν ἀντιδρᾶσιν πρὸς τοὺς πόθους καὶ τὰ φρονήματα τῶν πατριωτῶν Ἴωνων, ἐπιδιωκόντων τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν διοικήσεως ὅλως ἐλληνικῆς ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐξεργάγη καὶ τὸ ἔθνικόν κόμμα ἀποτελούμενον τὸ πλείστον ἐκ δημοκρατικῶν ἠπτηθῆν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πόλιν προσφυγὸν εἰς Σάμον· μετὰ τὸν δὲ τῶν φυγῶν τούτων ἦτο καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ θεὸς αὐτοῦ Πανύσιος. Ἀλλ' ὀλίγα ἔτη ὕστερον τῶν ὄπλων εὐνοϊκῶν φανέντων εἰς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, ὁ Ἡρόδοτος ἐπανεβλῆθ' εἰς τὴν πατρίδα του ἀνεκτήσατο τὰ τε πολιτικὰ δικαιώματα καὶ τὴν πατρῶν οὐσίαν, τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Πανυάσιος πεσόντος ἐν τινι πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ Λυγδάμιος συμπλοκῇ.

Δικαιούμεθα νὰ υποθέσωμεν, ὅτι αἱ εἰς Λέγυρον, Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολὴν περιηγήτου Ἡροδότου ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐξορίαν

αὐτοῦ· ἀλλὰ σπερούμεθα περὶ τούτου ἱστορικῶν μαρτυριῶν, καθόσον ὀλίγην πίστιν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνω μέρος τῆς ἱστορίας του ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἢ ἐν Ἀλικαρνασσῷ διαμονὴ τοῦ ὑπῆρξε βραχυχρόνιος καὶ ὅτι μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν περὶ τὰ τέλη τῆς III' ὀλυμπιάδος εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ Λάμπωνα καὶ Ξενοκρίτου, ἐπιφορτισμένον, ὅπως φέρουσιν ἐπικουρίαν εἰς τοὺς Συβαρίτας. Ὡν τὴν πόλιν οἱ Κροτωνιάται εἶχον κατασκάψει, ὡς διηγείται ἡμῖν διὰ μακρῶν ὁ Διόδωρος. Περὶ τὸν πυρῆνα τοῦτον τῶν Ἀθηναίων νέα ἀποικία ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν, ἥς τὸ πρῶτον ἤδη ἔπασαι σχεδὸν αἱ χῶραι τῆς Ἑλλάδος μετέσχεον.

Βλέπομεν λοιπὸν διὰ πρώτην φορὰν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν πανελλήνιον ἀποικίαν, συγκεροτημένην ἐκ διαφόρων φυλῶν, ὀνομαζομένων κατὰ τὸ γένος αὐτῶν Ἀρκαδικῆς, Ἀρχαϊκῆς, Ἠλεικῆς, Βοιωτικῆς, Ἀμφικτυονικῆς, Εὐβοικῆς, νησιωτικῆς κλπ.

Καὶ ὅμως περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου γεγονότος τῆς θεμελιώσεως τῶν Θουρίων οὐδ' ἔχγος ὑπάρχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἡροδότου. Ἡ ὑπόθεσις περὶ δεκάτου τινὸς βιβλίου, ἐν ᾧ ἐξετίθετο τὸ γεγονός τούτο, ὑπόθεσις παραδεικτῆ ἄλλως τε καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἐρχεται φύσει εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν. Ἦθελεν ἀποδειχθῆ τότε, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν Μουσῶν ἐδόθη βραδύτερον εἰς τὰς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου ὀνομαζόμενος ἴσως ἀπλῶς λόγους. Πρὸς δὲ ἐν τοῖς πρώτοις βιβλίοις ὑπισχνεῖται μὲν ὁ Ἡρόδοτος διήγησίν τινα, δὲν ἐκπληροῖ ὅμως τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ἀποικία πανελλήνιος! Ὅποιον βαθμὸν ἐνόητος εἶδει νὰ συντελέσῃ ἡ Ἑλλὰς τότε, ὅπως ἐπιτύχῃ τούτου! Εἶναι ἀληθές, ὅτι προσεγγίζομεν εἰς τὴν περιόδον, καθ' ἣν ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ ἐφθασεν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεώς της. Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον τοιαύτη τις ἐπιχείρησις δὲν θά ἦτο δυνατὴ· διότι Δωριεῖς καὶ Ἴωνες ἐμελλον νὰ ἐπιτεθῶσιν ἀλλήλοισι, ὁ μακρὸς δὲ καὶ καταστρεπτικὸς πόλεμος ὁ πελοποννησιακὸς ἐμελλε ν' ἀρχίσῃ.

Κτισθείσης τῆς πόλεως οἱ Θούριοι ἀνέθεντο τὴν σύνταξιν νομοθεσίας τῷ Χαρώνδῃ δόντες αὐτῷ δικτατορικὴν ἐξουσίαν. Ὁ Διόδωρος μεταδίδωσιν ἡμῖν νόμους τινὰς τοῦ Χαρώνδα, ἐν οἷς εὐρίσκομεν καὶ ἀπαγόρευσιν τῆς δευτερογαμίας. «Εἴτ' ἐπέτυχες γὰρ γήμας τὸ πρότερον, εὐήμερῶν κατάπαυσσον· εἴτ' οὐκ ἐπέ-

τυχες, μανικὸν τὸ πείραν δευτέρας λαβεῖν πάλιν».

Ὁ θάνατος τοῦ Χαρώνδα εἶναι γνωστός. Ἀπαγορεύσας ἐπὶ ποιῆν θανάτου τὸ συνέχευ-σθαι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνόπλιως στάσεώς ποτε γε-νομένης προσέδραμεν ἐκεῖ λεημονήσας ἢ ἀ-φαιρέσῃ τὸ ξίφος· ὅτε δὲ ἐχθρός τις τῷ εἶπε μεμψόμενος, «παρραθαίνεις τοὺς ἰδίους σου νο-μούς», «οὐχί, ἀπεκρίναντο, ἐπικυρῶ αὐτούς», καὶ ἐνέπηξεν τὸ ξίφος εἰς τὸ στῆθος.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου κόσμου, ὅστις ἤρξατο ἤδη ἐξέφρανεζόμενος, διήλθον τὰ τελευταῖα τοῦ Ἡροδότου ἔτη. Ἐντεῦθεν πολ-λαὶ πολιτικαὶ ἰδέαι διεσπαρμέναι ἐν τοῖς βι-βλίοις αὐτοῦ ἐνεπνεύσθησαν ἕως αὐτῷ τότε καὶ προστεθήσασιν κατόπιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ του συντελεσμένη ἤδη.

Τὸ τέλος τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ βίου ὡς καὶ ὁ τόπος τῆς ταφῆς αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ μυστηριώδους πέπλου. Ἐὰν ἡ σκιά αὐτοῦ πλανᾷται εἰσέτι ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῶν Θουρίων, κατέναντι τοῦ ὠραίου Ταραντίνου κόλπου, σκιρτάτω ἐκ χαρῆς! ἢ τε γενέταιρα καὶ ἡ θεοὶ αὐτοῦ πατρίς ἄγουσι τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐερ-τὴν πένθιμον ἐπὶ τῇ εὐχλαεῖ αὐτοῦ μνήμῃ.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἡροδότου.

Ὁ Ἡρόδοτος εἶναι ποιητὴς γράφων ἐν πεζῷ λόγῳ, ἢ λογογράφος, ἢ ἀληθὴς καὶ κυρίως ἱστορικός· εἶναι ὁ τελευταῖος τῶν ἐπι-κῶν, ὡς κριτικὸς τις γεγραμῶς τὸν ὠνόμασεν, ἢ εἶναι ἄξιός τῆς ἐπικλήσεως «πατὴρ τῆς ἱστορίας», ἢν ἀπέδωκαν αὐτῷ οἱ ἄρχαιοι.

Ἡ ἐποχὴ, ἢν ἀντιπροσωπεύει, εἶναι ἐποχὴ μεταβατικὴ· περὶ τούτου οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν.

Ἄλλὰ μέχρι τίνος βαθμοῦ ὑπέστη τὴν ἐπί-δρασιν τοῦ ἔπους; μέχρι τίνος βαθμοῦ καὶ πῶς ἡ λογογραφία ἐπέδρασεν ἐπὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ εἰς τί συνίσταται ἡ μεταρρυθμίσις, τὸ ἀνα-καινιστικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἐνέπνευσεν ὡς αὐρὰ νέα τὸν πεζὸν τῶν Μουσῶν λόγον;

Ἔπος.

Ὅσα διὰ βραχέων εἶπομεν βιογραφοῦντες τὸν Ἡρόδοτον, καίπερ τῶν πρὸς τοῦτο πλη-ροφοριῶν οὐσῶν ἀνεπαρκῶν, καταδεικνύουσι τὸν περιπετειώδη καὶ τραχώδη βίον τοῦ Ἡροδότου. Ἐν πολιορξίαις καὶ μάχαις, ἐν ἐπικινδύνοις πλοῖς καὶ περιηγήσεσιν ἐν μέσῳ λαῶν ἄξένων, ἐν ἐξορίαις καὶ ἀγῶσι κρα-

τύνεται τις τὴν ψυχὴν, προσκᾶται συνειδήσιν ἐκαστοῦ βαθύτεραν καὶ ἀσφαλιστέραν καὶ ἀνοψοῦται τὴν καρδίαν ὑπὲρ τὰ ταπεινά. Ἐν τούτοις ἐγκαιτὶ τὸ μυστήριον τοῦ ἔπους καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκπληρωθῆται, ἐὰν τοῦτο ἐξηφανίσθαι. Ὁ Ἡρόδοτος εἶχε καρδίαν ἐπι-κοῦ ποιητοῦ, ἢν δὲ δὲν ἐγένετο τοιοῦτος, προσήλθεν ἐξ ἄλλων περιστάσεων. Ἐὰν πει-σθῇ τις περὶ τούτου, ἄρκει νὰ ἀναγνωσῇ τὰς λαμπρὰς σελίδας τῆς τὴν ἱστορίαν τοῦ Κροῖ-σου περιεχούσας.

Δὲν γνωσκῶ, ἐπιτρέψατέ μοι βραχείαν πα-ρέμβασιν, δὲν γινώσκω ἐνεκα τίνος παραδόξου ὁμοιότητος ἰδεῶν, ἢ ἀναγνωσῆς τοῦ Ἡροδότου μοι ἀναμνησθεῖ τὸν θεῖον ἡμῶν Ἀριστόν. Ἢ πρὸς τὰ ἐπεισόδια τῆς ἡν κοινῇ κέκτηται μετὰ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ποιητοῦ καὶ ἦτις ἀνή-κει εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἡρωϊκῆς ποιήσεως, εἶναι μὴ τῶν αἰτίων, δι' ἃς ἀναμνησκόμεθα αὐτοῦ· ὑπαρχουσιν ὁμοίαι καὶ ἄλλαι αἰτίαι. Ἢ καθαρότης, ἢ γαλήνη τῆς ἡδονῆς, ἢν ἀμρότε-ροι παρέχουσιν ἡμῖν ἀναμνησκουσιν αὐτούς, ὁ σοβαρὸς καὶ ἡκίστα φαιδρὸς ἄλλ' ἄνευ ἀπα-ισοδοξίας τρόπος, καθ' ὃν ἐπισκοπεῖ τοὺς τε ἀνθρώπους καὶ τὰ γεγονότα, τὸ ἄνετον καὶ τὸ εὐκόλον τῆς διηγήσεως, τὸ ἡδὺ καὶ ἀρ-μονικὸν ἐκείνο ὄφος, ὅπερ ῥέει ὡς εὐρὺς πο-ταμὸς ἀπὸ μέσων κήπων, οὗς ὁ θαψύλλης τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας ἤλιος φωτίζει, εἰσὶν ἀναντιρρόητος ἰδιότητες, ἃς ἀμρότεροι κατέ-χουσιν. Ἀμρότεροι περιηγηθέντες, ὁ μὲν ἀπὸ μέσων τῶν ἀνθρώπων τῶν βασιλείων καὶ τῶν δημοκρατιῶν, ὁ δ' ἕτερος ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῇ δημοκρατίᾳ τῆς φαντασίας, οὔτε ἐκεῖνος ἐλησμόνησε τὸ ἰδανικὸν καίπερ ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζων, οὔτε οὗτος ἐλησμόνησε τὴν γῆν, καίτοι ἐν τῷ αἵθερι πλέων. Ἄλλ' ἐπα-νέλθωμεν εἰς τὸν Κροῖσον.

Ἢάντες γινώσκουσι τὸ τέλος τῆς δυναστείας τῶν ἐν Λυδίᾳ Ἡρακλειδῶν διὰ τῆς δολοφονίας τοῦ τελευταίου αὐτῶν Κανδαλύου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Γύγου. Ἐπι καὶ ἐρ' ἡμῶν ὁ Bourger καὶ ὁ Heine ἔλαβον ταῦτα ὡς θέμα καὶ κατέστησαν αὐτὰ θεμώδη ὁ μὲν ἐν διηγήματι, ὁ δὲ ἐν ᾄσματι. Ἢ Πυθία προσέειπεν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Γύγου εἶχεν ὑποσχεθῆ τισιν, ἐκδικησιν, εἰς τὴν πέμ-πτῃν γενεάν. Συνεπείσε δὲ νὰ εἶναι πέμπτος ἀπόγονος τοῦ Γύγου ὁ Κροῖσος. Καὶ ὁμοίως τῆς ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τοῦ βασιλέως τούτου· Ἐκείνητο ἀμύθητα πλούτη, μέγα βασιλείων, τῆς νεωστὶ κτηθείσας ἐπαρχίας τῆς Ἴωνίας,

ἡ δὲ εἰρήνη ἦν ἀσφαλής. Τί ἔλειπεν αὐτῷ; Ἐνομιζέτο ὁ εὐτυχέστατος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ Σόλων, ὅστις πρὸ τινος εἶχε θέσει τοὺς τῶν Ἀθηναίων νόμους. ἔφθασεν εἰς τὴν αὐλήν του ὑποδέχοντα αὐτὸν ὡς βασιλέα, δεικνύουσιν αὐτῷ τοὺς θησαυρούς, τὰ μνημεῖα, τὰ πλοῦτη τοῦ τόπου, ἐπὶ τέλους παρουσιάζουσιν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. « ὦ ξένη Ἀθηναίε, λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, ἡ φήμη τῆς σοφίας σου ἔφθασε μέχρις ἑμοῦ· εἰπέ μοι λοιπόν, τίνα νομιζεῖς εὐδαιμονέστατον τῶν θνητῶν; » « Βασιλεῦ, Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον ». Ὁ Κροῖσος μένει ἐνεὸς, ἐρωτήσαντι δὲ τὸ αἴτιον ἀπεκρίνατο ὁ Σόλων. « Ὅτι ὁ Τέλλος εἶχε παῖδας καὶ παῖδας παίδων καλοὺς κἀγαθοὺς, κἀλλιστον δὲ ἐγένετο τὸ τέλος αὐτοῦ, διότι ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἐλευσινίους πολέμῳ τῶν Ἀθηναίων τρέψας εἰς φυγὴν τοὺς πολέμιους ἔπεσεν ἐνδόξως μαχόμενος, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν εἰς μνήμην αὐτοῦ δημοσίῃ δαπάνῃ μνημεῖον. « Ἄλλ' ἄλλον τίνα νομιζεῖς κατὰ δεύτερον λόγον εὐτυχῆ; » « Τὸν Κλέσθιν καὶ Βίτωνα, αἵτινες ἐν τῇ ἐσρατῇ τῆς Ἦρας, εἰς ἣν ἡ μήτηρ ὤρεϊλε μεταβῆναι ὡς ἱέρεια τῆς θεᾶς ταύτης ἤγαγον αὐτὴν ἐφ' ἄρματος εἰς ἀπόστασιν 40 σταδίων. Πάντες ἐθαύμασαν αὐτούς, αἱ δὲ γυναῖκες συνέλαρον τῇ μητρὶ· αὕτη δὲ ἐξήτησατο παρὰ τῆς θεᾶς τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις εὐτυχίαν. Ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀποκοιμηθέντες ἐν τῷ ναῶ δὲν ἐξύπνησαν πλέον, (διεδέξέ τε ἐν τούτοις ὁ θεός, ὡς χμεῖνον εἶη ἀνθρώπων τεθνήσκει μάλλον ἢ ζῶειν) ».

Ὁ Κροῖσος θυμωθεὶς εἶπεν· « Ἡ εὐτυχία καὶ τὸ μεγαλεῖόν μου δὲν ποιοῦσι λοιπόν εἰς σέ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν; » « Ὁ βίος ἡμῶν, ἀπάντησεν ὁ σοφός, διαρκεῖ μόλις 70 ἔτη, ἅτινα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 25, 200 ἡμέρας ἄνευ τῶν ἐμβολίων μηνῶν· οὐδὲ μία δὲ ἡμέρα ὁμοιάζει πρὸς ἄλλην· πῶς λοιπόν θέλεις νὰ πιστεύω εἰς τὴν εὐτυχίαν; Ἀληθῶς εὐτυχῆς ἐστὶν ἐκεῖνος, οὗτινος καλὸν ἐστὶ τὸ τέλος τοῦ βίου ». Ὁ Κροῖσος ἐγελώθη κατὰ τοῦ Σόλωνος, οὗτος δὲ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς αὐλῆς του.

Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ μονογενὴς τοῦ Κροῖσου υἱὸς πίπτει τραθεὶς τυχαίως ἐν τῇ κυνηγεσίᾳ διὰ βέλους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀδράστου, ὃν ἄκουσα φρονεῦσαντα τὸν ἀδελφόν του ὁ Κροῖσος ὑπεδέξατο καὶ κατὰ τὰ νενομισμένα ἐκάθηρεν ἰδοὺ ἡ ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἐκστρατεία τοῦ Κροῖσου ἀποτυγχάνει, ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ πίπτει, αὐτὸς δὲ αἰγμάλωτιζεται ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ καταδικάζεται εἰς τὸν διὰ πυρῆς θάνατον.

Οὕτω δὲ ὁ χρησμός τῆς Πυθίας πληροῦται. Ἄλλ' ὁ Κύρος ἀκούσας αὐτοῦ προσφέροντος μεγάλη τῇ φωνῇ τὸ ὄνομα τοῦ Σόλωνος, ἐκ περιεργείας κινούμενος ἐξάγει αὐτὸν ἐκ τῆς πυρῆς καὶ προσκαλέσας ἐνώπιόν του τὸν ἐρωτᾷ. Ὁ Κύρος ἐνόησε τὴν ὄψιν σοφίαν τοῦ ἐκπεπωκότος βασιλέως καὶ συγκληθεὶς ἐκ τῶν δυστυχῶν του ἠρώτησε αὐτὸν τί ἐπέθύμει. Ὁ Κροῖσος οὐδὲν ἄλλο ἐζήτησεν εἰμὴ νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν τὴν αἰτίαν τῶν δυσπραγιῶν του, ὅπερ καὶ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ληφθεῖσα ἀπάντησις περιείχετο ἐν ταῖς ἐξῆς λέξεσι: « Τὴν πεπωρωμένην μοῖραν ἀδύνατόν ἐστιν ἀποφυγεῖν καὶ θεῶν ». Ἐκείνο, ὅπερ διὰ βραχείου ἐξέθηκα καὶ ὅπερ ἐπομένως ἀπόλλυσι μέγα μέρος τοῦ ἐνδιαφέροντός του, δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτελέσῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐπικυροῦ ποιήματος; Τὸ μυστηριώδες καὶ πλήρες τρόμου αἶσθημα τῆς ἀνάγκης, τοῦ πεπωρωμένου, τῆς τίσεως, τῆς θεᾶς Νεμέσεως, ἣτις διήκει ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μέχρι τελείου ἐξαχνισμού, ἀναμνησθεῖ ἡμᾶς κατὰ πολὺ τὴν ἠρωϊκὴν τραγωδίαν τοῦ οἴκου τῶν Ἀτρειδῶν, τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος, τὸν πόλεμον τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, ὅλον ἐν συνόψει τὸν ἐπικὸν κύκλον τῆς ἀρχαιοσύνης Ἑλλάδος. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὰς ἀπαντήσεις τῶν χρησμῶν τὰς δοθείσας τότῳ ἐξαμέτρῳ, τὰς ῥήσεις ταύτας ρύσεως σχεδὸν θεολογικῆς, τὴν λίαν ὑψηλὴν ἐκλογὴν ἐν τῷ λεκτικῷ, τὴν ἐκάστοτε ἐπαναλήψιν φράσεώς τινος, ὅπως ἡ ἐπιφθόδος ἡ ὀμηρικὴ, παρατηρήσατε ἰδίᾳ τὴν ἄλλειψιν πάσης ἐρευνῆς ἀτομικῆς τῶν γεγονότων, ἅτινα διηγεῖται μὲν ἀλλὰ δὲν σχολιάζει, καὶ εὐκόλως θέλετε ἀναγνωρίσει ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις ἀναλόγοις τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔπους γνωρίζματα.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ὀμολογῶ, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἐννόσω τὴν σιωπὴν τῶν κριτικῶν καθόλου περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν βεβαίως θὰ ἤσκησε Πανυάσιος, ὁ θεῖος τοῦ Ἡροδότου, ἐπὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ἂν τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, δύναμαι ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου νὰ ἐξαγάγω μακρὺν σαφεστέραν.

Ἐπιρροὴ τοῦ Πανυάσιος (ἐπικυροῦ) ἐπὶ τὸν Ἡροδότον.

Πλὴν τινος ἀποσπάσματος οὐδὲν περὶ τοῦ Πανυάσιος διεσώθη ἡμῖν· οὐχ ἤττον γνωρίζομεν τὰ ὀνόματα καὶ στίχους τινὰς δύο ἔργων του: τοῦ ἐγκωμίου τοῦ οἴνου καὶ τῆς Ἡρα-

κλήδος, ποιήματος ἐξ 9000 στίχων συγκει-
μενου, ἐν ᾧ ἀνεπτύσσονται οἱ μῦθοι τοῦ Ἡρα-
κλείου κύκλου.

Ἐν δυσὶ λοιποῖν χωρίοις γνωστοῖς ἀπαν-
τῶμεν περὶ τοὺς 20 ὑπαινιγμούς ἀναφερο-
μένους εἰς τὸν ἡμέτερον συγγραφέα. Ἀκού-
μαι ἀναφέρων τοὺς κυριωτάτους.

Αἱ μεταξὺ Προδότηου καὶ Πανυάσιος σχέ-
σεις μέχρι τοῦδε ἢ παρεγνωρίσθησαν ἢ ἐλη-
σμονήθησαν ἀδίκως· διότι νομίζω, ὅτι καὶ ὅταν
ἐλλείπωσιν ἐντελῶς βιολογικαὶ εἰδήσεις, ὡς
ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, δὲν πρέπει νὰ παρο-
ρῶμεν οὐδὲν δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν
ἀνεύρεσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς φύσεως
τοῦ σοφοῦ συγγραφέως.

Ὅπερ μᾶλλον νὰ εἶπω εἶναι ὡς πρὸς τὴν
ἠροδότειον κριτικὴν ἐντελῶς νέον καὶ κατ' ἀ-
κολουθίαν ἀποδέχομαι ἐκ τῶν προτέρων ἐλευ-
θερωτάτην συζήτησιν.

Ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῶν Μουσῶν ἀναγνώ-
σκειται, ὅτι ὁ Καμβύσης ἐπεμψε πρὸς τὸν βα-
σιλεῖα τῶν μακροβίων Αἰθίοπων πρέσβεις ἰγθυο-
φάγους Λιθίοπας φέροντας δῶρα πορφυροῦν
χιτῶνα, περιτραχήλιον καὶ ψέλλια χρυσᾶ,
ἀλαθάστρινον ἀγγεῖον πλήρες ἀρωμάτων καὶ
πίθον οἴνου. Ὁ Αἰθίοψ βασιλεὺς ἀγνοῶν ἐντε-
λῶς τὴν χρῆσιν πάντων τούτων ζητεῖ διασα-
φῆσαι· καὶ περὶ μὲν τοῦ χιτῶνος λέγει, ὅτι
εἶναι ἀπατηλός, ὡς περὶ οἱ φοροῦντες αὐτὸν
ἄνθρωποι, ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἀρωμάτων·
περὶ δὲ τῶν ψελλίων ἐλαθῶν αὐτὰ ἀντὶ ἀλύ-
σεων διὰ τοὺς αἰχμαλώτους λέγει, ὅτι αὐτός
ἔχει ἰσχυροτέρας· γευσάμενος δὲ τοῦ οἴνου το-
σοῦτον ἠγαχριστήθη, ὥστε ἠρώτησε τοὺς φέ-
ροντας τὰ δῶρα περὶ τῆς ἡλικίας, εἰς ἣν ἀφι-
κνοῦνται οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Πέρσαι· ἀκούσας
δέ, ὅτι κατὰ μέσον ὄρον ἢ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων
παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις εἶναι περὶ τὰ 80 ἔτη,
ἀνέκραξεν· «Οὐδὲ τὰ ἄλλα ταῦτα 80 ἔτη θὰ
ἔζω, ἂν δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναζωογονῶνται
ὑπὸ τοῦ θεοῦ τούτου ποτοῦ». Ἡ διήγησις
αὕτη ἔχει ἀναμφιβόλως πάντας τοὺς χαρακτῆ-
ρας γεγονότος ἀναφερομένου, οὐδ' εἶναι πλά-
σμα τοῦ Προδότηου, ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ ἀν-
πτυξίς, εἰς ἣν περὶ τῆς ν' ἀνυψώσῃ τὸν σοφὸν
βασιλεῖα τῶν μακροβίων Αἰθίοπων. ἢ ἀστείω-
της, ἣν δεικνύει ἐν τῇ ἐκφωνήσει, ἣν ἀποδίδει
αὐτῷ, ἀναμνησκουσιν ἡμᾶς, ὅτι ταῦτα δυ-
νατὸν νὰ εἶναι εὐτράπελος ὑπαινιγμὸς τοῦ ἐγ-
κωμίου τοῦ οἴνου, ὅπερ ἐποίησεν ὁ Πανυάσις.

Ἄλλὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ τεκμήρια
τῆς μεγάλῃς ἐντυπώσεως, ἣν ἐνεποίησε τῷ

Ἡροδότῳ τὸ ἔπος Ἡρακλείας. Ἐπιτραπήτω
μοι, ἐπειδὴ πάλιν περὶ τούτου ὁ λόγος, νὰ
ὑποδείξω τὴν μεγάλαν σπουδαιότητα, ἣν οἱ
περὶ Ἡρακλείους μῦθοι εἶχον ἐν Ἰωνίᾳ. Ὁ
Πείσανδρος ἐν Ρόδῳ, ὁ Ἀντίμαχος ἐν Κλήρω,
ὁ Χοιρίλος ἐν Σάμῳ, καὶ ἄλλοι πρὸς τοὺς τοῖς,
οἵτινες ὕμνησαν αὐτούς, ἐνεγένθησαν ἢ ἐξήσαν
ἐν ταῖς παραλλοῖς τῆς μικρᾶς Ἀσίας· ἄξιον
σημειώσεως εἶναι, ὅτι ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ὄριων
τῶν δύο πολιτισμῶν, τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ
ἀσιατικοῦ, ὁ διεθνὴς αὐτός μῦθος εὔρε τσαύτην
τὴν ὑποδοχὴν. Διεθνὴς λέγω, διότι οὐδεὶς ἄλ-
λος ἤρως ἀποθεωθεὶς συνήκον τὸν ἐλληνικόν
καὶ μὴ ἐλληνικόν (τοὺς βαρβάρους) κόσμον κλι-
λίτερον καὶ στενώτερον ἢ ὁ Ἡρακλῆς. Ἀπὸ
τοῦ τερατώδους Βαβυλωνίου Ἡρακλείους μέ-
χρι τοῦ Ἰουδαίου Σαρψῶν, τοῦ Σκύθου Ἡρα-
κλείους, τοῦ Τυρσηνοῦ, τοῦ Αἰγυπτίου, πάντες
οἱ λαοὶ τῆς τε Ἀνατολῆς ἢ οἱ ἀνατολικῆς κα-
ταγωγῆς ἔσχον παράστασιν μυθικὴν τῆς ἀπο-
θεωθεῖστος ἰσχύος, ἧς οἱ χαρακτῆρες ἔχουσιν
ἐκπλακτικὰ σημεῖα ὁμοιότητος.

Ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἐπάεται, ὅτι Ὁ Ἡρα-
κλῆς τῆς κυρίως Ἑλλάδος εἶναι σχετικῶς με-
ταγενέστερος, καὶ ὁ τῆς Ἰωνίας εἶναι ὁμοίως
πιθανώτατα νεώτερος τοῦ τῶν ἀσιατικῶν καὶ
τοῦ τῶν σημητικῶν λαῶν μάλιστα, ὡς ὁ Ἡρό-
δοτος αὐτὸς τὸ σημεῖον ἐν τῷ β' βιβλίῳ. Ἐν-
ταῦθα τὸν λόγον ποιεῖται περὶ τοῦ Αἰγυπτίου
Ἡρακλείους, περὶ οὗ λαθῶν πᾶσαν λεπτομερεῆ
πληροφροῖαν (θέλων περὶ τούτων σαφεῖς τι εἰ-
δέναι) ἐξέδραμε—φαιίνεται ἐπὶ τούτῳ—εἰς Ἰού-
ρον τῆς Φοινίκης καὶ ἐπεσκέψατο τὸν ναῦν, περὶ
οὗ οἱ ἱερεῖς ἐβεβαίωσαν αὐτόν, ὅτι ἐκοδομήθη
πρὸ τρισχιλίων καὶ τριακοσίων ἐτῶν, ἀλλ' ἐκεῖ-
νος μὴ ἀρεσθεὶς εἰς ταῦτα, ἀκούσας δὲ περὶ
ὑπόρξεως καὶ ἄλλου Ἡρακλείους Θεασίου ὀνο-
μασμένου, ἀτίκετο καὶ εἰς Θάσσο, ἐνθα ἀνεῦρεν
ἄλλῳ τὸν ναῦν ἐκτισμένον ὑπὸ τῶν ἐκπεμ-
φθέντων εἰς ἀναζήτησιν τῆς Εὐρώπης πέντε
γενεᾶς πρὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι γεννήσεως Ἡρα-
κλείους τοῦ Ἀμφιτρύωνος καὶ Ἀλκμήνης.

Περὶ τοῦ Αἰγυπτίου Ἡρακλείους, ἐξακολου-
θεῖ λέγων ὁ Ἡρόδοτος, πρέπει νὰ πιστεύσω-
μεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὸν ἐαυτῶν
Ἡρακλέα, τὸν ἥρωα, παρὰ τῶν Αἰγυπτίων,
ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ Ἑλλη-
νος καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην κατὰ τὴν παράδο-
σιν τὸ γένος ἔλακε ἐξ Αἰγύπτου, τοῦ Ἀμφι-
τρύωνος καὶ τῆς Ἀλκμήνης, καταγεγραμμένων ἐκ
τοῦ Περσέως καὶ τούτου ἐκ τοῦ Βήλου, βα-
σιλέως τῶν Αἰγυπτίων. Διὰ τοῦτο, λέγει, οἱ

ὀρθοφρονούντες Ἕλληνες παραδέχονται δύο Ἡρακλέας, τὸν ἐξ Αἰγύπτου, ἥρωα καὶ θνητὸν ὄντα, καὶ τὸν πρότερον ὡς θεὸν λατρευόμενον καὶ ἀθάνατον. «Καὶ δοκέουσι δὲ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἕλλήνων ποιέειν, οἱ δὲξῆναι Ἡρακλεία ἰδουράμενοι κεκτέονται, καὶ τὸ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Οὐλύμπιῳ δὲ ἐπωνυμίαν θύουσι, τῷ δ' ἐτέρῳ ὡς ἥρωι ἐναγίζουσι». Σημειώσατε, παρακλῶ, τὴν διάκρισιν μεταξύ τοῦ θείου καὶ ἐναγίζου· τὸ μὲν θέει ἐλέγξο περὶ θεῶν, τὸ δ' ἐναγίζου σημαίνει προσφέρειν ἐπικλήσει δῶρα τεθνεώσιν ἥρωσιν, ἵπποδρομίας, ἀγῶνας γυμνασίου, χοῶς καὶ ἄσματα· ἀλλὰ τίς ἄλλος ἢ ὁ Πανύασις δύναται νὰ εἶναι ὁ ὀρθοφρονῶν Ἕλληνας τὴν διάκρισιν ταύτην ποιησάμενος; Δὲν εἶναι οὗτος, ὅς ἀπέθηκεν Ἡρακλεί τῷ ἥρωι τὸ πρῶτον τῆς φαντασίας καὶ τῶν γνώσεών του ὡς ἐπικὸς ποιητῆς καὶ δεινὸς μυθολόγος; Καὶ πόθεν λοιπὸν αἱ ἐπίμονοι ἔρευναι αἱ περὶ Ἡρακλέους; πόθεν τὸ ἀτομικὸν ἐνδιαφέρον ἐν ταῖς ἐρευναῖς του, τόσον ἄλλως σπάνιον παρ' αὐτῷ; πόθεν τὸ πολιτικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα ἐν τῇ περὶ τούτου συζητήσῃ, εἰ μὴ ἐκ τῆς πρὸς τὸν λαοὸν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν οὗτος ἤσκησεν ἐπὶ τὴν ἀγωγήν αὐτοῦ;

Ἴδού λοιπὸν αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἔπους τοῦ διήγοντος ὑπὸ τὸν πεζὸν τῶν Μουσῶν λόγον, ἢ ἐκτυλισσομένου ἐνίστοε μεγαλοπρεπῶς ἐν μύθοις ἢ ἐν διηγήμασιν. Ἀρκεῖτωσαν ταῦτα μὴδὲ προβῶμεν περαιτέρω. Ἄν μοι ἐπιτρέπεται ἡ παραβολή, τὰ ἔργα τοῦ ἔπους τὰ ἀπαντῶντα ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Προδότου ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κινούμενα ἐκεῖνα. ἄτινα ἀνήκοντά ποτε εἰς ἐθνικὸν νάον ἤδη βλέπομεν ἐν ταῖς ὠραιαῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν τοῦ ἰ' καὶ ια' αἰῶνος· λειψάνα πολιτισμοῦ ἐξαρχαϊσθέντος ὄντα προσμειδιδῶσιν ἔτι εἰς τὴν τέχνην τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ὡς προσβύτης πρὸς νεανίαν, συνανοῦσιν ἁρμονικῶς τὰ θελήματα ἀμφοτέρων τούτων καὶ εἴπουσιν ἐπὶ τὸν διάδοχον τὴν τελευταίαν ἀκτῖνα τοῦ ἑαυτῶν ἀλλότου.

Λογογραφία.

Καὶ νῦν, ἐὰν τὴν εὐμενῆ ὑπομονὴν ὑμῶν δὲν ἐξήντησα, σῆς παρακλῶ, φίλοι ἐταῖροι, κυρία καὶ κύριοι, νὰ θελήσητε νὰ μοι ἀκολουθήσητε εἰς τὸν ἀκανθώδη λαβύρινθον τῶν περὶ τῆς λογογραφίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Προδότου σχέσεως αὐτῆς φιλολογικῶν ἐρευνῶν.

Τί ἐστὶ λογογραφία; Βραδύτερον ἢ παρὰ παντὶ ἄλλῳ λαῶ πεπολιτισμένῳ ἐγεννήθη ὁ πεζὸς λόγος ἐν Ἑλλάδι. Ἡ αἰτία τούτου δὲν εἶναι ἡ βραδεία εἰσαγωγή τῆς γραφῆς, ἀλλ' οἱ ἐσωτερικοὶ ὄροι καὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἤσαν διηρημένοι εἰς πολλοὺς κλάδους ἀποκεχωρισμένους διὰ τῆς θαλάσσης, ἣτις ἦν τότε ὁ oceanus dissociabilis τοῦ Ὁρατίου, νῦν δὲ τοῦνακτίον ἡ μεγάλη λεωφόρος, πολιτεύματα διάφορα ἔχοντας καὶ ἤθη καίπερ κοινῆς καταγωγῆς, πᾶν ἑλληνικὸν γένος δὲν ἠνόει τὰς τύχας ἐτέρου εἰμὴ ὅσον ἡμεῖς νῦν ἐνοοῦμεν ἀκούοντες ὁμιλοῦντας περὶ ἐπαναστάσεως ἐν Σινικῇ ἢ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ λαὸς νεάζων, οὐσιωδῶς ἰδανικὸς καὶ φιλόμυθος δὲν ἠδύνατο ἢ μύθους νὰ πλάσῃ, ἐν οἷς ἀνευρίσκει μὲν τις πάντοτε βᾶσιν ἀληθείας ἱστορικῆς ἢ ἠθικῆς, ἀλλ' ἡ φαντασία καὶ ἡ καλαισθησία ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν ἀπαιτήσεις, αἵτινες συχνότατα οὐδαμῶς συμβιβάζονται πρὸς τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Καὶ τὸ αἰσθημα τὸ καλλιτεχνικὸν παρ' αὐτοῖς ἦν ἰσχυρότερον τῆς ἀληθείας τῶν γεγονότων· εἰκότως· διότι τὸ μὲν γεγονός παρέργεται, ἡ δὲ τέχνη παραμένει καὶ ἐπειδὴ αἱ τέχναι ἐξεκολάφθησαν παρ' αὐτοῖς ὡς ἑαρινῆ ἀνθησις πᾶσαι ὁμοῦ ἐν θαυμαστῇ ἁρμονίᾳ, ἡ ποίησις ἐκδηλοῦται μετὰ τοῦ ἄσματος. Τὸ ἄσμα ἀπαιτεῖ αἰ' ἑαυτοῦ ῥυθμὸν, ῥυθμὸς δὲ ζητεῖται καὶ ὑπὸ τῆς μνήμης, ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἀπαγγελίαν. Ἴδού πῶς ἐγεννήθη ὁ ἐξέμετρος, τὸ ἐξῆχον ταῦτο ἑλληνικὸν δημιουργήμα, καὶ ἐνδοξῶς ἐπεκράτησεν.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι Σόλωνος οὐδὲν γεγονός, δυνάμεθα βεβαιώσαι, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν εἰς μῦθον μεταμόρφωσιν ταύτην· τὸ ἔπος ἐπέχει θέσιν ἱστορίας, ὁ δὲ χωρισμὸς τῶν δύο τούτων μερῶν εἶναι τοσοῦτον ἐπίπονος τῷ Ἕλληνι, ὥστε καὶ ὁ Θουκυδίδης αὐτὸς θεωρεῖ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ὡς πηγὰς ἱστορικῆς. Μόνον ὅτε τὸ ἔπος καταδύεται ὑπὸ τὴν γῆν δίκην ποταμῶν τινῶν, ὅπως ἀναδύσῃ ἀπωτέρω ἐν ἀλλοίῳ ὕφει, δηλαδὴ ὅτε ἡ ποιητικὴ παραγωγή εὐρίσκη ἄλλα σχήματα ἐκφράσεως ἐν τῇ λυρικῇ μάλιστα, τότε τὸ ὑλικὸν τῶν παραδόσεων ἔρχεται λεπτομερῶς περισυλλεγόμενον ὑπὸ τῶν χρονογράφων τῆς μυθολογίας. Ὁ ῥυθμὸς ἐκλείπει καὶ ὁ πεζὸς λόγος γεννᾶται. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς λογογραφίας.

Τὰς πρῶτας ἐκδηλώσεις τὰς ἀρχομένας μάλιστα ἀπὸ τοῦ 600 π. Χ. ἔτους παρέχεται

lula ναός, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ἡ εἰκὼν τοῦ Guetzalcoal. ἐπικυροῖ τὰ ἄνωτέρω, καθότι ἡ εἰσοδὸς του ἔχει σχῆμα ἀνοικτοῦ στόματος ὑπερμεγέθους ὄψεως. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὁ Guetzalcoal, καθ' ἃ ἀρχαίεται ὁ Τουρκομαδάς, ὁ πρῶτος ἐν Μεξικῷ Ἴσπανὸς ἐπίσκοπος, ἐξαικονίζετο ὡς γέροντος λευκὸν ἔχων πώγωνα καὶ κόμην μακρὰν, λευκὸν δὲ ποδῆρη χιτῶνα. ὑπὲρ τοῦτον δὲ λευκὸν ἐρυθροῖς σταυροῖς κατὰστικτον μανδύαν, ὑποδεδεμένον δὲ σανδάλια, κακαρμένον δὲ καὶ φέροντα πύλον στρογγύλον καὶ ὑψηλὸν καὶ στενότερον κατὰ τὴν βᾶσιν.

Καὶ τίς ὁ Guetzalcoal οὗτος; Τινὲς ὑπέθεσαν, ὅτι ὁ ἱεραπόστολος οὗτος εἶναι ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἀπαράδεκτος, καθότι ὁ Guetzalcoal ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀρχιεργόνους αὐτοχθόνους εἰκόνας, αἱ δὲ εἰκόνας ἐγένοντο ἀντικείμενον λατρείας πολλῶ ὕστερον τῶν ἀποστόλων· συνέστησε δὲ θεησκευτικὰς κωνόστητας, αἵτινες εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον ἤρχισαν κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα, τοῦλάχιστον κατὰ πάσας τὰς διακτυπώσεις τὰς ὁποίας οἱ Μεξικανοὶ ἐτήρουν· πρὸς δὲ ἡ γρηῃσις τῆς κορυφῆς εἰσήχθη πολὺν καιρὸν μετὰ τοὺς ἀποστόλους, ἐξαίρουμένης μόνως τῆς ὀνομαζομένης *στέμματος τοῦ ἁγίου Παύλου*, συνισταμένης εἰς τὴν ἐκκοπήν τῶν τριγῶν περὶ τοὺς κροτάφους ἐν σχήματι στεφάνης. Ἐν τῇ εἰσῆγαγῆ τὴν λατρείαν τοῦ σταυροῦ ὡς συμβόλου τῆς ἀπολυτροφώσεως, ὁ δὲ σταυρὸς ἤρξατο γενόμενος ἀντικείμενον λατρείας ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτε ἔπαυσεν ὢν ὄργανον ποινῆς. Ἐὰν δ' εἰς ταῦτα πάντα προστεθῇ καὶ ἡ γρηῃσις τοῦ ἡγιασμένου ἐλαίου, δι' οὗ ἐγρίνοντο οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μεγιστᾶνες τοῦ Μεξικῆ, ἐνῶ οἱ ἀπόστολοι εἰς τοιαύτας περιστάσεις περιοριζόντο μόνον εἰς τὴν τῶν χειρῶν ἐπίθεσιν, ἡ δόξα περὶ τῆς ταυτίσεως τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ μετὰ τοῦ Guetzalcoal ἀφ' ἑαυτῆς καταπίπτει.

Ἡ λέξις Theotl εἶναι αὕτη ἡ ἑλληνικὴ λέξις Θεός, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μεξικανικῆς γλώσσης τοῦ τελικοῦ ς μετεβλήθη ἔντος εἰς τ.λ. Αἱ παραφθοραὶ αὗται τῶν λέξεων εἰσὶ λίαν συνήθειαι, ἀφοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Cortés ζῶντος ἔτι παρεσθῆρη εἰς Cuhatli. Αἰτίαι δὲ τούτου ἐστὶ τὸ ἐν τῇ Μεξικανικῇ γλώσσῃ ὑποδεῆς σύστημα φωνητικῆς γραφῆς καὶ ἡ ἐλλειψίς πολλῶν φθόγγων ὑπαρχόντων ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς γλώσσαις. Ἀλλὰ ἐν ταῖς θεησκευτικαῖς μάλιστα τελεταῖς τῶν αὐτοχθόνων Μεξικανῶν

ἀνευρίσκωμεν τὴν ἐπίδρασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησιᾶς ἐκκλησιᾶς τοῦ 7' αἰῶνος. ἤτοι πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὰς ἐφορτὰς τοῦ Πάσχα κατεσκευάζον ἐν ζῦμας τὴν εἰκόνα τοῦ Theohuitlahuc, τοῦ ἀκαθάρτου στεφάνου ἱσταμένου Κυρίου. ἦν ἀρχίζοντες ἰθεοφοροῦν ὡς αὐτὸ τὸ αἶμα καὶ σῶμα τοῦ Θεοῦ. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἀμασθεύσαν ἔφερον ἐν πομπῇ καὶ κεντῶντες αὐτὴν δι' ἀκοντίου εἰς τὸ στῆθος διεμελίζον καὶ διανεμόμενοι οἱ παρόντες ἔτρογον μετὰ μεγίστου σέβασμου καὶ εὐλαθείας. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ σήμερον ἐπι τὸν ἄρτον τῆς εὐχαριστίας κεντῶσι διὰ λόγῃς εἰς ἀνάμνησιν τοῦ διὰ λόγῃς κεντήματος, ὅπερ ἐπι τοῦ σταυροῦ ὑπέστη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Τίς λοιπὸν ἦτο οὗτος ὁ ἁγιος Θωμᾶς; ὁ πατήρ Μιερ λέγει, ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρογράφα τῆς Συριακῆς ἐκκλησιᾶς διδάσκουσι διὰ μακρόν, ὅτι ἁγιὸς τις Θωμᾶς ἐπίσκοπος Ἰουδαίος ἑλληνοιστής, δηλαδὴ Ἑβραῖος ἡμιλῶν τὴν ἑλληνικὴν, ὡς ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, μετέβη κατὰ τὸν 7' αἰῶνα μ. Χ., ὅπως κηρύξῃ τὴν χριστιανικὴν θεησκείαν, εἰς τὴν Συριακὴν καὶ ἄλλας βαρβάρους καὶ μετακρυμμένας χώρας.

Ἐστεροῦμεν καὶ τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου καὶ τῶν ἀναγκαίων παρῶν πρὸς μελέτην τοῦ βίου τοῦ ἁγίου τούτου· ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον ταῦτα, δύσκολον θὰ μοι ἦτο ν' ἀποδείξω, τίς οὗτος ὁ Θωμᾶς, καὶ πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις μου ἠθέλον καταρρεύσει ἐνώπιον τῆς κριτικῆς. Ὅθεν ἀρκούμαι νὰ ὑποδείξω μόνον εἰς τοὺς σφοδρὰς τὸ γεγονός τοῦτο.

Ἡ μεγάλη εἰκὼν τοῦ Guetzalcoal ἱσταται ἐνώπιον ἡμῶν καὶ διὰ ταύτης ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἀνατολῆς ἐπι τῶν θεησκευτικῶν τελετῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀποδείκνυται. Πρὸς περὶ τῶν τῶν θεησκευτικῶν τούτου θέματος ἀναγκαῖον θεωρῶ νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἡ εὐρέσις ἐν τῷ Yucatan ὑπερμεγέθους σταυροῦ γνωστοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σταυρὸς τῆς Palenque*, προγενεστέρου τῆς χριστιανικῆς θεησκείας, ὡς καὶ ἡ εὐρέσις πολλῶν βουδικῶν σταυρῶν παρῆγαγον πρὸς στιγμὴν ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς σημασίας τοῦ σταυροῦ ἐν Ἀμερικῇ. Ἀλλ' οὐδεμία πλέον ὑπαρχεὶ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἡ Συριακὴ ἐξήσκηση κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους· καὶ πᾶν ὅτι πρὸς τοὺς Azteques σχετίζεται, δεῖον νὰ θεωρηθῇ παντως διάφορον τοῦ ἐν Yucatan καὶ Palenque ὑπαρχόντος, καὶ ὅτι, δύναται νὰ λεχθῇ καὶ

ἀποδειχθῆ περί ἐκείνων δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἴσῃν ἐπὶ τῶν περὶ τούτων. Οὕτω τὰ πάντα ἐν Palenque καὶ Itzamal ἀποδεικνύουσι βουδδιστὴν καταγωγὴν, ἐνῶ ὅ,τι εἶναι ἀληθῶς Aztecque, εἶναι χριστιανικὸν ἀνατολικόν. Ἀνατολὴν δὲ λέγουσιν ἐννοῶ μόνον τοὺς λαοὺς τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχαιτεκτονικὴν τῶν Μεξικανῶν ἐξετάζοντες εὐρίσκουμεν θαυμαστάς ἀμοιότητας. Ἐπὶ τῶν Μεξικανικῶν μνημείων ἀνεξίτηλοι γράμμασιν εἰσὶν ἐντραχαρχημένα αἱ δύο μεγάλαί περιόδοι τῆς ἱστορίας τῆς γῆρας ταύτης, ἡ τῶν γνωστῶν ἡμῖν φυλῶν, Mayas καὶ Aztecques, καὶ ἡ τῶν φυλῶν, ὧν οὐδὲ ἕγχοι σὺζῆται πλέον, οὐδὲ τὰ ἔργα ἔχουσι οὐδεμίαν συγγένειαν πρὸς τὰ τῶν μεταγενεστέρων φυλῶν. Ἡ βλάβη τῆς μεξικανικῆς ἀρχαιτεκτονικῆς δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶναι ἡ πυραμῖς, ἣν πανταχοῦ ἀνευρίσκουμεν ὅτε μὲν ἀρτίαν, ὅτε δὲ ἡκρωτηριασμένην.

Τὰ πρῶτα μνημεῖα παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εἰσὶν ὁ *dolmen* καὶ ὁ *tumulus* (dolmen), οἵτινες ἀπανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐχρησίμευσον εἰς ταφὴν. Ἀλλὰ, πρᾶγμα παρὰδόξον, ἡ πυραμῖς οὕσα ἀπλὴ τελειοποίησις τῆς ἀρχαῖκῆς ἰδέας τοῦ dolmen ὑπάρχει μόνον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀμερικῇ. Ἡ τελειοποίησις αὕτη τῆς ἰδέας τοῦ dolmen δεικνύει ἀναγκαστικῶς διανοητικὴν πρόσδον τῶν λαῶν τῶν κατασκευάζοντων τριαυτὰ οἰκοδομήματα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπέλοιμεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐν Ἀμερικῇ εἰς προϊστορικοὺς χρόνους ὑπῆρχε πολιτισμὸς λίαν προκεχωρηκὸς, εἰς ὃν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν ὕστερον οἱ λαοὶ τῆς γῆρας ταύτης κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Αἱ δύο αὗται μεγάλαί ἐν Ἀμερικῇ περιόδοι καὶ ἡ ἐντελής διαφορά ἡ μεταξὺ τῶν ἀγνωστων ἀρχαίων φυλῶν καὶ τῶν ἄλλων καταδεικνύεται ἐν τοῖς μνημείοις διότι πάντα μὲν ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὴν δευτέραν περίοδον εἶναι συμφωνότατα πρὸς τὰς φυλάς, τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς, τὰ ἦθα, τὴν γλῶσσαν κλπ., τὰ δὲ ἀνήκοντα εἰς τὴν πρώτην εἶναι παντελῶς ἀγνωστα καὶ οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰ λοιπὰ.

Λίαν ἐνδιαφέροντα μνημεῖα ὑπάρχουσι ἐν ταῖς κεντρικαῖς γῆραις τοῦ Μεξικικοῦ Chiapas καὶ Tabasco, ἐν οἷς ἐξέχουσι αἱ δύο πυραμίδες τῶν Teotihuacan, ὧν ἡ μὲν ἀκρόρωται τῷ Ἠλίῳ, ἡ δ' ἐτέρῃ τῇ Σελήνῃ. Ἡ πρώτη ἔχουσα ὕψος 62 μέτρων καὶ πλευρὰν 232 μέ-

τρων εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τρίτης πυραμίδος τοῦ Dyzeh καὶ, ὡς αὕτη, περικυλισθῆται ὑπὸ μικρῶν πυραμίδων, τεθειμένων συμμετρικῶς καὶ παραλλήλως ταῖς προσόψεσι τῆς μεγάλης καὶ χρησιμευσουσῶν ὡς τάφων τῶν μεγιστάνων. Ἐν Zaachila σὺζῆται λίαν περίεργος ναὸς. Τέσσαρα πρόσωπα γεγλυμμένα ἐπὶ λίθῳ καθήμενα σταυροποδητὶ περιβαλλούσι βωμόν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἰδρυμένον. Ἐν τούτων ἔχον μύστακα καὶ πόγωνα φέρει τιάραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔπερον δὲ κατὰ ἐν τῇ ἐτέρῃ τῶν χειρῶν κατὰ πόν ἀραβόσιτου.

Τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ γεγλυμμένα ἱερογλυφικά εἰσὶν ὅλως διάφορα τῶν γνωστων ἐν Μεξικῷ· ἐν δὲ τῶν ἀναγλύφων κοσμεῖται μάχινδρος, ἐν ᾧ διακρίνεται ὁ ἱερός λατῆς τῶν Ἀσιανῶν. Ἰστέον δὲ, ὅτι πάντα τὰ ἀγάλματα τῆς ἀγνωστοῦ ταύτης ἐποχῆς παριστάνουσι πρόσωπα καθήμενα σταυροποδητὶ, ἐνῶ πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἐποχῶν παριστᾶσιν αὐτὰ καθήμενα ὀρθῶν, ὡς καὶ νῦν ἐπὶ ἀγαπῶσι νὰ καθῆνται οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἰνδοί, καὶ εἶναι ἐστολισμένα δι' ἱερογλυφικῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐλήπτων.

Ἐν τῇ τοῦ Copan γῆραι ὁ γάλλος ἀρχαιολόγος Dupaixe παρετήρησεν, ὅτι πᾶσι αἱ πυραμίδες εἰσὶν ἀκέραιαι, ἐνῶ πανταχοῦ ἄλλοθι εἶναι ἡκρωτηριασμένα. Ὁ δὲ Ἀμερικανὸς Stephens ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ» λέγει, ὅτι ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ Copan εἶρε τὴν περαιοτὴν σφαῖραν τῶν Αἰγυπτίων. Πανταχοῦ δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἣν θὰ ἐξακολουθῶμεν ἀποκαλοῦντες ἀγνωστον, τῶν συνθεσάτων κοσμημάτων εἶναι ὁ μάχινδρος. Καίτοι δέ, ὡς παρατηρεῖ ὁ βαρὼν Humboldt, τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τεκμήριον ἀσφαλές τῆς ἀρχαῖας συγκοινωνίας μεταξὺ Ἀμερικῆς καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, καθότι ὁ ἄνθρωπος ἐπανέλαβε κανονικῶς πάντοτε τοὺς αὐτοὺς τύπους, οὐχ ἥττον πρὸς τοῖς ἄλλοις διαπιστοῖ καὶ ὁ μάχινδρος τὴν μεταξὺ τῶν δύο κόσμων συγκοινωνίαν.

Αἱ ἀνευρεθεῖσαι μούμιαι τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀγνωστων τούτων φυλῶν φέρουσιν αἱ μὲν ἐπὶ τοῦ μετώπου πλεχτὴ διάδημα, ἀρ' οὐ κρέμονται δύο ταινίαι παράπλευροι, αἱ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τιάραν, ἀρ' ἧς κρέμονται μακρὰ πανία ἐνούμενα ὑπὸ τὴν πόγωνα καὶ περισκαρπεδοῦντα οὕτω τὸ πρόσωπον. Καὶ τῶν μὲν πρώτων ἡ ἀμυρὴ ἔχει μεγίστην πρὸς

τὴν αἰγυπτιακὴν ὁμοιότητα, ἣ δὲ τῶν δευτέρων πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλα γὰρ τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουσιν ἔγγραφοὶ ἠμῶν λαῶν. Αἱ φωνητικαὶ ἐπιγραφαὶ εἶναι ἰκανῶς πολυάριθμοι. Κατὰ τὸ 1873 ἐν Βρασιλίᾳ ἀνεκαλύφθη πλησίον τῆς Parahyba λίθος ἐκτισμένος φέρων γράμματα ἀγνωστοῦ γλώσσας. Τὸ ἱστορικὸν τμήμα τοῦ πανακαδημείου ἀνέθηκε τῷ διευθυντῇ αὐτοῦ Netto τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ὅπως δὲ μετὰ μακρᾶς ἐρεῦνης ἀπεφάνητο ὅτι ἐγράφη ὑπὸ Φοινίκων ἐκ τοῦ λιμένου Aziougebir τὸ ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ ἐξεληθόντων κατὰ τὸ Θ' ἢ I' αἶτος τῆς βασιλείας Hiram τοῦ Β' (558—552 π. Ν.). Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναγέρετο ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων καὶ ὁ τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῶν ἀποτελεσάντων τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἐν τέλει δὲ ὑπῆρχεν ἐπίκλησις πρὸς Alomin Rolonuth, τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς. Ἡ γνησιότης τοῦ ἐνδιαφέροντος μνημείου τούτου ἠμφισβητήθη μὲν, ἀλλὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο δὲν εἶναι τὸ μόνον, οὐ ἡ ὑπάρχεις εἶναι γνωστῆ. Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Βιργίνιας, πλησίον τῆς Weelling, ἐπὶ τοῦ ὄρους Grove-Creek, εὗρέθη ἑτέρα ἐπιγραφή, ἣς καίπερ οὐπω ἀναγνωσθείσης ἐπαρκῶς ἀνεγνωρίσθησαν ὅμως ἐν αὐτῇ πολλὰ γράμματα ἀναμφισβητήτως φωνητικὰ.

Ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ Μασσαχουσέττη ὑπάρχει ἕτερος λίθος γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Digthon, οὗ ἡ ἀρχαιότης δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἀμφισβολῇ. Κείμενος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ὑπέστη, κατὰ τὸν γάλλον ἀρχαιολόγον κ. Graniez, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὴν ἐπήρειαν τῶν ὑδάτων, ὥστε περιεργάθη καὶ κατέστη λείος τοσοῦτον, ὥστε εἶναι πλέον ἀδύνατος ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῶν.

Ἔτερον σπουδαῖον μνημεῖον παρέχει ἡμῖν στοιχεῖον νέον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν εἰς Ἀμερικὴν μεταναστεύσεων. ὑπερμεγέθης τις ἐκ γρανίτου κεφαλὴ περιετώσα πιστῶς καὶ ἀναμφισβητήτως τὴν προτομὴν μαύρου Ἀφρικανοῦ (Νέγρου). Οἱ Νέγροι ἐθεωροῦντο τέως Ἀφρικανοὶ τὸ γένος, οἵτινες πάντοτε ἐν ἀρχαῖς καταστάσει εὐρισκόμενοι καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ζῶντες ἐστεροῦντο τῶν ἀναγκαιούτων μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τοσοῦτον μακρῶν ταξιδίων, οἷον τὸ ἀπὸ Ἀφρικῆς εἰς Ἀμερικὴν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνεκάλυψιν τῆς εἰρημένης προτομῆς ἤρξατο συζήτησις περὶ τοῦ

δυνατοῦ τῆς ὑπαρξείας ἐν Ἀμερικῇ αὐτόχθονος φυλῆς Νέγρων. Ἡ ὑπόθεσις ἣ περὶ ὑπαρξείας ταυτέως φυλῆς ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς εὗρέσεως Νέγρων ἐν Louisiane κατὰ τὴν πρῶτην ἐξερεύνησιν τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ Sotli. Ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη εἶναι ἤδη ἀσύστατος ἀσφαλτέστερος γινόμενης διότι τῆς γνώμης, ὅτι ὑπῆρξεν ἄλλοτε συγκοινωνία μετὰ τῶν δύο κόσμων διακλιπέσθαι ὑστερον. Οἱ Νέγροι ἤλθον εἰς Ἀμερικὴν μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἀνατολιτῶν θαλάσσιων, ὅπερ προσεπίθετο καὶ τὰ ὑπο τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων εἰρημένα, ἢ μάλιστα ἤλθον διὰ τῆς Σινικῆς ἀκαλουθήσαντες τὴν ὁδόν, δι' ἧς ἤλθεν ὁ Cuetzacoatl.

Ὁ πατὴρ Florencia, συγγραφεὺς ἀρχαιολογίας τοῦ Μεξικῶ, λέγει, ὅτι οἱ τοῦ Banderas Ἰνδοὶ ἀναγέθησαν αὐτῷ, ὅτι πρὸ ἀμνημονούτων χρόνων χριστιανὸς ἱερακὴρ εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν χώραν τῶν, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων τῶν ἐπιδείξαν αὐτῷ πλῆθος σταυρῶν ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὄρεων Chacala εὐρισκόμενων, ὧν εἰς ὑπερμεγέθης φέρων ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφὴν, ἣς τὰ ἀρχαία γράμματα ἐρᾶνεσαν αὐτῷ ἰβερικὰ.

Δὲν ἔχω τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων γεγονότων δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ τελικόν τι συμπέρασμα, νομίζω ὅμως, ὅτι ὁ ποσὸς καὶ ἂν στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ ἐξετάσωμεν, πανταχοῦ τὰ ἔγγρα τῶν αὐτῶν λαῶν ἐπιρραίνονται ἡμῖν.

Ἐξήτασαμεν ἴκαν συντόμως, διότι τὸ θέμα λίαν πλούσιον τυγχάνει, τὰς τέσσαρας διαφόρους ἀπόψεις, τὴν γεωγραφικὴν, τὴν παλαιοντολογικὴν, τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἀρχαιολογικὴν, ὑπὸ τῆς ὁποίας παρουσιάζεται τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἡ Ἀνατολὴ ὀρεῖται νὰ ἔρχῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς τῆς Ἀμερικῆς. Νομίζω δὲ, ὅτι εἶπον τὰ δέοντα, ὅπως ἀποδείξω, ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου δύναται νὰ γένη νέον ῥῆθις ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἰλπίζω, ὅτι κατεδείξα τὴν σχεσίαν, ἣτις ὑπάρχει μετὰ τῶν δύο ἀντιθέτων τούτων μερῶν τῆς ὑδρογείου σφαιρᾶς. Εἰς ὅμῃς νῦν ἀπεθυσσόμεθα, σὺν τῷ συλλόγῳ μέλη, εἰς ὅμῃς πάντας, ἐθρομαθέσθαι τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν ὑμετέραν ζητοῦμεν συμπράξιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον, ὅπως ἔλθῃτε φέροντες τὰ συγγραμματα τῶν ἀρχαίων βιβλίων προγόνων γεωγράφων καὶ θαλάσσιων καὶ τὰ σχέδια τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἅτινα παραβάλλομενα πρὸς

τὰ ἐν Ἀμερικῇ δύναται νὰ θέσῃ τὴν βᾶσιν τῶν μελετῶν, εἰς ἃς ἡ Ἰσπανία προσερχῶς ἀπεκδύθησεται.

Ὁ ἐνθερμότερος ἡμῶν πόθος ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν ἐνδοξοτέρων ἔργων τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι νὰ ἴδωμεν καὶ αὐθις νῦν συνηνωμένους οὐ μόνον ἐν ταῖς πολιτικαῖς σχέσεσιν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀνακινῶσαι τῶν ἐνδοξοτάτων γεγονότων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας τοὺς δύο λαοὺς καὶ πληροῦντας τὰς σελίδας τῆς προἱστορικῆς καὶ ἱστορικῆς τῆς Ἀμερικῆς ἐποχῆς. Ἐὰν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἐγνώρισαν τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὤκησαν μέρος αὐτῆς, ἡ Ἰθηρικὴ χερσονήσος κατὰ τοὺς νεωτέρους συνέστησε πρώτη ναυτικὰς σχολὰς καὶ ἔφερεν εἴτα εἰς πέρας τὴν ἀνακάλυψιν τῶν χωρῶν, ὧν ἡ ὑπαρξίς, παρὰ τὰ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς συγγραμμάσιν ἀπαντῶντα, ὅλως μωθῶδες ἔθεωρεῖτο ἢ συνηγετίζετο μετὰ τῆς γῶρας τοῦ Cathag,

τῶν Ἰνδιῶν ἐκείνων, ἃς ἀνεζήτει ὁ ἀθάνατος Κολόμβος, οὐ τὴν δόξαν οὐδεὶς δύναται νὰ ἐλαττώσῃ διότι καὶ ἡ ὑπαρξίς αὐτῆ τῆς γῶρας ταύτης ἦν ἀμυθισθησίμωτος. ἐπειδὴ ἡ θεωρία περὶ τοῦ σφαιρικοῦ τῆς γῆς δὲν ἦτον ἀκόμη παρὰ πᾶσιν ἀποδεκτὴ. Οἱ Ἰθηρες θαλασσοπόροι ἠκολούθησαν τότε ταῖς ἔγχεσι τοῦ Κολόμβου καὶ ἐπῆλθε νέα ἐποχὴ πλήρης ἐνδοξῶν γεγονότων. Ὁ Magellan περιέπλευσε τὴν Ἀμερικὴν ἐνότων οὕτω τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως, ὁ δὲ Sebastian del Cano ἐξέτελεσε πρῶτος τὸν περίπλου τῆς γῆς.

Ἡ δόξα τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων εἰς ἡμᾶς λοιπὸν ἀφείλεται, λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἰθηρικῆς χερσονήσου, καὶ παρ' ὑμῶν ζητοῦμεν καὶ αὐθις, ὅπως δεῖξωμεν εἰς τὰ ὅμματα σύμπαντος τοῦ κόσμου ἡμᾶς αὐτοὺς ἠνωμένους. καὶ δοξάζοντας ὑμῶν καὶ ἐν εὐγενεῖ ἐνθουσιασμῶ τὰς ἡρωϊκὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἐνδοξὴν ἱστορίαν ἡμῶν.

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΕΡΔΙΚΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΙΔΙΩΣ ΔΕ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΙΣΡ مصر ΚΑΙ ΜΙΣΡΑΪΜ מצרים

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΠΒ' συνεδριάσει τῆς 29 ἀπριλίου 1890).

Περὶ τοῦ ὀνόματος *Μισρ* (مصر) ἢ *Μισραΐμ*, (מצרים), δι' οὗ οἱ σημιτικοὶ λαοὶ ἀπεκάλεσαν τὴν Αἴγυπτον, προτιθέμενος ἀνακινῶσασθαι τῷ καθ' ἡμᾶς συλλόγῳ τὴν κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐξήγησιν τοῦ σημαντικοῦ τῆς λέξεως, εὐκαιροῦν ἔχοντα, ἵνα περὶ τοῦ ὀνόματος, δι' οὗ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκαλεῖτο ἡ γῶρα αὕτη ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῆς κατοίκων, εἴπω τινά, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος, ὃ παρέδωκαν ἡμῖν καὶ τοῖς Εὐρωπαίοις οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλᾶνες.

Ἐκτιθεὶς ἐν τῇ ἀνακινῶσαι μου ταύτῃ τὰς ἐπὶ τῶν διαφόρων τούτων ὀνομάτων εἰκασίας

καὶ κρίσεις τῶν νεωτέρων σοφῶν θέλω προσθέσει καὶ τινὰς ἰδίας ἐμοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τούτων, εὐγνωμόνως δὲ θέλω ἀκούσει πᾶσαν μετὰ λόγου ἀντίρρησην γενησομένην ἐπὶ τῆς μικρᾶς ταύτης μελέτης μου.

Οὐδέτερον τῶν ὀνομάτων *Μισρ* ἢ *Αἴγυπτος*, εὐρηται ἐπὶ τῶν Αἴγυπτίων μνημείων, ἐν οἷς ἡ γῶρα αὕτη ἀναγινώσεται *Κέμ*, ἐν δὲ τοῖς ἱερογλυφικοῖς σημειοῦται δι' οὐρᾶς κροκοδείλου. Ἐκ τοῦ *Κέμ* τούτου ἐσχηματίσθη τὸ τῆς δημοτικῆς *Κεμί* καὶ τὸ τῆς κοπτικῆς *Κημέ*, *Κημί* καὶ *Λημί*, κατὰ τὸ μεμριτικὸν ἰδίωμα, μετὰ τινῶν ἄλλων μικρῶν παραλλ-

λαγών. Σημαίνει δὲ ἡ λέξις *Kem* ἢ μέλαινα (γῆ) (1).

Τὸ τε ὄνομα τῆς χώρας καὶ τὸ σημαίνον-
νον αὐτοῦ ἐγνώριζον οἱ ἄρχαῖοι Ἕλληνας. τὸ γ'
ἐλάχιστον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλουτάρχου,
ὅστις ἐν τῷ περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος ποιη-
ματικῷ αὐτοῦ, ἐν παραγράφῳ 33, λέγει· «Ἐπι-
τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιστα μελιχρῆσιν οὖ-
σαν, ὡσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὄφθαλμοῦ. *Aghian*
καλοῦσιν» (2). Τὸ ὄνομα λοιπὸν *Kem* (μέλαινα)
ἐδόθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐν λόγῳ χώρας
ὡς ἐν τοῖς μάλιστα μελιχρῆσιν οὖσας, ὅπως ἡ
γεινιάζουσα τῇ Αἰγύπτῳ *Peh X' ra'ur* ἀπε-
κλήθη οὕτω πιθανώτατα ἐκ τοῦ χρώματος τῆς
γῆς αὐτῆς, ἥτις ἐστὶν ἐρυθρὰ· διότι ἡ λέ-
ξις *ra'ā* (κ-) εἰς τὰς σημιτικὰς γλώσσας τὸ
ἐρυθρὸν χρῶμα σημαίνει. Κατὰ ταῦτα τὸ
ὄνομα *Φουάρα* ἐστὶν ἢ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετὰ-
φρασίαν τοῦ *ra'ā* ἢ *Narā'ā*, ὡς περὶ τούτων
ἐν τοῖς ἐξῆς γενήσεται λόγος.

Ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς παρεκβολαῖς αὐτοῦ
εἰς τὴν Διονυσίου περιήγησιν λέγει, ὅτι «ἡ
Αἴγυπτος ἐκλήθη ποτέ, κατὰ τὴν ἱστορίαν,
καὶ Ἀερία καὶ Ποταμία καὶ Αἰθιοπία, διὰ
τοὺς ἐκεῖ Αἰθίοπας, περὶ ὧν πολλοὶ τῶν πα-
λαιῶν ἱστοροῦσι. Καὶ μὴν καὶ Ἀερία ἐκ τινος
Ἰνδοῦ Ἀετοῦ καλουμένου, καὶ Ὠρυγία καὶ
Με.λίμβωλος καὶ Ἰβριστία». Καὶ Ἀπολλο-
δόωρος (2, 4)· «Δαναὸν μὲν οὖν Βῆλος ἐν
Λιβύῃ κατόπισεν, Αἴγυπτον δ' ἐν Ἀραβίᾳ,
ὅς καταστρεψάμενος τὴν *Με.λίμβωλος* γῶραν
ἄρ' ἐαυτοῦ ὠνόμασεν Αἴγυπτον»· τὸ δὲ *Με-
λίμβωλος* γῶρα ἐνταῦθα, κατὰ διόρθωσιν τοῦ
Σκαλιγγῆρου ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένου *Με.λίμπω-
δος* γῶραν. Καὶ ὁ Ὀμηρος δὲ αὐτὸς τὸν Νεί-
λον ὠνομάζει *μέλαν* ὕδωρ (3).

(1) Ἐὰν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν γλωσσολόγων αἱ ἑλλη-
νικαὶ λέξεις *κελαινός* καὶ *μέλας* παρήχθησαν ἀπὸ ἀρχαιό-
τερον κοινὸν τύπον *κεμλαινός*, *κεμλίας*, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς
γραμματικούς ὁ τύπος οὗτος τυγχάνη ὄν μὴ ἑλληνικός, ἢ
ῥίζα αὐτοῦ πιθανὸς ἐστὶ τὸ αἰγυπτιακὸν *kem* ἢ *κεμ*. «Δι'
γινώσκων, λέγει ὁ ἐτυμολόγος, ὅτι τὸ κ πρὸ τοῦ μ οὐδέποτε
εὔρηται ἐν ἀρχῇ λέξεως ἑλληνικῆς· τοῦ γὰρ ποσὶ *κεμλαινός*
οὐχ εὔρηται ἐν γῆρσι τὸ ἀπλοῦν αὐτοῦ *κεμλός*, καὶ τὸ
κέμκημα, ὃ δηλοῖ τὸ κεκοπίακα, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ *κεμ*
ἀλλ' ἐκ τοῦ *κεκέρημα*. Ὁ δὲ Ἡρωδιανὸς λέγει τὸν Πάμ-
φιλον ἀναγαγεῖν ἐν ταῖς γλώσσαις τὸ *κεμλέθημα*, ὑπερ ση-
μαίνει τὰς δοκούς».

(2) Ὁ Stanley Leathes νομίζει, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς
ἐπιστήμης *χημεία* ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ τούτου KHM ἔλκει
τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ σημαίνον Αἰγυπτιακῆ ἐπιστήμης.

(3) Ἐν Ἱερραμῆ (B', 18) ὁ Νείλος καλεῖται ἐπίσης *μέ-*

... .. Ὁδον τ' ἐπὶ νῆας εἶτας
ἐς πότον βαλλούσιν, ἀφυστάμενοι μέλαν ὕδωρ.

(Ὁδύσσεια, Α', 357—358).

Καὶ ὁ Ψευδο-Πλουτάρχος ἐν τῷ περὶ πο-
ταμῶν (16) λέγει· «Αἴγυπτος (ὁ Ἰβριστός)
δι' ὑπερβολὴν ἡύχης ἐαυτὸν ἐρουφέν εἰς ποτα-
μὸν μέλαινα· ὅς ἀπ' αὐτοῦ Αἴγυπτος μετω-
νομάσθη». Καὶ καθ' Ἡσύχιον δὲ τὸ ῥῆμα
αἰγυπτῶσαι σημαίνει *μελάναι* καὶ *ἐπικαῖσαι*.
Οἱ ἄρχαῖοι Ἕλληνας λοιπὸν καὶ τὸ ἐργώριον
τῆς Αἴγυπτος ὄνομα καὶ τὴν σημιτικὴν αὐ-
τοῦ ἡπίστατον. Τῶν νεωτέρων ὅμως οὐχί
πάντες τούτοις ἠρεσθήσαν, ἀλλὰ τινὲς μὲν
τὸ *Kem* τοῦτο τῆς Αἴγυπτος ὄνομα ἠθέλησαν
να συσχετίσωσι πρὸς τὸ *Kem*, ὄνομα τοῦ
θεοῦ τῆς Καπτοῦ ἢ τῶν Θεῶν, τὸν ὅποιον ὁ
Ἡρόδοτος ταυτίζει μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Παν-
τός, ὅστις ὅμως πολὺ ὑπολείπεται ἐκείνου κατὰ
τὸν βαθμὸν· ἄλλοι δὲ ἠθέλησαν να ὑποστηρι-
ξοσι τὴν ἀρχαίαν ὑπόθεσιν τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν συγγραφέων, καθ' ἣν τὸ αἰγυπτιακὸν *Kem*
ἄπλη μόνον ἐστὶ παραλλαγή τοῦ ὀνόματος
τοῦ *Kam* (ON) τοῦ υἱοῦ τοῦ Νωε. Οἱ τελευ-
ταῖοι οὗτοι ἐβασίζοντο ἐπὶ τῶν περιφραστικῶς
περὶ τῆς Αἴγυπτος ἀπαντόντων ἐν τῷ Ψάλ-
τῃρι. «Καὶ ἐπάταξαν πᾶν πρωτότοκον ἐν Αἴ-
γύπτῳ ἀπαρχὴν τῶν πόνων αὐτῶν ἐν τοῖς
σημῶμασι Kam» (Ψάλμ. 77, ἐδάφ. 51).
«Καὶ εἰσῆλθεν Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰα-
κώβ παρεφάρσεν ἐν γῇ *Kam*». «Ἐθετο ἐν αὐ-
ταῖς τοὺς λόγους τῶν σημείων αὐτοῦ καὶ τῶν
περάτων αὐτοῦ ἐν γῇ *Kam*» (Ψάλμ. 104,
ἐδάφ. 23 καὶ 29). «Καὶ ἐπέλαθοντο τοῦ Θεοῦ
τοῦ σώζοντος αὐτούς, τοῦ ποιήσαντος μεγάλα
ἐν Αἴγύπτῳ, θουμάσια ἐν γῇ *Kam*». (Ψάλμ.
105, ἐδάφ. 22). Κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύ-
της ὁ D' Brugsch παρατηρεῖ, ὅτι γλωσσο-
λογικῶς δύσκολος ἡ ἐναλλαγὴ τῶν γραμμάτων
X (H) καὶ K (P) ὡς ὅμως καλῶς παρατηρεῖ
ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ βρεττανικοῦ μουσεῖου κ.
Poole, ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις καλῶς ἔχει ἐν
περιστάσει μεταφορῶς σημιτικῆς λέξεως εἰς
τὴν ἀρχαίαν αἰγυπτιακὴν ἢ τὰνάπαλιν, ἐστὶν
ἀνυπόστατος προκειμένου περὶ λέξεων κοινῆς
ῥίζης ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις, ὡς δύνα-
ται τις να ὑποθέσῃ ἐνταῦθα. Σημαίνει δὲ ἡ
ἐβραϊκὴ λέξις ON (χημ) *θεμεία*, *χημεία*, ὅπως

dan ὕδωρ **חַיְמָה**. Οἱ οὖν τὸ *χημεία* τοῦτο, ὅπερ ση-
μαίνει *μέλας*, ἀντιαιετήσαν διὰ τοῦ γῆρας, ἵσως διότι τὸν
Γῆρον ποταμὸν τοῦ Παλαιῆου ἐξέλεμβανον ἐπὶ τῶν χρόνων
αὐτῶν ὄντα αὐτὸν τὸν Νείλον.

καὶ ἡ ὁμόφωνος ἀραβικὴ r (χάμ) σημαίνει καθιστᾶναι θεμιόν.

Κατὰ τῆς υποθέσεως τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος τῆς Αἰγύπτου *Kēmu* ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Χάμ* ἀντιστρατεύονται λόγοι σπουδαῖοι, παρ' ἑμοί γε κριτῆ, οἱ ἐξῆς. Πρῶτον, τὰ ἐκ τοῦ ψαλτῆρος παρατεθέντα ἐδάφια ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα *Χάμ* οὐχί ὡς κύριον τῆς γῶρας ὄνομα ἀλλὰ ποιητικῶ ἔθει περιφραστικῶς παρὰ τὸ Μισραῖμ **ΣΥΡῆ**. ὅπερ παρ' Ἑβραίοις ἦν τὸ κύριον τῆς γῶρας ὄνομα. Καὶ οἱ τρεῖς δὲ οὗτοι ψαλμοὶ εἰσὶ καὶ τῆς περσικῆς ἴσως ἐποχῆς μεταγενέστεροι, ὡς ἀπλῆ μόνον ἀνάγνωσις αὐτῶν δύναται νὰ πείσῃ ἕκαστον. Δεύτερον, ὅπερ καὶ σπουδαϊότητον, ἀπεδείχθη ἤδη ὑπὸ τῶν κριτικῶν, ὅτι πλείστα κύρια ὀνόματα προσώπων τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως εἰσὶν ὀνόματα γεωγραφικῶν ὀρισμῶν. Ἐξω τοῦ θεματος τοῦ παρόντος ἀναγνώσματος ἐστὶ τὸ ν' ἀναλάβω τὴν ἀπόδειξιν τῆς θεωρίας ταύτης, διότι τότε ἀντὶ ἀπλῆς ἀνακοινώσεως περὶ σημασίας ἐνὸς ὀνόματος, ἔπρεπε νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς μὲ σειρὰν ἀναγνωσμάτων οὐχί ἐπαγωγῶν τοῖς πολλοῖς· ἄλλως τε ἰκανὰ περὶ αὐτοῦ καὶ σοφὰ ἔγραψαν ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἄνδρες τὰ πρῶτα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ φέροντες. Ἄλλ' ἐν τῇ ὑπὸ μελέτην περιστάσει ταύτῃ ἰδίως ἡ θεωρία, ὅτι τὰ κύρια ὀνόματα τῶν προσώπων ἐλήφθησαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων γεωγραφικῶν ὀρισμῶν καὶ οὐχί οὗτοι ἀπὸ ἐκείνων, ἐνδείκνυται ἐναργῆς ἀλήθεια ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν τοῦ *Χάμ* τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ 6 ἐδαφίῳ τοῦ Γ' κεφαλαίου τῆς Γενέσεως. «Υἱοὶ δὲ *Χάμ*, *Χαῦς* καὶ *Μισραῖμ*, *Φουδ* καὶ *Χαναάν*». Τίς, εἰ μὴ ἐξ ἀντιλόγου φύσεως ἑτερογενωμονεῖ, ἐν τῷ ὀνόματι *Μισραῖμ*, ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ σημασινομένου τῆς λέξεως, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ἀποδείχθησεται, δύναται εἶρεῖν ὄνομα κύριον προσώπου; Κατ' ἀναλογίαν παραδεκτέον μᾶλλον, ὅτι τὸ κύριον ὄνομα τοῦ πατριάρχου *Χάμ* ἀφορμὴν ἔσχεν ἐκ τοῦ ὀνόματος *Κέμ*, τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος τῆς Αἰγύπτου, σχηματισθὲν διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ κ (C ἢ P) μετὰ τοῦ μ (N). Καὶ ἐστὶ μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ ἐναλλαγή τῶν δύο τούτων γραμμικῶν τυγχάνει δύσκολος, οὐχί ὅμως καὶ ἄνευ παραδειγμάτων τινῶν. Οὕτω τὸ ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Αἰγύπτου γνωριζόμενον ὄνομα τῆς γῶρας αὐτῶν τὸ *Κέμ* διαμένει καλῶς ἐξηγούμενον διὰ τοῦ μέ-
Λαυα (γῆ) κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως

ἐν τῇ κοπτικῇ γλώσσῃ, σημασίαν βεβαιουμένην καὶ ἐκ τῶν ἐλληνικῶν μαρτυριῶν, ἧς ἄνωτέρω παρεθήκα.

Πλὴν τοῦ κυρίου τούτου τῆς γῶρας ὀνόματος, οἱ Αἰγύπτιοι ἀπεκάλουν καὶ δι' ἄλλων ὀνομάτων περιφραστικῶς σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὰς ιδιότητας τοῦ τόπου, τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα. Ἐν τούτων διασωθέν ἡμῖν ἐστὶ τὸ *Τα-μερά*, ὅπερ δύναται ἢ γῆ τῶν *Παλιμυρίδων*.

Ὁ κριτικῶτατος R. S. Poole, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφουμένῳ *Howe Egyptiana* ἰσχυρίζεται, ὅτι τὸ ἐν τῇ Γραφῇ ἀπαντῶν γεωγραφικῶν ὄνομα *Καφτόρ* (**קִפְטֹר**) δηλοῖ τὴν Αἰγύπτου. Τῇ γνώμῃ ταύτῃ τοῦ σοφοῦ αἰγυπτολόγου συνευδοκεῖ καὶ ἕτερος Ἄγγλος σοφός, ὁ J. G. Wilkinson, ὁ συνεργάτης τῆς ξυνοριδῆς τῶν Rawlinson ἐν τῇ περιουσίῳ ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου. Οὗτος δικαιολογεῖ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῦ κ. R. S. Poole βασιζόμενος ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἡροδότου λέγοντος, «τὸ δ' ὧν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἰγύπτος ἐκαλέετο» (II, § 16 ἐν τέλει)· ἀντιστρόφως ὅμως ὁ Ἀριστοτέλης φρονεῖ, ὅτι ἡ Αἰγύπτος τὸ πάλαι ὠνομάζετο Θῆβαι. «Τὸ ἀρχαῖον ἢ Αἰγύπτος Θῆβαι καλούμεναι» (Μετεωρολ. Α', 14, 12). Καίτοι δὲ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱερογλυφικῶν οὐδέτερον τούτων ἐβεβαιώθη, λέγει ὁ κ. J. G. Wilkinson, φαίνεται ὅμως, ὅτι τὸ ὄνομα Αἰγύπτος ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ ὄνομα τῆς *Κοπτοῦ*, πόλεως τῆς Θηβαίδος. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ταύτης *Kabt*, *Koft* ἢ *Καπτόρ* οἱ νέοι κάτοικοι τῆς γῶρας προσέλαβον τὴν ἐπωνυμίαν *Κάπται*. Τὸ ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς ἀπαντῶν ἀρχαῖον ὄνομα τῆς πόλεως ἀναγινώσκειται *Kabt-hor* ὥστε λίαν ὀρθῶς, κατὰ τὸν αὐτὸν σοφόν, ὁ κριτικῶτατος R. S. Poole ἔκρινεν, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐστὶν αὐτὸ τῶν Γραφῶν *Καφτόρ* (**קִפְטֹר**). Καὶ περὶ μὲν τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως *Κοπτοῦ* ἢ *Καπτό*, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ *Κάπται* ἐν τοῖς ἐξῆς λόγον ποιήσομαι· περὶ δὲ τῆς υποθέσεως, οἱ διὰ τοῦ ὀνόματος *Καφτόρ* τοῦ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐννοητέα ἢ Αἰγύπτος, καίτοι δεινὸν πρὸς τοιοῦτους ἄνδρας ἀντιλέγειν, θέλω ὅμως φέρεῖ ἀντιρροήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς υποθέσεως ταύτης πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ὄνομα κατὰ σύμπτωσιν μόνον συνέβη νὰ ὁμοφωνῇ τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως *Κοπτοῦ* (*Kabt-hor*), οὐδεμίαν ὅμως μετ' αὐτῆς ταυτότητα δύναται ἔχειν.

Τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα Καφτόρ καὶ τὸ ἐκ τούτου ἐθνικὸν Καφτορείμ ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἐξῆς πέντε χωρίοις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς.

Πρῶτον. Ἐν τῇ Γενέσει (Γ', 13). «Καὶ Μεσραὶν ἐγέννησε (ζ' 14) καὶ τοὺς Πατροσωνιμίμ, καὶ τοὺς Χασμωνιμίμ, ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιεμίμ, καὶ τοὺς Γαφθοραεμίμ» (κατ' ἐσραηλιμένην γραφὴν ἀντὶ Καφτορείμ, ὡς ἐν τῷ ἐβραϊκῷ **סרפס**).

Δεύτερον. Ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (Β', 23). «Καὶ οἱ Εὐβαιοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀσηδὼθ (ἐν Ἀσηρόθ) ἕως Γαζης, καὶ οἱ Καππαδόκες (οἱ Καφτορείμ) οἱ ἐξεληθόντες ἐκ Καππαδοκίας (Καφτόρ) ἐξέτριψαν αὐτοὺς καὶ κατοίκησθησαν ἀπ' αὐτῶν».

Τρίτον. Ἐν βιβλίῳ Παραλειπομένων Α' (Α', 12). «Καὶ τοὺς Πατροσωνιμίμ καὶ τοὺς Χασμωνιμίμ, ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιεμίμ, καὶ τοὺς Καφτορείμ» (πληρέστερον Καφτορείμ).

Τέταρτον. Ἐν Ἀμώς (Θ', 7). «Οὐχ ὡς υἱοὶ Αἰθιοπῶν ὑμεῖς ἐστέ ἐμοί, υἱοὶ Ἰσραήλ; λέγει Κύριος. Οὐ τὸν Ἰσραήλ ἀνάγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς ἀλλοφύλους (τοὺς Φιλισταίους) ἐκ Καππαδοκίας (Καφτόρ) καὶ τοὺς Συροίους ἐκ βήθρου; (ἐκ Κίρ τὸ ἐβρ.).

Πέμπτον τέλος, ἐν Ἱερμιά, ἐν κεφ. ΚΘ', 4, κατὰ τοὺς Ο', ἐν κεφαλαίῳ δὲ ΜΖ', 4 κατὰ τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον. «Ἐν τῇ ἡμέρῃ τῇ ἐπερχομένη τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἀφαιρῶ τὴν Τύρον καὶ τὴν Σιδῶνα καὶ πάντας τῶν καταλοίπους τῆς βοηθείας αὐτῶν, ὅτι ἐξολοθρεύσει Κύριος τοὺς καταλοίπους τῶν νήσων» (τῆς νήσου Καφτόρ ἢ τῆς παραλίας Καφτόρ) **קרת** ἢ = αἰ-Καφτόρ.

Πρὸ τῶν ὅσα ἔχω ἀντειπεῖν περὶ τοῦ γεωγραφικοῦ Καφτόρ, ὅτι οὐδαμῶς τοῦτο σημαίνει τὴν Αἴγυπτον, ἀνάγκη ἵνα εἶπω τινὰ πρὸς θεοραπίαν τῆς ἀντιφάσεως, ἥτις φαίνεται ἐν τοῖς παρατεθείσι τούτοις χωρίοις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Φιλισταίων. Κατὰ τὸν προφήτην Ἀμώς ὁ Θεὸς ἀνάγαγε τὸν λαὸν τοῦτον ἐκ Καφτόρ, κατὰ δὲ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως καὶ τὸ ἐκ τούτου συλλεγὲν μέρος τοῦ βιβλίου τῶν Παραλειπομένων οἱ Φιλισταῖοι ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς Χασμωνιμίμ ἢ Χασλινιμίμ, κατ' ἄλλην γραφὴν, ἢ ὀρθότερον Χασλουγίμ **סרפס** κατὰ τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον. Ἡ ἀντίφασις αὕτη ἐκλείπει διὰ τῆς μεταθέσεως τῆς φράσεως «ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιεμίμ» ἀπὸ τοῦ Χασλουγίμ εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον Καφτορείμ. Ἡ παρεμπιπτούσα αὕτη φράσις ἀπὸ τῆς ὥς μετέθη ἐν τῷ κειμένῳ, ἐξ ἀπρο-

σεξίας δὲ ἢ ἀμαθείας ἀντὶ νὰ τεθῆ μετὰ τὸ Καφτορείμ ἐσραηλιώθη πρὸ αὐτοῦ. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀμώς ἀσφαλῶς ὀδηγεῖ εἰς παραδόχην τῆς ἀπλῆς καὶ τῆς διορθώσεως εἰς τὰς θέσεις τῶν ἐν λόγῳ ὀνομάτων. Ἐπιθήκη νῦν τὰς κατὰ τῆς ὑποθέσεως τῶν κ. Poole καὶ Wilkinson παρατηρήσεις μου.

Πρῶτον. Ἐν τῷ ἐβραϊκῷ κειμένῳ τοῦ Ἱερμίου πρὸ τοῦ ὀνόματος Καφτόρ ὑπάρχει ὡς προσδιορισμὸς ἡ λέξις αἰ' (**א**), ἥτις σημαίνει νῆσον ἢ καὶ παραθαλάσσιον (1). Οἱ Ο' ἐρμηνεύεται τοῦ Ἱερμίου εὐρον βεβαίως τὴν ἐν λόγῳ λέξιν, ὡς ἄλλον ἐκ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν «τοὺς καταλοίπους τῶν νήσων». Ἡ προτασσομένη τοῦ ὀνόματος Καφτόρ λέξις ἢ (**א**) ἠνάγκασε καὶ τὸν πολὺν Pusey ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ τῶν Minor Prophets ἐν Ἀμώς (V, 7) νὰ σημειώσῃ, ὅτι «διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐννοητέα ἴσως ἡ Κύπρος ἢ ἡ Κρήτη», ὡς καὶ ὁ ἀρχαιότερος Dom-Calmet, ἀπέφυγεν ὁμοίως ἵνα ὑποστηρίξῃ ταύτην ἢ ἄλλην τινὰ ὑπόθεσιν, μολονότι ὁ πολυμαθέστατος τῶν θεολόγων καὶ κριτικῶν τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ὑπ' ὄψει εἶχε καὶ τοῦ Poole τὸ ἔργον καὶ τὴν Ραββλίνσιον ἐκδῶσιν τοῦ Ἡροδότου. Ἡ λοιπὸν δέον ν' ἀποβλήθῃ ἀπὸ τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου ἢ πρὸ τοῦ Καφτόρ λέξις αἰ', ὅπερ λίαν αὐθαίρετον, ἢ ἡ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Wilkinson ὑπόθεσις τοῦ Poole ἐστὶν ἄτοπος, διότι ἡ Αἰγύπτια χώρα Kabt-hor (ἢ Θηβαίς) οὔτε νῆσός ἐστίν οὔτε καὶν παραθαλάσσια.

Δεύτερον. Οὐ μόνον τόπου ὄνομα Καφτόρ ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸν Καφτορείμ ἀναφέρεται ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρατεθείσι χωρίοις τῶν Γραφῶν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν λοιπὸν τῶν κκ. Poole καὶ Wilkinson τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα δέον νὰ σημαίνῃ Αἰγύπτιοι· ἀλλ' οὐ μόνον οὐδαμῶς τῶν Γραφῶν, λόγου προκειμένου περὶ Αἰγυπτίων, ἀπαντᾷ τὸ ἔθνος τοῦτο καλούμενον διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, ἀλλὰ καὶ καλῶς διακρίνονται ἀλλήλων τὰ δύο ταῦτα ἐθνικὰ ὀνόματα μηχανοκρούμενα χωρὶς ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ τοῦ λόγου, ἐνῶ ἐξ ἄλλου οἱ Χαναναῖοι ἢ Φιλισταῖοι προδήλως συνταυτίζονται μετὰ τῶν Καφτορείμ. Πιθανῶς τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐδίδετο περιφρονητικῶς μόνον πρὸς τοὺς μεγάλους ἐν τοῖς

(1) Λίαν περίεργος ἡ ὁμοφωνία τοῦ ἐβραϊκοῦ **א** (αἰ') μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ αἰῶ καὶ γαῖα. Ἄρα γε ἐκ σημιτικῆς πηγῆς ἔλκουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν αἱ λέξεις αὗται;

μετέπειτα χρόνους καταστάντας Φοίνικας, ονομαί ελέγγων δυσγένειαν αὐτῶν. Ἐν τριαύτῃ ἐννοίᾳ, φαίνεται μοι, καὶ ὁ Συνέσιος (ἐν ἐπιστολῇ Γ') ἐποίησατο χρῆσιν τοῦ ἔθνικου τούτου ὀνόματος Καππαροδίτης, ὅπερ οὐκ ὀρθῶς ἐξέλαθον ὡς κύριον ἀτόμου ὄνομα, ἐν αἷς γράφει: «Καὶ ταῦτα οὐκ ὄν Ἀγαθοκλῆς ἢ Διονύσιος, οἷς κί τυραννίδες ἐπέτρεπον οὕτω πᾶν πονηροῖς εἶναι, ἀλλὰ Καρνεῖς ὁ Καππαροδίτης».

Τρίτον. Τὴν χώραν Καρτὸρ οἱ Ο' ἠρμήνευσαν ἐν τε τῷ Δευτερονομίῳ καὶ ἐν τῷ Ἀμώς διὰ τοῦ λίαν γνωστοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος Καππαδοκία. Ἐν τῷ Καρτὸρ σημαίνει αὐτὸ τοῦτο τὸ Μισραῖμ (Αἴγυπτος), διαπρὶ ὃ προσή- τας Ἀμώς οὕτω διακεκριμένως πρὸς τὸ Μισραῖμ, ἀναφέρει τὴν χώραν Καρτὸρ: «Ὁς τὸν Ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐκ γῆς Μισραῖμ καὶ τοὺς Φιλιστίνους ἐκ Καρτὸρ» (ἐκ Καππαδοκίας κατὰ τοὺς Ο'): πῶς δὲ οὕτως ἀθαιρέτως οἱ Ο' ἠρμήνευσαν τὸ Καρτὸρ διὰ τοῦ Καππαδοκία: Οἱ ἐν λόγῳ ἐρμηνεύται ἐν αὐτῇ τῇ Αἴγυπτῳ οὐ μακρὰν τῆς Kabt-hor (τῆς Θεβαΐδος) πρὸς γῆσιν τῶν ἐν Αἴγυπτῳ ἀποικισθέντων Ἰουδαίων μεταφράζοντας τῆς Γραφῆς ἢ το δυνάτῳ ν' ἀγνοῶσι τὸ ἐπιχώριον γεωγραφικὸν ὄνομα Καρτὸρ, καὶ ἀντὶ τοῦ προχείρου αὐτοῖς νὰ καταφύγῳσιν ἀθαιρέτως καὶ ἄνευ λόγου εἰς τὴν Καππαδοκίαν: Οἱ κάτοικοι τῆς Κοπτοῦ Ἰουδαῖοι (καὶ αὐτοῦ ἐχομεν διδόμενα νὰ πιστεῦσωμεν, ὅτι ὑπῆρχε μεγάλη αὐτῶν ἀποικία) ἔπραπε, τὸ γ' ἐλάχιστον, νὰ κατακρυψάσῃ κατὰ τῆς ἀμαθούς ταύτης ἐνλαλαγῆς τῶν ὀνομάτων τῶν τόπων τὸνναντίον ὅ, τε Ἰώσηπος καὶ οἱ ἄλλοι ἐλληγίζοντες Ἰουδαῖοι εἰδήμονες τῆς ἔθνηκῆς αὐτῶν γλώσσης αἰεποτε τῆ ἐρμηνείᾳ ταύτῃ ἔπονται. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ οἱ ἐν λόγῳ ἐρμηνεύται τοῦ Ἀμώς οὐ μόνον δὲν ἦσαν ἀμαθεῖς τῶν Αἴγυπτίων πραγμάτων ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς θεολογίας αὐτῶν, ἀρχαίᾳ τε καὶ νεωτέρᾳ, καλῶς ἠπίσταντο, ἀσφαλῆ ἀπόδειξιν φέρω τὸ ἔξης. Μεταφράζοντες οὕτοι τὰ δύο ἐδάφια τοῦ πέμπτου κεφαλαίου τοῦ Ἀμώς, τὸν τοσοῦτον θόρυβον μεταξὺ τῶν θεολόγων καὶ κριτικῶν προκαλέσαντα, ἀντικατέστησαν τὸ κύριον ὄνομα τοῦ Αἴγυπτίου θεοῦ *Kiōn* διὰ τοῦ *Paiwān*. (Ἐδ. 25). «Μὴ σράμα καὶ θυσίας προσανέγκάτε μοι, οἶκος Ἰσραὴλ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ»; (Ἐδ. 26). «Καὶ ἀνελήθετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὼχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν *Paiwān*, τοὺς τύπους, οὓς ἐποίησατε

ἐαυτοῖς». (Τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον φέρει «τὸν ἄστέρα τοῦ θεοῦ ὑμῶν *Kiōn*» 𐤍𐤊𐤍). Διαπρὶ δὲ οἱ ἐρμηνεύται ἀντήλλαξαν τὰ ὀνόματα ταῦτα: βεβαίως ἵνα γένωνται καταληπτοὶ τοῖς ἐν Αἴγυπτῳ Ἰουδαῖοις, αἵτινες ἠγνόουν τὸ ἀπὸ γαλιωμένου ὄνομα *Kiōn*, δι' οὗ οἱ Αἴγυπτιοὶ ὀνομάζον τὸν ἄστέρα *Kiōn* ἢ Ἀποθὼν, τὸν καθ' ἡμέας Σείριον, ἐντήλλαξαν αὐτὸ διὰ τοῦ νεωτέρου, Αἴγυπτίου ἐπίσης, *Paiwān*, ὀνομα- τος τῆς αὐτῆς θεότητος, ὅπερ, ὡς εἰκός, ἐνόουν κάλλιον οἱ ἐν Αἴγυπτῳ ἀποικισθέντες Ἰουδαῖοι, πρὸς χρῆσιν τῶν ὁμοίων ἠρμήνευσαν τὰς Γραφῆς. Οὕτω λοιπὸν ἄνδρες καλῶς ἐπιστάμενοι τὰ τῆς Αἴγυπτου ἐστί πιθανόν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ὄνομα γείτονος αὐτῆς χώρας, τῆς Κοπτοῦ, ἥτις καὶ μέχρι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων διαφύλαξε τὸ ὄνομα αὐτῆς: Ἀλλὰ τούτων οὕτως ἐχόντων ζητητέον, ποία ἢ Καππαδοκία αὐτῆ καὶ ποία ἢ σήμερις μεταξὺ τοῦ γεωγραφικοῦ τούτου ὀνόματος καὶ τοῦ Καρτὸρ, ὅπερ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ ἐν Ἰερουζὴ ἀπαν- τῶντος αἰ-Καρτὸρ 𐤍𐤊𐤍 ἰθὺ πρέπει νὰ εἶναι νῆσος ἢ τὸ γ' ἐλάχιστον νὰ καίται παραθλασίως.

Ὁ προσήτης Ἀμώς λέγει, ὅτι ὁ Κύριος ἀνήγαγε τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἴγυπτου καὶ τοὺς Φιλιστίνους (τοὺς Φοίνικας δηλονότι) ἐκ γῆς Καρτὸρ. Ἐκ δὲ τοῦ Ἡροδότου, ἐν ἀρχῇ ἀμέσως τῶν ιστοριῶν αὐτοῦ, μακρόνομον «τοὺς Φοίνικας ἀπικομένους ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς κα- λισμένης θαλάσσης (ἀπὸ τὸν καθ' ἡμέας δη- λαδὴ περσικὸν κόλπον καὶ τὴν ἰνδικὴν θά- λασσαν) καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν γῶρον, τὸν καὶ νῦν αἰεῖουσι». Καὶ ταῦτα, καθ' ἃ ἔμαθεν οὗτος ἀπὸ τοὺς λογίους τῶν Περσῶν, ὡς λέγει. Ἐν δὲ βιβλίῳ Ζ', 89, πάλιν λέγει «Οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἶκον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐνθεῦτεν δὲ υπερβάντες τῆς Συρίας οἰεῖουσι τὰ παρὰ θά- λασσαν τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἴγυπτου πᾶν Παλαιστίνῃ καλεῖται». Ἡ πληροφορία λοιπὸν αὕτη τοῦ Ἡροδότου ἔχει διπλὴν τὴν πηγὴν, ἐκ τε τῶν λογίων Περσῶν καὶ ἐκ τῶν Φοινικῶν αὐτῶν. Τὸ πάλαι ἡ χώρα αὕτη ἢ ἐκτεινωμένη παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκαλεῖτο Καρμανία (1). Ἴδου τὰ ὅρια τῆς χώρας ταύτης, κατὰ τὸν Στράβωνα. «Ἡ δὲ Καρμανία τελευταία μὲν ἐστί

(1) Σημειώτέον, ὅτι τὸ ὄνομα Καρμανία ἀπαντᾷ πρῶτον παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου χρόνων καὶ κατωτέρω.

τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ παραλίας, ἀρκτικωτέρα δ' ἐστὶ πολὺ τῆς τοῦ Ἰνδοῦ ἐκβολῆς· τὸ μὲν τοι πρῶτον αὐτῆς ἄκρον ἐγκείται πρὸς νότον εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν, ποιήσασα δὲ τὸ στόμα τοῦ περσικοῦ κόλπου πρὸς τὴν εὐδαίμονος Ἀραβίας ἄκρον, ἐν ἀπόψει οὖσαν, κάμπτεται πρὸς τὸν περσικὸν κόλπον, ἕως ἂν συνάψῃ τῇ Περσίδι» (IE', 2). Κατὰ τὴν διπλῆν λοιπὸν ταύτην πληροφορίαν τοῦ Ἡροδότου οἱ Φοίνικες μετόκησαν ἐπὶ τὴν δετὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς Καρμανίας ταύτης προερχόμενοι, ἦσαν δηλαδὴ Καρμανιοὶ τὴν καταγωγὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰδήσις αὕτη τοῦ Ἡροδότου ἐστὶν ἀσφαλής, καὶ ὁ προσφάτως ὀρθῶς εἶπεν, ἡ γῆ Καρπὸρ ἐστὶν ἡ Καρμανία ἢ μέρος αὐτῆς· ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Στέφανον, ἐστὶ καὶ *Kárhoira* νῆσος, τὸ τοῦ Ἱερουμίου αἰ-Καρπὸρ (ⲕⲏⲣⲟⲩⲛ) = ἡ νῆσος Καρπὸρ, ἱκανῶς δικαιούται. Ἐν τούτοις παραθέσωμεν, ὅτι κατὰ τὴν Διονυσίου περιήγησιν

ἐστὶ δέ τοι προτέρω, Καρμανίως ἕκτοθεν ἄρκης
Ἔγυρις, ἔνθα τε τύμβος Ἐρυθραίου βασιλέως,
(Στίχ. 606)

προστίθεται μικρόν τι ἐπι ὑπὲρ τῆς Καρμανίας διὰ τοῦ τύμβου τοῦ Ἐρυθραίου, τοῦ Φοίνικος δηλαδὴ, ὅπως καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Διονυσίου (ἐν στίχῳ 897) ἐσημείωσα. «Φοίνικες καλοῦνται διὰ τὸ Ἐρυθραίων εἶναι ἀπόγονοι· μέτοικοι γὰρ οὗτοι τῶν Ἐρυθραίων». Αἶψαν δὲ περιεργον καὶ ἄξιον πρὸς μελέτην, διότι βεβαίως δὲν εἶναι ἀπλή σύμπτωσης, ὅτι τὰ διάφορα ὀνόματα, δι' ὧν ἀπεκαλεῖτο ὁ λαὸς οὗτος, Χαναναῖοι (1), Φοίνικες, Ἐρυθραῖοι, Καρμανιοὶ (2), σημαίνουσι πάντα τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα, ὅπως καὶ ἡ θάλασσα τῆς πρώτης αὐτῶν χώρας Ἐρυθρὰ ὠνομάζετο. Ταῦτα μαρτυρεῖ καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς παρεκβολαῖς αὐτοῦ εἰς τὴν Διονυσίου περιήγησιν λέγων· «Τούτους δὲ τοὺς Σιδωνίους ἀποίκους φασὶ τῶν πρὸς τῷ ὠκεανῷ Σιδωνίων τε καὶ Φοινικῶν προστιθέντες καὶ διὰ τί Φοίνικες λέγονται· διότι, φασί, καὶ ἡ θάλασσα Ἐρυθρὰ, ὡς ταυτὸν ὄν Φοίνικας εἰπεῖν καὶ ἐρυθροῦς» (ἐν στίχῳ 912). Κατὰ ταῦτα οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπολείπεται μοι, ὅτι τὸ γραμμικὸν Καρπὸρ ζητητέον οὐχὶ ἐν Αἰγύπτῳ

ἀλλ' ἐν Καρμανίᾳ. Ἀλλὰ πῶς οἱ Καρμανιοὶ οὗτοι μετεπονήθησαν εἰς Καρπαδόκας ὑπὸ τῶν Ο' ἐρμηνευτῶν; οὐδὲν διδόμενον ἔχουμεν, ὅτι ἡ Καρμανία ὠνομάζετο καὶ Καρπαδοκία τὸ παλαιόν. Ὁ περσικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος τούτου ἐστὶ *Katapatuka*, ὡς ἀναγινώσκεται ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ, στίχ. 6. τῆς ἐν Βαγιστάνῳ ἐπιγραφῆς, κατὰ τὴν ἀνέκρουσιν τοῦ Rawlinson. Ἄρα γὰρ τὸ ὄνομα Καρμανία τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας τῆς μικρῆς Ἀσίας ὑπήρχεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἐρμηνευτῶν; Ἐξ ἄλλου ἡ Κιλικία καὶ αὐτὴ ἡ Καρπαδοκία συνωκίσθησαν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ λαοῦ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν ἔχοντος καὶ οἱ Φοίνικες. Ἐὰν λειψάνα τῆς λυκαονικῆς γλώσσης τὰ περιωθέντα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ὀμιλουμένῃ γλώσσῃ, ἐν Σίλῃ τῆς μικρῆς Ἀσίας καὶ τὸ ὄνομα Λευκοσύριοι, δι' οὗ ἐκάλουον αὐτοὺς οἱ ἄρχαιοι Ἕλληνες, ἱκανῶς μαρτυροῦσι περὶ τούτων· ἀλλ' οὐ γῶρος πρὸς μελέτην τούτων ἐνταῦθα, ἅτινα ἔσονται ἀντικείμενον προσεχούσας ἀναγνώσματός μου περὶ τῆς ταυτότητος Χαναναίων, Φοινικῶν καὶ Καρμανίων καὶ περὶ τῆς μετοικεσίας αὐτῶν. Ἐπανέρχουμαι νῦν εἰς τὸν κύκλον τοῦ θέματός μου.

Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαίων τῆς Αἰγύπτου ὀνομάτων, ὃν ἐκ τοῦ Εὐσταθίου λαβὼν παρέβηκα ἀνωτέρω, ἐκτὸς τοῦ Μελάμβωλος, ὅπερ, ὡς εἶπον, ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ αἰγυπτίου *Kem* καὶ τοῦ *Ἡφαστία*, ὅπερ, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς φηθήσεται, ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ μορφή τοῦ φοινικικοῦ Αἰγύπτου, ταυτοσήμου ὄντος, τὰ ἄλλα καίπερ μυθολογικὸν τύπον ἔχοντα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ χώρα ἦν γνωστὴ τοῖς Ἕλλησι καὶ πρὸ τοῦ ὀνόματος Αἰγύπτου. Καὶ πράγματι τὸ ὄνομα τοῦτο ἄπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἐπιθετικῶς ἐν Πιλάδῃ (I, 381—4).

Οὗδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται οὐδ' ὅσα Θήβας
αἰγυπτίαι, ὅθι πλείστα δόμοις ἐν κτήματα κείται
αἴ' θ' ἑκάστῳ μολοῖ εἰσι, δικαίῳσι δ' ἂν ἑκάστα
ἀνέρες ἔξοικνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ἄγεσθιν.

Πιθανώτατα ὁ στίχος 382 ἐστὶ μεταγενεστέρω παρενθήκη ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας μετεθεθεῖς ἐνταῦθα, ἐνθα εὐρηται ἀπαράλλακτος

Φυλῶ δ' ἀργύριον τάλαρον φέρε, τὸν οἱ ἔδωκεν
Ἀλεάνδρῃ, Πολύδοιο δάμαρ, ὅς ἔναι' ἐνὶ Θήβῃ
αἰγυπτίης, ὅθι πλείστα δόμοις ἐν κτήματα κείται.

(Ὀδ. J, 125—7)

πᾶν ἄρμυδιως κείμενος ἐνταῦθα, ἐνθ' ἐν Πιλάδῃ

(1) Ἐκ τοῦ *Chā* (χάνε) ἀραβιστὶ σημαῖον ἐρυθρὸν.

(2) Πιθανῶς τὸ ὄνομα τοῦτο σχεῖν ἔχει πρὸς τὸ *carminesinus* τοῦ παραμαζόντος λατινισμοῦ, Κέρμιες, Κέρμις (قرمز), *carmin*, *cramoisi*.

οὐ μόνον προηγούμενον ῥήμα ποτινίσσεται ἀναρμύστως ἔχει, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπόμενοι στίχοι

αἱθ' ἐκατόμυλοι εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἐκάστας
ἀνέρες ἔξοχνηυτοὶ σὺν ἵπποισιν καὶ ὄξεσφιν

τῆ ἐννοίᾳ τοῦ ῥήματος ποτινίσσεται καλῶς πρέπουσι. Δύναται τις, νομίζω, ἀναπολογητικῶς νὰ ἰσχυρισθῇ ἐπίσης, ὅτι τὸ ἐν Ἰλιάδι κύριον ὄνομα Θηβαῖος

ἰὸν ὑπερθύμου Θηβαίου Ἡνιοπέᾳ
(6, 120).

ἰσοδύναμόν ἐστι τῷ ἐν Ὀδυσσεΐα κυρίῳ ἐπίσης ὀνόματι Αἰγύπτιος τὸ ἀπαντῶν ἐν Β, 15.

Τοῖσι δ' ἐπειθ' ἤρωε Αἰγύπτιος ἤρχ' ἀγορεύειν.

Διὰ δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἰκανῶς δικαιολογεῖται τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνωτέρω παρατίθεν χωρίον, «τὸ ἀρχαῖον ἢ Αἴγυπτος Θηβαὶ καλούμεναι», παρ' Ἑλληνισι δηλονότι. Ἄλλ' ἐὰν τούτων οὕτως ἐχόντων τὸ ὄνομα Αἴγυπτος τυγχάνῃ ἀγνωστον τῷ ποιητῇ τῆς Ἰλιάδος, συνεχῶς ὅμως ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα γένους μὲν ἀρσενικοῦ σημαῖνον τὸν Νεῖλον ποταμόν, γένους δὲ θηλυκοῦ σημαῖνον τὴν γῶραν, ἐπίσης καὶ τὸ ἐθνικὸν ὡς κύριον ὄνομα, ὡς ἐσημείωσα ἤδη.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀπομειμακρυσμένων γῶρων τοῦ χρόνου προεῖντος κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐμάνθανον οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρὰ τῶν Φοινίκων. Ὅπως τὸ γνωστὸν εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ὀδυσσεΐας ὄνομα Αἴγυπτος τυγχάνει ἀγνωστον εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος, οὕτω τὸ ὄνομα Νεῖλος ἀγνωστὸν ἐστὶν εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ὀδυσσεΐας, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὸν μεταγενέστερον αὐτοῦ τὸν Ἡσίοδον. Κατὰ ταῦτα ἐποχῇ τῆς εἰσαγωγῆς παρ' Ἑλλήσι τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος δύναται νὰ ὀρισθῇ τὸ μεταξὺ τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας χρονικὸν διάστημα, ὅπερ ἐξ ἄλλων δεδομένων ὑπολογίζων τις δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ βραχύ.

Τὸ ὄνομα Αἴγυπτος πρῶτον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐν Abou-Simbel τῆς Νουβίας εὐρεθείσῃ ἐπιγραφῇ, ἣν αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ὡς μισθοφόρος προσέλαθεν ὁ Ψαμμίτιχος, ἔγραψαν. Οἱ ἀρχαιολόγοι ὥρισαν αὐτῇ χρονολογίαν περὶ τὰ 600 π. Χ. Τὸ μνημεῖον τοῦτό ἐστιν ἐκ τῶν περιεργωτάτων καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὀρθογραφίαν.

Περὶ τοῦ ἐτύμου καὶ τοῦ σημασινομένου τοῦ

ὀνόματος τούτου πολλὰ ὑποθέσεις προτάθησαν ὑπὸ διαφόρων σοφῶν ἀρχίνοις μὲν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν κρίσιν ἰκανοποιῶσαι κατὰ τὸν κ. Poole. Ἐκτίθηται ταύτας ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς τοῦ Dr Brugsch, ὅστις ὑπέθεσεν, ὅτι τὸ ὄνομα Αἴγυπτος ἑλληνικῆ τίς ἐστὶ μορφή τοῦ Ha-ke-ptah, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἱερατικὸν ὄνομα τῆς Μέμφις, σημαίνει δέ, ὡς καὶ τῆς φρασεῖς τοῦ Παύ (1). Ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως ὁ δυτικώτερος βραχίων τοῦ Νεῖλου ἀπεσγίζετο ὀνομαζόμενος Κανωθικός καὶ ἀπετέλει τὰ δύο στόμια τοῦ ποταμοῦ, τὸ Κανωθικὸν καὶ τὸ Βολθιτικόν. ἄτινα κάλλιον τῶν ἄλλων ἐγένοντο γνωστὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν Ἑλλήνων. Ὅτι οἱ ἀρχαιοτάτοι τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸ ἱερατικὸν ὄνομα τῆς Μέμφις ἐσχημάτισαν τὸ ὄνομα τῆς ἐν γένει ὅλης γῶρας, φαίνεται μοι τὰ μάλιστα ἀπίθανον ἐὰν ἐγνώρισαν τὴν πόλιν Μέμφιν, οὐδεμίαν ἀμφιβολία, ὅτι διὰ τοῦ δημοτικοῦ ὀνόματος ἐγνώρισαν αὐτὴν καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ἱερατικοῦ, τοῦ ἀπορρήτου ἴσως διὰ τοὺς μὴ ἱερεῖς. Ὁ Πρόδοτος δὲν ἀναφέρει τοιοῦτον ὄνομα· οἱ συνήεις αὐτῷ γνωρίζουσιν ὅτι ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι ἄνθρωπος νὰ γνωρίξῃ τι καὶ νὰ μὴ ἀναφέρει αὐτό. Ὅτι λοιπὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ ὁ Πρόδοτος ἀδύνατόν ἐστι, τολμῶ εἰπεῖν, νὰ ἔμαθον οἱ πρόαιώνων ἐπισκευθέντες τὴν Αἴγυπτον μισθοφόροι τοῦ βασιλέως προπάτορες αὐτοῦ.

Ἄλλοι ἀνεύρον σχέσιν τινὰ μεταξὺ τοῦ Αἰγύπτιος καὶ τοῦ περσικοῦ αἰγυπιάς. Ὁ κ. Pietet ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Origines Indo-Européennes» τεχνικῶς πάνυ παράγει ἀμφότερα (τὸ Αἴγυπτος καὶ τὸ αἰγυπιάς) ἀπὸ τῆς σανακριτικῆς ῥίζης gyр, ὅπερ σημαίνει φυλάττειν, ἀνευρίσκει δὲ σχέσιν τοῦ ὀνόματος τούτου πρὸς τὸν ποιμενικὸν βίον τῶν πρῶτων τῆς γῶρας κατοίκων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ μεγάλου περὶ Αἰγύπτου ἄρθρου τῆς «Encyclopaedia Britannica» τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ κ. Pietet καίτοι ὁμολογῶν παρακεκινδυνευμένην εὐρίσκει ὅμως τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Αἴγυπτος ἐκ τῆς σανακριτικῆς ῥίζης gyр, ἐξ ἧς ἐσχηματίσθη τὸ aigupta (δυνάμενον ἐπισπτεῖν) πιθανῆν. Μακρὰ χεῖρειν φράζων τοὺς σανακριτισταῖς ἐν μόνον σημειῶ ἐνταῦθα, ὅτι λίαν περιέργως ἢ σύμπτωσις τοῦ μετὰ τοῦ ἀρχαίου τῆς Αἰγύπτου ὀνόματος Ἄετια «ἐκ τινος Ἰνδοῦ Ἄετοῦ καλουμένου»,

(1) The Dwellers on the Nile ὑπὸ Wallis Budge (σελ. 51).

κατὰ τὸν Εὐστάθιον· σημειωτέον πρὸς τοῦτοις καὶ τὸ ἔθος πολλῶν λαῶν τοῦ λαμβάνειν τὰ ἔθνη καὶ αὐτῶν ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ζώων καὶ ἰδίως πτηνῶν, ὡς οἱ Πελασγοὶ (κατὰ διάλεκτον ἀντὶ πελαργοί), οἱ καθ' ἡμέρας Σκιπιτάρου, οἱ ἀετοὶ δηλαδὴ, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Κατὰ μέρος τιθέμενος τὰς ἰδέας ἀρχαίων τινῶν, ὡς τοῦ Ἰουδαίου Ἰωσήπου, ἀπὸ τινος Αἰγύπτου κατακτητοῦ κατάρχοντος τὸ ὄνομα, καὶ τοῦ Αἰγυπτίου Μανέθωνος, ὅστις ἰστορεῖ, ὅτι τῷ βασιλεῖ Σεθῷ, Αἰγύπτῳ ἐπικαλουμένῳ, ἀποδοτέον τοῦτο, ὡς καὶ τινῶν Ἑλλήνων ἀνάλογα τοῦτοις ἀναγραφάντων (διότι τὸ δημιουργεῖν ὀνόματα κύρια προσώπων ἐκ γεωγραφικῶν ὀνομάτων ἦν ἴδιον οὐ μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἑλλήσιν, οἵτινες τὸ ἔθος τοῦτο μετ' ἄλλων παρὰ τῶν Φοινίκων ἴσως ἔλαθον) συνερίζω τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώμας τῶν νεωτέρων, ὅσαι τυγχάνουσιν οὕσαι κρίσεις ἕνευ προκαταλήψεων. Κατὰ τὸν σοφὸν Poole τὸ ὄνομα συνετέθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως αἶα (γαῖ) καὶ τῆς γύπτος, ἧτις ἐστὶ μορφή τις τοῦ Κοπτῶς ἢ Κοπτῷ, ὀνόματος πόλεως λίαν γνωστῆς τῆς Θεβαΐδος, ἢ καὶ τῆς ὅλης ἐπαρχίας. Καθ' ἡ ἰσχυρίζεται ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς καὶ ὁ συνειδυκῶν αὐτῷ Wilkinson, ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου ὠνομάσθησαν οἱ Κόπται. Τὸ ὄνομα Κοπτικοὶ ἀπαντᾷ ἐπὶ παπύρου τῶν Γνωστικῶν ὑποτιθεμένου, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν δευτέρου μ. Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὸν πάπυρον τοῦτον ἡ Αἴγυπτος ὠνομάζετο τὸ πρότερον Ἀετία, ὁ δὲ Νεῖλος Ἀετός καὶ Σήμα· ἡ ἄνω Αἴγυπτος συγγέεται ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς Αἰθιοπίας ὡς καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι. Ὁ ἐν λόγῳ πάπυρος, γεγραμμένος ἑλληνιστῶ καὶ ἀνήκων εἰς τοὺς Γνωστικούς, προφανῶς ἐστὶ χριστιανικὸν ἔργον· φαίνεται δέ, ὅτι ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἤδη αἰῶνος οἱ χριστιανοὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔλαθον τὴν προσωνομίαν Κόπται, ὡς ἐκ τῆς χώρας, ἐν ἣ ἐπιλειάνθη καὶ ἐν ἣ κυρίως ἤσασον τὸν μοναχικὸν καὶ ἀναχωρητικὸν αὐτῶν βίον, ἐν Θεβαΐδι, δηλαδὴ ἐν Κοπτῷ· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, δι' οὗ ἐπεκλήθησαν οἱ ἐν Θεβαΐδι μονάζοντες πρῶτον ἴσως, καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐν γένει μετὰ ταῦτα, μέχρι τοῦ ὀνόματος Αἰγύπτου τοῦ ἐν Ὀδυσσεῖ ἀπαντῶντος, τὸ χρονικὸν γῆμα ἐστὶ μέγα, οὐδεμίαν δὲ εὐρηταὶ ἐν τῷ μέσῳ μαρτυρίαν ὡς γέφυρα πρὸς ἑνώσιν.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων ὁ κ. Βουτυρᾶς φρονεῖ, ὅτι τὸ ὄνομα Αἰγύπτου, ῥίζαν ἔχει τὸ αἶγ, ὅπερ σημαίνει ὕδωρ, ἐξ ἧς ῥίζης, τὸ

Αἰγαῖον, ὁ αἰματός, αἱ Αἰγαί, ἢ Αἶγυα, καὶ τόσα ἄλλα. Κατὰ τὸν κ. Βουτυρᾶν λοιπὸν Αἴγυπτος σημαίνει περίρρυτος γῆ. Τὴν Θεωρίαν ταύτην τοῦ ἐν λόγῳ λογίου ὑποστηρίζει πῶς τὸ ἐν τῶν ἀρχαίων τῆς χώρας ὀνομάτων, τὸ Ποταμία, ὅπερ ὁμοῦς φαίνεται μοι περιγραφτικῆ μᾶλλον ἐπωνυμίᾳ ποιητικῶ ἔθει· καὶ οὐχὶ κύριον τοῦ τόπου ὄνομα· ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρ' Εὐστάθιῳ ἡ φράσις, «οὐδὲν ἄλλο ἢ Αἰγυπτῶς ἐστὶ πλὴν ἡ ποταμία, ἣν ἐπικλοῦζει τὸ ὕδωρ». Ἴδου οἱ μόνοι λόγοι, οὗς εὐρον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἰδέας ταύτης, οἵτινες φαίνονται μοι ἰσχυροί· ἐξ ἄλλου τὸ ὄνομα Αἰγυπτῶς, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἦν ἄγνωστον τοῖς Ἑλλήσι τῶν χρόνων τῆς Ἰλιάδος, καθ' οὗς ἡ ῥίζα αἶγ (Γ) ἔπαυσεν ἤδη παρ' αὐτοῖς ἐν χρήσει οὕσα· οὐδέποτε δὲ ἀπὸ τῶν ἀπρηχαιωμένων καὶ μὴ ἐν χρήσει λέξεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἀγνωστων καταστασῶν λαός τις σχηματίζει τὰς νέας αὐτοῦ λέξεις· ἄλλως τε καὶ οἱ φιλόλογοι ἄλλην παραγωγὴν δίδουσι εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἐκ τοῦ αἶγ (βλέπε Μακροφρύδου Φιλίστορα).

Μεταξὺ τούτων καὶ τηλεκούτων πολυπραγμονούντων περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος ἐπιτραπήτω μοι νὰ κυλίσω κατὰ τὸν διογένηιον πύθον μου, Πάσης ὑποθέσεως πιθανωτάτη ἐστίν, ὅτι οἱ Ἕλληνες τὸ ὄνομα Αἴγυπτος ἔμαθον παρὰ τῶν Φοινίκων· καὶ δι' ἄλλας δὲ χώρας καὶ πράγματα, ἃ παρὰ τούτων ἔλαθον, διεβύλαξαν τὰ φοινικικὰ αὐτῶν ὀνόματα, ἅτινα πρῶτον ἤκουσαν. Οὕτως ἐκαλεσαν Ἰθρηίαν τὴν πρὸς ἔσπερον κειμένην χώραν, ἐκ τοῦ 370 (ἰρέθ), ὅπερ σημαίνει ἔσπερα, ἐξ οὗ καὶ τὰ ἑρέως καὶ εἰρος (κατ' ἀνατροπήν). Συνεπῶς νομίζω, ὅτι δεῖον ἢ ἀναζητήσωμεν καὶ διὰ τὴν Αἴγυπτον τὴν σύνθεσιν καὶ τὸ σημαζόμενον τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ φοινικικῇ γλώσσῃ. Εὐρίσκω λοιπὸν ἀναζητῶν, ὅτι ἡ Αἴγυπτος ἐστίν, ἑλληνικῶ ἔθει, μεταφρασθεμένη τὸ φοινικικὸν Γε-Πτᾶ (ἦρω γι) ὅπερ σημαίνει ἡ κοιλὴ τῶ Πτᾶ, τοῦ Αἰγυπτίου θεοῦ, ὃν ὁ Ἡρόδοτος ἀποκαλεῖ Ἡρωίστον. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, τὸ ἐκ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τῆς χώρας Ἡρωιστία καὶ τὸ Γε-Πτᾶ εἰσὶν ἰσοδύναμα, ἀμρότερα σημαίνοντα γῆν τοῦ Ἡρωίστου, ὅπως οἱ Ἕλ-

(1) Παραδόξως ἡ ῥίζα αἶγ ἐν τῇ ἀρχετύπῳ αὐτῆς μορφῇ ἀνεφάνη οἶοναι κατ' ἀταξισμὸν ἐν τῇ γαλλικῇ δημόδιαι γλώσσῃ (patois) aigue σημαίνουσα ὕδωρ· βλέπε Littré ἐν λέγει.

λγνες ἀπεκάλεσαν τὸν αἰγύπτιον θεὸν *Πτᾶ*, ὅστις ὁμοίως κατεῖχε πολλῶ ἀνωτέρην ἐκείνου θέσιν ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ Ὀλύμπῳ. πιστευόμενος ὡς πατὴρ τῶν θεῶν. Ὁ *Πτᾶ* ἢ *Φθᾶ* οὗτος ἦν ὁ θεὸς τῆς Μέρμερος, τῆς χώρας δηλονότι, ἣν πρώτην ἐγνώρισαν ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Φοίνικες καὶ διὰ τούτων οἱ Ἕλληνας. ὅπως ὁ Χέμ ὁ ἀρομοιοῦμενος τῷ Πανὶ ἦν ἡ θεότης τῶν Θεθῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ Κοσμοῦ. Ὁμοιογῶν, ὅτι τότε μόνον ἡ ὑπόθεσις μου αὕτη κατασταθῆσεται ἄνευ ἀντιρρήσεων ἀποδεικτῆ, ὅταν ἀνακλυθῆ ἐπιγραφῆ τις φοινικικῆ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀποκαλοῦσα τὴν Αἰγύπτου· ἀλλὰ μέχρι τῆς εὐρέσεως τοιαύτης ἐπιγραφῆς ἱκανῶς νομίζω, δικαιολογῆ τὴν ὑπόθεσίν μου τῷ ὀνομα *Ἡφαιστία* καὶ τῷ παρὰ τοῖς Φοίνικι ἐπικρατῆσαν ἔθος τοῦ ὀνομαζέειν διαφόρους τόπους ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θεότητος. ἥτις ἐλατρεύετο ἐν αὐτοῖς. Οὕτως ἡ πόλις, ἐνθα ἐλατρεύετο ὁ θεὸς Βερῶτ, ἐπεκλήθη *Berout* (1), ἐπίσης *Beit-Semes* **𐤁𐤏𐤃𐤃** ἐκάλεσαν τὴν πόλιν, ἐνθα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἡλίου, οἰοῖται Ἡλιούπολιν. *Beit-Dagon* **𐤁𐤏𐤃𐤃** τὴν πόλιν, ἐν ἣ ἐλατρεύετο ὁ θεὸς Δαγῶν, καὶ τόσα ἄλλα ὀνόματα, συνεχῶς ἀπαντῶντα ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἄλλων ὀνομάτων τῆς Αἰγύπτου ἔρχομαι· ἤδη εἰς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν τοῦ ἀναγνωσματος μου τούτου, τοῦ ἀναγνωσασθαι δηλ., τῷ συλλόγῳ τὴν ἐξήγησιν τοῦ *Misr* (**𐤌𐤏**) ἢ *Misraim* (**𐤌𐤏𐤓𐤏**), ὀνόματος, δι' οὗ οἱ σημιτικοὶ λαοὶ, κυρίως οἱ Ἀραβῆς, ἀπεκάλεσαν τὴν Αἰγύπτου.

Ὁ δὲ ἄριστος τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς Αἰγύπτου εὕρηται, λέγουσιν οἱ αἰγυπτολόγοι, ἡ χώρα αὕτη καλουμένη διὰ τῶν ὑπὸ μελέτην ὀνομάτων *Misr* ἢ *Misraim* οὐδὲ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος πλὴν τῶν σημιτικῆς καταγωγῆς γαίνονται γνωρίζοντες τὸ ὄνομα τούτο. Οἱ Ἕλληνας παρὰ τοῦ Ἰωσήπου καὶ τῶν ἄλλων ἐλληνοφώνων Ἰουδαίων πρώτοι ἐμαθον αὐτό. Οἱ Ἀσύριοι, σημιτικοὶ καὶ οὗτοι λαοί, ἀπεκάλουν αὐτὴν *Μουσοῖρ*, ὡς ἐν ταῖς σφραγισθεῖσιν ἐπιγραφαῖς ἀναγνωσεται. Πανταχοῦ τῆς παλαιᾶς γραφῆς ἀπαντᾷ *Misraim* ἔστι δὲ τὸ ὄνομα δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, συντάσσεται δὲ μετὰ ῥήματος ἐνικού, ὡς ἐν Ὠσηέ, κερ. Θ', ἐδαφίῳ 6. Ἡολλοὶ ἑβραῖσταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Gesenius, ἀπορροῦντες διὰ

τῶν σολοικισμῶν τούτων γνωματεύουσιν, ὅτι εἶναι δυϊκοφανῆς μόνον ἡ λέξις μεταπεσοῦσα εἰς χορησίαν ἐνικού ἀριθμοῦ· οὐδὲν ὁμοίως ἄλλο παρὰδειγμα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς ὑπάρχει· διότι τὸ *Namraim* ὑπονοεῖ τὸ Ἄραμ, ὅπερ συνοδεύει τὸ ὄνομα τούτο. « ἡ μέση τῶν δύο ποταμῶν Ἄραμ ». Οἱ Ἀραβῆς ἀπεκάλουν ἀρχῆθεν, ὡς καὶ σήμερον, *Misr* ἢ ὀρθότερον *Misr* τὴν Αἰγύπτου· ἡ τελευταία αὕτη λέξις ἐστὶν ὁ ἀπλούστερος τύπος τοῦ ὀνόματος, οὐχὶ παρὰγωγος, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν, ὡς ἐκ τῶν γραμμῶν συγκριμένη. Τὸ τε ἀσσύριον λοιπὸν *Masor* καὶ τὸ ἑβραϊκὸν *Misraim* ἔχουσι ῥίζαν τὸ ἀρχαῖον *Misr* (**𐤌𐤏**) καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλήθησαν. Τὸν δυϊκὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ ἑβραϊκῇ πολλαχῶς προσπαθοῦσι νὰ ἐξηγήσωσιν οἱ φιλόλογοι. ἄλλοι μὲν λέγοντες διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς χώρας εἰς ἀνω καὶ κάτω Αἰγύπτου, ἄλλοι δὲ διὰ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς εἰς δύο διὰ τοῦ Νείλου, ὡς καὶ ὁ Ὀμηρὸς λέγει, « Λιθιοπέες τοι διχρῆθ' ἀεδαχίεται » (Ὀδ. Α' 23). Οἱ αἰγυπτολόγοι λέγουσιν, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐπεκάλουντο βασιλεῖς τῶν δύο χωρῶν καὶ ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς τιτλοφοροῦνται « κύριοι τῶν δύο στεμμάτων τοῦ τε λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ ». Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὁ κατὰ τῆς γραμματικῆς σολοικισμὸς μένει ἀθεράπευτος. Φρονῶ, ὅτι ἀντὶ τοῦ δυϊκοῦ πρέπει νὰ παραδεθῶμεν τὴν πληθυντικὴν τοῦ ὀνόματος μορφήν, δηλαδὴ ἀντὶ *Misraim* **𐤌𐤏𐤓𐤏** δέον ν' ἀναγνώσωμεν **𐤌𐤏𐤓𐤏** *Misraim*. Ὁ δυϊκὸς ἐν τῇ ἑβραϊκῇ γλώσσῃ σχηματίζεται διὰ τῆς ὑπογραφῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ῥίζης τοῦ σημείου (-) πατᾶρ, ὁ δὲ πληθυντικός διὰ τῆς ὑπογραφῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ σημείου (.) ρηῶκ· οὕτως εἰς τὸ ὄνομα *Misraim*, ἀντὶ τοῦ πατᾶρ σημείου, τὸ ὁποῖον ὑπογράφεται εἰς τὸν χαρακτῆρα 𐤌, ἐὰν ὑπογράψωμεν ρηῶκ (𐤌) τότε ἀντὶ *Misraim* δυϊκῶς, ἀναγνώσκωμεν *Misraim*, πληθυντικῶς ὡς γνωστὸν δὲ, τὰ σημεία ταῦτα τῶν γραμμάτων τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσας εἰσὶ μεταγενεστέρα ἐφευρέσεις τῶν Μασσοριτῶν (1). Ἀναγνωστέον λοιπὸν οὐχὶ κατὰ δυϊκὸν *Misraim*, ἀλλὰ πληθυντικῶς *Misraim* = αἱ Αἰγύπτοι, καὶ τότε οὐδὲ ὅπως κατὰ τῆς γραμματικῆς προσκρούομεν, διότι.

(1) Βλέπε « Arcanum punctationis revelatum » τοῦ Λουδοβίκου Καπέλου ἀποδείξαντος, ὅτι μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ βαβυλωνίου Ταλμουδίου πρώτον προσετέθησαν τὰ σημεία ταῦτα ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ἀρχετύπῳ.

(1) Κριταὶ II, 33.

ὡς γνωστόν, πολλά πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ὀνόματα συντάσσονται μετὰ ἐνικοῦ ῥήματος εἰς τὴν ἑβραϊκὴν.

Περὶ τοῦ ὀνόματος *Misr*, ὅπως καὶ περὶ τοῦ *Aigyptos*, πολλά ἐσπούδασαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι σοφοὶ πρὸς ἐξηγήσασιν τοῦ σημαζομένου τῆς λέξεως. (1) Οὐδεμία τῶν προταθεισῶν ἐξηγήσεων ἐράνη ἀρεστή. Ὡστε τὸ σημαζόμενον τοῦ ὀνόματος διαμένει τό γε νῦν ἠγνωστόν.

Ἐπεξείρησάν τινες νὰ συσχετίσωσι τὸ ὄνομα *Misr* μετὰ τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως *Misr* **מִסְרַיִם**. ἣν ὑποθέτουσιν ὡς μορφήν ἐνικὴν τοῦ δυϊκοῦ *Misraim*, ἀλλὰ τὸ μὲν *Misr* ἐστὶ παράγωγος λέξις καὶ σύνθετος, ἐνῶ τὸ *Misraim* ἐστὶν ἀπλή· ἰσχυρίσθησαν δὲ, ὅτι τὸ *Misr* τοῦτο σημαίνει ἢ ἀγροὶά, καὶ ἐγνωμάτευσαν, ὅτι ἡ Αἴγυπτος ὡς ἐκ τῆς ὄχθη αὐτῆς θέσεως ὠνομασθῆ οὕτως ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος, οὕτε καὶ νῦν σινικὸν τεῖχος εἶχε περιζώνον αὐτήν. ἔαν ἀποδοθῆ ἢ ἀλλοθῆ σημασία εἰς τὴν παράγωγον αὐτῆν ἑβραϊκὴν λέξιν, ἥτις σημαίνει περιτριγυρισμένη ἢ ἔστω καὶ περικυλισμένη.

Περὶ τῆς λέξεως *Misr* καὶ περὶ τοῦ ἔμφρασις **מִסְרַיִם**, ὅπερ καλῶς ἠρμάνευσαν οἱ Ὁδὶ τοῦ τόπου περιορῆς, ἰκανῶς ἀνέπτυξα τὰ περὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἐπι τοῦ ΝΘΨαλμοῦ μελέτῃ μου, εἰς ἣν παραπέμπω, ἵνα μὴ ταυτολογῶ ἐνταῦθα. Ἡ ὑπόθεσις λοιπόν, ὅτι μετὰ τοῦ ἀπλοῦ ὀνόματος *Misr* καὶ τοῦ συνθέτου ῥηματικοῦ *Misraim* ὑπάρχει σχέσις, ἢ ἄσποπος μάλιστα θεωρεῖται, ὅτι τὸ *Misr* τοῦτο ἐστὶν ἡ ἐνικὴ μορφή τοῦ δυϊκοῦ *Misraim*, δέον νὰ ἐγκαταλείψθῃ ἐς αἰεὶ.

Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀσσυρίου *Misraim* καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ *Misraim* ἐστὶ κατὰ τοὺς γραμματικούς κανόνας τὸ ἀπλούστερον, ὅπερ εὐρησται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ *Misr* **مִסְרַ** μετὰ πληθυντικὸν ἄμοσον (**مִסְרַיִם**) καὶ μετὰ παράγωγῃ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς ῥήματα (**مִסְרַ**) *Misraim*, ὅπερ σημαίνει οἰκοδομεῖν πόλιν καὶ τεμάσσει (= καθιστάναι πόλιν). Ὅταν ἐκ ῥίζης τινος παράγονται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ διάφορα ῥήματα, ὡς ἐν τῇ περιστάσει αὐτῆς, τοῦτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐστὶν ἀσφαλὲς διδόμενον, ὅτι ἡ ῥίζα αὐτῆς ἐστὶ καθαρῶς ἀρχαία. Οὐδεμία λοιπόν ἀντίρρησης δύνανται νὰ ἐνεργθῆ περὶ ξενικῆς τι-

νος, ἀγροπίας ἢ ἀλλης, καταγωγῆς τῆς λέξεως. Σημαίνει δὲ ἡ ἀρχαία λέξις (**מִסְרַ**) *Misr*, ἐν τῇ ἀπλοῦσσει αὐτῆς μορφή αὐτῆς πόλιν. Περὶ τοῦτου ἀσφαλὲς ἔχουσι ἀποδείξεις οὐ μόνον τ' ἀνωτέρω παρατεθέντα ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς παράγωγῃ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ διάφορα χωρὶς παράγωγῃ καὶ ποιητῶν τῆς κλασσικῆς τῶν Ἀρχαίων ἱστορίας, ἐν οἷς ἀπαντᾷ ἡ ἀρχαία αὐτῆς λέξις συνώνυμος οὖσα μετὰ τοῦ *medina* (**מְדִינָה**). Οὕτω παρὰ τῷ *Abi-Tammam*, ποιητῆ τοῦ τρίτου αἰῶνος τῆς Ἑβραίας, δις ἀπαντᾷ πληθυντικῶς ἢ ἐν λόγῳ λέξις

واستشرت بفتحك الامصار

= καὶ πόλεις ἐδέχθησαν περιχαρῶς τὴν εἰδησιῶν τῶν κατακτήσεων.

یا مشدا صدرت بفرحتہ الى امصارها القصى بنو الامصار
= οἱ κάτοικοι τῶν μακροσυσμένων πόλεων ἐπέστρεψαν μετὰ το μέγα τοῦτο γεγονός εἰς τὰς χώρας αὐτῶν.

Παρὰ δὲ τῷ *Safi-e-din Hilli* (τῷ ἐκ Βαβυλωνος δηλαδὴ) ποιητῆ τοῦ Δ' τῆς Ἑβραίας αἰῶνος,

حططت رحالی فی ربیع ربوعه

ولولاه ان الاعند عن مصری

= κατέλυσα εἰς τὰ ἀνθηρὰ καταλύματα καὶ ἔβην αὐτοῦ (τοῦ διοικητοῦ τῆς χώρας) δὲν ἤθελον στρέψω τοὺς γαλινοὺς τοῦ ἵππου μου ἀπὸ τῆς πόλεως μου (τῆς πατρίδος μου δηλαδὴ). Ἐνταῦθα ἡ *Babylon* ὡς πατρίς τοῦ ποιητοῦ ὀνομαζέται (**مصری**) *Misraim* = ἡ ἐμὴ πόλις. Καὶ ἀλλοθῶ ὁ αὐτὸς ποιητῆς ἐν τῷ αὐτοῦ λόγῳ γράφει:

مأسبقی الى الامصار

= προηγήθησαν ἐμοῦ ἐν ταῖς πόλεσι (**امصار**) τοῦ κόσμου.

Χαριτὰς ὁρῶ τῷ σοφῷ ἀρχαίᾳ φίλῳ μου κυρίῳ *Soleïman Bistani*, ὅστις εὐχρηστέθῃ τῇ παρακλήσει μου νὰ μοὶ ἀποστέλλῃ τ' ἀνωτέρω παρατεθέντα χωρὶς τῶν ἀρχαίων ἀρχαίων ποιητῶν, ἐξ ὧν καταδόλος γίνεται ἡ ἀρχαία σημασία τῆς λέξεως *Misr*.

Λίαν περίεργον, ὅτι ὁ σοφὸς *Poole* εὐρών εἰς τὸ ἀρχαίον τοῦ λεξιῶνος το ῥήμα **מִסְרַ** (= *Misraim*) ἐξηγουμένον διὰ τοῦ καθιστάται πόλιν καὶ παρακλήσεως, ὅτι ὁ λεξιλογόγραφος ἐσημείωσε ῥίζαν τοῦ ῥήματος τὸ ὄνομα **مصر** (ὅπερ ἐνόησεν ἴσως μετὰ τὴν σημασίαν τοῦ *Agyptos*) ἀντὶ νὰ φιλολογήσῃ τὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς ση-

(1) Ὁ Gesenius φρονεῖ, ὅτι τὸ *Misraim* πιθανῶς ἔχει συγγενεῖάν τινα μετὰ τοῦ κοπτικῶ *Metehero*, ὅπερ σημαίνει βασιλεῖον.

μακρόμενον ἐν τῇ ἀραβικῇ γλώσσῃ. ἀντιπαρῆλθε σημειώσας μόνον αὐτό ὡς περιέργον. Ἡ σημειώσις αὕτη τοῦ Ἄγγλου σοφοῦ ἔδωκε μοι τὴν ἀφορμὴν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος.

Κατὰ ταῦτα, τὸ ὄνομα τῆς Αἴγυπτου ἐν τῇ ἑβραϊκῇ δέον νὰ ἐκφράσῃται κατὰ πληθυν-

τικόν τύπον *Μισραΐμ* (Μισραΐμ), σημαίνει δὲ αἱ πόλεις, ἢ γῶρα δηλαδὴ τῶν πόλεων· ἐδόθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν γειτόνων αὐτῆς Ἀράβων κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γῶραν, τὴν Ἀραβίαν, ἧς οἱ κάτοικοι εἰσι σακηνόθιοι καὶ φερέσιοι.

ΔΗΜ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΤΥΠΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΥΝΗΘΩΣ ΕΣΦΑΛΜΕΝΩΣ ΤΟΝΟΥΜΕΝΩΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΠΔ' συνεδρίῳ τῆς 13 μαΐου 1891).

Περὶ τονισμοῦ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῇ σχετικῶς ὀλίγα καὶ ἀνεπαρκῆ ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε, καίτοι καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο συγγάνει ἐν ἑκ τῶν σπουδαιοτέρων, καθ' ὅσον πολλὰ πᾶθη φθονολογικὰ προσήλθον ἐκ τοῦ τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε τονισμοῦ καὶ τῆς τοιαύδε ἢ τοιαύδε θέσεως τῆς τονουμένης συλλαβῆς ἐν τῇ λέξει. Τὴν σπουδαιότητα αὐτὴν ὑπ' ὅψει ἔχοντες, πρὸς δὲ καὶ ὅτι πρὸς ὀρθὴν γραφὴν δεῖον τὴν προσήκουσαν πάντοτε νὰ καταβάλλωμεν ἐπιμέλειαν περὶ τὸν ἀκριβῆ καὶ ὀρθὸν τῶν λέξεων τονισμόν, κλιῶν ἐκρίναμεν, ὅπως παράσχωμεν σημαρὰν τινὰ συμβολὴν παραγματούμενοι περὶ τινῶν ὀνομαστικῶν καὶ ῥηματικῶν τῆς νέας ἑλληνικῆς τύπων, συνήθως ἐσφαλμένως τονουμένων.

Α'. Ὅνόματα τῆς α' κλίσεως θηλυκὰ εἰς α.

Ὅσα ὀλίγα θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως ὀνόματα εἰς α βραχὺ λέγοντα καὶ μακρὸν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα συνήθως προπερισπώνται· ἀλλ' ἡμεῖς τοῦλάχιστον ὑπερτέρον κρίνομεν, ὅπως αὐτὰ παρῶσθονται, καθ' ὅσον ἡ γενικὴ αὐτῶν διατρεφεί ἄρεστον τὸ α, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ, ὅτι τὰ τοιαῦτα καίπερ ἐν τῇ ὀνομαστικῇ εἰς α βραχὺ λέγοντα οὐχ ἦπτον κλιῶνται

κατὰ τὰ ἔχοντα αὐτὸ μακρὸν καὶ διατηροῦντα αὐτὸ ἄρεστον ἐν τῇ γενικῇ. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἑξῆς :

Δανάτα (ὄνομα κύριον)

βαρκούλα, καρδούλα, μητερούλα, μανούλα, χρυσούλα, Μαρούλα, ψυχούλα, σακούλα (ἐκ τοῦ λατ. *sacculus*), βασιλοπούλα, γυναικούλα, βοσκοπούλα, παπαδοπούλα, ἑβραϊσπούλα, βούλα, γούλα, δούλα

χερούλα, κούλα, πανούλα

γούνα, γουρούνα, μαρούνα, μουρούνα, παπαρούνα, πατούνα, πατσούνα, τσούνα, μουντσούνα, ζιπούνα, φουρτούνα.

Δομνίνα, Κατερίνα, Παυλίνα καὶ Παυλίνα, Γεωργίνα, Βασιλίνα, ῥητσίνα

βούκα, ματσούκα, περούκα

κακώνα, κολώνα, κερφώνα, Ματρώνα, Σώφωνα, γελώνα

καμπάνα

ἀρκοῦδα, πλεξοῦδα

βεντούζα, Μουρούζα

γουσπούζα, καπριτσιούζα

μούντσα

στράτα, παρᾶτα (ἐκ τοῦ γαλλ. *parade*, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ λατίν. *parata*)

μυρμήκα, οὔβα, γούρνα, τούρτα (ἐκ τοῦ λατ. *torta*), σούμα, φούσα

φαγούρα. ἑλληγικούρα. κολλούρα. μουν-
τούρα. φριούρα. μεζούρα. μακρηατούρα. να-
τούρα. σα(ου)τούρα. σαβούρα (ἱταλ. saburra
ἐκ τοῦ λατ. sabulum). κούρα·

φούντα (λατ. funda). πούντα. καὶ ἄλλα.
Ἐνταῦθα δύνανται ν' ἀναχθῶσι καὶ τὰ ἐκ
τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν α' μεταπεσόντα καὶ
μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα, οἷον.
Τραπεζούντα. Κερκασούντα. ἀγκώνια.

B'. Ὄνόματα τῆς β' κλίσεως.

A'. Ἀρσενικά.

1) Τὰ εἰς ἴκος ξένα κύρια ὀνόματα δέον
νὰ προσερισπῶνται ὡς ἔχοντα τὸ ι τῆς παρα-
λήγουσας μακρὸν. Τοιαῦτα εἶναι.

Λουδοβίκος (λατ. Ludovicus), Φρειδερίκος
(λατ. Fredericus), Ἑρρίκος (λατ. Henricus)
τὸ τελευταῖον τοῦτο προσερισπωμένως
γράφει καὶ ὁ Vossius ἐν τῷ λατινικῷ ἑτυμολ.
αὐτοῦ λεξικῷ ὑπὸ τὴν λέξιν rivus λέγων, ὅτι
πολλοὶ ἀκολουθοῦντες τῷ Πέτρῳ Δαννσίῳ
προσιμῶσι τὴν γραφήν Ἑρρίκος παρὰ Ἑρι-
ρίκος.

Τοῦναντίον παροξυτόνως δέον νὰ γράφονται
τὰ εἰς-ἴκος ξένα κύρια ὀνόματα, ὡς ἀντι-
στοιχοῦντα πρὸς τὰ εἰς-ἴκος τῆς ἑλληνικῆς
οὕτω λοιπὸν δέον νὰ γράφωμεν Φραγκίσκος
μετ' ὀξείας ἐπὶ τῆς παραλήγουσας καὶ οὐχί
περισπωμένης, πρὸβλ. τὰ ἀρχαῖα, Ἀνδριάκος,
Λεοτιάκος, Σωφροτιάκος κτλ.

2) Ὁσαύτως δέον νὰ προσερισπῶνται ὡς
ἔχοντα παραλήγουσαν μακρὰν τὰ εἰς ἄνος
ἐπὶ τῆς παραλήγουσας τονούμενα καὶ πρὸς τὰ
λατινικὰ εἰς-anus ἢ τὰ γαλλικὰ εἰς -ain ἢ
-en ἀντιστοιχοῦντα. Τοιαῦτά εἰσι·

Βρατιῶνος, Βαλιῶνος, Μαριῶνος, Καστε-
λιῶνος, καπετῶνος, (πρὸβλ. capitain) Κορδι-
λιῶνος, ἀστραγαλιῶνος (ἀστραγαλίνος παρὰ
Σκαρλάτω), ζητιῶνος, διῶνος (ἐκ τοῦ ἰνδιῶ-
νος). — Βενετσιῶνος, Νεαπολιτῶνος, Παρι-
σιῶνος (πρὸβλ. Parisien).

Ἐνταῦθα δύνανται ν' ἀναχθῶσι καὶ τὰ
κατὰ μεταπλασμὸν γενόμενα: Βραγμιῶνος,
μεγιστῶνος, διότι καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ α τῆς πα-
ραλήγουσας ἐστὶ μακρὸν.

Σημειωτέρον δ' ὅτι πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐ-
δαμῶς πρέπει νὰ συγγέωνται τύποι τινές, οἵ-
τινες δέον νὰ παροξύνωνται· διότι ὑπόκειται
ἐν αὐτοῖς οὐχί ἡ κατὰληξις -ανος, ὡς ἐκ πρώ-
της ὄψεως φαίνεται, ἀλλ' ἡ κατὰληξις -ος,

τὸ δὲ α τῆς παραλήγουσας αὐτῶν ἐστὶ βραχυ-
τον. Τοιαῦτά εἰσι τὰ: Σουλῆανος (ἐκ τοῦ Σουλῆαν),
Μορσοβιῶνος (ἐκ τοῦ μίσιλ-βιῶν).

3) Προσερισπωμένως καὶ οὐχί παροξυτόνως
δέον νὰ γράφονται καὶ τὰ εἰς ἄτος ἐπὶ τῆς
παραλήγουσας τονούμενα, διότι καὶ ταῦτα πρὸς
τὰ λατινικὰ εἰς -atus ἀντιστοιχοῦντα ἔχουσι
τὸ α τῆς παραλήγουσας μακρὸν. Τοιαῦτα
εἰσιν:

Ἀποστολάτος, Γιαννολάτος, Δονῆτος,
Θεοδοσῆτος, Ἰακωβῆτος, Κοκολῆτος, Μαρω-
λάτος, Μανροχορδάτος, Μορῆτος (ὡς κύριον
ὄνομα παρὰ Trinchera ἐκ τοῦ 1000 ἔτους),
Σκαρλάτος, ἀφροῦτος, γαρθῆτος, γκιῦτος,
σπαθῆτος, τριῆτος, μινρωῦτος, ροῦῆτος,
λουσῆτος. Περιττόν νὰ ἀνηρμολογῶμεν, ὡς
τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι καὶ τὰ εἰς ἄτος, ὡς
ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ λατινικὰ εἰς -atus
δέον νὰ προσερισπῶνται, οἷον, ἀστραγαλίνος
(παρὰ Σκαρλάτω), Ἀλεξανδρινός, Βελων-
τίνος πρὸβλ. τὸ ἀρχαῖον Ἀκραγαγτίνος Ἰου-
στῆτος, Φαβορτίνος, Κωνσταντίνος, Ηαελίνος,
Ξυφιλίνος κτλ. (πρὸβλ. τὰ ἀρχαῖα Ἀγαθίνος,
Καλιτίνος, Πραξίνος κτλ.). Προσθετέον δ' ὅτι
καὶ τὸ ἐπιθετικὸν φῆτος ὡς ἔχον μακρὰν τὴν
παραλήγουσαν δέον νὰ προσερισπῆται.

B'. Οὐδέτερα.

Προσερισπωμένως δέον νὰ γράφονται ὡς
ἔχοντα μακρὰν τὴν παραλήγουσαν τὴν δὲ
λήγουσαν βραχυῖαν τὰ ἐξῆς οὐδέτερα·

1) τὰ εἰς-ἄτος (1). π. γ. μελάτο, ζητσι-
νῆτο, μαρινῆτο, μανδῆτο. Ἐνταῦθα ἀνά-
γονται καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα βυζαντινῶν
νομισμάτων: κωνσταντινῆτον, ζωμανῆτον,
δουκάτον καὶ ἡ ἐξῆς φορῶτον (π. ἔ. fossa-
tum=στρατός).

2) τὰ εἰς-ἄνον, π. γ. Μελῆνον, τό·

3) τὰ εἰς-ἄνον, π. γ. Βερολῆνον, Αορδῆνον.

Τοῦναντίον δέον νὰ παροξύνωνται πάντοτε
τὰ εἰς-ι οὐδέτερα ὑποκοριστικὰ τὰ μακρὰν
τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα, ὡς ἐπαινούμενα καὶ
ὅτε ἔφερον πλήρη τὴν ὑποκοριστικὴν κατὰ-
ληξιν-ιον· τοιαῦτά εἰσι τὰ ἐξῆς: Ἀγῶρι,
ἀγῶρι, ὀγῶρι, τρωτῶρι, κοινλοῶρι (2),
γαλιμῶρι, γουῶρι, πηλοῶρι, ξενοπαῖδι,

(1) Πρὸβλ. τὰ εἰς-ἄτος ἀρσενικά.

(2) Παροξυτόνως γράφονται καὶ δι' ἀστερισκοῦ σημειού-
μενα λέξεις ἐκ τοῦ κ. Γ. Χατς. (Zum Vocalis-
mus des neugriech. ἐν τῇ Zeitschr. des vergl.
Sprachw. N. F. X, 4, σελ. 389).

ἀγγελωῶδι· πλεξοῶδι· κολληροῶδι· λου-
λοῶδι· μαρμιῶδι· κορυκοῦσι· μερμηῆσι· (ἐ)-
ροῶσι· πενδοῶσι· παλοῶσι· ριστοῶσι· κυ-
ρήγη· κορυκοῦσι· κορυκοῦσι· ριστοῦσι· κα-
λοῦσι· τανλοῦσι· σιροῦσι· χιοῦσι· ῥου-
θοῦσι· μπαστοῦσι· πηροῦσι· πηροῦσι (ἐκ
τοῦ πορῶσιου), γοροῦσι· σαποῦσι· κυ-
δοῦσι· παροῦσι· μοῦσι· κορυκοῦσι· τοῦσι·
προσθήη· γοῶσι· κοκκιογοῶσι· μαροῦσι·
σακκοῦσι· φασοῦσι· νεκτοποῦσι· γαστοποῦσι·
ταῖσι· καλοκαῖσι· καλημαῖσι· ζέσι· ῥοῦσι·
κιωκωῶσι· μαροῦῶσι· πιτραγηῆ· ἄρ-
γιστήρι· κλαδεντήρι· μοραστήρι· φτερι-
στήρι· ρατήρι· βουλοχηῖ· Μοσροησι·
Ἑπταησι· Καρπηνήσι· παρεκκληῖσι· ἁ-
λώσι· ἄφρωσι· (ἄ)φελῶσι· σαλώσι·

Ἐνταῦθα ἀναφέρονται καὶ τὰ τιμῶνι,¹
παγωνι, διότι προέρχονται ἐκ τῶν λατινι-
κῶν temo.-onis pavo.-onis, ἐν οἷς τὸ ο
ἐστὶ μακρόν.

Γ'. Οὐδέτερα τῆς γ' κλίσεως.

Προπερισπωμένως δύνανται νὰ γράφονται
ἐκ τῶν οὐδέτερον τῆς γ' κλίσεως τὰ: Θάμα,
κάμα, κλάμα, κλπ., διότι προπερισπῶνται
καὶ οἱ ἐξ ὧν προέληθον τύποι θαῦμα, κάμα,
κλάμα.

Δ'. Ρηματικοὶ τύποι.

Ἐπὶ τῶν καθαρολήπτων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν
ῥηματικῶν τῶν ἐγγόντων γαρκατῆρα γ' (1) οἱ
τύποι τοῦ β' ἐνικ. προσώπου καὶ τοῦ α', β'
καὶ γ' πληθυντικῶ τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστι-
κῆς καὶ ὑποτακτικῆς συνήθως συγκόπτονται
ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως τῶν φθόγγων

-αῖσι (ἡ-αῖσι), -αῖσι (ἡ-αῖσι) -αῖσι (ἡ-αῖσι).

-αῖσι·

-οῦσι (ἡ-οῦσι), -οῦσι (ἡ-οῦσι), -οῦσι (ἡ-οῦσι).

-οῦσι·

-έσι (ἡ-έσι), -έσι (ἡ-έσι), -έσι (ἡ-έσι), -έσι·

-ώσι (ἡ-ώσι), -ώσι (ἡ-ώσι), -ώσι (ἡ-ώσι), -ώσι·

-αῖσι (ἡ-αῖσι), -αῖσι (ἡ-αῖσι), -αῖσι (ἡ-αῖσι), -αῖσι·

οὔτως, ὥστε οἱ μὲν φθόγγοι *ei, ee, eu,* καὶ
eu μετὰβλλονται εἰς *e*, οἱ δὲ φθόγγοι *ui,*
uo, ue, ui εἰς *u*, οἱ φθόγγοι *oi, oo, oe* καὶ
ou εἰς *o* καὶ τελευτᾶν οἱ φθόγγοι *ai, ao,*

(1) Ἐν πολλοῖς τὸ γ' τοῦτο ἐπινετέθη βραδύτερον, ὡς
ἐν τοῖς ἀκοῦρω, κροῦρω (ἐν Πόντῳ), καίρω, φταίρω,
κλαίρω.

ae, au εἰς *a* (1). Ἐνεκα δὲ τοῦ τοιοῦτου
φθόγγολογικοῦ πάθους πολλάκις συμπέπει
μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχυῆς ληρούσης,
δι' ἧ καὶ προπερισπῶσιν οἱ πλείστοι τοὺς
τοιοῦτους τύπους (ἐνίοτε μάλιστα καὶ χωρὶς
νὰ ἦ μακρὰ ἢ παραλήγουσα, π. γ. *πῆμι,*
ἀντι πᾶμι), νομίζοντες, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐγένετο
συναίρεσις. Ἄλλ' ἡμεῖς ὀρθότερον κρίνομεν,
ὅπως οἱ τοιοῦτοι συγκατασκευασμένοι τύποι χάριν
τῆς περὶ τὸν τόνον ἀκριβείας παραξύνωνται
πάντοτε, ὡς καὶ πρὸ τῆς συγκοπῆς. Ἰδωμεν
ἤδη παραδείγματα τινὰ αὐτῶν.

Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἑξῆς:

*φταῖσι (2) (ἐκ τοῦ φταῖσι) *φταῖμι, *φταῖ-
τε, φταῖνε·

*καῖσι (ἐκ τοῦ καῖσι), *καῖμι, *καῖτε,
*καῖνε·

*κλαῖσι (ἐκ τοῦ κλαῖσι), *κλαῖμι, *κλαῖτε,
*κλαῖνε·

*ἀκούσι (ἐκ τοῦ ἀκούσι) ἀκούμι, *ἀκούτε,
ἀκούνε·

*παρακούσι (ἐκ τοῦ παρακούσι), παρακούμι,
παρακούτε, παρακούνε·

*λέσι (ἐκ τοῦ λέσι), *λέμι, *λέτε, *λένε·

*τρώσι (ἐκ τοῦ τρώσι), *τρώμι, *τρώτε, *τρώνε·

*παρατρώσι (ἐκ τοῦ παρατρώσι), παρατρώ-
μι, παρατρώτε, παρατρώνε·

*πάσι (ἐκ τοῦ ὑπάσι, διὰ τοῦ τύπου ὑπάσι),
*πάμι, *πάτε, *πάνε·

Μετ' ὀξείας καὶ οὐχὶ περισπωμένης δέον νὰ
γράφονται ἔνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ οἱ τύποι
τοῦ ὀριστοῦ δευτέρου: *φάσι (ἐκ τοῦ φάσι),
*φάμι, *φάτε, *φάνε·

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τῷ β' πληθυντικῷ προ-
σώπῳ τοῦ ὀριστοῦ πρώτου τῆς προστακτικῆς
τῶν βραχυτόνων καὶ περισπωμένων ῥηματικῶν,
συγκοπῆς γινομένης, συμβαίνει πολλάκις ἢ
παραλήγουσα νὰ ἦ μακρὰ, οἱ πλείστοι προ-
περισπῶσι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐνῶ
δέον νὰ παραξύνωνται ὀρθίλωμεν λοιπὸν νὰ
γράφωμεν: ἀφῆσ τε, δῶσ τε, ζήσ τε, ζῶσ τε,
στρώσ τε, γρῶσ τε, ἀκούσ τε, ἀπλώσ τε, φαιε-

(1) Ὅτι ἐκ τῶν *ai, ao,* οὐ καὶ *ae* προέρχεται ὁ ἀπλὸς
φθόγγος *a* τοῦτο φαίνεται καὶ ἐξ ἑτέρων παραδειγμάτων,
περὶ ὧν ἴδε Γ. Χατζιδ. Zum Vocalismus des Neugriechischen (Zöitsch. für vergl. Sprachwiss. N.,
F, X, 4, σελ. 365).

(2) Μετ' ὀξείας γράφει τὰς δι' ἀστερίσκου σημειουμένας
λέξεις καὶ ὁ κ. Γ. Χατζηδόνης (ἴδ. Zum Vocalismus
des Neugriechischen. Zeitschr. der vergl. Sprach-
wissenschaft N. F. X, 4, σελ. 379—382).

ρώ' τε, ποιήσ' τε, στείλ' τε, ἀνοίξ' τε, δείξ' τε, διατείσ' τε, σκοτώσ' τε, κεντήσ' τε κτλ.

Προπερισπωμένως ὅμως δύνανται νὰ γραφῶνται οἱ τύποι πᾶσι, καθέ, κληέ, διότι προπερισπῶνται καὶ οἱ ἐξ ὧν προήλθον τύποι παῦσε, καθέσε, κλιῦσε.

E'. Τύποι ἀριθμητικῶν.

Ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀριθμητικὰ πενήντα, ἑξήντα, ἑβδομήντα, ὀγδοήντα (1) ἐνενήντα προήλθον ἐκ συγκοπῆς, δεόν νὰ τηρῶσιν ὄν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔφερον τόνον, ἥτοι δεόν νὰ παραζῶνεται καὶ οὐχὶ νὰ προπερισπῶνται, ὡς συνήθως γίνεται.

Σημειωθήτω ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τὸ ἐπιφώνημα ἀλλοὶ δεόν νὰ ὀξύνεται, ὡς γινόμενον ἐκ τοῦ ἀλλ' αἰ!

Ἀνάπτυξις τῶν λόγων τῶν συνηγορούντων ἑτέρῃ τῆς διατηρήσεως τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς παραφθορᾶς τῶν τινῶν τῆς καθ' ἑμῆς ἑλληνικῆς τόνου.

Καίτοι τὸ θέμα τοῦ προηγούμενου ἡμῶν ἀναγνώσματος ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἦν ξηρόν, οὐχ ἦπτον τὸ μὲν ἢ μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολούθησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ φιλομουσίου ἀκροατηρίου, τὸ δὲ καὶ ἡ διεξελθούσα ἐπ' αὐτοῦ ζωηρὰ συζήτησις κατεδείχθη, ὅτι, ἂν ἴσως ὑπάρχουσι καὶ τινες τοῖς ξηροῖς μὲν ἀλλ' αὐστηρῶς ἐπιστημονικοῖς θέμασιν ἥμισυ ἀρεσκόμενοι, οὐδὲν ἦπτον οἱ πλείστοι τῆς ἀληθοῦς προσόδου καὶ τῆς ἀναμορφώσεως καὶ παρμόσεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης θιασῶται ὄντες ἐνδιαφέρονται μᾶλλον ὑπὲρ τοιαύτων ζητημάτων ἢ ὑπὲρ ἄλλων καταθελγόντων μὲν τοὺς ἀκροατὰς καὶ διάχρυσιν ἐμποιοῦντων, ἐλαχίστην ὅμως ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἐν ἐκυτοῖς φερόντων. Τοῦτο λοιπὸν ὑπ' ὄψει ἔχοντες κυρίως δὲ πρὸς τὸν καθαρῶς ἐπιστημονικὸν σκοπὸν ἀποβλέποντες, ὃν ὁ ἡμέτερος σύλλογος διὰ τῶν ἀναγνωσμάτων προβάλλεται, προσερχόμεθα καὶ αὐθις, ἵνα τὴν ἐσπεραν ταύτην ποιησώμεθα ἀνάπτυξιν τῶν λόγων τῶν συνηγορούντων ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς παραφθορᾶς τύπων τινῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς τόνου. Ἀναγκάσιον δ' ἐκρίναμεν τὴν

ἀνάπτυξιν ταύτην τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅσον ἐν τῷ προηγμέντῳ ἀναγνώσματι ὡς ἐκ τῶν συζητήσεων τοῦ χρόνου ἐπιλιπόντος ἀδύνατον ἦν, ἵνα ἡ δέουσα γένηται ἀνάπτυξις. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀναγκὰ, ὅπως προηγούμενως ἐπανελήθωμεν καὶ ἐπὶ τινὰ ἑτέρα σημεῖα, ἐν οἷς ὑπῆρξέ τις διαφωνία ἐν τοῖς συζητήσεσι, καὶ τοῦτο πρὸς μείζονα ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ὀρθοῦ τῶν ὑφ' ἡμῶν ἐρημένων χάριν αὐτῆς τῆς ἀληθείας.

Ἐν πρώτοις ἐλέγθη ὑπὸ τινος τῶν ἀντιφρονούντων, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα τῆς γραμματικῆς μακρόν πρὸ βραχέος προπερισπᾶται, ἔπειτα, ὅτι προπερισπωμένως δεόν νὰ γραφῶνται καὶ πάντες οἱ τύποι *Μαρούλα*, *Ἐνρούλα*, *βούκα*, *μαούρα* καὶ λοιποὶ οἱ ὑφ' ἡμῶν ὑποδειχθέντες ἄλλως, προσέθετο, δεόν νὰ παραδειχθῶμεν ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος, ἐνῶ σήμερον ἡ γλωσσολογία ζητεῖ καὶ αὐτὰς τὰς ἐξαίρεσεις νὰ ἐρηκνῆται ὑπάρχουσα τὰ πάντα εἰς νόμους καὶ κανόνας.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντώντες λέγομεν, Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ τύπων τῆς νέας καὶ οὐχὶ τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης, δὲν δυνάμεθα οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς μεταγενεστέροις τύποις τοῖς κατὰ διαφόρους νόμους καὶ κανόνας ἐν διαφόροις ἐποχαῖς τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἀναπτυχθεῖσι ν' ἀκολουθῶμεν τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, διότι ἡ νέα ἡμῶν γλώσσα παρουσιάζει μὲν πολλὰ τὰ κοινὰ πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγα ἑτέρα φθωρολογικὰ φαινόμενα, οὐκ ὀλίγα μεταβολὰς καὶ ἀθῆα μηδὲν τὸ κοινὸν πρὸς ἐκείνην ἔχοντα τοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ φυσικὸν ὡς ἐκ τῆς διαφόρου πορείας καὶ ἀνελιξέως αὐτῆς. Τοῦτων λοιπὸν οὕτως ἔχοντων, εὐνόητον καθίσταται, ὅτι περὶ τῆς ἡμῶν γλώσσης προκειμένου δεόν νὰ ἔχωμεν ἑτέραν γραμματικὴν ἐν πολλοῖς μὲν τῆ ἀρχαίᾳ συμβαδίζουσαν, ἐν πολλοῖς δὲ διαφωνοῦσαν καὶ καινοτομοῦσαν ἄλλως τε τὴν ἀνάγκην ταύτην ὑπαγορεύει αὐτῇ αὐτὴ ἡ σχέση τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Ἄρῳ λοιπὸν ἐσμὲν ἠναγκασμένοι πολλὰκις νέους νὰ σχηματίσωμεν κανόνας, δικαιοῦμεθα καὶ ἐν τοῖς τύποις: *Μαρούλα*, *μαούρα*, *Ἐνρούλα* κτλ., νῆον νὰ σχηματίσωμεν κανόνα τον ἐξῆς: Πάντα τὰ εἰς *α* θηλυκὰ τῆς *α'* κλίσεως τὰ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα καὶ ἄτρεπτον τὸ *α* ἐν τῇ γενικῇ φυλάσσοντα παραζῶνεται κατ' ἀναλογία πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοιαῦτα. Ὁ νέος οὗτος κανὼν ὡς τῆ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς προσδιαζῶν οὐδεμίαν

(1) Οὕτω γράφει τὴν λέξιν καὶ ὁ κ. Γ. Καρζιδάκης (ἴδε Zum Vocalismus des Neugriechischen. Zeitschr. der vergleich. Sprach. N. F. X, 4, σελ. 381).

δύναται να θεωρητάι ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γραμματικῇ (καθ' ὃν μακρὸν πρὸ βραχέος προπερισπᾶται)· ἀλλὰ καὶ ἐν σήσει πρὸς αὐτὸν θεωρούμενος δὲν δύναται νὰ θεωρητάι ἐξαίρεσις, καθ' ὅσον φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐρμηνεύειαν· ἐξαίρεσις δὲ ἤθελεν εἶναι τότε μόνον, ἂν οὐδαμῶς ἠρμηνεύετο. Ἄλλως τε τὸ παρὰ Ρορε παροξυτόνως γραφόμενον *Baukaula* (ἰσπ. πόλις), *βαύκλα* καὶ πλείστα ὅσα παραδείγματα τοιοῦτων τύπων ἐν ταῖς «Ἀτάκταις» τοῦ Κοραῖ καπαδεικνύουσιν, ὅτι οὗτοι δέον νὰ παροξυτώνται· καὶ οὐχὶ νὰ προπερισπῶνται.

Ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἵνα εἰπώμεν, ὅτι καὶ περὶ τονισμοῦ τῶν ξένων ὀνομάτων προκειμένου, ἀπατάται ὁ κ. Ἀνδρεάδης, νομίζων, ὅτι ταῦτα εἰκῆ καὶ τυχαίως ἐγράφησαν καὶ γράσσονται ὑπὸ τῶν γλωσσολογῶν καὶ διακεκριμένων λογίων. Ἄν τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως, εἶδει ὅπως ταῦτα παραμορφώθωσαν ὀλοσχερῶς οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸν τόνον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν φθόγγικόν αὐτῶν τύπον. Καὶ ὁμολογητέον μὲν, ὅτι ταῦτα ἔστιν ὅτε μεταβάλλονται πῶς, οὐδέποτε ὁμως εἰκῆ καὶ τυχαίως ἀλλὰ πάντοτε μετὰ λόγου καὶ συμφωνίας πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἡμετέρας γλώσσης· οὕτω π. γ. ὁ *Henricus* ἐκλήθη παρ' ἡμῖν Ἐρρίκος μετὰ δασείας πνεύματος, δύο ρ ρ καὶ προπερισπωμένως, διότι τὸ μὲν *h* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ δασύ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς, τὸ δὲ *n* πρὸ τοῦ ρ ἀρσουλῶνται πρὸς τοῦτο καὶ τὸ *i* θεωρεῖται μακρὸν, διότι μακρὸν ἔστιν ἐν τῇ λέξει *Henricus*· ἐρωτώμεν νῦν, πρὸς τί τάχα ἦδρα ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐγράφη ἡ λέξις καὶ οὐχὶ μετὰ ψιλῶ πνεύματος, *nr* καὶ ὀξείας ἐπὶ τοῦ *i*, ἀφοῦ ἦδρα ἐκ πολλῷ ἀρχαιότερας ἐποχῆς οὐδεμίαν πλέον γρηγοῖ ἐγένετο τοῦ δασέος καὶ ψιλῶ πνεύματος ἐν τῇ προφορῇ, οὐδὲ ὑφίστατο πλέον διάκρισις μετὰ τὸ μακρὸν καὶ βραχέος· βεβαίως δὲ οὐδένα ἕτερον λόγον, εἰμὴ χάριν τῆς ἀκριθείας καὶ τῆς ὅσον ἐνεστί πιστῆς καὶ ἐν τῇ προφορῇ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἀποδόσεως τοῦ ξένου ὀνόματος *Henricus*. Ὁμολογητέον προσέτι, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ τινες περιπτώσεις, καθ' ἃς ξενικά ὀνόματα παρ' ἡμῖν τονοῦνται διαφόρως (π. γ. Ἀδριαῖος, *Traiānos* κτλ., οὐχὶ δὲ Ἀδριαῖος, *Traiānos* προπερισπωμένως), ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἐγένοντο κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἕτερα ἑλληνικά εἰς αὐτὸς ἐπὶ τῆς λαοφώνου τονοῦμενα (ὠκεανός, οἰρανός, Ἀρριανός, Σταλιανός κτλ.)· ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, φαίνεται καὶ ἐκ διπτῶς

τονοῦμένων ὀνομάτων, οἷον, *Κοριοῶλιος* καὶ *Κοριοῶλιος*. Πρὸς τοῦτοις οὐδαμῶς ἀρνούμεθα, ὅτι πλείστα ὅσα ξενικά ὀνόματα σήμερον τονοῦσιν παραλλάσσονται, εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν μεταφερόμενα, ὥστε πάντῃ ἀγνωρίστα καθίστανται ὑπὸ πολλῶν διαφόρων γραφόμενα καὶ προφερόμενα, ἀλλ' οἱ παραμορφοῦντες αὐτὰ ἀναμοιβόλως στεροῦνται τῆς δεούσης περὶ τὰ γλωσσικά τριβῆς καὶ γνώσεως· οὐκ ὀλίγοι δὲ ἄλλοι ἀναγκάζονται νὰ προφέρωσι καὶ γράφωσιν αὐτὰ οὕτω, διότι οὕτω πλέον καθιερώθησαν παρὰ τοῖς ἡμιμαθέσι καὶ τῷ ὄγλῳ.

Ὡσαύτως καὶ περὶ ἐτέρων τύπων προκειμένου (οἷον *ταξίδι*, *κοκκινογαῖδι*, *δείξτε*, *πουλίστε* κτλ.), οὐδεμίαν ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ περὶ τονισμοῦ κανόνος δύναται ν' ἀποτελέσῃ ὁ ὕψ ἡμῶν ὑποβληθείς, διότι καὶ οἱ τύποι οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν νεωτέραν καὶ οὐχὶ τὴν ἀρχαίαν, παρασθαρέντες καὶ οὐχὶ σῶσι καὶ ἀβλαβεῖς διατηρηθέντες, ἄλλως τε, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶρηται, ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ, ἐνθα οἱ αὐτοὶ διατηροῦνται ὅροι, οὐδεμίαν ὁμως ὑπάρχει ἐρμηνεῖα.

Ὁ δὲ κύριος Ἀμαξόπουλος ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης ὀρμώμενος προκειμένου περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν μακρῶν τὴν παραλήγουσαν ἐχόντων θηλυκῶν εἰς *a* τῆς *a'* κλίσεως ὑπεστήριξε τὴν τοῦ κ. Ἀνδρεάδου γνώμην προβαλὼν ὡς παραδειγμα τὸ δωρικὸν *μοῖσαι*, ὑπερκαίπερ ἄτρεπτον διατηροῦν τὸ *a* ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ οὐχ ἤπτον προπερισπᾶται ἐν τῇ ἐνικῇ ὀνομαστικῇ. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτον ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι προκειμένου περὶ τύπων τῆς νέας (καὶ οὐχὶ τῆς ἀρχαίας) ἡμῶν γλώσσης, δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ ἐχωμεν ὡς νόμον καὶ κανόνα ἀπαρρηγότως τοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ μάλιστα τοὺς διαλεκτικούς, ἀλλ' ἀνάγκη ὅπως ἱστορικῶς τὰ πρᾶγματα ἐξετάζοντες ἀνεύρωμεν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἀπαντῶσιν οἱ ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν συμφωνοῦντες τύποι καὶ παρακολουθήσωμεν τὴν ἀναπτύξιν αὐτῶν μέχρι τῶν καθ' ἡμῶς χρόνων· ἐὰν δ' ἀνακαλυφθῇ, ὅτι, ὡς νῦν ἔχουσιν, ἀπαραλλάκτως ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, τότε ὀφείλομεν νὰ παραδειγθῶμεν καὶ ἐν αὐτοῖς τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ κανόνας τοὺς ἐφαρμοζόμενους ἐπὶ ἐτέρων ἀναλόγων καὶ σχετικῶν τύπων ὑπὸ τῶν δοκίμων τῆς ἀρχαιότητος συγγραφέων πιστουμένους. Ἄλλ' ἡμεῖς ἐνταῦθα ἱστορικῶς τοὺς τοιοῦτους ὀνομαστικούς τύπους εἰς

-α εξετάζοντες παρατηρούμεν, ὅτι ἐν ταῖς πλείστοις αὐτῶν ἢ κατὰλήξεις λατινικῆ οὐσα δὲν ἠδύνατο νὰ προσληφθῆ ἑμῆ ἐν ἐποχῇ πολὺ βραδυτέρῃ. ὅποτε πλέον οὕτε δωρικὴ διάλεκτος ὑπῆρχεν. οὕτε ἐρίνετο διακρίσις ἐν τῇ προσφθεῖ μετὰξὺ βραχέος καὶ μακροῦ α ἐν αὐτοῖς· ἄλλως τε, ὅσον ἀφροῦ εἰς τὴν παραδοχὴν δωρισμῶν, αἰολισμῶν ἢ ἰωνισμῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ, δέον νὰ ὦμεν λίαν ἐπιφυλακτικοί· διότι πολλάκις τύποι τινὲς ἕνεκα διαφύρων λόγων μεταβλήθητες τοιαύτην ἔλαβον μορφήν. ὥστε ἐκ πρώτης ὕψεως φαίνονται ἀρχαϊσμοὶ (π. γ. κοινῶς λέγομεν: ἀνθρώποι, ἀγγέλοι κτλ. ἀντὶ ἀνθρώποι, ἀγγέλοι, οὐχὶ διότι διετηρήσαμεν ἐνταῦθα τὸν δωρικὸν τονισμὸν, ἀλλὰ διότι τὰ τοιαῦτα προσέλαβον τὸν τόνον αὐτῶν κατὰ τὸν τονισμὸν τῆς γενικῆς καὶ ἀιτιατικῆς πληθυντικῆς).

Περὶ δὲ τῶν εἰς -ατος, ἀφροῦ καὶ αὐτός ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ὠμολόγησεν, ὅτι ὑπόκειται ἐν αὐτοῖς ἢ μακρὸν τὸ α ἔχουσα λατινικὴ κατὰλήξεις -atus, οὐδαμῶς πλέον, νομίζομεν. ἔδει νὰ λάθῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἶδε πού τὸ ὄνομα Πωγωνιάτος παροξύτωνως γραφόμενον, διότι καὶ ὁ Κοραῆς ὡσαύτως παροξύτωνως γράφει τὰ τοιαῦτα. καὶ ὁ Θεόδωρος Γαζῆς ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν λέξιν κρηναῖος γράφει παροξύτωνως τὸ τῆς δημῶδους κρηναῖος· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔπιται, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὡσαύτως καὶ ἐν ταῖς μὴ ὀρθῶς ἔχουσι τὸ παράδειγμα τούτων ἀκολουθοῦντες νὰ γράφωμεν παροξύτωνως τοὺς τοιοῦτους τύπους· τούτωντιον ἢ ἀλήθεια δέον νὰ ἦ πάντοτε ὁ ὀδηγὸς ἡμῶν.

Ἐλέγητο προσέτι ὑπὸ τοῦ κ. Ἀμαξόπουλου, ὅτι τὰ δι' ἀποκοπῆς τῆς συλλαβῆς οἱ κολοβωθέντα ὑποκοριστικὰ τὰ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα δέον καὶ ταῦτα νὰ τονῶνται οὐχὶ ὡς πρὶν ἢ παραφθαρῶσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν γενικὸν περὶ τονισμοῦ κανόνα· διότι, εἶπεν, ἄλλως ἀποδείκνυται, ὅτι ἄλλα διδασκόμεθα ὑπὸ τῆς γραμματικῆς καὶ ἄλλα πράττομεν, δικαίως δὲ δύνανται τότε νὰ καταμείρωνται οἱ μαθηταὶ τοὺς διδασκαλούς αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀσυνεπείᾳ αὐτῶν διδασκαλίᾳ. Πρὸς ταῦτα ἀπαντώντες λέγομεν τὰ ἐξῆς. Βεβαίως δικαίον ἦθελεν εἶχει ὁ κ. Ἀμαξόπουλος, ἐὰν ὁ λόγος ἦν περὶ ἀρχαίων καὶ οὐχὶ νέων τύπων νῦν μὲν προπερισπωμένως νῦν δὲ παροξύτωνως γραφόμενων· ἐπειδὴ ὅμως τύποι, οἷοι ταξείδι, κουβούκλι κτλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλώσσαν καὶ οὐχὶ τὴν ἀρχαίαν, ἔπιται, ὅτι

δέον νὰ τονῶνται συνωδῶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, τότε δὲ μόνον ὀφείλομεν νὰ τονῶμεν αὐτοὺς κατὰ τὸν τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς κανόνα. ἂν ἦσαν λέξεις σώαι καὶ ἀξέριστοι, μηδαμῶς παρεφθαρμένοι. Ὡστε καὶ ἐνταῦθα οὐδαμῶς δικαιούμεθα, ἵνα ὀφραθῶμεν ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γραμματικῆς. Ὁ μαθητὴς δὲ ὁ διδασκόμενος τὸν γενικὸν κανόνα, ὅτι μακρὸν πρὸ βραχέος προπερισπάται, δύναται ὡσαύτως καλλίστα νὰ διδασθῆ καὶ ἕτερον τῆς νέας ἑλληνικῆς, ὅτι ἐπὶ τῶν παρεφθαρμένων τύπων διατηρεῖται ὁ αὐτὸς καὶ πρὸ τῆς παραφθορῆς αὐτῶν τόνος, ἐὰν οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς. Τὸν νέον τοῦτον κανόνα ὑπαγορεύει οὐ μόνον αὐτὴ ἡ φυσικότης τοῦ πράγματός ἀλλὰ καὶ ἕτεροι λόγοι σπουδαῖοι οἱ ἐξῆς.

Διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ τόνου ἐπὶ τῶν τοιοῦτων τύπων συντελοῦμεν ἔτι μάλλον εἰς τὴν ἀλλοίωσιν καὶ μεταβολὴν αὐτῶν, ἐνῶ ἡμεῖς τούτωντιον τὴν ἀναμύρωσιν τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἐπιδικῶντες ἀγωνιζόμεθα, ὅπως ὡς οἶόν τε γνησίους, καθαρῶτέρους καὶ ἀκριβεστέρους καταστήσωμεν τοὺς ἀπᾶς παρεφθαρέντας τύπους. Ἴσως ἦθελεν εἶπει τις, ὅτι ἐπειδὴ οὐδεμίαν πλέον ὑπάρχει ἐν τῇ προσφθεῖ διακρίσις μετὰξὺ περισπωμένης καὶ ὀξείας, ἀδιάφορον, ἂν οἱ τοιοῦτοι τύποι γράφονται παροξύτωνως ἢ προπερισπωμένως, ἀρκεῖ μόνον νὰ τονίζηται δι' οἰουδήποτε τόνου ἢ προσηκουσα συλλαβῆ. Πρὸς τοῦτον ὅμως ἀπαντώντες λέγομεν, ὅτι οὐδαμῶς ἐστὶν ἀδιάφορον τὸ τοιοῦτον, διότι ἀφροῦ ἄπαξ διετηρήσαμεν ἐν τῇ γραφῇ αὐστηρῶς τὰ πνεύματα καὶ τοὺς διαφύρους τόνους, ἀφροῦ χάριν τῆς ἀκριβείας, τάξεως καὶ συνηθείας ποιοῦμεθα χρῆσιν τοιούτων ἄλλων σημείων, ἧταιστιγμῶν, κομμάτων, θασμαστικῶν, ἐρωτηματικῶν κτλ., ἀφροῦ τέλος γράφοντες ὀρθῶς γράσομεν τὰς λέξεις ποιοῦμενοι διακρίσιν μετὰξὺ τῶν φθόγγων ε καὶ αι καίπερ ἀμφοτέρων ὡς ε προσφερομένων, μετὰξὺ τῶν φθόγγων η, ι, ε, ει, οι, υι καίπερ παντων ὡς ι προσφερομένων, βεβαίως παντὴ ἀσυνεπείᾳ ἠθέλομεν φανῆ, ἂν μόνον περὶ περισπωμένης καὶ ὀξείας προκειμένου οὐδεμίαν ἐποιοῦμεθα διακρίσιν. Ἄλλως τε, ἐὰν τις συνειδότως προπερισπᾷ τοὺς τοιοῦτους ὑποκοριστικούς τύπους γηγνώσκων ἀλλήλοισι, ὅτι οὗτοι προήλθον κατ' ἀποκοπὴν τῆς καταλήξεως οἱ, τίνος ἕνεκα δὲν γράφει καὶ ταῖρι διὰ τοῦ ε ἐν τῇ παραληγουσῇ, ἢ γείδι διὰ τοῦ υ, η, ει ἢ οἱ ἐν τῇ παραληγουσῇ, ὅταν γηγνώσκῃ, ὅτι τὸ μὲν ταῖρι

ἔστιν ὑποκορ. τοῦ ἐταίρου. τὸ δὲ ἄλλο ὑποκορ. τοῦ ἄλλου: Ἄφροδ' λοιπὸν οὐδέεις λόγιος οὐδέεσσι συνειδότως ἀνορθογραφεῖ. ἵνα μὴ καταστήσῃ ἀγνωρίστον τὸ ἔτυμον τῶν λέξεων καὶ οὕτω παρεῖχε ἀφορμὴν πρὸς ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν. ἔπειτα, ὅτι καὶ ἐν τῷ τονισμῷ ὀφειλομένη οὕτω νὰ φερώμεθα. ἀποφεύγοντες πᾶν ὅ, τι συνελεῖ ἐτι μάλλον εἰς τὴν μεταβολὴν ἢ παρεμόρφωσιν τῆς λέξεως καὶ εἰς ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς μορφῆς. Εἰρήσθω δ' ἐν παρεῖδω καὶ τοῦτο, ὅτι μόνον, ὅταν ὁ τύπος ἕνεκα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ λόγου μετατεθῇ, δυνάμεθα ἀναλόγως τῶν περιστασεῶν νὰ παρεξένημεν ἢ προπερισπῶμεν ἀδιαφοροῦντες, ἂν ἄλλως ἔτσουσθε ἢ ἐξείς πρὸ τῆς μεταθέσεως τοῦ τόνου· οὕτω π. γ. τὴν κλητικὴν μῶρε (= μωρῆ) δεῖν νὰ προπερισπῶμεν. καίτοι ἢ κλητ. τοῦ μωρῆς ὀξύνεται· ἄλλως τε μῶρε εὐρηται καὶ παρ' Ἀριστ. (Ὄρν. 1238).

Ἄλλ' ἐκτός τούτων παρατηρητέον, ὅτι παρεμφορῆ παραδείγματα τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀρχικοῦ τόνου εὐρίσκουμεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ ἐν ταῖς λέξεσιν ὡστε, μήτε, καίπερ, οὔτε, ὡπατερ, γαίη, μήμη, καίτοι καὶ ἐν αὐταῖς συμπίπτει μακρὸν πρὸ βραχέος· βεβαίως καὶ ἐνταῦθα ἐγγενοῦ ἢ παραδόξως τοῦ γενικοῦ περὶ τονισμοῦ κανόνος οὐχὶ ἄνευ λόγου, ἀλλ' ἵνα μὴ μεταβαλλόμενος τοῦ τόνου ὑποτεθῇ, ὅτι ἐν ἐκάστῃ αὐτῶν δύο ὑπόκεινται λέξεις καὶ ἐπομένως δύο ἐννοοῦνται πλήρεις.

Περαιτέρω ὁ κ. Ἀμαξόπουλος προβαλὼν τοὺς ἐν διαλέκτοις εὐχρηστοὺς ἀσυναϊρέτους τύπους γαιρετάομε, τιμάομε κτλ. ἤβλησεν ἄσυναϊρέτη τὰ ὅς ἡμῶν λεγθέντα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τύπους γταιῖ'με, καί'με, πά'με, φά'με κτλ. ἐν οἷς, εἴπομεν, οἱ φθόγγου αὐ οὐκ εἰσὶν ἀνεκτοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκκρουσθέντος τοῦ ο ὑπελείθη μόνον ὁ φθόγγος α. Ἦδη καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ἐν τοῖς τιμάομε, γαιρετάομε κτλ. εἰσὶν ἀνεκτοὶ οἱ φθόγγου αὐ ὡς ἀνήκοντες εἰς ῥήματα ἀσυναϊρέτα τῆς συζυγίας τῶν περισπωμένων, ἐν τοῖς τύποις ὅμως γταιῖ'με, καί'με, πά'με, φά'με κτλ. οὐκ εἰσὶν ἀνεκτοὶ, διότι τὰ ῥήματα γταιῖ'γω, καί'γω, πά'γω καὶ ὁ ἀόριστος φάγω ἀνάγονται εἰς τὴν συζυγίαν τῶν βαρυτόνων καὶ οὐχὶ τῶν περισπωμένων. Ἄν δὲ ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ἐμνημόνευσε τῶν τύπων γαιρετάομε, τιμάομε, βεβαίως ἐπραξε τοῦτο νομίσας, ὅτι οἱ τύποι: καί'με, γταιῖ'με, πά'με, φά'με εἰσὶ συναϊρέτεροι ἐκ τῶν ἀσυναϊρέτων

γταιῖ'με, καί'με, πά'με, φά'με προεβλήθησαν. Ἄλλ' ἡμεῖς, ὡς προηγουμένως εἴπομεν, οὕτω καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνομεν λέγοντες, ὅτι ἑναργέστατα ἀποδείκνυται, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι προῆλθον ἐκ συγκατῆς καὶ οὐχὶ συναϊρέσεως. ἔαν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐξείς:

1) Ἐξ ὧν τοὺλάχιστον γινώσκουμεν, οὐδεμία συναϊρέσις τοῦ αἰε καὶ τοῦ αἰο εἰς αἰ εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ αἰο εἰς α (ἀποκλειομένης τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ συμβαίνει δωρικὴ συναϊρέσις) τοῦτακτίον, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι τὸ αἰο συναϊρεῖται εἰς ω καὶ οὐχὶ εἰς α, παρατηροῦμεν, ὅτι, ἂν ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος τύποις ὑπῆρχε συναϊρέσις, εἶδει ἀντὶ τῶν πά'με, φά'με νὰ ἐλέγομεν πά'με, φά'με ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι τύποι οὐδέεσσι ὑπ' οὐδενὸς ἐλέγηθησαν, οὐδὲ δύνανται νὰ λεγθῶσιν.

2) Καὶ πῶς ἤθελεν εἶναι δυνατὸν, ὅπως τύποι ἐνεστώτων βαρυτόνων μόνον ἐν τῷ β' ἐνικῷ προσώπῳ καὶ τῷ α', β', καὶ γ' πληθυντικῷ μεταπηδήσωσιν εἰς τὴν συζυγίαν τῶν περισπωμένων, ἐν ᾧ τὸ α' καὶ γ' ἐνικῶν αὐτῶν πρόσωπων σχηματίζονται κατὰ τὰ βαρυτόνα, ὡς καὶ ὁ παρακατικός καὶ ἀόριστος αὐτῶν καὶ πάντες οἱ χρόνοι τοῦ παθητικοῦ; δὲν ἔπρεπε τότε νὰ ἐλέγομεν ὡσαύτως συναϊρέτως: κῶ, φτῶ, πῶ, φῶ ἀντὶ τῶν καίῳ, γταιῖῳ, πάγω, φάγω, ὡς καὶ καί, γταιῖ, πά, φῆ ἀντὶ τῶν καίει, γταιῖει, πάει, φάη;

3) Ἄν ὑπῆρχε συναϊρέσις ἐν τοῖς τοιοῦτοις τύποις, τότε εἶδει ὡσαύτως ἀντὶ λέῳ, λέ'ς, λέει, λέ'με, λέ'τε, λέ'νε νὰ ἐλέγομεν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς συναϊρέσεως λέῳ, λέ'ς, λέ'ι, λέῳμεν, λέ'τε, λέῳνε· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι τύποι οὐδαμοῦ τῆς καθ' ἑμῆς ἐλληνικῆς ἀπαντῶσιν.

4) Ὅτι ἐν τοῖς εἰρημένους τύποις οὐδεμία συναϊρέσις ὑπόκειται, καταδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐτυχῶς τινὲς ἐξ αὐτῶν διατηροῦνται ἐτι καὶ νῦν πληρέστεροι ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου· οὕτω π. γ. ἐνταῦθα λέγομεν κ.λαί(γ)ομε (ἀντὶ κλαί'με), καί(γ)ομε (ἀντὶ καί'με), γταιῖ(τε) (ἀντὶ φταιῖ'τε), κ.λαί'νε (ἀντὶ κλαί'νε), καί'νε (ἀντὶ καί'νε), λέ'ομε (ἀντὶ λέ'με), λέ'νε (ἀντὶ λέ'νε). Καὶ ἐν μὲν τοῖς μετὰ τοῦ γ τύποις, κ.λαί'ομε, καί'ομε, γταιῖ'ομε παρετέθη βεβαίως τοῦτο μετὰ τοῦ αἰ καὶ ο χάριν εὐφωνίας ἤδη λίαν προαίμως, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ κ.λαί'γω οὕτως ἀπαντῶντος ἐξ ἐποχῆς ἰκανῶς ἀρχαίως (160 π. X.) (1)· ἐν δὲ τῷ

(1) Ἰδὲ D. Ἐκονομίδης Lantlehere des Pontischen σελ. 113 σημ. 1.

τύπω λέγμε ἐξεκρούσθη τὸ γ μετὰ τὸ ε καὶ ὁ βραχυτέρον, ὅπότε πλέον ἐκλονίσθη καὶ ἡ θείσις τοῦ παρεισάκτου γ ἐν τοῖς καί(γ)ω, γταί(γ)ω, κ.καί(γ)ω οὕτως, ὥστε σήμερον ἐπίσης εὐχρηστοί εἰσι καὶ οἱ τύποι καίω, γταίω, κ.καίω. Ὡσπερ δ' ἐν τῷ τοῦ Πόντου λέγμε ἐξεκρούσθη τὸ γ μετὰ τὸ δὺς φωνηέντων ὡς τοῦτο συνήθως συμβαίνει, οὕτω καὶ οἱ δημώδεις τύποι .λέ'ς, .λέ'με, .λέ'τε, .λέ'νε .πά'ς, .πά'με, .πά'τε, .πά'νε, γά'ς, γά'με, γά'τε, γά'νε προσήλθον, ἀφού ἐξεκρούσθη ἐν αὐτοῖς ὁ γρακτῆρ γ καὶ εἶτα ἐν τῇ συμπτώσει φθόγγων ὁμοίων μὲν συνεχωνεύθησαν οὗτοι εἰς ἕνα (π. γ. .λέετε, .λέτε), ἀνομοίων δὲ ἐπικρατήσεν ὁ ἰσχυρότερος. Ἄλλως τε καὶ ὑπὸ πρακτικῆν ἐποψίν προτιμότερα ἐστίν ἡ διατήρησις τοῦ ἀρχικοῦ τόνου, διότι εὐκολώτερον ἐννοεῖ πᾶς ξένος τοὺς μετ' ὀξείας γραφόμενους τύπους καί'ς, γταί'ς, γάμ'ε, πάμ'ε, κ.καίμ'ε, γταίμ'ε, κ.καίμ'ε, γταίμ'ε, παρὰ τοὺς μετὰ περισπωμένης καίς, γταίς, γάμε, πάμε, κ.καίμε, γταίμε, κ.καίμε, γταίμε.

Δι' οὗς λόγους εἶπομεν ἄνωτέρω περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν ὑποκοριστικῶν τῶν μακρῶν τὴν παραλήγουσαν ἔχόντων, ἀνάγκη, ὅπως καὶ οἱ συγκατομμένοι τύποι: δειλί'τε, ποιεή'τε, κτλ. φέρωσι τὸν αὐτὸν καὶ πρὸ τῆς συγκατῆς αὐτῶν τόνου ἄλλως τε. ἐὰν καὶ ταῦτα καὶ τὰ μακρῶν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα ὑποκοριστικά τῶν ὄντων κατὰ τὸν γενικὸν τῆς γραμμ.κατικῆς κλόνει, πολλὰκις μεταβάλλεται ἢ μορφή τοῦ τύπου τοσοῦτον, ὥστε ἀγνώριστος καθίσταται ἡ λέξις, οὐκ ὀλίγη δὲ παρέργονται δυσφῆραι καὶ παρανοήσεις, καὶ μάλιστα ὅταν ξένου ἀσχολῶνται περὶ τὴν καθ' ἑμῶς γλώσσαν. Ὡς παραδειγμα δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὸ ἐν Πόντῳ εὐχρηστον κατ'ὄρασιν (ἀόρ. τοῦ κατορικίῳ = καθορκίζω), ὅπερ ὁ Kind εὐρῶν γραφόμενον προπερισπωμένως καὶ διὰ τοῦ ξ (κατ'ὄρξεν) παρενόησεν, ἐν ᾧ τοῦτο δὲν ἤθελε συμβῆ, ἂν ὁ τύπος ἐνγράφετο παροξυτόνως καὶ διὰ κ'σ μετ' ἀποστροφῆν ἐπὶ τοῦ κ, διότι προσήλθε διὰ συγκατῆς ἐκ κατ'ὄρξισιν. Ὁμοίως δύνανται νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις μετὰ τὸν ἀρχικόν πᾶς (παντός) καὶ τοῦ πά'ς, δευτέρου προσώπου τοῦ πάγω, ὅταν καὶ τοῦτο γράφηται πᾶς.

Ἰκανῶς νομίζομεν ταῦτα πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀληθείας. Περαιόντες δὲ τὸν λόγον εὐχρηστοῦμεν τοὺς μετ' ἐνδιαφέροντος ἀκροατῆν ἡμῶν, καίτοι τὸ θέμα τοῦ ἀναγνώσματος ὁμολογουμένως αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐστὶ

ξηρόν. Ἄλλ' ἐλέγθη καὶ ἐν ἀρχῇ ἤδη, ὅτι πᾶς ὁ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ὀργῶν μετὰ τοῦ προσήκοντος ἐνδιαφέροντος ἀκροᾶται καὶ αὐτῶν τῶν ξηροτάτων ζητημάτων, πολλῶ δὲ μᾶλλον προκειμένου περὶ τῆς γραφῆς τοιούτων τῆς ἡμετέρας γλώσσας τύπων, οἵτινες ἄλλως ὑπ' ἄλλων γραφόμενοι οὐκ ὀλίγην ἐπιφύρουν σύγχυσιν. Ἄλλως τε συνισθὲν ἕκαστος, ὅτι ὑπεῖται οὐ μόνον νὰ γράψῃ τὴν γλώσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁρθῶς νὰ γράψῃ αὐτὴν καὶ κάλλιστα νὰ γνησιώσῃ τὰ κατ' αὐτὴν φιλοτιμούμενος νὰ δεῖξῃ τῷ εὐρωπαϊκῷ κόσμῳ, ὅτι οὐ μόνον διέσωσε τὴν θείαν τῶν προγόνων αὐτοῦ γλώσσαν ἐν πολλοῖς γνησιωτάτων καὶ καθαρωτάτων, ἀλλὰ κάλλιστα ἐννοεῖ καὶ ἀπταίστως γράφει αὐτὴν.

Περὶ τῆς ἀφαίρεσως τοῦ ἀρκτικοῦ φωνηέντου ἐν τισι τύποις τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου.

Ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου ἐστὶν ὅτε ποικίλαι συμβαίνουσι τῶν λέξεων καὶ τύπων παραφθοραὶ οὕτως, ὥστε πολλὰκις ἡ ἀρχικὴ τῆς λέξεως μορφή ἀγνώριστος καθίσταται. Μικροῦ τῶν πολλῶν παραφθορῶν ἐστὶ καὶ ἡ ἀφαίρεσις (1) τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς λέξεως φωνηέντου, ἢ ἐὰν ἡ λέξις ἀρχηται ἀποδιθόγγου, ἢ ἀφαίρεσις ταύτης. Σημειωτέον δὲ, ὅτι πάντοτε τὸ ἀφαίρουμενον φωνῆεν ἢ ἡ ἀφαίρουμένα διθόγγος ἐστὶν ἄνευ τόνου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀφαίρεσις αὕτη προέρχεται οὐχὶ ἄνευ λόγου, καλὸν κρίνομεν καὶ ἀναγκαῖον προσέπει, ὅπως μὴ μόνον καταλέξωμεν ἐνταῦθα τοὺς τύπους, ἐν οἷς τὸ πάθος τοῦτο συμβαίνει, ἀλλ' ὅσον ἐνεστὶν ἐξετάσωμεν καὶ τὰ προκαλοῦντα αὐτὸ αἰτία.

Α'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ τῶν λέξεων α.

Τὸ α ἀφαίρεται ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων:
 α') Ἐπὶ κρείων ὀνομάτων οἶον. *Θαυαίς* (Ἀθναίης), *Θαυαίνα* (Ἀθναίνα), *Κελενῆμας* (Λεβενῆμας), *Ναυαίς* (Ἀναυαίς), *Λαυστασία* (Ἀναστασία). Οὐχ ἥττον ὁμοῦς ἔργου καὶ κύρια ὀνόματα. Ὡν τὸ ἀρκτικόν α διετηρήθη, ἢ διότι ἄλλως ταῦτα ἤθελον παραμορφωθῆ πολὺ καὶ ὑπὲρ τὸ δέον κακότηκα

(1) Περὶ τῆς ἀφαίρεσως ταύτης τοῦ ἀρκτικοῦ φωνηέντου πρὸλ. Γ. Ακτσὺ. Zum Vocalismus des Neugr. (Zeitschr. d. v. d. Sprachw. N. F. X. 4, σελ. 368 καὶ ἐξῆς).

ἤθελον καταστῆ. ἢ διότι ἤθελε προσέλθει σύγχρυσίς τις ἂν καὶ ἐν αὐτοῖς ἀρρηρεῖτο τὸ ἀρκτικὸν α. Οὕτω λοιπὸν λέγομεν Ἄθραάμπε (Ἀθραάμης), διότι ὁ τύπος ῥθραάμπε ἤθελεν εἶναι λίαν παραμεμορφωμένος καὶ κακόηχος. Ἄτῶντε (Ἀντῶνης), διότι ὁ τύπος Ἄτῶντε ἤθελεν εἶναι ὡσαύτως λίαν παραμεμορφωμένος καὶ κακόηχος· ὁμοίως λέγομεν Ἄνασάτσε (Ἄνασάτης), διότι, ἂν ἐλέγομεν Ἄνασάτσε, ἤθελε προσέλθει ἐν τῇ προφορᾷ σύγχρυσις μετὰ τοῦ κυρίου τούτου ὀνόματος καὶ τῆς ὑποτακτικῆς γὰ σάτσε (γὰ σταζής)· διότι γὰ σάτσε λέγομεν ἐν Πόντῳ. ἀντὶ γὰ σταζής.

Ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἀρκτικοῦ α ἐπὶ τῶν τοιούτων κυρίων ὀνομάτων ἐστὶν ὁ ἐξής: Ἐπειδὴ τὸ ἐπιθετὸν ἄος ἢ ἄε (ἄγιος) ἐν συνδέσει μετὰ τῶν κυρίων τούτων ὀνομάτων μετὰβάλλεται εἰς ἄε (ἄγιος), ἂν διετηρεῖτο καὶ τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν τῶν ὀνομάτων τούτων, ἤθελον συμπέσει τρία φωνήεντα ἀλλεπαλλήλα (οἶον, ἄε Ἄθαράτσε, ἄε Ἄνασασία κτλ.) ἕνεκα δὲ τῆς συμπτώσεως ταύτης ἤθελε προσέλθει μεγάλη κακοφωνία. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν τῆς κακοφωνίας ἐν τοῖς ἀεθαράτσε, ἀεκαίημιάς, ἀενασασία εἴπομεν ἀεθαράτσε, ἀεκαίημιάς, ἀενασασία κτλ., τούτων δὲ ἀπαξ λεγθέντων εἴπομεν καὶ ἄνευ τοῦ ἄε τοῦς τύπους Ἐθαράτσε, Καίημιάς, Ἄνασασία κτλ., ὡς καὶ σήμερον λέγομεν αὐτούς.

Ἄλλ' ἴσως ἤθελεν ἐρωτήσαι τις, τίνας ἕνεκα κατὰ τὰ ἀνωτέρω δὲν λέγουσιν ἐν Πόντῳ καὶ Ἠρώτολος ἀντὶ Ἀπόστολος, Ριστοτέλης ἀντὶ Ἀριστοτέλης, Βγίημη ἀντὶ Ἀγγίτης; Πρὸς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ἐν τοῖς κυρίοις τούτοις ὀνόμασιν οὐδέμια ἀφαιρέσεις τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἠδύνατο γὰ γίνεσθαι, διότι, ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον, συναθέστερον λέγομεν τῶν αἰῶν Ἀποστόλων (σπανιώτατα δὲ τ' ἀποστόλ'), ἥτοι τοῦ ἀγίου ἀποστόλου), συχνότερον δὲ ἀκούει τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἐπιθετὸν ἀποστολική ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, παρατηροῦμεν, ὅτι ταῦτα οὐδενὸς ἀγίου ὀνόματ' εἰσιν, ὥστε ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ ἄε ἢ ἀρρηρεῖτο καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν α.

β') Ἀφαιρεῖται τὸ α ἐν ἀρχῇ οὐδετέρων τινῶν οὐσιαστικῶν, οἶον ῥάμματα (ἄμαραντον), ῥαυῖν (ἄμυγιον = ἔσκα· πρὸβλ. ῥαυιτίρη ἀντὶ ἄμυγιτίρη)· ὁ δὲ λόγος ἐστὶν ὁ ἐξής. Ἐπειδὴ ἐν πᾶσι τοῖς ἀπὸ α ἀρχομένοις οὐδετέροις τὸ α τοῦ οὐδετέρου πληθυντικῶς τὰ συγχωνεύεται μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς λέξεως

εἰς ἐν καὶ μόνον, π. γ. τάρνια (ἐκ τοῦ τὰ ἄρνια), τὰπίδα (ἐκ τοῦ τὰ ἀπίδια), τὰμάματα (ἐκ τοῦ τὰ ἀμάμαντα), τὰμαυῖα (ἐκ τοῦ τὰ ἄμυγια), ὁ πολὺς ὄγκος ἐν τισι τούτων τὸ ἄρρηρον τὰ ὑπ' ὄψει ἔχων τοῦτω καὶ μόνῳ ἀπέδωκε τὸ φωνήεν α καὶ ὑπέλαθεν, ὅτι ἡ κατόπιν ἐργουμένη λέξις ἀρρηρεῖται ἀπὸ συμφώνου καὶ οὐχὶ ἀπὸ α. Ἐνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου ἀπαξ εἰπὼν τὰ ῥάματα, τὰ ῥαυῖα πληθυντικῶς, δὲν ἠδύνατο παρὰ γὰ λέγει καὶ ἐνικῶς τὸ ῥάματος, τὸ ῥαυῖν (ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ α).

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀφαιρέσις γίνεται ἐν τισι μόνον καὶ οὐχὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀπὸ α ἀρχομένοις οὐδετέροις· διότι παρατηροῦμεν, ὅτι λέγομεν ἄρνιν (ἄρνιον), ἀπίδ' (ἀπίδιον), ἀλμυρῖδ' (ἄλμυρῖδ' ἀντὶ ἀλμυρίδιον) καὶ οὐδέποτε ῥόν', πιδ', Ἄμυρῖδ' μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ α· ἀλλ' ὁ λόγος τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀρκτικοῦ α ἐν πᾶσι τούτοις ἐστὶ προφανής· διότι ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον ῥόν' ἀντὶ ἄρνιν, εὐνόητον, ὅτι ὁ τύπος οὗτος ὡς ἔχον ῥ' ἐν ἀρχῇ οὐδέποτε ἤθελεν εἶναι ἀνεκτός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τύπος ἀλμυρῖδ' ἐμφανέεται, ἐάν παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν αὐτῷ τὸ ἐν τῇ συλλαβῇ ἡ ἰώτα ἐπιενετήθη βραδυτέρου καὶ ὅτι ἡ ἀρχαιότερα τῆς λέξεως μορφή ἦν ἀλμυρῖδ' (ὑποκορ. τοῦ ἀλμυρῖ)· ἂν δὲ ἐν τῷ ἀρχαιότερῳ τούτω τύπῳ ἀλμυρῖδ' ἀρρηρεῖτο τὸ ἀρκτικὸν α, ἠέλομεν ἔχει τὸν τύπον Ἄμυρῖδ', ἥτοι λέξιν ἀρχομένην ἀπὸ Ἄμ. τοῦθ' ὅπερ οὐδέποτε ἀνέχεται ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα. Ὡς πρὸς δὲ τὴν λέξιν ἀπίδ' παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ δὲν ἠδύνατο ἢ ἀφαιρεθῆ τὰ ἀρκτικὸν α· διότι ἂν συνέβαινε τοῦτο, ἠέλομεν ἔχει τοσαύτην παραφθοράν τῆς λέξεως, ὥστε αὕτη ἐν τῷ ἐνικῷ μάλιστα ἀρρηρεῖται πιδ' (ἀντὶ ἀπίδ') πάντῃ ἀγνωστος καὶ ἀκατάληπτος ἤθελε καταστῆ ὡς παρεφθαρμένη ἐν ἀρχῇ τε καὶ ἐν τέλει, μίαν δὲ καὶ μόνην συλλαβὴν ἐκ τοῦ μέσου διασώζουσα.

Σημειώτεον, ὅτι οἱ Ὀρθοίτι διασώζουσι καὶ τὸ θηλυκὸν οὐσιαστικὸν ῥάμματα ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ α (ἄράμματα, ἥτοι ἀράμματα) καὶ ἐν Νάλδιζ καὶ Τραπεζούντῃ λέγουσι Ἰεγασιῖα (ἄναρσιῖα, ἥτοι ἀναρσιῖα) ἐπὶ τοῦ βδελουροῦ καὶ ἀγίου ἀποστοροφῆς ἀνθρώπου. Ἰεγασιῖα (ἄνεγασιῖα καὶ τοῦτο ἀντὶ ἀναγασιῖα) = καταπόνησις· διότι, ἐπειδὴ ἡ ὄνομ. καὶ αἰτιατ. πληθ. τῶν θηλυκῶν ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου κλίνεται μετὰ τοῦ ἄρρηρου τὰ (ἐκ τοῦ τὰς προσελθόντος, ἔδ. Ἀθηνῶς τόμ. Β', 1890, σελ. 236 καὶ ἐξής), κατὰ τοῦτο εἴπομεν καὶ λέγομεν πληθυντικῶς

παράφρασις (τὰ ἀράφρασις). τὰ ἐρασίαις (τὰ ἀνερασίαις), τὰ ἐρασίαις (τὰ ἀνερασίαις) ὑποθεθέντος δέ, ὅτι τὸ α ἐν τῇ συλλαβῇ τὰ ἀνήκει μόνον εἰς τὸ ἄρθρον, ἐλέγχθησαν ἐν τῷ ἐνικῷ οἱ τύποι ῥάρρι, ῥερασία, ῥερασία ἄνευ τοῦ ἀρκτηίου α. καὶ οὕτω λέγονται καὶ νῦν.

γ.) Ἀφαιρείται τὸ ἀρκτηϊκὸν α ἐπὶ ῥημαζόντων ὑπερτρισυλλαβῶν, π. γ. ῥινακτῶ (ἐν Σουρμῆνοῖς) ἀντὶ ἀγνακτῶ, ῥερακίω (ἐνεργ.) καὶ ῥερακίω (παθητ.) ἀντὶ ἀναρχακίω (ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ καταπονῶ) καὶ ἀναρχασκοῖμαι (ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ καταπονοῦμαι) ὁμοίως λέγομεν ῥεβράρχομαι (ἀναβράρχομαι, ἤτοι ἀναβρέχομαι), ῥερακίων (ἀρρακίων, ἤτοι ἀνθρακίων), ῥερακίωμαι (ἀνερακίωμαι, ἤτοι ἀνερακίωμαι ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ σιχαίνωμαι)· ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ α ἐν ταῦτα δύναται νὰ ᾖ διπλοῦς ἢ διότι οἱ τύποι οὗτοι προήλθον ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ θῆ ἢ τῆ γά, οἷον θῆρινακτῶ, γάρινακτῶ, οὕτως, ὥστε ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ λαλοῦντος ὑπερνικήσαντος τοῦ α τοῦ ἐν τῷ θῆ ἢ τῆ γά περιεχομένου, ἐνομίσθη, ὅτι ἔπεται τὸ ῥῆμα ῥινακτῶ (ἀγνακτῶ), ῥερακίω (ἀρρακίω) κτλ., ἢ διότι, ἐπειδὴ ἡ χρονικὴ αὐξῆσις ἢ ἕνεκα τῆς ὡς ε προφορᾶς αὐτῆς συνέπεσε πρὸς τὴν συλλαβικὴν. ἐθεωρήθη ὡς τοιαύτη καὶ κατέστη ἐπακισθητὴ ἢ ἀνάγκη τοῦ νὰ παραφρασθῇ ὁ ἐνεστώς οὕτως, ὥστε ν' ἀρχηται ἀπὸ συμφώνου καὶ οὕχι ἀπὸ τοῦ φωνήεντος α· ἐπειδὴ δηλαδὴ λέγομεν ἐρθάκωνα ἀντὶ ἡρθάκωνα, ἡνθράκωνα, ἐρθάκωσα (ἡρθάκωσα, ἤτοι ἡνθράκωσα), ἐρέρακισα (ἐνέγγακισα, ἤτοι ἐνέγγακισα), ἐρέρακισα (ἐνέγγακισα, ἤτοι ἐνέγγακισα), ἐνομίσθη, ὅτι ἐν τοῖς τύποις τούτοις ὑπόκειται συλλαβικὴ αὐξῆσις καὶ ἕνεκα τούτου εἶπομεν καὶ λέγομεν ἔτι καὶ νῦν ῥερακίω, ῥερακίω κτλ.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀφαιρέσις συμβαίνει ἐπὶ ῥημαζόντων ὑπερτρισυλλαβῶν, διότι ἐν τοῖς τρισυλλαβῆσι ῥήμασιν (οἷον, ἀκούγω, ἀκούγω) διατηρεῖται τὸ α· ὁ δὲ λόγος τῆς διατηρήσεως αὐτοῦ ἐστίν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσι καὶ τύποι, ἐν οἷς τονοῦται τὸ α (οἷον, ἀκούσον = ἀκουσον καὶ ὁ τονισμὸς οὗτος τοῦ α ἐν τοῖς τύποις τούτοις προεφύλαξεν αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τύποις τοῖς μὴ φέρουσι τόνον ἐπ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ λέγομεν ἀροθιμῶ καὶ οὐδέποτε ῥοθιμῶ (ἐκ τοῦ ῥαθυμῶ), ὁ λόγος ἐγκρίεται ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ ἀρκτηϊκὸν α ἐν ταῦτα προθετικὸν ὄν προσελήθη ἐν ἐποχῇ διαφύρω ἐκείνης, καθ' ἣν κατήντησε συνήθεια ἢ ἀφαιρέσις τοῦ ἀρκτηίου φωνήεντος.

Σημειωτέον, ὅτι τὸ ε ἐν τοῖς ῥεβράρχομαι, ῥερακίωμαι, καθ' ὅ αὐξῆσις ἐσωτερικὴ ἀνήκει κυρίως εἰς τοὺς παρωχημένους χρόνους τῆς ὀριστικῆς, μετανήθη δ' ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς μὴ παρωχημένους. Τὰ δὲ ῥερακίω, ῥερακίωμαι ἢ ἐγένοντο ἐκ τοῦ ἀναρχακίω, ἀναρχασκοῖμαι κατ' ἀναλογία πρὸς τὰ ὡσαύτως ε ἀντὶ α ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ φέροντα ῥεβράρχομαι, ῥερακίωμαι. ἢ προήλθεν ἐν αὐτοῖς τὸ ε ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ α τῆς δευτέρας συλλαβῆς πρὸς τὸ ε τῆς αὐξήσεως ἐν τοῖς παρωχημένοις χρόνοις· ἤτοι ἐκ τῶν ἐνέγγακισα (ἐνέγγακισα), ἐρέρακισα (ἐνέγγακισα) κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ φωνήεντος τῆς δευτέρας συλλαβῆς πρὸς τὸ τῆς πρώτης ἐγένετο πρῶτον ἐνέγγακισα, ἐρέρακισα καὶ ἔπειτα ἐλέγη καὶ ὁ ἐνεστώς ῥερακίω, ῥερακίωμαι.

Σημειωτέον προσέτι, ὅτι τὸ ῥερακίω ὡς πρὸς τὴν σημασίαν αὐτοῦ οὐδὲν τὸ κοινὸν φέρει πρὸς τὸ ἀναρχακίω, ὅπως καὶ παρ' ἡμῶν διατηρεῖ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ σημασίαν· δὲν ἀρχερέθη δ' ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ τὸ ἀρκτηϊκὸν α, ἵνα μὴ συμβῇ σύγχυσις μετὰ τοῦ ἑτεροσήμου ῥήματος ῥερακίω, ὅτε τοῦτο ἐλέγετο ῥερακίω. Ἀπαξ δὲ διατηρηθέντος τοῦ α ἐν τοῖς ῥήμασιν ἀναρχακίω, ἀναρχασκοῖμαι, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ διατηρηθῇ καὶ ἐν τοῖς οὐσιαστικοῖς ἀναρχακίον καὶ ἀναρχα (=ἀνάρχα).

Β'. Ἀφαιρέσις τοῦ ἀρκτηίου ε.

Τὸ ἀρκτηϊκὸν ε ἀφαιρείται·
 α') Ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων, οἷον, Ἐλευτέρτε (Ἐλευτέρτε, ἤτοι Ἐλευθέρις = Ἐλευθέριος), Ἐλευτέρια (Ἐλευθερίνα), Ἐλισάφ (Ἐλισάφ, ἤτοι Ἐλισάβετ). Αἰτία δὲ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης ἐστὶν ἡ ἐξῆς: Ἐπειδὴ ἀντὶ ἀελευτέρτε (ἀγνο-Ἐλευθέρις), ἀε.ελισάφ, (ἀγνο-Ἐλισάβετ), χάριν εὐφωνίας τῶν δύο ε εἰς ἐν συμπυκνῶντων ἐσχηματίσθησαν οἱ τύποι ἀε.ελευτέρτε, ἀε.ελισάφ (μεθ' ἑνὸς ε), ἀπαξ τούτων σχηματισθέντων, ἐλέγχθησαν καὶ ἄνευ τοῦ ἀε οἱ τύποι Ἐλευτέρτε, Ἐλισάφ, διότι ἐνομίσθη, ὅτι τὸ ε ἀνήκει μόνον εἰς τὸ ἀε καὶ οὕχι ἀπὸ κοινου καὶ εἰς τὰ ὀνόματα ταῦτα. Ἄλλως τε ἐν αὐτοῖς ἠδύνατο ν' ἀπορροφηθῇ, οὕτως εἶπεν, τὸ ἀρκτηϊκὸν ε καὶ ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ κλιτικῶ ἐπιφωνήματος ἔ· διότι, ἐπειδὴ παρίσταται κακοφωνία τις ἐν τοῖς κλιτικοῖς ε Ἐ.ελευτέρ, ε Ἐ.ελισάφ, τοῦ ε δις ἐπαναλαμβανομένου, πρὸς ἄρσιν τῆς κακοφωνίας ταύτης εἶπομεν καὶ λέγομεν ἔτι καὶ

νόν ἐπὶ ἐπιπροσφωνήσεως ἔ' *Λετέρο*, ἔ' *Λισάρο*, ἐν αὐτοῖς δὲ ἀραιρουμένου τοῦ κλητικοῦ ἔ' οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ ὑπολειφθῆ, εἰμὴ οἱ τύποι *'Λετέρο*, *'Λισάρο*· ἐκ δὲ τῶν κλητικῶν τούτων ἐλέγθησαν ἔπειτα καὶ αἱ λοιπαὶ πτώσεις ἄνευ τοῦ ἀρκατικοῦ ε.

β') Ἐπὶ τῶν οὐδετέρων *'Λεθόρο* (τ. ἔ. ἐλευθόριον = ἐλευθόρος) καὶ *'ξάρο* (τ. ἔ. ἐξάριον). Καὶ ἐνταῦθα ἐξαρανίσθη τὸ ἀρκατικὸν ε βεβαίως ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως καὶ συγχωνεύσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου κατακλητικικοῦ προηγούμενης τινὸς λέξεως· οὕτω λ. γ. ἐπειδὴ πρὸς ἀποφυγὴν γασμωδίας λέγομεν *κόφτομ' ἐλεθόρα* καὶ οὐχι *κόφτομε ἐλεθόρα*, ἐνομισθῆ, ὅτι τὸ ε ἀνήκει εἰς τὸ *κόφτομε* καὶ οὐχι εἰς τὸ *ἐλεθόρα*, ὡς ἐκ τούτου δ' ἐλέγθη καὶ ἅπλως *'Λεθόρο* (ἀντὶ *ἐλεθόρο*), *'Λεθόρα* (ἀντὶ *ἐλεθόρια*). Ὁμοίως, ἐπειδὴ ἐλέγεται ἐν τῇ βυζαντινῇ ἐποχῇ πέντ' ἐξάρα (ἀντὶ πέντε ἐξάρια), τὸ ε τῆς λέξεως *ἐξάρα* ἀπεροσρήθη, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ τελικοῦ ε τοῦ ἀριθμητικοῦ πότε καὶ ἐνομισθῆ, ὅτι ὑπόκειται ὁ τύπος *'ξάρα*, ἐξ οὗ ἐλέγθη καὶ τὸ ἐνικὸν *'ξάρο* (ἐν τῇ σημασίᾳ *οὐδέν, οὐδαμῶς*).

Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς λέξεσι τῶν Οἰνοσέων *'ξόδο* (τ. ἔ. ἐξόδιον ἐν τῇ σημασίᾳ *κηδεία*), *'ξέταρη* (τ. ἔ. ἐξέτασις), τὴν ἀραίρεσιν τοῦ ἀρκατικοῦ ε ἐρμηνεύει τὸ γεγονός, ὅτι ἐπειδὴ σχεδὸν πάντα τὰ ἐκ τῆς ἐξ προθέσεως ῥήματα συνήθως ἀραירוῦσι τὸ ε τῆς προθέσεως ταύτης, καὶ ἐν τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς προθέσεως συνθέτοις οὐσιαστικοῖς δὲν δύναται εἰμὴ ν' ἀραιρῆται τὸ ε. Οὕτω λέγομεν καὶ ἡ *πίρριπτε* (ἦτοι ὁ ἐπιρρίπτῃς), διότι τὸ ῥῆμα *πίρριπτο* (ἀντὶ ἐπιρρίπτω) λέγεται μετ' ἀραιρέσεως τοῦ ἀρκατικοῦ ε.

γ') Ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων *'λαφρόο*, *'λαφρόσσα*, *'λαφρόν* (ἀντὶ *ἐλαφρός, -έσσα, -όν*) καὶ *'πιζελέγιμος* (ἀντὶ ἐπιζηλεύσιμος ἦτοι ἐπιζήλος). Καὶ ἐνταῦθα ἀρηρέθη τὸ ἀρκατικὸν ε ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως καὶ συγχωνεύσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου ὁμοίου φωνήεντος κατακλητικικοῦ ἑτέρου τινὸς προηγούμενης λέξεως. Ἠδύνατο λ. γ. ἐν φράσεσιν, οἷα *ἀκείν' ἐλαφρόσσα ἐν'* (ἀντὶ *ἀκείνε ἐλαφρέσσα ἐνι, ἦτοι ἐκεῖνῃ ἐλαφρὰ εἶναι*) καὶ: *ἀβοῦτ' ἐπιζελέγιμος γενναῖα ἐν'* (ἀντὶ *ἀβοῦτε ἐπιζηλεύσιμος γενναῖα ἐνι, ἦτοι αὐτὴ εἶναι γεννὴ ἐπιζήλος*). Ἠδύνατο, ἐπαναλαμβανόμεν, λέγοντες ἐν φράσεσι τοιαύταις τὸ ἀπὸ κοινοῦ εἰς δύο λέξεις ε νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰς μόνην τὴν προηγούμενην ἀνήκον καὶ οὕτω νὰ προσέλωθον εἰς μέσον οἱ τύποι *'λαφρόσσα*, *'πιζελέ-*

γιμος· ἀπαξ δὲ τούτων λεγθέντων, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ λεγθῆ καὶ *'λαφρός*, *'λαφρόν*, *'λαφρόνω*, *'πιζελέγιμον*.

δ') Ἐπὶ ῥημάτων ὑπερδισυλλάθων, οἷον *'λάγω* (ἀντὶ *ἐλάγω* ἦτοι *ἐλαύνω*), *'ρείκουμαι* (ἀντὶ *ἐρείκουμαι*, ἦτοι *ἐρεύουμαι*), *'λευτεροῦμαι* (καὶ *ἐνεργητ. 'λευτερόνω*) ἀντὶ *ἐλευθεροῦμαι* (ἐνεργ. *ἐλευθερώνω*). Ἐνταῦθα ὁ λόγος τῆς ἀραιρέσεως τοῦ ε ἐστὶν ὁ ἐξῆς: Ἐπειδὴ ἐν τῷ παρακτατικῷ καὶ ἀορίστῳ τῶν ῥημάτων τούτων τὸ η τῆς χρονικῆς αὐξήσεως προσφέρεται ὡς ε, ἐθεωρήθη τούτο ὡς συλλαβικὴ αὐξήσις καὶ ὡς ἐκ τούτου προσήλθον εἰς μέσον οἱ ἐνεστώτες *'λάγω*, *'ρείκουμαι*, *'λευτεροῦμαι* κτλ. ἄνευ τοῦ ἀρκατικοῦ ε. Παρατηρητέον δέ, ὅτι τοῦναντίον λέγομεν *ἐλεύτερος*, *ἐλευτερία*, διότι ἐνταῦθα οὐδεὶς λόγος τῆς ἀραιρέσεως τοῦ ε ὑπάρχει, δὲν ἠδύνατο δὲ οὐδὲ τὸ ῥῆμα *'λευτεροῦμαι* νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τούτων, καὶ ὅσον τούτο γίνεται ἐκ τοῦ ἐλευθέρου, τὸ δὲ *ἐλευτερία* γίνεται καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ *ἐλεύτερος* καὶ οὐδὲν ῥηματικὸν παράγωγόν ἐστὶ. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ῥημάτων τῶν συνθέτων ἐκ τῆς προθέσεως ἐπί, ἐπειδὴ καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ε τῆς προθέσεως ἐπὶ τῶν παρωχημένων τῆς ὀριστικῆς χρόνων ἐθεωρήθη ὡς συλλαβικὴ αὐξήσις, ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου ἐξέλιπεν ἐν τῷ ἐνεστώτῃ οὕτω λοιπὸν λέγομεν *'πιρρίπτο* τὰ *'ομία* (ἀντὶ ἐπιρρίπτω τὰ *ψομία*) ὁμοίως λέγουσιν ἐν *'Αμισῷ 'πωράτ'* (ἀντὶ ἐπωράξει) διότι ἐν τοῖς τύποις *ἐπίρριπτα*, *ἐπίρριπτα*, *ἐπώγατα* τὸ ἀρκατικὸν ε ἐθεωρήθη ὡς συλλαβικὴ αὐξήσις. Ὁ αὐτὸς λόγος ἐρμηνεύει καὶ τὴν ἀραίρεσιν τοῦ ε ἐν ῥήμασιν ἐκ τῆς προθέσεως ἐξ συνθέτοις καὶ ὡς ἅπλοισ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένοις, οἷον *'ἐπα.λόμω* (ἀντὶ *ἐξαπλόωμαι*), *'ἡμερώνω* (ἀντὶ *ἐξημερώνω*). Ὅτι δὲ πράγματι καὶ ἐπὶ τῶν παρωχημένων χρόνων τῶν ῥημάτων τούτων τὸ ε τῆς προθέσεως ἐξ ἐθεωρήθη ὡς αὐξήσις, καταδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι λέγομεν ἐν συνθέσει μὲν μετὰ τῆς προθέσεως ἐξ ἄνευ αὐξήσεως ἐσωτερικῆς *ἐξα.πλόμω* γε (ἦτοι *ἐξαπλόωμην*), *ἐξα.πλώθα* (ἦτοι *ἐξαπλώθην*), ἅπλως δὲ ἄνευ τῆς προθέσεως: *ἐπ.λόμω* γε (ἦτοι *ἡπλόωμην*), *ἐπ.λώθα* (ἦτοι *ἡπλώθην*) μετ' αὐξήσεως χρονικῆς ὡς ε προσφερομένης.

Σημειωτέον, ὅτι κατὰ ταῦτα δὲν λέγομεν καὶ *'ξοδεύω*, ἀλλὰ *ἐξοδεύω*, διότι τὸ ῥῆμα τούτο ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ *ἐξόδο*, ἐνθα τὸ ε ὡς φέρον ἐπ' αὐτοῦ τόνον δὲν ἠδύνατο ν' ἀραιρῆθῃ, ἐνθ' ἐν τῷ τῶν Οἰνοσέων *'ξόδο* ἀρη-

ρέθη, διότι ἐνταῦθα τὸ ἀρκτικὸν εἰστίν ἄτονον· ἄλλως τε ἄλλα ἢ σημασία τοῦ 'ἔστι' καὶ ἄλλα ἢ τοῦ ἔξοδου. Ὁμοίως λέγομεν ἐξέρω καὶ οὐχι 'ἔξρω, διότι τὸ ἀρκτικὸν εἰ ἐν τῷ τύπῳ ἐξέρω (= ἡξέρω) φέρει τόνον. ἄπαξ δὲ διατηρούμενον τοῦ εἰ ἐν τῷ παρακτατικῷ ἐξέρω διετηρήθη καὶ ἐν τῷ ἐνεστώτῳ.

Γ'. Ἀφαίσεις τοῦ ἀρκτικοῦ η.

Τὸ ἀρκτικὸν η ἀφαιρεῖται:

α') ἐπὶ τοῦ οὐδέτερου οὐσιαστικοῦ 'λακάτ' (ἦτοι ἡλακᾶτιον = ἡλακᾶτη). Ἐρμηνεύεται δὲ ἡ ἀφαίσεις, τοῦ η ὡς ἐξῆς: Ἐπειδὴ τοῦ θηλυκοῦ ἡλακάτη τὸ ἀρκτικὸν η ἐν τῇ προφορᾷ ἐνομίσθη ὡς τὸ θηλυκὸν ἄρθρον η, ἐλέγθη ἄνευ αὐτοῦ ὁ θηλυκὸς τύπος 'λακάτη. ἐκ τούτου δὲ ἐπειτα προήλθε τὸ νῦν εὐχρηστον οὐδέτερον 'λακάτ' (διὰ τοῦ τύπου 'λακᾶτιον).

β') Ἐπὶ τῶν ῥημάτων 'μερῶν' (ἦτοι ἡμερώνει, τ. ἔ. γίνεται ἡμέρα), 'λάσκουμαι (τ. ἔ. ἡλάσκουμαι ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ἡλάσκω). Καὶ ἐν αὐτοῖς πάντως προήλθεν ἡ ἀφαίσεις τοῦ η ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μεθ' ἐτέρου τινὸς φθόγγου ὁμοφώνου, καταληκτικοῦ ἐτέρας προηγουμένης λέξεως. Οὕτω π. γ. ἐπειδὴ μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ 'κι (ἦτοι οὐκ ἀντὶ οὐχι) πρὸς ἀποφυγὴν γασμωδίας λέγομεν 'κιμερῶν' (ἀντὶ 'κι ἡμερῶν), 'καλάσκουμαι (ἀντὶ 'κι ἡλάσκουμαι), ὑπετέθη ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὅτι ὁ φθόγγος ι ἀνήκει μόνον εἰς τὸ 'κι καὶ οὐχι καὶ εἰς τὸ ἡμερῶν' καὶ ἡλάσκουμαι, ὥστε ἐλέγθησαν καὶ ἀπολύτως ἄνευ τοῦ 'κι οἱ τύποι μερῶν', λάσκουμαι. Βεβαίως δὲ πρὸς ἀποφυγὴν συγγύσεως λέγομεν προσωπικῶς ἡμερῶνῳ (τ. ἔ. ἡμερῶ) μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ η. ἄλλως τε ἐνταῦθα δὲν ἠδύνατο ν' ἀφαιρεθῆ τὸ η καὶ διὰ τὸν λόγον, ὅτι παράγεται ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἡμερος, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ ἀρκτικὸν η φέρει τόνον, ἐν ᾧ τὸ τριτοπρόσωπον 'μερῶν' γίνεται ἐκ τοῦ θηλυκοῦ ἡμέρα, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ η ὡς ἄτονον ἠδύνατο ν' ἀφαιρεθῆ.

Δ'. Ἀφαίσεις τοῦ ἀρκτικοῦ ι.

Τὸ ἀρκτικὸν ι ἀφαιρεῖται ἐν τοῖς ῥήμασι 'λαροῦμαι (ἦτοι ἰλαροῦμαι ἐπὶ τῆς σημασίας θεραπεύουμαι) καὶ 'κακίεται (ἀντὶ ἱκανεῖται) ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μεθ' ἐτέρου ι καταληκτικοῦ ἐτέρας προηγουμένης λέξεως. Οὕτω λ. γ. ἐν φράσεσιν, οἶαι 'καλαροῦμαι (ἀντὶ 'κι ἱλαροῦμαι) οὐχι ἱλαροῦμαι), 'κακίεται (ἀντὶ

'κι ἱκανεῖται ἦτοι οὐχι ἱκανεῖται), ἐνομίσθη, ὅτι ὁ φθόγγος η ἀνήκει μόνον εἰς τὸ ἀρκτικὸν 'κι καὶ οὐχι εἰς τὸ ῥήμα. ἕνεκα δὲ τούτου ὑπελήφθη, ὅτι ὑπάρχουσι ῥήματα 'λαροῦμαι, 'κακίεται, ὡς σήμεραν ταῦτα λέγονται.

Ε'. Ἀφαίσεις τοῦ ἀρκτικοῦ ο.

Τὸ ἀρκτικὸν ο ἀφαιρεῖται:

α') Ἐπὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων 'Αερπία (ἀντὶ Ὀλυμπία), 'Αερπίανα (ἀντὶ Ὀλυμπιάνα). Ἰσως διότι ἄλλως ἐν αὐτοῖς το ἀρκτικὸν ο ἤθελε θεωρεῖσθαι ἐν τῇ προφορᾷ ὡς τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον πρὸ θηλυκοῦ ὀνόματος.

β') Ἐπὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος 'Νούρριαι· διότι τὸ ο ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἀρσ. ἄρθρον ὁ ἄπαξ δὲ λεγθέντος 'Νούρριαι ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ ο, δὲν ἠδύνατο εἶναι νὰ λεγθῆ καὶ τὸ θηλυκὸν 'Νορρρίαινα· ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι εἶδει νὰ λέγωμεν Ὀνορρρίαινα, ἤθελεν ὑποτεθῆ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀρκτικὸν ο ὡς τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον πρὸ θηλυκοῦ ὀνόματος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ἀφαιρεθῆ.

γ') Ἐπὶ οὐδέτερον οὐσιαστικῶν, οἶον, 'ἰύρ' (ἀντὶ ὀνύχ', ἦτοι ὀνύχιον), 'δόντ' (ἀντὶ ὀδόντιον), 'ἔγυγαλαρ (ἀντὶ ἐξῆγαλαν), 'ρεγίαν' (ἀντὶ ὄρεγαν, ἦτοι ὄρηγιανον), 'στοῦδ' (ἀντὶ ὀστοῦδ', ἦτοι ὀσπείδιον), 'στρεῖδ' (ἀντὶ ὀστρεῖδ', ἦτοι ὀστρείδιον)· ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης, ὡς καὶ ὁ κ. Foy ἐν ταῖς συμβολαῖς τοῦ Berzenberger 12, 45 ὁρθῶς παρετήρησεν, ἐστίν, ὅτι τὸ ἀρκτικὸν ο ἐπὶ τῶν οὐσιαστικῶν τούτων ἐνάρθως λεγομένων ἐνομίσθη, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ οὐδέτερον ἄρθρον τῷ. ἄπαξ δὲ οὕτω νομισθέντος, ὅτι ὑπάρχουσι τύποι 'δόντ', 'ἰύρ' κτλ. δὲν ἠδύνατο εἶναι καὶ πληθυντικῶς νὰ λεγθῆ 'δόντα, 'ἰύρα καὶ ἐκ τούτων νὰ προσέλθωσι καὶ τὰ θηλυκὰ 'δόντα (= δοντιὰ), καὶ 'νεγέα (= νεγγέα). Ἐξαίρουσθαι μόνον τὰ οὐσιαστικὰ ὀφείδ' (ἦτοι ὀσπείδιον) ὀφείδ' (ἦτοι ὀσπείδιον) καὶ ὀμμάτ' (1) (ἦτοι ὀμμάτιον). Ἐν αὐτοῖς δὲ φανίνεται, ὅτι ὑπερεκράτησεν ὁ μετὰ τοῦ πληθ. ἄρθρου ἐκπερόμενος πλήρης αὐτῶν τύπος ὀφείδα, ὀφείδα, ὀμμάτα· διότι ἐν τοῖς ἐνάρθροις τὰ ὀφείδα, τὰ ὀμμάτα, ἐπειδὴ συμπίπτουσι δύο διαφορα φωνήεντα (α καὶ ο) πρὸς ἀποφυγὴν γασμω-

(1) Τοῦνακτίον λέγομεν 'ματιπέριαι (ἦτοι ὀμμάτιον) ἕνεκα τῆς σημασίας ὀφθαλμοῦ, ὁ (= ὀφθαλμία) καὶ 'ματιποτάσκουμαι (= ὀφθαλμιάω).

διάς ἐπιθιθέντος τοῦ *a* ἐν τῷ ἄρθρῳ *τά*, εἰ-
πομεν καὶ λέγομεν *ἀρεΐδα*, *ὄφειδα*, *ὄμμάτα*,
ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐνικῶς *ἀρεΐδ'*, *ὄφειδ'*, *ὄμμάτ'*.

δ.) Ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων *λερόν* (ἀντὶ ὄλερον)
καὶ ἔριανόν (ἀντὶ ὄζυμυτον, ἦτοι ὄζυ) δι' ὃν
λόγον εἶπομεν καὶ ἀνωτέρω περὶ τῶν οὐδετέρων
ἄπαξ δὲ σχηματισθέντων τῶν οὐδετέρων
λερόν, ἔριανόν, ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *ο*. δὲν
ἠδύνατο εἰρῆ καὶ τὸ ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν
νὰ λέγωνται ἄνευ τοῦ φωνήεντος τούτου (*λε-
ρός*, *λερέσσα* κτλ.).

Σημειωτέον, ὅτι ἀρκαρίζεται τὸ *ο* καὶ ἐν τῷ
ρομάτ' (ἦτοι ὀνομαζτος). ἐνῶ διατηρεῖται ἐν
τῷ ῥήματι ὀνοματίζω = ἀναφρέω.

ε.) Ἐπὶ τῶν ῥημάτων *νοιδίζω* (ἀντὶ ὀ-
νουδιζω = ὀνειδιζω), *ρέγκομαι* (ἀντὶ ὀρέγ-
κομαι, ἦτοι ὀρέγομαι), *ροματάσκουμι* (ἀντὶ
ὀροματάσκουμαι ἦτοι βλέπω κατ' ὄναρ ἄλλον
τινα). Ἐντάῃθα ἐρμηνεύεται ἡ ἀφαίρεσις τοῦ
ἀρκτικοῦ *ο*. ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι τοῦτο ἀ-
περοσφῆθη, οὕτως εἰπεῖν. ὑπὸ ἐτέρου καταλη-
κτικοῦ ἐτέρας τινὸς προσηρομένης λέξεως, ὡς
δῆλον γίνεταί ἐκ τῶν φράσεων: ντῶνουδιζ
με (ἀντὶ ντὸ ὀνουδιζ με: ἦτοι τί με ὀνειδι-
ζεις:), ντῶρέγκασαι: (ἀντὶ ντὸ ὀρέγκασαι: ἦτοι
τί ὀρέγεις:), ντῶροματάσκειται (ἀντὶ ντὸ ὀρο-
ματάσκειται).

Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ λέξει ὄρομαν (ἦτοι
ὄραμα = ὄνειρον) τὸ ἀρκτικόν *ο* δὲν ἠδύνατο
ν' ἀποκοπῆ διότι φέρει τόνον ἐφ' ἑαυτοῦ.

ΣΤ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *v*.

Τὸ ἀρκτικόν *v* ἀφαίρεῖται

α.) Ἐπὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Πατωΐλα*
(ἀντὶ Ἰπατωΐλα, ὑποκορ. τοῦ Ἰπατία) καὶ
ἐπὶ τοῦ ἀφρημένου *εἶα* ἀντὶ *εἶα* (ἦτοι ὕγεια),
διότι ἐν τῇ προσωροῦ ἐνομίσθη, ὅτι ὑπόκειται
ἐν αὐτοῖς τὸ θηλυκόν ἄρθρον ἢ ὁμοίως καὶ
ἐπὶ τοῦ θηλυκοῦ οὐσιαστικοῦ *δάργυρη*, διότι
ἐν τῷ τύπῳ ἠδάργυρος τὸ ἀρκτικόν *v* ἐνομί-
σθη ἐν τῇ προσωροῦ ὡς θηλυκόν ἄρθρον ἕνεκα
δὲ τούτου ἀκριβῶς προσέλαθεν ἡ λέξις παρ'
ἡμῖν καὶ κατὰλληξιν θηλυκοῦ γένους (*δάργυρη*)
ἄπαξ δὲ σχηματισθέντος τοῦ θηλυκοῦ *δάργυρη*
ἐγένετο καὶ τὸ ῥήμα *δάργυρόνω* (ἦτοι ἠδάρ-
γυρόνω) ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *v*.

β.) Ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων *ἠηλόος* (ἀντὶ ὑψη-
λός), *περήφανος* (ἀντὶ ὑπερήφανος) διότι ἐπὶ
τῶν θηλυκῶν αὐτῶν *ἠηλέσσα*, *ὑπερήφανος*
τὸ *v* ἐν τῇ προσωροῦ συμπεσὼν πρὸς τὸ θηλυ-
κόν ἄρθρον ἢ, ἐνομίσθη ὡς τοιοῦτον πρὸ τῶν

τύπων *ἠηλέσσα* *περήφανος*. ἄπαξ δὲ τῶν
τύπων τούτων ὡς ὑπαρχόντων ὑποθεθέντων,
ἐλέγηθησαν καὶ τὰ ἀρσενικὰ καὶ οὐδέτερα *ἠη-
λόος*, *ἠηλόος*, *περήφανος*, *περήφανος* καὶ τὰ
ῥήματα *ἠηλόων*, *περηφανεύομαι* καὶ τὰ
οὐσιαστικὰ *ἠηλοσ*. τὸ (ἦτοι ὕψος), *ἠηλοσσία*
(ἦτοι ὑψηλὸς τόπος, ὕψωμα). Οὕτω λέγομεν
καὶ *περηφάνεια* (ἰδιῶς ἐν τῇ παροιμιῶδει φρά-
σει: *ἀσχημ' περηφάνειαν α' τ' ἄν'* κί σ' κοῦται.
ἦτοι ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφανεῖας αὐτοῦ τόσον βα-
ρῦς ἐστίν, ὥστε δὲν δύναται τις ἵνα σηκώσῃ
αὐτόν).

γ.) Ἐπὶ τοῦ ῥήματος *πάγω* (ἀντὶ ὑπάγω)
διότι ἐν τῇ φράσει *κατάγω* (ἀντὶ οὐκ ὑπάγω
= δὲν ὑπάγω) ἐνομίσθη, ὅτι ὁ φθόγγος *ι* ἀνή-
κει μόνον εἰς τὸ *κί* καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ἠπάγω.

Ζ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ω*.

Ἀρκαρίζεται τὸ ἀρκτικόν *ω* ἐπὶ τῶν λέξεων
μοπαλάτε (ἀντὶ ὠμοπλατή) καὶ *λωρόν* =
ὠρολόγιον (βιβλίον τι ἐκκλησιαστικόν), ἐν μὲν
τῇ πρώτῃ. ἵνα μὴ ἐκλήρθῃ ἐν τῇ προσωροῦ
ὡς τὸ ἀρσενικόν ἄρθρον *ὀ*. ἐν δὲ τῇ δευ-
τέρῃ. διότι τὸ *ο* τοῦ ἄρθρου τὸ ἐν τῷ ἐνάρθρῳ
το.λωρόν: μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ *ω* τῆς λέξεως
ὠρολόν ἐν τῇ προσωροῦ συμπεσὼν ἀπεροσφῆσεν
αὐτὸ καὶ συνετέλεσεν ὥστε νὰ νομισθῆ, ὅτι
ὑπόκειται ὁ τύπος *λωρόν* καὶ οὐχὶ *ὠ.λωρόν*
(ἦτοι ὠρολόγιον).

Η'. Ἀφαίρεσις τῆς διφθόγγου *αι* ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως.

Ἀρκαρίζεται τὸ ἀρκτικόν *αι* ἐν τοῖς ῥήμασι
μωδῶ (καὶ *μωδάζω*. ἐν Ἰραπεζούντι *μωδῶ*),
ματόνω (ἀντὶ αἰματόνω), διότι ἐν τοῖς πα-
ρωχημένοις αὐτῶν χρόνοις ἡ διφθόγγος *αι* ἐν
τῇ προσωροῦ ἐξελήθη ὡς αὐξήσις καὶ ἕνεκα
τούτου ὁ ἐνεστώς αὐτῶν εἶδει νὰ λέγηται ἄνευ
τοῦ *αι*.

Ὁμοίως ἀρκαρίζεται τὸ ἀρκτικόν *αι* καὶ ἐν
τῷ κυρίῳ ὀνόματι *Καρτερῆ* (= Λίκατερῆνη),
διότι ἐπὶ τῆς προσωροῦ ἐξελήθη ἡ δι-
φθόγγος *αι* μετὰ τοῦ κλητικοῦ *ε'* συμπεσοῦσα
ἐξέλιπεν ἕνεκα τῆς ὁμορφονίας.

Θ'. Ἀφαίρεσις τῆς διφθόγγου *ευ* ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως.

Ἀρκαρίζεται ἡ διφθόγγος *ευ* ἐπὶ τῶν κυρίων
ὀνομαζτων *Θημία* (ἀντὶ Εὐφημία), *Λαμπία*
(ἀντὶ Εὐλαμπία), *Φροσύνα* (ἀντὶ Εὐφροσύνα,

ἤτοι Εὐφροσύνη). 'Δοξία (ἀντι Εὐδοξία), 'Στάθιος (ἀντι Εὐστάθιος), 'Σταθίαια (ἀντι Εὐσταθίαια). Ἐξαιροῦνται τὰ: *Εὐλοία, Εὐτογρία, Εὐροδία* καὶ *Εὐγενή*, τὸ μὲν διότι περιεσώθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, τὰ δὲ *Εὐτογρία* καὶ *Εὐροδία*, διότι νεωστὶ εἰσῆχθησαν παρ' ἡμῶν καὶ τελευταῖον τὸ *Εὐγενή*, διότι ἡ διφθόγγος *ευ* ἐν τῷ ἐπιθέτῳ εὐγενῆ διατηρηθεῖσα, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ διατηρηθῇ καὶ ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι *Εὐγενή* (= *Εὐγενία*). Ὁ δὲ λόγος ἐστίν, ὅτι ἐν φράσεσιν, ὅποια: αἰ ἐξῆς: «ἄμων τὸ χορεῦ'. *Εὐστάθιε*, ἐκεῖνος, ἄλλο κἀνεὶς 'κὶ χορεῦ' (ἤτοι καθὼς χορεύει. *Εὐστάθιε*, ἐκεῖνος, κἀνεὶς ἄλλος δὲν χορεύει) ἀλλεπαλλήλως δις ἀκούεται ἡ συλλαβὴ *ευ* καὶ ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτόν ἐστι κακόηχον, ἀφαιρεθῆ τὸ δεύτερον *ευ* τὸ καὶ ἄτονον, ἄπαξ δὲ τούτου ἐν ταῖς κλητικαῖς 'Στάθιε, 'Θμηία, 'Λαμπία, 'Δοξία, 'Φροσύνα ἀφαιρέθηντος, ἄνευ αὐτοῦ ἐλέγχθησαν καὶ λέγονται καὶ αἰ λοιπαὶ τῶν ὀνομάτων τούτων πτώσεις. Ἐπὶ δὲ τῶν λέξεων *βραγγέλιον* (ἤτοι εὐαγγέλιον), *βρυγέλιτε* (ἤτοι εὐρυγέλιτε = ὁ εὐρέα χεῖλη ἔχων), *βρακός* (ἐν Συρμαῖοις) ἀντὶ εὐρακός (ὡς λέγεται ἐν Κερασσοῦντι ἐπὶ τῆς σημασίας εὐρας), ἀφαιρεῖται μόνον τὸ *ε* τῆς διφθόγγου *ευ*, τοῦ *υ* αὐτῆς εἰς τὸν φθόγγον *β* μεταπεσόντος. Ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ *ε* καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστίν ἡ ἐν τισὶ φράσεσι σύμπτωσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ κατακληκτικοῦ προσηγουμένης λέξεως φωνήεντος, ὥστε ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἢ πάντη ἐξαφανίζεται ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ἐκείνου ἢ συμπτύσσεται μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν καὶ μόνον. Οὕτω λ. γ. ἐν φράσεσιν, ὅποια: *μὰ τὰ γέλιτα εὐαγγέλια* καὶ *γυναῖκα εὐρυγέλιαια*, πρὸς ἀποφυγὴν γασμφθίας ἀφαιρέθηντος τοῦ *ε* ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων *εὐαγγέλια* καὶ *εὐρυγέλιαια*, ἐλέχθη *μὰ*

τὰ γέλιτα εὐαγγέλια (προφ. γέλιτ' βραγγέλια) καὶ *γυναῖκα εὐρυγέλιαια* (προφ. γυνάικα βρυγέλιαια), ἀκούσθως δ' εἶπομεν καὶ *βραγγέλιον*, *βρυγέλιτε*. Τὸ δὲ *βρακός* πιθανῶς προσῆλθεν ἐκ φράσεων, οἷα: *εὐραμειρακόν* (ἀντι εὐραμει εὐρακόν). Ομοίως ἀφαιρέθηντος τοῦ *ε* τῆς διφθόγγου *ευ* ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι: *Φαρθία* (ἤτοι Εὐαρθία), τὸ *υ* τῆς διφθόγγου *ευ* κατ' ἀρχὰς ὡς *β* προσφερόμενον, μετέπεσεν εἰς *φ*, δι' ὃν λόγον ἔχομεν ὑποδείξει ἐν τῇ «*Αθηνῶν*» (τόμ. Β'. σελ. 249. τοῦ ἔτους 1890).

Γ'. Ἀφαιρέσεις τοῦ ἀρκτικοῦ *ει*.

- Ἀφαιρεῖται τὸ ἀρκτικόν *ει*:
- α') Ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι: *Ρήνω* (ἐν Κεώμνῃ) ἀντι *Εἰρήνω* (ἤτοι *Εἰρήνη*), πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἄρθρου ἢ ἐν τῇ προσορῇ.
- β') Ἐπὶ τῆς προστακτικῆς *πέ* (ἀντι εἰπέ) ἕνεκα συμπτώσεως τοῦ ἀρκτικοῦ *ει* μετὰ τινος ἑτέρου ὁμοφώνου φωνήεντος, κατακληκτικοῦ ἑτέρας προσηγουμένης λέξεως, π. γ. ἐστὶ *πέ* (ἀντι ἐστὶ εἰπέ).

Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ λέξει *εἰκόνα* δὲν ἠδύνατο τὸ *ει* νὰ θεωρῆται ἐν τῇ προσορῇ ὡς τὸ ἄρθρον, διότι τῆς λέξεως ταύτης λίαν συνήθως ἐγένετο καὶ γίνεται *χρησις* ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ κατ' οἶκον.

ΓΑ'. Ἀφαιρέσεις τοῦ ἀρκτικοῦ *οι*.

Τὸ ἀρκτικόν *οι* ἀφαιρεῖται ἐν τῇ λέξει *κοιδάπειτα*, διότι ἐν τῇ προσορῇ συμπίπτει πρὸς τὸ θηλυκὸν ἄρθρον ἢ, ἐξ αὐτοῦ δ' εἶπειτα εἶπομεν καὶ *κοιδάπειτακούμαι* (= οἰκοδεσποινεύομαι) ὡσαύτως ἄνευ τοῦ *οι*.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΔΣΒ' συνεδριάσει τῆς 12 νοεμβρίου 1890).

Ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἐπεσεκέφθην κατὰ πρῶτον τοὺς Παρίσιους, ἠθέλησα τὴν ἐπισύσασαν ἀμέσως νὰ προσφέρω τῆς θερμῆς λατρείας μου τὸν φόρον εἰς τὸν σοφὸν τοῦ μεγάλου Βίκτωρος Οὐγκώ, οὗτινος ἡ ποιητικὴ δόξα κατέλαθεν ὀλόκληρον σχεδὸν τὸν λήγοντα αἰῶνα. Παρῆλθον τέσσαρα ὅλα ἔτη ἔκτοτε, καὶ ὅμως αἱ ἀναμνήσεις παραμένουσι ζωηραί, ὡς κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν εἰσέδυσσα ὑπὸ τοὺς μελανοὺς θόλους τοῦ γηραιοῦ γαλλικοῦ πανθήου. Μόλις ἔτος εἶχε συμπληρωθῆ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ εὐκλεοῦς ποιητοῦ, καθ' ὃν πᾶσα ἡ Γαλλία ἐν ἐκδηλώσει πανηγυρικῆ ἀληθείας πένθους εἶχε γονυπετήσει ὑπὸ τὴν θριαμβευτικὴν ἀψίδα, ἐνθα ἦν ἀποστεθειμένη ἡ νεκρικὴ λάραξ. Πρόσφατα ἐπομένως ἦσαν τὰ σημεῖα τὰ μαρτυροῦντα τὸν κλονισμὸν καὶ τὴν ἀναστάτωσην, ἣν ὑπέστησαν οἱ Παρίσιοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανδήμου ἐκφοράς τοῦ δημοφιλεστέρου τῆς Γαλλίας αἰδοῦ. Ἐκατοντάς στεφάνων, ὧν ἐρείσθη ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄνεμος, ἐκάλυπτον τὰς ἐξωτερικὰς βαθμίδας τοῦ Πανθήου, ἄπειροι δὲ ἄλλοι στέφανοι ἀπέκρυπτον σχεδὸν τὸ ἀπλούστατον καὶ μελανὸν φρεῖον, τὸ ἀναποστεθειμένον ἐν γωνιαίῳ θόλῳ τοῦ εὐκλεοῦς κοιμητηρίου.

Δὲν γνωρίζω διατί, εὐθύς ὡς ἀπερχόμην νὰ γράψω περὶ τοῦ θέματος, ὅπερ ἡ εὐμένεια ὑμῶν θα μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναπτύξω κατὰ τὴν ἐσπεραν ταύτην, ἀκουσίως ὅλος καὶ ἀνεπαίσθητος ἀνεμνήσθην τῆς ζωηρᾶς ἐντυπώσεως, ἣν ἀπεκόμισα κατὰ τὴν πρῶτην ἐν τῷ γαλλικῷ πανθῆῳ ἐπίσκεψίν μου καὶ τῶν συγκρουομένων αἰσθημάτων. ἅτινα ἀσυναίσθητως μὲ κατεῖχον ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ ἠγχέντας θόλους αὐτοῦ. Εἰς πόσας ὄνειροπολήσεις εἶχον ἐπαρεθῆ ὑπὸ τοὺς θόλους ἐκείνους! Πρὸ ἐνός μόνου ἔτους σύμπασα ἡ Γαλλία ἦν ἐπὶ ποδός, ὀλοφρομένη ἐπὶ τῇ ἀνεπανορθώτῳ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ δύο τρίτα αἰῶνας

ἐξῆπτε καὶ διηύθυνε τὸ πατριωτικὸν τῆς αἰσθημα, οὗτινος οἱ ὑψηλοὶ στίχοι ἀπήχουν εὐθὺς καὶ ἀμέσως ἐν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ. Τοιαῦτα ἀναπολῶν ἔστρεφον πρὸς τὸ παρελθόν καὶ ἐνθουσίωμην τοὺς καλοὺς χρόνους, καθ' οὓς οὐ μόνον ἡ Γαλλία, ἀλλ' ἡ Εὐρώπη σύμπασα ἀπεστήθιζε τὴν μελαγχολικὴν ποίησιν τοῦ Λαμαρτίνου, τὰ πατριωτικὰ ἔσματα τοῦ Καξιμῆρ Δελαβίν, τοὺς γοητευτικούς στίχους τοῦ Βερανζέρου καὶ Μυσέ. Καὶ μετηγόμεν ἐῖς τὴν Ἑλλάδα, μόνις ἐξελθοῦσαν ἀπὸ δεινῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, ἐν ἧ οἱ ἀδελφοὶ Σούτσοι, ὁ Παγκαθῆς, ὁ Σολωμός, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Ζαλοκώστας, οἱ ἀδελφοὶ Παράσχοι ἐψάλλον τὰς τύχας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐπιζητῶσι διέπλευτον τὸ καλλιτεχνικὸν αἰσθημα τῆς ἀσυντάκτου ἔτι καὶ ἀμορφώτου χώρας.

Θ' ἀπορήσῃτε ἴσως, πῶς πραγματευόμενος περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς προσηλώθη ἄμέσως καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ἐν τῷ πανθῆῳ ἀποκειμένην σοφὸν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Ἴσως μοὶ εἴπητε: ὅποια ἡ σχέσις τῆς κριτικῆς πρὸς τὴν ἄφθονον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ δόξαν; θὰ σκεθῆτε ἴσως, ὅτι τὰ μεγάλα πνεύματα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τοῖς γράμμασι μετρωρίζονται πολλῷ ὑψηλότερον τῆς πεζῆς σοφίας, ἐν ἧ ψυχρὰ κρίσις ἀνατέμνει καὶ ταξινόμεῖ. Ναι, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἐτυμηγορία τῶν συγχρόνων δὲν εἶναι ἡ μόνη καὶ ἀσφαλῆς ὁδὸς πρὸς τὴν ἀθανασίαν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πολλοῦ πλήθους δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε τίτλον διὰ τοὺς ὀλίγους, τοὺς ἀναμετροῦντας τὴν ποιητικὴν ἀξίαν οὐχὶ διὰ τῶν παλμῶν τῆς καρδίαις ἀλλὰ διὰ τοῦ μέτρου τῆς ἀληθείας καὶ τῆς λογικῆς. Ὅταν παρέλθῃ ὀλίγος χρόνος καὶ ἐξασθενήσῃ ὁ ἐνθουσιασμὸς, εἰς τοὺς ὀλίγους ἀπόκειται ν' ἀποφανθῶσιν, ἐὰν οἱ πολλοὶ ἀπατηθέντες ἀπεθῶσαν ἢ παραγνωρίσαντες ἡδίκησαν ὑπερόχον τι πνεῦμα. Πρὸ τριάκοντα

ἐτῶν ἢ ποιήσις τοῦ Λαμναρτίου ἀρρήπαζε σύμπαντα τὸν κόσμον ἤτο ἄλλως τε ἐποχή, καθ' ἣν ὁ ῥωμαντισμὸς διατελεῖ εἰς τὴν ἀκμὴν του. Αἱ μεσαιωνικαὶ παραδόσεις δὲν εἶχον τέλειον λησιμονηθῆ. αἱ δὲ εὐρωπαϊκὰ κοινωνία εἶχον συνειθίσει νὰ ῥέπωσι πρὸς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὸν ἀπελπισμὸν καὶ νὰ ἀρέσκωνται εἰς τὴν υπερφυσικότητα. Τὰ μυθώδη τερατουργήματα τῆς φαντασίας τοῦ Σκότ, τοῦ Σὺη, τοῦ Τερτίγ καὶ τοῦ πατρὸς Δουμᾶ ἦσαν ἡ κοινὴ πάντων, ἰδίᾳ τοῦ ὠραίου φύλου, προσφιλέης μελέτη. Ἐζήτουν, ἐφ' ὅσον ἤτο δυνατὸν, νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Ἄθως μετέβαλε τὴν γῆν εἰς μυριόενεκρον πεδίον. ἐν τῷ ὁμοίῳ αὐτὸς μόνος ἐσώζετο χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ οὐδὲ σταγόνα ἐκ τοῦ ἰδίου αἵματος ἦσαν οἱ καιροί, καθ' οὓς μετὰ περισσοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθουν τὰς περιπετείας μαρμασμῶδους τινὸς ἔρωτος ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. Οἱ ἔρωτες οὗτοι πάντες δὲν διέφευγον προδιαγεγραμμένον τινὰ τύπον. Ἡ ὠραία δέσποινα ἐπὶ δεκάδας πολλάκις ἐτῶν ἀνέμενε κατὰκλειστος, ζήτη πρὸς πᾶσαν κοινωνικὴν κίνησιν καὶ ζωὴν, τὸν ἐκλεκτὸν της, ὅστις διὰ περιπλανήσεων καὶ τυχοδιωκτικῶν πολέμων μόνην παρηγορίαν εἶχε τὴν γλυκεῖαν αὐτῆς ἀνάμνησιν καὶ μόνον σύντροφον τὰ χρώματα. ἄτινα ἡ ὠραία ἠγάπα καὶ ἔφερεν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ στήθους του ἀνηρτημένα διὰ χειρὸς ἐκείνης.

Δὲν ἦσαν βεβαίως ἀκριβῶς τοιοῦτοι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἐζήτησεν ὁ Λαμναρτίος, ἀλλ' ἦσαν ἐγγύτεροι πρὸς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τοιαῦτα γεγονότα ἐλάμβανον χώραν, ἐνθουσιῶντα ἀκόμη διὰ τῆς ἀναπολήσεως αὐτῶν τοὺς συγχρόνους του. Βεβαίως ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν ἤτο πολὺ κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ πνευματικώτερος τῶν χρόνων, οὓς ἡμεῖς σήμερον διερχόμεθα. Ἀνακριθῆλον, ὅτι ἡ ὕλη τότε δὲν ἐκυριάρχει ὅσον νῦν. Ἐπομένως οἱ γράφοντες κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους τοὺς εὐτυχεῖς ἤτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπηρεασθῶσιν ἐκ τῆς ἀτυμοσφαίρας, ἣν ἀνέπνεον. Ἐνθουοῦμαι, ὅτι σφοδρὸς φιλολογικὸς ἀγὼν διεξήχθη ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ μεταξὺ δύο ἐκ τῶν λογιωτέρων τῆς Ἑλλάδος ἀνδρῶν. Ἐπρόκειτο, ἐν τὸν ποιητὴν παρὰ γῶσι περιστάσεις πρόσφοροι εἰς ποιητικὰς ἐξάρσεις, ἢ ἐὰν ποιητὴς θὰ προκύβῃ εἰς μέσον καὶ κατὰ τὴν πεζοτέρην ἐτι ἐποχὴν. Ἡ ἀλήθεια φρονῶ, ὅτι ἐργαίεται ἐν τῷ μέσῳ. Ὁ ποιητὴς δὲν δημιουργεῖται, ἀλλὰ γεννᾶται φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον πῦρ, ὅπερ τοσοῦτον φειδωλῶς

ἀπονέμει ἢ εὐγενῆς τοῦ Παρνασσοῦ κόρη, ἀλλὰ τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ ποιητικὸν τάλαντον καλούμενον, ἀναπτύσσεται διαφοροτρόπως, ἀναλόγως τῶν χρόνων καὶ τῶν περιστάσεων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων θὰ διαρρέυσῃ ἡ ζωὴ τοῦ συγγραφέως. Δὲν παρήγαγεν ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ τὰ περιπετειώδη καὶ ἡρωικὰ αὐτοῦ ἐπεισόδια ἐνέπνευσαν εἰς τὸν ἀθάνατον τυφλὸν αἰδοῦν τὰς ἐπιβαλλούσας εἰκόνας καὶ τὴν μεγαλοπρεπιστάτην ἁρμονίαν τῶν στίχων του.

Καὶ σήμερον ἐτι, ἐὰν ἐξῆ ὁ Λαμναρτίος, θὰ συνεικνέει ὡς πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, διότι εἶνε ὁ μέγας τοῦ αἰῶνος λυρικὸς, ὁ ἀπεικονίστας τὴν ματασιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τὴν πικρὰν ἀλήθειαν τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ πάντοτε θὰ συνταράσσῃ τὰ πλήθη τῶν θνητῶν, διότι εἶνε ὁ ὑψιπέτης αἰδοῦς, ὁ μετεωρίζομενος ὑπεράνω τῆς γῆινης σφαίρας, ὁ κατέχων τὴν δύναμιν νὰ κινή τὰς λεπτοτέρας ἡμῶν χορδὰς καὶ νὰ ἐξάπτῃ τὰ γενναϊότερα αἰσθηήματα. Ἐν τούτοις συλλομετροῦντες σήμερον τὰς ποιητικὰς ἐκείνου μελέτας, τὰ δράματα τούτου καὶ τὰς ποιήσεις, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιζητῶμεν, ἔργεται στιγμή, καθ' ἣν διακόπτομεν τὴν μελέτην καὶ σκεπτόμεθα. Πολλάκις τοὺς ἀνερωσάμεν εἰς τὸ παρελθόν, πολλάκις οἱ ὑψηλοί, οἱ μεθυστικοὶ στίχοι των ἐπούλωσαν τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς μας, τῆς ἡννόησαν καὶ τὰς πρυφροτέρως σκέψεις καὶ τοὺς μυχωτέρους στοχασμούς. Τὰς ποιήσεις των ἀπὸ πολλοῦ ἐμάθωμεν ἀπὸ στήθους, ὁ ἐνθουσιασμὸς ἡμῶν ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἡ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀλλοφροσύνη. Σήμερον σκεπτόμεθα. Ἴδου ἡ κριτικὴ.

Τοιαῦτά τινα ἀνεπὸλουν ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ γαλλικοῦ πανθέου πρὸ τινῶν ἐτῶν. Ἀκριβῶς καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεφάσισα νὰ ἐπισκερθῶ τὸν τάφον τοῦ Οὐγκῶ, εἶχον ἀναγνώσει ἐπιφυλλίδα ἐν τῷ «Χρόνῳ», ἐν ἣ ἐκρίνετο καὶ κατακρίνετο ὁ ποιητὴς. οὐ οἱ νεκρικοὶ στέφανοι ἐκάλυπτον ἀμαίσι ἐτι τὸ μελαγχρὸν φέρετρον. Ἦρχετο ἡ κριτικὴ, ἵνα παρὰ τῆς τὸν αἰῶνιον ὕπνον τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὅστις ἐπανεπαύετο ἐπὶ τῶν φύλλων τῆς δάφνης, τῶν σπαρέντων παρὰ συμπάσης τῆς εὐγνωμονούσης ἀνθρωπότητος. Ὁ ψυχρὸς νοῦς, μόλις συνετέλεσθη ἢ ἀποθῆσιν, ἤρχισε τὴν πρακτικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν.

Φαντάζομαι, τί ἐνδέχεται νὰ διανοήσῃ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Τί πρὸς ἡμᾶς ὅλα ταῦτα, ὅπου τὴν ἢ ἀθανατος τῶν Ὀλυμπίων κόρη κα-

τέρχεται εὐεργετικῆ θεᾷ ἐξ οὐρανοῦ. ὅπως ἐξιδανικεύσῃ τὴν χάραν μας, ἐνσπλάξῃ παραμυθίαν εἰς τοὺς πόνους μας, μᾶς ἀποσπάσῃ ἐπὶ μικρὸν ἀπὸ τῆς πίζῃς πραγματικότητος. ἐν ἧ κυλιόμεθα, ἵνα μᾶς φέρῃ εἰς κόσμους, ἐνθα ἡ ψυχὴ ἀπολαμβάνει φῶς, μουσικὴν καὶ ἀρώματα: Ἡμεῖς πάντες διατηροῦμεν τῆς πρώτης ἡμῶν εὐτυχοῦς νεότητος τὰς ἀναμνήσεις, μετὰ τῶν ὁποίων στενότατα συνδέεται ἡ ποίησις, ἡ διαπλάσασα τὴν νεότητα ἡμῶν καὶ τὸν χαρακτήρα. Μετὰ τοῦ Οὐγκώ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου εἶμεθα παλαιοὶ καλοὶ σύντροφοι, διελθόντες ὀλοκλήρους νύκτας ἀρρήτων ὄνειροπολήσεων παρὰ τὴν λάμπην καὶ τὸ θάλλπος τῆς οικογενειακῆς ἐστίας. Ἡ Γιουλιέττα τοῦ Σαικσπέρου, ὅποτε ἠσθάνθημεν τοὺς πρώτους ἀορίστους ἔτι τῆς ζωῆς πόθους, ὑπέρξε τὸ ἰδεώδες, τὸ ὁποῖον δὲν θά λησμονήσωμεν ποτέ. Καὶ ὅτε κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος νύκτας ἀόρατα κατήρχετο ἡ Μοῦσα, ἵνα συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ ποιητῆ τοῦ Μυσσέ, ἐνομιζομεν, ὅτι εὐεργετικὸν τι θεῖον πνεῦμα κατέστειλε πᾶσαν ἄλλαν σκεψίν, πᾶσαν ἄλλαν δύναμιν ἐκτός τῆς δυνάμεως τοῦ ν' ἀπολαμβάνωμεν πάσαις αἰσθήσεσι τὴν μαγικὴν ἐκείνην φαντασμαγορίαν.

Τοιαῦτα ἀληθῶς εἶνε ἡ ποίησις. Μᾶς βραυκαλλίζει κατὰ τὴν νεότητα καὶ μᾶς παραμυθεῖ, ὅποτε ἐπιφανῶσιν αἱ πρῶται λευκαὶ τρίχες. "Ὅτε ἔχομεν τὸ ἔαρ ἐν τῇ ψυχῇ, πᾶν ὅ,τι μᾶς λέγει εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἀκόμη δὲν ἐγνωρίζομεν τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς καὶ τὴν πραγματικότητα. Ὅλα γελῶσι, πάντα εὐοιδίωσι καὶ νομιζομεν, ὅτι οὔτε τὸ ἔαρ τῆς ψυχῆς ἡμῶν θά διαδεθῇ ὁ χειμῶν, οὔδὲ τὸν κόσμον τὸν χρυσοῦν, τὸν ὁποῖον ἐπλάσκαμεν, ὁ κόσμος τῆς ἀνάγκης. Ἀλλ' ἀτυχῶς ὁ βίος οὗτος τῆς ἀνυπόπτου εὐτυχίας δὲν διαρκεῖ μακρόν, ἐνῶ ἡ ποίησις θά παρακολουθήσῃ ὀλοκλήρον τὴν ζωὴν μας. Ὅποτε ἐσελθῶμεν εἰς τὴν κοινωνικὴν πάλην, διακλύονται κατὰ μικρὸν τὰ εὐδαίμονα ἐκεῖνα ὄνειρα. Βεβαίως δὲν λησμονοῦμεν τὴν Γιουλιέτταν τοῦ Σαικσπέρου, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὡς τὸ πρὶν το θερμὸν ἰδανικὸν μας. Ἡ Μοῦσα, λαλοῦσα πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ Μυσσέ, λαλεῖ πάντοτε τὴν ἁρμονικὴν καὶ γόησσαν ἠδῶσάν τας: ἂν ὅμως συμπέσῃ νὰ ἔχομεν δυστυχῆ τινα συλλογισμὸν, ἕως κλεισθῶμεν τὸ βιβλίον, ἀλλὰ δὲν θά δυναθῶμεν — φεῦ! — νὰ ἀποδιώξωμεν τὴν ἐπασχολοῦσαν σκεψίν.

Δυστυχῶς τοιοῦτος ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος, τοιοῦτον τοῦλάχιστον καθιστῶσιν αὐτὸν οἱ ὄροι

τῆς ζωῆς, ἣν σήμερον διερχόμεθα. Ἀνέσονται μίαν πτυχὴν τοῦ παραπετάσματος, οὐχὶ ὅπως ἴδωτε τὴν σύγχρονον ἡμῶν εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν πολὺ καλῶς γνωρίζετε, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξηγήσω ὀφθαλμοφανέστερον τὴν σχέσιν τῆς κριτικῆς πρὸς τὴν ποίησιν. Εἰς τοὺς καιροὺς, καθ' οὓς ὁ πνευματικὸς βίος ἦτο ἡ βῆσις τῆς ὅλης ζωῆς, αἱ ἐξάρσεις τῆς ποιήσεως εἶχον τὴν ἀπήχησιν αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως, ἐν Ἰταλίᾳ ἰδίως καὶ Γαλλίᾳ, καὶ ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας βραδύτερον τοσαύτη ἐπέπνεεν αἰσθηματικότης ἐν ταῖς κοινωνίαις, ὥστε ὁ Μολιέρους ἐνεπνεύσθη καὶ ἔγραψε τὴν ἀπαρχαίμυλλον κοινωνικὴν σάτυρον τοῦ τῆς Precieuses ridicules. Ἀνασκάπτοντες οἱ τοῦ 18' καὶ 19' αἰῶνος τὰ κειμήλια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἀναζέοντες τὰς περγαμνὰς, δὲν κτύπησαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας, ὡς ἐφαντάσθησαν, ἀλλ' ἐδημιούργησαν αἰῶνα, ὅστις ἔσχε βραδύτερον τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα του, ἀλλὰ τότε τοῦλάχιστον ἦτο αἰὼν καθ' ὅλα αἰσθηματικὸς καὶ μόνον αἰσθηματικὸς. Αἱ σκεψίαι, ἡ φράσις, ἡ περιβολή, αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, πάντα ἐρρυθμίζοντο καθ' ὠρισμένον κανόνα οὕτως, ὥστε ἐπέπνεε πνεῦμα μονοτονίας καὶ σχολαστικότητος.

Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀντίδρασις καὶ ἐπῆλθε συντελεσθεῖσα κατὰ τὰ τέλη ἰδίως τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἴσως μετεπέσαμεν εἰς τὰ ἄκρα καὶ ἐνερόμεθα σκεπτικοὶ καὶ μόνον σκεπτικοί. Ἰδοὺ ὁ κίνδυνος, καὶ τίς οἶδε, μὴ ἦνε ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν μικρὸν πρὸς τὰ ὀπίσω. Παρεξέλινα πῆθανως ἐκ τοῦ κυρίου θέματός μου, ὅπως εὐτυχῆσω νὰ καταδειξῶ, ὅτι ἡ κριτικὴ εἶναι ὁ ἀναγκαιὸς ὀδηγὸς τῆς ποιήσεως. Δὲν ἐπιζητεῖ νὰ ἀποσπάσῃ τὰ ἀμάρταντα ἄνθη, τὰ ὅποια κοσμοῦσι τὸν στέφανον τῆς παρθενικῆς κόρης, οὔτε νὰ ἐξατρίσῃ τὰ ἀρώματα, τὰ ὅποια αὐτὴ διαχέει περὶ αὐτῆς ἀλλὰ μετὰ χειρὸς φιλοσόφου καὶ εὐεργετικῆς ἐκασπᾶ ἕσσημα ἢ κακοσμά τινα φυτό, τὰ ὅποια ἀσχημίζουσι τὸν καλλωπισμὸν τῆς, ἢ διακλύει ἐκ τῶν ἀρωμάτων τῆς ὅσα τυχόν δὲν ἔχουσι τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος. Μηδεὶς ὑπολάβῃ, ὅτι ἡ κριτικὴ εἶνε ἐσχωριασμένα καὶ σχολαστικὴ τέχνη γραμματικῆς, ἔχοντος νεκρὰν τὴν ἀντικίνησιν καὶ ἀμβλείας τὰς αἰσθήσεις: ὅπως τὸνναστίν, εἶνε ἡ φρωτεινὴ ἐπιστήμη τοῦ φιλοσοφούντος ἐπὶ τῶν ἀριστοτελικῶν τοῦ πνεύματος, ἐπιστήμη τὴν ὁποῖαν

ἀντιπροσωπεύουσιν ἄνδρες καλαισθητικοὶ καὶ βραβεῖς ἐξερρηνηταὶ τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως καὶ τῆς ἰδιοσυρίας τοῦ ἀνθρώπου. Διαξερρόμενοι τὰς σελίδας αὐτῶν, ἐν αἷς ἀνατέμνουσι τὴν ποίησιν, ἀναγινώσκουμεν σελίδας πλήρεις ποιήσεως φιλοσοφικότερας καὶ πραγματικῆς, διότι τίθεται κατὰ μέρος ἢ ἐκ τῆς ἐξήρσεως ὑπερβολὴ καὶ προκύπτει πλήρης ἡ ἀλήθεια.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐπασχολούμενος εἰδικώτερον ἐπὶ τῶν δραμάτων τοῦ Οὐγκώ κατέφυγον εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Σαιν Μάρκ Ζιραρδέν. Ἀναπτύσσων τὸ κεφάλαιον τῆς πατρικῆς στοργῆς ὁ βραβυς κριτικὸς εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ πάντα τὰ γνωστὰ ποιήματα τὰ ἔχοντα ὡς βῆμα τὸ πατρικὸν φίλτρον, ἐπιπορευόμενον περὶ τὰ παθήματα τοῦ ἀτυχοῦς γελωτοποιοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α'. Ὁ Τριβουλέτος μίαν εἶχε κόρην ὡς μόνον ἀγαθὴν ἐπὶ γῆς, καὶ τὴν κόρην του αὐτὴν ἀφῆρασεν ἡ ἀκολασία τοῦ βασιλέως. Ἡ εὐτυχία του πᾶσα διελύετο καὶ οὐδὲν ἄλλο τῷ ἀπέμενον εἰμὴ ἡ δυσμορξία, ἡ καθιστώσα αὐτὸν μισάνθρωπον, καὶ ἡ πέδη τοῦ γελωτοποιοῦ, ἡ ἐξαναγκάζουσα ἵνα καταπνίγη πᾶσαν πικρίαν καὶ στεναγμὸν, διὰ νὰ δύναται νὰ γελᾷ πρὸς θυμηθίαν τοῦ βασιλέως. Ἡ ἀπόγνωσις τοῦ δυσμορξίου πατρὸς ἐξέσπα εἰς στίχους ἀμιμήτου ποιητικοῦ ὕψους καὶ τουφερότητος· εἶναι στίχοι ἀρμονικώτατοι τὴν ὕψην, ἐκπροσωποῦντες πλήρως τὸ κάλλος τῆς ιδέας, ἀλλὰ στίχοι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ζιραρδέν, ἀρμύζοντες εἰς γαίλην ἐραστοῦ, οὐχὶ πατρὸς ἀπεγνωσμένου. Ὁ πατὴρ ὁ ἔχων παρ' αὐτῷ ἠτιμασμένην τὴν κόρην του, τὴν ὁποίαν ἐτήρει μακρὰν ἀπὸ παντὸς βλέμματός, ἀπὸ πάσης ψυχροφθόρου κοινωνικῆς ἐπιμιξίας, κλαίει καὶ ὀδύρεται, ἀλλ' ἡ στοργὴ αὐτοῦ δὲν ἐκδηλοῦται δι' ἐκφράσεων αἰσθηματικῆς ἐξήρσεως καὶ διὰ πάθους ἀκατανικήτου. Ἡ ποίησις τοῦ Τριβουλέτου εἶνε ἀληθὴς, ἀλλὰ τὸ αἰσθημὰ του δὲν εἶνε ἡ στοργὴ πατρὸς ἐκδηλουμένη ἐν τῇ φυσικότητι αὐτῆς καὶ τῇ ἀφελείᾳ. Ὁ πατὴρ ὁ ἀποξενούμενος οὕτως ἢ ἄλλως τοῦ μόνου τέκνου του δὲν διαρρέγεται ὑπὸ παθῶν, ὅποια κατασπαράττουσι τὸν Τριβουλέτον, ἀλλ' ὁ βραβυς αὐτοῦ πόνος εἶνε πόνος μᾶλλον σιγηλός, ὑποσκάπτων μετὰ τῆς ἐκλιπούσης εὐτυχίας αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν του.

Ἴδου τὸ εὐεργητικὸν ἔργον τῆς κριτικῆς, τὸ ἐξυπηρετοῦν τὴν ποίησιν διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ αἰσθημᾶτος εἰς τὸ μέτρον αὐτοῦ τὸ ἀληθές. Οὐδεὶς τεχνικῆς, φιλοσοφῶν ἐπὶ

τῶν λυρικῶν τοῦ Λαμαρτίνου, διενόθη ποτὲ ἢ ἐτόλμησε νὰ ἀναρρώσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ὕψος τῆς ιδέας του. Ἐβυολόγησε μόνον καὶ εἶπεν ἡ φιλοσοφία τῆς ποιήσεως, ὅτι ἡ ἐπιμαχόμενη ἐπὶ τῶν ποιημάτων του μετὰ ἀλλοίαν εἶνε πολὺ βραχεία, ἰκανῶς μονότονος καὶ πάντοτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀπαρῶντος καὶ ἀναλλοιώτου τόνου. Οὐδεὶς ἄρρησεν, ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι ὁ ἐπιμαχόμενος παραδεισος, ὅπου μόνον φῶς καὶ ἄσματα καὶ διαρκῆς ἀπολαυσίς ἀπαντῶσι· πάντες γινώσκουμεν, ὅτι ἀρετὰ βραβυφορτίον εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ὅτι ἀρετὰ πλεονόμοιον τὰ μειδιήματα τῆς τύχης. Ἀλλὰ διατὶ ὁ ποιητὴς, ἰδίως ὁπόταν φέρῃ τὸν τύπον τῆν μεγαλοφυίας, νὰ λαμβάνῃ το σκοτεινὸν μόνον μέρος τοῦ βίου, διατὶ νὰ μᾶς λέγῃ, ὅτι καὶ αὐτὴν ἀρετὴν ἐβαρύνθη τὴν ἐλπίδα: Ὅποταν αὐτός, ὁ ἐμπνευσμένος τῆς Μούσης υἱός, ἔχῃ τὴν ἐλπίδα, τί τότε ἀπομένει εἰς ἡμᾶς τοὺς κοινούς θνητοὺς, τοὺς ἀπ' αὐτῆς καὶ μόνως ἐξαρτωμένους; Καὶ ἂν θέλωμεν, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι οὐδεμίαν χάριν τον ἐφαίδρυνε ποτὲ καὶ οὐδεμίαν εὐτυχίαν τὸν ἀναμένει. Ὑπάρχουσι τόσαι ἀληθεῖς εὐτυχίαι ἐπὶ γῆς, τόσαι μεθυστικαὶ καὶ ἀληθινῶτατοι ἀπολαύσεις! Διακοῦσι μικρόν, εἶνε ἀληθές, ἀποτελοῦσι σταγόνας γλυκείας ὕδατος ἐντὸς τοῦ ἀπερᾶντος ὠκεανοῦ τῆς ἀλυμρῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὑπάρχουσι, καὶ ὁπόταν μᾶς εἰθώσιν, εἶνε ἐπαρκεῖς, ἵνα ἐξελείψωσι πᾶσαν σκιάν παρελθούσης δυστυχίας.

Κατὰ τὸν λήγοντα ἰδίως αἰῶνα ἡ ποίησις προσέλαθεν ἰδιόζωντὰ τινὰ τύπον, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσαν *ρομαντισμὸν*. Ἐμνημόνευσα δύο κορυφαίων ἀντιπροσώπων τῆς ρομαντικῆς σχολῆς, οἵτινες μεθ' ἄλλας τὰς παρεκβάσεις αὐτῶν εἶνε καὶ θὰ παραμείνωσι δύο μεγάλοι ποιηταὶ ἐν παντὶ αἰῶνι καὶ πάση ἐποχῇ. Ἡ τάσις ἐν τούτοις τοῦ υπερβάλλειν τὴν ἐκφρασίν, τοῦ χρωματίζειν, οὐχὶ βεβαίως ἀναληθῶς, ἀλλὰ πάντως ὑπερφυστικῶς τὰ ἀνθρώπινα αἰσθημᾶτα καὶ πάθη, εἶχε πολλοὺς ἀλλοιῶς ἤπτον γνωστοὺς μιμητάς, οἵτινες, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὸ θεῖον χρίσμα τῆς μεγαλοφυίας, ἐπλήρωσαν τὰς μικρὰν ἡμῶν προσηγηθείσας κοινωνίας ἀνεξαντλήτων κλαυθμορξισμῶν καὶ γόων· ἀπετέλεσαν τελείαν φιλοσοφικὴν ἐπιδημίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπότης εἶδει τέλος ν' ἀπαλλαγθῇ. Ἦτο καιρὸς νὰ καταπέση ἡ μακρὰ κόμη τοῦ ποιητοῦ, διότι καὶ ἔνευ ταύτης ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ἐμπνέηται καὶ νὰ γραφῇ κάλους στίχους· ἦτο περιττὸν

νά στολίζη τὰ ποιήματά του διὰ τῶν κυπαρίσσων τοῦ κοιμητηρίου. τοῦ ὄχι τοῦ φωτός τῆς σελήνης. τοῦ ῥλοίσβου τοῦ κύματός. τοῦ ἔσματος τῶν ἀηδόνων καὶ τοῦ πενήθιμου ψιθύρου τῶν πενκῶν. Ὅλα ταῦτα ἐγράφησαν καὶ ἔχ γραφῶσι παρὰ μεγάλων ποιητῶν. ἀλλὰ δὲν παρατάσσονται ἀναμιῶ καὶ ἀσυνειδήτως. διὰ νὰ ἀποτελέσωσιν ἄχρον καὶ ἄχρον στιχοφυρίαν. ἥτις παρὰ τὸν σκοπὸν. ὃν ἐπιδιώκει. δὲν εἶνε ἱκανὴ ἵνα συγκινήσῃ. Ἡ ποίησις δὲν ἀγαπᾷ σώματα φθισικά καὶ ψυχὰς ἐτοιμούς νὰ λιποθυμήσωσιν. Ἡ ποίησις εἶνε ἡ ζωὴ. ὅποιον ὁ καλὸς Θεὸς τὴν ἐδαμιούργησε. μὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα αὐτῆς ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς. Ἄν ἔχῃς τὸ εὐεργετικὸν δῶρον τοῦ συγκοινωνεῖν πρὸς τὴν θεότητα. ψάλε μοι τὴν πατρίδα μὲ τὴν μεγαλειότητα τοῦ Ὀμήρου περιγράφόν μοι τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως διὰ τῆς φαντασίας τοῦ Ὀσσιάνου· εἰσάγαγέ με. ὡς ὁ Δάντης. εἰς τὸν ἄδην ἢ τὸν παράδεισον· δός μοι νὰ ἐνοήσω τὸν ἔρωτα διὰ τῆς ἀληθείας καὶ φυσικότητας τοῦ Μυσεῖ· φιλοσοφήσε. ψυχολόγησε ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. ὡς ὁ Σαικσπῆρος· ψάλε μοι τὸν πότον καὶ τὴν γοῶν. ὡς ὁ Ἀνακρέων· ζωγράφησέ μοι τὸν ἀγροτικὸν βίον καὶ τὴν ποιμενικὴν εὐτυχίαν. ὡς ὁ Θεόκριτος· καυτηρίασε τὴν κακίαν, ὡς ὁ Ἰουβενάκις· γράψε κοινωνικὴν σάτυραν. ὡς ὁ Μολιέρος. καὶ φέρε μοι τὴν θυμηδίαν καὶ τὸν γέλωτα. ὡς ὁ Γολδόνης. Ἄρου ἤματι θηητός. ἔγω βεβαίως τὰς περιπετείαις μου. ἔγω τὰς θλίβεράς στιγμὰς μου καὶ αἰσθάνομαι ἐνίοτε τὴν ἀνάγκην νὰ φιλοσοφήσω ἐπὶ τῆς μακαριότητος τοῦ βίου. Ζητῶ ἀπὸ σέ τὸν ποιητὴν νὰ μοι φέρῃς τὰ δάκρυα. τὰ ὅποια δὲν μοι ἔρχονται καὶ ἄτινα ἐν τούτοις θὰ μὲ ἀνακουρίωσι. Δός λοιπὸν τὴν διέξοδον εἰς τὴν λύπην μου. ὅπως μοι τὴν δίδει ἡ Ἀντιγόνη. ὅτε ὀδηγήσασα δι' ἐρήμων καὶ δυσβάτων ὁδῶν τὸν τυφλὸν πατέρα τῆς εἰς τὸν Κολωνὸν ἀπόλλυσιν αἰῶνης αὐτὸν κατελθόντα τὸν σκοτεινὸν καὶ μυστηριώδη σῦδὸν τοῦ ναοῦ τῶν Εὐμενίδων· ὡς ἡ Ἀνδρομάχη. ὅτε προστεινοῦσα τὸ βρέφος αὐτῆς. τὸν πρῶτον τρυφερὸν καρπὸν τοῦ συζυγιακοῦ τῆς ἔρωτος. ἐξορκίζει τὸν Ἐκτορα νὰ μὴ ἀφεθῆ εἰς τὴν ἀγρίαν ὄρμην τῆς πάλης, εἰς ἣν ἀπήρχαστο. Δὲν γνωρίζω ἀληθέστερον πόνον κόρης φιλοστόργου ἀπολοφυρομένης ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐκυτῆς πατρὸς, οὔτε φυσικωτέραν θλίψιν συζύγου πιστῆς καὶ ἀρωσιωμένης. ἥτις προσησθάνετο, ὅτι ἡ σπαθὴ τοῦ Ἀχιλλέως θὰ κα-

τέρριπτεν ἄπνον τὸν προσφιλέτης σύντροπον. Ἐάν δὲν ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ συγκλονῆς οὕτω βαθέως τὸν ἀνακρινώστην σου. ἐάν εἶσαι ποιητῆς, χωρὶς νὰ ἴσκι. ὡς ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ὀμηρος. μεγαλοφυία. περιορίσθητι τότε νὰ ἐκφράσῃς τὸ αἰσθημά σου, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν εἶναι. ἀρελῶς, φυσικῶς, ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνεσαι καὶ ὅπως τὸ ἐνοῶ. χωρὶς νὰ κυνηγῆς μεγάλαις ιδέαις. αἷτινες δὲν ἔρχονται, ἐάν δὲν ὑπάρχωσιν. οὔτε νὰ ἐξωτερικεύῃς αὐτάς πομπῶδες, διότι ὅπου τὴν τεχνολογίαν τὴν ἐκφράσιν. πάσχεις πτωχεῖν ἰδεῶν.

Τὸ κύρος τῆς ἀληθείας ταύτης ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησις. ἡ ἐπικληθεῖσα κλασικὴ. Παρῆλθον πολλοὶ αἰῶνες ἔκτοτε. ἤλθον καὶ ἐξέλιπον ἀλλεπάλληλοι γενεαὶ ἀνθρώπων. μετεβλήθησαν αἱ σκέψεις αὐτῶν καὶ οἱ ὅροι τοῦ κοινωνικοῦ βίου. καὶ ὅμως ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησις πρόκειται πάντοτε τὸ πρότυπον τῆς ἀληθοῦς ἐμπνεύσεως, ἡ διαυγῆς καὶ δροσερᾶ πηγῆ. ἐξ ἧς ποτίζεται ἡ διψῶσα ἀνθρωπότης. Ἡ τὴν ποίησιν ἐκείνην διαπνεύουσα ιδέα μετέδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν, ἡ ὅποια ἀπὸ τῆς πρῶτης ἐμφανίσεως αὐτῆς τὴν ἐχαρακτήρισεν· τὴν ποίησιν ἐκείνην ἔφερον οἱ διδασκαλοὶ τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Ἰταλίαν. ἐνθα οἱ Μεδικοί μαγευθέντες ἐνόμισαν. ὅτι ἠδύναντο νὰ ἱπαναφέρωσι τοὺς παλαιούς ἑλληνικούς χρόνους· ἡ ποίησις αὕτη ἐνέπνευε τὴν αὐτὴν Φραγκίσκου τοῦ Δ' καὶ βραδύτερον Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Τὸ εὐλεύριον καὶ ἄδολον ταύτης πνεῦμα ἐπέφερε τὴν πυρετώδη ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως καὶ κατέρριψε βαθυμηδὸν ἀλλ' ἀσφαλῶς τὰς σκοτεινάς τοῦ μεσαιῶνος παραδόσεις. Ὅποτε διὰ τῶν σφῶν μεταναστῶν τοῦ Βυζαντίου ἀπεκαλύφθη τὸ ἀπαρχαίμυλον κάλλος τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης, αἷτινες φέρουσι τὸν αὐτὸν τύπον καὶ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν. τοσοῦτος ὄργασμός κατέλαβε τὴν Εὐρώπην. ἰδίως τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. ὥστε ἅπας ὁ ἐπίσημος καὶ ἰδιωτικὸς βίος ἐνεπνεύετο ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἰδεῶν τῶν κλασικῶν χρόνων, ἡ δὲ γλῶσσα ἡ γαλλικὴ, ἥτις τότε ἀπεκαθαίρετο καὶ ἀνεκινίετο, ἔπεινε νὰ προσλάβῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ὕφην τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου. Βεβαίως ὁ ΙΓ' καὶ ΙΖ' αἰὼν δὲν ἴσαν εἰσέτι προσπαρεσκευασμένοι νὰ κατανοήσωσιν ἐντελῶς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον καὶ οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι πάντες ἴσαν τὸ προοίμιον ἀπλῶς τῆς μελλούσης ἐργασίας· ἀλλ' ἡ ἀναμόρφωσις, ἥτις συνετελέσθη διὰ

τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ κοινωνικῇ καταστάσει τῆς Δύσεως. ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ποίησις ἢ ἐπέχουσα τὴν ἀλήθειαν, τὸ κάλλος καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἑλληνικῆς δὲν ἐπαγγέλλεται μόνον τὴν πρόσκαιρον τοῦ ἀνθρώπου ψυχαγωγίαν, ἀλλ' ἔχει σημαντικώτεραν καὶ διαρκεστέραν ἀποστολήν.

Εἶπον, ὅτι ἡ κριτικὴ ἀποκαθιστᾷ τὸ αἶσθημα εἰς τὸ μέτρον αὐτοῦ τὸ ἀληθές· καὶ λέγων αἶσθημα, ἐννοῶ ἐν γένει τὴν ιδέαν, ἥτις ἐνέπνευσε τὸ ποίημα καὶ ἥτις τὸ διαπνέει. Ἀλλὰ βεβαίως δύναται νὰ ἀντιπαρῆθῃ, ὅποιον ἄρα, προκειμένου περὶ λόγου, εἶνε τὸ μέτρον τοῦτο: Τίς δύναται εὐσυνειδήτως νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι αὐτὸς κατέχει τὸν ἀλθιναστον γνώμονα τῆς ἀληθείας; Πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀντιλαμβάνομεθα ἀπαρῶν ἀλλήλων τὰ ἀμέσως εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν προσπίπτοντα. Ἡ γὰρ καὶ ἡ λύπη διαφόρως ἐκδηλοῦνται, ἡ ιδέα τῆς πατρίδος, τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀθανασίας κατὰ διάφορον τρόπον μᾶς ἐπηρεάζουσι. Ἡὼς λοιπὸν ἡ κριτικὴ δύναται νὰ εἴπῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς ἀσφαλῶς καὶ ἀνεκλήτως, προκειμένου περὶ τῆς αὐτῆς ιδέας παρὰ πλειωτέρων ἐκφοροζομένων, πῶς θὰ δυναθῇ νὰ εἴπῃ, ποῦ ἐξεδηλώθη συμφρονότερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ποῦ ὄχι: Ἐὰν ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον αἰσθάνομαι, δὲν τὴν εἶπον ἄρα γε, διότι δὲν τὴν αἰσθάνεσαι, ὅπως τὴν ἀντέλεθρην: Ἐν ἐνὶ λόγῳ, δὲν ἀπαρτᾶται ἄρα γε ἡ κριτικὴ ἀποθεοῦσα ἢ προγράφουσα; Δὲν ὑπάρχουσι τεκμήρια καταδεικνύοντα, ὅτι ἀδικῶς καταερρήφθησαν ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου των ποιηταί, τοὺς ὁποίους βραδύτερον ἀνεστῆλωσαν ὑψηλότερον μᾶλλον πεφωτισμένος λόγος, ἢ ὅτι ὑπερέξετιμῆθη μέτριόν τι ποιητικὸν πνεῦμα, τὸ ὅποιον μετ' οὐ πολὺ παρέσυρεν ἡ λήθη τοῦ χρόνου;

Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ ἡ κρίσις τῶν ἀνθρώπων παρακολουθεῖ τὴν ἀτελείαν τῶν γηίνων παραγμάτων. Οὐδεὶς ὑρίσκειται μαθηματικῶς ὀρισμένους κανῶν, προκειμένου περὶ ιδέας, ἥτις εἶναι ἄυλος, καὶ λόγου, ὅστις δύναται νὰ ἔγῃ πολλὰ καὶ διαφόρους τὰς ἐκφάνσεις. Ὑπάρχουσιν ἀναλλοίωτοί τινες καὶ ἀσφαρτοὶ ἀλήθειαι· τὰς ἀληθείας ταύτας λαμβάνει ἡ κριτικὴ ὡς μέτρον· ἐργάζεται διὰ τοῦ ὁρθοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τῆς καλῆς πίστεως. Ὅταν λείψῃ ἡ καλὴ πίστις, τότε παύει οὖσα ἡ φιλοσοφικὴ ἐπιστήμη· μεταβάλλεται εἰς ἐμπρηθὴ πολεμίαν, ποτιζούσα τὸν Βύρωνα, ἅμα τῇ

ἀνατολῇ του, τὰς πικρίας, αἰτίνας βραδύτερον τῷ ἐνέπνευσαν τὰς καυστικὰς κατὰ τῶν Ζωϊλῶν σατύρας του.

Παρ' ἡμῶν ἀτυχῶς μέχρι τοῦδε ἑλαχίστη ἐγένετο σάβραξ ἐργασία ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους παραγωγῆς. Ἡ γνησία ἑλληνικὴ ποίησις τοῦ Σόλομου καὶ τοῦ Βαλσαφίτου, ἡ ἐπέχουσα τὸ μεγαλεῖον τῶν ἀποκαθήμενων βουνῶν μας, τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν δρόσον τῆς περιβαλλούσης φύσεως, ἡ ἀναπαριστώσα τὰς ἀρεταίς καὶ γλυκαῖς ἑλληνικαῖς παραδόσεις, αἰτίνας ὅσμηραι λησμονοῦνται καὶ ἐκλείπουσι, συνεκλόνισε σύμπαν τὸ ἑλληνικόν, χωρὶς νὰ ἀποτελέσῃ ἀκόμα τὸ θέμα σάβραξ μελέτης παρὰ τῶν ὀλίγων. Ὅσῳκις ἐλάλησε παρ' ἡμῶν ἡ κριτικὴ, ἡ ἐπιπολιτικὴ ἢ ἐμπρηθὴς ἐξέφρασθη. Πρὸ τινων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις εὐφυῆς ἀνὴρ καὶ δεξιὸς λογογράφος ἐξέφρασε γενικὴν προγραφήν κατὰ πάντων συλλήθδων τῶν ποιητῶν τοῦ ἔθνους, οὗς ὁμοθῦμος ἡ κοινὴ γνώμη ἀνεγνώρισε καὶ ἐνεστερνίσθη. Πάντες ἐξέπληκτοι τότε, διότι ἡκούσαμεν ἐτυμηγορίαν ἀσυνειδήτων καὶ ἐλαφρῶν, ἀνατρέπουσαν ἐρριζωμένας μακρῶν χρόνων πεποιθήσεις, τὰς ὁποίας ἐν τοῦτοις καὶ σοφοὶ τῆς Δύσεως λογογράφοι ἀσχολοῦμενοι περὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλώσσαν, ἐκθύμως ἀπεδέχθησαν. Τὰ γνησιώτερα ἄνθη τῆς ἡμετέρας ποιήσεως, τὰ ψαλλόμενα μελωδικῶς ἀπὸ τῆς ποιμενικῆς κελύβους μέχρι τῆς κορυφότερας ἑλληνικῆς αἰθούρας, ἀδιαφόρως ἂν τὰ συνδεύῃ ὁ αὐλὸς ἢ το κλειδοκύμβαλον, ἐγχαρκτηρίσθησαν ὡς κικιζήλια καὶ κικιζήλα στιχογραφήματα. Ποῖος ἄρα εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς οὕτως ἀσφαρτομένης κριτικῆς; Δύναται ἀσθενὴς πνοὴ ἀνέμου νὰ σβέσῃ ζωερὴν πυρᾶν, ἥτις ἔθερμανε δύο γενεὰς ἀνθρώπων; Δύναται ἡ κρίσις ἐνὸς νὰ ἴγῃ ὁρθότερα τῆς ὁμοθῦμου γνώμης ὅλου τοῦ ἔθνους; Τὸ ἔθνος αὐτό, τοῦ ὁποίου οἱ ποιηταὶ διεγερμένην τους πόθους, τὰς τύχας, τὰς τάσεις, οὕτινος ἀπέτυπωσαν τὸν ἰδιόχροντα χαρακτήρα, περιέβαλεν αὐτοὺς διὰ τῆς λαμπρίας του καὶ τοὺς ἀπεικέλεσεν ἔθνικους ποιητάς. Ὁ σκοπὸς ἦτο ἄρα γε ν' ἀνατραπῶσιν αἱ τῶς πεποιθήσεις; Οὐχι. Τὰ ἐλατῆρια τῆς τοιαύτης προγραφῆς πρέπει ν' ἀναζητηθῶσιν ἄλλοθῶ. Ἐπρόκειτο νὰ πολεμηθῇ εἰς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἀντίπαλος πρὸ μικροῦ μόλις γράψας κριτικὴν μελέτην ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ ἰδιᾶ ἐπὶ τῶν ἔργων δημοσίου τοῦ Ἑλλησι ποιητοῦ. Ἐδεῖ ν' ἀποδειχθῶσιν ἐσφαλμένα αἱ θεωρίαι του, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ

τοῦτο εἰμὲν διὰ τοσούτω πρωτοτύπου ἐτυμολογίας.

Ἀλλὰ δὲν γράφεται οὕτως ἡ κριτική, οὔτε τῶσον εὐτελής εἶνε ὁ προσωρισμὸς τῆς. Λίτοι αὐτὰ ἀπόπειρα, ὅσον δὴ ποτε εὐφραΐς, ὅσον δὴ ποτε πρωτότυποι καὶ ὑποτιθέσθαι, ἐξυπηρετούσιν ἴσως τὴν ἐξάψιν μᾶς στιγμῆς, ἀλλ' ἐκλείπουσι μετὰ τοῦ παύους, ὅπερ τὰς προδικάλεσεν. Ὅπόταν καὶ τὰ ἑλληνικά γράμματα ἀξιώθωσι μᾶλλον ἐπισταμένης μελέτης, θ' ἀποκατασταθῆ βεβαίως εἰς τὸ προσήκον ἢ ποιητικῆ παραγωγῆ τῆς νεωτέρας. Ἑλλάδος καὶ ἡ γῆθη θὰ παρασύρῃ πολλοὺς, οὐδὲ πρόσκαιρος ἐνθουσιασμὸς ἀνεκέρουξεν. Ἄλλ' ἡ ποίησις ἢ ἐκ τοῦ γενήσιον ἑλληνικοῦ πνευματικῶν ἐπαγγελία, ἢ διερχομένουσθα τοῦς πάλμους τοῦ ἔθνους, θὰ ζήσῃ, ὅπως ζῆ ἢ ἀλλήθια, εἰς ἧς ἡρῶσθη τὰς ἐαυτῆς ἐμπνεύσεις.

Τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν πραγματείαν, δι' ἧς ἐθάροισα νὰ ἐπασχολήσω ὑμᾶς, εἶνε ἐκ τῶν ἀξιοῦμένων πολλῶ βελιούτερας καὶ ἐπιστημονικωτέρας μελέτης. Ὡς πρὸ τινῶν ἡμερῶν λίαν ὀρθῶς παρετήρησεν ἐγκριτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐρημερίας, γράφων τις περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς δύναται νὰ πραγματευθῆ ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις. Μὴ ἔχων ἀτυχῶς εἰς τὴν ἐμὴν διὰθεσιν εἰμὲν μόνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν μοί ἐπιτρέπουσιν ἄλλας πνευματικῆς ἐνασχολήσεις αἱ συνήθειαι ἐργασίαι μου, ἐπιθυμῶν δ' εἰς ἄλλου ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν φιλοσοφικωστατήν παρόρμησιν τοῦ κυρίου προέδρου, τοῦ τιμωντός με διὰ τῆς εὐφρα-

νοῦς φιλικῆς τοῦ, ἐπραγματεύθην τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον προὐκέρουξαι, ὑπὸ μίαν αὐτοῦ ἐπόψιν, τὴν ἀπλουστεράν καὶ τὴν μᾶλλον ἴσως τοῦς πλειοτέρους ἐνδιαφέρουσαν. Εἶχον ἄλλως τε ὑπ' ὄψιν μου, ὅτι ἀποτεινόμενος πρὸς κοινόν, ὁποῖον εἶναι τὸ συρρέον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ πρώτου τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων, οὐδένα εἶχον νὰ φωτίσω, οὐδένα νὰ διδάξω τι νέον καὶ ἄγνωστον. Ὅσα εἶπον, πάντες τὰ ἐγνωρίζετε ἐκ τῶν μέγρι τοῦδε πνευματικῶν ὑμῶν ἐνασχολήσεων. Ἡθέλησα ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ συγκεντρώσωμεν ὑμῶν ἐπὶ βραχὺ τὰς ἐντυπώσεις μᾶς, ἄνευ ἀξιώσεως ἄλλης καὶ ὑπὸ τύπον ἐντυπώσεων μόνων. Ἢ ποίησις πρὸς πάντας ἡμᾶς παρέσχε τὰ εὐεργετικὰ δῶρά τῆς, λαλοῦσα τὴν γλώσσαν, ἧτις εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐνθουσιᾷ, νὰ φαιδρύνῃ, νὰ συγκινή, νὰ παραγορῆ καὶ νὰ φανατίξῃ. Ἡθέλησα νὰ ἀνακησθῶμεν ὁμοῦ τῶν στιγμῶν, καθ' ἧς ἐφυλλομετήσαμεν τὰ χρυσοῦργήματα τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς καὶ συγκεντρούμενοι εἰς ἐαυτοὺς ἐξήτοῦμεν νὰ πειθῶμεν, ὅτι ὅσα μᾶς ἔλεγεν ἡ ποίησις εἶχον ἀληθῶς ἐν ἡμῖν τὴν ἀπήχησίν των. Ποσάκις ἐδυσορήσαμεν, ὅτι ὁ ποιητῆς ἐξέσχεσε διανοήμα, τὸ ὁποῖον πολλακίς μᾶς κατέλαθε καὶ ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθημεν ὡς αὐτός, νὰ ἐξωτεριεῦσωμεν; Ποσάκις ἐν αὐτῷ ἀνεγνωρίσαμεν πλήρη καὶ τελείαν τὴν ἡμετέραν εἰκόνα; Ἴδου ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς κριτικῆς, πρὶν ἢ διατυπωθῆ ὑπὸ μορφῆν ἐπιστημονικωτέραν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἐξ ἐπαγγελίματος τεχνολογῶν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΩΝ ΤΩ ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ. ΣΥΛΛΟΓΩ.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΘ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

1889—1890

- Σύγγραμμα γεγραμμένον βωσσισι υπό τοῦ κόμητος Τολστόϊ καὶ Ν. Κοντακώρ. Πετροπόλει. 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου Σμυρνώρ.
- Αἱ ψυχώσεις. Μελέται ἱστορικαί, κοινωνιολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ περὶ φρενοπαθειῶν ὑπὸ Σίμ. Ἀποστολίδου. Ἰατρῶν. Ἀθήναι. 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Ἐγχειρίδιον φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Κ. Ι. Βουσάκη, ἐκ πέντε τευχῶν. Ἀθήναι. 1887. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Πενταετηρίς τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου «Ἐρυθραίας», ἥτοι γενικὴ ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ. Ἐρυμυπόλει. 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.
- Kongl. vitterhets historie och antiquitets akademien's månadsblad. Stockholm, 1889. Τεῦχος 1
 Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Στοκχόλμης.
- Φυσιολογικὰ πραγματεῖαι ὑπὸ Σπ. Μαυρογένους πασσα. Παρισίως. Σόμ. 5
 Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Ἦλα καὶ σακχάρημα ἱστορίας τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλλ. ἀποικίας. Ἀθήναι. 1888. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Β. Φαρδῆ.
- ΙΔ', ΙΕ' καὶ ΙΣ' ἔτος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φιλεκαπαιδευτικοῦ συλλόγου. Ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ προεδροῦ κ. Γρ. Γράβαρχ. Ἰατρῶν. Ἀθήναι. 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.
- The Old Testament in Greek according to the septuagint, edited for the syndes of the University, press. by Henri Barclay Swete. Vol. I. Genesis — IV Kings. Cambridge, 1887. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Cambridge.
- Βίος Ἡέρου τοῦ μεγάλου, ἀποκράτορος Ρουσίας ὑπὸ Ἀλ. Καρμείλχαριου. Τόμ. Α'. Ἐνετήσιν. αὐξ'. Τόμ. 1
- D. Io. Henrici Schulzii libellus memorialis de formulis praescribendis commodo praelectionum academicarum editus curante Christoph. C. Strumpff. Halae, 1886. Τόμ. 1
- Φαρμακοποιὰ γενικὴ. ὑπὸ Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θεσσαλοῦ. Κ/πόλει. 1818. Τόμ. 1
- The uses of water in Health & Disease by J. H. Kellogg. Washington, 1876. Τόμ. 1
- Kurze Erklärung von Matthäus 24. oder das zweite Kommen Christi von James White. 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ ἀνονόμου.
- Τριάντα ἐναίσιμοι διατριβὰὶ ποικίλης ὕλης. Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Heidelberg.
- La grande encyclopedie. Six premiers volumes. Paris. Τόμ. 6
- Dictionnaire universel théorique et pratique du commerce et de la navigation. Tomes I-II. Paris. 1859. Τόμ. 2

- Atlas universel d'histoire et géographie, par M. N. Bouillet. Paris, 1865. Τόμ. 1
- Dictionnaire universel d'histoire et de géographie, par M. N. Bouillet. Paris, 1867. Τόμ. 1.
- Dictionnaire universel des sciences, des lettres et des arts, par M. N. Bouillet. IVme édition. Paris, 1859. Τόμ. 1
- Le monde avant la création de l'homme, par W. F. A. Zimmermann. Paris, 1857. Τόμ. 1
- Dictionnaire français-latin, par Fr. Noël. Paris, 1840. Τόμ. 1
- Encyclopedie théorique et pratique des connaissances utiles. Tomes I-II. Paris. Τόμ. 2
- Histoire ecclésiastique, par l'Abbé Fleury. Tomes I-IV. Paris, 1856. Τόμ. 6
- Dictionnaire de la langue française, par E. Littré. Supplément, Paris, 1877. Τόμ. 1
- Dictionnaire français et anglais, par Boileau et Picquet. London, 1848. Τόμ. 1
- Histoire des législateurs et des constitutions de la Grèce antique, par E. Lerminier. Tome I. Paris, 1852. Τόμ. 1
- Œuvres complètes de Shakspeare, traduction nouvelle par B. Laroche. Tome I. Paris. Τόμ. 1
- Les missions en Océanie au XIXe siècle, par M. de Montrond. Rouen. 1869. Τόμ. 1
- Δουκίμιον περί οικονομικῶν μεταρρυθμίσεων ὑπὸ Γ. Α. Σούτσου. Ἀθῆναι, 1863. Τόμ. 1
- Λεξικὸν ἀγγλοελληνικὸν ὑπὸ Γ. Πολυμέρη. Ἐρμούπολει. 1854. Τόμ. 1
- Βυζαντινὰ μελέται ὑπὸ Σ. Ζαμπελίου. Ἀθῆναι, 1857. Τόμ. 1
- Tableau de l'histoire moderne de Fr. Schlegel, traduit de l'allemand par M. J. Cherbulier. Paris, 1831, Τόμ. 2
- Insurrection extré-génération de la Grèce, par G. G. Gervinus. Tomes I-II. Paris, 1863. Τόμ. 2
- Économie politique chrétienne ou recherches sur la nature et les causes du paupérisme, par le Vte Alban de Villeneuve-Bargemont. Tomes I-III. Paris, 1834. Τόμ. 3
- Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς ἐκδιδόμενον ὑπὸ Α. Παλαισιολόγου, τῶν ἐτῶν 1884, 1885, 1886, 1887. Κ/πύλει. Τόμ. 4
- Œuvres complètes de Xénophon, traduction nouvelle, par Eugène Talbot. Tomes I-II. Paris, 1859. Τόμ. 2
- Histoires de Jules César, par Napoléon. Paris, 1862. Τόμ. 1
- Œuvres complètes de Plutarque. Les vies des hommes illustres, traduits en français par E. Talbot. Tomes I-IV. IIme édition. Paris, 1872. Τόμ. 4
- Théâtre choisi de Voltaire avec une notice bibliographique et littéraire et des notes, par M. Geruzez. Paris, 1849. Τόμ. 1
- La Henriade, poème en dix chants, par Voltaire. Paris, 1854. Τόμ. 1
- Ἱστορία τῆς Μεγάλλης Βρετανίας ὑπὸ Γ. Δ. Αζμπίση. Σφόρη, 1855-63. Τόμ. 4
- Voyage littéraire de la Grèce, par M. Guys. Paris, 1783. Τόμ. 4
- Storia d'Italia dal 1814 al 1866, di Carlo Belviglieri sotto la direzione di Cesare Cantu. Milano, 1870. Τόμ. 6
- Dictionnaire philosophique, par Voltaire. Paris, 1832. Τόμ. 14
- La scienza della legislazione del Gaetano Filangieri. Milano, MDCCCXVII. T. 6
- Almanach de Gotha τῶν ἐτῶν 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1884, 1885, 1886, 1887. Τόμ. 10
- Géographie de Strabon, traduction nouvelle par Amedée Tardieu. Paris, 1867-73. Τόμ. 2
- L'Italie des Italiens, par Louise Colet. Paris, 1862-64. Τόμ. 4
- Œuvres complètes de Racine. Édition de Ch. Lahure. Paris, 1856. Τόμ. 2
- Θεσμολόγιον στρατιωτικὸν συνταχθὲν καὶ ἐκδοθὲν ἐγκρίσει τοῦ ἐπι τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου ὑπὸ Ἀρχθωνος Βουρμίσζα. Ἀθῆναι, 1866—67. Τόμ. 5
- Διάφορα. Τόμ. 1
- Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων Πάλλη καὶ Πουτλῆ. Τόμ. 5'. Ἀθῆναι, 1859. Τόμ. 1
- Musulmans et chrétiens. La Turquie en 1873 et 1874 par le Vte A. de Gaston. C/ple, 1874. Τόμ. 1
- Ἐπ. Δεληγεώργη λόγοι πολιτικοὶ 1863 — 1871. Μέρος Α'. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1

Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσαρτήματα ὑπὸ Εὐγενίου ἱερέως. Ἀθήναι, 1886. Τόμ. 1

Περὶ κληψίς περιγραφῶν Ποταγοῦ. Μέρους Α'. Ἀθήναι, 1883. Τόμ. 1

Α. Κωνσταντινίδου, ἡ ἐπιστήμη. Ἀθήναι, 1884. Τόμ. 1

Les grandes dames par Arsène Houssaye. Paris, 1868. Τόμ. 1

L'homme selon la science, par Louis Büchner. Paris, 1872. Τόμ. 1

Journal du général Gordon, siège de Khartoum, traduit de l'anglais par M. A. B. Paris, 1886. Τόμ. 1

Ὁ Ἄθως, ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεών. Κων/πόλει, 1885. Τόμ. 1

Αἱ ψυχώσεις, ὑπὸ Σίμ. Ἀποστολίδου. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1

Révolutions de la mer per J. Adhémar. Texte et planches. Paris, 1860. Τόμ. 1

Ἱστορία τῆς γημείας ὑπὸ Ἴω. Ἀλεξάνδριδου. Βιέννη, 1869. Τόμ. 1

Ἀλεξάνδρου Μαυρογορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ ἐκδόθεισα ὑπὸ Θ. Λιβανίου. Τεργέστη, 1879. Τόμ. 1

Ματθαίου Κ. Παρὰ τὰ σχέδια. Κ/πόλει, 1867. Τόμ. 1

Περὶ ἐμπορικῶν ἐταιριῶν ὑπὸ Α. Πετρίδου. Τόμος Α'. Ἀθήναι, 1886. Τόμ. 1

Chefs-d'œuvre de Lord Byron. Paris. Τ. 1

Ὁρθόδοξος Ἑλλάς. ὑπὸ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου, ἀρχιμανδρίτου. Λεπίδα, 1872. Τόμ. 1

Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ κρίσις ἐν ἔτει 1881 καὶ 1882 ὑπὸ Ν. Σκωτίδου. Ἀθήναι, 1883. Τόμ. 1

Ἐπετηρὴς τοῦ ἐν Κ/πόλει ἡπειρωτικοῦ σχολίου. Ἔτος Β', 1873—74. Τόμ. 1

Leçons d'algèbre par L. de Fourey. IIIme édition. Paris, 1838. Τόμ. 1

Oeuvres de Bacon. traduction revue par Mr F. Riaux. Paris, 1852. Τόμ. 2

Περὶ νομοθεσίας ἰδιωτικῆς καὶ ποινικῆς ὑπὸ Ἱερεμίου Βενθάνου. μετὰφρ. ἐκ τῆς γαλλικῆς ὑπὸ Γ. Ἀθανασίου. Αἰγύνη, 1834. Τόμ. 1

Voyage en Orient, par M. de Lamartine. Paris, 1854. Τόμ. 1

Premières méditations poétiques. La mort de Socrate, par M. de Lamartine. Paris, 1857. Τόμ. 1

Σύνοψις ὠρελιμωτάτη πρὸς ταχυτέραν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὑπὸ Φ. Σ. Κρασσά. Ἀθήναι, 1884. Τόμ. 1

Éléments de géométrie par A. M. Legendre. Paris, 1837. Τόμ. 1

Éléments d'arithmétique par M. Bourdon. Paris, 1837. Τόμ. 1

Περὶ κληψίς ἡ σακνὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου. Κ/πόλει, 1873. Τόμ. 1

Διοικητικὰ μελέται ὑπὸ Βιδιέν. μετὰφρ. Σπ. Ἀντωνιάδου. Ἀθήναι, 1870. Τόμ. 1

Ἱστορία τοῦ μεγάλου Πέτρου ὑπὸ Γ. Δ. Αχμπίση. Ἀθήναι, 1868. Τόμ. 1

Histoire de la guerre du Peloponèse de Thucydide. Traduction nouvelle par E. A. Bétant. Paris, 1863. Τόμ. 1

Ὁ Σόλων. ἀρχαίον ἐλληνικὸν δίκαιον μεταφρασθὲν καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Ν. Παπαδόπουλου. Ἐρμουπόλει, 1844. Τόμ. 1

Ἀνάλεκτα ἐλληνικὰ μεζονα ὑπὸ Α. Dalzel. Boston. 1843. Τόμ. 1

Εἰρηναίου Ἀσωπίου ἀπτικὸν ἡμερολόγιον τῶν ἐτῶν 1873. 1874. 1875. 1877. 1881. 1882. Ἀθήναι. Τόμ. 6

Le Guide Parisien, par Adolphe Joanne. Paris, 1863. Τόμ. 1

La femme Grecque, par Mme Clarisse Bader. Paris, 1873. Τόμ. 2

Χρηστομάθεια κορασιακὴ ὑπὸ Σαπρούς Λεοντιάδου. Τόμ. Α' καὶ Β'. Σμύρνη, 1873—75. Τόμ. 2

Ἑρμηνεία τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν ὑπὸ Μητῆ Δ. Χαμουδοπούλου. Κων/πόλει, 1883. Σώμ. 2

Ἐργερινίδιον ἐδηγητικὸν ὑπὸ Σαπρούς Λεοντιάδου. Σμύρνη, 1869. Τόμ. 1

Παραστάσεις δραματικαὶ ὑπὸ Σαπρούς Λεοντιάδου. Σμύρνη, 1871. Τόμ. 1

Πραγματεία περὶ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν ἀθρηστικῶν ἰδεῶν ὑπὸ Διονυσίου Λατα. Ἀθήναι, 1880. Τόμ. 1

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρώτου πρωτάνειως Π. Βουσακὰ παραδιδόντος τὴν πρωτανείαν τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ Ε. Καστόργη. Ἀθήναι, 1872. Τόμ. 1

Χρονικὰ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ὑπὸ Μ. Γεδεών. Κ/πόλει, 1883. Σώμ. 2

Πρόχειρον νομικὸν Θεοφίλου ἐπισκόπου Καμπανίας. ὑπὸ Ε. Ταπεινοῦ καὶ Κ. Βασιλειάδου. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1

Μελέται ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1

Υγιεινὴ τῶν ἐγγύων γυναικῶν καὶ τῶν νεογνῶν παιδῶν ὑπὸ Π. Α. Σαλαμπάντα.

- Itinéraire historique et descriptif de Paris à C/ple par Ph. Blanchard. Paris, 1855. Τόμ. 1
- Œuvres diverses de Fénelon. Paris, 1844. Τόμ. 1
- Le génie du christianisme, par Chateaubriand. Tome I. Paris, 1852. Τ. 1
- Histoire de Jeanne d'Arc. par J. J. E. Roy. Tours, 1855. Τόμ. 1
- La diligence par Ricard. Paris, 1833. Τόμ. 4
- Théâtre complet de J. Racine. Paris, 1845. Τόμ. 1
- L'Allemagne, l'Autriche et la Suisse. Manuel du voyageur par K. Raedeker. Leipzig, 1878. Τόμ. 2
- Physiologie du mariage, par H. du Balzac. Paris, 1847. Τόμ. 1
- Nouvelle grammaire Allemande par E. Otto. IIme édition. Heidelberg, 1876. Τόμ. 1
- Conquête de Grenade, par A. Lemer cier. Tours, 1852, Τόμ. 1
- Voyage du jeune Anacharsis en Grèce. par J. Barthélemy. Paris, 1822. Τ. 7
- Œuvres complètes de Mr Gessner. Paris, 1801. Τόμ. 6
- Histoire de Gil-Blas, par M^r Le Sage. Londres, 1783. Τόμ. 4
- Œuvres d'Ovide, traduites en vers français. Paris, 1810. Τόμ. 2
- Choix de poésies, traduites du Grec, du Latin et de l'Italien. Londres, 1786. Τόμ. 2
- Œuvres de Fontenelle. Londres, 1784, Τόμ. 2
- Œuvres de Gresset. Londres, 1780. Τ. 2
- Œuvres mêlées de Montesquieu. Paris, 1816. Τόμ. 2
- Histoire des oracles, par de Fontenelle. Londres, 1785. Τόμ. 1
- Œuvres de Lamartine. Méditations. Bruxelles, 1839. Τόμ. 1
- Les Turcs et la Turquie contemporaine. par B. Nicolaïdy. Paris, 1859. Τόμ. 2
- La pluralité des mondes habités, par C. Flammarion. Paris, 1873. Τόμ. 1
- Les dévotés du grand monde. types du second Empire, par Mme Louise Colet. Paris, 1873. Τόμ. 1
- Arithmétique commerciale et pratique, par Ed. Degranges, Paris, 1874. Τ. 1
- Histoire de l' économie politique en Europe, par Blanqui. Tome I. Paris, 1842. Τόμ. 1
- Hygiène et physiologie du mariage, par A. Debay. Paris, 1872. Τόμ. 1
- Γαλλικῶν συνωνύμων ἐγγειρίδιον ὑπὸ Κ. Βαρβάτου. Ἀθήναι, 1883. Τόμ. 1
- Ὁρθόδοξος χριστιανικὴ ἠθικὴ ὑπὸ Γρ. Παλαμῆ. Κ/πόλει, 1881. Τόμ. 1
- Χρηστομᾶθεια τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης ὑπὸ Γ. Αλαπίση. Ἀθήναι, 1864. Τόμ. 1
- Τὰ νεοελληνικά. ἤτοι τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα κυριώτερα συμβάντα ὑπὸ Α. Πολυζωίδου. Ἀθήναι, 1874. Τόμ. 1
- Μελέτη περὶ βυζαντινῶν ὑπὸ Δ. Βικέλα. Λονδίνω, 1874. Τόμ. 1
- Guide de Rome et de ses environs, par Al. Rufini. Rome, 1864. Τόμ. 1
- Ἑμπειρικὴ ἀριθμητικὴ ὑπὸ Θ. Τάγγη. Κ/πόλει, 1881. Τόμ. 1
- Περὶ ψυχῆς. Θεοῦ καὶ ἡθικῶν νόμου, διατριβὴ ὑπὸ Π. Βράβλα Ἀρμένη. Κων/πόλει, 1879. Τόμ. 1
- Promenade de Constantinople en Amérique, par P. G. Foscolo. Cous/ple, 1888. Τόμ. 1
- Σκέψεις περὶ τῶν αἰτίων τοῦ μεγάλου καὶ τῆς πτώσεως τῶν Ρωμῶν ὑπὸ Montequieu. μετὰφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Α. Θερινοῦ. Ἀθήναι, 1886. Τόμ. 1
- Le passé, le présent et l'avenir de la Grèce, par N. Z. Saripolos. Trieste, 1866. Τόμ. 1
- Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques en France τῶν ἐτῶν 1868, 1876, 1882. Paris. Τόμ. 3
- Ἀρετῆς ἕκποψις τῶν ἀξιώσεων τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ J. J. Overboeck. Κ/πόλει, 1883. Τόμ. 1
- Εἰρήνης Σεβαστοκρατορίας ἀνέκδοτον ποίημα (1143) ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Πάτρῳ βιβλιοθήκης ἐκδιδόντος Μ. Ι. Γεδεών. Ἀθήναι, 1879. Τόμ. 1
- L'Égypte contemporaine et Arabi Pacha, par N. Scotidis. Paris, 1888. Τόμ. 1
- Autour de la Sicile 1864-1863, par Léon Verhaeghe. Paris, 1864. Τόμ. 1
- Ἡ διαθήκη τῆς Ροζαλίας πρὸς τὴν θυγατέρα τῆς Ἀμάνδαν ὑπὸ Ι. Γαλάτῃ, μετὰφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Εὐδοξίας Τριανταφύλλου. Κ/πόλει, 1882. Τόμ. 1

Περὶ Βλοσσίου καὶ Διοράνου ἐρευναὶ καὶ εἰ-
κασιὰ Μάρκου Ρενιέρη. Λειψίχ. 1873. Τόμ. 1

E. Ferraud. Πρώτη βολήθεια εἰς τοὺς δη-
λητηριάζομένους. ἀστυκτικούς. τραυμα-
τίας καὶ αἰφνιδίως νοσοῦντας· μετὰρρ. ὑπὸ
I. Δ. Κατσάρη καὶ Δ. Τ. Τραπεζοπούλου.
Ἀθήναι, 1882. Τόμ. 1

Les conversations d'Emille. Paris. 1882.
Τόμ. 4

Ἀπάντησις τῶν ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν ἐκ-
κλησιῶν καὶ ἀγίων τόπων πρὸς τὸ ὑπόμνημα
τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας
περὶ τῶν γραικικῶν μοναστηρίων. Κ/πόλει.
1863. Τόμ. 1

Ἡ νῆσος Σύμη. πραγματεία ὑπὸ γεωγρα-
φικῆν, ἱστορικῆν καὶ στατιστικῆν ἐπισφην
ὑπὸ Μ. Σ. Γρηγοροπούλου. Ἀθήναι,
1880. Τόμ. 1

Ὀλύμπια τοῦ 1859. Ἐκθέσεις τῶν ἑλλανο-
δικῶν. Ἀθήναι, 1860. Τόμ. 1

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας. τραγωδία I. Ραζίνου.
μετὰρρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Γ. I. Ἀνδρῆζ.
Ἐρμουπόλει, 1866. Τόμ. 1

Cours de mythologie, par Noël et Cha-
psal. Paris. 1836. Τόμ. 1

Λουκᾶς Ἀράς, ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθήναι,
1881. Τόμ. 1

Τραγωδία Σαικσπέιρου Ὀθέλλος. μεταφρα-
σθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Δ. Βικέλα.
Ἀθήναι, 1885. Τόμ. 1

Τραγωδία Σαικσπέιρου Ρωμαῖος καὶ Ἰου-
λιέττα. μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ
Δ. Βικέλα. Ἀθήναι, 1886. Τόμ. 1

Τραγωδία Σαικσπέιρου ὁ βασιλεὺς Ἀήρ. με-
ταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Δ. Βι-
κέλα. Ἀθήναι, 1886. Τόμ. 1

Curiosités judiciaires par B. C. Warée.
Τόμ. 1

Ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς Λεωνίδα I. Σα-
ρίαν ὑπὸ Ζ. Γ. Φυτίλη. Ἐν Νίω, 1888.
Τόμ. 1

Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ 24 νοεμβρίου 1868 ὑπὸ
τοῦ πρυτάνεως Θ. Γ. Ὀρφανίδου παρα-
διδόντος τὴν πρυτανεῖαν τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ
κ. Γ. Α. Ράλλη. Ἀθήναι, 1868. Τόμ. 1

Discour prononcé le 17 Janvier 1879
dans la séance de l'assemblée géné-
rale du Barreau de C/ple par M^r G.
Le Chevalier. C/ple, 1879. Τόμ. 1

Ἐρηρυσμένη γραμματικὴ τῆς ὀθωμανικῆς
γλώσσης ὑπὸ Γ. Μελαχρονίου. Τεῦχος Α'.
Κ/πόλει, 1879. Τόμ. 1

Procès-verbal de la réunion tenu à Pera
chez Mr A. Lebet le 15/27 9bre 1887
en vue des embellissements à exécuter
à l'île de Prinkipo Τόμ. 1

Περὶ ἀπεσπλημένων. ἐναίσιμος διατριβὴ ἐπὶ
διδασκαρικῆ ἀναγκασίαι. ὑπὸ Λακμωνος
Παπανασάου. Ἀθήναι, 1883. Τόμ. 1

Περὶ βίαιος εἰς τὰς γυναῖκα καὶ μετὸ γὰ τῆς Σά-
μου κατὰ τὸ 1854 ὑπὸ Ἐμμ. Κρητικίδου.
Ἐρμουπόλει Σύρου, 1873. Τόμ. 1

Νηπιαγωγικὴ. ὑπὸ I. Δ. Ἀριστοκλέους. Κοιν-
στατηνουπόλει, 1876. Τόμ. 1

Γνώσεις πραγματικῆς ἱερμενῆς, ὑπὸ Γ. Ξ. Κα-
ραπαναγιώτου. Τόμ. 1

Ὁ Σίος Μποδοζάκης. ὑπὸ Βλασίου Ρώτα.
Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1

Ἠθικὴ ψυχγωγία, ὑπὸ Γερμανοῦ Ἀρθονίδου.
ἀρχιμανδρίτου. Κ/πόλει, 1888. Τόμ. 1

Documents officiels concernant les recla-
mations de Jean Poulides et L. Z. Da-
ponte, sujets hellènes, contre le Gou-
vernement Egyptien. C/ple, 1869.
Τόμ. 1

Πραγματεία περὶ θρησκείας, ὑπὸ Κ. Ν. Φω-
κᾶ. Κ/πόλει, 1867. Τόμ. 1

Mémoire des Saints-Lieux. Τόμ. 1

Ἐπιστολικαία διατριβὴ περὶ βαπτισματος
ὑπὸ Δ. Μαρίνου. Ἐρμουπόλει. Τόμ. 1

Βουλγαρο-ῤωστικὸν ζήτημα. ὑπὸ Δ. Ἀριστάρ-
χου βέη. Κ/πόλει, 1872. Τόμ. 1

Βουλγαροσλαβικὸν ζήτημα. ὑπὸ Δ. Ἀριστάρ-
χου βέη. Κ/πόλει, 1872. Τόμ. 1

Discours de Mr G. Furlani, président du
Barreau de C/ple, 1877-78. Τόμ. 2

Λόγος μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύ-
μων κ. Νικοδήμου τοῦ Α' πρὸς τὴν περὶ
αὐτὸν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον (τῇ 17 Σε-
βρουαρίου 1888). Ἐν Ἱεροσολύμοις. Τ. 1

Des origines du Barreau. Discours par
Mr L. Amiable, président. C/ple,
1872. Τόμ. 1

Ἰγνογραφία Κ. Ν. Ὀρφανουδαικῆ. Κ/πόλει,
1880. Τόμ. 1

Φώτιος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Κ/πόλει,
1864. Τόμ. 1

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχιεπισκοπικῆς
ἐπιτείας ἀπὸ ἰανουαρίου 1879 μέχρι ἰανου-
αρίου 1880. Ἀθήναι, 1880. Τόμ. 1

Αἱ ἀποράσεις τῆς ἐν Βατικανῷ συγκροτηθεί-
σης συνόδου τῷ 1870, ὑπὸ W. Γλάδστω-
νος, μετὰρρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Θ. Βα-
ρειάδου. Ἀθήναι, 1875. Τόμ. 1

- Ἐκθέσεις τῶν πεπραγμένων τῆς ἐν Σταυρο-
δρομίῳ φιλοπότου ἀδελφότητος τῶν Κυ-
ρίων κατὰ τὸ ἔτος 1881. Κ/πόλει, 1882.
Τόμ. 1
- L'Angleterre et l'Allemagne en Orient
ou la massacre des innocents, par un
ancien diplomate, 1881. Τόμ. 1
- Manuel hygiénique de santé, par G. de
St Gervais. Bruxelles. Τόμ. 1
- Ἐπιτομὴ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς πτώσεως
τῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ὑπὸ Γ. Λαζο-
πούλου. Κ/πόλει. 1863. Τόμ. 1
- Ἡ σύστασις τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου καὶ
τὰ ἔρια αὐτοῦ, ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθῆναι,
1887. Τόμ. 1
- L'Africana, opera in cinque atti di Eug.
Scribe. Milano. Τόμ. 1
- Ὁ ἀποβλήθεις ἐραστής, δράμα πρωτότυπον
εἰς πράξεις δύο, ὑπὸ Α. Β. Κων/πόλει,
1868. Τόμ. 1
- Ἐλεγειακὸν ἐργάσιον, ὑπὸ Ν. Χρυσόβεργη.
Ἀθῆναι, 1883. Τόμ. 1
- Cassiané et Aquila ou religion et amour.
drame en deux actes. Traduction du
Grec par J. P. Corpy. Syra, 1877.
Τόμ. 1
- Κρητικὰ ἔμπνεύσεις, ὑπὸ Ἐμ. Κ. Στρατο-
δάκη. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1
- La fille de Mme Angot. Paris, 1874.
Τόμ. 1
- Τὰ τὴν ἐλληνικὴν λεγεῶνα τοῦ αὐτοκράτορος
Νικολάου Α' τὴν κατὰ τὸ 1853 ἐν Μολ-
δοβλαχίᾳ συσταθεῖσαν ἀπορῶντα, ὑπὸ Κ.
Ράμφου. Ἀθῆναι, 1867. Τόμ. 1
- Ὀθωμανικὸν ἀρχαῖον ὑπὸ Ἀβραάμ
Μαλιάνη. Κ/πόλει, 1875. Τόμ. 1
- Στίχοι Δ. Κ. Σ. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1
- Gli Ugonotti, opera in cinque atti.
C/ple, 1866. Τόμ. 1
- Αἰ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Ραχίσταδ σχέσεις
μου ὑπὸ τοῦ κόμητος Ηρόκας-Ὄσπεν, με-
ρραθεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Σ. Δάτσικα.
Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1
- Τὰ τραγοῦδία μου, ὑπὸ Γ. Ν. Σουρῆ. Ἀ-
θῆναι, 1876. Τόμ. 1
- Rose e Spine, par P. Wassa effendi.
C/ple, 1873. Τόμ. 1
- Γέλωτες Δημ. Ι. Κόκκου. Ἀθῆναι, 1880.
Τόμ. 1
- Les vèpres Siciliennes, opéra en cinq
actes. Paris, 1855. Τόμ. 1
- Αἰ σκιά τοῦ ἄδου, ποίημα ἐπικόν, ὑπὸ Κ. Δ.
Κρουστάλλη. Ἀθῆναι, 1887. Τόμ. 1
- Σκέψεις περὶ Ἑλλάδος. Μέρους Β'. Πάτραι,
1864. Τόμ. 1
- Ἀνατολικὰ ἐπιστολαί, ὑπὸ Γ. Κ. Τυπάλλου.
Ἀθῆναι, 1859. Τόμ. 1
- Βροῦτος, τραγωδία Βολταίρου εἰς πέντε πρά-
ξεις, μετάρω. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Ξ.
Ἀθῆναι, 1873. Τόμ. 1
- La honte de l'Europe, par Emile. Paris.
1876. Τόμ. 1
- La Batrachomyomachie d'Homère par V.
Q. Thouron. Paris, 1871. Τόμ. 1
- Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὑπὸ Μ. Δ.
Σακκουράρου. Ἀθῆναι, 1870. Τόμ. 1
- Σύλλεκτα, ὑπὸ Ἐμ. Κρητικίδου. Ἐρμου-
πόλει, 1871. Τόμ. 1
- Βολταίρου. Ἀνέκδοτα τῆς βασιλείας Λουδο-
βίκου ΙΔ'. μετάρω. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ν.
Α. Κούρτελη. Κ/πόλει, 1879. Τόμ. 1
- Περὶ τῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς
Σάμου. ὑπὸ Ἐμ. Κρητικίδου. Ἐρμου-
πόλει, 1870. Τόμ. 1
- Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς
ἐπιτελείας ἀπὸ ἰανουαρίου 1881 μέχρι ἰα-
νουαρίου 1882. Ἀθῆναι, 1882. Τόμ. 1
- Νικολάου Α. Καλλινίκου ποιητικῶν ἀθρομά-
των συλλογὴ. Κ/πόλει, 1871. Τόμ. 1
- Τοπογραφία ἀρχαία καὶ σημερινὴ τῆς Σάμου,
ὑπὸ Ε. Κρητικίδου. Ἐρμουπόλει, 1869. Τ. 1
- Μία σελὶς ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς συγχρόνου ἐκ-
κλησίας. Σκέψεις ἐνὸς ὀρθοδόξου. Ἀθῆναι,
1874. Τόμ. 1
- Phèdre, tragédie en cinq actes de Racine
traduite en vers Italiens par F. Dall'
Ongaro. Paris. 1860. Τόμ. 1
- Ἡνάκις ὁδοπορικοὶ Μακεδονίας, Θεσσαλίας
καὶ Ἡπείρου συνταχθέντες ἐκ διαφόρων πη-
γῶν ὑπὸ * * *. Ἀθῆναι, 1878. Τόμ. 1
- Φθινωπορινῶν φύλλων συνέχεια, ἤτοι δευτέρα
συλλογὴ ποιημάτων Φιλίππου Λουζή. Κερ-
κύρα, 1862. Τόμ. 1
- Φαίδων καὶ Ἀστραία. Ποίημα εἰς ἑξήματα
τριζ, ὑπὸ Νρ. Σαμαρτσίδου. Κ/ωνπόλει,
1864. Τόμ. 1
- Σπουδαῖα σατυρίσματα ἀπὸ τὰ πριτσλί-
σματα, 1886. Τόμ. 1
- Περὶ τῶν ἀναστεναρίων, ὑπὸ Α. Χουρμούζι-
δου. Κ/πόλει, 1873. Τόμ. 1
- Inauguration du monument élevé à la
mémoire de Mr Emile Egger. Paris,
1886. Τόμ. 1

Guillaume Tell, opéra en trois actes. Paris, 1859. Τόμ. 1

Myrrha, tragédie en cinq actes d'Alfieri. Paris, 1860. Τόμ. 1
Κληροδοτηθέντα ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ι. Γεωργιαντοπούλου.

Ἡ Κωνὴ Διαθήκη, ed. C. de Tischendorf. Lipsiae, 1875. Τόμ. 1

Elementarbuch der Sanskrit - Sprache. Grammatik, Text, Wörterbuch, von Adolf Fr. Stenzler. Breslau, 1880. T. 1

A botanico-philological problem, by W. D. Whitney. Τόμ. 1

Der Parallelismus des jus publicum und privatum bei den Römern von Dr J. E. Kuntze. Leipzig, 1889. Τόμ. 1

American Oriental Society. Article IX. 1877. Τόμ. 1

Festgabe für die Philologen-Versammlung in Augsburg vom 24 bis 27 7ber 1862, von Dr Karl Bath. T. 1

Zur Feier des Reformationstages und des Uebergangs des Recterats auf D. Franz Hofmann. Leipzig, 1888. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ κ. Gaspar René Gregory, καθηγητοῦ τῆς παλαιολογικῆς ἐν τῷ ἐν Λειψίῳ πανεπιστημίῳ.

Cronicarii Creci. Carii au seris despre romani in epoca Fanariota. de Constantin Erbiceanu. Bucuresti, 1888. Σώμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ συντάκτου.

Les Céramiques de la Grèce propre. Vases, peintes et terres cuites, par Albert Dumont et Jules Chaplain. Seconde partie. VI fascicule. Mélanges archéologiques. Paris, 1888. T. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδευσεως.

Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Ὀδησσού (ῥωσιστι). Ἐν Ὀδησσῷ. 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου.

Σπράβωνος γεωγραφικῶν τὰ περὶ μικρᾶς Ἀσίας μετὰ σημειώσεων ἐρμηνευτικῶν, ὑπὸ Π. Καρολίδου. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ ἐκδότου.

Ἀρλέτος, τραγωδία Σαυλοπούλου. ἑρμηνεύσεως μεταφρ. Ἰακώβου Πολυλά μετὰ παρατηρήσεων καὶ κριτικῆς σημειώσεως. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ μεταφραστοῦ.

Ἀναγνωστικὸν τῆς γαλλικῆς γλώσσας ὑπὸ Γ. Μάκκιδου. Κ/πόλις, 1888. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ συντάκτου.

Les Imperatrices Byzantines par Etienne Carathéodory. Paris, 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ συντάκτου.

Premiers éléments de grammaire grecque, par Ed. Fournier et O. Riemann. Paris, 1882. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ κ. Α. Leval.

Programme d'un cours de droit des gens pour servir à l'étude privée et aux leçons universitaires, par Alphonse Rivier. Paris, 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ συντάκτου.

Compte-rendu des travaux de la dette publique d'Egypte pendant l'année 1888. XIIIe année. Le Caire, 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τῆς συνταχθεῖσης ἐπιτροπῆς.

Ἡπειρωτικὰ μελετήματα, ὑπὸ Η. Ζεφλίντου. Τεύχος α'. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ κ. Η. Γ. Ζεφλίντου.

Württembergische Jahrbücher für Statistik and Landeskunde. Ἔτος 1887.

I Band I Heft.

I » II »

I » III »

II Hälfte I u II Heft

» » III u IV »

Stuttgart.

Ἐπιτομὴ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ ἐπιστήμου γεωγράφου τῆς στατιστικῆς.

Fables de la Fontaine, édition M. F. Colincamp. Paris, 1883. Τόμ. 1

Les Perses d'Eschyle. Traduction de Mr E. Burnouf. Athènes, 1874. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τοῦ κ. Α. Leval.

Λαγοδοσίαι τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολο-
γικοῦ συλλόγου («Παρνασσός») κατὰ τὰ ἔτη
Κ', ΚΑ', ΚΒ' καὶ ΚΓ' γενομένων (1884
-1888), ὑπὸ Σίμου Μπαλάνου, προέδρου.
Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

Θέματα λατινὰ πρὸς ἄσκησιν τῶν μαθητῶν.
ὑπὸ Δ. Κ. Ζαλλογιάννη, Μέρ. Α' καὶ Β'.
Ἀνώμαλον τυπικόν. Ἀθήναι, 1888-89.
Τόμ. 1

Ἐπίτομον συντακτικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.
ὑπὸ Γ. Ζηκίδου. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1
Βίαι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.
ὑπὸ Δ. Παπαθεοδώρου. Ἀθήναι, 1889.
Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδότου κ. Ἰωάν-
νου Νοτάρη.

Les Myrobalans, remède héroïque des
diarrhées, dysenteries et cholérines,
par Pierre Apéry. Paris, 1887. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἡ ἱερά μας μουσική, ὑπὸ Η. Βεργωτῆ. Αρ-
γυροτόμιον, 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Α. Α. Οἰκονόμου, ὑπεδιδουθητοῦ τοῦ ἑλλην.
ἐκπαιδευτηρίου λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ τε-
λευταίᾳ ἡμέρᾳ τῶν ἐνικυσιῶν ἐξετάσεων τοῦ
ἔτους 1888-89. Κερκύρα. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέ-
ραν (κυριακὴν, τῆς 2 ἰουλίου 1889) τῶν γε-
νικῶν ἐξετάσεων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ παρθενια-
γωγείου τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοεκπαιδευτικῆς
ἐταιρίας. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Frösche. Ein Lustspiel des Aristo-
phanes, von Dr E. Schinck. Τόμ. 1
Der Geizige. Lustspiel in fünf Aufzügen,
von Molière. Uebersetzt von A. Cor-
nelius. Leipzig. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ κ. Α. Leval.

Ἀνακάλυψις τῆς ἀρχαίας πόλεως Μορξίας ἢ
Μορξίας, ὑπὸ Ἀθανασίου Πετρίδου. Ἀθή-
ναι, 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

α'). Γνώμη τις περὶ τῆς μέσης παιδείσεως
σταλείσα εἰς τὴν ἀποτυγυόσαν τῶν γυμνα-
σιαρχῶν σύνθετον β') ἀπάντησις εἰς τοὺς
κριτὰς τοῦ μεγάλου συντακτικοῦ αὐτοῦ.
ὑπὸ Μιλτ. Πανταζῆ. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Collezione di poesie in Francese e Italiano
divisa in due parti. *Musa Egizia*, da D^r
Cardjay, C/ple, 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ ποιητοῦ.

The Hippodrome of Constantinople and its
still existing monuments, by Edwin A.
Grosvenor. London, 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Bureau of education. Circular of infor-
mation. Contributions to American
educational history edited by Herbert
B. Adams, N° 4, 5, 6, 7. Washington,
1889. Τεύχη 4
Ἰπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως γραφείου
τῶν Ἡνωμ. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς.

Γεωγραφικὸς ἄτλας πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς
ἑλληνικαῖς σχολαῖσι καὶ γυμνασίοις σπουδα-
ζόντων, ὑπὸ Ἰω. Νεράντζη, Λειψίχ, 1889.
Πίναξ τῆς Εὐρώπης ὑπὸ Ἰω. Νεράντζη, Λει-
ψίχ, 1889.
Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἐπιτομὴ τῆς ἡμερονίας Σάμου διὰ τὸ ἔτος
1889, ὑπὸ Ἐπ. Σταματιάδου. Ἐν Σάμῳ,
1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Zur ältesten Hesiodübelieferung, von
Karl Sittl. München, 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Vorlese-ordnung der K. K. Karl Fran-
zens-Universität in Graz für das Win-
ter-semester 1889—90.
Ἰπὸ τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου.

Χάρτης γεωλογικὸς τῆς νήσου Κύπρου.
Χάρτης ἀρχαιολογικὸς τῶν χερσαίων τειχῶν
τῆς Ἀμμοχώστου.
Χάρτης τῆς πόλεως Σμύρνης μετὰ τῶν πέριξ.
Ἀποψις τοῦ ἐν Ἀμμοχώστῳ καθεδρικοῦ ναοῦ
τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐκ τοῦ ΒΔ μέρους.

- Ἡ πρὸς τὴν ξηρὰν πύλην μετὰ τῶν παρα-
πλευρῶν τειχῶν Ἀρμυρῶστου καὶ προμα-
χῶνος, τουρκιστὶ "Ακ-Κουλέ.
- Μέρος τειχῶν Νικολάου τοῦ Φοσκαρίνου ἐν
τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος Ἀρμυρῶστου.
- Ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν πύλη τῆς Ἀρμυρῶστου.
Ἄποψις τοῦ ναοῦ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα.
- Φωτογραφήματα διάφορα (8) τῶν τε ἐν Λευ-
κωσίᾳ καὶ ἐν Ἀρμυρῶστω ναῶν τῆς ἀγίας
Εἰρήνης.
- Γεωλογικαὶ ἀπόψεις Λευκωσίας καὶ ἄλλων με-
ρῶν τῆς νήσου Κύπρου (9).
- Καλλιγραφικοὶ πίνακες τουρκικοὶ ἐν γραφῇ
Τααλίκ.
- Τυπικὴ διάταξις τῆς μονῆς Μαχμιάδος.
- Τυπικὴ διάταξις Νεοφύτου τοῦ Ἑγλαεῖστου.
- Ἀκολουθία Ἀποστόλου Βαρνάβα. Τόμ. 1
- Ἡ ἐν Κύπρῳ ἐκκλησία μας. Τόμ. 1
- Ἀπομνημονεύματα διδασκάλου. Ἱστορικὸν
διήγημα ὑπὸ Θ. Φ. Κωνσταντινίδου. Τ. 1
- Cyprus guide and Directory. 1885. Τ. 1
- Cyprus report (τεύχη τρία) 1883 — 1884,
1885, 1886.
- Report of W. J. Stilmann of the Cesnola
collection. Τόμ. 1
- Βιογραφία, θάνατος καὶ κηδεία τοῦ χειρουργοῦ
ματροπολίτου Κυτίου Κυπριανοῦ. Τόμ. 1
- Ἑγχειρίδιον γεωγραφίας καὶ γενικῆς ἱστο-
ρίας τῆς Κύπρου. Τεύχ. α' καὶ β'.
- Στοιχεῖα μετεωρολογίας καὶ κλιματολογίας.
Τόμ. 1
- Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας. Μ. Α'.
Τόμ. 1
- Lans 1884 of Cyprus. Τόμ. 1
- Étude sur l'île de Cyprus. Τόμ. 1
- Nouveau guide de voyage en Palestine,
Syrie et Arabie.
- Ἀρχαιοτάτες Ἀθηνῶν.
- Συλλογὴ τῶν περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ καὶ
τῶν προξενίων τῆς Ἑλλάδος ἐπισήμων
πράξεων ὑπὸ Ν. Δραγοῦρα. Τόμ. 1
- Κυπριαὶ χάρισμα καὶ ἐπίτομος Κωνσταντίου
Α' τοῦ ἀπὸ Σουλίου καὶ γρουκῶν τῆς Κύ-
πρου ἀπὸ τοῦ 1800—83. Χειρόγραφον.
- Grammar of the English language. Τ. 1
- Schedule of Taxes, Duties, Fees. Τ. 1
- Papers relating to the recent revenue
Frauds in Cyprus. Τόμ. 1
- Papers relating to the revenue Cyprus.
Τόμ. 1
- An alphabetical synopsis of the Turkish
criminal code. Τόμ. 1
- Rules of Court of Cyprus, 1886. Τόμ. 1
- Κανοναὶ τιμῶν. τουρκ. ἤτοι ἐμπορικῶς
κωδίκις. Τόμ. 1
- Σέριγ: κανοναὶ τιμῶν. τουρκ. ἤτοι ἐμμη-
ναία ἐμπορικῶς κωδίκις. Τόμ. 1
- ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου.
- Ἀθηνᾶ, σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθή-
ναις ἐπιστημονικῆς ἐταιρίας. Τόμος Α'.
Τεύχ. γ' καὶ δ'.
- ὑπὸ τοῦ γραφεῖου τῆς ἐταιρίας.
- The society of the promotion of Hellenic
studies. The journal of Hellenic stu-
dies. Vol. X. N° 1 and 2, Sber 1889.
London. Τόμ. 1
- ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίῳ συλλόγου τῶν ἐλ-
ληνικῶν σπουδῶν.
- Contribution à l'étude de la fièvre den-
gue, par Pierre Apéry. C/ple. 1889.
Σόμ. 2
- ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Ἐναΐσιμοι διατριβῆαι ἐναντιόκοντα ἐπὶ ποι-
τικῆς ὕλης μετὰ δύο προγράμματα.
- ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀλλεξ-
Βιττεμβέργης.
- Ἐναΐσιμοι διατριβῆαι δέκα καὶ ὀκτώ διαφόρου
ὕλης.
- ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐρλάγγῃ πανεπιστημίου.
- Beiträge zur Lehre der Galactorrhoe,
von Dr Otto v. Herff. Berlin, 1889.
Τόμ. 1
- ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Württembergische Jahrbücher für Sta-
tistik und Landeskunde.
- Ἔτους 1888. II Band I & II Heft.
- » » II » III » IV »
- » 1880. II Hälfte.
- ὑπὸ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ γραφεῖου τῆς
στατιστικῆς.
- Memori storiche e critiche dell'Isola di
Cefalonia dal tempi eroici alla caduta
della republica Veneta compilata da
Marino e Nicolò Pignatorre. Tomo II.
Corfù, 1889. Τόμ. 1
- ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Πηλιατζῶρου.

Report of the commissioner of education for the year 1887—88. Washington, 1889. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδευσεως γραφεῖου τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.

Annual report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution, showing the operation, expenditures and condition of the Institution to July, 1885. Washington, 1886. Τόμ. 1

Ἰπὸ τῆς ἐν Οὐασινγκτὼν σμιθσωνεῖου ἀκαδημίας.

Περιγραφή τῆς ἱερᾶς σέβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Κύκκου ἐπισημιζομένης κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον, ὑπὸ Σεβαστείου τοῦ Πισσιδέου, μητροπολίτου πρώην Ἀγκύρας. Ἐνετίησιν, 1817. Τόμ. 1

Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου ὑπὸ Κυπριανοῦ ἀρχιμυνηδρίτου. Ἐνετίησιν, 1788. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδόπουλου.

Work in Mound exploration of the Bureau of ethnology, by Cyrus Thomas. Washington, 1887. Τόμ. 1

The use of Gold and other metals among the ancient inhabitants of Chiriqui, isthmus of Darien, by W. H. Holmes. Washington, 1887. Τόμ. 1

Bibliography of the Siouan languages, by J. C. Pilling. Washington, 1887. Τόμ. 1

Bibliography of the Eskimo language, by J. C. Pilling. Washington, 1887. Τόμ. 1

Perforated stones from California, by Henry W. Heushaw. Washington, 1887. Τόμ. 1

Ἰπὸ τῆς ἐν Οὐασινγκτὼν σμιθσωνεῖου ἀκαδημίας.

Οἰκογενειακὸν ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1890 ἐκδοδόμενον ὑπὸ Δ. Μ. Γιανναράκη καὶ Η. Χ. Ραπτοπούλου. Ἔτος Α'. Κων/πόλει, 1890. Τόμ. 1

Ἰπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλεκαπιδευτικῆς ἐταιρίας τοῦ ἔτους 1888—89. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἐταιρίας.

Διάκσμος, ὑπὸ Εὐσπρατίου Δ. Δράκου. Κωνσταντινουπόλει, 1890. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐνκίσμιοι διατριβαὶ πενήκοντα τρεῖς μετὰ πέντε προγράμμάτων.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.

Ἐνκίσμιοι διατριβαὶ ἐπτὰ ποιικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου.

Ἐνκίσμιοι διατριβαὶ τριάκοντα ποιικίλης ὕλης.

Ἰπὸ τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστ.

Περὶ τῆς ἀνάγκης ἀνωτέρου παρθενιαγωγείου. Λόγος πανηγυρικὸς ἀπαγγελθεὶς ἐν Κυθωνίαις ὑπὸ Α. Ι. Ζάχα. Ἀθήναι 1889. Τ. 1

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Πρακτικὰ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ συγκληθέντος ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου (ῥωσιστῆ). Τόμ. IV Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου.

Mémoires des membres. Τόμ. 47^{ος} Τ. 1

Mémoires couronnés et de savants étrangers. Τόμ. 49^{ος} Τόμ. 1

Mémoires couronnés et autres mémoires. Τόμ. 40^{ος}, 41^{ος}, 42^{ος}. Τόμ. 3

Bulletins de l'académie, IIIme série. Τ. 15^{ος}, 16^{ος} Τόμ. 2

Annuaire de 1889. Τόμ. 1

Ἰπὸ τῆς ἐν Βρυξέλλαις βασιλικῆς ἀκαδημίας.

Annuaire statistique de la France. Vme, VIme et VIIme années. Paris, 1882—84. Τόμ. 3

Statistique de la France. Population. 1881. Paris. 1883. Τόμ. 1

Introduction à la théologie orthodoxe de Macaire. traduite par un russe. Paris, 1857. Τόμ. 1

Théologie dogmatique orthodoxe par Macaire, traduite par un russe. Paris, 1859—60. Τόμ. 2

Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαί. Ἐκδίδονται ἐπιστασίχ Θ. Λιβιδᾶ. Τεργέστη, 1879. Τόμ. 1

Ἱστορικὴ διδασκαλία περὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας συγγραφεῖσα μὲν ῥωσιστῆ ὑπὸ

- τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τσερνιγόβου Φιλάρετου ἐξ ἑλληνισθείσα δὲ ὑπὸ Νεοφύτου Παγγίδου ἀρχιμανδρίτου. Ἱεροσολύμοις, 1885—88. Τόμ. 3
- Budget du royaume de Grèce pour l'année 1884. Paris, 1884. Τόμ. 4
- Ἀθίθεις αὐραὶ Γ. Μ. Βιζυηνού. Τρίτη δὴμῶδης ἐκδόσις. Λονδίνο, 1884. Σώμ. 4
- Ἀθίθεις αὐραὶ Γ. Μ. Βιζυηνού. Ἐκδόσις δευτέρα. Λονδίνο, 1884. Τόμ. 1
- L'Achaïe Féodale par la baronne de Guldenenone. Paris, 1886. Τόμ. 1
- Ἡπειρωτικὴ μελέται Β. Δ. Ζώτου Μολοσσοῦ. Τόμ. Δ', τεύχος β'.
- Ἔπεα πτερόεντα Βιργιλίας Π. Εὐαγγελίδου. Κ/πόλει, 1890. Σώμ. 3
- Les raisins secs, par J. Audibert. Paris, 1890. Τόμ. 1
- H. Lavoix, fils. Ἱστορία τῆς μουσικῆς, μετάρρασις Ἀθηνῶν Ν. Σεραμέτη. Ἀθήναι, 1888. Τόμ. 1
- Les États-Unis de Colombie, par R. S. Pereira. Paris, 1883. Τόμ. 1
- Ἰπὸ ἀνωνύμου.
- Κατάλογος τῶν ἀνωμάτων βήμάτων καὶ ὀνομάτων ὑπὸ Α. Χριστοδούλου. Ἀθήναι, 1890. Τόμ. 1
- Οὔργιλιου Αἰνεΐδος μετάρρασις διπλῆ, ἐλευθέρα καὶ κατὰ λέξιν, μετὰ τοῦ λατινικοῦ κειμένου καὶ πολλῶν σχολίων καὶ σημειώσεων. Ἐκδίδεται ὑπὸ Ἰω. Νοτάρη. Βιβλ. Α-Δ'. Ἀθήναι, 1890. Τόμ. 1
- Σημειώσεις εἰς τὸν Β' κατ' Ἀντωνίου εἴτε φιλιππικῶν σὺν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Μ. Τ. Κικέρωνος, ὑπὸ Μ. Βαγκίνη. Ἐκδίδεται ὑπὸ Ἰω. Νοτάρη. Ἀθήναι, 1890. Τόμ. 1
- Ἰπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδότου κ. Ἰω. Νοτάρη.
- Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς νήσου Κύπρου ὑπὸ Γ. Ι. Κηπιάδου. Ἀλεξάνδρεια, 1888. Τόμ. 4
- Ἐγχειρίδιον τοπογραφικῆς καὶ ἱστορικῆς τῆς νήσου Κύπρου μετὰ χρονολογικοῦ πίνακος πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Α. Πακίστου. Βαρσοῖσις, 1887. Τόμ. 1
- The Cyprus Museum. A bilingual inscription. (Phœnician and Kypriote). Τόμ. 4
- Ordre de Melusine. Notice historique et statuts. Paris, 1885. Τόμ. 4
- Ἦμος εἰς τὴν Ἀθηνῶν ὑπὸ Κ. Παλαμῆ. Ἀθήναι, 1889. Τόμ. 1
- Κύπρος, ἐρημεσίς οὐλλῶν 12.
- Ἀλήθεια » » 6.
- Σάλπιγγες » » 12.
- Φωνὴ τῆς Κύπρου » » 10.
- Ἐνωσις » » 8.
- The Owl » » 12.
- Ἰπὸ τοῦ κ. Νρ. Παπαδοπούλου.
- Περιοδικὸν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ (ἑωσιστί). Τόμ. ΙΕ'. Ἐν Ὀδησσῶ. Τ. 1
- Ἰπὸ τοῦ ἐν Ὀδησσῶ πανεπιστημίου.
- Official armef register for January 1870. Wastington. Τόμ. 1
- Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.
- Διορθωτικὰ εἰς τὰ ἔθνη Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ Σπ. Δ. Κοντογιάννη. Ἐρλάγγη, 1890. Τόμ. 4
- Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Ἐτησία λογιδοσία τῆς μακεδονικῆς οὐλεκαυδεντικῆς ἀδελφότητος τοῦ ἔτους 1888-1889. Κ/πόλει, 1890. Τόμ. 4
- Ἰπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἀδελφότητος.
- Ἀνάπλασις, περιοδικὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις συλλόγου « Ἀναπλάσεως ». Ἔτος Α' καὶ Β'. Ἀθήναι, 1888-1889. Τόμ. 2
- Ἰπὸ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.
- Ἐκθεσις τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1888-1889 πεπραγμένων ἐν τοῖς κοινῶς παιδευτηρίοις τῆς πόλεως Νέου. Ἐν Νέῳ, 1889. Τόμ. 1
- Dramatisches und Kritisches zu den Fragmenten der Griechischen Tragiker, von N. Wecklein. München, 1890. Τόμ. 1
- Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.
- Zur Geschichte der Geographie bei den Neugriechen, von G. Hirschfeld. Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Die Akropolis in altbyzantinischer Zeit, von J. Strzygowski. Athen, 1889. P. 1
- Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

- Sur les écrits encore inédits des anciens médecins Grecs, par G. A. Costomiris. Paris, 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Die Politik der älteren Dionys, von Dr August Martini. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Ἐπιστολαὶ Ἀδελφάντων Κορραΐ. Τόμ. Α'—Δ'. Ἀθήναι, 1885—86. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ κ. Δαμ. Κλουμάση.
- Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Π. Πετρακίδου. Ἐκδ. Δ'. Κωνσταντινουπόλει, 1889. Τόμ. 1
Ἀναρίσεις τῶν ὑπὸ τῶν κριτῶν Ι. Ἀργυριάδου καὶ Ι. Πρωτοδίκου γειγραμμένων περὶ τῆς ὑπ' ἀρ. 7 γραμματικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Π. Πετρακίδου. Ἐν Σύρω, 1888. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΩΝ ΤΩ ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ΚΑΤΑ ΤΟ Δ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

1890—1891

- Histoire ancienne de l'Orient jusqu'aux guerres médiques, par H. Lenormant. Neuvième édition. T. V et VI^m. Paris, 1887 - 88. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ κ. Β. Μυστακίδου.
- Les céramiques de la Grèce propre. Vases peints, et terres cuites, par A. Dumont et J. Chaplain. IIe partie (7e fascicule). Paris, 1889. Τόμ. 1
- Melanges archéologiques. Paris, 1889. Τόμ. 1
- L'art antique de la Perse: Archéménides, Parthes, Sassanides, par Marcel Dieulafoy. V^m partie. Monuments Parthes et Sassanides. Paris, Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδευτικῆς τῆς Ἑλλάδος.
- Zur Geschichte des Mittelhochdeutschen, von Dr Her. Fischer. Tübingen, 1888. Τόμ. 1
- Analekten zur Kritik Alberts von Aachen, von Dr Bernhard. Tübingen, 1888. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ κ. Β. Μυστακίδου.
- Notice sur le Marquis de Queux de Saint-Hilaire, par D. Bikelas. Paris, 1890. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.
- Compte-rendu des travaux de la Commission de la dette publique d'Egypte pendant l'année 1889. XIV^m année. Le Caire, 1890. Τόμ. 1
Ἰπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δημ. γρέου τῆς Αἰγύπτου.
- Ἐκθεσίς τῶν κατὰ τὸ VI' συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ φιλελευθέρων συλλόγου. ἀναγνωσθεῖσα τῇ

- 18 μαρτίου 1890 ἐν γενική τῶν μελῶν συνεδρίῳ ὑπὸ τοῦ προέδρου Γρηγορίου Γράβαρη, ἱατροῦ. Ἀθήναι, 1890. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.
- Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρουτσασμῆ, ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου. Ἀθήναι, 1888. Τ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Analecta, par D. Rhasis. Con/ple. 1889. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Πρακτικὰ τῆς ἐν Ὀδησσῶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτερίδας τοῦ ἔτους 1889. Ὀδησσός, 1890. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ γραφεῖου τῆς ἐπιτερίδας.
- Annual report of the Chief of ordnance to the Secretary of war for the year 1889. Washington. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.
- Das Recht der Regentschaft in Bayern, von Max Seydel. München, 1886. Τ. 1
ὑπὸ τοῦ κ. Α. Leval.
- Württembergische Jahrbücher für Statistik und Landeskunde, τοῦ ἔτους 1888. Stuttgart, 1890. Τόμ. 2
ὑπὸ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ ἐπιστήμου γραφεῖου τῆς στατιστικῆς.
- Λεξικὸν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, χειρογράφων.
- Historia revolutionis Persicae, ὑπὸ Juda Krusinsky S. Sesu, missionario Persico. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπίσκοπος κ. Δ. Δούβαλη.
- L'épidémie de Grippe-influenza à Constantinople, 1889-1890, par le D' L. G. Limarakis. Cons/ple. 1890. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Revue des sciences naturelles appliqués. Bulletin bimensuel de la Société nationale d'acclimatation de France. Le Jujubier de la Mésopotamie, par C. C. Metaxas. Paris, 1889. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Κώδικς τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἐκ διαθηκῶν κληρονομικοῦ δικαίου, ὑπὸ Μιλτ. Καρχάκουροῦ. Κωνσταντινουπόλει, 1889. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Maison rustique du XIXe siècle. Encyclopédie d'agriculture pratique. Paris, 1849. Τόμ. 5
Κυριακοδρόμιον. Τόμ. Α' καὶ Β' (ὁ Α' μέρος διπλῶς). Μόσχ. 1837. Τόμ. 2
Ἐπιστολὴ I. Α. Καποδίστρια κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήνησιν, 1844-42. Τ. 2
Ἐπιτερίς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡπειρωτικοῦ φιλελευθευτικοῦ συλλόγου. Ἔτος Α' καὶ Β'. Κων/πόλει, 1873-75. Τόμ. 2
Monuments Grecs publiés par l'association pour l'encouragement des études grecques en France N° 3. 1874. Paris. Τόμ. 1
Τὰ γεωγραφικὰ κατὰ τὸ ἐνεστώσ καὶ παρελθόν συγκριτικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἐν συναρθεῖ μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνῶν, ὑπὸ Α. Πέλοζωίδου. Τόμ. Α'. Ἀθήναι. Τόμ. 1
Xenophon Cyropaëdie. ἐκδ. L. Breitbach. Leipzig, 1858. Τόμ. 1
Ἀντώνιος Οἰκονόμου ὁ ἐφηρισμένος καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας, ὑπὸ Κ. Δ. Μυλωνᾶ. Ἀθήναι, 1887. Τόμ. 1
Αἱ δύο Σαβόνια, διδασκατικὸν καὶ οἰκογενειακὸν διήγημα, μεταφρασθὲν ὑπὸ Ε. Σ. Τριανταφύλλου, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Κωνσταντινουπόλει, 1887. Τόμ. 1
Ἐπιστολογικὴ διατριβὴ πρὸς τὸν ἑλλόγιμον Ε. Φρήμαν περὶ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν τουρκικοῦ πύργου, ὑπὸ Α. Καρτζαντζόγλου. Ἀθήναι, 1878. Τόμ. 1
Hymne à la liberté, par Dionysios Salomos. Paris, 1880. Τόμ. 1
Ausgewählte Biographien des Plutarch. ἐκδ. Otto Siefert. Leipzig, 1859. Τ. 1
ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλ. Σπινδωνῆ.
- Οἱ Ἀρειανὸί τῆς Δ'. ἐκπνευστικῆς ἰδέας, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ἰωακείμ Φοροπούλου. Κων/πόλει, 1890. Τόμ. 1
Ἡ κατὰ Κριστάρειαν Ροδοκανάκιος ἱερατικὴ σχολή, ἥτοι λογοθεσία τοῦ κατὰ τὸ σχολικόν ἔτος 1888-89 διευθυντοῦ αὐτῆς Ἰωακείμ Φοροπούλου. Κ/πόλει, 1890. Τ. 1
Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία κυτοκρατεία Ρωμαίων 769-802. Ἐνασίσιμος διατριβὴ Ἰωακείμ

Φοροπούλου (Ἐν Λειψίᾳ). 1887. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ καὶ συντάκτου.

Λογιστικὴ τῶν κατὰ τὸ ΚΔ' ἔτος (1888-89)
 πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογο-
 γοῦ συλλόγου «Παρνασσῶς». ὑπὸ Σίμου
 Μπαλάνου, προέδρου. Ἀθήναι, 1890. Τ. 1
 Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

Γερμανοῦ Μαρκοῦ. Ποιητικὰ ἔργα. Ἐν
 Κερκύρῃ. 1890. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Ἀρσενὸς ἀποψὲς τῶν ἀξιώσεων τῆς ὁρθοδόξου
 καθολικῆς ἐκκλησίας ὡς ἀντικειμένων ταῖς
 λοιπαῖς χριστιανικαῖς Ἐκκλησίαις. ὑπὸ J.
 J. Overbeck, μεταφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ
 ὑπὸ Ἰωάννου Φοροπούλου. Κωνσταντινου-
 πόλει, 1883. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

Allocution initiale en Guise d'introdu-
 ction à la discussion générale statuée par la Société impériale de médecine sur la lèpre des Grecs, faite par le Dr S. S. Mavrogény Pacha. Constantinople. 1890. Τόμ. 1

Conférences zur le choléra Indien, par S. E. Mavrogény Pacha. Con/ple 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Χειρόγραφον περιέχον ἀντίγραφα διαφόρων
 ἐπιστολῶν Πελοπίδου Δ. Κούπα (1851—
 1858).
 Ὑπὸ τοῦ κ. Πελοπίδου Δ. Κούπα.

Χειρόγραφον ἀρχαῖον. Τὰ ἀπόμυθα τῆς ἀγίας
 Γραφῆς.
 Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου.

Παιδὸς Ραψώδιᾳ Ζ, ἐξ ἀνεκδότου μεταφρά-
 σεως Ἰακώβου Πολυλά. Ἀθήναι, 1890.
 Τόμ. 1

The ministrasion of Angels and the ori-
 gin, history and destiny of Satan. 1887. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ κ. Ἰακ. Πολυλά.

Studia Byzantina, part I. Scripsit Theo-
 dorus Buettner-Wobst. Dresden, 1890. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἰωάννου τοῦ Καρυοφυλλοῦ ἑφημερίδες ἐκδιδο-
 μεναι ὑπὸ Περικλέους Γ. Ζερλέντη. Ἀθή-
 ναι, 1890. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Reste altchristl. Kunst in Griechenland, von Dr Strzygowski, I, Architektur. II, Sculptur. Τεύχ. 2
 Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Krater und Lavaströme des Laki (Bergkette auf Soland) von dem Jahre 1783, von Amund Helland. Kristiania, 1886. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ κ. Β. Μυστακίδου.

Vorlese-Ordnung an der K. K. Karl-Franzens Universität in Graz für das Winter-semester 1890-91. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου.

Πνευματικὴ τροφὴ τῶν παιδῶν. ἤτοι ἀναγνω-
 στικὸν ὀθωμανικὸν ἐκ τριῶν τευχῶν. ὑπὸ I.
 Μηλιοπούλου, μετὰ λεξιλογίου ἐν τῷ τέλει
 ἐκάστου τεύχους. Κ/πόλει, 1890. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Notizen über die Denguefieber-Epidemie und die Influenza-Epidemie in Smyrna, von G. Diamantopoulos. Wien, 1890. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Συνταγματικὸν μακρολεῖον τῆς Ἑλλάδος.
 Ἑγκληματικὸς ἀπολογισμὸς τῆς χρήσεως
 τοῦ 1889. Ἀθήνησι, 1889. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐν Ἀθήναις
 «Ἐφημερίδος».

Ἡ Θεσσαλονικὴ μετὰ τῶν πέριξ. Χάρτης
 ἑλληνο-τουρκιστί, ὑπὸ Μ. Θ. Χρυσόχρου.
 Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἐκατὸν ὀγδοήκοντα μία ἐναΐσιμοι διατριβαὶ
 μετὰ πέντε προγράμματων.
 Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἑλλάδι πανεπιστημίου.

K. N. Κανελλάκη. Νικαῖά ἀνάλεκτα. ἤτοι
 συλλογὴ ἠθῶν, ἐθίμων, παροιμιῶν, δημοδῶν
 ἁσματῶν, ἀινυμμάτων, λεξιλογίου, ιστορι-
 κῶν καὶ ἄλλων χειρογράφων, σιγαιλίων
 κτλ. Ἀθήναι, 1890. Τόμ. 1
 Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

- Τέσσαρες ἐναίσιμοι διατρίβαι παιδείης ὕλης.
ὑπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου.
- Δημοσιεύσεις τῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας τῶν
ἔτων 1883-84, 1884-85, 1886. Τ. 4
- Δημοσιεύσεις τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς
σμιθσωνείου ἀκαδημίας. 1888-89. Τεύχ. 5
ὑπὸ τῆς ἐν Οὐασινγκτόνι τῆς Ἀμερικῆς
σμιθσωνείου ἀκαδημίας.
- Δημοσιεύσεις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησ-
σοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1890. Τόμ. 1.
ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ πανεπιστημίου.
- Geschichte der Griechischen Litteratur,
ὕπὸ W. Christ, München. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.
- Ἐπετηρὶς τῆς ἡγεμονίας Σάμου τοῦ ἔτους
1890. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ἐπαμ. Σπυριδιδίου.
- Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφώντος, ὑπὸ Γ.
Α. Μπουκουβάλα. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.
- Ἐξηγητὴς τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ὑπὸ Γραφ. Ζυ-
γαβινῶ ἀρχιμανδρίτου. Τόμ. 1
- Ἐγκόλπιον προσεγγητῶν, ὑπὸ τοῦ ἰδίου.
Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Δημοσιεύσεις τοῦ ἐπὶ τῆς παιδείσεως γραφείου
τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ 1889.
Τόμ. 1
- Δημοσιεύσεις τοῦ ἰδίου κατὰ τὸ 1890 N° 1
καὶ 2. Τόμ. 2
ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφείου.
- Δημοσιεύσεις τοῦ Βρεττ. μουσείου, τόμ. IX.
Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ μουσείου.
- Περιοδικὸν τοῦ ἐπισήμου γραφείου τῆς στατι-
στικῆς ἐν Στουτγάρδη τοῦ 1888-89.
Τεύχ. 3
ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφείου.
- Μεῖζων στολισμός, ὑπὸ Εὐστ. Γ. Δράκου. Τ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Moine Erlebnisse in Athen, ὑπὸ Γ. Β.
(Ἑλλ. Φιλ. Σόλλογος.—Τόμος ΚΗ')
- Telly, καθήρητοῦ τοῦ ἐν Βουδῶ-Πέστη
πανεπιστημίου. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Κατάλογος τῆς βραβυλικῆς βιβλιοθήκης τῆς
Φλωρεντίας, τεύχος Β'. Τεύχ. 1
ὑπὸ τοῦ γραφείου αὐτῆς.
- Στατιστικὴ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν
Χριστιανίᾳ τῶν ἔτων 1886-1887 N° 92
καὶ 114. Τόμ. 2
ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου γραφείου τῆς στα-
τιστικῆς ἐν Χριστιανίᾳ.
- Notices et mémoires historiques par M.
Mignet, Paris, 1843. Τόμ. 2
- Ἑρμηνεῖα τῶν καθ' ἄκρας τῆς κυριακῆς τοῦ
ἐκαινοῦ ἀναγνωσκόμενων Ἑβραϊκῶν
περικεπῶν, ὑπὸ Μητῆ Δ. Χαμουδοπούλου.
Κ/πόλει, 1883. Τόμ. 1
- Γραμματικὴ λατινικὴ ὑπὸ Α. Η. Ἐν Βιέννῃ,
1833. Τόμ. 1
- Περὶ Βλοσίου καὶ Διοφάνους ἔρευναὶ καὶ ἐλ-
κασίαι, ὑπὸ Μ. Ρενιέρη. Ἐν Λειψίᾳ,
1873. Τόμ. 1
- Στοιχειώδη μαθήματα ὑπὸ Λεόνδρου Δοσίου.
Ἐν Ἀθήναις, 1871. Τόμ. 1
- Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν
αὐτοῦ φιλοσοφικῶς ἐξετάζομενος, ὑπὸ Κ.
Γαππαδόουκ. Κ/πόλει, 1873. Τόμ. 1
- Oeuvres complètes de M^r le vicomte de
Chateaubriand, Voyage en Amérique,
Paris, 1830. Τόμ. 1
- Dix ans d'études historiques, par Au-
gustin Thierry, Paris, 1846. Τόμ. 1
- Siècle de Louis XIV, par Voltaire, Pa-
ris, 1840. Τόμ. 1
- Histoire de l'Empire de Turquie, par H.
Lemaire, Paris, 1824. Τόμ. 1
- Histoire de l'Empire de Russie sous
Pierre le Grand, par Voltaire, 1775.
Τόμ. 1
- Petit dictionnaire de la langue française,
par Hocquart, Paris. Τόμ. 1
ὑπὸ τοῦ ἱετροῦ κ. Ξ. Τριανταφυλ-
λίδου.
- Διδακτικὸς ὁδηγός, ὑπὸ Β. Σκορδέλη, Τ. 1
ὑπὸ τοῦ συντάκτου.
- Τὰ κατὰ τὴν ἐν Κερκύρῃ φιλαρμονικὴν ἐται-
ρίαν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τῆς

- σήμερον. 1840—90, ὑπὸ Σ. Παπαγεωργίου. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἐταιρείας.
- Leaflets from the notebook of an archaeological Traveler in Asia Minor, ὑπὸ I. R. Sitlington Sterret. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Μέρος τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1889—90 δημοσιύσεων τοῦ ἐν Βελτιγράῳ τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστημίου ἐκ τειχῶν ἑκτώ. Series I—XII. Τεύχ. 8
Ἰπὸ τοῦ γραφείου τοῦ πανεπιστημίου.
- A Bulletin of the Minnesota Academy of Natural Sciences, Vol. III N° 1. Ἰ. 1
Ἰπὸ τῆς ἐν Μινεαπόλει τῆς Ἀμερικῆς ἀκαδημίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.
- The American Journal of Philology, ἐξ τεύχῃ ὑπ' ἀριθ. 36—41, ἕτοι τὸ IV τεύχ. τοῦ IX τόμ. τὰ τεύχη I—IV τοῦ X καὶ τὸ I τεύχος τοῦ IX. Baltimore. Τεύχ. 6
Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Gildersleeve.
- Eine trapezuntische Bilderhandschrift von Jahre 1346, ὑπὸ Strygowski. καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Obsèques du professeur Ulysse Trélat, 31 Mars 1890. Τόμ. 1
Ἰπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου ἱερωχερσοῦργου Ὁδ. Trélat.
- Bericht über die Fortschritte in der geographischen Welt, ὑπὸ Hirschfeld, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κωνσταντινῶν. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Studia Byzantina part I, ὑπὸ Buettner-Wolst, γυμνασιάρχου ἐν Δρέσδῃ. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Σύγγραμμα ῥωσιστῶν συντεταγμένων ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Κοντακῶφ, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετροπόλεως. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Τριάνοντα τόμοι ποιητικῆς ὕλης. Τόμ. 30
Ἰπὸ τῆς ἐν Πετροπόλει ἀποκρατορικῆς ἐκθεωροῦ Παλαιστεινοῦ ἐταιρείας.
- De la tutelle des femmes pubères, ὑπὸ M. Κέπετζῆ. Paris. 1890. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Μαθήματα πολιτικῆς οἰκονομίας διὰ τὸν λαόν. Μετάφρ. ἐκ τῆς γαλλικῆς ὑπὸ ... Σώμ. 100
Ἰπὸ τοῦ κ. Βασ. Βαλλιάνου.
- Ἀθροπολογία συνταχθεῖσα ὑπὸ Θεοφ. Πολυζωίδου. Σώμ. 200
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Ἐπισκοπικαὶ καθολογοί, ὑπὸ A. Leval. T. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Papers relating to the foreign Relations of the U. S. 1889. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῶν Η. Η. τῆς Ἀμερικῆς.
- Geschichte der byzantinischen Litteratur ὑπὸ Karl Krumbacher. München, 1891. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συγγραφέως.
- Γυμνασιακὴ τροφὴ τῶν παιδῶν. Ὁθωμανικὴν ἀναγνωστικὴν ὑπὸ I. Μηλιοπούλου ἐκ τριῶν τειχῶν. Σώμ. 100
Ἰπὸ τοῦ ἐκδότου κατ' ἐντολήν τῆς Α. Ε. τοῦ Νηρηστάκη ἐφένδα Ζωγράφου πρὸς διακομὴν εἰς ἄπορα σχολεῖα.
- Γυμνασιακὴ παιδαγωγικὴ, ὑπὸ I. Πανταζίδου. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Recueil des inscriptions juridiques Grecques, ὑπὸ R. Dareste B. Houssoulier et Th. Reinach. Τεύχος Α'. Τεύχ. 1
Ἰπὸ τῶν ἐκδοτῶν.
- Λόγος εἰς Κάρυλον Παπαῖλ Κόβητον ὑπὸ Σ. Κόντου. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.
- Droit Romain et Français. Ἐναῖσιμος διατριβὴ Θεοφ. Βεργιερῆ. Τόμ. 1
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐκθέσεις τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1889-90 πεπραγμένων ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλελευθέρων ἐταιρίας. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρίας.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας τοῦ ἔτους 1889. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἐταιρίας.

Griechische Marmorstudien von G. R. Lepsius, Berlin. 1890. Τόμ. 1

Verzeichniss der Mitglieder des Kaiserlich-Deutschen archäologischen Instituts, 1890. Τόμ. 1

Ἰπὸ τῆς Βασιλικῆς πρωσσικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ

Ἡ νῆσος Ρόδος, σύγγραμμ. τῶν κ. Μ. Μπιλιώπου καὶ Ἀββῶ Κοτρί, μετφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Μ. Μαλλιαρχάκη καὶ Σ. Καραθωκυροῦ. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου ἐκτροῦ.

The journal of Hellenic Studies. Τόμ. XI Τόμ. 1

Ἰπὸ τῆς ἐν Λουδίνῳ ἐταιρίας πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων.

Ἀριστοτέλους περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Παναγιώτου.

Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὑπὸ Γ. Γ. Παπαδόπουλου. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Geschichte der Griechischen Litteratur. ὑπὸ Fr. Susemihl. Τόμ. 1

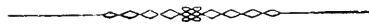
Ἰπὸ τοῦ συντάκτου.

Apollodori bibliothecae fragmenta Sabaitica. Τόμ. 1

Ἰπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Η. Κεραμέως.

Bericht über die Ausgrabungen in Troja im Jahre 1890. von H. Schliemann.

Ἰπὸ τῆς χήρας τοῦ μακαρίτου Schliemann.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Μέλη τοῦ Συλλόγου.	
Ἰδρυταί	Σελ. γ'
Τακτικά μέλη	» ε'
Ἐπίτιμα μέλη	» ιζ'
Ἀντεπιστέλλοντα μέλη	» κγ'
Μεγάλοι εὐεργέται	» κζ'
Εὐεργέται	» —
Μεγάλοι δωρηταί	» —
Δωρηταί	» —
Πρόεδροι τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ 1861-1891	» —
Κοσμητόρες κατὰ τὸ ἔτος 1889-90	» κη'
Μέλη διαρκῶν ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ἔτος 1889-90	» —
Κοσμητόρες κατὰ τὸ ἔτος 1890-91	» λ'
Μέλη διαρκῶν ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ἔτος 1890-91	» —

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Πρακτικά ἀπὸ μαΐου 1889 μέχρι μαΐου 1890	» 1
Προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1889-90	» 5
Βιογραφία Ἡρ. Βασιλάδου ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Μακρῆ	» 20
Ἐκθεσις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς	» 43
Ἐκθεσις ταμιῶν	» 47
Ἐκθεσις βιβλιοφύλακος	» 49
Ἀρχαιρεσίαι	» 50
Ἐκθεσις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος	» 52
Ἐπέτειος ἑορτή	» 63
Ἐκθεσις τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Κ. Καλλιᾶδου	» —
Πρακτικά ἀπὸ 14 μαΐου 1890 μέχρι 19 μαΐου 1891	» 73
Προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1890-91	» 77
Βουτσιναιὸς ἀγὼν.—Πρόγραμμα αὐτοῦ ἀναθεωρηθὲν ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς	» 89
Ἐκθεσις ταμιῶν	» 107
Ἐκθεσις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς	» 109
» » φιλολογικῆς » » » »	» 112
» » ἐκπαιδευτικῆς » » » »	» 114
» » συντακτικῆς » » » »	» 116

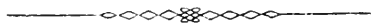
Ἀρχαιροεπίαι	Σελ. 118
Ἐκθεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Κερκαπαναίου ἀγώνος	» 120
» » φιλολογικῆς » » » Ζωγράφειου διαγωνίσματος	» 122
Ἐπέτειος ἐορτῆ	» 131
Ἐκθεσις τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Κ. Καλλιμάχου	» 132
Περὶ τοῦ ὄζονιου τοῦ ἐν τῷ ἀπμοσφαιρικῷ ἀέρι. Πραγματεῖα Ἀναστασίου Χρηστίδου, ἱατροῦ, ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τοῦ συλλόγου	» 141

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Ἄριστ. Γ. Νεοφύτου. —Περὶ τῶν ἐν Κερκασούντι δεισιδαιμονικῶν καὶ προλήψεων	» 147
Δημοσθ. Οἰκονομίδου. —Ἐπίκρισις τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματίου ἐν τῷ Δ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ «Παρθενώ» δημοσιευθέντος λεξιλογίου τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου	» 152
Δ. Βιζέλα. —Περὶ ἀγωγῆς	» 160
Θεοδ. Ρενάκ. —Ἡ νομισματολογία καὶ ἡ ἱστορία	» 168
Θεοχάρους Βεγλεροῦ. —Ἡ ἀγωγή ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν	» 176
Ἀναστ. Χρηστίδου. —Νοσολογικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον	» 181
Ματθ. Παρανίκα. —Ἀνάλυσις τῆς Δ' ᾠδῆς τῶν πυθίων τοῦ Πινδάρου	» 190
Ἀναστ. Χρηστίδου. —Περὶ ὕψους, ὑψεινῆς καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς ἱστορικῶς καὶ κοινωνικῶς	» 196
Θεοχάρους Βεγλεροῦ. —Ποίη ἢ ἔννοια τοῦ δικαίου ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἑποψίαν	» 205
Μαρκησίου Καρλόττη. —Περὶ Ἡροδότου	» 211
Pinedyro y Vilavicencio. —Ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ ἐν Μαρδίτη ἐκθεσις τοῦ 1892	» 221
Κυρ. Περδικίδου. —Περὶ τῶν ὀνομάτων τῆς Αἰγύπτου ἐν γένει, ἰδίως δὲ περὶ τοῦ Μίση καὶ Μισραῖμ	» 228
Δημ. Οἰκονομίδου. —Περὶ τινῶν τύπων τῆς νέας ἐλληνικῆς συνήθως ἐσφαλμένως τонуμένων	» 238
Εὐγ. Γ. Ζαλοκώστα. —Ποίησις καὶ κριτικὴ	» 252

Κατάλογος τῶν βιβλίων τῶν προσανεχθέντων τῷ συλλόγῳ

Κατὰ τὸ ἔτος 1889-1890	» 259
Κατὰ τὸ ἔτος 1890-1891	» 270

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς	Στήλη	Στίχος	Ἄσκι	Ἐπιγραφή
3	2	45	περὶ ὧν ποιεῖται	ὧν ποιεῖται
11	1	17	cet	cic.
11	1	27	2 ὄρ. π. μ.	2 ὄρ. μ. μ.
26	2	1	συνεργόμενοι	συνεργήσαντες
32	2	11	ἐνέθηκον	ἐνέθηκον
73		2	μέχρι 30 ἀπριλίου	μέχρι 19 μαΐου
100	2	22	πεμμένους	πεμμένους
194	2	18	ΛΟΖ'.	ΛΟΖ'.
192	2	44	ὃ ἐκφράσσω τὴν χάριν μου	ὃ ἐκφράσσει τὴν χάριν αὐτοῦ
171	2	51	τὰ	ὃ
177	1	20	ἡμῶν	ὑμῶν
198	2	30	σύριγγας	σύριγγας
200	2	39	διὰ τῆς θέσεως	περὶ τῆς θέσεως
202	2	52	ἐν τῇ ἀδρανείᾳ	ἐν ἀδρανείᾳ
211	2	3	καί	καίπερ
213	2	37	καίτοι	καίπερ
214	2	41	Πανύσσις	Πανύσσις
215	2	19	ἢ οἱ ἀνατολικῆς	καὶ οἱ ἀνατολικῆς
217	1	34	ἐπωφελήθη αὐτοῦ	ἐπωφελήθη αὐτῶν
228	2	14	ἡμᾶς	ὑμᾶς
252	2	24	ἄρθρονον	ἄρθριον

ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Τὰ ἐν σελ. 184, στήλ. α', στίχ. 14 κατ. «Ἐν δὲ τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ . . . μέγροι
τελευτώσης τῆς ζ' ἐν στήλ. β', στίχ. 6 ἄν. μετατεθήκωσαν εἰς σελ. 200, στήλ. α', στίχ.

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

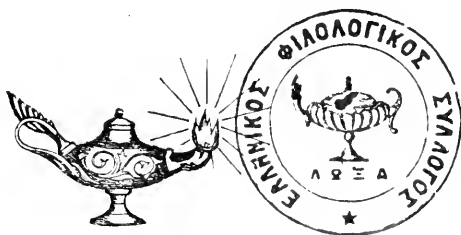
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ

Κ΄-ΚΒ΄ ΤΟΜΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1892

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Πέραν, Ὀδὸς Τοπιοτάου, ἀριθμ. 18.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

LORENTZ u. KEIL, Librairie Internationale

Πέραν, Μεγάλη Ὀδὸς, ἀριθμ. 157.

ΤΥΠΟΣ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ Κ'-ΚΒ' ΤΟΜΟΥ

ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΠΤΕΡΑΣ
ΤΟΥ ΕΠΙΝΕΙΟΥ ΑΥΤΗΣ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΥΡΡΗΝΗΣ
ΑΜΦΙΒΟΛΙΑΙ

(Ανεγνώσθη ἐν συνεδρίσει τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς).

Ἀσχοληθεὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας τῶν ἑκατῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας Κρήτης (1), εἶχον ὑπ' ὄψει πάντα τὰ ἀρχαῖά τε καὶ νεώτερα συγγράμματα, ἐν οἷς ὑπάρχουσι κατασκευασμένοι εἰδήσεις καὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου· ἐγὼ δ' αὐτὸς ἐπεσκέφθην ἅπαντα τὰ εἰς τὰ διάφορα τῆς νήσου μέρη περισωθέντα ἐρείπια τῶν πόλεων τούτων, ἐπὶ τόπου πολλὰς ἐρεύνας ποιησάμενος.

Κατὰ τὴν σειρὰν τῶν τοιούτων μελετῶν μου παρετήρησα, ὅτι σπουδαῖα μετὰ τῶν ἐγκυψάντων εἰς τὴν σπουδὴν τῆς κρητικῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἐν γένει τῆς ἀρχαίας τῆς νήσου ἱστορίας ἠγέρθησαν συζητήσεις ἐπὶ ζητήματος προκύψαντος ἐκ τινος χωρίου τοῦ Στρα-

βωνος ἀναγομένου εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀπτέρας, τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κισάμου καὶ ἑτέρας κρητικῆς πόλεως, τῆς Πολυρρήνης.

Περιγράφων τὴν Κρήτην ὁ Στράβων ἐν βιβλίῳ Γ' τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ λέγει, ὅτι «πόλεις δ' εἰσὶν ἐν τῇ Κρήτῃ πλείους μὲν, μέγισται δὲ καὶ ἐπιφανέσταται τρεῖς, Κνωσσός, Γόρτυνα, Κυδωνία»· ὁμιλῶν δὲ παρακατιῶν περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Κυδωνίας, τῆς Πολυρρήνης καὶ τῆς Ἀπτέρας, λέγει ταῦτε (1): «Κυδωνία δ' ἐπὶ θαλάττῃ μὲν ἰδοῦται βλεπούσα πρὸς τὴν Λακωνικὴν, διέχει δ' ἑκατέρως τὸ ἴσον τῆς τε Κνωσσού καὶ τῆς Γόρτυνος οἷον ὀκτακοσίους σταδίους. Ἀπτέρας δὲ ὀγδοήκοντα, τῆς ταύτης δὲ θαλάττης τετραράκοντα. Ἀπτέρας δ' ἐπίγειόν ἐστι Κισάμος· πρὸς ἐσπέραν δ' ὁμοιοί τοῖς Κυδωνιάταις Πολυρρήνιοι, παρ' οἷς ἐστὶ τὸ τῆς Δικτύνης ἱερόν· ἀπέχουσι δὲ τῆς θαλάττης ὡς τριάκοντα σταδίους, Φαλασκῆρας δὲ ἐξήκοντα· κομηδὸν δ'

(1) Περὶ τῶν πόλεων τούτων ἔγραψα βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἑκατόμπολις Κρήτη, ἡ τοῖς ἱστορικῆ καὶ τοπογραφικῆ περιγραφῆ τῶν ἑκατῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Κρήτης». Τὸ βιβλίον τοῦτο δὲν ἐξεδόθη εἰσέτι, διότι χερίζει συμπληρώσεων τινων, περὶ ἧς ἔλλειψαι χρόνου δὲν ἤδυνήθην ἀκόμη ν' ἀσχοληθῶ.

(1) Στράβ. τόμ. β', βιβλ. γ', στ. 479.

φικουν πρότερον· εἶπ' Ἀχαιοὶ καὶ Λάκωνες συνώκησαν τειχιόαντες ἐρυμνόν χωρίον βλέπον πρὸς μεσημβρίαν».

Τὸ χωρίον: «Ἀπτέρας δ' ἐπίκειον ἔστι Κίσαμος» ἐγέννησε πολλὰς ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀπτέρας κυρίως καὶ ἀσφραγὴν παρέσχεν εἰς τὰς συζητήσεις, περὶ ὧν ἀνωτέρω διελάβομεν. Ἴδου δὲ ὁποῖόν τι ἔστι τὸ ἐγεσθὲν ζήτημα.

Πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς σημερινῆς πόλεως τῶν Χανίων, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, ὑπάρχει κώμη ὀνομαζομένη *Halaiókastro*, περὶ τῆς ὁποίας σώζονται πολλὰ ἑρείπια τειχῶν καὶ ἄλλων ἀρχαίων οἰκοδομῶν, θεωρηθέντα ἀνεκάλυψεως τῆς Ἀπτέρας. Πρὸς δυσμὰς δὲ τῶν Χανίων, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κισάμου, ἐκεῖ ἐνθα σήμερον ὑπάρχει κώμη ὠσαύτως *Halaiókastro* (1) καλουμένη, φαίνονται ἐπίσης πλείστα ἑρείπια ἀρχαίων τειχῶν καὶ οἰκοδομῶν, ἅτινα ἐθεωρήθησαν ὡς τὰ τῆς Πολυρρήνης. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Πολυρρήνης, εἰς ἀπόστασιν περίπου μίᾳ ὥρας καὶ ἐνὸς τετάρτου, εὐρίσκονται τὰ ἑρείπια ἑτέρας κρητικῆς πόλεως, ἣτις ἔφερε τὸ ὄνομα Κίσαμος.

Ἔνεκα τοῦ ἀδιαφιλονεικῆτου τῆς τοποθεσίας ταύτης τῆς Κισάμου καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οὐδ' αὐτὸς ὁ Στράβων, μνημονεύει δύο πόλεων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ φερουσῶν τὸ ὄνομα Κίσαμος, καθὼς ἐπίσης οὐδεὶς ἄλλος ἀρχαῖος συγγραφεὺς, πλην τοῦ Στράβωνος, μνημονεύει τῆς Κισάμου ὡς ἐπιπέδου τῆς Ἀπτέρας, οὐδὲ περιεσώθη μνημεῖόν τι μαρτυροῦν, ὅτι παρὰ τὰ σήμερον ἐν Ἀποκορώνῳ φαινόμενα ἑρείπια τῆς Ἀπτέρας ὑπῆρχεν ἄλλη πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσαμος, ἠγέρθησαν πλείστα ὅσα ἀμφιβολία, καθὰ προειρήται, περὶ τῆς ἀκριβοῦς τοποθεσίας τῆς Ἀπτέρας, συνειπῶς δὲ καὶ τοῦ ἐπιπέδου αὐτῆς, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς Πολυρρήνης, καὶ πολλὰς σοβαρὰς συζητήσεις καὶ μελέτας προκάλεσε τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Στράβωνος μετὰ τῶν ἀρχαιολόγων, ἱστορικῶν καὶ περιηγητῶν, οἵτινες ἠσχολήθησαν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς κρητικῆς ἀρχαιολογίας.

Τούτων τινὲς μὲν κατέληξαν εἰς τὸ συμ-

πέρασμα, ὅτι ἡ Ἀπτέρα ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παλαιοκάστρου τῆς Κισάμου διὰ τὸν λόγον, ὅτι παρ' αὐτῇ εὐρίσκειτο ἡ Κίσαμος, ἢ κατὰ τὸν Στράβωνα ἐπίκειον ὅσα τῆς Ἀπτέρας· ἄλλοι δὲ φερουσῶν, ὅτι ὑπῆρχεν δύο πόλεις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσαμος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ, καὶ ἄλλοι ἐθεώρησαν ὡς παρεφθαρμένον τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Στράβωνος πεπιθόμενοι, ὅτι ἡ Ἀπτέρα ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παλαιοκάστρου τῶν Ἀποκορώνων.

Ὁ Meursius (1) π. γ. φαίνεται παραδεχόμενος, ὅτι ἡ Ἀπτέρα ἔκειτο παρὰ τῇ θέσει, ἐν ἣ φαίνονται σήμερον τὰ ἑρείπια τῆς Κισάμου, διότι μνημονεύει τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Στράβωνος προστίθισιν ἀμέσως κατόπιν, ὅτι ἡ Κίσαμος αὐτῇ ὑπῆρχεν ὁ δωδέκατος ἐπισκοπικὸς θρόνος τῆς νήσου. «Etiam haec Episcopi postea sedes fuit, atque ordine duodecima». Ὁ ἐπισκοπικὸς δ' οὗτος θρόνος εἶναι ὁ τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας τῆς Κισάμου, ἧς ὁ ἐπίσκοπος καὶ σήμερον ἐτι φέρει τὸν τίτλον «ὁ Κισάμου».

Ὁ Πευτιγγέριος λεγόμενος πίναξ (Pevtinger Table) σημειοῖ δύο πόλεις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσαμος, ἐξ ὧν τὴν μὲν εἰς ἀπόστασιν 8 μιλίων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κυθωνίας, τὴν δ' ἑτέραν εἰς ἀπόστασιν 32 μιλίων πρὸς δυσμὰς αὐτῆς. Ἔτεροι, ἐν οἷς κυρίως ὁ D'Anville (2), τὸν πίνακα τοῦτον ἀναλύοντες, θεωροῦσιν ἐσφαλμένην τὴν ἰδέαν περὶ τῆς ὑπάρξεως δύο πόλεων ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσαμος καὶ προτείνουσι τὴν διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ εἰρημένῳ πίνακι παρατηρουμένου τούτου λάθους.

Ὁ Γάλλος Pitton de Tournefort (3), ὅστις ἐπεσιέφθη τὴν νήσον περὶ τὸ ἔτος 1700, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑποτίθει τὴν Ἀπτέραν εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινῆς Παλαιοκάστρου τῆς Κισάμου, λέγων: «Le 26 Juillet, nous allâmes aux ruines de Palcoastro ou Château vieux, selon le grec vulgaire. Les gens du pays ignorent son ancien nom; il est pourtant à croire que c'était la ville Aptère, puisque Strabon avance que Chissamo en était l'arsenal et le port:

(1) *Joannis Meursii*. «Creta, Cyprus, Rhodus». Amstelodami, 1675, σ. 26.

(2) *D'Anville*. Analyse de la carte intitulée: Les côtes de la Grèce et de l'Archipel. Paris 1757.

(3) *Pitton de Tournefort*. Relation d'un voyage du Levant. Paris, MDCCXVII.

(1) *Halaiókastro*, ἢ, ὡς προφέρουσι τὴν λέξιν, *Halaiókastro*, ὀνομάζουσι οἱ Κρητῆς συνήθως πᾶσαν θέσιν, ἐν ἣ φαίνονται ἑρείπια ἀρχαίας τετελιγμένης πόλεως. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο διδοῦσι καὶ εἰς τὰ εἰς τοιαύτας θέσεις εὐρισκόμενα χωρία.

en effet Chissamo est un port de mer, sur une grande rade formée par les cornes du cap des Grabuses et du cap Spadaῶν τουτέστι: « Τῇ 26 ἰουλίου μετέβημεν εἰς τὰ ἑρείπια τοῦ Παλαιολόστρου, κατὰ τὴν δὴμῶδη ἑλληνικὴν γλῶσσαν· οἱ κάποιοι ἀγνοοῦσι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα αὐτοῦ· φανίσταται ὅμως, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρξεν ἡ πόλις τῆς Ἀπτεράς, διότι ὁ Στράβων διαγέεται, ὅτι ἡ Κίσσαμος ἦτο τὸ ἐπίνειον αὐτῆς. Ἠράγγατι δὲ ἡ Κίσσαμος εἶναι λιμὴν ἐν μεγάλῳ κόλπῳ συγγραμμιζομένῳ ὑπὸ τῶν ἀκρωτηρίων Γραβούσας καὶ Σπάθας ».

Ἠρακκατιῶν ὅμως ἀμφιβάλλον περὶ τοῦ ὄρθου τῆς γνώμης του ταύτης ὁ Tournefort λέγει: « Mais il n'y a rien de bien certain touchant les mesures des anciens ou peut-être que cet endroit de Strabon est corrompu »· ἤτοι: « Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει οὐδὲν τὸ ἀσφαλές καὶ βέβαιον ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέτρα τῶν ἀρχαίων, ἢ τὸ χωρίον ἐκεῖνο τοῦ Στράβωνος εἶναι ἴσως παρερραμμένον ».

Τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην τοῦ Tournefort χαρακτηρίζει ὡς γελοίαν ἕτερος ξένος περιηγητῆς καὶ ἀρχαιολόγος, ὁ ἄγγλος Pashley (1), διὰ τῶν ἐξῆς: « The naturalist way of getting of this difficulty is amusing »· ἤτοι « Τὸ μέσον, δι' οὗ ὁ φυσιολόγος (2) θέλει νὰ ἐξέλθῃ τῆς δυσκολίας ταύτης, εἶναι διασκεδαστικόν ».

Ὁ Pococke ἐν τῇ αὐτῇ δυσχερεῖς εὐρεθεὶς προσεπάθησε ν' ἀπαλλαγῇ ταύτης δι' ἄλλης μεθοδου. Ὁρμηλούμενος ἐκ τοῦ ἀμφιβόλου τῆς τοποθεσίας τῆς Κυδωνίας, τάσσει ταύτην εἰς ἀπόστασιν πέντε μιλίων πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν τῆς σημερινῆς πόλεως τῶν Χανίων. ἵνα οὕτω συμβιβασθῇ, ὡς λέγει, τῆς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καθοριζομένης ἀποστάσεως. Τὸ αὐτὸ δὲ σύστημα ἀκολουθῶν καὶ ὁ Pashley, ἠθέλησε καὶ οὗτος νὰ τᾶξῃ τὴν Κυδωνίαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ χωρίου Γεράμι, λέγων: « Probably it is to this difficulty of reconciling the distance of Strabo with a false hypothesis, that we are also indebted for the indication of the imaginary ruins of Cydonia as existing at Gerami (γραπτέον Gerami) »· ἤτοι: « Ἠθελῶς, ἕνεκα τῆς δυσκολίας τοῦ συμβιβάζει τὴν ἀπό-

στασιν τοῦ Στράβωνος μετ' ἐσφαλμένης ὑποθέσεως, ἀναγκάσθημεν ὡσαύτως νὰ ὑποδείξωμεν ὡς εἰς τὸ χωρίον Γεράμι ὑπῆρξαντα τὰ ὑποτιθέμενα ἑρείπια τῆς Κυδωνίας ».

Ὁ Olivier (1) παραταρεῖ τὰ ἐξῆς: « Si Kissamos, situé entre le cap Grabuse et le cap Spada, à vingt milles à l'ouest de la Canée, fut autre fois le port d'Aptère, comme il paraît évident, suivant le texte des anciens auteurs (2), et si la Canée occupe la place de Cydonie, comme on le croit communément, Strabon s'est trompée lorsqu'il a dit qu' Aptère n'était qu'à dix mille (3) de Cydonie. Mais si l'ancienne Cydonie était à quarante stades de son port, comme le croit l'auteur de « la législation de Crète » (4), pag 473, alors il est probable que nous avons vu les ruines de cette ville et que celles d' Aptère sont à dix milles à l'ouest, en face de Kissamos comme le dit Strabon »· ἤτοι: « Ἐὰν ἡ Κίσσαμος, καίμενη μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Γραβούσας καὶ Σπάθας εἰς ἀπόστασιν 20 μιλίων πρὸς δυσμὰς τῶν Χανίων, ὑπῆρξεν ἄλλοτε τὸ ἐπίνειον τῆς Ἀπτεράς, ὡς τοῦτο εἶναι ἐναρκές, κατὰ τὸ καίμενον τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων, καὶ ἐὰν τὰ Χανία κείνται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Κυδωνίας, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ὁ Στράβων ἠπατήθη λέγων, ὅτι ἡ Ἀπτερα ἀπέχεε δέκα μίλια τῆς Κυδωνίας. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἀρχαία Κυδωνία ἀπέχεε τεσσαράκοντα στάδια τοῦ ἐπίνειου αὐτῆς, ὡς πιστεύει ὁ συγγραφεὺς « τῆς νομοθεσίας τῆς Κρήτης », σελ. 473, τότε εἶναι πιθανόν, ὅτι εἶδομεν τὰ ἑρείπια τῆς πόλεως ταύτης καὶ ὅτι τὰ ἑρείπια τῆς Ἀπτεράς εἶναι εἰς ἀπόστασιν 10 μιλίων πρὸς δυσμὰς, κατείναντι τῆς Κίσσαμου, ὡς ὁ Στράβων λέγει ».

Ὁ δὲ Savary (5) ἐπισκερθεὶς τὸ Παλαιό-

(1) G. A. Olivier, Voyage dans l'Empire Ottoman, l'Égypte et la Perse. Paris, An 9.

(2) Ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν γνωρίζομεν ἄλλον συγγραφεὴ ἐκ τῶν ἀρχαίων πλὴν τοῦ Στράβωνος λέγοντα, ὅτι ἐπίνειον τῆς Ἀπτεράς ἦτο ἡ Κίσσαμος.

(3) Τουτέστιν ὀρθολογικὰ στάδια.

(4) Ὁ Olivier ἐνοεῖ τὸν Saint-Croix, οὗ τινος τὸ πολὺτιμον σύγγραμμα ἐπιγράφεται: « Des anciens gouvernements Fédératifs et de la législation de Crète », ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις, an VII de la République Française.

(5) M. Savary, Lettres sur la Grèce. Paris, MDCCCLXXXVIII.

(1) Robert Pashley, Travels in Crete, London, MDCCGXXXVII.

(2) Ὁ Tournefort ἦτο φυσιολόγος.

καστρον Ἀποκορώνου, λέγει ἐν τῇ ΚΗ' ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὴν Madame Le Monnier τὰ ἑξῆς:

«La maison où nous logions n'est qu'à deux lieues de Palio-castro, situé à la pointe du cap Drepassum (1). C'est ici que Murtius (2) dans la carte ancienne qu'il a publiée, place le Museum, où se termina le fameux combat des Syrènes et des Muses (3). Il marque Aptère à peu de distance vers les montagnes. D'autres auteurs prétendent que la situation de cette ville est désignée par quelques ruines qui restent à Palio-castro. Ces opinions sont sans fondements. Strabon fait connaître, d'une manière précise, la position d'Aptère, en la plaçant à quatre lieues (4) de Cissanum (5) qui lui servait de port. Or cette dernière ville se trouve au fond du golfe formé par le cap Spada et celui de Suse (6), à plus de douze lieues du promontoire Drepassum. Il est donc impossible qu'Aptère ait été située près de ce cap. On s'en convaincra en jetant un coup d'œil sur la carte que j'ai donnée»: ἤτοι: «Ἡ οἰκία, ἐν ἣ εὐρισκόμεθα, κεῖται εἰς ἀπόστασιν δύο λευγῶν ἀπὸ τοῦ Παλιόκαστρον, κείμενον εἰς τὴν ἄκρην τοῦ ἄκρωτηρίου «Δρέπανον». Ἐνταῦθα ὁ Murtius, ἐν τῷ ἀρχαίῳ χάρτι, ὄν ἐδημοσίευσεν, τίθησι τὸ Μουσεῖον, ὅπου ἐλάξεν ἡ περιήγησις ἑξῆς μετὰ τῶν Σειρήνων καὶ τῶν Μουσῶν. Σημαίνει τὴν Ἀπτέραν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς τὰ ὄρη. Ἄλλοι συγγραφεῖς ἀξιοῦσιν, ὅτι ἡ θέσις τῆς πόλεως καὶ τῆς καταδείκνυται ὑπὸ τινῶν ἐρειπίων, τὰ ὅποια εὐρήνται εἰς τὸ Παλιόκαστρον. Αἱ γνώμαι αὐταὶ εἰσιν ἄνευ βίας. Ὁ Στράβων ὀρίζει ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῆς Ἀπτέρας, τίθεμενος αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων λευγῶν ἀπὸ τῆς Κισάνου, ἣτις ἦτο τὸ ἐπίγειον αὐτῆς. Ἡ τελευταία αὐτῆ πόλις εὐρίσκειται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, ὅστις σχηματίζεται

ὑπὸ τῶν ἀκρωτηρίων Σπάθα καὶ Γραβούσης, εἰς ἀπόστασιν πλείον τῶν 12 λευγῶν ἀπὸ τοῦ ἄκρωτηρίου Δρέπανου. Εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον ἢ Ἀπτέρα νὰ εὐρίσκετο πλησίον τοῦ ἄκρωτηρίου τούτου. Πειθεται τις περὶ τούτου πίπτων ἐν βλέμμα εἰς τὸν χάρτην, ὃν συνέταξα».

Ὁ Ἀγγλὸς Charles Edwards (1) παρα-

(1) Charles Edwards. Letters from Crete. London, 1887.

Σημ. Ὁ Charles Edwards ἐπισκέφη τὴν νῆσον κατὰ τὸ 1886. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνον διέμενον ἔτι ἐν Κρήτῃ ὡς γενικὸς γραμματεὺς τῆς γεν. διοικήσεως τῆς νήσου. Τὸν κύριον τούτον μοι συνέστησεν ἡ Βαρωνὶς de Schwartz, γυνὴ λίαν πεπαιδευμένη, ἣτις ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἐξελέξατο τὴν παρὰ τῆ πόλει τῶν Χανίων εὐάερου κομῆσιν τῆς Χαλέπας ὡς μόνιμον κατοικίαν, ἐκεῖ ἀσχολουμένη ἡσύχως εἰς διαφόρους συγγραφεῖς. Ἔθημα τὴν συλλογὴν τῶν περὶ Κρήτης συγγραμμάτων μου εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Edwards, ὅστις συνάμα διεξήλθε καὶ τὸ χειρόγραφον τῆς περὶ τῶν ἑκατῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Κρήτης συγγραφῆς μου: «ἡ ἑκατόμυλις Κρήτη». Ὁ κ. Edwards πᾶν φιλοφρόνως ἔγραψεν ἐν τῷ εἰρημένῳ βιβλίῳ του τὰ ἑξῆς: «My best thanks are due to Mr Kopassis, of Canea, for the use of his library of Cretan books..... He.... showed me in manuscript a book he has been engaged upon many years. It is about the Hundred Cities of Crete, and is sectioned in to three parts; the first giving a description on those of hundred whose site is incontestable; the second discussing the doubtful remains which yet are ascribed to one or other of these cities; and the last saying what can be said about the cities of which no trace, either material or topological, can be found. No one in Crete is in a better position for obtaining archaeological and legendary information about these ancient places, and his notes included old ballads and proverbs which would no doubt be welcomed even as much as his more erudite work..... This gentleman's library is, I believe, the choicest in the island for its Cretan works. He has also numbers of different amphorae, coins, bits of old metal-work, weapons etc. of the different dynasties in Crete. He placed his books at my disposal and I did not hesitate to carry an armful of them away with me. The British Museum is less rich by far on Cretan authorities, and I have now by my side the histories and records of Cornelius, Cornaro, Valiero, Sieber, and others, as well as the English works of Pashley, Spratt, Stilman and Skinner.....»: ἤτοι: «Ὁμείλω πολλὰς χάριτας τῷ κ. Κοπάσῃ διὰ τὴν τῶν κρητικῶν συγγραμμάτων συλλογὴν του,

(1) Ὁ Σάβαρδς ἐνόησεν τὸ ἄκρωτηρίον Δρέπανον Ἀποκορώνου.

(2) *Murtius*, dissertation sur l'Isle de Crète.

(3) Ὅρα περαιτέρω τῆς παρούσης πραγματείας τὸ κείμενον Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου περὶ τῆς ἑριδος αὐτῆς.

(4) Ὁ Στράβων δὲν ὀρίζει ἀπόστασιν 4 λευγῶν μετὰ τῶν Ἀπτέρας καὶ Κισάνου.

(5) Ὁ Σάβαρδς θέλει εἰπεῖν Κισάνου.

(6) Ἐνόησεν τὴν Γραβούσαν ὁ γράφων.

δέχεται, ὅτι ἡ Πολυρρήνη καὶ οὐχὶ ἡ Ἄπτερα ἔκειτο εἰς τὸ Παλαιόκαστρον Κισάμου λέγων ἐν τῇ ἀρχηγίᾳ τῶν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Κισάμου ἐκδρομῶν αὐτοῦ τὰ ἐξῆς: «We are bound for a place called Paleocastron, several miles inland, among the mountains and wich though itself a village of antiquity, is the modern survival of the Cretan city of Polyrrhenia» ἤτοι: «Ἔστημεν, ἵνα ἴδωμεν τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Παλαιόκαστρον, εἰς ἀπόστασιν μιλίων τινῶν μεσογειῶς καιμένην μεταξύ τῶν ὄρεων. Ἡ θέσις αὕτη, μολονότι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι χωρίον παλαιόν, εἶναι τὸ ἐπιζῶν μνημεῖον τῆς ἀρχαίας κρητικῆς πόλεως Πολυρρηνίας».

Περιοριζόμεθα εἰς ταῦτα, διότι πολὺ θὰ ἐμακροποροῦμεν, ἐάν ἐπεχειροῦμεν νὰ παραθέσωμεν τὰ γραφέντα καὶ ὑπὸ ἄλλων, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἢ ἀντίρροισι γνώμων καὶ ἰδεῶν, τῶν μὲν ὑποστηρίζοντων ὡς ἀκριβῆς τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Στραβῶνος καὶ τιθεμένων συνεπῶς τὴν Ἄπτεραν παρὰ τῇ Κισάμῳ, τῶν δὲ ὑποστηρίζοντων τοὐναντίον καὶ τασσόντων τὴν Ἄπτεραν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παλαιόκαστρον Ἀποκωρώνου, ἄλλων παραδεχομένων δύο πό-

λεις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κισάμος καὶ ἄλλων θεωρούντων ὡς παραμεμορφωμένον τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Στραβῶνος, ἢ ὡς ἀπατήθεντα τοῦτον ὡς πρὸς τὰς ὑπ' αὐτοῦ καθοριζόμενας ἀποστάσεις. Θέλωμεν δε συζητήσει ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Στραβῶνος γεννωμένων ζητημάτων, ἤτοι τίς ἢ ἀκριβῆς τοποθεσία τῆς Ἄπτερας, τῆς Πολυρρήνης καὶ τῆς Κισάμου, καὶ ἂν ὑπῆρξαν δύο πόλεις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κισάμος.

Τὸ καθ' ἑμᾶς, ἡ γνώμη τῶν ὑποστηρίζοντων, ὅτι ἡ Ἄπτερα ἔκειτο εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Κισάμου δὲν εἶναι ἀποχλωτῶς δεδικαιολογημένη καὶ βέβαιος, ὡς ἐπίσης ἄνευ ὑποστάσεως ἐξελέγχονται καὶ αἱ γνώμαι τῶν θελούντων νὰ ὑποστηρίξωσιν, ὅτι ὑπῆρξαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ δύο πόλεις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κισάμος. Οἱ δὲ συλλογισμοὶ τοῦ Olivier δὲν εἶναι ποσῶς ὀρθοί, διότι δὲν δύναται νὰ υποτεθῆ, ὅτι ὁ Στραβῶν ἠπατήθη ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν, ἣν καθορίζει μεταξύ Κυδωνίας καὶ Ἄπτερας, καθόσον ἐκ τῶν περιωθέντων μέχρι σήμερον μνημείων κατεδείχθη καὶ ἐβεβαιώθη, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς φηθήσεται. Ἡ ἀκριβεία τῆς ὑπὸ τοῦ Στραβῶνος μεταξύ τῶν δύο τούτων πόλεων καθοριζόμενης ἀποστάσεως. Ἐάν δὲ παραδεχθῶμεν ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην τοῦ Saint-Croix, ἣν ὁ Olivier ἐπικαλεῖται, ὅτι ἡ Κυδωνία ἔκειτο 40 στάδια μακρὰν τοῦ ἐπινείου αὐτῆς, τὴν δὲ Ἄπτεραν ὑποθέσωμεν ὡς καιμένην ἀπέναντι τῆς Κισάμου, τότε ἡ μεταξύ τῶν δύο πόλεων, τῆς Ἄπτερας ἀληθινότι καὶ τῆς Κυδωνίας, ἀπόστασις δὲν συμφώνει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Στραβῶνος περὶ αὐτῆς λεγόμενα.

Ἡ δὲ τελευταία γνώμη τοῦ Tournfort περὶ τῆς παραρροῆς τοῦ σχετικοῦ χωρίου τοῦ Στραβῶνος, ἢ ὡς γελοία ὑπὸ τοῦ Pashley χαρακτηριζομένη, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τοιαύτη. Ἡ ἄλλειψις ὅμως τοῦ Tournfort εἶναι, ὅτι ἀπέφυγε νὰ ἐγκύψῃ βαθύτερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, διότι ἐμβροχιστέρα ἐπὶ τοῦτω μελέτῃ θὰ ἐνίσχυεν ἐπὶ πλεόν τὴν γνώμην τοῦ ἐκείνου. «Ὅσον δ' ἄσροξ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Pococke καὶ τοῦ Pashley, εἰ καὶ αὐταὶ συμβάλλουσι πῶς εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τοῦ καθορισμοῦ τῆς τοποθεσίας τῆς Κυδωνίας, ἀρνούσιν ὅμως ἄλυτον τὸ κυρίως ἐκ τοῦ συζητουμένου χωρίου τοῦ Στραβῶνος προκύπτον ζήτημα τῆς τοποθεσίας τῆς Ἄπτερας καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς, τῆς Κισάμου.

Ἄλλ' ἐξετάσωμεν τὰ προκειμένα ζητήματα

ἣν συνεβουλεύθη..... Μοὶ ἔδειξεν ἐν χειρογράφῳ ἓν συγγραμμα, περὶ ὃ κατέγεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τοῦτο πραγματεύεται περὶ τῶν ἑκατὸν πόλεων τῆς Κρήτης καὶ διαίρεται εἰς τρία μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιέχει τὴν περιγραφὴν ἐκείνων ἐκ τῶν ἑκατὸν πόλεων, ὧν ἡ τοποθεσία εἶναι ἀδιακριτοειδέης, τὸ δὲ δεύτερον συζητεῖ περὶ τῶν ἀμφιβόλων ἔρειπίων, ἅτινα ἀποδίδονται εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν πόλεων τούτων, καὶ τὸ τελευταῖον ὁμιλεῖ περὶ τῶν πόλεων ἐκείνων, περὶ ὧν οὐδὲν ἴχνος ἢ τοπογραφικὴ εἰδήσις ὑπάρχει. Οὐδεὶς ἐν Κρήτῃ εὕρισκεται εἰς καλλιτέραν θέσιν, ὅπως συλλέξῃ ἀρχαιολογικὰ καὶ μυθολογικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἀρχαίων τούτων πόλεων, αἱ σημειώσεις δ' αὐτοῦ, περιλαμβάνουσι ἀρχαία ἄγματα καὶ παροιμίας, θὰ γένοιεν ἀναμφιβόλως εὐπρόσδεκτοι ὅπως καὶ τὸ ἐμβροχιστὲς αὐτοῦ σύγγραμμα.

»Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ κυρίου τούτου εἶναι, νομίζω, ἡ ἐλαττοτέρα ἐν τῇ νήσῳ διὰ τὰ κρητικὰ συγγράμματα, ἅτινα περιλαμβάνει. Ἔχει ἐπίσης πλείστους ἀμφοτέρως διαφόρων εἰδῶν νομίσματα, τεμάχια μεταλλικὰ ἀρχαία τέγνης, ὄπλα κτλ. τῶν διαφόρων ἐν Κρήτῃ δυναστειῶν. Ἐβῆκε τὰ βιβλία αὐτοῦ ὑπὸ τὴν διάθεσίν μου, δὲν ἐδίστασα δὲ νὰ παραλάβω ἱκανὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Τὸ βρεττανικὸν μουσεῖον εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον πλούσιον ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἀθηναικὰς περὶ Κρήτης πηγὰς, παρ' ἐμοὶ δ' ἔχω ἤδη τὰς ἱστορίας καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Κορνηλίου, τοῦ Κορνήριου, τοῦ Βαλιέρου, τοῦ Σίβερ καὶ ἄλλων, ὡς ἐπίσης τὰ ἀγγλικὰ συγγράμματα τοῦ Πάσλεϋ, τοῦ Σπράττ, τοῦ Στίλμαν, τοῦ Σκίνερ.....»

μεθοδικώτερον. Καί πρῶτον, τίς ἦτο ἡ ἀκριβῆς τοποθεσία τῆς Πολυρρήνης:

Ὅτι ἡ Πολυρρήνη καί οὐχί ἡ Ἄπτερα ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν, ἐν ἧ σήμερον ὑπάρχει τὸ Παλαιόκαστρον Κισάμου, εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ἡ Πολυρρήνη ἀπέχετο τῆς θαλάσσης μὲν τριάκοντα, τῆς Φυλασάρας δὲ ἐξήκοντα στάδια. Πράγματι ἡ ἀπόστασις τοῦ Παλαιόκαστρον Κισάμου ἀπὸ τῆς πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ θαλάσσης εἶναι τὸ ἡμῖσι τῆς ἀποστάσεως, ἥτις χωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν αὐτοῦ παραλίου θέσεως, ἐν ἧ φαίνονται τὰ ἔρειπια τῆς Φυλασάρας καί ἥτις σήμερον ὀνομάζεται Κοῦτροι. Ὅπως γένομαι δὲ μᾶλλον καταληπτός, λέγω, ὅτι, ἐνῶ ἀπὸ τῆς παραθαλασσίου κομοπόλεως τοῦ Καστελλίου Κισάμου ἐβόασα εἰς Παλαιόκαστρον μετὰ πορείαν περιήπου μιᾶς ὥρας καὶ ἐνὸς τετάρτου, ἡ ἀπὸ Παλαιόκαστρον μέχρι Φυλασάρας πορεία μου διήρκεσε πλέον τῶν δύο ὥρων.

Πλὴν τούτου ἡ γῶρα τῶν ἀρχαίων Πολυρρηνίων, ἡ σήμερον Κίσαμος καλούμενη, εἶναι πρὸς δυσμᾶς ὄμορος τῇ γῶρᾳ τῶν Κυδωνιῶν, ἥτις καὶ σήμερον ἐτι καλεῖται ἐπαρχία Κυδωνίας· τοῦτο δὲ συμφωνεῖ ὡσαύτως πλήρῶστα πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Στράβωνος λεγόμενον: «πρὸς ἑσπέραν δ' ὄμοροι τοῖς Κυδωνιάταις Πολυρρηνίοι».

Ἐτέρᾳ ἀπόδειξις, ὅτι ἡ Πολυρρήνη ἔκειτο κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην, εἶναι ἡ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ὑπαρξίς πλουσίων βροσῶν. Ὁ Στράβων λέγει, ὅτι οἱ Πολυρρηνιοὶ ὄκουν κωμικὸν πρότερον. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως ταύτης συνδυαζομένης πρὸς τὰ ὑπὸ Στράβωνος τοῦ Βυζαντίου λεγόμενα: «Πολύρρη (1), πόλις Κρήτης, ἀπὸ τοῦ πολλὰ ἔθνεα, τρυπέστι πρόβατα, ἔχειν ὁ πολίτης Πολυρρηνίος (2)», ἐξήχεται, ὡς ὀρθῶς ἀποφάνεται καὶ ὁ Thenon (3), ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Πολυρρηνης ἦσαν ποιμένες, πολλὰ ἔχοντες πρόβατα, οἵτινες ἐξελέξαντο τὴν θέσιν ἐκείνην, ἵνα κατοικήσωσι κω-

μικτὸν διὰ τὸ πρόσφορον αὐτῆς εἰς νομὴν προβάτων. Καί πράγματι αἱ εὐρεῖαι κλιτύες τοῦ υπερηράνως καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑψομένου ὄρους, ἐρ' οὗ ἡ Πολυρρήνη ἔκειτο, δὲν εἶναι ἡ πλούσια βοσκαὶ πρόσφορώταται εἰς νομὴν προβάτων. Ρητέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ σήμερον ἐτι διακρίνεται ἀκριβῶς ἡ γραμμὴ, ἐρ' ἧς μετὰ ταῦτα Ἀρχαῖοι καὶ Λάκωνες, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἤγειραν τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Ἐτέρᾳ τραγῆ καὶ μᾶλλον ἀδιαφιλονεικίητος ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ Πολυρρήνη ἔκειτο ἐκεῖ, εἶναι ἡ συμφωνία τῆς θέσεως τῶν σωζομένων ἔρειπιων πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος διδομένην περιγραφὴν τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως. «Ἐρυμνον χωρίον, λέγει ὁ ἀρχαῖος γεωγράφος, βλέπον πρὸς μεσημβρίαν». Ἡ θέσις, ἐν ἧ σήμερον φαίνονται τὰ σωζόμενα ἔρειπια, εἶναι ἀληθῶς ἐρυμνίη, βλέπουσα πρὸς μεσημβρίαν. ὡς ἐπίσης ἐρυμνίη εἶναι καὶ πᾶσα ἡ κλιτύς, ἡ ἐνούσα τὴν κυρίως πόλιν μετὰ τῆς ἀρσπόλεως, ἧς τὰ ἔρειπια φαίνονται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἡ κλιτύς ἐκείνη βλέπει.

Δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ζηνοβίου καὶ τοῦ Σουΐδα λεγόμενα. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος λέγει: «Ἀρχαίμων, ὡς φασί, χειμασθεὶς κατηνέχθη εἰς Κρήτην καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ Πολυρρηνίον, θυσίαν ἐπέτελεν· ἐν ταύτῃ τε οἱ ἀίχμαλῶτοι τὰς ναῦς ἐπέπρησαν, οὗ ἀπαγγελθέντος αὐτῷ, μεσοῦσης τῆς θυσίας, τὸ μὲν καιόμενον ἱερεῖον καταλιπεῖν λέγεται, ἔλθειν τε πρὸς θάλασσαν ταραχθέντα καὶ μίαν μόλις εὐρόντα ναῦν ἐπ' αὐτῆς ἀναθῆναι, πολλὰ καταρασάμενον τοῖς τὴν γῶραν οἰκοῦσιν». Ὁ δὲ Σουΐδας λέγει: «Παρόσον Ἀρχαίμων ἐκέισε (ἐν Κρήτῃ) χειμασθεὶς ἔθνη, ἀναβὰς εἰς τὸ Πολυρρηνίον...» Ἡ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις ἀπαντῶσα λέξις ἀναβὰς, ὑποτίθησι τὴν Πολυρρηνὴν ἐν ὑψηλῇ καιμένην θέσει. Πράγματι, ἵνα ἔλθῃ τις ἀπὸ τοῦ ἀίχμαλῶ τοῦ Καστελλίου Κισάμου εἰς Παλαιόκαστρον, ἀναβαίνει, διότι ἡ θέσις αὐτοῦ εἶναι ἀρκούντως ὑψηλή.

Ἐξ ὅλων τούτων συνάγεται, ὅτι ἡ Πολυρρηνη ἔκειτο ἀδιαφιλονεικίητως ἐκεῖ ὅπου σήμερον κεῖται τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Κισάμου. Τοῦτο παραδέχονται ἀδιστακτικῶς πλέον οἱ νεώτεροι ἀρχαιολόγοι οἱ ἐξερευνησάντες τὰ κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην ἔρειπια, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Pashley καὶ ὁ Spratt (4), εἰς τὴν θέσιν δ' ἐκείνην ση-

(1) Ὡς ἐν τοῦ χωρίου τούτου φαίνεται, ὁ Στέφανος ὀνομάζει τὴν Πολυρρήνην «Πολύρρη». Ἡ πόλις αὕτη ὀνομάζεται πρὸς τούτους «Πολυρρημιον» ὑπὸ τοῦ Πλανίου, «Πολυρρημία» ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, «Πολύρρηνα» ὑπὸ τοῦ Σκύλακος καὶ «Πολύρρηνον» ὑπὸ τοῦ Σουΐδα.

(2) Ὁ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ «πολύρρηνας» τοὺς πολλὰ πρόβατα ἔχοντας. «Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνας πολυδοῦται» Ἰλ. Γ, 151.

(3) M. Thenon, Fragments d'une description de l'île de Crète, Revue Archéologique.

(4) Captain T. A. B. Spratt, Travels and researches in Crete, London, MDCCCLXV.

μειοῦ τὴν Πολυρρήνην καὶ ὁ γνωστός γεωγραφικὸς χάρτης τῆς νήσου Κρήτης, ὁ ὑπὸ τοῦ ναυαρχείου τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὴν ἐπιβλέψιν τοῦ Captain T. Spratt συνταχθεὶς καὶ ἀθηντικὸς σήμερον ἀναγνωριζόμενος, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ ἀρχαιολογικὸς χάρτης τῆς Κρήτης, ὁ ἐπισυνημμένος εἰς τὴν ἐν τῷ «Museum of classical antiquities» τοῦ Λονδίνου (1) δημοσιευθεὶσαν σπουδαίαν πραγματείαν «On the antiquities of Candia», τὴν ὅποιαν ἔγραψεν ὁ Edward Falkener ἐπὶ τῇ βράσει χειρογράφων κατακειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Βενετίας καὶ ἐπιμελῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐξερευνηθέντων καὶ μελετηθέντων. Ταῦτά δ' ὁμολογεῖ καὶ ὁ λεπτομερέστερον τῶν ἄλλων ἐξερευνήσας καὶ περιγράψας τὰ περισωθέντα τῆς ἀρχαίας πόλεως ἑρείπια M. Thenon.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὰ ἑρείπια τῆς Φαλασάρχης, ἀφ' ἧς ὁ Στράβων λέγει, ὅτι ἡ Πολυρρήνη ἀπέχει ἐξήκοντα σταδίου, φαίνονται ἐν τῇ θέσει, ἣτις σήμερον καλεῖται Κοῦτρι.

Ὁ Δικαίαρχος καθορίζει τὴν θέσιν τῆς Φαλασάρχης ὡς ἐξῆς :

«Φασὶ δ' ἐν Κρήτῃ πόλιν εἶναι Φαλάσαρνα, κειμένην πρὸς ἥλιον δύοντα, κλειστὸν λιμὲν ἔχουσαν καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἄγιον, καὶ καλεῖσθαι τὴν θεὸν Δίκτυναν».

Ἡ θέσις Κοῦτρι κεῖται πράγματι πρὸς τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τῆς νήσου, βορείως τοῦ ἀκρωτηρίου «Κροῦ μέτωπον», ἐκεῖθεν δ' εἶδον ἐν ἀνοικτῷ ὀρίζοντι τὸν μεγαλοπρεπῆ δίσκον τοῦ ἡλίου δίνοντος.

Τὰ κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην φαινόμενα ἑρείπια ἐθεωρήθησαν ὑπὸ πάντων ὡς ὄντα ἀναμνησθητῶς τῆς Φαλασάρχης (2) καὶ ὁ Σπράττ μάλιστα καθορίζει ἀκριβῶς καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν Δικαίαρχον ἁγίου ἱεροῦ τῆς Δικτύνης Ἀρτέμιδος.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν Πολυρρήνην καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς τὴν Φαλάσαρναν. Περὶ δὲ τῆς Ἀπτέρας προκειμένου, αὕτη ἀναμνησθῶς ἐκεῖτο ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται τὸ χωρίον Παλιόκαστρον τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου.

Ἡ Κυδωνία ἀπέχει τῆς Ἀπτέρας, λέγει ὁ Στράβων, σταδίους ὀγδοήκοντα. Ἡ ἀπόστασις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀπόστασιν τριῶν καὶ ἡμισείας περίπου ὠρών, ἐὰν ὑπολογίσωμεν, ὅτι

εἴκοσι καὶ τρεῖς στάδια εἶναι ἀπόστασις μιᾶς περίπου ὠρας· ὥστε, ἐὰν ἡ Κυδωνία ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς σημερινῆς πόλεως τῶν Νανίων, ὡς πολλοὶ ἐσφαλμένως φρονοῦσιν, ἢ εἰς τὸ χωρίον Γεράνι, ὡς ὁ Pashley ὑποτίθασιν, ἢ εἰς τὸ χωρίον Βρούσαι, κατὰ τὸν Spratt, ἢ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς μιᾶς τῶν θέσεων τούτων μέχρι τοῦ Παλιόκαστρον Ἀποκορώνου συμφωνεῖ ὅπως δῆποτε πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καθοριζομένην μεταξύ Κυδωνίας καὶ Ἀπτέρας. Ἐὰν ὅμως ὑποθέσωμεν τὴν Ἀπτεραν εἰς τὸ Παλιόκαστρον τῆς Κισάμου, τότε παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης μέχρι τῆς μιᾶς τῶν εἰρημένων ὑποθετικῶν θέσεων τῆς Κυδωνίας ἀπόστασις εἶναι ἐξ καὶ ἡμισείας περίπου ὠρών, ἥτοι μακροτέρα τῶν 149 σταδίων, ἐπὶ τῇ βράσει τοῦ ἀνωτέρου ὑπολογισμού, ἐνῶ ὁ Στράβων ὀρίζει αὐτὴν εἰς ὀγδοήκοντα μόνον.

Τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς Ἀπτέρας μέχρι Κυδωνίας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Στράβωνος διδομένην ἀπόστασιν. «Τῆς ταύτη (τῆ Ἀπτέρα) δὲ θαλάττης τετραράκοντα», λέγει ὁ Στράβων, τουτέστιν ἡ Κυδωνία ἀπέχει τῆς πρὸς τὴν Ἀπτεραν θαλάσσης τεσσαράκοντα σταδίου. Παραδεχόμενοι ὅτι ἡ Ἀπτερα ἐκεῖτο εἰς τὸ Παλιόκαστρον Ἀποκορώνου, βλέπομεν, ὅτι ἡ πρὸς ταύτην θάλασσα ἐκτείνεται μέχρι τῶν μυχῶν τοῦ Ἀμφιμαλείου κόλπου, τοῦ σήμερον λιμένος τῆς Σούδας καλουμένου, ἢ ἀπόστασις δὲ ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν Ἀπτεραν ταύτης θαλάσσης μέχρι μιᾶς τῶν ὡς προεῖρηται ὑποτιθεμένων θέσεων τῆς Κυδωνίας συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν 40 σταδίων τοῦ Στράβωνος, ἐνῶ, ἐὰν τὴν Ἀπτεραν ὑποθέσωμεν εἰς τὸ Παλιόκαστρον τῆς Κισάμου, ἢ ταύτη θάλασσα εἶναι ἡ τοῦ κόλπου τῆς Κισάμου, ἣτις ἀπέχει πλέον τῶν ἐξ ὠρών ἀπὸ τῆς μιᾶς τῶν ὑποθετικῶν τοποθεσιῶν τῆς Κυδωνίας, ἥτοι 140 περίπου στάδια.

Ἄλλη ἀσφαλὴς ἀπόδειξις εἶναι ἡ μαρτυρία Στράβωνος τοῦ Βυζαντίου. Οὗτος λέγει: «Ἀπτερα, πόλις Κρήτης, ἀπὸ τῆς τῶν Μουσῶν καὶ Σειρήνων ἑσίδος τῆς ἐν τῷ Μουσειῷ, πλησίον τῆς πόλεως καὶ τῆς θαλάττης, τόπω τοιῶσδε καλουμένῳ γενόμενης· ἐν ᾧ μετὰ τὴν ἐν μουσικῇ νίκην τῶν Μουσῶν, αἱ Σειρήνες δυσσοροῦσαι τὰ πτερά τῶν ὄμων ἀπέβαλον καὶ λευκαὶ γενόμεναι εἰς τὴν θάλασσαν ἐνέβαλον ἑαυτάς· ὅθεν ἡ πόλις Ἀπτερα, αἱ δὲ πηλοῖον νήσου Δευκαί».

(1) Τόμ. 2. σελ. 263.

(2) Ὁρα χάρτ. Κρήτης τοῦ Spratt καὶ τοῦ Falkener.

Εἰς ταῦτα προσθέτομεν καὶ τὰς εἰδήσεις τοῦ Ἰριάρτου (1): « . . . ὁ τόπος Μίνω (2) καλεῖται, εἰς ὃν κεύνται νῆσοι τρεῖς, αἱ καλοῦνται Λευκαί ».

Ἦδη ἐξεταστέον πῶς σήμερον βλέπομεν τὰς Λευκάς νήσους τῶν ἀρχαίων. Ἐν τῷ κατέναντι τῆς Πολυρρήνης κόλπῳ τῆς Κισάμου οὐδεμία νήσος ὑπάρχει. Εἰς τὸ στόμιον ὁμοῦ τοῦ Ἀμφιμαλείου κόλπου, τοῦ σήμερον κόλπου τῆς Σούδας, πλεσίον τῶν ἐρειπίων τῆς Μινώας καὶ ἀπέναντι τῆς θέσεως, ἣτις ὀρθῶς θεωρεῖται ὡς ἡ τῆς Ἀπτέρας, κεῖται μία νήσος καλουμένη σήμερον Σούδα. παρὰ ταύτη δ' ἔτερα δύο νησιδία· ἀδιαφιλονεικητόν δὲ τυγχάνει, ὅτι αὗται εἰσιν αἱ «Λευκαὶ νῆσοι» τῶν ἀρχαίων (3).

Τοῦτο παραδέχεται καὶ ὁ Pashley λέγων: « It also seems, when added to the other considerations, most satisfactory to decide that Sudha and the islet near it are the Leuce of the ancients »· ἤτοι: «λαμβανόμενων ὑπ' ὄψι: καὶ ἄλλων διδομένων, φαίνεται μάλλον ὀρθόν τὸ παραδεχθῆναι, ὅτι ἡ Σούδα καὶ τὸ παρὰ ταύτη νησιδίον εἰσιν (4) αἱ Λευκαὶ νῆσοι τῶν ἀρχαίων».

Ὁ δὲ Διδώωρος ὁ Σικελιώτης λέγει: «Οἱ δ' οὖν κατὰ τὴν Κρήτην Ἰδαῖοι δάκτυλοι παραδίδονται τὴν τε τοῦ πυρὸς χεῖρην καὶ τὴν τοῦ γαλικοῦ καὶ σιδήρου ρύσιν ἐξευρεῖν τῆς Ἀπτεραίων γῶρας περὶ τῶν καλοῦμενοι Βερέκωνθων».

Βερέκωνθος δὲ ὠνομάζετο τὸ παρὰ τῷ λιμένι τῆς Σούδας ὑψηλὸν ὄρος, τὸ σήμερον καλούμενον «Μαλάξα». πρὸς τὸ νοτιανατολικόν τοῦ ὀπίου ὑπάρχει ἡ θέσις, ἐν ἣ φαίνονται τὰ ἐρείπια τῶν Ἀπτέρων.

Ταῦτα πάντα διέφυγον τὴν προσοχὴν τῶν ὑποστηρίζοντων, ὅτι ἡ Ἀπτέρα ἐκεῖτο εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Κισάμου. Πλείονας μετρητικῆς καὶ ἀποδείξεως κρίνομεν περιττόν γὰρ παραθέσωμεν ἐνταῦθα· διότι, ὡς ἀναμφισβήτητον σήμερον τυγχάνει, ὅτι ἡ Πολυρρήνη ἐκεῖτο εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παλαιόκαστρον τῆς Κισάμου, οὕτως ἀδιαφιλονεικητόν ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ὅτι ἡ Ἀπτέρα, ἢ, ὡς ἄλλοι λέ-

γουσι, τὰ Ἀπτέρα, ἔκειντο εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παλαιόκαστρον Ἀποκορώνου· προστιθεμένων μόνον ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην σημειοῦσι τὴν Ἀπτέραν καὶ οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες χάρται τοῦ Spratt καὶ τοῦ Falkener. Ἐν τῇ πραγματεῖα μάλιστα τοῦ Falkener «on the antiquities of Candia» (1), περὶ τῆς Ἀπτέρας προκειμένου, ἀνακρινόμενον τάδε: «Towards the west of the Castel della Bicorna (2), in the territory of Canea (3), above the headland called Epothemuri, in the Porto della Suda, opposite to the small island on which is the fortress of the harbour are the remains of the ancient city of Minoa (Aptera) (4), situated on a lofty mountain»· ἤτοι: «Πρὸς δυσμὰς τοῦ φρουρίου Ἀποκορώνου, ἐν τῇ χώρῃ τῶν Χανίων, ὑπεράνω τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἐπικαλουμένου Ἐποθεμυρί, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σούδας, κατέναντι τοῦ νησιδίου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ φρούριον τῆς κομμοσπλευς, ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Μινώας (Ἀπτέρας), ἣτις ἔκειτο ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους». Μετὰ τὴν περιγραφὴν ταύτην, ὁ Falkener πρατίθησι καὶ σχεδιογράφημα τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀπτέρας «plan of the ruins of Aptera». Τὰ ἐρείπια δὲ ταῦτα τειχῶν, ναῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν δὲν δύνανται γὰρ θεωρηθῶσιν ὡς ὄντα ἄλλης πόλεως, διότι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μνημονεύουσι κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δύο μόνον ἐτέρων πόλεων, τῆς Μινώας καὶ τοῦ Ἀμφιμαλείου, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη ἔκειτο εἰς τὰ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σούδας παράλια τοῦ Ἀκρωτηρίου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν περισωθέντων ἐρειπίων αὐτῆς, ἡ δὲ δευτέρα ἦτο εἰς τὸν μυχόν τοῦ εἰρημένου κόλπου.

(1) Museum of Classical antiquities. Τόμ. 2, σελ. 296.

(2) Τὸ φρούριον τοῦτο ὑπῆρχεν ἐπὶ Ἐνετῶν, σημειοῦται δὲ C¹ Apicorna εἰς τοὺς ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 8 χάρτας τοῦ κρητικοῦ ἄτλαντος τοῦ Marco Boschini, ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1551. Ἐπίσης εἰς τὸν χάρτην τῆς Κρήτης «Insula Creta» τοῦ Joh. Balt. Homannus σημειοῦται τὸ ἐν λόγῳ φρούριον C. Apicorno. Ἀναφέρει δ' αὐτὸ ὁ Falkener, διότι δίδωσι τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀπτέρας ἐπὶ τῇ βάσει ἐνετικῶν χειρογράφων μνημῶν αὐτοῦ ποιουμένων.

(3) Λέγει «χώρῃ Χανίων» ὁ Falkener, διότι ἐπὶ Ἐνετῶν ἡ ἐπαρχία Ἀποκορώνου περιλαμβάνετο εἰς τὸ διοικητικὸν διαμερίσμα Χανίων. Ὅρα χάρτην Homannus.

(4) Τὰ ἐνετικὰ χειρόγραφα, ἄτινα ὁ Falkener συνεβουλεύθη, ἀναφέρουσι, φαίνεται, τὴν Μινώαν διορθοῦν δὲ τοῦτο ὁ Falkener, γέγων ἐν παρενθέσει (Aptera).

(1) Periplus Iriarte.

(2) Ἐνοεῖ τὴν πόλιν Μινώαν, περὶ ἧς κατωτέρω ἐροῦμεν.

(3) Ὁραχάρτ. Κρήτης τοῦ Spratt καὶ τοῦ Falkener.

(4) Παρὰ τῇ νήσῳ Σούδας ὑπάρχουσι δύο νησιδία, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, καὶ οὐχὶ ἓν, ὡς ὁ Pashley λέγει.

Εἰς ἐπίρρωσιν τῶν προειρημένων προστίθηναι καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ προμνημονευθεῖσα βαρωνίς δὲ Σβάρτζ (Baronne de Schwartz), ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ἐλπίς Μέλαινα » γνωστοτάτη εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων αὐτῆς, ἅτινα ἐδημοσίευσεν εἰς διαφόρους γλώσσας, ἐν τῷ προσφάτως ἐν Ἀνοθέρω ἐκτυπωθέντι περὶ Κρήτης συγγράμματι αὐτῆς (1), οὗ τινος ἀντίτυπον πρὸ μικροῦ μοι ἐπεμψε, λόγον ποιουμένη περὶ Ἀπτέρας διορθοῦ τὰς ἐσφαλμένας γνώμας τῶν ὑποστηρίζόντων, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο εἰς τὸ Παλαιόκαστρον Κισάμου καὶ ἀνεπιφυλάκτως λέγει, ὅτι τὰ εἰς τὸ Παλαιόκαστρον Ἀποκρώνου φαινόμενα ἐρείπια, ἅτινα καὶ ἡ ἴδια ἐπεσκέφθη, εἰσὶ τὰ τῆς Ἀπτέρας.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, ὑπολείπεται νῦν ἐξετασθῆναι ποῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κίσαμος.

Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο παρὰ τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς κωμοπόλεως τοῦ Καστελλίου Κισάμου. Πέριξ τῆς κωμοπόλεως ταύτης καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς φαίνονται πλείστα ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἀνασκαφῶν δ' ἄλλοτε γενομένων ἀνεκαλύφθησαν τάφοι, ναοί, ἐπιγραφαί, νομίσματα, ἀγγεῖα καὶ πλείστα ἄλλα ἀρχαῖα μνημεῖα, οὐδεμίαν καταλιμπάνοντα ἀμφιβολίαν περὶ ὑπάρξεως πόλεως κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην ἐν τῇ ἀρχαιότητι. "Ὅτε εὐρισκόμενη ἐν τῇ σημερινῇ ἀγορᾷ τῆς κωμοπόλεως, εἰς τῶν συνοδευόντων με προκρίτων με ὠδήγησεν εἰς παρακείμενον κατὰσθημα, εἰς τὸ βῆλος τοῦ ὁποίου ὑπάρχει θύρα. Ταύτην διεληθόντες εἰσῆλθομεν εἰς δωματίον, οὗ τινος τὸ ἔδαφος ὀλόκληρον εἶναι ψηφιδωτὸν ἀλλήιστα διατηρούμενον καὶ μαρτυροῦν, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἱερόν, ὡς τοιοῦτον ψηφιδωτὸν ἐν οὐχὶ ὅμως τόσῳ καλῇ καταστάσει διατηρούμενον ὑπάρχει καὶ ἐν τινι θέσει τῆς Ἀπτέρας. ἐρ' ἡς φαίνονται τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ καὶ ἐν ἡ εὐρέθησαν δύο ἀγάλματα ῥωμαϊκῆς τέχνης κοσμοῦντα σήμερον μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀστοκρατορικοῦ μουσείου τῶν ἀρχαιοτήτων.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε πόλις, ὅτι δ' αὕτη ὠνομάζετο Κίσαμος τυγχάνει βεβαιωμένον ἐκ πλείστων ἐναργῶν γεγονότων. Ἡ τρανωτέρα ὅμως τούτου ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι ἡ θέσις ἐκείνη φέρει καὶ σήμερον ἔτι τὸ ὄνομα Κίσαμος, ὡς ἐπίσης

Κίσαμος καλεῖται καὶ ἡ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς νήσου ἐπαρχία. ἡς πρωτεύουσα εἶναι ἡ παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Κισάμου κειμένη παραθαλάσσιος κωμόπολις « Καστέλιον ». Τὸ ὄνομα δὲ Κίσαμος δὲν ἐδόθη μεταγενεστέρως εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἀλλ' εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ πανάρχαιον ὄνομα τῆς πόλεως Κισάμου, διατηρηθὲν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτήτων χρόνων, ὡς ἡ Κάντανος, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σελίνου. ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῆς ἐκεῖ που κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπαρχούσης ἀρχαίας πόλεως Κάντανος, ἡ Τύλλισος, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μαλεβούζιου, ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου ἀρχαίας πόλεως κτλ.

Πρὸ τετρακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν οἱ Ἐνετοὶ ὠνομάζον τὴν ἐπαρχίαν Chisami ἢ Chisamus, ὅπερ δὲν εἶναι ἄλλο ἢ τὸ Κίσαμος. Καὶ ἐπὶ βυζαντινῶν δὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα διατηρεῖτο (1). Ἀνεκάλειν δὲ καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ταύτης φέρει τὸν τίτλον « ὁ Κισάμου » καὶ πλείστα ἀνακαλυφθέντα κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος μαρτυροῦσιν ἀνεμφισβητήτως, ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κίσαμος.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ Κίσαμος ἔκειτο παρὰ τῇ Πολυρρήνῃ (2). Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, ἐὰν ἐπίνοιον τῆς Ἀπτέρας ἦτο Κίσαμος, γεννᾷται τὸ ζήτημα, ἐὰν ὑπῆρξεν ἑτέρα πόλις Κίσαμος παρὰ τὴν τῇ Ἀπτέρᾳ θάλασσαν, ὡς ἐπίνοιον ταύτης χρησιμεύουσα.

Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ὁ Πευτηργέριος λεγόμενος πίνᾳς σημεῖα δύο πόλεις ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσαμος.

Ὁ Pashley συζητῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, μολονότι παραδέχεται ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ Πολυρρήνη ἔκειτο εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Κισάμου, ἡ δὲ Ἀπτερα εἰς τὸ τῆς ἐπαρχίας Ἀποκρώνου, δὲν ἀπομακρύνεται ποσῶς τῆς γνώμας τοῦ ὅτι ὑπῆρξε καὶ ἑτέρα Κίσαμος ὡς ἐπίνοιον τῆς Ἀπτέρας φρονεῖ δὲ πρὸς στιγμὴν, ὅτι τὰ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ σημερινοῦ χωρίου « Καλύθαις » Ἀποκρώνου φαινόμενα ἐρείπια εἶναι τὰ τῆς Κισάμου, τοῦ ἐπίνοιου τῆς Ἀπτέρας, ἀλλ' ἄρσθ' ἐπέσειθ' ἐκ τῶν μαρτυριῶν τοῦ Boshimi, ὅτι ταῦτά εἰσι τὰ ἐρείπια ἐνετικοῦ φρουρίου, ἐξασκοῦνται ἀναζητῶν ἀλλαγῶς τὴν δευτέραν Κίσαμον. Ἐπὶ τέλους χεῖρει, ὅτι ἀπηλλοτριῆ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ εὐρῶν τὴν λύσιν τοῦ ζη-

(1) Erlebnisse und Beobachtungen auf Kreta. Hannover, 1892.

(1) Ἱστορία τῆς Κρήτης, ὑπὸ Μ. Βερνάρδου. Τὰ διακώμματα καὶ κτήματα τῶν 12 εὐγενῶν, Σελ. 111.

(2) Ὅρα γάρ. Spratt, Falkener καὶ ἄλλοις.

τήματος εἰς τὸν Πευτιγγερείου πίνακα, καὶ ἀναγράφει: «I was delighted to find my two cites both inserted in the Peutinger table»: ἤτοι: «ἀγυρᾶνθην εὗρον τὰς δύο μου πόλεις, ἀμφοτέρως σημειουμένας ἐν τῷ Πευτιγγερείῳ πίνακι» κτλ.

Κατὰ πόσον ὅμως ὁ Πευτιγγερείος οὗτος πίναξ παρέχει κῶρος ἀθηντικὸν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀποῦ οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνημονεύει δύο πόλεων ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσσαμος, καὶ τοῦτο εἶναι ζήτημα ἰδίως μελέτης χρῆζον. Καλῶς δὲ λέγει ὁ D'Anville, ἀναλύων τὸν πίνακα τοῦτον: «Quoiqu'il y ait une correction à faire, parce qu'il y a une répétition de Cissamus à supprimer dans la table»: ἤτοι, «ἐν καὶ δεῖν νὰ γείνη μία διόρθωσις, διότι ὑπάρχει ἐπανάληψις τῆς Κισσάμου ἐν τῷ πίνακι, ἥτις δεῖν νὰ ἐξαλειφθῆ». Καὶ λέγει μὲν ὁ Pashley, ὅτι ὁ D'Anville προάγει εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην ὁρμώμενος ἐκ τῆς υποθέσεως, ὅτι ἡ Ἄπτερα ἐκεῖτο εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παλιοκιάσπου Κισσάμου, ὅποιαδήποτε ὅμως κἂν ἦ ἡ ἰδέα τοῦ D'Anville, τὸ δεσπόζον πνεῦμα ἐν τῇ κρίσει του εἶναι, ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἐν Κρήτῃ δύο πόλεις φέρουσαι τὸ ὄνομα Κίσσαμος. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἡ περὶ τοῦ D'Anville κρίσις τοῦ Pashley θεωρηθῆ ὡς ὀρθή, δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι, ὡς ὁ D'Anville ἐξαλείφει ἐκ τοῦ Πευτιγγερείου πίνακος τὴν μίαν Κίσσαμον, διότι δύο πόλεις ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ὑπῆρξαν, οὕτω καὶ ὁ Πευτιγγερείος πίναξ σημειοῖ μίαν ἔτι Κίσσαμον παρὰ τῇ ἀληθεῖ θέσει τῆς Ἄπτερας, ὅπως συμβέβηκεν αἰ τοῦ Στραβῶνος εἰδήσεις τὴν Κίσσαμον παρὰ τῇ Ἄπτερᾷ τιθεμένου.

Καθόσον ἡμεῖς τοῦλάχιστον γνωρίζομεν καὶ καθὰ ἀνωτέρω εἶπομεν, οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνημονεύει δύο κρητικῶν πόλεων ὑπὸ τὸ ὄνομα Κίσσαμος, πᾶσαι δ' αἱ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου γνώμαί εἰσιν ὅλως ὑποθετικαὶ στερούμεναι βῆσεως. Καὶ αὐτὸς ὁ Γερμανὸς Karl Hock (1), ὅστις οὐδὲν τῆς κρητικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς ἀρχαίας τῆς νήσου ἱστορίας μέρος ἀρῆκε χωρὶς βαθύτατα νὰ τὸ ἐξερυνήσῃ, τοιαῦτα φαίνεται φρονῶν, ὁ δὲ πολὺς Ἴσπανὸς Torres y Ribera (2), ὁ γράψας

τὸν πρόδρομον εἰς τὴν κρητικὴν ἀρχαιολογίαν, φαίνεται ἐπίσης δισταζὼν νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ὑπῆρξαν δύο πόλεις «Κίσσαμος» ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ. Τεκμήριον πρὸς τοῦτοις ἀσφαλές, καθ' ἡμᾶς, ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἄλλη πόλις Κίσσαμος παρὰ τὴν θάλασσαν τῶν Ἄπτερων εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς. Εἰς διάφορα τῆς νήσου μέρη περιεσώθησαν καὶ φέρονται ἀνὰ τὰ στόματα τῶν κατοίκων τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα οὐ μόνον τῶν ἐπιφανεστέρων πόλεων αὐτῆς, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τῶν μᾶλλον ἀσήμων πολισμάτων. Π. χ. ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου ἡ θέσις, ἐν ἣ φαίνονται τὰ εἰρεπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐλύρου, καλεῖται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων Ἐλύρος, ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Πεδιάδος οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Ξυδᾶ ὀνομάζουσι Λύκτον τὴν κορυφὴν τοῦ ἀπέναντι λόφου, ἐρ' ἧς φαίνονται τὰ εἰρεπια τῆς ἀρχαίας Λύκτου, ἐν δὲ Μεσαρᾷ τὰ εἰρεπια τῆς Γόρτυνος εἰσι γνωστὰ τοῖς κατοίκοις ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γόρτυνα». Ἐν Σφακίαις, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Λουτροῦ καὶ τῆς Ἄνωπόλεως καλοῦσι Φοῖνικα τὴν παρακειμένην θέσιν, ἐν ἣ φαίνονται ἀσήμαντὰ τινὰ εἰρεπια τοῦ ἀρχαίου πολισματος «ὁ Φοῖνιξ» καὶ πλείστα ἄλλα τοιαῦτα παραδείγματα δυνάμεθα νὰ ἀριθμήσωμεν.

Ἐν τοῦτοις παρὰ τὴν Ἄπτεραν καὶ καθ' ὅλα τὰ ὅμορα τῇ θέσει ταύτῃ μέρη τῆς Κυδωνίας καὶ τῶν Ἀποκαρώνων οὐδὲν σῴζεται μνημεῖον μαρτυροῦν τὴν ὑπαρξίν ἄλλων πόλεων, πλὴν τῆς Μινώας καὶ τοῦ Ἀμφιματρίου, οὐδὲ θέσις τις οὐδὲ χωρίον κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα φέρει τὸ ὄνομα Κίσσαμος.

Εἰς ταῦτα προσθετέα καὶ τὰ ἐπόμενα. Ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή Κρητὸς τινος, ὅστις ὀνομάζετο Ἐπασφρος, ἀναφέρει, ὅτι οὗτος ἦτο «Πολυρρήγιος καὶ Κισσάμος» (1). Καὶ ἐκ τούτου ἐξάγεται, ὅτι ἡ Πολυρρήγη καὶ ἡ Κίσσαμος ἐγεινίαζον. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ κυρίως θέλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, εἶναι, ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχον δύο πόλεις Κίσσαμοι, ἡ ἐπιτύμβιος αὕτη ἐπιγραφή, δι' ἧς ἴσως ἐσκοπεῖτο νὰ καταδειχθῆ ἡ καταγωγὴ τῶν γονέων τοῦ θανόντος, διότι οὗτοι φαίνεται, ὅτι ἦσαν ὁ μὲν ἐκ Πολυρρήνης, ὁ δὲ ἐκ Κισσάμου, ἢ περιεῖχε λέξιν τινά, ὅπως διακριθῆ ἐκ τίνος τῶν δύο Κισσάμων κατήγετο. Μὴ υπαρχούσης ὅμως τοιαύτης τινὸς διακριτικῆς λέξεως ἢ φράσεως, φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι μία καὶ μόνη Κίσσαμος ὑπῆρχε.

(1) Karl Hock, Kreta. Göttingen 1833. Τόμ. 3.

(2) Antonio de Torres y Ribera. Insulae Augustae Crete periplus. prodromus antiquitatum Cretensium. Venetiis. Anno DMDCCCV.

(1) Muratori.

Κατὰ τὰ προεκτεθέντα λοιπὸν δὲν ὑπῆρχε δευτέρα πόλις Κίσαμος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ. Ἡ γνώμη δέ, ἣν ἐσχημάτισα ὡς πρὸς τὸ ἐπίνειον τῆς Ἀπτεράς, εἶναι, ὅτι, ἐὰν ἡ πόλις αὕτη εἶχεν ἐπίνειον, καὶ βεβαίως εἶχε, κατὰ τὸν Στράβωνα, τοῦτο δὲν ἦτο πόλις παραθλασσιος Κίσαμος ὀνομαζομένη, ἀλλ' ὄρμος τις ἐκ τῶν εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας τῶν Ἀπτεραίων ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίνειον τῆς πόλεως, ὅπως καὶ ἡ Γορτύνη εἶχεν ὡς ἐπίνειον καὶ τὸν λιμένα Μάταλον, παρ' ᾧ ὑπῆρχον ἴσως ἀποθήκαι, ὡς φαίνεται ἐκ τινων σωζομένων ἐκεῖ ἐρείπιων, οὐχὶ ὅμως καὶ πόλις τὸ ὄνομα Μάταλον φέρουσα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μόνον προσόμοιον τῷ «Κίσαμος» ὄνομα, ὅπερ ἀπαντᾷ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, εἶναι τὸ «Κύαμος», ὄνομα, ὅπερ ἔφερον ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ ἀπέναντι τῶν Ἀπτερῶν ἀκρωτήριο, προάγομαι

να ὑποθέσω, ὅτι ὁ ὡς ἐπίνειον τῆς Ἀπτεράς χρησιμεύσας ὄρμος ἔφερε τὸ ὄνομα «Κύαμος», ἐξ οὗ ἴσως καὶ τὸ ἀπέναντι ἀκρωτήριο ὀνομασθῆ «Κύαμον», καὶ ὅτι τὸ «Κύαμος» παρερρήθη πιθανῶς, γενόμενον «Κίσαμος» ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν τοῦ Στράβωνος.

Δὲν ἀξιώθω, ὅτι διὰ τοῦ συμπερασματος τοῦτου λυθῶ ὀριστικῶς τὸ προκείμενον ζήτημα. Θεωρήσω ὅμως ἐμυτὸν ἀκούοντως ἱκανοποιούμενον, ἐὰν αἱ ἐν τῇ δεξιᾷ μετέτῃ περιεχόμεναι κρίσεις καὶ παρατηρήσεις δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς ἐμβριθεστέραν τοῦ ζητήματος τοῦτου ἐρευναν καὶ σπουδὴν ἐκ μέρους ἄλλων, ἐμοῦ ἀρμυδιωτέραν, πρὸς λύσιν αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν τὸ συμπέρασμα μου ἐλεγχθῆ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐσφαλμένον.

A. E. ΚΟΠΑΨΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Α'

Ὁ ἐν Δαρδανελίοις (τῆς Φρυγίας) κ. *Frank Calvert* ἀπέστειλε πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς αἰδ. κ. *Ch. G. Curtis* τὰ χαρτῶα ἐκτυπώματα τῶν ἐπομένων δύο ἐπιγραφῶν, κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1891 ἀνευρεθεισῶν εἰς θέσιν ἄγνωστον μὲν ἀκριβῶς, ἀλλὰ περίξ τῆς πόλεως ταύτης· ἡ πρώτη κατέχει ἐπιφάνειαν πλάτους 30 ἑκατοστομέτρων γαλλικῶν, καὶ μῆκος 20· τὸ δὲ ὕψος τῶν γραμμάτων εἰς μὲν τὰς πρώτας ἐπτὰ σειρὰς εἶναι .012 εἰς δὲ τὴν ὀγδόην .008. Ἰδιάζοντος σχήματος εἰσι τὰ γράμματα Α Ε Σ Ω· τὸ Ο εἰς τὴν ἕκτην καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην σειρὰν, εἰς τὴν πρώτην λέξιν, εὐρηται εἰς σχῆμα μικρότερον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γραμμῆς· αἱ σειραὶ εἰσιν εὐθύγραμμοι. Ἡ δευτέρα ἐπιγραφή κατέχει ἐπιφάνειαν 0.9×0.9· τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων εἶναι .015 εἰς τὰς πρώτας τέσσαρας σειρὰς, καὶ .007 εἰς τὰς λοιπὰς· ἰδιάζοντος σχήματος γράμματά εἰσι τὸ Δ Ε Μ Ρ. Ἐκτὸς

αὐτῶν ἀνευρέθησαν γάλλικοι λυχνία, ὧν μία ἔφερε βυζαντινὴν ἐπιγραφὴν, καὶ στατήρ, οὗ τινος ἐν μὲν βάρος ἦτο εἰς σχῆμα κεφαλῆς βοός, ἕτερον δὲ εἰς σχῆμα πεπλοφόρου γυναικός.

I

ΦΙΛΑΓΡΟΣ Θ ΛΑ.
ΔΙ Δ ΓΥΝΑΙΚΙΕ
ΑΥΤΟΥ ΜΗΗΛ
ΜΗΧΑΡΙΝΧΑΙΡ.
ΟΚΑΚΩΣΑΣΤΗΝ
ΕΙΚΟΝΑΜΗΛΑΘΥ
ΤΟΝΗΛΙΟΝΑΛΛΑΡ
ΑΘΥΑΚΑΙΑΥΤΗ Θ

Φιλαγρός Λα(ι)δι γυναικι ἑαυτοῦ, μνήμη χάριν· χαίρει· ὁ κακάσας τὴν εἰκόνα μὴ λαβ(οι) τὸν ἥλιον, εἰλλὰ π(ά)θ(οι) ἔ καὶ αὐτή.

II
ΤΥΧΙΔΗΣ
ΜΗΤΡΟΔ
. ΛΤΟΥΜΝΕΙ
. . ΤΗΝΤΗΝ
. . . . ΝΗΤΟΙΑΝ
. ΝΙC

Τυχίδης... Μητροδ(άρος)... του μν(ίμης
 χάριν τώ)την τήν (στέλν)ν ήτοι άν....
 (ά)νίσ(τησι).

B'

Ό κ. A. Mordtmann, ιατρός, ανέκρινωσε
 τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον διήλωσσαν ἐπιτύμβιον
 ἐπιγράμμα κοινοποιηθὲν ὑπὸ κ. Κ. Μκ-

κρή. ιατροῦ· εὐρέθη ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Μαρυαροῦ,
 ἐν χωρίῳ καλουμένῳ τὰ Παλάτια, ἐπὶ πλά-
 κῶς μήκους 72 δακτύλων, πλάτους 32 καὶ
 πάχους 5.

D M

A OTACILIVS CRISPVS SIBI ET
OTACILIAE ONESIME CONJVGI
A ΟΤΑΚΙΛΙΟΣ ΚΡΙΣΠΟΣ ΕΑΥΤΩΙ
ΚΑΙ ΤΗΓΥΝΑΙΚΙ ΟΤΑΚΙΛΙΑ ΟΝΗΣΙΜΗΙ

D(iis) M(anibus).

A. Otacilius Crispus sibi et Otaciliae
Onesime conjugi.

A. Ότακίλιος Κρίσπος έαυτῶ καί τῇ γυ-
 ναίκι Ότακίλια Όνησίμη.

Γ'

Ό έταίρος κ. A. Long, καθηγητής ἐν τῇ
 Ρόβερτσίῳ σχολῇ, ἀνεκρινώσατο τὴν ἐπομέ-
 νην ἐπιγραφήν εὐρισκομένην ἐν τῷ ἐνταῦθα
 αὐτοκρατορικῷ μουσεῖῳ ὑποθαλῶν καὶ χαρ-
 τῶν ἐκτύπων· ἡ προέλευσις τοῦ μαρμαῦρου
 ἐστὶν ἀγνωστος· ἡ ἐπιγραφή κατέχει ἐπ' αὐ-
 τοῦ ἠκρωτηριασμένου ἐν πολλοῖς ἐπιφάνειαν
 πλάτους 0,43 καὶ μήκους 0,64· τὸ ὕψος τῶν
 γραμμάτων εἶναι 0,08· αἱ σειραὶ εἰς εὐθύ-

γραμμίαν· ἰδιόζωντος σχήματός εἰσι τὰ γράμ-
 ματα **A I K E Z Γ ς**. Ἐνια
 τῶν ὀνομάτων εἰσι πρωτοφανῆ· ἐνια δὲ εὐ-
 ρηνται· εἰς ἐπιγραφὰς τῆς Ἰωνίας, (παράβαλε
 C. I. G. 3140, Ἐρξάνδρος· 3140, 3141
 Σίμαλος· 3122, 3141, 3223, 3300, Ἄρ-
 τεμῶ· 4303 Φίλαγρος· τοῦτο μνημονεύται
 καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ I ἐπιγραφῇ στ. 30).

..... ΑΣΚΑΝΗΠΙΟΔΩΡΟΣΦΙΛΩ

..... ΝΑΥΙΟΣΦΙΛΩΝ-ΦΙΛΟΚΛΗΣΦΙΛΩΝΟΣΓΥΝ

..... ΝΟΣΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥΜΗΤΗΡΝΙΚΟΓΕΝΙΣ-ΑΣΚΑΝΗΑ . . .

..... ΜΗΤΗΡΕΥΘΗΝΗ-ΣΙΜΟΣΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ-ΜΑΤΡΩΝΑΡΙΣΤΟΝΙ

5. ΠΡΟΒΙΑ-ΘΕΟΤΙΜΟΣΗΟΤΑΜΩΝΟΣΓΥΝΗΗΡΑΙΣΘΥΓΑΤΗΡΔΗΜ . . .

. ΩΝΔΗΜΗΤΡΙΟΥΓΥΝΗΗΑΡΜΕΝΙΣΓΙΟΣΔΗΜΗΤΡΙΟΣΘΥΓΑΤΕΡΕΣ

. ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΑ-ΠΡΑΚΛΕΙΔΗΣΔΗΜΗΤΡΙΟΥΓΥΝΗΑΡΤΕΜΩΜΗΤΗΡΑΡ .

. ΕΜΙΣ-ΜΕΝΕΚΡΑΤΗΣΜΗΝΟΦΙΛΟΥ-ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣΕΙΚΑΔΙΟΥΜΗΤΗΡ . .

. ΙΑΟΤΙΜΟΝ-ΜΕΝΕΚΡΑΤΗΣΑΡΤΕΜΩΝΟΣ-ΜΗΝΟΦΑΝΤΟΣΔΗΜΗΤΡΙΟΥΓΥΝ .

10. Ε. ΑΡΑ-ΒΑΚΧΙΟΣΠΟΣΕΙΔΗΠΗΟΥΜΗΤΗΡΚΛΕΟΠΑΤΡΑΓΥΝΗΜΙΚΙΝΝΑ-ΔΙΟΝΥ

. ΙΟΣΗΑΜΦΙΛΟΥ-ΒΑΚΧΙΟΣΗΑΜΦΙΛΟΥ-ΔΙΟΝΥΣΙΟΣΦΙΛΙΤΑΓΥΝΗΕΡΜΙΟΝΗΟΥΓΑ

. ΠΡΣΚΑΜΑΝΔΡΟΔΙΚΗ-ΚΟΡΙΣΚΟΣΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥΓΥΝΗΜΙΚΙΝΝΑΥΙΟΣΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

. ΤΙΜΟΓΕΝΗΣΗΡΩΙΔΟΥ-ΑΥΓΙΑΟΥΠΟΛΙΣΔΙΟΝΥΣΙΟΥΜΗΤΗΡΜΗΝΟΚΡΙΤΗ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ.

. ΠΟΤΑΜΩΝΟΣΓΥΝΗΕΥΘΥΜΙΑ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΟΥ-ΖΗΝΙΣΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

15. ΜΗΤΗΡΜΗΤΡΟΦΙΛΑ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣΑΠΟΛΛΩΔΩΡΟΥΓΥΝΗΦΙΛΑΟΥΜΕΝΗΟΥΓΑ

. ΤΗΡΜΗΤΡΟΔΩΡΑ-ΝΟΥΜΗΝΙΟΣΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΥΣΜΗΤΗΡΜΗΤΡΙΧΗ-ΜΕΝΕΣΤΡΑ

. ΤΟΣΓΛΑΥΚΟΥ-ΦΙΛΙΤΑΣΔΙΟΝΥΣΙΟΥ-ΜΗΝΟΦΑΝΗΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ-ΣΙΜΑΛΟΣΑΜ

- ΠΩΝΟΣ-ΖΗΝΟΔΟΤΟΣ ΑΙΣΧΥΔΟΥ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ ΓΕΡΟΝΤΟΣ-ΜΕΝΙΣΚΟΣ ΑΡ
 ΤΕΜΙΔΩΡΟΥ-ΙΣΟΔΙΚΟΣ ΤΙΜΑΡΧΟΥ ΜΗΤΗΡΕΚΑΤΑΙΑ-ΣΟΛΩΝΑΗ ΟΛΛΑ-ΑΣΚΑΗ
 20. ΠΙΑΔΗΣ ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ ΓΥΝΗ ΑΝΔΑ ΜΗΤΗΡ ΜΗΝΟΦΙΛΑ-ΙΚΕΣΙΟΣ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥ ΠΡΑ
 ΞΙΑΝΑ ΞΙΠΠΟΥ-ΤΙΜΟΓΕΝΗΣ ΜΕΝΙΠΠΟΥ ΜΗΤΗΡ ΝΙΚΑΙΑ-ΦΑΣΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΓΟ
 ΡΟΥ-ΑΝΔΡΟΣ ΘΕΝΗΣ ΜΗΝΟΦΙΛΟΥ-ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΣ ΜΗΔΕΙΟΥ ΓΥΝΗ ΒΑΤΙΣ
 ΥΙΟΣ ΜΗΔΕΙΟΣ ΘΥΓΑΤΗΡ ΘΕΟΓΕΝΕΙΑ-ΜΗΝΟΦΑΝΗΣ ΠΟΤΑΜΩΝΟΣ ΓΥΝΗ . . .
 ΚΙΝΝΑΥΙΟΙ ΜΗΝΟΔΟΤΟΣ ΜΗΝΟΦΑΝΗΣ ΘΥΓΑΤΗΡ ΦΙΛΑ-ΜΕΝΗΠΠΟΣ ΤΙΜΩΝΟΣ
 25. ΥΝΗΡΜΙΟΝΗΥΙΟΣ ΜΕΝΗΠΠΟΣ-ΜΕΝΕΜΑΧΟΣ ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ-ΜΕΝΙΣΚΟΣ
 . ΠΕΡΑΝΘΟΥ ΓΥΝΗ ΑΥΔΙΟΝ-ΚΛΕΩΝ ΜΗΔΕΙΟΥ ΓΥΝΗ ΤΑΤΙΣ-ΥΙΟΙ ΠΑΡΜΕΝΙΣΚΟΣ ΜΗ
 ΔΕΙΟΣ ΘΥΓΑΤΗΡ ΘΕΟΓΕΝΕΙΑ-ΖΩΙΔΟΣ ΗΓΗΣΙΟΥ ΜΗΤΗΡΑΣΙΝΝΟΥ ΓΥΝΗ ΜΑΝΑ
 ΚΟΝ ΘΥΓΑΤΗΡΑΣΙΝΝΩ-ΚΑΛΑΙΣΤΡΑΤΟΣ ΑΤΤΙΝΟΥ ΓΥΝΗ ΑΘΗΝΑΙΣ-ΜΗΝΟΦΙ
 ΛΟΣ ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ ΓΥΝΗ ΠΙΡΕΙΣ-ΗΡΑΞΙΜΕΝΗΣ ΣΚΑΜΑΝΔΡΙΟΥ ΓΥΝΗ ΑΡΤΕΜΙΣ
 30. ΥΙΟΣ ΣΚΑΜΑΝΔΡΙΟΣ ΘΥΓΑΤΗΡ ΛΑΜΗΡΙΣ-ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ ΦΙΛΑΓΡΟΥ ΓΥΝΗ ΦΙΛΙ . .
 ΤΗ-ΔΙΟΚΛΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΥΙΟΣ ΔΙΟΚΛΗΣ ΜΗΤΗΡ ΜΕΝΕΣΤΡΑΤΗ-ΑΣΚΑΗ ΠΗ
 ΔΗΣ ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΥ ΓΥΝΗ ΟΛΥΜΠΙΑΣ-ΜΗΝΟΦΙΛΟΣ ΘΕΩΝΟΣ ΜΗΤΗΡ ΜΙΔΑ
 . ΙΑ-ΜΕΝΙΣΚΟΣ ΘΕΩΝΟΣ-ΒΑΤΗΣ ΜΕΝΩΝΟΣ-ΑΝΤΙΓΟΝΟΣ ΜΗΝΟΦΑΝΟΥ
 ΠΡΩΤΟΜΑΧΟΣ ΕΥΘΥΔΑΜΟΥ ΓΥΝΗ ΜΕΛΙΝΝΑ-ΕΡΞΑΝΔΡΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ
 35. ΓΥΝΗ ΜΥΣΤΑΛΙΝΗ ΘΥΓΑΤΗΡ ΣΙΜΟΤΕΡΑ-ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΗΝΟΔΩΡΟΥ ΜΗ
 ΤΗΡ ΑΡΤΕΜΩ ΓΥΝΗ ΝΑΝΝΙΣ ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ ΠΗΛΙΑΣ ΛΑΜΠΩΝΟΣ
 . ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΣ ΖΩΙΛΟΥ ΜΗΤΗΡ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΑ-ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ ΗΓΗΣΙΟΥ
 . . ΝΑΡΙΑΣ ΑΝΔΡΙΟΥ-ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΜΗΤΗΡ ΗΡΑΙΣ-ΑΣΚΑΛΠΩΝ ΜΕ
 . . . ΔΡΟΥ ΜΗΤΗΡ ΜΗΝΑΚΟΝ-ΠΥΘΟΜΝΗΣ ΤΟΣΕΠΗΓΕΝΟΥ ΜΗΤΗΡ ΜΕΝΕΣΤΡΑ
 40. ΜΗΝΟΔΩΡΟΣ ΜΕΝΙΣΚΟΥ ΓΥΝΗ ΑΜΦΙΟΝΙΣ ΥΙΟΙ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ ΜΕΝΙΣΚ . .
 ΑΝΤΟΣΑ . . ΔΗ . . ΔΟΥ ΓΥΝΗ ΦΙΛΑΥΙΟΣ ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ ΜΗΤΡΟΔ
 ΚΛΕΙΟΥΣ-ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΥ ΕΠΗΓΕΝΗΣ ΕΠΗΓΕΝΟΥ
 ΟΣΤΙΜΑΡΧΟΥ-ΚΩΚΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΥ-ΜΥΡΤΙΑΟΣ ΛΑΜΠΩΝΟΣ
 ΔΗΣ ΚΛΕΑΡΧΟΥ-ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΛΕΑΡΧΟΥ-ΜΗΝΟΔΩΡΟΥ ΜΗΝΟΔΩ
 45. ΡΙΣΤΕΙΑ-ΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΣ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥ ΑΥΣΙΜΑΧΟΣ ΣΤΡΑ
 ΟΣΚΑΙΣ ΕΥΘΗΣ . . ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ ΜΗΤΗΡ ΜΑΙΑΝΔΡΙΑ-ΜΙΛΗΣΚΟΣ
 ΩΝΙΟΣ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΓΥΝΗ ΑΡ
 ΑΣΕΥΑΝΔΡΟΥ ΓΥΝΗ ΗΡΜΙΟΝΗ-ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥ ΓΥ
 ΔΙΦΙΛΟΣ ΔΙΦΙΛΟΥ ΓΥΝΗ ΑΔΕΙΑ-ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ.

5. - 'Ασκήλητιόδαρος Φιλω-
 να, υιός Φιλων-Φιλοκλήης Φιλωνος, γυν-
 (ή) νος 'Αρτεμίδωρου, μήτηρ Νικογενίης-'Ασκλητιά(δης)
 , μήτηρ Εὐθ(ύ)νη-Σῆμος 'Αριστάρχου-Μάτρων 'Αριστονί-
 (κου) ρωδία-Θεότιμος Ποτάμωνος, γυνή Ηραΐς, θυγάτηρ Δημη(η)
 ων Δημητρίου, γυνή Παρμενίς, υιός Δημήτριος, θυγατέρες
 'Αριστοδάμα-'Ηρακλείδης Δημητρίου, γυνή 'Αρτεμά, μήτηρ 'Αρ-
 (τ)εμης-Μενεκράτης Μηνοφίλου-'Αρτεμίδωρος Εϊκαδίου, μήτηρ

- (Φ)ύλότημον-Μενεκράτης Ἀρτέμωνος-Μηνόφαντος Δημητρίου, γυν(ή)
10. (Μ)ε(γ)άρα-Βάκχιος Ποσειδίππου, μήτηρ Κλεοπάτρα, γυνή Μικίνα-Διονύ-
(σ)ιος Παμφύλου-Βάκχιος Παμφύλου-Διονύσιος Φιλίτα, γυνή Ἐρμόνη, θυγά-
(τ)ηρ Σκαμάνδροδικη-Κορίσκος Ἀπολλωνίου, γυνή Μικίνα, υἱὸς Ἀπολλωνίου
Τιμογένης Ἡραΐδου-Αὐλούπολος (;) Διονυσίου, μήτηρ Μηνοκρίτη-Ἀπολλωνίου(ς)
Ποτάμωνος, γυνή Εὐθυμία-Ἀπολλωνίου Ἀριστοκράτου-Ζήνης Διονυσίου,
15. μήτηρ Μητροφίλα-Ἀπολλωνίου Ἀπολλοδώρου, γυνή Φιλουμένη, θυγά-
τηρ Μητροδώρα-Νουμίνας Ἀγαθοκλείους (;), μήτηρ Μητρίχη-Μενίστρα-
τος Γλαύκου-Φιδίτας Διονυσίου-Μηνοφάνης Ἀλεξάνδρου-Σιμαλος Λάμ-
πανος-Ζηνόδοτος Αἰσχύλου-Ἀπολλωνίδης Γέροντος-Μενίσκος Ἀρ-
τεμιδώρου-Ἰσόδικος Τιμάρχου, μήτηρ Ἐκαταία-Σόλων Ἀπολλᾶ-Ἀσκλη-
πιάδης Μελέαγρου, γυνή Ἄνδα, μήτηρ Μηνοφίλα-Ἰκέσιος Μενεκράτου-Πρα-
ξιάναξ Ἰππίου-Τιμογένης Μενίππου, μήτηρ Νίκαια-Φάσημος Ἀθηναγό-
ρου-Ἀνδροσχένης Μηνοφίλου-Ποσειδάνιος Μειδίου, γυνή Βατίς,
υἱὸς Μίρδειος, θυγάτηρ Θεογένεια-Μηνοφάνης Ποτάμωνος, γυνή (Μί)-
κίνα, υἱοὶ Μηνόδοτος, Μηνοφάνης, θυγάτηρ Φίλα-Μένιππος Τιμανος,
25. (γ)υνή Ἐρμόνη, υἱὸς Μένιππος-Μενέμαχος Ἀρίστανος-Μενίσκος
(Υ)περάνθου, γυνή Λύδιον-Κλέαν Μειδίου, γυνή Τατίς, υἱοὶ Παρμενίσκος
(Μί)ρδειος, θυγάτηρ Θεογένεια-Ζαῦλος Ἠγησίου, μήτηρ Ἀσιννά, γυνή Μάνα-
κον, θυγάτηρ Ἀσιννά-Καλλίστρατος Ἀττινοῦ, γυνή Ἀθηναῖς-Μηνόφι-
λος Μητροδώρου, γυνή Κιρεῖς-Πραξιμένης Σκαμάνδριου, γυνή Ἄρτεμις,
30. υἱὸς Σκαμάνδριος, θυγάτηρ Λαμπρίς-Μιθραδάτης Φιλάγρου, γυνή Φιλί-
τη-Διοκλῆς Διονυσίου, υἱὸς Διοκλῆς, μήτηρ Μεγαστράτη-Ἀσκληπι(ά)-
δης Ποσειδανίου, γυνή Ὀλυμπιάς-Μηνόφιλος Θέανος, μήτηρ Μίδα-
(ε)ία-Μενίσκος Θέανος-Βάτης Μένωνος-Ἀντίγονος Μηνοφάνου
Πρωτόμαχος Εὐθυδάμου, γυνή Μελίνα-Ἐρξάνδρος Λέοντος,
35. γυνή Μυσταλίη, θυγάτηρ Σμοτέρα-Διονύσιος Μηνοδώρου, μή-
τηρ Ἀρτεμά, γυνή Ναννίς, υἱὸς Ἀπολλοφάνης-Ἰππίας Λάμπανος
Ἀθηνόδαρος Ζαῦλου, μήτηρ Ἀρτεμιδώρα-Ἀπολλοφάνης Ἠγησίον-
(Ἀ)νδρίας Ἀνδρίου-Ἀνδρείας Μενάνδρου, μήτηρ Ἡραῖς-Ἀσκλάπων Με-
(νάν)δρου, μήτηρ Μίγακον-Πυθόμνηστος Ἐπιγένου, μήτηρ Μενεστρά-
40. (τη)-Μηνόδαρος Μενίσκου, γυνή Ἀμφιονίς, υἱοὶ Ἀρτεμίδαρος, Μενίσκ(ος)
(Μηνόφ)αντος Ἀ(σκ)λη(πιά)δου, γυνή Φίλα, υἱὸς Μελέαγρος-Μητροδώρος
(Ἀγαθο)κλείους-Θεόφιλος Ποσειδίππου-Ἐπιγένης Ἐπιγένου
. ος Τιμάρχου-Κάκος Διονυσοδώρου-Μυρτίλος Λάμπανος
. δης Κλεάρχου-Δημήτριος Κλεάρχου-Μηνόδαρος Μηνοδά-
45. ρου, γυνή. . . ριστεία-Διονυσόδωρος Μενεκράτου-Λυσίμαχος Στρα-
. ος καὶ Σεύθης.. Νικομάχου, μήτηρ Μαανδρία-Μίλησκος
. Ἀπολλωνίου Μενάνδρου-Ἀλέξανδρος Μενάνδρου, γυνή Ἄρ-
(τεμις). ας Εὐάνδρου, γυνή Ἐρμόνη-Φιλόξενος Φιλόξενου, γυ-
(νί). Δίφιλος Διφίλου, γυνή Ἄδεια-Πρωτοφαιῖς Διονυσίου.

Δ'

'Ο κ. Ξενοφῶν Α. Σιδεράδης, γραμματεὺς τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, ἀνεκoinώσατο τὰ ἐπόμενα :

I

Τὸ βυζαντινὸν τοῦτο μονόγραμμα εὐρηται εἰς τὴν ἄνω δεξιάν ἄκραν κεκοσμημένης μαρμαρίνης πλακῆς, τεθειμένης εἰς κρήνην ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ὑπ' ἀριθ. 41 τῆς ὁδοῦ Σερταλῆ τσεσμέ ἐν τῇ συνοικίᾳ Νχιλ-μπέντ (Τσαπλατῆ καποῦ) τῆς Πόλεως. Εἰς τὸν πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν κῆπον τῆς οἰκίας ταύτης ἦσαν οἱ δύο λίθιναι λέοντες οἱ νῦν εὐρισκόμενοι εἰς τὸ τοῦ Τσινιλῆ-κλύρα αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον. Ἡ φέρουσα τὸ μονόγραμμα τοῦτο πλάξ ἀποτελεῖ τὸ ἄνω δεξιὸν τέταρτον τῆς ὅλης πλακῆς τμημα· τοῦτο μαρτυρεῖται ὑπὸ τε τοῦ περιθωρίου τοῦ τμηματός τούτου, ὑπὸ γραμμῆς κυκλικῆς ἢ ὠρειδοῦς περιφερείας ὑπαρχούσης ἐν τῇ ἀριστερᾷ κάτω ἄκρῃ, καὶ ὑπὸ τῆς διατάξεως τῶν κοσμοῦντων αὐτὸ κλῶνων καὶ φύλλων ἀμπέλου, προβαλλόντων ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ ἐγκλειστοῦς τὸ μονόγραμμα.

Ταύτόσημον ἴσως, πλὴν κατὰ σχῆμα διάφορον, τοιοῦτο μονόγραμμα εἶδεν ὁ τοῦ Δούκα σχολιαστῆς 'Ισμαήλ ὁ Βουλιάδης (1647) ἐν τῷ γνωστῷ σήμερον ἠρειπωμένῳ κτιρίῳ Τεκφοῦρ-σαράγι. Ὁ ῥηθεὶς σημαῖσι τὰ ἐξῆς εἰς τὸ ΔΖ' κεφ. τοῦ βυζαντινοῦ ιστορικοῦ. « Ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ τοῦ Κωνσταντινου εἰς τὸ ἀνώφλιον βορείου θύρας θολωτοῦ ἀνωγείου κοιτῶνος, δι' ἧς ἡ ἐξόδος εἰς τὰ τείχη, ἐγγεγλυμμένος ἐστὶν ἀετὸς δικέραλος ἔχων ἀνοικτὰς τὰς πτέρυγας, εἰς δὲ τὰ κιονόκρανα τῶν μικρῶν στηλῶν, τῶν τὰ τείχη περιβαλλουσῶν, διακρίνονται ἐν Φραγκικῇ ἀσπίδι κρινα· ὁρῶνται δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ καὶ τινες ἀσπίδες σχηματίζουσαι τὸ ἐπόμενον σχῆμα

συνεπέρανα, ὅτι δέον ν' ἀναγνωσθῇ Πάσα, καὶ ὅτι εἰς μνήμην τούτου ἐνεγράφη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Φράγκων ἡ ἀσπίς αὕτη· διότι, ὡς ἀναφέρουσιν οἱ ἱστορικοὶ καὶ τινες αὐτῶν

(Παράρτημα τοῦ Κ'—ΚΒ' τόμου)

(τῶν Φράγκων), ὁ Βαλδουῖνος κατὰ τὴν τοῦ Πάσα παρμαρῆν ἐξείλετο αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως». Ὁ Δουκαγγίος (C/polis Christ. T. II p. 101 ed. Venet.) δὲν παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ Βουλιάδου καὶ φρονεῖ, ὅτι κἀλλιον παρατηρούμενον τὸ μονόγραμμα σημαίνει *Παλαιολόγος*· ὁρίζει δὲ τὰ γράμματα εἰς Π καὶ τινὰ ἄλλα περίπλοκα ὡς Χ. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντίας διαπέλλει τὸ μονόγραμμα εἰς τὰ γράμματα Π. Χ. καὶ ἐκ τοῦ ὕψους αὐτοῦ νομίζει ὁ ἀναγνώστης, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐβλαπτοσε ὁ ἀετός καὶ τὰ γράμματα (Κωνσταντινῆς, σελ. 53 ἐκδ. β'), ἐξ οὗ ἴσως καὶ ὁ Σκαρλίτας (Κ/πόλις T. Α', σελ. 365) προέφη νὰ εἴπῃ αἴσως δὲ καὶ σήμερον σωζέται». Ὁ κ. Μ. Γεδεών (Βουτσοῦ, λεξ. ἱστορ. καὶ γεωγρ. T. Γ', σελ. 941) παρενέει τὸ Α μετὰ τῶν δύο γραμμάτων γράφων αὐτὸ ΠΑΧ καὶ λέγει μετ' ἄλλων συμπεπλεγμένα ἄντα.

Αἱ προταθεῖσαι σημασίαι τοῦ μονογράμματος, ὑπὸ μὲν τοῦ Βουλιάδου ἢ τοῦ ΠΑΣΧΑ, ὑπὸ δὲ τοῦ Δουκαγγίου ἢ τοῦ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, οὐκ ἴσως πειστικαὶ φαίνονται· ἐλευθερον μένει τὸ στάδιον τῶν εἰκασιῶν· ὁ κ. Α. Mordtmann θεωρεῖ πιθανόν νὰ σημαίη καὶ τὸ ὄνομα *Paolos*. Ἐὰν τὸ ἡμέτερον μάρμαρον ἦτο ἀκέραιον, ἴσως θὰ ἐπιτυγχάνετο ἡ ἐξήγησις· τὸ σωζόμενον τμημα, ὡς περιεγράψαμεν αὐτὸ, ἐνθουμίζει ἡμῖν τὴν ἐν γρήσει ἐτι καὶ νῦν σφαριδὰ τοῦ πατριαρχίου Κωνσταντινουπόλεως, ἣτις παρίστησιν ἀετὸν δικέραλον ἔχοντα ἀνοικτὰς πτέρυγας, καὶ εἰς μὲν τὸ ἄνω μέρος ἐκατέρωθεν ἀνὰ ἐν ἡ δύο σύμφωνα ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, εἰς δὲ τὸ κάτω ἐκ τῶν τοῦ τίτλου αὐτοῦ τὰ ΠΧ—ΚΗ, ἥτοι Π(ατριαρχ)Χ(η)ς Κ(ωνσταντινου)Π(όλεως). Δὲν δυνάμεθα ἄρᾳ γε νὰ υποθέσωμεν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ μάρμαρον ἦτό που εἰς μὴν φέρ' εἰπεῖν, ἐμβλημα πατριαρχικόν, φέρον μὲν τὸν τύπον τῆς πατριαρχικῆς ἐν γρήσει σφαριδῆς, κατ' ἀντίθετον ὅμως στοιχείων διάταξιν, δηλαδὴ ἄνω μὲν ΚΗ—ΠΧ κάτω δὲ τὰ τοῦ ὀνόματος :

II

Ὡς γνωστόν, ἡ Χρυσὴ πύλη ἀποτελεῖται ἐκ δύο πλαγιῶν θυρῶν καὶ μιᾶς ἐν τῷ μέσῳ μεγαλειτέρας κατὰ τὴ ὕψος καὶ πλάτος· αἱ πλάγαι θύραι σήμερόν εἰσιν ἐντεταυρισμέναι. Τὸ μετὰ τῶν μαρμαρίνων παραστάδων τῆς

μεγάλης καὶ τῶν πλαγίων θυρῶν διάστημα ἀνέκαθεν μακροβρόχιστον ἦτο· ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἐπιφανείας τοῦτου ἐκατέρωθεν ὑπῆρχον διὰ βαφῆς γεγραμμένα κοσμήματα καὶ φιάτα, παθόντα καὶ σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκατάληπτα καταστάντα ἐκ τοῦ χρόνου. τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιρροῆς καὶ τῆς δι' ἀσθέστου ἐπανειλημμένης ἐπιχρίσεως.

Ἐκ τῶν τῆς ἀριστερῆς πλευρῆς γραφῶν διακρίνονται σήμερον μόνον τὰ στοιχεῖα

⚡ ΟΘ̄ΣΚΑΛΩΧΗΝΕΝΓΚΕΝΣΕ

-----PRIM·UPRIMOSASICCAPIOKVMIONVMIONII

---IONICI

πολλὰ γράμματα τῆς δευτέρας σειρῆς. λατινιστί, ἀκατάληπτα εἰς ἐμέ· ἀμφοτέραι αἱ σειραὶ αὗται καὶ τὸ ἐν τῷ μεταξύ κοσμημὰ εἰσιν ἐπίσης χρώματος βυσσίνου, ἐνῶ τὰ τῆς τρίτης σειρῆς, ἀκατάληπτα ὡσαύτως, εἶναι μαύρου χρώματος.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Alex. van Millingen, πιθανῶς ἐγράφησαν ἀπὸ μέρους τῆς πόλεως ὑποδεχομένης βασιλέα ἢ στρατηγόν, θριαμβευτικὴν εἰσοδὸν ποιούμενον εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης ταύτης.

Ἡ χρῆσις τῆς λατινικῆς ἀνάγει τὴν πράξιν εἰς χρόνους ἀρχαιότερους τῶν Κορινθίων.

III

Ἐπέδειξε γαλλοῦν νόμισμα ἐν καλλίστῃ καταστάσει ἀνευρεθὲν πρό τινος ἐν Ἐρένκιῳ (πέραν τῆς Χρυσόπολεως), ἔχον διάμετρον 00.28 τοῦ μέτρου. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους φέρει δύο προτομὰς, ὧν ἡ πρὸς τ' ἀριστερὰ ἐστὲ μὲνη, καὶ περὶ τὴν ἐπιγραφὴν, ΑΥΤΜΑΞΙ-

-----ΕΤΗ Το·Ι----- τῆς πρώτης σειρῆς χρώματος βυσσίνου, καὶ ἕγνη δευτέρας σειρῆς μαύρου χρώματος· χαμηλότερον δέ, πρὸς τὴν μεγάλην πύλην, φαίνεται γραμμὴ βυσσινόχρους τετραγώνου φέρουτος ἑσῶθεν ἐν ταῖς γωνίαις καὶ ἐν τῷ μέσῳ ῥόδακας. Ἐκ τῶν τῆς δεξιᾶς πλευρῆς ἀναγιγνώσκεται ἡ πρώτη σειρά λέγουσα: «Ὁ Θεὸς καλῶς ἤνεγκέν σε»·

ΜΕΙΝΟΣ ΕΥΣΕΒΚΑΙΜΑΞΙΜΟΣ ἦτοι Λύπ(οκράτωρ) Μαξιμίμος Εὐσεβί(ης) καὶ Μαξιμός· ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τὴν ΕΠΗΑΥΡ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΥ ΚΑΥΡΑΛΥΠΙΑΝΗΣ ἦτοι ἐπ(τ)ὶ Λύρ(ηλίου) Δομιτιανοῦ κ(αὶ) Λύρ(ηλίας) Ἀλυπιανῆς· ἐν τῷ μέσῳ δὲ φέρει καλλιτεχνικώτερον τοῦ ὑπὸ τοῦ Δουκαγγίου ἐν τῇ C/p. Chr. ἀπεικονιζομένου καὶ ἐκατέρωθεν τὰ γράμματα

B	V
ZA	NT
IQ	N

ἦτοι Βυζαντίων· ὁ Μαξιμίμος οὗτος ἐστὶν ὁ Γάιος Ἰούλιος Βῆρος (Gaius Julius Verus) αὐτοκράτωρ γενόμενος τῷ 235 μέχρι τοῦ 238, ὁ δὲ Μαξιμός, ὁ Κλαύδιος Ποπιανός (Claudius Popienus) ὁ τῷ 227 ὑπάτος Βιθυνίας καὶ τῷ 237 σὺν τῷ Μαξιμίμῳ αὐτοκράτωρ γενόμενος. Ὁ αἰδ. κ. Ch. G. Curtis λέγει, ὅτι μετὰ τὴν τῶν σπανίων νομισμάτων λογίζεται ἐν τοῖς καταλόγοις αὐτῶν.

ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΤΙΤΟΡΩΝ ΑΥΤΗΣ

(Ανεγνώσθη εἰς δύο τακτικὰς συνεδρ. τοῦ συλλόγου).

Ἐκαστον μέρος, ἕκαστον οἰκοδόμημα τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων στενωῶς ἐν πολλοῖς συνδέεται τῇ μὲν ἱστορίᾳ τοῦ χριστιανισμοῦ γενικώτερον, τῇ δὲ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῇ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰδικώτερον· οἰαδῆποτε λοιπὸν μελέτη καὶ πραγματεία τῶν κατ' αὐτήν, δι' ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ Ἕλληνας, εἰδικὴν σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέρον κέντηται, ἀφοῦ ἀλλοῖστα πάντες σχεδὸν οἱ ἀσχοληθέντες εἰς τὴν περιγραφὴν καὶ τοπογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὠμολόγησαν τοῦ σκοποῦ τὸ δυσέριστον καὶ τῶν ἰδίων ἔργων τὸ ἀτελές (1), εἴτε διὰ σπάνιν πηγῶν, εἴτε δι' ἀσάφειαν τῶν ὑπαρχουσῶν ἐνεκα τῶν πολλῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἀλλοιώσεων, ὅσας ἐπήνεγκον εἰς τὴν πόλιν ταύτην πολεμικὰ γεγονότα, πυρκαϊαί, σεισμοί, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ τοῦ πανθαυμάτου χρόνου ἐπήρεια. Ἀκριβὴς καὶ κριτικὴ περιγραφή τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγγραφήσεται, ἀφοῦ μελετηθῇ καὶ ἐρευνηθῇ προηγουμένως ἕκαστη αὐτῆς ἐνορία, ἕκαστον ἐκλείψαν ἢ περισπῶν μνημεῖον αὐτῆς. Μελέται τοιαῦται, ἀγαθὴ τύχη, γίνονται ἀπὸ τινος χρόνου, ἐπιχοῦρους λαμβάνουσαι καὶ πηγὰς τέως ἀγνώστους, ἤδη κατὰ πρῶτον εἰς ῥῶς ἐρχομένας· ὥστε, τοῦτου γενικευομένου, ἔξεστιν ἐλπίζειν, ὅτι ἐπιτευχθήσεται τὸ ποθοῦμενον.

Ἐν τῶν πολλοῦ λόγου καὶ μελέτης ἄξιον μνημεῖον τῆς πρωτεύουσας τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας ἐστὶν ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπικαλημένης Παμμακαρίστου· τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἔφερε μέχρι τῆς εἰς μωαμεθανικὸν πέμμενος μετατροπῆς αὐτῆς· ἔκτοτε δὲ καὶ μέχρι σήμερον φέρει τὴν ἐπίκλησιν Φετχιῆ Τζαμιῆ

(فخية جامع). Ἡ μονὴ αὕτη κατέλαβεν, ἰδίως μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν τῆς πόλεως ἄλωσιν, ἐπιφανῆ θέσιν, ἐν μὲν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὡς διατελέσασα ἐπὶ ἕκαστον τριακόντα ἔξ ἔτη ἀνώτατον αὐτῆς κέντρον, οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἐν δὲ τῇ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, ὡς ἔδρα τοῦ ἐθνάρχου αὐτοῦ τε καὶ παντὸς ἑτερογλώσσου ὀρθοδόξου λαοῦ τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας. Τοῦ μνημεῖου τοῦτου ἡ ἐπισημότης διήγειρε τὴν περιέργειάν μου. Μελετῶν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ παρετήρησα, ὅτι εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ ἀφηγήσεις τῶν νεωτέρων βυζαντινολόγων παρεσέφρησαν διάφοροι ἀνακριβεῖαι καὶ ἀναχρονισμοὶ περὶ τε τῆς μονῆς καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῆς καὶ περὶ τῶν κτιτόρων αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ταφέντων ἐπισήμων νεκρῶν. Φρονῶ, ὅτι αἱ παρατηρήσεις μου διορθῶσι καὶ συμπληρῶσι τῆς μονῆς τὴν ἱστορίαν· ἀνακρινόμενος δ' ὑμῖν αὐτὰς εὐελπιστῶ, ὅτι οἱ μὲν εἰδικώτερον καὶ σοφώτερον μελετήσαντες καὶ μελετῶντες τὴν ἱστορίαν τῆς διασήμευ ταύτης πόλεως προσθύμως ὑποδειξούσι μοι ὅ,τι τὴν ἐμὴν διελαθε προσοχὴν, τὸ δὲ σέβαστόν ἀκροατήριον ἐπιδαψιλεύσει μοι προσφρόνως τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ.

Ἀναφέρουσιν οἱ νεώτεροι βυζαντινολόγοι, ὅτι ἡ μονὴ τῆς Παμμακαρίστου ἐκτίσθη τὸν δωδεκάτον αἰῶνα· ὅτι κτίτορες αὐτῆς ἐγένοντο ὁ γαμβρὸς τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ πρωτοστράτης Μιχαὴλ ὁ Δούκας ὁ Ταρχανειώτης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαρία ἀδελφὴ τοῦ εἰρημένου αυτοκράτορος· ὅτι ἐν τῇ μονῇ ἐτάφησαν οὐ μόνον ἀμφοτέρω οὗτοι οἱ κτίτορες ἀλλὰ καὶ ὁ αυτοκράτωρ Ἀλεξῆος ὁ Κομνηνὸς καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, ἡ περιώνυμος ἱστοριογράφος· καὶ τέλος, ὅτι ἡ μονὴ ἦν γυναικεία. Τὴν ἀφήγησιν ταύτην

(1) Κωνσταντινιάς, σελ. ζ-θ, ἔκδ. Β' ἐν Κ πόλει, 1844. —*Σαφ.ῶτος*, Κ πόλις, τ. Β', σελ. β'. —*Α. Γ. Πασιπάτης*, Βυζαντ. μελέτ., σελ. στ'.

πρώτος ὁ αἰδίδιμος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος ὁ ἀπὸ Σιναίου (1) ἐποίησατο· πλὴν δὲ Σααρχιάτου τοῦ Βυζαντινοῦ (2). ὅστις μὴτε ἀνεγέρσεως χρόνον μίητε κτίτορας ὄρισεν. ἀπαρᾶλλήκτως σχεδὸν ἐπανέλαβον πάντες (3) οἱ μετ' αὐτὸν περὶ τῆς μονῆς ὅπως· δὴ, ὅτε γράψαντες· ἐν τούτοις προσεκτικῆ μελέτῃ δεικνύσι πάντα τὰ μέρη τῆς ἀφηγήσεως ταύτης πλημελῶς ἔχοντα· τοῦτο μόνη, ὡς γνωρίζω, ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου παρετήρησε καὶ ἐν τισι σημείοις ἐπήνεγκε διαρθώσεις, παροδικῶς λόγον ποιησαμένη περὶ τῆς μονῆς ἐν διακριθῆ τοῦ αἰδισιωτάτου κ. Ch. G. Curtis καὶ τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. Στ. Ἀριστάρχου (4). Τὸ λῆθος φαίνεται προσελθὼν κυρίως μὲν ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν ὀνομάτων καὶ ἀξιωμάτων τῶν κτιτόρων, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐκ τῆς παρερμηνείας καὶ ἀβαστανίστου παραδοχῆς τῶν ἀναφερομένων παρὰ τισι τῶν πηγῶν. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν ἐξετάσαντες δεῖξωμεν τὸ ἀνακρίβες τῆς ὑπαρχούσης ἀφηγήσεως. ἔπειτα δὲ ποιήσωμεν τὴν καθ' ἡμᾶς πραγματικὴν ἐξιστορήσιν τῶν ἀρροφῶντων αὐτῆν.

Ὁ Δουκάριος ἐν τῷ περὶ τῆς Παμμακαρίστου ἄρθρω (5) οὐδὲν λέγει περὶ τῶν κτιτόρων ἢ τοῦ χρόνου τῆς οἰκοδομῆς τῆς μονῆς, διότι, φρονούμεν, οὐδεὶς τῶν βυζαντινῶν ιστοριογράφων, οὐς εἶχε κυρίως ὀδηγούς, ἀναφέρει τι σχετικόν· παρατίθησιν ὅμως ἐκ τῆς πολυτίμου βιβλίου τῆς Τουρκογραφικῆς τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου ὅσας πληροφορίας μετέδωκε τοῦτῳ ὁ Σπέρανος Βερλάχιος, ὅστις ἐλθὼν ἐνταῦθα τῷ 1573 καὶ διατρίψας τέσσαρα ἔτη, μέχρι τοῦ 1577 (6), πολλὰ καὶ ἐπεσιέφατο τὸ πατριαρχεῖον, στενὰς συνάψας σχέσεις μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά,

τοῦ πρωτονοταρίου τοῦ πατριαρχείου. Ὁ Βερλάχιος μετὰ τὴν εἰς Τυβήγγην κάθοδον αὐτοῦ ἐν ταῖς μετὰ τοῦ Κρουσίου συνδιαλέξεσιν ἐν ἄλλοις παρέσχεν αὐτῷ διαφόρους πληροφορίας περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, τῶν ἐν αὐτῷ καὶ τῶν ἐξαρχημάτων αὐτοῦ, ἅμα δὲ καὶ εἰκόνα τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τῆς περιούχης τῆς μονῆς· πάντα ταῦτα ὁ Κρούσιος ἐδημοσίευσεν ἐν ταῖς σημειώσεσιν, ἃς ἐπήγαγεν εἰς τὰς ἱστορίας τοῦ Μαλαξοῦ· κατὰ τὰς πληροφορίας λοιπὸν ταύτας, εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ ἦσαν ἐξωγραφημένοι ἐν στολῇ ἀρχιδουκικῆ οἱ κτίτορες μετ' ἐπιγραφῆς: «Μιχαήλ Δούκας Ρ. λαβᾶς Ταρχανειώτης ὁ πρωτοστράτωρ καὶ κτίτωρ· Μαρία Δούκαινα Κομνηνὴ Παλαιολογίνα· Βλάκενα ἡ πρωτοστρατορίσσα καὶ κτιόρισσα» (1). Ἐντεῦθεν ἐγνώσθησαν οἱ κτίτορες, εἰς τὰ ἐπώνυμα τῶν ὁποίων, ἀκριβοῦς προσοχῆς μὴ δοθείσης, παρελήθη ἢ περὶ αὐτῶν ἀνακρίβεια καὶ ὁ ἀναχρονισμός, ὡς ὁ λόγος προῖον δεῖξει.

Ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ μνημονευόμενος Μιχαὴλ Δούκας, τὸ πρῶτον φεραγγάρχης, εἶτα δὲ πρωτοστράτωρ, οὐδεμίαν εἶχε συγγένειαν πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ταρχανειωτῶν· οὗτος ἦν υἱὸς τοῦ Ἀνδρονικοῦ Δούκα, ὅστις ἐγένετο πενήθερός τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Εἰρήνῃ· ἐπομένως ὁ Μιχαὴλ Δούκας ὁ πρωτοστράτωρ οὐχὶ γαμβρὸς ἀλλὰ γυναικᾶδελφος ἦν τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ. Ἡ Ἄννα Κομνηνὴ ἀναφέρουσα τὸν Μιχαὴλ τοῦτον χαρακτηρίζει ὡς ἐξῆς: «ὁ πρὸς μητρὸς ἐμῆς θεῖος», «ὁ ἀδελφὸς τῆς Αὐγούστης» (2)· σύζυγος αὐτοῦ δὲν ἀναφέρεται. Ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς εἶχε τρεῖς ἀδελφάς· τὴν Θεοδώραν, μικροτέραν πασῶν, σύζυγον Λέοντος· τὴν Εὐδοκίαν, σύζυγον Νικηφόρου Μελισσανοῦ καὶ τὴν Μαρίαν, σύζυγον Μιχαὴλ τοῦ Ταρωνίτου (3), χάριν τοῦ ὁποίου ὁ Ἀλέξιος ἐπένοήσε τὸ ἀξίωμα τοῦ πανυπερσεβάστου καὶ πρῶτον εἰς αὐτὸν ἀπένευε (4). Τὰς λεπτομερείας ταύτας δὲν ἐμελέτησαν οἱ νεώ-

(1) Κωνσταντινίαις, ἔκδ. β', σελ. 95.

(2) Σααρχιάτου Κ. πόλις, τ. Α', σελ. 576.

(3) Γ. Ἀριστοβόργης, ὁ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλ. ἄμβων κτλ. Ἄθην., 1861, σελ. 46.—Παπαδάκης ἔθθ. ἀν. σελ. 298.—Μ. Γεδεών, ἐν λεξ. ἱστ. καὶ γεωγρ. ὑπὸ Βουτρεῖ, τ. Γ', σελ. 939, 1002.—Ὁ αὐτός, Χρον. τοῦ πατρ. οἴκου κτλ. Κ' πόλις, ζωπὸ', σελ. 53.—Η. Κοττακόφ, Βυζ. ἐκκλ. Ὁδισσῶν, 1886, σελ. 208. (καὶ ἐν τοῖς Ηρακλικαῖς τῆς Ρωσῆς Ἀρχαιολ. ἐταιρίας, Ὁδισσῶν, 1887 τ. Γ', σελ. 208.—Ἀρμότερα βωσιιστί).

(4) Ὁ ἐν Κ' πόλι ἐκκλ. φοι. σὺλ. Ἀρχ. Παρ. ΙΣΤ', τόμ. σελ. 36-37.

(5) Ducangius, C'polis Chr. I. IV, p. 63 (ed. Venet.).

(6) M. Crusius, Turcogracia, p. 418, 465.

(1) M. Crusius, Turcogracia, p. 189-190.

(2) Anna Komn. Ἀλεξιάς, β', σελ. 253 τοῦ Α' τ.—Ζ', σελ. 346-351, Η', σελ. 398. Οἱ βυζαντινοὶ ιστορικοὶ ἀναφέρονται κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βόννης.

(3) Ducangius, Fam. Aug. Byz. p. 184-5. (Venet.).

(4) Anna Komn. ἔθθ. ἀν.—Κωδ. de off. p. 7 Ζωγαρ. III', κα'.

περι και ἐπλανήθησαν· δι' αὐτῶν λοιπὸν ἀποδείκνυται, ὅτι ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἀγκύσας πρωτοστράτηρ Μιχαὴλ Δούκας ἦν γυναικάδελφος αὐτοῦ, οὐχὶ γαμβρός· ὅτι ἡ ἀδελφὴ ἐκείνου Μαρία ἐγένετο σύζυγος τοῦ πανυπερσεβάστου Μιχαὴλ Ταρωνίτου οὐδὲν κοινὸν ἔχοντος πρὸς τοὺς Ταρχανιωτάς· ἐπομένως οὐδεμίαν σχέσιν ὑπάρχει τοῦ ζεύγους τούτου πρὸς τὸ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γεολαχίου ἐξωγραφημένον εἰς τοὺς τοίχους τῆς μονῆς τῆς Παμμυκαριστοῦ, τοὺς κτίτορας αὐτῆς.

Ὁ αὐτὸς Γεολάχιος ἐπιηροφόρησε τὸν Κρούσιον, ὅτι εἶδεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ παρὰ τὸν τοίχον τὸν τάφον τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1)· ἀβασανίστως παραλαβόντες οἱ νεώτεροι τὴν εἰδήσιν ταύτην σὺν τῷ Δουκαγγίῳ εἶπον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐτάφη ὁ εἰρημένος αυτοκράτηρ, καίπερ γνωστοῦ ὄντος ἐτέρωθεν καὶ ὑπὸ τινων μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἀναγραφέντος, ὅτι οὗτος ἐτάφη «εἰς ἡν . . . εἰδείματο Χριστῷ τῷ Φιλανθρώπῳ μονῆν» (2), ἥτις ἦν γυναικεία καὶ ἔκειτο πλησίον τῆς ἁγίας Σοφίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ζωσίμου τοῦ διακόνου, Ρώσου προσκυνητοῦ τῶν ἁγίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπισκεψαμένου αὐτὴν κατὰ τὸ 1419—1423 (3). Λέγει μὲν οὗτος, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλανθρώπου ἀνεπαύοντο τὰ λείψανα τοῦ αυτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (†911), ἐπειδὴ ὁμοως, κατὰ τινα κατ'ἀλογον μεταγενέστερον τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἡ λάρναξ τούτου καὶ αἱ τῶν τριῶν αὐτοῦ συζύγων καὶ τῶν τέκνων ἀπέκειντο εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ Ἡρώῳ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (4), φρονοῦμεν, ὅτι ἐξ ἀνακριβοῦς πληροφορίας ὁ Ζωσίμος λέγει τὰ ἐκεῖ ἀναπαύομενα λείψανα τοῦ Λέοντος, καὶ ὅτι ταῦτα ἦσαν τὰ τοῦ Ἀλεξίου. Ὁ θάνατος τούτου ἐπῆλθε τὴν 15 αὐγούστου τοῦ ἔτους 1118· τότε ἡ μονὴ τῆς Παμμυκαριστοῦ δὲν ὑπῆρχεν. Ἡ θουγάτης αὐτοῦ Ἄννα ὅτι μὲν ἐκάρη κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου αὐτῆς ἔτη καὶ ἐγένετο μοναχῆ, γνωστόν ἐστίν· εἰς ποίαν ὁμοως μονὴν ἐμόνασε,

πότε ἀπέθανε καὶ ποῦ ἐτάφη, ἄγνωστον ὑποτίθεται, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τὸ 1148 ἔτος, καὶ, ἐκ τῆς ἰσραυμένης ἀρχιγράφου περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς λάρνακος αὐτῆς ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμυκαριστοῦ, ὅτι ἐν ταύτῃ ἐμόνασεν, ἀπεθίωσε καὶ ἐτάφη (1). Ἡ ὑπόθεσις αὕτη στερεῖται πάσης ὑποστάσεως· ὁ Γεολάχιος ἀνέφερεν ὡς ὑπάρχοντα ἐν τῇ Παμμυκαριστῷ μόνον τὸν τάφον τοῦ Ἀλεξίου· περὶ τοῦ τῆς Ἄννης ὁμοως οὐδὲν λέγει· παρενόηθη δὲ τὸ κείμενον τοῦ Κρούσιου, ἐν οἷς παρατιθεῖς χωρίον τι τῆς Ἄννης περὶ πρωτεύου Παπῶν Ρώμης λέγει, ὅτι «αὕτη (ἡ Ἄννα) ἦν θουγάτηρ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπ' οὗτος ὁ τάφος ὑφίσταται μέχρι σήμερον . . . ὁραθεὶς ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Γεολαχίου» κτλ. (2), περὶ ὧν ἀκολουθῶς. Τὸ σχετικὸν μέρος τῆς σημειώσεως τοῦ Κρούσιου ἔχει οὕτω: *Quae (Anna) anno Domini 1117 vixit: filia Alexii Comneni Imp., cuius sepulcrum adhuc exstat in templo patriarchatus Constantinopoli, a D. Steph. Gerlachio visum.* Ὅτι δὲ ἡ γυνικὴ eius ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀλέξιον οὐχὶ δὲ εἰς τὴν Ἄνναν, δείκνυσιν ἡ ἐν σελ. 189 τῆς αὐτῆς βιβλίου ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ πατριαρχείου μνηεῖα μόνον τοῦ τάφου τοῦ Ἀλεξίου. Πλὴν τῆς τοῦ Γεολαχίου μαρτυρίας περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμυκαριστοῦ τῆς λάρνακος τοῦ Ἀλεξίου μόνως, ἔργον καὶ ἄλλην ἀναμνησθητέου κύρους. Ἀπεθόντος τοῦ Γεολαχίου, ἤλθον ἐνταῦθα τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1578 ὁ Σολωμὸν Σχβάχμερ (Σουγκκῆρος κατὰ τὸν Κρούσιον)· οὗτος κατέλιπεν ἡμῖν τὴν ἐπομένην περιγραφὴν τοῦ τάφου. «Δείκνυται, λέγει, πρὸς τούτους (ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ) ὁ τάφος τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, οὗ τις ὁμοως οὐδὲν ἄλλο ὁρατεῖ, παρὰ λάρναξ λιθινὴ ἐκ χονδρᾶς ροιᾶς ψαμμολίθου, παραπλευρῶς τοῦ τοίχου κειμένη· φέρει ἀρχαῖον ἄσπερος ἐλληνικὸν ἐπιτύμβιον, καὶ παρ' αὐτὸ ἀετὸν ἐξεσημένον· ταῦτα καὶ μόνα ἀποτελοῦσιν ἅπασαν τοῦ μνημείου τὴν μεγαλοπρέπειαν. ἥτις ἐν τούτοις ταπεινῇ λογίεσται δι' ἕνα ἐν Γερμανίᾳ χωρικόν· δι' ὅπερ καὶ γῶ εὐλόγως ἐθαύμασα. Οἱ Ἕλληες αυτοκράτορες εἰς πάντα τὰ πραγματά καὶ τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἦσαν μεγαλοπρεπεῖς· καὶ ὁμοως ὁ τάφος

(1) *M. Crusius*, l. c., p. 68, 189.

(2) *N. Κομιάτης*, Ἰω. Κομν. § 2 σελ. 11. *Ducang*, l. c., p. 147 καὶ *C/polis Chr.* l. IV, p. 54 (Venet).

(3) *Mme de Khitrovo*, Itinéraires Russes en Orient. Genève. 1889 t. I, p. 202.

(4) *Ducang*, *C/polis Chr.* l. IV, p. 74 (Venet).

(1) Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλληρικὸς φιλολόγος σέλλογος τ. Γ', σελ. 117, διαλέξας τοῦ κ. Κ. Καλλιμάχου περὶ Ἄννης τῆς Κομνηνῆς.

(2) *M. Crusius* l. c. p. 46.

οὗτος εἶναι τόσῳ πενιχρός! ἔπειτα ἔθεν ἀναμνηστικῶς, ὅτι ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους καὶ ὅσον οὐδεὶς ἕτερος, ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος Ἀλέξιος ἦτο ἀπείριστος, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ τάφος αὐτοῦ. Ἡ ἐπιγραφή περιεῖχε ταῦτα:

Ἡ ὑπαρξίς λοιπὸν τῆς τοῦ Ἀλεξίου λάρνακος ἐν τῇ μονῇ οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀντίρρησην· πῶς ὅμως αὕτη εὗρεθῆ ἐνταῦθα, ἐνῶ οὗτος ἦν τεθαμμένος ἐν τῇ ἰδιοκτίστῳ μονῇ τοῦ φιλικηθρόπου Χριστοῦ (1); Λύεται ἡ ἀπορία αὕτη, ὅταν παραδεχθῶμεν, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκ τῆς μονῆς ταύτης μετακομίσθη ἡ λάρναξ εἰς τὴν Παμμακαρίστον. Εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς γνώμης ταύτης ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα διδόμενα, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἡ δέουσα γενήσεται μνεία. Ἄλλως τε ἡ Παμμακαρίστος ἀνηγήθη ἐκατὸν ἐβδομήκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξίου καὶ ἐκατὸν τεσσαράκοντα μετὰ τὸν τῆς Ἄννης, καὶ ἐπομένως οὔτε ὁ Ἀλέξιος οὔτε ἡ Ἄννα ἐτάφησαν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀρήρησιν τῶν νεωτέρων, ἀμρότεροι οἱ κτίτορες ἦσαν ἐν τῇ μονῇ τεθαμμένοι· ὁ Γεργάχιος, ὁ διὰ τῆς ἀντιγραφῆς τῆς τῶν εἰκόνων αὐτῶν ἐπιγραφῆς γνωστός ἡμῖν καταστάσας αὐτούς, οὐδὲν ἀναφέρει περὶ ταφῆς αὐτῶν· ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔρευνῶν καὶ τῶν σωζομένων ἐτι καὶ νῦν τελευταίων στίχων ἐπιτυμβίου ἐπιγράμματος, περὶ οὗ κατόπιν ἐμιλήσομεν, βεβαιούται, ὅτι ὁ Μιχαήλ Δούκας ὁ κτίτωρ ἐτάφη ἐν αὐτῇ· ἐὰν δὲ καὶ ἡ σύζυγος Μαρία, πρὸς τὸ παρὸν μὲν ἀμάρτυρον.

Ἡ ἀρήρησις, ὅτι ἡ μονὴ ἦν ἀνέκθετον γυναικειῶν, φαίνεται προκύψασα ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ματαθαῖο ἀναφερομένων, ὅτι «τὸ πάλαι—εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ρωμαίων, ἦν γυναικειὸν μω-

ναστήριον» (2). Ταῦτα δὲ πάλιν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ ἱστορουμένων, ὅτι, ὅτε ὁ πατριάρχης Γεργάχιος ὁ Σχολάριος τὸν εἰς πατριαρχεῖον δοθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ Μεγεμέτ Β' ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐγκαταλείψας ἦλθεν εἰς τὴν Παμμακαρίστον, τὰς ἐν αὐτῇ εὐρισκομένας μοναχὰς διέταξεν ἀπελθεῖν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (3). Βεβαίως τὰ λεγόμενα τοῦ Φραντζῆ, συγχρόνου καὶ συνεπιλαυβηνομένου τῶν τότε πραγμάτων, ἐκτός πάσης ἀμφιβολίας θεωρητέα· πλὴν ὁ Φραντζῆς ἀπλῶς μνημονεύει τὴν ἐν τῇ μονῇ εὐρεσιν γυναικῶν μοναχῶν, καθ' ὃν καιρὸν ὁ πατριάρχης κατελαμβάνει τὴν μονήν· τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἐτελείτο τρία περίπου ἔτη μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν· ἐπειδὴ δὲ πᾶσαι αἱ προγενέστεραι μνείαι τῆς μονῆς, ἐποχῶν διαφόρων, καταβαίνουσαι μέχρι τοῦ 1420, τὰς ὁποίας θέλομεν ἀναγράφει κατόπιν, ἀναφέρουσιν ἄνδρας ἡγουμένους, ἱερομονάχους καὶ καλογήρους, τὸν πατριαρχὴν ἐπὶ μῆνας οἰκοῦντα ἐν αὐτῇ «καὶ ὑποθέσεις εἰς πατριαρχὴν προπούσας διεξάγοντα», ἑτέρους ἄνδρας διαμένοντας ἐν τῇ μονῇ, ἐτι δὲ καὶ ἑτεροθρήσκους ἐν συνδιῃ μάλιστα καὶ νέων, οὐδὲως διστάζομεν ν' ἀποφανθῶμεν, ὅτι ἡ μονὴ τῆς Παμμακαρίστου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς ἄλωσης ἦν ἀνδρῶν, καὶ ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν κατέστη γυ-

(1) *Sat. Schweiger*. Ein neue Reissbeschreibung aus Teutschland nach Constantinopel, etc. (1608, p. 119—20).

(2) *Πολιτ. ἱστ. Κ/πόλεως* σελ. 28—*Πατριαρχ. ἱστ. Κ.πόλεως* σελ. 82.

(3) *Γ. Φραντζῆς* β. III, κ. XI, σελ. 307.

(1) Ὁρα σιμ. 2 τῆς σελ. 21 στ. α'. Ἐπιθι καὶ *Σαγαλάτων*, Κ/Π τ. Α' σελ. 399.—Β' σελ. 363.

ναικεία, ἐγκατασταθεισῶν πιθανώτατα τῶν ἐν τῇ τοῦ Φιλανθρώπου Χριστοῦ μονῇ καλογρασιῶν, αἵτινες φεύγουσαι παρέλαβον καὶ τὴν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς τελευταίας ταύτης μονῆς Ἰαλεξίου Κομνηνοῦ λάβρακα, ἣν ὁ Γεωλάχιος εἶδεν, ὡς ἐλέγθη, καὶ ὁ Συμβάτης ἀπεικόνισε καὶ περιέγραψε.

Διὰ τῶν εἰρημνῶν δεῖξαντες τὸ ἀνακριβές τῆς ὑπαρχούσης περὶ τῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου ἀρχιηγείσεως, χωροῦμεν ἤδη εἰς τὴν, ὅση ἡμῖν γινώσκει, ἀκριβεστέραν ἐξιστορήσιν τῶν κατὰ τοὺς κτίτορας καὶ τὴν μονήν.

Ἐλέγθη ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Γεωλάχιος εἶδε τῷ 1573-7 ἐξωγραφημένους ἐνδὸν τῆς μονῆς ἐπὶ τῶν τοίχων τοὺς κτίτορας καὶ ἀνέγνω ἐν ταῖς περίξ τῶν εἰκόνων ἐπιγραφαῖς τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἧσαν δὲ «Μιχαὴλ Δούκας Γλαβᾶς Τραχανειώτης ὁ πρωτοστράτωρ καὶ κτίτωρ· Μαρία Δούκαινα Κομνηνὴ Παλαιολογίνα Βλάχικη ἡ πρωτοστράτορισα καὶ κτιτόρισα», Περὶ τοῦ πρωτοστράτορος τούτου διαφόρους πληροφορίας εὐρίσκουμεν παρὰ τῷ Παχυμέρει, τῷ Γρηγορᾷ καὶ τῷ Κωντακουζηνῷ, πολλὰς δὲ λεπτομερεῖας ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ, ἀμαξάντος ἐπὶ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, τῶν δύο Ἀνδρονίκων καὶ τοῦ Κωντακουζηνοῦ, ἧτοι ἀπὸ τοῦ 1280 μέχρι τοῦ 1330 (1). Ἀρχαία, πολυμελῆς καὶ ἐπιφανὴς ἦν ἡ οἰκογένεια τῶν Τραχανειωτῶν, ὧν τὸ ἐπώνυμον ἀπαντᾷ παραλλαγμένως: Τραχανειώτης, Τραχωνᾶς καὶ Τραχανειώτης· ἀγνωστος ὁ ἀρχηγέτης ὡς καὶ ἡ πατρὶς· ἀναφέρεται Βασιλεῖς, τῷ 1057 «στρατάρχης τῆς Δύσεως καὶ πάντων τῶν Μακεδόνων, ὧν ἐξωχώματος ὡς καὶ γένει καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρίᾳ διαπρεπέστατος» (2)· Ἰωσήφ, τῷ 1071, μάχιστος εἰς τῶν στρατηγῶν (3)· Νικηφόρος, τῷ 1237, ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὕστερον δὲ μέγας δομεστικός· ἐτάχθη φύλαξ τοῦ φρουρίου Τζουρουλοῦς κατὰ τῶν Ἀπτινῶν· οὗτος ἔλαβεν εἰς σύζυγον Μαρίαν, πρωτόπαιδα τοῦ μεγάλου δομεστικοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, ἀδελφὴν δὲ τοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου (4)· ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεν-

νήθησαν, πλὴν δύο θυγατέρων, τρεῖς υἱοί: ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Ἰωάννης· ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος αὐτῶν, ὁ αυτοκράτωρ, ὑπεργαγῶν αὐτούς, «ἐντὸς τῶν βασιλείων εἶχεν ἐκτρεφόμενος» (1) καὶ εἰς διάφορα περιωραῖα ἀξιώματα προήγαγεν· ἐξ αὐτῶν ὁ τὸ ἡμέτερον θέμα διαφέρων ὁ δευτερότοκος (2) Μιχαὴλ ἐστὶ· τούτου ἐπομένως συνοπτικὴ βιογραφία ἐπὶ μικρὸν ἀσχολήσει ἡμᾶς.

Ὁ Μιχαὴλ ἔλαβεν, ἄγνωστον πότε, εἰς γάμον θυγατέρα τοῦ πρωτοστράτορος Ἰαλεξίου Δούκα τοῦ Φιλανθρώπου (3)· Μαρίαν καλουμένην, ὁμωνύμως τῇ πενθερᾷ. Ὁ Μιχαὴλ ἀπὸ τοῦ πενθεροῦ προσελάβε τὸ ἐπώνυμον τοῦ Δούκα· ἡ σύζυγος Μαρία τοῦ τῆς Παλαιολογίνας ἀπὸ τῆς πενθερᾶς. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν τελευταίων Κομνηνῶν καὶ ἐφεξῆς παρατηρεῖται, ὅτι οἱ ἐν Βυζαντιῷ βασιλεύσαντες, ἄρπαγες τοῦ θρόνου καὶ μὴ δικαιούμενοι, προσελάμβανον τὰ οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα τῶν πρὸ αὐτῶν νομίμων, ἀναζητοῦντες καὶ ἀνευρίσκοντες συγγενεῖν τινα πρὸς αὐτούς εἴτε ἐκ πάπου ἢ μάμμης, πατρὸς ἢ μητρὸς, ἢ καὶ ἐξ ἀγγιστείας, νομιμοποιούντες οὕτως, ὡς λέγει ὁ μακαρίτης Παπαρρηγόπουλος (4), οἱ ἄρπαγες οὗτοι τὴν πατρῴην αὐτῶν· ἀλλ' οὐ μόνον οἱ τοῦ θρόνου ἐπιβήτορες ἐπρακτοῦν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν ταυῖν τοῦ τότε βυζαντινοῦ κόσμου, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, εἶχον à la mode τὸ προσλαμβάνειν τὰ ὀνομαζόμενα συγγενικά αὐτοῖς ἐνδόξου μνήμης ἐπώνυμα, καὶ σεμνύνεσθαι ἐπὶ προγονικῇ εὐκαίᾳ. Εἰς τῶν υἱῶν τοῦ ἡμετέρου Μιχαὴλ, ὁ Ἀλέξιος, ἐπωνυμῆτο Φιλανθρώπου, ἀπὸ τοῦ ἐκ μητρὸς πάπου (5)· ἡ Μαρία Τραχανειώτου, ἡ μήτηρ τοῦ Μιχαὴλ, ἔδωκε τὸ πατρικὸν ἐπώνυμον τῶν Παλαιολόγων εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς (6). Ὁ Μιχαὴλ μαρτυρεῖται μὲν ἐπικληθεὶς Παλαιολόγος (7), ἀλλ' ὡς φαίνεται, κατόπιν τοῦ γάμου προστίθησε τὸ τοῦ Δούκα, ἐπώνυμον τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ φέρει ἀμέσως μετὰ τὸ κύριον αὐτῆς ὄνομα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς

Οὗτος μνημονεῖ αὐτὸ μόνον ὡς φρουράρχου Τζουρουλοῦς (praefectus?) παραλείψας τὰ ἄλλα ἀξιώματα αὐτοῦ.

(1) Παχυμείρ, εἰς Μιχ. β. II, σελ. 109.

(2) αὐτ. αὐτ. β. IV, σ. 322 A.

(3) αὐτ. αὐτ. β. III σελ. 206.

(4) Ἰστορ. ἑλλ. ἔθνους, τ. Δ, σελ. 625 ἐκδ. Β'.

(5) Ducang. Fam. Aug. Byz. p. 190 Venet.

(6) αὐτ. αὐτόθι.

(7) Παχυμείρ, εἰς Μιχ. t. A' p. 468-9.

(1) *Man. Philw Carmina*, t. II, p. IV, V. (ed. Miller).

(2) Κεδρη, σελ. 630.

(3) Ζωναρ. ΙΔ, γ, ιδ.—*Atta.* σελ. 147-151.—*Συλλογ.* σελ. 690—1.

(4) *Εὐφραία*, στ. 8256—61.—*Ἀχροπολ.* σελ. 60.—*Ducang.* Fam. Aug. Byz. p. 189-90 (Venet.).

Παμμακαρίστου καὶ εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Φιλῆ.

Οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ ὀνομάζουσι ἐσθ' ὅτι καὶ Ταρχανειώτην τὸν Μιχαὴλ Δούκα, εἰδικώτερον ὅμως Γλαβᾶν. Ἀναφέρεται σύγχρονος τῷ Μιχαὴλ «Κωνσταντῖνος Γλαβᾶς Ταρχανειώτης» (1) καὶ ἐν τοῖς μοναστηριακοῖς ἐγγράφοις τοῦ 1287 ἔτους Ἰβνὰ Γλαβᾶνινα (2) ἀμφότερος ἢ οἰκογένεια αὐτῶν· πιθανὸν ἀμφότεροι τέκνα τοῦ Μιχαὴλ, διότι φρονοῦμεν, ὅτι τὸ ἐπώνυμον Γλαβᾶς ἦτο ἀτομικὸν τούτου μόνου, ἀρᾶς οὔτε ὁ πατὴρ οὔτε οἱ ἄλλοι δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἶχον αὐτό. Ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Γλαβᾶς ἀναφέρονται πολλοὶ ἀμυλᾶσαντες εἰς διαφόρους ἐποχάς· πρῶτος ἀπαντᾷ κατὰ τὸ 997 Βασίλειος Γλαβᾶς, ὅστις φεύγων ἐνδεχομένην τιμωρίαν ἐπὶ Βουλγαροφιλίᾳ προσῆλθε τῷ Βουλγάρῳ ἡγεμόνι Σαμουήλ, ἐφ' ᾧ ὅμως ἐφυλακίσθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ (3)· ἕτερος, ἄνευ ὀνόματος τῷ 1026 τυρωθῆς σὺν ἄλλοις, ὧν τις ἔφερε τὸ βουλγαρικὸν ὄνομα Βόγδαν (4) τῷ 1252, Ἰωάννης Γλαβᾶς «εἰς τῶν κρείττωνων» τῆς ἐν Μακεδονίᾳ πόλεως Καστορίας, προσελθὼν πρόσφυξ εἰς τὸν περὶ τὴν λίμνην Ὀστροθὸν ἐστρατοπεδευμένον Ἰωάννην Βατάτζην (5)· μεταγενέστεροι δὲ τοῦ Μιχαὴλ Δούκα μνημονεύονται, Μακχάριος Γλαβᾶς τῷ 1368, θεῖος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰ. Καντακουζηνοῦ (6)· Ἰσιδώρος Γλαβᾶς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης τῷ 1388-1390 (7) καὶ τινες ἀκόμη ἄλλοι (8). Δὲν πιστεύομεν, ὅτι ἡ πρόσληψις τῆς ἐπωνυμίας Γλαβᾶ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Μιχαὴλ ἔχει τινὰ συγγενικὸν λόγον πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀναφερομένους, ἀρᾶς, ὡς εἶπομεν, οὔτε ὁ πατὴρ οὔτε οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ ἔφερον αὐτό, μνημονεύομενοι πάντοτε ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐπώνυμον Ταρχανειώται (Ἀνδρόνικος καὶ Ἰωάννης).

Glaba βουλγαριστὶ καὶ ἐν γένει εἰς τὰς σλαβικὰς διαλέκτους σημαίνει τὴν κεφαλήν, καὶ μεταφορικῶς, ὅπως καὶ παρ' ἄλλαις γλώσσαις,

(1) *M. Philae carmina* t. I, p. 37.—*Mikl. et Müll. Acta* IV, 271.

(2) *Acta* t. IV, p. 228.

(3) *Κεθρον.* σελ. 452.

(4) *αὐτ.* σελ. 483.

(5) *Εἰρηαίμ.* στ. 8690-1.—*Ἀκροπολ.* σελ. 97.

(6) *Mikl. et Müll. Acta*, t. II, p. 61.

(7) Ἰσθμίων Μητροπολί. Ἀμασίου. Κατάλογοι κτλ. Θεσσαλ. (ἐν Νεολόγῳ Κ. πόλεως).

(8) *Κεθρον.* σελ. 602.—*Γρωγορῶς*, Ἐπιστολαί.—*Καντακουζ.* τ. III, σελ. 91, 426.

τὸν ἀρχηγόν, τὸν προσετώτα σώματος, εἶτι δὲ καὶ τὸν νοῦν ἔχοντα· φρονοῦμεν ὅθεν, ὅτι εἶτε διὰ τὸ τοῦ πρωτοστράτορος ἀξίωμα, εἶτε διὰ τὴν στρατηγικὴν φρόνησιν, ἐδόθη τῷ Μιχαὴλ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους ἐπανειλημμένως νικηφόρος ἐπολέμησεν. Ὁ Murall ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ α' τόμου τοῦ πολυτίμου συγγράμματος αὐτοῦ «Δοκιμίου τῆς βυζαντινῆς χρονολογίας» παρὰ τὸ ὄνομα Γλαβᾶς ἐγραψέ σλαβικοῖς χαρακτῆρσι τὴν λέξιν ГЛОВА θεῖς τὸ σημεῖον τῆς ἀμφιβολίας (1)· ὁ Φιλῆς αἶρει τὴν ἀμφιβολίαν, ἐπικουροὶ δὲ τὴν ἡμετέραν γνώμην, λέγων ἐν τινι ποιήματι πρὸς τὸν πρωτοστράτορα, ταῦτα: (2)

Τίς, ὦ στρατηγέ, καὶ Γλαβᾶν κέκληκί σε;
σημαίνεται γὰρ ἡ κεφαλή τῆ φράσει,
καθ' ἣν ἀτεχνῶς τὸ φρονεῖν ἂν τις φέροι.

Παρατηρήσεως δὲ ἀξίον ἐστὶ καὶ τὸ ὅτι οἱ προγενέστεροι τοῦ Μιχαὴλ Γλαβᾶδες φαίνονται πολλὰς ἔχοντες σχέσεις καὶ φιλίας πρὸς τοὺς Βουλγάρους. Λοιπὸν ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Παμμακαρίστου ἀναφερόμενος κτίτωρ αὐτῆς πρωτοστράτωρ Μιχαὴλ προσεπωνυμίσθη Δούκας ἀπὸ τοῦ πενθεροῦ, Γλαβᾶς ἀπὸ τῶν κατὰ Βουλγάρων στρατηγικῶν αὐτοῦ θαυρῶν καὶ Ταρχανειώτης ἀπὸ τοῦ πατρὸς, παραλείψας τὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς Παλαιολόγος, δι' οὗ ἐκλεῖτο, ὅτε εἰς Ἀσίαν συνεζεστράτευσε τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τῷ Ἀνδρόνικῳ.

Ἡ σύζυγος τοῦ Μιχαὴλ Μαρία, ἡ ἐπιγραφομένη καὶ κτιτόρισα, φέρεται τὸ ἐπώνυμον Δούκαινα ἀπὸ τοῦ πατρὸς· Κομνηνῆ Ἰσως ἀπὸ τῆς μητρὸς· ὁ Φιλῆς συνήθως ὀνομάζει αὐτὴν Κομνηνοσυῆ· Παλαιολογίνα ἀπὸ τῆς πενθερᾶς· τὸ ἕτερον Βλάχαινα, ὅπερ ἀγνοῶ, διὰ τὸ Σκαρολάτος ἐγραψέ Βλάχαινα, δεῖται ἐξηγήσεως. Ὁ Φιλῆς λέγει μὲν, ὅτι ὁ Γλαβᾶς «ὀρμήσας κατὰ τῶν Βλάχων πυρπολεῖ τὸν σεβαστοστράτορα αὐτῶν, καὶ λαμβάνει τὴν χώραν ὡς δῶρον τύχης», οὐδένα ὅμως τίτλον τὸ κατόρθωμα παρέσχεν αὐτῷ, καθ' ἣττω δὲ λόγον τῆ συζύγῳ αὐτοῦ. Νομίζομεν, ὅτι ἐν τῷ ἐπώνυμῳ «Βλάχαινα» ἐνυπάρχει τι γραφικὸν σφάλ-

(1) *Murall*, *Essai de Chron. Byz.* t. I, in v. Glaba.

(2) *M. Philae carmina* t. II, p. 107. Ὁ ἐκδότης *Miller* ὑποσημειοῦται εἰς τὸν δεῦτερον στίχον, «ἐν διαλέκτῳ ἑωσσιῇ» ἀντὶ βουλγαρικῆ μαλλον.

μα, ἀποδοτέον εἰς τὸν τυπογράφον μᾶλλον τῆς Τουρκοκρατικῆς παρὰ εἰς τὸν ἐκ τῆς εἰκόνης ἀντιγράψαντα αὐτὸ Γερλάχιον. ἢ καὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν τυπογράφον, καὶ ὅτι τὸ ὀρθόν ἐστὶ Γλάβαινα, σχηματισθὲν ἀπὸ τοῦ ἀρσενικοῦ Γλαβᾶς, ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν Γάβρας Γάβραινα, Βρανᾶς-Βράναινα, Ραοῦλ-Ραοῦλαινα, Στουδῆς-Στουδαίνα καὶ καθεζῆς. Ἡ δὲ διὰ τοῦ εἰ γραφῆ δεικνύσει τὴν ἀμάθειαν τοῦ τυπογράφου γράψαντος ἴσως Κλάβαινα, ὅπερ διὰ τῆς μεταθέσεως ὑπὸ τῶν τυπογράφων τῆς Τουρκοκρατικῆς τῶν συμφῶνων καὶ β' ἐστράφη εἰς Βλάβαινα· ὥστε ἀνᾶγνωστέον Γλάβαινα· ἄλλως τε ἢ ὑπὸ τῆς Μαρίκας πρόσληψις τοῦ ἐπωνύμου τοῦ συζύγου καὶ νόμιμος καὶ τιμητικὴ ἦν, ἀφοῦ ὁ Μιχαήλ, ὡς συντόμως θέλομεν εἰπεῖ διέπερεε καὶ ὡς στρατιώτης καὶ ὡς χρηστός πολίτης.

Ὁ Μιχαήλ Γλαβᾶς Ταρχανειώτης ἤκμασεν ἐπὶ Μιχαήλ Παλαιολόγου καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ἀνδρονικοῦ τοῦ Γέροντος· ὁ πρῶτος ἐτίμησεν αὐτὸν πρωτοβεστιάριον· γὰρ ἰν δ' αὐτοῦ «ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιάτου τὰ » πράσινα ἀρελῶν, ὃ ἐστὶν ἀξίωμα γ', ἐφό- » ρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαήλ » τὸν Ταρχανειώτην· ὃν καὶ ὑπερέχοντα πάν- » των, τοῦ τε μεγάλου δομεστίκου καὶ τοῦ » πανυπερβεστιάτου, ἐποίησε μετὰ τὸν Καί- » σαρα» (1). Τῷ 1271 προήχθη εἰς μέγαν δομεστίκον (2), εἶτα εἰς κουροπαλάτην, μέγαν παπίαν (3), πικιέρην· ἀκολούθως ἐπὶ Ἀνδρονικοῦ εἰς μέγαν κονοσταύλον τῷ 1281 (4), καὶ ἐπὶ τέλους περὶ τὰ 1292 εἰς πρωτοστράτορα «ἐπιτροπεύοντα τῆς Θράκης», ὡς ὠνόμασεν αὐτὸν Ἀνδρόνικος ὁ νέος ὑποδεχόμενος βουλγαρικὴν πρεσβείαν (5). Ἀπὸ τοῦ 1272 μέχρι τοῦ 1306 ὠδήγηε τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου πόντου εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβιως. Ἀπᾶς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Ἀνδρονικοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ἐξέστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν κατὰ Περσῶν παρὰ τὸν Μαϊάνδρον ποταμὸν, καὶ ἐντολῇ ἐκείνου ἀνέκτισε καὶ ἀνῴκησε τὴν προτέρως πολέμοις κατεστραμ-

μένην πόλιν τῶν Τράλλεων (1)· καὶ ἄπαξ συνέξεστράτευσεν αὐτῷ πάσχοντι ἐκ ποδάγρας ὁ τοῦ Ἀνδρονικοῦ υἱὸς Μιχαήλ (2)· μεῖραξ ἦν ὅτε ἤρξάτο κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐπιχειρεῖν· ἐπολέμησε δὲ κατὰ τῶν ἡγεμόνων ἢ ἀρχηγῶν αὐτῶν Κωνσταντίνου τοῦ Τοίχου, τοῦ Λαχινᾶ, τοῦ Τερτερῆ, τοῦ Σρεντισθιάθου καὶ τοῦ Σμιλτζῆ· δις ἐξεδιόξε τὸν Κωνσταντίνον Τοίχον τῆς Θράκης, καταγαγόντα τὸ ὑπ' αὐτὸν βουλγαρικὸν μέγρι τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντιδῆς· ἀφοῦ δ' ἠλευθέρωσε πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου παραλίους πόλεις καὶ τὰς μεσογειούς, διέβη τὸν Αἰμόν, ἐπολιόρκησε τὸ Τύρνοβον, ἐκυρίευσεν τὰ παραδουναβία προύρια Βιδύνης καὶ Πριστρίας (Ρουσσούκ), καὶ πάντα τὰ μεταξὺ τούτων καὶ τὰ μέσον Ρουσσούκ καὶ Βάρνης, ἐν μὲν τῇ Θράκῃ σάρωθρον, ἐν δὲ τῇ ἰδίᾳ γῶρᾳ τῶν Βουλγάρων μάστιξ γενόμενος. Ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης ὀρμήσας κατὰ τῶν Τριβαλλῶν (Σέρβων) ἐπροχώρησε κυριύων τὴν περὶ τὸν Σπρυμόνα ποταμὸν γῶραν, τὰ Σκόπεια καὶ τὴν Δεῦριν (Δέβρι), Βαδύτερον ἐξέστράτευσεν κατὰ τῶν ἐκ Σικελίας Ἰταλῶν, τῶν ἐν ὀνόματι Καρόλου τοῦ Ἀνδραγαυικοῦ κατεχόντων τὴν ἄνω Ἑπίρειον· κατὰστρέψας δὲ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ρουσσούλῃν (Rousseau de Soly) ἐκυρίευσεν τὸ Δυρράχιον, τὴν Κρούαν καὶ τὴν πέριξ γῶραν· ἐπρομήσας δὲ καὶ «εἰς τοὺς θρασεῖς πάλαι Βλάχους» νικᾶν καὶ κρατεῖ τῆς γῶρας αὐτῶν· κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ δράσεως προσεβλήθη ὁ ἀνὴρ ἐκ δυσχεροῦς νόσου καὶ νοσήλευσε γὰρ ἠλθεν τῷ 1299 εἰς τὴν πρωτοεὐσοῦσαν· ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἀντιπρόσωποι στρατηγοὶ ἐβράνησαν ἀδέξιοι, ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης· ἐν τούτοις φαίνεται, ὅτι ἡ νόσος ἐπανῆλθεν αὐτῷ καὶ ἐπέστρεψεν αὐθις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· τῷ 1306 κατ' αὐγουστον ἀποφασισθείσης ἐκστρατείας κατὰ Βουλγάρων πέμπεται Μιχαήλ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλεύοντος Ἀνδρονικοῦ τοῦ Γέροντος σὺν τῷ Γλαβᾶ πάσχοντι ἐκ τῆς ποδάγρας. Ὁ μετὰ ταῦτα βίος τοῦ ἀνδρός καὶ ὁ χρόνος τῆς ἀποβιώσεως ἀγνώστα μένουσι (3). Γνωρίζομεν πρὸς τοῦτοις τὰς περιουσιαστικὰς τὸν ἀνδρα χριστιανικὰς

(1) Κωδ. de off. p. 8.

(2) Παγερμ. εἰς Μιχ. p. 322.

(3) αὐτ. αὐτ. p. 350.

(4) αὐτ. εἰς Ἀνδρ. p. 12—3.

(5) Γρηγορ. βιβλ. X § 4 p. 481.

(1) Παγερμ. εἰς Μιχ. p. 468-9.

(2) αὐτ. εἰς Ἀνδρ. p. 448.

(3) Οἱ ἀναφέροντες ταῦτα εἰσὶ· Φιλῆς, carmina t. II p. 240—255, ποίημα ἐκ στίχ. 337· Παγερμ. εἰς Γρηγορ. εἰς.

ἀρετῆς» ἐπιφωνεῖται τὸ φιλόξετον καὶ φιλόφρονον αὐτοῦ. Ἐπισημασθε τὸν ἐκ Σωζουπόλεως μοναχὸν Κοσμᾶν, τὸν μετὰ ταῦτα πατριάρχου ἐγένετο ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεωργίου Β', συνέστησε τῷ βασιλεῖ καὶ κατέστησεν ἡγούμενον τῆς μονῆς αὐτοῦ. Τὴν εὐσεβείαν τοῦ Γλαβᾶ μαρτυρεῖ ἡ εἰς ἀλλοῖς μὲγα ἀνοικοδόμησις τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου. τῆς κατεμένης ἐπὶ τῆς κατέναντι τῆς Σωζουπόλεως ἐν τῷ Εὐξείνῳ γασίδος (1) ἡ ἐνταῦθα ἀνέγερσις τῆς μονῆς τῆς Παμμυχακρίστου ἡ ἀριερωσις τῶν ἱερῶν εἰκότων Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ Προδρόμου (2) ἡ συναρμολόγησις ἀνθολογίας ἐκ τινῶν κεραλαίων τῶν συγγραφῶν τῶν θείων τῆς ἐκκλησίας πατέρων. ἣν ἐποίησε κατὰ τὴν νοσηλείαν αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει (3). Ἐὰ φιλόπτορχα καὶ φιλελεύθερα αἰσθητήματα τοῦ Γλαβᾶ μαρτυροῦσι διάφορα τοῦ Φιλῆ ποιήματα. ἐν οἷς ὀνομάζεται «πρωτοστράτορας», καὶ ἡ ἀνέγερσις ἐν Κ/πόλει. πρωτοβουλιχ μὲν καὶ πατριάρχικ αὐτοῦ. φρονιτὶδὶ δὲ καὶ ἐπιστασίχ τῆς σύζυγος Μαριάς. «Ξεθώρος» τοῦ Γλαβᾶ ἐπιφωνουμένου (4). Ἐκ τῆς περιληπτικῆς ταύτης βιογραφίας τοῦ Μιχαὴλ Δούκα Γλαβᾶ ἀρκούντως δεικνύται ἡ ἄξια καὶ σημασία αὐτοῦ, περὶ οὗ ὁ μὲν Γραγορῆς λέγει αὐτολεξεί ταῦτα: «... τῷ μεγάλῳ κωνοστασίῳ Μιχαὴλ τῷ Γλαβᾶ ἐς στρατηγικὴν ἐμπειρίαν ἐξήσκαμένῳ τσοσσῶτον ὡς παιδῆς νομιζεσθαι τοὺς στρατηγούς παραβαλλομένους αὐτῷ» (5) ὁ δὲ Παχυμέρης. «... ἄνδρα ἀρειῶν μὲν καὶ ἐμπειροπόλεμον. τὰ πλείεστα δὲ τῷ τῶν βουλῶν ἐπιβόλῳ» (6).

Ἐκ τοῦ κατόπιν ἀναγνωσθησομένου ἐπιτυμβίου ἐπιγραμμῆτος δεικνύται, ὅτι ὁ Μιχαὴλ Γλαβᾶς ἠσπᾶσθη ἐπὶ τέλους τὸν μοναχικὸν βίον, ἀπαλλάξας τὴν σπουδὴν τοῦ πρωτοστράτορος πρὸς τὸ εὐτελεῆς τριβώνιον τοῦ κληροῦντος ἀλλὰ τις περὶ τοῦτου μαρτυρία δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ κατὰ ἀναζήτησις εἶναι περιττὴ, ἀπὸ εἶναι γνωστον ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ κατόπιν μεγίστην ἐπίδρασιν εἶχεν ἡ ἰδέα τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐπὶ τῶν τότε πνευματικῶν βασιλεῖς τὸ ἔχον προτύπων τῆς πορφυράς, τὴν κέλιον τοῦ θρόνου·

διάσημοι ἄνδρες εἶοντες τιμὰς καὶ δόξας τὸν κληροῦντος περιεβύλλοντο σπουδῶν ἀναφέρονται δὲ καὶ περιπτώσεις. κατ' ἄς. ὅπως τὴν ὑστάτην πνοὴν ὡς μοναχοὶ ἐβύλλωσι, τὰ λοιπὰ πνεοντες καὶ τῆς αἰσθήσεως ἀπολωλότες ἐκείροντο καὶ τὸν τρίγωνον σάκκον περιεβύλλοντο ψυχολογικῆ κατάστασις μελέτης ἄξια. Συγγενῶς ἐξέπαντος καὶ ἡ σύζυγος Μαρία ἐγένετο μοναχὴ λαβοῦσα τὸ ὄνομα Μάρθα. Εἰς τὰ ἐκ μέρους αὐτῆς ἐπιτύμβια πρὸς τὸν πρωτοστράτορα καλεῖται «ἡ σύζυγος πρίν. ἀλλὰ νῦν Μάρθα». Ἡ πενθερὰ αὐτῆς Μαρία καὶ αὐτὴ ἐπὶ τέλους μοναχὴ γενουμένη ὀνομάσθη Μάρθα ἡ ὁμωνυμία δ' αὐτῆς πλάνης ἐτέρως πρόξενος ἐγένετο. Τῆς ἐνταῦθα πολλὰς μνημονουμένης «μονῆς τῆς Μάρθας» κτιτορῖσσα δὲν εἶναι ἡ Μαρία Δουκαῖνα (1), ἀλλ' ἡ πενθερὰ ταύτης, ἡ ἀδελφὴ τοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ. μήτηρ δὲ τοῦ ἡμετέρου πρωτοστράτορος Μιχαὴλ Γλαβᾶ. Τοῦτο μαρτυροῦσι τέσσαρα διάφορα χωρία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν οἷς λέγεται, ὅτι ἡ μονὴ τῆς Μάρθας ἦν τῆς Μάρθας. «ἡ βασιλέως ἦν ἀδελφὴ τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων Μιχαὴλ» (2).

Ὁ Φιλῆς (I. I. p. 74, 75) ἔχει δύο ποιήματα ἀριερωτικὰ ἀπὸ μέρους τῆς πρωτοστρατορῖσσης Μαριάς εἰς τὴν Θεοτόκον· καίτοι δὲ ἐν αὐτοῖς γίνεταί λόγος περὶ τεκνοποιίας. ἐπειδὴ ὅμως ἐπικαλεῖται τὴν σκέπην τῆς Θεοτόκου ὑπὲρ ἐαυτῆς «σὺν τῷ συζύγῳ», ἔπειτα ὅτι δὲν ἔζων κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ποιημάτων τέκνα αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον καταλήγει:

Ἡ πρωτοστρατορῖσσα ταῦτα Μαρία
πρὸς τὴν Μαριάμ τὴν κεχαριτωμένην.

Τὸ ἕτερον:

Ἡ πρωτοστρατορῖσσα ταῦτα Μαρία
Κοιμητορῖς τῆς κεχαριτωμένης.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀνεγέρσεως τῆς μονῆς τῆς Παμμυχακρίστου οὐδεμίαν ῥητὴν μαρτυρίαν γνωρίζομεν· δυνάμεθα ὅμως νὰ ὀρίσομεν συμφώνως τῇ γνώμῃ τῆς ἡμετέρας ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς (3) τὸ ἔτος 1292 ἢ τὸ πολὺ τὸ 1293. Ἰδοῦ δὲ πῶς. Δύο μαρτυρίας ἔχο-

(1) *M. Philis* I. II. p. 245 στήλ. 102 κ. ἐ.

(2) αὐτ. I. I. » 36 καὶ 432.

(3) αὐτ. I. I. » 230-232.

(4) αὐτ. I. I. » 280.

(5) *P. Pachymeris*, I. I. p. 159.

(6) *Pachymeris*, εἰς Ἄνδρ. p. 145.

(1) *M. Fedotow*, Χρον. τοῦ πατρ. οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ ἐν σην. 118.

(2) *Konstantinow*, I. II. III, λστ. σελ. 222-3.—τ. III, IV, ιστ. σελ. 407.—IV, ρβ. σελ. 307, ργ. σελ. 319.

(3) *Εἰθ.* ἀνατ. 37.

μεν, ὅτι ὁ Μιχαὴλ Γλαβῆς ἐγένετο κτίτωρ τῆς μονῆς, ὅτε ἤτο περιβεβλημένος τοῦ πρωτοστράτορος τὸ ἀξίωμα· μίαν, πὴν περὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, ἐν ἣ φέρει τὸν τίτλον πρωτοστράτωρ αὐτός καὶ πρωτοστρατόρισα ἡ σύζυγος αὐτοῦ. καὶ τὴν ὁμοίαν ἐπιγραφὴν μετὰ πάροδον τριῶν σχεδὸν αἰώνων ἀνέρω καὶ ἀντιγράψας διέσωσεν ὁ Γερλάχιος, ὡς προσηγομεν· ἐτέραν δὲ τοῖς ἐπομένους στίχους τοῦ συγγρόνου ποιητοῦ Μανουὴλ Φιλῆ (1), οὗς ἀποστίνει πρὸς θεώμενον τὴν ἐν τῇ μονῇ εἰκόνα τοῦ Μιχαὴλ.

Ὅρξες τὸν ἄνδρα τὸν πολλὸν τοῦτον, ξένει·
ἐκείνος οὗτός ἐστιν ὁ πρωτοστράτωρ,
ὁ δημιουργὸς τῆς μονῆς τῆς ἐνθάδε,
τὸ θαῦμα τῆς γῆς, ὁ Γλαβῆς ὁ γεννάδας.

Τὸ ποίημα, εἰς ὃ ἀνήκουσιν οἱ στίχοι οὗτοι, συνέθετο ὁ Φιλῆς ζώντος ἐτι τοῦ Γλαβῆ καὶ πρωτοστράτορος ὄντος, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι ἡ εἰκὼν συγγρόνως τῇ οἰκοδομῇ ἐξωγραφήσεται· εὐρίσκοντες λοιπὸν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐγένετο πρωτοστράτωρ ὁ Γλαβῆς, θέλομεν εὐρεῖ καὶ τὸν τῆς οἰκοδομῆς τῆς μονῆς. Κατὰ μάρτυρον τοῦ 1292 ἐπαύθη ὁ Μιχαὴλ Στρατηγόπουλος ὁ πρωτοστράτωρ καὶ κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν καὶ δήμευσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ (2). Κατόπιν τούτου φαίνεται ὁ Γλαβῆς πρωτοστράτωρ· ἐπομένως εἰκάζομεν, ὅτι ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τῷ 1292 καὶ ὅτι ἀνῆγειρε τὴν μονὴν ἢ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος ἢ κατὰ τὸ ἐπόμενον 1293. ἀφοῦ ἡ μονὴ μνημονεύεται τῷ 1294. Ἀριθμεῖ λοιπὸν τὸ μνημεῖον τοῦτο ὅπαρξιν ἐξ ἀκριβῶς αἰώνων μέχρι σήμεραν.

Ἐκ τῶν στίχων τοῦ Φιλῆ, οὗς ἀνωτέρω ἀνεφέρσαμεν, ἐξάγεται, ὅτι μόνον ἡ εἰκὼν τοῦ Μιχαὴλ ἤτο ἐξωγραφημένη εἰς τὴν μονὴν καὶ ὅτι μόνος αὐτός ἤτο κτίτωρ. ἤτοι δημιουργὸς αὐτῆς, ἦν κατὰ τὸν Παγρυμέραν (ἐνθ. ἀν.) εἶχεν ἰδίαν, κτήμα αὐτοῦ (proprium monasterium). Ἐὰν ἤτο κτιτόρισα σύγγρονος καὶ ἡ Μαρία, ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἐξωγραφημένη, καὶ θὰ ἔκαμεν τοῦτου μνηεῖον ὁ Φιλῆς, ἀφοῦ τῶν στίχων τούτων πρῶτάσσει· ἐτέρους εἰκόσιν εἰς ἐγκώμιον τῆς ζωγραφικῆς τέχνης καὶ τοῦ ζωγραφήσαντος τὴν εἰκόνα διὰ τὴν ἀκριβείαν τῆς περυστάσεως καὶ τὸ ἔμπνοον. Ἡ Μαρία ἐγένετο μερικὴ κτιτόρισα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου, ὅτε καὶ ἐξωγραφήθη παρὰ τὸν σύζυγον οὐχὶ πλέον ὁμοῦς ὡς

μοναχῇ Μάρθᾳ. ἀλλ' ὡς ἐκείνος καὶ αὐτὴ ὡς κοσμικῇ, περιβεβλημένη τὸν ἀπὸ τοῦ συζύγου τίτλον πρωτοστρατορίσσης καὶ κτιτορίσσης. Ὁ Γερλάχιος λέγει, ὅτι ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ναοῦ ἀνέρω ἡρωστριασμένην ἐπιγραφὴν· «Μιχαὴλ πρωτοστράτωρ καὶ πρωσι κτίτωρ» (1)· αὐτὴ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Μαρίας, κατὰ δίκαιον λόγον διδούσας τὰ πρωτεῖα τοῦ κτιτορος τῷ συζύγῳ. Θελοῦτος τούτου ἠκολούθησεν ἡ Μαρία τὸ πρὸς βορρᾶν συναρξῆς τῷ δεξιῷ κλίτει τῆς μονῆς τμήμα, ἔχον τρεῖς κόγχας, κεντρικὸν τρούλλον, ἐργασίαν μάλιστα καλλιτεχνικὴν, καὶ μαρμαρίνον ζωστήρα ἐσωθεν τε καὶ ἔξωθεν. Ἀνέθετο δὲ τῷ τοῦ Θεοῦ Λόγῳ, δηλαδὴ τῷ Χριστῷ, καὶ ἐν αὐτῷ ἐθαψῆ τὸν σύζυγον. Τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ ἐπόμενον ἐπιτύμβιον τοῦ Φιλῆ (2) φέρον τίτλον· «ἐπιγραφῆμα εἰς τὸν ναόν (ἢ, κατ' ἄλλο χειρόγραφον, εἰς τὸν ζωστήρα τοῦ ναοῦ), ὃν ἠκαδόμησεν ἡ τοῦ πρωτοστράτορος σύμβιος ἀποθανόντι τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς».

Ἡ μὲν διὰ σοῦ πᾶσα τῶν ὄντων φύσις
οὐ δύναται χωρεῖν σε τὴν πρώτην φύσιν.
Πληροῦς γὰρ αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ πλείου μύεις,
Θεοῦ Λόγου ζῶν καὶ ὁρατὸ τὸ πᾶν φέρον,

- 5 κἂν σὰρξ ἀληθὴς εὐρεθείς περιγράφη,
ψυχῆς δὲ πιστῆς μυστικῆς ἐνδρόμῃ
μονῇ σεαυτῷ περὶ τὸν ἀθάνατον.
Οὐλοῦν δέγου τὸν ὄλον, ὃν πέτεται σὺ,
δεικνύοντα σαφῶς τῆς ψυχῆς μου τὴν σχέσιν·
- 40 τὸν σύζυγον δὲ πρὸ τελευταίαντι μοι
καὶ τῆς γούνης ἀπαναστάτω στήρης,
οἴκισον εἰς ἀρχαίον αὐτὸς παστάδα.
Κἀντάθετα τῆσων τὴν σεαυτὸν τοῦ θεοῦ ἰσχύος,
μή τις ἐνεχθῆ συντριβῇ τοῖς ὁσίοις.
- 45 Πρωτοστράτωρ, καὶ ταῦτα σὴν δίπῃσι γάρην
ἡ σύζυγος πρῶν, ἀλλὰ νῦν Μάρθα, γράφει.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιτύμβιου τούτου, φαίνεται, βρασιζόμενος ὁ κ. Μ. Γεδεών ἠρθίμησεν ὡς δευτέρην τῶν ἐν τῷ κεραλικῷ τῶν ἀνεκδότων μέχρι τοῦδε ἐκκλησιῶν κατὰ χειρόγραφον τῆς συλλογῆς αὐτοῦ τὸ κτίσμα τοῦτο τῆς Μάρθας (Μαρίας) λέγων· «ἐὰν τῷ Θεῷ ἀρμεύομενον, » ὃν ἠκαδόμησεν ἡ Μάρθα ἢ τοῦ πρωτοστρατορος Γλαβῆ Μιχαὴλ σύζυγος ἐπιθανόντι » τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς (ἐν στίχῳ α'). . . Μαρία » τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα φέρουσα καὶ ἐκ Πα- » λαιολόγων καταγομένη » (ἐν στίχῳ β') (3).

(1) *Cronica*, Turcogr., p. 190.

(2) T. I, p. 115—6.

(3) Ἀεθ. ἱστορ. καὶ γεωγρ. ὑπὸ Βασιλειῶ, τ. Γ', σελ. 1048.

(1) Φιλῆ, ἀπ. t. II, p. 241 (στῆλ. 20—23).

(2) Παγρυμέρ., εἰς Ἀνδρ. t. II, p. 183.

Καίτοι τὸ κτίσμα τοῦτο φέρει ὅσας ἀπαιτεῖ διαιρέσεις ἰδίῳ ναοῦ οἰκοδομημα. νομίζομεν ὅμως, ἐπειδὴ μίαν ὅλην αὐτοῦ πλευρὰ κοινῶναι τῇ ἀρχικῇ οἰκοδομῇ, στερεῖται δὲ ἰδίως εἰσόδου καὶ ἐξόδου, πρέπει μᾶλλον παρεκκλήσιον τῆς ἀρχικῆς μονῆς νὰ θεωρηθῇ (ὅπως καὶ παρὰ τοῦ Μιχαζοῦ (1) καλεῖται), ὑπὸ ἰδίων ἀριερωσιν, ὡς συμβαίνει καὶ σήμερον ἔτι ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν ἐκκλησίαις, ἐν αἷς τὰ παρεκκλήσια λαμβάνουσιν ὄνοματὰ ἀπὸ τῆς ἐν αὐτοῖς κυριωτέρας εἰκόνας. Ὅτι δὲ τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο οἰκοδομήσεν ἡ Μάρθα θανόντος τοῦ συζύγου αὐτῆς Γλαβᾶ καὶ πρὸς ταρῆν τῆς σοροῦ ἐκείνου ἐν αὐτῷ, μαρτυρεῖ τὸ ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζωστήρος ἀναγνωσόμενον ἕτερον ἐπιτύμβιον, περὶ οὗ ἀμέσως θέλομεν ὁμιλήσει.

Εἶπομεν, ὅτι τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Χριστοῦ φέρει ἔσωθεν τε καὶ ἐξωθεν μαρμαρίνον ζωστήρα. Ὁ ζωστήρ οὗτος ὠνομάζετο καὶ κοσμητής, διότι συνήθως ἐκοσμεῖτο σταυρῷ καὶ φύλλῳ ἀμπέλου ἐναλλάξ. Τὰ δύο τοῦ Φιλῆ ἐπιτύμβια ἐπιγραμματα φαίνεται ὅτι ἤσαν προσωρισμένα, ὅπως ἐγγραρχῶσιν εἰς τοὺς ζωστήρας τούτους· τὸ μὲν ἀναγνωσθὲν ἀρομῶζει εἰς τὸν ἔσωθεν, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸν ἐξωθεν· καὶ τοῦτο μὲν σώζεται κεκοσμημένον σήμερον, τὸ δ' ἄλλο ἐάν εἶναι ἐγγραρχημένον, ἄγνωστον, διότι ὁ ζωστήρ κεχρισμένος εὐρηται παχεῖ στρώματι κονιάματος καὶ ἀσβέστου, ὅπερ ἐνιαχοῦ πεσόν δεικνύσι τοῦ μαρμαρίου τὴν λευκότητα. Ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζωστήρος σώζονται καὶ ἀναγνωσκονται δέκα τρεῖς στίχοι μόνον τοῦ ἐπιγραμματος, ἀπὸ τοῦ δεκάτου καὶ ἐφεξῆς, τοῦ ἐνάτου κατεστραμμένου, τῶν πρώτων ὁκτώ ὑπὸ τῆς ἐγερθείσης βυλίνης οἰκοδομῆς ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ κτιρίου ἵσως κεκρυμμένον, καὶ τοῦ τελευταίου παραλειφθέντος, δι' ἔλλειψιν χώρου. Τῶν σωζομένων δεκατριῶν στίχων ὁμοίγραφον ἀκριβές ἐπισυναπτομεν ὡδε. Ὁλόκληρον τὸ ἐπιτύμβιον εὐρηται ἐν τῇ ἐκδεδομένη συλλογῇ τῶν ποιημάτων τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ (1, I, p. 117—8) ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐκ προσώπου τῆς πρωτοστρατορίας εἰς τὸν κοσμητήν τοῦ ναοῦ, ὃν οἰκοδομήσεν ἐπὶ θανάτῳ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς», κατὰ τὸ χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἐσκαυριάλ· ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς:

Ἄνερ, τὸ φῶς, τὸ πνεῦμα, τὸ πρόσθεγμα μου,
καὶ τοῦτό σοι τὸ δῶρον ἐκ τῆς συζύγου (2).

(1) Ἰστορ. Πατριαρχ., σελ. 83.

(2) Καὶ τοῦτο, τὸ παρόν, τὸ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ζωστήρῳ, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἄλλου τοῦ ἐν τῷ ἔσωτερικῷ.

Σὺ μὲν γὰρ ὡς ἄγρυπνος ἐν μάχῃς λέων
ὑπνοῖς, ὑπελθὼν ἀντὶ λόγμης τὸν τάφον.

- 5 Ἐγὼ δὲ σοι τέτεργα πετρίαιον στέγην,
μὴ πάλιν εὐρύνῃς στρατός σε συγγῆν,
καὶ δαίτηρον τὸν γοῦν ἐκτινάξας ἐκρόδης
ἢ τοῦ πάχους βεῦσαντος ἡρπάγης ἄνω,
πᾶν ὄπλον ἀρεῖς ἐκκεμεῖς τῷ παττάλιῳ.
- 10 Τὰς γὰρ ἐπὶ γῆς ἐδεδελύξω παστὰδας
ἐν εὐτελεῖ τρέβωνι φυγὴν τὸν βίον
καὶ πρὸς νοητοὺς ἀντετάξω σατραπάς,
στερρὰν μετενδῶς ἐκ Θεοῦ παντευχίαν (1).
- Ἦς ὄστρεον γοῦν ὄργανῷ σοι τὸν στέγην (2)
- 15 ἢ κόχλον ἢ κάλυκα κεντροῦθους βιάτου.
Μάρχαρῆ μου, πορφύρα, γῆς ἄλλης ῥόδον,
εἰ καὶ τρυγηθέν, ἐκπέσῃ τοῖς λίθοις
ὡς καὶ σταλαγμοὺς προσεβένι μοι θακρύου.
Αὐτὸς δὲ καὶ ζῶν καὶ Θεὸν ζῶντα βλέπων
20 ὡς νοῦς καθαρὸς τῶν παθῶν τῶν ἐξ ὕλης,
τὸν σὸν πάλιν θάλαμον εὐτρέπίζε μοι.
Ἢ σύζυγος πρὶν ταῦτά σοι Μάρθα γράφει,
Πρωτοστράτορ κάλλιστε καὶ τεθαμμένον.

Ὡς εἶπομεν, ὁ τελευταῖος στίχος δὲν ἐνεγραχῆθη δι' ἔλλειψιν χώρου. Ἐκ τοῦ ἐπιτύμβιου τούτου καταραίνεται, ὅτι ὁ ὑπὸ τῆς Μάρθας οἰκοδομηθεὶς ναὸς καὶ τῷ Θεῷ ἀριερωθεὶς ἦτο τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο.

Τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐπιγραφῆς ἀνέφερον ὁ κ. Μ. Γεδεών ἀπὸ τοῦ μακαρίτου Ησαΐαθ λέγοντος, ὅτι εἶναι διεξοδική—λίαν δυσανήγνωστος· ἀναφέρει αὐτὴν καὶ ὁ Κοντακίωρ (ἐνθ. ἀν.) ἐσφαλμένως τοποθετῶν εἰς τὸ δυτικὸν μέρος, καὶ λέγει, ὅτι εὐκόλως θ' ἀνεγνωσκέτο ἀραιρουμένης τῆς ἐπιχειρημένης ἀσβέστου. Φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐπισκεψίν του ὑπῆρχεν ἐπιχρῆσις. Ὁ κ. Ριχάρδος Forster ἐδημοσίευσεν τῷ 1877 ἐκ τινος χειρογράφου τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἐν ἄλλοις καὶ τινὰ ἀφήγησιν περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Παμμακαρίστου καὶ τῶν κτιρίων καὶ «τὸ ἐπιγραμμα ὅπου κήρύσσεται γύροθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ πατριαρχείου», ὡς λέγει τὸ κείμενον. Ὁ Forster παραπέμπων εἰς τὸν Γεολάχιον προτείνει νὰ διορθωθῇ τὸ ἐν τῇ εἰκόνι ὄνομα τῆς Μαρίας εἰς Μάρθαν, κατὰ τὸ ἐπιγραμμα, ὅπερ θεωρεῖ ἀπολεσθὲν κατὰ τινὰ ἐπισκευὴν πρὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Γεολαχίου, ἀφοῦ οὗτος δὲν τὸ ἀναφέρει. Τὴν ἀφήγησιν ταύτην, ἀνάγουσαν τὴν ἀνέγερσιν τῆς μονῆς εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, ὡς καὶ τὸ ἐπιγραμμα, ἀνεδημοσίευσεν ὁ κ. Μ. Γε-

(1) Οἱ στίχοι 10—13 μαρτυροῦσιν, ὅτι ἐπὶ τέλους ὁ Γλαβᾶς ἐγένετο μοναχός.

(2) Ἐν τῷ ζωστήρῳ ὁ στίχος φέρεται οὕτως:

Ἦς ὄστρεον δ' οὖν ὄργανῷ σοι τὴν στέγην.

δεῶν ἐν τῇ 118 σημειώσει εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδεδωμένα « χρονικά τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ » παραλλαγῆς τινος ποιησάμενος εἰς τινὰς λέξεις τοῦ ἐπιγράμματος, ἐξ οὗ ἐλλείπουσιν ἐξ στίχοι. Ἀμφοτέροι δὲν ἐμνημόνευσαν τοῦ Φιλῆ, ὅστις ἄρτιον παρέχει ἡμῖν αὐτό. Ἡ ἀφήγησις σπερείται καὶ τῆς ἐλαχίστης ἱστορικῆς ἀληθείας παραβαλλομένη πρὸς τὰ ἤδη ἐκτεθέντα. Τοῦ Φιλῆ εὐρηται καὶ τι ἐπιγράμμα « εἰς τὸ τῆς Παμμκακκρίστου κοιμητήριον » ἔργον τίτλον, οὐδὲν τὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζον ἡμῖν (t. II, p. 144.)

Ἐκ τῶν ῥηθέντων λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι πρωτοκτίτωρ τῆς μονῆς ἰγένετο ὁ Μιχαὴλ Γλαβῆς τῷ 1292-3, τοῦ δὲ παρεκλήσιου ἡ Μάρθα, μετὰ τὸ 1307. Ἐμνήσθημεν ἤδη τῆς ἐπιγραφῆς « Μιχαὴλ πρωτοστράτωρ καὶ πρωτοκτίτωρ ». Τούτην εἶδεν ὁ Γερλάχιος ἐνδον τοῦ ναοῦ εἰς τὸν δεξιὸν χορὸν, ὅπου, λέγει, ἐτελοῦντο αἱ πατριαρχικαὶ λειτουργίαι τὸν χορὸν τοῦτον δεῖκνυσιν ἐν τῇ εἰκονογραφίᾳ τοῦ ναοῦ, ἣν ἐσχεδιάσεν, ἀκριβῶς εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Μάρθας κτισθὲν παρεκλήσιον τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἦν ὁ τάφος τοῦ Μιχαὴλ· ἴσως ἡ ἐπιγραφὴ ἐδείκνυε τὸν τάφον· σήμερον οὐδὲν σημεῖον εὐρίσκεται. Τὸ μάρμαρον, τὸ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, μετετοπίσθη κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τὴν γενομένην τῷ 1577 καὶ ἐτέθη ἔξω τοῦ ναοῦ εἰς τὸ κωδωνοστάσιον, ὅπου εἶδεν αὐτὸ ὁ Σολομὼν Σχβάρνγκερ τῷ 1578 καὶ ἀντέγραψεν ἀπαρἀλλάκτως (1). Ἀμφοτέροι ἐγράψαν διὰ τοῦ η' τὴν τρίτην συλλαβὴν πρωτοκτίτωρ ἀπὸ τοῦ κτάμαι-κτώμαι, ὅχι διὰ τοῦ ι' ἀπὸ τοῦ κτίζω· τοῦτο ὅμως συνάδει ἐπίσης πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὰ ἡμέτερα συμπεράσματα.

Ἐλέγθη ἀνωτέρω, ὅτι κατόπιν θέλομεν ἀναγράψαι τὰς διαφόρους μνείας, ἐξ ὧν δειγθήσεται, ὅτι ἡ μονὴ δὲν ἦτο ἀνέκαθεν γυναικεῖα ἀλλὰ ἀνδρῶν· αἱ μνείαι αὐταὶ εἰσιν αἱ ἐπόμεναι, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τεθείσαι.

1294. Ἰγούμενος τῆς μονῆς ἐρχομῆτισεν, ἄδηλον ἐπὶ πόσον χρόνον, Κοσμῆς, μοναχὸς ἐκ Σωζοπόλεως, πνευματικὸς τοῦ βασιλεύοντος Ἀνδρονίκου τοῦ Γέροντος, τὴν Γιανουαρίου τοῦ 1295 ἀναδειχθεὶς οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννης Β' (2).

1299. Ὁ πατριάρχης οὗτος, πάσχων ἐξ

ὀφθαλμίας, κατὰ μῆνα ἰούνιον, ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Κοσμίδου « τὴν Κωνσταντίνου εἰσερχεται καὶ τὴν τῆς Παμμκακκρίστου μονὴν κατοικεῖ, ὅπου καὶ ἐπὶ καιρῷ μὲν μετρίῳ ἠπράκτει, εἶτα δ' ἀξιώθεις παρὰ τε τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχιερέων τὰς θύρας ἀνοίγνυσι τοῖς προσόδους παρ' ἐκείνον ποιεῖν βουλομένοις κατὰ τε κρίσιν καὶ οἰκνοῦν ἑτέραν ἀναδοχὴν πατριαρχίην πρέπουσαν» (1). «Ὅστε εἶχε καταστῆ προσωρινῶς πατριαρχεῖον ἡ μονὴ μέχρι τῆς 1 φεβρουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους 1300, ὅτε γενομένης συνεδριάσεως κληρικῶν καὶ ἄλλων «παραινεταὶ βασιλεὺς καὶ τοῖς περὶ τὸν πατριαρχίην συγγινεταὶ»... Ὁμίλησεν ὁ πατριαρχὴς πολλὰ κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀπήντησεν οὗτος, ἐπὶ τέλος δὲ ἐπέλθεν εἰρήνη καὶ τὴν ἐπιούσαν «ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἐσφύτην τὸν πατριαρχίην ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας (τὴν ἀγίαν Σοφίαν ἰνοσεῖ ὁ συγγραφεὺς) ὄρῃ» (2).

1300. Μετὰ τὸ ἄγιον Πάσχα ἀνεκινήθη ζήτημα περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ μητροπολίτου Ἐρέσου Ἰωάννου, εἰς ἣν ἀντίστατο ὁ πατριάρχης καὶ ὁ Φιλαδέλφειας, «... ὥστε καὶ ἀπειρηκότα τὸν πατριαρχίην ἀποχωρῆσαι καὶ πάλιν εἰς τὴν τῆς Παμμκακκρίστου μονὴν, οὐδένα δεχόμενος οὐδὲ κρίνων». Ἐμεινε δὲ μέχρι τῆς 25 ὀκτωβρίου, ὅτε ἀπελθὼν εἰς τὴν ἀνάκτορα ἐπέστρεψεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα, διαδοῦς ὅτι ἤκουσε, μόνος καθήμενος ἐν τῇ μονῇ, φωνῆς παιδιῶς, «εἰ φιλεῖς με, Πέτρε, ποιῶμαι τὰ χρόνια μου» (3).

1303. Τῇ 5 ἰουλίου, ἡμέρᾳ παρασκευῆς, κατηγορηθεὶς ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὑπὸ τοῦ Σηλυβρίας ἀνευ ἀποδείξεων, «ἐκ λύπης ἀποχωρεῖ»... καὶ πρὸς τὴν τῆς Παμμκακκρίστου μονὴν, ὅπου καὶ εἴθιστο καταμενεῖν, γίνεταί». Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὑπέβλεπεν ἐκ τῆς μονῆς παραίτησιν, καὶ τὴν 24 αὐγούστου, ἡμέραν δευτέραν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Σωζόπολιν μετὰ τῶν περὶ αὐτόν (4).

1344. Γαββαῆς ὁ Λογοθέτης ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ κατασφύων καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀμυρσάμενος αὐστερον δὲ ὀλίγῳ πρὸς τὴν τῆς Παμμκακκρίστου μονὴν... ἀρίετο... τῆς βασιλίδος κελουσοῦς· φωραθεὶς δὲ διαδιδρά-

(1) Παγγερμ. ἐθ. ἀν. p. 284.

(2) Παγγερμ. ἐθ. ἀν. p. 291-298.

(3) Ἐθ. ἀν. Παγγερμ. p. 299-300, 302, 303.

(4) Παγγερμ. ἐθ. ἀν. p. 341-343, 384, «ἅμα τοῖς αὐτοῦ ἀπάραι τῶν τῆδε».

(1) Schweiger, l. c. p. 120.

(2) Παγγερμ. εἰς Ἀνδρ. t. II, p. 183. — V. Kállistos, σελ. 468. ἐκδ. Migne. P. G. t. 147.

σκαι μείλων καὶ τὰ μοναχῶν ἀπαμφερίνου-
σθαι. εἰς δεσμοτῆριον ἐνεβλήθη» (1).

1397. «Ὁ ἱερομόναχος Νήρων καθηγού-
μενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς σιδασμίας βασι-
λικῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τῆς εἰς ὄνομα
τιμωμένης τῆς πανυπερχίου Δεσποίνης καὶ
Θεομήτορος, τῆς ἐπικεκλημένης τῆς Παμμα-
καρίστου, ἐξελέγη μητροπολίτης Παλαιῶν
Πατρῶν» (2).

1400. «Ὁ ἱερομόναχος Θεοφάνης καθη-
γούμενος τῆς σιδασμίας καὶ ἱερέε μονῆς τῆς
παναρχίας ἀρχάντου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτό-
κου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς ἐπικεκλημέ-
νης Παμμακαρίστου καθίσταται μητροπολίτης
Ἡρακλείας» (3).

1418. Ὁ βασιλεύων Μανουὴλ ὁ Παλαιολό-
γος τοὺς προσελθόντας αὐτῷ δύο ἀδελφοὺς
τοῦ Σουλτάν Μιχαῆλ τοῦ Α' δεξιάμενος,
ἐπεμψε τὸν μὲν Μουσταφᾶν εἰς τὴν νῆσον Ἀθ-
μνον, εἰς δὲ τὸν Τζινεήτ «ἔδωκε μονὴν αὐτῷ
ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ
ἡσυχάζων... ἦσαν... νεοί... σὺν αὐτῷ Τζι-
νεήτ δέκα...» (4). Ἡ ἐνταῦθα ὁμολογία
τοῦ Τζινεήτ φανερώνει ὅτι δὲν ἦτο αὐτῷ ἐν-
ταῦθα διότι ὅτε τῷ 1420 εἶδεν ὁ Τζινεήτ
πολιτοκρατούμενην τὴν Καλλιπόλιν ὑπὸ τοῦ Λεον-
ταρίου Δημητρίου, ἐμήνυσεν αὐτῷ σὺν ἄλλοις,
κατακρίνον τὴν φιλοξενίαν τοῦ Μανουὴλ.
«... ἄρκαι σοι σῶον περσθῆναι ἐν Κωνσταν-
τινῶν ἀναμνησάμενος τῶν Ἀθηνίων κακῶν
καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου τῶν
καλοτήρων ὀνειδιζμῶν» (5).

1424-1453. Ὁ ῥωσσοῦ ἀνώνομος συγ-
γραφεὺς τῆς περιγραφῆς τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως μνημονεύει τῆς μονῆς ἄνευ τινὸς λε-
πτομερείας (6).

Αὐταὶ εἰσὶν αἱ γνωσταὶ εἰς ἡμᾶς πρὸς τῆς
ἀλώσεως τῆς πόλεως μνηαὶ περὶ τῆς μονῆς,
ἅπασαι ἀναφερόμεναι εἰς ἄνδρας, ἱκαναὶ καὶ
πειστικαὶ εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ μονὴ δὲν ἦτο
γυναικεῖα.

Ἄγνωθ, διὰ τὴν οἱ ἀντιγράφωντες τοῦ Γερ-
λαχίου τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ναοῦ περιγραφὴν
παρελείψαν καὶ τὴν οὐσιώδη πληροφορίαν, ὅτι
ἐπὶ τῆς ὁροφῆς, ἐνδον τῆς μεγάλης θύρας δεξιῶς,

ἦτο πάλαι εἰκονογραφία, ἄνευ ὀνομάτων,
αὐτοκράτορος Ρωμαίων καὶ Ἀγνούστης. "Ε-
χων τὴν πληροφορίαν ταύτην ὁ Κρούσιος γρά-
ζει τῷ 1580 ἐκ Τυβίγγης εἰς τὸν Θεοδόσιον
Ζυγομυλᾶν τὰ ἑξῆς: «... Εἶθε εἰκόνα πα-
λαιῶν τινος Ρωμαίων καὶ Ἀγνούστης ἔχαμι,
ὥσπερ ἀκούω γερραμμένας ὄρεσθαι ἐν ναοῖς
παρ' ὑμῖν. (Ὁ Κρούσιος ὑπανίσσεται ἕως
καὶ τὴν μονὴν τῆς Περίβλεπτου, ἐν ἣ ἐσώζοντο
αἱ εἰκόνες Μιχαὴλ Παλαιολόγου καὶ Θεοδώρας
μέχρι τοῦ 1782, κατὰ τὴν Κωνσταντινάδα).
Ὁ κύριος Σολομὼν μεταγράψαι δύναιτ' ἂν
ἀντιγράψαις πλατέως...» Ὁ Ζυγομυλᾶς
ἀποκρινόμενος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Ἀπριλίου
1581 ἐπιστέλλει: «... Ἐγραψα οὖν πρὸς
ἡμερῶν τινῶν καὶ ἐπεμψά σοι... θεάσθη πάν-
τως καὶ τὰς εἰκόνας βασιλέως Ρωμαίων
Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου καὶ τῆς συζύγου
αὐτοῦ Ἀννης, ἧς ἔγραψε ζωγράφος ὡς ἦσαν
ἐν πατριαρχικῇ πύλῃ τῇ ἐκτῷς (?) (1) εἰσερ-
χόμενων δεξιῶς» ὡς εἶδε ταύτας ὁ τε κύριος
Στέφανος, Σολομὼν καὶ ἄλλοι ἐλθόντες ἐν-
ταῦθα. Τὰ χρομᾶτα δὲ τῶν ὧν φέρουσι πε-
ριβολοκίων ἀπὸ τε σιρκισοῦ, χρυσοῦ, λίθων πο-
λυτιμῶν καὶ μαργάρων εἰκονίζουσι τὴν ἐπίθε-
σιν» (2). Συγγραφεὺς ὁ Κρούσιος (ἐν σελ. 100)
τὸ μέρος τοῦτο πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι ἄμφο-
τέρων αἱ εἰκόνες ἦσαν εἰς τὸν τοῖχον συντέθει-
μέναι ἐκ τετραγώνων ὕαλων (ex tessellis vi-
treis compositae sunt in muro) ἄρα ἐκ
μωσαϊκοῦ προστίθησι δὲ, ὅτι ἀγνοεῖ, ἐὰν ἦτο
τοῦ Νέου ἢ τοῦ Γέροντος Ἀνδρονίκου ἡ εἰκὼν,
διότι ἀμφοτέροι ἐσχον συζύγους φερούσας τὸ
ὄνομα τῆς Ἀννης. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζομεν, ὅτι
τοῦ Γέροντος Ἀνδρονίκου ἡ πρώτη σύζυγος
Ἄννα ἀπέθιξε τῷ 1282 (3), ὅτε τὸν μὲν
θρόνον κατέειχεν ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ἡ δὲ
μονὴ δὲν ἦτο ἐπιτελισμένη, φρονοῦμεν, ὅτι
αἱ εἰκόνες ἦσαν τοῦ Νέου Ἀνδρονίκου καὶ τῆς
Ἄννης. Ὁ Σολομὼν Συβάρηγερ ἐπαινεῖ τὸ
ἔντεχνον αὐτῶν καὶ τὰς ἐδημοσίευσεν ἐν σελ.
124 τοῦ ὁδοιπορικοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὁ Κρούσιος
ἐδημοσίευσεν εἰκόνα ἀνώνομου αὐτοκράτορος
μόνον, ἄνευ Ἀγνούστης, ἐν ἀρχαίᾳ περιβολῇ·
ἀλλ' αὕτη παραβάλλομένη πρὸς τὴν τοῦ
Συβάρηγερ ζεύγος διάφορος ὄλωσ' ἐστὶ. Ἄρα γε
κατεστράφη ἡ εἰκὼν αὕτη, ἢ ἐτι καὶ νῦν κρυ-

(1) *Konstantin. U. H.*, p. 498.

(2) *Mikl. et Mül. Acta t. II*, p. 275.

(3) *Mikl. et Mül. Acta t. II*, p. 312-313.

(4) *Doğruca*, σελ. 121.

(5) *Doğruca*, σελ. 153.

(6) *Mme de Khlitrowo*, *Hiner. Russes en Orient t. I*, p. 231.

(1) Ἐντὸς, τοῦ ὅπερ κροεὶ τὸ ἐπόμενον «εἰσερ-
χόμενων».

(2) *Turcoogr.*, p. 102, p. 75.

(3) *Harçmeç.* εἰς *Mez.* VI, κζ, p. 477, 499-501.

πτεται ὑπὸ χρίσμα ἀσθέστου; Πολὺ πιθανὸν φρονῶ τοῦτο. Αἱ ψηφισαὶ εἰκόνας εἰσὶ λίαν σπερσὴ καὶ πιθανόν νὰ μὴ καταστράφησαν ἀποῦ ἦσαν ἐπὶ τῆς ὁροφῆς ἢ τοῦ θόλου, ὡς λέγει ὁ Σχβάγγερ· ἀριστερόθεν τῆς πύλης ὑπῆρχε καὶ δύο ἀποστόλων εἰκὼν, ἧς μέμνηται ὁ αὐτὸς Γερλάχιος.

Περὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Παρμυκαριστοῦ διασωθέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Γερλάχιου καὶ Σχβάγγερ ἀναφερομένων ἀγίων λειψάνων καὶ τοῦ κίονος, ἐφ' οὗ προσδεθεῖς ὁ Σωτήρ ἐρωταγελώθη, πληροφορίας τινας πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν ἀλώσεως παρέχουσιν ἡμῖν οἱ ἑξῆσσι προσκυνηταὶ ταύτας ἀναγράφουμεν ὧδε ὡς συμβαλλούσας τῷ θέματι.

α') Ὁ κίων εὐρίσκετο εἰς τὸν ναὸν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων· αὐτὸς δὲ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν τῷ 1393 ὁ Σκοῖθων Ἀλέξανδρος (σελ. 163)· τῷ 1389—1403 ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Σολομὸν Ἰγνάτιος (σελ. 136)· τῷ 1419—1421 ὁ διάκονος Ζώσιμος (σελ. 203). Τῷ 1422 μέρνεται αὐτοῦ αὐτόθι καὶ ὁ Buonellmonti (1). Ὡστε φεύγων ἐκείθεν ὁ Γεννάδιος συμπαραέλαθεν εἰς τὴν Παρμυκαριστον.

β') Τῆς ἀγίας Θεοφανίδος, κλειδούχου τῆς ἀγίας Σοφίας, ὁ τάφος ἦν ἐν αὐτῇ τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, λέγει ὁ ἐπίσκοπος Νοβγορόδ Ἀντώνιος, τῷ 1200 (σελ. 89). Τῷ 1419—1421 ὁ διάκονος Ζώσιμος εἶδεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φιλανθρώπου τὰ λείψανα τῆς ἀγίας Θεοφανίδος (σελ. 204). Ἄγνωστον, ἐὰν τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐννοοῦσιν. Ἀπεργόμενοι αἱ μοναχὰὶ ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Φιλανθρώπου εἰς τὴν τῆς Παρμυκαριστοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν, συμπαραέλαθον οὐ μόνον τὴν λάρανα τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ὡς εἶπομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ λείψανον τῆς ἀγίας ταύτης, ὅπερ σώζεται ἔτι καὶ νῦν, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ.

γ') Τῆς ἀγίας Σολομωνίδος ἀκέραιον λείψανον, φυλασσόμενον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ναοῦ τοῦ Στουδίου, τῷ 1424—1453, ἀναφέρει ἡ ἀνωνόμου περιγραφή τῆς Κ/πόλεως (σελ. 231).

δ') Τῆς ἀγίας Εὐρημίας ὁ μὲν τάφος, κενὸς τῷ 1200, εἰδείκνυτο ἐν τῇ παρὰ τὸν ἱππόδρομον ἐκκλησίᾳ τῆς μάρτυρος (σελ. 107). τὰ δὲ λείψανα πρὸ δεκαετίας εὐρεθέντα, λέγει ὁ ἐπίσκοπος Νοβγορόδ Ἀντώνιος, διότι ἦτον ἄγνωστον ποῦ ἦσαν, ἐφυλάσσοντο ἐν τῇ λαύρᾳ τῶν ἀγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ (σελ. 104)· τῷ 1350 προσεκύνησε τὰ λείψανα Στέφανος

ὁ ἐπίσκοπος Νοβγορόδ, χωρὶς νὰ λέγῃ ποῦ (σελ. 122)· τῷ 1424—53 ἡ ἀνωνόμου περιγραφή τῆς Κ/πόλεως ἀναφέρει τὰ λείψανα τῆς μάρτυρος εὐρισκόμενα ἐν ἀνοικτῇ λάρανα εἰς τὸ παρεκκλήσιον γυναικείας μονῆς παρὰ τὴν Χρυσὴν πύλην, ἐξαγόμενα κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν (σελ. 190, 232) (1).

Ἐχομεν δύο εἰκονογραφίας τοῦ ναοῦ, ὄντος πατριαρχεῖου κατὰ τὸ 1575—80· ἡ μία τοῦτων ἐσχεδιάσθη ὑπὸ τοῦ Γερλάχιου καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κρουσίου, ἡ δ' ἄλλη ὑπὸ τοῦ Σολομὸν Σχβάγγερ καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Ὀδοιπορικῷ αὐτοῦ. Εἰκόνα καλλιτεχνικὴν ἐδημοσίευσεν ὁ Πασπάτης τῷ 1879 εἰς τὰς βυζαντινὰς αὐτοῦ μελέτας, παριστώσαν οἶον σήμερον φαίνεται τὸ οἰκοδόμημα. Μὴ ἰδόντες τὸ ἔργον τοῦ Pulgher (les anciennes Eglises Byzantines de Constantinople, Vienne, 1850), ἀγνοοῦμεν, ἐὰν καὶ οὗτος ἔχη ἀπεικόνισμα. Κάτωψιν ἀρχιτεκτονικὴν ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ Γ' βωσικιοῦ ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου ὁ ἀρχιτέκτων Α. Γ. Λεόντζ' τὴν κλίμακα ταύτης ἀναγράφοντες εἰς διπλοῦν, διορθώσαντες δὲ παραδρομάς τινας ἐν τῷ μέρει τοῦ παρεκκλησίου καὶ προσθέντες τὸν νῦν μὲν καταστραμμένον, διακρινόμενον ὅμως ἔτι νάρθηκα, οὐ μνημονεύουσιν ὁ Γερλάχιος καὶ ὁ Σχβάγγερ, ἐσχεδιάσαντες τὴν ἐπισυνημμένην κάτωψιν, ἐν ἣ φαίνεται ἰδιαίτερος ἡ τῆς Μάρθας οἰκοδομή, τουτέστι τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀρχικὴ μονὴ ἐστὶ τρίκογχος καὶ ἀναγεται εἰς τὸν δεῦτερον τύπον τῆς τρίτης περιόδου τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς· ἅπλασκα ἡ οἰκοδομὴ στηρίζεται εἰς πεσσούς, δηλαδὴ κίονας κτιστούς, διαφόρου πάχους καὶ σχήματος· ὑπὸ τὸ ἐδαφος ὑπάρχει κινστέρινα, ἧς τὸ στόμιον εὐρίσκει παρὰ τὸν ἐξ ἀριστερῶν δεῦτερον πεσσὸν τῆς δευτέρας σειρᾶς. Διχρεῖτο ἀρχικῶς εἰς πέντε κλίτη· τὸ ἀριστερὸν κλίτος παρουσιάζει ἐκλειψὶν εὐθυγραμμίας, ἀρκούντως στενούμενον εἰς τὸ βῆθος αὐτοῦ· δύο προῦλλοι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ τῇ (ἀρχικῇ) οἰκοδομῇ, ὁ τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους καὶ ὁ τοῦ κέντρου· τὸ ἄγιον βῆμα δὲν ὑπάρχει σήμερον· προσκτείνεται δὲ τρίγωνος οἰκοδομὴ κρατούσα θόλον τουρκικῆς κατασκευῆς. Τὸ παρεκκλήσιον φέρει ἐπίσης τρεῖς κόγχας· ἓνα κεντρικὸν προῦλλον στηριζόμενον ἐπὶ τόξου μετὰ τῶν δύο πεσσῶν τῆς ἀρχικῆς οἰκοδομῆς ἀπὸ τοῦ μέ-

(1) *E. l. l. Phil. S. l. l. Eikōsiptētaetēric, seil. 186.*

(1) *Mme de Khitrovou, ἔθ. ἄν.*

ρους κτύπης. ἐνθ' ἀπὸ τοῦ βορείου ἐπὶ δύο κίονων μαρμαρίνων. ἐχόντων κιονόκρανα διασφύρου ἐργασίας. Ἡ ὄροφος ἢ ἄλλως κοσμηθεὶ διὰ φύλλων ἀμπέλου ἐν σειρά. Ἐντεῦθεν τὰ προύλλου τούτου ἢ ὄροφος γκαηλοῦται· ὑπεράνω αὐτῆς ὑπάρχει κίθουσα σφαιρίζουσα δύο παραλλήλους ἰσογράμμους προύλλους, ἐξωθεν μόνον ὁρατούς· οἱ προύλλοι ἐπὶ τοῦ τομπάνου φέρουσι παράθυρα.

Ὁ τοῦ παρεκκλησίου προύλλος διασώζει τὴν μοσαϊκὴν αὐτοῦ ἐξωραϊσμόν. διατηρούμενον κάλλιστα, μικρὰς μόνον βλάβης γενομένης κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀνάγκησιν τῆς κρατούσης λυγρῆς χορδῆς. Ἐν τῷ μέσῳ, ἐν κύκλῳ πολυγώνῳ, εἰκονίζεται ὁ παντοκράτωρ Χριστὸς ἐν χρυσῷ στεφάνῳ φέρων χιτῶνα καὶ ἱμάτιον βοδεδόχου. τὰ στοιχεῖα Κ', Χ', κρατῶν εὐαγγελίον τῆ ἀριστερῆ καὶ εὐλογίαν τῆ δεξιᾶ. Ἐν τῷ στεφάνῳ τὰ τρία τοῦ σταυροῦ ἄκρα φαίνονται ἀργυρᾷ ἀπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰ πολυγώνου κύκλου προβάλλουσι δώδεκα ζῶναι, δίκην ἀκτίνων, κατὰ κοσμοὺς ἀερίνου χρώματος καὶ κοσσύθων βοδεδιδῶν· αὗται σχηματίζουσι δώδεκα τομάς, ἐν ἐκάστῃ τῶν ὁποίων εἰκονίζεται ἐμφαντικῆ καὶ ποικίλῃ στάσει ἀνά εἰς προσήκτες μετ' ἐπιγραφῆς. Ἐκ τῆς τῆς ἡμετέρας ἀντιλήψεως καὶ ἐκ τῆς τοῦ ῥόσου κ. Κοντακῶφ περιγραφῆς ἢ στάσις ἐκάστου αὐτῶν ἔχει ὡς ἑξῆς. Ὁ Ἡσαΐας στρέφει δεξιῶθεν, τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στόματος τιθείς. Ὁ Μωϋσῆς καθήμενος βλέπει πρὸ αὐτοῦ ἀριστερῶθεν, φέρει πώγωνα καὶ τιάραν εἰς τὴν κεφαλῆν. Ὁ Ἱερεμίας τείνει τὰς χεῖρας πρὸς ἑαυτόν. Ὁ Σοφονίας εἰκονίζεται ὡσεὶ κηρύττων, πεκνὸν καὶ μακρὸν πώγωνα φέρων αὐτὸς τε καὶ ὁ Μιχαίας. Ὁ Ἰωὴλ βλέπει εὐθὺ πρὸς ἑαυτόν ἐν στάσει σθεαρῆ ὄν. Ὁ Ζαχαρίας κρατεῖ ἐξειλισσόμενον εἰληπτόν ἔθνος, καὶ βλέπει πρὸ αὐτοῦ ὡς καὶ ὁ Ἀβδίου. Ὁ Ἀββακούμ, ἀγένειος, κῦπτει πρὸς τὰ κάτω, κρατῶν καὶ αὐτὸς ἐξειλισσόμενον εἰληπτόν, φάνεται δὲ τεταραγμένους. Ὁ Ἰωνᾶς λευκὸς καὶ ψαλκρός, ὡς καὶ ὁ Μιχαίας, εἰς τύπον προδρόμου. Ὁ Ἰεζεκιὴλ ἵσταται κατὰ πρόσωπον κρατῶν εἰληπτόν. Τὸ δάπεδον ἐν συνόλῳ ἐστὶ χρυσοῦν.

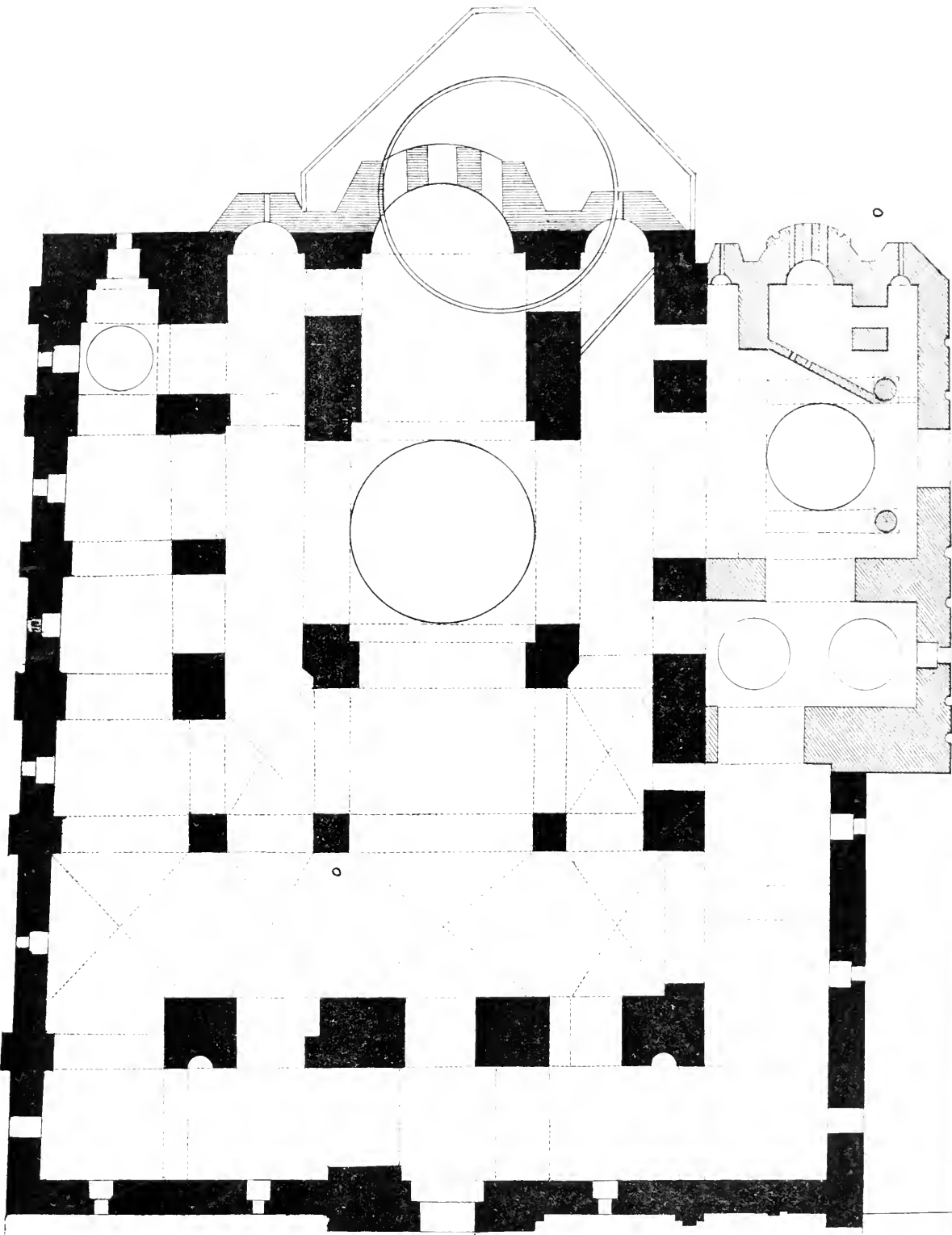
Εἶπομεν, ὅτι τῆς Μάρθας το οἰκοδόμημα ἦτο κάλλιτεχνικώτερον τοῦ λοιποῦ ἐξαιρεσημένου· διὰ τοῦτο ὅτι ὁ μεγαλόνομος καὶ πολιτικὸς ἐκείνος Σουλτάνος Μεχμέτ ὁ Β' ὁ προβητικὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Παμ-

μακκρίστου καὶ προσεκαλέσεν ἀπὸ τῆς κέλλης αὐτοῦ τὸν Πατριάρχην Γεννάδιον τὸν Σουλκέριον, ἐκάθησαν εἰς τὸ παρεκκλησίον τοῦτο ἀμρότεροι, χρησιμεῦον ὡς σκευοφυλάκιον (ιστ. Πατρ. ἐνθ. ἀν.).

Παρὰ τὴν κόγχην τοῦ παρεκκλησίου ἐν τῷ περιβάλλῳ ὑπάρχει στόμιον ἐτέρας κινστέρνας, καὶ ὀλίγον περαιτέρω ἡ θύρα κλίμακος, δι' ἧς κατήρχοντο εἰς αὐτήν. Ἐπὶ τινῶν λίθων, δι' ὧν ἐνετειχίσθησαν τὰ τῆς κόγχης τοῦ παρεκκλησίου παράθυρα, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας, διακρίνονται γράμματά τινα, βυζαντινῆς, νομιζόμεν, ἐποχῆς.

Τὸν βουλούμενον νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐν τῇ μονῇ πατριαρχικὴν ἱστορίαν καὶ τὰς γενομένας ἐπισημεύας παραπέμποντες εἰς τὰς ἱστορίας τοῦ Μαλαξῶ ἢ εἰς τοῦ Πασπάτη τῆς βυζαντινῆς μελέτας καὶ τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν τὰ συγγράμματα, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ «χρονικά τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ», συναφίζομεν τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἡμετέρας μελέτης, σκοπούσης κυρίως τὴν διόρθωσιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἀνακαριθμῶν ἢ ἑλλιπῶς ἐκπεθεμῶν τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰς ταῦτα· ὅτι ἡ μονὴ τῆς Παμμακακρίστου ἀναγέρθη περὶ τὰ τέλη τοῦ II' αἰῶνος, μετὰ τὸ 1292—1294 ἔτους ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Δούκα Γλαβᾶ Ταρχανειώτου, πρωτοστράτηρος μετὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1292, ἀνεψιῦ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου· ὅτι τὸ παρεκκλησίον τῆς μονῆς, ἀφιερωμένον τῷ Χριστῷ, συναρῆς καὶ ἐπικοινωνοῦν δι' ὅλης τῆς ἀριστερῆς αὐτοῦ πλευρῆς τῇ μονῇ, ἀναγέρθη ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ Γλαβᾶ Μαρίας, γενομένης μοναχῆς καὶ ὀνομασθείσης Μάρθας μετὰ θάνατον τοῦ συζύγου, μετὰ τὸ 1306· ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ παρεκκλησίῳ ἐτάφη ὁ Γλαβᾶς· ὅτι ἡ μονὴ ἦτο ἀνδρῶα μέχρι τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Κων/πόλεως· ὅτι εὐθὺς κατόπιν ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ, μενούσῃ κενῇ πιθανῶς, αἱ μοναχαὶ τῆς παρὰ τὴν ἀγίαν Σοφίαν μονῆς τοῦ Φιλανθρώπου Χριστοῦ, ἀνωτέρω μᾶλλον ἐντολῆ παρὰ οἰκείᾳ γνώμῃ καταλιποῦσαι αὐτήν, καὶ παραλαθούσαι μετ' ἑαυτῶν εἰς τὴν Παμμακακρίστον ὡς ἱερὰ κειμήλια τὸ λείψανον τῆς ἀγίας Θεοφανοῦς καὶ τὴν λάρανακα τοῦ ιδρύσαντος τὴν μονὴν ἐκείνην Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ταφέντος ἐν αὐτῇ· καὶ ὅτι ἡ μονὴ εἶχε δύο κινστέρνας, τὴν μίαν ὑπ' αὐτήν καὶ τὴν ἄλλην ἐξω ἐν τῷ περιβάλλῳ.

Ε. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ.

Μηναξ

ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ

24 2 1887 20

Η ΑΛΗΘΗΣ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ⁽¹⁾

I

Ὡς γνωρίζει πᾶς τὴν ἀρχαίαν τοπογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μελετῶν, περὶ τῆς θέσεως τοῦ διασήμευ προαστείου τοῦ Ἐβδόμου γνώμη ἐπικρατεῖ, ὅτι ἔκειτο ἐνθα νῦν τὸ *Τεκφούρ-σαράγι*, τὸ ἡρειπωμένον παλάτιον, ὅπερ ὑπολείπεται ἐπὶ τοῦ Θεοδοσιακοῦ τεύχους, πλησίον τοῦ Ἑγρι-καμποῦ. Τὴν γνώμην ταύτην πρῶτος ὁ *Γούλιος*, ὁ περιηγητὴς οὗτος, παρ' οὗ ἀπαραιτήτως ὀφείλομεν ἀναζητεῖν πληροφορίας περὶ τῆς πόλεως ἡμῶν, ὑπεστήριξεν. Ἐνῶ δὲ μεταγενέστεροι ἐρευνῆσαι τοῦ θέματος διεστήσαν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τινῶν λεπτομερειῶν, ἐν τούτοις οἱ διασημότεροι τῶν περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐντριβῶν οὐ μόνον παρεδέξαντο τὴν γενικὴν ταύτην θέσιν τοῦ Ἐβδόμου, ἀλλὰ καὶ δι' εὐρυμαθείας καὶ εὐφυίας ὑπερησπίσαντο αὐτῆς. Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ὑπὲρ τοῦ Γουλίου ἐτάχθησαν ὁ *Δουκάργιος*, ὁ *Ἀμμερ*, ὁ *Δετιέ* καὶ ὁ *ἄρ' ἡμῶν μεταστῆς Πασπάτης*, ὅτι δὲ ἐντελής παραδοχὴ ἐπεσφράγισε τὴν γνώμην ταύτην, οὐδὲλως παραδόξον, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει τῶν πρώτων καὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν ἀνδρῶν τούτων. Ὁ μόνος ἰσχυρῶς ἀντιταχθεὶς εἰς τὴν γνώμην τοῦ Γουλίου, γνωστὸς ἐμοὶ γενόμενος διὰ τοῦ *Δουκαργίου*, ἐστὶν ὁ πεφημισμένος καὶ πολυμαθὴς σχολιαστὴς τοῦ Ἀρμεανοῦ Μαριελίνου καὶ ἐνίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων *Βαλέσιος* εἰς ἀπάντησιν τῶν παρατηρήσεων τοῦ Βαλεσίου συνέταξεν ὁ *Δουκάργιος* τὴν περὶ τοῦ Ἐβδόμου μακρὰν αὐτοῦ πραγματείαν, προσαρτηθεῖσαν τῇ ἐν Βενετίᾳ ἐκδόσει τῆς «*Constantinopolis Christiana*». Ἠγγύσον ὀλοτελῶς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Βαλεσίου, ὅτε κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1891 προὐκάλεσα παρὰ τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου συζητήσασιν ἐπὶ τῶν λόγων, οὓς εἶχον, ὅπως ἀμφι-

βάλλω περὶ τοῦ ὄρθου τῆς ἐπικρατούσης γνώμης περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου. Αἱ ἡμέτεραι βιβλιοθήκαι μεγίστην ἔχουσιν ἐνδείαν σπανίων βιβλίων, πᾶσα δ' ἔρευνα ἐνταῦθα προσκόπτει κατὰ πλείστον ὅσων δυσκολίων. Κατὰ τὸ τελευταῖον ὅμως θέρος διατρέψας μικρὸν ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας ἐπωφελέθη τῆς πλουσίας βιβλιοθήκῃς τοῦ πανεπιστημίου τῆς πόλεως ταύτης· ἐξεπλάγην ἄρα δὲ καὶ ἡγχαλιασάμην εὐρών, ὅτι διὰ πολλῶν ἐνδείξεων, ἐξ ἐκείνων, αἰτίνας ἔπεισαν ἐμὲ εἰς ἐγκατάλειψιν τῆς γνώμης τοῦ Γουλίου περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου. Ὑπεστήριξε τὸ ἀκριβὲς πολὺ πρότερον ὁ Βαλέσιος. Ἡ ἐμὴ ἀνθύρμητος ἐξέταξις τοῦ ζητήματος: «*Ποῦ ἔκειτο τὸ Ἐβδομον*», διαγέσθη ἐκ τοῦ ἐπομένου χωρίου, ἀπαντώντος ἐν σελίδι 229 τοῦ ἰσχυρῶς δημοσιευθέντος ἔργου τοῦ κ. *Schlumberger* «*Un empereur Byzantin au dixième siècle, Nicéphore Phocas*». ἐν ᾧ ὁ σφόδρ σπουδαρχεὺς λέγει: «*Τὸ Ἐβδομον ἦτο σημαντικὸν προσότερον τῆς πρωτευούσης ἔξω τῶν τειρῶν κείμενον, κατὰ μῆκος τῆς παραλίου τῆς Ἡεροποτιδος, εἰς ἀπόστασιν ἐκτὰ μὲν μιλίων ἀπὸ τοῦ μιλιαρίου τοῦ Ἀδγουστεῶνος τριῶν δὲ περὶ τὸν ἀπὸ τῆς Χροσῆς πόλεως*». Ὁ κ. Schlumberger δὲν σημαῖ τὰς παρὰ τῆς πληροφορίας ταύτης ἀγνωστὸν ἐπομένως, πῶς κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Βαλεσίου, ἢ, ὅπερ πιθανώτερον διὰ τοιοῦτον εὐρυμαθῆ σφόν, δι' ἀνεξαρτήτων ἰδίων ἐρευνῶν· ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως πῶς ἐγένετο ἢ τῆς ἀληθείας ἐξακριβώσις, τὸ σπουδαιότατον γεγονός εἶναι, ὅτι μέγα λάθος ἐπιγνωθῆ καὶ σῶς οὐδέποτε δυνάμενον νὰ σθεσθῆ ἐπεβῆ ἐπὶ τινῶν χωρίων τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας.

II

Τὸ Ἐβδομον δὲν ἦτο ὅπου τὸ *Τεκφούρ-σαράγι*· διότι τὸ Ἐβδομον ἀπέχει ἐπὶ τὰ μίλια ἀπὸ τοῦ πλησίον τῆς ἀγίας Σοφίας Μιλίου, ἐνῶ τὸ *Τεκφούρ-σαράγι* μόνον τέσσαρα μίλια ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἐν λόγῳ σημείου.

(1) Τοῦ ἄρθρου τούτου περίληψις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 10/22 ἀπριλίου 1891 τῆς ἐνταῦθα ἐκδομένης ἀγγλογαλλικῆς ἐφημερίδος *Levant Herald*.

Ὁ Σωζόμενος (βιβλ. VII, κεφ. 24, ἐκδ. Migne) λέγει, ὅτι, ὅτε ὁ μέγας Θεοδόσιος ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως πορευόμενος εἰς Ἰταλίαν πρὸς κατεύθυνσιν τῆς ἀνταρσίας τοῦ Εὐγενίου, ἐπεκλήσατο τὴν θεῖαν δύναμιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου « πρὸς τῷ Ἐβδόμῳ Μιλίῳ ».

Ὁ Σωκράτης (βιβλ. VI, κεφ. 6, ἐκδ. Migne) ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου, τῆς ἐν τῷ πρακταίῳ τούτῳ, λέγει: « Ἐπτα δὲ σημεῖοις τοῦτο ἀπέχει τῆς πόλεως » ἐν δὲ κεφ. 12 λέγει περὶ τῆς ἐκκλησίας: « Ἀπέχει δὲ τοῦτο ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως ».

Ὁ Ἰδάτιος (in Fast.) βεβαιοῖ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἀνηγορεύθη ἐν τῷ « VII milliariorum » ὁ αὐτὸς καὶ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου λέγει, ὅτι ὑψώθη εἰς τὸ Ζ' μιλιαρίον (levatus est in milliariorum VII).

Ὁ Κάμπος Μαρκιανῶς λέγει, ὅτι ὁ Ὀνώριος ἀνεκαρύχθη Κάισαρ « ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ἀπὸ τῆς βασιλευούσης μιλιαρίῳ » (septimo ab urbe regia milliariorum).

Ὁ Θεοφύλακτος Συμοκάτης (βιβλ. VIII, κ. 10) λέγει περὶ τοῦ Ἐβδόμου: « τόπος δὲ οὗτος τοῦ ἄστεος ἀπὸ σημείων ἑπτὰ ».

Τοσοῦτον σαφεῖς καὶ ὀριζόμεναι εἰσὶν αἱ μαρτυρίαι αὗται, ὥστε ἀδύνατός ἐστι παρενόησις, ὅσον καὶ πάντῃ ἀνύποπτος ἢ εὐαρένεια αὐτῶν. Ὁ Γύλλιος (De topogr. C/roleos. I. IV, c. 4) μεταφράζει τοῦ Σωζόμενου τὸ χωρίον ὡς ἐξῆς: « Ὁ Θεοδόσιος ἐξελθὼν τῆς Κ/πόλεως ἐν μιλιαρίῳ ἐν τῷ γαῶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐν αὐτῷ ὠκοδόμησεν ἐν τῷ προαστείῳ Ἐβδόμῳ, ἐν αὐτῷ προσήετατο » (Theodossius egressus unum milliari extra Constantinopolim, in aede Divi Joannis Baptistae, quam ipse construxerat in Hebdomo suburbio, adeo precatu est). Ἄλλ' ἐπιτρέπεται τοιαύτη μετάφρασις τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου κειμένου: [Θεοδόσιος] « τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκδημῶν πρὸς τῷ Ἐβδόμῳ μιλίῳ γενόμενος προσεέτασθη τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνθάδε ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐπὶ τῇ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἐδείματι »: (Σωζόμεν. βιβλ. 8, κ. 24). Ὁ χωρισμὸς τοῦ ἀριθμητικοῦ « Ἐβδόμῳ » ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ « μιλίῳ » εἶναι μεγάλη γραμματικῆς παράβασις, καὶ ἄβητος εἰς μαθητὴν σχολείου ἀνοίκειον· καὶ ὁμοῦ ἐπὶ τούτου ἐστήριξεν ὁ Γύλλιος τὴν περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου δόξαν αὐτοῦ· ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς κακῆς αὐτοῦ

μεταφράσεως ἐξήγησε τὸ προάστειον Ἐβδομον ἐν ἀποστάσει ἐνὸς μόνου μιλίου ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ἐρευνητῶν λοιπὸν οὕτως εὖρεν εἰς τοσαύτην περίπτω ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῶν Κωνσταντινεϊκῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐν παλάτιον καὶ μίαν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου περὶ τὸ Τεκρουρ-σαράρι. Γνωστὸν δὲ ἦτο, ὅτι δύο τοιαῦτα κτίρια ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ· ἐπομένως, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὸ Ἐβδομον ἦτο εἰς τὸ Τεκρουρ-σαράρι. Τὸ συμπέρασμα ὁμοῦ αὐτοῦ εἶναι οὐ μόνον ἐναντιὸν τῆς λογικῆς ἀλλὰ καὶ διαστροφῇ γλωσσικῇ τε καὶ γραμματικῇ· ἐσφαλε λογικῶς διὰ τῆς διαστολῆς τοῦ ἀδικαιρέτου μέσου· διότι πᾶν εὐκόλως δύνανται νὰ ὑπάρχωσιν εἰς δύο θέσεις πολλῶ ἀπεχούσας ἀλλήλων ἐν παλάτιον καὶ μίαν ἐκκλησίᾳ τῷ Προδρόμῳ ἀφιερωμένη, γραμματικῶς δὲ διὰ τῆς τῶν συνημμένων « Ἐβδόμῳ μιλίῳ » διαίρέσεως ἐν τῇ μεταφράσει.

Ὁ Δουκάγγιος δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὸ γραμματικὸν ἄβητος τοῦ Γάλλου περιηγητοῦ· ἢ ἦτο δὲ παράδοξον, ἐν τούτῳ ἐπανελαμβάνετο· ἀλλ' ἐν συμφωνῇ τῷ Γυλλίῳ περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου, τοῦτο πράττει ἐξ ἰδίων ἀτομικῶν λόγων· ὁ συγγραφεὺς τῆς « C/ρ. Christiana » ὑποστηρίζει, ὅτι τὸ Ἐβδομον πράγματι ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου μιλιαρίου ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ ἐπωνυμία αὕτη ἐπεκράτει καὶ ἐπὶ ὄλου τοῦ χώρου τοῦ ἐκτεινομένου παρὰ τὸ θεοδοσιακὸν τείχος, καὶ ὅτι τὰ κυριώτερα κτίρια καὶ μέρη κοινῶς ἀναφερόμενα εἰς τὸ προάστειον, ὡς τὸ Τριβονάτιον, ὁ Κάμπος, τὸ Παλάτιον τοῦ Ἐβδόμου, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἡ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου περιεκλείοντο ἐντός τῶν ὁρίων τῆς πόλεως, οὐχὶ δὲ ἐπὶ μίλια μακρῶν. Ταῦτα ἠδύνατο νὰ ὄσιν εἰς τὸ Ἐβδομον, ἐτι δὲ καὶ εἰς τὸ Τεκρουρ-σαράρι, τρία μίλια ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου μιλιαρίου· τῆς θεωρίας ταύτης ὁ κύριος, ἂν ὄχι καὶ ὁ μόνος, λόγος εἶναι ἡ παρουσιαζομένη δυσκολία ἐκ τῶν ἀναφερομένων, ὅτι θρησκευτικαὶ λιτανεῖαι ἐξήρχοντο ἐνίοτε τῆς πόλεως ὀδεύουσαι μέχρι τοῦ Ἐβδόμου· εἰς μίαν περίπτωσιν, τοῦλάχιστον, ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς αὐτοπροσώπως ἠκολούθησε τοιαύτην λιτανεῖαν (Θεοφάν. σελ. 169)· πῶς, ἐρωτᾷ ὁ Δουκάγγιος, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι μίαν λιτανεῖαν ἤθελε διατρέξει ἐπὶ μίλια; Ἴσως ἀρκεῖ εἰς ἀπάντησιν, ὅτι αἱ τοιαῦται λιτανεῖαι, αἱ ὅποιαι τόσον ἐτάρα-

ξαν τὸν Δουκάγγιον, ἐτελοῦντο ὁσάκις τρόμος κατελάμβανε τοὺς πάντας ἐν τῇ πόλει ἕνεκα σφοδρῶν σεισμῶν, ὁσάκις ἐπικραυμαμένη ἐπιστεύετο ἡ τοῦ Θεοῦ ὀργή ἐπὶ τῆς πρωτεύουσας, ὁσάκις ὁ λαὸς ἐζήτει τὴν κατάπαισιν φοβερωτάτου τρόπου ὀλεθρίου φυσικῆς δυνάμεως· πῶς λοιπὸν νὰ μὴ διατρέξῃ τόσον διάσπῃμα; καὶ ἂν μὴ ἦσαν ἔκτακτά τινα αἰ προσελύσεις αὐταί, ἤθελε μνημονύσει αὐτὰς ἡ ἱστορία; Παραδεχόμεθα μὲν, ὅτι ὁ ὄρος *Κάμπος* τοῦ *Ἐβδόμου* δύναται νὰ εἶναι ἐνίοτε ἀορίστως ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀοριστία τις εἰς τὰς πλήρεις φράσεις: "*Ἐβδομον μίλιον, ἑπτὰ σημεία, septimo ab urbe regia miliario*" οὔτε κτίρια καὶ μέρη λεγόμενα, ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὴν εἰδικὴν ταύτην ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν, δύνανται δι' οἰονδήποτε λόγον νὰ τεθῶσι τρία μίλια μακρὰν ἀπὸ τοῦ *Ἐβδόμου* μιλιαρίου. Ἡ σύναψις τῶν ἀρτίων τούτων ἐκφράσεων μετὰ τῶν: τὸ *Τριβουνάλιον*, ὁ *Κάμπος*, ὁ ἅγιος *Ἰωάννης* ὁ *Εὐαγγελιστής*, ὁ ἅγιος *Ἰωάννης* ὁ *Πρόδρομος*, τὸ *παλάτιον*, εἶναι ὀλεθρία εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ *Δουκαγγίου*, τιθεμένου τὰ ὠραίσματα ταῦτα τοῦ *Ἐβδόμου* τόσῳ πλησίον τῆς πόλεως, ὅσον εἶναι τὸ *Τεκρουρ-σαράχι*.

Ὁ *Dr Dethier* ὑπεστήριξε μὲν τὴν γνώμην, ὅτι τὸ *Ἐβδομον* ἔκειτο ἐν *Τεκρουρ-σαραχίῳ*, ἀλλ' ὑπὸ ἕτερον σῆμα· ἡ θεωρία αὐτοῦ ἦν ἡ ἐσχάτως μᾶλλον ἀσπαστὴ γενομένη. Οὗτος ἀπεσιόρησε τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ λέξις *Ἐβδομον* εἶχε σχέσιν πρὸς τὸν ὄρισμὸν τῆς ἀπὸ τῆς πόλεως ἀποστάσεως, εἴτε εἰς ὠρισμένην εἴτε εἰς ἀόριστον ἔνοιαν· ἔστη ὅμως πρὸ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μνημονεύοντες μερῶν τινῶν τῆς πόλεως παρὰ τὴν γραμμὴν τῶν τειχῶν, μεταχειρίζονται τ' ἀριθμητικὰ *Δεύτερον*, *Τρίτον*, *Ἡμιστον*· ἐκ τῆς συνάψεως, ἐν ἧ εὐρηνται οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι, δὲν φαίνονται δηλοῦντες ἀποστάσεις ἀπὸ τῆς πόλεως· τί λοιπὸν σημαίνουν; Ἡ παρὰ τῷ *Δετιῷ* ἐπικρατήσασα ἰδέα εἶναι, ὅτι τ' ἀριθμητικὰ ταῦτα ἐδήλουν τὰ διάφορα στρατιωτικὰ σώματα, ἅτινα ἐκ χιλίων ἀνδρῶν συνιστάμενα ἐφρουροῦν τὰ τείχη τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων· κατὰ συνέπειαν ἡ λέξις *Ἐβδομον* ἐσήμαινε τὸ *ἔβδομον* σῶμα τῆς φρουρᾶς, ἐδρευόν ἐν *Τεκρουρ-σαραχίῳ*. Ἦδη ἀνοίγεται στάδιον εἰς εἰκασίας πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἀναφερομένων τοῦ *Δευτέρου*, *Τρίτου* καὶ *Ἡμιστου*, διότι οὐδόλως συνάδουσι πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῶν

σημαινόμενον ὄνομα. Τί ταῦτα σημαίνουνσι, δὲν εἶμαι ἔτι ἔτοιμος θετικῶς ν' ἀπορραθῶ. Ἔσως σημαίνουνσι διαμερίσματα τῆς πόλεως πλησίον τῶν στρατιωτικῶν πυλῶν. Διαφέρει ὅμως τὸ πρᾶγμα περὶ τοῦ «*Ἐβδόμου*» ὄντος τοῦ λόγου· διότι τὸ ὄνομα, ὅπως σκοπεῖ νὰ προσδιορίσῃ τὸ ἀριθμητικόν, διδύται· τοῦτο δὲ εἶναι τὸ *μίλιον*· ἂν δὲ μὴ ἦ τοῦτο ἐπαρκές, εὐρεῖται ἡ ἐκφρασις πληρέστερον εἰς τὴν συνώνυμον φράσιν «*ἑπτὰ σημεία*» ἡ λατινικῆ δὲ μετὰφρασις *septimum miliarium* καθίστησιν ἀδύνατον πᾶσαν παρενόησιν. Οὐσίας λοιπὸν τοσοῦτον εὐκρινεῖς τῆς γλώσσης, πῶς ἄλλοθι ἔκτος τοῦ *Ἐβδόμου* μιλιαρίου δύναται νὰ εἶναι τὸ *Ἐβδομον*; Θεωροῦμεν ἱεραμένως ἀποδεδειγμένην τὴν πρότασιν, ὅτι τὸ *Ἐβδομον* δὲν ἦτο εἰς τὸ *Τεκρουρ-σαράχι*; διότι ἐὰν τὸ πρῶτον ἀπέχεε τῆς ἁγίας Σοφίας ἑπτὰ μίλια, τὸ δεύτερον μάλιστα τέσσαρα ἀπὸ τοῦ ἰδίου σημείου ἀπέχει.

Δύο γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως θέλουσι βεβαιώσαι τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. ὅτι τὸ *Ἐβδομον* ἔκειτο εἰς ἰκανὴν ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς πρωτεύουσας ἀπόστασιν. Τῷ 913 οἱ Βουλγαροὶ ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Συμεὼν ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ *Ἐβδομον* (*Συμ. Μάγιστρο. σελ. 720*). Ἐὰν τὸ *Ἐβδομον* ἦτο εἰς τὸ *Τεκρουρ-σαράχι*, πῶς θὰ ἠδύνατο οἱ ἐχθροὶ ν' ἀποσυρθῶσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸ *Ἐβδομον*;

Τῷ 1260 πολιορκουμένης τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ *Μιχαὴλ Παλαιολόγου*, τινὲς τῶν ἀκολουθῶν αὐτοῦ μετέβησαν εἰς τὸ *Ἐβδομον* καὶ ἐκ συμπτώσεως ἀνεκάλυψαν τὸ λείψανον τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Β'. Μαθῶν τοῦτο ὁ *Μιχαὴλ* διέταξεν, ὅπως τοῦ ἐνδοξοῦ προκατόχου αὐτοῦ τὸ λείψανον κοιμισθῆ μετὰ θρησκευτικῆς καὶ στρατιωτικῆς παραταξέως εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν στρατόπεδον, εὐρισκόμενον εἰς τὴν βόρειον ὄχθην τοῦ *Χρυσοῦ* κέρας, διότι ὁ *Γαλατῆς* ἦτο τὸ κύριον τῆς προσβολῆς σημεῖον. Ἐκείθεν ὕστερον μετηνέχθη τὸ λείψανον εἰς *Σηλυβρίαν* καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ *Σωτῆρος* μονῇ (*Ἠαρ. εἰς Μιχ. β' σελ. 2, κεφ. 21*). Ἐπὶ τούτῳ ἐρωτῶ, πῶς ἠδύνατο νὰ γείνωσι ταῦτα, ἐὰν τὸ *Ἐβδομον* ἦτο εἰς τὸ *Τεκρουρ-σαράχι*;

Ἐκ τοῦ *Χρονικοῦ παριαιῶν* (σελ. 690) πληροφροῦμεθα, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ αὐτοκράτορος *Τιβερίου* ἤχθη ἀπὸ τοῦ *Ἐβδόμου* εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν «*ἐν πλοῖ*», διὰ ἡ-

λάσσαι, πρὸς ταρῆν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων. Πῶς τοῦτο θὰ ἐτελείτο, ἐὰν τὸ Ἐβδόμου ἦτο εἰς τὸ Τεκρουρ-σαράρι;

Ὁ Κωνστ. Παρηγορήντης ἐν βίῳ Βασίλειου τοῦ Μακεδόνος (σελ. 340) καὶ ὁ ἀνώγειος τοῦ XI αἰῶνος (βιβλ. 3, σελ. 158) καὶ ὁ Κόνταμις (βιβλ. 4, κεφ. 16) τιθέασιν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐν τῷ Ἐβδόμῳ, πρὸ τῆς πόλεως.

III

Δι' ἐπόμενα μαρτυρία θελοῦσι δείξει, ὅτι τὸ Ἐβδόμου ἔκειτο εἰς τὴν παραλίαν τῆς Προποντιδῆς. Τοῦτο πιστεύεται ἐκ τούτου, ὅτι πλοῖα ἐκ μεσημβρίας κατέπλευον εἰς τὸ Ἐβδόμου πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

1. Ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ Φωκάς, ὅτι ὁ ἐξ Ἀφρικῆς ἐρχόμενος στόλος τοῦ Ἡρακλείου ἦτο ὄρατος ἐκ τῆς πόλεως, ἐξῆλθεν αὐτῆς «εἰς Βρυῖδας καὶ ἐθεώρει τὴν παρατάξιν τῶν πλοίων τῶν ἑλλήνων μετὰ Ἡρακλείου ἀπὸ Ἀφρικῆς. Ἦσαν δὲ τὰ πλοῖα ἕως τοῦ Ἐβδόμου. Καὶ ὡς ἐθεώρει, ὅτι ἐγγίξουσι τῇ πόλει, ἐκαπέσας ὁ Φωκάς εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει». (Ἰωάν. Ἀνταρ, πρὸς Fragm. Histor. Graecorum vol. 5 p. 38 ed. Didot). Πῶς ἠδύνατο τὰ ἐξ Ἀφρικῆς πλέοντα πλοῖα νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὸ Ἐβδόμου πρὶν ἢ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν φθασωσιν, ἐὰν μὴ εὕρισκτο τὸ πρόστασιον τοῦτο ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς;

2. Τοῦ Ἰωάννου Χρυσόστομου κατέγοντος τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀφίκετο ἐνταῦθα Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Κύπρου. Το γεγονός ἀναφέρεται ὡς ἐξῆς ὑπὸ τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν Σωζομενοῦ καὶ Σωκράτους: «κατήλθεν εἰς τὸ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καλούμενον Ἐβδόμου», καὶ προσευξάμενος ἐν τῇ ἐκεί ἐκκλησίᾳ «ἤκειν εἰς τὴν πόλιν» (Σωζομ., βιβλ. 8, κεφ. 14). Περαιθάλωμεν εἰς ταῦτα ὅσα λέγει ὁ Σωκράτης (βιβλ. 6, κεφ. 12) «προσωμίνας οὖν τῷ ἐπὶ Ἰωάννου μαρτυρίῳ, ἀπέγει δὲ τοῦτο ἐκτὸς σημαία τῆς πόλεως, καὶ ἐξελλθὼν τῆς γαῖας, ἀναβῆν ἐν ἐπιπέδῳ καὶ διάκονον ρηγοτήσας, αὐτὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσέγγεται». Προφανῶς πλοῖον ἀπὸ Κύπρου ἐρχόμενον πρὶν ἢ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰπλεύσῃ εἰς τὸ Ἐβδόμου προσωμίθη: τοῦτο ἠδύνατο νὰ γένη μόνον, ἂν τὸ Ἐβδόμου ἔκειτο ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς.

3. Κατὰ τὸ 673 καὶ τὸ 717 στόλοι ἐχθρικοὶ ἀπὸ μεσημβρίας ἐπλησίασαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν: περὶ τῆς πρώτης περιπτώσεως πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ Θεοφάνης (τ. 1, σ. 541, ἐκδοσις Βόννης): ὁ στόλος τῶν Σαρακηνῶν «προσωμίησεν ἐν τοῖς θρακικοῖς μέρεσιν ἀπὸ τῆς πρὸς δέσιν ἀκρότητος τοῦ Ἐβδόμου, ἦτοι τῆς λεγομένης Μαγναίρας, μέχρις ἁλίου τοῦ πρὸς Ἀνατολίην ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Κεκλοβίου». Περὶ δὲ τῆς δευτέρας: ὁ στόλος «προσωμίησεν ἀπὸ τῆς Μαγναίρας μέχρι τοῦ Κεκλοβίου» (σελ. 608): ἔμεινε ἐνταῦθα δύο ἡμέρας, ὅτε, πνεύσαντος νοτίου ἀνέμου, τὰ ἐχθρικά πλοῖα «ἀπάραντα ἐκεῖθεν παρέπλευσαν τὴν πόλιν» διευθυνθέντα ἕνα μὲν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Εὐτροπίου, ἕτερα δὲ ἀπωτέρω τοῦ Γλατᾶ.

Μόνα τὰ δύο ταῦτα χωρία τοῦ Θεοφάνους ἀκούσι νὰ ὀρίσωσι τὴν ἡμετέραν γνώμην καὶ νὰ θέσωσιν ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι τὸ Ἐβδόμου καὶ ἡ Μαγναῖρα αὐτοῦ ἦσαν πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τοῦ δυτικῆς βραχίονος λιμένων: ὅτι οἱ Σαρακενοὶ προσωμίθησαν εἰς τὸ Ἐβδόμου πρὸ τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰπλου αὐτῶν, καὶ ὅτι ὁ στόλος αὐτῶν ἔρας τὴν ἄγκυραν ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου παρέπλευσε κατὰ μῆκος τῆς πόλεως βοηθεῖν νοτίου ἀνέμου διευθυνθεὶς πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Εἰτροπίου (Μόδα βουρνοῦ) καὶ πρὸς τὸν Γαλατᾶν. Τί τοῦτου σαφέστερον ἄλλο πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ Ἐβδόμου ἔκειτο ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς;

Ὁ Δουκάλγριος προσπαθεῖ νὰ καταβάλῃ τὴν δύναμιν τῶν μαρτυριῶν τοῦ Θεοφάνους, διατεινόμενος, ὅτι ὁ ἐχθρικός στόλος κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἐβδόμου μετὰ τὸν εἰσπλουν αὐτοῦ εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον, καταλαβὼν τὸν λιμένα τὸν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἕκτου λόφου, οὐτινος ὑπερακθήηται τὸ Τεκρουρ-σαράρι: ὁ σοφὸς ὅμως ἀρχαιολόγος δὲν ἀνείρω ἐπισταμένως ὅσα ὁ Θεοφάνης λέγει ἐν τῇ περιπτώσει τῆς δευτέρας τῶν Σαρακηνῶν προσβολῆς, διότι ὁ ἱστορικός ἀναφέρει, ὅτι καίτοι ὁ αὐτοκράτωρ Λέων κατεβίβασε τὴν ἄλυσον τὴν κλείουσαν τὸν λιμένα ἐπ' ἐλπίδι νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς, οὗτος ὅμως ἀπέφυγε νὰ πέσῃ εἰς τὴν παγίδα καὶ εὐθὺς ἐπλευσε πρὸς τὸ Σωσθέιον (Στένια) τοῦ Βοσπόρου. Ἀπολύτως λοιπὸν ἄδύνατος ἀποβάνει ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ συμπεράσματος, ὅτι τὸ Ἐβδόμου ἦτο ἐπὶ τοῦ Μαρυκαῶ.

4. Κατὰ τὸ 708 μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Παπᾶς Κωνσταντῖνος: ἐφθασε διὰ

θλασσης και ἀπέβη εἰς τὸ Ἐβδόμου, δεκτὸς γενόμενος μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ ἐκείθεν κατήλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Λέγει ὁ *Αναστάσιος βιβλιοθ.* (De vit. Pont. Roman.): «ἦλθε διὰ θλασσης εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸ Ἐβδόμου μιλλιάριον, ὅπου ἐξῆλθεν (ὁ Πάπας)· ὁ αυτοκράτωρ Τιβέριος, υἱὸς τοῦ Αὐγούστου Ἰουστινιανοῦ, σὺν τοῖς πατρικίοις, τῷ κλήρῳ καὶ πολλῷ λαῷ πάντες ἀγαλλόμενοι καὶ ἐορτὴν ἄγοντες· ὁ δὲ ποντίφηξ καὶ οἱ πριματῶι αὐτοῦ μετὰ διερρηλατῶν αυτοκρατορικῶν, ἐφιππίων καὶ χαλινῶν κεχρυσωμένων ἅμα καὶ σημαίων εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν». Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐξηγεῖται μόνον, ἔάν τὸ Ἐβδόμου νοηθῆ καίμενον ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς.

5. Οἱ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐλθόντες λεγῶσι τοῦ Πάπα διὰ ζήρῃς ἦλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς αὐτήν, ἔμειναν εἰς τὸ *Kerklobur*, ἧ, ὡς ὀνομαζέει αὐτὸ ὁ λατίνος συγγραφεύς, *Strouγγύλιον κάστρον* (*Castrium rotundum*), ὅπερ ἔκειτο εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ λιμένος τοῦ Ἐβδόμου· αἱ ἀρχαὶ τῆς αυτοκρατορίας αὐτόθι προὔπντησαν αὐτοῦς καὶ ἐδεξιώσαντο, ἔπειτα δὲ εἰσῆγαγον εἰς τὴν πρωτεύουσάν διὰ τῆς *Χρυσῆς πύλης* (*Liber Pontificalis*). Ταῦτα πάντα καταληπτὰ γίνονται, ἔάν τὸ Ἐβδόμου ὀρισθῆ ὡς καίμενον παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Προποντιδῆς, ἐνῶ εἰσιν ὄλως ἀδύνατα, ἔάν παρὰδεχθῶμεν, ὅτι ἔκειτο εἰς τὸ Τεκρουρ-σαράγι.

Ἐπολείπεται ἤδη μόνον νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τὸ Ἐβδόμου ἐκέκτετο λιμένα καὶ ὅτι ἔκειτο πλησίον εὐρείας πεδιάδος· ὁ *Θεοφάνης* (σελ. 353) ἀναφέρει λιμένα τοῦ Ἐβδόμου καθαρισθέντα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, καὶ ὁ *Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος* (εἰς

Ἠράκλ. σ. 15-16) λέγει: «τὸ πεδῖον τὸ πρὸ τῆς πόλεως, ὃ Ἐβδόμου καλεῖται»· τὸ πεδῖον τοῦτο ἠδύνατο, κατὰ τὸν *Κύμητα Μαρκιλιανόν*, νὰ περιλάβῃ στρατὸν 60,000. Τοῦ θέλωμεν εὐρεῖ λιμένα καὶ πεδιάδα εἰς τὸ Τεκρουρ-σαράγι, οἷα ἀναφέρονται εἰς τὸ Ἐβδόμου; Ὁ λιμὴν τοῦ *Ἀθωα-σεραγίου* οὐ μόνον πολὺ ἀριστάται τοῦ Τεκρουρ-σεραγίου, ἀλλ' ἦτο περιπλέον ὁ λιμὴν τῶν *Βλαχερονῶν*· τὸ δὲ πεδῖον τοῦ Τεκρουρ-σεραγίου εἶναι πολὺ στενὸν πρὸς στρατοπέδουσιν τῶν λεγεῶνων τῆς Νέας Ρώμης.

Ἐχομεν λοιπὸν τέσσαρας ἐνδείξεις ὀδηγούσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀληθῆ θέσιν τοῦ Ἐβδόμου· α') τὸ προκείμενον ἦτο εἰς ἀπόστασιν ἑπτὰ μιλίων ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν ἀκτὴν Σοφίαν μιλίου. β') ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντιδῆς· γ') εἶχε λιμένα καὶ δ') ἐγγειόνηεν εὐρείᾳ πεδιάδι. Ἐπόμεινον τῆ πρώτῃ τῶν δύο ἐνδείξεων πλησιάζομεν τὸ νῦν χωρίον τοῦ *Μακρί-καῖ* καὶ πράγματι εὐρίσκομεν ἐκεῖ στρατοπέδου ἀξίαν πεδιάδα, ἐνῶ μεταξύ τοῦ χωρίου καὶ τοῦ *Ζεϊτόν-βουραῦ* ἔχομεν καλπίσκον ἐπὶ τῆς παραλίας, ὅπερ καλλίστα δύναται νὰ ὑποτεθῆ τοῦ ἄλλοτε λιμένος λείψανον· ἐπομένως οὐδὲως δισταζομεν νὰ μεταφέρωμεν τὸ Ἐβδόμου ἀπὸ τοῦ Τεκρουρ-σαραγίου εἰς τὸ *Μακρί-καῖ*, λέγοντες ὅτι τοῦτο τὸ τελευταῖον ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ περιφανοῦς προκαστείου.

Ἄμα δὲ τῇ εὐρέσει τῆς ἀληθοῦς θέσεως τοῦ Ἐβδόμου ἀνευρίσκομεν ἐπίσης καὶ τὴν ἀληθῆ θέσιν τοῦ *Κερκλοβίου*, ὅπερ, κατὰ τὸν *Θεοφάνην*, ἔκειτο ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος, ὃν εἶχε τὸ Ἐβδόμου πρὸς δύσιν. Ἡμαρτημένῃ λοιπὸν εἶναι καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ *Κυκλοβίου* εἰς Γεδιουλίε.

Prof. A. van MILLINGEN.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΝΑΩΝ

Καθ' οὗς χρόνους ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἀποθανὼν ἐξέλειπε τοῦ ὀρίζοντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, κατέλιπε μὲν ὑπισθεν αὐτοῦ μνημεῖα, ὧν ἄπειρον ἦν τὸ μεγαλεῖον καὶ ὁ κόσμος, ὁ τε ἀρχιτεκτονικὸς καὶ ὁ ἐκ πολυτήμων ὑλῶν, ἀλλὰ τὰ μνημεῖα ταῦτα ἦσαν πρόπον τινὰ σύγκραμα τι. Ἰσως μὲν σημαντικὸν τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ συνηνωμένον μετὰ ἀλλοιώσεώς τινος ἢ μᾶλλον νοθεύσεως ἐπελθούσης ἐν τῷ τότε συμμειγμένῳ συγχρονισμῷ. Ὅπως δὲ εὐκρινέστερον ἐκφρασθῶ, ἐν τῇ ἐπιγενεσίῳ, ἐκείνη ἀκαριαία μετατροπῇ τοῦ ἔθνικοῦ κόσμου εἰς χριστιανικόν, τὰ μνημεῖα τοῦ πρώτου ὑποβλήθηεντα τῇ χρήσει τοῦ δευτέρου, καίτοι κατεῖχον ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐπ' αὐτοῖς πᾶν ὅ,τι ἢ τότε τέχνη καὶ ὁ τότε πλοῦτος ἠδύνατος νὰ παραγγέλωσι μεγαλοπρεπές, ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον. οὐχ ἥσσον χριστιανικὰ γενόμενα ἀπώλεσαν ἦν ἐν τῇ πρώτῃ μορφῇ ἠδύνατος παραγγεῖν ἐντύπων· ὁ δὲ ὑπὸ νέαν παράστασιν νοθευθεὶς αὐτῶν χαρακτὴρ ἀνεπαίει τοῖς τότε καλλιτέχναις τοιαύτην ἐντύπων. οἶαν τῷ ἀληθεῖ τοῦ καλοῦ λάτρει καὶ φιλοσόφῳ ἐμποιεῖ ἢ αὐτῇ τοῦ ὠραίου ἰδέα μεταφερομένη ἐκ τοῦ κυανοῦ τῆς Ἀττικῆς ὀρίζοντος πρὸς τὰς πέραν τῶν Ἀλπεων καὶ τοῦ Ρήνου γῶρας. Ἰκανὰ περὶ τῶν χριστιανικῶν ναῶν τῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἐξεθέμεθα ἐν τινι ἀρτίως δημοσιευθείσῃ διατριβῇ ἡμῶν (1). Παραλείποντες ὅθεν, ὅπως μὴ παλλιλογώμεν, τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, προβαίνομεν εἰς τὴν περιγραφήν τῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐν λογῷ ἐποχῆς, ἐκλείοντες τὰ περὶ αὐτῶν κατὰ γενικῶτατον τρόπον. οὐχὶ δὲ κατατάσσοντες χρονολογικῶς οὐδὲ κατ' ἐπιστημονικὴν τῆς τέχνης αὐτῶν πρόσδον.

Καὶ πρώτον μὲν οἱ χριστιανικοὶ ναοί. ἐὰν ὑπερτέρα τις ἀνάγκη μὴ ἐκώλυεν, ἠγείροντο κατὰ προτίμησιν ἐπὶ ὑψηλῶν τόπων, ἰδίως δὲ ἐπὶ κορυφῆς λόφων. Ὑπερτέρων δὲ ἀνάγ-

κην ἐννοοῦμεν, ὅτε ἠναγκάζοντο ἐγείρειν ναὸν ἐπὶ οἰουδ' ἦποτε τόπου ἢ διὰ τὴν ἐκεῖ ἐπιτέλεισιν θαύματός τινος, ἢ διὰ τὸ παράκτιον καὶ τὸ τοῖς προσκυνηταῖς εὐπρόσιτον, ἢ δι' ἄλλους εἴτε θερησκευτικούς εἴτε κοινωνικούς λόγους. Οἱ ναοὶ ἦσαν μεμονωμένοι, μὴ συνεχόμενοι μετ' ἰδιωτικῶν οἰκημάτων, καὶ περιεβάλλοντο διὰ προφυλακίων, δασῶν, ἀνθῶνων καὶ εὐρυτάτων πλατειῶν ἢ ἀγορῶν, ἐδέσποζον δὲ ὠραίων φυσικῶν ἀπόψεων. Ὡς παραδειγμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ τόπου αὐτῶν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ περὶ τοῦ ἐν Χαλικηδόνι ναοῦ τῆς ἀγίας Εὐφημίας ὑπὸ Εὐαγρίου καὶ Ν. Καλλιῆστον ἀρηγοῦμενα. Τούτων ὁ μὲν πρῶτος λέγει, ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἔκειτο κατέναντι τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου, ὥστε καὶ τῇ θέᾳ τῆς τοσαύτης πόλεως τῶν νεῶν ὠραῖεσθαι· ὁ δὲ δεῦτερος ὡς ἐξῆς ἀρηγείται τὰ περὶ τοῦ διαπρεποῦς τόπου, ἔνθα τὸ ἐξοχον τοῦτο μνημεῖον ἠγείρετο. «Τὸ ἱερόν τοῦτο, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ἰδρυμένον ἐπ' αὐτῆς τῆς Χαλικηδόνος καὶ ἀπέχον τῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου περὶ τὰ δύο στάδια, ἐγείρεται ἐπὶ τόπου ἐξέχοντος καὶ ἡρέμα ἀναφορικοῦ, ὥστε ὁ θέλων ν' ἀναβῆ εἰς τὸν ναὸν τῆς μάρτυρος ἀνεπαίσθητον ὑποφέρει ἐκ τῆς περιωπῆς ἐκείνης ἀποβλέψῃ, κάτωθεν αὐτοῦ ἀνακαλύπτει ἄπασαν τὴν πεδιάδα, ἐδῶ μὲν πρασινίζουσιν ἐκ τῆς δροσερῆς γλῶσς ἢ κυματίζουσιν ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν σίτων, ἐκεῖ δὲ κατὰφουτον παντοῖον δένδρον. Ὑπεράνω τῆς θέας ταύτης ἐκτείνονται ὄρη, ὧν ἄλλα μὲν εὐπρεπῶς μετεωρίζονται, ἄλλα δὲ ἡρέμα ἐπικυροῦνται καὶ μετὰ δασῶδους κόμης καλύπτονται. Προσέτι δὲ ἀποσκυπεῖ ἐκεῖθεν καὶ ἐλάγη διάφορα, τὰ μὲν ἡσύγως ἐκ τῆς πορφυρᾶς γαλήνης περιηγῶντα ἠδέως καὶ ἡμέρως πλίζοντα πρὸς τὰς ἀκτὰς, τὰ δὲ παφλάζοντα καὶ ἐξογκούμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ ἐν τῇ ὑποστροφῇ ἐλαφρῶς περιπλεκόμενα μετὰ καγλικῶν καὶ φυσικῶν καὶ τῶν τοιοῦτων καὶ εὐκόλως ἔπειτα ἀποσυρόμενα». Καὶ ταῦτα μὲν οἱ δύο οὗτοι ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι περὶ τῆς μαγευτι-

(1) Ἄγνωστον ποίαν διατριβὴν ἔννοεῖ ὁ ἀρθογράφος. Σημ. ἀρχ. ἐπιτρ.

κῆς θέας, ἣς ἀπήλαυνε ὁ τόπος, ἐφ' οὗ ἠγείρετο ὁ ναὸς οὗτος· ὁ δὲ Νικήτας ὁ Χωνειάτης μνημονεύων τοῦ τόπου, ἐφ' οὗ ἐγείρεται ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα μαρτυρῶν, λέγει, ὅτι ὁ μὲν ναὸς «διεκρίνετο πρὸς τὸ κάλλος ὡς κάλλιστος, πρὸς τὸ μέγεθος μέγιστος, περὶ δὲ τὸ καιρῖον ὅτι εἰς μέσον ἐστὶν ὠκοδομημένος τῆς πόλεως» «Ὅτι δὲ οἱ παρὰ τῆς φύσεως μετὰ τοιούτων καλλονῶν πεπρωτισμένοι τόποι ἔδει νὰ προτιμῶνται πρὸς ἀνεγερσιν ναῶν, ἀποδεικνύσι τὰ ἀκόλουθα, ἃ ἀναφέρονται πάλιν παρὰ τοῦ Καλλίστου περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Πηγῆς, ὃν ἠγείρε Λέων ὁ αὐτοκράτωρ. «Ὁ δ' αὐτὸς (ἦτοι Λέων ὁ αὐτοκράτωρ) καὶ νεῶν ἕτερον ἐν χώρῳ ἐπιλεγόμενῳ Πηγῇ ἀνετίθει τῇ Θεομήτορι, ἔνθα καὶ δάσος κυπαρίττων ἀμφιλαρές ἦν, λειμῶν ἀπαλαῖς ταῖς ἀρούραϊς τεθιγῶς ἄνθεισι, παρὰ δεισὸς ἐρορῶν τὰ ὠραία, πηγῇ ἀψοφητῇ βλύζουσα γαλήνην τὸ ὕδωρ καὶ πότισμον. Ἱεροσρεπῆ ἐπιεικῶς πάντα». ἃ καὶ πρὸ αὐτοῦ ἀναφέρει ἐπίσης ὁ Προκόπιος. Καὶ τῷ ὄντι, τί ἱεροπρεπέστερον, ἢ ὅποτε περὶ τοῦ προσερχομένου εὐλαβοῦς προσευζόμενου ἐκτυλίσσονται τηλικαῦτα ἕξοχοι τῆς φύσεως παραστάσεις; Εἶναι ποτε δυνατὸν ὁ προσερχόμενος πρὸ τῆς θέας τῶν τοιούτων θαυμασίων νὰ μὴ λεπυρῆ τὸν ἐκ κοινωνικῶν παχυλοτήτων κατεχόμενον αὐτοῦ νοῦν καὶ διακρίνη φαινοτότερον ἄρ' ἐνὸς μὲν τὸ μεγαλεῖον τῆς δημιουργίας, ἄρ' ἐτέρου δὲ τὸ ἄπειρον τῆς δυνάμεως τοῦ Πλάστου καὶ τὴν βαθυτάτην πρὸς τὸ πλάσμα αὐτοῦ ἀγάπην;

Ἀλλὰ πρὶν ἔτι προσῶμεν εἰς ἰδίαν ὁλως παρατηρήσεις περὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν, δι' ὧν ἦσαν πεπρωτισμένοι οἱ διάφοροι τόποι, ἐφ' ὧν ἠγείροντο οἱ πάλαι βυζαντινοὶ ναοὶ καὶ περὶ τῆς μεταξὺ τῶν νῦν χριστιανικῶν καὶ τῶν τότε παρατηρουμένης ὡς πρὸς τοῦτο διαφορᾶς τῶν ἐντυπώσεων, δὲν δυνάμεθα νὰ σιγήσωμεν ὅσα ὁ πατὴρ τῆς βυζαντινῆς ιστοριογραφίας, ὁ δεινὸς Προκόπιος, ἀναφέρει ἐν ταῖς περὶ κτισμάτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ λόγοις αὐτοῦ, περὶ τῆς θέσεως διαφόρων ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου οἰκοδομηθέντων ναῶν. Ἐν ταῖς ἱεροῖς τούτοις μνημείοις, ἐν οἷς ἀναμφιβόλως κατὰ θέσιν καὶ πλοῦτον διέπρεπε ὁ τῆς ἀγίας Σοφίας ναὸς, κατελέγοντο παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐπέκεινα τῶν Βλαχερνῶν, ὡς λέγει, τὰ ἱερὰ Πρίσκου καὶ Νικολάου, «οὐ δὴ οἱ Βυζάντιοι ἐμφιλοχωροῦντες ἐνδιατρίβουσιν ἐκ τοῦ ἐπιπλείστον πῆ μὲν σέβοντες καὶ τεθηπότες τοὺς

ἁγίους ἐνδήμους γινόμενους, πῆ δὲ τῆς τοῦ τεμένους ἀπολαύοντες εὐπρεπεῖας· ἐπεὶ τῆς θαλάσσης τὸ βόθριον βιασάμενος βασιλεὺς, ὑπερβέν τε τοῦ κλυδωνίου ἐπὶ μακρότατον ἐνθέμενος τὰ θεμέλια τὸ ἱερόν κατεστήσατο».

Ἐπίσης, κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικόν, παρὰ τὸν αὐτὸν κόλπον ἀνήγειρεν ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ναὸν Ἀνθίωφ τῷ μαρτυρῶν, κείμενον «παρ' αὐτὴν μάλιστα τὴν τοῦ κόλπου ἡύονα· καὶ τὰ μὲν κράσπεδα τοῦ ἱεροῦ προαυνομένη ἐπικλυζόμενα τῇ τῆς θαλάσσης ἐπιρροῇ τὸ εὐχαρὶ ἐπιεικῶς ἔχει. Οὐ γὰρ ζῆν θερμῶν τὸ κλυδωνιον ἐπανεστηχός, εἴτα εἰς τοὺς ἐκείνη λίθους ἀράσσειται· οὐδὲ μέγαρα τὸ κύμα ἠγῆσαν, οἳ γὰρ τὰ θαλάσσια, καὶ σχιζόμενον ἀποκρίνεται εἰς εἶδος ἀρωαδῆς, ἀλλὰ πρόεισι μὲν προσηγές, σιωπηλὸν δὲ ὄν ἐπιψαύει τῆς γῆς, ἀναστρέφει δὲ μόνον. Ἐκδέχεται δὲ τὸ ἐνθένδεν αὐτῇ ὀμαλῇ τε καὶ λίαν ὑπεία, μαρμαροῖς μὲν πανταχῶθεν κεκοιμημένη καὶ κίονισιν, ὕψει δὲ ὠρακίον τῆ εἰς τὴν θάλασσαν». Κατὰ δὲ τὸ τοῦ κόλπου τούτου βῆθος ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ ἐπὶ μέρους ἱερῶς ὀρθίον, ὡς ὁ ἱστορικὸς οὗτος παρατηρεῖ, ἔκειτο τὸ τέμενος Κοσμᾶ τε καὶ Δαμιανοῦ, ὁ τοιαύτην διαπρεπῆ κατεῖχε θέσιν, ὥστε μακρόθεν ἔτι, ἄμα τῇ κάμψει τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐγένετο ὄρατόν εἰς τοὺς προσερχομένους ἐκεῖσε διὰ βῆσεων ἀσθενεῖς. Ἀλλὰ καὶ πόσοι ἄλλοι ναοὶ δὲν ἀναφέρονται παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ ἐν διαπρεπέσι καὶ μετεωρισμένοις τόποις ἐγηγεμένοι. ὦν τὸ μεγαλεῖον καὶ ὁ πλοῦτος ἠῶξαν ἐφ' ὅσον προσέβαινον οἱ χρόνοι κατ' ἀντιπεπονηθῆτα λόγον τῆς εὐλαβοῖας τῶν συντελεσάντων εἰς οἰκοδόμησιν καὶ ἀνακαινισμὸν αὐτῶν κτιζόντων; Ἐὰν ἐπρόκειτο ν' ἀριθμηθῶμεν ἐν λεπτομερεῖ ὅσα ἐγράφησαν παρὰ τῶν βυζαντινῶν περὶ τῶν καλλονῶν ἐν γένει τῶν διαφόρων τόπων, ἐφ' ὧν ναοὶ ἠγέθησαν, ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἠθέλωμεν ἐνδιατρίψει εἰς τοῦτο· διότι· τί ἐπὶ παραδείγματι δὲν ἠθέλωμεν εἶπει περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Περὶθιπέτου, οὐ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐμφαίνει τὸ ἕξοχον τῆς θέσεως;

Καὶ τοιοῦτοι μὲν ἐν ἐπιτομῇ, ὡς ἤδη ἐλέξαμεν καὶ ὡς ἐκ τῶν ὑφισταμένων μνημείων δεικνύται, ἦσαν οἱ τόποι κατ' ἐκλογὴν. Οἱ δὲ ναοὶ, ὡς ἐν ἀρχῇ ἀνεφέραμεν, ἦσαν μεμονωμένοι, μὴ συνεχόμενοι μετὰ ἰδιωτικῶν οἰκημάτων, καὶ περιεβάλλοντο ὑπὸ προφυλακῶν, δασῶν, κήπων καὶ εὐρυτάτων πλατειῶν ἢ ἀγορῶν.

Καί πρῶτον μὲν ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ ἀριερωμένου τῷ Θεῷ Λόγῳ, μανθάνομεν παρὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ἀπρὸς δύο μόνον τὸν ἥλιον παρέκειντο αὐτῷ ἐκπρεπεῖς ἑτερῆσι σταθί δύο, καὶ πάντοθεν ὑπαίθριον αὐτῷ ἐς κάλλος ἐξελκυσμένην. Περὶ δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ αἰετοῦ Νικολάου, τοῦ ἐν ἱεράρχαις πρωτεύοντος, ὃν ἔκτισε Βασίλειος ὁ Μακεδών, ἀναφέρων Γερμανὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (Θαυμάζων ἐπιφωνεῖ. «Τὰ δ' ἐκτός (τοῦ ναοῦ) οἶα! πρὸς ἐσπέραν μὲν καὶ κατ' αὐτὰ τοῦ ναοῦ τὰ προαύλια ριάλαι δύο ἐστήκασιν, ἡ μὲν πρὸς νότον, ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν, πᾶσαν ἔχουσαι καὶ τέχνης ὑπερβολὴν καὶ ὕλης λαμπρότητα καὶ οἰοσιμίαν τοῦ τῶν ἔργων δημιουργοῦ ὧν ἡ μὲν πρὸς νότον ἐξ Λιγυπτίου λίθου, ὃν ἡμεῖς Ρωμαῖον λέγειν εἰώθαμεν, ἔχει τὴν σύστασιν· περὶ ἣν καὶ δρᾶκοντας ἔστιν ἰδεῖν, οὗς ἡ λιθοζόρος τέχνη ἀριστὰ διεμόρφωσεν. Ἦς μέσον μὲν κωνοειδῆς καὶ διατρήτης ἀνέστηκε στροβίλος, περὶ δὲ κιονίσκοι λευκοὶ καὶ τὸ ἔνδον ὑπόκειναι γοροῦ σχῆμα σώζοντες ὑπεστήκασιν, στεφάνην ἄνωθεν ἔχοντες περιθέουσιν, ἀπ' ὧν ἀπάντων κρουνηδὸν τὸ ὕδωρ κατὰ τὸ ἐμβαδὸν καὶ τὸν πυθμένα τῆς ριᾶλης ἄνωθεν ἔρρει καὶ κατώμυρρει τὰ ὑποκείμενα. Ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν ἐκ τοῦ Σαχαρίου λεγόμενου λίθου, ὃς τῷ παρὰ τινῶν Ὀστροῖτι καλούμενῳ λίθῳ καθέστηκεν ἐμφερῆς, ἐδέξατο τὴν κατασκευὴν, ἐκ λευκοῦ λίθου πολυτέτητον στροβίλον καὶ αὐτὴ κατὰ μέσον τοῦ πυθμένου προβαλλομένη ἐξέχοντα. Ὑπερθεν δὲ κατὰ τὴν περιτρέχουσαν στεφάνην τῇ ριᾶλι ἐκ γαλλικοῦ τῷ τεχνίτῃ διετυπώθησαν ἀλεκτρούνες, τράγοι τε καὶ κριοί, διὰ τινῶν συρτήρων καὶ αὐτοὶ κρουνοὺς ὑδάτων ἐξερευνηόμενοι καὶ οἷον ἐξαιμούντες κατὰ τὸ τῆς ριᾶλης ὑποκείμενον ἔδαφος. Ἐνθα καὶ κύλικες ὄρωνται, περὶ ἃς τότε οἶνος ἀνέβλυζε, ἀκρωθεν τοὺς παριόντας ποτίζων καὶ δεξιούμενος».

Διεξοδικῇ ἀναμνηστικῶς θέλει εὐρεθῆ ἡ παρεκβάσις αὐτῆ, ἐν ἣ' τοσαῦται λεπτομέρειαι τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἀναπτύσσονται· ἀλλ' ἀναμνησθητε, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Θ' αἰῶνος, ἤτοι περὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὑψίστην αὐτῆς βαθμίδα τῆς τελειότητος· δι' ἣν αἰτίαν οὐχὶ μόνον δὲν ἐδίστασα, ἀλλ' ἐπιβαλλόμενόν μοι καθῆκον ἔκρινα, ὅπως ὅσον οἷον τε καταδηλώσω ἐκτυλιζῶ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς, ἵνα καὶ

ἀνετώτερον ἐρεξῆς τῆς ὑπεροχῆς ἀντιληφθῶμεν ὡς καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ μεγαλείου αὐτῆς περὶ τε τὸν βυθμόν καὶ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῇ ἰδέαν τῶν ὠραίων. Διὸ ἀπὸ τοιούτου σκοποῦ ἀρχόμενος ἀναλαμβάνω τὴν διακοπείσαν τοῦ ἱστορικοῦ ἡμῶν περιγραφῆν.

«Ἐξίοντι δὲ σοὶ τὴν βόρειον πύλην τοῦ ἱεροῦ, προσθέτει οὗτος, μακρὸς τις ἐκδέχεται περίπατος κυλινδροειδῆς, ἐξ ἐνύλων γραφῶν κατηγλαῦσμένος τὴν ὄροφν. τοὺς μαρτυρικοὺς περιέχων ἄθλους καὶ τὰ παλαισμάτα, ἐστιῶν ἅμα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν διεγείρων πρὸς τὸν Θεῖον καὶ μακάριον ἔρωτα, ταῖς τῶν μαρτύρων ἀριστείας εἰς τοῦτον ἐναγομένην καὶ ὑπερβαίνειν κατὰ τὸ ἐφικτὸν πειρωμένην τὴν αἴσθησιν. Κατὰ δὲ τὰς πρὸς νότον τε καὶ τὴν θάλασσαν πύλας, εἰ ἐξελθὼν πρὸς ἀνατολὰς ποιήσασθαι τὴν πορείαν θελήσεις, ἄλλον εὐρήσεις ἰσομήκη τοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ ἰσόδωρον δίκυλον, ἄχρι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ αὐτὸν παρατείνοντα, καθ' ἣν μεθ' ἵππων σφαιρίζειν βασιλευσὶ τε καὶ τοῖς τῶν εὐδαίμωνων παῖσι καθέστηκε σύνθετος ἦν καὶ αὐτὴν ὁ αὐτὸς αἰδίδιμος βασιλεὺς, τὰς πρότερον ἐκείσε τυγγανούσας οἰκίας ἐξώνησάμενος καὶ ἄχρις ἐδάφους καταβαλὼν καὶ περικαθάρας τὸν τόπον, εἰργάσατο, κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν μέρος τῆς τοιαύτης αὐλῆς καὶ τὰς περικαλλεῖς οἰκίας δειμάμενος, ἃς οἶονεὶ ταμιεῖον καὶ οἰκονομεῖον τοῦ εἰρημένου τυγγάνει ναοῦ διωρίσατο. Ἡ δὲ τῶν οἰκημάτων ἐξώνησις καὶ κατασκευὴ τῆς αὐλῆς διὰ τὸ τὴν πρότερον εἰς τὸ τοιοῦτον γυμνάσιον ἀναμεινῆν τοῖς βασιλευσὶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ναοῦ παροπλισθῆναι οἰκοδομῇ δεόντως ἐγένετο. Τὸ δὲ περικαλειόμενον μέσον τῶν δύο περιδρόμων χωρίον κατὰ τὸ ἔθρον τοῦ ναοῦ μέρος παρᾷδεισον ἐξευργάσατο, κατὰ ἀνατολὰς καὶ αὐτὸν φυτευθέντα τῆς νέας Ἐδέμ, καὶ παντοίοις κομῶντα φυτοῖς καὶ ὕδασιν ἀφθόνοις ὄντα κατάρρυστον ὃν ἀπὸ τῆς θέσεως Μεσακῆπιον ὀνομάζειν εἰώθαμεν».

Ὅμοια προπύλαια μετὰ τοῦ αὐτοῦ πλοῦτου καὶ κόσμου ἐξευργασμένα εἶχον καὶ οἱ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἐγεργθέντες δύο ναοί, ὁ Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἀποστόλων καὶ ὁ τοῦ Σεργίου καὶ Βάκχου, ἀπ' ὧν προπυλαίων προσήρχοντο εἰς τὰ βασίλεια. «Οὕτω δὲ ἅμω ἀγαστὰ τὰ ἱερὰ τὰδε ἐτιθέσθαι εἶναι, ἀναφέρει ὁ Προκόπιος, ὥστε διαφανῶς τῆς τε πόλεως ὅλης καὶ οὐχ ἥμισυ τῶν βασιλείων ἐγκαλλώπισμα τυγγάνει ὄντα». Ὅντως δὲ ἐκ τῶν σωζομένων μέχρι σήμερον

λειψάνων δύναται τις νὰ εικάσῃ τὴν ἄπειρόν ποτε τῶν μερῶν ἐκείνων μεγαλοπρέπειαν! Ὁμοίως τούτοις ὁ παρὰ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος ἀνακαινισθεὶς ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀκακίου ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἢ τοῦ Φόρου διὰ δύο στοῶν, ὧν ἡ μία ἦν περιστυλος. Ὁ δὲ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὁ παρὰ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος πλουσιώτερος καὶ μείζων ἢ πρότερος ἐπὶ τοῦ στόματός τοῦ Βοσπόρου ἐγερεθείς κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἐξόδον τοῦ Ἰούξεινου δεξιᾶν ἀκτὴν ἐν τόπῳ καλουμένῳ Ἀνάπλω ἢ κοινῶς τότε Βρόχου διὰ τὸ προσάκτιον αὐτοῦ καὶ τὴν ἄμεσον μετὰ τῶν ναυτιλλομένων καὶ ἐμπορευομένων ἐπικοινωνίαν, περιεβλήθη ὑπὸ πλατείας ἀγορᾶς, χειρωθέντος τοῦ ἐκ πετρῶν πρὸς τὴν θάλασσαν προβάλλοντος γῶρου τοῦ ναοῦ, ἔνθα ἡ θάλασσα ἐτέλει ἤρεμος ὑπεράγαν. Ὁ Προκόπιος παρέχων ἡμῖν τὰς πληροφορίας ταύτας προσθέτει, ὅτι μετὰ τὴν παλαιάν ἀγορὰν πρόκειται τοῦ ναοῦ αὐτῆς κατεσκευασμένη ἐκ λευκῶν καὶ ὠραίων μαρμάρων, ὥστε οἱ περιπατοῦντες ἐκεῖ ἀφ' ἐνός μὲν τέρπονται ἐκ τῆς εὐπρεπειᾶς τῶν λίθων, ἀφ' ἑτέρου δὲ χαιροῦσι πρὸς τὴν ὄψιν τῆς θαλάσσης καὶ ἐναθροῦνται πρὸς τὰς κοινὰς αὔρας τὰς ἐξεγειρομένας ἀπὸ τῶν κυμάτων καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ὑψομένων λόφων.

Προπύλαια δ' ἐπίσης πολυτελέστατα ἀναφέρεται ὅτι ἐγένοντο καὶ τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἐκ θεμελίων ἀνεγερόντος. Τὰ δὲ προπύλαια ταῦτα εἶχον ὡς ἐξῆς· τὸ πρῶτον ἐπὶ δυάδος στηλῶν ἠρείδετο ὑψηλοτάτη ἀψίς, περαιτέρω δὲ εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἠγείροντο δύο ἡμίκυκλα ἐκατέρωθεν τῆς πρὸς τὸ ἱερόν ἀγοῦσης ὁδοῦ ἐστῶτα καὶ ἀντικρὺ τὸ ἐν τῷ ἐτέρῳ κείμενα· πρὸς δὲ τὴν ἐτέραν ὁδὸν ἔκειντο δύο ξενῶνες, ὁ μὲν χρησιμεύων ὡς καταλυτήριον διὰ τοὺς παρῆπιδημοῦντας ξένους, ὁ δὲ ὡς ἀναπαυτήριον τῶν νοσοῦντων πτωχῶν.

Ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ταῖς καιμέναις μετὰ τὰ προπύλαια ἐν μὲν τοῖς ναοῖς, ὡς ἐν τοῖς ἕνωθεν εἶδομεν, ὑπῆρχον αἱ φιάλαι, ἧτοι δοχεῖα πολυτελῆ ἐκ μαρμάρου, ἐν οἷς ἐνιπτον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας οἱ ἐν τῷ ναῷ εἰσερχόμενοι· ὑπῆρχον δεξάμεναί πρὸς συλλογὴν τῶν ἐκ τῶν ναῶν καὶ τῶν πέριξ κτισμάτων καταρρεόντων ὀμβρίων ὑδάτων· ὑπῆρχον, ἔαν οἱ ναοὶ ἦσαν ἱκανῶς μεγάλοι, ξενῶνες, πτωχοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα, διδασκαλεῖα, βιβλιοθήκαι καὶ ἕτερα ταιούτου εἶδους ἰδρύματα· ἐν δὲ ταῖς

μοναῖς, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιεβόλοντο ὑπὸ ὑψηλοῦ λίθινου περιβόλου, ὑπῆρχον παντοειδῆ ἐργαστήρια. ἐν οἷς ἐξήσασοντο αἶτε βάνκυσσι καὶ εὐγενεῖς τέχναι, ὡς ἡ σιδηρουργική, ἡ λεπτουργική, ἡ ζωγραφική, ἡ καλλιγραφική, ἡ ἀγγειοπλαστική, ἡ χρυσοχοία καὶ ἀργυροποιία καὶ λοιπά, ὡς καὶ ἐρροστάσια, ἐν οἷς κατεργάζοντο τὰ μέταλλα καὶ ἐψήνον τὰς πλίνθους τὰς χραισιμεύσασα πρὸς ἀνέγερον τῶν πολλαπλῶν κτισμάτων, ὧν σήμερον ἀνευρισκομέναι τῆδε κάκεισε τὰ ἱερεῖα· ἐπὶ τῶν πλίνθων ἀναγινώσκουσαι ἰσόματα ἢ χρυσιλογίας ἢ μονογράμματα ἢ ἐμβλήματα, περὶ τῆς σημασίας τῶν ὁποίων, δι' ἐλλείψιν ἀκριβῶν δεδομένων, ἄλλοτε μὲν διασπάζουσαι ὡς ἀσφαλεῖ γλώσση ἀποσπᾶσθαι. ἄλλοτε δὲ οὕτως εὐκόλως ἐκφέρουσαι γνώμην, ὥστε οἱ τούτων ἐργάται μετ' ἀπορίας τῶν ταιούτων ἀρχαιολόγων τὴν εὐρείαν φαντασίαν ἀπὸ τοῦ καλύπτοντος αὐτοὺς τάφου ἤθελον θαυμάσει.

Περιγράψαντες ἤδη τὰ περὶ ἐκλογῆς τῶν τόπων, ἐφ' ὧν οἱ βυζαντινοὶ ἠγείρον τοὺς ναοὺς αὐτῶν, ὡς καὶ τοὺς ἠθικοὺς καὶ θεησκευτικοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ἐκλογή αὕτη ἐπεβάλλετο, ἄμα δὲ καὶ οἷα ἦσαν τὰ περὶ τοὺς ναοὺς προπύλαια καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτισματα, διὰ πλείονα σαφῆναι προσθήσωμεν ὧδε, ὅτι κατατάσσονται εἰς τρεῖς κυρίως εἶδη, ἧτοι πρῶτον εἰς ἄμεσον τοῦ ναοῦ παραστήματα, ὡς κελία ἱερῶν, αἰθούσας συνέλευσεων, ἀποθήκας διαφόρους, ταμεία, βιβλιοθήκας καὶ τὰ τοιαῦτα· β' εἰς οὐρανθρωπικὰ ἰδρύματα, περὶ ὧν διελάθωμεν ἤδη· καὶ γ' εἰς τεχνουργεῖα. ὧν τὰ προῖόντα ἐχρησίμευον πρὸς ἀνέγερον τῶν ἱερῶν τούτων κτισμάτων. Πρὶν ἔτι εἰσελθῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν τῶν ναῶν ἐξήγησιν, παραθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι αἱ τῶν προπυλαίων τούτων αὐλαὶ περιέκλειον ἔτι. Αἱ αὐλαὶ οὖν αὐταὶ ἐκοσμοῦντο ὑπὸ πολυτελῶν καὶ ἀριστοτεχνικῶν μαρμάρων. ἐν οἷς ὑπῆρχον αἱ λάρνακες τῶν κτιτῶρων ἢ πολλαχῆς καὶ αὐτοκράτωρων, μετὰ ἀγιασμάτων ἀμειωμένων ἁγίῳ τινί. μετὰ εὐκτηρίων οἰκων, ἢ σεμνείων. ἐν οἷς περιεκλείοντο πολλαχῆς θαυματουργὰ λειψάνα μαρτύρων τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας μετ' ἀγαλμάτων ἢ εἰκότων ἐπισήμων ἀνδρῶν, κοσμικῶν τε καὶ κληρικῶν. ὧν ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ ἄμειπτος καὶ οὐρανθρωπος βίος ἐβόηθησε τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα.

Περὶ ναῶν, διαγράμματος κτῶν καὶ τῶν διαφόρων κτῶν ἀπόψεων, ἐξωτερικῶν τε καὶ ἐσωτερικῶν.

Ὡς καὶ ἀλλοῦ ἐν ταῖς μελέταις ἡμῶν ἀνεφέραμεν, οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ βαθεῖαν τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν ἔχουσι· διότι ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστόλων πληροφόρουσιν ἡμᾶς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἱστορικοὶ, ὅτι «τὸν ἀρχαῖόν τῆς πίστεως θεμελίον ἐπὶ πάσης τῆς πόλει τῆς Συρίας καὶ Ἀσίας καταπέθεκτες ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ναοὺς τε φιλοδόκουν καὶ ἱερέας προβάλλοντο». Ὁ δὲ Θωμᾶς ἐν αὐταῖς ταῖς Ἰνδίας, τῆ Λιθισπικ, τῆ Ταπερόβανη καὶ ἀλλοῦ «νεῶς τε μεγίστους ἀπανταχοῦ καὶ τᾶλλα ὅσα διὰ προσῆκε καταστησάμενος». Ὑστερον ἐθανατώθη πληθεῖς, ὡς καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ διδασκαλός, κατὰ τὴν πλευρᾶν. Ὁμοίως καὶ Ἰωάννης ὁ θεολόγος μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Δομετιανοῦ ἀνέλθων εἰς τὴν Ἐρεσον τῆς Ἀσίας οὐ μόνον διεῖπε τὰς ἐκεῖ ἐκκλησίας, αἵτινες, ὡς γνωρίζομεν, ἐτύγχανον ἀπίσχυρότατα ἀπασῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν Ἐρέσῳ ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τόπους «νεῶς ἀνίστα, καὶ κλήρους ὄλους ἠρμόζετο, καὶ τῷ θεῷ τὴν ἱερωσύνην κατήρτιζε πνεύματι».

Ἄλλ' ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ὀφείλομεν μετὰ προσοχῆς διακρίνειν τὴν λέξιν ναός ἀπὸ ἐκκλησίας· διότι ἡ δευτέρα αὕτη ὀνομασία ἀπεδίεδοτο εἰς αἰθούσας μόνον, ἐν αἷς συναθροίζοντο οἱ ἀδελφοὶ πρὸς διδασκαλίαν ἢ ἀνεξιζήτων ζητημάτων ἀναγομένων τῇ θρησκείᾳ αὐτῶν ἢ καὶ εἰς ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων· ἐν ᾧ ἐν τοῖς ναοῖς ἐπέλυοντο αἱ θεῖαι ἱεροτελεστίαι καὶ τὰ μυστήρια. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐφ' ὅσον ἂν ἀναφέρουσιν ἡμῖν οἱ ἱστορικοὶ, ὅτι ναοὺς μεγίστους ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς ἰδρυσε, δὲν δύναμεθα ν' ἀποδειχθῶμεν τοῦτο· πρῶτον διότι οἱ χριστιανοὶ ἔσαν ἀκόμα λίαν εὐαρίθμοι καὶ ἐπομένως δὲν εἶχον χρεῖαν μεγάλων ναῶν· δευτέρον, διότι οἱ χρηματικοὶ αὐτῶν πόροι, ὡς ἰδιωτικοὶ καὶ ὀλίγοι, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσι πρὸς ἀνάγεσιν μεγίστων καὶ πολυτελῶν κτισμάτων καὶ τρίτον, διότι, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδείκνυται, οἱ τότε χριστιανοί, μὴ ὄντες ἐπιθρησκευτικῶς κατηρτισμένοι, ὡς αἱ μετὰ ταῦτα σύνοδοι ἐθέσπισαν, ἀσύνετον ἦν ν' ἀνεγείρωσι μνημεῖα τοιαῦτα, ἅτινα μετὰ τινα χρόνον ἤθελον κριθῆ ἀκατάλληλα καὶ ἀναρμοδία. Καὶ οὕτω μὲν εἶχον τὰ τῶν χριστιανῶν κατὰ τὸν Α' αἰῶνα· μετὰ δὲ τὸν αὐτοκρα-

τορα Γορδικιανόν τὸν Γ' τὸν εὐλαβῆ, ἦτοι περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνος, διαδεχθεὶς τὸν θρόνον Φίλιππος ὁ Ἀραψ κήρυξε τὰ τῶν χριστιανῶν ἐξαιρητικῶς· διότι «τοῦτόν φρασι πρῶτον ἐκ τῆς ἡγεμονικῆς ἀξίας Χριστῷ προσελθεῖν. Τῇ δ' ὑστάτῃ τοῦ Πάσχα πανηγυρῶν τῶν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εὐχῶν τῷ λοιπῷ συμματασχεῖν θελήσασαι. Μὴ μὲν τοι πρότερον τυχεῖν τῆς ἐρέσεως πρὸς τοῦ τηρικᾶδε τῶν ἱερῶν ἐξηγουμένου ἐμποδῶν ἐκείνῳ καθισταμένου, πρηνῆ ἐξομολογήσασθαι, καὶ τῇ τῶν μετανοούντων καὶ στάσει καὶ γόρξ ἐξεταζομένων ἐαυτὸν καταλέξῃ. Μηδὲ γὰρ ἂν ἄλλως ἐξόν εἶναι ἔλεγε μὴ τοῦτο δὴ δρᾶσαντα συμματασχεῖν τῷ πλήθει τῆς πανηγύρεως διὰ πολλὰς αἰτίας τῶν κατ' αὐτόν. Τὸν δὲ πειθαρχεῖν ἐλέσθαι λόγος, ἔργος τὸ περὶ τὰ θεῖα δεός καὶ τὴν καθήκουσαν εὐλαβειαν γενήσως ἐμφαίνοντα». Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου κειμένου παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀξιοσημασιώδητον ἔστιν, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας, οὐ μόνον ἐν τοῖς ναοῖς ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκκλησίαις ἰδιαιτέρως τόποι ὑπῆρχον διὰ τοὺς καταγομένους ὡς καὶ τοὺς μετανοούντας, ἐν οἷς οὗτοι διαμένοντες ὑπεβάλλοντο εἰς ἰδίαν στάσιν. Ὅτι δὲ οἱ χριστιανοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μεθ' ὕστερον ἐπιμεγάλων ἀπῆλθον ἐλευθεριῶν, δύναται τις κρίνειν ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου περὶ τῶν καταχρήσεων καὶ βιωτικῶν ἀκολασιῶν, ἐν αἷς διῆγε Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνρηνιανῶ, καίτοι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα διωγμοὶ τινεὶ ἐγένοντο, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ τοῦ Δεκίου.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὅτε ὁ χριστιανισμὸς ἀνῆλθε μέχρι τοῦ θρόνου καρυχθεὶς ὡς ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους, ἄλλοτε μὲν οὗτος κατεδίωκετο, ἄλλοτε ἐφίετο ἀνεκτός, ἄλλοτε δὲ ἐπροστατεύετο, ἀναλόγως τῶν διαποιουσῶν τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν ἀρχῶν, αἵτινες εἴτε διὰ πολιτικούς εἴτε δι' ὑλικούς λόγους εἴτε δι' ἀντεδικήσεις πολλάκις θρησκείων πρὸς θρησκείας ἢ λαῶν καὶ ἐθνοτήτων πρὸς ἑτέρους ἠκολούθουν τὴν πορείαν ταύτην. Τὸ ἐκτενές τοῦτο ἱστορικὸν διάστημα τῶν δύο καὶ ἐπέκεινα αἰῶνων παραλείπομεν ν' ἀνελιξώμεν ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν μελέτῃ σὺν μόνον ὡς λίαν διεξοδικῶν καὶ ποικίλων καὶ ἰδίας γρηζῶν ἀφηγήσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς ξένον πρὸς τὸ προαι-

μενον τοῦ λόγου ἡμῶν θέμα· διότι, ἐὰν ἐνταῦθα περὶ χριστιανικῶν ναῶν πραγματευώμεθα, τοῦτο ποιῶμεν μόνον διὰ τοὺς βυζαντινοὺς, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν οὔτε τοὺς κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους εὐαγγελίους οἰκίους ἢ τοὺς κυριακούς τοὺς ἐν τοῖς νεκροταφείοις καημένους, ἐνθα διὰ τὸν φόβον τῶν διωγμῶν ἐτέλουν οἱ χριστιανοὶ τὰ μυστήρια αὐτῶν, οὔτε τὰς ἐν ταῖς κατακόμβαις αἰθούσας αὐτῶν, εἰς ἃς περὶ τὸν βωμὸν τοῦ θυσιαστηρίου μεταλαμβάνοντο τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, οὔτε τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ μάλιστὰ τὰ περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐρημητήρια, ὅπου ἐν ἐκάστη μοιῇ οἴκημα ἱερὸν ἦν ἰδεῖν. ὁ σφραγιστὸς καλοῦσι καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονοῦμενοι τὰ τοῦ σφραγιστοῦ βίον μυστήρια μνησθῆναι· ἐν ᾧ οὐδὲν εἰσάγεται, οὐ σιτῶν, οὐ ποτῶν, οὐδὲ τι ἄλλο τῶν πρὸς τὰς σωματικὰς χροίας ἐπιτηδεῶν· ἀλλὰ λόγους τε καὶ νόμους, ῥήσεις τε προφητῶν καὶ ἡμῶν θεοπνεύστον, καὶ ἄλλα, οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια εἰς ἀξίησιν ἤκουσαι, τέλος ἀριστῶν κτῶνται· οὔτε τὰς βασιλικὰς, ὧν ἡ ἀρχιεπισκοπικὴ ἕσχεσε μέχρι τῶν ἀρχῶν ἔτι τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ βασιλείας. Τὸ θέμα ἡμῶν ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, τοῦ πρώτου βυζαντινοῦ ἔργου, ἐνθα ἀναπέλκει ὁ ῥυθμὸς αὐτὸς καὶ λέγει περὶ τὰ τέλει τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὅτε τὸ τοῦ ῥυθμοῦ τούτου γνήσιον εἶδος ἐξέπνευσεν ἐν ταῖς χερσὶν ἀμαθῶν τεχνιτῶν, ὧν μόνη ἀρετὴ ὑπῆρξεν, ὅτι διὰ παραδόσεως διέσωσαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἔγχε τινὰ τῶν ὑψηλῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, δι' ὧν ἐδοξάσθησαν οἱ προγονοὶ ἔγχε, λέγομεν, ἐν οἷς, μεθ' ὅλην τὴν ἐπελθούσαν κατὰπτωσιν, διασώζεται τοιοῦτόν τι ἔτι μυστηριώδες μεγαλεῖον. ὥστε τὰ ἔργα τῶν πρακτικῶν τούτων τεχνιτῶν τὰ σήμερον περικλειόμενα ἐν τῷ ὀρίζοντι τῶν ὀρθοδόξων ναῶν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπερέχουσι κατὰ πολὺ ἐκείνων, ἃ κατὰ μίμησιν ἤγειραν παρ' ἡμῖν ξένοι ἀρχιτέκτονες μὴ εἰδότες καθόλου τὸν μυστηριώδη μίτον τὸν ὀδηγούντα εἰς τὴν λύσιν τοῦ διαγράμματος βυζαντινοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν συμβολικὴν αὐτοῦ ἐπικόσμησιν, δι' ἣν πολυεταί μελέται εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς ἴσως, ὅπως προσφέρουσιν ἡμῖν ἔτι συντελεσμένην κρίσιν.

Ἢ κατὰ βυζαντινὸν ῥυθμὸν ἐκκλησιαστικῆ ἀρχιεπισκοπικῆ μερίζεται εἰς τρεῖς διακεκριμένας ἐποχάς, ὧν πρώτη μὲν, ἥτις καὶ γενέσεις αὐτῆς δύναται κληθῆναι, ἀρχεται ἀπὸ τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ βαίνει μέχρι Μι-

χαήλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου τοῦ αυτοκράτορος (527—842)· δευτέρα δὲ ἐποχὴ, ἥτις ἐστὶν ἡ τῆς ἀμαθῆς, ἀρχεται ἀπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα καὶ λέγει μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (867—1042)· καὶ τρίτη ἡ τῆς καταπτώσεως, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Κομνηνῶν, προβαίνουσα μετ' ἐπιτάσεως ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς πρωτεύουσας ὑπὸ τῶν Σακουροφόρων καὶ περιελθούσα εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον ἐν τοῖς ὑστάτοις χρόνοις. Σημειώτερον πρὸς διασάφισιν τῶν ἀρχαγομένων, ὅτι ὁ μερισμὸς τῶν ἐποχῶν τούτων ἀρροχθὲ μόνον τὸ τῶν ναῶν διάγραμμα· διότι, καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὰς λοιπὰς ὥρας τέρχας, ὡς τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν, τὴν χρυσοϋργικὴν, τὴν ξυλογλυπτικὴν, τὴν μηχανουργικὴν καὶ ἐν γενεῇ πᾶσαν ἄλλην τέχνην ἢ ἐπιστήμην, κατὰ τοσοῦτον ποικίλλονται αἱ ὁράσεις αὐτῶν κατὰ τὴν μακρὰν πᾶρσον τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ὥστε ἐκάστη αὐτῶν χροίξει οὐ μόνον ἐιδικῆς μελέτης ἀλλὰ καὶ ἐιδικῶ μελετητοῦ, ὅπως δυνήθη ἐκ τῆς πυκνῆς κίνεως τῶν αἰῶνων νὰ ἐξαγάγῃ καὶ καταπάρῃ τὰς ἄλλοτε μὲν ἀποσπιλθούσας, ἄλλοτε δὲ θαυματούμενας, ἄλλοτε δὲ πάλιν μετὰ πλείονος λάμπσεως καὶ αἰγλης χρομένης ἐπὶ τοῦ βυζαντινοῦ ἐδάφους αὐτῆς.

Ὅθεν κατὰ τὰς τρεῖς ἐποχὰς τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιεπισκοπικῆς, ἃς χρονολογικῶς διακρίναμεν ἐν τοῖς ἄνω, οἱ ναοὶ ἠγείροντο κατὰ τὰς ἐξῆς διακρίσεις μορφᾶς.

Κατὰ μὲν τὸ διάγραμμα αὐτῶν διιερῆνται εἰς τέσσαρας τάξεις, ἥτοι εἰς κυκλικούς, εἰς δρομικούς, εἰς σταυρικούς ἢ σταυροειδεῖς καὶ εἰς πολυγώνους.

Κατὰ δὲ τὴν ἀπόψιν ἢ ἔσοψιν αὐτῶν εἰς ἄλλοτε ἢ συνθέτους ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῶν στοῶν, ἃς εἴτε ἰσογείως, εἴτε ὑπερκειμένως τὰς μὲν ἐπὶ τῶν δὲ εἶχον.

Κατὰ δὲ τὴν στέγασιν εἰς ξυλοστέγους, εἰς θολωτοὺς καὶ εἰς τρουλλωτοὺς.

Αὐτὴ ἐστὶν ἡ γενικὴ διαίρεσις, ἣν δύναται τις ν' ἄρροση εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν βυζαντινῶν ναῶν ἐξεταζομένων κατὰ μορφήν μόνον· ἐὰν ὁμοιως ἐρευνήσωμεν κατὰ μαθηματικὸν τρόπον τὸ διάγραμμα τῶν ναῶν τούτων, ἡ διαίρεσις ἀπλοστεύεται εἰς δύο μόνον μορφᾶς, ἥτοι τὴν κυκλικὴν καὶ τὴν δρομικὴν.

Ὅπως δὲ καλῶς ἐννοήσωμεν τὸν λόγον τῆς ἀπλοστεύσεως ταύτης, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀνατρεξώμεν εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἐξετασώμεν, ὅποια ἦσαν

τὰ αἰτιατὰ τὰ συντελέσαντα εἰς τὴν γένεσιν τοῦτου. Γνωρίζομεν, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο θέλει ἐπικρατεῖν τὴν μελέτην ἡμῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν δυνατόν νὰ γείνη καταληπτόν, ἐκ τούτου ἱστορικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς δὲν συνεχισθῆ μετὰ τοῦ παρελθόντος, ἐκόντες ἄκοντες ἀναγκάζομεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ προβλήματος, ὅπερ ἐτέθη ἐν ἀρχῇ πρὸ τῶν βυζαντινῶν ἀρχιτεκτόνων ὡς ὀριστικὴ ἐπίλυσις τῆς μελλούσης ἐκείνης μορφῆς, ἥτις, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἀγίας Σοφίας καὶ λήγουσα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις μονὴν τοῦ Δαφνίου, ὠριστο ἀπαθνατῆσαι τὰ θεόπνευστα αὐτῶν ἀριστοτεχνήματα· διότι, ὡς Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης μητροπολίτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ αὐτοῦ εἰς Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν ἔλεγε, «καὶ οἱ τόποι (πρὸς οἰκοδομήν) ἐν ἐποίησιν, ἐπιλεγέντες ἐξ ἐπικρίσεως, καὶ τὰ τῆς ὕλης ὑπερέπιστο, καὶ τὸ τεχνικόν ὄνλον προκατεῖληπτο τοῖς μισθοῖς, τὸ τε ἀρχιτεκτονοῦν καὶ το ὑπουργικόν» καὶ τούτων οἱ μὲν τοῖς Νεζαριαῖς θέσθαι σκεπώματα, ἐγγύς δέ ἐστι φάναι καὶ Θεῶ, διὰ τε τὸ θεῖον τοῦ σκευάσματος καὶ ὅτι τοῖς ἐν αὐτῷ καθαρῶν οὐσι Θεὸς ἐπισκεπτοῦν οἶδε καὶ ἐμπειραπαιεῖν».

Περὶ τῶν βασιλικῶν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅτε δηλαδὴ οὗτος ἀνευδύαθη εἰς τὴν κοσμικὴν περιωπὴν τοῦ κρηθῆναι ἐπίσημος ἱερουσιαστικῆς βωμολογίας αὐτοκρατορίας, ἀνέφερα ἄλλοτε ἐν τῷ συλλόγῳ ὀμιλήσας. Τὰ εὐρυτάτα αὐτὰ μνημεῖα ἐπήρουν μὲν τότε πρὸς τὰ πλήθη τῶν ἀθροισζομένων ἐν αὐτοῖς πιστῶν, ἀλλ' οὔτε αἱ ἱεροτελεστῆαι ἠδύναντο ἀρμυδιῶς προαχθῆναι ἐν τόπῳ μὴ ἀπ' ἀρχῆς πρὸς τοῦτο διασκευασθέντι, οὔτε συμβολικόν τι ἢ συνθήκη τις τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ἥτοι τῆς πρὸς τὸ θεῖον λατρείας, ἐνετυπούτο τῷ ἐκείσε προσερχομένῳ. Τὰ μεγάλα καὶ πλούσια ταῦτα οἰκοδομήματα καίπερ εἰς ναοὺς μεταποιήθέντα, δὲν ἐλάνθανον ὅτι ὑπῆρξαν ποτε ἀγοραὶ καὶ ὑπὸ τὰς στέγας αὐτῶν ἀντήρουν ἐτι αἱ θορυβώδεις φωναὶ τῶν συναλλαττομένων ἐμπόρων καὶ κολληδιστῶν. Διὰ τὸν χριστιανισμόν, ἀνεληθόντα ἐν τῇ ὑψίστῃ βαθμίδι τῆς ἐξουσίας, ὠφειλετο καὶ ἰδίως τις ἱερὸς τόπος ἀνταξίως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ, καὶ τοιοῦτος δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἡ βασιλικὴ ἢ φέρονσα ἐπὶ τῶν ἀετωμάτων καὶ ἐν ταῖς στοαῖς αὐτῆς τὰ ἐμβλήματα τῆς εἰδωλολατρείας.

Ὅθεν κατ' ἀνάγκην ὁ χριστιανισμὸς προσητέρεζεν εἰς ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος περὶ

διαπλάσεως τύπων ναοῦ· ἐν δὲ τοῖς τύποις τοῦτοις, ἔνεκα τῶν τότε ἐπελθουσῶν πολιτικῶν μετακινήσεων, ὠριστο νὰ καταλεχθῆ ὡς πρῶτος ὁ βυζαντινός.

Προαγόμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ κατὰ πρῶτον τεθείσαι προστάσεις τοῦ προβλήματος, ὧν ἡ ἔλλειψις αἰσθητῆ ἐγένετο ἐν ταῖς βασιλικαῖς, ἦσαν αἱ ἐξῆς: Α'. Ἀρμολογήσαι τοιοῦτον διάγραμμα, ὥστε τῷ ἐν αὐτῷ εἰσερχομένῳ πιστῷ καθιστῆναι ὄρατὰ πάντα τὰ τελούμενα. Β'. Ὅρισαι ἀρμυδιὸν καὶ ἀνετον διὰ τοὺς ἱεροουργούντας τόπον. Γ'. Ὅρισαι ἴδια μέρη, μὴ ἀμέσως τῷ ναῷ συνεχόμενα, ἐν οἷς ἵστασθαι τοὺς κατηχομένους καὶ μετανοοῦντας. Δ'. Ὅρισαι τόπους διὰ τοὺς χορούς ὡς καὶ ἄμβωνας διὰ τοὺς διδάσκοντας. Ε'. Διασκευάσαι οὕτω τὰς ἐσωτερικὰς ἀπόψεις τοῦ μνημείου, ὥστε ἀντανάκλῃν τὰς κομάνσεις τοῦ ἡγού καθ' ὠρισμέναν διεσθύνσεις καὶ σχηματίζῃν ὠρισμέναν ἐστῆας, δι' ὧν συγκεντροῦν ἐνὶ ἐκάστῳ τόπῳ τοῦ μνημείου καθαρῶς καὶ ἀπτῶτως τὴν μελωδίαν τοῦ ἤσματος. Σ'. Ἐπιστεγάζαι οὕτω πῶς τὸ μνημεῖον, ὥστε τὸ ὕψος οὗτοῦ καὶ αἱ πρὸς τὸ ὕψη διανοιγόμεναι θυρίδες νὰ ἀρίνωσιν ἐλευθέραν τὴν διόδον εἰς τοὺς καπνοὺς τῶν ἐν τῷ ναῷ καισμένων θυμιαμάτων, λυχνιῶν καὶ κηρῶν, καὶ ἀνανεῶσι τὸν πυκνούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν ἄερα· καὶ Ζ' ἐν τῇ διακοσμήσει τοῦ μνημείου εὐρεῖν σύμβολα ἄμεσον ἀναφορὰν τῷ χριστιανισμῷ ἔχοντα ἐπὶ τε τῶν γλυφῶν καὶ τῶν διαφόρων τοῦ ναοῦ μερῶν, ὧν ἐκάστου ὠρισμένη ἦν ἡ ἀλληγορία. Οὕτω ἡ ἐκκλησίαι κυρίως ἐστὶν ἔνθα ἡ μυστικὴ ζωοθυσία γίνεται, καὶ τὰ ἔνδον τοῦ σπηλαίου ἔνθα ὁ πάρος κείται ἀντ' αὐτοῦ, ἔνδον τοῦ ἱερατείου. Ἡ δὲ κόγχη τοῦ θυσιαστηρίου, ἡ μετῴσεις ἐστὶ τοῦ σταυροῦ, οἱ πύργοι δὲ τὰ σημεῖα. Ἡ ἀγία τράπεζα ἐστὶν ἀντὶ τοῦ τόπου τῆς ταφῆς, ἐν ἣ ἐτέθη ὁ Χριστός. . . . ἐστὶ δὲ καὶ ἱερός Θεοῦ ἡ αὐτή· ἐπίσης δὲ ἐμφαίνει τὴν ποτὲ πρὸ τῶν ἀποστόλων στηθεῖσαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ τράπεζαν τοῦ μυστικοῦ δαίπνου. Τὸ ρῆμα ἐστὶν ὑπόβαθρος τόπος καὶ ἱερός, ἐν ᾧ ὁ παρθασιλεὺς Χριστὸς προσέθηται μετὰ τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων. Λιῶνά εἰσι τὰ στήθη τὰ διαχωρίζοντα τὸ ρῆμα ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ναοῦ· δηλοῦσι δὲ τὸ μὲν ἔξωθεν τοῦ βήματος τὸν ναόν, ὡς καὶ τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν παράστασιν τοῦ εἰσερχομένου εἰς προσευχὴν ναοῦ, τὸ δὲ ἔσωθεν δηλοῖ τὰ ἄγια τῶν ἁγίων, εἰς ἃ μόνους τοῖς ἱερεῦσι καὶ

τοῖς περὶ αὐτοὺς ἐπιτρέπεται εἰσελθεῖν. Τὰ *κίχκαλλα* ἐπίσης ἐμφαίνουσι τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, ὡν τὸ μὲν ἐξώθεν μέρος σημαίνει τὴν εἰσοδὸν τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ ἔσωθεν ὁμοίως τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· ἐγένοντο δὲ κατὰ μίμησιν τοῦ ἁγίου μνήματος, ἐνθα ὑπῆρχον *κίχκαλλα* *γαλακτῶ*, διὰ τὸ μηδένα εἰσεῖναι ἐν αὐτῷ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. Ὁ ἄμβων ἐμφαίνει τὸ σχῆμα τοῦ λίθου τοῦ ἁγίου μνήματος. Ἡ προσκομιδὴ ἢ γινομένη ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἐμφαίνει τὸν τοῦ Κρανίου τόπον. Ταῦτα ἀπεσπάρσαμεν ἐν ἐπιτομῇ ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κων/πόλεως, ὅπως καταστήσωμεν ἐπὶ πλέον ἐκδηλον, ὅποια παρὰ τῶν ἀρχιτεκτονούντων κατεβλήθη προσπάθεια πρὸς κατόρθωσιν καὶ τῶν δεδομένων τούτων προτάσεων τοῦ περὶ κατασκευῆς τύπου χριστιανικοῦ ναοῦ προβλήματος.

Ἦδη ἐπιτραπῆτω ἡμῖν ἵνα ἐπιστημονικῶς καὶ κατ' ἀρχιτεκτονικὴν ἀνάλυσιν διερευνήσωμεν τὰς προτάσεις ταύτας καὶ προσπαθῆσωμεν ὅπως προσεγγίσωμεν, ἐὰν μὴ ὀλοτελῶς ἐρικώμεθα, εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἀφ' οὗ ἀνεχώρησαν οἱ βυζαντινοὶ ἀρχιτέκτονες πρὸς συναρμογὴν τῆς *κυκλικῆς*· διότι ὀφείλομεν ἀπὸ τούτου εἰπεῖν, ὅτι πρῶτον πλάσθην παρὰ βυζαντινοῖς διάγραμμα ἦν τὸ τῶν *κυκλικῶν* ναῶν· συνετέλεσαν δὲ κυρίως εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ τοιοῦτου διαγράμματος ἢ πρῶτα καὶ ἕκτη πρότασις τοῦ προβλήματος, ἧτοι ἀρμολογησάσι διάγραμμα ὥστε τῷ ἐν αὐτῷ εἰσερχομένῳ πιστῷ καθίσταται ὁρατὰ πάντα τὰ τελούμενα, καὶ ἐπιστεγάσαι οὕτω πως τὸ μνημεῖον, ὥστε τὸ ὕψος αὐτοῦ καὶ αἱ πρὸς τὰ ὕψη διανοιγόμεναι θυρίδες νὰ ἀφίνωσιν ἐλευθέρην τὴν δίοδον εἰς τοὺς καπνοὺς τῶν ἐν τῷ ναῷ καιομένων θυμιαμάτων, λυχνιῶν καὶ κηρῶν καὶ ἀνανεῶσι τὸν πυκνούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν ἄερα. Πρὸς ἐπίλυσιν τῶν προτάσεων τούτων οἱ βυζαντινοὶ ἀρχιτέκτονες δύο εἶδη ὑποδειγμάτων εἶχον ὑπ' ὄψει· διὰ μὲν τὸ διάγραμμα τὸ σχῆμα τῶν θεσπῶν καὶ ἀμφιθεσπῶν· διὰ δὲ τὴν ἐπιστέγασιν ἢ θόλωσιν τὰς θέρμας τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων Νέρωνος, Διοκλητιανοῦ, Κωνσταντίνου καὶ ἄλλων, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ μέγα μνημεῖον, τὸ Πάνθειον. Ἄλλ' εἰς μὲν τὴν πρῶτην πρότασιν ἐλάχιστα πρὸς ἐφαρμογὴν ἐγένοντο μεταβολαί, διότι τὸ *κυκλικόν* διάγραμμα ἐξεπλήρου τὸ ζητούμενον· πλὴν πρὸς ἐπιστέγασιν αἱ τε θέρμαι καὶ τὸ Πάνθειον παρεῖχον σπουδαία ἄτοπα· ἦσαν δὲ ταῦτα ἐν μὲν ἐκείναις

ἢ παντελῶς ἔλλειψις θυρίδων, ἐν δὲ τούτῳ, ὅτι ὀπῆ τις μόνον κατὰ κέντρον τοῦ θόλου διανοιγμένη ἄδύνατον καθίστα τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἕκτης προτάσεως τοῦ προβλήματος· δι' ὃ οἱ βυζαντινοὶ ἀρχιτέκτονες, πρὶν ἔτι καταγγείωσιν εἰς τὴν μελέτην τῆς κατασκευῆς τῶν πολυσυνθέτων πλυνθίων θόλων, ἐν οἷς ἐπὶ τοσοῦτον παντὸς ἄλλου ὑπερέτεραν, κατέγειναν, ὡς ταπεινῶς ἡμεῖς κρίνομεν, εἰς τὴν κατασκευὴν ξυλινῶν στεγῶν. αἱτινες ἐγένοντο κατ' ἀπομίμησιν τῶν λιθίνων θόλων καὶ ἐν αἷς εὐκόλως ἠδύνατο νὰ διανοιγῶσιν ὅσας κἄν ἤθελον θυρίδας χωρὶς νὰ πτωθῶνται ἐκ τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς δομῆσεως, ἐὰν αὐτῇ συνέκειτο ἐκ πλυνθίων. ὡς ἀναμφιβόλως συμβαίνει εἰς τοὺς πρωτοπειρῶς ἀναλαμβάνοντας τὴν ἐπιτέλεσιν ἔργου τινός. Συντελοῦσι δὲ εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν ταύτην καὶ αἱ παρὰ τῶν ἱστορικῶν παρεχόμεναι ἡμῖν πληροφορίαι περὶ τῆς καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ πυρός τῶν πλειόνων ναῶν τῆς ἐποχῆς, διότι οὗτοι ἦσαν *ἐκλειστέγοι*. Ἄλλὰ πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὸ περὶ θόλων καὶ τρουλλῶν καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν κεφάλαιον, ὅπερ κατὰ τὴν ἱστορικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν μέλλομεν διεξαγαγεῖν, ἴδωμεν ἐπὶ τίνων μαθηματικῶν ἀρχῶν ἐρειδόμενοι οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐμόρφωσαν τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν διάγραμμα. Ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκουμεν τοὺς ἀναγκώστας ἡμῶν, ὅτι, καθ' ἡμέας, τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τινῶν συγγραφέων τοῦ μεσαιῶνος περὶ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν τεσσάρων γαμμάτων πρὸς σχηματισμὸν τοῦ σταυροῦ, ἐφ' οὗ ἠγείρετο ὁ τρουλλὸς καὶ ὡν τὸ σχῆμα ἐκαλεῖτο *γάμμαθαυ* ὡς παράστασις τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ κεντρικὸς τρουλλὸς ὡς παράστασις τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἑτερεὶ τοιαῦται ἀλληγορίαι ἢ συμβολικαὶ παραστάσεις, εἰσὶν ἀπλῆ συμπτώσεις, οὐχὶ δὲ ἀρχικοὶ σκοποί, ἐφ' ὧν ἐβασίσθησαν οἱ ἀρχιτέκτονες πρὸς διέπλασιν τοῦ σχεδίου αὐτῶν· διότι, ὡς θελομεν ἰδεῖ ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν διαφόρων σχεδίων τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ, τὰ *γάμμαθαυ* ταῦτα μόνον ἐν τῇ εὐλαθεῖ φαντασίᾳ καὶ τῷ δικαίῳ θυμιασμῷ, ἐπὶ τῇ εὐπρεπεῖα τοιοῦτων μνημείων, τῶν βυζαντινῶν ἢ ἑτέρων τοῦ μεσαιῶνος συγγραφέων ἀπαντῶσι· κατὰ μίμησιν δὲ ἀνεξετάστως καὶ ἄβασανίστως καὶ νεώτεροι συγγραφεῖς τὰς διηγήσεις ταύτας μετέγραψαν.

Μεταξὺ τῶν συγγραφέων ἀρχαιολόγων διήροροι κατέγειναν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ κανόνος, ὃς ἴσχυσε πρὸς κατασκευὴν τοῦ διαγράμματος τῶν *κυκλικῶν*. Τούτων διέπρεψαν ἐπὶ ταῖς

θεωρίας αὐτῶν ἀπ' ἐνός μὲν ὁ μαρκήσιος δὲ Βουργιέ, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὁ Λουδοβίκος Blancé· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβεν ὡς ἀρχὴν θεωρίαν βασίζουμένην ἐπὶ ὑποθέσεων ἀνυποστάτων, ὡς αἱ ἐρευνηθῆναι ταύτας ἐν τοῖς ναοῖς τούτοις, ὁ δ' ἕτερος ἤρκεσθη ἀβασκανίστως νὰ ἐδράσῃ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν συμβόλων, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἄνω ἐπέζημεν. Ἐτεροὶ πάλιν συγγραφεῖς περὶ βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς γράψαντες προὐχόντως ἐν τῇ ἀνεπίδειξι τοῦ θέματος αὐτῶν, περιλαμβάνοντες τὰς θεωρίας ταύτας ἐν τῷ κειμένῳ τῆς συγγραφῆς αὐτῶν, οἷα αὐτὰς εὗρον καὶ ἄνευ ἰδίου τινός σχολίου. Ὅμως μετὰξὺ τῆς πλειάδος τῶν σοφῶν τούτων ἀνδρῶν, εἰς οὓς ἡ ἐπιστήμη ἐν γένει, ἰδίως δὲ ἡ καλλιτεχνία, ὁρμεῖται τὴν διασάφισιν πολλῶν σκοτεινῶν σελίδων τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἀνὴρ οὐ μόνον κάτοχος εὐρυτάτων μαθηματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν γνώσεων ἀλλὰ καὶ αὐτόπτης καὶ μελετητῆς αὐτόπειρος, καθ' ὃ ἀνακαινίσας τὸν ἐπὶ τοῦ ἁγίου τάρου τοῦ Σωτήρος ἐνεργούμενον ἐν Ἱερουσαλῆμ, προὐλλων, ὁ ἀρχιτεκτων κ. Χρήστος Μῶς, πρῶτος ἠρευνήσας κατ' ἐπιστημονικὴν ἄποψιν τὴν διαγραφὴν τοῦ κανόνος τοῦ διαγράμματος τῆς κυκλικῆς καὶ περιήλθεν εἰς τὰ ἐφεξῆς συμπερασματα. Ἄβλητόμεν ἐνταῦθα ἐπιστημονικῶς καὶ ἄνευ τῶν συναρουμενῶν αὐτοῖς λογιστικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἀποδείξεων.

Ὁ κ. Μῶς παρετήρησεν, ἀφοῦ καὶ χρόνον γράφουσι πολλοὺς Λατίνους τε καὶ Ἑλλήνας ἀνερευνήσας, ὅτι ἐπὶ τῆς κατασκευῆς τῶν κυκλικῶν παρὰ βυζαντινοῖς ἔσθην ὁ αὐτὸς κανὼν ὁ ἰσχύων καὶ ἐπὶ τοῦ διαγράμματος τῶν ἔθνικων ναῶν, ἰδίως δὲ τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπολλωνος. Ὅθεν λαθὼν ὡς βάζειν τὰ παρ' *Ἑλλησι* ἀναφερόμενα περὶ τοῦ λεγομένου *ὄμφαλοῦ*, ὃς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἑδάρου τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ καὶ ὃν ἐδόξαζον ὡς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς γῆς, συμπεραίνει, ὅτι ἡ δόξα αὕτη μεταβιβάσθη καὶ τοῖς βυζαντινοῖς, οἵτινες, ὡς πολλοὶ τῶν περιηγητῶν ἀναφέρουσιν, ὦριζον πάντοτε ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν σημαῖν τι, ὃ ἀπεκάλουν *κέντρον τῆς γῆς*· τοιοῦτον δὲ σημαῖον ἔκειτο ἐν τῷ ναῷ τοῦ παναγίου τάρου, ἐνθα κατὰ τὸ ἔτος 1808 ἐπέθη κιονίσκος τις. Τὸ δὲ σημαῖον τοῦτο, τὸ παρὰ τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν καλούμενον *κέντρον τῆς γῆς*, ἐκλήθη παρὰ τῶν Σπαρτοφόρων ὁ *διαβήτης* (compas). Ὅθεν, ἐὰν τὸ κέντρον τοῦτο συνδυασθῇ πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ κυκλικοῦ ναοῦ ἢ τῆς κυκλικῆς, περιεχόμεθα εἰς τὰς ἀκολούθους

ἐξηγήσεις· ὅτι τὸ διάγραμμα τῆς *κυκλικῆς* καὶ ἰδίως τὸ τοῦ ναοῦ τοῦ παναγίου τάρου παράγεται ἐκ τῆς διασταυρώσεως δύο ὀρθογωνίων τετραγώνων, ὧν αἱ μὲν κορυφαὶ ὀρίζουσι τὸν ἐξωτερικὸν κύκλον τῆς στοᾶς, αἱ δὲ διασταυρώσεις τὸν ἐσωτερικὸν κύκλον τῆς κυκλικῆς. Αἱ αὐταὶ παρατηρήσεις γινόμεναι ἐπὶ ἑτέρου ἐν Ἱερουσαλῆμ, τεμένους ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ διάγραμμα αὐτοῦ παράγεται πρῶτον μὲν ἐκ δύο τετραγώνων ἐγγεγραμμένων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κύκλῳ τῆς κυκλικῆς, καὶ ὧν αἱ προεκτεινόμεναι πλευραὶ διὰ τῶν διασταυρώσεων αὐτῶν ὀρίζουσι τὸ κανονικὸν ὀκτάγωνον, εἰς ὃ λήγει ἡ ἐγγυτέρα παραπλευρὸς στοᾶ· δεῦτερον δὲ, αἱ πλευραὶ τοῦ πρώτου πολυγώνου προεκτεινόμεναι ὀρίζουσι δύο ἕτερα τετράγωνα ἐγγεγραμμένα ἐν περιφερείᾳ· τὸ δ' ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ ὀκτάγωνον παράλληλον τῷ πρώτῳ σχηματίζει τὴν δευτέραν παράλληλον στοᾶν. Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἀναφέρων ὁ σοφὸς ἐρευνητῆς καὶ ἐν διαφόροις κυκλικαῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐν σημειώσει ἰδιογράφῳ πρὸς ἀναμνησιν κατεπέμπε μοι, εὗρεν ὁμοίως ἐγούσας. Ταῦτά δὲ καὶ ἐγὼ συνήγαγον ἐκ τῶν παρατηρήσεων μου ἐν τῇ κυκλικῇ Σεργίου καὶ Βάκχου καὶ ἐν ἑτέροις ὁμοίαις ναοῖς.

Ἴδου λοιπὸν δι' ὁποίων συνθηκῶν οἱ τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος ἀρχιτέκτονες ἐν Ἀνατολῇ περιήλθον εἰς τὴν λύσιν ἀπασῶν τούτων τῶν προτάσεων τοῦ πολυπλόκου προβλήματος, ὅπερ προὐκλήσεν ἡ κατασκευὴ ἰδίου τύπου χριστιανικοῦ ναοῦ. Ἐκ τούτων δὲ συνάγομεν, ὅτι πρῶτοι ναοὶ, οἵτινες ἠγέρθησαν μετὰ τὰς βασιλικὰς ἦσαν αἱ *κυκλικαί*. Τοιαῦτα κτίσματα, ὡς ἐν τοῖς ἄνω εἶπομεν, καὶ ἐπὶ τοῦ Μ. ἐπὶ Κωνσταντίνου ὑπῆρχον, ὡς τὸ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἐγεθῆν ἐν Ρώμῃ βαπτιστήριον τῆς ἀγίας Κωνσταντίας καὶ τὸ ἐν Ἱερουσαλῆμ τῆς ἀγίας Κωνσταντίας, ἀμφοτέρω ἀπομύμησις ἀρχαιότερον τυγχάνοντα, οἷον ναῶν, λουτρῶν ἢ ἀγορῶν, ὡς ἡ τοῦ Νοκίρα καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Σελίου ὄρους ἐν Ρώμῃ. Ὁσαύτως πισταὶ ἀντιγραφαὶ αἰθουσῶν λουτρῶν, ὡς ἐκ τοῦ διαγράμματος δαλοῦται, εἰσὶν αἱ ἀπλαὶ *κυκλικαί*, ὡς ἡ τοῦ ἁγίου *Μαρκελίου* καὶ ἁγίου *Πέτρου* ἐν Ρώμῃ καὶ ἡ τοῦ ἁγίου *Γεωργίου* ἐν Θεσσαλονίκῃ, κυκλικαὶ ἐγεθῆσαι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος.

Π. Δ. ΚΟΥΠΠΑΣ

Σημ. Ἀρχ. Ἐπιτρ. — Δὲν ἀνευρέθη ἡ συνέχεια τοῦ ἄρθρου τοῦ ἀκρωτῆος καὶ αἰφινιδίως ἀπ' ἡμῶν μεταστάτος μακαρίτου συναδέλφου.

ΠΕΡΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΔΕΞΑΜΕΝΩΝ

Ἐγράψα τὴν μελέτην ταύτην, ἄρου συνέ-
λεξά καὶ διέταξα πολλῶν σοφῶν περιηγητῶν
παρατηρήσεις, καὶ εἰς ταύτας προσέθηκα ὅ,τι
κατὰ τὴν πολυχρόνιον τῆς ἐπιστήμης μου ἔ-
σκησιν ἠδυνήθην νὰ μάθω ἀπ' ἐνός μὲν παρὰ
τῶν τεχνιτῶν τῶν πρακτικῶς μὲν κατασκευα-
ζόντων δεξάμενός, διὰ παραδόσεως ὅμως
ἐγόντων τὴν τῶν βυζαντινῶν μέθοδον, ἀπ' ἐ-
τέρου δὲ ἐξ ἰδίας σπουδῆς ἐπὶ τῶν ὑδραυλικῶν
ἔργων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπιμεληθεὶς συγ-
χρόνως νὰ ἐκκαθαρίσω ἐν τῇ διατάξει μου ὅ,τι
περιττόν ἐν ταῖς ἀφηγήσει τῶν παρ' ἡμῖν τε-
χνιτῶν εὔρον, καὶ νὰ περιλάβω ὅ,τι σύμφωνον
καὶ ἐπιμαρτυρούμενον ἐν αὐτοῖς τοῖς κτίσμα-
σιν εἶδον. Τὸ θέμα τοῦτο δὲν εἶναι μὲν ὅλως
ἄγνωστον, ἀλλ' ὡς ἀφορῶν τὴν τέχνην καὶ
τὴν ἐπιστήμην, κατέχει ἐν ἐαυτῷ τὸ πλεονέ-
κτημα ὑπὸ πολλὰς νὰ παρίσταται φάσεις.

Αἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει βυζαντινὰ δεξά-
μενὰ διακρίνονται εἰς δύο εἶδη· εἰς δεξάμενὰς
δεχομένας ὕδατα μεταγευόμενα δι' ὑδρα-
γωγῶν καὶ εἰς δεξάμενὰς δεχομένας ὕδατα
βροχῆς.

Ἡ κατασκευὴ ἀμφοτέρων ἦν ἡ αὐτὴ· διέ-
φερον δὲ ἀλλήλαις, καθότι εἰς μὲν τὰς πρῶ-
τας, ἕνεκα τῆς ἐξόχου βαρύτητος τοῦ ἀποθη-
κευομένου ὕδατος ἐφηρμοζόντο οἱ προσήκοντες
δι' ἰσχυρὰν θεμελίωσιν ὄροι, εἰς δὲ τὰς δευτε-
ρας προσεγίνοντο εὐφυεῖς τινες ἐπινοήσεις πρὸς
πρόληψιν τῆς σήψεως τοῦ βροχίνου ὕδατος, τὸ
ὅποιον ὤφειλε νὰ μὲνῃ ἐν αὐταῖς ἐπὶ πολὺν
χρόνον.

Ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία, χάριν συν-
τομίας, ἀπέφυγον νὰ διερευνήσω καὶ εἰδικῶς
περιγράψω τὰς γνωστὰς ἐν Βυζαντίῳ ἢ ἀλλα-
χοῦ τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας δεξάμε-
νὰς, περὶ ὧν πολλοὶ μέχρι τοῦδε μετὰ λεπτο-
μερείας ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν ἀνέφε-
ρον, ὡς καὶ νὰ συντάξω ἱστορικὴν τινα περὶ
αὐτῶν ἀφήγησιν, κρίνας σκόπιμον καὶ λυσι-
τελεῆς νὰ παραθέσω γενικὴν τινα μόνον ἔλθεσιν
περὶ τῆς μεθόδου, ἣν οἱ βυζαντινοὶ μετεχειρί-
ζοντο πρὸς κατασκευὴν τῶν δεξάμενων αὐτῶν,
ὡς καὶ περὶ τῶν ὑλῶν, ὧν ἐποιούντο χρῆσιν

καὶ τῆς προσκευασίας. ἡ δὲ ἐπισταμένη φρον-
τις παρεῖχε τὴν ὑπεροχὴν ἐν γένει εἰς τὰ τῶν
βυζαντινῶν κτίσματα.

Ἡ κατασκευὴ τῶν δεξάμενων παρὰ τοῖς
βυζαντινοῖς ἔσχε τὴν ἀκόλουθον ἰδιόζουσαν
μέθοδον πρὸς τὴν διάταξιν τῶν χρησιμο-
ποιουμένων ὑλῶν καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν,
ἣν ἐκτιθέμενος ἐνταῦθα ὄφειλω ν' ἀναφέρω
ὡσαύτως, ὅτι σὺν πολλοῖς ἄλλοις παρὰ τῶν
βυζαντινῶν τεκτονικοῖς διδάγμασι καὶ αὕτη
μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν διατηρηθεῖσα
διὰ παραδόσεως ἐφηρμοζέτο μετ' ἐπιτυχίας ἐν
Κωνσταντινουπόλει· ὡς δὲ μὴ ὤφειλε, παντε-
λῶς ἐγκατελείφθη, ἀπ' οὗτου ἡ πρόσκαιρος καὶ
ἐλαττωματικὴ χρῆσις τοῦ ἀδεξίως ἐφαρμοζο-
μένου γαλλικοῦ ἢ ἀγγλικοῦ σιμάντου. τοῦ ἄλ-
λως τε πάνυ ἀναρμόστου εἰς τοιαῦτα κτίσμα-
τα, ὑπερίσχυσε τοῦ στερεοῦ καὶ διαρκοῦς τῆς
βυζαντινῆς τέχνης τρόπου.

Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ κατασκευάσωσιν
οἱ βυζαντινοὶ δεξάμενῃν, τὸ πρῶτον ἀνώρυ-
τον τὴν γῆν μέχρι στερεοῦ ἐδάφους· ὡς τοιοῦ-
τον δ' ἔδαφος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπαντᾷ
μόνον τὸ ἀργιλοῦδες γῶμα ἢ ὁ θρυμματίτης
βράχος, ὁ κοινῶς καλεῖται κηλόμενος, ὅστις
ὅπουθεν δὲν προσβάλληται ἀπὸ τοῦ φωτός ἀλλὰ
κρύπτεται ὑπὸ τὰ θεμέλια τῶν οἰκοδομῶν δύ-
ναται νὰ καταλεχθῇ μετὰ τῶν ἰσχυροτάτων
βάσεων. Μετὰ τὴν ἀνώρυξιν καὶ ἰσοπέδωσιν
τοῦ βυθοῦ ἔστρωον ἐπ' αὐτοῦ ἰσοπέδον
στρώμα συγκείμενον ἐκ ξηρῶν τιτανούχων
κυανῶν λίθων, οἷσι οἱ ἐκ τῶν ὑπορείων τῶν
καὶ ἀδῶν τοῦ Κερκίτιου κόλπου καὶ τοῦ Βο-
σπόρου ἀποταμιεύονται. ἢ ἐκ πορίτου λίθου,
ὅστις καὶ προτιμᾶτο διὰ τὰς διαστάσεις καὶ
τὴν στερεότητα αὐτοῦ, μέχρι πάχους ἐνός βα-
σιλικοῦ πήχους ἤτοι 0,75 τοῦ γαλλικοῦ μέ-
τρου. Τὸ στρώμα τοῦτο ἐπέζον διὰ τῆς βα-
ρείας (demoiselle) μέγρις ἐντελοῦς συμπτω-
κνώσεως, ἤτοι μέγρις ὅπου πληρωθῶσιν ἄ-
παντα τὰ μετὰ τῶν λίθων κενὰ πρὸς ἀπο-
σθήσιν πάσης ὑφέσεως ἐν τῷ στρώματι κατὰ
τὴν δι' ὕδατος πλήρωσιν τῆς δεξάμενῆς. Ἐπὶ
τοῦ στρώματος τούτου ἔθετον τετραγώνους

δοκούς ἐκ ξύλου δρυός, ὧν ἐκάστη πλευρὰ εἶχεν ἐπὶ τὰ δακτύλων πλάτος, συμμορφούμενοι ἐν τῇ στρώσει τῶν δοκῶν τούτων τῷ τῆς δεξιᾶμενῆς διαγράμματι, τουτέστιν οὐ μόνον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐξωτοίχων στρωγνύοντες ταύτας, ἀλλ' ἀκόμη ἀντιστοίχως τῇ διεύθυνσει τῶν διαφόρων ἀψίδων τῶν συνενουσῶν τοὺς στίχους τῶν ὀρθομένων κίωνων, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο οἱ γενετήρες τῶν στεγάζοντων θόλων. Τὰ διάκενα τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τοῦ πάχους τῶν στρωγνυμένων δοκῶν ἐπληροῦντο δι' ἀσβεστοτοίχου ἐκ κυανοῦ πάλιν λίθου. οὐ τις ἢ ἀμμοκονία συνέκειτο ἐκ ποταμίας ἄμμου καὶ παχείας τιτάνου. Εἶτα, ἐπὶ τῶν δοκῶν τούτων ἔθετο ἐν ἀποστάσει ἡμίσεως πύχους ἀπ' ἀλλήλων καὶ καθέτως ἐν εἴδει δικτύου ἰσοπαχεῖς ἐτέρως δοκούς συνειγμένως τρεῖς πρώτας, ὧν τὰ διάκενα ἐπληροῦντο ὡσαύτως δι' ἀσβεστοτοίχου. Κατὰ δὲ τὰ ὄρια τῆς δεξιᾶμενῆς, ἔθη ἠγείροντο οἱ τῆς περιβολῆς τοίχοι, ἕνεκα τοῦ πλάτους αὐτῶν, ἠπλοῦτο διπλοῦς στίχος δοκῶν, αἵτινες συνείχοντο πρὸς στερεάν συγκράτησιν διὰ τιμημάτων ξύλων δρυός.

Ἐπὶ τοιούτου λοιπὸν τεχνικοῦ μὲν ἀλλὰ στερεωτάτου ἐδάφους ὕψιστον τότε καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δεξιᾶμενῆς πηγματὸν τὸ ὕψος τοίχου συγκείμενον ἐπίσης ἐκ τιτανούχου κυανοῦ λίθου μετ' ἀμμοκονίας συγκεκολλημένου, ὃν τινα ἐπεκάλυπτον ἢ δι' ἀπλῆς ἀμμοκονίας ἢ διὰ μίγματος πλινθοκόνειως, πάχους ἕως τριῶν δακτύλων, ἰσοπεδοῦντες καὶ στίλβουσύντες τὴν ἐπιφάνειαν μέχρις ἐντελοῦς ἀποσφραγίσεως πάσης ὑψρότητας. Τὸ δὲ πέλαιον τῆς τοιαύτης ἐργασίας διακρίνετο, ὅτε οὐδὲν ἔχνος ἰδρώτους ἐξεγίνετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου· ἐπετυγχάνετο δὲ ἢ τοιαύτη στίλβωσις δι' ἐπαναληπτικῆς προστριβῆς τοῦ κρομμυτοῦ παρὰ τῶν ἐργατῶν, οὐχι ἄπαξ, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας· κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀφίοντο διαλείμματα, ἵνα ἢ ἀμμοκονία ἢ ἢ πλινθοκονία οὐ μόνον ἐκχύσῃσι τὸ ἐν τῷ βάθει αὐτῶν κρυπτόμενον ὕδωρ, ἀλλὰ φανερώσῃσι καὶ τὰ ἐξ ἀτελοῦς προστριβῆς προσγιγνώμενα ῥήγματα αὐτῶν, ἃ οἱ ἐργάται ἐξήλειφον διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἐργασίας. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀμμοκονίας ταύτης ἢ τῆς πλινθοκόνειως ἐχοίετο τότε τὸ ἀδιάφορον μίγμα, ὅπερ συνετίθετο ἐξ ἀσβέστου, ἐλαίου φυσικοῦ καὶ βάμβακος· κατεσκευάζετο δὲ καὶ ἐφορμάζετο ὡς ἐξῆς:

Ἐλάμβανον τίτανον παχείαν, ἥτις ἀπο-

σθεννυμένη διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἐπιχύσεως, ἢν ἀνέκαθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφορμάζουσι πρὸς σκευασίαν τῆς ἀμμοκονίας, ἀπέβαινε κόνις· τὴν δὲ κόνιν ταύτην, ὅπως καταστήσωσι λεπτοτάτην, διεπέρων διὰ κοσκίνου ἀκολούθως δὲ ξέροντες βάμβακα ὕψιστον ἀλλεπάλληλα στρώματα τιτανοκόνειως καὶ βάμβακος δύο δακτύλων ἐκάστου τὸ πάχος· μέχρις ὕψους ἡμίσεως πύχους καὶ πηγματὸς ἐκτάσεως, ἀφίοντες ταῦτα ἄθικτα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἵνα καταστῇ στενοτέρα ἢ συνάφεια τῶν δύο ὕλων· ὅτε δ' ἠγγίξεν ὁ καιρὸς τῆς χρήσεως, τότε ἡμέρας τινὰς πρότερον ἠνοίγετο ἐν μέσῳ τῆς στοιβάδας ὅπῃ καὶ ἐγένετο ἔλαιον ἐλαίας, ἢ δὲ μάζα ἐξυμοῦτο ἐπιμύνης καὶ ὁμοιομόρφως μέχρις ἐντελοῦς ἀναμίξεως πολλὰς κατὰ διαδοχὴν ἡμέρας· διότι κατὰ τὰς πρώτας ζυμώσεις τὸ ἔλαιον ἐξακολουθεῖ ἀναφαινώμενον ἐλάχιστε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ μίγματος ἅμα τῇ στάσει τῆς ἐργασίας· ἀλλὰ μετ' ἐπιμύνον μάλα ξιν ἐντελῶς ἐνοῦται καὶ τὸ μίγμα ὁμογενὲς καθίσταται. Ἡ ποσότης τοῦ ἐλαίου ὀρίζετο ἐκ τῆς ἀπορροφητικῆς τῆς ζύμης δυνάμεως. Ἐν τῷ μίγματι τούτῳ συνειμύνετο ἐπίσης καὶ λιθάρηρος ἐπὶ μόνῳ σκοπῷ χρωματισμοῦ. Ὁ κύριος Ἀνδρέσσης ἐν τῷ περὶ Κωνσταντινουπόλεως πονήματι αὐτοῦ ἀναφέρει περὶ τοῦ μίγματος τούτου ἐν σελίδι 174 ταῦτα: «Πρὸς σκευασίαν αὐτοῦ τίθενται ἕκαστον ὀκάδες ἀσβέστου εἰς κόνιν, εἰκοσιπέντε ὀκάδες καλοῦ λινελαίου καὶ εἴκοσι δράμια βάμβακος ἐξεσμένου. Εἶτα ζυμοῦται ἢ ἀσβεστος διὰ τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν ἐντὸς ξυλίνης σκάφης καὶ ἐγγέεται βαθμηδὸν ἐπ' αὐτῆς τὸ ἔλαιον καὶ ὁ βάμβαξ, μέχρις οὐ τὸ μίγμα ἀποβῇ ὁμοιον τῇ ζύμῃ τοῦ ἄρτου. Τὴν ζύμην ταύτην μερίζοντες εἰς ὄγκους μεγάλων ἄρτων φυλάττουσιν· ὅτε δὲ πρόκειται νὰ τὴν ἐφορμάσωσι, διαλύουσιν εἰς λινελαίον μέχρις ὅτου μεταβλήθῃ εἰς μίγμα, ὅπερ ἐπαλείφουσι δις καὶ τρεῖς κατ' ἐπαναλήψιν». Σημειώτεον, ὅτι ὁ Ἀνδρέσσης ἀναφέρων περὶ τῆς σκευασίας ταύτης ἐξήτασε πιστῶς ὅ,τι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶδεν ἢ οἱ ἐπιστάται τῶν ὑδάτων ἐδιδάξαν αὐτόν. Ἐπειδὴ δ' αἱ πληροφοροίαι αὐτοῦ ἀναφέρονται εἰς τὰς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐργασίας, ἐπόμενον εἶναι ὅτι διαφέρουσι, καθ' ὅσον τὰ μετὰ τὴν πτώσιν ἔργα δὲν ἐξετελοῦντο μετὰ τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ τοῦ αὐτοῦ πλοῦτου ὡς τὰ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τούτου ἕνεκα τὸ μίγμα, ὅπερ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκάλυπτεν ἐπιφάνειαν γυλιᾶδων μέτρων, ἐν

τοῖς ὑστερον χρόνοις περιορίσθη εἰς μόνην τὴν προσκόλλησιν πηλίνων σωλήνων ἢ τὴν ἐπιχρῆσιν ἰδιωτικῶν δεξαμενῶν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης τῶν ἀναλογιῶν τῶν διαφόρων ὕλων. ἐξ ὧν συντίθεται, ἐνεκα κερδοσκοπίας ἠλλοιώθησαν (1). Ἐνόμισα δὲ καλὸν νὰ παρενεύρω τὰς ὀλίγας ταύτας παρατηρήσεις ἐνταῦθα, διότι συνέβη πολλάκις, ἐνεκα τῆς ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ κακῆς ἀντιλήψεως ἐπωφελῶν τινῶν ἐπινοήσεων τῶν τόπων ἡμῶν, αὐταὶ μὲν νὰ ἐπιθῶσιν εἰς λήθην παρὰ τῶν Εὐρωπαίων, διότι διὰ τὴν κακὴν ἐφαρμογὴν ἀπέτυγον τοῦ σκοποῦ, παρ' ἡμῖν δέ, οἵτινες συνειθίσκαμεν νὰ θαυμάζωμεν μόνον τὰ ἐξ Ἐσπερίας προερχόμενα, νὰ περιφρονήσωμεν ταύτας μειδιῶντες μόνον καὶ ἀμαθεῖς χαρκατηρίζοντες τοὺς καὶ μνεῖαν ποτὲ περὶ αὐτῶν ποιουμένους.

Ἡ δὲ ἐφαρμογὴ ἐγίνετο ὡς ἀκολούθως. Ἀπὸ τοῦ μίγματος διὰ τῆς συνεχοῦς μαλάξεως καθίστατο ὁμογενὲς καὶ μαλακόν, ὡς προέγραψα, πρὶν ἢ μεταχειρισθῆ αὐτὸ ὁ χρίστης, διὰ τῆς αἰγμῆς τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ ἐγχαρτε βαθεῖας καὶ προσκειμένως ἀλλήλαις γραμμῆς κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, καθ' ἅπασαν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς δεξαμενῆς, πρὸς τὸν βυθὸν αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν πλαγιῶν τοίχων· μετὰ ταῦτα δὲ ἐπέχειε πρῶτην, δευτέραν καὶ τρίτην τοῦ μίγματος στρώσιν, φροντίζων ἐκάστοτε νὰ προστριβῆ τοῦτο δι' ἴσης πίεσεως καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν. Τὴν προστριβὴν ταύτην ἐξέτελει διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κρατῶν τὴν λαβίδα τοῦ μυστηρίου, διὰ δὲ τῶν τριῶν δακτύλων τῆς ἐτέρας χειρὸς πιέζων τὴν λεπίδα αὐτοῦ, ἣτις ἦν ἐπιμήκης καὶ στενὴ. Ἐν τῇ πίεσει ταύτῃ ὁ χρίστης προσέκλινεν ἐπιτηδείως τὸ σῶμα πρὸς τὴν φορὰν τοῦ ἐργαλείου ἐπιταχύνων τὴν προστριβὴν καὶ εἰς μείζονα φθάνων ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ χωρὶς διὰ τοῦ βάρους αὐτοῦ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν πίεσιν. Μετὰ τὴν ἐπιχρῆσιν φροντίς τοῦ χρίστου ἦν ἡ συγνή προστριβὴ, ἣτις ἐγίνετο ἀπαραλλάκτως

ὡς καὶ διὰ τὴν ἀμμοκονίαν, ἣτοι ἐπὶ πολὺ κατὰ συνέχειαν ἡμέρας καὶ μέγρις ὅπου πᾶσα ὑγρότης ἐλλείψῃ, μετὰ τὴν διαφύρα μόνον, ὅτι πρὸς περὶ τῶσιν τῆς προστριβῆς μεταχειρίζετο διὰ τὸ μίγμα τοῦτο τὴν ἐλαφρόπετραν (Pierre ponce). Διὰ τοῦ τοιούτου λίθου καταφύτου ἢ τελείᾳ στυλπωσίαι καὶ τὸ ἔργον ἐπερατοῦτο.

Ἡ κατασκευὴ τῶν τοίχων τῶν περιοριζόντων τὰς δεξαμενάς ἐγίνετο ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ὡς ἐξῆς· ἡ μὲν πρόσοψις κατασκευάζετο κατὰ τὸ λεγόμενον ἔμπλεκτον ἰσόδομον σχῆμα, ἣτοι δι' ὀριζοντείων καὶ ἰσοῦψῶν ἐκ λίθων ἐξεργασμένων ζωνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς ὄρισμένα ὕψη παρενεβάλλοντο ζῶναι ἐκ πλίνθων· τὸ δὲ σῶμα τοῦ τοίχου, τὸ ἐνδότερον τῆς τοιαύτης προσόψεως, ἐπληροῦτο δι' ὕψωδων λίθων, κατὰ συμπεπλεγμένων καὶ ἐμβαθλημένων εἰς ἄρθρον ἀμμοκονίας στρώμα. οὗ ἢ πύκνωσις καὶ ζήρανσις καθίστα τοὺς τοίχους τούτους ἀδιασπάστους.

Οἱ στεγάζοντες τὰς δεξαμενάς θόλοι ἦσαν ἐν γένει σφαιρικοὶ· εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν τοιούτων θόλων παρατηρεῖται, ὅτι, ἐναντίον τοῦ παρ' ἡμῖν ὑφισταμένου συστήματος, καθ' ὃ αἱ μὲν σειραὶ τῶν πλίνθων τίθενται εἰς ὀριζοντεῖους κύκλους, αἱ δ' ἐπιφάνειαι αὐτῶν κατὰ τμήματα ἀνεστραμμένα πρὸς κάθετον ἄξονα κώνου, οἱ βυζαντινοὶ, ἀντὶ νὰ συνδιευθύνωσι πρὸς τὸ κέντρον τὰς τομικωνιαῖς ἐπιφανείας τῶν σειρῶν, ἐξήσθενον μάλιστα τὴν κλίσιν τῶν γενεσιῶν καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἠξάνον τὴν συγκροτήσιν.

Πρὸς διευκόλυνσιν δὲ τῆς ἐργασίας ὁ πλινθόδομος πρὸς τὰ ὑψώματα ἐνίστει, ἐνθα ἡ ἔσοψις προσομοιοῦται ὀριζοντεῖῳ ἐπιπέδῳ, παρεξέρχεται τοῦ ὀρίου καὶ ἀντικαθίσταται τὴν κυκλικὴν καμπύλην διὰ τεθλασμένης γραμμῆς. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀρίου γιν' ἀντὶ μεγάλων πλίνθων, ἔθετον πλινθίδια εἰς τὴν οἰκοδομησὴν τοῦ ὑπολειφθέντος μέρους πρὸς ἀπυφύγην ὀλισθήσεως.

Ἡ παρεκτροπὴ αὕτη ἀπαντᾷ εἰς δύο ἐν Κωνσταντινουπόλει δεξαμενάς, ὧν ἡ μὲν κεῖται παρὰ τῇ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἡ δ' ἐτέρα παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ Ἰπποδρόμου.

Περὶ ἀστεγῶν δεξαμενῶν.

Ἡ κατασκευὴ τῶν δεξαμενῶν τούτων ἐγίνετο καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ τῶν ἐστεγασμένων, διέφερε δὲ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος ὡς καὶ τὸν

(1) Τὸ ἐν σελ. 419 ἀναφερόμενον ἀνέκδοτον τοῦ Andreossy μαρτυρεῖ τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Τῷ διηγήθῃ ὁ κ. Ruffin, Γάλλος ἐπιτετραμμένος διαμείνας ἐν τῷ Ἑπταφυρῳ, ὅτι ἐρωτήσας τὸν ἀρχιτέκτονα (κάλφην) τὸν ἐπισκευάζοντα τὴν ξυλίνην τοῦ διοικητοῦ κατωικίαν, διατὶ ἐνῶ τόσοι λίθοι κεῖνται αὐτόθι, δὲν κατεσκεύαζεν αὐτὴν λιθίνην, ἔλαβεν ἀπάντησιν τὸν συνῆθη ἐν Ἐνατολῇ συλλογισμόν· « Ἐὰν ἡ οἰκοδομὴ γείνη καλὴ καὶ στερεά, δὲν θὰ προσκληθῶμεν καὶ πάλιν ».

σκοπὸν διότι τούτων μὲν ἡ ἔκτασις κατεῖχεν ἐπιφάνειαν πολλῶ μείζονα, σκοπὸς δὲ ἦν ἡ ἐν κृतιαί κατακλίθις τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐκ τῶν τύπων, ἀφ' ὧν ἐβλήθη, οὐ μόνον περιεῖχεν ἀλλὰ καὶ συμπρέσσυρε κατὰ τὸν δρόμον αὐτοῦ ποικιλίας οὐσίας, αἱ ὁποῖαι, πρὶν μεταγετυθῆ τὸ ὕδωρ ἐν ταῖς θολωταῖς δεξαμεναῖς, ἀφ' ὧν διενέμετο, κατεκλίθητο εἰς τὰς ἀστέγους. Διὰ τοῦτο καὶ αὐταὶ κεῖνται πάντοτε ὑψηλότερον τῶν θολωτῶν. Ἀναμφίβολον δ' ἐστίν, ὅτι αὐταὶ ἐκκληρίζοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκ τῆς σωρευομένης ἰλύος· ἀλλ' ὡς φαίνεται, μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἡ ἡ ἀποθήκευσις τῶν ὑδάτων δὲν ἐκρίνετο πλέον τὸσον ἀναγκάσια, ἢ ἀμεριμνησία κατέλαθε τοὺς φροντίζοντας καὶ πολλὰ τῶν θολωτῶν δεξαμενῶν παρεμελήθησαν, στερεθῆσαι τῆς τέως αὐτῶν χρήσεως. ἄπρακα δ' αἱ ἀστεγαῖς ἐγκατελείθησαν, χρησιμεύουσαι σήμερον, ἕνεκα τῆς ἐν τῷ βυθῷ αὐτῶν ἰλύος, πρὸς φυτεῖαν λαχάνων· δι' ὃ καὶ Τσακούρη-Βοστόνια (λακκάδοις κηποι) ἐκλήθησαν.

Περὶ ἰδιωτικῶν δεξαμενῶν.

Ἐπειδὴ αἱ πρὸς ὕδρευσιν τῆς πόλεως μεγάλα τοῦ κράτους δεξαμεναί, ὧν τὴν ἕξοχον ἐργασίαν καὶ τὸ μέγεθος τοσοῦτον θαυμάζομεν σήμερον, δὲν ἐπήκουον εἰς ἐκπλήρωσιν ἐντελῆ τῶν ἀναγκῶν τῶν κατοίκων, αὐτοὶ ἐκτιμῶντες τὰς ἐκ τῆς ἀβύθου χρήσεις τοῦ ὕδατος ὠφελείας, κατέβαλλον πᾶσαν φροντίδα, ἵνα μὴ μάτην τοῦτο ἀπόλληται, καὶ κατέγειναν ἐπίσης εἰς ἀνάγκησιν μέσων πρὸς ἀποταμίευσιν τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν. Διὸ ἐν ἐκάστῃ ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ, ἐν ἐκάστῳ ναφῷ, μονῇ, λουτρῷ καὶ ἐτέρῳ δημοσίῳ κτιρίῳ κατασκευάζοντο καὶ μικραὶ δεξαμεναί, αἵτινες δὲν διέφερον τῆς κατασκευῆς τῶν ἐτέρων εἰμὴ μόνον κατὰ τὰς διαστάσεις. Αἱ δεξαμεναὶ αὐταὶ ὡς ἐπὶ πλείστον ἐκτίζοντο ὑπόγειοι, ἴσως δι' οἰκονομίαν τόπου. Ἐνίστε δὲ καὶ ἰσόγειοι, ὡς παρατηρεῖται ἐν τῷ ναφῷ τοῦ Σωτήρος τῆς Χώρας ἢ ἐν τοῖς ἑρείπιοις τοῦ οἴκου Θεοδώρου τοῦ Μετοχιτῆ ἢ ὀπισθεν κρητῶν τινῶν βυζαντινῶν, ὧν ἡ χρῆσις διατηρήθη μέχρι σήμερον. Ἐν ταῖς δεξαμεναῖς ταύταις, ἐπειδὴ ἀπέθηκαίετο βροχίον ὕδωρ, οὐ ἡ πολυχρόνιος ἐν αὐταῖς διαμονὴ προσελάει σῆψιν, οἱ βυζαντινοὶ πρὸς ἀποφυγὴν ὄρυττον συνήθως πρὸς μίαν τῶν θεμελίων πλευρῶν ὄρεα, μέχρις οὐ ἐβλήκον εἰς στρώμα ὕδατος· αἱ δὲ διὰ τοῦ πάχους τοῦ τοίχου διασταλάξεις τοῦ φρεατίου ὕδατος

ἀπεκώλυον τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ βροχίου· ἐστὶ δ' ὅτε ἀντὶ φρεατίου μεταχειρίζοντο καὶ ἕτερα ὑπόγεια ὕδατα, αἵτινα τυγχόν διήρχοντο παρὰ τὸ ἕδαφος, ἐφ' οὗ ὠκοδόμουσαν τὴν δεξαμενὴν, καὶ αἵτινα διὰ τὰς ἀλατούχους αὐτῶν οὐσίας δὲν ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιοῦσιν διὰ πόσιν. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τὸ τοιοῦτον μέσον ἀπέλειπε, ἀνεμύνησον ἐν ταῖς δεξαμεναῖς ταύταις τὸ βροχίον ὕδωρ μετὰ τοῦ ἐκ τῶν μεγάλων δεξαμενῶν προσερχομένου, ὅπερ οἱ τότε ἰδιοκτῆται, ὡς καὶ σήμερον ἐτι, ἠγόραζον κυροῦντες τὴν ἀγορὰν δι' ἐπισήμου ἐγγράφου ἰδιοκτησίας, ἐν ᾧ ἀνεφέρετο τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐδικαιούτο νὰ λαμβάνη ὁ ἀγοράσας.

Περὶ τῶν χρησιμευουσῶν ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν δεξαμενῶν ὕλων.

Αἱ πρὸς κατασκευὴν τῶν δεξαμενῶν χρησιμεύουσαι ὕλαι ἦσαν οἱ λίθοι, αἱ πλίνθοι, ἡ τίτανος, ἡ ἄμμος, ἡ κεραμόκοιτις, τὰ μάραμα, οἱ γρανῖται, ἡ δρυς ἡ ἡ καστανεά, τὸ ἔλαιον, ὁ βράμβας καὶ τὸ λίπον.

Τὰ χρησιμεύοντα εἶδη τῶν λίθων πρὸς θεμελίωσιν τοῦ ἕδαφους καὶ ἀνέγερσιν τῶν τοίχων τοῦ περιβόλου ἦσαν ἡ οἱ κυανοὶ τιτανουχοὶ ἡ οἱ πορφῖται τιτανουχοὶ. ἄμφοτεροὶ ἀποσπόμενοι ἐκ τῶν λατομείων τοῦ Βυζαντίου τῶν καιμένων παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου καὶ Βασπόρου ἢ ἐν ταῖς περικλειούσαις τὸ βῆθος τοῦ Κερατίου κόλπου κοιλίαις ἢ ταῖς πρὸ τοῦ Ἐπταπυργίου ἐκτεινομέναις. Μάραμα ἐν ταῖς δεξαμεναῖς μεταχειρίζοντο μόνον διὰ κίονας ἢ διὰ στρώσεις, ταῦτα δὲ μετέφερον κυρίως ἐκ Προικοννήσου, πολλὰκις ὅμως διέθετον ἐπίμοιους κίονας, οὓς ἀπέσπων ἐξ ἡρειπωμένων οἰκοδομῶν ἀδιανοοῦντες τῷ ποικιλομόρφῳ αὐτῶν καὶ τούτους ἠνώρθουν ὡς βάσεις πρὸς ὑποστήριξιν τῆς στέγης τῶν θολωτῶν δεξαμενῶν. Παρατηρητέον ἐνταῦθα, ὅτι αἱ δεξαμεναί, ἐν αἷς τοιαύτη ποικιλία ἀπαντᾷ, εἰσὶν ἔργα τῶν μεταγενεστέρων τῆς αὐτοκρατορίας χρόνων, διότι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἕνεκα τῶν ἰσχυρῶν μέσων, ἃ διέθετον, καὶ ὕλη ἀβύθος ὑπῆρχε καὶ οὐδεμίαν προσερίνετο ἀνάγκη, ἵνα, διὰ δεξαμενάς, ὧν τὸ ἔδωον ἦν ἀφανές, ἀνεγείρωσι πολυτελεῖς κίονας, ὧν ἡ χρῆσις οὐ μόνον ὑπὸ τῆς τέχνης καταδικάζεται, ὡς ὑποκειμένων τῶν κοσμημάτων αὐτῶν εἰς τὴν

ἐκ τοῦ ὕδατος θροάν. ἤτοι εἰς τὴν προστριβὴν καὶ εἰς τὴν ὑγρασίαν, ἀλλ' ἠδύνατο πρὸς τούτοις νὰ χρησιμεύσωσιν ἀλλαχοῦ εἰς ἐπιφανέστερα μνημεῖα, ἐφ' ὧν ἀπ' ἐναντίας ἐπικρατεῖ, ὡς βλέπομεν. καὶ διάφορος φύθως καὶ ἀπλουστέρα ἐπικόσμησις. Δι' ὁμοίας αἰτίας δὲν εἶναι καταδικασίμοι καὶ οἱ μεταγενέστεροι, ἐὰν ἐχρησιμαπούησαν δι' οἰκονομίαν τοὺς τῆδε κάκεισε ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν ἀρχαίων μνημείων κειμένους κίονας καὶ ἠνωθῶσαν τούτους πρὸς ὑποστήριξιν τῶν στοῶν τῶν δεξαμενῶν. διότι ἐν τοῖς ὑπογείοις τούτοις τόποις οὐδέποτε ἤλπιζον, ὅτι μετὰ αἰῶνας, ἕνεκα τῆς ἀχρηστίας αὐτῶν, ἔμελλε νὰ διεισδύσῃ ὁ τοῦ περιηγητοῦ ἐπικριτικὸς ὀρθόκλυος, ὅπως ἐπικρίνη ὅ,τι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἂν ἐτύγχανεν ἐπιστήμων, ἠδύνατο εἰς ὁμοίας περιπτώσεις νὰ πράξῃ.

Αἱ πλίνθοι, ἅς οἱ βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο διὰ τῆς δεξαμενῆς αὐτῶν, εἰσὶ διάφοροι κατὰ τὸ μέγεθος, πλὴν ἀπασαι ἰσόπλευροι καὶ τετραγῶνοι. Αἱ πλευραὶ αὐτῶν διαφέρουσι κατὰ τὸ μέγεθος ἀπὸ 0.27 μέχρι 37 ἑκατοστῶν καὶ πλέον ἐνίοτε. Ἡ ζυμὴ αὐτῶν ἐστὶν ὁμογενής, λεπτή, συμπαγῆς καὶ ἄνευ κουφωμάτων. Τὸ χρῶμα ἐρυθρὸν καὶ σπινθηρίζον ἐνίοτε δὲ διὰ τὴν πολλὴν καύσιν ἰώδες. Τὸ βῆρος αὐτῶν ἐξαιρετικόν· ὡς δὲ φαίνεται, περιέχουσι μεγάλην ποσότητα ὀξειδίου σιδήρου, ὅπερ ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ἀργίλῳ ὑπῆρχεν, ἢ προσετίθετο ἐν τῇ ζυμῶσει τῆς ἰλύος τῶν πλίνθων. Ἐπὶ πλέον εἰσὶ λίαν σκληραὶ, ἢ δὲ διάρρηξις αὐτῶν εὐθύγραμματος. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας φέρουσι ἀλλαγὰς κατὰ τὴν φοράν τῶν πλευρῶν αὐτῶν ὡς καὶ διαγωνίως κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Χ, τοῦτο δὲ πρὸς εὐχερεστέραν συγκόλλησιν μετὰ τοῦ κεραμοῦ ἢ τῆς ἀμμοκονίας. Πολλάκις ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ, μονογράμματα, συμβολικὰ σημεῖα καὶ ἱερὰ ῥήσεις· ἄλλοτε δέ, ὡς τινες γνωματεύουσι, χρονολογίας ἰνδικτιῶνας. Τὸ περὶ πλίνθων θέμα δεόμενον εὐρυτέρας καὶ εἰδικῆς μελέτης ἀναβάλλω εἰς ἕτεραν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐκτενέστερον πραγματευθῶ.

Ἐν τῇ ἐγέρσει τῶν τοίχων οἱ βυζαντινοὶ ὅτε μὲν μετεχειρίζοντο τὴν ἀμμοκονίαν, τὴν παρεσκεύαζον ὡς καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅτε δὲ τὸ κεραμοῦ ἢ τὴν πλινθοκονίαν.

Τὸ κεραμοῦ συνετίθετο ἐκ παλαιοῦν κερμάτων, ἀρμολίως κεκαυμένων, συντριβομένων εἰς μέγεθος γονδράς ἄμμου (gravier), ἐξ ἄμμου κοκκωτῆς, ἐξ ἀσθέστου καὶ ἐκ λίνου ἢ

τριβῆς. Πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ ἐπὶ ὀγκλοῦ καὶ πεπιεσμένον γομακτίνον ἐδάσους ἕκαμον ἀλλεπαλλήλους στοιβάδας ὡς ἐξῆς· τὴν μὲν πρώτην στοιβάδα διὰ γονδράς ἄμμου, τὴν δευτέραν διὰ κεραμοκόνεως, τὴν τρίτην διὰ τινῶν ἐσθεσμένων διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀποσταλλῆζως, καὶ τὴν τελευταίαν διὰ τριβῆς βραχείας ἀπὸ βοοειδμάτων ἐξαχρυσμένης ἢ λίνου.

Αἱ ἀναλογίαι τῆς συνθέσεως ἦσαν αἰ ἐξῆς:

Ἄμμος γονδρά	19
Κεραμοκόνις	38
Ἄσθεστος	38
Θριβὴ ἢ λίνον	5

100

Αἱ στοιβάδες αὗται πρὸ τῆς χρήσεως ἀνεμαλάσσοντο συνεχῶς καὶ κατὰ διαλείμματα ἡμερῶν μετὰ τῶν διαφόρων μαλάξεων, ἵνα τὸ μίγμα καταστῇ ὁμογενέστερον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μίγμα ἀριέμενον οὕτως ἐξηραίνεται, πρὸς νέαν ἀναμάλαξιν αὐτοῦ προσέθετο ὕδωρ. Ἄνὰ πᾶσαν ἀναμάλαξιν ἐφρόντιζον ὅπως σχηματίσωσι καὶ νέας στοιβάδας, οὕτω δὲ ἐσωρεῦετο ποσότης ἱκανὴ ὅπως ἐπαρκέσῃ πρὸς τὴν ὠρίζετο οἰκοδομήν. Ἡ θριβὴ ἢ τὸ λίνον, ὃ μετεχειρίζοντο, σκοπὸν εἶχε τὸ συμπαγῆς τοῦ μίγματος. Αἱ ὑδραυλικαὶ ιδιότητες τοῦ μίγματος τούτου εἰσὶν ἐκ πείρας γνωσταὶ παρ' ἡμῖν. Καίτοι δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνοις καὶ ἰδίως ἐν τοῖς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δὲν ἐγένετο μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς, ἐν τούτοις ὁμολογητέον, ὅτι καὶ πάλιν ἐξαιρετικαὶ ἐν αὐτῷ ιδιότητες ἀνακαλύπτονται. Τὴν σήμερον, ἕνεκα τῆς παντελοῦς καταπτώσεως τῆς τέχνης καὶ τῆς περιφρονήσεως, ἣτις ἐπεκράτησε παρ' ἡμῖν ἀδικαιῶς διὰ πᾶσαν ἀρχαίαν παρὰδωσιν, τὸ ἐν χρῆσει ὑπὸ τὸ ὄνομα *corasium* γνωστὸν κεραμοῦ ἐστὶν ἀνέξιον παντὸς λόγου· διότι ἐν τῇ συνθέσει αὐτοῦ οὐδεμία λαμβάνεται πρόνοια οὔτε πρὸς ἐκλογὴν τῆς ὕλης, οὔτε πρὸς κατεργασίαν αὐτοῦ.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τῆς χρήσεως τῶν ζύλων ἐν τῇ θεμελιώσει τῶν δεξαμενῶν καὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, καλὸν νομίζω ν' ἀναφέρω τινὰ ἐξ ὅσων ὁ διάσημος καὶ σοφὸς ἀρχιτεκτων *Violet le Duc* ἐν τῷ περιωμῶ αὐτοῦ συγκράματι περὶ μεσαιωνικῆς δομικῆς ἀναφέρει. «Οἱ ζυλοουργοὶ τοῦ μεσαιῶνος ἀπέφραγον, ὡς φαίνεται, τὴν χρῆσιν ὀγκωδῶν ζύλων καὶ κατὰ συνέπειαν παλαιοῦν κατὰ τὴν ἡλικίαν, κἂν ἔτι προὔκειτο περὶ ζυλοουργημάτων μεγάλων δια-

στάσεων ὅτε εἶχον ἀνάγκην ὀγκώδους ξύλου, ὡς τὸ πρὸς κατασκευὴν γνάμωνος λόγγης (poignon de flèche), κωδωνοστασίου ἢ ἑτέρου κτίσματος, τότε συνήθουν τέσσαρας κλάδους, ἀπαλλασσόμενοι διὰ τοῦ τρόπου τούτου συνάμα καὶ τῶν εἰς τὰς μεγάλας δοκοὺς συμβαινουσῶν ῥικνώσεων (torsions). Ἰδοὺ δὲ ἡ μέθοδος αὐτῶν τῆς ὑλοτομίας ἐπὶ σπουδαίων ἐκ ξυλείας ἔργων. Ἐν πρώτοις ἐξέλεγον ἐν τῷ δάσει τὸ ἀρμόδιον δένδρον, γυμνοῦντες τὸν κορμὸν τοῦ φλοιοῦ πρὸ τῆς ἔκκοπῆς· τετραγωνίζοντες τὸ ἔκκοπὸν διεφύλακτον ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπὸ στέγην ἐκτεθειμένην εἰς ῥεύμα ἀέρος· ἡ ἔκκοπή ἐγίνετο κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ εἰς ὠρισμένην τοῦ χρόνου σελήνην· τοῦτο δέ, εἴτε ἀληθῆς εἴτε ψευδῆς πρόληψις ἦν, χρησιμεύει εἰς ἀποδείξιν, ὅτι μετ' ἐπιστασίας προσεῖχον εἰς τὰς προκαταρκτικὰς ταύτας ἐτοιμασίας. Μετὰ τὴν τελείαν αὐτῶν ἀποξήρανσιν ἐν τῷ ῥεύματι τοῦ ἀέρος ἢ μετὰ τὴν ἐμβαρῆν τὴν διαλύουσαν καὶ ἀποβάλλουσαν τὸν γυμνὸν αὐτῶν, περεδίδοντο εἰς τὸν ξυλοεργῶνα.

Περὶ τῶν διαφόρων ἐπιχειρημάτων καὶ τῆς μεθόδου τῆς ἐπιχρίσεως ἀνεφέραμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις· ἐνταῦθα προστιθέμεθα μόνον, ὅτι κατὰ τὴν ἐπιχρίσιν πᾶσαι αἱ τῶν δεξαμενῶν γωνίαι ἐσχηματίζοντο κυκλοειδῆς, τὸ δὲ ἔδαφος ἐπικλινές μέχρι τινὸς λεκάνης, ἐν ἣ συνεσωρεύοντο μετὰ τὴν ἐντελῆ ἀντλήσιν τοῦ ὕδατος πᾶσαι αἱ ξῆναι ὕλαι. Τὸ κυκλοειδῆς τῆς γωνίας καὶ τὸ ἐπικλινές τοῦ ἔδαφους εἰσὶν ἀσφαλῆ σημεῖα διακρίσεως δεξαμενῆς κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν ἢ ἐπίσκεψιν ἐρείπιου.

Σημ. Ἄρρ. Ἐπιτρ.—Καίτοι ὁ μακαρίτης Κουμππας ἐν ἀρχῇ λέγει, ὅτι δὲν θέλει περιγράψῃ τὰς σωζόμενας κινστέρνας, οὐχ ἕπτον ἀπαριθμεῖ αὐτὰς ἐνταῦθα, ἐπόμενος τῇ περιγραφῇ τοῦ Andreossy (Constantinople et le Bosphore, p. 142—148)· ἐπειδὴ δὲ ὁ Σκαρλάτος ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» ἔδωκεν ἤδη περιγραφὴν αὐτῶν καὶ μάλιστα πληρεστέραν, διὰ τοῦτο ἀναγράφονται ὡδε ὅσα πρωτότυπὰ εἰσι.

Κινστέρνα τοῦ Φιλοξένου (Μπινμπιρ-δριζ). Ὁ Κουμππας θεωρεῖ αὐτὴν κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ἀναγινώσκει Ὑπατος (ἢ Ὑψηλός) Κωνσταντίνος Νικητῆς τὰ μονογράμματα ἐκείνα, τὰ ὅποια οἱ κ. Curtis καὶ Ἀριστάρχης λέγουσιν

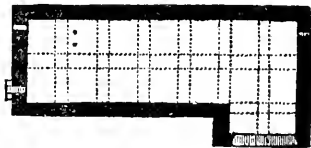
ὄντα τὰ τοῦ Κυνηγίου (Ἀρχαιολ. παράρτ. τοῦ ΙϚ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, σελ. 9)· ἀντιγράφει δὲ ὡς αὐτόπτης αὐτὰ τε καὶ τὸ ἀνεστραμμένον, τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Leval δημοσιευθὲν (*Εἰκοσιπενταετηρίς* τοῦ Σουλ. σελ. 620), ἀποδίδων τοῦτο εἰς τὴν ἀμάθειαν τῶν στρατιωτῶν τῶν λεγεῶνων (Ἀρχ. Παράρτ. τοῦ Ιθ' τόμ. σ. 39), προστιθεὶς καὶ ταῦτα: «Ἐκεῖνο δ' ὅπερ μᾶλλον ἐμφαίνει, ὅτι εἰς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον ἀνήκει τῆς δεξαμενῆς ταύτης ἡ κτίσις, ἐστὶ τὸ ἐπὶ τινῶν στηλῶν κεχαρραγμένον σημεῖον τοῦ σταυροῦ, κατὰ τοῦτον τὸν τύπον

ὅμοιον τῷ εἰκονιζομένῳ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, ἐφ' ὧν παρίσταται στρατιώτης ἢ νίκη κρατοῦσα τὸ λάβαρον· ἐπίσης δὲ ἔμβλημα τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἐστὶ καὶ ἡ σφαῖρα, ἐφ' ἧς ὁ σταυρὸς στηρίζεται».

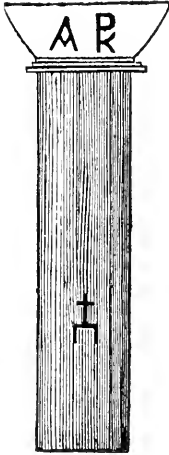
Κινστέρνα Κασήμ. πασσᾶ. Αὕτη, λέγει, ὡς πρὸς τὴν διατάξιν ἦν ὁμοία τῇ τοῦ Φιλοξένου, μικροτέρων ὅμως διαστάσεων κατὰ πολὺ· ἀνεκαλύφθη πρὸ δωδεκαετίας (1878) καὶ κατεσκάφη ὀλοτελῶς· ἔκειτο ἐν τῷ πρὸς τὴν κατωφέρειαν τοῦ Κασήμ. πασσᾶ ὀθωμανικῷ νεκροταφείῳ.

Κινστέρνα Νουρ-ι-Ἄσμανιέ.

Ἐξῶθεν τοῦ προαυλείου τοῦ τζαμίου Νουρ-ι-Ἄσμανιέ εὐρηται ὑπόγειος θολωτὴ δεξαμενὴ ἔχουσα δύο διαδρόμους παραλλήλους διηρημένους ἐν τῷ μέσῳ διὰ σειρᾶς κίωνων. Τὴν εἴσοδον τοῦ δευτέρου διαδρόμου, δεικνυομένην διὰ γραμμωτῆς σειρᾶς, κατέχουσιν ἐρείπια· ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτῆς φαίνεται, εἶχε τὰς αὐτὰς τῷ πρώτῳ διαδρόμῳ διαστάσεις. Τὸ μῆκος τούτου, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ πάχους τῶν παραπλευρῶν τοίχων, ὅπερ ἐστὶν ἐνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου δι' ἕκαστον, εἶναι τριάκοντα μέτρα καὶ 5 ἑκατοστᾶ. τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ μετὰ τοῦ πάχους ὡσαύτως τῶν τοίχων, ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτό, εἶναι ἴσον 11 μέτροις καὶ 60 ἑκατοστοῖς. Οἱ κίονες οἱ ἀποτελοῦντες τὴν με-

σαίαν σειράν εἰσιν ἐκ λίθου σκληροῦ λευκοῦ πωρίτου· ὁ κορμὸς αὐτῶν ἔχει μῆκος 2 μέτρων καὶ ἡμίσεος· ἡ δὲ διάμετρος 60 ἑκατοστῶν· τὰ κιονόκρανα αὐτῶν ἔχοντα ὕψος μὲν 40 ἑκατοστῶν, πλάτος δὲ πρὸς μὲν τὴν βᾶσιν 60 ἑκατοστῶν, πρὸς δὲ τὸ ὕψος ἑνὸς μέτρου, εἰσὶν ἅπαντα βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ὡς ἐν τῷ σχήματι δείκνυται.

Ἐπὶ τοῦ κιονοκράνου τοῦ πρώτου κίονος ἅμα τῇ εἰσόδῳ ὑπάρχει τὸ μονόγραμμα **ΕΥ** καὶ ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ αὐτοῦ κίονος ἐγγεγραμμένος σταυρὸς , ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ κίονι κατὰ τὰς αὐτὰς θέσεις τὸ ὀρώμενον ἐν τῷ σχήματι μονόγραμμα μετὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Ἐν τῇ δεξιαμενῇ κατέρχονται διὰ κλίμακος εὐρισκομένης δεξιόθεν τῆς βορείας αὐτῆς πλευρᾶς. Πρὸς τὸ βάθος τῆς δεξιαμενῆς ὑπάρχουσιν ἔτι οἱ διοικητεύοντες τὸ ἐξ αὐτῆς ὕδωρ ὑδραγωγοί, ὧν ἡ διάμετρος ἐστὶ 15 ἑκατοστῶν· ἀπέναντι τῆς τοῦ ὑδραγωγοῦ θέσεως πρὸς τὸ ὑψηλότερον τοῦ τοίχου ὑπάρχει θυρὶς θολωτῆ ἑνὸς μέτρου πλάτους καὶ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ὕψους· ὡς φαίνεται, διὰ τῆς θυρίδος ταύ-

της συνείχεται ὁ μέγας ὑδραγωγὸς ὁ προμηθεύων τὸ ὕδωρ εἰς τὴν δεξιαμενῆν, οὗτινος τὰ ἔγγρα ἐξήλεθησαν πλέον. Τὰ κατὰ μῆκος διάστουλα ἔχουσι μῆκος 3 μέτρων καὶ 35 ἑκατοστῶν, ἀπέχουσι δ' οἱ κίονες τῶν τοίχων κατὰ 4 ἑκατέροθεν μέτρα. Οἱ τοίχοι ἅπαντες εἰσὶ ἐκτισμένοι διὰ πλίνθων, ὧν αἱ διαστάσεις εἰσὶ κατὰ πλάτος μὲν καὶ μῆκος 40 ἑκατοστῶν, κατὰ πᾶχος δὲ 4 καὶ ἡμίσεος ἑκατοστῶν, ἧτοι εἰσὶ μείζονες κατὰ τινὰ ἑκατοστὰ τῶν συνήθως ἅπαντῶντων. Μὴ ἐρωδιασμένος δι' ἐργαλείου, δὲν ἠδυνήθηεν ἢ ἀποσπάσω τινά, ὅπως παρατηρήσω ἂν φέρωσι μονόγραμματα. Οἱ θόλοι τῆς δεξιαμενῆς ταύτης στηρίζονται ἐπὶ ἀψίδων μετὰ προσεξεχόντων πρὸς τὰς συμπώσεις αὐτῶν σφαιρικών κοίλων τριγώνων, εἰσὶ σφαιρικοὶ ἐκτισμένοι κατὰ τὸ σύστημα τῶν πρώτων αἰώνων τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Ἐπ' αὐτῶν καθορῶνται ἐπι τ' ἀναπνευστήρια, ἃ διαπελοῦσι τανῦν πεπεγισμένα. Ἡ γενικὴ ἐπιράνεια τῆς δεξιαμενῆς ταύτης, ἧτοι τοῦ νῦν προσίτου μέρους, ἐστὶ 375 μέτρων καὶ 62 ἑκατοστῶν, το δὲ κενὸν ἐμβαδόν, ἄνευ τῶν τοιχωμάτων, ἴσον μὲ 271 μέτρα καὶ 63 ἑκατοστὰ. ὅπερ δίδει χωρητικότητα ὕδατος 1483 κυβικῶν μέτρων καὶ 30 ἑκατοστῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τῶν μονογραμμάτων, ταῦτα ἀναμφιβόλως δηλοῦσι τὸ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ αυτοκράτορος Ἀρκαδίου, τὸ δὲ τῆς συζύγου αὐτοῦ Εὐδοξίας· ὥστε ἡ κτίσις τῆς δεξιαμενῆς ταύτης ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Ἡ γνώσις τῆς χρονολογίας ταύτης τοῦ μνημείου ἐστὶ πολυτιμώτατη, διότι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ὡς βάσις, δι' ἧς παραλλήλιζοντες τὴν δομικὴν ἑτέρων μνημείων ἀγνωστού ἐποχῆς θὰ δύνηθωμεν ευκόλως νὰ ὀρίσωμεν αὐτήν.

Π. Δ. ΚΟΥΠΠΑΣ
ἀρχιτέκτων.

ΟΙ ΑΒΑΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ

ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ευαρέστως ἐνίοτε ἀναμνησκόμεθα τοῦ γκραιστάτου ἐκείνου παρρυμθίου τῆς Χαλιμαῆς, καθ' ὃ ἡγεμῶν τις μεγάλθυμος ἀγαπῶν νὰ περιέργηται μεταμορφοσμένος τὴν ἑαυτοῦ πρωτεύουσαν προσεκλήθη ἐσπέραν τινὰ ὑπὸ νεανίου εἰς ἐστίασιν. Τὸ δειπνῶν ἦτο λιπὸν μὲν ἀλλὰ φαιδρὸν, ὃ δὲ ἡγεμῶν θυμιάσας τὸ πρωτότυπον τῶν εὐφυσολογιῶν τοῦ ἐστιάσαντος πρωτοτυπωτέραν ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὴν ἐκδρομὴν αὐτοῦ ταύτην. Συμμερόσας τῷ ποτῷ νεαρωτικὸν φάρμακον καὶ ἀποκοιμήσας τὸν νεανίαν διέταξε νὰ κομίσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ βασιλεία καὶ ἀποθέσωσιν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς κλίνης, ἐγεγρήντα δὲ τὴν προίαν νὰ πείσωσιν, ὅτι ἐγένετο ἡγεμῶν καὶ ὅτι πάντες ὄφειλον νὰ ὑπακούωσιν αὐτῷ. Ὁ νεανίας ἐγεγρήεις τῆ ἐπισύσῃ ἔκπληκτος μὲν καὶ ἐνεὼς τῷ πρῶτον ἐγένετο, εἶτα δ' ἐπέισθη καὶ ἀνέλαβε τὰ ἡγεμονικὰ αὐτοῦ ἔργα. Καὶ πρῶτιστα πάντων διέταξε νὰ μαστρωθῶσιν ἰσχυρῶς μεμψιμοιροὶ τινες Κάτωνες τῆς προτέρας αὐτοῦ συνοικίας, οἵτινες τσακίαις εἶχον ἐνοχλήσει αὐτὸν ἐπιπλήττοντες διὰ τὴν διαγωγὴν του· οὐδ' ἐπέλαθετο ν' ἀποστείλῃ πρὸς τὴν καλὴν αὐτοῦ μητέρα βαλάντιον πλήρες χρυσῶν νομισμάτων. Ἀλλ', ὡς ἦτο φυσικόν, ὃ ἡγεμῶν ἔδωκε πέρας εἰς τὴν κωμωδίαν πρὶν ἢ ὃ προσωρινὸς ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ ποιήσῃ μέγα κακόν.

Ἡ αὐτὴ ἀπόπειρα ἐγένετο ποτε καὶ ἐν τῇ πορείᾳ τῆς βυζαντινακῆς ἱστορίας ἀλλ' ὑπὸ στρατοῦ ἄνευ πειθαρχίας καὶ τῶν ἐπιτιμῶν τῆς πρωτεύουσας τάξεων, τῆς ὑποστάθμης τῆς κοινωνίας, ἣν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶχεν ἤδη γκραικτηρίσει διὰ τοῦ νόμου τοῦ *λοῦφα*· ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ παρρυμθίῳ τῆς Χαλιμαῆς κωμικὸν ἀπέβη ἐνταῦθα τραγωδία αἰματηρά, οἱ δὲ ἀγῶνες τσοσούτων ἐπερχομένων γενεῶν οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ ἐπανορθώσωσι τὰς ὀλεθρίας συνεπείας τοῦ γεγονότος τούτου καίπερ βραχυχρονίου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἦν ἡ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς Δύσεως ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάρρησις τοῦ ἐκατοντάρχου Φωκᾶ, ἀποτελοῦσα νέαν ἐπο-

χὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀξιοσημείωτον ἐπὶ τῷ κλονισμῷ, ὃς ἐπὶ αἰῶνας ἐκλόνησεν ἡμιπρότερας τὰς ἡπείρους διὰ τῶν καταρτιδῶν τῶν ἐπακολουθησασῶν αὐτῷ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρικίος κατώρθωσε νὰ παράσῃ εἰς τὸ κράτος τὴν εἰρήνην πρὸς ἀνατολὰς ἐπεμβὰς ἐπιτυχῶς εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Περσῶν. Διότι ὁ Σακανίδης Χοσρόης ὁ Παρβίξ ἐξέλαθεῖς τοῦ κράτους τοῦ ὑπὸ τοῦ σφετερισμένου τὴν ἀρχὴν Βαρχα Τεχόβιν κατὰ χεῖρας ὑπὸ βυζαντινοῦ στρατοῦ ἀνέλαθε τὴν πατρῶαν ἀρχὴν· ἐξ οὗ εἰρήνη διαρκῆς συνήρθη μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν καὶ σχέσεις πατρὸς καὶ υἱοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων ἀντικατέστησαν τοὺς διηνεκεῖς πολέμους τοὺς ἀπὸ αἰῶνων ἐρημοῦντας τὰ ἀνατολικά τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ὄρια. Ὁ Μαυρικίος εἶχε μὲν τότε καιρὸν ν' ἀσχοληθῇ ἐξ ὀλοκλήρου περὶ τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους πρὸς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀβάρων καὶ Σκλαβητῶν τῶν δρῶντων τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἀπειλούντων καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτήν, ἀλλ' ὅμως μὴ θέλων νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως, διότι οἱ δῆμοι οἱ καταβληθέντες ὑπὸ τοῦ δραστηρίου Ἰουστινιανοῦ ἤρξαντο αὐθις ἀνακύπτοντες, δὲν ἠδύνατο αὐτὸς ν' ἀναλάβῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς Ἀβάρους, ἔθνος ἄγριον τῆς Ἀρκατοῦ διαδεχόμενον τοὺς Οὐνοὺς. Ὅθεν ὁ στρατὸς ἀπειρηκῶς ἐκ τῶν μέγθων καὶ ὑπὸ ἀδεξίῳν ἀγόμενος στρατηγῶν ἐπαναστὰς ἀνεκέρυξεν αὐτοκράτορα κοινόν τινα ἄνθρωπον, τὸν ἐκατόνταρχον Φωκᾶν, ἔχοντα πάσας μὲν τὰς κακίας στρατιώτου οὐδεμίαν δὲ ἀρετὴν στρατιωτικὴν. Ὁ λαὸς καὶ οἱ δῆμοι τῆς πόλεως ἀπεδέξαντο τὴν ἐκλογὴν μετὰ σπουδῆς ἐλπίζοντες, ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ἀγῶσι βίον αὐθαίρετον ἀπῆλλαγμένοι ἐξουσίας ἰσχυρᾶς καὶ δικαίας.

Ὁ Φωκᾶς, ὃ ἀπὸ ἀπλοῦ στρατιώτου αἵρνης ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουστινιανοῦ ἀνεβῆν, ἐβουλεύθη δι' ἀπειρῶν φόνων νὰ κερῆσῃ ἀτομικὰ πάθη, ἀπάσων μὲν τὴν

οικογένειαν τοῦ Μαυρικίου κατασφάζας, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ νεωπάτου τῶν βασιλοπαίδων φεισάμενος, ἐπευφημοῦντος τοῦ ὄχλου (βραδύτερον ὅμως ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν στραγόντων ἐπεγράφη τὸ ἐπιγράμμα τὸδε :

Ἀτασθαλίῃ δήμου καὶ μνήῃ στρατιᾶς).

εἰς βασιλῆας δὲ καινοφανεῖς ὑποβαλὼν τοὺς ἀρίστους τὸ τε ἀξίωμα καὶ τὸν πλοῦτον πολι-
τας καὶ τοὺς ἀξιοματικούς τοῦ στρατοῦ, οὗς ἐμίσει· ἐκατόνταρχος ὢν, οὕτως, ὥστε, ὅτε ὁ Ἡράκλειος ἐπεχείρησεν ὕστερον ν' ἀναδιοργανώσῃ τὸν στρατὸν τῆς Δύσεως, μόλις ἀνεῦρε δύο ἢ τρεῖς μόνον ἐκ τῶν ἐπὶ Μαυρικίου ἀξιωματικῶν σεσωσμένους ἐκ τῆς αἰμοσχρῶς μανίας τοῦ Φωκᾶ. Ὁ ὄχλος τοῦ Βυζαντίου μετ' ἀδιαφορίας, μᾶλλον δ' εἰπεῖν μεθ' ἡδονῆς, ἐβλεπε τὸ αἰκρὸν τοῦτο θέαμα καὶ σχέσεις ἐγκάρδιοι ὑπῆρχον μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ του τοῦ κηρύξαντος πόλεμον πρὸς τε τοὺς ἀριστῆας τοῦ κράτους καὶ τὰς οἰναποθήκας τῶν ἀνακτόρων· ἀλλ' ὅμως ἡ θαυμασία αὕτη ἄρμονία μετ' οὐ πολὺ διαταράχθη, διότι τοῦ Φωκᾶ ἐπιλαθόμενου ποτὲ οἰνοποτοῦντος, ὅτι ὤφειλε νὰ προστῆ τῶν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ἀγῶνων, οἱ δῆμοι ἀνυπόμουνσι ἐκρυγάζον· « Ἀνάτελλον Φωκᾶ· ποῦ ἐστίν ὁ Φωκᾶς; εἶδες τὸν Φωκᾶν; » ὅτε δὲ τέλος ἐπεφάνη ὁ Φωκᾶς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ καθίσματι, ἐγαυρήσαν αὐτὸν διὰ τοῦ ἐποφθῶ· « Ἡλῆν εἰς τὸν καυκὸν ἔπιες, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεσας ». Ὁ τυραννὸς ἐκμανεῖς ἐπὶ τῇ ὑπερβαλλούσῃ ταύτῃ οἰκειότητι εἰσέβαλε τὴν σωματοφυλακὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, ἣ δ' ἐπισυμβῆα δεινὴ στρατῆ διέρορθε παντελῶς τὰς φιλικὰς σχέσεις.

Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Χοσρόης Παρθίας μαθὼν τὴν στρατῆν τοῦ πατρικοῦ φίλου Μαυρικίου εἶχεν ἤδη εἰσβάλει εἰς τὴν βυζαντιακὴν χώραν, ἵνα ἐκδικήσῃ αὐτόν, εἰς ὃν ὤφειλε τὸν θρόνον· λέγεται δὲ καὶ ὅτι εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Μαυρικίου διακυριῶν τοὺς δημίους τοῦ Φωκᾶ ἦτο παρὰ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ ἀντιποιοῦμενος τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου. Οἱ περσικοὶ στρατοὶ οὐδενὸς ἀνθισταμένου ἐδήλωσαν τὴν Μεσσοποταμίαν καὶ Συρίαν καὶ διὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας προήλκον ἐπὶ τὴν Χαλικηδῶνα.

Οἱ δὲ Ἄθραες ἐπωφελούντο ὁμοίως τὸ ἀμέριμον τοῦ Φωκᾶ, πᾶν ἄλλο προσιμῶντος ν' ἀπορεύῃ ἢ τὰς πρὸς ὁμόρους ἡμιστὰ εὐαρέστους ἐριδας· οὕτω δὲ συνεννοηθέντων τῶν δεινοτάτων τούτων πολεμίων τοῦ βυζαντικοῦ κράτους, ἡ θέσις αὐτοῦ κατέστη κρισιμοτάτη.

Ἄλλὰ τότε ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Ἀφρικῆς Ἡράκλειος, ὅστις ἠρνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ κύριον τῆς δημοτικῆς τοῦ Φωκᾶ ἐκλογίαν, ἀπερῆσεν ἐπιμύθως νὰ σώσῃ εἰ δυνατόν τὸ ἀμροτέρωθεν εἰς τὸν ὀλεθρον ὄθουμενον κράτος. Ἡμέραν λοιπὸν τινὰ ὥραϊαν τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 610 ἔτους ὁ Ἡράκλειος ἀφικνεῖται ἄγων τὴν ἐν Ἀλεξανδρείῃ καὶ Πενταπόλει στρατῆν μετὰ στόλου ἀφρικανικοῦ ἐκ πλοίων πυργωτῶν πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Συρίας, τοῦ νῦν Κεδρεια-λιμῆν. Ὁ Φωκᾶς ἐγκαταλειρθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του, συλλεθρθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν δῆμων, οἵτινες πρότερον εἶχον ἀνακηρύξει αὐτὸν βασιλέα ἐν τῷ πεδίῳ Ἐθδῶμῳ, ἤχθη πρὸς τὸν Ἡράκλειον, ὅστις μόλις συνέχων τὴν ὁργὴν ὠνεῖδισεν αὐτὸν λέγων· « Εἰς ποῖαν κατάστασιν ἤγαγες τὸ κράτος! » Ὁ Φωκᾶς ἀπεκρίνατο αὐτῷ μετὰ σαρκασμοῦ θρασείας· « Ἴδωμεν, ἂν σὺ ὁ Ἡράκλειος εἶσαι ἱκανὸς νὰ ἱπανορθώσῃς τὰ πράγματα ». Τῇ αὐτῇ ἑσπέρῃ τὸ σῶμα τοῦ τυράννου ἀποκεφαλίσθη ἐκάκῃ ἐν τῇ πόρῳ Βοί, τῇ νῦν πλατείῃ Ἀκ-σαράρι, καὶ ὁ Ἡράκλειος ἤρξατο μεθ' ἠρωικῆς ἀρόθιας τοῦ ἔργου τῆς ἀναδιοργανώσεως. Πρὸ παντός ἔδει νὰ καταρτίσῃ νέον στρατόν, ἱκανόν ν' ἀντιπαρτάσσηται πρὸς ἀμροτέρους ἅμα τοὺς πολεμίους, καὶ νὰ κερδίσῃ τὸν ἀναγκαῖον καιρὸν διὰ διαπραγματεύσεων ἀναθλητικῶν, μάλιστα πρὸς τοὺς Ἄθραας, οἵτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος ἦσαν ἐπιεκρινδυνώτεροι καὶ τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσαι οὐδενὸς ἀνθισταμένου σπουδαίως αἰρούσιν ἐπαλλήλως τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείαν, τὴν ἐν Συρίᾳ Δαμασκὸν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ καταδύρισαν τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος καὶ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας. Οἱ πρέσβεις τοῦ Ἡρακλείου αἰτησάμενοι εἰρήνην οὐδ' ἀποκρίσεως ἠξιώθησαν. Στρατιωτικὸν σῶμα Περσῶν εἰσῆλκεν εἰς Αἴγυπτον καὶ τῷ 616 ἢ Καραγηθῶν, ἐξ ἧς ἐξέπλευσεν ὁ Ἡράκλειος πρὸς σωτηρίαν τοῦ κράτους, ἀλίσκεται ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὁ στρατηγὸς Σαῆν ἐν τῆλει ἀρικόμενος εἰς Χαλικηδῶνα πέθειται δώροις τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ν' ἀρῆσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς Κτησιρῶντα δευτέρα βυζαντικῆ πρεσβεία περὶ εἰρήνης. Ἡ αὐτόγραφος τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν βασιλέα Χοσρόην, ἐν ἣ πᾶσα ἡ εὐθνη ἀπεδίδετο τῷ Φωκᾶ, οὐδ' ἀπεισπραχίσθη, καὶ ὁ μέγας βασιλεὺς προτείνει ὄρους ἀπαραδέκτους πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ Πέρσης στρατηγὸς Σαῆν ἐξεδάρα ζῶν, διότι δὲν ἐξώγησε τὸν

αυτοκράτορα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξεπέμφθη ὁ Scharbaraz. οὗ τὸ ὄνομα σημαίνει «Βασίλειος μαρτός», ἵνα ὁδηγήσῃ τὰ στρατεύματα ἐπὶ τὴν Κ/πόλιν. Αἱ πρὸς τὸν Χαγᾶνον τῶν Ἀθάρων διαπραγματεύσεις εἰσὶν ὅλως διάφοροι τῶν πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα τῶν Περσῶν, ὅστις μετὰ παρησίας ἀξίας μεγάλου μονάρχου ἀπέριψεν ὀριστικῶς πάσας τὰς προτάσεις τοῦ αυτοκράτορος. Ὁ Χαγᾶνος ἠρέσκετο μᾶλλον μιμούμενος τὴν παιδίαν τῆς γαλιῆς πρὸς τὸν μὺν' ἐπεμπεν ἐκάστοτε κατασκόπους μέχρι τοῦ μακροῦ τείχους τοῦ Ἀναστασίου, οὗ τὰ ἔγνη σώζονται ἔτι παρὰ τῷ Χαδέμ-κιοῦ, τοῦ ἀποτέμνοντος τὴν μερσόνησον τῆς Θράκης ἐκτενομένου δὲ ἀπὸ Δέρκων μέχρι Βουρζούκ-τσεκμετζέ. Δηλώσας δὲ πάσας τὰς κόμας καὶ συνεπαγόμενος γλιλιδάς κίχμαλῶπων ἀποχωρεῖ δεγόμενος τὰ δῶρα τοῦ αυτοκράτορος καὶ ὑπισχνόμενος νὰ ἐμμένῃ τῇ εἰρήνῃ. Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει πολλὰκις ἀπεκρίνατο μάλιστα εἰς τὰς ὑπὸ τῶν πρέσβων τοῦ Ἡράκλειου γενομένας προτάσεις, ὅτι θὰ προσπέλασῃ εἰς τὴν πρωτεύουσιν, ἵνα διαλεχθῇ αὐτὸς πρὸς τὸν αυτοκράτορα. Ὁ αυτοκράτωρ ἐκπέμπει τότε τὴν μουσικὴν τοῦ ἵπποδρομίου εἰς Ἡράκλειαν μετὰ πάντων τῶν ἀναγκαιῶν σκευῶν, ἵνα τελεσθῶσιν ἀγῶνες ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Χαγᾶνου. Ἐν τούτοις ὁ Χαγᾶνος τάσσει εἰς ἔνεδρον ἵππεις λογάδας, ἵνα ζωγραφῶσι τὸν αυτοκράτορα. Εὐτυχῶς ὁ Ἡράκλειος προειδοποιηθεὶς περὶ τοῦ κινδύνου κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ἐγκαίρως, καταδιωχθεὶς οὐχ ἤττον ὑπὸ τῶν Ἀθάρων ἵππων καταλαμβάνοντων τὰ μουσικὰ ὄργανα τοῦ ἵπποδρομίου καὶ τὰς αυτοκρατορικὰς ἐσθῆτας. Ὁ Χαγᾶνος ἐκμανεῖς ὑπερβαίνει ἄγων δεκακισμυρίους μαχητὰς τὸ μακρὸν τείχος καὶ στρατοπεδεύει ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἐβδόμου (τοῦ Μακροχωρίου) πρὸ τῆς πόλεως, ὅπου ἐν ἐδόξασεν ἀνηλεῶς πάσας τὰς κόμας καὶ ἐπαύλει μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Βορβύσου (Γλυκέα ὕδατα). Κκι τότε δὲ ἡ εἰρήνη τηρεῖται καὶ αἱ ἐπίσημοι ὑποσχέσεις τοῦ Χαγᾶνου διὰ τῶν δῶρων καὶ τῆς υποχρεώσεως τοῦ τελείν φόρον ἐτήσιον. Ἡ οἰκτρὰ αὕτη κατάστασις διετέλει οὕσα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μέχρις οὗ ὁ Ἡράκλειος κατώρθωσεν ἐπὶ τέλος νὰ σχηματίσῃ στρατὸν πειθαρχοῦντα καὶ ἱκανῶς ἰσχυρὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ. Ἰσχυρὸς ἐκ τῆς μετὰ τῶν Χαζάρων συμμαχίας, λαοῦ οἰκοῦντος τὰ ἀρχαῖα ὄρια τῆς Περσίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ ἐπὶ τὸν

μέγαν βασιλέα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκείνου χώρῃ, νὰ συλλάβῃ τὸ δὴ λεγόμενον τὸν ταῦρον ἀπὸ τῶν κεράτων. Ἐξῆλθε τῆς πόλεως τὸ ἔαρ τοῦ 626 καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ πατριάρχου Σεργίου καὶ τοῦ πατριάρχου Βώνου, ἀνδρὸς δραστηρίου καὶ δεδοκιμασμένης συνέσεως. Ἡ ἐπιχειρήσις ἦν τολμηροτάτη καὶ κινδυνωτάτη. Ὁ Ἡράκλειος διακινδυνεύων τὸν παράβολον τοῦτον κίνδυνον ἔροιπε τὸν περὶ τῶν ὄλων κῦβον, εἰς ὃν ἐνεπνέετο ὑπὸ τοῦ παραδείγματός τοῦ μεγάλου Μακεδόνα, ὄφειλεν ὁμως νὰ γνωρίζῃ καὶ τὰς ἀτυχίας τοῦ Κράσσου, τοῦ Τραϊανοῦ, τοῦ Καρακάλλα, τοῦ Οὐαλλεριανοῦ καὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἐν τούτοις ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐξέλεξε διὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ τὴν ἀπ' ἄρκτου εἰς Περσίαν ὁδόν, ἐξασφαλίσας τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμόρων νομαδικῶν φυλῶν, ἐνῶ ἐν τῇ διὰ τῆς Μεσοποταμίας πορείᾳ ἀπέτυχον οἱ πρὸ αὐτοῦ μᾶλλον ἕνεκα φυσικῶν λόγων ἢ τῇ βίχ τῶν ὀπλων. Πρὸς δὲ οἱ περσικοὶ στρατοὶ ἦσαν διεσπαρμένοι εἰς Ἀφρικὴν, Συρίαν καὶ μικρὰν Ἀσίαν. Περὶ δὲ τῆς τύχης τῆς πρωτεύουσας ὁ Ἡράκλειος δὲν ἀνησύχει, διότι ὁ ἐν Χαλκηδόνι περσικὸς στρατὸς ἡγουμένου τοῦ Σαρβάρα (Scharbaraz) οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τῆς πρωτεύουσας, διότι πρὸς διέβασιν εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν διετίθει τὰ ἀναγκαῖα πορθμεῖα, ἐνῶ ὁ βυζαντιανὸς στόλος ἐνισχυθεὶς ἔτι μᾶλλον διὰ τῶν ἐξ Ἀφρικῆς νηῶν ἐκράτει τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Αἰγίου. Περὶ δὲ τῆς ἐκ τῶν Ἀθάρων ἐπιθέσεως ὁ Ἡράκλειος εἶχεν ὑποσχεθῆ τῷ Χαγᾶνῳ 200.000 χρυσῶν στατήρων καὶ δώσει ἡμέρους τὸν τε νόθον αὐτοῦ υἱὸν Ἰωάννην Ἀτάλαρον καὶ τὸν τοῦ Βώνου καὶ τὸν πατριχίον Εὐτρόπιον ἀντὶ τῆς οὐδετερότητος αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ ἀσφάλεια τῆς πόλεως συνίστατο μάλιστα εἰς τὰ τριπλᾶ αὐτῆς τείχη καὶ εἰς τὸν στόλον καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν Ἀθάρων περὶ τὴν πολιορκητικὴν τέχνην. Τὰ πράγματα δ' αὐτὰ δὲν ἐθράδυναν νὰ δικαιώσωσι πληρέστατα τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ αυτοκράτορος.

Οἱ Πέρσαι κατέιχον πρὸς τῇ Χαλκηδόνι καὶ Χρυσόπολει ἅπασαν τὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Κικωνίου (τῆς φωλεῆς τῶν πελαργῶν), ὅπερ κατὰ τὰς εἰδήσεις τῶν συγγραφέων ἔκτετο ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ δεσπόζοντος τοῦ χωρίου Βανί-κιοῦ, ἐξ οὗ νῦν διὰ κανονισθολισμῶν ἀγγέλλουσι τὰς πυρκαϊῆς. Ἰδόντες οἱ Πέρσαι τὸν στόλον, ἐφ' οὗ

ὁ Ἡράκλειος μετὰ τοῦ στρατοῦ ἀναπλέοντα πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἤγγειλαν τῷ Χαγάνῳ· οὗτος δὲ ἐπιλαθόμενος πασῶν τῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὑποχρεώσεων του συνεμάχησε τοὺς Πέρσας καὶ ἐπορεύθη ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ πολλὰς χιλιάδας Γεπιδῶν καὶ Σιλαβηθῶν, οἵτινες ὀλίγω πρότερον εἶχον καταστῆ ἐν τῇ γερσονήσῳ τοῦ Λίμου. Τῇ 29 ἰουνίου, ἑορτῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἡ ἐκ τριακοντακισχιλίων ἰππέων ἐμπροσθοφυλακῇ τοῦ Χαγάνου ἀφίκετο εἰς τὸ μακρὸν τείχος τοῦ Ἀναστασίου ἀγγέλλουσα, ὅτι θὰ διαπεράσῃσι πέραν ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ κυρίου στρατοῦ τῶν Ἀθάρων. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ οἱ βυζαντινοὶ ἰππεῖς οἱ ἐτι ἔξω τῆς πόλεως ἀνέζευζαν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Θεοδοσίου. Ἡ ἐμπροσθοφυλακῇ τῶν Ἀθάρων ἔμενον ἐτι παρὰ τῇ πόλει Μελαντιάδι (νῦν Tchaltaltza), ἐνῶ μικρὰ ἀποσπάσματα διέτρεχον μέχρι τοῦ περιβόλου τῆς πρωτεύουσας κωλύοντα τοὺς ἐν τῇ πόλει τῆς ἐξόδου καὶ τῆς χοροτολογίας διὰ τοὺς ἰππους. Βυζαντινοὶ τινες στρατιῶται βλέποντες, ὅτι οἱ Ἀθάραι ἔμενον ἀπρακτοὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἐξῆλθον τῆς πόλεως μετὰ τῶν παλληκαριῶν αὐτῶν καὶ τινῶν πολιτῶν ἐπὶ δέκα μίλια, ἵνα χοροτολογήσῃσι τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπολειφθέντα, διότι τότε ἦτο ἀκριβῶς ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ. Ἐνταῦθα συνήρθη ἡ πρώτη ἀψιμαχία, ἐν ἣ οἱ βυζαντινοὶ ἀπέβαλον ἱκανοὺς ἀνδρας. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ χιλιάς Ἀθάρων ἤγγειλαν τὴν ἄριξιν των τῷ Seharbaraz, διὰ πυρσῶν ἀφθέντων παρὰ τῶ νάφ τῶν Μικκαθαίων τῶ ἐπὶ τῶν Συκῶν (Περσίας). Πρὶν ἢ προσθῆ εἰς πολιορκητικὰ ἔργα ὁ Χαγάνος ἐπέμψε τὸν πατρικίον Ἀθανάσιον, αἰχμάλωτον γενόμενον ἐν Ἀδριανουπόλει, πρεσβευτὴν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ αὐτοκράτορος, ἐρωτήσων ἐπὶ τίσιν ὅροις ἤθελον νὰ τύχῃσι τῆς φιλίας καὶ τῆς ἀποχωρήσεως αὐτοῦ. Τὸν Ἀθανάσιον ἐμέμψατο πικρῶς ὁ Βῶνος καὶ ὁ Πατριάρχης, ὅτι ἀπεδέξατο τοιαύτην ἐντολήν, ἡ δειξάν αὐτῶ ἐν ἐπιθεωρήσει μετὰ σπουδῆς καταρτισθείση, ὅτι ἡ πόλις ὑπερησπίζετο ἱκανῶς ὑπὸ 12 χιλιάδων ἰππέων, ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ Ἡρακλείου καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν χορηγουμένων παρὰ τῶν δήμων καὶ τῶν πολιτῶν. Οὐχ ἦπτον πρὸς ἀποφυγὴν αἰματοχυσίας ποιοῦνται προσφορὰν εὐλογον ἱκανὴν νὰ πείσῃ τὸν Χαγάνον εἰς ἀποχώρησιν. Ὁ Χαγάνος ἀπέρριψε τὴν προσφορὰν ταύτην ἀπαιτῶν τὴν παρὰδῶσιν πάσης τῆς περιουσίας τῆς πόλεως, εἰ

δὲ μὴ ἀπειλῶν τὴν κατεδάρσιον τῆς πόλεως καὶ τὸν ἐξανδραποδισμόν πάντων τῶν κατοίκων.

Τῇ 29 ἰουλίου ὁ Χαγάνος προσπέλασεν εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως ἄγων ἅπαντα τὸν στρατὸν καὶ ἐπεφάνη τοῖς πολιορκουμένοις. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ (31 ἰουλίου) παραταξάμενος προσέβαλε τῷ μεταξύ τῆς πύλης Πολυαυδρίου καὶ τοῦ Πέμπτου τείχεϊ. ἐνταῦθα παρατάξας τοὺς ἐπιλέκτους τῶν Ἀθάρων, πρὸ δὲ τῶν λοιπῶν τειχῶν τοὺς Σιλαβηθούς. Τὸ προσβληθὲν τοῦ τείχους μέρος εἶναι τὸ μεταξύ τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως τῆς καὶ Χαρισίου καλουμένης καὶ τῆς πέμπτης στρατιωτικῆς πύλης τῆς εἰς τὸν μυχόν τῆς κοιλάδος Λύκου, τῆς μεταξύ τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς τοῦ Τόπ-καπού. Ἐνταῦθα κείται ὁ ζωτικὸς δεσμός, ἡ στρατηγικὴ κλεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνθα περατοῦται ἡ μεγάλη λεωφόρος ἡ ἀπὸ τῆς ἁγίας Σοφίας διερχομένη διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν ὄρχων τῶν ἐξ ἰόρων. Ἄμα κατασχὼν ὁ πολέμιος τὴν πύλην Ἀδριανουπόλεως ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ πάντα τὰ δεσποζόντα χωρὶα ἀνευ ῥέθου ἐπιθέσεως ἐκ πλάγιου. Καὶ ὁ Χαγάνος δὲ, ὡς περ πάντες οἱ πολιορκηταί, ἠγωνίζετο πάσῃ δυνάμει νὰ καταλάβῃ τὸ ἐπίκαιρον τοῦτο χωρίον, ἐπιπέμπων ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἑσπέρας τὰς τάξεις ἀλλεπαλλήλους, προστάσσων τοὺς ἀθωρακίστους Σιλαβηθούς (πιθανῶς ὅπως πληρώσῃ τὴν τάφρον) καὶ ἐπιφέρων τοὺς λογάδας θωρακοφόρους Ἀθάρους. Πασῶν τῶν ἐφόδων τούτων ἀνδρείως ἀποκρούσθεισῶν, ὁ Χαγάνος ἤρξατο νυκτὸς κατασκευάζων μηχανὰς καὶ κρούς περὶ ἅπαν τὸ τείχος ἀπὸ τῆς πύλης Βλαχευρῶν μέχρι τῆς Χρυσῆς, τοὺς πλείστους δὲ κρούς εἰς τὸ μέρος τὸ προσβληθὲν τῇ προτεραίᾳ· τοῦτο δὲ ἠνάγκασε τοὺς πολιορκουμένους νὰ κατασκευάσωσι καὶ αὐτοὶ μηχανὰς ἐν τῷ προμαχώνι τῷ μεταξύ τῶν τριῶν γραμμῶν τῆς ἀμύνης. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἡμερησίων μυχῶν ἦτο βέβαιον, διότι αἱ μὲν πολιορκητικαὶ μηχαναὶ δὲν εἶχον μεταβληθῆ ἀπ' αἰώνων, τὸ δὲ σύστημα τῆς ὑγερῶσεως τῆς Κ/πόλεως τὸ ἐφάρμοσθὲν ὑπὸ τῶν μηχανικῶν τῶν Θεοδοσιακῶν τειχῶν καθίστα τὰ τείχη ἀπρόσιτα ταῖς ἐν γρήσει τότε μηχαναῖς ταῖς πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῶν διὰ πυρρίτιδος τηλεβόλων. Ὁ Χαγάνος ἐπειράθη ὡσαύτως νὰ κατασκευάσῃ λιθοβόλους τινὰς (πετραρίαις), ἃς περιεβύρσωσε, καὶ δωδεκάδα πυρῶν ξυλίνων ἰσοῦψῶν τοῖς τείχεσι ἀπὸ τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῆς τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ (Top-carou). Οὕτως ὁ Χα-

γᾶνος μὴ δυνήθεις νὰ καταβάλῃ τὰ τείχη διὰ τῶν κριῶν ἐπειχθῶ νῦν νὰ γυμνώσῃ αὐτὰ τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν τεταγμένων ἐπὶ τῶν προμαχόνων διὰ τῶν βλημάτων τῶν ἐκ τῶν λιθοβόλων καὶ ἐκ τῶν ξυλίνων πύργων καὶ νὰ προσέλθῃ οὕτω νέαν ἔρπυλον. Ὁ στρατιωτικὸς διευκιτῆς τῆς πόλεως Βῶνος ἀπέβησε τότε τὰ πληρώματα τοῦ στόλου πρὸς ἐπικουρίαν τῶν κερμηκῶν ἤδη πολιτῶν. Τῶν ναυτῶν τις προσήρτησε μικρὰ κιβώτια ξύλινα πλήρη καυσίμων ὑλῶν ἐν σχήματι ἀκατίου εἰς τὸ ἄκρον κοντοῦ, ἵνα πυρπολήσῃ τὰς λιθοβόλους καὶ τοὺς ξυλίλους πύργους. Ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ περιορήμου γρηγοριακοῦ πυρός τὸ πρῶτον τότε ἐραρμοσθέντος εἰς ἄμυναν τῆς πρωτευούσης. Γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος εἶχε σφόδρα ἀναπτυχθῆ ἡ πυροτεχνία καὶ ἐφαρμοσθῆ ἐν ταῖς ναυμαχίαις. Ἡ ἀποβίβασις λοιπὸν τῶν ναυτῶν ἦν εὐλογος. Ἄπειρα χωρία τῶν συγγραφῶν ἀναφέρουσι τὸν τρόμον τὸν ἀνεκράστον, ὃν ἤγειραν ἐν τοῖς πολεμισταῖς πάντων τῶν βαρβάρων λαῶν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γρηγοριακοῦ πυρός. Οὕτω π. γ. κατὰ τὴν φροβερὰν ἐπιθεσίαν τοῦ Ἰγὸρ ἄγοντος δεκακισθίλια ἀκάτια ὁ ἀπειροπληθὴς βαρβαρικὸς στολισκὸς εὐρέθη κυριολεκτικῶς περιεκαλυμμένος ὑπὸ πυρός. Τρόμος κατέλαβε τοὺς πολεμίους ἅμ' ἰδόντας τὸ φῶς τῶν σιφῶνων· εἰς οὐδὲν δὲ λογιζόμενοι τοὺς βαρεῖς αὐτῶν θώρακας ἐροῦπόντο ἐκ τῶν ἀκατίων προτιμῶντες νὰ πνιγῶσιν ἐν τοῖς κύμασιν ἢ νὰ καθῶσιν ὑπὸ τοῦ πυρός. Φαίνεται, ὅτι οἱ Ἄθαρες παρατηρήσαντες τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς πυρπολήσιν τῶν μηχανῶν τῶν κατελήφθησαν ὑφ' ὁμοίου τρόμου· ὁ Χαγᾶνος ἀπέσυρε τὰς μηχανὰς προσηκόντας τῆς ἐφόδου τῶν τειχῶν ὀριστικῶς, ὁ δὲ Βῶνος ἀντήμειψε γενναίως τὸν ναυτὴν τὸν θραύσαντα οὕτω τὸ θάρος τοῦ βαρβάρου.

Ὁ Βῶνος ἐπωφελήθη τὴν ἀνακογχήν, ἵνα προσενέγκῃ τῷ Χαγᾶνῳ πρὸς τῷ ἐν ταῖς προτέραις συνθήκαις φέρῳ ἀποζημιώσιν ἔτακτον, ὅπως ἀποσυρθῆ τῶν ὀρίων τῆς πρωτευούσης· ἀλλ' ὁ Χαγᾶνος ἠρνήθη ῥητῶς λέγων· «Ἄναχωρήσατε τῆς πόλεως καὶ ἐξαστέ μοι τὰς ὑποστάσεις ὑμῶν καὶ σώσατε ἑαυτοὺς καὶ τὰς φραμελίαις ὑμῶν». Καταστρέψας τινὰς τῶν πύργων ἀπεφάσισεν ὁ Χαγᾶνος νὰ προσβάλῃ τῇ πόλει ἀπὸ τοῦ Χρυσοῦ κέρως γινόμενος πολλοὺς μονόξυλους, ἅπερ οἱ Σιλαθῆνοί εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν. Τὰ μονόξυλα ταῦτα ἦσαν μακρὰ καὶ στενὰ, γεφυρωμένα ἐν ἐνὶ κορυφῷ

δένδρου, ἔχοντα σχῆμα μᾶλλον σκάφης πλυντηρίου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν «σκάφη γλυπτὰ». Ἀλλὰ πρὶν ἐπιχειρήσῃ τῷ νέῳ τούτῳ σχεδίῳ ὁ Χαγᾶνος προσεκάλεσε τῇ 2 αὐγούστου τὸν Βῶνον νὰ πέμψῃ αὐτῷ ἄρχοντάς τινας περὶ εἰρήνης πραγματευσομένους. Ὁ πατριῆκος Γεώργιος, ὁ κομμερικῆρος Θεόδωρος, ὁ λογοθέτης Θεοδόσιος, ὁ σύγκελλος Θεόδωρος καὶ ὁ πατριῆκος Ἀθανάσιος μετέβησαν πρὸς τὸν Χαγᾶνον, ὅστις πρῶτον συστήσας αὐτοῖς τοὺς παρὰ τοῦ Schahbaraz Πέρσας πρέσβεις φέροντας μεταξίνας ἐσθῆτας (ὀλοσῆρικα) καὶ παρακαθίσας τοὺς Πέρσας πρέσβεις λέγει τάδε· «Ἴδού οἱ Πέρσαι ἐπρόσθευσαν πρὸς ἐμὲ ἐτοιμίως ἔχοντας δοῦνά μοι τρεῖς χιλιάδας εἰς συμμαχίαν. Ἐάν οὖν θέλητε λαθεῖν ἑκαστος τῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς σάκην καὶ κάμισιν, ποιῶμεν σιγίλλιν πρὸς τὸν Σαλβάραν· φίλος γὰρ μοῦ ἐστίν καὶ περᾶσατε πρὸς αὐτὸν καὶ οὐκ ἀδικεῖ ὑμᾶς, καὶ ἐξαστέ μοι τὴν πόλιν καὶ τὰς ὑποστάσεις ὑμῶν· ἄλλως γὰρ ὑμεῖς οὐκ ἐνὶ σωθῆναι, μὴ ἐγθῦες ἔχετε γενέσθαι καὶ διὰ θαλάσσης ἀνελεῖν, ἢ περρωτοὶ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελεῖν. Ἴδού γὰρ, ὡς λέγουσιν αὐτοὶ οἱ Πέρσαι, οὐδ' ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἐν Περσίδι εἰσηλθεν, οὐδὲ ὁ στρατὸς ὑμῶν καταλαμβάνει». Ὁ πατριῆκος Γεώργιος ἀπεκρίνατο· «Οὗτοι ἐπιθέται εἰσὶ καὶ μίαν κλήθειαν οὐ λαλοῦσιν· ἐπεὶ ὁ στρατὸς ὑμῶν ἐνταῦθα καταλαμβάνει καὶ ὁ εὐσεβέστατος ὑμῶν δεσπότης εἰς τὴν γῶραν αὐτῶν ἐστίν ἐξολοθρευτὴν αὐτήν. Τόσαῦτα πλήθη ἔχων βοήθειας Περσῶν δέη· Ἡμεῖς τὴν πόλιν οὐδέποτε ἐῶμεν· ἡμεῖς γὰρ προσδοκῶντες, ὅτι καλύτεριόν τι λαλοῦμεν, ἐξήλθομεν πρὸς σέ. Ἐάν οὖν μὴ θέλῃς τὰ πρὸς εἰρήνην μεθ' ἡμῶν λαλῆσαι, ἀπόλυσον ἡμᾶς». Ὁ Χαγᾶνος τότε ἀπέλυσεν αὐτούς, τοὺς δὲ Πέρσας πρέσβεις ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ μέχρι μέσων νυκτῶν, ὅτε οὗτοι ἐπέβησαν ἐν Χαλκίῳ ἢ Χαλκίῳ Σακάλῃ (ἐν Βεθεκίῳ), ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ στρατηγεῖον αὐτῶν τὸ ἐν Χρυσοπόλει· ἐκρύβθησαν ἐν ἀκατίῳ καλυψάμενοι τάπησι καὶ προσεκαφαλοῖς, ὅπως διακλῶσιν τοὺς ἐν ταῖς βυζαντιακαῖς ναυσὶ ταῖς ἐπιτηρούσας τὸν Βόσπορον· ἀλλὰ τῶν πορθέμων τις τοῦ ἀκατίου τῶν τοῦ ὄρρανοπρορείου τῆς Σακάλας καὶ τοῦ Φριζουλιμένους παραπλέοντος παρὰ βυζαντιακῆν νῆα νέει εὐφυῶς τῷ ἐπὶ τῆς πύργου φρουρῷ καὶ οὕτως οἱ δυστυχεῖς Πέρσαι συνελήφθησαν· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐκαρποτηρήθη, εἰς δὲ τὸν τράχηλον τοῦ δευτέρου ἀποτιμηθέντος τὰς

χειρας δὴσαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ στραγγέντος ἐπεμψαν πρὸς τὸν Χαγᾶνον· ὁ δὲ τρίτος ἀγθεὶς ζῶν ἐν λέμβῳ παρὰ τὴν Χαλκιδῶνα ἐκκρατομήθη ὑφ' ὀντων τῶν Περσῶν, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐρρίφθη χαμαὶ μετὰ γραμμύχτων ἔχόντων οὕτως· « Ὁ Χαγᾶνος μετ' ἡμῶν πάντα παποιτικῶς ἐπεμψεν ἡμῖν τοὺς παρ' ὑμῶν πρὸς αὐτὸν σταλέντας πρεσβευτάς, καὶ τοὺς μὲν δύο ἐν τῇ πόλει ἀπεκεφαλίσσαμεν, τοῦ δὲ ἄλλου ἰδοὺ ὑμεῖς ἔχετε τὴν κεφαλὴν ». Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Χαγᾶνος ἐλθὼν εἰς Χαλκὶς καθεῖλκεν εἰς τὴν θάλασσαν ἱκανὰ μονόξυλα, ἵνα μεταβιβάσῃ τοὺς 3000 Πέρσας, οὓς ὑπέσχετο ὁ Schahbazar. Ἄλλ' ὁ βυζαντικὸς στόλος ἐξ 70 νηῶν παρατηρήσας ἀσυνήθη κίνησιν ἀνήχθη ἐκ τοῦ λιμένος καὶ καίπερ ἐναντίου πνέοντος ἀνέμου ἀφικόμενος ἐγκαίρως ἐκώλυσε τὴν διάβασιν τῶν μονόξυλων, ἅπερ πάντα κατεβυθίσθησαν μετὰ τῶν Σκλαβητῶν ναυτῶν. « Ὅτε δὲ ὁ Χαγᾶνος εἰσῆλθε τῇ αὐτῇ ἐσπέρᾳ εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ πρὸς τῇ πόλει, ὁ φρούραρχος Βῶνος ἀπέστειλεν αὐτῷ ὀρεκτικὸν δεῖπνον μετ' ἐλευκτῶν οἴνων ἀσμένως γενόμενον ἀποδεκτὸν, διότι τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλειπον ἤδη ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀθάρων· ἀλλ' ἡ ἀληθὴς σημασία τῆς προσφορᾶς ταύτης δὲν διέλαθε τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθάρων Ἐρμιτζῆν τὸν προσελθόντα πρὸς τὴν πόλιν, ἵνα παραλάβῃ τὸ δεῖπνον τὸ ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων προσφερόμενον. « Ἐμπαίζετε παραδόξως ἡμεῖς, εἶπε, καὶ ὡς ἐπιμετρον ἔχετε τὴν θρασύτητα νὰ πέμπητε τῷ Χαγᾶνῳ τὰς κεφαλὰς τῶν ξένων αὐτοῦ ».

Αἱ δηλώσεις τῶν Ἀθάρων εἰς ἔρκημον μετέβαλον τὴν περὶ τὴν πρωτεύουσαν τοσοῦτον εὐφορον γόφον καὶ μετὰ ἐφήμερον πολιορκίαν τὰ ἐπιτήδεια καὶ ἡ τροβὴ ἤρξαντο ἐπιλείποντα τῷ πολλῷ στρατῷ τῶν πολιορκητῶν καὶ ἡ ὥρα προσήγγιζε καθ' ἣν ὁ Χαγᾶνος θὰ ἤναγκάζετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν πρὸς πρόληψιν τῆς διαλύσεως τοῦ στρατοῦ συνισταμένου εἰς ἀνθρώπους διαφόρων ἔθνων. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τελευταίαν ἀπόπειραν πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως ἐκ τοῦ Χρυσοῦ κέρως, ἔνθα ὁ πύργος τῶν Βλαχερνῶν ἦνευτο μετὰ τῆς θαλάσσης δι' ἀπλοῦ πείγους τοῦ περὶ τοῦ καταλείποντος ἔξω τῶν ὄχυρωμάτων τὸ ἱερόν τῆς πανηγύρις Παρθένου καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Νικολάου καὶ Πρίσκου. Ἡ ἐπιθέσις αὕτη ἔμελλε νὰ βοηθηθῇ ὑπὸ τοῦ σκλαβητικῶν στόλου τῶν μονόξυλων, ὃν μετήνεγκεν εἰς τὰ Γλυκεὰ ὕδατα καὶ ὠρμισεν ἐν τοῖς ῥηγοῖς πέραν τῆς γερύρας τοῦ ἁγίου Καλλινίκου. Ἡ

γερύρα αὕτη ἔφερον, ὡς ἐνθυμασθε, τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Καλλινίκου κειμένης ἔνθα νῦν ἡ θέσις Καλήτζογλου, ἣν συνήκου τῇ ἀντίπερῃ αὐτῇ, ἔνθα ἦν ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Μάμαντος. νῦν Defedar-iskelessi καὶ Fezhané. Ὁ Χαγᾶνος ἐξέλεξε τὸ χωρίον τοῦτο, ἵνα προσυλάττῃ τὰ μονόξυλα ἀπὸ προσβολῆς ὑπὸ τῶν μεγάλων νεῶν. τῶν βυζαντικῶν μὴ δυναμένων νὰ προσπελάσωσι τοῖς ἐκεῖ ῥηγοῖς. Οἱ Σκλαβητοὶ διετράχθησαν νὰ προσεγγίσωσιν εὐθὺς τῇ αὐτῇ παρὰ τὸ πτερόν τῶν Βλαχερνῶν ἅμ' ἰδόντες τὰς πυρὰς τὰς ἀφθησομένας ἅμα τῇ νυκτερινῇ ἐροδῶ. Ὁ φρούραρχος Βῶνος ὑποπτεῦον εἰκότως ἐπιθεσιν ἐπὶ τὸ τόσον ἀσθενὲς μέρος τῶν τειχῶν εἶχεν ἤδη παρασκευάσει τὰ δένοντα, τάξας τὰς διήρεις καὶ τριήρεις εἰς γραμμὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ Πρίσκου μέχρι τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἁγίου Κόνωνος ἀπέναντι τῶν Πηγῶν (πέραν εἰς Πηγὰς) κατὰ πλάτος τοῦ Χρυσοῦ κέρως. Ἡ θέσις τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Νικολάου καὶ Πρίσκου εἶναι ἱκανῶς γνωστὴ ὑπὸ τῶν τοπογράφων τοῦ Βυζαντίου· ἡ θέσις αὐτῆς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐξηρατισμένη δηλοῦται νῦν ὑπὸ τοῦ ἀγκίσματος τοῦ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Toklou Ibrahim Dedé ἐν περιθόλῳ περιτεταγισμένου, γνωστῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πενταπύργιον παρὰ τῇ πύλῃ τοῦ Aivan-sérai. Ὁ γωνιαῖος πύργος τοῦ περιθόλου τούτου ὀνομαζέσεται «ὁ πύργος τοῦ ἁγ. Νικολάου» ἐν ἐπιγραφῇ σωζομένη νῦν ἔτι. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου χωρίου, τοῦ ἁγίου Κόνωνος ἐν Πηγῶσι, πρέπει νὰ διακριθῇ τοῦ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς ἔξω τῶν κατὰ γῆν τειχῶν. Προφανῶς ἤτο προάστειον αἰ Πηγῶν, κείμενον ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς ἀκτῆς τοῦ Χρυσοῦ κέρως. νῦν Kassim-pacha. Ὁ Κ. Desimonis ἐν ταῖς ἀξίαις λόγου μελέταις αὐτοῦ περὶ τῶν παροικιῶν τῶν ἐν Κ/πόλει Γενουθισίων πρῶτος ἐβεβαίωσε τὴν ὑπαρξίν προαστείου Σπηγαί πρὸς δυσμὰς τοῦ Γαλατᾶ, προαστείου μνημονευομένου καὶ ὑπὸ τῶν Ρώσων προσκυνητῶν τοῦ II' αἰῶνος ὡς *Εἰς Πηγὰς*. Ἀρχαῖος γάρ τις ἰταλικὸς τῆς Ἑλλάδος δεδημοσιευμένος ὑπὸ τοῦ κ. Σάβα ἔχει ἀληθῶς χωρίον τι Σπηγὰς κείμενον ἐπὶ τοῦ Χρυσοῦ κέρως. Ἐπὶ Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου τὸ χωρίον τοῦτο ὀνομαζέσεται *Κρηπίδες* «ἀπὸ τῶν ἀναδιδόντων πηγῶν νημάτων· πᾶν γὰρ ἔνδροςος καὶ κατ' ἄρρητος ἦν ὁ τόπος». Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη συμφωνεῖ πληρέστατα τῇ πραγματικῇ καταστάσει τοῦ κελῶνος τοῦ Kassim-pacha. Ἐπὶ τῶν βυ-

ζαντιακῶν χρόνων ὁ δεσπότης τοῦ αὐλώνας λόφου, ἐφ' οὗ νῦν τὸ ναυτικὸν νοσοκομεῖον, ἦν ὁ τόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ποινῶν ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς στάσεως τοῦ Νίκου ὁ ἑπαρχος ἐθανάτωσε τρεῖς φαρμακούς, ὧν οἱ δύο πεσόντες ἐκ τῶν ἀρχονῶν ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ παρὰ κειμένου μοναστηρίου τοῦ ἁγ. Κόνωνος ἐν τῷ αὐτῷ αὐτῶν, ὡς διηγεῖται ὁ Θεοφάνης.

Κατὰ ταῦτα ἡ γραμμὴ ἡ ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχερναις ἁγίου Νικολάου μέχρι τοῦ ἁγίου Κόνωνος τοῦ ἐν Πηγαῖς εἶναι ἡ ἀπὸ Aivan-se-raï εἰς Κασσιμ-πασσά. Ὁ στρατιωτικὸς τῆς πόλεως διοικητὴς Βῶνος μαθὼν παρὰ κατασκόπων τὰς ὑπὸ τοῦ Χαγῆνου δεθείσας διαταγὰς ἐξήγγαλε νύκτωρ σῶμα Ἀρμενίων ἀποστελούντων τὴν φρουρὰν τοῦ μέρους τούτου ἐκ τῆς πόλεως τοῦ Πτεροῦ, ἵνα καθύσωσι οἰκίας τινὰς παρὰ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου καιμένας. Οἱ Σιλαβηνοὶ ἄρ' ἰδόντες τὸ πῦρ ἐξήλθον εὐθὺς ἐκ τοῦ κευθμῶνος αὐτῶν, ἵνα προσεγγίσωσιν εἰς τὴν ἀκτὴν τῶν Βλαχερνῶν ἐνταῦθα δὲ ἐνέπεσον ἐν ταῖς βυζαντιακαῖς ναυσὶ καταβυθισάστας τὰ μονόζυγα. Οἱ διαφυρόντες τῶν Σιλαβηρῶν τὴν σφαγὴν διακοινομήσαντες εἰς τὴν ἀκτὴν ἐφρονεῖθησαν τοῖς ἕρπеси τῶν Ἀρμενίων. Τὰ ὕδατα τοῦ Κρουσοῦ κέρως ἐθάψαν ὑπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν, ἐν δὲ τοῖς ἐπιπλέουσι νεκροῖς ἀνευρέθησαν τῇ ἐπισύσῃ καὶ γυναικίαι Σιλαβηναὶ μετασχεῖσαι τῆς μάχης.

Ἡ νυκτιὰ συμφορὰ συνετάραξε τὸν στρατὸν τοῦ Χαγῆνου, οἱ δὲ Σιλαβηνοὶ ὑποπέψαντες, ὅτι ἡ ἐνδρα ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἀθάρων, ἀποστάντες τῶν συμμάχων, ὧν ἐγνωρίζον τὸν προδοτικὸν χαρακτῆρα, ἀπῆλθον παραχρῆμα. Ὁ δὲ Χαγῆνος οὐκέτι δυνάμενος ν' ἀντιστῇ εἰς τὰς συνεπειὰς τῆς πείνης τῆς κραιπύσεως ἐν τῷ στρατῷ ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, λίαν ἀσθενὴς ὧν νὰ παρατείνῃ αὐτὴν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Σιλαβηρῶν καὶ ἐσπερημένους περσικῆς ἐπικουρίας. Καύσας λοιπὸν πάσας τὰς μηχανὰς καὶ τὸ στρατόπεδον ἀπῆλθεν ἀργεῖλας τοῖς ἄρχουσιν τοῦ Βυζαντίου, ὅτι, εἰ καὶ ἀπήρξατο νῦν ἕνεκα ἀπορίας τῶν ἐπιταγείων, προτίθετο ὅμως νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ μικρὸν πορισθέντος ἐπιτάγαια καὶ ὅτι τότε θὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν δίκην πᾶσῶν τῶν ὕβρεων, ἧς ἐξ αὐτῶν ὑπέστη. Ἡ ὀπισθοφυλακὴ τῶν Ἀθάρων διέτριψε μίαν ἔτι ἡμέραν ἐν τοῖς παραλίαις, ἵνα ἐμπροῆσσι πάντα τὰ ἱερὰ τὰ μένοντα ἔτι ἔσθαι. Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ὁ τῶν ἁγίων Κοσμά καὶ

Δαμιανοῦ (τοῦ Ἐγροῦπι) ἐγένοντο παρὰ νῆλωμα τοῦ πυρός. Μόνον τὸ ἱερόν τῆς παναγίας Παρθένου ἔμεινε ἄθικτον, διότι ὁ Χαγῆνος δισχυρίζετο, ὅτι εἶδε τὴν ἁγίαν Παρθένον περιβεβλημένην θείᾳ δόξῃ καὶ περιβαίνουσαν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἀπέδιδον τὴν σωτηρίαν τῆς πρωτεύουσας ἀπὸ τῆς πρώτης ταύτης πολιορκίας τῇ μεσιτείᾳ τῆς Θεομήτορος, ὁ δὲ ἀκάθιστος ὕμνος ἐντεῦθεν ἔσχε τὴν ἀρχὴν.

Ὁ μάλιστα Βῶνος ἔσχε καὶ αὐθις συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἐν αὐτῷ τῷ ναφ τῆς παναγίας Παρθένου. Ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι «μέχρι τοῦ παρόντος ἐγὼ τὴν ἐξουσίαν εἶχον τοῦ λαλῆσαι καὶ πηκτεῦσαι μετὰ σοῦ· νῦν δὲ κατέλαθεν ὁ ἀδελφός τοῦ εὐσεβέστατου ἡμῶν δεσπότου μετὰ τοῦ θεοφυλάτου στρατοῦ. Καὶ ἰδοὺ ἀντιπερᾶ καὶ ἐπακλουθεῖ σοι ἕως τῆς χώρας σου. Κάκει λαλεῖτε μετὰζῦ ἀλλήλων».

Οὕτως ἐλάξεν ἡ ἀξιωμακρόνουςτος πολιορκία τῆς πρωτεύουσας ὑπὸ τῶν Ἀθάρων, ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς περατώσεως τῶν Θεοδοσιακῶν ὀχυρωμάτων. Ὁ μάλιστα Βῶνος ἀνεγείρας τὸ εἶω τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν τείχος τὸ σωζόμενον ἔτι καὶ τείχος Ἡρακλείου ὀνομαζόμενον μετ' ὀλίγον ἀπέθανε καὶ ἐτάραξεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Στουδίου. Ὁ δὲ Schahbaraz ἐξηκολούθησε καθ' ἡσυχίαν ἐστρατοπεδευμένος ἐν Καλικηδόνι, μέχρις οὗ ὁ Ἡράκλειος μετὰ πολλὰς αἰματηρὰς μάχας κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Περσῶν καὶ ἐκθρονίσῃ τὸν μέγαν βασιλέα. Μετὰ ἑπταετῆ πόλεμον ἐπανῆλθεν ὁ Ἡράκλειος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκτελέσας τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἧτος ἐπανορθώσας τὰς συμφορὰς, ἧς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Φωκᾶ τὸ κράτος εἶχεν ὑποστῆ. Ἄλλ' οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἄμεσοι διάδοχοι αὐτοῦ ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὴν κατάστασιν τῆς ὀλεθρίας ἐξαντλήσεως τῆς ἐκ τῶν δικαιοῶν συνεχῶν ἀγῶνων τῶν δηωσάντων τὸ τε κράτος τῶν Περσῶν καὶ τὸ Βυζαντιακόν. Jezdigert ὁ Δ', ὁ τελευταῖος τῶν Σασανιδῶν, μετ' ὀλίγον ἀπέθανε στερηθεὶς τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Ἐρκανίας καὶ ἀπὸ τοῦ 670 πολέμοι στόλοι εἰσπλέουσιν εἰς Προποντιδα ἐπὶ ἑπτὰ συνεχῆ ἔτη διὰ νὰ πολιορκήσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἰδοὺ ἡ τελευταία ἰδέασις τῶν γεγονότων, ἧ ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ σκιαγραφήσω ὑμῖν τὴν ἐσπέραν ταύτην.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

1) Ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ φίλου συνεταίρου κ. *Μαρουήλ Γεδεών* περὶ τοῦ Ἄθω (1) ἐξεδόθη ἐκ κώδικος τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν Ἱερόρων ἀλληλογραφία τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου τοῦ Γραμματικοῦ καὶ ἄλλα ἔγγραφα περὶ τῶν τοῦ Ἄθω σχέσεων πρὸς τὰς πολιτικὰς καὶ ἱερατικὰς ἀρχὰς ἐν Βυζαντίῳ. Τὰ ἴδια ἔγγραφα μνημονεύονται καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ *Κ. Φρεαρίτου*, δημοσιευθεῖσα ἐν «Πανδώρα» (Τομ. 1Ε'), τοῦ Γάλλου *Langlois* καὶ τοῦ Διογενίου Πίστη πρώην Ἑάνθης (2).

2) Πρὸ καιροῦ εὔρον ἐν χειρογράτῳ (τοῦ 15' αἰῶνος) τῆς βιβλιοθήκης μου τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδομένον κείμενον, ὅπερ παρέχει πλείστας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν τῷ ἄγιῳ Ὄρει γεγονότων καὶ τῶν ἐν τῇ βασιλίδι συμβάντων. Ὁ ἔρουσων τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἰδιαίτερός τ' ἐστὶν κατὰ τὸ πολιτικὸν τοῦ Ἄθω «θέρος ἔχει νὰ συγκομίσῃ συμπερασματικῶν καὶ πλουτῶν εἰδήσεων», σὺν τῷ φίλῳ κ. Γεδεών εἶπεῖν.

3) Τὸ ἐν λόγῳ χειρογράτῳ, κτῆμα Μκαρίου ἱερομονάχου Χίου ζωγράφου, περιέχει:

Σελ. 1—381. *Τῶν ἐν ἁγίοις πατρὶς ἡμῶν Ἰσαὰκ τοῦ Σύρον, τοῦ ἀσκητοῦ καὶ ἀναγωροῦ, ἐπισκόπου γενομένου τῆς μετεγρίστου πόλεως Νικηνῆ, λόγοι ἀσκητικοὶ γραφέντες μὲν παρ' αὐτοῦ τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ, ἐμνηνεύμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν Ἀββᾶ Πατρικίου καὶ Ἀββᾶ Ἀβραμίου τῶν μελωσόφων καὶ ἡσυχαστῶν ἐν τῇ Αἰθήρᾳ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὶς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου.*

Σελ. 383—574. *Τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν Ἀββᾶ Ἰσαΐου τοῦ ἀναγωροῦ λόγοι πάντῳ ὀφέλιμοι.*

(1) *Μαρουήλ Γ. Γεδεών*. Ὁ Ἄθως, ἀναμνήσεις, ἔγγραφα, σημειώσεις. Ἐν Κωνσταντινῇ 1885 σελ. 100 κ. ἑ.

(2) *Δ. Πίστη*, περιγραφικὴ ἱστορία τοῦ ἁγίου Ὄρους Ἄθω. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1890 σελ. 85—86.

Σελ. 575—727. *Υπερφυσικὰ διηγήσεις τοῦ νέου παραδείσου ἤτοι εἰς τὰ ἀποφθέγματα καὶ εἰς τοὺς ῥίους τῶν ἁγίων πατέρων.*

Σελ. 729—730. *Περὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἐπτὰ συνόδων τότε ἔγγραφα καὶ ποῦ καὶ διατί.*

Σελ. 730—749. *Διηγήσεις μερικῆ τῶν ἐπιστολῶν Ἀλεξίου βασιλέως καὶ Νικολάου Πατριάρχου γενομένη κατὰ διαφόρους καιροὺς.*

4) Τὸ α' ἔγγραφον (σελ. 732), ἡ ἀναφορὰ τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν βασιλέα, ἀρχ. Δέσποτα ἡμῶν ἄγιοι, γνωστὸν ἔστω κτλ., ἐστὶ παρὰ τῷ κυρίῳ Γεδεών α' ἔγγραφον, καὶ Δ. Πίστη τὸ πρῶτον.

Τὸ β' ἔγγραφον, τὸ βασιλικὸν πιπτάκιον πρὸς τὸν πατριάρχον, Γεδεών β', Φρεαρίτη α'.

Τὸ γ', ἡ ἀπάντησις τοῦ πατριάρχου (σελ. 733, 734, 735), Φρεαρίτη θ', Γεδεών γ'. Τὸ κείμενον μετὰ τὴν «ἐβρέθησαν δόλιοι καὶ ἀπατεῶνες» ἕως «διὰ τὰ καὶ τὰ ἀνετάπη» λείπει ἐν τῷ ἔγγραφῳ τοῦ κ. Γεδεών.

Τὸ δ', θέσισμα βασιλικόν. «Θεσπίζομεν ταῦτα κτλ.» σ. 735, παρὰ Γεδεών δ', Φρεαρίτη β', Δ. Πίστη γ' (ἐν ἔπει 1109).

Τὸ ε', θέσισμα βασιλικόν πρὸς τὸν πατριάρχον, σελ. 738: ἀρχή «Σκοπὸς ἐτέθη τῇ οἰκουμένῃ», παρὰ *Langlois* σελ. 38, Φρεαρίτη γ'.

Τὸ σ', πιπτάκιον βασιλικόν πρὸς Ἐλαρίωνα τὸν Πρῶτον τοῦ ὄρους, σελ. 739, «ῥωσὶς εἰδήσεώς σου» παρὰ Φρεαρίτη δ', παρὰ *Langlois* σελ. 38.

Τὸ ζ', πιπτάκιον βασιλικόν (σελ. 740) πρὸς τοὺς μοναχοὺς: «Πατέρες ἄγιοι οἱ τὸ ἅγιον ὄρος κατοικοῦντες», παρὰ Γεδεών ε', Φρεαρίτη ε'.

Τὸ η', πατριαρχικόν πιπτάκιον, σελ. 740. «Στίγματα καὶ παραινυγωγία»—ἀνέκδοτον.

Τὸ θ', πατριαρχ. γράμμα πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλεξίου, σελ. 741. «Γνωστὸν ἔστω σοι δεότατα» παρὰ Φρεαρίτη ζ'.

Τὸ ι', «Περὶ Σαμακηνῶν», σελ. 743, παρὰ Γεδεών σελ. 135 (ἐν σημειώσει 118).

Τὸ ια', λύσις τοῦ πατριάρχου Χαρίτωνος:

σελ. 746 (ἐν ἔτει 1177) ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ κ. Φραγκίτου καὶ τοῦ κ. Γεδεών (σελ. 119).

Τὸ β' συνδικόν (σελ. 747), ἀνεκδοτόν.

Τὸ γ', λύσις τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἐπὶ ὑπομνήσεως τοῦ Ἡρώτου Γαβριήλ, σελ. 748 (ἔτει 1093), παρὰ Γεδεών ζ', Φραγκίτη σ'.

Περὶ τῆς χρονολογίας ἀναφέρουσαν μόνον, ὅτι τὸ «Θέσπισμα βασιλικόν» ἐπιβιβασθῶν τὰ προνόμια τοῦ Ἰωάννου ἀνάγει τῆ γ' ἰνδιαιτιῶν. 1109, συμφώνως τῷ χειρογράφῳ τῆς ἐν Μόσχῃ συνδικτικῆς βιβλιοθήκῃς ἡ λύσις τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Ἡρώτον τοῦ ὄρους Γαβριήλ κατὰ τὸν κ. Γεδεών (σελ. 106 σημ. 82) ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1093/94.—Ὁ Καίσαρ Νικηφόρος ὁ Μετιστασιεύς, μνημονοῦμενος ἐν τῇ ἀφ' ἡμετέρας ἀπέθανε κατὰ τὸ 1104 καὶ ὁ πατριάρχης Νικόλαος ὁ γερμανικῆς ἐν ἔτει 1111 ἡ λύσις τοῦ πατριάρχου Χαρίτωνος ἐπέβη ἐν ἔτει 1177.

5) Ἡ κανονικὴ διαπραγῆ (σ. 748 καὶ 749) διασφρατίζει τὰς σχέσεις τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Ἀσάνη πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Βατάτζην καὶ μάλιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ θρόνου Τερνόβου. Ἡ ἐν λόγῳ συνέντευξις τῶν βασιλέων ἐν Ἀμφύλακῳ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1235. *Λικηφόρος ὁ Γρηγοράς* (1) λέγει: «Καὶ συνελθόντες περὶ Νεορρόνησον ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Ἀσάν συζευγνύουσιν Ἑλένην τῆ τοῦ Ἀσάν θυγατρὶ· δεικνύει οὕτω τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Θεόδωρον τὸν νέον Ἀσκαρην· τῆνικαὶ δὲ καὶ ὁ τοῦ Τερνόβου ἐπίσκοπος αὐτονομίαν λαμβάνει· διανεῖται, τῷ τῶς ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης τελεῶν Ἰουστιανῆς». — *Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης* δὲ ἀφ' ἡμετέρας ὡς ἐπομένως τὰ περὶ τῆς συμμαχίας ἀμφοτέρων κατὰ τῶν Ἀσάνων (2): «Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (ὁ Ἀσάνης) τὴν αὐτοῦ σύζυγον σὺν τῇ θυγατρὶ Ἑλένη λαθὼν διαπερανοῦται εἰς Ἀμφύλακον, ἐνθα ἦν ἡ βασιλεῖς Εἰρήνη καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παιδῶν συνάφειαν, τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱερολογίας τελέσαντος. Τότε καὶ ὁ Τερνόβου ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τελεῶν αὐτονομίᾳ τετιματῆ καὶ πατριάρχης ἀναγορευέσθαι κέριται βασιλικῶ καὶ συνδικῶ τῷ θεσπίσματι, χάριτας τῶν προουόντων ἀποτινύστων τῷ Βουλγαρῶν ἄρχοντι Ἀσάν, τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλικίας». — Ταῦτα ἱκανῶς δεικνύουσι τὴν σπουδαϊότητα τοῦ ἐν τῷ τελεί κειμένου.

(Σελ. 730)

Διήγησις μερικῆ τῶν ἐπιστολῶν Ἀλεξίου βασιλέως, καὶ Νικολάου πατριάρχου, γενομένη κατὰ διαφόρους καιροὺς.

1) Ἐλεγεν ὁ μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Τραγγανιώτης ὅτι τὰ κατὰ τοῦ ἁγίου ὄρους γενόμενα ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, τὰ πρὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ πατριάρχου καὶ μετὰ τὴν ἐντολήν οὐ μόνον ὁ μοναχὸς Λεόντιος ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἁγίων πατέρων συνεργήσαντο καὶ ἔχουσι οὕτως εἰς προσείδησιν.

2) Ὅτι μετὰ τὸ ἀπελασθῆναι τὰ ζῶα καὶ τοὺς Βλάχους ἀπὸ τοῦ ἁγίου ὄρους, ἀντὶ τοῦ εὐχαριστήσαι τῷ Θεῷ ὅτι ἐξέβλεν ὄραγην μεγάλην καὶ ὀλέθριον, ὅτι ἐπισκοπῇ ἐπεσεκέατο ἡμεῖς ὁ Θεὸς καὶ ἐκαθαρίσθη τὸ ἅγιον ὄρος, τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ, μᾶλλον ἐκλιον καὶ ἐκόπτοντο· καὶ ἦν ἐν τῷ ἁγίῳ (*) ὄρει κοπετός μέγας ἀήρπυτιακός, καὶ ἐκείνοι μὲν τῆς ἀήρπυτιακῆς ἐμείνηντο προσφῆς, τὰ κρέη καὶ τοὺς λέβητας, ἔτι δὲ καὶ κροῦα καὶ σκόροδα καὶ πέποναι.

3) Οἱ δὲ ἀήρπυτιαι μεινῆνται τὰ τῶν Βλάχων ὅσα καὶ οἶα τῆς ἡδονῆς ἢ συνθήμια· τὰ δὲ γάλατα καὶ τὰ τυρία, καὶ τὰ μαλλία· τὰ συμπόσια καὶ συναλλήγματα καὶ τὰς πραγματείας τὰς πρὸς ἀλλήλους, οἱ Βλάχοι λέγω μετὰ τῶν μοναχῶν τὰς τε μεθυσίας τὰς διαβολικὰς, αἵτινες ἐράνησαν ἐν τῷ ὑσπέρω· εἰρήθη γὰρ ὁ διάβολος εἰς τὰς καρδίας τῶν Βλάχων καὶ εἶλον καὶ τὰς γυναϊκας αὐτῶν μεθ' ἐκῶν μερούσας ἄνδρεια ὡς οἱ πιστικοὶ καὶ ἔθεσαν τὰ πρόβατα, καὶ τὰ μοναστήρια ἐδούλευον κουβαλοῦσαι εἰς αὐτοὺς τὰ τυρία τὰ γάλατα καὶ τὰ μαλλία ποιοῦσαι καὶ τὰ ζυμωτὰ εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν μοναστηρίων καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ὡς δουλοπάροικοι καὶ πόθεινοι (731) ἦσαν τοῖς μοναχοῖς.

4) Τὰ δὲ ὑπ' αὐτῶν γενόμενα αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν· ὁμοίως οἱ παθόντες καὶ τὴν ἁμαρτίαν μισήσαντες αὐτοὶ καὶ τὰ σφάλματα διορθώσαντο· καὶ οὐ μόνον ἡσυχασταὶ καὶ ἐγκλείστοις καὶ στυλίταις εἶπον καὶ ἐξήγειραν περὶ τούτου ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ πατριάρχῳ κῆρ Νικολάῳ πάντα ἐγγράφως ἐξέ-

(1) Τόμ. α' σελ. 20.

(2) Σελ. 54.

(*) Ἡ ὀρθογραφία τοῦ χειρογράφου ἐφυλάχθη κατὰ τὴν παροῦσαν ὀρθογραφίαν.

δωκων· και ὅτι οἱ Βλάχοι τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἔχουσι βοσκούς ὅσα δὲ δι' αὐτῶν ἐπραττεν ὁ δαΐδολος οὐ θέμις ἦν γραφῆ παραδοῦναι· πλὴν οὐκ ἔστι κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

5) Περὶ δὲ τῶν Βλαχῶν μᾶλλον δὲ τῶν μοναχῶν τὴν ἐκβολὴν διηγήσομαι, καὶ ὅσα ἐπραχθήσαν τότε·

6) εὗρον οὖν ὄργανα ἐπιτήδεια ὁ ἐρευρετῆς τῆς κακίας, ὁ ἐξ ἄνωθεν φρονήσας τὴν ἡμετέραν ζωὴν καὶ ἐξορίστους ἡμᾶς ποιήσας, καὶ ἀπὸ Θεοῦ κρυπτεσθαι καὶ τὸν θάνατον καρδαίνειν, ἐρῆσας καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει· καὶ ὑπέβαλεν εἰς τοὺς ἀγίους γέροντας προσάσεις δῆθεν εὐλόγους, ὅτι ἐντολὴν ἔδωκεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἐὰν ἀποθάνωμεν ὧδε γινόμεθα αἵτιοι τῆς ψυχῆς ἡμῶν· καὶ ἐράνησαν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, μᾶλλον δὲ φρενοληψίας ἀνάμεστα·

7) καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων ἀνθρώπων καὶ ἡγουμένων καὶ ἡσυχαστῶν ἐταρχήθησαν, οἵτινες ἐπολέμησαν μετὰ τῶν δαιμόνων πενήτηγοντα καὶ ἐξήκοντα ἔτη καὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτοὺς ἐκβαλεῖν ἀπὸ τῆς κέλλας αὐτῶν.

8) Τότε δὴ τότε ἦν ἰδεῖν μέγα θέαμα καὶ πολλοῦ θόρυβου ἄξιον· ἀπήρχοντο τοῖνον κλαίοντες, ὁ ἡσυχαστὴς πρὸς τοὺς ἡσυχάζοντας λέγων αὐτοῖς ὅσα παρὰ τῶν δαιμόνων ἐδιδάχθη, ὁμοίως καὶ ὁ ἡγούμενος πρὸς τοὺς ἡγουμένους λέγων ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν ὧδε οὔτε ζωὴν ἔχομεν οὔτε ἀνάκυσιν ἐπειδὴ τοὺς Βλάχους καὶ τὰ ζῶα ἐβάλλουσιν· ἀλλὰ καὶ ὁ πατριάρχης ὅλον τὸ ὄρος ἐδέσμησε καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ νερά· ἡμεῖς δὲ ποῖαν κοινωνίαν ἔχωμεν ἐν τῷ ὄρει τῷ ἀγίῳ· οἶμαι οὐδεμίαν.

9) Τότε δὴ τότε ἦν ἰδεῖν σχίσματα καὶ παρασυναγωγὰς κατὰ τόπους· καὶ λαοσυνάκτας καὶ λαοπλάνους καὶ τὸ πείθειν μᾶλλον ἢ πείθεσθαι, καὶ γραφικῶς εἰπεῖν, ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν, κατὰ τὸν Δαυιδ'· ὅτι τί δόθειή σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν; Καὶ τὰ πάντα ἐξόγκωσεν ὁ καιρὸς ἐκεῖνος.

10) Ἐξήρχοντο γὰρ μετὰ τῶν Βλαχῶν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου· καὶ ἡ λύπη πεπλήρωκεν ἡμῶν τὴν καρδίαν· ὅτι οὐ μόνον οἱ δαίμονες ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ οἱ μοναχοὶ τὸ αὐτό. Τριακόσιοι γὰρ φρασελίαι ἦσαν ἅπαντες οἱ Βλάχοι.

Σελ. (732)

11) Ὁ δὲ βασιλεὺς κατοῦνας ἔλεγεν εἶναι τῷ πατριάρχῳ, ὧστε καὶ δεκατίαν πολλὰκις ἠβουλήθη εἰς αὐτοὺς θείναι· διὰ δὲ τοὺς ἄρχοντας τῶν ἐπαρχῶν τοῦτο οὐκ ἠθέλησε γινέσθαι, ἵνα μὴ ἐπιβάρωσι τὰ μοναστήρια, κατακρινώσκουσι δὲ καὶ τοὺς μοναχοὺς· καὶ ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν Βλαχῶν κατὰδὴλος γέγονε· τῶν δὲ μοναχῶν οὐκ ἦν ἀριθμὸς διαγράφασθαι καὶ εἰπεῖν τὸ ἄπειρον πλῆθος ἐκεῖνο.

12) Καὶ ὁ τοῦ θαύματος ὁ λέγωντες ὅτι ὁ ἡσυχάζων ἐν τῷδε τῷ τόπῳ ὁ ἀκουστός καὶ ὁ φοβερὸς τοῖς δαίμοσιν μετὰ τοῦ (δαίνο) συνεξέρχεται Βλάχου καὶ ὁ (δαίνα) ἡγούμενος μετὰ τοῦδε τοῦ ἡγουμένου συνεξέρχονται· ὁμοίως καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια μετὰ τῶν ἐκρυπτόντων συνεξέρχονται Βλαχῶν ἅπαντες πανοικί· ἦν δὲ ἰδεῖν τὰ θεόκτιστα καὶ θεοφυλάκτα μοναστήρια ὑπὸ κουτζῶν καὶ τυρῶν γερόντων φυλακτόμενα· καὶ οὕτω κατακρινώσαστο ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου καταδιώξει ὀπίσω αὐτῶν ὁ γρητὸς Φαραῶ καὶ ἐπισύρειν αὐτοὺς βιαίως ἕως τῶν ποταμῶν Βαβυλωνός· καὶ οὐ παύεται μέχρι τῆς σήμερον τὰ αὐτὰ ποῖον ὁ σκολιὸς δοράκων.

13) Τούτων δὲ οὕτω γενομένων ἐπέστη ἡ ἐορτὴ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ συναχθέντες πάντες κατὰ τὸ συνῆδες εἰς τῆς Καρῆλας, πρῶτον μὲν ἀνεθεμάτισαν τοὺς δημογέροντας ἐπ' ἐκκλησίας πᾶς ὁ λαὸς, τοὺς λαοπλάνους, τοὺς ταράσσοντας ἅπαν τὸ ἄγιον ὄρος ὡς δῆθεν ἐκ προσάσεων εὐλόγων. Ἐπειτα τοῦ ἐκ συνθελαῖας κρούσματος γενομένου καθίσταντες ἐν τῷ κριτηρίῳ ἐξελεῖχοντο ἄνδρας θεοσεβεῖς τέσσαρας τὸν τε μοναχὸν κῦρ Ἰωαννίκιον καὶ ἡγούμενον τοῦ Βατοπεδίου, καὶ τὸν μοναχὸν κῦρ Συμεῶν καὶ ἡγούμενον τοῦ Καρακάλλου, καὶ τὸν Κασταμονίτου συγγενῆ ὄντα τοῦ βασιλέως κῦρ Ἀλεξίου, καὶ δύο ἐπιτηρητὰς τὸν Γζκίνον καὶ τὸν Φαλακρόν, καὶ ἀπέστειλαν αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα κῦρ Ἀλέξιον γραφάντες καὶ ἐπιστολὴν περιέχουσαν οὕτως.

14) «Δέσποτα ἡμῶν ἄγιε, γνωστὸν ἔστω τῷ κράτει τῆς βασιλείας σου, ὅτι ἡ ἐντολὴ τοῦ πατριάρχου ἅπαν τὸ ἄγιον ὄρος ἐξώκισε καὶ δεόμεθα τῆς κραταιᾶς βασιλείας σου ἵνα λύσῃτε τὴν ἐντολὴν, ἐπεὶ πάντες ἀπολλύμεθα· ἐν γὰρ τῇ ὑμετέρῃ γαλήνῃ καὶ ἡμεῖς ἤρεμον καὶ ἡσύχον βίον διαγώμεν εὐχόμενοι καὶ τοῦ κράτους σου. Ἴδου ὑπεμνήσκαμεν

τῆ βασιλείᾳ σου· καὶ προσθήσει Κύριος ὁ Θεὸς τοὺς χρόνους αὐτῆ ὡς τῷ εὐσεβῆ βασιλεῖ Ἐξεκίᾳ, ἵνα ὡς ἐκεῖνος καὶ σὺ ἀξιώθῃς μετὰ πατριάρχας εἰπεῖν τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ καὶ Θεῷ· μνήσθητι, Κύριε· ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετ' ἀληθείας ἐν καρδίᾳ τελείᾳ· καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα· ἡμεῖς δὲ πάλιν ὡς ἔχομεν καὶ διακειμεθα πρὸς σέ λέγομεν· οἱ εὐλογοῦντές σε εὐλο(733)γημένοι, οἱ δὲ καταρώμενοι κεκατήρνανται. Καὶ ἀξιώσαι σε Κύριος ὁ Θεὸς τῆς μερίδος τῶν ἀγίων καὶ μεγάλων βασιλείων Δαυὶδ καὶ Ἐξεκίου, καὶ πλησίον τοῦ ἐν ἀγίοις Κωνσταντίνου εὐρεθῆναι τὸν θρόνον σου, καὶ μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἔσαι ἐπουρανίῳ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ χαίρει καὶ ἔρῳσο ἐν Κυρίῳ πατριάρχει!· —»

15) Ταῦτα λαθὼν ἐπὶ χειρας ὁ βασιλεὺς κῦρ Ἀλέξιος καὶ ὄλον τὸ παλάτιον καὶ ἡ σύγκλητος ἀκούσαντες τῷ βασιλεῖ συνεβούλευον τὸν πατριάρχην ἐλθεῖν καὶ ἀπολογησασθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς δι' εὐλάβειαν οὐκ ἤθελθε τοῦτο ποιῆσαι ἀλλ' ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ταῦτα ἀποστείλας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀπεσταλμένους μοναχοὺς.

16) Βασιλικὸν πιτάκιον. Πάτερ ἅγιε καὶ Οἰκουμενικὴ Πατριάρχῃ! οἶδας ὅτι ἐντολὴν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ προπάτορι ἡμῶν ἐν τῷ παρθεσίῳ καὶ οὐδεμίαν ἡμέραν, τὰχα δὲ οὐδὲ τρεῖς ὥρας ἐφύλαξε καὶ ἰδοῦ, ἡ ἐντολή σου ἐξήλειψε τὸ ἅγιον ὄρος μὴ ὑποκείμενον τῆ σῆ ἐξουσίᾳ. Ἀλλ' ὑπὸ τῶν βασιλείων κατὰ διαδοχὴν τοῦτο ἐθέσπισαν καὶ οὐχ ὑπὸ ἄλλης ἐξουσίας, ἀλλ' ὤρισαν ἐλεύθερον τοῦτο εἶναι ἀπὸ πάσης ἐπηρείας· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν μηδεμίαν μετοχὴν ἔχειν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει· καὶ γὰρ ἐγὼ αὐτὸς πολλὰκις ἠβουλήθην δεκατίαν ἐπιθεῖναι τοῖς Βλάχοις ἀλλὰ τὰς εὐχὰς τῶν πατέρων δυσωπούμενος, καὶ διὰ τοὺς ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα μὴ πλεονεκτῶσι τὰ μοναστήρια ὡς ἔχομεν πάντες τὸ πλεονεκτικόν, καὶ ἵνα μὴ κατακρινώσωσι τοὺς μοναχοὺς τοῦτο οὐκ ἐποίησα. Τί δέ σοι ἔδοξε; πάτερ ἅγιε, ἀπορῶ· ἐμοῦ οὐ θελήσαντος ὅπως κἄν μόνον ἀκούσαι τὸ ἀπελασθῆναι τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ οἱ μητροπολίται τῷ ὄρισμῷ σου ἀντέλεξαν, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισε λέγοντες εἰς μετάληψιν. Καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τῶν ἡγουμένων πολλοί· Χαίρει καὶ ἔρῳσο ἐν Κυρίῳ!· —

17) Ταῦτα ὁ πατριάρχης δεξιόμενος καὶ

ἀναγνοὺς τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ἀντεδήλωσε τῷ βασιλεῖ ταῦτα·

«Καλῶς εἶπας δέσποτά μου ἅγιε, ὅτι σὺ ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ὑπόθεσιν οὐχ ὑπέγραψας· οἱ μητροπολίται οὐκ ἠθέλησαν ἀλλὰ μᾶλλον ἀντέλεξαν ὡς παράνομον τὸ γινόμενον. Τῶν μοναστηρίων οἱ ἡγούμενοι πλέον πάντων ἐπαράχθησαν. Καὶ ἐγὼ πῶς εἶλον τοῦτο ποιῆσαι; ἀλλὰ διὰ τὰς κακουργίας τῶν Βλάχων καὶ τὰς τελεσιουργίας αὐτῶν ἐδεξάμην τίποτε· διότι μέγα ἦν τὸ δεινόν καὶ ὀλέθριον ὥσπερ γὰρ οἱ Μαδρινάσιοι ἐποιοῦν καὶ ἐκαλλώπιζον τὰς γυναίκας αὐτῶν καὶ ἔφερον ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ἵνα πορνεύσῃ ὁ λαὸς καὶ ἀποστραφῆται αὐτοὺς ὁ Θεὸς αὐτῶν, οὕτω καὶ ὁ διάβολος εἰσῆλθεν εἰς τὰς γυναίκας αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας καὶ ἐνεδύοντο σῆμα ἀνδρείων, ἵνα (734) καταστρέψῃ τοὺς εὐσεβῶς θέλοντας ζῆν καὶ εἶλον αὐτὰς ὥσπερ βοσκούς μεθ' ἑαυτῶν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δουλείας τῶν μοναστηρίων πάσας αὐτὰς εἶγον οἱ μοναχοὶ ἐξυπηρετούσας. Τὰ δὲ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα αἰσχρόν ἐστι τοῦ λέγειν ἢ γράφειν ἢ ἀκούειν· οἱ οὖν παθόντες καὶ τὴν ἁμαρτίαν μισήσαντες αὐτοὶ μοι δέδωκαν ταῦτα ἐγγράφως, τὸν Θεὸν μάρτυρα προβαλλόμενοι. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς κακίας τῶν ἀνοσίων Βλάχων, ὅτι εὐρεθῆσαν δόλιοι καὶ ἀπατεῶνες. Περὶ δὲ τῆς ἐντολῆς ὅτι ἐξήλειψε τὸ ἅγιον ὄρος καὶ ὅτι λέγετε οἰκείᾳ χειρὶ ὑπέγραψεν ὁ πατριάρχης φημι ἀναστάντες μοι μάρτυρες ἄδικοι ἃ οὐκ ἐγίνωσκον ἡρώτων με· ἄλλως τε δὲ σὺ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν οὐχ ὑπέγραψας, ἡ σύνοδος τῶν πατέρων οὐχ ὑπέγραψε. Καὶ ἐγὼ μόνος εἶλον ὑπογράψαι οἰκείᾳ χειρὶ; ἀλλὰ ἀνέγεται ὁ Θεὸς ἡ αἱ σύνοδοι τῶν ἀγίων πατέρων ἐνός μάρτυρος ὑπογραφήν; ὡς ἔγραψαν καὶ ἐπεσφράγισαν μὴ παραδεχθῆναι ποτε ἐνός μάρτυρος μαρτυρίαν κἄν πᾶσαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου ἐπίσταται· ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, διαλεγόμενου τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία πιστὴ ἐστίν· ὅτι ἀπὸ τῆς Θεοφθόγγου φωνῆς τοῦτο ἠκούσαμεν, τὸ μὴ παραδέχεσθαι γραφὴν ἢ μαρτύριον ἐνός ἀνθρώπου κἄν ὁ σωτήρας τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχη· κἄν αὐτὸς ὑπάρχη ὁ ταπεινὸς Νικόλαος καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἰδοῦ μαρτυροῦσιν αἱ θεῖαι γραφαί, ὅτι οὐκ ἔχει ἐντολὴν τὸ ἅγιον ὄρος ἀλλὰ παραγγελίας μόνον καὶ ἐπιτιμῆσεις ἵνα μὴ ἐμπάσῃσι Βλάχους εἰς κατοικίαν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει. Περὶ δὲ τὰ ἑαυτῶν πρόβατα κα

κτήματα εἰς τὰ καταχύματα τοῦ ὄρους ἔχειν τὰς κατοικίας ὠρίσαμεν ὅτι ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιτιμᾶν καθὼς καὶ ἡ ἀγία σύνοδος ὠρίσεν, ὡς τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὴν ἐξουσίαν εὐληφέστες. Καὶ ἐὰν ὁ ἀρχιερεὺς παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἐπιτιμῆσαι οὐχ ἔπεται αὐτῷ τὸ θεῖον, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ. Καὶ ἰδοὺ εὐρίσκειται ἡ ἐπιτιμῆσις ἄλογος, διὰ τοῦτο καὶ ἀνίσχυρος. Εἰ δὲ δοκεῖ τῷ Θεῷ καὶ εὐχερῆστον αὐτῷ εἶσθιν, δυνάμεισιν τοῦτο βασιλικῆ ἐξουσίᾳ. ἵνα μηκέτι Βλάχους εἰσάξωσι πῶποτε ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει εἰς τὸν αἰῶνα.

(Σελ. 733)

18) Δεῖ οὖν εἰπεῖν καὶ περὶ τοὺς ἐξεληθόντας ἀπὸ τοῦ ἁγίου ὄρους καὶ ἐξεργασμένους, ὅτι οὐκ ἐποίησαν τὰ τοῦ τόπου, καὶ ὁ τόπος διώκει αὐτούς. Περὶ δὲ τῶν τοιούτων εἶπεν ὁ Κύριος· ἄφετε αὐτοὺς ὑπάγειν· τυφλοὶ εἰσι· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐάν ὁδηγῆ, ἀμρότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται· οὓς δὲ οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκρίζωθήσονται· καὶ διὰ τοῦ προφήτου οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν ἐν σκοτει διαπορεύοντες καὶ οὐκ ἠθέλησαν εὐλογίαν τοῦ εὐλογημένου τόπου, καὶ μακρυνθήσονται ἀπ' αὐτοῦ.

19) Οἱ δὲ ἐξεργασμένοι τοῦ ἁγίου ὄρους ἠρωτώντο ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θελούντων μαθεῖν τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐκτραπέντες τοῦ ὄρους ἀσκόπως ἐξεργόνται καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ πατριάρχης ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς ὅλον τὸ ὄρος καὶ διὰ τοῦτο ἀγκυρακτῆσαντες ἐξεργασθη, προφασίζόμενοι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις· ἐκεῖνοι δὲ ἐντολὴν ἀκούσαντες καὶ μὴ γινώσκοντες τὴν ἀκριβείαν τοῦ πράγματος συναυθόκουσιν αὐτοῖς τὸ γινόμενον· τὰ δὲ πάτρια φάρμακα μὴ ἐπιστάμενοι καὶ τὰ ζωῆς ῥήματα μακρὰν που θέμενοι τὴν πᾶσαν ἀσκολίαν καὶ μέριμναν εἰς τὰς τῶν γεννημάτων εἰσόδους ποιοῦμενοι καὶ τῶν ἄλλων εἰδὼν, τῶν δὲ ψυχῶν τῶν προσερχομένων αὐτοῖς φροντίς οὐδεμίαν· ἀλλὰ ποιοῦσιν αὐτοὺς βροσχοὺς δαμόνων· ἀσκόπως οὕτως καὶ ἀπειροσώτως σαλεύοντες αὐτοὺς τοῦ ἁγίου ὄρους ὑποχωρῆσαι καὶ γυρεῦναι πόλεις καὶ χωρὰς ὡς περιπλανώμενοι· καὶ γίνονται οἱ ἄνθρωποι οἱ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενόμενοι, ὑποχείριτοι τῷ διαβόλῳ καὶ ἐγεμίθη ἡ Κωνσταντινουπόλις ψευδοσυγχαστὰς ἀγιορίτας ματασιολόγους καὶ ἀπατεῶνας καὶ ψευδολόγους· ἀγκυρακτῶσι δὲ καὶ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν γρασπὸς ἐπιζητούντες οἱ ἀγράμματοι καὶ χοιροβοσκοὶ· καὶ

εἰσι τὰ πάντα ματαίως ματαιστήτων, κατὰ τὸν Σολομώντα. Καὶ γίνωσκε δεσποτὰ μου ἄγχι ὅτι τὰ δόγματα τῶν πατέρων ἀνετρέψαν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς. Ἀπέθνησκε ποσὲ τις μοναχὸς ἐν τῇ σκήτῃ καὶ ὡς οὐκ ἔδυνάτο λαλήσαι μικρὸν τοῖς αὐτῷ παρεστώσιν ἐξήτησεν ὅπως ἵνα θῆσῃ εἰς τὰς βίβλας αὐτοῦ καὶ λαλήσῃ αὐτοῖς· καὶ ὅλην τὴν σκήτην ζήτησαντες οὐχ εὐρέθη ποτήριον ὕδατος· οἱ δὲ ἀγορεύεται βαγνίνα ἔχουσα μέγιστα καὶ οὐσίας καὶ γλυκοπάλαια· καὶ διὰ τοῦτο σαρτώσιν ὡπερ πῶλοι τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τὰ καὶ τὰ ἀνετρέψαμεν τὴν ὁδὸν τῶν πατέρων ὁ δὲ Θεὸς αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς ἐλεήσει. Χαίρει καὶ ἔξρωστο ἐν Κυρίῳ ».

(Σελ. 736)

Ταῦτα γράψας ὁ πατριάρχης ἀπέστειλε πρὸς τὸν κραταῖον καὶ ἁγίον ἡμῶν βασιλέα· ἡμεῖς δὲ εὐλογήσας, καὶ λίτραν νομισμάτων ἐπίδους, ἀπέλυσε μετ' εὐχάνης.

20) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναγνούς τὸ ἴσον δέδωκεν ἡμῖν καὶ νομίσματα ρ· καὶ στραφεῖς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔφη τοῖς παρεστώσι· ὡς εἶδατέ με ποιοῦντα καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ποιήσατε· καὶ πολλοὶ τῶν σθαστῶν ἐροδιάσαντες ἡμεῖς ἀναλώμασι πλείστοις τὴν ὁδὸν ἡμῶν ἐπορεύθημεν· τοῦτο μόνον εἰπὼν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἡμεῖς ἐξέπεμψε· ὡς ἐξ ἐμοῦ τὸν Πρωτὸν προσαγορεύσατε καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν· εὐχεσθε τὸ κράτος τῆς βασιλείας μου. Ἡμεῖς δὲ οἴκαδε ἐπαικόντες καὶ μικρὸν τοῖς κελλίσις ἡμῶν διατρέψαντες, οὐ πολὺ γέγονε τὸ ἐν μέσῳ καὶ ὁ Πρωτὸς τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο· καὶ πάλιν ἀνήλθομεν εἰς τὸν βασιλέα ἐξήκοντα ἡγούμενοι· ἐγὼ δὲ εἶλον λόγον τοῦ βασιλέως κῦρ Ἀλεξίου καὶ ἐδέξατο ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς μετὰ γρασπὸς ὅτι πλείστης· καὶ παρχυτικῶς ἐμὲ ἐσφράξισε Πρωτὸν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει· τὸν δὲ κῦρ Θεόδωρον τὸν Κεραλᾶν, ἡγούμενον εἰς τὴν Ἀκύραν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τυπώσας αὐτῷ ἕκαστε λαμβάνειν καθ' ἕκαστον ἑνικυτὸν νομίσματα ρ· εἰς ψῶνῃ τῶν μοναχῶν· ἐμὲ δὲ ἀπαξ καὶ μόνον τ· νομίσματα καὶ βιβλίον βασιλικὸν τὸ μέγα Νομοκάνονον· ἔχον καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὰς διατάξεις καὶ Ἰουστινιανοῦ τοὺς νόμους. Παρήγγειλε δὲ τοῦτο ἀναγινώσκεσθαι κατὰ πᾶσαν σύναξιν τῶν Κερεῶν. Καὶ στραφεῖς πρὸς τοὺς ἡγουμένους προσέταξεν ὑπομνηστικὸν ποιῆσαι ἕκαστον κατὰ τὸ αἴτημα αὐτοῦ· καὶ πάντας γα-

ροποιήσας ἐξαπέστειλεν ἡμᾶς. Ἀμφότεροι δὲ τὴν πρόεπουσαν τιμὴν τῷ βασιλεῖ ἀπονείμαντες ἀπήλυθον πρὸς τὸν πατριάρχην κῦρ Νικόλαον, ἐρωτήσεις δὲ ἅπαντες πολλὰς ποιησάμενοι πρὸς αὐτὸν καὶ μᾶλλον ὁ μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Νορταϊνὸς καὶ προσήτας· τέλος πάντων ἠρώτησα κἀγὼ τοῦτον τὸν πατριάρχην εἰπὼν· δέσποτα ἄγιε, εἰσὶ τινες τῶν ἱερέων καὶ μὴ ἔχοντες διακρίσιν τοῦ διακρίναι τὰς υποθέσεις δέχονται λογισμοὺς ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶ τινες τῶν ἀνιέρων καὶ ὠφελοῦσι ψυχὰς ἀνθρώπων. Τί καλεῖται ἡ ἀγριότης σου εἰς τοῦτο; καὶ εἶπεν ὁ πατριάρχης ὅτι οἱ δεχόμενοι τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὡς εἶπας καὶ τὰς ἐξαγγελίας αὐτῶν, ἰατρῶν τὰξιν πεπειραμένων ἐπέχουσι τοῖς νοσήμασι κατὰλληλα ἐπάγειν τὰ φάρμακα. Καὶ εἰ μὲν ἔστιν ἱερεὺς ἰδιώτης δὲ ἕτερος δὲ οὐχ ἱερεὺς γνώσιν δὲ ἔχων καὶ εἰδὼς λογισμοὺς διακρίναι καὶ κανονίζειν ὡς εἰκόσ, οὗτος ἂν μᾶλλον τοῦ ἱερέως δίκαιος εἴη τοὺς λογισμοὺς ἀναδέχεσθαι καὶ κανονικῶς διορθεῖν:

(Σελ. 737)

Περὶ παιδίων καὶ ἀγνεύων.

21) Πάλιν ἐν ἄλλῳ καιρῷ ὑπέμνησάν τινες τὸν βασιλέα κῦρ Ἀλέξιον λέγοντες· Δέσποτα ἡμῶν ἄγιε, εἰ καὶ πρόβατα οὐκ ἔχουσιν οἱ ἀγιοῦται καὶ γελᾶδια, ἀλλ' ἔχουσι παιδιά καὶ ἀγνεύους. Ὁ δὲ τρισημάχιστος καὶ αὐτιδμοσ βασιλεὺς ὁ καὶ βασιλικὸν ἔχων τὸ φρόνημα, ἀγγελικῶς ἐφίμωσεν αὐτούς οὕτως εἰπὼν· Ἐχουσι Μωσῆα καὶ τοὺς προσήτας· ἐκεῖνοι δὲ προσέθηκαν καὶ τῷ βασιλεῖ ἀντεῖπον· Δέσποτα ἄγιε, περὶ τῶν ἀγνεύων οἱ προσήται ἠτόνησαν καὶ πᾶς τοῦ δικαίου λόγος καὶ ὅτι διὰ τὰ παιδιά καὶ τὰ σκάνδαλα αὐτῶν οὐ δυνάμεθα εἰς τὰ μοναστήρια βαλεῖν ἀρχὴν· ὅτι παρὰ τοὺς γέροντας πλέα εἰσὶ τὰ παιδιά· καὶ ὁ βασιλεὺς· καὶ τί ὄρεισμεν ποιῆσαι τὰ παιδιά· ὅτι Ἡρώδης ἀπέθανε καὶ ἐγὼ παιδοκτόνος οὐ γίνομαι· καὶ μᾶλλον ἔαν οἴδατε καὶ τὰς μητέρας αὐτῶν θρηνοφιδύσας ἐρχομένας πρὸς ἡμᾶς καὶ θαυμά ἐστὶ πῶς οὐκ ἐροθήθητε τὴν ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου καὶ ὁμως ἐρωτῶ ὑμᾶς πατέρες, ἡσυχασταί ἐστε ἢ ἠγνούμενοι; οἱ δὲ εἶπον, ἡσυχασταὶ δέσποτά μου· καὶ διὰ τί ἐναπελείπατε τὴν ὁδὸν τῶν πατέρων; καὶ οὐ μόνον τὴν ἡσυχίαν ἀπολέσατε ἀλλὰ ὠμωθήκατε καὶ ὑμᾶς τὰς ἀποστατικαῖς δυνάμεσι· ἐκεῖνα γὰρ καταλιπούσα τὸ ἄδυτον φῶς σκό-

τος γεγονῶσι καὶ εἰκότως. Θρηνήσατε οὖν καὶ ὑμεῖς ὅτι ἐγχευάσθητε ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ὁ Θεὸς συγχωρήσει ὑμῖν καὶ ἡμῖν· ἐρωτῶ δὲ ὑμᾶς ἔχετε προτροπὴν ἀπολύσεως τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς; ἐστὶ γὰρ αἰρέσις τῶν ἀκεφάλων ὑπὲρ ἀπεύχουμαι· ἀπορήσαντες δὲ οὗτοι καὶ μὴ ἔχοντες τί ἀποκριθῆναι ἠρώτησε πάλιν ὁ βασιλεὺς· οἴδατε γραφάς; ἢ ἀνέγνωτε νόμους πατέρων ἢ διατάξεις βασιλικὰς; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι αἱ σύνοδοι τῶν πατέρων λέγουσιν ὅτι ὁ μητροπολίτης οὐ δύναται ἀνελεῖν εἰς βασιλεία εἰ μὴ ὁ πατριάρχης προτρέψει αὐτῷ· ὁμοίως καὶ ὁ ἐπίσκοπος χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου αὐτοῦ οὐ δύναται εἰσελεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μήτοιγε εἰς βασιλεία· ὁμοίως καὶ οἱ κληρικοὶ μετὰ βουλῆς τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν ἐξέρχονται· καὶ ταῦτα μὲν τῶν ἁγίων συνόδων καὶ ἱερῶν κανόνων διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς ἠγνούμενοις ὑμῶν καὶ ὑπέεικαθε αὐτοῖς· οἱ δὲ δεσποτικοὶ νόμοι τῶν βασιλέων καὶ αὐτοὶ τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἀσλοουθοῦσι· καὶ εἰ ἔχει ὁ πριμικόριος δουλεῖαν πρὸς τὸν βασιλέα τὸν μέγαν· δομέστικον βουλευεταί (738) ὁμοίως καὶ ὁ στρατιώτης χωρὶς γραμμάτων ἐλθεῖν εἰς βασιλεία οὐ δύναται· εἰ δὲ κατατρονήσει τὸν τύπον δέρεται καὶ κουρεύεται· καὶ μὲ ζυλοπάντουρα πομπεύεται εἰς τὸ φρουσάτον· καθὼς οἱ νόμοι διαγορεύουσι τοὺς ἀνάτως διακειμένους ἐπὶ τὰς πλατείας παιδεύομεν αὐτούς ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι καθὼς γέγραπται· ὅτι πάσαις ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι καὶ πάντα τηρεῖν ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, καὶ οἴδατε ὅτι οὐ δεῖ τὸν μοναχὸν ἀνυπότακτον εἶναι· καὶ συμβουλεύομαι ὑμῖν ἀπέλθετε εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην σας, ἐπειδὴ αὐτὸν σροαγίζουσιν οἱ βασιλεῖς οἱ θεϊότατοι· Ἡρῶτον ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει· ἵνα ἔχη τὴν ἐξουσίαν εἰς πάντα καὶ ἐπὶ πάντα:—

Θέσπισμα βασιλικόν.

22) «Θεσπίζομεν οὖν τοίνυν καὶ ἡμεῖς εἶναι τὸ ἅγιον ὄρος ἐλεύθερον καὶ μηδεμίαν ρορολογίαν ἢ ἐπήρειάν τινα ἔχειν οἱ μοναχοὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· μηνημοσύειν δὲ τῶν βασιλέων· καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου ἀπερισπάστως εὐχεσθαι· διορίζομεν καὶ τοὺς ἐπαρχῶν ἄρχοντας καὶ πλησιωγῶρους μηδεμίαν κοινωνίαν ἐγένωσαν οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει· ἀλλ' οὐδὲ ἐπίσκοπον ἐθέσπισαν οὐδὲ μὴν θεσπίζομεν εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, διὰ τὰ καὶ τὰ καὶ διὰ τὰς προλήψεις αὐτῶν καὶ διὰ τὸ μὴ δεσμεύειν τὰς ἐκκλησίας καὶ ἐντολὰς

διδόναι τοῖς προσβυτέροις καὶ ἐπιτιμᾶν αὐτοὺς ἀλλὰ μίαν κεφαλὴν καὶ μίαν δεσποτείαν. τὸν Πρῶτον, ἐξουσιόνησαν ἐκείνοι καὶ ἡμεῖς. Οἱ δὲ καταφρονούντες αὐτὸν ἔστωσαν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἀγανάκτησιν».

Καὶ πλέον μὴ θελήσας συναίρειν λόγους ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν πατριάρχην τούτους ἀπέστειλε γράψας οὕτως.

Πατάκιον βασιλικὸν πρὸς τὸν πατριάρχην.

23) «Σκοπὸς ἐτέθης τῇ οἰκουμένῃ, πᾶτερ ἅγιε καὶ οἰκουμηνικῆ πατριάρχα, καὶ τοῦτο κόπος ἐστὶν ἐνώπιόν σου τηρῆσαι καὶ ποιῆσαι καὶ πράξαι καθὼς ἐγὼ ἐπὶ τῶν δῆμων καὶ τῶν ἔθνῶν, ὅτι ὁ δῆμος τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν ἔθνῶν ὑποτάσσεται τοῖς νόμοις τῶν βασιλέων καὶ τοῖς τύποις καὶ ὅτι ὁ φόβος τηρεῖ τὴν ἐντολὴν· οἱ δὲ ἀγιοῦται ὡς ἔοικεν οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν, ὅτι ὀργὴ βασιλέως θυμὸς λέοντος, καὶ ἠναγκασάν με ἐπεξέλθειν αὐτοῖς καθὼς γέγραπται ἄνωθεν, ὅτι τοὺς ἀνάτως διακαμμένους ἐπὶ τῆς πλατείαις τῶν πόλεων παιδεύομεν τινὰς δὲ ῥινοκοποῦμεν ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι· ἐμάθουεν δὲ καὶ τοῦτο ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ ἐξάρχοντες τῶν δαιμόνων οἱ τυχράσσοντες τὸν ἅγιον τόπον καὶ τοὺς ἁγίους γέροντας· καὶ εἴτι δύνασαι βοήθησον (739) αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε ῥινοκοπήσας αὐτοὺς ἀποστέλω εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ μάθωσι τί ἐστὶν ἐντολὴ Θεοῦ καὶ βασιλέως».

24) Ἐγράψε δὲ καὶ εἰς τὸν Πρῶτον οὕτως· «Ἰλαρίων μοναχῷ καὶ Πρῶτῳ τοῦ ἁγίου ὄρους. Χωρὶς εἰδήσεώς σου καὶ προτροπῆς ἐγγράφου μὴ ἐξέργεσθαι ἀγιοῦτην εἰς πόλιν μηδὲ ψευδογράφως παραδέχεσθαι· ὅτι ὁ βασιλεὺς τοῦτο ἐγράψεν ἢ πατριάρχῃς ἢ ἐπίσκοπος ἢ μεσιτεύοντά τινα εἰς τὸν χαρτοφύλακα· καὶ φέρουσι ταῦτα εἰς τὸ ὄρος καὶ τυχράσσουσι τοὺς γέροντας, ἀλλὰ δεῖξαι τὸν ὄρισμὸν τὸν ἡμέτερον ἀπὸ Θεοῦ καὶ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ πατριάρχου Κυρ Νικολάου εἶχε δὲ καὶ τὴν ὑπογραφήν δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν:—

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς

25) Ὁ δὲ πατριάρχῃς εἶπε πρὸς αὐτοὺς· ἀπέλθετε ἀδελφοὶ καὶ πατέρες εἰς τὰ κελιά σας ἕκαστος, καὶ τηρήσατε τῆς ἰδίας ψυχῆς καὶ μὴ θελετε παροργίζεῖν Θεὸν καὶ βασιλέα, καὶ παροξύνειν εἰς ἀγανάκτησιν ὅτι οὐ συμφέρει ὑμῖν· ἀλλ' ὑπάγετε εἰς τὸν Πρῶτον· αὐτὸν γὰρ ἐκάθισεν ὁ Θεὸς ὡς ἐπὶ Μωσῆος καθέδραν· αὐτὸν καὶ ἀπαιτήσουσι. Τί γὰρ ὠφελήθη ὁ

Ἄρειος μὴ θελήσας ὑποταγῆναι τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ ἀλλὰ περισσοφρόνιμον ἐποίησεν αὐτὸν ὁ διαβόλος. ἵνα μὴ ὑποταγῆ εἰς τὰ τῆς ζωῆς ῥήματα. Καὶ προσεκτέον ἵνα μὴ καὶ ὑμεῖς ἀναθεματιζήσθε ὡς ἐκείνος· περὶ δὲ παιδίων καὶ ἀγενείων καὶ εὐνούχων οὐδεμίαν ἀπολογίαν ἔχετε εἰς Θεὸν ἢ εἰς ἀνθρώπους. ἀλλ' ἢ μόνον τὴν υπερηφανίαν τοῦ διαβόλου· εἰ γὰρ ἐξήλθετε ἀπὸ τοῦ κόσμου καθὼς ὁ μέγας Ἀρσένιος εἶχετε λέγειν καὶ ὑμεῖς τὸ δι' οὐ ἐξήλθετε, καὶ μὴ ζῆτεῖν τῶν δαιμόνων τῆς ἐνθυμήσεως καὶ δαιμόνας γίνεσθαι· ἄρατε τὴν ἐντολὴν ἣν λέγετε ὅτι ἔχετε εἰς τὸ ἅγιον ὄρος· ἔστω ἐπ' ἐμοὶ καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ Πρῶτῳ καὶ ὑμεῖς ἀμέριμνοι ἐστέ. Καὶ ποιήσας εὐχὴν ἀπέλυσεν αὐτοὺς·—

26) Ἐλεγε δὲ ὁ μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Χορταΐτινός καθηγουμένος ὅτι τὸν καιρὸν ἐκείνον ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν εὐνούχον τὸν Μισσηνοπολίτην ὅτι φέρε μοι ὧδε τὸν ἐπίτροπον τοῦ γαμβροῦ μου τοῦ Κασίσαρος τοῦ Μελισσινοῦ, καὶ εὐρέθη ἐγὼ τότε ἐν τῷ παλατίῳ καὶ εἰ μὴ ἠμεσίτευον ῥινοκοποῦσαν καὶ τοὺς ἐπίτῃ καλοῦντας· (740) τί δὲ; διὰ τὴν ἀντιλογίαν ἣν ἐποίησαν εἰς τὸν βασιλέα λέγοντας· ὅτι δέσποτα περὶ παιδίων καὶ ἀγενείων προσήται ἠτόνησαν καὶ πᾶς δικαίου λόγος· διὸ καὶ ἠβουλήθη ῥινοκοπήσαι αὐτοὺς καὶ πομπεῦσαι καὶ ἀποστέλλαι εἰς τὸ ὄρος, ὡς μὴ ἀρεσθόντας τοῖς λόγοις αὐτοῦ εἰπόντες, ἔχουσι Μωσῆα καὶ προσήτας· ὠργίσθη οὖν κατ' αὐτῶν ὁ οὐρανὸς ὠροπότατος βασιλεὺς, ἀλλ' οὐκ ἐκακοποίησεν αὐτοὺς· ἀπέστειλε δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν πατριάρχην καὶ ἔλαυσαν ἀπ' ἐκείνου τὰ θεόπνευστα λόγια, καὶ οὕτως ἀνεχώρησαν. Λεγουσιν οἱ πατέρες ὅτι οὐδέποτε ἔλειψε τῷ δαιμόνι ὄργανον εἰς κακίαν· τοῖνον ποτὲ μὲν διὰ τὰ ζῶα ποτὲ δὲ διὰ τοὺς ἀγενείους οὐ μόνον τῷ πατριάρχῃ ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσιν ἐνώλησαν:—

27) *Πατάκιον βασιλικόν.*

«Πατέρες ἅγιοι οἱ τὸ ἅγιον ὄρος κατοικοῦντες, οἴδατε ὅτι καθ' ἅπερ ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ βασίλισσα ἐπάνω πασῶν τῶν πόλεων ἐστὶ. οὕτω τὸ βασιλικώτατον καὶ θεῖον ὄρος εἰς τὴν τῆς οἰκουμένης ὄρη, καὶ τὸ ἡμέτερον φῶς καὶ τὸ ἅλας ὑμεῖς ἐστέ. οὕτως ἔχομεν καὶ οὕτω πιστεύομεν. καὶ οὐ μόνον οἱ χριστιανῶν βασιλεῖς ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἔθνη τὰ κύκλωθεν κατοικοῦντα σὺν ἡμῖν καὶ αὐτὰ ἐπισεμνυνοῦνται καὶ ἀγαλλοῦνται μεθ' ἡμῶν διὰ

τῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡμῶν πολιτείαν. ἀπὸ Θεοῦ χάριστε καὶ ὑπὲρ τοῦ κράτους τῆς βασιλείας ἡμῶν εὐχεσθε καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου· αἱ δὲ τιμῆαι καὶ ἀγαθαὶ εὐχαὶ ἡμῶν χάρισθείησαν καὶ βοηθήσωσαν ἡμῖν ἐν καιρῷ ἐξόδου:» —

28) Πατριαρχεικὸν πιπτάκιον.

«Σχίσματα καὶ παρασυναγωγὰς ἡκούσαμεν γίνεσθαι ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει. πᾶτες ἄγιοι καὶ Ἡρώτες τοῦ ὄρους, καὶ ταῦτα ἐξ ἀφελῶν καὶ ἁγιοτάτων ἀνθρώπων· οἱ ταῦτα ποιοῦντες αὐτὸν τὸν Χριστὸν παρεσκύεσαν ἀποκαλέσαι αὐτοὺς ὑποκριτὰς ἢ γινὼν ματαίους δολίους καὶ ἀπαταίωνας· ἄλλα μὲν λέγουσι ἄλλα δὲ πράττουσι· καὶ πάντων ἄπειται ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο ὁ τοῦ βασιλείως υἱός. Πολλὰ γὰρ ἐμάθωμεν περὶ τῶν καθημένων εἰς τὴν συναξὴν τῶν Καρθείων καὶ ἐπιτηρεῖτω ἡμῶν ἡ ἀνωσύνη· ὅτι εἰσὶ τινες περιεργαζόμενοι καὶ μὴ ἐργαζόμενοι καὶ εἰς οὐδὲν θέμενοι τὰ πάτρια καὶ θεῖα ἐντάλλματα καὶ περιφερόμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον προφρασίζοντα προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις ὡς μὴ τὸν Θεὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες· καὶ γοαρτικῶς εἰπεῖν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖρα αὐτῶν· ἀνορέστοι λαοπλάνοι στόματα ἀπύλωτα· ποτίζοντες τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θελεράν· ἀλλ' ὑμεῖς τὸ κακὸν εἰδότες ἀνακόπτετε τὰς ὀρμὰς τῶν τοιούτων· (711) οὐ γὰρ ἀνοσεῖτε τὸν ἀντιδικὸν ἡμῶν διάβολον τὸν ὀρούμενον καὶ ζητοῦντα τίνα καταπήρ· καὶ γὰρ οὐ μόνον τοιούτους ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ μεγάλους ἁγίους ἄνδρας καὶ εἰς Θεὸν ἐγγιζόντας ὁ παλαμναῖος ἐχθρὸς ἐσκέλισε· καὶ νῦν μὴ θαυμάζετε τοῦτο· εἰ ἐξέλιγνάν τινες καὶ ταῖς ἰδίαις ἰσχυαῖς ἐβόλωναν· καὶ ῥήτορες καὶ ἐλλόγμοι εἰσι ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ παλατίου· πάντως ἢ ἀήρπτος ἔκραξε τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς τὰ ὀπίσω· διὰ τοῦτο καὶ σαρῶς τὸ δέλεαρ ἐπιγρόσουσι τῆς προφάσεως ἵνα μὴ καταγέλαστοι ἀνοσημόνητοι φωνῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἔξεστι τοῖνυν τὰ τοιαῦτα φετὰ μὴ φετεύειν ἐν γῆ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ· ὅτι πολλὰ καὶ ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐμοδιάσετε· καὶ ἔτι πολλὰ ἔγω εἰπεῖν· ἀγενεῖους καὶ παιδιὰ ἡκούσαμεν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει εἶναι καὶ ὡς ὄοικεν ἀνετραπήσαν τὰ δόγματα τῶν πατέρων ἡμῶν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ συλλεβὰς καὶ γοαρὰς μελετῶμεν διακινῆς καὶ νόμους ἀνακινῶσκοντες καθ' ἑκάστην, τοὺς λέγοντας ἀνημνοῦμεν· ἔκβαλε τὸν ὀφθαλμὸν σου κόψον τὴν χεῖρά σου καλὸν σοι μονοφθαλμὸν ἢ καλὸν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν ἢ ἔχοντα χεῖρας

καὶ ὀφθαλμούς ἀπέλθειν εἰς τὴν γέννηαν τοῦ πυρός κτλ. τί δὲ καὶ οἱ πατέρες· μὴ ἐγγίσης παιδίῳ μὴ συλλαλήσης αὐτῷ γοαρσμένους μηδὲ ἐν ἐκκλησίᾳ ἀσπάζη αὐτό· ποιήσωμεν τὰ Νινευιτῶν καὶ οὐ μὴ πάθωμεν τὰ Σοδομιτῶν. Τὸ γὰρ ἅγιον ὄρος φεωνόμως φέρει τὴν ἐπωνυμίαν καὶ Θεοῦ εὐρεμα ἐστὶ πρὸς κατοικήσασιν ἁγίων ἀνδρῶν· καὶ γίνεσθ' ἅγιοι· Θεὸς ἐστὶν ὁ λέγων ὅτι χάρᾳ μεγάλη γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων ἐστίν· ἡμᾶς τε καὶ ἡμᾶς τῆς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ στάσεως ἀξίωσοι· τοῦ ἀκούσαι τῆς μακαρίας ἐκείνης φωνῆς· δεῦτε λεγούσης οἱ εὐλογημένοι καὶ τὰ ἐξῆς· χάριστε καὶ εὐχέσθε ἐν Κυρίῳ τῆς ἡμετέρας εὐτελείας μνεῖν ποιοῦμενοι ἵνα κηρῷ κηροῦ μετὰ παφρήσιαι· ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός·.—»

29) Ἐγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα κῦρ Ἀλέξιον ὁ πατριάρχης. «Γνωστὸν ἔστω σοι δέσποτα, ὅτι οἱ καλόγηροι τῆς πόλεως οὐ δύνανται ὑπομεῖναι ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει καὶ ὅτι αἰήρπτος πάντως ἔκραξε τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς τὰ ὀπίσω· καὶ διὰ τοῦτο σαρῶς τὸ δέλεαρ τῆς προφάσεως ἐπιτίθενται ἵνα μὴ καταγέλαστοι τοῖς ἀνθρώποις φωνῶσι. Ἐξεστι τοῖς ἁγιοτάτοις μὴ φετεύειν σεβαστοὺς καὶ ἀπὸ τοῦ παλατίου ἐν γῆ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ κτλ.»

(Σελ. 742)

30) Πάλιν ἐν ἄλλῳ καιρῷ ὑπέμνησεν τῷ πατριάρχῃ διὰ τοῦ γαρσοφύλακος, ὅτι θέλωμεν ἰδεῖν τὴν ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου εἰ ἐστὶν ὑπογεγραμμένη. Ταῦτα ἀκούσας ὁ πατριάρχης ἠγανάκτησε κατ' αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνες ἐστέ καὶ ποῖαν ἐντολὴν ζητεῖτε; οἱ σημειοφόροι πατέρες οὕτως ἐξήρχοντο ὥστε καὶ ἰχθεῖς ἐπιτελεῖν κατὰ τὴν ὁδὸν· ὁ ἅγιος Εὐθύμιος ὁ ἠμαρσμένος Σάβας ὁ Θεοδοσίας ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἔχοντες τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅλης τῆς συνόδου ἀπήρχοντο πρὸς τὸν βασιλέα ἢ τὸν πατριάρχην ὅθεν καὶ ἐτιμῶντο μεγάλως παρ' αὐτῶν οἵτινες καὶ πολὺ χρυσίον διένειμον αὐτοῖς καὶ τὰς ἐπιφείας τῶν πρακτέων διέλυον· τῷ γὰρ ἁγίῳ Σάβᾳ τρισχίλια νομισματα δέδωκε ἵνα κάστρον ἐν τῇ Λαύρᾳ τῆς ἐρήμου κτίσῃ· καὶ σιτηρέσια πολλὰ καὶ ταῦτα μὴ ὀρθόδοξος ὢν ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος· ἀλλ' ἡ κατάστασις αὐτῶν ἐνεργούσε ταῦτα· ἡμᾶς δὲ οἱ βλέποντες ἀπιστίαν λαμβάνουσι, ὅτι ἀρήκατε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων καὶ

ζητείτε ὡς πλανώμενοι ἀπὸ τῶν δαιμονῶν ὅσα ἐλάλησεν ὁ Θεὸς οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία πάντα ταῦτα ἐντολαὶ εἰσιν καὶ δικαιοῦματα· τηρεῖν πάντα φησὶν ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν καὶ ἐντολήν κληρὸν δίδωμι ἵνα ἀγαπήτε ἀλλήλους καὶ ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· ἄρα οὖν ἀδελφοί, πόλεις γυροῦντες καὶ χώρας, τηρεῖτε ἐντολάς Θεοῦ· ἕως οὖν οὐ τηρῶμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἅγιον οὐκ εἰσελεύσεται ἐν ἡμῖν ἀλλὰ τὸ ὑναντίον· διὰ τοῦτο δακρύειν μοι ἐπέρχεται ὑπὲρ ὑμῶν ὅτι πρῶτον ἠρνήσασθε τὴν ὁμολογίαν τῆς ὑποταγῆς καὶ ὅτι ποιεῖτε τὰ ἴδια θελήματα· ὅθεν καὶ ἀκούετε· οὐχὶ τῷ ἐνὶ ὅτι ἐὰν πεσῇ οὐκ ἔχει τὸν ἐγειραντα αὐτὸν· μακάριος ὅστις ὑπετάγη πλείοσι μοναχῶσι ὅτι ἀπέρριψε τὸ φροσῖον τῶν αὐτοῦ ἁμαρτημάτων εἰ δὲ μήτε μετὰ δαιμόνων ἐμπαίζεται. Περὶ δὲ τῶν μητροπολιτῶν ὅτι ἐκινήθησαν εἰς ὀργὴν λέγοντες πρὸς αὐτοὺς ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐζήτησε τὴν ἐντολήν τοῦ πατριάρχου καὶ οὐχ εὗρέθη· μόνα τὰ νόματα εὗρέθησαν σημειωμένα εἰς τὸν κώδικα· ἀδελφοί, εἰ ἐκουρευήτε διὰ τὸν Θεόν, ἀπέλθετε εἰς μοναστήριον ἵνα σώσητε τὰς ψυχὰς ὑμῶν· διότι ἀκούομεν τοὺς ἡσυχαστὰς ἁγιοῦτας εἰς τὰ καπηλεῖα εὐρίσκουσιν, καὶ εἰς τὰ Νούμερα ἐκράτησαν, καὶ βλασφημεῖται ἡ ἀγγελικὴ πολιτεία ὑμῶν· προσέχετε τὰς ὑποβολὰς τοῦ δαίμονος καὶ μὴ ἀκολουθεῖτε ὀπίσω αὐτοῦ καὶ βλέπετε μουλάρια καὶ φροάδας καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἰς (743) κατηγορίαν τῶν ἁγίων γερόντων, διότι τοὺς τοιοῦτους ἀναθεματίζει ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ὡς χριστιανοκατηγόρους.

31) Ταῦτα εἰπόντες οἱ μητροπολιταὶ ἐπαύσαντο οἱ δὲ ἁγιοῦται ἀνεχώρησαν κατησχυμένοι· ἀνέθηκαν δὲ ταῦτα οἱ βασιλεῖς καὶ ὁ πατριάρχης εἰς τὸν Πρωτόν τοῦ ὄρους· ἦσαν δὲ τινες τῶν ἡγουμένων ἐκεῖ καὶ εἶπον τῷ πατριάρχῃ· Δέσποτα, αὐτοὶ οἱ καλόγηροι τὸ ἄσμα μανθάνουσι εἰς τὰ κελία αὐτῶν καὶ καλέσας αὐτοὺς ὁ πατριάρχης εἶπεν αὐτοῖς· ἄσματικά ὁμολογήσατε ἀδελφοί· καὶ ἄσματος εἶπεν ὁ βασιλεὺς Κύριε Ἀλέξιος ὅτι ἐὰν μὴ ῥινοκοπήσω τινὰς τῶν ἁγιοῦτων οἱ λοιποὶ οὐ διορθοῦνται· διότι μωροτέρους ὁ κόσμος αὐτῶν οὐκ ἔχει· καὶ ὡς εἶπες συναγόρους ζητοῦσιν ἵνα συναγορήσῃσι τοῖς θελήμασιν αὐτῶν· μᾶλλον δὲ τοὺς βόσκοντας αὐτοὺς δαίμονας, ὅτι ἀρῆκαν τὸ ἅγιον ὄρος καὶ πλανῶνται εἰς τὸν κόσμον. Καὶ τὸ, φεῖσαι φεῖσαι Κύριε, ὁ

πατριάρχης εἰπὼν ἀπέλυσε πάντας. Ταῦτα ἐξηγήσατο ὁ μοναχὸς Βασίλειος ὁ Σκληρὸς καὶ ἡγουμένος τοῦ Καρακάλου·—

32) Περὶ Σαρακητῶν.

ὑπεμνήσε τον βασιλέα κύριε Ἀλέξιοι ὁ μοναχὸς Πακίων ὁ καὶ Πρωτός· Δέσποτα, λέγων, ἐξήλευσαν τὸ ἅγιον ὄρος οἱ Σαρακηνοὶ καὶ ὁ βασιλεὺς· ἐπεὶ ὑμεῖς ἠμαίησατε, ἀλλὰ μὴ παύσατε τον Θεον ἐξιδεῖσθαι ψάλλοντες τὸν Θεόν ἤλθουσαν ἔθνη εἰς τον ἀλαστονομίαν σου· καὶ τὸ Κύριε ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου καὶ ἔλθε εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς, ἵνα μὴ εἴπωσι ποῦ ἐστίν ὁ Θεός αὐτῶν; καὶ πιστεύομεν ὅτι ὁ Θεός ποιήσει εἰλες μεθ' ὑμῶν· γίνωσκε δὲ, ἅγιε γερων, ὅτι ἕως τοῦ Δαυιδίαν ἤλθουσαν τῆς . . . οἱ ἀπόγονοι μασιζόντες πόλεις καὶ χώρας δι' ἐνός ἀνθρώπου ἁμαρτωλοῦ ἁμαρτιαν ὅστις εἶμι ἐγώ, ἀλλ' ὁ Θεός καὶ ὑμᾶς ἐξέλαιτο ἐκ τῆς ἐρεστώσης ἀνάγκης.

33) Δηγήσατο ἡμῖν ὁ μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Χορταϊνός ὅτι ἔτυγον εἰς τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου κύριε Νικολάου κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ· ἦν δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος γραψας εἰς τὸν Χορταϊνόν τοῦ ἔλθῃν πρὸς αὐτὸν μοναχοὺς ἐπιφερομένους τὰ δικαιοῦματα τοῦ μοναστηρίου καὶ τὸ τυπικόν. Καὶ δὴ τινες τῶν ἐλλογημοτέρων ἀναλαβόμενοι ταῦτα ἄξιαι καὶ ταῖς ἐρωτήσεσι τοῦ βασιλέως ἀνταποκρίνεσθαι ἤλθουσαν· ὑπομνήσαθαι οὖν ὁ πατρ' ἡμῶν καὶ ἐκ Θεοῦ ὀδηγηθεῖς (744) μᾶλλον προσέθηκεν ἡμῖν εἰς ὅσα αὐτὸν ὑπεμνήσαμεν· τούτων οὕτω γενομένων ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου καὶ καλέσας ἐμὲ λέγει· Θελεῖς προσεῖνῆσω σοι μισθόν; ἐγὼ δὲ ἔσφην· κέλευσον δέσποτα ὅπως μῆθῃσω τὸν μισθόν· τίς ἐστίν ὁ πατρὰ σοῦ προσενοῦμένος μοι; καὶ ὁ βασιλεὺς ἵνα, φησί, κοπωθῆς εἰς τὸν πατριάρχῃν ἀντ' ἐμοῦ· καὶ προσεῖπες αὐτῷ ὡς εἶπες· εἶτα εἶπεν αὐτῷ· μηνύει σοι ὁ βασιλεὺς, μὴ ἀρῆσαι ἐντολήν σου ὀπισθέν σου ἵνα μὴ βάρος γένηται τῇ ψυχῇ σου, πολλές γὰρ ὡς ἐμαθὸν πέπραχες ἐκκήσεις τοῖς ἄρχουσι καὶ διόρθωσας ταῦτα καὶ ἔξεις κῆμὲ συνήγορον· ταῦτα καὶ ἕτερα τινὰ πρὸς με εἰπὼν (εὐλόγητος ὁ Θεός ὅτι οὐ ψεύδομαι) προσέθηκεν ἔλθῃν μετ' ἐμοῦ καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Καίσαρα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τινὰς ἄλλους τοῦ παλατίου.

34) Ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἔσφην αὐτῷ· αὐτός ἐστιν ὁ μισθός ὃν μοι προσεῖπες; ἀντί

τοῦ εὐλογηθῆναι με περὶ τὸ τέλος τοῦ πατριάρχου ἵνα σὺ κατῆξον ἐξ αὐτοῦ καὶ οὐκ εὐλογῆαν· τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ἰδοὺ φησὶ κἀγὼ ἔρχομαι μεθ' ὑμῶν ἀπελθὼν σὺν ὁ βασιλεὺς καὶ καθίσας πλησίον τοῦ πατριάρχου καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν φησὶ· Πάτερ ἄγιε, πάντες οἴδαμεν ὅτι ἄγιος εἶ, καὶ οὕτω σοι βλέπομεν ἅπαντες ὡς τὸν μέγαν Νικόλαον, εὐχόμεθα δὲ καὶ τῆς μεριδος ἐκείνου γενεσθῆκαί σε· τί ποτε μέλλω εἰπεῖν τῇ ἀνωσύνῃ σου, καὶ μὴ βαρεθῆς ἀλλὰ δέξαι με ὡς τέκνον σου· πολλάκις ἤκουσα ὅτι πέπραχεν ἡ ἀνωσύνη σου ἐκπονητικῶς καὶ ἐπιτιμήσεις εἰς τὰ μοναστήρια καὶ εἰς τὰς μητροπόλεις· ἀξίω σε σὺν ἵνα μὴ ἀφῆκας ἐντολὴν τινὰ ὑπισθῆν σου.

35) Ταῦτα ἀκούσας ὁ πατριάρχης ὤρισε κομισθῆναι τὸν κώδικα ὃν ὑπέγραψεν ἰδίαις χερσὶ καὶ εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς πάντας· οὐδέποτε ἀδελφοὶ ἀφῆκα ἐπιδοῦναι τὸν ἥλιον ἐν τῇ ὄρει, οὔτε ἐπιτιμήσιν ἐντολῆς, ἵνα μὴ ἐπαξῶ κρίμα ἐπ' ἐμοί τε καὶ τῷ λαῷ ὡς μὴ φυλακισμένους· ταῦτα εἰπὼν ἐπέδωκε τῷ βασιλεῖ τὸν κώδικα καὶ ἀναγνούς ὁ βασιλεὺς ὑπερεθαύμασε τὸ μέγα φρόνημα τοῦ πατριάρχου, τὰ πρὸς τοὺς μητροπολίτας παραγγεῖλματα, τὴν πίστιν τηρεῖν ἀσφαλῶς, περὶ ἐλεημοσύνης, περὶ θανάτου, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὁ Θεὸς στήριζον τὴν ἐκκλησίαν σου πιστεῦσαι εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ἐν μιᾷ θεότητι, καὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν καὶ πάντας τοὺς χριστιανούς, ἐκ πολλῶν σὺν ὀλίγοις ἐρακισάμενοι καὶ μελλόντες ἀπελθεῖν ἤτησεν ὁ βασιλεὺς εὐχὴν. Καὶ ὁ πατριάρχης ἐπάρας τῆς χεῖρας εὐλόγησε καὶ εἶπε· στήριξαι σε καὶ ἐνδυναμῶσαι σε ὁ Θεὸς καὶ πολυχρόνιον ποιῆσαι σε περὶ δὲ τῆς ἐκκλησίας μηδαμῶς φροντίξει· ἐγὼ γάρ (745) ὑπὲρ ταύτης ἀπολογήσομαι καὶ ὑπὲρ ὧν ὑπέμνησάς με περὶ δὴ ἐπιτιμήσεων καὶ ἐντολῶν ὁ γάρστας τῆς διακονίωσός μου διδάξει πάντα, ὅτι οὐδέποτε ἔγω κατὰ τινος καθὼς ὁ ἄγιος Παῦλος ἐδίδάξει· μὴ ἐπιδοῦτω λέγων ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παραρηρισμῷ ὑμῶν· καὶ οὐδὲν μὲ ἔαρινε τὸ συνειδὸς μέχρι τῆς σήμερον· φρενολαβία γάρ ἐστὶ τὸ ἐπιτιμῆν.

36) Ὁ δὲ βασιλεὺς πειράσας καὶ εἰδὼς τὸ ἀκέραιον τοῦ πατριάρχου ἀπῆλθεν εὐλογηθεὶς ἀναβλέψας δὲ ὁ πατριάρχης εἶδε κἀμὲ παρακαθήμενον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ λέγει μοι· Ἀδελφε Ἰωάννη, ἐσὺ πολλούς χρόνους ἐποίησας ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει· εὖρες ποῦ ποτε ἐντολὴν ἐμὴν γεγραμμένην· ἐγὼ δὲ εἶπον· οὐχὶ δέ-

σποτα· ἀκούω ὁμῶς τινὰς λέγοντας· ἔγω ἐντολὴν ὑπογεγραμμένην τοῦ πατριάρχου. Καὶ ὁ πατριάρχης, ὅσοι προκάλυμμα ἔθηκαν πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς αὐτῶν βδέλυξιας, οὗτοι προφασίζονται προσφάσεις τῆς αὐτῶν ἀπωλείας καὶ ἐτίμων πολλῶν. Εἶπε δὲ τότε ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Πατριάρχην· Πάτερ ἄγιε εἰ μὴ ἐμεσίτευεν ὁ Νορταίνιός εἶχον ῥινοκοπήσαι τοὺς ἀγιορίτας. Λέγει ὁ πατριάρχης, καλῶς ἐποίησας· μᾶλλον δὲ ἀγάπην καὶ συμπάθειαν κτῆσαι εἰς τοὺς μοναχοὺς ὅτι οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις ἔχει τὸ τέλειον· διότι ἐὰν παρατηρήσῃς καὶ ἡμᾶς καὶ ἐαυτὸν εὐρίσκεις παραθινόνοντας· μέγας ὁ κωνὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁ λέγων· εἰ τις σὺ νηστεύει τὴν ἀγίαν μ' ἢν καὶ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν κληρικός μὲν καθαιρεῖσθω, λαϊκὸς δὲ ἀφορίζεσθω, εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν σώματος. Καὶ ἐπισφραγίζων ὅσα ἐλάλησε ἐβεβαίωσε λέγων· εἰ τις εὐαγγελίζεταὶ ὑμᾶς παρ' ὁ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν ἀνάθεμα ἔστω· καὶ τὰ ἐξῆς· ἅρα εὐρίσκειται ἄρτι εἰς ἱερεῖς ἢ εἰς βασιλεῖς νηστεία· ὅλοι εἰς τὴν ἀσθένειαν κατέρωγον.— Ἐγὼ δὲ, λέγει, ὁ Νορταίνιός Ἰωάννης ταῦτα ἰδὼν ἔγραψα εἰς πληροφορίαν πολλῶν καὶ ὠφέλειαν.

37) Περὶ τοῦ Ἰωαννικίου τοῦ Βασιμῶ.

Οὗτος γέγονεν ἡγούμενος ἐν τῇ Λαύρῃ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἀλλὰ καὶ Ἡρώτος ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει· καὶ γνώριμος τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου, ὅστις καὶ εἰς τὸν πατριάρχην Νικόλαον ἐρωτοῖετο ἀπὸ τῶν μυστικῶν γραφῶν, ἃς ἔδωκεν αὐτῷ κατὰ τοῦ ὄρους περὶ τῶν κακιῶν τῶν Βλαχῶν καὶ τῆς βλάβης τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων κακῶν ἐφευρεμάτων. Εἶχε δὲ καὶ τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς βεβαίωσιν τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῦ.

38) Καὶ οὗτος (746) γέγονεν ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα τῶν κακῶν ἐν τῷ ὄρει· οὗτος ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου ἦλθε καὶ ἐξωμολογήσατο· ἐγὼ δέσποτα ἔγραψα ὡς ἐκ προσώπου σου τὴν ἐντολὴν καὶ τὸ οἰκτεῖν χεῖρὶ ὑπέγραψα ὡς νομίζων οἰκονομίαν ποιῶν εἰς τὸν ἅγιον τόπον· καὶ ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. Καὶ ὁ πατριάρχης, εἰ μὴν ἀπαλείψεις αὐτὸ ἀπὸ τῆς βίβλου ἢς ἔγραψας ἀπαλείψει ὁ Θεὸς πάσας τὰς ἀμαρτίας σου· ὁ δὲ λέγω πᾶσι λέγω· ὅσοι τοῦτο ἔγραψαν λόγου οἰκονομίας ἀπαλείψωσιν αὐτὸ καὶ ἔξουσι συγγνώμην καὶ εὐλογίαν εἰδὲ μήγε ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν ἔστωσαν τὰ ἐπιτιμῆα· καὶ ὁ Ἰωαννίκιος·

δέσποτα, τὰ παιδιὰ ἐπλεόνασхан εἰς τὸ ἄγιον ὄρος καὶ οὐκ ἔχουσι φόβον Θεοῦ· ὁ πατριάρχης εὐρες ποτε εἰς χριστιανικὸν νόμον κωλύοντα τὰ παιδιὰ; οὐδὲ καὶ ἐγὼ οὐκ ἀπήλθουμην ἀγένεσι ἐν τῷ μοναστηρίῳ; περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου καὶ Σάββα τίς ἐξιγνιάσει; ἐπταετής γὰρ ὦν ὁ ἄγιος Σάββας εἰσῆλθεν ἐν τῷ κλιθάνῳ καὶ ἐξήνεγκε τὰ ἱμάτια τοῦ ἀδελφοῦ. οὐδεὶς οὖν ἐγκαλέσει τὰ παιδιὰ ἀκούων τῆς θείας φωνῆς λεγούσης, ἄρτετε τὰ παιδιὰ ἔργασθαι πρὸς με καὶ τὰ ἐξῆς· ἡμεῖς δὲ τι ἔχομεν λέγειν ἢ ἀντιλέγειν, εἰ γὰρ ἡ ἀντιλογία Θεὸν ἐλύπησε εὐρέθημεν καὶ ἡμεῖς ὅτι Θεὸν λυποῦμεν· καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀρχαῖοι πατέρες εἶχον παιδιὰ καὶ ἐπαίδευον αὐτὰ κατὰ τὸν μέγαν Παχώμιον, ὅστις εἶχε τριακόσια παιδιὰ εἰς τὸ ἔσω μοναστήριον καὶ δίκην φωστήρος ἐξέλαμψε· οἱ δὲ θέλοντες προσασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, οὐδεὶς λόγος· τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορευθήτωσαν· ἄπελθε τοίνυν ἀδελφε καὶ πρῶτον ἀπάλειψον τὴν ψευδωνυμον υπογραφὴν μου, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως ποιήτωσαν, καὶ εὐχομαι ἵνα γραφῆ τὸ ὄνομα ὑμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν: —

39) *Λίστις τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Χαρίτωνος (ἐξ ἑπομνήσεως ἀδελφοῦ τινος).*

† Ἡ μετριότης ἡμῶν τῆς σῆς ὑπομνήσεως ἐπακούσασα καὶ δικαίαν τὴν λύσιν τῆς αἰτήσεως κρίνασα, διὰ τῆς δοθείσης ἡμῖν τοῦ παναρχίου πνευματοῦ χάριτος τοὺς τε ἐν κοινοβίῳ τοὺς τε καθ' ἡσυχίαν τὰ μετὰ ἐπιτιμίαν ἐντεταλμένα τοῖς ἀγιορίταις φυλάττειν, τοῦ τῆς συγκοινωνίας τῶν παραθραυόντων ταῦτα ἀνακουφίζει βάρους καὶ ἀθωεῖ. Παρῆστώσα τὸ τῆς παραβάσεως ἐγκλημα τὸ λοιπὸν εἰς μόνους τοὺς παραθραίνοντας— Εἰ καὶ ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος πατριάρχης Κύρ Νικόλαος ἐφ' οἷς ὑπεμνήσθη κεφαλαίους ψυχολαβείσιν (*) (747) ἀφορισμὸν ἐπιθείς προμηθέστερόν τι δέθην οἰκονομῶν τοῖς ὑπευθύνοις καὶ ἀνευθύνους συγκατεδίκασε μόνῳ συγκοινωνίας αἰτιώματι· καὶ γὰρ ἔμεινεν ἂν ὁ κοινὸς ἀφορισμὸς ἀμετάθετος· εἴπερ ὁ σκοπὸς τοῦ κοινῆς ἐπιτιμίου εὐώδιστο. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ προσέτι καὶ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῶν φυλακτόντων τὰ ἐπιτάγματα, πρὸς ὃ καὶ τὸ τῆς συγκοινωνίας ἐπέβλεπεν ἐπιτίμιον, ἀδικούντο ἂν πάντως οἱ πταισμάτων ἀλλοτριῶν δίκην ὑφέζοντες καὶ μετὰ τὸ ἐλέγξει τὸν πέ-

λας ἐφ' ἀμαρτήμασιν· ὃ δὲ καὶ ἡ γραφὴ βούλεται· ἐλεγχόμενος γὰρ ὄρησιν ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου καὶ οὐ λήψῃ ἐπ' αὐτῷ ἀμαρτίαν· καὶ ἄλλως γὰρ· ἐπεὶ τοῖς πολλοῖς πρόσφασι γίνεται τῆς τοῦ ὄρους ἀναχωρήσεως διὰ μόνην συγκοινωνίαν τῶν ὑπαιτίων, τὸ ἐγκλημα προμηθέστερον ποιοῦμενοι, ἐλευθέρους εἶναι διορίζομεθα τοῦ τῆς συγκοινωνίας ἐγκλήματος τοὺς ἀναιτίους καθ' ἑαυτοὺς τοῦτο μὲν ὀφείλοντας τὰ πρῶτα μὲν αὐτοὺς ὑπομνήσαι τοὺς ποιοῦντας τὰς παραβάσεις καὶ πρὸς φυλακὴν πατρικῶν ἐντολῶν συνελθῆσαι, ἀδελφικαῖς παραίνεσσι καὶ διορθώσει κερδᾶσαι τοὺς ἀδελφούς· εἰ δ' ὅπερ ἀπείη τοῖς αὐτοῖς ἐπιμεινόντων ἀναφέρειν τὸ ἐγκλημα τοῦ λοιποῦ τῷ τοῦ ὄρους Πρωτεύοντι· ἕκαστε δὲ ἐκείνῳ μελήσκει τῆς τοῦ πταισματος διορθώσεως· ὡς δίκην ὑφέξειν τῶν ἐκεῖ γινομένων ὀφείλοντι· εἰ δ' ὅπερ ἀπευχόμεθα, αὐτὸς μενεῖ, αὐτοὶ μὲν ἀθῶοι ἔσονται, ἐκεῖνος δὲ τῷ τῆς ἀμελείας ἐγκλήματι ὑπεύθυνος λογισθήσεται· (ἡ υπογραφή) † Χαρίτων ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης: —

40) *Ἔτερον συνοδικόν.*

Δικαιοὶ δὲ καὶ ἡ ἱερά τῶν ἀρχιερέων σύνοδος παρ' οὐδενὸς τῶν ἀρχιερέων τοὺς ἀγορίτας ἄργεσθαι· γενέσθαι δὲ ἐπίσκοπον Ἱερουσολήμων καὶ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ἐπέτρψε διὰ τὸ μὴ τὴν τοιαύτην μητρόπολιν Θεσσαλονίκης τῶν αὐτῆς ἐκκλησιαστικῶν στερεῖσθαι δικαίων μηδεμίαν ἄδειαν ἔχοντα ὡς ἐπίσκοπον ἐν ταῖς εὐρισκομέναις σεβασμίαις μοναῖς κατὰ τὸ ἄγιον ὄρος· ἀλλ' ὅτι χρεῖα τις γένηται ἱεροτελεστίας ἢ καθιερώσεως ναοῦ προσκαλούμενος εἰσεργεσθαι· εἰ ἄρα καὶ τὰ καθάπερ δόξαντα τῇ ἱερᾷ συνόδῳ φυλάκτων φαίνεται ὁ ποιῶν ἐπίσκοπος εἰ δὲ παραθραίνοντα αὐτὸν θεάσωνται ἔφ' ἐτέρου ἀρχιερέως κατὰ προτροπὴν τοῦ κατὰ τὸ ὄρος Πρώτου τῆς ἱεροτελεστίας ἐν ταῖς τοῦ ἁγίου ὄρους μοναῖς διαπραττέσθαι· ἀφορισμῶν παρακλυθησάντων εἰς ταῦτα καὶ ἀναθεματισμῶν ὥστε μηδὲν ἐκ τούτων ἀνατραπῆναι (748) ἢ τὸ καθόλου ἀκυρωθῆναι ταῦτα παρὰ τὸν κайρὸν ἐκεῖνον παραχθέντα καὶ τελεσθέντα καὶ τῇ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως υπογραφῇ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων βεβαιωθέντα καὶ ἀσφαλισθέντα· οἱ δὲ βασιλεῖς ἐκεῖνοι δι' ἐρυθρῶν πιστωσάμενοι γραμμάτων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα συντηρεῖσθαι παρεκλεύσαντο· ὡς ὁ μέγας ἐκεῖνος ὁ Λογοθέτης ὁ Ἀκροπολίτης

(*) Ψυχολαβὴ κεφαλαία· οἱ εὐνοῦχοι, οἱ ἀγένεσι καὶ τὰ ζῶα.

χρονικήν ιστορίαν γράφων ἀρξάμενος τὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τῆς Ἀκτίων τῆς Κωνπόλεως ἀλώσεως ἀψευδῶς δι' ἐγγράφων παραδέδωκε:—

41) *Λόγις τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Ἀλεξίου ἐπὶ ἑτοιμότητι τοῦ Ἡρώτου κῆρ Γαβριήλ.*

Ἀναγκασίον ἐστὶν ἵνα ἡ ἐλευθερία τοῦ ὄρους φυλαχθῆ καὶ μηδέποτε ὑπὸ ἐνοράν μητροπολίτου καὶ ἐπισκόπου γένηται, καὶ πάλιν ἀναγκασίον ἵνα δι' ἐνὸς ἐπισκόπου αἱ χειροτονίαι τῶν ἱερέων καὶ διακόνων γίνονται· δέον οὖν ἐστὶν τὸν μάλιστα πλησιάζοντα τῷ ὄρει κατὰ μόνους τοὺς καιροὺς τῶν συνάξεων προσκαλούμενον παρὰ τοῦ Ἡρώτου εἰσερχεσθαι καὶ τελειῶν κανονικῶς τοὺς τε ἱερεῖς καὶ διακόνους προσκαγομένους παρὰ τοῦ Ἡρώτου, μὴ μέντοι δίκαιον ἐνοράς ἐκ τούτου ἑαυτῷ περιποιεῖσθαι ἢ ἑτερόν τι εὐλογίαν ἐπὶ τοῦ ὄρους προσβάλλεσθαι· μόνη τῆς ἀναφορᾶς αὐτοῦ γινομένης ἐν τῷ ὄρει παντὶ· καὶ γινέσθω τοῦτο ἀπὸ τοῦ νῦν.

ἡ ὑπογραφή τοῦ βασιλέως

Μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδικτιῶνος β', δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν τῆς βασιλικῆς χειρὸς τὰ παρόντα ἴσα τοῖς πρωτοτύποις ἀντιβάλων καὶ ἰσάζοντα εὐρών ὑπέγραψα·

ὁ ταπεινὸς ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ Βασίλειος Μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδικτιῶνος ιδ'.

Ἐτέρη διαταγή κανονικὴ περὶ τοῦ μὴ δεῖν χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ζῶντος τοῦ Ἡρώτου καὶ μήτε παραιτεῖσθαι δώτικος μήτε καθαιρεθῆναι.

42) Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀσάνη κυροῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλεύσαντος κατὰ τὴν Ζαγοράν καὶ κρατήσαντος καὶ πολλὰ τῶν Ρωμαίων κάστην γέγονε ἡ ῥηθισμένη πράξις. Πατριάρχαιον εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ σπουδάσαντος γενέσθαι καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ τὴν ἐκκλησίαν καταναγκάσαντος εἰς τοῦτο ἐπειδὴ τὸ ἐνδόξιμον τῆς ἐκκλησίας εἴληφεν οὗτος καὶ πατριάρχης ἐπεκηρύχθη κατὰ τὴν Ζαγοράν τοπικῶς γίνεσθαι πρῶτος ἐν αὐτῇ ὁ πρότερον γραμματίσας μητροπολίτης Φιλιππων Γρηγόριος (749) πατριάρχης καθίσταται, ὅς δὴ τὰ καὶ μητροπολίτην Θεσσαλονίκης παρὰ κανόνας πεποιτικῶς σπουδῆν ἔθετο πᾶσαν καὶ ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ καταρτῆσαι βουλόμενος τὸν ὄν πεποίηκε Θεσσαλονίκης Μιχαὴλ τὸν Ηρατάνου λεγόμενον πάντῃ τῆς κατὰ τὴν τριακῆν ἐπισκοπῆν ἐνοράς αὐτοῦ ἀποστῆσαι.

43) Τῶν ἰδίων οὖν ὁ τοιοῦτος Θεσσαλονίκης ἀντεγόμενος ἐγκαλέσων τὸν πατριάρχην

αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπῆει· οἱ γε μὴν κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Ἄθω ἀκούμενοι μοναχοὶ εἰς τρισχιλίους συναχθέντες λογάδες ἄπαντες καὶ τῇ κατὰ Θεὸν ἀσκήσει προσβύφαντες μήτε τὸν πατριάρχην ἐδέχοντο μήτε τὸν παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα Θεσσαλονίκης, οὔτε ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ ἢ παρὰ τούτου τοῦ πατριάρχου ἢ παρὰ τοῦ Ηρατάνου Μιχαὴλ ἠνεύχοντο χειροτονηθῆναι.

44) Διὰ ταῦτα τοὶ καὶ οὗτοι πρὸς βασιλέα ἀπελθόντες (κατὰ τὴν Καλλιούπολιν τηνικαῦτα εὐρισκόμενον καθ' ὃν δηλονότι καιρὸν τοὺς τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἑλένης γάμους ἐτέλει μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ αἰοδίου βασιλέως Δουκα τοῦ Βατάτζη, εὐρισκόμενον ἐκεῖ καὶ τοῦ πατριάρχου Κωνπόλεως Κύρου Μανουὴλ) τὰ τῆς ὑποθέσεως εἰς ἐγκλήσιν ἐποίησαντο λόγον κατὰ τε τοῦ πατριάρχου Ζαγορᾶς καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης ἐνώπιον ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως σροδῶς ἄγαν ποιούμενοι· δίκαια τὰ τε ἄλλα προσβαλλόμενοι καὶ δὴ καὶ τὸ καθάπαξ γεγονός κηροβούλιον (θέσισμα τοῦ ἐν βασιλευσὶν αἰοδίου κῆρ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, οἵτινες ἄρα μοναχοὶ καὶ ἐκ περιουσίας ἐδικαιώθησαν· καὶ γὰρ μηδὲ ἐν ἔχειν δίκαιον ἱερατικὸν κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος τὸν ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ ὁ τότε Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων συνόδου κέρρικε κατὰ τὴν περιλήψιν τοῦ διακληθέντος βασιλικῷ προεπάγματος· τὸν δὲ Ζαγορᾶς πατριάρχην ἀπερῆναντο μηδὲ ὅπως χωρεῖν κατὰ τῶν μὴ ὑποκειμένων τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μητροπόλεων ἢ χειροτονείας ποιεῖν, ἢ ἄλλο ἐκκλησιαστικὸν διαπράττεσθαι, καὶ μάλιστα ὁ τότε Φιλαδελφίας εὐρισκόμενος μητροπολίτης Φωκῆς Ζηλώσας εἰς καθαιρέσιν τελείαν διεγέρθη τοῦ τῆς Ζαγορᾶς πατριάρχου. Διὰ ταῦτα καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ καθαιρεθῆναι τὸν αὐτοῦ πατριάρχην ὁ βασιλεὺς Ἀσάνης, ὁ λέγεται, κεινηκῶς τὸν Θεσσαλονίκης καθαιρέθη καὶ μᾶλλον ἐψηφίσατο ὡς παρὰ κανόνας καὶ παρὰ τὴν τοῦ Κωνπόλεως γνώμην χειροτονηθέντα.

45) Ὅ δὴ καὶ γεγονός· ὁ μὲν Κωνπόλεως αὐτίκα παρόντων καὶ ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ψήφῳ πάντων χειροτονεῖ κατὰ τὴν Θεσσαλονικὴν μητροπολίτην τὸν ἀγιώτατον καὶ ὁμολογητὴν γενόμενον ὕστερον κῆρ Μανουὴλ τὸν Διζύπατον.

ΕΙΚΑΣΙΑΙ ΤΙΝΕΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΤΟΥ ΤΣΙΝΙΑΙ-ΚΙΟΣΚ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ

ΗΤΙΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ Η ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

(Ανεκοινώθη ἐν συνεδριάσει τῆς Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆς).

«Τῷ Πελλαίῳ νεανίᾳ ἀνεπαρκῆς ἐστὶ κόσμος εἰς ἀγανακτεῖ ὁ ἄθλιος ἐντὸς τῶν στενῶν ὀρίων τῆς οἰκουμένης, ὡσεὶ κεκλεισμένος ἐν τοῖς τῆς Γυάρου σκοπέλοις ἢ ἐν τῷ νησιδίῳ Σερρίφῳ· ὅταν ὁμως εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπὸ πλινθουργῶν τετειχισμένην πόλιν, ἀρκέσει αὐτῷ σαρκοφάγος».

Οὕτως ἐσκέφθη Ἰουβενἄλις, ὁ Ρωμαῖος ποιητής (1).

Ποῦ εὑρίσκειται σήμερον ἡ σαρκοφάγος ἐκείνη; Ἐπὶ τὰς θύρας ἡμῶν, ὡς νομίζουσι τινες, καυχώμενοι, ὅτι τὸ μνημεῖον Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου σώζεται νῦν ἐν τῇ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πόλει· διατάξουσιν ἄλλοι, ἕως ἀκούσαντες, ὅτι ὁ θησαυρὸς ἀπηνέχθη ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ Βρεττανικὸν Μουσεῖον (2)· ἀλλὰ βεβαιούται νῦν ὑπὸ αἰγυπτιολόγων τῆς Ἀγγλίας, ὅτι ἡ ἐκεῖ σαρκοφάγος ἐστὶν ἀληθῶς τὸ μνημεῖον τοῦ βασιλέως Νεκτανεβῶ Α' (π. Χ. 378—360).

Ὅτι ἡ ἐν Σιδῶνι ἀνακαλυφθεῖσα σαρκοφάγος ἐκείνη ἐστὶν ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὐδεὶς ἀπέδειξεν· ἐξ ἐναντίας δὲ ὁμοφώνως μαρτυροῦσι συγγραφεῖς Ἑλληνῆς τε καὶ Ρωμαῖοι, ὅτι ἀπήχθη ὁ νεκρὸς εἰς Αἴγυπτον· οὕτως ἔγραψαν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (3), ὁ Παυσανίας (4), ὁ Στράβων (5)· ὁ δὲ Σουητώνιος (6) καὶ ὁ Λουκᾶνος (7) λέγουσιν, ὅτι μετακομισθεὶς ἐκ Μέμφιδος, κατὰ Παυσανίαν, τῆς πύλου, ἐπεσκέφθησαν τὰ λείψανα τοῦ ἥρωος αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης, ὧν ὁ τελευταῖος ἦν

ὁ ὁμώνυμος Ἀλεξάνδρος ὁ Σεβῆρος. Ὁ Λουκᾶνος ὑπανίσταται, ὅτι ἔμελλε τὰ λείψανα νὰ ἀρτανισθῶσι διόλου· περιγράφων τὴν ἐπισκεψὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος λέγει:

Sacratiss totum spargenda per orbem
membra viri posuere adytis.

Ἦτοι «ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀδύτοις κατέθηκον τὰ μέλη τοῦ ἀνδρὸς τὰ ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης διασκορπισθησόμενα».

Οὐδαμῶς θυμαστὴ λοιπὸν φαίνεται οὕσα ἡ τοῦ ἀγίου Χρυσοστόμου ἐρώτησις: Ποῦ τὸ σῆμα Ἀλεξάνδρου; (1)

Εὐκόλως δὲ ἤρρανίσθη ἡ πύλος, βαλὴνη οὕσα, κατὰ τὸν Στράβωνα, σκληθείσης τῆς χρυσῆς, ἐν ἣ κατέθηκε τὸ σῶμα ὁ Πτολεμαῖος. Ἐνῶ οὐδὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ περὶ τῆς πρόκειται σαρκοφάγος ἦν ἀληθῶς ἡ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, φαίνεται ὁμως σχετικῶς οὕσα πρὸς αὐτόν.

Παραλείπων ἄλλα ἐπὶ τῆς σαρκοφάγου ἀναγλυφα σπουδάζω τὰ ἐπὶ τῶν δύο παρακλήτων πλευρῶν. Ἐξ ἀριστερῶν τῶ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ ἀντικρῦ ἀναγλύφου, κεφαλὴ ἰππέως Ἑλληνος φέρουσα τὸ λεόντειον κάλυμμα ἀναγνώριζεται ὡς ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατὰ τὸν τῶν νομισμάτων αὐτοῦ τύπον. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι δευτερεύει ἡ θέσις τοῦ ἰππέως ἐκείνου, καθ' ὅσον ἕτερος παριστάνεται ἐν μέσῳ τοῦ συμπλέγματος ἰππέως, Ἑλλήν καὶ αὐτὸς, αἰρων τὸ ξίφος του ὡς ἐτοιμος ν' ἀποκόψῃ τὴν ὑψωθείσαν χεῖρα ἀπλοῦ καὶ κινεῦσόντός τινος Πέρσου. Οὗτος ὁ Ἑλλήν τίς ἐστίν; ἴσως ὁ Κλεῖτος ὁ σώσας τὸν Ἀλεξάνδρον ἐν τῇ κατὰ Γρανικὸν μάχῃ, ἀναχαιτίζων οὕτω τὸν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὀρμησάντα Πέρσαν.

(1) Sⁱ J. Chrys. in Ep. II ad Cor. Hom. 26.

(1) *Juvenalis*, X. 168.
(2) Guide to the Exhibition galleries of the British Museum.

(3) Lib. XXVIII.

(4) Lib. I. cap. 6.

(5) Lib. XVII.

(6) *Suetonius*, Caligula 18, 52.

(7) Lib. X. 24.

Ἰπαινίττεται δὲ μόνον τὴν πληγὴν ὁ γλυπτῆς, μὴ ἀπεικονίζων τοῦ βραχίονος ἀκρωτηριασμὸν καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐκ τῆς πληγῆς ἀναδύζον, συμφώνως μὲ τὸν κανόνα τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, ἀπαγορεύοντα μὴ εἰκονίζεσθαι τὸ ἀποτρόπαιον. Διὰ τὴν πρωτεύει ἡ εἰκὼν τοῦ Κλειτῶν; ἴσως εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἡ θέσις αὕτη ἀπέδωκε καὶ τὸ μνημεῖον κατεσκευάσθη. Ἀπαρηγόρητος ἦν ὁ Ἀλεξάνδρος φρονέοντας ἐν μέθῃ τὸν ἑαυτοῦ ὁμίλικα, τὸν σύντροπον, τὸν συστρατιώτην, τὸν σωτῆρα Κλειτῶν. Ἐν τῷ γενναίῳ πνεύματι τοῦ σωθέντος ἤκουετο νυκτός καὶ ἡμέρας ἡ φωνὴ τοῦ σώσαντος αὐτόν: «Αὐτὴ ἡ χεὶρ μου σὲ ἔσωσεν, ὦ Ἀλέξανδρε». Μεταμεληθεὶς μικρῶς παρὰ μικρὸν μὲν ἤτοκατόνησεν, εἰ μὴ ἐκώλυετο ὑπὸ τῶν φίλων· ἔμεινε δὲ ἐπὶ τρεῖς ὄλας ἡμέρας ἄσιτος καὶ ἄποτος ὀδυρόμενος καὶ φρονεῖα τῶν φίλων ἑαυτὸν ἀποκαλῶν (1).

Ἐπὶ τέλους διὰ τῆς γλυπτικῆς ἔλαβον ἐκδοχὰς καὶ ἐσωτερικὰ κρυφαὶ τῆς ψυχῆς, τῆς συνειδήσεως, τῆς μετameλειας, τῆς ἀγάπης, τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ. Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο ἐπλάσθη εἰς τε μνήμην καὶ εἰς τιμὴν τοῦ θρηγνουμένου, οὗ ὑψοῦται ἡ δεξιὰ ὀλεθρία μὲν τῷ ἐχθρῷ, τῷ δὲ κυρίῳ αὐτοῦ σώτῆρα.

Εἰκάζω λοιπὸν, ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο παριστάνει τὴν κατὰ Γρανικὸν μάχην. Ἡ θέσις ἐν τῷ συμπλέγματι ἐνθυμίζει τῷ θεατῇ τὴν ὁμοίαν παράστασιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ περὶφῶμῳ ἐκ Πρωπῆρας ἐν τῷ μουσεῖῳ Νεαπόλεως σωζομένῳ ψηφιδωτῷ. εἰκονίζονται πῆθανῶς τὴν Ἀλεξάνδρου πρὸς Δαρεῖον ἐν Ἰσῶν μάχην (2) ἢ δὲ παράστασις, περὶ ἧς πρόκειται, ἦν, ὡς φαίνεται, τυπικὴ. Ἀνεγνώρισται ἐγὼ αὐτὴν ἐπὶ μνημείου τινὸς τῶν Βολούμων (Volumni), σωζομένου ἐπὶ ἐν τοῖς παρὰ Περουσίαν, πόλιν τῆς Τυρρηνίας, ὑπογείῳ. Ὁμοία ἐστὶν ἡ σχέσις, ἀμοιβαία, τῶν δύο ἀντιπάλων, τοῦ Ἑλλήνος καὶ τοῦ Μήδου. Ἐδέχθησαν ἀναμφιβόλως τὸν τύπον οἱ Τυρρηνοὶ παρὰ τῶν γειτόνων ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι τῆς Ἰταλίας ἀποίκων.

Ἄδηλον πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἡ σαρκοφάγος κατεσκευάσθη· ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου αἱ ἔριδες τῶν ἐπιζώντων ὑποστρατήγων προυξήνησαν τὴν ἐπὶ διετίαν ὄλην ἀναβολὴν τῆς ἐπισήμου κηδείας, ἀπίθανόν ἐστίν, ὅτι εἰς ἐξ αὐτῶν εἶχε φροντίδα περὶ τοῦ

μνημείου. Ζῶντος ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθὼς νομίζω, παρεσκευάσθη ἡ σαρκοφάγος· καὶ ἐπειδὴ μόνῳ τῷ Λυσίππῳ ἐπέτρεπεν ὁ βασιλεὺς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ νὰ γλύψῃ, καθὼς καὶ τῷ Ἀπελλεῖ μόνῳ νὰ τὴν ζωγραφῆσῃ, ἐν ἀποδείξει τις, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀλεξάνδρος εἰκονίζεται ἐνταῦθα, ὑπ' οὐδενὸς εἰ μὴ τοῦ Λυσίππου ἐπλάσθη ἡ εἰκονικὴ ὁμοιότης αὐτοῦ. Διακρίνεται ὅμως ἀνωμαλία τις ὡσεὶ ἐν ἔργῳ μαθητοῦ· ἐν μέρει ἀτελεὲς ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν ἀριστούργημα, τῆς ἀπαιτουμένης συμμετρίας τοῦ συνόλου κατὰ τι ἐλλειπούσης.

Βλέπομεν, ὡς εἶδος, τὸ ἔργον ἢ αὐτοῦ τοῦ Λυσίππου, ἢ μαθητοῦ ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Λυσίππου· ἴσως ἐστὶν ἀντίτυπον μαρμαρινὸν χαλκουργήματος. Ὅστις δὴποτέ ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸ ἢ σχεδιάσας τὴν παράστασιν τῆς μάχης, παρατηρεῖ τις τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Λυσιππεῖου τέχνης, ἅπερ περιγράφει ὁ Πλίνιος (1), τὴν κομψότητα δηλαδή, τὴν περὶ τὰ καλ' ἑκαστα ἀκρίβειαν, τὰς εἰκονικὰς ὁμοιότητας καὶ συνάμα τὴν ἐνέργειαν καὶ δραματικὴν τινὰ κίνησιν, ἣν ὁ Προπέρτιος (Propertius) (2) τῷ Λυσίππῳ ἀπέδωκε, θαυμάζων τὰ ζωηρὰ αὐτοῦ ἀγάλματα (animosa signa). Ἀμελῶν πως τὸ ἰδεῶδες ὁ Λυσίππος, τῆς φύσεως ἦν μιμητής. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων ἐκ χαλκοῦ (3) ἐπλάσε, ἀγάλματα μὲν συνήθως, σπανίως δὲ συμπλέγματα· ἀξιοσημείωτον δὲ ἐστίν, ὅτι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμεῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο ἀνάγλυφα (τὰ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς σαρκοφάγου) ὁμοιά πως τοῖς δυσὶ περιφῆμοις συμπλέγμασιν, ἅπερ ὁ Πλίνιος περιγράφει ὡς ἔργα τοῦ Λυσίππου· «εἰποίησε δ' ὁ Λυσίππος, κατὰ Πλίνιον, καὶ σύνταγμα ἐξ 25 ἰππέων ἐταίρων τοῦ Ἀλεξάνδρου πεσόντων ἐν Γρανικῷ, ἅπαντας ἐν εἰκονικῇ ὁμοιότητι παραστήσας, καὶ ἕτερον, ἐν ᾧ συνειργάσθη καὶ ὁ Λεωχάρης, εἰκονίζον τὸ τοῦ Λέοντος κνηγέστον» (4).

Δικαίως δὲ θὰ ἐρωτήσῃ τις, πῶς ἀφορᾷ εἰς τὸν Κλειτῶν ἢ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τῆς σαρκοφάγου παράστασις;

Ἡ τέχνη τοῦ ἔργου τούτου ἐστὶν ἐπίσης ἐξάριτος· ἄλλως δὲ διαφέρει· τὸ μὲν μάχην,

(1) *Plinii Sec. Lib. XXXIV.*

(2) *Sir Charles Newton, Essays on Art. and Archaeology, chap. 3.*

(3) *History ... by Dr Smith, chap. 47.*

(4) Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς καλλιτεχνίας ὑπὸ Π. Καβαδία, κεφ. β', 4.

(1) Ἰδε λεξικὸν βιογραφικόν.

(2) Ἰδε λεξικὸν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιολογίας.

τὸ δὲ κυνηγέσιον περιστάνει· ἡ πρώτη πλευρὰ παρουσιάζει Ἑλλήνων καὶ Μήδων συμπλοκὴν αἰματηράν, ἡ δὲ δευτέρα εἰρηνικὴν αὐτῶν σύμπραξιν· ἡ μὲν ἀνθρώπους, ἀνθρώποις ἀνθιστάμενους, ἡ δὲ λέοντας, τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἐχθρούς. Παραλλήλως ἀπεικονίζεται ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος· ἐξ ἑνὸς μέρους ὁ πρῶτος βαθμὸς τοῦ ποθητοῦ ἀγῶνος τῆς Δύσεως· ἐκ τοῦ ἐτέρου ἡ τελειοποίησις τῶν σκεδίων τοῦ Φιλίππου, ἄπερ ὁ Ἀλεξάνδρος ἐδέχθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὄνειρευμένου περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῶν βαρβάρων ἔθνων διὰ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν· περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἡττηθέντων, τῆς προόδου τῶν ὑποταχθέντων. Πάντα ταῦτα τὰ εὐαργετήματα ὁ μὲν Φίλιππος ἐπενόησεν, ἐξετέλεσε δὲ ὁ Ἀλεξάνδρος. Βλέπομεν λοιπὸν ἐν τοῖς ἀναγλύφοις τούτοις τὰ τῷ Κλείτῳ ὀφειλόμενα· μὴ σωθεῖς ὑπὸ τοῦ Κλείτου ἐν Γρανικῷ τί ἐμελλε νὰ πράξῃ ἐν τῷ κόσμῳ ὁ Ἀλεξάνδρος;

Δικαίως εἰς τιμὴν τοῦ Κλείτου, κατὰ τὴν εἰκασίαν μου, κατεσκευάσθη καὶ ὑπὸ τῶν πρωτίστων τῆς ἐποχῆς τεχνιτῶν ἐκαλλωπίσθη ἡ σαρκοφάγος ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἤδη παρακμαζουσῶν τῶν τεχνῶν· ἔγνη τινὰ τῆς παρακμῆς ἐκείνης φαίνονται ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων, ἐπειδὴ ὁ χρωματισμὸς τῶν ἀγαλμάτων ἄγνωστος ἦν κατὰ τὴν τῆς τελείας τέχνης ἐποχὴν· συνήθης μόνον ἔγινε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ κατὰ τὴν τῆς καλλιτεχνίας παρακμῆν· π. γ. ἄμορφός τις Ἀφροδίτη, ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ πρώτου Παρθενῶνος σωθεῖσα, λαμπρῶς ἐρυθρὰ φέρει ὑποδήματα· οἱ δὲ Ρωμαῖοι, ὡς βεβαιοῦνται, ἔχρισον διὰ χρωμάτων τὰ λευκὰ τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς ἀριστουργήματα· αἱ δὲ ἐν Σιδῶνι κεκρυμμέναι σαρκοφάγοι ἀπρόσιτοι ἦσαν τοῖς Ρωμαῖοις.

Ἐὰν νομίζωμεν, ὅτι ἐν τῇ σαρκοφάγῳ τὸ σῶμα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου οὐδέποτε ἐνεκλείσθη, ἐλλείπουσι μνημεῖα τοῦ ἥρωος· Οὐδαμῶς· αἱ ὁμώνυμοι πόλεις ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ, π. γ. ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Σαυανδερῶν (Ἀλεξάνδρέττα), ἡ Ἰσκανδέρ (Candahar) καὶ ἄλλαι πολυάριθμοι μαρτυροῦσι· μαρτυροῦσι δὲ καὶ φυλαὶ ἀνατολικαὶ τε καὶ μεσημβριναὶ (1).

Περικηγετὴς τις Γάλλος περιγράφει φυλὴν τινα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Περσίας κατασταθείσαν, αἵτινες κυνηγῶνται περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ὡς ἀπογόνοι τῶν Ἑλλήνων (Ἰουνίων), τῶν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (Ἰσκανδέρ Ρουμί) καταλειφθέντων· ἀναφέρει δὲ τὸν Μάκρον Πόλον περιγράφοντα τοιαύτας φυλάς, λεῖψανα τῶν Μακεδόνων, ὡς ἐν τοῖς μεθωρίοις τῆς κινεζικῆς Ταρταρίας ὑπαρχούσας. Ὡσαύτως δύο Ἄγγλοι (2), ἀφικόμενοι εἰς τὸ Καφαριστῆν, ἐθαύμασαν εὐρόντες ἀπογόνους στρατιωτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου· μεγάλην κλίσιν ἔχουσιν οὗτοι πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους. ὦν τὴν βούθειαν ἐπικαλοῦνται κατὰ τῶν Ἀργανῶν· Κάμοι ὀνομάζονται· τῆς δὲ πόλεως αὐτῶν τὸ ὄνομα τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν σημαίνει, Καμπούλ (Cabul), Κάμων πόλις. Λεῖψανα ἑλληνικῆς τέχνης εὐρίσκονται παρ' αὐτοῖς. Μέχρι τῆς σήμερον, ἀρχαίαν ἔθνηκην θρησκείαν πρεσβεύοντες, λατρεύουσι τὸν Βάκχον (Bacchus). Πρὸ ὀλίγου μόνον ἱεραπόστολοι Ἄγγλοι ἐξ Ἰνδίας ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν ἐκεῖ, ἵνα δεῖξωσιν αὐτοῖς τὸ σῶς τοῦ Εὐαγγελίου· εἶθε Ἕλληνες νὰ μετὰσχῳσι τοῦ ἔργου, τὸν ἀληθῆ ἐκπολιτισμὸν τοῖς συγγενέσιν αὐτῶν μεταδιδόντες.

Καὶ ἐν Ἀφρικῇ ἐρευνητὴς Ἕλλην ἀνεγνώρισεν ὡς ἀπογόνους Ἑλλήνων τὴν φυλὴν τῶν Σομαλῶν (Somali).

Ἐν Αὐσινίῳ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Παύλου, ὡς Πολυάνδριον, περιέχει πολλὰ μνημεῖα τῶν ἐπιστῆμων ἀνδρῶν τοῦ ἔθνους· τὸ δὲ μνημεῖον αὐτοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου δὲν εὐρίσκεται. Ἐπιγραφή δὲ ἀξιοσημείωτος παρατηρεῖται ἕδε· «Viator, si quaeris monumentum, circumspice»· ἦτοι, «Περσδίτα, ἐὰν ζητῆς μνημεῖον, περιβλέπε».

Οὕτως ἐξέσσι καὶ ἡμῖν ἵνα εἰπωμεν τῷ ζητοῦντι τὸ μνημεῖον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου· «Περιβλέπε». Ζῶντα ὑπάρχουσι μνημεῖα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ χροσῆ πύελος ἐσυλήθη, ἐθραύσθη ἡ ὑάλινη· σώζονται δὲ τὰ ἑθικά, τὰ ἀνθρώπινα μνημεῖα, τὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἀποτελέσματα, καὶ ἡ μνήμη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου διατελεῖ αἰώνια.

CH. G. CURTIS (*)

(2) *Elphinstone Wood*, a letter to the Times, 5 Feb. 1880 from Major R. Gordon F. R. A. S.

(*) Σημ. Σντ. Ἐπιτρ. Ἐκδόσαι ὡς ἐγράφη ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου.

(1) Caravan journeys and waderings in Persia, Afghanistan, Turkistan, Beloochistan etc., by M. J. P. Ferrier.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΕΛΛΗΝΙΚΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣ ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἄρθ. 1

Τεῦχος ἐκ χάρτου βαμβακίνου σχῆμα ἔχον τὸ μέγα καλούμενον τέταρτον καὶ συνιστάμενον ἐκ 294 φύλλων· ἐγγραφή δὲ κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τῆς δεκάτης καὶ τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Καρυκᾶ, καὶ κατὰ τὴν ἑκαυδεκάτην ἄλλοις τισ ἀνεπλήρωσε τὰ ἐσθλαρμένα τοῦ βιβλίου μέρη καὶ τὰ προεκπεσόντα ποτὲ φύλλα. Καὶ ἡ μὲν προμετωπίς ἄλλειπει νῦν, τὸ δὲ κείμενον διστήλον ὄν περιλαμβάνει τὴν αὐτόγραφον

Γεωργίου τοῦ Καρυκᾶ «ἐπιτομὴν τῶν ἐξηγητικῶν τοῦ Χρυσοστόμου» εἰς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια. Διακρίεται δὲ τὸ τεῦχος ὧδε:

α') «Βίος τοῦ ἁγίου εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου κατὰ Σωφρόνιον», οὗ ἡ ἀρχὴ· «Ματθαῖος ὁ καὶ Λευὶς, ἀπόστολος ἀπὸ τελωνῶν», φύλλ. 1. Παρέπονται «κεφάλαια τοῦ κατὰ Ματθαίου εὐαγγελίου». ἤτοι ὁ πίναξ αὐτῶν, καὶ εἶτα ἡ ἐπιτομὴ τῶν ἐξηγητικῶν τούτων κατὰ τὸν Χρυσόστομον. Ἄρχεται δὲ ὧδε: «*Biblos γενέσως. Τίτος ἔνεκεν οὐκ εἶπεν ὄρασις*» κτλ. Μετὰ δὲ τὴν ἐρμηνείαν, ἣτις λήγει εἰς τὸ 95^{ον} φύλλον εὑρεται ἐρυθροῖς γράμμασι τὸ «† Γεώργιος τούνομι τὸ πίκλην Καρύκας».

β') «Τὸ αὐτοῦ ἐπιτομὴ τῶν ἐξηγητικῶν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον», φ. 94-130. Προτέτακται ἡ ὑπόθεσις τοῦ εὐαγγελίου, ἧς ἡ ἀρχὴ· «Τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον μετὰ δέκα ἔτη». Εἰς τὸ

τέλος δὲ τῆς ἐρμηνείας εὑρεται τὸ «† Γεωργίω Καρυκᾶ ἀμυρωτῶν υἱος υἱαθι».

γ') Ὑποθεσις τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου, ἧς ἡ ἀρχὴ· «*Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν*», φ. 131. Εἶτα πίναξ τῶν κεφαλαίων τούτου καὶ ἡ ἐρμηνεία, ἧς ἡ ἐπιγραφή· «*Τοῦ αὐτοῦ ἐπιτομὴ τῶν ἐξηγητικῶν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον*». Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐπιτομῆς ὑπάρχει τὸ «† Γεωργίω Καρυκᾶ τῷ Ἀργυρῶ, Κίριε υἱαθι», φ. 211.

δ') Ὑποθεσις τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, ἧς ἡ ἀρχὴ· «*Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην, βιβλίον τῆς Καιρῆς Διαθήκης. — Διατὶ κατὰ Ἰωάννην καλεῖται*» κτλ. φ. 211. Μετὰ δὲ τὸν πίνακα τῶν κεφαλαίων ὑπάρχει τὸ κείμενον τῆς ἐρμηνείας, ὃ ἐπιγραφήν ἔχει τήνδε: «*Τοῦ αὐτοῦ ἐπιτομὴ τῶν ἐξηγητικῶν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον*». Ἄρχ. «*Ἡ τοῦ σώματος δόξαμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται*», φ. 212-294. Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐρμηνείας ὑπάρχει ἐρυθροῖς γράμμασι: δυσανάγνωστον τοῦ συγγραφέως ὑπόμνημα, οὗ ἡ ἀρχὴ· «*Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις. Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ πόνος Γεωργίου τὸ πίκλην Καρύκα. — † Ἐγγραφή ἡ βιβλὸς αὐτ[η] δι]χ[α] χειρὸς ἐμοῦ τε καὶ χωρικοῦ γραφέως Γεωργίου Καρύκα τοῦ Ἀρ[γυροῦ]*» κτλ.

Ἄρθ. 2

Τεῦχος μεμβράνινον τῆς IB' ἑκατοντ., σχήματος μὲν τέταρτου, ἐκ σελίδων δὲ ἠριθμημένων 415. Ἀξερῶλον.

Ἐκκλ. μουσ. Ἀνθολογία ἐμπεριέχουσα α') στιχηρὰ τροπάκια τετονισμένα ἀπὸ τῆς κβ' ἡμέρας (ἀγ. Φωκᾶ) τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς λα' αὐγούστου, καθ' ἣν ἡ κατὰ θεοὺς ἐορτάζεται τῆς τιμῆς ζώνης τῆς ὑπερυγίας Θεοτόκου—β') Τροπάκια τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἐορτῶν—γ') «Στιχηρὰ ἀναστάσιμα τῶν ὁκτώ ἡγῶν κατὰ ἀληθῆτον» ἐν δὲ τοῖς θεοτοκίαις. Ἰωάννου».

Ἄρθ. 3

Τεῦχος τετάρτου σχήματος, ἐκ φ. γάρτου 382, γραφὴν πιθανῶς περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ' ἑκατ. Τὸ κείμενόν ἐστι μονόστηλον καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἰκανά, ὡς φαίνεται, ἐλλείπουσι φύλλα. Ὑπάρχουσι δὲ τώρα ἐκεῖ φύλλα 20, ἀναμῖξ τεταγμένα, ἐν οἷς ἀναγνωσκονται αἱ ἐπόμεναι ἐπιγραφαί:

1) «Κατὰθεσις Ἰουδαίων, οἱ (cod. οὐ) ὁμολογήσαντες τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι υἱόν, καὶ τῆς ἀγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ μετὰ τὸ γεννηθῆαι αὐτὴν πάλιν παρθένον μείνασαν». Ἀρχ. «Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ εἰσελευσάτου βασιλείως Ἰουστινιανοῦ ἦν τις ἀνὴρ ὀνόματι Θεοδοσίος, ἀρρηγὸς τῶν Ἰουδαίων» κτλ. Ἐν τῇ ᾧζ δὲ τὸ κείμενον τοῦτο σημειοῦται ὡς «λόγος ο'».

2) «Πῶς δεῖ πιστεῦναι εἰς τὴν ἀγ. Τριάδα καὶ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν», κατ' ἐρωταπόκρισιν. Ἀρχ. «Ἐρώτ. Τί ἐστι Θεός; Ἀπόκρισις. Ὁ Θεός ἐστιν οὐσία νοερά» κτλ.

3) «Διήγησις πᾶνυ ὠφελίμου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου». Ἀρχ. «Πορευόμενος ποτὲ τινὰς τῶν ἀγίων πατέρων» κτλ.

4) «Κυριακῇ τῆς τυροφάγου, λόγος δ'». Ἀρχ. «Ἰδοὺ τὸ τῆς τσαρφακοστῆς στάδιον» κτλ.

5) «Κυριακῇ τῆς ἀποκρέω, λόγος γ'». Ἀρχ. «Φοβερὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη» κτλ.

Μετὰ δὲ φύλλα τινά, μέρος περιέχοντα ὁμιλίαις τινὸς τῇ πρώτῃ ἀναγνωσθείσης κυριακῇ τῶν νηστεϊῶν, ὑπάρχουσι πεντήκοντα καὶ τέσσαρες ἀνώνυμοι ὁμιλίαι εἰς τὰς κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ εἰς τινὰς δεσποτικὰς ἐορτάς· αὗται δὲ ἔχουσι ἐν τῷ κώδικι τοὺς ἀριθμοὺς 6'—νζ'. Σημειωτέον, ὅτι ὁ μὲν λδ' λόγος ὁμοίος ἐστὶ τῷ λα', ὁ δὲ τῆς μετὰ τὴν ὕψωσι τοῦ τιμίου Σταυροῦ κυριακῆς ζήτητέος, κατὰ τὸν ἀντιγραφέα, «τῇ κυριακῇ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, λδ'. ιβ'».

Κατ' ἐξαιρέσιν δὲ σημειῶ τὰ ἐρεξῆς κείμενα·

1. **Ἰω. Χρυσοστόμου** «εἰς Φιλόγονον γενόμενον ἀπὸ δικολόγου ἐπίσκοπον καὶ ὅτι τοῦ προνοεῖν, τῶν κοινῇ συμφερόντων οὐδὲν ἴσον εἰς εὐδοκίμωσιν παρὰ τῷ Θεῷ» κτλ., φ. 183—187. Migne, Patrol. Gr. τ. 48, σ. 748.

2. **Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ** «λόγος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν». Ἀρχ. «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε», φ. 187. Migne τ. 36, σ. 312.

3. **Τοῦ αὐτοῦ** «λόγος εἰς τὰ ἔθνη Θεοφάνεια». Ἀρχ. «Ἡδὲν Ἰησοῦς ὁ ἐμὸς», φ. 192. Migne τ. 36, σ. 356.

4. **Ἰω. Χρυσοστόμου** «λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου» κτλ. Ἀρχ. «Ἄγαπητοί, ὁ Κέριος ἡμῶν», φ. 198^β. Migne τ. 50, σ. 808.

5. **Τοῦ αὐτοῦ** «λόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου». Ἀρχ. «Ἡδὲν μαρτῆς εὐαγγελία», φ. 201. Migne τ. 50, σ. 792.

6. **Τοῦ αὐτοῦ** «λόγος δεῦτερος εἰς τὴν ἔγερσιν τοῦ Λαζάρου καὶ εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν Βαίων». Ἀρχ. «Ἦδη τῆς δεσποτικῆς», φ. 203^α Migne τ. 61, σ. 715.

7. **Ἰω. Δυμασκηνοῦ** «λόγος εἰς τὰς δέκα παρθένους, τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ γ'». Ἀρχ. «Ὅτ' ἂν τὸ εὐδαπάνητον». φ. 206^β. Ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χρυσοστόμου παρὰ Migne τ. 59, σ. 527.

8. «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσ. π. ἡ. Ἀλεξίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ». Ἀρχ. «Ἐγένετό τις ἀνὴρ εὐγενῆς», φ. 209^β. Fabricii. Bibl. Gr. τ. 10, σ. 191.

9. **Ἰω. Χρυσοστόμου** «λόγος εἰς τὸ πάθος τοῦ κ. ἡ. Ι. Χ.». Ἀρχ. «Τῆς ρθῆς ἡσπαρέσεως», φ. 213^α. Migne τ. 62, σ. 721.

10. **Ἐπιφανίου Κύπρου** «λόγος εἰς τὴν θεόσωμον ταρῆν τοῦ Κυρίου» κτλ. Ἀρχ. «Τί τοῦτο σήμερον», φ. 215^β. Migne τ. 43, σ. 441.

11. **Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας** «λόγος περὶ τῆς ἀγίας εἰκόνας τοῦ κ. ἡ. Ι. Χ. τοῦ γεννημένου θαύματος ἐν τῇ ἐν Βηρυτῷ τῇ πόλει, καὶ ὅτι λόγῳ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξέδοξαν». Ἀρχ. «Ἄρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς», φ. 223. Migne τ. 28, σ. 797.

12. «Ἐξήγησις θαυμαστῆ... πῶς διὰ σχήματος παιδείας γέγονεν τις Ἑβραῖος χρι-

σπιανός» κτλ. Ἀρχ. «*Ἰωάννης τις διάκονος, τὸ γένος Μελετινός* (cod. μελετινός)» κτλ., φ. 224^ε.

13. «*Τοῦ αὐτοῦ (?) ὁμιλία εἰς τὴν σωτήριον ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου*» κτλ. Ἀρχ. «*Λαμπρά τῷ ὄντι καὶ λαμπραῖς*», φ. 332.

14. «*Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τοὺς μακαρισμούς*». Ἀρχ. «*Ὅτε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θέλει ἀλλήν*». φ. 336^ε. Ἐν τῇ ὄξ «περὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου διήγησις».

15. «*Διήγησις ὠφέλιμος γενομένη ἐν Ἀφρικῇ, ἐν Καρταγίνῃ τῇ πόλει*». Ἀρχ. «*Ἐν τοῖς χρόνοις Ἡρακλείου*», φ. 342.

16. «*Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος Προύσης ὁ Πατρικίος διαγέγραπτο ἡμῖν περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἐπὶ γῆς ἐκείσε κολάσεων*». Ἀρχ. «*Ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς ὁ Πατρικίος λέγει, ὅτι δὴ τότεως ἠτοίμασεν ὁ Θεός*» κτλ., φ. 342^α.

17. «*Ὁμιλία σὺν Θεῷ εἰς τὸ Ἐκουσίως ἁμαρτανόντων ἡμῶν*», φ. 342^ε.

18. Ἐρωταποκρίσεις θεολογικαί. — «*Περὶ τῶν πέντε αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου*» κτλ. Ἐρωταποκρίσιν. — «*Περὶ ἀνθρώπου*». — «*Περὶ ψυχῆς*» κτλ. — «*Τῆς εἰ' συνόδου, περὶ οὐσίας καὶ φύσεως ὡς ταύτων ὑπάρχειν ὑπόστασις καὶ πρόσωπον*», ἀπὸ φ. 346^ε.

19. **Γεωργίου ἐπισκόπου Ναξίου**. περὶ τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου». Ἀρχ. «*Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν*», φ. 348^α.

20. **Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας** «*πρὸς Ἀντίοχον καὶ περὶ πλείστων ἀναγκαιῶν ζητημάτων τῶν ἐν ταῖς θείαις ἀπορρομένων Γραφαῖς καὶ παρὰ πᾶσιν χριστιαναῖς*», κατ' ἐρωταποκρίσιν. Ἀρχ. «*Ἐρώτ. Ἡστέουσιν καὶ βαπτισθέντες*», φ. 350-375. Migne τ. 28, σ. 597.

21. Ἐρωτήσεις θεολογικαὶ καὶ διήγησις «*περὶ τοῦ ἀπολαθόντος ἑκατονταπλασίονα ὑπὸ Ἀεοντίου τοῦ Ἀπαμείως, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ φιλοθέου, ὃς διαγέγραπτο ὅτι ἐπὶ Θεοφίλου τοῦ πᾶπα Ἀλεξανδρείας γέγονεν ἐν Κυρήνῃ ἐπίσκοπος Συνέσιος ὁ φιλόσοφος, ὅστις ἐβλήθη ἐν Κυρήνῃ εὖρον ἐκεῖ φιλόσοφον Εὐάγγελον ὀνόματι*» κτλ.

22. «*Διάλεξις Λατίνων περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*». Ἀρχ. «*Θαυμαστὸν ἡμῖν γέγονε*», φ. 376.

23. **Γερμανοῦ Β' Κων/πόλεως**. «*ἄρτος ὀρθοδοξίας συνοδικῆς εἰς τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος* Γερμανοῦ Κωνσταντι-

νουπόλεως». Ἀρχ. «*Ὁμοιογενῆς υἱός*», (1) φ. 377^α-378^ε. Ἐπεταὶ σημείωσις περὶ τῆς μετὰξὺ Λατίνων καὶ Ρωμικῶν διαφορᾶς.

24. «*Ὁμιλία σύντομος καὶ ἀνθολογία περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*». Ἀρχ. «*Γόωσκε δὲ ὅτι ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ*», φ. 379^α.

25. «*Πίναξ τῆς βίβλου*» ταύτης, ἐν ᾧ ἀναγράφονται μὴ ἐπιγραφαί.

Ἄρθ. 4

Τεῦχος ἐκ χάριτος, γραφὴν περὶ τὸ τέλος τῆς III' ἑκατ. καὶ συγκαίμενον ἐκ φ. 260, ἐξ ὧν ἄγραφα ἔστι τὰ φ. 30-32 καὶ 139^ε-144.

1. «*Ἐξήγησις τοῦ ἐν ἁγ. π. ἡ. Γρηγορίου Ναζιωνζηνοῦ τοῦ Θεολόγου*» εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια εἰτ' οὖν γενεθλικά τοῦ σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ» λόγος, φ. 1^α.

2. «*Τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Ναζιωνζηνοῦ τοῦ Θεολόγου εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια*» λόγος παραπεφρασμένος, φ. 15.

3. «*Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν ἁγ. π. ἡ. Γρηγορίου Κ/πόλεως τοῦ Θεολόγου, συγγράμματα ὑπὸ Γρηγορίου πρεσβυτέρου*», φ. 33. Παράφρασις.

4. Παράφρασις ἑτέρου λόγου Γρηγορίου Ναζιωνζηνοῦ, φ. 66. Ἐν τέλει ἡ ὑπογραφή «*Νεόφυτος Α' Στασιμάτη Καρανικολάου*».

5. «*Τοῦ αὐτοῦ εἰς τοὺς ἁγίους Μακκαβαίους*», φ. 75^ε.

6. *Τοῦ αὐτοῦ ὁ ἀπολογητικὸς λόγος ἐν παραφράσει*, φ. 86. Ἐν τέλει ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή τοῦ γραψάντος τὸ τεῦχος «*Νεόφυτος Καρανικολάου ἐν Πάτμῳ*».

7. «*Ἐκ τῶν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπιστολῶν ἐξηγήσεις*» (2), φ. 145. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος (φ. 260) «*Νεόφυτος Εὐφρημιανούσις (sic) Α' Στασιμάτη Καρανικολάου*». Τὸ ὄνομα Εὐφρημιανούσις ἔστι τοπικόν. μαρτυροῦν ὅτι ὁ Νεόφυτος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ, ἐν τῷ χωρίῳ Εὐφρημιανᾷ, τανῶν Θυμιανᾷ.

(1) Ὅρα Ἐκκλ.ισσ. Ἀ.θηθ. τ. I', σ. 68-74. Ἐξεδόθη καὶ ἰδιαίτερος: Α. Η. Κεραμέως, ἀνέκδοτος συνοδικὸς ὄρος θεοπισθείς ὑπὸ τῆς ἐν Νυμφαίῳ συγκαταβίβεισης συνόδου τῷ 1233 ἔτει. Ἐν Κ πόλει. 1882, εἰς Δου.

(2) Αἱ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ παραφράσεις εἰσὶ Δανιὴλ Πατρίου τοῦ Κεραμέως, ὃς ἐν Πάτμῳ διδάσκων ὑπηγόρευεν αὐτάς τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς· διὸ καὶ πλείστα τούτων τε καὶ ἄλλων παραφράσεων ἀντίγραφα σώζονται, ὧν ἕντα ἴδε ἐν τῷ ἐμῷ Καταλόγῳ τῆς Εὐαγγελ. Σχολ. σελ. 32, 34 καὶ ἐν τῇ ἐκθείῃ περὶ τῶν ἐν Η. Φωκαίᾳ χειρογράφων σ. 4.—Murrall, Catal. des mss. grecs etc. St-Petersbourg, 1864, σ. 89.

Ἄρθ. 5

Τεύχος μεμβράνινον 8ου σχήματος, συγκείμενον ἐκ φ. 214 καὶ γραφὴν πιθανῶς κατὰ τὴν ΙΑ' ἢ τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα.

Τετραεγγέλιον ἀκέραιον διηρημένον κατὰ τὴν ἐφεξῆς διέταξιν:

α') Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν λέξεων: «*πᾶσαι γένουσι καὶ πᾶσαι μαλακίαι*» (κεφ. ι', 1). Ἐν τέλει: «*τὸ κατὰ Ματθαῖον ἄγιον εὐαγγέλιον στίχοι ΒΑ, ὃ καὶ ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ μετὰ χρόνους 7' τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναλήψεως*». Ἐπεταὶ ἐπιγράμμα ἰαμβικόν, οὗ ἡ ἀρχή: «*Τὸν ἐκ τελευτῶν θαύματος θεηγύρον*». Εἶτα ὁ πίναξ τῶν κεφαλαίων.

β') «*Τὸ κατὰ Μάρκον ἄγιον εὐαγγέλιον*» (φ. 54-93^α). Ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ὑπάρχει πλατὺ ταινιωδὲς κόσμημα. ἐν ᾧ εἰκονίζονται κύκλοι καὶ ἀνθέμια κυκλῶ ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐδάφους.

γ') «*Τὸ κατὰ Λουκᾶν ἄγιον εὐαγγέλιον*» (φ. 94-156), οὗ προτέτακται ὁ πίναξ τῶν κεφαλαίων, φ. 93^β. Ἡ ἐπιγραφή δὲ τοῦ εὐαγγελίου τούτου εὐρηταὶ ἐντὸς κύκλου, ὃς σχηματίζει τὸ μέσον τετραγώνου παραλληλογραμμίου σχήματος πλουσίως κεκοσμημένου. Τὸ κείμενον τοῦ εὐαγγελίου ὑπάρχει ἀτελές: ἀπὸ τοῦ 39 ἔδαφ. τοῦ κγ' κεφ., ὃ ἀναγνώστῃς μεταπηδᾷ εἰς τὴν λέξιν «*[ἐ]τολήν*» τοῦ 56 ἔδαφ. τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου.

δ') Τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον (φ. 157-209^α) ἀκέραιον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν λέξεων «*[ὁ μορο]γενῆς νόος, ὃ ὦν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς*» κτλ. (κεφ. α', 18).

ε'), φ. 209^β-214. «*Ἀρχοτελείαι*» τῶν εὐαγγελίων.

Ἄρθ. 6

Τεύχος ἐκ χάρτου 8ου σχήματος καὶ γραφὴν ἔχει 1742. Ἐν δυοῖς δὲ φύλλοις γέγραπται σημειώσις, δηλοῦσα, ὅτι τὸ τεύχος ἦν πρότερον κτῆμα «*τις παραγίας τίς σπαλιάνς*». Τετραγίαι δὲ ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος τῆς σφραγίδος τοῦ ἀντιγραφῆως. Δῶρον τοῦ μητροπολίτου Δέρκων Νεοφύτου.

Νομοκρίτων ἐκ κεφ. σθδ' = 294. Πρὸς δὲ τῷ τέλει ἀντίγραφον ὑπάρχει μεταγενεστέρως προφητείας περὶ τῶν ἐτῶν 1627-1630. Ταύτης δὲ ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὧδε: «*αμὲν*». — *Αἰ* (= Χριστοῦ). *Μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ σαρδαῖν* (Sⁱ Daniel) *ἵστό πάρησι ευρέθην εἶνα*

μάγμαρον. καὶ ἔχει ἀπάνω τὰ κάτωθεν εἰς ἐκκλησίαν φράσιον». Ἐπεταὶ τὸ «*προσίμιον τοῦ παρόντος νομίου*», κατὰ λόγος μητροπόλεων, ὃ λθ' κωνῶν τῆς Γ' οἴκου. συνόδου, ἡ ἐρμηνεία αὐτοῦ ὑπὸ Ζωναρά. αὐ ὑπογραφαὶ τῆς αὐτῆς συνόδου, πρᾶξις «*ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἀγίας καὶ οἴκου. γ' συνόδου τῆς ἐν Ἐφέσῳ, ἐκ παλαιστάτου βιβλίου*», καὶ τέλος ἡ σημείωσις τοῦ ἀντιγραφῆως, ἧς ἀντιγράφω ὧδε τὴν ἀρχήν: «*Ὁ παρῶντα νόμος βασιλικός, ἦτονα γραμμένος ἀπὸ ἔτος Χριστοῦ αμγ'*, καὶ ἀρρηγῆθει καὶ ἐγράφθει εἰς τοῦς αμγβ' = ροῦ κατὰ μῆτραν μάρτιον, καὶ ἐτελειῶθη ἰοντίου 28. καὶ ὁ γραῖ' ας τὸν παρῶντα νόμον χριστόφορος ἰερομόναχος κυπριανός, εἰς μακαρία τῆ Μίξι βασιλείου ἱερέως, ἀπὸ ἐνοσίαν ἁγίου Λουκά, καὶ εἰχεσθαι διὰ τὰ σφάλλματα ἡμῶν». κτλ.

Ἄρθ. 7

Τεύχος ἐκ χάρτου συνιστάμενον ἐκ σελίδων 93 καὶ σχῆμα ἔχον τὸ καλούμενον ὄγδον: ἐργάση δὲ περὶ τὸ μέσον τῆς ΙΙ' ἑκατοντ.

«*Εὐχαὶ θεωρητικαὶ καὶ ἐρωτικαὶ αὐ καλούμεναι μονόλογοι, τοῦ μακαρίου Λύγουστίνου, ἐπισκόπου Ἰππῶνος, ἐρμηνευθεῖσαι πρὸς τὴν ἐλλάδα γλῶσσαν παρὰ τοῦ Δημητρίου Κεδῶνη*» (1).

Ἡ γραφή τοῦ τεύχους ἐπιμεμελημένη: τὸ πρῶτον στοιχεῖον ἐκάστης εὐχῆς ὑπάρχει κεφαλαιῶδες μέγα, κεκαλλωπισμένον καὶ κερωματισμένον. Ἐν δὲ τῇ ὥχ τῆς πρῶτης σελίδος ἀναγινώσκονται αὐ ἐπόμεναι σημειώσεις: α') *Ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ αὐοιδίμου ἀρχιερέως Ἐφέσου τοῦ Βαλλ. . . . αμγ'. σεπτ.* β') «*Ἐκ τῶν τοῦ αὐοιδίμου μητροπολίτου Προΐσης Κωνσταντίου τοῦ ἐξ Ἀνδρον. Ὁ Δέρκων Λεόφωτος. 1872. Ἀριθ. 7*».

Ἄρθ. 8

Τεύχος ἐκ χάρτου, γραφὴν περὶ τὸ μέσον τῆς ΙΙ' ἑκατοντ. καὶ σχῆμα ἔχον τὸ καλούμενον ὄγδον. Περιλαμβάνει δὲ δύο κείμενα μετὰ ἰδιαιτέρας σελιδώσεως.

1. «*Τιμαῖο τῷ Λοκῶ περὶ ψυχῆς κόσμω καὶ φύσις*», σελ. α'—λε'. Ἀρχ. «*Ὅρα δεδαμωίργηται πὸτ' εἰκόνα*» κτλ.

2. *Ηλιώτορος*, Τιμαῖος, σελ. 1—124.

(1) Ἀντίγραφα σώζονται πολλοῦ. Fabricii, B.G. τ. XI, σελ. 401. — A. H. Κεραμεῖος, Κατὰλ. χειρογρ. Εὐαγγ. Σχολῆς, σελ. 57.

Ἐπί τῆς α' σελίδος τοῦ τεύχους ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή τοῦ Πικροκορδαίου μητροπολίτου Νεοφύτου τοῦ Λαχοβάρη, οὗ καὶ κτῆμα προὔπηρξε τὸ χειρόγραφον (1)· ἀπέναντι δ' αὐτῆς ὁ τύπος ἐστὶ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ, ὡσεὶδὲς ἐχούσης σχῆμα καὶ σύμβολον παριστῶν ἐκ μιᾶς κεφαλῆς ἐν μέσῳ δύο συνδεδεμένων κλάδων δάφνης καὶ ἐνὸς στέμματος σταυρὸν ἐπιφέροντος· τούτου δὲ ἐκατέρωθεν τὰ στοιχεῖα ἐστὶ τάδε· ΠΡ ΝΞ

ΝΦ ΤΟ

1780

ἔτσι «Π(α)ρ(ο)φ(α)ξ(ί)ας Ν(ε)φ(υ)τ(ο)ς». 1780.

Ἄρθ. 9

Τεύχος ἐκ χάριτος, συγκείμενον ἐκ φ. 208, καὶ σχῆμα ἔχον τὸ καλούμενον ὄγδον· ἐγράφη δὲ περὶ τὸ τέλος τῆς III' ἑκατονταετηρίδος. Τὸν κώδικα τούτου περιέγραψεν ὁ Σ. Οἰκονόμος (2). ἄντικε δὲ πρότερον Νεοφύτῳ τῷ μητροπολίτῃ Δέρκων.

1. «Ἀποσημειώσεις εἰς τὸν βίον Ἀλεξάνδρου Μυροκορδάτου τοῦ περιφύμου μινίστρου τῆς ὀθωμανικῆς πόρτας» (3), φ. 1^α.

2. «Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Μελέτιου τοῦ Ἀθηῶν βιβλίῳ ΙΖ' κεφαλαίῳ ΙΣ'» περὶ τοῦ αὐτοῦ Α. Μυροκορδάτου, φ. 1^β.

3. «Ἐκ τῆς περὶ λογίων Γραικῶν ἐπιτεταμένης ἀπαριθμήσεως Δημητρίου Προκοπίου Μεσσηπολίτου παρὰ Φαβρικίῳ βιβλίῳ, ἐλληνικῆς τὸμῳ ια' σελίδι 779 ἀριθμῷ» μαρτυρία περὶ τοῦ αὐτοῦ (4).

4. «Ἐκ τοῦ πρὸς τὸν αὐθέντην Νικόλαον Ἀλεξάνδρου βοεβόδαν πάσης Οὐγκροβλαχίης ἐγκωμιαστικοῦ λόγου Ἰωάννου Γραμματικοῦ, καὶ μεγάλου πριμμικηρίου τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Ἑρόνου», περικοπὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ, φ. 6^α.—Ἐπιτεταμένη περικοπὴ «ἐκ τοῦ βίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, ὃν συνέγραψεν Ἀναστάσιος ὁ Γέρδικος» (5).

(1) Ὅρα περὶ αὐτοῦ Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 50'.—Νικ. Μυροκορδάτου, Ψόγος νικοτιανῆς, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου, σ. 30, 32, 34.

(2) Νικ. Μυροκορδάτου, Ψόγος νικοτιανῆς, σελ. 5—20. Παρατηρήσεις δὲ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Οἰκονόμου, ὑπ' ἐμοῦ γενομένης ὅρα ἐν τῷ ἐβδόμῳ τεύχει τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς ἐταιρίας, σ. 447—451.

(3) Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου ἐν «Πανδώρας» τ. ΚΒ, σ. 313 κέ.

(4) Ἐκδόσ. Κ. Σάθα, σ. 483—484 Μεσ. βιβλ. τ. Γ'.

(5) Ἐξεδόθη ὑπὸ Κ. Σάθα, Μεσ. βιβλιοθ. τ. Γ', σελ. 423—479. Ἡ δὲ περικοπὴ ἐν σελ. 461.

5. «Ἐκ τῆς πρὸς τὸν αὐθέντην Νικόλαον Ἀλεξάνδρου βοεβόδαν ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ Γορδίου» μαρτυρία περὶ τοῦ αὐτοῦ, ἧς ἡ ἀρχὴ· «Οὐ τις ἤξιώθη καὶ ἔνοιαν», φ. 7^β.

6. «Ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ λόγου τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου καὶ διδασκάλου Κριτίου ἐν τῇ λαμπροτάτῃ εὐχαρίᾳ τῇ συγκροτηθείσῃ ἐν τῷ ἀρχοντικῷ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, καὶ γενικοῦ ἐρμηνεῶς Ἀλεξάνδρου διὰ τοὺς ἀπαρτισθέντας γάμους τῆς θυγατρὸς Γρηγορίου Γαίκα βοεβόδα»· περικοπὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ, φ. 8^α.

7. «Ἐκ τοῦ προσφωνήματος τοῦ αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς θυγατρὸς Ἰωάννου Νικολάου βοεβόδα» περικοπὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ, φ. 8^α.

8. «Ἐκ τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας Παρθενίου προεπιτόμου, καὶ ἀρχιμανδριτοῦ τοῦ ἀποστολικοῦ ἑρόνου τῶν Ἱεροσολύμων» (1), περικοπὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ, φ. 8^β.

9. «Ἀπὸ πατριαρχικοῦ ἐπικυρωτικοῦ ἐξαρχίων φιλοτιμίας» γράμματος, περικοπὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ, φ. 9^α.

10. «Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου Μυροκορδάτου πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἧς ἡ ἀρχὴ· ἀκράτως μὲν ὡς εἶοικε», φ. 9^β.

11. «Ἐξ ἐτέρας τοῦ αὐτοῦ τῷ χαρτοφύλακι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Σπαντωνῆ, ἧς ἡ ἀρχὴ· Ψυχὴν δεινοῖς πιεζομένην, παραμυθ:», φ. 9^β.

12. «Ἐξ ἐτέρας τοῦ αὐτοῦ ἀνωνύμου. ἧς ἡ ἀρχὴ· Καὶ τοῦτο φιλίας ἀκραφονοῦς δεῖμα. ψψιά», φ. 10^α.

13. «Ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ περιγραφῆς τῆς ἀγίας Γῆς Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων, σελίδι 18» (2) μαρτυρία περὶ Ἀλεξάνδρου Μυροκορδάτου, φ. 10^α.

14. «Ἐξ ἐπιστολῆς Ἰωάννου Θαλασσηνοῦ, λογοθέτου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, πρὸς Ἰησοῦν Βαρνέσιον διδασκαλον τῆς ἐν Κανταβριγίᾳ ἐλληνικῆς σχολῆς, ἧς ἡ ἀρχὴ· Τῶντι ὁ σοφὸς ἀνὴρ κἄν εὐγενὴς κτλ. ψψκ'» (3), φ. 10^β.

15. «Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ῥηθέντος Ἀναστασίου Γορδίου πρὸς τὸν πατριαρχὴν, ἐκ προσώπου τῶν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν, ἧς ἡ

(1) Ὅρα Σ. Οἰκονόμου σημ. 2 (σελ. 53-55) εἰς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Ψόγου νικοτιανῆς.

(2) Ἐξεδόθη Ἐνετήσῃ 1728.

(3) Ἐξεδόθη ἡ περικοπὴ ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 9.

ἀρχή: Παναγιώτατε καὶ θεοπρόβλητε δέσποτα», φ. 10^β.

16. «*Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου*» τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ γενικοῦ ἐρημηιῶος τῆς κραταιᾶς τῶν Ὀθωμανῶν αὐταρχίας, ὁ πρὸς Γερμανοὺς ὑπὲρ εἰρήνης λόγος» (1). φ. 11-27. Ἠγείται δὲ τοῦ λόγου μαρτυρία τις περὶ αὐτοῦ «ἐκ τοῦ ἐπιταφίου λόγου τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων καὶ διδασκάλου Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, τοῦ ἐν τῇ ἐσχ. ἱστορίᾳ τῶν Ἰουδαϊκῶν τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου τῇ ἐν Βουκουρεστίῳ τυπωθεῖσῃ κατὰ τὸ αὐστ. ἔτος». Ἐν τῷ περιθωρίῳ προσετέθη τὰ ἐξῆς: «Ἐκ τινος σημειώματος. Ἀγπή, Ἰουλίου λ', εὐγγέλιε ὁ Ἀλεξάνδρος ἐρημηιῶος, καὶ ὑπάγει μὲ πολλὰ δῶρα εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ ἀγάπην»—«Ἐξ ἐτέρου ἀνωνόμου: Ἐὼ λέγειν τοὺς ὑπὲρ εἰρήνης καλλιήστους λόγους καὶ ῥητορικωτάτους, οὓς καὶ Δημοσθένης αὐτὸς ἰδὼν ἀν' ἡδέσθη καὶ ἐξέθειαισε».

17. *Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου* ἐπιστολὴ πρὸς Κωνσταντινὸν Δούκαν βοεβόδαν, ἧς ἡ ἀρχή: «Ταῖς περὶ λόγους δυνάμει» (2). φ. 28-29^α. Αἱ σελίδες 29^β-30^β ἀφέθησαν ἀγγραφοί.

18. «Λόγος ἐγκωμιστικὸς ἱστορικώτερον διαλαμβάνων τὸν περιφανῆ βίον τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ σοφωτάτου αὐθέντου κυρίου κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου βοεβόδαν, συντεθείς παρὰ τῶ ἐν ἐλαχίστοις Ἰωάννῃ Γραμματικῷ καὶ μεγάλῳ πριμμικηρίῳ τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἱερέου». Ἀρχ. «Ἐἴ μοι τῶν» φ. 31-48^α. Τέλος: «καὶ περιποίησις εἰς κίχλια περιόδων ἡλίον ἀμόθητα». Ἐπονται ἀγγραφοί σελίδες αἱ τῶν φύλλων 48^β-52^β.

19. (*Νικολάου Μαυροκορδάτου*) «Φιλοθέου πάρεργα», φ. 53-87 (3).

20. *Νικολάου Μαυροκορδάτου* «Διάλογος περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. Τὰ τούτου πρόσωπα: Ἄνθρωποι φιλόσοφοι καὶ φιλόσοφοι. Θάνατος. Δικασταί. Ψυχὴ σοφῶν ἀνδρῶν». Ἀρχ. «Ἄνθρωποι. Μέγρι πύσον ὦ εταῖροι», φ. 88-96^α. Τέλος: «εἴτε τὴν γνώμη φιλο-

νότου Στρυγγίδου φιλοῦ Κεκορπίου. Ποσειδεῶνος ἐνστάτη ἱσταμένον. αὐτῶν».

21. Ἐπανόλιψις τοῦ αὐτοῦ διαλόγου (φ. 97-104) ἐξ ἐτέρου. ὡς φαίνεται. ἀπογράφου, παρεχόντος πολλὰς διαφύσεις γραφῆς.

22. «*Τοῦ αὐτοῦ φόνος νικησιανῆς*» (1), φ. 105^α-108^α.

23. «*Τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου διακόνου, συγγράψαντι ἐξ ἐναντίας ἐπαινον νικησιανῆς*», φ. 109^α.

24. «*Τοῦ αὐτοῦ, κατὰ τῆς μεμνημένης ἀξίνης τῆς παραχωρήσει Θεοῦ ἐξαρχοσύνης τῶν ἐν τῇ Βασιλευσούσῃ κερήνων. Διάλογος. Τὰ τούτου πρόσωπα: Φιλοκλήης καὶ Λυδίνος». Ἀρχ. «*Φιλοκλήης. Δότε μοι λεκάνην*» (2), φ. 110-113. Τέλος: «ἔση μάτηρ γὰρ πρὸς τὰ κέντρα λακτίων». Ἐπιτετατὸ 114 φ. κενόν.*

25. *Τοῦ αὐτοῦ «Διάλογος περὶ τοῦ τριωβουλιμαίου. Τὰ τούτου πρόσωπα: Φοιτητής. Τριωβουλιμαῖος. Δικασταί. Καθηγηταί». Ἀρχ. «*Φοιτηταί. Πὼς ἀνεγόμεθα*». φ. 115-116^α. Ὁ διάλογος οὗτος ἀτελής ἐστὶν ἐν τῷ κώδικι. ἀρθεσιῶν δύο σελίδων ἀγγραφῶν.*

26. *Τοῦ αὐτοῦ «Ψευδοφιλόσοφος ἢ Μπάπος. Τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα: Ψευδοφιλόσοφος. Πειραστής, καὶ διδασκαλός». Ἀρχ. «*Ψευδοφ. Χαίροιτε ὦ εταῖροι*». φ. 117-119. Τέλος: «ὡς ἄλλος πύθηκος τῷ τῆς μαρτυρίας κατεποντίσθη ρεθῶ».*

27. *Τοῦ αὐτοῦ «Φιλοσοφῶμων ἢ Κυβευτικῆς. Τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα: Ἐρμολόγης. Φιλοσοφῶμων καὶ Καλλιγενῆς». Ἀρχ. «*Ἐρμολ. Οἶομαι ἐκ συνθήματος*». φ. 122.*

28. «*Τοῦ εὐσεβεστάτου, ὑψηλοτάτου τε καὶ σοφωτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδαβίας τε καὶ Οὐγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου βοεβόδα Μαυροκορδάτου. Ἐγγχειρίδιον, ἐν ᾧ γινώμη καὶ φροντισματα περὶ ἤθη καὶ πολιτείας*» εἰς παραγράφους 869, φύλ. 123-192 (3). Ἀρχ. «*Ἐγγειτάτοιοι, μάταιον πολέμερον ζῶει ὁ ἄνθρωπος*». Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγχειριδίου τού-

(1) Εὔρηται εἰς τὸ ἐν Κ/πόλει ἐκδοθὲν ἐκ τοῦ πατριαρχ. τυπογραφείου Ἐπιστολόγειον (1804) σ. 315 κέ.

(2) Αὐτόθι, σ. 102.

(3) Ἐξεδόθησαν ὑπὸ Γρ. Κωνσταντῆ ἐν Βιέννῃ 1800. Πρὸλ. Σ. Οἰκονόμου ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 11-12.—Α. Π. Κεραμῆος σημ. ἐν ἀρχαιολ. παραρτ. Ἑλλ. Φιλ. Σουλ. τ. ΙΖ', σελ. 4. ὑποσημ. 4.

(1) Ἐξεδόθη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφῆν: Νικολάου Μαυροκορδάτου φόνος νικησιανῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μητροπολίτην τὸν διάκονον, μετ' εἰσαγωγικῆς παρεμβατικῆς ἐπιστολῆς Σ. Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Ἐν Βενετίᾳ, αὐστ. σ. 75—84.

(2) Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἰωάννου Σακελλίονος ἐν τῷ ἔξδόμῳ τεύχει τοῦ θελτίου τῆς ἱστορικῆς ἑταιρείας, σ. 451-458 καὶ 576.

(3) Ὅρα περὶ αὐτῶν τὰ σημειωθέντα ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 13-16.

του ἀναγνωσκαίται ἢ ἐπομένη σημαίωσις: « Ἀπὸ ἰδιωματικῶν ἐν τῷ Ἱστορικῶ τῷ συγγραφέως. Νὰ ἀναγνώσω τὰ ἀποσπασματὰ τῶν παιδιῶν, καὶ τὰ τοῦ Πλουτάρχου καὶ Ἐπικλήτου καὶ Ἀντωνίου μετ' ἐπιστάσιος διὰ νὰ συνθέσω κατὰ μίμησιν τῶν νεωτέρων (κινῶν) ἤρωον Φροντισματὰ ». Ἐπὶ τῶν δύο χωρίων ἐκ τῶν προσσημασθέντων Φιλοθέου παρέρχων, ἐν οἷς ὑπομνησθήσκονται τὰ εἰρημμένα φροντισματὰ.

29. (Ἰωσήφ μητροπολίτου Τερνόβου τῆς Βουλγαρίας) « στίχοι θεολογικοὶ ἐπὶ τῆν τελευτήν Νικολάου τοῦ μακαρίτου καὶ ἀοιδίου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως », τὸ ὅλον 292, γραφέντες τῷ 1731, μηνὶ ἰουλίῳ, ἐν Ἀθῶνι, ἐν τῇ σκήτῃ τῆς ἀρχῆς Ἀννας (1), φ. 193-200.

30. Ποικιλία « ἐκ τῶν τοῦ Νικολάου βοεβόδα Μαυροκορδάτου τέσσαρα, ἐπιγραφόμενα « εἰς ἐκυτόν », « περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νόου », « περὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ σιδηροῦ λίθου », « νεκρώσιμος μονοδία εἰς τοὺς Φραντζέζους » (2). Παρέπιται ἕτερον ποικιλίαν εἰς δημοτικὴν φράσιν « ἐκ τῶν τοῦ Νικολάου βοεβόδα Μαυροκορδάτου » (3).

Ἄρθ. 10

Τεῦχος ἐκ χάρτου, συγκαίμενον ἐκ φ. ἡριθμημένων 289 καὶ σχῆμα ἔχον τὸ καλούμενον ὀρθόν· ἐγγράφα δὲ ὑπερμεσοῦσης τῆς III' ἐκπτ. Δώρον τοῦ Δέκιων Νεοφύτου (1872). Ἐπιγράφεται:

« Ἐπιστολαὶ διαφόρων μεταγενεστέρων Ἑλλήνων σοφῶν, ἀπὸ τοῦ ἀγ^{ου} σωτηρίου ἔτους ἕως τοῦ ἀγ^{ου} » (4).

Μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγνώσκαται « ἐπιγραμματα εἰς τὴν παρούσαν βιβλίον », οὗ ἡ ἀρχὴ: « Ἐπιστολῶν ἄθροισις ἀνδρῶν παισίσγων » κτλ. Ἐπιπτεται ὁ « πῖναξ τῶν περιεχομένων ἐπιστολῶν » ἐν 6 φύλλοις. Μετὰ δὲ 9 ἄγραφα φύλλα ἀναγνώσκονται ἐν δυοσι φύλ-

λοις μαρτυρεῖται « περὶ Ἀρσενίου τοῦ Μορμεβασίου », « περὶ Μανουῆλ τοῦ μεγάλου ῥήτορος » καὶ « περὶ Ἀντωνίου ἐπάργου ». Παρέπιονται τρία ἄγραφα φύλλα, μετ' ἧς ὑπάρχουσιν αἱ ἐπιστολαὶ τούτων δὲ τὰ φύλλα ἡριθμημένα ἐστίν.

Α'. Ἐπιστολαὶ Ἀρσενίου Μορμεβασίας.

1. Τῷ πάπῃ Παύλῳ Γ'. Ἀρχ. « Εἰ καὶ πρὶν περὶ τῶς » (1), φ. 1^α.

2. Πατριάρχῳ Κ/πόλεως. Ἀρχ. « Ἀφάκετο ὡς ἡμεῖς » (2), φ. 4^α.

Β'. Ἐπιστολὴ Μανουῆλ μεγάλου ῥήτορος.

3. Ἀπάντησις Ἀρσενίῳ Μορμεβασίας ὡς ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου. Ἀρχ. « Τὴν μακρολόγον σου » (3), φ. 7^β.

Γ'. Ἐπιστολαὶ Ἀντωνίου Ἐπάργου.

4. Πατριστατικὴ τῷ προηγουμένῳ Πανονίῳ Πέτρῳ Βέμβῳ, ἐξ Ἑνετιῶν, ποσειδεῶνος 9' ἰσταμένου, 1537. Ἀρχ. « Ὡς περ αἱ μέλιται » (4), φ. 9^α.

5. « Τῷ λαμπροτάτῳ συμβούλῳ τοῦ αὐτοκρατορῆος κυρίῳ Ἀντωνίῳ τῷ Περσνύτῳ », συστατικὴ, ἐξ Ἑνετιῶν, βοηδρομιῶνος τρίτη ἐπὶ δέκα φθίνοντος, 1550. Ἀρχ. « Περὶ μὲν τῶν ἐκτὸς ἀγαγμένων » (5), φ. 10^α.

6. « Τῷ μακαριωτάτῳ πατρὶ. δεσπότῃ ἡμετέρῳ καὶ εὐεργέτῃ Πῶ τετάρτῳ τῷ ἄκρῳ ἄρχιερεῖ » κτλ. Ἀπὸ Κεσούρας, 17 αὐγούστου 1561. Ἀρχ. « Τὸ περὶ τῆς αὐτοῦ σου παράγγελμα ». φ. 11^β.

7. « Τῷ εὐλαβεστάτῳ Φουλβίῳ τῷ Οὐρσίνῳ », ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. « Ἐρωτηματικὴ ἐλλογμώτατος » (6), φ. 15^α.

8. « Τῷ λαμπροτάτῳ κερδινάλιῳ Σιρλέτῳ », ἐξ Ἑνετιῶν, 9 ἰουλίου 1566. Ἀρχ.

(1) Ὁρα E. Legrand, Bibl. Hell. τ. I, 218-224 Ἐξεδόθη καὶ ὑπὸ M. Παρκενίκα ἐν τῇ ἐφημερίδῃ « Πρωτὰ », 1876, σ. 54-56.

(2) E. Legrand, Bibl. Hell. τ. II, σ. 342-346.

(1) Σ. Οἰκονόμος αὐτόθι σ. 17-19. Ὁρα περὶ τοῦ συγγραφέως τὸ περὶ Ἰωσήφ Τερνόβου ἄρθρον Ἀλεξάνδρου τοῦ Λαυρόντου. Ἐκκλησ. Ἀληθ. 1886, σ. 207-215, περιόδου 6', τόμος 8'.

(2) Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου αὐτόθι σ. 20-30.

(3) Ἐξεδόθη ὑπὸ ἐμοῦ ἐν Ζ' τεύχει δευτέρου ἱστορικῆς καὶ ἠθολογ. ἑταιρίας.

(4) Ὁρα Παυλῶνα τ. II', σ. 305. — Ἑλλ. φιλόλογ. συλλόγου τ. IV', σ. 50.

(3) Ἐξεδόθη ἐν Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλ. τ. IV', σ. 60.

Πᾶσαι αἱ ἐν τῷ τόμῳ ἐπιστολαὶ ἐξεδόθησαν ὑπὸ ἐμοῦ, ἀντιγραφείσαι ἐκ τοῦ παρόντος κώδικος.

(4) E. Legrand, Bibl. Hell. II, σ. 361.—Φιλίστωρ τ. Γ', σ. 380.

(5) Legrand αὐτόθι σ. 364-66—Φιλίστωρ Γ', σ. 431-433.

(6) Legrand αὐτόθι σ. 372-73—Φιλίστωρ Γ', σ. 428-30.

«*Ἄρτι παραγεγόμενος ἐκ τῆς Ἑλλάδος*» (1), φ. 16^β

9. «*Τῷ λαμπρ. καρδινάλει Φαρνεσίω*», ἐξ Ἑνετιῶν, 10 ἀγούστου 1566. Ἄρχ. «*Ὅτις ἐξ ἀρχῆς ἐδείχθη*» (2), φ. 17^β.

10. «*Τῷ λαμπρ. καρδινάλει Τράνης*», ἐξ Ἑνετιῶν, 30 ἀγούστου 1566. Ἄρχ. «*Ἐν-στόμου γνώσεως καὶ ἰουημοικῆς*» (3), φ. 19^α.

11. «*Τῷ λαμπρ. καρδινάλει Σιελέτω*», ἀπὸ Οὐνετιῶν, 14 Σεπτεμβρίου 1566. Ἄρχ. «*Ὅτω πέφυκεν ἀρετῇ*» (4), φ. 20^β.

12. «*Τῷ λαμπρ. καρδινάλει Ἀρσολίω*», ἀπὸ Οὐνετιῶν, 6 ἰουλ. 1567. Ἄρχ. «*Πλάτων ὁ θεός*», φ. 21^α.

13. «*Βασιλῶ Παλδίνω τῷ σφωπᾶτῳ βιβλιοφύλακι τοῦ δουλός*», ἐξ Ἑνετιῶν, 5 ἀπριλίου 1568. Ἄρχ. «*Κόσμος ὁ τῶν Μεδίκων*» (5), φ. 21^β.

14. «*Ἐπιτροπικὸν γράμμα Ἀντωνίου τοῦ Ἐπάρχου πρὸς Μάρκον Ἀντωνιον τὸν Γαλδίνον, νέον φιλομαθῆ καὶ σπουδαῖον*», 25 νοεμβρίου 1568. Ἄρχ. «*Ἠρωτησόμενος κατὰ τοὺς νόμους*», φ. 23^α.

15. «*Μάρκω Ἀντωνίω τῷ Γαλδίνω*», ἐξ Ἑνετιῶν, 25 νοεμβρίου 1568. Ἄρχ. «*Τρισὶ λόγοις ἐμμαντὸν πείθω*» (6), φ. 24^α.

Δ'. Ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ Ἐρμοδώρου καὶ Ἰωάννου Ζυγομαλά.

16. «*Μιχαὴλ Ἐρμοδώρος τοῖς τὰ Ἑλλήνων μετιούσι καὶ διδασκαμένοις μαθήματα νέοις εὐφρέσει τε καὶ εὐγενέσειν*». Ἐν τῇ ὄχ σημείωσις: «*Τουρκαγγρ. σελίδι 435, ἐπ' ὀνόματι Θεοδ. τοῦ Ζυγομ. ἧς μνηεὶν ποιεῖται ἐν τῇ πρὸς Κρούσιον ἐπιστολῇ. σελίδι 433· παρινετικῇ*». Ἐν ταῖς ὄαις ἐπίσης σημειοῦνται καὶ αἱ διέφοροι γρασφαὶ ἀμφοτέρων τῶν κειμένων (7)· φ. 25^α.

17. «*Ἐρμοδώρος Ἰωάννη τῷ Ζυγομαλά*

τῷ λογιωπᾶτῳ ῥήτορι». φιλικῇ καὶ συστατικῇ (1), φ. 26^β.

18. «*Ἰωάννης ὁ μικρὸς δουλὸς τοῦ οἴκου-μενικῶ πατριάρχου, τῇ δὲ θείῃ αὐτοῦ προστάξει μέγας ῥήτωρ ὁ Ζυγομαλάς. σφωπᾶτῳ ἱατρῷ κ. Ἐρμοδώρῳ*» κτλ. (2), φ. 27^α.

19. «*Ἐρμοδώρος Ζυγομαλά*» (3), φ. 27^β.

20. «*Ἐρμοδώρος τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ λογιωπᾶτῳ μεγάλῳ ῥήτορι*» (4), φ. 29^α.

21. «*Ἐρμοδώρος Ἰωάννη μεγάλῳ ῥήτορι*» (5), φ. 29^β.

22. «*Ἰωάννης ὁ Ζυγομαλάς καὶ μέγας ῥήτωρ Ἐρμοδώρῳ*» κτλ. (6), φ. 31^α.

23. «*Ἐρμοδώρος Ἰωάννη τῷ μεγάλῳ ῥήτορι*» (7), φ. 31^β.

24. «*Ἰωάννης ὁ Ζυγομαλάς κυρίῳ Ἐρμοδώρῳ τῷ σφωπᾶτῳ ἱατρῷ*» (8), φ. 33^α.

Ε'. Ἐπιστολὴ Δικαφορίνου (Ἰακώβου) (9).

25. «*Τῷ πατριάρχῳ*». Ἀπὸ Λευκωσίας, 17 ἀγούστου 1562, φ. 33^β.

ΣΤ'. Ἐπιστολαὶ Ἰωάννου Κορέση.

26. Πρὸς πατριάρχην ἀχρονολόγητος. Ἄρχ. «*Δέσποτά μου παραγιώτατε*» (10), φ. 34^α.

27. Πρὸς τὸν αὐτόν, ἀπὸ Νέου, 16 ἰανουαρίου 1570. Ἄρχ. «*Καὶ πάλαι μὲν κοιτῆ*» (11), φ. 34^β.

Ζ'. Ἐπιστολὴ Διονυσίου ἱερομονάχου. (12).

28. «*Ἀναγίζ ἱερομονάχῳ*». Ἄρχ. «*Ἐναγγυρος ἐπιστολῆν σου κομισάμενος*» (13), φ. 35^α.

Η'. Ἐπιστολαὶ Γεωργίου Λίτωλοῦ (14).

29. «*Ἰππολύτῳ Μηθύμνης*». Ἄρχ. «*Ἀπτικοργῆ τὸν λόγον*» (15), φ. 35^β.

30. «*Τῷ αὐτῷ Ἰππολύτῳ ὁ αὐτὸς Γεώργιος*». Ἄρχ. «*Ἢ τοῖς γράμμασι σου κέρτρου*» (16), φ. 36^α.

Θ'. Ἐπιστολαὶ Δαμασκηνῶ τοῦ Θεσσαλοῦ (17).

31. «*Ἐπιστολὴ Δαμασκηνῶ μοναχοῦ καὶ ὑποδίακονου Θεσσαλοῦ πρὸς Γεώργιον Λίτω-*

(1) Legrand αὐτ. σ. 367—68—Φιλίστωρ Δ', σελ. 71—73.

(2) Legrand αὐτ. σ. 370—71—Φιλίστωρ. Δ', σελ. 68—71.

(3) Legrand αὐτ. σ. 368—Φιλίστωρ Δ', σ. 143—45.

(4) Legrand αὐτ. σ. 368—Φιλίστωρ Δ', σ. 145—46.

(5) Legrand αὐτ. σ. 373—74—Φιλίστωρ, Δ', σ. 65—68.

(6) Legrand αὐτ. σελ. 375—Φιλίστωρ Δ', σελ. 146—47.

(7) Μετετυπώθη, κατὰ τὸν κώδικα τοῦτον, ὑπὸ Μ. Παρηνίκα ἐν Ἑλλ. Φιλολογ. Σολλ. τ. ΙΑ', σ. 44—45.

(1) Αὐτῷ σ. 38.—(2) Αὐτ. σ. 38.—(3) Αὐτ. σελ. 39.—(4) Αὐτ. σ. 39.—(5) Αὐτ. σ. 40—41.—(6) Αὐτ. σ. 41.—(7) Αὐτ. σ. 41—42.—(8) Αὐτ. σ. 42.

(9) Αὐτ. σ. 71. Legrand ἔθθ. ἀνωτ. II, σ. 355.

(10) Ἑλλ. Φιλ. Σολλ. τ. ΙΖ', σ. 60 καὶ 51—52.

(11) Αὐτ. σ. 61 καὶ 52.—(12) Αὐτ. σ. 52.—(13) Αὐτ. σ. 61.—(14) Αὐτ. σ. 52.—(15) Αὐτ. σ. 61—62.—(16) Αὐτ. σ. 62.—(17) Αὐτ. σ. 52—53.

λόν». Ἀρχ. «*Νθές πρό δείλις, εἰρήσεται γάρ*» κτλ. (1), φ. 37^α.

32. «Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν καθαρηγῆν αὐτοῦ Θεοφάνη, καὶ ῥήτορα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας». Ἀρχ. «*Εἰ καὶ γρηναῖά σοι παρ' ἡμῶν*» (2), φ. 38^α.

33. «Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν». Ἀρχ. «*Νοσήματος ἑναγρος*» (3), φ. 38^α.

34. «Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν». Ἀρχ. «*Πάτων τῆς ἐμῆς οὐθηνείας*» (4), φ. 38^β.

35. «Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν». Ἀρχ. «*Πολύτων ὄτων καὶ μεγάλων*» (5), φ. 39^α.

36. «Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Γεώργιον». Ἀρχ. «*Βάτραχος ὄν*» (6), φ. 39^β.

37. «Τοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου συμφωρητῆ ἑαυτοῦ». Ἀρχ. «*Φύλιος ἀντεγκαλεῖν*» (7), φ. 39^β.

38. «Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν». Ἀρχ. «*Ὁ μὲν σωφώτατος Θεόγριος*» (8), φ. 39^β.

39. «Τῷ αὐτῷ». Ἀρχ. «*Αγαθῶν ἀγαθῶν ὄν*» (9), φ. 40^β.

40. «Τῷ αὐτῷ». Ἀρχ. «*Ἰδοὺ σοι τὸ καταλευθέρω*» (10), φ. 40^β.

41. «Τοῦ αὐτοῦ Ἀρσενίου μητροπολίτη Τουρνέδου». Ἀρχ. «*Ὅση γιγῶς ἐνεπλήσθηεν*» (11), φ. 40^β.

42. «Μακκαρίου ἱερομονάχου φωρητῆ ἑαυτοῦ». Ἀρχ. «*Τὸ μὲν λυπεῖσθαί σε*» (12), φ. 41^α.

43. «Ἰωάσαφ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης». Ἀρχ. «*Ἠναντιώτατε ἀρχιεπίσκοπε*» (13), φ. 41^α. Ἐπονται δύο φύλλα ἄγραφα.

Γ'. Ἐπιστολαὶ Ἰακώβου τοῦ Ἀνδρέου (14).

44. Τῷ πατριάρχῃ Ἱερουζαλὴμ Β', ἀπὸ Τυβήγγης, 1574.

45. Τῷ αὐτῷ. Ἀρχ. «*Ἐδεξάμεθα τὴν τιμίαν*», φ. 44^β.

ΙΑ'. Ἐπιστολαὶ Κρουσίου καὶ Ι. Ζυγομαλά.

46. Τῷ μεγάλῳ πατριαρχικῷ ἐν Κ/πόλει ἐρμηνευτῇ Ἰωάννῃ τῷ Ζυγομαλά» κτλ. Ἀρχ. «*Καὶ ὁ χίριος Καρχηλλάρω*», φ. 46^α. Χρονολογεῖται τῇ 18 ἰουνίου 1577.

(1) Ἀτ. σ. 62-63. — (2) Ἀτ. σ. 63. — (3) Ἀτ. σ. 63. — (4) Ἀτ. σ. 63-64. — (5) Ἀτ. σ. 64. — (6) Ἀτ. σ. 64. — (7) Ἀτ. σ. 64-65. — (8) Ἀτ. σ. 65. — (9) Ἀτ. σ. 65. — (10) Ἀτ. σ. 65. — (11) Ἀτ. σ. 65-66. — (12) Ἀτ. σ. 66. (13) Ἀτ. σ. 66.

(14) Acta et scripta theolog. Wirtemberg. 1781, σ. 1 κέ.—Crusii Turcograec. σ. 423.

47. «Ἀντεπισταλτικὴ Ἰωάννου τοῦ Ζυγομαλά πρὸς αὐτόν», ἀπὸ Κ/πόλεως, 24 φεβρουαρίου 1578. Ἀρχ. «*Τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ*», φ. 47^β.

48. «Τῷ λογιωτάτῳ ἐν Κ/πόλει πατριαρχικῷ πρωτονοταρίῳ κυρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ Ζυγομαλά», ἀπὸ Τυβήγγης, 18 ἰουνίου 1577. Ἀρχ. «*Αὐτοῦ μινος πρότερον*», φ. 48^β.

ΙΒ'. Ἐπιστολαὶ Μαξίμου Μαργουνίου (1).

49. «Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κ/πόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἱερουζαλὴμ, Κρήτηθεν, βοηδρομιώνος ἕκτη ἐπὶ δέκα, ἔτει 1583. Ἀρχ. «*Οὐδὲν ἀγάτης*» (2), φ. 49^α.

50. «Μάρκῳ τῷ Παπαδοπούλῳ ἀνδρὶ ἐγγενεστάτῳ» (3). Ἀρχ. «*[Π]ερὶ ἀρετῆς τῆς τε κατὰ διάνοιαν*» (4), φ. 52^α. Ἐπεται τὸ τέλος ἐτέρως ἐπιστολῆς τοῦ Μαργουνίου, γραφείσης «κατὰ τὸ ἀφ' ἧς» ἔτος τὸ σωτήριον, σκιροφοριῶνος πέμπτη φθίνοντος».

51. Δυναδὴ τῷ Ἐσχαλίῳ, φ. 53^α (J. Lamii, Delic. eruditorum. Florent. 1740, σελ. 24—25).

52. Τῷ αὐτῷ, φ. 53^α (αὐτόθι, σ. 26-27).

53. Τῷ αὐτῷ, φ. 53^β (αὐτόθι, σ. 28-29).

54. «Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις Γαβριήλῳ τῷ Σεβήρῳ». (αὐτόθι, σ. 24-25), φ. 54^α.

55. Τῷ αὐτῷ (αὐτόθι, σ. 26-27), φ. 54^β.

56. Τῷ αὐτῷ (αὐτόθι, σ. 28-29), φ. 55^α.

57. «Τῷ πανιερ. Φιλαδελφείας Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος, μετὰ τὸ συνοδικὸν γράμμα λαβεῖν τὸ εἰς ἀγάπην καὶ διαλλαγὴν ἡμῶν προστρεπόμενον». Ἐνετίθηεν 1590. Ἀρχ. «*Τὰ δῶρα ἀγάτην*» (5), φ. 56^α.

58. Τῷ Κων/πόλεως πατριάρχῃ Ἱερουζαλὴμ Β' (Κ. Σάθα, βιογραφ. δοκίμιον, σ. 107), φ. 56^β.

(1) Ἑλλην. Φιλολογ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σ. 53-54.

(2) Ἀτ. σ. 66—68.

(3) Ἐν τῇ ὡς τοῦ κώδικος σημειῶνται τὰς: «Ὁ αὐτὸς ἐπιστολὴ πρὸς Σωφρόνιον τὸν Παπαδόπουλον: Προσαγόρευσον ὡς παρ' ἐμοῦ τοὺς φίλους, ἐν δὲ τοῖς μέγιστα τὸν εὐγενέστατον Μάρκον τὸν Παπαδόπουλον ἀφ' ἧς δ'».

(4) Ἀναγινώσκειται ἐν τῇ ἐκδόσει Hoeschel τοῦ περὶ παθῶν συγγράμματος Ἀνδρονίκου Ροδίου (Augustin Vind. 1594) καὶ ἐνετίθηεν μετεξεδόθη ὑπὸ τοῦ E. Lo-grand, Bibl. Hell. τ. II, σ. 98—99. Ὁ δὲ M. Γεδεὼν ἐτύπωσε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὡς δῶθεν ἄγνωστον καὶ ἀνέκδοτον ἐν Ἑκκλ. Ἀλφθ. τ. Ε', σ. 87, 66—68.

(5) Ἑλλ. Φιλολογ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σ. 68.

59. «Τῷ πανιερ. Φιλίππουπόλεως κυρίῳ Θεοφάνει». Ἐνετίθην, 1590. Ἀρχ. «*Τὸ ἑλκεῖν σοὶ τὸν τράχηλον*» (1), φ. 57^α.

60. «Διονυσίῳ τῷ μεγάλῳ πρωτοσυγκέλλῳ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας». Ἐνετίθην 1590. Ἀρχ. «*Τί εἶπω; ἢ τί λαλήσω;*» (2), φ. 57^β.

61. «Ὁμιλία σύντομος γενομένη ἐπὶ τῇ διαλλαγῇ Γαβριὴλ τοῦ πανιερ. Φιλαδελφείας καὶ Μαξίμου ἐπισκόπου Κυθήρων τοῦ Μαρτυρίου». Ἀρχ. «*Ἐθροισθήσασιν οἱ οὐρανοὶ*» (3), φ. 58^α.

62. «Τῷ Φιλαδελφείας», φ. 59^β. (Ἐξεδόθη ὑπὸ Μ. Παρκανίκα ἐν Σαββάτ. Ἐπιθεωρήσει, τ. Α', σ. 394, ἐκ κώδ. Ἀρετζούς).

63. «Πίστις εἰς τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Σταύρου Ἀψαρᾶ», Ἐνετίθην, ὑπερωθρίου ἰφθίνοντος, 1597. Ἀρχ. «*Τίμων ἔργον*» (4), φ. 60^α.

64. «Πατριαρχική. ἦν ἐποίησεν ὁ αὐτὸς Μαξίμος Σωφρονίῳ τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχει τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ». κατὰ μῆνα μάρτιον 1599. Ἀρχ. «*Οἱ ἄνωγαρον ὄντες*» (5), φ. 60^β.

IIΓ'. Ἐπιστολὴ Ἱερεμίου Β', πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

65. «Τοῖς πῶν Ἐνετῶν ἀρίστοις, καὶ ὑπερφερνόντως οἰακοτροφῶσι, τῷ τε θεοφρουρήτῳ πρίγκιπι, τοῖς μεγάλοις φρονίμοις» (6) κτλ.

66. «Τοῖς κατὰ πᾶσαν τὴν λαμπροτάτην Ἐνετῶν θεοφύλακτον ἀρχὴν διάγουσιν εὐσεβῶς, καὶ αὐτῇ δὲ ἐξαιρέτως τῇ ἐνδοξοτάτῃ πῶν Ἐνετῶν ἀρχῇ» κτλ., ἀπὸ Κ/πόλεως, μεταχειρηνίωνος 7 φθίνοντος, 7101=1593. Ἀρχ. «*Ἐγχαριστεῖν μὲν ἀφαιόμεν*», φ. 62^β.

IIΔ'. Ἐπιστολαὶ Μελετίου Πηγα (7).

67. «Γαβριὴλ τῷ Φιλαδελφείας», ἐξ Αἰγύπτου, ἀ' βροδρομιώνος 1592. Ἀρχ. «*Ἄνπετε οἱς γράφεις*», φ. 64^α.

68. «Τῷ λαμπροτάτῳ Ἀλοῦζίῳ», ἐξ Αἰγύπτου, μακαριωθριώνος ἀ' ἰσχυριένου, 1592. Ἀρχ. «*Ἡμεῖς σοὶ τῇ ἀγαθότητι*», φ. 66^α.

(1) Ἀδ. σ. 69.
 (2) Ἀδ. σ. 69.
 (3) Ἐπερον ἀντίγραφον σημειοῖ *Legrand*, *Bibl. Hell.* τ. II, σ. LXXIII.
 (4) Ἐλλ. Φιλ. Σόλλ. τ. IV', σ. 69--70.
 (5) Ἀδ. σελ. 70—71.
 (6) Ἀδ. τ. I', σελ. 32, τ. IV', σελ. 93.
 (7) Ἀδ. σ. τ. IV', σ. 54-57.

69. «Κωνσταντίνῳ Κορνιακτῷ» ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, 1593. Ἀρχ. «*Διάλογόν τινα κατὰ Θεοφάνη*» (1), φ. 68^α.

70. «Θεοδώρῳ βραδέει Μοσκόβου», 21 ἐκτομβριώνος, 1593. Ἀρχ. «*Κοιτῶν σε κατέστησεν*» (2), φ. 68^β.

71. «Κωνσταντίνῳ Κορνιακτῷ», 10 μουνοχρώνος 1587. Ἀρχ. «*Πατέρων ἐδεδῶν*» (3), φ. 69^α.

72. «Τοῖς ἀπανταχοῦ ὁρθοδόξοις» συστατικῇ καὶ ἀχρονολόγητῳ. Ἀρχ. «*Ἰσοδοφῆς καὶ φιλοτιμία*» (4), φ. 69^β.

73. «Γαβριὴλ τῷ πανιερωτάτῳ Φιλαδελφείας», 1596. Ἀρχ. «*Θαυμάζω εἶσεν τῇ φιλοκαγῆτι*», φ. 70^α.

74. «Θεοδοσίῳ ἱερομνηστῷ», ἐξ Αἰγύπτου, 1585. Ἀρχ. «*Ἐδαμονίζω σε τῆς σποδῆς*» (5), φ. 72^β.

75. «Τοῖς ἀπανταχοῦ» συστατικῇ (ἐξ Αἰγύπτου, 1 μαΐου 1595) περὶ τοῦ περιγρητοῦ Ἐγγίλου Οὐάροδε (6), φ. 73^β.

76. «Ἀνδρονίῳ τῷ Κωντανζουζηνῷ» 12 ἰαν. 1594. Ἀρχ. «*Θρηεῖς τὰς τινῶν ἀταξίας*» (7), φ. 74^α.

77. «Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίτῃ Γεωργίῳ τῷ Κωντανζουζηνῷ», 2 ἀπριλίου 1596. Ἀρχ. «*Καὶ τοῖς δευτέροις τοῖσδε*» (8), φ. 74^β.

78. Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίτῃ Ἀντωνιάτῃ τῷ Βλαστῷ», 2 ἀπριλίου 1596. Ἀρχ. «*Ἐυγενέστατον τέκνον*» (9), φ. 74^γ.

79. «Τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει» κτλ., ἀπὸ Ἀλεξάνδρειας, 1 ἀπριλίου 1596. Ἀρχ. «*Ἐγχαριστοῦμεν, ἀδελφοί*» (10), φ. 75^α.

80. «Μεγάλῳ τῷ Καββάνῳ», 1596. Ἀρχ. «*Ἀπέτην ἐλέτησας*» (11), φ. 75^β.

81. «Τῷ οἰκουμηνικῷ πατριάρχει Γαβριὴλ», 1596. Ἀρχ. «*Ὅκ Ἀργειφόντης*» (12), φ. 76^α.

(1) Συνεξεδόθη τῷ ἐπιγραφομένῳ διαλόγῳ «ὁρθόδοξος χριστιανός» (ἐν Βυλβη, 1596) καὶ ἐνετίθην μεμεταπῶθη ὑπὸ *Legrand*, *Bibl. Hell.* τ. II, σ. 117-118.
 (2) Μ. Παρκανίκα ἐν Ἑλλ. Φιλ. Σόλλ. τ. IV', σ. 446.
 (3) Ἑλλ. Φιλ. Σόλλογ. τ. IV', σ. 71.
 (4) Πανδώρας τ. II', σ. 305-306.
 (5) Ἑλλ. Φιλ. Σόλλ. τ. IV', σ. 71.
 (6) Πανδώρας τ. II', σ. 306.
 (7) Ἑλλ. Φιλ. Σόλλ. τ. IV', σ. 72.
 (8) Ἀδ. σ. 72.
 (9) Ἀδ. σ. 72, ἀρθ. 30.
 (10) Ἀδ. σ. 73.
 (11) Ἀδ. σ. 73, ἀρθ. 32.
 (12) Ἀδ. σ. 74, ἀρθ. 33.

82. «Τῷ Θεσσαλονίκῃς μητροπολίτῃ σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις». 7 ἄπριλίου 1597. Ἀρχ. «*Εὐφροῖμεν τῇ ἡμετέρῃ*» (1), φ. 76^β.

83. «Τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ τιμιωτάτῳ ἄρχοντι κυριότητι Δημητρίῳ τῷ Παλαιολόγῳ», 16 ἰουνίου 1597. Ἀρχ. «*Ἐκ τῶν γραμμῶν τῆς σῆς*» (2), φ. 77^α.

84. «Παῖσι τῷ Ρόδου», ἐξ Αἰγύπτου, μεταπρατικῶνος 6 ἰσταμῆνου 1599. Ἀρχ. «*Οὐ μῶζεις ταῖς τῆς κακίας*» (3), φ. 77^β.

85. «Διονυσίῳ τῷ λογιωτάτῳ Ἡρακλείας», ἐξ Ἀλεξανδρείας, 1599. Ἀρχ. «*Τὸν δ' ἐμὸν Ἡρακλείας*» (4), φ. 79^α.

86. «Τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλadelphείας κυριῷ Γαβριήλ, ἐξ ἄρχῳ τοῦ οἰκουμένου θρόνου», ἀπὸ Κ/πόλεως, 1597. Ἀρχ. «*Στενά μοι παταράθην*» (5), φ. 79^β.

87. «Ἀρσενίῳ Ἐλασσώνος μητροπολίτῃ», ἀπὸ Κ/πόλεως, 15 ἄπριλίου 1597. Ἀρχ. «*Ἐργαριστοῦμέν σου*» (6), φ. 80^β.

88. «Διονυσίῳ τῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας», ἀρχοντολόγητος. Ἀρχ. «*Ἡ καταγραφή παρὰ*» (7), 80^β.

89. «Τῷ κρατίστῳ βασιλεῖ Μοσαβίου», ἀπὸ Κ/πόλεως, 15 ἄπριλίου 1597. Ἀρχ. «*Τὸν εἶν Θεόν*» (8), φ. 81^α.

90. «Τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ λαμπροτάτῳ κθόνετῃ Μιχαήλ βουβόδξ», ἀπὸ Κ/πόλεως, 23 μαΐου 1597. Ἀρχ. «*Ἡ μετρούτης ἡμῶν εἴρηται*» (9), φ. 82^α.

91. «Μεγάλ. βουβόδξ», 5 ἀυγούστου 1597. Ἀρχ. «*Ἐργαρες ἡμῶν*» (10), φ. 82^β.

92. «Ἱεραμίχ τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ ἐκλαμπροτάτῳ ἡγεμόνι Μολδοβλαχίας», ἀπὸ Κ/πόλεως, 14 ἰουνίου 1597. Ἀρχ. «*Ἐκ τῶν γραμμῶν*» (11), φ. 83^α.

93. «Πέτρῳ βουβόδξ», ἀρχοντολόγητος. Ἀρχ. «*Ἐρετήρομεν τοῖς γραμμασι*» (12), φ. 84^α.

94. «Τῷ κνέζῃ Βασιλείῳ», ἀπὸ Κ/πόλεως.

4 ἄπριλίου 1597. Ἀρχ. «*Ἡ μετρούτης ἡμῶν εἴρηται*» (1), 84^β.

95. «Συμεῶνι τῷ Ἐλανικῷ», ἀπὸ Κ/πόλεως, 10 ἀυγούστου 1597. Ἀρχ. «*Συμεῶνι τῷ Συμεῶνι*» (2), φ. 86^α.

96. «Λεοντίῳ τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχῳ τῷ Εὐστρατίῳ, σὺν τοῖς εὐγενεστάτοις ἄρχουσι τοῖς ἐν Λευκωσίῃ, μετὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν», ἐξ Αἰγύπτου, σκιρροφοριῶνος εἰκάδι. 1592. Ἀρχ. «*Ἀθρημίῳ ἡμῶν ὁ μικρόν*» (3), φ. 86^β.

97. «Τοῖς ἐν Κύπρῳ» κτλ. (ἄνευ τέλους). Ἀρχ. «*Ἀθρημόντας ἡμῶν*» (4), φ. 87^α.

98. «Γεωργίῳ τῷ λογιωτάτῳ μεγάλῳ ῥήτορι», ἐξ Ἀλεξανδρείας 21 ἀυγουστῆριωνος 1599. Ἀρχ. «*Τεθνάσαι σου*» (5), φ. 88^α.

99. «Αυρεντίῳ ἱερομονάχῳ», 1596. Ἀρχ. «*Γράφειν σοι τεγὸν περιτόν*» (6), φ. 88^β.

100. «Ἐπίγραμμα ἐντάξιον εἰς τὴν αὐτοῦ ἀδελφῆν Εὐγενίαν μοναχῆν, ὅπερ ἐνεκόλαψαν ἐπὶ τὸν τάφον αὐτῆς» (7), φ. 89^α.

101. «Τοῖς κατὰ πάσαν τὴν λαμπροτάτην Κρήτην εὐρισκομένοις», ἐξ Ἀλεξανδρείας, 1596. Ἀρχ. «*Τὰς τῶν εὐσεβῶν*» (8), φ. 89^β.

102. «Αυρεντίῳ ἱερομονάχῳ», ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, 4 μαΐου 1593. Ἀρχ. «*Πολλά σοι καὶ τῇ τιμῃ*» (9), φ. 90^α.

103. «Αυρεντίῳ τῷ πανοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου τοῦ Βροντισίου», ἐξ Ἀλεξανδρείας, 1596. Ἀρχ. «*Ἐγράφην εἰ καὶ μὴ πάντε*» (10), φ. 90^β.

104. «Εὐγενίῃ μοναχῆ», 6 ἀυγούστου 1596. Ἀρχ. «*Τῇ πανοσιωτάτῃ καθηγουμένῃ*» (11) φ. 91^α.

105. «Νικηφόρῳ τῷ πανοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Ἀρχαδίου», 1596. Ἀρχ. «*Ἐγνώρισάν μοι τωες*» (12), φ. 91^β.

(1) Αδτ. σ. 148.—(2) Αδτ. τ. ΙΖ', σ. 78, ἀριθ. 42.

(3) Φ. Γεωργίου, Ἱστορ. εἰδήσεις περὶ τῆς ἐκκλησίας Κύπρου σ. 75.

(4) Φ. Γεωργίου αὐτόθι σ. 77.

(5) Ἑλλ. Φιλολ. Συλλ. τ. ΙΖ', σ. 78, ἀριθ. 43.

(6) Μελετίου Πηγά ἐπιστολὰ πρὸς Ἱεραμίαν Β' ἐκδ. I Σακελιῶνος. Ἐν Ἀθήναις, 1883, σ. 62, ἀριθ. κδ'.

(7) Αὐτόθι σελ. 63.—(8) Αδτ. σ. 63, ἀριθ. κγ'.

(9) Αδτ. σ. 57, ἀριθ. ιξ'.

(10) αδτ. σ. 60-61, ἀριθ. κ'.

(11) Αδτ. σ. 64-65, ἀριθ. κδ'.

(12) Αδτ. σ. 61-62, ἀριθ. κβ'.

(1) Αδτ. σ. 74, ἀριθ. 34.

(2) Αδτ. σ. 74-75, ἀριθ. 36.

(3) Αδτ. σ. 75, ἀριθ. 37.—Παῖσι τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ ἱστορία τοῦ Σινᾶ ἐκδ. ὑπὸ Α. Π. Κερκαμέος. Ἐν Παιτρῶν πόλει, 1891, σ. 162-164.

(4) Αδτ. σ. 76, ἀριθ. 38.—(5) Αδτ. σ. 77, ἀριθ. 39.

(6) Αδτ. σ. 77, ἀριθ. 40.—(7) Αδτ. σ. 78, ἀριθ. 41.

(8) Μ. Παρνακίας ἐν Ἑλλ. Φιλ. Συλλ. τ. ΙΒ', σ. 147.

(9) Αδτ. τ. ΙΒ', σ. 153.—(10) Αδτ. σ. 154.

(11) Αδτ. σ. 154.—(12) Αδτ. σ. 155.

106. «Νικηφόρω καὶ Διονυσίῳ τοῖς διαχρηστέοις», ἀρχαιολογικός. Ἀρχ. «Κελεύετε με μεσιτεύσαι» (1), σ. 91^ε.

ΙΕ'. Ἐπιστολαὶ Κυρίλλου Λουκάρεως.

Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους Κυρίλλου Λουκάρεως τριάντα καὶ ἑπτὰ, ὧν ἡ ἀπαριθμησις ἔχει τὴν ἐφεξῆς τάξιν.

107. (Ἀπὸ ἰδιοχείρου). Χριστοφῆ πῶλογοθέτη Ἀρμογούστῳ, 1606 Ἀρχ. «Ἐβραῖοντες ἢ τῶν σῶν γραμμάτων».

108. (Ἀπὸ ἰδιοχείρου). Τοῖς Κυπρίοις κωνόν γραμμ. κ. γράφεν ἐν Λευκωσίᾳ τῇ 31 ἰανουαρίου 1606. Ἀρχ. «Ὅκ ἀξιολογούμεν».

109. (Ἀπὸ ἰδιοχείρου βιβλίον τῶν διδασκῶν αὐτοῦ). Τῷ πατριάρχῃ Κ/πύλεως Ραφαήλ Β', ἐξ Αἰγύπτου, 7115 ἑκατομβαιῶνος (1607). Ἀρχ. «Λαθεῖν ἡμᾶς ἐδυνήθη».

110. Τοῖς κληρικοῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐξ Αἰγύπτου, 7115 ἑκατομβαιῶνος (1607). Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀπολογεῖται ὁ Ἀλεξάνδρειας Κύριλλος περὶ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ ἐν Κύπρῳ, καθ' ἣν, αὐτοῦ παρόντος καὶ συνοδικῶς προσεδρεύοντος, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου ὁ Χριστόδουλος. Ἀρχ. «Ἀπολογία αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς» κτλ.

111. Μελετίῳ Βλαστῷ τῷ ἐν Κρήτῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7115. ἑκατομβαιῶνος ε' ἐπὶ δεκά. Ἀρχ. «Ἡ τῶν σῶν ῥημάτων δύναμις».

112. Μεγαλῷ τῷ μικρῷ λογοθέτῃ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐξ Αἰγύπτου, 7116. πυανεψιῶνος δεκάτη. Ἀρχ. «Τυραννίς μὲν ἦν».

113. Ἰερακί τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, πυανεψιῶνος δεκάτη. Ἀρχ. «Καὶ σοῦ μὲν ἡ λογότης».

114. Τῷ Ἡρακλείῳ Διονυσίῳ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, πυανεψιῶνος δεκάτη. Ἀρχ. «Εἰ μὲν αὐτὸς ἀφειδῶς».

115. Γαβριὴ τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακι, ἐξ Αἰγύπτου 7116, πυανεψιῶνος. Ἀρχ. «Ὅτι σφαλίζομεν».

116. Γεωργίῳ τῷ μεγάλῳ ῥήτορι, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, πυανεψιῶνος ι'. Ἀρχ. «Ὅκ ἄλλως ἀλλ' ἢ ποιήσειεν ἀνὴρ».

117. Σοφριανῷ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, ἀνθεστηριῶνος πέμπτη ἐπὶ δεκά. Ἀρχ. «Ἥθησας ἐντεῦθεν ἀποδημῶν».

118. Γαβριὴλ Παντογύλλῳ ἱεροδικόνῳ ἐν Σιτειᾷ τῆς Κρήτης, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, ἐ-

λακροβλιῶνος 3^η ἰσταμένῳ. Ἀρχ. «Διὰ τὰ παρὰ σοῦ πρὸς ἡμᾶς».

119. Διονυσίῳ μακροπολίτῃ Ἡρακλείας, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, σκιρροροριῶνος. Ἀρχ. «Ὁλίγαι μὲν ἢ παρούσαι».

120. Τῷ αὐτῷ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, σκιρροροριῶνος ἐνάτη ἐπὶ εἰκάδι. Ἀρχ. «Τὸ τοῦ ἑσπέρου δόγμα».

121. Μαξίμῳ, 7116, ἑκατομβαιῶνος δεκάτη. Ἀρχ. «Ἀπὸθεῖ ἡμᾶς ἐν ἀσφαλείᾳ καταλιπῶν».

122. Νεοφύτῳ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, σκιρροροριῶνος εἰκάδι. Ἀρχ. «Ἠδέσθη ἡμᾶς ὁ Κύριος καὶ τοῦτο». Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Κ/πολιν μεταβάσεως τοῦ Μαξίμου (λογοθέτου τότε ὄντος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀλεξάνδρειας, κατὰ τὴν 14 ἐπιστολήν), ὃν καὶ συνίστησιν ὁ Μελέτιος τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, γράφων πρὸς αὐτὸν σὺν ἄλλοις καὶ ταῦτα: «Ὁρσεῖς γὰρ ἡμῖν τὴν σὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διὰ γραμμάτων σημαίνει καὶ μὴ τάξεις φανῆναι ἐκκλησιαστικῆς ἀμνήμων, ἐλάσας δι' ἄστρον μὴνύσθαι τίς ἂν ἦ ὁ πατριαρχεῦσιν αὐτόθι ὁ μᾶλλον ἢ δικαίον παρὰ σοῦ πρὸς ἡμᾶς, οἵτινες εἰ καὶ ἄλλως ἀρχαί, ἐν ὅσοις δὲ διαφέρει τῇ Ἐκκλησίᾳ ζῆν Θεῷ εἰπεῖν οὐδαμῶν ἀμεῖψαι λόγῳ τὸν λόγον καὶ ἔργῳ τὸ ἔργον».

123. Μεγαλῷ τῷ ἐκκλησιάρχῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, σκιρροροριῶνος εἰκάδι. Ἀρχ. «Νάριτος ἦν ἀνάπτεω καὶ ἀγάτης».

124. Τοῖς ἀπανταχοῦ ἐγκύκλιος (ἐξ Αἰγύπτου, 7116, σκιρροροριῶνος εἰκάδι) συνιστώσῃ τὸν λογιώτατον μέγαν λογοθέτην τοῦ ἀλεξάνδρινου θρόνου Μαξίμου, περιδεύοντα πρὸς συλλογὴν ἐλευθέρου τοῦ θρόνου τούτου. Ἀρχ. «Ἡ τοῦ φιλοφροσύνου Θεοῦ».

125. Μαξίμῳ ἱερεῖ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, μεταχειρηνῶνος α' ἰσταμένῳ. Ἀρχ. «Ποικίλος παρηγορημῆτα».

126. Τῷ Ἀββακούμῳ, ἐξ Αἰγύπτου, 7116, σκιρροροριῶνος εἰκάδι. Ἀρχ. «Ἀγαθῶν οὐκ ὀκνησάντων ἡμῖν γέγονε».

127. Νεοφύτῳ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7117, ἐλακροβλιῶνος ἐνάτη ἰσταμένῳ. Ἀρχ. «Ἠδέσθη ἡμᾶς ὅπερ τῶν ἡμετέρων ἱερομονάχων τινῶν, Μαξίμῳ καταλιπῶν, γέγονε» κτλ. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀγγέλλει τῷ Νεοφύτῳ, ὅτι ὁ ἀποπλεύσας Μαξίμος ἐπέπεσε Φράγκοις πειραταῖς, παθῶν τὰ πάνδεινα παρ' αὐτῶν καὶ συμπλεύ-

(1) Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σ. 79, ἀριθ. 44.

σας αὐτοῖς εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας μέρη. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἐν ἀριθ. 16 γράμμα αὐτοῦ φυσικῶ τῷ λόγῳ συναπώλετο, γράφει ὁ Λούκαρις τῷ Νεόφυτῳ, ὅτι ἀποστέλλει τανῦν ἀντίγραφον ἐκείνου.

128. Ἀββακούμ ἱερομονάχου, 7117, ἐλαφροβλιώδης ἐννάτη ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Οὐδὲ σε ἀγγοεῖν*».

129. Μεγάλῳ τῷ μεγάλῳ ἐκκλησιάρχῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7117, ἐλαφροβλιώδης ἐννάτη ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Δικαίαν νομίμει ἀποίσει γραφήν*» κτλ.

130. Μαξίμῳ ἱερομονάχῳ, ἐξ Αἰγύπτου, 7117, μουνοχιδῶνος ἐννάτη ἐπὶ εἰκάδι. Ἀρχ. «*Οὐκ οἶμαι δεῖν σε πάντως*».

131. Διονυσίῳ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας, ἐξ Αἰγύπτου, 7117, σκιεροσφοιδῶνος ἐξ' (1609). Ἀρχ. «*Θεραπεύει, δὲ ὧν γράφεις τεργηέντως*».

132. Ἀνεπίγραφον τεμάχιον ἐπιστολῆς πρὸς τὸν οἰκουμένικον πατριάρχη, ἐξ Αἰγύπτου, 7117, σκιεροσφοιδῶνος κ'. Ἀρχ. «*Κακογούμενοι καὶ πλείσθ' ἕτεροι*».

133. Νεόφυτῳ Ἀρκαλίῳ ἱερομονάχῳ τῷ ἐκ Ρεθύμνης ἐπιστολῇ ἄνευ τέλους. Ἀρχ. «*Ἦδη σὺν, τάληθες γὰρ λέγειν ἐξέστω*».

134. Νεόφυτῳ τῷ οἰκουμένικῳ πατριάρχῃ, ἐξ Αἰγύπτου, 7118, μαριμακτηριῶνος δ'. Ἀρχ. «*Ὅσαίτις ἡμέτερος ἀφικνεῖται*». Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης συνιστᾶται πνευματικὸς ὑπερετήσας 30 ἐνιαυτοῦς τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξάνδρειας καὶ ἤδη ἀπερχόμενος εἰς Κ/πόλιν θεραπειὰς χάριν, κομιζῶν καὶ τινὰς παραγγελίας.

135. Γράμμα σταλὲν εἰς τὴν Λίνδον, ἐξ Αἰγύπτου, 7118, μαριμακτηριῶνος εἰκάδι. Ἀρχ. «*Ἐκ τῆς ἀνεξεργασίας ἡμῶν ἀναφοράς*».

136. Ἰωάννη τῷ γαρτυρόλακί τῷ ἱατρῷ, τῷ ἐν Κυθωνίαις τῆς Κρήτης, ἐξ Αἰγύπτου, 7118, μαριμακτηριῶνος εἰκάδι. Ἀρχ. «*Τίμα φησὶν ἡ Γραφή*».

137. Ἰλαρίωνι τῷ σφοιστάτῳ ἱερομονάχῳ, ἐξ Αἰγύπτου, 7118, ἐκατομβλιῶνος εἰκάδι. Ἀρχ. «*Βραβείως πάντ' καὶ οἶά τις Λάκων*».

138. Ἠσαΐχ τῷ Μπαλαμπάνῳ τῷ ἐν Πολωνίᾳ, ἐπισκόπῳ Λεοντοπόλειος (Leupol), ἐξ Αἰγύπτου, 1610, ὑποθρίου κα'. Ἀρχ. «*Ἰδοὺ σοὶ ἐγένετο*» (1).

139. Κυρίλλου Λουκάρεως πατριάρχου

Ἀλεξάνδρειας γράμμα ἐπίσημον (1610 νοεμβρίου α') «*Περὶ Ἠσαΐου κατὰ Τιμοθείου τὴν ἐπισκοπὴν κρατοῦντος τῆς Λεοντοπόλειος ἐν Πολωνίᾳ*». Ἀρχ. «*Ἡ τῶν νόμων ἰσχύς*» (1).

140. «*Ακυρεντίῳ τῷ Μαρίνῳ τῷ ἐν τῇ Κρήτῃ ἱερομονάχῳ, καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Βροστισίου*», ἐξ Αἰγύπτου, 1611, θαρραλιῶνος α' ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Ἀέτης ἦν ἐμπλεως*».

141. Μελετίῳ Βλαστῷ ἱερομονάχῳ καὶ διδασκάλῳ, 1611, θαρραλιῶνος δευτέρῳ ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Τὸ πάντ', ὅσον ἂν εἴποι τις*». Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ γράφει τῷ Βλαστῷ ὁ Λούκαρις «*Ἀλλὰ γράψε καὶ αὐτός, κἂν πολλὰ κἂν ὄληξ ἢ τὰ γραφθησόμενα, ἃ πέμψεις ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὴν βασιλεύουσάν, ἐκείνην γὰρ τὴν πόλιν κατὰ τὸ παρὸν σπεύδουμὲν καταλάβειν, καὶ ἐσμεν ἤδη καὶ ἐν χρεῷ τῆς ἀποδημίας*».

142. Μελετίῳ Βλαστῷ, ἐξ Ἀλεξάνδρειας, 1611, πυανεψιδῶνος δευτέρῳ ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Ὅσον ἠήφρανας καὶ αἰθῆς*».

143. Λασκάρι Ρουσιτίῳ μεγάλῳ σκευοφύλακι, 1613, βοηδρομιῶνος ἐβδόμῃ φθίνοντος. Ἀρχ. «*Οὐκ ἠδύνατο ἢ καὶ ἀλλοτε*».

144. Ἐπιστολῇ πρὸς ἱερέα τινὰ ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Περὶ οὗ ἡμᾶς ὁ πατὴρ κερ Γεράσιμος*».

145-147. Ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις ἔπονται τρεῖς ἕτεραι ἐπιστολαὶ τοῦ Λουκάρεως πρὸς τὸν Κ/πόλειος Τιμόθειον Α', ὧν ἡ μὲν ἐστὶν ἀχρονολόγητος, ἡ δὲ ἐγράφη τῇ 1 ἰουνίου, ἡ δὲ τῇ 8 ἰουνίου 1613. Χάριν δὲ τῶν φιλιστόρων καταχωρίζομεν ὧδε τὴν ἐν τῷ κώδικι προτεταχμένην τῶν ἐπιστολῶν τούτων ὑπόθεσιν.

148. «*Πατριαρχεῦντα τὸν κύρ Ματθαῖον καὶ βαρέως ἀσθενούντα Νεόφυτος ὁ φιλούμενος καὶ πιστὸς αὐτῷ ἐτυράνησεν καὶ ἐξώσεν ἀναίτιως καὶ ἀπροδικήτως· ὁ δὲ Ματθαῖος βίασας καὶ αὐτὸς ἐξώσεν Νεόφυτον τὸν ἀδικήσαντα καὶ ἐξώρισεν. Εἶτα Ματθαῖου ἀποθανόντος, εἰσῆλθεν ὁ Ραφαήλ, ὃν καὶ αὐθις ἐξώσεν ἐπιτηθευθεὶς ὁ Νεόφυτος πλὴν ζημίας ἤνυσεν οὐδέν. Τοῦ δὲ Ραφαήλ καὶ αὐτοῦ τὸ κοινὸν χρεὸς ἀποδόντος, ἐκλήθη ὁ Νεόφυτος πάλιν καὶ ἐπατριάρχευσεν πενταετίαν, σχολάσας μέθῃ, ἀδικίᾳ, παρανομίᾳ καὶ τῇ κατὰ βίον σπατάλῃ. Ἐνα μόνον δ' εἶχε σκοπόν, πῶς ἀρπάσαι καὶ συναῆσαι καὶ πλουτίσαι ἐαυτὸν τε καὶ τοὺς ἀνεψίους. Τινὲς δὲ μεγάλως*

(1) Ἐξιδόθη ὑπὸ Α. Π. Κεραμέως ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν ἔργων τοῦ ἐν Ὁδησσῷ ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου, σ. 179.

(2) Αὐτόθι, σ. 180-181.

παρ' αὐτοῦ ἀδικηθέντες ἤρχον αὐτόν εἰς τὸ κριτήριον ἐπὶ τῷ βασιλικῷ βῆμα, τοῦ Θεοῦ οὕτω συνεργήσαντος, καὶ κεί δι' ἀδικίας διαφύροντες ἔπτηθέντα καὶ κατακριθέντα ἢ βασιλικῇ καὶ ἐξουσίᾳ καὶ ἀπόφασις ἐξόριστον εἰς Ρόδον ἐποίησαν, ἐκάλεσε δὲ τὸν Ἀλεξάνδρειας Κύριλλον εἰς ἐπιστασίαν τοῦ οἰκουμένου ἑθόνου. Ἐπιστατοῦντος δὲ αὐτοῦ, Τιμόθεος ὁ παλαιῶν Πατρῶν καὶ Παίσιος ὁ Θεσσαλονίκης καὶ Τιμόθεος ὁ Λαρίσσης καὶ Γερμανὸς ὁ πρόην Μονεμβασίας, διὰ τινὰς κρυφίας αἰτίας τὴν εἰσόδον τοῦ Ἀλεξάνδρειας εἰς τὸ πατριαρχεῖον ποτηθέντες, ἐρατρίασαν, ἐλύσαντες καὶ ἄλλους μετὰ πονηρίας καὶ ἀπάτης, καὶ χρήματα πολλὰ τοῖς ἄρχουσιν ὑποσχεθέντες, ὥστε λαθεῖν τὸ πατριαρχεῖον. Ἐπανέβασαν δὲ τὸ πεσκέσιον χιλιάδας χρυσίων ὁπῶ, καὶ τὸ χρυρᾶτζιον τοῖς τρισὶν ἐν ἐπιόρθωσαν μέρος. Ὁ δὲ βασιλικὸς ἐπίτροπος καὶ ἄλλοι ἄρχοντες γνόντες τὴν ἐκείνων ῥαδιουργίαν οὐκ ἔστερέξαν πρὸ τοῦ ἐρωτηθῆναι τὸν Ἀλεξάνδρειας, εἰ καὶ αὐτὸς στέργει τὴν ἐπανάβασιν· οὕτω γὰρ αὐτῷ καὶ οὐχ' ἐτέρῳ τὸ πατριαρχεῖον ἐπίκειτο. Εἰς δὲ τὴν τοῦτου σκέψιν καὶ διορίαν παρέσχεν ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος τῷ Ἀλεξάνδρειας ἐξ ἡμέρας, ἢν' ἴδῃ τὸ συμφερότερον καὶ ἀποκριθῇ. Τότε οἱ συνωμόται ὀρθῶ συσχεθέντες προσέτερέξαν τῷ Ἀλεξάνδρειας καὶ ἐδείθησαν. ἢν' ἐκουσίως παραιτήσῃται· ἦσαν γὰρ πλεῖστα χρήματα ἀνηλωκότες. Ὁ οὖν Ἀλεξάνδρειας πῆ μὲν μὴ στέργων τὴν ἐπανάβασιν, πῆ δὲ τὰς συγγύσεις τὰς ψυχῶν λαθεῖς ἀπερθόμενος, ἐτοίμως παρητήθη καὶ εἰσηλθε Τιμόθεος ὁ παλαιῶν Πατρῶν, ὃς τὸ γε νῦν πατριαρχεῖον πάλιν ὀρθεῖται τὸν Ἀλεξάνδρειας, μήπως καὶ ἐξώσῃ αὐτόν, τοῦτο τινῶν κακῶν καὶ μογηρῶν ἀνθρώπων καὶ συμβούλων αὐτῷ προσβολομένων. Ὅθεν ἔκρινεν ὁ Τιμόθεος δι' ἀνθρώπων φόνου πνεόντων διώξαι καὶ καταποιήσαι τὸν Ἀλεξάνδρειας, καὶ μακρὰν τῆς Κωνσταντίνου ἀπόντα. Δι' οὖν ταύτην τὴν αἰτίαν ἐγράφθησαν αἱ παροῦσαι ἐπιστολαί».

157'. Ἐπιστολὴ Ματθαίου Μυρέων.

149. «Τῷ μακαριωτάτῳ πατρὶ καὶ πατριαρχῇ τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξάνδρειας καὶ κριτῇ τῆς οἰκουμένης κυρίῳ Κυρίλλῳ Ματθαίῳ ὁ Μυρέων τὴν ἐν Κυρίῳ ὑπακοήν», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἐναγωγίῳ ἀκήκοα», φ. 130^α.

Ζ'. Ἐπιστολαὶ Νεοφύτου Ροδίνου (1).

150. «Νικηφόρῳ χαριστοῦλακι καὶ ἡγουμένῳ Πάτριου», μεταγχεινιωνῶς 6' ἐπὶ δεξ. 1607. Ἀρχ. «Ὁὐ τῶν μικρῶν» (2), φ. 133^α.

151. Γεωργίῳ Χίῳ τῷ Κορσίῳ, ἐκ Ρώμης, ἐκατομβαιωνῶς 71στουμένου 1608. Ἀρχ. «Κρεῖττον γράμματος» (3), φ. 133^β.

152. «Κωνσταντίνῳ Σοφίᾳ τῷ Συμεωναίῳ», ἐκ Σαλαμυντικῆς πόλεως τῆς Ἰσπανίας. 1612. Ἀρχ. «Τὴν ἐλασηβελιωνῶν» (4), φ. 134^α.

153. «Φραγκίσκῳ Κόκκῳ», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἐγὼ μὲν εἶδῶς» (5), φ. 135^α.

III'. Ἐπιστολαὶ Λαυρεντίου Καβάκου (6).

154. «Λαυρέντιος ἱερομόναχος ὁ Καβάκος τῷ σοφωτάτῳ διδασκάλῳ καὶ ἀκέραιῳ Γεωργίῳ Κορσίῳ», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Μεγάτι καὶ ὑπέρογκον» (7), φ. 135^β.

155. «Τῷ αὐτῷ» ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἐποβέθηκε μὲν ἀνατιμωρήτως» (8), φ. 136^α.

10'. Ἐπιστολαὶ διαφόρων.

156. Φραγκίσκου Κόκκου «Διονυσίῳ Ἡρακλείας», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἐτα δεκεῖς», φ. 136^β.

157. Διονυσίῳ Ἡρακλείας (9) «τῷ πρώτῳ Ρόδου Παΐσιῳ», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Τὸ σὸν τίμων» (10) φ. 137^α.

158. Φραγκίσκου Κόκκου «τῷ ἑλλογιμωτάτῳ καὶ ἱερωτάτῳ ἀρχιερεῖ κυρίῳ Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλείας», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἐγὼ σοι τοῖς γράμμασιν» (11), φ. 137^β.

159. Ματθαίῳ Καρνοσίῳ «Γεωργίῳ τῷ Μοσχέτῳ», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Σὺ μὲν αἰτεῖς με» (12), φ. 139^β.

160. Γεωργίῳ Μοσχέτῳ «Ματθαίῳ τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ», ἀντεπιστολατικῇ,

(1) Ἀπ. σ. 57—58.

(2) Ἀπ. σ. 79-80, ἀριθ. 46.

(3) Ἀπ. σ. 80, ἀριθ. 47.

(4) Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου ἐν τοῖς Φιλολογικοῖς συγγράμμασι Κ. Οἰκονόμου τ. Α', σ. 132—134.

(5) Ἑλλ. Φιλ. Σὺλλ. τ. IV', σ. 80, ἀριθ. 48.

(6) Ἀπ. σ. 58—59, 80—81 ἐν ὑποσημ.

(7) Ἀπ. σ. 80, ἀριθ. 49.

(8) Ἀπ. σ. 81, ἀριθ. 50.

(9) Ἀπ. σ. 57.

(10) Ἀπ. σ. 79, ἀριθ. 45.

(11) Θ. Κορυθαλιώης. Τύποι ἐπιστολῶν κτλ. [ἰδ. ἀρχιμ. Κυπριανοῦ τοῦ ἐκ Κύπρου]. Ἐνετίησιν, 1786, σ. 142—144.

(12) Legrand. Bibl. Hell. τ. II, σ. 213.

ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Σιγῶν μετὰ λόγον» (1), φ. 140^α.

161. Ἀδῆλων «πρὸς τὸν τῆς Ἀντισοχίας πατριάρχην», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Διττὰς φιλοσοφίας», φ. 140^β. Ἐπονται τρεῖς φύλλα ἀγραφα.

162. «Ἐπιστολὴ Πλάτωνος μοιραγοῦ πρὸς τινὰ Κουρῶδον μάλιστα», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἐπεὶ κατὰ τὴν παροιμίαν», φ. 144^α.

163. «Ἀπάντησις» ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Τὴν παρὰ τῆς σῆς ἰερότητας», φ. 144^β.

164. Ἀδῆλων «πρὸς τὸν σφώτατον μέγαν λογοθέτην τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου» (Ἴερακα), ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Κατὰ πάντα μέν», φ. 145^α.

165. (Ἴερακος). «Ἀπάντησις τοῦ λογοθέτου», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Τῶν τῆς παιδείας σου ἀνθρώπων», φ. 145^β.

166. Ἀδῆλων «πρὸς τὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου σφώτατον μέγαν λογοθέτην», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἠλείτων μὲν ἄλλων», φ. 146^α.

167. Ἀδῆλων «ἀπάντησις πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ λογοθέτου», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Αὐτῶν τὸ πρὸς ἐμέ σου», φ. 146^β.

168. Ἀδῆλων «πρὸς τὸν λογιώτατον καὶ σφώτατον τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου μέγαν λογοθέτην», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Τὰ θαυμαστά, ἐξαιτιά τε», φ. 146^β.

169. Φιλοθέου μοιραῆς «τῷ σφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Ἴερακι, καὶ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἅμα τῇ πανευγενεστάτῃ κυρίῳ μου, καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις υἱοῖς σου, καὶ πᾶσι τοῖς εὐλαβητικῶς ἀγαπῶσι τὴν σὴν σεβασμιότητα χειρετισμὸν καὶ προσκυνισμὸν» (2) κτλ.

170. «Τῶν Ἐνετῶν ἢ πολιτεία πρὸς τὸν Ρίθον τοῦ ναυτικοῦ στρατάρχην, ἀχρονολόγητος (3), Ἀρχ. «Οὐχ οἷά τέ εἰσι», φ. 148^α.

171. Ρωμανοῦ Νικηφόρου (4) Ἕλληνας τῷ γένει, ὡς ὑπογράφεται, «τῷ γαληνοστάτῳ καὶ κραταιοτάτῳ βασιλεῖ, τῷ τῶν Σουετιῶν καὶ Γότθων καὶ Οὐαλανδῶν καὶ τῶν ἐξῆς ἐδδαμω-

νέστατα βασιλεύοντι Γουστάθῳ τῷ Ἀδόλφῳ, τῷ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπερασπιστῇ καὶ κηδεμόνι μεγίστῳ». Ἀρχ. «Ἄ πάλαι μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν» (1), φ. 149^α.

Κ'. Ἐπιστολὴ Παΐσιου Λιγαρείδου (2).

172. Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Ρώσων, Ἀλέξιον Ἰσως, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Χαῖρε, γαληνότητε» (3), φ. 150^α.

173. «Τοῦ Λιγαρείδου πρὸς Δραγιτζάνον τὸν Καντακουζηνόν», ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Χρῆζει τι ὁ Χῶς» (4), φ. 152^α.

174. «Παΐσιος μητροπολίτης Γαζέων τῷ ἐλλογιμωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ Θεοδώρῳ τῳ κτλ., 27 ὀκτωβρίου 1671. Ἀρχ. «Ἥτησει ὡς ἀπὸ σοῦ» (5), φ. 153^α.

175. Ἀνεπίγραφος ἀπὸ ἰδιοχείρου τοῦ Κερυσοφύλλου. Ἀρχ. «Ἄ γάρ, Ζεῦ τε πάτερ», φ. 155^α.

176. Ἀνεπίγραφος. Ἀρχ. «Τὸ φρονεῖν, κατὰ τὸν θεοπέσιον Πλάτωνα», φ. 155^β.

177. «Ἀὐτοσχέδιον». Ἀρχ. «Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐν Μεγάροις», φ. 156^α.

178. Ἀνεπίγραφος. Ἀρχ. «Ἐγὼ ποῦ τις τῶν πάλαι», φ. 158^α.

179. Ἀνεπίγραφος. Ἀρχ. «Καὶ σὲ μὲν τῆς ἀρετῆς», φ. 159^α.

180. Περικλυθητικὴ. Ἀρχ. «Θητοὶ καὶ ἀπὸ θνητῶν», φ. 160^β.

181. Ὀμοίως. Ἀρχ. «Τὴν τοῦ τιμιωτάτου», φ. 161^α.

182. Ἀπάντησις. Ἀρχ. «Ὁ μικρῶν ἀγνώτατε», φ. 162^α.

183. Περικλυθητικὴ «τοῖς γονεῦσιν». Ἀρχ. «Ἄφρον σιγῶντος θανάτου», φ. 163^α.

184. Περικλυθητικὴ. Ἀρχ. «Ἐναγχοσ μαθῶν», φ. 164^α.

185. Ὀμοίως. Ἀρχ. «Ἀνήγγελλαι καί μοί», φ. 166^α.

186. «Περικλυθητικὸν ἐπίγραμμα Παΐσιου Γάζης τοῦ Λιγαρείδου» ἐκ 16 στίχων. Ἀρχ. «Ρῆσαι Ἐπικτήτοι», φ. 168^α.

187. «Περικλυθητικὸν Νεοφύτου Ροδινοῦ» δεκάστιχον. Ἀρχ. «Τίποτε τοῖς βλεφαρίοις», φ. 168^α.

(1) Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σ. 81—82, ἀριθ. 51.

(2) Ἐξεδόθη ὑπὸ Κ. Σάβα, Νεοελλ. φιλολογ. σ. 143—195. Δ. Καμπούρογλου, Μημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθρητικῶν, τ. Α', σ. 78—79.

(3) Ἐν τῇ ὄχ τοῦ κώδικος: «Ἡ καινούργιας Φιλικαίς ἔχουσι φρούριον κτλ. Περὶ αὐτὰς ἐγαλάσθη ὁ στόλος ὑπὸ τῶν Βενετικῶν, ὄντος ναυάρχου Ἰακώβου τοῦ Ρίθου. Μελετίου, Γεωγραφ. σελίδι 163».

(4) Ρ. Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς, σ. 522.

(1) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐκδοθήσεται προσεχῶς μετ' ἄλλων τινῶν ἐπιστολῶν.

(2) Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σ. 59.

(3) Αὐτόθι σ. 82, ἀριθ. 52.

(4) Αὐτ. σ. 83, ἀριθ. 53.

(5) Αὐτ. σ. 83—84, ἀριθ. 54.

ΚΑ'. Ἐπιστολαὶ διαφόρων.

188. *Νεκταρίον* πρῶτον Ἱεροσολύμων, Νεοφύτῳ Ἀδριανουπόλεως. Ἐξ Ἱερουσαλήμ, θραγγηλιῶνος πέμπτη μεσοῦντος 1672. Ἀρχ. «*Ἐδεξάμεθα καὶ τὴν ἔταγγος*» (1). φ. 170^α.

189. *Τῷ αὐτοῦ*, τῷ οἰκουμηνικῷ πατριάρχῳ Διονυσίῳ Γ'. Ἀρχ. «*Ἀνέμω δουλεύει θάλισσῳ*» (2), φ. 171^α.

190. *Τῷ αὐτοῦ*, τῷ αὐτῷ ἀντεπισταλτικῷ. Ἀρχ. «*Ἦκεν ὡς ἡμῶς εἰς αὐθι*» (3), φ. 173^α.

191. «*Ἐπιστολὴ Ἀθηναίων πρὸς τὸν οἰκουμηνικὸν πατριάρχῳ Διονύσιον Γ'*», ἄχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Ἠγαπήσαμεν κατάρῳ*» (4), φ. 175^α.

192. *Βησσαρίωνος Μακροῦ*, «*τῷ λογιωτάτῳ καὶ σωφωτάτῳ καὶ ἐν διδασκαλίῳ ἀρίστῳ κυρίῳ κυρίῳ Σωφρονίῳ τῷ Δαρακίῳ*», 1675. Ἀρχ. «*Μὴ ἡμῶν ἀμνηστῶν*» (5), φ. 178^α.

193. *Σωφρονίου Δωρακίου*, ἀποκριτικὴ Βησσαρίων τῷ Μακροῦ, ἀπὸ Κερκύρας. Ἀρχ. «*Δίκαιός ἐμι συγγνώμης*» (6), φ. 180^β.

ΚΒ'. «*Ἰωάννου Καρνοφύλλου τοῦ μεγάλου λογοθέτου καὶ τινῶν ἄλλων πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαί*».

194. «*Τῷ εὐγενεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ Γουλιανῷ*» (ἀπὸ σχεδίου), θραγγηλιῶνος θ' ἐπὶ δέκα. Ἀρχ. «*Ὅχι οἶδα πόθεν κινήθεις*», φ. 186^α.

195. (*Κωνσταντίνου Γουλιανῶ*) (7) ἀνδρὶ λογίῳ Ἰωάννῃ τῷ Βυζαντίῳ» (ἀπὸ ἰδιοχείρου), βοηδρομιῶνος ὀγδόης φθίνοντος. Ἀρχ. «*Καὶ αὐτὸς μὲν ἐπ' οὐδενί*», φ. 186^β. Ἐκκλ. Ἀλφθ. τ. Γ', σ. 424.

196. (*Ἰωάν. Καρνοφύλλου*) «*ἀνδρὶ εὐγενεστάτῳ, φίλῳ τε πιστῷ, ἀνδρῶν κίδουσιμωτάτῳ Κωνσταντίνῳ Γουλιανῷ*» (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου), βοηδρομιῶνος ἕκτη φθίνοντος. Ἀρχ. «*Ἐγὼ σε καὶ πρότερον*», φ. 186^β. Ἐκκλ. Ἀλφθ. τ. Γ', σ. 424.

197. *Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τινὰ νεοχριστόνητον ἀρχιερέα (συγχρηστικῷ ἀπὸ σχεδίου), ἄχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἦως οἶε; πλείστης ὡσε ἡδοῦς*», φ. 186^β.

198. Ἰωάννου (ὡς *Εὐγενίου Αἰτωλοῦ*) τῷ αὐτῷ Καρνοφύλλῳ εἰς φράσιν ἀπλῆν (ἀπὸ ἰδιοχείρου), ἐξ Ἀρτας, 14 μαΐου 1641. Ἀρχ. «*Μὲ τὸν ἴδιον αὐτόν*», φ. 187^β. Ἐκκλ. Ἀλφθ. τ. Γ', σ. 424.

199. *Τοῦ Καρνοφύλλου Εὐγενίῳ Αἰτωλῷ κατὰ τοῦ Συρίου* (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου). Ἀρχ. «*Οἶόν με τὴν ἐρημῶν*», φ. 187^β.

200. *Εὐγενίου Αἰτωλοῦ*, Ἰωάννῃ Καρνοφύλλῳ (ἐκ πρωτοτύπου ἰδιοχείρου), ἐκ Γούδας τῶν ἐν Ἀργείοις Βερνικῶν, 20 ἰανουαρίου 1671. Ἀρχ. «*Ἦ ἀληθῆς πρὸς Θεὸν φιλία*», φ. 188^β.

201. Ἀπάντησις. Ἀρχ. «*Μέγας, λογιώτατε*», φ. 189^α.

202. *Εὐγενίου Αἰτωλοῦ ἀπάντησις εἰς αὐτήν*, ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου. Ἀρχ. «*Τὴν φίλην ἐπιστολήν*», φ. 190^α.

203. *Τοῦ Καρνοφύλλου τῷ αὐτῷ Εὐγενίῳ*, (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου), θραγγηλιῶνος θ' φθίνοντος. Ἀρχ. «*Τί ἂν ἔτερον εὐφροῦς*», φ. 191^α.

204. *Τοῦ αὐτοῦ Τιμοθέῳ ἱερομονάχῳ εὐχαριστικῇ, καὶ περὶ ἀποστολῆς τοῦ διορισμοῦ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς μεταλήψεως* (ἀπὸ ἰδιοχείρου), 8 νοεμβρίου 1641. Ἀρχ. «*Πολὴ καγαθὰ σοὶ τῷ καλῷ*», φ. 192^α.

205. *Τοῦ αὐτοῦ ἀνεπίγραφος, ὡς τῷ Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτῳ*, 1644. Ἀρχ. «*Διτῆς προθέσεως*», 193^α.

206. *Τοῦ αὐτοῦ τῷ Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτῳ*, 1646. Ἀρχ. «*Τὰ γράμματα τῆς ἐραῶς σου*», φ. 193^β.

207. Ὁ αὐτὸς τῷ αὐτῷ, 1647. Ἀρχ. «*Ἄλλοι τὴν φιλίαν*», φ. 194^α.

208. Ὁμοίως, 1648. Ἀρχ. «*Πανιερώτατε καὶ λογιώτατε*», φ. 194^β.

209. Ὁμοίως, ἄχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Οἱ ἐν ἀπέροις καὶ διαρρέσει*», φ. 195^α.

210. *Τοῦ αὐτοῦ Μελίτιῳ Χορτακίῳ μοναχῶνος δεκάτῃ ἰσταμένου*, 1664. Ἀρχ. «*Ὅσον μαρὰν τὰ τῆς ἐραῶς σου*», φ. 195^β.

211. Ἀνεπίγραφος συγχρηστικῇ ἐκ μέρους γυναικῆς (ἀπὸ σχεδίου). Ἀρχ. «*Οἶδεν ὡς ἀληθῶς*», φ. 196^β.

212. *Δοσιθέῳ πατριάρχῳ Ἱεροσολύμων ἀποκριτικῇ ἐκ μέρους τοῦ Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου* (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου καὶ ἐξ ἐπέ-

(1) Ἀδ. σ. 59—60, 85—86, ἀριθ. 55.
 (2) Ἀδ. σ. 86—87, ἀριθ. 56.
 (3) Ἀδ. σ. 87—88, ἀριθ. 57.
 (4) Δ. Καμπούρογλου, Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, τ. Α', σ. 34—36.
 (5) Ἑλλην. Φιλ. Σύλλ., τ. ΙΖ', σ. 88—90.
 (6) Ἀδ. σ. 90—93.
 (7) Ὅρα περὶ αὐτοῦ Κ. Σάθκ, Μεσαιων. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 57, 6.

ρου αντιγράφου), 1681. Ἀρχ. «Τὸ δευσιπό-
βλητον καὶ εὐαπόβλητον», φ. 198^α.

213. *Καρυοφύλλων* τῷ Ἱεροσολύμων Δο-
σιθέῳ, 1685. Θαρρῆλιωνος φθίνοντος ἔκτη.
Ἀρχ. «Τὸ γράμμα πάντων τῶν ἁλλῶν»,
φ. 199^α.

214. Τοῦ αὐτοῦ τῷ λογιωτάτῳ Ζαχαρίῳ,
ἀπαντώντος εἰς τὸ περὶ ψυχῆς σχεδιάσμα αὐ-
τοῦ. οὐ ἢ ἀρχή· «Παρελθούσης μιᾶς ἡμέρας»
κτλ. (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου), 2 δεκεμβρίου
1679. Ἀρχ. «Ἡμεῖς περισπόμενοι ἐν-
ταῦθα», φ. 199^β.

215. *Σεβαστῷ Κερκυρῶν*, Ἰωάννη Κα-
ρυοφύλλῳ τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ, 5 μαΐου (ἐκ
τοῦ πρωτοτύπου). Ἀρχ. «Αἴτης ἄμα καὶ
γραφάς», φ. 201^α.

216. Ἰω. *Καρυοφύλλων* ἀπάντησις τῷ Σε-
βαστῷ, ἀχρονολόγητος (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχεί-
ρου). Ἀρχ. «Εδεδόμην τὴν ἐπιστολήν σου»,
φ. 202^α.

217. *Συμβέστρον* πρωτοσυγγέλλου τοῦ ἐξ
Ἰωαννίνων ἐπιστολῇ πρὸς Καρυοφύλλῳ, ἐκα-
τομβαιῶνος 5 ἰσταμένου, 1680 (ἐκ τοῦ πρω-
τοτύπου). Ἀρχ. «Σοφώτατε, πανεργεστά-
τε», φ. 202^β.

218. *Καρυοφύλλων* ἀπάντησις ἐκ Βουκου-
ρεστίου πρὸς τὸν αὐτὸν Σύμβεστρον, 8 ἀγού-
στου 1680 (ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου). Ἀρχ.
«Ἐτι μοι ἐν Βουκουρεστίῳ», φ. 206^α.

219. Τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίῳ διδασκάλῳ, 13
ἀγούστου 1680. Ἀρχ. «Πανοσιώτατε ἐν ἱε-
ραμοναχίῳ», φ. 206^β.

220. Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς Πέτρον τι-
νὰ Ἰησουίτην καὶ διδάσκαλον, παρ' ᾧ ἐφοί-
των οἱ υἱοὶ τοῦ Καρυοφύλλου πρὸς ἀρόασιν
τῶν ἀστρονομικῶν μαθημάτων, 30 μαΐου
1681 (ἀπὸ σχεδίου). Ἀρχ. «Ἰδοὺ σὺν Θεῷ
ἀπὸ σήμερον», φ. 207^α.

221. Τοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέῳ Λικνίῳ, ἀχρο-
νολόγητος. Ἀρχ. «Σοφολογιώτατε ἐν φιλοσό-
φῳ», φ. 207^β. (Ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου).
Ἐκκλῆσ. Ἀλφθ. τ. Γ', σ. 425.

222. Τοῦ αὐτοῦ τῷ ἄρχοντι μεγάλῳ λογο-
θέτῃ τῆς αὐθεντίας Μολδοβλαχίας Μυρώνῃ,
ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἀναγιγνώσκων τὴν
τιμίαν», φ. 207^γ. Ἀπὸ σχεδίου ἰδιοχείρου.

223. Τοῦ αὐτοῦ ἀνεπιγράφοις εἰς Ἀμπα-
σαδόρον δεσπότην, εἰς φράσιν ἀπλήν καὶ ἀπὸ
σχεδίου ἰδιοχείρου, ἀχρονολογήτου. Ἀρχ. «Ἡ
ἀγαθὴ γῆ ἀπαιτέται», φ. 209^α.

224. Τοῦ αὐτοῦ ἐτέρᾳ ὁμοίᾳ εἰς οἰκίον
τοῦ αὐτοῦ ἀμπασαδόρου, εἰς φράσιν ἀπλήν

καὶ ἀπὸ ἀχρονολογήτου σχεδίου ἰδιοχείρου.
Ἀρχ. «Ἡ ἐπιστημονικωτάτη σου ἐργή»,
φ. 210^α.

225. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ καὶ παρανε-
τικὴ πρὸς τοὺς κληρικούς καὶ ἄρχοντας τῆς
μητροπόλεως καὶ πολιτείας Θεσσαλονίκης, 1
ἰουλίου 1684. Ἀρχ. «Ἐλαβὼν τὴν κοινήν ἑ-
μῶν ἐπιστολήν», φ. 210^β. Ἀπὸ σχεδίου ἰδιο-
χείρου.

226. Τοῦ αὐτοῦ Γερασίμῳ πατριάρχῃ Ἀ-
λεξανδρείας, ἀνθεστηριῶνος 5 φθίνοντος,
1690 (ἀπὸ ἰδιοχείρου σχεδίου). Ἀρχ. «Τὸ
ἐγκόσμιον καὶ ὑπερκόσμιον», φ. 211^α.

227. Τοῦ αὐτοῦ Εὐγενίῳ Ἰωαννουίτῃ ἀ-
ποκριτικὴ (ἐξ ἐτέρου αντιγράφου τοῦ Γορδίου),
ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἀπηλυόσαμεν γράμ-
ματός». φ. 213^α.

228. Ζαχαρίῳ μαθητῷ πρὸς τὸν διδά-
σκαλον αὐτοῦ Καρυοφύλλῳ περὶ ψυχῆς σχε-
διάσμα. οὐ ἢ ἀπάντησις ἐν φύλλῳ 199^β (ἕρ-
α ἀριθ. 214). Ἀρχ. «Παρελθούσης μιᾶς ἡμέ-
ρας», φ. 214^α.

229. Ζαχαρίῳ ἀνταποκριτικὴ, 11 ἰαννουα-
ρίου. Ἀρχ. «Δὲν ἔρω κατὰ τὸ παρόν», φ. 217^α.
Ἐπονται τέσσαρα φύλλα (218-221) ἄγραφα.

ΚΓ'. Ἐπιστολαὶ Εὐγενίου Αἰτωλοῦ.

230. Τῷ ἐπισκόπῳ Δημητριάδῃ, ἐκ Βρα-
νιανῶν, ἑκτωβρίου 1662. Ἀρχ. «Ἐξέστι
πάντως καὶ οἰκειότης», φ. 222^α. Ἐκκλῆσ.
Ἀλφθ. 1885, περιόδου 6' τόμος Α', σ. 553.

231. Διονυσίῳ μητροπολίτῃ Λαρίσσης, ἐκ
Τρίκας, 1663, Θαρρῆλιωνος δεκάτη ἰσταμένου.
Ἀρχ. «Πάνδημον γόσημα», φ. 223^α.

232. Τῷ αὐτῷ, ἐκ Βρανιανῶν, 1663, ἐ-
κατομβαιῶνος ὄγδοῃ ἰσταμένου. Ἀρχ. «Ὅτι
ἐλέγχει τὴν τῶν φίλων», φ. 223^β. Ἐκκλῆσ.
Ἀλφθ. 1885, σ. 554—555.

233. Τῷ αὐτῷ, 24 ἀπριλίου 1664. Ἀρχ.
«Ἐνέτηρον τοῖς πατήμοις», φ. 223^γ.

234. Τῷ αὐτῷ, ἐκ Βρανιανῶν 1664, πυ-
νεψιδῶνος 27. Ἀρχ. «Ἡ γρηγόριος ἀπονεία»,
φ. 224^α. Ἐκκλῆσ. Ἀλφθ. 1885, σ. 551—
553. Κ. Σάθρα, Νεοελλ. φιλολογ. σ. 328.

235. Τῷ αὐτῷ, ἐκ Βρανιανῶν, 2 ἰουλίου
1665. Ἀρχ. «Καὶ τοῦτο πρόστιμον», φ. 225^β.

236. Τῷ αὐτῷ, ἐκ Βρανιανῶν, 22 φεβρουα-
ρίου. Ἀρχ. «Ὁ λέων ἐκεῖνος», φ. 226^α.
Ἐκκλῆσ. Ἀλφθ. 1885, σ. 549—550.

237. Τῷ αὐτῷ, ἐκ Βρανιανῶν, 18 νοεμ-
βρίου 1665. Ἀρχ. «Ἀγὴρ τις τῶν ἱερῶν»,
φ. 227^α.

238. Διονυσίου Λαφίσης «τῷ σωφωτάτῳ καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις ἀνακτορίοις τῶν σεκρέτων ὑπερλάμπρῳ καὶ ἐξαιρετῷ βουλευτῇ κυρίῳ Παναγιώτῃ», κατὰ νοεμβρίου 1665. Ἀρχ. «Πολὺς μὲν παρ' Ἐ.λ.θισιν», φ. 227^β. Ἐκκλησι. Ἀληθείαις 1885, σ. 550—551.

239. Εὐγενίου Αἰτωλοῦ τῷ Λαφίσης Διονυσίῳ, ἐκ Βραχνικῶν, κατὰ δεκέμβρ. 1665. Ἀρχ. «Ἐδεξάμεθα καὶ αὐθις», φ. 228^β.

240. Τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπῳ τινί, ἐκ τῆς Βυζαντιδος, 1638, δεκεμβρίου πέμπτη ἱσταμένου. Ἀρχ. «Πολιτικῆ καὶ πολιταρχίῃ», φ. 229^β.

ΚΔ'. Ἑτεραί ἐπιστολαὶ τοῦ αὐτοῦ

(μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Τοῦ σωφωτάτου διδασκάλου κυροῦ Εὐγενίου τοῦ ἐξ Αἰτωλῶν ὀρωμένου διάφοροι ἐπιστολαί, αἱ ὅποσαι ἐσυνάχθησαν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἀμφοβολοῦ Νικολάου ἱερέως τουπίλκην Βουλισμῶ Ἰθακισίου. καὶ ἐγράφησαν ἐν τῷ παρόντι πονήματι. Εἶναι δὲ γλυκύτεραι ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, καὶ μὲ ὑψηλὸν νοῦν μελετημένοι, καὶ θεάρεστον ἐρημνεῖαν, καὶ ὄρθον σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας διωρθωμένοι).

241. Ἀρχιερεῖ, 1663. Ἀρχ. «Ἡ ἀρετῇ, πανιερότατε», φ. 230^α.

242. Γεωργίῳ φιλομαθεστάτῳ, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Πολιτικῆ ἠδ' ἡθέρειως», φ. 230^β.

243. Τοῖς ἀπὸ Καρπενησίου χριστιανοῖς τοῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν πολιτευομένοις, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Τελείωσις μὲν καὶ πέρας», φ. 231^α.

244. Ἰωάννη καὶ Γεωργίῳ, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Τῆν ἀγάπην καὶ φιλίαν», φ. 232^α.

245. (Παναγιώτῃ Νικουσίῳ). Ἐκ Γούθας, 15 μαρτίου 1670. Ἀρχ. «Εἰ καὶ φορτικαὶ πάντων», φ. 232^β.

246. Τῷ Κεφαλληνίαις. Ἀρχ. «Ἡ νεότης καὶ τὰ τῆς νεότητος», φ. 233^α.

247. Μαρολίῃ Καρνοφιλλῶν ἐπιστολὴ τῷ διδασκάλῳ Εὐγενίῳ, 1674, ἐλαρβεσλιῶνος ἐπὶ τρίτῃ δέκῃ. Ἀρχ. «Ἐξ ἀκαστηρίων μοι Διός», φ. 234^α.

248. Παναγιώτῳ Νικουσίῳ ἐπιστολὴ «ἀπὸ τοῦ ἐν Χάνδακι στρατοπέδου» τῷ διδασκάλῳ Εὐγενίῳ, 5 νοεμβρίου 1674. Ἀρχ. «Ματαίει μὲν τούδε», φ. 234^β.

249. Εὐγενίου Αἰτωλοῦ τῷ Παναγιώτῃ Νικουσίῳ, 1673, αὐγούστου ἐἱσταμένου. Ἀρχ. «Αἰ μεταξὺ τῶν τῶν πραγματιῶν», φ. 235^α.

250. Διονυσίῳ (Λαφίσης), ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Ἡ ἀκραιβιάτη τῶν φίλων», φ. 235^β.

251. Ἀνωνύμῳ. Ἀρχ. «Ἡ πολλὴ καταδρομή», φ. 236^β.

252. Ἀνωνύμῳ. Ἀρχ. «Πάντα ὁ φίλος», φ. 237^α.

253. Ἐμμανουήλῳ (Καστοριεῖ) ἀνέῳ κτήτορι τῆς ἐν Βυζαντίῳ σχολῆς, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Καὶ ἐνός καὶ δευτέρου», φ. 237^β.

254. Παναγιώτῃ Νικουσίῳ, 1666. Ἀρχ. «Ἡ φήμη πολιτικῆ», φ. 238^α.

255. (Τῷ Λαφίσης Διονυσίῳ;), ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «Οἱ ἀληθεῖς μὲν καὶ ἀμώμητοι», φ. 239^α.

256. Περικοπῇ ἐπιστολῆς τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀναστασίου Γορδίου, φ. 239^β. (Τῷ λογιωτάτῳ ἀρχιερεσβυτέρῳ Κωνσταντίνῳ).

257. Ἀββακοῦ ἐπιστολὴ ἀχρονολόγητος τῷ διδασκάλῳ Μαξιμίῳ, φ. 239^β.

258. Οἱ σπουδαῖοι Ἰωάννη τῷ φιλομαθεστάτῳ. Ἀρχ. «Φύσεως τέρας», φ. 240^β.

259. (Εὐγενίου) τῷ ἐν Πάτραις λογιωτάτῳ ἱερεῖ Γερμανῷ (Αἰτωλῷ;). Ἀρχ. «Ἐργώρια τοῖς πειρασμοῖς τῆς», φ. 241^α.

260. Τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννη. Ἀρχ. «Παρά γορδὴν πάντως», φ. 241^β.

261. Τοῦ αὐτοῦ Τιμοθέῳ. Ἀρχ. «Πεπλήρωταί σοι», φ. 241^β.

262. Θεωφάνους ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀργαφῶν, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἱερέα Νικόλαον (Βουλισμῶν;), γραμμένη ἀπὸ Κ/πόλεως ἐξ ὀνόματος τοῦ ἱερομονάχου Ἀθωνασίου. Ἀρχ. «Ἐλαθὸν τὸ πῦρ», φ. 242^α.

263. Εὐγενίου Αἰτωλοῦ, ἀνωνύμῳ πρωτοσυγγέλλῳ, φ. 243^β.

264. Καθηγουμένῳ ἀνωνύμῳ, φ. 244^α.

265. Νεκταρίῳ ἱερομονάχῳ ἐπιστολὴ Νεοφύτῳ, φ. 244^β.

266. Εὐγενίῳ Φωτίῳ, ἀπὸ Γούθας, 25 μαρτίου 1679, φ. 246^α.

267. Λαυρεντίῳ. Ἀρχ. «Τῶν προσηγμάτων», φ. 246^β.

268. Τῷ Ἀδρ/πόλεως Νεοφύτῳ. Ἀρχ. «Ἔθος τοῖς ἰατροῦσι», φ. 248^α.

269. Ραδουλῆ βρεβόδῃ, ἡμερῶν Οὐγκροβλχίαις, 1663. Ἀρχ. «Τὰ βέβηματα τῆς κακῆς», φ. 248^β.

270. Διονυσίῳ Λαφίσης. Ἀρχ. «Ἡ τῆς γῶρας ἀκαρπία», φ. 250^α.

271. Τῷ αὐτῷ. Ἀρχ. «Ὁ μὴ διουλογῶν», φ. 250^β.

272. Τῷ αὐτῷ. Ἀρχ. «Τὸ μέλι κατὰ», φ. 252^α.

273. Κωνσταντῖνῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ἐν Τρίκῃ ἐκκλησίας. Ἀρχ. «Πολύται πάντως», φ. 253^α. (Ἀπὸ Γουόδας, 1678).

274. Τῷ αὐτῷ. ἀπὸ Γουόδας, 1677. Ἀρχ. «Ἡ ἀρετὴ τοῦ δένδρου», φ. 255^α.

275. Κλήμεντι ἱεροδιακόνῳ, ἀπὸ Γουόδας 5 ἀγούστου. Ἀρχ. «Ἀντὶ λόγου τῶν φίλων», φ. 256^β.

276. Τῷ Λιτζίξ καὶ Ἀγγάρων ἐπισκόπῳ Ἰακώβῳ. Ἀρχ. «Ἐγνωρίσαμεν διὰ τῶν γραμμάτων», φ. 257^α.

277. Κλήμεντι ἱεροδιακόνῳ, ἀπὸ Γουόδας 7 Σεπτεμβρίου. Ἀρχ. «Ἠξιώθημεν καὶ δευτέρων», φ. 258^α.

278. Τῷ αὐτῷ αὐτόθεν. Ἀρχ. «Ἐρθέε ἐγράψαμεν», φ. 258^β.

279. Τῷ αὐτῷ ἐπιτροπεύοντι ἐν τῇ μητροπόλει Λαρίσσης, ἐκ Βραβανῶν. Ἀρχ. «Ἡθε προίθεε ὁ πατριάρχης», φ. 260^α.

280. Τῷ αὐτῷ. Ἀρχ. «Ἡ θεουργικαὶ ἀρεταί», φ. 261^α.

281. Τῷ ἐν Τρικκαλίαις Εὐσταθίῳ Χρυσικῷ, ἀπὸ Γουόδας, 19 Ἰανουαρίου 1678. Ἀρχ. «Ἐλάθωμεν τὸ ἰδιόγραφον», φ. 261^β.

282. «Ὁ τριγέρον Εὐγένιος τῷ τριγέροντι κυρίῳ Ἰωάννῃ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν ἱερῷ καὶ λαϊκοῖς χριστιανοῖς τῆς πολιτείας τοῦ Τρικκαίου» κτλ. (Ἀτελής). Ἀρχ. «Ἐν εἶναι ἄλλο κτῆμα», φ. 262^β.

ΚΕ'. Ἐπιστολαὶ Γερμανοῦ Νύσσης (1).

283. Τῷ λογιωτάτῳ ἐν ἱερῳ. Κυρίλλῳ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Πρώτου ἐπεμψίμου ἐπιστολήν», φ. 266^α.

284. Τῷ αὐτῷ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Τὰ πρὸ τοῦ ὀκτωβρίου», φ. 267^α.

285. Ἰωάννῃ τῷ ἱατροφιλοσόφῳ, 8 ὀκτωβρίου 1686. Ἀρχ. «Ἐπερήσθη σοι τῇ ταυρίᾳ», φ. 268^α.

286. Εὐγενίῳ διδασκάλῳ, Μπουκουρεστήθην, μεταχειρηνῶνος πέμπτη ἰσταμένῳ 1676 (ἀπὸ τοῦ βιβλίου τοῦ Γουόδιου ἀντιγραφεῖσα). Ἀρχ. «Τῷ γρηγορηθεῖν ἡμεῖς», φ. 269^α.

287. Ἀθανασίῳ ἱερομονάχῳ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Ἦσθη ἀκούσας σου», φ. 272^α.

288. Ἰάννῃ, λόγ. 1686. Ἀρχ. «Ἦκε ἡμῖν εἰς ἀναπλήρωσιν», φ. 272^α.

289. Διονυσίῳ λογίῳ ἱερομονάχῳ, ὀκτωβρ. 1686. Ἀρχ. «Ἡ γνώσις τῶν σωτῶν συμβάλλει», φ. 272^β.

290. Τῷ Λακκαδαιμονίας Θεοδορήτῳ, ἀπὸ Βλαχίας, ὀκτωβρ. β' ἰσταμένου, 1686. Ἀρχ. «Νόμος ἐστὶ κλαίειν», φ. 273^α.

291. Σεβαστῷ διδασκάλῳ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Ἀρθοῦμι πάν», φ. 274^α.

292. Βαλεντίνῳ τῷ Λουτέρῳ ἀρχιδιδασκάλῳ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Ἦντες μὲν βροτοί», φ. 274^β.

293. Ἐπιστολὴ Οὐαλεντίνῳ Γρηγόριῳ ἀρχιδιδασκάλῳ, Χρυσάνθῳ ἀρχιδιακόνῳ (τῷ κατόπιν πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων), γραφεῖσα ἐν Βραχίῳ Στεφανοπόλει τῇ 9 δεκεμβρίου 1686. Ἀρχ. «Τὰ γράμματα λέληθον», φ. 275^α.

294. (Γερμανοῦ Νύσσης) τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Καντακουζηνῷ τῷ μεγάλῳ στολνίκῳ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Ἐπίρρημεν ἤδη τοῦ ποθομένου», φ. 275^β.

ΚΣΤ'. Ἐπιστολαὶ διαφόρων (1)

(Ἰπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἄντὶ τὸν σοφολογιώτατον ἐν διδασκαλίαις καὶ μέγαν χαρατοφύλακα τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κύριον Σπαντωνῆν παρὰ τινῶν ἑλλογιμῶν ἀνδρῶν γραφεῖσαι ἐπιστολαί, καὶ τινες πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίσεις τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου»).

295. Ἰεροθέῳ Δρόστῳ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Δικαίως οἱ πιστοὶ καὶ σκετοί», φ. 276^α.

296. Σεβαστῷ Κωνσταντίνῳ, μοναχικῶνος ὀγδόη ἰσταμένου. Ἀρχ. «Ἠδέως ἀκούω τοῦ σκετοτάτου», φ. 276^β.

297. Τοῦ αὐτοῦ, πυκνεψιδῶνος δ' ὀθίνοντος. Ἀρχ. «Φιλίας μὲν σήμενται», φ. 277^α.

298. Σπαντωνῆ ἀπάντησις τῷ Σεβαστῷ, γαμηλιῶνος γ' ὀθίνοντος. Ἀρχ. «Θεασίωσαν παύσων», φ. 277^β.

299. Στεφάνῳ Μπραγκοβίτου τῷ σοφολογ. διδ. καὶ μεγάλῳ ῥήτορι τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας Σπαντωνῆ, ἀρχιεπισκόπῳ. Ἀρχ. «Χάριται μεγίσται», φ. 278^α.

300. Ἀλεξάνδρῳ (Μαυροκορδάτου) τῷ διδ. Σπαντωνῆ, 1683, γαμηλιῶνος ε' ἰστοντος. Ἀρχ. «Ἐντιμ. καὶ λογιώτατε καὶ περιπόθητε διεργημεντὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας», φ. 279^α.

301. Σπαντωνῆ, Νικολάῳ Μαυροκορδάτῳ

(1) Ἠτοιμάσθησαν πρὸς ἔκδοσιν.

(1) Ἠτοιμάσθησαν πρὸς ἔκδοσιν.

ἐρμηνευτῆ τῆς Βασιλείας καὶ μεγ. σκευοφύλακι τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, 1703, ποσειδεώνος β' φθίνοντας, φ. 279⁶. Ἀρχ. «*Ἐγγὴς ἀξίον ἦν*», φ. 279⁶.

302. Νικοδήμου Μαΐαροῦ ἀρχιεπισκοπῆς ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Σπαντωνῆν, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Ἐρωγε μὲν οὐκ ἠρεσθήμην*», φ. 280^α.

303. Σεβαστοῦ, τῷ διδασκάλῳ καὶ δικαιοφύλακι Σπαντωνῆ, πυανεψιδώνος β' ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Οἱ τῶν παιδικῶν ὑπερφώως*», φ. 280^β.

304. Σεβαστοῦ, τῷ μεγάλῳ διερμηνευτῆ Σπαντωνῆ, ἐλαφροβλιώνος τρίτη ἐπὶ δέκα. Ἀρχ. «*Αἱ δ' ὁ μὲν τῶντι Συνέσιος*», φ. 281^β.

305. Σεβαστοῦ τῷ αὐτῷ, μουνηγιώνος η' ἰσταμένου. Ἀρχ. «*Καταμύφουμαι τῆς τήρης*», φ. 282^α.

306. Σεβαστοῦ τῷ αὐτῷ, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Καλὸν μὲν πως αἶεν*», φ. 282^β.

307. Σεβαστοῦ, (τῷ λογίῳ καὶ μαθητῇ αὐτοῦ) Ἰωάννη, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Ἀργὴ σοφίας*», φ. 284^α.

308. (Σπαντωνῆ) ἐπιστ. πρὸς τὸν Σελευκείας μητροπολίτην Γρηγόριον, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν*», φ. 286^α.

309. Σεβαστοῦ ἐπιστ. πρὸς Εὐγένιον Αἰτωλόν, ἀνθεσθηριώνος εἰκάδι ἰσταμένου (ἀπὸ ἰδιοχείρου Ἀναστασίου τοῦ Γαρδίου). Ἀρχ. «*Φίλον πιστὸν ἀνάλλαγμα*», φ. 287^α.

310. Σεβαστοῦ ἐπιστολὴ τις πρὸς τὸν ἐξ ἀπαρρήτων Ἀλέξανδρον Μυροκοροδάτον, ἀχρονολόγητος. Ἀρχ. «*Ὁ τῶντι σοφώτατος*», φ. 288^α.

311. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

312. Ἀπάντησις.

Ἄρθ. II

Τεῦχος ἐκ χάρτου συνιστάμενον ἐκ φύλλων ἡριθμημένων 178 καὶ γραφέν ἀμφὶ τὸ τέλος τῆς III' ἔκαστον. Ἐπιγράφεται δὲ ὡδε:

«*Συλλογὴ πατριαρχικῶν γραμμῶν καὶ ἄλλων σημείων διὰ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ἰποθέσεων, τοῦ τε Μεγάλου Χριστοφύλακος Σπαντωνῆ, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἐκκλησιαστικοῦ Κριτίου, καὶ ἄλλων ἀξιολόγων κληρικῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τόμος Β^{ος}».*

Ἡ συλλογὴ δὲ αὕτη πολυάριθμα περιλαμβάνει ἔγγραφα, ὧν παρατίθημι ἐνταῦθα τὴν ἀναγραφὴν μετὰ ἐπαρκεῦς ἀναλύσεως. παραλιμπάνων μόνον τὰ ἀχρονολόγητα καὶ ἀνώνομα ἔγγραφα.

1. «*Ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλέξανδρου Μυροκοροδάτου. — (Μητροπολίτης τοῦ Γ') γράμμα ἐπικυρωτικὸν τῆς ἐπὶ πατριαρχεῖας Ἰωάννου Β' γενουμένης παραχωρήσεως τῷ Θεσσαλονίκης μητροπολίτῃ Ἰωάννῳ Ἀργυροπούλῳ τῶν μητροπόλεων Μελενίκου καὶ Περίθεωρίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ὁ ἀπαρκαλέυτος καὶ ἀδικασίσιτος μένωνιν αὐταὶ εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ ἀναποσπάστος, μέγχις οὐ ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἰδίαν μητρόπολιν (1). Ἔπει ζ'σδ' (= 1566)», φ. 1^α.*

2. *Τοῦ αὐτοῦ πατριαρχεῖας ἀπόφασις ἀχρονολόγητος, δι' ἧς παραχωροῦνται ἐξαρχικῶς τῷ σακελαριῳ Καστὶ παπῆ Ἰωάννη τὰ δέκα χωρία τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Σουρδακίας καὶ Φυλλῶν, φ. 2^α. Ὅρα Α. Π. Κερκαμέως, Documents patriarcaux ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Σ' ῥωστικοῦ ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου, ἐν Ὁδησσῷ, 1888, τ. Β', σ. 178—179.*

3. Σημείωσις, ὅτι ἐν ἔτει 1584 (7092) ἰνδικτ. εἶ'. μηνὶ μαρτίῳ, ἀφιέρωσεν «ὁ ἐν ἀρχουσίᾳ ἐγγενέστατος κύριος Γεώργιος ὁ Κριτόπουλος» (2) εἰς τὸν ναόν τῆς Παμμακαριστοῦ κανδήλιαν ἀργυρᾶν ζυγίζουσαν 400 δράμια. φ. 2^α.

4. «*Ἴσον ἀπαρχάλλακτον περὶ τοῦ ἐν Καλλιποπόλει ναοῦ», «ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ λογοθέτου Γεωργίου». (Μητροπολίτης τοῦ Γ') ἐπιβεβαιωτικὸν γράμμα, δι' οὗ ἐμολογεῖται ὅτι ὁ παπῆ Ἀρχοντίτζης ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ψάλλειν καὶ ἱερουργεῖν ἀκωλύτως ἐφ' ὄρω ζωῆς ἐν τῷ ἐν Καλλιπόλει ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου (3). Ἔπει ζ'σε' (= 1567), μηνὶ νοεμβρίῳ, ἰνδικτ. ι', φ. 3^α.*

5. «*Ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ μεγάλου διερμηνέως» (Μητροπολίτης τοῦ Γ') γράμμα περὶ τῆς ἐν Κερκαμάνι (Κ/πόλεως) ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἧς οἱ ἱερεῖς στασιάζοντες ἀνέτρεπον ἀρχαίαν τάξιν. «ἦτις ἦν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Διὸ ὁ πατριαρχεῖας θεσπίζει, «ἵνα οἱ εἰρημένοι ἱερεῖς τοῦ μεγάλου μὲν Κωνσταντίνου καὶ μόνον ἡγία προσεχῆς μελλουσι, τῷ Θεῷ δεήσεις καὶ τὴν ἀντίμακτον θυσίαν ἐκτελέσῃσι, οἱ ἔχοντες ὀφρῆκα ὧσιν ὡς μὴ ἔχοντες, ὥστε προπορευεσθαι τοὺς γέροντας ἱερεῖς καὶ προτιμᾶσθαι*

(1) Ὅρα Α. Π. Κερκαμέως, Συμβολὰς ἐν Ἐκκλησιᾷ, Ἄρθ. τ. Δ', σ. 401.

(2) Ὅρα Ἐκκλησιᾷ, Ἄρθ. τ. Δ', σ. 385.

(3) Ἐξεδόθη ἐπ' ἑμοῦ ἐν ἀρχαιολ. παρχει. Ἐλλην. Φιλολ. Συλλόγου, τ. ΙΖ', σ. 105—106.

των νεωτέρων. καὶ τοι γὰρ ἐχόντων ὀφρῆνικα ἐκκλησιαστικά. καὶ μηδεμίαν ἔχειν πρὸς ἀλλήλους διενόηλσιν. ἵνα καθαρώτερον τῆς εὐχῆς προσάγωιν ὑπὲρ τοῦ ἀκρωμένου ἐκείσε λαοῦ. Ἐπι δὲ διορίζεται, εἴ γὰρ κατὰ τύχην εὐρεθῆ τις τῶν ἀπ' ἄλλης ἐνορίας ἱερέων κατὰ τὴν ἀξίαν μείζων ἐκείνων, καὶ βουλευθῆ συμφορέσαι ἢ συλλειτουργῆσαι αὐτοῖς, ἵνα ἔχη παρ' αὐτῶν τὴν πρέπουσαν τοῖς κληρικοῖς τιμὴν καὶ προπορεύηται καὶ προτιμῆται πάντων τούτων ἐν τε τῷ βήματι καὶ ἐν τοῖς εἰσόδοις καὶ ἐκφωνήσεσιν». Ἐν ἔτει 'ζοζ' 1568—1569, ρ. 5^α.

6. «Ἐκ τῆς τοῦ Ἰωάννου Καροπόλλη μεγάλου λογοθέτου ἰδιοχείρου ἐφημερίδος ἐκλογαί» περὶ τῶν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1676 καὶ 1689 πατριαρχῶν τῆς Κ/πόλεως (1), ρ. 7.

7. «Κατάλογος τῶν ἐν Βυζαντίῳ μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου ἐπισκοπησάντων», καὶ «Κατάλογος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς ἀλώσεως (γράφει μέχρις ἐτους 1413) πατριαρχουσάντων», ρ. 9.

8. Καθαιρέσεις τοῦ Λαρίσσης μητροπολίτου Δανιὴλ, ἀχρονολόγητος, γενομένη ἐπὶ τῆ βῆσει κατηγοριῶν διατυπωθεισῶν ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Βούλκου, λογοθέτου Τρίκκης, καὶ τῶν μαρτύρων παπᾶ Ἰωάννου οἰκονόμου Τρίκκης, παπᾶ Σταμάτη χαρτοφύλακος, παπᾶ Χαρίτωνος καὶ Ἀποστόλου παπᾶ Ἀθανασίου διδασκάλου Τρίκκης. Κατηγορίαι: α') ὅτι ἀρχιερατεύοντας τοῦ Δανιὴλ ἐγένετο μεγίστη καταστροφή ἐν τῇ μητροπόλει Λαρίσσης· β') «ὅτι μεσιτεῖα καὶ βία τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐγκρατῆς ἐγένετο τῆς Λαρισσέων μητροπόλεως»· γ') «ὅτι τοὺς χειροτονηθέντας ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκόπους ἐπὶ χρήμασιν ἐχειροτόνησε, καὶ μᾶλλον τὸν Ζητουπίου Ἰακώβον ἐπίσκοπον ἀθθαδῶς καὶ ἀναιδῶς»· δ') ὅτι τὸν γελωτοποιῶν καὶ μῆμον Ἰωάννην τὸν ἀπὸ Δίβης (ἐπαρχίας Ὠλένης) ἱερέα ἐχειροτόνησεν. ρ. 12^α—14^α. (Κατὰ τὸ ἐν ρ. 14^α γράμμα, ἀριθ. 9, ἡ καθαιρέσεις αὐτῆ ἐγένετο ἐπὶ Μητρομάγου ρ. Γ').

9. Ἰερμίου τοῦ Β' ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης ὀρθοδόξους, ἀγγέλλουσα τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν τοῦ προκαθημαθέντος Δανιὴλ, ὡς παθόντος διὰ σκευωριῶν τοῦ πρώην Ἰωαννίνων Ἰωάσαφ.

ρ. 14^α. Ἀποκηρύττεται ἐπι ὁ ἤδη κατέχων τὸν θρόνον Λαρίσσης Ἰωάσαφ (1).

10. Ἰερμίου τοῦ Β' ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς ἄρχοντας Χίου ἐντέλλουσα, ἵνα ἀκυραῶσι καὶ ἀνενέργητα τὰ ἀποσταλέντα παρὰ τοῦ ἐπιθρακτικῶς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀρπάσαντος Μητροφάνους Γ', «ἅτε ὑποπτα ὄντα οὐ μόνον δι' ἣν προσείπομεν (ἐν ἀρχῇ) ὑπόληψιν τοῦ γέροντος ἐκείνου (Μητροφάνους Γ'), ἀλλὰ καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ Θεοδοσίου (Ζυγομαλά), οὐ τινος ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς κατέγνωμεν ἐν πολλοῖς οὐχ ἀπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, ὡς φαίνεται διὰ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ κατὰ καιροὺς ἀλλήλοισι ἐναντιουμένων καὶ παριστάντων τὸν γράφοντα, ὡς οὐ τοῦ δικαίου ἐνεκα, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸ κερδοῦσαι πάντα ποιούντα καὶ γράφοντα», ρ. 15^α. Ἀχρονολόγητος.

11. Μητρομάγου τοῦ Γ' συνοδικὴ ἀπόφασις, ἀπολυθεῖσα κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1571 ἐτους καὶ ὀρίζουσα, ὅπως τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων «σταυροπήγιον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν δεσποίνης Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τοῦ Ἀρχιμυδριτοῦ» ἡ ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων Δανιὴλ (2), ρ. 16—17.

12. Ἰερμίου τοῦ Β' συνοδικὴ ἐπικυρωτικὴ πρᾶξις περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ἐπισκοπῆς Διαυλείας καὶ Ταλαντίου, μηνὶ ἰουνίῳ 1572, ρ. 19—21. Κατεχώρισα δὲ ταύτην ἐν τοῖς Μνημείοις τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, τοῖς ὑπὸ Δ. Καμπούρογλου ἐκδιδομένοις, τ. Β', σ. 226—229.

13. Μητρομάγου τοῦ Γ' συνοδικὸν ἔγγραφον περὶ τῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν κλόν τῆς Παμμακαρίστου ἀφιερώσεως τῶν ὀσπιτίων, «τῶν ποτὲ τοῦ Γ' ἄλλη», παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μπογδανίας Ἰωάννου Πέτρου βοεβόδα, μηνὶ ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος η' (1580), ρ. 22^α. Ἀντεγράφη δ' ἐκ τοῦ κώδ. τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας (3).

14. (Ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ κώδικος τῆς Με-

(1) Σχετικὸν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην γράμμα, μεταγενέστερον (1581) ὅρα παρὰ τῷ Σάθῳ, Δοκίμιον περὶ Ἰερμίου Β', σ. 146—148, ἀριθ. 4.

(2) Ὅρα τὸ δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρίας, τ. Ι', σ. 456—459.

(3) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐξεδόθη πᾶν καλῶς ὑπὸ Μ. Χαμουδοπούλου ἐν Ἐκκλησ. Ἀθη. τ. Β', σ. 731. Ἀνεκδοτὸν δὲ νομίμας αὐτὸ μετετύπωσεν ὁ Μ. Γεδεὼν ἐξ ἀντιγράφου ἐσφαλμένου ἐν Χρον. τοῦ πατριαρχ. οἴκου, σ. 141—145.

(1) Ἐξεδόθησαν ὑπὸ Μ. Παρηνίκα ἐν Ἐλλ. Φιλ. Συλλ. τ. ΙΑ', σ. 26.

γάλης Ἐκκλησίας). Μαρτυρική τις ἀπόδειξις γενομένη ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Β', μηνὶ ὀκτωβρίῳ τοῦ ἔτους 1578 (7087). Ἰνδικτ. Ζ', περὶ τῶν 1000 φλουρίων τῶν ἀφιερωθέντων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ Β' (1), φ. 23^α.

15. Ὑπόμνησις δηλοῦσα, ὅτι «ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κυρ Ἱερεμίου (τοῦ Β'), Κριτοπούλινα ἢ ἐκ τοῦ Χρυσοκεράμου, ἐπομένη ταῖς ἄλλοις φιλοθέοις χριστιανοῖς, οἱ θεῖοι ζῆλοι κινηθέντες ἀφιέρωσαν πρὸ χρόνων τῇ καθολικῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ διάφορα σκεύη καὶ κτήματα εἰς μνημόσυον αὐτῶν τε καὶ τῶν γονέων αὐτῶν, οἴκοθεν ὀρήσασα προσηλωμένα εἶναι ὠμολόγησε τὰ εαυτῆς ἅπαντα τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ πατριαρχείου, ἥτοι τὸ ἐν τῷ Χρυσοκεράμῳ ὄσπιτιον, ὅπερ εὑρίσκεται πλησίον Δήμου τοῦ Κασάπην, καὶ Ἀλεξοῦς, καὶ Ζωῆς τοῦ Στρατηγίου, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου μέρους Νικολέζου τοῦ Δημητρίου· ὁμοίως καὶ τὸ μπουσάνιον μετὰ τοῦ ἀμπελίου τοῦ Στρασινοῦ, καὶ ἀμπάριον. ὅπερ ἠγόρασε παρὰ τοῦ Στραματίου Καμίτζη, μετὰ τοῦ πλαγίου τοῦ χέρσου τόπου, τὸ γεινιάζον τῷ ἀμπελίῳ τοῦ Πέτρου τοῦ Κατζαρῶ καὶ τῷ τοῦ Γεωργίου τοῦ Παναγιώτου καὶ τῇ δημοσίᾳ ὁδοῦ» (2), φ. 23^β.

16. Ἐτέρα σημειώσις: «Πατριαρχοῦντος τοῦ αὐτοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρ Ἱερεμίου, κατὰ τὸ ζῆτον (7098=1590) ἔτος, μηνὶ μαίῳ κς', ἡμέρᾳ β', ἰνδικτιώνος γ'ς, ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν Καρὰ Ἰωάννης, υἱὸς Γεωργίου καὶ Ἐλένης, ἐκ χωρίου Στενιτζῆς ἐπαρχίας Χριστιανουπόλεως, οἰκεῖν βουλῇ καὶ προαιρέσει ἀφιέρωσε τὸ ὅπερ ἔχει ἀμπέλιον, τὸ κείμενον ἐν χωρίῳ λεγομένῳ Τζιζάρη τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας, τῇ καθ' ἡμᾶς μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἕνεκα καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ, ὑποσχόμενος δῶσειν τὸ γοτζίτιον ἐπὶ τούτῳ εἰς βεβαίωσιν, ἵνα μηδεὶς τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν αὐτοῦ ἢ καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἔξω, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τολμήσῃ ἀφαιρᾶσαι τὸ ἀφιερωθὲν τῷ Θεῷ, ἀλλ' εἴη καὶ εὑρίσκηται ἀφιερωμένον καὶ ἀναπόσπαστον εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα αἰῶνα. Ὅθεν

εἰς δῆλωσιν ἐσημειώθη ὧδε ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι» (1), φ. 24^α.

17. Ἐτέρα σημειώσις: «Πατριαρχοῦντος τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἱερεμίου, ὁ εὐσεβέστατος αὐθέντης Ἰωάννης Πέτρος βοσβέδας πάσης Μολδοβλαχίας προτραπείς παρ' αὐτοῦ λόγοις καὶ ἔργοις ὤφελῃσαι καὶ βοηθῆσαι τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἀφιέρωσαν αὐτῇ ταῦτα δὴ τὰ χειρωδέστατα κτήματα: Καζάνιον ἐν μέγα ὀκάδων . . . , πεντζερέδες δύο μεγάλους, ἐκάτερος αὐτῶν ὀκάδων . . . σινίον μέγα ὀκάδων . . . σινίον μικρόν, κουζι-τεψὶ δύο ὀκάδων, κουκούμια δύο μεγάλα, γουλιάρικα τέσσαρα, σαχάνια πρῶτα ἑκατὸν καὶ ἑτέρα γεκαρνι-τεψὶ πενήτηκοντα, ἔχοντα πάντα τὸ ὄνομα καὶ τὴν βουλλαν τῆς αὐθεντείας αὐτοῦ, βροῦς κεραλῆν κατὰ τὸ σύνθημα ἔχουσαν ἐκτετυπωμένην. Ταῦτα ἀφιέρωσαν εἰς μνημόσυον αὐτοῦ αἰώνιον. Ἐν ἔτει ζ'ωπ'δ'ω', μηνὶ μαίῳ, ἰνδικτ. δ'ης (=1576) (2), φ. 24^β.

18. (Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος). [Ἱερεμίου τοῦ Β'] ἐπιστολὴ πρὸς τὸν γοστὰλδον καὶ τοὺς γουβερναδόρους τοῦ ἐν Βενετικῷ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, περὶ τῶν διαδοθέντων λόγων κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, φ. 25^α. Ἀχρονολόγητος. Εὐρύεται δὲ παρὰ τῷ Σάθχ, Δοκίμ. περὶ Ἱερεμίου Β', σ. 192.

19. (Ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ μεγάλου διερχμηνέως). Θεολίπτον τοῦ Β' γράμμα τι ἀχρονολόγητον πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ χριστιανούς ἀποτεινόμενον καὶ προτρέπον, ὅπως ἐλεήσωσι τὸν λογοθέτην τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Γεώργιον (Ποτηρᾶν), «τὰ ἀναγκαῖα αὐτοῦ ἀπολέσαντα καὶ βραρυτάτως δυστυχήσαντα ἐν ταῖς μεταβολαῖς τοῦ καιροῦ, καὶ πολλὰ παθόντα καὶ ἐκδεδωκότα πόνοις τὴν ζωὴν αὐτοῦ» (3), φ. 27^β.

20. Θεολίπτον τοῦ Β' συνοδικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐξαρχίας τῆς νήσου Σάμου, 1585. ἐν φ. 28—29. (Ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Ἱεροσολύμων) (4).

(1) Καὶ τοῦτο τὸ ἔγγραφο ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Χαμουδοπούλου (Ἐκκλησ. Ἀλθθ. τ. Β', σ. 730) ἐτύπωσεν ὡς ἀνέκδοτον ὁ Μ. Γεδεὼν ἐνθ. ἀνωτ. σ. 141—142.

(2) Ὁ Μ. Γεδεὼν δὲν σημειῶσ' (Χρον. πατρ. οἴκου, σ. 67, 143) πόθεν ἀντέγραψε τὸ σημείωμα τοῦτο καὶ πῶς βασιζόμενος ἔχρονολόγησεν αὐτὸ τῷ 1578.

(1) Κ. Σάθχ, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 519. Ὁ Γεδεὼν ἐνθ. ἀνωτ. σ. 151 κατὰ λάθος γράφει μαίῳ ε'.

(2) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Χαμουδοπούλου ἐν Ἐκκλησ. Ἀλθθ. τ. Α', σ. 18.

(3) Α. Π. Κεραμέως, Συμβολαὶ ἐν Ἐκκλησ. Ἀλθθ. τ. Δ', σ. 385.

(4) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Κ. Σάθχ Δοκίμ. περὶ Ἱερε-

21. [Διονυσίου Β' ἢ Ἰωάννου Β'] ἐπιστολή πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ χριστιανούς προτροπομένους ὅπως βοηθήσωσι γραμματικῶς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν. Ἐπίτροποι δὲ τῆς συλλογῆς τῶν ἐράνων ὀνομαζοῦνται ἐν τῷ γράμματι ὁ ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Παχώμιος καὶ ὁ ῥήτωρ Ἰωάννης. φ. 30^α. Ἀγρονολόγητον καὶ ἀνόνημον.

22. (Ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Ἱεροσολύμων (1). *Λεωφύτου τοῦ Β'* ἐπικυρωτικὸν εὐεργετικῶν τιμῶν γράμματος τοῦ πατριάρχου Μαθθαίου, δοθέντος τῷ πρωτοκακονάρχῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Μιχαήλ. Λέγει δ' ἐν αὐτῷ ὁ πατριάρχης, ὅπως ὁ ῥήθεις Μιχαήλ ἔχη ἀναρριζέτους καὶ ἀναπροσπάστους ἐφ' ὄρω ζωῆς τὰς νήσους Κάλυμνον, Σέριφον καὶ Ἀμοργόν, καὶ λαμβάνων ἐκείθεν ὡς γνήσιος καθολικὸς ἔξαρχος πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἑσῶν εἰσοδήματα. Μηνί φεβρ. 1602 (7110, ἰνδικτ. ιε'). φ. 31^α.

23. (Ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Ἱεροσολύμων) (2). *Ραφαήλ τοῦ Β'* καθαιρετικὸν ἐγγράφον τοῦ Βάρνης μητροπολίτου Θεολήπτου, μηνί ἰανουαρίῳ. 1605 (7113, ἰνδικτ. γ'). φ. 32^α.

24. (Ἐκ τοῦ παλαιῦ κώδικος τῆς μεγ. Ἐκκλησίας). *Λεωφύτου τοῦ Β'* τὸ β' πατριαρχούντος συνοδικὸν ἀγγίλλιον, δοθὲν τῷ Ἀγκύρας μητροπολίτῃ Παρθενίῳ καὶ ἔχον ὡς ἐν συντόμῳ ὡδε: «Ὅτι μὲν καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν εὐρισκομένη ἀγριωτάτη μητρόπολις Ἀγκύρας μία καὶ αὐτὴ ὑπῆρχε τὸ πάλαι τῶν ἐπισήμων καὶ περιφανῶν μητροπόλεων, καὶ ἦνθι καὶ ἡκμαζεν, ἔχουσα ὑφ' ἑαυτὴν ἐπισκοπὰς ἱκανὰς καὶ χωρῖα ἀρκούντα. φανερόν ἐστι καὶ πᾶσι τοῖς φιλομαθεῖσι καὶ ἐμπείροις κατάδηλον ὅτι δὲ μετὰ ταῦτα οἱ γραμματίσαντες ἀγριώτατοι πατριάρχαι ἰδόντες αὐτὴν ἐν ἐνδείῃ καὶ ἀπορίῃ καταντήσασαν ὑπὸ τῶν τοῦ καιροῦ ἀνομιαιῶν καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων συμφορῶν, καὶ μὴ δυναμένην ὅλως τρέφειν γνήσιον ἀρχιερέα, προσέθεντο καὶ προσεκόλλησαν αὐτῇ τὴν γῶραν Οἰνούπολιν σὺν ἄλλοις δυοὶ χωριδίσι, Γιλιασαρί τε καὶ τὴν Τόσια, καὶ εἶχον αὐτὰ καὶ ἐνέμοντο οἱ κατὰ καιροὺς μητροπολίται Ἀγκύρας γνήσιως καὶ ἑνοριακῶς, καὶ τοῦτο ἀγνοεῖ τῶν ἀπάντων οὐδεὶς. Ἀλλ' ὁ πατριαρχεὺσας ἐκεῖνος Ραφαήλ, ὡς πρότερον

μὲν διὰ γράμματος αὐτοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἐπομένως ἐθεθεσίωσε τὰ τρία χωρῖα ταῦτα εἶναι ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἀγκύρας, ὕστερον δὲ ἔβηρχ κινήθεισ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπέσπασεν αὐτὰ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως καὶ ἀπέξένωσεν καὶ ἔμεινεν ὁ προστάτης αὐτῆς, ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀγκύρας κύρ Παρθένιος, ἐν ἐσχάτῃ πενίχῃ καὶ ἄρχῃ πτωχείᾳ ὡς τις τοῦτο μὴ ἀνεχόμενος παρεστή συνοδικῶς μετὰ δακρύων καὶ ἐδεήθη δικαιοθῆναι αὐτὸν καὶ λαθεῖν καὶ πάλιν τὰ χωρῖα αὐτὰ». Γνώμη λοιπὸν συνοδικῆ ἀπεδόθησαν αὐτῷ τὰ εἰρημμένα χωρῖα, κατεχόμενα παρὰ τοῦ Γαγγρεῶν μητροπολίτου Παρθενίου. Μηνί σεπτεμβρίῳ. 1610 (7119, ἰνδ. θ'), φ. 33—34^α. Συνοπογράφονται ὁ Νικομηθεὺς Γαβριήλ, ὁ Νικαίης Μακάριος, ὁ Μονεμβασιῶς Γερμανός, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δημητρίζης Ἀθανάσιος, ὁ Λήμνου Κλήμας, ὁ Χριστιανουπόλεως Συμεών, Ἰεραζὸς ὁ μέγας λογοθέτης ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Καισαρείας καὶ τοῦ Προύσης, ὁ μέγας οἰκονόμος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἐλασσῶνος καὶ Δομνίκου, ὁ μέγας ῥήτωρ ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἀθηνῶν, τοῦ Ακαρίσσης, τοῦ Θηβῶν καὶ τοῦ Ἰμβροῦ, ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε Τουρνόβου, τοῦ Π. Πατρῶν, τοῦ Ἰωαννίνων, τοῦ Σερρών καὶ τοῦ Μεσημβρίας, ὁ ῥήτωρ Δημήτριος (1).

25. (Ἐκ τῶν Συμμίκτων τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου). *Μητροφάνους τοῦ Γ'* συνοδικὴ τις ἀπόφασις, ἐπιτρέπουσα τὸ συνάπτειν νομίμῳ γάμῳ ἄνδρα μετὰ γυναικὸς ὑφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀναδόχου βαπτισθέντας, φ. 36^α. Ἀπελύθη μηνί ἰανουαρίῳ 1580 (7088, ἰνδ. α'). Ἀρχ. «Προκαθημένους τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν τῷ πατριαρχικῷ αὐτῆς κριτηρίῳ». Ὅρα ὀλόκληρον τὸ ἐγγράφον τοῦτο ἐν τῷ παραρτήματι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας, ὅπερ ἐπιγράφεται Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμ. Β', σ. 380.

26. *Λεωφύτου τοῦ Β'* συνοδικὸς τόμος περὶ γαμικῶν τιμῶν ὑποθέσεων, ἀπολυθείς μηνί ματίῳ 1611 (7119, ἰνδ. θ'), φ. 39^α—41^α. Συνοπογράφονται ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης Θεοφάνης, ὁ Θεσσαλονίκης Παΐσιος, ὁ Σερρών Θεοφάνης, ὁ Π. Πατρῶν Τιμόθεος, ὁ Νικομηθεὺς Γαβριήλ, ὁ Χαλκηδόνος Τιμό-

μίου Β', σ. 205) καὶ κατόπιν ὑπὸ Μ. Παρανίκα ἐν Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλ. τ. Γ', σ. 49—51.

(1) Κ. Σάβη, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 550.

(2) Ἀδελφ. σ. 553.

(1) Τοῦ ἐγγράφου τούτου ἀντίγραφον ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ νομικῇ Συναγωγῇ τοῦ Δοσιθέου. Σάβη, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 557.

θεος, ὁ Κορίνθου Ἄνθιμος, ὁ Λακρίσσης Τιμόθεος, ὁ Προύσης Ἰωάσαφ, ὁ Μεσημβρίας Κυπριανός, ὁ Φιλίππων Κλήμης, ὁ Ζιγγῶν Ἰακώβος, ὁ Δράμας Νεόφυτος, ὁ Νέβροκόπου Δανιήλ, ὁ Βιδύνης Σωφρόνιος, ὁ Αἰῶνι Μελέτιος, ὁ Διδυμοτείχου Ἰωάσαφ, ὁ Ξάνθης Γαβριήλ, ὁ Κοστανδρείας Σιστός, ὁ Φαναρίου Σεραφεῖμ ἢ Σέργιος, ὁ Μήλου Παρθένιος, ὁ Ἀρδαμερίου Ζωσιμάς, ὁ πρώην Ἀμυκλῶν Κύριλλος. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἀναγνώθη ἐν τῷ Συντάγματι τῶν ἱερῶν Κανόνων, τ. Ε', σ. 156—159. — Ἐπονται δύο σημειώματα «ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Λουκάριος εἰς τὸ τέλος τῶν Διδασκῶν», ὧν τὸ δεύτερον ἔχει ὡδε: «Καὶ μάλᾳ συγκαταβάσεως δεῖται τὸ δυστυχὲς ἡμέτερον γένος, ἢν' εἶη αὐτῷ ἐκ τούτου παραμυθία».

27. [*Καθολικὸν τοῦ Β'*] ἀπόφασις συνδικῆ διακνώσει γεννημένη ἔτει 1693 περὶ συνοικεσίῳ τινὸς ζου βαθμοῦ ἐξ αἵματος, μέλλοντος γενέσθαι ἐν Κερκύρᾳ. κατὰ τὰ σταλέντα γράμματα τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων, φ. 42—43. Ἀρχ. «*Τοῦ θεῖου Πνεύματος αἰεὶ τὰ πάντα*». Ὅρα Κανονικῶν Διατάξεων τ. Β', σ. 391—394.

28. [*Καθολικὸν τοῦ Β'*] ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πωγωνιανῆς (ἔτει 1696, μηνί Ἰουλίῳ), δι' ἧς συγχωρεῖται οἰκονομικῶς προσῆν τι συνοικεσίῳ ἐξ ἀγγιστείας, ἀνδρὸς τινος δύο λαβόντος δισεξάδελους. φ. 44^a. Κανον. Διατάξεων τ. Β'. σ. 394—395.

28bis. (Ἐκ τῶν τοῦ Σπαντωνῆ). *Γαβριήλ τοῦ Γ'* ἔγγραφο, δι' οὗ ἐπιτρέπεται συνοικεσίῳ τι ἐξδόμου μὲν βαθμοῦ ἐξ αἵματος, πέμπτου δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, κατὰ τοὺς βαθμολογούντας τὰ συνοικεσία, 1704, φύλ. 44^b—45. Κανον. Διατάξεων, τ. Α'. σ. 109. Ἀρχ. «*Ὁ τῆς οἰκονομίας τρόπος*» κτλ.

29. Ἐγγραφο περὶ τῆς ἐν Γάλατῶ ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Καρφατιανῆς (30 ἀπριλίου 1696), καταχωρισθὲν ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τῆς Ἀνατολῆς, 1883, σ. 239—240.

30. (Ἐκ τῶν Συμμάκτων Χρυσάνθου). *Γαβριήλ τοῦ Γ'* ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πισιδίαν μητροπολίτην περὶ συνοικεσίῳ τινὸς ἐξ ἀγγιστείας, ἐπιτραπέντος παρὰ τῆς Ἐκκλησίας διὰ φιλανθρωπίαν καὶ διὰ λόγους συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας. Κατὰ ὁκτώβριον Ἰνδικτ. α', ἔτους 1707, φύλ. 48—49^a. «*Πολιτρώτος οἶδεν ἢ ἐκκλησιαστικῆ πρόνοια*» κτλ. Μανουὴλ ὁ Γεδεών παρέλιπε νὰ σημειώσῃ τὴν τοῦ ἐγ-

γράφου χρονολογίαν κατὰ τὴν ἔκδοσίν του. Κανον. Διατάξεων τ. Β', σ. 410.—412.

31. *Καθολικὸν τοῦ Γ'* ἀπόφασις περὶ τοῦ ἐξῆς συνοικεσίῳ (μηνί μαρτίῳ, Ἰνδικτ. ε', ἔτ. 1757), φ. 49^b—51^a. «Ὁ ἐκλαμπρότατος Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ φιλότατος υἱὸς τοῦ εὐσεβιστάτου καὶ ὑψηλοτάτου ἀθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Σακελάτου Γρηγορίου Γαίκα βοεβόδα, τοῦ κατὰ πνεῦμα υἱοῦ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου τῆς ἡμῶν μετριότητος, βούλεται συναρμοσθῆναι καὶ εἰς κοινωνίαν γάμου ἔλθειν μετὰ τῆς εὐγενεστάτης Μαριώρας τῆς καὶ φιλότατης θυγατρὸς τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἀρχοντος καπικεγραγῆ κυριότης Ἰακώβου Ρίζου (1), τοῦ κατὰ πνεῦμα υἱοῦ ἀγαπητοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἧς τινος εὐγενεστάτης Μαριώρας πρωτεξάδελης, ἐστὶν ἡ ἐκλαμπρότατη κυρία Δόμνα Ρωξάνδρα τῆς αὐτοῦ ὑψηλότατης, ἢ κατὰ πνεῦμα θυγατρὸς ἀγαπητῆς ἡμῶν. ὥστε ἐπισθῆαι ἐκ τούτου πατέρα καὶ υἱὸν λαμβάνειν δύο πρωτεξάδελους ὅπως συνοικεσίῳ, καὶ τοὶ βαθμολογούμενον εὐρίσκειται πέμπτου βαθμοῦ ἐξ ἀγγιστείας, καὶ διὰ τοῦτο ἀπειρημένον καὶ κεκωλυμένον ἐστὶ παρὰ τοῖς ἱεροῖς νομοθέταις, ἔμπης ἐπειδὴ μέλλει γενέσθαι μετὰ τῶν τοιούτων ὁμολογούμενων ὑπερανεστηκότων τῆ ἀνωτάτῃ ἀξίᾳ προσώπων, παρ' ὧν ἡ προσενηθείσα ἡμῖν τε καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐν υἱικῇ φιλοστοργίᾳ καὶ θερμότητι διαθέσει πνευματικῆ ἀξιώσεως τε καὶ ἐκλιπάρσις εἰς τὸ συντελεσθῆναι ἀκολύτως τε καὶ νομίμως τὸν γάμον δι' ἧς προυβεβλήκασι αἰτίας ἀναγκάσιως ἐκβαζόμενας καὶ ἀπαραιτήτως ἀπαιτούσας τὸν ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ, τοῦτοι γοῦν ἄπασι δυσωπθέντες οὐκ ἔγνωμεν δεῖον εἶναι καὶ πρέπειν παριδεῖν ἀνοικονόμητον καὶ ἀθεράπευτον τὴν τοιαύτην ἀξιολογωτάτην ἀξίωσιν, καὶ τῷ συνήθει ἔλειε τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλανθρωπίας καὶ χαριτες χρησάμενοι ἀναγκάσιον ἡγήσασμεθα ἐπινεῦσαι πατρικῶς τε καὶ φιλοστοργῶς τῇ ἀπαιτούμενῃ ἐκκλησιαστικῇ οἰκονομίᾳ τε καὶ συγκαταβάσει ταύτῃ, ἀνακοινώσαντες τὸ πρᾶγμα καὶ τοῖς ἐγκρίτοις καὶ γέροσι τῶν ἐνδημούστων καὶ συνεδριάζόντων ἡμῖν ἐνταῦθα ἱερωτάτων συναδελφῶν ἡμῶν ἀρχιερέων, ὧν τῇ τε

(1) Πνευρὸς τοῦ Γρηγορίου Γαίκα καλεῖται ὁ Ρίζος καὶ παρ' Ὑψηλάντη, ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρονικοῖς, σελ. 389 καὶ 412.

συμφήρω καὶ ὁμοφώνῳ γνώμῃ τε καὶ βουλῇ, ἀποβλέποντες καὶ πρὸς τοὺς πρὸ ἡμῶν χρηματίζαντας μελεθῶνας καὶ προστάτας καὶ ποιμενάρχας τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, οἵτινες οὐ διετίθον ἐνίοτε κατὰ καιρὸς συγκαταβαίνοντες συμπαιθῶς καὶ κηδεμονικῶς τῇ τοιαύτῃ οἰκονομίᾳ, ἅτε δὴ συμφερόντως τῷ καιρῷ καὶ τοῖς προσώποις καὶ ταῖς ἀξιολόγοις τῶν πραγμάτων ἐκδύσωπεισθαι καλῶς μεμαθηκότας περιστάσεσι, καθὼς τὰ προκείμενα παραδείγματα ἐμφανέστατα τοῦτο δεικνύουσιν, ὧν κατὰ μίμησιν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἐκτεθέσθαι ἀνωτέρω ἀξιολόγους αἰτίαι, καὶ ἡμεῖς λόγους οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως χρησάμενοι συνεχρησάμεν γενέσθαι τὸ ἀνωτέρω ῥήθην λαμπρὸν συνοικέσιον» κτλ.

32. (Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου). Θεσίπισμα συνοδικόν, ἐκδοθὲν ἐν Ἀδριανουπόλει ἔτι 1694, «ἵσταμένης ἑ' ἰνδικτιῶνος, α' καλινδῶν μαίου», κατὰ τοῦ πρώην Κ/πόλεως Διονυσίου Μουσελίμη, φ. 52^α—53^β. Τὸ ἱστορικὸν μέρος τοῦ θεσίπισματος τοῦτου ἔχει ὡδε: «... ἐκτιθέναι νῦν ἠνάγκασε τὴν καθ' ἡμῶν ἱερὰν Σύνοδον ἢ τοῦ κατὰ παρχώρησιν Θεοῦ πεντάκις τοὺς οἴκας τῆς ἀποστολικῆς ὁλιγάδος ἀρχάσαντος καὶ πεντάκις ἐλθούσα παρ' ὀλίγων αὐτὴν καταδύσαι ἐπιβάσεις τοῦ πατριάρχου Διονυσίου. Ἀλλὰ τοῦτου ἢ βαρύτερας ἢ κακουχίας, καὶ ὅπως ἀνηκέστοις συμφοραῖς καὶ ἐπηρείαις τὸ τε Κοινὸν ἐπυρόθη παρ' αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπὶ μέρους ἄρδην ἀνέστραπται, ὥστε τὴν αὐτοῦ τυραννίδα μὴ δυναμένους ἐνεργεῖν οὐκ ὀλίγους ἄνδρας ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου λίαν ἀξιολόγους ἀρέντας, καὶ παραιτησαμένους τὰς ἰδίαις ἐπαρχίαις, ἅς εἰλόχασιν νομίμως καὶ κανονικῶς, εἰς ἄλλοδαπὰς ἀπιέναι, φυγὴν αὐθαίρετον ἐπαντλωμένους—ἐν ἄλλοις ἐστηλίτευται, τὸ δὲ δὴ μέγιστον καὶ μνημὴ μνηδέποτε ληξούση παρατίθεται εἰς αἰῶνα. Ὑπὲρ ὧν ἐρραδιουργήσατο βλασφημούμενος. Ἐπειδὴ δὲ τῇ ἐξ ὕψους εὐμενεῖ μετὰ τὴν ἐξάμηνον ἐπευθέτησιν ἐκκλησιαστικῇ πάσῃ ψήρῳ ἐξέωσται, καὶ ὁ κινηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κατηνύσθη χειμῶν, καὶ τῇ οἰκονομικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ μεγάλῳ καὶ μέγρι παντελοῦς σχεδὸν ἐξώλειαις δικαιοδυνουσάσῃ λαμπρὰ πάλιν ἀνέτειλεν αἰθήρα, καὶ ὁ παναγιωτάτος λογιώτατος καὶ θεοπρόβλητος κύριος Καλλίνικος, ὁ γνήσιος ἡμῶν πατὴρ καὶ πατριάρχης, ὁ διὰ παραιτήσεως τοῦ πρώην πατριάρχουσαντος κύριος Ἰακώβου καὶ κοινῆς τῶν παρευρεθέντων πανιερωτάτων ἀρχιερέων, τι-

μιωτάτων κληρικῶν καὶ ἐντιμοτάτων ἀρχόντων προσλήσεως, ἔτι δὲ καὶ συναινέσεως τοῦ τότε παρατυχόντος ἐν τῇ Βασιλευσούσῃ μακαριωτάτου καὶ σωφωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Δοσιθέου εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον προθίβασθαι, καὶ δι' ἐτῶν ἐξ κυβερνήσεως ἀξιεπαίνετώτατα καὶ θεαρεστότατα τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν, τοὺς οἴκας πάλιν ἀνέλαβε καὶ τῆς πρὶν γαλήνης ἀνεπίστωτος αὔθις ἀπολαύομεν, χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ Κρείττονι, οὐ εὐλογοῦμεν εἴη τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ παιδεύοντος καὶ πάλιν ἰωμένου. Ἀλλ' ἵνα μὴ αὐτοῖς δεινοῖς αὔθις περιπέσωμεν καὶ ἐν χρόνῳ κινδύνου γενώμεθα, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἔδοξεν ἡμῖν θεσμὸν τινα τοῦτον ἐκ παντός ἀπαράρτερον καὶ ἀδιάρραστον ἐξενεργεῖν, ὅπως, ἡμῶν κατὰ τὰς ἰδίαις ἐπαρχίας τὰς τριβὰς ποιουμένων, ὧσιν οἵτινες ἐκ τῆς ἡμετέρας ὁμηγύρεως διὰ βίου παντός ἐμπρεψάντες φρονήσει τε καὶ πείρῃ πραγμάτων καὶ λόγου δυνάμει προὔχοντες παρεδρεύουσι τῇ Βασιλευσούσῃ, καὶ τοῦ Κοινοῦ καὶ πάντων ἡμῶν, ἀπόντων τε καὶ παρόντων, πρόνοιαν ποιούμενοι δύναιντο τοῖς ἐξωθεν ἐπιβαίνειν ἐθέλουσιν ἀντίσχειν καὶ ἀπαντᾶν οἰφθῆποτε τρόπῳ καὶ μέσῳ σύμφωρον αὐτοῖς φανεῖν καὶ ἐπάναγκες. Καὶ τὸ γε νῦν ἔχον εἰς καθολικοὺς καὶ αὐτεξουσίους ἐπιτρόπους, ὑπὸ τῇ διοικήσει γε μὴν τοῦ παναγιωτάτου καὶ λογιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ πατριάρχου, καθιστώμεν τὸν καὶ τὸν καὶ τὸν, καὶ ἄδεικν αὐτοῖς καὶ ἐξουσίαν ἀπονέμεμεν. ὅπως ἐπανδηποτοῦν, εἴτε τῶν ἤδη πατριαρχευσάντων εἴτε τῶν ἐπιτελούντων, εἰς τὴν ὁμηγύριν ἐβελήσειέ τις αὐτὸ πάλιν διὰ παρανόμου ἐπιβάσεως συνταράξαι τὸ Κοινὸν καὶ ἐπιτηδῆσαι τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ, ἀμελλητί διὰ τε δαπανημάτων ἀποσοβήσῃσι τὸν ἐπιβαίνειν ἐθέλοντα. Ἐτι δὲ ἐπικαλεσάμενοι τὸ πανάγιον Πνεῦμα γνώμη κοινῇ καὶ συμπνοῇ ἀποφαινόμεθα τὸν εἰς τὸ ἐξῆς εἴτε ἐνθυμούμενον εἴτε μηχανᾶσθαι τι τοιοῦτον φρωθέντα, ὥστε ζημίαις πάλιν καὶ περιπτώσεσιν ἡμῶν καταστρέψαι καὶ καταπατήσαι, ἅν τε πατριάρχην ἅν τε ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἡμῶν, ὑποβελῆσθαι πάσῃ ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ καὶ δίκῃ, καὶ ἀποστρεφῆσθαι πάσης ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς καὶ παντός σιτηρεσίου, ἀποκόπτεσθαι δὲ καὶ ἀνεργεσθαι τῆς ἴς ἐλαχεν ἐπισκοπῆς καὶ ἐπαρχίας, πρὸς δὲ καὶ ἐξελασθῆναι πάσης χριστιανικῆς κοινωνίας, ὡς μὴ ἄξιον ἀπολαύειν ὧν αὐτὸς καταφρονοῖ. Ὅθεν εἰς ἀπροφάστον δῆλωσιν τῆς ἡμετέρας

ταύτης συνοδικῆς ἀποφάσεως ἐξεδόθη γράμμα καὶ ψήφω κοινῇ τὸ παρὸν γράμμα, ἔτει σωτηρίῳ αχϛδϞ, ἰσταμένης β' ἰνδικτιῶνος, α' καλανδῶν μαίου».

33. Ἀρχονολόγητος συνοδική τις ἐπιστολή τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ Γ' πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας πατριάρχην Γεράσιμον Β', περὶ καινοτομίας τινὸς αὐτοῦ, καταγγελλθείσης τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ ἱεράρχου Λιβύης, τουτέστιν ὅτι «ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ, παρὰ τὸ ἄνωθεν ἐπικρατήσαν ἔθος, τὰ μὲν Κυριακὰ λόγια, τὸ «λάβετε» καὶ τὰ ἐξῆς ἀδιαπύσω φωνῇ λέγεσθαι παρὰ τοῦ ἱεροουργόντος αὐτῆς τε (τῆς ὑμ. μακαριότητος) καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὴν ἱερέων—ἄτινα αὐτοὶ τε οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐφεξῆς οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἄχρι καὶ ἡμῶν, μιμούμενοι τὸν πρωτοουργὸν τοῦ μυστηρίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μεγαλοφῶνως προφέρουσι, τὴν δὲ ἔντευξιν καὶ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, τουτέστι τὸ «ποιήσον» κτλ., ἥτις ἀπὸ τῆς πρώτης καταβολῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἄχρι δεῦρο μυστικῶς τελεῖται παρὰ τοῦ ἱερέως ἀνάπαλιν ἐκφωνεῖσθαι μεγαλοφῶνως» (1) κτλ., ρ. 54^α—55^β.

34. (Ἐκ τῶν Συμμίκτων Χρυσάνθου πατριάρχου Ἱεροσολύμων). Γαβριὴλ τοῦ Γ' ἐπιστολή τις φιλική τε καὶ ἀδελφική πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Γεράσιμον περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως (ἄρα ἀριθ. 33) κατὰ τὴν κοινῇ γεγραμμένη φράσιν, 1702. Ἐν τέλει δὲ λέγει· «Εἰ δὲ καὶ ἀφήσει (ἢ σὴ μακαριότης) τὴν καινοτομηθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς παραλλαγὴν νὰ ἐνεργῆται αὐτόθι, τότε θέλει ἀκολουθήσει πάλιν παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τὸ ποιητέον, ἕστις πρὸς τοὺς ἄλλους προνομίους κέκτηται διευθετεῖν καὶ ρυθμίζειν τὸ ἀπανταχοῦ χριστιανικὸν πλήρωμα εἰς τὰ ὀρθὰ τῆς Ἐκκλησίας δόγματά τε καὶ διατάγματα καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς παραδόσεις, καὶ ἐπιβλέπειν δριμύτερον ἐπὶ τοὺς παρεκτροπομένους τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων τε καὶ παραδόσεων». Ἀρχονολόγητος, φύλλ. 56^α—57^β. Κανον. Διατ. τ. Β', σ. 406—409.

(1) Ἐπιστολάριον Κ. πόλεως, 1804.—Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου Ἐπιστολαί. Ἐν Τεργεστή, 1878, σ. 112—115. Ὁ Μ. Γεδεὼν ἐσφαλμένως ἀποδίδωσι τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς τὸν Καλλιπικον Β'. Ὅρα Κανον. Διατάξεις τ. Α', σ. 89—92. Ἰδὸν δὲ μετέπειτα τὸν παρόντα ἡμῶν κατάλογον ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῷ Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγῳ, ἔσπευσε νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του διὰ σημειώσεως ἐν σελ. 409—410 τοῦ Β' τόμου τῶν Κανονικῶν Διατάξεων.

35. (Ἐκ τινος βιβλίου τοῦ Ἁγίου Τάφου, περιέχοντος γράμματα πατριαρχικά). Γαβριὴλ τοῦ Γ' γράμμα πρὸς τὸν μητροπολίτην Σαύρας περὶ τοῦ ἀναγιγνώσκειν τὰ βιβλία τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης («εἰς ἑλληνικὴν φράσιν καὶ διάλεκτον») (1). Ἀναμνηστικὴ τὴν παρὰ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρειος κατάκρισιν τῆς παραφράσεως τοῦ ἱερομονάχου Μαξίμου τοῦ Καλλιουπολίτου· ἀποσκοπεῖ τὸ παρὰ τοῦ Ἰησοῦίτου Φραγκίσκου συγγραφὴν περὶ καθαρτηρίου πυρὸς βιβλιαρίον, οὗ «πολλὰ τεύχη τυπωσάμενος πανταχοῦ ἐν τοῖς καθ' ἡμῶς μέρεσι διέσπειρεν εἰς ἀπάτην καὶ ὑποσκελισμὸν τῶν ἀπλουστέρων θεαυμάτων τῆς ἀνατολικῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας». Διὰ τοῦ γράμματος οὗ τοῦτου συνίστησι τὸν ἀφανισμὸν καὶ τῆς παραφράσεως τοῦ Μαξίμου καὶ τοῦ βιβλιαρίου τοῦ Φραγκίσκου καὶ μάλιστα τῆς κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον παρὰ τοῦ ἱερομονάχου Σεραφεῖμ τοῦ Μιτυληναίου μετατυπώσεως τῆς τοῦ Μαξίμου παραφράσεως, περὶ ἧς τὸ γράμμα λέγει τὰδε· «Ἰδὴ δὲ πάλιν κατὰ τὸν παρόντα χρόνον ἱερομόναχος τις Σεραφεῖμ ὀνόματι, ἐκ Μιτυληνῆς ὀρμώμενος, φρονηματισθεὶς ἐτόλμησεν ἐξ ἀφρόνων φρενῶν ἰδίᾳ κητονομίᾳ ἐκδοῦναι αὐθις ἐκείνην τὴν εἰς κοινὴν διάλεκτον μετάφρασιν τοῦ Μαξίμου, τὴν κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Ἀπόστολον καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ μετατυπώσας εἰς μικρότερον μήκος διὰ λεπτῆς καὶ μικρᾶς στάμπας τὸ βιβλίον, χωρὶς τοῦ κειμένου, μόνην τὴν ἐξήγησιν ἐξέδωκε, διασπείρας τοῖς βουλομένοις ἀγοράζειν τὰ βιβλία». Ἐγγράφ. τῷ 1704. Φύλλ. 58^α—60^α.

36. Καλλιπικὸν τοῦ Β' γράμμα πρὸς τὸν μητροπολίτην Χριστιανουπόλεως περὶ κανονικῶν τινων αὐτοῦ ἐρωτημάτων. Ἀρχ. «Γράμμα σοι ἐλάθωμεν» (2) κτλ. Ἐγγράφ. τῇ α' αὐγούστου 1701, φύλλ. 62^α—64^α.

37. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγ. Ἐκκλησίας). Ἐγγράφον τῆς παρακλήσεως τοῦ Ἀθηνῶν μητροπολίτου Σωφρονίου. 21 φεβρ. 1638 (3), ρ. 67—68.

(1) Σχετικὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ Γαβριὴλ ἀναγιγνώσκεται ἐν τῇ ἀντιρρήσει τοῦ Ματθαίου Κυζίκου περὶ τῆς εἰς τὸ γυδαῖον ἰδιώμα μεταφράσεως τῶν ἱερῶν Γραφῶν. Ἐν Κ. πόλει, 1841, σ. νδ'—νστ'. Πρὸλ. Κανον. Διατάξεων τ. Α', σ. 106—109.

(2) Ὅρα τὸ βιβλίον: Κανονικὰ Διατάξεις. Ἐν Κ. πόλει, 1888, τ. Α', 83—87.

(3) Κ. Σάββα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 573.—Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν τ. Β', σ. 168—170.

38. Πατριάρχων ψήφων πρὸς ἐκλογὴν μητροπολίτου «Προϊλάθου καὶ Ἰσμακίου» (ὡν ἡ μητρόπολις πρὸ χρόνων ἀνακηρυχθέντων ἐρημωθεῖσα ἐναπέμεινε διὰ γνησίου καὶ καθολικοῦ ἀρχιερέως). συνταχθέν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου *Κυρίλλου τοῦ ἐκ Βερροίας*. (μηνὶ μαΐου 1639, ἰνδικτ. 7'). Ψηφισθέντες α') Μελέτιος ἱερομόναχος, β') Γρηγόριος ἱερομόναχος, γ') Θεοφάνης ἱερομόναχος. — Ὑπογραφαί: Ἐρέσου Ἀνθίμου, Κυζίκου Ἀνθίμου, Νικαίας Περφύριου, Τορνόβου Ἀνθίμου, Η. Πατρῶν Παρθένου, Ναυπάκτου Κ[αϊσάρου], Ἰωαννίνων Θεοφάνη, Αἰῶν Παρθένου, Νέων Πατρῶν Ἰωάσαφ. Φύλλ. 68^β.

39. *Κυρίλλου Β'* τοῦ ἐκ Βερροίας συνοδικῆς τῆς ἀπόφασις (1639, φύλλ. 69^α) περὶ τοῦ «μὴ ἐξέλθαι τινὶ τῶν ἀρχιερέων ἐπιδικεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἕνεκ προσκλήσεως τοῦ κατὰ καιροῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου». Ὑπογραφαί: Ἡρακλεῖας Ἰωαννίκιος, Χαλκηδόνος Διονύσιος, Ἀθηνῶν Δανιήλ, Η. Πατρῶν Παρθένος, Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Καϊσάρης, Μελενίκου Νεόφυτος, Ἰκονίου Παρθένος, Δρύστρας Ἀντώνιος. Κανον. Διατάξ. τ. Α', σ. 43.

40. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας). *Παρθενίου τοῦ Β'* ἔγγραφον περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ ποτὲ Εὐρίπου Ἰωάσαφ, ὅστις ἐπιβλατικῶς, πατριαρχοῦντος τοῦ καθαιρεθέντος πατριάρχου γέροντος Παρθενίου τοῦ Α', ἤρπασε τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων, προσέξωσας διὰ παρανόμου καθαιρέσεως τὸν γνήσιον μητροπολίτην Καλλίνικον. Ἀπολείπεται μηνὶ Σεπτεμβρίῳ 1644, ἰνδικτ. 13. Ὑπογραφαί: Ἐρέσου Παΐσιος, Ἡρακλεῖας Ἰωαννίκιος, Τορνόβου Μακάριος, Λαρίσσης Γρηγόριος, Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος, Χαλκηδόνος Παχώμιος, Βερροίας Ἰωαννίκιος, Νικομηδείας Κύριλλος, Φιλιππουπόλεως Γρηγόριος, Τραπεζοῦντος Λαυρέντιος, Διδυμοτείχου Κλήμης, πρῶτον Δρύστρας Ἀντώνιος, μέγας λογοθέτης Χρυσόσκουλος, μέγας οἰκονόμος Χριστόδουλος ἱερεὺς, ὁ σκακελίου Γεώργιος, ὁ μέγας ἐκκλησιαρχὴς Μιχαήλ, ὁ δικαιοσύλαξ Μιχαήλ, ὁ πρωτονοτάριος Φίλιππος, ὁ πρωτοκακονάρχος Δημήτριος (1). Φύλλ. 71^α—72.

41. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας). Ἐπιστολὴ συνοδικῆ γραφείσα ἐπὶ

τοῦ πατριάρχου *Παρθενίου τοῦ Β'* καὶ ἀποσταλείσα πρὸς τὸν Μολδοβλαχικὸν ἡγεμόνα Ἰωάννην Βασιλεῖον βροβόνδαν (1). 17 Ἰανουαρίου 1646, ἰνδικτ. 13, φύλλ. 73^α—74. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς δὲ ταύτης ἡ σύνοδος ἀποφαινεται, ὅτι ἡ δοθείσα παρὰ τοῦ γέροντος πατριάρχου Κ/πόλεως *Παρθενίου τοῦ Α'* ἄδεια τοῖς Συναίταις τοῦ «ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸ μετόχιον ὅπου ἔχουν εἰς τὴν Αἴγυπτον» ἐγένετο παρὰ κανόνας, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν δίκαιον ἔχει μὴ ἀναγνωρίζων τὴν ἄδειαν ταύτην ὁ λογιώτατος Ἀλεξάνδρειας πατριάρχης Νικηφόρος. Ὑπογραφαί: Ἐρέσου Παΐσιος, Ἡρακλεῖας Ἰωαννίκιος, Κυζίκου Ἀνθίμου, Νικομηδείας Κύριλλος, Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος, Νικαίας Περφύριος, Χαλκηδόνος Παχώμιος, Τορνόβου Μακάριος, Ἀθηνῶν Δανιήλ, Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ, Τραπεζοῦντος Λαυρέντιος, Μεσημβρίας Δαμασκηνός, Κορίνθου Γρηγόριος, Λακεδαιμονίας Γαβριήλ, ὁ μέγας λογοθέτης Χρυσόσκουλος, ὁ μέγας οἰκονόμος Χριστόδουλος ἱερεὺς, ὁ μέγας σκευοφύλαξ Κουνούπης, ὁ μέγας σκακελάριος Θεολόγος ἱερεὺς, ὁ μέγας χαροφυλάξ Εὐστάθιος ἱερεὺς, ὁ μέγας ῥήτωρ Δημήτριος, ὁ σκακελίου Γεώργιος, ὁ πρωτονοτάριος Φίλιππος, ὁ δικαιοσύλαξ Μιχαήλ, ὁ λογοθέτης Νικόλαος, ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος, ὁ πρωτοσύγκελλος Λαυρέντιος, ὁ μέγας ἐκκλησιαρχὴς Μιχαήλ, ὁ νοτάριος Μανόλης.

42. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας). Συνοδικὸν καὶ κοινὸν ὑποσχετικὸν ἔγγραφον, γενόμενον τῇ 7 μαρτίου 1646, ἰνδικτ. 14, πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν φημῶν περὶ τοῦ εἶναι τινὰς ἐπιβούλους τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Β' καὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ὡς δῆθεν μελετώντας ἐνέδρας καὶ σκευωρίας καὶ ἐπινοοῦντας τὴν ἐξωσιν ἐκείνου ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου (2), φ. 75^α—75^β. Συνοπογραφοῦνται ὁ Ἡρακλεῖας Ἰωαννίκιος, ὁ Χαλκηδόνος Παχώμιος, ὁ Σερβῶν Δανιήλ, ὁ Τραπεζοῦντος Λαυρέντιος, ὁ Σάμου Παρθένος, ὁ Βάρνης Μελέτιος, ὁ πρῶτον Η. Πατρῶν Παρθένος, ὁ μέγας οἰκονόμος Χριστόδουλος ἱερεὺς, ὁ μέγας σκακελάριος Θεολόγος ἱερεὺς, ὁ μέγας ἐκκλησιαρχὴς Μιχαήλ, ὁ σκακελίου Γεώργιος, ὁ πρωτοσύγκελλος Λαυρέντιος Δρυστριανός, ὁ μέγας ἀρ-

(1) Ἀδελφ. σ. 578.

(2) Ἐκκλησ. Ἀλλθ. τ. Γ', σ. 36.—Σάβα ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 579.

(1) Ἐτερον ἀντίγραφον ἐν τῇ νομικῇ Συναγωγῇ. Σάβα, Μεσ. Βιβλ. τ. Γ', σ. 577.

χιμανδρίτης Φιλόθεος, ὁ δικαιοφύλαξ Μιχαήλ, ὁ ὑπομνηματογράφος Κωνσταντῖνος, ὁ πρωτεύδικος Θωμάς, ὁ βεφερενδάριος Γεώργιος, ὁ πρωτονοτάριος Φίλιππος, ὁ μέγας λογοθέτης Χρυσόσκουλος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ Κουνούπης, ὁ μέγας ῥήτωρ Δημητρίου, ὁ ἱερομνήμων Βασίλειος ἱερεὺς, ὁ πρωτοασκηρῖτης Ἰωάννης, ὁ καπικεραγιῆς Στάμος, ὁ ἐν σπουδαίους Ἰωάννης—καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Βυζαντίῳ προυχόντων καὶ οἰκουραίων, ὡς Σγουρομάλης, Θεόδωρος Ράλης, Ἰωάννης Μουσελίμης, Σοφριανός, Νικόλαος Ραμαντάνης, Κωνσταντῖνος Εὐπραγιώτης, Ἰάκωβος Σεβαστός, Κωνσταντῖνος Ράλης, Δημητριάκης πρόων βεστιάρχης, Νικολάη λογοθέτης, Ἰωάννης Δόνου ποστέλνικος, Παναγιώτης Πολέμης, καὶ ἄλλοι πολλοί.

43. Χρυσοσκίου τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς μεγ. Ἐκκλησίας ἔγγραφος ὑπόσχεσις καὶ συμφωνία ἐπὶ καταργήσει τοῦ ὄσφρικίου αὐτοῦ, καὶ ὅτι, ἐν ὧσφ ὁ Δημητριάκης Γουλιανός ἐπιμένει διὰ τὸ ἀνίερρον αὐτοῦ συνοικέσιον (εἰς ὃ πρότερον ὁ Χρυσόσκουλος συνείργησε παρὰ γνώμην τοῦ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Β'). οὐδεμίαν μεταγῆν θέλει ἔχει μετ' αὐτοῦ, «οὔτε συναναστροπῆν, οὔτε πλῆσιασμὸν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, οὔτε συναεργῆσαι αὐτῷ κατὰ τι ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ ἐν ταῖς βουλευμασι καὶ θελίμασι αὐτοῦ, εἰς ὅσα ἀφορῶσιν ἐπὶ ζημίῃ καὶ βλάβῃ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ καταφρονήσει τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ἀτιμῆ καὶ ἐπιβουλή τοῦ παναγιωτάτου μου δεσπότου». Γέγραπται μηνὶ ἰουνίῳ 7 ἔτ. 1646, ἰνδικτ. ιδ'. Μάρτυρες: ὁ Χαλκιδόνος Παχώμιος, ὁ Σερεῶν Δανιήλ, ὁ Τραπεζούντος Λαυρέντιος, ὁ Ξάνθης Σαμουήλ, ὁ μέγας οἰκονόμος Χριστόδουλος ἱερεὺς, ὁ μέγας σκελλάριος Θεολόγος, ὁ μέγας χαρτοφύλαξ Εὐστάθιος ἱερεὺς, ὁ σκελλίου Γεώργιος, ὁ πρωτονοτάριος Φίλιππος, ὁ ὑπομνηματογράφος Κωνσταντῖνος, ὁ λογοθέτης Νικόλαος, ὁ Σοφριανός, πρωτοσύγκελλος Λαυρέντιος. Φύλλ. 76^α-76^β.

44. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγ. Ἐκκλησίας). Συνοδικὸς τόμος γραφαῖς μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ 1650 ἔτους, ἰνδικτ. γ', καὶ περιλαμβάνων μέτρα ἐκτελεστέα κατὰ τοῦ Ἀδριανουπόλεως μητροπολίτου Νεοφύτου, ἂν μὴ ἔλθῃ εἰς Κ/πολιν καὶ δῶ ἔγγραφον παραίτησιν τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, «ἦν οὐδέποτε ἐκτέθησθε κυρίως, οὔτε ἐπέσχεν αὐτὴν δεσποτικῶς»· οὗτος γὰρ ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μετατε-

θέντος εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Παρθενίου τοῦ Β' ἠξιώθη μὲν γενέσθαι διάδοχος ἐκείνου ἐν τῇ μητροπόλει Ἀδριανουπόλεως, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως ἵνα πεῖθῃται αὐτῷ κατὰ πάντα καὶ ἀρκῆται εἰς τὰ κατὰ τὴν ζωάρκειαν αὐτοῦ καὶ τὴν χειρώδη δαπάνην τῆς μητροπόλεως, καὶ ἵνα μὴ θεωρῆ ἐκείνὸν κύριον δεσπότην καὶ ἐξουσιαστὴν τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ «συνάγειν κατ' ἐπιτροπὴν τὴν πρόσδοον τῆς ἐπαρχίας κατ' ἐγγειοῖζεν πρὸς τὸν παναγιώτατον (Παρθένιον Β') ἄπασαν σῶαν καὶ ὀλόκληρον». Τοῦ δὲ πατριάρχου «εἰς ἐξορίαν ἄδικον παραπεμφθέντος», ὁ Νεόφυτος ἀχάριστος κατέστησεν ἐκείνὸν ἀπόλυτον κύριον τῆς μητροπόλεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ. Ἐπανελθόντος δὲ πάλιν ἐκείνου εἰς τὸν θρόνον, ἡ τότε σύνοδος κατιδούσα «τὸ περὶ τὸν Νεόφυτον ἀχάριστον» ἀπεφάνητο, «ἵνα ἡ μητρόπολις αὐτῆ Ἀδριανουπόλεως διαμένῃ ἀναποσπάτως καὶ ἀναφαιρέτως, ὡς καὶ πρότερον, ὑπ' ἐξουσίαν καὶ δεσποτείαν καὶ δεφεύδουσιν τῆς παναγιώτατος αὐτοῦ, ἀπελθόντος τοῦ Νεοφύτου ὡς παρειστάτου. Καὶ αὐτὴν ἐπεβιβαιώσασθε διὰ πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων, ἃ δὴ καὶ σώζονται μέχρι τοῦ νῦν ἐν ταῖς παναγιῶσι αὐτοῦ χειροῖ. Ἐς δὲ τὸ μετέπειτα διὰ κοινῆς προσλήσεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς προσλήθεντι ἀπὸ τῆς Μπογδανίας, πρὸ τοῦ ἀναδεχθῆναι τὴν οἰκουμενικὴν ἐπιστασίαν ἐνεχειρίσασθε τὰ βεβαιωτικὰ συνοδικὰ γράμματα, ἐπὶ τῷ εἶναι τὴν μητρόπολιν ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἀναπόσπαστον καὶ ἀναφαιρέτον, ὡς ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα καὶ πρᾶγμα, μηδεμίαν ἔχοντος τοῦ Νεοφύτου ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, οὔθ' ὀλωσ προσδοκίαν τινὰ μήτε γού, ξένου ὄντος καὶ ἀλλοτρίου»· εἰ δὴ ποτε τὸν Νεόφυτον τοῦτον τολμήσαι εἰπεῖν τι καὶ στόμα δικαιολογίας ἀνοῖξαι γογγυσμοῦ γούν καὶ ψιθυρισμοῦ, ἀπεφάνθη τότε εἶναι ὑπὸ τελείαν καθάριεσιν καὶ ποιναικῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τιμωρικῶν ἀρχοντικῶν, καὶ ἀναδεχέσθαι καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ παρεμπεσοῦσαν ζημίαν πᾶσαν τὴν σύνοδον· ἢν τινα ὡς εὐλογον οὔσαν καὶ δικαίαν ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς συγκροτηθείσης πανδημεί συνειλεύσεως ἀρχιερέων, κληρικῶν, αἰρεθέντων καὶ ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἐπὶ ἀναπτύξει καὶ ἀναχίρει πολλῶν ἐπιφυνέντων τότε ζητημάτων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ἐπεκύρωσαν τε καὶ ἐπεβιβαιώσαντο, παρακελευσάμενοι αὐτὸν τὸν Νεόφυτον τέλειον ἀπέχειν αὐτῆς καὶ μακρὰν ἀφροστάναι, προσπεσόντα δὲ τῷ πολλάκις εὐποιήσαντι αὐτὸν καὶ εὐε-

γερθήσαντι, εὐρεῖν τὴν παρ' αὐτοῦ θεῶθεν ὀδηγηθεῖσαν ἀντίληψιν». Καὶ ἔτιμος ὁ Νεόφυτος ἐξήκολούθει ἀνθιστάμενος, «συνεδρεύων τοῖς ἐγκρατοῖς τῆς Ἐκκλησίας» διὸ ἡ σύνοδος προσέθη εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ παρόντος ἔργου, καὶ τὸν Νεόφυτον διατάσσει ἵνα δῶ παραίτησιν «εὐθύς». Ὑπογραφαί: Πρακταῖς Μεθόδιος, Κυζίκου Ἄνθιμος, Νικομηθεῖας Κύριλλος, Νικαίας Παρρύριος, Χαλκηδόνος Γαβριήλ, Ααρίας Παισίος, Προύσης Κλήμης, Ῥόδου Γρηγόριος, Νεοκαισαρείας καὶ Γαγγρῶν Σαμουήλ, Διδυμοστείχου Κλήμης, Μαρωνείας Παγκράτιος, Προικονήσου Ἱερεμίας, πρώην Γάνου καὶ Χώρας Ἰάκωβος, μέγας λογοθέτης, μέγας οἰκονόμος Χριστόδουλος ἱερεὺς, μέγας σκελελλάριος Θεολόγος ἱερεὺς, πρωτοσύγκελλος Λαυρέντιος, μέγας ἀρχιμανδριτῆς Φιλόθεος, πρωτεύδικος, δικαιοσύλαξ Μιχαήλ, πρωτονοτάριος Φίλιππος, λογοθέτης Νικόλαος, ὑπομνηματογράφος Κωνσταντῖνος (1). Φύλλ. 78^α—79^β.

45. Ὑποσηκτικὸν ἔγγραφο τῶν κληρικῶν τῆς μεγ. Ἐκκλησίας) (5 ἑβρ. 1653. ἰνδικτ. γ'). «ἵνα ὑπέποτε εὐρεθῆ γράμμα γραφῆν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναρχιεπιστοῦ ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἴκου. πατριαρχεῶν κ. κ. Παίσιου. ἐπὶ καθιέρει καὶ τοῦ ὁρφίου Παρναξίας καὶ προβιχασμῶ εἰς τὸ ὁρφικὸν αὐτὸ τοῦ παπῆ Δανιήλ, ὁ γράψας τὸ γράμμα ἐκεῖνο. ὁποῖος ἂν καὶ εἴη τοῦ κλήρου, εἴη ὑπὸ καθιέρει», φ. 77^α. Συνυπογράφονται ὁ μέγας χροτοφύλαξ Γεώργιος, ὁ μέγας ῥήτωρ Ἰωάννης, ὁ πρωτεύδικος, ὁ πρωτονοτάριος Φίλιππος, ὁ λογοθέτης Νικόλαος, ὁ ὑπομνηματογράφος Κωνσταντῖνος(2).

46. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγ. Ἐκκλησίας). Ἰωαννικίων τοῦ Β' ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ, ἀπολυθεῖσα πρὸς τοὺς ἐν Κ/πόλει ὀρθοδόξους χριστιανούς κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1653 ἔτους, ἰνδικτ. ζ'. Συνυπογράφονται ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης Παίσιος, ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας Ἄνθιμος, ὁ Κυζίκου Ἄνθιμος, ὁ Νικομηθεῖας Κύριλλος, ὁ Χαλκηδόνος Γαβριήλ, ὁ Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος, ὁ Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ, ὁ Προύσης Κλήμης, ὁ Διδυμοστείχου Ἰάκωβος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωα-

κείμ, ὁ Νεοκαισαρείας καὶ Γαγγρῶν Σαμουήλ, ὁ Λιπίτζης Θεοδόσιος, ὁ Τυλαντίου Μητροπολίτης, ὁ μέγας λογοθέτης Δημήτριος, ὁ μέγας χροτοφύλαξ Γεώργιος, ὁ μέγας ῥήτωρ Ἰωάννης, ὁ πρωτεύδικος, ὁ μέγας διερμηνευτῆς (τῆς μεγ. Ἐκκλησίας) Θεοδωράκης, ὁ λογοθέτης, ὁ ὑπομνηματογράφος, ὁ ῥήτωρ Δημήτριος. Φύλλ. 80^α—83^α.

47. (Ἀπὸ ἀντιγράφου). Ἐγγραφο τοῦ μηνὸς ἀπριλίου 1660, ἀφορῶν εἰς τὴν ἀνεγερσιν τριῶν πυρκαϊῶν καταστραφεισῶν ἐν Γαλατῆ ἐκκλησιῶν, φύλλ. 84^α. Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τῆς Ἀνατολῆς 1883, σ. 235—236.

48. (Ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μεγ. Ἐκκλησίας, ἐξ οὗ μεταγράφη καὶ εἰς τὸν κώδικα τοῦ Ἱεροσολύμων τὸν κατὰ τῶν Σιναιτῶν, καὶ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ διδασκάλου Σπαντωνῆ, 376). Μεθοδίου τοῦ Γ' συνοδικὴ τις ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Σιναιτάς, δι' ἧς κατακρίνονται αἱ παρανομίαι τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν Ἀνανίου, μὴν ἰουλίου 1668, ἰνδικτιῶνος Ϛ' (1), φύλλ. 88—90.

49. (Ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ μεγάλου διερμηνέως). Ἀνόνημον καὶ ἀχρονολόγητον πατριαρχικὸν σφίλλιον, δοθὲν τῇ μονῇ τῆς Παναγίας «τῆς ἐπονομαζομένης Ὑψηλοτέρας, τῆς ἐν τῷ θέματι οὐσῆς Βετρινίτζας». ἀκαὶ χάος κύκλωθεν ἐχρούσης φρικῆς γέμον καὶ ῥόδου», φύλλ. 91^α—92^α.

50. (Ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ διδ. Κριτίου). Ἀνόνημον καὶ ἀχρονολόγητος συνοδικὴ τις ἀπόφασις κατὰ μοναχῶν τινῶν τοῦ ἁγίου Ὁρους, ὡς φαίνεται, μὴ αἰρουμένων κοινοβιακῶς ζῆν, φ. 92^β—93^α.

51. Ἰακώβου τοῦ Α' πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐνωτικὸν τε καὶ ἐπικυρωτικὸν γράμμα, ἵνα ἡ μητρόπολις τῆς Μηδείας ἢ ἡνωμένη τῇ μητροπόλει τῆς Βιζύης. (ἔτει 1682), φύλλ. 94^α—95^α. Τὸ οὐσιῶδες μέρος τοῦ γράμματος τοῦτου ἔχει ὧδε: «Ἐνθεν τοι καὶ τὴν Μηδείας μητρόπολιν ἐλαττωθεῖσαν τέως καὶ σμικρυνθεῖσαν, μὴ δυναμένειν τε τρέφειν καὶ ἱκανῶς περιθάλπειν ἀρχιερέα, διὰ τὸ ὀλιγάνθρωπον αὐτῆς, συνηνώσαμεν προλαβόντως τῇ μητροπόλει Βιζύης, ἀρχιερατεύοντος ἐν αὐτῇ τοῦ Γερασίμου, καὶ μίξαντες αὐτῇ ἐκεῖνη, τὰς δύο ἡμοῦ εἰς μίαν καὶ μόνην ἐπαρχίαν κα-

(1) Ἐτερον ἀντίγραφον ἐν τῇ νομικῇ Συναγωγῇ. Σάβα, Μεσ. Βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 584.

(2) Ἐτερον ἀντίγραφον αὐτόθι, σ. 588.

(1) Τὸ κανονικὸν δίκαιον τοῦ πατριαρχικοῦ ὁρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Συνά. Ἐν Κ/πόλει, 1868, σ. 36—40.

τεστήσαμεν, καὶ ἀπεφηνάμεθα τοὺς ἐν τῇ Μηδείᾳ χριστιανούς ὑποκείσθαι τῷ μητροπολίτῃ Βιζύτης, καὶ ποιμαίνεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐπισκέπτεσθαι, καὶ αὐτὸν γινώσκειν γήσιον ἀρχιερέα καὶ ποιμένα αὐτῶν, καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ἰνοριακὴν τῆς μητροπόλεως Βιζύτης ἀδικασπάζτως ἐπίστασθαι, ὅπως μὴ διατελώσιν ἐπὶ πολὺ ἐστερημένοι τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιλήψεως. Ἐπειδὴ μὲν οὖν, τοῦ Γερασίμου τελευτήσαντος πρὸ ὀλίγου, ὁ κύρ Ζαχαρίας εἰς τὴν αὐτὴν ἐχειροτονήθη μητρόπολιν Βιζύτης καὶ Μηδείας, προβληθεὶς τῇ ἐπικλήσει, καὶ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος ἐπιθεσθαιούσας καὶ αὐθις αὐτὴν ἐκείνην τὴν προσυνηθεθεῖσαν τῆς Μηδείας ἔνωσιν, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν. ἵνα ἡ τῆς ἐνώσεως ἐκείνης ἀπόφρασις ἀμετάθετος ὑπάρχη καὶ ἀμετάτρεπτος, ἔχη τε τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύν ἢ ἐνωσις εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα καὶ καθὼς ἐμίχθησαν αἱ δύο ἐπαρχίαι καὶ εἰς μίαν ἐγένοντο, οὕτω καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπάρχουσι συνηνωμένοι καὶ συμμεμιγμένοι ἀδικασπάζτως καὶ ἀδιαίρετως, μίᾳ μόνῃ Βιζύτης καὶ Μηδείας γινωσκομένη μητρόπολις, καὶ ὑπ' ἑνᾶ καὶ τὸν αὐτὸν τελοῦσα μητροπολίτην, ὃ τε νῦν τὴν προστασίαν ταύτης ἐπειλημμένος τὴν αὐτὴν ἔχη κλήσιν, ὁ ἱερωτάτος φημι μητροπολίτης Βιζύτης καὶ Μηδείας καὶ ὑπερτίμος, κύρ Ζαχαρίας, ὁ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ὡσαύτως ἀρχιερατεύσοντες Βιζύτης καὶ Μηδείας, μητροπολίται λεγόμενοι, καὶ ἔχη ταύτην τὴν παροιμίαν, ὡς καὶ τὴν ἄπασαν ἐπαρχίαν Βιζύτης, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ προστασίαν αὐτοῦ, ποιμαίνων ἀρχιερατικῶς καὶ ἐπισκεπτόμενος πατρικῶς τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς, καὶ εὐλογῶν, καὶ ἀγαθῶν, καὶ περιέπων ἅπαντας, καὶ ἐκτελῶν τὰ ἀρχιερατικὰ πάντα, κατὰ τὴν περιλήψιν τῆς πράξεως αὐτοῦ, μετὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, ἀνκνιτροφῆτος καὶ ἀναμφιβόλως καρπούμενός τε καὶ νεμούμενος τὰ ἐξ αὐτῆς ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα, κανονικὰ φημι συνοικέσια, πανηγύρεις, ζήτιας, καὶ εἴτι ἄλλο σύνθηες τῷ τόπῳ ὀφείλει δὲ πληροῦν κατ' ἔτος τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν Μηδεῖαν ταύτην ὀφδοήκοντα γρόσια ἐτήσιον καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἄπερ ὑπάρχουσι περιλοσιμημένα ἐξαρχικῶς πρὸς τὸν ἐντιμότατον πρωτοψάλτην κύρ Χρυ-

σάργην, καὶ πρὸς αὐτὸν φροντίζειν τοῦ ἀποστέλλειν αὐτὰ, μηδενὸς τῶν ἐν τῇ Μηδείᾳ τελοῦντων ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν ἐναντιουμένων» κτλ.

52. Γράμμι τῶν Γ' πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γράμματα, ἵνα ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Ραιδεστοῦ ἢ ἠνωμένη τῇ μητροπόλει τῆς Ἡρακλείας (1) (μηνὶ Ἰαννουάριου 1702). φύλλ. 96^α—97^α.

53. Καλλιόκου τοῦ Β' γράμματα, δι' οὗ προβιβάζεται ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Ραιδεστοῦ εἰς ἀρχιεπισκοπὴν (2) (μηνὶ Ἰουλίῳ 1694). φύλλ. 98^α—101^α.

54. (Σκευοφύλακος Μπαλασίου). [Καλλιόκου τοῦ Β'] συνοδικὸν γράμμα τοῦ μηνὸς μαρτίου 1692 πρὸς τοὺς κληρικούς καὶ ἀρχόντας τῆς Μιτυλήνης: ἀνακινουῦται δ' αὐτοῖς ἐξ ἀποφάσεως, ὅτι τὸ ἐκεῖ εὐρισκόμενον ἀξενοδοχεῖον πρὸς θεραπείαν καὶ βοήθειαν τῶν ζένων νοσοῦντων τινῶν, καὶ τῶν ἄλλως ἔνδειαν ἔχόντων τῆς τοιαύτης περιθάλψεως». ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα καὶ ἀφιέρωματα, διατελώσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ προστασίαν καὶ κυβέρνησιν τοῦ Μιτυλήνης μητροπολίτου Δανιήλ, αὐτοῦ μόνου ἔχοντος ἄδικαν διακυβερνᾶν αὐτὰ καὶ καθιστᾶν ἐν αὐτοῖς ἐπιτρόπους κτλ., φύλλ. 102^α—103^α. Συνοπογράφονται ὁ Ἐφέσου Θεοφάνης, ὁ Ἡρακλείας Νεόφυτος, ὁ Κυζίκου Κύριλλος, ὁ Νικομηδείας Παρθένιος, ὁ Χαλκηδόνος Γαβριήλ, ὁ Τορνόβου Ἰωσήφ, ὁ Ρόδου Κωνσταντῖος, ὁ Χίου Γρηγόριος, ὁ Δέρκων Νικόδημος.

55. (Σκευοφύλακος Μπαλασίου. 205). Καλλιόκου τοῦ Β' συνοδικὸν γράμμα πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μιτυλήνης, κατὰ τῆς περὶ βρυκολάκων δεισιδαιμονίας, μηνὶ Ἰουλίῳ 1693. φύλλ. 104^α—105^α. Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ἔγραψον ἔχει ὡδε: «Μιτυλήνης. Ἐπειδὴ προλαβόντες, ὡς ἐμάθομεν, ἐγένετο αὐτόθι πρᾶγμα δεινὸν καὶ ἄτακτον, καὶ σχεδὸν εἰπεῖν γέλοϊον ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐπονεϊδίστον—τινὲς γὰρ τῶν χριστιανῶν πεπλανημένοι καὶ ἀσύνητοι διεφθάρσαν μάταια καὶ ψευδῆ, ὅτι βρυκολάκες περιέρχονται, καὶ νεκροὶ ἀπὸ τῶν τᾶρων ἐξερχόμενοι κατατρέχουσι τῶν ζώντων, καὶ βλάθων καὶ ζημιῶν προσενούσιν αὐτοῖς, καὶ φλυαρίαις τοιαύταις διέσπειραν, καθ' ἣν ἔχουσι πλάνην, ἐνηχοουμένην ὑπὸ τοῦ διαβό-

(1) Ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἀρχιεπιτολῇ, πατριτ. Ἑλλ. Φιλ. Σουλ. τ. ΙΖ', σ. 86—87.

(2) Αὐτόθι σ. 84—86.

λου πρὸς ἀπάτην τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἀμαρτῖαν, καὶ ψυχικὸν κίνδυνον· ἀνορθόττοντες γὰρ τοὺς τάρους οἱ μάταιοι, καὶ νεκρὰ σώματα μετὰ τὴν ταφήν ἐκρίπτουσι ἐξω καὶ κατακερματίζουν καὶ πυρὶ κατακαίουσιν, ἅπερ οὐδεμία φυλὴ ἄλλη καὶ γένος ἕτερον ἀνθρώπων ἐξεργάσασθαι διενόηθη, δι' ὧν τὴν ψυχὴν αὐτῶν κολάζουσι καὶ τὸ ὀρθόδοξον γένος καταφρονοῦσι, καὶ ποιοῦσιν ὄνειδος καὶ παίγιον παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὸν διάβολον χροποιοῦσι. ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὑποτασσόμενοι τῇ πλάνῃ τοῦ ἀνθρώποικτονου, ξένα καὶ ἀλλότρια τῆς χριστιανικῆς τάξεως κατατολμώντες· ἔδει γὰρ, ἔδει τοὺς ὑπὸ φαντασίαν γεγονότας σατανικῶν τοιούτων ἐπιτηδευμάτων καὶ νυκτερινῶν φασμάτων ἀνατρέχειν παραχρῆμα εἰς τὰ ἅγια τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια, λιτανίας, ἀγιασμούς, εὐχὰς φημι καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τῆς πνευματικῆς πανοπλίας ἀποκρούειν τὰς προσβολὰς τοῦ διαβόλου καὶ τὰ πεπωρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ ἀποσβέννυειν, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διασκεδάζειν, καὶ ὅλον αὐτὸν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος συντρίβειν, οὐ μὴν ὑποστρωννύειν αὐτοὺς τῇ πλάνῃ τοῦ πονηροῦ καὶ πιστεύειν τοῖς πλάσμασι καὶ φαντάσμασιν αὐτοῦ, καὶ ἀναμοχλεύειν τοὺς τάρους, καὶ ἀντὶ τῶν ὑποχθονίων δαιμόνων χριστιανῶν ἀνθρώπων νεκρὰ σώματα ἐξορῦττειν καὶ βουκουλάκους ἐπονομάζειν αὐτὰ, καὶ κατακερματίζειν καὶ κατακαίειν ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως· δι' ἧς ψευδεπιπλάστου φήμης ἐξήγειραν ταραχὴν καὶ ὀχλαγωγίαν, καὶ συνέδραμον πλήθη ἐξωτερικῶν τε καὶ χριστιανῶν, καὶ μετὰ μεγάλῃς καὶ ἀκατασχέτου ὀρμῆς κατεπάτησαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἱερόν ναὸν τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, καὶ ἀνώρυξαν τάρους ἐσωθεν τοῦ ναοῦ κειμένους, σχεδὸν καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἱερῷ βήματι, καὶ νεκρὰ ἐξέβαλον σώματα καὶ πολλὰ τῶν ἀτόπων καὶ ἀπηγορευμένων ἐξωργήσαντο, παράδοχόν τινα καὶ μηχανικὸν κινήθεντες τρόπον. Καὶ ὅντως, κατὰ τὸ γραφικὸν λόγιον εὐκαιρῶς κατ' αὐτῶν εἶποι τις ἄν, ὡς ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐξεγέλασεν αὐτούς, καὶ ὁ Κύριος ἐξεμυκτήρισεν αὐτούς δικαίως.—Τούτου χάριν ἀποσβῆσαι τὴν ἀταξίαν ταύτην καὶ τὸ ὄνειδος καὶ τὴν καταπάτησιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν τοιούτων αἰτιῶν εὐλογον καὶ νόμιμον διαγνόντες, ἀπαγορευόμεν ὅλως τὸ θάπτεσθαι λείψανα ἔσω τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἔτι, ὅπως μὴ διὰ τῆς ἀφορμῆς ταύτης συμβαίη κατὰ καιροῦς

τὰ τοιαῦτα παράνομα τῶν ἔργων, οὐχ ἦττον καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς νόμοις κεκωλυμένων καὶ ἀπηγορευμένων ὄντων. Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς κτλ., ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μηκέτι θάπτωνται λείψανα ἔνδον τοῦ ναοῦ τῆς μητροπόλεως ταύτης ὀλοτελῶς κατ' οὐδένα τρόπον, ἐπὶ τῷ φυλάττεσθαι αὐτὸν ἀκαταπάτητον καὶ ἀνεπηρέαστον, καὶ μὴ ὑποπίπτειν τοιαύταις παρανόμοις προσβολαῖς καὶ ἐπονειδίστοις δραματουργήμασιν. Ὅποιοι δ' ἂν τολμήσωσι» κτλ.

56. *Καλλιόκου τοῦ Β'* συνοδικὸν καὶ συγχωρητικὸν γράμμα περὶ τοῦ κεκοιμημένου βοεβόδα Μολδοβλαχίας Κωνσταντίνου Σερθάνβοδα (μηνὶ αὐγούστῳ 1698, ἰνδικτ. Ϛ'), φύλλ. 106^α—108^β.

57. (Ἐκ τοῦ κώδ. τῆς μεγ. Ἐκκλησίας). *Καλλιόκου τοῦ Β'* γράμμα, δι' οὗ τὸ ὄφφικιον πριμμικηρίου προῦθιβάσθη εἰς τὴν δευτέραν πεντάδα, ἧτοι μετὰ τὸ τοῦ δικαιοφύλακος, μηνὶ ὀκτωβρίῳ 1694, ἰνδικτ. γ', φύλλ. 110^α—111^α. Κατὰ τὸ γράμμα τοῦτο «τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου ὄφφικιον πάλαι μὲν ἦν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὄφφικίων πεντάδι τεταγμένον, ἕως τοῦ ἐν αὐτῷ ποτε διαπρέψαντος μεγάλου πριμμικηρίου κυροῦ Μαυρουδῆ, καθάπερ οἱ τρόφιμοι τῆς Ἐκκλησίας ἐφθακότες καὶ γνόντες ἀναγγέλουσιν ἦδη ἡμῖν» κτλ.

58. (Ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ μεγάλου ἐρμηνεως Διαμαντῆ). *Ἀθανασίου τοῦ Ε'* συνοδικὸς τόμος, συνταχθεὶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ἵνα τὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου «ἐκκλησιαστικὰ ὄφφικια τῆς πρώτης καὶ δευτέρας πεντάδος μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης μένωσι φυλάττοιτα τὴν ἑαυτῶν τάξιν καὶ σειρὰν τῶν βαθμῶν αὐτῶν ἀμεταποίητον καὶ ἀμετάθετον, τηροῦντα τὰς ἑαυτῶν ἀκολουθίας ἀπαρασαλεύτους». μηνὶ ὀκτωβρίῳ 1710, ἰνδικτ. γ', φύλλ. 112^α—113^β. Συνοπογράφονταί οἱ Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ Νεόφυτος, ὁ Κυζικίου Κύριλλος, ὁ Νικοδήμος Παρθένιος, ὁ Χαλκηδόνης Κωνσταντῖος, ὁ Προύσης Κύριλλος, ὁ Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος, ὁ Δρύστρας Ἀθανάσιος, ὁ Εὐρύπου Καλλίνικος, ὁ Νίου Γεννάδιος, ὁ Δέρκων, ὁ Νικομηδείας, ὁ Προικοννήσου Θεόκλητος. —Τοῦ ἐγγράφου τούτου καταχωρίζομεν ὡδε τὸ πρῶτον μέρος· «Ὅτι μὲν τὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ τουτοῦ θρόνου ἐκκλησιαστικὰ ὄφφικια ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνωθεν διὰ τῆς δεσποτείας τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν κατὰ καιροὺς ἐκτεθέντων συνοδικῶς ὑπὸ τῶν θεοπνεύστων Πατέρων, ὁμοῦ καὶ

τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων τὴν ἑαυτῶν σύμ-
 πηξιν καὶ ἐδραίωνσιν πεπλουτήκασιν ἀμετακί-
 νητον καὶ ἀπαρασάλευτον μέχρι τῆς σήμερον,
 οὐδεὶς ἀντερεῖ λόγος, ὡς παρὰ πᾶσιν ὁμολο-
 γούμενον· οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων
 χρόνων τετόλμηκέ τις ποτε ἐν τι τούτων δια-
 σείσαι ἢ καταθιβάσαι ἀπὸ τοῦ οἰκείου ὠρι-
 σμένου βαθμοῦ, ἢ νεωτερισμὸν τινα ἐν τού-
 τοις ἐπινοῆσαι, αἰδούμενος τὴν τῶν ἱερῶν κα-
 νόνων ἀγανάκτησιν, εἰ μὴ ὅτι ἐν τοῖς μεταγε-
 νεστέροις καιροῖς τινὲς τῶν κατὰ καιροὺς ἀοι-
 δίμων πατριαρχῶν, διὰ τὸ ἀμυρεῖν τότε τὴν
 καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν
 ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ κλήρου αὐτῆς ἀνδρῶν
 ἑλλογίμων καὶ ἐντελῶς ἐγρόντων ἐπὶ παιδείᾳ
 καὶ τῇ λοιπῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐμπειρίᾳ καὶ πρά-
 ξει, καὶ θεῖω σκοπῷ καὶ ζήλῳ ἐφιέμενοι ἐνίους
 τῶν δοκίμων ὡς ἀναγκαίους συγκαταλέξει τῷ
 κλήρῳ, ἀπειτα μηδενὸς ἐκκλησιαστικοῦ ὀφ-
 ρικίου εὐρεθέντος τότε ἄνευ προσώπου καὶ ἀπο-
 λευμένου, ἐξ ἀνάγκης διὰ τὴν λυσιτελεῖν χρεῖαν
 τῶν ἑλλογίμων προσώπων ἐραυσιθέντες ἀπὸ
 τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων προσεβίβασαν αὐτὰ
 καὶ συνετάξαντο τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρῃ πεν-
 τάδι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀφφικίων, δι' ὧν καὶ
 τοὺς ἑλλογίμους ἐκείνους ἀνδρας ἀρμοδίως καὶ
 πρεπόντως ἐν ταῖς οἰκείαις τιμαῖς ἀποκατέστη-
 σαν. Καὶ γὰρ ὁ ἐν πατριαρχαίᾳ ἀοιδίμος κύρ
 Ἱερεμίας ἐκεῖνος κατὰ τὸ ἐπτακισχιλιοστὸν ἐν-
 νενηκοστὸν ἔννατον ἔτος (1591) βουληθεὶς
 Γεωργίου τινος, ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ καὶ παιδείᾳ
 περιβόητον, συγκαταλέξει, ὡς μάλα λυσιτε-
 λήσοντα ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κλήρῳ διὰ τὴν
 ἰδίαν προκοπὴν καὶ σοφίαν, ἔχοντα μὲν ὀφφί-
 κιον τὸ τοῦ μεγάλου Ῥήτορος, ἀλλὰ βασιλι-
 κόν, καὶ ἐν ἐσχάτῃ ὑπεδρίξ τοῦτο τιμῆσας καὶ
 ἀναθιβάσας, κατέταξεν ὑπὸ τὸ ὀφφικιον ἀμέ-
 σως τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος διὰ τόμου πα-
 τριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ, ὡς εὐρέθη κατε-
 στρωμένον ἐν παλαιαῖς κώδιξι· τῆς καθ' ἡμᾶς
 τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅπερ καὶ
 ἔμεινε σῶζον τὴν τάξιν τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ ἀμε-
 τακίνητον ἕως ἄρτι. Ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ με-
 γάλου Ἐκκλησιάρχου ὀφφικιον μὴ ὄλως ὄν τὸ
 πρότερον, κάκεινο ἰδίως καιροῖς τῇ πατριαρχ-
 ικῇ δεσποτεῖα ἀνεθιβάσθη καὶ τάξιν ἠξιώθη
 τοῦ εἶναι ὑπὸ τὸ ὀφφικιον τοῦ μεγάλου Ῥήτο-
 ρος. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Δικαιοφύλα-
 κος ὀφφικιον βασιλικόν ὄν εὐρέθη ἀνέκαθεν συν-
 ταχθῆν ὑπὸ τὸ ὀφφικιον τοῦ Πρωτονοταρίου ἐν
 τῇ δευτέρῃ πεντάδι· περὶ ὧν οὐ χρὴ περαιτέ-
 ρω τι λέγειν περὶ τῶν τοιούτων. ἐπεὶ καὶ ἐν

τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὁ ἀοιδίμος ἐν πατριαρχ-
 αῖς κύρ Καλλίνικος τὸ τοῦ μεγάλου Πρωμο-
 κηρίου ὀφφικιον· βασιλικόν ὄν καὶ ἐν ὑρέσει,
 δι' αἰτίαν τινὰ εὐλογοφανῆ τιμῆσας ὑπὸ τὸ
 τοῦ Δικαιοφύλακος διὰ τόμου πατριαρχικοῦ
 διωρίσαστο, καθὼς καὶ τὸ τοῦ μεγάλου Διερχμη-
 νευτοῦ ὀφφικιον, εἰ καὶ βασιλικόν προῦπήχεν,
 ἀλλ' οὐν κάκεινο συντεταχμένον εὐρέθη ἀνέ-
 καθεν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὀφφικίοις, ἔχον τὴν
 ἑαυτοῦ τάξιν, ὡς ἐγνώσθη. ἐπόμενον μὲν τῷ
 ὀφφικίῳ τοῦ Λογοθέτου, προηγούμενον δὲ ἀντι-
 πρῆτως τοῦ Ῥεφερενδάρου καὶ τῶν λοιπῶν
 καθ' ἐξῆς ὀφφικίων. Καὶ τοῦτο ὅτι οὕτως ἔχει,
 τουτέστιν ἡ τάξις τῶν ὀφφικίων αὐτῶν, οὐ
 χρήζει ἄλλης μαρτυρίας οὔτε ἄλλης ἀποδεί-
 ξεως· καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν εἰσέτι καὶ νῦν πε-
 ριόντων τιμίων γερόντων κληρικῶν οὕτως ὁμολο-
 γοῦνται καὶ μαμαρτύρηται, ὅτι ἐκ νεότητος
 αὐτῶν ἐν τοῖς κάτωθεν εἰς τὰ ἄνω προθιβά-
 σμοῖς τῶν ὀφφικίων, ὁ μὲν Ῥεφερενδάριος μέ-
 γας Διερχμηνευτῆς ἐσφαρχίζετο, ὁ δὲ μέγας
 Διερχμηνευτῆς Λογοθέτης· ὡσαύτως καὶ οἱ λοι-
 ποὶ κληρικοὶ τὴν αὐτὴν ἡκολούθησαν τάξιν
 τῶν ὀφφικίων καὶ ἐτήρησαν, καὶ τηροῦσι μέ-
 χρι τῆς σήμερον».

59. [Ἀθῶναίον τοῦ Ε'] ἀπόδειξις, δο-
 θείσα τῷ μεγάλῳ διερχμηνευτῇ τῆς μεγάλης
 Ἐκκλησίας (ἔτει 1710, φεβρουαρίῳ 3), «ἕνα
 κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνθήκην τῆς καθ' ἡμᾶς
 τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ μέγας
 διερχμηνευτῆς προηγῆται μὲν τοῦ Ῥεφερενδα-
 ρίου, ἐπηταὶ δὲ τῷ Λογοθέτῃ, ἀρθείστῃ ἐκ
 μέσου πάσης παραλόγου οὐλονοικίας καὶ ἐρι-
 δος, μηδενὸς ἐναντιουμένου αὐτῷ ἢ ἀντιέ-
 γοντος», φ. 113^β.

60. *Ἠαῖσιον τοῦ Β'* γράμμα περὶ τοῦ προ-
 θιβάσμοῦ τοῦ ὀφφικίου Λογοθέτου εἰς τὴν α'
 πεντάδα, ἀχρονολόγητον, φύλλ. 114^α-115^α.
 Ὁ προθιβάσμος οὗτος ἐγένετο ἐν τῷ προ-
 σώπῳ τοῦ Κοιτίου, περὶ οὗ τὸ ἐγγραφον λέ-
 γει τὰδε: «Τανῦν δὲ καὶ ἡ μεταρστῆς ἡμῶν
 θεῖω ἐλέει τὸν οἰκουμενικὸν θερόνον ἀνάλα-
 βοῦσα, καὶ τὴν προστασίαν καὶ διοίκησιν τῆς
 ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας πε-
 πιστευμένη, διὰ φροντίδος ἔσχεν ὅ τι πλείστας
 λογίων καὶ τιμίων παιδείας τε καὶ σοφίης κεκο-
 σμημένων ἀνδρῶν περὶ αὐτὴν καθορῶν σύ-
 στημα ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καταλόγου,
 καὶ τοὺς ἄξιους εἰς διακονίαν τῶν ἐκκλησια-
 στικῶν ὑποθέσεων κατὰλληλον ἔχειν τὴν τιμὴν
 καὶ τὴν στάσιν καὶ τάξιν αὐτοῖς ἐφαρμο-
 ζουσαν δυοῖν ἑνεκα, ὅπως τε ἡ Ἐκκλησία

ἀπολαμβάνη τὴν ἐαυτῆς κοσμιότητα, συγκροτούμενη καὶ διακονούμενη ὑπὸ τοιούτων πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, καὶ μὴ καὶ ὅπως παρὰ κλησὶς εἴη καὶ προτροπὴ εἰς ἀρετὴν τοῖς φιλοτίμοις ἤθεσι, τῶν ἀρίστων προτιμωμένων. Εὐρύσσεια οὖν τὸν τιμιώτατον καὶ σοφολογιώτατον Λογοθέτην τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κύριον Κριτίαν, τὸν καὶ διδάσκαλον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικοῦ φροντιστηρίου τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, προσπροσώτατον μὲν εἰς διακονίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ὑστερημένον δὲ τῆς ἀναγκαστικῆς αὐτῷ τάξεως, διὰ τὸ ὑποβιβαστικὸς τοῦ κατ' αὐτὸν ὄφφικίου, δεῖν ἐγνώκατὰ πᾶσαν ἀνάγκην προβιβάσαι τὸ ὄφφικιον τῆς αὐτοῦ σοφολογιότητος εἰς τὴν τάξιν τῶν ὄφφικίων τῆς πρώτης πεντάδος, καὶ ἔχειν τὴν τάξιν αὐτοῦ μετὰ τὸν μέγαν Ἐκκλησιαρχῆν, προτιμώμενος δηλ. τοῦ Πρωτοεκδικίου».

61. Ἀδελφου πατριαρχικοῦ ἀπόφασις τις ἀχρονολόγητος «περὶ τοῦ φυλάττεσθαι τὸν νενομισμένον προβιβασμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὄφφικίων καὶ τοῖς ἁγίοις διδοσθαι ταῦτα, καὶ μὴ ἀρπάζεσθαι ἀτάκτως ὑπὸ τῶν ἔξω, καὶ ἰδίως περὶ τοῦ διδασκάλου Κριτίου, καὶ περὶ τοῦ δεῖν φιλοτιμείσθαι τὰς ἐξαρχίας τοῖς δουλεύουσι καὶ κοπιῶσι τῶν κληρικῶν». φ. 116^a—118^b. Ἀρχ. «Ὅτι ὄν τι σῶμα ἐμφύρον». Κανονικῶν Διατάξεων τ. Α', σελ. 170—175.

62. Πατριαρχικοῦ τινὸς ἀχρονολόγητον συγγραφικόν γράμμα «εἰς τοὺς κληρικούς τοὺς καταχωρημένους εἰς τὰ πατριαρχικά γράμματα καὶ ἀμετέλεστον ἐπὶ σφετερισμῶ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ κοινοῦ αὐτῶν». Ἀρχ. «Καὶ πᾶσι μὲν ἀπὸ τῶν τοῖς ἐνοσθεῖται», φύλλ. 120—121.

63. Ἀχρονολόγητος συμφωνία κληρικῶν τινῶν ὄφφικισύχων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμπεριφορᾶς καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, ἀναφερομένων εἰς τὸν συμφέροντα αὐτῶν, φ. 122^a—122^b. Ἀρχ. «Τῇ Χριστοῦ χάριτι καὶ συνεργεῖα».

64. Κριτίου παραίτησις ἐξ ὄφφικίου, ἐγρουσα ὧδε, φ. 123^a. «Διὰ τοῦ παρόντος μου ἐνυπογράφου γράμματος δηλοποιῶ, ὅτι φθάσας εἰς ἔσχατον γῆρας, καὶ αἰσθόμενος τῆς ἡλικίας ἀδυναμίας μου, καὶ μὴ δυνάμενος τοῦ λοιποῦ τὰ τῆς πατριαρχικῆς ἀλλοῦς ὑποργήματα ἐκτελεῖν, καὶ εὐρῶν ὑποκείμενον κατ' ἐμὴν ἀρέσκειαν, ἱκανῶν μαθημάτων καὶ παιδείας πρόφικιον καὶ παντοῖα χρῆστοσηθεῖα κε-

κοσμημένον, τὸν τιμιώτατον καὶ λογιώτατον κύριον Νικόλαον Λαμπρινόν, ὃν καὶ ἀπὸ τῆς ἐαυτοῦ πατρίδος ἐγὼ μόνος ἀνέλαθον καὶ ἐκομισάμην καὶ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐπίσκεψιν ἐν τοσοῦτοις χρόνοις εἶχον, οἰκαιοθελῶς καὶ ἀβιάστως αὐτοπροαιρέτῳ βουλή καὶ γνώμῃ παραιτούμαι τοῦ ὑπὲρ μετὰ πολλῶν ιδρώτων καὶ πόνων καὶ ἐκδουλεύσεων προσεκτησάμην ὄφφικίου μου τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ μεγάλου Ἐκκλησιαρχοῦ, εἰς τὴν αὐτοῦ λογιότητα ἀνθ' ὅτου δέομαι θερμῶς καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς ἱκετεύω καὶ τὸν παναγιώτατον καὶ σεβασμιώτατόν μοι αὐθέντην καὶ δεσπότην, τὸν οἰκουμενικὸν πατριαρχῆν κύριον κύριον Σαμουήλ, ἐπικυρῶσαι τὴν ἰδιοθελή μου ταύτην παραίτησιν, καὶ τῆς πατριαρχικῆς σφραγίδος κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διάταξιν τὸν ἐρηθέντα Νικόλαον ἀξιώσαι. Οὕτω δέομαι θερμῶς κατὰ τὴν ἐμὴν ταύτην ἀπόφασιν εὐλογον φρανεῖσάν μοι γενέσθαι. Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρόν μου ἰδιοθελῶς τῆς παραιτήσεως γράμμα, ἐπικυρωθὲν καὶ σφραγισθὲν τῇ ἰδιοχειρῇ μου ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι, καὶ ἐδόθη τῷ ἐρηθέντι κύριον Νικόλαῳ ἀψῆξ', ἰανουαρίου ε'.

† Ὁ πρῶτον μέγας ἐκκλησιαρχῆς Κριτίας».

65. (Ἐκ τοῦ πρωτοτύπου καὶ ἔκ τινος βιβλίου τοῦ ἁγίου Τάφου περιέχοντος γράμματα πατριαρχικά). Γαβριὴλ τοῦ Ρ' συνοδικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐροτῆς τῆς ἁγίας Εὐφημίας, μηνὶ ἰουλίῳ 1704, φύλλ. 128^a—130^b. Συνυπογράφονται ὁ Ἐφέσου Θεοφάνης, ὁ Ἱερουσαλῆμ καὶ Ραιδεστού Νεόφυτος, ὁ Κυζίκου Κύριλλος, ὁ Νικομηδείας Παρθένιος, ὁ Χαλκηδόνος Κωνσταντῖος, ὁ Τραπεζούντος Νεκτάριος, ὁ Κρήτης Ἰωάσαφ, ὁ Προϊλάθου Γρηγόριος (1).

66. (Ἐκ τῶν Συμμίκτων Χρυσάνθου). Κυρίλλου τοῦ Δ' συνοδική τις ἀπόφασις ἀνακοινωθείσα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Αἰτίτζης, περὶ τοῦ κληρονόμου Ἀθανασίου τινός, οὗ ἡ γυνὴ Πολύζω εἶλαθεν ἕτερον ἄνδρα. Μηνὶ μαίῳ ἰνδικτιωνός ε' (=1712). Συνυπογράφονται ὁ Κυζίκου Λυξέντιος, ὁ Νικομηδείας Παρθένιος, ὁ Νικαίας Γεννάδιος, ὁ Φιλιππουπόλεως Καλλίνικος, ὁ Μιτυλήνης Νικόδημος, ὁ Νίου Γεννάδιος, ὁ Μεσσηβρίας Μακάριος. Φύλλ. 132^a.

67. (Ἐπιτροπικόν γράμμα τῶν ἀρχιερέων

(1) Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κ. Γεθεδὴν ἑλλείπουσιν αἱ ὑπογραφαί. Χρονικὰ τοῦ πατριαρχ. οἴκου, σελ. 178—183.—Ἐκκλ. Ἀληθ. τόμ. Δ', σελ. 572.

καὶ τῶν βουφρετίων, ἀντιγραφῆν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου· αἱ δὲ ἐν τῷ περιθώριῳ προσθήκαι προσετέθησαν ὕστερον, παρεκβληθεῖσαι ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ διδ. Κριτίου, ἐξ ἑτέρου προεκδοθέντος ἐπιτροπικοῦ ἐπὶ Κυριλλίου κτλ.), 30 νοεμβρίου 1757, φύλλ. 134^α. Ἀρχ. «Διὰ τοῦ παρότος ἡμῶν ἐπιτροπικοῦ» κτλ.

68. (Κριτ.) *Σεραφεῖμ τοῦ Β' πατριαρχικόν καὶ συνοδικόν γράμμα*, δοθέν τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ Κοινοῦ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Συνετέλεθη καὶ συνυπεγράφη τῇ 30 νοεμβρίου 1757, ἰνδικτιῶνος Σ', φ. 135^α—139. Ἡ σύνταξις τοῦ ἐγγράφου τούτου εἶχεν ἀφορμὴν τὴν τότε κορύφωσιν τοῦ χρέους τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας· διὸ «δεδοκται κοινή γνώμη συνελθεῖν εἰς ἐν τό τε ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸ πολιτικὸν σύστημα, συναρφαμένους τε ὅμοῦ πάντας κοινή τὴν ὠφέλειαν συνεισῆσαι καὶ τὴν σωτηρίαν συνεξεργάσασθαι, καὶ δι' ὠρισμένον κεφαλαίων τὰ τῆς Ἐκκλησίας διακυβερνήσαι καὶ εἰς εὐκατάστατον ὅσον ἔνεστι ἀγαγεῖν κατὰστασιν». Τὰ ἀποφασισθέντα συγκεφαλαιῶνται ἐν 16 ἄρθροις· α') ὑπόσπονται οἱ ἀρχιερεῖς δεικνύειν πρὸς τὸν πατριαρχὸν ὑποταγήν, εὐλάβειαν, εὐλικρινεῖάν τε καὶ καθαρότητα εἰς τὰ συντείνοντα πρὸς σύστασιν καὶ διαμονὴν αὐτοῦ, τιμὴν τε καὶ εἰρηνικὴν κατὰστασιν ἀπάσης τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀρχιερέων, ὡς περ καὶ ὁ πατριαρχὸς ἐν ᾧ περ δέδωκεν ὑποσχετικῷ γράμματι ὑπέσχετο φυλάττειν καθαρὰν ἀγάπην πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων· β') οἱ ἐπιτροποὶ τοῦ Κοινοῦ οἱ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιτροπεύσαντες δοῦναι καθαρὸν λογαριασμὸν πρὸς τοὺς ἤδη διορισθέντας ἐπιτρόπους· γ') ἀνάγκη πᾶσα ἐστὶ δοθῆναι λογαριασμὸν παντὸς τοῦ χρέους τοῦ Κοινοῦ καὶ γενέσθαι παρὰ τῶν ἐπιτρόπων ἔρευναν οὐ μικρὰν καὶ ἐξέτασιν ἕκαστου τῶν χρεῶν, καὶ εἴ γε ἀποδειχθῆ τι χρέος ὀφειλόμενον παραλόγως ὑπὸ τοῦ Κοινοῦ ἀναιρεῖσθαι καὶ μὴ δέχεσθαι καὶ ἀποποιεῖσθαι· δ') ἐπεὶ προλαβόντως συνοδικῶς διορίσθη πληρῶσαι πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς λόγῳ θανείου βοήθειαν πρὸς τὴν μεγ. Ἐκκλησίαν, ἀπερασίση ἕνα ληφθῆ ἢ δέουσα πρόνοια, πρὸς εἰσπραξίαν τῶν παρ' αὐτῶν ὀφειλουμένων· ε') «ἐπειδὴν ποτε χρεῖα γίνηται ἐπινοηθῆναι τρόπους ἐλεημοσύνης καὶ ἐξαρχικῆς βοήθειας, προσβλεσθαι τοὺς τρόπους ἐκείνους καὶ τοὺς διορισμοὺς ἔμπροσθεν τριῶν ἐπιτρόπων λαϊκῶν, ἐχόντων καὶ τὴν γνώμην τῶν λοιπῶν» κτλ. ς') «χρηρευούσης γινὸς ἐπαρχίας, ἢ μὲν ἐκλογῆ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατικῶς προσστησομένου δέον

γίνεσθαι ἀκολούτως παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, καθὰ καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ γράμματι τῆς αὐτοῦ παναρχιότητος ἐμπεριέχεται, ὁ δὲ διορισμὸς τῆς ποσότητος τῆς δοθησομένης παρὰ τοῦ νεοδιοριστοτάτου φιλοτιμίας γίνεσθαι τῇ εἰδήσει καὶ λήψει τῶν ἐχθέντων ἐπιτρόπων»· ζ') «θεωρηθῆναι ἀκριβῶς τε καὶ λεπτομερῶς καὶ μετὰ πάσης καθαρότητος ἀνοικτος ἅπας λογαριασμοὺς, γιννομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως μετὰ φόβου Θεοῦ»· η') περὶ τοῦ πληρῶσαι τοὺς ἀρχιερεῖς «ὡς αἱ ἀνελλειπῆ τῆς ζητουμένης» τῆς ὀφθῆς «καὶ ἐν αὐτῇ ἰνδικτιῶνος· θ') «ἐν ταῖς χριστιανικαῖς ὁμολογίαις τῶν χειροτονουμένων τούτων ἔθεν ἀρχιερέων ὑπογράφεσθαι καὶ τοὺς ἐπιτρόπους μάρτυρας, καταγραφόμενου τοῦ χρέους ἐκάστης ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν ἰδίῳ τινὶ κώδικι, ἐν ᾧ δέον καταγραφῆναι καὶ τὸ ἐκάστης ἐπαρχίας εὐρισκόμενον ἤδη χρέος»· ι') «τὰ δοθέντα δανειακῶς τῇ αὐτοῦ παναρχιότητι ἐν τῇ πατριαρχείᾳ παρὰ τῶν συναδέλφων ἀρχιερέων, κατὰ τὸ ἴδιον περὶ αὐτῶν κατὰστικόν, ἔχῃσι πληρωθῆναι παρὰ τῶν ἐπιτρόπων μετὰ παρέλευσιν μηνῶν ἑννέα». ια') παρκαλύεται ἢ ἐπιβλαθῆς ταῖς ἐπαρχίαις συνήθεια τοῦ δανεῖζειν, ὡς καὶ πρότερον, τοὺς ἀρχιερεῖς «δι' ὁμολογίῶν τοῦ Κοινοῦ»· ιβ') «τὰ συνήθη καὶ τυχερὰ εἰσδηήματα τοῦ Κοινοῦ ἔχῃσι λαμβάνειν οἱ ἤδη διορισθέντες ἐπιτροποὶ λαϊκοί, οἵτινες καὶ ὀφειλοσιν ἐξοδεῖν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς ἀναρχικὰς χρεῖας τοῦ Κοινοῦ». ιγ') «θεωρουμένου κατ' ἔτος λογαριασμοῦ, ἔχῃσι λαμβάνειν οἱ ἐπιτροποὶ γράμμα κοινὸν ἐξοφλητικόν, καὶ ἀποκαθίστασθαι πάλιν ἐπιτρόπους ἢ τοὺς ἰδίους αὐτοὺς ἢ ἄλλους»· ιδ') παρέχεται ἄδεια τοῖς κατὰ καιρὸν ἐπιτρόποις «κατατρέχειν ὅσον ἔνεστι δι' ἐξόδων τοῦ Κοινοῦ τὸν φωρηθέντα ποτὲ ἐπιφέροντα βίαν τινὰ καὶ ἐνόχλησιν ἢ εἰς τὸ Κοινόν ἢ εἰς μητρόπολιν τινὰ ἐπὶ βλάβῃ καὶ ζημίᾳ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως»· ιε') «ἐν ταῖς χρεωστικαῖς ὁμολογίαις τοῦ Κοινοῦ ὑπογράφεσθαι ἐγγρηγὰς τοὺς συναδέλφους ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν»· ις') «τὰ διδόμενα πατριαρχικὰ χρεῖα δι' ἄντιπαρὸν ὑπέσθαι ἐκκλησιαστικὴν ἢ πολιτικὴν, διδοσθαι τῇ εἰδήσει καὶ συναινέσει τῶν ἐπιτρόπων». Ἐπιτροποὶ δὲ τοῦ Κοινοῦ διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου ὀνομάσθησαν τότε ὁ Δέριων Σαμουήλ, ὁ Σερῶν Ἰωαννίκιος, ὁ Μιτυλήνης Ἀνθίμος, ὁ χατζῆ Δημήτρης ἀτλαστζῆς, ὁ χατζῆ Ἀσλάνης, ὁ κυριτζῆ Σακαλατάκης γούναρης, ὁ χατζῆ Μεγαλάκης λογάρης, ὁ μισέρ Δημήτρης Σκαναθῆς, ὁ μισέρ Δημή-

της Καθάρως, ὁ κυρίως Γεωργάκης Ῥαλο-
γλους, ὁ χατζῆ Γιωβάννης κερεσσετζῆς, ὁ χα-
τζῆ Ἀθανάσιος Μουσελλίμης καὶ ὁ χατζῆ Βα-
σίλης κερεσσετζῆς. Τὸ ταῦτα δὲ πάντα διο-
ρίζον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τοῦτο ἔγγρα-
φον συνυπέγραψαν ἅπαντες οἱ συμπαρόντες,
ἦτοι ὁ Ἡρακλείης Γεράσιμος, ὁ Νικομηθεΐας
Γαβριήλ, ὁ Νικαίας Ἱερεμίας, ὁ Θεσσαλονί-
κης, ὁ Δέρκων Σαμουήλ, ὁ Ἀδριανουπόλεως,
ὁ Προύσης Μελέτιος, ὁ Πατρῶν Γεράσιμος, ὁ
Φιλιππουπόλεως Λυξέντιος, ὁ Σερρών Ἰωαν-
νίκιος, ὁ Μιτυλήνης Ἀνθίμος, ὁ Βιζύης Ἀγά-
πιος, ὁ Σωζοπόλεως Μασθαῖος, ὁ Γάνου καὶ
Χώρας Νεόφυτος, ὁ Χίου Διονύσιος, ὁ Προι-
κονήσου Νικηφόρος, ὁ Κόου Μελέτιος, ὁ μέ-
γας λογοθέτης Γεώργιος Καρατζῆς, ὁ μέγας
δραγομῆνος Ἰωάννης Καλλιμάχης, Δράκας
Σούτζος, Κωνσταντίνος Καρατζῆς, Ἰωάννης
Βλαστός, Ἐμμανουήλ Μάνος, Νικόλαος Σου-
τζος, Νικόλαος Μάνος, Γεώργιος Χάτμανος,
Νικόλαος Ρωσσέτος, Γεώργιος Σπαθάρης, Ἀ-
λέξανδρος Σούτζος, Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης,
Νικόλαος Βεντούρας, Κωνσταντίνος Ποστέλι-
νικος, Γεώργιος Μάνος, Ἰακωβάκης Ρίζος,
Ἀντίοχος Μουρούζης, Λουκάς Γεωργιουλῆς,
Στέφανος Μισίου, Γρηγόριος Γαΐκος, Μανώ-
λης Καμινάρας, Γεώργιος Μουρούζης, Θεόφι-
λος Καμινάρας.

69. Τετραδίων ἰδιαίτερον τῆς 12' ἑκατ.,
ἀπὸ τοῦ φ. 140 καὶ ἐξῆς. — Μακρὸν ἔγγρα-
φον περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριαρχοῦ
Παρθενίου τοῦ Μογιλάου μετὰ τραχέως καὶ
ἐμπάθοῦς ὕψους γεγραμμένον (7 νοεμβρίου
1671, ἰνδικτικῶνς 1'). Συνυπογράφονται τέσ-
σαρες πατριαρχαί. ἦτοι οἱ πρώην Κωνσταν-
τινουπόλεως Παΐσιος, Διονύσιος καὶ Μεθόδιος,
καὶ ὁ Ἀλεξάνδρειος καὶ εἰκοσι καὶ πέντε ἀρχιε-
ρεῖς, ὧν τινῶν τὰ ὀνόματα δυσζύμβλητά ἐστι.
Κατὰ τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὁ Παρθένιος Μογιλά-
λος πατριαρχεῦσας τὸ πρῶτον ἐξώθη γνώμη
κοινῇ, καὶ φιλοφρόπως ἐδόθη αὐτῷ προεδρι-
κῶς ἢ τῆς Προύσης ἐπαρχία, ἣν εἶχε πρότερον.
Ἀναδειχθέντος δὲ συνοδικῆ προσκλήσει τοῦ
Διονυσίου τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ὁ Παρ-
θένιος μετὰ βραχὺ ἤρπασεν ἐπιβατικῶς τὸν
θρόνον, «διὰ νυκτὸς ἐξαίφνης ἀναπηδήσας»
εἰς αὐτόν, ὁπόθεν πάλιν ἐξοστρακίσθη «καθ'
ὄν καιρὸν, ἀποδοκιμασθέντος τοῦ εἰς πατριαρ-
χείαν ἀνάξιως ἀντιβέβηκτος κακοκλήμενος,
εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνεβιβάσθη θρόνον ὁ κύρ
Μεθόδιος, συνοδικῆ προσκλήσει καὶ συγκροτή-
σει», ὅστις καὶ περιεποιήθη τὸν Παρθένιον

φιλαδελφῶς, ἀπολυτρωσάμενός τε τῆς ἐξο-
ρίας «ἣς ὑπέστη παρὰ τοῦ Κλήμεντος» καὶ
δωρησάμενος αὐτῷ πρὸς ζωάρεϊαν τὴν μη-
τρόπολιν τῆς Προϊλάου. Τοῦ σκοποῦ ὅμως
αὐτοῦ οὐκ ἀρίστατο. Διὸ μετέβη εἰς Κρήτην,
ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀλλ' ἐνταῦθα συ-
νοδικῶς καθαιρεῖται. Δι' ἰσχυρῶν δὲ μέσων
καὶ πάλιν λαμβάνει τὸ πατριαρχεῖον, ἀπο-
διώξας τὸν Μεθόδιον, ὅτε, κατὰ τὸ ἔγγρα-
φον, ἐχειροτόνησε παρ' ἐνορίαν τὸν Καλλιου-
πόλεως, ἐλευθὸν ἐποίησε τὸν θρόνον τῆς Ἀλε-
ξανδρείας, κατέβληψε τὸν Εὐρίπου μητροπο-
λίτην Γρηγόριον. Διὰ τε ταῦτα καὶ ἄλλα,
ἅτινα ἀπαριθμεῖ τὸ ἔγγραφον, ἐξοστρακίζεται
καὶ νῦν τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον καὶ ἀναθέ-
ματι καθυποβάλλεται.

70. *Haïtîou* τοῦ Β' συνοδικὸν ἔγγραφον
περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριαρχεῦσαν-
τος Ἱερεμίου Γ', ἀπολυθὲν μηνὶ δεκεμβρίῳ
1726, ἰνδικτ. ε', φύλ. 158^a—163^b. Συνυ-
πογράφονται ὁ Ἡρακλείης Γεράσιμος, ὁ Κυ-
ζικίου Λυξέντιος, ὁ Νικομηθεΐας Σεραφεῖμ, ὁ
Χαλκηδόνος Νικόδημος, ὁ Σηλυβρίας Μακά-
ριος, ὁ Φιλιππουπόλεως Θεόκλητος, ὁ Πισιδίας
Κοσμάς, ὁ Ἀργιῶλου Καλλιπικός, ὁ Δρύστρας
Κωνσταντίνος, ὁ Βάρνης Ἀθανάσιος, ὁ Χίου
Δανιήλ, ὁ Φερσάλων Ἰάκωβος. — Περὶ τοῦ
μακροῦ τοῦτου ἔγγραφου ὁ Α. Κομνηνὸς
Ὑψηλάντης γράφει τὰ ἐπόμενα λόγια ἐν τοῖς
μετὰ τὴν ἄλωσιν χρονικοῖς, σελ. 325: «Τῆ
ὑστεραίᾳ ἐξώρισθη ὁ Ἱερεμίας εἰς τὸ Σινᾶ,
καὶ ἐγράφη ἡ καθαιρέσις του, παθητικῶς λίαν
ἀλλ' οὐκ ἀληθῶς παρὰ τοῦ μεγάλου ἐκκλη-
σιάρχου Κριτίου, ἀνδρὸς λίαν ἐπικλινοῦς εἰς
τὸ κακολογεῖν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀξία ση-
μειώσεως ἢ τοιαύτη του σύνθεσις: πρὸς χάριν
διαγίνεται κακολογῶν ἀλλ' οὐ διὰ τὴν φιλήν
ἀλήθειαν». Μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ ἔγγραφόν
ἐστὶν ἐπίσημον, καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῷ συν ἄλ-
λοις κακοῖς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀντιοχικοῦ
θρόνου, διότι ὑποσχέσει γραμμάτων διαρθη-
ρεῖς ὁ Ἱερεμίας μηδεμίαν ἐν καιρῷ τῷ προσή-
κοντι συνειστέλεγε βοήθειαν τοῖς δεινοῖς ἐκεῖ-
νου πράγμασιν, ἀλλὰ τούναντιον «τὸν θρόνον
ἐκείνον ἐξ ὀλοκλήρου διέθερει καὶ συνέχεε καὶ
τραχῆς παντοίας ἐπέπλησεν, ὡς κινδυνεύειν
τὸ ἐκεῖσε χριστόνυμον πλήρωμα τέλειον ἐκ-
τραπήναι τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ ταῖς λατινι-
καῖς καινοτομίαις καὶ κακοδοξίαις συνπαχθῆ-
ναι».

71. (Κριτίου). Σεραφεῖμ Α' καθαιρέσεις στη-
λιτευτικῆ τοῦ Ἀρχαδίας ἐπισκόπου Ἀθανα-

αίου, ὡς συνωμότου καὶ χεῖρα φρονικῆν βαλόν-
τος κατὰ τοῦ πατριάρχου διὰ Βουλγάρου
τινός, ἐμπήξαντος αὐτῷ μάχιον ἐν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ, δημοτελοῦς πανηγύρεως τελομένης ἐν
ἐπισήμῳ ἑορτῇ. Μηνὶ Ἰανουαρίῳ 1734, ἰνδικτ.
ιβ', φύλλ. 166^α—168^β. Συνυπογράφονται
ὁ Καισαρείας Νεόφυτος, ὁ Κυζίκου Ἀνανίας
ὁ Νικομηδείας Θεόκλητος, ὁ Νικαίας Καλλί-
νικος, ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος, ὁ Θεσσαλο-
νίκης Ἰωακείμ, ὁ Ἰκονίου Ἰωακείμ, ὁ Σηλυ-
βρίας Μακάριος, ὁ Κρήτης Γεράσιμος, ὁ Ἀθη-
νῶν Ζαχαρίας, ὁ Μιτυλήνης Κωνστάντιος, ὁ
Εὐρείπου Νεκτάριος, ὁ Παροναξίας Δανιὴλ,
ὁ Μεσημβρίας Γρηγόριος, ὁ Δέρκων Σαμουὴλ,
ὁ Δαμαλῶν καὶ Ηεδιάδος Σωφρόνιος, ὁ πρώην
Πισιδίας Κοσμάς, ὁ Παλκιῶν Πατρῶν Γερά-
σιμος, ὁ Πέτρας Μελέτιος.—Κατὰ τὸ ἔγγρα-
φον, εἰς τὸ ἀπονενοημένον τοῦτο κίνημα
προέβη ὁ Ἀρκαδίας Ἀθανάσιος διὰ τὴν ἀπο-
τυχίαν αὐτοῦ τοῦ ἀρπάσαι δυναστικῶς τὴν
μητρόπολιν Κρήτης (1). Σαρεῖς τῆς κατηγο-
ρίας ἀποδείξεις δὲν ἀπεριθμούνται.

72. (Κριτίου). *Παίσιον τοῦ Β'* σιγγίλιον
τοῦ ἔτους 1730 περὶ δύο μοναστηρίων τῆς
ἐπαρχίας Χαλκηδόνος (φύλλ. 171^α—172^β),
δι' ἃ τὸ ἔγγραφον λέγει « Ἐπειδὴ τοιγαροῦν
καὶ τανῦν προσεκρομίσθησαν καὶ ἐνερανίσθησαν
ἡμῖν ἀρχαῖα πατριαρχικὰ συνοδικὰ σιγγιλιώδη
ἐν μεμβράναις γράμματα τῶν πάλαι αἰοδίων
πατριαρχῶν, τοῦ τε κυρο Κυρίλλου καὶ τοῦ
κυρο Ἀνθίμου, διαλαμβάνοντα, ὅτι τὰ κατὰ
τὴν ἐπαρχίαν Χαλκηδόνος εὕρισκόμενα δύο
ἱερὰ μοναστήρια, τοῦ τε ἁγίου ἐνδόξου Ἀν-
δρέου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου, τοῦ κει-
μένου ἐν τῇ νήσῳ ἀντικρῦ τοῦ Νικητάτου,
καὶ τῆς ὑπεραρχίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου
τοῦ ἐν τῷ Ἀκρίτῃ, ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν πα-
τριαρχικὰ σταυροπήγια ὄντα καὶ τῇ καθ' ἡμῶς
τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὑποκείμενα,
ἀπεσπᾶσθησαν οὐκ οἶδαμεν ὅπως ἀπὸ τῆς
ἐξουσίας καὶ ὑποταγῆς αὐτῆς, καὶ κατεδου-
λώθησαν πρὸς καιρὸν καλῶς καὶ παραλόγως
ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς μητροπολιτῶν Χαλ-
κηδόνος, ἡλευθερώθησαν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ
εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν μετήλθον ἐπὶ
τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρο Τιμοθέου διὰ
γράμματος αὐτοῦ πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ
ἦν τινα σταυροπηγιακὴν ἀξίαν καὶ ἐλευθερίαν
βεβαιωθείσα τὸ πρῶτον, ὡς εἶρηται, ὑπὸ τοῦ

διακληθέντος κυρο Τιμοθέου ἐπεβεβαιώσαν ἐπο-
μένως καὶ ἐπεκύρωσαν οἱ εἰρημένοι αἰοδίοι
πατριαρχαί, ὅτι τε κυρο Κυρίλλος καὶ ὁ κυρο
Ἀνθίμος, καθὼς παρίσταται ἀπὸ τῶν σωζο-
μένων αὐτῶν παλίων γραμμάτων. Ἀλλὰ
μετὰ ταῦτα καὶς τοῦ καιροῦ ἀνωμαλίαις καὶ
περιστάσεσι καὶ τῇ τοῦ ἡμετέρου γένους δυ-
στυχίᾳ ὑποκληθέντων τῶν ἱερῶν τούτων μω-
ναστηρίων χωρὶς τῆς προσκομίσσεως προνοίας
καὶ ἐπιμελείας, καὶ σχεδὸν ἐρημοθέντων, διὰ
τὸ μὴ σώζεσθαι τοὺς ἄξιως αὐτῶν προστα-
τεύοντας, ἐβασαν αὐτοὺς εἰς δουλείαν κατενε-
χθῆναι καὶ κατακυριευθῆναι βιαίως ὑπὸ τῶν
ἐπιγενομένων κατὰ καιροὺς μητροπολιτῶν
Χαλκηδόνος ἐξ ὧν δύο μοναστηρίων τοῦ ἐνός,
ἦτοι τοῦ τῆς ὑπεραρχίας δεσποίνης ἡμῶν Θεο-
τόκου, τοῦ ἐν τῷ Ἀκρίτῃ, τανῦν ἔλεε καὶ
χάριτι τοῦ φιλαρχίου Θεοῦ, διὰ τῆς καλῆς
προστασίας, ἐπιστάσεως τε καὶ ἐπιμελείας τῶν
εὐσεβῶν χριστιανῶν τοῦ εὐλογημένου ζουρβετίου
τῶν Γουναρχῶν ἀνακαινισθέντος καὶ ἀνοικο-
δομηθέντος ἐκ βύθρων καὶ θεμελιῶν διὰ πολ-
λῶν πόνων καὶ μόχθων καὶ δαπανημάτων οὐκ
ὀλίγων, κοσμηθέντος τε κατὰ τὸ δυνατόν καὶ
πλουτισθέντος ἀριερώμασι καὶ πράγμασι καὶ
κτήμασιν ἀπὸ τῆς τῶν χριστιανῶν ἐλεημο-
σύνης, οἱ συνασκούμενοι ἤδη ἐν αὐτῷ ὁσιώ-
τατοι πατέρες, ἡμοῦ μετὰ τῶν χρησίμων ἐπι-
τρόπων τοῦ ἐκθέντος εὐλογημένου ζουρβετίου
τῶν Γουναρχῶν προσελθόντες τῇ ἡμῶν με-
τριότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ τῶν ἀρχιε-
ρέων συνόδῳ, καὶ δεῖξαντες τὰ ἐκθέντα πα-
λαιὰ πατριαρχικὰ συνοδικὰ σιγγιλιώδη γράμ-
ματα ἤξιωσαν καὶ ἐδείθησαν ἐπιβεβαιωθῆναι
καὶ ἀνανεωθῆναι αὐτὰ παρ' ἡμῶν, καὶ τὴν
ἀρχαίαν σταυροπηγιακὴν ἀξίαν προσκυρω-
θῆναι αὐτῷ τε τῷ ἀνακαινισθέντι ἱερῷ μονα-
στηρίῳ τοῦ Ἀκρίτου καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ ἁγίου
Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου, συνωδᾷ καὶ συμ-
φώνως τοῖς προρηθείσι πατριαρχικοῖς παλαι-
γενέσι γράμμασι, καὶ ἐλευθερώσαι αὐτὰ ἁμ-
φότερα τῆς παραλόγως ἐπενεχθείσης αὐτοῖς
δουλείας, δι' ἐρημίαν, ὡς εἶρηται, τῶν καλῶς
καὶ ἄξιως προστατεύοντων». Ἐπὶ τούτοις
ἄπαν ἀνακηρύσσονται καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ
μοναστήρια, διὰ τοῦ παρόντος σιγγιλίου, πα-
τριαρχικὰ σταυροπήγια, ὀφείλοντα διδόναι
τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ δύο κοιλὰ ἐρεθίνθου
κατ' ἔτος, ὁ δὲ τότε Χαλκηδόνος μητροπο-
λίτης Νικόδημος καὶ οἱ μετ' αὐτῶν παρχω-
λύονται κατεπεμβαινέιν τοῦ λοιποῦ τῶν μονα-
στηρίων τούτων.

(1) Πρὸλ. τὰ λεγόμενα ὑπὸ Ὑψηλάντου (σ. 336).

73. (Κριτίου). *Λεγομένου τοῦ ΣΤ'* συνοδικῆ ἀπόφασις, ἀθωώσασα τὸν κατ' ἐρήμην προκαθημερινὸν Ἀσκαθίαν ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον, ἀποδείξαντα ἕδρα ἐαυτὸν λόγους τε καὶ ἔργους καὶ ἔκρω πάντα ἀμέτοχον τῆς κατὰ τοῦ πατριάρχου Σεραεὶμ φρονικῆς ἐπιθέσεως. Μηνὶ Σεβρουαρίῳ 1735, ἰνδικτ. γ', φύλλ. 169^α—170^β. Συνοπογράφονται ὁ Καισαρειαὶς Παρθένιος, ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος, ὁ Νικομηθεΐας Θεόκλητος, ὁ Νικαίας Καλλίνικος, ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος, ὁ Βερροίας Ἰωακείμ, ὁ Πισιδίας Κοσμάς, ὁ Ρόδου Ἰερεμίας, ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖος, ὁ Διδυμοτείχου Σαμουήλ, ὁ Μηθύμης Ἀνθίμος, ὁ Παρναξίης Δανιήλ, ὁ Μεσημβρίας Γεργόριος, ὁ Σοφίας Ἀναστασίας, ὁ Ἐλασσώνος Ἀνθίμος.

74. *Σεραεὶμ τοῦ Β'* ἔγραψον συνοδικὸν περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ προπατριάρχου ἑσάντος καὶ ἐξορισθέντος Καλλίνικου τοῦ ἀπὸ πρώην Προϊλάθου, διὰ τὴν ἕτακτον αὐτοῦ πολιτεῖαν καὶ τὴν παράβασιν τῶν ἐνόρκως καὶ ἐν γραμματι ὑποσχεθέντων παρ' αὐτοῦ. Ἀπελύθη μηνὶ αὐγούστου 1757 ἰνδικτιώνος ε', καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῶ ὑπὸ τοῦ πρώην Ἰήνου Κυριλλου τοῦ Μερμερινοῦ, αὐγούστου 3, ἡμέρᾳ κυριακῇ. Συνοπογράφονται ὁ Καισαρειαὶς Παῖσιος, ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος, ὁ Νικομηθεΐας Γαβριήλ, ὁ Χαλκηδόνος, ὁ Νικαίας Ἰερεμίας, ὁ Θεσσαλονίκης Γαβριήλ, ὁ Ἀδριανουπόλεως, ὁ Δέρκων Σαμουήλ, ὁ Νεοκαισαρειαὶς Γεράσιμος, ὁ Πατρῶν Γεράσιμος, ὁ Φιλιππουπόλεως Αὐξέντιος, ὁ Σερεῶν Ἰωαννίκιος, ὁ Μιτυλήνης Ἀνθίμος, ὁ Γάνου καὶ Χώρας Νεόφυτος, ὁ Περικοννήσου Νικηφόρος. Φύλλ. 174^α—177^β.

Ἄρθ. 12

Τεῦχος ἐκ χάριτος γραφέν μὲν τελευτώσῃ τῆς III' ἢ ἀρχομένης τῆς IV' ἑκατ., ἐπιγραφόμενον δὲ κατὰ τὸν πίνακα «Ἐπιστολάριον». Περιλαμβάνει ὅσα γυμνάσματα ἐπιστολικῶν τύπων καὶ τεμάχια ἐπιστολῶν λογίων τινῶν ἀνδρῶν τῆς IV' καὶ III' ἑκατ. Ἐν ἀρχῇ δὲ ἡ ἐπομένη γέγραπται σημειώσις: «Ἐπιτοῦ τοῦ ἐπιστολάριου εἶναι τοῦ ἱερομονάχου Νικοδήμου Συγγίου καὶ ἐσταγέθη εἰς τὸ φ.ω.β' ἀπὸ ἰω.λίου α', ἐν ᾧ ἐφημέρευε εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἐφέσου εἰς τὴν πολιτείαν Κερκαγιάτλη ἐγγρημάτησιν ὅπως εἴη πολ.λ.ά». (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρθ. 13

Τεῦχος ἐκ χάριτος γραφέν μὲν τῷ 1650 ἔτει, συγκαίμενον δ' ἐκ φύλλων ἠριθμημένων 392.

Μελετίου Συγγίου ὁμιλίαι περὶ τῶν ΙΣ' Κυριακῶν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, περὶ τῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως Κυριακῆς, περὶ τῆς μεθεπομένης Κυριακῆς, περὶ τῆς πρὸ τῶν Φώτων καὶ περὶ τῆς μετὰ τὰ Φῶτα Κυριακῆς (1). Ἐν τῷ τῆς τεύχους ὑπάρχει τὸ ὑπόμνημα τῶδε: «Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος ἐν Κίῳ τῆς Βιθυνίας, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐν τῷ Κεταρίσῳ, κατὰ τὸ ἀγρ^{ον} ἔτος τῆς σωτηρίας, ἐν μηνὶ Σεβρουαρίῳ, ἐπὶ τοῦ σωφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κυρίου Μελετίου τοῦ Συγγίου, ἐν τῇ ἐκτῇ Παρθενίῳ τοῦ τέτου τρίτη αὐτοῦ ἐξορίας. Καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύχους πίναξ ἐν δυσὶν εὐρεται σελισί, μεθ' ὃν αἱ ἐπόμειναι ὑπάρχουσι σημειώσις:

α') «Καὶ τῶδε σὺν τοῖς ἄλλοις Ἀζαρίῳ ἱεροδιακόνου».

β') «τῶν δὲ Ἰωαννικίου ἱερομονάχου Σιναΐτου».

γ) «ἐξ ἀγορᾶς ἐν Κίῳ 1858. Ὁ Χίον Νεόφυτος».

Μεταξὺ δὲ τῶν σημειώσεων τούτων τύπος σφραγίδος ὑπάρχει ἐν, ᾧ ὁ προσήτης εἰκονίζεται Ἰλίας, τήνδε τὴν ἐπιγραφὴν ἐμπεριέχων. «† Σφραγὶς τῆς ἱεράς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ προσήτου Ἠλίου ἐν τῇ νήσῳ Σαντορήνῃ. ἀ'κθ'». (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρθ. 14

Τεῦχος ἐκ χάριτος συγκαίμενον ἐκ σελίδων ἠριθμημένων 54 καὶ ἐκ φύλλων πολλῶν μὴ ἠριθμημένων. Αὐτόγραφο τοῦ συγγραφέως.

«Κατάλογος χρονολογικὸς ἀκριβῶς μάλιστα καὶ σενοπτικῶς περιέχων τοὺς βασιλεῖς Ῥωμαίων καὶ Ὀθωμανῶν καὶ πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ ἀέριστ' ἔτους, συντεθείς παρὰ Πατριάρχου ἱεροδιακόνου Δημάριου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων» (2).

Πρὸς γινῶσιν δὲ τῆς τοῦ συγγράμματος τούτου σημασίας τὴν ἐρεξῆς ποιούμεθα ἀνάλυσιν.

(1) Περὶ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Συγγίου ὅρα ἡμετέραν σημειώσιν ἐν τῷ Ζ' τεύχει τοῦ δευτέρου τῆς ἱστορ. καὶ ἐθνολ. ἐταιρίας.

(2) Ὅρα περὶ αὐτοῦ τὰ ἐν Ἐκκλησίᾳ Ἀληθείᾳ (τ. Δ', σ. 386-387) ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα.

α') Προτέτακται ὁ τοῦ συγγραφέως πρό-
λογος.

β) Ἀπὸ τῆς 9 μέχρι τῆς 29 σελίδας χρο-
νολογικός ὑπάρχει πίναξ τῶν ἐπισκόπων καὶ
τῶν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
ἀπὸ τοῦ Στάχυρος μέχρι Ἀθανασίου τοῦ Β',
καὶ πάλιν ἀπὸ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου
(1454), μέγροι Κυρίλλου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανου-
πόλεως (1813). εἶτα δὲ παρ' ἄλλης χειρὸς
πίναξ προσετέθη τῶν ἀπὸ τοῦ 1818 ἔτους
πατριαρχῶν μέχρι τοῦ 1827 ἔτους. — Καὶ
ὁ κατάλογος μὲν οὗτος ἐν ἐκάστη σελίδι τέσ-
σαρας ἔχει στήλας, ἐν αἷς ὁ αὐξὼν σημειοῦται
ἀριθμὸς τῶν πατριαρχῶν, τὰ τε ἀπὸ Χριστοῦ
καὶ τὰ τῆς ἐκείνων πατριαρχείας ἔτη καὶ οἱ
μῆνες. Ἀναφέρει δ' ὁ συγγραφεὺς τὰς ἐπο-
μένους πηγάς, Ἀρμενόπουλον, Μεταφράστην,
Ξανθόπουλον, Θεοφάνη, Ψελλόν, Φίλιππον,
Ζωναρῆν, Φραντζῆν, Γρηγορῆν. τὰς anno-
tationes τῶν ἐκδοτῶν τῶν βυζαντινῶν χρονο-
γράφων, τὸν τόμον καταλλαγῆς τοῦ Δοσιθέου,
τὴν τούτου Δωδεκάβιβλον, Θεοδόσιον τὸν Ζυ-
γομαλῆν, τὸν Μαλαξῶν καὶ τὴν Τουρκο-
γραίτζιαν. Ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ τῶν πρὸ ἀλώ-
σεως πατριαρχῶν χρῆται ὁ συγγραφεὺς ταῖς
ἐφεξῆς φράσεσι: «κατὰ τὴν τῶν πλείων
ἱστορίων, γνώμην, χρονολογία, ἢ κατὰ τοὺς
πλείους τῶν χρονολόγων» κτλ. Μεταγενε-
στέρα δὲ χεῖρ καὶ εἰς τὰ Μηνιαία παραπέμπει,
ὧν τὰς ἡμέρας σημειῶ ὡδε: Ἰανουαρίου 2,
8, 25, 27. Ἀπριλίου 3, 6, 17, 19, 21,
25. Ἰουνίου 2, 4. Ἰουλίου 25. Ἀυγούστου
25, 30. Σεπτεμβρίου 11, 14. Ὀκτωβρίου
11, 13, 23, 27. Νοεμβρίου 13, 15, 17, 20.

γ') Ἐπεταὶ πρόσθετός τις χρονολογικός τῶν
Ἰουδαίων πίναξ, τῶν τε Ἀσσυρίων καὶ τῶν
Ἑλλήνων βασιλείων.

δ') «Κατάλογος τῶν βασιλείων τῶν Ῥω-
μαίων ἀκριβής, ἀρχόμενος ἀπὸ Αὐγούστου
Καίσαρος, ἐφ' οὗ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἀγίας Θεο-
τόκου καὶ λήγων ἐπὶ τοῦ Σουλτάν Ὁσμάνη
τοῦ τρίτου τοῦ ἡδὴ βασιλευπόντος: κατα-
στρωθεὶς παρὰ τοῦ ἐν ἱεροδικιῶντος Πατρι-
αρχίου Δημάχρου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, χάριν τῶν
τὰς χρονολογίας ποθούντων (cod. ποθήτων)
εἰδέναι, πόσοι δηλ. βασιλ. ἐχρημάτισαν, πό-
σα ἔτη ἕκαστος αὐτῶν ἐβασιλεύσε καὶ ἀπὸ Χρι-
στοῦ πόσα ἦν. Κατεστρώθη δὲ τῷ κψνζ' ἔτει
ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ». —
Ὁ πίναξ οὗτος συνεχίζεται μέχρι τοῦ 1808
ἔτους, ἰουλίου θ'.

(Παράρτημα τοῦ Κ'—ΚΒ' τόμου)

ε') «Κατάλογος τῶν ἐπισκόπων Βυζαντίου
καὶ πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ
στοιχείον».

ς') «Κατάλογος βασιλείων κατὰ στοιχείον»,
ἔχων ἐν τέλει στίχους τινὰς ἐπιμέτρους.

ζ') Κανὼνα πρὸς εὐχερῆστέραν εὐρεσιν τῶν
ἀγίων συνόδων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς βασιλείων,
παπῶν κτλ.

η') Γενεαλογικαὶ πίνακες ἐπὶ φαναριωτι-
κῶν οἰκογενειῶν, ἧτοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυ-
ροκροδάτου τοῦ καὶ Σκαρλάτου, Ἰωάννου τοῦ
Καλλιμάχου, Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἰψηλάντου,
Κωνσταντίνου τοῦ Μουρούζη, Κωνσταντίνου
τοῦ Δράκου τοῦ καὶ Σούτζου, Νικολάου τοῦ
Μαυρογένους καὶ Γεωργίου τοῦ Χαντζερέ, ἄνευ
οὐδεμιᾶς σημειώσεως· ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐσκό-
πει ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰς βιογραφίας τούτων
νὰ προσθέσῃ, διότι πολλὰ φύλλα ἄγραφα
ἄρῃκε.

θ') Πίναξ τῶν ἀπὸ Γενναδίου τοῦ Σχολα-
ρίου μέχρι τοῦ 1821 ἔτους πατριαρχῶν Κ/πό-
λεως, μικρὸν τοῦ ἐν ἀρχῇ πίνακος διαφέρων.
Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τούτῳ πίνακι μακρῶτα
σημειοῦνται περὶ τῶν πατριαρχῶν τούτων καὶ
αἱ κυριώτεροι τῶν αὐτῶν πράξεις ληφθεῖσαι
ἐκ τῆς Δωδεκάβιβλου τοῦ Δοσιθέου, ἐκ χειρο-
γράφων σημειώσεων, ἐκ κώδικος ἐπιγραφομέ-
νου «συντομὴ πατριαρχικῶν γραμμάτων» καὶ
εἰς τόμους διηρημένου δύο (1), καὶ ἐκ σημειω-
μάτων τοῦ Καρυοφύλλου καὶ τοῦ Νικολάου τοῦ
Καρατζῆ.

Καὶ οὕτω μὲν διήρηται ὁ ἀξιόλογος οὗτος
χρονολογικός τοῦ Πατριάρχου Δημάχη κατὰ-
λογος, οὗ τὴν διάσωσιν τῷ κοιδίμῳ ὀφείλομεν
Νεοφύτῳ τῷ μητροπολίτῃ Δέρκων. Σημειω-
τέον δέ, ὅτι μέγα μέρος τῶν ἀπὸ τοῦ 1756
ἔτους ἱστοριῶν ὀφείλεται αὐτῷ τούτῳ τῷ Δη-
μάχῃ, ὃς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ γραφῆ πα-
ρεδίδου ὅσα τῷ σκοπῷ συνέφερον τοῦ κατὰ
τὴν νεκρικὴν ἡλικίαν ἀρξαιμένου παρ' αὐτοῦ
καταλόγου. Τοῦτο δὲ εἰκόζω ἐκ τῆς συμπα-
ραβολῆς τῆς γραφῆς αὐτοῦ, μικρὸν κατὰ μι-
κρὸν ἀλλοιομένης (μέχρι τοῦ 1813 ἔτους).
Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ, τόμ. Δ', εὐ-
ρηται συνεπτυγμένως ὁ κατάλογος τῶν ἀπὸ

(1) Ὁ μὲν δεύτερος τόμος τῆς συλλογῆς ταύτης ἐστὶν
ὁ ὑπ' ἀριθ. 11 κώδιξ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ὁ δὲ πρῶ-
τος τόμος σώζεται παρὰ τῷ παναγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ
πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας κ. Σωφρονίῳ. Τὸν κώδικα δὲ
τούτον ἤτοίμασε πρὸς ἔκδοσιν ὁ πολυμαθὴς ἡμῶν φίλος κ.
Γ. Μαζαράκης.

του 1454 έτους και εξής πατριαρχών. Χάρην δὲ τῶν περὶ τὴν μεταγενεστέρην ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας ἀσχολουμένων Ἐκκλησίας, παρατίθημι νῦν συνοπτικῶς καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πατριαρχικοῦ πίνακος τοῦ Δημᾶρη μέχρι τοῦ 1780 έτους· ἐκ πάντων γὰρ τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων πατριαρχικῶν καταλόγων οὗτός ἐστιν ὁ σημαντικώτερος ὑπὸ κριτικὴν ἔποψιν, ἔχων πραγματικὰς πληροφορίας, τινὰς μὲν σπανιωτάτας, ἄλλας δὲ τέως ἀγνωστούς. Ἐν τῇ συνόψει ταύτῃ προσέθηκα καὶ τὰ τοῦ συγγραφέως παρασημασμένα, ἵκανὰς δηλοῦντα πράξεις διαφόρων πατριαρχῶν, αἱ σώζονται ἐν τῷ πολλᾷκι ἀναφερομένῳ Α' τόμῳ τῆς ἀνεκδότου ἐπι συλλογῆς πατριαρχικῶν τιμῶν ἐγγράφων. Αἱ δὲ εἰς τὸν Β' τόμον παραπομπᾷ παρελείφθησαν, διότι τοῦ τόμου τούτου τὸ περιεχόμενον ἐπαρκῶς προσετέθη (ἄρα ἀριθ. 11). Ἐπι δὲ παρελείφθη ἡ μακρὰ τοῦ Δημᾶρη διήγησις περὶ τοῦ κακοδόξου Ἀνζεντίου τοῦ ἀπὸ Καπιρλί, καὶ κατ' ἀνάγκην πολλὰ περὶ πολλῶν πατριαρχῶν τοῦ III' αἰῶνος λεπτομέρειαι, καὶ ἄπαντα ἀνεξιχνήτως αἰ περὶ τῶν ἐσχάτων πατριαρχῶν εἰδήσεις, ἧτοι αἱ ἐν τῷ πίνακι σημειούμεναι μεταξύ τῶν ἐτῶν 1780 καὶ 1827. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ὁ δὲ κατ' ἄλλοις συνοψιζόμενος ἔχει ὧδε, τὴν ἀκολουθίαν σώζων τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ παρ' ἐμοῦ γεγραμμένων, ὡς προείρηται.

**Εἰδήσεις τοῦ Δημᾶρη περὶ πατριαρχῶν
τῆς Κωνσταντινουπόλεως.**

Νεόφυτος Β' ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν ἔτος ἐν, 1601.
Ματθαῖος Β' τὸ γ' ἡμέρας ἑπτὰ καὶ δέκα, 1602. Σημείωσις· «Εἶτα Ματθαίου ἀποθανόντος, ἐπέστηεν ὁ Ραφαήλ, ὃν καὶ αὐθις ἐξῶσαι ἐπιτηδευθεὶς ὁ Νεόφυτος, πλὴν ζημίαις ἤρυσεν οὐδέν. Α' τόμῳ ἐπιστολῶν ρ. 114».
Ραφαήλ Β' ὁ ἀπὸ Μεθύμνης, πατριαρχήσας ἔτη δύο (1602).
Νεόφυτος Β' τὸ β' ἔτη δύο, 1604.
Ραφαήλ Β' τὸ β' ἔτος ἐν, 1606.
Τιμόθεος Β' ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν ἔτος ἐν, 1607. (Ἐν τῷ πρὸς τῷ τέλει πίνακι παραλείπεται).
Νεόφυτος Β' τὸ γ' ἔτη τρία, 1608. Σημείωσις· «Τοῦ δὲ Ραφαήλ καὶ αὐτοῦ τὸ κοινὸν δόντος χάριτος, ἐκλήθη ὁ Νεόφυτος πάλιν καὶ ἐπατριάρχευσεν πενταετίαν, σχολάσας μέτρη, ἀδικίᾳ, προνομίᾳ καὶ τῇ κατὰ βίον σπατάλῃ· ἕνα μόνον δὲ εἶχε σκοπὸν πῶς ἀρπάσαι καὶ συναῆσαι καὶ πλουτίσαι ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἀ-

νεψιούς. Τινὲς δὲ μεγάλως παρ' αὐτοῦ ἀδικηθέντες ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον ἐπὶ τὸ βασιλικὸν βῆμα, τοῦ Θεοῦ οὕτω συνεργήσαντος· κακεὶ δὲ ἀδικίαις διαφόροις ἤττηθέντα καὶ κατακριθέντα ἡ βασιλικὴ ἐξουσία καὶ ἀπόφασις ἐξόριστον ἐποίησεν· ἐκάλεσε τὸν Ἀλεξάνδρειας Κύριλλον εἰς ἐπιστάσιαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ἐπιστατοῦντος δὲ αὐτοῦ Τιμόθεος ὁ Παλαιῶν Πατρῶν, Παΐσιος ὁ Θεσσαλονίκης, Τιμόθεος ὁ Λαρίσσης καὶ Γερμανός ὁ πρῶτον Μονεμβασίας ἐπατρίασαν ἐλαύσαντες καὶ ἄλλους, ἐπανέβησαν τὸ πεσκέσιον χιλιᾶδας χρυσίων ὑπὸ, καὶ τὸ χαράττιον τοῖς τρισὶν ἐν ἐπρόσθεσαν μέρος, καὶ οὕτω τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Τιμόθεον πατριάρχη ἐποίησαν. Α' τόμῳ ἐπιστολ. φύλλ. 114, 1611, μαίφ. Νεοφύτου γράμμα περὶ τοῦ ὅτι ἔξεστι δύο ἀδελφούς δύο ἐξαδέλφους καὶ τὸν σαρκικὸν τοῦ ἀναδόχου υἱὸν τὴν ἐπ' ἀδελφῷ ἀνεψιῶν τοῦ ἀναδεχθέντος λαβεῖν. Χειρόγραφον».

Κύριλλος Α' ὁ Λούκαρις ἐπιτροπικῶς ἔτος ἐν καὶ μῆνας πέντε, 1611. Σημείωσις· «Εἰ πενταετίαν μετὰ Ραφαήλον πατριάρχευσεν ὁ Νεόφυτος, ἄρα τῷ 1613 ὁ Λούκαρις ἐγένετο τοποτηρητής, καὶ τῷ αὐτῷ ἐπατριάρχευσεν ὁ Τιμόθεος Παλαιῶν Πατρῶν».

Τιμόθεος Β' τὸ β' ἔτη ὑπὸ, 1613.

Κύριλλος Α' ἔτος ἐν καὶ μῆνας εἴς, 1621.
Γρηγόριος Δ' ὁ ἀπὸ Ἀμασειᾶς τρεῖς μῆνας, 1622.

Ἀρθύμιος Β' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μῆνας δύο, 1623.

Κύριλλος Α' τὸ β' ἔτη ὑπὸ, 1623.

Ἀθανάσιος Γ' ὁ Πατελάριος ἡμέρας τσσαράκοντα, 1631.

Κύριλλος Α' τὸ γ' ἔτος ἐν, 1632.

Κύριλλος Β' ὁ ἀπὸ Βερροίας ἔτη δύο, 1632.

Κύριλλος Α' τὸ δ' ἔτος ἐν καὶ μῆνας δύο, 1634.

Νεόφυτος Γ' ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας ἔτος ἐν, 1636.

Κύριλλος Α' τὸ ε' καὶ τελευταῖον ἔτος ἐν, 1637.

Κύριλλος Β' τὸ β' ἔτος ἐν καὶ μῆνας τέσσαρας, 1638.

Παρθένιος Α' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἔτη πέντε καὶ μῆνας δύο, 1639.

Παρθένιος Β' ὁ Κεσαήνης ἡ Γολιάθ (ὁ νέος) ἔτη δύο καὶ μῆνας δύο, 1644. Σημείωσις· «1644 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ Παρθενίου Ἀδριανουπόλεως πατριάρχου γενομένου, Ἀδριανουπόλεως ἐψηφίσθη. Συλλ. πατριαρχ.

γραμμάτων τόμω Α', φύλλ. 28.—1644, ἐν μηνί Σεπτεμβρίῳ, ψῆφοι πατριάρχου Παρθενίου τοῦ νέου, τοῦ πρώην ἀπελαθέντος καὶ διωχθέντος. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 123.—1646, νοεμβρίῳ 16, ψῆφοι πατριάρχου Ἰωαννικίου Ἡρακλείας, τοῦ Παρθενίου καθαιρεθέντος. Συλλ. γραμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 123 ».

Ἰωαννίκιος Β' ἀπὸ Ἡρακλείας ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἑνδεκά, 1646.

Παρθένιος Β' τὸ β' ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ, 1648.

Ἰωαννίκιος Β' τὸ β' ἔτος ἐν, 1650.

Κύριλλος Γ' ἀπὸ Κορίνθου κατὰ Δοσίθεον, κατὰ δὲ τὸν ἐν τῇ βυζαντιῷ ἱστορίᾳ κατάλογον, Τυρνόβου· κατ' αὐτοὺς ἡμέρας ὀκτώ καὶ δέκα ἐπατριάρχευσεν, 1651.

Ἀθανάσιος Γ' τὸ β' ἡμέρας δεκαπέντε, 1651.

Παΐσιος Α' ἀπὸ Λαρίσσης μῆνας ἑννέα, 1651. Σημειώσεις: «1652, ἰουλίου. Τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου παραιτηθέντος, Παΐσιος Λαρίσσης ψηφίζεται πατριάρχης. Συλ. γραμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 124 ».

Ἰωαννίκιος Β' τὸ γ' ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἑνδεκά, 1652. Σημειώσεις: «1654, μαρτίου 17 παραιτήθη ὁ πατριάρχης Ἰωαννίκιος εἰς τὸν πατριάρχην Παΐσιον. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 120 ».

Κύριλλος Γ' τὸ β' ἔτος ἐν καὶ ἡμέρας τέσσαρας καὶ δέκα. 1654. Σημειώσεις: «Τοῦ Ἰωαννικίου πατριαρχεύοντος, Κύριλλος ὁ Σπανὸς ἐπιβατικῶς ἤρπασε τὴν πατριαρχεῖαν· τοῦτον διώξαντες οἱ ἀρχιερεῖς Παΐσιον τὸν πατριαρχεύσαντα ἀπεκατέστησαν πατριάρχην. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. φύλλ. 274 τόμω Α' ».

Ἰωαννίκιος Β' τὸ δ' ἔτος ἐν, 1655.

Παρθένιος Γ' ἀπὸ Χίου, 1656. Σημειώσεις: «1656 ἰουλίου 26, τοῦ Ἰωαννικίου καθαιρεθέντος Παρθένιος ὁ Χίου πατριάρχης ψηφίζεται. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 129 ». Ὡς πρὸς τὸν ἀδικὸν θάνατον τοῦ Παρθενίου τούτου, ὁ Δημόκριτος παραπέμπει εἰς ἐγγράφον τοῦ Μητροφάνου Κυζίκου τοῦ ἀπὸ Θηβῶν τῆς Βοιωτίας, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν σελ. 7 τοῦ Α' τόμου τῆς αὐτῆς συλλογῆς.

Γαβριήλ Β' ἀπὸ Γάνου μῆνας δύο, 1657. Σημειώσεις: «1657 ἀπριλίου, τοῦ Παρθενίου καταδικασθέντος ἀδίκως, Γαβριήλ Γάνου ψηφίζεται πατριάρχης. Συλλ. γραμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 124.—1657 μαΐου α', τῶν

τοῦ Γάνου ψῆφων ἀκυρωθέντων Παρθένιος Πρόδοτος πατριάρχης ψηφίζεται. Συλλ. γραμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 129 ».

Παρθένιος Δ' ἀπὸ Προδοσίας, ὁ Μογιλάος ὁ καὶ Μουγλοῦμης λεγόμενος, ἔτη τρία, 1657 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1658). Σημειώσεις: «1662 ἐν μηνί ἰουλίῳ, τοῦ πατριάρχου Παρθενίου παραιτηθέντος καὶ ἀναχωρήσαντος, ψηφίζεται παρὰ τῆς συνόδου Διονυσίας ὁ Λαρίσσης πατριάρχης. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμω Α', φύλλ. 121 ».

Διονύσιος Γ' ἀπὸ Λαρίσσης ἔτη πέντε, 1660. Σημειώσεις: «1662 ἀγούστου 26· ἐπὶ Διονυσίου πατριάρχου ὁ Ἀχρῖδων παραιτησάμενος τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, τὴν ὀνομασίαν μακαριώτατος, τοῦ ὑπογράφειν διὰ πρασίνων καὶ τοῦ φορεῖν μίτραν, ἐγένετο πρόεδρος τῆς ἐπαρχίας Χίου. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. τόμω Α', σελίδι 38.—1662, ἐπὶ Διονυσίου παραιτήσις Καισαρείας. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. τόμ. Α', φύλλ. 25.—1663, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραιτήσις πρόεδρος Ἰκονίου. Αὐτόθι.—1664, ἐπὶ Διονυσίου ἐδιωρίσθησαν ζητεῖται εἰς τὰς ἐπαρχίας διὰ τὴν ἐλάφρωσιν τοῦ πατριαρχικοῦ χρέους. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. φύλλ. 275, τόμ. Α' ».

Παρθένιος Δ' τὸ β' ἔτος ἐν καὶ μῆνας ὀκτώ, 1665.

Κλήμης Α' ἀπὸ Ἰκονίου μῆνας τέσσαρας, 1667.

Μεθόδιος Γ' ἀπὸ Ἡρακλείας ἔτη τέσσαρα, 1668. Σημειώσεις: «1668 ἰαννουαρίου ε' ψηφίζεται πατριάρχης ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος μετὰ τὴν ἐξώσιν τοῦ Παρθενίου πατριάρχου καὶ τὴν καθάρισιν τοῦ ἀπὸ Ἰκονίου Κλήμεντος. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμω Α', σελ. 126 ».

Παρθένιος Δ' τὸ γ' μῆνας ἕξ, 1671.

Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης μῆνας ἑπτὰ, 1671. Σημειώσεις: «1673 ἀγούστου 18· τοῦ Διονυσίου καθαιρεθέντος, Γεράσιμος Τυρνόβου ψηφίζεται πατριάρχης. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α', φύλλ. 127 ».

Παρθένιος Δ' τὸ δ' ἔτη πέντε, 1675.

Διονύσιος Δ' τὸ θ' ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα, 1680 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1676). Παρεντίθεται σημεῖωμα Κερουσόλλη.

Ἀθανάσιος Δ' ἀπὸ Παιδεστοῦ ἡμέρας δώδεκα, 1683 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1679). Σημειώσεις ἀχρονολόγητος: «Ψῆφοι μετὰ τὴν ἐξωστράσιον τοῦ κακοῦ Ἀθανασίου. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α', σελίδι 127 ».

Ίακωβος Α' ἀπὸ Λαρισσας, Χίος, ἔτη τρία, 1683 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1679). Σημειώσεις: «1679 ἀγούστου 10 ἐξελέγη ὁ Ίακωβὸς Λαρισσας διὰ τὴν μεταθεθεῖ πατριάρχης, καὶ τῇ 15 ἀγούστου μετετέθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Καρυσφύλλα».

Διονύσιος Δ' τὸ γ' μῆνας ἑπτὰ, 1686 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1682).

Παρθένιος Δ' τὸ ε' ἔτος ἐν καὶ μῆνας τρεῖς, 1686 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1684).

Ίακωβος Α' τὸ β' ἔτος ἐν, 1688 (ἐν τῷ ἄλλῳ 1685).

Διονύσιος Δ' τὸ δ' μῆνας ἕξ, 1689 (ἐν τῷ ἄλλῳ 1686).

Ίακωβος Α' τὸ γ' μῆνας τέσσαρας, 1689 (ἐν τῷ ἄλλῳ 1687).

Καλλίνικος Β' ἀπὸ Προύσης μῆνας ὀκτώ, 1689 (ἐν τῷ ἄλλῳ 1688). (Διὰ τοὺς ἀπὸ Διονυσίου Γ' μέχρι Καλλινίκου Β' πατριάρχης ὁ Δημάκης μεταγράφει τὰ λεγόμενα τοῦ Δοσιθέου καὶ τὰς σημειώσεις Καρυσφύλλη).

Νεόφυτος Δ' ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μῆνας τρεῖς, 1690 (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι 1688). Σημειώσεις Καρυσφύλλη καὶ ἡ ἐπομένη: «1688, μαρτίου 3, ἐνεργήθη ἡ πατερτζία παρὰ τοῦ Ἡρακλείου Βαρθολομαίου ἐν τῇ μεταθέσει τοῦ ἀπὸ Προύσης πατριάρχου Καντος Καλλινίκου. Συλλογ. πατριαρχ. γραμμ. σελ. 157».

Καλλίνικος Β' τὸ β' ἔτη δύο, 1691.

Διονύσιος Δ' τὸ ε' ἔτος ἐν, 1693.

Καλλίνικος Β' τὸ γ' ἔτη ὀκτώ, 1694.

Γαβριήλ Γ' ἀπὸ Χαλκηδόνος ἔτη πέντε, 1702. Σημειώσεις: «1693 ἀπριλίῳ, πατριάρχου Καντος Καλλινίκου ἐννομοδοτήθη, ἵνα μικρὰ ἐκκλησία ἀνασκευασθῇ καὶ μείζων οἰκοδομηθῇ. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. τόμ. Α', φύλλ. 297» (1).

Κυπριανός Ε' ἀπὸ Καισαρείας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ, 1707. (Ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι πρὸ τοῦ Κυπριανοῦ καὶ μετὰ τὸν Γαβριήλ Γ' τίττεται *Λεόφυτος Ε'* ἀπὸ Ἡρακλείας, 1707).

Ἀθανάσιος Ε' ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, Κρής, ἔτος ἐν καὶ μῆνας τέσσαρας, 1709.

Κύριλλος Δ' ἀπὸ Κυζίκου, Λέσβιος, ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἕξ, 1711.

Κυπριανός Α' τὸ β' μῆνας τέσσαρας (1712) καὶ μὴ ὑποσχεθεῖς τὸν ἐπίσιον θρόνον ἐξώσθη.

Κοσμῆς Γ' ἀπὸ Συναίου ἔτη δύο, ὑποσχεθεῖς πρῶτος τὴν φορολογίαν, 1713. «Ἐπὶ

Κοσμῆ πατριάρχου μετὰ τὴν ἔξωσιν συμφωνητικὸν ἀρχιερέων. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. τόμ. Α', φύλλ. 306».

Ιερεμίας Γ' ἀπὸ Καισαρείας ἔτη ἑνδεκά, μῆνας ἑννέα, 1715. Σημειώσεις: «1716 μαρτίου 25, εἰδήσεως ἐπιστολῆ Ἱερεμίου πατριάρχου πρὸς τὸν Νικαίας, ἐν ἣ λέγει: «Διὰ τοῦ παρόντος δίδομεν εἰδήσιν τῇ ἀρχιερωσύνη σου, ὅτι ἐπανακληθέντες ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν μας Καισαρείαν παρ' ἐλπίδα, ἐπιταγῇ τοῦ ὑπερτάτου ἐπιτρόπου τῆς κραταίχης βασιλείας, ἠλεήθημεν τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ προστασίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ διὰ κανονικῶν ψήφων τελεσθεισῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ὀμνηγύρεως πάντων τῶν ἐνδημούντων ἐνταῦθα συναδελφῶν ἀρχιερέων, συναινέσει καὶ παντός τοῦ εὐαγοῦς ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας καὶ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, προσεβλήθημεν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγιώτατον πατριαρχικὸν ἀποστολικὸν θρόνον, ὅτε ἀποβληθέντος ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ὡς διαβεβλημένον καὶ ἀπροσφόρον κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ κινήθεισάν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος ἀγωγὴν, τοῦ ὁπωσδήποτε γενηματίσαντος πατριάρχου Κοσμῆ, οὕτω τοῦ Θεοῦ οἰκονομήσαντος καὶ ἐπενεγκόντος μοι παρὰ προσδοκίαν, ὡς οἶδασιν πάντες, τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ ποιμαντορίαν. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α', σελίδι 57».

Παῖσιος Β' ἀπὸ Νικομηδείας ἔτη ἕξ, 1726. Σημειώσεις: «1726 ἀγούστου 2, ἐδόθη πατριαρχικὴ ἄδεια τῷ μακαριωτάτῳ καὶ καθολικῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς ἁγῆς Ἐκκλησίας, ὅπως λειτουργῇ ὅπου βουληθῇ εἰς διωρισμένον μέρος τοῦ ἰδίου οἰκῆματος μετὰ ἱεροῦ ἀντιμυσίου, ἐπειδὴ διὰ τὴν ὀλέθριον νόσον τῆς πανώλης οὐκ ἠδύνατο ἀπέργεσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκκλησιάζεσθαι ἐν αὐτῇ. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. τόμ. Α', φύλλ. 36».

Ιερεμίας Γ' τὸ β' μῆνας ἑπτὰ, 1732.

Σεραφείμ Α' ἀπὸ Νικομηδείας μῆνας δέκα, 1733. Σημειώσεις: 1733 ἀπριλίου 9, προσφώνημα Γερασίμου Ἡρακλείας πρὸς τὸν πατριάρχην Σεραφείμ, ἐπὶ τῇ ἐγγειρίσει τῆς πατερτζίας. Συλλογὴ πατριαρχ. γραμμ. τόμ. Α', σελίδι 20, καὶ μήνυμα μέγα εἰς φύλλ. 134 τῆς αὐτῆς καὶ εἰς φύλλ. 161».

Νεόφυτος Ε' ἀπὸ Καισαρείας (ἐν τῷ ἄλλῳ πίνακι, Σ') ἔτη πέντε, μῆνας ἑπτὰ, 1734.

Παῖσιος Β' τὸ β' ἔτος ἐν καὶ μῆνας ὀκτώ, 1740.

(1) Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐξεδόθη ὑπὸ Μ. Γεδεών ἐν Κανόν. Διατ. σ. 97—99.

Νεόφυτος Ε' (Σ') τὸ β' μῆνας ἑνδεκά, 1743.

Παΐσιος Β' τὸ γ' ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, 1744.

Κύριλλος Ε' ἀπὸ Νικομηδείας ἔτη δύο, μῆνας ὀκτώ, 1748. «Οὗτος ὁ Κύριλλος εἰσπηδήσας ἐν τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ εὖρεν αὐτὸν ὑπὸ χρέος ταλάντων πεντακισίων, ἧδη δὲ ἐπεφόρτισεν αὐτὸν διὰ τὰς ἑξῆς συνεγείας καὶ παρανομίους ἐπιδρομάς τοῦ θρόνου ἄλλα πεντακόσια, καὶ ἐκορυφώθη τὸ χρέος εἰς τάλαντα 1000.—1748 σεπτεμβρίου 29, προσφώνημα Γερασίμου Ἱεροκλείας, ἐπὶ ἐγγχειρίσει πατεριτζῆς ἐν τῇ πατριαρχεῖα τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας Κυρίλλου. Συλλογὴ γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α' σελίδι 23, καὶ μέγα μήνυμα ἐν τῇ αὐτῇ, φύλλ. 135 καὶ φύλλ. 164».

Παΐσιος Β' τὸ δ' διὰ κοινῆς προσκλήσεως τῶν ἀρχιερέων ἔλαθε τὸν θρόνον (1751) καὶ ἐπατριαρχευσε θεοφιλῶς ἔτος ἕν καὶ μῆνας τρεῖς.—«Σημειώσωσι ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ σεβασμίου πατριάρχου ἀνεφύη ἐν τοῖς περιγύροις Νικομηδείας εἰς ψευδομόναχος ὀνόματι Αὐξέντιος καὶ κηρύττων τὸν ἀναβαπτισμὸν». Ὁ Δημᾶρης ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὸν Αὐξέντιον τοῦτον ἐν λεπτομερεῖα καὶ ἐπειδὴ ταῦτα διὰ τὸ μῆκος δὲν δύνανται νὰ καταχωρισθῶσιν ὧδε, ἐπιφυλαττόμεθα ἵνα χρησιμοποιήσωμεν τὰ παρὰ τοῦ Δημᾶρη λεγόμενα ἐν ἰδιαιτέρῃ διατριβῇ, συμπληρούσῃ καὶ διαλευκινούσῃ τὰ μέχρι σήμερον γνωσθέντα ἡμῖν κείμενα περὶ τῆς ἐπεροδιδασκαλίας τοῦ Αὐξέντιου. Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὡς καὶ περὶ τῶν βλασημηϊῶν Κυρίλλου καὶ Χριστοφόρου, βυβλίει τινα ὁ Δημᾶρης καὶ κατωτέρω, ἅτινα ἐπίσης γενήσονται ἄλλοτε λόγου ἰδίου ἀντικείμενον.

Κύριλλος Ε' τὸ β' ἄτη τέσσαρα, μῆνας ἕξ καὶ ἡμέρας δέκα καὶ ἕξ, 1752. Σεπτεμβρίου 7 ἐπατριαρχευσε καὶ ἐξώσθη κατὰ τὸ κψψζ' ἔτος, ἰανουαρίου 15». Ἀλλαγῶν προσθήσῃν ὁ Δημᾶρης δύο σημειώματα Νικολάου Καρατζᾶ, ὧν κατ' ἀνάγκην μόνον τὸ δεύτερον μεταφέρεται ὧδε: «1756 δεκεμβρίου 13 ἐξεδήμησεν ἐν Κυρίῳ ὁ πρῶτος Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης κύρ Παΐσιος ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὧντας εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας τῆς νήσου Νάλλης, καὶ ἐνταφιάσθη ἐκεῖ».

Καλλίνικος Γ' πρῶτος Προϊλάθου, ἐξώσας τὸν Κύριλλον τῇ 15 ἰανουαρίου 1757 κατέσχε τὸν θρόνον, οὐ ἤρξε μῆνας ἕξ καὶ ἡμέρας ὀκτώ. Σημειώσεσι «1757 κατὰ μῆνα ἰανουαρίου Καλλίνικος ὁ ἀπὸ Προϊλάθου πατριάρχης

ἐν αὐτῇ τῇ ἐνάρξει τῆς θείῃ ἐλέει εὐδοκηθείσης πατριαρχείας αὐτοῦ συνέθετο καὶ κατέσχευσεν ἐκκλησιαστικὸν κώδικα συνιστάμενον ἐν φύλλοις ἑκατὸν τριάκοντα, ἐκάστου τῶν φύλλων ἔχοντος καὶ τὴν σφραγίδα τῆς αὐτοῦ παναριότητος καὶ τὸν ἀριθμὸν κατὰ σειράν ἀκολουθούντα, ὅπως καταγράφονται ἐν αὐτῷ τὰ συμπίπτοντα κατὰ καιροῦς πατριαρχικά καὶ συνοδικὰ γράμματα, ἔχοντα ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις ἀναρχαίας καὶ χρεωδεις καὶ ἀξιωματικονεύτους. Συλλογὴ πατριαρχ. γραμμάτων, τόμῳ Α' σελίδι 3.—1757 ἰανουαρίου 19, ἡμέρᾳ κυριακῇ, μήνυμα πατριαρχείας Προϊλάθου Καλλίνικου. Συλλ. πατριαρχικῶν γραμμ. τόμῳ Α, φύλλ. 132 καὶ 136.—1757 ἰανουαρίου 19, προσφώνημα εἰς δόσον πατεριτζῆς Χαλκαθόνος Ἰωαννικίου Καρατζᾶ τῷ πατριάρχει Καλλίνικῳ. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. φύλλ. 162 τόμ. Α'».

Σεραφεῖμ Β' ἀπὸ Φιλιππουπόλεως διαδέχεται τὸν Καλλίνικον τῷ 1757 «ψῆφῳ καὶ γνώμῃ ἀπάντων τῶν παρευρεθέντων ἀρχιερέων, πλὴν τριῶν, καὶ θελήσει παντός τοῦ χριστιανικοῦ συστήματος, ἀρχόντων τε καὶ ἰδιωτῶν» μετετέθη δὲ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῇ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ ἰουλίου». Διὰ τὴν τραχύτητα αὐτοῦ καθάρθη τῇ 20 μαρτίου 1761 καὶ διαδέχεται αὐτὸν

Ἰωαννίκιος Γ' ὁ ἀπὸ Ἰπικίου Χαλκαθόνος «τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μαρτίου (1761) τοῦτον δὲ πάλιν μεταποιούντα τὰ κοινῇ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀρέσκοντα, μετὰ δεύτερον ἔτος τῆς πατριαρχείας καταθιβάξουσιν (αὐτὸν) κατὰ μῆνα μῆιον' διήρξασε δὲ οὗτος ὁ β' ρηθεις Ἰωαννίκιος χρόνος 2 μῆνας 2». Σημειώσεσι: «1757 ἰουλίου 26, ἡμέρᾳ σάββατῳ, προσφώνημα ἐπὶ ἐγγχειρίσει πατεριτζῆς τῷ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Σεραφεῖμ πατριάρχει. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. σελίδι 24, καὶ μέγα μήνυμα ἐν τῇ αὐτῇ, φύλλ. 136.—1759 νοεμβρίου, πατριαρχούντος Σεραφεῖμ γὰρτι βασιλικὸν ἀνεγνώσθη περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου. Συλλ. πατριαρχ. γραμμ. τόμ. Α', φύλλ. 530».

Σαμουήλ Α' Ναντζερῆς «ἀπὸ Δέρκων, ἐξώσας τὸν Ἰωαννίκιον τῇ εἰκοστῇ α' τοῦ μαΐου (1763) ἀνήλθεν ἐπὶ τὸν τῆς πατριαρχείας θρόνον. θελήσει καὶ γνώμῃ πάντων τῶν ἐν τῇ Κ/πόλει διατελούντων ἀρχιερέων, πρόσθεσι δὲ καὶ ἀρχόντων καὶ ἰδιωτῶν. Οὗτος μόνος τῶν μετὰ τὸν Παΐσιον πατριαρχευσάντων διενήνοχε φρονήσει τε καὶ συνέσει καὶ ἐπὶ τῇ ἄλλῃ θεοσεβείᾳ τὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ νέας πατριαρχείας

ἔξοδα ἐξ ἰδίων αὐτοῦ κατεβάλλετο, μηδενὸς τῶν ἀρχιερέων ἀπαιτηθέντος πολὺ ἢ ὀλίγου, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀπήρουν. ἀλλ' οὐδὲ τινὰ χωρὶς κρίσεως καὶ συνόδου κατέκρινε. Σημειώσαι προσέτι, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐμερίσθη ἡ πατριαρχικὴ σφραγὶς εἰς 1 τεμάχια, ὅπως μὴ ποιῆ ὁ πατριάρχης μονομερῆ ἀρξίαν ἐπὶ τῇ καταδρομῇ τινῶν, καὶ διανεμήθῃ ἡ μία εἰς τέσσαρα. Καὶ τούτων τὸ μὲν ἐν αὐτῷ ἐκλήρωθη, τὰ δὲ τρία τοῖς προεστῶσι τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων διὰ συνοδικῷ γράμματι εἰδόθησαν. Οὗτος δὲ οὐ μόνῃ τῇ πολιτικῇ συνέσει τῶν ἄλλων διέφερεν, ἀρίστα καὶ δίκαια διοικῶν, ἀλλὰ καὶ παιδείᾳ πάσῃ κεκόσμητο, τῇ τε θύραθεν καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς θεολογίᾳ, καὶ ἱστορίᾳ παντοίᾳ, ὡς οἱ πωληθέντες αὐτῷ πίνακες δηλοῦσι. Οὕτως καὶ αὐθις ὁ ῥηθείς Σαμουὴλ μὴ ποιῶν ἄλλοις, καθήρθη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῇ δ' νοεμβρίου τοῦ κ'ψξ'». Σημειώσεις: «1763 ἐν μηνί ἀγούστου, ὁ ἀπὸ Δέρκων Σαμουὴλ γενόμενος πατριάρχης. Δέρκων ἐψηφίσθη Διονύσιος ὁ πρότερον μὲν Νίου, ἔπειτα δ' Ἐφέσου καὶ ἤδη Δέρκων. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α', σελίδι 102.—1763 μαΐου 24, ἡμέρα σάββατον, μήνυμα εἰς Σαμουὴλ πατριάρχην. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α', φύλλ. 138».

Μελέτιος ἀπὸ Λαρίσσης μῆνας πέντε καὶ ἡμέρας τέσσαρας, 1768.

Θεοδόσιος ἀπὸ Θεσσαλονίκης, γενόμενος πατριάρχης 9 ἀπριλίου 1769. «ἔχαίρειν ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἀρχιερατικῆς».

Σαμουὴλ Α' τὸ β' 1773, ἐκβλήθει μετὰ μῆνας 13 καὶ ἡμέρας 4.

Σωφρόνιος Α' ἀπὸ Ἱεροσολύμων, 1774. Σημειώσεις: «1775 μαΐου 10, ἡμέρα κυριακῇ, εἰς τῆς δεκαπέντε ὥρας, ἐξεδήμησεν ἐν Κυρίῳ ὁ πρότερος Κ' πόλιος πατριάρχης κύριος Σαμουὴλ Βυζάντιος, ὄντας ἐξέριστος εἰς τὸ νησί τῆς Νάξου, ὅπου καὶ ἐκλήρωθη τῇ ἐφεξῆς, ἐνταφιασθεὶς μετὰ παρρησίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς χώρας. Ἀπὸ ἰδιοχείρου σημειώματος Νικολάου Κρατζῆ».

Γαβριὴλ Δ' ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, φερέσας τὸ καθθάδι τῇ 13 δεκεμβρίου 1780. Σημειώσεις: «1780 δεκεμβρίου 12, μέγα μήνυμα εἰς Γαβριὴλ πατριάρχην. Συλλ. γραμμ. πατριαρχ. τόμ. Α' φύλλ. 140».

Ἄρθ. 15

Τεῦχος ἐκ χάριτος, συνιστάμενον μὲν ἐκ φύλων 11, γραφέν δὲ ὑπερμεσοῦσης τῆς ΙΗ' ἑκατ. Περιεχόμενα:

1. Ἀθήλων «βίος καὶ ἀγῶνες τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, τοῦ Ἐδγενικοῦ». Ἀρχ. «Ἐκεῖνα ὅπου ἔπερβαίνοντ κάθε φέσαν» κτλ., φύλλ. 1—37. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βίου τούτου παραπέμπει εἰς τὰ βιβλία τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ Νεκταρίου Ἱεροσολύμων.

2. «Περὶ τῆς γονοξίας (sic) ἥτις ῥηθυμίαν λογικῆς ψυχῆς τίπτουσα, καθ' ἣν ἀποβάλλειν εἴθε τοὺς τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας λόγους». Ἀρχ. «Πῶς ὁ Θεὸς διὰ τὴν π.α.λ.ἡν του ἀγαθότητα», φ. 38—44.

Τὸ τεῦχος τοῦτο κτῆμα πρότερον ἦν τοῦ Παροναξίως Νεοφύτου τοῦ Λαχνοβάρη, εἶτα δὲ τοῦ Δέρκων Νεοφύτου.

Ἄρθ. 16

Τεῦχος ἐκ χάριτος, γραφέν περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος.

«Θουκεδίδου συγγραφῆς πρώτης (πρόσθεσις β'—γ'). Ἀποσημειώσεις τινὲς ἐκ παραδόσεως κύριου Δωροθέου διδασκάλου Κωνσταντινουπόλεως».

Καὶ τοῦτο κτῆμα ἦν πρότερον «Παροναξίως Νεοφύτου Βυζαντίου τοῦ Λαχνοβάρη», εἶτα δὲ τοῦ Δέρκων Νεοφύτου.

Ἄρθ. 17

Τεῦχος ἐκ χάριτος τῆς ΙΙ' ἑκατ.

1. Παρθένιος Ἱεροσολύμων. «Λόγοι ἡδύτατοι, καὶ πάνν ὠφέλιμοι, καὶ σωτηριώδεις τῶν τροπαρίων τοῦ μεγάλου κανόνος (Ἀνδρέου Κρήτης), ἐρμηνευθέντες παρὰ τοῦ μακαριωτάτου, σφωσάτου, καὶ ἀγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Παρθενίου» (1), φύλλ. 1—108. Τὸ τέλος δὲν ἐγράφη, ἀρθεύτων ἀγράφων τῶν δύο τελευταίων φύλλων.

2. Ἀθήλων «διάλογος, ἐν ᾧ εἰσάγεται ὁ ἀμφοτελὸς τῇ Θεοτόκῳ διαλεγόμενος, κατὰ ἀμφόθεν», φύλλ. 109—111. Ἀρχ. «Ὁ

(1) Ὁ Παρθένιος συνέγραψεν ὀθωμανικὴν ἱστορίαν, ἧς τεμάχιον σώζει ὁ ὑπ' ἀριθ. 9 κώδιξ ἐν φύλλ. 8, καὶ ἱστορίαν τῆς μεταξὺ ἡμῶν καὶ Ἀρμενίων διαφορᾶς περὶ τοῦ Π. Τάφου. Ὅρα Α. Π. Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. σταχυολογίας, τ. Α', σ. 308—386.

ἀμαρτωλός. Ἀντίμφετε, θεόνυμφε, οὐρανοῦ γῆς κερία σῶσον με τὸν ταλαιπώρον» κτλ. Τὸ γραψίμιον τοῦ διαλόγου τούτου διαφέρει τῆς τοῦ ἡγουμένου κειμένου γραφῆς· ἴσως δ' ἐστὶν ἔργον τοῦ Δαπόντε. (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρθ. 18

Τεῦχος ἐκ χάριτος, γραφέν ἔστι 1729 ὑπὸ Ἀμβροσίου τινὸς μοναχοῦ. Διαίρεται δὲ εἰς δύο μέρη, ἑκατέρου ἔχοντος ἰδίαν ἀριθμῆσιν.

Ἐν τῇ ἀρχῇ ὑπάρχει «ἐπιγράμματτα πρὸς τὸν συγγραφέα τῆςδε τῆς πυκτιδος ὅσιον καὶ θεοφόρον πατέρα Συμεῶνην τὸν νέον (Θεολόγον», ἧτοι α') Βασιλείου πρωτοσηκρίτου (Migne, Patrol. τόμ. 120, σελ. 308)· β') Ἱεροθέου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τῆς Ὠραίας Πηγῆς (αὐτόθι σελ. 307)· γ') Νικήτα διακόνου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας (αὐτόθι σ. 307). Ἐπιτεταί ἐν 8 φύλλοις «πινὰξ τῆς παρούσης βιβλίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου, πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος τῆς Ξηροκέρκου». Παρέπονται

1. «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν ἁγ. π. ἡ. Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου». Ἀρχ. «Χρῆμα θεμιτόν, ἀρετή» (1), φ. 1—88.

2. Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου, λόγοι πενήτηκοντα, φύλ. 89—359^b. Ὁ πρῶτος διαλαμβάνει «περὶ ἀγάπης καὶ ποιῆσι εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοὶ καὶ πράξεις, καὶ μακαρισμὸς πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον». Ἀρχ. «Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες. θέλω πρὸς ἡμᾶς λαλεῖν» κτλ. Ὁ τελευταῖος λόγος πραγματεύεται «περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλόμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἁγίοις· καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέον αἴρεισιν τοῖς πειθόμενοις αὐτῷ δογματίζει· καὶ περὶ δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσσεστιν». Περὶ τοῦ λόγου τούτου ὁ ἀντιγραφεὺς σημειοῖ ἐν ἀρχῇ ταῦτα· «Ὅτως ὁ λόγος εἰρήσκειται ἐξηγητὸς καὶ εἰς τὸν τέτορον βιβλιένος εἰς τὸ ὀνομαζόμενον βιβλίον Μαργαρίτην, ἧμος διὰ τὴν μὴ κολοδῶσω τὸν ἅγιον τὰ συγγράμματτα τὸν ἔγραφα»· ἐν τέλει· «Ὅντοι ἡ πενήτηκοντα λόγοι με τον βίον τοῦ ἁγίου ἠτίρηγον εἰς ἐν βιβλίον Διορισάτικον καὶ τον ἀντέγραφα· ἦτον

καὶ ἄλλοι ἐπὶ λόγοι ὅμως ἦτον συγκερημενη καὶ ἀνακατομένη μιντοὺς τον περιήντα λόγους καὶ τον ἄρησαι».

3. Τοῦ αὐτοῦ ἀλόγος παρανετικὸς καὶ ὠρελιμμος». φύλ. 359^b—361^b. Ἐν τῇ ὄχ· «Ὅτως ὁ λόγος ἐγγράφη ἐμπροσθεν καὶ εἰς τὸ τέλος τὸν εἰκοστὸν τετάρτον, καὶ ἐνταῦθα περιττός».

4. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τινῶν ζητημάτων, κατ' ἐρωταπόκρισιν. Ἀρχ. «Ἀδελφός τις καθ' ἡσυχίαν» φ. 362^a—365^a.

5. Τοῦ αὐτοῦ στίχοι ὠρελιμοὶ καὶ ἔτερα κεφάλαια φ. 365^b—393^a. Διαίρουνται εἰς λόγους 9, ἀντιγραφεύτας, κατὰ τὴν ἐν τέλει σημείωσιν «ἀπὸ τοῦ Παντοκρατορῶν βιβλίου τοῦ ἁγίου Συμεῶν».

6. Τοῦ αὐτοῦ κατὰ ἀλφάβητον στίχοι, φ. 393^b.

7. Τοῦ αὐτοῦ λόγοι θεολογικοὶ καὶ ἔτερα διάφοροι, φ. 394—498^a. Ἐν τέλει σημειώσις· «οἱτοι ἡ γεγραμμένοι λόγοι ἀπὸ τον θεολογικοῦ καὶ ἐδόθη ἦτον εἰς ἐνα πατερικὸν Νηβρίτικον καὶ τον ἀντέγραφα· καθὼς τον ἡμα ἔος ὡδε» (1).

Μετὰ τρεῖς ἀγράφοι σελίδες ἄρχεται τὸ δευτέρον μέρος τοῦ κώδικος, οὗ προτάσσονται αἱ «ἐπιγραφαὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς βιβλίου Πέτρο τοῦ Δαμασκηνοῦ», εἶτα δὲ «πινὰξ ἀκριβῆς τοῦ ἐν κεφαλαίοις κδ' κατὰ ἀλφάβητον βιβλίου τοῦ αὐτοῦ ὁσίου πατρὸς Πέτρο τοῦ Δαμασκηνοῦ (2). Ἀλλὰ τοῦ μὲν Α^ο κεφαλαίου (λέγει ὁ ἀντιγραφεὺς) οὐκ οἶδ' ὅπως μὴ εὐρεθέντος ἄρχεται ἐκ τοῦ δευτέρου· τανῦν δὲ (προστίθησιν) εὐρέθη καὶ ὁ πρῶτος λόγος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μεγίστης Λαύρας καὶ ἐτέθη ἐν τῇ σειρᾷ αὐτοῦ».

Αἱ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι συγγραφαὶ τοῦ ὁσίου Πέτρο τοῦ Δαμασκηνοῦ εἰσι δύο. Ἡ μὲν πρώτη (φύλλ. 1—93^a), περιλαμβάνει ἠθικὰ τε καὶ ἀσκητικὰ κεφάλαια, ἔχοντα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὑποθέσεως τὰδε· «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ

(1) Ἀπαριθμησιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ ὁσίου Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου ἔρα παρὰ Φαβρίκιον, Bibl. Graeca τ. Μ, σ. 302—319. Ἐν τῇ πατρολογία τοῦ Migne τόμ. 120, ὑπάρχουσι διάφοροι αὐτοῦ λόγοι λατινιστί, κεφάλαια διάφορα ἑλληνιστί καὶ δύο λόγοι ἐν παραφράσει. Τῷ 1790 ἐξεδόθησαν ἅπαντα τὰ τότε εὐρεθέντα συγγράμματτα ἐν ὀγρόδοι βιβλίῳ (Ἐνετήσῃ), κατὰ παράφρασιν Διονυσίου Ζαγοραίου πνευματικοῦ. Ἡ παράφρασις αὕτη μετετυπώθη ἐν Σμύρῃ τῷ 1886.

(2) Ὁρα Fabricei, Bibl. Gr. τ. VIII, σ. 803 (ἀρχ. ἐκδόσεως).

(1) Fabricii, Bibl. Graeca X. σ. 324. Ὁ βίος οὗτος ἔγνωσται ἐν παραφράσει.

τῆς ὑποθέσεως τοῦ παρόντος βιβλίου, τῆς ἐ-
χούσης μὲν τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἰδίας ψυχῆς,
ὑπὸ δὲ εὐχῶν πατέρων συνεγράφη. Παύλου
τέ φημι καὶ Μάρκου, σὺν Θωμᾷ καὶ Ἰωάννῃ,
ἅμα Ἰακώβῳ, Λουκᾷ τε καὶ Μακκαρίῳ, πρὸς
ὃν ἐστάλη αὐτῇ παρὰ μοναχοῦ τοῦ Δαμασκην-
νοῦ Πέτρου, συνεργεῖν δὲ τριῶν ἀρχιερέων,
ὧν αἱ εὐχαὶ συνήρτησαν τῷ λόγῳ, τῆ δὲ συμ-
βουλῇ ὠφέλησαν μεγάλως». — Τὸ δὲ δεῦτε-
ρον σύγγραμμα (φ. 95^α—154^β) ἐπιγράφεται
ὡδε: «Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Πέτρου τοῦ
Δαμασκηνοῦ λόγοι συνοπτικοὶ κατὰ ἀλφά-
βητον, πλήρεις ὄντες πνευματικῆς γνώσεως». Ἐκ-
άστου λόγου προτάσσονται ἐν μέρει προ-
λόγου ἱαμβικοὶ στίχοι (1).

Παρέπονται (ἐν φ. 143—154^β) «Τοῦ ἀ-
γίου Ἰωαννίου πρεσβυτέρου, καὶ καθηγουμένου
μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Βάπτου,
κεφάλαια κατὰ ἀλφάβητον, σύντομα καὶ
λίαν ψυχοφελῆ, ἅπερ ἔγραψε πρὸς Θεοδώρου-
λον». Τὸ α' κεφάλαιον, πραγματευόμενον
«περὶ νήψεως καὶ καρδιακῆς ἡσυχίας καὶ ἀδια-
λείπτου ἐπικλήσεως κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ»,
ἄρχεται ὡδε: «Ὁ ἁγιωτάτος ὄντως μοιγαρός
αὐτός» κτλ. Πρὸς δὲ τῷ τέλει τοῦ καιμένου
πεντάστιχον ὑπάρχει ἱαμβεῖον περὶ τοῦ συγ-
γράμματος τοῦ ἁγίου Ἰωαννίου, καὶ σημείω-
μα τοῦ ἀντιγραφέως ἔχον ὡδε: «Ἐξήληθε τέλος
ἐν ἔτει αἰχθὸ κατὰ μῆνα μάρτιον, ἐν τῷ ἀγω-
νίῳ Ὄρος τοῦ Ἄθωρος ἐν τῇ σκῆτῃ τῆς Θεῶ
προσηγόρου ἁγίας Ἀννης παρεμὸν τοῦ εὐτε-
λοῦς Ἀμβροσίου».

Ἄρθ. 19

Τεῦχος ἐκ χάρτου, γραφὴν περὶ τὸ τέλος
τῆς III' ἐκατονταετηρίδος. Περιεχόμενα.

α') «Ἀνάπτυξις εἰς τὰς τοῦ σοφωτάτου
Συνεσίου ἐπιστολάς, ἐρμηνευθεῖσα παρὰ τοῦ
σοφολογ. καὶ ἡμετέρου διδασκάλου κυρίου
κυρίου Δανιὴλ τοῦ Πατριῶν». Α. Π. Κερκ.
μέως, Μαυρογ. βιβλ. τ. Α', σ. 169.

β') «Ἐξήγησις εἰς τὸν περὶ βασιλείας λό-
γον» τοῦ Συνεσίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ Δανιὴλ.

γ') Συνεσίου φιλῶντος ἐγκώμιον, μετὰ
πολλῶν ψυχαγωγικῶν σχολίων.

(1) Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἀνδρῶν μονῆς Ἁγίας σώ-
ζεται ἐκ χάρτου κώδιξ τῆς περιέχον τοῦ αὐτοῦ Πέτρου Δα-
μασκηνοῦ ὑπόμνησιν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. Ἄγνωστον δέ,
εἰ ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὑρεται καὶ ἐν τῷ κώδικι αὐτῷ. Α.
Μηλιράκη, Ὑπομν. περιγραφικὰ περὶ τῶν Κυκλάδων νή-
σων. Ἐν Ἀθῶν. 1880, σελ. 167, ἀρ. 23.

δ') Δανιὴλ τοῦ Πατριῶν παράφρασις τοῦ
ἐγκωμίου φιλῶντος.

Τὸ τεῦχος τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ Κοσμᾶ τοῦ
Πανγνωτάδου, μαθητοῦ πάντως τοῦ διδασκά-
λου Δανιὴλ. (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρθ. 20

Τεῦχος ἐκ χάρτου, συγχεῖμενον ἐκ τετρα-
δίων 39 καὶ γραφὴν πιθανῶς ὑπερμεσοῦσης
τῆς ΙΖ' ἑκατ.

«Παράφρασις τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου εἰς
γράσιν ἑλλητικῆν», περὶ ἧς σημειῖ ὁ Φαβρί-
κιος. Bibl. Gr. τ. XII, σελ. 293 (ἀρχ. ἐκδ.).

Σημειώσεις. «Ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου
Μύτσου. ἀψλγῶ ἀγούστου α'». Εἶτα δ' ἐγγε-
νετο κτῆμα τοῦ Δέρκων Νεοφύτου.

Ἄρθ. 21

Τεῦχος ἐκ χάρτου, γραφὴν ἐν τῇ ἀρχῇ
τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἡ ἀρχὴ δὲ καὶ τὸ τέλος ἐλ-
λείπουσιν. Ἀπὸ δὲ τῆς σελίδος 7—438 πε-
ριλαμβάνει τὴν μετάφρασιν γενικῆς τινος ἱστο-
ρίας τοῦ πολιτισμοῦ παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.
(Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρθ. 22

Τεῦχος ἐκ χάρτου, γραφὴν περὶ τὴν ἀρχὴν
τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

Ἀδελφῶν αἰετέται τῆς παλαιᾶς Γραφῆς πρὸς
χρῆσιν τῶν σχολείων», διαρρημέναι εἰς μαθή-
ματα καὶ πεπλουτισμένα μετὰ πολλῶν παρα-
πομπῶν καὶ σημειώσεων ἐκτενῶν. (Ἐκ τῶν
τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρθ. 23

Τεῦχος ἐκ χάρτου, γραφὴν περὶ τὴν ἀρχὴν
τῆς ΙΖ' ἑκατ.

Μαλαξοῦ νομοκάνων μετὰ πίνακος τῶν κεφα-
λαίων· τούτου δὲ τὰ πρῶτα φύλλα καὶ τὸ
τέλος τοῦ κώδικος ἐλλείπει. Κατὰ δὲ σημειώ-
σιν τοῦ μηνὸς ἀγούστου 1643 τὸ τεῦχος
τοῦτο ἀρχειωμένον ἦν τῇ μονῇ τοῦ Σινᾶ, καὶ
ὅτι γνώμη τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Σιναίου
ὄρους Ἰωάσαφ ἐδόθη ἐπὶ ἐπιστροφῇ Σιναίτη
τινὶ πνευματικῷ πατρὶ. (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων
Νεοφύτου).

Ἄρθ. 24

Τεῦχος ἐκ χάρτου, συνιστάμενον ἐκ φύλλων
305 καὶ γραφὴν πιθανῶς περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς
ΙΣ' ἑκατ.

1. Πίναξ τῶν περιεχομένων, φ. 1^α.

2. 'Ομιλία εἰς τὰς κυριακὰς τοῦ Ματθαίου ἰβ', ιγ', ιδ', ιε', ις', ιζ', γεγραμμένα κατὰ τὴν κοινὴν φράσιν. Φύλλ. 2—36.

3. Γρηγορίου Κερκυραίως ἀρχιεπισκόπου Γκυρομενίας «ὀμιλία περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ζαχαρίου» παραπεφρασμένη(1), φ. 36^α—41^β.

4. «Εὐαγγέλια ἐξηγημένα σὺν Θεῷ ἀγίῳ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εἰς κοινὴν γλῶτταν διασηφηνισθέντα» εἰς ἰβ' ὀμιλίαις (φ. 43^α—150^β), ὧν τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἀναγνωσκαται ἐν τῷ 3 τεύχει, φύλλ. 116^α—154^α.

5. Λόγοι εἰς διαφοροὺς κυριακὰς, φύλλ. 151^α—205^α. Πρὸβλ. ἀριθ. 3 φύλλ. 167^α—183^α.

6. «Μηνολόγιον τοῦ ἐνικυτοῦ» κτλ., φύλλ. 206^α—242. Γρηγορίου τοῦ Κερκυραίως λόγοι πέντε.

7. 'Ιω. Χρυσοστόμου λόγος τῆ ἡγ' νοεμβρίου. 'Αρχ. «Ἐλεπ' ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ» κτλ., φ. 242^β—258^α.

8. Γερμανοῦ Α' Κ' πάτωος «ἐγκώμιον εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὅτε προσηνήθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα». 'Αρχ. «'Ιδοὺ καὶ πάτω ἐτέρα παρήγηρι», φ. 259^α—265^α.

9. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἀναγνωσκόμενος τῆ 30 νοεμβρίου. 'Αρχ. «'Εμοὶ τῆς παρούσης ἑορτῆς», φ. 265^β—270^β.

10. 'Αδελφου λόγοι εἰς τὸν ἅγ. Νικόλαον, εἰς τὴν Ὑπαπαντήν, εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ βαπτιστοῦ 'Ιωάννου, φ. 270^α—296^β.

11. 'Ιω. Χρυσοστόμου ἀλόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου». 'Αρχ. «'Ηύλω γάρως εὐαγγέλιου», φ. 297^α—305^α.

Σημειώσεις ἐν φύλλ. 205^β. «† ἐσταθροθη το παρὸν ὑπὸ χειρος αμαρτωλοῦ 'Ιωάννου ἀναγνωστόου σεπτε. εἰς γωρίον Μάσση, διεξόδου και πληρωμῆς τοῦ Κεριακοῦ τοῦ πατῆ κῆρ 'Ιωάννου, ἐπιτρόπου του ταξιαρχου Μηγαήλ, ἐπὶ ἔτους ἀρξῆθ' μαιὼ κζ' a di 27 magglio». ('Ἐκ τῶν τοῦ Δέρον Νεοφύτου).

Ἄριθ. 25

Τεύχος ἐκ χάρτου, γραφὲν περὶ τὸ τέλος τῆς III' ἑκατ. Περιεχόμενα

1. «Inscriptiones antiquae ex Sponio». φ. 1—78.

2. «Inscriptiones antiquae excerptae ex Roma Reinesii Syntagmate Inser. Ant.»., φ. 79—100.

(1) Ἑλληνιστὶ ἐν τῇ ἐκδόσει Migne τ. 132, σ. 344, καὶ ἐν τῇ τῶν Ἱεροσολύμων (1860) σ. 5.

(Παράρτημα τοῦ Κ'—ΚΒ' τόμου)

3. «Inscriptiones antiquae ex Marmoribus Oxoniensibus erutae». φ. 102—157.

4. «Ἐκ τοῦ ὄδοιπορικοῦ τῆς Ἱταλίας Βερνάρδου τοῦ Μόντε Φοκόν» ἐπιγραφαὶ διαφοροί(1), φ. 158—175.

Ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ 3 φύλλου προσκεκλήθηται τεμάχιον χάρτου, ἐν ᾧ γράφεται τὰδε: «'Ιωάννα τοῦ πρώτου Τεργόβου, τοῦ ἐν τῇ λαίρῃ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ μετόπιστος. ἐπίγραμμα εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἥτοι τὸν γραφεὰ ψαλτηρίου τούτου. Μελέτιον τον Παγγῆν(2). "Ὅπισθεν δὲ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦτο ἀναγνωσκαται ἡ ἐπομένη σημείωσις: «Σώζεται καὶ ἕτερον εὐαγγέλιον διὰ λεπτογαγίαι ἐν μεμβράνῃ ἰδιώγειον τῆς ἁγίας Εἰκασίας τῆς μελωδοῦ, ἐν τῇ περιφώμῳ μορῇ τοῦ θεοδαδιστου ἄρου Σινῶ, τῇ ἐπ' ἐνστάτῃ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ σωτήρος Χριστοῦ τιμωμένη».

Ἄριθ. 26

Τεύχος μεμβράνινον 8^{ον} σχήματος (10,20 X 0,15), συνιστάμενον ἐκ φ. 260 καὶ γραφὲν κατὰ τὴν ΙΑ' ἑκατ. Τὸ κείμενον δισπάλιν.

Τετραεγγέλιον μετὰ σχολίων ἀκωνόμου.

1) Τὸ κατὰ Ματθαίου εὐαγγέλιον μέχρι κεφ. II', 18.

2) Τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον μετὰ πινυκος τῶν κεφαλαίων.

3) Τὸ κατὰ Μάρκον μέχρι τέλους κεφ. ΚΔ', 49.

4) Τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον.

5) Μηνολόγιον τοῦ τετραεγγελλίου.

Σημειώσεις: Τὰ σχόλια γεγραμμένα ἐστὶ λεπτοῖς γραμμασι καὶ πλήρη ταχυγραφικῶν σημείων. Κατεσθαρμένον δὲ ὑπὸ μούων καὶ πυρῆς ἐστὶ τὸ κατὰ Ματθαίου εὐαγγέλιον καὶ μέρος τοῦ κατὰ Λουκᾶν. Ὑπὸ δὲ ὕδατος πολλὰ σχόλια ἐσθάρη. ὧν τὸ κείμενον ὑπάρχει ἄν ἢ δυσαναγνώστον ἢ ὅλως ἀφανές.

Ἄριθ. 27

Τεύχος ἐκ χάρτου, γραφὲν ὑπερμεσοῦσας τῆς III' ἑκατ.

1. «Πινᾶξ τῆς παρούσης βιβλιοῦ» ἐν τρισὶ φύλλοις, ἔχων πρὸς τῷ τελει «Ἐν ἑταί χψπξ^ω, ἐν μηνὶ αὐγούστῳ, κατὰ τὴν πεμπτην τοῦ τρέχοντος, ἡμέρᾳ πέμπτῃ, παρχαμονῆ τοῦ σω-

(1) Ἀπασαί ἐν τῷ τεύχει τοῦτο ἐπιγραφαὶ εἰσι μικροῖς χαρακτῆρσι γεγραμμέναι.

(2) Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου ἐν Ψόφῳ νικαιτικῆς, σ. 18 ἐν ὑποσημ.

τῆρος Χριστοῦ ἀρχίσαν οἱ πόλεμοι, βάζωντας καὶ τὸν ἐλαχίστον εἰς τὸ καλὸ τῶν ἐπὶ τὰ κοινά-δων μὲ τιμὴν, χωρὶς καυμῶν καταφρόνησιν».

Μετὰ δὲ τὸν πίνακα ὑπάρχει 179 φύλλα, ἔχοντα ἀριθμούς (ἀπὸ 41—219), ἐπέθεν δὲ ἄλλο ἐστὶν ὅτι ἐλλείπει νῦν μ' φύλλα, ἅπερ, κατὰ τὸν πίνακα, τὰ ἐπόμενα περιεῖχε κείμενα: Ἐκλογὴν νομικῶν καὶ ἐπιθάλ-μιον.—Προσφώνημα εἰς ἕνα παπαγάλλον.—Προσφώνημα εἰς ἕνα σκυλάκιον.—Ἐπίαινον εἰς τὸ κασιὶ διὰ στίχων.—Προσφώνημα, ἥτοι τραγῳδία, εἰς μίαν γαίαν.—Στίχους εἰς τὸν τραγῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.—Περὶ κομητῶν.—Περὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν.—Περὶ ἀστραπῆς, περὶ σεισμοῦ.—Περὶ τῶν δ' στοιχείων.—Εὐχὴν διὰ στίχων εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον.—Ὀπτασίαν Δανιὴλ—καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν θαυμάτων τοῦ μεγάλου μαρτύρου Δημητρίου.

2. Συνέχεια θαυμάτων τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καὶ «τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἁγίου (τουτοῦ) ἐξήγητόν» (φ. 41—61), μεθ' ὃ ὑπάρχει ἕν κείμενον.

3. **Ἰω. Χρυσοστόμου** «λόγος περὶ τῆς ἀγίας Κυριακῆς» εἰς ἀπλὴν φράσιν. φ. 62—67^α.

4. «Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν «Μαρίας τῆς μετονομασθείσης Μαρίας», οὗ ἡ ἀρχή· «Ἦτον εἰς μίαν γάμον ἕνας εὐσεβής», φ. 67^α—73.

5. «Διήγησις καὶ ὀπτασία ὠφέλιμος ἁρ-θοδόξου τινὸς Δημητρίου, συγγραφεῖσα παρὰ Μητροπολίτου ἱερομονάχου, προτροπῆ καὶ κληύσει τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς καὶ διδασκάλου κυρ Δανιὴλ καὶ φήτορος, μεταπέθεισα δὲ εἰς κοινὴν φράσιν παρὰ τοῦ πανσιωτάτου ἐν ἱερομονάχῳ κυρ Δαυρεντίου, τοῦ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἄθωνος ἀσκήσαντος», φύλλ. 74—89.

6. **Θεοδοσίου Πατάρων** «προφητεία περὶ τῶν μελλόντων γενέσθαι ἐν τῷ αἰετι τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, διὰ αἰτήσεως τοῦ βασιλέως κυρ Λέοντος τοῦ σοφοῦ». Ἀρχ. «Ἐν ταῖς ἐσπέραις ἡμέραις τοῦ ἐβδόμου», φ. 89^β—93^α.

7. **Νικηφόρου Ξανθοπούλου** «διὰ πσίαν αἰτίαν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἄνθρωπον κληνοῦν λειτουργίας εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας, εἰς τὰς ἐννακίας (sic) καὶ εἰς τὰς σαράντα», φ. 93^β—106. Εἰς ἀπλὴν φράσιν.

8. Κανὼν κατανυκτικὸς εἰς τὸν δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Πόημα κυροῦ Λέοντος τοῦ δεσπότητος», φ. 107—109^β.

9. «Εὐχὴ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ στίχων κατὰ ἀλφάβητον»· εἶτα «ὄδαϊ» καὶ «στιχηρὰ κοντάκια» καὶ εὐχαὶ δύο εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, φ. 110—118^β.

10. «Εὐχὴ ἱκέσις εἰς τὸν κ. ἡ. Ἰησοῦν Χριστόν, λεγόμενη καθ' ἐσπέραν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ἀποδείπνου», φ. 118^β—120^β.

11. «Εγκώμιον εἰς τὸ ἅγ. Πάσχα, συντεθέν παρὰ *Καυμῶν Δαπόντε*», φ. 120^β—125^α.

12. «Εγκώμιον διὰ στίχων εἰς τὴν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέννησιν», πόημα *Χριστοδόλου Χαλδικοπόλου* τοῦ Κερκυραίου, φ. 125^β—128^α.

13. «Λόγος τινὸς *Εὐγενίου*, διδασκάλου εἰς τὰ Ταταῦλα *χρηματίσαντος*» περὶ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου· διήρηται δὲ εἰς ε' κεφάλαια, φ. 128^α—135^β.

14. «Εὐχὴ ἡ ὁποία ἐσχηώθη ἀπὸ τοῦ βιβλίον καλούμενον Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου, ἀπὸ τὸν λόγον περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου», φ. 136—140^α.

15. «Λόγοι πατέρων, ὅτι ἡ ἀσκητικὴ θεοδιδασκτος—πῶς ἡ ἀσκήσις εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν διδασκλήν—ὅτι ἐσχάτων τῶν κλητῶν ἡ ἀπόγνωσις—ὅτι οὐκ ἔλαττον ἀναμαρτυρησίας μετάνοια» κτλ., φ. 140^α—147^β.

16. «Μερίκι τῶνα τοῦ Τηλεμάχου, υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεῦς. Ἐξήγησις ἀπὸ τοῦ ἰταλικόν εἰς τὸ βωμακικόν, ἀπὸ τοῦ πρώτου βιβλίον», φ. 148—154^β.

17. «Γερωνικὰ καὶ παραινέσεις ἁγίων Πατέρων εἰς προκοπὴν τελειότητος. Ἐσχηώθησαν ἀπὸ βιβλίον *Λέως Παράδεισος* ὀνομαζόμενον, *χημῆσιον παλαιόν*», φ. 155—175^α.

18. «Τοῦ Χρυσοστόμου, περὶ φίλων», φ. 175^β—176.

19. «Ὀμιλίαι τινὰ (sic) καὶ παραδειγματὰ ἐκ διαφόρων βιβλίων», φ. 179—186^β. Πιρέπονται τρεσπάρια δύο Πέτρου Δαμασκηνοῦ.

20. Φῆμα τρεῖς εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, εἰς τὰ πάθη καὶ εἰς τὰ Θεοφάνεια, φ. 187—191.

21. «Εγκώμιον τῆς Θεοτόκου εἰς ἧγον τραγῳδίου πολιτικῶν καὶ φράγγικων», οὗ ἡ ἀρχή· «Ἐν εἶναι τρώας», φ. 192—193.

22. Θεμματα ἀπλὰ τοῦ α', τοῦ γ' καὶ τοῦ δ' εἶδους, φ. 194—219^β.

Σημείωσις. Ἐπὶ τοῦ περιεκλήρωματος τοῦ τεύχους ὑπάρχει σημείωσις τις, δι' ἧς δηλοῦται, ὅτι ὁ *Καυμῶν Δαπόντε* ἀπέβη τῇ 4 δεκεμ-

βρίου 1784, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἱεροποτάμου (1). Καὶ πάλιν ἐτέρω σημείωσις. «Τὸ παρὸν ἐγγράφη διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἱεροῦ. Καλλιμύσα τοῦ ὁποίου καὶ εἶναι τὸ ὅποιον περιέχει τινὰς λόγους καὶ τινὰς ὁμιλίαις, καὶ ἄλλα». (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρ. 28

Τεῦχος ἐκ χάρτου τῆς ΙΖ' ἑκατ.

Μετλαξοῦ νομοκάνων, διαρρημένος εἰς 270 κεφάλαια· πρὸς δὲ τῷ τέλει ὑπάρχουσιν «εὐχαὶ συγχωρητικαί». (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρ. 29

Τεῦχος ἐκ χάρτου γραφὴν περὶ τὸ τέλος τῆς ΙΙ' ἑκατ.

Ἐκκλ. μοναχική. «Χερουδικὰ κῦρ Πέτρου λαμπραδάρου». (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρ. 30

Τεῦχος ἐκ χάρτου γραφὴν περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ΙΙ' ἑκατ.

1. «Περὶ ῥητορικῆς τέχνης σύντομος παράδοσις παρὰ *Γερασίμου Βιλάριου* ἐκδοθεῖσα», φ. 1—79. Κατὰ τὸν ἐν ἀρχῇ πῖνακα διακρίθεται εἰς γ' βιβλία, ὧν τὸ α' συνίσταται ἐκ με' κεφαλαίων, τὸ β' ἐκ κερ. ιη', καὶ τὸ γ' ἐκ κερ. κε'. Ἀλλὰ τὰ κερ. ιθ'—κε' τοῦ γ' βιβλίου ἐλλείπει τὴν σήμερον. Ἀργεται δὲ ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τοῦ κερ. τοῦ «περὶ ἐτυμολογίας, εὐρέσεως, ὀρισμοῦ, ἐργασίας καὶ τέλους τῆς ῥητορικῆς». Πρβλ. Α. Π. Κεραμέως, Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 412.

2. «Διδακτικὰ περὶ τοῦ ἀκριβοῦς τρόπου τοῦ διδάσκειν τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐκδοθεῖσα παρὰ *Γερασίμου Βιλάριου* τοῦ Κρητός, ταπεινοῦ τῶν ἐπιστημῶν διδασκάλου, κήρυκος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ καθηγουμένου τοῦ τῆς Παλαιστοπόλεως σεβασμίτου μοναστηρίου» (2), φ. 85—98^α. Διακρίθεται εἰς ι' κεφάλαια.

3. Ἀναγραφή 29 ἀρχαίων ἑλληνικῶν πα-

(1) Ὁρα ἀρχαιολ. πράξ. Ἑλλ. Φιλ. Σολλόγου τ. ΙΖ', σ. 41, στήλῃ β', ὑπόσημ. 2.

(2) Ἐτερά τινα ἀντίγραφα ἔρα παρὰ Α. Δημητρακοπούλου, Πρωσθ. καὶ διορθ. σ. 53.—Ἐκκληστ. Ἄλφθ. τ. Α', σ. 2.—Α. Π. Κεραμέως, Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐν τῇ βιβλ. Π. Φωκαίας ἑλλ. χειρογράφων. Σύμνη. 1876, σ. 8.

ραμειῶν, μετὰ σημειώσεων περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν, φ. 98^β.

4. Παροιμίαι ἑλληνικαί, κατ' ἀλφάβητον τεταγμέναι, φ. 99—107^α.

5. «Τὰ λεγόμενά ἐπι τῶν ἀδυνατῶν». — «Ἰωὼν ροναί» — καὶ ἄλλα τινὲς παροιμίαι, φ. 107^α—108^β.

6. **Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ** ἔργον τι μετ' ἐξηγήσεως, φ. 109. Ἐν τῷ εἰ δεῖ καίται πῖναξ, ἐν ᾗ αἱ ζ' ἀκολουθητικαὶ ἀναγράφονται σύνδοσι.

7. «**Φωτίου** πατριάρχου κατὰ τῶν τῆς παλαιᾶς Ἱωνίας, ὅτι ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», φ. 110—111.

8. **Μετλαξὶ** **Γ'ελλοῦ** «εἰς τὸ θεωρεῖν ἢ τὸ φρονεῖν ὡς ἡ ἐκ θεορίας». Ἀρχ. «*Εὐφρων ἡμῶν καὶ πάλαι περὶ τοῦτο διηγερούμενος τὸ ζήτημα*», φ. 111^β—114^α.

9. **Θεοδωρήτου Κόδρου** «εἰς τῶν ἀπόρων, περὶ τοῦ τί ἐστὶν τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν», φ. 114—115.

10. **Μετλαξὶ** **Γ'λουζῆ** «ὅτι ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς, οὐ μὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται, καὶ ὅτι οὗ ταυτοῦ ἀποστολὴ καὶ ἐκπόρευσις» (1), φ. 115^α—119^α. Ἀτελής. Ἀρχ. «*Τί δὲ σοὶ καὶ περὶ τῆς ἀγγελίτου*» κτλ.

Ἦν δὲ τὸ τεῦχος τοῦτο κῆμα τοῦ «πανακριωτάτου καὶ προσκυνητοῦ τοῦ ἡμετέρου» δεσπότη κυροῦ Μελετίου τοῦ Τενεδίου, καὶ εἶτα τοῦ «Παρούσης Κωνσταντίνου». (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄρ. 31

Τεῦχος ἐκ χάρτου, γραφὴν μὲν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, στήμα δ' ἔχον μέγξ.

1. **Ἰδὲγενίου Βουλγάρου** «τὰ ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις» κτλ., μετὰ πολλῶν σχημάτων καὶ σημειώσεων (2), φ. 1—168.

2. **Ἰδὲγενίου Βουλγάρου** «στοιχεῖα τῆς ἀριθμητικῆς» μετὰ πινάκων καὶ σημειώσεων, φ. 169—229.

Σημείωσις. Ἐνδον τοῦ περιεχομένου προσεκόλλησεν ὁ βιβλιοδότης τεμαχὸς ἐπιστολῆς τινος τοῦ ἐκ Μακρινιτζῆς Ἰωάννου τοῦ

(1) Ἄλλα τινὰ ἀντίγραφα ἔρα παρὰ τῷ Α. Δημητρακοπούλου, Ὁρθοδ. Ἑλλ., σ. 16.

(2) Ἐξδόθη τῷ 1805, Α. Βρετοῦ, Νεοελλ. Φιλολ., σ. 135, ἀρθ. 380.

Χατζή Χρηστοδούλου (26 ὀκτωβρίου 1814), διαπεμφθείσας πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς μονῆς Ξηροποτάμου. Ὅπισθεν δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης σημειώσις τις κεῖται, ἔχουσα ὡδεῖ «1815. Αὐτὴ ἡ φυσικὴ ἐσταθῆται ὑπ' ἑμοῦ Ἰωσήφ ἱερομονάχου Ξηροποταμίτου, ἀπόταν ἀπὸ Ζαγοράν ἐκόμισα αὐτὴν ἰδίως ἀναλόμασιν ἑμοῦ καὶ μεθ' ἑτέρων βιβλίων». Ἦν δὲ πρότερον κτῆμα τοῦ Προύσης Κωνσταντίου. (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄριθ. 32

Τεύχος ἐκ χάριτος, γραφὴν μὲν ὑπερμεσοῦσας τῆς III' ἑκατ., σχῆμα δ' ἔχον τὸ καλούμενον τετάρτον.

«Θεάτρον πολιτικόν, εἰς τὸ ὅποσον περιέχεται ἀκριβὴς συμβουλή τί πρέπει νὰ κάμῃ, καὶ ἀπὸ τί νὰ ἀπέχῃ ὁ ἡγεμόν». Ἐν τέλει δὲ τοῦ τεύχους γέγραπται τάδε· «Τοῦτο τὸ φιλοπόνημα τοῦ παρόντος βιβλίου εἶναι ἀξιολογότερον ἀπὸ ὅσα ἀπ.λῶ βιβλία ἔχομεν, διότι εἶναι μία σφῆρα συμβαλλομένη εἰς κάθε ἄνθρωπον, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας. Ὁ συγγραφεὺς ὅμως εἶναι πασίσης ἐκ τοῦ τάγματός τῶν Ἰησοῦτιδων, ἐπιστήμων, χρηστοῦς ἄνθρωπος, ἱστορικός εἰς τὸ ἄκρον καὶ θεολόγος ὅσον διὰ τοὺς Λατίνους ἄριστος. Οὗτος συνέγραψεν εἰς τὴν γαλλικὴν, καὶ ἐκ τῆς γαλλικῆς εἰς τὴν ἰταλικὴν· μετεφράσθη ὅμως ἀπὸ τῆς ἰταλικῆς εἰς τὴν ἀπ.λῶν ἐκκληρικὴν, προσοπῆ καὶ διαπάνη τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου ἀθθέντου Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου». Καὶ κατωτέρω ἐτέρω χειρὶ ἔγραψεν «Ἐκ τῆς γαλλικῆς εἰς τὴν λατινικὴν, ἐξ ἧς εἰς τὴν καθ' ἡμῶς ἀπ.λῶν ἐκκληρικὴν μετεφράσθη παρὰ τοῦ σφωτάτου Νικολάου βοεβόνδα Μαυροκορδάτου, πατρὸς τοῦ ἀνωτέρω Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, ὡς ἐδέχθη ἐκ τοῦ τόπου» (2). Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄριθ. 33

Τεύχος ἐκ χάριτος τῆς III' ἑκατ., σχῆμα μὲν ἔχον τὸ καλούμενον ὄγδον, περιλαμβάνον δὲ ἀνωμόμου τινὸς συγγραφῆς «τρόπον τοῦ συνθέτειν διδασχὰς» εἰς κδ' διηρημένον κεφάλαια, ὧν τὸ τελευταῖον ἀτελές ἐστίν. Ὁ συγγραφεὺς παράγει θεματὰ τινα ῥητορικὰ καὶ ἐκ τῶν διδασχῶν τοῦ Μηνιάτου. Καὶ ἐν μὲν τῇ

ἀρχῇ κεῖται «πῖναξ τῶν περιεχομένων εἰς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ταύτης τῆς βιβλίου τρόπους ὑπερῶν ἱεροκηρύκων», μετὰ δὲ τοῦτον ἡ ἐπομένη εὐρηται σημειώσις· «Ἐκ τῶν τοῦ Κωνσταντίνου πατῆ Μιχαήλ, ὑφ' οἷ καὶ ἰδιοχείρως γέγραπται. Βεροιαίου». Παρέπεται δ' ἑτέρος τις πῖναξ κατ' ἀλφάβητον τεταγμένος, καὶ μακρόν τι σημείωμα περὶ τῆς τοῦ βιβλίου χρησιμότητος, ὃ συνέγραψε Διακωντῆς ὁ Θεοδώραχος ὁ ἐκ Μυριοφιώτου. (Ἐκ τῶν τοῦ Δέρκων Νεοφύτου).

Ἄριθ. 34

Τεύχος ἐκ χάριτος γραφὴν μὲν μεσοῦσας τῆς IZ' ἑκατονταετηρίδος, σχῆμα δ' ἔχον τὸ κοινῶς λεγόμενον μικρὸν φύλλον.

Ἰωάννου Κωντακουζηνοῦ συγγραφαὶ (ὄρα Migne, Patrol. τ. 154, σ. 372-584-692) παραφρασθῆσαι ὑπὸ Μελετίου τοῦ Συρίου. Ἐπιγραφή. «Τὸ παρὸν βιβλίον ἐσύνθεσεν εἰς τὴν ἐκκληρικὴν γλῶσσαν ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ἡμῶν κύριος Ἰωάννης Κωντακουζηνός, ὅπου ὕστερον ὀνομάσθηκε διὰ τοῦ θεῖου καὶ ἀγγελικοῦ σπῆματος Ἰωάννου μοναρχός, εἰς τοὺς αἰτ' ἔρονους ἀπὸ τῆς ἐκείνου οἰκονομίαν· μετεφράσθη δὲ εἰς κοινὴν γλῶσσαν ὑπὸ Μελετίου τοῦ Συρίου, ἀγ.λ.ε. δεκεμβρίου α', εἰς Μολδοβλαχίαν, μὲ παρακίνησιν τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀθθέντος πάσης Μολδοβλαχίας κυρίου Ἰωάννου βοεβόνδα». Τὸ τέλος ἐλλείπει. Ἦν δὲ πρότερον κτῆμα Ἀλεξάνδρου τοῦ Τζεπελίνου καὶ εἴτα Ἐμμανουήλ τοῦ Ἰωαννίδου, ὅς καὶ δῶρον ἐκεῖνο τῷ συλλόγῳ ἔδωκεν.

Ἄριθ. 35

Τεύχος ἐκ χάριτος συνιστάμενον μὲν ἐκ σελίδων ἠριθμημένων 3-566, σχῆμα δ' ἔχον τὸ καλούμενον μικρὸν τετάρτον· ἔγγραφο δὲ περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς III' ἑκατ. ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Χατζή Μάτου.

Θεοφίλου Κορυθαλλέως ἑρμηνεῖα τῆς λογικῆς πραγματείας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀκεφαλός.

Δῶρον Ἐμμανουήλ τοῦ Ἰωαννίδου.

Ἄριθ. 36

Τεύχος ἐκ χάριτος τῆς IZ' ἑκατ. συγκείμενον μὲν ἐκ φύλλων 120, σχῆμα δ' ἔχον τὸ καλούμενον δωδέκατον· τούτων δὲ τὰ τελευταῖα 18 φύλλα ἄγροφα ἐστίν.

(1) Α. Βρετού, Νοελλ. Φιλολ., σ. 59, ἀριθ. 126.

«Κώδιξ (sic) ὁποῦ περιέχει τὰ ἀμειρόματα τῶν ἐνσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὁποῦ ἀφιέρωσαν εἰς τὴν παυσέβαστον καὶ βασιλικὴν μοῆν τῶν τιμίων ἐνδόξων προφήτων προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὴν ἐν τῷ ὄρει Ζαβουλών οὔσαν, ἐν ὄρει Τραπεζοῦντιος» (1).

Ἐπὶ τοῦ 1 φύλλου. «Κώδιξ ἱερῶς (sic) ὑπάρχει τῆς μοῆς τῶν τιμίων Προδρόμου τοῦ ἐν ὄρει Βαζαβελῶν, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τραπεζοῦντος» ἔπισθεν τοῦ αὐτοῦ φύλλου. «Γραφὴν παρὰ Γερβασιῶν τοῦ προηγουμένου ἀνεξήτου διδασκάλου Σεβαστοῦ Τραπεζοῦντιῶν τοῦ Κυμητίου».

Περιλαμβάνει δὲ περὶ τὰ 118 κτηματολογικὰ ἔγγραφα, ὧν τὸ μὲν ἀρχαιότερον ἔστι τοῦ ἔτους 1257, τὸ δὲ νεώτερον τοῦ 1818 ἔτους. Κατὰ δὲ τὰ ἐν φ. 100⁶ γραφόμενα, ὁ ἐν τῇ μονῇ Βαζελῶνος ναὸς ἀνεκκινήθη ἐκ βάρων τῷ 1809 ἔτει.

Ἐδωρήθη δὲ τὸ τεῦχος τοῦτο τῷ συλλόγῳ παρὰ τοῦ ἐλλογίμου διδασκάλου Σάββα τοῦ Ἰωαννίδου.

Ἄρθ. 37

Τεῦχος μεμβράνινον ὀρθοῦ σχήματος, συνιστάμενον ἐκ φύλλων 220 καὶ γραφὴν πιθανῶς κατὰ τὴν Β' ἑκατ. ὑπὸ δὲ ὕδατος καὶ πυρᾶς βλαβὴν πολλαχθῶς σφραδίστατα. Ἐκ δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἐλλείπει νῦν πολυάριθμα φύλλα.

Ἐκκλησι. μουσική. Ἀνθολογία ἐνιαύσιος.

Ἄρθ. 38

Τεῦχος ἐκ γάρτου, συνιστάμενον ἐκ φ. 177 καὶ γραφὴν ἔτει 1747 ὑπὸ τινος Κοσμᾶ. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ εὐρηται τέμαχος προλόγου μετὰ τῆς χρονολογίας «σκισσοφοριῶνος δη ρθίνοντος, σωτηρίῳ ἔτει ρρϛ'». Ἐν Ἀλεξάνδρου». Εἴτα δὲ ἀναγινώσκειται τόδε: «+ βιβλίον διδάσκον περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς—+ τῆς ἱερᾶς μοῆς τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος».

Νικολάου Καθόσελα «περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ὅτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ διὰ τῶν τριῶν ἡμῶν ἐντίθεται μυστηρίων, τοῦ βαπτίσματος, τοῦ μύρου, καὶ τῆς ἱερᾶς μυστηριολογίας». Ἐν τέλει «αἰβ' σκισσοφοριῶνος τοῦ ζ' ἔτους (1596), ὑπὸ Μαζίου, ἀρχιδιακόνου Ἀλεξάνδρειας». Εἴτα: «καὶ ἀντεγράφη πάλη διὰ γειῶς Κοσμᾶ ἐν Ἰωαννίνοις ἔτος τὸ σωτήριον αἰμζ'».

(1) Βλ. Α. Π. Κεραμέως, Μαυροκορδ., βιβλ. Ἑλλ. ἀνεκδ., σ. 76.

Ἐνδὸν τοῦ περικαλύμματος ἀναγινώσκονται καὶ ἐπόμενα σημειώσεις: «Καὶ τόδε τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου πρὸς τοὺς ἄλλοις πέλει ἀναγνώστα, γρηὶ τῶν Βησσαρίωνος, μαρτυρεῖ ὁ ἀντιγράψαι τετί.—Καὶ τόδε ἔν τῷ τῶν ἄλλοις τῶν ἁγίων μεγαλομάρτυρος Γεωργίου: κἀγὼ ὁ γράψαι μαρτυρῶ Ἀθανάσιος.—Καὶ τόδε μετὰ τῶν ἄλλων τῆς μοῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἥτις κείται ἐν τῇ ὄρει τῶν Ἰωαννιτῶν. Μαρτυροῦντι παρα τῶν ἐπιτοπίων προσηγορευμένῳ αὐτῇ δὲ ἡ μοῆ καλεῖται τῶν Βησσαρίωνος, ἵστικι εἰς ἄκρον παιδείας τε καὶ σοφίας Ἀληθακῶς, διδάσκαλος ἐν τῇ τῶν Ἰωαννιτῶν σχολῇ ἐρημίτικῃ».

Δῶρον Χρήστου τοῦ Παπαδοπούλου.

Ἄρθ. 39

Τεῦχος ἐκ γάρτου συγκεκριμένον μὲν ἐκ σελίδων 797, σχῆμα δ' ἔχον τὸ καλούμενον δωδέκατον. Ἐγραφή δὲ περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς III' ἑκατ. ὑπὸ Ἰωακείμ τοῦ Παρίου.

Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου «ἐρμηνεῖα εἰς τὴν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους πραγματείαν».

Δῶρον Μάρκου τοῦ Μαρσάν.

Ἄρθ. 40

Τὸ πρωτότυπον συνοδικῶ τινος γράμματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηνῶν τοῦ δ' (μηνὶ ἰανουαρίῳ 1844), ἀποσταλὸν πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς μητροπόλεως Νικομηδείας: σκοπὸς δὲ τοῦ γράμματός ἐστιν, ὅπως πύσωσιν αἱ κατὰ τοὺς γᾶμους γενόμενα πολυτελεῖς καὶ ὑπερβολικαὶ προικοδοτήσεις. Ἐπιγραφαί: Ἡρακλεῖας Διονυσίας, Κυζίκου Ἀθημῶς, Νικομηδείας Διονυσίας, Προικονησσοῦ Βησσαρίων, Χαλκηδόνος Ἱεροθεῖος, Δερκων Γερμανός, Ἰωαννῶν Ἰωακείμ, Δαμασκηδῶς Ματθαῖος, Σισανίου Λεόντιος.

Δῶρον Χρήστου τοῦ Παπαδοπούλου.

Ἄρθ. 41

Βεράτιον σουλτανικόν, δι' οὗ διαβουητῆς βρακουρίων τῶν ἐπαρχιῶν Μακκαε καὶ Μεδινας ὄρισθη ὁ Ἀπτ-ουλ-λάχ, ἔτει 1241⁶ τῆς Ἐγείρας.

Δῶρον τοῦ αὐτοῦ Χρ. Παπαδοπούλου.

Ἄρθ. 42

Ἐπερον σουλτανικὸν βερατινόν, δι' οὗ Ἀπόστολος Κυριακῶς ὁ ἐξ Ἀγκύρας ἔμπορος ἀγο-

ρεύεται προνομιοῦχος διὰ τὰ ἐκ τῆς Περσίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν προϊόντα, ἐν ἔτει 1267^ω τῆς Ἐγείρας.

Δῶρον τοῦ αὐτοῦ Χρ. Παπαδοπούλου.

Ἄρθ. 43

Ἐκτὸν εἴκοσι καὶ τρία τετράδια ἐκ χάρτου, ὧν τὰ πλείω σύγκεινται ἐξ 24 φύλλων μεγάλου σχήματος· περιέχουσι δὲ τὴν ὕλην τοῦ πρωτοτύπου τῆς «Κιβωτοῦ τῆς ἐλληρικῆς γλώσσης». Καὶ ἡ μὲν ἐπιμετράλις ἐλλείπει· φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρχεν ἐν ἐκείνῃ τὸ ὄνομα «Βαλεντίνος Πετραϊσιώτης». Τὰ δὲ τετράδια περιλαμβάνουσι μὲν τὴν ὕλην λέξεων ὕλης τῆς ἐλληρικῆς ἀλφαβήτου, ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰ τετράδια ἐλλείπουσι νῦν, ἀνάγκη ἐστὶ νὰ σημειώσωμεν τὰ σωζόμενα ἤδη μέρη τοῦ ἀτυχοῦς τούτου λεξικοῦ. Καὶ διὰ ἀπὸ μὲν τοῦ Α στοιχείου μέχρι τῆς λέξεως Δ(εσφαιήε) ὑπάρχει νῦν ἅπασα ἡ πρωτότυπος ὕλη· ἔτι δὲ τὸ μέρος τὸ περιλαμβάνον τὴν ὕλην τὴν ἀπὸ τῆς λέξεως Ε(νὶ.λατεῖω) μέχρι τῆς λέξεως Θ(εομαρία). Καὶ πάλιν σωζέται τὸ μέρος τὸ περιλαμβάνον τὴν ὕλην τὴν μετὰ τῶν λέξεων Κ(ι.λωρ) μέχρι τοῦ Ὁ(τ)· πάλιν ἀπὸ τοῦ Ὁ(λος) μέχρι τοῦ Σ(φραγίσμα), μεθ' ὃ ἀναγνωσκαται τὸ «Ζητητέον τὸ ἀκόλουθον ἐν τοῖς τοῦ Πιττάρη»· καὶ δι' ἄλλης πάλιν χειρὸς γέγραπται τὸ «μέχρις ἐδῶ ἀτεγραφήσεται»·

μεθ' ὃ συνεχίζεται τὸ περὶ σφραγίσματος ἔρθρον ὑπ' ἄλλης χειρὸς (πιθανῶς δὲ τῆς τοῦ Πιττάρη) μέχρι τῆς λέξεως Τ(άξιε). Καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς λ. Τ(άραγμα)—Ἰ(ποθυμίασις)· εἶτα ἀπὸ τῆς λ. Φ(έρτε)—Φ(ι.λαπος). Εἶτα δὲ ὑφ' ἑτέρας χειρὸς ἐγράφησαν ἐπὶ χάρτου κυανοῦ καὶ λέξεις αἱ μετὰ τῶν Α(α.λωρ) καὶ Ὁ(ι.λι.νις). Σημειῶσαι δὲ ὅτι τετράδιόν τι τοῦ Ψ στοιχείου σφόδρα βεβλαμμένον ἐστίν, ἀποκοπέντων ἐκείθεν πολλῶν φύλλων. Καὶ οὕτως μὲν ἔχει ἡ τῆξις τῶν στοιχείων τῶν μέχρις ἡμῶν διασωθέντων τετραδίων τῆς Κιβωτοῦ. Ἐν αὐτοῖς δὲ ὑπάρχουσι καὶ διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις καὶ παρατηρήσεις ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γεγραμμένοι χειρὸς, ἴσως δὲ τῆς τοῦ Ν. Λογάδου· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἑνδεκά τετράδια καθαρῶς μὲν γεγραμμένα ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἀτόμων, περιέχοντα δὲ τὴν πρὸς τύπωσιν ἡτοιμασμένην ὕλην τὴν ἀπὸ τοῦ περὶ Σ(ατέρδον) ἔρθρου μέχρι τῆς λέξεως Σ(κορπιός), καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Σ(φραγίστης) ἔχρη τοῦ Τ(ε.λωρ), καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Υ' στοιχείου ἔχρη τοῦ ῥήματος Ἰ(περωροθέω). Τὸ δὲ τελευταῖον ὑπάρχει καὶ τετράδιον ἐκ κυανοῦ χάρτου, περιλαμβάνον τὰς λέξεις τὰς ἀπὸ τοῦ Ὁ(ι.λάε) ἔχρη τοῦ Ὁ(ι.όριζος).

Δῶρον Ἐρμυνοῦ ἡλ τοῦ Τρανοῦ.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΣ

ἀναφερόμενος εἰς τὸ μέχρι τῆς 75 σελίδος κείμενον· δια τὸ μετ' αὐτῆν, ἵτου διὰ το
 πρῶτον μέρος τοῦ «Καταλόγου τῶν χειρογράφων», γενήσεται ἰδιαίτερος
 ἐν τέλει τοῦ κατόπιν ἐκδόθησομένου ἑτέρου μέρους.

-
<p>Ἄβαρες, οἰ' λαὸς 54 ζέ.
 Ἀβράμιος, ὁ' ἀβέξς 61.
 Ἀγαθόκλειος (:), ὁ' 16.
 Ἄδεια, ἡ' 16.
 Ἀθηναγόρας, ὁ' 16.
 Ἀθηνάϊς, ἡ' 16.
 Ἀθηνόδωρος, ὁ' 16.
 Ἄθως, ὁ' τὸ ἄγνον Ὅρος 61 ζέ.
 Αἰσγύλιος, ὁ' 16.
 Ἀκακίον ἄγ. νζός K/II 44.
 Ἀκροπολίτης, ὁ' 71.
 Ἀ.Κεξανδρος, ὁ' 16 — ὁ Μέγας, 73-75.
 Ἀ.Κεῖος Κομνηνός, ζῶτ. K/II 19, 21, 22, 61.
 Ἀ.Κυπριανή, ἡ' 18.
 Ἀμαριώτις, ἡ' 16.
 Ἄνθα, ἡ' 16.
 Ἀνδρέας, ὁ' 16.
 Ἀνδρεάτις, ὁ' 16.
 Ἀνδρουσθένης, ὁ' 16.
 Ἀνθήμων νζός K/II 39.
 Ἄννης Κομνηνῆς τάφος, 19, 21.
 Ἀντίγονος, ὁ' 16.
 Ἀπολλῆς, ὁ' 16.
 Ἀπολλόδωρος, ὁ' 16.
 Ἀπολλογάνης, ὁ' 16.
 Ἄπτερα, ἡ' πολ. Κρήτης 3 ζέ.
 Ἀρίσταρχος, ὁ' 15.
 Ἀριστοδάμας, ὁ' 15.
 Ἀριστοκράτης, ὁ' 16.
 Ἀριστόνικος, ὁ' 15.
 Ἀρίστων, ὁ' 16.
 Ἀρτεμίδωρος, ὁ' 14, 16.
 Ἀρτεμιδώρα, ἡ' 16.
 Ἄρτεμις, ἡ' 15, 16.
 Ἀρτεμιώ, ἡ' 15, 16.
 Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ νζός K/II, 41.
 Ἀσινιώ, ἡ' 16.
 Ἀσκληπίων, ὁ' 16.
 Ἀσκληπιάδης, ὁ' 15, 16.
 Ἀσκληπιόδωρος, ὁ' 15.
 Ἄπτωός, ὁ' 16.</p> | <p>Ἀελλοπόλις (:), ὁ' 16.
 Ἀγρηλία, ἡ' 18.
 Βάχχιος, ὁ' 16.
 Βαλαῦς Ἰωαννίκιος, ὁ' 70.
 Βανίκιοῦ, τὸ γῶς. K/II, 56.
 Βασιλικῶν οἰκοδομή, 44.
 Βατάτζης Δούκας ζῶτ. K/II, 72.
 » Θεόδωρος » » 62.
 Βάτης, ὁ' 16.
 Βατίς, ἡ' 16.
 Βατοπεδίων μονῆ ἄγ. Ὅρους, 63.
 » ἄγ. Ἰωαννίκιος 63.
 Β.Βάκεια, ἡ' 20, 24, 25.
 Β.Βαγεσίων πύργος K/II, 59.
 Β.Βήγοι, οἰ' λαὸς 62 ζέ.
 Βοβόνσης, ὁ' ποστ. K/II 62.
 Βούλγαροι, οἰ' λαὸς 25.
 Βοῦς, ὁ' τῶπ. K/II, 55.
 Βεζαντιῶν νόμισμα, 48.
 Βῶνος, ὁ' 56 ζέ.
 Γαβαλάς, ὁ' 29.
 Γαβριήλ, ὁ' Ἡρώτος ἄγ. Ὅρους, 62, 72.
 Γετακουλ(ς), ὁ' τῶπ. K/II, 37.
 Γέρον, ὁ' 16.
 Γ.Γάβια, ἡ' 25.
 Γ.Γαβῆς, ὁ' 16 ζέ.
 Γ.Γαῦκος, ὁ' 16.
 Γεμάλων, τὸ τῶπ. K/II, 35.
 Γεῦτερον, τὸ » » 15, 16.
 Γεωλῆς, ὁ' 16.
 Γεωργίος, ὁ' 16.
 Γεονσιόδωρος, ὁ' 16.
 Γεώργιος Μανουήλ, ὁ' 72.
 Γέμιδος, ὁ' 16.
 Γεμισιανός, ὁ' 18.
 Γεώργιος Μιχαήλ, 16 ζέ.
 Γερίανον, τὸ ἄγ. Κρήτης 6.
 Ἐβδωμον, τὸ τῶπ. K/II, 33 ζέ, 56.
 Ἐγιώπ, τὸ » » 60.
 Εἰκάδιος, ὁ' 15.
 Ἐκαταῖα, ἡ' 16.</p> |
|--|---|

Ἐπιγένης, ὁ· 16.
 Ἐρμιόνη, ἡ· 16.
 Ἐρμίτης Ἄβαρ, ὁ· 59.
 Ἐξαρᾶνδρος, ὁ· 16.
 Ἐλᾶνδρος, ὁ· 16.
 Ἐθιδαμος, ὁ· 16.
 Ἐθναία, ἡ· 16.
 Ἐθνήνη, ἡ· 15.
 Ἐνφρησίας ἀγ. λειψ. 31—ναός Κ/Π. 38.
 Ζαγορά, ἡ· πόλ. Θράκης 72.
 Ζεϊτονημποροῦ, τό· τόπ. Κ/Π. 37.
 Ζήντι, ὁ· 16.
 Ζηρόδοτος, ὁ· 16.
 Ζωίλος, ὁ· 16.
 Ἴγγησίας, ὁ· 16.
 Ἴηραίς, ἡ· 15, 16..
 Ἴρακλειδης, ὁ· 15.
 Ἴρακλειος, ὁ· αὐτ. Κ/Π. 55 κέ.
 Ἴρωίδης, ὁ· 16.
 Ἴσαίος, ὁ· ἄβελος 61.
 Θεῖον Λόγων ναός Κ/Π 27, 40.
 Θεογένεια, ἡ· 16.
 Θεοτόκος ναός Ἱερουσαλῆμ, 41.
 Θεότιμος, ὁ· 15.
 Θεοφανίας ἡ
 Θεοφανίδας ἀγ. λειψ. 31.
 Θεόριμος, ὁ· 16.
 Θεσσαλονίκη, μακροπ.-ἀνώγειος 71—Μα-
 νοσύλ, 72.
 Θέων, ὁ· 16.
 Ἰερισσοῦ, ἐπίσζ.—ἀνώγειος 71, 72,—Με-
 γαλὴ Περσῆωνος 72—Βασίλειος 72.
 Ἰκέσιος, ὁ· 16.
 Ἰλαρίων, ὁ· Πρωτός ἀγ. ὄρους 67.
 Ἰππίτιος, ὁ· 16.
 Ἰσαὰκ Σύρος, ἐπίσζ. Νινεσί 61.
 Ἰσόδικος, ὁ· 16.
 Ἰωάννης Ἀσάν, βασιλεὺς Βουλγάρων 62, 72.
 » ΒΒ' πικτρ. Κ/Π 26, 29.
 Ἰωάννου Προδρόμου, ναός—Ἐβδόμου. 34,
 36—Σωζοποδίως 26.
 » Εὐαγγελιστοῦ ναός Κ/Π 34.
 Καλλιόκου, ἀγ. γέφυρα καὶ ναός Κ/Π, 59.
 Καλλιόστρατος, ὁ· 16.
 Κάμπος, ὁ· τόπ. Κ/Π 34, 35.
 Κάμοι, Κάμων πόλις (Caboul) 75.
 Καρακάλλου μονή, ἡγοῖμ.—ἀγ. ὄρους 63, 69.
 Καραί, αἱ· τόπ. ἀγ. ὄρους 63, 65, 68.
 Κασσιμιτωσῆ(ς), ὁ· τόπ. Κ/Π 59, 60.
 Κασσιμωνίτης, ὁ· μοναχός 63.
 Κάτερρα λιμῶν, τό· τόπ. Κ/Π 55.
 Κέντρον τῆς γῆς ἡ ὀμφαλός ναοῦ, 46.

Κικωνίον, τό· τόπ. Κ/Π, 62.
 Κισσέριον, Κ/Π.—50, 52, 53 κ.έ.
 Κιρβίς, ἡ· 16.
 Κίσσισμος, ὁ· πόλ. Κρήτης 3 κέ.
 Κίωρ, ὁ· ἐφ' οὗ ἐφορηγελώθη ὁ Σωτήρ 31.
 Κλέαργος, ὁ· 16.
 Κλεῖτος, ὁ· 73—75.
 Κλεοπάτρα, ἡ· 16.
 Κλέων, ὁ· 16.
 Κνωσσός, ἡ· πόλ. Κρήτης 3.
 Κόνωνος ἀγίου ναός Κ/Π, 59, 60.
 Κορίσκος, ὁ· 16.
 Κοσμᾶ καὶ Λαμιανοῦ ναός Κ/Π. 39, 60.
 Κρητίδες, αἱ· τόπ. Κ/Π, 59.
 Κροῖσπος, ὁ· 14.
 Κυδωνία, ἡ· πόλ. Κρήτης 4 κέ.
 Κυκλιόβιον, τό· τόπ. Κ/Π, 36, 37.
 Κῶκος, ὁ· 16.
 Λαίς, ἡ· 13.
 Λαμπρός, ἡ· 16.
 Λάμπων, ὁ· 16.
 Λαύρα ἀγ. Ἀθωνασίου ἀγ. ὄρους 65, 70.
 Λεόντιος ἐπίσκοπος . . . 62.
 Λέων, ὁ· 16.
 Λέδιον, ἡ· 16.
 Λυσίμαχος, ὁ· 16.
 Λύσιππος, ὁ· γλύπτῃς 74.
 Μαγναίρα, ἡ· πλάστιον Κ/Π 36.
 Μαιωνδία, ἡ· 16.
 Μακίριος, ὁ· ζωγράφος 61.
 Μακκαβαίων ναός (Γαλατῶν) Κ/Π 57.
 Μακρίκιος, τό· τόπ. Κ/Π 37, 56.
 Μάμαντος ἀγ. ναός Κ/Π 59.
 Μάρακον, ἡ· 16.
 Μαξιμεινός, ὁ· αὐτ. Ρωμ. 18.
 Μάξιμος, ὁ· » » 18.
 Μάρθα μοναχή, 26.
 Μάρθα μονῆ Κ/Π, 26.
 Μάτρων, ὁ· 15.
 Μαυρίκιος, αὐτ. Κ/Π 54 κέ.
 Μεγάρα, ἡ· 16.
 Μεγυστράτη, ἡ· 16.
 Μείδιος, ὁ· 16.
 Μελαντιάς, ἡ· χωρ. Θράκης 57.
 Μελέαργος, ὁ· 16.
 Μετόνα, ἡ· 16.
 Μελισσηρός, ὁ· 67.
 Μερανδρος, ὁ· 16.
 Μερεχάτης, ὁ· 15, 16.
 Μερέμαρος, ὁ· 16.
 Μενεστράτη, ἡ· 16.
 Μενέστρατος, ὁ· 16.

- Μένιππος*, ὁ· 16.
Μενίσκος, ὁ· 16.
Μένωρ, ὁ· 16.
Μεσοκήπιον, τὸ· τὸπ. Κ/Π 40.
Μήρακος, ἡ· 16.
Μηρόδοτος, ὁ· 16.
Μηρόδοφος, ὁ· 16.
Μηροφάνης, ὁ· 16.
Μηρόφαντος, ὁ· 16.
Μηροφίλα, ἡ· 16.
Μηρόφιλος, ὁ· 15, 16.
Μηριχρίτη, ἡ· 16.
Μητροδόρα, ἡ· 16.
Μητρέχη, ἡ· 16.
Μητροφίλα, ἡ· 16.
Μιδάειν, ἡ· 16.
Μιθραδάτης, ὁ· 16.
Μίλησκος, ὁ· 16.
Μίλωννα, ἡ· 16.
Μισηροπολίτης, ὁ· 67.
Μυράτιος, ὁ· 16.
Μυσταλίτη, ἡ· 16.
Ναρρίε, ἡ· 16.
Ναυληπέρι, τὸ· τὸπ. Κ/Π. 17.
Νίκαια, ἡ· 16.
Νικογενίε, ἡ· 15.
Νικολάου ἀγ. νῆος Κ/Π. 40, 59, 60—
 πύργος. 59.
Νικόμαχος, ὁ· 16.
Νοτιεὶ ἐπίσκοπος Ἰσαάκ, 61.
Νούμερα, τὰ· φυλακὰ Κ/Π. 69.
Νομιμήριος, ὁ· 16.
Ξάβθης μῆτρ. Διονύσιος 61.
Ξενῶν Γ.λυβὴ Κ/Π. 26.
Ὀληπιτιάε, ἡ· 16.
Ὀνησίμη, ἡ· 14.
Ὀρφανοτροφεῖον σκάζα Κ/Π. 58.
Ὀτακίλιος—ία, ὁ, ἡ· 14.
Παλάτια, τὰ· τὸπ. Μαρμαρᾶ 14.
Παλιτίου Ἐβδόμου Κ/Π. 34.
 » Μαγνύρας » 36.
Παλαιόκαστρον, τὸ· τὸπ. Κρήτης 4 κέ.
Παλαιολόγος—Ἀνδρόνικος, Μηράηλ, ἀπόστρ.
 Κ/Π. 23.
Παιμμαχαρίστον μονή Κ/Π. 19 κέ.
Πάμφιλος, ὁ· 16.
Παναγίας νῆος Κ/Π. 59, 60.
Παρμενίε, ἡ· 15.
Παρμενίσκος, ὁ· 16.
Πατριάρχαι Κ/Π. Νικολός 61—64, 66,
 67, 70, 71.—Μακρονήλ, 72.—Χαρίτων
 61, 71.
Πατριάρχης Ζαχάρης. ἀιώνιος 72.
Πατριάρχαι, ὁ· ἄββας 61.
Πέμπτον, τὸ· τὸπ. Κ/Π. 35, 37.
Πενταστέργιον, τὸ· τὸπ. Κ/Π. 59.
Περαιέπιον μονή Κ/Π. 39, 39.
Πέτρον καὶ Παύλον νῆος Κ/Π. 40.
Πηγῆ νῆος Κ/Π. 39, 59.
Πολυεργή, ἡ· πύλ. Κρήτης 3 κέ.
Ποσειδίππος, ὁ· 16.
Ποσειδώνας, ὁ· 16.
Ποπάμων, ὁ· 15, 16.
Πραξιμάρε, ὁ· 16.
Πραξιμένηε, ὁ· 16.
Πρατάνε, Μηράηλ, ἀστρ. Θεσσαλ. 72.
Πρόσκον νῆος Κ/Π. 39.
Πρωτόμαχος, ὁ· 16.
Πρωτοφίης, ὁ· 16.
Πρώτος ἀγίου ὄρους, ὁ· 65—68, 72.
Πτέρων, τὸ· πείρος Κ/Π. 59, 60.
Πεθόμνηστοι, ὁ· 16.
Πόλαι πηγῶν Κ/Π. 57, 59.
Σαήν, ὁ· Ἀράβων στρατηγὸς 55.
Σαρβασι, ὁ· Ηερσῶν » 56.
Σεργίον καὶ Βάκχον νῆος Κ/Π. 40, 46.
Σέρθηε, ὁ· 16.
Σήμαλος, ὁ· 16.
Σήμος, ὁ· 15.
Σιμοτέρα, ἡ· 16.
Σκαμάνδριος, ὁ· 16.
Σκαμάνδριδική, ἡ· 16.
Σκληρὸς Βασιλεὺς, ὁ· μοναχ. 69.
Σολωμονίδος ἀγ. λαύβ. Κ/Π 31.
Σόλων, ὁ· 16.
Σομαλί, ὁ· λαὸς Ἀρμενίας 75.
Σοφίε λαύβη Κ/Π. 55.
 » ἀγ. νῆος » 43.
Σπηγαί=Πηγαί, αἰ· τὸπ. Κ Π. 59.
Στρογγύλον, τὸ· κάστρον Κ Π. 37.
Στωνδίου νῆος Κ/Π. 60.
Συκαὶ, αἰ· τὸπ. Κ/Π. 57.
Σωλοπόλιε, ἡ· πύλ. Θερρακίας 26.
Τατίε, ἡ· 16.
Ταγματιώτης, ὁ· 19, 23.
Τείχη Κ/Π. 56, 57, 59, 60.
Τεκοφίε-σαμάρι, τὸ· τὸπ. Κ Π., 17, 32, 37.
Τεσσαμάκοντα μαγίε, νῆος Κ Π. 39.
Τζάνεε, ὁ· μοναχὸς 63.
Τίμαρχε, ὁ· 16.
Τίμων, ὁ· 16.
Τραγγατιώτης, ὁ· μοναχὸς 62.
Τριβιναλίον, τὸ· τὸπ. Κ/Π 34.
Τρίται, τὸ· » » 35.

Τσατάλινα, ἡ' = Μελεντιάζ.
 Τσουκαϊο-μυποστάν. τό' τόπ. Κ/Π 50.
 Τυρίδος. ὅ' 14.
 Ὑπέρανθος. (ἡ'—άνθης). ὅ' 16.
 Φαλακρός. ὅ' μοναχός 63.
 Φάσημος. ὅ' 16.
 Φετρίε-τζαμιῆ, Κ/Π 19.
 Φιδίτης, ὅ' 16.
 Φίλα, ἡ'. 16.
 Φιλαγρος. ὅ' 13, 16.
 Φιλαδελφείας ἐπίσκ. Φωκῆς 72.
 Φιλανθρωπίνος Ἀλέξιος, ὅ' 23.
 Φιλανθρώπων Χριστοῦ μνη Κ/Π 21, 22,
 31, 32.
 Φιλίππων ἐπίσκ. Γρηγόριος 72.
 Φιλίππος. ὅ' 16.
 Φιλίτη, ἡ' 16.

Φιλοκλής. ὅ' 15.
 Φιλόξενος ὅ' 16.
 Φιλότιμος, ἡ' 16.
 Φιλονμένη, ἡ' 16.
 Φίλων, ὅ' 15.
 Φριξόν Λιμῆν. ὅ' Κ/Π 58.
 Φωκῆς, ὅ' ἀντ. Κ/Π 54 κέ.
 Χυλαί ἢ Χηλαί. αἰ' τόπ. Κ/Π 58, 59.
 Χαλικιδών, ἡ' πόλ. Βιθυνίας 54, 55, 56.
 Χατέμχοϊ, τό' χωρ. Θράκης 56.
 Χορτάτης Ἰωάννης, ὅ' μοναχ. 66, 67, 69.
 Χοσρόης, ὅ' Περσῶν ἡγεμῶν, 54 κέ.
 Χριστοῦ νηός 27.
 Χρυσή πόλη, τευχῶν Κ/Π 16, 33, 37.
 Χρυσόπολις, ἡ' πόλ. Βιθυνίας, 56, 58.
 Χρυσῶν κέρας, τό' κόλπος Κ/Π, 58, 59.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	37	Στήλ.	β'	Στίχ.	24	ἀντὶ ὅπερ	γράφε ὅστις
»	54	»	»	»	8-9 κ.	» πρῶτης	» πρωτεύουσας
»	55	»	»	»	22	» τῆ φέρω	» τῷ φέρω
»	57	»	α'	»	27	» χορτολογίωσι	» χορτολογήσωσι
»	»	»	»	»	30	» Βυζαντινοὶ	» Βυζαντικαὶ
»	»	»	β'	»	31	» Ἀθάρους	» Ἀθάρας

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α. Ε. ΚΟΠΑΞΗ, Αί περί τῆς τοποθεσίας τῆς Ἀπτεράς, τοῦ ἐπιπέτου αὐτῆς Κισαμου καὶ τῆς Πολυρρήνης ἀμφιβολίαι	Σελ. 3
ΔΙΑΦΟΡΩΝ, Ἐπιγραφικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ ἀνακρινώσεις:	
Α'. <i>Frank Calvert</i> , Ἐπιγραφαὶ Δαρδανελίων	» 13
Β'. <i>Dr A. Mordtmann</i> , Ἐπιγραφή Προικονήσου	» 14
Γ'. <i>Pr A. Long</i> , Ἐπιγραφή Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου	» 14
Δ'. <i>Ξ. Α. Σιδερίδου</i> , I Μονόγραμμα Βυζαντινόν	» 17
II Ἐπιγραφή Χρυσῆς Πύλης	» 17
III Νόμισμα Βυζαντινόν	» 18
Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ, Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Παμμυκακρίστου καὶ τῶν κτιρίων αὐτῆς	» 19
<i>Pr Alex. van Milingen</i> , Ἡ ἀληθὴς θέσις τοῦ Ἐβδόμου	» 33
II. Δ. ΚΟΥΠΠΑ, Περὶ οἰκοδομῆς Βυζαντινῶν ναῶν	» 38
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Περὶ Βυζαντινῶν δεξιαμενῶν	» 47
<i>Dr A. Mordtmann</i> , Οἱ Ἄθαραι καὶ οἱ Πέρσαι πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως	» 54
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Ἱστορικὰ ἔγγραφα περὶ τοῦ Ἄθω	» 61
CH. G. CURTIS, Εἰκασίαι τινὲς περὶ τῆς ἐν τῷ Αὐτ. Μουσεῖῳ τοῦ Τσινιλι-κιδόσκα σαρκοφάγου, ἣτις ἐπωνομάζεται ἢ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου	» 73
Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, Κατάλογος τῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ χειρογράφων βιβλίων. Μέρους πρῶτον	» 76
Πίναξ ὀνομαστικός	» 127

PA
9
H4
t.21-22

Hellenikos Philologikos
Syllogos, Istanbul
Syngramma periodikon
t. 21[^]22

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

